G

CLYPEUS THEOLOGIÆ THOMISTICÆ,

AUTHORE

P. F. JOANNE BAPTISTA GONET, BITERRENSI, ORDINIS FF. PRÆDICATORUM, PROVINCIÆ TOLOSANÆ, STRICTIORIS OBSERVANTIÆ, IN ACADEMIA BURDIGALENSI ANTECESSORE.

TOMUS QUARTUS,

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de Iuſtificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus, ac de ineffabili myſterio Incarnationis.

EDITIO NOVISSIMA,

Tractatibus aliquot auctior, & correctior.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus IOANNIS WILHELMI FRIESSEM junioris.

ANNO M, DC. LXXI,

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis, Catholici Regis Hiſpaniarum, & permiſſu Superiorum.

REVERENDISSIMO, IN CHRISTO PATRI,
AMPLISSIMOQVE VIRO, AC DOMINO,

D. BRUNONI Charmans

DEI GRATIA

CELEBERRIMI MONASTERII AD S. VITVM IN Gladbach ABBATI, AC PRÆLATO digniſſimo, ibidemque Domino fundi, ſicut & Domino temporali in Oedt / Bockholtz ꝛc. Patrono obſervandiſſimo.

Reverendiſſime & Ampliſſime Domine,

IGnoſce *Reverendiſſime Præſul*, ſi in conteſtationem meæ deditiſſimæ ergà *Tuam Dignitatem* obſervantiæ, Thomiſtica Patris GONETTI Commentaria ſeu *Chriſtum* elucidantia, ſeu ejus *Gratiam* in nos dif-

fuſam

fuſam emedullantia, *Tuæ Ampliſſimæ dexteræ* offeram dedicaturus? Lemniſci tui Epigraphe, etſi nonnihil horrido *Timoris* nomine detinuerit, ac terruerit, placidiſſimum tamen *Amoris* illicium ſic me abripuit, ut occultâ vi tuæ affabilitatis, ac dignationis energiâ me impulſum omninò putârim. Dum enim cum *Doctore Gallico Gratiam* luci offero, *Gratiam*, inquam, quæ inſtar gruis ſingulari dexteritate hominum corda humi depreſſa, in altum beneficio rotarum erigit, quæ nec centena jumentorum juga è ſolo ſuſtollerent, quàm bellè Tua natalitia. Callis mihi ſeu prælúſit, ſeu me invitavit, ut Tuo Nomini, *Ampliſſime Prælate*, inſcriberem *Gratiæ* gratas elucubrationes, cujus ſplendor nativus *Geminus Rotis* decorus elucet? Certè non niſi rarum Naturæ prodigium dixeris, quòd immenſa pondera, plurium hominum conatibus ſuperiora, auxiliaribus *Rotæ* ſuppetiis, ſeu de loco moveantur in locum, ſeu ex imo eleventur ſurſum, ad quod humanæ, quantumvis magnæ, vires defeciſſent. Quidni & prodigioſum divinæ omnipotentiæ arcanum dilaudaveris, præcipuum propè ejuſdem artificium, ſcilicet *Gratiam*, quæ rarâ, quæ abſconditâ metamorphoſi peccatores vertit in precatores, & ſingulas blanditias, quæ primùm carnis palato gratè arriſerant, ſubitaneo vertumno tam faſtidioſas reddit, ut vel ad earundem nomen, ac memoriam ſpiritus exhorreſcat? Si lubet, Saulum intuere totum minas evomentem, cædes minantem in Diſcipulos Chriſti, & toto militum agmine furentem; vix unicâ *Gratiæ* guttâ irroratur, obſtupeſce mirabilem Proteum. Voce divinâ monitus, corde tactus, equo deciduus in terram prolabitur, quàm citò *Gratiæ* unico rotatu ſuſtollitur, ut mox Domini ſe totum ſubmittat obſequio, cujus gregem unico primùm videbatur devoraturus obſonio! Ea unica eſt, nec alia eſſe poteſt, quæ homines mundo immundo deditos, carni propè innatos, voluptatibus innutritos, tam ſubditò à ſæculi vanitate per ſanctam violentiam abripit, clauſtris involvit, muris oppeſſulat, in terrâ cœli colonos efficit, imò vivos Martyres conſecrat, ut vel præteritas blanditiarum reculas memorare, immutatus ad meliora animus refragetur? Ignoſce itaque *Religioſiſſime Abba*, ſi portenta Dei, ſi prodigia cœleſtis Gazophylacii, ſi *Gratiam* typicis pedibus in auras ambulantem, tuis manibus devotiſſimè conſecrem, qui *Gladbacenſi Monaſterio*, velut ſpirituali ærario tanta præes vigilantia, ut non niſi *Gratiæ* officinam indigitare cogar, dum ſub tuo prudentiſſimo gubernio floret pietas, creſcit

ſcit ſtudium, matureſcit zelus, ac in religioſis muniis ſub tuo ductu vernat inconcuſſa perſeverantia! Certè minùs feciſſem, ſi volubilem *Gratiæ* rotatum aliò moviſſem, qui apud alios vix locum, apud Te cùm gratâ dulcedine ſe gaudet reperiſſe quietem.

Quanquam nec minùs me impulerint *Clypeatæ Alæ Tuæ*, ut novellum meum Opus ad Tuæ Abbatialis Dignitatis apicem evolaret. Si in ullo divinæ bonitatis myſterio emicuerunt *Alæ* amoris, ac charitatis, certè in Incarnatione præ aliis effulſerunt. In hoc quippe ſuprema largitas, ac beneficentia ſic humanæ ſe impendit ſaluti, ac ſolatio, ut nedum lapſæ naturæ exuviis ſe veſtiverit, verùm & præcocibus deſideriis tempus illud quaſi deſiderabundè expectaverit, quo è cœlorum faſtigio devolaret in terras, ac in noviſſimis temporibus oſtenderet optatiſſimas ſuas eſſe cùm filiis hominum delicias. Haſce rarioris amoris, ac dignationis *Alas*, quibus ad nos deſcendit Increata Dei Sapientia, dum *Eruditiſsimus* Gonettus copioſè explicat, & explanat, omninò putavi deberi *Tuæ Reverendiſsimæ Amplitudini*, quæ in nativo ſcuto *Alas* Geminatas præfers, ut erraſſe me putaſſem, niſi tuis *Alis* eas conjungerem, quas in arcano Incarnationis myſterio adorat pietas, veneratur religio, & elucidat Theologia. Tuæ *Alæ* mihi animos, mihi alas, addiderunt, ut ex meo muſæo *Gladbacum* evolarem, Tuoque ſplendidiſſimo Nomini materiam Theologicam dedicarem, quæ tot articulis, tot libramentis, tot aptationibus tuo Gentilitio Lemniſco apparet eſſe conformis. Suſcipe itaque dignanter meum GONETTUM, imò tuum illâ vultûs ſerenitate, qua te omnibus tam gratum, tam affabilem reddis, ut nemo ſit, qui non ambiat tui patrocinii Clypeo defendi, ac armis muniri. Nec diffido, quin gratè, ac ratè labor meus à Tua humanitate excipiendus ſit, dum divinæ humanitatis indicia conſecro, dum orbi inſolitam illam clementiam divulgo, qua Deo placuit ſe homini conjungere, ut homo fieret: qua ſic in altum ſuſtulit humanæ vilitatis exuvias, ut homo ad divinæ conſortium naturæ per increatæ terminationis vinculum connecteretur. Non ſperem *me extra orbitam* deviaſſe, dum *Rotas Gratiæ*, tuarum virtutum currui copulavi: dum *Alas* amoris, quibus è cœlo Verbum in terras ſe contulit, ut mutus ad divina homo ad ſuperos remearet, tuis *Alis* ſociavi, id eſt, *Tuæ Reverendiſsimæ Amplitudinis* gratioſum favorem exambivi: quem ſi meruero, inceſſanter apud Deum agam, ut ſua Gratiâ *Ve-*

ſtram

ſtram Dignitatem ulteriùs,ac uberiùs in terris tueatur,ac protegat: ut ſuis *Alis* ſic involvat,ac circumvolvat,ut in votiva proſperitate ſuis præſit,ac proſit, tandemque *Gratiæ* rotatu, per *Alas* ſui favoris in aſtra dirigat, *ne extrà orbitam* declinet, quod uti ſuarum virtutum eſt ſymbolum, ſic meæ obſervantiæ eſt votum.

Reverendiſſimæ ac Ampliſſimæ Dominationis Veſtræ

Servus humillimus,ac devotiſſimus

IOANNES WILHELMUS FRIESSEM junior,
Bibliopola Colonienſis.

INDEX
TOMI QVARTI

CONTINENTIS TRACTATUS DE HÆRESI Pelagiana & Semipelagiana, de gratia, de iuſtificatione & merito, de virtutibus Theologicis, de quatuor virtutibus cardinalibus, & de ineffabili myſterio Incarnationis.

Tract. VII. DE hæreſi Pelagiana & Semipelagiana, præambulus ad tractatum de gratia, *Pag.* 1.
Præfatio, *ibid.*
Diſp. I. De hæreſi Pelagiana, 3
Art. I. Origo Pelagianæ hæreſis deſcribitur, *ibid.*
Art. II. Varii ſtatus Pelagianæ hæreſis recenſentur, 4
Art. III. An & quam gratiam interiorem Pelagius admiſerit? 6
Art. IV. An Pelagiani veram Chriſti gratiam quæ facit velle & operari, [illegible] 10
Art. V. Qui fuerint Pelagianorum errores circa liberum arbitrium? 12
Diſp. II. De Hæreſi Semipelagiana, 13
Art. I. Origo Semipelagianæ hæreſis deſcribitur, *ibid.*
Art. II. Præcipua Semipelagianorum dogmata recenſentur, 15
§ I. Quid de prædeſtinatione Semipelagiani docuerint? *ibid.*
§. II. Quid de viribus liberi arbitrii, initio fidei, & poſtrema in fide & ſanctitate perſeverantia, Semipelagiani ſenſerint? 16
Art. III. An Semipelagiani initium fidei & bonæ voluntatis [illegible] poſuerint, vel gratiam aliquam [illegible] interna[illegible]nam, ſed non idoneam, ei adjunxerint? 17.
Art. IV. Quam vim merendi tribuerint Semipelagiani initio fidei & bonæ voluntatis? an de congruo tantùm, an de condigno? 20
Art. V. Qui fuerint Semipelagianæ hæreſis Auctores, vel Sectatores præcipui? 21
§. I. De Vitali Carthaginenſi, *ibid.*
§. II De Caſſiano, *ibid.*
§. III. De Fauſto Regienſi, 22
§. IV. De Gennadio, *ibid.*
§. V. De Severo Sulpicio, 23
§. VI. De Joanne Chryſoſtomo, *ibid.*
§. VII De Vincentio Lyrinenſi, *ibid.*
§. VIII. [illegible] ſicani contra Semipelagianos, *ibid.*
Canon I. De gratia & libero arbitrio, 24
Canon II. Quod prævaricatio Adæ omnes infecerit, *ibid.*
Canon III. De gratia Dei, *ibid.*
Canon IV. De purgatione peccati, *ibid.*
Canon V. Quod ad fidem & regenerationem baptiſmatis per gratiæ donum perveniamus, *ibid.*
Canon VI. Quod gratiâ Dei ſumus id quod ſumus, *ibid.*
Canon VII Quod non ſumus idonei cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, *ibid.*
Canon VIII. Nemo per ſemetipſum ſalutis æternæ myſterium poteſt con-

quirere, *ibid.*
Canon IX. De adiutorio Dei, 25
Canon X. De eodem, *ibid.*
Canon XI. De obligatione votorum, *ib.*
Canon XII. Quales nos diligit Deus, *ib.*
Canon XIII. De reparatione liberi arbitrii, *ibid.*
Canon XIV. De misericordia Dei, *ibid.*
Canon XV. De mutatione prævaricationis Adæ, *ibid.*
Canon XVI. Quod nemo gloriatur de ſubſtantia ſua, *ibid.*
Canon XVII. De fortitudine Chriſtiana, *ibid.*
Canon XVIII. De mercede boni operis, *ibid.*
Canon XIX. Neminem niſi miſerante Deo ſalvari, *ibid.*
Canon XX. Nihil boni hominem poſſe ſine Deo, *ibid.*
Canon XXI. De natura & gratia, *ibid.*
Canon XXII. De his quæ hominum propria ſunt, *ibid.*
Canon XXIII. De voluntate Dei & hominis, *ibid.*
Canon XXIV. De palmitibus vitis, 26
Canon XXV. De dilectione quâ diligimus Deum, *ibid.*

TRACTATVS OCTAVVS.

De gratia, 27
Præfatio, *ibid.*
Diſp. I. De neceſſitate gratiæ, 28
Art. I. An homo in ſtatu naturæ lapſæ poſſit ſine gratia, ſeu ſpeciali auxilio, omnes veritates naturales, tam ſpeculativas, quàm practicas cognoſcere? *ibid.*
§. II. Prima opinio rejicitur, 29
§. III. Solvuntur objectiones, 31
§. *IV.* Refelluntur aliæ ſententiæ, & vera ſtatuitur, 33
§. *V.* Præcipua Adverſariorum argumenta ſolvuntur, 34
§. *VI.* Diluuntur objectiones quæ contra tertiam aſſertionem fieri ſolent, 35
§. *VII.* Corollaria notatu digna, 36
Art. II. An, & quæ gratia, ad cognoſcendas veritates ſupernaturales, ſeu ad aſſentiendum myſteriis fidei, neceſſaria ſit? 38
§. I. Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitur, *ibid.*
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 39.
§. III. Corollarium notatu dignum, 40
Art. III. An homo in ſtatu naturæ lapſæ, poſſit ſine gratia aliquod bonum morale naturalis ordinis velle, & facere? 41.
§. I. Error Michaëlis Baji proſcribitur, *ib.*
§. II. Solvuntur objectiones, 42
§. III. Janſenii doctrina refellitur, & omnia infidelium opera non eſſe peccata demonſtratur, 45
§. *IV.* Præcipuæ Janſenii objectiones ſolvuntur, 46
§. *V.* Gregorii & *Vazquezii* ſententia rejicitur, 47
§. *VI.* Convelluntur præcipua fundamenta *Vazquezii*, 50
§. *VII.* Corollarium notatu dignum, 54
Art. IV. Vtrum homo lapſus, vel in puris naturalibus conditus, ad diligendum Deum ut authorem naturæ, dilectione efficaci, indigeat ſpeciali auxilio, & quali? 57
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, *ibid.*
§. II. Difficultas quoad utramque partem reſolvitur, *ibid.*
§. III. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 59.
§. *IV.* Solvuntur alia argumenta ex ſtatu naturę purę deſumpta, 60
§. *V.* Tria corollaria pręcedentis doctrinę, 62
Art. V. Vtrum homo lapſus indigeat ſpeciali gratiâ, & quali, ad obſervanda omnia præcepta naturalia collectivè, quantum ad ſubſtantiam operis? *ibid.*
§. I. Pręmittuntur quę ferè apud omnes ſunt certa, & referuntur ſententię, *ibid.*
§. II. Sententia Sentii rejicitur, 63
§. III. Solvuntur objectiones, 64
§. III. Sententia *Vazquezii* refellitur, & quę gratia ad totam legem naturæ obſervandam neceſſaria ſit, declaratur, 66
§. *IV.* Precipuę objectiones ſolvuntur, *ibid.*
§. *V.* Corollaria notatu digna, 67
Art. VI. Vtrum homo lapſus ſine gratia poſſit diu non peccare mortaliter contra præcepta naturalia? *ibid.*
§. I. Triplici concluſione vera ſententia ſtatuitur, 68
§. II. Solvuntur objectiones, 69
§. III. Corollarium notatu dignum, 71
Art. VII. Vtrum ad nunquam peccandum venialiter requiratur ſpeciale privilegium, & cui fuerit conceſſum? 72.
§. I. Prima pars quæſiti reſolvitur, *ibid.*
§. II. Difficile argumentum ſolvitur, 74
§. III. Alia difficultas expeditur, 75
Art. VIII. Vtrum ad finaliter perſeverandum requiratur ſpeciale donum, à gratia & auxiliis eam concomitantibus diſtinctum, & in quo formaliter conſiſtat? 76
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſen-

ſententiæ, ibid.
§. II. Semipelagianorum error proſcribitur, 77
§. III. Duvallii ſententia reiicitur, 78
§. IV. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 79.
§. V. Janſenii ſententia confutatur, 80
§. VI. Solvuntur objectiones, 81
§. VII. Alia difficultas reſolvitur, & in quo formaliter conſiſtat perſeverantiæ donum, breviter explicatur, 82
Diſp. II. De eſſentia gratiæ, 84
Art. I. Vtrum gratia ſit aliquid intrinſecum in anima? ibid.
Art. II. Vtrum gratia ſanctificans ſit qualitas, & cujus ſpeciei? 86
Art. III. An gratia habitualis ſit forma entitativè ſupernaturalis? 87
Art. IV. Vtrum gratia ſanctificans ſit participatio phyſica & formalis divinæ naturæ, et an formaliter & reduplicativè ut infinita eſt? 89
§. I. Vera ſententia quatuor concluſionibus ſequentibus declaratur & ſtatuitur, 90
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 92.
§. III. Corollaria notatu digniſſima, 96
Art. V. An gratia ſanctificans præſtet formaliter eſſe filium Dei adoptivum, eaque ſola talem effectum præſtare poſſit? 99
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, ibid.
§. II. Vera ſententia ſequentibus concluſionibus declaratur & ſtatuitur, 100
§. III. Solvuntur objectiones, 102
§. IV. Corollaria notatu digna, 105
Art. VI. Vtrum gratia habitualis realiter diſtinguatur a charitate? 106
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 108
§. III. Corollarium præcedentis doctrinæ, 109
Diſp. III. De diviſione gratiæ, 110
Art. I. Vtrum gratia creata interna convenienter dividatur in gratiam gratum facientem, & gratis datam, & an præter gratias gratis datas, ab Apoſtolo recenſitas, aliæ aſſignari poſſint? ibid.
§. I. Quibuſdam præmiſſis, utraque difficultas reſolvitur, ibid.
§. II. Corollarium præcedentis doctrinæ. 113
Art. II. De diviſione gratiæ in operantem & cooperantem, ibid.
Art. III. Tres aliæ diviſiones gratiæ breviter exponuntur, 115
Diſp. IV. De cauſa gratiæ, 117
Art. I. Vtrum ſolus Deus poſſit eſſe cauſa principalis gratiæ habitualis? ibid.
§. I. Vera ſententia ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 119
Art. II. Vtrum gratia creetur, aut concreetur, vel de potentia obedientiali animæ educatur? 120
§. I. Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 121
Art. III. Vtrum ad gratiam ſanctificantem requiratur aliqua diſpoſitio, illaque ſit phyſica & ex natura rei, vel duntaxat moralis, & ex divina inſtitutione? 123
§. I. Quibuſdam præmiſſis utraque difficultas reſolvitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 125
Diſp. V. De certitudine gratiæ, 126
Art. I. An ſine peculiari revelatione homo poſſit eſſe certus certitudine fidei, vel Theologiæ, ſe eſſe in gratia, ibid.
§. I. Præmittitur quod apud omnes eſt certum & duplici concluſione propoſita difficultas reſolvitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 127
Art. II. An homo poſſit habere certitudinem ſaltem moralem ſuæ gratiæ & juſtificationis omnino infallibilem, ſeu quæ omnem formidinem & dubietatem excludat? 128
§. I. Duplici concluſione difficultas reſolvitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 129

TRACTATVS NONVS.

De juſtificatione impii, & merito juſti, ad quæſtiones 113. & 114. Divi Th. 131
Præfatio, ibid.
Diſp. I. De juſtificatione, 133
Art. I. Vtrum in juſtificatione impii verè remittantur & tollantur peccata, vel duntaxat juſtitiâ Chriſti tegantur? ib.
§. I. Referuntur tres hæreticorum errores, & primus refellitur, ibid.
§. II. Hæreticorum objectiones ſolvuntur, 134
Art. II. An juſtificatio fiat per introductionem formæ inhærentis, vel per ſolam juſtitiam Dei aut Chriſti nobis imputatam? ibid.
§. I. Catholica veritas authoritate & ratione ſtabilitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 135
§. III. Corollaria notatu digna, 136
Art. III. An ſola gratia habitualis ſit cauſa formalis juſtificationis? 138
§. I. Concluſio negativa ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 139
Art. IV. An de potentia extraordinaria poſſit quis juſtificari per externum Dei favorem, vel per ſolos actus contritionis & charitatis, etiamſi gratia

juſtificans ei non infundatur? 140
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, ibid.
§. II. Rejiciuntur duæ primæ ſententiæ, ibid.
§. III. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 142.
§. IV. Confutantur aliæ ſententiæ, & vera ſtatuitur, 144
§. V. Solvuntur objectiones, 146
Art. V. Vtrum de potentia Dei abſoluta, gratia habitualis, & peccatum mortale, poſſint eſſe ſimul in eodem ſubjecto? 148
§. I. Referuntur ſententiæ, & vera eligitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 150
Art. VI. An & quæ fides requiratur ad juſtificationem adulti, & utrum illa ſola ad eam ſufficiat? 153
§. I. Duplici concluſione veritas catholica ſtabilitur, ibid.
§. II. Exponuntur quædam ſcripturæ loca quæ objiciuntur ab Hæreticis, 155
Art. VII. Vtrum ad juſtificationem adulti requirantur actus formales & expreſſi ſpei, pœnitentiæ, & dilectionis, vel ſufficiant impliciti & virtuales? ibid.
Art. VIII. Vtrum actus contritionis & charitatis, qui ad gratiam habitualem ultimò diſponunt, ab ea effective procedant, vel ab auxilio actuali, per modum tranſeuntis communicato? 158
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 162
§. III. Corollaria præcedentis doctrinæ, 165.
Diſp. II. De merito Iuſti, 167
Art. I. An homo poſſit aliquid verè & propriè, ſeu de condigno, à Deo promereri? ibid.
Art. II. Quæ conditiones ad meritum requirantur? 169
§. I. Exponuntur tres conditiones ex parte actûs meritorii requiſitæ, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, ibid.
§. III. Duæ conditiones ex parte perſonæ merentis neceſſariæ explicantur, 171.
§. IV. Corollarium notatu dignum, 172
Art. III. An ad meritum de condigno apud Deum requiratur ex parte ipſius Dei ordinatio operis ad præmium, & an illa debeat eſſe extrinſeca, vel ſufficiat intrinſeca, in voluntate conferendi gratiam ut principium meriti incluſa? 173
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, ibid.
§. II. Prima ſententia rejicitur, 174
§. III. Diluuntur argumenta adverſæ ſententiæ, ibid.
§. IV. Refellitur ſecunda ſententia, & tertia ſtatuitur, & explicatur, 175
§. V. Solvuntur objectiones, 176
Art. IV. Vtrum retributio meritorum in Deo ſit actus propriæ & ſtrictæ juſtitiæ, & quænam illa ſit, commutativa, vel diſtributiva? 178
§. I. Rejicitur prima ſententia, ibid.
§. II. Eadem veritas aliâ ratione ſuadetur, 179.
§. III. Secunda opinio refellitur, & vera ſtatuitur, 180
§. IV. Solvuntur objectiones, 182
§. V. Diluuntur aliæ objectiones, quæ contra ſecundam concluſionem fieri ſolent, 183
Art. V. Vtrum verè & propriè mereri poſſimus de condigno vitam æternam? 184
Art. VI. Vtrum actus eliciti à virtutibus acquiſitis, vel infuſis, ſint meritorii de condigno vitæ æternæ, ſine imperio, ſeu relatione actuali, vel ſaltem virtuali charitatis? 186
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, ibid.
§. II. Vazquezii ſententia rejicitur, 187
§. III. Solvuntur objectiones, 188
§. IV. Opinio Suaris refellitur, & D. Thomæ ſententia ſtabilitur, 190
§. V. Corollaria præcedentis doctrinæ, 191.
§. VI. Diluuntur fundamenta adverſæ ſententiæ, 193
Art. VII. An homo poſſit ſibi vel aliis de condigno, vel ſaltem de congruo, mereri primam gratiam juſtificantem, vel augmentum ejus, aut primam gloriam, primæ gratiæ habituali correſpondentem? 195
Art. VIII. An juſtus poſſit ſibi vel alteri mereri de condigno, vel ſaltem de congruo, reparationem poſt lapſum? 198.
Art. IX. An juſtus poſſit ſibi mereri de condigno, vel ſaltem de congruo, donum perſeverantiæ? 199
Art. X. Vtrum temporalia bona cadant ſub merito? 202

TRACTATVS DECIMVS.

De virtutibus Theologicis, 203
Præfatio, ibid.
Diſp. I. De objecto fidei, 204
Art. I. Quodnam ſit objectum fidei? ibid.
§. I. Præmittuntur quæ apud omnes ſunt certa, ibid.
§. II. Reſolvitur difficultas propoſita, 205.
§. III. Præcipuæ objectiones ſolvun-

tur, 207

§.IV. Objectiones contra ſecundam concluſionem, 208

Art. II. Ad quid ultima fidei noſtræ reſolutio, tam quoad propoſitionem & revelationem credendorum, quàm quoad aſſenſum quem fideles eis præbent, referenda ſit? 209

§.I. Reſolvitur prima difficultas, & error Lutheranorum & Calviniſtarum proſcribitur, *ibid.*

§.II. Alia difficultas expeditur, & ſententia Cardinalis Delugo refellitur, 211

§.III. Solvuntur objectiones, 212

Art. III. An revelationes privatæ ad objectum fidei pertineant? 213

Art. IV. Vtrum objectum fidei ſit neceſſariò verum, ita ut fidei falſum ſubeſſe non poſſit? 215

§.I. Prima difficultas reſolvitur, & Deum nec per ſe, nec per alium mentiri poſſe, ſubindeque nec ex Deo dicente, fidei falſum ſubeſſe, demonſtratur, *ibid.*

§.II. Corollarium notatu dignum, 216

§.III. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 217

§.IV. Solvitur argumentum ex ratione petitum, 218

§.V. Alia difficultas reſolvitur, & per accidens, ſive ex parte credentis, non poſſe fidei ſubeſſe falſum, demonſtratur, 219

§.VI. Solvuntur objectiones, *ibid.*

Art. V. Vtrum obſcuritas pertineat ad rationem formalem fidei divinæ? 221

Art. VI. Vtrum in eodem intellectu de eadem veritate ſimul eſſe poſſint fides & ſcientia evidens, ſeu clara Dei viſio, tam ſecundùm actus, quàm ſecundùm habitus, vel ſaltem quantùm ad habitum unius, & actum alterius? 223

§. I. Rejiciuntur duæ primæ ſententiæ, *ibid.*

§. II. Solvitur difficile argumentum de Philoſopho Ethnico, qui habet evidentem demonſtrationem de exiſtentia Dei, & fit Chriſtianus, 224

§.III. Solvuntur aliæ objectiones, contra ſecundam partem concluſionis heri ſolitæ, 226

§.IV. Alia difficultas reſolvitur, & tertia ſententia ut probabilior eligitur, 227

§.V. Solvuntur objectiones, 229

Art. VII. Vtrum ſaltem evidentia in atteſtante, cum fide compoſſibilis ſit? 230

§.I. Quibuſdam præmiſſis concluſio affirmativa ſtatuitur? *ibid.*

§.II. Solvuntur objectiones, 232

Art. VIII. An objecta ſeu myſteria fidei Chriſtianæ ſint evidenter credibilia? 234

§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, *ibid.*

§.II Solvuntur objectiones, *ibid.*

Digreſſio utilis & jucunda, 236

De præcipuis credibilitatis noſtræ fidei argumentis, *ibid.*

§. I. Antiquitas fidei noſtræ, primum credibilitatis ejus argumentum, *ibidem.*

§.II. Veritas, ſanctitas, & vis ac efficacia fidei noſtræ, ſecundum credibilitatis ejus argumentum, 237

§.III Modus admirabilis, quo in mundum fides Chriſtiana inducta & propagata eſt, tertium credibilitatis ejus argumentum, 238

§.IV. Firmitas & incrementum fidei noſtræ, in mediis perſecutionibus, quartum credibilitatis ejus argumentum, 239

§.V. Infelix exitus eorum qui fidem noſtram oppugnarunt, quintum credibilitatis ejus argumentum, 240

§. VI. Prophetarum vaticinia, ſextum credibilitatis noſtræ fidei argumentum, 241

§.VII. Prophetiæ Sybillarum, ſeptimum credibilitatis noſtræ fidei argumentum, *ibid.*

§.VIII. Teſtimonia Oraculorum, octavum credibilitatis noſtræ fidei argumentum, 242

§.IX. Teſtimonia Gentilium, Judæorum, & Mahumetanorum, nonum credibilitatis noſtræ fidei argumentum, 243

§.X. Miracula à Chriſto, ejuſque Diſcipulis, & aliis ſanctis viris edita, decimum credibilitatis noſtræ fidei argumentum, 244

§.XI. Innumerabilium Martyrum teſtimonium, undecimum credibilitatis noſtræ fidei argumentum, 245

§. XII. Concordia & conſenſio maxima Doctorum noſtræ fidei, duodecimum credibilitatis ejus argumentum, 246

Diſp. II. De Scriptura & Traditione, 247

Art. I. Vtrum Scriptura Sacra ſit infallibilis regula fidei? *ibid.*

§ I. Quid ſit Scriptura Sacra? *ibid.*

§. II. De nominibus & elogiis quibus

Scriptura Sacra communiter inſignitur, 248
§. III. De diviſione Scripturæ, 249
§. IV. De variis Scripturæ editionibus, 250
§. V. De editione vulgata, ejuſque in Eccleſia authoritate, 251
§. VI. Explicantur quædam antilogiæ ſeu contradictiones apparentes, quæ in variis Scripturæ locis reperiuntur, 252
Art. II. An præter Scripturam ſint aliquæ traditiones non ſcriptæ, quæ ſint regula fidei? 354
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Hæreticorum objectiones ſolvuntur, 257
Diſp. III. De Eccleſia, 259
Art. I. Vtrum Eccleſia univerſalis ſit infallibilis in credendo, & certa regula fidei? *ibid.*
§. I. Quibuſdam præmiſſis, concluſio affirmativa ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Duplici concluſione Lutheranorum & Calviniſtarum error refellitur, 260
§. III. Solvuntur objectiones, 261
Art. II. Quæ ſint notæ veræ Eccleſiæ, & an illæ ſoli Romanæ Eccleſiæ competant? 263
§. I. Prima nota veræ Eccleſiæ, unitas, *ibid.*
§. II. Secunda nota veræ Eccleſiæ, ſanctitas, 269
§. III. Tertia nota veræ Eccleſiæ, quòd ſit Catholica, 265
§. IV. Quarta nota veræ Eccleſiæ, quòd ſit Apoſtolica, *ibid.*
Diſp. IV. De Summo Pontifice, 267
Art. I. Vtrum in Eccleſia Dei, ſit regula viva & loquens, quæ res fidei cum infallibili authoritate proponat, eaque ſit Romanus Pontifex & legitimus Petri ſucceſſor? *ibid.*
§. I. Hæreticorum error refellitur, 268
§. II. Solvuntur Hæreticorum objectiones, 270
§. III. Alia objectio ſolvitur, 272
Art. II. An ſoli Petro primatus, ſeu ſupremum totius Eccleſiæ regimen conceſſum fuerit, ſubindeque Paulus æqualem poteſtatem cum illo non habuerit? 274
§. I. Prima concluſio ſtatuitur, & duplici Scripturæ teſtimonio firmatur, *ibid.*
§. II. Ratio fundamentalis noſtræ concluſionis exponitur, 267
§. III. Solvuntur objectiones Hæreticorum contra Petri primatum, 277
§. IV. Alia difficultas reſolvitur, & Paulum parem cum Petro authoritatem & poteſtatem in Eccleſiam non habuiſſe, breviter demonſtratur, 279
§. V. Solvuntur objectiones, 280
Art. III. Vtrum in primatu totius Eccleſiæ ſit aliquis legitimus Petri ſucceſſor, illeque ſit ſolus Romanus Epiſcopus, & quo jure primatus univerſalis Eccleſiæ cum Epiſcopatu Romano conjunctus ſit? 282
§. I. Tribus concluſionibus triplex hæc difficultas reſolvitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 286
Art. IV. An factâ legitimâ electione Summi Pontificis, immediatè & per ſe primò ſit de fide, hanc perſonam in particulari, v. g. Clementem IX. eſſe verè Pontificem? 287
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, *ibid.*
§. II. Vera ſententia duplici concluſione ſtatuitur, 288
§. III. Solvuntur objectiones, 289
Art. V. Sacræ ſucceſſionis Romanorum Pontificum ſeries, 291
Primum ſæculum, *ibid.*
II. Sæculum, *ibid.*
III. Sæculum, *ibid.*
IV. Sæculum, *ibid.*
V. Sæculum, 292
VI. Sæculum, *ibid.*
VII. Sæculum, *ibid.*
VIII. Sæculum, *ibid.*
IX. Sæculum, *ibid.*
X. Sæculum, *ibid.*
XI. Sæculum, 293
XII. Sæculum, *ibid.*
XIII. Sæculum, *ibid.*
XIV. Sæculum, *ibid.*
XV. Sæculum, *ibid.*
XVI. Sæculum, 294
XVII. Sæculum, *ibid.*
Diſp. V. De Sacris Eccleſiæ Conciliis, *ibid.*
Art. I. Vtrum Concilium generale, legitimè congregatum, & celebratum, in determinando res fidei errare nequeat, ſubindeque ſit regula infallibilis noſtræ fidei? *ibid.*
§. I. Quibuſdam præmiſſis, Catholica veritas ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 296
Art. II. Recenſentur breviter omnia Concilia Generalia, in Eccleſia celebrata, 297
Diſp. VI. De actu fidei interno, 299
Art. I. Vtrum ad actum internum fidei

[illegible] ibid.

Art. [illegible] Vtrum ad [illegible] [illegible] um [illegible] [illegible] nanti, requirat [illegible] vel [illegible] ſpecialis [illegible] a fide d[illegible] [illegible]

Art. VI. Vtrum actu internus fid[illegible] neceſſarius ad ſalutem, non ſolum neceſſitate præcepti, ſed etiam neceſſitate medii? 302

§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur [illegible], ibid.

§. [illegible]. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, 303

Art. IV. Vtrum ante adventum Chriſti neceſſaria fuerit ad ſalutem, neceſſitate medii, fides explicita Incarnationis ſeu Redemptoris futuri. 305

§. I. C[illegible] [illegible] a Patr[illegible]tur. ibid.

§. III. Solvuntur objectiones Patris Philippi, 306

Art. V. Vtrum poſt Chriſti adventum, & legis Evangelicæ promulgationem, fide explicita Incarnationis, & Trinitatis, ſit neceſſaria ad ſalutem, neceſſitate medii? 307

§. I. Vera ſententia ſtatuitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, 310

Diſp. VII. De actu exteriori fidei, 311

Art. I. An exterior fidei confeſſio ſit actus elicitus à fide, vel duntaxat imperatus? 312

§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, ibid.

Art. II. An detur præceptum confitendi fidem, & quandonam fideles peccent contra illud? 313

Diſp. VIII. De habitu fidei, ejuſque ſubjectis [illegible] effectibus, 310

Art. I. Vtrum habitus fidei, etiam prout eſt informis, & a charitate [illegible]paratus, ſit vera virtus, & qualis? ibid.

Art. II. In quibus ſubjectis remaneat habitus fidei, & in quibus deſtruatur? 320.

§. [illegible] ſequentibus concluſionibus difficultas reſolvitur, ibid.

§. [illegible] [illegible] [illegible] ſcitu neceſſaria notatu digna, 322

§. III. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, ibid.

§. IV. Alia argumenta ſolvuntur, 325

Art. III. Quæ ſint cauſæ fidei, & præcipui ejus effectus? ibid.

Diſp. IX. De virtute ſpei, 327

Art. I. An ſpe[illegible] [illegible] eſt [illegible] vera virtus Theologica, à fide & habitu charitate realiter diſtincta? ibid.

Art. II. Q[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 328

§. I. [illegible] aſtatuitur, ibid.

§. II. [illegible]lvuntur [illegible]tiones, 330

§. III. Alia argumenta ſolvuntur, 331

Art. III. Quænam ſit ratio formalis ſub qua, ſeu objectum motivum ſpei Theologicæ? 332

§. I. Referuntur ſententiæ, & vera eligitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, 333

Art. IV. Vtrum in Beatis & comprehenſoribus habitus ſpei Theologicæ remaneat? 334

Art. V. Vtrum homo, cui facta eſſet revelatio ſuæ damnationis, adhuc poſſet & teneretur ſperare beatitudinem? 336.

§. I. Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, 337

Diſp. X. De virtute Charitatis, 338

Art. I. Vtrum charitas verè & propriè ſit amicitia hominis cum Deo? ibid.

§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, 339

§. III. Solvitur difficile argumentum, 340.

Art. II. Vtrum charitas ſit aliquid creatum in anima? 341

Art. III. Quodnam ſit objectum formale charitatis? 343

§. I. Præmittitur quod apud omnes eſt certum, & relatis ſententiis, vera eligitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, 345

Art. IV. Vtrum charitas ſit virtus [illegible] [illegible] ſpecie atomiæ? 346

§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.

§. II. Solvuntur objectiones, 347

Art. V. Vtrum charitas ſit cæteris virtutibus excellentior, tam in eſſe phyſico quàm morali? 349

Art. VI. Vtrum charitas habitualis augeri poſſit in via, & quomodo ad ejus augmentum actus noſtri concurrant? 351.

Art. VII. An actus charitatis re[illegible], augmentum [illegible] charit[illegible] [illegible] m[illegible]? [illegible]

§. I. Ve[illegible] ſeq[illegible] [illegible]cluſionibus ſtat[illegible], ibid.

§. II. Solvuntur objectiones 35[illegible]

Art. VIII. Q[illegible]d d[illegible] [illegible] gratiæ & charitatis, [illegible]

de[illegible] 356
§. I Tri[illegible]us conclusionibus difficulta- refo[illegible]vitur, 357
§. II. Solvuntur objectiones, 359

TRACTATVS VNDECIMVS.

De quatuor virtutibus Cardinalibus, & vitiis oppositis, 362
Præfatio, *ibid.*
Disp. I. De prudentia & partibus ejus, 364
Art. I. Definitio prudentiæ explicatur, *ibid.*
Art. II. Quæ sint partes integrales subjectivæ, & potentiales prudentiæ? 365
Disp. II. De justitia, & partibus ejus, 366.
Art. I. Explicatur definitio justitiæ, *ibid.*
Art. II. Partes [illegible]es, subjectivæ, & potentiales justitiæ recensentur, 367.
Disp. III. De religione & actibus ejus, 368.
Art. I. Explicatur definitio religionis, *ibid.*
Art. II De actibus internis religionis, 369.
Art. III. De actibus externis religionis, 371.
Disp. IV De aliis virtutibus justitiæ annexis, 374
Art. unicus. Aliæ partes potentiales justitiæ breviter explicantur, *ibid.*
Disp. V De fortitudine & virtutibus ei annexis, 376
Art. I. Definitio fortitudinis explicatur, 377.
Art. II. Actus virtutis fortitudinis, *ibid.*
Art. III. virtutes fortitudini annexæ, 378.
Disp. VI. De temperantia, & partibus ejus, *ibid.*
Art. I. Assignatur objectum materiale & formale temperantiæ, 379
Art. II Partes subjectivæ temperantiæ, 380
Art III. Partes potentiales temperantiæ, 383
Art. IV De variis modestiæ speciebus, 384.
Disp. VII. De vitiis oppositis virtutibus Cardinalibus, 386
Art. I. De vitiis oppositis prudentiæ & virtutibus annexis, *ibid.*
Art. II. De vitiis oppositis justitiæ strictè [illegible], 387
Art. [illegible] De vitiis oppositis religioni, quæ est prima pars potentialis justitiæ. *ibid.*
Art. IV. De vitiis oppositis aliis partibus potentialibus justitiæ, *ibid.*
Art. V. De vitiis oppositis fortitudini, & partibus ejus, 388
Art. VI. De vitiis oppositis temperantiæ, & partibus ejus subjectivis, nimirum abstinentiæ, sobrietati, castitati, & pudicitiæ, 389
Art. VII. De vitiis oppositis partibus potentialibus temperantiæ, 390

TERTIA PARS
Clypei Theologiæ Thomisticæ.
De Deo Incarnato, & Sacramentorum authore.

TRACTATVS PRIMVS.

De Incarnatione Verbi Divini, 393
Præfatio, *ibid.*
Ordo hujus Partis, 394
Disputatio Proœmialis, contra Hæreticorum & Judæorum errores, 395
Art. I. Declaratur breviter, quid Incarnationis nomine intelligatur, *ibid.*
Art. II. Varii Hæreticorum errores circa Incarnationis mysterium breviter referuntur ac refutantur *ibid.*
Art. III. Judæorum errores existimantium Messiam nondum venisse testimoniis veteris testamenti confutatur, 399
Disp. I De possibilitate Incarnationis, 400.
Art. I. Utrum Incarnatio sit possibilis, *ibid.*
§. I Ratione probabili possibilitas Incarnationis suadetur, *ibid.*
§. II. Alia difficilis objectio solvitur, 401
§. III Aliud argumentum difficile, ex immutabilitate Dei desumptum, proponitur, & variæ ejus solutiones referuntur, ac refelluntur, 402
§. IV. Sententia P. Martinoni refertur, & ostenditur Verbum Divinum per unionem cum humanitate, non solum non esse intrinsecè mutatum, sed nec etiam innovatum, 403
§. V. Patris Martinoni fundamenta solvuntur 404
§. VI. Traditur vera solutio difficultatis propositæ, 405
Art. II Utrum possibilitas Incarnationis, seu unionis subsistentiæ divinæ cum natura creata naturali lumine, ab intellectu creato evidenter cognosci possit? 406
§. I. Quoad [illegible] primam hujus difficultatis partem conclusione resolvitur, *ibid.*

[illegible] 409
Art. III. De [illegible] 410
[illegible] ibid.
Art. [illegible] P[illegible] vel [illegible] Angelicam, [illegible]
Art. [illegible] nat[illegible] 417
[illegible]
Art. I. An [illegible] fit [illegible] fuerit de ſe ſufficiens [illegible] num, [illegible] am adimere? ibid.
§. I. Duplici concluſione, propoſ[illegible] ad [illegible] ibid.
§. II. Sol[illegible] 421
§. III. Co[illegible]llaria præcedentis doctrinæ, 422.
Art. II. An ſati[illegible]ſactio Chriſti fuerit de ſe ſufficiens, & ſuperabundans pro [illegible] peccati? 423
§. I. D[illegible] difficulta re[illegible] ibid.
§. II. S[illegible]tur [illegible] 425
Art. III. An ſa[illegible] Chriſti ſit valoris [illegible] 426
§. I. C[illegible] affirmativa ſtatuitur, 427.
§. II. Præcipuæ obie[illegible] ſolvuntur, 428.
§. III. Solvuntur argumenta ab incon[illegible] 430
Art. IV. An ſa[illegible]tisfactio Chriſti fuerit de [illegible]ſtitiæ? 431
§. I. Recenſentur & explicantur condi[illegible] & [illegible] ibid.
§. II. [illegible] primum argumentum & [illegible] Chriſti ſati[illegible] 432
§. III. Explicatur ſecunda conditio, & [illegible] Chriſti [illegible] 434.
§. [illegible] 435
§. V. Explicatur quarta conditio, & [illegible] Chriſti ac[illegible] 436.
[illegible] 437
Art. V. A[illegible] ſatisfactio Chriſti
p[illegible] 438
§. I. Rejectis duobus pri[illegible]s ſententiis [illegible] ibid.
§. II. [illegible] 439
Diſp. V. De [illegible] Inc[illegible] 441
Art. I. An [illegible] ex[illegible] [illegible] ibid.
§. I. [illegible] & ra[illegible] 442
§. II. [illegible] 443
§. III. [illegible] 444
§. IV. [illegible] 445
§. V. [illegible] 447
§. VI. Vera ac pr[illegible] ſol[illegible] 448
Art. II. [illegible] ſiſtente peccato orig[illegible] 410
§. I. [illegible] difficultas [illegible] ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 451
Diſp. VI. De q[illegible] Incarnationis, 452
Art. I. [illegible] Verbum [illegible] ibid.
§. I. Vter[illegible] & veritas C[illegible] ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 453
§. III. Corollarium præcedentis doctrinæ, 454
Art. II. An perſ[illegible] Chriſti vere & pro[illegible] & [illegible] & ſu[illegible] 455
§. I. [illegible] ſtatuitur, ibid.
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 456
Art. III. [illegible] inter [illegible] bum & huma[illegible] 457
§. I. Pr[illegible]nitur ſtat[illegible] & [illegible] neg[illegible] ibid.
§. II. [illegible] ſolvuntur, 460.
Art. IV. [illegible] 462
Art. V. Q[illegible] ſit [illegible] talis, &

[illegible] ni unitivæ Dei, ſeu aſ-
[illegible] 464.
§. I. Statuitur vera ſententia, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 465
Art. VI. Vtrum unio hypoſtatica, ra-
tione unionis, ſit omnium maxima?
466.
Diſp. VII. De cauſa phyſica & morali In-
carnationis, 467
Art. I. Vtrum aliqua creatura poſſit eſſe
cauſa phyſica unionis hypoſtaticæ,
ſaltem inſtrumentaliter, & an te[illegible]
B. Virgo fuerit cauſa inſtrumentalis
illius? 468
Art. II. An Chriſtus per opera, priorita-
te temporis vel naturæ præcedentia
unionem hypoſtaticam, eam promo-
ruerit, vel ſaltem mereri potuerit?
470.
§. I. Duplici concluſione difficultas re-
ſolvitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 472
Art. III. An Chriſtus per opera ſubſe-
quentia Incarnationem, eam mereri
potuerit? 473
§. I. Concluſio negativa ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 475
§. III. Corollaria præcedentis doctri-
næ, 476
Art. IV. Vtrum SS. Patres meruerint,
aut ſaltem mereri potuerint Incarna-
tionem, ejuſque circumſtantias, de
congruo? 478
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur
ſententiæ, & vera eligitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 481
§. III. Corollarium præcedentis doctri-
næ, 482
Diſp. VIII. De perſona aſſumente,
484.
Art. I. Vtrum perſona verbi immediatè
& proxime terminaverit huma[illegible]
tem [illegible] ne ſubſiſtentiæ
[illegible] & communis, vel ratione
ſubſiſtentiæ relativæ & perſonalis?
ibid.
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſen-
tentiæ & [illegible], *ibid.*
§. II Solvuntur [illegible]es, 486
Art. II. Vtrum verbum aſſumendo hu-
manitatem, non ſolùm ejus ſubſiſten-
tiam, ſed etiam [illegible] exiſtentiam ſup-
pleverit? 488
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur,
ibid.
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur,
490.
Art. III. An Deus, ut communis tribus
perſonis, ratione ſubſiſtentiæ abſolu-
tæ, poſſit alienam naturam aſſumere,
491.
§. I. Quibuſdam præmiſſis concluſio af-
firmativa ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 493
Art. II. Vtrum [illegible] Perſonæ divinæ
poſſint terminare immediatè [illegible]
num [illegible] humanitatem, & plures hu-
manitates ab eadem perſona aſſumi?
495.
§. I. Quibuſdam præmiſſis, utraque dif-
ficultas reſolvitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 496
Art. V. Vtrum in caſu quo una perſona
divina plures humanitates aſſumeret,
vel è contra plures perſonæ unam aſ-
ſumerent humanitatem, eſſent tunc
unus homo, vel plures? 497
§. I. Duplici concluſione utraque diffi-
cultas reſolvitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 499
Art. VI. An perſona [illegible], de potentia
Dei abſoluta, poſſit terminare natu-
ram alienam? 500
§. I. Concluſio negativa ſtatuitur, & au-
thoritate D. Thomæ, ac duplici ratio-
ne firmatur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 502
Diſp. IX. De natura aſſumptibili & aſ-
ſumpta, 504
Art. I. Vtrum quælibet natura ſubſtan-
tialis [illegible] di-
na Perſona? *ibid.*
§. I. Quibuſdam præmiſſis difficultas re-
ſolvitur, *ibid.*
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur,
506.
Art. II. An etiam ſubſtantia [illegible]mpleta
& [illegible] lis, [illegible] a divina
Perſona [illegible] 508
§. I. [illegible] difficultas reſolvitur, & ma-
teriam primam ſine forma ſubſtantia-
li non poſſe aſſumi ad divinam ſubſi-
ſtentiam probatur, *ibid.*
§. II. Secunda & tertia difficultas, de
anima rationali ſeparata a corpo-
re, & de forma [illegible] a mate-
ria ſeparata, breviter reſolvuntur,
509.
§. III. [illegible] difficultas reſolvitur,
510.
Art. III. An accidentia immediatè à Deo
aſſumptibilia ſint? 511
§. I Statuitur [illegible] concluſio, *ibid.*
§. II. Alia concluſio ſtabilitur, 512
§. III. Præcipuæ objectiones ſolvuntur,
513.
Art. IV. Vtrum natura creata, ſubſi-
ſtens in propria perſona, & propria
perſonalitate retenta, poſſit aſſumi

ad

ad ſubſiſtendam divinam? 514
§. I. Concluſio negativa ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 516
Art. V. An hæc propoſitio *Deus aſſumpſit hominem* in rigore & proprietate ſermonis ſit vera? *ibid.*
Art. VI. Utrum humanitas Chriſti, ut actu conjuncta verbo divino, ejuſque perſona [illegible] nato, ſubſiſtentiam propriam & ſibi connaturalem appetat? 518
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, & vera eligitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 519
Art. II. An verbum divinum, ad ſuam ſubſiſtentiam, ſanguinem, aliosque humores corporis Chriſti aſſumpſerit? 520
§. I. Quibuſdam præmiſſis, referuntur ſententiæ, *ibid.*
§. II. Hæc ſententia ut verior & probabilior eligitur, 521
§. *III.* Solvuntur objectiones, 522
§. IV. Aliud difficile argumentum ſolvitur, 523
§. *V.* Corollaria præcedentis doctrinæ, 524.
§. *VI.* Aliud corollarium notatu dignum, 525.
Diſp. X. De ordine aſſumptionis, 526
Art. I. Utrum prius fuerint aſſumptæ partes humanitatis quàm totalis humanitas, & anima Chriſti prius fuerit unita verbo, quàm corpus? *ibid.*
§. I. Quibuſdam præmiſſis, utraque difficultas reſolvitur, *ibid.*
§. *II.* Solvuntur objectiones, 528
Art. *II.* Utrum gratia habitualis habuerit rationem medii, ſeu diſpoſitionis phyſicæ, aut moralis, ad unionem hypoſtaticam? *ibid.*
Diſp. XI. De Gratia Chriſti ſubſtantiali, 530
Art. I. Utrum humanitas Chriſti ſanctificetur formaliter per aliquod donum ſubſtantiale à gratia habituali diſtinctum? *ibid.*
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, *ibid.*
§. *II.* Solvuntur objectiones, 531
Art. *II.* A[illegible] formaliter humanitas Chriſti [illegible] non modo [illegible], vel a verbi perſonalitate vel [illegible] a Natura Divina? 533
§. I. Rejiciuntur duæ primæ ſententiæ, & tertia ut verior & probabilior eligitur, *ibid.*
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur 534
§. III. Solvuntur [illegible] contra ſecundam & tertiam concluſionem fieri ſolitæ, 535
Diſp. XII. De Gratia Chriſti habituali, 537.
Art. I. Utrum in anima Chriſti fuerit gratia habitualis? *ibid.*
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, & ex Scriptura ac Sanctis Patribus & triplici ratione divi Thomæ ſuadetur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 538
§. III. Corollarium notatu dignum, 539
Art. II. Ad quid in Chriſto gratia habitualis neceſſaria fuerit? 541
§. I. Tribus concluſionibus difficultas propoſita reſolvitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 543
Art. III. Utrum omnes virtutes fuerint in Chriſto? 544
§. I. Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitur *ibid.*
§. II Solvuntur objectiones, 547
§. III. Corollarium præcedentis doctrinæ, *ibid.*
Art. IV. Utrum Chriſtus virtutes morales per ſe acquiſitas [illegible] comparaverit, vel eas per infuſionem acceperit? 548
§. I. *Sententia* affirmans virtutes morales per ſe acquiſitas, Chriſto fuiſſe in primo inſtanti ſuæ conceptionis infuſas, ut verior & probabilior eligitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 550
Art. V. Utrum in Chriſto fuerint dona Spiritus Sancti, & gratiæ gratis datæ? 551
Diſp. XIII. De perfectione gratiæ Chriſti 554
Art. I. Utrum gratia Chriſti habitualis infinita fuerit? *ibid.*
§. I. Difficultas propoſita [illegible] concluſione reſolvitur, 555
§. II. Præcipuæ objectiones ſolvuntur, 55[illegible]
§. III. Corollarium notatu dignum, 558.
Art. II. Utrum in Chriſto fuerit gratiæ plenitudo [illegible] [illegible] [illegible] & hominum [illegible] ceſſerit? *ibid.*
§. I. Quibuſdam præmiſſis [illegible] tas reſolvitur, *ibid.*
§. II. Duo corollaria notatu digna, 560.
§. III. Alia difficultas expeditur, *ibid.*

§. IV. [illegible] objectiones, ibid.
§. V. D[illegible] corollaria [illegible] notatu digna, 561
Art. III. [illegible] gratiæ habitualis Christi [illegible] de potentia absoluta, augere poſſit? 563
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, ibid.
Diſp. XIV. De Gratia Chriſti capitali, 565.
Art. I. Vtrum Chriſtus ut homo ſit caput Eccleſiæ? ibid.
Art. II. Vtrum Chriſtus ſit actu caput hominum viatorum, in ſtatu peccati vel infidelitatis exiſtentium? 566
§. I. Vtraque difficultas reſolvitur, ibid.
§. II. S[illegible]tur objectiones, 567
§. III. Corollarium notatu dignum, 569.
Art. III. An Chriſtus ut homo, non ſolùm hominum, ſed etiam Angelorum caput dici poſſit? ibid.
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 571
§. III. Duo corollaria notatu digna, 572.
Art. IV. An Chriſtus ut homo, ita ſit caput Angelorum, quod ipſis gratiam & gloriam, etiam eſſentialem, meruerit? ibid.
§. I. Secunda ſententia ut verior & probabilior eligitur, & ex Scriptura probatur. 573
§. II. Teſtimonia Divi Thomæ, ibid.
§. III. Eadem veritas ratione ſuadetur, 574.
§. IV. Solvuntur objectiones ex teſtimoniis Scripturæ & SS. Patrum, 575.
§. V. Diluuntur argumenta ex ratione petita, 577
§. VI. Corollarium præ[illegible]d[illegible] doctrinæ, 578
Art. V. Per quam gratiam Chriſtus in ratione capitis Eccleſiæ conſtituatur? ibid.
§. I. D[illegible] [illegible]era ſententia [illegible], ibid.
§. II. [illegible] 579
Diſp. XV. De ſcientia Chriſti in communi, 580
Art. I. Vtrum in intellectu creato Chriſti [illegible], vel an[illegible] [illegible] creatam & [illegible] ibid.
§. I. V[illegible] [illegible] eſſe in Chriſto [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] 581
§. II. S[illegible] objectiones, ibid.
Art. II. A[illegible] Chriſti humana, in [illegible] electione potuerit [illegible]? 582
§. I. Concluſio [illegible] ſtatuitur, ibid.
§. I[illegible] objectiones, ibid.
Diſp. XVI. De ſcientia beata animæ Chriſti, 584
Art. I. An Chriſtus, dum eſſet viator & in terris degens, ſcientiam beatam habuerit, [illegible] [illegible] [illegible] receperit? ibid.
§. I. Vtraque d[illegible] duplici concluſione reſolvitur, ibid.
§. II. Objectiones ſolvuntur, 585
§. III. Corollarium notatu dignum, 586.
Art. II. Vtrum anima Chriſti per ſcientiam [illegible] omnes creaturas poſſibiles in [illegible] eſſentia divina cognoverit? 587
§. I. Præmittitur q[illegible] [illegible] certum, & [illegible] concluſio [illegible]tiva ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 5[illegible]
Art. III. An beata Chriſti ſcientia, ad omnia præſentia, præterita, & futura ſe extendat? 5[illegible]
§. I. Relatis [illegible] concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.
§. II. Corollaria notatu digna, [illegible]
§. III. Solvuntur objectiones, ibid.
Diſp. XVII. De ſcientia in[illegible] [illegible] Chriſti, 5[illegible]3
Art. I. An & qu[illegible]plex ſcientia per ſe infuſa in Chriſto advertenda ſit? ibid.
§. I. Vtraque difficultas duplici concluſione reſolvitur, ibid.
§. II. Solvuntur [illegible]es, 595
§. III. Corollarium præcedentis doctrinæ, 597
Art. II. An omnia objecta naturalia, ab anima Chriſti per ſcientiam infuſam ſupernaturalem, diſtincte & in particulari cognita fuerint? ibid.
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, & probatur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 598
Art. III. Vtr[illegible] Chriſti [illegible], per ſcien[illegible] [illegible] [illegible] creata, quidditativè & comprehenſive cognoſcat? 596
§. I. [illegible] aut veri[illegible] eligitur, & [illegible] eſt [illegible], ibid.
§. II. S[illegible]tur objectiones, [illegible]
Art. IV. [illegible] Chriſti per ſcientiam infuſam ſupernaturalem cogitationes [illegible] occultas, & [illegible] contingentia cognoverit? 603

[illegible] ſtatuitur, [illegible]
§. II. Solvuntur objectiones, 604
§. [illegible] anima Chriſti, per [illegible] ſupernaturalem [illegible] infuſam, [illegible] 605
§. [illegible] Reiiciuntur [illegible] modi dicendi, & quarta ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones 606
§. III. Solvuntur [illegible] contra [illegible] ibid.
§. IV. R[illegible] quâ anima Chriſti [illegible] futura contingentia contemplatur, dicenda ſit intuitiva, vel abſtractiva? 608
§. V. Corollaria præcedentis doctrinæ, 609.
Art. VI. Vtrum Chriſti anima per ſcientiam [illegible] cognoverit omnes creaturas poſſibiles? ibid.
Art. VII. Vtrum Chriſti anima [illegible] ſcientiam infuſam evidenter cognoverit myſterium Trinitatis, quoad an eſt? 61[illegible]
§. I. Vera ſententia ſtatuitur & probatur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, ibid.
§. III. Corollaria præcedentis doctrinæ, 613
Diſp. XVIII. De ſcientia Chriſti acquiſita, 614
Art. I. Vtrum preter ſcientiam beatam, & [illegible], concedenda ſit in anima Chriſti [illegible] ſcientia per ſe acquiſibilis? ibid.
§. I. Quibuſdam præmiſſis concluſio affirmativa ſtatuitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 615
Art. II. An Chriſtus ſcientias per ſe acquiſibiles propriis actibus ſibi comparaverit, vel eas a Deo per infuſionem receperit? 616
§. I. Hæc ſententia ut probabilior eligitur, ibid.
§. II. Solvuntur objectiones, 617
§. [illegible]. C[illegible] notatu dignum, 619
Diſp. XIX. De potentia animæ Chriſti, [illegible]
Art. I. Varii errores circa potentiam Chriſti referuntur [illegible] ibid.
Art. II. An humanitas Chriſti, ſeu Chriſtus ut homo inſtrumentaliter phyſice vel [illegible] moraliter ad productionem gratiæ, & miraculorum, [illegible] effectuum ſupernaturalium concurrat? 621
§. I. Vera ſententia a ſe[illegible]entibus [illegible] ſtatuitur, 622
§. II. Solvuntur objectiones, 623
§. III. Corollarium [illegible] notatu dignum, 626
Diſp. XX. De impeccabilitate Chri-
[illegible] 627
Art. I. An Chriſtus de potentia abſoluta peccare potuerit? 628
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, ibid.
§. II. Prima concluſio ſtatuitur, & authoritate SS. Patrum firmatur, 629
§. III. Prima ratio fundamentalis [illegible] concluſionis [illegible] 630
§. IV. Al[illegible] pro[illegible] noſtra [illegible] 631.
§. V. A[illegible] 632.
§. VI. Statuitur ſecunda concluſio, & Chriſti humanitatem nec in ſenſu diviſo [illegible] peccare, breviter ſuadetur [illegible] 633
§. [illegible] objectiones, 634
§. [illegible] alia argumenta contra [illegible] concluſiones [illegible] ſoluta, 635
§. IX. Corollaria præcedentis doctrinæ, 63[illegible]
Art. [illegible] An in Chriſto fuerit vel potuerit eſſe fomes peccati? 639
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ [illegible], ibid.
§. II. [illegible] objectiones, 641
§. III. Corollarium [illegible] dignum, 644
Diſp. XXI. De merito Chriſti, ibid.
Art. I. An & quando Chriſtus meruerit? ibid.
§. I. [illegible] præmiſſis referuntur ſententiæ ibid.
§. II. [illegible] prima concluſio & oſtenditur Chriſtum vere & propriè meruiſſe 645
§. III. Solvuntur objectiones, ibid.
§. IV. A[illegible] difficultas reſolvitur, & quo tempore [illegible] meruerit, quatuor ſequentibus concluſionibus declaratur, 646
§. V. Solvuntur objectiones, 647
§. VI. Corollarium [illegible] 649
Art. II. An C[illegible] quo ſeu [illegible] meruerit? ibid.
§. I. Proponitur ratio dubitandi & referuntur ſententiæ, ibid.
§. II. Reiiciuntur tres primæ ſententiæ, & quarta ſtatuitur 650
Art. III. V[illegible] adimplendo præceptum [illegible] cunda morte pro ſalute generis humani 653
§. I. [illegible] dicendi [illegible] libertate [illegible] libertate referuntur ac refelluntur ib.
§. II. Refelluntur [illegible] dicendi modus, qui [illegible] 654
§. III. Traditur verus [illegible] dicendi, & con-

& conciliandi libertatem Christi cum eius impeccabilitate 656
§. IV. Solvuntur objectiones, 658
Art. IV. An operationes Christi Domini fuerint valoris meritorii simpliciter infiniti? 661
§. I. Quibusdam præmiſſis referuntur ſententiæ, *ibid.*
§. II. Concluſio affirmativa ſtatuitur, *ib.*
§. III. Solvuntur objectiones, 663
Art. V. An Christus ſibi meruerit gratiam habitualem, & gloriam eſſentialem animæ, vel ſaltem mereri potuerit, tametſi illas à primo instanti ſuæ conceptionis habuerit? 664
§. I. Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, *ibid.*
§. II. Statuitur prima concluſio, & oſtenditur Christum, nec gratiam habitualem, nec gloriam eſſentialem animæ, de facto meruiſſe, 665
§. III. Solvuntur objectiones, *ibid.*
§. IV. Alia difficultas reſolvitur, 667
Art. VI. An Christus gloriam ſui corporis, ſuique nominis exaltationem ſibi meruerit? 668
§. I. Error Calvini refertur, & variis Scripturæ teſtimoniis, nec non ratione D. Thomæ refellitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 669
§. III Corollaria præcedentis doctrinæ. 670.
Art. VII. An Christus omnes effectus prædeſtinationis nobis meruerit? 671
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 672
§. III Corollarium præcedentis doctrinæ, 673
Diſp. XXII. De ſ[illegible] oratione, & ſacerdotio Christi, 674
Art. I. An Christus ut homo, ſit verè & propriè ſervus Dei? *ibid.*
§. I. Triplici [illegible] difficultas propoſita reſolvitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, 676
Art. II. An Christus, ut homo, in hac vita [illegible], verè & propriè oraverit, & [illegible] oret in cœlo? 678
§. I. [illegible] con[illegible]ſione utri[illegible] [illegible] breviter [illegible], *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones 679
Art. III. An Christus ut homo ſit verè & propriè ſacerdos? *ibid*
Art. IV. An Christus poteſtatem regiam, non ſolum ſpiritualem, ſed etiam temporalem habuerit 682
Diſp. XXIII. De adoptione Christi, 683.
Art. I. An Chriſtus, inquantum homo, ſit filius adoptivus Dei? *ibid.*
§. I. Referuntur ſententiæ, & præmittuntur aliqua ad reſolutionem quæſtionis neceſſaria, *ibid.*
§. II. Concluſio negativa ſtatuitur & authoritate Concilii Francofordienſis fulcitur, 684
§. III. Eadem veritas duplici ratione ſuadetur, 685
§. IV. Aliæ objectiones ſolvuntur, 687
Art. II. An Christus, inquantum homo, ſit formaliter filius Dei naturalis? 688
§. I. Duplici concluſione propoſita difficultas reſolvitur, 689
§. II. Solvuntur objectiones, 690
§. III. Duo corollaria notatu digna, 691
Diſp. XXIV. De prædeſtinatione Christi, *ibid.*
Art. I. Quiſnam ſit terminus primarius & principalis prædeſtinationis Christi? 692
§. I. Tribus concluſionibus difficultas propoſita reſolvitur, *ibid.*
§. II. Difficile argumentum proponitur, & variæ illius ſolutiones referuntur, ac refelluntur, 693
§. III. Vera ſolutio traditur, & inſtantiæ quæ contra illam fieri poſſent diluuntur, 695
Art. II. Quot modis prædeſtinatio Christi ſit cauſa noſtræ prædeſtinationis? 697.
Art. III. An Christus meruerit prædeſtinationem noſtram, ut eſt comparativa, & electio unius præ alio? [illegible]
§. I. Concluſio affirmativa ſtatuitur, *ibid.*
§. II. Solvuntur objectiones, *ibid.*

DE

TRACTATUS SEPTIMUS.

DE HÆRESI PELAGIANA, & Semipelagiana, præambulus ad Tractatum & Gratia.

AMICO LECTORI.

SI publici juris librum facio, in quo præcipuam ejus partem de auxiliis deſideres, non eſt cur me malæ fidei arguas, LECTOR BENEVOLE, *cum ea cauſa ſit, ut neque tu eam partem à me ſperare debeas, neque ego etiam flagitanti concedere poſſim. Poſt agitatam eam quæſtionem inter utramque familiam, & Societatis & noſtram, in Congregatione de Auxiliis, utrique parti ſilentium indictum eſt, ut Romanæ Sedis judicium expectaretur. Ego ſummis Pontificibus parere, religionis partem eſſe exiſtimo; neque invitus in argumentum & mea, & Thomiſtica Scholæ obſervantia, in ea quæſtione ſileo, in qua litteratorum hominum, quibus hactenus à me edita, etiam ultra ſpem accepta fuerunt, laudem aliquam & plauſum forſitan ſperare potuiſſem. Memini ejus quod libro 1. Regum cap. 14. ſcribitur, & in aliena ſorte meæ imaginem vidi. Pugnabat olim Hebræus populus ſub Saule Rege & duce, qui laborem pugnæ duriori hoc imperio cumulaverat, ne quis confectas vires cibo repararet, cum fortè per agros fugientes paſſim milites ſternens, in apertum campum & ſalſum venit, quem ingens mellis copia impleverat. Invitabat, ut puto, parata ſine ſumptibus menſa; ſed tantùm in fatigatis & oppreſſis belli pondere ſtudium parendi valuit, ut ne libato quidem in tranſitu melle, & inedia, & laboris tædium ſuperaverit. Ea res mihi contigit, dum toto hoc Tractatu, Clypeo meo tectus, Thomiſticæ doctrinæ impugnatores, in hoc litterarum & ingeniorum certamine, ſequerer, in eam partem veni, in qua tantam ex Scripturis, Conciliis, Patribus, mellis copiam mihi comparaveram, ut in cæteris partibus, etſi eas abundè pertractaſſem, jejunus tamen ac ſterilis videri poſſem. Compellebat me ad ſcriptionem tanta rerum copia: ſed memini vetitum ne quis ex eo favo decerperet. Abſtinui igitur, & eam mellis copiam ſui alveoli comprimens, quandiu erit educendi negata facultas. Utinam par utrinque ſervata fuiſſet fides, & erga Sedem Romanam reverentia, non prodiiſſet Franciſci Suarii opus de Auxiliis, quod poſt iteratam prohibitionem editum eſt, & poſt negatam bis à Summo Pontifice Paulo V. facultatem, ab Eminentiſſimo Cardinali Burgheſio, nomine Authoris petitam, ut Montezino, Sylvius, & alii referunt.*

Interim cæteras hujus Tractatus partes diligentiùs ut pertractem enitar, alterius deſiderium compenſaturus; cùm etiam æquiſſimum ſit, ut quidquid in nobis eſt virium, in Gratiæ commendationem impendamus, cui ſi quid in nobis eſt acceptum debemus. Hæc omnis eſt Chriſtiani cenſus, hæc quæ mortalem hominem cæli municipem facit, cæleſte ſemen, quo in Deum transformamur, quantùm quidem Divinitatis lineamenta fragile lutum capit. Sive alii candidum intemeratæ virginitatis lilium, ſive immarceſſibilem martyrii palmam, ſive purpuream humilitatis violam ferant, Gratia pluvia eſt *(inquit Auguſtinus) & benigniſſimus imber, quem propitium cælum effundit, quo fœcundus, ſua ſponte ſterilis naturæ ager, hos flores emittit.* Sicut enim *(ait Chryſoſtomus]* aqua, cùm unius ſit ſpeciei, vario modo operatur, dealbans in lilio, rubricans in roſa, purpurans in viola; ita Divinus Spiritus, *ejuſque gratia, quæ aureum imbrem ſuperat, licet una & ſimplex qualitas ſit, varios tamen ac mirabiles in nobis operatur effectus. Imò, ſubdit Auguſtinus,* Tolle gratiam, quid eſt Chriſtus, niſi homo? *Sed quid homo, cujus ni-*

Serm 2. de verbis Apoſtoli.

Serm. 48. de tempore.

tivam humilitatem gratia ſuo ſplendore non tegit aut ornat, niſi leve fortunæ ludibrium? cui malitia naturalis, *Sapient. 9. quem ad omnia flagitia natum indignata natura projecit, & qui indignâ repenſatione in opprobrium naturæ vivit. Sed quid homine majus? qui ad eam magnitudinem, gratiâ præeunte, comitante, & ſequente aſcendit, quam ipſe vix capiat, licet toto orbe major; & quâ minus eſt quidquid cœlum tegit, licet Conſulum faſces, ſceptra, Aquilas, & quæ nec immenſa hominum cupido optare potuit, cumulaveris: gratia namque unius hominis, ſuperas bonum totius naturæ (ait Angelicus Doctor)*
Infrà quæſt. 113. art. 9. *ut neque par ſit aut Regum aut Imperatorum Majeſtas:* nemo enim ſapiens, niſi fidelis, nemo major niſi Chriſtianus, *inquit Tertullianus. Cui demum gratia indulget, quem tantâ contentione ad ſummum magnitudinis faſtigium deducit, ut quod in argumentum Divinitatis Deus ipſe Exod. 3.* Ego ſum qui ſum, *hoc etiam homo ejuſdem participatione naturæ audeat!* Gratiâ ſum id quod ſum. *Ea eſt Gratiæ dignitas, quam Schola Thomiſtica docet* (AMICE LECTOR) *nemo enim eſt qui digniùs unquam de Gratia ſenſerit Angelico Doctore, ut nemo eſt cui gratia plura contulerit.*

Porro cùm plura quæ dicturi ſumus in Tractatu de gratia, ex plena & perfecta cognitione eorum quæ olim in Pelagianis & Semipelagianis damnavit Eccleſia, omnino pendeant, priuſquam de gratia diſſeramus, & ea quæ S. Doctor à quæſtione 109. uſque ad 114. tradit, exponamus, brevem de Pelagiana & Semipelagiana hæreſi Tractatum hic inſerendum eſſe cenſuimus.

DISPUTATIO PRIMA

[illegible]

ARTICULUS PRIMUS.

[illegible]

vanitâ, [illegible] abripi, atque in [illegible] eadem [illegible] vi [illegible] cam. [illegible] visa [illegible] Pel[illegible] de [illegible] Chryſoſtomus [illegible] quia [illegible] Chryſoſtom[illegible] anno [illegible] Pelagius [illegible] ad [illegible] anno 413 [illegible] de pecc[illegible] Auguſtinus, poſtquam anno [illegible] apud Carthaginem in [illegible] nicatio[illegible] meruiſſ[illegible] lib. 2. Retract. cap. 23.

5 Sed quidquid [illegible] Pelag[illegible] mores [illegible] Pe[illegible] magnus Chryſoſtomi [illegible] Monachum [illegible] [illegible] M[illegible] [illegible] iam [illegible] lle quod ex [illegible] bat, [illegible] de monaſteri[illegible] & [illegible] liens ac vitæ [illegible] & [illegible] ſa-*[illegible] animum [illegible] ex alio monaſterio ad aliud [illegible] inde [illegible] explo-ra[illegible]. Quamobrem [illegible] condimentum [illegible], in quo [illegible] blandis, atque [illegible] homine Eremita, [illegible] admodum tibi oratum eſt excipere valeant* [illegible] eſtatur Oro[illegible] ubi de P[illegible] quens, ipſum *Monachum* appellat, & [illegible] magis [illegible] ſſe, quàm Mo[illegible] decet [illegible] Et ce[illegible] potuit [illegible] cus gratiæ, ve[illegible] non [illegible] amicus, & qui gratia De[illegible] non [illegible] ſtatuit, cùm carnalibus non inhiare; gratiæ que [illegible] contum[illegible] faciens, conſequens erat, ut [illegible] blandas carnis delicias eſſ[illegible] quærere [illegible] numero eorum eſſet, de quibus ait Apoſtolus ad Philip 3. *Quorum Deus venter eſt*, quia omnium in ventris deliciis, & carnis voluptatibus, ultimum finem conſtituunt.

ARTICULUS II.

Varij ſtatus Pelagianæ hæreſis recenſentur.

6 Qui accuratius SS. Pat[illegible] volumina [illegible] [illegible] Pelagianæ hæreſi [illegible] gradus [illegible] dos eſſe [illegible] enſent. Pr[illegible] fuit [illegible] Ph[illegible] accepti[illegible] in [illegible] Pelagiani [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] ſtan[illegible] [illegible] *naturam* [illegible] *cem* [illegible] *pra*[illegible] *bonam* [illegible] *eius* [illegible] *ſtatuis* [illegible] *gratis.*

Hunc [illegible] ſtatum P[illegible] mu[illegible] teq[illegible] [illegible] ne[illegible] fice[illegible] ante [illegible] apta, [illegible] tem [illegible] bertas [illegible] vo[illegible] am[illegible] ſus E[illegible] *cauſa* [illegible] habet [illegible] de [illegible] *tem* [illegible] *propter* [illegible] *laudamus* [illegible] *tuis* [illegible] *habemus. E* [illegible] *lud* [illegible] *petentar* [illegible] *tam* [illegible].

Ex [illegible] philacteriis, [illegible] quæ tam op[illegible] Aug[illegible] *divitias nullus* [illegible] *præter te conferre poteſt.* [illegible] *laudanda* [illegible] *tendaci.* [illegible] IN TE [illegible] NON POS[illegible] [illegible] de gratia cap. 1. hæc [illegible] *Pelagius dicit* [illegible] *naturam hominis* [illegible].

Secundus ſtatus [illegible] Pelagianæ hæreſis fuit [illegible] in quo Pelagiani [illegible] gratiæ [illegible] te & [illegible] ſæpe [illegible] male audiret apud C[illegible] tem [illegible] & [illegible] [illegible] ne[illegible] [illegible] [illegible] quæ [illegible] de [illegible] [illegible] *tentia* [illegible]

[illegible] ac de [illegible]

[illegible] ad [illegible] Epiſt. 143. 10

logo[illegible] sicont [illegible] inte[illegible] cos, an Pelagiani præter [illegible] s, [illegible] aliquan do g[illegible] derint: [illegible] indeque præter duos ſtatus [illegible] hæ[illegible] jam [illegible] oſitos, tertius admittendus ſit? Pro[illegible] ſolutione ſit.

ARTICULUS III.

An & quam gratiam interiorem Pelagius admiſerit?

16 NO[illegible] tam [illegible] tnam dividi [illegible] lem [illegible] quam [illegible] aliter [illegible] int[illegible] & [illegible] D[illegible], & [illegible] quæ [illegible] ad operandum, & [illegible] operatione tran[illegible] quæ [illegible] ad [illegible] præveniente[illegible] operationem antec[illegible] tat naturæ, & concu[illegible] ita tem[illegible] tem, quæ operationem co[illegible] tur, & [illegible] *gratia cooperans*, [illegible] *tia* app[illegible]atur

17 Nota[illegible] ſecundò, quod [illegible] duæ ſint potentiæ [illegible] ſcilicet [illegible] & voluntas du[illegible] m gratiæ internæ [illegible] pere poſſunt. una quæ [illegible] illu[illegible] voluntatem, eamque [illegible] ipſa vo[illegible] Auguſtinus [illegible] tractatu [illegible] ſimo [illegible] explicat exemplo ovis, quæ [illegible] *trahitur* [illegible] trahi[illegible]: alter [illegible] phyſi[illegible] quitur [illegible], *per ſublimem ſtrationem ſpiritus & virtutis* [illegible]

D[illegible] Pelagianum [illegible] gratiam [illegible] E[illegible] Spiritus [illegible] poſt multas [illegible] Auguſtin[illegible], & aliis S. Patribus habitas, [illegible] tertium Pelagianæ hæreſis ſtatum eſſe admittendum.

18 Probatur ex Auguſtino [illegible] de gratia Chriſti cap. [illegible] ubi refert verba Pelagii dicentis: *Adjuvat nos Deus per revelationem & [illegible] dum cordis noſtri oculos aperit dum futura [illegible] monſtrat, dum diabolo pandit inſidias, dum nos [illegible]* GRATIÆ CÆLESTIS ILL[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] revelat[illegible] [illegible] *dum* [illegible]

A [illegible] *non lege atque doctrina* [illegible] *interna atque occulta, mirabili ac* [illegible] *operari* [illegible] *in* [illegible] *dibus hominum, non ſolum* [illegible] *velationis* [illegible] Pelagian[illegible], & [illegible] crede[illegible]) [illegible] *bonas voluntates.*

C[illegible] nat[illegible] eodem Auguſtinu cap. 4 juſdem libri, ubi [illegible] *Ipſum vero auxilium quo poſſibilitatem naturalem* [illegible] *adjuvari, in lege conſtituit atque doctrina, quam nobis* [illegible] *etiam* [illegible] *Spiritum revelari* [illegible] *adorandum* [illegible] *tendit.* Sed [illegible] ta [illegible] betur [illegible] doctrinam [illegible] tantum [illegible] teſt fieri Angelo [illegible] homi[illegible] Ergo [illegible] Pelagi[illegible] ſed [illegible] nam d[illegible] adm[illegible]ſit.

B Dices [illegible] non [illegible] tion[illegible] ne [illegible] mo[illegible] ſed per h[illegible] receſſit.

Prima pars [illegible] ex [illegible] de gratia Chriſti [illegible] loquentem, & [illegible] *in nobis velle* [illegible] *nobis velle* [illegible] *eſt velle quod ſanctum* [illegible] *nos terrenis cu*[illegible] *tatibus de*[illegible] *maliter tantummodo* [illegible] *magnitudine, & præmiorum* [illegible] *itatione* [illegible]

C *dum revelat ſapientiam, ind*[illegible] *ſuſcitat voluntatem, dum nobis (quod tamen* [illegible] *re non metuit) ſuadet omnia quæ bonum eſt.* [illegible] pendenda [illegible] *quod tamen dubitare non metuit*, qui[illegible] Pelagium in[illegible] quidem [illegible] interna [illegible] tationem intellectus [illegible] tionem moralem voluntatis, quæ [illegible] poſtea vero [illegible] plureſque [illegible] in ipſo Auguſtino & [illegible] Patribus habitas [illegible] admiſiſſe. Unde Petavius [illegible] de [illegible] Semipelagiana hæreſi cap. [illegible] decimo hæc ſcribit: *Adhibuiſſe Pelagium* [illegible] *liquam qua voluntas excitatur* [illegible] *quæ* [illegible]

D *ubi ait revelatione ſapientiam* [illegible] *Dei* [illegible] *excitari voluntatem.* [illegible] *tia* [illegible] *cognitione* [illegible] *aliteram autem* [illegible] *puè quærebat Auguſtinus* [illegible] *per ſe moveretur* [illegible] *dicebat libertatem* [illegible] *tam, ut* [illegible] *ait apud Auguſtinum lib. 1. cap* [illegible]

21 Quod autem per hoc [illegible] commendat [illegible] legis & doctrinæ non receſſerit, idem Auguſtinus verbis [illegible] mediatè ſequentibus aperit [illegible] ſubdit enim: *Quid manifeſtius* [illegible] *dicere gratiam* [illegible] *qua Deus* [illegible] *operatur* [illegible] *legem atque doctrinam? In lege namque & doctrina ſanctarum ſcripturarum* [illegible] *futura* [illegible] *præmiorum promittitur magnitudo: ad* [illegible] *etiam pertinet omnia* [illegible] *quod* [illegible]

E Ex quibus verbis hoc argumentum [illegible] dum [illegible] & officium legis & doctrinæ [illegible] illuminate, [illegible] te quæ facienda ſunt & ad hortari [illegible] ad [illegible] vires ad [illegible] cendum [illegible] lendum [illegible] Auguſtinus [illegible] libro [illegible] tertia: [illegible]

[illegible] E[illegible] gratia illa Pelagii A [illegible] & [illegible] non recede-[illegible]. Unde [illegible] Epiſtola ad Demetriadem, [illegible] omnia ad ſanctitatem, totus [illegible] commendanda gratia illa legis & doctri-[illegible] exemplorum Chriſti, alio-[illegible] genus, concludens cap 27. *Tunc ſentiet [illegible] ad cujus amorem adjuvet te ſapientia, quantùm [illegible] te divina legis auxilium.*

[illegible] Ex quo intelliges primò, veram Chriſti gratiam (qualem Auguſtinus adſtruit) non tantùm illuminare intellectum, & excitare voluntatem, ſed etiam [illegible] ſanare, ac immutare, ut egregie declarat D. Proſper in carmine de ingratis, his verſibus:

Nam hæc conſilio tantùm, hortatuque benigno,
Suadens atque docens quaſi normam legis haberet.
Gratia, ſed mutans intus mentem, atque reformans,
Vaſque novum ex fracto fingens virtute creandi.

23 Intelliges ſecundò: quòd quando SS. Patres Pelagii errorem referentes, dicunt illum docuiſſe hominem per liberum arbitrium, ſolâ legis & doctrinæ manifeſtatione adjutum, poſſe implere mandata Dei, & vitam æternam promereri, per hoc non intendunt negare, Pelagium gratiam intellectus illuminationis & moralis excitationis admiſiſſe; ſed voluntatem utramque hanc gratiam, quam Pelagius admiſit, ut ex Auguſtino oſtendimus, ad gratiam legis & doctrinæ revocari, & ſub ea comprehendi; cùm proprium legis & doctrinæ ſit illuminare intellectum, juxta illud Proverbiorum ſexto *Mandatum lucerna eſt, & lex lux;* ſubindeque moraliter & objectivè excitare voluntatem ad benè agendum. In eodem ſenſu locutus eſt ſanctus Thomas quodlibeto quinto articulo ſeptimo, dum dixit: *Cavendus eſt error Pelagii, qui poſuit quod per liberum arbitrium homo poterat adimplere legem, vitam æternam mereri, nec indigebat auxilio divino, niſi quantum ad hoc quod ſciret quid facere deberet ſecundùm illud Pſalmi 142. Doce me facere voluntatem tuam* Vel etiam dici poteſt, S. Doctorem, & alios SS. Patres, loqui de hæreſi Pelagii in ſecundo ſtatu, non verò de tertio, in quo poſt multas concertationes cum S. Auguſtino habitas, & poſt damnatam ipſius hæreſim a Zozimo Papa, tandem gratiam interiorem, illuminantem intellectum, & excitantem moraliter voluntatem, admittere coactus eſt, ut conſtat ex teſtimoniis Auguſtini ſuprà adductis, & magis patebit ex dicendis articulo ſequenti.

24 Dico tertiò: licèt Pelagius auxilium poſſibilitatis, ſeu quod dat nobis poſſe, admiſerit, auxilium tamen voluntatis & actionis, ſeu quod dat nobis velle & operari, rejecit.

Patet hoc ex Auguſtino libro de gratia Chriſti capite tertio, ubi de Pelagio ſic ait: *Cùm tria conſtituat atque diſtinguat quibus divina mandata dicit impleri, poſſibilitatem, voluntatem & actionem: poſſibilitatem [illegible] qua poteſt homo eſſe juſtus: voluntatem, qua vult eſſe juſtus: actionem qua juſtus eſt: horum trium primum, id eſt poſſibilitatem, datam confitetur a creatore naturæ, nec eſſe in noſtra poteſtate, ſed eam nos habere etiam ſi nolimus: duo verò reliqua, id eſt voluntatem & actionem, noſtra eſſe aſſerit atque ita nobis tribuit, ut non niſi a nobis eſſe contendat. Denique gratia Dei non iſta duo, quæ noſtra omnino eſſe, id eſt voluntatem & actionem, ſed illa quæ in poteſtate noſtra non eſt, & nobis ex Deo eſt, id eſt poſſibilitatem, perhibet adjuvari, tanquam* A *illa quæ noſtra ſunt, hoc eſt voluntas & actio, tam ſint valentia ad declinandum à malo, & faciendum bonum, ut divino adjutorio non indigeant: illud verò quod nobis ex Deo eſt, hoc ſit invalidum, id eſt poſſibilitas, ut ſemper gratiæ adjuvetur auxilio.* Et capite ſequenti, ſic Pelagium inducit loquentem: *Nos ſic tria iſta diſtinguimus, & certum velut in ordinem digeſta partimur: Primo loco poſſe ſtatuimus, ſecundo velle, tertio eſſe. Poſſe in natura, velle in arbitrio, eſſe in effectu locamus. Primum illud, id eſt poſſe, ad Deum propriè pertinet, qui illud creaturæ ſuæ contulit: duo verò reliqua, hoc eſt velle & eſſe, ad hominem referenda ſunt, quia de arbitrii fonte deſcendunt. Ergo in voluntate & opere bono laus hominis eſt, imo & hominis & Dei, qui ipſius voluntatis & operis* B *poſſibilitatem dedit, quique ipſam poſſibilitatem, gratiæ ſuæ adjuvat ſemper auxilio: quod verò homo poteſt velle bonum atque perficere, ſolius Dei eſt.* Et paulò poſt: *Ut generaliter univerſa complectar, quod poſſumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius eſt qui hoc poſſe donavit, qui hoc poſſe adjuvat: quòd verò benè vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, noſtrum eſt, qui hæc omnia vertere etiam in malum poſſumus.* Et capite quinto ejuſdem libri Auguſtinus loquens de Pelagio, ſic ait: *Poſſibilitatem, voluntatem, actionem, tantâ ſubtilitate curavit diſtinguere, ut quandocumque legimus vel audimus divinæ gratiæ adjutorium confiteri, ſive in lege & doctrina, ſive in quolibet conſtituat, ſciamus quod loquitur, nec hæreamus aliter eum intelligendo quàm ſentit.* C *Scire quippe debemus, quod nec voluntatem noſtram, nec actionem, divino adjuvare credit auxilio, ſed ſolam poſſibilitatem voluntatis, atque operis, quam ſolam ex his tribus nos habere affirmat ex Deo: tanquam hoc ſit infirmum, quod ipſe Deus poſuit in natura; cætera verò duo quæ noſtra eſſe voluit, ita ſint firma, & fortia, & ſibi ſufficientia, ut nullo indigeant ejus auxilio; & ideo non adjuvet ut velimus, non adjuvet ut agamus, ſed tantummodo adjuvet, ut velle & agere valeamus.* Denique idem ſanctus Doctor capite quadrageſimo ſeptimo totam de auxilio gratiæ controverſiam ad hoc unum reducit, ut Pelagius non ſolùm poſſibilitatis, ſed etiam voluntatis D & actionis auxilium confiteatur, & ſubdit: *Si ergo conſenſerit nobis* (Pelagius) *non ſolam poſſibilitatem in homine, ſed ipſam quoque voluntatem & actionem divinitus adjuvari, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantùm arbitror, inter nos controverſiæ relinquetur.*

Habemus ergo ex Auguſtino, Pelagianus admiſiſſe auxilium poſſibilitatis; auxilium autem voluntatis & actionis repudiaſſe. Habemus & utriuſque auxilii multiplex diſcrimen: auxilium poſſibilitatis pertinet ad actum primum, & potentiæ rationalis ac liberæ, in qua recipitur, indifferentiam ad agendum vel non agendum imitatur: nihil proinde aggreditur niſi excitatum, nihil agit niſi actum, nihil exequitur niſi impe- E ratum, nihil influit niſi determinatum, nihil movet niſi motum, nihil efficit niſi applicatum, non procedit ad actionem niſi impulſum, non pervenit ad effectum niſi directum: auxilium autem voluntatis & actionis, voluntatem ſive volitionem & actionem infallibiliter efficit, & indiſſolubili nexu potentiam cum actu conjungit, nobiſq; adhibetur ut reipſa velimus & agamus, non autem ut velle & agere valeamus. Unde tale auxilium, tetrum, horribile, funeſtum, neceſſitans, ac libertatis humanæ ultimum, ut ita dicam vulnus, Pelagianis viſum eſt, ut patebit ex dicendis articulo ſequenti. 25

26 Quæres, an auxiliũ illud poſſibilitatis quod Pelagiani admittebant, eſſet verè auxilium [illegible] ?

Reſpond.

Reſpondeo negativè: quia illa omnia, quibus Pelagiani dicebant naturalem arbitrii libertatem & poſſibilitatem adjuvari, nempe legem, doctrinam, exemplum Chriſti, illuminationem intellectûs, & moralem excitationem voluntatis, non ſufficiunt ad reddendum hominem perfectè, & completè potentem ad actus ſupernaturales eliciendos, ſed inſuper requiritur virtus aliqua ſupernaturalis, phyſicè movens ac immutans voluntatem, ſeu motio quædam virtuoſa ordinis ſupernaturalis, vel, ut Auguſtinus loquitur, *ſubminiſtratio ſpiritus & virtutis*. Ratio eſt, quia cùm voluntas ſit non ſolùm principium morale, ſed etiam phyſicum actuum ſupernaturalium quos elicit, v.g. actus charitatis, aut contritionis, ut de impotente reddatur completè potens ad eos eliciendos, priùs, ſaltem naturâ, quàm operetur, debet non ſolùm moraliter, ſed etiam phyſicè moveri ſeu immutari, virtutem aliquam motivam, ſeu motionem virtuoſam recipiendo.

Diſp. 6. art. 2. §. 10. Unde in Tractatu de actibus humanis, fusè oſtendimus, eos qui gratiam moraliter tantùm prævenientem & excitantem admittunt, & phyſicè præmoventem repudiant, auxilium verè ſufficiens de medio tollere, illudque, ſublatâ gratiâ phyſicè prædeterminante, non poſſe ſalvari.

Dico quartò, Pelagium admiſiſſe gratiam cooperationis, aut coëfficientiæ, ſeu concurſum ſimultaneum ordinis ſupernaturalis.

29 Probatur primò ex D. Hieronymo lib. 1. contra Pelagium in principio, ubi refert Pelagium dixiſſe: *Quidquid in me boni habeo, illo ſuggerente & adjuvante completur*. Et interroganti Hieronymo, *quod agis bonum; tuum eſt, an Dei?* Reſpondet: *Meum eſt & Dei, ut ego operer, ille adjuvat*.

30 Probatur ſecundò ex Divo Auguſtino in Enchirid. capite trigeſimo ſecundo, & libro primo ad Simplician. quæſtione ſecunda ubi clarè ſupponit Pelagium docuiſſe, *Propterea dictum eſſe ab Apoſtolo, non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei: quia ex utroque fit, id eſt ex voluntate hominis, & miſericordia Dei, tanquam diceretur: non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia Dei*: Ergo ſupponit Pelagium admiſiſſe gratiam cooperationis & coëfficientiæ, ſeu concurſum ſimultaneum ordinis ſupernaturalis.

31 Quantùm verò ad concurſum ſimultaneum ordinis naturalis, plures exiſtimant Pelagium illum negaſſe, ait enim apud Divum Hieronymum in Epiſtola ad Creſiphontem: *Si voluero curvare digitum, movere manum, ambulare, ſtare, ſedere, ſcribere, ſputa jacere, &c. ſemper mihi auxilium Dei neceſſarium erit?* Alii verò contendunt, ipſum nomine *auxilii* quod negavit, intellexiſſe influxum in cauſam, ſeu motionem & applicationem ipſius cauſæ: Tum quia illum concurſum negabat, qui eſt complementum potentiæ ad operandum, ut patet ex verbis illis Pelagii à Divo Hieronymo in eadem Epiſtola relatis: *Dediſti mihi arbitrii libertatem, quid rurſum te ingeris, ut nihil facere poſſim, niſi tu in me tua dona compleveris*: Tum etiam, quia hunc concurſum negabat ad noſtros actus, quem exiſtimabat liberum arbitrium tollere; dicebat enim apud eundem Hieronymum: *Non ultra indigemus Dei auxilio, ne ſi indiguerimus, liberum frangatur arbitrium*: concurſus autem purè ſimultaneus & indifferens, ne apparenter quidem nocet libertati, cùm voluntatem non determinet, ſed ab ea potiùs determinetur & applicetur. Adducunt, quod ideò Pelagius

A negabat concurſum Dei, quia aſſerebat unumquemque arbitrio ſuo regi, ut refert idem ſanctus Doctor in eadem Epiſtola ad Creſiphontem: concurſus autem quo cauſæ ſecundæ reguntur, debet in ipſas influere, eaſque ad agendum movere & applicare; cùm uſuaqui eſt proprius actus dominii, ſeu regiminis, nihil aliud ſit quàm applicatio rei ad operationem, ut docet ſanctus Thomas ſuprà quæſtione decima ſexta, art. 1.

Sed hujus difficultatis reſolutio parùm refert ad intelligentiam hæreſis Pelagianæ; quia contentio SS. Patrum cum Pelagianis fuit præcipuè de neceſſitate gratiæ propriè dictæ, non verò de concurſu generali: unde licèt Durandus, Ludovicus B à Dola, & alii, omnem concurſum Dei tam prævium quàm ſimultaneum negent, Pelagianis tamen & hæreticis non annumerantur.

Dico ultimò. Pelagiani docebant gratiam remiſſivam peccati eſſe donum interne renovans ſeu inſtaurans naturam, & non extrinſecè tantùm peccata condonans. Eſt contra Suarem, Beccanum, & alios Recentiores, exiſtimantes Pelagium non agnoviſſe gratiam internam ſanctificantem nos, & a peccatis mundantem, animamque ornantem & decorantem; ſed docuiſſe juſtificationem eſſe meram peccatorum condonationem, ſeu non imputationem, eo ferè modo quo Hæretici noſtri temporis dogmatizant. 32

C Probatur concluſio apertè ex Epiſtola Pelagii ad Demetriadem, ubi expreſſe docet per gratiam Chriſti nos in meliorem hominem renaſci; nos expiari & mundari; nos filios Dei, & cohæredes Chriſti fieri; Eccleſiam ſine macula rugaque reddi. Sic enim ait capite octavo. *Si ante legem, & multò ante noſtri Salvatoris adventum, juſtè quidam vixiſſe & ſanctè referantur, quantò magis poſt illuſtrationem adventûs ejus, nos id poſſe credendum eſt, qui inſtructi per Chriſti gratiam, & in meliorem hominem renati ſumus; qui ſanguine ejus expiati atque mundati, illiuſque exemplo ad perfectam juſtitiam incitati, meliores illis eſſe debemus, qui ante legem fuerunt, meliores etiam quàm fuerunt ſub lege*. Et capite vigeſimo ſecundo. *Nobilitatis ad hos tantùm memineris, ut cum* D *claritate generis, morum ſanctitate contendas; & cum nobilitate corporis, animi virtute nobilior proficias, magiſque illa virtute glorieris, quæ filios Dei, & cohæredes Chriſti facit*. Item capite vigeſimo quarto. *Sæculi virgines quæ ſe nuptiis præparant, &c. mirâ ſe ſolicitudine formare ſtudent, &c. Non minorem ſponſus tuus requirit ornatum, qui tùm univerſam Eccleſiam, ſalutaris aquæ lavacro purificatam, ſine macula rugaque reddiderit, quotidie cupit eam fieri pulchriorem*. 33

Idem colligitur ex eo quòd Pelagiani docebant, quòd nimirum etſi baptiſmus non eſſet neceſſarius parvulis ad culpam originalem delendam (quam nullam ex Adamo trahi exiſtimabant) requirebatur tamen ad alios effectus, quos gratia baptiſmalis confert, nempe ad ſanctificationem animæ, interiorem ejus renovationem, E adoptionem in filium Dei, & regni cœleſtis apertionem: Quod ut probarent, adducebant S. Joannis Chryſoſtomi teſtimonium, quo gratiæ baptiſmalis dotes elegantiſſimè deſcribuntur. Verba Juliani apud ſanctum Auguſtinum libro 1. contra Julian. capite 6. hæc ſunt: *Sanctum Joannem Conſtantinopolitanum negat eſſe in parvulis originale peccatum; in ea quippe homilia quam de baptizatis habuit: Benedictus, inquit, Deus, qui facit mirabilia ſolus, qui fecit univerſa, & convertit univerſa. Ecce liber-* 34

…ſerenitate perfruuntur, qui tenebantur paulò ante captivi, & cives Eccleſiæ ſunt, qui fuerunt in peregrinatione erroris; & juſtitiæ in ſorte verſantur, qui fuerant in confuſione peccati. Non enim tantum ſunt liberi, ſed & ſancti, ſed & juſti: non ſolum filij, ſed & hæredes, ſed & fratres Chriſti, non tantùm fratres Chriſti, ſed cohæredes: non ſolùm cohæredes, ſed & membra: non tantum membra, ſed & templum: non tantùm templum, ſed & organa Spiritus. Vides quot ſunt baptiſmatis largitates: & nonnulli deputant cœleſtem gratiam in peccatorum tantùm remiſſione conſiſtere: nos autem honores computavimus decem. Hac de cauſa etiam infantes baptizamus, cùm non ſint coinquinati peccato, ut eis detur vel addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint. Hæc Julianus: quibus apertè profitetur, gratiam baptiſmalem eſſe donum aliquod ſupernaturale in anima receptum, & variis dotibus eam exornans. Unde idem Julianus apud Auguſtinum libro primo operis imperfecti folio quinquageſimo octavo loquens de gratia baptiſmali, ait: *Hanc gratiam locupletem ſpiritualibus donis credimus, & multis opimam muneribus, ac reverendam virtutibus.* Quæ verba apertè declarant, Pelagianos tum gratiam habitualem ſanctificantem, tum etiam virtutum ſupernaturalium habitus infuſos admiſiſſe, & ſolùm de gratia actuali, ſeu auxiliante, inter ipſos & Auguſtinum fuiſſe controverſiam.

35 Objicit primò Suarez Prologom. 5. de gratia numero quinto Pelagius negavit, vel certè non agnovit actus ſupernaturales: Ergo pariter ſuſtulit dona gratiæ habitualia; ablatis enim actibus, neceſſe eſt habitus tolli, cùm habitus ſint propter actus.

Sed negatur conſequentia: Tum quia alius eſſe potuit Pelagio gratiæ habitualis uſus, tametſi nihil eam ad ipſos actus, ſed ſolam voluntatem hominis conferre cenſeret; potuit enim illam admittere ad ſanctificandam, mundandam, & ornandam animam, aliaſque prærogativas acquirendas, de quibus ſuprà Julianus ex D. Chryſoſtomo diſſeruit: Tum etiam quia cùm gratia habitualis per liberum arbitrium, quod eſt proxima ratio agendi, determinetur ad operandum Pelagiani nullum auxilium ſupernaturale applicans liberum arbitrium ad agendum admittentes, exiſtimare potuerunt nullos dari actus ſupernaturales, etſi dona gratiæ habitualia in anima & ejus potentiis reſideant.

36 Objicit ſecundò ibidem numero quinquageſimo & libro ſeptimo de gratia capite ſexto, *Licet Pelagius gratiam remiſſionis peccatorum admiſerit, dixit tamen illam non fieri per interiorem gratiæ ſubminiſtrationem, ut dicit Auguſtinus cum aliis Epiſcopis Epiſtola nonageſima quinta. Et libro de gratia Chriſti capite ſecundo ait ſenſiſſe Pelagium nos ſalvari, adjutos non aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis & ideò in Concilio Milevitano can. 3. damnatur, quia gratiam ad ſolam remiſſionem peccatorum valere dicebat:* Ergo Pelagius per remiſſionem peccatorum non intellexit infuſionem gratiæ ſanctificantis, aliorumque habituum ſupernaturalium qui eam comitantur, ſed nudam & ſimplicem peccatorum condonationem.

37 Reſpondeo triplicem eſſe minus in hoc diſcurſu Suaris contineri hallucinationem: Primam quidem in hoc quod ait ſanctum Auguſtinum cum aliis Epiſcopis (Aurelio ſcilicet, Alipio, Evodio, & Poſſidio) in illa Epiſtola quam ad Innocentium Papam ſcripſerunt, dixiſſe quòd Pelagius intellexit remiſſionem peccatorum ſine … que infuſione gratiæ habitualis. E… verba Epiſcoporum eſſe fateor: *S… etiam … (Pelagius) eſſe liberum arbitrium, … remiſſionem peccatorum fieri gratiam eſſe legis præ…, nihil eorum dicit quod per ſubminiſtrationem … ſancti pertinet ad concupiſcentias tentationeſque … das.* Quæ verba ſanè longè aliud ſign… atque ſonant, quam quod Author ille pe… natur. Significatur quippe remiſſionem p… torum, quocumque modo illa intelligatur, non eſſe illud adjutorium divinæ gratiæ, quod … ſubminiſtrationem, ſive inſpirationem Spiritus ſancti datur ad ſuperandas concupiſcentiarum tentationes, quæ contra animum jam purgatum peccatorum remiſſione conſurgunt. Illa enim habet eſſe fixum & permanens, iſtud tamen actione fluit & tranſit; illâ præterita peccata delentur, iſto futura cavemus; illâ peccator juſtificatur; illud juſtus petit ut juſtè vivat; de … ita impetranda dictum eſt, ac dicitur … delibus: *Dimitte nobis debita noſtra,* pro … *Et ne nos inducas in tentationem.*

Secunda hallucinatio eſt, quòd ille Author exiſtimat, Auguſtinum libro de gratia Chriſti capite ſecundo per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti intellexiſſe collationem gratiæ h… lis, quaſi velit Pelagium negaſſe in ipſa remiſſione peccatorum gratiam habitualem … Atverò ſanctus Auguſtinus non ait quod Suarez refert, *nos ſalvari, adjutos non aliqua … miniſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis* quo loquendi modo videri poſſet, ſanctum Auguſtinum ſignificare, Pelagium negaſſe gratiam habitualem) ſed ait ſenſiſſe Pelagium, *nos adjuvari ut non peccemus, non aliqua ſubminiſtratione Spiritus ſancti, ſed viribus propriæ voluntatis, quid … dimiſſione peccatorum præſtitum fuerit per actus ſingulos recordantes.* Quæ ſanè verba non indicant quæſtionem eſſe de gratia habituali quâ remittuntur peccata, ſed potiùs de auxilio actuali ad non peccandum neceſſario.

Tertia hallucinatio, & omnium maxima, conſiſtit in eo, quod aſſerit Pelagium damnari in Concilio Milevitano, quòd in remiſſione peccatorum gratiam habitualem non intelligeret. De hac enim gratia nulla erat controverſia, nulla diſceptatio inter Pelagianos & ſanctos P…, ut luculentis Auguſtini teſtimoniis jam … ſuperq; demonſtravimus, & ingenuè fatetur Vaſquez hîc diſputatione centeſima nonageſima ſexta, capite tertio, numero decimo … ubi ſic ait: *Scholaſtici qui putarunt cum Pelagio diſputatum fuiſſe de neceſſitate gratiæ habitualis, & remiſſionis peccatorum, ad ſervanda præcepta, ignoratione … & hiſtoria lapſi ſunt, exiſtimantes nomine gratiæ intelligi gratiam habitualem, & remiſſionem peccatorum.* Capitale ergo dogma Pelagii quod in Concilio Milevitano damnatur, & à ſancto Auguſtino variis in locis confutatur, conſiſtit in eo quod ille hæreticus docebat, petendam quidem eſſe gratiam, quæ remiſſionem peccatorum affert; & dici poſſe: *Dimitte nobis debita noſtra;* tamen illud quod ſequitur, *Ne nos inducas in tentationem,* non … accipiendum, quaſi poſtulari debeat auxilium ad ſuperandas tentationes neceſſarium. Hoc, inquam in Concilio Milevitano canone tertio damnatur; non verò quod ait Suarez, ut patet ex verbis Concilii, quæ ſunt hæc: *Placuit ut quicunque dixerit, gratiam Dei, in qua juſtificamur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccato-*

rum valere quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium quo non committantur, anathema ſit.

38 Objicies tertiò: Divus Auguſtinus ſubtiliſſimus ac diligentiſſimus hæreſis Pelagianæ indagator, libro de gratia Chriſti capite trigeſimo teſtimat ſe nuſquam in ſcriptis Pelagii & Celeſtii, gratiam quâ juſtificeamur, & quâ charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, potuiſſe invenire: Ergo Pelagiani habitualis gratiæ dona non admiſerunt.

Reſpondeo Auguſtinum non dicere abſolutè quod in ſcriptis Pelagii & Celeſtii gratiam illam quâ juſtificeamur, &c. invenire non potuerit, ſed addere, *quemadmodum confitenda eſt*: quia gratia habitualis, & habitus infuſi qui ab ipſa dimanant, admitti debent, non ſolùm ad ſanctificandam, mundandam, & ornandam animam, ſed etiam ad influendum una cum ejus potentiis in actus ſupernaturales; ob quem uſum Pelagius, ut ſuprà annotavimus, talia dona non admiſit.

ARTICULUS IV.

An Pelagiani veram Chriſti gratiam, quæ facit velle & operari, tandem aliquando admiſerint?

39 AFfirmat Janſenius libro ſexto de hæreſi Pelagiana capite primo & ſequentibus; atque hunc dicit fuiſſe quartum & ultimum hæreſis Pelagianæ ſtatum, cœpiſſeque poſtquam Zozimus Papa, ſtrenuiſſimè cooperantibus Africanorum Epiſcoporum litteris & Conciliis, hæreſim Pelagianam ſolemniter damnavit: nam cùm antea Pelagiani veram Chriſti gratiam, quæ facit nos velle & operari, reſpuerent, damnatione illâ oppreſſi, talem gratiam admittere coacti ſunt. Verùm eam dupliciter alterarunt & corruperunt: Primò quia dixerunt talem gratiam non dari gratis, ſed ex merito; ac proinde non eſſe gratiam, quia, ut ait Apoſtolus Romanorum undecimo. *Si gratia, jam non ex operibus, alioqui gratia non eſt gratia*: hæc autem merita illam præcedentia dicebant eſſe cupiditatem boni, id eſt, primam bonam voluntatem credendi & convertendi ſe ad Deum, ſive bene vivendi; idque affirmabant, ne alioquin invito & reluctanti homini diceretur immitti divinitùs cupiditas boni, ſi videlicet nondum volenti daretur gratia quâ vellet. Secundò quia docuerunt veram illam gratiam, licèt ad adipiſcendam perfectionem & ſalutem utilis ſit, non tamen ſimpliciter eſſe neceſſariam, ſed tantùm ut faciliùs obtineatur.

40 Primum probat Janſenius ex celebri D. Auguſtini teſtimonio, deſumpto ex libro de gratia Chriſti, quem poſt damnatam hæreſim Pelagii priùs ab Innocentio I. deinde à Zozimo, ſanctus Doctor conſcripſit, ut ipſe ait libro ſecundo Retract. capite quinquageſimo. Nam capite vigeſimo tertio hujus libri hæc verba Pelagii refert Auguſtinus: *Qui currit ad Deum, & a Deo ſe regi cupit, id eſt voluntatem ſuam ex ejus voluntate ſuſpendit; qui ei adhærendo jugiter, unus ſecundum Apoſtolum cum eo ſit ſpiritus, non hoc niſi de arbitrii efficit voluntate, quâ qui bene utitur, ita ſe, inquit, totum tradit Deo, omnemque ſuam mortificat voluntatem, ut cum Apoſtolo poſſit dicere: Vivo ego, jam non ego, vivit autem in me Chriſtus; ponitque cor ſuum in manu Dei, ut illud quò voluerit Deus ipſe declinet.* Quibus Pelagii verbis ſubjungit ſanctus Auguſtinus: *Magnum profectò adjutorium divinæ gratiæ, ut cor noſtrum* [illegible] *Deus ipſe declinet. Sed hoc tam magnum* [illegible] *ſicut iſte deſipit, tunc meremur, cum ſine ullo* [illegible] *non niſi de arbitrii libertate ad Dominum currimus, eo nos regi cupimus, voluntatem noſtram ex ejus voluntate ſuſpendimus, eique adhærendo jugiter unus cum eo efficimur ſpiritus. Hæc ſcilicet tam ingentia bona non arbitrii ſecundum iſtum ſolius liberiate, ut his præcedentibus meritis ejus gratiam conſequamur, ut cor noſtrum quò voluerit Deus ipſe declinet.*

41 Alterum colligit Janſenius ex eodem ſancto Doctore ſermone decimo tertio de verbis Apoſtoli capite undecimo ubi hæc ſcribit: *Non ſicut quidam dicere ceperunt* [illegible] *ſunt aliquando gratiam conſiteri, & benedicimus Deum quia vel hoc aliquando dixerunt: accedendo enim proficere potuerunt, & ad id quod rectum eſt pervenire. Jam verò dicunt adjutricem eſſe gratiam Dei ad faciliùs faciendum. Iſta ſunt verba eorum: Ad hoc datur, inquiunt, Deus gratiam ſuam hominibus, ut quod facere jubentur per liberum arbitrium, faciliùs implere poſſint per gratiam.* [illegible] *lo faciliùs, remo difficiliùs; tamen & remo itur* [illegible] *to faciliùs, pedibus difficiliùs; ſed tamen & pedibus pervenitur. Non eſt ſic. &c.*

42 Adducit etiam verſus D. Proſperi in carmine de ingratis, ubi de Pelagianis canit:

Sic vitam æternam acquiri potuiſſe, vacante
Hac ſpe, quæ legem ſupereminet: ut ſine lege
Ex naturali potuit virtute capeſſi?
Nunc autem ſtudiis vergentibus in mala multa,
Creviſſe auxilium: non quo ceſſante, ſalutem
Non caperet per difficiles natura labores:
Sed quo conatus operum, affectuſque juvante,
Propoſitam citiùs ferret mens libera palmam.

Quibus verſibus apertè declarat Pelagianos exiſtimaſſe, corruptâ nunc per peccandi conſuetudinem naturâ, nos egere quidem ad bene vivendum quotidiano gratiæ auxilio, à lege & doctrina diſtincto, illud tamen ſolùm ad faciliùs operandum requiri. Unde Auguſtinus libro de hæreſibus, hæreſi octuageſima octava Pelagianorum hæreſim deſcribens, ait: *Denique Pelagius a fratribus increpatus, quòd nihil tribueret adjutorio gratiæ Dei ad ejus mandata facienda, correptioni eorum catenus ceſſit, ut non eam libero arbitrio præponeret, ſed infideli calliditate ſupponeret, dicens ad hoc eam dari hominibus, ut quæ facere per liberum jubentur arbitrium, faciliùs poſſint implere per gratiam.*

Nihilominus dicendum exiſtimo, his quidem teſtimoniis manifeſtè probari, Pelagianos poſt damnatam ipſorum hæreſim ſub Zozimo Papa, cœpiſſe deflectere ad Semipelagianiſmum, & docere gratiam ex meritis bonæ voluntatis dari, eamque ſolùm ad faciliùs operandum requiri; non tamen probari tunc eos veram Chriſti gratiam, quæ facit nos velle & operari, admiſiſſe. Primum liquet ex teſtimoniis adductis. Secundum verò probatur ex Divo Auguſtino libro de gratia Chriſti, quem, ut ſuprà annotavimus, poſt damnatam hæreſim Pelagii à Zozimo Papa edidit: nam poſtquam capite vigeſimo tertio retulit verba ſuprà dicta Pelagii, quibus auxilium efficax ad volendum & agendum admittere videbatur, & poſtquam ſubdidit: *Magnum profectò adjutorium divinæ gratiæ, ut cor noſtrum quò voluerit Deus ipſe declinet*: deinde capitibus ſequentibus apertè declarat, Pelagium in ſuo errore perſtitiſſe, & his non obſtantibus, 43

[illegible]

... *est? ... dicat Dominus: ... Patris ... qui loquitur in vobis. Neque ... ait, non vos estis qui dedi ... vobis bene posse loqui ... qui loquitur in vobis, non significans ... exprimens cooperationem ... quomodo ... stimulatus ... quod ... bene ... quod autem bene ... tamus, ... Non ... aliquid ... quasi ex ... Non enim ait ... cogitare ... cogitare.*

4 ... capite ... [illegible]

... quarto dicit ... [illegible] ... Pelagius ... [illegible]

Et ... capite quadragesimo primo ... [illegible] ... *De adiutorio* ... [illegible]

... *ut discamus ... debeamus ... autem ad hoc per ... ut ... attenda ... venit ... ad ... charitas ... donatur, ... nisi* ... [illegible]

Augustinus ... Pelagium ... [illegible]

Hoc enim ... Augustinus ... paucis valeant.

... [illegible]

Respondeo ... [illegible] 4

... [illegible]

Augustinus ... [illegible]

... [illegible]

[illegible] ductam, non lege tantum [illegible] nobis hæc expectationis [illegible] adjuvat enim nos inquit, Deus [illegible] re actionem suam, dum [illegible] dum diaboli pandit insidias, dum [illegible] dono gratiæ cœlestis illuminat. Ex [illegible] quando Pelagius gratiam internæ illuminationis [illegible] vit, non ut [illegible] pliciter & absolute necessariam ad [illegible] legis præcepta, [illegible] ut utilem ad [illegible] & faciliùs ea servanda.

47 [illegible] Gratia illuminationis reducitur ad legem & doctrinam, ut [illegible] ex Augustino ostendimus: Sed gratia [illegible] Pelagius post damnatam suam hæresim [illegible] Papa [illegible] non reducitur ad legem & doctrinam [illegible] Augustino [illegible] addu[illegible] appellat *Magnum adjutorium divinæ gratiæ*, & [illegible] benedicendum [illegible] Deum, quòd Pelagiani tale [illegible] tandem aliquando admiserint. Ergo aliam gratiam, diversam à gratia illuminationis, Pelagius admisit.

Respondeo duplicem esse gratiam illuminationis, nam quæ se tenet ex parte objecti & ad sufficientem ejus propositionem seu applicationem pertinet, quam Pelagius [illegible] ante [illegible] Papa damnaretur, admisit: alteram se tenentem ex parte [illegible] intellectus, per quam [illegible] tur & elevatur ad assensum [illegible] objecto tali modo proposito; & hanc admisit Pelagius solum postquam ejus hæresis à Zozimo Papa damnata fuit: hæc verò gratia [illegible] potentiam roboret & confortet, non pertinet ad legem, quæ habet solum objectum manifestare & proponere, subindeque ab Augustino, *Magnum gratiæ adjutorium* appellatur.

[illegible] *per legem [illegible] gratia contra peccatum [illegible] gratiam [illegible] anima a vitio peccati [illegible] per liberum arbitrium [illegible] cionem legis operatio. [illegible] lex non evacuatur, sed statuitur per fidem [illegible] impetrat gratiam, qua lex impletur, ita liberum arbitrium non evacuatur per gratiam, sed statuitur quia [illegible] voluntatem qua justitia libere diligatur.* [illegible] voluntas [illegible] *tanto autem sanior [illegible] gratiæque subjectior.* S[illegible] Pelagius [illegible] contra Semipelagianos [illegible] libro contra Collatorem [illegible] gesimo [illegible] hæc [illegible] bit. *Non conturbat nos superbientium inepta querimonia, qua liberum arbitrium causantur auferri, si & principia, & profectus, & perseverantia in bonis usque in finem, Dei dona esse dicantur [illegible] quoniam [illegible] tiones divinæ gratiæ, sta[illegible] sunt voluntas [illegible] na.* Et in tertia ad capita Gallorum. *Gratia [illegible] non abolet sed adolet liberum arbitrium* [illegible] bis gratiam non solum ut [illegible] sed etiam ut ejus nutricem & [illegible] exhibet: unde in carmine de ingratis, sic in eos invehitur:

> *Hic vanam insano proferitis corde querelam:*
> *Omne opus arbitrij [illegible] ferentes,*
> *Curreret currentium, si non & velle volentium est, &c.*

Et infrà.

> *Hoc itaque arbitrium cùm sanat gratia totis*
> *Ductu, [illegible] perimis vita aspirante putatis, &c.*

ARTICULUS V.

Qui fuerent Pelagianorum errores circa liberum arbitrium?

Explicatis Pelagianorum dogmatibus circa divinæ gratiæ necessitatem & efficaciam, superest ut qui fuerint ipsorum errores circa libertatem arbitrii, breviter declaremus.

48 Primus est, quòd existimarent tantas esse vires naturales liberi arbitrii, ut sine auxilio gratiæ, illud roborantis & applicantis, legem implere, & salutem æternam consequi posset. Hic error constat ex dictis supra articulo secundo de primo & secundo statu hæresis Pelagianæ, & refertur ac [illegible] ab Augustino Epistola octogesima [illegible], ubi de Pelagianis sic ait: *Illud quod dicunt [illegible] sufficere hominis [illegible] arbitrium ad domini [illegible] etiamsi Dei gratia, & Spiritus sancti [illegible] non adjuvetur, omnino anathemate [illegible] omnibus execrationibus detestandum.* [illegible] Carthaginensis [illegible] Augustinum [illegible] nonagesima [illegible] *ubicumque dogmata [illegible] sancta [illegible]*

49 S[illegible]

[illegible]

In eundem errorem impegisse monachos Adrumetinos Monasterii [illegible], notat Jansenius libro quinto de hæresi Pelagiana capite vigesimo quarto. *Illud tamen [illegible] inter utrosque (Adrumetinos & Pelagianos) [illegible] Pelagiani, ne libertas tolleretur, talem gratiam sustulere: Adrumetini, ut salva maneret talis gratia, libertatem. Nempe quia illi heretici erant, inimici Christi [illegible] isti Catholici, qui quodlibet [illegible] tolli mallent quam gratiam Dei.* Sed [illegible] dubio [illegible] hallucinatus est [illegible] qui libertatem negant [illegible] qui gratiam negant, ut libertatem astruant [illegible] mit ab Ecclesia ut hæreticos [illegible] Lutheranos, Calvinistas, & cæteros, qui prætextu gratiæ commendandæ libertatem [illegible] sustulerunt [illegible] Pelagianos, qui prætextu servandæ libertatis efficaciam gratiæ evacuarunt. [illegible] tectè Tertullianus dixit [illegible] per Christum [illegible] duos hæreses [illegible] veritatem [illegible] extremos [illegible]

50 Te[illegible] 51

[illegible]

[illegible] ad [illegible] e- [illegible] æ- [illegible] ert [illegible] *quæ ad* [illegible] *eandem* [illegible] *bonum, parique* [illegible] *animum* [illegible] *ad virtutes movere.*

[illegible] denique erat, qu[illegible] stem ar- [illegible] gener[illegible] ter definirent pe[illegible] am [illegible] um & ad malum [illegible] ita ut [illegible] be- [illegible] ſſe dicerent [illegible] qui poſſ[illegible] ind[illegible] tere [illegible] al[illegible] perat[illegible] quet ex A[illegible] lib. 1. [illegible] perfecti contra Julian. pag. [illegible] ubi [illegible] que P[illegible]lagi[illegible] nos rep[illegible] ehe[illegible] qui[illegible] [illegible] gener[illegible] ter [illegible] umptam [illegible] tri[illegible] ger[illegible] ad [illegible] tem [illegible] ca bonum & ma- [illegible] quæ p[illegible] bene & mal[illegible] quia ex [illegible] eretur, [illegible] nec Deus, ne[illegible] A[illegible] aut [illegible] beati, qu[illegible] unt pecc[illegible] seu ma- [illegible] etere, non [illegible] lle[illegible] *liberum non eſt* [illegible] *niſi quod duo poteſt velle* [illegible] id [illegible] num & [illegible] *non eſt, qui malum non poteſt* [illegible] *de quo ipſe dix[illegible]ſti, Deus* [illegible] *niſi juſtus non poteſt.* [illegible] *Deum laud*[illegible], *ut ei auf*[illegible] *li*[illegible]*tatem?* Unde [illegible] con[illegible] lu[illegible] A[illegible]ſelmus in Dialogo de [illegible] cap. 1. *Quoniam liberum arbitrium divinum, & bonorum Ange*[illegible]*rum, peccare non poteſt, non pertinet ad definitionem liberi arbitrii poſſe peccare.* Item D. Thomas in 2. d[illegible] 25. q[illegible] 1. art. [illegible] ad 2. [illegible] diſcutit. *Ad rationem liberi arbitrii non pertinet ut indeterminate* [illegible] *habeat ad bonum vel ad malum quia liberum ar*[illegible] *utrumque per ſe in bonum ordinatum* [illegible] *bonum ſit objectum voluntatis, nec in malum tend*[illegible] *at, niſi propter aliquem defectum,* [illegible] *quem apprehendit ut bonum,* [illegible] *non ſit voluntas aut electio niſi boni, aut apparentis boni: & ideò ubi perfe*[illegible]*ſſimum eſt* [illegible] *berum arbitrium,* [illegible] *in malum tendere non poteſt. Sed hoc ad libertatem arbitrii pertinet ut actionem aliquam* [illegible] *ere vel non facere poſſit: & hoc Deo convenit* [illegible] *bona* [illegible] *quæ facit poteſt non facere, nec tamen malum* [illegible] *ere poteſt.* Q[illegible] verbis S. Doctor hoc inter [illegible] fferentiam contrad[illegible]ctionis ad agendum & [illegible] gendum, & indifferentiam contrarietatis [illegible] num & malum ſtatuit diſcrimen, quòd [illegible] a pe[illegible] a[illegible] tionem libertatis, non verò [illegible] da. De quo plura diximus in Tractatu de [illegible] us humani[illegible] s.

DISPUTATIO II.

De Hæreſi Semipelagiana.

C[illegible]A[illegible] ta eſt v[illegible] pes[illegible] la aſtutiſſima, Pelagia- [illegible] v[illegible] et[illegible] nefanda pravitas, quæ [illegible] le[illegible] us [illegible] al as [illegible] q[illegible] mali[illegible] æ ſuæ æmulas: [illegible] Se [illegible] Pelagi [illegible] [illegible] ate, [illegible] pa[illegible] u- [illegible] ra- [illegible] ata eſt.

ARTICULUS PRIMUS.

[illegible] Semipelagiana [illegible] b[illegible]tur.

O[illegible] ſione [illegible] D. Aug[illegible] tra P[illegible] s, tres e[illegible] s c[illegible] n & præd[illegible] & [illegible] ut non o[illegible] at pro- ſper [illegible] piſtola ad [illegible] de præd[illegible] nullos in Afr[illegible] a[illegible] is quæ ille ſcripſer[illegible] de præd[illegible] ut jam mu[illegible] ti cœ[illegible] in Gallia.

Primus error [illegible] Monachorum Adr[illegible] notum, qu[illegible] D. Au[illegible] us [illegible] b. 2. retr[illegible] cap. penult. in o[illegible] ejus E[illegible] d[illegible] xtum, duas in partes [illegible] quorum una, duce Floro, crede[illegible] am [illegible] Augu- ſtino ita præd[illegible] ut [illegible] libertatem arbi- trii, & [illegible] atem [illegible] verò pro liber[illegible] arbi[illegible] defen[illegible]ne pugn[illegible]bat, quam [illegible] S. [illegible] Doctor ut [illegible] ſcripſit duas Epiſtolas ad V[illegible] Adrumetini mo- naſterii præfectu[illegible] qu[illegible] Monac[illegible] quæ ſunt inter Au[illegible] 46. & 4[illegible] toti- demque libr[illegible], u[illegible] d[illegible] & [illegible] a bi- trio, alterum de [illegible] ne & gra[illegible] quibus [illegible] per eff[illegible] æ gratiæ non [illegible] libertatem arb[illegible] a- tem aut utilitatem [illegible] quia iſta Deus [illegible] tanquam [illegible] bito, & moral[illegible] excitant [illegible] dum in[illegible] bo[illegible] am voluntatem in corde hominis operatur, & facit ipſum de nolente volentem, & de repu[illegible] ante conſen- tientem. Ita, ut di[illegible], refert Aug[illegible] ſtinus l[illegible] b. [illegible] Re- tract. cap. 66. ubi ſic ait: *Propter eos qui cum defenditur Dei gratia, putant auferri liberum arbitrium, ſcripſi librum de gratia & libero arbitrio. Ad eos autem ſcripſi Monachos Adrumetinos, in quorum monaſterio de hac re cœperat eſſe contentio, ita ut me conſulere eorum aliqui cogerentur. Rur*[illegible] *ad eoſ*[illegible] *ſcripſi al*[illegible] *librum, quem de correptione & gratia prænotavi, cum mihi nunciatum eſſet, dixiſſe ibi quemdam* [illegible] *neminem corripiendum, ſi Dei præcepta non facit* [illegible] *pro illo ut faciat tantummodo orandum.* Hoc ergo inter Pelagium & Adrumetinos Monachos [illegible] fuit, quòd Pelagius neceſſi[illegible] tem & e[illegible] cac[illegible] m gratiæ ex[illegible] lud[illegible] at, ut ſervaret libertatem arbi- trii, [illegible] verò negabant libertatem arbi[illegible] ut gr[illegible] tiam efficacem & prædeſtinationem gra- tuitam quam Auguſtinus docebat, tuerentur.

Secundus error, occaſione [illegible] torum S. Au- guſtini ortus, eſt Prædeſtinatianorum, [illegible] ut re- fert Sigebertus in Chr[illegible] anno 415. [illegible] tes Auguſtinum a[illegible] gra[illegible] D[illegible] mo- do neceſſariam eſſe d[illegible] m [illegible] m gra[illegible] da[illegible] bi[illegible] e [illegible] cu[illegible] de[illegible] Dei [illegible] ſuæ vo- luntat[illegible] lan[illegible] ac de[illegible] que ſic de[illegible] ſtiæ ne[illegible] tium in [illegible] a [illegible] & [illegible] na- tionem [illegible] n p[illegible] am ſic [illegible] tat a[illegible] c catores [illegible] neque m[illegible] ta [illegible] ſ[illegible] t, neque [illegible] na[illegible]

[illegible] *cam, credimus,* [illegible] *operante* [illegible] *debeant* [illegible] *ſi* [illegible] *voluerint* [illegible] *prædeſtinatos eſſe non ſolum* [illegible] *qui tanti* [illegible] *malum* [illegible]

[illegible] in Janſen [illegible]

que [illegible] etiam Auguſtin [illegible] Prædeſtinati [illegible] Sc [illegible] ſeculus [illegible] Cal [illegible] qui anno 1621 librum [illegible] prum: *Gotteſchalci* [illegible] *nationis* [illegible] Veritas [illegible] quæ [illegible] Arelat [illegible] C [illegible] ut P [illegible] de [illegible] unita, at [illegible] C [illegible] 4 [illegible] ejuſdem [illegible] in Epiſt [illegible] N [illegible] Papam, & [illegible] T [illegible] in Ch [illegible] P [illegible] ex [illegible] Bibliothecæ [illegible] Victoris Pariſ [illegible] & [illegible] Mauri [illegible] ad [illegible] S. Auguſtini de hæreſibus [illegible] ab ipſo Auguſtino [illegible] quatuor poſtea exortas addit, Prædeſtinatianam, Neſtorianam, Eutychianam, & [illegible] hemianam [illegible] de [illegible] eturque [illegible] appendi [illegible] Bibliothecæ S. Victoris Pariſienſis.

4 [illegible] præcedentibus [illegible] Galliæ apud M [illegible] Auguſtini ætate [illegible] gratia [illegible] S [illegible] Ad [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] cipiendum [illegible] S. A [illegible] *Pervenerunt* [illegible] *quem liberat* [illegible] *quemquam* [illegible] gratia & prædeſtinatione [illegible] ut Deus [illegible] & bap [illegible] luntate [illegible] & [illegible] atque ex [illegible] [illegible]

...; qui autem credituri ſunt quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam ſit juvanda, manſuri ſunt, præſciſſe ante mundi conſtitutionem, & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos, dignos futura electione, & de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præviderit: ideoque omnem hominem ad credendum & operandum divinis inſtitutionibus admoneri, ut de apprehendenda vita æterna nemo deſperet, cùm voluntaria devotioni ſit parata. Similiter Hilarius Epiſtolâ ad Auguſtinum: *Conſentiunt omnem hominem in Adam periiſſe, nec inde quemquam poſſe proprio arbitrio liberari: ſed id conveniens aſſerunt veritati, ut cum proſtratis & nunquam ſuis viribus ſurrecturis annuntiatur obtinendæ ſalutis occaſio, eo merito quo voluerint & crediderint à ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum, & totius ſanctitatis ſuæ conſequantur effectum.*

Itaque Maſſilienſes in multis à doctrina Pelagii abhorrentes, in aliquibus tamen ei adhæſere, præſertim in eo quod dicebat primam gratiam & vocationem ex meritis bonæ voluntatis dari: & propter hoc, *Semipelagiani*, ſeu *reliquiæ Pelagianorum*, dicti ſunt: licet S. Thomas communi nomine eos Pelagianos appellet, ut patet 2.2 quæſt. 6. art. 1 & 1. parte quæſt. 23. art. 5. ubi ait: *Pelagianos poſuiſſe initium benè faciendi ex nobis, conſummationem autem ex Deo.* Et 3. contra Gentes cap. 149. dicit *Pelagianorum errorem fuiſſe auxilium merentis gratiæ eſſe ex noſtro merito, ac proinde initium juſtificationis eſſe ex nobis, conſummationem autem ex Deo.* Idem quodlibeto 1. art. 7. inquit: *Ad errorem Pelagianorum pertinet dicere, quod homo poſſit ſe ad gratiam præparare abſque auxilio divinæ gratiæ.*

ARTICULUS II.

Præcipua Semipelagianorum dogmata recenſentur.

PRæcipua Semipelagianorum dogmata, quæ in Epiſtolis Proſperi & Hilarii ad Auguſtinum ſæpe citatis deſcribuntur, ad quatuor præcipua capita reduci poſſunt: primum reſpicit prædeſtinationem, ſecundum tangit vires liberi arbitrii, tertium ſpectat ad initium fidei, quartum ad donum perſeverantiæ: ex quibus quatuor capitibus varia corollaria, tanquam errores ex erroribus, deducebant, ut verificaretur quod de corpore Behemot, ſeu diaboli, legitur Job. 41. *Corpus ejus quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus; una uni conjungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas.*

§. I.

Quid de prædeſtinatione Semipelagiani docuerint?

6 NOmen prædeſtinationis dupliciter uſurpari poteſt; primò largè pro quocumque decreto ſeu conſtitutione efficaci Dei circa actus ...; ſecundò ſtrictè pro tranſmiſſione efficaci ... ad gloriam: qui eſt frequentior ... nominis apud Theologos. De prædeſtinatione ... modo ſumpta dicebant Semipelagiani, ... non prævenire voluntates ... quia alias humana libertas tolleretur, & quædam neceſſitas induceretur. Conſtat ... primò ex verbis Proſperi referentis eorum errores in Epiſtola citata ad Auguſtinum, ubi ſic ait: *Removeri ... omnem induſtriam, tolli que virtutes, ſi Dei conſtituta humanas præveniat voluntates; & ſub hoc nomine prædeſtinationis, fatalem quandam neceſſitatem induci.* Unde in Epiſtola ad Rufinum, ſic loquitur de Maſſilienſibus: *Scripta Auguſtini, quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant, dicentes eum liberum arbitrium penitus demovere.* Secundò id patet ex Fauſto, Semipelagianorum Antesignano: nam ille lib. 1. de libero arbitrio cap. 4. doctrinam Auguſtini (ſuppreſſo tamen ejus nomine) impugnans, ſic ait: *Sub pietatis fronte gentilitatis malum, & inter gratiæ vocabulum, abſconditum erit* FATALE DECRETUM. Et cap. 12. *Recedat* (inquit) *hinc origo alia definitio,* VEL FATALIS.

De prædeſtinatione verò ſecundo modo accepta imprimis aſſerebant, eam non eſſe purè gratuitam, ſed dependentem à præſcientia meritorum; neque certam ex ſe & ab intrinſeco, ſed ex præſcientia qua Deus prævidet quid unuſquiſque facturus eſt, quive bono vel malo fine ex hac vita diſceſſuri ſint. Hoc etiam patet, tum ex verbis Proſperi initio Epiſtolæ ad Auguſtinum, ubi de Maſſilienſibus ait: *Qui autem credituri ſunt, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam ſint juvandi, manſuri ſunt, præſciiſſe dicunt ante mundi conſtitutionem Deum, & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos, dignos futura electione, & de hac vita bono fine exceſſuros præviderit.* Tum etiam ex Fauſto lib. 2. de gratia & humanæ mentis arbitrio, ubi hæc ſcribit: *Aliud eſt præſcire, aliud prædeſtinare: præſcientia gerenda prænoſcit, poſtmodum prædeſtinatio retribuenda deſcribit; præſcientia de alieno ubſiſtit actu, prædeſtinatio de judicio ſuo; à præſcientia quæ ſunt noſtra producuntur, à prædeſtinatione quæ ſunt præparantur; at per hoc niſi præſcientia exploraverit, prædeſtinatio nihil decernit.* Unde Proſper in ſua Epiſtola inter alia conſulit Auguſtinum: *An per præſcientiam poſſit ſtare propoſitum, an verò præſcientia quodam ordine ſit ſubnixa propoſito?* Id eſt an efficacia & infallibilitas divini decreti hominibus gloriam præparantis, fundetur in præſcientia operum futurorum, vel potiùs hujus ſcientiæ certitudo & infallibilitas, ex firmitate & efficacia divinorum decretorum derivetur? 8

Nec ſolùm futurorum abſolutorum præſcientia utebantur ad myſterium prædeſtinationis explicandum, ſed etiam ſcientia conditionatorum: cùm enim contra id quod aſſerebant, Deum non dare dona ſuæ gratiæ, niſi ſupponendo ex parte hominis initium aliquod bonæ voluntatis, premerentur à Catholicis exemplo parvulorum, qui cùm ſint peccato originali adſtricti, nec in illis poſſit eſſe ullum initium bonæ voluntatis, quidam tamen baptiſmum recipiunt, alii verò ſine illo decedunt; reſpondebant (ut refert idem Proſper) *Tales perdi, taleſque ſalvari, quales futuros illos in annis majoribus, ſi ad adultam perveniſſent ætatem, ſcientia divina præviderit.* Similiter cùm urgebantur exemplo adultorum, & quærebatur ab ipſis, cur iſtis & non illis Evangelium prædicetur? Id non in divinæ beneplacitum voluntatis rejiciebant, ſed in fidem, & in opera eorum conditionatè à Deo præſcita; ſicut Deus procuret iſtis Evangelium prædicari, quia eos præſcit credituros ſi audiant, aliis verò non, quia præſcit eos non crediturος. Vel ut loquitur D. Proſper: *Dicebant diſpenſaſſe Deum tempora & miniſteria prædicationis, juxta quod prævidebat aliquos credituros, & exituram eſſe bonarum*

credulita-

credulitatem voluntatum. Et hoc modo Prædeſtinatianorum hæreſim putabant excludere [illegible] lendo ſcilicet antecedentiam & efficaciam divinæ voluntatis, & recurrendo ad præſcientiam abſolutam vel conditionatam futuri conſensûs voluntatis humanæ.

9 Aliud doctrinæ Maſſilienſium dogma erat, prædeſtinationem non eſſe ita infallibilem, quod non poſſet numerus prædeſtinatorum minui, vel augeri, & perſeverantia ſemel donata, de facto amitti: *Nec acquieſcunt* (inquit Proſper citata Epiſtola) *prædeſtinatum electorum numerum nec augeri poſſe nec minui, ut locum apud infideles & negligentes cohortationum incitamenta non habeant.* Et Hilarius in Epiſtola etiam ad Auguſtinum: *Inde eſt quod & illud pariter non accipiunt, ut eligendorum rejiciendorumque eſſe definitum numerum velint.*

10 Item aſſerebant (ut Proſper & Hilarius in iiſdem Epiſtolis referunt) quantum ad Deum pertinet, paratam eſſe æqualiter omnibus vitam æternam; quantum autem ad arbitrii libertatem, ab eis eam apprehendi, qui Deo ſponte credunt, & auxilium gratiæ merito credulitatis accipiunt.

11 Denique in Auguſtini de prædeſtinatione & reprobatione doctrinam acriter invehebantur, & dicebant eam fatum inducere, arbitrii libertatem auferre, gignere deſperationem in peccatoribus, otium & ignaviam in Sanctis, orationis ſtudium extinguere, laudem bonis operibus detrahere, & humanæ ad licentiam & diſſolutionem vitæ incitare, addebantque, ea quæ de vocatione electorum ſecundùm propoſitum, & gratuita prædeſtinatione, idem S. Doctor contra Pelagianos diſputans ſcripſerat, Eccleſiaſtico ſenſui, & Patrum qui eum præceſſerant opinioni eſſe contraria; ut patet ex Epiſtolis Proſperi & Hilarii ſæpe citatis, & ex libris Fauſti Regienſis de libero arbitrio: *Multi* (inquit Proſper) *qui in Maſſilienſi urbe conſiſtunt, Sanctitatis tuæ ſcripta, quæ adverſus Pelagianos hæreticos condidiſti, contrarium putant Patrum opinioni & Eccleſiaſtico ſenſui, quidquid in eis de vocatione electorum ſecundùm Dei propoſitum diſputaſti &c.*

Ex his ſemipelagianorum dogmatibus, quædam ſunt hæretica, & ab Eccleſia damnata; alia non ſunt erronea, ſed ab Eccleſia tolerata.

§. II.

Quid de viribus liberi arbitrii, initio fidei, & poſtrema in fide & ſanctitate perſeverantia, Semipelagiani ſenſerint?

12 Totius controverſiæ inter Auguſtinum & Maſſilienſes fundamentum & cardo erat, utrum à Deo vel ab homine captenda ſint beneè beatèque vivendi primordia; uter fœlicitatis author & architectus ſit homo, an Deus? Ille Dei cauſam & gratiæ agebat; hi partes hominis & liberi arbitrii ſuſtinebant: ille Deo ſortem hominis committebat; hi ex infirma libertate pendere volebant: fortis ille & invictus gratiæ defenſor, voluntatem humanam divinæ humiliter ſubjiciebat; libertatem iſti ſuperba impietate præferebant, ac de liberi arbitrii viribus animo alte ſentiebant. Etenim ut refert Hilarius in Epiſtola ad Auguſtinum, in voluntate noſtra vires ad bene operandum diſtinguebant à viribus ad bene deſiderandum, petendum, [illegible] &c. quæ pertinent ad initium bonæ operationis; ad- deſiderandum quod voluntas noſtra [illegible] ante lapſum, poterat non ſolùm [illegible] ſideraſſe, ſed etiam bene velle & o[illegible] quod tunc gratia adjuvabat h[illegible] volentem & operantem, ſeu b[illegible] tem, corrupta tamen per peccatum originale natura, non remanere volebant [illegible] vires ad bene operandum, & [illegible] volendum (quæ ſunt operationes hominis [illegible]) ſed tantum [illegible] deſiderandam ſalutem, & petendum remedium, & has vires dicebant eſſe ſemina quædam virtutum naturaliter inſita animæ noſtræ. Et quia nemo poteſt deſiderare ſalutem, & eam petere, niſi prius [illegible] dat Salvatorem, ideò etiam credulitatis [illegible] ctum ea noſtra voluntate eſſe, gratiamque [illegible] ſti antecedere affirmabant, ſicut æger [illegible] non habeat vires ad ambulandum, & [illegible] ciendum [illegible] opera hominis ſani; poteſt tamen [illegible] ſalutem, & quærere medicum, ac pe[illegible] medicinam. Unde iſta initia bonæ voluntatis, non ſolo credulitatis affectu, ſed etiam in petitione, pulſatione, deſiderio [illegible], & ſimilibus [illegible] bus imperfectis conſtituebant, dicebantque illa in hominibus præ[illegible], ut Deus gratiam ad credendum, ſperandum, [illegible] actus perfectos eliciendos [illegible] Deo non fovere niſi h[illegible] bona, ita quod prior ſit obedientia noſtra quam Dei gratia, noſtraſque Deus expectet [illegible] ut purgari & ſanari velimus, non autem [illegible] ſuam gratiam efficiat ut ſanitatem animæ quæramus ac deſideremus. Idque aſſerebant tum ne Deus videatur injuſtus, & perſonarum acceptor, quoſdam ſua gratia prævenîendo, alios verò relinquendo ac ſpernendo: tum etiam ne naturalis arbitrii noſtri libertas, & inclinatio ad bonum, per originale peccatum omnino extincta videatur, ſiquidem ſanitatem ſuam homo ex ſe potuit deſiderare, ac petere, opemque medici implorare. Unde Hilarius in Epiſtola ad Auguſtinum de Maſſilienſibus ait: *Conveniunt aſſerunt veritati, vel congruum prædicationi, ut jam proſtratis, & nunquam ſuis viribus ſurrecturis, annuntiatur ſalutis obtinendæ occaſio, eo merito quo voluerint & crediderint a ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum, & totius ſanctitatis ſuæ conſequantur effectum.*

Quod autem de inchoatione fidei, hoc etiam de in ea uſque ad finem perſeverantia dicendum eſſe putabant, nimirum utramque humanæ voluntati pariter adſcribendam, ut aſſerit D. Auguſt. lib. de dono perſev. cap. 17. ubi ait: *Initium fidei, & uſque in finem perſeverantiam, ſic in noſtra conſtituunt poteſtate, ut Dei dona eſſe non putent, neque ad hæc habenda atque retinenda Deum operari noſtras cogitationes & voluntates: cætera verò ipſum dare concedunt, cùm ab illo impetrantur credentis fide.* Et inferiùs: *Sed hæc, inquiunt, ut à Deo dentur nobis, fides impetrat, quæ incipit à nobis: quam fidem & incipere habere, & in ea uſque in finem permanere, tanquam id non à Domino accipiamus, noſtrum eſſe contendunt.* Et iterum nonnullis injectis: *Ad ſola illa exhortantur dona, quæ non à Deo dari, ſed a nobis eſſe contendunt, ſicut ſunt initium fidei, & in ea uſque ad finem perſeverantia.* Hinc apud S. Proſperum, fidem & permanſionem in fide, ad præſcientiam, non ad prædeſtinationem revocabant, dicentes: *Qui autem credituri ſunt, quive in ea [illegible], quæ deinceps per Dei gratiam ſit juvanda, manſuri ſunt, Deum præſciſſe ante mundi conſtitutionem, & eos pro[illegible].* 13

Etiabant

[illegible] etiam in vi[illegible] [illegible] licet fateren[illegible] [illegible] non fuisse tameo [illegible] donum, quo fieret [illegible] certò & [illegible] [illegible] non nisi benè operantes, [illegible] perseverantes esse; quale [illegible] cap. 11. & 12. [illegible] & gratia. [illegible] Hilarius in Epistola [illegible] Augustinum, ubi de M[illegible] scribit. *[illegible] molestè ferunt ita dividi gratiam, quæ tunc primo homini data est, ut nunc omnibus datur, ut ille ac[illegible] perseverantiam, non quâ fieret ut perseveraret, sed sine quâ per liberum arbitrium perseverare non posset; nunc verò sanctis in regnum per gratiam prædestinatis, non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale, ut eis [illegible] donetur non solum ut sine illo dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc do[illegible] non [illegible] perseverantes fiant. Illa verba Sanctitatis tua* [illegible] de corrept. & grati. cap. 11. & 12.) *ita mo[illegible] ut dicant quandam desperationem hominibus* [illegible]. Ex quo patet quod [illegible] hæretici nu[illegible] [illegible] & voluntati subditum, quo vo[illegible] [illegible] liberè admitte[illegible], auxilium tamen de se & ex natura sua effi[illegible] cax quod [illegible] sibi voluntatem, & eam ad a[illegible] applicet ac [illegible] cum actu con[illegible], omnino repudiabant: quia taltò existima[illegible] cum tali auxilio libertatem & indifferen[illegible] [illegible] non posse componi. Un[illegible] [illegible] Vitalis Semipelagianorum præcur[illegible], [illegible] Augustinus Epist. 107. *Operari Deum quantum in ipso est, ut velimus, cum nobis nota [illegible] [illegible], si eis nos [illegible] nolumus, nos ut ope[illegible] eius [illegible] efficiamus*; quod est ponere gratiam Dei, ut effectum habeat, seu ut efficax sit, dependere à nostra voluntate. Quod ibidem [illegible] Augustinus, subdens de ipso Vitali [illegible] professionis [illegible] orationibus contradicit: & [illegible] libro de correptione & grati. cap. 14. ubi [illegible] *Deus volens salvum facere nullum humanum re[illegible] arbitrium: sic enim velle & nolle in volenti aut no[illegible] est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, [illegible] potestatem*. Extat etiam in eodem libro cap. 12. versus [illegible] præclarissimum ejusdemS. Doctoris testimonium, quo, etiam supposito au[illegible] sufficienti sine quo non potest aliquis per[illegible] [illegible] adhuc [illegible] requirit operationé Dei, qua [illegible] voluntas, nilleicitque [illegible] arbitrio, ut si velit, maneat, si [illegible] non maneat. Do aureas ejus verba [illegible] *quippe [illegible] sancto accenditur voluntas eo[illegible] [illegible] ut ideo possint, quia sic vo[illegible] [illegible] quia Deus operatur ut velint: nam si [illegible] infirmitate [illegible] relinqueretur vo[illegible] [illegible] adjutorio Dei, sine quo perseverare non po[illegible] manerent [illegible] nec Deus in eis operaretur ut [illegible] tantas tentationes infirmitate sua [illegible] [illegible] & ideo per everare non possent, [illegible] [illegible] voluntatis, ut possent [illegible] humana, ut divina gratia in[illegible] [illegible] & insuperabiliter ageretur: & ideo quam[illegible] [illegible], non tamen deficeret [illegible]* [illegible]

A [illegible]

ARTICULUS III.

An Semipelagiani initium fidei & bonæ voluntatis in nuda natura posuerint, & gratiam aliquam internam [illegible] idoneam, ei adjunxerint?

Certum est omnes Semipelagianos in eo convenisse, ut initium fidei & bonæ voluntatis à nobis in nobis esse dicerent, ut patet tum ex Epistolis Prosperi & Hilarii ad Augustinum, tum ex ipso Augustino in libris de prædestinatione Sanctorum, & de dono perseverantiæ, in [illegible] ad [illegible] Prosperi & Hilarii [illegible]. Sed difficultas est, & non [illegible] inter [illegible] quâ ratione hæretici initium fidei & salutis ex nobis esse existimarent: [illegible] modis id esse potuit, primò ut illud [illegible] fieret à sola natura, nullo adjuto gratiæ interioris: secundò ut interiales [illegible] gratia [illegible], quæ tamen talis [illegible] ut [illegible] tentet liberans, & moral [illegible] maneret in potestate voluntatis, quæ ei uteretur vel non uteretur pro arbitrio suo. Hic [illegible] controversiæ cardo: in qua Jansenius [illegible] 8. de hæresi Pelagiana [illegible] natura, omni destituta gratiâ, [illegible] adjuta eâ tantùm quæ daret posse, non vero [illegible] fidei & bonæ voluntatis posuisse, atque adeo eos gratiæ adjutorium non negasse, [illegible] quod non satis esset induxisse. [illegible] Patres Societatis censent, eos in nuda natura, omni gratiæ auxilio carente, initium fidei & meriti collocasse, neque ad id ullum, qualecumque id foret, gratiæ adjutorium invexisse. Alii verò docent, inter Semipelagianos, aliquos omnem prorsus gratiam ab initio fidei & meriti removisse, alios talem admisisse, quæ cum esset purè indifferens, & liberi arbitrii determinationem non causaret sed expectaret locum adhuc naturali merito relinqueret. Ita Franciscus à sancto Augustino Macedo, Franciscanus, in opusculo cui titulus est: *Mens divinitus inspirata Sanctissimo Patri Domino nostro Innocentio Papa X. super quinque propositiones Cornelii Janseny*, art. 5. ubi [illegible] quattæ propositionis exponit. 15

Hæc sententia videtur verior & probabilior: In primis enim quod est in [illegible] qui Semipelagiani [illegible] qui Pelagianis [illegible], fidei & bonæ voluntatis initium in nuda natura ex [illegible] ponerent, apertè colligitur ex Epistola Prosperi ad Augustinum, ubi [illegible] *verò horum tantum à Pelagianis [illegible] ut [illegible] Christi gratiam, quæ omnia præveniat [illegible] humana, [illegible] nomin[illegible], ad con[illegible] bene [illegible] ex [illegible] [illegible] in Christo [illegible]* [illegible] 16

Semipelagiani, convicti Scripturæ teſtimoniis, quæ ... gratiam præcedere fidem, & quicquid aliud ... ſit autem pertinet, ſecutiſſe ad evaſionem Pelagii, abutentes non ſine gratiæ, & per illud intelligentes naturale donum creationis, liberique facultatem arbitrii, quam, *gratiam initialem* appellabant, de qua illa Scripturæ teſtimonia ſibi objecta intelligi volebant. Et contra illos eſſe videtur Canon illa Arauſicanæ Synodi, quo dicitur: *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus nobis, miſericordiam conferri dicit, &c.*

17 Deinde quòd eſſent alii ex Semipelagianis, qui naturæ gratiam adjungerent, ſed eam talem, ut ſubjecta arbitrio ab eo penderet, ejuſque nutui obediret, ac omnino pediſſequa voluntatis eſſet, multipliciter ſuaderi poteſt. Primò, ex eodem Proſpero in eadem Epiſtola, ubi de Semipelagianis ait: *Nec conſiderant ſe gratiam Dei quam, comitem non præviam humanorum volunt eſſe meritorum, etiam illis voluntatibus ſubdere quas abſque (sic) eandem ſuam phantaſiam non negant eſſe prævenias.* Ubi à Semipelagianis admittitur *gratia comes, non prævia, qua humana merita fiant*, & quæ ex præſcientia cooperationis deſtinata ſit a Deo, ut patet ex verbis ſequentibus, *Hanc ſane de humanis meritis præſumitam Dei &c.* Sed hæc gratia ſanè prima eſt, & fidei gratia, nam adjuncti *ſecundum quam gratia vocantur opinetur*: Ergo ad initium fidei aliqui ex Semipelagianis gratiam admittebant, *comitem, non præviam*, quia ex arbitrio pendentem, & voluntati ſubjectam faciebant. *In hoc argumento* (inquit Macedo) *Achyllem invenies non in puto, non illum in Lycomedis Regia fractum, ſed in Troiano pulvere invictum.*

18 Aliud ejuſdem Authoris argumentum ſumitur ex Epiſtola Hilarii, ubi proponitur querela Semipelagianorum de diviſione gratiæ ſufficientis & efficacis, ſub nomine adjutorii *ſine quo*, & adjutorii *quo*, quam tradit Aug. lib. de corrept. & gratia cap. 11, & 12. Nam ab illa diviſione ad perſeverantiam primùm, mox ad initium etiam converſionis accedunt: & de utroque queruntur, nempe quòd tale auxilium Auguſtinus ponat, ut eo efficiatur & perſeverantia, & initium, noliteque ut adjutorio *ſine quo* Adami integri utrumque fiat. In quo (ait Macedo) manifeſtè apparet, hos aquerulos nunc excludere omnem gratiam a perſeverantia, & ab initio fidei & converſionis, ſed eam tantum quæ efficax eſſet, minime verò quæ eſſet in poteſtate voluntatis, & ejus nutui obediret; cum hac enim ſtare putabant initium illud merito naturale, liberatem arbitrii, & comminationis ac exhortationis utilitatem, quæ tolli dicebant per illud adjutorium quo, ſeu gratiam de ſe efficacem, quam Auguſtinus docebat.

19 Tertium argumentum ſumitur ex Gennadio libro de Eccleſiaſticis dogmatibus ubi hæc ſcribit *Manet itaque ad quærendam ſalutem arbitrii libertas, id eſt rationalis voluntas; ſed admonente prius Deo, & invitante ad ſalutem, ut vel eligat, vel ſequatur, vel agat occaſione ſalutis.* HUC EST INSPIRATIONIS. Et ... *In tumenge aliud noſtra De miſeratio, hoc ... SALUTIS* ... IN ... *ut ad ... quod ... divini ... muneris.* Ubi ... rationem ... Sed ... pel... us, & unus ex Prebyteris Gallicanis, ...

... & H... Collec... ad ... 45 ... & Præs... A ... Proſp... ſe ... facere ... gratiam ... falſis, & bonæ voluntatis. Unde ... Collat 13. cap. ... ſcribit *Non ſolum ... etiam cogitationum bonarum ... qui nobis & initia ſanctæ voluntatis inſ... & ... tem atque opportunitatem eorum quæ ... bene peragendi* Et Col. at 3. ... *ſpiratione cor immittitur, q a ... ſalute exſuſcitat ... punctione exhortatur.* ... non fuit co ... contra Collatorem ... *ſua oblitum, cadit...*

20 Quartum ... ex Auguſtino, qui in ... Semipel... initio ... converſionis ... rum ad hoc quod crediderit ... ſalutis ... præcipue ... eſſe à nobis, & a natura, converò à gratia, patet ex ipſius, lib. de præd. Sanct. cap. & lib. 83. quæſtionum, q. uæſt. 68. quem librum ... ſit a prio ſuæ ... tempore, ut monet lib. 1. Retract. cap. 26 dicentem ibi formaliter. quod *-arum eſt velle, niſi Deus miſereatur ſed Deus non miſeretur, quia ad ... niſi voluntas præceſſerit.* Hanc verò voluntatem quam ... miſericordiam Dei, ... ad hoc eſſe a Deo per gratiam, non ſolùm extrinſecus adjuvantem, ſed etiam intrinſecus vocantem. ... ſunt: *Quoniam nec velle quiſquam poteſt niſi admonitus & vocatus, ſive intrinſecus ubi nullus hominum videt, ſive extrinſecus per ſermonem ſonantem, aut per aliqua ſigna viſibilia, efficitur ut etiam ipſum velle Deus operetur in nobis.* Ex quibus verbis liquet Auguſtinum in Semipelagianorum errore extitiſſe, agnoviſſe internam vocationem, gratiamque moraliter excitantem, pro ipſo etiam fidei & bonæ voluntatis initio, ſubindeque omnes Semipelagianos pro initio fidei talem gratiam non repudiaſſe nec excluſiſſe.

21 Ratio etiam id ſuadet: nulla enim erat cauſa ſeu ratio, quæ illos ad talem gratiam rejiciendam movere poſſet, cum per illam omnes ... liberi ... & tatæ ... ratiocinatio ... ducta, de ... orationis ... ho ... tantum ... orali ... eſt ... voluntatis ac ejus nutui ... ſubjecta, quæ determinationem non cauſat ... potius libero arbitrio ... Unde cum determinatio voluntatis ad credendum ſit initium fidei, ... gratia ... tatur, nihilominus ſtat ... in nobis ... initia fidei & ſalutis, quæ non à gratia, ... natura, neque à Deo, ſed a libero arbitrio ... manant. De quo plura diximus in Tractatu ... bus humana.

Ultimum argumentum, quod ... tur Franciſcus Maced... quorumdam Hæ... qui Sem... & ... puſunt. Hi ſunt Soſt... & ...

[illegible] *natura* [illegible], *qua in* [illegible] [illegible] *deprav*[illegible] *ubi* [illegible] *Sen-tent* [illegible]

[illegible] *Doctant* [illegible] *clamant, quid* [illegible] *ab initio fidei* [illegible] *ab Arim*[illegible]

[illegible] X. in sua Con-[illegible] *Semipelagiani ad-*[illegible] *gratia* [illegible] *ad singulos* [illegible] *voluntas humana* [illegible], aliquos ex Semipelagianis [illegible] interiorem, etiam ad initium [illegible]

[illegible] ex duabus [illegible] copulantur. ad falsita-[illegible] [illegible] *quod ret* [illegible]

[illegible] Semipela-[illegible]

[illegible] AM [illegible]

Au[illegible] tentia, sic [illegible] *omnia parata* [illegible] *tem ad a b*[illegible] *tatem*, [illegible] *qui* [illegible] *dederint, &* [illegible] *ceperint* [illegible] voluntate [illegible] & [illegible] destruit. Ergo Semipelagiani [illegible] tio id [illegible] gratiæ [illegible] tionis [illegible] bant. 27

Respondeo [illegible] pro[illegible], [illegible] Semipelagianos [illegible] ; [illegible] contra [illegible] Semipelagianos [illegible]

Respondeo [illegible] [illegible] capitulum, cum loquitur [illegible] gratiam [illegible] *jutor enim noster Deus dicitur, nec adjutari* [illegible] *qui aliquid sponte conatur*. Hoc [illegible]. Semipelagiani apud Prosperum [illegible] volebant [illegible] bonæ voluntatis [illegible], quæ ad [illegible] voluntatem [illegible] & [illegible] hæc ad [illegible] ubique [illegible] tam parvas esse hujus gratiæ vires [illegible] iam si adesset [illegible] retur, atque adeo [illegible] hac D. Prosperi author [illegible] [illegible] *dum*, nec ab [illegible] quæ ex eadem Epistola [illegible] [illegible] tela [illegible] 28

Ex his intelliges quod qua [illegible] Semipelagiani [illegible] dicebant apud [illegible] *Remaneret omnem industriam*, [illegible] & *merita* [illegible] *constitutio humana* [illegible] debant [illegible] tutto, [illegible] voluntatis, [illegible] parans, destrue[illegible] efficac[illegible] Augustinus [illegible]

[illegible]

Quam [illegible] bona [illegible] intum, unde [illegible] aigno?

CErtum [illegible] admiſ[illegible] quam [illegible] de, & [illegible] bus [illegible]

[illegible]

Eſt [illegible] unde A[illegible] vi [illegible] *illa [illegible] quia Deo [illegible] gratis, [illegible] credulitat[illegible]* [illegible] dubium quam [illegible] an de [illegible]

[illegible] Re[illegible] [illegible] de [illegible] Ita [illegible] 16. & [illegible] 4. de actibus [illegible] dub [illegible]

A[illegible] gom. [illegible] cap. 6. dub. [illegible] Valvare [illegible] dub. 2. num. 2 & Joannes [illegible] S. T[illegible] 3. [illegible] probabile eſt, & [illegible] pel[illegible] tiantium cap. 14. [illegible] *Salvato[illegible] [illegible] Non, [illegible] mortalitat[illegible]*

[illegible]

[illegible] C [illegible] D [illegible] E [illegible]

[illegible] Unde [illegible]

[illegible]

[illegible] *Quod ejus bonum qualecumque* [illegible]

ARTICULUS V

Qui fuerint S[illegible]*anæ hæreſis Authores, vel* [illegible]*atores præcipui.*

AD [illegible] om[illegible] hujus d[illegible]ationis, & [illegible] S[illegible]pelagianæ hæreſis intelli[illegible] declarandum [illegible], quinam fuer[illegible] jus Authores vel ſectatores præcipui.

§. I.

De Vitali Carthaginenſi.

P[illegible] ſt Auguſtino [illegible] cap[illegible] & 8. [illegible] Pelagianorum [illegible] capitulis bonis & imperfecti ope[illegible] Deus [illegible] ſecret[illegible] aperuerunt, & oc[illegible] ſuam hæreſim publi[illegible] Sed ante ipſos Vital[illegible] Car[illegible] D. Auguſtinus ſcripſit Epi[illegible] Sempel[illegible] in A[illegible] [illegible]

[illegible] *arbitrium* [illegible] *etiam* [illegible]

A[illegible] [illegible] ejus [illegible] & [illegible] A[illegible] *nem* [illegible] *ne,* [illegible] *natura* [illegible] Sem[illegible] prorſus [illegible] moviſſe, ut ſupra [illegible].

§ II.

De Caſſiano.

IOannes Caſſianus [illegible] primum [illegible] apud M[illegible] Presbyter, [illegible] bat [illegible] tempore, quo [illegible] Maſſilienſes [illegible] puis Semipelagianæ [illegible] C[illegible] cap[illegible] *voluntatem* [illegible] Item capite nono in fine [illegible]

[illegible]

[illegible] medium.

Ejus [illegible]

[illegible] *dictam.*

Contra eundem Faustum [illegible] Avitus [illegible] Episcopus [illegible] secundus [illegible] *Abbas* [illegible] *Pelagianorum* [illegible] *bilis* [illegible] *docere conatur, ut* [illegible] *salus* [illegible] *a Christo* [illegible] *natura sit. Contra hunc* [illegible] *Episcopus* [illegible] *& Ioannes vir eruditus, Antiochenus Presbyter.* 41

Scripsit etiam Petrus Diaconus libro de Incarnatione & gratia [illegible] Episcopi [illegible] Maxentius [illegible] annum [illegible] tempore [illegible] cujus opera [illegible] quarto [illegible] Petrum [illegible] ad [illegible] ad Possessorem Africanum Episcopum. De quo Baronius anno 520. numero 22. Unde prudens [illegible] Cardinalis ad [illegible] tomo sexto anno Domini 49[illegible] ubi [illegible]: *C*[illegible] *Fausti* [illegible] *Ecclesia Catholica fuerit contradictum* [illegible] *periculo quidam ex* [illegible] *dum in* [illegible] *surgunt, ut* [illegible] *quae armamenta* [illegible] *Haeretici profligentur.* 18

[illegible] Item non rectè Petrus Ciaconius annot. ad eandem Collationem 13. Cassianum ab errore [illegible] de remota [illegible] ex [illegible] quod certum & Sempronius est [illegible] arbitrii [illegible] Cassianum [illegible] proximum ad gratiam [illegible].

43 A[illegible] tamen est, quod licet Cassia[illegible] gratia & libero arbitrio [illegible] tamen [illegible] quae ad [illegible] nondum erat ab Ecclesia damnata [illegible] Baronius [illegible] 413 [illegible] & A[illegible] anno 41[illegible].

44 [illegible]

§. [illegible]

[illegible]

45 [illegible]

§. IV

D[illegible]

G[illegible] M[illegible] [illegible] 18

[illegible] nt adu[illegible] [illegible] Ir[illegible] [illegible] papæ [illegible] B[illegible] [illegible] ejus[illegible] [illegible] 49 [illegible] 4[illegible] [illegible] is, de quibus P[illegible] [illegible] Cœlestin[illegible] P[illegible] in [illegible] doctrinæ ad [illegible] [illegible] operâ reip[illegible] [illegible] & [illegible] Massiliensem assum[illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] ac Cathol[illegible] cum e vivis abesse.

§. V.

De Severo Sulpitio.

PLures etiam existimant, Severum Sulpitium, [illegible]. Martini, cujus vitam scripsit, Discipulum, [illegible] S. Paulino, Nolano Episcopo, amicitiâ conjunctum [illegible] Massiliensis [illegible] commentu [illegible] [illegible]: quia Gennadius libro de [illegible] illustribus cap. 19 hæc [illegible]: *Severus Presbyter, cognomento* [illegible], *vir genere & litteris nobilis, & paupertatis, ac humilitatis amore conspicuus*: & in fine, post enumerationes ejus lucubrationes, ista subdit. *Hic in senectute sua à Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam silentium usque ad mortem tenuit; ut peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret.* Sub [illegible] Baronius anno 431. nu. 189. [illegible] ad umque [illegible] interpretatur, ut velit Severum, non omnibus Pelagii placitis adhæsisse, sed [illegible] quæ Massilienses recipiebant. At refragatur Guibertus Abbas, in compendio Apo[illegible] pro Severo, ubi ait: *Nunquam nisi in Gennadi* [illegible] *Severum à Pelagianis seductum, quem [illegible] utrum hoc ipse alicubi legerit, an ex sola fama, quæ facta inso*[illegible] *docet, didicerit.* Utcumque, constat Severum [illegible] dosum, & Catholicum obiisse: nam in [illegible] Martyrologio Romano die 29. Januarii in San[illegible] [illegible] numero refertur, & virtutibus ac eru[illegible] [illegible] conspicuus dicitur.

Hunc alii quidam dicunt fuisse Episcopum Bituri[illegible], quia Guibertus citatus, qui pro eo Apo[illegible] [illegible], ipsum Archiepiscopum Bituri[illegible] [illegible] appe[illegible]. Sed hoc alii negant, cum Baro[illegible] [illegible], ubi sic ait. *Nemonem reperi antiquorum, [illegible] Severum de quo est sermo, Episcopum nominet, [illegible] tantummodò Presbyterum, sicut & Honorius re*[illegible] *dialogum [illegible] virorum.* Et sane Gennadius Massiliensis, qui temporis res gestas scribens [illegible], non nisi Presbyterum eum [illegible] ordine præeminentem esse de[illegible].

§. VI.

De Ioanne Chrysostomo.

V[illegible] d. p. 91. cap. 8. omnes ingenii [illegible] ut ostendat [illegible] Chrysostomum [illegible] errorem Semipe[illegible] [illegible] Cassianum Chry[illegible] [illegible] errorem sup[illegible] [illegible] [illegible] Theo[illegible] [illegible] [illegible] viden[illegible] & in [illegible] [illegible] parvi pendet, & to[illegible] evertere.

[illegible] hoc [illegible] Christum [illegible] [illegible] S[illegible] [illegible] J[illegible] ne O[illegible] pro[illegible] fessorem [illegible] hunc [illegible] [illegible] plaraque adducit [illegible] testimonia quibus ape[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible], ac doc[illegible] nostræ fi[illegible] [illegible] a gratia, non verò à nuda natura procedere. Istud, [illegible] be tomo [illegible] homil. de Ad[illegible] & Eva [illegible] b[illegible] st [illegible] *bonorum* [illegible] *atque operum, & omnium* [illegible] *diorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fides ad Deum tenditur, [illegible] confitemur Authorem, [illegible] ipsius gratia omnia hominum merita provenire, per quam etiam fit ut aliquid boni & velle incipiamus & facere.* V[illegible] quæ [illegible] x[illegible]nus in Tractatu de prædestinatione d[illegible] p. 2. art 3. [illegible] 6. pro defensione hujus [illegible] Doctoris, quem Anastasius [illegible] Hexam. *Christi flav*[illegible] Theodoretus Dialog. [illegible] *Magnum orbis lum*[illegible] *dignissimum Doctorem*: Isidorus Pelus[illegible] lib. 2 Epist. 42. *Ecclesiarum omnium oculum*; & [illegible] Innocentius I. Epist. 30 *Meditam Constantinopolitanæ Ecclesiæ linguam*, appellavit.

§. VII.

De Vincentio Lyrinensi.

VIncentium Lyrinensem Cassiani con[illegible] taneum, & in Cœnubio Lyr[illegible] monachum, aliqui putant eum esse [illegible] der Prosper in libro ad objec[illegible] [illegible] nas; adeoque Massiliensis factionis hab[illegible] ratum fuisse. Sed iniqua hæc suspicio est: un[illegible] hic Vincentius in opusculo contra prophanas vocum novitates, cap. 34. vehementer ar[illegible] Pelagium, quòd necessitatem gratiæ juvantis nu[illegible] in singulis actibus negaverit; & capite ultimo Epistolam Cœlestini Papæ adversùs Semipelagianos cum veneratione recipiat. Add[illegible] q[illegible] Gennadius hunc [illegible] nævum non appingit [illegible] validissimum contra hæreticos [illegible] memorat. Unde Baronius ad annum 431. [illegible] 188. verè tradit, Vincentium in quem scripsit Prosper, fuisse alium ejusdem nominis. 53

ARTICULUS VI.

Canones secundi Concilii Arausicani contra Semipelagianos.

COncilium hoc à B. Cæsario Arelatensi Episcopo indictum est, cùm videret Fausti & aliorum Semipelagianorum errores in Gallia propagari, librosque Fausti avidissimè ap[illegible], atque in [illegible] conciones ad persuade[illegible] [illegible] acutasque sententias contine[illegible] Unde i[illegible] urbe Arausicana congrega[illegible] Episcopis, ipse qui Concilio præerat d[illegible] ex[illegible] [illegible]. 54

Cùm ad dedicationem B[illegible] [illegible] quam illustrissimus præfectus & Patricius [illegible] in Ara[illegible] civitate fidelissimâ devotione construxit, Deo propitiante & ipso invitante convenissemus, & [illegible] rebus quæ ad ecclesiasticam regulam pertinent, inter nos [illegible] oborta collatio [illegible] ad no[illegible] tia & [illegible] minùs caute [illegible] Catholica regulam sentire velint, [illegible] *hy*

bus ſecundum au[illegible]tem & admonitionem Sedis Apoſtolicæ, iu[illegible]m & rationabile viſum eſt, ut pauca capitula ab Ap[illegible] nobis Sedis tranſmiſſa, quæ ab antiquis Patribus de certis ſcripturarum voluminibus in hac præcipue cauſa collata ſunt, ad docendos eos qui aliter quam oportet ſentiunt, ab omnibus obſervanda proferre, & manibus noſtris [illegible]ſcribere deberemus. [illegible] ſequentes Canones, ad profligandos Semipelagianorum errores, & veritatem Catholicam confirmandam, condiderunt.

CANON I.

De gratia & libero arbitrio.

55 Si quis per offenſam prævaricationis Adæ non totum, id eſt, ſecundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animæ libertate illæſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore deceptus, adverſatur Scripturæ dicenti (Ezechielis [illegible]) *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur.* Et Rom. 6. *Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis eius cui obeditis?* Et (2. Petri 2.) *A quo quis ſuperatur, eius & ſervus addicitur.*

CANON II.

Quod prævaricatio Adæ omnes infecerit.

56 Si quis ſoli Adæ prævaricationem ſuam, non & ejus propagini aſſerit nocuiſſe, aut certè mortem tantùm corporis (quæ pœna peccati eſt, non autem & peccatum quod mors eſt animæ) per unum hominem in omne genus humanum tranſiiſſe teſtatur, injuſtitiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti (Rom. 5.) *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.*

CANON III.

De gratia Dei.

57 Si quis invocatione humana gratiam Dei dicit poſſe conferri, non autem ipſam gratiam facere, ut invocetur à nobis, contradicit Iſaiæ Prophetæ cap. 65. vel Apoſtolo idem dicenti Roman. 10. *Inventus ſum à non quærentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant.*

CANON IV.

De purgatione peccati.

58 Si quis ut [illegible] peccato purgemur, voluntatem noſtram [illegible]eum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per ſancti Spiritus infuſionem & operationem in nobis fieri confitetur, reſiſtit [illegible] Spiritui [illegible], per Salomonem dicenti (Proverb. 8.) *Præparatur voluntas à Domino:* & Apoſtol[illegible] ſalubriter prædicanti (Philip. 2.) *Deus eſt [illegible] qui operatur in nobis [illegible] velle & perficere pro bona voluntate.*

CANON V.

Quod ad [illegible] regenerationem baptiſmatis per gratiam [illegible].

59 Si quis [illegible] ut augmentum [illegible] ac etiam [illegible]um fi[illegible] [illegible] credulitatis affectum [illegible] [illegible] corrig[illegible] voluntatem [illegible] te ad fidem [illegible] pietate ad [illegible] naturaliter nobis ineſſe dicit, Ap[illegible] adverſarius approbatur, beato Paulo dicente (Philip. 1.8.) *Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet uſque in diem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Et illud (ibidem) *Vobis datum eſt pro Chriſto non ſolum ut in eum credatis, verum etiam ut pro illo patiamini.* Et [illegible] hel. 2. *Gratia ſalvi facti eſtis per fidem, non ex vobis, Dei enim donum eſt.* [illegible] enim [illegible]dem qua in Deum credimus, dicunt eſſe naturalem, omnes eos qui ab Eccleſia Chriſti alieni ſunt, quodammodo fideles eſſe definiunt.

CANON VI.

Quod gratiâ Dei ſumus id quod ſumus.

60 Si quis ſine gratia Dei, credentibus, volentibus, deſiderantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis, miſericordiam dicit conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia ſicut oportet, agere valeamus, per infuſionem & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & aut humilitati aut obedientiæ humanæ ſubjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti (1. Cor. 4.) *Quid habes quod non accepiſti?* Et (ibidem cap. 15.) *Gratia Dei ſum id quod ſum.*

CANON VII.

Quod non ſumus idonei cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis.

61 Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, ſive ſalutari, id eſt, Evangelicæ prædicationi conſentire poſſe confirmat abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuavitatem in conſentiendo & credendo veritati, hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis (Ioan. 15.) *Sine me nihil poteſtis facere.* Et illud Apoſtoli 2. Cor. 3. *Non quod idonei ſumus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.*

CANON VIII.

Nemo per ſemetipſum ſalutis æternæ myſterium poteſt conquirere.

62 Si quis alios miſericordia, alios verò per liberum arbitrium (quod [illegible] prævaricatione primi hominis [illegible] conſtat eſſe vitiatum) ad Gratiam baptiſmi poſſe venire contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim non omnium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Patrem attraxerit Sicut & Petro [illegible]

bea

[illegible] ... E. Apo[illegible] ... *pote dicere* ... *ſancto.*

CANON IX

De adjutorio Dei.

[illegible] eſt muneris, cum & rectè cogitamus, [illegible] pedes noſtros à falſitate & injuſtitia tenemus. [illegible] es enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiſcum, ut operemur, operatur.

CANON X.

De eodem.

Adjutorium Dei etiam renatis ac ſanctis ſemper eſt implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono poſſint opere perdurare.

CANON XI.

De obligatione votorum.

Nemo quidquam Domino rectè voverit, niſi ab illo acceperit, ſicut legitur (1. Par. 29.) *Quæ de manu tua accepimus, damus tibi.*

CANON XII.

Quales nos diligit Deus.

Tales nos amat Deus, quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito.

CANON XIII.

De reparatione liberi arbitrij.

Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, niſi per gratiam baptiſmi non poteſt reparari: quod amiſſum, niſi à quo potuit dari, non poteſt reddi. Unde ipſa veritas dicit (Joan. 8.) *Si vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eritis.*

CANON XIV.

De miſericordia Dei.

[illegible] lus miſer de quantacumque miſeria liberatur, [illegible] Dei miſericordiâ prævenitur, ſicut [illegible] Pſal. 8. *Cito anticipet nos miſericordia tua* [illegible] Et illud (Pſal. 8.) *Deus meus miſericordia ejus præveniet me.*

CANON XV.

De mutatione prævaricationis Adæ,

Ab eo quod [illegible] avit Deus mutatur Adam, [illegible] eius per iniquitatem ſuam: ab eo quod [illegible] mutatur fidelis, ſed in me[illegible] Dei [illegible] ergo mutatio fuit præ[illegible] hæc illa unde in Pſalmiſtam [illegible] *mutatio dexteræ Excelſi.*

CANON XVI

[illegible] *de ſubſtantia ſua.*

[illegible] ſicut Apo[illegible]

[illegible] ſe habere [illegible] egat aut [illegible] habet auferetur ab e[illegible]

CANON XVII.

De fortitudine Chriſtiana.

Fortitudinem Gentilium, mundana cupiditas, fortitudinem Chriſtianorum, Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris, non per voluntatis arbitrium, ſed per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis, nullis meritis gratiam prævenientibus 71

CANON XVIII.

De mercede bonorum operum.

Debetur merces bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant. 72

CANON XIX.

Neminem niſi miſerante Deo ſalvari.

Natura humana, etiamſi in illa integritate in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſe ipſam, Creatore ſuo non adjuvante, ſervaret. Unde cùm ſine gratia Dei ſalutem non poſſit cuſtodire quam accepit: quomodo ſine Dei gratia poterit reparare quod perdidit? 73

CANON XX.

Nihil boni hominem poſſe ſine Deo.

Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo. Nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet, ut faciat homo. 74

CANON XXI.

De natura & gratia.

Sicut eis qui volentes in lege juſtificari & à gratia exciderunt, veriſſime dicit Apoſtolus (Gal. 2.) *Si ex lege juſtitia eſt, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt:* ſic & his, qui gratiam quam commendat & percipit fides Chriſti, putant eſſe naturam, veriſſimè dicitur: Si ex natura juſtitia eſt, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt: jam [illegible] enim erat lex, & non juſtificabat; jam hic erat & natura, & non juſtificabat. Ideo Chriſtus non gratis mortuus eſt, ut & lex per illum impleretur, qui dixit (Matth. 5) *Non veni legem ſolvere, ſed adimplere.* & natura per Adam perdita, per illum repararetur, qui dixit (Luc. 19.) venifſe ſe quærere & ſalvare quod perierat. 75

CANON XXII.

De his quæ hominum ſunt propria [illegible]

Nemo ha[illegible] [illegible] 76 catum. S[illegible] que juſtitiæ [illegible] ſtorat non [illegible]

CANON XXIII.

[illegible]

Suam voluntatem [illegible] 77

D

qua[illegible] dagun[illegible] quod v[illegible], u[illegible] [illegible] vian[illegible] qua[illegible] [illegible]ntes agan[illegible] quod a[illegible] us tamen v[illegible]tas eſt, à quo [illegible] [illegible]ur & jubetur quod volunt.

CANON XXIV.

De palmitibus vitis.

78 Ita ſunt in vite palmites, ut viti nihil conferant, ſed inde ac[illegible] [illegible]iant unde [illegible]ivant. Sic quippe vitis eſt in palmitibus, ut vitale alimentum ſubminiſtret eis. Ac per ho[illegible] & manentem in ſe habere Chriſtum & manere in Chriſto, Diſcipulis prodeſt, & non Chriſto. Nam præciſo palmite poteſt de viva radice al[illegible]us pullulare. Qui autem præciſus eſt, non poteſt ſine radice vivere.

CANON XXV.

De dilectione qua diligimus Deum.

79 Prorſus do[illegible]um Dei eſt diligere Deum. Ipſe ut diligeretur dedit, [illegible] [illegible]ctus dilexit. Diſplicentes amati ſumus, [illegible] [illegible] unde placeremus. Diffundit enim charitatem in cor[illegible] nostris Spiritus Patris & Filii, quem cum Patre amamus & [illegible]. A[illegible] ſi [illegible] ſecundum [illegible] [illegible]s ſanctarum Scripturarum [illegible] ſententias vel antiquiorum Patrum [illegible] hoc Deo propitiante & prædicare [illegible] & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum eſt, poſſit, niſi gratia eum & miſericordia divina prævenerit. Unde Abel juſto, & Noë, & Abraham, & Iſaac, & Jacob, omniq. antiquorum ſanctorum multitudini, illam præclaram fidem, quam in ipſorum laudem prædicat Apoſtolus Paulus (Heb. 11.) non per bonum naturæ, quod priùs in Adam datum fuerat, ſed per gratiam Dei credimus fuiſſe collatam: quam gratiam, etiam poſt adventum Domini, omnibus qui baptizari deſiderant, non in libero arbitrio habere, ſed in Chriſti novimus ſimul & credimus largitate conferri, ſecundùm illud quod jam ſuprà dictum eſt, & prædicat Paulus Apoſtolus (Philipp. 1.) *Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini.*

E[illegible] *qui* [illegible] *pit in* [illegible] *perſuet uſq;* [illegible] [illegible] *ex* [illegible] E[illegible] Ap[illegible] *ſem.* [illegible] ([illegible] ? [illegible] Jacob [illegible] *Omne datum* [illegible] *factum de ſurſum eſt, deſcendens* [illegible] illud (Joan. [illegible]) *Nemo habet,* [illegible] *illi datum fuerit deſuper.* [illegible] rum Scripturarum [illegible] probandam gratia[illegible] [illegible] dio prætermiſſ[illegible] non ſufficiunt. [illegible] ſecundum fidem Cathol[illegible] accep[illegible] [illegible] Chriſto auxiliant[illegible] quæ a[illegible] tem pert[illegible] [illegible] laborare v[illegible] Al[illegible] malum [illegible] ſolum no[illegible] credi[illegible] rum mali[illegible] tione [illegible] ter pr[illegible] re bono[illegible] miſe[illegible] præ[illegible] rem [illegible] fide [illegible] & [illegible] pſius adj[illegible] ita, [illegible]ere poſſimus. Unde [illegible]eſt, quod & illius Latronis q[illegible] ad Paradiſi patriam [illegible] vocavit, & Corneli[illegible] nis, ad quem Angelus Domini miſſus eſt, & Zachæi, qui ipſum Dominum ſuſcipere meruit, [illegible]ram ad[illegible] [illegible]lis fides, non fuit de natura, ſed divinæ largitatis donum.

80 Ageodum h[illegible]c eſſet de erroribus Lutheranorum & Calviniſtarum in materia de gratia & libero arbitrio. Sed de hoc fusè egimus in Apologia Thomiſtarum, Tractatu de [illegible] [illegible]ferta: ibi enim præcipua Lutheranorum & Calviniſtarum dogmata expoſuimus, & quam magnum chaos inter Calviniſtarum & Thomiſtarum doctrinam firmatum ſit, ibidem oſtendimus. Unde ad hunc Tractatum Lectorem remittimus, ut ibi perſpicue videre poſſit, quam leviter & inconſiderate, Recentiores quidam Calvioiſmum aut Janſeniſmum Thomiſtis affingant.

TRACTA

TRACTATUS OCTAVUS.

DE GRATIA.

PRÆFATIO.

EXPLICATIS Pelagianorum & Semipela[illegible]ianorum erroribus, un[illegible]de [illegible] c[illegible]p[illegible]it, inter recentiores Theologos qui pr[illegible]pius ad [illegible]ert-itatem acc[illegible]rint, vel ab ea longius abſint ſupereſt ut ae[illegible]na[illegible]ra-tia, cujus jam ſuprà commendationem dedi Tractationem [illegible]ſtitui. cui ſane narrandæ operæ eo me libentius accingo, quod non a[illegible]s minor rependenda merc[illegible]s promi[illegible]a ſit, quàm æternæ vitæ conſecutio. [illegible] [illegible]c[illegible]dant me, vi[illegible] [illegible] [illegible], quo quidem præmio, ut [illegible]um Bernardo loquar, e[illegible]o[illegible] audari nolim: [illegible] etiam præter amp[illegible]i-mam merc[illegible]dem, quam demum pollicetur [illegible] ad nob[illegible]tate[illegible], & [illegible]nefi-[illegible]s quæ etiam[illegible] confert, mercatur, u[illegible] ne explicationem & l[illegible]udem ingentia omnia [illegible]tre[illegible] [illegible]ntendant, nullique labori parcant. Nam ut præter cætera quæ ſuperiori Præfatione præm[illegible]æ ſunt, quæ hic obvia occurrunt, & pene ultro ſeſe ingerunt, ſubiungam: Quid exi[illegible]timas Amice [illegible] o[illegible] gratiam e[illegible]ſi præclariſſ[illegible] Encomiis, & ampliſſimis titulis veluti [illegible]em dep[illegible]tio-[illegible]ue, non tam naturam, quàm nobilitatem explicare me ſin[illegible] Auguſtinum c[illegible]nſulo, [illegible]c-[illegible] pulchritudo eſt, & humanæ mentis can[illegible]ior. ſi Ambroſium, Dei [illegible]a, [illegible] apud Irenæum, [illegible]o. quæ ſimillima divinitatis lineamenta refert: ſi Macarium ve-[illegible] cœleſtis pulchritudin[illegible]s quæ fœditatem peccati & te[illegible]it & ter[illegible]it. & qua tuſ[illegible] homines i-[illegible]adornantur, ut ne Cœlites divinis oculis elegantiores ſint ſi Auguſtinum, [illegible] L[illegible], [illegible]ampre[illegible]a hominis, quæ ipſum Deo vendicat, & tanquam ſervum ſuo charactere notum, & ut [illegible]o-[illegible]cabant vetere[illegible], [illegible] divinis obſequiis mancipat [illegible] ſi Iſidorum, [illegible]ac materna[illegible] quo illud Prophetæ vaticinium impleri p[illegible], [illegible]ammilla R[illegible] [illegible] e[illegible]is. Demum ſi D. Ioannem, *Iſaiæ 60.* [illegible]q[illegible]æ ſalientis in vitam æternam, & quæ eo redit unde primo mana[illegible]it, ne [illegible]ud di[illegible]na *Ioan 4.* [illegible]e deſit quod elementaris aquæ genium eſſe dicunt, ut quantum deſcendit, tantum a[illegible]endat, [illegible]ne principium vel altitudinem repetat. Hæc habet D[illegible]na Gratia, his titulis ornatur, hæc [illegible]iam [illegible]talibus & cœleſtibus confert, ut non minus in Angelos quàm homines [illegible]eneficam [illegible]erat [illegible]edubique imperet & omnium linguis & angelorum & hominum c[illegible]lebran[illegible] C[illegible] [illegible]abet Divina Gratia, quod ingentes res, quæ ſuâ magnitudine humi[illegible]a ingent[illegible] pr[illegible]cu[illegible] arcent & quibus velut obicem quocas muniret di[illegible]cultatem natura obiecit. [illegible] nulla d[illegible]cu[illegible]tas terret Ami[illegible] L[illegible]or nullus ut ſpero obex morab[illegible]ur. Idenim eximium eſt [illegible] homiſtica: præter Angelicum Præceptorem, quem ubique ducem ſequ[illegible]ur [illegible]emper [illegible] pr[illegible] [illegible] Eccleſiæ & Anteſignanus & miles olim [illegible]it, & quo duce pugnavit, & [illegible]it. [illegible] duo [illegible]ratiæ D[illegible]inæ fidiſſimi Interpretes, hi duæ Spiritus ſancti lyræ, hæreſum mal-[illegible]ta montes, qui primos D[illegible]inæ Gratiæ radios exceperunt, ut undique [illegible]ar[illegible]rent. [illegible]m qu[illegible]d ad [illegible]uguſtinum pertinet, not[illegible]imum eſt, collatis ſuffragiis, Innocentium, [illegible]imum, C[illegible]num, Leonem, Hormiſdam, hujus de gratia doctrinam conſecraſſe; & de D. Thoma E[illegible]e-[illegible]anit:

> C[illegible]laudetur Chr[illegible]ſtus Rex gl[illegible]æ,
> [illegible]r Th[illegible]am, lumen E[illegible]æ,
> M[illegible] [illegible]ep[illegible]et DOCTRINA GRA[illegible]AE

[illegible] o-
[illegible]

[illegible] trium [illegible] ut [illegible] eſt ſufficien-[illegible] ut v.g. [illegible] & [illegible] ut v.g. nunc [illegible] hîc de veritatibus pra-[illegible] quia iſtæ pertinent ad Philoſophiam [illegible] de his eſt eadem ratio ac [illegible] de veritatibus practicis ter-[illegible] generis; cùm enim opus voluntatis ſit neceſſa-[illegible] cum hujoſmodi imperio efficaci intellectûs conjonctum, ſic cognoſcere verum practicum, idem [illegible] ac velle & operari bonum morale, de quo art.3. dicemus: loquimur ergo ſolum veritatibus practicis ſecundi generis.

Notandum quartò, veritates, tam ſpeculativas, quam practicas, poſſe in præſenti dupliciter conſiderari, diviſivè nimirum, conſiderando unam vel aliquas ſeparabiliter, vel collectivè, totam ipſarum collectionem attingendo, ſeu nullas ab aliis ſeparando.

Notandum quintò, duplicem ſolere diſtingui [illegible] Unam phyſicam, quæ attendit ut [illegible] proportionem & commenſurationem ad actum, abſtrahendo à difficultatibus, occupationibus, impedimentis, &c. Alteram moralem, quæ non ſolùm dicit proportionem ad actum [illegible] objectum, ſed etiam carentiam omnium impedimentorum, quæ poſſunt eam prohibere [illegible] exeat in actum, vel ſaltem ne ita promptè & expeditè operetur: v.g. homo ſanus & liber à [illegible] ſeu compedibus, cenſetur habere non [illegible] potentiam phyſicam, ſed etiam moralem [illegible] ambulandum: ille vero qui laborat podagra, [illegible] compedibus detinetur, phyſicè quidem poten[illegible] eſt ad ambulandum, non tamen moraliter, quia non eſt liber ab impedimentis.

Notandum ſextò, quod quando quærimus, an [illegible] mo in ſtatu naturæ lapſæ poſſit cognoſcere [illegible] itates naturales ſine gratia, loquimur de gratia actuali, ſive auxiliante, non verò de habitua-[illegible] ſanctificante; quia manifeſtum eſt talem [illegible] iam ad cognoſcendas veritates naturales [illegible] e neceſſitatiam, cùm Ariſtoteles, Plato, & [illegible] ophi Gentiles, eâ privati, plures veritates naturales, de exiſtentia & unitare Dei, aliiſque ejus attributis, ex creatatis agnoverint, juxta [illegible] d Apoſtoli ad Romanos 1. *Quod notum eſt [illegible] manifeſtum eſt illis, invisibilia quippe, &c.* unde [illegible] Auguſtinus 1. Soliloq. cap. 2. dixiſſet, *Deus [illegible] non niſi mundos verum ſcire voluiſti*: hoc retractat [illegible] Retract. cap. [illegible] *quia*, inquit, *reſponderi poteſt multos etiam non mundos, multa ſcire vera*, ut etiam [illegible] D. Thomas hîc art. 1. in argum. *ſed contra.*

[illegible] um obſervandum eſt; quòd [illegible] ue à Theologis ſolere diſtingui [illegible] ſtatus naturæ humanæ, [illegible] pe ſtatum naturæ puræ, naturæ integræ, innocentiæ, ſeu juſtitiæ originalis, naturæ lapſæ, & [illegible] itæ per gratiam reparatæ, de quibus fusè egi[illegible] in tractatu de homine & ſtatibus naturæ [illegible] m næ, quem in fine Tomi ſecundi reperies, [illegible] præmiſſis,

Circa reſolutionem propoſitæ difficultatis

A [illegible] ſantur ſententiæ. Prima [illegible] quam [illegible] quos [illegible] nomine [illegible] S. Thomas in 2. [illegible] art. 5. [illegible] hominem, in ſtatu naturæ lapſæ, nullam [illegible] tem naturalem ſine auxilio gratiæ poſſe cognoſcere. [illegible] am opinionem, [illegible] vi [illegible] t Vazquez [illegible] d [illegible] 98. cap. 2. ubi docet notitiam cujuſcumque veritatis naturalis, quæ aliquo modo movet affectum ad [illegible] vendum non poſſe haberi ſine auxilio gratiæ per Chriſtum: quæ verò [illegible] tem non movet poſſe quidem haberi ſine ulla gratia Chriſti, non tamen ſine auxilio gratiæ Dei. Illum ſe-
B quitur Metatins disp. 1. de gratia ſect. 2. In eo tamen differt Vazquez ab antiquis [illegible] Theologis, à D. Thoma citatis, quòd iſti indigentiam ſpecialis auxilii ad cognoſcendas veritates naturales ex ignorantiæ vulnere, per originale peccatum humanæ naturæ inflicto, peti dicebant; ille verò vult eam provenire, non ex defectu virium, aut vulnere ignorantiæ, ſed ex differentia & contingentia quam habet intellectus, ut moveatur ad hoc potius objectum quam ad illud.

Secunda ſententia tenet poſſe quidem hominem lapſum ſolis viribus naturæ cognoſcere 13
multas veritates naturales, tam ſpeculativas,
C quàm practicas, non tamen omnes diviſivè, quia dantur aliquæ ita difficiles, ut ad eas attingendas ſpecialis gratia requiratur. Hanc tenent Montezino, Granados, & quidam alii ex Recentioribus; & de veritatibus practicis probabilem exiſtimant Curiel, & Martinez.

Tertia affirmat intellectum hominis lapſi poſſe cum ſolo concurſu generali cognoſcere omne verum naturale peculabile, non ſolùm diviſivè, ſed etiam collectivè. Pro hac refert ſolent Durandus in 2. diſt. 28. quæſt. 1. Cajetanus & Medina hîc art. 1. Sed Durandus & Medina id expreſsè non aſſerunt de tota collectione veritatum, & intelligi poſſunt de omni vero diviſivè ſumpto: Cajetanus verò in eam magis inclinare
D videtur, cùm non agnoſcat vulnus ignorantiæ in intellectu, poſt lapſum, ſed duntaxat in practico.

Quarta denique exiſtimat poſſe omnes iſtas veritates diviſivè ab homine lapſo, abſque ſpecialis gratia & illuſtratione cognoſci, non tamen collectivè. Hæc eſt communis inter Thomiſtas, quos ſequuntur plures ex externeis.

§. II.

Prima opinio rejicitur.

Dico primò: Homo lapſus, cum ſolo concurſu generali, & abſque ſpeciali gratia, ſeu 14
E illoſtratione, aliquas veritates naturales, tam ex ſpeculativis, quá ex practicis, poteſt cognoſcere.

Prima pars concluſionis probatur primò ex D. Thoma hîc art. 1. ubi ſic habet: *ad cognitionem cujuſcumque veri homo indiget auxilio divino* (id eſt concurſu generali) *ut intellectus à Deo moveatur ad ſuum actum, non autem indiget, ad cognoſcendam veritatem in omnibus, nova illuſtratione ſuperaddita naturali illuſtrationi, ſed in quibuſdam quæ excedunt naturalem cognitionem.*

Reſpondet Vazquez, quod dum D. Thomas aſſerit hominem non indigere nova illuſtratione 15
ſuperaddita illuſtrationi naturali ad cognoſcendam veritatem in omnibus, vult dicere quod homo non indigeat [illegible] m ad co[illegible] cumque veri [illegible] ſtratio [illegible] â

 quam

[illegible] A [illegible] ſ.

[illegible] intellectum [illegible] irritato affectat [illegible] ad cognitionem [illegible] unque ver [illegible] in eo auxilio non intelligi [illegible] ſpeciale gratiæ actualis, ſed generalem [illegible] non urum primæ cauſæ cum omnibus [illegible] ſecundis ſunt enim de auxilio D [illegible] intellectui, & cæteris agentibus creatis [illegible] ſte ex eo quod [illegible] citata [illegible] lectum [illegible] cum aliis agentibus creatis [illegible] motionem ad agendum B [illegible] commune intellectui & aliis cauſis [illegible] ſpeciale, ſed generale, [illegible] S. Doctor [illegible] Dei generali, ab [illegible] veritates naturales [illegible] ubi lumen [illegible] Dicendum [illegible] ſuperaddita [illegible] agentis cognoſcendi.

18 [illegible] S. [illegible] C [illegible] Sol [illegible] lumen [illegible] naturali [illegible] poteſt unicuique [illegible] Dei concurſu [illegible] luminari ignis [illegible] calefacere & ita [illegible] ſic igitur intellectus humanus habet aliquam formam, ſcilicet ipſum intelligibile lumen, quod eſt de ſe [illegible] ad a [illegible] cognoſcenda, ad ea ſcilicet [illegible] poſſumus devenire, [illegible] que cum [illegible] eraleincurſu, & abſque [illegible] gratia [illegible] etiam in natura lapſa, [illegible] & aliqua veritatem ſpeculativam [illegible] ex maxime cognoſcibilibus, [illegible] ut ait idem D. Doctor D [illegible] art. 1. Natura humana [illegible] quæ non ſibi ſufficeret in naturalibus operationibus [illegible] & intellectiva potentia [illegible] omnium formatum imperfectiſſima [illegible] tamen [illegible] ſimum eſt: omnis enim [illegible] ſecundum [illegible] actualis [illegible] actualior tantò [illegible] & [illegible] que adeo cum intellectus [illegible] formis, ſicut eſt magis [illegible] magis quoque ſegregatus eſt a pu[illegible]

17 [illegible] non indiget gratiâ ad vi[illegible] Doctrinam: cur [illegible] Dei auxilio ad [illegible] notum cognoſci E [illegible] generali Dei con[illegible]

18 [illegible] Adverſarios an [illegible] humanum ad [illegible] indigere [illegible]

[illegible] naturalis [illegible] ut de [illegible] A [illegible] homo ægrotus [illegible] nou [illegible] homo [illegible] tum, quæ [illegible] ſit totaliter ex [illegible] lio Dei videre ali [illegible] maxime omnium [illegible]

Reſpondebis [illegible] intellectum [illegible] B [illegible] 9 [illegible] ctali ad [illegible] quod ſue [illegible] originale, ſed [illegible] eſt unde [illegible] quam ad falſum, eſt [illegible] gratia [illegible] ris.

Sed contra: Intellectus [illegible] quantum ad ſuam primariam inc[illegible], eſt quoad [illegible] ficationem deter[illegible] ſibi proportionatum [illegible] ejus naturam, ſicut [illegible] C citur eſſe [illegible] ntis: un [illegible] non [illegible] efficax, ac [illegible] citium [illegible]

20 Dices cum V [illegible] cundum ſua [illegible] ad verum propenſus quoad [illegible] ificationem, tamen quoad exercitium [illegible] eſt ad [illegible] vel illud verum, unde quod [illegible] ad hoc, gratia ſpecialis eſt.

Sed contra: Eo [illegible] quod intellectus quoad ſpecificationem ſit deter[illegible] ad verum, debitus eſt ei concurſus [illegible] ad aliquid [illegible] rum attingendum, ſicut [illegible] debitus eſt [illegible] cificationem determinatus eſt ad calefaciendum, D licèt in exercitio ind[illegible] ſit ad [illegible] combuſtibile, cum hac tamen [illegible], quod igni debitus eſt [illegible] generalis [illegible] nibus ſuis individuis, debito [illegible] naturæ autem intellectuali, de [illegible] proportio [illegible] quibus individuis, contingent [illegible] eſt naturæ [illegible] bonum [illegible] omnibus, non in omnibus ind[illegible] ſed in [illegible] bus: Ergo quod aliquid [illegible] intellectus hun[illegible] è Deo de eminentia ad [illegible] veritatem naturalem & [illegible] tam, ſpecialis gratia Dei [illegible] dici non [illegible] ſed ſpectat ad generalem [illegible] cationis, & ad univerſ[illegible] Dei providentia.

21 Adde [illegible] E [illegible] tur, intellectum [illegible] lum ad [illegible] ſolum valere ad malum [illegible] tellectum [illegible] copiæ [illegible] ſit damnatum a [illegible] & Gr[illegible] XI [illegible] tas Baii prop[illegible] nes, inter quas [illegible] Verum ab [illegible] & adjuta Deo, non [illegible] tandem [illegible] & [illegible] medium [illegible] bonum [illegible] ten[illegible] 5

[illegible]

[illegible] peccatum [illegible] ſupet nos [illegible] Ro[illegible] [illegible] pram [illegible] extraordinari[illegible] [illegible] ſed ipſa [illegible] lumini naturæ. Hi[illegible] Ch[illegible] [illegible] Geu[illegible] *In natura n[illegible] ſtrata eſt [illegible] boni [illegible] mali, nullus igitur [illegible] virtutem [illegible], &c.* Ergo h[illegible] ſtatu [illegible] [illegible] gra[illegible] [illegible] & mutata [illegible] [illegible] principi[illegible] [illegible] [illegible] ex ſupra d[illegible] [illegible] & debi[illegible] [illegible] modo no[illegible] ſit totaliter ext[illegible], po[illegible] [illegible] actu [illegible] perfect[illegible] elicere, ut ſu[illegible] [illegible] ex [illegible] his declaravimus.

[illegible]firmatur [illegible]: Paulus ait quod per hanc [illegible] onem p[illegible] [illegible] Deus [illegible] [illegible] ſpiritu ſuo lex: At [illegible] [illegible] naturalis, non eſſent [illegible] Ergo [illegible] cognitio [illegible] ex viribus naturæ, [illegible] ſine gratia.

[illegible] Poteſt homo (ut o[illegible] tur a[illegible]) [illegible] bonum morale natura[illegible] [illegible] abſque auxilio gratiæ facere: Ergo & [illegible] practicè [illegible] in ratione boni, nihil [illegible] um, quin præcognitum ſpeculativè [illegible] practicè.

§. III.

Solvuntur objectiones.

C**Ontra noſtram aſſertionem objiciunt in [illegible] Adverſarii. Homo dicitur à Sanctis P[illegible] ex peccato originali accepiſſe vulnus [illegible] & [illegible] eſſe cæcus. Ergo nihil vi[illegible] [illegible] ſtatu, niſi illuminetur per gra[illegible] [illegible] Magna ho[illegible] E[illegible] [illegible] quem Chriſtus L[illegible] 18. [illegible] *ta hiſtoriam [illegible] iſte [illegible] per m[illegible] [illegible] genus humanum, quo à [illegible] [illegible] vidisset, atque in [illegible] operu[illegible]*

[illegible] ſtatu [illegible]

[illegible] nullam omnino ſine ſpe[illegible] [illegible] ngere. nam, ut ſupra [illegible] infirmos & vulneratu[illegible] [illegible] quæ ſanus fac[illegible] po[illegible] ta[illegible] quæ ſunt ejus viribus proportiona[illegible] ta, præ[illegible]

[illegible] ſecundo aliqua Scripturæ Conci- 26
liorum, & SS. Patrum teſt[illegible]: [illegible] e[illegible]nim 2. ad Cor[illegible] *Non ſumus ſufficientes co[illegible] re aliquid ex nobis, ſed [illegible] noſtra ex Deo e[illegible]* [illegible] Concilium Milevitanum cap. 4 [illegible] *utrumque Dei donum eſſe, ſcire quid agere debeamus, & diligere [illegible].* Item in Synodo Arauſicana cap. 9. ſic habetur: *[illegible] & pec[illegible] homo [illegible] ut ex eo quo [illegible] in via.* [illegible] Sancti Pat[illegible] o[illegible] noſt[illegible] D[illegible]o Pa[illegible] que d[illegible], eſt [illegible] Ergo ne[illegible]mo poteſt ve[illegible] aut practicam, ſine ſpeciali Dei gratia cognoſcere.

Reſpondeo Apoſtolum loco citato loqui de 27
c[illegible] atione [illegible] id eſt ad veram juſtitiam & ſanctitatem per ſe conferente; ut ex ante[illegible] & ſubſequentibus [illegible], & exponit Concilium Arauſicanum cap. [illegible] & Auguſt. l[illegible] de prædeſtin. Sanctorum cap. 2 & de [illegible] perſev. cap. 13. ubi ait: *Quod attinet ad pietatem viam, & verum Dei cultum, non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis.* Similiter Concilia & SS. Patres citati, vel loquuntur de cogitatione a[illegible] modo ſupernatu[illegible] & ad ſalutem per ſe c[illegible]ferente, quam [illegible] mur non poſſe haberi ſine gratia; vel [illegible] indicant, ſ[illegible] & c[illegible] tionem veritatum naturalium manare à Deo ut authore naturæ, & per concurſum generalem intellectum [illegible] ad verum in[illegible] dum, ut exponit S. Thomas quæſt 24. de verit. art. 14. in reſ[illegible] ad argumentum *ſed contra*, & & hic art. [illegible] ad 1. ubi [illegible] habet: *Dicendum quod omne verum, à quocunque dicatur, eſt à Spiritu Sancto, ſicut ab infundente naturale lumen & mo[illegible] ad intelligendum & loquendum veritatem, non ſicut ab inhabitante per gratiam, &c.* Cui [illegible] ſa[illegible]vet C[illegible] Arauſicanum apud Auguſtinum Epiſt 95 ubi [illegible] [illegible] ſtra.

[illegible] 28
ſum h[illegible] emus à [illegible] en[illegible] mus [illegible] lit, & [illegible] & [illegible] pe[illegible] A[illegible] um [illegible] hab[illegible] [illegible] actum à Deo [illegible]

Ergo intendit [illegible] possibilem habere a De[illegible] A tu[illegible] gratiæ, & non tantum [illegible] ut autho[illegible] naturæ.

R[illegible]ondeo negando Majorem [illegible] enim licet [illegible]us concurrat cum volu[illegible] ad [illegible] tem peccati, [illegible] jus tamen mal[illegible] non est [illegible] Deo movente & con[illegible]te, [illegible] voluntate creata deficiente, [illegible] ad regulas motum operante, [illegible] tunc [illegible] ita [illegible] Deus cum intellectu assensum tale lum eliciente concurrat, tamen [illegible] non [illegible] ex divina causalitate [illegible] concursu, aut ex vi [illegible] intellectuali, [illegible] habet homo à Deo creatore, sed [illegible] propter [illegible] tate in- tel[illegible] seu ex d[illegible] quo[illegible] deest. Qu[illegible] est hoc [illegible] st[illegible] si quis [illegible] nuem lucem, qua [illegible] illuminatus, & ex parte ob[illegible] conc[illegible] dici quod quid [illegible] tis locus [illegible] habet ab eo qu[illegible] veru[illegible] ratione [illegible] obscu[illegible] def[illegible] tum [illegible] quo[illegible] tura rationalis ex [illegible] veritatis, [illegible] sapientiæ, & sanct[illegible] Deo, [illegible] gratiæ, vel [illegible] naturæ, qui[illegible] vero habet defect[illegible] c[illegible] gn[illegible] n su[illegible] volendo habet à se, veluti re- li[illegible] unde olim Deo dicebat [illegible] & [illegible] Augustinus, *[illegible] quod meum est, agno- [illegible] tuum est.* C

29 [illegible] : Possumus Deum orare pro auxilio ad quodcumque [illegible] cognoscendum [illegible] de [illegible] obtento ipsi gratias agere: Ergo illud non est [illegible] le, [illegible] speciale. Antecedens patet ex com[illegible] num [illegible] fidelium; nemo enim [illegible] imprudentiæ damn[illegible] qui [illegible] videt tale auxilium [illegible] Deo petere, & pro eo obtento gratias illi exh[illegible]e. Consequentia verò probatur ex Au[illegible]stino Epist 95 ubi ait: *Oratio est clarissima gratiæ testificatio.* Et Epistula [illegible]. dicit *gratiarum actio est certissimum signum beneficii gratuiti.*

30 R[illegible]ndeo concesso Antecedente, negando Con[illegible]tiam: possumus enim pro auxilio ge- D neral[illegible] orare, & de eo obtento ipsi gratias agere, quando habet aliquid contingen[illegible] & fal[illegible] nam ob talem contingent[illegible] habet ra[illegible]nem benefici, non specialis, quia debitum est [illegible] neralis, quia contingens est, & ex parte even[illegible] fallibilitatem habe[illegible] quapropter oramus Deum pro pluv[illegible] [illegible] enitate, [illegible] & [illegible] his obtentis, gr[illegible]tias ag[illegible]mus: [illegible] quæ li- c[illegible] pertineant ad providentiam general[illegible] ta- men [illegible] entiam & fallibilitatem habet ex part[illegible] eve[illegible]

31 Dicet pr[illegible] ex h[illegible]c responsione sequitur, con[illegible] ad m[illegible] le peccati esse benefi- cium [illegible] nunc eo [illegible] aliquid contin- E ge[illegible] & fal[illegible]tatis.

Se[illegible] ne[illegible] quia omne quod datur [illegible] aut fa[illegible] non est benefi- [illegible] nos [illegible] commodum & utile re- [illegible] ipsius quod non [illegible] tale [illegible]

[illegible] Augusti[illegible] is, ex [illegible] le [illegible] qu[illegible] [illegible] quod [illegible] q[illegible]

A [illegible]endam & de [illegible] si g[illegible] tract[illegible] [illegible] speciali aux[illegible] [illegible]

Re[illegible] Ant[illegible] nega[illegible] Con[illegible]q[illegible] [illegible] cata ad res ex[illegible] & [illegible] caciam n. [illegible] sitas gratiæ spe[illegible] & h[illegible] ex [illegible]ratione recte [illegible] speciale gratiam [illegible] duo [illegible] nam æternam [illegible] e[illegible] amen [illegible] d[illegible] fieri D[illegible] de [illegible] gentæ [illegible] habent [illegible]

O[illegible] quæ D[illegible] cognitione veritatis, quod p[illegible] hom[illegible] [illegible] catione, & provid[illegible] Dei generali [illegible] Ergo quo [illegible] d[illegible] cialis gra[illegible] est & n[illegible] cum generale, ad [illegible] cre[illegible] spe[illegible]s. C[illegible]sequentia [illegible] b[illegible]: A[illegible] batur. Potuit Deus ita univers[illegible] & C ita disponere causas secundas, ut ex n[illegible] a- tum cu[illegible] sper[illegible] ine qui al[illegible] do ver[illegible] talleq[illegible] semper [illegible] que de[illegible] prosequer[illegible], unde quo[illegible] ad [illegible] tu, ut homines in veri[illegible] gnitionem a[illegible] qua[illegible] do ducant, ad indebitam & specialem D[illegible] pr[illegible] videntiam, subindeque ad gratiam specialem à dono creationis d[illegible]stinctam, re[illegible] dum el[illegible] vi- detur: Ergo potuit hom[illegible] sua [illegible] creaturæ, & providentia Dei generali, cujuscumque [illegible] cognitione carere.

Respondeo primò, negando Antecedens: ad cujus probationem dicendum est, quòd licet Deus de potentia absoluta talem ordinem & D cursum causarum secundarum instituere potue- rit, non tamen de potentia [illegible]dinata, seu per in- finitam ejus sapientiam & [illegible] providen- tiam regul[illegible]ta: quia cuilibet hu[illegible] mentis e[illegible], & diu in vivis agenti aliqua cognitio veri[illegible], præsertim Dei ut authoris naturæ & primorum principiorum synderesis, connatura- lis est.

R[illegible]spondeo secundò, dato Antecedente ne- 3[illegible] gando Consequentiam: nam ea dona quæ con veniunt plerisque hominum in cursu ordin[illegible] causarum naturalium, non sunt gratiæ strictè sumptæ, etsi al[illegible] quando contingat [illegible]em ho- mine [illegible] verbi gratia visus auditus, E locut[illegible], & intelligentia ipsa, non sunt beneficia gratiæ strictè [illegible] ptæ, etsi aliquand[illegible] privat homines natos cæc[illegible], sur[illegible] mutos [illegible] & quosdam per[illegible] verò am[illegible] d hæc, [illegible] genus beneficia [illegible] creat[illegible] & c[illegible] vatio[illegible] [illegible] eorum [illegible] & [illegible] [illegible] propter [illegible] cognitione veritatum naturalium [illegible] dum est

§ IV.

[illegible] *ia, & [illegible]*

D[illegible] in ſtatu naturæ lapſæ [illegible] ſine [illegible] tam pe[illegible] as [illegible]

[illegible] eſt, non de [illegible] buſ- [illegible] dumtaxat qui inge[illegible] nt ade[illegible] inepti, ut [illegible] eq [illegible] e aliorum inſtructione [illegible] acquirere non [illegible] aın [illegible] tis naturalis, etiam ex iis, quibus co[illegible] de D. Thomas 1. contra Gent. c. [illegible] aliquos ratione complexionis [illegible] le natu- [illegible] toſa [illegible] ſciendum. Hoc præmiſſo,

41 [illegible] primo: Singulæ veritates naturales [illegible] rationaræ phyſic[illegible] & moraliter cum [illegible] homini lapſi: Ergo poteſt [illegible] las abſq; ſpeciali gratia cognoſcere. Conſequentia pat[illegible] [illegible]m ſpecialis gratia ſolum eſt neceſſaria ad tol- [illegible] dam improportionem ali[illegible] phyſic[illegible] am aut moralem, ut ex dicendis conſtabit. Antecedens [illegible] ad primam par[illegible] m eſt certum, cum verita- [illegible] læ [illegible] ntine[illegible] ıt intra lineam objecti ſenſi- [illegible] is, quod eſt objectum proportionatum noſtri [illegible] llectus [illegible] ſtatu. Quoad ſecundam ve- [illegible] natetur: Impedimenta quæ improportioné [illegible] cauſant ad totam collectionem hujuſ- [illegible] verit[illegible] tum attingendam ſunt illarum mul- [illegible] o, vitæ brevitas, occupatio in ſomno, & ad [illegible] manæ vitæ neceſſitatis diſtractio, ut infra [illegible] ne [illegible] At hæc reſpectu ſingularum non [illegible] nt cum tempus ad illarum quamlibet ſi- [illegible] m cognoſcendam requiſitum, non ita lon- [illegible] ſit, ut naturalem vitæ noſtræ periodum ex- [illegible] & cum occupationibus h[illegible] ns vitæ non [illegible] opponi: Ergo veritates illæ nedum phy- [illegible] ed etiam moraliter, cum intellectu hominis [illegible] proport[illegible] natæ ſunt.

[illegible] bat ur ſecundò concluſio: Maxima & diffi- [illegible] a [illegible] um naturalium cognitio eſt illa [illegible] betur de Deo ex effectibus naturalibus, [illegible] q[illegible] ſit de [illegible] bjecto maximè immateriali, [illegible] s remoto. Sed ſine auxilio gratiæ po- [illegible] Divinitas cognoſci ab homine [illegible] tu naturæ lapſæ: loquitur enim interdum [illegible] ta d cognitione illa tanquam de poſſi- [illegible] pl[illegible] juxta providentiam commu- [illegible] e ment[illegible] ne & reſpectu ad gratiam ſpe- c ialem, ut patet ex illo ad Roman. 1. *Invisibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*, & ex illo S[illegible] nt. 1[illegible] *A magnitudine ſpeciei & creaturæ cogno- ſcibiliter poterat horum creator videri*: Ergo à fortio- [illegible] e imque alia veritas naturalis [illegible] inferior p[illegible] e [illegible] in auxilio gratiæ cognoſci.

4 [illegible] d diximus de veritatibus ſpeculativis, [illegible] tione ſervatâ, dicendum eſt de practicis, [illegible] ctum propor[illegible] atum intellectus hu- [illegible] ne v[illegible] rū [illegible] urale, [illegible] us cogno- [illegible] ſibile, ſed etiā practi- [illegible] de nullum in natura lapſa videatur [illegible] [illegible] tas [illegible] cogni- [illegible] um, aliquando non [illegible] [illegible] nte [illegible] [illegible] ne [illegible] nec [illegible] perſu [illegible] or. [illegible] etia [illegible] ut[illegible] ne, [illegible]

[illegible] & [illegible] a [illegible] m [illegible] & [illegible] m[illegible] [illegible] in eas quæ [illegible] quæ ordinantur [illegible] nuoc [illegible] vis ergo [illegible] te [illegible] humana [illegible] ere lin[illegible] ſpecialis gratiæ [illegible] nes v[illegible] ales v[illegible] & mo[illegible] æ [illegible] p[illegible] u- ſiones Philoſophiæ moralis, quæ [illegible] tio de il[illegible] ac de ſpec[illegible] is, [illegible] & [illegible] quæ immediatè pertinent ad p[illegible] n poteſt tamen [illegible] in[illegible] que ſpe[illegible] omne verum [illegible] ad [illegible] am [illegible] cùm enim homo [illegible] ſtatu naturæ lapſæ per pec- catum originale [illegible] oper [illegible] urali aver[illegible] [illegible] a formare h[illegible] judi[illegible] & [illegible] de [illegible] ia le: *hic & nunc Deus eſt ſuper omnia diligendus*; tum [illegible] ita tale ju[illegible] ium de[illegible] rectitud[illegible] appe[illegible] us, tum etiam qui[illegible] e[illegible] conjun[illegible] &o [illegible] um exe- cuti[illegible] ne, & habe[illegible] imper[illegible] in ſtatu aute[illegible] p[illegible] t, ſine auxi- li[illegible] ſpeciali Dei [illegible] m naturæ, [illegible] et om[illegible] deret.

D[illegible] co rert[illegible] ſapſæ to- tam collectionem ve[illegible] um vel practic[illegible] ium o[illegible] s [illegible] tia, ſine auxilio ſpeciali, attingere nequit.

Prima pars hujus [illegible] onis pr[illegible] atur primò 42 ex D. Thom[illegible] 4. c[illegible] Gentes cap. 5[illegible] ubi inter pœnas ſpirituales [illegible] lis [illegible] vulnus ignorantiæ in intellectu [illegible] ro, h[illegible] b s: *Inter ſpirituales pœ[illegible] ina eſt de[illegible] ratione [illegible] ex qua contingit quod homo difficulter pervenit a[illegible] nitio- nem, & de facili labitur in errorem [illegible] [illegible] ſta- les omnino ſuperare non poteſt [illegible] ab ea.* Quibus [illegible] primò [illegible] ignorantiæ in intellectu ſpecul[illegible] ivo, & d[illegible] de in practico, quat[illegible] nus [illegible] ſtate appetitus. Et ſup[illegible] qu 85 [illegible] corpo[illegible] is art[illegible] *Per peccatum ratio hebetatur præcipue in agendis*; u[illegible] ly *practicæ* den[illegible] ra- tionem he[illegible] etari etiam in ſp[illegible] cu[illegible] bus, licèt minùs principaliter. Unde [illegible] artic[illegible] ad 3. inquit: *Magis natura humana corrupta eſt per peccatū, quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cogni- tionem veri.* Quibus locis [illegible] prioris [illegible] puum Cajetani fundame[illegible] con[illegible] ſtituiſſe enim id- circo aſſerere videtur, hominem [illegible] ſtatu natu- ræ lapſæ poſſe ſine gra[illegible] a, ſeu aux[illegible] ali, omne verum ſpeculabile, ne[illegible] divi[illegible] ivè, ſed et- iam collectivè attingere, quia ex[illegible] mat vulnus ignorantiæ ex pec[illegible] to or[illegible] [illegible] s, eſſe tantum in intellectu [illegible] [illegible] ſpeculativo. D[illegible] de [illegible] uarut [illegible] p[illegible] reſt primò pro[illegible] a [illegible] P[illegible] a [illegible] & vulner[illegible] teſt [illegible] id qu[illegible] Sed a[illegible] [illegible] [illegible] inte[illegible] & [illegible] minis [illegible] teſt, [illegible] ne [illegible] at[illegible]

C[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] concluſi[illegible]

[illegible]

43 [illegible] ad [illegible] naturali [illegible] proportion [illegible] tamen [illegible] absque [illegible] gratia: Ergo [illegible] illa non potest [illegible] Consequentia patet [illegible] non [illegible] potentia [illegible] & ex[illegible] a, seu ab omnibus [illegible] An[illegible] statu naturæ la[illegible] est [illegible] omnibus [illegible] ne pussit [illegible] totum [illegible] sine errore [illegible] veritates cognoscendas [illegible] quæ ferè sunt [illegible] tum etiam [illegible] devenire in [illegible] medio [illegible] defessu, [illegible] Secundum [illegible] propter eo[illegible] gravitatem & [illegible] propter organorum in quibus [illegible] & maximam in iteratis sæpiùs eorum actionibus spirituum animalium consumptionem. Tertium est [illegible] corporis, quod studio & labore maximè debilitatur. Quartum, tarditas & pigritia [illegible] & se applicandi ad studium. Quintum, rebellio & perturbatio passionum quæ [illegible] obnubilant, movendo ad alia, & minuunt inclinationem ad studium & inquisitionem veritatum naturalium. Sextum est sollicitudo frequens circa temporalia & necessaria ad victum, quæ etiam minuit conatum mentis, & tempus studio [illegible] impendendum absumit.

44 Aliqua [illegible] his impedimentis Hypocrates Aphoris. [illegible] enumerat, dicens: *Ars longa, vita brevis, occasio præceps, experimentum periculosum, judicium difficile.* Ea etiam [illegible] innuere videntur illis verbis Sapient. 9. *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Nam brevitas vitæ, [illegible] significantur [illegible] corpore [illegible] corrumpitur: [illegible] & pigritia ad [illegible] difficultatque [illegible] in anima aggravata: [illegible] bus externis & ad victum necessa[illegible] terrena [illegible] passionum [illegible] perturbantes, in multa cogita[illegible]

45 [illegible] non posse [illegible] secundum [illegible] non [illegible] absque [illegible] peccato [illegible]

[illegible]

S. Thomas [illegible] ho[illegible] in [illegible] difficult[illegible]

[illegible] probat [illegible] pars, quæ est de ve[illegible] D. Thomas, locis supra [illegible] practicum per pec[illegible] neratum, quàm speculat[illegible] potentem ad totam [illegible] tingendam. Tum enim [illegible] in appetitu [illegible] gia impediunt [illegible] speculativi; unde [illegible] *Non possumus ad plenum [illegible]* illud Sapient. [illegible] *Cogitationes mortalium timidæ [illegible] certa providentia nostra.* Adde quod, [illegible] tum non sit in voluntate, nisi præ[illegible] practicus in [illegible] in Tractatu de [illegible] ostendimus, sicut [illegible] non potest in [illegible] pia omne peccatum [illegible] agere [illegible] ut [illegible] patebit ita neque [illegible] cticum, absque [illegible] omne verum practicum [illegible]

§. V

Præcipua Adversariorum argumenta [illegible]

OBjicies primò contra secundam [illegible] Voluntas hominis lapsi, quia per peccatum originale manserit vulnerata [illegible] malitiæ, non potest absque speciali gratia [illegible] operari [illegible] bonum ordinis naturalis efficere, v.g. [illegible] Deum ut auctorem naturæ, vel graves [illegible] tentationes [illegible] ut communiter Theologi docent. Ergo cùm etiam intellectus ejus [illegible] ignorantiæ sit [illegible] non poterit simul [illegible] omnes veritates naturales sigillatim & divisive cognoscere, nisi gratia sanetur ac roboretur.

46 Respondeo concesso Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. duplex enim est ratio discriminis. Prima est, quia licèt intellectus speculativus per peccatum originale vulneratus sit, aliter tamen ac voluntas, seu intellectus practicus: nam quantum ad veritates speculativas ratio non est vulnerata in ipso lumine, & in [illegible] principiis quibus movetur ad cognoscendum, [illegible] solùm in extrinsecis quæ intellectioni deserviunt, puta quia sensus externi & interni [illegible] litati, vita abbreviata, & pluras necessitates ad illam conservandam [illegible] voluntas [illegible] tem vulnerata est [illegible] principio [illegible] movetur ad operandum, [illegible] in fine a quo [illegible] omnis ejus motus incipit, nam per peccatum originale [illegible] aversa est. [illegible] dum de intellectu practico [illegible] est cognoscens [illegible] ipsis principiis a quæ pe[illegible] dum, sed [illegible] quæ [illegible] & exer[illegible]

[illegible] est qu[illegible] ad v[illegible]

[illegible]

... naturalis, quæ toti ... cum ſolo concurſu generali ...

Objicies ſecundò: Veritates Theologicæ habentur per ... & tamen nequit intellectus humanus illis abſque ſpeciali gratia aſſenſum præbere, propter dependentiam quam habent ab articulis fidei ut a principiis: Ergo non omne quod naturali lumine poteſt attingi, valet intellectus humanus abſque ſpeciali gratia cognoſcere.

Reſpondeo quod in aſſenſu Theologico ſunt duo, ... et bonitas conſequentiæ, & veritas ex principiis fidei illata. Quantum ad bonitatem conſequentiæ, patet eam non indigere ſpeciali gratiâ ut intelligatur, cum illa in ejuſdem rationis in Theologia ac ... , nec principiis fidei, ſed arte Dialecticæ innititur. Quantum ad veritatem illatam, vel eſt certa & demonſtrata, vel ... probabiliter deducitur, ſolùm probabiliter ... indiget ... ad ... ſpeciali gratia illuſtrante, ... ibi ... ſpecialem influxum certitudinis, cum ... aſſenſum poſſit ſubeſſe falſum. Si autem ... demonſtrativè ex principiis cognitis per fidem, indiget quidē ſpeciali gratiâ præſuppoſitivè, ſcilicet gratiâ fidei, quâ intellectus aſſentit principiis; non autem ſpeciali gratia diſtincta, quia aſſenſus Theologicus non eſt formaliter & ... ſupernaturalis, ſed radicaliter tantùm & initiativè, ut docuimus in ... proœmiali ad univerſam Theologiā.

Objicies tertiò: Multoties dæmon homines gravi pulſat tentatione, ut eos à veritatum naturalium ſtudio & contemplatione divertat: Ergo ... ſaltem ſpeciali gratia indigent, ut dæmonis ... neglecta, veritatis cognitioni incumbāt.

Reſpondeo ... Antecedēte, diſtinguendo Conſequens: indigent ſpeciali gratiâ roborante voluntatem, ut dæmonis inſidias ſuperet, & ... a ſtudio veritatis non diſtrahat, concedo Conſequentiam: roborante intellectum, ut veritatis ſtudio applicatus, illius cognitionem obtineat, nego Conſequentiam. Noſtra ... concluſio non procedit de difficultatibus ... ſtudium veritatis, ... opera virtutis, ſed de cognitione ... & ... difficultatibus eam ... nullam eſſe tantam ... intellectus ... ſaltem ubi ... perfectione ... debita, ex pro... ſuperare non valeat.

§. VI.

... objectiones contra tertiam aſſertionem ...

... Cajetanus ... intellectus ... Ergo ... pugnantiam Cajetanus ... ut ... ſub ... naturæ ... & practica, & non ... D. Thomas ... in ... practicus ... ſolùm originalis vulneratur ...

Reſpondeo negando Antecedens: ad cujus probationem dico, gloſſam ... Cajetani non eſſe ... nec ... S. Doctor ... ait vulneratam ... voluntatem in qua eſt juſtitia, & tamen ... voluntatem ſolum excepiſſe ... prout juſti ... ; nam verba ... non ſunt ſenſum reduplicativum, ſed ſpeculativum. Cum ergo dicit vulneratam eſſe rationem in qua eſt prudentia, ... ſolùm vult, rationem practicam in qua reſidet prudentia, præcipuè vulneratam fuiſſe, ut expreſſe tradit ad finem ejuſdem articuli, verbis illis ſupra relatis: *Per peccatum ratio hebetatur præcipue in agendis.* 54

Objicies ſecundò: Si homo ex propriis viribus, cum generali concurſu, non poſſet totam collectionem veritatum naturalium attingere, natura humana eſſet imperfectior aliis, cùm illæ ex ſe habeant virtutem ſufficientem ad omnem ... naturalem ſibi connaturalem, non ſolùm diviſivè, ſed etiam collectivè: At hoc videtur abſurdum. Ergo & illud. 55

Reſpondeo negando ſequelam: quia per hoc ſolum quod natura humana poſſit ... actus ſibi proportionatos, perfectior eſt illis, quæ ex ſe valent totam ſuorum actuum collectionem attingere: unus enim actus intellectualis naturæ perfectior eſt totâ collectione actuum aliis naturis convententium. 56

Dices, ex hac reſponſione & doctrina ſequi, quod natura humana eſſet perfectior aliis naturis, quam vis ex viribus propriis nulla actum ſibi connaturalem poſſet elicere. Sed ... non eſt dicendum; aliàs non valeret ratio quâ D. Thomas in 2. diſt. 28. qu. 1. art. 5 probat naturaliter intellectum agentem facere ſpeciem intelligibilem in actu, quia ſi non eſſet ſufficiens ad hoc, natura humana aliis imperfectior eſſet, cùm aliæ in operationibus naturalibus ſibi ſufficiant: Ergo &c. Sequela probatur: nam licet natura humana ex propriis viribus nullum actum ſibi connaturalem poſſet elicere, per gratiam poſſet ad actus ſibi proprios, aliis perfectiores elevari. 57

Reſpondeo negando ſequelam: quia ſi natura humana nullum actum elicere poſſet ex propriis, nullâ activitate intra limites naturæ gauderet, & ſic in iſto ordine, ſub conceptu naturæ, imperfectior eſſet cæteris, perfectio enim alicujus naturæ, intra ordinem naturalem, non debet metiri per id quod poteſt per gratiam, ſed per id quod poteſt ex propriis. 58

Objicies tertiò: Quælibet creatura poteſt cū ſolo concurſu generali exire in actum ſuæ formæ ſive virtuti naturali proportionatum, ut docet D. Thomas ... Sed cognoſcere collectivè omnes veritates naturales, tam ſpeculativas quàm practicas, eſt actus proportionatus lumini naturali intellectus, ... ſpecta conſiderati, ... pro objecto proportionato ... naturæ ... ſeu ... ſenſibilia ... ſenſibus ... practicæ, quàm practi... veritates naturales eas ... gaudeamus, quæ 59

ſenſibilibus cognoſci [illegible] ſunt, ut ſuprà §. 5. notabili 7. obſervavimus, &c.

Reſpondeo primò diſtinguendo Majorem. Quælibet creatura poteſt cum [illegible] concurſu generali exire in actum ſuæ virtuti naturali proportionatum, ſi non impediatur ab extrinſeco à tali actu, concedo Majorem: ſi impediatur, nego Majorem: in ſtatu autem naturæ lapſæ plura ſunt impedimenta extrinſeca ſuprà adducta, quibus potentia cognoſcitiva ligatur, ne exeat in actum ſuæ virtuti proportionatum.

61 Reſpondeo ſecundò, (& hæc ſolutio coincidit cum præcedenti) diſtinguendo Majorem: in actum ſuæ virtuti proportionatum, proportione tam phyſicâ quam morali, concedo Majorem: proportione tantùm phyſicâ, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: cognoſcere collectivè omnes veritates, eſt actus proportionatus lumini naturali intellectûs noſtri, etiam in ſtatu naturæ lapſæ, proportione phyſica, concedo Minorem: proportione morali, nego Minorem: cum enim proportio dicat excluſionem omnium impedimentorum, non convenit homini in ſtatu naturæ lapſæ, in quo potentia ejus intellectiva pluribus impedimentis quaſi ligatur, ne poſſit totum ſuum objectum collectivè ſumptum attingere.

62 Objicies quartò: Appetitus innatus quo homo naturaliter ſcire deſiderat, non eſt ad unam vel alteram veritatem, ſed ad omnes ſimul. Atqui appetitus naturalis innatus non poteſt ad impoſſibile per vires naturæ terminari, aliàs eſſet vanus & fruſtraneus. Ergo impoſſibile non eſt, quod homo per vires naturæ omnes ſimul veritates naturales cognoſcat.

63 Reſpondeo negando Majorem: intellectus enim non habet appetitum innatum cognoſcendi ſimul, ſed ſeorſim & ſucceſſivè, veritates naturales; ſicut materia prima non appetit ſimul omnes formas, ſed ſucceſſivè & diviſim, ita quod appetitus ejus nuſquam ſit in ſatiato eſſe, ſed continuò in ſatiari.

Addo quod, ut appetitus innatus, quo homo omne verum ordinis naturalis cognoſcere deſiderat, non ſit fruſtra, ſufficit quod de ſe, ſive ab intrinſeco, habeat vim ſufficientem ad omnes veritates naturales collectivè cognoſcendas, quamvis per accidens talis virtus ab extrinſeco ſit ligata, & impediatur ne totam illam veritatum naturalium collectionem attingat, ex defectu aliorum quæ cum intellectu ad eam attingendam debent ſuo modo concurrere.

64 Objicies quintò: Veritates naturales ſunt ſub certo numero, non enim ſunt infinitæ: ponamus ergo quod ſint decem, & quod intellectus cognoverit novem, ſtatim poterit cognoſcere decimam, quia poteſt cognoſcere quamlibet ſeorſim & diviſivè: Ergo ſi poteſt cognoſcere omnes diviſivè, poteſt & collectivè; præſertim cùm à ſingulis enumeratis ad omnia ſimul aſcendendo valeat conſequentia, verbi gratiâ hic homo eſt albus, ille homo eſt albus, & ſic diſcurrendo per ſingulos: ergo omnis homo eſt albus, vel omnes homines collectivè ſunt albi; aliàs inductio non eſſet bonus argumentandi modus.

Reſpondeo [illegible] ando quod [illegible] lectus poſſit omnes [illegible] rales [illegible] decimam [illegible]

[illegible]

A ſed quælibet inde[illegible] quam [illegible] ſtrica [illegible] poteſt, [illegible] quam determinate [illegible] ſic [illegible] ſicut cum dicitur [illegible] ad videndum, non eſt ſen[illegible] niſter determinatè ſit neceſſarius, [illegible] libus, quicunque ille ſit.

Reſpondeo ſecundò: quod ſi ita deveniretur ad ultimam veritatem excluſivè totius collectionis, in illa deficeret intellectus, quia licèt reſpectu illius abſolutè & ſeorſim ſumptæ habeat potentiam omnino completam & expeditam, ſecùs tamen ſi ſumatur ut aliis conjuncta, & ut terminans prædictam collectionem; quia cum ad ipſam deveniretur, debilitata eſſent organa ſenſuum, fatigatum eſſet corpus, perturbata ſanitas, & imminens vitæ exitus, & ſic deberet intellectus in ea deficere, ſicut infirmus deambulando ita fatigatur, ut poſt quinquaginta paſſus [illegible] gradum non poſſit proficere.

61 Nec valet, ſi dicas, intellectum fieri potentiorem ad cognoſcendum, quo plura cognoſcit, cùm non ſit potentia organica, nec proinde defatigabilis. Non valet inquam, quia licèt in ſe ipſo fiat potentior, in ſibi tamen adjunctis & ſubſervientibus, puta ſenſibus corporeis, debilitatur & fatigatur.

C Ad illud verò quod ſubjungitur de modo arguendi, à ſingulis enumeratis ad omnia ſimul aſcendendo, [illegible] endum eſt, inductionem eſſe optimum argumentandi modum, quando conſequens eodem modo ſumitur ac antecedens; ſecùs verò ſi ſumatur alio modo: verbi gratiâ ſi dicerê, hic equus ſeparatus ab alio, non poteſt trahere currum, nec ille, ergo nec omnes equi ſimul & collectivè ſumpti, non valeret diſcurſus, quia procederetur à ſenſu diviſo ad compoſitum, ſeu à diviſivo ad collectivum. Ita ſimiliter, quamvis hæc argumentatio ſit bona, poteſt intellectus hanc, & illam, & iſtam veritatem, enumerando omnes diviſivè, cognoſcere: ergo & omnes ſi- 67

D militer diviſivè; iſta tamen non valet: intellectus poteſt hanc, & illam, & iſtam veritatem cognoſcere diviſivè: ergo & omnes copulativè, quia idem committitur defectus, & arguitur à diviſo ad compoſitum, ſeu à ſenſu diviſivo ad collectivum. Qui modus arguendi non valet, ut experientiâ ipsâ conſtat. Nulla quippe ſagitta erat in faſciculo ſeu pharetra Scilluri, quam facilè non poſſent ejus filii frangere, omnes tamē ſimul junctas & colligatas, nuſquam, urgente Patre, potuerunt frangere. Et multi docēt, nullum eſſe præceptum Decalogi diſtributivè ſumptum, quod non poſſit homo viribus naturæ ſervare, cum tamen omnia collectivè abſq; gratia ſervare non poſſit.

E Item infrà dicemus, nullum eſſe peccatū veniale quod nō poſſit homo per auxiliū gratiæ generale vitare; omnia tamen ſimul & collectivè ſumpta, abſque auxilio gratiæ ſpeciali vitare non poſſe.

§. VII.

Corollaria notatu digna.

68 EX dictis inferes primò hominem in pura natura conditum, non habiturum potentiam expeditam moraliter ad attingendam totam veritatum naturalium collectionem: quia eadem eſſent impedimenta reſpectu hominis puram [illegible] ntiam [illegible] bunentis, ac ho[illegible] [illegible] ad res bon[illegible] [illegible] [illegible] aggravatio a[illegible] pore & [illegible] [illegible] ius veri[illegible] naturali[illegible] lectione.

Idcirco [illegible]

[illegible] ſtatu [illegible] u [illegible] homin [illegible] ad [illegible] eſtam ve [illegible] nem attingēdam, quia [illegible] a impedimenta n [illegible] orale [illegible] impotentiam ex [illegible] m [illegible], cæ [illegible] paribus, ho [illegible] ex [illegible], [illegible] prior [illegible] ad [illegible] contemplatio [illegible] in peccato mo [illegible] & vitiis [illegible] ius; qui peccata & vitia, [illegible] mentem hebetant & excæ [illegible] ophoniæ 1 *Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt* Hinc peccatum à SS. Patribus compar [illegible] ſtercori hirundinis, quod cadens in oculos Tobiæ, ipſum excæcavit. Item [illegible] hujus [illegible] typum, Samſon à Dalila deceptus, & voluptate de [illegible] ctus, oculos amiſit, & poſtea a P [illegible] æis ad molam deputatus eſt: *Quia* (ut inqu [illegible] Gregorius) *prius Dæmones tentationum ſtimulis intus aciem contemplationis effodiunt & poſtea foris in circuitum laboris mittunt.*

Notandum obiter, quod in Scriptura tribus modis cæci dicuntur illuminati. [illegible] luto, quo Chriſtus linivit oculos cæci nati, Joan. 9. [illegible] piſcis, quo Tobias unxit oculos patris cæci Tobiæ 11. & melle quo Jonatas accipiens in ſummitate virgæ deguſtavit 1. Reg. 14. ut per hoc [illegible] hominis per tria [illegible] præcipue myſteria [illegible] minari, & a peccatorum tenebris purgari. P [illegible] ò per myſterium Incarnationis, quod (ut [illegible] Auguſtinus) luto illo, quod Chriſtus ex ſa [illegible] & terra confecit, fuit expreſſum: *Magnum* [illegible] *myſterium Dominus commendavit: expuit in* [illegible] *am, de ſaliva ſua lutum fecit, quia Verbum caro factum eſt, [illegible] inunxit oculos cæci.* Hinc etiam Gregorius Magnus homil. 11. in Evang. obſervat, quod *dum Redemptor noſter appropinquaret Jericho, cæcus ad lumen rediit: quia dum Divinitas defectum noſtræ carnis ſuſcepit, humanum genus lumen quod amiſerat, recepit; unde enim Deus humana patitur, inde homo ad Divina ſublevatur.*

Secundo cæci per myſterium crucis & paſſionis Chriſti (per illud fel quo Tobias oculos patris inunxit figuratum) illuminantur, ut patet in Centurione & Dionyſio, qui [illegible] em quibus [illegible] us [illegible] undus, Chriſto moriente, obſcuratus eſt tenebris, illuminati ſunt, & Dei Filium in carne pa [illegible] em & m [illegible] ientem agnoverunt; unde Propheta Pſal. [illegible] 8 *ſicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus,* quia Deus, qui de tenebris dixit lucem ſplendeſcere; non minùs crucis & paſſionis ſuæ tenebris, quàm gloriæ ſuæ radiis & ſplendoribus, [illegible] un [illegible] um illuminavit. Quare Chryſoſtomus [illegible] crucem, *mundi lampadem*, appellat, & Ba [illegible] Seleucus hom. [illegible] de transfig. docet quod Chriſto m [illegible] tent [illegible] & in cruce pendente, Sol fer [illegible] va [illegible] ens cruc [illegible] ſplendorem [illegible] lucis ſuæ ta [illegible] ubi [illegible] undit: *Vidiſ* (inqui [illegible]) *Sol quapropter non di* [illegible] *qui dictum ſit abſcondi, alterius luminis illuſtratione.*

[illegible] per my [illegible] ium Euchariſtiæ (melle il [illegible] Jonatas deguſtavit expre [illegible] um) hom [illegible] minat [illegible] Unde de Diſcipulis euntibus [illegible] aus ait Evang [illegible] *Aperti ſunt oc* [illegible] *eorum,* [illegible] *nove unt Dominum in* [illegible] *actione panis.* Hinc [illegible] ſtomus homil. 45. [illegible] Joan. Euchariſtiam [illegible] *luminis* vocat & Germa [illegible] us [illegible] archia [illegible] inop [illegible] tanus, in Th [illegible] ita [illegible] in qu [illegible] [illegible] usaſle [illegible] atur, *arcam luminum* appel-

A [illegible] am [illegible] [illegible] o [illegible] lio, o [illegible] ſpecul [illegible] co- gnoſ [illegible] e, n [illegible] practicas [illegible] o p [illegible] m [illegible] ent, he [illegible] quæ ſpectant ad [illegible] m, & o [illegible] tis executio [illegible]

Prima pars [illegible] corollarii pat [illegible] in ſtatu naturæ integræ no [illegible] e [illegible] pe- titûs ſenſitivi, nec motus inord [illegible], fuiſſent tamen plura alia impedim [illegible] a ex [illegible] enumeratis, putà brevitas vitæ, [illegible] mitas corporis [illegible] ad res humanas vitæ neceſſ [illegible] a di- ſtractio, cùm in eo ſtatu homo nec fui [illegible] et [illegible] mortalis, nec [illegible] bet a morbis & cur [illegible] ac [illegible] itudinibus circa neceſſaria ad vitæ con [illegible] io- nem, ſicut in ſtatu innocentiæ, ſeu juſtitiæ originalis.

B

Secunda etiam pars conſtat: nam de veritatibus practi [illegible] is quæ ad Philoſophiam n [illegible] alem ſpectant, eadem eſt ratio ac de ſpeculativis, ut ſuprà annotavimus.

Tertia vero ſuadetur: Tota difficultas quæ reperitur in [illegible] endo judicio de veritatibus practicis ad prudentiam pertinentibus, provenit ex rebellione concupiſcentiæ, & motibus inordinatis paſſionum, vel ex eo quod appetitus non ſit rectè depoſitus circa finem ultimum. Sed in ſtatu naturæ integræ, nulla fuiſſet rebellio concupiſcentiæ, nec u [illegible] motus [illegible] dinati paſſionum; & appetitus eſſet bene diſpoſitus, ut [illegible] ore cùm inferior ſuperiori, & ſuperior eſſ [illegible] ſubjectus Deo: Ergo nullum fuiſſet impedimentum

C

in ferendo judicio prudentiali de agendis hic & nunc.

Infer es quarto, quod licèt homines in ſtatu innocentiæ potuiſſent plurium ſcientiam conſequi, & facilius, ac breviori tempore, quam in natura lapſa, vel integra, non tamen omnium collectivè 74

Prima pars hujus corollarii patet: quia per privilegia ſtatus innocentiæ, multa & magna impedimenta ſublata fuiſſent, quæ in ſtatu naturæ lapſæ & integræ reperiuntur, puta aggravatio ſpiritus à corpore, corpus enim in ſtatu innocentiæ fuiſſet perfectè animæ ſubjectum, vitæ brevitas, quia tunc vita eſſet longior, cùm homines, edendo de ligno vitæ, eam per multa ſæcula protrahere potuiſſent, &c.

D

Secunda vero ſuadetur, nam licèt Adamus in ſtatu innocentiæ rerum naturalium ſcie [illegible] tiam à Deo infuſam habuerit, ut in Tractatu de ſtatibus naturæ humanæ oſtendimus, illius tamen poſteri, ſi ſtatus innocentiæ perſeveraſſet, eam infuſione non accepiſſent, ſed miniſterio ſe [illegible] uſ [illegible] & naturali diſcurſu ſibi comparaſſent, ut tradit S. Thomas 1. p. qu. 101. art. 1. Cùm autem veritates naturales ſint ferè infinitæ, vitaq; illius ſtatus, licèt longa, terminū haberet, quo elapſo homines in cœlum transferēdi eſſent, ut communiter do-

Diſp. 1[illegible] art 3., 1

E

cent Theologi, non eſſet poſ [illegible] bi [illegible] omnium hujuſmodi veritat [illegible] m occurſus, ut [illegible] ſtatu [illegible] pecies abſtrahi poſſent: Ergo omnibus [illegible] n [illegible] atis, [illegible] ex parte objecti, quàm ex parte in [illegible] e [illegible] us, non [illegible] ſet in ſtatu innocentiæ potentia expe [illegible] ta m [illegible] taliter, ad att [illegible] ngendam [illegible] veri natur [illegible] s c [illegible] ctionem. U [illegible] e ſicut i [illegible] Angelis ſanctis [illegible] nulla [illegible] ignorant [illegible] c [illegible] tamen neſ [illegible] ent a reſpectu [illegible] liqu [illegible] m, ut docet [illegible] on [illegible] hierarc. ita etiam [illegible] m ne [illegible] tot [illegible]

A originali [illegible] nescientia [illegible] veri[illegible] nat[illegible]um, q[illegible] [illegible] tere[illegible] habu[illegible] et tamen [illegible] d[illegible] bat [illegible] seu q[illegible] ad [illegible] bet. Et d[illegible] [illegible] 18. de verit. [illegible] 7 [illegible] *Non oportuit [illegible] s A[illegible] natos omnem [illegible] tam hab[illegible] sed ad tam tempore profi[illegible]unt [illegible]* non [illegible] scientia rerum [illegible] nat[illegible] [illegible]. hæc [illegible] u[illegible] parte [illegible] infinita, sensuum & natural[illegible] [illegible] nullo intellecto [illegible] [illegible] & æqu[illegible] [illegible] à Deo per speciem [illegible] [illegible] pacto Adamo in [illegible] [illegible]. Ex quo

B [illegible] gratia dein [illegible] ad totam natural[illegible] [illegible] intellect[illegible] geodam, n[illegible] [illegible] debet supernaturalis quoad su[illegible] [illegible] modum.

[illegible] veritatu[illegible] [illegible] quoad [illegible]: Er[illegible] [illegible] non requi[illegible] par[illegible] g[illegible] enti[illegible] [illegible] quod exigit pro[illegible] [illegible] em, est [illegible] S[illegible] [illegible] & hoc quo[illegible] [illegible] rum nat[illegible] [illegible] gratio[illegible]nem: At [illegible] naturales quo[illegible] [illegible] ionis

C cu[illegible] [illegible] D. Thomas [illegible] q. 94 [illegible] *Primus homo [illegible] à Deo infusa, [illegible] nostra, [illegible] Ch[illegible] fuerunt alterius rationis [illegible]*. Ergo g[illegible] naturalium co[illegible] non debet dici supernaturalis quoad substantiam.

Secu[illegible] pars non minùs est evidens: [illegible]denim dici[illegible] supernaturale quoad modum, [illegible] jus entitas non transcendit ordinem naturæ, [illegible] quo habetur, illius facultatem ex[illegible] [illegible] unde [illegible] Christu, [illegible] supernatura[illegible] [illegible] habitus [illegible]: At gratia [illegible] ad totam naturalium ve- D ritatum [illegible] attingendam, non excedit quoad entitatem facultatem humanæ naturæ, ut jam ostendimus, excedit tamen [illegible] facultatem quoad modum quo habetur, [illegible] species ad hoc requisitæ debeant à Deo infundi, & non [illegible] à [illegible] agente [illegible] phantas[illegible] [illegible] & dep[illegible] [illegible] ergo talis gratia supernaturalis quoad modum dici debet.

ARTICULUS II.

E *An, & qua gratia, ad cognoscendas veritates supernaturales [illegible] ad [illegible] mysteria fi[illegible], nec[illegible]*

I[illegible] [illegible] D. [illegible]

§. I.

Quibusdam [illegible]

SU[illegible] [illegible] di[illegible] [illegible] je[illegible] [illegible] attingitur, ut con[illegible] [illegible] ma[illegible], vel [illegible] [illegible] ralis, v.g. [illegible] T[illegible] [illegible] præ[illegible] [illegible] jus veritas [illegible] seu ratio for[illegible] sub qua [illegible] naturalis, quia non [illegible] vum divinæ revelationis, [illegible] y- sterta à Deo revelata [illegible] credere [illegible] propter a[illegible] quo [illegible] motivum, seu ratio [illegible] humanam, [illegible] um. Se[illegible] ritas al[illegible] esse supernatura[illegible] [illegible] ex parte rationis sub qua, seu motivi assen[illegible] di, non vero ex parte objecti crediti, ut [illegible] aliquid naturale [illegible] ex divina revelatione, v. g. [illegible] credimus Abraham habuisse duos [illegible] s, hoc enim naturale est, seu attingitur per lumen divinæ rev[illegible] nis in Scriptura contentæ. Tertiò potest [illegible] veritas sit supernaturalis [illegible] ut objectum [illegible] tum, & ratio sub qua [illegible] cognoscitur & creditur, supernaturalia sint, ut dum credimus Deum [illegible] trinum & unum.

77 Suppono secundò, ad veritates supernaturales cognoscendas duo [illegible] unum ex parte objecti, scilicet quod proponatur seu reveletur; alterum ex parte intelle[illegible], nimirum assensum circa tales veritates: unde ex parte utriusque potest esse difficultas, an scilicet requiratur gratia supernaturalis tam ad proponendum objectum quàm ad assentiendum rebus fidei. Verùm quia de primo nunquam fuit disceptatio in Ecclesia (Pelagius enim gratiam illam externam, se tenente ex parte objecti, non negavit in secundo statu suæ hæresis, sed tantùm internam, seu lumen se tenens ex parte potentiæ, ab externa revelatione disti[illegible], ut in Tractatu de hæresi Pelagiana ostensum est) ideò de altero tantum hic agemus, & an requiratur gratia aliqua interna, tam ex parte intellectus quam ex parte voluntatis, ad assentiendum mysteriis fidei, breviter hic discutiemus. *Disp. art. 3.*

78 Dico ergo primò: [illegible] veritas sit supernaturalis ex parte objecti [illegible], si tamen [illegible] sub qua, seu motivum assentiendi sit [illegible] viribus naturæ attingi, supposita revelatione & promulgatione Evangelii.

Patet hæc co[illegible]: Objectum enim supernaturale [illegible] ratione sub qua naturali, non est [illegible] supernaturale, [illegible] materi[illegible]er, cùm objectum constituatur [illegible] objec[illegible] per rationem [illegible] sub qua attingitur, & [illegible] Ergo supp[illegible] revelatione, [illegible] bus naturæ [illegible] [illegible] pe[illegible] [illegible] [illegible] pe[illegible] supernat[illegible].

[illegible] ha [illegible] ram a [illegible] gratiam [illegible] m [illegible] Evange [illegible]. In quo [illegible] ut [illegible] de prædeſt. San [illegible] atum, putans fi [illegible] eſſe don [illegible] D [illegible] per illam nos impe [illegible] rauter, piè, & juſtè [illegible] ſæc [illegible] illumque ibidem, & cap [illegible] deuti, [illegible] Scripturæ te[illegible]imoniis re[illegible] ...itum ex [illegible] Apoſto [illegible] ad [illegible]hilip. 1. *Vo[illegible] donatum eſt pro Chri[illegible]o, non ſ[illegible]m ut in eum creda-tis, ſed etiam ut [illegible] patiamini*, & [illegible] o ad Ephe-ſe[illegible]s 2. *Gratia e[illegible] ſalvat[illegible] per fidem, [illegible] hoc non ex vo-bis, Dei enim donum eſt.* Ad [illegible] ad Co-[illegible] 4. *Quid [illegible] non accepiſti: [illegible] autem accepi-[illegible], quid glor[illegible] quaſi non acceperis.* [illegible] que præcipue eſt [illegible] convictum, a [illegible] ad rei actan[illegible] [illegible] oda[illegible] te P[illegible] catum [illegible] cuerat. Item urg[illegible] ianos ex [illegible] bis ejuſ[illegible] em Apo[illegible] im[illegible] a [illegible] zcedentibus: *Quu[illegible] erunt Siemim C[illegible] qu[illegible] fides eſſet in no[illegible] ex novo, [illegible] et fidelis dicere poſſet fides mea, quam non ex gra-[illegible] ex me ipſo habeo, me di[illegible].* Urg[illegible] etiam eos [illegible] o a. ad Corinth. 3. *Non ſumus ſufficientes cogi-[illegible] aliquid a nobis quaſi ex nobis.* Minus enim eſt co[illegible] [illegible] e quam credere, nam credere eſt cogitare [illegible] aſſenſu; ſi [illegible]go non poſſumus ex nobis co-[illegible] e veritates ſupernaturales, multò minus eas [illegible] umus credere. Deniq; idem S. Doctor lib. [illegible] bono per ever. cap. 19. in ejuſdem veritatis [illegible] firmationem profert egregia Cypriani, Am-[illegible] i. & Gregorii Nazianzeni teſtimonia, quæ [illegible] itatis cauſa prætermitto.

[illegible] ver etiam manifeſta ratio: Aſſenſus enim [illegible] quo prædictis veritatibus aſſentimur, eſt [illegible] turalis, cum illas ſub motivo, ſeu ratione [illegible] ſub q[illegible] ernaturali, nempe lumine di-[illegible] ev[illegible] lat[illegible]is, attingat: Ergo eſt improportio-[illegible] bu[illegible] turalibus intellectûs, ſubin-[illegible] et [illegible] vatione ad illum eliciendum.

C [illegible] des eſt primum noſtræ juſtifi-[illegible], fundamentum, & radix, prima-[illegible] gratiam juſtificantem, ut de-[illegible] us Tridentina ſeſſ. 6. cap. 6. A [illegible] ejuſdem ordinis cum forma ad [illegible] ponit ſubjectum. Ergo [illegible] cam[illegible] t ſit ſupernaturalis, [illegible] naturæ ordinem debet conſti- E [illegible] es naturales excedere.

[illegible] credendum ex motivo ſuper [illegible] requi[illegible] ur auxilium ſuper-[illegible] re eſt [illegible] qui [illegible] Eccleſia [illegible] e [illegible] ere my [illegible] ne [illegible] meu [illegible] ctio [illegible] tatis [illegible] C[illegible] A-[illegible] *[illegible]mentum,* [illegible] *m* [illegible] *um,* [illegible] *naturali* [illegible] *ucit,* [illegible] *adv[illegible] ars improbat* [illegible].

Diſp. 6. art. 1.

[illegible] eſt ex [illegible] acta [illegible] veritates ſupernaturales in hoc differunt à naturalibus, [illegible] habent evidentiam ve[illegible] vel ex [illegible] per quod [illegible] antur [illegible] evidenter convincunt intellectum, & ab eo quaſi extorquent conſenſum, abſq; eo quod ſit neceſſarium eum à voluntate ad talem aſſenſum appl[illegible]ari, ſaltem applicatione libera. Illæ verò nullam habent evidentiam, ratione cujus earum certitudo penetrari poſſit ab intellectu [illegible] deq; quantumcumq; proponantur, non convincunt intellectum, nec ipſum trahunt [illegible] præben-dum conſenſum ſed neceſſarium eſt, ut à volun-tate ſpecialiter applicetur ad hujuſmodi aſſen-ſum. Unde bellè Auguſtinus Tr[illegible] in Joan. *Intrare quiſquam in Ecc[illegible]iam poteſt nolens, accedere ad altare poteſt nolens, ſed credere non p[illegible]eſt niſi volens.* Hæc aut[illegible] *pia m[illegible], ſeu a[illegible] voluntatis* C com[illegible] ter [illegible] tur [illegible] ſup[illegible].

Facilè ſic poteſt [illegible] A[illegible] cre- 82
dendum ex motivo ſupernaturali requiritur pia affectio voluntatis, quæ eſſi acter [illegible] ov[illegible] & determinet intellectum ad aſſentiendum [illegible] ratibus ipſi revelatis: Ergo etiam re[illegible] ur [illegible] auxi-lium ſupernaturale ex parte voluntatis. Patet conſequentia: quia voluntas [illegible] bus ſolis non poteſt movere efficaciter ad actum ſuper-naturalem, cujuſmodi eſt credere ex motivo ſu-pernaturali.

Confirmatur: Illa pia affectio voluntatis ha- 83
bet objectum ſupernaturale: E[illegible]go eſt ſuperna-turalis; ſubindeque auxilium ſupernaturale pro D principio formali expoſcit. Utraque conſequen-tia patet: nam ex ſupernaturalitate obj[illegible] formalis, rectè colligitur ſupernaturalitas in act[illegible], & ex ſupernaturalitate actûs, ſupernatur[illegible] auxilii & principii. Antecedens probatur: [illegible] ctum volitum à pia affectione, eſt ip[illegible] fi-dei formaliter: Sed ille eſt ſupernaturalis. Ergo pia illa affectio habet objectum ſupernaturale.

Hæc ratio probat requiri aux[illegible] gratiæ ex 84
parte voluntatis, non ſolum ad actum fidei [illegible] matæ quæ eſt cum charitate, ſed etiam ad actum fidei informis, qualis eſt in peccat[illegible]re; cùm etia talis actus ſit intrinſecè ſupernaturalis, utpote ex motivo ſupernaturali div[illegible] vel [illegible] E procedens. Unde quando Concilium Arauſi-canum canone ſuprà [illegible] tat[illegible] definit, [illegible] [illegible] litatis a[illegible]ectum eſſe [illegible] nobis per gratiæ d[illegible]um, non loq[illegible]ur præciſe de pia a[illegible] fidem, d[illegible] ne[illegible] m [illegible] ad [illegible] nem, ſed de illa, [illegible] quemcumque actum fi-dei ſupernaturalis [illegible]

§. II.

Præcipua obj[illegible] ſolvuntur.

C[illegible] ne [illegible] 85
[illegible] e [illegible] o[illegible] poteſt, Ver[illegible] tes [illegible] er [illegible] atur [illegible]

[illegible] intel[illegible] go [illegible] gi. Antecedens eſt cer[illegible]: ſi en[illegible] tales veritates [illegible] ſen[illegible] intra objectum ſpe[illegible] cativum intellectus [illegible] quamvis auxilio ſupernaturali adju[illegible] non poſſet eas attingere, c[illegible] n[illegible]lla [illegible] tra ſuum objectum ſpe[illegible] ativum [illegible]. Conſequentia ve[illegible] cum [illegible] viribus propriis at[illegible] quidquid eſt intra ſuum objectum ſpeci[illegible]: Ergo [illegible] veritates ſupernaturales [illegible] det [illegible] objectum ſpecificativum [illegible] ctus [illegible] naturali [illegible].

Re[illegible] Antecedens [illegible] ſuum ſpecificativum, pro [illegible] nego Ante[illegible] Antecedens [illegible] Ad [illegible] A[illegible]: Quæ [illegible] propriis attingere quidquid eſt [illegible] ſpecificativum pr[illegible] op[illegible] tionatum, [illegible].

8 [illegible] atur ſolutio [illegible] exempl[illegible] lux So[illegible] ut in [illegible] objectum [illegible] ficativum [illegible] corp[illegible] atum; [illegible] am ejus ſp[illegible] non eſt [illegible] tionatum [illegible] corporei [illegible] pecialt & [illegible] quamvis ve[illegible] intu[illegible] tra[illegible] naturali & ſupe[illegible] & [illegible] entur int a [illegible] naturale (q[illegible] intellig[illegible] ve[illegible], & per ſpecies a ſen[illegible]) [illegible] naturæ ab ea [illegible] proportionet, me[illegible] elevante [illegible], & collocante [illegible] ſupernaturali.

88 [illegible] ſolutionem [illegible] titur. Si ad [illegible] atur auxilium ſupernatu[illegible] ex parte intel[illegible] intellectu, præter [illegible] actuale [illegible] ut habitus ſupe[illegible] adeoenter ad [illegible] neodus aliquis habitus ſup[illegible] natur[illegible] in voluntate, quo [illegible] per manen[illegible] tur ad imperandum actum fidei [illegible] hoc videtur abſolute [illegible] & [illegible] Ma[illegible] ut vera, [illegible] ratio de habitu, ac [illegible], & de [illegible] tate ac de intellectu, M[illegible] ſuadet [illegible] Talis habitus ſupernatu[illegible] ptus, nec erit virtus theo[illegible] ſine [illegible] charitas) nec moralis, quia [illegible] amittuntur per peccatu[illegible] emanant [illegible] in pecca[illegible] um [illegible]

9 [illegible] elam M[illegible]

[illegible] ſura & [illegible]

R[illegible] data ſeq[illegible] cujus proba[illegible] cen[illegible] um & volun[illegible] ptum, [illegible] m mora[illegible] theol[illegible] tituere ad [illegible] dem, ut v[illegible] & ſpoſitio ad [illegible]. Utraque ſoluti[illegible] proba[illegible] quæ verò [illegible] proba[illegible], & [illegible] ctrinæ D. Tho[illegible] B cooſ[illegible] mos T[illegible] quem h[illegible] [illegible]

O[illegible] itur inſuper contra eand[illegible] nem: Poteſt aliquis velle cr[illegible] gloriam. Sed talis volitio [illegible] x[illegible] ſpeciali, cùm ſit peccatum [illegible] ad actum peccati [illegible] ceſſarium ſpeciale [illegible] ſive int[illegible] credendi. Mi[illegible] M[illegible] nimiu[illegible] 2.2. qu. 4[illegible] ar[illegible] 3 ad [illegible] ubi [illegible] actum fid[illegible] non poſ[illegible] ex [illegible] m ad appetitum re[illegible] defic[illegible] ſacerdotalis ex [illegible] pria ratio[illegible] ad ver[illegible] conſecrand[illegible] non [illegible]; ita fides ordinare eſſenti[illegible] C ter ad Deum [illegible] veri, non autem in ratione bo[illegible] finis.

Re[illegible] a Majori, diſtinguo [illegible] Mi[illegible] ſe ex auxilio ſpeciali [illegible] concedo M[illegible] M[illegible] no[illegible] & C[illegible] tam. S[illegible] cùm Sace[illegible] vanam gloriam, vel p[illegible] cratiua & productiva cor[illegible] Chriſti [illegible] ſpeciebus eſt à Deo, ſpeciali auxilio con[illegible] rejur autem eſt intentio [illegible] gi, non eſt à Deo, ſed à prava vo[illegible] ter dum quis vult el[illegible] ere actum fidei ob vanam gloriam: quamvis talis volitio in [illegible] mali mora[illegible] D lis [illegible] voluntatem [illegible] ſi tamen c[illegible] ſideretur in eſſe phyſico, pro[illegible] ab auxilio ſupernaturali, quia ſub hac ratione reſpic[illegible] ctum ſupernaturale, qua tale, ſcilicet aſſenſu[illegible] fidei terminatum ad divinas veritates, ſub ratione formali divinæ revelationis.

§ III

Corollarium notatu dignum.

EX [illegible] ctis [illegible] andum, Cajetanum & M[illegible] auxi[illegible] us requi[illegible] ad [illegible] non eſſe nece[illegible] quem m[illegible] ejus E [illegible] am & ent[illegible] c[illegible] tali [illegible] homo e[illegible] a[illegible] & ejoſdem ſpecie[illegible] ſtantiam.

[illegible] Aſſenſus [illegible] quo [illegible] & [illegible] tem ſup[illegible] [illegible]

excedit vires naturales. Antecedens probatur: Actus cujus primarium & formale ſpecificativum eſt ſupernaturale, quoad ſubſtantiam & entitatē ſupernaturalis eſt: Sed primarium & formale ſpecificativum aſſenſus fidei eſt ſupernaturale: Ergo talis aſſenſus eſt quoad ſubſtantiam & entitatem ſupernaturalis. Major patet: nam ſi primarium & formale ſpecificativum actûs fidei ſit ſupernaturale, ejus ſpecies & eſſentia ſupernaturalis erit: Ergo & ejus entitas & ſubſtantia; cùm nihil magis pertineat ad entitatem & ſubſtantiam cujuscunque rei, quàm ejus ſpecies & eſſentia. Minor verò ſuadetur: Aſſenſus fidei non terminatur ad veritates ſupernaturales quomodocumque, ſed terminatur ad eas ſub ratione formali divinæ revelationis; adeò ut quamvis ſint alia motiva quæ inducere poſſunt ad credēdum, illa tamen debeat intellectus transcendere & illis non inniti, ſed ſoli authoritati Dei revelantis: At divina revelatio eſt quid ſupernaturale: Ergo primarium & formale ſpecificativum aſſenſus fidei, eſt ſupernaturale.

Dices: Actus fidei, cùm ſit vitalis, dicit ordi-
95 nem ad potentiam vitalem à qua elicitur, nempe ad intellectum, & ab eo ſpecificatur: Sed intellectus eſt potentia naturalis: Ergo actus fidei, quoad ſpeciem, ſubindeq; quoad entitatem & ſubſtantiam, naturalis eſt, & ſolùm ſupernaturalis quantùm ad modum quemdam accidentalem, & quatenus per modum diſpoſitionis ad formā & finem ſupernaturalem ordinatur. Unde Concilium Arauſicanum can. 6 & Tridentinum ſeſſ. 6. can. 3 non definiunt abſolutè neceſſarium eſſe auxilium gratiæ ad credendum, ſed Arauſicanum addit, *ſicut oportet*; & Tridentinum; *ſicut oportet, ut juſtificationis gratia conferatur.*

Reſpondeo actum fidei, ut vitalem, dicere or-
96 dinem ad potentiam vitalem, non nudè ſumptam, ſed ut elevatam per habitum fidei, vel auxilium ſpeciale, quæ ſunt ratio proxima agendi, intellectus verò eſt principium duntaxat radicale & remotum: unde cùm habitus fidei, & auxilium ſpeciale, ſint ſupernaturalia quantùm ad ſubſtantiam, actus fidei ab illis immediatè procedens eſt quoque ſupernaturalis quantùm ad ſubſtantiam, & non ſolùm quantùm ad modum. Ad illud verò quod ex Arauſicano & Tridentino ſubditur, dicendum eſt, illa Concilia verba prædicta in ſuis definitionibus appoſuiſſe, quia ſolùm definire contra Pelagianos voluerunt, neceſſariam eſſe gratiam ad credendum ſicut oportet ad juſtificationem & ſalutem; & non curarunt quæſtionem illam Theologicam, de qua agimus, determinare, an ſcilicet aſſenſus fidei ſit ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, vel ſolùm quantùm ad modum, ſed id reliquere Theologis diſputandum.

97 Addunt aliqui, prædicta Concilia ita loqui, & addere verba illa, *ſicut oportet*, ut indicent, poſſe quidem hominem per ſolas naturæ vires aſſentiri veritatibus fidei ſibi exterius propoſitis, aſſenſu quodam opinativo, ita ut ratio, propter quam illis aſſentitur, non ſit divina revelatio, ſed motivum aliquod probabile, ut in hæreticis contingere cernimus; non tamen aſſenſu certo & infallibili, authoritati, & veracitati Dei revelantis innixo, qualis requiritur ad juſtificationem.

ARTICULUS III.

An homo in ſtatu naturæ lapſæ, poſſit ſine gratia aliquod bonum morale naturalis ordinis velle, & facere?

QUæſtio procedit de triplici gratia: nimirum 98
de gratia juſtificante, ad quam pertinet charitas, de gratia fidei, & de gratia actuali, ſeu auxiliante; juxta triplicem ſententiam, quæ in hujus dubii reſolutione circumfertur. Prima eſt Michaëlis Baii, exiſtimantis ad omne bonum morale requiri gratiam habitualem, & imperium charitatis; ſubindeque omnia opera quæ homo peccator elicit, eſſe peccata. Unde 34. ex propoſitionibus ejus à Pio V. & Gregorio XIII. proſcriptis, ſic habet *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.* Et 39. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.*

Secunda eſt Janſenii, aſſerentis ad omne opus 99
moraliter bonum, gratiam fidei eſſe neceſſariam ex quo infert, omnia opera infidelium eſſe peccata, & omnes eorum virtutes, vitia. Unde lib. 3. de ſtatu naturæ lapſæ cap. 14 ait: *Indubitatum eſſe in doctrina Chriſti & Eccleſiæ, nullum opus bonum, nequidem moraliter, ab humano arbitrio poſſe fieri, niſi per gratiam, non quamlibet, ſed fidei liberetur: ac proinde ante fidem non ſit ei liberum à peccato, a quo hic & nunc agere meditatur, abſtinere; ſed quocumque ſe verterit, quadam humanis viribus inſolubili peccandi neceſſitate teneatur.* Et capiti 17. ejuſdem libri hunc titulum præfigit: *Nuga, delirium, inſania, impietas contraria Chriſtianorum ſenſui, ſcripturis, & fidei, quod infidelium ſit ulla vera virtus, vel opera ſine peccato, juxta Auguſtinum & Concilium Arauſicanum.*

Tertia ſententia, licèt ad actus moraliter bo- 100
nos influxum charitatis aut fidei non requirat, docet tamen ad benè operandum moraliter neceſſariam eſſe gratiam quandam actualem & auxiliantem. Hanc olim tenuit Gregorius de Arimino in 2. diſt. 28. quem ſequitur Vaſquez hic diſp. 189. licèt iſte diverſo ducatur motivo: Gregorius enim neceſſitatem gratiæ auxiliatoris ad opus morale probat ex defectu potentiæ, unde illam exigere debet, ut det poſſe expeditum. Vaſquez autem non ex defectu potentiæ, ſed ratione indifferentiæ liberi arbitrii ad bonum vel ad malum, ejuſdem gratiæ neceſſitatem aſtruit; quare illam exigit, non ut det poſſe, ſed actu agere; eamque conſiſtere docet in quadam cogitatione honeſta & congrua, hoc eſt aptè temperata genio, complexioni, ſeu temperamento hominis, vel à Deo immiſſa in circunſtantiis illis & occaſionibus, in quibus prævidit ab æterno ſua ſcientia media liberum arbitrium, per eam excitatum, ipſi conſenſurum. Eandem ſententiam, ut probabiliorem, amplectitur illuſtriſſimus Dominus Abelly, Epiſcopus Ruthenenſis, in ſua medulla Theologica, Tract. de gratia, ſect. 6. concluſ. 2.

§. I.

Error Michaelis Baji proſcribitur.

Dico primò: Abſurdum eſt dicere, nullum o- 101
pus morale, ſeu honeſtum, fieri poſſe ſine gratia ſanctificante, ita ut quæcumq; fiunt à peccatoribus ante adeptam juſtificationem, ſint peccata.

101 Probatur primò ex Tridentino ſeſſ. 6. can. 7. ubi ſic habetur: *Si quis dixerit omnia opera, quæ ante juſtificationem fiunt, verè eſſe peccata, anathema ſit.* Et can. 8. damnatur ille qui dixerit metum gehennæ eſſe malum: Sed hic metus reperitur in peccatoribus, ante adeptam gratiam juſtificationis: Ergo ex Tridentino quæcumque fiunt à peccatoribus ante adeptam juſtificationem, non ſunt peccata.

102 Confirmatur: Scriptura Lucæ 11. hortatur peccatores ad eleemoſynam: *Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis:* Sed non hortaretur ad illam, ſi non poſſet à peccatore fieri, gratiâ ſanctificante privato, ſine admixtione peccati: Ergo &c. Item Daniel. 4 Nabuchodonozori dicitur; *Peccata tua eleemoſynis redime:* At conſtat operibus malis peccata redimi non poſſe: Ergo eleemoſyna, à peccatore facta ex intentione ſubveniendi alienæ miſeriæ, non eſt opus malum, ſed honeſtum, & moraliter bonum.

103 Probatur ſecundò ex SS. Patribus: Auguſtinus enim de ſpiritu & littera cap. 28. hæc ſcribit: *Sicut non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſine quibus vita hæc non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt aliqua bona opera, ſine quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur.* Et Chryſoſtomus homil. 67. ad populum: *Non poteſt (inquit) malus omnino malus eſſe, ſed evenit ut aliquid habeat boni; neque bonus eſſe omnino bonus, ſed nonnulla ſolet habere peccata.* Quibus verbis declarant, quod ſicut fragilitas humana, vi prorſus ineluctabili implicat ſæpe peccatis nonnullis venialibus quantumlibet juſtum; ita lumen vultûs Domini naturaliter inditum homini, atque inextinguibilis boni & æqui ratio, aſſiduè ſollicitans animum, extorquet frequenter à quovis peſſimo levia nonnulla & facilia opera naturalia, nullius permixtione mali aut intentionis nequam vitiata.

104 Probatur tertiò ratione: Virtutum opera, ut juſtitiæ, religionis, miſericordiæ, temperantiæ, &c. jure naturali & divino præcipiuntur hominibus etiam injuſtis, & mortalis peccati labe inquinatis: At illis non præciperentur, niſi ea poſſent exequi ſine admixtione peccati, & ita ut eſſent omni ex parte honeſta: Ergo, &c.

Dico ſecundò, falſum pariter eſſe ac erroneum, aſſerere nullum opus bonum fieri poſſe ſine charitate, hoc eſt, niſi in Deum propter ſe dilectum referatur; & ſine tali relatione, & charitatis imperio, actus cæterarum virtutum eſſe malos, & veri peccati contaminatione pollutos.

105 Probatur primò ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4 & can. 5. definiente attritionem (quam ibidem dicit eſſe dolorem de peccatis, non conceptum ex motivo charitatis, ſed ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu) eſſe verum Dei donum, & Spiritus ſancti impulſum, (qui certè non impellit ad malum, & ad verum peccatum) ac deniq; eſſe motum bonum, ut addit in fine capitis citati, & peccatorem ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam diſponere. Ergo ex Tridentino poteſt dari aliquis actus honeſtus, & moraliter bonus, ſine influxu & imperio charitatis.

106 Probatur ſecundò ex SS. Patribus: Auguſtinus enim lib. de patientia cap. 26. ſic ait: *Si quis non habens charitatem, & in aliquo ſchiſmate conſtitutus, ne Chriſtum neget, patitur tribulationes, anguſtias, famem, &c. nullo modo culpanda iſta ſunt, imo vero & hæc laudanda patientia.* Et Fulgentius ejus diſcipulus lib. de Incarn. cap. 26 hæc ſcribit: *Aliqua quidem bona, quæ ad ſocietatem humanam pertinent æquitatem, miſſi poſſunt* (peccatoribus) *ſed quia charitate Dei non fiunt, prodeſſe non poſſunt,* ad ſalutem videlicet & ad vitam æternam.

Probatur tertiò ratione: In hoc diſtinguitur bonitas moralis quæ in noſtris actibus reperitur à bonitate ſupernaturali & meritoria vitæ æternæ, quòd prima conſtituitur abſque habitudine ad finem ſupernaturalem, per ſolam conformitatem quam actus habet cum recta ratione & prudentia; ſecunda verò procedit ex influxu gratiæ & charitatis, referentis actus noſtros in finem ſupernaturalem: unde quamvis ſine charitate homo non poſſit elicere actus ſupernaturales, & meritorios vitæ æternæ, poteſt tamen ſine illa plures actus honeſtos & moraliter bonos exercere, v.g. colere parentes, obedire ſuperioribus, ſubvenire egenis: iſti enim actus ex fine proximo, ſeu objecto, habent honeſtatem & bonitatem moralem; unde ut ſint moraliter boni, non eſt neceſſe quòd illam à fine extrinſeco & imperio charitatis participent. 107

Confirmatur: Si ordinatio iſta ad cujusvis operis honeſtatem, & bonitatem moralem neceſſaria ſit, ſequitur quod quotieſcumque homo operatur liberè, ſeu cum deliberatione rationis, aſtringatur præcepto diligendi Deum ſuper omnia: Sed hoc abſurdum eſt, cùm enim hoc præceptum ſit poſitivum, non obligat pro ſemper, ſed pro tempore determinato: Ergo & illud. Probatur ſequela: Nam cùm juxta communiorem ſententiam non detur actus indifferens in individuo, quotieſcumq; homo liberè, ſeu cum deliberatione operatur, tenetur honeſtè & benè moraliter operari: Ergo ſi ordinatio & imperium charitatis ad cujusvis operis honeſtatem & bonitatem moralem requiratur, manifeſtum eſt præceptum charitatis obligare pro quocumque tempore, in quo homo liberè ſeu cum deliberatione operatur. 108

Confirmatur ampliùs: Si nullum opus eſt bonum, niſi quod fit ex motivo charitatis propter Deum ſummè dilectum, ſequitur nullam eſſe virtutem, præter unam charitatem, cui ſoli competit operari propter tale motivum: At hoc repugnat non ſolùm Scripturæ, quæ plures alias virtutes agnoſcit, & commendat pluribus locis, ſed etiam manifeſtæ rationi; nam virtus, ex receptiſſima definitione, eſt habitus cum ratione electivus, id eſt conformiter rectæ rationi eligens & agens; manifeſtum eſt autem, rectæ rationi conſentaneum eſſe, vivere temperatè, agere fortiter, ſubvenire indigentium neceſſitati, exhibere parentibus, ſuperioribus, benefactoribus, honorem, obedientiam, gratitudinem, aliaque his ſimilia præſtare, quæ etiam præciſâ relatione ad Deum ut ſummè dilectum honeſta ſunt, & ſecundùm rectam rationem appetibilia: Ergo, &c. 109

§ II.

Solvuntur objectiones.

CONtra primam concluſionem objiciuntur in primis quædam Scripturæ teſtimonia, quibus videntur reprobari omnia opera eorum, qui adhuc ſunt in ſtatu peccati, etiamſi illa ſint bona ex objecto, ut laudare Deum, vel illi offerre ſacrificium: Ergo ut actus aliquis ſit bonus & honeſtus, gratiâ ſanctificante informari debet. 110

Con-

[illegible] *[illegible] ſi [illegible] [illegible] audia, [illegible] plena [illegible].*

[illegible] bis [illegible] a- [illegible] [illegible] quod à [illegible] ſudere [illegible] præſtabant [illegible] po[illegible] [illegible] glo- [illegible] quidam juſtitiam in cu[illegible] exter- [illegible] uebant, cunter [illegible] [illegible] juxta [illegible] 29. *Populus hic labiis [illegible] cor autem eorum longè eſt à me.*

[illegible] un[illegible]: Omnes actus [illegible] in [illegible] exiſtentis, referuntur ex parte [illegible] mon & [illegible] actus en[illegible] [illegible] Antecedens probatur. E- xiſte[illegible], [illegible] quæ appetit, [illegible] privatum [illegible] [illegible] Tractatu de peccatis oſtendimus, [illegible] vel [illegible] privatum [illegible] [illegible] om- [illegible] actus [illegible] mortalis [illegible] [illegible] ad malum [illegible].

Reſpondeo negando Antecedens. [illegible] [illegible] nem, nego [illegible] Antecedens: etſi e- [illegible] actus peccatoris ſtant in bono pro- [illegible] tamen per omnes in tali bono ultimũ [illegible] em conſtituit: ſed per illos duntaxat, qui ſi- [illegible] privative, excludendo [illegible] licet gra- [illegible] & [illegible] atem, per quam fieri debet relatio [illegible] nem ſupernaturalem, & hujuſmodi ſunt ſo- [illegible] peccata mortalia: alii vero actus honeſti, aut [illegible] aliter peccatoſi, quos exiſtens in peccato [illegible] [illegible], [illegible] proprio ſtant duntaxat [illegible] quia non excludunt talem relationem [illegible] ab ea præſcindunt, ut loco citato ſuſè [illegible] unde ad hunc locum Lectorem re- [illegible], ne eadem ſæpiùs repetamus.

O[illegible] contra ſecundam concluſio- [illegible] us ho[illegible] evecti ad ordinem ſuperna- [illegible] alum ex defectu ordinatio- [illegible] turalem finem: At talem circum- ſt[illegible] neque [illegible] ere ſine charitate: Ergo nec [illegible] moraliter bonum elicere. M[illegible] patet: Major probatur. Cum enim in ho- [illegible] natura [illegible] um rationali conjuncta [illegible] liber [illegible] bonum con- [illegible] malus [illegible] ad bonum conforme [illegible] ut d[illegible] Thomas ſuprà qu. [illegible] non poſſe [illegible] viduo: A[illegible] [illegible] ordinem ſupernatura- [illegible] [illegible] vatione [illegible] ex defectu ordinatio- [illegible] red- [illegible] [illegible]

[illegible]

Denique contra eandem concluſionem [illegible] 116
ci poſſunt quædam Auguſtini teſtimonia, qui- bus apertè [illegible] cat, cæterarum virtutum actus eſſe vitioſos, niſi à charitate imperentur. Ait e- nim lib. de gratia & libero arbitrio cap. 15. *Præ- cepta charitatis tanta ac talia ſunt, ut quidquid ſe puta- verit homo bene facere, ſi fiat ſine charitate, nullo modo fiat bene.* Item in lib. de moribus Eccleſiæ. Epiſt. 106. & lib. 1. Retractationum ca. 15. [illegible] *omnia bona hominis in ſummum bonum referenda eſſe.* Et lib. [illegible] de [illegible] vit. cap. [illegible] *Virtutes (inquit) dum propter ſe appetuntur, ſuperba vitia ſunt.*

Ad primum dicendum, Auguſtinum loqui de 117
bonitate morali [illegible] quacomque, [illegible] ſuperna- turali, in qua fundatur condignum meritum vi- tæ æternæ: hæc enim bonitas gratiam & charita- tem in operante præſupponit.

Ad ſecundum reſpondeo, vel Auguſtinum ſolùm velle opera [illegible] charitatem Deum [illegible] debere, ut ſint condignè me[illegible] æter- næ gloriæ: vel [illegible] ad eorum bonitatem moralem ipſorum relationem in Deum exigit [illegible] qui de re- latione in Deum, in quolibet opere honeſto & moraliter bono imbibita: cùm enim quilibet a- ctus honeſtus ſit participatio quædam rectitu- dinis moralis voluntatis divinæ, & obſequium ei gratum & honorificum, intrinſecè ac per ſe in Deum, ut luminis rationis, ac totius boni hone- ſti authorem, refertur.

Ad tertium dicatur, Auguſtinum ibi diſputa- re contra Stoicos, qui ultimum finem hominis, ac ſummum bonum, in virtute collocabant; un- de ſolùm intendit, affectum quo virtus tanquam ultimus finis appetitur, non eſſe actum virtutis, ſed ſuperbiæ.

§. III.

Ianſenij doctrina refellitur, & omnia infidelium opera non eſſe peccata demonſtratur.

Dico ſecundo: Falſum eſt dicere, gratiam fi- dei, [illegible] ſidem ſupernaturalem, ita ne[illegible] eſſe etiam eſſe ad bene operandum, ut ſine illa nihil boni fiat, omniaq; infidelium opera ſint peccata.

Probatur primò ex Scriptura, quæ hortatur 118
ſæpiùs peccatores, etiam infideles, ad jejunium, orationem, eleemoſynam [illegible] bona opera: Ergo ſuppo[illegible] poſſe ab illis bene fieri, [illegible] eque [illegible] [illegible] hortatus ad malè operandum. Unde [illegible] 4. Propheta [illegible] quitur Regi Nabu- chodonoſor: *[illegible] meum placeat tibi, & pecca- ta tua eleemoſynis redime* [illegible] [illegible] [illegible] Rex [illegible] [illegible] lis, non er[illegible] [illegible] [illegible] apt[illegible] et [illegible] or- di[illegible] & [illegible] us [illegible] m, [illegible] [illegible] am

[illegible] aliq[illegible] [illegible] m opera ſu[illegible] Deo [illegible]

 le

le eſt beneficium præſtitum [illegible] bſte A
[illegible] ſcribus Ægyptiis, quod Deus [illegible] tatu eſt æ-
dificando eis domos, ut [illegible] dis & gra-
tia præmiata. Rahab exploratoribus [illegible] ſa-
lutem, quam [illegible] olue, juxta [illegible] em, [illegible] be-
neficio compenſavit [illegible] ue 2. & 6. I-
tem Ezechi [illegible] 29. N [illegible] dicitur [illegible]
operis mercedem a Deo [illegible] Et Auguſti-
nus lib. 5. de civ. Dei cap. [illegible] Deum dediſ-
ſe Romanis [illegible] amplum, ut
eorum [illegible] in hac [illegible] ratione [illegible] ali-
quam haberent. Ex quibus [illegible] po[illegible]u-
mus hoc argumentum [illegible] a
peccata remuneratur, [illegible]
infidelium remuneratus eſt: [illegible] B
in[illegible] non ſunt peccata. [illegible]
in[illegible] ymas in cap. [illegible]
ubi [illegible] natur: *Ex eo quod Nabu[illegible] mer-cedem accepit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos si quid operis [illegible] fecerint, non abſque mercede, Dei judi-cio pr[illegible].*

140 Probatur ſecundò ex Auguſtino de ſpiritu & litt. cap. [illegible] ubi ait, *eſſe quadam facta iuſti[illegible], a gratia [illegible] alienorum, quæ [illegible] litta regu-lam [illegible] vituperare non [illegible]* [illegible] [illegible] C [illegible] *Dei [illegible]* [illegible] *aliqua [illegible]* [illegible] *naturæ [illegible]* [illegible] *Sicut non impediunt a vita æterna [illegible] peccata ve-nialia, ſine quibus hæc vita non ducitur, ſic ad ſalutem æ-ternam nihil pro[illegible] aliqua bona opera, ſine qui-bus [illegible] vita [illegible] invenitur.*

141 Confirmatur [illegible] idem S. Doct. in Epiſt. 99. ad Evo[illegible], d[illegible] quibusdam E[illegible] loquens ait, [illegible] *excepto Dei cultu in quo erraverunt, colentes vana [illegible] colenda fuerant [illegible] creatura D potius [illegible] creatori, [illegible] in cætera moribus, par-ſimon[illegible] continentia, caſtitate, ſobrietate, mortis propa-tria [illegible] contemptu, ſervata que fide [illegible] non ſolum civibus verum [illegible] imitandi proponuntur.* Et Epiſt. 130 laudat [illegible] Polemonis Ethnici adole[illegible] [illegible] donum Dei. Item li-bro [illegible] cap 24. [illegible] ſubita mutatio-ne R[illegible] A[illegible] [illegible] Judæorum, infert, [illegible] & [illegible] *Non lege atque [illegible] interna atque occulta, [illegible] corda [illegible] revelationes, ſed etiam bona [illegible]* Auguſtinus omnia [illegible]

[illegible] E [illegible] 4. de ſtatu naturæ [illegible] quæ ex S[illegible] to-[illegible] Auguſtin[illegible] [illegible] ar in [illegible]

[illegible]

[illegible] ta

A [illegible] em op[illegible] operantem actum b[illegible]
inte[illegible] n [illegible] e.
hoc [illegible] Auguſtinus [illegible]
[illegible] na, no[illegible]
quod [illegible] me[illegible] e & [illegible]
qua [illegible] obſtat q[illegible] de [illegible]
[illegible] *Quamquam [illegible] q[illegible] ſine [illegible] vix inveniuntur quæ juſtitia debitam laudem m[illegible]tur*, nam [illegible] vix [illegible]
quam in inh[illegible] libus reperiri, ſed tantum e[illegible]
& difficile in ipſis invenit[illegible] quia [illegible]
mum ex aliqu[illegible] pravo modo, præſertim e[illegible]
na gloria, ope[illegible] ur, ut in[illegible] dicemus.

Secundò, item S. Doct. [illegible] Epiſt. 9 [illegible] 142
B [illegible] dari [illegible] infidelibus al[illegible] opera ade[illegible] bo[illegible]
ut [illegible] pr[illegible] onantur [illegible] nda. At[illegible] rab[illegible]
n[illegible] ex [illegible] bjecto, & mala ex fine operantis
cum ſint vera pe[illegible]ta, non debent propter ul
imitanda, ſed potius ut deteſtanda. Ergo idem
quod prius.

Tertiò, Idem Auguſtinus [illegible] em ad[illegible], q[illegible]
et [illegible] alia opera infidelibus [illegible] ordine
ad vitam æternam, ta[illegible] lectant, ut eos [illegible]
quibus fuerunt vellemus ab [illegible] liberari, niſi
aliter ſe haberet ſenſus huma[illegible]
Creaturis. At hoc de operibus quæ ſunt [illegible]
ex objecto, & mala ex fine operantis, tect[illegible]
non poſſet, aliquin poſſet quis legitime optare
C beatitudinem danti eleemoſynam fœminæ
egenti, ex intentione eam [illegible] ducendi ad pecca-
tum, aut fac[illegible] quædam [illegible] opera ea ſe bona
& honeſta, ex pravo fine. Ergo &c.

Quartò, idem Doctor [illegible] Epiſt. 13[illegible] 146
tatâ [illegible] continentiam Polemonis [illegible] ſt, affectum
efficacem continendi, in q[illegible] & præ[illegible] pue
virtus [illegible] ſiſtit, fuiſſe donum Dei. At ſi e[illegible]
ſtimaſſet affectum illum fuiſſe vitioſum [illegible] & vere
peccati ſorde co[illegible] taminatum, non debuiſſet il-
lum appellare donum Dei, abſurdum enim &
impium eſt dicere peccatum eſſe donum Dei:
Ergo, &c.

Quintò, Auguſtinus, ut ſuprà vidimus, ex [illegible]
bita mutatione Regis Aſſueri ab [illegible] dignatione ad
lenitatem, inf[illegible] Deum operari in cordibus ho-
D minum, non ſolum veras revelationes, ſed etiam
bonas [illegible] untates: At hoc non recte inferret, ſi e-
ſtimaret aff[illegible]ctum illum Aſſueri, Judæis favo-
rabilem fuiſſe malum & vit[illegible] um ea fine, cùm
Deus author peccati eſſe non poſſit, ne [illegible] illud in
cordibus hominum operari. Ergo idem quod
prius.

Sextò, Scriptura, Auguſtinus & Hieron[illegible], 148
locis ſupra cel[illegible]tis, teſtantur, [illegible] qua in[illegible] [illegible]
pera fuiſſe a Deo remunerat[illegible] At [illegible] fuiſſent
mala ex intent[illegible] & a[illegible] [illegible] oper[illegible]tis,
aut ea defectu relat[illegible] in D[illegible], non [illegible]ent
remunerat[illegible] Deo, [illegible] opera[illegible]
dem, ſed pœnam mereantur [illegible] Scriptura &
E [illegible] Pat[illegible] tati, [illegible] bona, non
[illegible]

Denique Auguſtinus [illegible]
[illegible] *Sicut non impediunt a[illegible] juſtum quadam peccata venialia [illegible] ſine qui[illegible] non ducitur [illegible] ad ſalutem æternam [illegible] a[illegible] ſine qu[illegible] [illegible] tur.* [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] F[illegible] de- [illegible] Augustinus [illegible] Jansenius [illegible] *contractum* app[illegible] S. [illegible] a late & expr[illegible] ina- [illegible] ntiæ ut [illegible] jus me[illegible] tra- [illegible] enim super [illegible] 4. E[illegible] Roman. [illegible] *Cum aliquis infidelis ex dict[illegible] rationis ali- [illegible] num facit, non referendo ad malum finem, non [illegible] tamen opus ejus est meritorium, quia non est [illegible] formatum.* Et super caput I. Epistulæ ad [illegible] lect. 4. exponens hæc verba Apostoli. [illegible] *autem & infidelibus nihil est mundum,* [illegible] *Quando peccator facit aliquod bonum, secun- [illegible] est peccator & infidelis, totum est peccatum ex [illegible] si quid facit ex principio alicujus boni quod [illegible] ut fides informis, vel natura, non est immundum.* I[illegible] 2[illegible] quæst. [illegible] art. 4. quærit, *utrum omnis a- ctio infidelis sit peccatum* & respondet negativè [illegible] quit in [illegible] *per infidelitatem non cor- rumpitur totaliter in infidelibus ratio naturalis, quin [illegible] in ipsis aliqua veri cognitio, per quam facere [illegible] aliquod opus de genere bonorum.* Quam ra- [illegible] m supra insinuavit Augustinus, cum di- [illegible] d in anima hominis non est adeò detrita [illegible] Dei terrenorum affectuum labe, ut nul- [illegible] ea veluti extrema lineamenta remanse- [illegible]

[illegible] uartò suadetur conclusio, & simul præci- [illegible] Jansenii fundamentum convellitur. Po- [illegible] fidelis liberè aliquem actum elicere, qui [illegible] in objectum honestum, cui nulla prava [illegible] atur circumstantia, nec ulla ex debitis de- [illegible] iste actus est moraliter bonus: Ergo &c. [illegible] onstat [illegible] nihil enim ampliùs requiritur [illegible] pus moraliter bonum. Major verò proba- [illegible] quantùm ad singulas partes. Et primò quòd [illegible] infidelis liberè elicere actum ex objecto [illegible] stum, patet: quia potest liberè eleemosy- [illegible] indigenti largiri, debitum solvere credito- [illegible] orare parentes &c. quilibet autem ex il- [illegible] us habet, ut constat, objectum ex se ho- [illegible] secundo quod possit, eliciendo aliquem [illegible] actibus, nullam pravam circumstantiam [illegible] e, sic ostenditur. Si quæ esset mala [illegible] stantia, sine qua non posset infidelis eli- [illegible] prædictos actus, vel esset ipsa infidelitas [illegible] qua operatur, vel vana gloria, aut alius finis [illegible] s, in ordine ad quem tales actus eliceret [illegible] potest [illegible] dare eleemosynam indigen- [illegible] juxta quod circumstantia in [illegible] atis [illegible] et talem actum, potest etiam illum elice- [illegible] fid[illegible] ali er, sed ut agens per [illegible], & ut habens l[illegible] erum arbitrium, ita ut [illegible] de[illegible] itatis [illegible] um tantia materialiter so- [illegible] eat, [illegible] deque nihil ma[illegible] fluat [illegible] T[illegible] u timo [illegible] *dem pote[illegible] peccatum [illegible] in a[illegible] quem [illegible] vel [illegible] etiam [illegible] aliter peccando, ita etiam infi- [illegible] aliquem [illegible] nam facere, in [illegible] finem [illegible].* [illegible] test [illegible] ra- [illegible] ctum propter [illegible] elem [illegible] næ [illegible] nam g[illegible] aut [illegible] m, a[illegible] nis [illegible] alt[illegible] un- [illegible] da[illegible] ve [illegible] perandam, m[illegible]

[illegible] *ne alia mala circum[illegible]* [illegible] o &c.

[illegible] quod p[illegible] m [illegible] ulla [illegible] n- tiis, [illegible] onstratur. [illegible] eju- modi [illegible] re ab in[illegible] del[illegible] de- bita circumstantia, ut con[illegible], ma- xi[illegible], ut existimat, ordinatio [illegible] actu[illegible] Deum tanquam ad ultimum finem. Atqui [illegible] hæc circumstantia non deesse [illegible] actu[illegible] ten- ter ipsum [illegible] facere: Ergo potest n[illegible] de- bita circumstantia. Probatur Minor. Ad [illegible] nim non requiritur quòd ab operante inte[illegible] nda- tur [illegible] alis relatio, [illegible] sufficit quòd ipse [illegible] ctus ex natura sua, sive o[illegible] cto [illegible] or[illegible] netur in Deum, tanquam bonum [illegible] articulare in bonum univer- sale, & quòd ille qui [illegible] um actum elicit, non im- pediat [illegible] alem ord[illegible] na[illegible] nem, ipsum ad pravum aliquem finem ordinan[illegible]o, vel alia mal[illegible] circum- stantia vitiando, eò enim i[illegible]o quòd n[illegible] e- dicitur relati[illegible], quàm actus ex natura sua impor- tat a[illegible] Deum tanquam ultimum finem refertur ad eum, saltem interpretativè, & bonitatem ex tali relatione acquirit: constat autem ex jam di- ctis, quòd infidelis potest i[illegible]a se gerere, eliciendo ejusmodi actum, quod ipsius relationem ad Deum non impediat, per appositionem pravi finis, aut alterius malæ circumstantiæ. Ergo &c.

133 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio hoc exemplo. Sicut lapis ex natura sua tendit in centrum, ut in terminum & finem sui motus, nisi violenter sursum impellatur ab agente extrinse- co, ita quodlibet opus ex objecto & ex natura sua bonum & honestum, tendit in Deum, ut lu- minis rationis, [illegible] totius boni honesti authorem, nisi violenter ab homine in finem malum refe- ratur. Unde qui elicit actum honestum & bo- num ex objecto, nullam apponendo malam cir- cumstantiam, censetur (interpretativè saltem) operari propter Deum, quod [illegible]d bonitatem mo- ralem actuum humanorum sufficit. Si verò ali- qua mala circumstantia tali actui apponatur, non retinet bonitatem moralem quam habet ex objecto, quia per hujusmodi circumstan[illegible]m impeditur effectus talis tendentiæ, qui est ipsius unio moralis cum Deo, & consequenter parti- cipatio bonitatis ipsius: sicut per detentionem violentam gravis in loco sur[illegible]m, impedi[illegible] effe- ctus inclinationis, quam habet ad centrum, nem- pe unio physica ipsius cum centro, sive cum lo- co deorsùm.

134 Potest etiam probari conclusio ex absurdo & inconvenienti, quod sequitur ex d[illegible]na Jansenii. Si enim omnium infidelium opera sint peccata, [illegible]quitur quod quando infidelis [illegible] ga- tur ad observantiam ali[illegible] præcepti [illegible]uralis, tunc sive obse[illegible]et [illegible] observet [illegible] præce- ptum, peccet. [illegible] supp[illegible]namus enim quod [illegible] idel miser aliquis occurrat, cu[illegible] x[illegible] is na- turæ te[illegible] catur subvenir[illegible] [illegible] al[illegible] cu[illegible]rat, p[illegible] [illegible] a- t[illegible] ale, [illegible] te[illegible] & [illegible] n[illegible] [illegible] o n[illegible] i- g[illegible] ve [illegible] a- tu[illegible] subi[illegible] la[illegible] cat[illegible] [illegible] affirmari n[illegible]

[illegible] *ſermone.*

115 CONtra præcedentem [illegible] ſion [illegible] in pri[illegible] Jan[illegible]enius [illegible] Augu[illegible] qua[illegible] ſæpe repetit S. [illegible] ctor [illegible] & [illegible] lib. [illegible] ntra [illegible] lian. [illegible] ap 3. Prima e[illegible] : *Opera omnia infidelium ſunt peccata.* Unde tract. 89. in Joan. *Quis* (inquit) *eſt bonus operis ante fidem? cum dicat Apoſtolus, omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Et Epiſt. [illegible] ad Sixtu[illegible] [illegible] *pera bona fiunt ab homine, fides autem* [illegible] *in homine, ſine qua illa a nullo fiunt homine: omne enim quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Secunda [illegible] p[illegible] ſitio Au[illegible] [illegible] eſt: *Nullum opus ſine fide eſt bonum*, qu[illegible] [illegible] bat ex illo Apoſt[illegible] li ad Hebr. 11. *Sine fide imp*[illegible] *placere Deo.* Tertia eſt *Virtutes* [illegible] *bus* [illegible] *non fuerunt vera virtutes, ſed vitia:* [illegible] *æ* pr[illegible] po[illegible] [illegible] inter ſequ[illegible] tur ex præcede[illegible] [illegible] us: [illegible] [illegible] non [illegible] aliud, niſi pr[illegible] [illegible] hominem [illegible] [illegible] bitus [illegible] um recta ratione [illegible] [illegible] [illegible] um facere poſſ[illegible] nt, aut e[illegible] ge[illegible] [illegible] us bonum & honeſtum, ſeu rat[illegible] conſonum, ma[illegible] [illegible] [illegible] eos nullam etiam [illegible] [illegible] [illegible] Unde idem S. Doctor [illegible] co[illegible] [illegible] *eſſe veras virtutes,* [illegible] *eſt vera ſapien*[illegible] [illegible] *arnas* [illegible], [illegible] *ideo non eſſe inter Romanos & G*[illegible], *qui* [illegible] *veri* [illegible], *ſtudioſique* [illegible].

116 A[illegible] hoc argumen[illegible], qu[illegible] eſt præcipuum funda[illegible] [illegible] Ja[illegible], in [illegible] [illegible], [illegible] Auguſti[illegible] [illegible] & eadem di[illegible] ptatione contra [illegible] [illegible] [illegible] ſibi contradicere [illegible] [illegible] quæ ad [illegible] in favorem [illegible] [illegible] [illegible] expreſſa, & deſumantur ex [illegible], [illegible] [illegible] ſanctus Doctor ex profe[illegible] [illegible] [illegible] Pelagianos diſputabat, neceſſe eſt [illegible] loca quæ [illegible] [illegible] Janſenius, & tres illas Auguſtini pr[illegible] [illegible] tiones ſigillatim exponere, maxime cum prima & tertia inveniantur inter 72. propoſitiones Michaelis Bai[illegible] [illegible] V. & Gregorio XIII, proſcriptas. Hoc præ[illegible] iſto,

117 Ad primam propoſitionem dicendum, quod quando Auguſtinus aſſe[illegible] omnia opera infidelium eſſe peccata, vel ſumit nomen peccati in ampla quadam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gnificat opus [illegible] [illegible] [illegible] vitæ æternæ: vel ſi loquitur de pec[illegible] [illegible] & in rigore ſumpto, ſeu de actu [illegible] [illegible] [illegible] regulis morum, ſolùm lo[illegible] [illegible] [illegible] fidelium, quæ procedunt ab [illegible] [illegible] [illegible] ut infideles [illegible], ſeu [illegible] [illegible] [illegible], eſſe peccata [illegible] [illegible] bona: ſie [illegible] [illegible] ſuorum ſer[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nam [illegible] ud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peratur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

118 A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] *Primus ſecutus rem bonam non ſunt bene* [illegible]

Be[illegible] [illegible] de a[illegible] [illegible] *tiam, ſed non* [illegible] *terreno, ut abundarent ſenſu ſuo.* [illegible] jambico 18.

Primum ſecutus rem bonam non ſunt bene

Magè nam movebat gloria [illegible] *quam amor* [illegible]

Hinc etiam Juſtinus M[illegible] [illegible] Ap[illegible] [illegible] natum, Creſcentem Philoſop[illegible] [illegible] [illegible] non Philoſophus, ſed *Philo*[illegible] & [illegible] *doxum* eſſe, id eſt gloriæ & popularis [illegible] amator.

Quod autem dicitur ad Romano. 14. *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt,* d[illegible] [illegible] exponi. Primo hoc p[illegible] [illegible] [illegible] quæ eſt virtus theu[illegible] [illegible] [illegible] conſcientiæ judicat[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loquitur [illegible] Ap[illegible] [illegible] de [illegible] conſcienti[illegible] erronea [illegible] [illegible] tum ve[illegible] jam [illegible] [illegible] [illegible] cum diſcernunt [illegible] [illegible] & [illegible] quem [illegible] [illegible] peccant, quia [illegible] de, id eſt ex di[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cere, eo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] tali fide, pec[illegible] [illegible] [illegible] verba Ap[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gica, ſæpe intelligit, [illegible] [illegible] [illegible] poteſt [illegible] quando dic[illegible] [illegible] *Omne quod non eſt ex* [illegible] *catum eſt,* [illegible] *non ex fide,* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negative, ſed etiam contr[illegible] [illegible] quod non eſt ex fide, [illegible] [illegible] [illegible] tum eſt. Ut [illegible] [illegible] S. Thomas ibidem lect. 3. in fine, ubi ait *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, ſic eſt intelligendum: Omne quod eſt contra fidem, vel contra conſcientiam peccatum* [illegible], *etſi ex genere ſuo bonum eſſe videatur, putà ſi paganus ad honorem ſuorum Deorum* [illegible] *tatem ſervet,* [illegible] *eleemoſynam det, hoc ipſo peccat.*

Ad ſecundam propo[illegible] [illegible] onem reſponde[illegible], [illegible] tentum Auguſtini [illegible] [illegible] [illegible] eſſe, q[illegible] quod nullum opus [illegible] [illegible] [illegible] antonomaſticè bonum, [illegible] [illegible] [illegible] ad æternam gloriam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible], quod ad eam [illegible] [illegible] [illegible] abſolute malum, niſi quo[illegible] [illegible] Ezech. 20. præcepta [illegible] [illegible] ut *non bona*; non quòd [illegible] [illegible] quia non erant perfecta, [illegible] [illegible] [illegible] fectionem legis eva[illegible] [illegible] [illegible] illud Apoſtoli ad He[illegible] *Nihil ad* [illegible] *duxit lex.*

Quod autem hæ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], pa[illegible] ex ipſo Au[illegible] [illegible] [illegible] cap. 3. ubi [illegible] *num hominum* [illegible] *bonum, ſine Dei* [illegible] *ſolum poteſt homo ad æternum* [illegible] *que perducit.* [illegible] tit Juliano dicere, bona [illegible] ri pe[illegible] es naturæ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] d[illegible] id Pauli [illegible] *ſibi* [illegible] *placere Deo.* [illegible]

At[illegible]

Apoſtolus, quam non poſſe quemquam ſine fide eſſe Deo gratum & juſtum, juſtitia & ſanctitate ſupernaturali, per quam Deo placuerunt Sancti, de quibus deinceps toto eodem capite loquitur; conſequenter ad id quod dixerat extremis verbis capitis præcedentis: *Juſtus autem meus ex fide vivit.*

141 Ad tertiam ſimiliter dicendum, quod quando Auguſtinus negat in infidelibus veras virtutes nomine *vera virtutis* intelligit virtutem perfectam, quæ hominem promoveat ad vitam æternam, ſive, ut ipſe loquitur loco citato, *qua liberandis & beatificandis hominibus deſerviat.* Unde ibidem dicit: *Si ad conſequendam veram beatitudinem, quam nobis fides per Chriſtum promiſit, nihil proſunt homini virtutes, non ſunt veræ virtutes.* Et D. Thomas ſuprà quæſt. 65. art. 2. *Solæ virtutes infuſa (inquit) ſunt perfectæ, & ſimpliciter dicenda virtutes, quia benè ordinant hominem ad finem ultimum ſimpliciter: aliæ vero virtutes, ſcilicet acquiſitæ, ſunt ſecundum quid virtutes, non autem ſimpliciter; ordinant enim hominem benè reſpectu finis ultimi in aliquo genere, non autem reſpectu finis ultimi ſimpliciter. Unde Rom. 14. ſuper illud, Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, dicit gloſſa Auguſtini: Ubi deeſt agnitio veritatis, falſa eſt virtus, etiam in bonis moribus.*

142 Advertendum eſt etiam, virtutes morales acquiſitas mediare inter vitia, & virtutes theologicas, & morales infuſas: unde quia medium comparatum ad extremum perfectius, cenſetur imperfectum, & èconta videtur perfectum, comparativè ad imperfectius (v. g. tepidum comparatum calido, videtur frigidum, & comparatum frigido, videtur calidum; fuſcum comparatum ad nigrum, album dicitur, nigrum verò ſi comparetur ad album) virtutes morales acquiſitæ, per ordinem & comparationem ad theologicas, & morales infuſas, imperfectæ dicuntur; èconta verò cenſentur perfectæ, ſi comparentur ad vitia quibus opponuntur. Igitur quia Auguſtinus conſiderat virtutes imperfectas Philoſophorum per ordinem ad virtutes perfectas Chriſtianorum, illaſq; cum iſtis comparat, ideò dicit eas non eſſe veras virtutes, ſed virtutum umbras & ſimilitudines; ſicut aurichalcum, quamvis ſit verum metallum, non tamen verum aurum, ſed ejus ſpecies & imago quædam dicitur.

143 Addo quod, cùm virtus non generetur niſi per frequentationem actuum bonorum, & veteres Philoſophi rariſſimè elicerent actus bonos & honeſtos, niſi prava aliqua circumſtantia, ſcilicet vanæ gloriæ viciatos, ut ſuprà ex Auguſtino vidimus, rariſſimè acquirebant veras virtutes morales, & quod ex eorum actibus frequenter repetitis generabatur, non erat virtus, ſed vitium. Unde egregiè Hieronymus Epiſt. 4. ad Ruſticum: *Philoſophi ſaculi vitium vitia, peccatumque peccata medicantur: nos amore virtutum vitia ſuperamus.*

144 Objicies ſecundò: Nullum poteſt dari bonum opus ſine intentione recta, juxta illud Ambroſii lib. 1. offic. cap. 3. *Affectus tuus nomen imponit operi tuo:* Sed in infidelibus non poteſt dari recta intentio, cùm fides, quæ eſt mentis oculus, dirigat intentionem: Ergo nec opus bonum. Qua ratione utitur Auguſtinus ſuper Pſal. 31. ubi ſic diſcurrit: *Nemo computet opera ſua bona ante fidem, ubi enim fides non erat, bonum opus non erat: bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit.*

145 Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem dicendum cum D. Thoma 2. 2. quæſt. 10 art. 4. ad 2 ubi prædictum Auguſtini teſtimonium exponit: *quod fides dirigit intentionem hominis reſpectu finis ultimi ſupernaturalis: ſed tamen etiam ratio naturalis poteſt dirigere intentionem reſpectu alicujus boni connaturalis homini.* Unde Theologi in Tractatu de virtutibus hoc inter virtutes morales acquiſitas, & Theologicas, ac morales infuſas, diſcrimen ſtatuunt, quod primæ per rationem, & prudentiam moralem; aliæ verò per fidem, & prudentiam infuſam regulantur.

146 Dices, Ad moralem bonitatem humanis actus neceſſe eſt ut ad Deum referatur: Sed fidelis, cùm careat cognitione veri Dei, non poteſt ad ipſum ſuos actus conferre; quemadmodum cæcus non poteſt dirigere ſagittam ad ſcopum, cùm illum non videat: Ergo infidelis nullum poteſt actum moraliter bonum elicere.

147 Reſpondeo diſtinguendo Majorem: per relationem extrinſecam, ſeu per actum diſtinctum, nego: per relationem intrinſecam, & in ipſa entitate actûs inhibitam, concedo. Omnis enim actus moraliter bonus, eo ipſo quod talis eſt, ſeipſo in Deum refertur, quia eſt participatio bonitatis ejus moralis, & conſonat rectæ rationi, & legi naturæ, quæ eſt quædam emanatio, expreſſio, & participatio legis æternæ, & rationis increatæ, ut antea expoſuimus.

§. V.

Gregorii & Vazquezii ſententia rejicitur.

Dico tertiò: Homo lapſus, ſine auxilio ſpeciali, & cum ſolo concurſu generali Dei, aliqua opera honeſta & moraliter bona naturalis ordinis poteſt efficere.

Probatur primò ex Scriptura, dicit enim Apoſtolus ad Roman. 2. *Gentes quæ legem non habent* (poſitivam ſcilicet, Moſaicam, aut Evangelicam) *naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt.* Licèt enim hic locus Apoſtoli intelligi poſſit de Gentilibus ad fidem converſis, & ly *naturaliter* explicari *de natura per gratiam reformata,* ut ibidem lect. 3. docet S. Thomas: tamen, ut idem S. Doctor ibidem fatetur, & plures ex SS. Patribus nondum converſis; per vires naturæ, ſeu per dictamen rationis, & legem naturalem, oſtendentem eis quid ſit agendum, aliqua per legem poſitivam injuncta facientibus. Unde egregiè Tertullianus de corona militis cap. 6. *Apoſtolus ad Romanos dicens naturâ facere nationes ea quæ legis ſunt, & legem naturalem ſuggerit, & naturam legalem.* Et Hieronymus in cap. 29. Ezech. *Perſpicuum tandem nos comparatione Gentilium, ſi illi lege faciant naturali, quæ nos etiam ſcriptâ negligimus de quo pleniſſimè ad Romanos, Apoſtolus diſputat.* Auguſtinus quoque, licèt aliam expoſitionem tradat & præferat, hanc tamen probabilem eſſe fatetur, lib. de ſpiritu & litt. cap. 27. & 28. Quare Pius V. Gregorius XIII. hanc Baii propoſitionem, quæ eſt 22. meritò proſcripſerunt: *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.*

Pro-

149 Probatur ſecundò ex Auguſtino de ſpiritu & A litt. cap. 27. & 28 docente infideles aliqua feciſſe bona opera, ut ſuprà retulimus: quod autem intelligat ea feciſſe ſine gratia ſuperaddita naturæ, patet tum ea ratione quam adducit; ait enim eos ita feciſſe, *Quia non uſque adeò in anima humana, imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta remanſerint*; & paulò inferius de iiſdem Gentilibus, naturaliter benè operantibus loquens, ſubdit: *Ipſi homines erant, & VIS ILLA NATURÆ inerat eis, quâ legitimum aliquid, anima rationalis & ſentit & facit, etſi non eſſet illa pietas quæ transfert in vitam æternam*: tum etiam quia in libro Hypognoſticon, qui totus ex ſententiis Auguſtini confectus eſt, cap. 4. B ſic dicitur: *Eſſe fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis; non per quod ſit idoneum quæ ad Deum pertinent* (id eſt quæ faciunt ad ſalutem, quæque gratiam ipſius Dei conciliant, vel ad illam diſponunt) *ſine Deo inchoare, aut certè peragere; ſed tantum in operibus vitæ præſentis, tam bonis quàm etiam malis, bonis dico,* QUÆ DE BONIS NATURÆ ORIUNTUR, &c.

150 Probatur tertiò ex D. Thoma, qui apertè favet noſtræ aſſertioni: nam hic art. 2. docet expreſsè hominem in ſtatu naturæ corruptæ poſſe, *per virtutem ſuæ naturæ*, aliquod bonum particulare agere. Quibus verbis excludit quodcumque auxilium ſpeciale, diſtinctum à concurſu C generali: non enim dicimus hominem poſſe per virtutem ſuæ naturæ id ad quod requiritur ſpeciale auxilium, utpote merè gratuitum, & naturæ nullo modo debitum.

151 Neque valet quod reſpondet Vazquez, nimirum S. Doctorem non loqui de bono morali, ſed naturali: quia (inquit) affert in exemplum opera quæ fiunt propter commoditatem naturæ, vel ad gubernationem externam, nempe ædificare domos, plantare vineas &c. Non valet, inquam, Tum quia D. Thomas loquitur de illis prout fiunt ex deliberatione: in ſententia verò illius (ut fatetur Vazquez) nullum datur opus deliberatè factum in individuo, quod neque ſit D moraliter bonum, neque malum, ſed indifferens. Tum etiam quia in illo loco comparat vires hominis lapſi in ordine ad bonum, cum viribus hominis adhuc innocentis, & integri; ſubindeque cum omnis comparatio debeat fieri reſpectu ejuſdem, de eodem bono loquitur, dicendo hominem lapſum poſſe aliquod bonum, & non totum, de quo loquitur, dum ait quod homo adhuc innocens, ſive in ſtatu naturæ integræ, poterat operari bonum ſuæ naturæ proportionatum; Sed dicendo de homine in ſtatu naturæ integræ, ipſum potuiſſe operari bonum proportionatum naturæ, loquitur de bono morali, ut ſatis ſeſe explicat, dicens per bonum E naturæ proportionatum ſe intelligere *bonum virtutis acquiſitæ*: Ergo etiam de bono morali loquitur, cum ait hominem lapſum poſſe aliquod bonum operari virtute ſuæ naturæ. Et certè ejus ratio, in eo conſiſtens, quod per peccatum natura non ſit totaliter extincta, id ſatis convincit, ut infra patebit. Addo quod quæſt. 24. de verit. art. 14 expreſſè docet, hominem poſſe ſine gratia dare eleemoſynam ex quadam naturali dilectione & bonitate: largitio autem eleemoſynæ eſt opus quoddam moraliter bonum.

152 Probatur quartò ex Tridentino ſeſſ. 6. can. 1. ubi ſic dicitur: *Si quis dixerit hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiunt, abſque divina per Ieſum Chriſtum gratia, poſſe juſtificari coram Deo, anathema ſit.* Nam his verbis videtur apertè ſupponere Concilium, per vires naturæ, abſque Jeſu Chriſti gratia, aliquos actus bonos effici poſſe. Idem etiam inſinuari videtur in aliis Conciliis, quæ ubi de gratiæ neceſſitate ad opera bona loquuntur, non abſolutè, ſed cum limitatione dicunt illam requiri, nimirum ut homo credat, ſperet, diligat, & pœniteat, *ſicut oportet ad ſalutem & juſtificationem*, ut conſtat ex Arauſicano can. 6. 7. & 27. & ex eodem Tridentino ſeſſ. 6. can. 3. Ergo ſentiunt hominem aliquos ex his actibus ſine gratia efficere poſſe, licèt non ſicuti ad ſalutem oportet.

Probatur quintò: In bulla Pii V. & Gregorii XIII. inter alias propoſitiones Michaelis Baii, iſtæ, quæ ſunt 27. 36. & 61 proſcriptæ ſunt: 153

Liberum hominis arbitrium ſine Gratia & Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet.

Cum Pelagio ſentit qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducat, agnoſcit.

Non niſi Pelagiano errore admitti poteſt uſus aliquis liberi arbitrii bonus, ſive non malus, & Chriſti Gratiæ injuriam facit, qui ita ſentit & docet.

At in iſtis propoſitionibus expreſsè continetur ſententia Gregorii & Vazquezii, docentium non poſſe liberum arbitrium ſine gratia opus aliquod virtutis, unde quaquè honeſtum, efficere: Ergo talis ſententia ab his Pontificibus damnata videtur. Unde Tannerus diſp. 6. de gratia qu. 3. dubio 3. fatetur ſe neſcire quâ ratione tutò, ac ſine periculo, ſententia iſta hodie poſſit defendi. Et Leſſius de auxil. cap. 10. num. 5. conſtanter affirmat ſententiam Ariminenſis, unà cum Michaële Baio, ab his Pontificibus eſſe damnatam.

Nec valet, ſi dicas, iſtius Doctoris propoſitiones damnari, non ratione doctrinæ quam abſolutè continent, ſed ratione cenſuræ, qua oppoſitam ſententiam notant. Nam prima ex illis propoſitionibus nullam cenſuram continet in ſententiam oppoſitam, & tamen à prædictis Pontificibus damnatur.

Probatur ſextò: Quælibet creatura per facultatem ſuæ naturæ poteſt, cum auxilio generali, aliquem actum ſibi proportionatum exercere, v. g. ignis poteſt calefacere, Sol illuminare, &c. ut docet D. Thomas hîc art. 1. Ergo & homo per facultatem ſuæ naturæ, cum concurſu generali Dei, aliquem actum honeſtum & rationi conſonum poteſt elicere. Conſequentia probatur: Tum quia aliàs *natura humana aliis imperfectior eſſet, quæ ſibi non ſufficeret in naturalibus operationibus*, ut ait S. Thomas in 2. diſt. 28. quæſt. 1. art. 5. Tum etiam quia facere aliquem actum honeſtum & rationi conſonum, non minùs eſt conſentaneum naturæ rationali, prout diſtinguitur à ſenſitiva, inclinata ad bonum ſenſibile, quàm ſit conſentaneum igni calefacere, & Soli illuminare; unde peccatum dicitur eſſe contra naturam hominis, ſeu contra inclinationem naturæ rationalis. 154

Dices, hoc argumentum probare quidem de homine in ſtatu naturæ integræ, vel puræ, conſiderato, non verò de homine lapſo, & per peccatum originale vulnerato. 155

Sed contra primò: Homo in ſtatu naturæ lapſæ habet eaſdem vires morales in ordine ad proſecutionem boni, quas habuiſſet in ſtatu naturæ puræ,

puræ, ut in Tractatu de ſtatibus naturæ humanæ oſtendimus: Ergo ſi in natura pura poteſt elicere opus bonum moraliter, ſine ſpeciali auxilio id etiam poterit in ſtatu naturæ lapſæ.

Contra ſecundo: Homo in ſtatu naturæ integræ, ſeu juſtitiæ originalis, poterat, quantùm ad ſufficientiam operativæ virtutis, operari per ſua naturalia omne bonum morale ſuæ naturæ proportionatum, ut docet D. Thomas hîc art. 2. At natura humana per peccatum totaliter corrupta non eſt; nec liberum ejus arbitrium extinctum, ſed duntaxat infirmatum & attenuatum, ut aſſerit Tridentinum ſeſſ. 6. can. 5. Ergo quoad ſufficientiam virtutis operativæ, homo lapſus poteſt per ſua naturalia aliquem actum honeſtum & moraliter bonum elicere. Conſequentia probatur: nam, ut ibidem ait S. Doctor, etſi homo infirmus non poſſit perfectè moveri motu hominis ſani niſi ſanetur auxilio medicinæ, tamen poteſt per ſeipſum aliquem motum imperfectum habere: Ergo ſi per culpam originalem liberum hominis arbitrium non ſit extinctum, ſed duntaxat debilitatum & infirmatum, poterit propriis viribus aliquod opus morale ordinis naturalis efficere, etſi non omne, quod eſt proprium liberi arbitrij ſani.

156 Confirmatur ex Auguſtino Epiſt. 107. ad Vitalem dicente: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum, primi peccati granditate perdidimus.* Nam ex illis verbis hoc argumentum poteſt confici. Suppoſita etiam originali culpâ poteſt homo per gratiam Deum ſuper omnia diligere, & tamen quia id non poteſt per naturæ vigorem, aſſerit Auguſtinus nos perdidiſſe liberum arbitrium ad diligendum Deum: Ergo ſi homo lapſus nullum opus bonum ordinis naturalis, viribus propriis poteſt efficere, etſi poſſit per gratiam, liberum ejus arbitrium non tantùm infirmum ſed extinctum & amiſſum erit per culpam originalem, & non ſolùm corrupta, ſed totaliter deſtructa natura: quod a fide Catholica penitùs alienum eſt.

157 Septimo probatur concluſio: Si requiratur ſpecialis motio in voluntate ad omnem actum honeſtum & moraliter bonum, vel id oritur ex cauſalitate cauſæ primæ, vel ex indifferentia voluntatis, vel ex eo quod actus ſit bonus, vel ex eo quod voluntas non habeat vires ſufficientes ad illum, vel denique ex eo quod ſine gratia deficeret ipſi operi ordinatio in ultimum finem; Sed ex nullo ex his capitibus oriri poteſt indigentia auxilij ſpecialis ad omnem actum honeſtum & moraliter bonum: Ergo &c. Major patet à ſufficienti enumeratione. Minor probatur quantùm ad ſingulas partes. In primis enim ex cauſalitate primi agentis tantùm deducitur ſeu infertur auxilium generale. Deinde homo in natura integra erat liber, & conſequenter indifferens & indeterminatus ad bonum & malum, & tamen ad eligendum bonum honeſtum & rationi conſonum non indigebat ſpeciali auxilio, ſed duntaxat generali concurſu: Ergo exigentia ſpecialis auxilij non oritur ex ſola indifferentia voluntatis. Item bonitas moralis non reddit actum improportionatum voluntati, cùm ejus objectum proportionatum ſit bonum morale, ſeu rationi conſonum: Ergo neque ex hoc capite requiritur ſpeciale auxilium. Præterea liberum arbitrium in homine lapſo non eſt extinctum, ſed duntaxat infirmum, ut ſupra ex Tridentino dicebamus. Ergo ſicut in infirmo manent aliquæ vires ad modum aliquem imperfectum habendum, ita & in voluntate hominis lapſi manent vires ſufficientes ad opus aliquod facile, honeſtum & moraliter bonum, efficiendum, v.g. ad colendos parentes, ſubveniendum egenis, &c. Denique opus honeſtum, dummodo non referatur in finem malum, ex ſe tendit in Deum, totius honeſtatis & bonitatis moralis authorem ut §. præcedenti declaravimus: Ergo non exigitur ſpecialis gratia ad opus bonum moraliter ex eo quod abſque illa ipſi deficiat ordinatio in ultimum finem.

Probatur ultimò concluſio ſpecialiter contra Vazquem. Ille enim abutitur nomine gratiæ, & (ut loquitur Suarez) *gratiam palliatam* admittit, dum cogitationem congruam, plerumque ex cauſis naturalibus ortam, gratiam ſpecialem appellat: nam cogitatio congrua de aliquo actu honeſto, duo ſolum dicit, nempe quòd ſit cogitatio boni honeſti, & quòd ſit congrua, ſeu efficax: Sed ex neutro capite habet quod ſit gratia ſpecialis: Ergo &c. Major patet: Minor probatur quoad utramque partem. Et in primis quòd talis cogitatio, ex eo præcisè quod ſit de actu & objecto honeſto, non poſſit dici ſpecialis gratia, videtur manifeſtum: quia non eſt tam corrupta & vitiata natura, ut non poſſit homo ex viribus naturalibus, & propriâ induſtriâ, excitare ſibi bonam aliquam cogitationem de aliquo actu honeſto, verbi gratiâ de cultu parentum, aut de obſervantia amicorum. Etenim ſicut ex phantaſmatibus poteſt abſtrahere ſpecies mali, ita & ſpecies boni moralis & honeſti; cum per phantaſmata non ſolum proponantur delectabilia guſtûs & tactûs, ſed etiã honor verbi gratiâ, erga parentes, & obſervantia erga amicos, & quamvis hoc non ſit à caſu, non tamen ſemper eſt ex gratia & providentia Dei ſpeciali, ſed aliquando ex providentia ejus generali, ſicut ex eadem eſt ut ignis comburat quod juxta ſe poſitum: ex hac enim providentia generali eſt, ut homo naſcatur ex parentibus, & ab illis educetur, & convivat inter homines ejuſdem naturæ, ex quibus non poſſunt non oriri plures cogitationes inducentes ad cultum parentum, & obſervantiã amicorum. Quòd verò cogitatio illa de bono honeſto, conſiderata ut congrua, ſive efficax, gratia ſpecialis dici non poſſit, facilè ſuadetur: Tum quia ſicut cogitatio ſufficiens de actu & objecto honeſto, non eſt gratia ſpecialis, ut fatetur Vazquez, ita nec cogitatio congrua ſive efficax; cum enim auxilium ſufficiens & efficax ſint intra eundem ordinem, ſi cogitatio ſufficiens de actu honeſto non ingreditur ordinem gratiæ, nec congrua ſive efficax ad illum ordinem pertinere poterit: Tum etiam quia Pelagius à Conciliis & Sanctis Patribus damnatur, quòd neceſſitatem veræ gratiæ negaverit: ille autem non negavit, nec negare potuit voluntatem indigere cogitatione congruâ, & propoſitione objecti boni & honeſti, ad benè operandum; cum evidens ſit nihil eſſe volitum, quin præcognitum. Ergo cogitatio congrua de bono honeſto, vera gratia dici nequit.

Dices cum Vazque: Voluntas humana, utpote libera, eſt indifferens ad bonum vel malum morale, ſubindeque ei indebitum eſt quod ad bonum morale potius quàm ad malum determinetur: Ergo quod excitetur in homine cogitatio congrua de actu honeſto, ipſum ad bonum morale determinans, ſpecialis gratia & providentia Dei conditoris dici debet. 159

Sed contra primò: D. Thomas 2. contra Gen- 160

te, cap. 28. ait: *Hoc eſt ex neceſſitate alicui debitum, quod ad ejus perfectionem requiritur: ſicut homini debitum eſt habere manus, vel virtutem, quia ſine his perfectus eſſe non poteſt.* Ergo ex mente Divi Thomæ, actus virtuoſus, ſubindeque cogitatio congrua ad illum debentur humanæ naturæ, licèt non alicui individuo, etſi omnibus individuis debita non ſint. Unde ſicut pulchritudo corporalis, aut ingenii acumen, etſi omnibus individuis naturæ humanæ non debeantur, quæ tamen ſunt debita naturæ in communi, ad ſpecialem gratiam non pertinent, ſed ad providentiam generalem: ita & cogitatio congrua actûs honeſti & moraliter boni.

161 Contra ſecundò: Cogitatio ſufficiens ad bonum honeſtum, in ſententia Vazquezii, ſpecialis gratia Dei conditoris non eſt, & tamen voluntas ut prævenit omnem cogitationem, per quam in actu primo ad operandum completur, indifferens eſt ut ei præparetur cogitatio ſufficiens ad bonum aut cogitatio ſufficiens ad malum: Ergo quòd voluntas, ſuppoſitâ cogitatione ſufficiente, indifferens ſit ad cogitationem congruam & non congruam ad bonum, non arguit cogitationem congruam ad bonum honeſtum eſſe gratiam ſpecialem.

162 Tertiò in ejuſdem Authoris ſententia, cogitatio congrua ad opus in individuo indifferens, ſpecialis gratia non eſt, & tamen voluntas, ut eſt in actu primò, indifferenter ſe habet ut opus relinquat in ſua indifferentia, vel ad malum finem ordinet: Ergo ex indifferentia voluntatis ad bonum & malum, non rectè infertur, cogitationem congruam ad bonum honeſtum eſſe ſpecialem gratiam.

Nec valet, ſi dicas, cogitationem congruam ad opus indifferens, indebitam quidem eſſe, non tamẽ eſſe ſpecialem gratiam, quia opus indifferens non eſt voluntatis perfectio, ſicut actus honeſtus & moraliter bonus. Nam licèt opus indifferens non ſit tanta voluntatis perfectio, ac opus bonum; tamen aliqua ipſius perfectio eſt, negatio enim relationis ad malum finem, qua opus indifferens inſici poterat, aliqua perfectio, ſaltem negativa, voluntatis dici poteſt.

163 Contra quartò: Cùm voluntas connaturaliter inclinetur ad bonum honeſtum, rationi conſonum, peccatum verò ſit contra naturam hominis, & inclinationem naturæ rationalis, monſtroſum valde eſſet, quod nunquam ad bonum honeſtum, ſed ſemper ad malum determinaretur. At quod ſine monſtroſitate ſemper denegari non poteſt, ſpecialis gratia conditoris non eſt: Ergo cogitatio congrua, ſeu efficax, determinans voluntatem ad actum honeſtum & moraliter bonum, ſpecialis gratia conditoris dici nequit.

§ VI.

Convelluntur præcipua fundamenta Vazquezii.

164 FAſe & lato calamo Author ille proſequitur hic diſp. 190. ubi inprimis objicit varia Scripturæ teſtimonia, quibus inſinuari videtur, hominem lapſum, ſine ſpeciali Dei auxilio, nullum opus moraliter bonum poſſe efficere. In primis Chriſtus Joan. 15. ait: *Sine me nihil poteſtis facere.* In quæ verba S. Auguſtinus Tractatu 81. in Joan. 1. ait: *Sive ergo parùm ſive multùm, ſine illo fieri non poteſt, ſine quo nihil fieri poteſt.* Item 2. Corinth. 3. Apoſtolus dicit: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Unde cùm nullum opus moraliter bonum fieri poſſit, niſi bona aliqua cogitatio præcedat, hinc ſequi videtur, illud non poſſe fieri ſine ſpeciali Dei auxilio.

165 Secundò opponit plura Conciliorum, & Summorum Pontificum dicta, quæ videntur favere ſuæ ſententiæ. Primum eſt *Gratiam Dei ad ſingulos actus dari*. quod fateri coactus eſt Pelagius in Concilio Palæſtino. Secundum: *Nullum opus bonum eſſe ex nobis*, Ita Arauſicanum can. 9. & Cœleſtinus Epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ cap. 9. ubi ait: *ita Deus in cordibus, atque in ipſo libero operatur arbitrio, ut ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſque motus bonæ voluntatis, ex Deo ſit.* Tertium: *Omnia opera bona fiunt ex gratia Dei.* Ita idem Cœleſtinus in eadem Epiſtola cap. 8. dicens: *Omnia ſtudia, & omnia opera ac merita ſanctorum &c. divinæ gratiæ debent adſcribi.* Cui conſonat, quod ait Innocentius 1. Epiſtola ad Concilium Milevitanum, voluntatem ſcilicet *nihil poſſe, cœleſtibus auxiliis deſtitutam.* Quartum: *Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum.* Ita Arauſicanum 2. can. 22.

166 Similia habent SS. Patres præſertim Ambroſius & Auguſtinus: ille enim lib. 1. de vocat. gent. cap. 3. dicit: *Si Deus non operatur in nobis nullius poſſumus participes eſſe virtutis.* Et cap. 9. *Omne verbum bonum, & omne opus ſanctum, ſubminiſtratio eſt Spiritus Sancti, ſine quo nihil rectè agitur.* Iſte verò ſerm. 13. de verbis Apoſtoli, loquens de auxilio gratiæ Dei: *Prorſus* (inquit) *ſi defuerit, nihil boni agere poteris: agis quidem illo non adjuvante, liberâ voluntate, ſed malè.*

167 Ad hæc Scripturæ, conciliorum & SS Patrum teſtimonia, dicendum cum S. Thoma quæſt. 24. de verit. art. 14, in reſp. ad argumenta *ſed contra*, hæc debere intelligi de opere bono ad ſalutem animæ, & vitam æternam conducente: vel ſi de quocumque opere bono, etiam naturalis ordinis, intelligantur, nomine gratiæ ſignificari auxilium ſeu concurſum Dei generalem ad agendum neceſſarium. Unde idem S. Doctor ſuper cap. 15. Joan. lect. 1. exponens verba illa Chriſti: *Sine me nihil poteſtis facere*, ſubdit: *Opera noſtra aut ſunt virtute naturæ, aut ex gratia divina: ſi virtute naturæ, cùm omnes motus naturæ ſint ab ipſo Verbo Dei; nulla natura ad aliquid faciendùm moveri poteſt ſine ipſo: ſi verò virtute gratiæ, cùm ipſe ſit author gratiæ..... manifeſtum eſt quod nullum opus meritorium ſine ipſo fieri poteſt.*

168 Dices: Concilia & SS. Patres citati loquuntur in ſenſu contradicente Pelagio: At ille non negabat opera bona procedere à Deo ut authore naturæ, per concurſum generalem, ſed ſolùm à Deo ut largitore gratiæ, & per auxilium ſpeciale: Ergo ſecunda interpretatio non eſt legitima, nec ad mentem Conciliorum & SS. Patrum.

169 Reſpondeo falſum eſſe, quòd Pelagius ſatis referret ad Deum ut authorem naturæ omnia bona opera moralia ordinis naturalis; & quod ſatis agnoſceret noſtram dependentiam à Deo in operando: etſi enim fateretur hominem nihil poſſe agere ſine immediato & ſimultaneo Dei concurſu, quo nobiſcum operatur; negabat tamen concurſum ſeu auxilium prævium, quo agit in nobis ſine nobis, & quo operatur ut operemur; quia exiſtimabat deſtrui libertatem arbitrii, ſi homo nihil poſſit operari, niſi præoperante,

rante Deo & voluntatem ejus ad agendum præmovente, ut in Tractatu de hæreſi Pelagiana oſtenſum eſt. Unde Arauſicanum can. 9. utrumque Dei auxilium, tam ſimultaneum quam prævium diſtinguit, dicens: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, ut operemur operatur.* Et Auguſtinus de gratia & lib. arbit. *Deus (inquit) ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.* Item Gregorius 6. Moral. cap. 11. ait: *Superna pietas priùs agit in nobis aliquid ſine nobis, ut ſubſequente quoque noſtro libero arbitrio, quod jam appetimus agat nobiſcum.*

170 Ex quibus intelliges, quod quando Concilium Arauſicanum dixit: *Nemo habet de ſuo niſi mendacium, & peccatum,* vel ly *de ſuo* intelligi debet per excluſionem auxilij generalis, vel mendacium & peccatum impropriè & latè uſurpantur, pro quocumque actu defectuoſo & inſufficienti ad vitam æternam, juxta phraſim & loquendi morem, vetuſtis Patribus uſitatum, *Qui* (ut ait Sixtus Senenſis libro 6. Bibliot. annot. 40.) *univerſa opera, quæ ſeclusâ divina gratiæ ope fiebant, nedum non bona dicebant, ſed frequentiſſime & mala & vitia, & peccata appellabant: non quod ea verè & ſimpliciter mala ac peccata eſſe crederent, ſed quia ſcirent ipſa nec ad acquirendam Chriſtianam juſtitiam prodeſſe, nec ad comparandum æternæ fœlicitatis bonum proficere; & ob id ea in bonorum numerum referre non dignarentur.* Hanc autem interpretationem eſſe legitimam patet primò ex Scriptura, quæ Ezechiel. 20. ait: *Dedi eis præcepta non bona.* Quod explicans D. Thomas ſupra quæſt. 98. art. 1. ad 1. inquit: *Dominus loquitur ibi de præceptis cæremonialibus, quæ quidem dicuntur non bona, quia gratiam non conferebant, per quam à peccato homines mundarentur.* Secundò id conſtat ex Auguſtino libro 4. contra Julianum cap. 3. dicente. *Scito nos illud opus bonum dicere, per quod ſolum homo poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci.* Tertiò, quia ſi mendacium & peccatum ſtrictè & in rigore à Concilio Arauſicano uſurparentur, ſequeretur hominem non ſolùm nullum actum moraliter bonum, ſed neque etiam ullum opus indifferens (quod Vazquez exiſtimat dari poſſe in individuo) ſine ſpeciali gratiæ auxilio poſſe efficere: actus enim indifferens non eſt peccatum, neque mendacium. Quartò, quia ipſum Concilium apertè declarat, ſe de operibus ad vitam æternam conducentibus loqui: nam can 7. ait: *Si quis dixerit hominem per naturæ vigorem bonum aliquod,* QUOD AD SALUTEM PERTINET VITÆ ÆTERNÆ, *cogitare ut expedit, aut eligere poſſe, hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: ſine me nihil poteſtis facere; & illud Apoſtoli: Non quod idonei ſumus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis &c.* Denique Concilia & Patres, locis adductis, Pelagij errorem damnare intendunt: At Pelagius non erravit in hoc, quod ad opus aliquod moraliter bonum ordinis naturalis gratiæ neceſſitatem negaverit, ut fatetur Vazquez, ne incurrat cenſuram Pij V. & Gregorij XIII. has Michaëlis Baij Propoſitiones damnantium: *Pelagianus eſt error dicere quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. Cum Pelagio ſentit qui bonum aliquid naturale, hoc eſt quod ex ſolis naturæ viribus ortum ducit, agnoſcit.* Ergo quando Concilia & SS. Patres dicunt gratiam ad ſingulos actus eſſe neceſſariam, non loquuntur de actibus honeſtis & moraliter bonis ordinis naturalis, ſed tantum de actibus meritoriis, & ad ſalutem animæ, atque ad vitam æternam conducentibus.

171 Objicit inſuper Vazquez plura D. Thomæ teſtimonia, ex quibus duo tantùm apparent difficilia. Primum ſumitur ex quæſt. 24. de verit. art. 14. ubi S. Doctor quærens: *Num, liberum arbitrium poſſit in bonum ſine gratia?* ſic concludit: *Si gratiam dicere volumus dicere, non aliquod habituale donum, ſed ipſam miſericordiam ejus, per quam interius motum mentis operatur &c. ſic nec ullum bonum homo poteſt facere ſine gratia Dei. ſed communiter loquentes utuntur nomine gratiæ pro aliquo bono habituali juſtificante.* Secundum habetur 2.2. quæſt. 136. art. 3. ad 2. ubi ait: *Bonum politicæ virtutis commenſuratum eſt naturæ humanæ; & ideò abſque auxilio gratiæ gratum facientis, poteſt voluntas humana in illud tendere, licet non abſque auxilio gratiæ Dei.* Ergo ex D. Thoma ad omnem actum moraliter bonum, etiam ordinis naturalis, & ad omne opus cujuſcumque virtutis moralis, neceſſarium eſt auxilium aliquod gratiæ Dei, à dono creationis diſtinctum, licet donum gratiæ habitualis ſeu gratum facientis, non requiratur.

172 Ad primum teſtimonium reſpondeo D. Thomam ibi non loqui de gratia propriè & ſtrictè ſumpta, ſed largè & impropriè accepta, nimirum de concurſu generali Dei, qui gratia eſt, utpote abſque ullis meritis, & gratuita Dei bonitate donatus, ſed non ſpecialis & à dono creationis diſtincta. Quod autem hæc interpretatio ſit menti S. Doctoris conſona, patet primò ex verbis iſtis quæ ibidem habet: *Quamvis autem hujuſmodi bona poſſit homo facere ſine gratia gratum faciente, non tamen ſine Deo.... quia cauſa ſecunda non agit, niſi per virtutem cauſæ primæ, ut dicitur in libro de cauſis.* At concurſus Dei, neceſſarius ex communi ratione dependentiæ cauſæ ſecundæ à prima, generalis eſt, ut patet. Ergo S. Thomas de concurſu generali loquitur. Secundò patet, quia ad omnia argumenta ſecundo loco poſita ad probandam neceſſitatem gratiæ ad ſingula opera, his verbis reſpondet: *Ad ea verò quæ ſunt in contrarium patet ſolutio: nam vel procedunt de opere meritorio, vel oſtendunt quòd ſine operatione Dei homo nullum bonum facere poteſt.* Sentit ergo D. Thomas ad opus bonum morale, requiri ſolùm gratiam largè & impropriè acceptam, pro operatione Dei in cauſam ſecundam, in qua generalis concurſus conſiſtit. Tertio idipſum patet: quia idem S. Doctor auxilium generale gratiam Dei interdum appellat, ut verbi gratiâ in 2. diſt. 28. quæſt. 1. art. 1. ad 1. ubi de homine ait: *Nihil boni poteſt facere ſine gratiâ Dei, ſecundùm quod intelligitur gratia ipſe Deus gratis dans, eò quòd ipſe eſt principium omnis boni, non tantum in hominibus, ſed etiam in aliis naturis:* ibi, inquam, D. Thomas auxilium generale vocat gratiam Dei. nam quod hoc modo Deus gratis dat, non eſt aliud quàm ens generalis concurſus, qui licèt juxta exigentiam omnium creaturarum conferatur, gratis tamen illis datur, ſicut & naturæ creatio, quæ teſte Auguſtino Epiſtolâ 95. *Quadam non improbandâ ratione dicitur gratia Dei &c. quia non præcedentium aliquorum operum meritis, ſed gratuitâ Dei bonitate donata eſt.*

Si contra hanc ſolutionem inſtes, & dicas generalem 173

neralem concurſum non poſſe miſericordiam Dei appellari, ſed hoc nomine gratiam ſpecialem intelligi: Ergo cùm D. Thomas gratiam, quam ad omnem actum moraliter bonum eliciendum exigit, miſericordiam Dei appellet, exigit gratiam ſpecialem, a concurſu generali diſtinctam. Reſpondebo negando Antecedens: nam ut docet idem S. Doctor 1. parte quæſt. 21. art. 4. in omni opere Dei miſericordia & juſtitia inveniuntur, juxta illud Pſalmi 24. *Univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas*; quod expreſſe ibi docet verificari etiam in opere creationis: *Si tamen* (inquit) *miſericordia pro remotione cujuſcumque defectus accipiatur, quamvis non omnis defectus propriè poſſit dici miſeria, ſed ſolùm defectus rationalis naturæ, quam contingit eſſe fœlicem: nam miſeria fœlicitati opponitur.* Cùm ergo per concurſum generalem Dei, quo voluntatem applicat ad opus morale, defectus potentialitatis, & indeterminationis ad illud removeatur, rectè poteſt talis concurſus, Dei miſericordia appellari.

Ex his patet reſponſio ad ſecundum D. Thomæ teſtimonium, in quo ad bonum opus virtutis politicæ auxilium gratiæ requirit; hoc enim non eſt intelligendum de auxilio gratiæ ſpecialis, ſed de generali concurſu, qui eſt gratia communiter dicta, ad donum creationis pertinens. Vel dici poteſt, S. Doctorem ibi loqui de opere morali eximio, quale eſt ſuſtinere pluta & graviſſima mala propter bonum patriæ: ad hoc enim opus heroicum requiritur ſpeciale auxilium, ut ex infra dicendis patebit.

174 Objicit tertiò Vazquez: Utile nobis eſt pro ſingulis actibus bonis gratiam Dei poſtulare: Ergo ad illa facienda neceſſarium eſt auxilium gratiæ. Antecedens conſtat ex variis orationibus Eccleſiæ, in quibus non pro quibuſdam tantùm, ſed pro omnibus actionibus gratiam Dei poſtulat: nam in oratione Dominicæ 6. poſt Epiphaniam dicitur: *Præſta quæſumus omnipotens Deus, ut ſemper rationabilia meditantes, quæ tibi ſunt placita, & dictis exequamur, & factis.* Et in oratione Dominicæ 8. poſt Pentecoſten: *Largire quæſumus nobis Domine ſemper ſpiritum cogitandi quæ recta ſunt, propitius & agendi &c.* Item in oratione Dominicæ 16. dicitur: *Tua nos quæſumus Domine gratia ſemper præveniat & ſequatur, ac bonis operibus jugiter præſtet eſſe intentos.* Demum in Litaniis eſt inſignis illa oratio: *Actiones noſtras quæſumus Domine aſpirando præveni, & adjuvando proſequere &c.* Conſequentia vero probatur ex SS. Patribus, qui ex utilitate orationis, gratiæ neceſſitatem paſſim inferunt, fruſtraque à nobis orari dicunt, ſi id quod poſtulamus, in noſtra ſitum eſt poteſtate: ut patet ex Auguſtino Epiſt. 1[illegible] ad Vitalem, & de natura & gratia cap. [illegible]8. & ex Hieronymo in Epiſt. ad Cteſiphontem, ubi contra eos qui cum Pelagio ſolam creationis gratiam agnoſcunt, ſic infert: *Ergo nequaquam ultra orare debemus, nec illius clementiam precibus flectere &c.* Item Patres Concilii Carthaginenſis Epiſtola ad Innocentium, quæ apud D. Auguſtinum eſt 9[illegible] contra Pelagianos aſſerentes *ad ſperandam, perficiendamque juſtitiam & Dei mandata complenda, ſolam ſibi humanam ſufficere poſſe naturam*, ſic arguebant: *Si enim poſſibilitate naturæ & arbitrio voluntatis in poteſtate noſtra ſunt conſtituta, quis non ea videat à Domino inaniter peti, & fallaciter orari &c.*

175 Sextum argumentum deſumit Vazquez ex gratiarum actione: verè namque & non fallaciter pro ſingulis bonis operibus Deo gratias agimus: Ergo ad ſingula neceſſaria eſt gratia ſpecialis. Patet conſequentia ex Auguſtino de prædeſt. Sanctorum cap. 19. & Epiſt. 107. ad Vitalem, ubi ex gratiarum actione pro fide, & aliis bonis operibus, non fallaciter ſed veraciter facta, infert contra Pelagium gratiæ neceſſitatem, docetque vanè Deo gratias agi pro aliquo, ſi illud in noſtra ſitum ſit poteſtate: *Prorſus* (inquit) *non oramus Deum, ſed orare fingimus, ſi nos ipſos, non illum credimus facere quod oramus. Prorſus non agimus gratias Deo, ſed agere fingimus, ſi unde illi gratias agimus, ipſum facere non putamus.*

176 Ad hoc argumentum, quod eſt præcipuum fundamentum Vazquezii, in primis dico, peti ab Eccleſia gratiam pro ſingulis actibus bonis, ut ad ſalutem proficuis, non verò pro ſingulis, ſecundum ſolam bonitatem moralem ſpectatis. Unde hoc argumentum ſolùm probat gratiam neceſſariam eſſe ad ſingulos actus, quatenus ad ſalutem conducunt (quod libenter fatemur) non verò ad illos, ut honeſtate & bonitate morali duntaxat præditi ſunt: de quo ſolum in præſenti diſputamus. Quod autem ea ſolum mente & intentione orationes fiant ab Eccleſia, patet: ſtum quia Eccleſia in prædictis collectis non quamcumque gratiam a Deo petit, ſed gratiam Salvatoris; unde illas concludit: *per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, ex cujus meritis talem gratiam ſibi dari poſtulat: omnis autem gratia Chriſti Salvatoris, ad vitam & ſalutem æternam, ut ad finem ultimum tendit. Tum etiam, quia Auguſtinus lib. 2. de ſermone Domini in monte cap. 11. explicans petitionem ultimam orationis dominicæ, quam Eccleſia in ſuis precibus imitatur: *Sed libera nos à malo*, ſic ait: *Oramus ut liberemur à malo, ipſa enim liberatio liberos nos facit, id eſt filios Dei, ut ſpiritu adoptionis clamemus Abba pater.* Cedit ergo Auguſtinus victoriam tentationis, qua à malo liberamur, poſtulari in oratione dominica, non utcumque, ſed quatenus ad ſalutem conducit, & qualiter expedit filiis Dei. Unde D. Thomas 2. 2. quæſt. 83. art. 6. ex eodem S. Doctore probat bona temporalia non eſſe abſolute poſtulanda à Deo, ſed ſolùm in ordine ad aliud, nempe in ordine ad vitam æternam, & ſecundùm quod expediunt ad ſalutem, ſeu quatenus ſunt quædam adminicula, quibus adjuvamur ad tendendum in beatitudinem.

177 Reſpondeo ſecundò: quod etſi daretur actus honeſtos & moraliter bonos poſſe abſolute à Deo poſtulari, ex hoc tamen non rectè infertur, gratiam ſtrictè & propriè ſumptam ad illos ſemper requiri: ſæpe enim in oratione petimus quæ cum ſolo auxilio generali haberi poſſunt, ut pluvias, fructus terræ, & corporum ſanitatem: & quamvis effectus naturales, qui omnino neceſſarii ſunt, ut ortus Solis, deſcenſus gravium, & aſcenſus levium, petendi in oratione non ſint; contingentes tamen, piè, prudenter, & utiliter à Deo poſtulantur, etiamſi in noſtra ſint poteſtate, qualia ſunt bona moralia, quia non ita ſunt in noſtra poteſtate ut ad hæc ſufficiat ſola natura, ſed ulterius requiratur auxilium generale Dei præmovens ac prædeterminans voluntatem ad bonum honeſtum & rationi conſonum; quod auxilium, licèt ſit generale, & ad generalem Dei providentiam pertineat; habet tamen aliquid fallibilitatis & contingentiæ, quia Deus ſemper, & in omnibus occaſionibus & circumſtantiis, voluntatem ad bonum morale & honeſtū præmovere

teneturr, ſed eam ad ... orationem in communi applicare poteſt. Unde ſicut Auguſtinus de natura & gratia cap. 18. rectè ... nos piè & prudenter, ac utiliter orare, ad ... bona quæ conducunt ad vitam æternam obtinenda, quia licèt voluntas ad ea concurrat, requiritur tamen auxilium gratiæ: *Licet* (inquit) *non fiat, niſi voluntas adſit, tamen ut fiat, voluntas ſola non ſufficit, ideo pro hac re nec ſuperflua nec impudens Domino immolatur oratio*: Ita ſimiliter, etſi voluntas ad actus honeſtos & moraliter bonos concurrat, quia tamen, ut illos eliciat, neceſſarium eſt generale auxilium, ipſam ad bonum honeſtum præmovens & applicans, quod Deus in quacunque occaſione dare non tenetur, rectè colligitur pro illis actibus & auxiliis nos piè & prudenter orare poſſe.

178 ... id diximus de oratione, ſervatâ proportione, dicendum eſt de gratiarum actione, nimirum nos Deo gratias agere pro ſingulis bonis operibus, ut ad ſalutem & vitam æternam conducunt, quia ſub hac ratione a gratia ſpeciali procedunt. Vel etiam dici poteſt, ad gratiarum actionem ſufficere, quod beneficium quod recipimus ſit gratia quædam generalis: nam pro beneficio creationis & conſervationis verè & non fallaciter gratias agimus Deo, & tamen ſpecialis gratia non eſt: Non ergo inferri poteſt ex utilitate gratiarum actionis ut ſic, neceſſitas gratiæ ſpecialis, ſed ſolùm neceſſitas alicujus gratiæ, vel generalis, vel ſpecialis vel ſtricte & propriè, vel largè & impropriè ſumptæ: Auguſtinus verò locis citatis ex illa rectè colligit gratiæ ſpecialis & propriè dictæ neceſſitatem; quia argumentatur ex gratiarum actione facta Deo ut ſpecialiter benefacienti, qualem quilibet fidelis debet illi reddere pro vocatione ad fidem, quæ ſpeciale Dei beneficium eſt.

Objicitur quartò: Nullum unquam opus bo-
179 num morale homo deliberate vult, aut facit, quin aliqua præcedat deliberatio rationis, quæ ſemper ex aliqua prima cogitatione indeliberata dependet, quæ niſi occurrat, nunquam de tali bono faciendo deliberabit, nec proinde illud unquam faciet; unde Ariſtoteles, a S. Thoma hic art. 2. ad 1 citatus, dicit initium bonæ conſultationis eſſe a bona fortuna id eſt, non procedere à deliberata ipſius hominis voluntate, nec ab ejus electione pendere: *Nemo enim* (inquit Au-

De ſpiritu & littera cap. 11.

guſt.) *habet in poteſtate quod ei veniat in mentem*: Sed talis bona cogitatio, quæ eſt principium bonæ conſultationis & deliberationis, non poteſt non eſſe ſpecialis gratia conditoris; cùm illa indebita ſit, eo quod per peccatum homo debitum carendi omni cogitatione ſanctâ incurrerit: Ergo ad actum honeſtum & moraliter bonum ſpecialis gratia Dei conditoris requiritur.

180 Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem. Ad ... probationem dicendum, quod licet cogitatio congrua de bono honeſto, quæ eſt principium bonæ conſultationis & deliberationis ... natura humanæ debita non ..., ipſi tamen naturæ debetur in aliquo ſaltem individuo: Vel ut alii dicunt, etſi illa non ſit debita ſemper & debito ... ſubindeque poſſit abſque injuria denegari, debetur tamen aliquando, ſeu debito contingenti fallibili: Nam ut ait D. Thomas 2. contra Gentes cap. 8. *Hoc eſt ex neceſſitate alicui debitum, quod ad ejus perfectionem requiritur*: natura verò rationalis ſine ulla honeſta cogitatione & operatione, imperfectiſſima foret, utpote in omni individuo carens termino primario inclinationis naturalis, quam habet ad bonum honeſtum & rationi conſonum. Sicut ergo, (ut ibidem dicebamus) pulchritudo corporalis, aut ingenii acumen, etſi omnibus individuis naturæ humanæ non debeantur, ac pluribus citra injuriam denegentur; quia tamen ſunt debita naturæ in communi & alicui ſaltem individuo; vel quia, ut alii dicunt, naturæ humanæ debentur aliquando, ſeu debito fallibili & contingenti; ad ſpecialem gratiam non pertinent, ſed ad providentiam generalem: ita & cogitatio congrua de bono honeſto, quæ eſt principium bonę conſultationis & deliberationis licèt non ſit omnibus debita, non tamen dici debet gratia ſpecialis.

Ad illud quod ſubditur, dicatur quod propter culpam originalem incurrimus debitum carendi omni bonâ cogitatione, conducente ad ſalutem & juſtificationem; non tamen omni cogitatione honeſtâ, ſeu ad bonum honeſtum & rationi conſonum excitante; quia hæc non eſt ſupra, ſed juxta debitum proportionis naturæ humanæ, quandiu non extinctum liberum arbitrium, neque deleta imago Dei Auguſtinus enim ſupra relatus, ad imaginem Dei in creatione acceptam reducit poteſtatem ad opera bona moralia, ſubindeque auxilium & cogitationem requiſitam ad ea elicienda.

Dices: Voluntas hominis ad bonum & ad malum indifferens eſt: Ergo non magis petit ad bonum quam ad malum per cogitationem congruam, ſeu auxilium efficax, excitari & determinari: indifferenti enim, inquantum tali, debita non eſt determinatio ad unam partem ſuæ indifferentiæ, magis quam ad aliam. 181

Reſpondeo primò hanc inſtantiam non procedere ſpecialiter de homine in natura lapſa, de qua hic loquimur, ſed etiâ de homine in natura integra, in qua eſſet etiam liber, ſubindeque indifferens & indeterminatus ad bonum & malo. 182

Reſpondeo ſecundo, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam. Ad cujus probationem diſtinguo Antecedens ... indifferenti æqualiter ſe habenti ad utrumque concedo Antecedens: inæqualiter utrumque reſpicienti, nego Antecedens, & Conſequentiam. Nam voluntas etſi ad bonum & malum indifferens ſit, non tamen omnino æqualiter comparatur ad illa, quia ad bonum inclinat, a malo autem per inclinationem recedit; unde ſupra quæſt. 7. art. 1. peccatum contra naturam hominis eſſe aſſeritur, & voluntas hominis ad bonum & malum indifferens, dicitur indifferentia elicientiæ, non autem indifferentiâ inclinationis.

Objicitur ultimo. Opera ad ſalutem & juſtificationem conducentia, vel diſponentia, non 183 poſſunt ſine ſpeciali Dei auxilio eliciri: At opera moraliter bona conducunt ad juſtificationem & vitam æternam diſpoſitive, vel meritoriè, ſaltem de congruo; cum divinam largitatem & bonitatem deceat, ut homini facienti quod poteſt, ſeque in actibus moraliter bonis exercenti, ſua dona largiatur: Ergo opera moraliter bona ſine ſpeciali gratia fieri nequeunt.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Mino- 184 rē: opera enim naturalia ... moraliter bona, ſi antecedunt gratiam & charitatem, atque adeò non fiant ex ejus imperio, ...

ad ipſam, ſubindeque & improportionata: unde cùm omnis diſpoſitio debeat proportionari formæ, & eſſe ejuſdem ordinis cum illa, talia opera nullo modo ad gratiam diſponunt. Item ſicut non decet munificentiam Dei, opera indifferentia ſupernaturali præmio remunerari, ob improportionem quam habent ad illud: ita nec decet illum remunerari opera moraliter bona ſupernaturali præmio, quia reſpectu illius ſunt improportionata. De quo plura diximus in Tractatu de prædeſtinatione. Diſp. 2. art. 6.

§. VII.

Corollarium notatu dignum.

185 EX dictis inferes contra Vazquem, quod ſicut homo in ſtatu naturæ lapſæ poteſt, ſine ſpeciali auxilio, aliquod opus honeſtum & moraliter bonum efficere, ita & levem aliquam tentationem, per aliquod motivum honeſtum & moraliter bonum, ſuperare; cùm utrobique ſit par ratio. Unde in Bullis Pii V. & Gregorii XIII. contra doctrinam Baii editis, damnatur iſta propoſitio: *Omnes ſunt fures & latrones, qui dicunt tentationi ulli, ſine gratia Dei adjutorio, reſiſtere hominem poſſe.*

186 Pro majori tamen hujus corollarii intelligentia, Advertendum eſt, tripliciter poſſe vinci tentationem: Primò ex pravo fine, ut cùm quis vincit tentationem luxuriæ ex avaritia, aut tentationem gulæ ex inani gloria: & hoc modo certum eſt non eſſe neceſſariam gratiam; cùm hæc non ſit bona nec vera victoria, *Quoniam carnalis cupiditas, cupiditate aliâ non ſanatur*, ut dicit Auguſtinus lib. 2. contra duas Epiſt. Pelag. cap. 4. Secundò propter Dei amorem, ſeu ex charitate: & hoc modo certum eſt non poſſe tentationem vinci ſine gratiæ auxilio. Unde Hieronymus ſupra citatus hoc diſcrimen inter Philoſophos & Chriſtianos ſtatuit, quòd *Philoſophi* (inquit) *vitium vitio, peccatumque peccato medicantur: nos amore virtutum vitia ſuperamus.* Hinc etiam Auguſtinus 20. de civit. Dei cap. 16. ait: *Tunc victa vitia reputanda ſunt, cùm Dei amore vincuntur.* Tertiò poteſt vinci tentatio ex aliquo motivo & fine honeſto: & hoc adhuc dupliciter contingere aut fieri poteſt; nempe aut cum proventu & lucro animæ, ita ut talis victoria ad ſalutem animæ conducat; & hoc modo etiam certum eſt neceſſariam eſſe gratiam, vel auxilium ſupernaturale: aut ſine tali proventu, fructu, ſeu lucro animæ; & hoc modo dicimus poſſe hominem in natura lapſa, ſine ſpeciali auxilio gratiæ, leves aliquas tentationes vincere ex aliquo motivo honeſto & moraliter bono; ſicut ex eodem motivo poteſt aliqua opera honeſta & moraliter bona, cum ſolo generali concurſu efficere. Graves autem & difficiles tentationes contra præceptorum naturalium obſervantiam, abſque ſpeciali auxilo vinci non poſſe, art. 5. dicemus.

187 Contra hoc corollarium objici poſſunt primò authoritates Conciliorum, & teſtimonia Patrum. Concilium enim Arauſicanum can. 9. expreſſè dicit: *Divini muneris eſt, cùm & recte cogitamus, & pedes noſtros à falſitate & injuſtitia tenemus;* quod profectò facimus, quoties alicui tentationi, quantumvis levi, reſiſtimus. Chryſoſtomus homil. 24. in 1. ad Corinth. interrogans *ad quas tentationes ſit neceſſaria gratia?* Reſpondet, *Ad omnes.* Theophylactus etiam ibidem ait: *Quæcumque tentatio vires noſtras exuperat, niſi Deus auxilietur nobis.* Demum D. Proſper contra Collat. cap. [illegible] dicit, nec etiam leviores tentationes ſine gratia vinci poſſe.

Secundò objicitur: Non inaniter victoriam tentationum, etiam levium, ſupplici oratione à Deo poſtulamus, & pro quavis ſuperata ipſi gratias agimus: Ergo ſignum eſt abſque ſpeciali auxilio non poſſe ſuperari.

Tertiò: Vel tentatio eſt levis, vel gravis? ſi gravis, non poteſt homo cum ſolo concurſu generali ei fortiter reſiſtere: ſi levis, hoc ipſum eſt ſpecialis gratia Dei, quia eſt effectus providentiæ ſpecialis, non ſinentis eam fieri gravem: Ergo ad reſiſtendum tentationi, etiam levi, neceſſaria eſt homini gratia ſpecialis, ſi non interna, ſaltem externæ protectionis & providentiæ.

Reſpondeo ad primum, mentem Patrum, & 188
intentum Conciliorum non eſſe locis citatis, negare quomodocumque quod homo lapſus, omni auxilio ſpeciali deſtitutus, vincere poſſit tentationem, etiam levem, ſed ſolùm quod ex motivo charitatis, ſive in ordine ad ſalutem, hoc poſſit. Vel, ut alii dicunt, loquuntur de victoria completa & perfecta, quæ perducat ad veram juſtificationem, & liberet a peccato. Unde Auguſtinus ait, *Deum eſſe adjutorem ad gerendam, perficiendamque juſtitiam; & ideò nos petere hoc, dum dicimus, Et ne nos inducas in tentationem.*

Addo D. Proſperum, loco citato, non loqui de tentationibus abſolutè levibus, ſed quæ comparatione factâ ad tentationem Job, de qua ibi tractat, leves ſunt, quamvis abſolute ſpectatæ graves ſint: alios verò Patres & Concilia, per omnes tentationes, intelligere duntaxat omnes graves, quia quæ leves ſunt, quaſi nihil moraliter reputantur ab ipſis.

Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis §. præcedenti, in reſponſione ad ſimilem objectionem.

Ad tertium reſpondeo primò, quod licèt daremus effectum ſpecialis providentiæ Dei ſemper eſſe, quod levis tentatio non fiat gravis; non tamen inde ſequeretur neceſſariam eſſe ſpecialem gratiam ad vincendas quaſcumque tentationes, etiam leves: providentia enim illa ſpecialis ſolùm removeret gravem tentationem, non verò juvaret ad ſuperandam levem.

Reſpondeo ſecundò, negando Antecedens: quamvis enim quocumque tempore occurrit tentatio levis, poſſet occurrere gravis, non tamen quæcumque tentatio levis fieret gravis, ſi Deus ſpecialiter id non impediret: ſunt enim aliquæ tentationes, ex impulſu appetitûs inſurgentes, quæ ex ipſa hominis complexione, & aliis cauſis, naturâ ſuâ leves ſunt, & urgentiores eſſe nequeunt. Ex parte etiam dæmonis poteſt accidere quod tentatio ſit levis, vel quia ipſe negligit cauſare majorem, juxta illud Gregorii 24 Moral. *Quos ſecuros poſſidet, tentare negligit:* vel quia, ut docent Patres, parvipendet illa opera bona, quæ non conducunt ad vitam æternam: in quo ſenſu idem Gregorius homil. 8. in Ezechiel. ait: *Diabolus in nobis ſolam charitatem timet.*

ARTICULUS IV.

Utrum homo lapſus, vel in puris naturalibus conditus, ad diligendum Deum ut authorem naturæ, dilectione efficaci, indigeat ſpeciali auxilio, & quali?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ.

189 PRo reſolutione hujus difficultatis, ante omnia præmittenda eſt divini amoris partitio in naturalem & ſupernaturalem: cùm enim Deus ſit author naturæ, ſeu bonorum naturalis ordinis, & etiam gratiæ, ſeu bonorum ordinis ſupernaturalis, & ſub utraque ratione ſit bonus atque amabilis, ſicut & cognoſcibilis ab intellectu humano; ſub utraque voluntatis humanæ affectum terminare poteſt. Unde ſicut duplex eſt religio, una ordinis naturalis, cui præfulget lumen rationis, & quâ Deus colitur ut author naturæ, per actus ejuſdem ordinis; altera ſupernaturalis, cui præfulget lumen fidei, & quâ Deus colitur ut author gratiæ, per actus fidei, ſpei, charitatis, & virtutum moralium infuſarum: ita etiam duplex eſt dilectio Dei, una naturalis, & ex genere ſuo acquiſita, quæ per lumen rationis naturalis regulatur, & ad Deum ut authorem naturæ terminatur, altera ſupernaturalis & per ſe infuſa, cui præficitur lumē fidei, & quâ Deus ut author gratiæ, & prout eſt objectum beatificans beatitudine ſupernaturali à nobis diligitur. De quo plura diximus in Tractatu de ſtatibus naturę humanę. Diſp.6. art.1.

190 Denique obſervandum eſt, dilectionem Dei naturalem, duplicem eſſe, unam imperfectam & inefficacem, quæ eſt ſimplex quædam complacentia de divina bonitate, quæ neque infert media neceſſaria ad placendum Deo, nec curat amovere impedimenta peccatorum: alteram perfectam & efficacem, quæ ex vi ſua potens eſt media ad placendum Deo neceſſaria inducere, & omnia quæ ejus amicitiæ repugnant, excludere. Et hæc adhuc duplex eſſe poteſt: altera quæ parùm durat, & ſimplicem actum voluntatis dicit, quo homo ſe & omnia ſua refert in Deum, cum propoſito abſoluto & efficaci ipſi placendi in omnibus, & nihil admittendi voluntati ejus contrarium, quod eſt Deum ſuper omnia appretiativè diligere; hæcque dilectio actualis & affectiva vocatur: altera quæ diu & longo tempore durat, & quæ non dicit tantùm ſingularem actum, ſed univerſalem obſervantiam mandatorum naturalium, conſiſtitque in executione prædicti propoſiti, ac propterea effectiva & habitualis appellatur. His poſitis:

191 Ut certa ab incertis ſecernamus, tria ut certa, & ab omnibus ferè Theologis admiſſa, ſupponimus. Primum eſt, hominem in ſtatu naturæ integræ potuiſſe, cum ſolo concurſu generali, diligere Deum dilectione efficaci, non ſolùm actuali & affectivâ, ac per breve tempus durante, ſed etiam habituali & effectivâ, ſeu executivâ, ac per multum tempus permanente. quia in illo fœliciſſimo ſtatu ex viribus naturæ poterat velle, & operari omne bonum morale naturale & ſervare omnia præcepta naturalia, ac vitare omnia peccata contra legem naturæ, ut docet S. Thomas hic art. 4. & patebit ex dicendis articulo ſequenti.

Secundum eſt, hominem lapſum, vel in puris naturalibus conditum, poſſe ſine ſpeciali auxilio actum inefficacem dilectionis Dei ut authoris naturæ elicere: cùm enim hic actus totius legis naturæ obſervantiam non importet, nec difficilis eſt, nec cum peccato mortali incompoſſibilis.

Tertium eſt, hominem lapſum non poſſe ſine ſpeciali auxilio diligere Deum ut authorem naturæ, dilectione efficaci, effectiva, & habituali, ac per multum tempus durante: nam talis dilectio totam legis naturæ obſervantiam importat; homo autem in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt, ſaltem per multum tempus, omnia præcepta naturalia ſervare, & omnia peccata contra legem naturæ vitare, abſque auxilio gratiæ.

192 Tota ergo difficultas devolvitur ad dilectionem efficacem, actualem, & affectivam, quæ ſimplicem actum voluntatis dicit, quo homo ſe & omnia ſua refert in Deum, illumque ſuper omnia appretiativè diligit. Plures enim exiſtimant hominem lapſum, vel in puris naturalibus conditum, poſſe ex viribus naturæ, & ſine ullo ſpeciali auxilio, hanc dilectionem actualem & affectivam elicere: ita Scotus, Durandus, Almainus, Cajetanus, & Molina, citati à Curiele hic dubio ultimo. Alii cum Alvare lib. 5. reſp. cap. 5. & 6. & Martine hic articulo 3. dubio 1. & 2. id quidem denegant homini lapſo, ſed concedunt homini puro, ſeu in puris naturalibus condito. Alii verò hominem in utroque ſtatu, ad prædictum actum eliciendum, ſpeciali Dei auxilio indigere affirmant. Hanc ſententiam tenent Curiel, Zumel, Joannes à ſancto Thoma, & alii ex noſtris Thomiſtis. Licèt autem in auxilio pro ſtatu naturæ puræ requiſito illi conveniant, doceantque illud eſſe in ſua entitate naturale, etſi intra ordinem naturæ ſpeciale ſit: tamen circa auxilium homini lapſo ad prædictum actum eliciendum neceſſarium, in tres dicendi modos diviſi ſunt: quibuſdam affirmantibus illud eſſe entitativè ſupernaturale; aliis contendentibus auxilium intra ordinem naturæ ſpeciale ad prædictum actum ſufficere: aliis verò aſſerentibus, ſufficere quidem auxilium intra ordinem naturæ ſpeciale, ut principium eliciens, ſed requiri auxilium ſupernaturale actuale, & gratiam habitualem, ut principium expediens ab impedimento peccati, & tollens averſionem a Deo ut ultimo fine.

§. II.

Difficultas quoad utramque partem reſolvitur.

DIco primò: Homo in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt viribus liberi arbitrii, & cum ſolo concurſu generali, Deum ut authorem naturæ dilectione efficaci ſuper omnia diligere.

193 Probatur primò ex D. Auguſtino Epiſtolâ 107. ad Vitalem, ubi ait: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum, primi peccati granditate perdidimus.* Quibus verbis apertè declarat, robur naturale liberi arbitrii, quod homo in natura integra habebat, ad Deum naturaliter diligendum, per primi parentis peccatum eſſe deperditum; ſieque, niſi per gratiam ſanetur, hoc in natura lapſa præſtare non poſſe.

194 Probatur ſecundò ex S. Thoma hic art. 3. dicente: *Homo in ſtatu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ, ſuperadditæ naturalibus bonis, ad diligendum Deum naturaliter ſuper omnia; licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis: ſed*

ſed in ſtatu naturæ corruptæ indiget homo etiam ad hoc auxilio gratiæ naturam ſanantis. A

Reſpondet Cajetanus, D. Thomam velle ſolùm, hominem exiſtentem in peccato non poſſe diligere Deum ſuper omnia, dilectione illâ efficaciſſimâ, quæ omne peccatum tam veniale quàm mortale excludit.

Sed contra: Eam denegat S. Doctor homini lapſo dilectionem Dei, quam concedit ipſi poſſibilem per gratiam ſanantem: At dilectio per gratiam ſanantem homini poſſibilis, non excludit omne peccatum tam veniale quàm mortale, ſaltem de lege ordinaria, ſed ſolùm peccata mortalia, pro illo tempore quo elicitur: Ergo negat D. Thomas dilectionem hujuſmodi eſſe poſſibilem homini lapſo. B

196 Reſpondent alii cum Molina, D. Thomam de ea ſolùm dilectione Dei locutum, quæ non eſt unus actus ſimplex, ſed collectio adimpletionis omnium mandatorum.

Sed hæc etiam interpretatio non videtur legitima: Tum quia D. Thomas agit de dilectione hoc modo ſumpta art. 4 ſequenti, ubi inquirit, *Vtrum homo ſine gratia, per ſua naturalia, legis præcepta implere poſſit?* Tum etiam, quia ex contextu ipſo conſtat, S. Doctorem ſumere dilectionem pro uno ſimplici actu, ad quem dicit referendam eſſe dilectionem ſui, & omnium aliarum rerum. Ratio etiam quam ibidem inſinuat, convincit de amore, ut eſt unus actus ſimplex: Voluntas enim hominis lapſi, & in peccato originali vel perſonali exiſtentis, eſt veluti recurva, & ad bonum privatum & proprium, quod eſt finis ultimus peccatoris inclinata: Ergo niſi ſanetur per gratiam, non poteſt ſui & omnium aliorum dilectionem in Deum referre, ipſumque plus quàm bonum proprium & privatum diligere, cùm hoc ſit ſuprà talem inclinationem curvam & deviam. C

Deinde, Dilectio Dei ſuper omnia, perfecta, & efficax, licèt ſit ſimplex voluntatis actus, eſt tamen omnium præſtantiſſimus: At licèt natura infirma poſſit aliquod opus efficere, non tamen præſtantiſſimam operationem, quam natura ſana & integra poterat exercere; Ergo &c. D

Item in efficaci dilectione Dei, conditoris naturæ, virtualiter continetur totius legis naturæ adimpletio; ut colligitur ex illo Joan. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit*; ex D. Baſilio libro de inſtit. monach. cap. 2. dicente: *Mandatum iſtud* (ſcilicet dilectionis Dei) *unum quidem videtur, ſed omnium mandatorum in ſe virtutem complectitur*: At homo lapſus, abſque ſpeciali gratia, totam legem naturæ adimplere non poteſt; aliàs enim natura humana nullo modo per peccatum originale fuiſſet vulnerata in ſua integritate, ſed homo lapſus naturam æquè perfectam & integram haberet circa bonum morale ordinis naturalis, ac eam habuit in juſtitia originali: Ergo homo lapſus non poteſt, ſine gratia, Deum ut authorem naturæ efficaci amore diligere. E

197 Reſpondent ad hoc Adverſarii, quod licèt homo lapſus non poſſit per longum tempus totam legem naturæ adimplere, id tamen poteſt pro brevi aliquo tempore; quia per breve aliquod tempus fieri poteſt, ut nulla occurrat gravis tentatio, nec ullum præceptum difficile, unde poteſt actum dilectionis efficacis pro brevi tempore elicere, ſine ſpeciali gratia, etſi id non poſſit perſeveranter & ad longum tempus.

Verùm hæc reſponſio facilè poteſt confutari: 198 Quamvis enim poſſit contingere quòd brevi tempore, quo durat dilectio Dei ut authoris naturæ, nihil occurrat faciendum, vel vitandum, ut tameo dici poſſit dilectio ſuper omnia, & efficax quoad effectum, neceſſarium omnino eſt, quòd virtute illius voluntas de facto adimpleret mandatum Dei, etiam difficile, ſi occurreret adimplendum, & tentationi quantùmcumque gravi adverſùs obſervantiam illam reſiſteret, ſi inſtaret; alioquin enim vel non erit dilectio ſuper omnia, vel certè carebit efficaciâ quoad affectum: unde in actu efficaci dilectionis Dei, etiam ut pro brevi tempore elicito, totius legis naturæ obſervantia, etiam per longum tempus, virtualiter continetur, cùm talis actus, ut diximus, ſit de ſe ſufficiens ad totius legis obſervantiam per totam vitam imperandam, etiam in præſentia tentationum graviter urgentium. Quare licèt tentationes, & impedimenta ad actum dilectionis non ſemper occurrant ſubjectivè, quando fit ille actus amoris Dei, bene tamen objectivè, quia in dilectione Dei ſuper omnia involvuntur virtualiter omnes tentationes, & impedimenta contra quæ firmatur affectus: Ergo ſi homo lapſus non poſſit ſine gratia omnia præcepta legis naturæ per longum tempus implere, & omnes tentationes, & impedimenta ad actum dilectionis vincere, neque poterit actum efficacem dilectionis Dei ut authoris naturæ, etiam pro brevi tempore, elicere.

Confirmatur: Licèt homo in ſtatu naturæ corruptæ poſſit vitare omnia venialia, pro brevi 199 aliquo tempore, tamen impoſſibile eſt ſimpliciter, quòd eliciat Dei dilectionem ſuper omnia, quæ ſit efficax in affectu ad excludenda omnia omnino venialia, ſive talis dilectio ſit diuturna, ſive non; & hoc quia vitare omnia venialia collectivè, eſt proprium ſtatûs beatifici: Ergo ſimiliter, quia implere omnia mandata naturalia collectivè, & omnes ſuperare tentationes, eſt proprium hominis ſani, & ſtatûs integritatis, ſimpliciter impoſſibile eſt quòd homo lapſus & infirmus eliciat dilectionem Dei ſuper omnia, quæ ſit efficax in affectu ad implenda omnia præcepta legis naturæ, & omnes tentationes vincendas; ſive talis dilectio ſit diuturna, ſive non, ſive per longum tempus, ſive uno tantùm inſtanti duret.

Confirmatur ampliùs: De objecto moraliter 200 impoſſibili, eſt impoſſibilis etiam moraliter affectus, ſeu propoſitum efficax, etſi parvo tempore durans: At in dilectione efficaci Dei conditoris naturæ, implicitè clauditur efficax propoſitum obſervandi totam legem naturæ, perſeveranter, & ad longum tempus, quod eſt moraliter impoſſibile viribus hominis lapſi, ut oſtendemus articulo ſequenti: Ergo &c. Minor eſt certa: nam de hac dilectione naturali loquendū eſt proportionaliter, ſicut de dilectione ſupernaturali charitatis: hæc autem implicite claudit efficax propoſitum obſervandi omnia mandata, etiam ſupernaturalia, pro tota vita; quia de ratione ejus eſt in affectu nunquam deficere ab amicitia; unde actus charitatis, vel contritionis, ad juſtificationem diſponens, debet eſſe affectus, vel propoſitum efficax deinceps nunquam peccandi: Ergo &c. Major autem ſuadetur: De objecto per ſe impoſſibili eſt impoſſibile efficax propoſitum; unde repugnat viribus naturæ efficax appetitus viſionis beatificæ, ut in Tractatu de viſione

viſione beatifica oſtenſum fuit; item D.Thomas 1.p.quæſt. 63. art. 3. probat Angelum non potuiſſe actu efficaci abſoluto appetere æqualitatem cum Deo, quia talis æqualitas eſt impoſſibilis: Ergo pariter de objecto viribus naturæ moraliter impoſſibili in executione, impoſſibile erit moraliter eiſdem viribus propoſitum efficax. Præſertim cùm voluntas & intentio dicatur efficax formaliter, inquantum eſt illativa electionis, & ſufficiens ad executionem. efficacia enim cauſæ explicatur penes effectum quem de ſe poteſt inducere.

Dices: Licèt ſacerdos non poſſit conſecrare
201 hoſtiam, vel abſolvere à peccatis, niſi virtute ſupernaturali, quâ ut Chriſti inſtrumentum ad patrandos illos effectus ſupernaturales elevatur; poteſt tamen propriis viribus intendere hujuſmodi conſecrationem, vel abſolutionem. Item licet actualis obſervantia totius legis uſque ad mortem ſpeciale quoddam auxilium exigat, quod donum perſeverantiæ appellatur; poteſt tamen homo, cum auxiliis ordinariis gratiæ, habere propoſitum efficax obſervandi totam legem ſupernaturalem, uſque ad mortem: Ergo ratio illa non eſt efficax.

202 Sed contra: Hæc exempla non ſunt ad rem, nec favent adverſæ ſententiæ: Non primum quidē, quia in hoſtiæ conſecratione, & abſolutione ſacramentali, eſt aliquid naturale, ſcilicet verborum prolatio, quæ non ſuperat naturæ facultatem, & ad iſtam terminatur propoſitum efficax, eſt etiam aliquid ſupernaturale, nempe elevatio verborum ad hoſtiam conſecrandam, & gratiam conferendam, quæ ſicut excedit vim executivā naturæ, ita etiam ſuperat vim efficaciter intentivam, & efficaci hominis propoſito non ſubjacet. Nec favet etiam ſecundum: Nam licèt ad actum perſeverandi, magnum perſeverantiæ donum, a communibus auxiliis gratiæ diſtinctum, ſit neceſſarium; ad poſſe tamen perſeverare auxilia generalia ordinis gratiæ ſufficiunt: intentio autem efficax non petit vires, quibus de facto illius objectum executioni mandetur, benè tamen expoſcit vires, quibus executio objecti ſit poſſibilis.

Dico ſecundo: ad dilectionem efficacem Dei ut authoris naturę, per ſe loquendo, & quantùm eſt ex parte objecti, ſolùm requiritur auxilium ſpeciale ordinis naturalis: ſuppoſitâ tamen elevatione ad ſtatum ſupernaturalem, ad eam requiritur non ſolùm auxilium ſupernaturale, ſed etiam gratia ſanctificans.

Prima pars patet: Dilectio enim Dei, ut au-
203 thoris naturæ, eſt actus entitative naturalis, cùm objectum naturale reſpiciat: Ergo per ſe, & ex præciſa ratione objecti, nec gratiam ſanctificantem, nec auxilium ſupernaturale expoſcit. Conſequentia legitima eſt: Nam eo ipſo quod actus per ſe ad ſui elicientiam exigit pro principio eliciente formam ſupernaturalem, excedit facultatē naturæ, ſubindeque ſupernaturalis eſt.

204 Secunda verò ſuadetur: Dilectio Dei naturalis opponitur averſioni a Deo ut fine naturali: Sed in hoc ſtatu elevationis naturæ humanæ ad ordinem & ſtatum ſupernaturalem, homo non poteſt averti à Deo ut fine naturali, niſi conſequenter ab ipſo ut fine ſupernaturali avertatur, ut cōmuniter docēt noſtri Thomiſtæ in Tractatu de peccatis: Ergo ut homo lapſus, & in peccato mortali exiſtens Deū ut authorem naturæ diligere poſſit, indiget per accidens non ſolùm auxilio ſupernaturali, ſed etiam gratiâ habituali, per quā auferatur peccatum, & obex averſionis a Deo ut ultimo fine tam naturali quam ſupernaturali removeatur. Unde D.Thomas hic art. 3, docet ad dilectionem Dei ut authoris naturæ, indigere hominem lapſum gratiâ ſanante: nomine autem *gratiæ ſanantis*, gratiam habitualem intelligit, ut patebit ex dicendis articulo ſequenti.

Quæres, an homo juſtus, & gratiâ ſanctifican- 205
te prædiſtus, auxilio ſupernaturali indigeat ad talem dilectionem eliciendam?

Reſpondeo affirmativè (quidquid in contrarium dicat Marcus à Serra hic duō, unico) nam etſi careat impedimento peccati, & averſionis à Deo ut ultimo fine, tamen ſuppoſita elevatione naturæ humanæ ad ordinem gratiæ, & cognitione Dei ut authoris ſupernaturalis, non poteſt ipſum amare ut authorem naturæ, niſi ſimul ipſum ut finem & authorem ſupernaturalem diligat: ſicut ſuppoſitâ tali elevatione & cognitione, non poteſt dari averſio à Deo ut conditore naturæ, abſque averſione a Deo ut authore ſupernaturali; neque poni odium authoris naturæ, quod non terminetur aliquo modo ad ipſum ut authorem gratiæ. Ergo cùm in homine juſto dilectio Dei ſupernaturalis auxilium ſupernaturale per ſe exigat, dilectio naturalis eam per accidens, & concomitanter expoſcet.

Confirmatur primò, & magis illuſtratur hæc 206
ratio: Ideò in hoc ſtatu homo exiſtens in peccato mortali, nequit diligere ſuper omnia Deum ut authorem naturæ, dilectione efficaci, ſine auxilio ſupernaturali, quia talis dilectio, & converſio efficax in Deū eſt oppoſita averſioni a Deo fine naturali, & ex conſequenti averſioni a Deo ut fine ſupernaturali: At etiam dilectio naturalis hominis exiſtentis in gratia, pro hoc ſtatu, eſt oppoſita tali averſioni, & quantum eſt de ſe deſtructio illius, licet per accidens, de facto, & in exercitio, eam non deſtruat, quia ſubjectum, pro inſtanti dilectionis, non eſt converſum ad creaturam, & averſū a Deo: Ergo talis dilectio petit auxilium ſupernaturale, etiam in homine juſtificato.

Confirmatur ſecundò: Ejuſdē ſpeciei eſt amor 207
efficax Dei ut authoris naturæ, in homine exiſtente in gratia, & in homine exiſtente in peccato: Ergo idē auxilium quoad ſpeciem requiritur ad utrumque; unde ſi in homine exiſtente in peccato requiratur auxilium ſupernaturale, etiam requiretur in homine exiſtente in gratia. Utraque conſequentia eſt legitima. Antecedens probatur. Utraque dilectio habet idem objectū, nempe Deum ut authorem naturæ ſuper omnia dilectum; utraque inſuper eſt converſio efficax, & formalis acceſſus ad eundē terminum formalem ad quem; utraque eſt etiam deſtructiva averſionis oppoſitæ, quæ ſe tenet ex parte termini à quo, licèt una de facto eam deſtruat, non verò alia; quia non invenit ſubjectum à Deo averſum, quod merè materialiter & ſubjectivè ſe habet, atque adeò extra ſpecificationem exiſtit. Ergo utraque dilectio eſt ejuſdem ſpeciei, & auxilium ejuſdem ordinis expoſcit.

Confirmatur tertiò: Nequit homo, etiam in 208
gratia conſtitutus, ſine auxilio gratiæ exequi ea quæ requiruntur ad permanendū in amore Dei, & tollere quæ impediunt amicitiam erga Deū, etiam ſecundùm quod eſt author & finis naturę: Ergo nequit homo, etiam in gratia conſtitutus, elicere intentionem efficacem diligendi Deū ut autho-

authorem naturæ ſuper omnia, ſine auxilio gratiæ. Conſequentia patet ex dictis concluſione præcedenti: Antecedens vero ſic oſtenditur. Non poteſt homo in hoc ſtatu elevationis ad ordinē ſupernaturalem, permanere in dilectione & amicitia naturali Dei, ſi non obſervet omnia præcepta, non ſolum naturalia, ſed etiam ſupernaturalia. Sed ad hoc petit ſupernaturalia auxilia: Ergo &c. Minor patet: Major probatur. Violatio præcepti ſupernaturalis eſt etiam contra rationem naturalem connexive & indirectè. Ergo peccatum contra præceptum ſupernaturale, indirectè ſaltem & implicitè, contrariatur amori ſeu amicitiæ naturali hominis ad Deum eamque deſtruit. Conſequentia legitima eſt, Amicitia enim naturalis hominis ad Deum ut authorem naturæ, ratione naturali ducitur & regulatur: Ergo ſi præceptum ſupernaturale ſit indirectè & connexive contra rationem naturalem, erit etiam indirectè contra amorem ſeu amicitiam naturalem hominis ad Deum. Antecedens verò ſuadetur: Ratio naturalis dictat obediendum eſſe cuicunque ſuperiori, legitimè præcipienti, ſuppoſitâ cognitione mandati, & viribus ſufficientibus ad illud exequendum: Ergo ſuppoſitâ revelatione mandati Dei legitime præcipientis, quatenus eſt ſupremus legiſlator ſupernaturalis, & ſuppoſitis viribus ad exequendum, etiam ratio naturalis dictat, indirectè ſaltem & ex conſequenti, eſſe obediendum huic ſuperiori ſic præcipienti. Ergo violatio præcepti ſupernaturalis eſt, indirectè ſaltem, implicite, & ex conſequenti, contra illud dictamen univerſale naturale dictans eſſe obediendum cuicunque ſuperiori legitimè præcipienti.

Dices cum aliquibus recentioribus Thomiſtis: In homine & Angelo beato reperitur dilectio Dei naturalis, ut docet D. Thomas primâ parte quæſt. 62. articulo 7. Ergo a fortiori homo juſtus in ſtatu gratiæ, eandem dilectionem habere poterit, ſi enim illa nihil includit repugnans ſtatui gloriæ, nihil etiam includet quod repugnet ſtatui gratiæ.

Reſpondeo concedendo totum, non enim negamus in homine juſto reperiri poſſe dilectionem Dei naturalem, ſicut in homine, & Angelo beato, ſed dicimus ad illam eliciendam requiri per accidens auxilium ſupernaturale, ratione conjunctionis quam habet in ſtatu elevationis, cum dilectione Dei ſupernaturali. & quia homo ſine auxilio gratiæ nequit exequi ea quæ requiruntur ad permanendum in amore Dei, neque tollere quæ impediunt amicitiam erga Deum, etiam ſecundùm quod eſt author & finis naturæ, ut antea expoſuimus.

Inſtabis. Licèt quotieſcumque homo operatur ex charitate infuſâ, eliciat actum ſupernaturalem, non tamen cogitur ſemper operari ex illa charitate, eſt enim habitus quo utitur quando vult. Ergo poteſt ex ſola inclinatione naturali, Deum ut principium & finem naturæ diligere.

Reſpondeo hominem quidem poſſe ex ſola inclinatione naturali Deum ut principium & finem naturæ diligere, dilectione imperfectâ & inefficaci, quæ eſt ſimplex quædam complacentia de divina bonitate & pulchritudine, ut in creaturis & operibus Dei naturalibus relucente, quæ nec infert media neceſſaria ad placendum Deo, nec curat removere impedimenda peccatorum; non tamen dilectione perfectâ & efficaci, quæ ex vi ſua potens eſt media ad placendum Deo neceſſaria inducere, & omnia quæ huic amicitiæ repugnant ex ludere; hanc enim dilectionem non poteſt homo etiam in gratia conſtitutus ſine auxilio ſupernaturali elicere, cum ſine auxilio gratiæ non poſſit exequi ea quæ requiruntur ad permanendum in amore Dei, & tollere quæ impediunt amicitiam erga Deum, etiam ſecundum quod eſt author & finis naturę, ut in tertia confirmatione oſtenſum eſt.

Dico tertiò: Homo in pura natura conſtitutus, non poſſet cum ſolo concurſu generali, Deum ut naturæ authorem efficaci amore ſuper omnia diligere, etiam pro breviſſimo tempore, non indigeret tamen, ad talem amorem eliciendum, auxilio ſupernaturali, ſed ſolum auxilio ſpeciali naturalis ordinis.

Prima pars hujus concluſionis ſequitur ex principiis aſſertione primâ ſtatutis: Ibi enim primis oſtendimus, juxta D. Thomam, hominem lapſum non poſſe ex viribus naturæ, & cum ſolo concurſu generali Dei, actum efficacis dilectionis Dei ut authoris naturæ, etiam pro breviſſimo tempore, elicere, quia voluntas hominis lapſi eſt veluti recurva, & ad bonum privatum & proprium inclinata: At in ſtatu naturæ puræ voluntas hominis eodem modo ſequeretur bonum privatum Ergo eodem modo eſſet impotens ad diligendum Deum ut authorem naturæ eſſicaci dilectione. Major patet ex ſupra dictis: Minor vero ſuadetur. Quòd homo lapſus ſequatur bonum privatum, provenit ex eo quod appetitus inferior inclinat in bonum ſenſibile abſque fixo rationis: At in puris naturalibus homo haberet eandem inclinationem eſſrænem ad bonum ſenſibile contrarium rationi; cùm in ſtatu naturæ puræ pars inferior non eſſet perfectè ſubjecta & ſubordinata ſuperiori; ſed talis ſubordinatio & ſubjectio homini ſolùm in ſtatu integritatis conveniret: Ergo in ſtatu naturæ puræ voluntas hominis eodem modo ſequeretur bonum privatum, ac in ſtatu corruptionis.

Deinde ibidem monſtravimus, in efficaci dilectione Dei, ut authoris naturæ, etiam ut pro brevi tempore elicita, totius legis naturæ adimpletionem, etiam per longum tempus, virtualiter contineri. At homo in ſtatu naturæ puræ non poſſet, cum ſolo concurſu generali, totam legem naturæ adimplere, ſaltem per longum tempus, ut articulo ſequenti patebit: Ergo nec efficacem dilectionem Dei ut authoris naturæ elicere, etiam pro breviſſimo tempore. Addo quod talis dilectio, cùm ſit actus omnium perfectiſſimus & præſtantiſſimus, ſolius naturæ integræ & robuſtæ videtur proprius. Denique cùm non majores fuiſſent vires naturæ humanæ ad operandum bonum morale, in ſtatu naturæ puræ, quam ſint in ſtatu naturæ lapſæ ut in Tractatu de ſtatibus naturæ humanæ oſtenſum eſt, ſequitur quod ſi homo in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt cum ſolo concurſu generali, Deum ut naturæ authorem, efficaci dilectione amare, id etiam non potuiſſet in ſtatu naturæ puræ.

Secunda pars aſſertionis patet etiam ex ſupra dictis: Homo enim in ſtatu naturæ lapſæ ad dilectionem efficacem Dei ut authoris naturæ, per accidens indiget auxilio ſupernaturali ob elevationem naturæ humanæ ad ordinem & finem ſupernaturalem Ergo cùm in ſtatu naturæ puræ non eſſet talis elevatio, neque etiam erat ad illum actum eliciendum indigentia talis auxilii.

Tertia

209 (margin)
Deſ. articulo ultimo. (margin)
210 (margin)

Tert. ver[illegible] A [illegible]

[illegible] car[illegible]

[illegible] e[illegible] B [illegible] q[illegible]ſequentiæ [illegible]

§ III.

[illegible] es ſolvuntur.

214 OB[illegible] quarta primam onclusin[illegible] p[illegible] art. 5. ad [illegible] Angel[illegible] e[illegible] Deum naturalem [illegible] puero[illegible] authore na[illegible] ped andra [illegible] Ergo eſſi[illegible] peccat[illegible] naturæ [illegible]

215 [illegible] dicem d[illegible] amorem Dei [illegible] et [illegible] volu[illegible] ut natura eſt [illegible] Deus ne[illegible] quoad ſpeci[illegible] creaturæ [illegible] non poteſt: [illegible] voluntate et potentia libera [illegible] amore electivo & libero [illegible] univerſalis legislator amatur: qui [illegible] naturalis [illegible] quia neceſſa[illegible] terminat naturalem appetitum, [illegible] circa objectum naturale, Deum ſcilicet [illegible] auctorem naturæ, verſatur. Quando ergo S. Thomas, loci citatis, in Angelo peccante, & [illegible] pueror[illegible] in Lymbo exiſtentium ad[illegible] naturalem Dei dilectionem [illegible] per omnia, [illegible] de prima dilectione, quam fatemur [illegible] peccato [illegible] eſſe compoſſibilem, & ſoli naturæ vi[illegible] non vero de ſecunda, de qua ſolùm in [illegible] putamus. Addo [illegible] de amore benevolentiæ: amor [illegible] Dei [illegible] in Dæ[illegible] a D. Thoma pon[illegible] eſt amor be[illegible] concupiſcentiæ: cum enim Dæ[illegible] ad [illegible] ſeipſi[illegible] & [illegible] proprium eſſe [illegible] diligant eſ[illegible] propter [illegible] & bon[illegible] eum Deum a[illegible] eſt bonum E [illegible] pro[illegible] Dei [illegible] 5. art. [illegible] ver[illegible]

[illegible] ſecundo: Homo [illegible] poteſt [illegible]

[illegible] ponat [illegible]

[illegible] ro [illegible] tero [illegible]

[illegible] quam ſe[illegible] cap. [illegible]

[illegible] dicitur [illegible] concupiſcentiæ [illegible] rentes [illegible] de eſt [illegible] mundi.

Reſpondeo [illegible] negando [illegible] non [illegible] C [illegible] quod [illegible] quæ per[illegible] ad ipſam hominem [illegible] commi[illegible] pe[illegible] lectio [illegible] peccatum [illegible] tale [illegible] ſive habituale, ſive originale [illegible]

216 Ad [illegible] intel[illegible] poſſe natu[illegible] per omnia di[illegible] quæ eſt appetitus [illegible] tionem ſequ[illegible] ipſum ſupra quod [illegible] eſt quod [illegible] D [illegible] non poteſt tamen [illegible] & [illegible] Deum eſſ[illegible] niſi [illegible] art. 1. oſten[illegible] mag[illegible] eſt [illegible] ſe[illegible] illi [illegible] meliora [illegible]

217 Ad al[illegible] ſubditum [illegible] mortali [illegible] in re[illegible] in peccato [illegible] omn[illegible] rebus [illegible] vu[illegible] propiſ[illegible] in vita [illegible] tum [illegible] Unde [illegible] verbo [illegible] et ie ve[illegible] in ter[illegible] ſe ip[illegible] pientiſſ[illegible] & omne[illegible] nem [illegible] vel al[illegible] Nec obſtat [illegible] 4. [illegible] art. 1. [illegible] propri[illegible]

[illegible] non verò de ve[illegible] A pinp[illegible] pro Deo reipſa [illegible] na 2. [illegible] 24 ar[illegible] 2. ad 2. expreſſè docet, quòd [illegible] *actus charitatis* [illegible] *fortitudinis autem* [illegible].

Dixi verò, *aliquem in peccato mortali remanentem, non poſſe re ipſa velle mori pro Deo*: quia licet [illegible] eando, non excludat ejus relationem [illegible] Deum, nec eam ordinet ad bonum proprium [illegible] ultimum finem [illegible] juſtificabitur [illegible] probabiliter docetur in materia de baptiſmo, & [illegible] gratia ſanctificante poterit [illegible] dilectionis Dei ſuper omnia.

218 O[illegible] homo in ſtatu naturæ lapſæ non p[illegible] gratia diligere Deum ut authorem [illegible] tur quod talis dilectio nun ſit naturalis [illegible] ſupernaturalis. At hoc dici nequit: [illegible]. Sequela Majoris manifeſta [illegible] ad quem requiritur gratia, eſt [illegible] naturalis.

219 Reſpondeo negando ſequelam Majoris. Ad cujus [illegible] dico, actum ad quem gratia re[illegible] per ſe, & per modum principii eli[illegible] ſe ſupernaturalem; ſecus verò ſi gratia [illegible] tùm per accidens, & tanquam [illegible] prohibens. gratia autem per ſe non re[illegible] ad dilectionem efficacem Dei ut autorem naturæ, ſed tantum per accidens, ratione elevationis naturæ humanæ ad ordinem ſupernaturalem, & conjunctionis finis naturalis cum ſupernaturali, & ad tollendum obicem peccati & a[illegible] a Deo ut ultimo fine, ſicut aſſertione 2. declaravimus.

220 Objicies quartò. Si homo in ſtatu naturæ lapſæ non poſſit [illegible] ſupernaturali, diligere Deum [illegible] authorem naturæ, ſequitur quòd in eo ſtatu [illegible] habeat vires in ordine ad bonū morale [illegible] in ſtatu naturæ puræ: Sed hoc dici nequit, ut in Tract. de ſtatibus naturæ [illegible] oſtenſum eſt: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Homo in ſtatu naturæ puræ, [illegible] ſpeciali [illegible] naturalis, poterat hanc dilectionem eli[illegible]: ergo ſi in ſtatu naturæ lapſæ ad [illegible] indigeat auxilio ſupernaturali, erit [illegible] in hoc ſtatu quam in illo.

Diſp. 4 art. ult.

221 Reſpondeo negando ſequelam. Ad cujus probationem dico, quòd [illegible] homo in ſtatu naturæ lapſæ indigeat auxilio ſupernaturali ad eliciendā dilectionem efficacem [illegible] authoris naturæ, hoc tamen non arguit [illegible] in tali ſtatu habere minores vires, quā [illegible] in ſtatu naturæ puræ, quia hoc non provenit ex defectu potentiæ, [illegible] naturalis in ordine ad tal[illegible] ſufficienter completur; ſed ex elevatione naturæ humanæ ad ordinem ſupernaturalem [illegible] expoſuimus.

222 Dices: Ex [illegible] homo etiam in ſtatu innocentiæ non [illegible] diligere Deum ut authorem [illegible] ſupernaturali. Sed hoc eſt [illegible] art. [illegible] ait, [illegible] *ſupernaturali* [illegible] *diligendum cum* [illegible] ſequela Majoris [illegible] innocentiæ [illegible] naturæ humanæ in finem ſupernaturalem [illegible] indiget [illegible] innocentiæ.

A Reſp[illegible] omnia [illegible] auxilio [illegible] totum [illegible] etiam, ſine eo [illegible] efficacem dilectionem Dei ut authoris [illegible] Unde [illegible] probationem in contrarium [illegible] eſt, [illegible] de ſtatu naturæ [illegible] & ſecundum id quod ex propria [illegible] donum integritatis, ſubjiciens [illegible]
B petitum inferiorem ſuperiori: non verò de [illegible] prout reipſa fuit cum juſtitia originali, & gratia habituali, ſubindeque [illegible] elevatione ad ordinem ſupernaturalem [illegible] ſub hac ratione non minùs auxilium ſupernaturale ad actum dilectionis efficacis Dei ut authoris naturæ expoſcebat, quam ſtatus innocentiæ, ſeu originalis juſtitiæ. Poteſt etiā dici D. Thomā, loco citato, ſolùm excludere a ſtatu integritatis neceſſitate auxilii ſupernaturalis [illegible] naturam, quod requiritur in natura lapſā, non tamen negare neceſſitatem auxilii ſupernaturalis, eam elevantis ad ordinem ſupernaturalē.

§. IV.

Solvuntur alia argumenta ex ſtatu naturæ puræ deſumpta.

C CONtra tertiam concluſionem, in qua di[illegible] hominem in puris natura conſtitutum non poſſe, [illegible] concurſu generali Deum naturæ authorem effi[illegible] amore diligere, [illegible] poteſt authoritas D. Thomæ [illegible] 3. in argum. *Sed contra*, & quodlib. [illegible] ſecundum quoſdam hominem fuiſſe [illegible] in ſolis naturalibus. Deumque ſuper omnia dilexiſſe. Quod etiam inſinuare videtur hîc art. ſequenti ad 3. dicens: *Præceptum de dilectione Dei non poteſt homo implere ex puris naturalibus, ſecundùm quod ex charitate impletur.*

Reſpondet [illegible] ex Conrado, D. Thomam per hominem conſtitutum in ſolis naturalibus 223
D intelligere hominem conditum cum integritate naturæ, quæ proveniebat a juſtitia originali: cùm enim talis integritas non fuerit donum entitativè ſupernaturale, inter naturalia computatur, ſubindeque cum illa rectè poteſt dici homo conſtitutus in ſolis naturalibus, quia nihil habet quod non ſit naturale.

Sed hæc interpretatio non videtur legitima, nec ad mentem S. Thomæ; nam ſi per hominem conſtitutum in puris naturalibus intelligeret hominem cum integritate naturali, non diceret: *Homo in ſolis naturalibus conſtitutus fuit* [illegible] A QUIBUSDAM PONITUR; cum ipſemet S.
E Doctor 1. p. quæſt. 95. art. [illegible] doceat primum hominem fuiſſe conditum cum integritate naturæ, provenientea gratia [illegible] originali juſtitia.

Meliùs ergo reſpondetur D. [illegible] illis [illegible] loqui de puris naturalibus, per excluſionem donorum ſupernaturalium [illegible] per excluſionem gratuitorum intra ordinem naturæ. Unde ſolùm intendit, quod [illegible] ſtatu naturæ puræ poſſet diligere Deum [illegible] naturæ [illegible] ſupernaturali, non tamen negat [illegible] ad talem dilectionem [illegible] & [illegible] difficile [illegible] auxilium [illegible] ordine [illegible], ut nos a[illegible] erimus.

[illegible] ſe [illegible] univerſæ [illegible] a [illegible] is n [illegible] [illegible] ep [illegible] Deu [illegible] [illegible] upe [illegible] A [illegible] po- [illegible] obligatio [illegible] Tridentino [illegible] impoſſib [illegible] Ergo [illegible] actum dilect [illegible] efficacis eli- [illegible] gratiam, cum ſtatus naturæ pu [illegible] gratia [illegible] ex [illegible] udat. Ergo ex ſolo natu [illegible] generali concurſu. Mi- [illegible] entiæ patent: Major vero made- [illegible] q. 4. art. [illegible] ubi docet [illegible] omne [illegible] ad quod [illegible] naturam: At [illegible] ex [illegible] ad Deum autho- [illegible] naturæ [illegible] gen [illegible] m: Ergo na [illegible] ege [illegible] tenetur. Unde [illegible] gie Cypri [illegible] de ba [illegible] Chriſti: *Juſtum* [illegible] inquit [illegible] *natura, hoc* [illegible] *uſ.* [illegible] at quip- pe natu [illegible] eſſe [illegible] ore; clamat [illegible] tio [illegible] em.

[illegible] Reſpondeo [illegible] om [illegible] ſtatu naturæ pu- [illegible] em ſupe omnia dili- [illegible] non [illegible] ſuperna [illegible] generali concurſu, ſed per [illegible] naturalis, quod Deus [illegible] eret, quam [illegible] geret obli gatio præcepti dilectionis hoc [illegible] exigente pro- [illegible] entiæ [illegible] ſuavitate, quæ [illegible] in nullo ſta- [illegible] mp [illegible] præcipere [illegible]. Nec ſtatus na- [illegible] omnem gratiam ſpecialem exclude- [illegible] ſolum gratiam ſupernaturalem entitati- [illegible], vel naturalem per modum habitûs & formæ permanentis, qualis foret gratia ſanans natu- [illegible], eamque integram integritate univ naturæ conſtituens, ut in Tractatu de ſtatibus naturæ [illegible] oſtendimus. [illegible] que hoc argumen- [illegible] Adverſarios: homo enim in ſtatu naturæ puræ, non [illegible] præce- [illegible] naturali, Deum ut authorem naturæ dili ge- [illegible] omnia, [illegible] etiam [illegible] tempore vitæ in tali dilectione perſeverare; & tamen certum eſt, & [illegible] Adverſarii, quod id non poſſet in [illegible] præ [illegible] ſolo concurſu generali, [illegible] ad perſeverandum ſpeciali auxi- [illegible] naturali: quod ergo [illegible] dicunt de [illegible] entia in amore, [illegible] de ipſo dilectio- ni [illegible] ere licet.

[illegible] D. Thoma [illegible] art. 3. ex eo [illegible] probat hominem in ſtatu naturæ [illegible] indigere gratia ad diligendum Deum ut authorem natu- ræ, [illegible] ratione culpæ manſit inclinatus ad bo- num privatum. At in pura natura nulla eſſet cul [illegible] convertens, & inclinans hominem ad bon [illegible] [illegible] um: Ergo in eo ſtatu non indigeret gratia ad diligendum Deum ut authorem naturæ, ſed [illegible] et præſtare cum ſolo generali concur- ſu.

Confirmatur primò: In [illegible] ſtatu nulla eſſet infirmitas. [illegible] quidquid po [illegible] integr [illegible] At homo [illegible] natura [illegible] co [illegible] [illegible] naturæ [illegible] potetat: Er- [illegible] x.

[illegible] ſecund [illegible] naturæ puræ [illegible] hom [illegible] [illegible] Sc [illegible] naturæ [illegible] ns [illegible] [illegible] go in ſtatu naturæ puræ nihil eſſet [illegible]

hominem impediens a [illegible] aut [illegible] naturæ, & ultimi [illegible] ne

Confirmatur tertiò: [illegible] 231
diret a tali actu max [illegible] hæc non ponit impotentiam [illegible] Ergo &c. Probatur Minor: [illegible] ſtificato per gratiam, manet [illegible] in eriori contra ſuperiorem & [illegible] gratiæ ſanctificantis eſt pote [illegible] illam dilectionem. Ergo rebellio concupi [illegible] tiæ & pugna appetitus inferioris contra ſu [illegible] riorem, non eſt ſufficiens ad inducendam impo- tentiam moralem in ordine ad illum actum.

Ad objectionem reſpondeo D. Thomam, ad 232
probandum hominem in natura lapſa indigere gratia ad diligendum Deum ut authorem natu- ræ, recurrere ad peccatum, inclinans & conver- tens voluntatem hominis ad bonum privatum; quia homo ſupponebatur ante culpam in ſtatu integritatis, in quo poterat Deum ut authorem [illegible] diligere, & [illegible] peccatum [illegible] impotentiæ moralis ad ta- [illegible] dilectionem, [illegible] ſtiam origi- [illegible] qua naturæ ſanitas & integritas [illegible] [illegible] in natura [illegible] non ſuppo- [illegible], neceſſe eſt recurrere ad pec [illegible] [illegible] inducens & voluntatem ad bonum privatum inclinans & convertens.

Vel ſecundo dici poteſt, D. Thomam recur- riſſe ad [illegible] ut probaret [illegible] tatem gra- tiæ ſpecialis [illegible] am in ſtatu naturæ puræ [illegible] dicimus ad dilectionem Dei ut authoris naturæ, & ad alios actus eximios & valde difficiles.

Ad primam confirmationem dicendum, quod 233
homo in natura pura non fuiſſet infirmus priva- tivè aut poſitivè, ſed neg [illegible] licet tunc fuiſſet propenſus ad bonum privatum, [illegible] tamen inclinatio non traxiſſet originem a pecca- to, ſed ab intrinſeca hominis conſtitutione, ex partibus habentibus inclinationes oppoſitas, ni- mirum ex rationali & ſenſitiva compoſiti, ut in Tractatu de ſtatibus naturæ [illegible] ge [illegible] do de ſtatu naturæ puræ declaravimus. Unde Diſp. 6. art. 1. & 2.

Ad ſecundam nego Minorem: [illegible] natura 234
eſt talis conditionis, quod [illegible] natione contraria; tunc enim [illegible] retar- dat, & impedit ne poſſit co [illegible] termi- num & finem connaturalem [illegible] ſpe- ciali auxilio. Nam in ipſo homine eſt appetitus naturalis [illegible] vivere appetit, & mortem fu- git, & tamen eſt in illo inclinatio contraria ra- tione materiæ, qua ad corruptionem tendit, & ratione cujus neceſſariò corr [illegible] ur.

Ad tertiam nego [illegible] iter Minorem. Ad cu- 235
jus probationem negandū eſt Antecedens quan- tum ad ſecundam partem: cum enim g [illegible] ha- bitualis in hoc ſtatu [illegible] non [illegible] perfec [illegible] ho minem, neque [illegible] reſt [illegible] at inte [illegible] ral [illegible] quamper pe [illegible] [illegible] rebellione [illegible] & pugnam inter appetitum inferiorem & ſuperio- rem, admetur [illegible] adhuc [illegible] confortantibus & auxilio [illegible] addito [illegible] dilectionis [illegible] naturæ exc [illegible] quod aut [illegible] ſtatu naturæ [illegible] ſæ, ratione elevationis ad ordinem ſuperna- turalem, & conjunctionis finis naturalis [illegible] ſupernaturali, per acc [illegible] debet e [illegible] turale, ut in ſecunda [illegible] ſione [illegible].

 Obji-

236 [illegible] non habet naturalem inclinationem ad [illegible] Deum ſuper omnia, ut docere videtur D. Thomas hic art. [illegible] & latè probat [illegible] de hom[illegible] [illegible] crearetur in puris naturalibus, poſſet [illegible] concurſu generali, & ſine auxilio gratiæ [illegible] hanc inclinationem, [illegible] endo actum dilectionis Dei ut authoris naturæ. Conſequentia probatur [illegible] quia alias inclinatio illa eſſet fruſtra, ſiquidem nullo modo poſſet reduci in actum cum ſtatus naturæ puræ, auxilia gratiæ, quæ ad id eſſent neceſſaria, excluderet. Tum etiam, quia inductione conſtat, nullam eſſe inclinationem ad actum naturalem, quæ nullo modo poſſit per vires naturæ reduci in actum. Unde Theologi probant in Tractatu de viſione beata, non dari in homine inclinationem naturalem ad beatitudinem ſupernaturalem, quia talis inclinatio non eſſet reducibilis ad actum, viribus naturæ, & à Deo ut dante talem inclinationem.

237 Reſpondeo dato Antecedente, negando Conſequentiam. Ad cujus probationem dicendum, quod ut inclinatio indita ab authore naturæ non ſit fruſtranea, ſufficit quod poſſit reduci in actum per vires, & auxilia ordinis naturæ, ſive illa ſint generalia, ſive ſpecialia intra illum ordinem, abſque recurſu ad ordinem gratiæ. Unde cum homo in ſtatu puræ naturæ, mediante auxilio ſpeciali ordinis naturalis, Deum ut authorem naturæ poſſet diligere, & ad hoc non indigeret auxilio gratiæ, naturalis inclinatio ad diligendum Deum, quam haberet in illo ſtatu, non eſſet otioſa & fruſtranea. Ex quo patet diſparitas ad exemplum quod adducitur: inclinatio enim naturalis ad beatitudinem ſupernaturalem, neque per auxilia communia ordinis naturalis, neque per auxilia intra illum ordinem ſpecialia, poteſt reduci in actum, ideoque ſine auxilio gratiæ illa eſſet vana & fruſtranea. Dixi *dato Antecedente*, quia Cumel [illegible] & quidam alii exiſtimant [illegible] nationem & appetitum naturalem in homine non eſſe ad diligendum Deum ut authorem naturæ, in ſe [illegible] & in particulari, ſed ſolum ad amandum bonum univerſale & in communi, & [illegible] confuſe & implicite ſub tali bono univerſali contentum.

§. V.

Tria corollaria præcedentis doctrinæ.

238 EX dictis infertur primò contra aliquos Recentiores, [illegible] in ſtatu naturæ lapſæ da[illegible] [illegible] ex ſtitere, ille non poſſe [illegible] ut naturæ authorem [illegible] m, ut ſupra oſtendimus [illegible] m [illegible] ad [illegible] ta [illegible] a [illegible] on [illegible] o [illegible] a [illegible] a [illegible] ſpecial [illegible]

maximum dilectionis Dei ut authoris naturæ [illegible]

[illegible] tamen [illegible] penitus ad bonum privatum, & impotens ad exequendum ex viribus naturæ omnia quæ in dilectione efficaci Dei ut authoris naturæ virtualiter includuntur.

Infertur tertiò [illegible] ad amorem concupiſcentiæ Dei ut authoris naturæ, ſufficientem ad impetrandam totius legis naturæ adimpletionem, neceſſarium eſſe auxilium ſpeciale: quia etiam in tali actu virtualiter continetur obſervantia totius legis naturalis, quæ ſine ſpeciali auxilio, in ſtatu naturæ lapſæ poni nequit, ut articulo ſequenti patebit.

ARTICULUS V.

Utrum homo lapſus indigeat ſpeciali gratia, & quali, ad obſervanda omnia præcepta naturalia collective quantum ad ſubſtantiam operis?

§. I.

Præmittuntur quæ fere apud omnes ſunt certa & reſeruntur [illegible].

SUppono primo tanquam certum, hominem in nullo ſtatu poſſe implere præcepta ſupernaturalia virtutum Theologicarum, ſine gratia: cùm enim actus illarum virtutum ſint ſupernaturales quantum ad ſubſtantiam, nequeunt elici per vires naturæ. Unde D. Thomas ſupra quæſt. 6[illegible] art. 2. ad 2. dicit: *Sunt quædam peccata mortalia quæ homo ſine gratia nullo modo poteſt vitare, quæ ſcilicet directè opponuntur virtutibus Theologicis.*

Suppono ſecundo hominem in omni ſtatu indigere gratia, ad implenda præcepta naturalia quantùm ad modum, ut ſcilicet ex charitate & meritoriè ac fructuosè ad vitam æternam ea adimpleat: cùm enim modus ille ſit ſupernaturalis, & actus virtutum naturalium elevet ad ordinem [illegible] ſupernaturalem [illegible] eſt, illum ſine gratia & charitate, quæ eſt forma virtutum, [illegible] que confert [illegible] præcipuam [illegible] rendi æternam fœlicitatem, non poſſe [illegible] noſtris actibus. Quod autem diſtinguenda ſit obſervantia præceptorum quantum ad ſubſtantiam & quantum ad modum, [illegible] patet tum ex D. Thoma hic art. 4. ibi [illegible] docetur tum etiam ex [illegible] P[illegible] V [illegible] XII. proſcribentium [illegible] B[illegible] pr[illegible] qua aſſerebat h[illegible] m [illegible] [illegible] am & e[illegible] n. Ratio [illegible] [illegible] eſt ſine [illegible] præceptorum [illegible] modus ope[illegible] et q[illegible] tate impleat præceptum eſt e[illegible] & [illegible] præ[illegible] ad [illegible] am, [illegible] m

Oppono tertiò contra Vazquem hic diſp. 193. cap. 2. & diſp. 193. cap. 3 hominem in ſtatu naturæ integræ, ſine ullo auxilio gratiæ, & cum ſolo concurſu generali, potuiſſe adimplere totam legem naturalem quoad ſubſtantiam operum. Probatur tum authoritate D. Thomæ, hic art. 4. id expreſſe docentis: tum etiam ratione ex dictis articulo præcedenti deſumptâ. Nam, ut ibidem cum eodem S. Doctore docuimus homo in natura integra, ex vi præciſe doni integritatis, & cum auxilio generali, Deum ut auctorem naturæ efficaci & perfectâ dilectione amare poterat: Ergo ex vi ejuſdem integritatis eodem generali concurſu adjutæ, omnia mandata naturalia poterat obſervare. Conſequentia patet: dilectio enim efficax, ut ibidem oſtendimus, totius legis adimpletionem virtualiter continet.

144 Confirmatur primò. Homo in ſtatu naturæ integræ, ex vi doni integritatis, eſſet rectus, & circa Deum finem naturæ ordinatus: Ergo etiam ratione tantum illius doni, & abſque nova gratia ſpeciali eſſet ordinatus & rectus circa media ducentia in talem finem. Antecedens eſt certum. Conſequentia probatur. Ordinatio enim circa finem, ex ſe infert & affert ordinationem circa media in ſuo ordine; unde quia gratia & charitas ordinant hominem ad Deum ut finem ſupernaturalem, charitas, ſecundùm D. Thomam, infert & affert ab intrinſeco virtutes morales infuſas, quibus homo ordinatur in actu primo circa media ſupernaturalia.

145 Confirmatur ſecundo: Ideò Concilia, & Patres infra citandi, negant hominem lapſum, ſine ſpeciali gratia, poſſe totam legem naturæ ſervare, quia natura eſt infirma & debilitata per peccatum originale: At in ſtatu integritatis natura hominis non erat debilis & infirma, ſed ſana & robuſta Ergo in illo ſtatu poſſet ex vi integritatis, & abſque alio ſpeciali auxilio, totam legem naturæ adimplere.

146 Confirmatur tertiò: In ſtatu innocentiæ non poterat inſurgere gravis tentatio ex ſuggeſtione Dæmonum contra præcepta naturalia; cùm ſuggeſtio ex deceptione vel errore exordium habeat, durante verò ſtatu innocentiæ, nullus (ſaltem circa naturalia) poterat eſſe error vel deceptio, ut in Tractatu de ſtatibus naturæ humanæ oſtenſum fuit: Ergo homo in illo ſtatu, talia præcepta, ex vi doni integritatis, abſque ullo ſpeciali auxilio, obſervare poterat.

147 Dices: De facto primi parentes fuerunt ab extrinſeco tentati à ſerpente ad comedendum de ligno vetito: Sed præceptum non comedendi de ligno vetito, non erat ſupernaturale, ſed naturale Ergo poſſibilis erat illi ſtatui tentatio ab extrinſeco contra præcepta naturalia.

Reſpondeo præcepta naturalia eſſe duplicis generis; quædam indita, & quaſi cum natura innata [illegible] ſunt præcepta Decalogi; alia poſitiva, [illegible] legem naturalem innatam, cujuſmodi fuit præceptum de non comedendo de ligno vetito, primis parentibus impoſitum. [illegible] ergo dicimus hominem in ſtatu innocentiæ non potuiſſe tentari ab extrinſeco de [illegible] præceptorum naturalium, loquimur de præceptis naturalibus primis generis, [illegible] circa illa non poterat eſſe error vel ignorantia practica in intellectu ejus non verò de [illegible]. Unde Adam potuit tentari à ſerpente, vel [illegible], ad comedendum de ligno vetito, & ad reſiſtendum huic tentationi indigebat ſpeciali auxilio, quod (ut docet D. Thomas 1. p. quæſt. 94. art. 4. ad 5. & quæſt. 18. de verit. art. 6. ad 13.) ipſi defuit, quia ad illud impetrandum per orationem ad Deum recurſum non habuit. Idem tradit Gelaſius Papa in dictis adverſus Pelagianam hæreſim, quæ habentur tomo 3. Conciliorum, pagina 51. editionis Pariſienſis anni 1636. nam ibi columnâ 6. ſic ait: *Illa prima conditionis integritas, dum ita de ſe fidit, tanquam ipſo qui condiderat non egeret, nec de præceptu agit gratias, quod nuſquam feciſſe memoratur, nec de conſervandis quæ ſumpſerat poſcit auxilium nec ad eum, etiam pulſata tentatoris acceſſu, devota currit & conſulit, ſuaque ſe credit inter proſpera voluntati, ſacile ſine præſidio Creatoris patuit deceptoris inſidiis, & in prævaricationem tracta conſequenter illicitè, conditionem præfixæ mortis invenit.*

Denique patet ex dictis art. 3. poſſe hominem in ſtatu corruptionis aliqua legis naturalis præcepta, ſine ſpeciali gratia obſervare; cùm, ut ibi oſtendimus, poſſit cum ſolo concurſu generali aliquando efficere bonum aliquod opus, undequaque honeſtum, & nulla prava circumſtantiâ vitiatum. Et quamvis iſtud non eſſet poſſibile, non ſequeretur inde nullum præceptum ſine ſpeciali gratia poſſe impleri; cùm per actum aliqua malâ circumſtantiâ vitiatum, aliquando præceptum aliquod particulare impleatur, v.g. præceptum miſericordiæ, per eleemoſynam datam ex vana gloria. Quod igitur in quæſtionem vertitur, non eſt de uno aut altero leg. naturæ præcepto, ſed de omni collective, non ut meritoriè fit, ſed ſecundùm ſubſtantiam ſpectato. In cujus reſolutione tres præcipuè verſantur ſententiæ. 148

Prima docet, poſſe hominem in ſtatu naturæ lapſæ abſque ſpeciali auxilio, omnia præcepta legis naturæ, ſub mortali obligantia, quoad ſubſtantiam obſervare; etſi quoad charitatis modum, & prout ad ſalutem & juſtificationem conducunt, ea adimplere nequeat: per quod à Pelagio, & ipſius reliquiis, ſe ſatis recedere exiſtimat. Pro hac ſententia citari ſolent Scotus in 2. diſt. 28. qu. 1. Gabriel ibid. q. 1. art. Durandus quæſt. 3. & 4. & Abulenſis in cap. 19. Matthæi quæſt 177. & 178. 149

Secunda aſſerit hominem lapſum id poſſe præſtare ſine gratia habituali & ſanctificante non tamen ſine actuali & auxiliante. Ita Vazquez hic diſp. 196. cap 3. pro ea plures ex antiquioribus Theologis referens.

Tertia, quæ eſt communis in Schula Divi Thomæ, & quam plures ex exteris tuentur amplectuntur, ad obſervanda omnia præcepta naturalia collective, utramque gratiam tam habitualem, quam actualem, neceſſariam eſſe affirmat.

§. II.

Sententia Scoti rejicitur.

Dico primò: Homo in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt totam legem naturæ quoad ſubſtantiam obſervare, ſine ſpeciali gratia. Ita D. Thomas hic art. 4. ubi id probat in argumento *ſed contra* ex D. Auguſtino lib. de hæreſibus, hæreſi 88. ubi oppoſitum ad hæreſim Pelagii pertinere his verbis aſſerit *Hi Dei gratiæ tantum inimici ſunt ut ſine hac poſſe hominem credant facere omnia divina mandata.* Quod etiam in variis Conciliis 150

cilijs proſcribitur, præſertim in Milevitano can. 3. 4. & 5. ubi anathema dicitur ei qui dixerit hominem indigere gratiâ ſolùm ad facilius, & non ad ſimpliciter implendam legem. Et in Arauſicano 2. can. 25. ubi ſic habetur: *Hoc Deo propitiante, & prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea, aut diligere Deum ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum eſt poſſit, niſi gratia eum & miſericordia divina prævenerit.*

251 Neque dici poteſt, hæc & ſimilia Conciliorum & Patrum reſtimonia intelligi debere de impletione præceptorum ſupernaturalium, vel de obſervantia naturalium fructuoſa, & meritoria vitæ æternæ. Nam Concilia & SS. Patres loquuntur de indigentia gratiæ ad implenda mandata, ſpecialiter reſpectu hominis lapſi, & dicunt eam provenire ex infirmitate naturæ, & liberi arbitrii debilitate, ut patet ex verbis Arauſicani jam relatis: At indigere gratiâ ad implenda præcepta ſupernaturalia, & ad obſervanda naturalia quantum ad modum, ſeu meritoriè & fructuoſè, non eſt quid ſpeciale & proprium homini lapſo, cùm etiam homo in natura integra ad id impotens eſſet ex proprijs, neque oritur ex lapſu & infirmitate hominis, ſed ex ſupernaturalitate actûs præcepti, aut meriti vitæ æternæ. Ergo hæc interpretatio non eſt legitima, nec menti Conciliorum & SS. Patrum conſentanea.

252 Confirmatur: Aliquid ſpeciale dicitur, juxta communem ſenſum & intelligentiam, de obſervantia omnium præceptorum collectivè, quod non dicitur de impletione unius vel alterius præcepti diviſivè: Sed nihil ſpeciale eſſet in Concilijs, ſi tantùm loquerentur de impletione præceptorum ſupernaturalium, vel de obſervantia legis naturalis fructuoſa & meritoria; cùm ad implendum unicum præceptum ſupernaturale, & ad obſervandum minimum mandatum legis naturæ fructuoſè, & meritoriè, gratia neceſſaria ſit, ut omnes fatentur: Ergo non eſt ſermo tantùm de impletione præceptorum ſupernaturalium, vel de obſervantia naturalium fructuoſa, & meritoria vitæ æternæ, ſed etiam de obſervantia totius legis naturæ quantùm ad ſubſtantiam.

253 Confirmatur ampliùs: Pelagius non ſolùm erravit, aſſerendo poſſe hominem per proprias vires totam legem adimplere, comprehendendo ſupernaturalia præcepta, vel naturalia, prout ad ſalutem proficua; ſed etiam eò quòd exiſtimaverit, ipſum poſſe ex viribus liberi arbitrii totam legem naturæ collectivè adimplere, ut conſtat ex Patribus Africanis in Epiſtola ad Innocentium, quæ eſt 90. apud Auguſtinum, ubi ſic habetur: *Iſti autem* (ſcilicet Pelagiani) *aſſerunt in eo Dei gratiam eſſe deputandam, quod talem hominis inſtituit, creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei poſſet implere, ſive naturaliter in corde conſcriptam, ſive in litteris datam &c.* Ubi claré in utroque erraſſe Pelagium ab his Patribus docetur: At Conciliorum ſcopus erat ipſius errorem penitùs extirpare: Ergo illa non ſolùm intendebant ſtatuere neceſſitatem gratiæ ad obſervanda præcepta ſupernaturalia, vel naturalia, prout ad ſalutem proficua, ſed etiam ad implendam totam legem naturæ quantùm ad ſubſtantiam.

254 Poteſt etiam ſuaderi concluſio ex dictis art.

A præcedenti: Nam tota lex naturæ includit omnia mandata naturalia, à primo uſque ad ultimum: Sed homo lapſus non poteſt ſine auxilio gratiæ obſervare primum omnium mandatorum, nimirum præceptum dilectionis Dei ut authoris naturæ, ſicut articulo præcedenti oſtendimus: Ergo nec totam legem naturæ.

Confirmatur: Intentio efficax ultimi finis, virtualiter continens omnium mandatorum obſervantiam, ſpeciale Dei auxilium requirit, ut ibidem monſtravimus: Ergo & à fortiori ipſius executio, ſeu totius legis naturalis adimpletio: non enim minor, imò major apparet difficultas in executione dilectionis efficacis, quam in ejus
B intentione & affectu. 255

Confirmatur ampliùs: Homo infirmus non valet ex proprijs viribus ad actum perfectiſſimum hominis ſani, ut ibidem diximus, & ratio naturalis ſuadet: At opus perfectiſſimum, quod homo integer & ſanus ex proprijs viribus efficere poterat, erat totius legis naturalis obſervantia, quantùm ad ſubſtantiam operis, cùm ad modum ſupernaturalem conducentiæ ad ſalutem, in ſtatu ſanitatis & integritatis, ſpeciali gratiâ indigeret, ut ſuppoſitione 2. oſtendimus: Ergo homo lapſus ex proprijs viribus non poteſt adimplere totam legem naturæ quantum ad ſubſtantiam.

C

§. III.

Solvuntur objectiones.

Contra hanc concluſionem plura ſolent objici Scripturæ teſtimonia, quæ ei videntur adverſari: illud Deuteron. 30. *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non eſt ſupra te, neque procul poſitum, nec in cœlo ſitum.* Quibus verbis inſinuat Moyſes, legem quam nomine Dei intimat Hebræo populo, non eſſe ſuprà naturales ipſius vires. Item illud Eccleſ. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui, adjecit mandata & præcepta ſua; ſi volueris mandata ſervare, conſervabunt te.* Quibus etiam verbis apertè ſignificatur, eſſe poſitum in voluntate uniuſcujuſque, divina ſervare mandata. Unde Au-
D guſtinus, vel Author libri hypognoſticon, lib. 3. propè initium: *Quid eſt* (inquit) *quod reliquit eum in manu conſilij ſui, niſi dimiſit eum in poteſtate liberi arbitrij ſui? in manu enim poſſibilitas intelligitur.* Denique Apoſtolus ad Roman. 2. ait: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt faciunt.* Ergo ex Scriptura homo lapſus totam legem naturæ ſine ſpeciali gratia obſervare poteſt.

Ad primum locum aliqui reſpondent, Moyſem non loqui de facilitate ſervandi totam legem, tam moralem, quàm cæremonialem, de qua agit, ſed præciſè de facilitate eam cognoſcendi; ita ut ſit ſenſus, Judæos non poſſe ex-
E cuſationem prætendere ſuper ignorantiam legis, quandoquidem non debebant aſcendere, aut mare tranſire, ad eam cognoſcendam, cùm ipſe eam clarè & evidenter promulgaret. Sed licet hæc explicatio ſit graviſſimorum Authorum, ut Lyrani, Abulenſis, Bellarmini, & aliorum, non videtur tamen legitima, nec textui conſona, manifeſtè loquenti etiam de facilitate ſervandi legem, ut patet ex verbis quæ immediatè ſequuntur poſt adducta: *Ut deferat illud ad nos, & audiamus, & opere impleamus.* Adde quod Moyſes non occluſiſſet omnem viam excuſationis: potuiſſent enim Judæi reſpondere, quod licet notitia legis eſſet facilis, difficilis tamen eſſet, & fortè impoſſibilis ejus adimpletio.

Melius

[illegible] n ergo abſolutè [illegible] eſt [illegible] adjutus & motus à [illegible] q[illegible] prom-[illegible] ſervandam le-[illegible] ſupra, ed juxta

[illegible] omini juſte præcipi poſ[illegible] cùm Dei auxilio poſſit [illegible], ſequitur Deum poſſe imperare claudo [illegible]ter, & cœco ut videat [illegible] hæc per [illegible] Dei auxi[illegible] fieri poſſunt.

[illegible] ne[illegible] quela: quia cœco deeſt poten-[illegible] ad videndum unde non eſt capax [illegible] præcepti niſi reſtit[illegible] per miraculum po-[illegible] quod miraculum non eſt [illegible], & [illegible] prompt[illegible] At verò vo[illegible] ha[illegible] ent [illegible] am ex parte [illegible] ad [illegible] um bon[illegible] & [illegible] deeſt, tatione [illegible] tatis & corruptionis naturæ potentia [illegible] & expedi[illegible], quam per auxilium Dei [illegible] tur, & veluti in promptu eſt, ha-[illegible] oteſt.

[illegible] ecundum locum eode[illegible] modo reſpon-[illegible] oteſt ſicut ad præcedentem vel dici cum [illegible] re libri hypognoſticom loco citato, Scri-[illegible] oqui de primo homine in ſtatu inno-[illegible] in quo fuit a Deo condi[illegible]us, & in quo ha-[illegible] liberum ar[illegible] trium omnino ſanum, per [illegible] m & juſtitiam originalem. [illegible] nde poſt-[illegible] e Author dixit, quod per hæc verba, *re-[illegible] cum ſua manu conſi[illegible]*, n[illegible] aliud inteligi-[illegible] m. [illegible] quit enim in poſſibilitate ſui arbi-[illegible]: *ipſa poſſibilitas eſt prima gratia, quâ pri[illegible] are potuiſſet, ſi ſervare mandata Domini [illegible] ver tribulatione tam deſtitutus factus eſt [illegible] Diabolo, cui maluit obedire quàm Deo* [illegible].

[illegible] um [illegible] ndum, hunc locum Apoſtoli [illegible] de to[illegible] leg[illegible] ſed de facilioribus præceptis [illegible] en[illegible] e.

[illegible] e[illegible]: Præcept[illegible] legis naturæ, cum [illegible] naturæ [illegible]: Ergo [illegible] a m[illegible] en[illegible] ſtatu neceſſaria non eſt.

[illegible] eo d[illegible] guendo Antecedens: non ex [illegible] reſſ[illegible] tæ, ſ[illegible]æ & integræ, concedo [illegible] ent [illegible] & corruptæ, nego Antece-[illegible] am. [illegible] natura [illegible] ura-[illegible] ad [illegible] nd[illegible], [illegible] om-[illegible] m[illegible] um [illegible] m, & [illegible] gratia o[illegible]

[illegible] eptarem [illegible] dig[illegible] di[illegible] tand [illegible] or o[illegible] imperfe[illegible] dixit: *ut pro[illegible] niſi ſ[illegible] exequatur*: it[illegible] tatem [illegible] urge[illegible] e[illegible] & o[illegible] aſione. [illegible] ent. 8. [illegible] *quoniam aliter*
continens, *niſi Deus det.*

Reſpondeo [illegible] un[illegible], datâ Mino[illegible] ne[illegible] Majorem cujus [illegible] tas conſtat ex [illegible] agendo de cog[illegible] veritatum naturali[illegible] & [illegible], agen[illegible] e[illegible] al bus, a[illegible] pare[illegible]

[illegible]: Præcepta Decalogi [illegible] tantum decem. 263
[illegible] namus ergo quod [illegible] mo ſ[illegible] quæro utrum p[illegible] ſervare [illegible] S[illegible] rimum poter[illegible] obſervare [illegible] præce[illegible] collectivè. Se[illegible] ndum, non pote[illegible] obſervare omnia diſtributivè.

Reſp[illegible] neg[illegible] ndo i[illegible] nem-pe [illegible] ſervare omnia præcepta Decalogi [illegible] nam quando d[illegible] pot[illegible] præcepta di[illegible] ſe[illegible] illud [illegible] de[illegible] nal[illegible] ia tı obſ[illegible] te ficiendi mal[illegible] agè[illegible] tate, [illegible] am, provenientem [illegible] trahentis per modum [illegible] æ, [illegible] ex [illegible] te potentiæ per peccatum debilitatæ.

Reſpondeo [illegible] ſecundò, d[illegible] con-ceſſo [illegible] uod [illegible] poſſet homo [illegible] præceptum [illegible] licet habeat [illegible] ex-pedıtam [illegible] ſumpti, non tamen [illegible] cum al[illegible] æterni[illegible] rum naturalium [illegible] diximus [illegible].

Objicies [illegible] Deus [illegible] præcept[illegible] al [illegible] author naturæ non [illegible] ut author naturæ præcipit homi[illegible] tiam legi[illegible] at[illegible] ergo ut a[illegible] teſt ad eam [illegible] per[illegible] quem ad o[illegible] legem [illegible] ralem [illegible] non indiget [illegible]. 264

Reſpondeo [illegible] Ma[illegible] Deus 265 author naturæ non [illegible] & [illegible] fa[illegible] ſuppo[illegible] ne[illegible] Anteced[illegible] Ma[illegible] dens, & [illegible] ne[illegible] & [illegible] conceſſa[illegible] ne Ma[illegible] d quæ[illegible] Deu[illegible] e [illegible] ſta[illegible] iam [illegible] d[illegible] nul[illegible] nia [illegible] ta-[illegible] a [illegible] m [illegible] ia [illegible] am le[illegible] e [illegible]

 operis

[illegible]

§. III.

[illegible] ſit [illegible].

D[illegible]o ſecundò. Ad [illegible] legis [illegible] obſer- [illegible] m nec[illegible] eſt [illegible] mine [illegible] non [illegible] m conſequenter & ex [illegible] m antecedenter & ex [illegible].

266 P[illegible] probatur prim[illegible] ex C[illegible] Mi- le[illegible] can. 3. [illegible] habet[illegible] *[illegible] Dei, qua [illegible] ſolam rem [illegible] ad [illegible] ſit.* [illegible] proprie, ut de- [illegible] gra[illegible] ns, [illegible] ad [illegible] formaliter ju- [illegible] telli g[illegible] Epiſt. [illegible] eſſe [illegible] *pra- [illegible] amur.* Item [illegible] *naturæ corrupta [illegible] divina ſine* [illegible] eſt.

26[illegible] [illegible] ne probari. [illegible] me- [illegible] [illegible] e[illegible] Deum [illegible] mandata naturalia [illegible].

26[illegible] [illegible] Nuſquam [illegible] peccato [illegible] naturæ legem [illegible] peccati ſanante, [illegible] poſſibile non [illegible] eſt D. Hieronymus [illegible] non [illegible] le- gem [illegible].

[illegible] ſuga- [illegible] non eſt [illegible] Deus [illegible]

[illegible]

[illegible] ſolum eſſe [illegible] poſita hominis [illegible] elevatione [illegible] naturalis.

[illegible] ima pars. [illegible] obſervanti[illegible] in peccato mort[illegible] D[illegible] mum [illegible] ne[illegible] nem. A[illegible] ap[illegible] lit, ſed eam [illegible] ctum [illegible] cet [illegible] ginali, experiant [illegible] mine [illegible] ad tot[illegible] naturæ [illegible] tam, præter gratiam [illegible] malem, ſi [illegible] tem [illegible] ſanans, neceſ[illegible] quir[illegible].

Quod verò tali gratia [illegible] per ſe, & atten[illegible] natura, non debeat eſſe ſupernatural[illegible] ve, ſed [illegible] quo [illegible] intra or[illegible] naturæ, pa[illegible] naturæ van[illegible] enti[illegible] per ſe. po[illegible] quit pro[illegible] proximè eſſiciente [illegible] auxi[illegible] entitat[illegible] atur. [illegible] autem, [illegible] manæ ad [illegible] ſi per[illegible] elevat[illegible] per a[illegible] ex[illegible] patet ex [illegible] pr[illegible] agen[illegible] remit[illegible], ne eadem [illegible] repeta[illegible].

§. IV.

[illegible] tur.

OBjicies primò [illegible] dam [illegible] ne[illegible] Pelagi[illegible] eg[illegible] neceſ- ſitatem gratiæ habitualis [illegible] obſervantiam, ſed [illegible] gratiæ [illegible] ad [illegible] cia [illegible] errorem [illegible] ſed actualis gratiæ neceſſ[illegible] ræ [illegible] legi[illegible] ma. [illegible] Tractatu de hæreſi P[illegible] gratiam [illegible] ag[illegible]

R[illegible] ne[illegible] enim [illegible] ceſſ[illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible] g[illegible] [illegible] ex[illegible]cie. [illegible] de [illegible] a[illegible] e [illegible] u- [illegible] o [illegible] exponit, [illegible] consequenter in [illegible] a [illegible] est.

Respondeo [illegible] Antecedente, distinguendo [illegible] Consequens [illegible] principio gratiam [illegible] neque exigere, per se & tanquam principium eliciens, concedo: ex suppositione peccati, & ut principium expediens, seu removens [illegible] impedimentum, nego. Vel secundò distinguo Consequens; nequit exigere gratiam habitualem, ut principium sui physicum, concedo: ut principium morale, removens ab homine statum positivæ indignitatis respectu auxiliorū gratiæ, quæ ad totius legis naturæ observantiam requiruntur, nego. Hæ solutione patent ex dictis probando secundam partem conclusionis.

Objicitur tertiò: Gratia habitualis, cùm intra ordinem supernaturalem se habeat per modum naturæ, non est ad operandum, sed ad essendum [illegible] nec movet potentias animæ ad suos actus eliciendus, sed duntaxat animam sanctificat & mundat a macula peccati: unde quantumvis homo sit sine peccato, & gratia habituali exornatus, debilis est ad boni operationem, nisi auxilio actuali & sanctâ cogitatione moveatur & adjuvetur. Ergo gratia necessaria ad legis naturæ observantiam, non est habitualis, sed actualis, in sancta cogitatione & pia voluntatis [illegible]ne consistens.

Respondeo concesso Antecedente, negando Consequentiam: nam per peccatum duas infirmitates contraximus: alteram in parte superiori per aversionem a Deo ut ultimo fine: alteram in parte inferiori per inobedientiam & rebellionem ipsius ad superiorem; & ratione utriusque debiles ad operandum remansimus. Cùm enim vires voluntatis ad bene operandum erga media ex affectu ad finem sumantur, consequens [illegible] parte superiori à Deo per peccatum aversa, langueant ac deficiant voluntatis vires ad [illegible] operandum, & ad observanda divina mandata: unde ut fortis reddatur, debet tolli [illegible] Deo ut ultimo fine, quæ non nisi per g[illegible] habitualem auferri potest. Quare licet gratia [illegible] non prærequiratur tanquam [illegible] & necessariò adjuvans ad observa[illegible] naturalia præcepta, exigitur tamen ut re[illegible] prohibens dilectionem Dei per quam [illegible] firma redditur ad operandum, & ut [illegible] subjectum habile & congruum, ut [illegible] ipsi dentur auxilia ad continuam [illegible] servationem necessaria, sicut in probatione secundæ partis cōclusionis declaravimus.

§. V.

Corollarium [illegible] digna.

E[illegible] primi hominis condit[illegible] [illegible]

[illegible] gratia, vult et[illegible] ægr[illegible]

[illegible] es [illegible] n. [illegible] statu [illegible] o[illegible] are [illegible] em [illegible] ina [illegible] [illegible] fine[illegible] na[illegible] [illegible]us statu. [illegible]

Infere [illegible] 281

dem [illegible] ale intra or[illegible] [illegible] tatem [illegible] bitum [illegible] tū n[illegible] tem [illegible] quia in [illegible] statu [illegible] esse [illegible] turale [illegible] tum etiam quia in [illegible] per accidens requiritur au[illegible] supernaturale ad [illegible] [illegible] naturæ, & ob[illegible] lia, ratione [illegible] elevationis naturæ humanæ ad finem [illegible] in statu vero puræ naturæ homo [illegible] finem [illegible] esset elevatus, sed [illegible] naturæ, tanquam finem ultimum respiceret.

In quinto articulo hujus quæstionis D. Thomas docet non posse hominem sine gratia [illegible] æternam mere[illegible] [illegible] bitualem gratiam non indigere [illegible] dono habituali bene [illegible] tis. ut autem meritorie operetur gratia actuali egere. In septimo non posse [illegible] sine habitu gratiæ à pec[illegible] [illegible] tiulorum expositionem [illegible] infrà quæst. 113. & 114. [illegible].

ARTICULUS VI.

Utrum homo lapsus sine gratia [illegible] diu non peccare mortaliter contra præcepta naturalia?

Licèt constet ex dictis articulo præcedenti 282 gratiam esse necessariam [illegible] implendam [illegible] est [illegible] idem implere præcepta, & [illegible] observatio præceptorum [illegible] operationem elicitam ab [illegible] non peccare [illegible] præcisè solum importet cessationem ab [illegible] malo, ad quam non tantùm requiritur [illegible] positivè operandum; ideò a[illegible] vendum, an gratia sit necessaria [illegible] dum contra præcepta legis naturæ. Unde articulus octavus hujus quæstionis, in quo Doctor quærit, *Utrum homo sine gratia p[illegible]re?* non est superfluus, nec coincidit cum quarto, ubi quærit, *Utrum homo sine gratia, p[illegible] naturalia, legis præcepta implere possit.*

Addit[illegible] in observan[illegible] 283 duplicem reperi difficultatem [illegible] observam [illegible] provenit ex objecti [illegible] gravitate [illegible] præceptorum, [illegible] de [illegible] art. 4. [illegible] conti[illegible] a g[illegible] tio [illegible] [illegible] p[illegible]te [illegible] è [illegible] h[illegible] p[illegible] m p[illegible] a- t[illegible] præ[illegible]

[illegible] ir 284 [illegible] entiæ [illegible]

[illegible] gra- [illegible] ante [illegible] & [illegible] ca [illegible] 8 & [illegible] de ver[illegible]. quæſt. 2.4. [illegible] Capitat [illegible] in commune [illegible] dicat [illegible] em [illegible] peccat[illegible] mortali, neque [illegible] ad [illegible] non [illegible] ſe, [illegible] acci- dens ex ignorantia in[illegible], poſſe d[illegible]tare peccat[illegible].

§. I.

Triplici conclusione vera [illegible] ntentia ſtatuitur.

285 DIco primò Homo in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt ex viribus naturæ diu vitare omnia peccata mortalia, quæ ſunt [illegible] legem na- turalem.

Hæc conclu[illegible] probari poteſt ex ſupra [illegible]. Nam [illegible] articulo præ- ce[illegible] homo lapſus [illegible] poteſt ex viribus na- turæ [illegible] implere totam legem natur[illegible]: ergo nec [illegible] omnia peccata mo[illegible] a con- tra legem [illegible]æ. Conſequentia patet [illegible] Ideò enim [illegible] peccat [illegible] non adimplet præ- ce[illegible]. [illegible] poteſt [illegible] ribus ſer[illegible] legem naturalem, neque poterit ex [illegible] are omnia peccata mortalia contra [illegible].

286 C[illegible] Si homo [illegible] poſſet propriis vi[illegible] mortali contra præcepta naturalia, ex [illegible] eum au- [illegible] naturæ ſuperet omni [illegible] gere d[illegible] ne efficac[illegible]: Sed [illegible] eſt [illegible] art.4. [illegible] Sequela Maior is patet, nam qui vitat [illegible] peccata, propter [illegible] Deo, & per conſequens amat [illegible] ione efficaci.

287 D[illegible] poteſt [illegible] ratione D. [illegible] Geneſ. cap. [illegible] habet [illegible]

[illegible]

288 [illegible]

[illegible] B [illegible] ve[illegible] ccata [illegible] p[illegible] ret. [illegible] erat [illegible] on [illegible] ſubje[illegible] fiera [illegible] gant motus [illegible] & [illegible] mor[illegible]bus [illegible] eccata [illegible] etiam ratio[illegible] ſub[illegible] firmat in illo tanqu[illegible] potest [illegible] multæ c[illegible] [illegible] peccata in ip[illegible] rat[illegible] Pr[illegible] b. 5 de vocat. [illegible] cap [illegible] *appr* [illegible]

[illegible] eſt. idem Maior [illegible] cum [illegible] a occ[illegible] mala [illegible] in Deo [illegible] ab eo propter [illegible] bo C na [illegible] vitanda, c[illegible] ip[illegible] mortale eſt.

C[illegible] confirmatur [illegible] pen[illegible] conce[illegible] tem, it d[illegible] Et [illegible] ca[illegible] ab eo aver[illegible] & ad bonum [illegible] verſum [illegible] bet. H[illegible] Conſequentia patet [illegible] munire [illegible] natu[illegible] ratio[illegible] ab illo fine [illegible] D ſolicitudo [illegible] bere [illegible] mo [illegible] Deo [illegible] per grati[illegible] bitum [illegible] reparetur [illegible] ſiu [illegible] didit [illegible] *tiam* [illegible]

C[illegible] ratio: In pe[illegible] E ſio a Deo & [illegible] pe[illegible] c[illegible] lo[illegible] per [illegible] ut [illegible]

[illegible]

[illegible] habitua- [illegible] Dei auxi- [illegible]

[illegible] robatur [illegible] concilio Arauſicano [illegible] *adjutorium* [illegible] *etiam renati* [illegible] *ſemp* [illegible] *implo* [illegible] *ut ad* [illegible] *poſſint perv*[illegible] *bono opere perdurare.* [illegible] verbis docuit Sacra Synodus, neceſſarium eſſe ſpeciale auxilium homini juſto [illegible] ad perſeverandum finaliter [illegible] ad [illegible] randum in operibus bonis per aliquod [illegible] us non abi [illegible] ſubindeque ad abſtinendum [illegible] peccatis mort[illegible]

Probatur ſecundò ex Auguſtino de natura & gratia [illegible] cente. *Sicut oculus corporis* [illegible] *lucis adjutus non poteſt* [illegible] *ruere,* [illegible] *hom*[illegible] *niſi æterna* [illegible] *juſtitiæ* [illegible] *adjuv*[illegible] *non poteſt* [illegible] de [illegible] cap. 24. [illegible]

[illegible] eſt [illegible] quæ ad finem [illegible] ſed etiam [illegible] ja qui per multum tempus ſine peccato [illegible] erat, nunc enim etiam post a dicta perſeverantiam docet idem S. Doctor libro de bono [illegible]

Probatur tertio ex D. Thom. [illegible] c. 9. ubi [illegible] gratia conſt[illegible] ad bene [illegible] & [illegible] peccatum, indigere [illegible] Dei non ſolum ex rat[illegible] generali quâ [illegible] creatura in omni ſuo actu indiget moveri [illegible] modo inſinuat neceſſita- [illegible] generalis, quod, etiam ex communi [illegible] gratia habitualis connaturali- [illegible] etiam ſpeciali ratione, de um- [illegible] ſtatû naturæ, etiam poſt [illegible] S. Doctor [illegible] *quoad mentem* [illegible] *quantum ad carnem, per quam* [illegible] *ad Romat.* [illegible] *Remanet* [illegible] *ad Roman.* [illegible] *quid o-* [illegible]

[illegible] ſt con[illegible] ratione [illegible] in pe[illegible] ſto: Ergo [illegible] per illam [illegible]

[illegible]

[illegible] *&*[illegible]

[illegible] ſec [illegible] & e [illegible] ſter [illegible] m m; [illegible] pe [illegible] per[illegible] lum [illegible] qu [illegible] er [illegible] par [illegible] quo [illegible] eD. [illegible] qu [illegible] ſi gratia ſanctificans [illegible] homine juſto [illegible] par [illegible] lam diu operari bo[illegible] ne ſpecial[illegible] ipſa gratia.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra [illegible] nem hominem lapſum [illegible] nam [illegible] ad implere [illegible] præcepta [illegible] 296

[illegible]

Respondeo primò [illegible] 297 præceptalege [illegible] ut [illegible] gente [illegible]

Respondeo [illegible] 298 notem [illegible] ciæ [illegible] præcept [illegible] ſervandum [illegible] e [illegible] tot [illegible] ctiones ſingulorum [illegible] præceptum [illegible] ſit ſpeciale [illegible] ob[illegible] reſpondet [illegible] in objectione [illegible] liberi non [illegible] cujus præcept[illegible] chnam [illegible]

Reſpondeo [illegible] 299 ceptum [illegible] ex [illegible] pr [illegible] naturali [illegible]

[illegible] 300

[illegible]

[illegible] gratia [illegible] *per quam* [illegible] *ma* [illegible] ex [illegible] al[illegible] [illegible] a.

Re[illegible] aliq[illegible] homam loqui de po-
301 tentia ad om[illegible] ia [illegible] non [illegible] ve, aut de poten[illegible] ia phyſica, non de m[illegible] [illegible] hæ interpretationes non [illegible] legitimæ [illegible] ad mentem S. Doctoris: nam ibi ſtatuit diſcrimen, quantum ad hoc, inter peccata mo[illegible] ialia & venialia. tale verò diſcrimen non ſubſiſteret, ſi loqueretur [illegible] e mortalibus divi[illegible] vè, vel de potentia ſolum phyſica ad illa vitanda, cùm homo poſſit abſque ſpeciali gratia omnia venialia divi[illegible]ve vitare, & habeat etiam potentiam phyſicam ad vitan[illegible] m totam eorum collectionem [illegible] cèt careat ad hoc potentiâ morali & expedita, ut dicemus articulo ſequenti. Unde melius reſpondetur [illegible] Capreolo, Cajetano, & Conrado, il[illegible] ribus D. Thomæ interpretibus, S. Doctorem [illegible] quidem in hac ſententia, dum commentaria ſuper libros ſententiarum ſcriberet, ſed eam poſtea in ſumma Theologica retractaſſe, ut conſtat [illegible] art. 8. [illegible] jus quæſtionis.

[illegible] icies re[illegible] Si homo non poſſet ſine gra-
302 tia ha[illegible] itnali diu a peccato abſtinere, ſequerentur duo inconvenientia: Primum eſt, quod poſſet aliquis certo ſcire ſe eſſe in gratia, cum ipſi conſtare poſſit, ſe a longo tempore non eſſe lapſum in mortale. Secundum eſt, quòd quilibet in mo[illegible] [illegible] ens, [illegible] cretur ſtatim confiteri, vel c[illegible] de peccatis [illegible] quia non ſtatim pœnitere [illegible] exponeret ſe peri[illegible] o evidenti incidendi in alia peccata mortalia; quod periculum quilibet vitare tenetur, ut colligitur ex illo Eccl. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.*

Reſpondeo neutrum ex his inconvenientibus
303 ſequi ex noſtra ſententia: Non quidem primum, quia licet homo poſſit certo ſcire ſe nullum peccatum mortale ex deliberatione formali commiſiſſe, poteſt tamen dubitare, an aliquod ex deliberatione virtuali vel interpretativa, quæ ſufficit ad mortale, commiſerit, puta quando poteſt [illegible] deliberare, & tenetur, & non tacit. Item licet cognoſcat ſe non peccaſſe peccato commiſſionis, neſcit tamen an ſit lapſus omiſſione vel non ponendo actum qui erat in præcepto, vel non ponendo ita efficacem & intenſum, ut tenebatur. Inſuper licet ſciat ſe non peccaſſe opere, neſcit tamen an peccaverit cogitatione. [illegible] e Apoſt[illegible] 1. ad Corinth. 4. dicit: *Nihil mihi conſcius* [illegible] *non in hoc juſtificatus ſum.* Et Propheta Pſal. 18. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me* [illegible]

Non ſequitur etiam ſecundum inconveniens
304 quia [illegible] ſe teneatur evitare deter [illegible] terminatum [illegible] certo, Et [illegible] incerto [illegible] [illegible] aut [illegible] rem [illegible] [illegible] ere [illegible] d [illegible] ita, quia tam [illegible]

[illegible] quarto [illegible] a pot[illegible] tat [illegible] gratiam [illegible] ad implen[illegible] go homo juſtificatus per [illegible] ficantem poteſt reſiſtere om[illegible] bus, & omnia peccata mortalia vitare.

Reſpondeo vel D. Thomam ibi loqui de gratia habituali, non excludendo, ſed ſupponendo auxilium actuale ſpeciale, ſine quo neque minima neque maxima gratia poteſt diu reſiſtere
B omni tentationi: vel ſolu velle (ut interpretatur Cajetanus hic art. 9.) quod minima gratia ſufficit quantùm eſt de ſe, & ex natura ſua, non verò quatenus eſt in tali ſubjecto, cum pugna appetitûs, & cum debilitate rationis, propter ignorantiam. Sicut enim licet calor aquæ ſufficiat ſuperet ejus frigiditatem, quia tamen non eſt in ſubjecto ſibi connaturali, ſtatim a frigore expellitur: ſic etiam, quia gratia in nobis viatoribus non eſt in ſubjecto [illegible] proportionato, ſed multùm infirmo & indiſpoſito, licet ipſa fortior ſit concupiſcentia, ab ea tamen [illegible] ratione [illegible] auxilio Dei deſtituatur, ſuperatur & cor[illegible]

Objicies quintò: Ideo homo lapſus, ad [illegible]
C ſervandam legem, & non peccandum, in[illegible] ſpeciali auxilio, quia obſervare totam legem, & omnia peccata vitare, eſt opus hominis ſani, atque adeo nequit ab infirmo præſtari. Sed homo juſtificatus, jam eſt ſanus per gratiam habitualem, quam D. Thoma. ſupra art. 4. ſanantem appellat: Ergo ad diu obſervandam legem, & ad vitanda omnia peccata mortalia, non indiget ſpeciali auxilio, ſed gratia habituali ſufficit.

Reſpondeo quod licet homo juſtificatus ſanetur per gratiam habitualem, non tamen t[illegible] ter & adæquatè; ut enim ait S. Doctor ſupra relatus. *Licet per eam natura humana ſanetur quantum ad mentem, remanet tamen in ea corruptio &* [illegible]
D *ctio quantum ad carnem, per quam ſervit legi* [illegible] *ut dicitur ad Roman.* [illegible] *Remanet etiam quædam* [illegible] *rantiæ obſcuritas in intellectu ſecundum quam,* [illegible] *dicitur ad Roman 8. Quid oremus ſicut oportet* [illegible] *mus.* Et hæc ſufficiunt ad fundandam indigentiam ſpecialis auxilii in homine juſtificato ad diu ſervandam legẽ, & vitanda omnia peccata mortalia.

Dices, D. Thomas hic art. 8. in corp. a[illegible] homo in ſtatu gratiæ *poteſt ab omni pec*[illegible] *li, quod in ratione conſiſtit, abſtinere* [illegible] mente, homo juſtus, ratione gratiæ [illegible] habet vires ſufficientes ad omnia mo[illegible] que ad finem vitanda, ſubindeque ad hoc non indiget ulteriori auxilio.

E Confirmatur: Ideò juxta D. Thomam [illegible] homo exiſtens in peccato mortali n[illegible] omnia mortalia co[illegible] ivè vitare, q[illegible] bet cor firmatum in Deo, ut pro nullo [illegible] tinendo, vel malo vitando, ab eo ſepara[illegible] At homo juſtus cor ſuum habet firma[illegible] De[illegible] atione gratiæ habitualis: Ergo e[illegible] [illegible] entes ab omnia mortalia [illegible] a.

A[illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] p[illegible] [illegible]

[illegible] ſtatu grati [illegible] ab omni [illegible] *one conſiſtit*, aoſtine- [illegible]

[illegible] m dicendum, quòd negatio [illegible] Deo, non eſt [illegible] [illegible] ecial [illegible] ida [illegible] od una [illegible] ex cauſis [illegible] negatio [illegible] dinationis [illegible] onem: [illegible] cum in ſtatu [illegible] nda [illegible] in homine ju- [illegible] pr [illegible] ſtat, non [illegible] mo [illegible], ſed ea [illegible] ma [illegible] m deordi- [illegible] era [illegible] averſionem [illegible] Deo, & con- [illegible] onem ad creaturam, trahunt originem.

§. III.

C [illegible] notatu [illegible] um.

EX dictis inferes, hominem in ſtatu naturæ lapſæ etiam poſtquam eſt juſtificatus, non [illegible] auxilio, graves tentationes [illegible] præcepta legis naturæ vincere ex aliquo [illegible] o. Ratio eſt, quia vincere gravem [illegible] præciſe [illegible] atem [illegible] [illegible] eſt opus morale difficile. Sed homo in [illegible] naturæ lapſæ etiam poſtquam eſt juſtifica- [illegible], non poteſt exercere opus morale difficile, [illegible] ſpeciali auxilio Dei (quia ut ſupra de- [illegible] ravimus ex S. Thoma) gratia ſanctificans [illegible] hominem perfectè, ſed in eo relinquit [illegible] potentiarum & rebellionem con- [illegible] centiæ, ad me [illegible] tum & prote [illegible] m vitæ [illegible] [illegible] ordiaria in viris ſanctis pluſquam [illegible] experientia: Ergo homo in ſtatu [illegible] æ, etiam poſtquam eſt [illegible] ficatus, [illegible] es, abſque ſpeciali auxilio, vin- [illegible] motu [illegible] ſto. Quod in- [illegible] vin- [illegible] virtutis [illegible] [illegible] quan [illegible] negative, [illegible] omo non exequitur opus ad [illegible] ad [illegible] non [illegible] Conc [illegible] gienſe, [illegible]

[illegible] deſti [illegible] ad [illegible] re. A [illegible] bat ex D. Thoma ſupra qu [illegible] ubi [illegible] lo [illegible] lave paſſion [illegible] mvis vehe [illegible] tem homin [illegible] eſt in [illegible] ia, neceſ [illegible] quoad exer [illegible] s, [illegible] ma [illegible] be [illegible] m, [illegible] el [illegible] quod e- [illegible] am a [illegible] D. Anſelm [illegible] ap. 6.7. [illegible] Ratio etiam [illegible] vis tentati [illegible] tatem ad [illegible] to ſpeciali [illegible] mo [illegible] per [illegible] poteſt.

Re [illegible] concedo Antec [illegible] ne [illegible] 314 e [illegible] am [illegible] homo dica- tur [illegible] vanda præcep [illegible] naturalia, & [illegible] greſſi [illegible] non [illegible] od [illegible] liberta [illegible] t gr [illegible] eorum [illegible] paſſim do [illegible] SS. Patres [illegible] Pelagio, qui [illegible] ferebat hom [illegible] non eſſe [illegible] get a [illegible] Hieronymus [illegible] ola ad Creſip [illegible] pravis c [illegible] hom [illegible] em la [illegible] non requi- r [illegible] ſpeciali [illegible] a Deo obl [illegible] natur [illegible] s, & gravi [illegible] tationem [illegible] D. Thom [illegible] ad 2. [illegible] *auxilio* [illegible] *dicendum* [illegible] *ſumus* [illegible]

Quarto ad [illegible] an homo [illegible] re longitu [illegible] cata contra [illegible] 315 dubitand eſt [illegible] D. Tho [illegible] pore id exp [illegible] *quam homine* [illegible] *pa* [illegible] *tur per* [illegible] *cata mortali* [illegible] *nunc* [illegible]

[illegible]

[illegible] elegans videtur [illegible] bilis [illegible] [illegible] præceptum [illegible] re: [illegible] nec [illegible] que ſpecia [illegible] omnia hujus præcepti vitare. Diximus et à [illegible] valde probabile eſſe, hominem [illegible] non poſſe quædam alia præcepta [illegible] legis naturalis ſine gratia adimplere, ut præceptum caſtitatis, urgente gravi tentatione & occaſione, juxta illud Sapient. 8. *Scivi quoniam aliter non poſſum eſſe continens, niſi Deus det*: tunc enim hujuſmodi actus ſit arduus & difficilis, ſuperat vires hominis infirmi. Ergo [illegible] urgente gravi tentatione homo lapſus non poterit, abſque ſpeciali auxilio vitare peccatum luxuriæ, nec per conſequens ſingulos actus peccati. Unde ad teſtimonia D. Thomæ dicendum eſt, vel ipſum loqui [illegible] de peccatis quæ ſunt contra obſervantiam præceptorum facilium, vel ſi loquatur etiam de [illegible], quibus præcepta difficilia legis naturæ violantur, ſolum excludere neceſſitatem gratiæ habitualis, non verò auxilii ſpecialis [illegible]: *Antequam hominis ratio, in qua eſt peccatum mortale, reparetur per gratiam juſtificantem &c.* Ad rationem verò ſubjunctam, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam: nam quod homo lapſus non poſſit ſine gratia ſingula peccata mortalia vitare, non provenit ex parte objecti peccati [illegible] per modum naturæ, ſed ex corruptione naturæ, & infirmitate potentiæ per peccatum debilitatæ, quæ non poteſt actus difficiles & arduos, etiam ordinis naturalis, elicere, niſi per gratiam roboretur & adjuvetur.

ARTICULUS VII.

Utrum ad nunquam peccandum venialiter requiratur ſpeciale privilegium, & cui fuerit conceſſum?

§. I.

Prima pars quæſiti reſolvitur.

317 Dico primo: Homo in ſtatu naturæ lapſæ, [illegible] juſtus & ſanctus, non poteſt ex [illegible] auxiliorum [illegible] communi lege gra[illegible], omnia peccata venialia per [illegible] longum tempus vitare: ſed [illegible] auxilio, ſeu privilegio in[illegible] communiter tenent Theologi cum S. Th[illegible] art. [illegible] lib. 4. in Tridentinum [illegible] docet enim [illegible] quæ communi [illegible] abſtinere toto te[illegible] nullu[illegible] Du[illegible] art. [illegible]

318 [illegible]

[illegible] 31 [illegible] quoniam [illegible] &c. [illegible] Mileritanum ca[illegible] *putaverit, ut di[illegible] berepe[cc]atum [illegible]* Et ca[illegible] & 8. idem dicitur [illegible] tioni Dominicæ: *Dimitte nobis debita* [illegible] ſcilicet dicere ſanctos non ſolùm pro aliis, [illegible] etiam pro ſeipſis, & non ſolùm humiliter, [illegible] etiam veraciter. In Tridentino etiam ſeſſ. [illegible] cap. 11. dicitur: *Licet in hac mortali vita, quantumvis ſancti & juſti, in levia ſaltem & quotidiana quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea deſinunt eſſe juſti: nam juſtorum illa vox eſt & humilis & verax, dimitte nobis debita noſtra.* Et poſtea ex eadem doctrina hanc definitionem confecit can. 23. *Si quis hominem ſemel juſtificatum dixerit poſſe in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, niſi ex ſpeciali privilegio, quemadmodum in Beata Virgine tenet Eccleſia, anathema ſit.*

Favent etiam SS. Patres, præſertim Auguſtinus, variis in locis: nam lib. [illegible] contra duas Epiſt. Pelag. cap. 14. hæc [illegible] ſcribit: *Multi baptizati fideles ſunt ſine crimine, ſine peccato autem in hac vita neminem dicimus [illegible] quantumlibet Pelagiani quia hæc dicimus, adverſum nos inflentur & dirumpantur inſania: non quia aliquid peccati remaneat, quod [illegible] baptiſmate non remittatur: ſed quia à nobis [illegible] hujus vitæ infirmitate manentibus, quotidie fieri non quieſcunt, quæ fideliter orantibus, & miſericorditer operantibus, quotidie remittantur. Hæc eſt fides Catholica ſanitas, quam Sanctus ubique clamat Spiritus, non pravitatis hæreticæ vanitas & præſumptio ſpiritus.* Et libro de natura & gratia cap. [illegible] 9. ait: *Si omnes ſanctos & ſanctas, dum hic viverent, congregare poſſemus, & interrogare utrum eſſent ſine peccato, una voce clamarent: ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Unde de ſpiritu & litt. cap. ultimo aſſerit quod quamlibet, vel quantamlibet in hac vita potuerimus definire juſtitiam, nullus in ea eſt hominum, qui nullum habeat omnino peccatum. Et de bono perſever. cap. 2. *Tria ſunt* (inquit) *quæ maximè adverſus Pelagianos Catholica defendit Eccleſia: quorum eſt unum, gratiam Dei non ſecundum merita noſtra dari. Alterum eſt, in quantacumque juſtitia, ſine qualibuſcumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere. Tertium eſt, obnoxium naſci hominem peccato primi hominis, & vinculo damnationis obſtrictum.* Denique idem S. D[octor] toto libro de perfectione juſtitiæ refellit [illegible] dam Cæleſtii argutias ſeu ratiocinationes, [illegible] bus aſtruere conabatur poſſe nos in h[ac cor]rupti[bili] vita ad eam venire juſtitiæ perfectionem, [illegible] omni [illegible] vivamus peccato [illegible] olte [illegible] ma[illegible] ne [illegible] gratiam [illegible] Pelagius & Celeſtius [illegible] et [illegible] rio. Unde [illegible] 4 [illegible] *Q[illegible] pe[illegible] volu[illegible], ſe [illegible] pe[illegible]* [illegible] *patur* [illegible]

[illegible]

[illegible] art. 8. [illegible] naturæ la- [illegible] mortu [illegible] ex hoc [illegible] ad hujusmodi

[illegible] hæc ratio: [illegible] a ve[illegible]ia [illegible] cavet [illegible] equitur, [illegible] ligetur [illegible] extinguatur omnes pecca- [illegible] vi auxiliorum, quæ commun[illegible] lege [illegible] nec ligatur, nec extingui- [illegible] Ergo ex [illegible] orum non potest homo omnia peccata venialia collective vitare. [illegible] ſtet tantum quia in [illegible] beatissima Vir- [illegible] dignitatem matr[illegible] fomitis [illegible] atio aut [illegible] ura Theologis [illegible] tum etiam [illegible] manes reb[illegible] o appeti- [illegible] docet [illegible] Major [illegible] Non extin[illegible] fomes peccati, ex c[illegible] appetitu & concupiſcentiæ [illegible] frequentes [illegible] ca ſenſ[illegible], ration[illegible] conformes [illegible] non potest homo ſe im- [illegible] peccat[illegible] ſervare, nam [illegible] ndo uni reſi- [illegible] ei ſurgit, nec [illegible] teſt ratio eſſe [illegible] a. Ergo non nisi [illegible] tincto aut [illegible] teſt homo juſtus diu à peccato [illegible] ere.

[illegible] onem D. Thomæ probare [illegible] ju[illegible] ſine ſpe[illegible] auxilio, [illegible] oſſe diu vitare [illegible] ec- [illegible] x defectu plenæ a[illegible] & [illegible] mmittuntur, [illegible] onvin- [illegible] cum plena delib[illegible] one, [illegible] genere [illegible] eſt [illegible] [illegible]

[illegible] ex [illegible] & [illegible] ber[illegible] peccat [illegible] de [illegible] ſtatu [illegible] juſtitiæ [illegible] tione [illegible] homo [illegible] pleni [illegible] peccare [illegible] oſtendimus.

Dico ſecun[illegible] potest homo [illegible] legē [illegible] Pro[illegible] nitentiæ [illegible] conſequi [illegible] [illegible] ſe [illegible] pec[illegible] de D. H[illegible] ver[illegible] [illegible]

[illegible] *Non tantum* [illegible] *non debent ſine pe-* [illegible] *homo pe* [illegible]

§. [illegible]

[illegible] *gumentum* [illegible] *tur,*

[illegible] con [illegible] nem obi [illegible] ſolet [illegible] um qu [illegible] poteſt ac brevi-ter [illegible] pe [illegible] at in eo quod vitare n [illegible] lib. 3. [illegible] lib. arbit. [illegible] in ſtatu naturæ lapſæ [illegible] ge- [illegible], ſeu privilegio, ad vitanda [illegible] ea non poſſet vitare; [illegible] paratu tale privilegium om- [illegible] date: E [illegible] non poſſe [illegible] ad [illegible] m imp [illegible] [illegible] a peccat [illegible] non vitaret.

Re [illegible] dent [illegible] licet homo in ſtatu [illegible] nia [illegible] enial [illegible] a vitare, ei [illegible] quod omnia v [illegible] ma- [illegible] impotenti [illegible] ipſi vo- [illegible] tem [illegible] pr [illegible] at onc [illegible] pæ origi- [illegible] a.

[illegible] licet Pri [illegible] licet [illegible] ad culpam [illegible] riginalem [illegible] ad [illegible] alem tame [illegible] perſonalem [illegible] requiritur [illegible] nta- [illegible] de [illegible] rat [illegible]. I [illegible] tor [illegible] in corp. his [illegible] *quod* [illegible] *tionem cul* [illegible] *voluntary in ſe rape* [illegible] *ut autem ei* [illegible] *bonum quod* [illegible] *pe* [illegible] *nam,* [illegible] *tura. quadam pe* [illegible] *na,* [illegible] *libertas pe-* [illegible]

S [illegible] [illegible]

[illegible] *ar* [illegible] *quod pe* [illegible] art. 8. in corp [illegible] appet [illegible] *ratio repi mere poteſt* [illegible] *hos ba* [illegible] *cat & voluntar* [illegible] *ed non omnes.* [illegible] Gent. cap. 160. *Lic* [illegible] *ille qui* [illegible] *non* [illegible] *in propria poteſtate quod* [illegible] *pec atum,* [illegible] *tamen* [illegible] *tare hoc* [illegible] *tum: unde quod* [illegible] *committit* [illegible] *tit,* [illegible] *imputatur ad culp* [illegible]

Dices: Homo juſt [illegible] ſingula peccata venialia, [illegible] Ergo [illegible] tur ad [illegible] opu [illegible] omnia venia [illegible] evitare [illegible] ſt, [illegible] gratiæ, quo [illegible] Deus [illegible] ra [illegible] re.

Reſp [illegible] præceptum [illegible] omnia venialia col [illegible] præcipitur in conimi [illegible] non pe [illegible] tamen præcipit [illegible] ratio [illegible] ſingulorum [illegible] rum, [illegible] vitare [illegible] dic [illegible] nus [illegible] vitanda d [illegible] ve & ſcorum [illegible] di [illegible] quod [illegible] homo poſſit a Deo [illegible] ad totam [illegible] nem peccatorum [illegible] vita [illegible] gratiæ, ex commun [illegible] paratæ, & ad ſingula colle [illegible] potent [illegible] moral [illegible] em.

Inſtabis: Homo habet [illegible] lem [illegible] exiſte [illegible] in aliqu [illegible] bertate exiſtendi in [illegible] te, & tamen non poteſt [illegible] ſtendo propter [illegible] ſi homo in ſtatu naturæ lapſæ [illegible] tem incide [illegible] quod pec [illegible] determi [illegible] vitare, non poterit ob [illegible] venia [illegible]

Reſpondeo conce [illegible] conſequen [illegible] tiam, & [illegible] ter [illegible] exemp [illegible]

[illegible]

[illegible] A [illegible] & [illegible] ſeu non datur exiſtentem [illegible] ſpecie peccata venialis, [illegible] peccatum [illegible] attemperantia peccandi [illegible] certa ſingulari [illegible] ex quæ [illegible] & [illegible] ſingularis peccati [illegible] nam [illegible] Exodi [illegible]. *Paleæ non* [illegible] *datur contra* [illegible] B [illegible] Ergo [illegible] maxime gratiæ quæ [illegible] non poſſumus [illegible] peccata venialia colle[illegible] Dei, quæ omnia [illegible] vitari [illegible].

[illegible] non poſſ[illegible] Ante [illegible] inſtantibus horæ [illegible] eligere talem [illegible] non [illegible] in omnibus [illegible]. Ergo [illegible] excipere [illegible] omnia [illegible] collectivè, ſi [illegible] poſſimus & ſi præcipi, eſt [illegible].

[illegible] reſpondetur, concesso Antecedente, negando conſequentiam, & paritatem: C [illegible] manifeſtum diſcrimen inter illud exemplo de tributis, & id de quo in præſenti [illegible], quia ſoluto uno & alio, per continuam [illegible] exhauriuntur opes, & tandem deficientia phyſica & moralis ad ſolvenda reliqua divitiis; hic autem poſtquam vitatum [illegible] veniale, non exhauritur [illegible] phyſica & moralis ad vitanda alia dicta [illegible] ſed potius perficitur & augetur.

[illegible] negatur etiam conſequentia & paritas: differentia eſt, quia vitari peccata venialia collectivè, eſt poſſibile [illegible] ſeu abſolutè & ſimpliciter, & ſolum [illegible] moraliter & ſecundum quid: at Ante[illegible] omnibus collectivè inſtantibus unius [illegible] unum actum directionis, eſt ſimpliciter [illegible] alias numerentur ſigillatim [illegible] inſtantia horæ. de quo in 3 phyſi[illegible].

D [illegible] quid ſit dicendum de eo, qui [illegible] peccaturú venialiter per totam vitam [illegible] promittat vitare omnia peccata venialia [illegible] tale votum erit maniſeſtè irrationale [illegible] moraliter impoſſibile, ſine [illegible] privilegio, quod Deus non [illegible]. E [illegible] venialia, vo[illegible] aliter [illegible] gratiæ quæ de lege ordi[illegible].

§ III.

ad [illegible]

[illegible] omnia venialia [illegible]

[illegible] de [illegible]

[illegible] can[illegible] S[illegible] cap [illegible] D. Thomas [illegible] ejus [illegible].

340 Secunda pars [illegible] iſtis [illegible] eſt [illegible] Sanctos [illegible] & venialia peccata [illegible] præſervatos [illegible] Joanne Baptiſta, qui [illegible] hæc, in [illegible] Catharinus [illegible] ex Concilio [illegible] excipien[illegible] gratia [illegible]. *Non eſt* [illegible] *ergo* [illegible] autem Sanctorum, nequidem Joannes, vel S. [illegible] Concilio [illegible] a regula [illegible] etiam [illegible] Concilium Tridentinum, & D. Auguſtinus. loco [illegible] regula tolam B. Virginem [illegible], dicendum eſt omnes alios in [illegible].

341 Confirmatur. Si aliquis [illegible] tale privilegium [illegible] Apostolis, qui primitias [illegible] acceperunt [illegible] Paulus ad Romanos. 8.) & ad majorem dignitatem inter cæteros [illegible] Catholicis [illegible] pertinent ad [illegible] modo fundaretur [illegible] Thomas: Sed [illegible] privilegium vitandi omnia venialia non habuerunt etiam poſt acceptum Spiritum ſanctum; cùm ab eo tempore in levia peccata inciderint, ut patet de Petro qui fuit reprehenſus a Paulo, quia reprehenſibilis erat, ut ipſe inquit ad Galatas 2. Ergo [illegible] Sanctorum, præterquam B. Virgini, privilegium vitandi omnia venialia fuit [illegible].

342 Quod vero probabile ſit, aliquos Sanctos habuiſſe privilegium vitandi omnia venialia in aliqua certa & determinata materia [illegible] enim [illegible] D. Joannes [illegible] venialibus [illegible] ſermone committuntur [illegible] ſeu [illegible] Unde Ecclesia [illegible]

Antra deſerti [illegible]

Civium turmas [illegible]

Ne levi ſaltem maculare vitam

famine poſſes

Similiter [illegible] credunt, B. [illegible] habuiſſe privilegium non peccandi [illegible] in materia [illegible] quin B. Virgini [illegible] Spiritum [illegible] & omni [illegible]

[illegible]

O [illegible] Dei gratia,
[illegible] quo [illegible] miraculum,
[illegible]
Nunquam [illegible] per [illegible] cumulum.

343 C[illegible] a primam partem [illegible] d[illegible] legi[illegible] co[illegible] B. Virg[illegible] potest [illegible] go te[illegible] cam, [illegible] indeque [illegible] nostra, verè [illegible] [illegible] peccata venialia, [illegible] flenim [illegible] etiam ex [illegible] diximus [illegible] D. Au[illegible] quæ [illegible] docere eam [illegible] te C[illegible] tionem [illegible].

344 [illegible] quod B. Virgo orans no[illegible] verè dicere po[illegible] *[illegible]* Vel quod [illegible] peccati nu[illegible] la [illegible] in persona propria [illegible] nempe peccata [illegible] nobis [illegible] a quibus [illegible] [illegible] Hinc est memorabilis illa A[illegible] sententia [illegible] confes[illegible] cap. [illegible]. *Gratia tua [illegible] quod [illegible] mea [illegible] quam glaciem [illegible] tua [illegible] quæ [illegible] mala non [illegible] fateor & quæ mea sponte [illegible] duce non feci.*

345 Ad C[illegible] respondet D. Thomas 3. [illegible] art. 4. ad [illegible] vel excessisse quatu[illegible] vel [illegible] dixisse sequendo aliorum [illegible] Ad [illegible] vero respondet [illegible] agendum, non de [illegible] ex admiratione causato, quà verum [illegible] carne assumpta pati & mori muaba- [illegible] quæstionum novi & [illegible] Augustini, ut in Tra- [illegible] natura humanæ ostendimus.

ARTICULUS VIII.

[illegible] finaliter perseverandum requiratur [illegible] donum [illegible] gratia & auxilijs eam [illegible] distinctum, & in quo for- [illegible]

§. I.

[illegible] premittuntur [illegible].

N[illegible] D. Thoma hic art. [illegible] art. 4. [illegible] sententiam [illegible]

[illegible] *Magnus* [illegible] *quod [illegible] dicitur [illegible] Ioseph. qui [illegible] ad finem, [illegible] talarem tunicam [illegible] talaris tunica [illegible] tunica [illegible] oculos [illegible] quod per [illegible] hostia in altari [illegible] bonum quod [illegible] etiam p[illegible] impleamus.*

C[illegible] etiam [illegible] Scripturæ Inte[illegible] tes [illegible] olim Deo offerebantur non tan[illegible] [illegible] sed etiam [illegible] quia ab ip[illegible] [illegible] oratio bon[illegible] opere [illegible] cata [illegible] per eve[illegible] [illegible] pet de[illegible] Gen. 4. [illegible]

N[illegible] quod perseverantia [illegible] simpliciter, vel [illegible] in gratia [illegible] tempore, [illegible] do [illegible] usque ad m[illegible] vel per manen[illegible] vita [illegible] gratia [illegible] De perseverantia [illegible] art. 6. [illegible] 3. ubi ostend[illegible] à peccatis [illegible] & in bonis [illegible] perseveret [illegible] gratiam habitualem [illegible] specialis [illegible] agendum de fina[illegible] perseverantia, de qua S. D[illegible] articulu[illegible] quæstioni [illegible].

Notandum tertiò [illegible] perseverantia [illegible] potest [illegible] duplex. [illegible] tempore [illegible] erat [illegible] hoc [illegible] in finem [illegible] latro [illegible] gratia perseveran[illegible] tempore [illegible] longo [illegible] eam [illegible] usque ad finem [illegible]

H[illegible] Celesti[illegible] tiæ post perseveran[illegible] ex natural[illegible] mandata [illegible] servare [illegible] Epist. [illegible] tem [illegible]

Prima est Ma[illegible] gratiam quidem esse necessaria[illegible] severet [illegible] usque in finem [illegible] sed [illegible] [illegible] atque [illegible] Au[illegible]

[illegible] hac [illegible]

[illegible] asserit necess[illegible] gratiam ad perseverand[illegible] in [illegible] pţæ, non tamen [illegible] H[illegible] ait [illegible] *posse [illegible] tamen infallibiliter* [illegible] que ex [illegible] docet Jansenius [illegible] asserens Adamum in statu inno[illegible] præter [illegible] debo[illegible] & gratiæ [illegible] dans [illegible] ad perse[illegible] finaliter in bono.

§. II.

Semipelagianorum error [illegible]

DIco primò, ad actum perseverandum in justitia usque ad mortem, præter gratiam habitualem, & auxilia communia ei annexa, requiritur aliud donum seu auxilium speciale.

Probatur primò ex Concilio Arausicano 2. [illegible] dicitur: *Adjutorium Dei etiam renatis & Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* [illegible] præter gratiam habitualem quâ homines [illegible] cantur, & in Christo renascuntur, auxilia communia ei annexa, ad perseverandum [illegible] necessarium est novum aliquod auxilium, quod a Sanctis quotidie est petendum & implorandum. Unde Tridentinum sess. 6. can. 22. [illegible]: *qui dixerit justificatum sine speciali Dei auxilio perseverare* [illegible] *, anathema sit.* Et ibidem can. 16. [illegible] *magnum illud perseverantiæ munus*. Quibus verbis hujus doni magnitudinem declarat, illudque proinde a communibus gratiæ auxiliis esse distinctum aperte significat.

Idem docet Augustinus toto libro de bono perseverantiæ, contra Semipelagianos edito, [illegible] probat tum varijs Scripturæ testimonijs, [illegible] ratione desumpta ex orationibus fidelium & [illegible], qui a Deo finalem perseverantiam humiliter petunt, cùm dicunt in oratione Dominica, *Adveniat regnũ tuum.* Cur, inquit ibidem cap. 2. *perseverantia ista poscitur a Deo, si non datur a Deo? Numne ista irrisoria petitio est cùm id ab eo petitur quod scitur ipsum non dare; sed ipso non donante esse in hominis potestate? Sicut irrisoria est* [illegible] *actio, si ob hoc gratiæ aguntur* [illegible]*, quod non donavit ipse, nec fecit.* Unde ibidem perseverantiam, *Magnum Dei donum, quo cætera ejus dona conservantur*, appellat.

Probatur secundò conclusio ratione quam [illegible] D. Thomas [illegible] contra gent. cap. 155. ubi [illegible]

[illegible]

Probatur [illegible] gratia [illegible] ibus, cum [illegible] communi[illegible] bene [illegible] per longum tempus, qui [illegible] perseverant [illegible] perseve[illegible] gratia habituali, [illegible] tantibus, [illegible] plures [illegible] quibus [illegible] gratia habituali, plu[illegible] auxilia sufficientia communicantur [illegible] tis prædestinatis, ut patet in [illegible] postquam longo tempore [illegible] pidè perseverarant, [illegible] in aliquod peccatum mortale [illegible] eo moriuntur, & [illegible] præd[illegible] qui post multa scelera perpetrata con[illegible] tur, & vi Sacramenti Pœnitentiæ, cum attritione justificantur, & [illegible] mortem [illegible] non infrequenter evenire [illegible] plicio vitam [illegible]

Nec valet [illegible] auxilia sufficientia, quibus [illegible] mortem in gratia per[illegible] beneficii, quosdam mal[illegible] re, non vero illos [illegible] esse donum gratiæ & [illegible] stinctum. Non valet, inquam [illegible] responsio aperte repugnat [illegible] lib. de corrept. & gratia [illegible] *tùm quippe* [illegible] [illegible] Sanctorum *et ide* [illegible] *ideò sic volunt, quia Deus operatur ut* [illegible] *tanta infirmitate* [illegible] *luntas, ut adjutorio* [illegible] *possent* [illegible] *ut vellent, inter tot* [illegible] *suâ voluntate* [illegible] *non possent, quia* [illegible] *aut non ita vellent* [illegible] *Subventum est* [illegible] *ut divinâ gratia* [illegible] *ageretur:* [illegible] *ret neque* [illegible] verbis S. Doctor aper[illegible] randum in bono, [illegible] cienti, sine quo [illegible] adhuc requiri aliud auxilium [illegible] [illegible] liter flectatur voluntas, & [illegible] a de facto donetur, [illegible] nisi perseverante [illegible] gr[illegible] fereb[illegible] mines [illegible]

[illegible]

[illegible]

35 [illegible] à [illegible] con [illegible] & [illegible] ab [illegible] al [illegible] m [illegible] & appli-cant [illegible] ad Corinth. [illegible] *Quis enim* [illegible] perſeverantia po[illegible] ad [illegible] & gloria[illegible] eam non acceperint [illegible] quod [illegible] dem dicitur: *Quid habes quod non accepiſti?* [illegible] *autem* [illegible] *quaſi non acceperis.* Et ratio eſt, quia id quo perſeverantes à non perſe-[illegible] diſtinguerentur, non eſſet gratiæ & D[illegible].

Sequeretur etiam [illegible] Deum per gratiam dare nobis ſolum poſſe perſeverare; ipſum autem perſeverare [illegible] arbitrio [illegible] ſibi indeque [illegible] bonum & perfectum, tri-b[illegible] & gratiæ [illegible] quod [illegible] & per[illegible] noſtr[illegible] quod [illegible] Pelagianis Auguſtinus ſæpe reprehen-dit.

Item ſequeretur, juſtos non debere à Deo pe-tere [illegible] perſeverantiam, [illegible] pro ea ipſi gratias agere, quia ut ait Auguſtinus Epiſtola [illegible] *non* [illegible] *Deum* [illegible] *fingimus,* [illegible] *non* [illegible] *quod oramus.* [illegible] *fingimus,* [illegible] *putamus.* H[illegible] abſurdiſſimum eſt, nam ut docet D. [illegible] Gent. cap. 55. perſeve-rantiam finalem petimus à Deo in oratione do-minica [illegible] *regnum tuum,* imò [illegible] petitione [illegible] perſeveran-[illegible] poſtulari [illegible] præterquam in [illegible] *noſtra*) ex Cypriano probat Au-guſtinus [illegible] perſever. capite ſecundo [illegible].

[illegible] ex hac reſponſione ſequeretur, præ-deſtinationem eſſe incertam & fallibilem, ut-[illegible] ſcilicet perſeve-rantiæ [illegible] quod non poteſt eſſe firmum & ſtabile [illegible] à [illegible] & defe-ctibili [illegible] voluntate, dependeat. [illegible] hujus doni [illegible] efficaciam non [illegible] noſtræ volun-tati [illegible] omnipotentiam [illegible] cap. [illegible], quod eſt de [illegible] *aliunde habe-* [illegible] NISI AB EO QUI POTENS [illegible]

[illegible]

[illegible] ad [illegible] de per[illegible]

[illegible] proba[illegible] dante [illegible] Effectus p[illegible] bens [illegible] æterna [illegible], eſt ſpecial[illegible] gratia [illegible], & [illegible] um ea [illegible] ctus providentiæ pe[illegible] nent ad omnem [illegible] commun[illegible] & [illegible] verantia finalis eſt effectus pec[illegible] timi prædeſtinationis, quæ eſt [illegible] ſpecialis [illegible] ſupernaturalis, & [illegible] lib[illegible] connexionem cum gloria & ſalute [illegible] na, juxta illud Chriſti Matth. [illegible] *Qui perſeve-raverit uſque in finem, ſalvus erit:* unde egregie Au-guſtinus lib. de cogn[illegible] vitæ: *Ad* [illegible] *mum bonum* (inquit) [illegible] *quadam catenâ tra*[illegible] *tur, qua de virtute* [illegible] *tur; in primis fides animam, quaſi* [illegible] *comple*[illegible] *fides ſpe nutritur,* [illegible] *ratione expletur* [illegible] *operatio ad ſummum bonum in-tentione trahitur* [illegible] *perſeverantia clau-ditur, perſeverantia* [illegible] *bonorum da-tur.* Ergo perſeverantia finalis eſt ſpeciale donum, à gratia habituali, & communibus au-xiliis diſtinctum.

§. III.

Duvalij ſententia rejicitur.

Dico ſecundò: requiri [illegible] ſpeciale donum ad perſeverandum in gratia [illegible] ad mortem etiam in adultis, qui poſt acceptam gratiam [illegible] tò moriuntur, & in parvulis baptizatis, de-cedentibus ante uſum rationis. Ita [illegible] docent Theologi, & oppoſitum videtur peri-culoſum [illegible] & patrum [illegible], ut [illegible] Joannes à Thoma, [illegible] diſput. 21. art. 2. [illegible] ſionem noſtram probat [illegible] ratione.

Prima ſic poteſt proponi. Perſeverantia eſt donum quod habetur ex ſpeciali gratia & pro-videntia: Sed adulti qui poſt acceptam grat[illegible] cito moriuntur, & [illegible] baptizati, ante uſum rationis decedentes, verè & propriè habent [illegible] num perſeverantiæ. Ergo [illegible] auxilio, ſeu dono à gratia habituali & [illegible] adjun[illegible] Major pat[illegible] præ-cedenti. Minor verò ex [illegible] habet[illegible] Auguſtino, lib. de bo[illegible] cap. [illegible] cente: *Hæc* [illegible] *de qua* [illegible] *per*[illegible] *tiam uſque* [illegible] *nullo modo* [illegible] *qui non perſeveraverit* [illegible] *potest* [illegible] *rum* [illegible] *in temporu* [illegible] es qu[illegible] Au-guſtinus [illegible] Sem[illegible]

[illegible]

[illegible] na. [illegible] te [illegible] diu [illegible] ubus [illegible] o non [illegible] ur, ut [illegible] poſt juſtificationem de- [illegible] poſt acceptam baptiſ- [illegible] ad adultam ætatem per- [illegible] tur, ne malitia mutet intelle- [illegible] è contra vero multi ſunt quibus [illegible] auxilium perſeverandi in bono per mul- [illegible] tempus, & tamen donum perſeverantiæ fi- [illegible] ipſis non tribuitur, ut patet in Juda, & illis [illegible] i [illegible] ipulis, qui eo relicto abierunt retro, [illegible] ibus ait Joannes: *Ex nobis exierunt, ſed non e- [illegible] ex nobis: quod ſi [illegible] uiſſent ex nobis, permanſiſſent u- [illegible] nob ſcum.*

Narrat etiam D. Auguſtinus in libris contra [illegible] anum, ſub finem, fuiſſe aliquem virum ſan- [illegible] m, qui uſque ad ſexageſimum annum conti- [illegible] enter vixit, & poſtea hoc eodem anno uxo- rem duxit, à qua tamen per viginti quinque an- nos abſtinuit, cum ea tanquam cum ſorore vi- vens, anno autem octogeſimo quinto, cùm ſpe- ctaculis interfuiſſet, in quibus hiſtrioniſſam ſal- tantem & cantantem, nomine Lyſtriam, vide- rat & audiverat, cum ea turpiter reliquum vitæ [illegible] æ tempus abſolvit.

Confirmatur: Donum perſeverantiæ finalis [illegible] effectus proprius prædeſtinationis, & ſolis prædeſtinatis conceditur: auxilium vero perſe- [illegible] ndi per multum tempus, non eſt effectus [illegible] æ [illegible] ſtinationis, ſed providentiæ generalis or- dinis ſupernaturalis, & datur etiam reprobis: ergo diſtincta ſunt auxilia, illudque eſt ſpecia- [illegible] s illo. Unde ea videntur diſtingui à Concilio Arauſicano can. 10. cùm dicitur ſanctis implo- [illegible] dum eſſe auxilium Dei, *ut ad finem bonum per- [illegible] re, vel in bono poſſint opere perdurare.*

Inferes tertio, donum perſeverantiæ finalis [illegible] erre à dono confirmationis in gratia: illud [illegible] m eſt commune omnibus prædeſtinatis; iſtud [illegible] cia [illegible] ſſimum, quod Deus non niſi B. Virgini, [illegible] oſtolis, & aliis pauciſſimis conceſſit: illud non [illegible] oll [illegible] t, nec ligat potentiam peccandi, ſed ſo- [illegible] m [illegible] t quod homo non peccet mortaliter uſ- que ad finem vitæ, & infallibiliter moriatur in [illegible] ia, quamvis abſolutè peccare poſſit; iſtud [illegible] at non poſſe peccare mortaliter aut ve- [illegible] ter, juxta modum quo datur: quidam enim ita confirmantur in gratia, ut nec mortaliter nec [illegible] ia [illegible] iter peccare poſſint, ſicut B. Virgo: alii ve- [illegible] licèt poſſint peccare venialiter, non tamen [illegible] rtaliter ut Apoſtoli.

[illegible] eres quartò, omnes qui ſunt in gratia, niſi [illegible] eos ſteterit habere quidem quidquid neceſ- [illegible] eſt, ut poſſint, ſi velint, uſque ad mortem [illegible] re, ut definit Tridentinum ſeſſ. 6. can. [illegible] ent enim auxilia quibus poſſunt legem [illegible] are peccata, & ſuperare tentatio- [illegible] n tempu [illegible]) non habere tamen om- [illegible] qu [illegible] actu & infallibiliter perſeve- [illegible] em quia deeſt m [illegible] is ſpe [illegible] a- [illegible] a ita d [illegible] nt [illegible] conjungatur. [illegible] am p [illegible] a [illegible] nare ratio- [illegible] ura [illegible] [illegible] A [illegible] [illegible] *bus par* [illegible] *ut* [illegible] *au-* [illegible] *natu* [illegible] *du* [illegible] *ætate jam* [illegible] *an-*

[illegible] ur iſte [illegible] qu- tur; [illegible] autem [illegible] ut n [illegible] inſcrutabilia [illegible] nt judicia [illegible] py [illegible] ur huic donetur per [illegible] au- tem non donetur, [illegible] Illud tamen fidelibus debet [illegible] erti [illegible] deſtinatis, illum non eſſe [illegible] it unum prædeſt natorum qui [illegible] hoc ſecretum [illegible] manſi [illegible] ent ut que [illegible] quæſo, non erant ex nobis? Nonne [illegible] utrique ex Adam nati, utrique de [illegible] & ab eo qui dixit omnem ſtatum [illegible] que natura animas acceperant? Nonne [illegible] utri- que vocati fuerant, & vocantem [illegible] uti [illegible] qui ex im- piis juſtificati [illegible] per lavacrum regenerationis [illegible] utrique renovati? Sed ſi hæc audiret ille, qui [illegible] ebat procul du- bio quod dicebat, reſpondere poſſet, & dicere: vera ſunt hæc, ſecundùm hæc [illegible] omnia ex nobis erant; veruntamen ſecundùm aliam quandam diſcretionem non erant ex nobis; nam ſi [illegible] uiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſ- cum. Quænam e [illegible] tandem iſta diſcretio? [illegible] ate [illegible] t libri Dei, non avertamus aſpectum: clamat Scriptura divi- na, adhibeamus auditum. Non erant ex eis, quia non erant ſecundum propoſitum vocati; non erant in Chri- ſto electi ante conſtitutionem mundi; non erant in eo ſortem conſecuti, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus qui univerſa operatur: nam ſi hoc [illegible] ex illis eſſent, & cum illis ſine dubitatione manſiſſent.

Ex hoc intelliges, id quo di [illegible] perſeveran- 393 tia finalis à perſeverantia n [illegible] rante [illegible] uſque in finem, in libera hominis po [illegible] eſtate non eſſe: nam perſeverantia finalis à non fina [illegible] Part [illegible], quod finis vitæ conjungat [illegible] caci gloriæ intentione: At nec [illegible] libera ho- minis poteſtate conſtitutum e [illegible] noſtræ poteſtati efficax electio ad glo [illegible] tur, nec mortis eventus. Ergo id quo [illegible] erantia finalis à non finali differt, in libera hominis po- teſtate non eſt. Unde in Tractatu de [illegible] & merito dicemus, donum perſeverantiæ [illegible] a nobis non poſſe promereri. *D. [illegible] 2. art. 9.*

Si autem quæras, an Deus ſit paratus omnibus 294 tale donum conferre? Reſpondeo quod ſicut Deus voluntate antecedenti & inefficaci vult omnes homines ſalvos fieri, quamvis voluntate conſequenti & efficaci prædeſtinatos duntaxat velit ſalvare; ita & omnibus voluntate antece- denti media ad ſalutem neceſſaria, ſubindeque donum ipſum perſeverantiæ vult conferre; licèt voluntate conſequenti & efficaci [illegible] prædе- ſtinatis illud velit tribuere, ut ex verbis Augu- ſtini jam relatis manifeſtum eſt. Sicut [illegible] rgo vo- luntas illa antecedens, quia Deus vult omnes ho- mines ſalvos fieri, ſufficit ut dicatur paratus om- nes ſalvos facere; ita ut poſſit dic [illegible] ratus om- nibus conferre donum final [illegible] perſev [illegible] tiæ [illegible] tis eſt quod eadem voluntate [illegible] d omnibus dare velit. U [illegible] d [illegible] m oratio [illegible] ca jubemur tale donum [illegible] p [illegible] ci- mus: *Adveniat regnum tuum* [illegible] ma annotavimus. Et [illegible] ap. 13. de i [illegible] lo [illegible] ait *De p* [illegible] *ſcriptum eſt* [illegible] *ut* [illegible] *ſalvus erit: nemo ſibi cer* [illegible] *ne polliceatur* [illegible] *ſpem co* [illegible] *re* [illegible] *ne* [illegible] *ſi* [illegible] *grat* [illegible] *ita per* [illegible] d [illegible] e [illegible] or [illegible] [illegible] itæ [illegible] c [illegible] nd [illegible] coronam tuam. N [illegible] c [illegible]

[illegible] *tem [illegible] ad pe tum d[illegible] [illegible] dic* Bernar[illegible] is)*et [illegible] ratu quandam [illegible] ſo a eſt cui aternit as redditur, vel qua aeternitati ho- minem reddit.*

DISPVTATIO II.

De eſſentia gratiæ.

Ad quæſtionem [illegible], D. Thomæ.

NOn agen[illegible]um hic de eſſe[illegible]ia gratiæ actua- [illegible] e[illegible]us conſideratio per[illegible]net ad [illegible] ſa- ct[illegible] e auxi[illegible], ſed ſolum de eſſentia gratiæ habi[illegible] quæ eſt nobiliſſima ſpecie[illegible] gratiæ, & [illegible]at[illegible] in omnium ſingentiſſimum [illegible]bar, pa- re[illegible] [illegible] cujus radijs cætera fulg[illegible]mata, qui fides inter ſpes erigitur [illegible] [illegible]phetia, & aliæ gr[illegible] gr[illegible] datæ [illegible] [illegible]que c[illegible]itas gneſcit ac ſervet. Il- la [illegible] [illegible]ramm, cujus mundi[illegible]e [illegible] candore de[illegible] cuju[illegible] pigmentu venuſtamur, cujus ſa[illegible] [illegible] De[illegible] [illegible]ecramur, [illegible]jus ma[illegible] Re[illegible] cujus ſemine Dei fi- li[illegible] generam[illegible] de[illegible] virtute prorſus di- vi[illegible]icat[illegible].

P[illegible] [illegible] acc[illegible] [illegible]tiſſimè cognoſcitur c[illegible] eſſe[illegible] qu[illegible] conſtat & ex [illegible] ex quo etiam quando- q[illegible] differen[illegible] [illegible], ide[illegible] D. Thomas q[illegible] articuli[illegible] [illegible] quæſtionem abſolvit. In primo[illegible] remot[illegible] gratiæ inveſt[illegible] [illegible]age[illegible] [illegible] [illegible]ximo[illegible] in tertio [illegible] [illegible] in quar[illegible] [illegible] ſu[illegible] [illegible]t. Cui ord[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]s inſiſtere vel igia ſemper [illegible]tan- tes, totidem in hac diſputatione de gratia ſan- ctificante dubita[illegible] [illegible].

ARTICULUS I.

Vtrum gratia [illegible] aliquid intrinſecum in anima?

P[illegible]

[illegible]

[illegible]

Probatur pr[illegible] [illegible] ad Corinth. [illegible] *pignus ſp[illegible] ritus in [illegible]ris.* [illegible] *Jo* [illegible] *nis qui natus eſt ex Deo peccatum [illegible] nam [illegible] ipſius in eo manet* Joan. [illegible] *rit ex hac aqua [illegible] et in eo fons aqua ſa[illegible] tam aeternam.* Sed pignus commun[illegible] lum impreſſum [illegible] ſemen inſitum [illegible] corde ſcaturiens, quid reale & intri[illegible] rem aperte ſonant. Ergo Scriptura h[illegible] ris, ſeu metaphori[illegible] man[illegible]ſtè declarat [illegible] tiam [illegible]tum facientem eſſe donum aliq[illegible] mini [illegible] eique inhærens. [illegible] Joan[illegible] Epiſtola cap. 2 [illegible] ma[illegible] lem gratiæ [illegible]ſtificantis in [illegible]ordib[illegible] no[illegible] ſent[illegible], ſub [illegible] metaphora ſign[illegible] dicen[illegible] *Vnctio quam [illegible] p[illegible] man at [illegible]* leum [illegible] [illegible] [illegible] di[illegible] partes attingit, penetrat, & pe[illegible] ac in e[illegible] intima [illegible] & deſce[illegible] nique Apoſtolus ad Romanos 5. di[illegible] tatem [illegible] quæ ind[illegible] [illegible] gratiæ c[illegible] diffu[illegible] [illegible] noſt[illegible] per Sp[illegible] ctum. At quod e[illegible] [illegible] infu[illegible] [illegible] [illegible] Unde Auguſtinus lib. [illegible] de peccat[illegible] & remiſſ. ait: *Deus dat [illegible] [illegible] ſicatio[illegible] gratiam quam [illegible]* Ubi certe de [illegible] habitual[illegible] t[illegible], [illegible] parvul[illegible] [illegible] ſpectet [illegible] lis.

Probatur ſecundò [illegible] ex T[illegible] ſeſſ. 6. can. [illegible] *xer[illegible] hominem juſtificari [illegible] [illegible]*

[illegible] *gratia & charitate [illegible] cordibus [illegible]* [illegible] A[illegible] LIS [illegible] *au[illegible]* [illegible] *ma ſit.* Quæ verba [illegible] manus ju[illegible] Pij V. [illegible] tract[illegible] cram. Baptiſmi [illegible] ait: *(quemadmodum [illegible] dendum ſub pœna anat[illegible] qualitas [illegible] in anima [illegible] quidam [illegible] lux qua [illegible] omnes delet [illegible] ipſamque anim[illegible] pul[illegible] diorem reddit.*

Probatur ter[illegible]ò [illegible] D. Thomæ [illegible] 1. quæ[illegible] poteſt pro[illegible]. Homine[illegible] tia Dei [illegible] [illegible] [illegible] Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quid ipſi inſ[illegible] [illegible] Minor probatur [illegible] aſſe[illegible] qui ten[illegible] aliquo[illegible] [illegible] in hoc [illegible]

[illegible]

[illegible] quæſt.20. art.2. [illegible] *bonitatem in* [illegible] creat[illegible]as in [illegible] at eis perfectiones [illegible] congruum hu- [illegible] dicitur Sapient.11. [illegible] *odiſti eorum quæ fecis-* [illegible] intellectualem in [illegible] em, per talem di- [illegible] bonitatem & [illegible] æ ſit ratio [illegible] objecti con- [illegible] lectionis. [illegible] hanc [illegible] iam gratum fa- [illegible] gratum & acce[illegible] ad æter[illegible] ſtatum.

O[illegible] Præ[illegible] ſtinatio includit [illegible]pe-[illegible] ialem dilectionem [illegible] ei erga electos, uxta illud [illegible] Mach. [illegible] *Iacob dilexi*, & tamen non ponit ſem- per in eis aliquid reale & ſupernaturale, [illegible] um [illegible] ſunt [illegible] ſtin[illegible] at præ[illegible] ſt[illegible] natos eſſe in ſtatu [illegible] & innocentiæ, [illegible] omnibus do- [illegible] bus ſpe[illegible] E[illegible] go falſum eſt, [illegible] ſupernaturali Dei erga homines, de- [illegible] at fari in illis aliquod donum intrinſecum [illegible] pernaturale: & hic fuit præcipuum fun- [illegible] conclusionis noſtræ.

[illegible] firmatur: Odium Dei [illegible] ponit extrin- [illegible] in homine quem od[illegible], ſed tantùm facit [illegible] objectum diſplicens illi, ut [illegible] in lymbo exiſtentibus, quos odit [illegible] naturali, & tamen nihil po- [illegible] ſimiliter Deus per ſuum amorē [illegible] non ponit in homine, ſed ſolu[illegible] [illegible] ex t[illegible] dilectionis.

[illegible] reſpondes [illegible] prædeſtinatio- [illegible] tere dilectionem Dei efficacem [illegible] ſæpe enim Deus prædeſti- [illegible] peccatoribus, ſecundùm [illegible] ſimpliciter odit, ſed ſolum [illegible] re, quos [illegible] prædeſtinato [illegible] e, unde præ[illegible] ſtinatio gratiam [illegible] a Deo ſtatim non verò eo [illegible] decreto Dei non eſt efficax, [illegible].

[illegible] tem concedo Antecedente, [illegible] m. Ratio diſpa- [illegible] poſſit ex propriis [illegible] nempe pec- [illegible] amor Dei [illegible] ernaturale; [illegible] *cum* [illegible] *ag* [illegible] in [illegible] re [illegible] e [illegible] ex [illegible] m [illegible] a- [illegible]

[illegible]

[illegible] Ratio [illegible] poſtati [illegible] exiſt [illegible] tatis div[illegible] Thomā [illegible] p. [illegible] art.6.ad [illegible] itur humanitati [illegible] aliqua diſp[illegible] ta[illegible] amor v[illegible] ord[illegible] e ab beati[illegible] ino[illegible] ine [illegible] opera[illegible] o [illegible] quæ ut ſit [illegible] connatu[illegible] bet ſuppo- nere gratiam [illegible] ram cu[illegible] onna[illegible] rali.

Addo [illegible] od [illegible] itas [illegible] ſt eſt [illegible] ſta[illegible] ſtanti[illegible] te[illegible] animæ vero [illegible] ſtorum ac[illegible] dentaliter [illegible] æ ſunt, poteſt vero intel[illegible] gi al[illegible] id e[illegible] anc [illegible] tiali[illegible] t [illegible] a[illegible] que [illegible] rma[illegible] n tri[illegible] rece[illegible] dum tamen ſit [illegible] intr[illegible] ſecè [illegible] ita in [illegible] atione terminus eſſe autem gratum ac- cidentaliter, & c[illegible] m [illegible] la [illegible] endentia ad unionem [illegible] Deo per operati[illegible] nem [illegible] pen[illegible] ind[illegible] ſpenſabi- liter grat[illegible] am creatam, & an[illegible] mæ in[illegible] ærente[illegible] nec p[illegible] p[illegible] eſt a[illegible] c[illegible] reata [illegible] a hujuſmod[illegible] effectus requir[illegible] informat[illegible] n, cùm ſit ad conſtit[illegible] end[illegible] m compoſit[illegible] m a[illegible] i- dentale, & non ad terminand[illegible] m ſubſtant[illegible] aliter in ratione exiſtendi vel [illegible] bſiſtendi.

Ad [illegible] onfi[illegible] mati[illegible] nem dicendum eſt [illegible] gratiam [illegible] t cauſari in homine ex amore [illegible] pe[illegible] ali Dei, non quocunque & imperfecto [illegible] ſed per[illegible] to, quo vult il[illegible] nem beatificam, ut [illegible] igno ac ſuo hæredi; nam t[illegible] an[illegible] r, p[illegible] pore quo eſt efficax, cauſat in [illegible] omine [illegible] ra[illegible] am per quam par- [illegible] pat na[illegible] n[illegible] nam, [illegible] de[illegible] r be[illegible] o [illegible] ut hæred[illegible] as. [illegible] de triplex d[illegible] et [illegible] o [illegible] gi[illegible] ectio [illegible] una pu[illegible] nat[illegible] ali [illegible] Dei [illegible] git creaturas omnes [illegible] n [illegible] uxta il- lud Sapient. [illegible] *omnia* [illegible] *ſti eorum qu*[illegible] [illegible] ratio[illegible] ſ[illegible] a [illegible] eo [illegible] ecunda [illegible] & in[illegible] nam fœlicitat[illegible] m, altera denique [illegible] naturali quâ homo ſimplici[illegible] gitur a De[illegible] in or[illegible] ine ad [illegible] nem. Per [illegible] bona du[illegible] eſſe, vivere & in[illegible] re [illegible] cre[illegible] comm[illegible] cantur: per ſe[illegible] dam con[illegible] ſpes, & aux[illegible] ia ſufficientia, quæ [illegible] unt com- pati cum peccato [illegible] Dei. Ex tertia vero donum [illegible] promanat [illegible] Dei [illegible] & accept[illegible] bea[illegible] bonu[illegible] Dei [illegible] n[illegible] ced[illegible] [illegible] ce[illegible] ſen[illegible]. Dei [illegible]

[illegible] go amo[illegible] A pr[illegible] & [illegible] boni atem [illegible] ru[illegible] non [illegible] gloriam. P[illegible] terti[illegible] ctum præintelligitur [illegible] præ[illegible]po nitur [illegible] : Sed boni in quo [illegible] elucet [illegible] teris eſt objectum divini amoris. Ergo ad [illegible] præintelligitur & præſupponitur.

Reſpondeo negando Antecedens [illegible] ad cu[illegible] primam probationem reſpondet D. Thomas ibidem, dilectionem Dei fecisse hominem glorioſum & honorabilem,& ita illam particulam, *Ex quo*, non ſignificare cauſam [illegible] ſed concomitantiam vel ſignum dilectionis,& effectum illius.

14 Ad ſecundam probationem nego Antecedens: nam licèt Deus in ordine executionis det gloriam propter merita, in ordine tamen intentionis, priùs vult gloriam quam merita; imò quia vult homini gloriam, dat ei merita quibus illam conſequatur, juxta illud D. Proſperi 2. de vocat. Gentium cap. 35. *Deus his quos elegit ſine meritis, dat unde ornantur ex meritis.* De quo plura diximus in Tractatu de prædeſtinatione. B

Diſp. 1. art. 3.

15 Ad tertiam reſpondeo primò objectū præſupponi ad actū, quando ille eſt merè ſpeculativus, ſecùs verò ſi ſit practicus, quia tunc eſt ejus effectus, & per conſequens poſterior illo. Unde ſcientia viſionis in Deo, quia eſt eminenter ſpeculativa & practica, [illegible] ſupponit ſuum objectum, ſed illud facit: nec menſuratur a rebus, ſed eſt illarū menſura, ut oſtendimus in Tractatu de ſcientia Dei, & expreſsè docet Gregorius Magnus 20. Moral. cap. 2[illegible] his verbis: *Quæ ſunt, non ab æternitate [illegible] ideò videntur quia ſunt, ſed ideò ſunt, quia videntur.* E[illegible] lib. 32. cap. 6. *Non exiſtentia videndo continet.* Idem cum probatione de amore Dei dicendum eſt, cùm ille ſit practicus & operativus, & [illegible] loquitur S. Thomas ſuprà relatus, *ſit infundens [illegible] creans bonitatem in rebus.* C

Diſp. 3. art. 2.

16 Reſpondeo ſecundò, objectum præſupponi ad actum, quando eſt primarium, & exercet cauſalitatem finis vel formæ reſpectu actûs, ut contingit in objecto cognitionis aut volitionis creatæ; ſecùs verò ſi objectum ſit tantum ſecundarium, & nullam circa actum cauſalitatem exerceat, ut contingit in objecto creato reſpectu ſcientiæ viſionis Dei, & dilectionis ipſius. D

17 Reſpondeo tertiò, quòd ſicut intellectio poteſt dupliciter ſpectari [illegible] cet ut productio verbi [illegible] quo concepti dicitur dictio) & prout eſt pura [illegible] jecti [illegible] contemplatio in ipſo verbo; ita amor Dei poteſt [illegible] conſiderari ut eſt volitio efficax & practica [illegible] objecti. & ut habet rationem dilectionis [illegible] ſive complacentiæ. Unde ſicut [illegible] le[illegible] io eſt prior verbo, poſterior vero eſt [illegible] pura contemplatio objecti in verbo: ita amor D[illegible], ut efficax & practicus, eſt prior bonitate [illegible] communicat creaturæ; ſi verò conſideretur [illegible] ſub conceptu puræ dilectionis, ſi [illegible] ſe, non [illegible] prior, [illegible] mò ſub [illegible] ac ra tione [illegible] non quidem quoad [illegible] atem [illegible] terminationem. E

ARTICULUS II.

Utrum gratia ſanctificans ſit qualitas, & cujus ſpeciei?

18 Q[illegible] em [illegible] e[illegible] eſt,

[illegible] & [illegible] juſtum & [illegible] præter præſent[illegible] ſeu totum [illegible] ta[illegible] ac id[illegible] per quam ſanctificamur eſt [illegible] bita[illegible] ſententiam [illegible] eu potius errorem dec[illegible] tur Magiſter ſententiarum in 1. diſt. [illegible] charitatem, quâ diligimus Deum, non [illegible] quam ipſummet Spiritum ſanctum, ſpeciali [illegible] ineffabili modo voluntati noſtræ unitum.

Verùm hic error proſcriptus eſt a Tridenti[illegible] loco ſupra adducto, ubi decernit cauſam formalem noſtræ juſtificationis eſſe juſtitiam Dei, n[illegible] quâ ipſe juſtus eſt, ſed quâ nos juſtos facit; ad[illegible] que eam nobis inhærere, quod de nulla ſubſtantia verificari poteſt. Addo quod Deus non pot[illegible] uniri intrinſecè alicui [illegible], niſi ad modum ſpeciei impreſſæ, vel per modum ſubſiſtentiæ & perſonalitatis; alia enim genera unionum, cùm important informationem, non poſſunt ab imperfectione præſcindi: Sed ſubſtantia divina non [illegible] nitur animæ juſti in ratione ſpeciei; alias omnes juſti viderent Deum; neque in ratione ſubſiſtentiæ, cùm illa ſubſiſtat per propriam perſonalitatem: Ergo gratia ſanctificans non eſt ipſa Dei ſubſtantia, ut unita immediatè animæ [illegible] ſed al[illegible] quod accidens creatum in ea receptum, & [illegible] inhærens. Unde ſolùm reſtat diſcutiendum a[illegible] quod prædicamentum illa pertineat, & cujus ſpeciei ſit? Pro cujus reſolutione

Dico, gratiam ſanctificantem eſſe qualitatem, non fluentem, ſed permanentem, ſubindeque non eſſe diſpoſitionem, ſed habitum.

Prima pars patet ex dictis: Nā ſuppoſito quod gratia ſanctificans non ſit ſubſtantia, ſed acci[illegible], non poteſt ad aliā cathegoriam quàm qualitatē pertinere: nō enim poteſt eſſe quantitas, cum hæc ſit proprietas materiæ, & ſolis rebus corporeis conveniat; neque relatio, cum hæc ſit debiliſſimæ & minutiſſimæ entitatis, & magis *ad aliquid*, quàm *aliquid*, ut docent Philoſophi; neque actio aut paſſio, cùm non ſit fluens & tranſiens, ſed habeat eſſe fixum in anima, ut ſtatim dicemus, nec denique poteſt pertinere ad aliquod ex ſex ultimis prædicamentis quia illa ſemper conſequuntur res corporea: Ergo ſolum poteſt in cathegoria qualitatis reponi. Unde Catechiſmus Romanus loco articulo præcedenti add[illegible] cto ait: *Gratia eſt divina qualitas animæ inhærens.*

Quod vero ſit permanens in anima, ſub[illegible] que habitus, & nō diſpoſitio, colligitur ex [illegible] Scripturæ articulo præcedenti relati[illegible] in qui[illegible] gratia vocatur *pignus, ſignaculum, fons*; quæ ſig[illegible] cant aliquid habituale & permanens. Item [illegible] 3. dicitur: *Omnis qui ex Deo natus eſt, non peccat, quia ſemen Dei manet in illo.* Et Joan. 14. *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Unde [illegible] Gregorius homil. [illegible] in Ezechiel. rectè advertit, quod Spiritus ſanctus in Scriptura mob[illegible] mul dicitur & ſtabilis; ſtabilis, quia in cor[illegible] ſanctorum per quaſdam virtutes ita venit [illegible] permaneat, quales ſunt fides, ſpes, charitas & mobilis vero, quia per alias virtutes it [illegible] ut recedat, & non conti[illegible] uò ſit in anima [illegible] mo[illegible] prophetia, gene[illegible] [illegible] omnia gra[illegible]

Pote[illegible] iam hæ[illegible] de[illegible] d[illegible] igi[illegible]

... quem ex natura ... postulat ...

ad ... am entitatem ... pernatu...

verò ... lus ... na ... est ...

... & tamen p... regulas

communes naturæ ... ur.

Se... est Abulen... 2. Reg. ... 14. ... q... 28 ...

ad ... lum De...

tur ... urales v... æ acrea ...

... quia Ang... æ ...

[illegible]

[illegible] ratio [illegible] participatio naturæ [illegible] natura eſt, ut dicemus arti- [illegible] ſequ[illegible] natura divin[illegible], inquantum hu- [illegible]modi ſit [illegible]mè actualis intellectio ſui, [illegible] a ſ[illegible] ſpecificetur, di atque formaliter [illegible]en[illegible]er hab[illegible] ad ſeipſam, ut clarè & [illegible] e c[illegible]em, & ratione talis eſſe [illegible]menti ita ſe reſpicientis, ſit virtualiter radix [illegible] butorum reſpicientium etiam per ſe primò [illegible]um ut eſt in ſe, tanquam objectum omnino connaturale, oportet neceſſario quod gratia habe[a]t de [illegible] [illegible]nenti n[atu]ræ div[i]næ, quod ab ipſa ſpecificetur; non quòd eam immediatè [re]ſpiciat tanquam objectum ſpecificativum, cùm gratia non ſit immediatè operativa, ſed quod per modum radicis virtualiter fundet princ[ip]ia a[tt]ingend[i] Deum ut eſt in ſe, per actus c[og]n[iti]onis & am[oris], ex hoc enim habet reſpi[cer]e me[di]ate eſſentiam divinam, tanquam ob[j]ectum a quo ſpecificatur, quamvis eam imme[dia]te per ſe ipſam non attingat.

[Co]nfirmatur ſecundò: Virtutes Theologicæ, [re]ſ[pici]endo Deum ut in ſe eſt, tanquam propriū [objectum ſpecific]ativum, participant intrinſecè aliquam [p]erfectionem illius, excedentem omnes vires [natur]æ creatæ & creabilis: v.gr. charitas fertur [in D]eum ut eſt ſummum bonum, participando [ab i]llo majorem inclinationem in ſuum objectum, quàm [i]lli poſſibilis omni creaturæ, ut docet D. Thomas 2.2. quæſt. 23. art. 2. ſimiliter fi[d]es reſpiciendo Deum ut eſt prima veritas, par[tici]pat ab illo majorem certitudinem, quàm ſit [poſſi]bilis per naturam; unde quilibet fidelis eſt [par]atus neg[ar]e omnem evidentiam naturalem, [anti]quam fidem: idem proportionaliter repe[ritur] in aliis virtutibus: Ergo pariter gratia ſan[ctificans], quæ eſt illarum radix, & a qua ema[nant u]t proprietates ab eſſentia, participat ali[quam pe]rfectionem Deo propriam, ac exceden[tem perfecti]ones totius naturæ creatæ & creabi[lis], [illegible]de [ur]de eſt intrinſece & quoad entitatem [ſupernatur]alis. Conſequentia patet: quia debet [illegible]rtio gradûs inter habitus & pro[prium] connaturale principium illorum.

C[onfir]matur tertiò: Si gratia ſanctificans eſſet [ſolùm ſu]pernaturalis quantùm ad modum, non [m]ag[is ſu]pernaturalis, quàm viſio miracu[lo] [reddi]ta cœco nato, quæ dicitur ſupernatu[ralis] [quoad] modum, quia modo ſuperna[turali] [e]x[tra]ordinario producitur: Sed hoc vi[detur] [a]liquam abſurdum, cùm gratia ſanctificans [ſit] principium & radix meri[t]i vitæ æternæ, [g]loriæ & viſionis beatificæ, juxta illud [illegible] [gr]atia Dei vita æterna: Ergo eſt ſuperna[turalis] [illegible], & quoad ſubſtantiam.

[illegible] primò: Supernaturalitas creata non [illegible]en[t]aliter in habitudine ad Deū ut eſt [illegible]o ruit præcipuum fundamentum noſtræ [illegible]æ. Conſequentia pat[e]t ex [ſupr]a dictis. [illegible]ens probat[u]r p[illegible] do[n]um ſcien[tiæ] [illegible] [ſup]ernaturalis & [illegible]am [illegible] teſte D. [Thom.] 2.2. [quæſt.] [illegible] art. 2. in corp. & ad 3. ten[dit in De]um per creaturas, ſubinde que non re[illegible] [illegible].

A [illegible]

tamen non [illegible]
fica [illegible]
v[irt]ut[illegible] ſu-
pernatural[illegible]
in [illegible]

39 Reſpondeo [illegible] primam [illegible] [ratio]nem [illegible] [n]on ita in Deo [illegible] [ra]tionem [illegible]e. quin tot[illegible] proceſſus [illegible] divino teſtimonio, quod eſt [illegible] [ſe]ipſo [illegible] don[um] etiam Spiritus [illegible]tur vi[rt]ut[i]bus theo[logi]c[is], & ideo [illegible] Deum

B ut eſt in ſe, tanquam in objectum [illegible]um. Ad ſecundam probationem dicendum, quod quamvis virtutes morales in [ſe] non reſpiciant immediate Deum tanquam finem connaturalem, mediatè tamen in ipſum tendunt, quatenus reſpiciunt immediate objectum ut regulatum per prudentiam infuſam, quæ mediatè fide & charitate attingit Deum ut eſt in ſeipſo.

40 Objicies ſecundò: Gratia ſanctificans non eſt habitus operat[ivus], [er]go non poteſt Deum ut eſt in ſe attingere per modum objecti ſpecificativi, aut finis connaturalis; ſubindeque nec eſt entitative ſupernaturalis, ſi ſupernaturalitas conſiſtat in habitudine & tendentia in Deum ut eſt in ſe, tanquam in objectum ſpecificativum, aut finem connaturalem.

C

41 Reſpondeo quod licèt gratia ſanctificans non ſit habitus proximè & immediate activus, eſt tamen habitus operativus remotè & radicaliter, quia ab ipſa emanant virtutes infuſæ, & dona Spiritus ſancti, quæ ſunt principia proxima & immediata operandi in ordine ſupernaturali: unde eſt principium radicale attingendi Deum ut eſt in ſe, per modum objecti ſpecificativi, & finis connaturalis, quod ſufficit ut ſit entitativè ſupernaturalis; ſupernaturalitas enim creata ut ſuprà diximus, conſiſtit in habitudine mediata vel immediata ad Deum, ut objectum ſpecificativum, aut finem connaturalem. Quare non ſolum gratia ſanctificans, ſed etiam auxilia, quibus ad

D illam diſponimur, & ad actus ſupernaturales movemur, ſunt intrinſecè & entitativè ſupernaturalia; quia mediatè ſaltem tendunt in Deum ut eſt in ſe, tanquam in finem ultimum connaturalem, ex eo quod ſunt principia actuum, qui ad Deum ut eſt in ſe immediatè terminantur.

ARTICULUS IV.

Vtrum gratia ſanctificans ſit participatio phyſica & formalis divinæ naturæ, etiam formaliter & reduplicativè ut infinita eſt?

42 FAtentur omnes Theologi, gratiam ſanctificantem eſſe aliquam naturæ divinæ participationem, idemque manifeſtè patet ex variis

E Scripturæ teſtimoniis, præſertim ex illo Pſalmi 81. *Ego dixi, dii eſtis & filii Excelſi omnes*, quod [illegible] In Pſal. 49.

Auguſtinus ita interpretatur. *Ma[nifeſt]um eſt quia homines dixit Deos, ex gratia ſua deificatos, non de ſubſtantia ſua natos:* [illegible] *qui per ſemet ipſum non ex alio juſtus eſt, & ille deificat, qui per ſe ipſum non alterius participatione Deus eſt: qui autem juſtificat* [illegible] *quia* [illegible] *Deos facit, dedit enim eis poteſtatem filios Dei fieri* [illegible] *ſumus, & dii* [illegible] *non naturæ generatu.* [illegible] ergo [illegible] in modo explicandi [illegible] naturæ [illegible] participationem quidam voluit eam non [illegible]

 cam,

[illegible] moralis est, videlicet qua [illegible] titudine affectus, ratione cujus Deus [illegible] versus ad ipsum tanquam ad [illegible] & aversus ab omni iniquitate, [illegible] & [illegible] bus operibus [illegible] ex ipso nomine [illegible] de tali [illegible] seu rectitudine [illegible] [illegible] gratiam [illegible] participationem physicam [illegible] [illegible] eam non [illegible] lucis So [illegible] [illegible] cut semen dicitur [illegible] participatio [illegible] virtus [illegible] endum [illegible] nomile [illegible]. Et huc inter nostros [illegible] nam Capreolus, Lemima, & Joannes Vincentius Asturicensis, [illegible] Martinez in [illegible] quod gratia est participatio physica formalis [illegible] naturæ, etiam ut [illegible] quatenus [illegible] purus actus [illegible] essentiam. [illegible] quæ [illegible] ita gratia potest [illegible] modo Christi [illegible] fitum tenet, [illegible] implicare contradictionem, quod forma creata, finita, & limitata [illegible] limitationem divinæ naturæ [illegible] possit.

Has [illegible] positas in concordiam revocare [illegible] Joannes a S. Thoma [illegible] 22. art. [illegible] asserens [illegible] gratia est participationem divinæ naturæ [illegible] fulgor intellectualis [illegible] naturalem [illegible] physico [illegible] naturali & [illegible] actus purus [illegible] tamen si objectivè [illegible] non [illegible] infinitatis quem [illegible] cumque elevet [illegible] generaliter [illegible] perveniret possit ad [illegible] quod superior [illegible] perveniet ad modum [illegible] superioris [illegible]

§ I.

Vera sententia [illegible] declaratur [illegible]

Dico [illegible] gratiam [illegible] non tantum esse participationem moralem, sed etiam physicam [illegible]

44 Probatur [illegible] forma physica [illegible] [illegible]

[illegible]

41 [illegible]

[illegible] Christi [illegible] Deo [illegible] Sed [illegible] salvat [illegible] nem ejus [illegible] nes de [illegible] tificari nequeunt. Minor patet: Minor probatur. Nativitas & [illegible] petunt necessario [illegible] ejus participet naturam patris [illegible] substantialem participatione, si filiatio fuerit substantialis, & accidentalis, si fuerit [illegible] accidentalis. Sed rectitudo moralis Dei non est ipsa natura divina, quia cum sit propria voluntatis perfectio [illegible] net ad perfectiones attributales, [illegible] ponentes: Ergo participatio rectitudinis moralis Dei, non [illegible] homo dicatur Deo nasci, & filius ejus adoptivus fieri.

Probatur tertiò. Effectus [illegible] gratiæ sanctificantis non solum sunt aliquid morale, sed etiam physicum: Ergo illa est non solum moralis, sed etiam physica divinæ naturæ participatio. Consequentia patet, quia causa debet continere perfectionem [illegible] cum illo sicut & forma cum suo fine [illegible] Antecedens probatur. Virtutes infusæ & dona Spiritus sancti, sunt effectus gratiæ sanctificantis, & ab ea emanant [illegible] ab esse [illegible] dicemus [illegible] sanctifica est finis ad quem [illegible] de Joan. 4. dicitur *fons aquæ salientis in vitam æternam*, [illegible] per connaturalem [illegible] ad illam [illegible] dona Spiritus sancti, virtutes [illegible] & visio beatifica non [illegible] morale, sed etiam [illegible] ctionem important [illegible] gratia sanctificantis, sunt aliquid [illegible] le, sed etiam physicum. Hæc [illegible] patebit ex dicendis [illegible]

Dico secundò. Gratia [illegible] participatio formalis divinæ naturæ, [illegible]

Probatur conclusio [illegible] si [illegible] potest proponi: [illegible] connaturalis [illegible] naturalis [illegible]

[illegible]

[illegible] ſunt con[illegible] ex [illegible] na[illegible] ergo ipſis [illegible] [illegible] Minor vero proba[illegible] connaturalis, quia ſit con[illegible] a qua procedit. Ergo im[illegible] quod eſt alicui naturæ ſuperio[illegible] fieri connaturale alteri, niſi al[illegible] modo habeat illam naturam. Unde quia na[illegible] hominis vel Angeli nullo modo reperitur [illegible] repugnat quod actiones naturæ ange[illegible] humanæ connaturales, ſcilicet intellige[illegible] velle, naturæ irrationali ſiant connatura[illegible]. Hanc rationem frequenter inſinuant SS. Pa[illegible] præſertim D. Dionyſius, & S. Cyrillus iſte [illegible] lib. 2. Theſauri cap. 2. ſic ait: *Eandem opera[illegible]nem connaturaliter habentes cum Deo, neceſſe eſt [illegible] ejuſdem naturæ.* Ille verò cap. 2. Eccleſiaſt. hie[illegible]ar. docet hominem non poſſe operari divina, qui ſtatũ gratiæ ſanctificantis non fuerit conſe[illegible]tus: *Quia* (inquit) *unuſquiſque ſolum agit quæ ſub-ſtantia ſtatuſque ſui ſunt.*

Secunda ratio eſt: Illa forma, ex qua oritur in[illegible]clinatio in Deum ut eſt in ſeipſo, eſt participa[illegible]tio formalis naturæ divinæ: Sed a gratia ſancti[illegible]ficante oritur talis inclinatio: Ergo illa partici[illegible] formaliter naturam divinam. Minor patet, [illegible] ex gratia conſequitur (ſive per rationem tantum, ut contendit Scotus, ſive realiter, ut ar[illegible]o ſequenti contra ipſum oſtendemus) cha[illegible]as theologica, quæ eſt eſſentialiter inclinatio [illegible] Deum ut eſt in ſeipſo, quia regulatur per fidẽ, vel per claram viſionem, quæ in Deum ut eſt in [illegible]: amor verò Dei naturalis, quia regula[illegible]tur per cognitionem quam habemus de Deo per creaturas, & ex creaturis, non tendit in illum ut eſt in ſe, ſed prout relucet in ſpeculo creatu[illegible]atum. Major verò ſuadetur: Inclinatio in Deum ut eſt in ſe, fundari debet in aliqua natura; cum omnis inclinatio fundetur & radicetur in aliqua natura: Sed non poteſt fundari in aliqua natura creata: Ergo ſolùm in natura divina. Minor pro[illegible]ur. Omnis inclinatio tendit in bonum pro[illegible]ium naturæ in qua radicatur: Ergo inclinatio, [illegible] eus in bonum divinum, ut eſt in ſeipſo, ne[illegible] radicari in natura creata, ſed ſolum in na[illegible]ura divina per eſſentiam, ſi inclinatio ſit aliquid [illegible]reatum, vel divina per participationem, ſi in[illegible]io ſit aliquid creatum, ut contingit in pro[illegible]poſito. Conſequentia manifeſta eſt, Antecedens probatur. Omnis inclinatio tendit eſſentialiter in bonum, & cum nulla inclinatio ſit propter ſe[illegible]pſam, ſed propter naturam in qua fundatur (ad [illegible] enim datur, ut natura per illam conſequatur [illegible] perfectionem, & bonum ſibi proportiona[illegible]m) ſequitur quod omnis inclinatio tendat in [illegible]num proprium naturæ in qua radicatur. Unde [illegible] poteſt alia ratio aſſignari, cur inclinatio la[illegible] ad centrum, & inclinatio ignis ad lo[illegible]um [illegible] niſi quia locus ſurſum eſt bonum [illegible] congruum & conveniens naturæ [illegible] & centrum eſt bonum congruum naturæ [illegible] habet alia inclina[illegible]

[illegible] P[illegible] [illegible]liter aliquid, [illegible] alem cum illo [illegible] quod par[illegible] [illegible]aliter [illegible] [illegible]em [illegible] [illegible]ã, [illegible] fi[illegible] [illegible]in cum natura d[illegible], ſicut e[illegible]

num natura Dei eſt [illegible] modo ra[illegible]di[illegible] cognitionis [illegible] ſeipſum ut in ſe eſt [illegible] modo cognoſcit & amat: ita gratia eſt radix intelligendi & amandi [illegible] um ut eſt in ſe, & prout tranſcendit [illegible] ordinem creatum & creabilem: Ergo gratia ſanctificans eſt participatio formalis naturæ divinæ.

50 Ultima ratio inſinuatur a D. Thom. ibi cart. 3. his verbis: *Virtus uniuſcujuſque [illegible] ordina[illegible] ad aliquam naturam præexiſtentem, quando ſcilicet unumquodque ſic eſt diſpoſitum ſecundum quod congruit ſuæ naturæ* (præmiſerat locum A[illegible] 7. phyſic. ubi dicit quod *virtus eſt quædam diſpoſitio perfecti*, & ſubdit: *Dico autem perfectum, quod eſt diſpoſitum ſecundùm naturam*) *Manifeſtum eſt autem* (addit S. Doctor) *quod virtutes acquiſitæ per actus humanos, ſunt diſpoſitiones quibus homo convenienter diſponitur in ordine ad naturam qua homo eſt.* Ergo virtutes infuſæ, quæ ſunt altioris ordinis debent (ut etiam infert S. Thomas) ipſum diſponere altiori modo, & in ordine ad aliquam naturam altiorem, quæ non poteſt eſſe alia, quam ipſamet natura divina, participata per gratiam ſanctificantem: Ergo talis gratia eſt participatio formalis naturæ divinæ. Unde in Scriptura vocatur *Subſtantia Dei*: nam ad Hebræos 3. de fide, quæ eſt diſpoſitio & initium gratiæ, dicitur quod eſt *initium ſubſtantiæ Dei*: & Auguſtinus tract. 23. in Joan. ait quod *anime reſurgunt [illegible] per ſubſtantiam Dei*, id eſt per gratiam, quæ eſt ſubſtantia Dei, non eſſentialiter, ſed participative, ut explicat S. Thomas 3. p. quæſt. 56. art. 2. ad 1. Item Ambroſius ſup. [illegible] ad Corinth. 1. inquit Deum per gratiam dare nobis *regalem magnificentiam*, quia per illam, ut dicitur 1. Petri 2. efficimur *genus regale*, id eſt de natura & genere Dei.

Dico tertio. Gratia ſanctificans eſt participatio phyſica divinæ naturæ, etiam formaliter & reduplicative ut infinita eſt, & actus purus, habetque totam eſſendi plenitudinem.

51 Hæc concluſio in primis probari poteſt ex principiis in præcedenti ſtatutis. Ex gratia enim ſanctificante oritur inclinatio in Deum, ut eſt ens infinitum & per eſſentiam, habetque totam eſſendi plenitudinem, ſcilicet ſpes & charitas: Ergo debet in ſe participative habere naturam divinam, ut eſt ens infinitum & per eſſentiam: nam ut ſupra dicebamus, nihil dat inclinationem ad aliquam naturam, niſi ſaltem participative præhabeat illam.

52 Item operationes connaturales alicui naturæ nequeunt competere connaturaliter, niſi habenti eandem naturam, ſaltem participative, ut ibidem oſtendimus: Sed viſio beatifica, quæ eſt operatio gratiæ conſummatæ, competit Deo, ut eſt ens infinitum & per eſſentiam: Ergo gratia conſummata patriæ participat naturam divinam, ut eſt ens infinitum & per eſſentiam.

53 Præterea, Gratiæ conſummatæ connaturaliter debetur eſſentia divina, ut ſpecies repræſentans totum Deum, ut eſt in ſe ens infinitum & per eſſentiam. Ergo ipſa eſt participatio naturæ [illegible] ut eſt ens infinitum & per eſſentiam. Probatur conſequentia: Nulli naturæ [illegible] naturaliter debetur ſpecies, niſi ejuſdẽ ordinis & perfectionis cum illa: Ergo ſi gratiæ conſummatæ [illegible] liter debetur ſpecies, quæ eſt infinita [illegible] eſſentiam, [illegible] etiam, ſaltem [illegible] debet [illegible] eſſe infinitum [illegible]

54 Poteſt inſuper ſuadeti concluſio [illegible] [illegible]entia[illegible]

mentali, & ſic [illegible] præcipuum Curielis fundamentum convelli. Ut gratia ſanctificans dici poſſit participare naturam divinam, ut infinita eſt, non requiritur quod totam Dei infinitatem in ſe capiat, ſed ſufficit, quod ei conveniat aliqua pars, ſeu aliquis modus divinæ infinitatis: At gratia ſanctificans, aliquam partem, ſeu aliquem modum infinitatis Dei in ſe capit: Ergo participat naturam divinam, ut infinita eſt. Major patet: participare enim aliquam perfectionem, non eſt habere illam totaliter & completè, ſed partialiter & inadæquatè; cùm participare nihil aliud ſit quàm partem capere, & partem relinquere, ut ex ipſis terminis conſtat. Minor verò ſuadetur: Deo ut eſt ens infinitum & per eſſentiam tria conveniunt; primum eſt habere ſuam eſſentiam pro objecto connaturali; & pro forma intelligibili, ad cujus modum alia intelligat; hoc enim ipſi competit prout excedit totum ordinem naturæ creatæ & creabilis, ſubindeque ut infinitus eſt, & ens per eſſentiam, habetque totam eſſendi plenitudinem: ſecundum eſt, ut identificet ſibi tale objectum, & ſpeciem, & operationem quâ in illud tendit: tertium, ut illud comprehendat, & cognoſcat quantùm cognoſcibile eſt: At quamvis gratia ſanctificans non poſſit duo poſteriora in ſe habere, & in illis cum Deo communicare; primum tamen, nempe habere eſſentiam divinam pro objecto connaturali, & forma intelligibili, illi convenit, & in eo cum Deo communicat, ut ex ſupra dictis patet: Ergo gratia ſanctificans aliquid de infinitate Dei, ſeu aliquam partem illius in ſe capit, ſubindeque naturam Dei, ut infinita eſt participat.

Ultimò probatur concluſio: Charitas noſtra eſt formalis participatio divinæ charitatis, ut eſt infinita: Ergo & gratia poteſt eſſe participatio divinæ naturæ, formaliter & reduplicative ut infinitæ. Conſequentia patet, non enim magis repugnat participari eſſentiam infinitam ut ſic, quam proprietatem infinitam. Antecedens autem eſt D. Thomæ 2.2. quæſt. 24. art. 7. ubi probat charitatem viæ poſſe augeri in infinitum, quia eſt participatio infinitæ charitatis Dei: quæ verba ſunt intelligenda formaliter, aliàs ſi charitas non eſſet participatio formalis infiniti ut ſic, ſed ſecundùm aliquem gratum determinatum, non poſſet augeri ultra illum, quia jam non participaret talem gradum, ſed ſuperiorem, & ſic eſſet alia forma ſuperior: ſicut intellectus v. g. Angeli, & eſſe ſubſtantiale hominis, non poſſunt augeri in infinitum, quia licet participent formaliter intellectum & eſſe Dei, quæ infinita ſunt, ea tamen non participant formaliter ut infinita, ſed ſecundùm aliquem gradum determinatum.

Dico quartò, gratiam eſſe participationem naturæ divinæ, ut natura eſt.

Probatur primo ex ſuprà dictis. Generari, naſci, & eſſe filium Dei adoptivum, non poteſt alicui convenire, niſi participet naturam Dei, ut natura eſt: Sed per gratiam generamur, naſcimur, [illegible] ſumus filij Dei, ut in prima concluſione oſtenſum eſt. [illegible] per illam participamus naturam Dei [illegible] natura eſt. Major patet: nam ideò Spiritus ſanctus non generatur, nec naſcitur, nec eſt [illegible] Dei qu[illegible] [illegible] habeat naturam divinam [illegible] tamen non communicat[illegible] ei ut eſt natur[illegible] ſed ut vul[illegible].

57 Probatur ſecund[illegible] id quod in nobi[illegible] habet rationem na[illegible] in ordine ſupernaturali, debet

A eſſe [illegible] participatio naturæ [illegible] eſt participatio proprieta[illegible] quod in nobis habet rationem [illegible] turalis. Sed gratia ſanctificans habet ra[illegible] naturæ in ordine ſupernaturali, ſicut virtu[illegible] fuſæ habent rationem proprietatis [illegible] in eodem ordine, ut docet Divus Thomas [illegible] art. 4. ad [illegible]. Ergo gratia ſanctificans eſt p[illegible] patio naturæ divinæ, ut natura eſt.

Probatur tertio ratione, quam ſupra inſ[illegible] vimus. Illud formaliter participat naturam d[illegible] vinam, ſub conceptu & munere naturæ [illegible] cum ea ut tali habet analogam ſim[illegible] Sed gratia ſanctificans illam habet. E[illegible]
B Major patet. Minor probatur. Naturæ d[illegible] ſub conceptu & munere naturæ convenit [illegible] mediatè & per ſe primò, reſpicere ſeipſam [illegible] nenti modo, & fundare per modum radici[illegible] tualis omnes Dei proprietates, & principia p[illegible] xima tendendi in Deum ut eſt in ſe, tanqua[illegible] objectum proportionatum & omnino conna[illegible] rale: Sed gratia etiam reſpicit Deum immed[illegible] tè, quaſi trahens ipſum per modum vincu[illegible] animam; fundatque proprietates analogic[illegible] miles proprietatibus naturæ divinæ, & prin[illegible] pia operationum attingentium Deum ut eſt [illegible] ſe, tanquam objectum connaturale & propor[illegible] tionatum. Ergo habet ſimilitudinem ana[illegible] gam cum natura divina, ut talis eſt, ſeu ut ger[illegible] munus & vices naturæ.

C

§. II.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur

OBjicies primò contra primam concluſionem: Totum, vel ſaltem præcipuum fundamentum aſſerendi gratiam eſſe phyſicam & non ſolùm moralem, divinæ naturæ partici[illegible] tionem, eſt quia per illam homo conſtituitur [illegible] lius Dei adoptivus: Sed hæc ratio nulla eſt: [illegible] &c. Major patet ex ſupra dictis. Minor pro[illegible] primò ex Scriptura: nam Matth. 12. Chri[illegible] vocat fratres ſecundùm naturam divinam e[illegible] qui fecerint voluntatem Dei, & habuerint c[illegible] ea conformitatem, in qua rectitudo moral[illegible] manæ voluntatis conſiſtit. Ergo ſolum mo[illegible] ale
D cum Deo conſortium, ſufficit ut filii Dei nom[illegible] nemur & ſimus. Conſequentia patet. nam qu[illegible] eſt frater alicujus, ut natus a tali patre, eſt [illegible] us

Secundò probatur eadem Minor: ad Galat. [illegible] dicitur: *Vos eſtis filii Dei per fidem*; & tamen [illegible] de[illegible] non eſt participatio naturæ [illegible] ſed cognitioni[illegible] Dei: Ergo ex eo quòd Scriptura dicat per gratiam nos fieri Dei filios, non rectè infertur i[illegible] tam eſſe phyſicam naturæ divinæ participationem.

Probatur tertiò: Res inanimatæ dicuntur naſci ex Deo, & ab ipſo generari, & tamen i[illegible] æ non participant naturam Dei ut eſt i[illegible] ſe. E[illegible] go ex eo quòd homo, ratione gratiæ ſanctificanti[illegible], dicatur in Chriſto renaſci, & a Dei generar[illegible] non
E rectè probatur, ip[illegible] per gratiam phyſi[illegible] ticipare naturam Dei. Conſequentia mani[illegible] eſta eſt, Antecedens prob[illegible] Nam Pſ[illegible] 14[illegible] ibi habetur, *Ipſe dixit & facta ſunt*, B[illegible] legi[illegible] *nata ſunt*. Et Job 38. dicitur: *Quis eſt pluvi[illegible] pat[illegible] aut quis genuit ſtillas roris?*

Denique eadem Minor ratione ſuadetur: Non eſt de ratione adoptionis, quod communicetur natura perſonæ [illegible] adopt[illegible] ur in filium [illegible] tantum quod [illegible] tribuat[illegible] jus ad hæred[illegible] quod non habet ex [illegible] ſuæ origini[illegible] ut [illegible] nſt[illegible] ad[illegible] tione quæ fit [illegible] inter ho[illegible] ne[illegible] er[illegible] uam [illegible] ptatus non recipit naturam ab adoptante [illegible] al[illegible]

filiatiu

[illegible] inguer [illegible] naturali) [illegible] ad ejus hæreditatem. Un[illegible] ad[illegible]o de[illegible] à Juriſconſultis: *Voluntaria [illegible]ptio, ſive gratuita acceptatio perſonæ extraneæ [illegible]ditatem, ad quam ex vi ſuæ originis non habet [illegible]* in qua definitione nulla fit mentio de com[illegible]catione naturæ, ſed ſolùm de acceptatione [illegible] hæreditatem. Ergo licèt homo per gratiam [illegible]us Dei adoptivus conſtituatur, non ſequitur [illegible]od per illam phyſicè naturam divinam parti[illegible]pet.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem dico, quod quia nullus poteſt facere voluntatem Dei [illegible] omnibus ſine gratia, ideò qui facit illam eſt [illegible]ater C[illegible]riſti, [illegible]ubindeque filius Dei adoptivus) non formaliter quia facit eam, ſed ratione gratiæ, per quam illam implet, & Dei mandata obſervat.

Ad ſecundam reſpondetur, quòd vel ibi ſermo eſt de fide viva, quæ connectitur cum gratia, eâque informatur: vel quòd per fidem homo dicitur regenerari ex Deo, & filius ejus adoptivus fieri, initiativè & diſpoſitivè; quia fides ex parte intellectûs eſt diſpoſitio & initium juſtificationis, ſeu infuſionis gratiæ ſanctificantis, quæ facit nos formaliter Dei filios adoptivos. Unde, ut ſuprà annotavimus, Apoſtolus ad Hebræos 3. vocat fidem, *initium ſubſtantiæ Dei.*

Ad tertiam reſpondetur Scripturam ita aſſerere, per gratiam hominis ex Deo naſci, vel generari, ut regeneratis per gratiam proprias [illegible]liorum conditiones, putà jus ad hæreditatem [illegible] buat, juxta illud Pauli: *ſi filij, & heredes*; quas tamen conditiones non attribuit pluviæ, aut aliis rebus inanimatis. Unde teſtimonia [illegible]ipturæ adducta, in quibus res inanimatæ dicuntur à Deo generari, de generatione latè & improprie accepta, intelligenda ſunt.

Ad ultimam dicendum, quòd licèt communi[illegible]o naturæ non ſit de ratione adoptionis, pro[illegible]fit inter homines, requiritur tamen ad adoptionem, per quam homo adoptatur in filium Dei. Ratio autem diſcriminis eſt, quia adoptio in humanis ſupponit quod adoptatus ſit ejuſdem [illegible]aturæ cum adoptante, habeatque in ſe ſufficiés [illegible]pium, quo fiat aptus ad percipiendam ejus hæreditatem; & ideo non mirum, ſi per illam [illegible] communicetur natura: adoptio autem divi[illegible]na, cum non ſupponat ſimilitudinem in natura, a[illegible] ſufficientem capacitatem ad percipiendam hæreditatem Dei, debet illam efficere, ſubindeque divinæ naturæ participationem tribuere. [illegible]nde licèt adoptio humana non producat ali[illegible]d intrinſecum in adoptato, benè tamen di[illegible]a, quia per illam aſciſcitur tantùm in bona [illegible] alia, quæ ſunt ejuſdem ordinis cum adopta[illegible]et iſta verò ad participationem bonorum [illegible]lium, quæ ſunt ordinis altioris & di[illegible] elevat[illegible]: de quo fusè articulo ſequenti.

[illegible] [illegible]ndo contra ſecundam conclu[illegible] Gratia in Scriptura dicitur ſemen Dei, [illegible] 1. Joan. [illegible] *Qui natus eſt ex Deo pec[illegible] quia ſemen ejus manet in eo*, id eſt [illegible] S. Pates, & Scripturæ In[illegible] [illegible]emé vi[illegible]altter ſolùm participat, [illegible] formaliter naturam generantis; ſicuti [illegible]ris eſt arbo[illegible] ſolùm virtua[illegible]iter non [illegible] Ergo gratia non eſt f[illegible]malis, ſed al[illegible] divi[illegible]æ naturæ participatio. [illegible] gratiam ſanctificantem non voca[illegible]ri ſemen Dei per ordinem a[illegible] naturam [illegible]ivinam, cujus eſt participatio, ſed reſpectu viſionis beatificæ, quia eſt radix illius, & quia clara Dei viſio in virtute gratiæ, ut arbor in virtute ſeminis, continetur, juxta [illegible]ud Apoſtoli, *Gratia Dei vita æterna*: à gratia enim conſummata patriæ oritur connaturaliter lumen gloriæ, ut proprietas ab eſſentia, arbor ex ſemine, & rivus à fonte: unde etiam illa Joan. 4. dicitur *fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Solutio eſt D. Thomæ 1. p. quæſt. 62. art. 3. ubi ſic habet: *Gratia gratum faciens hoc modo comparatur ad beatitudinem, ſicut ratio [illegible] naius in natura ad effectum naturalem. unde [illegible] Joan. 3. gratia ſemen Dei nominatur.*

Objicies tertiò: Si gratia ſanctificans parti[illegible] 63
paret formaliter naturam divinam, ejus etiam attributa formaliter participaret: Sed gratia non participat formaliter attributa Dei: Ergo nec ejus naturam. Major patet: Cùm enim natura ſit radix proprietatum, qui naturam aliquam formaliter participat, etiam ejus proprietates, concomitanter ſaltem & ſecundariò, participare debet. Minor verò ſuadetur: Attributa divinæ naturæ ſunt immutabilitas, infinitas, omnipotentia, dominium in omnes creaturas, &c. Atqui gratia nihil ex his participat, cum non ſit immutabilis & indefectibilis, ſed per peccatum poſſit amitti & corrumpi; nec faciat nos infinitos in eſſendo, vel omnipotentes, aut rerum omnium dominos: Ergo &c.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem nego etiam Minorem: nam gratia ſanctificans aliquo modo perfectiones enumeratas participat. In primis participat Dei immutabilitatem, quia ſicut eſſentia divina eſt immutabilis omnino, tam ab extrinſeco, quàm ab intrinſeco, ita gratia eſt immutabilis ab intrinſeco (ſicut Angeli & corpora cœleſtia) & per ſolam potentiam divinam mutari poteſt ſecundùm ſe. Cui non obſtat quod in ſtatu viæ ſæpe corrumpatur, hoc enim eſt per accidens, ex eo quod imperfectè participatur à nobis, & in ſtatu imperfecto exiſtit; cùm non conjungat hominem Deo per viſionem claram eſſentiæ ipſius, ſubindeque non repleat totam voluntatis capacitatem, ſed relinquat eam in potentia ad alia, Deo, ejuſque legi & voluntati contraria. In ſtatu autem beatitudinis, ubi ab ipſa dimanat lumen gloriæ, quo mediante efficit viſionem beatam, & mediante viſione applicat voluntati omnimodam rationem boni, eſt omnino per quamcumque potentiam creatam invariabi[illegible]s. Unde gratia viæ aſſimilatur formæ rerum corruptibilium & ſublunarium, quæ quia non ſatiat perfectè appetitum materiæ, corruptibilis & amiſſibilis eſt: Gratia verò conſummata patriæ, ſimilis eſt formæ corporum cœleſtium, quæ cùm perfec[illegible] [illegible]et appe[illegible] materiæ, eſt ab in[illegible]ſeco incorruptib[illegible]s & inamiſſibilis. Quare ſicut propria eſſentiæ divinæ duratio eſt æternitas increata, quæ eſt uniformiſſima & tota ſimul, abſque ulla ſucce[illegible]ione prioris & poſterioris: ita duratio q[illegible] gratia poſtulat ex ſua natura menſurari [illegible] menſurabitur, quando erit conſ[illegible] [illegible]atria, eſt quædam illius æternitatis eſſentialis participatio: ſed quia hîc per accidens eſt variabilis, ob ſtatum præternaturalem & imperfectum quem habet in nobis viatoribus, per[illegible] [illegible]dens etiam menſ[illegible]atur tempore, quo[illegible] eſt rerum corrup[illegible]bilium menſura.

 Similiter

65 Similiter gratia habet aliquid de infinitate Dei. Primò quia non habet terminum [illegible] augmenti. Secundò quia eſt principium merendi ad æqualitatem [illegible] infinitum objectivè, & ſatiſfaciendi aliquo modo pro culpa, quæ in ratione offenſæ eſt infinita. Tertiò, quia eſt principium actûs charitatis, qui rectè D. Thomâ 2.2. quæſt. 23. art. 2. ad [illegible] habet aliquam infinitatem. Tandem ejus infinitas relucet in hoc quod ſicut Deus, quia ex ſe infinitus eſt ſufficit ad implendum omne cordis humani deſiderium, propter quod ab Hebræis vocatur SADAI, id eſt *qui ſufficit*; ita & gratia, cùm ſit divinæ naturæ participatio, & veluti quoddam vinculum, quo Deus animæ intimè conjungitur, poteſt omnia hominis deſideria ſatiare, præſertim quando fuerit conſummata in patria per lumen gloriæ, & claram Dei viſionem, quæ cuncta humani cordis deſideria implet & ſatiat, ut in Tractatu de beatitudine fusè oſtendimus. Sunt etiam qui dicunt, illud 1. ad Corinth. 15. *Gratiâ Dei ſum id quod ſum*, ſignificare quod plenitudo illa eſſendi, quæ eſt in Deo quamque ipſe explicuit Exodi 3. dicens, *Ego ſum qui ſum*, participatur per gratiam ab homine qui habet illam, & qui per ipſam aliquo modo & participativè Deus efficitur.

[illegible] 3. [illegible] 2. [illegible]

66 Tertiò gratia ſanctificans aliquid de omnipotentia Dei participat, ut patet in viris juſtis & ſanctis, quibus ad nutum omnes creaturæ obediunt, imò & aliquando ipſemet Deus, juxta illud Joſue 10. *Obediente Domino voci hominis.* Illi etiam per orationem omnia pro voto a Deo impetrant: unde de Chryſoſtomus ait quod *omnipotens oratio omnia poteſt.* [illegible] Apoſtolus ad Phil. cap. 4. *Omnia poſſum in eo qui me confortat*: id eſt (ut explicat D. Bernardus) *omnipotens ſum*. Addo quod, cum per gratiam, perfectam cum Deo contrahamus amicitiam, & [illegible] quæ per amicos poſſumus, per noſmetipſos poſſe cenſeamur, ut ait Ariſtoteles 3. Ethic. cap. 3. nihil mirum quod mediante gratiâ & charitate aliquid de divina omnipotentia participemus. Quare ait Gerſon in quodam opuſculo: *Sicut Deus dedit omnia in manus Chriſti, ita dedit omnia in manus Chriſtiani: unde Chriſtianum factum eſt dicere potentiſſimum.*

67 Denique gratia ſanctificans tribuit homini juſto rerum omnium dominium, idque nobilius & fœcundius omni dominio civili: nam ſi ipſum filium Dei adoptivum conſtituat, ergo & hæredem ipſius, & cohæredem Chriſti, ut argumentatur Apoſtolus ad Romanos [illegible]. Non enim minoris efficaciæ eſſe debet adoptio divina, quam ſit humana; atque adeo ſicut adoptio humana adoptatum conſtituit neceſſarium hæredem omnium adoptantis bonorum ab inteſtato, ut habetur [illegible] de ado[illegible] 3. hodie, multò magis idipſum facere debet adoptio ſpiritualis, quæ per gratiam non Principis [illegible] ſed Dei celebratur. Hinc Apoſtolus 1. ad [illegible] 3. *Omnia veſtra ſunt five Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura, omnia veſtra ſunt.* Et [illegible] cap. [illegible] loquens de juſtis, de ipſis ait: *Nihil habentes, & omnia poſſidentes*; juſti namque nihil habent [illegible] temporalium quoad affectum dominativum, ſed omnia poſſident quoad dominium ſpirituale: nihil habent, quia præ animi magnitudine omnia præter Deum contemnunt, & ad Deum ordinant; ſed omnia dominio poſſident, quia, ut loquitur idem Apoſtolus: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, vel ut ait Hieronymus in Epiſtola ad P[illegible]: *[illegible] omnibus ſe [illegible] communem, [illegible] na patris communis facere debent [illegible] Deum eſſe patrem communem, quàm [illegible] munia.* Hoc [illegible] allegato, [illegible]

Addo quod rationalis anima per gratiam Dei ſponſa, & connubium quoddam ſpirituale inter ipſam & Deum mediante charitate [illegible]tur; cùm autem connubium ſpirituale non debeat eſſe inferioris conditionis connubio carnali, ſicut in matrimonio carnali fit bonorum communio, ſive communicatio; ita etiam, & à fortiori, hoc fieri debet in matrimonio ſpirituali. Hinc (ut rectè notavit Philippus Abbas [illegible] Cantica) quoties Sponſus in ſacro Epithalamio Sponſam alloquitur, toties in plurali loquitur de bonis ſuis, tanquam de communibus [illegible] Sponſæ: *Vox turturis audita eſt in terra noſtra* [illegible] *Vinea noſtra floruit* &c. Hoc argumentum [illegible] Arnulphus Lexovienſis Epiſtola ad Patres Concilii Turonenſis, dicens: *Si Chriſtus ſponſus eſt Dominus, & ſponſa erit Domina.*

Dixi autem dominium iſtud ſpirituale gratiæ, nobilius & fœcundius eſſe dominio civili: quia in lege Dei gratiam concedentis, & in ipſa gratiæ natura fundatur: dominium verò civile in humanis fundatur traditionibus, & peccati occaſione adinventum eſt, adeo ut dicant communiter Theologi, quod ſi Adam non peccaſſet, non fuiſſet civilis dominii diviſio, ſed omnia bona communia extitiſſent. Item, cum dominium civile ſit materiale, atque adeo diviſibile, plures ex æquo non compatitur dominos: dominium verò gratiæ, cùm ſit ſpirituale, tot habet dominos, quot juſtos, & taliter eſt [illegible] unius, ut ſit totum alterius; hoc enim eſt rerum ſpiritualium proprium, eò quòd ſint indiviſibiles, ut ſint totæ in toto, & totæ in qualibet parte.

Objicies quartò: Si gratia eſſet participatio formalis naturæ divinæ, faceret nos filios Dei adoptivos: Sed hoc non præſtat: [illegible] non eſt formalis participatio naturæ divinæ. Major patet ex ſuprà dictis. Minor probatur primò: [illegible] gratia Chriſti eſt ejuſdem ſpeciei cum noſtra; [illegible] illa non facit Chriſtum filium Dei adoptivum. Ergo nec noſtra.

Probatur ſecundò: Effectus formalis primarius formæ abſolutæ non eſt relativus: Sed gratia eſt forma abſoluta, & eſſe filium Dei adoptivum, eſt quid relativum. Ergo gratia non tribuit homini eſſe filium adoptivum Dei.

Pro ſolutione [illegible] obſervandum eſt, in filiatione adoptiva Dei duo eſſe [illegible] guenda, nimirum filiationem, & proximum ejus fundamentum: iſtud eſt effectus [illegible] gratiæ, ab illa inſeparabilis, quia fundamentum proximum talis relationis eſt [illegible] naturæ divinæ, communicata [illegible] per [illegible] riam [illegible] generationem; illa verò [illegible] effectus formalis gratiæ, quia [illegible] à forma accidentali diſtincta, nempe à [illegible] filiationis: unde gratia ſeparatur [illegible] in Chriſto Domino: reductivè tamen [illegible] ad primarium effectum formalem [illegible] fundatur in illo, & eſt complementum [illegible]. Hoc ſuppoſito,

Ad argumentum reſpondeo [illegible] negando Minorem. Ad cujus [illegible]

[illegible] ... vam [illegible] ... ſâ re [illegible] ... am [illegible] ... jori, [illegible] ... nda [illegible] ... ſum- [illegible] ... qua ra- [illegible] ... eſſe- [illegible] ... reddere [illegible] ... ador [illegible] ... ulo ſe- [illegible]

[illegible] contra [illegible] onem: [illegible] ſt [illegible] atia [illegible] ertici- [illegible] infinitas [illegible] vinæ ipſi [illegible] ſunt [illegible] repugnat [illegible] m [illegible] ræ [illegible] commu [illegible] gratiæ [illegible] propria D [illegible] ut [illegible] eat [illegible] Ergo gratia ſan[cti]ficans p[ar]tici- [illegible] eq [illegible] am [illegible] vinam [illegible] nitam [illegible] d par [illegible] patur ab aliquo [illegible] quia accidens [illegible] ntis analo [illegible] ideò poteſt [illegible] ente: ſed ratio entis infi- [illegible] per [illegible] am, non [illegible] ta [illegible] la [illegible] atum [illegible] iale, [illegible] eſt [illegible] purus, & [illegible]

[illegible] ſpuendo [illegible] ipſi com- [illegible] inadæ- [illegible] ego: inadæ- [illegible] ter di [illegible] di [illegible] ve [illegible] ne-

[illegible] Dei [illegible] ter [illegible] inadæ [illegible] lan- [illegible] lt [illegible] an- [illegible] per [illegible] modo [illegible] adæquatè, [illegible] a [illegible] li- [illegible] eo, ut [illegible]

[illegible] D. Tho- [illegible] er ab [illegible] tato [illegible] ha- [illegible]

[illegible] canonem, Cùm ergo gratia [illegible] accidental naturæ divi- [illegible] ſicut ratio [illegible] ad inferiorem, ra[ti]o for- B malis [illegible] is infiniti, ac [illegible] ſen- tiam, non [illegible] de [illegible] a prædicari; ſed ſuffi[cit] quod aliqua ratio analogicè communis naturæ divinæ & gratiæ ſan[cti]ficanti nimirùm eſſe ra- dicem intelligendi & amandi Deum ut eſt in ſe, de gratia præ[di]cetur. 77

Objicies [illegible] contra eandem conc[luſi]onem: Nulla poteſt dari [ſpe]cies creata, quæ formaliter repræſentet D[eum] [u]t [eſt] in ſe ens infinitum & per [illegible] entiam, ut [illegible] tractatu de [vi]ſione beata oſtenſum fuit. Erg[o] [illegible] nulla qualit[as] [c]reata quæ naturam Dei [u]t eſt [illegible] pur[illegible] ns infini[tu]m, ac per [illegible] per. C[on]ſe- quen[illegible] de [illegible] repu- [illegible], qu[illegible] creatum [h]abeat [for]ma- C lem convenientiam in eſſe entitativo [illegible] e merato & inf[ini]to, qu[a]m in [illegible] intent[ion]ali vel intelligibil[i].

Reſpondeo conce[ſ]ſo Antecedente, negando ~8 conſequentiam, & paritatem [illegible] duplex enim aſ- ſignari poteſt ratio di[ſc]riminis. Prima eſt quia ſpecies eſt formalis ſimilitudo [o]bjecti, ſibinde- que ſe tenet ex parte [i]llius, eique connen[t]ita- tur: & ita ſi daretur [ſ]pecies qu[illegible] ſe teneret ex parte ipſius, ab eo [ſpe]cifica[illegible], & immediate ab eo exiret [illegible] unde [illegible] objecto i[ll]imitato non limitaretur [illegible] carere prima[illegible] & formal[i] limitativo, & ſic eſſet Dei [illegible] At verò D gratia lumen gloriæ, & vi[ſ]io beatific[a], ſed tenet e[x] par[te] ſubjecti, vel per modum vi[rtu]tis radi- ca[lis] ut gratia, vel per modum prin[cipii] [p]roxi- mi, ut lumen, vel per modum operation[is] vita- lis, ut viſio, unde [i]lla omnia, cum ex [pro]prio conceptu ſint accidentia, a ſubje[ct]o limitantur.

Secunda di[ſ]parita[s] eſt, quia ſpecies [cr]eata re- præſentativa Dei [u]t eſt in ſe, eſſet pa[rti]cipatio il[illegible], non per modu[m] vi[rtut]is operativæ [ſe]d per modū rep[ræ]ſent[ati]onis formal[is] in eſſe in- telligibi[li]s: gratia ver[ò] ſanc[t]ificans eſt [illegible] p[ar]- ticipatio d[ivi]næ naturæ per modum virtutis o- perativæ, ſeu principii radical[i]s operand[i] [illegible] puta co[gn]oſcen[di] & ama[ndi] Deum ut e[ſt] [illegible] quam- E vis au[te]m [illegible] De[i] per mo- dum repræſentati[illegible] non [illegible] per modum vir[illegible] eum ut [illegible] in [illegible] ipſū [illegible] e- t [illegible] & [illegible] De[illegible] cen[illegible]r, eo ipſ[illegible] for- mali Deu[illegible] & en[illegible] finitum ac [illegible] in [illegible] tans [illegible] er tam in [illegible] q [illegible] m [illegible] te [illegible] ig [illegible] us p[illegible]s, a [illegible] m & per [illegible], q[uo]d i[illegible] e [illegible] ſive [illegible] e p[illegible] a [illegible] pe [illegible] a [illegible] atting[illegible] a [illegible] o [illegible] e- [illegible] non eſ[t] [n]eceſſari[illegible] tal[illegible] obj[illegible] [ſe]d p[illegible], imò debet [illegible] creat[illegible] repe[illegible] a

re[illegible]

real[illegible] re ex eo quod gratia & l[illegible] tus [illegible] naturaliter in Deo [illegible] puri, ac [illegible] infiniti & per [illegible] quo[illegible] a- ctus pur[illegible] eminiasi.

9 Obji[illegible] cont[illegible] nuam conclusio- nem: Natura[illegible] constituit[illegible] formaliter per intelligere actuale, & no[illegible] et[illegible] le, ut in Tracta[illegible] de natura Dei, e[illegible]que at[illegible]butis, osten- ſum eſt. Atqui gratia ſan[illegible] non participat ipſum intelligere actuale Dei, ſe[illegible] radi- cale[illegible] actu[illegible] le enim ſ[illegible] in actu [illegible], vel a visio- ne beatifica participat[illegible] Ergo gratia ſanctifi- cans non participat naturam Dei formaliter ut natura eſt.

Diſp. 1. art. 1. §

8 Reſpondeo quod[illegible] cet natura divina ſit ipſum intel[illegible]gere Dei actuale, tamen eminenter c[illegible] net & exercet munus principij radicalis intelli- gendi, intellectivæ v[illegible] & intel[illegible]on[illegible] a- ctua[illegible] abſque diſtin[illegible] ne virtuali, ut loco ci- tato cum Carmelitis Salman[illegible] icentibus docui- mus. Et quia nulla res creata poteſt illud parti- cipare adæquate & ſecundum omnia munera quæ exercet[illegible] quod nulla res creata poſſit eſſe ſuum intelligere actuale, ſed tantùm inadæqua- te, & ſecundum aliquod munus; gratia ſancti- ficans, quæ parti[illegible]pat[illegible] exercet munus principij radicalis, quod eſt primum in Deo, & fundame[illegible] cæterorum recte dicitur partici- patio naturæ divinæ, ut naturæ eſt, non autem visio beatifica, quia hæc participat[illegible] intelli- gere, quatenus exercet munus operationis, quod non ſufficit ut natura divina dicatur par- ticipari[illegible] on[illegible] nat[illegible] quamvis exi- ſtentia non[illegible] na- tura in Deo [illegible] Ciuſſi di- citur facta ad exiſtentiam & non ad naturam, quia non eſt facta ad exiſtentiam ut exercet mu- nus naturæ.

§. III.

Corollaria notatu [illegible]

81 EX dictis infertes primo, gratiam ſanctifican- tem per ſe ſecundo eſſe [illegible]ipationem na- turæ Dei ut eſt trinus in perſonis. Nam, ut con- cluſ. 3. oſtendimus, illa participat naturam divi- nam, ut eſt in infinitum & per eſſentiam, habet- que totam eſſendi plenitudinem. Sed ex hoc ve- luti à ratione à priori, noſtro modo intelligendi, oritur quod [illegible] Trinitas P[illegible] naturam in [illegible] ſim- plici eſſentia, [illegible] tas enim [illegible] inæ naturæ ad intra per[illegible] iones immanente intellectûs & vo- luntat[illegible] proveniunt ex omnimoda illa eſſendi ple- nitud[illegible] infinitate Dei, cum eadem natura & [illegible] a[illegible] poſſ[illegible] pluribus realiter di- ſti[illegible] c[illegible] : [illegible] gratiæ ſanctificante ſe[illegible] ar[illegible] el[illegible] participationem natu- ræ[illegible] Unde e[illegible] la [illegible] a[illegible] natio ad [illegible] in parti[illegible] E[illegible] et per ſe pri[illegible] ut[illegible] ſecundariò tamen [illegible] nas [illegible] termina[illegible]tur. Per [illegible] communicatur [illegible] quædam v[illegible] [illegible]

A m[illegible] can[illegible] ræ l[illegible] t[illegible] ratum[illegible] ad Deum[illegible] actu[illegible] habetq[illegible] plen[illegible] culo præce[illegible] claravimus.

Infertes[illegible], virtut[illegible] phy[illegible] à gratia [illegible]ficante, ſicut ab[illegible] fluunt e[illegible] a[illegible]nes. Cum enim gratia[illegible] tes ſint participationes naturæ & pr[illegible] B Dei, eandem debent ſervare proportionem [illegible]lla: Sed inter naturam divinam & ejus p[illegible] tate[illegible] attributa talis eſt proportio, qu[illegible] tura v[illegible]er eſt cauſa proprietatum ſeu [illegible] butorum, quate per naturam, tanquam per [illegible] ſam virtualem, ſeu rationem à priori de[illegible] ſtratur: Ergo gratia ſanctificans eſt cauſa [illegible] turum virtutum, ita que ab ipſa phyſi[illegible] d[illegible] nant, ſicut proprietates ab eſſentia. Unde[illegible] Thomas[illegible] art. 4. ad [illegible] ait: *Sicut ab eſſentia a[illegible] ma effluunt ejus potentiæ, quæ ſunt op[illegible] rum princ[illegible] ita etiam a[illegible] gratia effluunt virtute in pote[illegible] animæ.* [illegible] ad [illegible] quæſt. 1. art. 4. ad 5. di[illegible] quod *virtutes informantur à gratia per modum [illegible] gini, quia ex ipſa gratia quodammodo formaliter [illegible] untur habitus vi tutum per diverſas potentias d[illegible]*

C Confirmatur: Ideò paſſiones dicuntur ph[illegible] ce emanare ab eſſentia, quia produ[illegible] intu[illegible] ſequenter à generante, ex vi ipſiuſmet a[illegible] produ[illegible] ivæ eſſentiæ. Sed virtutes [illegible] municantur animæ conſequen[illegible] ex [illegible] productivæ gratiæ: Ergo reſultant [illegible] ſimpliciter a gra- tia ſanctificante. Major patet ex Philoſop[illegible] Minor probatur. Ideò paſſiones producuntur conſequenter ex vi actionis generativæ, quia pertinet ad generantem non ſolùm dare eſſe, ſed etiam quæ requiruntur ad ſtatum & diſpoſitio- nem connaturalem rei genitæ in inſtanti generationis: Sed ad ſtatum & diſpoſitionem con- naturalem gratiæ, etiam in inſtanti ſuæ produ- D ctionis, requiruntur virtutes infuſæ, ſicut ad ſtatum connaturalem animæ requiruntur ipſi potentiæ & accidentia connaturalia, etiam in inſtanti ge- nerationis: Ergo virtutes infuſæ communican- tur animæ conſequenter ex vi actionis produ- ctivæ gratiæ.

Advertendum tamen eſt, aliquas eſſe [illegible] quæ tam in ratione habitûs quam virtutis [illegible] ſario oriuntur à gratia, alias verò qu[illegible] ceſſari[illegible] abilla oriuntur in rati[illegible] virtute quæ nequeunt eſſe informes, ut c[illegible] tas, pœnitentia, & c. oriuntur ab illa pr[illegible] do; quæ vero poſſunt eſſe informes, [illegible] ſpes, oriuntur ab illa [illegible] mo[illegible] E connaturaliter ab[illegible] manent ut pa[illegible] ro baptizato, tamen propter rationem [illegible] ſtam virtutis quam habentſine gratia, [illegible] quan[illegible] ad eam ſubſtantiam e[illegible]

Infertes tertiò, de potentia abſoluta [illegible] poſſe dari [illegible] ſpecie gratiæ ſa[illegible] ſo[illegible]ter [illegible] Nam gratia [illegible] c[illegible] ut [illegible] art[illegible] formalis [illegible] a[illegible] ei, ſub[illegible] nia, non[illegible] miru[illegible] ſt[illegible] bu[illegible] Ergo gratia[illegible]

. ſpecie eſt, nihilominus multipliciter.

Confirmatur, & magis illuſtratur hæc ratio. Licèt eſſentia Dei perfectio ſit participabilis innumeris modis ſpecie diverſis, quando non determinatur modus participationis, ſecus tamen quando talis modus determinatur. v.g. licet intellectus divinus abſolute ſit participabilis multis modis ſpecie diverſis, & de facto participetur per lumen gloriæ, per viſionem beatam, per fidem, per prophetiam, & per ſcientiam per ſe infuſam; ille tamen ſub ea ratione, quâ eſſentiã divinam clarè, & ut eſt in ſe, ac intuitivè reſpicit, non poteſt participari, niſi uno modo, ſcilicet à lumine gloriæ, ut exercet rationem principij cognoſcitivi, & à viſione intuitiva Dei, ut exercet rationem operationis, ſeu actualis cognitionis; quia tunc determinatur modus participationis. Ita pariter licèt id, quod in Deo habet rationem eſſentiæ, ſit multipliciter à creaturis participabile, ſi tamen illud ſub conceptu & munere naturæ præcisè conſideretur, ſeu ut eſt eminenti quodam modo radix divinorum attributorum, non poteſt niſi uno modo participari: quia tunc modus participationis determinatur & limitatur.

17\. Confirmatur ampliùs: Si duæ eſſent gratiæ ſpecie eſſentiali diſtinctæ, duæ quoque eſſent ſpecie eſſentiali diſtinctæ charitates. Sed hoc implicat: Ergo & illud. Sequela Majoris patet, quia charitas, & cæteræ virtutes infuſæ emanant connaturaliter à gratia, ſicut proprietates & potentiæ operativæ ab anima, ut corollario præcedenti oſtenſum eſt; unde ſicut exiſtentibus diverſis animabus neceſſe eſt diverſas eſſe potentias ab iis dimanantes; ita etiam ſi diverſæ darentur gratiæ, diverſæ quoque deberent dari virtutes infuſæ, & diverſæ charitates. Minor verò probatur: quia de ratione eſſentiali charitatis eſt tendere in Deum, ut ſuper omnia appretiativè diligendum; quia modus non eſt amplius eſſentialiter contrahibilis, ſed accidentaliter ſolùm penes diverſos modos, quibus poteſt perfici, putà penes intenſionem, aut etiam extenſionem ad plura imperanda in ordine ad ſuum objectum.

18\. Addo, Quòd ſi homo haberet plures gratias, vel charitates ſpecie diverſas, haberet etiam plures ultimos fines; quia quælibet illarum gratiarum, vel charitatum inclinaret ad diſtinctum finem: Sed implicat hominem plures ultimos fines habere, ut in tractatu de ultimo fine oſtendimus: Ergo & habere plures gratias, vel charitates ſpecie phyſicâ & eſſentialiter inter ſe diverſas. Dixi *ſpecie phyſica & eſſentiali*, quia poſſunt dari diverſæ gratiæ diſtinctæ ſpecie morali & accidentali; v. g. gratia Chriſti morali ſpecie differt à noſtra, quia eſt principium meriti & ſatisfactionis infinitæ. Similiter gratiæ Sacramentales differunt inter ſe ſpecie accidentali, quia habent diverſas virtutes, & connotant diverſa auxilia contra diverſa vulnera peccatorum: de quo in tractatu de Sacramentis.

Dices: Illæ formæ diſtinguuntur ſpecie phyſicâ & eſſentiali, a quibus dimanant proprietates ſpecie diverſæ: Sed à gratia Chriſti & Adami dimanant proprietates ſpecie diverſæ ab illis quæ à gratia noſtra profluunt; nam in Chriſto gratia eſt radix juſtitiæ commutativæ, & in Adamo juſtitiæ originalis, vel doni integritatis, non verò in nobis; item gratia in nobis viatoribus producit fidem, & ſpem, in comprehenſoribus verò lumen gloriæ, & claram Dei viſionem: Ergo illæ gratiæ ſpecie phyſica & eſſentiali inter ſe differunt.

Reſpondeo, quòd licèt formæ ſubſtantiales, à quibus dimanant proprietates ſpecie diverſæ, ſint diverſæ ſpeciei, non tamen formæ accidentales, qualis eſt gratia ſanctificans. Cùm enim proprium ſit formæ accidentalis perficere ſubjectum in quo recipitur juxta modum & exigentiam illius, pro diverſitate ſubjectorum diverſos producit effectus, interdum ſpecie diverſos: v. g. calor ut eſt in igne, producit ignem; ut eſt in animali, & quatenùs eſt inſtrumentum potentiæ nutritivæ, producit ſanguinem & carnem; ut eſt in fœmina, producit lac, &c. Item influentiæ corporum cœleſtium, pro diverſitate ſubjectorum, in quibus recipiuntur, varios operantur effectus; nam in hortis producunt flores, in vineis uvas, in olivetis olivas: & *aqua, cum unius ſit ſpeciei, variè modò operatur, dealbans in lilio, rubricans in roſa, purpuriſſans in viola*, ut ait Chryſoſtomus. Ita igitur gratia, licèt una & ſimplex qualitas, pro diverſitate tamen ſubjectorum, in quibus recipitur, capacitate & exigentiâ multiplices, & interdum ſpecie diverſos operatur effectus: nam in nobis cauſat filiationem adoptivam, ſed non in Chriſto; quia cùm Chriſtus ſit filius Dei naturalis, eſt incapax adoptionis: in nobis cauſat pœnitentiam, in Chriſto verò juſtitiam commutativam: in Adamo ante lapſum fuit radix juſtitiæ originalis, ſeu doni integritatis, poſt lapſum verò in eo talia dona non cauſavit: in nobis producit virtutes moderatrices paſſionum, ſed non in Angelis; quia cùm careant paſſionibus, non ſunt capaces illarum. Denique cùm gratia ſanctificans ſit prima & radicalis ratio educendi creaturam intellectualem in Deum tanquam in finem ultimum, duplicem habet ſtatum, ſcilicet tendentiæ, & motûs in illum finem, acquietis in eodem fine, & in primo connaturaliter exigit fidem & ſpem (non enim hic ambulamus per ſpeciem & claram Dei viſionem, ſed per fidem & cognitionem obſcuram, ut ait Apoſtolus) in ſecundo verò poſtulat neceſſario lumen gloriæ, quo eliciat claram Dei viſionem, & dotes, nedum animæ, ſed etiam corporis, quas in tractatu de beatitudine expoſuimus: undè non mirum, ſi pro illorum ſtatuum diverſitate diverſarum virtutum & proprietatum ſit radix. 90. Diſp. 5. art. 2.

Inferes quartò, gratiam ſanctificantem eſſe ſimpliciter perfectiorem charitate, lumine gloriæ, viſione beatificâ, & quocunque alio ente ſupernaturali: licèt viſio beatifica in modo eſſendi illam excedat, & ſit perfectior ſecundum quid. 91.

Prima pars hujus corollarij patet ex ſupra dictis: Cùm enim entia ſupernaturalia ſint participationes Dei prout excedit totum ordinem creatum & creabilem, tantò aliquid debet æſtimari perfectiùs, quanto majorem Dei perfectionem exprimit & participat: Sed gratia participat id, quod majorem exprimit perfectionem in Deo: Ergo eſt ſimpliciter perfectior aliis entibus ordinis ſupernaturalis. Major patet, Minor probatur. Gratia ſanctificans, ut oſtendimus, participat naturam divinam ſub conceptu & munere naturæ, lumen verò gloriæ participat de eminenti Dei perfectione ſolùm rationem virtutis intellectivæ; viſio beata, quatenùs exercet munus actualis intellectionis

ritas;

citas verò, & alij habitus infuſi ſunt partic[i]pationes proprietatum & attributorum divin[o]rum: quamvis autem omnia, quæ ſunt in Deo, ſint abſolutè æqualia in perfectione, quia unumquodque eſt tota eſſendi plenitudo; non omnia tamen ex vi propriæ lineæ, aut ex proprio munere æqualem exprimunt perfectionem; imò ſecundum communiorem Thomiſtarum ſententiam quædam ex vi propriæ lineæ nullam dicunt perfectionem, ſcilicet relationes: id verò, quod ex vi propriæ lineæ, & ſub proprio munere majorem exprimit perfectionem in Deo, eſt natura ſive conſtitutivum, in quantum hujuſmodi, utpote a quo cætera veluti à radice eminentiſſima, virtualiter derivantur: Ergo gratia ſanctificans participat id, quod majorem in Deo perfectionem exprimit.

92. Secunda pars, quæ aſſerit viſionem beatam in modo eſſendi eſſe perfectiorem ſecundùm quid gratiâ ſanctificante, etiam eſt manifeſta: Nam actus ſecundus, ſeu operatio, in modo eſſendi eſt nobilior habitu; quia non continet potentialitatem, quam includit habitus: Sed viſio beata eſt actus ſecundus, gratia verò ſanctificans eſt habitus, ut art. 2. oſtendimus: Ergo viſio beatifica in modo eſſendi eſt perfectior gratiâ ſanctificante. Similiter lumen gloriæ ſecundùm quid & accidentaliter eſt illa perfectius, quatenùs neceſſariò conjungitur actuali operationi.

93. Dices primò: Status patriæ eſt ſimpliciter nobilior ſtatu viæ: Ergo dona, quæ pertinent ad ſtatum patriæ, ſunt ſimpliciter nobiliora donis pertinentibus ad ſtatum viæ: At lumen gloriæ & viſio beatifica pertinent ad ſtatum patriæ, gratia verò ſanctificans ad ſtatum viæ: Ergo lumen gloriæ & viſio beatifica ſunt ſimpliciter perfectiora gratiâ ſanctificante.

94. Reſpondeo quædam eſſe dona ſupernaturalia, quæ pertinent ad ſtatum patriæ tantùm, ut lumen gloriæ, & viſio beatifica: quædam, quæ pertinent ad ſtatum viæ tantùm, ut fides & ſpes; & alia, quæ pertinent ad ſtatum viæ & patriæ ſimul, ſicut gratia & charitas: quamvis autem, quæ ſunt dona patriæ tantùm, ſint nobiliora donis viæ tantùm, ſecùs tamen eſt de donis viæ & patriæ ſimul; imo hæc præſtant omnibus alijs, ſaltem quantùm ad illud, quod eſt omnium aliorum prima radix & fundamentum, ſcilicet gratiam ſanctificantem. Hinc D. Chryſoſtomus homil. 9. in epiſt. ad Roman. in fine ait, quòd nec liberatio a gehenna, nec aſſecutio regni cœleſtis eſt tantùm bonum, ſicut eſſe dilectum & gratum Deo. Unde Beati rationabiliter eligerent potiùs privari viſione beatificâ, quàm gratiâ ſanctificante.

95. Dices ſecundò: Finis eſt nobilior eo, quod eſt ad finem: Sed viſio beata eſt finis gratiæ ſanctificantis: Ergo eſt perfectior.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Finis objectivus, concedo Antecedens: Finis formalis, nego Antecedens: viſio autem beatifica eſt tantùm finis formalis gratiæ ſanctificantis; finis verò objectivus illius eſt ipſa Dei eſſentia clarè viſa, & per modum ſpeciei & formæ intelligibilis intellectui creato unita.

96. Inſtabis: Illa forma eſt nobilior ſimpliciter, quæ nos facit Deo ſimiliores, & magis nos ipſi conjungit: Atqui viſio beatifica, licèt non ſit finis objectivus, ſed tantùm formalis, tamen nos facit ſimiliores Deo [illegible] gratia: ut enim dicitur [1. J]oan. 3. *Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quo[niam videbimus e]um ſicuti eſt*, [atque Deo] ma[gis] [illegible] nit, [illegible] a actualis conjungit [illegible] Deo: Ergo [est ſim]pliciter nobilior a[c] [perfectior].

[illegible] gratiam præciſe ratione ſui, cùm ſit pa[rticipatio] formalis naturæ divinæ, nos facere [ſimiliores] Deo, quam viſionem beat[am], præciſe & ratione ſui, cùm illa ſit tantùm participatio operationis intellectualis Dei; [quamvis] in ratione unionis eſſentiæ divinæ in ratione ſpeciei impreſſæ & expreſſæ, quam ſupponit, vel ſecum adducit, faciat nos Deo ſimiliores quam gratia: Sed ex hoc non ſequitur, quòd illa ſit ſimpliciter ratione ſui perfectior gratiâ ſed ſolùm ratione hujuſmodi unionis eſſentiæ divinæ in ratione ſpeciei, & formæ intelligibilis. Similiter ex eo quod viſio nos magis conjungit Deo in ſeipſo, quam gratia ſanctificans, non poteſt inferri, quod ſit ſimpliciter perfectior gratiâ, ſed ſolùm ſecundùm quid, & in ratione actûs ſecundi, ut in ſecunda parte corollarij expoſuimus. Unde D. Thomas infra quæſt. 113. art. 9. ait: *Donum gratiæ, impium juſtificantis eſt majus quam donum gloriæ beatificantis.*

97. Inferes quintò, gratiam ſanctificantem eſſe perfectiorem Dei maternitate.

Probatur primò: Nobilius eſt Deum concipere mente, quam ventre: Sed per gratiam ſanctificantem mente Deum concipimus, imò tota Trinitas habitat in nobis juxta illud Joan. 14. *Apud eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Ergo gratia ſanctificans eſt perfectior & nobilior maternitate B. Virginis, per quam Chriſtum in ventre concepit. Unde Auguſtinus cap. 4. de Virginit. *Beatior fuit Maria percipiendo fidem Chriſti: quàm concipiendo carnem Chriſti: materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi fælicius Chriſtum corde, quam carne geſtaſſet.*

98. Secundò probatur: Gratia ſanctificans, etiam de potentia abſoluta, cum peccato mortali ſtare nequit, ut in Tractatu de juſtificatione & merito oſtendemus: At maternitas Dei abſolutè cum peccato mortali compoſſibilis eſt; nam Verbum Divinum poterat carnem aſſumere ex aliqua muliere peccatrice, ſi voluiſſet, ac tamen eam à peccato mundare: Ergo gratia ſanctificans Dei maternitatem in perfectione ſuperat. Unde B. Virgo magis eligeret maternitate quàm gratiâ ſanctificante privari. Diſp. 1. art.

99. Dices: D. Thomas 1. p. q. 25. art. 6. ad 4. ait: *Beata virgo ex hoc quod eſt mater Dei, habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito quod eſt Deus; & ex hoc non poteſt aliquid fieri melius ipſa, ſicut non poteſt aliquid eſſe melius Deo.* Unde ex hoc infert 3. p. quæſt. 25. art. 5. illam debere adorari adoratione hyperduliæ: *quia* (ut ait Cajetanus) *eius dignitas fines Divinitatis propinquius attingit.* Hinc etiam D. Epiphanius in ſerm. de laudibus Virginis mirum in modum extollit ejus maternitatem, & de ſacro illo utero, qui Chriſtum meruit portare, hæc ſcribit: *O uterum impolluttum habentem circulum cælorum qui Deum incomprehenſum in te comprehenſum portaſti! O uterum qui cælum es, ſeptem circulis conſtans, & capacior illis exiſtens! O uterum ſeptem cælis ſublimiorem!*

100. Reſpondeo quod ſi B. Virginis maternitas accipiatur ſecundùm ſe, & ut præciſa à gratia ſanctificante, eſt quidem infinita quædam dignitas, ratione termini infiniti quem attingit, Perſonæ ſcilicet Verbi Divini; non tamen eſt infinita ſanctitas, imò nec ullam formaliter & eſſentialiter dicit ſanctitatem, tum quia non eſt di-

[illegible] quia [illegible] e [illegible] as [illegible] area [illegible] a- [illegible] quam [illegible] en [illegible] m est, [illegible] orem [illegible] ſecundum [illegible]

[illegible] gratiam ſanctificantem eſſe [illegible] ſecundum ſuam rationem ſpecifi- [illegible] m ſubſtantia animæ rationalis [illegible] quâlibet alia ſubſtantiâ creatâ [illegible] licèt ſecundùm modum eſſen- [illegible] ior ſit, cùm omnis ſubſtantia per [illegible] & gratia, utpote accidens, ſubſiſtat [illegible] Ita expreſſè docet S. Thomas varijs in [illegible] Nam quæſt. 27. de verit. art. 1. ad 6. ait: *[illegible] gratia in quantum eſt creatum, non eſt [illegible] quantùm eſt quædam [illegible] expreſſior, quam ſimilitu- do naturæ, quæ eſt in anima Chriſti.* Et hic art. 2. [illegible] quod licèt gratia imperfectiori mo- [illegible] habeat eſſe in anima, quam anima habeat in [illegible] in quantum eſt expreſſio & participa- [illegible] divinæ bonitatis, multò major quam ſub- [illegible] est nobilior anima. Item 2. 2. quæſt. [illegible] 3. [illegible] charitatem eſſe ſimpliciter perfe- [illegible] ſubſtantiâ animæ *[illegible] accidens [illegible] in- [illegible] ſuum eſſe eſt inferius ſubſtantia, quia [illegible] per ſe, accidens eſt [illegible] ſed ſecun- [illegible] ſpecies, accidens quidem quod cau- [illegible] ex principijs ſubjecti, eſt indignius ſubjecto ſicut [illegible] accidens autem, quod cauſatur ex par- [illegible] ſuperioris natura, eſt dignius ſub- [illegible] ſuperioris natura, ſicut [illegible] charitas eſt dignior ani- [illegible] in quantum eſt participatio quædam Spiritûs ſan-* [illegible] autem charitas [illegible] perfectior animâ ſe- cundum ſuam ſpeciem, à fortiori gratia ſancti- [illegible] ſupra oſtendimus, ipſam chari- tatem [illegible] nobilior.

[illegible] R[illegible] etiam, quam D. Thomas inſinuat, id [illegible] ſuadet Nam major, vel minor perfe- [illegible] formæ ſumitur ex ma- [illegible] aſſimilatione ad Deum, & par- [illegible] perfectè [illegible] Sed nulla ſub- ſta[illegible] creata poteſt præſtare tantam ſimilitudi- nem [illegible] tionem Dei, quantam præſtat gratia [illegible] ipſam & per operationem ubi con- [illegible] viſionem beatam, de qua di- [illegible] Joan. [illegible] *Similes ei erimus quoniam videbi- mus eum [illegible]* Ergo nulla ſubſtantia creata gratiam ſanctificantem in perfectione ſuperat, [illegible] Unde rectè Auguſtinus lib. 2. ad [illegible] cap. 6. *Dei gratia non ſolùm omnia [illegible] cœlos, verùm etiam omnes Angelos ſu- [illegible].*

[illegible] Ex perfectione operationis co- [illegible] perfectio formæ ſicut ex fructu co- [illegible] arboris: unde ex eo quòd [illegible] operationes perfectiores operati- [illegible] nimirum diſ[illegible]re & velle, [illegible] intelligimus animam rationalem eſ- [illegible] ſpecie perfectiorem [illegible] ſed gratia ſanctificans habet o- [illegible] perfectiores operationi- [illegible] naturalibus omnium ſub- [illegible].

[illegible] cum [illegible] & [illegible] Sed hæ[illegible] tionem & facultatem [illegible] ſubſtantiæ creatæ & [illegible] viſione beata demonſtravim[illegible]

Ex his intelliges, quàm p[illegible] 104. ſit S. Thomas [illegible] 113 [illegible] dixit *Bonum gratiæ [illegible] majus [illegible] naturæ totius univerſi*: nam revera [illegible] gratiæ ſanctificantis majoris eſt valoris & pre- tij, quam bona omnia naturalia totius univ[illegible] Quare in ſacris litteris illa præfertur omnibus rebus creatis. Job. [illegible] *Neſcit homo pretium ejus, non dabitur aurum obryzum pro ea* Sapient. [illegible] *[illegible] lior eſt poſſeſſio ejus auro [illegible] argento [illegible].* Sapient. 7. *Prapoſui illam regnis [illegible] divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius &c.* Unde Cajetanus in commentario illius articuli aurea illa [illegible] Docto- ris verba expendens, ſubdit: *Ante oculos tuos ſemper die nocte [illegible] quòd bonum gratiæ [illegible] eſt melius, quam bonum naturæ totius univerſi, ut con- tinuè videas damnationem imminentem non æſtiman- tis [illegible] bonum [illegible].* Quibus verbis pru len- ter nos admonet [illegible] ac doctiſſimus Cardinalis, quanta diligentiâ & ſollicitudine ſatagere debeamus, ut gratiam perditam recu- peremus, recuperatam conſervemus & conſer- vatam per actus ferventiores augeamus, do- nec per lumen gloriæ, & claram Dei viſionem atque amorem beatificum perficiatur & con- ſummetur in patria.

ARTICULUS V.

An gratia ſanctificans præſtet formaliter eſſe [illegible] ſeſilium [illegible] ad [illegible] talem effectum præſtare poſſit.

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ.

Pro reſolutione hujus difficultatis tria reco- 105. lenda ſunt, quæ in [illegible] præcedenti inſinua- vimus. Inprimis [illegible] eſt, quod adoptio ſolet communiter definiri à Theologis, & Juriſ- peritis: *Gratuita aſſumptio perſonæ [illegible] ad ali- terius hereditatem.* Juxta quam definitionem, ut quis adoptetur in filium [illegible] primò, quòd perſona extranea ſit, hoc [illegible] quòd ex [illegible] & ratione ſui non habeat jus [illegible] hæreditatem, ad quam adoptatur: [illegible] quod aſ- ſumptio [illegible] hoc eſt [illegible] de- bita. A[illegible] mutuò [illegible] licet [illegible] adoptati [illegible] ſi ado- ptatu [illegible] non ſit, [illegible] igi- tur [illegible] Q[illegible] non acc[illegible] in ſolatium [illegible] ad optatus [illegible] ad mortem [illegible] non [illegible] ptionis, ſe[illegible] humanæ [illegible] civili compe- tunt propter [illegible] perfectionem.

Secundo ſupponen[illegible] certum [illegible] in- 106. [illegible]

[illegible]

[illegible] nes adoptat in filio [illegible] ferm. [illegible] hæc verba orationis [illegible] *Pater noster qui es in cælis* [illegible] *dominum Patrem vocare audet* [illegible] *nuncupet* [illegible] *terrena* [illegible] *voce adoptat in filium; qui* [illegible] *perdi* [illegible] *se Divinitatis hæredem. Sed audemus, quia* [illegible] *dicentus nos est, ubi* [illegible] *est jubentis* [illegible] *ipse enim nos hoc dicere fic* [illegible] *orare. Et quid mirum, si homines Dei* [illegible] *in filio* [illegible] *quando* [illegible] *de* [illegible] *naturam transfu*[illegible] *Deitatem quando humanam detulit ad naturam; tunc homines* [illegible] *in cælestibus præstitit cohæredem* [illegible] *terrenorum.* Et ferm. [illegible] *Audivimus fratres quò nos tulit divina dignatio* [illegible] *extulit nos superna* [illegible] *credamus nos* [illegible] *unius gene*[illegible] *cælo* [illegible] *ne* [illegible] *perdamus vetus quod* [illegible] *per gratiam* [illegible]. Similia ſcribit Cyprianus in lib. de ſpectac. ubi etiam mirum in modum hanc filij Dei adoptivi dignitatem extollit, Chriſtianos adhortans ut tales ſe exhibeant in moribus, quales filios Dei decet: *Nunquam humana opera mirabitur* (inquit) *quiſquis ſe cognoverit filium Dei: Dejicit ſe de culmine generositatis qui admirari aliquid poſt Deum poteſt. Cum* [illegible] *caro ad turpia, reſponde filius Dei* [illegible] *ad majora* [illegible]*, quàm ut me ventri* [illegible]*. Cum te munus* [illegible]*, reſponde filius Dei* [illegible] *ſum,* [illegible] *deſtinatus;* [illegible] *Cum te dæmon invadit* [illegible] *cum honores promittit, reſponde, Dei filius ſum,* [illegible] *natus, vade retro Sathana.* [illegible] *Dei* [illegible] *Leo Papa* [illegible] *dignitatem tuam, &* [illegible] *naturæ* [illegible] *in* [illegible] *vilitatem* [illegible] *e.*

107 [illegible] dum eſt, quod ſicut filiatio naturalis dupliciter ſumi poteſt, nempe formaliter & fundamentaliter; & in prima acceptione a relatione prædicamentali præſtatur; in ſecunda verò [illegible] generatione paſſiva, ſeu a natura [illegible] ita filiatio ado- [illegible] inde ſi [illegible] formaliter in relatione conſiſtit [illegible] fundamentaliter ſupponit pro fundamento [illegible] & de tali fundamento [illegible] utamus, & inquirimus [illegible] formaliter præſtat, ſeu [illegible] prædicta [illegible] formaliter [illegible].

[illegible] ne variè opinantur [illegible] Divinitatem [illegible] unitam [illegible] gratia [illegible]. Ita Le [illegible] lib

[illegible] g [illegible] at [illegible] quia n[illegible] rale [illegible] valorem [illegible] ntem contul[illegible] regi [illegible] gnata certum valorem [illegible] non obt[illegible] Suarez. lib. 7. de gratia cap. 3. [illegible] habitualem ratione ſuæ [illegible] Dei ext[illegible] eco favore expectato [illegible] adoptivam cauſare, ſeu fundare; ſed [illegible] cap. 3. num. 16. de potentia abſoluta talem [illegible] poſſe ab alia forma præſtari, vel [illegible] Dei adoptivum per ſolam extrinſecam denominationem ſine ullo habitu vel qualitate intrinſeca conſtitui; quia Deus poteſt [illegible] voluntate ad gloriæ cœleſtis hæreditatem acceptare, ſeu deſtinare.

§. II.

Vera ſententia ſequentibus concluſionibus declaratur & ſtatuitur.

Dico primò: Divinitas Spiritûs ſancti extrinſece nobis unita, ſeu aſſiſtens non præſtat per modum formæ filiationem Dei adoptivam.

Probatur concluſio ratione fundamentali. Forma qua quis regeneratur in filium Dei, ſeu quæ terminat formaliter ſpiritualem generationem, cauſat formaliter fundamentum filiationis adoptivæ. Sed Divinitas Spiritûs ſancti nobis extrinſece unita, vel aſſiſtens, non eſt forma, qua quis regeneratur in filium Dei, ſeu quæ terminat formaliter ſpiritualem hominis generationem. Ergo non cauſat formaliter fundamentum filiationis adoptivæ. Major patet, quia de filiatione adoptiva, proportione ſervata philoſophandum eſt, ſicut de naturali. Sed in naturalibus illud, quod terminat formaliter generationem, cauſat formaliter fundamentum filiationis naturalis: Ergo pariter fundamentum filiationis adoptivæ cauſatur formaliter a forma, quæ eſt terminus formalis ſpiritualis generationis. Minor verò ſuadetur primò ex D. Thoma hic art. 3. in corp. ubi explicans de gratia habituali illud 2. Petri 1. *Maxima* [illegible] *promiſſa donavit ut per hæc efficiamini divinæ* [illegible] *naturæ*, ſubdit: *Et ſecundum acceptionem* [illegible] *naturæ dicimur regenerari in filios Dei* [illegible] ex D. Thoma forma, qua quis regeneratur [illegible] in filium Dei, ſeu quæ eſt [illegible] generationis [illegible] gratia habitualis, non verò Divinitas Spiritûs ſancti extrinſece nobis unita, ſeu aſſiſtens.

Secundò probatur eadem minor ratione. [illegible] generatio eſt [illegible] viventis [illegible] formaliter [illegible] generationis [illegible] Sed [illegible] unita non eſt [illegible] ſpiritualiter: Ergo [illegible]

terminat

A [illegible] XL [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quæ [illegible] per ide[illegible] [illegible] acc[illegible] [illegible] Spi[illegible] ſancti [illegible] [illegible] teſt, cùm utrumq; [illegible] un[illegible] [illegible] importet. Ergo neque [illegible] [illegible] [illegible] ſpiritual[illegible] e.

B [illegible] conclusio al[illegible] tione. [illegible] quæ dat eſſe filium Dei adopti[illegible] [illegible] ficat [illegible] conſtat ex [illegible] Tridenti[illegible] cap. 4. ubi ait quod *noſtra juſt[illegible] ...at[illegible] eſt [illegible] ſtatu, in quo homo na[illegible]tur [illegible] primi [illegible] gratiæ [illegible] adoptionis filiorum Dei.* Sed [illegible] Spiritus Sancti nobis extrinſecè unita, [illegible] nos formaliter, ut colligitur ex eo[illegible] Tridentino ibidem cap. 7. dicente: *Demum [illegible] cauſa* [illegible] noſtræ juſtificationis [illegible] *juſtitia Dei, non qua ipſe juſtus eſt, ſed quâ nos [illegible]* [illegible] autem qu[illegible] e[illegible] ipſa [illegible]: Ergo juxta doctrinam Tridentini [illegible] Spiritus Sancti nobis extrinſecè unita, [illegible] forma, quæ dat eſſe filium Dei adopti[illegible]

C [illegible] Unde hæc ſententia [illegible] non videtur in [illegible] nec Tridentinæ doctrinæ conſentanea.

[illegible] ſecund[illegible]: Habitus charitatis non e[illegible] [illegible] filium Dei adoptivum conſtituit, ſed [illegible] habitualis.

[illegible]atur: Illa forma tribuit formaliter eſſe fi[illegible] Dei ado[illegible]ivum, quæ formaliter terminat [illegible] hominis generationem: At forma [illegible] formaliter ſpiritualem hominis gene[illegible]nem, non eſt habitus charitatis, ſed gratia [illegible] ſpiritualis: Ergo habitus charitatis non eſt [illegible] quæ filium Dei adoptivum conſtituit, ſed [illegible] habitualis. Major patet ex ſimilitudine

D [illegible] analogia quæ reperitur inter generationem [illegible]ualem & naturalem. Minor verò ſic oſten[illegible]. L[illegible] homo genitus naturali generatione [illegible]iat [illegible] cum natura proprietates, tamen [illegible]inat formaliter naturalem generatio[illegible] per [illegible]prietate[illegible], ſed per naturam humanã, [illegible]larum: Ergo ſimiliter licet juſtus, [illegible] ſpirituali generatione naturam [illegible]alem & [illegible]ius proprietates recipiat, [illegible] terminat tamen ſpiritualem generationem [illegible]ter ratione proprietatum [illegible] ſed ratione [illegible] omni[illegible] ſupernaturali: At gratia habitu[illegible] ordine ſupernaturali natura, charitas [illegible]us proprietas, ut articulo ſequenti

E [illegible]: Ergo homo non terminat ſpiritualem [illegible]rationem ratione habitûs charitatis, ſed ra[illegible] gratiæ habitualis, quæ eſt radix illius.

C[illegible]atur: Terminus formalis ſpiritualis ge[illegible]rationis eſt ille quo genitus vivit ſpiritualiter [illegible]er, ſeu qui eſt radix vitæ ſpiritualis; ſi[illegible] [illegible] formalis generationis naturalis eſt [illegible] genitus vivit [illegible]aliter radicaliter, ſeu [illegible]: Sed gratia habitualis [illegible] radicaliter in ordine ſpirituali, ſeu ſu[illegible]li, non verò habitus charitatis, ut pa[illegible] [illegible], non verò charitatis [illegible] te[illegible] formali generationis ſpi[illegible]

A C[illegible]um [illegible] Trid[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bat [illegible] ma[illegible] [illegible] [illegible] ſeu [illegible] [illegible] ct [illegible] gratia habitua[illegible] [illegible] lis naturæ divinæ, ſu[illegible] conceptione [illegible]; [illegible] verò charitatis ſit participatio [illegible] voluntatis, quæ eſt illius attributum: Ergo idem quod prius.

Dico tertio: Gratia habitualis ſe ſpſa adæqua- 115.
te, nullo extrinſeco favore expectato, hominem

B conſtituit filium adoptivum Dei.

Hæc concluſio patet ex fundamentis jam ſta[illegible]tutis. Nam per illam formam homo adæquatè filius Dei adoptivus conſtituitur, per quam conſtituitur ſpiritualiter genitus. Sed per gratiam habitualem, adæquatè, & ſecluſo quocumque favore extrinſeco, homo conſtituitur ſpiritualiter genitus: Ergo & filius Dei adoptivus. Major certa, nam eſſe genitum ſpiritualiter, eſt fundamentum filiationis adoptivæ, ſicut eſſe genitum naturaliter eſt fundamentum relationis filii naturalis. Minor verò ſuadetur: Sicut enim homo conſtituitur naturaliter genitus, per receptionem naturæ convenientis ſpecificè cum natura generantis, ita conſtituitur genitus ſpiritu-

C aliter, per receptionem naturæ convenientis analogicè cum natura Dei ſpiritualiter generantis. Sed gratia habitualis ſe ſolâ, ſecundum entitatem intrinſecam, abſque ullo favore extrinſeco, eſt participatio analoga naturæ Dei, ut articulo præcedenti vidimus: Ergo per illam adæquatè, & ſecluſo quocumque favore extrinſeco homo conſtituitur ſpiritualiter genitus.

Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: Ac- 116.
cipiens naturam generantis ſecundùm convenientiam univocam, ex vi hujus acceptionis, abſque aliquo ſuperaddito, conſtituitur filius naturalis: Ergo ex vi acceptionis naturæ divinæ, ſecundùm

D convenientiam analogam, abſq; indigentia alicujus ſuperadditi conſtituitur filius adoptivus: Sed gratia habitualis, ratione intrinſecæ entitatis, eſt participatio naturæ divinæ, ſecundùm convenientiam analogam, ſubindeque illam accipiens eſt ſimilis Deo analogicè in natura ſub conceptu naturæ: Ergo ex vi acceptionis ejus, abſque ullo favore extrinſeco, homo conſtituitur ſpiritualiter genitus, ſibiſque Dei adoptivus.

Reſpondebis negando conſequentiam & paritatem: nam acceptioni naturæ humanæ per naturalem generationem eſt annexum jus naturale ad hæreditatem patris, ſecùs autem acceptioni naturæ divinæ per ſpiritualem generationem, niſi accedat extrinſeca acceptatio ad gloriam, unde licet prima natura acceptio abſq; ullo favo-

E re extrinſeco, filium naturalem conſtituat, ſecunda tamen non conſtituit filium Dei adoptivum, niſi accedat aliquis favor extrinſecus Dei, hominem acceptantis ad gloriæ hæreditatem.

Sed contra: Naturæ proportionatæ ad aliquem finem debetur connaturaliter ſecurio il- 118.
lius: Sed gratia habitualis eſt natura proportionata cum viſione clara Dei, quæ eſt hæreditas illius: Ergo Dei hæreditas illi debetur connaturater, & ſecluſo extrinſeco Dei favore.

Confirmatur: Gratia habitualis eſt ſemen intrinſecè, connaturaliter [illegible] [illegible] & [illegible] cong[illegible] [illegible] [illegible]

c[illegible]

[illegible] Deus velit [illegible] vita [illegible] raliter ad [illegible]

[illegible] gloriæ, per [illegible] proximi dat jus connaturali- [illegible] beatificam. Ergo gratia habitua- [illegible] gloriæ emanat tanquam propri- [illegible] jus connaturaliter, per modum [illegible] rem [illegible] & radicalis.

119. [illegible] Implicat contradictionem eſſe filium [illegible] adoptivum [illegible] gratia habituali.

Probatur. Ad [illegible] adoptivam Dei eſſentialiter exi[illegible] convenientia ſaltem analoga [illegible] ſub conceptu naturæ: Sed im[illegible] creaturam convenire analogicè cum Deo in [illegible] conceptu naturæ ſine gratia [illegible]: Ergo implicat contradictionem dari ſine [illegible] adoptivam Dei. Major patet ex ſuprà dictis. Minor probatur. Eſſentia gratiæ [illegible] conſiſtit in hoc quod eſt eſſe participatione [illegible] formalem naturæ Dei ſub conceptu naturæ, ut [illegible] præcedenti oſtendimus: Ergo im[illegible] creaturam ſine illa convenire analogicè cum Deo in natura ſub conceptu naturæ.

120. Confirmatur. Implicat hominem eſſe filium Dei adoptivum, niſi ſit ſpiritualiter à Deo genitus, cùm [illegible] adoptiva in ſpirituali generatione fundetur. Sed repugnat illum eſſe ſpiritualiter genitum à Deo ſine gratia habituali. Ergo implicat [illegible] illa eſſe filium Dei adoptivum. Minor probatur. Eſſe genitum ſpiritualiter, eſt procedere vivens vita ſpirituali à Deo vivente in ſimilitudinem naturæ, ad quod neceſſarium eſt vivere radicaliter vitâ ſpirituali & divinâ: Sed implicat vivere [illegible] ſpirituali & divinâ radicaliter ſine gratia habituali, cùm illa ſit radix operationum vitalium ordinis ſupernaturalis, nempe actu charitatis [illegible] viſionis intuitivæ Dei, aliorumque actuum ſupernaturalium. Ergo implicat hominem eſſe ſpiritualiter genitum à Deo, ſine gratia habituali.

§. III.

Solvuntur objectiones.

121. Objicies primò contra primam concluſionem [illegible] forma q[illegible] vivit in ordine ſuperna[illegible] & divino, eſt [illegible] præſtat formaliter eſſe filium Dei adoptivum. Sed homo juſtus vivit Spiritu Dei & ejus Divinitate: Ergo Divinitas Spiritus Sancti, [illegible] unita per gratiam, præſtat formaliter eſſe filium Dei adoptivum. Major conſtat ex ſuprà dictis. Minor probatur primo ex Scriptura, [illegible] 6. *Spiritus eſt qui vivificat.* Ad Gal. 5. *Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.* Item in Symbolo Concilij Nicæni dicitur: *Credo in Spiritum Sanctum Dominum &* VIVIFICANTEM. Unde S. Thomas 4. contra Gent. cap. [illegible] obſervat, quod Spiritus Domini initio [illegible] ferri ſuper aquas, non quaſi ipſe mo[illegible] quia primum eſt [illegible] ionis & vitæ principium. & quia divino ſuo halitu & ſpiritu [illegible] vivificat. In hujus rei confirmationem be[illegible] notavit [illegible] Muſſu. Epiſcopus [illegible] hiſtoria, [illegible]

[illegible]

tem [illegible] *ant* [illegible] *ad Minam der atio* [illegible] *inclinat* [illegible] *ſpiritus* [illegible] *tantam vim h*[illegible] *dit gaudium* [illegible] *timore* [illegible]

ead[illegible] Minorem [illegible] eſt [illegible] quædam per eſſentiam [illegible] de ſe ſufficiens eſt ad omnia vivificanda [illegible] ſequenter unita juſtis, [illegible] gratiæ ſanctificantis [illegible] ſeipſa vivificat [illegible] gratia concurrat ſolùm per modum [illegible] vinculi conjungentis; Divinitas verò S[illegible] Sancti per modum formæ, ſeu principii quo [illegible] vificantis.

Reſpondeo diſtinguendo Minorem: Juſtus [illegible] vit Spiritu Dei, & ejus Divinitate, ut cau[illegible] ciente, & movente ad actus vitales ord[illegible] pernaturalis, concedo Minorem. ut for[illegible] principio quo radicali vitæ ſupernaturali [illegible] go Minorem, & Conſequentiam: nam ([illegible] declaravimus) id quod formaliter præſtat e[illegible] filium Dei adoptivum, debet formaliter, & non ſolùm effectivè, vitam ſupernaturalem cauſ[illegible] ſeu eſſe principium radicale talis vitæ; quod [illegible] ritui Sancto competere nequit, cum forma [illegible] eſt principium quo radicale vivendi, debea[illegible] identitatem, aut per phyſicam informati[illegible] accipienti vitam uniri, ut ſuprà diximus. Unde S. Thomas 2. 2. quæſt. 23. art. 2. ſibi hoc argumentum objicit: *Deus eſt ſpiritualiter vita* [illegible] *mæ, ſicut anima vita corporis, ſecundùm illud Deuteronom. 30. Ipſe eſt vita tua: Sed anima vivificat* [illegible] *per ſeipſam. Ergo Deus vivificat animam p*[illegible] *ipſum.* Cui ſic reſpondet. *Ad ſecundum dicendum quod Deus eſt vita effective & anima per charitatem* [illegible] *& corporis per animam, ſed formaliter char*[illegible] *ta animæ, ſicut & anima corporis unde per h*[illegible] *concludi, quòd ſicut anima immediatè unitur* [illegible] *ita charitas animæ.* Ex quo pa[illegible] reſ[illegible] utramque probationem Minoris.

Ad primam enim deſumptam ex S[illegible] teſtimoniis, dicendum eſt Spiritum San[illegible] vivificare effectivè, non formaliter & juſtos [illegible] rit[illegible] Dei vivere, ambulare & moveri, [illegible] efficiente, & impellente non ut formâ infu[illegible] te, ſeu ut principio radicali quo vitæ ſpiri[illegible] & ſupernaturali, & in hoc ſenſu intelligenda [illegible] ſe prædicta Scripturæ & SS. Patrum te[illegible]

Ad ſecundam concedo Antecedens [illegible] ter diſtinguo Conſequens: Ergo eſt de [illegible] ens ad omnia vivificanda, formaliter [illegible] efficienter, concedo. Ex quo [illegible] qu[illegible] vivere Divinitate Spiritus Sancti effectiv[illegible] verò formaliter.

Objicies ſecundò: Filiatio conſtituitur per [illegible] municationem naturæ [illegible] natura [illegible] tris, [illegible] Sed [illegible] eſſe filij Dei adoptivi [illegible] per commun[illegible] naturæ divinæ, ſecundùm convenien[illegible] ſpecificam [illegible] numero [illegible]

Dei[illegible] te.

Reſpondeo [illegible] endo Majorem: F[illegible] turalis, [illegible] Majorem. [illegible]

[illegible] eſſe filij adoptivi ſufficit, vel aſſe[illegible]ectus, qualiter inter homines contin[illegible] communicatio naturæ ſecundum conve[illegible]m analogam, qualiter contingit in Deo, [illegible] nobis ſuæ naturæ participationem communi[illegible] gratiâ habituali, eaque mediante nos [illegible]os ſuos adoptivos conſtituit. Unde Propheta [illegible]gius Pſal. 81. ubi dixit de juſtis: *Ego dixi dii eſtis* ([illegible] eſt conſortes divinæ naturæ per gratiam) con[illegible]o ſubjungit, *& filii Excelſi omnes*, nimitum [illegible] filiationem adoptivam in gratia fundatam.

125. Obijcies tertiò contra ſecundam concluſionem: 1. Joan. 3. dicitur. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus:* Ergo ex Scriptura charitas eſt forma, quæ præſtat homini formaliter eſſe filium Dei adoptivum, non verò gratia ſanctificans.

126. Reſpondeo aliqua, quæ ſunt effectus gratiæ ſanctificantis, attribui etiam charitati, ratione mutuæ connexionis quam habet inter ſe non tamen eodem modo, ſed diverſo; ſicque filiationem Dei adoptivam attribui gratiæ habituali formaliter & per ſe primò, charitati autem concomitanter & ſecundariò quia illa eſt proprietas, quæ à gratia dimanat, & inſeparabiliter ipſi conjungitur.

127. Obijcies quartò contra tertiam concluſionem: Filiatio Dei adoptiva abſq; jure ad ejus hæreditatem ſtare nequit: Sed tale jus exigit vel ſupponit promiſſionem Dei, ſeu ejus pactum & ordinationem gratiæ habituali ſuperadditam: Ergo gratia ſanctificans ex vi propriæ entitatis & perfectionis, ac ſecluſo omni favore extrinſecu ei ſuperaddito, non poteſt filiationem Dei adoptivam cauſare. Major patet ex definitione adoptionis ſuprà adducta: Minor verò ſuadetur. Non minor in operibus juſtorum, gratiâ & charitate informatis, invenitur proportio cum gloria, ut habet rationem mercedis, ſeu coronæ, quàm reperiatur in gratia ſanctificante, ut ſubjectum informante, cum beatifica viſione, ut habet rationem hæreditatis: Sed non datur in operibus juſtorum jus ad gloriam ut mercedem ſeu coronâ, abſque interventu promiſſionis vel ordinationis divinæ, illorum entitati extrinſecè ſuperadditæ: Ergo nec in gratia ſanctificante ſalvatur jus ad beatificam viſionem, ut hæreditatem, abſque promiſſione vel ordinatione Dei.

128. Reſpondeo conceſſâ Majori, negando Minorem. Ad cujus probationē, conceſſis præmiſſis, neganda eſt conſequentia & paritas. Ratio autem diſcriminis eſt, quia jus meritorium, quod in operibus juſtorum gratiâ & charitate informatis invenitur, vel eſt fidelitatis, vel juſtitiæ, vel gratitudinis: primum abſque promiſſione ſtare non poteſt; ſecundum verò & tertium nequeunt in pura creatura, abſque pacto Dei, operum dignitati ſuperaddito, ſubſiſtere; quia cùm juſtorum opera ſint Deo multis titulis debita, ex vi propria, & intrinſeco valore, non poſſunt Deum ex ſtricta juſtitia obligare ad illa remuneranda: jus autem fundatum in gratia ſanctificante reſpectu gloriæ ut hæreditatis, cùm non ſit meritorium, ſed ſolius connaturalitatis, ipſi competit abſque interventu promiſſionis, vel ordinationis divinæ, ſicut Deus jure cōnaturalitatis tenetur Angelo infundere ſpecies, illius creatione ſuppoſitâ; concurrere ad motum cœli, ſuppoſitâ illius exiſtentiâ, & effluxum ſeu reſultantiam paſſionum non impedire, ſuppoſito quod naturas producat.

129. Dices. Quod eſt debitum alicui jure connaturalitatis, ſeu debito exigentiæ phyſicæ, non poteſt proponi ut præmium: v. g. proprietates naturales nequeunt ut præmium proponi, quia connaturaliter fluunt ab eſſentia, & ſunt illi debitæ titulo connaturalitatis, ſeu debito exigentiæ phyſicæ: Sed prima gloria, reſpondens primæ gratiæ ut hæreditas, poteſt in præmium proponi, imò ſic de facto eam promitti docet frequentior ſententia: Ergo non debetur gratiæ jure connaturalitatis, ſeu debito exigentiæ phyſicæ.

Confirmatur: Gloria ut hæreditas non debetur gratiæ ſanctificanti exigentiâ activâ, ſicut proprietates debentur eſſentiæ, quia non dimanat à gratia per modum propriæ paſſionis; nec debito connaturalitatis paſſivæ, qualiter debentur Angelo ſpecies infuſæ à Deo, vel cœlo motus circularis: Ergo gloria nullo modo eſt debita gratiæ jure connaturalitatis, ſeu debito exigentiæ phyſicæ, ſed ſolùm jure mercedis & meritorio. 130.

Ad inſtantiam nego Majorem: Gloria enim corporis debetur animæ Chriſti ex vi gloriæ animæ, jure connaturalitatis, & debito phyſico, & tamen illam Chriſtum meruiſſe docet D. Thomas 3. p. quæſt. 19. art. 3. ad 3. Non ergo obſtat debitum phyſicum alicujus perfectionis, quominus poſſit tanquam præmium proponi, ut pluribus titulis debeatur. Paſſio autem ſimul cum natura conveniens, ideò nequit eſſe præmium niſi meriti cauſantis naturam, quia fit ex vi ejuſdem actionis; ſi verò paſſionis effluxus ſuſpenderetur, poſſet proprietas ut præmium operum naturæ proponi: ſicut de facto, quia effluxus gloriæ corporis ex gloria animæ in Chriſto ſuſpenſus fuit, ut daretur locus paſſioni, terminavit Chriſti merita, quæ tamen gloriam animæ non attigerunt. 131.

Ad confirmationem dicendum gloriam ut hæreditatem deberi gratiæ ſanctificanti phyſicâ exigentiâ activâ (ſicut proprietates debentur eſſentiæ) non ratione ſui, ſed ratione luminis gloriæ, quod ipſi debetur connaturaliter, & quod, juxta probabiliorem & communiorem ſententiam, ab ipſa dimanat tanquam proprietas; non ita quòd ad gratiam in omni ſtatu, ſed ſolum ut eſt in ſui conſummatione, ſeu in ſtatu termini, ſequatur. 132.

Obijcies quintò: Poteſt Deus de potentia abſoluta homini in gratia exiſtenti, & in illa perſeveranti, negare in perpetuum gloriam: Sed homo ſic excluſus à gloriæ conſecutione, filius Dei adoptivus non eſſet: Ergo gratia habitualis, ratione ſolius ſuæ entitatis & perfectionis non cauſat filiationem Dei adoptivam: ſed indiget aliquo favore extrinſeco ei ſuperaddito. Major videtur certa, cùm enim inter gloriam & gratiam habitualem non ſit connexio eſſentialis, poteſt Deus de ſua potentia abſoluta homini in gratia exiſtenti, & in illa perſeveranti uſque ad mortem, gloriam in perpetuum denegare. Minor verò ſuadetur: Primò quia non ſtat filiatio adoptiva ſine acceptatione ad hæreditatem adoptantis: Sed in caſu poſito homo exiſtens in gratia habituali, non eſſet acceptus ad hæreditatem Dei, conſiſtentem in viſione beatifica, ſed potiùs eſſet ab illa excluſus: Ergo filius adoptivus non eſſet. Secundò probatur eadem Minor: Sine jure ad hæreditatem adoptantis filiatio adoptiva non ſubſiſtit: Sed in caſu argument. homo exiſtens in gratia habituali non haberet jus ad hæreditatem Dei, cùm eſſet ab illa excluſus per divinam voluntatem: Ergo filius adoptivus non eſſet. 133.

Ali-

134. Aliqui ex noſtris Thomiſtis, ut ab hoc difficili argumento ſe expediant, negant abſolutè Majorem: exiſtimant enim, quod licèt Deus ſit liber in infuſione & conſervatione gratiæ ſanctificantis, ſuppoſito tamen quod illam infuderit homini, & uſque ad mortem ipſius illam conſervaverit, neceſſitatur ad gloriam ei conferendam, ita ut nec de potentia abſoluta illam ipſi denegare poſſit. Nam in operibus Dei (inquiunt) nihil poteſt eſſe fruſtra: gratia autem habitualis, cùm ſit quædam inclinatio ad gloriam, & diſpoſitio præparans ad illam, ſubindeque quædam gloria inchoata, fruſtra in perpetuum duraret, ſi gloria in perpetuum negaretur. Ita expreſſè docet Capreolus in 1. diſt. 17. ad 2. Gregorij.

135. Hæc tamen ſolutio diſplicet: Primò quia D. Thomas in 4. diſt. 64. q. 1. a. 2. quæſt. 2. ad 3. ait: *Damnare Petrum, cui ex beneficio gratiâ ſibi collatæ ſalus debetur, eſſe contrarium iuſtitiæ* (large & impropriè ſumptæ) *unde hoc Deus non poteſt, loquendo de potentia ordinata.* Ergo apertè ſentit, de potentia abſoluta non repugnare quod Deus non ſalvet hominem in gratia & charitate exiſtentem.

Secundò impugnatur hæc ſolutio: Gloria non eſt debita gratiæ, niſi titulo connaturalitatis activæ; ſicut eſſentiæ debentur proprietates, ut antea declaravimus: Sed Deus de potentia abſoluta poteſt impedire reſultantiam proprietatum ab eſſentia: Ergo & hominem in gratia exiſtentem, & in illa perſeverantem, gloriâ in æternum privare.

Tertiò, Lumen gloriæ non eſt magis debitum gratiæ ſanctificanti, quàm virtutes infuſæ, quæ ab ipſa emanant ut proprietates: At Deus de ſua potentia abſoluta poteſt gratiam ſanctificantem in ſubjecto producere, ſine illarum virtutum effluxu: Ergo poteſt etiam de abſoluta potentia impedire effluxum ſeu reſultantiam luminis gloriæ a gratia ſanctificante, ut eſt in ſuo termino & ſtatu connaturali.

Deniq; contra prædictam ſolutionem arguitur: Non magis gratia ſanctificans diſponit ad gloriam, quam gravitas diſponat grave ut occupet centrum: Sed poteſt Deus de ſua potentia abſoluta grave extra centrum conſervare, illudque loco ſibi connaturaliter debito in perpetuum privare: Ergo licèt gratia ſanctificans ſit diſpoſitio ad gloriam, illamque connaturaliter exigat, poteſt Deus de potentia abſoluta gratiam in perpetuum conſervare ſine gloria, ſubindeque gloriam homini exiſtenti in gratia, & in illa perſeveranti, in perpetuum denegare. Hac ergo ſolutione rejectâ,

136. Ad argumentum reſpondeo, conceſſâ Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem, diſtinguo Majorem, non ſtat filiatio adoptiva ſine acceptatione in re, vel in jure, concedo Majorem, ſine acceptatione in re, nego Majorem: & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Licet enim in caſu poſito homo non maneret gratus & acceptus ad gloriam in re, maneret tamen acceptus ad illam in jure, id eſt haberet jus ut acceptaretur ad illam; & hoc ſufficit ad rationem filij adoptivi, ut patet in adoptione humana & civili; ſi enim Joannes Petrum adoptaret in filium, & poſtea ſine ulla cauſa legitima ipſum excluderet ab hæreditate, non propterea deſineret eſſe filius adoptivus illius, quia jus ad illam ex vi præcedentis adoptionis haberet. Unde

Ad ſecundam probationem Minoris, conceſſâ Majori, neganda eſt Minor: licet enim homo eſſet excluſus à gloria actualiter obtinenda non tamen eſſet privatus dignitate obtinendi gloriam, & jure connaturali ut acceptaretur ad illam; ſtat enim jus exigentiæ connaturalis ſine actuali poſſeſſione termini talis juris, ut patet in caſu quo Deus a natura producta ſuſpenderet paſſionum reſultantiam ſeu effluxum; tunc enim talis natura actu careret proprietatibus ſibi debitis, non tamen careret jure & debito connaturali habendi illas.

137. Objicies ſextò contra ultimam concluſionem: Poteſt Deus de ſua potentia abſoluta velle homini efficaciter gloriam, abſque voluntate efficaci conferendi gratiam habitualem: Sed homo in tali caſu eſſet filius adoptivus Dei: Ergo eſt poſſibilis de potentia abſoluta filiatio adoptiva Dei ſine gratia habituali. Major patet: Gloria enim non habet eſſentialem dependentiam à gratia habituali: Ergo poteſt Deus illam efficaciter velle, non volendo gratiam habitualem. Minor verò probatur ex definitione adoptionis: nam ut §. 1. primo loco annotavimus, adoptio eſt gratuita & liberalis aſſumptio perſonæ extraneæ ad alterius hæreditatem: Sed voluntas illa Dei eſſet gratuita & liberalis, ut conſtat; & homo aſſumptus, perſona extranea ſupponitur reſpectu hæreditatis Dei, & ad illam ordinaretur: Ergo haberet quidquid requiritur ad rationem filij adoptivi, ex adoptionis definitione.

138. Reſpondeo data Majori, negando Minorem. Ad probationem dico, quod quando adoptio definitur, *Gratuita & liberalis aſſumptio perſonæ extraneæ ad hæreditatem*, hoc debet intelligi de aſſumptione communicante affectivè naturam, nō verò de ſimplici aſſumptione ordinante ad hæreditatem, ut conſtat in humanis & civilibus: nam poteſt unus alteri promittere hæreditatem, abſq; eo quod ipſum adoptet in filium. Non ſufficit ergò, etiam ad humanam & civilem adoptionem, quælibet ad hæreditatem aſſumptio, ſed neceſſariò requiritur affectus cōmunicandi naturam, alias omnes inſtituti hæredes, eſſent inſtituti filij: unde cùm in caſu poſito voluntas Dei, ordinans efficaciter hominem ad gloriā, non communicaret affectivè naturam divinam, affectu ſaltē efficaci (cùm talis affectus ſine gratiâ habituali ſecuta non poſſit ſubſiſtere) tali volitioni non conveniret definitio adoptionis, nec homini ſic ordinato, vera ratio filij adoptivi competeret.

139. Quod poteſt adhuc magis declarari & illuſtrari hoc diſcurſu: Actio effectiva filii debet eſſe communicativa naturæ realiter, vel affectivè: primū conſtat in actione efficiente filium naturalē quæ realiter naturam generantis cōmunicat: ſecundum in filiatione adoptiva civili, quæ non ſalvatur in ſola acceptatione unius ad hæreditatem alterius, ſed inſuper requirit affectū cōmunicandi naturam, ſi adoptanti eſſet poſſibile; quare explicatur per hæc verba: *utinam eſſet meus filius*. Ergo etiam adoptio divina petit ex parte Dei affectum efficacem communicandi ſuam naturam: unde cùm implicet Deum velle efficaciter ſuam naturam communicare, niſi de facto illam communicet; & talis communicatio ſine infuſione gratiæ habitualis, quæ ſola eſt divinæ naturæ participatio, ſtare nequeat; implicat Deum aliquem adoptare in filium, niſi ei ſimul infundat gratiam ſanctificantem. Quare ſi de potentia abſoluta vellet homini efficaciter gloriam, abſque volun-

... te efficaci conferendi gratiam habitualem, ... homo ille Dei adoptivus non eſſet.

140. ... es primò: Ad adoptionem ſufficit voluntas ... & conditionata communicandi naturam adoptato, ut patet in adoptione humana & civili: Ergo licèt Deus non haberet voluntatem abſolutam & efficacem conferendi tali homini gratiam ſanctificantem, ille tamen filius ejus adoptivus eſſe poſſet.

Reſpondo Antecedēs eſſe verum de adoptione humana, ſed nōn de divina: Ratio autem diſcriminis eſt, quia in adoptione humana ſupponitur in perſona adoptanda natura ejuſdem ſpeciei; & proportionata cum hæreditate adoptantis, ſubindeq; facultas ad talem hæreditatem percipiendam. ſecùs autem in adoptione divina. Unde D. Thomas 3. p. q. 23. à. 1. in calce corporis articuli, ſic ait: *Hoc autem plus habet adoptatio divina quàm humana, quia Deus hominem, quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cæleſtem percipiendam, homo autem non facit idoneum eum quem adoptat, ſed potiùs eum jam idoneum eligit adoptando.*

141 Addo quod in homine adoptante nōn eſt facultas cōmunicandi adoptato naturam, nec ſecundum convenientiam univocam, nec ſecundùm participationem analogam; & ideò non requiritur quòd aliquo ex his modis ſuā effectivè communicet naturam, ſed ſufficit affectus conditionatus & inefficax illam communicandi: in Deo autem invenitur vis communicandi ſuam naturam creaturæ rationali, ſecundùm participationem analogam, ideoq; ut aliquem adoptet in filium, non ſufficit conditionatus affectus, ſed requiritur volitio efficax & abſoluta cōmunicandi naturam: filiatio enim adoptiva Dei eſt imitatio filiationis ejus naturalis, ſumma intra limites adoptionis; non ſalvatur autèm ſūma imitatio poſſibilis filiationi naturalis Dei, ſine participatione analoga naturæ divinæ. cùm hæc poſſibilis ſit.

142. Dices ſecundò: Deus poſſet illum hominem; cui gratiam ſanctificantem denegaret, de facto beatificare, ſine gratia habituali: At in tali caſu eſſet filius adoptivus: Ergo eſt poſſibilis, de potentia abſoluta, filiatio Dei adoptiva; ſine gratia habituali. Major patet: nā ut ſupra dicebamus, viſio beatifica non dependet eſſentialiter a gratia habituali. Minor verò ſuadetur: Forma præbens jus ad divinam hæreditatem, filium Dei adoptivum conſtituit: Ergo à fortiori ipſius hæreditatis divinæ poſſeſſio, quæ eſt ipſa viſio beatifica, filium Dei adoptivum cōnſtituere poterit:

Reſpondeo dandā Majori, negando Minorem. Ad ... probationem, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam: & inſtu in filiatione adoptiva civili, quam non præſtat ipſius hæreditatis poſſeſſio, ſed forma quæ præbet jus ad hæreditatem. Ratio autem in præſenti eſt, quia ſola forma participans naturam divinam, poteſt eſſe terminus formalis ſpiritualis generationis, quæ eſt fundamentum filiationis Dei adoptivæ ut ſupra declaravimus: viſio autem beatifica, quæ eſt poſſeſſio divinæ hæreditatis, non participat naturam divinam ſub conceptu naturæ, quia licèt participet divinum intelligere (per quod, in noſtra ſententia, natura divina conſtituitur) tamen non participat illud, quatenus eſt eminenti quodam modo radix divinorum attributorum, ſed ut habet rationem operationis vitalis, & actûs fecundi; unde talis viſio eſt quidem participatio beatitudinis increatæ, non tamen naturæ divinæ, formaliter qualis eſt, ut art. præced. §. 2 in reſp. ad ultimam objectionem declaravimus.

§. IV.

Corollaria notatu digna.

Ex dictis inferes primò, adoptare creaturam rationalem in filium, non eſſe proprium alicui ex Perſonis Divinis, ſed commune tribus, ut docet D. Thomas 3. p. q. 23. art. 2. Nam Deus adoptat creaturam rationalem in filium, quatenus infundit gratiam ſpiritualiter generativam: actio autem infuſiva gratiæ, cùm ſit operatio libera, & ad extra eſt communis toti Trinitati: Ergo & adoptatio creaturæ rationalis. Obſervat tamen D. Thomas ibidem in reſp. ad 3. quod quia filiatio adoptiva eſt quædam ſimilitudo filiationis naturalis, per appropriationem filio ut exemplari tribuitur: & quia in humanis ſolius patris eſt adoptāre, adoptio Patri æterno ut Authori appropriatur. Item quia eadem adoptio fit per gratiam, quæ eſt opus divini amoris appropriative tribuitur Spiritui Sancto, ut infundenti gratiam, per quam adoptamur, & aſſimilamur Deo; unde ad Roman 8 dicitur: *Accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater.* 143.

Inferes ſecundò cum eodem S. Doctore ibidem a. 3. ſolam creaturam rationalem capacem eſſe adoptionis: tum quia illa ſola ex capax gratiæ habitualis, quæ eſt radix cognitionis & amoris ſupernaturalis: tum etiam quia illa ſola poteſt elevari ad viſionem beatificam, quæ eſt Dei hæreditas. Ex quo 144.

Inferes tertiò, non ſolùm homines, ſed etiam Angelos in gratiâ exiſtentes, eſſe filios adoptivos Dei: cùm etiam illi ſint capàces divinæ hæreditatis, & ab illa extranei, utpote ratione propriæ naturæ non habentes jus ad illam. 145.

Inferes quartò, prædeſtinatum exiſtentem in peccato mortali, pro tempore quo eſt in illo, non eſſe filium adoptivum Dei, cùm careat gratiâ ſanctificante, quæ eſt formalis terminus ſpiritualis generationis, ſubindeque fundamentum proximum filiationis adoptivæ. Nec obſtat quòd ille ſit membrum Chriſti, ut docent Theologi in Tractatu de incarnatione: quia ad rationem membri ſufficit etiam vita imperfecta, manus enim arida dicitur membrum, quia habet vitam vegetativam, quanquam hæc ſit vita imperfecta, ad rationem autem filij requiritur vita perfecta; ejuſdem ordinis & naturæ cum vita generantis, vel adoptantis: 146.

Inferes quintò, reprobum exiſtentem in gratia eſſe filium Dei adoptivum: gratia enim ſanctificans tribuit reprobo participationem naturæ divinæ, ejuſdem rationis cum ea quam habet prædeſtinatus juſtus: Atqui per hujuſmodi participationem juſtus naſcitur ex Deo, & ipſa gratiæ infuſio eſt ſpiritualis generatio, ut ſuprà diximus: Ergo reprobus eam habens, verè natus eſt ex Deo, & filius ejus. 147.

Inferes ſextò, Patres veteris teſtamenti, in gratia & charitate exiſtentes, verè fuiſſe filios Dei adoptivos; quamvis non fuerint in ſtatu filiorū. Prima pars patet ex ſupra dictis: nam veteres Patres in charitate exiſtentes, verè fuerunt juſtificati, juſtificatione ejuſdem rationis cum noſtra: At juſtificatio, ex Tridentino ſupra citato; eſt tranſlatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum. Ergo Patres antiqui, per gratiam juſtificati, verè fuerunt filij Dei adoptivi.

Secunda verò pars ex eo conſtat, quod Patres 148.

veteris teſtamenti duce[illegible] inteſtiſs; A quare in ſac[illegible] litteris appe[illegible]antu[illegible] ſpiritum ſervitutis habere dicuntur, [illegible] ad Galat. 4. & ad Roman. 8. & alibi ſæpe. item [illegible]lis non patebat aditu[illegible] ad hæreditatem cœleſtem, ſicut juſtis novæ legis. [illegible] tres gradus filiationis adoptivæ diſting[illegible] poſſunt: primus & imperfectiſſimus eſt juſtorum [illegible] veterem legem [illegible] ſecundus eſt juſt[illegible] novam legem [illegible] ſpectantium qui alio perfect[illegible] eſt: tertius [illegible] omnium perfectiſſimus eſt beatorum videntium Deum, qui non ſolùm habent jus ad hæreditatem, ſed etiam illam actu poſſident Deoque per beatificam viſionem perfectiſſimè aſſimilantur. De [illegible] adoptione loquitur Apoſtolus ad Roman. 8. cum ait: *Nos ipſi primitias ſpiritus habentes intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes*, id eſt filiationem gloriæ, quæ excedit ſtatum adoptionis viæ; B ſicut ſtatus adoptionis juſtorum novæ legis, præſtantior eſt ſtatu adoptionis patrum veteris teſtamenti. Unde ſicut ob hunc exceſſum D. Paulus ad Galat. 4. ſtatum antiquæ legis comparat parvulo [illegible] ſub actoribus & tutoribus conſtituto; ita 1. ad Corinth. 13. loquens de ſtatu præſentis vitæ, comparativè ad ſtatum gloriæ, eadem utitur ſimili[illegible]ne, dicens: *Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus &c.* Sicut enim ſtatus veteris legis, propter imperfectam cogn[illegible]nem, eſt ſicut parvulus, in comparatione ad ſtatum gratiæ & veritatis quæ per Chriſtum facta eſt: ſic ſtatus C præſentis vitæ, in qua videmus per ſpeculum & in ænigmate, eſt ſicut parvulus, comparativè ad ſtatum vitæ futuræ, in qua eſt perfecta cognitio Dei.

149. Intereſt ultimo, relationem filiationis adoptivæ Dei eſſe realem: Nam ſequitur ad realem generationem, per quam rationalis creatura accipit gratiam habitualem, illi intrinſecè inhærentem: Relatio autem habens reale fundamentum intrinſecum, non eſt rationis, ſed realis.

Confirmatur: Ideo filiatio adoptiva inter homines eſt relatio rationis, quia ſequitur ad extrinſecam accep[illegible]onem unius hominis ab alio D ad ejus hæreditatem, quæ acceptatio nihil reale [illegible] inferi[illegible] ſubjecto adoptato: Sed filiatio adoptiva Dei non ſequitur immediatè ad extrinſecam acceptationem, ſed ad formam realem intrinſecam, [illegible] gratiam habitualem, ut ex ſupra dict[illegible] patet: Ergo eſt relatio realis.

ARTICULUS VI.

Utrum gratia habitualis realiter diſtinguatur à charitate?

150. NEgant Scotus, Durandus, Gandavenſis, & E alii ex antiquis Theologis, contendentes idem eſſe gratiam & charitatem ſecundùm rem, ſolumque formaliter & ratione ratiocinata diſtingui [illegible] idem habitus dic[illegible]tur gratia, quatenus gratis datur, aut gratum facit; charitas verò, prout eſt principium dil[illegible]endi Deum. Hos ex Recentioribus ſequuntur Vega lib. 7. in Trident. cap. [illegible] & 27. Bellarminus lib 1. de gratia & lib. [illegible] cap. 7 & [illegible] Coninck de actibus ſu[illegible] d[illegible] tamen a[illegible] Theo[illegible] eamque [illegible] ex [illegible] Thomas [illegible] art. 3. omneſque ejus Diſcip[illegible]. Unde ſit

§. [illegible]

Con[illegible] affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur, gratiam diſtingui realiter à charitate.

Probatur primò ex Scriptura, quæ d[illegible] 151. & ch[illegible]ate ut de duobus inter ſe diſti[illegible] loquitur: nam 2. ad Corinth. 13. dicitur [illegible] *Domini noſtri Ieſu Chriſti & charitas Dei.* Et 1. ad Timoth. 1. *ſuperabundavit gratia Domini [illegible] Ieſu Chriſti, cum fide, & dilectione.* Qu[illegible] verbis gratiam à charitate, ſicut à fide diſting[illegible] nuatur: Sed gratia realiter à fide diſtinguitur, cum fides remaneat in peccatoribus, in quibus tamen conſtat gratiam Dei non eſſe: Ergo [illegible] à charitate.

Confirmatur: ex ſacris litteris conſtat gratiam præcedere charitatem, & priùs natura [illegible]fundi; Ergo & realiter ab illa diſtingui. Conſequentia patet. Antecedens probatur e[illegible] ad Roman. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis* ubi diffuſio charitatis attribuitur Spiritui Sancto jam dato: Sed datur per gratiam habitualem: Ergo priùs naturâ infunditur gratia in anima, quam c[illegible]tas in corde per Spiritum Sanctum diffundatur. Hac ratione utitur S. Thomas qu. 27. de verit. art. 2 argum. 2. *ſed contra.*

Confirmatur ampliùs: Priùs eſt animam diligi à Deo, quam eundem diligere, juxta illud 1. Joan. 1. *ipſe prior dilexit nos*: Atqui gratia eſt objectum dilectionis, quâ Deus nos in ordine [illegible]pernaturali perfectè diligit; nam, ut ſupra art. [illegible] oſtendimus, amor Dei format objectum [illegible]m, reddendo illud amabile per infuſionem gratiæ, quæ eſt animæ pulchritudo, & maximum e[illegible]s ornamentum; charitas verò eſt principium [illegible] nos Deum ipſum diligimus: Ergo gratia prior eſt charitate, ſubindeq; realiter ab illa diſtin[illegible]ur. 153.

Probatur ſecundò ratione: In natu[illegible]us quod dat eſſe ſimpliciter, diſtinguitur re[illegible]ter ab eo quod dat tantùm eſſe operativum; eſ[illegible] quippe ſeu natura à qua dependet eſſe, diſtin[illegible]tur realiter à ſuis potentiis quæ ſunt princip[illegible] immediatum operandi; ſolius enim Dei eſt [illegible]rari per eſſentiam, & non per inſtrumentum [illegible] potentiam à ſe diſtinctam: unde D. Thoma[illegible] quæſt. 54. art. [illegible] aſſerit potentiam intellectivam Angeli non eſſe ejus eſſentiam: & noſtri Thomiſtæ in Philoſophia docent nullam poſſe dari ſubſtantiam creatam, quæ ſit immediatè opera[illegible]: Atqui de rebus ſupernaturalibus, ſervata [illegible]portione, ac demptâ earum ſupernatural[illegible], philoſophandum eſt ſicut de natura[illegible] enim, quantùm fieri poteſt, naturæ a[illegible]tur & accommodatur, ut paſſim docent [illegible]gi: Igitur gratia habitualis quæ dat eſſe [illegible]naturale animæ, diſtinguitur realit[illegible] à [illegible]te, quæ tantum confert eſſe operativum, [illegible] principium proximum & immediatum o[illegible]di, ac diligendi Deum [illegible] omnia.

Reſpondet Durandus, quod li[illegible] 155. tentiæ na[illegible]les quæ dant eſſe oper[illegible] guatur realiter à n[illegible] quia hæc eſt [illegible]bſtantia, ac proinde [illegible] ate operat[illegible] habitu tamen charitati [illegible]ficatur real[illegible] gra[illegible] [illegible]fican[illegible] hæc [illegible] accidens poteſt [illegible]mediat[illegible] pſam o[illegible] are animam a[illegible] ſupernaturale, & divinæ naturæ participatione,

ac

ac eſſe principium proximum & immediatum operandi, & diligendi Deum ſuper omnia.

156. Sed contra primò: Etſi gratia habitualis, ex communi conceptu accidentis, non eximatur ab hoc, quod ſit [illegible] eſſe principium proximũ & immediatum operandi, ac diligendi Deum ſuper omnia; eximitur tamen ex ſpeciali ratione talis accidentis; illa enim ex propria ratione ſpecifica eſt natura ſupernaturalis, ſeu gerens vices naturæ in ordine ſupernaturali: natura verò ex proprio conceptu non eſt principium proximũ motûs, ſed duntaxat radicale & remotum.

157. Confirmatur: Etſi gratia habitualis ſit accidens, quia tamen eſt natura ſupernaturalis, habet dare eſſe ſimpliciter, ſeu primum eſſe in ordine ſupernaturali; ſubindeque diſtinguitur à forma, quæ in eodem ordine dat eſſe operativum, quod eſt eſſe tantùm ſecundùm quid: hoc enim duplex eſſe petit diſtincta principia in ſupernaturalibus, ſicut in naturalibus.

158. Contra ſecundò: Etſi gratia habitualis ſit accidens, non eſt tamen principium proximum intelligendi in ordine ſupernaturali, ſed id præſtatur à fide, vel à lumine gloriæ, quæ realiter ab illa diſtinguũtur: Ergo multò minùs erit principium proximum diligendi Deum ſuper omnia: cùm enim amor ſit vis appetitiva, & inclinatio conſequens ad naturam, magis videtur diſtingui à natura in qua fundatur & radicatur, quàm vis cognoſcitiva.

159. Confirmatur: Plus diſtinguitur eſſe ab operari, quàm unum eſſe operativum ab alio eſſe operativo; cùm hæc ſint intra eandem lineam operandi, illa verò in diverſis lineis; & tamen forma præſtans in ordine ſupernaturali eſſe intellectivum, non præſtat eſſe volitivum. imò virtus dans eſſe intellectivum circa principia ſupernaturalia, nõ dat eſſe intellectivum concluſionum, hoc enim præſtatur à Theologia, & prudentia infuſa, illud à fide: Simile eſt in charitate, quæ præſtat eſſe appetitivum circa finem, virtutes autẽ morales infuſæ circa media. Ergo multò minus eadem forma præſtabit eſſe primum & ſimpliciter in ordine ſupernaturali, & eſſe operativum ac ſecundum quid. Unde etſi gratia habitualis ſit accidens, cùm tamen gerat vices naturæ in ordine ſupernaturali, & tribuat eſſe primum & ſimpliciter in tali ordine, non poteſt eſſe principium proximum & immediatum operandi.

160. Contra tertiò. Etſi gratia habitualis ſit accidens, eſt tamen ſubjectum quo virtutum ſupernaturalium, ſive id quo anima redditur ſuſceptiva virtutum infuſarum; non enim intelligitur ante gratiam ſubjectum proportionatum ad hujuſmodi virtutes, cùm illæ ſint improportionatæ naturæ: Ergo diſtinguitur realiter ab eis. Probatur Conſequentia: Quantitas, licèt ſit accidens, quia tamen eſt ſubjectum quo ad recipienda accidentia materialia, ab eis diſtinguitur realiter: Ergo ſimiliter ſi gratia habitualis ſit ſubjectum quo virtutum ſupernaturalium, habilitans & proportionans hominem ad illas recipiendas, realiter diſtinguitur ab illis.

161. Probatur rurſus concluſio ratione D. Thomæ hic art. 3. quæ ſic poteſt proponi. Charitas ſupponit in anima gratiam habitualem: Ergo realiter ab illa diſtinguitur. Conſequentia patet, Antecedens probatur. De ratione virtutis in communi eſt diſponere ſubjectum ad operandum convenienter ad naturam in eo præexiſtentem; nam virtus dat poſſe benè operari, poſſe autem benè operari [illegible] onem naturæ [illegible] proportionatam [illegible] enim, & conveniens naturæ, idem [illegible] Ariſtoteles 7. phyſic. cap. 17. ait [illegible] *virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum*, & ſubdit: *perfectum autem dico, quod eſt diſpoſitum ſecundùm ſuam naturam.* hoc verò inter charitatem & virtutes acquiſitas diſcrimen intercedit, quòd illa, cùm ſit ordinis divini & ſupernaturalis, non poteſt ſicut aliæ diſponere convenienter ad naturam rationalem ſecundùm ſe, quippe cum qua non habet convenientiam & proportionem, ſed exceſſum: Ergo ſupponere debet eam eſſe elevatam, & convenienter ad illam ut ſic elevatam diſponere ſubjectum; ſubindeque debet ſupponere formam per quam ſit talis elevatio: Sed hæc eſt gratia habitualis: Ergo charitas ſupponit in anima gratiam habitualem.

Dices primò cùm Durando, unam & eandem formam poſſe tribuere utrumque hunc effectum, ſcilicet elevare animam rationalem ad eſſe ſupernaturale, & diſponere potentiam ad operandum conformiter ad illud; & per conſequens non requiri quòd charitas præſupponat in anima gratiam habitualem, per quam ad eſſe ſupernaturale elevetur. 162.

Sed contra primò: Illi duo effectus recipiuntur in diverſis ſubjectis, ſcilicet in anima, & in ejus potentia: Ergo neceſſariò provenire debent à duplici forma; nam eadem forma non poteſt eſſe in duplici ſubjecto realiter diſtincto, quale eſt anima & ejus potentia, ut ſuppono ex Philoſophia. 163.

Contra ſecundò: Si gratia habitualis eſſet forma ita eminens, quòd ſimul duos illos effectus præſtaret, ſcilicet elevationem animæ ad eſſe ſupernaturale, & inclinationem formalem ad operandum, & diligendũ Deum ſuper omnia, pariter dici poſſet unicam formam præſtare effectus omnium virtutum theologicarum & moralium, ipſorumque donorum Spiritus Sancti, ſicq; tolleretur neceſſitas multiplicandi virtutes & dona, cùm fruſtra fiat per plura quæ poſſunt fieri per pauciora: Sed hoc eſt contra communem SS. Patrum & Theologorum ſenſum, qui præter gratiam ſanctificantem, plures virtutes, & dona Spiritus Sancti, in hominibus juſtificatis admittunt; imò & contra Concilium Viennenſe, approbans ſententiam Theologorum aſſerentium animabus infantium in baptiſmo infundi gratiam, & virtutes: & contra Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. ubi expreſsè decernitur, hominem juſtificari per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum: Ergo &c. 164.

Contra tertiò: Eſto poſſibile ſit per reſpectum ad potentiam Dei abſolutam, eandem formam utrumque effectum præſtare, ſuavis tamen Dei providentia exigit, ut hos effectus per formas diſtinctas producat; quia cùm eſſe in aliquo ordine præſupponatur ad operari intra eundem ordinẽ, principium eſſendi præſupponi debet, ſaltem connaturaliter, ad principium operandi. Unde Dionyſius lib. de Eccl. hierar. c. 2. ait hominem non poſſe operari divina, niſi priùs fuerit aſſecutus ſtatum & eſſe divinum, ſicut non poteſt operari humana, antequam incipiat eſſe homo. 165.

Dices ſecundò: Fides & ſpes ſunt virtutes ſupernaturales, & tamen non exigunt naturam eſſe elevatam per gratiam, ut ſubjectum diſponatur convenienter ad operandum; cùm reperiantur non ſolùm in homine juſto, ſed etiam in peccatore, gratiâ habituali privato: Ergo ratio D. Thomæ deficit. 166.

Reſpondeo quod quando dicitur de ratione A
virtutis eſſe, diſponere ſubjectum ad operan-
dum convenienter ad naturam in eo præexiſten-
tem, hoc debet intelligi de virtute habente ſta-
tum & perfectam rationem virtutis, & exiſtente
in ſuo ſubjecto connaturali: fides autem & ſpes,
prout ſunt in peccatore, cùm ſint informes, non
habent ſtatum & perfectam rationem virtutis,
nec ſunt in ſubjecto connaturali: unde ſicut calor
in aqua, ubi eſt in eſſe imperfecto, præternatu-
rali, ac violento, non ſupponit in illa eſſe pro-
portionatum ad calefaciendum, ita nec fides &
ſpes in peccatore ſupponunt eſſe ſupernaturale
proportionatum operationi & fini ſupernatura-
li. Hoc autem non poteſt habere locum in cha-
ritate, cùm illa ſit eſſentialiter virtus perfecta,
& habeat modum & ſtatum virtutis, nec poſſit in
eſſe imperfecto, & informi, ac veluti violento
reperiri, ſicut fides & ſpes.

167. Quartò probatur concluſio: Gratia eſt radix
charitatis, & aliarum virtutum infuſarum, ſicut
eſſentia eſt radix ſuarum proprietatum: Ergo di-
ſtinguitur realiter a virtutibus. Antecedens pa-
tet ex dictis art. 4 §. 3 corol. 2. & poteſt adhuc
ſuaderi. Nã gratia eſt terminus dilectionis quâ
Deus nos diligit in ordine ad finem ſupernatu-
ralem: Ergo ſicut talis dilectio eſt radix omnium
bonorum ſupernaturalium, quæ nobis proveni-
unt a Deo, ita & gratia ex ſua ſpeciali ratione
habet quod ſit origo omnium virtutum. Conſe-
quentia verò probatur: Si gratia eſt radix virtu-
tum, ſicut eſſentia proprietatum, debet habere
in ipſas aliquem influxum activum, qui dicitur
reſultántia; eſſentia enim eſt cauſa hoc modo a-
ctiva ſuarum proprietatum, ut demonſtrant no-
ſtri Thomiſtæ in Philoſophia: Sed influxus acti-
vus ſupponit diſtinctionem inter cauſam & effe-
ctum: Ergo ſi gratia eſt radix virtutum, ſicut eſ-
ſentia proprietatũ, diſtinguitur realiter ab illis.

168. Denique ſuaderi poteſt concluſio. Charitas
eſt inclinatio in ultimum finem: Ergo ſupponit
naturam à qua dimanet, ſcilicet gratiam. Conſe-
quentia probatur: Tum quia univerſaliter o-
mnis propenſio in aliquem finem, ſupponit na-
turam cujus eſt inclinatio, ut patet in gravitate
& levitate: Tum etiam, quia ideò proceſſio Spi-
ritus Sancti non eſt per modum naturæ, nec ge-
neratio quia eſt per modum impulsûs ſeu incli-
nationis, quæ neceſſariò ſupponit naturam, cu-
jus eſt inclinatio.

169. Confirmatur, & magis illuſtratur hæc ratio ex
doctrina quam tradit S. Thomas q. 27. de verit.
art. 2. In quolibet ordine rerum quatuor reperi-
untur, ſubſtantia ſcilicet ſeu natura rei, finis i-
pſius, inclinatio ad talem finem, & motus ſeu
tendentia in illum: v.g. in lapide eſt propria na-
tura, conſiſtens in hoc quod ſit corpus mixtum
talis ſpeciei, finis, qui non eſt alius quam quies in
centro; gravitas, quæ eſt propenſio ſeu inclina-
tio in ipſum; & deſcenſus, qui eſt motus ſeu ten-
dentia in illud. Similiter etiam in ordine ſuper-
naturali hæc quatuor debent reperiri: unde in
tali ordine gratia tenet locum ſubſtantiæ ſeu na-
turæ, viſio beatifica habet rationem finis; chari-
tas eſt inclinatio in illum; & motus ejus ſunt o-
perationes elicitæ ab aliis virtutibus infuſis, quę
dantur ad exequenda opera quibus talis finis
acquiritur. Et ideo (ſubdit S. Doctor) *ſicut in rebus
naturalibus eſt aliud natura ipſa quam inclinatio na-
turæ, & ejus motus, vel operatio; ita in gratuitis eſt
aliud gratia a charitate, & à cæteris virtutibus.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

170. OBjicies primò: Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7.
hæc tria ſolùm dicit in juſtificatione infun-
di, ſcilicet fidem, ſpem, & charitatem, nullius que
alterius habitus mentionem facit: Ergo cum cer-
tum ſit in juſtificatione gratiam habitualem in-
fundi, eam Concilium nomine charitatis intel-
lexit, ſubindeque cenſuit eſſe unum & eundem
habitum.

171. Reſpondeo Concilium ſub nomine charitatis
comprehendere etiam gratiam habitualem non
quòd ſint unus & idem habitus, ſed quia inter ſe
B neceſſariò connectuntur, & nunquam ab invi-
cem ſeparantur. Non expreſſit autem Conci-
lium ſpecialiter gratiam: tum quia initio ejuſ-
dem capitis mentionem illius fecerat, dicens ju-
ſtificationem eſſe renovationem interioris ho-
minis, *per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & dono-
rum*: tum etiam quia can. 11. mentem ſuam a-
pertè declarat his verbis: *Si quis dixerit homines
juſtificari, vel ſolâ imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſo-
la peccatorum remiſſione, excluſâ gratiâ, & charita-
te, quæ in cordibus eorum diffundatur, atque illis inhæ-
reat, anathema ſit.* Ibi enim diſtinguit gratiam a
charitate, cùm diverſis nominibus eas expri-
mat; aliàs ineptam battologiam committeret,
quæ tunc committitur, cùm plura nomina ad
C eandem rem ſignificandam aſſumuntur, uno eo-
rum ſatis eam exprimente. Nec obſtat quod po-
ſtea aſſumat verbum ſingularis numeri, nempe,
diffundatur, atque inhæreat: illud enim fecit more
grãmatico, volens verbũ reſpondere proximio-
ri nomini, non autem duobus quæ aſſumpſerat.

172. Objicies ſecundo: A Scriptura & SS. Patribus
iidem effectus gratiæ & charitati tribuuntur, per
utramque enim dicimur juſtificari, vivere vitâ
divinâ & ſupernaturali, filios Dei adoptivos fi e-
ri; utraque dicitur operire multitudinem pecca-
torum, diſcernere inter filios Dei & diaboli, ac
eſſe radix meriti vitæ æternæ, juxta illud Grego-
D rij Magni homil. 27. in Evang. *Non habet aliquid
viriditatis ramus boni operis, ſi nõ manet in radice cha-
ritatis:* denique ſicut per gratiam Deo ut ſponſo
conjungi dicimur, ita etiam per charitatem ani-
ma Deo maritatur, ut ait D. Bernardus ſerm. 93.
Ergo non diſtinguũtur realiter, ſed ſunt unus &
idem habitus, qui ſecundùm quod obit diverſa
munia, diverſis nominibus inſignitur.

173. Reſpondeo primò, eoſdem effectus gratiæ &
charitati tribui, non quòd ſint unus & idem habi-
tus, ſed quia ſunt inſeparabiliter inter ſe con-
nexæ: qua de cauſa Apoſtolus 1. ad Corinth. 3.
effectus benignitatis & patientiæ tribuit charita-
ti, non quòd ſint unus & idem habitus, ut ſatis
conſtat, ſed quia inſeparabiliter charitatem i-
pſam concomitantur.

174. E Reſpondeo ſecundò, quod licèt multi gratiæ
effectus tribuantur etiam charitati, propter con-
nexionem & mutuam concomitantiam utriuſ-
que, tamen aliter tribuuntur gratiæ, & aliter
charitati, ſcilicet gratiæ ut primæ radici, chari-
tati verò ut fructui illius. Præterquam quod ali-
qua eſt gratiæ excellentia, quæ non tribuitur
charitati, ſcilicet dare primum eſſe ſupernatu-
rale: atque adeò eſſe naturam ordinis ſuperna-
turalis, & originem ac primam radicem omnium
motuum ſupernaturalium.

175. Reſpondeo tertiò, quod quando in Scriptura
effectus gratiæ tribuuntur charitati, nõ accipitur
cha-

charitas, ut ſolùm eſt habitus, quo Deum diligimus, ſed etiam prout eſt vinculum amicitiæ inter nos & Deum quo & ipſum diligimus, & viciſſim ab eo diligimur, in quo ſenſu charitas continet ſub ſe habitum gratiæ, quæ eſt effectus dilectionis, qua Deus nos diligit: eodemque modo charitatem uſurpant SS. Patres, cùm eam à gratia habituali non diſtinguunt.

176. Objicies tertiò: Si gratia ſanctificans non eſt habitus operativus, erit otioſa & inutilis, ſubindeque imperfectior charitate: Sed hoc non eſt dicendum: Ergo nec illud.

Reſpondeo negando ſequelam: Etſi enim gratia non ſit habitus immediatè operativus, non poteſt tamen dici otioſa: Tùm quia operatur per virtutes infuſas, quæ ab ipſa emanant ut proprietates ad inſtar animæ, quæ per ſuas facultates operatur: Tùm etiam, quia dat homini eſſe divinum & ſupernaturale, quod ſe habet in anima ſicut pulchritudo in corpore; undè ſicut pulchritudo non dicitur otioſa, licèt non operetur, ſic neque gratia.

177. Objicies quartò: Charitas dicitur forma omnium virtutum: Sed informatio virtutum fit per gratiam, per quam opera redduntur meritoria: Ergo videtur quòd gratia ſit idem quod habitus.

Reſpondeo ex D. Thoma in 2. diſt. 26. qu. 1. art. 4. ad 5. *quòd charitas alio modo dicitur forma virtutum, quàm gratia: charitas enim eſt forma virtutum ex parte actûs, in quantùm ſcilicet omnes actus virtutum in ſuum finem revocat, eo quòd ejus objectum eſt finis ultimus. Sic enim eſt in omnibus potentijs, & artibus ordinatis, quòd illa, quæ altiorem finem reſpicit, largitur formam arti, quæ ſub ipſa eſt, cujus actus in ſuum finem ordinatur, ſicut gubernator oſtendit factori navis, qualis debeat eſſe forma timonis. Vnde charitas informat alias virtutes ſicut virtus virtutem: ſed gratiâ informantur per modum originis, quia ſcilicet ex ipſa gratia quodammodo formaliter oriuntur habitus virtutum per diverſas potentias diffuſi; illud autem, quod ab alio oritur, formam & ſpeciem ab eo trahit, & in ſuo vigore conſiſtit quamdiu origini continuatur: & ideò non oportet quòd gratia ſit idem quod charitas, quamvis charitas nunquam poſſit eſſe ſine gratia.*

178. Objicies ultimò: Si gratia & charitas realiter diſtinguerentur, poſſent ab invicem ſeparari ſaltem de potentia Dei abſoluta: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor probatur: Si aliquis homo haberet gratiam ſine charitate, eſſet Deo gratus & acceptus, imò & filius ejus adoptivus, & tamen non eſſet eius amicus; quod videtur abſurdum. Item ſi alicui infunderetur charitas ſine gratia ſanctificante, ille nec damnaretur, cùm nullum haberet peccatum, quod cum charitate incompoſſibile eſt; nec ſalvaretur, quia cùm non eſſet filius Dei adoptivus, eſſet incapax hæreditatis, & cùm non eſſet indutus veſte nuptiali ac polimitâ gratiæ ſanctificantis, non poſſet eſſe ſponſi cœleſtis conviva, & indignus eſſet, quòd admitteretur ad convivium illud æternum, in quo juſti epulantur & exultant in conſpectu Dei: quid ergo fieret de illo homine, qui nec ſalvari, nec damnari poſſet?

179. Reſpondeo negando Minorem. Ad cujus primam probationem dicendum eſt, quòd ille, cui infunderetur gratia ſine charitate, eſſet amicus Dei radicaliter & remotè, quia haberet gratiam, cui tanquam radici principium diligendi Deum deberetur. Ad ſecundam dico, caſum illum eſſe impoſſibilem: licèt enim Deus de abſoluta potentia eſſentiam a ſuis proprietatibus ſeparare poſſit, earum reſultantiam impediendo, non poteſt tamen facere, quòd aliqua proprietas exiſtat in aliquo ſubjecto ſine eſſentia, a qua dimanat, præſertim ſi talis proprietas ſit vitalis: v.g. licet Deus poſſit creare animam rationalem ſine intellectu & voluntate, non poteſt tamen intellectum aut voluntatem ſine anima rationali producere, aut conſervare; quia cùm illæ potentiæ ſint vitales, ſine principio vitali, in quo radicantur, ſubſiſtere nequeunt; undè cùm charitas ſit potentia vitalis ordinis ſupernaturalis, non poteſt exiſtere ſine gratia ſanctificante, quæ eſt prima radix vitæ ſupernaturalis, & quæ in ordine ſupernaturali gerit vices naturæ, ſeu ſubſtantiæ. Quare D. Thomas loco in ſolutione præcedentis argumenti adducto ait in terminis, quòd *charitas nunquam poteſt eſſe ſine gratia.*

Reſpondeo ſecundò, quòd ſi per impoſſibile charitas eſſet in aliquo homine ſine gratia, ille nec damnaretur, quia non haberet peccatum; nec ſalvaretur, quia non eſſet ad gloriam idoneus; ſed, ut dicit Capreolus, pertineret ad divinam providentiam ei providere, vel de gratia, qua fieret ad gloriam idoneus, vel de aliquo alio fine ultimo ipſi proportionato, qualis eſſet notitia abſtractiva Dei ut authoris tam ſupernaturalis, quàm naturalis. 180.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ

EX dictis inferes, gratiam habitualem ſubjectari immediatè in anima, non autem in voluntate. Ita D. Thomas hîc art. 4. & omnes Authores, qui docent gratiam diſtingui realiter à charitate. 181.

Probatur primò: Si gratia poneretur immediatè in potentijs animæ, non verò in ejus eſſentia, eſſet proximè & immediatè operativa; quod enim perficit potentiam per ſe primò ad operationem ordinatam, eſt immediatè operativum: Sed gratia non eſt immediatè & per ſeipſam operativa, ut probant rationes, quibus oſtendimus eam diſtingui realiter à virtutibus: Ergo non reſidet in potentijs animæ, ſed in ejus eſſentia.

Secundò, Dona ſupernaturalia, quæ ſunt participationes intellectûs & voluntatis Dei, recipiuntur imediatè in intellectu & voluntate: Ergo illud, quod eſt participatio naturæ ut natura eſt, debet in ipſa animæ eſſentia immediatè recipi.

Tertiò, Effectus formales gratiæ per ſe primò inſunt animæ, & non ejus potentijs: Ergo & gratia. Conſequentia patet, cùm enim effectus formalis formæ nihil aliud ſit, quàm ipſa forma ut communicata ſubjecto, in eo ſubjecto reſidet immediatè forma, cui tribuit ſuum effectum formalem. Antecedens verò probatur: Effectus formales gratiæ ſunt præcipuè duo, nimirum dare eſſe & vitam ſupernaturalem, & reddere Deo gratum: Sed illi effectus per ſe primò conveniunt animæ; eſſe enim, & vivere, ſeu eſſe principium radicale vitæ, per ſe primò convenit animæ, & non potentijs; Similiter eſſe gratum, per ſe primò reſpicit non operationes, vel potentias, ſed ſubjectum; quia enim illud eſt gratum, operationes ſunt gratæ, & ac-

ceptæ, juxta illud Geneſ. 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus*, Ergo &c.

Denique, ut diſcurrit D. Thomas hic art. 4. in argum. ſed contra, *Per gratiam regeneramur in filios Dei. Sed generatio per prius terminatur ad eſſentiam, quàm ad potentias: Ergo gratia per prius eſt in eſſentia animæ, quàm in potentijs.*

Confirmatur: Si Deus ab homine aufferret omnes animæ potentias, ille adhuc eſſet capax gratiæ ſanctificantis; nam etſi naſceretur ſine potentijs, haberet peccatum originale, quod afficit immediatè ipſam ſubſtantiam animæ, ut in Tractatu de peccatis oſtendimus. Ergo poſſet baptizari, ſubindeque gratiam ſanctificantem, per quam a tali peccato mundaretur, recipere.

Diſp. 7. art. 6.

182. Objicies primò: Contraria debent habere idem ſubjectum, à quo ſe expellant: Sed ſubjectum peccati, quod contrariatur gratiæ, non eſt eſſentia animæ, ſed ejus potentiæ: Ergo gratia non reſidet in eſſentia animæ, ſed in ejus potentijs.

Reſpondeo negando Minorem: licèt enim peccati actualis ſubjectum ſit potentia, ſubjectum tamen peccati habitualis, & maculæ, cui gratia opponitur, eſt eſſentia animæ. Itaque peccatum dupliciter poteſt conſiderari, primò in ratione offenſæ, & quantùm ad actualem deordinationem; & ſub hac ratione non opponitur directè gratiæ, ſed charitati, vel juſtitiæ, ſubindeque in voluntate reſidet. ſecundo in ratione maculæ, & quantùm ad habitualem deordinationem, quam in anima cauſat; & ſic directè opponitur gratiæ habituali, & in ejus privatione, ut actum præteritum, à quo cauſata fuit, connotante, conſiſtit; quare immediate reſidet in eſſentia animæ, ut in Tractatu de peccatis docuimus.

Diſp. 8. art. 2.

183. Objicies ſecundò: Gratia & gloria ſunt in eodem ſubjecto: Sed gloria non eſt in eſſentia animæ, ſed in ejus potentijs; cùm nihil aliud ſit, quàm beatitudo, quæ in actu intellectûs, clarâ ſcilicet Dei viſione, formaliter conſiſtit: Ergo pariter gratia non in eſſentia animæ, ſed in ejus potentijs reſidet.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Gratia reſidet in eodem ſubjecto, quo gloria, ſumpta in actu primo, & pro dono ſupernaturali habente perfectionem beatitudinis, concedo Majorem: ſumpta in actu ſecundo, & pro actu formalis beatitudinis, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: Gloria non eſt in eſſentia animæ, ut eſt actus ſecundus, & ipſa beatitudo formalis, concedo Minorem: ut eſt actus primus, & donum ſupernaturale habens perfectionem beatitudinis, nego Minorem: nam ſub hac ratione eſt ipſa gratia conſummata ut cauſans lumen gloriæ, eique indiſſolubiliter connexa. Ita Cajetanus & Conradus hic art. 4. & Capreolus in 2. diſt. 26. quæſt. 1. ad 1. Scoti contra 2.

DISPVTATIO III.

De diviſione gratiæ.

Ad quæſtionem III. D. Thomæ.

CONſideratâ exiſtentiâ & eſſentiâ gratiæ, conſequens eſt, ut varias ejus ſpecies contemplemur, innumeraque gratiæ dona, quibus nos Deus afficit, ac prævenit in benedictionibus dulcedinis, & quæ ab ipſo veluti radij à Sole promanant, breviter hic declaremus & exponamus.

ARTICULUS PRIMUS

Vtrum gratia creata interna convenienter dividatur in gratiam gratum facientem, & gratis datam: & an præter gratias gratis datas, ab Apoſtolo recenſitas, aliæ aſſignari poſſint?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis, utraque difficultas reſolvitur.

SUppono primò diviſionem gratiæ in gratiam gratum facientem, & gratis datam, non eſſe primariam, ſed ſecundariam, & ſubdiviſionem alterius diviſionis, quâ gratia primo dividitur in gratiam increatam & æternam, cujuſmodi eſt amor quo Deus nos ab æterno dilexit in ordine ad finem ſupernaturalem, & in gratiam creatam & temporalem, quæ comprehendit ea dona, quæ nobis a Deo in ordine ad eundem finem in tempore conceduntur. Hanc gratiæ diviſionem inſinuat S. Thomas hic qu. 110. art. 1. in calce corp. art. ubi ſic ait: *Per hoc quod dicitur homo gratiam Dei habere, ſignificatur quiddam ſupernaturale in homine à Deo proveniens. Quandoque tamen gratia Dei dicitur ipſa æterna Dei dilectio, ſecundum quod dicitur etiam gratia prædeſtinationis, inquantum Deus gratuitò, & non ex meritis, aliquos prædeſtinavit ſive elegit: dicitur enim ad Epheſ. 1. Prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum in laudem gloriæ gratiæ ſuæ.* Quibus verbis declarat, quòd quamvis ſimpliciter, & quaſi per antonomaſiam, nomine gratiæ, ſignificari ſoleat donum temporale & creatum, tamen nomen & notio gratiæ propriè etiam convenit enti increato, nimirum actui voluntatis divinæ eligentis & prædeſtinantis aliquos homines ad gloriam gratuitò & independenter à meritis: undè ad Roman. 4. & 11. prædeſtinatio *propoſitum gratiæ*, ſeu *electio gratiæ* nuncupatur, & Sapient. 16: per gratiam quæ dicitur omnia nutrire, ſupernaturalis, & gratuitus Dei amor ſignificatur. Similiter perſona Verbi, quatenùs communicata humanitati Chriſti per unionem hypoſtaticam, gratia ſubſtantialis & increata appellatur. Undè Chriſtus, inquantùm homo dicitur ſubſtantialiter unctus à Divinitate, juxta illud Nazianzeni orat. 36. *Unctio humanitatis Divinitas eſt.* Denique Iſidorus lib. 7. etymol. cap. 3. ait Spiritum S. quia non noſtris meritis, ſed voluntate divinâ gratis datur, gratiam appellari. Idem docet Auguſtinus ſerm. 31. de verbis Domini cap. 1. his verbis: *Gratia quippe donum Dei eſt: donum autem maximum ipſe Spiritus ſanctus eſt, & ideò gratia dicitur.* 2.

Adverte tamen, hoc inter actus increatos divinæ voluntatis, & perſonas Divinas diſcrimen reperiri, quòd affectus ſupernaturales & indebiti divinæ voluntatis erga homines, ut prædeſtinatio & electio, ſunt formaliter gratiæ ab æterno, quia ab æterno ſunt formaliter dona, ſeu beneficia ſupernaturalia; Divinitas verò & perſonæ Divinæ non ſunt ab æterno gratiæ, ſed in tempore, hoc eſt, licèt æternæ ſint quoad ſuam reali-

[illegible] temporale tamen ſunt quoad [illegible] [illegible] hominibus [illegible] aliquo effectu temporali [illegible]. g. Perſona Verbi non eſt humanitati Chriſti [illegible] unitatem ſuppoſiti, niſi per temporalem ejus aſſumptionem; nec perſona Spiritûs S. datur [illegible] niſi per temporalem eorum juſtificationem, ſeu per charitatis in cordibus noſtris diffuſionem, juxta illud Apoſtoli ad Roman. 8. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.*

3\. Suppono ſecundò, gratiam Dei temporalem & creatam dividi in internam, & externam: interna eſt ea, quæ interius nobis unitur, ſeu quæ in anima hominis, vel in ejus potentijs reſidet; externa verò illa dicitur, quæ ipſum intrinſecè non afficit, ſed extrinſecè tantum. Unde ad primum genus gratiæ pertinet gratia ſanctificans, virtutes morales per ſe infuſæ, dona Spiritûs S. & motiones gratiæ auxiliantis in intellectu, aut voluntate receptæ: ad ſecundum verò reducuntur omnes cauſæ, media & objecta externa, per quæ mens noſtra excitatur ad res divinas cognoſcendas vel amandas: qualia ſunt prædicatio verbi Dei, exempla Chriſti & Sanctorum, lectio ſacrarum Scripturarum, miracula, occaſiones bene operandi ſupernaturaliter præparatæ, occaſiones peccandi ſupernaturaliter ablatæ, teſte Auguſtino Soliloq. 13. & 16. & lib. 50. homiliarum, homil. 23. ubi Deum ſic loquentem inducit: *Regebam te mihi, ſervabam te mihi: ut adulterium non committeres, ſuaſor defuit; ut ſuaſor deeſſet, ego feci; locus & tempus defuit; ut hæc deeſſent, ego feci; agnoſce ergo gratiam &c.* Denique omnis exterior effectus divinæ providentiæ ſupernaturalis ordinatus ad ſalutem hominum, ſive promovens bonum, ſive removens malum, gratia Dei externa appellari poteſt. Utramque gratiam eleganter deſcribit D. Proſper lib. 2. de vocat. gentium cap. 26. his verbis. *Gratia quidem Dei in omnibus juſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo.*

Dico primo gratiam creatam internam convenienter dividi in gratiam gratum facientem, & gratis datam. Ita D. Thomas hic art. 1. & alij Theologi communiter.

4\. Probatur primo: Ex Scripturis conſtat dari quandam gratiam, quæ nos gratos facit & juſtos: & aliam, quæ non facit nos gratos, & nihilominus appellatur gratia. De priori dicitur ad Roman. 3. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius*; & ad Epheſ. 1. *In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo.* De poſteriori vero 1 Petri 4. *Unuſquiſque ſicut accepit gratiam in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* Et 1. ad Corinth. 12. *Diviſiones gratiarum ſunt [illegible]: alij per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ; alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem ſpiritum; alteri fides in eodem ſpiritu; alij gratia ſanitatum; alij operatio virtutum; alij prophetia; alij diſcretio ſpirituum; alij genera linguarum; alij interpretatio ſermonum.* Quibus verbis enumerantur novem gratiæ gratis datæ: Ergo gratia creata & interna rectè dividitur in gratiam gratum facientem & gratis datam.

5\. [illegible] ratione D. Thomæ: Gratia [illegible] ordinatur, ut homo re[illegible] in Deum, eique conjungatur [illegible] quot [illegible] talis conjunctio [illegible]. Atqui unio illa [illegible] tantùm modis fieri poteſt [illegible], & efficaciter ſeu miniſterialiter. Erit [illegible] erit gratia, altera [illegible] formaliter [illegible] gratum faciens, quæ hominem ſanctificat & juſtificat: altera, qua unus homo efficienter cooperatur alteri ad hoc, ut Deo conjungatur, & miniſterialiter ad ejus converſionem concurrit; & hæc gratia *gratis data* appellatur, tribuendo nomen generis ignobiliori ſpeciei, ut in alijs rebus ſæpe contingit. Undè, ut infra dicemus, hæ duæ ſpecies gratiæ in eo præcipue inter ſe differunt, quod gratia gratum faciens in bonum ipſius recipientis refertur, gratis data verò in bonum & utilitatem aliorum; quo fit, ut hæc poſterior in peccatoribus nonnunquam reperiri poſſit, cum peccatores, etiamſi ſuam negligant, poſſunt aliorum ſalutem procurare & ad eam cooperari ad inſtar eorum, qui arcam Noe fabricaverunt, & tamen aquis diluvij ſubmerſi ſunt. Ex quo patet diviſionem iſtam eſſe adæquatam; cùm reddere gratum, vel non reddere gratum ſubjectum, & conferri ad propriam recipientis utilitatem, vel ſolùm in bonum vel commodum alterius, ſint inter ſe oppoſita, & ſe invicem excludant; & cùm gratia gratum faciens, quæ aſtruitur tanquam unum membrum, contineat omnes alias à gratijs gratis datis diſtinctas. Quod ut clarè percipiatur, & quibuſdam inſtantijs, quæ fieri poſſent in contrarium, occurratur.

Diligenter obſervandum eſt, gratiam gratum 6. facientem ſumi dupliciter: primo ſtrictè pro ea, qua juſtificamur, & qua reddimur formaliter grati Deo: ſecundo latè pro ea, quæ ordinatur ad juſtificationem ſui ſubjecti, ſive antecedenter, ut gratia excitans, & actus fidei, & ſpei, quibus diſponimur ad eam; ſive concomitanter, ſive conſequenter, ut ſunt auxilia ſupernaturalia, augmentum gratiæ, & gloria, quæ eſt conſummatio & perfectio gratiæ; & in hac lata & ampla acceptione hic uſurpatur, dùm contra gratiam gratis datam diſtinguitur: unde licet in recto & principaliter ſolam gratiam ſanctificantem importet, reductivè tamen & conſequenter, initiativè, vel completivè, auxilia divinæ gratiæ, habitus virtutum & donorum, veluti juſtificantis gratiæ diſpoſitiones, aut complementa complectitur, ſicque nullas alias gratias diſtinctas à gratijs gratis datis. Quod Vazquez non conſideravit, dum in brevi annotatione ad articulum primum hujus quæſtionis dixit, hanc diviſionem eſſe quidem bonam, ſed non adæquatam gratijs hujus vitæ; eo quòd ſub neutro ex ejus membris fides & ſpes & auxilia, quibus ad vincendum tentationes, & exercenda opera virtutum juvamur, comprehendantur: illa enim, ut jam oſtendimus, ſub gratia gratum faciente, tanquam ejus initia vel diſpoſitiones continentur.

Dico ſecundò: etiam ſubdiviſionem gratiæ 7. gratis datæ in novem ab Apoſtolo aſſignatas eſſe adæquatam. Eſt contra Vazquem, Bellarminum, & Suarem exiſtimantes [illegible] daras præter novem illas, quas recenſ[illegible] [illegible] ipſumque [illegible] [illegible] certior [illegible] ſpecial[illegible] [illegible]

Pontifici & Concilijs legitime congregatis ad definiendas res fidei aſſiſtit.

Hanc tamen diviſionem ut ſufficientem & adæquatam recipit Rupertus lib. 3. de glorific. Trinitat. ubi novem iſtas gratias novem ordinibus Angelorum correſpondere demonſtrat. Eam etiam approbat & defendit S. Thomas 1. ad Corinth. 12. lect. 2. & hic art. 4 egregio & mirabili diſcurſu, qui ſic breviter poteſt proponi. Gratiæ gratis datæ dantur ad hoc, ut homò ad alterius ſalutem & converſionem cooperetur, non quidem interiùs movendo (hoc enim ſolius Dei eſt) ſed ſolùm exteriùs docendo, vel perſuadendo. Ad hoc autem tria ſunt neceſſaria, primum ut homo, qui alium docere debet, habeat plenitudinem cognitionis Divinorum; ſecundum, ut poſſit probare & confirmare ea, quæ docet; tertium, ut quæ docere debet, poſſit convenienter proferre his, quos inſtruit. Ad hoc ut quis habeat plenitudinem cognitionis Divinorum, tria requiruntur, primum eſt cognitio eorum, quæ in divina ſcientiâ tanquam principia ſupponuntur; ſecundum eſt cognitio principalium concluſionum; tertium eſt cognitio effectuum divinorum, ex quibus oportet interdum manifeſtari cauſas: & ideò tres gratiæ gratis datæ ſunt neceſſariæ ad plenitudinem notitiæ de Divinis, ſcilicet fides, per quam prima principia creduntur; ſapientia, per quam cognoſcuntur principales concluſiones; & ſcientia, per quam divini effectus ſciuntur. Ad hoc verò ut homo confirmare poſſit quæ docet de Divinis, requiruntur duo: unum eſt, ut faciat quæ ſolus Deus facere poteſt, & hæc ſunt opera miraculoſa, quæ duplicia ſunt; aut enim ſunt ad ſalutem corporum ordinata, aut ad ſolam divinæ potentiæ manifeſtationem, ſicut quòd Sol ſtet, aut tenebreſcat, & his ſimilia; & ideò ad hoc ut qui Divina docet, ea confirmare poſſit, ponuntur duæ aliæ gratiæ gratis datæ, quæ ſunt gratia ſanitatum, & operatio virtutum: alterum eſt, ut poſſit manifeſtare ea, quæ ſolius Dei eſt ſcire; & hæc ſunt duo, ſcilicet futura contingentia, & occulta cordium, & propterea ponuntur duæ aliæ gratiæ gratis datæ: ad cognoſcenda enim futura contingentia, ponitur prophetia; ad cognoſcenda verò occulta cordium, ponitur diſcretio ſpirituum. Denique ad hoc ut ille qui Divina docere debet, poſſit convenienter illa auditoribus proponere, neceſſaria eſt facultas pronunciandi, quæ attenditur, vel quantùm ad idioma, vel quantum ad ſenſum eorum, quæ ſunt proferenda: undè propter hoc ponuntur duæ aliæ gratiæ gratis datæ; nam propter primum, ponitur gratia linguarum, & propter ſecundum, ponitur interpretatio ſermonum. Conſtat ergo novem tantùm gratias gratis datas admittendas eſſe: nam ad plenitudinem ſcientiæ dantur tantùm tres, nimirum fide propter principia; ſapientia propter principales concluſiones; ſcientia propter effectus: ad hoc verò ut poſſit confirmare, quatuor tantùm neceſſariæ ſunt, ſcilicet gratia ſanitatum, propter corporalem ſalutem; operatio virtutum, propter divinæ potentiæ oſtenſionem; prophetia, propter futura contingentia; diſcretio ſpirituum, propter cognitionem ſecretorum cordis: denique ut poſſit docenda proponere, requiruntur tantùm duæ; nempè genera linguarum, propter idioma, & interpretatio ſermonum, propter ſenſum ſententiarum.

A Confirmatur hic [illegible] diſtinguendo [illegible] 8.
decepit Suarem [illegible] Valentiam. Ideò enim [illegible]
has gratias gratis datas, propter novem [illegible]
ductas & explicatas admittere, quia nec [illegible]
diſtinguere gratias gratis datas à miniſtrationibus & operationibus, quas tamen diſtinguit Apoſtolus 1. ad Corinth. 12. dicens *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus; & diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus, & diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus.* Quomodo autem hæc diſtinguantur, docet D. Thomas ibidem lect. 1. Nam gratia gratis data ſolum importat actum manifeſtativum fidei; miniſtratio verò, ſeu miniſterium dicit authoritatem exercendi aliquem actum in ordine ad alios, ut Apoſtolatus, prælatio, &c. operatio verò eſt execu-
B tio ipſius miniſterij. Ex quo patet fundamenta horum Authorum eſſe frivola & nulla: ſuppoſitio enim, quòd prædicta Apoſtoli diviſio intelligatur de gratia gratis data, prout diſtinguitur à miniſtrationibus & operationibus, nulla poteſt aſſignari, quæ ad aliquam ex novem explicatis non reducatur: character verò ſacerdotalis, juriſdictio in foro interno, & aſſiſtentia Spiritûs S. quæ à Suare aſſignantur, ad miniſtrationes, non autem ad gratias gratis datas pertinent.

Quæres, an prædictæ gratiæ gratis datæ [illegible] in homine per modum habitûs, an verò ſolum per modum motionis tranſeuntis?

Reſpondeo âliquas ex illis eſſe in homine per modum habitûs, ut fidem, ſapientiam, & ſcienti-
C am; his enim gratijs ad arbitrium, & quando vult utitur, quod argumento eſt eſſe in illo permanenter & per modum habitûs: alias verò in eo eſſe per modum motionis, ſeu impreſſionis actualis, quæ producto effectu ſtatim deſinit, ejuſmodi ſunt gratia ſanitatum, operatio virtutum, donum prophetiæ, & diſcretio ſpirituum; his enim gratijs ad arbitrium uti non poſſumus, ſed ſolùm quando à Deo movemur: qua de cauſa Sancti cùm ad miraculum edendum ſe accingere vellent, ſolebant preces ad Deum emittere, ut motionem hanc, ſeu divinam aſſiſtentiam impetrent. Legimus enim in Scriptura 4. Re-
D gum 3. quòd quando Elizeus voluit prophetare, petijt ut adduceretur ei pſaltes, ut per ejus harmoniam & pſalmodiam in extaſin raperetur, & in ſua extaſi irrueret in eum ſpiritus Domini, qui rem, de qua erat quæſtio, illi revelaret: quod argumento eſt, ipſum non habuiſſe donum prophetiæ ex habitu, ſed tantùm per motionem quandam actualem. Similiter in vita D. Bernardi refertur, quòd ille nunquam ſe ad edendum miraculum accingebat, niſi prius ſaporem quendam ſuaviſſimum circa præcordia ſentiret, quo Deum ſibi præſto eſſe ad miraculi operationem judicabat: quod oſtendit [illegible] non habuiſſe donum miraculorum per modum habitûs, ſed per modum motionis & impreſſio-
E nis actualis. Unde D. Gregorius homil. 9. ſuper Ezechiel. bellè obſervat, quòd Spiritus S. Sapient. 1. ſtabilis ſimul ac mobilis appellatur. *Quia* (inquit) *in Sanctorum cordibus juxta quaſdam virtutes ſemper permanet, juxta quaſdam verò receſſurus venit, & venturus recedit: in fide etenim [illegible], atque charitate, & in bonis alijs, ſine quibus ad cœleſtem patriam non poteſt veniri, ſicut eſt humilitas, juſtitia, atque miſericordia, perfectorum corda non deſerit: in prophetiæ verò virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione, electis ſuis aliquando adeſt, aliquando ſe ſubtrahit.* Quibus verbis apertè declarat,

cla[illegible] as gra[illegible] gratis [illegible]tas, ut propheti-a[illegible] mira[illegible]m non eſſe in homini-b[illegible] ac per modum habitûs, ſed di[illegible] inſer nter & per modum coruſca-ti[illegible] anſeuntis, & motionis ſeu impreſſionis a[illegible]

10. Adverte tamen, ab hac regula excipiendum eſſe Chriſtum. in quo hujusmodi gratiæ fuerunt per modum habitûs, idque propter duo: quia [illegible] et ejus humanitas erat inſtrumentum, realiter & hypoſtaticè unitum divinitati; ideòque conſentaneum fuit, ut quemadmodum illa conjunctio erat permanens, & nunquam diſſolvenda, ſic etiam gratiæ gratis datæ, quæ hanc unionem conſequebantur, eſſent in eo permanenter & per modum habitûs. Deinde quia Chriſtus erat præditus poteſtate quam vocant excellentiæ, ratione cujus imperio in omnes creaturas potiebatur, & de his ad ſuum arbitrium diſponebat, ideòque ad libitum ſuæ voluntatis poterat miracula patrare, & Dæmoniis, morbis, & mari, ac ventis imperare, ut in Evangelio legitur. De quo fusiùs in Tractatu de Incarnatione.

§. II.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

11. EX dictis intelliges, gratiam gratum facientem, & gratiam gratis datam, in aliquibus convenire, & in aliis differre: conveniunt enim primò in eo quod utraque eſt donum ſupernaturale: ſecundò, quia utraque datur ad ſpiritualem utilitatem: tertiò, quia utraque eſt gratia Chriſti Redemptoris, cùm detur in ſtatu naturæ lapſæ C ad æternam ſalutem conſequendam.

Differunt autem primò ex fine: nam gratia gratum faciens per ſe primò refertur ad propriam ſanctificationem; gratis data ad alienam: ſicut quædam hominis potentiæ ordinantur ad perfectionem individui, ut facultas nutritiva & augmentativa; aliæ verò ad conſervationem ſpeciei, ſicut potentia generativa. Dixi *per ſe primo*. quia interdum gratia gratum faciens refertur & ordinatur ſecundariò ad utilitatem aliorum; ut patet in gratia Chriſti, quæ cùm ſit gratia capitis, ſecundario ordinatur ad profectum & ſanctificationem aliorum hominum; gratia etiam gratis data vergit ſecundario in utilitatem habentis, cùm ſubjectum in quo eſt ornet & perficiat, & ſi benè illâ utatur, vitam æternam mereatur.

Secundò differunt in hoc quod gratia gratum faciens propria eſt juſtorum, non quidem quoad ſingulas ſui partes, ſed collectivè, & quoad præcipuam ſui partem, quæ eſt gratia formaliter ſanctificans, & mortale peccatum ab homine in quo eſt excludens: gratia verò gratis data, & collectivè, & quoad quamlibet ſui partem, etiam perfectiſſimam, in homine injuſto, & mortalis peccati labe inquinato, reperiri poteſt. Unde donum prophetiæ quod inter omnes gratias grat[illegible] datas eminet, infidelibus & paganis conceſſum fuit: Cayphas enim Joan. 11. prophetavit expedire ut unus homo pro populo moreret[illegible]: & Numer. 22. Balaam, tametſi ariolus & idololatra, prophetiæ donum obtinuit: Sybillæ etiam, quamvis ethnicæ, dono prophetiæ claruerunt, earumque vaticinia multum ab antiquis Patribus commendantur.

[illegible]ertiò differunt quia gratia gratum faciens e[illegible]ltioris ordinis & perfectionis, quam gratia gratis data, ut docet D. Thomas hic art. 5. nam

A gratia gratum faciens per ſe nos conjungit Deo; gratia autem gratis data, ſolùm interventu gratiæ gratum facientis: item prima eſt participatio divinæ naturæ, ut natura eſt; ſecunda verò ſolùm aliquod Dei attributum, puta ſcientiam, vel potentiam ejus participat. Unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 12. enumeratis gratiis gratis datis, ſubdit: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro*, ſcilicet charitatis, de qua cap. 13. ſermonem inſtituerat, dicens: *Charitas nunquàm excidit. ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.* Item Chriſtus Lucæ 10. prohibet Diſcipulis, de miraculis per ipſos editis gaudere: *In hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubjiciuntur &c. Ne putarent* (inquit Auguſtinus) *in talibus factis majora bona eſſe, quam in operibus juſtitiæ,* B *quibus æterna vita comparatur.*

Aliqui addunt quartam differentiam, nempe quòd gratia gratum faciens conferatur per modum habitûs, ſeu qualitatis permanentis; gratia verò gratis data, per modum actûs, ſeu motionis tranſeuntis. Sed hoc non verificatur univerſaliter, cùm gratia gratum faciens (ut ſupra annotavimus) comprehendat auxilia gratiæ excitantis, quæ dantur per modum motionis & impulsûs, & cùm aliquæ gratiæ gratis datæ concedantur per modum habitûs, ut de fide, ſapientia, & ſcientia ſupra diximus.

ARTICULUS II.

De diviſione gratiæ in operantem & cooperantem.

DIco primò, gratiam rectè dividi in operantem & cooperantem. Concluſio eſt certà de fide: gratia enim operans colligitur ex illo Pauli ad Philip. 2. *Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere*; & ex illo Iſaiæ 26. *Omnia opera noſtra operatus es nobis Domine*: cooperans verò colligitur ex illo 1. ad Corinth. 15. *Non ego, ſed gra-* D *tia Dei mecum*; & ex illo Marci ultimo: *Domino cooperante.* Utramque etiam inſinuat Concilium Arauſicanum can. 9. his verbis: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum ut operemur operatur.* & ſimiliter Auguſtinus lib. de gratia & lib. arbit. cap. 17. dicens: *Cooperando Deus in nobis perficit quod operando incœpit, quia ipſe ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.* Item D. Gregorius lib. 26. Moral. cap. 11. hæc ſcribit: *Superna pietas priùs agit in nobis aliquid ſine nobis, ut ſubſequente quoque noſtro libero arbitrio, bonum quod jam appetimus agat nobiſcum.* Similia habet Anſelmus in illud Pauli 1. ad Corinth 15. *Gratia Dei mecum.* Denique D. Auguſtinus ſerm. 13. de verbis Domini belliſſimè obſervat, Deum non ædificare templum ſuum de la- E pidibus mortuis, quæ nullam habent operationem & motum ſed de lapidibus vivis, quæ ita à Deo moventur & applicantur, ut ipſi ſe moveant, & applicent, ac Deo operanti cooperentur: *Vos* (inquit) *tanquam lapides vivi coædificamini in templum Dei: ducimini, ſed curritis vos; ducimini, ſed ſequimini, movemini. ſed & vos movetis.*

Ratio etiam ſuffragatur: Deus enim per ſuam gratiam debet incipere omnia noſtra bona opera, quod fit per gratiam operantem; & ſimiliter debet nobiſcum eadem operari, quod fit per gratiam cooperantem: Ergo datur utraque gra- 13.

tia; & ſic gratia rectè dividitur in operantem A & cooperantem. Conſequentia patet. Antecedens verò ſuadetur, tum ex impotentia & infirmitate voluntatis humanæ circa bonum; tum etiam ex univerſaliſſima Dei cauſalitate, quam nulla res creata, præſertim ſi ſit ordinis ſupernaturalis, ſubterfugere poteſt. Unde in Concilio Arauſicano can. 20. dicitur: *Multa in homine bona ſiunt, quæ non facit homo: nulla vero bona facit homo, quæ non præſtet Deus ut faciat homo.* Sacrilega ergo hæc eſt Gentilis Philoſophi vox: *Det vires Deus: det opes, animum æquum mihi ipſe parabo:* ſicut & iſta Pelagij, in Epiſtola ad Demetriadem: *Spiritualeſ divitias nullus tibi præter te conferre poterit. In his ergo jure laudanda es; in his meritò cæteris præferenda es, quæ niſi ex te & in te eſſe non poſſunt.* Quare Pelagiani & Semipelagiani non immeritò aratoribus Ægypti comparantur: nam ut ait Seneca, *Nemo aratorum in terra Ægypti cœlum reſpicit*, quia non à cœlo, ſyderumque influxu, nec ob imbribus, ſed a ſola Nili inundatione agrorum fœcunditatem expectant; totaque illorum ſpes e ſuo flumine, veluti numine pendula; ſolo, non cœlo; cœno, non Deo innititur, juxta illud Poëtæ:

Terra ſuis contenta bonis, non indiga mercis,
Aut Iovis, in ſolo tota eſt fiducia Nilo.

C Non diſſimiliter etiam Pelagiani, ac Semipelagiani, & quicunque vel naturæ, vel Philoſophiæ, vel propriæ induſtriæ, aut liberi arbitrij viribus, non divinæ munificentiæ, nec gratiæ efficacitati, bonum virtutis, & opus ſalutis tribuunt, dici poſſunt in cœlum oculos nunquam attollere, unde nobis venit auxilium; ſed cœnoſæ naturæ adhærentes, in ea, veluti aratores Ægypti, totam fiduciam ponere. Quare de illis dicitur Iſaiæ 30. *Væ filii deſertores, habentes fiduciam in umbra Ægypti, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis: Ægyptus homo, & non Deus caro & non ſpiritus; & Dominus inclinabit manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet cui præſtatur auxilium, ſimulque omnes conſumentur.*

D 14. Dico ſecundò: licèt diviſio gratiæ in operantem & cooperantem, magis propriè & communiter attribuatur gratiæ actuali, adaptari tamen poteſt habituali. Ita D. Thomas hic art. 2. ubi ſic ait: *Gratia dupliciter poteſt intelligi: uno modo divinum auxilium quo nos movet ad bene volendum & agendum; alio modo habituale donum nobis divinitùs inditum. utroque autem modo gratia dicta convenienter dividitur per operantem & cooperantem; operatio enim alicujus effectûs non attribuitur mobili, ſed moventi. In illo ergo effectu in quo mens noſtra eſt mota, & non movens, ſolus autem Deus movens, operatio Deo attribuitur. & ſecundùm hoc dicitur gratia operans: in illo autem effectu, in quo mens noſtra & movet & movetur, operatio non ſolùm tribuitur Deo, ſed etiam animæ. & ſecundùm hoc dicitur gratia cooperans.* Et infrà: *Si verò accipiatur gratia pro habituali dono, ſic eſt duplex gratiæ effectus. ſicut & cujuslibet alterius formæ: quorum primus eſt eſſe. ſecundus eſt operatio: ſicut caloris operatio eſt facere calidum. & exterior calefactio. Sic igitur habitualis gratia, inquantum animam ſanat vel juſtificat, ſive gratam Deo facit, dicitur gratia operans: inquantum verò eſt principium operis meritorii, quod ex libero arbitrio procedit* (ratione habituum ſupernaturalium qui emanant à gratia habituali, & ad eam pertinent) *dicitur cooperans.* Quibus verbis apertè docet hanc diviſionem poſſe adaptari gratiæ

E habituali: nam quatenus illa hominem juſtificat ſeu animam Deo gratam re[illegible] operans [illegible] quia [illegible] effectum [illegible] ficit, [illegible] dem e[illegible] ve[illegible] modo quo [illegible] bedo dicitur facere [illegible] ciens, ut dicit in reſp. ad 1. inquantum ve[illegible] in genere cauſæ efficientis principium [illegible] operandi, & dignificandi opera merito [illegible] à libero arbitrio fiunt, dicitur gratia cooper[illegible] ſeu ſimul cum homine operans, quia [illegible] ctum non ſola ipſa efficit, ſed cum libero a[illegible] trio, quod reſpectu talis effectûs, operis [illegible] meritorij, non ſolùm ſe habet ut motum, ſed etiam ut movens & efficiens. Unde infra in pr[illegible] mo quæſtione 113. *Conſiderandum eſt* (inqui[illegible] *effectibus gratiæ, & primò de juſtificatione, qu[illegible] effectus gratiæ operantis, ſecundò de merito, quod [illegible] effectus gratiæ cooperantis.*

Magis tamen propriè & magis communiter (ut diximus) hæc diviſio tribuitur gratiæ actuali: tum quia de illa loquuntur Concilia & SS. Patres ſuprà relati: tum etiam quia illa magis propriè dicitur operari, & movere liberum arbitrium. Si autem quæras, qua ratione talis gratia, operans & cooperans appelletur? Relictis varijs ſententijs extraneorum, communi Thomiſtarum doctrinæ adhærendo,

Dico tertiò, gratiam actualem dici operan- 15
C tem, quatenus applicat intellectum aut voluntatem ad agendum; cooperantem verò, inquantum cum illis potentijs ad agendum applic[illegible] producit actionem.

Probatur breviter: Gratia dicitur operans reſpectu illius effectûs in quo mens noſtra eſt mota & non movens, ſolus autem Deus movens; cooperans verò in ordine ad illum, in quo mens noſtra & movet & movetur, ut ait D. Thomas concluſione præcedenti relatus: Sed reſpectu illius effectûs, qui eſt applicare voluntatem ad agendum, voluntas eſt mota & non movens, cum a[d] illum voluntas mere paſſivè ſe habeat, recipiendo divinam motionem, per quam ad agendum
D applicatur; reſpectu verò alterius ſe habet ſim[ul] ut movens & mota, cum operationem & conſenſum voluntatis ſolus Deus non efficiat, ſed etiam ipſa voluntas; unde Auguſtinus de gratia, & lib. arbit. cap. 17. *Deus ut velimus, ſine nobis operatur: cùm autem volumus, nobiſcum cooperatur.* D. Gregorius ſupra relatus: *Superna pietas prius agit in nobis aliquid ſine nobis, ut ſubſequente quoque noſtro libero arbitrio, quod jam appetimus, agat nobiſcum.* Ergo gratia actualis rectè dicitur operan[s] quatenus applicat voluntatem ad agendum, cooperans vero, inquantum cum voluntate ſic applicata, eandem producit actionem & effectum. Ex quo

E Inferes primò omnem operationem volun[ta]tis, ſive ſit libera, ſive neceſſaria, ſive antecedens ſive conſequens juſtificationem, eſſe a gratia [o]perante, non quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad applicationem. 16.

Probatur: Illud eſt à gratia operante, in q[uo] voluntas ſe habet ut mota tantùm: Sed vol[untas] ſe habet tantùm ut mota in omni oper[atione] quantùm ad hoc quod eſt applicari & determinari a Deo, prius naturâ quam operetur. Ergo omnis operatio voluntatis, ſive libera, ſive neceſſaria, ſive antecedens, ſive conſequens [juſtifi]cationem, eſt à gratia operante, quantùm ad applicationem voluntatis. Unde Concilium Arauſicanum ſupra citatum, ait: *Quoties bona agimus Deus in nobis, atque nobiſcum, ut operemur operatur.*

Ubi

Ubi particula, *Quoties*, omnem operationem ad A ſalutem hominis conducentem ſignificat.

17. Inferes ſecundò, contra Cajetanum, & alios, non ſolùm actus qui ſunt circa media, ſed etiam eos qui verſantur circa finem, ſi ſint liberi (cujuſmodi fuit prima operatio Angeli) à eſſe gratia cooperante. Ratio eſt, quia omnis ille actus eſt à gratia cooperante, in quo voluntas non ſe habet ſolùm ut mota, ſed etiam ſeipſam movet & determinat: Atqui voluntas ſeipſam determinat in omni actu libero, & virtualiter ſaltem ſe movet, ut in Tractatu de actibus humanis, agendo de intentione finis, fusè declaravimus: Ergo omnis actus liber voluntatis, etiam ſi ſit prima intentio finis, eſt à gratia cooperante.

Diſp. 5. art. 2.

18. Dices primò: D. Thomas hic art. 2. in corp. articuli ait gratiam operantem eſſe illam, quâ Deus movet voluntatem ad actum interiorem; cooperantem verò, qua illam movet ad exteriorem: Sed per actum interiorem, nihil aliud intelligere poteſt S. Doctor, quàm actum imperantem, qui eſt intentio finis; per exteriorem verò, nihil aliud quàm actum imperatum, qui eſt mediorum electio, ut plures ex noſtris Thomiſtis interpretantur: Ergo ex D. Thoma ſola intentio finis eſt à gratia operante; ſola verò mediorum electio, vel executio, à gratia cooperante procedit.

19. Reſpondeo primò negando Minorem: nam per C actum interiorem D. Thomas nihil aliud intellexit, quàm ipſam internam applicationem voluntatis, per quam Deus facit nos velle & operari; quæ applicatio ad omnem voluntatis operationem, ſive ſit libera, ſive neceſſaria, ſive antecedens, ſive conſequens juſtificationem, requiritur: nam ut ait Auguſtinus de dono perſever. cap. 13. *Nos ergo volumus, ſed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur & etiam operari pro bona voluntate &c.* Et D. Bernardus in lib. de gratia & lib. arbit. versùs finem, dicit quod *gratia voluntatem applicat operi, & opus explicat voluntati.* Per actum verò exteriorem intellexit S. Doctor ipſam volitionem & operationem quam voluntas elicit ut mota & appli- D cata à gratia: nam ſicut voluntas per actum immanentem effectivè applicat omnes potentias ad ſuas operationes, & facit eas operari actus externos; ita etiam Deus per ſuam gratiam operantem facit voluntatem velle ſuum actum operari, applicando eam ad volendum & operandum.

20. Reſpondeo ſecundò: Eſto quod D. Thomas per actum interiorem, primam intentionem finis, & per exteriorem, mediorum electionem intellexerit, ut aliqui ex noſtris Thomiſtis exponunt; dico tamen, S. Doctorem illos actus non adduxiſſe, quaſi adæquatè & univerſaliter explicare voluiſſet in ordine ad quos actus gratia operans & cooperans diceretur, ſed tantùm ut exemplum E proferret in quo res clarius eluceret; cùm enim antea præmiſiſſet illam eſſe gratiam operantem, reſpectu cujus volũtas ſe habet ut mota, & Deus ut movens; cooperantem verò illam dici, reſpectu cujus voluntas non ſolùm movetur à Deo, ſed etiam ſeipſam movet; quia in actu interiori, qui eſt prima intentio finis, magis apparet quomodo mens noſtra ſit mota à ſolo Deo; & in actu exteriori, qui eſt electio, quomodo ſit ſimul movens & mota, ideò D. Thomas ut explicaret quod univerſaliter antea docuerat, actum interiorem & exteriorem in exemplum adduxit. Idem dicendum eſt, ſi aſſeratur D. Thomam per A actum internum intellexiſſe quemcumque actũ immanentem voluntatis, & per externum, intellexiſſe actum elicitum ab alijs potentijs ut alij interpretantur.

Dices ſecundò: Ille tantùm actus eſt à gratia cooperante, in quo voluntas ſe movet: Sed voluntas non ſe movet in prima intentione finis, etiamſi ſit libera, cujuſmodi fuit prima operatio Angeli: Ergo prima intentio finis etiamſi ſit libera, non eſt a gratia cooperante. Minor probatur: Movere ſe, eſt ex uno actu procedere ad alium: Sed voluntas in prima intentione finis, etiam libera, non procedit de uno actu ad alium: Ergo non ſe movet. 21.

B Reſpondeo diſtinguendo Majorem: in quo voluntas ſe movet, formaliter, aut virtualiter, concedo Majorem: formaliter ſolùm, nego Majorem. Voluntas autem in prima intentione finis, ſi ſit libera, movet ſe virtualiter, quia vult ſe velle & intendere finem; atque ita ex uno actu virtuali, procedit ad alium, ut in Tractatu de actibus humanis explicari ſolet.

ARTICULUS III.

Tres aliæ diviſiones gratiæ breviter exponuntur.

C PRimum donum gratiæ quod Deus homini confert, vel in ordine ad ejus ſanctificationem, vel in ordine ad aliquod opus pietatis, de quo priùs nihil cogitabat, varijs ſolet nominibus inſigniri, ob diverſa munia quæ exercet, & ob varios quos in nobis operatur effectus. In primis enim dicitur *gratia præveniens* quia prævenit omnem noſtram deliberationem, & bonum liberii arbitrii uſum ſeu conſenſum, prioritate temporis, vel naturæ, juxta illud Pſalmi 58. *Miſericordia ejus præveniet me*, & iſtud 1. Joan. 4. *Ipſe prior dilexit nos.* Quare Auguſtinus ſic Deum deſcribit: *Deus eſt, quem nemo diligit, niſi præventus; quem nemo amittit, niſi deceptus, quem nemo poſſidet niſi beatus.* Et Bernardus lib. de gratia, D & lib. arbit. ſic ait. *Sane ipſi nos prævenire nequaquam poſſumus, qui enim bonum neminem invenit, neminem ſalvat, quem non prævenit.* Et lib. de diligendo Deo, ipſum alloquens, dicit: *Hoc valde mirum, quòd nemo te quærere valet, niſi qui priùs invenerit: vis igitur inveniri ut quæraris, quæri ut inveniaris; potes enim quæri & inveniri, ſed non præveniri.* Unde homil. 3. ſuper *Miſſus eſt*, hæc verba Angeli ad B. Virginem, *Dominus tecum*, expendens: *Valde mirandum eſt* (inquit) *quomodo qui Angelum miſerat ad Virginem, ab Angelo inventus eſt eſſe cum Virgine: itane celerior Angelo fuit Deus, ut feſtinantem nuntium celerior ipſe perveniret ad terras? Nec mirum, cujus nomen accele-* E *ra, feſtina, omnibus mobilibus mobilior eſt ſapientia, velociter currit ſermo ejus. Victus es Archangele, qui miſit te, præceſſit te.* 22.

Secundò eadem gratia appellatur *excitans*, quia peccatorem vel juſtum a bono opere ceſſantem, tanquam ſopore quodam depreſſum, à ſomno vel peccati, vel negligentiæ bonorum operum excitat, juxta illud Apocal. 3. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo*, & iſtud ad Epheſ. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* 23.

Hanc gratiam, ſeu hunc gratiæ effectum, eleganter deſcribit Auguſtinus in lib. Confeſſ. ubi Deum alloquens, ſic ait: *Vocaſti, clamaſti, rupiſti ſurdi-*

ſurditatem meam : coruſcaſti , ſplenduiſti , fugaſti cæcitatem meam : flagraſti & eduxi ſpiritum , atque jam anhelo tibi , guſtavi & eſurio ac ſitio : tetigiſti me , & exarſi in pacem. Quibus verbis declarat tria attributa , tribus Perſonis Divinis appropriata, maximè relucere in juſtificatione peccatoris : Potentia enim Patris apparet in virtute & efficacia vocationis ejus, his verbis expreſſa: *Vocaſti, clamaſti, rupiſti ſurditatem meam* : Sapientia verò Filij in ſplendoribus , quibus mentem ejus illuſtrat , unde ſubdit : *Coruſcaſti , ſplenduiſti &c.* Bonitas autem Spiritus Sancti in mira ſuavitate , quâ ipſum ad ſe allicit & pertrahit, quam verbis ſequentibus declarat: *flagraſti, & eduxi ſpiritum &c.*

24. Tertiò gratia dicitur *adjuvans*, quia nos adjuvat ad faciendum id , ad quod excitati ſumus à Deo : unde nihil frequentius in ore omnium fidelium , nihilque ſæpiùs repetit Eccleſia in ſuis publicis orationibus, quàm verſiculum illum ex Pſalmo 69. deſumptum : *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina. Hunc*
Coll. 10. cap. 3. *verſiculum* (inquit Caſſianus) *in opere quolibet, ſeu miniſterio , vel itinere conſtitutus , decantare non deſinas: hunc meditanti tibi ſomnus irrepat , donec inceſſabili ejus exercitatione formatus , etiam per ſoporem eum decantare conſueſcas : hic tibi expergefacto primus occurrat: iſte evigilantis cogitationes anticipet univerſas ; iſte de tuo conſurgentem cubili, curvationi genuum tradat , atque deinceps ad omne opus actuſque deducat.*

25. Denique gratia, *ſufficiens & efficax* nuncupatur : ſufficiens, quia tribuit vim ſufficientem in actu primo ad operandum ſeu conſentiendum; efficax verò , quia infallibiliter infert conſenſum,& facit non ſolùm ut poſſimus velle & operari , ſe etiam ut de facto velimus & operemur; juxta illud Ezechiel 36. *Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis & operemini*, & illud Auguſtini de gratia & libero arbit. cap. 6. *Certum eſt nos facere cùm facimus , ſed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati.* Item S. Cyrillus lib. de adorat. ait : *Tantam benignitatem nobis exhibet univerſorum Salvator Deus , ut EFFICACI SUBSIDIO adjuvet , ſecundùm quod ſcriptum eſt : Apprehendiſti manum dexteram meam , & in conſilio tuo deduxiſti me. Nam quoniam hominis natura non valde generoſa eſt, neque ſatis idonea ut malum effugere queat , ſimul quodammodo nobiſcum certat Deus , & duplex concedere beneficium videtur, perſuadens admonitionibus ut ſubſidium inveniamus, & fortius illud præſtans , quàm ut malum præſens & violentum prævalere poſſit.*

26. Secundùm ergo varios illos , quos gratia in nobis operatur effectus , multipliciter dividitur à Theologis : ſed tres præcipue diviſiones celebres ſunt. Prima eſt in gratiam *prævenientem & ſubſequentem*, de qua agit S. Thomas hic art. 3. eamque inſinuant Auguſtinus & Fulgentius: ille enim in Enchirid. cap. 32. ſic ait : *Utrumque legitur in ſacris eloquiis : & miſericordia ejus præveniet me, & miſericordia ejus ſubſequetur me : nolentem prævenit ut velit , volentem ſubſequitur ne fruſtra velit.* Iſte verò lib. 1. ad Monimum cap. 11. *Prævenit Deus donans homini bonam voluntatem ; ſubſequitur bene volentem , operando in illo boni operis facultatem.* Et rurſus : *Prævenit impium ut fiat juſtus; ſubſequitur juſtum ne fiat impius; prævenit eliſum ut ſurgat ; ſubſequitur elevatum ne cadat.*

Hæc diviſio, licèt magis propriè conveniat gratiæ actuali, adaptatur tamen etiam habituali, ut docet S. Thomas articulo citato : cùm enim gratia habitualis varios habeat effectus, quorum alij alios præcedunt, comparatione præcedentium dicitur præveniens , reſpectu verò ſubſequentium, ſubſequens appellatur : nam gratia juſtificans primò ſanat animam, ſecundò dat illi ut benè velit, tertiò ut benè operetur, quartò ut perſeverare poſſit in bono, & poſtremò ut vitam æternam conſequatur. Quatenus ergo cauſat primum effectum, eſt præveniens reſpectu ſecundi ; & prout cauſat ſecundum , eſt ſubſequens reſpectu primi , & præveniens reſpectu tertij ; & ſic de cæteris, uſque ad ultimum, quem ut cauſat, ſolùm eſt ſubſequens. Quam doctrinam deprompſit ex Auguſtino cap. 12. de natura & gratia, ubi ſic ait : *Prævenit ut ſanemur , qui ſubſequitur ut vegetemur : prævenit ut vocemur, & ſubſequitur ut glorificemur : prævenit ut pie vivamus, & ſubſequitur ut ſemper cum illo vivamus.*

Secunda diviſio eſt in gratiam *excitantem & adjuvantem*, cujus meminit Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 5. ubi ait : *Per Dei excitantem atque adjuvantem gratiam ad juſtificationem diſponimur.* Et cap. 6 *Diſponuntur* (adulti) *ad juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum.* Illam etiam inſinuant SS. Patres : Auguſtinus enim lib. 1. de peccat. merit. ait : *Bonam & piam voluntatem, niſi Deo excitante & adjuvante, habere non poſſumus.* Et Bernardus lib. de gratia & libero arbit. *Conatus* (inquit) *noſtri caſſi ſunt, ſi non adjuventur, & nulli ſi non excitentur.* 27.

Tertia diviſio, & omnium celebertima, eſt in gratiam ſufficientem efficacem , quæ deſumitur ex Auguſtino de corrept. & gratia cap. 11. & 12. ubi diſtinguit duplicem gratiam : unam quæ dat poſſe perſeverare, quam aſſerit Adamo & malis Angelis fuiſſe conceſſam : *ſi enim* (inquit) *hoc adjutorium vel Angelo , vel homini , cùm primùm facti ſunt , defuiſſet , quoniam non talis natura facta erat , ut ſine divino adjutorio poſſet manere, ſi vellet , non utique ſuâ culpâ cecidiſſent ; adjutorium quippe defuiſſet , ſine quo manere non poſſent* : aliam quæ dat actu perſeverare , quam dicit Adamo denegatam, darique nunc ſanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis : primam appellat *Adjutorium ſine quo* ; ſecundam verò dicit eſſe *Adjutorium quo.* 28.

Hæc diviſio eſt omnium controverſiarum, quæ his temporibus agitantur, veluti fomes ac ſeminarium : *En ſcopulus ad quem multæ confractæ ſunt naves. En Euripus rapidus in diverſas & contrarias partes , verſo mari. En velut monte præcipiti devolutus torrens fervens nixu & contentionibus,* ut loquitur Mariana lib. 3. de morte & immort. cap. 8. 29.

Quidam gratiam ſufficientem ita deſpiciunt, ut eam dicant eſſe *Monſtrum quoddam ſingulare gratiæ , ſolummodo peccatis faciendis , majorique damnationi accerſendæ deſerviens.* Alij ècontra gratiæ efficaci & victrici adeo infenſi ſunt, ut ad ipſius horreant auditum , & ne ejus quidem nomen audire poſſint: fulminis ictu perſtrictos crederes , vel horrendo tonitrui boatu perterritos, quoties blandiſſima hæc vox *gratia victrix* , auribus eorum inſonat ; libentiùſque victæ , quam victricis , proſtratæ quàm erectæ , & debellatæ quam triumphantis gratiæ nomen audirent.

Utrique certè gravem divinæ gratiæ irrogant 30.
inju-

injuriam: quia, ut ait Proſper ad Demetriadem, cap. 7. *Gratia Dei, niſi tota ſuſcipitur, tota repellitur: ſicut enim alienus eſt à numero fidelium, & forte Sanctorum, qui in aliquo à Catholica veritate diſſentit; ita extra gratiam efficitur, qui aliquid de ejus plenitudine diffitetur.* Plenitudo porrò iſta pro præſenti humanæ infirmitatis ſtatu, binas includit prærogativas, quarum una in gratiæ ſufficientia, altera in ejus energia, ſeu efficacitate conſiſtit. Quiſquis proindè ſive de ſufficientia, ſive de efficacitate Chriſtianæ gratiæ aliquid diffitetur, extra gratiam penitùs eſſe convincitur: quia, ut ex Proſpero jam audivimus, *Hæc tota repellitur, niſi tota ſuſcipitur*; undè rectè ibidem paulò infra ſubinfert: *Plenè ergo & veraciter confitenda eſt gratia Dei*, ſimulque ſufficientia & effi-
31. cacia ejus prædicanda.

Utramque ſemper ſchola Thomiſtica conſtanter docuit & prædicavit, ac indefeſſo labore ab ortu ſuo per quatuor ſæcula non minùs fortiter ac generosè pro ſufficienti, quàm pro efficaci gratia decertavit. Hæc eſt doctrina, quam ſuxit in ſuis cunabulis ab uberibus Angelicis Angelici Doctoris; cum qua adolevit & crevit, & cum qua ſemper gloriosè vivet & vincet, palmæque inſtar altiùs inclinata reſurget; nec portæ inferi
32. prævalebunt adversùs eam.

Plura circa utramque gratiam hic inſerenda paraveram, quæ ob reverentiam Apoſtolicæ Sedis ſtrictiſſimè prohibentis, nè hujuſmodi quæſtiones & controverſiæ typis mandentur, libenter ſupprimo, donec ea publicandi facultas concedatur. Hæc eſt tota ſilentij noſtri ratio, & ſacrum ſigillum.

Si verò (ſtudiosè lector) completum de gratia Tractatum habere velis, lege quæ de Divinorum decretorum efficacia & voluntate Dei antecedente & conſequente contra Janſenianos, & Moliniſtas fusè tractavimus; ex principijs enim ibi ſtatutis facilè colligere poteris, quæ hic de gratia ſufficienti & efficaci deſiderantur.

DISPUTATIO IV.

De Cauſa gratiæ.

Ad quæſt. 112. D. Thomæ.

DEclaratis neceſſitate, naturâ, & ſpeciebus utriuſque gratiæ, habitualis ſcilicet & actualis, ſequitur dicendum de cauſis ejus: præcipua autem difficultas eſt de cauſa efficiente, & diſpoſitiva gratiæ habitualis, quæ eſt primum analogatum ſub hoc nomine gratia, undè de his tantùm cauſis hîc agemus.

ARTICULUS I.

Utrum ſolus Deus poſſit eſſe cauſa principalis gratiæ habitualis?

1. PArtem negativam tenent Medina 3. parte quæſt. 13. dubio ultimo, & Cabrera ibidem diſp. 2. ubi docent humanitatem Chriſti, ſeu Chriſtum inquantùm hominem, eſſe cauſam principalem gratiæ ſanctificantis in omnibus juſtis, ſecundariam tamen, & Deo ſubordinatam. Sed pro contrariæ, & ab omnibus fere receptæ ſententiæ defenſione, ſit

§. I.

Vera ſententia ſtatuitur.

DIco igitur, nullam creaturam, quantùmcumque perfectam, nequidem Chriſtum inquantùm hominem, poſſe eſſe cauſam principalem gratiæ ſanctificantis. Ita D. Thomas hîc art. 1. in corp. & in reſp. ad 1. ubi ait: *Humanitas Chriſti eſt ſicut quoddam organum Divinitatis ejus.... & ideò non cauſat gratiam propriâ virtute, ſed ut inſtrumentum virtute Divinitatis adjunctâ.*

Probatur primò concluſio: Scriptura & SS. Patres attribuunt Deo ut ipſi proprium, juſtificare homines, & à peccato mundare: Sed homines juſtificantur, & à peccato mundantur per gratiam ſanctificantem: Ergo productio gratiæ ſoli Deo ut cauſæ principali tribui poteſt. Minor patet. Major verò probatur ex illo Job. 14. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es?* Et ex illo Iſaiæ 43. *Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deles iniquitates.* Item ex illo ad Roman. 8. *Deus eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet?* Quibus verbis apertè declaratur, nullam creaturam poſſe principaliter mundare aut juſtificare hominem, ſed id eſſe Deo proprium & ſingulare. Quare Auguſtinus lib. de peccat. meritis cap. 14. ait: *Si quis dicere poteſt, ego juſtifico te, etiam dicere poſſit crede in me.* Undè concludit, quòd ſicut non eſt credendum niſi in ſolum Deum, ita nullam creaturam, ſed ſolùm Deum juſtificare poſſe.

Neque valet, ſi dicas, illa teſtimonia intelligenda eſſe de cauſa principali quæ ſit prima, ac proindè independens à ſuperioris concurſu; non tamen de principali ſecundaria. Non valet, inquam, cùm enim proprium ſit Dei eſſe cauſam primam & independentem ab alia ſuperiori, non tantùm reſpectu divinæ gratiæ, ſed etiam per ordinem ad quemcunque effectum, nihil locis citatis aſſereret Scriptura, quod eſſet ſpeciale productioni ipſius gratiæ.

Probatur ſecundò: Qui principaliter cauſat 3.
gratiam, dat etiam ut cauſa principalis Spiritum ſanctum: Sed nulla creatura, neque etiam Chriſtus inquantùm homo habet poteſtatem phyſicam & principalem ad dandum Spiritum S. Ergo neque ad infundendam gratiam. Major patet, nam in ipſa collatione gratiæ & charitatis datur Spiritus S. juxta illud ad Roman. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis.* Minor verò ſuadetur primò ex D. Thoma 3. p. qu. 8. art. 1. ad 1. ubi ſic ait: *Dare gratiam, aut Spiritum S. convenit Chriſto ſecundùm quòd Deus authoritativè, ſed inſtrumentaliter convenit etiam ei, ſecundùm quod eſt homo, inquantùm ſcilicet ejus humanitas inſtrumentum fuit Divinitatis ejus.* Quam doctrinam hauſit ex Auguſtino lib. 1. de Trinit. cap 12. ubi diſtinguit plura, quæ Chriſto conveniunt quatenùs Deus eſt, & quatenùs homo: inter alia verò docet Chriſtum ſecundùm formam Dei Joan. 16. Apoſtolis de Spiritu S. ad illos poſt ſuam aſcenſionem mittendo, dixiſſe: *Si autem abiero, mittam illum ad vos*; ſecundùm formam verò ſervi, quatenùs ſcilicet erat filius hominis, dixiſſe Joan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis*: quo ſignificat ſe ut hominem non poſſe principaliter ex ſua authoritate dare Apoſtolis Spiritum S. ſed quatenùs eſt homo, debere ipſum precibus à Deo obtinere.

4. Confirmatur ex Cyrillo l. 11. in Joan. cap. 35. ubi docet, ideò dictum fuiſſe Num. 11. Deum accepiſſe de ſpiritu Moyſis, & dediſſe ſeptuaginta Senioribus, ut ſignificaretur nullum præter Deum poſſe principaliter dare Spiritum ſanctificationis: Ergo nulla creatura, nec etiã Chriſtus, inquantùm homo, habet poteſtatem phyſicam & principalem ad dandum Spiritum S.

5. Ratio etiam id ſuadet: Oportet enim donum eſſe quodammodò ipſius dantis, vel per identitatem, vel per originem, vel per poſſeſſionem, ut docet D. Thomas 1. p. qu. 38. art. 1. ad 1. Sed nullo iſtorum modorum poteſt Spiritus ſanctus eſſe Chriſti, inquantùm hominis, multò minùs alicujus puræ creaturæ: Ergo nec Chriſtus, ut homo, nec aliqua creatura poteſt dare principaliter Spiritum ſanctum.

6. Probatur tertio concluſio. Per gratiam habitualem adoptamur in filios Dei: Sed nulla creatura, nec etiam Chriſtus, inquantùm homo, poteſt principaliter nos adoptare in filios Dei: Ergo neq; nobis tribuere gratiam. Major patet ex dictis toto ar. 5. diſp. 2. Minor probatur. Adoptare in filium ſoli illi convenit, qui habet naturam, quæ eſt principium quo generationis naturalis; cùm filius adoptivus ſubſtituatur loco filij naturalis: Sed humanitas Chriſti non eſt natura, quæ ſit principium quo generandi filium naturalem Dei: Ergo Chriſtus ut homo nequit principaliter nos adoptare in filios Dei.

7. Confirmatur: Ille ſolùm poteſt adoptare in filium, qui connaturaliter habet jus ad hæreditatem Sed nec Chriſtus ut homo, neque ulla pura creatura habet connaturaliter jus ad viſionem beatam, quæ eſt Dei hæreditas; cùm viſio beatifica nulli rei creatæ, vel creabili poſſit eſſe
Diſp. 1. connaturalis, ut in Tractatu de viſione beata o-
art. 1. ſtenſum fuit: Ergo idem quod priùs.

8. Confirmatur ampliùs: In hoc differt adoptio divina ab humana, quòd iſta fit per ſolam acceptationem extrinſecam ad hæreditatem patris adoptantis; illa verò per intrinſecam adoptati mutationem, ut docet D. Thomas 3. p. qu. 23. art. 1. in corp. his verbis: *Hoc autem plus habet adoptatio divina, quàm humana, quòd Deus hominem quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cæleſtem percipiendam; homo autem non facit idoneum eum, quem adoptat, ſed potiùs eum jam idoneum eligit adoptando:* At nulla creatura poteſt phyſicè immutare animam, aut voluntatem hominis, ſed id Deo proprium eſt, ac ſingulare; cùm ipſe ſolus poſſit intra terminos ejus illabi, & in ſinum ejus intrare, juxta illud Ezechiel. 44. *Porta hæc clauſa erit, & vir non tranſibit per eam; quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam:* Ergo nulla creatura, nec etiam Chriſtus inquantùm homo poteſt principaliter nos adoptare in filios Dei.

9. Quartò probatur concluſio: Si poſſibilis eſſet creatura, quæ gratiam ſanctificantem principaliter phyſicè produceret, vel id præſtaret eam creando, vel ex potentia obedientiali animæ educendo? neutrum dici poteſt: Ergo &c. Major patet: produci enim non poteſt gratia, niſi vel ex nihilo per creationẽ, vel per eductionem ex potentia non naturali, ſed obedientiali ſui ſubjecti. Minor verò probatur inprimis quoad creationem: quia cùm creatio ſit productio entis è nihilo, atque adeò entis quà ens eſt, neceſſe eſt quòd ille, qui eſt cauſa principalis creationis, habeat dominium ſupra ens producibile ut ſic atque adeò quòd ſit dominus omnis entis producibilis; quod tamen repugnat maniſeſtè convenire alicui creaturæ.

Secundò quoad eductionem de potentia obedientiali animæ, probatur eadem Minor: quia ſicut qui educit principaliter aliquid de potentia naturali ſubjecti, habet eo ipſo dominium ſupra talem potentiam; ita qui educit aliquid de potentia obedientiali, debet ſimiliter habere dominium in talem potentiam: Atqui potentia obedientialis, cùm ſit ea, quam habet quælibet creatura ad obediendum Deo in omnibus, quæ non implicant contradictionem, dominio creaturæ ſubdi non poteſt: Ergo nulla creatura poteſt ut cauſa principalis educere gratiam ſanctificantem ex potentia obedientiali animæ.

10. Denique ſuaderi poteſt concluſio ratione D. Thomæ hic art. 1. Cauſa principalis debet eſſe majoris, vel ſaltem æqualis perfectionis cum ſuo effectu: Sed nulla creatura poteſt ſuperare, vel adæquare in perfectione gratiam ſanctificãtem; cùm enim illa ſit formalis, ac phyſica naturæ divinæ, ut infinita eſt, & ens per eſſentiam, & quatenùs totam eſſendi plenitudinem continet, participatio, ſuperat in perfectione eſſentiali omnem ſubſtantiã creatam & creabilem, ut ſupra ostenſum eſt: Ergo nulla poteſt dari creatura, quæ ſit cauſa principalis gratiæ ſanctificantis. (Diſp. 2. ar. 4.)

11. Confirmatur: Producere gratiam in anima, eſt animam deificare, communicando ipſi phyſicum naturæ divinæ conſortium: Sed deificare eſt ſolius Dei per modum cauſæ principalis; ſicut ignire per modum cauſæ principalis eſt ſolius ignis, vel alterius continentis eminenter naturam ignis, puta Solis: Ergo ſolius Dei eſt gratiam ſanctificantem per modum cauſæ principalis producere.

12. Dices hanc rationem probare quidem, nullam creaturam per virtutem ſibi connaturalem poſſe principaliter producere gratiam, non tamen convincere, id non poſſe præſtare per qualitatem aliquam ſibi ſuperadditam.

Sed contra: Qualitas iſta, vel eſſet gratia in tali creatura exiſtens, vel aliqua alia qualitas à gratia diſtincta? Neutrum dici poteſt: Ergo ruit inſtantia. Probatur Minor inprimis quoad ſecundum: quia omnis alia qualitas ſupernaturalis diſtincta à gratia ſecundum ſuam ſpeciem eſt multò imperfectior ipsâ gratiâ productâ; cùm gratia ſit formalis participatio divinæ naturæ per modum naturæ: quod autem eſt formale principium producendi principaliter aliquem effectum, non debet eſſe imperfectius ipſo effectu: Ergo qualitas illa ſuperaddita non poteſt eſſe principium producendi principaliter gratiam. Probatur etiam Minor quoad primum: quia gratia non eſt qualitas productiva ſui ſimilis; aliàs unus Angelus, vel anima in gratia conſtituta poſſet producere ſimilem gratiam, alioſque habitus ſupernaturales in alijs, eoſq; ſanctificare, quod nullus dicere audeat. Et ratio hujus videtur eſſe: quia gratia non eſt forma immediatè activa, ſed mediatè ſolùm, mediantibus ſcilicet virtutibus ſupernaturalibus, quæ ſe habent veluti ejus potentiæ & proprietates: At medijs virtutibus ſupernaturalibus non poteſt gratia producere aliam gratiam; nam vel illam produceret in eodem ſubjecto in quo ipſa eſt; & hoc non poteſt dici, quia aliàs duo accidentia ſolo numero diſtincta eſſent in eodem ſubjecto; vel in alio ſubjecto, & hoc etiam affirmari nequit, quia virtu-

[illegible] naturales [illegible] dem dicendum de [illegible] habitu) non agunt in exterius [illegible] qu[illegible]quidem agunt per actiones [illegible] Ergo &c.

Ex [illegible] infertur nullam creaturam eſſe poſſe cauſam efficientem principalem virtutum ſupernaturalium. Nihil enim poteſt eſſe cauſa principalis proprietatum, quod non ſit cauſa principalis formæ ad quam conſequuntur: Sed virtutes ſupernaturales comparantur ad gratiam, veluti proprietates ad eſſentiam, ut docet D. Thomas ſupra qu. 110. art. 4. ad 1. Ergo nihil poteſt eſſe cauſa efficiens principalis illarum, quod non ſit cauſa principalis gratiæ. At hujus (ut ſubſumo) nulla datur, nec dari poteſt cauſa principalis, niſi Deus, ut oſtenſum eſt: Ergo nec virtutum ſupernaturalium. Undè virtus infuſa ſic ab Auguſtino definitur: *Virtus eſt bona qualitas mentis, qua rectè vivitur, & nemo malè utitur, & quam Deus in nobis ſine nobis operatur.* Quibus verbis apertè declarat virtutes infuſas, Theologicas, vel morales à ſolo Deo effectivè, & à nobis ſolùm meritoriè & diſpoſitivè produci.

14. Dices: Per actus naturales homo effectivè cauſat virtutes acquiſitas: Ergo pariter per actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis virtutes illas ſupernaturales effectivè attingit, & non ſolùm meritoriè & diſpoſitivè.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam & paritatem: duplex enim aſſignari poteſt ratio diſcriminis. Prima eſt, quia actus naturalis, ut ſubordinatus potentiæ naturali, adæquat, vel excedit in perfectione ipſum habitum acquiſitum; non autem actus ſupernaturalis, etiam ut ſubordinatus potentiæ habenti auxilium ſupernaturale, habitum infuſum. Secunda eſt, quia habitus ſupernaturales plus habent de ratione potentiæ, quam de ratione habitûs, cum non ſolùm dent faciliùs, ſed ſimpliciter poſſe operari: actus autem ſecundus nuſquam eſt effectivus illius actûs primi, qui dat ſimpliciter poſſe, ut patet inductione in naturalibus; actus enim viſionis nec producit, nec intendit potentiam viſivam, nec actus intellectionis potentiam intellectivam; quia actus ſecundus ex ſua intrinſeca ratione ſupponit potentiam. Ergo actus ſupernaturales nec producunt, nec intendunt effectivè habitus ſupernaturales, ſed tantum meritoriè & diſpoſitivè ad eorum productionem, vel intenſionem concurrunt.

§. II.

Solvuntur objectiones.

15. OBjiciunt inprimis Adverſarij plura Scripturæ teſtimonia, quibus inſinuari videtur, Chriſtum, ut eſt homo, eſſe cauſam phyſicam principalem noſtræ gratiæ: dicitur enim Joan. 1. *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum data eſt.* Ubi teſte D. Thomâ ibi lect. [illegible] præfert Evangeliſta Chriſtum Moyſi, non ſolùm quoad excellentiam operum, quia [illegible] per Moyſen data eſt lex, per Chriſtum [illegible] gratia & veritas; ſed etiam quantum ad m[illegible]n operandi, quia lex data eſt per Moyſen, [illegible] per proponentem; gratia autem & veritas [illegible] per Chriſtum ſicut per Dominum & [illegible] m. Item Joan. 10. Chriſtus dicebat: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur*: in o[illegible] ver[illegible] importatur principalis authoritas, ut [illegible] Thomas 3. p. qu. 8. art. [illegible] ad 3. Unde i[illegible] dem S. Doctor in 4. diſt. [illegible] qu. 2. ar. 2. quæſtiunc. A 2. ſic ait: [illegible] *per* [illegible] *homo.*

Reſpondeo [illegible] Chriſtum reſpectu gratiæ duplicem habere poteſtatem, ut docet S. Thomas 3. p. qu. [illegible] 4. ar. 3. & 4. unam authoritatis, ſeu principalis agentis, quæ ei convenit, quatenus eſt Deus: aliam excellentiæ, ſeu miniſterij principalis, quæ ei competit ut eſt homo, inquantum ejus humanitas eſt inſtrumentum conjunctum Divinitati in perſona, ob quam principalitatem docet S. Doctor ar. 4. cit. poſſe poteſtatem excellentiæ nominari authoritatem. Si ergo loca Scripturæ citata velimus intelligere de poteſtate au- B thoritatis, ſeu principalis agentis, dicendum eſt ea loqui de Chriſto non ut homine, ſed ut Deo; ſeu de filio hominis, non ratione naturæ, ſed ratione perſonæ, cui, cùm ſit divina, & Deus, convenit eſſe cauſam principalem gratiæ. Si verò quis contendat, hæc & ſimilia Scripturæ teſtimonia de Chriſto ut homine, & de filio hominis ratione naturæ eſſe intelligenda, exponenda erunt de poteſtate excellentiæ, quæ authoritas etiam appellatur, non quidem agentis principalis, ſed inſtrumenti conjuncti, quod principalitatem quandam habet reſpectu inſtrumentorum ſeparatorum. 16.

C Ad authoritatem verò D. Thomæ deſumptam ex lib. 4. ſententiarum, dicendum eſt, S. Doctorem ibi non aſſerere, Chriſtum eſſe agens principale phyſicum gratiæ, ſed duntaxat morale, quatenùs eſt cauſa principalis meritoria gratiæ, undè ibidem ſubdit: *Cujus meritum operatur in baptiſmo.* Et infra diſt. 19. qu. 1. ar. 1. quæſtiunc. 2. ſic habet: *Poteſtas clavium in Chriſto eſt ſicut in per ſe agente ad ſalutem noſtram, per authoritatem quidem, inquantum eſt Deus, ſed per meritum, inquantùm eſt homo....& ideò dicitur, quòd habet clavem excellentiæ.* 17.

Objicies ſecundò: Cauſa quæ eſt in actu per formam nobiliorem effectu per eam producto, eſt D principalis reſpectu illius: Sed Chriſti humanitas eſt in actu ad producendam gratiam noſtram per formam nobiliorem illâ: Ergo eſt cauſa principalis noſtræ gratiæ. Major conſtat: Minor probatur. Chriſti humanitas eſt in actu ad producendam noſtram gratiam, per ſuam gratiam habitualem; cùm per illam conſtituatur caput hominum, & capitis ſit in membra influere. Sed gratia Chriſti eſt longè nobilior noſtrâ: Ergo humanitas Chriſti eſt in actu ad producendam gratiam noſtram, per formam nobiliorem illâ. 18.

Reſpondeo negando Minorem: Ad cujus probationem, diſtinguo Majorem: Eſt in actu per ſuam gratiam, ſecundùm ſe & formaliter E ſumptam, nego Majorem; ut determinatam per aliquam virtutem ei ſuperadditam, concedo Majorem, & Minorem, & nego Conſequentiam. 19.

Explicatur ſolutio: Gratia Chriſti non eſt de ſe operativa, & productiva noſtræ gratiæ, ſed ſolum per virtutem inſtrumentalem ei ſuperadditam, quæ imperfectior eſt gratiâ ipſa tam Chriſti quam noſtrâ; & propter hanc virtutem [illegible] habet quod ſit gratia capitalis influens in membra [illegible] ut autem Chriſti humanitas eſſet cauſa principalis phyſica noſtræ gratiæ, eſſet neceſſe quod de ſe eſſet productiva gratiæ, vel quod virtus ei ſuperaddita ad illius productionem, eſſet alteri æquè nobilis [illegible] noſtra gratia. de quo plura dicemus in Tractatu de Incarnatione.

Obji-

O[illegible] pro[illegible] etiam [illegible] principal[illegible] tam, qu[illegible] ſanctific[illegible] eſt [illegible]

21. R[illegible]ſpondeo [illegible] ad aliquam [illegible]paliter [illegible] [illegible] q[illegible]oq; formam principaliter efficere, ſi tali forma no[illegible] habet rationem naturæ in aliquo ordine reſpectu ipſiuſmet agentis, quod di[illegible]po[illegible]it ad eam; ſecus autem, ſi habeat rationem naturæ reſpectu [illegible]ius, qu[illegible]od ſe ad eam diſponit; ſi[illegible]t ſe habet gratia ſanctificans, eſt enim na[illegible]a [illegible]hominis ad ordinem ſupernaturalem e[illegible]at[illegible] ut ex ſupra dictis patet.

22. Reſpondeo ſe[illegible]undo agens, quod ultimam diſpoſit[illegible]nem ad aliquam formam principaliter [illegible] ipſam quoq; formam producere, quando [illegible] forma reſultat ex tali diſpoſitione, & [illegible] potentia naturali ſubjecti educitur; ſic enim [illegible]libus, qu[illegible]a [illegible]ma ignis reſultat ex poſ[illegible] [illegible]timæ diſpoſitionis, & de potentia naturali [illegible]igni educitur agens attingens per alterationem ultimam diſpoſitionem, attingit etiam ſecundariò ordine executione ipſam formam, & eſt cauſa principalis illius. Quando vero forma non reſultat ex ultima diſpoſitione, ne[illegible] educitur de potentia naturali, ſed obedientia[illegible] [illegible]ſubjecti, tunc agens, quod ultimam diſpoſitionem ad illam producit, non cenſetur principaliter ipſam quoque formam producere, quia potentia obedientialis ſoli Deo ita ſubjicitur, ut n[illegible]llius creaturæ dominio ſubdi poſſit: cùm ergo gratia ſanctificans non reſultet ex noſtris a[illegible]cti[illegible] ad illam diſponunt, nec educatur ex potentia naturali, ſed obedientiali animæ rationali[illegible] ut dicemus art. ſeq. licèt homo principa[illegible] [illegible] actus contritionis & charitatis, qui [illegible] diſpoſitiones ad gratiam ſanctifi[illegible]antem[illegible] non tamen propterea eſt cauſa principalis illi[illegible].

23. Dices[illegible] Homo dicitur concurrere effectivè & pri[illegible]paliter ad generationem hominis ex eo præci[illegible], quòd materiam diſponit ad recipiendam animam rationalem, licèt illam non producat[illegible] Ergo ſimiliter homo ſe diſponens per cont[illegible]itionem ad receptionem gratiæ, poterit d[illegible] [illegible]ſa principali illius, quamvis per tales actus i[illegible]a[illegible] non producat, nec de potentia na[illegible] [illegible] animæ rationalis producat.

24. Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſe[illegible]uentiam & paritatem. Ratio diſparitatis eſt, [illegible]ia homo generans, licet non producat animam ratio[illegible]lem, illam tamen phyſice unit cum materia mediantibus diſpoſitionibus, quas in eam indu[illegible]; homo vero per actus contritio[illegible] non unit gratiam ſubjecto[illegible] hæc enim ex potentia o[illegible]e[illegible]ientiali animæ a Deo educitur, & [illegible] [illegible] [illegible]entiam unitur

2[illegible] [illegible] Ho[illegible] [illegible] effic[illegible]ens [illegible] charitatis & [illegible] ema[illegible]urales [illegible] [illegible]atifica[illegible] [illegible] gratiæ [illegible] na[illegible] [illegible]

[illegible]

26 [illegible] [illegible]

[illegible] forma or[illegible]lis.

Objicies ultimò: Poteſt dari qua[illegible] participatio divinæ naturæ, aut volunta[illegible] patet in gratia ſanctificante, & in habitu[illegible] tis: Ergo pariter poteſt produci qualit[illegible] participatio divinæ omnipotentiæ, ſive [illegible] operativæ Dei, ut eſt author ſupernatura[illegible] talis qualitas eſſet cauſa principal[illegible] [illegible]bitualis: Ergo de abſoluta ſaltem Dei [illegible] poteſt dari aliqua creatura ita perfecta, [illegible] cauſa principalis gratiæ ſanctificantis.

Reſpondeo poſſibiles eſſe, imò de fa[illegible] tales qualitates, quæ ſunt participatione[illegible] [illegible]næ omnipotentiæ intra ordinem ſupe[illegible] lem, etiam in genere cauſæ principalis: ſe[illegible] illas qualitates, neque alias etiam ex o[illegible] poſſibilibus, eſſe participationes divinæ [illegible]ris quoad efficientiam gratiæ ſanctifica[illegible] genere cauſæ principalis; quia non poteſt [illegible] nobilis divinæ eſſentiæ participatio qua[illegible] betur per gratiam ſanctificantem, ab alio[illegible] ab eadem divina eſſentia produci princip[illegible] ob rationes ſupra aſſignatas; ſicut et[illegible] poteſt dari aliqua creatura, quæ ſit cauſa [illegible]cipalis creationis, imò nec inſtrumenta[illegible] ſententia D. Thomæ, & Diſcipulorum ejus[illegible]

ARTICULUS II.

Utrum gratia creetur, aut concreetur, [illegible] potentia obedientiali animæ educatur[illegible]

§. I.

Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitu[illegible]

Suppono primò ex Philoſophia [illegible]ho[illegible] creationem & eductionem repetiri di[illegible]men, quod creatio eſt productio entis ex [illegible] ſive ex nullo præſuppoſito ſubjecto [illegible] verò eſt productio formæ dependenter [illegible]cto, & tranſmutativa illius.

Suppono ſecundo, dupliciter aliquam [illegible] educi de potentia ſubjecti; primò de po[illegible] naturali ipſius; ſecundò de potentia obe[illegible] aliquinter quas potentias iſtud eſt diſcrime[illegible] licet utraq; ſit potentia paſſiva, tamen [illegible] dicit ordinem ad agens naturale, obed[illegible] vero reſpicit agens ſupernaturale cu[illegible]

Suppono tertiò, hic nos loqui de con[illegible] productione gratiæ, id eſt de illa produ[illegible] quam ex natura ſua poſtulat: nul[illegible] [illegible]tat, quin Deus de abſoluta potentia po[illegible] creare, ſeu independenter [illegible] ſubjecto p[illegible] quia licet illa eſſentialiter ſit accidens[illegible] cut Deus de potentia ext[illegible]aordina[illegible] ficere, quod accidentia independente[illegible] cto exiſtant (ut patet in [illegible] [illegible] a pot[illegible]t illa indepen[illegible] ipſi [illegible] ſed præterna[illegible] [illegible] [illegible] tur [illegible] [illegible] gratiam [illegible]

[illegible]

[illegible] potest [illegible] conſt-[illegible]

[illegible] hujus [illegible] batur primò [illegible] art 9 ubi quærit, [illegible] mundi, quàm juſti[illegible] Et [illegible] reſpondet di[illegible] parte [illegible] andi eſt maj[illegible] o-[illegible] cum [illegible] ex ni-[illegible] ex magnitudine rei quæ fi[illegible] ma-[illegible] juſtificatio [illegible] cæli & terræ [illegible] differentia nulla eſſet [illegible] gratia [illegible] pr[illegible] juxta D. [illegible] am [illegible] ſanctificans non creatur.

[illegible] firmatur Nulla creatura in ſententia D. [illegible] poteſt etiam inſtrumentaliter creare, [illegible] x [illegible] p quæſt. 45 art. 5 Atqui ex eo-[illegible] ore [illegible] art. [illegible] ad 1 & 2 [illegible] 3. p. qu. [illegible] Humanitas Chriſti & Sacramenta [illegible] iter concurrunt ad gratiam produ-[illegible] Ergo illa non creatur.

[illegible] ſicut id eadem par ratione Cajeta-[illegible] quando deſinit eſſe, non annihilatur, [illegible] quando producitur, creatur. Ante-[illegible] certum: tùm quia, ut docet D. Tho-[illegible] u. 1 [illegible] 4. art. 4. annihilatio [illegible] inter [illegible] in operibus gratiæ [illegible] etiam, [illegible] deſtruuntur præciſè ex vi ſeparatio-[illegible] o ſeparatio autem a ſubjecto [illegible] annihilatio [illegible] permaneat ſubjectum. [illegible] quentia vero probatur Ex omnium [illegible] ſophorum ſententia inceptio & deſitio rei [illegible] ſibi correſpondent, ita ut quod incipit [illegible] ationem, deſinat per corruptionem [illegible] deſinit per corruptionem, incipiat per [illegible] onē; & ſimiliter quod incipit per crea-[illegible] deſinat per annihilationem & contra: [illegible] atia non deſinat per annihilationem, [illegible] manifeſtum eſt, eam non produci per [illegible].

[illegible] tertiò eadem pari ratione fundamé-[illegible] Diximus animam rationalem cre-[illegible] per [illegible] actionem, quia producitur [illegible] poſſet produci extra corpus ſepara-[illegible] naturale eſt, quod ex [illegible] ſepara-[illegible] non ſit informans [illegible] ſiſtens At cùm gratia ſanctifi-[illegible] accidens ſit, indeq; non ſit [illegible] bſiſtens, ſed tantum inexiſtens, neu [illegible] onvenit id [illegible] poteſt produci ex-[illegible] ne [illegible] re ſine ſubjecto, ſaltem [illegible] er. Ergo illa non creatur.

[illegible] etiam non concreetur [illegible] poteſt [illegible] ut enim [illegible] hoc, ut a [illegible] congene-[illegible] quiritur ut [illegible] ad pro[illegible] nem al-[illegible] topr[illegible] g[illegible] ad [illegible] tali-[illegible] eetur neceſ eſſe [illegible] producatur [illegible] nem alt[illegible] us, q[illegible] p[illegible] ie crea-[illegible] gratia pr[illegible] propriè [illegible] creationem [illegible] con-[illegible] n [illegible] r. [illegible] e [illegible] r [illegible]

[illegible]

[illegible] Commun[illegible] per [illegible] animæ [illegible] quam ip[illegible] [illegible] non [illegible] inde [illegible] anima pr[illegible] teſt [illegible] co[illegible]

Hæc ratio p[illegible] bis in juſtifica[illegible] Angelis, & [illegible] his inſtanti [illegible] atam, quia [illegible] & exiſtentes q[illegible] ſed gratia natur[illegible] illud Auguſtini [illegible] *ram & lar[illegible] tens [illegible] a [illegible]* [illegible] men [illegible] erit propria p[illegible] io [illegible] & a naturalibu[illegible] ip[illegible] pr[illegible] ducta per eandem actionem [illegible] qua [illegible] natu-ra condita eſt, ſed per dive[illegible] ſam.

Ex his probata manet tertia [illegible] 39.
tia non cree[illegible] r vel [illegible] n re[illegible] d[illegible] et [illegible] ex al[illegible] qua potentia. Nam cum creatio [illegible] ductio co[illegible] tradictorie opponantur; creari enim eſt fieri ex nihilo, ſive ex non præſuppoſito ſubjecto; duci verò è contra [illegible] a fieri ex [illegible] ſubjecto præ[illegible] p[illegible] a[illegible] tur med[illegible] at [illegible] o[illegible] d[illegible] po-tentia naturali aut violenta [illegible] et animæ, [illegible] non [illegible] ra[illegible] pu[illegible] Ergo de [illegible] potentia obe[illegible] animæ edi[illegible]

Confirm[illegible] ur [illegible] ne [illegible] inde [illegible] 40.
ſubjecto: Sed [illegible] in [illegible] ter dependet a ſubjecto [illegible] edu[illegible] Mi[illegible] pro-batur. Productio rei ali[illegible] ra-lis debere eſſe proportionata [illegible] do [illegible] us: Sed gratia cum ſit [illegible] iden[illegible] modo [illegible] connaturaliter depe[illegible] t [illegible] etiam connaturaliter ab [illegible] d [illegible] iter

Confirmatur amplius: Idea anima rationalis 41.
non dependet in eſſe & fieri a corpore, ſubinde-que non fit per eductionem [illegible] ſed per creatio-nem, quia ſine mira[illegible] conſervatur ſeparata à corpore Atqui gratia non [illegible] ex-tra animam ſine [illegible] ſimul [illegible], quo in Sacramento Eucharistiæ accidentia pa-nis & vini ſine ſubjecto [illegible] gra-tia connaturaliter dependet [illegible] ſub-jecto; & per [illegible] non [illegible], ſed per ed[illegible] o-mas qu[illegible] de [illegible] a 1 [illegible] ad 13. agens de [illegible] ea educi de p[illegible] m autem eſt ta[illegible] vir[illegible] c[illegible] ex [illegible] pri[illegible] tate, & ſim[illegible] a [illegible] nd[illegible]

§ II.

S[illegible] vunt [illegible]

CO[illegible]
ces [illegible]

Q[illegible] e,

[illegible]

Dav[illegible]

C[illegible]

dicitur [illegible]. Item [illegible]

di un[illegible] *ſto Je*[illegible]

norum [illegible] *qu*[illegible]

juſt[illegible] *veritatis.* [illegible]

non poſſumus, n[illegible] dicamus gratiam [illegible]

43. Reſpondeo [illegible] D. Thoma [illegible] 2. ad [illegible] quod gratia in Scripturis [illegible] creari, non quia ſecundum ſuum eſſe [illegible] & phyſicum producatur ex nihilo (quod importat vera [illegible]) ſed quia infunditur a Deo nullis noſtris meritis præcedentibus, quod habet quandam ſimilitudinem creationis, poteſtque creatio moralis appellari. Addo quòd etiam in Scriptura homo juſtus dicitur per gratiam generari, juxta illud Pauli 1. ad Corinth. 4. *In Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui*, & iſtud Petri: *Sicut modo ge*[illegible] *infantes*: omnis autem generatio, dempta humanâ, fit per formæ eductionem, non vero per ipſius creationem.

44. Objicies ſecundò: Actio, per quam producitur gratia ſanctificans, debet eſſe omnium præſtantiſſima, cùm talis qualitas in nobilitate & perfectione quamcumque rem creatam, vel creabilem excedat, ut diſp. præced. art. 4. oſtendimus: Sed creatio [illegible] nobilior eſt eductione: Ergo gratia ſanctificans non educitur, ſed creatur.

Confirmatur: Anima rationalis producitur per creationem: Ergo & gratia, quæ animâ rationali perfectior eſt, cùm iſta in ordinis naturalis, illa vero ſupernaturalis.

45. Ad objectionem reſpondeo, actionem, per quam Deus producit gratiam, debere quidem eſſe præſtantiſſimam [illegible] accomodatam conditioni ejus; creationem autem non eſſe productionem quæ ſit accommodata conditioni naturali gratiæ, ſed ſolum eductionem; nam cùm gratia ſit accidens, atque adeo non ſit naturaliter per ſe [illegible], dependet in ſuo eſſe & fieri a ſuo ſubjecto, & conſequenter ex potentia ejus, non non quidem naturali, ſed obedientiali educi [illegible] naturaliter producari: unde præſtantia productionis ejus ſupra productiones aliarum [illegible] inferiorum, per hoc ſufficienter ſalvatur, quod [illegible] ſit creatura, in cujus virtute activa principaliter concurrente, vel in cujus potentia paſſiva naturali præco[illegible]eatur.

Ad confirmationem, conceſſo Antecedente, negatur Conſequentia & paritas: Ratio diſcriminis [illegible] licèt gratia ſanctificans ſit perfectior [illegible] & ſpeciem ſuam animâ rationali, eſt tamen eâ imperfectior quoad modum [illegible] cùm ſit accidens, dependet [illegible] in ſuo eſſe & fieri à ſuo ſubjecto; anima vero [illegible] forma non accidentalis, ſed [illegible], & per ſe ſubſiſtens, non dicit [illegible] corpore, ac proinde non eſt [illegible] ex [illegible] non educatur.

46. Objicies tertio. [illegible] incipit per creationem, [illegible] per annihilationem: Sed gratia de[illegible] Ergo incipit per creationem. Major [illegible] Minor [illegible]. [illegible] diſt. 26. quæſt. u[illegible]

[illegible]

47. [illegible] cum [illegible] iam [illegible] tionis

[illegible]

[illegible] chriſtus [illegible] ſpeciale denotat [illegible] ceptione formæ [illegible] ſubjecto [illegible] pendentia repetitur in gratia ſan[illegible] ctu animæ, niſi quod ipſi inhæret [illegible] ſubjecto recipitur: Ergo ex illa [illegible] Major probatur: tùm quia anima [illegible] pitur in materia, & tamen ex ipſa [illegible] tùm etiam quia productio formæ in [illegible] teſt quidem appellari inductio, non [illegible] ctio: cùm particula *ex* aliquid ſpec[illegible] ab inhærentia, vel receptione, ve[illegible] diſtinctum.

Reſpondeo ad eductionem formæ [illegible] tis non ſufficere quod inhæreat ſubje[illegible] pſo recipiatur, ſed inſuper requiri[illegible] forma mediâ inhærentia, vel recep[illegible] ſubjecto recipiat eſſe: unde anima ra[illegible] cèt recipiatur in materia, ab ipſa [illegible] ducitur, quia exiſtit independenter [illegible] priaq; gaudet exiſtentiâ & ſubſiſte[illegible] vero cum gratia ſanctificans ut p[illegible] ter accidens, recipiat connaturalite[illegible] mediâ inhærentia ejus in anima, ej[illegible] p[illegible] inductio ſimul & eductio di[illegible] deber[illegible] quia producitur cum inhæſione [illegible] edi[illegible] dependet connaturaliter in ſuo eſſe a[illegible] hærentia; quæ dependentia per parti[illegible] denotatur.

Objicies quintò: Ut aliqua forma e[illegible] ſubjecto, requiritur quòd fiat per tranſmutationem [illegible]: Sed [illegible] (ea ſaltem, quæ Angelis & primis pa[illegible] ipſo creationis momento collata fu[illegible] tum fieri per actionem tranſmutativam: Ergo nec ab [illegible] educi. Major docetur [illegible] ter a noſtris Thomiſtis in 2. phyſic. [illegible] tem videtur manifeſta: ad tranſmutat[illegible] nim ſubjecti requiritur, quòd [illegible] formam prioritate temporis, vel [illegible] tis, & in tali priori ſub ejus privatione [illegible] Sed ſubjectum gratiæ Angelorum [illegible] p[illegible] parentum non præceſſit in aliquo [illegible] vatum hujuſmodi formâ, cùm [illegible] creationis momento receperint, & [illegible] Deus in Angelis condens naturam & gratiam, ut ſupra ex Auguſtino vidim[illegible] talis gratia per actionem ſubjecti tra[illegible] vam facta non eſt, nec per conſequen[illegible] ſed creata, vel concreata.

Reſpondeo conceſſâ Majori, negan[illegible] rem. Ad cujus probationem dicend[illegible] cet ad actualem ſubjecti tranſmutat[illegible] quiratur quod [illegible] præceſſerit [illegible] ſtanti ſeu priori in quo, priv[illegible] recipit, ut [illegible] quantum [illegible]

[illegible]

qua gratia Ang[illegible]

[illegible] per potentiam activam naturalem [illegible] supernaturale [illegible] imo conve[illegible] supernaturale [illegible] convenit [illegible]

[illegible] medium inter ens naturale & [illegible] non datur medium inter ex[illegible] excedere ordinem naturæ; quia [illegible] Ergo non datur potentia [illegible] naturalis, [illegible] sed media inter utramque.

[illegible] hac instantia solum probari, [illegible] obedientiæ præcise quoad [illegible] consideratam sit naturalis [illegible] non verò quod sit simpliciter in [illegible] naturalis [illegible] potentiæ passivæ non consi[illegible] absolute [illegible] ad actum recipiendum, & [illegible] non [illegible] quod re[illegible] potentiam activam naturalem; [illegible] passiva de qua [illegible] & potentiam activam [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

N[illegible] dam di[illegible] formam [illegible] possit [illegible] seu o[illegible] B comita[illegible] calor ut d[illegible] dens formam [illegible] proprietas fluens [illegible] sitio [illegible] tans. 17.

Notandum [illegible] eorum [illegible] 18. dici [illegible] rationis & liberi arbitrii [illegible] Sacramento ba[illegible] tute supernaturale [illegible] tes dimanant. Hi[illegible] præmis[illegible]

Dico primò: Ad gratiam [illegible] 19. aliquas dispositiones ex[illegible] mirum motus liberi arbitrii in a[illegible] C lis veræ virtutes infusæ, tam theo[illegible] morales, quæ cum ipsam semper [illegible], & ab ea sint inseparabiles, dispositiones ejus concomitantes dici possunt.

Hæc conclusio, q[illegible] d ad[illegible] 20. de fide, definita in Tridentino [illegible] nos & Calvinistas sess. 6. ca[illegible] *sponuntur autem adulti ad [illegible] ex[illegible] divinâ gratiâ atque [illegible] concipientes libere mov[illegible]* inf[illegible] aliæ dispositiones ad gratiam requi[illegible] fidei, spei, & pœnitentiæ recensentur. [illegible] D nathema dicitur ei qui dixerit [illegible] nulla ex parte [illegible] suæ [illegible] motu præparari [illegible]

Faventetiam Scriptura [illegible] 6. Regum [illegible] *parate corda vestra* [illegible] Et [illegible] 2. Q[illegible] *da sua.* Item SS. Patres passim [illegible] re hominem ut animo [illegible] divinæ gratiæ, ut [illegible] Cy[illegible] anus in epist. 2. [illegible] *Profluens [illegible] coercentibus claustris [illegible] frænatur manat [illegible] strum tantum fit [illegible] fidei capax afferimus [illegible] rimus.* Ita [illegible] E cæteri & D[illegible] A[illegible] q[illegible] ex pa[illegible]

[illegible]

[illegible] Omne quod [illegible] naturam, [illegible] me quâ- [illegible] ta & per [illegible] generari [illegible] naturam, [illegible] hominis, & ter- [illegible] ultus sive parvulus [illegible] quando [illegible] primò [illegible] quia [illegible] formas substantiales, eo [illegible] & [illegible] naturam, [illegible] ad [illegible] quia ordinantur ad [illegible] non ad quam- [illegible] sed ad eas [illegible] & per se primò inten- [illegible] comparata ad in- [illegible] & principa- [illegible] ad ipsum vero lumen gloriæ, [illegible] per se primò in- [illegible] gratiam actua- [illegible] forma per- [illegible] & [illegible] re- [illegible] ex [illegible] [illegible] dari aliæ [illegible]

B [illegible] physicè influere [illegible] autem [illegible] ab [illegible] non creari, sed de potentia [illegible] educi [illegible]

Quare dicendum est, dispositiones [illegible] parvulis non esse alias, [illegible] Unde in adultis [illegible] gratiæ, nedum per habitu[illegible] quia illi habent usum [illegible] bertatis, in parvulis [illegible] per [illegible]

C quia illi non sunt capaces [illegible] modum actûs secundi. [illegible] dicendi modus valde rationi conse[illegible] nam sicut in naturalibus, in [illegible] quædam [illegible] introdu[illegible] rum, quia formæ [illegible] bene & [illegible] habent [illegible] [illegible] virtute [illegible] ad [illegible] gratia [illegible] est [illegible] naturali [illegible] periret, [illegible] se a Deo [illegible] varetur. Sicut er[illegible] & [illegible] potest in genere causæ efficient[illegible] & tantùm secundum [illegible]

D scilicet causæ materialis dispositivæ, [illegible] communiter [illegible] tu de generatione & corruptione [illegible] physicè a gratia [illegible] in genere causæ effici[illegible] inde simpliciter, & tamen [illegible] quid, nimirum in genere ca[illegible] rialis dispositivæ.

Dices [illegible], Actus [illegible] Deo, [illegible] dispositiones physicas, & [illegible] rei ad gratiam sanctificantem. [illegible] rem, [illegible] & alios extra [illegible] tales [illegible] tantum dumtaxat morales, & [illegible]

E [illegible]

[illegible]

[illegible] farìam cum [illegible] ... o actia is [illegible] ad gr[illegible] an-[illegible]

[illegible] Omnis cauſalitas moralis [illegible] vel impetrati[illegible] : Sed [illegible] charitatis non d[illegible] ad [illegible] ficantem, per modum me-[illegible] : Ergo ad [illegible] non d[illegible]. Major conſtat: Minor [illegible] imam partem parebit ex [illegible] ſequenti [illegible] pri-[illegible], vel [illegible] operum præcedentium. [illegible] ad [illegible] tem. Ad o-[illegible] ſemper ne[illegible] ſequitur [illegible] poſ[illegible] cha-[illegible] er, & [illegible] ſequitur gratia [illegible] ut docet Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. [illegible] non ſe habent [illegible] per modum [illegible] ad gratiam o[illegible] nendam, ſed vere, [illegible] p[illegible] tice, ac illam recipiendam ani-[illegible] t, ac diſponunt.

§. II.

[illegible] vuntur objectiones.

[illegible] primo contra primam partem pri-[illegible] : Agens infinitæ virtutis [illegible] d poſitionem [illegible] : Sed [illegible], eſt agens infinitæ vir-[illegible] am producendam [illegible] requi-[illegible] e [illegible] recipientis.

[illegible] primo cum [illegible] Thoma hic art. [illegible] infinitæ virtutis [illegible] exigere [illegible] ab [illegible] n, be-[illegible] am [illegible]

[illegible] ad [illegible]

[illegible] ram, C[illegible] ſacrificiorum, [illegible]

[illegible] um eſt ipſ[illegible] d[illegible] m[illegible] q[illegible] em [illegible] per[illegible]

[illegible] dam c[illegible] 75. ne[illegible] je[illegible] d[illegible] be[illegible] cante[illegible] je[illegible] pote[illegible] ergo non ſunt [illegible] m ſed [illegible] tur moral[illegible] ne.

Confirmatur [illegible] ad a[illegible] formam, debet ſ[illegible] per [illegible] re[illegible] te eſſe neceſſaria: Se[illegible] liberi arbitrii [illegible] nentes adultos ad juſtificationem non ſunt di-ſpoſitiones neceſſariæ in omni ſub[illegible] o ad rece ptionem gratiæ ſanctificantis [illegible] at [illegible] vulis: Ergo non [illegible] d[illegible] tiones [illegible] ex natura rei, ad [illegible] 76.

Confirmatur amp[illegible] ne-ceſſaria ad formæ introduc[illegible] eſſe neceſſaria ad [illegible] ationem ejus in [illegible] cto. Sed gratia [illegible] get diſpoſitione c[illegible] in actu [illegible] bi[illegible], ut patet in [illegible] do[illegible] actus non ſunt diſpoſiti[illegible] rei ad ip.a[illegible]. 77.

Ad objectionem reſpondeo [illegible] formam debere [illegible] e-cto *quod*, id eſt in e[illegible] ſtro non requi[illegible] *quo* & immedi[illegible] o [illegible] ducitur: nam ut d[illegible] natio eſt d[illegible] ad bo[illegible] men no[illegible] eodem [illegible] tem [illegible] hom[illegible] d[illegible] ſubſtantialem non [illegible] tera p[illegible] ma [illegible] lis [illegible] in[illegible] ri[illegible] gra[illegible] ipſa[illegible] in [illegible] gratia [illegible] 89.

[illegible]

…, & ad
… amus. Unde ſit

DISPVTATIO V.

De Certitudine gratiæ.

D… hujus quæſtionis … ne gratiæ. … de ut … cet … ponamus hanc diſpu… a duo tantum exa… t. P… eſt. an aliqui, ſe… poſſit … le certus … gra… peccato? Secundum, a… dinem moralem … omnem … udat.

ARTICULUS PRIMUS

An … revelatione homo poſſit eſſe certus … vel Theolo… in gratia?

§. I.

… tum, … duplici … reſolvitur

S… n & indubita…

ubi …
B ne …
ſur …
locus … qui …
quam … in cum … ſum … illam …
cum … more ſ… ntiam: … ſi eſt
an odio? &c.

S… undum quod adducit in co… habetur 1. ad Cor. 4. ubi Apoſ… *mer … ſum … ibi enim mihi … in hoc … ſicatus ſum; qui autem iudi… nus* … Q… in … cum idem S. Doctor … 1. hic ex… onit … *beo conſ… entiam … mortalis … ſtificatus … pronunciem, quia poſſ… quæ ignoro, ſecundum illud Pſalmi …*
C *inte… it?*

Nec obſtat quod idem Apoſto… Thomâ hic art. 5. … ivent per … eſſe in gratia … nam vel quando … prot… adhuc non habuer… nem; vel ſi eam hab… erat … erat … privata quædam per… nem hom num perſonam ag… ad Rom. … *ſpir tua … ego … ſum, venundatus ſub … quod … intelligo*: aut … pro ſe ipſo ea pro… attendendo ad communem … odi…
D di propriam … etiam … privi… eg… lis revelationi, quod habe… at.

Probatur ſecundò concluſio ex S. P… in eandem veritatem … Auguſt… us en… per … ve b… *certa … ulta ſapientia tua man…* tam incertum & occultum eſſe a… Deus igno… cat peccantibus … juſt… poſt medium: *Q… tra ſit p… homo … re … quod ipſe non vide … ulpandum …* … ius Magnus lib. 6. Epiſt. … Gregoriam Auguſtæ … nu… one ſuorum peccat… E menter exoptar … *Rem mihi …*
Idem …

[illegible] *a virtute* [illegible] *ipſum, ſuamque pro-* [illegible] *poſit orem reſpicit, de ſua* [illegible] *dare & timere poteſt* [illegible] *dum nullus ſcire* [illegible] *titudine fidei cui non poteſt ſubeſſe ſal* [illegible] *tiam Dei eſſe conſecutum.* Ubi Conci- [illegible] ſolum reprehendit & damnat dicen- B [illegible] fidem neceſſariam eſſe ad juſtifica- [illegible], ſed etiam aſſerentes eam eſſe poſſibi- [illegible] patet ex illis verbis. *Cùm nullus ſcire va-* [illegible].

Poteſt etiam ſuaderi concluſio ratione: Per [illegible] divinam ea ſolum cognoſcimus, quæ vel [illegible] Scriptura, vel traditionibus ſunt re- [illegible] ta, & propoſita ab Eccleſia, per Concilia, [illegible] Pontifices: Sed non eſt revelatum, [illegible] Eccleſia proponitur ut revelatum, quòd [illegible] ſit in gratia: Ergo id non poteſt cognoſci [illegible] divinâ. Major patet. Minor probatur. [illegible] ſe [illegible] revelatum ſit Deum parcere ve- [illegible] rententibus, nulli ibi tamen eſt revelatum, C [illegible] ille aut iſte in particulari vere & ſincere [illegible] erit, & quod miniſter ſacramenti pœni [illegible] habuerit intentionem ipſum abſolvendi [illegible] catis: Ergo &c.

[illegible] Secundo: Non poteſt homo certò judica- [illegible] eſſe juſtum, etiam certitudine theologicâ. Probatur breviter: Id dicitur certum certitu- [illegible] theologicâ, quod virtualiter continetur in [illegible] propoſitione univerſali a Deo revelata, [illegible] nobis per Eccleſiam propoſit: Sed hæc parti- [illegible] ris propoſitio, *Ego ſum in gratia*, vel, *Mihi* [illegible] *remiſſa peccata*, non continetur virtualiter [illegible] aliqua univerſali a Deo revelata, & nobis [illegible] Eccleſiam propoſita: Ergo non poteſt eſſe [illegible] certitudine theologicâ. Major eſt certa: D [illegible] probatur. Abſoluta propoſitio particula- [illegible] non continetur ſub univerſali conditionata, [illegible] non eſt certum conditionem eſſe com- [illegible] hoc individuo: Sed omnes propoſitio- [illegible] es de juſtificatione hominis, a Deo [illegible] latæ, & nobis per Eccleſiam propoſitæ, ſunt [illegible] tionales; Deus enim non promittit gra- [illegible] veniam peccatoribus, niſi ſub conditio- [illegible] d verè & ſincerè pœniteant) & nulli cer- [illegible] tare poteſt talem conditionem eſſe im- [illegible] quandoquidem illa poſita eſt in actibus [illegible] s conſcientiæ hominis, qui nec in ſe vi- [illegible] nec per experientiam ſufficienter ipſi- [illegible] nimi innoteſcunt: Ergo propoſitio iſta, E [illegible] *juſtificatus*, non continetur virtualiter ſub [illegible] univerſali a Deo revelata.

[illegible] Certitudo theologica vel poteſt [illegible] priori, ex cauſis noſtræ juſtificationis, [illegible] a poſteriori, ex effectibus ejus: Sed neu- [illegible] haberi poteſt: Ergo implici er eſt im- [illegible] ſpeciali revelatione. Major [illegible] quoad primam partem probatur [illegible] ratiæ in anima eſt [illegible] lex, ſcilicet Deus, [illegible] ſame ito [illegible] m, & actus propriæ pœni- [illegible] it [illegible] poſitiones ad illam. Sed nul- [illegible] certe [illegible] de [illegible] ſi [illegible] a Dei cauſa [illegible] um [illegible]

[illegible] gnoſci [illegible], ex m [illegible] vel ſaltem [illegible] cognitionem [illegible] arum gra [illegible].

10. Quod [illegible] a poſteriori [illegible] certo cognoſcere nequeat, man [illegible] nullus eſt effectus habens cum gratia [illegible] ſtam connexionem, certo & infallibiliter co- gnoſcibilis, propter maximam conformitatem quam habent opera naturæ cum operibus gratiæ: mens enim humana (inquit Gregorius) ſæpe ſibi mentitur, & fingit ſe bonum amare quod non amat, ut experientia comprobatum eſt.

11. Confirmatur: Inter omnia gratiæ indicia, hæc duo ſunt potiſſima, ſcilicet velle exponere vitam, ſeu ſubire martyrium, & nullius peccati mortalis habere conſcientiam: Sed ex nullo iſtorum poteſt aliquis certo cognoſcere ſe eſſe in gratia: Ergo ex nullo poteſt [illegible] a poſteriori, ſeu ex ſignis a [illegible] ibus. Minor probatur C quoad primum quia reperiuntur [illegible] martyres, qui cum putant ſe ex vero & ſancto motivo ſubire martyrium, ex aliquo tamen vitioſo, ſed occulto, aguntur in mortem, dum [illegible] que exiſtimant ſe perfectè relinquere ſeipſos, [illegible] quod habent pretioſiſſimum, ſcilicet vitam profundendo, modo ſubtiliori ſeipſos quærunt. Suadetur etiam quoad ſecundum: Nam David & Paulus erant ſine conſcientia peccati mortalis, & tamen primus dicebat: *Ab occultis meis munda me Domine*: ſecundus verò exclamabat: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum.* Quæ verba expendens Hieronymus lib. 2. adver ſus Pelagianos, ait: *Qui hoc dicebat, videmus quæ pecca* [illegible] *tibi conſcius erat ſed qui legerat, Delicta quis int* [illegible] D *& ſunt viæ, quæ videntur* [illegible] *ſta,* [illegible] *earum reſpiciunt in profundum* [illegible] *rabat ſententiam, ne forte per ignorantiam* [illegible] *maxime cum Scriptura* [illegible] *juſtitia ſua.*

§. I.

Solvuntur objectiones.

12. Objicies primò contra primam concluſionem: Apoſtolus ad Roman. [illegible] ait: *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit Spiritui noſtro* [illegible] *filii Dei*: At teſtimonium Spiritus S [illegible] E [illegible] libile, eique fide Catholicâ [illegible] Ergo fide Catholicâ [illegible] imus a [illegible] dere, nos eſſe filios Dei, [illegible] ſtificatos, & in ſtatu gratiæ. Unde Au [illegible] lib. de vera pœnit. cap. 2. *Non ſic nobis* [illegible] *dimitte nobis de* [illegible] *pro* [illegible] *credimus* [illegible]

13. Reſpondeo [illegible] tota Eccleſia [illegible] habeat [illegible] Chr [illegible] ſte [illegible] a [illegible] unio [illegible]

[illegible] cata, [illegible]

[illegible] eſt, [illegible] igit, [illegible] pe enim [illegible] rbum [illegible] atque con-fidere. [illegible] contra Creſco-nium cap [illegible] expreſſi & loco [illegible] confidentia au-tem [illegible] d'ſtat, cùm teſti-monium probabile [illegible]

14. O[illegible]es ſecund[illegible] ſancta non eſt m[illegible] de mar[illegible] quam [illegible] & mortem pro [illegible] hriſto ſuf-fer[illegible] Eccleſia indubitatâ fide aſcribit illum [illegible] San[illegible] Ergo & ipſe Martyr fide [illegible] cognoſcit, & credit ſe habere grati-am [illegible].

R[illegible]det [illegible] negando Majorem: quia [illegible] Sanctorum Eccleſia habet [illegible] Spiritûs Sancti, ut nunquam [illegible] Sed argumentum non co-git [illegible] nam vel loquitur de Martyre, [illegible] aliter [illegible] paſſionem, & [illegible] non [illegible] canonizatur ab E[illegible] de Martyre jam mor-tuo [illegible] habere gratiam quia [illegible] martyrij, tuncque ſolùm ca-[illegible].

16. [illegible] In Symbolo Apoſtolorum [illegible] credendus ille ar[illegible] *re-miſſionem peccatorum*. Ergo unuſquiſque crede-re deb[illegible] peccatorum remiſſionem ac [illegible] gratia, cum peccatorum re-m[illegible] gratiam ſuam.

17. Reſpondetur [illegible] remiſſionis pec-cat[illegible] in Apoſtolorum Symbolo creden[illegible], [illegible] quod unuſquiſ-que credat pecc[illegible] eſſe remiſſa [illegible] ut volunt h[illegible] ſibi remittentur, ſi vere de il-li[illegible] diſponat.

18. [illegible] contra ſecundam concluſio-n[illegible] aliqua propoſitio particularis evi-d[illegible] dicitur ut contenta [illegible] de fide ve[illegible] illius credi-[illegible] Theologica. At hæc [illegible] univerſali eſt [illegible], ex quibus evi-d[illegible] incerta, [illegible] patet: Mi-[illegible]

[illegible]

[illegible] no p[illegible] ciſſimum [illegible] impleta [illegible] tra re[illegible]lationem contingere [illegible] ſufficiunt [illegible] perſpicacitas, [illegible] ſæpe falla[illegible], præſertim quam [illegible] nos conſcientiæ, ut ex D. Greg[illegible] tavimus, [illegible] poſſit judicere ad h[illegible] B conſcientia [illegible] ſacramenta, quia [illegible] hujuſcemodi habere certitudinem p[illegible] infra dicemus.

ARTICULUS II.

An homo poſſit habere certitudinem [illegible] moralem ſuæ gratiæ & juſtificationis om-nino infallibilem, ſeu quæ omnem formidinem & dubietatem excludat.

C Andreas Vega lib. 9. in Tridentinum cap [illegible] docet aliquos ad certitudinem m[illegible] ſuæ juſtitiæ, ſecundum viam ordinar[illegible] venire poſſe, ut abſque ulla formid[illegible] ritate, non minùs poſſint eſſe certi de [illegible] qu[illegible] certum eſt dari in rerum natura R[illegible] vel Conſtantinopolim. Alij [illegible] ſtimant ſolùm poſſe haberi ab h[illegible] babilem & conjecturalem de ſua [illegible] juſtitia cognitionem, quæ [illegible] xietatem non tamen omnem formidin[illegible] excludere. Ita D. Thomas [illegible] art. [illegible]

D Theologi communiter.

§. I.

Duplici concluſione difficultas re[illegible]vitur.

Dico primò: ſecluſo privilegio [illegible] Dei favore, non eſt poſ[illegible] p[illegible] tiæ certit[illegible] moralis, omnem [illegible] cludens, [illegible] qua adeſ[illegible] poſi[illegible], *Roma* [illegible]

Probatur primò concluſio ex [illegible] co ſupra citato ubi ait *Quemu[illegible] formidare de ſua juſtitia [illegible] firmitatem conſiderat* [illegible] morali ce[illegible] cre[illegible] Romam eſſe, [illegible] E d[illegible]: Ergo ex [illegible] non [illegible] ſop[illegible] poteſt [illegible] certi[illegible] lem de [illegible] leme[illegible] Romam e[illegible]

Prob[illegible]

[illegible]

... ſanctis ... ge ordi- ... moralis de ſua ... omnem ... inem. Conſequentia patet. ... tur. Hilarion ... Agatho, & ... ſcala paradiſi licet ... in vita ... eſſent tamen in inſtanti mortis de ... valde dubitarunt. Unde ipſe ... vehementi timore ... co- ... dicere: ... mortem meis? ... in eo interceſſiſſe ... & ... Quare ... vita. *Neminem, etc.* ... *permittere ... ramento di cedat.*

... ſuadetur concluſio. Licèt homo ... qua ſigna ſeu indicia de ſua ju- ... dicemus concluſione ſeq. ... certa, ut omnem formi- ... quia interdum ... naturalibus. At cer- ... Rom meiſſe, o- ... dubitationem & formidinem; ... teſtim ... ſolitudi- ... corporum, ... qui de re ... eſt ... & qui pro- ... atteſtantium non potuerunt ... ad ... fingendum mendacium: Ergo ... ſine privilegio, certitudo ... juſtitiæ, ſimili ei quâ aſſe- ... ditioni, *Roma eſt*. ... quem ad ... per ... ſtruxo ... ſic ... & ... gra- ... ordinarij Dei ... ex ... ut ... Homo ... poteſt habere pro- ... ſuæ ... ſua gratia & ju- ... Ita D. ... probavit quòd ... rationem, non ... per

... *qua, ... hac ... tio ... ſpiritualis, ... morum fonte ordinariorum ... nile to pœnitentiæ ... per- timere.* His addit ... Dei qui ... ex ... eo eſt, ... Joan. ... de ... 4. ... quæ eſt de ſignis ...

Poteſt ... 28 ... tem quæ omnem ... cum timore ac tremore ... lutem, & ... convenienſ fuit ... pro- babilem & conjecturalem ... ſeu certitudinem de ... tuâ anxietate ... m & ſpem ſuæ ſalutis ... terminos, extra quos ... cet, ambularent.

§. XI.

Solvuntur ...

Objicies primo ... ber ... fal ... do ... & ... re, an ... eſſe ... hoc ... ne ...

Reſpondeo negando ... Ma... A. 27. cujus ... ſtin ... re ... cum, ... citio ... quæ ...

[illegible] aut [illegible] de [illegible] it etiam [illegible] gratia [illegible]

[illegible] tia cap. 2 [illegible] existim[illegible] enim [illegible] in ho[illegible]ine de [illegible] Se[illegible] D. Thomas hic [illegible] ait enim *De* [illegible] *[illegible]titudinem habeat de* [illegible] *similiter de ratione* [illegible] *[illegible] quorum hab[illegible] fidem:* [illegible] *per* [illegible] *ad perfectionem* [illegible] *dona* [illegible] *sunt. & ide[illegible] qui-* [illegible] *& fidem* [illegible] de cer[illegible]udine in[illegible]ib[illegible] [illegible] conced[illegible] certitudi[illegible]em [illegible] denegat [illegible]espect[illegible] [illegible]ratiæ: [illegible] non [illegible]egavit certitudinem co[illegible]-[illegible]uralem [illegible] tantum [illegible]ibilem, ut contat

[illegible] actum [illegible] homo [illegible] pro [illegible] & [illegible] sit ce[illegible] de [illegible]rgu[illegible] ve etiam certus esse [illegible] re spem.

Secunda ratio d[illegible] certam [illegible] infal[illegible] re[illegible] C quam [illegible] & i[illegible]fal[illegible]b[illegible] po[illegible] mus cogn[illegible]ere, sc[illegible] po[illegible] fiæ quamvis enim rati[illegible] form[illegible] tivum asse[illegible]endi per fide[illegible] divina, q[illegible]æ [illegible] per nat[illegible] lis e[illegible], ad nos, motivum, t[illegible]e po[illegible] a[illegible]thoritas Eccl[illegible] p[illegible] tanquam cert[illegible] reve[illegible] ; & [illegible] cert[illegible] per fidem Ecclesiam [illegible] est v[illegible]am [illegible]egitimam [illegible] a[illegible]ntientes [illegible] propon[illegible] habere fidem de [illegible]is.

TRACTATUS NONUS
DE JUSTIFICATIONE IMPII, ET MERITO JUSTI.

Ad quæſtiones 113. & 114. Divi Thomæ.

PRÆFATIO.

RECTE olim à Tertulliano dictum eſt [illegible] Nunquam ſine aqua Chriſtum eſſe: *cùm præcipua religionis myſteria elemento aquæ peracta ſint.* Siquidem & ipſe Chriſtus aqua [illegible], [illegible] rudimenta poteſtatis ſuæ vocatus ad nuptias [illegible] aqua [illegible] tur; cum ſermonem facit, ſitientes ad aquam invitat ſempiternam; cùm de agape docet, aquæ calicem [illegible] latum inter opera dilectionis probat. apud puteum vires reſumit, ſuper aquam incedit, libenter tranſfretat, [illegible] diſcumbentibus miniſtrat: perſeverat teſtimonium [illegible] ad paſſionem; cùm deditur in crucem, aqua intervenit [illegible] [illegible] [illegible] aqua de latere prorumpit [illegible] ea [illegible] *Nec minus* [illegible] *amaſſe Spiritus Sanctus viſum eſt: cùm ab ipſo rerum exordio puritate elementi* [illegible] *uam, uti propriam ſedem, aut inſtar triumphantis currus, quo veheretur* [illegible] *idem Tertullianus*) terra erat inviſibilis & incompoſita [illegible] [illegible] erum informis & triſtis abyſſus; terra imparata, & [illegible] [illegible] materia perfecta, læta, ſimplex, de ſuo pura, dignum vectaculum [illegible] *ut mutuam utriuſque, Chriſti ſcilicet & Spiritus Sancti,* [illegible] [illegible] *deas.* [illegible] *um Chriſtus ad ripas Iordanis tingitur, Spiritus Sanctus aquas* [illegible] *mbuit, quâ Fideles dum Baptiſmo abluuntur, nova veneratione in* [illegible] *ur.* Tunc (*pergit laudatus Tertullianus*) ille Sanctiſſimus Spiritus [illegible] ſuper Baptiſmi aquas, & tanquam priſtinam ſedem recognoſcens [illegible] a delapſus. *Sed quod propriùs ad noſtrum inſtitutum & argumentum* [illegible] *Samaritanam mulierem, familiari & longiori colloquio* [illegible] *altiora* [illegible] *quando edoceret, cubito forſitan innixus fonti, & ſubj*[illegible] *exempl* [illegible] *aqua* [illegible] *omnes expreſſit*: Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, d[illegible] [illegible] ab eo, & dediſſet aquam vivam. *Nam ut in eundem locum* [illegible] Aqua hæc, vivificans gratia Spiritus Sancti eſt. *E*[illegible] *ane ſi utriuſque* [illegible] *mus, præcipua gratiæ officia, ſeu dotes, tribus potiſſimum aquæ proprietatibus ex*[illegible] *um eſt. Primum enim gratia fontis inſtar ſponte fluit, nec hominum meritis* [illegible] *re*[illegible] *itate & copia diffunditur* [illegible] *gratia, inquit Auguſtinus* [illegible] erit, [illegible] do. *Quamquam et* [illegible] *&* [illegible] *gratiaſſimi* [illegible] *Unde Canticorum 4.* [illegible] [illegible] nuncupatur. [illegible] *erba ſic egregie Gilbertus A*[illegible] [illegible] puteus [illegible] modo [illegible]? Noli [illegible] & [illegible] Accipiamus [illegible] gratiæ [illegible] eam oblat[illegible]

[illegible]

[illegible] (catchword)

Lib. de Baptiſmo cap. 19.

gem novar [illegible] *animum ſuperat , cum (ut* [illegible] *uſ nus* [illegible]
naret [illegible] *eret ægritudinem, non au* [illegible]
culas, non detegeret : at beneficio gratiæ no [illegible] *demo* [illegible]
& aufert [illegible] *ad eam puritatem luſtralibus aquis tinctæ mentes accedunt , ut* [illegible]
Et [illegible] *potuerint (nimirum cum ea munditie & candore prædita* [illegible]
munditiem traxiſſe videantur) & relidere juxta fluenta p[illegible] *, (briſti* [illegible]
ra , vel ſacramenta, ad majorem puritatem , innocentium , & munditiem compar [illegible]
ſtituta.

Demum hoc utriuſq; gratiæ ſcilicet & aqua, genium eſt. hac innata pr [illegible] *penſio, ut ad* [illegible]
cipium recurrant [illegible] *enim aqua ſua origini reddita, ſuo fonti refuſa, u* [illegible] *rum ab eo ſumun* [illegible]
iterum & iugiter fluant [illegible] *ita cæleſtis gratiæ fluenta , dum e Libano, excelſo ſcilicet Di* [illegible]
fonte, ad nos uſque labuntur , ſurſum ad ſuam originem animos , quos a criminum ſordibu [illegible]
culis purgant, bonorum operum meritis in cælum . præmia percepturos, ſecum impetu quo [illegible]
piunt: nam qui biberit ex hac aqua, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam [illegible]
nam [illegible] AMI[illegible]E LE[illegible]OR, *his cæleſtibus undis non labra duntaxat extrema præbeas* [illegible]
omnem rerum terrenarum quæ peritura ſunt aliquando extinguas : nam qui bibet e[illegible]
q[illegible], n[illegible] ſitiet in æternum. *Sed demum, ut pro munere Theologi , rem apertius , miſ* [illegible]
phoris abſolvam [illegible] *hos gratiæ effectus, quos aqua ſymbolis oculis ſubiect, iuſtificationem* [illegible]
quæ animam mundat ; & meritum, quod ad vitam æternam evehit ; pro viribus hoc T [illegible]
explicandos ſuſcipio, ea perſpicuitate , & brevitate, cuius toties experimentum dedi, ut [illegible]
ea parte ſit quo se diutius morari debeam. Vale.

DIS[illegible]

DISPUTATIO PRIMA

DE IVSTIFICATIONE.

Ad quæſtionem 113. *Divi Thomæ.*

A

ACTURUS D. Thomas de effectibus gratiæ, prius de juſtificatione quam de merito diſſerit: tum quia prius eſt hominem eſſe juſtum, quàm opera æternè [illegible] meritoria exercere, juxta illud Augu[illegible] [illegible] eſt meritoria opera *non præcedunt* [illegible] *ſed ſequuntur juſtificatum*: tum etiam [illegible] a juſtificatio procedit a gratia habituali in [illegible] cauſæ formalis, meritum verò quaſi in [illegible] re cauſæ efficientis; cuilibet autem formæ [illegible] & immediatius convenit effectus, cujus eſt [illegible] in genere cauſæ formalis, quàm qui ab ea [illegible] in genere cauſæ efficientis.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum in juſtificatione impii vere remittantur & tollantur peccata, vel duntaxat juſtitiâ Chriſti tegantur?

§. I.

[illegible]feruntur tres hæreticorum errores, & primus refellitur.

TRes ſunt præcipui Hæreticorum hujus temporis in materia de juſtificatione errores: In[illegible]mis enim docent, in juſtificatione verè & pro[illegible] peccata non remi[illegible], aut deleri, ſed dunta[illegible]adi, vel tegi per juſtitiam Chriſti nobis im[illegible]atam, eo ferè modo, quo vulnera & ulcera [illegible] cujus poſſunt tegi vel occultari ſub veſte al[illegible]ius. Unde ſicut Jacob Geneſ. 27. indutus eſt [illegible] Eſau, ad benedictionem obtinendam, & de [illegible]am obtinuit, quaſi eſſet Eſau, cùm tamen [illegible]et Jacob; ita (inquiunt) peccator indu[illegible] juſtitia, obtinet benedictionem a [illegible]eo, quaſi eſſet juſtus, cùm tamen revera ſit & [illegible]aneat peccator & injuſtus. Secundò dicunt, ju[illegible]cationem non fieri per introductionem ali[illegible]s formæ, animæ inhærentis, ſed per ſolam [illegible]am [illegible] nobis imputatam. Tertiò affir[illegible] ad juſtificationem non requiri aliam di[illegible]ionem ex parte noſtri, quàm actum fidei, [illegible] certò credimus nobis imputari juſtitiam [illegible] & quo veluti manu talem juſtitiam ap[illegible]en[illegible], & trahimus ad nos, eamque no[illegible]. Primum errorem hic refel[illegible]mus; [illegible] in art[illegible] ſequenti; tertius vero infra a[illegible] [illegible] itur, & in de di[illegible]oſitionibus ad [illegible]em ne[illegible] variis ſermo erit.

[illegible] in juſtificatione verè & propriè [illegible] tionem [illegible] omi[illegible] [illegible]am pallio aut veſte [illegible] te[illegible] Concluſio eſt certa [illegible] de[illegible] noſtri [illegible]can [illegible] verba [illegible] *non cre* [illegible] *pe* [illegible] *tum adi, & non ampli* [illegible] *ipu* [illegible]

B

Eadem veritas ex Scriptura manifeſtè colligitur. Nam Joan. 1. peccata dicuntur tolli & auferri: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Pſalmo 5[illegible]. ea di[illegible]untur deleri: *Dele iniquitatem meam.* Homo etiam per infuſionem gratiæ dicitur mundari, ablui, lavari, ac dea[illegible] [illegible] Pſ[illegible] 50. *Aſperges me Domine hyſſopo & mundabor*. Ezech. 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*, 1. ad Co[illegible]. 3. *Hæc fuiſtis aliquando* (id eſt adulteri, maledici raptores &c.) *ſed abluti eſtis, ſanc*[illegible] *eſtis*, Iſaiæ 1. *Si fuerint peccata tua ſicut coccinum, quaſi nix dealbabuntur, & ſi fuerint rubra velut vermiculus, quaſi lana alba erunt.* Ac hi termini, eu modi loquendi Scripturæ non ſolam occultationem peccatorum, ſed veram ipſorum abl[illegible]nem important, ut de ſe patet; inepte e[illegible] diceretur ablutus & mundatus, qui ſordibus eſſet inquinatus, quas pallio aut veſte tegeret; incongruè etiam Æthiopem ut nivem aut lanam dealbari diceremus, ſi tantum nigredinem ſuam ſub veſte candida occultaret: Ergo ex Scriptura in juſtificatione verè & propriè del[illegible]tur & remittuntur peccata, & non ſolum juſtitia Chriſti teguntur.

C

Confirmatur ex illo Apoſtoli ad Epheſ. 1 *Elegit nos in ipſo* (id eſt in Chriſto) *ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius.* Ubi notanda eſt particula *in conſpectu eius*, tali enim eſt unuſquiſque, qualis Deo apparet, [illegible] ùm Deus videat res ut ſunt in ſe: unde ſi poſt juſtificationem ſimus immaculati in conſpe[illegible] Dei, a parte rei ſum[illegible]ac[illegible]lati, & a peccat[illegible] verè abluti & mundati, ſubindeq; illi in juſtificatione ver[illegible] tolluntur & delentur, & non ſolum teguntur vel occultantur. 4.

D

Favent etiam SS. Patres, relati a Bellarmino libro 2. de juſtificatione cap. 8. Unus nobis ſufficiet Auguſtinus, qui ita clare hanc veritatem expreſſit, ut errorem hæreticorum noſtri temporis prævidiſſe videatur [illegible] nam libro [illegible] contra duas Epiſtolas Pelagian. cap. 13. hæc ſcribit. *Dicimus baptiſma omnium dare indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, neque radices peccatorum in mala carne teneri quaſi* [illegible] *in capite capillorum, unde cr*[illegible] *iterum reſecanda peccata.* Ex [illegible]on[illegible] P[illegible]al. [illegible] ſolvi[illegible] præcipuum hæretico[illegible] fundament[illegible] deſumpt[illegible] ex variis Scripturæ locis [illegible] q[illegible] pecc[illegible] a d[illegible] 5.

E

cuntur a Deo [illegible] enim [illegible] nen ver[illegible]la Prophetæ, *B*[illegible] *qu*[illegible]*rum* [illegible] *quorum te*[illegible] *a* [illegible] *cata cooper*[illegible] *q*[illegible] *gat no*[illegible] *v* [illegible] *in*[illegible] *dicus* [illegible] *gin* [illegible] *na* [illegible] *ti* [illegible] e [illegible] d[illegible] et[illegible]a teg[illegible] re peccata [illegible] ea [illegible]

[illegible]

7\. [illegible] tecta, & non [illegible] & pec ato- [illegible] hiloſo[illegible] atur ab [illegible] atur in objectum prout eſt in [illegible]. E[illegible] nec valet quod dicunt Hæretici, pec- cat[illegible] juſtitiâ externâ Chr[illegible] nquam [illegible] atiæ tegi, [illegible] e ſe objectum amo- r[illegible] n, inq[illegible] et. quia [illegible] obſtan- [illegible] qua dicunt tegi pec at[illegible] [illegible] & [illegible] cu[illegible] & conſpurcati; [illegible] in [illegible] immundum, & iniquitatem [illegible] amorem [illegible].

8\. [illegible] ex hac ſententia Calvini ſequitur E[illegible] am [illegible] habere ver[illegible] m & realem remiſ- ſionem [illegible], ed tantum [illegible], vel imp[illegible], contra illum articulum ſymboli: C[illegible] *remiſſionem peccatorum*, & contra [illegible] *Quorum remiſeritis peccata*, *remittuntur eis*, [illegible] etiam, quo Sacramen- ta n[illegible] vel. & [illegible] peccata, ie[illegible] contra [illegible] ad E[illegible] *quæ per v[illegible] in d[illegible] ſibi [illegible] patens d[illegible] rurſus [illegible], in ablutio- n[illegible]*. [illegible] S. Patres & S[illegible] expo[illegible] de Eccleſia, in q[illegible] Sacramentum [illegible], omnibus fide- l[illegible] vere remitti [illegible] peccata, & [illegible] Chriſt[illegible] tenentur.

9\. [illegible] meritis & [illegible] per imputati- one[illegible] [illegible] non d[illegible], ſed ſemper in[illegible] juſtificatis remanere.

10\. [illegible] ut infra oſtendetur, fit pe[illegible] hac [illegible]. Sed illa cum p[illegible] ut etiam infrà pa- [illegible] eſt quod poſt juſtifica- [illegible] maneant, & ſo- [illegible] vel occu[illegible] per juſtitiam C[illegible].

§. II.

[illegible] ſolvuntur.

11\. O[illegible] Scripturæ [illegible] & n[illegible] *[illegible] rum*

[illegible]

[illegible] rum [illegible] docet [illegible] in 4. diſt. [illegible] ad 2. [illegible] *Charitas* [illegible] *Deo, qui omnia videt* [illegible] *de ope*[illegible] *non quidem* [illegible] *ut actus n*[illegible] *vim impetrandi gratiam non* [illegible]

Ob[illegible] unde [illegible] peccat[illegible] ne totaliter deſtruerent[illegible], nu[illegible] Sed interdum redeunt [illegible] ut ſigni[illegible] Matth. 18. ubi Dominus ſervo [illegible] te exigit omne debitum, quod [illegible] Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo Mino[illegible] inter[illegible] redeunt, [illegible] mal[illegible] maculas proprias, nego Minorem [illegible] ſecundum quid, quatenus peccatum [illegible] ratione ingratitudinis contra Deum [illegible] tem peccata priora eſt aliquo modo [illegible] exponit D. Thomas 3. p. qu. 88. a[illegible] do Minorem, & nego Conſequen[illegible] ut peccata in [illegible] verè dimiſſa & [illegible] quod formaliter & ſecundum propri[illegible] las non redeant.

ARTICULUS II.

An juſtificatio fiat per introductionem [illegible] inhærentis, vel per ſolam juſtitiam [illegible] aut Chriſti nobis imputatam.

Hic nobis rurſus manus cum hæret[illegible] tendæ ſunt [illegible], ut articul[illegible] ti annotavimus, non ſolum [illegible] one peccata vere & propriè non remitt[illegible] leri, verum etiam aſſerunt [illegible] in[illegible] juſtificari [illegible] vel per juſtitiam qua Deus [illegible] juſtitiam Chriſti [illegible] tatam extr[illegible] Pro hujus erroris [illegible] gnatione, & [illegible] Catholicæ impugnatione, ſit

§. I.

Catholica veritas authoritate & ratione ſta[illegible]

Dico [illegible]: Cauſa formalis noſtræ [illegible] remiſſione [illegible] juſtitia Dei, vel [illegible] b[illegible] imputata [illegible] & inter[illegible] ſti[illegible] qua [illegible] interius renovam[illegible] fi[illegible] omnibus peccat[illegible] bu[illegible]

[illegible]

[illegible] quadrup ici [illegible] m. com- [illegible] um pe- [illegible] m A- [illegible] di- [illegible] pecca- [illegible] ad [illegible] ter [illegible] anima ju- [illegible] a & ini- [illegible] at [illegible] oſt n- [illegible] juſti- [illegible] idque ab ho- [illegible] externum & [illegible] in animas [illegible] eadē [illegible] ratio. [illegible] nobis quod [illegible] in Adamo [illegible] in Adamo perdi- [illegible] nimirum juſtitiam [illegible] quæ [illegible] aliqua, ſeu perfe- [illegible] transfudiſſet [illegible] poſteris [illegible] peccâſſet. Ergo [illegible] cationem nobis communicat [illegible] ſeu qualitatem intrinſecam, [illegible] inamur.

[illegible] o peccatoris prove- [illegible] a cauſa [illegible] dilectione Dei ſuperna- [illegible] it hominem in ordine ad vitam [illegible] ed a tali dilectione forma aliqua in- [illegible] & ſupernaturalis in homine derivatur, [illegible] in Tract. de gratia. Ergo juſtifi- [illegible] per aliquam formam, ſeu quali- [illegible] ntem, & non per ſolam juſtitiam [illegible] nobis imputatam.

[illegible] In juſtificatione hominis adopta- [illegible] i, ut conſtat ex Tridentino ſeſſ. [illegible] cap. 4. ubi ait [illegible] juſtificat [illegible] *ab eo ſtatu in quo homo naſcitur* [illegible] *in ſtatum gratiæ & adoptionis* [illegible] *ſecundum Adam Jeſum Chriſtum Salva-* [illegible] Sed filiatio adoptiva Dei fit per [illegible] intrinſecam, ut docet D. [illegible] his verbis: *Hoc autem plus* [illegible] *humana, quia Deus homi-* [illegible] *munus* [illegible] *im pe* [illegible] *homo autem* [illegible] *um* [illegible] ad [illegible] rec [illegible] m gratiæ [illegible]

[illegible] Ca [illegible] & [illegible]

[illegible] bu [illegible] potè [illegible] forma, ut co[illegible]

§ II.

Solvuntur [illegible]

OBjiciunt [illegible] A
ex loca [illegible] quibus [illegible]
[illegible] em fieri form[illegible]
nobis imputatam. Inprimis [illegible]
tur: *Per unius juſtitiam in omnes* [illegible]
citionem. Et iterum: *Per unius* [illegible]
conſtituentur multi. Et 1. ad Corinth. [illegible]
dicitur factus nobis *juſtitia,* [illegible] *ſa*[illegible]
demptio. Item Jeremiæ [illegible]
ve ut habetur in Hebræo [illegible]
ex Scriptura [illegible]
formam, ſeu juſtitiam [illegible]
tum per juſtitiam extrinſecam [illegible] im-
putatam. Unde Apoſtolus [illegible] ad [illegible]
reprehendit eos, qui [illegible] m pr[illegible]
volunt ſtatuere dicens: [illegible] *orant*
ſuam volentes ſtatuere, [illegible] *juſtitiæ* [illegible]
Confirmatur: Scriptura [illegible] 22.
D hominem non [illegible] m.
142. *Non juſtificabitur* [illegible]
Job 9. [illegible]
hæc falſa [illegible] et [illegible]
intrinſecam. [illegible] m
juſtitiam [illegible] x-
trinſecam Dei au[illegible] m.

Addunt hæretici [illegible] æ
Christi, [illegible] am non eſt [illegible] tem
ad juſtificandum omne [illegible]
lam requiri [illegible] æ
ſit cauſa formalis noſtræ [illegible] ficati[illegible]
gratiam habitualem.

Ad [illegible] ndeo [illegible]
E Scripturæ [illegible] a [illegible]
[illegible] at [illegible]
eſſe [illegible]

[illegible]is illuminaret, non poſſet verè dici Sol cauſa efficiens luminis. Unde Philoſophi, qui docuerunt cauſas ſecundas non habere virtutem agendi ex natura ſua, ſed Deum ad præſentiam illarum agere, conſequenter dixerunt cauſas ſecundas non eſſe verè cauſas efficientes, ſed ſolùm conditiones neceſſarias, ad quarum præſentiam Deus operatur.

Confirmatur primò: Gratia habitualis eſt participatio divinæ naturæ & ſanctitatis, unde ſanctificans appellatur: Ergo ſicut natura & ſanctitas Dei, ipſum ab intrinſeco conſtituunt juſtum & ſanctum per eſſentiam; ita gratia habet ex natura ſua conſtituere juſtum, & ſanctum per participationem, ſubindeque expellere peccatum ab anima.

3. Confirmatur ſecundò: Gratia in Scriptura vocatur lumen, ſeu ſplendor; peccatum verò dicitur tenebra, ut patet ex illo 2. ad Corinth 6. *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas lucis ad tenebras?* & ex iſto 1. Petri 2. *Qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen ſuum:* Sed lux ex natura ſua opponitur tenebris, & illas expellit: Ergo & gratia ex ſua natura expellit peccatum, & non ſolùm ex lege Dei extrinſeca.

4. Confirmatur tertiò: Peccatum habituale, ſeu macula peccati, conſiſtit in privatione gratiæ, ut connotante actum præteritum à quo cauſata eſt, ut in Tractatu de peccatis docuimus: Sed quæcunque forma poſitiva ex natura ſua expellit privationem ſibi oppoſitam. Ergo gratia ex natura ſua expellit peccatum, ſaltèm ut eſt malum hominis, & cauſat maculam in anima.

5. Quòd verò etiam tollat illud, quatenus eſt offenſa & injuria Dei, probatur ex Tridentino ſeſſ. 5. can. 5. ubi dicitur: *Si quis per Ieſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti neget: aut etiam aſſerat non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, anathema ſit.* Quibus verbis expreſſè & clarè definit, remiſſionem peccati, quoad omnem rationem, fieri per gratiam inhærentem; qui autem totum dicit, nihil excludit: Ergo ex Tridentino non ſolùm deformitas maculæ, ſed etiam ratio injuriæ & offenſæ Dei in peccato reperta, per gratiam habitualem aufertur.

Ratio etiam id ſuadet: Nam per talem gratiam reddimur amici Dei, & ipſi grati: eodem verò actu quo Deus in ſui amicitiam admittit impium, & pacatur illi, remittit injuriam, & non remanet offenſus: ſicut in humanis homo cum offendenti pacatur, ſine nova benevolentia aut favore remittit injuriam, aliàs non diceretur amicus aut pacatus.

Ex his probata manet ſecunda pars corollarii: ſi enim gratia habitualis ex intrinſeca ſua vi & natura expellat peccatum, ſecundùm omnem rationem in eo repertam, certè ad juſtificationem ſeu remiſſionem peccati, præter beneficium gratiæ habitualis, non requiretur favor extrinſecus Dei, quo offenſa condonetur. Unde [illegible] contradictoria ſentit, & ſcribit, ſimulque ca[illegible]dum & frigidum ſpirat, dum tomo [illegible] de gratia lib. 7. cap. [illegible] 2. concl. a. expreſſè d[illegible] ei gratiam non ex favore extrinſeco, ſed ex intrinſeca ſua [illegible] & natura expellere peccatum ab anima; [illegible] lominus poſteà tomo 1. in 3 p. d. [illegible].4. [illegible].8. §. *Ad primum verò*, ait, quòd cum beneficio g[illegible] t[illegible]æ inhærentis ſimul etiam requiritur divina

A condonatio, & remiſſio [illegible] æ ad juſtificationem. Quod non ſolum videt[illegible] dicto contrarium, ſed etiam Tridenti[illegible] repugnans: nam Tridentinum [illegible] ait: *Unica formalis cauſa juſtitiæ [illegible] eſt [illegible] Dei, non quâ ipſe juſtus [illegible]* At ſi præter infuſionem gratiæ & [illegible] juſtitiæ internæ, r[illegible]retur [illegible], aut condonatio extrinſeca [illegible] em peccati, non unica eſſet cauſa [illegible] juſtificationis, ſed dup[illegible] ex [illegible] & favor ille extrinſecus [illegible]. Unde V[illegible] a [illegible] d ſp. 102. cap. 2. [illegible] etiam acriter his verbis invehitur: *Recentiores [illegible] ologos multò magis [illegible] ſum, qui [illegible] præclaram Concilii Tridentini definitionem [illegible] gratiæ inhærentem*
B *tem juſtis conceſſerint, ut ex ſe non [illegible] abeat virtutem tergendi maculas, neque eas purgare [illegible] aleat, niſi favore & condonatione Dei relaxentur: ſi enim eorum ſententia rectè expenditur, veram rationem juſtitiæ inhærentis e medio tollere videntur [illegible] quam Patres Tridentini pro viribus aſtruere & defendere moliti ſunt.*

Inferes ſecundò contra hæreticos noſtri temporis, præcipuè contra Calvinum in antidoto ad ſeſſ. 6. Concilii Tridentini, & lib. 3. inſtit. cap. 1. juſtificationem impii non ſolùm importare remiſſionem peccatorum, ſed etiam ſanctificationem, & renovationem interiorem. Ita expreſſè docet Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. his verbis: 38.
C *Hanc diſpoſitionem ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſolùm peccatorum remiſſio, ſed etiam ſanctificatio & renovatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum.*

Ratio etiam ſuffragatur: Nam ut articulo ſequenti dicemus, juſtificatio fit per infuſionem gratiæ habitualis, quæ eſt cauſa formalis illius: Sed acquiſitio gratiæ non ſolùm eſt remiſſio peccati, ſed etiam vera renovatio interior, & ſanctificatio; nam per acquiſitionem gratiæ homo tranſit a vetuſtate peccati, ad novitatem vitæ & morum, juxta illud ad Epheſ. 4. *Renovamini Spiritu mentis veſtræ*; & ſimiliter ſanctifica- 39.
D tur & mundatur, ut patet ex illo 1. ad Corinth. 6 *Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, juſtificati eſtis*. Ergo juſtificatio non ſolùm importat remiſſionem peccatorum, ſed etiam ſanctificationem & renovationem interiorem hominis.

Inferes tertiò, in juſtificatione, ut eſt motus, principaliorem partem, ſeu principaliorem mutationem, eſſe renovationem interioris hominis: Nam in omni motu propriè dicto principalior eſt acquiſitio termini ad quem, quam expulſio termini à quo; cùm prior ſit per ſe intenta, poſterior verò ſolùm per accidens: Sed remiſſio peccati ſe habet in juſtificatione per modum termini a quo, acquiſitio verò gratiæ, per 40.
E quam homo interiùs renovatur, eſt terminus ad quem juſtificationis: Ergo ex duabus mutationibus quæ includuntur in juſtificatione, ſcilicet remiſſione peccatorum, & renovatione interioris hominis, iſta erit principalior. Quod ſignificat Apoſtolus ad Rom. 4. dum ait de Chriſto: *Traditus eſt propter delicta noſtra, reſurrexit propter juſtificationem*: id eſt, paſſus eſt propter remiſſionem peccatorum, & reſurrexit propter renovationem interiorem, factam per gratiam; quare ſubdit: *ut in novitate vitæ ambulemus.* Unde oſtendere vult juſtificationem noſtram potius conſiſtere in renovatione peccatorum; aliàs dixiſſet Chriſtum reſurrexiſſe propter juſtificatio-

nem noſtram, ut peccata remitterentur, non verò ut in novitate vitæ ambularemus. Huic expoſitioni favet Auguſtinus in Enchirid. cap. 52. dicens: *Quemadmodum in illo vera mors facta eſt, ita in nobis vera peccatorum remiſſio facta eſt: & quemadmodum in illo vera reſurrectio fuit, in nobis vera juſtificatio eſt.* Ubi juſtificatio comparatur reſurrectioni, per quam acquiritur nova vita. & hoc quia juſtificatio principaliter conſiſtit in renovatione interiori hominis.

ARTICULUS III.

An ſola gratia habitualis, ſit cauſa formalis juſtificationis?

41 VAzquez hic diſp. 203. cap. 3. & ſequentibus, affirmat actum contritionis & charitatis habere in ſeipſo vim juſtificandi formaliter; & licèt de facto nunc omnes qui juſtificantur, recipiant habitum gratiæ, tamen quia ſolùm definitum eſt ab Eccleſia, juſtificationem fieri in nobis per juſtitiam inhærentem; & quæ dicuntur de gratia inhærente, poſſunt etiam intelligi de ipſo actu contritionis, ſatisfieri Eccleſiæ definitioni, ſi in his qui ſunt capaces contritionis, ipſa contritio dicatur eſſe cauſa formalis juſtificationis.

42. Hæc ſententia communiter rejicitur à Theologis, aſſerentibus actus charitatis & contritionis perfectæ, eſſe quidèm proximas diſpoſitiones ad obtinendam remiſſionem peccatorum, non tamen cauſam formalem juſtificationis impii, ſed id ſoli gratiæ habituali convenire. Imò Suarez tomo 1. in 3. p. diſp. 4. ſect. 8. cenſet illam opinionem Vazquezii eſſe temerariam, & Tridentini doctrinæ parùm conſentaneam. Sunt tamen aliqui, qui Vazquem excuſare, ejuſque doctrinam temperare, & benignâ interpretatione emollire conantur, dicendo ipſum non loqui de facto, ſed de poſſibili, & ſolùm velle actum contritionis vel charitatis de lege extraordinaria, & per ordinem ad potentiam Dei abſolutam, eſſe poſſe formam juſtificantem in adulto, qui extra Sacramentum per actus contritionis & charitatis juſtificatur. Sed hæc interpretatio menti hujus Authoris apertè contradicit; ille enim 3. p. tomo 1. diſp. 2. cap. 6. num. 66. hæc ſcribit: *Memini autem contritionis, quia in adulto qui juſtificatur extra Sacramentum, magis certum eſt eum juſtificari contritione, quàm gratiâ habituali, ut oſtendimus 1. 2. diſp. 203. cap. 3.* Quibus verbis apertè declarat Vazquez, quid ſenſerit in prima ſecundæ, & inquit ſe ſenſiſſe, adultum extra Sacramentum juſtificari contritione, & hoc eſſe certiùs, quam quòd juſtificetur gratiâ habituali. Ut confutetur hæc ſententia, & vera cauſa formalis juſtificationis declaretur, ſit

§. I.

Concluſio negativa ſtatuitur.

DIco igitur, actus contritionis vel charitatis non eſſe cauſam formalem juſtificationis, ſed id ſoli gratiæ habituali competere.

43. Probatur primò: Actus contritionis vel charitatis eſt diſpoſitio ad formam juſtificantem: Ergo non eſt ipſa forma juſtificans. Conſequentia patet: forma enim non eſt diſpoſitio ad ſeipſam; cùm inter diſpoſitionem & formam exerceatur aliqua cauſalitas, ſubindéque inter illas reperiatur realis diſtinctio. Antecedens verò docetur communiter à Theologis, præſertim à D. Thoma hic art. 5. & 8 de verit. quæſt. 28. art. 8. ad 1. & 2. colligiturque ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. dicente, *Contritionis motum præparare ad remiſſionem peccatorum, ſi conjunctus ſit cum fiducia divina miſericordiæ.*

Dices cum Vazque, Concilium per contritionis motum intelligere contritionem illam imperfectam, quæ dicitur attritio. 44

Sed contrà primò: Concilium ibi loquitur de contritione quam juſtificatio ipſa conſequitur, ſive cum reali ſuſceptione Sacramenti, ſive in voto: Sed extra realem ſuſceptionem Sacramenti, juſtificatio non conſequitur ad attritionem, ut de ſe conſtat: Ergo Concilium per contritionis motum non intelligit contritionem illam imperfectam, quæ dicitur attritio.

Contrà ſecundò: Concilium ibi loquitur de contritione quovis tempore neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, ait enim: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius*: Sed attritio non fuit quovis tempore neceſſaria ad veniam peccatorum; nam ante legem Evangelicam extra Sacramentum non requirebatur, & cum Sacramento non ſufficiebat: Ergo non loquitur ibi de attritione, ſed ſolùm in fine ejuſdem capitis, ubi ait: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, &c.* 45

Confirmatur ex eodem Tridentino ſeſſ. 6. can. 3. ubi ſic habetur: *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia infundatur, anathema ſit.* Quibus verbis Concilium expreſſe docet actus dilectionis & pœnitentiæ fieri ut juſtificationis gratia infundatur: Ergo tales actus non ſunt ipſa gratia juſtificationis, nec conſequenter ipſa forma juſtificans; aliàs ſenſus Concilii eſſet, quod fiunt iſti actus, ut ipſimet infundantur, ſi ipſi ſint forma juſtificans, quod eſt abſurdum. 46

Confirmatur ampliùs: Cauſa formalis juſtificationis non impetrat veniam & remiſſionem peccatorum, ſed illam formaliter cauſat: Atqui actus contritionis non cauſat formaliter veniam & remiſſionem peccatorum, ſed eam duntaxat impetrat, ut patet ex eodem Tridentino, dicente loco ſuprà citato: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius*: Ergo actus contritionis non eſt cauſa formalis juſtificationis. 47

Probatur ſecundò: Habenti actum contritionis promittitur in Scriptura indulgentia & remiſſio peccatorum: Sed ſi talis actus eſſet forma juſtificationis & remiſſionis peccatorum, ſuperflua & vana eſſet talis promiſſio: Ergo talis actus non eſt cauſa formalis juſtificationis. Major patet ex illo Jeremiæ 3. *Convertimini filii revertentes, & ſanabo vos*; & ex illo Iſaiæ 55. *Derelinquat impius viam ſuam, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus*. Item ex illo Pſalmi 50. *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*. Minor verò probatur: Habenti formam ſuperfluè & in vanum promittitur effectus formalis illius; cùm talis effectus nihil aliud ſit quàm ipſamet forma, ut communicata ſubjecto; verbi gratiâ, ſi quis diceret, 48.

diceret, faciam te divitem, ſi habueris divitias; album, ſi habueris albedinem; irriſoria & nugatoria eſſet talis promiſſio: Ergo ſi actus contritionis eſſet forma juſtificans, & remittens, ſeu expellens peccatum, habenti actum contritionis ſuperflue & in vanum indulgentia & remiſſio peccatorum promitteretur.

49. Probatur tertiò: In juſtificatione homo adoptatur in filium Dei, ut conſtat ex Tridentino ſeſſ.6 cap.4 unde illud idem quod eſt terminus formalis ſpiritualis generationis, per quam filij Dei adoptivi conſtituimur, eſt cauſa formalis juſtificationis impij: At ſola gratia ſanctificans, nō verò actus charitatis, vel contritionis, eſt terminus formalis illius ſpiritualis generationis, cùm illa ſola gratia ſit participatio formalis naturæ divinæ, ut talis eſt, & gerat vices ſubſtantiæ ſeu naturæ in ordine ſupernaturali, ut in Tractatu de gratia declaravimus: Ergo ſola gratia habitualis eſt cauſa formalis juſtificationis.

50. Probatur quartò: Effectus formalis ejuſdem ſemper rationis non poteſt provenire à duabus formis ſpecie diverſis: Sed eſſe juſtum, eſt effectus formalis ejuſdem rationis in omnibus; & gratia habitualis ſpecie differt ab actu contritionis & charitatis, cùm illa ſit qualitas permanens & in ſpecie habitûs, iſti verò citò tranſeant: Ergo non poteſt provenire à gratia habituali, & ab actu contritionis, vel charitatis, ſed à ſola gratia ſanctificante, quæ eſt ejuſdem rationis & ſpeciei in omnibus juſtis, ſive illi ſint parvuli, ſive adulti. Minor, & conſequentia patent, Major probatur. Effectus formalis ſpeciem ſumit à forma, imò eſt ipſamet forma, ut communicata ſubjecto: Ergo à duabus formis ſpecie diverſis, duplex effectus formalis ſpecie diverſus provenire debet.

1. Denique ſuaderi poteſt concluſio hâc ratione: Forma juſtificans expellit peccatum in genere cauſæ formalis, ſicut univerſaliter omnis forma tribuens ſuum effectum formalem ſubjecto, expellit formam, aut privationem oppoſitam in genere cauſæ formalis; v.g. calor qui eſt cauſa formalis calefactionis, expellit formaliter frigus aquæ. lux quæ eſt cauſa formalis illuminationis, expellit tenebras formaliter, non verò efficienter: Sed actus contritionis, vel charitatis, non expellit ab anima peccatum habituale in genere cauſæ formalis (quia cùm tale peccatum in privatione gratiæ habitualis conſiſtat, ipſi non opponitur formaliter) ſed ſolùm in genere cauſæ diſpoſitivæ, quæ ad genus cauſæ materialis reducitur: Ergo talis actus non eſt cauſa formalis juſtificationis, ſed ſola gratia ſanctificans, quæ talem maculam, ſeu peccatum habituale formaliter tollit. Unde Tridentinum ſeſſ. .cap:7. unicam dicit eſſe cauſam formalem juſtificationis, nempe juſtitiam inhærentem, quam Vazquez fatetur eſſe gratiam habitualem. Hæc Tertio magis patebit ex dicendis articulo ſequenti, ubi oſtendemus, juſtificationem non ..ſe fieri, etiam de potentia abſoluta, ſine infuſione gratiæ, & implicare contradictionem quòd aliquis per ſolum actum contritionis vel charitatis formaliter juſtificetur.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicit inprimis Vazquez plura Scripturæ & ſanctorum Patrum teſtimonia, quibus inſinuari videtur, dilectionem Dei, ſeu contritionem perfectam fundatam in dilectione, eſſe cauſam formalem juſtificationis: Chriſtus enim Lucæ 7. dixit de Magdalena: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Et Joan. 14: *Si quis diligit me, Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Item Proverb 10. dicitur: *Univerſa delicta operit charitas.* Et 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Similiter Auguſtinus de natura & gratia cap 42. ait charitatem eſſe noſtram juſtitiam; & cap. ultimo: *Charitas inchoata* (inquit) *inchoata juſtitia eſt; charitas provecta, provecta juſtitia eſt; charitas magna, magna juſtitia eſt.* Et lib. 2. contra Creſconium grammaticum, cap. 12. dicit quòd *à peccatis mundamur, ſacrificio cordis contriti,* id eſt actu pœnitentiæ.

Sed facilè reſpondetur teſtimonia illa Scripturæ ſolùm probare, quod dilectione & contritione, ut diſpoſitione ultimâ juſtificamur & ſanctificamur, non verò ut causâ formali juſtificationis & ſanctificationis: effectus enim qui completè procedit a forma, attribuitur etiam diſpoſitioni, quia ab ipſa inchoativè procedit. Similiter verba Auguſtini intelligenda ſunt in ſenſu cauſali, non formali; charitas enim cauſat ut diſpoſitio juſtitiam, ſubindéque juſtitia illi proportionatur & commenſuratur. 53.

Addo, actum charitatis vocari perfectam juſtitiam, vel ſanctitatem, quia cùm ſit perfectiſſimus actus gratiæ ſanctificantis formaliter, in quem illa omnem ſuam efficaciam, virtutem, & perfectionem explicat, quæ formaliter conveniunt gratiæ ſanctificanti, de actu charitatis prædicantur.

Objicit ſecundò: Juſtificatio fit per illam formam, quæ magis opponitur peccato eſſentialiter conſiderato: Sed actus dilectionis magis opponitur peccato eſſentialiter conſiderato, quam gratia habitualis; cùm in omni ſtatu peccatum importet privationem dilectionis naturalis, non autem privationem gratiæ; nam in ſtatu naturæ puræ fuiſſet peccatum, & tamen non fuiſſet privatio gratiæ: Ergo juſtificatio fit formaliter per actum dilectionis, non verò per gratiam habitualem. 54.

Reſpondeo negando abſolutè Majorem: Juſtificatio enim, pro iſto ſtatu, non fit per formam oppoſitam peccato tantùm eſſentialiter conſiderato, ſed debet fieri per formam oppoſitam illi rationi quam peccatum principaliter importat: peccatum autem, pro hoc ſtatu in quo nunc ſumus, importat principaliter privationem gratiæ, quia in ſtatu in quo nunc ſumus, ordinamur ad finem ſupernaturalem; unde peccatum mortale habituale, (de quo tantùm hic loquimur) importat privationem illius principii quo ordinamur ad finem ſupernaturalem, quod principium eſt ipſa gratia habitualis. 55.

Alia argumenta probant actus contritionis & charitatis, de potentia Dei abſoluta, poſſe juſtificare formaliter: unde commodiùs proponentur & ſolventur articulo ſequenti, ubi de hoc ſermo erit.

ARTICULUS IV.

An de potentia extraordinaria poſſit quis juſtificari per externum Dei favorem, vel per ſolos actus contritionis & charitatis, etiamſi gratia juſtificans ei non infundatur?

§ I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ.

56. Suppono primò, duplicem poſſe diſtingui juſtificationem; unam perfectam & completam, quæ non tantùm dicit remiſſionem offenſæ Deo per peccatum illatæ, ſed etiam ablationem maculæ, ex peccato præcedenti in anima relictæ: alteram verò imperfectam & incompletam, quæ ſolùm importat remiſſionem offenſæ, & relaxationem pœnæ ei debitæ.

57. Suppono ſecundò, hominem poſſe conſiderari duobus modis, ſeu in duplici ſtatu, nempe in ſtatu naturæ puræ, præſcindendo ab ordinatione ad finem ſupernaturalem; & in ſtatu ordinationis & elevationis ad ordinem & finem ſupernaturalem. Primo modo conſideratus, nullum haberet præceptum ſupernaturale, nec peccando offenderet Deum ut Authorem & finem ſupernaturalem; ſed ſolùm ut finem naturalem; ſicque peccatum ipſius importaret ſolam transgreſſionem legis naturalis, averſionem à Deo ut fine ultimo naturali, & privationem nitoris qui ex refulgentia luminis rationis & legis naturalis procedit. Secundo modo ſpectatus habet præcepta ſupernaturalia, & peccando avertitur à Deo ut fine ſupernaturali, ipſumque ut talem offendit; ac proindè privatur gratiâ, per quam ſolam poteſt eſſe acceptus ad æternam & ſupernaturalem fœlicitatem. Unde plura importat peccatum in homine ad finem ſupernaturalem elevato, quàm ſi fuiſſet ſtatu puræ naturæ relicto, in homine enim ad finem ſupernaturalem elevato, includit averſionem à Deo, ut fine tam naturali quàm ſupernaturali; privationem nitoris provenientis tam ex lumine gratiæ, quam ex refulgentia luminis rationis, & legis naturalis; & condignitatem pœnæ æternæ: at verò in homine ſtatu puræ naturæ relicto, diceret ſolum averſionem à Deo ut fine naturali; privationem nitoris rationis naturalis; & condignitatem alicujus pœnæ infinitæ. His præmiſſis,

58. Circa difficultatem propoſitam varia ſunt Authorum placita, quæ ad quatuor vel quinque reduci poſſunt. Prima ſententia aſſerit hominem tam in hoc ſtatu naturæ elevatæ, quàm in ſtatu puræ naturæ, ſine ulla gratia intrinſeca, per ſolum extrinſecum Dei favorem poſſe juſtificari, etiam juſtificatione completâ & perfectâ, quæ non ſolam remiſſionem offenſæ, ſed etiam ablationem maculæ importat. Ita docent Scotus, Suarez, Curiel, & alii Recentiores, quamvis diverſo ducantur fundamento: Scotus enim exiſtimat, tranſeunte peccato, nihil ex illo manere niſi obligationem ad pœnam, quæ obligatio per ſolum extrinſecum Dei favorem tolli & relaxari poteſt: Suarez verò, Curiel, & alii, qui maculam peccati à reatu pœnæ diſtinguunt, dicunt eam poſſe tolli à peccatore ſine communicatione alicujus doni gratuiti & intrinſeci, ſubindéque abſque intrinſeca ipſius mutatione, vel per hoc quòd homo diſpenſetur ab obſervatione legis, vel per hoc quòd à ſtatu naturæ elevatæ, ad ſtatum naturæ puræ tranſferatur.

Secunda opinio docet juſtificationem imperfectam, quæ dicit ſolam remiſſionem offenſæ, abſque infuſione ullius doni gratuiti & ſupernaturalis, fieri poſſe de potentia Dei extraordinaria, non autem juſtificationem completam & perfectam, quæ non ſolùm remiſſionem offenſæ, ſed etiam ablationem maculæ ex peccato præcedenti relictam, ac interiorem hominis renovationem importat. Ita docet Philippus à S. Trinitate in Tractatu de gratia diſp. 6. dubio 4. citans pro hac ſententia Ferrarienſem, Sotum, & Ledeſmam.

Tertia aſſerit ad juſtificationem peccatoris, ſive perfectam, ſive imperfectam, requiri aliquam gratiam intrinſecam, non tamen gratiam habitualem, ſed ſufficere actus contritionis & charitatis qui de potentia Dei abſoluta poſſunt eſſe cauſa formalis juſtificationis. Hanc tenent Montezino diſp. 33. quæſt. 6 Aravius hic dub. 3 concluſ. 2. & Marcus à Serra dub. 2.

Quarta, neceſſariam omninò exſtimat gratiam habitualem ad juſtificationem & remiſſionem peccati, tam in ſtatu naturæ puræ, quam in ſtatu elevationis ad ordinem & finem ſupernaturalem. Ita docet Medina hic art. 2. & Joannes à S. Thoma diſp. 27. art. 2. & quidam alii ex noſtris Thomiſtis.

Quinta denique, quæ in ſchola D. Thomæ communior eſt, affirmat hominem ordinatum ad finem ſupernaturalem, non poſſe juſtificari ſine dono intrinſeco gratiæ habitualis, benè tamen hominem non ordinatum ad finem ſupernaturalem, ſeu in ſtatu puræ naturæ conſtitutum.

§ II.

Rejiciuntur duæ primæ ſententiæ.

Dico primò: Non poteſt homo, etiam per extraordinariam potentiam, perfectè & completè juſtificari per ſolum favorem externum Dei.

Probatur: Juſtificatio perfecta & completa non dicit tantùm remiſſionem, ſeu condonationem injuriæ Deo per peccatum illatæ, ſed etiam emundationem à macula, ex peccato actuali in anima relicta: Atqui homo non poteſt mundari à tali macula, per ſolum extrinſecum Dei favorem, ſed ad hoc requiritur neceſſariò infuſio alicujus doni gratuiti & ſupernaturalis: Ergo non poteſt homo perfectè & completè juſtificari per ſolum favorem Dei extrinſecum. Major patet ex dictis §. præcedenti in prima ſuppoſitione. Minor probatur: Macula peccati non conſiſtit in reatu ſeu condignitate pœnæ, ſed in privatione gratiæ, ut contra Scotum in Tractatu de peccatis oſtendimus. Atqui privatio gratiæ non poteſt tolli per ſolum favorem Dei extrinſecum, ſed ſolùm per infuſionem alicujus doni gratuiti & ſupernaturalis; cùm enim privatio ſit carentia & abſentia formæ, ſemper in ſubjecto intelligitur, donec forma ipſi oppoſita adveniens concipiatur: Ergo homo non poteſt emundari à macula peccati, per ſolum extrinſecum Dei favorem, ſed ſolùm per receptionem alicujus doni gratuiti & ſupernaturalis. 59. [Diſp. 6. art. 3.]

Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: Ea quæ proveniunt ex natura rei, & non ex libero Dei decreto, nequeunt mutari ex ſola mutatione divini decreti, ſicut ea quæ ex ſolo Dei ſtatuto dependent: Sed macula peccati provenit ex ipſa natura peccati mortalis, independenter à libero Dei decreto; ſicut eſſe mortuũ, cœcum, aut ignorantem, non provenit ex libero Dei 60.

to Dei ſtatuto, ſed ex natura harum privationum. Ergo ſicut homo manebit mortuus, cœcus, aut ignorans, niſi mutetur intrinſecè & phyſicè in ſeipſo; ita & peccator manebit maculatus, niſi per receptionem alicujus doni ſupernaturalis mutetur intrinſecè.

Confirmatur ampliùs: Macula peccati non pendet a Deo in fieri, nec in conſervari; tum quia non eſt aliquid poſitivum, ſed mera privatio gratiæ, tum etiam quia Deus nequit eſſe Author vel conſervator peccati: Ergo non poteſt ſolâ ſuâ voluntate, vel per ſolam ſubtractionem ſui concursûs, talem maculam delere aut deſtruere, ſed ut illam tollat, neceſſe eſt quòd in anima peccatoris producat aliquam formam ipſi oppoſitam, quæ illam expellat, ſubindéque quòd ipſum peccatorem phyſicè & intrinſecè immutet. Sicut quia tenebræ non ſunt aliquid poſitivum in aëre, ſed mera privatio lucis, non poſſunt ab eo removeri, nec deſtrui, per ſolam ceſſationem divini concursûs, ſed duntaxat per introductionem formæ oppoſitæ, ſcilicet lucis, & per conſequens per veram & intrinſecam ipſius mutationem.

62. Reſpondent Adverſarij, duplicem dari privationem, unam phyſicam, quæ eſt carentia formæ, quam ſubjectum tenetur ex natura rei habere; aliam duntaxat moralem, quæ eſt abſentia formæ quam habere tenetur ſubjectum, non ex natura rei, ſed ex divina tantùm ordinatione: inter quas hæc eſt notabilis differentia, quòd prior tolli non poteſt, niſi per introductionem formæ cujus dicitur privatio, bene tamen poſterior, per hoc videlicet præcisè quòd ceſſet vel mutetur divina ordinatio: privatio autem (inquiunt) in qua conſiſtit macula peccati, non eſt phyſica, ſed moralis, quia eſt abſentia formæ, videlicet divinæ gratiæ, quam habere non tenetur homo ex natura rei, ſed ex divina ordinatione, ſubindéque ſolùm remanet in ratione privationis, quamdiu durat ordinatio divina; unde ſi Deus mutaret talem ordinationem, & hominem ad ſtatum naturæ puræ transferret, vel ipſum per favorem extrinſecum à legis obſervatione diſpenſaret, abſentia talis gratiæ non eſſet ampliùs privatio, ſed mera negatio, adeóque non haberet ampliùs rationem maculæ, ſeu peccati habitualis: ſicut quando Prælatus in religione diſpenſat ſubditum ab obligatione regulæ, per talem diſpenſationem, quæ eſt favor duntaxat extrinſecus, ceſſat obligatio regulæ, & ejus transgreſſio, quæ durante obligatione erat moralis & privativa, fit purè negative, & deſinit eſſe culpabilis.

63. Sed contrà primò: Tamdiu carentia gratiæ habet rationem privationis moralis, quamdiu manet voluntaria, nec poteſt ſub ratione maculæ & privationis moralis tolli à peccatore, niſi ab eo tollatur quatenus eſt voluntaria: Sed abſque intrinſeca peccatoris mutatione, non poteſt tolli a privatione gratiæ ratio voluntarij: Ergo ſine mutatione intrinſeca peccatoris non poteſt deſtrui ſeu tolli, prout habet rationem maculæ, & privationis moralis & culpabilis. Major patet: ratio enim voluntarij eſt fundamentum moralitatis & culpæ. Minor probatur: Privatio gratiæ eſt voluntaria per ordinem ad ſuam cauſam, videlicet peccatum actuale, ſeu volitionem malam & peccaminoſam ex qua reſultat, unde non poteſt deſinere eſſe voluntaria, niſi talis volitio retractetur: Sed illa retractari nequit abſque intrinſeca mutatione peccatoris; quia cùm ſit actus liber, & à voluntate elicitus, non poteſt retractari niſi ab ipſamet voluntate quæ peccavit, & niſi per alium actum ei formaliter aut virtualiter oppoſitum, vel ſaltèm per infuſionem gratiæ habitualis, quæ cùm ordinet hominem ad Deum, & rectificet omnes ejus potentias, eſt quædam eminens & virtualis retractatio peccati: Ergo non poteſt tolli a privatione gratiæ ratio voluntarii, abſque intrinſeca peccatoris mutatione.

Secundò: Non poteſt Deus ita mutare ordinationem hominis ad finem ſupernaturalem, ut faciat illum, qui ordinatus in talem finem peccavit, nunquam fuiſſe in talem finem ordinatum, ad præteritum enim non eſt potentia: Sed ut carentia gratiæ maneat in ratione maculæ & privationis moralis, ſufficit ut quando homo peccavit, teneretur talem ordinationem habere, atque adeò gratiam ipſam; ſicut ut maneat privatio conformitatis ad legem poſitivam, quam quis transgreſſus eſt, ſufficit ut tempore ipſius transgreſſionis teneretur ſe tali legi conformare, licèt poſteà, vel quia lex ceſſavit, vel quia ab ea exemptus eſt, non teneatur ampliùs ei ſe conformem reddere: Ergo ſi homo, quando peccavit, ordinatus erat in finem ſupernaturalem, atque adeò debebat habere gratiam, etſi poſtea decernat Deus non dare ipſi gratiam, eumque ad ſtatum puræ naturæ transferat, tamen defectus ejus nō erit mera negatio, ſed privatio culpabilis, atque adeò rationem maculæ habebit. 64.

Tertiò: Peccatum habituale, quod in peccatore remanet, transacto actu peccati, non ſolùm importat privationem gratiæ habitualis, convertentis habitualiter hominem ad finem ſupernaturalem, ſed etiam privationem converſionis in Deum ut Authorem & finem naturalem: Atqui Deus non poteſt facere per favorem extrinſecum, quòd iſta privatio non ſit moralis & culpabilis, cùm non poſſit eximere creaturam rationalem ab obligatione ſe convertendi in ipſum ut authorem & finem naturalem: Ergo implicat quòd per ſolum favorem Dei extrinſecum, & abſque intrinſeca peccatoris mutatione, peccatum habituale totaliter deſtruatur. 65.

Poteſt inſuper ſuaderi concluſio contra Suarem argumento ad hominem: Nam ille Author in materia de Euchariſtia contendit admittendum eſſe, unum & idem corpus poſſe, de abſoluta Dei potentia, eſſe circumſcriptivè in pluribus locis, ut ex hoc meliùs defendi poſſit contra hujus temporis hæreticos, corpus Chriſti ſimul in cœlo & in Euchariſtia præſens eſſe. Ergo ſimiliter nos dicere poſſumus, ad probandum efficacitet contra eoſdem hæreticos, juſtificationem impii fieri per innovationem interiorem, & infuſionem juſtitiæ inhærentis, & firmiùs ſtabiliendam veritatem catholicam, à ſacroſancta Synodo Tridentina ſancitam; nos pariter debere aſſerere, quòd nec de potentia abſoluta poſſit juſtificatio impii fieri ſine juſtitia inhærente, & intrinſeca peccatoris mutatione. 66.

Dico ſecundò: Juſtificatio etiam imperfecta & incompleta, per ſolum favorem Dei externum, & abſque gratia peccatori inhærente, fieri nequit, etiam de abſoluta Dei potentia. 67.

Probatur: Juſtificatio imperfectè & incompletè ſumpta, eſt remiſſio ſeu condonatio offenſæ, Deo per peccatum illatæ: Sed talis condona-

tio, ſeu remiſſio, nequit fieri per ſolum favorem Dei extrinſecum, & absque gratia peccatori inhærente, etiam de abſoluta Dei potentia: Ergo nec juſtificatio imperfecta & incompleta. Major patet ex dictis §. præcedenti in 1. ſuppoſitione. Minor verò probatur ratione D. Thomæ hic art. 2. Impoſſibile omninò eſt quòd Deus peccatori remittat offenſam, niſi fiat ipſi pacatus: Sed Deus nequit pacari homini peccatori, ſine alicujus doni ſupernaturalis infuſione, ſubindéque ſine intrinſeca ipſius peccatoris mutatione: Ergo nec ipſi offenſam remittere. Major patet: offenſa enim non remittitur, quamdiu animus offenſi non pacatur offendenti. Minor verò ſuadetur: Deum pacari nobis, eſt diligere nos dilectione ſpeciali: Sed Deus non poteſt peccatorem ſpeciali amore diligere, niſi per talem dilectionem aliquem effectum ipſi imprimat, ſeu donum aliquod gratuitũ & ſupernaturale ipſi infundat: Ergo Deus nequit pacari homini peccatori, ſine alicujus doni ſupernaturalis infuſione, & intrinſeca ipſius peccatoris mutatione. Major eſt evidens, quia pax in Deo reſpectu noſtri in nullo alio poteſt conſiſtere, quam in ſpeciali ejus dilectione. Minor probatur primò ex differentia, quam S. Thomas ſupra qu. 110. art. 1. ponit inter amorem divinum & humanum: amor enim humanus, cùm ſit ſterilis, & non ſit effectivus, ſed affectivus, non immutat intrinſecè objectum quod diligit, neque ponit in eo bonitatem & perfectionem, ſed illam ſupponit; amor verò divinus, cùm ſit fœcundus & efficax, & magis ſit effectivus quàm affectivus, intrinſecè immutat objectum quod diligit, nec ſupponit, ſed ponit bonitatem in rebus; unde idem S. Doctor 1. p. qu. 20. art. 2. ſic ait: *Amor Dei eſt infundens & creans bonitatem in rebus*: Ergo Deus non poteſt peccatorem ſpeciali amore diligere, niſi per talem dilectionem aliquem effectum ipſi imprimat, eumque intrinſecè immutet.

68. Confirmatur: Divina voluntas non poteſt intrinſecè mutari in ſeipſa, ſed ſolùm poteſt acquirere novum reſpectũ rationis, ex reali mutatione objecti creati ad quod terminatur: unde ſi voluntas divina incipiat amare peccatorem, quem antea odio habebat, ipſumque per actum ſpecialis dilectionis reſpicere, oportet quòd aliqua mutatio intrinſeca fiat in ipſo peccatore.

69. Confirmatur ampliùs: Impoſſibile eſt fieri tranſitum de uno contradictorio intrinſeco in aliud, ſine aliqua mutatione ex parte alicujus extremi: Sed cùm Deus incipit peccatorem ſpeciali amore diligere, ille tranſit de uno contradictorio intrinſeco in aliud, nempe de infenſo & exoſo ipſi Deo, in non infenſum & non exoſum: Ergo tunc debet fieri aliqua mutatio; & cùm illa non poſſit eſſe ex parte Dei, neceſſariò debet ſe tenere ex parte peccatoris. Minor patet, Minor verò ſuadetur. Si unum contradictorium exiſtat realiter & intrinſecè in ſubjecto, ut alterum contradictorium poſſit verificari, neceſſe eſt quòd à ſubjecto expellatur aliqua forma intrinſeca: Sed expulſio formæ intrinſecæ non poteſt fieri niſi per mutationem intrinſecam: Ergo nec tranſitus de uno contradictorio intrinſeco in aliud.

70. Reſpondent primò Adverſarii, Deum quidem non poſſe de novo diligere peccatorem quem antea odio habebat, niſi eum faciendo objectum congruum talis dilectionis; in eo tamen diſtinguendam eſſe duplicem dilectionem, unam ſcilicet poſitivam, quâ velit ipſum poſitivè habere amicum, & hanc habere bonum pro objecto: aliam verò quaſi negativam, quâ vult non ampliùs eſſe illi offenſus, & iſtam habere pro objecto ſolam abſentiam mali; ſicque peccatorem fieri objectum congruũ talis dilectionis, ex eo ſolùm quod ab ipſo aufertur malum culpæ, & ipſi remittitur à Deo injuria ſibi per peccatum illata.

Sed contrà: Etſi inter homines poſſit ita fieri remiſſio culpæ, per ſolam negativam dilectionem, quâ unus homo nolit eſſe ampliùs offenſus & inimicus alteri, condonando ei injuriam, hoc tamen non eſt Deo poſſibile. Ratio autem diſparitatis eſt duplex. Prima eſt, quia unus homo poteſt remittere & condonare offenſam alteri, per ſui mutationem, & eliciendo actum de novo, quo vult illi non eſſe ampliùs offenſus; Deus autem, cùm ſit ab intrinſeco immutabilis, non poteſt remittere offenſam per ſui mutationem, ſed ſolùm per mutationem ipſius peccatoris. Secunda eſt, quia offenſa hominis contra hominem nihil offendenti aufert, cujus privatione manente non remittatur offenſa, ſicque ut remittatur, non eſt neceſſarium, aliquid inhærens offendenti producere, ſed ſufficit extrinſeca condonatio offenſi: At offenſa contra Deum aufert offendenti gratiam, converſionem ad Deum, & conformitatem ad rationem & legem; quarum privatio dum manet, non remittitur Dei offenſa, ſicque neceſſarium eſt, ut aliquid reale & inhærens producatur in homine, quo talis privatio auferatur, & offenſa remittatur. 71.

Reſpondent ſecundò, ut peccator tranſeat de infenſo & exoſo, in non infenſum & non exoſum Deo, ſufficere mutationem ipſius extrinſecam & moralem; qualis contingit in moneta, quando authoritate Principis ejus valor augetur aut minuitur. 72.

Sed contrà primò: Quando valor monetæ augetur à Principe, fit aliqua mutatio in uno extremo, nempe in Principe habente novum actum voluntatis, unde hoc exemplum potiùs confirmat noſtram rationem, quam eam infirmet: ſicut enim ex eo quòd valor monetæ petatur à voluntate Principis, non poteſt mutari, niſi intrinſecè mutetur voluntas Principis: ita ſimiliter cùm ratio offenſæ ſive injuriæ in peccato habeat quòd ſit voluntaria ex voluntate peccatoris, non poteſt tolli, niſi intrinſecè mutetur peccator in ſua voluntate. 73.

Contra ſecundò: Cùm valor monetæ non ſit quid phyſicum & intrinſecum, ſed morale, & monetæ extrinſecum, non mirum eſt quòd ſufficiat monetam moraliter & extrinſecè mutari, ut mutetur ipſius valor: at verò ratio offenſæ, cùm conſiſtat in averſione à Deo, intrinſeca voluntati peccatoris; non poteſt tolli, niſi mutetur intrinſecè peccator. Ex quo etiam patet, ad remiſſionem offenſæ non ſufficere ſolam mutationem temporis, vel alicujus alterius circumſtantiæ, aut conditionis peccatori extrinſecæ. 74.

Nec valet ſi dicas, in diſpenſatione voti Deum relaxare ejus vinculum, abſque ulla intrinſeca mutatione voventis: Ergo poterit etiam, abſque intrinſeca mutatione peccatoris, eum liberare à reatu culpæ, & offenſam ipſi remittere. Non valet, inquam, Deus enim relaxare poteſt voti vinculum, abſque phyſica mutatione voventis, per ſolam mutationem moralem, quia voti obligatio dependet ex duobus, nempe ex promiſſione voventis, & acceptatione Dei, quæ acceptatio 75.

Dei

in votis, quæ diſpenſatione tolluntur, non eſt facta a Deo, niſi uſque ad illud tempus quo peteretur diſpenſatio, & concederetur miniſterio Vicarii Chriſti, aut aliorum habentium in Eccleſia facultatem diſpenſandi; unde adveniente illo tempore, poſitis aliis, ceſſat illa obligatio, per ſolam immutationem moralem voventis. At verò eſſe averſum a Deo, non eſt effectus dependens ab aliqua Dei diſpoſitione, ſed ex ſola natura peccati mortalis; ſicut eſſe cœcum, aut mortuum, provenit formaliter ex ſola natura privationis viſûs, aut vitæ: ac proinde ſicut eſſe cœcum aut mortuum non poteſt tolli niſi per receptionem formarum, hujuſmodi privationibus oppoſitarum, ita & eſſe averſum a Deo (in quo conſiſtit ratio offenſæ ſeu injuriæ, ipſi per peccatum mortale illatæ) tolli nequit per ſolam temporis, aut divinæ voluntatis mutationem, ſed duntaxat per receptionem alicujus formæ ſupernaturalis, convertentis in Deum, ut in ultimum finem, ut magis patebit ex infra dicendis.

§. III.

Præcipua objectiones ſolvuntur.

76. OBjicies primò contra primam concluſionem: Macula peccati conſiſtit vel in reatu ſeu dignitate pœnæ, ut docet Scotus, vel in aliqua entitate poſitiva, nimirùm in aliquo habitu, quo anima & voluntas peccatoris manent converſæ habitualiter ad bonum commutabile, ſicut ad ultimum finem, ut aliqui ex noſtris Thomiſtis exiſtimant: Ergo poteſt a Deo tolli per ſolum favorem extrinſecum, absque intrinſeca peccatoris mutatione. Conſequentia patet: nam remiſſio pœnæ fieri poteſt per ſolam extrinſecam ejus condonationem: item cùm Deus omnem entitatem poſitivam conſervet tanquam vera cauſa, eam poteſt deſtruere, ſuſpendendo concurſum conſervantem, quæ ſuſpenſio fit absque ulla poſitione formæ in ſubjecto: Ergo ſi macula peccati, ſeu peccatum habituale, in condignitate pœnæ, vel in aliquo habitu poſitivo conſiſtat, tolli poterit per ſolum favorem Dei extrinſecum, absque aliqua mutatione intrinſeca peccatoris.

77. Reſpondeo negando Antecedens quoad utramque partem. Ut enim oſtendimus in Tractatu de peccatis, macula peccati, ſeu peccatum habituale, nec in reatu ſeu condignitate pœnæ conſiſtit, ſed *eſt aliquid medium inter actum peccati, & reatum, quaſi effectus actus, & fundamentum reatus*, ut ait S. Thomas in 2. diſt. 42. in expoſitione textûs; nec in aliquo habitu inclinante voluntatem ad bonum commutabile, ut docet idem S. Doctor in 4. diſt. 18. quæſt. 1. art. 2. his verbis: *Macula non eſt diſpoſitio ex actu cauſata, nec habitus: quod patet ex hoc, quòd diſpoſitio & habitus poſſunt ſine gratia deſtrui per contrariam conſuetudinem, macula autem ſine gratia non aufertur.* Addo quòd, licèt daretur maculam peccati in aliquo poſitivo conſiſtere, tamen non ſequeretur illam poſſe tolli ſine intrinſeca peccatoris mutatione; quia illud poſitivum dependeret eſſentialiter a cauſa voluntaria, & conſequenter niſi per aliquem actum, vel habitum, formaliter aut virtualiter retractaretur, ſemper maneret. Poſſet etiam dici, quod illud poſitivum non poſſet a Deo tolli, niſi ex ſpeciali dilectione & benevolentia, quæ, ut ſupra oſtendimus, ſine mutatione intrinſeca & ſupernaturali nequit intelligi.

Diſp. 9. art. 3.

78. Objicies ſecundò: Eſto macula peccati, ſeu peccatum habituale, in ſola privatione gratiæ habitualis conſiſtat, nihilominus absque ulla gratia inhærente tolli poteſt: Ergo hoc non obſtante, juſtificatio perfecta & completa fieri poteſt, absque intrinſeca peccatoris mutatione. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Deus poteſt revocare ordinationem hominis in finem ſupernaturalem, ipſumque ad ſtatum naturæ puræ transferre: Sed tunc macula peccati absque ulla gratia inhærente tolleretur, dato etiam quòd illa in privatione gratiæ habitualis conſiſtat; nam cùm in illo caſu fieret homo ſubjectum incapax illius, ejus carentia in puram negationem tranſiret, pura autem negatio gratiæ non eſt macula: Ergo, dato etiam quòd macula peccati in ſola privatione gratiæ habitualis conſiſtat, poteſt a Deo tolli absque ulla gratia inhærente, & ſine intrinſeca peccatoris mutatione.

79. Ad hoc argumentum, quod eſt præcipuum Adverſariorum fundamentum, reſpondeo negando Antecedens. Et ad ejus probationem dico, quòd licet Deus poſſet revocare ordinationem hominis in finem ſupernaturalem, ita ut deinceps in talem finem non eſſet ordinatus, implicat tamen quòd poſtquam homo ordinatus in illum finem peccavit, faciat Deus quòd non habuerit talem ordinationem. ſufficit autem ut remaneat privatio gratiæ in ratione privationis, & non reducatur in puram negationem, quòd homo antequam peccaret, vel quando peccavit, talem ordinationem habuerit, ut anteà probatum eſt.

80. Objicies tertiò: De potentia abſoluta gratia poteſt auferri ſine peccato: Ergo & peccatum ſine gratia.

Confirmatur: Quando aliqua duo ita ſe habent adinvicem, ut non opponantur immediatè, poteſt unum expelli à ſuo ſubjecto, absque eo quòd introducatur aliud, ut patet in calore & frigore, in albedine & nigredine; poteſt enim idem ſubjectum fieri de calido non calidum, neque frigidum, & de albo non album, neque nigrum: Sed gratia & peccatum non opponuntur immediatè; quandoquidem inter ſtatum gratiæ, & ſtatum peccati datur medium, videlicet ſtatus puræ naturæ: Ergo poteſt, ſaltèm per abſolutam Dei potentiam, peccatum tam quoad rationem offenſæ, quàm quoad rationem maculæ auferri, ſubindeque peccator perfectè & complet juſtificari, absque infuſione gratiæ, & ſine intrinſeca ac ſupernaturali ipſius mutatione.

81. Reſpondeo ad objectionem, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam, & paritatem. Ratio autem diſcriminis eſt, quia gratia in ſuo eſſe, fieri, & conſervari, à Deo dependet, ſubindeque per ſolã ſubtractionẽ concursûs, quo eam conſervat, poteſt deſtrui: at verò peccatũ habituale non ſic dependet a Deo, & ideo non poteſt per ſolã concursûs divini ſubtractionẽ, ſive per ſolam extrinſecam condonationem deleri, ſed ſolùm mediante infuſione formæ contrariæ.

82. Ad confirmationem reſpõdetur cum D. Thoma quæſt. 28. de verit. art. 2. ad 4. quòd licèt gratia & peccatum abſolutè loquendo non ſint oppoſita immediatè, reſpectu tamen hominis lapſi immediatè opponuntur. Sicut cœcitas & viſio in cane non opponuntur immediatè abſolute loquendo, bene tamen poſt nonum diem à produ-

productione ipſius canis. Vel etiam ſicut fides & error non opponuntur immediatè reſpectu hominis abſolutè, unde poteſt amittere fidem, absque eo quòd labatur in errorem, ut contingit in Beatis: opponuntur tamen immediatè reſpectu hominis ſemel lapſi in errorem; quare impoſſibile eſt hunc hominem amittere errorem, ſine infuſione fidei, aut alterius luminis, habentis fidei perfectionem. Licèt ergo homo, in puris naturalibus conſtitutus, poſſit manere absque peccato, & absque gratia; poſtquam tamen ſemel lapſus eſt in peccatum, impoſſibile eſt (ſaltèm in ſtatu elevationis ad ordinem ſupernaturalem) ipſum reparari, & a peccato reſurgere, absque infuſione gratiæ, ut docet D. Thomas hic art. 2. ad 1. his verbis: *Licèt homo antequam peccet, potuerit eſſe ſine gratia, & ſine culpa, tamen poſt peccatum non poteſt eſſe ſine culpa; niſi gratiam habeat.*

83. Objicies quartò: Deus poteſt annihilare hominem in peccato exiſtentem, & iterum illum reproducere, non communicando ipſi gratiam habitualem, vel aliud donum ſupernaturale: Sed in tali caſu maneret ſine peccato, aliàs peccatum attribueretur Deo ipſum reproducenti; ſicut ſi Angelus in primo creationis inſtanti peccaret, peccatum in Deum ut authorem reduceretur, ut diximus in Tractatu de Angelis: Ergo de abſoluta Dei potentia, poteſt tolli peccatum per ſolum favorem Dei extrinſecum.

Diſp. 12. art. 5

84. Reſpondent aliqui, negando Minorem: exiſtimant enim, quòd ſi homo in peccato exiſtens annihilaretur a Deo, & ſtatim reproduceretur ab ipſo, non reproduceretur in ſtatu naturæ puræ, ſed in ſtatu peccati: nec propterea (inquiunt) peccatum Deo tribueretur, ſed creatæ voluntati; ſicut originale peccatum quod contrahitur in inſtanti creationis animæ, non refertur in Deum, ſed in Adamum, cujus voluntate omnes peccavimus.

85. Sed meliùs & faciliùs reſpondetur, noſtram concluſionem debere intelligi de homine, dum manet & non corrumpitur (non enim dubitamus, quin poſſit Deus ſine gratia tollere peccatum per accidens, deſtruendo ipſius ſubjectum) atque adeò argumentum non militare contra noſtram concluſionem, neque etiam favere Adverſariis, cùm illi velint hominem poſſe a Deo juſtificari per ſolum favorem extrinſecum, ſecluſo quocumque dono intrinſeco & ſupernaturali; annihilatio autem non poteſt dici favor Dei extrinſecus, cùm omnis boni carentiam importet.

86. Objicies quintò contra ſecundam concluſionem: Poteſt Deus diligere peccatorem, & pacari illi, absque eo quòd ipſe peccator intrinſecè mutetur per receptionē alicujus doni ſupernaturalis: Ergo poteſt ipſi à Deo remitti offenſa, absque intrinſeca & ſupernaturali ipſius mutatione, ſubindeque per ſolum favorem extrinſecum, ſaltèm imperfectè & incompletè juſtificari. Utraque Conſequentia patet ex dictis in ſecunda concluſione. Antecedens verò ſuadetur primò: Quia dilectio Dei, in qua conſiſtit divina pax, non neceſſitate aliquâ, ſed omninò liberè concurrit ad productionem gratiæ habitualis, & aliorum donorum ſupernaturalium: Ergo Deus poteſt illam habere, ſine infuſione gratiæ, vel alterius doni ſupernaturalis, per quod extrinſece mutetur peccator. Secundò probatur: Quia poteſt homo liberaliter condonare offenſam ſibi ab altero illatam, & eſſe pacatus illi, ſine productione alicujus entitatis: Ergo a fortiori Deus poteſt idem præſtare.

Reſpondeo negando Antecedens, Ad cujus primam probationem, conceſſo Antecedente nego Conſequentiam: libertas enim divinæ dilectionis non poteſt ab ea tollere quod eſt de natura ipſius: de ratione autem dilectionis Dei ſpecialis eſt, reddere hominem objectum ſibi congruum, per infuſionem donorum ſupernaturalium, ut ſuprà ex D. Thoma oſtendimus: unde licèt Deus liberè diligat hominem, ſuppoſitâ tamen ejus dilectione ſpeciali, non poteſt non producere aliquam formam ſupernaturalem in ipſo.

B Ad ſecundam, conceſſo Antecedente, neganda eſt Conſequentia, & paritas: nam ut diſcurrit S. Doctor 3. p. quæſt. 86. art. 2. in corp. *Offenſa directè opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri eſſe offenſus, quòd repellit eum a gratia ſua... hoc autem intereſt inter gratiam Dei & hominis, quod gratia hominis non cauſat, ſed præſupponit bonitatem veram vel apparentem in homine grato; ſed gratia Dei cauſat bonitatem in homine grato, eò quòd bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, eſt cauſa omnis boni creati. Unde poteſt contingere quòd homo remittat offenſam quâ offenſus eſt alicui, absque aliqua immutatione voluntatis ejus; non autem contingere poteſt, quòd Deus remittat offenſam alicui absque immutatione voluntatis ejus.* Præter hoc diſcrimen, duo alia ſuprà aſſignavimus, impugnando primam reſponſionem, quam Adverſarij adhibent probationi ſecundæ concluſionis.

C

§. IV.

Confutantur aliæ ſententiæ, & vera ſtatuitur.

Dico tertiò: Actus contritionis vel charitatis non poteſt eſſe, etiam de abſoluta Dei potentia, cauſa formalis noſtræ juſtificationis, ſubindeque ad remiſſionem peccati, etiam in ordine ad potentiam Dei extraordinariam, non ſufficit mutatio ſupernaturalis, quæ fit per hujusmodi actus, ſed inſuper requiritur neceſſario, in ſtatu naturæ elevatæ, infuſio gratiæ habitualis, non verò in ſtatu naturæ puræ.

D

Prima pars probatur contra Authores tertiæ ſententiæ: Forma quæ ex ſua natura præſtare non poteſt formaliter aliquem effectum, neque per divinam potentiam ipſum formaliter præſtare poteſt: Sed actus contritionis & charitatis non poſſunt ex natura ſua præſtare formaliter, ſed tantùm diſpoſitivè, effectum juſtificationis impij, ſive remiſſionem peccati, ut art. præcedenti oſtendimus contra Vazquem; alias non eſſet ratio cur de facto illam remiſſionem diſpoſitivè tantùm præſtarent, non verò formaliter: Ergo nec de potentia Dei abſoluta. Major, in qua ſolùm poteſt eſſe difficultas, probatur: Nam ut forma, quæ naturaliter præſtare non poteſt formaliter aliquem effectum, id poſſet de potentia Dei abſoluta, neceſſarium eſſet quòd Deus naturalem illius impotentiam quoad hoc ſuppleret, vel per ſeipſum, vel per aliud: Sed Deus, neque per ſeipſum, neque per aliud, poteſt talem impotentiam ſupplere: Ergo forma quæ ex natura ſua præſtare non poteſt formaliter aliquem effectum, neque per divinam potentiam ipſum formaliter præſtare poteſt. Major conſtat: Prima pars Mi-

E

noris

[illegible]

[illegible] ponunt [illegible]

[illegible] quod in ſta[illegible] & juſtificatio [illegible] gratiæ habitualis, [illegible] contrarium ſen[illegible]. [illegible] probatur [illegible] hominis in ſtatu na[illegible] finem ſupernatura[illegible] privatio gratiæ aut [illegible] ſed tantum conver[illegible] [illegible]em: ergo per hu[illegible] tolli [illegible] privatio [illegible] eſſe oppoſitam.

[illegible] Si ad remiſſionem & ex[illegible] neceſſaria eſſet infuſio [illegible] alterius doni entitativè [illegible] ſequeretur impoſſibilem eſſe re[illegible]onem peccatorum manente homine in illo [illegible] per infuſionem gratiæ habitualis, vel [illegible] doni ſup[illegible]ralis, educeretur homo a [illegible] puræ, [illegible] in ſtatu gra[illegible] Conſeq[illegible]s non eſt ad mittendum: Ergo & [illegible] Probat[illegible] Minor, quia alioquin homo ma[illegible] ſtatu [illegible] eſſet [illegible] quippe [illegible] lapſus in peccatum, nullum haberet [illegible] po[illegible] [illegible] & [illegible] ſubiit [illegible] non poſſet beati[illegible]

[illegible]

[illegible]

B [illegible] men [illegible] turalem [illegible] Deo [illegible] ſuperna[illegible] poteſt [illegible] privativa, de qua io [illegible] præ[illegible] talis av[illegible]ſio neceſſariò ſupponat [illegible] obligationem ſe convertendi in D[illegible] rem & finem ſupernaturalem, [illegible] nationem ſeu elevationem naturæ [illegible] ordinem ſupernaturalem. At homo [illegible] turalibus peccans, non eſſet ord[illegible] ſupernaturalem: cùm ſtatus puræ [illegible] ordinationem excludat. Ergo non [illegible] à Deo [illegible] imo [illegible] ſupernatura[illegible] re[illegible] & conſequenter [illegible]

C Addo quod ſi propter conjuncti[illegible] eſt inter Deum ut authorem [illegible]alem naturalem, homo in ſtatu p[illegible] non poſſet aver[illegible] Deo [illegible] conſequenter & indirecte ab [illegible] pernaturali averteretur [illegible] non poſſet ſe convertere in Deum [illegible] naturæ, per actum efficacem [illegible] lis niſi etiam indir[illegible] ex [illegible] pium ut au[illegible]torem ſi[illegible] ret [illegible] & ſic actus d[illegible] & [illegible]

D Deum ut authorem naturæ [illegible] tollendam prædictam ave[illegible]nem.

§. V.

Solvuntur ob[illegible]ctiones.

OBjicies primò contra primam p[illegible] cluſionis: Si aliquis ex ſten[illegible] in pec[illegible] tali raperetur ad divinam viſionem [illegible] fuſione gratiæ habitualis [illegible] ſolo act[illegible] qui neceſſari[illegible] equitur viſionem bea[illegible] ſtus fieret [illegible] & ſine peccato mane[illegible] peccato, & eſſe beatum, imp[illegible] nem, [illegible] peccat[illegible] [illegible] poteſt [illegible] de a[illegible] [illegible] e[illegible] ca[illegible] forma[illegible]

E ren[illegible] is peccati.

R[illegible] primò negando ſu[illegible] pe q[illegible] grat[illegible] [illegible] [illegible] a [illegible]

[illegible]

[illegible] o- [illegible] fid [illegible], ita [illegible] ci, in [illegible] ex- [illegible] pe [illegible] tan- [illegible] madmodum [illegible] calore [illegible] cto Deo [illegible] te n- [illegible] non toller [illegible] is [illegible] formalis per formam ex- [illegible] dispositi ad expulsionem. [illegible] non esset beatus, quia ad [illegible] r gratia consummata & [illegible] tua [illegible] solum essent viaio [illegible] m transeuntis, non consti- [illegible] udinis

[illegible] Offensam remitti est Deum [illegible] fieri pacatum & amicum illi [illegible] equeretur. Sed ad hoc suf- [illegible] m, et per cau- [illegible] sa De remitti potest. Ma- [illegible] Minor probatur. Per [illegible] o Deum ut amicum dilige- [illegible] à naturâ sit reciprocus, & [illegible] ab aliquo diligi, nisi ipsum [illegible] pariter à Deo diligeretur; imò [illegible] dilectionem sui ei communi- [illegible] tanquam sui amatorem & dilecto- [illegible]. Ergo actus charitatis sufficit ut [illegible] pacatus & amicus illi quem antea odio [illegible].

[illegible] pondeo concessâ Majori, negando Mino- rem. Ad cujus probationem dico, quod licèt eo [illegible] quòd aliquis diligat Deum, diligatur à Deo, [illegible] ne disponente ad ipsius Dei amicitiam, [illegible] one capaci ipsius amicitiæ; non ta- [illegible] ectione, quæ sit formaliter ipsa amicitia [illegible] n homine: amicitia enim vera debet fun- [illegible] venier [illegible] natura, quam tamen non [illegible] atis, imò nec supponit, nisi sup- [illegible] m habitualem, quæ est participatio [illegible] æ naturæ.

Ad [illegible] od subjungitur, similiter dicatur [illegible] communicare homini à quo fuit [illegible] ctionem sui, est Deum diligere ho- [illegible] formaliter, sed dispositivè tantùm: [illegible] velle homini illud bonum, quod [illegible] ad amicitiam Dei, & remissionem [illegible] autem illud quo fiat formaliter a- [illegible] sicut actus charitatis habet fo- [illegible] hominē amantem Deum, [illegible] dispositivè; ita Deum velle [illegible] n [illegible] s est velle dare ho- [illegible] formaliter & dispona- [illegible].

[illegible] contra secundam partem con [illegible] peccatum, etiam [illegible] ele- [illegible] finem [illegible] ra- [illegible] g po st [illegible] A [illegible] ec [illegible] neren imme- [illegible].

[illegible] 106.

[illegible] præ [illegible] to de [illegible] huma [illegible] nam [illegible] vare [illegible] Deum [illegible] hominem [illegible] sine qua [illegible] nam: unde [illegible] tualem, abs [illegible] ret amplius [illegible] nem supernaturalem.

[illegible] 107.

dem conc [illegible] onis D. Thomas [illegible] rit. art. 2. ad [illegible] sic habet *Sed [illegible] disset homo, nihilominus tamen ad exp [illegible] ta offensa donum divinæ gratiæ requireretur* [illegible] sentit, quod si homo conditus in puris natura- libus peccaret mortaliter, non posset peccatum mortale ipsi remitti sine infusione gratiæ habi tualis.

Respondeo D. Thomam per donum divinæ gratiæ non intelligere gratiam [illegible] ualem [illegible] ur aliud donum entitativè supernaturale [illegible] enim naturæ pu [illegible] alia dona [illegible] der [illegible] au- xilium intra ordinem naturæ speciale [illegible] homo, in puris naturalibus [illegible] us, non po[illegible] set actus contritionis naturalis [illegible] vel de [illegible] Deiut authoris naturæ elicere [illegible] in Tractatu de gratia: cum enim [illegible] esset statui puræ naturæ debitum [illegible] providentiæ [illegible] nx gratiæ appellari potest. 108.

[illegible]

Objicies [illegible] Homo in statu puræ n [illegible] peccando mortaliter, averteretur ab [illegible] ne, non solùm naturali, sed etiam supernaturali. Ergo non posset ei remitti peccatum sine conversione in eundem finem supernaturalem atque adeò sine gratia. Utraque [illegible] a pa ter, Antecedens probatur primò. Homo [illegible] post peccatum non maneret [illegible] supernaturalem: Ergo maneret aversus [illegible] nam inter ista duo in homine [illegible] non [illegible] medium. Secundò probatur. Homo [illegible] peccatum non posset converti ad Deum [illegible] supernaturalem, insuperabiliter pe[illegible] ca [illegible] in eo [illegible] aversio [illegible] est [illegible] est incompo[illegible] & ita quia [illegible] ultimo, po [illegible] 109.

[illegible]

[illegible]

110 [illegible] ecius.

[illegible] ne [illegible] catur [illegible] ord nato [illegible]

[illegible] am primo [illegible] dicendum, quod [illegible] in statu puræ naturæ peccaret [illegible] non posset post peccat [illegible] verti [illegible] finem [illegible] peccato; [illegible] in ipso [illegible] per aversionem ab eo [illegible] fundamentum [illegible] supernatura [illegible] supponat recti- [illegible]

[illegible] ergo Antecedens; cùm enim [illegible] a peccato, repugnat [illegible] authorem & finem [illegible] ignorantia invincibili [illegible] peccaret [illegible] supernaturali [illegible] naturæ pec- [illegible] quoad hoc es- [illegible]

111 [illegible] remitti pecca- [illegible] non potest [illegible] Ergo in statu [illegible]

112 [illegible] negando Mino- [illegible] elevatæ ad remis- [illegible] mutatio fa- [illegible] in statu puræ [illegible] per actum dile- [illegible] Deo per mo- [illegible] maculæ, [illegible]

ARTICULUS [illegible]

[illegible]

§ I.

Referuntur sententiæ, & ve[illegible]

QUæſtio procedit tam de [illegible] motus quia [illegible] mortem, vel [illegible]
B [illegible] habituali, quod [illegible] ex peccato præcedenti [illegible] ut in Tractatu de peccatis dec [illegible] quærit tam gratia habitualis [illegible] pec- tale, poſſint eſſe ſimul in homine vel peccante, vel exiſtente habituali [illegible] mortali: ſive Deus id efficiat, con [illegible] gratiam jam exiſtentem, ſive de novo [illegible] gratiam habitualem, eadem [illegible] quæſtio, neque majorem ingeri d[illegible] unum quam aliud.

Prima opinio aſſerit gratiam habi[illegible] peccatum mortale, tam actuale, quàm
C [illegible] le, non adeo inter ſe pugnare, quin d[illegible] Dei potentia in eodem ſubjecto [illegible] tempore, ſimul eſſe poſſint. Ita [illegible] tem plerique, Nominales, Curiel [illegible] dub. 3. & latiſſime Suarez lib. [illegible] de grat. [illegible] 19. & 2[illegible].

Secunda diſtinguens inter pec[illegible] & habituale, docet per Dei om[illegible] ſe gratiam habitualem ſimul eſſe cum pe[illegible] actuali mortali; implicare tamen [illegible] cum habituali eodem temp[illegible] dem ſubjecto. Ita Petr[illegible] §. *dico tertio*, & 2. 2. quæſt. 24. ſect. 3. d[illegible] appendice.

Pro tertia opinione, communi in [illegible]
D Thomiſtarum, quam ſequuntur Mo[illegible] Vazquez, Turrianus, Gamachæus, Am[illegible] alij,

Dico: tanta eſt inter gratiam habi[illegible] peccatum mortale tum actuale, tum hab[illegible] pugna, ut ne divinâ quidem virtute in e[illegible] ſubjecto ſimul eſſe poſſint.

Probatur primo concluſio ex Scriptur[illegible] d[illegible] tur enim 1. Joan. 3. *Qui natus eſt ex De[illegible] catum non facit, quoniam ſemen ipſius* [illegible] gratia ſanctificans) *in eo manet; & non p[illegible] care, quoniam ex Deo natus eſt.* Quibus [illegible] Apoſtolus non ſolum incompoſſi[illegible] [illegible]
E tiæ cum peccato declarat, ſed etiam pro[illegible] [illegible] rationem inſinuat, quæ ſic p[illegible] [illegible] proponi. Gratia eſt [illegible] Dei [illegible] divina participata, ut in Tractatu de gra[illegible] oſtendimus. Sed [illegible] divina pa[illegible] poteſt cum peccato ſive actuali, ſive [illegible] ate, etiam de abſoluta potentia: [illegible] tia. Minor probatur: [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] meo ſtare [illegible] habitualis [illegible] ſanctificans [illegible] ſicut [illegible] ratione ſuæ infinitæ ſanctitatis, om- [illegible] cum peccato, ſive actuali, ſive [illegible] compoſſibilitatem; ita & gratia [illegible] participatæ, quam in ſe conti- [illegible] bit repugnantiam.

[illegible] concluſio: Cum gratia ha- [illegible] habeat ex natura rei vim expellendi [illegible] ut ſupra oſtenſum eſt, ſi Deus de ab- [illegible] impediret, ne ipſum de facto ex- [illegible] Deo ut conſervatori ſpeciali tri- [illegible] ſed hoc [illegible] Ergo [illegible] Mi- [illegible] ſicut enim Deus ratione ſuæ infini- [illegible] non poteſt cauſare peccatum in a- [illegible] in ea conſervare; præſertim [illegible] ratio ſit continuata productio, & ta- [illegible] quòd produceret rem, quam conſer- [illegible] inveniret productam, ut commu- [illegible] Philoſophi. Major vero ſuadetur: [illegible] quod eſt a Deo ut operante præternatu- [illegible] contra exigentiam & connaturalem [illegible] cauſarum ſecundarum, ipſi ut au- [illegible] hac enim ratione omnia [illegible] & proviſorem [illegible] reducuntur: [illegible] ſicut ſi Deus per ab- [illegible] potentiam impediret, ne calor ignis ex- [illegible] ab aqua, conſervatio frigoris ipſi [illegible] ſpeciali tribueretur; ita cùm [illegible] habitualis non minorem habeat vim ex [illegible] expellendi peccatum, quàm calor ad [illegible] frigus, imò multò majorem, ut in- [illegible] ſi Deus de abſoluta potentia impedi- [illegible] de facto expelleret, ejus conſerva- [illegible] expulſio in Deum ut authorem, ſeu [illegible] ſpecialem reduceretur.

118. Proba[illegible] o: Quæ privativè opponuntur, [illegible] ſimul eſſe in eodem ſubjecto, etiam [illegible] abſoluta Dei potentia. Sed reſpectu naturæ [illegible] ad ordinem & finem ſupernaturalem [illegible] habitualis & peccatum opponuntur pri- [illegible] abſoluta Dei potentia ſimul eſ- [illegible] Major patet: aliàs enim forma & [illegible] ejus poſſent ſimul ſtare in eodem ſub- [illegible] indeque idem ſimul eſſe & non eſſe [illegible] etiam contradictionem con- [illegible] Minor probatur: Peccatum habituale [illegible] macula rel[illegible] ma ex [illegible] in ea vel habitualiter per [illegible] præcedens peccatum retractet [illegible] macula in ſtatu elevationis natu- [illegible] ad ordinem ſupernaturalem conſi- [illegible] ratione gratiæ habitualis cum reſpe- [illegible] actum [illegible] præcedentem quo cauſa- [illegible] Thom[illegible] qu. 8[illegible] art. 1. ad [illegible] Vendimus in Tract. de peccatis,

[illegible] pte[illegible] peccatum [illegible] nedum mor[illegible] lice, in actu [illegible] bitatem, & co[illegible] & tenebræ lucem: at vero [illegible] pe[illegible] eam activè moral[illegible] pellere phyſicè aliquam fo[illegible] quam cauſare phyſicè aliquod [illegible] ia [illegible] incompoſſibile [illegible] peccatum [illegible] cauſat peccatum habituale, quod ex natura rei cum gratia incompoſſibile eſt.

Confirmatur: Peccatum actuale eſt [illegible] ſtaculum [illegible] & conſervationi gratiæ: Er- go neceſſa[illegible] privationem gratiæ. Con- ſequentia patet: ideo enim corpus [illegible] oppoſitum [illegible] [illegible] Antecedens probatur: Pe[illegible] eligendo præ[illegible] vel voluntatem [illegible] Dei: Ergo eſt obſtaculum [illegible] conſervationi gratiæ, quæ eſt effectus dilectionis Dei ſpecialis erga hominem. 119.

Probatur quarto [illegible] one, quam habet [illegible] Thomas 2.2. qu. 24. art. 12. in argum. *ſed contra*. Per peccatum mortale homo fit dignus pœnâ æternâ, juxta illud ad Roman. 6 *ſti[pendia] pecca- ti mors*; è contra vero per gratiam & charitatem meretur vitam æternam [illegible] Joan. 14. *qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum*, in qua man[ifeſt]a- tione conſiſtit vita æterna, juxta illud [illegible] *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*: Sed nullus [illegible] eſt eſſe dignus ſimul vita & morte æterna: Ergo eſt impoſſibile, quod aliquis [illegible] gratiam habitualem, & habitum [illegible] ſimul cum peccato mortali actuali. 120.

Quintò ſuaderi poteſt [illegible] implicat 121. contradictionem, qu[illegible] ſimul habeat [illegible] res ultimos fines [illegible] tiato; [illegible] ſic [illegible] & non [illegible] mus, ut in Tractatu de ultimo fine [illegible] nibus demonſtravimus. Sed ille, [illegible] charitate præditus eſt, habet Deum pro [illegible] fine totali; ille vero, qui peccat mortaliter, [ul-] timum finem in creatura, ſeu in bono propri[o] & privato adæquatè conſti[illegible] A- drianum in Tractatu de peccatis [illegible] Ergo implicat contradictionem [illegible] in gratia & peccato ſimul exiſtat. Diſp. 1. art. 6. Diſp. 9. art. 2.

Sextò [illegible] 122. lis [illegible] ſit [illegible] nat[illegible] eſt [illegible] lis animæ, ſicut anima [illegible] peccatum [illegible] mors [illegible] Gregorius [illegible] [illegible] anima [illegible] [illegible]

123 ... adt ebras?

124 ... hac ratione ... gratiæ ſanctifi cam ... incompoſſibiles ... per ... ant: Ergo & ipſæ eo- ... habitualis & pecca- ... pa... cum ... m effectus for- males ... aliud ... r, quam ipſæmet formæ cō- mu... ſubjecto ... & ſignificatæ in concreto, qua ratione pugnant inter ſe effectus formales, ... quæ ... inter ſe pugnant formæ, à quibus proveniunt. Antecedens vero probatur: ... effectus formales gratiæ ſanctificantis ſunt, reddere hominem divinæ naturæ conſortem, ac ſubinde il- ... adoptivum conſtituere, & acce- ptum ad divinam amicitiam, illique jus tribuere ad ... beatitudinem; è contra effectus for- males ... mortalis tam actualis, quam ha- bitualis ſunt deſtruere in homine participatio- nem ... naturæ, reddere illum inimicum De... divina filiatione, & per conſequens ... æternam beatitudinem. Sed ... effectus ... ulla potentia eidē ... ut conſtat. Ergo nec ... gratiæ ſanctificantis & effectus peccati m... ſive habitualis.

125. ... effectus illos gra- tiæ ... eſſe primario, ſed ſecundari- os ... per abſolutam Dei potenti- am ... ſeparabilis eſt à rationalitate extenſio localis à quantitate, & ... à clara Dei viſione. Non ... quia aliqui ex illis effecti- bus ... reddere hominem conſor- tem ... & filium Dei adoptivum, ... ad regni cœleſtis hæ- ... etiam quia licet aliqui ſecun- E darii ... natura gratiæ ſancti- ... ſicut proprietates ... emanant unde ſi- ... idem de ... actualis non ... homini habenti ... de potentia ... gratiæ

B ... morſ... gratiæ ... quod a... at gratiam ... gratia ſimul ... quentia vide... qui pe... ando ... tenet in Deu... rentia ... extra ... tam condonare. Ergo ſi peccatum ... ſolum moraliter & demeritorie ... am, quatenus meretur ejus priva... rit ... tamen de abſoluta potentia ... ſtare in eodem ſubjecto.

Reſpondeo negando Antecedens ... enim actuale mortale effective ... torie, ſubindeque phyſice & moral... C ſanctificantem expellit ab anima. In ... tria conſiderari poſſunt, ... mirum ... ſeu injuriæ Deo illatæ: & ſub hac ... ritorie tantum & moraliter gratiam ... averſio a Deo, & converſio ad creatu... gratiam phyſicè expellunt, non q... ... nè & immediatè, ſed mediante c... ... bituali ad creaturam ut ... peccatum actuale relinquit ... hæc ... charitatem & conſequenter gratiam, in q... dicatur. denique poteſt conſiderari ... actuali id, quod cauſat & relinquit ... ſcilicet macula, & hæc proxime ... D expellit gratiam, ſicut privatio for... eſt inconveniens, quòd ... & id ... verſa ratione phyſicè & moraliter, ... demeritoriè aliquam formam expellat.

Dices primò: Solus Deus cauſat g... fectivè: Ergo ille ſolus poteſt eam effe... pellere.

Sed negatur Conſequentia: Nam ſicut ... rationalis efficitur a ſolo Deo, & ta... lus Deus eam expellit effective a corpore ... etiam omne illud, quod cauſat diſp... incompoſſibiles cum unione ejus cum ... ita pariter, licet ſolus Deus effe... cauſet per modum principalis a... ntis tamen peccando & ponendo d... poſit... ea incompoſſibile... effective con... urrit ad expulſionem ... corruptionem.

Dices ſecundò: ... peccatum a... enter deſtruat gratiam ... cauſ... itatem impediat ... Ergo ... quòd peccatum actuale gratiam ... indeq... ea in eo ...

Reſpondeo ... gando Ante...

[illegible] quia pecca- B
[illegible] ativ[illegible], sed in a-
[illegible] debiti ; &
[illegible], non [illegible]abere-
[illegible] non [illegible] et in privatio-
[illegible], [illegible]tia rectitudi-
[illegible].

[illegible] opponitur ipſi contrarie
[illegible]. Primò, [illegible]um ex Philoſo-
[illegible] ſint, quæ [illegible] eo
[illegible] expellunt, debent habe-
[illegible] pec[illegible] actuale [illegible]
[illegible], in quo [illegible] gratia ſanctificans
[illegible] eſt in potentia, gratia
[illegible]tia animæ: Ergo pec-
[illegible] opponitur ipſi contrarie.

C [illegible] mortale & veniale inter-
[illegible], tam in eſſe naturæ,
[illegible]iæ moralis, ut conſtat in pec-
[illegible] & veniali furti. At peccatum ve-
[illegible] contrariatur gratiæ: Ergo nec pecca-
[illegible]le ipſi [illegible]rarie opponitur.

[illegible] pe[illegible] omo [illegible] dicitur pecca-
[illegible] amen [illegible] ſit privatio, non [illegible]on-
[illegible] gratiæ habituali: Ergo idem quod
[illegible]

[illegible]ò, Si peccatum actuale opponatur con-
[illegible]atiæ habituali, vel hoc habet ratione
[illegible]is quod importat, vel ratione formalis D
[illegible] Neutrum dici poteſt: Ergo &c.
[illegible] probatur. & quidem quod non opponi-
[illegible] ratione materiali ſatis conſtat, cum
[illegible]um, & effectus Dei, ſubindeque gra-
[illegible]æ adverſum. Q[illegible]d vero neque ratio-
[illegible] probatur. Vel enim illud formale
[illegible] ratione actualis bonitatis, ſeu re-
[illegible], vel in relatione diſſonantiæ a
[illegible] autem iſtorum gratiæ phyſice
[illegible]. non quidem privatio bonitatis,
[illegible] nec etiā relatio diſſonantiæ [illegible]le-
[illegible]malitas moral[illegible], non eſt al[illegible]
[illegible] genus mor[illegible] non diſtin-
[illegible]ne [illegible] ideoque nequit
[illegible]icam [illegible] ente phy- E
[illegible]ſt [illegible] &c.

[illegible] op-
[illegible]
[illegible], ut [illegible]æ,
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
ab [illegible]
ſitio[illegible]
ata, ill[illegible]
B bituali, [illegible]

A [illegible]
ſtinguo Ma[illegible]
bere idem ſubj[illegible]
diatum, vel re[illegible]
concedo Majore[illegible]
dem ſubjectum proximum & [illegible]
ut nunquam [illegible] remotum [illegible] &
totale, nego Majorem. Sim[illegible]
norem: Peccatum actuale non [illegible]
jecto, proximo & immedi[illegible]o [illegible]
habi[illegible]ali, conc[illegible]do Mi[illegible]m [illegible]
dem ſubjecto mediato & tota[illegible]
& Conſequentiam.

Explicatur: Licèt ſubjectum [illegible]
C peccati actualis ſit ſola volu[illegible]ta[illegible], [illegible]
men eſt ipſa anima, ſeu pe[illegible]na pe[illegible]
ta voluntatem aſſic[illegible]t, ut e[illegible] [illegible]
quos effectus tribuat, v. g. eſſe Dei [illegible] &
ab eo averſum, & dignum pœn[illegible] æte[illegible]
ter licèt ipſa grat[illegible]a habi[illegible]
nimæ tanquam in [illegible]b[illegible]ecto [illegible]
ato, conſtituit [illegible] me[illegible]
ſum ad Deum [illegible] adic[illegible] & [illegible]
æternâ, & hoc ſufficit ut op[illegible]antur [illegible]
ſeſeq; invicem ab eode[illegible] exc[illegible]

Ad ſecundam d[illegible]cend[illegible]m [illegible] in pe[illegible]
li & veniali duas ſpecies eſſe [illegible]g[illegible]end[illegible]
D nam[illegible]enti[illegible]lem a[illegible]bu[illegible] q[illegible]
conſtituunt, quæ [illegible]cet [illegible]
cto & tive proximo, qui d[illegible]
tam accidentale[illegible] quæ [illegible]
t[illegible]: licet autem pe[illegible]
bere eandem [illegible] eſſ[illegible]
quando ſunt in ea[illegible] m[illegible]te[illegible], ſemper [illegible]n
habent diverſam [illegible] q[illegible]a
ſin[illegible] ultim[illegible] perantis [illegible]
mortalis eſt creatura, non ver[illegible]
venialis.

Ad tertiam reſpondeo [illegible]ccatum om[illegible]
ex actu & [illegible]iva[illegible]one [illegible]om[illegible] [illegible]e-
nim eſſe pe[illegible]cat[illegible]m, [illegible]
te voluntarium, m[illegible]at[illegible]ne [illegible]
E ſtit in omi[illegible]ione [illegible] priva[illegible]e [illegible]
proinde [illegible]rar[illegible] gra[illegible]iæ [illegible]

A[illegible] q[illegible]
n[illegible]o [illegible]a[illegible]æ [illegible]
one [illegible]
[illegible]

A[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] o aut alte- [illegible] d m abſque [illegible] cum actu contrario [illegible]

[illegible] actuale, & gratiam [illegible], tamen cum Deus [illegible] ſimul in eodem [illegible] m & [illegible] igus, pote- [illegible] are [illegible] in animanon ob- [illegible] pe [illegible] is, ſubindeque [illegible] peccatum actuale ſimul in [illegible]

[illegible] æc inſtantias valere, [illegible] actuale ſolum contrarie in [illegible] at [illegible] illa, ut ſupra dixi- [illegible] m oppoſitione contraria, [illegible], mediate ſaltem; [illegible] pec [illegible] habituale, quod per ſe & [illegible] tua privative opponitur.

Reſ [illegible] quòd licet poſſit Deus du- as [illegible] as ſimul in eodem ſubjecto c [illegible] o poteſt utriuſq; cauſalitates e [illegible] tamen quando hoc eſt ei [illegible] eaut meſt quod impe- [illegible] uale producat habituale & c [illegible] iam deſtruat quia [illegible] am c [illegible] edire poteſt, quæ ab ipſo de- pe [illegible] qualis tamen non eſt ea, pei qua [illegible] cat [illegible] actuale dicitur cauſa peccati h [illegible] a [illegible] a Deus neq; peccati actualis, ne- qu [illegible] nec eorum cauſalita- [illegible] pra annotavimus.

133 [illegible] te [illegible] E [illegible] ali peccato, ut [illegible] x e [illegible] ne e [illegible] um eſt, it D [illegible] o [illegible] or er- [illegible] inferit Deo ne- [illegible] m concur- [illegible] a abſoluta [illegible] ato actuali [illegible] gratiæ [illegible] Ma- [illegible] gratiæ [illegible] ervetur [illegible] poteſt [illegible] n tra em [illegible] vare [illegible] em [illegible] m

[illegible]

[illegible] parte [illegible] Ergo [illegible] tur le [illegible] tem, [illegible] fiet [illegible] varet g [illegible] ob [illegible] cato de [illegible] quia [illegible] & gub [illegible] di pe [illegible] cordianti: Ergo [illegible] non repugnat ex [illegible] ſe [illegible] are gratiam [illegible] um pe [illegible] at [illegible] trinſece malum, ut me [illegible] ex parte fini, quia De [illegible] poteſt in [illegible] & fines ſuorum operum habere, q [illegible] non valeat eos percipere; magiſq; [illegible] mirabile eſt, Deum mori [illegible] ro peccat [illegible] conſervare peccan [illegible] m cum gratia, [illegible] plures rationes & fines inveniun [illegible]

Confirmatur: Deus nunc de facto [illegible] bitum fidei & ſpei in peccatore fid [illegible] & hæretico propter ſpecialem repugna [illegible] cati hæreſis cum fide, & tamen [illegible] Deus immutare, & conſervar [illegible] hæretico ipſumque propter qu [illegible] rum mortale ab homine [illegible] cer ſit ſpecialis repugnantia inte [illegible] p mortale, & habitum charitatis, pot [illegible] abſoluta potentia [illegible] tiæ ſanctificantis conſervare [illegible] um pe [illegible] a

Ad argumentum [illegible] primi [illegible] o q [illegible] d retur divinæ juſtitiæ [illegible] vel ſapientiæ no [illegible] gnare, quod conſervet [illegible] n cum [illegible] mortal [illegible] tentiæ; quia [illegible] ctio alicui Dei attri [illegible] repugne [illegible] cum multipli [illegible] nem involv [illegible] repugnat [illegible] & [illegible] ex ea ſequ [illegible] lis author, vel conſervator [illegible] da probatione noſtræ conc [illegible] mu, non poteſt ſtare cum d [illegible] fan [illegible]

Secund [illegible] negand [illegible] pugnat enim ſapientiæ [illegible] mu [illegible] hom [illegible] & d [illegible] nem [illegible] ſuperna [illegible] ipſum [illegible] rote [illegible] æte [illegible] [illegible] ex ſup [illegible]

A [illegible]

[illegible] a [illegible] d [illegible] di [illegible], & [illegible] un- [illegible], & [illegible] ere [illegible] ſeu [illegible] expel- [illegible] infuſionem gratiæ, re- [illegible] novus favor Dei condo- [illegible] peccatum illat[illegible]m.

[illegible] Deus de potentia abſo- [illegible] exiſtentem non acce- [illegible]m, & ècontra exiſtentem [illegible] æternam [illegible]loriam acce- [illegible] quod [illegible] homo ſit ſi- [illegible] cato mortali.

[illegible]o Antecedens: Cum enim [illegible] peccatum habituale oppo [illegible] neceſſariò in ipſa gratiæ & [illegible]e includitur voluntas divina [illegible] peccatum, ac proinde non eſt neceſ- [illegible] favor, vel alia condonatio ad remiſ- [illegible] [pe]ccati [p]ræter infuſionem gratiæ; ma- [illegible] gratia ex ſe præciſe ſufficientem ha- [illegible] [c]onſtituendum hominem [illegible]m, atque adeò ad [illegible]ihuen- [illegible] tanquam hæreditatem, [illegible] eſt cum peccato mortali non [illegible] [q]uum ſit participatio divi- [illegible], ex ſe præciſè ſanctifi- [illegible] peccatum; ſanctitas e- [illegible] peccato. Ad pro- [illegible] in contrarium, diſtinguo Ma- [illegible] bonitati [infi]nitæ, nequit expel- [illegible] per modum ſatisfactio- [illegible] orem. Per modum formæ in- [illegible] ipſo peccato, qualis eſt gra- [illegible] Majorem.

[illegible], quod ſicut peccatum, ut eſt [illegible] malitiam ſecundum quid in- [illegible] perſonam infinitæ di- [illegible] gratia habituali [illegible] bonitate [illegible] infinita ſecundùm quid, quia eſt [illegible] naturæ divinæ, [illegible] for- [illegible] infinita [illegible] [plen]itudinem, [illegible] malitia peccati non rect[illegible] [illegible] expulſionem peccati [illegible] gratiæ [illegible] [illegible] infini- [illegible] per [illegible] infinitam [illegible] [illegible] ficanti. Sed de [illegible] parte [illegible] di [illegible] autem [illegible]

[illegible]

tempor[illegible] nim modo [illegible] præd[illegible] ptat ad gloriam [illegible]men pro [illegible] ſens in quo [illegible] habere [illegible] tale, & carere [illegible] habituali [illegible] beatifica ſit actus [illegible] vital[illegible] pernaturali ſupponit neceſſari[illegible] cipium radicale vi[illegible] [ſup]ernatural[illegible] gratia & [illegible] nequit e[illegible] ctio ſine princi[pio] radicali [illegible] quod eſt anima rationa[l]is.

ARTICULUS VI.

An & quæ fides requiratur ad juſtificat[ion]em adulti, & utrum illa ſol[a] ad eam [ſuffic]iat?

OStendimus in Tractatu de gratia ad gratiam juſtificantem al[i]qua[s] requiri [dis]poſitione[s]; unde ſolùm hic reſtat [e]xa[mi]nandum, quænam illæ ſint, ſeu qui ac[tus] ad juſt[ifi]catione[m] ad[ulti], tam ex parte intellectûs, quàm ex parte vo[lu]n-tatis ſint neceſſarii? Hic ſolum agemus de ac[t]u fidei, qui ſe tenet ex parte intellect[u]s, & articulo ſequenti alios actus ex parte voluntatis requiſitos exponemus.

Duo verò circa neceſſitatem fidei [ſunt] hære-ticorum errores, omninò oppoſiti. Pri[m]us eſt Manichæorum, qui teſte Auguſtino libro de utilitate credendi, omnem neceſſitatem fidei abſtulerunt, exiſtimantes nihil omninò eſſe cre-dendum, ſed duntaxat aſſentiendum iis quæ ratione naturali evidente[r] perſ[u]ade[ri] poſſu[n]t. In quem errorem incidit Petrus Ab[æ]lardus, te-ſte D. Bernardo Epiſt. 19[illegible]. S[e]cundu[s] contra ſolum motum fidei ſuff[ic]ere ad [illegible] adulti exiſtimat. Hæc fuit hæreſi[s] ex[or]ta tem-poribus Apoſtolorum, ut refert Aug[uſti]nus lib. de fide & oper[i]bus [c]ap. 14. con[tra] [illegible] ſuas epiſtolas canonicas Petrus & Jacobus [ſcri]pſe-runt, eamque noſtris temporibus [Luth]erus, & Cal[v]inus, eorumque [illegible] [ren]ovarunt. Sed in eo differt Lutherus a Cal[vino] [illegible] [Lu]the-rus vul[t] fidem [i]llam qua [juſt]ificamur, non eſſe aliud [illegible] [illegible] peccat[illegible] [illegible] ob [illegible] a Chr[iſto] [illegible] peccata [illegible] [illegible] unde eam ponit in voluntate: Cal[vinus] [illegible] talem fidem colloca[t] in int[ell]ectu [illegible] & [illegible] actum quo certò [c]re[di]mus, ob C[hriſtum] [illegible] [o]mnia peccata nobi[s] [illegible] & [illegible] manu apprehendi[illegible] [illegible] juſtitiam Chr[iſti] [illegible] [illegible] facimus.

§ I.

Duplex con[illegible]

D[illegible] fi[d]em re[quiri] ad [juſtifi]ca[tionem] [illegible] 145

[illegible] [illegible]os [illegible]

V [illegible] Mat

[illegible] *ſalvi* [illegible] Sed [illegible] quo [illegible] placere Deo, & ſine [illegible] mo conde[illegible] eſt neceſſarium ad [illegible] tionem. Ergo ad [illegible] fides requiritur.

146. Probatur ſecundò ex [illegible] ſeſſ. [illegible] cap. 6. ubi inter diſpoſitiones ad [illegible]ficationem requiſitas primo numeratur actus fidei his verbis: *Diſponuntur* (adulti) *ad ipſam juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt.* Et cap. 8. ait: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*, juxta illud Auguſtini ſerm. 22. *Domus Dei fide fundatur, ſpe erigitur, charitate perficitur.*

147. Probatur tertiò conclusio ratione D. Thomæ hic art. 4. Ad juſtificationem adulti requiritur motus aliquis liberi arbitrii, quo mens hominis avertatur à peccato, & convertatur ad Deum: Sed primus acceſſus ad Deum fit per cognitionem fidei, juxta illud ad Hebræos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere.* Ergo ad juſtificationem adulti requiritur actus fidei.

148. Confirmatur: Cùm voluntas ſit potentia cœca, & indigeat luce & directione intellectûs, impoſſibile eſt eam converti in Deum ut ſupernaturalem ſine præcedenti actu intellectûs, quo Deum ut finem ſupernaturalem cognoſcat: Sed hic actus eſt actus fidei, ut patet: Ergo fides ad juſtificationem adulti requiritur.

149. Dico ſecundò: Fides quæ ad juſtificationem requiritur, non eſt fiducia quâ credimus, ſeu confidimus peccata noſtra nobis eſſe remiſſa.

Concluſio eſt certa de fide, definita in Tridentino ſeſſ. 6. can. 12. his verbis: *Si quis dixerit fidem juſtificantem nihil aliud eſſe quam fiduciam divinæ miſericordiæ peccata remittentis propter Chriſtū, vel eam fiduciam ſolā eſſe quâ juſtificamur, anathema ſit.*

Eadem veritas colligitur ex Scriptura: Cùm enim Apoſtolus ad Hebræos 11. dixiſſet: *Juſtus ex fide vivit, quod ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ*, ſtatim in eodem capite definit fidem (ſine dubio illam ex qua dixerat juſtum vivere) & dicit eam eſſe *ſperandarum ſubſtantiam rerum, argumentum non apparentium.* Sed hæc non poſſunt verificari de fiducia, quâ credimus ſeu confidimus peccata noſtra nobis eſſe remiſſa, ſed ſolùm de fide, quæ eſt prima virtus theologica: Ergo, &c. Probatur Minor: Tum quia primum fundamentum & baſis ſpei noſtræ, & totius vitæ ſpiritualis, eſt firma adhæſio intellectûs ad myſteria revelata; hâc enim ſublata, nulla manet certa ratio ſperandi in voluntate: Tum etiam quia argumentum, hoc eſt manifeſtatio, & quaſi convictio eorum quæ inevidentia ſunt, eſt actus intellectûs & non voluntatis. Addo quòd fiducia eſt potius effectus oſtenſionis, quam ipſa oſtenſio: hoc enim ipſo quod certò nobis aliquid oſt[illegible]itur, de eo fiduciam concipimus; unde ad E[illegible] d[illegible]: *In quo* [illegible] *icet* Chriſto, *habemus fiduciam* [illegible]: ubi [illegible] ait fiduciæ & a[illegible] ad Deum primum pr[illegible] & origi[illegible] C[illegible]m.

15[illegible] Di[illegible] Fidei [illegible]ficantis objectum non eſt [illegible] Dei miſericordia, vel pro[illegible] remi[illegible] peccatorum, [illegible] omnia myſteria nobis à [illegible] rev[illegible].

[illegible] ma [illegible] peccato-

[illegible] *ait: Notum vobis facio fratres* [illegible] *dicavi vobis, quod accepiſtis* & [illegible] Item in Symbolo Athana[illegible] myſteriis fidei, ſic concluditur [illegible] *tholica, quam niſi quiſque fideliter* [illegible] *der, ſalvus eſſe non poterit.* Denique [illegible] loco ſuprà citato explicans mod[illegible] tionis ad gratiam, ſic ait: *Diſponuntur* [illegible] *ſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ* [illegible] *ex auditu concipientes, liberè moventur in* [illegible] *dentes vera eſſe quæ divinitus revelata* [illegible] *ſunt.* Ergo fidei juſtificantis objectum, [illegible] lùm Dei miſericordia, vel promiſſio r[illegible] peccatorum, ſed omnia myſteria nob[illegible] velata.

Advertendum tamen eſt, ad juſtific[illegible] non eſſe neceſſarium quod omnia myſte[illegible] jecta fidei eodem modo credantur. N[illegible] dam ſolùm credenda ſunt neceſſitate p[illegible] quia ſcilicet quamvis abſque eorum [illegible] ficari poſſit homo, poſtquam tamen [illegible] lata ſunt, præceptum eſt ea diſcere & [illegible] ut deſcenſum Chriſti ad inferos, perpe[illegible] Genitricis virginita[illegible]tem, &c. [illegible] credenda non ſunt, ſed ſufficit ea non [illegible] ut hiſtoria Davidis, vel Tobiæ. Al[illegible] den[illegible] credenda neceſſario neceſſitate med[illegible] rum fides medium eſt neceſſarium ad [illegible] tionem: & hæc à D. Thoma 2.2. qu. [illegible] ducuntur ad duo capita, nempe a[illegible] beati ſumus qui eſt Deus prou[illegible] in ſe eſt. [illegible]pellatur finis ſupernaturalis, & ad m[illegible] quæ finē illū conſequimur, quæ ſunt [illegible] ficans, & cauſa ejus. In primo conti[illegible] tatis myſterium, cujus [illegible] beat[illegible] ſecundo m[illegible] ſterium Incarnation[illegible] noſtræ juſtificationis, & [illegible] ac orig[illegible] ſtificantis, & omnium donorum ſupe[illegible] De quo plura dicemus in Tractatu de [illegible]

Dico ultimò, ſolam fidem non ſuffi[illegible] ſtificationem, ſed præter ipſam requiri [illegible] quos motus in voluntate.

Hæc etiam concluſio eſt de fide & [illegible] Tridentino ſeſſ. 6. can. 9. his verb[illegible] *ſolâ fide impium juſtificari, ita ut intel*[illegible] *requiri quod ad juſtificationis gratiam* [illegible] *cooperetur, & nulla ex parte ne* [illegible] *luntatis motu præparari atque* [illegible] Et cap. 6. præter fidem alio[illegible] [illegible] voluntatem pertinentes, quos a[illegible] nem diſponere aſſerit, nimirum [illegible] dilectionem, & pœnitentiam: de q[illegible] ſequenti dicemus. Item D. Jacob[illegible] la apertè declarat [illegible] fidem ad [illegible] & ſal[illegible]em non ſuffi[illegible] ait enim: [illegible] *pr*[illegible] *fratres m*[illegible] *qui*[illegible] *aut*[illegible] *m non habeat? Nun quid* [illegible] Et [illegible] [illegible]

[illegible] ra- [illegible] m. [illegible] ipſ [illegible] fi- [illegible] *quod* [illegible] *ſy-* [illegible] *a facto, ſe-* [illegible] *credis? dicis, credo:* [illegible]. [illegible] vero Bernardus hæc [illegible] *diligunt te*, exponens, [illegible] *ab actu dividis? fidem perimis* [illegible] *ſine operibus mortua eſt. Munus mor-* [illegible] *na hoſtia pacifica, ubi tanta diſcordia?* [illegible] *ed offendis, diſcors tibi. Nec mirum* [illegible] *ſuum inſurrexerit, qui fidem prius* B
[illegible] *fidei cida, priusquam fratricida. Fi-* [illegible] *an met dilectio, probet actio.*

[illegible] n ſuaderi concluſio congruâ rati- [illegible] per voluntatem ſuam averſus eſt [illegible] peccavit: Ergo ut remittatur ei pec- [illegible] et ad ipſum converti per actũ volun- [illegible] conſequens non ſufficit actus fidei. [illegible] tur Voluntas per peccatum fuit [illegible] iata: Ergo congruum eſt, ut illa [illegible] ctu ſibi proprios moveatur ad ju- [illegible], quæ eſt illius ſanitas.

[illegible] r amplius: Deus unumquemque [illegible] modum ſuæ naturæ accommoda- C
[illegible] dicitur Sap. 5. *Diſponit omnia ſuavi-* [illegible] modus homini conſentaneus eſt, ut [illegible] & voluntatem operetur; cùm [illegible] ates ad naturam rationalem per- [illegible] Ergo congruum eſt, ut Deus moveat [illegible] m ad juſtificationem, mediante utraque [illegible], ipſumque ad eam diſponat, non ſolùm [illegible] fidei, qui pertinet ad intellectum, ſed [illegible] imorem, ſpem, contritionem, & di- [illegible], quæ ſunt actus à voluntate eliciti.

§. II.

[E]xponuntur quædam Scripturæ loca quæ objiciuntur ab hæreticis.

[illegible] a hanc concluſionem objiciunt hære- D
[illegible] plura Scripturæ teſtimonia, in quibus [illegible] o dicitur juſtificari per fidem, vel juſtifica- [illegible] tribuitur: Actor. 13. *In hoc omnis qui* [illegible] *catur.* Ad Rom. 13. *Arbitramur juſtifica-* [illegible] *per fidem.* Et cap. 4. *Reputata eſt fides A-* [illegible] *am.* Et ad Galat. 4. *Ex fide juſtificat* [illegible] *us.* Unde Lutherus, teſte Roffenſi art. [illegible] *igmenta ſunt omnia, quæ de præparatione* [illegible] *cris ad gratiam tot libris tractata ſunt.*

[illegible] hæc & ſimilia Scripturæ loca, triplex [illegible] iberi reſponſio, ſeu interpretatio. Pri- [illegible] teſt, juſtificationem tribui fidei tan- [illegible] io & radi[illegible], non excludendo tamen a- [illegible] ad eam diſponentia. Ita Tridentinum [illegible] bi[illegible] ait. *Cum Apoſtolus dicit juſtifi-* E
m [illegible] *m per fidem* [illegible] *ea verba in eo ſenſu intelli* [illegible] *quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ con-* [illegible] *expreſſit* [illegible] *ut ſolis et per fidem ideò* [illegible] *tur, quia fi*[illegible] *eſt humanæ ſalutis ini-* [illegible] *tium & radix omnis* [illegible] *ationis, ſine* [illegible] *eſt placere Deo,* [illegible] *ad* [illegible] *rum ejus con-* [illegible] *en* [illegible]

[illegible] reſ[p]onderi poteſt illa intel[illegible] de fi[illegible] [illegible] æ [illegible] lvit ipſ[illegible]m formam [illegible] can [illegible] rat[illegible]m & charitatem. [illegible] ut [illegible] lat. 5 [illegible] cen[illegible] *In Chriſto* [illegible] *liquid valet, neque præpu-* [illegible]

[illegible] *dem* [illegible] *hominem* [illegible] *ad deſtru* [illegible] *ſufficere a* [illegible] *lus. ſi habue* [illegible] *in,* [illegible] *ram, charitatem* [illegible] *non habuero,* [illegible] *deſt.*

Tertia ſolutio eſt, quod juſti[illegible] dem, id eſt, per ea [qu]æ in doctrina [illegible] continentur, faciendo ſcilicet om[illegible] doctrinam Evangelicam ad juſtific[illegible] quiruntur; inter quæ p[r]æter fidem [illegible] tur plures actus voluntatis, timoris [ſ]cilicet [illegible] dilectionis, & pœnitentiæ ut patebit art[illegible] ſequenti.

Inſtant hæretici: Apoſtolus variis in locis aſ- 161.
ſerit quòd ſola fides ſine operibu[s] juſtificat. Ad Rom. 3. *Arbitramur hominem juſtificari ſine operibus legis.* Ad Epheſ. [illegible] *Gratia eſtis ſalvati per fidem, non ex operibus.* Ad Galat. 2. *Scientes quoniam non juſtificatur homo ex operibus legis.* Ergo hæc interpretatio non eſt legitima.

Sed facilè reſpondetur, quòd quando Apo- 162.
ſtolus aſſerit hominem non juſtificari ex operibus, per hoc non intendit excludere act[us] ſu[per]naturales, quibus à peccato recedimus & in Deum tendimus, ſed duntaxat obſervantiam ceremoniarum & Sacramentorum veteris legis; quia cùm per mortem Chriſti ipſa lex vetus antiquata & abolita ſit, ejus obſervatio non poteſt prodeſſe ad ſalutem & juſtificationem. Unde Paulus non dicit abſolutè hominem juſtificari ſine operibus ſed addit, *ſine operibus legis.*

Quòd ſi interdùm abſolutè dicat hominem ſalvari, vel juſtificari ſine operibus, per hoc excludit ſolùm opera meritoria juſtificationis, non verò ad illam diſponentia; vel opera facta ſolâ virtute liberi arbitrii, ſine gratia, ut ſic oſtendat juſtificationem fieri gratis, & non ex merito operum ipſam præcedentium.

ARTICULUS VII.

Utrum ad juſtificationem adulti requirantur actus formales & expreſſi ſpei, pœnitentiæ, & dilectionis, vel ſufficiant impliciti & virtuales?

SUppono primò, actum ſpei ad juſtificationem requiri. Patet hæc ſuppoſitio primò ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ubi dicitur contritionem, quæ omni tempore fuit neceſſaria ad in[illegible]ran- 163.
dam veniam peccatorum poſt Baptiſmum [co]m[m]iſſorum, præparare ad juſtificationem *ſi* [co]n- *juncta ſit cum fiducia divinæ miſericordiæ.* [illegible] ſtea cum loquitur de attritione, dic[illegible] q[illegible] excludat voluntatem peccandi [illegible] *um ſpe* [illegible] ſponit ad gratiam in Sacrament[illegible] am- dam. Secundo olligit [illegible] a [illegible] ur enim M[illegible] *de* [illegible] *mitt* [illegible] *ra* [illegible] & ad R[illegible] *a* [illegible] ra[illegible]ue ſuadetur [illegible] m enim rem[illegible] rum non ſit bon[u]m humanum ſe[illegible] ſ[illegible] De[illegible] ſ[illegible]er [illegible] m [illegible] non [p]otel[illegible] ad [illegible] en[illegible] m [illegible] [illegible] *agere* [illegible]

[illegible] conſideratione [illegible] peccata [illegible] de Iſaia [illegible] verſi [illegible] vulgata habet *Per ... timinus ſpiritum ſalu[...] [illegible] fecimus in terra, &c.* Septuaginta ſic legunt: *A timore tuo Dom[...] concepimus & quaſi parturivimus, pepe[...]mus ſpiritum ſalutis*, id eſt pœnitentiæ ſalutaris, ut interpretatur D. Thomas [illegible] p. quæſt. 85. ar. 3 in ar[...] *ſed contra.* Hæc duo attributa, m[...]e [illegible] ſcilicet remittentis peccata, & iuſtitiæ vindicativæ ea punientis, ſunt veluti duo pedes, quos pœnitentem oſculari oportet, ad pec[...]ti [illegible] conſequendam, [illegible] more ſuo ele[...] [illegible] Bernardus, qui ad eum [illegible] refert [illegible] in Cantica quod Pſ. 24. ver[...] dicit David: *Univerſæ viæ Domini miſe[...] [illegible] & veritas*, moxque ſubjungit: *Fœlix [illegible] in utrumque infixerit pe[...] [illegible] duobus eam ſignis com[...] [illegible] quæ ſecum ne[...] ceſſ[...] [illegible] veſtig[...] Ipſa ſunt timor & ſpe[...] [illegible] iſta miſericordia repræſentans ima[...]ginem, &c.* Eodem ſenſu in ſermone de ſancta Magdalena pedes explicat quos dicitur pecca[...]trix [illegible] Lucæ [illegible] & quorum unum oſculari ſine [illegible] velle, *vel temeraria ſecuritas eſt*, inquit, *vel deſperatio fugienda.* Similiter Gregorius 33. Moral. cap. 11. explicans illud Deuteron. 24. *Non accipies loco pignoris ſuperiorem aut inferiorem molam, ſic ait: A debitore pignus accipitur, cum à pec[...] [illegible] peccati confeſſio tenetur: ſuperior autem [illegible] inferior mola eſt ſpes & timor; ſpes quippe ad alta [illegible] timor autem cor inferius premit; ſed mol[...] [illegible] inferior ita ſibi junguntur, ut una [illegible] habeatur. In peccatoris itaque pectore inceſſanter debent ſpes & formido conjungi, quia [illegible] miſericordiam ſperat, ſi non etiam juſtitiam timeat; incaſſum juſtitiam metuit, ſi non etiam [illegible] miſericordia confidat.*

164 Suppono ſecundo, ad juſtificationem adulti, quæ [illegible] Sacramentum, præter actum ſpei, re[...] etiam actum contritionis, & charitatis. Nam ut diſcurrit D. Thomas hic art. 5. ad juſtificationem requiritur quod homo recedat a peccato, & accedat ſeu convertatur ad Deum; ſicut ad [illegible] motum localem neceſſe eſt, quòd mobile recedat a termino a quo, & accedat ad terminum ad quem: Sed receſſus à peccato fit per contritionem & deteſtationem peccati; acceſſus vero ſeu converſio ad Deum, per actum charitatis, [illegible] illud Auguſtini: *Ad Deum accedimus non paſſibus corporis, ſed mentis affectibus*: Ergo ad juſtificationem adulti extra Sacramentum requiritur actus contritionis & charitatis. Dixi *extra Sacramentum* quia quando adultus juſtificatur ex [illegible] Sacramenti, ſufficit attritio ſupernat[...] [illegible] ut docent Theologi in Tractatu de pœnitentia.

1?? Hæc [illegible] ab hominibus admittuntur: Sed [illegible] eſt [illegible] & controverſia inter [illegible] an ſcilicet ad ju[...] [illegible] formalis & ex[...] [illegible] & perfe[...] [illegible] ideo breviter proba[...] [illegible] non requiri ad [illegible] licet [illegible] ad perfe[...] actus [illegible]

[illegible] per [illegible] loc[...] [illegible] cedere juſtifi[...] bet [illegible] vel de ſpe forma[...] quæ in [illegible] actu eminentiori nimirum in actu charitatis: [illegible] ſpiciat Deum ut bonum propr[...]

B re amantis, & charitas illum at[...] ſummum & univerſale bonum, [illegible] bona particularia, [illegible] objec[...] comprehendit materialiter obj[...] & charitas eminenter continet [illegible] charitatis eſt virtualiter in actu ex[...] ſpei.

Secundò controverſia eſt de actu [illegible] ad juſtificationem requiſito, an [illegible] neceſſariò eſſe formalis & expre[...] actus dilectionis diſtinctus? Quidam [illegible] ſtris Thomiſtis partem affirmativam [illegible] negativam amplectuntur.

Sed dicendum extremo, regulariter [illegible]

C & per ſe loquendo, ad juſtificationem [illegible] quiri actum for[...] talem pœnitentiæ [illegible] tamen per accidens ſufficere actum [illegible] abſque formali contritione.

Prima pars probatur: Homo qui [illegible] ad Deum, non ſolum tenetur re[...] [illegible] to, ut eſt malum Dei, & quatenus op[...] no divino, ſed etiam debet recede[...] eſt ejus injuria, & quatenus [illegible] ratio enim naturalis poſtulat [illegible] intulit, de ea doleat [illegible] inquan[...] eam compenſare conetur. Se[...] [illegible] to, ut eſt injuria Dei, & inquan[...] juri divino, pertinet ad pœn[...]

D charitatem, quæ ſolum habet [illegible] tum, inquantum eſt malum Dei [illegible] divino contrarium, ut in Tractatu [illegible] explicari ſolet: Ergo regulariter & [illegible] quendo, ad juſtificationem adulti [illegible] ctus formalis pœnitentiæ. Unde Caj[...] 87. art. 1. exiſtimat quod etiam Magd[...] Lucæ 7. dicuntur dimiſſa peccata, quo[...] lexit multùm, non fuit juſtificata [illegible] pœnitentia, quam declarabant lac[...] irrigabat pedes Domini, qu[...] [illegible] non fecerit mentionem de ipſiu[...] pœ[...] tantum de dilectione, ut declarare d[...]

E fuiſſe principalem & originalem cau[...] centiæ quam habuit de peccatis [illegible] imperio talem dolorem proce[...]

Dices: Ut quis avertat [illegible] a Deo & [illegible] tur ad creaturam ut ad ul[...] finem [illegible] portet intervenire duos actus, qu[...] formalis deteſtatio Dei, & al[...] creaturæ; ſed uno eodemque actu q[...] cat, avertitur [illegible] Deo, & co[...] [illegible] ram ut ad ultimum finem: Ergo [illegible] do qui [illegible] peccar[...] [illegible] eum eodem actu recedit a pec[...] ad Deum & per [illegible] pe[...] & [illegible] deteſtatio pecca[...]

[illegible] ſe intenta, & ideò de-[illegible]cialis ad illam per ſe primò ter-[illegible]

[illegible] ſecundò, quod licèt fuga & dete-[illegible] ut opponitur bono divino, poſſit [illegible] cum amore Dei; quia ibi unum [illegible]pter alterum, ſub eadem ratione. [illegible] peccati, ut violat jus divi-[illegible] habet diverſam rationem formalem [illegible] actu charitatis, qui terminatur ad [illegible] ne ſummæ bonitatis.

[illegible] pars, quæ aſſerit per accidens, & in [illegible] extraordinariu, ſufficere ad juſtifi-[illegible] pœnitentiam virtualem, brevi [illegible] Si non occurrat memoria alicujus [illegible] mortalis, poſt diligentem conſcientiæ [illegible] & eliciatur actus charitatis, ſine [illegible] deſtruetur peccatum, ſine ullo actu for-[illegible] pœnitentiæ: tunc enim excuſatur homo [illegible] obligatione pœnitentiæ, propter invincibi-[illegible] rantiam quam habet peccatorum, & [illegible] per actum charitatis (qui eſt pœnitentia [illegible]) mundatur, alias homo ha-[illegible] duos ultimos fines, nempe Deum ratione [illegible] tis & creaturam ratione peccati morta-[illegible] quod implicat. Unde D. Thomas 3. p. quæſt. [illegible] ait virtualem pœnitentiam ſufficere [illegible] venialia, non tamen mortalia *niſi [illegible] ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitio-[illegible]* Idem contingeret, ſi aliquis ita ſubitò ra-[illegible]ceretur ad martyrium, ut non haberet tempus [illegible]cogitandi peccata: ille enim tunc juſtificaretur ſine pœnitentia, per actum formalem chari-[illegible]s. Nam ut docet idem S. Doctor 3. p. qu. 68. [illegible] ad 2. paſſio pro Chriſto ſuſcepta obtinet [illegible] Baptiſmi, & mundat ab omni culpa veniali [illegible] mortali, niſi actualiter voluntatem inveniret [illegible]entem peccato: idem habet in 4. diſt. 4. q. [illegible] 3. quæſtiunc. 4. Sed qui pro amore Dei re-[illegible]apitur ad martyrium, non habet volun-[illegible]ter inhærentem peccato; quia ille [illegible] eſt virtualis deteſtatio peccatorum, & [illegible] alias talis homo, ut dicebamus, haberet [illegible] ultimos fines: Ergo ille in tali caſu ſine pœ-[illegible] formali juſtificaretur. Licèt ergo alij [illegible]ores, ut juſtificentur, & diſponantur ad [illegible]am teneantur habere formalem contritio-[illegible] peccati, quorum habent, vel poſſunt [illegible] memoriam, tamen quia perfectiſſimus a-[illegible] martyrij requirit totam attentionem homi-[illegible]rca a[illegible]em Dei, & confeſſionem fidei, [illegible] eſt quòd talis contritio non exigitur [illegible] qui repente rapitur ad martyrium, [illegible] ejus [illegible] circa [illegible]ionem [illegible] ſed ſatis eſt, ſi tota ejus attentio [illegible] amore Dei, & [illegible] fidei ac [illegible] moriendi pro [illegible] actus [illegible] peccatorum & [illegible] [illegible] de pœnit. [illegible] tas eſt de ipſo actu detectionis, [illegible].

[illegible] cationem.

Sed quamvis hæc opinio [illegible] nò improbabilis, [illegible] tamen [illegible] illa, quæ aſſerit ad juſtificationem [illegible] Sacramentum requiri neceſſario [illegible]tem charitatis. Tum quia actus charitatis [illegible] ſit omnium præſtantiſſimus, non poteſt [illegible] perfectiori & præſtantiori eminenter ſeu virtua-liter contineri, ſicut actus ſpei, & pœnitentiæ [illegible] actu charitatis continentur. Tum etiam quia a-ctus charitatis eſt per ſe diſpoſitio ad gratiam; quod patet ex eo quod Angeli & primi Paren-tes eam non ſunt conſecuti, niſi mediante tali a-ctu. Addo quòd actus perfectæ pœnitentiæ pro-cedit ex imperio charitatis: quare vel non eſt perfecta pœnitentia, quæ ſufficiat ad juſtifica-tionem, vel ſimul eſt cum actu charitatis.

Adverte tamen cum Gregorio de Martinez, 174. quòd licèt ad juſtificationem requiratur forma-lis actus charitatis, non eſt tamen neceſſarium, ut talis actus ſit formalis dilectio, ſed ſufficit quòd ſit virtualis, in [illegible] licet virtualiter in actuali dolore ſeu deteſtatione peccati, elicita à virtute charitatis; quæ duos habet actus, ſcili-cet amare Deum ſuper omnia, & dolere de ma-lo illi oppoſito, formaliter quatenus malum e-jus eſt; ex quo actu imperatur actus pœniten-tiæ, qui eſt formalis deteſtatio peccati quatenus violat jus divinum, & Deo infert injuriam. cum intentione ipſam recompenſandi & in ſe puniendi.

Ex his habes duos tantùm eſſe actus, qui for- 175. maliter & explicitè ad juſtificationem requi-runtur, & ſine quibus in nullo caſu adultus extra Sacramentum juſtificari poteſt, nempe actum fi-dei & charitatis. Cùm enim non dentur aliqui actus præſtantiores in intellectu & voluntate, qui virtualiter contineant actum fidei & charita-tis, nullus poteſt juſtificari per fidem & charita-tem virtualem, ſed tantùm per formalem. Si verò daretur aliquis actus ſupernaturalis in in-tellectu, virtualiter ſeu eminenter continens quidquid continetur in cognitione fidei, non eſſet improbabile dicere, quòd ille ſufficeret ad juſtificationem; ut ſi alicui poſſet communica-ri ſcientia infuſa Chriſti, ſine viſione beata, per illam ſine fide non ſolùm poſſet mereri, ſicut Chriſtus meruit, ſed etiam habere omnem co-gnitionem ſupernaturalem, requiſitam ad juſti-ficationem.

Quæres, an per abſolutam Dei potentiam 176. poſſit adultus juſti[illegible] liberi ar-bitrij in peccatum?

Reſpondeo affirmativè. [illegible] Deus poteſt po-nere formam [illegible] & con-gruente [illegible] 3. contra Vazquem oſtendimus [illegible] teſt, de abſoluta potentia, [illegible] ne actu [illegible] plane mo[illegible] liberi arbitrii in peccatum.

Confirmatur. Adult[illegible] tenere [illegible] eſt dolor quidam imperfectus de peccatis [illegible]

[illegible]

[illegible] ad [illegible]

178. Conformiter [illegible] tas maculam pe[illegible] [illegible] Verbo Divino, juſti[illegible] [illegible]nem, antecedentem omnem [illegible] retur ab omni peccato, ut [illegible] in Tractatu de Incarna[illegible] Dei potentiam po[illegible] ullo motu liberi arbi[illegible] [illegible]. Sed de his fuſius in Tractatu de pœnitentia, ad quem hujus difficultatis reſolutio pertinet.

Diſp. [illegible] art. 3. [illegible] 3.

ARTICULUS VIII.

Vtrum actus contritionis & charitatis, qui ad gratiam habitualem ultimò diſponunt, ab ea [illegible] procedant, vel ab auxilio actuali, per modum tranſeuntis communicato?

179. Quæſtio ſolùm procedit de actibus contri[illegible] [illegible], qui ſunt diſpoſitiones [illegible] ad gratiam habitualem, eam concomi[illegible] inſtanti in quo infunditur; nam de [illegible] bus præcedentibus tempore [illegible], non eſt dubium quin proveniant [illegible] principio effectivo, ab aliquo a[illegible] realiter a gratia habituali. Ne[illegible] etiam hujus quæſtionis ſenſus, an gratia h[illegible] ſit immediatum principium produ[illegible] actuum, cum illa non ſit imme[illegible]rativa, ut in Tractatu de gratia docuimus: [illegible] inquirimus ſolum, an gratia habitualis ſit [illegible] principium mediatum, eosque eſſi[illegible] mediis habitibus operativis charitatis & [illegible] ſimul [illegible] infunduntur in [illegible] procedant ab ali[illegible] ſpeciali, a gratia habituali [illegible], & per modum tranſeuntis comm[illegible].

Diſp. [illegible] art. [illegible]

18[illegible]. [illegible] ex una parte videtur [illegible] actus ab aliqua forma effe[illegible], & tamen ad ejus receptio[illegible] diſponat: ſi enim ab illa effici[illegible] tem, & in ſubjecto rece[illegible] efficiens agat, ni[illegible] ſubjecto ineſſe at[illegible] non [illegible] contritionis [illegible] in ordine ſu[illegible] pe[illegible] [illegible]æter iæ, non vi[illegible] de[illegible] radicali [illegible] [illegible]ficans, [illegible] ſubſtan[illegible] [illegible] procede [illegible]

[illegible]

[illegible] habitualem ultimò diſponunt, ab ea [illegible] efficienter, mediantibus habitibus [illegible] & charitatis, ſubindeque eſſe illa prio[illegible] ſteriores in diverſo genere cauſæ, & [illegible] diverſas rationes & formalitates, quas [illegible] habitu [illegible] diſtinguunt. Hæc ſententia [illegible] probabilior, & principiis doctrinæ D. [illegible] & antiquiorum Thomiſtarum co[illegible]. Unde pro ea ſit

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

Dico igitur, actus contritionis & pœni[illegible] ad gratiam ultimò diſponentes, e[illegible] vè ab ipſa, ut a principio radicali; non [illegible] aliquo auxilio ab ea realiter diſt[illegible].

Hæc concluſio probari ſolet a[illegible] ſtis, pluribus D. Thomæ teſtimoniis, quæ br[illegible] tatis cauſa prætermitto, & duo tantum [illegible] dentur clariora profero. Primum habetur [illegible] ſent. diſt. 17. quæſt. 1. art. 4. quæſtiunc. 2. [illegible] quens de actibus charitatis & contritionis [illegible] ad juſtificationem ultimo diſponunt, ſic a[illegible] *iſti motus qui ſunt in ipſa juſtificatione ſimpl[illegible] ſi diſpoſitio ult ima ad gratia ſuſceptionem,* [illegible] *præcedunt quidem in via cauſæ materialis, ſe[illegible] tur in via cauſæ formalis.* Unde cum ex e[illegible] Doctore ibidem in corp. art *forma.* [illegible] *incidant in idem numero vel ſpecie,* (ex quo ib[illegible] infert infuſionem gratiæ eſſe priorem re[illegible] ne culpæ, non ſolum in genere cauſæ for[illegible] ſed etiam efficientis, & finalis) manifeſt[illegible] juxta illius principia, actus contritionis & [illegible] ritatis, qui ad gratiam habitualem ult[illegible] ſponunt, ab ipſa effectivè procedere, & quidem præcedere in genere cauſæ ma[illegible] diſpoſitivæ, ſed ſubſequi in genere cauſæ, n[illegible] lum formalis, ſed etiam efficientis & fi[illegible].

Secundum ſumitur ex art. 6. hujus qu[illegible] nis, ubi quærit an gratiæ infuſio ſit prima in [illegible] dine naturæ inter ea quæ ad juſtificationem [illegible] quiruntur? & contra partem a[illegible] quam cum aliqua modificatione [illegible] objicit ſecundo loco: *Diſpoſitio præcedit nat[illegible] liter formam ad quam diſponit: ſed mot[illegible] bitrii eſt quædam diſpoſitio ad ſuſceptionem* [illegible] *ergo præcedit infuſionem gratiæ.* Cui a[illegible] ſic reſ[illegible]et: *Ad ſecundum dicendum, q*[illegible] *ſitio ſubjecti præcedit ſuſceptionem* [illegible] *tura* [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] Per [illegible] præter [illegible] gra- [illegible] tio [illegible] requi- [illegible] præce- [illegible] ia ibi [illegible] itur de in- [illegible] quam [illegible] rem[illegible]o culpæ, ut [illegible] articuli, & ex reſp. ad [illegible] gratia [illegible] culpa remittitur, eſt gratia ha- [illegible] p verò actualis.

[illegible] emS. Doctor ad juſtificationem [illegible] d au[illegible] ilium movens liberum arbi- [illegible] quam ipſam gratiam habitualem, [illegible] ar[illegible] *Tota juſtificatio impii originali- [illegible] in gratia infuſione: per eam enim & li- [illegible] ium movetur*, mediantibus habitibus [illegible] & pœnitentiæ, *& culpa remittitur*. At [illegible] remittitur per auxilium Dei actuale, [illegible] m habitualem. Ergo juxta D. [illegible] in juſtificatione liberum arbitrium [illegible] e[illegible] ciendos actus, ad gratiam habi- [illegible] ponentes, per ipſammet gratiam ha- [illegible] uæ, ut infra exponemus, duo exercet [illegible] mpe auxilii moventis (mediantibus [illegible] habitibus) & formæ juſtificantis, ſeu [illegible] expellentis.

[illegible] inſuper ſuaderi concluſio variis ratio- [illegible] s breviter hic exponemus. Prima, [illegible] in ratione dubitandi inſinuavimus, ſic po- [illegible] poni. De ratione actûs vitalis eſt ut pro- [illegible] principio proximo vitæ, ut conjuncto [illegible] pio radicali, ut patet in omnibus actibus [illegible] bus, tam corporeis, quam ſpiritualibus; [illegible] enim illorum procedit niſi a principio [illegible] imo [illegible] cet potentia, & a principio radi- [illegible] nimirum anima. Sed actus contritionis & [illegible] itatis, qui ad juſtificationem diſponunt, [illegible] vitales, vitalitate ſupernaturali; ut patet, [illegible] per charitatem vitâ ſupernaturali & divinâ [illegible] mus, juxta illud 1 Joan. 3. *Tranſlati ſumus de [illegible] ad vitam, quoniam diligimus: qui non diligit, [illegible] in morte*: Ergo procedunt ab habitibus [illegible] entiæ & charitatis, u[illegible] conjunctis gratiæ [illegible] nali quæ eſt principium radicale vitæ ſu- [illegible] ralis.

[illegible] es ad vitalitatem ſupernaturalem illo- [illegible] n ſufficere, quòd procedant à Deo in- [illegible] in anima operante, & eam movente per [illegible] m ſupernaturale, per modum tranſeun- [illegible] ommunicatum.

[illegible] ntra Deus non poteſt immediatè per [illegible] n ſupplere vices principii vitalis, ſed ad [illegible] tatem actûs neceſſariò requiritur influxus [illegible] x vitalis, conjunctæ principio radicali [illegible] de[illegible] Deus immediatè per ſeipſum mo- [illegible] aliquod corpus mortuum, operando into- [illegible] alis motus non eſſet vitalis, quianō [illegible] eret [illegible] otentia vitali, conjuncta animæ, [illegible] ne p[illegible] m radi[illegible] ale vitæ nat[illegible] alis. Ex [illegible] erunt Theologi in Tractatu de Angelis, [illegible] e[illegible] tas ab Angelis in corporibus al- [illegible] pu[illegible] locutionem, [illegible] omeſtionem, aut de- [illegible] nem, non eſſe vital[illegible], quia non proce- [illegible] ma informante [illegible] d ab in[illegible] entia [illegible] Ergo etſi Deus moveat inter[illegible] mi [illegible] xilium ſupernaturale, ad [illegible] [illegible] & charitati[illegible] [illegible] tio- [illegible] ponentes; ſi tamen illi non proce-

A [illegible] lo qu[illegible] ſupernatur[illegible] [illegible] p[illegible] um radicale vitæ [illegible] pe[illegible] fect[illegible] vitale[illegible] vi[illegible] a [illegible] e [illegible]

Confirmatur: A[illegible] u[illegible] fide [illegible] cat[illegible] ſe[illegible] ſupernaturali gratiæ [illegible] ſunt perfecte vitales vitalitate ſupernaturali [illegible] communiter docent Theologi & [illegible] g[illegible] illo Jacobi 2. *Sicut corpus ſine ſpiritu mortuum [illegible] ita fides ſine operibus mortua eſt*; & ex illo [illegible] Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. & tam[illegible] ctus procedunt a [illegible] eo [illegible] iteriùs in anima [illegible] perante, & eam movente per auxilium ſupernatura- le, per modum tranſeuntis communicatum. Er- B go hoc non ſufficit ad perfectam [illegible] talitatem [illegible] dinis ſupernaturalis, ſed ad illam neceſſariò re- quiritur influxus gratiæ ſanctificantis, quæ eſt principium radicale vitæ ſupernaturalis, medio aliquo habitu ſupernaturali, qui teneat locum potentiæ vitalis in illo ordine: unde ſi actus contritionis & charitatis, ad gratiam habitua- lem ultimò diſponentes, ab ea effective non procedant, ſed ſolum ab auxilio actuali per mo- dum tranſeuntis collat[illegible], non erunt perfectè vi- tales, vitalitate ſupernaturali.

188. Secunda ratio: Inclinatio actualis voluntatis noſtræ in bonum divinum, ut eſt in ſeipſo, debet effective procedere a gratia habitu[illegible]li, tanquam à principio radicali: Sed actus contritionis & dilectionis perfectæ, qui ultimo diſponunt ad gratiam habitualem, ſunt inclinatio actualis vo- C luntatis noſtræ in bonum divinum, ut eſt in ſe- ipſo: Ergo effective procedunt a gratia habitua- li, tanquam à principio radicali. Minor conſtat, Major verò probatur. Omnis inclinatio in bo- num alicujus naturæ, eam ſupponit, & ab ea ef- fectivè procedit; ex quo inferunt Theologi, quòd velle Dei non eſt ipſius natura, ſicut intel- ligere, quia volitio dicit inclinationem, quæ ſupponit naturam, & non conſtituit; & eadem ratione gradus volitivus in rebus creatis non conſtituit naturam; ſicut eſſe, vivere, & intelli- gere: Ergo inclinatio actualis in bonum divi- num, prout eſt in ſeipſo, ſupponit naturam di[illegible] - nam participatam a nobis, & ab ipſa effective D procedit, ſubindéque a gratia habituali quæ ſo- la eſt naturæ divinæ, ut natura eſt, formalis & phyſica participatio, ut in Tractatu de gratia fusè oſtendimus. Dub. art. 4.

189. Tertia ratio: Actus meritorii vitæ æternæ ſup- ponunt gratiam habitualem, & ab ea effe[illegible] e procedunt: Sed actus contritionis & charitatis, qui ad juſtificationem ultimò diſponunt, ſunt meritorii vitæ æternæ: Ergo ſupponunt grat[illegible]m habitualem, & ab ea effectivè procedunt, [illegible]on verò ab aliquo auxilio actuali per mod[illegible]m tranſeuntis communicato. Major patebit [illegible] di- cendis diſputatione ſequenti, ibi [illegible] m [illegible] ad E meritum vitæ æternæ requiſitas expon[illegible]s. Minor verò probatur primo [illegible] D. Tho[illegible] præcedenti, [illegible] ad [illegible] dicente *P[illegible] ſp[illegible] hominum ad gratiam [illegible] abendam [illegible] qua[illegible] iam [illegible] ip[illegible] a infu[illegible] gratia [illegible] [illegible] ſ[illegible] me- ritoria, [illegible] gratia quam [illegible] qua nondum [illegible]* Secund[illegible] p[illegible] Minor rati[illegible] ne. S[illegible] us contri[illegible] oni[illegible] a[illegible] ta- tis, ad juſtific[illegible] nem[illegible] ultimò [illegible] ponente[illegible] n[illegible] eſſent [illegible] or[illegible] vitæ æternæ [illegible] [illegible] m [illegible] ficatum [illegible] ſacramen[illegible] ſequi gloriam ſine ul[illegible] opi[illegible] prio[illegible] nen[illegible]

[illegible]

19. [illegible] Curiel & Joannes à S. Thoma, [illegible] illi non [illegible] effe[illegible] à gratia [illegible] tamen meritor[illegible] quia [illegible] haberet gratiam habit[illegible] in illo [illegible] quo [illegible] per quam eſſet gra[illegible] Deo.

[illegible] actus [illegible] beant [illegible] rationem meri[illegible] quod ſint [illegible] jecto ha[illegible] requiritur aliquis in[illegible] charitatem, & alios habitus, [illegible] vel [illegible] imperentur for[illegible] omnes actus homi[illegible] ive ſupernaturales, ſive naturales, eſ[illegible] quod non re[illegible] pitur commu[illegible] Ergo [illegible] habeat [illegible] cu[illegible] lem in eo[illegible] inſtanti [illegible] contritionis & cha[illegible] ad eam [illegible] diſponentes, ſi ta[illegible] actus [illegible] non [illegible] cedant à gratia [illegible] habiti [illegible] & [illegible] en[illegible] meritori[illegible] vitæ æternæ, ſubindeq; [illegible] eam ex [illegible] rum actuum [illegible] fed [illegible] meritis, & [illegible] titulo [illegible] tas.

20. [illegible] ratio. Si actus [illegible] contritionis, & dilecti[illegible] non [illegible] effe[illegible] à gratia habi[illegible] actibus homo mere[illegible] non debet admitti. Ergo [illegible] certa, colligitur enim [illegible] Rom. [illegible] dicente: *In*[illegible] cap. 8. ubi [illegible] *præcedunt,* [illegible] *gratiam pro*[illegible] D. Thomas [illegible] *homo præ*[illegible] *quidem meritoria,* [illegible] *gloria* [illegible] Major [illegible] pro[illegible] de [illegible] eſt [illegible] ad con[illegible] ſi [illegible] gloria ſic [illegible]

[illegible]

21. [illegible]

[illegible]

Aſſumptum [illegible] habet [illegible] ſertur [illegible] digno [illegible] eſt [illegible]

B [illegible] procedere [illegible] contritionis & charitatis ad gra[illegible] cantem [illegible] diſponant poſſunt [illegible] effective procedere. Conſequentia pa[illegible] cedens probatur. Forma conſtitutiva [illegible] cauſa efficiens omnium ſuarum p[illegible] tamen illæ [illegible] poſitiones ad recip[illegible] conſervandam illam in materia [illegible] v. g. [illegible] tionalis nequit recipi in materia [illegible] ctûs, & ſine compl[illegible]xione [illegible] ideo ipſe [illegible] & complexio [illegible] lo, ſunt diſpoſitiones ad [illegible] endam

C ſervandam animam in [illegible] Ariſtotele 2. de anima, te[illegible] 94. & D. [illegible] quæſt. [illegible] art. 5. [illegible] ratus, anima eſt perfectior [illegible] ingenium craſſius vel ſubtilius; & tamen tum eſt ipſi inſtatum, & complexionem [illegible] tam ad illum, ſolum [illegible] anima, ut [illegible] cauſa [illegible] ctus eſt potentia vitali & animali [illegible] producta principio tad [illegible] Idem contingit in calore [illegible] igne: ille enim effectiv[illegible] gnis qui generatur, & tamen [illegible] illam; ſicut docet S. Thomas 3. [illegible] 13. ad 2. ubi ſic habet: *Calor qui* [illegible]

D *formam ignis, eſt* [illegible] *præexiſtentis* [illegible] quæſt. 9. art. [illegible] ad 2. air [illegible] *rem diſponitur materia ad ſuſcipiendam* [illegible] *gnis, qua tamen adveniente, calor* [illegible] *manet, quaſi quidam effectus* [illegible] repugnat aliq[illegible] diſponere ſi [illegible] ptionem alicujus formæ, & [illegible] procedere.

Confirmatur. Orga[illegible] tio [illegible] diſpoſitio ad re[illegible] animæ [illegible] non habet [illegible] cet S. Thomas [illegible] muni[illegible] P[illegible] nt[illegible] nem animæ [illegible] Ar[illegible]

E [illegible] anima eſt [illegible] corpore [illegible] propter [illegible] & [illegible] plicitas [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ad 1 [illegible] cauſæ [illegible] eſt [illegible] g [illegible] one, [illegible] & tam introductio [illegible] corruptione & expul [illegible] efficientis formalis, & fi- [illegible] ait in 4. ſent. diſt. [illegible] Sic denique ingreſſus [illegible] feneſtram in aulam, eſt cauſa [illegible] feneſtræ, & tamen apertio [illegible] impedimenti remotio, concur- [illegible] æ materialis diſpoſitivæ ad [illegible] greſſum. Ex quibus patet, [illegible] ſed potius connaturaliter fieri [illegible] eat ab alio in genere cauſæ [illegible] us ſit prior illo in gene- [illegible] diſponentis, ſubindéque [illegible] onis & charitatis effectivè [illegible] gratia habituali, ad quam ultimò [illegible]

[illegible] declaretur, & Adverſariorum [illegible] convellantur, duo breviter [illegible] nt, ex quorum obſervatione val- [illegible] noſtra ſententia.

[illegible] quòd licèt idem ſint ſecundum [illegible] eis fieri & factum eſſe, hoc ta- [illegible] obſtat quominus eadem res quæ ſimul [illegible] eſt, priùs ordine naturæ, & ſecundùm [illegible] noſtram, cum fundamento in re, con- [illegible] fie [illegible] quam in facto eſſe; & ſic gratia [illegible] quæ in eodem inſtanti infunditur a [illegible] eſt infuſa, atque recepta in anima, [illegible] rioritate naturæ concipiatur in fieri & in [illegible], quàm infuſa & in facto eſſe.

[illegible] dum eſt, quod inter hos duos ſtatus hu- [illegible] formæ, poteſt mediare aliqua actio [illegible] ſupponat unum ſtatum, & ſuppona- [illegible] rum: quo pacto inter Paternitatem [illegible], ut conſtituentem Perſonam Patris, & [illegible] referentem Patrem ad Filium, me- [illegible] rationis, qui ſupponit Paternita- [illegible] entem, & ſupponit [illegible] ad eandem [illegible], ut in Tractatu de Trinitate fusè [illegible] us. Item noſtri Thomiſtæ communi- [illegible] in Tractatu de auxiliis, quod inter [illegible] primi peccati activè ſumptam, [illegible] iva denegatio auxilii efficacis, te- [illegible] parte Dei, & eandem denegationem [illegible] am prout eſt carentia ejuſdem [illegible] recepta in homine ſeu concepta [illegible] ex parte hominis, mediat peccatum [illegible] d [illegible] ſequitur ad permiſſionem a- [illegible] [illegible]

[illegible] ut ei [illegible] ex [illegible] g [illegible] habet [illegible] habitus [illegible] & ani [illegible] an [illegible] divinum parti [illegible] è, eſſe gratum [illegible] jectum congru [illegible] onis [illegible] mum munus eſt propter ſecundū, ex [illegible] primum quam ſecundum, ordine ex [illegible] unde priùs prioritate à quo commun [illegible] mæ, in ratione [illegible] moventis, [illegible] ex parte agentis, quàm in ratione [illegible] formæ ſancti [illegible] ut comm [illegible] ratione auxilij moventis, diſpona [illegible] turalem receptionem in ratione hab [illegible] ctus contritionis & charitatis. Ex qu [illegible] in- telligitur, quomodo ibi actus [illegible] ctus gratiæ in diverſi [illegible] à gratia activè procedentes, [illegible] & ſe tenet ex parte agentis habe que [illegible] auxilii moventis ſunt vero [illegible] diſpoſitiva ejuſdem gratiæ, ut e [illegible] & prout ſe tenet ex parte ſubje [illegible] ha- betque rationem habitus & f [illegible] tis, atque animam ſanctificantis.

Hæc doctrina maximum fundamen [illegible] ha- bet in D. Thoma hîc art. 7. dicente [illegible] *ficatio impii originaliter conſiſtit in gr* [illegible] *per eam enim* [illegible] *liberum arbitrium mov* [illegible] *cul pa remittitur.* His enim verbis [illegible] per [illegible] juſtificationem impii non requ [illegible] vens, diſtinctum a gratia ſanctifica [illegible] poſſe ſimul movere liberum arbitrium, & cul pam remittere, ſubindéque ſin [illegible] auxilij moventis, & formæ ſa [illegible] art. 8. in corp. ait *Ipſa igitur* [illegible] *eſt gratiæ infuſio.* Ubi loquitur de [illegible] se, ſeu remittente peccatum, [illegible] actualis, ſed habitualis. [illegible] *ſubjecti* (inquit) *præcedit ſuſcepti* [illegible] *natura, ſequitur tamen actionem* [illegible] *etiam ipſum ſubjectum diſponitur* [illegible] *ri arbitrij, natura ordine præcedit* [illegible] *tia* nempe juſtificantis [illegible] *fuſionem*, prout [illegible] licet, talis g [illegible] e tenet ex parte agentis, & gerit vices [illegible] moventis, nam ſub hac [illegible] one & formal [illegible] contritionis & charitatis, qu [illegible] trium in Deum, & in peccatu [illegible] te à declaravimus.

Ratio e iam [illegible] atur: N [illegible] 168 poteſt, quòd [illegible] ceter fieri [illegible] & eſſe [illegible] am [illegible]

[illegible] æ ex p[illegible] ſtoeſſe, & [illegible] B

[illegible] Ergo ab eodem [illegible] us f[illegible] um eſſe, di- [illegible] e cauſari debent.

[illegible] bſcur[illegible] & diffi- [illegible] ionem & plu[illegible] um [illegible], [illegible] ge[illegible] [illegible] o [illegible] camu[illegible] cum Ariſto- [illegible] cauſæ [illegible] nt ſibi invicem [illegible] in diverſo genere præce- [illegible], non intendimus quòd [illegible] cedat efficientem, ſub ra- [illegible] ita ut d[illegible] ur mutua cauſalitas [illegible] erialem & efficientem, quia C [illegible] executione eſt prior ſimplici- [illegible] m [illegible] cauſa materiali, & for- [illegible] m [illegible] tranſmittat, ut [illegible] formam vero introducit in [illegible] ne exerc[illegible] ur au- [illegible] materialis & formalis; [illegible] m un, forma- [illegible] terum: unde hanc u- [illegible] venit cauſalitas cau- [illegible] nque [illegible] et, adeoque [illegible] cauſæ efficientis eſt po- [illegible] materiali & formali, ſed ſo- [illegible] & formalis, efficiens & fi- [illegible] d[illegible] genere præcedunt & [illegible] exemplo ſupra addu- D [illegible], & per eam in- [illegible] a [illegible] imp[illegible] enim, quia concurrit [illegible] nere ca[illegible] is prior eſt omnibus [illegible] ape[illegible] eſt æ [illegible] ntro[illegible] aeri ſeu [illegible] a [illegible] veri, [illegible] apertio [illegible] præ[illegible] d[illegible] t [illegible] un ge[illegible] u æ [illegible] at [illegible] nalis nam aer [illegible] et [illegible] etur eneſt a neque ſe- [illegible] tet. Ita ſimiliter [illegible] gratia habit[illegible] lis, ut [illegible] & [illegible] r[illegible] ionem auxilii mo [illegible] e e[illegible] cat ſat, adica- [illegible] rati, [illegible] dit [illegible] mo- [illegible] m ver[illegible] n ſ[illegible] r- [illegible]

[illegible]

Ergo ex [illegible] o a[illegible] ritati[illegible] ulla [illegible] non procedit [illegible] gratia h[illegible] actua[illegible] per [illegible] tranſ[illegible]

Confirmatur. Co[illegible] um [illegible] e dari [illegible] & gr[illegible] lem, *ſecundum propriam cujuſque* [illegible] *coop*[illegible] *m*: At [illegible] alis [illegible] gratia h[illegible] potius [illegible] d[illegible] emei[illegible] a pr[illegible] gratiæ [illegible] a tam [illegible] xi[illegible]

A[illegible] ne[illegible] teo [illegible] negan[illegible] [illegible] in [illegible] di[illegible] r, [illegible] præ[illegible] C tam[illegible] au[illegible] ha[illegible] qu[illegible] *moveri* [illegible] *pa*[illegible] *mo*[illegible] a[illegible] ſt[illegible] tem a[illegible] te[illegible] m d[illegible], req[illegible] a[illegible] n, agit [illegible] ve[illegible] n, non tam[illegible] a[illegible] & [illegible] b[illegible] u[illegible] n[illegible] la[illegible] pe[illegible] D um [illegible] er ab ea d[illegible] per[illegible]

[illegible] nam [illegible] grat[illegible] q[illegible] co[illegible] pot[illegible] efficiat [illegible] me[illegible] habet ratio[illegible] m[illegible] ſi[illegible] mel[illegible] pr[illegible]

[illegible] ſecun[illegible] ar[illegible] ad[illegible] vi[illegible] re g[illegible] ve[illegible] gra[illegible] h[illegible] ad ha[illegible] en[illegible] le[illegible] ha[illegible] [illegible] eſt [illegible]

[illegible] *procederetur in infinitum;* [illegible] *quod au*[illegible] *tum gratuitum* [illegible] *moventis, sive inspirantis bonum* [illegible] quomodo D. Thomas [illegible] inguit [illegible] um gratiæ, a quo procedit [illegible] ad gratiam habitualem habendam, [illegible] habituali, illudque appellat auxili[illegible] entis, seu Dei motionem: motio a[illegible] doctrina D. Thomæ, est aliqua qua[illegible] ta per modum transeuntis, non verò [illegible] gratiæ sanctificantis donum.

[illegible] firmat Joannes à S. Thoma hic disp. 28 [illegible] x quæst. 28. de verit. art. 8. ubi D. Tho[illegible] erens sententiam asserentem, gratiam [illegible] lem præcedere contritionem, quia me[illegible] ntritione causat efficienter remissionem [illegible] rum, eam his verbis repellit: *Si gratia* [illegible] *tum contritionis, & fidei formata, causat remis*[illegible] *culpæ, causabit eam per modum causæ efficien*[illegible] *od esse non potest. nam causa effective destruens* [illegible] *d, prius ponitur in esse, quam id quod destruit sit* *non esse, non enim ageret in ejus destructionem quod* [illegible] *am non est: unde sequeretur, quòd gratia prius esset in* [illegible] *ima, quàm culpa esset remissa, quod est impossibi*[illegible]. *Inde patet, quod gratia non per aliquam opera*[illegible] *m est causa remissionis culpæ, sed per informatio*[illegible] *jecti.* Ex quibus verbis existimat Joannes [illegible] homa invictum argumentum desumi ad[illegible] ùs nostram doctrinam: nam si contritio (in[illegible] inquantùm dispositio ultima, est efficienter [illegible] atia habituali, & illa contritio servit ad ex[illegible] endum peccatum, gratia habitualis per ali[illegible] operationem suam, scilicet per contritio[illegible] à se elicitam, est causa remissionis culpæ; [illegible] tamen expressè rejicit S. Doctor verbis [illegible] is. Addit quòd si ideò non possit (ut loqui[illegible] D. Thomas) gratia habitualis effectivè de[illegible] ere peccatum, quia aliàs deberet ad ipsum [illegible] ui existens, cum non minùs requiratur [illegible] tia gratiæ, ut producat ultimam disposi[illegible] nem, quam ut efficienter destruat formam [illegible] trariam; eàdem ratione quâ probat D. Tho[illegible] remissionem culpæ non posse esse à gratia [illegible] tuali, probatur etiam quòd contritio, ut di[illegible] o ultima ad remissionem culpæ, à gratia [illegible] ali effectivè non procedat.

[illegible] primum & secundum D. Thomæ testi[illegible] m respondeo, quòd quando S. Doctor ait [illegible] d conversionem, per quam aliquis præparat se [illegible] gratiam habendam, non exigi aliquam habi[illegible] em gratiam, vel loquitur de præparatione [illegible] perfecta ad gratiam, & antecedente, quæ ab [illegible] l auxilio procedit: vel si loquatur de di[illegible] ione perfecta & concomitante, solùm in[illegible] it non requiri aliam habitualem gratiam, [illegible] onum habituale, distinctum à gratia sancti[illegible] te, quæ in instanti justificationis infundi[illegible] as (inquit) daretur processus in infini[illegible] vel denique solùm vult excludere donum [illegible] e per modum habitûs, non verò per [illegible] auxilii, & in infundi: & hoc vocat mo[illegible] m seu Dei moventis auxilium, quia gratia [illegible] a[illegible] d[illegible] m infunditur movet liberum ar[illegible] m[illegible] d aithi[illegible] art. 8. *Ipsa Dei moventis mo*[illegible] *tia infusio.* Quod [illegible] interpretatio[illegible] æ [illegible] legitimæ, patet ex eo quod D. Tho[illegible] m, conversionem mer[illegible] a[illegible] bea[illegible] in[illegible] e[illegible] a gratia hab[illegible] u[illegible] m di[illegible] ici[illegible] r ultimæ ad gratiam [illegible] uæ [illegible] n[illegible] ctio Dei super omnia, [illegible] nt [illegible] æ beatitudinis, manifestum est, juxta [illegible] *mus* [illegible]

A ipsius principii[illegible] à gratia [illegible] re.

Ad tertium [illegible] sumptum ex [illegible] ve- 206.
rit. similiter dico, S. Thomam [illegible] tia habitual[illegible] est in facto e[illegible] & [illegible] nem habitûs, & formæ justifi[illegible] anti [illegible] formaliter, & non efficienter [illegible] remittit seu [illegible] pellit peccatum, non verò [illegible] de ipsa ut est in fieri, & habet rationem auxilii moventis: nam sub hac ratione non remittit peccatum formaliter, sed tantùm efficienter, movendo liberum arbitrium, ut per actus contritionis & charitatis ad talem remissionem ultimo se disponat.

Unde ad argumentum quod Joanne à S. 207.
Thoma invictum appellat, facilè respondetur B distinguendo Majorem. Si contritio, inquantùm ultima dispositio, efficienter procedat à gratia habituali, per aliquam operationem suam, gratia habitualis, considerata in facto esse, & ut habet rationem habitûs, & formæ justi[illegible] cantis, erit causa remissionis peccati, negatur: considerata præcisè in fieri, & quatenus habet rationem auxilii moventis, conceditur. Ad id quod addit dico, ut gratia habitualis producat ultimam dispositionem ad seipsam, necesse [illegible] quidèm esse quòd existat, sed eo duntaxat modo quo eam producit, non verò alio quo ipsam non causat: subindéque cùm non nisi ut infunditur, & ut est adhuc in fieri, eam efficiat, hoc dun- C taxat modo, atque adeò imperfectè tantùm, & vialiter, ac incompletè debere existere, non verò perfectè, complete, & in esse quieto & permanenti.

Objicies tertiò cum Suare: Si actus charitatis 208.
& contritionis in instanti justificationis sint a gratia, præsupponunt eam existentem (cum causa efficiens causet ut existens) ac proinde unitam animæ; cum gratia sit accidens, & existentia accidentis sit inexistentia, seu inhærentia: Ergo non possunt animam disponere ad receptionem ejus in subjecto.

Sed facilè respondetur ex dictis, distinguen- 209.
do Antecedens: præsupponunt eam ut existen- D tem & unitam animæ, in ratione auxilii actualis, concedo Antecedens: in ratione habitûs & formæ sanctificantis, nego Antecedens & Consequentiam: potest enim gratia habitualis priùs naturâ animæ uniri per modum auxilii moventis, ut illam ultimò præparet ac disponat per actus contritionis & charitatis, ad recipiendos effectus formales quos tribuit, ut habet rationem habitûs & formæ sanctificantis.

Dices: Hujusmodi actus procedunt à gratia, 210.
tanquam à principio radicali virtutum charitatis & pœnitentiæ: Sed inquantùm est principium radicale talium virtutum, & aliarum infusarum, habet rationem habitûs, & formæ sancti- E ficantiæ: Ergo tales actus procedunt à gratia, inquantum habet rationem habitûs, non verò ut gerit vices auxilii.

Respondeo gratiam, ut principium radicale 211.
virtutum infusarum, habere rationem [illegible] h[illegible] us & formæ san[illegible] cantis, sed han[illegible] no[illegible] erc[illegible] r, nisi priùs prioritate [illegible] quo, seu natu[illegible] æ, [illegible] ne executionis, exercendo rationem au[illegible] moventis, radicaliter pe[illegible] se ipsam, & [illegible] m[illegible] et habitus infuso[illegible] qui ab ipsa em[illegible] n[illegible] ut p[illegible] ie[illegible] tates ab essentia ut sic præparet sibi [illegible] je[illegible] in connaturaliter [illegible] in effectum [illegible] ormale[illegible] li commun[illegible] et.

[illegible] ici[illegible] quar[illegible] ò cum eodem Authore [illegible] 212.

[illegible] bitualis [illegible] eſt contritus: Atqui contritio diceretur ab habitu gratiæ hæc cauſalis non eſſet vera, ſed potius iſta: ideo homo conteritur, quia ipſi infunditur habitus gratiæ: Ergo contritio per quam homo ad juſtificationem ultimò diſponitur, non procedit ab habitu gratiæ, ſed ab auxilio actuali per modum tranſeuntis collato.

213. Reſpondeo conceſsâ Majori, negando Minorem: cùm enim gratia habitualis exerceat munus auxilii moventis, & formæ ſanctificantis, utraque cauſalis eſt vera: prima quidem, intellecta de gratia ut habet rationem habitûs & formæ ſanctificantis; ſecunda verò, intellecta de eadem gratia ut gerit vices auxilij, & prout eſt in fieri ſeu infundi, ut anteà explicatum eſt. Sicut in ordine naturali, iſtæ cauſales ſunt veræ, in diverſo cauſæ genere: feneſtra apetitur, quia ventus aulam ingreditur: ventus aulam ingreditur, quia feneſtra aperitur: Anima unitur corpori, quia eſt organicum, ſeu ultimò diſpoſitum ad eam recipiendam: corpus organicum eſt, quia anima ei unitur & ipſum informat. Corpus recipit lucem, quia eſt diaphanum: & eſt diaphanum, quia recipit lucem. Aër illuminatur, quia purgatur à tenebris: & purgatur à tenebris, quia illuminatur. Cauſæ enim, ut ſuprà ex Ariſtotele dicebamus, ſunt ſibi invicem cauſæ; unde quod cauſat aliquid in aliquo genere cauſæ, ab ipſo cauſari & dependere poteſt in alio genere.

214. Objicies quintò: Homo per viſionem & ambulationem non poteſt ſeipſum diſponere ad habendos oculos, vel pedes, quia tales actiones effectivè procedunt à potentia viſiva, vel progreſſiva. Calor etiam, quamvis poſſit eſſe ultima diſpoſitio ad formam ignis, non tamen calefactio, quia à tali forma effectivè producitur: Ergo ſimiliter, ſi actus contritionis & charitatis à gratia habituali effectivè procedunt, non poterunt ad ipſam diſponere: vel è contrà, ſi ad eam diſponant, non poterunt ab ipſa procedere.

215. Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam & paritatem. Ratio autem diſcriminis eſt, quia viſio & ambulatio, cùm ſint actiones ſucceſſivæ, non poſſunt fieri in inſtanti, unde præſupponunt in homine potentiam progreſſivam & viſivam, non ſolùm prioritate naturæ, & inſtantis à quo, ſed etiam prioritate temporis & exiſtentiæ: quare cùm ultima diſpoſitio ad aliquam formam, eam comitetur, & ſit in ſubjecto in eodem inſtanti quo forma in ipſo recipitur, implicat quòd homo per viſionem & deambulationem ſeipſum diſponat ad habendos oculos & pedes: & idem eſt de calefactione reſpectu ignis, cum illa pariter ſit actio ſucceſſiva, & non inſtantanea. Econtrà verò cùm actus contritionis & charitatis ſint actiones inſtantaneæ, & non ſucceſſivæ, eliciuntur ab homine in eodem inſtanti juſtificationis, in quo gratia infunditur, eamque prioritate ſolùm naturæ præcedunt; ideóque licèt ab ipſa effectivè procedant, poſſunt tamen ad illam diſponere, in modum diſpoſitionis antecedentis, ſed concomitantis: ſicut calor ut octo diſponit ad formam ignis, à qua profluit, ut ſupra ex D. Thoma vidimus.

216. Objicies ſextò: Gratia juſtificans, etiam reſpectu omnis contritionis, eſt novum beneficium, ex cujus acceſſione pœnitens multùm creſcit & ditatur: At ſi illa præſupponeretur in homine, ut principium [illegible], non eſſet novum Dei beneficium [illegible] gratia habitualis non eſt principium [illegible] primæ contritionis. Major eſt certa [illegible] niter recipitur à Theologis: Sequela [illegible] noris videtur manifeſta: cum nulla [illegible] ſit eſſe novum donum, ſeu beneficium, [illegible] ejus qui poſſidet illam.

Reſpondeo conceſsâ Majori, negando ſequelam Minoris: cùm enim actus contritionis [illegible] mereantur primam gratiam habitualem, ſed habeant duntaxat ut diſpoſitiones ad illam, ſemper eſt novum beneficium, Deum conferre gratiam habitualem contritionis. Quòd verò actus procedant efficienter ab eadem gratia, ſub formalitate auxilij moventis, non tollit rationem novi beneficij; ſicut non tollit novam actionem aut mutationem quâ introducitur forma in materia diſpoſita, quòd diſpoſitiones comitantes procedant efficienter ab ipſa forma. Similiter per juſtificationem pœnitens multùm creſcit, & ditatur, quia illa non ſolùm portat gratiam habitualem ut eſt in infundi, & gerit vices auxilij moventis, ſed etiam ut eſt infuſa, & in facto eſſe, & quatenus habet rationem formæ ſanctificantis, & dantis eſſe divinum participativè; ſub qua ratione cauſat plures effectus formales, nempe hominem ſanctificare, renovare interiùs, donis Spiritûs Sancti, & virtutibus infuſis adornare, & dare illi jus ad hæreditatem regni cœleſtis, ex quorum acceſſione pœnitens mirum in modum ditatur.

Objicies ſeptimò: Actus virtutis acquiſitæ nequit efficienter procedere ab habitu quem cauſat. Ergo nec actus charitatis ab habitu charitatis infuſæ, ad quem ultimò diſponit, ſubindéque nec ab ipſa gratia habituali, quæ eſt illius radix.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam, & paritatem. Ratio diſcriminis eſt, quia actus virtutis acquiſitæ eſt cauſa efficiens habitûs, cujus dicitur cauſa; unde cum idem non poſſit eſſe prius & poſterius in eodem genere cauſæ, non poteſt ab illo effectivè procedere: at verò primus actus charitatis ultimò diſponens ad gratiam habitualem, non eſt cauſa efficiens ipſius, ſed tantùm diſpoſitiva, unde non repugnat quòd ab illa effectivè procedat.

Dices, ex hac ſolutione ſequitur, quòd [illegible] contritio, quæ eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, non poteſt effectivè procedere à gratia habituali, quæ in tali Sacramento confertur, cùm [illegible] producat effectivè, ſaltèm inſtrumentaliter, & duo non poſſint ſe invicem cauſare in eodem cauſæ genere.

Reſpondeo hanc inſtantiam ſolùm probare, quòd gratia habitualis non poſſit producere contritionem, quatenus eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, & virtute clavium habet vim [illegible] cendi gratiam ſacramentalem; non verò quòd contritio ſecundùm ſe conſiderata, & ut [illegible] ad illam ſubſtantiam, à gratia habituali effectivè non procedat. Nam ut ait S. Doctor quæſt. [illegible] de verit. art. 8. ad [illegible]. *Pœnitentia Sacramentum habet conferre gratiam ex virtute clavium, quibus pœnitens ſubjicit: contritio igitur ſi ſecundum ſe conſideretur, non ſe habet ad gratiam, niſi per modum diſpoſitionis: ſed ſi conſideretur inquantum habet virtutem clavium, ſic ſacramentaliter operatur in virtute Sacramenti Pœnitentiæ.* Quando ergo [illegible] contritus ad Sacramentum Pœnitentiæ ac[illegible] [illegible]

[illegible] pere operet [illegible] secundum [illegible] ram ex opere operato, quæ [illegible] Sacramenti, unde sacra[illegible]. Prima producit contritio[illegible] causæ efficientis, & ab ea solùm [illegible] genere causæ materialis dispositi[illegible] verò dependet à contritione, non [illegible] dispositione, sed etiam ut à causa ef[illegible] [illegible]mentali, & ideò ipsam effectivè non [illegible].

[illegible] [illegible] octavò: Nulla causa efficiens de[illegible] à sua operatione, vel effectu, in alio ge[illegible] causæ, quam finalis; unde dicitur com[illegible] quod omne agens est propter suam o[illegible]onem. Sed causa materialis, seu disposi[illegible] valde diversa à causalitate finali: Ergo [illegible] habitualis non potest dependere in ge[illegible] causæ materialis, seu dispositivæ, ab acti[illegible]os effectivè producit.

[illegible] Respondeo distinguendo Majorem. Nulla [illegible]sa efficiens dependet à sua operatione, vel effectu, in alio genere causæ, quàm finalis, si sit pure efficiens, concedo Majorem: si simul habeat [illegible]tionem causæ efficientis & formalis, secun[illegible] diversos respectus, vel munia quæ exercet, [illegible]o Majorem: nam licèt ut gerit munus cau[illegible] efficientis, non possit dependere à sua opera[illegible]ne, vel effectu, in alio genere causæ, quàm fi[illegible]s; prout tamen habet rationem causæ for[illegible]is, ab [illegible]lo causari & dependere potest in ge[illegible] causæ materialis dispositivæ; ut patet in [illegible]rma ignis, quæ quia non solùm est causa effi[illegible]ens caloris ut octo, profluentis ab ipsa per mo[illegible]um proprietatis, sed etiam causa formalis, ab [illegible]so in genere causæ materialis dispositivæ de[illegible]ndet, non quatenus est causa efficiens ipsius [illegible]cum causa efficiens in executione sit prior sim[illegible]citer & omnibus modis aliis causis) sed prout est causa formalis. Idem cum proportione de [illegible]atia habituali, respectu actuum contritionis & [illegible]haritatis, dicendum est: licèt enim ea, pro[illegible]est in infundi, & gerit vices auxilij moventis [illegible]b[illegible] ua ratione effectivè causac actus contritionis & [illegible]haritatis) sit prior illis simpliciter & [illegible]ibus modis, & in nullo genere causæ, sub h[illegible] ratione & formalitate, ab illis dependeat, ut tamen est habitus & forma sanctificans, & [illegible]a formalis justificationis, ab illis in genere [illegible]usæ materialis, seu dispositivæ dependet, ut [illegible]ùs [illegible]xposuimus in notabili, quod solutioni [illegible]ectionum præmisimus: & in hoc valdè hal[illegible]nantur Adversarij, dum existimant nos vel[illegible]d gratia habitualis, prout est causa effici[illegible] [illegible]uum contritionis & charitatis, ab illis in [illegible]ere causæ dependeat; hoc enim nus[illegible]am somniavimus, cùm pro certo habeamus, [illegible]m efficientem, ut efficiens est, à nulla alia [illegible]a præterquam à finali, posse pendere.

[illegible] [illegible]b[illegible]ies ultimò: Dispositio ad augmentum [illegible]x & virtutum non est ab ipso augmento [illegible] Ergo neque dispositio ad primam [illegible]am e[illegible] effectivè ab ipsa gratia.

[illegible] ondeo dato Antecedente, negando [illegible]entiam, & paritatem. Ratio discrimi[illegible] quia dispositio ad primam gratiam [illegible]n[illegible]a [illegible] non est ipsius meritoria [illegible] [illegible] [illegible]mentum gratiæ, & [illegible]tutum, [illegible]ud [illegible]nd gr[illegible] meretur unde [illegible]ùm principium [illegible] [illegible]ere sub merito, d[illegible]spo[illegible]o [illegible]um gratiæ, ab illo effectivè proce-

dere nequit, sicut dispositio ad [illegible] gratiam habitualem, ab ipsa effectivè producitur.

§. III
Corollaria præcedentis doctrinæ.

Ex dictis in hac disputatione inferes primò, quòd licèt aliquando justificatio fiat in tempore, & in ea procedatur de imperfecto ad perfectum, per se tamen non requirit tempus, sed potest unico instanti fieri. Ita D. Thomas hic art. 7. ubi sic discurrit. Tunc homo justificatur, cum Deus in ejus anima gratiam introducit: Sed potest eam in instanti introducere; Ergo homo potest in instanti justificari. Major patet. Minor probatur: Primò quia gratia per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur ut dicitur ad Rom. 5. Sed Spiritus Sanctus advenit in instanti, juxta illud Actor. 2. *Factus est repentè de cælo sonus, advenientis Spiritûs vehementis*. Unde Glossa Ambrosij in illud Lucæ 1. *Abiit in montana cum festinatione*: ait: *Nescit tarda molimina Spiritûs Sancti gratia*: & Chrysostomus homil. 25. in Joann. in principio assignat differentiam inter nativitatem ex carne, & ex Deo, per gratiam Spiritûs Sancti, quod illa indiget tempore, hæc verò perficitur in momento: Ergo Deus potest in instanti gratiam homini infundere. 225.

Secundò probatur eadem Minor: Quod aliqua forma non statim introducatur in subjectum, provenit ex eo quod subjectum non est dispositum, & agens indiget tempore, ut disponat illud; videmus enim in naturalibus, materiâ dispositâ, formam introduci in instanti; & lucem in instanti recipi in diaphano, quia ex se est dispositum ad eam recipiendam: Sed Deus non requirit aliam dispositionem in anima, ad gratiam producendam, quàm eam quam ipse facit, & hanc in instanti efficere potest: Ergo, &c. Minor probatur quoad secundam partem, prima enim supponitur ex dictis de dispositionibus ad gratiam & justificationem: Quod agens non statim disponat subjectum, provenit ex disproportione aliqua inter indispositionem subjecti, & virtutem agentis; unde quantò fortior est virtus agentis, tantò citius disponit subjectum: Sed virtus divina, cùm sit infinita, superat quamcumque indispositionem subjecti: Ergo potest quamcumque materiam in instanti disponere, ac proinde liberum arbitrium ad gratiam justificantem in instanti præparare.

Dices: Motus liberi arbitrij est electio: At electio, cùm requirat deliberationem consilij, quæ important discursum, non potest fieri in instanti: Ergo liberum arbitrium non potest in instanti ad gratiam præparari. 226.

Confirmatur: Ad actus liberi arbitrij, ad justificationem disponentes, necessaria est consideratio plurium, Dei scilicet, & peccati: Sed intellectus non potest simul plura intelligere: Ergo nec liberum arbitrium in instanti ad justificationem disponi.

Ad instantiam respondeo cum D. Thoma hic art. [illegible] ad 3. motum liberi arbitrij ad justi[illegible]c[illegible]onem requisitum, esse consensum ad detestandum peccatum, & ad accedendum ad Deum: consensus autem potest esse in instanti sicut & ip[illegible] electio, quæ ad justificationem est necessa[illegible] ut patet in [illegible], & in Angelis, qui per proprios actus, Deum omni[illegible]us aliis prædiligendo, se ad gratiam disposuerunt 227.

[illegible] cum eodem [illegible] ceip [illegible] poſſe intel[illegible] [illegible] m ad[illegible]em, [illegible] habe[illegible] [illegible], juxta il[illegible] commune p[illegible] *[illegible] eſt [illegible] propter [illegible] ibi eſt [illegible]*; [illegible] atum autem ut de[illegible]niendum pr[illegible] Deum,& ipſe Deus, aliquem [illegible] ter ſe ordinem habent.

228. Inferes ſecundo, juſtificationem, ex parte termini per eam producti, eſſe maximum opus Dei; cùm gratia habitualis, quæ eſt ejus terminus, ſit perfectior omni ente creato, & creabili, ut in Tractatu de gratia oſtendimus, & innuit D. Thomas hic art. 9. ad 2. dicens, *Bonum gratiæ unius, majus eſt quàm bonum naturæ totius univerſi.* Creatio tamen ſecundùm quid, ſeu ex parte modi agendi, perfectior eſt juſtificatione: quia per creationem aliquid fit ex nihilo; per juſtificationem verò gratia educitur ex anima, non ratione potentiæ naturalis, ſed obedientialis, ſicut in Tractatu de gratia declaravimus.

Diſp. 2 art. 4.

Diſp. 4. art. [illegible]

229. Inferes tertio, juſtificationem, ut communiter fit, eſſe quidem actionem mirabilem, ſed non miraculoſam.

Prima pars patet: nã in juſtificatione in primis remittuntur peccata; remiſſio autem peccatorum eſt præcipuum opus divinæ omnipotentiæ, juxta illud quod canit Eccleſia in collecta, Dominicæ 8. poſt octavas Trinitatis: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maximè & miſerando manifeſtas*: cujus dicti tres egregias rationes aſſignat S. Thomas 1. p. quæſt. 25. art. 3. ad 3. Secundò in juſtificatione fit interna animæ recreatio & renovatio, de qua dicitur Pſ. 103. *Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.* Tertiò anima peccatoris mirum in modum venuſtatur ac decoratur per gratiam habitualem, quæ eſt animæ decor & pulchritudo, juxta illud Auguſtini [illegible] 5. de Trinit. cap. 8. *Natura enim à Deo [illegible] uo conditore juſtificatur, à deformi forma formo[illegible] am transformatur in formam*; unde animæ per gratiam juſtificatæ dicit Deus Cantic. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Quarto in juſtificatione homo fit Dei amicus, & objectum dilectionis ſpecialis illius. De quo effectu loquitur Doctor mellifluus ſerm. 5. in dedic. [illegible]eliæ, explicans illud Job: *Quid eſt homo quia magni[illegible]cas eum? ſubdit enim, quid? ſine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo, ad nihilum redactus eſt homo. Qu[illegible]modo tamen penitùs nihil eſt, quem magnificat [illegible]eus? quomodo nihil, erga quem appoſitum eſt cor divinum? Reſpiremus fratres, & ſi nihil ſimus in cordibus noſtris, forte in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. [illegible] pater miſericordiarum, quid apponis erga nos cor tuum [illegible] co, ſcio [illegible] ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor t[illegible]um. [illegible]omodo ergo nihil ſumus, ſi theſaurus tuus [illegible]* Denique in j[illegible]ficatione homo non ſolum fit Dei ami[illegible] ſed etiam in filium ejus adop[illegible] [illegible] mirabile & ſtupendum, ut C[illegible] m. [illegible] id appellet, *Sacramentũ pa[illegible]* [illegible] ſerm. 67. & 68. exclamet *[illegible] miratur cœlum, paret terra, caro non [illegible] non capit, non art[illegible] tinent, tota ſuſtine[illegible] creatura, æſtimare non ſufficit, credere [illegible]*

M[illegible]na [illegible] Deus olim fecit mirabi[illegible] a R[illegible] Pſ. [illegible]35. di[illegible] *[illegible] qui [illegible] aquas [illegible] Lunam [illegible]*

[illegible]tum cum primog[illegible] eorum, in manu p[illegible] mare rubrum in diviſione[illegible] p[illegible]ram, [illegible] duxerunt aqu[illegible] H[illegible] die reno[illegible] in juſtificatione [illegible] fac[illegible] lectu, qui terren[illegible] nales peccatores, facit cœleſte. & [illegible] firmat terram ſuper aquas, qui ex [illegible] fluentis cordis in bono firmitatem [illegible] Hic luminatia magna creat, qui luc[illegible] è tenebris peccatorum eruit. Hic perc[illegible] ptum, & filios Iſraël eruit à captivitate [illegible] nis, qui peccatores à miſerabili liberat [illegible] nis ſervitute. Hic mare rubrum dividit [illegible] raonem, omnémque exercitum ejus a[illegible]
B mergit, qui inſurgentes affectuum inor[illegible] rum fluctus comprimit, & omnes iniq[illegible] ſtras in profundum maris ſuæ infinitæ mi[illegible] diæ projicit. Hic petram in ſtagna a[illegible] convertit, qui ex duriſſimo corde lachry[illegible] fontes elicit. Denique juſtificationi imp[illegible] Poetæ meritò adaptari poteſt: *Non alib[illegible] da magis.* Illa enim opus eſt humanæ inte[illegible] tiæ impervium, myſterium in Deo a[illegible] tum, ſecretum horroris, Sacramentum [illegible] Sanctorum, & ænigma ſacratiſſimum, & [illegible] riſſimum, quod nulla humani ingeni[illegible] aperire poteſt. *Indica mihi, ſi noſti omni[illegible], p[illegible] viam ſpargitur lux, dividitur æſtus ſuper te[illegible]* 38. Quæ verba exponens Gregori[illegible] lib. 29. Moral. cap. 9. ſic ait: *Quid lucis n[illegible] juſtitia accipitur, & quid per tenebras n[illegible]
C deſignatur? Unde quibuſdam converſis à peccat[illegible] nequitia dicitur: eratis aliquando tenebræ, nu[illegible] tem lux in Domino. Tunc verò lux nobis ſpar[illegible] quando mens noſtra fidei radio illuſtratur [illegible] tum dividitur, quando divini amoris igne inflammatur[illegible] dic ergo mihi per quam viam lux ſpargitur [illegible] aperte diceretur: dic quo ordine juſtit[illegible]iam Deus occultis finibus cordium infundit, cum [illegible] p[illegible]ceſſum non videatur, & tamen viſibilia op[illegible]ra[illegible]num inviſibiliter immutet: cùm unam ea[illegible] mentem modò hac, modò illâ virtute irradiet, [illegible] per ſparſam lucem adhuc ex parte aliqua eam [illegible] tationis tenebras remanere permittat, dum d[illegible] emollit, dum rigida inflectit, dum aſper[illegible]
D dum frigida accendit, dum debilia roborat [illegible] ſtabilit, dum nutantia confirmat. intuere [illegible] incorporaliter veniens quibus eam meat[illegible] ſtret.*

Hunc mirabilem gratiæ effectum ele[illegible] deſcribit S. Proſper in carmine de ingra[illegible] verſibus:

Deus ergo ſepultos
Suſcitat, & ſolvit peccati compede vinctos
Ille obſcuratis dat cordibus intellectum
Ille ex injuſtis juſtos facit, indit amorem
Quo redametur amans [illegible] & amor quem ſenſ[illegible]
eſt.
E *Hunc itaque affectum, quo ſumunt mortua [illegible]t*
Quo tenebræ fiunt lumen, quo immunda [illegible]it
Quo ſtul[illegible] ſapere incipiunt, ægrique valeſcunt
Nemo alij dat, nemo ſibi, &c.

Secunda pars corollarij, quæ aſſe[illegible]it [illegible]tione ut communiter fit, non debere [illegible] [illegible] ra D. Thoma hic art [illegible] brev[illegible]er: [illegible] [illegible] mira[illegible] [illegible] fiat præ[illegible] [illegible] pro[illegible]entiæ, ut [illegible] ectione mo[illegible] illuminatione [illegible] S[illegible]

& mo ... ftatem ... e-
... itiæ & charitatis ... ecuti
... dalena ait Petrus Damian.
... ipſa à tartari in momento
... atque ut ita fatear, terra in-
dus ... Hinc etiam
... nt SS. Patres & Scriptu-
... Ecce Babylon poſita
... Stephanus Cantuarienſis
... ori ... ait illam eſſe mi-
..., quem Deus poſuit in nubi-
... fœderis quod cum homini-
... ditur Eccl. 43. *Vide arcum,*
eum ... valde ſpecioſus eſt in
... enim inquit) arcus fit ex te-
... nis S... & nube roſida, ita
... ultrix, reſpiciens Magdale-
... roſidam, eam velut ſacram
... irtutum coloribus decora-
... m imbrem reſolvit. Quare
Author
... r cælum ... du inſtar, amænas
... ucum ... rimas ... erasque feren...
... m ... quatuor eſſe cauſas juſtifica-
... u ... ibe alterius actionis, mate-
... lem eſſ ... ientem, & finalem. For
... itia inhærentis, ſeu gratia habitualis
... t art. 3. oſtenſum eſt. Materialis
animæ, in qua reſidet ipſa gratia ju-
... ractatu de gratia viſum eſt. Fi-
... ex ... Prima gloria Dei; nam ut ait
... eſ. *Prædeſtinavit nos in adoptionem*
... dem g... riæ gratiæ ſuæ in qua gra-
... Filio ſuo. Secunda gloria
... um idem Apoſtolus in Epiſt.
... Hebræos. Tertia eſt gloria &
... propria, quæ in clara Dei vi-
... qua dicitur ad Rom. 5. *Liberati*
... habemus vitam æternam. Efficiens
... lex ... Prima & præcipua eſt
... ue inſtrumentalis, conjuncta
... ivinitate, eſt Chriſtus ut homo.
... ri ..., nempe Sacerdos, qui eſt
... m ... quæ ... vaſa & in-
... & ipſa
... per
...

DISPVTATIO II.

B

De merito juſti.

Ad quæſtionem 114. D. Thomæ.

EXplicata ... gratiæ habitualis, quæ eſt ... de merito ..., quod eſt ... cum ..., differamus ... quæ tradit ... quæſt. 114. breviter explanamus.

C

ARTICULUS PRIMUS.

An homo poſſit aliquid mereri, & promereri, ... de condigno, à ... ?

MEritum in communi eſt quædam ... o, ſeu proprietas actus humani ... o-raliter bonus, ut docet D. Thomas ... 1. 2. q. 114. art. 1. & ſi conſideretur in abſtracto ... s quoddam ad præmium, ſeu mercedem ... o habendam: ſi verò in ... h-nitri poteſt *opus retributione dignum* ... bonū operis retributio duobus modis fieri ... el ex igi poteſt, nimirùm vel ex quadam decentia liberali ... ate, & ut ſic dicam honeſtate ... ex juſtitiæ debito, Theologi ... ſolent meritum ... primum ..., quod habet in ſe valorem ... m cum præmio, & vocatur ... a-liud largè & impropriè dictum ... à præmio in valore, eſt tamen de ... um, ut tribuatur à præmiante ... *ritum de congruo.* Exemplum ... ite, ui proprium ſtipendium ... de condigno; de congruo vero ... in no... atis, vel ... Hic ſolum agimus de merito de ... e-nim illud ſimpliciter & abſolutè ... appellatur, quando hæretici ... ſpuunt, pot ... eo loquuntur ... tem tanto odio proſequuntur ... inſti. cap. 5 ... & eum peſſime ... mani ... u-di ... hæ ...

[illegible]

3 [illegible] R[illegible] 4. [illegible] *autem* [illegible] *imputatur secundum gratiam* [illegible] Auguſtini [illegible] *quam ſtipendium* [illegible] locis docet o[illegible] mercedem apud Deum [illegible] *tuum viuent, & apud* [illegible] Matth. 5. [illegible] ſcriptura tribuit [illegible] condigno, & [illegible] Tertullianus lib. de pœ[illegible] *habet* [illegible] *eſt* [illegible]

4 [illegible] aliis teſtimoniis [illegible] in [illegible] iuſtum iudicem, [illegible] 2. ad Ti[illegible] *iuſtitiæ quam* [illegible] quod vero datur à [illegible] ex iuſtitia & ob me[illegible] Auguſtinus Tract. [illegible] expendens, ſic ait [illegible] *patrem* [illegible] *iuſtum* [illegible] Ergo, &c.

5 [illegible] concluſio congrua ra[illegible] bene ordinata ne[illegible] præmij ad be[illegible] ſupplicij à [illegible] homi[illegible] ordine ho[illegible] condigno [illegible] & præpara[illegible] Et [illegible]

[illegible] attribuam [illegible] abeſt [illegible] a noſtra [illegible] Chriſti [illegible] quin potius [illegible] ſunt [illegible] quod Chriſtus non [illegible] merita [illegible] ſicut quòd [illegible] non derogat [illegible] Dei [illegible]

[illegible] Confirmatur [illegible] apud aliquem [illegible] tuli [illegible] Sed noſtræ actiones [illegible] debitæ [illegible] Ergo non poſſunt e[illegible] apud ipſum.

Ad obiectionem [illegible] dum cum [illegible] hic art. 1 ad 2. non eſt [illegible] apud Deum meritoria cedant [illegible] ſed dicere [illegible] Deus in noſtris & in ſuis operibus [illegible] quod ipſi placeant. & ad opera [illegible] vltimum finem ordinet [illegible]

Ad Confirmationem [illegible] probare [illegible] idem opera noſtra non [illegible] ria de rigore iuſtitiæ [illegible] cere tamen ea [illegible] ordinatione Dei [illegible] præmium [illegible] enim [illegible]

[illegible]

ARTICULUS II.

Quæ conditiones ad meritum requirantur?

TErminatâ quæſtione, an ſit in hominibus meritum de condigno apud Deum, conſequens eſt, ut quid ſit tale meritum declaremus; quod non poteſt à nobis meliùs explicari, quàm conditiones ad tale meritum requiſitas exponendo. Hæ autem ex tribus præcipuè capitibus requiri poſſunt: primò ex parte actûs capacis meriti: ſecundò ex parte hominis merentis: tertiò ex parte Dei apud quem meretur. Ex parte actûs tres requiruntur conditiones, nempe quòd ſit liber, bonus, & utilis alteri, ſeu factus in obſequium alterius. Ex parte hominis merentis duæ tantum neceſſariæ ſunt, ſcilicet quòd ſit in ſtatu gloriæ habitualis ſeu ſanctificantis, loquendo de merito beatitudinis ſupernaturalis, & quòd ſit in ſtatu viæ. Ex parte verò Dei, apud quem homo meretur, requiritur aliqua ordinatio operis meritorij ad præmium. De conditionibus primi & ſecundi generis agemus in hoc articulo, de ultima verò dicemus in ſequenti.

§. I.

Exponuntur tres conditiones ex parte actûs meritorii requiſitæ.

DIco primò: Ut actus ſit meritorius, debet eſſe liber, non ſolùm libertate imperfectâ & inchoatâ, quæ ſpontaneitas dicitur, & ſolam immunitatem à coactione importat, ſed etiam libertate perfectâ & completâ, quæ indifferentiã activam, ſeu potentiam ad oppoſitum requirit.

Hæc concluſio eſt certa de fide, definita ab Innocentio X. in ſua Conſtitutione, ubi hanc propoſitionem ut hæreticam proſcribit: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſolùm à coactione.* Eandem propoſitionem ut hæreticam priùs damnaverat S. Thomas quæſt. 6. de malo, art. unico, his verbis: *Quidam poſuerunt quòd voluntas hominis ex neceſſitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant quod voluntas cogeretur: non enim omne neceſſarium eſt violentum, ſed ſolùm id cujus principium eſt extra; unde & motus naturales inveniuntur aliqui neceſſarii, non tamen violenti, &c. Hæc autem opinio* EST HÆRETICA, *tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus: non enim videtur eſſe meritorium vel demeritorium, quod aliquis ſic ex neceſſitate agit, quod vitare non poſſit.* Idem docet in hac parte quæſt. 21. art. ubi rationem meriti & demeriti ponit ut proprietatem actûs moralis & humani, de cujus ratione eſt libertas indifferentiæ. Unde in ſolut. ad 2. docet hominem eſſe dominum illorum actuum per quos meretur. Et art. 4. ad 2. ſic ait: *Homo movetur à Deo ut inſtrumentum, quod tamen non excludit quin moveat ſeipſum per liberum arbitrium: & ideo per ſuum actum meretur vel demeretur apud Deum.*

13. Favent etiam SS. Patres: Hieronymus enim lib. 2. contra Jovinian. ait: *Ubi neceſſitas, nec corona, nec damnatio eſt.* Et Bernardus ſerm. 81. in Cantica: *Ubi non eſt libertas, nec meritum.* Unde Sapiens Eccleſ. 31. explicans quâ ratione juſtus bene operando meruerit laudem, dixit: *Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit:* quia ſine hac libertate indifferentiæ, & potentia ad agendum vel non agendum, nihil eſſet admiratione vel præmio dignum in operibus juſtorum.

Ratio etiam ſuffragatur: Primò quia eſſe meritorium, vel demeritorium, eſt proprietas quædam actûs humani: Sed actus purè ſpontanei, & à ſola coactione, non verò à neceſſitate immunes, non ſunt propriè humani: Ergo nec meritorij vel demeritorij. Minor probatur: *Illæ actiones propriè humanæ dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt*, ut ait S. Thomas ſupra quæſt. 1. art. 1. Sed actus purè ſpontanei non procedunt à voluntate deliberata, id eſt, ex deliberatione rationis, & electione voluntatis, ut patet in amore beatifico, vel in volitione boni ut ſic: Ergo non poſſunt dici propriè actus humani. 14.

Secundò: Inter eum qui meretur, & eum qui præmiat, eſt quidam contractus; nam qui meretur, exhibet obſequium ſuum, qui autem præmiat, dat mercedem: conſtat autem quod inter contrahentes nullus dat aliquid, niſi habeat ejus dominium, unde actus meritorius debet eſſe ſub dominio merentis: Sed dominium voluntatis eſt per libertatem indifferentiæ, per quam in ejus poteſtate eſt agere, vel non agere, aut agere hoc vel illud, ut docet S. Thomas 1. p. quæſt. 82. art. 1. ad 3. dicens quòd *ſumus domini noſtrorum actuum, ſecundum quod poſſumus hoc vel illud eligere*: Ergo actus meritorius debet eſſe liber libertate indifferentiæ, & non ſolùm libertate ſpontaneitatis, ſeu immunitatis à coactione. Unde commune Theologorum proloquium eſt, deſumptum ex Ariſtotele 3. Ethic. cap. 5. *Naturalibus neque meremur, neque demeremur.* 15.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò: Angelus in primo inſtanti meruit, & tamen in eo non erat perfectè liber. Similiter in Chriſto non fuit libertas indifferentiæ, & tamen in eo fuit perfectiſſimum meritum, ut docent Theologi 3. p. quæſt. 19. Ergo ad meritum non requiritur libertas indifferentiæ, ſed ſufficit libertas à coactione. Unde S. Thomas in 3. ſent. diſt. 18. quæſt. 1. art. 2. ad 5. ſic ait: *Etiamſi liberum arbitrium Chriſti eſſet determinatum ad unum numero, ſicut ad diligendum Deum quod non facere non poteſt, tamen per hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis ſive meriti, quia in illud non coactè ſed ſponte tendit, & ita eſt actûs ſui dominus.* 16.

Reſpondeo, quòd licèt Angelus in primo inſtanti creationis non fuerit liber libertate ſpecificationis, ſeu contrarietatis ad bonum & malum, quia in illo inſtanti peccare non potuit, fuit tamen tunc liber libertate contradictionis, ſeu quoad exercitium, quod ſufficit ad rationem meriti, ut in Tractatu de Angelis declaravimus. Idem dicendum de Chriſto: licèt enim ille, ratione ſuæ impeccabilitatis, non eſſet liber libertate contrarietatis ad bonum & malum, erat tamen liber libertate contradictionis & exercitij. Unde S. Thomas loco citato ſolum intendit, quod etſi liberum arbitrium Chriſti eſſet determinatum ad unum, ſcilicet ad dilectionem Dei quoad perfectiones neceſſarias, poterat tamen mereri, quia cum tali determinatione remane- 17. *Diſſ. 13. art. 5.*

bat liber & indifferens quantùm ad exercitium, ſeu indifferentia & libertate contradictionis, ad eandem dilectionem Dei, prout eſt ratio diligendi creaturas, ut in Tractatu de actibus humanis fusè expoſuimus.

Diſp. 2. art. 2.

18. Objicies ſecundò: Meritum ex divina acceptatione ad præmium dependet, adeò ut dato quocumque opere perfectiſſimo, etiam libero, ſi Deus non acceptet illud ad vitam æternam, non ſit meritorium vitæ æternæ: Sed Deus poteſt acceptare ad vitam æternam non ſolum opera libera, ſed etiam neceſſaria; ut patet in morte ſanctorum Innocentium, quam licèt non liberam, ſed neceſſariam, acceptavit Deus ad coronam martyrii: Ergo actus non liber, præſertim ordinis ſupernaturalis, poteſt eſſe meritorius.

19. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Meritum dependet ex divina acceptatione, tantùm, negatur: ex divina acceptatione, & ſimul ex bonitate morali operis, quæ libertatem indifferentiæ ſupponit, concedo Majorem; & nego Minorem intellectam de acceptatione ad gloriam tanquam ad præmium. Ad probationem in contrarium ſubjunctam, dico SS. Innocentes non habere propriè & ſimpliciter aureolam martyrii, ſubindèque nec ad eam propriè & ſimpliciter dici poſſe acceptatos, ſed ſolùm ad aliquam participationem ipſius (idque non tanquam ad præmium) conſiſtentem in gaudio, quod ex mera Dei liberalitate percipiunt, videndo ſe eſſe occiſos in obſequium Chriſti: ob quam etiam duntaxat conſiderationem eos Eccleſia inter Martyres numerat; ſicut illus numerat inter Virgines, ob carnis integritatem in qua mortui ſunt, licèt eorum virginitas, ſive integritas, ad promerendam aureolam virginitatis non pervenerit, defectu uſûs rationis & libertatis. Solutio eſt D. Thomæ in 4. diſt. 49. quæſt. 5. art. 3. quæſtiunc. 2. ad 12.

20. Dico ſecundò: Ut actus ſit meritorius apud Deum, debet eſſe moraliter bonus.

Ratio hujus concluſionis eſt, quia opus malum non eſt dignum præmio, ſed pœnâ: opus verò indifferens vel nullum eſt in individuo, juxta probabiliorem ſententiam, vel ſi opus indifferens in individuo admittatur, non eſt cur potiùs ſit præmio quàm pœnâ dignum; nam ſi non meretur pœnam, quia caret malitiâ, etiam non meretur præmium, quia caret bonitate: Ergo ſolus actus moraliter bonus poteſt eſſe meritorius apud Deum. Quod debet intelligi de bonitate plena & perfecta, ita ut ad hoc ut actus ſit meritorius, debeat eſſe bonus ex objecto, & omnibus circumſtantiis: Tum quia repugnat quòd unus & idem actus ſit bonus ex objecto, & malus ex circumſtantiis, vel è contra, ſed eo ipſo quod malè fit ex quocumque capite, ſimpliciter malus eſt, nullámque bonitatem moralem obtinet, ut in Tractatu de moralitate actuum humanorum docuimus: Tum etiam quia etſi daretur actum humanum poſſe eſſe ſimul bonum ex objecto, & malum ex circumſtantiis, non eſſet tamen meritorius apud Deum; quia talis actus, bonus & malus ſimul, non poſſet placere Deo, neque eſſe objectum divinæ dilectionis, ipſum ad præmium acceptantis; *Mundi enim ſunt oculi ejus, & ad malum reſpicere non poteſt*, ut dicitur Abacuc. 2. Unde de facientibus eleemoſynam, aut jejunantibus ex vana gloria, dicit Chriſtus Matth. 6. *Receperunt mercedem ſuam*. Et D. Gregorius homil. 12. in Evang. de parabola decem Virginum, hæc

Diſp. 4. art. 1.

A ſcribit: *Compellor dicere, ut bona quæ agitis, magna cautela teneatis: ne per hoc quod à vobis actum geritur, favor aut gratia humana requiratur, ne appetitus laudis ſubrepat, & quod foris oſtenditur, intus à mercede vacuetur.*

Circa eandem conditionem addendum eſt non ſufficere ad rationem meriti beatitudinis ſupernaturalis, eſſe actum bonum quomodocumque, ſed requiri ipſum eſſe ordinis ſupernaturalis. Ratio eſt, quia media ordinata ad conſecutionem alicujus, debent eſſe ipſi proportionata. Sed meritum habet rationem medii in ordine ad conſecutionem præmii: Ergo meritum beatitudinis ſupernaturalis debet eſſe ſupernaturale, ut ſervetur proportio. Sed de hoc B fuſiùs infra dicetur, cùm oſtendemus ad meritum vitæ æternæ requiri influxum aliquem, ſeu imperium charitatis. Art.

Dico tertio: Ut opus ſit meritorium, debet fieri in obſequium alterius, illius ſcilicet qui mercedem ſive præmium redditurus eſt. 22.

Probatur breviter: Cùm meritum reſpiciat retributionem, oportet ut retributio expectetur, & debeatur a perſona determinata; quod enim a nullo debetur, à nullo jure aliquo exigitur: Sed non debetur merces ab aliqua perſona, nec ab ea jure exigi poteſt, niſi actio ad ipſam dirigatur, & in ejus obſequium cedat: Ergo ut C opus ſit meritorium, debet fieri in obſequium alterius, & cedere in bonum, utilitatem, vel honorem illius, qui mercedem ſive præmium redditurus eſt. Et certè nullus petit aut expectat præmium ab eo, ad quem actionem ſuam non dirigit, nec ipſa in ejus obſequium vel honorem cedit. Unde S. Thomas ſupra quæſt. 21. art. 3 ait: *Meritum & demeritum dicuntur in ordine ad retributionem, quæ fit ſecundùm juſtitiam: retributio autem ſecundùm juſtitiam fit alicui ex eo quod agit in profectum vel nocumentum alterius.*

Quærunt hic aliqui, utrum ad meritum requiratur neceſſariò aliquis actus realis & poſitivus; vel omiſſio mali, ſine aliquo actu poſitivo, poſſit eſſe meritoria? 23

Ratio dubitandi eſt primò: Quia peccatum D aut demeritum poteſt eſſe abſque omni actu, ut de peccato omiſſionis docent aliqui ex noſtris Thomiſtis, & videtur inſinuare D. Thomas ſupra quæſt. 71. art. 5. Ergo & meritum.

Secundò: Quia ſi Deus præcipiat homini ut ceſſet ab omni actu, per talem ceſſationem homo obediet Deo, atque adeò merebitur: Ergo ſine omni actu poteſt eſſe meritum.

Tertiò: Quia duæ ſunt partes univerſalis juſtitiæ, ſcilicet facere bonum, & declinare à malo, teſte D. Thomâ 2. 2. quæſt. 79. art. 1. & Ariſtotele 3. Ethic. cap. 5. Sed meritum reſpondet juſtitiæ: Ergo tam in omiſſione mali, quam in operatione boni, poteſt meritum inveniri. Unde E Eccl. 31. laudatur & beatificatur ille, *qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit*. Et additur: *Ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino*. His tamen non obſtantibus

Dicendum eſt, ad meritum præmii apud Deum, requiri proprium & poſitivum actum voluntatis. Ita contra Recentiores aliquos communiter docent noſtri Thomiſtæ, cum S. Doctore ſuprà quæſt. 71. art. 5. ad 1. ubi ſic diſcurrit: *Plura requiruntur ad bonum, quàm ad malum, eò quod bonum contingit ex tota integra cauſa, malum verò ex ſingularibus defectibus, ut Dionyſius dicit cap. 4. de divin. nomin. & ideò peccatum poteſt contingere, ſive* 24.

[illegible]

[illegible] Ergo non est [illegible] n.

[illegible] matur amplius. Per mer[illegible] B [illegible] eatitu[illegible] nem. Atqui per puram [illegible] negationem actus, homo non potest [illegible] itudinem, ſed ad ſummam ab il[illegible] ere. Ergo illa non ſufficit ad meri[illegible] ſeq[illegible] neceſſariò aliquis actus poſi[illegible] um fundetur. Unde

[illegible] reſpondeo, negando Antece[illegible] oſtendimus in Tractatu de pec[illegible] poteſt dari omiſſio culpabilis ſine actu [illegible] e, aut concomitante, qui ſit cauſa, vel [illegible] s. Addo quod D. Thomas ſuprà [illegible] docet omiſſionem actûs non eſſe [illegible] moraliter voluntariam, niſi quando [illegible] C [illegible] tenetur aliquid facere, & ſciens [illegible] illud non facit: hoc autem accidere [illegible] poteſt in omiſſione bonorum actuum, [illegible] in omiſſione malorum. nam in bonis [illegible] poteſt ſupponi poteſtas, & obligatio fa[illegible] malis autem, licèt ſupponatur pote[illegible] poteſt ſupponi obligatio; & ideò licèt [illegible] omiſſio boni actûs poſſit eſſe volun[illegible] & moraliter, abſque omni actu [illegible] ente, aut concomitante, ſubindéque [illegible] ia & peccaminoſa; tamen omiſſio [illegible] non poteſt eſſe ita voluntaria mora[illegible] er & indirectè, ut ad meritum ſufficiat abſq[illegible] actu voluntatis, ſed oportet eſſe directè [illegible] per aliquem actum. D

Ad ſecundum reſpondetur, quòd in illa hy[illegible] nullo modo mereretur homo, vel An[illegible] ceſſando ab omni actu, ſed ſolum vitaret [illegible] tum quòd alioquin eliciendo aliquem [illegible] committeret: niſi ſupponatur quod [illegible] eret Deus elicere actum interiorem, [illegible] omni alio actu ceſſare vellet: in eo e[illegible] meretur.

[illegible] tium dicendum cum D. Thoma loco in[illegible] citato in reſp. ad 2. quòd *declinare a* [illegible] *quod ponitur pars juſtitiæ, non impor*[illegible] *puram, quod eſt non facere malum* [illegible] *turpaimam, ſed ſolum vitat pœ*[illegible] *tat autem motum voluntatis repudian*[illegible] E *ut* [illegible] *nomen declinationis oſtendit. Et* [illegible] *præcipuè quando aliquis impu*[illegible] *faciat,* [illegible]. Unde quando [illegible] a laudatur juſtus, qui potuit trans[illegible] non eſt tranſgreſſus, non laudatur præ[illegible] er non tranſgreſſionem legis, negati[illegible] m, & [illegible] care[illegible] ſed [illegible] tem quam habet obedi[illegible] non tranſgrediendo legem ejus.

[illegible]

[illegible] C [illegible] & [illegible] gratiæ & acc[illegible] em. Qu[illegible] ræ [illegible] hom[illegible] : in homin[illegible], vel orig[illegible], & recon[illegible] m ad merit[illegible] gra-tia dicitur vit[illegible] clara Dei [illegible] quæ eſt vita æterna, in gra[illegible] ficante, ut fructus in ſemine continetur. [illegible] Joan. 4. vocatur *Fons* *aquæ ſalientis in vitam æternam* [illegible] connaturaliter tendit in vitam [illegible] m, [illegible] ejus conD ſummatio & ultima perfe[illegible] pe[illegible] a juſtorum per meritum [illegible] ad [illegible] elevat, & perducit. Hinc ope[illegible] etiam ſuperna-turalia quæ [illegible] gratia [illegible] mortua vocantur: quia [illegible] gratiam non vivificen[illegible] tur, etiam n[illegible] poſſ[illegible] vitam æternam apud Deum merer[illegible] in Dio[illegible] Eccleſ. Hierarch. cap. 2. [illegible] poſſe [illegible] divina, niſi prim[illegible] & Auguſt[illegible] lib. [illegible] cap. 2. d[illegible] homines non [illegible] ſcilicet [illegible] & [illegible] ef-fecti [illegible] Dei pe[illegible] m. Hinc den[illegible] E habet: *Chriſtus* [illegible] *quam* [illegible] *tanquam vitis* [illegible] *virtutem influit* [illegible] *per antecedit,* [illegible] *&* [illegible] *qua nullo p*[illegible]

Dico q[illegible] 11. dele[illegible] id eſt, q[illegible] per claram viſio[illegible] b[illegible] exi[illegible] t. Ita [illegible]

C[illegible] S[illegible] bus [illegible]

[illegible]

[illegible] *num, ſive* [illegible] nentu [illegible] antequam [illegible] *var opera ejus* [illegible] *quam* [illegible] ibi per [illegible] tempus præſentis vitæ intelligitur, per [illegible] verò mors, ſeu ſtatus poſt mortem, [illegible] poteſt meritorie operari. Unde Eccleſiaſt [illegible] d [illegible] *Mortui* [illegible] *rum amplius, nec habent ultra mercedem.* Ubi D. Hieronymus. *Mortui* [illegible] *alent ad id ad* [illegible] *quod* [illegible] *neque expectant aliquam retr* [illegible] *mercedem*, [illegible] eam ſcilicet quam [illegible] erunt. Et apud Proſperum eſt ſententia Auguſtini [illegible] 2. *Fruſtra ſibi homo poſt* [illegible] *pus promittit* [illegible] *corpore comparare* [illegible]. Denique [illegible] Eccleſiaſtici 11. dicitur *Ubi* [illegible] *lignum,* [illegible] *manent.* In quibus verbis per [illegible] ligni mor[illegible] hominis deſignatur, & per ejus immobilitatem & permanentiam, meritum vel demeritum hominis in alia vita non augeri vel minui declaratur.

32. [illegible] nullam aliam exiſtimo aſſignari [illegible] quam divinam voluntatem [illegible] dare præmium operibus viæ [illegible] quæ poſt viam [illegible], nam ſi [illegible] perium conſideremus [illegible] minus [illegible] meritoria opera patriæ quam viæ, cùm in patria ſint actiones liberæ, & [illegible] Deo placent, & majori charitate procedunt. Quamvis enim ipſa Dei dilectio [illegible] ſit neceſſaria, & non libera, plures [illegible] actiones liberæ ſiunt circa media, [illegible] non habent [illegible] connexionem cum [illegible] Dei [illegible] ſtatus viæ non poteſt [illegible] ex conſilio, & ordinatione [illegible] dependet ſicut currentibus in ſtadio [illegible] & certaminis dependet ab ordinatione & determinatione Principis, vel [illegible] præmia proponentis. Quo exemplo ad [illegible] utitur Apoſtolus 1. ad Cor[illegible].

33. [illegible] tamen conſentanee ad naturam hominis [illegible] eſt [illegible] viæ in puncto mortis, & diſſolutioni animæ a corpore: quia connaturale eſt animæ humanæ, ut mediante corpore [illegible] acquirat [illegible] & in illo plures [illegible] occaſiones merendi, & pugnandi pro bravio beatitudinis comparando. Congruum [illegible] creaturæ intellectuales per fidem [illegible] perveniant [illegible] & priùs intelle[illegible] ad [illegible] videndum [illegible] ſtatum [illegible] in quo ſolùm eſt mer[illegible] ſci[illegible] in corpore: [illegible] viæ [illegible] Dei [illegible] in Chriſto, quia [illegible] ſimul [illegible]

[illegible]

[illegible] *quamvis* [illegible] beatus [illegible] *mam, meruit* [illegible] *am* [illegible] immortal[illegible] dote[illegible]

Dixi *de potentia abſoluta*: quia [illegible] ſit [illegible] natura immutabilis, & [illegible] participatâ, non eſt con[illegible] obte[illegible] augeatur, [illegible] & quod Beat[illegible] præmia [illegible] novo merea[illegible] docet D. T[illegible] quæſt. 2. a[illegible] ad [illegible] de [illegible] beatis ſicut *Quidam dicunt qu*[illegible] *etiam mere*[illegible] *eſt ut dicatur, quod null*[illegible] *poteſt, niſi* [illegible] *ſimul viator & compre*[illegible] *ſtus, qui* [illegible] *fuit viator & comprehenſor* [illegible] *enim gaudium* de ſalute [illegible] miniſterium ſal[illegible] *beatitudinis quam* [illegible].

§. IV

Corollarium notatu [illegible]

Ex dictis ſequitur, valdè inc[illegible] bium, an Enoch & E[illegible] in para[illegible] ſtri degentes, de facto merea[illegible] affirmantibus, aliis vero negan[illegible].

Ratio autem pro parte affirmativa [illegible] quia prædicti Sancti videntur [illegible] conditiones ad meritum requ[illegible] te per [illegible] vitæ, quam ex parte ipſius actus [illegible] eorum operationes ſint liberæ bonæ, etiam ſupernaturali, & [illegible] Tum etiam quia non convenit [illegible] imo indignum videtur divinæ [illegible] los ſanctiſſimos viros [illegible] in hac vita demerere, & ſine [illegible] ſione beatificâ tamdiu privare.

Pro parte vero negativa [illegible] conveniens quod videtur [illegible] firmante, nempe gratiam [illegible] Enoc [illegible] majorem, & major [illegible] D. Joannis Baptiſtæ [illegible] rum; quia in [illegible] merer[illegible] auger gratiam & chari[illegible] infinitum.

Nec valet qu[illegible]

[illegible]

[illegible] Ergo [illegible] ferventiſſimum debet [illegible] ſuppoſito quòd in [illegible] ſtatu [illegible] ideo qui probabilitate [illegible] continuò [illegible] augmentum [illegible] Deum, & nihilominus [illegible] ad eam perfectionem [illegible] tam intenſe ipſum di- [illegible] Baptiſta & Apoſtoli in [illegible] totum augmentum in chari- [illegible] ſtatim dedatur & ſem- [illegible] charitatem habitua- [illegible] difficultate vel repugnan- [illegible] credibile eſt, quòd ſemper [illegible] tatis ita remiſſos, ut nul- [illegible] charitatis, a D. Joanne & Apo- [illegible] valere poſſint.

[illegible] necesse [illegible] dicendum exi- [illegible] ſancto viros, ab eo [illegible] terreſtrem translati [illegible] qualiter mortales ſint non [illegible] mortalibus ſubjecti, [illegible] lege & modo omnium [illegible] vivunt, ſubindeque nec ſunt [illegible] atores [illegible] quaſi medii inter viatores [illegible] prehenſores, & veluti *æternitatis* [illegible] lib. de [illegible] reſurrect. carnis. [illegible] eo tempore meritantur, eorumque [illegible] uſque ad illorum mortem, quam [illegible] fine mundi patientur, eos tunc in [illegible] tate æquaturos ipſos Apoſtolos, [illegible] Baptiſtam, ſubindèque in gloria & [illegible] pares [illegible] futuros. Nec mirum, cùm [illegible] ſecundi Chriſti adventus præcur- [illegible] necnon Martyres ejus glorioſi, [illegible] idem Tertullianus *Antichri-* [illegible] *extinguent*. Quid horum proba- [illegible] prudens Lector judica-

---

ARTICULUS III.

[illegible] meritum de condigno apud Deum requi- [illegible] parte ipſius Dei ordinatio operis ad [illegible] & an illa debeat eſſe extrinſeca, [illegible] intrinſeca, in voluntate [illegible] rendi gratiam ut principium meriti incluſa?

§. I.

[illegible] præmittuntur [illegible].

[illegible] homines re- [illegible] ordinatio, vel ac- [illegible]

[illegible] qui [illegible] vel [illegible] nem [illegible] ibu [illegible] ine [illegible] vel accep[illegible] [illegible] cere con[illegible] [illegible] præmia ad [illegible] buenda [illegible] præ- [illegible] proport[illegible] nem merit [illegible] diſtri- buere [illegible] ergo ad meritum de [illegible] ho- mines non re[illegible] ritur promiſſio [illegible] pactum [illegible] ordi- natio, vel acceptatio: unde ſolùm hic loquimur de condignitate meriti apud Deum.

Suppono ſecundò [illegible] ordinationem ſive ac- ceptationem operis meritorii [illegible] præmium, [illegible] jam eſſe intrinſecam, quæ inclu[illegible] te conferente gratiam tanquam [illegible] principium me- [illegible] aliam vero extrinſecam, quæ [illegible] in [illegible] Dei libero quo promittit [illegible] beatitu- dinem gloriæ [illegible] pro[illegible] operibus [illegible] ſupernatu- ralibus [illegible] a gratia & charitate proce[illegible].

C Suppono [illegible] qu[illegible] requiratur [illegible] Deo [illegible] ordi- natio ad meritum, non tamen vel [illegible] formaliſ illud co[illegible] vel [illegible] tio ad ejus com[illegible] præ- miſſis.

Circa propoſitam difficultatem [illegible] tur Theologorum [illegible]. Prima [illegible] meri- tum hominis apud [illegible] ordinationem divinam [illegible], ſeu incluſa in voluntate [illegible] me- rendi quam extrinſeca & [illegible], ac in promiſſione ſive pacto [illegible] tente. Ita [illegible] videntur Vazquez, Meratius [illegible] Recen- tioribus. 37.

D Secunda affirmat ordinationem [illegible] cam, & promiſſionem extrinſecam Dei [illegible] meritum de condigno hominis ap[illegible]. Ita Scotus, Nominales, Su[illegible] alii plures, quos ſequitur [illegible]. In hoc [illegible] qui [illegible] volunt meritum de condigno [illegible] ad Deum inſtitu[illegible] promiſſione [illegible] Dei, tan[illegible] Suarez verò, [illegible] nem, meritum de condigno [illegible] requirunt.

E Tertia ſententia, [illegible] Schola D. Thomæ, aſſerit [illegible] meritum [illegible] minis apud Deum [illegible] ordinationem op[illegible] tamen quæ extrinſeca [illegible] vel pro- miſſione [illegible] neceſſaria [illegible] nec ad [illegible] formalem [illegible] meritum [illegible] intentione gratia [illegible] ut principium me- [illegible] ra, & a [illegible].

§ 18.

[illegible]

40 D[illegible] D[illegible] a [illegible] præmium [illegible] D. Thomas [illegible] 1. dic[illegible] *[illegible] poſſe [illegible] na ordinationis*

Colligitur etiam ex Scriptura: nam Matth. 20. in parabola conductorum ad laborandum in vinea dicitur: *Conventione autem facta [illegible] um operariis [illegible] urno, &c.* Ubi nomine *denarij diurni* communiter Patres intelligunt præmium beatitudinis, ut videri poteſt apud D. Thomam in catena aurea ſuper hunc locum Matthæi, & nomine *conventionis* ſignificatur ordinatio divina, ut ibidem advertit Cajetanus, & docet Concilium Senonenſe in decreto fidei cap. 16.

41. Ratio etiam ſuffragatur. Primo quia Deus non eſt capax [illegible] tionis ſecundùm veram [illegible] ictam [illegible] iam niſi ex ordinatione ſua, ut D. Thomas docet [illegible] art. 1. & [illegible]. Ergo ut actio hominis erga Deum inducat aliquod jus retribuendi præmium, indiget aliquâ Dei ordinatione.

[illegible] Cùm opera noſtra ſint pluribus titulis Deo debita, ſi Deus ea non ordinaret & acceptaret ad præmium [illegible] homo poſſet jus habere ad [illegible], nec ſubinde mereri illud [illegible], poſſet enim Deus opera noſtra libera & bona acceptare ad ſatisfactionem pro aliis titulis ſibi debitis [illegible] pro titulo creationis, vel ſupremi dominii quod habet in omnes creaturas: Ergo ut homo poſſit apud Deum mereri de condigno aliquod præmium, & illud exigere illud [illegible] æquitate [illegible] omninò eſt, quod Deus ad meritum ordinet opera ejus.

[illegible] meritum apud Deum neceſſaria non eſt [illegible] divina ordinatio operis ad præmium, opera bona & libera Beatorum eſſent de facto meritoria augmenti [illegible] beatitudinis etiam eſſentialis [illegible] hoc non eſt dicendum, ut vidimus articulo præcedenti. Ergo nec illud. [illegible] equela probatur. Opera libera, & facta ex gratia, non minorem habent in beatis valorem & dignitatem, quam habeant in viatoribus. Ergo [illegible] ip[illegible] videtur ad meritum, niſi divina ordinatio ad præmium.

42. Dices [illegible] Vazquez [illegible] non ex defectu divinæ ordinationis, ſed ex defectu ſtatus viæ provenire [illegible] opera Beatorum non ſint meritoria.

Sed contra: [illegible] Dei ordinatione conſtat [illegible] duntaxat hujus vitæ, & [illegible] meritum [illegible] enim [illegible] etiam or[illegible] beati [illegible] beatitudinis [illegible]

43. [illegible]

§ III.

[illegible] *argumenta* [illegible]

CONtra hanc concluſionem [illegible] D. Thomas ſupra quæſt. 2[illegible] actum humanum, inquantum eſt bonus [illegible] habere rationem meriti vel [illegible] Deum. Sed eſſe bonum ipſi competit [illegible] ordinatione Dei ad præmium. Ergo [illegible] torium.

Secundo: Ut actus malus ſit meritorius [illegible] non requiritur divina ordinatio [illegible] cat, ſine alia ordinatione vel pacto [illegible] meretur. Ergo ſimiliter ut actu[illegible] torius præmii apud Deum, non erit [illegible] aliqua ipſius ordinatio [illegible] hoc p[illegible] nus, eſt præmio d[illegible] & [illegible] habet a[illegible]

Tertio: Opus eſt meritorium [illegible] næ apud Deum [illegible] gnum apud ipſum [illegible] gratiam [illegible] gloriam, non [illegible] gratiæ ordinatio ad gloriam [illegible] natio non tribuit, ſed ſupponit [illegible] tem in gratia. Ergo [illegible] turium gloriæ æternæ a[illegible] tur quod ſit [illegible] præmium, ſed [illegible] tio & charitate.

Quarto: Ad meritum [illegible] quiritur, quod ille cujus [illegible] buere, ordinet opera [illegible] ſi quis enim laboret in [illegible], e[illegible] plo ignorante, dummodo [illegible] retur apud ipſum. Ergo [illegible] merito apud Deum.

Denique ſi neceſſaria eſſet [illegible] ut opera juſtorum completa [illegible] nem meriti [illegible] bona opera ſuo fruſtrarent [illegible] una parte deberet ipſis inneſſe [illegible] io, cum inter merentem & præmiantem [illegible] tribuentem, ſit veluti quidam [illegible] contractus cum omnibus [illegible] noſcere debeat [illegible] multi, præſertim rudes, ill[illegible] tionem. Ergo &c.

Ad primum reſpondeo D. Thom[illegible] tatem [illegible] eſſe actum hu[illegible] eſſe bonus, habere rationem meriti [illegible] reliquæ condi[illegible] ſi [illegible] quas [illegible] peris [illegible] hoc [illegible] ſicut actus bonus non eſt [illegible] næ niſi ſit a viatore [illegible] condigno mere[illegible] retad præmium [illegible] ceptare.

A[illegible] re[illegible] ponſ[illegible] cede[illegible] [illegible]

Reſpondeo ſecundò, dato Antecedente, negando Conſequentiam, & paritatem. Ratio diſparitatis eſt, quia offendens ipsâ ſuâ offenſione diminuit jus vel honorem alterius; unde hoc ipſo, ſine alio pacto & ordinatione, naſcitur in ipſo læſo jus contra offendentem, ut ei ſatisfaciat: at verò hoc ipſo quod merens facit actum bonum, non accreſcit aliquid Deo in cujus obſequium facit, juxta illud Job. 35. *Si juſtè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua recipiet?* Præſertim cùm tale opus multis aliis titulis Deo ſit debitum, unde ex ipſo ſolo non naſcitur jus erga Deum, nec in ipſo Deo reſultat obligatio ad recompenſandum, niſi aliqua ejus ordinatio interveniat, per quam tale opus ad vitam æternam ut ad præmium ordinet ſeu referat. Vnde

51. Ad tertium nego Majorem: actus enim liberi Beatorum ſunt ex ſe & intrinſecè digni augmẽti gloriæ, etiam eſſentialis, & tamen de facto non merentur tale augmentum, defectu ordinationis divinæ eorum ad tale præmium.

52. Ad quartum, conceſſo Antecedente, nego conſequentiam, & paritatem: cùm enim in humanis ſupremi etiam Principes ſubjiciantur legi naturali, ad diſtribuendum dignè præmia; & omnia quæ fiunt in ipſorum obſequium, non ſint aliàs ipſis debita; per bona opera & virtuoſa inducitur jus meriti apud ipſos, abſque ullo pacto & ordinatione illorum. Econtrà verò, quia omnia noſtra opera ſunt debita Deo titulo religionis, gratitudinis, &c. ipſeque nullam habet legem ſupra ſe; ad hoc ut homo habeat jus ad præmium, & in Deo naſcatur obligatio illud retribuendi, requiritur quòd ipſe Deus bona ipſius opera, à gratia & charitate informata, ordinet ad præmium vitæ æternæ.

53. Ad ultimum nego ſequelam Majoris: nam talis ordinatio innoteſcit hominibus, hoc ipſo quod eis innoteſcit ſibi proponi in præmium vitam æternam: quod omni qui juſtificatur innoteſcit, cùm ſit ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem, credere de Deo *quia eſt, & quia remunerator eſt*, ut dicitur ad Hebr. 11.

§. IV.

Refellitur ſecunda ſententia, & tertia ſtatuitur, & explicatur.

54. Dico ſecundò: Metitum de condigno hominis ad Deum non conſtituitur eſſentialiter in ſua ſpecie per promiſſionem, ſeu ordinationem extrinſecam Dei, tanquam per rationem formalem. Ita communiter docent Theologi, contra Scotum, & Nominales.

Probatur primò: Illud conſtituit formaliter meritum de condigno, quod dat operibus noſtris valorem condignum præmio vitæ æternæ: Atqui promiſſio & ordinatio Dei extrinſeca non dat operibus noſtris dignitatem, & valorem condignum, ſeu æqualem præmio vitæ æternæ; ſed potiùs illum ſupponit datum a gratia ſanctificante, quæ eſt ejuſdem ordinis & perfectionis cum gloria, eamque per modum ſeminis ſeu radicis continet, juxta illud Apoſtoli ad Roman. 6. *Gratia Dei vita æterna*: Ergo promiſſio ſeu ordinatio Dei extrinſeca, non eſt ratio formalis conſtitutiva meriti de condigno vitæ æternæ.

55. Confirmatur: Promiſſio Dei, ejuſque ordinatio extrinſeca, non mutat naturam operis: Ergo

A non poteſt dare valorem operi, non habenti ex ſe condignitatem cum præmio, ſubindéque nec conſtituere illud formaliter meritorium præmij; ſicut comminatio Dei extrinſeca non dat peccatis, quòd ſint meritoria pœnæ æternæ. Addo quòd hæc ſententia videtur affinis errori hæreticorum, qui negant opera juſtorum ullam habere in ſe dignitatem & valorem, ſed aſſerunt ei advenire ab extrinſeca Dei acceptatione.

Probatur ſecundò: Incarnatio Verbi Divini 56.
fuit promiſſa antiquis Patribus, & tamen propterea illam non meruerunt de condigno. Item remiſſio peccatorum promittitur verè pœnitentibus, qui tamen illam de condigno non merentur: Ergo meritum de condigno hominis ad
B Deum, non conſtituitur per promiſſionem, ſeu ordinationem Dei extrinſecam, tanquam per rationem formalem.

Probatur tertiò: Si ſola extrinſeca Dei pro- 57.
miſſio eſſet ratio formalis conſtitutiva meriti de condigno apud Deum, ſequeretur actus virtutum acquiſitatum ordinis naturalis, imò de actus indifferentes in individuo, quos admittit Scotus, poſſe eſſe merita verè & propriè & condigno beatitudinis ſupernaturalis, eodem modo ſicut & actus ordinis ſupernaturalis: Conſequens eſt falſum: Ergo & antecedens. Sequela Majoris probatur: Deus pro ſua libertate poteſt ordinare tales actus ad beatitudinem ſupernaturalem, eamque promittere ipſos elicientibus: Ergo ſi promiſſio Dei, ejuſque ordinatio extrinſeca, ſit ratio formalis conſtitutiva meriti
C de condigno vitæ æternæ, illi actus poterunt eſſe merita de condigno beatitudinis ſupernaturalis; poſito enim conſtitutivo formali alicujus eſſentiæ, manet eſſentia rei formaliter conſtituta. Hoc autem magis videtur abſurdum, quam ſi diceretur, quòd ſi Rex promitteret filiam ſuam, regni hæredem, ei qui primò colligeret paleam, ruſticus eam primò colligens, filiam Regis, regnumque ejus de condigno mereretur: minor enim eſt adhuc proportio inter opus naturale & vitam æternam, quam inter actum quemcumque viliſſimum, & filiæ Regis, regniq; ejus poſſeſſionem.

Dico tertiò: Ordinatio Dei extrinſeca, in pa- 58.
D cto vel promiſſione conſiſtens, non eſt neceſſaria ad completam rationem meriti, ſeu tanquam conditio meritum de condigno complens; ſed ad illud ſufficit ordinario Dei intrinſeca, quæ includitur in voluntate dandi gratiam ut principium merendi.

Eſt contra Suarem, Aravium, & alios Authores ſecundæ ſententiæ. Eſt tamen D. Thomæ hîc art. 1. dicentis: *Meritum hominis apud Deum eſſe non poteſt, niſi ſecundùm præſuppoſitionem divinæ ordinationis; ita ſcilicet ut id homo conſequatur à Deo per ſuam operationem, quaſi mercedem, ad quod Deus ei virtutem operandi deputavit. Sicut etiam res na-*
E *turales hoc conſequuntur per ſuos proprios motus & operationes, ad quod à Deo ſunt ordinata: differenter tamen, quia creatura rationalis ſeipſam movet ad agendum per liberum arbitrium, unde ſua actio habet rationem meriti: quod non eſt in aliis creaturis.* Quibus verbis S. Thomas non aliam Dei ordinationem ad meritum vitæ æternæ requirit, quàm eam quæ fit per communicationem principij operis meritorii, quod eſt gratia non conſummata, collata viatori; quæ ordinatio intrinſeca eſt, & in voluntate dandi gratiam ut principium meriti incluſa,

Confir-

59. Confirmatur, & magis declaratur mens hujus S. Doctoris: Eam ordinationem requirit S. Thomas ut ſufficientem ad meritum de condigno, quæ eſt ejusdem rationis cum ordinatione, quâ Deus dirigit res naturales ad conſecutionem finis ſibi connaturalis: Sed hæc eſt intrinſeca: Ergo ex D. Thoma ordinatio requiſita ad rationem meriti de condigno eſt ſola intrinſeca. Major patet ex verbis jam adductis: Minor etiam eſt manifeſta. Nam res naturales non aliter moventur ad ſuos fines, quàm per collationem virtutum activarum, quibus acquiritur finis, & per applicationem talium virtutum ad operandum: Sed hæc dicunt ordinationem intrinſecam, ut conſtat: Ergo ordinatio quâ Deus dirigit res naturales ad conſecutionem ſui finis, intrinſeca eſt.

60. Poteſt etiam concluſio ratione ſuaderi. Si ad completam rationem meriti requireretur ex parte Dei, præter ordinationem ad præmium, incluſam in voluntate conferendi gratiam, tanquam principium merendi, aliqua promiſſio divina, vel aliquod pactum, eò eſſet ut Deus fieret debitor, & obligaretur reddere mercedem: Atqui ad hoc nun requiritur pactum vel promiſſio, ſed ſufficit ordinatio ad præmium, incluſa in voluntate dandi gratiam ut principium meriti: Ergo, &c. Major eſt præcipuum fundamentum doctrinæ Adverſariorum, exiſtimantium Deum nun poſſe fieri debitorem, neque obligari ad reddendum præmium, vel mercedem, niſi ex pacto, vel promiſſione. Minor vero probatur: ſuppoſitâ ordinatione ad præmium, incluſa in voluntate dandi gratiam, tanquam principium meriti, æquè Deus eſt debitor, & obligatus ad præmiandum bona noſtra opera, ac ſuppoſitâ ejus promiſſione; ſicut enim præſuppoſitâ ſuâ promiſſione eſt debitor, non quidem nobis, ſed ſibi, ad eam implendam; ita præſuppoſitâ ordinatione gratiæ ad meritum, per modum principij ipſius, debet talem ordinationem implere: cùm autem talis ordinatio neceſſariò includat, vel ſupponat voluntatem dandi gloriam bonis operibus hominis, ex gratia elicitis, tanquam meritoriis ipſius, impoſſibile eſt quòd impleatur, niſi qui ex gratia benè operatur, & gloriam meretur, infallibiliter eam aſſequatur, ſi tamen perſeveret finaliter in tali merito, & illud per peccatum non interrumpatur.

61. Confirmatur primò: Ut Deus obligetur ad reddendum aliquid per modum præmij, ſufficit quòd ipſum dare decernat, & apud ſe ſtatuat; æquè enim obligatur Deus ad ea quæ ſemel decrevit, atque ad illa quæ promiſit: Sed eo ipſo quòd Deus habet voluntatem dandi gratiam, tanquam principium meriti gloriæ æternæ, decernit & apud ſe ſtatuit illam dare per modum præmij: Ergo obligatur conſequenter ad eam ſic reddendam.

62. Confirmatur ſecundò: Ideò promiſſio divina inducit in Deo debitum nun ſolùm fidelitatis, ſed etiam juſtitiæ, non quidem commutativæ, ſed diſtributivæ, ad reddendam bonis noſtris operibus gloriam per modum præmij, quia conditionem nobis onerosam includit, videlicet laborem & tolerantiam in exercitio bonorum operum: Sed hoc idem importat ordinatio gratiæ per modum principij totius noſtri meriti ad eamdem gloriam ut præmium: Ergo etiam inducit obligationem juſtitiæ diſtributivæ ad reddendum bonis noſtris operibus gloriam per modum præmij.

Probatur tertiò concluſio: Meritum reſpectu præmij ſe habet ſicut motus & via reſpectu termini, cùm ſit tendentia ad illud; vel ſicut medium reſpectu finis, quia ſicut medium cauſat finem in genere cauſæ efficientis, ita meritum movet voluntatem retribuentis, in genere cauſæ efficientis moralis, & præmium verè & propriè obtinet rationem finis: Sed motus & via ex principiis intrinſecis, & abſque omni ordinatione extrinſeca, reſpicit terminum; ſicut & medium reſpicit finem ad quem connaturaliter ordinatur: Ergo meritum de condigno vitæ æternæ, ſeclusâ quâcumque promiſſione, & ordinatione Dei extrinſecâ, connaturaliter eam reſpicit per modum præmij, eo ipſo quod procedit à gratia ſanctificante, quæ eſt veluti ſemen gloriæ, & radix viſionis beatificæ, ac fons aquæ ſalientis in vitam æternam, ut dicitur Joan. 4. ſubindeque ad tale meritum non requiritur neceſſariò ordinatio Dei extrinſeca, in pacto vel promiſſione cõſiſtens, ſed ſufficit ordinatio Dei intrinſeca, quæ in collatione ſeu infuſione gratiæ ſanctificantis ut principij merendi includitur.

Ex his intelliges quòd infuſio gratiæ habitualis, eſt ordinatio in vitam æternam, ut hæreditatem quidem, quatenus collatio eſt gratiæ abſolutè, ut præmium verò, mercedem, & coronam, quatenus eſt collatio gratiæ ut principij merendi: quæ duæ rationes ſic ſe habent, ut licèt ſecunda non poſſit eſſe ſine prima, iſta tamen ſine illa eſſe poſſit; ſi Deus ſcilicet pro ſuo beneplacito vellet ac decerneret, ut gratia, quâ aliquem conſtituit filium ſuum adoptivum, non eſſet principium meriti, ſed eodem modo ſe haberet, quo gratia quam habent animæ juſtorum in Purgatorio.

§. V.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra ſecundam concluſionem: Opera quantumvis perfecta, ſancta, & bona, de ſe ſunt improportionata reſpectu beatitudinis: Ergo ſuum deſumunt valorem ex divina acceptatione, promiſſione, vel pacto, ſubindeque ab illo in ratione meriti de condigno formaliter conſtituuntur. Conſequentia patet: Meritum enim de condigno conſiſtit in condignitate ſeu proportione operis cum præmio: Ergo ſi talis condignitas ſeu proportio à divina promiſſione ſumatur, per illam, tanquam per rationem formalem, opera noſtra bona redduntur meritoria de condigno vitæ æternæ. Antecedens verò probatur: Juſtorum opera, quantumvis perfecta & ſancta, ſunt finita & limitata; beatitudo verò objectiva, quæ eſt ipſe Deus, eſt infinita & illimitata, ſubindeque in infinitum illa opera excedit: Ergo opera noſtra, quantumvis perfecta, ſancta, & bona, de ſe ſunt improportionata reſpectu beatitudinis. 6

Reſpondeo negando Antecedens. Ad cujus probationem dico, quòd licèt beatitudo objectiva, quæ eſt præmium noſtrorum operum, ſit in ſe infinita, tamen finito modo communicatur; eſt enim Deus ipſe, ut ſtat ſub beatitudine formali, quæ eſt actus intellectûs creati, & ita non excedit in infinitũ meritũ quod eſt actus charitatis; præſertim cùm objectum charitatis in via ſit Deus ut in ſe eſt, qui eſt infinitus. Addo quòd, dato quòd præmium noſtrorum operum ſit infinitum, adhuc tamen inter illa reperitur proportio, 66.

... in æqualitatis, ſed connaturalitatem ... in gratia, qua bona noſtra opera ... per quam informantur, ſit ſemen ... viſionis beatificæ, connaturalitatem ... illam tanquam in finem & con... ; unde, ut ſupra dicebamus, gratia ... Scriptura vocatur *fons aquæ ſalientis in vitam æternam.*

Objicies ſecundo. Illa eſt ratio formalis alicujus rei, quâ poſitâ ponitur res, & quâ ablatâ ... ertur: Sed promiſſio Dei, vel pactum, eſt hujuſmodi reſpectu meriti: Ergo eſt ratio formalis ... rivaillius. Major patet, Minor probatur: ... opera animarum purgatorij, & earum quæ ... in cœlo, a gratia procedunt, & tamen meritoria non ſunt, defectu promiſſionis & pacti; ... tem pactum poneretur, meritoria eſſent. ... poſito pacto, ponitur meritum, & eo ablato ... ertur.

Reſpondeo conceſsâ Majori, negando Minorem: ſi enim opera noſtra non haberent con... nitatem ſeu proportionem cum præmio, nec eſſent ejuſdem ordinis, ſed inferioris, non mererentur illud de condigno, quamvis adeſſet promiſſio Dei, vel pactum, quo ſe obſtringeret ad ... conferendum: unde in tali condignitate, ſeu proportione operis ad præmium, meritum de condigno formaliter conſiſtit, non verò in pacto, promiſſione, vel ordinatione Dei extrinſeca vel intrinſeca. quamvis ordinatio Dei intrinſeca, quæ fit per communicationem principij operis meritorij, quod eſt gratia non conſummata, collata viatori, ſit conditio neceſſaria ad meritum; ex cujus defectu provenit quòd opera animarum purgatorij, & earum quæ ſunt in cœlo, meritoria non ſint.

Objicies tertiò contra tertiam concluſionem. Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 16. Moguntinum in confeſſione fidei cap. 8. & Senonenſe in decretis fidei cap. 16. docent opera juſtorum habere rationem meriti ex divina promiſſione. Ergo illa Concilia ſupponunt ad meritum apud Deum neceſſariam eſſe ordinationem ejus extrinſecam, in pacto vel promiſſione conſiſtentem, & non ſufficere illam quæ includitur in voluntate dandi gratiam tanquam principium merendi.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam: ſolùm enim prædicta Concilia docere intendunt, promiſſionem divinam involvi in ratione meriti, tanquam aliquid ſufficiens, ut vita æterna ſit præmium & merces, nobiſque infallibiliter conferatur, non tamen ut aliquid neceſſariò requiſitum ad rationem meriti, ... tanquam cauſam totalem & adæquatam, ... præmium vitæ æternæ, bonis operibus ... infallibiliter conferatur: ad hoc enim ſufficit ordinatio, quæ in voluntate dandi gratiam ut principium merendi includitur. Quod exemplo patet: ſicut enim ut quis mereatur apud Regem, non neceſſariò requiritur, ut Rex præmium promittat, ſe ad illud dandum aſtringendo, ſed ſufficit ut illud dare proponat, & apud ſe ſtatuat: ſic etiam ut homo mereatur apud Deum, ſufficit ut Deus decernat ac proponat dare præmium, licèt illud non promittat, nec promiſſione ſuâ ſe nobis debitorem efficiat. Unde quando Concilium Moguntinum loco citato docet opera juſtorum duplici titulo eſſe digna remuneratione vitæ æternæ, nempe quia Deus illis promiſit hoc præmium, & quia pro-

A cedunt a Spiritu Sancto animam movente per gratiam, non intendit utrumque neceſſariò requiri, ut infallibiliter vita æterna conferatur, ſed ſolùm vult quodlibet illorum ſufficere.

71. Objicies quartò: Ad meritum operum Chriſti neceſſarium fuit pactum, & promiſſio Dei: Ergo multò magis ad meritum operum noſtrorum illa requiritur, ſaltèm tanquam conditio, ſine qua opera noſtra completam rationem meriti habere nequeunt. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Nulla alia ratio videtur poſſe aſſignari, cur merita Chriſti infinita, & ſufficientia tam pro dæmonum, quàm pro hominum redemptione, & pro obtinenda gratia & gloria B tam Angelis, quam hominibus, non illam de facto Angelis, ſed hominibus promeruerint, niſi quia Deus ſuo pacto ordinavit, ob merita Chriſti conferre hominum & non dæmonum redemptionem, & hominibus, non vero Angelis, gratiam & gloriam eſſentialem: Ergo, &c.

72. Confirmatur. Meritum debet reſpicere præmium determinatum: Sed ad hoc neceſſaria eſt ordinatio Dei extrinſeca, per quam ab ipſo præmium determinetur: Ergo talis ordinatio eſt conditio neceſſario requiſita ad meritum.

73. Ad objectionem reſpondeo, negando Antecedens, Ad cujus probationem, nego etiam Antecedens: ratio enim cur Chriſti merita ſe ex- C tendant ad redemptionem hominum, non verò dæmonum, & ad gratiam & gloriam eſſentialem hominum, non verò Angelorum, non ſumitur ex pacto & promiſſione Dei, ſed ex applicatione Chriſti, ſua merita pro hominibus, non verò pro dæmonibus vel Angelis applicantis.

74. Ad confirmationem nego Minorem: cùm enim merita noſtra procedant a gratia ſanctificante, quæ eſt ſemen gloriæ, & radix viſionis beatificæ, ex natura ſua, & abſque omni promiſſione & ordinatione Dei extrinſeca, ad præmium determinatum, ſcilicet beatitudinem ſupernaturalem, ſecundùm determinatum gradum, referuntur, & ad illam, ſicut via ad terminum, & media ad finem, ordinantur, ut ſupra oſten- D ſum eſt.

75. Objicies ultimò: Meritum dicit ordinationem ad duo, nempe ad mercedem cujus eſt dignum, & ad remuneratorem tanquam ad debitorem mercedis, ita ut ſine utroque ordine meritum de condigno ſalvari nequeat: Sed Deus non poteſt eſſe debitor, niſi ſibi ipſi, & hac ratione pacti & promiſſionis, juxta illud Auguſtini ſerm. 16. de verbis Apoſt. *Debitor factus eſt, non aliquid à nobis accipiendo, ſed quod placuerit promittendo*: Ergo divina promiſſio, ſeu pactum, ad meritum de condigno neceſſariò requiritur.

76. Reſpondeo conceſsâ Majori. negando Minorem quoad ſecundam partem: ut enim Deus ſit debitor ad retribuendam mercedem operi- E bus juſtorum, ſufficit quòd illâ ad mercedem ordinaverit; conſequenter enim obligavit ſibi ad implendam talem ordinationem: unde cùm hæc ordinatio poſſit eſſe abſque promiſſione, ex vi præciſè voluntatis conferendi gratiam tanquam principium merendi, divina promiſſio non requiritur neceſſariò ad meritum de condigno, ſed ad illud per accidens & concomitanter ſe habet.

ARTICULUS IV.

Vtrum retributio meritorum in Deo ſit actus propria & ſtricta juſtitiæ: & quænam illa ſit, commutativa, vel diſtributiva?

77. TItulus ſupponit plures dari ſpecies ſtrictæ & rigoroſæ juſtitiæ, nempe juſtitiam legalem, quæ reſpicit bonum commune, & æqualitatem non exhibendam alicui perſonæ particulari, ſed reipublicæ; diſtributivam, quæ pertinet ad ſuperiorem diſtribuentem bona communia perſonis particularibus; & commutativam, quæ reſpicit æqualitatem rei ad rem inter perſonas privatas, v.g. æqualitatem quæ debet ſervari in emptione & venditione, in conductione & conventione, & ſic de aliis contractibus. Supponit etiam, præter ſpecies illas ſtrictæ & rigoroſæ juſtitiæ, dari plures ſpecies juſtitiæ largè & impropriè ſumptæ, quæ partes potentiales juſtitiæ appellari ſolent, quia imitantur quidem & æmulantur rationem juſtitiæ, ab ea tamen deficiunt, vel quia non poſſunt reddere æquale, vel quia non habent debitum rigoroſum & legale, ſed morale tantùm, quod attenditur ſecundùm honeſtatem quandam & decentiam, non verò ſecundum legis obligationem. Ad hoc genus juſtitiæ pertinent virtutes quæ ſunt ad alterum, v.g. religio, quæ reſpicit cultum Dei, obſervantia, quæ reſpicit ſuperiores, pietas, quæ reſpicit parentes; gratitudo, quæ reſpicit benefactores, & intendit recompenſationem exhibere pro collatis beneficiis; & fidelitas, quæ intendit ſervare fidem in verbis, & adimplere promiſſa. His præmiſſis,

78. Difficultas eſt & controverſia inter Theologos, a qua ex illis ſpeciebus juſtitiæ procedat retributio meritorum in Deo, an à juſtitia commutativa, vel diſtributiva, quæ ſunt ſpecies ſtrictæ & rigoroſæ juſtitiæ, vel à gratitudine aut fidelitate, quæ ſunt ſpecies juſtitiæ impropriè & largè ſumptæ, ſeu partes potentiales juſtitiæ.

Prima ſententia tenet præmium non reddi meritis à Deo ex ſtricta juſtitia commutativa, vel diſtributiva, ſed ſolùm ex fidelitate, vel gratitudine. Ita Vazquez hic diſp. 215. cap. 1. & ſequentibus, Lorca diſp. 44 & Aravius art. 1. hujus quæſt. concl. 3. num. 6. Secunda, quam docet Suarez in opuſc. de juſtitia, & lib. 12. de gratia cap. 30. aſſerit illud reddi ex juſtitia commutativa, quam dicit eſſe formaliter in Deo, ſecluſis imperfectionibus. Tertia, quæ mediat inter utramque, & quæ in Schola Angelica communis eſt, fatetur retributionem meritorum in Deo eſſe quidem actum propriæ & ſtrictæ juſtitiæ, non tamen commutativæ, ſed ſolùm diſtributivæ, habentis modum aliquem ſeu ſimilitudinem commutativæ juſtitiæ. Unde ſit

§. I.

Rejicitur prima ſententia.

79. DIco primò, redditionem præmij pro meritis in Deo eſſe actum juſtitiæ, non verò gratitudinis, aut fidelitatis.

Probatur primò ex illo 2. ad Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Domi-* A *nus in illa die juſtus judex.* quod enim datur per modum præmij & coronæ, & à Deo ut juſto judice, datur ex juſtitia, non verò ex gratitudine, aut fidelitate. Unde D. Thomas ibidem lect. 2. inquit: *Corona juſtitiæ dicitur, quam Deus ex ſua juſtitia reddit.* Et S. Auguſtinus tract. 3. in Joann. verba illa Apoſtoli expendens: *Iam debitum flagitat (inquit) jam debitum exigit: ut ante ſuſciperet gratiam, miſericordem patrem opus habebat; ut præmium gratiæ, juſtum judicem.*

Confirmatur ex Apoſtolo ad Hebræos 6. dicente: *Non eſt injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri:* ſi enim ex ſola fidelitate Deus mercedem bonis operibus debitam retribueret, Apo- B ſtolus non diceret: *Non eſt injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri,* ſed diceret, non eſt infidelis, ut ſui verbi, vel ſuæ promiſſionis obliviſcatur: Ergo non ex fidelitate, ſed ex juſtitia, Deus reddit præmium meritis noſtris. Unde Auguſtinus de natura & gratia cap. 2. ait: *Non eſt injuſtus Deus, ut juſtos fraudet mercede juſtitiæ.* 80.

Confirmatur ampliùs ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 16. ubi cùm promiſſiones divinas, factas operibus juſtorum, retuliſſet ex ſacra Scriptura, ſubdit: *Atque ideo benè operantibus uſque in finem, & in Deo ſperantibus, proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filijs Dei per Chriſtum Ieſum miſeri-* C *corditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda. hæc enim eſt illa corona juſtitiæ, quam poſt ſuum certamen & curſum repoſitam ſibi eſſe aiebat Apoſtolus, à juſto judice ſibi reddendam.* Ubi Concilium duos titulos, & rationes diſtinguit ſperandi beatitudinem, ſcilicet ut hæreditatem filiorum, & ut coronam juſtitiæ; & juxta illos, duas etiam videtur promiſſiones docere; una eſt quâ promittitur ut gratia, id eſt, ut hæreditas gratiæ debita, juxta illud: *Si filij, & hæredes;* alia quâ promittitur ut merces, ſeu ut corona juſtitiæ. Ergo ſentit Concilium, ex poſteriori promiſſione, quæ eſt ſub conditione operum, majus juſtitiæ debitum, quàm ex priori ſimplici & abſoluta promiſſione reſultare: unde cùm ex priori D oriatur fidelitatis debitum, neceſſe eſt, ut ex poſteriori, conditione operum impleta, ſtrictæ juſtitiæ obligatio naſcatur. 81.

Probatur ſecundò ex D. Thoma hic art. 1. ſic dicente: *Meritum & merces ad idem referuntur; id enim merces dicitur, quod alicui recompenſatur pro retributione operis, vel laboris, quaſi quoddam pretium ipſius: unde ſicut reddere juſtum pretium pro re accepta ab aliquo, eſt actus juſtitiæ, ita etiam recompenſare mercedem operis vel laboris, eſt actus juſtitiæ.* Ubi juſtitiæ actum non ſumi pro actu gratitudinis manifeſtum eſt: nam quod ex gratitudine datur, non datur ut merces, nec eſt quaſi pretium. Unde idem S. Doctor ſupra quæſt. 21. art. E 3. ait: *Meritum & demeritum dicuntur in ordine ad retributionem, quæ fit ſecundùm juſtitiam.* Et 1. contra Gent. cap. 93. concedit eſſe in Deo juſtitiam, ſicut liberalitatem & prudentiam: Sed prudentia & liberalitas ſunt propriè & formaliter in Deo: Ergo & juſtitia. 82.

Probatur tertiò concluſio: Licèt id quod eſt debitum merito, poſſit reddi ex fidelitate, ſi ſit promiſſum; aut ex gratitudine, ſi detur in recognitionem beneficij recepti, quatenus tamen eſt debitum merito ut tali, tanquam præmium ſcilicet, corona, & merces formaliter, non redditur ex fidelitate aut gratitudine: tum quia neutra ex illis virtutibus hanc rationem formaliter 83.

.... reſpicit : tum etiâ quia ſi quòd redditur ex fidelitate, eſſet præmium & corona, ſequeretur quòd Incarnatio, quæ ex fidelitate promiſſionum divinarum fuit data antiquis Patribus, & remiſſio peccatorum, quæ peccatori ſe convertenti datur ex fidelitate divinæ promiſſionis, eſſet præmium, merces, & corona juſtitiæ : quod dici nequit, cùm utraque ſit purè gratuita, & non poſſit cadere ſub merito, ſaltèm de condigno, ut infra patebit. Similiter ſi quod datur ex gratitudine, præmium eſſet, munera quæ in gratiarum actionem Deo offerimus, haberent rationem præmij & coronæ, quod etiam abſurdum eſt : Ergo id quod eſt debitum ex merito, quatenus tali, non niſi ex juſtitia redditur.

Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio : cùm vita æterna ſit magis debita operibus meritoriis juſtorum, quam prima gratia remiſſiva peccati operibus ad eam diſponentibus, quia illa datur ut præmium & corona, hæc verò merè gratis, & tamen prima gratia ſanctificans diſponenti ſe datur ex fidelitate divinæ promiſſionis, ut patet ex illo Zachar. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos* ; manifeſtum eſt quòd vita æterna alio titulo debetur operibus meritoriis juſtorum, quàm fidelitatis, ſubindeque quòd ex juſtitia ſtricta & rigoroſa obligatur Deus eam reddere juſtis : præſertim quia ex promiſſione acceptata ſub conditione operis æquivalentis, oritur obligatio ex vera juſtitia, ut patet in obligatione reddendi denarium, conventione facta cum operariis, ſub conditione laborandi in vinea. Unde cùm Deus promiſerit juſtis vitam æternam, ſub conditione bonorum operum, quæ ratione gratiæ & charitatis à qua procedunt, habent æqualitatem ſeu proportionem cum vita æterna, ut infra oſtendemus, ex illis (ſuppoſito tali pacto ſeu promiſſione) oritur in Deo obligatio ſtrictæ juſtitiæ, ad remuneranda bona opera juſtorum, ex gratia & charitate procedentia.

§. II.

Eadem veritas aliâ ratione ſuadetur.

85. Poteſt etiam ſuaderi concluſio, demonſtrando virtutem gratitudinis non poſſe reperiri in Deo, ſubindeque nec retributionem præmij pro meritis hominum ab illa procedere. Sic ergo poteſt hæc ratio breviter proponi. Virtus gratitudinis non reperitur in Deo : Ergo retributio præmij pro meritis juſtorum, in Deo non eſt actus virtutis gratitudinis. Conſequentia patet. Antecedens probatur primò. Virtutes quæ reſpiciunt alium ut ſuperiorem & excellentem, Deo repugnant ; unde in illo non poſſunt eſſe religio, pietas, aut obſervantia, ut omnes fatentur. Sed gratitudo reſpicit alium, nempe benefactorem, ut ſuperiorem & excellentem ; quia ut ait D. Thomas 2. 2. quæſt. 106. art. 3. *Benefactor inquantùm hujuſmodi, eſt cauſa beneficiati*, & ideo beneficiatus ad benefactorem convertitur ut ad principium ſuum, ut ibidem ſubdit S. Doctor : Ergo virtus gratitudinis non poteſt in Deo reperiri formaliter.

Secundò. Objectum gratitudinis eſt beneficium ab alio acceptum : Sed Deus nullum poteſt recipere beneficium à creaturis ; cùm ſit ſibi ſufficiens, & nullius boni indigens, ut declarat Propheta Pſ. 15. dicens : *Ego dixi Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges* : Et Pſal. 49. *Deus Deus tuus ego ſum, non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos, &c. Meus eſt enim orbis terræ, &c.* Ergo virtus gratitudinis non poteſt eſſe in Deo.

Neque valet ſi dicas, Deum poſſe recipere gloriam à creaturis, quæ eſt aliquod bonum ipſi extrinſecum, quod reſpicit quaſi beneficium ſibi collatum, & quaſi cedens in proprium bonum & utilitatem. 86. Cùm enim quidquid creatura poteſt facere in gloriam & obſequium Dei, pluribus titulis ipſi debitum ſit, nempe titulo creationis, titulo conſervationis, & titulo innumerabilium donorum quibus creaturam rationalem afficit, perficit, & cumulat, non poteſt habere rationem doni ſeu beneficij Deo præſtiti, ſed ad ſummum eſt obſequium & ſervitium illi debitum. Unde Chriſtus Lucæ 17. ait : *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, ſervi inutiles ſumus.* Quibus verbis evidenter nos inſtruit, ut non ſolum nos aliquid Deo contuliſſe, aut dignos aliquâ Dei gratitudine, propter ſervitia illi exhibita reputemus, ſed potiùs nos ſervos inutiles eſſe ſentiamus. Unde egregie Bernardus : *Cùm ei dedero quidquid ſum, quidquid poſſum, nonne iſtud eſt totum ſicut ſtella ad Solem, gutta ad fluvium, lapis ad montem, granum ad acervum? Non habeo niſi minuta duo, imò minutiſſima, corpus & animam, vel potiùs unum minutum, voluntatem meam, & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantulum tantis beneficiis prævenit ; qui totus, totum me ſibi comparavit?*

Serm. de quadruplici debito.

Tertiò probatur idem Antecedens : Dominus non poteſt ſervo ex gratitudine obligari : Sed homo ratione creationis, & conſervationis, & pluribus aliis titulis, Dei ſervus eſt : Ergo Deus non poteſt ex gratitudine homini obligari. Quam rationem inſinuat D. Cyrillus, relatus à D. Thoma in catena aurea, in illud Lucæ 17. *Servi inutiles ſumus. Conſidera* (inquit) *quòd qui apud nos dominantur, non referunt gratias, cùm alicui ſubditorũ ſtatuta ſibi proſequuntur obſequia. &c.*

Dices. Inter homines poſſe dominum ex gratitudine ſervo obligari : nam D. Thomas 2. 2. quæſt. 106. art. 3. ad 4. docet cum Seneca lib. 3. de beneficiis, quòd *quamdiu ſervus præſtat quod à ſervo exigi ſolet, miniſterium eſt ; ubi pluſquam à ſervo neceſſe eſt, beneficium eſt ; & ideò ſervis ultra debitum facientibus, gratiæ ſunt habendæ.* Ergo pariter, licèt homo ſit Dei ſervus ; ſi tamen operetur ultra id quod tenetur, præſtat beneficium Deo, & ex parte Dei aliqua gratitudo correſpondere poteſt. 87.

Sed hoc facilè poteſt confutari : In primis enim ex hac ſolutione ſequitur quòd ſolùm opera bona ſupererogationis, & quæ cadunt ſub Conſilio ſint meritoria apud Deum ; non verò quæ cadunt ſub præcepto ; nam ſolùm in eliciendis operibus ſupererogationis, verificatur hominem facere ultra id quod tenetur : Sed hoc eſt abſurdum : cùm enim ea quæ cadunt ſub præcepto, procedant ex virtute obedientiæ, quæ tribuit ſpecialem rationem meriti, magis ſunt meritoria, cæteris paribus, quàm ea quæ cadunt ſub conſilio : Ergo, &c. 88.

Deinde ſervitus hominis ad Deum, longè altior eſt & major, quàm ſervitus hominis ad hominem : nam homo licèt ut ſervus alterius hominis ſit inferior illo, tamen ut homo, eſt illi æqualis, unde non eſt ſub dominio ejus quoad vitam & membra, nec quoad omnes omnino a-

cuiquã diſtribuere, vel ex pacto quod habuit cum republica, tanquam miniſter ejus, de recta diſtributione facienda; unde malus diſtributor non tenetur ad reſtitutionem pecuniæ vel beneficii male collati, propter jus inferioris, ſed propter obligationem quam habet ad Eccleſiam, vel communitatem, cum qua tale pactum habuit: in Deo autem, qui eſt ſupremus gubernator, & prima regula totius rectitudinis & æquitatis, obligatio iſta non eſt impoſita ab alio, ſed ex propria voluntate & ſumma æquitate deſcendens, ipſe enim ſibi lex eſt.

Item juſtitia diſtributiva non fundatur in dato & accepto, ſicut commutativa, ſed in proportione perſonæ ad rem; unde non exigit æqualitatẽ arithmeticam & rigoroſam, ſicut commutativa, ſed duntaxat geometricam & proportionalem: nam in diſtribuendis bonis reipublicæ non debet ſic attendi meritum, ut tot partes bonorum recipiat civis, quot habet gradus meriti, ut ſi habeat centũ centum etiam recipiat, ſed debet attendi quædã proportio ſeu habitudo ad alios ita ut ſi habenti quinquaginta gradus meriti tribuantũr viginti partes bonorum, habenti centum tribui debeant quadraginta partes. Hanc vero æqualitatem proportionis Deus obſervat, non ſolùm in creatione, dando ſingulis creaturis ſecundùm earum proportionem & dignitatem, & eas ad debitum ordinem & conſonantiam redigendo, juxta illud Tertulliani contra Marcionem, *Dei bonitas operata eſt mundum, juſtitia modulata eſt*; ſed etiam in meritorum remuneratione: nam gloria ſeu beatitudo diſtribuitur inter ipſos Beatos, non æqualiter, ſed inæqualiter, juxta proportionem meritorum, & uniuſcujuſque dignitatem, ut ex illa varietate & proportione pulchritudo & decor cœleſtis Jeruſalem conſurgat, ſicut pulchritudo univerſi ex proportionali bonorum naturalium diſtributione reſultat. Unde D. Thomas 1. p. quæſt. 21. art. 1. ait quòd *ſicut ordo congruus familiæ, vel cujuſque multitudinis gubernatæ, demonſtrat hujuſmodi juſtitiam* (ſcilicet diſtributivam) *in gubernante, ita ordo univerſi, qui apparet tam in rebus naturalibus, quàm in rebus voluntariis, demonſtrat Dei juſtitiam.*

Denique juſtitia diſtributiva non requirit neceſſariò, quòd diſtributor a ſe abdicet dominiũ ſupremum bonorum quæ diſtribuit, ſed retento ſuo ſupremo dominio, poteſt inferius dominium conferre his quibus illa diſtribuit; ut patet in Principe, qui poteſt ſervare juſtitiam diſtributivãm, largiendo bona communia in feudum, aut emphyteuſim, vel etiam ſolùm donando uſum fructum: unde ex eo quod Deus ſua bona creaturis diſtribuat, non ſequitur quod eorum dominium a ſe abdicet, vel diminuat, ſed ſolùm quòd retento ſupremo in ea dominio, dominium utile & inferius in eas transferat, ita ut bona quæ ſunt ſub dominio ejus, faciat merita hominis, ut docet Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 16. dicens: *Tanta eſt erga omnes homines bonitas Dei, ut eorum velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius bona*. & Auguſtinus ait quod quando Deus merita noſtra remunerat, dona ſua coronat.

95 Ex his ergo facilè intelliges, quare juſtitia diſtributiva non repugnet Deo formaliter, ſicut commutativa, quia ſcilicet ejus completa ratio poteſt ab imperfectionibus deputari: de ratione enim juſtitiæ diſtributivæ eſt, facere æqualitatẽ proportionis inter perſonas particulares, diſtribuendo ſingulis de bonis cõmunitatis, proportionatè ad ſuã dignitatem, meritũ, & conditionẽ; quæ ratio ſtare poteſt ſine ulla obligatione, orta ex jure hujuſmodi perſonarum ſupra ipſum gubernatorẽ diſtribuentem bona communia, & ſine ulla diminutione dominii ipſius ſupra bona quæ diſtribuit, ſi videlicet tota dignitas perſonarum particularium, & meritum, nec non & ipſa bona communia, ſint ab ipſo gubernatore, nec ab ejus dominio, & proprietate poſſint diſtrahi: tunc enim ex jure quod habent perſonæ particulares ad aliquod ex bonis communitatis, nulla naſcitur obligatio in illo gubernatore ad illud retribuendũ ex vi talis juris, nec ejus dominium tali jure diminuitur; ſicut nec diminuitur dominium alicujus ſupra pabulum, ex eo quòd ipſum tribuit equo, quando & equus & pabulum ſunt plenè ipſius. Ex quibus ſequitur, quòd ſi gubernator communitatis habeat aliquam obligationem diſtribuendi pluribus bona ipſius, obligatio illa non poſſit oriri, niſi vel ex eo quòd meritum & dignitas ipſorum non eſt ab illo, vel ex aliqua lege ſuperioris, vel ex ordinatione ſapientiæ, & decentia bonitatis ipſius: unde cùm omne meritum, omniſque hominum dignitas, ſit modo perfectiſſimo a Deo, nec ipſe poſſit ſubdi legi alicujus ſuperioris, nullã poteſt habere aliam obligationem diſtribuendi bona communitatis particularibus univerſi, quam eam quæ oritur ex ordinatione ſuæ ſapientiæ, ex fidelitate ſuæ promiſſionis, & ex decentia ſuæ bonitatis; quæ obligatio non conſtituit Deum debitorem creaturis, ſed magis ſibi ipſi, quia ſibi ipſi debet ut compleat quod ordinavit & promiſit, quodque bonitatem ſuam decet: neque etiam ullam ponit in Deo dependentiam a creaturis, nec ipſum ordinat ad illas; quin potiùs creaturas ordinat ad Deum, utpote cùm ipſe ſit finis ultimus, ad quem tendit illa bonorum Dei diſtributio.

Intelliges etiam, quòd quamvis, defectu ſtricti debiti & obligationis, retributio præmii pro meritis non ſit in Deo actus juſtitiæ commutativæ, quia tamen in ea ſervatur æqualitas, quam juſtitia commutativa reſpicit, retinet quemdam modum juſtitiæ commutativæ: unde adeptio gloriæ in Scriptura cõparatur emptioni pretioſæ margaritæ, & negotiationi talentorum quæ modum juſtitiæ commutativæ important. Quare Baſilius lib. de Spiritu S. cap. 24 ait: *Omnes qui viam Evangelicam incedimus, mercatores ſumus per opera mandatorum nobis poſſeſſionem cœleſtium comparantes*. Et Auguſt. in quodam ſermone diſſerens de gloria paradiſi, ſic Deum & hominem adinvicem loquentes inducit: *Venale habeo: quid Domine? Regnum cœlorum. Quo emitur? Paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita.* Inquantum ergo Deus ponderat uniuſcujuſque laborem, & juxta valorem ipſius reddit mercedem, ſervat modum quemdam juſtitiæ commutativæ: quatenus verò conſiderat omnium dignitatem, & juxta diverſitatem meritorum, diverſa tribuit præmia, ſervat perfectè rationem juſtitiæ diſtributivæ.

Ex quo probatur tertia concluſionis pars, & quædam D. Thomæ teſtimonia exponuntur, quibus juſtitiam commutativam videtur in Deo ponere: loquitur enim de juſtitia commutativa, quoad modum & ſimilitudinem, non verò quoad eſſentiam & rationem formalem, ut patet ex 4. ſent. diſt 46, quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 1. ubi hæc ſcribit: *Juſtitia commutativa, per quam æqualitas conſtituitur inter Deum dantem, & creaturam recip-*

recipientem, Deo competere non poteſt ſecundum propriam acceptionem, quia beneficia Dei ſemper excedunt meritum creaturæ: ſed tamen ſervatur etiam proportionis quædam æqualitas inter Deum dantem, & creaturam recipientem, inquantùm ſcilicet ita ſe habet ad ſuam ſuperabundantiam, ſicut creatura ad id quod competit ei ſecundum ſuam parvitatem. Et ſic quidam modus commutativæ juſtitiæ invenitur in Deo reſpectu creaturæ. Propter quem modum 2.2.quæſt.61.art. 4. ad 1. docet in divino judicio ſervari formam commutativæ juſtitiæ, tam in reddendo præmio pro meritis, quam in ſupplicio pro culpis, ut ibi explicat Cajetanus.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

98. OBjicies primò contra primam concluſionem: D.Thomas hic art. 1. dicit inter nos & Deum non poſſe eſſe meritum ſimpliciter, quia non poteſt eſſe juſtitia ſimpliciter: Ergo cenſet redditionem præmij pro meritis hominum, non eſſe apud Deum actum veræ & ſtrictæ juſtitiæ, ſed duntaxat juſtitiæ largè & impropriè ſumptæ, qualis eſt gratitudo, vel fidelitas, quæ ſunt partes potentiales juſtitiæ.

99. Reſpondeo D. Thomam hic loqui de juſtitia commutativa, & de merito cui debetur merces ſecundùm juſtitiam commutativam: ſi enim ſermo ſit de juſtitia diſtributiva, & de merito cui ex juſtitia diſtributiva debetur merces, in nobis meritum ſimpliciter eſt, & in Deo juſtitia diſtributiva propriè, quia hæc non requirit abſolutam æqualitatem, ſicut juſtitia commutativa, ſed tantùm æqualitatem proportionis, ut ſuprà declaravimus. Vnde D.Thomas 1.contra Gentes cap.93. de Deo loquens, ſic concludit: *Non igitur ſibi competit commutativa juſtitia, ſed ſolùm diſtributiva.*

100. Objicies ſecundò: Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 16. ſic habet: *Juſtificatis hominibus, & bene operantibus, proponenda eſt vita æterna, tanquam gratia miſericorditer promiſſa.* Sed quod datur ex vera & ſtricta juſtitia, gratiæ nomine appellari nequit: Ergo vita æterna operibus bonis & meritoriis non tribuitur à Deo ex vera & ſtricta juſtitia, ſed tantùm ex gratitudine, vel fidelitate.

101. Reſpondeo vitam æternam appellari gratiam, vel quia ortum habet ex ſumma gratia, ex gratuita ſcilicet Dei prædeſtinatione: vel dicitur gratia in radice, quia prima gratia ſanctificans, quæ eſt principium & radix meriti vitæ æternæ, gratuitò & miſericorditer datur. Non intendit tamen Concilium negare, quòd vita æterna detur ex juſtitia, quatenus eſt merces bonorum operum, ſed id expreſsè ibidem aſſerit, ſubdens: *& tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus, & meritis fideliter reddenda: hæc eſt enim illa corona juſtitiæ, quam poſt ſuum certamen & curſum repoſitam ſibi eſſe aiebat Apoſtolus, à juſto judice ſibi reddendam, &c.* Idem colligitur ex Concilio Arauſicano 2. cap. 18. dicente: *Debetur merces bonis operibus ſi fiant, ſed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant.* Id etiam eleganter expreſſit D. Proſper 2. de vocat. cap. 2. his verbis: *Datur unicuique gratia ſine merito, unde tendat ad meritum; & datur ante ullum laborem, unde quiſque mercedem accipiat ſecundum ſuum laborem.*

102. Objicies tertiò: Eodem modo, ſervatâ proportione, philoſophandum eſt de remuneratione meritorum, ſicut de retributione ſupplicij pro delicto: Sed retributio pœnæ pro demeritis pertinet ad juſtitiam vindicativam, quæ non eſt propria & rigoroſa juſtitia, ſed pars potentialis illius: Ergo etiam remuneratio meritorum ad rigoroſam juſtitiam non pertinebit in Deo, ſed ad gratitudinẽ, quæ eſt pars potentialis juſtitiæ.

Confirmatur: Remuneratio meritorum maximè reſpicit affectum dantis, ut patet in vidua, quæ offerens duo æra minuta, plùs obtulit quàm alii, propter majorem affectum, ut dicitur Marci 12. Sed reſpicere affectum, proprium eſt gratitudinis, & alienum à juſtitia, quæ tantùm reſpicit æqualitatem dati & accepti. Ergo remuneratio meritorum in Deo, non eſt actus juſtitiæ ſed gratitudinis. 103.

Ad objectionem reſpondeo, conceſsâ Majori negando Minorem: licèt enim vindicatio, ut fit à perſona particulari, intendente propulſare malum, & injuriam ſibi illatam, vel per defenſionem, vim vi repellendo, vel per ultionem, poſtulando id ab eo qui habet authoritatem publicam, pertineat ad juſtitiam vindicativam, quæ eſt pars potentialis juſtitiæ; illa tamen, prout fit à perſona publica, fit ſecundum rationem juſtitiæ propriè dictæ, vel obſervando formam juſtitiæ commutativæ, quando tanta eſt pœna in quantitate, quantùm eſt damnum per culpam illatum; vel ſecundùm formam diſtributivæ, quando attenditur ad proportiones perſonarum ad recipiendas pœnas, ut expreſsè docet S.Thomas 2.2. quæſt. 80. art. unico ad 1. & quæſt.108.art.2.ad 1. 104.

Ad confirmationem, conceſsâ etiam Majori, diſtinguo Minorem: reſpicere affectum dantis, proprium eſt gratitudinis, & alienum à juſtitia, commutativa, concedo: diſtributiva, nego: hæc enim poteſt conſiderare affectum, non ſecundùm quod exhibet aliquid gratis & ſpontaneè, ſic enim à gratitudine conſideratur, ſed quatenus ipſum opus, tali affectu factum, reddit aliquem proportionatum, & dignum aliquo præmio diſtribuendo. Et quamvis diſtributiva juſtitia, quæ eſt in homine, non conſideraret affectum, poſſet tamen juſtitia diſtributiva Dei illum reſpicere: tum quia hæc univerſalioris extenſionis eſt: tum etiam quia præmium vitæ æternæ principaliter correſpondet charitati. 105.

Objicies quartò: Merito non eſt debitũ præmiũ ex juſtitia: Ergo redditio præmij non eſt in Deo actus juſtitiæ. Conſequentia manifeſta eſt. Antecedens probatur. Primò quia debitum juſtitiæ fundatur in aliqua ratione dati vel accepti: Sed Deo nõ poteſt aliquid dari à creatura, juxta illud Apoſtoli ad Rom. 12. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ergo Deus non poteſt debere præmium homini ex juſtitia. Secundò probatur: Quod eſt debitum ex juſtitia, habet rationem pretij, quæ diſtincta eſt à ratione præmij aut coronæ, cùm pretiũ poſſit reddi pro labore brutorũ, non verò præmiũ vel corona. Probatur tertiò Antecedens: Si meritis hominũ præmium vitæ æternæ eſſet debitũ ex juſtitia, ſequeretur quòd ſi Deus debita noſtra non remuneraret, faceret nobis injuriam: Sed hoc non eſt dicendũ; cùm enim ſit dominus abſolutus omnium, nihil adimit non ſuum, & per conſequens nulli facit injuriam; unde Auguſtinus ſuper Pſ.70. *Si Deus damnaret juſtum, quis ei diceret quid feciſti? Quanta ergo miſericordia, ut juſtificet injuſtum*: Ergo, &c. 106.

Reſpon-

[illegible] negando Antecedens, intelle[illegible] condigno, ut deberet [illegible]. Ad [illegible] probationem, diſtinguo Majorem: [illegible] juſtitiæ fundatur in aliqua ratione da[illegible] accepti, juſtitiæ commutativæ, concedo [illegible] debitum juſtitiæ diſtributivæ, nego [illegible]orem, illud enim fundatur in proportione [illegible]onæ ad rem, non verò in dato & accepto, ut [illegible] declaravimus.

Ad ſecundam dico etiam præmium eſſe quaſi [illegible] dam pretium: nam ut ait D. Thomas hic [illegible] in corp. *Id merces dicitur, quod alicui recom[illegible] pro retributione operis vel laboris, quaſi [illegible] pretium ipſius.* Et Auguſtinus epiſt. 105. [illegible] *merito peccati* (inquit) *tanquam ſtipendium [illegible] ditur mors, ita merito juſtitiæ tanquam ſtipendium vita æterna.* Licèt ergo non omne pretium ſit [illegible] mium, ut patet de pretio quod redditur pro [illegible] bruttorum, præmiũ tamen quod redditur [illegible] hominum labore & meritis, eſt quoddam [illegible]etium: unde denarius quem laborantes in vi[illegible]a acceperunt, dicitur merces Matth. 20 & tamen erat etiam pretium.

Ad tertiam dicendum, quòd ſi præmium vitæ æternæ eſſet debitum juſtis ex juſtitia commu[illegible], Deus faceret nobis injuriam, ſi merita [illegible]a non remuneraret: ſecùs verò ſi ſit debi[illegible] ex juſtitia diſtributiva, quia, ut ſuprà [illegible]bamus debitũm juſtitiæ diſtributivæ non [illegible] ex jure alterius erga diſtribuentem, [illegible] debitum juſtitiæ commutativæ, ſed ex na[illegible] titudine, & ipſa lege æquitatis, quâ te[illegible] diſtributor commenſurare præmium me[illegible], illudque juxta proportionem dignitatis [illegible] que diſtribuere: unde malus diſtri[illegible] non facit propriè injuriam illi cui non dat [illegible] æquale merito, ſed reipublicæ, cujus [illegible] ſter, vel legi, & æquitati naturali, quam [illegible].

[illegible]bjicies quinto cum Aravio loco ſuprà cita[illegible]. Remuneratio meritorum eſt antidoralis tam [illegible] minibus, quam in Deo; antidora enim ſi[illegible] id quod vulgo gallicè dicitur *Retribut*[illegible] hiſpanicè *Galardon*, ut bene notat Calepi[illegible] verbo *Antidora*. Atqui antidoralis retribu[illegible] ex vera juſtitia, ſed ex quadam gratitu[illegible] remunerativa procedit; eſt enim antidora [illegible] remunerativa retributio pro beneficiis ab aliquo acceptis impenſa, ut clarè colligitur ex lege [illegible] *etſi §. Conſulum ff. de petitione hæreditatis*, ubi Gloſſa dicit quod antidora idem eſt atque con[illegible]aria donatio; dicitur enim ab *ἀντὶ* quod ſigni[illegible] contra & *δῶρον* quod eſt donum: in additio[illegible] marginis ſubdit obligationem antido[illegible] ab obligatione puri pacti differre, quia [illegible] buitur ex obligatione antidorali, verè [illegible], ſecùs verò quod redditur ex obligatio[illegible] : quæ differentia colligitur ex lege *hoc* [illegible] ff. de donationibus: Ergo remuneratio me[illegible] in Deo propriè pertinet ad gratitudi[illegible] eſt pars potentialis juſtitiæ, non verò [illegible] juſtitiam ſtrictè & propriè ſumptam.

[illegible] reſpondeo negando Majorem: dato enim [illegible] in humanis remuneratio meritorum eſſet [illegible] oralis, ſubindeque procederet à gratitudi[illegible] verò à juſtitia; in Deo tamen remunera[illegible] antidoralis dari non poteſt, ſi antidora ſigni[illegible] contrariam donationem, ſeu recompenſa[illegible] pro accepto beneficio, quia ut ſuprà §. 2. [illegible] eſt, Deus nullum poteſt à creaturis be[illegible] recipere, nec ipſis ex gratitudine obligari ſi. ut nec dominus ſervo: unde ſicut non poteſt dari antidoralis remuneratio domini ad ſervum, ut talis eſt, ita nec Dei ad hominem.

§. V.

Diluuntur aliæ objectiones, quæ contra ſecundam concluſionem fieri ſolent.

110. Contra ſecundam concluſionem, in qua diximus retributionem præmij in Deo non eſſe actum commutativæ, ſed diſtributivæ juſtitiæ, objicit in primis Suarez quædam SS. Patrum teſtimonia, quibus aſſeritur quòd Deus eſſet injuſtus, ſi non diſtribueret præmia juſtis. Ita expreſsè docet Auguſtinus lib. 3. contra Julian. cap. 3. dicens: *Deus ipſe (quod abſit) non erit juſtus, ſi ad eius regnum verus non admittitur juſtus.* Et D. Thomas in 4 diſt. 46. quæſt. 1 art. 2. quæſtiunc. 2. ait: *Si Deus alicui minus conferret de bonis quam ei debetur, vel plus puniret quam peccaſſet, hoc contra ordinem juſtitiæ eſſet, nec Deus hoc poſſet,* loquendo de potentia ordinata.

111. Sed facilè reſpondetur, hæc ſolùm convincere reperiri in Deo veram & propriam juſtitiã, per quam remuneret merita juſtorum; non tamen probare in Deo reperiri juſtitiam commutativam vere & proprie, ſecundùm quod diſtinguitur à juſtitia legali & diſtributiva: hæc enim teſtimonia proprie & in rigore explicari poſſunt de juſtitia diſtributiva: quia cùm illa ſit vera ſpecies juſtitiæ, Deus diceretur aliquo modo injuſtus, ſi eam non obſervaret in retributione præmiorum, eaque ſecundùm proportionem geometricam non diſtribueret; & quia ita illa diſtribuit, dicitur ab Apoſtolo ad Hebræos 6. *Non eſt injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri.*

112. Objicit ſecundo: Servare æqualitatem rei ad rem, eſt proprium juſtitiæ commutativæ, ut diſtinguitur à diſtributiva & legali, ſicut docet S. Thomas 2. 2. quæſt. 61. art. 2. Sed Deus talem æqualitatem ſervat in retribuendo præmio vitæ æternæ; reddit enim unicuique præmium æquale merito, juxta illud ad Rom. 2. *Reddet unicuique ſecundùm opera ejus,* & iſtud 1. ad Corinth. 3. *Unuſquiſque propriam mercedem accipiet, ſecundùm ſuum laborem:* Ergo retributio præmij in Deo eſt actus commutativæ juſtitiæ.

113. Confirmatur ex illo Matth. 20. *Tolle quod tuum eſt, & vade:* in quibus verbis deſignatur in mercenariis, qui ſignificant juſtos viatores, proprietas & dominium juris contra patrem familias, hoc eſt contra Deum. Sed non poteſt dari erga aliquem jus verum & proprium, niſi oriatur ex juſtitia commutativa: Ergo Deus ex tali juſtitia merita juſtorum remunerare tenetur.

114. Ad objectioné reſpondeo, diſtinguendo Majoré: ſervare æqualitatem rei ad rem, cum obligatione orta ex jure proprietatis, eſt proprium commutativæ juſtitiæ, concedo Majorem: abſq; illa obligatione, nego Majorem. Nam ut docet D. Thomas 2. 2. quæſt 80. articulo unico, dupliciter aliqua virtus à ratione juſtitiæ cõmutativæ deficit, primò quia deficit à ratione æqualis, ſecundò quia deficit à ratione ſtricti debiti, ſeu obligationis ortæ ex jure proprietatis: unde cùm talis obligatio nõ poſſit reperiri in Deo, non poteſt recompenſare merita juſtorũ, & præmium vitæ æternæ illis retribuere, ex cõmutativa juſtitia, ſed ſolùm ex diſtributiva, quæ nõ reſpicit debitum ortũ ex jure proprietatis, ſicut commutativa juſtitia, ſed debitũ ortũ ex dignitate unius operis meritorij, cõparativè ad dignitatem alterius

terius; quod debitum non reſpicit proprie præmiantem, ut ipſum obliget ex juſtitia, ſed duntaxat ipſum præmium, ad quod meritum de condigno habet proportionem & jus, & de hoc jure intelligi debent verba illa Matthæi, *Tolle quod tuum eſt*, non verò de jure proprietatis, ſtrictam in Deo obligationem inducente. Ex quo patet reſponſio ad confirmationem.

115. Objicitur tertio contra ſecundam partem ejuſdem concluſionis, in qua diximus retributionem præmij in Deo eſſe actum diſtributivæ juſtitiæ. Juſtitia diſtributiva importat duas imperfectiones Deo repugnantes: Ergo retributio præmij in Deo non poteſt à tali juſtitia procedere. Conſequentia patet: Antecedens probatur. In primis enim juſtitia diſtributiva requirit debitum legale in diſtributore, & non ſolum morale; quia debitum morale ſolùm inducit obligationem in genere fidelitatis, vel gratitudinis, non verò in genere juſtitiæ veræ & propriæ: repugnat autem Deum ligari ſeu obligari creaturis debito legali; cùm tale debitum aliquam dependentiam a creaturis importet. Deinde juſtitia diſtributiva exigit abdicationem & translationem dominij rei quæ diſtribuitur; quia per diſtributionem res diſtributa tranſit in dominium merentis, & alienatur ab ipſo præmiante, nam ſi manet in dominio ipſius, non eſt actus diſtribuentis, ſed trahentis alterum ad conſortium ſuum, & ad communicationem bonorum, quod eſt per modum contractûs, non verò per modum diſtributionis: Sed Deus non poteſt à ſe abdicare dominium quod habet in bona creata, illudque in hominem transferre: Ergo nec exercere erga illum actum diſtributivæ juſtitiæ.

116. Reſpondeo nagando Antecedens. Ad cujus primam probationem dico, quòd quamvis Deus non poſſit ligari debito legali, orto ex lege facta ab aliquo ſuperiori, poteſt tamen obligari debito legali, proveniente ex ordinatione ſuæ voluntatis, quæ eſt ipſa lex & rectitudo per eſſentiam; & hoc debitum legale ad juſtitiam diſtributivam ſufficit, ut ſupra declaravimus.

Ad ſecundam nego de ratione juſtitiæ diſtributivæ eſſe, quod diſtributor a ſe abdicet, & in alium transferat dominium ſupremum bonorum quæ diſtribuit; ſufficit enim quòd alteri conferat dominium utile in hujuſmodi bona, eaque ad ſolum uſum diſtribuat, retento in ea ſupremo dominio, ut ſupà oſtendimus exemplo Principis, qui poteſt actum juſtitiæ diſtributivæ exercere arga ſubditos, illis largiendo bona communia in feudum, vel emphyteuſim, vel etiam ſolùm illis donando ipſorum uſum. Unde ex juſtitia diſtributiva non oritur in Deo obligatio transferendi dominium bonorum quæ largitur creaturis rationalibus, ſed ſatis eſt quòd bona, quæ ſunt ſub ejus dominio, in noſtrum uſum ſeu utilitatem cedant, & ea quæ ſunt Dei dona, ſint etiam hominis merita, ot loquitur Tridentinum ſuprà citatum.

117. Objicies ultimò: juſtitia diſtributiva non reſpicit æqualitatem arithmeticam, ſeu abſolutá rei ad rem, ſed geometricam & proportionalẽ, ad comparativam unius ad alterum; attendit enim ad proportionem plurium perſonarum, ad præmium concurrentium: Atqui Deus in remuneratione meritorum non eſt ... hanc proportionem geometricam plurium perſonarum, ſed proportionem abſolutam quam habet præmium cum merito, ita ut reddat tantum præmium pro tanto merito, ut unumquemque remuneret quantùm ejus opera merentur; unde ſi unus tantùm eſſet prædeſtinatus, cui pro meritis daret gloriam, ille actus eſſet ejuſmodi rationis & ſpeciei cum illo, quo nunc de facto retribuit pluribus prædeſtinatis beatitudinem: Ergo Deus in remuneratione meritorum non exercet actum diſtributivæ juſtitiæ.

118. Reſpondeo conceſsâ Majori, negando Minorem. Deus enim in remuneratione meritorum duo præſtat, in primis attendit ad debitam proportionem & commenſurationem præmij cum merito, ut unumquemque remuneret quantùm ejus opera merentur; & in hoc obſervat modum quendam commutativæ juſtitiæ, ut in tertia parte concluſionis oſtendimus: deinde reſpicit ad comparativam proportionem unius cum altero, ut tribuat majus præmium digniori & minus præmium minùs digno, juxta illud Matth. 25. *Dedit uni quinque talentà, alij duo, alij unum, unicuique ſecundùm virtutem ſuam*; & in hoc exercet actum diſtributivæ juſtitiæ. Licèt autem non eſſent plures prædeſtinati, quorum merita inter ſe compararet, nihilominus actum talis juſtitiæ exerceret, quia tunc attenderet ad poſſibilitatem plurium, cum quibus merita unius compararet.

ARTICULUS V.

Utrum verè & propriè mereri poſſimus de condigno vitam æternam?

119. SUppoſito quòd homo poſſit verè & propriè mereri a Deo, ſequitur dicendum de objecto meriti, ſeu de his quæ ſub merito cadere poſſunt; & primò de gloria, ſeu vita æterna, quam de fide certum eſt nos per bona opera, in gratia & charitate facta, aliquo modo de condigno promereri; cùm illa in Scriptura merces, bravium, corona juſtitiæ, denarius diurnus, aliiſque nominibus, quæ inter homines debitum & obligationem juſtitiæ ſignificant, nuncupetur. Unde Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 16. dicit quod *bene operantibus uſque in finem, & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filijs Dei per Chriſtum Ieſum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda*. Et can. 32 damnat eum qui dixerit, *juſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum, cujus vivum membrum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem.* Hoc ut dixi de fide certum eſt, & indubitatum apud omnes Catholicos. Sed aliqui diſtinguunt duplex meritum de condigno; unum improprium & largè dictum, ex divina ordinatione & acceptatione proveniens; aliud proprium, quod habet ... intrinſecum & æqualem valorem cum beatitudine ſupernaturali; & prius quidem admittunt, ſed poſterius negant. Ita Durandus in 2. diſt. 27 quæſt. 2. & Scotus in 1. diſt. 17. qu. 1. art. 1.

Dico tamen, opera juſtorum ex gratia & charitate procedentia, eſſe verè & propriè meritoria de condigno vitæ æternæ, ſeu habere cum illa condignitatem intrinſecam, & non ſolum extrinſecam, ex divina ordinatione & acceptatione provenientem. Ita D. Thom. h. car. ... qu d

[illegible] ... quod ... [illegible] ... alio ... S. 5. [illegible] opera, & [illegible] esse ne- [illegible] vitæ ... propter [illegible] tem & ... ratione m [illegible] loquamur de opere meritorio, [illegible] cedit ex gratia Spiritus Sancti [illegible] vitæ æternæ, etiam de [illegible] ratione habet æqualitatem [illegible] dine supernaturali. Unde [illegible] natus ex Rege & fœ- [illegible] vis ex parte matris non ha- [illegible] ad regnum ... illud tamen [illegible] quo nobilitatur: ita simi- [illegible] justorum, ut procedunt à [illegible] non habeant condignitatem, [illegible] proportionem cum præmio vitæ [illegible] men sunt a Spiritu Sancto, [illegible] applicante, & ipsi per gratiam [illegible] cto, sunt meritoria de con- [illegible] rdinis, condignitate non so- [illegible] niente ex divina ordinatio- [illegible] etiam intrinsecâ, proce- [illegible] perfectione gratiæ.

[illegible] atur: Ad meritum enim de [illegible] priè dictum seu quod est [illegible] on requiritur æqualitas quan- [illegible] sed sufficit æqualitas propor- [illegible] At inter opera justorum, ut pro- [illegible] charitate, & visionem beatifi- [illegible] as proportionis: Ergo ta- [illegible] & propriè meritoria de con- [illegible] ce, seu æternæ beatitudinis. [illegible] itum enim de condigno re- [illegible] butivam, & ab ea præmium [illegible] *requiritur ad condignitatem distribu-* [illegible] *qualitas quantitatum, sed proportionis* [illegible] Thomas in 2. dist. 27. quæst. [illegible] culo præcedenti fusè decla- [illegible] itum de condigno non re- [illegible] quantitatis cum præmio, sed [illegible] proportionis.

[illegible] in qua est difficultas, multiplici- [illegible] o quia gratia est semen gloriæ, [illegible] *Semen Dei manet in illo*: [illegible] secundum entitatem imperfectius [illegible] e minus secundum quantitatem, [illegible] secundùm virtutem & propor- [illegible] mine non solum fructus, sed [illegible] tualiter continetur: Ergo gratia [illegible] ra quæ ab illa procedunt, ha- [illegible] proportionis cum gloria. Unde [illegible] iculo 3. ad 3. *Gratia Spiri-* [illegible] *quam in præsenti habemus, etsi non sit æqua-* [illegible] *actu, est tamen æqualis in virtute, sicut* [illegible] *rum in quo est virtus ad totam ar-*

[illegible] ndo: Vita æterna, seu visio beati- [illegible] icans civitatem Dei Ps. 45. gra- [illegible] ans est fons aquæ salientis in vi- [illegible] dicitur Ioan. 4. At fons pro- [illegible] ad ... umen, imo totum flumen [illegible] Ergo & gratia habet æqualita- [illegible] cum gloria, ... ue continet [illegible] quod proportio ... [illegible] quæ tam ... [illegible] Sed gratia de ... [illegible] *[illegible] v.*

[illegible] ... ergo [illegible] ... debi- [illegible]

Tertiò [illegible] ... Spiritus [illegible] Sancti ... [illegible] *nostra* ... [illegible] in hoc ... [illegible] ris est ... [illegible] nus ... [illegible] tur, ita etiam gratia ... tantùm [illegible] quantum beatitudo supern[illegible] dicitur, *Gratiam pro gratia*, [illegible] summat in patria, pro gratia & [illegible] ut exponit D. Augustinus Epist. 105. & [illegible] gratia & charitate, tantum valet in ratione m[illegible], quantùm beatitudo supernaturalis in ratione præmij, subindeque habet cum illa æqualitatem proportionis.

124. Quartò: Motus cujuslibet naturæ habet proportionem cum termino & fine ad quem connaturaliter tendit, ut constat in motu gravium & levium respectu centri: Sed finis & terminus connaturalis gratiæ est vita æterna, seu visio beatifica, quæ est ultima ejus perfectio & consummatio: Ergo omnis motus & operatio gratiæ & charitatis habet proportionem cum visione beatifica.

125. Denique probatur Minor: Meritum hominis à gratia & charitate procedens, est ordinis supernaturalis, sicut vita æterna: est etiam ejusdem intensionis gradualis; totidem enim [illegible] gradus cuilibet in patria communicantur, quot habet gradus meriti, item sicut visio beatifica importat Deum unitum intellectui per modum principii & termini seu, seu per modũ speciei impressæ, ita merita à gratia & charitate procedentia, supponunt totam Trinitatem specialiter habitantem in anima Iusti per gratiam, ut [illegible] tractatu de Trinitate, agendo de missionibus [illegible] nis, fusè exposuimus: Ergo inter merita [illegible] à gratia & charitate procedentia & visionem beatificam, æqualitas proportionis reperitur. *Dis.* [illegible]

126. Contra hanc conclusionem objicitur primò illud Apostoli ad Roman. 8. *Existimo quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*: quibus verbis aperte Apostolus videtur excludere condignitatem nostrorum operum, si comparentur cũ beatitudine supernaturali: Unde Gregor[illegible] in 7. Psalm. ait: *Illi beatæ vitæ, in qua cum Deo & de Deo vivitur, nullus potest æquari labor, nulla opera comparari cum Apostolus dicat: non sunt condignæ passiones, &c.* Eusebius [illegible] senus homil. 3. ad Monachos: *Licet* [illegible] *animæ & corporis laboribus desudemus, toti* [illegible] *obedientiæ viribus exerceamur, nihil tamen* [illegible] *dignum merito pro cœlestibus bonis compensa[illegible] & offerre valebimus.* Item Augustinus in [illegible] considerans inæqualitatem laborum pr[illegible] vitæ cum præmio, quod in futura [illegible] exclamat: *Ecce quantum pretium damus, quo dammodo unam siliquam, ad a[illegible] spondes thesaur[illegible] sempiternos.*

Confirmatur [illegible] op[illegible] ne [illegible] vitæ cito transeunt & p[illegible] habent propo[illegible] m [illegible] he[illegible] ica, qu[illegible] Apostolus 2. ad Cor. 4. *Quod momentaneum est & leve tribulationis*

 [illegible]

[illegible] æternum gloriæ no[illegible] pondus operatur in nobis. [illegible] B[illegible] s[illegible] *Tranſit hoc[illegible]la, tranſit & pœna, non [illegible] gloria, non ſic remuneratio, non ſic merces ipſa laboris [illegible] neſcit finem, manet [illegible] ſimul, & manet in æternum. guttatim pœna bibitur per minutias tranſit, in remuneratione torren[illegible] eſt voluptati. & fluminis impetus torrens inundans lætitia, flumen gloriæ flumen pacis.* Ergo in operibus ju[illegible]m ſup[illegible]n[illegible]uralibus, non [illegible]ſt condignitas [illegible] proportio [illegible] beatitudine ſupernaturali.

128. Ad ob[illegible]onem reſpondeo primo cũ D. Thom. hic art. [illegible] ad 1. quod Apoſtolus loquitur de paſſionibus Sanctorum etiam earum ſubſtantiam, non vero ut à gratia & charitate procedunt: ſic enim cum gloria habent condignitatem & proportionem, ut ſupra oſtenſum eſt. Secundo dici poteſt, Apoſtolum excludere ſolùm con[illegible]nitatem, ſecundum quod ſignificat æqualitatem rei ad rem, non verò ſecundùm quod importat ſolum æqualitatem proportionis, quæ ſuffi[illegible] ad rationem meriti de condigno, ut ex ſuprà di[illegible] patet. In eodem ſenſu intelligi & explicari poſſunt SS. Patrum teſtimonia ibidem adducta.

Ad [illegible]firmationem, conceſſo Antecedente, n[illegible]g[illegible] [illegible]nſequentiam, quia ut diximus, ad meritum de condigno vitæ æternæ non eſt neceſſaria æqu[illegible] [illegible]perum noſtrorum quantum ad om[illegible] [illegible] æqualitas quantum ad id ex quo deſumitur valor & æſtimatio illorum, quod eſt præcipue grat[illegible] & charitas. Addo quod, opera juſtorum, ut à gratia & charitate procedunt, habent quandam proportionem & æqualitatem cum viſione beatifica: Tum quia illa, cum ſua duratione immutabili & interminabili, in gratia, tanquam fructus in ſemine, continetur, juxta illud Be[illegible]ardi ſerm. 17. in Pſal. Qui habitat: *Latet gloria fratres mei, abſcondita nobis eſt in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc levi pondus ſublime & ſupra modum*: Tum etiam quia gratia & char[illegible]tas ex propria natura, & quantum eſt de ſe, petunt menſurari duratione immutab[illegible]i & interminabili, nimirum æternitate participata, quamvis hic in ſtatu viæ per accidens, ratione [illegible]bjecti in quo ſunt, corruptibiles ſint, & [illegible]mpore menſurentur.

129. Objicitur ſecundo: Deus ex communi Theologorum ſententia, remunerat juſtorum opera ultra condignum: Ergo non eſt in operibus juſtorum vera con[illegible]tas ad præmium.

Sed nego [illegible]onſequentiam: Deum enim remunerare bona opera juſtorum ultra condignum, n[illegible]n ita accipiendum eſt, quaſi illa non ſint digna p[illegible]mio vi[illegible] æternæ, ſed quod ultra præmium, quod ex condigno meritis bonis debetur, Deus ex mera [illegible]ertate & magnificentia, aliquẽ gl[illegible]æ gradum [illegible]jungat, ut ſic reddat non ſolum me[illegible]uram [illegible]nfertam, quâ æqualitas præmij ad meritum d[illegible]ignatur, ſed etiam coagitatam & ſu[illegible]p[illegible]fluentem, per quod denotatur aliquis exceſſus ſupra æqualitatem.

1[illegible] [illegible] quo intelliges, retributionem præmij in De[illegible] & à juſt[illegible], & à l[illegible]be[illegible]tate [illegible] à juſtitia quidem, q[illegible] tantum gl[illegible] [illegible]onfert juſtis, [illegible] [illegible]eut meriti, ita qu[illegible] d meritum ipſorum [illegible] bir[illegible] non fraudet; a liberalitate v[illegible] [illegible] bu[illegible] pluſquam d[illegible]beat, & præ[illegible]. Unde Fu[illegible] lib. 1. [illegible] [illegible]p[illegible]o. [illegible]cedens [illegible]tion[illegible]ur [illegible]ita æ[illegible]na d[illegible]a, cum merces ſit meriti, ita [illegible]

[illegible] gratia ante[illegible] non injuſt[illegible] non ſolum donis ſuis [illegible] [illegible] grati[illegible] qu[illegible] ni dona ſua reddit, ſed quia tantum etiam [illegible] divinæ retributionis exuberat, ut incomparabi[illegible] atque ineffabiliter omne meritum, quantumvis [illegible] & ex Deo data, humanæ voluntatis, atque operationis, excedat.

Articvlvs VI.

Vtrum actus eliciti à virtutibus acquiſitis, vel infuſis, ſint meritorij de condigno vitæ [illegible] ſine imperio, ſeu relatione actuali, vel ſaltem [illegible]tuali charitatis?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ.

SVppono primò, virtutes alias eſſe theol[illegible]cas, quæ habent Deum pro objecto [illegible] & ſpecificativo; alias, morales, quæ or[illegible] & perficiunt hominem in ordine a[illegible] [illegible]neſtum & rationi conſonum: & iſt[illegible] [illegible] eſſe duplicis generis; aliquæ nam[illegible] [illegible] & acquiſitæ, quæ regulantur p[illegible] prudentiam naturalem; aliæ ſupernatural[illegible] per accidens infuſæ, quæ regulat[illegible] & prudentiam infuſam & ſupe[illegible]natu[illegible]

Suppono ſecundo, triplicem poſſ[illegible] [illegible]lationem ſeu ordinationem actus in Deu[illegible]; nem[illegible] habitualem, quæ non eſt aliud quam ipſe ha[illegible]tus gratiæ & charitatis, in [illegible]bjecto operante reſidens, ejus actum concomitans, non tamen in ipſum influens; actualem, quæ fit medio a[illegible]tu charitatis, per quem operatio quæ elici[illegible]ur, in Deum ut ultimum finem refertur; & virtual[illegible]n quæ continetur in virtute actûs præced[illegible] quem talis operatio in Deum fu[illegible] relata.

Suppono tertio, ad hoc ut actus noſtri ſint [illegible]ritorij de condigno vitæ æter[illegible]æ, non requiri [illegible]ceſſario actualem charitatis ordinatione[illegible] [illegible]relationem, ſed ſufficere virtualem, in vi[illegible] actûs charitatis præteriti remanentem, It[illegible] [illegible]preſſè docet S. Thomas in 2. diſt. [illegible]8. q[illegible] art. 1. ad 4. his verbis: *Ad hoc quod ali[illegible]cuius actionis finis ſit Deus vel charitas, non oportet quod agendo illam actionem, aliquis de Deo vel de charitate cogitet; nec etiam ſufficit, quod aliquis in habitu tantum Deum vel charitatem habeat, quia ſic etiam actum venialis peccati aliquis in Deum ordinaret, quod falſum eſt; [illegible] oportet quod prius fuerit cogitatio de fine, qui[illegible] charitas vel Deus, & quod ratio actionis ſeq[illegible]tes in hunc finem ordinaverit, ita quod rectitudo illius ordinationis in actionibus ſequentibus ſ[illegible]vitur: ut patet in exemplo quod Avicenna ponit [illegible] artifice, qui ſi dum opus ſuum exercet, ſemper [illegible] regula artis cogitaret, multum in opere impediretur; ſed ſicut prius excogitavit per regulas art[illegible] ita poſtmodum operatur, & ſic in opere ejus rectitudo artis ſalvatur.* Similia habet [illegible].4. [illegible] unicâ art. 5. ad 6. ubi ſic d[illegible] *Non ſufficit omnino habitualis ordinatio actus in Deum, quia ex hoc quod eſt in habitu, nullus meretur ſed ex hoc quod actu operatur [illegible] nec tamen oportet*

[illegible] *actualis [illegible] in finem ulti-* A
[illegible] ancta [illegible] actioni [illegible] qua diri
[illegible] nem proximum , ſed ſufficit
[illegible] actualiter omnes illi fines in finem ulti-
[illegible] ur
[illegible] :dct: Nam ut cauſa influat in
[illegible] quod permaneat in ſe, vel in ſuâ
[illegible] ut [illegible] ita cenſeatur influere in no-
[illegible] olque imperare, ſatis eſt quod re-
[illegible] ual ter m virtute alicuius actus præ-
[illegible] quia moraliter impoſſibile eſt,
quando bona operatur, ſemper inten-
[illegible] charitatis. Unde S. Thomas 22. qu.
[illegible] ucis de oratione, docet ad eius me-
[illegible] e primam intentionem in principio B
neque requiri actualem, formalem, &
[illegible] m. His pro intelligentia & explicatio-
[illegible] miſſis.

[illegible] propoſitam difficultatem tres verſantur
[illegible] ntentiæ. Prima docet opera morali-
[illegible] actus elicitos à virtutibus morali-
acquiſitis, eſſe meritorios de condigno
[illegible] abſque ullo influxu, etiam virtuali,
dummodo ſupponant habitum illius
operante, per quem habitualiter in
[illegible] entur. Ita Vazquez hic diſp. 207. per C
Gabriel a S. Vincentio in tract. de gra-
[illegible] quæſt. 3. pro hac ſententia referens So-
[illegible] de natura & gratia cap. 4. ſed immeri-
[illegible] ibi [illegible] reſſè doceat ad meritum requiri
[illegible] ocedat ex gratia, & improbet diſtin-
eorum qui dicunt, opus meritorium de-
[illegible] procedere ab eo qui eſt in gratia, ſed
[illegible] tia.

[illegible] tetur quidem neceſſariam eſſe rela-
[illegible] m virtualem charitatis, vel ſaltem alterius
[illegible] infuſæ, ut opera bona virtutum moralium
[illegible] tarum ſint meritoria de condigno vitæ
[illegible] contendit actus virtutum infuſarum,
[illegible] ab homine grato, eſſe meritorios de con-
ſupernaturalis beatitudinis, ex vi ſuæ bo-
[illegible] intrinſecæ, abſque ulla relatione actuali
[illegible] ali in Deum ut finem ultimum, quæ per
charitatis præſentem, vel præteritum illis
[illegible] Hanc tenent Suares lib. 12. de gratia D
[illegible] & 10. Marcus à Serra hic art. 4. dubio 1.
[illegible] s a S. Trinitate diſp. 7. dubio 5.

[illegible] rit nullum actum virtutis infuſæ, &
[illegible] virtutis moralis acquiſitæ, eſſe me-
de condigno vitæ æternæ, abſque aliquo
[illegible] tione, ſaltem virtuali, actûs cha-
[illegible] li deberi præmium eſſentiale bea-
[illegible] is autem virtutibus, niſi ab illa im-
[illegible] r, præmium duntaxat accidentale con-
[illegible] anc [illegible] ententiam defendunt communiter
[illegible] cum Angelico Præceptore, locis infra
[illegible], & [illegible] um Doctore Seraphico in 2. diſt. E
[illegible] .3. ubi illam expreſsè docet. Hos ſe-
[illegible] llarminus lib. de juſtific. cap. 15. Va-
[illegible] ſent, puncto 3. Lorca diſp. 48. &
[illegible] e temeraria & intolerabilis eſt cenſura
[illegible] o citato, cap. 8. num. 9. dicentis,
[illegible] entiam eſſe improbabilem & intolerabilem,
[illegible] conſentaneam videri Scripturis, & commu-
Eccleſiæ, & Patrum.

§. II.

Vazquezii ſententia [illegible] ur.

DIco primo: Ut actus virtutum moralium ac-
quiſitarum ſint meritorij de condigno vitæ 136.
æternæ, non ſufficit habitualis relat[illegible] in finem
ſupernaturalem, ſive concomitantia habitus cha-
ritatis; ſed ejus imperium ſaltem virtuale requi-
ritur.

Probatur primò ex Scriptura, quæ quando [illegible]
nis operibus promittit vitam æternam, [illegible]
addit hanc conditionem, ſi fiant in nomine C[illegible]
B ſti, vel propter, Chriſtum aut propter glo[illegible]
Dei, ut Lucæ 9. *Qui receperit unum ex his pu[illegible] is*
in nomine meo, me ſuſcipit Matth. 19 *Omnis qui*
reliquerit patrem, & matrem, &c. propter nomen me-
um, vitam æternam poſſidebit. Marci 9. *Quiſ-*
quis potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo,
non perdet mercedem ſuam.

Confirmatur ex Apoſtolo 1. ad Corinth. [illegible] 137.
ad Coloſſ. 3. ſedulo monente fideles, ut [illegible]
faciunt, in nomine Domini, & gloriam Dei a[illegible]:
hoc autem non tam ſollicitè ab ipſis requireret, ſi
ad meritum noſtrorum operum non eſſet nec[illegible]
C ſarium, ſed ſufficeret concomitantia habitus cha-
ritatis, & habitualis relatio in finem ſu[illegible]
ralem: Ergo illa non ſufficit, ſed requiritur [illegible]
ſuper imperium ſaltem virtuale charitatis.

Probatur ſecundò ex D. Thoma locis in tertia
ſuppoſitione relatis, ubi expreſsè docet, [illegible]
lem ordinationem actûs in Deum ad meritum 138.
non ſufficere: idque probat, tum *quia ex hoc quod*
eſt in habitu nullus meretur, ſed ex eo quod actu
operatur: tum etiam quia alias peccatum veniale
hominis juſti eſſet meritorium, utpote a ſubjecto
habitualiter relato in ultimum finem proveniens.
Item hic art. 4. ait quod *Meritum vitæ æternæ pri-*
mo pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes
ſecundario, ſecundum quod earum actus imperan-
tur a charitate: At imperium non ſo[illegible] di-
cit habitualem ordinationem charitatis, ſed
etiam actualem ejus motionem, vel ſaltem vir-
tualem: Ergo ad meritum, virtualem ſaltem cha-
D ritatis motionem requirit.

Probatur tertio ratione quam inſinuat Du-
randus in 2. diſt. 40. quæſt. 2. num, 11. Infideli[illegible], 139.
vel ſtatus peccati mortalis, concomitans bona
opera moralia ordinis naturalis, non vit[illegible] illa
nec facit ea, demeritoria, niſi aliquo modo in-
formet ea, referendo in finem malum: Ergo pa-
riter gratia & charitas, concomitans actus virtu-
tum moralium acquiſitarum, non dignificab[illegible] il-
los, nec faciet meritorios vitæ æternæ, niſi ea
informet per virtualem ſaltem relationem ad De-
um ultimum finem.

E Probatur quartò: Ut actus noſtri ſint meri- 140.
torij de condigno vitæ æternæ, requi[illegible]r ut
fiant in obſequium Dei, cum una [illegible] c[illegible]di-
tionibus ad meritum requiſitis ſit, ut a[illegible]tus fiat in
obſequium eius a quo merces [illegible]xigitur, ut art. 2.
concluſ. 3. declaravimus. Se[illegible]ctus n[illegible] non
poſſunt fieri in obſequium D[illegible], niſi [illegible] ip[illegible]n
formaliter vel ſaltem [illegible]irtualiter ordinentur: [illegible]
go ad meritum de condigno vi[illegible] æternæ [illegible] vi[illegible]
alis ſaltem in Deum [illegible] fi[illegible] n [illegible]imum r[illegible]latio r[illegible]
quiritur.

Denique ſ[illegible] deri poteſt [illegible] cluſio [illegible] e f[illegible] 141
damentali. Ut a[illegible]us [illegible]tutum moraliu[illegible]
ſi arum [illegible] m[illegible] rij vi[illegible]æ æt[illegible] r[illegible], n[illegible]
quod ſint ſupernatur[illegible] e[illegible] ad [illegible] od[illegible].

habere tantum ex ſola concomitantia habitûs charitatis: Ergo neque quòd ſint meritorii vitæ æternæ. Minor conſtat: ſola enim concomitantia habitûs charitatis, nihil influit in prædictos actus. Major verò probatur: Actus illi, ut ſint meritorii vitæ æternæ, debent eſſe ejuſdem ordinis cum præmio illo: Ergo & ſupernaturales, ſaltem quoad modum.

142. Confirmatur: Vel charitas, aut ejus objectum aliquid influit in illos actus, vel nihil? Si nihil influat, licèt ipſos comitetur, ex vi tamen talis concomitantiæ præcisè ſumptæ non fiunt ſupernaturales quoad modum. Si aliquid influat, cùm id præſtare non poſſit, niſi in ordine ad proprium objectum, virtualiter ſaltem illos ad ipſum refert, ac proinde ex vi illius relationis, non verò ſolius concomitantiæ, habeot quod ſit meritorij vitæ æternæ.

143. Dices cum Vazque: hujuſmodi actus non habere modum ſupernaturalitatis ex habitu gratiæ, vel charitatis eos concomitante, ſed ex aliquo auxilio naturali, dato per Chriſtum, nimirum ex cogitatione congrua ordinis naturalis, data ex meritis Chriſti.

Sed hæc ſolutio frivola eſt: nam (præterquam
Disp. 1. quod tale auxilium fictitium eſt, ut in Tractatu de
art 3. gratia oſtendimus) cum auxilium ordinis naturalis
§. 5. ejuſdem ſpeciei & valoris intrinſeci maneat, ſive detur per Chriſtum, ſive non, repugnat prædictos actus habere modum ſupernaturalitatis ab auxilio ordinis naturalis, dato ex meritis Chriſti. Sicut quia oculus reſtitutus à Deo per miraculum, eſt ejuſdem intrinſecæ perfectionis & ſpeciei, cum oculo per generationem producto, ſicut iſte nullam poteſt elicere operationem, vires naturæ ſuperantem, ita nec ille, niſi a Deo miraculosè confortetur, & ad talem actum elevetur.

§. III.

Solvuntur objectiones.

144. Contra iſtam concluſionem objicitur primò ex Scriptura: Matth. 12. & Marci 3. dicitur: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt*: Sed qui facit opera moralium virtutum, etiam acquiſitarum, abſque alia ad motivum charitatis ſubordinatione, facit voluntatem Patris, non ſolùm enim eſt voluntas Patris, quòd ponantur opera virtutum infuſarum, verum etiam acquiſitarum: Ergo eſt frater, & ſoror Chriſti, ac proinde meretur apud Chriſtum; opera namque per quæ ſit quis frater Chriſti, non poſſunt non eſſe meritoria apud ipſum.

145. Confirmatur: In Scriptura operibus miſericordiæ promittitur merces vitæ æternæ, Matth. 10. *Qui dederit potum aqua frigidæ tantum, non perdet mercedem ſuam*. & cap. 25. *Eſurivi & dediſtis mihi manducare*. Sed opera miſericordiæ ſunt actus virtutis acquiſitæ: Ergo actus virtutis moralis acquiſitæ, ſecundum ſe, & abſque imperio charitatis, etiam virtuali, ſunt meritorij vitæ æternæ, dummodo ſupponant habitum illius in ſubjecto operante.

146. Ad objectionem reſpondeo ſenſum Scripturæ loci citati eſſe; quod quicumque fecerit voluntatem Patris mei, plenè, perfectè, & adæquatè, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt: qui autem facit opera virtutum moralium, ſive infuſarum, ſive acquiſitarum, abſque motivo charitatis, & virtuali ſaltem relatione in Deum ut finem ultimum, non facit voluntatem Dei perfectè & completè; quandoquidem non ſolùm Deus vult quod hujuſmodi opera eliciamus, ſed etiam quod illa producamus cum tali motivo, & relatione ſaltem virtuali, juxta illud Apoſtoli ad Coloſ. 3. *Omnia quæcumque facitis in opere & ſermone, omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite.*

Ad confirmationem dicendum, quòd quando in Scriptura operibus miſericordiæ promittitur 147.
merces vitæ æternæ, hoc debet intelligi de operibus miſericordiæ, quæ fiant in nomine Chriſti, ſeu propter Chriſtum, ut patet ex locis ſupra citatis. Unde Leo Papa ſerm. 7. Quadrag. explicans illud Matth. 25. *Quamdiu feciſtis, uni ex his fratribus meis minimis mihi feciſtis*, ſubdit. *Quid hoc opere fructuoſius? quid hac humanitate facilius? quæ utique fraude ſua fraudanda non eſſet, ſi propter ipſam naturæ communicationem, juvando homini ab homine præberetur, ſed quia quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit, alia eſt conditio operum cæleſtium, alia terrenorum*. Ubi nomine fidei planum eſt, fidem vivam & charitate formatam, ſeu per dilectionem operantem, intelligere, ſubindeque exiſtimare, opera miſericordiæ non eſſe cœleſtia id eſt digna cœleſti præmio, niſi à charitate virtualiter ſaltem imperentur.

Objicies ſecundò: Per opera bona, quibus ad- 148.
implentur præcepta naturalia, homo vitam æternam promeretur: Sed ad mandatorum naturalium obſervantiam non eſt neceſſe, quod illa ſerventur ex motivo charitatis, vel alterius virtutis ſupernaturalis: Ergo opera bona à virtutibus moralibus acquiſitis elicita, ſunt meritoria vitæ æternæ, etſi non imperentur à charitate. Minor videtur certa; Major verò probatur, Primò ex illo Chriſti Lucæ 10. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*: ubi obſervationi mandatorum ſecundùm ſe promittitur vita æterna. Secundò ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 10. ubi definit juſtos per bona opera, & obſervantiam legis, in dies creſcere in juſtitia. Et cap. 16 adducit illud 1. ad Corinth. 15. *Abundate in omni opere bono, ſcientes quod labor veſter non erit inanis in Domino*, id eſt erit meritorius; & tamen abſolutè pronuntiat, *Abundate in omni opere bono*. Ergo cenſet omne opus bonum, ſecundùm ſe, & abſolutè ſumptum, eſſe meritorium vitæ æternæ. Unde in eodem capite ſubdit, nihil deeſſe bonis operibus ab homine juſtificato elicitis, ad hoc ut vitam æternam mereantur. Et can. 32. definit hominem juſtificatum bonis operibus vere mereri augmentum gratiæ, & vitam æternam. Ubi cùm nulla fiat mentio relationis actûs charitatis, illa ad meritum vitæ æternæ non videtur neceſſaria.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Per ope- 149.
ra bona quibus adimplentur præcepta naturalia, homo vitam æternam meretur, ſi talia opera fiant ex motivo charitatis, & ab illa virtualiter ſaltem imperentur, concedo Majorem: Si fiant abſque ullo motivo & imperio charitatis, nego Majorem: quamvis enim tunc homo per illa opera ſatisfaciat legi, non tamen vitam æternam meretur; quia, ut infrà dicemus, alia eſt ratio ſatisfactionis, & alia ratio meriti. Unde D. Thomas qu. 2. de malo art. 5. ad 7. ait: *Modus charitatis ſub neceſſitate præcepti includitur, ſecundùm quod præceptum ordinatur ad conſecutionem beatitudinis, non autem ſecundùm quòd ordinatur ad vitandum malum pœnæ.*

Ad

[illegible] ationem Majoris, de- [illegible] Chriſti Lucæ 1[illegible]. *Si vis* [illegible] *ſerva mandata*, dicendum [illegible] igi de obſervatione manda- [illegible] charitatis, quæ ſola ſimpli- [illegible] is obſervatio dicitur; unde [illegible] de ſpiritu & lit. cap. 14. *Man-* [illegible] *non ervari, niſi fiat ex amore juſtitia: non* [illegible] *fructus eſt bonus, qui de charitatis radice* *reſurgit.*

[illegible] modo intelligenda ſunt verba Tri- [illegible] icentis juſtos per bona opera, & obſer- [illegible] s, creſcere in juſtitia: ſubdit enim, [illegible] *ante fide bonis operibus*, fide ſcilicet for- [illegible] per dilectionem operante. Similiter [illegible] t, bona opera hominis juſtificati vitam [illegible] n promereri, loquitur de operibus à gra- [illegible] tate procedentibus, vel ab ipſa impe- [illegible] ot enim juſtum mereri *operibus in Deo fa-* [illegible] cit autem quando opera dicuntur fieri in [illegible] Chriſti, intelligitur ea fieri ex motivo [illegible] & quando in Deo facta appellan- [illegible] dicetur ea eſſe facta ex charitatis impe- [illegible] ad Deum ut finem ultimum virtualiter [illegible] dinata.

[illegible] es tertio: D. Thomas quæſt. 2. de malo [illegible] ad [illegible] ait: *Habentibus charitatem omnis actus eſt* [illegible] *ritorius vel demeritorius*. Sed actus vir- [illegible] ralium in homine juſto, facti ex ſola [illegible] rum objectorum honeſtate, non ſunt deme- [illegible] o erunt meritorij.

C[illegible] tur Idem S. Doctor in 2. diſt. 40 [illegible] art. 5. in corp. docet actum bonum mo- [illegible] r, in eo qui non habet gratiam, eſſe indiffe- [illegible] tem ad meritum vel demeritum, non verò in [illegible] gratiam habet, ſed in illo debere eſſe vel [illegible] rium, vel demeritorium: At ſi relatio cha- [illegible] requireretur ad meritum etiam in habente [illegible] m, poſſet dari actus cum tali indifferentia, [illegible] ace et eleemoſinam, non referendo illam [illegible] cha[illegible] tem ad Deum: Ergo juxta D. Tho- [illegible], ad meritum vitæ æternæ in actibus hone- [illegible] moraliter bonis, relatio ſeu imperium cha- [illegible] on requiritur.

Ad [illegible] je[illegible]onem reſpondeo D. Thomam, cum [illegible] in habentibus charitatem omnis actus [illegible] rius, vel demeritorius, non loqui de [illegible] bu charitatem ſolum habitualiter, & ſi- [illegible] nfl[illegible] u actuali aut virtuali in actus alia- [illegible] irtut[illegible], ſed de habentibus charitatem, [illegible] ter aut virtualiter influentem in huiuſ- [illegible]. Unde ſolùm vult omnes actus virtu- [illegible] et[illegible] acquiſitarum, in habente charitatem [illegible] to[illegible] de condigno vitæ æternæ; quia [illegible] s, qui non imperetur a charitate, [illegible] ipſius actu, quo in primo inſtanti juſti- [illegible] endo Deum tanquam ultimum fi- [illegible] rnaturalem, totam vitam ſuam eo ipſo [illegible] Deum, quantum ad omnes actiones in [illegible] hoc enim ſufficere, ut omnes bonis ſub ſequentes ſint meritorij vitæ æter- [illegible] idem S. Doctor quæſt. 2. de virtuti- [illegible] 11. ad [illegible] dicens: *Cum aliquis ſeipſum or-* [illegible] *in Deum in omnibus quæ propter ipſum facit,* *manet virtute intentio ultimi finis, qui Deus eſt:* *unde in omnibus mereri poteſt, ſi charitatem habe-* *at.* [illegible] æter[illegible] in inde non ſequitur, ſolam con- [illegible] m habitûs charitatis, ſive relatio- [illegible] alem actus virtutis acquiſitæ in Deum [illegible] mum, ſufficere ad meritum, ſed ſo- [illegible] icere quamcumque relationem

A virtualem ad Deum. Unde ad [illegible] ionem negando eſt ſequela Minoris, [illegible] nullus ſit actus moraliter bonus, ab homine juſto elicitus, qui virtute primi actus charitatis eliciti in inſtanti juſtificationis, non referatur ad Deum tanquam ultimum finem, repugnat dari in eo, qui habet gratiam, actum moraliter bonum, qui ad meritum vel demeritum indifferens ſit.

Dices primò: Si actus charitatis quo homo in principio vitæ, vel juſtificationis, ſe & omnia 152.
ſua retulit in Deum tanquam ultimum finem, ſufficeret ad imprimendum virtualem relationem ad hunc finem in omnibus aliis ſequentibus actibus, non poſſet eſſe in homine juſto actus otio-
B ſus, quandoquidem in illa ſuppoſitione nullus debito fine careret.

Sed negatur ſequela: actus enim otioſus non attenditur ex fine ultimo, ſed proximo & particulari qui non ſit bonus: eo autem ipſo quod aliquis actus non habeat finem proximum bonum, non eſt ordinabilis in Deum ut finem ultimum, ſubindeque in homine juſto, virtute primi actûs charitatis, nequit in Deum referri, & ita remanet venialiter peccaminoſus: actus vero omnes virtutum moralium, etiam acquiſitarum, habent ex natura ſua finem proximum bonum, ac proin-
C de ex ſe ordinabiles ſunt, mediante imperio charitatis, in ejus objectum, nempe in Deum ut finem ultimum.

Dices ſecundò: Non ſufficit quæcumque præterita intentio conficiendi Sacramenta, ad hoc 153.
ut miniſter cenſeatur habere virtualem intentionem quando illa conficit, alioquin unica intentio celebrandi & conficiendi ſacramentum Euchariſtiæ duraret per totam vitam, etſi nunquam amplius cogitaretur de conficiendo hoc ſacramento: Ergo ſimiliter primus actus charitatis, elicitus initio vitæ aut juſtificationis, non ſufficit ad hoc ut homo juſtus virtualiter cenſeatur re-
D ferre actus virtutum moralium in Deum ut in finem ultimum, ſed ad hoc requiritur aliquis actus charitatis, proximè præcedens, eadem ſaltem die elicitus.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando 154.
conſequentiam, & paritatem nam ſi in miniſtro ſacramentorum intentio actualis conficiendi ſacramenta ſit valde antiquata, & longo tempore præceſſerit, non perſeverat aliquis effectus ipſius in quo remaneat virtualiter: in homine autem juſto, perſeverat habitualis & moralis converſio ad Deum, tanquam effectus primæ
E dilectionis, quâ ſe in Deum actualiter ordinavit, quandiu per peccatum mortale non retractatur; & ſic ex vi talis dilectionis, omnes actus boni, reſpicientes fines bonos proximos, in Deum virtualiter referuntur.

Objicies quarto: Omnes virtutum moralium actus erant in Chriſto Domino infiniti valoris & meriti, ratione dignitatis Perſonæ. Ergo etiam in homine juſto, meritorij ſunt, ex hoc præcisè quod à perſona grata procedunt.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Omnes 155.
virtutum moralium actus erant infiniti valoris & meriti in Chriſto, ratione dignitatis ſuppoſiti infiniti, merè materialiter & concomitanter ſe habentis ad eorum productionem, nego Antecedens: concurrentis ad illos per modum principij quod formaliter, concedo Antecedens. Similiter diſtinguo Conſequens: Ergo ſimiliter actus hominis juſti meritorij erunt ex hoc præcisè quod procedant à perſona grata, gratia & charitate concur-

rentibus p[illegible] ad alios [illegible] an-dum, con[illegible] charitate mer[illegible] mitanter & [illegible] ſe habentibus ad ipſos, nego.

156. Objicies ultimo: Ut opera moraliter bona ſint ſatisfactoria de condigno pro peccatis, nō requiritur [illegible]latio ſeu imperium charitatis: Ergo neque in ſint meritor[illegible] de condigno vitæ æternæ.

Reſpondeo [illegible] Antecedente, de quo [illegible] pœnitent[illegible], neg[illegible] conſequentiam & par[illegible]: quia [illegible] per [illegible] con[illegible]nitas [illegible] [illegible] meriti; con[illegible] [illegible] pœnæ cum culpa, [illegible] Apocal. 18. *Quantum glorificavit ſe, & in delitiis fuit; tantum date illi tormentum & luctum*; ad hoc autem ut pœna [illegible] æqualis culpæ, charitatis imperium non requiritur meritum verò de condigno vitæ æternæ fundatur in proportione actus cum tali præmio, quam actus virtutum moralium acquiſitarum, ſine actuali aut virtuali ſaltem charitatis imperio, habere [illegible] nequeunt.

§. IV.

Opinio Suaris refellitur & D. Thomæ ſententia ſtabilitur.

DIco ſecundò, actus fidei & ſpei, ac virtutum moralium infuſarum, ab homine juſtificato [illegible], niſi à charitate [illegible] aut ſaltem virtualiter imperentur, non eſſe meritorios de condigno præmij eſſentialis, ſed tantum accidentalis.

157. Hanc concluſionem ita clarè & expreſsè docet S. Thomas variis in locis, ut de eius mente nullus dubitandi locus remaneat. In primis enim hic art. 4. in corp. ſic diſcurrit: *Vita æterna in Dei fruitione conſiſtit: motus autem humanæ mentis ad fruitionem divini boni eſt proprius actus charitatis, per quem omnes actus aliarum virtutum ordinantur in hunc finem, ſecundum quod aliæ virtutes imperantur à charitate. Et ideò meritum vitæ æternæ primò pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes ſecundariò, ſecundum quod earum actus à charitate imperantur.* Ubi loquitur de actibus omnium virtutum, etiam fidei, & virtutum moralium infuſarum. Unde in ſolut. ad 3. ait: *Fidei actus non eſt meritorius, niſi fides per dilectionem operetur, ut dicitur ad Galat. 5. Similiter etiam actus patientiæ & fortitudinis non eſt meritorius, niſi aliquis ex charitate hæc operetur: ſecundum illud 1 ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

Deinde idem S. Doctor 1. p. quæſt. 12. art. 6. diverſitatem viſionis beatificæ reducit in diverſitatem luminis gloriæ, diverſitatem verò luminis gloriæ, in diverſitatem charitatis, ait enim: *Intellectus plus participans de lumine gloriæ, perfectius Deum videbit. Plus autem participabit de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate: quia ubi major eſt charitas, ibi eſt majus deſiderium, & deſiderium quodammodo facit deſiderantem aptum & paratum ad ſuſceptionem deſiderati: unde qui plus habebit de charitate, perfectius Deum videbit, & beatior erit.* Similiter in 4. diſt. 49. [illegible] a. 4. [illegible] 4. [illegible] manſionum in cœlo, ex ſola [illegible] [illegible]

ex [illegible] radice, d[illegible] *Actus noſt[illegible] non habet quod ſit meritorius ex ipſa [illegible] actûs, ſed ſolum ex habitu virtutis quo [illegible]tur: vis autem merendi eſt in omnibus virtutibus [illegible] charitate, quæ habet ipſum finem pro objecto: ideo diverſitas in merendo [illegible]* præmium [illegible] *tota reducitur ad diverſitatem charitatis, & ſic charitas [illegible] diſtinguit manſiones per modum meriti.* Item [illegible] p. quæſt. 95. artic. 4. hæc ſcribit: *Quantitas meriti ex duobus penſari poteſt: uno modo ex radice charitatis & gratiæ; & talis quantitas meriti reſpondet præmio eſſentiali, quod conſiſtit in Dei fruitione: qui enim ex majori charitate aliquid facit, perfectius Deo fruitur. Alio modo penſari poteſt quantitas meriti, ex quantitate operis; quæ quidem eſt duplex, ſcilicet abſoluta, & proportionalis: vidua enim quæ miſit duo æra minuta in gazophilacium, minus opus fecit quantitate abſoluta quàm illi qui magna munera poſuerunt, ſed quantitate proportionali vidua plus fecit ſecundum ſententiam Domini, quia magis ejus facultatem ſuperabat. [illegible]traque tamen quantitas meriti reſpondet præmio accidentali, quod eſt gaudium de bono creato.*

Denique idem Doctor Angelicus ſuper cap. 3. Epiſt. 1. ad Corinth. lect. 2. hæc verba Apoſtoli, *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem*, exponens, hæc habet: *Præmium laboris noſtri attenditur primo ſecundùm formam charitatis, cui reſpondet merces eſſentialis: unde dicitur Ioan. 14. Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum: unde qui ex majori charitate laborat, licet minorem laborem patiatur, plus de præmio eſſentiali accipiet. Secundo ex ſpecie operis: ſicut enim in rebus humanis ille magis præmiatur, qui in digniori opere laborat, ſicut architector, quàm artifex manualis, licet minùs laboret corporaliter: ita etiam in rebus divinis ille qui in nobiliori opere occupatur, majus præmium accipiet, quantùm ad aliquam prærogativam præmii accidentalis, licet forte minus corporaliter laboret: unde aureola datur doctoribus, virginibus, & martyribus.* Ubi [illegible] [illegible] eſt S. Thomam loqui de opere ex virtute ſupernaturali & infuſa procedente, quia aureola, & quodcumque aliud præmium [illegible]cidentale, correſpondere non poteſt virtuti naturali & acquiſitæ, ex propria ipſius bonitate.

Poteſt etiam concluſio multiplici ratione ſuaderi. Prima eſt: Perfectio vitæ Chriſtianæ eſſentialiter conſiſtit in charitate: Ergo meritum præmii eſſentialis in illa ſola fundatur; ſubindeque nulli alteri virtuti poteſt competere, niſi ex ejus motione & imperio. Conſequentia manifeſta eſt: præmium enim eſſentiale patriæ correſpondet perfectioni eſſentiali viæ, unde tantò [illegible] quis erit in beatitudine, quantò præſtantior [illegible] in perfectione vitæ Chriſtianæ. Antecedens verò docetur à D. Thoma 2. 2. quæſt. 184. art. [illegible] ubi illud probat in argumento *ſed contra*, [illegible] Apoſtoli ad Coloſ. [illegible] *Super omnia charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*; ſubdens *quia ſcilicet omnes alias virtutes quodammodo [illegible]gat in unitatem perfectam.* In corp. verò art[illegible] ſic diſcurrit. *Vnumquodque dicitur eſſe perfectum inquantum attingit proprium finem, qui [illegible] rei perfectio. charitas autem eſt quæ un[illegible] Deo qui eſt ultimus finis humanæ mentis quia qui manet in charitate, in Deo manet, & De[illegible] ut dicitur 1. Ioan. 4. Et ideo ſecund[illegible] [illegible]tatem ſpecialiter attenditur per[illegible] vitæ.* [illegible] *qui pe[illegible]* [illegible]

[illegible] quo[illegible] perci[illegible] ad ip- [illegible] animal perfectum, [illegible] diſpoſitione membrorum, & [illegible] tur ad vitam animalis. [illegible] ectum ſecundum quid: [illegible] dicitur ſecundum aliquid ex- [illegible] albedine, vel nigredine, vel in [illegible] ita autem Chriſtiana ſpecialiter [illegible] r quam anima Deo conjungitur: [illegible] Qui non diligit, manet in morte. [illegible] charitatem attenditur ſimpliciter [illegible] na vita, ſed ſecundum alias virtutes [illegible] ſic licet arguere: Per [illegible] Chriſtiana ſimpliciter tali corre[illegible]pon- [illegible] mium quod eſt tale ſimpliciter, [illegible] t in patria præmiũ quod eſt tale [illegible] equens quod eſt eſſentia- [illegible] ſecundum quid, præmiũ tan- [illegible] d, ſeu accidentale debetur. At- [illegible] charitatem attenditur ſimpliciter perfe- [illegible] ita, & ſecundùm alias virtutes ſecun- [illegible] us ſecundum quid, inquit S. Doctor [illegible] o præmium eſſentiale in patria [illegible] charitati; accidentale verò aliis [illegible] propriæ bonitatis intrinſecæ: [illegible] tus a charitate imperentur, [illegible] præmij eſſentialis, ſed tan- [illegible]

[illegible] & rationi D. Thomæ SS. Pa- [illegible] ſtragantur: nam S. Auguſtinus [illegible] ti cap. 42. ſic ait: *Charitas eſt* [illegible] *ſima, perfectiſſimaque juſtitia*, L[illegible] cap. [illegible] *Charitas inchoata inchoata juſtitia eſt:* [illegible] *ita provecta juſtitia eſt; charitas perfecta* [illegible] *a eſt.* Et D. Bernardus ſerm. 27. in [illegible] m animæ, ſeu perfectionem e- [illegible] ine ſupernaturali, ex magi- [illegible] ne charitatis docet eſſe meti- [illegible] *titas in quſcunque anima* (inquit) [illegible] *men ura charitatis quam: ut verbi gratiâ,* [illegible] *habet charitatis, magna ſit; quæ pa-* [illegible] *a; quæ [illegible] nihil, nihil: dicente Apoſtolo, ſi* [illegible] *tem non habuero, nihil ſum.*

[illegible] er illud ſolum meremur præ- [illegible] uod conſiſtit in fruitione ulti- [illegible] ſolum in bujuſmodi finem [illegible] ſolam charitatem in Deum ut [illegible] tendimus; nam per actus vir- [illegible] acquiſitarum non tendimus niſi [illegible] m ordinis ſupernaturalis; per [illegible] um moralium infuſarum, in bo- [illegible] ordinis ſupernaturalis: Ergo per [illegible] aritate elicitos, vel imperatos, [illegible] e meremur.

[illegible] magis illuſtratur hæc ratio: [illegible] eſt ferri extra ſuum objectum [illegible] & elevari ad attingendum obje- [illegible] um alterius virtutis ſuperioris, [illegible] imperio ad talem finem referatur [illegible] Deus, ut ul[illegible] mus finis ſuperna- [illegible] um proprium, & ſpecificativum [illegible] nulla virtus poteſt ferri in De- [illegible] finem ſupernaturalem, niſi me- [illegible] motione charitatis. Unde D. [illegible] 4. d 1. *Charitas inquantum ha-* [illegible] *nem pro objecto, movet alias virtu-* [illegible] *ſemper enim habitus ad* [illegible] *, imperat habitibus ad quos* [illegible] *ſua ad finem.*

[illegible] In qu[illegible] que ge[illegible] [illegible] a & pe[illegible], u p[illegible]

[illegible] rales, [illegible] fectiores [illegible] ma omnium [illegible] attingere D[illegible] lem, nec ſuos actus in [illegible] te imperio charitatis. C[illegible] cedens verò variis exemplis [illegible] tur. Nam in ſerie prædeſtinatio[illegible] media & effectus prædeſtinationis [illegible] ad conſecutionem ejuſdem finis, unum [illegible] natur medio altero perfectiori, v. g. [illegible] ſuf- B ficientia collata prædeſtinatis, in [illegible] tia, ſunt effectus prædeſtinationis, & tamen non ordinantur perfectè, efficaciter, & infallibiliter ad conſecutionem finis, niſi me[illegible] xilio effi- caci. Similiter permiſſio peccati [illegible] effectus præ- deſtinationis, & tamen non conducit ad finem prædeſtinationis conſequendum, niſi media pœ- nitentia, vel humilitate. Imo omnia merita, etiam actus charitatis, non conducunt ad conſe- quendam gloriam, niſi medio dono perſeveran- tiæ. Denique quando inter primum & ultimum finem ſunt plures fines intermedij, ratione fi- nis intermedii magis propinqui ultimo fini, cæteri fines & media ultimum finem at[illegible] gunt: unde in ordine ſupernaturali omnes actus virtu- C tum moralium, tam infuſarum, quam acquiſita- rum, debent ferri in finem ultimum, medio ali quo, quod immediatius & proximius ipſum at- tingat; quod non poteſt eſſe aliud quam actus charitatis, cuius objectum eſt ultimus finis ordi- nis ſupernaturalis: & per conſequens ſolum ex imperio charitatis habent quod ſint meritorij præmii eſſentialis.

Tertia ratio: Omne meritum vitæ æternæ ſi- 163. mul etiam incrementi charitatis meritum eſt, ut communiter docent Theologi: Sed charitas non augetur niſi per actus ab ipſa elicitos, vel im- pe- ratos, ut frequentius docent Theologi in Trac- D tatu de charitate: Ergo illa ſolum opera meri- toria ſunt vitæ æternæ, quæ vel ſunt actus chari- tatis eliciti, vel ab ipſa imperati,

Quarta ratio: Non eſt æquum, nec rationi 164. conſonum, quod ancillæ & pediſſequæ habeant idem præmium, & eandem coronam, ac domina & regina, niſi ex ejus imperio: Sed charitas eſt regina & domina aliarum virtutum, quæ ſunt ve- luti ejus ancillæ & pediſſequæ: Ergo charitati ſpe- cialis debetur corona, nimirum gloria eſſenti[illegible] quæ proinde non tribuitur aliis virtutibus, niſi [illegible] eius imperio,

Quinta ratio: Ut actus ſit merit[illegible] vitæ æter- 16[illegible]. næ, debet in bonum Dei pr[illegible] refer[illegible] E art. 2. oſtendimus, explicando conditi[illegible] meritum requiſitas: Sed op[illegible] non referuntur in bonum div[illegible] te, quæ ſola bonum divinum, [illegible] Deum [illegible] bonum reſpicit; fides enim tendit in [illegible] m, ut [illegible] prima veritas, ſpes, ut eſt bonum [illegible] & conſequenter ex propria [illegible] reſpiciunt; virtutes ve[illegible] mor[illegible] acquiſita[illegible] infuſæ; quæ in voluntat[illegible], aut [illegible] vo[illegible] ordinantur ad red[illegible] debitum [illegible] moderandas & [illegible] ſubjiciendas pa[illegible] ne mor[illegible] cibilis, vel [illegible]

[illegible], niſi [illegible] D. [illegible]inus de ſpiritu & [illegible] 14. cum dixiſſet *Mandatum non ſervari* [illegible] *fructuosè*) *niſi fiat ex amore juſtitiæ*, rationem ſubjungit, dicens: *Non enim fructus eſt bonus, qui de charitatis radice non ſurgit*. Et ad id [illegible] adducit [illegible]ud Apoſtoli ad Galat. 5. *In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides quæ per charitatem operatur*. Item in Scriptura ipſa patientia martyrij, quæ eſt actus [illegible] fortitudinis, non coronatur, niſi ratione [illegible]ctionis: dicitur enim Jacobi 1. *Beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe*: ubi promiſſio mer[illegible] non fit patientibus, ſed diligentibus. Si[illegible] 1. ad Corinth. 2. bona ſeu dona inviſibilia gloriæ cœleſtis dicuntur præparata ſoli charitati: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum*. Cui conſonat oratio illa Eccleſiæ, Dominica 3. poſt octavas Trinit. *Deus qui diligentibus te bona inviſibilia præparaſti, infunde cordibus noſtris tui amoris affectum, ut te in omnibus, & ſuper omnia diligentes, promiſſiones tuas, quæ omne deſiderium ſuperant, conſequamur*. Den[illegible]que Apocal. 21. Angelus menſurâ arundineâ aureâ metitur portas, & murum cœleſtis Jeruſalem, ut per hoc ſignificaret charitatem eſſe menſuram gloriæ eſſentialis, & gradus luminis gloriæ commenſurari gradibus charitatis; juxta illud Auguſtini lib. 83. quæſtionum, quæſt. 46. *Anima quantùm charitati adhæreſcit, tantùm lumine gloriæ illuſtrabitur*. Cujus veſtigiis inhærens Angelicus Doctor 1. p. quæſt. 12. artic. 6. ſupra citato ait: *Plus participabit de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate*.

§. V.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

166. EX dictis inferes primò, in actibus virtutum infuſarum, & acquiſitarum, cùm ex charitatis imperio procedunt, diſtinguendam eſſe duplicem bonitatem; unam quæ ipſis competit ex vi propriæ lineæ, per ordinem ad proprium & connaturale objectum; & aliam quam habent ex charitate derivatam, per quam ordinantur in finem ultimum. In prima bonitate fundatur meritum præmij accidentalis; in ſecunda verò meritum præmij eſſentialis, ut oſtenſum eſt. Quare ſi eſſent duo homines, quorum unus per actum [illegible] charitatis pateretur martyrium, alter verò per intenſiorem actum daret potum aquæ frigidæ, [illegible] mereretur de præmio eſſentiali, alter verò conſequeretur majus præmium accidentale, haberet enim aureolam martyrii, quæ iſti non daretur. Unde Chryſoſtomus ſuper illud Marci 9. *Quiſquis dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, non perdet mercedem ſuam*, relatus à D. Thoma in catena aurea, ſic ait: *Non pretium dati, ſed affectus dantium, facit opus dignum* [illegible] ex[illegible], cum qui [illegible] aut [illegible] acquiſitarum [illegible] [illegible] [illegible] nac de[illegible] [illegible], ſed [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible]o-

riam accidentalem [illegible] plicarum tant con[illegible] ch[illegible] ſententiæ favere videtur D. Thomas [illegible], & S. Vincentius Ferrerius ſerm. 4. in [illegible]ma, ubi hæc habet: *Meritum eſſentiale ſeu* [illegible] *pale non computatur ſecundùm multiplicationem operum, vel durationem temporis, ſed majorem charitatem, juxta illud Auguſtini: Non numeroſitas operum, non diuturnitas temporum, ſed major charitas, majorque voluntas, auget præmium*. Hanc doctrinam ſi benè conſiderarent tepidi, meliùs ſibi caverent, & in actus ferventiores charitatis prorumpentes, non ornandæ ſolùm quibuſdam gaudiorum accidentalium floſciculis coronæ, ſed eſſentiali præmio ampliando & augendo diligentiùs ſtuderent.

Inferes ſecundò, quod ſi aliquis poſt acceptam gratiam in ſacramento pœnitentiæ cum ſola attritione, eliciat actum alicujus virtutis acquiſitæ, vel infuſæ, temperantiæ v. g. vel religionis, & moriatur ſtatim, antequam actum charitatis eliciat, non obtinebit gloriam eſſentialem ex meritis, & titulo præmij, ſed duntaxat titulo hæreditatis, in quantum erit filius Dei adoptivus per gratiam: cum enim charitas ſit radix meriti vitæ æternæ, ſeu præmij eſſeotialis, repugnat dari tale meritum, niſi aliquis ejus actus præſupponatur. Habebit tamen ratione illorum actuum gloriam aliquam accidentalem, quia ſicut omnis actus malus aliquâ pœnâ punitur, ita & omnis bonus aliquo præmio, ſaltem accidentali, remuneratur.

Inferes tertiò, actus aliarum virtutum, quantumcumque perfectos, vel intenſos, non mereri augmentum gratiæ & charitatis, niſi à charitate, virtualiter ſaltem, imperentur: cùm enim præmium eſſentiale patriæ, in clara Dei viſione conſiſtens, intenſioni gratiæ & charitatis proportionetur & adæquetur, eodem modo philoſophandum eſt de merito augmenti gratiæ & charitatis, ac de merito præmij eſſentialis: unde ſi actus aliarum virtutum præmium eſſentiale mereri nequeant, niſi à charitate, virtualiter ſaltem, imperentur, non poterunt etiam, ſine ejus imperio, augmentum gratiæ & charitatis promereri.

Inferes quartò, virtutes morales infuſas non poſſe augeri, niſi etiam charitas augeatur. Ratio eſt, quia voluntas non poteſt ferri intenſius in media, niſi etiam intenſiùs feratur circa finem, cùm finis ſit ratio volendi & eligendi media ad ipſum conducentia: Sed virtutes morales infuſæ verſantur circa media, charitas verò attingit ultimùm finem, qui eſt objectum ſpecificativum illius, ut ſuprà declaravimus: Ergo repugnat virtutes infuſas augeri, niſi etiam habitus charitatis intendatur. Unde actus virtutum moralium infuſarum includunt imperium charitatis, & ſine [illegible]lo eſſe nequeunt, ut colligitur ex D. Thoma [illegible] quæſt. 65. art. 2. ubi docet omnes virtutes mo[illegible] infuſas eſſe connexas charitati, ſicut acquiſitæ ſunt conoexæ prudentiæ: Ergo ſicut nullus e[illegible] actus virtutis acquiſitæ, qui judicium prudentiæ non involvat, aut ſupponat; ita nullus e[illegible] a[illegible]us virtutis moralis infuſæ, qui non includat, aut [illegible]ponat charitatis imperium: quare idem S. D[illegible]ctor 2. 2. quæſt. 124. art. 2. ad 2. ait: *Martyrium eſt actus charitatis ut imperantis, fortitudinis autem ut elicientis*.

Ex hoc corollario ſolutum manet præcip[illegible]um fundamentum alic[illegible]us R[illegible]en[illegible]oris, [illegible] contra

noſtram

[illegible] illius eliciens [illegible] de con[illegible] intenſior habi[illegible] ultima [illegible]poſitio ad ejus aug[illegible] etiam meretur de condigno aug[illegible]æ & charitatis, & per conſequens [illegible] & præmii eſſentialis. Probatur con[illegible]: Aucta proprietate, non poteſt non [illegible]entia, & è contra: Sed virtutes morales [illegible]t proprietates gratiæ ſanctificãtis: Er[illegible] virtute morali infuſâ, debet etiam gratia [illegible] augeri.

[illegible], inquam, fundamentum ſolutio patet [illegible]: Antecedens enim diſtinguendum [illegible] eliciens actum temperantiæ infuſæ in[illegible] habitu, meretur eius augmentum, [illegible] imperij charitatis in tali actu virtuali[illegible] vel ad illum præſuppoſiti, concedo [illegible]ens: ſecluſo imperio formali, vel [illegible]ali charitatis, nego Antecedens. Simi[illegible]o Conſequens: Ergo meretur etiam [illegible]tum gratiæ & charitatis, ratione imperij, [illegible]aritatis, concedo ſecluſo, vel præciſo tali im[illegible] nego. Alia argumenta §. ſequenti ſolven[illegible]

§. VI.

Diluuntur fundamenta adverſæ ſententiæ.

Opicies primò: Actus eliciti à virtutibus [illegible]fuſis, ſive moralibus, ſive Theologicis, [illegible]ſo imperio charitatis, habent omnes condi[illegible]s ad merendum requiſitas, ſive ex parte per[illegible]erentis, ſive ex parte ipſius actûs merito[illegible] primis enim ſunt actûs hominis juſti, & [illegible]is, ut ſupponimus: deinde hi actus ſunt [illegible]ctus, ut patet, & ſupponuntur eſſe libri: [illegible]tet am ſupernaturales quoad ſubſtantiam, [illegible] eliciantur ab habitibus infuſis & ſupernatu[illegible]ibus, propter motivum ſupernaturale: deni[illegible]e, cum illi actus à Deo ut authore ſupernatu[illegible] procedant, ad ipſum ut finem ultimum ſu[illegible]uralem tendunt & referuntur; nam ulti[illegible] finis ſemper proportionatur primo agenti: [illegible] tales actus, etſi à charitate non imperen[illegible]nt meritorij vitæ æternæ, & præmij eſſen[illegible] & non ſolùm accidentalis.

[illegible]nfirmatur: Omnis actus qui procedit à [illegible] habituali ſanctificante, eſt meritorius vi[illegible]rnæ, poſitis prædictis conditionibus, gra[illegible] enim dignificat tam ſubjectum in quo eſt, [illegible] operationes ejus quæ ab ipſa proce[illegible] Sed actus eliciti à virtutibus infuſis, [illegible]unt a gratia habituali ſanctificante; cum [illegible] omnes virtutes infuſæ emanent à gratia; [illegible]roprietates ab eſſentia, ipſa gratia opera[illegible]edijs omnibus illis, eo modo quo eſſen[illegible]js ſuis proprietatibus activis, ſcilicet [illegible]js: Ergo tales actus ſunt meritorij vitæ [illegible].

[illegible]nfirmatur ampliùs: Ad meritum de condi[illegible]uffi[illegible]t quod habeat proportionem cum præ[illegible] Sed omne opus gratiæ habet porportio[illegible] cum vita æterna: Ergo de condigno illam [illegible]r. Minor probatur: Motus cujuslibet na[illegible]bet proportionem ad finem illius, ſicut [illegible]vium & levium eſt proportionatus ad [illegible]o um, & illa ad centrum perducit: Sed [illegible] finis gratiæ eſt vita æterna, unde Ioan. [illegible] vocatur *fons aquæ ſalientis in vitam* [illegible]. [illegible]o omnis motus gratiæ eſt propor-

tionatus cum vita [illegible], & ad [illegible] hominem perducit.

Ad objectionem reſpondeo, actibus elicitis [illegible] virtutibus infuſis, ſecundùm ſe ſpectatis, & præciſo charitatis imperio, deeſſe unam & præcipuam conditionem, ad meritum de condigno vitæ æternæ requiſitam, nimirum perfectam relationem & tendentiam in Deum ut finem ultimum ſupernaturalem: licèt enim ex natura ſua, & ex eo quòd à virtutibus ſupernaturalibus & infuſis procedunt, ad ultimum finem ſupernaturalem ordinentur, hæc tamen ordinatio eſt imperfecta; eſt enim ordinatio generaliſſima, quâ omnia pertinentia ad unum genus, in finem illius quomodocumque tendunt; & veluti quædam exigentia, quâ ex natura ſua poſtulant in finem ultimum ſupernaturalem per charitatem perfectè referri. Unde in hoc diſtinguuntur actus virtutum moralium infuſarum ab actibus virtutum moralium acquiſitarum, quòd iſti ſolùm habent potentiam obedientialem, ut in ultimum finem ſupernaturalem per charitatem ordinentur, illi verò ad hoc proximam & connaturalem capacitatem & exigentiam habent. 174.

Addo quod meritum dicit ordinem explicitum ad præmium illi correſpondens, & refertur in bonum & obſequium præmiantis: actus verò à virtutibus infuſis eliciti, implicitè ſolùm ad Deum ut finem ultimum ſupernaturalem referuntur, quatenus ſcilicet explicitè proprium objectum reſpiciunt, quod tanquam finis particularis & proximus ſub fine ultimo univerſali continetur: illi etiam bonum divinum, ſeu Deum ut in ſe bonum, propriè non reſpiciunt, ſed illum ſub ratione veri; vel quatenus eſt bonum noſtrum, aut prima regula totius honeſtatis & bonitatis moralis, attingunt, ut in ultima ratione noſtræ concluſionis expendimus; unde præter hanc relationem implicitam & imperfectam, aliam explicitam & perfectiorem exigunt, ut ſint meritorij de condigno vitæ æternæ, & debent in bonum & obſequium Dei formaliter, aut ſaltem virtualiter, per charitatem referri. 175.

Ad primam confirmationem, conceſſa Majori, diſtinguo Minorem: Actus eliciti à virtutibus infuſis, procedunt à gratia ſanctificante, mediante charitatis imperio, concedo Minorem: independenter ab imperio charitatis, nego Minorem. Similiter diſtinguo Conſequens, Ergo ſunt meritorij vitæ æternæ, mediante imperio charitatis, concedo: ſecluſo charitatis imperio formali, aut virtuali, nego. Solutio patet ex dictis corollar. 4. ibi enim ex D. Thoma oſtendimus, nullum eſſe actum virtutis moralis infuſæ, qui non includat, vel ſupponat charitatis imperium; quia omnes virtutes morales infuſæ ſunt connexæ charitati, ſicut acquiſitæ ſunt connexæ cum prudentia. Addo quod actus virtutis moralis infuſæ præſupponit & includit judicium prudentiæ infuſæ, ſicut actus virtutis moralis acquiſitæ præſupponit & includit judicium prudentiæ acquiſitæ: conſtat autem quod ſicut judicium prudentiæ acquiſitæ præſupponit rectum affectum circa bonum morale, quod eſt finis actuum moralium, ſic judicium prudentiæ infuſæ præſupponit rectum effectum circa Deum finem ſupernaturalem, qui eſt objectum charitatis: Ergo actus virtutis moralis infuſæ eſt propter motivum charitatis, & includit aut ſupponit neceſſario ejus imperium. 176.

Ex quo patet reſponſio ad ſecundam confir-

[illegible] onem: conc[illegible] enim Majori, Minor diſtinguenda eſt: Omne opus gratiæ habet proportionem cum vita æterna, mediante imperio charitatis, concedo Minorem: ſecluſo charitatis imperio, nego Minorem. Ad probationem illius, diſtinguo Majorem: motus cujuslibet naturæ habet proportionem ad finem illius, ſi ſit perfectus, concedo: ſi ſit imperfectus, nego. Motus verò gratiæ imperfecti ſunt, & veluti informes, niſi à charitate imperentur: unde ſine ejus motione & imperio non poſſunt efficaciter tendere in finem ultimum, nec per conſequens vitam æternam de condigno promereri. Nec obſtat quod gratia Ioan. 4. appelletur *fons aquæ ſalientis in vitam æternam*: per hoc enim non ſignificatur, quod gratia ſanctificans immediatè per ſeipſam tendat in vitam æternam, & claram Dei viſionem, ſed ſolùm mediante charitate, quæ eſt prima & principalis ejus proprietas, & formalis tendentia ſeu inclinatio in finem ſupernaturalem. Sicut in naturalibus gravia & levia immediate per propriam naturam & ſubſtantiam non tendunt ad centrum, ſed mediante gravitate & levitate, quæ ſunt principia proxima motûs ſurſum & deorſum.

178. Objicies ſecundò: actus fidei & ſpei, ſi fiant à perſona juſtificata, ſunt meritorij de condigno vitæ æternæ, ſine alia relatione ſuperaddita ad Deum, & præciſo quocumque charitatis imperio: Sed fides & ſpes ſunt virtutes infuſæ: Ergo actus virtutum infuſarum, in homine juſto, ſunt meritorij de condigno vitæ æternæ, etſi per charitatis actum non referatur in Deum. Major probatur. Primo authoritate D. Thomæ 2. 2. quæſt. 2 art. 9. ubi quærens an actus fidei ſit meritorius? reſpondet affirmativè, & rationē reddit, *quia eſt actus intellectûs aſſentientis veritati divinæ ex imperio voluntatis à Deo motæ per gratiam*. Et in reſp. ad 1. dicit quod licèt actus fidei non ſit meritorius ſine charitate, tamen charitate ſuperveniente fit meritorius. Secundò probatur ratione: Actus fidei eſt diſpoſitio valde proportionata præmio vitæ æternæ, ut docet D. Thomas in hac parte ſuprà quæſt. 4. art. 3. ubi ait, quod fidei in via correſpondet viſio in patria, in qua formaliter conſiſtit beatitudo. Idem dici poteſt de ſpe: tum quia eſt valde affinis fidei: tum etiam quia ſicut fidei correſpondet clara viſio in patria, ita & ſpei comprehenſio, ut ibidem aſſerit S. Doctor: Ergo actus fidei & ſpei ſunt meritorij de condigno vitæ æternæ, ſi fiant à perſona juſtificata, & in gratia exiſtente, quamvis nullum ſupponant charitatis imperium.

179. Reſpondeo negando Majorem quoad utramque partem. Et ad primam ejus probationem dico, D. Thomam per imperium voluntatis à Deo motæ per gratiam, intelligere imperium charitatis: quia, ut docetur in Tractatu de fide, pia affectio voluntatis ad credendum in juſtificatis eſt actus à charitate elicitus, vel ſaltem imperatus. Unde quando idem S. Doctor in reſp. ad 1. aſſerit, charitate ſuperveniente, actum fidei fieri meritorium, hoc non debet intelligi ſolum de charitate habituali, ſed etiam de actuali, formaliter aut virtualiter talem actum imperante: actus enim fidei non eſt meritorius, quamdiu eſt informis: eſt autem informis, donec à charitate imperetur, & quouſque verificentur verba illa Apoſtoli ad Galat. 5. *fides quæ per dilectionem operatur*.

Ad ſecundam probat[illegible] actus fidei eſt diſpoſitio valde p[illegible] præmio vitæ æternæ, quando eſt f[illegible] charitate formaliter aut virtualiter imp[illegible] ſecùs verò ſi ſit informis, & ſi non includat aut ſupponat charitatis imperium. Unde quando D. Thomas ait, fidei in via correſpondere viſionem in patria, loquitur de fide formata, & à charitate imperata. Idem, ſervatâ proportione de actu ſpei dicendum eſt: licèt enim illa ſit virtus theologica, & propterea attingat Deum immediatè, non tamen attingit illum ut eſt bonus in ſe, ſed ſolùm quatenus eſt bonum noſtrum, & prout à nobis diligitur amore concupiſcentiæ; unde ut attingat illum, ut in ſe bonus eſt, & in ejus obſequium & bonum referatur, requiritur charitatis imperium.

Objicies tertiò: Si quis ſubitò rapiatur ad martyrium, ita ut ipſi locus non relinquatur 180. ad referendum per actum charitatis illud opus heroicum in Deum, ut finem ultimum, abſque dubio meretur vitam æternam de condigno, & tamen nulla eſt relatio charitatis, neque actualis, neque virtualis: Sed martyrium eſt actus fortitudinis, quæ inter virtutes morales infuſas numeratur: Ergo ut actus virtutis moralis infuſæ ſit meritorius de condigno vitæ æternæ, non requiritur relatio ſeu imperium charitatis.

Reſpondeo eum qui rapitur ad martyrium, 181. communiter & regulariter habere actum charitatis, juxta illud Chriſti Domini: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat pro amicis ſuis*. Quod ſi expreſsè tunc actum charitatis non eliceat, nihilominus ibi erit virtualiter & implicitè charitatis imperium, ratione actûs quo homo in primo inſtanti juſtificationis, diligendo Deum ut ultimum finem ſupernaturalem, totam vitam ſuam retulit in Deum, quantùm ad omnes actiones in ipſum referibiles: cùm enim bonorum actuum operatio ſit executio talis propoſiti, virtualiter ipſum includit, niſi per peccatum mortale talis intentio revocetur, vel interrumpatur, ut §. 3. in ſolutione tertiæ objectionis declaravimus.

Objicies quartò: Actus virtutum moralium in- 182. fuſarum ex bonitate ſibi propria merentur præmium accidentale ut ſupra diximus: Ergo & gloriam eſſentialem. Conſequentia probatur: cum enim præmium accidentale ſupponat eſſentiale, & ex illo veluti reſultet, non videtur poſſe augeri, niſi illud pariter augeatur.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando 183. Conſequentiam. Ad cujus probationem dicendum, quod quamvis præmium accidentale neceſſariò ſupponat eſſentiale, poteſt tamē augeri, non aucto eſſentiali, ut patet in martyribus, qui interdum ſunt minores in charitate, & conſequenter in præmio eſſentiali, pluribus Confeſſoribus, & tamen ſunt eminentiores in præmio accidentali, ſcilicet in aureola martyrij, ut docet S. Thomas quæſt. 26. de verit. art. 6. ad 8. dicens: *Aliquis Confeſſor poteſt aliquo Martyre eſſe eminentior, quantum ad præmium eſſentiale: Martyr tamen eminet, quantum ad præmium accidentale.*

[illegible]

[illegible] velaliqs de condigno, vel ſaltem de [illegible] ſecri primam gratiam juſtificantem, vel [illegible], aut primam gloriam, primæ gratiæ [illegible] correſpondentem?

D[illegible] *primam gratiam juſtificantem*, quia de [illegible] certum eſt, & in variis Conciliis contra [illegible] Semipelagianos definitum, hominem [illegible] nullo plane modo poſſe mereri primam [illegible], prævenientem, & excitantem [illegible] prima vocatio. unde Apoſtolus [illegible] ait nos eſſe *ſorte vocatos*, [illegible] præcedentibus meritis, vel [illegible] congruitatibus: qui enim ſorte [illegible] iſtam præventionem excludit, [illegible] 4. obſervat S. Thomas, ſubdens: *[illegible] aliud quam inquiſitio rerum, quæ [illegible] ntate ſiunt: gratia autem tius ex ſola [illegible] tate dependet, in eſt quod gratia divina [illegible] tur ſors, quia Deus per modum ſortis, [illegible] iam providentiam, non ex alicuius [illegible] per gratiam internam vocat*. Unde Tridentinum [illegible] c. 5. *Declarat ipſius [illegible] exordium in adultis a Deo per Chriſtum [illegible] gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab [illegible] qua [illegible] LIS EORVM EXISTENTIBVS [illegible] vocantur.* Ubi illa univerſalis negatio [illegible] *exiſtentibus meritis*, videtur omne [illegible] condigno, quam de congruo [illegible] plura diximus in Tractatu [illegible].

[illegible] as ad primam gratiam juſtificantem [illegible], id eſt ad gratiam illam quæ [illegible] Deo in juſtificatione impij, dum [illegible]; quæ gratia dicitur prima, [illegible] ur in prima juſtificatione, cum [illegible] ne detur prima gratia, ſed ad [illegible] menti gratia, quod dicitur [illegible] ſtio etiam procedit de meritis [illegible], quam de congruo: videtur [illegible] tus contritionis & charitatis, [illegible] juſtificantem ultimo diſponunt, [illegible] naturæ præcedunt, homo [illegible] juſtificantem non ſolum [illegible] de condigno mereri; [illegible] poſte perfecte ſupernaturales, [illegible] tiones ad gratiam, ſint illi pro[illegible] primam gloriam, quæ eſt quid [illegible], de condigno mereantur, [illegible]. Pro reſolutione hujus diffi[illegible]

[illegible] Nullus poteſt de condigno me[illegible] juſtificantem, bene tamen [illegible] & primam gloriam, primæ gratiæ [illegible] ſpondentem.

[illegible] certa de fide: Tum quia ad [illegible] *juſtificati gratis per gratiam* [illegible] quia Concilium Arauſicanum [illegible] *eſſe donum Dei, diffu[illegible] nullis ex parte noſtra præ[illegible]* Tridentinum [illegible] 6. cap. 8. [illegible] verba exponens, ait. *Gratis [illegible] quia nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, [illegible]*

A *ipſam juſtificationis gratiam promerentur.* [illegible] debet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Accedunt [illegible] SS. [illegible] guſtinus [illegible] epiſt. 105. [illegible] 87.
tum præcedere juſtificationem. [illegible] gratia cap. 5. notat quod in Scriptura [illegible] non vaſa meritorum, ſed *vaſa miſericordiæ*, [illegible]
B pe[illegible] qui prima gratia [illegible], non ex meritis, ſed ex Dei miſericordia [illegible] buntur. Unde lib. de gratia & lib. arbit. cap. 6. exclamat: *Cui redderet coronam juſtus judex, ſi non donaſſet gratiam miſericors pater? Quomodo illa tanquam debita redderetur, niſi prius iſta gratuita donaretur?* Sanam doctrinam [illegible] ad cap. 6. Gallor. *Juſti catus omo* inquit *id eſt ex improprius ſactus, nullo præcedente bono merito accipit donum, quo medio acquirat & meritum.* [illegible] lib. 2. de vocat. cap. 2. *Datur ergo unicuique gratia ſine merito, unde tendat ad meritum, & datur ante ullum laborem unde quisque mercedem accipiat ſecundum ſuum laborem.* Denique Gre-
C gorius magnus lib. 18. Moral. cap. 22. ait 24. hæc ſcribit: *Hominis meritum divina gratia non ut veniat invenit, ſed poſtquam venerit, facit; atque ad indignam mentem veniens Deus, dignam ſibi exhibet veniendo, & facit in ea meritum quod remuneret.*

Ratio quoque ſuffragatur: Nam ſi aliquis de condigno mereretur primam gratiam, vel eam mereretur per opera ipſam antecedentia, vel per opera ipſam ſubſequentia? Neutrum dici poteſt: Ergo &c. Minor quoad primam partem videtur certa: Tum quia opera primam gratiam antecedentia, vel ſunt pure naturalia, vel imperfecte ſupernaturalia, ſubindeque gratiæ ſanctificanti, quæ eſt perfectiſſima forma ordinis ſupernaturalis, improportionata: Tum etiã, quia omne opus 188.
D exiſtentis in peccato, impeditur ob indiſpoſitionem & ſtatum ſubjecti, ne habeat rationem meriti apud Deum. Probatur vero quantum ad ſecundam: Primo quia cum meritum ſit velut motus quidam & via ad præmium, non poteſt eſſe quid poſterius illo: unde homo non poteſt mereri illud quod jam habet, ſicut nec ſperare bonum quod jam poſſidet. Secundo, quia actus non poteſt eſſe meritorius illius [illegible], a quo totũ valorem meritorium ſumit: unde communiter dicitur: *Principium meriti non poteſt cadere ſub merito*: Sed actus qui gratiam ſanctificantem in anima ſupponunt, & à ſunt p[illegible] ab illa totam ſuam dignitatem, & valorem meritorium deſumunt: Ergo [illegible] neq [illegible]
E intelliges, quod licet dicatur [illegible] & generoſe pugnando, poſt [illegible] mereri equum, vel arma ſibi à Rege [illegible] donata, homo tamen per [illegible] primam [illegible] quentes non poſſ[illegible] illam d[illegible]: Ratio enim diſparitatis [illegible] eſt [illegible] tum militis, ſeu bonus uſus [illegible] morum, non eſt effect[illegible] prudentia, & [illegible] inſtrumenta; [illegible] vero gratia [illegible] eſt principium [illegible] in [illegible] ipſam [illegible] Hinc [illegible] S. [illegible] *Ad tertium dicendum, quod omne bonum opus hominis procedit a prima gratia, ſicut a principio,*

[illegible] *autem procedit* [illegible] *neque humano dono,* [illegible] *est simul ratio & de dono gratiæ, de dono* [illegible]

[illegible] a [illegible] eam [illegible] præce [illegible] ultimo [illegible]: Ergo ſimiliter [illegible] quamvis ab [illegible] erunt:

[illegible] tur [illegible], & paritas: Tum [illegible] dispoſitionis ad [illegible] qui procedunt [illegible] se ut exer[illegible] intelliga[illegible] ar [illegible], ac [illegible] priuſquam [illegible] comp[illegible] & in facto eſſe intelligatur [illegible] non habent ra[illegible] nisi prout ſunt ab ea [illegible] eſſe dignificante ſubje[illegible] meritum de condigno eſt effectus hominis [illegible] & amici Dei. Tum etiam quia [illegible] diſpoſitionis non conſiſtit in valore & condignitate [illegible] formæ, ſed in exigentia connaturali ipſius, & ſic intelligi poteſt aliquid a gra[illegible] & ad ipſam diſponere; ad hoc enim [illegible] ut illud quod dicitur ad gratiam diſponere [illegible], ut ab eo connaturaliter talis forma ex[illegible]: nequit tamen fieri, ut id [illegible] à gratia procedit, habeat totum ſuum valorem meritorium ab ipſa, & eam reſpiciat tan[illegible] præmium; quia idem eſſet cauſa & effectus in eodem genere cauſæ, nam eo ipſo quòd grat[illegible] are ipſi operi valorem merito[illegible] efficiens moralis illius; ex quo [illegible] præmium, cauſatur ab ipſo opere in [illegible] tis moralis, quia meritum [illegible] efficiens moralis præmij.

190. S[illegible] pars concluſionis, quæ aſſerit homi[illegible] mereri de condigno augmentum gratiæ, [illegible] quam præcedens: Tum quia [illegible] Tridentinum ſeſſ. 6. can. 32. anathema dicit ei, q[illegible] hominis juſtificati bona opera non vere mereri augmentum gratiæ; & Auguſtinus [illegible] 5. ſuper Epiſt. Ioan. ait: *Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur perfici.* Tum etiam [illegible] D. Thomas hic art. 8. *Illud cadit ſub merito condigni, ad quod motio gratiæ ſe extendit, motio autem alicuius moventis non ſolum ſe extendit ad ultimum terminum motus, ſed etiam ad totum progreſſum in motu. terminus autem motus gratiæ eſt vita æterna: progreſſus autem in hoc motu eſt ſecundum augmentum charitatis vel gratiæ, ſecundum illud proverbiorum 4. juſtorum* [illegible] *quaſi lux ſplendens procedit & creſcit uſque ad per*[illegible] *diem. qui eſt dies gloriæ: ſic igitur augmentum gratiæ cadit ſub merito condigni.*

191 [illegible] ibus [illegible] rum reperiun[illegible] neceſſariæ ad meritum [illegible] augmenti gratiæ ſunt [illegible], ac [illegible] torum, libri, [illegible], & ordinati ad obſequium [illegible] & aliud ſe augmentum gratiæ [illegible] meriti, ſicut prima gratia [illegible] quod viri juſti [illegible] & [illegible] de condigno [illegible] at & quando [illegible] tum in T[illegible] de cha[illegible] pro[illegible] uius

[illegible]

tiæ [illegible] per [illegible] termin[illegible] per ac[illegible] juſt[illegible] itos, [illegible] gratia [illegible] ſpo[illegible] mere[illegible], talem [illegible] de con[illegible] nequeat. [illegible] ſupra quæſt. 112. art. [illegible] ad 1. ait: *Præparatio* [illegible] *minis ad gratiam habendam quædam eſt ſimul cum ipſa infuſione gratiæ: & talis operatio eſt quidem meritoria, ſed non gratiæ quæ jam habetur, ſed gloriæ quæ nondum habetur.* Et Tridentinum [illegible] can. 32. dicit, *Iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum, cujus vivum membrum eſt, fiunt, vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, atque etiam gloriæ augmentum.* In quibus verbis obſervari debet modu[illegible] quem [illegible] Conſilij, aliter loquentis de gl[illegible] quam de gratia: non enim dixit juſtum [illegible] reri gratiam, & augmentum gratiæ, ne pri[illegible] gratiam ſub merito cadere, docere videretur d[illegible] gloria vero non fuit ipſi [illegible] atis dicere, mereri ju[illegible] augmentum gloriæ; ne primam gloriam a merit[illegible] juſtorum excludere videretur.

Ex his intelliges, primum gradum glo[illegible] primæ gratiæ juſtificanti, & actui charitatis [illegible] contritionis, ut per illam formato, reſpo[illegible] diverſa tamen ratione, ut hæreditatem q[illegible] gratiæ habituali, ut mercedem verò, ſive [illegible] mium, actui meritorio; ſicque talem gra[illegible] duplici titulo homini juſtificato deberi. D[illegible] *ut per illam formato*, quia actus contritionis v[illegible] charitatis, in inſtanti juſtificationis [illegible] licitus, [illegible] teſt conſiderari dupliciter nempe in ration[illegible] poſitionis ultimæ ad gratiam habitualem, & in ratione operationis meritoriæ: primo modo neque primæ gratiæ, neque primæ gloriæ merito[illegible] rius eſt; quia non procedit à gratia, ut eſt forma ſanctificans animam, & dans ei eſſe divinum participativè ſub qu[illegible] ſolùm ratione eſt radix & principium meriti: ſed ab ea, ut eſt adhuc in fi[illegible] ri, & gerit vices auxilij, ut diſp. præcedenti, art. ultimo declaravimus: ſecundo modo ille actus primam gloriam de condigno meretur; quia [illegible] ficienter procedit à gratia, non ut eſt in fieri, ſed in facto eſſe, & quatenus animæ ſuum effectum formalem perfectè communicat eâdemque [illegible] tia veluti informatur, & vitæ æternæ proporti[illegible] natus redditur. Ex quo ſolves inſtantiam, qu[illegible] contra tertiam partem noſtræ concluſionis [illegible] poſſet.

Dico ſecundo: hominem per actus contriti[illegible] nis & charitatis, qui ſunt ultimæ diſpoſitiones ad infuſionem primæ gratiæ juſtificantis, eam n[illegible] mereri; etiam de congruo, ſi meritum de co[illegible] gruo ſtrictè & impropriè [illegible] ſumpetur: ſecus ver[illegible] ſi largè & impropriè accipiatur.

Pro intelligentia & probatione hujus conc[illegible] onis, ſciendum eſt, meritum de congru[illegible] ſu[illegible] poſſe dupliciter: primo ſtrictè & propri[illegible] re amicabili ad præmium; per quod [illegible] a merito de condigno, quod de[illegible] juſtitiæ, & non ſolum jus & de[illegible] importat: ſecundò largè & impro[illegible] pr[illegible] q[illegible] cumque ex [illegible] ſive [illegible] ju[illegible], aut [illegible] ſive per modum [illegible]

[illegible]

[illegible] ma[illegible] [illegible]rem [illegible] æ ju- [illegible] pra in- [illegible]erari [illegible], nempe [illegible] per [illegible] ſpoſitio- [illegible]ous illam obſequuntur [illegible] ſanctificantem animam, [illegible]mu parti[illegible]ipat[illegible]e: Sed neutro [illegible]er[illegible]r [illegible] de congruo primæ [illegible] cong[illegible]uo [illegible] & propriè [illegible]c. Minor p[illegible]et quantùm ad [illegible] opera ſubſequentia g[illegible]a- [illegible]um ſuum v[illegible]lo[illegible] n merito- [illegible]o modo poſſunt eſſe merito- [illegible]uim meriti, ut ſuprà dice- [illegible]ere ſub merito. Probatur [illegible]mam: Meritum de congruo [illegible]ptum importat jus amica- [illegible]iam oſtendimus: Sed actus [illegible]ntem per modum diſpoſitio- [illegible]us habere nequeunt; cùm jus [illegible] juſtificante, media charitate [illegible] gratiam antecedentia, quibus [illegible] pōitur, ſint ab inimico ad- [illegible] non eſt ſufficiēs adſe exolvē- [illegible]ccatum contracto: Ergo &c.

[illegible]ctus contritionis, quo homo [illegible] ultimò diſpon[illegible]tur, procedat, in [illegible] a habituali: quia non pro- [illegible]tionem habitus, & formæ [illegible] eſſe divinum participati- [illegible]e fundat perfectam ho- [illegible]n: ſed producitur ab illa, [illegible] & g[illegible]it vices auxilii, ſub qua [illegible] fundare jus amicabile ad [illegible]overe voluntatem ad ope- [illegible] primam gratiam juſtifi- [illegible] diſpoſitionis antecedunt, [illegible]s de congruo, ſi meritum [illegible] propriè, id eſt pro jure ami-

[illegible] mereantur de congruo, ſi meri- [illegible] & impropriè accipiatur, [illegible] actibus charitatis & contri- [illegible] operibus quæ antecedunt [illegible] actibus fidei, orationis &c. [illegible] gratiam juſt[illegible]ficanter[illegible] diſpo- [illegible]at, ut patet: Sed diſpo[illegible]tio [illegible] quandam reſpectu formæ ad [illegible] eam connaturaliter exigat, [illegible]mulit[illegible] pet[illegible]tio & impetra- [illegible]od [illegible]ius meritum [illegible]perte [illegible]ud Auguſt[illegible]in Epiſt. 105. *[illegible]p[illegible]atorum ſine aliquo meri- [illegible]mp[illegible]trat[illegible] neque enim nullum* [illegible] homo [illegible]us con[illegible]tio- [illegible]bus ad primam grati- [illegible] diſponitur, eam [illegible]ur de c[illegible]- [illegible]ng[illegible]uo large & impropriè [illegible] D. Thomas in 2 diſt. 2[illegible] quæſt. [illegible]inem a[illegible]ibu[illegible], quibus diſpo- *quodammodo ex congruo gra-* [illegible]t quod [illegible] h[illegible] [illegible] *, eſt hic plus de* [illegible] *quando aliquis dicitur* [illegible]

A *mereri gratiam* [illegible] n [illegible] quam[illegible], & [illegible] ludv[illegible]o [illegible]t per modum [illegible] in legibus ver[illegible] amici[illegible] amico petenti morem [illegible] impleat, ut dic[illegible]imus conclu[illegible]

Dico tertio: Purus homo [illegible] alteri mereri primam gr[illegible]tiam de con[illegible], benè ta- men de congruo. Ita D. Thomas hic art. 6.

B Probatur prima pars ratione quam ibidem [illegible] 197.
ſinuat. Meritum de condigno debet eſſe [illegible] mo- tione divinæ gratiæ. Deus autem non movet, nec ordinat opera juſtorum, niſi ad merendum ip- ſis vitam æternam, vel augmentum gratiæ: quia ta- lia opera procedunt a gratia ado[illegible] non ve- rò a gratia capitali, quæ non reperitur [illegible] in Chr[illegible]ſto Domino, qui ſolus eſt caput omnium a- liorum hominum. [illegible]ratia verò adoptionis in hoc à gratia capitali di[illegible]nguitur, quo[illegible] a [illegible] [illegible]dinatur ad ſanctificandum & perficien[illegible]um [illegible] jectum in quo eſt, nec ſe ext[illegible]ndit ad al[illegible]um C perfectionem & ſanctificationem, iſta ver[illegible] ha- bet influxum quendam ſaltem mo[illegible] in alios (cùm proprium capitis ſit in [illegible]membr[illegible] [illegible] jun[illegible]cta influere) ſubinde; movet ſubjectum in [illegible]o eſt ad ſanctificandum alios, & ad merendum ipſis gratiam de condigno. Hanc rationem indi[illegible]ar et- iam S. Leo Epiſt. 97. ad Leonem, cap. 2. u[illegible]i ſic ait: *Quamvis multorum ſanctorum in conſpectu Domi- ni pretioſa mors fuerit, nullius tamen in ſontis occi- ſio, redemptio fuit mundi: acceperunt juſti, non de- dere coronas, & de fortitudine fidelium exempla nata ſunt patientiæ, non dona juſtitiæ.*

Et hoc inferes, quod ſi aliquis conſtitueretur a 198.
D Deo caput aliorum hominum, poſſet aliis grat[illegible]- am de condigno mereri: cùm enim tunc ejus gra- tia eſſet capitalis, connaturaliter ſe extend[illegible]et ad aliorum ſanctificationem, & influxum aliquem haberet reſpectu infuſionis gratiæ in alios. Unde S. Thomas 3. p. quæſt. 64. art. 4. dicit Chriſtum potuiſſe alicui puro homini comunicare tantam gratiæ plenitudinem, ut ejus meritum operaretur ad ſacramentorum effectus, & ut ſacramentorum effectus ſine ritu ſacramentorum conferre poſ- ſet. Ubi non loquitur de merito congrui, cu[illegible] [illegible] ferat nulli de facto hoc fuiſſe communicatum, & E aliunde hic art. 6. fateatur in juſtis eſſe meritum [illegible]e congruo reſpectu primæ gratiæ aliorum, ut ſtatim dicemus.

Addo quod ibidem in ſolum defectum divinæ motionis & ordinationis reducit, q[illegible] non mereatur alteri gratiam de [illegible]ondign[illegible] [illegible] g[illegible]a in quolibet juſto [illegible] ſecundùm [illegible] ut ſit principium mer[illegible] de [illegible]on[illegible]no, reſp[illegible] aliorum, ſi ad hoc ordi[illegible] & [illegible] D[illegible]. V[illegible]rum tamen eſt, quod tale m[illegible] de rigore juſtitiæ, ſicut in Chri[illegible] ret aliquam gratiam [illegible]uro ho[illegible]am nimirum ordinat[illegible] & a[illegible] ne[illegible], [illegible] inoiterctur.

Dices: D. Thom[illegible] .6 [illegible] conc[illegible]it Ch[illegible] Do[illegible] u grat[illegible]am c[illegible], & [illegible] 199.
t[illegible] & [illegible] influ[illegible]us grati[illegible] ne[illegible] jun[illegible] o[illegible]em quam habet

[illegible] *m: [illegible] influxus gratiæ non eſt ab [illegible] ſoli Chriſto, cujus humanitas ex hoc quod eſt Divinitati conjuncta, habet virtutem juſtificandi.* Ergo ubi [illegible] conjunctio, ut in homine puro, non poteſt eſſe gratia capitalis, nec virtus juſtificandi alios.

Reſpondeo quod quando D. Thomas dicit
200. humanitatem Chriſti habere vim juſtificandi, quia eſt conjuncta Divinitati, aſſignat quidem cauſam, [illegible] vis juſtificandi, & influendi gratiam in [illegible] homines, humanitati Chriſti competat, non tamen negat Deum, de potentia abſoluta, poſſe purum hominem conſtituere caput aliorum hominum, ejuſque gratiam & opera ad juſtificationem illorum ordinare: ſicut de facto Adamus fuit conſtitutus caput non ſolùm naturale, ſed etiam morale totius humani generis, quantum ad transfuſionem juſtitiæ originalis, vel privationis illius, in poſteros, ut in Tractatu
201. de peccatis declaravimus.

Secunda pars concluſionis, quæ aſſerit purum hominem poſſe alteri mereri de congruo primam gratiam, docetur etiam à D. Thoma hic art. 6. citato, his verbis: *Merito congrui poteſt aliquis alteri mereri primam gratiam: quia enim homo in gratia conſtitutus implet Dei voluntatem, congruum eſt, ſecundum amicitiæ proportionem, ut Deus impleat hominis voluntatem in ſalvatione alterius.* Quibus verbis declarat [illegible], & orationes juſtorum, habere jus quoddam amicabile, ratione cujus aliorum ſalutem & [illegible] de congruo promereri poſſunt. Unde Jacobi ultimo dicitur: *Orate pro invicem, ut ſalvemini: multùm enim valet deprecatio juſti aſſidua.* Matth. 9. ac Lucæ 5. *Videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico, confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Supra quem locum dicit Ambroſius: *Magnus Dominus, qui aliorum merito ignoſcit aliis, & dum alios probat aliis relaxat errata.* Et Auguſtinus homil. 144. in Exodum aſſerit *nos revelari meritis eorum, qui diligunt Deum, & ab eo diliguntur.* Denique [illegible] eſt illud ejuſdem S. Doctoris effatum: *Si Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulum non*
202. *haberet.*

Addo quod majus eſt mereri Verbi Divini Incarnationem, quam primam gratiam ſanctificantem: At Sancti Patres legis antiquæ de congruo [illegible] Verbi Divini Incarnationem, per preces & obſecrationes, quas continuo pro ea ante Deum fundebantur, docent Theologi 3. p. quæſt. 2. art. 11. Ergo a fortiori unus homo poteſt alteri primam gratiam juſtificantem de congruo promereri. Unde Stephanus precibus apud Deum converſionem Apoſtoli Pauli de congruo meruit & S. Monica magnum Eccleſiæ lumen Auguſtinum, [illegible] ſuis ad Deum convertit, & [illegible] genuit Chriſto. Item Moyſes [illegible] Deo obtinuit pro populo Iſraelitico, ut docet Auguſtinus quæſt. 149.

203. Obſervat tamen S. Thomas in fine corporis articuli citati, quod quandoque homo, cujus deſiderat alius ſanctus juſtificationem, & ſalutem, ei [illegible] impedimentum: ex quo fit quod aliquando [illegible] orationes juſtorum pro aliis non [illegible] effectum. Unde Jeremiæ 15. dicitur: *Si ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.* [illegible], ſi a[illegible] ſalutem [illegible] bona opera

[illegible] poſuit gratiæ receptioni.

ARTICULUS VII.

An juſtus poſſit ſibi vel alteri mereri de condigno, vel ſaltem de congruo, reparationem poſt lapſum?

DIco primò: Homo juſtus non poteſt [illegible] reparationem poſt lapſum [illegible] condigno, neque de congruo, ſi meritum de congruo ſtrictè & propriè accipiatur, benè [illegible] ſi largè & minus propriè uſurpetur. Ita D. Thomas hic art. 7. dicens: *Nullus poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum futurum, neque merito condigni, neque merito congrui.* Quod debet intelligi de merito congruo ſtrictè ſumpto: nam [illegible] Hebræos 6. lect. [illegible] aliquod ejus meritum de congruo, largè ſcilicet & impropriè ſumptum videtur admittere, dum reſpondens dubio quod propoſuerat, *An cadat ſub merito quod homo ſurgat à peccato, & ſic mereatur gratiam?* ait: *Dicendum quod duplex eſt meritum, unum quod innititur juſtitiæ, & iſtud eſt meritum condigni: aliud quod ſoli miſericordiæ innititur, quod dicitur meritum congrui: & de iſto dicit quod juſtum eſt, id eſt congruum, quod homo qui multa bona fecit mereatur; iſta enim miſericordia eſt adjuncta quodammodo juſtitiæ, pluſquam in illo, qui nunquam aliud fecit, & iſtomodo non obliviſcitur Deus operis & dilectionis.* Hoc præmiſſo.

Prima pars concluſionis probatur primo ex Scriptura: dicitur enim Ezechiel. 18. *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur.* Et cap. 36. *Si dixero juſto quod vitâ vivet, & confiſus in juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus oblivioni tradentur.* Ex quibus [illegible] poteſt hoc argumentum deduci: Meritum de condigno ſemper eſt in memoria Dei, juxta [illegible] ad Hebræos 6. *Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius:* Sed juxta [illegible] Ezechiele adducta, ſi peccaverit juſtus, omnes [illegible] ejus, id eſt omnia illius merita, oblivioni [illegible]tur, ſeu non recordabuntur: Ergo opera [illegible] charitate ante lapſum, non merentur de condigno reparationem poſt lapſum.

Probatur ſecundò ratione D. Thomæ: M[illegible] de condigno dependet ex motione divinæ [illegible] Sed motio divinæ gratiæ in juſto non poteſt [illegible] tendere ad reparationem ipſius poſt lapſum [illegible] per lapſum ſeu peccatum ſubſequens [illegible] rumpatur. Ergo homo juſtus non poteſt [illegible] ſibi de condigno reparationem poſt lapſum.

Confirmatur primo: Si homo juſtus [illegible] condigno mereri reparationem poſt [illegible] illam mereretur, antequam laberetur [illegible] quam eſſet lapſus: Neutrum [illegible] Minor [illegible] ndam [illegible] q[illegible] p[illegible] am aliquis eſt lap[illegible] catus, [illegible] [illegible] Dei [illegible] condigno [illegible] [illegible] ibi [illegible]

[illegible] et, ſuſpenduntur, & [illegible] ſubſequens. Ergo tale [illegible], nec homo lapſus reparationem [illegible] habuit antequam laberetur. Peccatum ergo ſe habet reſpectu [illegible] præcedentium, ſicut fictio ad [illegible] ſicut [illegible] ctio non tollitur ex vi [illegible] ſuſcepti, ſed requiritur aliquod [illegible] ad ipſam removendam; ita [illegible] ficans, & ſuſpendens merita præ[illegible] non tollitur vi hujuſmodi meritorum; [illegible] llus poteſt, dum eſt in gratia, mereri ſibi [illegible] no reparationem poſt futurum lapſum.

[illegible] matur ſecundò: Meritum de condigno [illegible] eſt eſſe ejus præmii, quod non poteſt niſi [illegible] exhiberi: Sed reparatio poſt lapſum non [illegible] beri niſi indigno, peccatori ſcilicet, & [illegible] co: Ergo meritum de condigno ad il[illegible] poteſt ſe extendere. Minor patet: Major [illegible]. Nulla poteſt eſſe juſtitia, ut exhibeatur indigno: Sed exhibitio præmii pro meri[illegible] condigno, pertinet ad juſtitiam, ut art. 4. [illegible] nus: Ergo tale meritum non poteſt [illegible] præmii, quod non poteſt niſi indigno ex[illegible]

[illegible] da pars, quæ aſſerit juſtum non poſſe ſibi [illegible] parationem poſt lapſum, merito de con[illegible] ctè & propriè ſumpto, facilè probari po[illegible] dictis articulo præcedenti: nam, ut ibidem [illegible] nus, meritum de congruo ſtrictè ſump[illegible] portat jus amicabile ad præmium, & per [illegible] nguitur a merito de condigno, quod di[illegible] ctum ſtrictæ & veræ juſtitiæ, nempe diſtri[illegible] æ: ſed homo juſtus non habet jus amicabi[illegible] reparationem poſt lapſum; quia per pecca[illegible] ſubſequens deſtruitur amicitia Dei cum illo; [illegible] autem ac diſſolutâ amicitia, jus amicabile [illegible] ere nequit; unde peccatum ſubſequens [illegible] minùs mortificat & ſuſpendit meritum de [illegible] uo ſtrictè ſumptum, quam meritum de [illegible] no: Ergo ſicut propter illam ſuſpenſio[illegible] & interruptionem, juſtus non poteſt ſibi [illegible] de condigno reparationem poſt lapſum; [illegible] e poteſt illam promereri de congruo, ſi me[illegible] de congruò ſtrictè & propriè accipiatur.

[illegible] autem illam mereri poſſit merito de con[illegible] ge & impropriè ſumpto, patet etiam ex ibidem. Oſtendimus enim opus impetrato[illegible] alicujus doni, aut diſponens ad illud, large & [illegible] prie meritum ejus de congruo appellari [illegible] ſed juſtus per orationes, & bona opera in ſtatu gratiæ & charitatis elicit, poteſt à [illegible] impetrare & obtinere, ut ſi labatur, non de[illegible], ſed ad pœnitentiam revocetur, & ad tale [illegible] um aliquo modo ſe diſponere; ut patet [illegible] tura, nam 2. Paralipom 19. dictum eſt ad [illegible] hat Regem Juda: *Impio præbes auxilium, & [illegible] qui oderunt Dominum amicitia jungeris, & id[illegible] iram Domini merebaris, ſed bona opera in[illegible] ſunt in te*, &c. Quæ verba indicant ſanctum Regem, bonis operibus apud Deum obti[illegible] e, ut etiam cùm peccaret, a Deo non deſere[illegible], nec pro meritis puniretur: & ſimiliter Pſal. [illegible] at Propheta (quod nos etiam facere conve[illegible]) *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*; [illegible] atio fruſtra fieret, ſi nulla ei reſpondere impetratio: Ergo juſtus poteſt mereri re[illegible] ionem poſt lapſum, merito de congruo, lar[illegible] impropriè ſumpto.

[illegible] d [illegible] uod D. Thomas loco citato ſuper Epi[illegible] ſtolam ad Hebræos, docet juſtum poſſe mereri de congruo rep[illegible] onem poſt [illegible] ſum: Ergo ne cogamur aſſerere ſanctum Doctorem ſibi eſſe contrarium, cùm hic art. 7. dicat: *Nullus poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum futurum, neque merito condigni, neque merito congrui*; aut illam ſententiam hic retractaſſe, dicendum eſt, ipſum admittere meritum de congruo reparationis poſt lapſum, large & impropriè ſumptum; negare verò meritum congrui propriè & ſtrictè acceptum; & de primo loqui in commentario ſuper Epiſtolam ad Hebræos, de ſecundo vero in ſumma Theologica.

Dico ſecundò: Juſtus poteſt alteri mereri reparationem poſt lapſum, merito de congruo propriè & ſtrictè ſumpto.

Probatur: Meritum de congruo ſtrictè & propriè ſumptum, in amicitiæ legibus fundatur, ſecundum quas congruum eſt, quod amicus amicum exaudiat: quando petit quæ juſta ſunt: Sed juſti ſunt amici Dei, & dum peccatorum petunt converſionem, petunt quæ juſta ſunt: Ergo congruum eſt quod à Deo exaudiantur, congruitate in legibus amicitiæ fundatâ, & jus quoddam amicabile importante. 222.

Confirmatur: Eadem eſt ratio de reparatione 223.
poſt lapſum, ac de infuſione primæ gratiæ: Sed juſtus poteſt, alteri mereri primæ gratiæ infuſionem, merito de congruo ſtrictè & propriè ſumpto, ut articulo præcedenti oſtendimus: Ergo & reparationem poſt lapſum.

Confirmatur ampliùs: Ideo juſtus non poteſt 224.
ſibi mereri merito de condigno, vel de congruo, propriè accepto, reparationem poſt lapſum, quia pro tempore quo redditur præmium non eſt in ſtatu remunerabilis; cùm pro tunc ſit peccator, & Dei inimicus, ut concluſione præcedenti declaravimus: Sed quando fit reparatio alterius, juſtus pro tunc eſt in ſtatu remunerabilis, cùm pro illo tempore maneat juſtus, & Dei amicus, ut ſupponimus: Ergo licèt juſtus non poſſit ſibi mereri reparationem poſt lapſum, merito de congruo propriè ſumpto, eam tamen poteſt mereri alteri.

Ex quo infers, quod ſi juſtus per bona opera, 225.
in gratia & charitate elicita, mereatur alteri de congruo primam gratiam, & poſtea peccet mortaliter, illa ex vi talis meriti alteri non confertur; quia peccatum ſuperveniens mortificat omnia merita juſti præcedentia, & ea impedit ne actu conſequantur aliquod præmium, facitque quod ille non ſit in ſtatu remunerabilis, cùm reddat ipſum Dei inimicum. Addo quod, ſicut lex amicitiæ poſtulat, ut amicus faciat voluntatem amici, & ei petita concedat; ita etiam ut violatâ & diſſolutâ amicitiâ, revocentur omnes conceſſiones ejus intuitu factæ, ſi non ſint omnino adimpletæ.

ARTICVLVS IX.

An juſtus poſſit ſibi mereri de condigno, vel ſaltem de congruo, donum perſeverantiæ?

DE dono perſeverantiæ plura diximus in Tractatu de gratia, ubi oſtendimus, tale do- 226. Diſp. 8. art. 8.
num conſiſtere formaliter in conjunctione gratiæ cum morte, ex efficaci gloriæ intentione imperata, & medium eſſe inter auxilia communia, quibus juſtificati ſervant mandata, & donum confirmationis in gratia; quia præter auxilia efficacia, quibus adimplentur præcepta, donum perſeverantiæ addit continuationem uſque in finem, quam

quam non dicunt talia auxilia: & præterea, ut docet S. Thomas 3. contra Gent. cap. 162. hoc donū addit gratiam externæ protectionis, per quam tolluntur homini plures occaſiones peccandi, & provocantia ad peccatum comprimuntur: differt autem à dono confirmationis in gratia, quia illud eſt communne omnibus prædeſtinatis, iſtud verò ſolùm aliquibus, maximâ ſanctitate præditis, ut B. Virgini, S. Joanni Baptiſtæ, & Apoſtolis, poſt adventum S. Spiritus ſuper eos in die Pentecoſtes. Præterea donum perſeverantiæ, ex parte gratiæ habitualis, nihil dicit ſpeciale, & ſolùm ejus eſſentia ſita eſt in ſerie ſeu collectione auxiliorum ſpecialium, collatorum uſque in finem vitæ, quorum beneficio gratia habitualis cum morte conjungitur, ſive gratia viæ cum gratia patriæ: donum verò confirmationis, præter auxilia ſpecialia dicit ex parte gratiæ habitualis quemdam modum participatum à gratia conſummata patriæ; quia ſicut gratia patriæ eſt principium impeccabilitatis in beatis, ita & gratia viæ in confirmatis in gratia; diverſimodè tamen: nam gratia conſummata patriæ, cùm ſit radix viſionis beatificæ, quæ Deum ut habentem omnem rationem boni voluntati manifeſtat, eſt cauſa neceſſitatis in actu charitatis; donum verò confirmationis non tollit libertatem ab actu charitatis, ſicut nec donum perſeverantiæ: unde ſicut donum perſeverantiæ medium eſt inter auxilia communia quibus adimplentur præcepta, & donum confirmationis in gratia; ita donum confirmationis in gratia mediat inter donum perſeverantiæ, & claram Dei viſionem, ſeu amorem beatificum. Hoc præmiſſo, pro reſolutione propoſitæ difficultatis.

117 Dico primò, hominem non poſſe mereri de condigno donum perſeverantiæ.

Concluſio eſt certa de fide: colligitur enim ex variis Scripturæ locis, præſertim ex illo Joan. 15. *Ego poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.* Quo loco Deo attribuitur, ut fructus prædeſtinatorum maneat uſque in finem, & conjungatur cum beatitudine ſupernaturali, in qua conjunctione, ut diximus, donum finalis perſeverantiæ formaliter conſiſtit. Item Apoſtolus ad Philip. 2. ait: *Deus eſt qui operatur in vobis velle & perficere.* Quibus verbis declarat, perficere opera bona & meritoria, & ea perducere ad vitam æternam, ita eſſe proprium Dei, ut nulla ratione pertineat ad voluntatem hominis; quæ cùm ſit mutabilis, & vertibilis à bono in malum, non poteſt firmari in bono, & in eo diu perſeverare, niſi ſpeciali Dei auxilio figatur, ut ait S. Thomas 3. contra Gent. cap. 155. & 2. 2. quæſt. 137. art. 4.

118 Addo quod cùm Deus ſit Alpha & Omega, & rerum omnium finis & principium, ſpeciali jure ipſi debentur rerum omnium initia & fines; quapropter præceperat olim ſibi terræ frugum primitias & decimas offerri: primitias ut primo omnium principio, decimas tanquam ultimo fini; denarius enim numerus ultimæ perfectionis ſymbolum eſt, quia in denario ad unitatem, quæ eſt principium numeri, redditur, tuncque res perficitur, cùm ſuam repetit originem, & ad ſuum principium redit. Sicut ergo prævenienti gratiæ rectæ vitæ tribuitur initium; ſic fœlix illius clauſula dono perſeverantiæ aſſignatur: utrumque divinæ gratiæ opus eſt, illud prævenientis, iſtud finalis; ambo divinæ munificentiæ dona præclariſſima: neutrum cadit ſub merito, illud quidem, quia principium eſt meriti; iſtud, quia meritorum omnium perfectio & conſummatio eſt; & quia etiam, ut infrà cum D. Thoma dicemus, ſe tenet aliquo modo ex parte principii meriti, & cum illo non ponit in numero. Unde Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 13. de perſeverantiæ munere ait: *Quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo qui potens eſt, eum qui ſtat ſtatuere ut perſeveranter ſtet, & eum qui cadit reſtituere.* Auguſtinus etiam lib. de dono perſeverantiæ cap. 2. illam, *Magnum Dei donū, quo cætera ejus dona conſervantur appellat.*

Obſervant etiam Scripturæ Interpretes, quod electorum prædeſtinatio eſt veluti aurea quædam catena, quâ Deus homines ad ſe trahit, & è terra ad cœlum evehit, ex variis Dei beneficiis, veluti annulis, compoſita, nempe prædeſtinatione, vocatione, juſtificatione, & glorificatione, juxta illud Apoſtoli ad Roman. 8. *Quos enim prædeſtinavit, hos vocavit, quos vocavit, hos juſtificavit; quos juſtificavit, hos glorificavit.* Aurea verò fibula, quâ annuli illi interſe cohærent, perſeverantia eſt: hæc enim finem principio, & glorificationem æternæ prædeſtinationi conjungit. Hac Deus electos ad cœlum attrahit, ſed miſerans, ſecundùm illud Jeremiæ 31. *In charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi te miſerans*; quia perſeverantiæ donum, ex ſola Dei miſericordia, non verò ex noſtrorum operum meritis, nobis tribuitur. 119.

Ratio etiam id ſuadet: Primò quia ut diſcurrit S. Thomas hic art. 9. in argumento *ſed contra*: ſi juſtus poſſet ſibi perſeverantiæ donum de condigno promereri, ſequeretur quod nullus juſtus, 120. vel ſaltem pauci eſſent, qui illud non obtinerent, cùm meritum de condigno infallibiliter conſequatur ſuum præmium; & ſic vel nullus, vel pauci à gloria exciderent; quod repugnat verbis illis Chriſti Domini, ſæpe in Evangelio repetitis: *Multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Nec dici poteſt ideò multos non obtinere donum perſeverantiæ, quia per peccatum illi ponunt impedimentum: ut enim rectè inſtat S. Doctor, hoc ipſum quod eſt peccare, opponitur perſeverantiæ; unde ſi juſtus perſeverantiæ donum de condigno mereretur, Deus non permitteret ipſum cadere in peccatum.

Secundo id probat in corpore articuli, hac ratione à priori: Quod pertinet ad principium meriti, 121. non cadit ſub merito; ut dictum eſt de prima gratia, quæ quia eſt principium omnis meriti, ſub merito non cadit: Sed perſeverantia pertinet ad principium meriti, dependet enim ſolùm ex divina motione, quæ eſt principium omnis meriti: Ergo non cadit ſub merito; ſed ſi quis eam à Deo accipit, gratis & abſque ullo merito accipit. Ubi, ut rectè obſervat Cajetanus, S. Doctor non loquitur de quacumque motione gratiæ, ſed de motione Dei, quatenus eſt conſervativa gratiæ: ſic enim non poteſt cadere ſub merito, quia eſt cōtinuatio primæ productionis, & entitativè ipſamet prima productio, ſeu infuſio gratiæ, quæ non poteſt cadere ſub merito, cùm ſit principium omnis meriti. Sicut ergo nemo poteſt de condigno mereri ſuam conſervationem, quia conſervatio non eſt actio diſtincta à creatione, quæ non cadit ſub merito, ſed eſt ipſa creatio continuata, ut docet D. Thomas 1. p. quæſt. 104. art. 1. ad 4. dicens: *Conſervatio rerum à Deo, non eſt per aliquam novam actionem, ſed per continuationē actionis qua dat eſſe*: ita ſimiliter perſeverantia non poteſt cadere ſub merito de condigno, quia eſt ipſa conſervatio gratiæ, quæ non ponit in numero cum prima ejus productio-

productione, ſed ad illam pertinet & reducitur, ſicut conſervatio ad creatorem.

222. Contra hanc rationem D. Thomæ, & noſtram concluſionem, tres fieri poſſunt inſtantiæ. Prima eſt. Augmentum gratiæ dependet ex motione Dei: Sed hoc non obſtante, poteſt cadere ſub merito etiam de condigno, vt art. 7. oſtendimus: Ergo & donum perſeverantiæ, tametſi dependeat ex motione Dei.

223. Secunda: Chriſtus Dominus meruit continuationem unionis hypoſtaticæ cum humanitate, quamvis unionem hypoſtaticam non potuerit mereri; meruit etiam unionem animæ cum corpore, factam in reſurrectione, licèt ab initio talem unionem mereri non potuerit: Ergo licèt homo primam gratiam à principio mereri non poſſit, benè tamen continuationem gratiæ uſque in finem, quam dicit donum perſeverantiæ.

224. Tertia: Qui poteſt mereri majus præmium, poteſt & minus: Sed homo poteſt de condigno mereri beatitudinem ſupernaturalem, ſubindeque perpetuitatem gloriæ, in illa contentam, quæ eſt nobilior & præſtantior quam perſeverantia in gratia: Ergo à fortiori iſtam poterit de condigno mereri.

225. Hæc tamen parùm urgent, & ex ſuprà dictis facilè diſlui poſſunt. Ad primam enim inſtantiam reſpondetur, quod licèt augmentum gratiæ dependeat ex motione divina, habet ſe tamen ut terminus reſpectu meritorum præcedentium, quod non habet donum perſeverantiæ, cùm ſit ipſa conſervatio gratiæ, quæ, ut diximus, non ponit in numero cum prima ejus infuſione, quæ eſt primum principium meriti.

226. Ad ſecundam nego Antecedens: Chriſtus enim non meruit continuationem unionis hypoſtaticæ quia continuatio ſeu conſervatio illius unionis dependet ex prima actione Dei unitiva, imò eſt eadem actio continuata: unde ſicut non poteſt cadere ſub merito ut prima unio, ita neque ut continuatio ſeu conſervatio. Similiter prima unio animæ Chriſti ad corpus, non potuit cadere ſub ejus merito, quia ante illam unionem Chriſtus non erat: de ſecunda autem facta in reſurrectione, poteſt dici quod cadit ſub merito, quia antea Chriſtus fuit merens, & iſta ſecunda unio animæ & corporis non eſt facta ex vi primæ actionis unitivæ. De quo in Tractatu de Incarnatione.

227. Ad tertiam diſtinguo Majorem: qui poteſt mereri majus præmium, poteſt & minus, cæteris paribus, concedo: ſi cætera non ſint paria, nego: magnum autem inter perpetuitatem gloriæ, & perſeverantiam in gratia, intercedit diſcrimen, nam perſeverantia patriæ ſe tenet ex parte termini meriti, perſeverantia verò viæ ex parte principij, ut docet D. Thomas hic art. 9. in corp. & in reſp. ad 2. ubi ait: *Ad ſecundum dicendum quod perſeverantia quæ erit in gloria, comparatur ad motum liberi arbitrij meritorium, ſicut terminus non autem perſeverantia viæ.*

DICO ſecundò: Iuſtus non poteſt mereri de congruo donum perſeverantiæ, ſi meritum de congruo ſtrictè & propriè uſurpetur: benè tamen ſi largè & impropriè accipiatur.

228. Prima pars, quæ eſt contra Suarem, Bellarminum, Valentiam, & alios Recentiores, ſequitur evidenter ex ſuprà dictis: oſtendimus enim ex Conciliis & SS. Patribus donum perſeverantiæ gratis à Deo donari: Sed quod cadit ſub merito de congruo, ſtrictè ſumpto, non gratis donatur; cum nullum meritum poſſit intelligi ſine ordine ad præmium: Ergo juſtus non poteſt mereri donum perſeverantiæ, merito de congruo ſtrictè & propriè ſumpto.

Nec ſufficit dicere, quod meritum de congruo eſt meritum ſecundùm quid: nam licèt meritum de congruo, comparativè ad meritum de condigno, ſit imperfectè meritum, tamen abſolutè meritum eſt, quia dicit jus in homine, & inducit debitum amicabile in Deum. Unde quamvis Semipelagiani (ut in Tractatu de hæreſi Pelagiana oſtendimus) non condignum, ſed ſolùm congruum meritum in operibus naturæ reſpectu primæ gratiæ conſtituerent, nihilominus SS. Patres B contra ipſos diſputantes, ex hoc inferebant, quod gratia non daretur purè gratis, ſed ex aliquo debito, ſeu juſtitia, ſaltem imperfecta; quia ut ait Auguſtinus de prædeſt. Sanct. cap. 6. *Dari aliquid gratis, eſt dari pro nihilo.* Unde cap. 2. ejuſdem libri dicit Semipelagianos non receſſiſſe ab illa ſententia Pelagij, damnata in Conſilio Palæſtino, quâ aſſerebat gratiam ſecundùm merita noſtra dari, & ex juſtitia, non verò ex miſericordia, & liberalitate concedi. Itē Fulgentius lib. de gratia Chriſti. c. 18. ſic diſcurrit: *Si autem noſtrum eſt* C *velle credere, priuſquam gratia Dei incipiat adjuvare, iniuſtè gratia dicitur, quia non gratis datur homini, ſed bonæ retribuitur voluntati.* 229. Diſſ. 21 art. 4.

Hæc etiam pars probata manet ratione D. Thomæ ſuprà expoſitâ: quod enim pertinet ad principium meriti, non cadit ſub merito, etiam de congruo; cùm principium meriti neque de condigno, neque de congruo ullus promereri poſſit, ut patet de prima gratia, quam, quia eſt principium meriti, nullus nec de condigno, nec de congruo mereri poteſt, ſi meritum congrui propriè & ſtrictè accipiatur, ſicut art. 7. oſtenſū eſt: Ergo ſi donum perſeverantiæ ad principium meriti pertineat, ſub merito etiam de congruo, propriè accepto, cadere nequit.

Quod verò poſſit cadere ſub merito de congruo largè & impropriè ſumpto, ex dictis etiam manifeſtum relinquitur: Nam omne opus impetratorium alicuius, & diſpoſitio ad illud, largè & im- 230.
D propriè meritum de congruo dici poteſt: Sed multi juſti impetrant à Deo ſuis bonis operibus & orationibus perſeverantiam in gratia, & diſponuntur etiam, ut Deus gratis, & miſericorditer ipſis tale donum largiatur: Ergo multi juſti merentur perſeverantiam in gratia, merito de congruo largè & impropriè ſumpto; quod infallibile non eſt, quia oratio non impetrat, nec meretur infallibiliter, niſi ſit perſeverans, ut docet S. Thomas 2. 2. quæſt. 83. art. 15. 231.

De hoc merito intelligendus eſt Auguſtinus, dum lib. de dono perſever. cap. 6. ait: *Hoc Dei* E *donum ſuppliciter emereri poteſt, ſed cum datum fuerit, amitti contumaciter non poteſt*: nam adverbium illud, *ſuppliciter*, apertè declarat, ipſum ibi loqui de merito largè & impropriè ſumpto, & prout idem ſignificat quod impetratio. Perſeverantiæ enim donum, precibus & bonis operibus poſſe à Deo impetrari, docet ibidem cap. 1. & ſequentibus, ubi ait quod nos illud petimus utiliter à Deo in oratione dominica, quando dicimus, *Adveniat regnum tuum*: imò ibidem à capite ſecundo uſque ad ſextum probat ex Cypriano, in omni petitione illius orationis, prætérquàm in iſta, *Dimitte nobis debita noſtra*, tale donum à Deo poſtulari.

ARTICVLVS X.

Vtrum temporalia bona cadant ſub merito?

232. PRo reſolutione hujus difficultatis breviter obſervandum eſt, bona temporalia dupliciter poſſe conſiderari, nempe ſecundùm ſe, & prout conducunt ad vitam æternam. Recolenda eſt etiam diviſio meriti in meritum de condigno, quod eſt tale ſimpliciter, & in meritum de congruo, quod comparative ad meritum de condigno, eſt meritum imperfectè tantùm & ſecun- B
233. dùm quid. His præmiſſis.

Dico primò: Si bona temporalia ſecundùm ſe ſpectentur, juſtus ea non meretur de condigno. Ita D. Thomas hic art. 10.

Probatur primò: De ratione meriti de condigno eſt quod ordinetur ad præmium, tanquam medium ad finem, & via ad terminum: Sed bona opera juſtorum, à gratia & charitate procedentia, cum ſint ordinis ſupernaturalis, nequeunt ordinari ad bona naturalia & temporalia, tanquam ad finem & terminum: Ergo juſti per bona opera talia bona de condigno non merentur, nec illa apud Deum propriè computantur juſtis in præmium, ſed quando expedit, quaſi pro corollarijs C
dantur juxta illud Matt. 6. *Hæc omnia adjicientur*
234. *vobis.*

Confirmatur: Meritum de condigno, & præmium, debent eſſe ejuſdem ordinis: Sed bona temporalia, & bona opera juſtorum, à gratia & charitate procedentia, ſunt diverſi ordinis, cùm illa ſint intra ordinem naturæ, iſta verò pertine-
235. ant ad ordinem gratiæ: Ergo, &c.

Probatur ſecundò: Si juſti bona temporalia ſecundùm ſe ſpectata de condigno mererentur, cum meritum de condigno Deum infallibiliter conſequatur ſuum præmium, juſti ſemper plus D
haberent bonorum temporalium quam peccatores: cujus tamen oppoſitum quotidiana demonſtrat experientia; bona enim temporalia & mala ſimiliter ſe habent ad bonos & malos, ſecundùm illud Eccleſ. 9. *Vniverſa æquè eveniunt juſto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & ſacrificia contem-*
236. *nenti.*

Dico ſecundò: juſtus poteſt ſibi bona tempo- E
ralia ſecundum ſe ſpectata de congruo promereri. Ita D. Thomas articulo citato, ubi ſic loqui-

A tur: *Si autem conſiderentur hujuſmodi bona ſecundum ſe, ſic non ſunt ſimpliciter bona hominis, ſed ſecundum quid, & ita non ſimpliciter cadunt ſub merito, ſed ſecundum quid:* At meritum de congruo eſt meritum ſecundum quid: Ergo ex D. Thoma juſti poſſunt mereri de congruo bona temporalia, ſecundum ſe ſpectata. Imo etiam ipſi peccatores, per opera bona moraliter, talia bona de congruo interdum merentur, ut idem S. Doctor affirmat in 2. diſtinct. 27 quæſt. 1. articulo 4. dicens: *Frequenter, ut Gregorius dicit, Deus in hoc mundo remunerat eum qui præmium futuræ*
B *gloriæ non meretur, ut nullum bonum irremuneratum inveniatur.* Et lib. 3. de regimine Principum cap. 5. 4. & 6 cum D. Auguſt. in libris de civitate Dei oſtendit Romanos mundum ſubjugaſſe, & dominium ac imperium meruiſſe, ob amorem patriæ, zelum juſtitiæ, & ſingularem pietatem, ac civilem benevolentiam.

Dico tertiò: juſtus poteſt de condigno mereri 237.
bona temporalia, ſecundum quod ad vitam æternam conducunt, eſt etiam D. Thomæ art. citato dicentis. *Temporalia bona, prout ſunt utilia ad opera virtutum, quibus perducimur ad vitam æternam, directè & ſimpliciter cadunt ſub merito, ſicut & augmentum gratiæ, & omnia alia, quibus*
C *homo ordinatur ad perveniendum in beatitudinem.* 238.

Ratio etiam id ſuadet: Eodem enim merito quo quis meretur finem, meretur etiam media conducentia ad talem finem: Sed iuſtus per bona opera meretur finem: nempe vitam æternam, merito de condigno: Ergo eodem merebitur bona temporalia, prout ad vitam æternam conducunt.

Nec obſtat quod bona temporalia, ſecundum ſe conſiderata, non ſint ſimpliciter bona, ſed ſolum ſecundum quid: cum hoc enim ſtat, quod ſi ſpectentur, prout ſunt media ex divina ordinatione juſtos conducentia ad beatitudinem, ſint
D ſimpliciter bona: medium namque participat bonitatem finis, & ſic quando finis eſt ſimpliciter bonus in ſe, media dici poſſunt ſimpliciter bo- 239.
na; beatitudo autem eſt ſimpliter bona.

Sed hic breviter obſervandum eſt cum D. Proſpero ſentent. 212. quod Deus non ſemper confert ea bona temporalia quæ poſtulamus, ſed vel illa, vel alia magis ad ſalutem & vitam æternam conducentia: *Fidelis* (inquit) *ſupplicat pro*
E *neceſſitatibus hujus vitæ, & miſericorditer auditur, & miſericorditer non auditur: quid enim infirmo ſit utilius, magis novit medicus quam ægrotus.*

TRACTATUS DECIMUS.

De Virtutibus Theologicis.

A quæſtione 1. ſecundæ ſecundæ D. Thomæ, uſque ad 47.

PRÆFATIO.

TRIBVS in rebus Chriſtiani culminis fundamenta conſiſtunt, ideſt in fide, ſpe, & charitate, inquit Zeno Veronenſis. Fides immotum religionis fundamentum, cui cætera virtutum dona innituntur, & quâ firma ſunt, rerumque ſperandum ſubſtantia & hypoſtaſis, primum inchoat Chriſtiani hominis, & ad cœleſtia nati, vitæ motum, aperitque oculos, & ad æternam illam & incommutabilem veritatem attollit, ad quam ſpes ſuſpiret, quam charitatis complectatur; & tanquam æterni luminis umbra, obſcurior radius, ut longiùs protenſa lux, in obſcuriorem radium [illegible]clinit, immenſam lucem beatis mentibus, cùm aſpiraverit dies, & inclinatæ fuerint umbræ, paratam; obſcuritate quadam, ad noſtrarum mentium imbecillitatem temperatam, involvit. *Fides enim* (inquit Bernardus) *lucem non extinguit, ſed cuſtodit:* ut inacceſſibiles æterni luminis ſplendores, in umbris fidei poſita, ferre paulatim mens diſcat. Bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat luci.

Spes, quam idem Zeno *fidei gloriam*, & Hilarius *maximum fidei ſtipendium* appellant, cui præſentia ſubjacent & futura; illa, quia contemnit; iſta, quia ſua eſſe præſumit, deſideriis languens, manus & brachia ad æternam pulchritudinem tendit, quæ inter fidei umbras, intercepta luce ſe prodit, loquitur, reſpicit, & ex hebræo, *promicat per cancellos*, inſtar timentis videri, aut alternis vicibus occultantis ſeſe & prodentis, ut ſui deſiderium accendat; ad quam ea vehementiùs animus fertur, quòd ſpe, firma ſuæ ſalutis anchora, qua adverſæ & ſævæ fortunæ fluctus ſuſtinet & frangit, erectus, eam ſibi promiſſam, & ex parte exhibitam cernit, ut jam aliquid etiam ultra ſpem audeat; cum ſola ſpe gaudet, inter poſſeſſionem & expectationem affectus dividit, ſentitque poſſeſſionis gaudium, & ſpei deſiderium.

Charitas quam *fides concipit, & ad quam ſpes currit* (inquit Caſſiodorus) utraque fo[illegible]cior, fidei umbras prætergreſſa, & ſpei ſuſpiria, ſeſe totam in Deum immittit: *ſecce*[illegible] ut ait Auguſtinus) *& excedit à ſenſibus, ut ſe non ſentiat quæ Deum ſentit.* Hæc enim [illegible]x & cœleſte gluten, quod animam ſupra ſeipſam, ſupra mortalia, penè ſupra cœle[illegible]a erectam, Deo jungit, cùm mens (ut inquit idem Auguſtinus) in effabili Dei illecta [illegible]ne, *quodammodo ſe ſibi furatur, imo rapitur, & à ſe labitur*, ut æterna pulchritudine, quam [illegible] oſtendit, ſpes optat, charitate fruatur.

Hanc igitur virtutem triplicem, qua triplici religionis vinculo, aut nunquam [illegible]vendo funiculo, homo Deo devincitur, hic explicandam ſuſcipio. Quid verò ſpe[illegible]c debeas, erudite Lector, non dicam: ex aliis quæ hactenus præmiſimus, facilè ipſe [illegible]liges: ſunt enim quædam ingeniorum temperamenta, & quæ varias res, velnti va[illegible] condimenta, appetant. Ingenii tui guſtum conſule: quæ enim exhibeo, ſuperio[illegible]imillima ſunt; argumentum non ignobilius, methodus eadem, idem Angeli[illegible] Doctor quem interpretor; niſi quod ſanctiſſimi viri, nunquam meliùs quàm de virtutibus, arcana quadam conſenſione, ſimpathia, & ut ipſe *Doctor Sanctus* loquitur, *connaturalitate*, ſentiunt. Vale: opto ut quæ de virtutibus ſcribam, nedum intelligas, ſed & [illegible]as.

DISPVTATIO PRIMA

De objecto fidei.

Ad quæſtionem 1. D. Thomæ.

CUm fides, ſicut omnis alius habitus, à ſuo objecto ſpecificetur, ut manifeſtam habeamus ejus naturam, quod ſit ejus objectum, priùs inquirendum eſt, & explicandum. Unde ſit

ARTICVLVS I.

Quodnam ſit objectum fidei?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes ſunt certa.

1 NOtendum primo, hoc nomen *fides* variè à ſacris Scriptoribus uſurpari. In primis enim fides in Scriptura & Patribus ſumitur pro fidelitate, quæ eſt virtus voluntatis, præbens conſtantiam in ſervandis promiſſis & conventionibus; cui primò impoſitum fuiſſe nomen fidei, dictamque eſſe fidem, quia per eam fit quòd dicitur, docent S. Auguſtinus Epiſt. 19. cap. 2. in fine, & Iſidorus in libro Ethymologiarum. Ita ſumitur Iſaiæ 11. cùm de Meſſia venturo prænuntiatur: *Erit fides cinctorium renum ejus*; & ad Roman. 3. cùm dicitur: *Nunquid incredulitas illorum, fidem Dei evacuabit*? Juxta hanc acceptionem Deuteron. 32 Deus dicitur eſſe fidelis; & Matth. 25. & 1. ad Corinth. 4. vocatur ſervus, & diſpenſator fidelis, ille qui ſatisfacit obligationi benè miniſtrandi & diſpenſandi. Secundò fides ſumitur pro veracitate, ut Jeremiæ 7. *Periit fides, & ablata eſt de ore eorum*: & Apocal. 1. Chriſtus appellatur *Teſtis fidelis*, id eſt verax. Tertiò pro fiducia, Jacobi 1. *Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans*. Et Matth. 8. *Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Ubi ſermo eſt de Apoſtolis naufragium timentibus: timor autem opponitur fiduciæ, ut docet S. Thomas in 3. diſt. 26. quæſt. 1. art. 3. ad 5. Quarto ſumitur pro conſcientia, ſeu judicio practico de agendis: ad Roman. 14. *quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, id eſt, quod non eſt ex conſcientia, ſeu judicio ſtatuente licitum eſſe id quod agitur, peccatum eſt, ut ibidem interpretatur S. Thomas. Quintò pro fidei objecto, & doctrina: Apocal 2. *Non negaſti fidem meam*. Actor 6. *Multa turba obediebat fidei*, id eſt doctrinæ per Apoſtolos annuntiatæ. Et in Symbolo Athanaſij, præcipuis Trinitatis & Incarnationis veritatibus explicatis, ſubditur: *Hæc eſt fides Catholica, quam niſi quiſque fideliter firmiterque crediderit, ſalvus eſſe non poterit*. Denique fides ſumitur pro habitu, vel actu ſupernaturali intellectûs: quo veritatibus à Deo revelatis, propter ipſius revelationem & authoritatem, certò quidem, ſed in evidenter aſſentimur & hæc dicitur fides Theologica, quam Apoſtolus ad Hebræos 11. ſic deſcribit: *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum*, Græce ὑπόστασις, id eſt baſis & fundamentum ſpei (ideò enim ſperamus bona ſupernaturalia, quia per fidem certò tenemus illa nobis eſſe à Deo promiſſa) *argumentum non apparentium*, vel ut in Græco eſt, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων, id eſt convictio, & certiſſima perſuaſio earum rerum quæ non videntur, neque clarè apparent, creduntur tamen, quia à Deo revelatæ ſunt. Quibus verbis certitudo, & obſcuritas fidei deſignantur: certitudo quidem voce ἔλεγχος id eſt convictio; obſcuritas verò per id quod additur οὐ βλεπομένων, id eſt non viſorum, ſeu non apparentium. De hac ergo fide Theologica in præſenti diſputamus, & quodnam ſit ejus objectum inquirimus. Pro cujus reſolutione.

2 Secundò notandum eſt, ſeu ex diſputatione procemiali ad totam Theologiam recolendum, objectum alicujus habitus vel potentiæ dividi in objectum materiale, & in objectum formale: objectum materiale comprehendit illud omne quod per talem habitum vel potentiam attingitur: objectum verò formale eſt id quod per ſe & ratione ſui attinguitur à potentia, vel habitu; dividiturque in objectum formale *quod*, & objectum formale *quo*: primum eſt ratio illa quæ per ſe & ratione ſui attingitur à potentia vel habitu, & cætera ratione illius attinguntur: ſecundùm verò eſt ratio illa ſub qua potentia vel habitus attingit objectum, ſeu id quo mediante ad illud terminatur: v.g. in potentia viſiva objectum formale quod, eſt color, quia illa per ſe, & ratione ſui ab oculo percipitur: objectum formale quo, vel ſub quo, eſt lux, quia mediante luce viſus percipit colores; objectum verò materiale eſt omne corpus coloratum, quia omne corpus quod eſt affectum colore, à viſu percipi poteſt.

3 Notandum tertiò, in Deo triplicem poſſe diſtingui veritatem, primam in eſſendo, ſecundam in cognoſcendo, tertiam in dicendo. Veritas in eſſendo, eſt ipſa tranſcendentalis veritas, quæ eſt paſſio cujuſcumque entis, & invenitur in Deo, ratione cujus dicitur verus Deus, id eſt habens veram Deitatem, per quam à falſis Diis diſtinguitur. Veritas in cognoſcendo eſt ipſa veritatis cognitio, & in Deo eſt ſumma & infinita ejus ſapientia, ratione cujus omnia cognoſcit ut ſunt in ſe, & in nullius rei cognitione falli poteſt. Veritas in dicendo eſt propenſio ſeu inclinatio ad dicendum verum: & hæc in nobis eſt virtus moralis, reſidens in voluntate; & in Deo eſt ſumma illius inclinatio & propenſio ad dicendum verum, ratione cujus neminem fallere poteſt, ſicut ratione ſuæ infinitæ ſapientiæ, à nemine poteſt falli. His præmiſſis, & relictis variis Authorum ſententiis, quia ita confusè loquuntur, ut difficile ſit conjicere quid velint: ut D. Thomæ, & Diſcipulorum ejus doctrina explicetur, ſit

§. II.

Re[illegible]lvitur difficultas propoſita.

4 D[illegible] uno, objectum formale quod fidei eſſe [illegible]um, [illegible] ratione primæ veritatis in eſſen[illegible] [illegible]bindeque ſub ratione Deitatis.

[illegible]na pars probatur primò ex D. Thoma hic [illegible] dicente, Deum ſe habere ad fidem, ſicut ſa[illegible]as ſe habet ad medicinam: Sed ſanitas eſt ob[illegible]um formale quod medicinæ: Ergo Deus eſt objectum formale quod fidei.

5 Probatur ſecundo ratione fundamentali, quam [illegible]dem inſinuat S. Doctor: Illud dicitur ob[illegible] [illegible] formale quod alicujus potentiæ, vel habi[illegible], quod per ſe primò attingitur, & in ordine ad [illegible]uod cætera reſpiciuntur; ut patet in exemplo [illegible]ducto, nam quia medicina per ſe primò ſani[illegible]m reſpicit, & nihil conſiderat niſi in ordine ad illam, ſanitas eſt objectum formale quod medicinæ: Sed fides per ſe primo Deum reſpicit, & o[illegible]nia quæ attingit conſiderat in ordine ad D[illegible]um, ut docet D. Thomas hic art. 1. ad 1. his v[illegible]bis *Ea quæ pertinent ad humanitatem Chriſti, & ad ſacramenta Eccleſiæ, vel ad quaſcunque cr[illegible]turas, cadunt ſub fide inquantum per hæc ordinamur ad Deum* .... *Et ſimiliter dicendum eſt ad ſe[illegible]undum de omnibus illis quæ in ſacra Scriptura traduntur.* Et 1. p. quæſt 1. art. 7. *Omnia* (inquit) *pe[illegible] tractantur in ſacra doctrina, ſub ratione Dei, ve[illegible] quia ſunt ipſe Deus, vel quia habent ordinem ad Deum.* Nec obſtat quod ibi loquatur de objecto [illegible]h[illegible]ogiæ: quia, ut idem S. Doctor ſubjungit: *Idem eſt ſubjectum principiorum & totius ſcientiæ:* [illegible] [illegible]ut [illegible] eſt habitus primorum principiorum [illegible] [illegible]u Theologiæ, ut docet ibidem art. 2. dicẽs: *Sicut muſica credit principia tradita ſibi ab Ariſthmedi[illegible]o ita doctrina ſacra credit principia revelata ſibi a Deo.*

6 C[illegible]nfirmatur ex Apoſtolo ad Epheſ. 1. & ad [illegible]oſſ. 2. ubi apertè docet totam ſummam fidei n[illegible]ſtræ, ac nominatim ipſum Incarnationis myſt[illegible]um, ad Dei agnitionem referri: quod etiam [illegible]r declarat Auguſtinus lib. 11. de civitate [illegible]ap. 2. pulchrâ oratione aſſumans ipſum Chriſtum hominem eſſe viam, qua fides [illegible]enit ad Dei cognitionem. *Ut mens in fide [illegible]ut [illegible]identius ambularet ad veritatem, ipſa [illegible]tas Deus, Dei ſilius, homine aſſumpto, non [illegible]onſumpto, eandem conſtituit ac fundavit fi[illegible] [illegible]ut ad Deum iter eſſet homini, per hominem D[illegible]m, Hic eſt enim mediator Dei & hominum, homo C[illegible]riſtus Ieſus. Chriſtus per id quod eſt medi[illegible]tor eſt homo, & via perveniendi ad Deum: [illegible]h[illegible]ntor eum qui tendit, & illud quo tendit. [illegible]a media eſt, ſpes eſt perveniendi; ſi autem d[illegible]it, aut ignoretur qua eundum ſit, quid prodeſt [illegible] quo eundum ſit? Sola eſt autem adverſus om[illegible] [illegible]rores via munitiſſima, ut idem ipſe ſit Deus [illegible]omo. Quo itur, Deus: qua itur, homo.*

7 [illegible]firmatur amplius: cum Deus ut Deus, in[illegible] [illegible]mnia quæ fides credit, ſi quid præſtantiſſi[illegible] [illegible]& per alia omnia quæ creduntur, magis a[illegible] [illegible]is innoteſcat, dubitari non poteſt, qui[illegible] [illegible]tura ipſa fidei, omnia alia quæ creduntur [illegible] te[illegible]t, ut magis ac magis Deus a nobis pe[illegible] [illegible]cin c[illegible]gnoſcatur: ſiquidem fides in hujus vi[illegible] [illegible]gine, inſtar lucernæ nobis eſt, ad cog[illegible]n[illegible]dum Deum, donec dies beatitudinis elu-

A telcat, & *Lucifer oriatur in cordibus noſtris*, ut ait S. Petrus Epiſt. 2. cap. 1. Eſt igitur Deus objectum formale quod noſtræ fidei.

Probatur tertio. Omnis virtus Theologica habet pro objecto quod ipſum Deum, religio enim non eſt virtus Theologica, quia licet reſpiciat Deum, non tamen ut objectum quod, ſed ſolùm ut objectum cui cultum exhibet: prophetia etiam, licet habeat Deum pro objecto cui (nam Deo revelanti aſſentitur) quia tamen non habet Deum pro objecto quod, ſed rem temporalem, non eſt virtus Theologica, ut docet S. Thomas in 3. diſt. 23. quæſt. 2. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 4. Sed fides eſt virtus Theologica, ut omnes B concedunt: Ergo reſpicit Deum ut objectum formale quod. 8

Id confirmant Valentia, Sylvius, & alij ex Scriptura, appellante fidem Theologicam, *Fidem Dei*: Marci 11 *Habete fidem Dei.* Sed hæc probatio non urget: nam ibi potiùs per fidem Dei, phraſi Hebraicâ, ſignificatur fides magna & heroicâ, ad quam Chriſtus Apoſtolos ibi hortabatur: ſimili modo quo montes altiſſimi & cedri proceriſſimæ, vocantur in Scriptura *montes Dei, & cedri Dei.* Eodemque ſenſu intel- C ligendum puto illud de Chriſto dictum, Lucæ 6. *Erat pernoctans in oratione Dei*, id eſt in oratione jugi & valde ferventi: utuntur enim Hebræi frequenter hac loquendi formulâ, ad exprimendum gradum ſuperlativum, quo carent; & Evangeliſtæ, quamvis aliâ linguâ ſcripſerint, excepto Matthæo, habent interdum Hebraiſmos, ut obſervant ejus linguæ periti. 9

Secunda pars concluſionis, quæ aſſerit Deum, ſub ratione primæ veritatis in eſſendo, eſſe objectum formale quod fidei, colligitur etiam ex D. Thoma hic art. 1. in argumento *ſed contra*, ubi ex S. Dionyſio cap. 7. de divin. nomin. ait: *Fides eſt circa ſimplicem, & ſemper exiſtentem veritatem:* Sed id circa quod fides [illegible]ſt, [illegible]jus eſt objectum quod; & veritas ſimplex & ſemper exiſtens, eſt prima veritas in eſſendo: Ergo Deus, ſub ratione primæ veritatis in eſſendo, eſt objectum formale quod fidei. 10

D Ratio etiam ſuffragatur: Nam Deus ſub diverſa ratione eſt objectum quod fidei & charitatis: Sed hæc non eſt alia quàm ratio primæ veritatis in eſſendo, quæ diverſa eſt à ratione ſummæ bonitatis ſub qua eſt objectum charitatis: Ergo &c. 11

Confirmatur: Fides eſt virtus exiſtens in intellectu: Ergo cùm objectum intellectûs ſit verum, fides ſuum objectum, nempe Deum, ſub ratione primæ veritatis in eſſendo reſpicit.

Confirmatur ampliùs: Deus ſecundùm rationem Deitatis (ſubindeque ſecundùm rationem E primæ veritatis in eſſendo, quæ, ut ſtatim dicemus, eſt ipſa Deitas cum aliqua habitudine ad intellectum) eſt objectum formale quod beatitudinis, ac viſionis Dei: Ergo & fidei. Conſequentia patet: Tum quia fidei ſuccedit viſio. Tum etiam quia fides eſt impreſſio ſeu participatio ſcientiæ divinæ, ſubindeque idem habent objectum formale quod variata tantùm ratione clari & obſcuri.

Ex his probata manet tertia pars: Veritas enim in eſſendo non addit aliquam perfectionem ſupra Deitatem, ſed ipſammet Deitatem alio modo ſignificat, nempe cum quadam habitudine ad intellectum, ſicut verum in creatis non addit aliquid ſupra ens, ſed ipſam rationem entis, ut 12

dicit habitudinem ad intellectum, exprimit: Ergo ſicut objectum intellectus tametſi verum eſſe aſſeratur, dicitur etiam eſſe ens, ita & objectum formale quod fidei, licèt aſſeratur eſſe Deum ut verum, ſeu ſub ratione primæ veritatis in eſſendo, tamen dici poteſt eſſe Deum ut Deum, ſeu ſub ratione Deitatis. Unde ait Cajetanus hic art. 1. §. *ad evidentiam*, non ſunt diverſa, Deum eſſe objectum fidei ſub ratione Deitatis, aut primæ veritatis.

13. Dico ſecundò: Objectum formale ſub quo fidei eſt veritas prima in dicendo, non præciſè ſumpta, ſed ut connotans primam veritatem in cognoſcendo, ſeu ſummam & infinitam Dei ſapientiam, ratione cujus in ſeipſo falli nequit.

Prima pars eſt D. Thomæ hic art. 1. in corp. ubi ait fidem non aſſentiri alicui, niſi ut revelatur à Deo. Et quæſt. 14. de verit. art. 8. ad 16. aſſerit *teſtimonium veritatis primæ ſe habere in fide, ut principium in ſcientiis demonſtrativis*: principia verò in ſcientiis, cùm ſint veluti lux, qua illuminantur & manifeſtantur concluſiones, ſunt ratio formalis ſub qua, ut docent Philoſophi in Logica, & Metaphyſica: Ergo juxta D. Thomam ratio formalis ſub qua fidei eſt divina revelatio, ſeu veritas prima in dicendo ſeu revelando. Unde in 3. diſt. 29. quæſt. 1. art. 2. ad 1. ait: *Objectum fidei non eſt veritas prima, ſecundùm quod eſt in re exiſtens tantum, ſed ſecundum quod eſt nobis divinitus annuntiata.*

Ratio etiam id ſuadet: Nam de ratione formali
14 fidei in communi eſt, quod innitatur teſtimonio dicentis, ita quod non habeat aliud motivum ad credendum, niſi teſtimonium & authoritatem dicentis; in quo diſtinguitur aſſenſus fidei ab aſſenſu ſcientifico: Ergo fides divina debet inniti teſtimonio divino, & propter illud, tanquam propter motivum formale, moveri ad credendum veritates à Deo revelatas. Sed divinum teſtimonium de veritatibus revelatis immediatè procedit à divina veracitate, quâ Deus eſt ſummè & infinitè inclinatus ad teſtificandum & dicendum verum: Ergo divina veracitas, ſeu veritas prima in dicendo, eſt motivum, ſeu ratio formalis ſub qua fidei. Unde in ſcriptura Chriſtus Dominus exigens à nobis fidem, proponit Dei veritatem in dicendo, tanquam illius motivum. Ioan. 6. *Qui me miſit verax eſt, & ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.*

15. Probatur etiam ſecunda pars: Ut teſtimonium Dei ſit ratio formalis ſub qua fidei, debet eſſe omnino infallibile: Sed hoc non poteſt habere, niſi primam veritatem in cognoſcendo, ſeu ſummam & infinitam Dei ſapientiam connotet. Ergo teſtimonium Dei, ſeu veritas prima in dicendo, præciſè ſumpta, non eſt ratio formalis ſub qua fidei, ſed ſolum ut connotat primam veritatem in cognoſcendo, ſeu ſummam & infinitam Dei ſapientiam. Major eſt certa: cum enim fides ſit omnino infallibilis, niti debet motivo omnino infallibili. Minor verò ſuadetur: Ut teſtimonium Dei ſit omnino infallibile, non ſufficit quod Deus non poſſit fallere in dicendo, ſed inſuper requiritur quod non poſſit falli in cognoſcendo; ille enim qui poteſt falli in cognoſcendo, poteſt alios fallere, ſi non ex malitia, ſaltem ex ignorantia, ut de ſe patet. Sed quod Deus non poſſit falli in cognoſcendo, provenit ex ſumma & infinita ejus ſapientia, ratione cujus nihil ipſum latet, & ſeipſum, ac res omnes eodem modo quo ſunt in ſe clarè cognoſcit: Ergo teſtimonium Dei non poteſt eſſe omnino infallibile, niſi connotet ſummam & infinitam Dei ſapientiam, quæ eſt prima veritas in cognoſcendo. Unde rectè Hilarius: *Soli Deo de ſe credendum eſt, qui ſolus ſe novit.* Quibus verbis certitudinem & infallibilitatem fidei, non ſolùm in Dei veracitatem, ſed etiam in ſuæ cognitionis infallibilitatem reducit. Et D. Thomas infra quæſt. 4. art. 8. ad 2. docet quod certitudo fidei, quæ excedit omnem certitudinem naturalem, oritur ex eo quod innitatur teſtimonio Dei, qui falli non poteſt, ſeu res aliter ac ſunt in ſe cognoſcere. Et in humanis videmus, quod quamvis homo ſit verax & bonæ conſcientiæ, & maximè inclinetur ad dicendum verum, ſi tamen ſit ignorans, & non habeat certam notitiam rei, de qua teſtificatur, ejus dicta nullam aut parvam fidem apud homines prudentes & ſapientes inveniunt; quod manifeſtum indicium eſt in aſſenſum fidei humanæ, non ſolum veracitatem dicentis, ſed etiam ejus ſcientiam & notitiam influere.

Confirmatur: Ut teſtimonium Dei ſit formaliter motivum fidei, debet eſſe verum, non ſolùm formaliter, ſed etiam materialiter; id eſt debet habere duplicem conformitatem, alteram cum re, prout eſt in intellectu dicentis ſeu teſtificantis (in qua conſiſtit veritas formalis) & alteram cum re, prout eſt in ſe & à parte rei (in qua veritas materialis ſita eſt): Sed divinum teſtimonium non poteſt habere utramque conformitatem, niſi attributum divinæ ſapientiæ, ſeu veritatem Dei in cognoſcendo connotet: Ergo præciſè ſecundùm ſe, & ſecluſâ hac connotatione, non poteſt eſſe motivum, ſeu ratio formalis ſub qua fidei. Major eſt certa: nam actus fidei eſſentialiter exigit, quòd ſit tam materialiter quàm formaliter verus, & ideò, ut infra dicemus, fidei nec formaliter nec materialiter poteſt ſubeſſe falſum: Ergo divinum teſtimonium, cui fides innititur, debet eſſe verum, tam materialiter, quàm formaliter. Minor verò ſuadetur: ex divina veracitate formaliter tantùm infertur, quod teſtimonium Dei ſit formaliter verum; nam juxta doctrinam D. Thomæ infra quæſt. 109. art. 1. & 2. virtus veracitatis tantùm inclinat ad dicendum rem, ſecundùm quod eſt in mente loquentis, in quo conſiſtit veritas formalis, unde mêtiri, quod veracitati opponitur, idem ſonat ac contra mentem ire: Ergo quod teſtimonium Dei ſit verum materialiter, id eſt conforme rei, prout eſt in ſe, aliunde debet provenire formaliter, quàm ex veracitate Dei, nempe ex ejus ſumma & infinita ſapientia, per quam perfectiſſimam notitiam rerum omnium habet; quam proinde connotare debet, ut tam materialiter quam formaliter verum ſit. 16

Dico tertiò, objectum materiale fidei complecti omnia quæ divinâ revelatione nobis innoteſcunt, & quæ duodecim articulis Symboli comprehenduntur, vel ad eos reducuntur. 17

Probatur breviter: Illud eſt objectum materiale fidei, quod ſubeſt ejus rationi formali quæ, & ſub qua, ut patet ex dictis in ſecundo [illegible]: Sed omniâ quæ divinâ revelatione nobis innoteſcunt, & quæ duodecim articulis fidei comprehenduntur, ſubſunt rationi quæ & ſub qua fidei, nempe primæ veritati, & infallibili ejus teſtimonio, ſeu revelationi: Ergo illa omnia ſunt objectum materiale fidei.

Ex quo intelliges, Suarem diſput. 2. de fide, ſect. 2. num. 2. & 3. & Philippum à S. Trinitate 18

in Tractatu de virtutibus Theologicis, diſp. 1. A dubio 1. a veritate deviare, cùm dicunt omne à Deo revelabile comprehendi ſub objecto materiali adæquato fidei. Nam aliud eſt poſſe eſſe objectum materiale fidei, & aliud eſſe reipſa objectum materiale fidei: ad primum enim ſufficit eſſe revelabile, ſeu poſſe à Deo obſcurè revelari, ad ſecundum requiritur eſſe actu revelatum, ſicut ut aliquid ſit objectum materiale viſûs, non ſufficit poſſe eſſe coloratum, ſed debet eſſe actu tale: nos autem loquimur de objecto materiali fidei quod eſt, ſeu de eo quod eſt objectum materiale fidei, non autem de eo quod tantùm tale

19 eſſe poteſt. B

Dices cum Suare: Quidquid poteſt fide divinâ credi, eſt objectum materiale fidei: Sed omne à Deo revelabile poteſt fide divinâ credi: Ergo omne à Deo revelabile eſt objectum materiale fidei.

Sed facilè reſpondetur, diſtinguendo Majorem: Quidquid poteſt proximè & completè fide divinâ credi, eſt objectum materiale fidei, concedo Majorem. Quidquid poteſt fide divinâ credi remotè tantùm, quia ſcilicet poteſt obſcurè revelari, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: Omne à Deo revelabile poteſt fide divinâ credi potentiâ proximâ & completâ, nego Minorem: potentia remota & incompleta, concedo Minorem, & nego Conſequentiam. C

§. III.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

OBjicies primò contra primam concluſionem: D. Thomas hic art. 1. in corp. ait: *Si conſideremus materialiter ea quibus fides aſſentit, non ſolùm eſt ipſe Deus, ſed etiam multa alia:* Ergo, juxta D. Thomam, Deus ſub ratione Deitatis, ſeu primæ veritatis in eſſendo, non eſt objectum formale quod fidei, ſed materiale ſolùm.

Reſpondeo D. Thomam ibi loqui de objecto D

2[illegible] materiali, per comparationem ad rationem ſub qua, quam antea dixerat eſſe objectum formale: objectum verò materiale ſic acceptum, comprehendit omnia ad quæ fides ſe extendit, ſive primariò, ſive ſecundariò, ſive per ſe & ratione ſui, ſive per accidens & ratione alterius & vocatur extenſivum. Quare licèt Deus, facta comparatione ad revelationem divinam, quæ eſt ratio formalis ſub qua fidei, poſſit dici quodammodo objectum materiale illius; ſicut color comparative ad lucem, quæ eſt ratio formalis ſub qua viſus, ejus objectum materiale dicitur: abſolutè tamen, & per comparationem ad fidem, eſt objectum formale quod; quia attingitur per ſe primò, E & non ratione alterius quod priùs debeat attingi ut quod; & ratione illius cætera à fide conſiderantur, ut docet S. Doctor poſt verba in objectione adducta, ſubdens: *Quæ tamen* (illa multa.) *ſub aſſenſu fidei non cadunt, niſi ſecundum quod habent aliquem ordinem ad Deum, prout ſcilicet per aliquos Divinitatis effectus homo adjuvatur ad tendendum in divinam fruitionem.* Unde tandem concludit, quod *objectum fidei eſt quodammodo veritas prima, inquantum nihil cadit ſub fide, niſi in ordine ad Deum: ſicut etiam objectum medicinæ eſt ſanitas, quia nihil medicina conſiderat, niſi in ordine ad ſanitatem* Ubi per ly *objectum*, intelligit objectum formale quod, ut patet exemplo ſanitatis quod adducit;

A ſanitas enim eſt ratio formalis quæ per ſe primò à medicina reſpicitur: & per *veritatem primam*, ſignificat primam veritatem in eſſendo, non verò in dicendo; nam de prima veritate in dicendo paulò ſuperiùs dixerat eſſe rationem formalem ſub qua fidei.

Objicies ſecundò: Deus ſub ratione Deitatis eſt objectum formale quod Theologiæ: Ergo 22 ſecundùm illam rationem non poteſt eſſe objectum formale quod fidei. Conſequentia videtur legitima: cùm enim habitus ſpecificentur ab objectis formalibus, duo habitus ſpecie diſtincti, quales ſunt fides & Theologia, non poſſunt idem B objectum formale reſpicere.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando 23 Conſequentiam. Ad cujus probationem dico habitus non ſpecificari ab objecto formali quod, niſi prout ſubſtat rationi formali ſub qua: unde ut fides ſpecie differat à Theologia, non requiritur quòd diverſum objectum formale quod reſpiciat, ſed ſufficit quod ſub diverſa ratione formali ſub qua idem objectum formale quod attingat. Quare D. Thomas 1. p. quæſt. 1. art. 1. ad 2. dicit quod *diverſa ratio cognoſcibilis, diverſitatem ſcientiarum inducit; eandem enim concluſionem demonſtrat aſtrologus & naturalis, putà quòd terra eſt rotunda; ſed aſtrologus per mediū mathematicū, id eſt à materia abſtractum; naturalis autem per* C *medium circa materiam conſideratum.* Cùm ergo ſimiliter fides & Theologia Deum, ut eſt prima veritas in eſſendo, diverſimodè attingant, nempe ſub revelatione formali & immediata, & ſub virtuali ac mediata, ſunt habitus ſpecie diverſi, licet idem objectum formale quod reſpiciant.

Objicies tertiò: Nulla datur virtus ſupernaturalis, quæ Deum ſub ratione ſapientis, vel om- 24 nipotentis reſpiciat tanquam ſuum objectum formale: Ergo nec ulla datur, quæ pro eodem objecto habeat Deum ſub ratione primæ veritatis in eſſendo. Antecedens conſtat: aliàs enim, D cùm virtus illa eſſet theologica, quia reſpiceret Deum ut Deum, darentur plures quam tres virtutes theologicæ. Conſequentia verò inde probatur, quòd Deus non ſit magis attingibilis ſub ratione primæ veritatis ab aliqua virtute, quàm ſub ratione ſapientis vel omnipotentis.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam, & paritatem. Rationem diſpari- 25 tatis aſſignat D. Thomas quæſt. 1. de virtutibus art. 12. ad 10. ex eo quòd illæ ſolùm virtutes theologicæ admittendæ ſint, quæ nobis neceſſariæ ſunt, ut Deum tanquam finem noſtrum attingamus: ad hoc autem, præter fidem quâ Deum ipſum tanquam finem cognoſcimus; ſpem, quâ nos ipſum obtenturum ſperamus; & charitatem, quâ E eum diligimus, nulla alia requiritur, per quam eundem Deum, ſub ratione ſapientis, vel omnipotentis, reſpiciamus.

Objicies quartò: Si fides Deum ſub ratione 26 Deitatis, ut objectum formale quod reſpiceret, eſſet nobilior charitate, cùm iſta reſpiciat divinam bonitatem, quæ cum non ſit Dei eſſentia, ſed ſolùm aliquod ejus attributum, non tantam exprimit perfectionem, quàm Deitas.

Sed negatur ſequela: nobilitas enim potentiæ, 27 vel habitus non petitur ex nobiliori objecto in eſſe entis ſpectato, ſed formaliter in ratione objecti conſiderato: objectum autem fidei, ſi formaliter in ratione objecti conſideretur, non eſt nobilius objecto charitatis; quia objectum cha-

ritatis

ritatis eſt bonitas Dei ut eſt in ſe, objectum verò
fidei eſt Deitas prout in intellectu creato per re-
28 velationem obſcuram recipitur.
Objicies quintò: Fides, cùm non ſolùm ſit
ſpeculativa, ſed etiam practica, ut infrà dicetur, de-
bet habere objectum practicum & operabile:
Sed tale non eſt Deus ſub ratione Deitatis, ſeu
primæ veritatis in eſſendo: Ergo ſub hac ratione
non eſt objectum fidei.
29 Reſpondeo conceſſa Majori, negando Mino-
rem: nam ut objectum fidei ſit practicum, non
requiritur quòd ſit à nobis operabile, ſed ſufficit
quod à nobis poſſit obtineri, & quòd ex illo, tan-
quam ex prima regula morum, ſumatur ratio a-
gendorum: hoc autem modo Deus, ſeu veritas
prima in eſſendo, objectum practicum eſſe pot-
eſt, cum ſit noſter finis ultimus, & ex fine ſumatur
ratio agendorum.

§. IV.

Objectiones contra ſecundam concluſionem.

30 CONtra primam partem ſecundæ concluſionis,
in qua diximus objectum formale ſub quo fi-
dei eſſe primam veritatem in dicendo, in primis
objici poteſt. Illud eſt objectum formale ſub quo
fidei, in quod tota ratio, ob quam credimus Deo,
ultimo reſolvitur: Sed ratio propter quam aſſen-
timur Deo revelanti, non reſolvitur ultimò in
primam veritatem in dicendo, ſed in Dei-
tatem, quæ eſt prima veritas in eſſendo: Ergo
objectum formale ſub quo fidei, non eſt Deus
ut eſt prima veritas in dicendo, ſed quatenus eſt
prima veritas in eſſendo. Major patet: Minor
verò probatur. Si aliquis è fidelibus interroge-
tur, quare credit Deo, veritates fidei revelanti, o-
ptimè quidem reſpondebit, quia Deus eſt prima
veritas in dicendo: verum ſi ultra ab eo petatur,
cur Deus ſit prima & ſumma veritas in dicendo,
non aliter ſatisfaciet, niſi dicendo quia eſt Deus:
Ergo ratio ob quam aſſentitur fidelis Deo ſua my-
ſteria revelanti, non ultimo reſolvitur in primam
veritatem in dicendo, ſed in Deitatem, ſive in pri-
mam veritatem in eſſendo.
31 Reſpondeo primò negando Majorem: nam
licet in cognitione diſcurſiva, ſeu in demonſtrati-
one propter quid, ratio formalis ſub qua ſumatur
ex illo principio in quod ſit ultima veritatis de-
monſtratæ reſolutio; in notitia tamen ſimplici,
& non diſcurſiva (qualis eſt cognitio fidei, ut
infrà dicemus) in aliqua ratione immediata ſiſti
poteſt, nec requiritur quod fiat aſcenſus uſque ad
32 primum principium.
Reſpondeo ſecundò, data Majori, negando
Minorem: nam ut rectè ait Cajetanus hic §. his
ſuppoſitis. *Inter cauſas credulitatis veritas* (indicē-
do) *eſt ad quam ſtat ultima reſolutio: credo namq;
Deo, quia eſt ipſa veritas; nec poteſt amplius quæri,
quare credo veritati?* Nec obſtat quod Deitas,
ſeu Dei eſſentia, ſit virtualis cauſa veritatis in di-
cendo, ſeu veracitatis: nam ut ibidem ſubdit idem
Cardinalis, *Hoc non per ſe ſpectat ad cauſam
aſſenſus, ſed ad cauſam rei: undecumque enim
proveniat quod Deus eſt ipſa veritas, ſat eſt ad
hoc quod ipſi credam infallibiliter, quoniam à ve-
ritate non poteſt falſum manare.* Unde ſicut quam-
vis albedo proveniat à natura nivis ut à cauſa,
cùm tamen quæritur, cur nix diſgreget viſum, &
reſpondetur, quia eſt alba, hæc eſt ultima hujus
quæſtionis reſolutio: ita quamvis veritas in di-
A cendo ſeu veracitas proveniat à natura Dei ut
à cauſa virtuali, in illam tamen ſit ultima fidei re-
ſolutio tanquam in cauſam propriam credulita-
tis: Ex quo patet reſponſio ad probationem Mi-
noris: conceſſo enim Antecedente, neganda eſt
Conſequentia: nam poſtquam fidelis interroga-
tus cur credat Deo, reſpondit, quia eſt prima ve-
ritas in dicendo, ſiſtit ibi ut fidelis, adeò ut ſi ite-
rum quæratur ab eo, cur Deus ſit prima veritas
in dicendo, non interrogetur ut fidelis, ſed ut
Theologus & ſciens: unde ex eo quod quæſtio-
B ni illi reſpondeat, quia Deus eſt, non rectè Infer-
tur rationem ob quam credit Deo revelanti, re-
ſolvi in Deitatem, ſed ad ſummum inde poteſt
concludi rationem ſive medium demonſtratio-
nis, quam ut Theologus habet de illa veritate
Deus eſt prima veritas in dicendo, eſſe Deitatem.
Et ratio hujus eſt, quia ſicut in objecto viſûs,
licet color habeat rationem à priori in eſſendo,
nempe temperamentum quatuor primarum qua-
litatum, ejuſmodi temperamentum non eſt pri-
ma ratio, ſive primum principium ſpecificans vi-
ſum, ſed tantùm ipſe color; ita ſimiliter licet pri-
ma veritas in dicendo habeat in eſſendo rationem
à priori ſcilicet Deitatem, non tamen in cauſan-
C do formaliter aſſenſum fidei, quare omnis talis
aſſenſus in ipſam ultimò reſolvitur. Unde rectè ait
Cajetanus, *Fatuam eſſe quæſtionem, ſi quis alterū
intereoget, cur credat primæ veritati revelanti?*
Objicies ſecundo: Si objectum formale ſub
quod fidei eſſet veritas prima revelans, fides non 33
diſtingueretur à prophetia: cùm hæc etiam pri-
mam veritatem revelantem ut objectum formale
reſpiciat, aſſentiuntur enim Prophetæ Deo reve-
lanti, quia eſt prima veritas.
Sed negatur ſequela: licet enim prophetia pri-
mam veritatem revelantem reſpiciat, non tamen
eo modo quo fides; nam fides reſpicit primam
veritatem revelantem obſcure, & per ſe petit ob-
ſcuritatem, evidentiam excludentem; prophetia
verò nequaquam, ſed indifferenter ſe habet ad
D obſcuritatem vel evidentiam: unde licet in Chri-
ſto non fuerit, nec potuerit eſſe fides, bene tamen
lumen propheticum, ſeu prophetiæ donum, ut
docet S. Thomas 3. p. quæſt. 7. art. 8. Præterea
plures aliæ inter fidem, & prophetiam reperiun-
tur differentiæ: nam ut idem S. Doctor quæſt. 12.
de verit. art. 10. ad 4. docet, prophetia perficit in-
tellectum ſecundùm ſe, fides verò perficit in
ordine ad affectum: ideoque iſta exigit piam mo-
tionem & affectionem voluntatis, non verò illa.
Prophetia datur per modum corruſcationis trans-
euntis, ut docet idem Doctor Angelicus infrà
quæſt. 171. art. 2. fides verò eſt habitus in intelle-
ctu permanens. Fides primò & per ſe reſpicit ali-
quid æternum; prophetia verò aliquid temporale,
E teſte eodem D. Thomâ in 3. diſt. 24. quæſt. 1. art. 1.
quæſtiunc. 1. ad 3. ubi ait. *Quamvis prophetia &
fides ſint de eodem, ſicut de paſſione Chriſti, non ta-
men ſecundum idem: quia fides formaliter reſpicit
paſſionem, ex parte illa qua ſubeſt aliquid æternum,
ſcilicet inquantum Deus eſt paſſus; hoc autem quod
temporale eſt, reſpicit materialiter: ſed prophetia
è contrario.*
Objicies tertiò: Si objectum formale ſub quo 35
fidei eſſet prima veritas ut revelans, daretur pro-
ceſſus in infinitum: qui enim credit Deum eſſe
Trinum, quia Deus revelavit, oportet quod etiam
huic propoſitioni, Deus revelavit, aſſentiatur;
& hoc per aliquam aliam revelationem, alioquin
non

[illegible] fidem & [illegible] re[illegible]ela[illegible] [illegible]nem [illegible]cari deb[illegible]bit [illegible] [illegible]tum.

[illegible]ndo [illegible]equel[illegible]m c[illegible]m enim [illegible] *eſt Trinus & Vn[illegible]*, fidelis aſſen[illegible] [illegible]lavit, huic etiam propoſiti[illegible] *[illegible]velavit*, per eandem illam revelatio[illegible] [illegible] *[illegible]ivinum enim teſtimonium prima [illegible]eſt de ſeipſo, & conſequenter de aliis*, [illegible]nas quæſt. 14 de verit art. 8. ad 2. ad verba Chriſti Ioan. 8. dicentis: *[illegible]um perhibeo de meipſo* Sicut ergò lux [illegible]olu[illegible] c[illegible]lores, & res corporeas, ſed et[illegible]m manifeſtat, ita revelatio divina, quæ [illegible] non ſolùm divina myſteria, ſed eti[illegible] [illegible]velat.

[illegible]quar[illegible]: Si obſcura Dei revelatio [illegible]alis ſub qua fidei, vel eſſet reve[illegible] [illegible] aſſiva? Non paſſiva, alioquin [illegible] ſit mera denominatio extrin[illegible] [illegible]nis, tota fides per ens rationis [illegible] Sed nec etiam activa, quia ratio [illegible]a, debet eſſe intrinſeca rationi [illegible]mni ſcientia ratio aſſentiendi a[illegible] [illegible]m, eſt ipſa ejus veritas intrinſe[illegible] [illegible]m activa, cum ſit actio divina, [illegible]eca, nec aliquid ponit in rebus re[illegible] [illegible]o &c.

[illegible]o[illegible]velationem Dei, quæ dicitur [illegible]ma[illegible]s ſub qua fidei, ſumi pro reve[illegible] [illegible]ſeu pro actione Dei, ut conno[illegible] [illegible]ſtante veritates ad fidem perti[illegible] Ad [illegible]robationem in contrarium dicen[illegible] [illegible]on[illegible]m ſub qua debere quidem eſſe [illegible]n[illegible]ientiis, non tamen in fide: quia [illegible]v[illegible]latis non aſſentimur, niſi prop[illegible] [illegible]ſtimonium extrinſecum ratio [illegible] concluſionibus, quæ in ſcientiis [illegible] ipſa earum veritas intrinſeca, [illegible] poſſunt immediatè & indepen[illegible] [illegible]que extrinſeco cognoſci.

[illegible]contra ſecundam partem e[illegible] [illegible]conc[illegible]is Sub ratione pr[illegible]eisè illius [illegible]ſt obj[illegible]ctum formale ſub quo [illegible]ius [illegible]imonium eſt omnino ve[illegible] [illegible]nonium primæ veritatis in di[illegible] [illegible]m præſcindendo ab ordine ad pri[illegible] [illegible]m in cognoſcendo, quæ eſt ſumma [illegible]apientia, eſt omnino verum, ita [illegible]de poſſit ei ſubeſſe falſum. veritas [illegible]o, cuius teſtimonio falſitas aliqua [illegible], nec eſt prima, nec ſumma quan[illegible] [illegible]maior concipi poteſt, nempe ve[illegible] [illegible]monium ita eſt verum, ut nullo [illegible]e falſum. Ergo Deus ſub ratio[illegible] [illegible]is in dicendo, etiam ut præciſæ [illegible]ne & ordine ad primam veritatem [illegible]o, eſt obiectum formale ſub quo [illegible]

[illegible]iſtinguendo Majorem: Sub ra[illegible] [illegible]ciſè veritatis Deus eſt obiectum [illegible]uo, cuius teſtimonium eſt omni[illegible] [illegible]itate formali & materiali [illegible] con[illegible] [illegible] veritate quidem formali ſed [illegible]nego Maiorem. Similiter diſtin[illegible] [illegible]imonium primæ & ſummæ [illegible]ndo, ut præciſæ ab ordi[illegible]e ad pri[illegible] [illegible]n cognoſcendo, eſt omnino ve[illegible] [illegible]rmali, concedo Minorem: ve[illegible] [illegible], nego Minorem, & Con[illegible] [illegible]

A [illegible]equentiam. So[illegible] patet ex [illegible]ctis in co[illegible]firmatione probat onis [illegible] partis ſecundæ concl[illegible]onis.

ARTI[illegible] II.

Ad quid ultima fidei noſtræ [illegible] [illegible] quoad propoſitionem & revelati[illegible] [illegible]rum, quam quoad a[illegible]ſum quem [illegible] præbent, referenda ſit?

B CVm duo ad fidem noſtram concurrant, unum præſuppoſitive & aliud formaliter, nempe propoſitio & revelatio myſte[illegible]iorum credendorum, ſeu aſſ[illegible]nſus quem fi[illegible]e[illegible] [illegible]is præbent, duplex etiam fidei noſtræ re[illegible]o diſtinguenda eſt: una quæ fit præc[illegible]e quoad propoſitionem & revelationem credendorum, per quam nimirum reſp[illegible]ndetur interro[illegible], quare credamus hoc vel illud eſſe a D[illegible] [illegible]velatum? altera quæ fit quoad aſſenſum, per quam reſpondetur ad interrogationem, quare [illegible] ſua myſteria revelanti aſſentiamur. De utraque agimus in præſenti, & inquirimus ad quid ultimò referenda ſit? 41

C Circa quod t[illegible]es ſunt præcipuæ Authorum ſententiæ. Prima, ſed hæretica, aſſerit [illegible]ultimam reſolutionem fidei noſtræ etiam præciſe quoad propoſitionem credendorum, nullo modo fieri in Eccleſiam, ſed vel in ſolam Scripturam, vel in internum Spiritus Sancti, cuilibet [illegible]ideli ad intelligendam Scripturam ſpeci[illegible] [illegible]ſtentis, motum Ita plurevè [illegible]utheranis & Calviniſtis. 42

Secunda opinio, præcedenti extr[illegible]me op[illegible]oſita, docet reſolut[illegible]nem ultimam fidei, no[illegible] ſolùm quoad propoſitionem credendorum, ſed etiam quoad aſſenſum, fieri in a[illegible]thorita[illegible] [illegible]cleſiæ, non quidem to[illegible]liter, ſed par[illegible]l[illegible]r. Hanc tenent Michael Medina lib 5 d[illegible] [illegible]cta in Deum fide cap. 11 Cardinalis D[illegible]l[illegible]go in præſenti, aliique Recentiores extra ſcholam D.

D Thomæ.

Tertia inter utramque media, quam communiter amplectuntur Thomiſtæ, aſſerit [illegible]nam fidei reſolutionem, quoad propoſitionem & revelationem credendorum, fieri quidem de via ordinaria in Eccleſiæ authoritatem, deter[illegible]nantis & teſtificantis hoc vel illud eſſe a Deo revelatum, ſed quoad aſſenſum quem fidelis præbet Deo ſua myſteria revelanti, fieri ſolùm in primam veritatem. Vnde ſit

§. I.

E *Reſolvitur prima difficultas, & error Lutheranorum & Calviniſtarum proſcribitur.*

DIco primò, regulam ſufficientem ad diſcernenda revelata a non reve[illegible]atis, neque poſſe eſſe ſolam Scripturam, nequ[illegible] Symbolum Apoſtolorum, ut et conjunctum [illegible] neque [illegible]ternum Spiritus San[illegible] i[illegible]ſſlatum, ſive pri[illegible]arum cujuſque fidelis ſpiritum Dei ad Scripturam intel[illegible]ligendam, ſed ſolam E[illegible]c[illegible]ſia[illegible] a Spiritu Sa[illegible]o directam, qua veluti organo fidelibus loq[illegible]itur [illegible] & credenda propo[illegible]it, & revelat; ſib[illegible]ideque in ipſam fieri ultimam fid[illegible]i noſt[illegible]æ r[illegible]ſ[illegible]tionem, quoad propoſitionem & revelationem credendorum. 43

44 Pr[illegible]las partes. Et [illegible]it e[illegible] [illegible]ernen[illegible]um [illegible] a Deo, [illegible] ipſo, videtur manifeſtum: [illegible] talis regulæ eſt, quod ſit in[illegible] vitiari non poſſit; ſi enim [illegible] aut[illegible] obnoxia, nullus erit de [illegible] regula ſecurus, ſubindeque nec de [illegible]ng[illegible] [illegible]torum à non revelatis per eam facta: S[illegible] Scriptura vitiari & corrumpi poteſt, quia additioni, truncationi, & traſmutationi ſubjecta eſt, & inſuper nedum hominum perverſitate, ſed & Typographorum incuria, mendis & erroribus ſcatere poteſt, ut in tanta codicum Hebræorum, Græcorum, & Latinorum varietate, experientià compertum eſt: Ergo ſola ſcriptura non poteſt eſſe re[illegible]la nobis ſufficiens, ad diſcernendum revelata à Deo à non revelatis.

45 Addo quod, ſicut in politicis terrenis, ad componendas diſſidentium lites, leges in mortuis membranis ſcripturæ non ſufficiunt, utpote cùm earum teſtimonia in utramque partem extorqueantur & diſtrahantur, ſed ad animatum judicem, ut ſte Ariſtotele 3. Ethic. cap. 3. recurrendum eſt, qui [illegible] interpretetur: ita in Eccleſiaſtica Hierarchia, ad componendas lites omnes & controverſias circa divinam myſteriorum nollitorum [illegible] revelationem, non poteſt haberi Scriptura ut ſufficiens regula; quandoquidem hæretici illam, juxta proprium arbitrium, applicant ad quæ volunt dogmata ſuadenda, tanquam à Deo propoſita: ſed alia inſuper animata dari debet, penes quam ſtet Scripturam ſacram interpretari, & declarare quænam dogmata contineat: alias enim Deus minus fidelibus providiſſet ut his quæ ad ſalutem ſpectant, quam infidelibus in terrenis, vel ad vitam civilem & politicam pertinentibus.

46 Ex quibus etiam manet probatum, quod neque Symbolum Apoſtolorum, utcùm divinis Scripturis conjunctum, ſit nobis ſufficiens regula diſcernendi revelata divinitùs à non divinitùs revelatis: eſt enim illud Symbolum quædam ſcriptura, ſubindeque vitio & corruptioni temporum ſimiliter obnoxium; ejuſque teſtimonia in partem hæreticorum, & partem Catholicorum diſtrahuntur. Quibus addo, quod ſicut in ſpeculativis, ad diſcernendum infallibiliter verum à f[illegible], principia univerſalia non ſufficiunt, etſi conclusionum ſint [illegible] & veritatem minùs univerſalium virtualiter contineant; & in moralibus [illegible] ad regulam agendorum non ſufficiunt prima [illegible]ncipia practica naturalit[illegible] indita quamvis ex [illegible] leges omnes oriantur: ita in noſtra fide ejus articuli generales, in Symbolo Apoſtolo[illegible]m contenti [illegible]iam in Scripturis adjuncti, non ſufficiunt ad [illegible] myſteria à Deo revelata cognoſcenda, quamvis virtualiter ea omnia contineant; ùm præter Scripturas divinis, & Symbolum Apoſtolorum, alia, nempe traditiones, à Deo propoſita ſint ad credendum, ut infrà patebit.

47 Quod vero neque etiam internus Spiritus Sancti afflatu[illegible], ſive privatus cujuſque fidelis ſpiritus Dei ad Scriptur[illegible] intelligendam, habeat rationem prædi[illegible] [illegible]gulæ, ex eo primum effi[illegible]iter pr[illegible]tur, quòd regula ſufficiens ad diſ[illegible]nendum [illegible]edend[illegible] [illegible]dendis [illegible]eat [illegible]e non dubi[illegible] [illegible] ſp[illegible]tem [illegible] privatus in[illegible]; C[illegible]uan[illegible] n[illegible] non [illegible] dunt [illegible] L[illegible], nec Lutherani

A in Calvin[illegible] ull[illegible] Catholico R[illegible] [illegible]um [illegible]rum ſpi[illegible]tu [illegible] d[illegible]atur.

Secundo, ſicut reve[illegible] credendorum eſt privata, ſe[illegible] publica & communis [illegible]ita & [illegible] regula.

Tertiò, ſemel admiſſo illo ſpiritu D[illegible] p[illegible] in quolibet fideli, tanquam regula ſufficie[illegible] diſcernendum credenda à non credendis, dab[illegible] continua occaſio ſchiſmatum; quilibet enim fidelibus, putans aut fingens ſe habere ſpiritum illum revelantem, eliget credendum quod ſi[illegible] B videbitur, nec poterit ab aliquo inſtrui vel c[illegible] vinci de oppoſito, quia affirmabit id ſibi r[illegible] à Spiritu Sancto: imò ſæpe conting[illegible]t quod Sp[illegible]tus Sanctus videatur ſibi contrarius, dum u[illegible] aſſeret ſibi eſſe revelatum oppoſitum eius, [illegible] alter dicet ſibi quoque revelatum eſſe. [illegible] inter ipſos etiam Calviniſtas diſſentio int[illegible] eſt, ut inter Calvinum & Bezam de initio [illegible] 8. Joannis, quod alter ſpuriam, alter divin[illegible] ſcripturam eſſe vult. Nullus it[illegible] in eſt Calv[illegible]ſtarum, qui Scripturæ interpretationes ab [illegible] factas approbet univerſaliter, ſed unuſquiſ[illegible] multas damnat, etiam Calvini ipſius, & alio[illegible] inter eos præſtantiorum: non advertens Sp[illegible] C tum Sanctum æque ipſi deeſſe poſſe, atque [illegible] quos damnat, & eſſe apertè impoſſibile, ut Sp[illegible]tus Sanctus ſit infallibiliter in quolibet illoru[illegible] quorum unus damnatur ab alio, tanquam Sc[illegible]turæ ſenſum non benè aſſecutus. Qualem er[illegible] fidei regulam, quam incertam, imò planè temerariam, & erroneam excogitarunt hæretic[illegible].

Denique vel ille privatus Spiritus Sancti afflatus pertinet ad gratiam gratum facientem, vel ad gratiam gratis datam [illegible] ſuppono ad alterutram debere neceſſario pertinere, utpote cum ſit donum Spiritus Sancti, cujus adæquata di[illegible]ſio eſt in gratiam gratum facientem & grati[illegible] datam) Si primum: Ergo qui exiſtit in peccat[illegible] mortali, non poterit decidere controverſias f[illegible] Si ſecundum: quæro quænam gratia gratis data ſit ille ſpiritus, vel prophetia, vel diſcretio ſpi[illegible] D rituum, vel aliud ejuſmodi? Si prophetia[illegible] [illegible]ritus ille erit incerta regula ad diſtinguen[illegible] revelata à non revelatis; non enim ſemper Prophetarum mentibus præſto eſt ſpiritus p[illegible]phetiæ, dicente Eliſeo, ***Dominus celavit a me, & non indicavit mihi.*** 4. Regum 4. nec ſem[illegible] diſcernit Propheta, an ſpiritu Dei potiùs qu[illegible] proprio afflatus ſit, ut docent D. Gregorius [illegible] mil. 1. in Ezechiel. & S. Thomas infra qu[illegible] 171. art 5. & patet in Propheta Nathan, qui dec[illegible]ptus eſt in prædictione templi per David æ[illegible]candi, utpote cùm per ipſum ædif[illegible]tum no[illegible] E rit, ſed per ejus filium Salomonem. Si ad di[illegible]tionem ſpirituum ille ſpiritus dicatur pertin[illegible] Contra, quia tam hæc gratia, quàm præced[illegible], & aliæ gratis datæ, non omnibus etiam fid[illegible] datur, dicente Apoſtolo 1. ad Corinth. 12. ***Alii datur ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ alii diſcretio ſpirituum &c***: & tamen privatus [illegible] Dei, qui ab hæreticis aſſeritur norma [illegible] propoſitionis credendorum, uni[illegible]que [illegible] pro[illegible]us dicitur. Super eſt ergo ſo[illegible], q[illegible] tho[illegible]tas Eccleſiæ, ut à Spiritu Sanct[illegible] directè, pro tali regula habeatur. Unde 1. ad [illegible]moth[illegible] Eccleſia ***Columna & firmamentum veritatis*** appellatur quia [illegible] quantum ad p[illegible]poſi[illegible]one[illegible] cre[illegible]

…mittur. Et Auguſtinus lib. contra epiſtolam fundamenti cap. 5. tradit celebrem illam ſententiam: *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoveret authoritas, quâ ſublata, nec etiam Evangelio credere potero.* Quapropter ibidem ait: *Evangelium Nazaræorum non admittam, quia illud non admittit Eccleſia.* Cyrillus quoque Hieroſolymitanus Cathech. 5. aſſerit, *fidem à ſola Eccleſia tradi, & ex omni Scriptura muniri.*

1. Advertendum tamen eſt, quod cùm dicimus revelationem, ſeu propoſitionem Eccleſiæ, eſſe regulam credendorum, hoc intelligendum eſt, ſecundum legem ordinariam, & reſpectu communitatis fidelium: *In Angelis namque* (inquit Cajetanus hîc § ad tertium dubium) *quibus Deus per ſeipſum revelavit & explicavit myſterium Trinitatis, non erat opus hac regula, &c. Et ſimiliter in primis parentibus, quibus revelata ſunt myſteria fidei, non erat opus hac regula, eadem ratione, quia ſcilicet Deus per ſeipſum revelavit hæc, & intellectum eorum illuſtravit, illuſtrando eorum mentem.* Idem dicendum de Patriarchis, Prophetis, & Apoſtolis, qui fuerunt θεοδίδακτοι ſeu à Deo immediatè inſtructi de myſteriis fidei. Vnde Petro Matth. 16. Chriſtus dixit: *Caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.* Et Paulus ad Galat. 1. de ſeipſo dicit: *Neque enim ego ab homine accepi illud* (ſcilicet Evangelium) *neque didici, ſed per revelationem Ieſu Chriſti.* Denique non repugnat quo minùs poſſit Deus hominem, in ſylvis, vel apud barbaras gentes enutritum, immediatè per ſeipſum illuminare, & de myſteriis fidei, aliis fidelibus ab Eccleſia propoſitis, inſtruere. in quo caſu ille haberet fidem ejuſdem ſpeciei cum noſtra, quandoquidem idem objectum formale haberet, & tamen propoſitio Eccleſiæ non eſſet ipſi regula credendorum, ſed lumen illud interius ſibi divinitus datum, quo Deum myſteria ſua ſibi revelare cognoſceret.

D Contra iſtam concluſionem objiciunt hæretici. Si fidelis crederet myſteriis noſtræ fidei, quia Eccleſia ea ut credenda proponit in reſolutione noſtræ fidei committeretur circulus vitioſus, crederet enim fidelis authoritati Eccleſiæ, propter divinam revelationem, & iterum divinæ revelationi, propter authoritatem Eccleſiæ. Idem circulus committi videtur, cùm Catholici, interrogati cur credant Eccleſiæ, reſpondent, quia in Scripturis eius authoritas maximè commendatur, & columna ac firmamentum veritatis dicitur. & cùm rurſus ab eis quæritur, cur ipſi Scripturæ credant, huic quæſtioni non aliter ſolent ſatisfacere, quàm dicendo ſe credere Scripturam eſſe infallibilem, quia id aſſerit Eccleſia. E ergo vitioſus ille circulus vitetur, non in ipſam Eccleſiam, ſed in internum Spiritus Sancti afflatum, ſive privatum cujuſque fidelis ſpiritum Dei ad intelligendam Scripturam, debet ultima fidei noſtræ reſolutio fieri, quoad propoſitionem & revelationem credendorum.

Sed facile eſt ab hac importuna vitioſæ circulationis difficultate ſe liberare. tunc enim non committitur circulus vitioſus, quando fit circuitus ſeu tranſitus de uno in aliud, ſecundùm diverſam rationem, & in diverſo cauſæ genere hoc autem contingit in propoſito: credit enim fidelis myſteriis revelatis, propter divinam revelationem, tanquam propter cauſam formalem credendi, revelationem verò propter authoritatem Eccleſiæ

A tanquam propter conditionē applicantem, ſeu regulam proponentem ea quæ credenda ſunt, & diſcernentem credenda à non credendis? quod ad genus cauſæ directivæ, vel diſpoſitivæ reducitur.

Quantùm verò ad alium circulum, qui Catholicis ab Hæreticis exprobratur, dicendum eſt ſta
nullum eſſe inconveniens, quod Scriptura recipiatur propter Eccleſiæ authoritatem, & rurſus quod Eccleſiæ authoritas per Scripturam demonſtretur: ſic enim Auguſtinus cap. 5. libri contra epiſtolam fundamenti ait: *Evangelio non crederem, niſi authoritas Eccleſiæ me compelleret.* Et lib. 2 contra Creſconium cap. 3. dicit ſe Eccleſiæ credere, quia Scriptura eam demonſtrat.
B Vnde Scriptura & Eccleſia ſe habent ut duo Prophetæ, Chriſtus videlicet & Ioannes, de ſe mutuò teſtimonium perhibentes: Ioannes enim commendavit Chriſtum, à quo viciſſim & ipſe commendatus eſt. Hujus mutuæ cauſalitatis, & dependentiæ, plura habemus exempla, etiam in naturalibus: vapor enim eſt cauſa pluviæ, & pluvia cauſa vaporis: veſtes calefaciunt corpus, & è contra: organiſatio corporis eſt diſpoſitio ad introductionem animæ, & tamen ab ipſa in genere cauſæ formalis dependet; cum anima *actus corporis organici* definiatur. Plura alia exempla adduximus in Tractatu de juſtificatione diſp. 1. art. 8. quæ ibidem videri poterunt. Nihil ergo prohibet, per Eccleſiam Scripturas à
C nobis agnoſci, & per Scripturas Eccleſiam: hæc enim notitia non tam à Scriptura aut Eccleſia, quàm à divina authoritate derivatur: ſicut quando duo Prophetæ à Deo miſſi, de ſeipſis mutuò teſtimonium perhibent, illud non tam ab ipſis Prophetis, quàm à Deo, qui utrique præſto eſt, proficiſcitur.

§. II

D *Alia difficultas expeditur, & ſententia Cardinalis Delugo refellitur.* ſti

Dico ſecundò: Reſolutio fidei, quoad aſſenſum, quem fidelis præbet Deo ſua myſteria revelanti, fit ſolùm in primam veritatem, non verò in Eccleſiæ teſtimonium.

Probatur primò ex D. Thoma hîc art. 1 dicente: *Si conſideremus formalem rationem objecti fidei, nihil eſt aliud quam veritas prima.* Sed reſolutio fidei quoad aſſenſum quem fidelis præbet myſterijs revelatis, in rationem formalem objecti ipſius referenda eſt, ut de ſe patet. Ergo reſolutio fidei, quoad talem aſſenſum, fit ſolum in
E primam veritatem, non verò in teſtimonium Eccleſiæ. Vnde idem S. Doctor ad illud Ioan. 4. *Iam non propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audivimus,* hæc ſcribit. *Quando homo, ſive per rationem naturalem, ſive per teſtimonia Legis & Prophetarum, ſive per prædicationem Apoſtolorum, vel aliorum, manuductus credit, tunc poteſt dicere quod propter nullum illorum credit, nec propter rationem naturalem, nec propter teſtimonia legis, nec propter prædicationem Apoſtolorum,* SED PROPTER IPSAM VERITATEM TANTVM. ſtà

Probatur ſecundò ratione: Id in quod fit ultima reſolutio fidei noſtræ, quoad aſſenſum illum quem fidelis præbet myſterijs revelatis, debet eſſe ſaltem partialiter, motivum formale ad talem aſſenſum. Sed teſtimonium Eccleſiæ, etiam ut à Spiritu Sancto directæ, non eſt, etiam partialiter

 tialiter

tialiter, motivum formale ad talem aſſenſum, ſed hoc ſolùm teſtimonio divinæ veritatis convenit. Ergo non in Eccleſiæ authoritate [illegible], ſed ſolùm in primam veritatem, ultimò reſolvitur fides noſtra, quoad aſſenſum quē fidelis præbet
32 myſteriis revelatis. Maior eſt certa: ideò enim in omniū doctrina, prima veritas eſt id in quod, ſaltem partialiter, ultimò fides noſtra quoad aſſenſum reſolvitur: quia eſt, partialiter ſaltem, motivum formale aſſenſûs fidei. Minor verò probatur. Quod eſt tantum conditio ad aſſentiendum myſteriis revelatis, non eſt, etiam partialiter, motivum formale ad talem aſſenſum. Sed teſtimoniū Eccleſiæ eſt tantùm conditio requiſita ad aſſentiendum myſteriis revelatis. Ergo &c. Maior conſtat, Minor autē probatur. Teſtimonium Eccleſiæ ſe habet in ordine ad talem aſſenſum, ſicut propoſitio bonitatis obiecti ſe habet ad voluntatem, ut circa ipſum amoris actum eliciat; quandoquidem ideò duntaxat requiritur, quia ſicut voluntas non poteſt amare obiectum, niſi ei proponatur ab intellectu eius bonitas; ita ſimiliter nequit fidelis aſſentiri Deo ſua myſteria revelanti, niſi per Eccleſiam ei proponatur & innoteſcat divina revelatio. Ergo ſicut propoſitio bonitatis obiecti, facta ab intellectu voluntati, eſt in doctrina Philoſophorum conditio tantum C ſine qua non amaret voluntas, non verò motivum formale ipſius ad amorem, etiam partiale, ſed hoc bonitati duntaxat convenit. Ita ſimiliter teſtimonium Eccleſiæ proponentis aliquid tanquam à Deo revelatum, habet quidem rationem conditionis, neceſſariò de via ordinaria requiſitæ, ut fidelis aſſentiatur myſteriis revelatis, non tamen rationem cauſæ, & motivi formalis, etiam particularis, ad talem aſſenſum, ſed hoc ſoli primæ veritati revelanti convenit.

54 Probatur tertiò. Quamvis Moyſes loqueretur ad populum, inſpiratione divinâ, tamen fides antiquorum, quoad aſſenſum quem præbebant divinis myſteriis, ipſis à Moyſe propoſitis, non reſolvebatur in eius, ſed Dei teſtimonium, iuxta illud Exodi 14. *Crediderunt Domino, & Moyſi ſervo eius*: quo ſignificatur Iudæus Moyſi credidiſſe, quia crediderunt Domino [illegible] r Moyſen loquenti: Ergo ſimiliter, licèt Eccleſia proponat nobis myſteria fidei quæ credenda ſunt, & credenda à non credendis diſcernat, noſtræ tamen fidei reſolutio, quoad aſſenſum non [illegible] in illam, ſed in primam veritatem revelantem, quæ, ut oſtendimus articulo præcedenti, eſt obiectum formale ſub quo fidei. [illegible] 1. Ioan. 4. *Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos*: ac ſi diceret, ideò aliquis credit nobis loquentibus, quia credit Deo.

55 Denique ſuaderi poteſt concluſio. In id ultimò, quoad aſſenſum, reſolvi non poteſt, etiam partialiter, fides noſtra, quod importat aliquid creatum: Sed teſtimonium Eccleſiæ, etiam prout eſt organum Spiritus Sancti conſideratæ, importat aliquid creatum: Ergo in illud fides noſtra, quoad aſſenſum, ultimò reſolvi nequit, etiam partialiter. Minor conſtat. Eccleſia enim importat certos homines à Spiritu Sancto directos, qui haud dubiè ſunt quid creatum. Maior verò probatur. In id duntaxat poteſt ultimò reſolvi fides quoad aſſenſum, quod eſt ſaltem partialiter obiectum formale ipſius ſub quo: Sed nihil creatum eſt etiam partialiter obiectum formale ſub quo noſtræ fidei: Ergo fides noſtra non poteſt, quoad aſſenſum, ultimò reſolvi, etiam partiali-

A ter, in aliquid creatum. Maior eſt certa, idenim in quod, quoad aſſenſum, ultimò reſolvitur fides noſtra, debet eſſe motivum formale talis aſſenſus; motivum autem formale quo per fidem aſſentimur Deo, & objectum formale ſub quo fidei, idem omnino ſunt. Minor verò, quam negat Delugo, contendens objectum formale ſub quo fidei noſtræ adæquatum, eſſe compoſitum ex creato & increato, nimirum ex prima veritate loquente, & teſtimonio Eccleſiæ per quam loquitur, probatur authoritate D. Thomæ hîc art. 1 dicentis: *Si conſideremus formalem* B *rationem objecti fidei, nihil eſt aliud quam veritas prima*: quæ verba apertè ſignificant, nihil creatum, etiam partialiter, ingredi objectum formale ſub quo fidei. Ratio etiam id ſuadet: nam ſi objectum formale ſub quo noſtræ fidei eſſet partialiter aliquid creatum, fides noſtra non eſſet adæquatè divina, nec crederemus Deo propter ſolam ejus authoritatem, ſeu veracitatem, ſed ſolùm partialiter, nam etiam ei crederemus propter authoritatem creaturæ, qualis eſt Eccleſia. Item fides non eſſet virtus Theologica, cùm de ratione virtutis Theologicæ ſit, Deum tanquam objectum formale & adæquatum reſpicere.

C Nec valet quod aliqui dicunt, nempe ad rationem virtutis Theologicæ ſatis eſſe ut objectum formale quod ſit Deus, licèt objectum formale ſub quo ſit creatura, vel aliquid compoſitum ex creato & increato. Non valet, inquam, nam virtus Theologica nihil formaliùs reſpicit quàm Deum: At objectum ſub quo eſt formalius quàm obiectum quod, ut ex dictis art. præcedenti conſtat. Ergo obiectum ſub quo virtutis Theologicæ non poteſt eſſe aliquid creatum, vel mixtum ex increato & creato. Et hoc patet in aliis virtutibus Theologicis: obiectum enim formale ſub quo ſpei eſt ſola divina potentia, ut nos adiuvans ad obtinendam beatitudinem, & obiectum ſub quo charitatis, ſola bonitas divina, ut nos movens ad diligendum Deum & proximum. 56

D

§. III.

Solvuntur objectiones.

CONtra iſtam aſſertionem objicitur primò: ad Romanos 2. dicitur: *Vos eſtis cives Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum*. Ubi Paulus reducit totam fidem in Apoſtolos, quorum prædicatione primùm fluxit. 57

Secundò: Auguſtinus ſuprà citatus ait: *Ego Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ* 58
E *commoveret authoritas*: Ergo cenſet quod Eccleſiæ authoritas eſt motivum ſaltem partiale noſtræ fidei, ſubindeque fidem, in illam, partialiter ſaltem, reſolvi quoad aſſenſum, quem fideles præbent myſteriis à Deo revelatis.

Tertiò: in hoc ſolùm fidelis diſtinguitur ab hæretico, quod fidelis credit Eccleſiæ, hæreticus autem ei non vult credere, ſed ſoli primæ veritati. Ergo ſignum eſt Eccleſiæ authoritatem ad obiectum formale ſub quo fidei pertinere, & per conſequens in eam aſſenſum humanis fidelis partialiter ſaltem reſolvi. 59

Quartò: Aſſenſus fidei humanæ, quem damus Regi loquenti per ſuos legatos, reſolvitur partialiter in authoritatem nuntiorum: Ergo ſimiliter aſſenſus fidei, quem præbemus Deo, 60

per

per Apoſtolos, per Summum Pontificem, & Concilia loquenti, reſolvitur particulariter in Eccleſiæ authoritatem. Conſequentia patet, tum ex paritate rationis, tum etiã quia 2. ad Corint. 5. Apoſtoli proponentes res fidei, dicuntur Chriſti legati, ſeu pro Chriſto legatione fungi.

61 Denique: ſi quæras ab aliquo fideli, quare credis Deum eſſe Trinum & Vnum? Reſpondebit, quia Deus revelavit. Si verò iterum quæras unde ſcis Deum revelaſſe? Reſpondebit, quia Eccleſia dicit: Ergo ultima fidei noſtræ reſolutio fit in Eccleſiam, non verò in primam veritatem revelantem.

Sed hæc levia ſunt, & facile dilui poſſunt. Ad

62 primum enim reſpondetur, Apoſtolum reducere fidem ad prædicationem Apoſtolorum, & propoſitionem Eccleſiæ, non ut rationem formalem aſſentiendi, ſed ſolum ut in conditionem applicantem eo proportionali modo, quo apprehenſio intellectûs eſt conditio applicans objectum formale voluntatis, ſcilicet bonitatem, ut in ſecunda probatione concluſionis declaravimus.

63 Ad ſecundum dicendũ, verba illa Auguſtini, non ſignificare Eccleſiæ authoritatem eſſe motivum, ſeu rationem formalem cur credimus Evangelio, ſed ſolùm illam eſſe ordinarium medium cognoſcendi quid ſit pro Evangelio recipiendum: unde ex illo teſtimonio ſolùm poteſt colligi, ultimam fidei noſtræ reſolutionem, quoad propoſitionem & revelationem credendorũ, fieri in ipſam Eccleſiam, ut in prima concluſione docuimus; non verò quoad aſſenſum myſteriis revelatis, de quo eſt quæſtio in præſenti.

64 Ad tertium reſpondeo, hæreticum diſtingui à fideli in eo quod fidelis credit primæ veritati revelanti, ut objecto formali ſub quo fidei & Eccleſiæ ut infallibili regulæ in proponendo res fide: hæreticus verò neque etiam iſto modo credit Eccleſiæ proponenti, & conſequẽter nec primæ veritati revelanti; cũ Deus revelaverit Eccleſiam in proponendis rebus fidei errare non poſſe.

65 Ad quartum, conceſſo Antecedente, nego conſequentiam, & paritatem: Ratio verò diſparitatis eſt, quia cùm fides, quâ creditur Regi per legatos ſuos loquenti ſit humana, non eſt mirum quod pars ejus objecti formalis ſub quo, ſit, præter authoritatem Regis, authoritas ipſa Legati, ſubindeque nec quod in utramque reſolvatur quoad aſſenſum. at verò fides noſtra totaliter divina eſt; unde teſtimonium humanum, ſive authoritas Eccleſiæ, quæ eſt quid creatum, non poteſt eſſe ejus objectum formale ſub quo, etiam partiale, ſed tantùm conditio requiſita ad ejus motionem & cauſalitatem ſicut propoſitio bonitatis objecti, eſt tantùm conditio neceſſaria, ut bonitas moveat voluntatem ad ſui amorem & proſecutionem.

66 Ad ultimum ſolutio patet ex dictis: reſolutio enim fidei noſtræ fit in Eccleſiam, ut in regulam proponentem credenda, & ea diſcernentem à non credendis; non verò ut in rationem formalem credendi, ſeu aſſentiendi myſteriis revelatis: hæc enim non poteſt eſſe aliquid creatum, vel mixtum ex creato & increato, ſed ſolùm ipſa prima veritas in dicendo, ut in ultima probatione noſtræ concluſionis oſtendimus. Vnde egregiè Caſſianus: *Deus hoc dixit, verbum illius ſumma ratio eſt, remove argumenta, remove diſputationes, ſola mihi ad credulitatem ſufficit perſona dicentis.*

l. 4. de In- ... 17

ARTICVLVS III.

An revelationes privatæ ad objectum fidei pertineant?

NOtandum primò, revelationem aliquam poſſe dici privatam duobus modis. Primò ex parte perſonæ cui fit, quando ſcilicet aliquid revelatur per aliquam perſonam particularem, v. g. per S. Brigittam, vel S. Catharinam Senenſem, non verò per Eccleſiæ Principes, ut per Prophetas, Apoſtolos, & univerſales Paſtores, quos Deus eſſe voluit quaſi univerſalia inſtrumenta, ad manifeſtandam doctrinam cœleſtem, & quaſi cœlos quoſdam in hoc ſpirituali mundo Eccleſiæ. Secundò ex parte rei propoſitæ ſeu revelatæ, quando nimirum veritas quæ manifeſtatur, ad communem totius Eccleſiæ utilitatem & inſtructionem non pertinet, nec ordinem habet ad Deum, ut ad objectum formale quod noſtræ fidei v. g. ſi Deus mihi revelaret numerum ſtellarũ quæ ſunt in cœlo, vel arenarum quæ ſunt in littore maris, vel ea quæ modò fiunt apud Indos & Tartaros, talis revelatio diceretur privata, non ſolùm ex parte perſonæ, ſed etiam ex parte materiæ, ſeu rei quæ manifeſtaretur & revelaretur: Si verò aliquid ad cõmunem totius Eccleſiæ inſtructionem pertinens mihi pateſaceret, talis revelatio eſſet ſolùm privata ex parte perſonæ, non verò ex parte materiæ, ſeu rei revelatæ. 67

Notandum ſecundò, fidem dupliciter conſiderari poſſe: primò ut eſt Catholica, ſeu univerſalis, & ſpectat ad totam Eccleſiam, per totum orbem diffuſam: ſecundò ut eſt Theologica & divina, ſeu quatenus reſpicit divinam veritatem revelantem, ejuſque teſtimonio innititur. 68

His præmiſſis, facilè poterit reſolvi difficultas propoſita, quæ Theologos in duas ſententias extremè oppoſitas diviſit; quibuſdã affirmantibus revelationem privatam ad fidem ſufficere, aliis verò id negantibus; in quam partem magis cõmuniter inclinant Thomiſtæ. Exiſtimo tamen utramq; ſententiã conciliari poſſe, diſtinctione adductâ duplicis revelationis privatæ, & duplicis fidei, Catholicæ ſcilicet & Theologicæ. Vnde 69

Dico primò: Si Deus, etiam ut author ſupernaturalis revelaret alicui aliquid temporale, ſub ratione temporali, quod proinde ad cõmunem Eccleſiæ inſtructionem & utilitatem non pertineret, neque in Deum referretur, talis revelatio non ſpectaret ad fidem infuſam, ſupernaturalem, & theologicam, ſed ad donum Prophetiæ, vel ad aliud lumen ſupernaturale, per modum tranſeuntis communicatum.

Probatur prima pars: De ratione fidei, ut eſt virtus Theologica, eſt reſpicere Deum ut objectum formale quod, & cætera omnia prout ordinantur ad ipſum: Ergo ſi aliqua revelarentur à Deo ſub ratione temporali, quæ non pertinerent ad religionem Chriſtianã, nec ordinem haberent ad Deum, non attingerentur à fide, ut eſt virtus Theologica. Conſequentia patet, Antecedens probatur, tum ex D. Thoma hic art. 1. dicente: *Nihil cadit ſub fide, niſi in ordine ad Deum*: tum etiam exemplo ſpei & charitatis, quæ etiam ſunt virtutes Theologicæ: nam quidquid per ſpem ſperatur, & per charitatem diligitur, eſt in ordine ad Deum ut objectum formale quod. 70 71

Confirmatur. Fides in hoc diſtinguitur à prophetia, quòd illa per ſe reſpicit aliquid æternum, iſta

iſta verò aliqu d tẽporale, ut docet idem S. Doctor in 3. diſt. 24. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 1 ad 3. his verbis. *Quamvis prophetia & fides ſint de eodem, ſicut de paßione Chriſti, non tamen ſecundum idem: quia fides formaliter reſpicit paßionem ex parte illa qua ſubeſt aliquid æternum, ſcilicet in quantum Deus eſt paſſus. hoc autem quod temporale eſt, reſpicit materialiter ſed prophetia è contra.* Ergo quando Deus revelat aliquid temporale ſub ratione temporali, talis revelatio non pertinet ad fidem, ſed ad lumen propheticum.

72. Ex hoc probata manet ſecunda pars concluſionis, quæ confirmari poteſt & magis illuſtrari, hoc diſcurſu. Aſſenſus datus revelationibus privatis ea parte materiæ, non poteſt pertinere ad dona Spiritus Sancti, vel ad prudentiam infuſã: Ergo cum non pertineat ad fidem, ut jam oſtendimus, ſpectare non poteſt niſi vel ad prophetiã vel ad aliud lumen ſupernaturale, per modum tranſeuntis collatum. Conſequentia patet ex ſufficienti enumeratione: via enim aliud aſſignari poteſt, à quo eliciatur talis aſſenſus. Antecedens verò probatur: Dona Spiritus Sancti, & prudentia infuſa, ſolùm reſident in homine juſto, & nullatenus remanent in peccatore, ut docet expreſſè D. Thomas de donis, infra quæſt 8. art 4 & 5. & 1. 2. quæſt 68. art. 5 & de prudentia infuſa eſt certum, cum nulla virtus moralia per ſe infuſa in peccatore remaneat: Sed cuilibet homini peccatori poteſt fieri aliqua revelatio privata ex parte materiæ, ita ut illi præbeat aſſenſum: Ergo aſſenſus datus revelationibus privatis ex parte materiæ, nec ad prudentiam infuſã, nec ad dona Spiritus Sancti pertinere poteſt.

73. Dico ſecundò. Si Deus alicui in particulari revelaret aliqua quæ ad Chriſtianam religionem pertinerent, & ad Deum ut authorem ſupernaturalem reducerentur, talis revelatio, quamvis eſſet privata ea parte perſonæ cui fieret, pertineret ad fidem, ut eſt virtus Theologica, non vero ut Catholica eſt.

74. Prima pars patet ex dictis in præcedenti aſſertione: nam ut aliquid pertineat ad fidem, ut eſt virtus infuſa & Theologica, ſufficit quod primæ veritati revelanti innitatur, & Deum ut objectũ formale quod reſpiciat Sed revelatio alicujus myſterij vel ſecreti, ad Chriſtianam religionem pertinentis, alicui perſonæ particulari facta, eſſet a prima veritate revelante, & Deum ut objectum formale quod reſpiceret: Ergo ad fidem, ut virtus Theologica eſt, pertineret.

75. Nec obſtat quod talis revelatio à tota Eccleſia non proponeretur, ſed alicui perſonæ privatæ fieret, nam quod aliquid ab Eccleſia ut credẽdum proponatur, per accidens ſe habet reſpectu fidei, ut virtus Theologica eſt, ſicut art. præcedenti § 1. declaravimus, & patet in Angelis, & primis parentibus, & aliis quibus myſteria fidei non ab Eccleſia propoſita, ſed à Deo immediate revelata ſunt, quæ tamen fide infuſa, & virtute Theologica credebantur. Vnde quod revelatio divina privatim, aut publicè fiat, eſt prorſus accidentale reſpectu fidei, ut eſt virtus Theologica, licèt ut eſt Catholica & univerſalis, ad ea tantum ſe extendat, quæ omnibus generaliter credenda proponuntur, non vero ad illud quod alicui perſonæ privatæ revelatur.

78. Ex quo probata manet ſecunda pars, quæ poteſt confirmari ex Scriptura nam ad Epheſ. 2. fides Catholica dicitur ædificata ſuper fundamẽ-

A tum Apoſtolorum & Prophetarum, id eſt ſupra revelationes per eos factas in novo & veteri teſtamento. Et David Pſal 86. loquens ſpiritualiter de Eccleſiæ ædificio, ait: *Fundamenta ejus in montibus ſanctis.* id eſt in principibus Eccleſiæ. Et infra: *Dominus narravit in ſcripturis populorum & Principum* id eſt communibus, & ab Eccleſiæ Principibus, ſeu Prophetis & Apoſtolis, traditis Vnde Auguſtinus in Pſal. 71 *Sole exoriente* (inquit) *montium cacumina prius illuſtrantur. inde ad Colles. & uſque ad imas valles, radiis luminis donantur. Montes, excelſa Prophetarum & Apo-* B *ſtolorum animæ; & Colles, parvulæ populorum animæ ſed ideo montes excipiunt pacem, id eſt evangelicam veritatem, ut colles poſſint excipere juſtitiam. Quæ eſt juſtitia quam colles excipiunt? Fides veritas; quia juſtus ex fide vivit. Non autem acciperent minores animæ fidem, niſi majores animæ, quæ montes dictæ ſunt. ab ipſa ſapientia illuſtrarentur, ut poſſint parvulis trajicere, quod poſſint parvuli capere.* 7

Addo quod religio Chriſtiana, & fides Catholica, debent proportionari in attingendo ſuum objectum, cùm fides ſit fundamentum religionis Chriſtianæ; Sed religio Chriſtiana ſolùm verſatur circa cultum communem quo fidẽ proteſtamur v. g. per uſum ſacramentorum aut C oblationem ſacrificii miſſæ, vel per ceremonias in tota Eccleſia uſitatas, quibus fidem noſtram proteſtamur: Ergo etiam fides, ut Catholica & univerſalis eſt, ſolum verſatur circa veritates communes, toti Eccleſiæ à Prophetis & Apoſtolis propoſitas. Unde S. Thomas infrà quæſt. 5. art. 3. in corp. ait: *Formale objectum fidei* (ut Catholica eſt) *eſt veritas prima, ſecundum quod manifeſtatur in Scripturis ſacris, & doctrina Eccleſiæ, quæ procedit ex veritate prima.* Et quæſt 171. in prologo docet ad fidem pertinere tantùm ea, quæ proponuntur omnibus credenda. Vbi etiam loquitur de fide, ut Catholica, non verò ut Theologica eſt. Item 1 p. quæſt 1. art 8. dicit quod *fides noſtra innititur revelationi, Apoſtolis & Prophetis facta qui Canonicos libros ſcripſerunt, non autem revelationi, ſi qua fuit aliis Doctoribus facta.* D Quod etiam de fide, ut Catholica eſt, debet intelligi 78.

Ex his facile ſolves argumenta contra præcedentes concluſiones fieri ſolita hæc enim ſolum probant, revelationes privatas tam ex parte materiæ, quàm ex parte perſonæ, non pertinere ad fidem vel ſi fiat mentio de revelationibus privatis ſolùm ea parte perſonæ, non verò ex parte materiæ, ſolum convincunt tales revelationes non ſpectare ad fidem, ut Catholica & univerſalis eſt: unde magis confirmant quam infirment noſtram ſententiam. 79.

E Ex his etiam intelliges, quod ſi Deus alicui perſonæ privatæ veritatem aliquam æternam, & ad Chriſtianam religionem pertinentem, revelaret, fide infuſa & Theologica deberet credi ab eo cui fieret talis revelatio, non verò ab aliis quibus eam manifeſtaret; quia nemo privatas revelationes tenetur credere, niſi illæ à tota Ec- 80 cleſia ut credendæ proponantur.

Quærit D. Thomas art. 2 hujus quæſtionis, an objectũ fidei ſit res aliqua ſimplex, ut Deus, Trinitas, anima, mundus, Angelus &c. vel complexum, ſeu compoſitũ per modum enunciabilis, ut Deus eſt Trinus, Verbum eſt incarnatum, Chriſtus non eſt creatura Et reſpondet objectum fidei dupliciter conſiderari poſſe, nempe ex parte

[illegible] triplex & [illegible] [illegible] ratia au- [illegible] potius per- [illegible] doctrina D. Thomæ eſt om- [illegible] illam nulla ſe offert celebris [illegible]

ARTICVLVS IV.

[illegible] ctum fidei ſit neceſſariò verum, ita ut fi- dei [f]alſum ſub eſſe non poſſit?

[illegible] precipi poteſt, quod fidei, [illegible] o, falſum ſubeſſe poſſit: pri- [illegible] Dei dicentis & revelantis, ſi videlicet [illegible] & aliquid falſum nobis ut verum [illegible] ndo ex parte hominis credentis, [illegible] et fide divina credere aliquid eſſe [illegible] tum à Deo, quòd tamen eſſet fal- [illegible] revelatum, ſive ſi poſſet uti fide [illegible] ndum aſſenſum falſum & erro- [illegible] plenam & perfectam propoſitæ [illegible] utrumque, hæc duo paragraphis [illegible] ter examinanda & diſcutienda

§. I.

[illegible] tas reſolvuntur, & Deum nec per ſe, [illegible] um mentiri poſſe, ſubindeque nec [illegible] dicente, fidei falſum ſubeſſe, demonſtratur.

[illegible] aniſtæ, ſic dicti à Priſcilliano Abulenſi, eorum Anteſignano dixerunt Deum eſſe authorem [illegible] ei; ut inde colligerent licitum [illegible], & mendacium firmare jura- [illegible] vandum ſecretum. Unde hunc [illegible] re ſolebant.

[illegible] jura ſecretum prodere noli.

[illegible] utem aliqui affirmarunt, quod [illegible] ntia ordinaria non poſſit men- [illegible] ne tamen de potentia abſoluta, [illegible] item per alium. Sic docent Hol- [illegible] & Gabriel, relati a Banne hic [illegible] um ſententiam, ut apertam blaſ- [illegible] nifeſtum errorem, alij Theologi [illegible] ſtantur, Quare [illegible] Deum, etiam de potentia ſua ab- [illegible] nec per alium mentiri poſſe; [illegible] x Deo dicente fidei falſum ſub-

[illegible] ò ex Scriptura, quæ non minus [illegible] mendacium, quam mutabilita- [illegible] Numer. 23. *Non eſt Deus quaſi [illegible] mentiatur, neque ut filius hominis, ut* At[illegible] mutatio repugnat. Deo abſolute: [illegible] ndacium. Item ibi Scriptura non quod [illegible] tingit affirmat: ſunt enim aliqui ho- [illegible] uam de facto mentiti ſunt, ut B. [illegible] ibitur Dei, & hominis natura, [illegible] endacium eſt inclinatus, & ſæpius [illegible] s autem nec mentitur, nec ment[illegible] [illegible] puro homini convenit, [illegible] x Apoſtolo ad Hæbræos [illegible] ubi ſic [illegible] *cui abundantius oſtendere immobi- [illegible] ſui, interpoſuit juſjurandum, ut*

Per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *m,* [illegible] ex al[illegible] tamen [illegible] [illegible] mobili[illegible] ſe ſola [illegible] mentiri Deum [illegible] rando; ita ut [illegible] ſint duæ res immobiles, quibus [illegible] bile eſt Deum mentiri. Loquitur aute[m] [illegible] poſſibilitate abſoluta, quia alioquin no[n] [illegible] mus firmiſſimum ſolatium, ſeu fortiſſimam ſpem; poſſemus enim dubitare num Deus eſſet [illegible] tentiâ ſua abſoluta, ſi de potentia abſoluta men[ti]ri poſſet, ut poſtea dicemus.

85. Probatur ſecundò ex SS. Patribus, qui docent tam eſſe impoſſibile Deum mentiri, quam Deum non eſſe, aut non eſſe omnipotentem. Sed a[bſo]lutè impoſſibile eſt, Deum non eſſe Deum, [v]el non eſſe omnipotentem: Ergo & illum mentiri. Minor patet: Major probatur ex Athanaſio lib. de Incarn. Verbi, ubi aſſerit *Abſurdum eſſe dicere, Deum poſſe mentiri: ſi enim dixit quod perituri ſumus, non eſſet Deus, ſi non periſſemus.* Et Anſelmus lib. 2. cur Deus homo cap. 1[illegible]. *Non ſequitur* (inquit) *ſi Deus vult mentiri, juſtum eſſe mentiri, ſed potius Deum illum non eſſe.* Auguſtinus etiam lib. 1. de Symbolo cap. 1. hæc ſcribit: *Deus omnipotens eſt, & cum ſit omnipotens, mori non poteſt, falli non poteſt, mentiri non poteſt. Quàm multa non poteſt, & omnipotens eſt! & ideo eſt omnipotens, quia non poteſt. nam ſi mori poſſet, non eſſet omnipotens; ſi mentiri, ſi falli, ſi inique agere, non eſſet omnipotens: quia ſi hoc in eo eſſet, non fuiſſet dignus qui eſſet omnipotens.* Unde egregiè Ambroſius Epiſt. 37. *Impoſſibile iſtud* inquit *non infirmitatis, ſed virtutis eſt, & majeſtatis: quia veritas non recipit mendacium, nec Dei virtus levitatis errorem.* Similiter D. Thomas 2. ad Thimoth. 2. lect. [illegible] ſuper verba ill[a] Apoſtoli. *Ille fidelis eſt, negare ſeipſum non poteſt* hæc ſcribit: *Ergo Deus non eſt omnipotens.* Cui objectioni ſic reſpondet: *Reſpondeo ex hoc [e]ſt omnipotens, quod ſeipſum negare non poteſt: poſſe enim deficere, magis pertinet ad impotentiam: quia quòd aliquid deficiat a ſuo eſſe, eſt per debilitatem virtutis propriæ: Chriſtum autem negare ſeipſum, eſt deficere à ſeipſo: hoc ergo ipſum quod non poteſt negare ſe, eſt ratio perfectæ virtutis.* Abſurdum ergo & ridiculum eſt quod dicunt Adverſarij, Deum non poſſe mentiri de potentia ordinaria, benè tamen de abſoluta & extraordinaria cum mentiri, ſicut & peccare, non ſi[illegible] poſſe [illegible] defectus potentiæ, & Deus ut inquit S. Do[ctor] [illegible] ex hoc ſit omnipotens, quod mentiri non poteſt.

Probatur tertiò ratione quam [i]nſinuant SS. 86. Patres loci[s] adductis, & D. Thoma hic a[rt.] [illegible] corp. ubi ſic ait: *Sub vero ut ſe primo non poteſt ſtare falſum, ſicut neque ſub ente non ens, nec malum ſub bonitate.* F[illegible] ibus [illegible] hic [illegible] mentum [c]onficit: Deus eſt [illegible] Sed repugnat primam ve[ritatem] [illegible] en- dacium [illegible] devia[re] [illegible] a veritate d[e]viare [illegible] ipſa, & [illegible] Deum m[enti]ri [illegible] ſoluta pot[entia].

C[illegible] tur: Si Deus q[illegible] p[illegible] 87.

[illegible] po[illegible] c[illegible] m [illegible] boni [illegible] veru [illegible] be[illegible] m v[illegible] rac[illegible] ac boni[illegible] idem, aut non [illegible] sa in Deo [illegible], ac Deo injurioſum [illegible] erere; cum D[illegible] nihil melius

88 & p[illegible] us excogitari poteſt.

De[illegible] uad[illegible] poteſt concluſio ex abſurdo & incon[illegible] nti, quod ſequitur ex adverſa ſententia: ſi [illegible] Deus [illegible] menti [illegible] et de potentia abſoluta, tota fi[illegible] noſtra [illegible] utare; quomodo enim ſc[illegible] po[illegible] u, quod Deus tali poteſtate non luc[illegible] n[illegible] fidei revelavit? Quod ſi di[illegible] um [illegible] meritum non fuiſſe, de ha[illegible] ne [illegible] ri[illegible] difficultas, potuiſſet en[illegible] ſecretis & [illegible] cultis judiciis ſimiliter m[illegible] eadem revelatione, qu[illegible] ſe non men-

89 titum [illegible].

N[illegible] um autem prædictis teſtimoniis, & rationi[illegible], demonſtratur Deum non poſſe immediat[illegible] per ſ[illegible] pſum mentiri, ſive [illegible] ltum revelare, ſe[illegible] quod neque per alium id præſtare qu[illegible] Deus ipſe ſit qui loquitur per m[illegible] um juxta illud 2. Regum 13. *Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo ejus per linguam meam* & illud Matth. 10. *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis*: quod Deus utatur miniſtro ad [illegible], non obſtat quominus mendacium in eum r[illegible] atur, & ipſi attribuatur.

Con[illegible] rmatur: Sicut mer[illegible] materialiter ſe habet,

90 quod quis loquatur nutibus vel ſcriptura, ſubindeque obligatio veracitatis eadem omnino eſt, quocumque modo quis loquatur: ita prorſus materialiter ſe habet, quod Deus loquatur immediate per ſe, vel per nuntium ſuum, cum nuntius ſit merum inſtrumentum, ſicut ſcriptura, vel alia ſigna.

C[illegible] rmatur amplius: Si non eſſet omnino

91 imp[illegible] Deum mentiri, etiam per miniſtros, ſeq[illegible] tur quod noſtra fides, quæ divinæ revela[illegible] nititur, non haberet firmum & ſtabile fun[illegible] mentum; quia tota fere Scriptura revelata e[illegible] bis miniſterio Angelorum, Prophetarum, Ap[illegible] tolorum, & Evangeliſtarum: Sed hoc non [illegible] go nec illud.

92 A[illegible] o quod ſi Deus loquitur ad homines per m[illegible] per hominem, vel Angelum, immediat[illegible] uitur ad aliquem illorum; non poteſt enim med[illegible] e loqui ad nos, niſi immediate loquatur ad m[illegible] ſtrum: Ergo ſi impoſſibile eſt Deum me[illegible] aut falſum dicere, loquendo immediate per [illegible] um, etiam erit impoſſibile ipſum menti[illegible] quendo per alium. Vel enim ille idipſum quod ei lo[illegible] tus eſt Deus referret, aut diceret aliud: ſi [illegible] em[illegible] rret, mentiente miniſtro, mentiretur Deus: ſi vero aliud diceret, ſolum miniſter ex ſe ipſo mentiretur, non verò Deus per illum: ſicut i[illegible] hum[illegible] nis, quando ſervus loquitur aliud ab eo quod [illegible] ominus ipſi præcepit non mentitur dominus, ſed ſervus.

§. II.

Corollarium notatu dignum.

9[illegible] EX [illegible] in [illegible] eſſ[illegible] am [illegible] c[illegible] u[illegible] ac[illegible] in [illegible] ritatem &

ſubſt[illegible] d[illegible] quam[illegible] bo[illegible] p[illegible] ſub[illegible] a for[illegible], [illegible] ex eo quod eſt prima [illegible] cauſa directa & ſpecial[illegible] ſitatis, ſub hac formalitate, [illegible] erroneum pro materiali ca[illegible] tio convinc[illegible] t, Deum non poſſe [illegible] roris, aut falſæ opinionis infund[illegible] talis habitus per ſe, & directè in err[illegible] ſam opinionem inclinet, Deus illum [illegible] per eum directè inclinaret in [illegible] ille[illegible] um [illegible] rem, vel falſam opinionem, quod a ſumma[illegible] tate & prima veritate alieniſſimum eſt. Ex etiam principio in tractatu de peccatis p[illegible] ſolet, habitum vitioſum non poſſ[illegible] Deo [illegible] diate infundi; alioquin in ac[illegible] m pravum [illegible] tioſum, voluntatem vel appetitum incl[illegible]

Dices primo: Habitus erroris producitur [illegible] bus noſtris, ad quos Deus concurrit: Ergo [illegible] ſine noſtris actibus Deus poſſet imme[illegible] cauſare.

S[illegible] nego Conſequentiam: nam etiam [illegible] ab[illegible] vitij producitur actibus noſtris, ad quo[illegible] D[illegible] concurrit, & tamen non poteſt illum [illegible] ſine noſtris actibus cauſare in nobis, q[illegible] a[illegible] vitij non concurrit, quatenus mal[illegible] ſed tantum materialiter & quo[illegible] ſubſ[illegible] quare eodem modo ſolùm [illegible] oncu[illegible] it [illegible] p[illegible] ctionem habitûs vitioſi, qui [illegible] ſultat. Idem cum p[illegible] opo[illegible] t[illegible] e de [illegible] dicendum eſt: nam etiam ad a[illegible] us e[illegible] ro[illegible] is[illegible] ſunt in nobis, non concurrit Deus directè & formaliter ut erroris ſunt, ſed tantum materialiter & quoad ſubſtantiam.

Dices ſecundo: Deus in ſcriptura profitetur, ſ[illegible] improbos in fraudem & errorem inducere: [illegible] poteſt eſſe cauſa aſſenſûs falſi & erroris in no[illegible] vel habitum erroris, aut falſæ opinionis no[illegible] infundere, Conſequentia patet: Antecede[illegible] batur ex variis Scripturæ teſtim[illegible] is: dicitur [illegible] Iob 12. *Qui immutas cor Principum, & decipit eos, & errare facit eos ſicut ebrios.* Et 1. ad [illegible] ſalon 2. *Ideo mittit illis* (Deus) *operationem erroris, ut credant mendacio* [illegible] Regum. 22. *Dedit Dominus Spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum*: ibidemque ait Do[illegible] ſpiritum mendacij, *Decipies & prævalebis; egredere, & fac ita.* Denique E[illegible] chiel. 14. Deus [illegible]. *Propheta cum erraverit, & locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi Prophetam illum.*

Reſpondeo negando Antecedens. Ad c[illegible] probationem dico, regulam generalem eſſ[illegible] p[illegible] Theologos, & ſcripturæ Interpretes, quod [illegible] tieſcumque in Sacra Scriptura dicitur quod [illegible] velit, præcipiat, aut faciat aliquod malum [illegible] ul[illegible] vel erroris, vel falſitatis, hoc ſemper [illegible] b[illegible] telligi de permiſſione, non autem de vol[illegible] aut cauſalitate poſitiva: hoc enim [illegible] n Sacra [illegible] tura ſatis uſitatum eſt ut præcipere [illegible] re pro eodem uſurpentur. Sic quando [illegible] dixit Iudæ, volenti illum tradere *Quod facis, fac citius*, non illi immane ſacrile[illegible] p[illegible] nis & venditionis præcepit, ſed [illegible] ſit, ut doce[illegible] D. Thomas ſuper illum [illegible] Auguſtinus tra[illegible] m Io[illegible] n. [illegible] Chriſto D[illegible]: *Moy[illegible] permiſit libellum repud[illegible] ſcribere*, & [illegible] dit. *Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum*

ſcriptum iſtud. [illegible] Matth. 19. dicunt Phariſæi: [illegible] *Moyſes mandavit dare libellum repu*[illegible] [illegible] Reſpondit Chriſtus: *Ad duritiam cordis* [illegible] *permiſit vobis dimittere uxorem* Quibus locis *præcipere & permittere*, pro eodem accipiuntur. Quando ergo in Scriptura dicitur Deum [illegible] indurare, decipere, vel in errorem in[illegible]cere, hoc non debet intelligi poſitivè, [illegible] tantùm, ſeu permiſſivè: quia ſcilicet Deus malum, & peccatum, aut errorem, vel deceptionem impedire poſſet, conſe[illegible] majora auxilia, & cognitionem clariorem, quibus peccatum, deceptio, aut error ſtare non poſſent; id tamen ſuo juſto judicio non facit, ſed peccare & errare permittit.

§. III.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

Contra præcedentem concluſionem objici ſolent varia Scripturæ teſtimonia, quæ videntur innuere aliquos prophetas, vel ſanctos viros, Spiritus Sancti inſtinctu eſſe mentitos, aut falſum locutos, ſubindeque Deum, ſaltem per miniſtros poſſe mentiri, ſeu falſum aſſerere. In primis enim 4. Regum 2. Iſaias dixit Ezechiæ Regi: *Morieris tu & non vives*, & tamen ſupervixit quindecim annos. Secundò Ionas cap. 3. dixit ex parte Dei Ninivitis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*, & tamen non eſt ſubverſa illa civitas. Tertiò Abraham Geneſ. 22. conſcenſurus montem ad immolandum Iſaac, dixit ſervis ſuis: *Exſpectate hic, ego autem & puer illuc uſque properantes, poſtquam adoraverimus, revertemur ad vos*, in quo certe fuit mendacium; nam cum ex præcepto divino vellet immolare filium, non poterat ſine mendacio dicere, quod filius reverteretur ad eos, & tamen inſtinctu divino locutus eſt, ac prophetico ſpiritu, ut docet Ambroſius lib. 2. de Abraham cap. 8. Item idem Patriarcha ex inſtinctu Dei (ut ibidem aſſerit Ambroſius) dixit quod Sara non eſſet ſua uxor, ſed ſoror, & ut idem diceret, ſuaſit illi: *Dic quod ſoror mea es*, ut refertur Geneſ. 20. Denique Geneſ. 27. Iacob mentitus eſt, cum dixit Patri ſuo Iſaac: *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*: & tamen Spiritus Sancti inſtinctu loquebatur, ut docuit Innocentius Papa, in cap. *Gaudemus de divortiis*.

Ad primum reſpondetur, quod quia Rex Ezechias, juxta ordinem cauſarum naturalium, tunc moriturus erat, attendendo ad eas præciſè, verè ei dicere oportuit Iſaias, *Morieris tu & non vives*; licet nihilominus de potentia extraordinaria poſteà ſupervixerit. Solutio eſt D. Thomæ 2. 2. quæſt. 19. art. 7. ad 2. ubi ſic ait: *Deus aliquando prænuntiat aliquid futurum, ſecundum quod continetur in ordine cauſarum inferiorum, puta ſecundum diſpoſitionem naturæ, vel meritorum, quod tamen non fit, quia aliter eſt in cauſa ſuperiori divina: ſicut cum prædixit Iſaias Ezechiæ: Diſpone domui tuæ, quia morieris, & non vives. Neque tunc ita evenit, quia ab æterno aliter fuit in ſcientia & voluntate divina, quæ immutabilis eſt.*

Ad ſecundum dicendum, prophetiam illam Ionæ fuiſſe tantùm comminatoriam; quod genus prophetiæ non debet impleri, ſi ille cui fit comminatio, pœnitentiam agat, ut docet idem S. Doctor 2. 2. quæſt. 174. art. 1. & colligitur ex cap. 38. Iſaiæ, ubi Dominus dicit *Si pœnitentiam egerit gens illa, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod ego cogitabam facere.* Addo cum Auguſtino, prophetiam illam aliquo modo fuiſſe impletam; nam per Ionæ prædicationem, ſtantibus mœnijs & domibus, Ninive ſubverſa eſt in pravis moribus.

99. Ad tertiam reſpondet Adrianus quod lib. 1. art. 1. quem ſequitur Magiſter Cano, lib. 2. de locis Theol. cap. 4. quod Abraham mentitus eſt in illis verbis; ſed id non fecit ex inſtinctu Dei, ſed ex motivo proprio, ut celaret ſacrificium Iſaac filij ſui. Neque enim (inquiunt) omnia Patriarcharum & Sanctorum dicta, vel facta, debent aut poſſunt à peccato excuſari, ut exempla de Davidis adulterio, & litteris Uriæ datis, de Samſonis amore erga Dalilam, de Iudæ acceſſu ad Thamar, de Petri negatione, ſimilibuſque, manifeſtè demonſtrant.

100. Sed hæc reſponſio diſplicet: quia D. Ambroſius lib. de Abraham cap. 8. & S. Auguſtinus lib. de mendacio cap. 1. excuſant Abraham à mendacio, & docent ipſum Spiritus Sancti inſtinctu prophetaſſe, neque contra mentem locutum fuiſſe, cùm dixit: *Poſtquam adoraverimus, ego & puer revertemur ad vos*, quia ſperabat filium ſuum brevi poſt immolationem ad vitam revocandum, ut implerentur promiſſiones de illo factæ. Quod ſignificat Paulus ad Hebræos 11. ſic dicens, *Fide Abraham obtulit Iſaac, arbitrans quod & à mortuis ſuſcitare potens eſt illum.*

Ad illud quod ſubjungitur de Sara, quam dixit eſſe ſuam ſororem, reſpondet D. Thomas loco citato, ex Auguſtino in quæſtionibus ſuper Geneſim, quod *Abraham dicens Saram eſſe ſuam ſororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici; ſoror enim dicitur, quia filia patris erat: unde & ipſe Abraham dicit Geneſ. 22. Verè ſoror mea eſt, filia patris mei, & non matris meæ, quia ſcilicet ex parte patris ei attinebat.* Addit Iſidorus, quod olim uxores, ſorores à maritis vocabantur, quod etiam nunc ſolent facere aliqui mariti: unde Abraham loco citato Geneſis ſolùm voluit, quod Sara ſecum nomine fratris uteretur, & nomen mariti taceret, ut nec ipſe occideretur, nec illa captiva duceretur. Quod autem poſtea Abimelech conquæſtus ſit, quod illum deceperint, nihil probat: quia potius ipſe ſe decepit, non intelligens modum illum colloquendi inter uxoratos.

101. Ad quartum ſimiliter dicendum eſt, Iacob non fuiſſe mentitum, cùm dixit patri, *Ego ſum primogenitus tuus*: quia primo genita de jure ei debebātur, idque duplici titulo, nempe ob venditionem, & Dei decretum Rebeccæ ſignificatum, quando ei revelatum eſt, fore ut major ſerviret minori. Nec etiam mentitus eſt, cùm dixit, *Ego ſũ Eſaü*: tũ quia perſonam ejus gerebat, unde erat Eſaü repræſentatione externá, ut loqui ſolent qui in theatris perſonam aliquam repræſentant: tum quia ſe appellabat Eſaû, non in perſona, ſed in jure; ſicut Ioannes dictus eſt Elias, non in perſona, ſed in ſpiritu; & ſicut paulus ad Roman. 9. ait omnes fideles, & in Chriſtum credentes, eſſe Iſraelitas, & filios Abrahæ, Addo cum Auguſtino lib. contra mendacium cap. 10. quod Iacob tunc gerebat figuram Chriſti Domini, qui in ſimilitudinem peccatorum factus eſt ſicut Iacob hœdinis pellibus veſtitus, ſimilitudinem gerebat Eſaû; unde ſubdit, verba illa Iacob, *Ego ſum*

Eſaü, non fuiſſe mendacium, ſed myſterium. Similia habet D. Thomas loco ſuprà citato, ubi ait *In Scriptura ſacra inducuntur aliquorum geſta, quaſi exempla perfectæ virtutis, de quibus non eſt æſtimandum, eos fuiſſe mentitos: ſi quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videantur, intelligendum eſt, ea figuraliter & prophetice dicta fuiſſe.* Et 3. p. quæſt. 55 art. 4. ad 1. *Non omne* (inquit) *quod fingimus, mendacium eſt, ſed quando illud fingimus quod nihil ſignificat, tunc eſt mendacium, cum autem fictio noſtra refertur in aliquam ſignificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis: alioquin omnia quæ à ſapientibus viris, vel etiam à Domino, figurate dicta ſunt, mendacia deputabuntur ..... ſicut autem dicta, ita etiam finguntur facta ſine mendacio, ad aliquam rem ſignificandam.*

§. IV.

Solvitur argumentum ex ratione petitum.

102. CONtra eandem concluſionem poteſt hoc argumentum objici. Licet Deus ſit beatitudo & vita per eſſentiam, poteſt tamen in natura aſſumpta pati, & mori: Ergo pariter, licet ſit prima veritas in dicendo, nihilominus in natura aſſumpta mentiri & fallere poterit.

103. Sed negatur conſequentia & paritas: magnum enim inter falſitatem & mendacium ex una parte, & paſſibilitatem ac mortem ex alia, diſcrimen intercedit: nam ut ait D. Thomas 3. p. quæſt. 1. art. 1. ad 3. omnes aliæ rationes, quibus creatura à creatore differt, & à Dei ſapientia inſtitutæ ſunt, & ad Deum tanquam ad ultimum finem ordinantur; at verò falſitas, mendacium, & culpa, non ſunt inſtituta à Dei ſapientia, nec ad Deum ut ad primam veritatem, vel ad ultimum finem ordinantur, ſed potius ab illo avertunt: unde impoſſibile eſt divinum ſuppoſitum illas aſſumere, etiam in aliena natura.

104. Explicatur & magis illuſtratur hæc reſponſio: Falſitas & malitia ſunt mala naturæ intellectualis, ut talis eſt, nec bonum finem ordinari poſſunt, ſubindeque nec inducere rationem boni; ſed potius avertunt a Deo, qui eſt prima veritas, & ſumma bonitas, & illi directè opponuntur, ac proinde privant bono divino: infirmitates autem putà dolor, & cruciatus, ac ipſa mors, nec à Deo avertunt, aut illo privant, nec ſunt mala naturæ intellectualis, quà talis, ſed ſunt particularia quædam mala naturæ ſentientis, quæ ad bonum finem ordinari poſſunt. Unde licet Deus poſſit pati, mori in natura aſſumpta, non tamen mentiri, aut peccare; maximè, quia cum actiones præſertim morales, ſint ſuppoſitorum, ſi Deus in natura aſſumpta mentiretur, vel peccaret, tale mendacium, vel peccatum, divino ſuppoſito tribueretur.

105. Inſtabis: Amphibologia, ſeu æquivocatio, eſt quædam ſpecies mendacij, cùm tã bene ordinetur ad decipiendum, ac mendacium: Sed Chriſtus interdum amphibologiâ, & æquivocatione uſus eſt: Ergo Verbum divinum in natura aſſumpta etiam mentiri poteſt. Major patet: Minor probatur primò ex illo Ioan. 7. ubi Chriſtus rogantibus conſanguineis ut aſcenderet templum, reſpondit: *Ego non aſcendam* Quam reſponſionem fuiſſe ambiguam, ex eo conſtat, quod cùm nihilominus poſtea aſcenderit, non manifeſtè, ſed occultè, neceſſario fatendum eſt in illis verbis, *Non aſcendam*, alium ſenſum à Chriſto fuiſſe intentum, quàm illum, qui ab auditoribus eius exiſtimabatur: putabant enim ipſum negare abſolutè quod aſcenderet, ipſe verò non negabat abſolutè ſe aſſenſurum, ſed cum addito, licèt verbis non expreſſo, ſcilicet publicè & palam. Secundò eadem Minor ſuadetur ex Marci cap. 13, ubi Chriſtus interogatus à diſcipulis de die judicij, reſpondet: *De die autem illo, vel hora, nemo ſcit neque Angeli in cælo, neque Filius hominis.* Quæ reſponſio vera eſſe non potuit, niſi intelligeretur à Chriſto in ſenſu diverſo ab eo quem eius verba præ ſe ferunt: unde expoſitores dicunt communiter, ſenſum illorum verborum, juxta Chriſti intentionem, fuiſſe, neſcit Filius hominis ut dicat, & revelet. Pro ſolutione huius inſtantiæ.

Notandum eſt, duobus modis poſſe aliquem uti amphibologiâ, ſeu æquivocatione: Primò formaliter, quando ſcilicet non adſunt aliquæ circunſtantiæ, ex quibus audiens devenire poſſit in cognitionem ſignificationis, vel ſenſus verborũ à loquente intenti: Secundò materialiter, quando nimirum adſunt aliquæ circunſtantiæ, quæ facilè manifeſtare poſſint, in quem ſenſum vox, vel propoſitio amphibologica, uſurpetur à dicante, ita ut vir prudens poſſit facilè hoc agnoſcere, licet audiens, ob negligentiam conſiderationis circunſtantiarum illarum, mentem loquentis non intelligat. Hoc poſito. 106.

Ad inſtantiam reſpondeo, quod amphibologia, ſeu æquivocatio formalis, eſt quædam ſpecies mendacij, non verò illa quæ eſt ſolùm materialis: licet enim ille qui amphibologiâ materiali utitur, proferat verba in ſenſu non communi, ſed particulari, eo ipſo tamen quod adſint circunſtantiæ, quæ poſſunt ſenſum illum particularem audiendi indicare; quod ille in alio ſenſu verba illa accipiat, non provenit ex loquente, nec ex æquivocatione, tanquam ex cauſa per ſe, ſed ſolum ex negligentia auditoris, qui noluit vexari in conſideratione circunſtantiarum, quæ poterant illi indicare verum ſenſum verborum à loquente intentum. Unde ad primum exemplum de Chriſto, dico eum in illa reſponſione, quâ negavit conſanguineis ſe aſcenſurum, uſum fuiſſe æquivocatione & amphibologiâ non formali, ſed materiali: ex circunſtantia enim petitionis eorum, quæ conſiſtebat in hoc quod palam aſcenderet templum, ut in eo manifeſtaret ſe mundo, poterant, ſi attendiſſent, ſufficienter intelligere, in eodem ſenſu Chriſtum reſpondiſſe, ſe non aſenſurum, nempe palam & publicè, ſed tantùm in occulto. Vel ut ait Toletus, particula ***Non***, ſumitur pro ***Nondum***, juxta id quod mox additur: ***Tempus meum nondum eſt impletum***, id eſt, nondum venit tempus meum aſcendendi. 107.

Similiter ad ſecundum dico, Chriſtum in illa reſponſione, quâ negavit Apoſtolis ſe diem judicij ſcire, æquivocatione tantum materiali uſum fuiſſe: ex circunſtantia enim perſonæ, hanc reſponſionem proferentis, quæ eos docuerat, omnia quæ pater habet, filium ſimiliter habere, & aliorum plurium, quæ ipſis ab ea revelata fuerant, poterant ſufficienter intelligere, ſi voluiſſent attendere, eum non negare abſolutè ſe ſcire diem judicij, ſed ſolum cum aliqua reſtrictione, verbis quidem non expreſſa, ſed tantum ab eo ſubintellecta, & manifeſtabili per circunſtantiam perſonæ proferentis. 108.

§. V.

Alia difficultas reſolvitur, & per accidens, ſive ex parte credentis, non poſſe fidei ſubeſſe falſum, demonſtratur.

Dico ſecundo, fidei non poſſe ſubeſſe falſum, etiam per accidens, ſive ex parte credentis.

109. Probatur: Ut fidei per accidens, ſive ex parte credentis, falſum ſubeſſe poſſet, deberet homo poſſe illud credere, fide non tantùm humanâ, ſed etiam divina: Atqui licet ex ignorantia invincibili putet illud eſſe verum, & à Deo revelatū, non tamen poteſt ipſum credere fide divina, ſed tan- B tum humana, Ergo non poteſt, etiam per accidens, ſive ex parte credentis, fidei ſubeſſe falſum: Major conſtat: Minor verò probatur. Non poteſt quis uti fide divina ad eliciendum aſſenſum falſum & erroneum: Sed ſi poſſet credere fide divina aliquid falſum, eo ipſo uteretur tali fide ad eliciendum aſſenſum falſum & erroneum: Ergo non poteſt homo aliquod falſum credere fide divina. Minor conſtat: actus enim quo quis credit aliquid falſum, licet exiſtimatum verum, eſt aſſenſus falſus & erroneus. Major verò probatur primò ex D. Thoma hic art. 3. ubi ſic diſcurrit: C *Nihil ſubeſt alicui potentiæ vel habitui, aut etiam actui, niſi mediante ratione formali objecti: ſicut color videri non poteſt, niſi per lucem, aut concluſio ſciri non poteſt, niſi per medium demonſtrationis. Dictum eſt autem quod ratio formalis objecti fidei eſt veritas prima: unde nihil poteſt cadere ſub fide, niſi inquantum ſtat ſub veritate prima, ſub qua nullum falſum ſtare poteſt; ſicut nec non ens ſub ente, nec malum ſub bonitate.* Quibus verbis S. Doctor bene rationem inſinuat: Quidquid attingit habitus fidei, debet neceſſariò cadere ſub ejus ratione formali ſub qua: Sed nullum falſum poteſt cadere ſub ratione formali ſub D qua fidei, nimirum divina revelatione; cum Deus non poſſit mentiri, nec aliquid falſum revelare, ut §. 1. oſtendimus: Ergo habitus fidei non poteſt aliquod falſum attingere, nec proinde aliquis poteſt uti fide ad eliciendum aſſenſum falſum & erroneum.

110. Secundò probatur eadem Major: Si fides eſſet principium aſſenſus falſi & erronei, Deus eſſet cauſa falſitatis & erroris, ſaltem mediatè; non minus quam ſi lumen naturale, & habitus primorum principiorum, eſſent cauſa aſſenſus falſi & E erronei, talis error & falſitas in Deum ut authorem reducerentur: Sed hoc non eſt admittendum: Ergo nec illud.

111. Dices: ars ſophiſtica eſt à Deo: Sed illa inclinat ad falſum, & ad decipiendum: Ergo aliquis habitus ad falſum inclinans, poteſt eſſe à Deo.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem: ars enim ſophiſtica ſolum docet intelligere & cavere fallacias, non verò ad fallendum inclinat imò nulla poteſt dari ars, quæ ad mentiendum, vel decipiendum inclinet; quia ut docet S. Thomas infra quæſt. 95 art 1. ad 2. & quæſt. 169. art. 2. ad 4: poſt D. Chryſoſtomum homil. 50. in Matt. non ſunt veræ artes dicendæ: quæ non ſunt de bono & neceſſario objecto.

112. Probatur tertiò: Virtus intellectualis non poteſt inclinare ad falſum aſſenſum: Sed fides eſt virtus intellectualis: Ergo ad falſum aſſenſum inclinare nequit, nec in ipſum influere. Minor eſt certa: Major verò ſuadetur. Omnis virtus debet A eſſe perfectio ſuæ potentiæ in ordine ad ſuum objectum; ſicut virtus moralis, quæ eſt in voluntate, vel appetitu, ipſum perficit ad bonum attingendum: Sed objectum intellectus eſt verum: Ergo omnis virtus intellectualis perficit intellectum in ordine ad verum, ſubindeque ad falſum inclinare non poteſt. Unde S. Thomas 1. 2. quæſt. 57. art. 2. ad 3. ait: *Soli illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus ſemper dicitur verum, & nunquam falſum.* Ex quo ibidem infert, opinionem & ſuſpicionem non eſſe virtutes intellectuales, quia indifferenter ſe habent ad verum vel falſum.

Quarto: Lumen fidei eſt ſingularis quædam 113. B participatio divini luminis, & quaſi inchoatio luminis beatifici, & ut ait D. Bernardus, *Voluntaria quædam & certa prælibatio nondum propalatæ veritatis*: Ergo ſicut lumen divinum, & beatificum, ad verum ſic determinata ſunt ut falſum aſſenſum producere nequeant, nec ad ipſum intellectum inclinare, ita & lumen fidei.

Denique probatur eadem Major: Si lumen fi- 114. dei poſſet eſſe cauſa aſſenſus falſi, non eſſet conſentaneum fini qui à Deo intenditur in eius infuſione, ſcilicet ut homines eo mediante ſumma cū fiducia & certitudine captivent intellectum in ob- C ſequium Dei: poſſet enim homo aliquando in tali captivitate & obſequio decipi, credendo verum id quod falſum eſt ſubindeque non teneretur ſummam in eo habere fiduciam: Ergo &c.

§. VI.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò: Poteſt aliquis elicere actum virtutis moralis, vel Theologicæ, circa illud 115. quod prudenter exiſtimat eſſe materiam talis virtutis, quamvis de facto non ſit eius materia: Ergo etiam poteſt quis elicere actum fidei divinæ D circa illud, quod prudenter judicat à Deo revelatū eſſe, licèt de facto revelatum non ſit; ſubindeque fidei poteſt ſubeſſe falſum per accidens & ex parte credētis. Conſequentia videtur legitima à parietate rationis. Antecedēs verò variis exemplis ſuadetur: Poteſt enim quis elicere actū miſericordiæ circa pauperem fictum, quē verum pauperem exiſtimat; & adorare hoſtiā, quam prudenter exiſtimat eſſe conſecratam, quamvis ex malitia ſacerdotis conſecrata non ſit. Idem patet in virtutibus Theologicis: nam ſi aliquis diligat ho- E minē, propter ſanctitatem quam in eo eſſe exiſtimat, tunc actus dilectionis procedit ex vera charitate Theologica, etiamſi ille non ſit ſanctus, ſed hypocrita. Item qui exiſtimaret invincibiliter Deū eſſe videndum oculis corporeis, & hanc viſionem ſperaret ut præmium ſuorum operum, actum ſpei eliceret, quamvis in re non ita ſit.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando 116. conſequentiam & parietatem: hoc enim inter virtutes quæ ſunt in intellectu, & eas quæ reſident in appetitu aut voluntate, reperitur diſcrimen, quod primæ excludunt totaliter falſum, non autem ſecundæ, ut declarat D. Thomas hic art 3. ad 1. his verbis: *Dicendum quod quia verum eſt bonum intellectus, non autem eſt bonum appetitivæ virtutis, ideo omnes virtutes quæ perficiunt intellectum, excludunt totaliter falſum; quia de ratione virtutis eſt quod ſe habeat ſolum ad bonum. Virtutes autem perficientes partem appetitivam, non excludunt totaliter falſum: poteſt enim aliquis ſecun-*

ſecundum juſtitiam aut temperantiam agere, habens aliquam falſam opinionem de eo circa quod agit: & ita cum fides perficiat intellectum, ſpes autem & charitas appetitivam partem, non eſt
117. *ſimilis ratio de eis.*

Circa quam doctrinam Cajetanus hæc Novitio Theologo ſuggerit, ut intelligat quomodo ſalſa opinio ſtare poſſit cum operatione juſtitiæ, & aliarum virtutum moralium: *Animadverte* (inquit) *quod contingit aliquem falſo credere abſque culpa ſua, aliquem ſibi eſſe debitorem, vel econverſo, & operari ad illum ſecundum juſtitiam; & ſimiliter credere ſe non indigentem cibo aut potu, & operari ſecundum temperantiam, & ſic de aliis. Et videbis virtutes appetitivas non totaliter excludere falſam opinionem de eo circa quod agitur, ut in littera dicitur.* Ex quibus habes manifeſtam differentiam quæ inter virtutes morales & intellectuales reperitur: illæ enim non verſantur circa verum, ſed circa bonum, & conſequenter non reſpiciunt per ſe & formaliter veritatem, & poſſunt ſecum admittere per accidens aliquam falſitatem; iſtæ vero cùm perficiant intellectum in ordine ad cognitionem veri, nullam etiam per accidens admittunt falſitatem. Unde D. Thomas §. præcedenti citatus, ait quod *ſoli illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus ſemper dicitur verum, & nunquam falſum.* Sicut ergo, ut aliquid cognoſcatur per intelligentiam, aut ſcientiam, non ſufficit ut judicetur eſſe ſic cognoſcibile & verum, ſed requiritur ut revera ita cognoſcibile & verum ſit: ita ad hoc ut aliquid fide divinâ credatur, non ſatis eſt quod prudenter exiſtimetur à Deo revelatum eſſe, ſed præterea requiritur ut ſit revera à Deo revelatum,
118. atque adeò verum.

Dices: Prudentia eſt virtus intellectualis, & tamen poteſt ferri in falſum; prudenter enim exiſtimare poſſum pecunias Ioannis eſſe meas, & ut tares elargiri pauperibus: item prudētia dictat adorandam eſſe hoſtiam quam elevat ſacerdos, & tamen hoc judicium poteſt eſſe falſum; nam poteſt contingere, ut revera non ſit conſecrata, aut propter defectum poteſtatis, ſi qui illam elevat non eſt vere baptizatus, aut ſacerdos, vel propter defectum intentionis, quia noluit eam conſecrare: Ergo licet fides ſit virtus intellectualis, ei tamen per accidens, & ex parte credentis, poteſt ſubeſſe ſalſum, credendo aliquid eſſe revela-
119. tum à Deo, licet de facto revelatum non ſit.

Reſpondeo quod licet prudentiæ poſſit ſubeſſe ſalſum, ſpeculativè, non tamen falſum practicè, quia eſt virtus intellectualis practica: unde licet judicium illud ſpeculativum, quo judicio pecunias non meas, eſſe meas, vel hoſtiam eſſe conſecratam, quæ revera conſecrata non eſt, ſit falſum; iſtud tamen judicium practicum & prudentiale, quo judicio me poſſe facere eleemoſynam ex pecuniis, quas prudenter judico eſſe meas, vel adorare hoſtiam, quam prudenter judico eſſe conſecratam, practicè verum eſt; unde poteſt eſſe regula rectæ operationis: fides verò, ut infra dicemus, ſimul practica & ſpeculativa eſt, & ſic ei nec practicè, nec ſpeculativè falſum ſubeſſe poteſt.

Objicies ſecundò: Si Epiſcopi alicuius provinciæ proponerent aliquid tanquam de fide divina, quod tamen non eſſet de fide, tunc quilibet de populo, præſertim ruſtici, tenerētur illud credere Sed non fide duntaxat humanâ, quandoquidem ipſis proponeretur credibile fide divinâ: Ergo fide

A divinâ, & per conſequens fieri poteſt, quod fides divina per accidens, & ſuppoſita aliquâ falſâ exiſtimatione, in falſum inclinet.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Mino- 121.
rem: in illo enim caſu ruſtici non tenerentur credere fide divinâ quæ ipſis proponerent Epiſcopi ut fide divinâ credenda, ſed fide duntaxat humanâ, quia ſi eſſent falſa, non eſſent credibilia fide divinâ, ſed tantum humanâ.

Si autem inſtes, & dicas, quod ſi illi ruſtici diſ- 122.
ſentirent tali propoſitioni, à Prælatis & Doctoribus Eccleſiæ propoſitæ, abſolutè eſſent dicendi hæretici: Ergo quando eliciunt aſſenſum circa illam, talis aſſenſus eſt fidei infuſæ; ſiquidem diſ-
B ſenſus hæreticus directè & immediatè aſſenſui fidei infuſæ opponitur.

Reſpondeo quod ruſtici illi, tali propoſitioni diſſentientes, non eſſent hæretici formaliter, ſed tantum virtualiter & arguitivè: quia exiſtimantes illam eſſe veram, & à Deo revelatam, atque ut talem ab Eccleſia propoſitam, eo ipſo quòd illi diſſentirent, eſſent ita diſpoſiti quantùm ad affectum, ut divino teſtimonio, & Eccleſiæ propoſitioni, nollent præbere aſſenſum, ſubindeque ſi non in re ſaltem quantùm ad affectum, cenſerentur hæretici.

Objicies tertiò: Fides antiquorum fuit quod
Chriſtus eſſet naſciturus, & hæc fides duravit in 123.
C multis uſque ad prædicationem Evangelij: Sed Chriſto jam nato, etiam ante Evangelij promulgationem, falſum erat Chriſtum naſciturum: Ergo fidei poteſt ſubeſſe ſalſum per accidens, & ex parte credentis. Item unum de pertinentibus ad fidem eſt, ut credamus ſub ſacramento altaris verum Chriſti corpus contineri: Sed contingere poteſt, quando non rectè conſecratur, quod non ſit ibi verum corpus Chriſti, ſed ſolùm panis: Ergo fides per accidens ad falſum ferri & extendi poteſt.

Ad primam inſtantiam reſpondet S. Thomas
hic art. 3. ad 3. quod *hoc ad fidem credentis pertinebat* 124.
poſt Chriſti nativitatem, quod crederet eum quandoque naſci: ſed illa determinatio temporis in qua decipiebatur, non erat ex fide, ſed ex conjectura humana; poſſibile eſt enim ex conjectura humana
D *hominem fidelem falsum aliquid æſtimare, ſed quod ex fide falſum exiſtimet, hoc eſt impoſſibile.* Unde ſicut ſi quis continuaret actum, quo vult dare eleemoſynam, ut ſublevet miſeriam pauperis, & poſtea, perſeverante hoc propoſito, affectaret ſimul inanem gloriam, talis actus, quantum ad ſubſtantiam ſemper procederet à miſericordia, modus tamen eius eſſet à vana gloria, & inordinato affectu, ita pariter, ſi Iudæus ante nativitatem Chriſti haberet hunc actum, *Chriſtus naſcetur*, illumque poſt Chriſti nativitatem
E continuaret, talis aſſenſus poſt Chriſti nativitatem, eſſet quidem à fide, quantum ad ſubſtantiam, ſed modus eius ab alio habitu petendus eſſet, ſcilicet ab humana opinione & conjecturis, quibus poteſt ſub eſſe falſum.

Ad ſecundam reſpondet idem S. Doctor ſo-
lut. ad 4. quod *fides credentis non refertur ad has ſpe-* 125.
cies panis, vel illas, ſed ad hoc quod verum corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus panis ſenſibilis, quando rectè fuerit conſecratum: unde ſi non ſit rectè conſecratum, fidei non ſuberit propter hoc falſum.

Circa quam doctrinam bene monet Cajetanus ut diligenter advertas, ne dum audis quod fides non reſpicit has vel illas ſpecies, ſed hoc ſolum quod verum corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus panis ſenſibi-

[illegible]s, incidas in errorem dicentium, quod [illegible] quæ adoranda offertur in Eccleſia, ſub [illegible] ne ſolum, nempe ſi eſt verè conſecrata, [illegible] abſolutè, adoranda ſit: ad hoc enim ut [illegible] eam abſolutè adorare teneatur, ſufficit quod habeat certitudinem moralem, quod verè conſecrata ſit; talis enim certitudo ſufficit ad judicium prudentiale, quod eſt proxima regula dirigens in ſuis operationibus omnes virtutes morales, inter quas præcipuum tenet locum religio.

126. Objicies quarto: Poteſt eri ſyllogiſmus in quo una ex præmiſſis ſit vera, & de fide; & altera falſa, ſubindeque concluſio etiam ſit falſa, ut ſi quis Eutychianus argumentaretur ſic: *In quocumque eſt unica hypoſtaſis, eſt unica natura: atqui in Chriſto eſt unica hypoſtaſis: ergo & unica natura:* Sed tunc aſſenſus concluſionis falſæ proficiſcetur tanquam effectus ab aſſenſu præmiſſarum: Ergo cùm una ex illis ſit de fide, aſſenſus fidei, ſaltem ut cum alio actu falſo conjunctus, in falſum influere & inclinare poteſt.

127. Propter hoc argumentum Magiſter Victoria in manuſcriptis, ſuper art. 3. hujus quæſtionis docet, quod ſicut Deus, qui eſt ſumma bonitas, cauſat defectus naturales; v. g. claudicationem tibiæ, mediatè & indirectè, id eſt media cauſa ſecunda deficiente; ita fides, ſive aſſenſus illius, mediatè, & indirectè, mediante ſcilicet alio actu falſo, cui poteſt eſſe conjunctus, in actum falſum
128. influere poteſt.

Sed hæc doctrina diſplicet aliis Thomiſtis, & merito: Nam nulla cauſa poteſt influere in aliquem effectum, etiam per accidens, mediatè, aut indirectè, niſi contineatur aliquo modo ſub objecto formali cauſalitatis illius, ut conſtat inductivè in omni cauſa. Sed ſub objecto formali fidei nullatenus poteſt contineri actus falſus, ut ſupra oſtendimus: Ergo fides in illum, etiam per accidens, mediatè, aut indirectè, influere nequit.

129. Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio, exemplo adducto de divina cauſalitate: nam licèt Deus dicatur cauſa actualitatis & entitatis, [illegible]m qua conjungitur defectus, ſive naturalis, ſive moralis, non tamen dicitur, etiam per accidens, mediatè, aut indirectè, cauſa defectus naturalis, vel moralis: unde in nullo ſenſu poteſt verificari, quod Deus ſit cauſa peccati, quamvis ſit cauſa actûs & entitatis peccati; & hoc non alia ratione, niſi quia nullus defectus, ſive moralis, ſive naturalis, continetur ſub objecto formali cauſalitatis divinæ, ut fusè oſtendimus in Tractatu de voluntate Dei. Pariter ergo, ſi ſub objecto formali fidei nullatenus falſum contineatur, impoſſibile erit quod fides in aliquem aſſenſum falſum influat, etiam per accidens, mediatè, vel indirectè. Addo quod cum ex vero ſemper ſequatur verum, ex aſſenſu fidei, qui ſemper eſt verus, nunquam poteſt ſequi falſa concluſio. Unde

130. Reſpondent ſecundo Bannez, Serra, & alij ex noſtris Thomiſtis, in prædicto ſyllogiſmo propoſitionem, quæ eſt de fide, eſſe quidem cauſam aſſenſus concluſionis, quantum ad ſubſtantiam, ſed non quoad modum, ſeu falſitatem. Sicut (inquiunt) cum aliquis egregius ſcriptor utitur calamo non benè aptato ad ſcribendum, ſcriptio quantum ad ſubſtantiam, in ſcriptorem, ut in cauſam principalem, modus verò ſeu deformitas eius, in defectum inſtrumenti reducitur.

Sed hæc etiam ſolutio diſplicet: quia in quolibet ſyllogiſmo præmiſſæ, quæ influunt in concluſionem, eam cauſant non ſolum quantum ad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad unionem extremitatum, quæ fit in illa ex vi unionis illarum cum medio, quæ in præmiſſis facta eſt; Sed veritas vel falſitas concluſionis, conſiſtit in illa unione extremitatum quæ fit in illa, ex vi unionis illarum cum medio, quæ in præmiſſis facta eſt: Ergo ſi in prædicto ſyllogiſmo ambæ præmiſſæ effectivè influant in concluſionem, eam cauſant, non ſolum quantum ad ſubſtantiam, ſed etiam quoad modum, ſeu falſitatem quæ in illa reperitur. Unde hac rejectâ ſolutione,

Ad objectionem reſpondeo, quod in prædicto ſyllogiſmo concluſio falſa nullo modo cauſatur a propoſitione fidei, ſed ſolùm à propoſitione naturali falſa, & à mala applicatione intellectus, malè detorquentis propoſitionem veram, & de fide certam, ad concluſionem falſam & erroneam: verum enim per ſe non tendit nec inclinat niſi in verum, nec niſi veri ſemen eſt, & principium, & per accidens eſt, ac contraria ipſius naturam, quod ad aſſenſum falſum detorqueatur. 131.

Dices: Cauſalitas aſſenſus præmiſſarum circa aſſenſum concluſionis, in eo ſolum conſiſtit, quod poſito aſſenſu præmiſſarum, & notitiâ bonæ illationis, neceſſitetur intellectus ad aſſentiendum concluſioni, ſaltem ſpecificativè, ita ut nō poſſit diſſentire, ſtante illo aſſenſu: At hoc totum reperitur in diſcurſu facto ex una propoſitione fidei: Ergo talis propoſitio cauſat, ſaltem partialiter, aſſenſum concluſionis falſæ, ſubindeque in falſitatem influit. 132.

Reſpondeo negando Majorem: cauſalitas enim concluſionis non in eo ſolùm conſiſtit, ſed ulterius requirit, ut aſſenſus præmiſſarum, non ſolùm ex applicatione diſcurrentis, ſed etiam non ſolum ex applicatione diſcurrentis ſed etiam per ſe ſit principium in quo veritas concluſionis ex natura rei contineatur, tanquam in ſemine naturali, valente per ſe ad illam eliciendam, & vim ſuam exercente per bonam illationem. At hoc non ſit in ſyllogiſmo adducto, ſed ipſemet diſcurrens, per malam applicationem aſſenſûs veri, eſt ſibi ipſi cauſa aſſenſûs falſi: neque enim eò ducit per ſe aſſenſûs verus, neque in eo continetur virtualiter aſſenſus falſus, ut neque falſa propoſitio continetur virtualiter in vera; ſed per accidens eò detorquetur per abuſum malè applicantis, & malè connectentis aſſenſum verum cum alio aſſenſu falſo, qui per ſe ducit ad falſum concluſionem. 133.

ARTICVLVS V.

Vtrum obſcuritas pertineat ad rationem formalem fidei divinæ?

DIvus Thomas art. 4. huius quæſtionis docet, objectum fidei eſſe non viſum, quia eſt cognitum per extrinſecam revelationem primæ veritatis. Cuius doctrinæ occaſione Theologi quærunt in præſenti, quomodo obſcuritas, ſeu ratio non viſi, pertineat ad formalem rationem fidei divinæ? Pro cuius intelligentia. 134.

Notandum eſt, quod duplex obſcuritas, ſeu ratio non viſi, poteſt in ipſa fide diſtingui: altera ex parte objecti formalis, ſeu medij cui innititur, 135. & conſiſtit in eo quod tale medium, tametſi caret

ſet certitudinem, non tamen claritatem, ſeu viſionem objecti: altera obſcuritas ſe tenet ex parte ſubjecti, nēpe ex parte intellectûs, in quo reſidet fides; & conſiſtit in eo quod talis intellectus non videat objectum per fidem divinam creditum. Et hoc etiam poteſt intelligi dupliciter: primò ita ut intellectus per actū fidei non videat objectum creditum: ſecundò ita quod per nullum actum illum videat. Hoc præmiſſo: pro reſolutione difficultatis propoſitæ.

Dico primò: Obſcuritas ex parte objecti formalis, ſeu medii, pertinet ad rationem formalem motivam fidei.

136. Probatur primò ex illo Apoſtoli ad Hebræos 11. *Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum argumentum non apparentium*: quibus verbis manifeſtè ſignificat, quòd objectum fidei ſic debet revelari, ut non appareat, aut non videatur, ut docet Gregorius homil. 20. in Evangel. dicens. *Profectò liquet, quod fides illarum rerum argumentum eſt, quæ apparere non poſſunt; quæ enim apparent, jam non habent fidem, ſed agnitionem.* Unde in græco habetur ὀ βλεπομένων quod ſignificat, *non viſorum*. Hinc comæ ſponſi in canticis dicuntur eſſe *ſicut elatæ palmarum, & nigræ ſicut corvus*: quia myſteria noſtræ fidei, per illas deſignata, non ſolum ſublimiſſima ſunt, & omnem humani ingenii tranſcendunt intelligentiam, ſed etiam obſcuriſſima, & ſacrâ quadam caligine involutâ; ut eleganter declarat Dionyſius de myſtica Theol. cap. 1. dicens: *Non niſi per ſacræ caliginis tenebras, humanæ mentes nec poſſunt, nec debent divina contemplari myſteria.* Unde Cyrillus illa appellat, *Sacratiſſima fidei ænigmata*, & Apoſtolus 1. ad Corinth. 13 dicit nos ea nunc videre *per ſpeculum & in ænigmate*: quæ omnia obſcuritatem divinæ revelationis, cui fides innitur, apertè declarant.

137. Poteſt etiam concluſio ratione ſuadere: Nam fides & viſio intrinſecè opponuntur, juxta illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 13. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate tunc autem facie ad faciem* Sed hæc oppoſitio non provenit ex objecto formali quod utriuſque, cùm ſit idem, nempe prima ſeu divina veritas in eſſendo, idem quippe videbimus beati in patria, quod fideles credimus in via; unde debet provenire ab objecto formali quo utriuſque, ſive à ratione formali ſub qua: Ergo ratio formalis ſub qua fidei, & ratio formalis ſub qua viſionis, intrinſecè opponuntur; cùm ſint radix oppoſitionis repertæ inter fidem & viſionem: conſtat autem quòd ratio formalis ſub qua fidei, & ratio formalis ſub qua viſionis, non poſſunt inter ſe opponi, niſi penes obſcuritatem & claritatem: Ergo obſcuritas pertinet ad rationem formalem ſub qua fidei. Quare D. Thomas quæſt. 14. de verit. art. 3. ad 6. ſic ait: *Veritas prima non eſt objectum proprium fidei, niſi ſub hac ratione, prout eſt non apparens ..... unde quando veritas prima præſto erit, amittet rationem objecti*

138. Confirmatur: De ratione objecti ſpei eſt, quod non poſſideatur, juxta illud Apoſtoli ad Roman. 8. *Quod enim videt quis, quid ſperat*? Ergo etiam de ratione objecti ſpei eſt quod non videatur, ſive quòd ſit non viſum; ob ſimilitudinem fidei & ſpei quantùm ad hoc: propterea enim fides definitur ab Apoſtolo; *Sperandarum ſubſtantia rerum*, & Hilarius libro octavo de Trinit. dicit: *Maximum ſidei ſtipendium eſt, ſperare quæ neſcias.*

Confirmatur ampliùs: Theologi communiter docent, ad aſſenſum fidei Theologicæ requiri piam motionem voluntatis, determinantis & applicantis intellectum ad credendum: At hæc non eſſet neceſſaria, ſi obſcuritas non pertineret ad objectum formale fidei; intellectus enim de ſe, & ex natura ſua, determinatus eſt ad aſſentiendum veritati evidenter apparenti, ita ut ipſi diſſentire non poſſit: Ergo obſcuritas pertinet ad objectum formale fidei. 139.

Dico ſecundò: Obſcuritas ex parte ſubjecti, conſiſtens in eo quod veritas credita per fidem non videatur clarè per ipſummet actum fide, pertinet ad rationem formalem ipſius actûs fidei. 140.

Hæc concluſio ſequitur ex dictis in præcedenti: Nam tota ratio formalis actûs fidei deſumitur ex medio formali cui innititur: Sed tale medium non poteſt cauſare claram & evidentem cognitionem veritatis creditæ, ut dictum eſt: Ergo ad rationem formalem ipſius actus fidei pertinet obſcuritas, conſiſtens in eo quod per intellectum non videatur clarè veritas credita. Quare diſtinguenda eſt duplex obſcuritas: altera quaſi objectiva tenens ſe ex parte medii formalis: & hæc eſſentialiter pertinet ad rationem motivam fidei, ut concluſione præcedenti oſtenſum eſt: altera formalis, ſe tenens ex parte ipſius actus: & cùm habitus ſpecificentur ab actu, & ab objecto, etiam ponenda eſt obſcuritas ex parte habitus, conſiſtens in eo quod ab illo non poſſit elici actus quo videatur clarè res credita Unde ait Auguſtinus tract. 79. in Joan. *Hæc eſt laus fidei, ſi quod creditur, non videtur.* Et tract. 40, *Quid eſt fides? credere quod non vides.* Ideoque Gregorius magnus homil. 26. in Evang. dubitat quomodo Chriſtus dixerit Joan. 20. *Quia vidiſti me Thoma, credidiſti*, cùm fides ſit de non apparentibus. Reſpondetque Thomam unum vidiſse, & aliud credidiſse; nam vidit hominem, & credidit Deum: & ibidem ipſo initio tradit celebrem illam ſententiam: *Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum.*

Dico tertiò: Obſcuritas ex parte ſubjecti, conſiſtens in eo quod ſubjectum fidei per nullum alium actum videat veritatem creditam, eſt conditio eſſentialiter requiſita ex parte ſubjecti ad actum fidei. Hæc concluſio conſtabit ex dicendis articulo ſequenti; ubi oſtendemus fidem & ſcientiam non poſſe eſſe ſimul reſpectu ejuſdem veritatis. 141.

Objicies primò contra primam, & ſecundam concluſionem: Obſcuritas eſt aliqua negatio: Sed ad rationem formalem objecti, vel actûs fidei, non poteſt pertinere eſſentialiter aliqua negatio: Ergo nec obſcuritas. Minor patet: quia tam actus fidei, quàm ejus objectum: ſunt aliquid poſitivum. Major probatur: Eſſe obſcurum nihil aliud eſt, quàm eſſe non viſum: Sed non viſum eſt aliquid negativum, vel privativum, ut conſtat: Ergo & obſcuritas. 142.

Reſpondeo negando Majorem. Ad cujus probationem dicendum, quòd licèt non viſum exprimat aliquid privativum, aut negativum, in præſenti tamen ſignificat aliquam rationem poſitivam; multa quippe ſunt poſitiva, quæ exprimi non poſſunt, niſi nominibus privativis, aut negativis, ut patet indifferentia quæ conſtituit brutum, & ipſum ab homine diſtinguit, illa enim, quamvis ſit quid poſitivum, tamen 143.

hoc nomen *irrationale*, quod ſignificat caren- tia rationis, exprimitur.

Objicies ſecundò: Si non viſum pertineret ad objectum formale fidei Theologicæ, vel perti- neret ad objectum formale quod, vel ad obje- ctum formale ſub quo? Neutrum dici poteſt: Ergo nullo modo pertinet, &c. Minor quoad primam partem probatur: quia ſi pertineret ad objectum formale quod, ſequeretur quod debe- remus credere Deum eſſe non viſum; quilibet e- nim habitus cognoſcitivus ordinatur ad cogno- ſcendam rationem formalem quæ ſui objecti: conſtat autem quod fides divina non ordinatur ad credendum Deum eſſe non viſum, imò credit Deum eſſe viſum à beatis: Ergo &c. Quoad ſe- cundam verò partem etiam probatur: quia ſi non viſum pertineret ad obiectum formale ſub quo fidei, ſequeretur quod non viſum eſſet ratio aſſen- tiendi iis quæ ſunt fidei, quod eſt falſum; nam ra- tio cur myſteriis fidei aſſentiamus, eſt divina re- velatio: Ergo non viſum, ſeu obſcuritas, non pertinet ad obiectum formale ſub quo fidei Theo- logicæ.

14 Reſpondeo concesſâ Maiori, negando Mino- rem. Ad cuius probationes dico, eſſe non vi- ſum, ſeu obſcurum, pertinere tam ad obiectum formale quod, quàm ad obiectum formale ſub quo fidei Theologicæ, diverſimodè tamen: nam ad obiectum formale quod pertinet ſolum per modum conditionis, non verò per modum ratio- nis formalis creditæ, ut efficaciter probat argu- mentum in contrarium; ad objectum verò for- male ſub quo, pertinet per modum complementi formalis ipſius: unde non viſum non eſt ratio adæquata aſſentiendi myſteriis fidei, ſed inadæquata tantum? ratio autem adæquata eſt divina revelatio obſcura, ſeu proponens aliquam veritatem non viſam, ſive de Deo, ſive de creatu- ris.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in eodem intellectu de eadem veritate ſimul eſſe posſint fides & ſcientia evidens, ſeu clara Dei viſio, tam ſecundùm actus, quàm ſecun- dùm habitus, vel ſaltem quantùm ad habi- tum unius, & actum alterius?

146. TRia circa hunc titulum obſervanda ſunt. Primum eſt, præſentem difficultatem proce- dere de ſimultate illorum actuum, vel habitum, reſpectu eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem veritatis, ſeu obiecti: quia certum & indubitatum eſt, quod fides & ſcientia de eadem veritate poſſunt eſſe ſi- mul in diverſis ſubiectis; eandem enim veritatem, quam ruſticus per fidem credit, v.g. quod Deus ſit, attingit Philoſophus per actum ſcientificum; & quod fideles credunt hic in via, beati clarè vi- dent in patria. Similiter manifeſtum eſt, quod de eadem re poteſt unus homo attingere per fi- dem unum prædicatum, & aliud per actum ſcien- tificum: v.g. Philoſophus fidelis attingit per a- ctum ſcientificum unitatem Dei, & per fidem Trinitatem Perſonarum.

Secundum eſt, ſolum nos hic agere de ſcien- tia clara, & quæ actu habeat evidentiam ſua- rum concluſionum: ſi enim careat illa, ut con- tingit in noſtra Theologia, quamvis non poſſit ſimul eſſe cum opinione, propter ſuam certitu- dinem, valde tamen probabile eſt, non repugna- re quod ſimul cum fide infuſa, etiam reſpectu e- juſdem veritatis; quia non adeſt ratio repug- nantiæ, quæ præcipuè ex obſcuritate fidei, & evi- dentia ſeu claritate ſcientiæ petitur, ut infrà pate- bit. Dixi, valde probabile eſt, quia hoc non eſt omninò certum, & indubitatum: nam cùm fi- des ſit habitus principiorum Theologiæ, & ipſa Theologia habitus concluſionum, etſi utraque ſit obſcura, nihilominus rationabiliter dubitari po- teſt, an poſſint eſſe de eodem objecto, cùm habi- tus principiorum, & habitus ſcientiæ circa diver- ſa objecta verſentur; unus enim eſt circa prin- cipia, alter verò circa concluſiones ex illis dedu- ctas. Unde Marcus à Serra, & quidam alii re- centiores Thomiſtæ, negant ſidem & Theolo- giam noſtram poſſe circa eaſdem veritates verſa- ri. Sed quidquid ſit de hoc, ab hac difficultate in præſenti abſtrahimus, & ſolùm de ſcientia cla- ra & evidenti, ac de clara Dei viſione diſputamus, cùm de incompoſſibilitate fide cum ſcientia agi- mus.

Tertium eſt, triplicem hic moveri difficulta- tem: cùm enim fides & ſcientia dividantur in a- ctualem & habitualem, triplexq; proinde inter illas concipi posſit combinatio, nempe inter utri- uſq; actus, inter utrinſque habitus, & inter actum unius, & habitum alterius, vel è contra; tripliciter quoque poteſt concipi, quod fides & ſcientia ſi- mul eſſe posſint, primò quantum ad actus, ſecùn- dò quantùm ad habitus, & tertiò quantùm ad habitum unius & actum alterius. Unde aliqui triplicem illam combinationem posſibilem exi- ſtimant; alii ſolùm ſecundam; alij ſolùm tertiam; alij verò nullam. Primum docetur à Suare, Vazque, Valentia, Delugo, & alii Recentioribus. Secundum à Turriano & Aravio aſſeritur. Ter- tium defendunt Cajetanus, Conradus, Bannez, Joannes à S. Thoma, Marcus à Serra, quos ſequi- tur Illuſtrisſimus Dominus de Marinis, Archie- piſcopus Avenionenſis, hic art 5. cap 3.

Pro ultima verò ſententia citari ſolet Capreo- lus in 3. diſt. 25. art. 3. & quæſt. 31. art. 3.

§ I.

Rejiciuntur duæ primæ ſententiæ.

DIco primò, non poſſe eſſe ſimul in eodem ſubjecto actus nec habitus fidei, & ſcientiæ, ac viſionis claræ, de eadem veritate & objecto. 147. Ita D. Thomas hic art. 5. ubi ait. *Omnis ſcientia habetur per aliqua principia per ſe nota, & per conſe- quens viſa* (viſione ſcilicet intellectuali) *& ideò oportet quæcunque ſunt ſcita aliquo modo eſſe viſa. Non autem eſt posſibile quod idem ab eodem ſit viſum & creditum* Et in reſp. ad 4. ſic diſcurrit: *De eodem ſecundùm idem non poteſt eſſe ſimul in uno homine ſcientia, nec cum opinione, nec cum fide, alia tamen & alia ratione. Scientia enim cum opinione ſimul eſſe non poteſt ſimpliciter de eodem: quia de ratione ſcientiæ eſt ut id quod ſcitur, exiſti- metur eſſe imposſibile aliter ſe habere: de ratione autem opinionis eſt, quod id quod eſt opinatum, exi- ſtimetur poſſe aliter ſe habere. Sed id quod fide tenetur, propter fidei certitudinem, exiſtimatur etiam impoſſibile aliter ſe habere: ſed ea ratione non poteſt ſimul idem & ſecundùm idem eſſe ſci- tum & creditum, quia ſcitum eſt viſum* (viſione ſcil. intellectuali) *& creditum eſt non viſum, ut di- ctum eſt.*

Ex

148. Ex his D. Thomæ teſtimoniis deduci poteſt ratio fundamentalis noſtræ concluſionis, ſicque breviter proponi. Formæ habentes effectus formales, privativè vel contradictoriè oppoſitos, non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubjecto: Sed aſſenſus ſcientificus, & aſſenſus fidei ſunt hujuſmodi; cùm primus reddat intellectum clarè videntem veritatem, & ita ipſum ad eam determinet, ut non poſſet ei diſſentire; ſecundus verò conſtituat intellectum obſcurè videntem veritatem, & ita ipſum afficiat, ut illum non convincat, ſed potentiã ad diſſentiendũ relinquet: Ergo actus fidei & ſcientiæ de eadem veritate & objecto non poſſunt ſimul eſſe in eodem intellectu.

149. Reſpondent Adverſarij, non eſſe inconveniens quod per diſtincta media idem intellectus clarè & obſcurè cognoſcat eandem veritatem, & circa illam ſit convictus & non convictus, neceſſitatus & non neceſſitatus; unde cùm actus fidei & ſcientiæ procedant per diſtincta media, non repugnat quod ſimul exiſtant in eodem ſubjecto.

150. Sed contra primò: Quod non tollit oppoſitionem & contrarietatem formarum, non tollit illarum repugnantiam & incompoſſibilitatem; Sed diverſitas medii non tollit oppoſitionem & contrarietatem actuum fidei & ſcientiæ: Ergo nec illarum repugnantiam & incompoſſibilitatem. Major patet: nam oppoſitio & contrarietas eſt cauſa formalis talis repugnantiæ & incompoſſibilitatis; effectus autem formalis non poteſt impediri, niſi impediatur forma a qua cauſatur. Major verò ſuadetur: Actus fidei & ſcientiæ opponuntur ratione claritatis & obſcuritatis, libertatis & neceſſitatis; primus enim eſt obſcurus & liber, ſecundus verò evidens & neceſſarius, ſaltem quoad ſpecificationem: Sed diverſitas mediorum non tollit ab actu ſcientifico claritatem & neceſſitatem, nec ab aſſenſu fidei obſcuritatem, aut libertatem, ut de ſe patet: Ergo diverſitas mediorum non tollit oppoſitionem & contrarietatem actuum fidei & ſcientiæ.

151. Contra ſecundò: Tenebræ & lux, licèt cauſentur à diverſis cauſis, ſi tamen comparentur ad idẽ ſubjectum, non poſſunt eſſe ſimul, quia privativè inter ſe opponuntur: Ergo etiam diverſitas mediorum non poteſt facere quod aſſenſus habentes effectus formales privativè oppoſitos, ſimul in eodem ſubjecto exiſtant.

152. Contra tertiò: Si diverſitas mediorum ſufficeret ad tollendam repugnantiam & incompoſſibilitatem, quam aſſenſus oppoſiti & contrarii inter ſe habent, ſequeretur non ſolùm ſcientiam & fidem, ſed etiam fidem & hæreſim, poſſe ſimul in eodem intellectu exiſtere; quia fides & hæreſis ex diverſis mediis procedunt: Sed hoc eſt abſurdum, cùm fides & error ad invicem comparentur ſicut lux & tenebræ: Ergo & illud.

153. Contra quartò: Ipſa media quæ fidem & ſcientiam cauſant, opponuntur contradictoriè: Ergo non poſſunt ſimul eſſe in eodem intellectu, ſubindeque nec fides & ſcientia, ratione diverſorum mediorum. Conſequentia patet. Antecedens probatur. Medium actûs ſcientifici habet pro ſuo effectu formali, reddere objectum in ſe evidens; revelatio verò obſcura habet illud reddere obſcurum, ſeu non evidens: Sed evidens & non evidens opponuntur contradictoriè: Ergo media quæ fidem & ſcientiam cauſant, contradictoriam oppoſitionem implicant.

154. Probatur ſecundò concluſio: Spes non poteſt eſſe eius rei quam quis poſſidet, juxta illud Apoſtoli ad Roman 8. *Quod enim videt quis, quid ſperat?* Ergo neque fides rei quæ videtur: utraque enim dicit abſentiam ſui objecti; cùm fides ex ſua ratione tantùm inclinet in bonum latens, & ſpes tantùm inclinet in bonum abſens, ut egregiè ait Scotus in 3. diſt. 31. Item ſicut ſpes importat motum ad poſſeſſionem termini, ita fides importat motum quendam ad viſionem, in qua quietatur, juxta illud Apoſtoli: *Quandiu ſumus in corpore, peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem.* Unde ſicut ſi quis ſperaret bonum quod poſſidet, ſimul moveretur ad terminum, & in eo quieſceret; quod evidenter involvit contradictionem: ita ſi idem objectum ſimul videret & crederet, moveretur ad eius viſionem actualem, & ſimul in actuali viſione exiſteret: quod etiam manifeſtè repugnat; moveri enim ad viſionem, eſt nondum eſſe in illa, ſed ſolùm in ejus potentia.

Tertiò ſuaderi poteſt concluſio aliâ ratione, 155.
quam ſuprà inſinuavimus: Implicat quod idem intellectus ſit ſimul neceſſitatus, & liber, ad aſſentiendum veritati unius & ejuſdem objecti: Sed neceſſitatur ad aſſentiendum veritati objecti quam videt; è contra verò liber eſt ad aſſentiendum ei quod credit; propterea enim intellectus, habitu fidei inſtructus, indiget piâ motione voluntatis quæ ipſum determinet ad aſſentiendum veritati objecti, ut infrà demonſtrabitur: Ergo &c.

Denique ſi fides, & ſcientia, ſeu viſio, poſſent ſimul eſſe in eodem intellectu de eodem objecto, non erat cur Auguſtinus tract. 79. in Joan. de B. Thoma Apoſtolo diceret: *Non hoc credidit quod vidit, ſed aliud vidit, aliud credidit: vidit enim hominem, credidit Deum.* Quibus ſimilia habet Gregorius magnus, articulo præcedenti relatus, & D. Thomas hic art. 4. ad 1.

Hæ rationes probant non ſolùm actus, ſed etiam habitus fidei & ſcientiæ, de eadem veritate ſimul ſtare non poſſe in eodem intellectu: non minùs enim repugnat habitualis cognitio evidens, & habitualis cognitio non evidens, circa idem objectum, & in eodem intellectu, quam actualis. Similiter æquè repugnat eundem intellectum eſſe ſimul habituali viſione alicuius objecti, & in habituali tendentia ad eius viſionem, ac in actuali. Præterea impoſſibile eſt actus aliquos opponi inter ſe, & ipſos habitus ad tales actus inclinantes non opponi: ſiquidem inclinationes aliquæ intantum dicuntur oppoſitæ, inquantum ad actus oppoſitos inclinant. Addo quod, cùm ſpecificata deſumant totam ſuam ſpecificationem, ſubindeque & oppoſitionem, à ſuis ſpecificativis, & habitus ſpecificentur ab actibus, ubi aliqui actus implicant ſimul, implicat ſimiliter quod eorum habitus ſimul exiſtant. 157

§. II.

Solvitur difficile argumentum de Philoſopho Ethnico, qui habet evidentem demonſtrationem de exiſtentia Dei, & fit Chriſtianus.

Contra primam partem noſtræ concluſionis objici ſolet difficile argumentum, 158.
quod fusè proſequitur Suarez diſp. 3. de fide ſect. 9. poteſtque ſic breviter proponi. Quando Philoſophus ethnicus, qui ſcit evidẽter Deum eſſe, fit Chriſtianus, oportet quod etiam credat veritatem

[illegible] A [illegible] intelligit [illegible] quam habet de exiſtentia Summi [illegible] actus fidei [illegible] actus ſcientiæ [illegible] eſſe ſimul in eodem intellectu [illegible] veritatem.

[illegible] negando Antecedens. Ad cujus [illegible] primis dico, Apoſtolum ibi non [illegible] qui ſcientiam ſive demonſtrationem [illegible] de exiſtentia Dei, ſed de iis duntaxat [illegible] namut ait D. Thomas quæſt. 14. art. 9. in corp. *Aliquid eſt credibile non* B *[illegible] ſed reſpectu alicujus .... ut Deum eſſe [illegible] incorporeum, & hujuſmodi: & de iis [illegible] prohibet quin ſint ab aliquibus ſcita, qui [illegible] demonſtrationem, & ab aliquibus credita [illegible] eorum demonſtrationes non perceperunt: ſed [illegible] quod ſint ab eodem ſcita & credita.* Et [illegible] ad 3. hæc ſcribit: *Quæ demonſtrativè [illegible], inter credenda numerantur: non [illegible] ſimpliciter ſit fides apud omnes, ſed quia [illegible] ad ea quæ ſunt fidei, & oportet ea ſaltem [illegible] præſupponi ab his qui eorum demonſtrationem [illegible] non habent.*

[illegible] dici poteſt, quòd Paulus loco citato [illegible] de exiſtentia Dei ut authoris naturæ C [illegible] ut authoris ſupernaturalis, ſub qua ratione [illegible] attingitur per Philoſophiam, nec lumine [illegible] naturali demonſtratur. Quæ etiam ſolutio [illegible] ſumitur ex D. Thoma hic art. 7. ubi [illegible] prima credibilia, in quibus cæteri articuli [illegible] continentur, ſunt illa duo quæ Paulus [illegible] ſcilicet Deum eſſe, & remuneratorem [illegible]. Deus autem ut continens myſteria ſupernaturalia, non eſt author naturalis, ſed ſupernaturalis. Ergo Apoſtolus loco citato non exigit [illegible] exiſtentia Dei ut authoris naturæ, & ut [illegible] naturalem Philoſophiam, ſed ut [illegible] ſupernaturalis, & prout lumen naturale [illegible] tranſcendit. Unde idem S. Doctor D [illegible] 14. de verit. art. 9. ad 8. dicit *quod [illegible] divina, qualis ponitur à fidelibus, [illegible] omnipotentia, & omnium providentia, [illegible] quæ probari non poſſunt, articulum [illegible]*

[illegible] Si Philoſophus ethnicus, qui habet [illegible] evidentem de exiſtentia Dei, poſtquam factus eſt Chriſtianus, illam [illegible] ſecuturetur quod eſſet circa illam veritatem [illegible] ratione ſuæ ſcientiæ, pejoris conditionis [illegible] fidelis idiota: Sed hoc non debet admitti [illegible] ergo nec illud. Sequela probatur [illegible] majorem habet certitudinem de aliqua [illegible] pejoris eſt conditionis circa illam, quam [illegible] eadem veritate majorem habet certitudinem [illegible] Philoſophus ethnicus, poſtquam [illegible] eſt Chriſtianus, non poſſet credere [illegible] Dei, minorem habere de ea certitudinem [illegible] fidelis ruſticus & idiota; non enim [illegible] ea veritate, ſicut iſte, certitudinem [illegible] certitudinem ſcientiæ naturalis, [illegible] minor eſt certitudine fidei: Ergo [illegible] veritatem, ratione ſuæ ſcientiæ, pejoris [illegible] conditionis, quam idem is idiota [illegible] nullum [illegible] inconveniens, admittere [illegible] non [illegible] certi [illegible] quæ per

[illegible] ſupernaturalis [illegible] E cujus [illegible] opterea [illegible] ad firmiter credendum [illegible] non cognoſcere [illegible] & demonſtratione [illegible] naturalis homini, ſubindeque per [illegible] attingere certò, certitudine naturali, & ſimul [illegible] ter, veritates ex ſe evidenter cognoſcibiles quam cognoſcere illas certò, certitudine ſupernaturali conjunctâ cum obſcuritate. Hæc ſolutio probabilitate non caret. Nihilominùs,

Secundò reſponderi poteſt, quod quamvis Philoſophus Chriſtianus, habens demonſtrationem de Dei exiſtentia, eam non poſſit credere, poteſt tamen de illa certitudinem ſupernaturalem habere, ſicut ruſticus, ſubindeque non eſt pejoris conditionis circa illam veritatem, attendendo etiam præciſè ad certitudinem. Diverſimodè autem hoc explicant noſtri Thomiſtæ. Bannez enim & Medina dicunt, quòd ſcientia & fides ſe mutuò juvant in his in quibus non opponuntur; unde cùm non opponantur in certitudine, in illa ſe mutuò juvant; & ſic ex aſſenſu fidei derivatur certitudo quædam ſupernaturalis in aſſenſum ſcientificum, quem ille Philoſophus habet de hac veritate, *Deus eſt*. Alii aſſerunt, quod ſicut cogitativa & appetitus ſenſitivus hominis, ex eo quod elevantur & conjunguntur cum intellectu & voluntate in eodem ſuppoſito, participant aliquam perfectionem, ratione cujus poſſunt aliquo modo diſcurrere, & liberè operari; & ſicut lumen Angeli ſuperioris confortat & perficit intellectivam potentiam inferioris, proponendo illi objectum altiori modo illuminatum, & ſic communicat Angelo inferiori perfectiorem modum intelligendi, quàm ſecundùm ſe habeat, ut docet S. Thomas 1. p. quæſt. 106. art. 1. & pluribus aliis locis: ita etiam ſcientia, ex eo quod in Philoſopho Chriſtiano conjungitur cum fide, participat aliquam perfectionem, ratione cujus poteſt ſuo actui certitudinem quandam ordinis ſupernaturalis communicare.

Sed hi modi dicendi non videntur plene ſatisfacere, & contra primum militat hoc argumentum difficile. Nullus habitus poteſt influere in actum, in cujus objecto non relucet ejus ratio formalis ſub qua, alias ferretur ultra proprium ſpecificativum: Sed in actu ſcientifico non reperitur ratio formalis ſub qua fidei, nimirum revelatio obſcura: Ergo fides non poteſt in illum influere certitudinem ſupernaturalem, vel majorem quàm ſcientia nata ſit parere. 164.

Secundus etiam non videtur difficultatem omnino ſolvere: quia ſicut cogitativa, & appetitus ſenſitivus hominis, ex conjunctione quam habent cum intellectu & voluntate, non [illegible] participant tantam perfectionem diſcurſus & libertatis, quanta in intellectu & voluntate reperitur. & ſicut quando Angelus ſuperior illuminat inferiorem, non recipitur illuminatio illa in inferiori tam excellenter, ſicut in ſuperiori: *& ideo ſuperiores ſemper remanent in altiori ordine, & perfectiorem ſcientiam habentes: ſicut unam & eandem rem plenius intelligit magiſter quam diſcipulus* [illegible] ait S. Doctor loco citato, art. 4 ita [illegible] lumen ſcientiæ, ex [illegible] lumen [illegible] ſuperior [illegible] majorem [illegible] in ſuo actu cauſate poſſit, quam [illegible]

ſi [illegible] men, [illegible] ſu [illegible] in [illegible] bore & [illegible] cu [illegible] fidelis [illegible] ad [illegible] re[illegible]lutionē,

165. D[illegible] [illegible] quod licet habitus fidei in Philoſo[illegible] non poſſit per ſe & directè [illegible] propoſitionem, *Deus eſt*, ne[illegible] ded[illegible] eam influere certitudinem ſupernaturalem, indirectè tamen & per accidens poteſt [illegible] attingere; quatenus ſcilicet [illegible] & [illegible] continetur in aliis propoſitionibus ob[illegible] revelati, & per ſe ad fidem pertinentibus quales ſunt iſtæ: *Deus eſt Trinus, Deus eſt incarnatus*, in quibus iſta, *Deus eſt*, virtualiter & impliciitè continetur. Et ita ex [illegible] form[illegible] terminata ad has propoſitiones per accidens reſilire poteſt in aſſenſum [illegible] hujus propoſitionis, *Deus eſt*, certitu[illegible]dam ſupernaturalis, & major quam ſcientia nata ſit parere. Ex quo fit quod Philoſophus Chriſtianus, acquirendo ſcientiam de illa propoſitione, non fiat deterioris conditionis quam antea, nec minorem de illa habeat certitudinem, quam ruſti[illegible]us fidelis.

166. Secundò dici poteſt, quod ſicut poteſt quis eandem concluſionem cognoſcere per medium demonſtrativum, & per medium probabile, [illegible] cognitio per medium probabile, non eſt [illegible] opinio, quia non eſt conjunctus cum formi[illegible], ſed eſt actus ſecundarius ſcientiæ, ut docent Philoſophi in Logica: ita ſimiliter Philoſophus Chriſtianus hanc propoſitionem, *Deus eſt*, ve[illegible] cognoſcere poteſt, illique aſſentire per m[illegible] demonſtrativum, & propter [illegible] Dei in ſacra Scriptura hoc ſæpe di[illegible] [illegible] cognitio & aſſenſus, propter [illegible] non eſt actus fidei, quia no[illegible] nec D[illegible] authoritas eſt [illegible] aſſentiendi, ſed eſt actus [illegible] rectè explicat Capreolus [illegible] unica art. 3. ad 3. his verbis: *Fides acqui[illegible] de hoc quod Deus eſt unus,* [illegible] *per medium, ſcilicet authoritatem Dei* [illegible] *demonſtrativum: ſed ex hoc non ſequitur quod aſſenſus cauſatus ex illis duobus mediis, ſit actus ſcientiæ & fidei, ſed ſolùm ſcientiæ, quia non omnis aſſenſus cauſatus ex authoritate eſt creditivus, niſi authoritas illa ſit totalis & præciſa cauſa.* Ex qui[illegible], quod licet Philoſophus Chriſtianus non poſſit ſimul habere ſcientiam & fidem de hac propoſitione, *Deus eſt*, vel, *Deus eſt unus*, poteſt tamen d[illegible] habere ſimul certitudinem [illegible] & [illegible]tudinem fidei; certitudinem quidem [illegible], quatenus aſſentit illi veritati [illegible] demonſtrativum; certitudinem [illegible] inquantum ſecundario illi veritati [illegible] divinam revelationem.

167. [illegible] concluſion propter teſtimo- [illegible] non pot[illegible] etiam ſecundario [illegible] natural[illegible] Sed ſcientia, qua [illegible] evidenter Deum [illegible] Dei reve- [illegible] cundario, [illegible] ntis, [illegible] le,

[illegible] men [illegible] Sicut enim [illegible] præ[illegible] ſunt tamen [illegible] junctæ cum [illegible] ſcientia naturalis, in Philoſopho [illegible] ſe præciſè incapax ſit aſſenti[illegible] nibus, propter divinum teſtimo[illegible] nus ex unione quam habet cum [illegible] teſtimonium attingitur, poteſt [illegible] aſſenſum elicere. Ratio eſt, quia ut [illegible] mas quæſt. 22. de verit. art. 13. [illegible] conjuncta inferiori, eam perficit, [illegible] nicat modum operandi ſuperiorem [illegible] do contrarium, ad eum quem habet ex [illegible] præciſè ſumpta. unde videmus quod [illegible] maris ex ſua propria natura tendat deo[illegible] influxu tamen lunæ habet motum acce[illegible] ceſſus: & ſimiliter licet orbes planetarum [illegible] pria natura habeant ſui motum ab [illegible] in orientem, virtute tamen primi mo[illegible] conjunguntur, feruntur ab oriente in [illegible]tem. Voluntas etiam, licet ex ſua natura habeat velle, ex participatione tamen [illegible] habet velle modo quodam collativo; un[illegible] intentionis reſpicit finem comparativ[illegible] ad [illegible] & electio comparat ipſa media inter ſe, & [illegible] præ alio accipit. Demum ratio [illegible] movendi à voluntate, quæ eſt primum m[illegible] quoad exercitium. quare actu imperi[illegible] electionem voluntatis, & ab ipſa [illegible] vim motivam participat, ut in Tr[illegible] bus humanis fusè declaravimus.

§. III.

Solvuntur aliæ objectiones, contra ſecundam partem concluſionis ſieri ſolitæ.

Contra ſecundam partem concluſionis qua dixi nus habitus fidei & ſcientiæ no[illegible] ſe ſimul exiſtere, objicitur primò Quæ [illegible] rantur adinvicem ſicut d[illegible] olumina, q[illegible] unum ſit majus in ratione luminis quam [illegible] poſſunt tamen eſſe ſimul circa idem objectum [illegible] patet in Sole, & candela: Sed fides & ſcienti[illegible] parantur adinvicem ſicut duo lumina; qu[illegible] enim fides dicatur obſcura, ſi comparetur [illegible] tiæ ſcientiæ, verè tamen eſt lumen intellect[illegible] unde D. Petrus eam in ſua ſecunda Epiſtola [illegible] cat *lucernam lucentem in caliginoſo loco*; & C[illegible] mus ſuper Matthæum dicit quod fide[illegible] eſt, quia ſicut lampas illuminat domum [illegible] animam: Ergo poteſt eſſe ſimul cum [illegible] tanquam cum altero lumine, circa idem [illegible]

Secundò Quæ opponuntur adinvicem [illegible] contrariè, poſſunt eſſe ſimul de potentia D[illegible] ſoluta: Sed oppoſitio inter habitum fide[illegible] bitum ſcientiæ, eſt tantum contraria, q[illegible] dem eſt inter duo entia poſitiva, n[illegible] ens poſitivum & privativum. Ergo hab[illegible] & habitus ſcientiæ, poſſunt, ſaltem de [illegible] abſoluta, ſimul in eodem intellectu exi[illegible]

Tertiò: Habitus opinionis & [illegible] eſſe ſimul in eodem intellectu quam [illegible] ob[illegible], & alter evidens qu[illegible] per[illegible] nt, [illegible] D. T[illegible] m[illegible] d[illegible] quæſt. 2. [illegible] his verb[illegible] *Opi*[illegible] *quamvis de* [illegible]

[illegible]

[illegible] poteſt ſtare cum lumine [illegible] clar[illegible] ſcientiæ. Con[illegible] tate rationis. Antecedens [illegible] ptu vidit Deum, & tamen [illegible] fidei, ut dicemus paragrapho [illegible] fidei poteſt ſtare cum clara [illegible] ue cum lumine gloriæ, ſine [illegible] eſſe nequit.

[illegible] ſpondeo, conceſſa Majori, ne[illegible]. Et ad probationem ei ſubjun[illegible] licèt fides ſit lumen intellectûs, [illegible] quod admixtam habeat obſcurita[illegible] paratur ad ſcientiam, ſicut lumen [illegible] læ ad magnum lumen Solis, Sed ſi[illegible] rata, ſeu admixta tenebris, ad lu[illegible] omnis obſcuritatis expertem.

[illegible] m nego etiam Minorem: quamvis [illegible] ſcientiæ, & habitus fidei, oppo[illegible] contrariè, habent tamen prætereà [illegible] onem privativam; quatenus ni[illegible] eſſentialiter inclinatio ad aſſen[illegible], ſive inevidentem, ſcientia verò [illegible] nſum clarum & evidentem.

[illegible] o Majorem. Ad cujus proba[illegible] Carmelitæ Complutenſes in [illegible] quæſt. 4. D. Thomam mutaſſe [illegible] Summa: Nam hic art. 5. ſibi quar[illegible] argumentum opponit, quod ſibi [illegible] tio libro ſententiarum, nimirum: [illegible] *at à ſcientia quàm fides, cùm fides* [illegible] *dia inter opinionem & ſcientiam: Sed* [illegible] *po ſunt eſſe de eodem: Ergo etiam* [illegible]*tia.* Cui reſpondet, quod *de eodem ſe*[illegible] *non poteſt eſſe ſimul in uno homine* [illegible] *pinione, nec cum fide.* Idem do[illegible] 4 [illegible] erit. art. 9. ad 6. ubi ait. *Non* [illegible] *e, quod aliquis de eodem habeat* [illegible] *nionem; quia opinio eſt cum formi*[illegible] *a tu, quam formidinem ſcientia ex*[illegible] *ter non eſt poſſibile quod ſit de eodem* [illegible] *tia.*

[illegible] non eſſe neceſſe ad hanc ſolu[illegible]. poteſt enim reſponderi cum [illegible] Thoma hic diſp. 2. art. 1. quod cùm [illegible] 3. libro ſententiarum docet quod [illegible] ntia poſſunt eſſe ſimul, non loqui[illegible] ne adæquatè ſumpta, ſed de illa ut [illegible] mitur, & prout ſub ratione præciſa [illegible] quam importat ex parte medii, [illegible]. Itaque in opinione ſunt tria, nimi[illegible] o, ſeu incertitudo, obſcuritas, ſeu [illegible] & probabilitas ex parte medii ſeu [illegible] nititur, quæ licet propter ſuam im[illegible] non convincat intellectum, ipſum [illegible] ter movet, ſuadet, & inclinat: ra[illegible] ſecundi opinio ſcientiæ opponitur [illegible] dem intellectu ſtare nequit; non [illegible], quia medium probabile & de[illegible] m non repugnant ex parte ſubjecti. [illegible] ho præcedenti dicebamus, quod [illegible] eandem concluſionem [illegible] r medium [illegible], & [illegible] er medium probabile att[illegible] [illegible] mari & principal[illegible], propter [illegible] aſſentire, & minus prin[illegible] [illegible] pter alu[illegible] [illegible] IV.

d[illegible] at[illegible] itatem [illegible] *cau*[illegible] *ex* [illegible] *poteſt cognoſcere* [illegible] *probabilita*[illegible] *ex quibus* [illegible] *ut inquit* S. Doctor 3. parte quæſt. 9. art. 3. [illegible].

Ad quartum [illegible] Antecedens. Ad cujus pro- 176
bationem dico lumen gloriæ [illegible]atum D. Paulo in raptu, non fuiſſe in eo per modum habitus, ſed ſolum per modum paſſionis tranſeuntis, ſicut lumen quod infunditur Prophetis, dum futura ipſis revelantur, ut docet [illegible] Thomas infra quæſt. 175. art. 3. ad 2. his verbis: *Divina eſſentia videri ab intellectu creato non poteſt, niſi per lumen gloriæ, de quo dicitur Pſal. 35. In*
B *lumine tuo videbimus lumen. Quod tamen dupliciter participari poteſt: uno modo per modum formæ immanentis, & ſic beatos facit ſanctos in patria. alio modo per modum cujuſdam paſſionis tranſeuntis, ſicut dictum eſt de lumine prophetiæ; & hoc modo lumen illud fuit in Paulo, quando raptus fuit.*

§. IV.

Alia difficultas reſolvitur, & tertia ſententia ut probabilior eligitur.

DIco ſecundo: Habitus fidei ſtare po[illegible] um actu ſcientiæ evidentis, ſeu [illegible]
C ne, per modum tranſeuntis communi[illegible]ata.

Probatur primo ex D. Thoma in[illegible] [illegible]ſt. 175 177
art. 3. ad 3. ubi cum ſibi objeciſſet, D. [illegible]lum in ſuo raptu habuiſſe fidem, & conſequenter non vidiſſe eſſentiam divinam, reſpondet: *Ad tertium dicendum, quod quia Paulus in raptu non fuit beatus habitualiter, ſed ſolùm habuit actum beatorum, conſequens eſt, ut ſimul tunc in eo non fuerit actus fidei, fuit tamen ſimul fidei in eo habitus.* Ergo ex ſententia D. Thomæ habitus fidei poteſt eſſe cum actu viſionis.

Reſpondet Capreolus, D. Thomam docere quidem, quod Paulus in raptu habuerit fidei ha-
D bitum, ſed non circa eaſdem veritates, quas vidit in eſſentia divina: licet enim (inquit) in illo raptu viderit eſſentiam divinam, in ea tamen non vidit omnes articulos fidei, nec omnia divina myſteria, præſertim ea quæ Deo liberè competunt, & quæ myſteria gratiæ appellantur. & ita manſit in eo habitus fidei reſpectu articulorum, ſeu myſteriorum quæ non vidit, non verò [illegible] ctu eorum quæ vidit, niſi in præparatione an[illegible]. Eandem interpretationem tradit Cajetanus in commentario illius loci, eique favere videtur S. Doctor quæſt. 13. de verit. art. 5. ad 5. & 6. ubi docere videtur, quod Paulus in raptu non vidit in eſſentia divina omnia myſteria, ſed tantùm [168
aliqua.

E Sed contra primò, ſi hoc tantùm voluiſſet Sanctus Thomas, malè diſtinxiſſet inter habitum & actum fidei, nec dixiſſet quod [illegible] in D. Paulo non fuerit tunc actus fidei, bene tamen [illegible] habitus: malè, inquam, diſtinxiſſet inter habitum & actum fidei, cùm conſtet ſimul poſſe eſſe habitum fidei, & habitum ſcientiæ claræ & evidentis, circa diverſa objecta, ut patet in Philoſopho Chriſtiano, qui claram & evidentem ſcientiam habet de unitate Dei, & fidem de Trinitate Perſonarum divinarum.

Secundò: Ideo Paulus, ſecundum D. Thomam, elevatus eſt ad viſionem D[illegible], quia futurus erat Gentium magiſter, & doctor myſteriorum gratiæ, ut haberet plen[illegible] ma[illegible] [illegible] d[illegible]us & prædicaturus erat. Ergo in [illegible]

 di[illegible]a

divina non ſolùm vidit myſteria quæ ſunt neceſ- A ſariò in Deo, puta unitatem Perſonarum, & divina attributa, ſed etiam illa quæ ab ipſo liberè procedunt, ut Incarnationem, Euchariſtiam, Reſurrectionem mortuorum, & ſimilia, quæ myſteria gratiæ appellantur; alias fruſtra vidiſſet Deum, extrinſece hujus magiſterii. Nec oppoſitum aſſerit Divus Thomas quæſt. 13. de verit. art. 5. ad 5. ſed potius ibi docet quod raptus eſt, ut videret, & eſſet teſtis gloriæ Sanctorum, & myſteriorum Dei; & ſolum ibi aſſerit, quod non vidit, nec cognovit, an eſſet in corpore, vel extra corpus, & alia quæ pertinent ad ſtatum beatorum, maximè poſt reſurrectionem, quæ modo non cadunt ſub fide explicita.

180. Contra tertiò: Fides circa Deum, & ea quæ ne- B ceſſariò ipſi conveniunt, excluſà, non poteſt remanere circa alia objecta materialia & ſecundaria: nam ex una parte fides ſpecificatur à Deo, tanquam ab objecto formali quod: ex alia verò, ſublato eo à quo habitus ſpeciem ſumit, neceſſe eſt habitum ipſum auferri: Ergo vel D. Paulus in ſuo raptu retinuit fidem habitualem, etiam circa Deum, & omnia quæ neceſſariò ei conveniunt, vel etiam circa alia objecta, quæ ſunt tantùm materialia & ſecundaria, eam amiſit, ſubindeque nulla eſt diſtinctio & interpretatio à Capreolo tradita.

181. Dices, Etſi Paulus in raptu viderit Deum, C ut eſt objectum primarium fidei; ac proinde de Deo in ſe non retinuerit fidem; ipſum tamen non vidiſſe, ut erat ratio continendi plura myſteria gratiæ, & ſic circa illa potuiſſe retinere fidem habitualem.

Sed contra. Etſi Chriſtus non frueretur Deo in via ſecundùm quod erat ratio beatificandi corpus, non tamen in eo fuit actus vel habitus ſpei Theologicæ; eò quòd poſſeſsâ ratione primariâ, non relinquebatur locus ſpei circa objectum ſecundarium, etiam attingendo objectum primarium, non quidem in ſe, ſed ut rationem communicandi gloriam corporis: Ergo ſimiliter, ſi Paulus in raptu non potuit retinere fidem habitualem circa Deum, & ea quæ neceſſariò ipſi competunt, non potuit etiam eam habere circa ipſum, ut erat ratio continendi plura myſte- D ria gratiæ; cùm talia myſteria non minùs pertineant ad objectum materiale & ſecundarium fidei, quàm gloria corporis ſpectat ad objectum ſecundarium ſpei.

182. Probatur ſecundò concluſio ratione fundamentali. Inter habitum & actum non eſt formalis oppoſitio, ſed effectiva, vel diſpoſitiva, quatenus actus diſponit ad habitum oppoſitum, vel quatenus habitus producit actum, qui alteri actui opponitur formaliter; inter ſe tamen actus & ha- E bitus non opponuntur, habitus enim ſolùm dicit . inclinationem ad aliquid, actus verò actualem tendentiam ad illud, benè autem ſtat cum inclinatione ad unum tendentia ad oppoſitum; ſicut lapis, ſtante gravitate quæ inclinat ad centrum, poteſt tendere ſurſum per impulſum violentum; & habens habitum manſuetudinis in actum iræ prorumpere: Ergo ſicut habitus virtutis, & actus vitii, poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubjecto, & circa idem objectum, ut docent communiter Theologi, [illegible] confirmat experientia, ita & [illegible] & actus ſcientiæ.

183. D[illegible] inter actum vitii, & actum ſcientiæ, hoc reperi[illegible]men, quòd unicus actus vitii non producit ha[illegible]tum vitiosum; per unicum verò actum ſ[illegible]entiæ, qui eſt demonſtra[illegible] habitus ſcientiæ.

Sed contra. Licèt hæc diſparitas efficiat [illegible] habitus fidei non ſit naturaliter compo[illegible] cum actu ſcientiæ evidentis in eodem [illegible] circa idem objectum; quia nimirum ta[illegible]s actus, conſiſtens in demonſtratione, eſt natural[illegible] productivus habitûs ſcientiæ evidentis, in[illegible] poſſibilis omnino cum habitu fidei; cum hoc tamen ſtat, ſupernaturaliter, ſive miraculosè [illegible] poſſe, quod habitus ſcientiæ ex illo actu [illegible]fico non reſultet, ſubindeque & quod habitum [illegible]dei compatiatur ſecum.

Tertiò ſuaderi poteſt concluſio aliâ ratione quam inſinuat S. Thomas loco in prima pro[illegible]tione relato. Formæ contrariæ tunc ſolùm [illegible] vicem expellunt, quando ſunt in ſtatu pe[illegible] & permanenti, non verò quando ſunt in [illegible] imperfecto, & in ſubjecto ſolùm in eſſe vi[illegible], [illegible] per modum tranſeuntis exiſtunt ſicut patet [illegible] accidente ſpirituali, cui quamvis repugnet [illegible]ctari permanenter in re corporea, poteſt tamen tranſeunter recipi in ea, ut de virtute produ[illegible]va gratiæ, reſpectu ſacramentorum, docet expreſsè D. Thomas 3. parte quæſt. 62. ar[illegible] 4. Sed per abſolutam Dei potentiam actus vi[illegible]n[illegible] beatificæ poteſt eſſe in aliquo, ſolùm per mod[illegible] tranſeuntis, & in eſſe viali & imperfecto, ut lumine gloriæ, quod fuit datum Paulo, qua[illegible]do vidit in raptu divinam eſſentiam, docet [illegible] S. Doctor, infra quæſt. 175. artic. 3. ad 2. [illegible] ſuper cap. 12. Epiſt. 2. ad Corinth. lect. 1. hæc ſcribit: *Viſio Dei per eſſentiam fit per lumen aliquod, ſcilicet per lumen gloriæ, de quo dicitur in Pſalmis; in lumine tuo videbimus lumen. Sed aliquod lumen communicatur alicui per modum pa[illegible]nis, alicui verò per modum formæ inhærentis: ſi[illegible] lumen Solis invenitur in carbunculo, & in ſtellis [illegible] forma inhærens, id eſt connaturalis effecta, ſed [illegible] aëre invenitur ut forma tranſiens, & non perma[illegible] quia tranſit abeunte Sole. Similiter & lumen gloriæ [illegible]pliciter menti infunditur: Vno modo per modum f[illegible]rmæ connaturalis factæ & permanentis, & ſic facit mentem ſimpliciter beatam...... Alio modo contingit lumen gloriæ mentem humanam, ſicut quædam paſ[illegible] tranſiens; & ſic mens Pauli fuit in raptu lumi[illegible] gloriæ illuſtrata; unde etiam ipſum nomen rapt[illegible] oſtendit, tranſeundo hoc eſſe factum.* Ergo ſupernaturaliter, ſive miraculosè fieri poteſt, quod [illegible]bitus fidei ſimul ſtet cum clara Dei viſione, [illegible] quod viſio clara Dei habitum fidei ab eodem ſ[illegible]jecto non expellat. Et hanc rationem, ut di[illegible] inſinuat S. Thomas his verbis, in prima probatione adductis: *Quia Paulus in raptu non fuit beatus habitualiter, ſed ſolùm habuit actum beatorum, conſequens eſt, ut ſimul tunc in eo non fuerit actus fidei: fuit tamen ſimul in eo fidei habitus.* Ex quo intelliges, quod ſi daretur aliqua demo[illegible]ſtratio, quæ non permanenter, ſed tantum per modum tranſeuntis afficeret intellectum [illegible]n[illegible] evacuaret habitum fidei, vel opinionis; quia tun[illegible] non generaret habitum ſciẽtiæ, cum habitu[illegible] d[illegible] & opinionis incompoſſibilem. ſicut lume[illegible] [illegible]lud gloriæ, quod fuit datum Paulo, quand[illegible] vidit in raptu divinam eſſentiam, habitum fid[illegible] non excluſit, ſed duntaxat ipſum ligavit, & [illegible]pedivit ne tunc in actum prorumperet, quia no[illegible] fuit datum per modum habitûs, ſed ſ[illegible]lum per modum coruſcationis tran[illegible]n[illegible]s, ut de lumine prophetiæ docet S. Thomas [illegible]a quæſt. 1[illegible] art. 2.

Di[illegible]

[illegible] 1. quæſt. 2. [illegible] long[illegible] tempo- [illegible] Er[illegible] hab[illegible] [illegible] non poſſint permanenter [illegible] oppoſitionis quam habent [illegible] etiam tranſeunter ſimul

[illegible] Cajetano, quod incompoſſi- [illegible] quidem ex natura oppoſitionis, [illegible] oppoſitio inter aliqua non eſt in [illegible] nulla ſint in ſtatu completo & [illegible] indeque interdum neceſſaria eſt [illegible] exerceatur incompoſſibilitas in- [illegible] in exemplo ſuprà adducto de [illegible], cui quamvis repugnet ſub- [illegible] rea permaneoter, poteſt ta- [illegible] in ea recipi.

§. V.

Solvuntur objectiones.

O[illegible] primò: Quod actualiter poſſidetur, [illegible] ſimul habitualiter ſperari, nam ut [illegible] om. 8. *Quod videt quis, quid ſperat?* [illegible] quod actualiter ſcitur, ſcientiâ evi- [illegible] habitualiter credi.

[illegible] diſtinguendo Antecedens: Quod [illegible] ſſidetur, & permanenter, nequit ſi- [illegible] ter ſperari, concedo Antecedens: [illegible] poſſidetur, at non permanenter, [illegible] nſeunter, nequit ſimul habituali- [illegible] nego Antecedens. Qui enim ſolùm [illegible] nſeuntis aliquid poſſidet, poteſt [illegible] ter ſperare, ipſum poſſidere per [illegible] entis: unde quia viſio beatifica [illegible] lata D. Paulo ſolùm per modum [illegible], ſperare potuit ipſam permanenter [illegible] poſſidere, eoque modo quo beati [illegible] patria. Similiter diſtinguo Conſe- [illegible] od actualiter ſcitur, ſcientiâ evi- [illegible] nter, nequit habitualiter cre[di]. Quod actu ſcitur, ſcientiâ evidenti [illegible] nſeunter, nego. Ut enim ſuprà dice- [illegible] aliqua demonſtratio, quæ non [illegible], ſe[d] ſolùm tranſeunter intellectum [illegible] n excluderet habitum fidei ſicut vi- [illegible] eſſentiæ D. Paulo in raptu com- [illegible] um non expulit, quia non per- [illegible] olum per modum tranſeuntis, fuit

[illegible] ſecundò: Mox ut aliquis videt Ro- [illegible] it fidem humanam quam habebat de [illegible] tia. Ergo pariter ſtatim atque D. Pau- [illegible] re vidit divinam eſſentiam, habi- [illegible] æ amiſit.

[illegible] conceſſo Antecedente, negando [illegible] iam, & paritatem. Ratio autem diſcri- [illegible] quia viſio Romæ producit ſpeciem, [illegible] eam repræſentat, & quæ poſt ri- [illegible] remanet in memoria; at verò cùm [illegible] non viderit divinam eſſentiam per ſpe- [illegible], ſed per ipſammet Dei eſſentiam, [illegible] gerentem, ut docet D. Thomas in- [illegible] art. 4. non manſit in ejus memoria [illegible] quam haberet notitiam evidentem [illegible] in verbo; ſed ſolùm remanſit re- [illegible] m luminis gloriæ, & ad ſummum [illegible] onis creatæ, quæ cum non for- [illegible] eatum, non repræſentabat Deum [illegible] u habitum fidei non exclu- [illegible] es, quod ſi Deus, de po- [illegible]

A tentia extra[illegible], im[illegible] Romæ ſpeciem ſui repræſentativam in [illegible] bus internis produceret, vel faceret quod talis ſpecies in memoria non remaneret, talis viſio habitum fidei humanæ de exiſtentia Romæ non expelleret, ſed eum eo in tali caſu ſtare poſſet.

Objicies tertiò. Ut duo extrema ſint incom- 191 poſſibilia in eodem ſubjecto, ſufficit quod inter illa ſit oppoſitio indirecta: Sed actus ſcientiæ indirectè ſaltem & mediatè opponitur habitui fidei: Ergo cum illo eſt incompoſſibilis in eodem ſubjecto. Minor conſtat: Major verò dupl[ici] exemplo ſuadetur. In primis enim actus peccati mortalis non opponitur directè, ſive immediatè, B habitui charitatis, ſed indirectè tantum & mediatè, cùm nullus actus directè contrarietur habitui; & tamen per quemlibet actum peccati mortalis habitus charitatis deſtruitur. Secundò, actus ſcientiæ non opponitur habitui opinionis, niſi indirectè & mediatè, & tamen quilibet actus ſcientiæ habitum opinativum expellit, & cum eo eſt incompoſſibilis in eodem intellectu. Er[go] ut duo extrema ſint incompoſſibilia in eodem ſubjecto, ſufficit quod indirectè & mediatè opponantur inter ſe.

Reſpondeo negando Majorem. Et ad primam 192 ejus probationem dico, quod gratia & charitas unico actu peccati expellantur, non provenire ex C eo quòd actus ſemper deſtruat habitum oppoſitum, ſed quia peccatum mortale impe[dit] [i]n[fl]uxum cauſæ, gratiam & charitatem habitualem conſervantis, quatenus homo per peccatum avertitur à Deo, & ſic ponit obicem conſervationi gratiæ; ſicut qui claudit feneſtram, ponit impedimentum illuminationi Solis: unde gratia & charitas non deſtruuntur per formalem oppoſitionem actûs peccaminoſi, ſed per appoſitionem impedimenti. Ad ſecundam probationem dicendum eſt, quod actus ſcientiæ non habet deſtruere ſeu expellere habitum opinionis, ex eo quod ipſi indirectè opponitur, ſed quia quilibet actus ſcientificus, & quælibet demonſtratio producit habi- D tum ſcientiæ, qui formaliter & directè contrariatur habitui opinionis, ſubindeque eum expellit, licet maximè radicatum in ſubjecto: unde ſi daretur aliqua demonſtratio ita debilis & imperfecta, quod non generaret habitum ſcientiæ, vel ſi Deus, de potentia abſoluta, impediret ne habitus ſcientiæ ex actu ſcientifico & demonſtrativo reſultaret, talis actus habitum opinionis non excluderet. Cùm ergo nos ſupponamus, quod Deus miraculoſè impediat, ſicut impedire poteſt quod actus ſcientiæ evidentis, quem homo elicit circa aliquod objectum fidei, non producat habitum ſcientificum, ſicut impedivit in raptu D. Pauli ne actus viſionis divinæ eſſentiæ cauſaret in eo viſionem habitualem; manifeſtum eſt, quod E ſaltem de abſoluta potentia habitus fidei ſtare poteſt in eodem intellectu cum actu ſcientiæ evidentis; ſicut in raptu Pauli clara Dei viſio ſimul cum habitu fidei in ejus intellectu extitit.

Objicies quartò cum Capreolo: A[b]lato obje- 193 cto, neceſſe eſt habitum ipſum auferri: Sed per actum ſcientiæ evidentis, aut per claram Dei viſionem, per modum tranſeun[tis] communicatam, aufertur objectum fidei: Ergo & ipſe fidei habitus tollitur, ſubindeque ille cum clara Dei viſione, vel cum actu ſcientiæ evidentis, incompoſſibilis eſt. Major patet; Minor probatur. Sicut coloratum, vel lucidum eſt objectum [vi]ſus, ita non viſum eſt objectum fidei, ut docet D. Thomas hic

 art.

[illegible] Apoſtolus ad Hebr. [illegible] dicens [illegible] *fides eſt* [illegible] *entium non apparentium* [illegible] tu Græc [illegible] betur, οὐ βλεπομένων, id eſt *non viſorum*. Sed per actum ſcientiæ evidentis [illegible] per claram Dei viſionem, etſi [illegible] per modum tranſeuntis fiat, res tedita deſinit eſſe non viſa, & incipit eſſe apparens & manifeſta, ut con[illegible]: Ergo per actum ſcientiæ evidentis, vel per claram Dei viſionem, per modum tranſeuntis communicatam, objectum fidei tollitur.

194. Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem dico, objectum fidei habitualis eſſe non viſum habitualiter: unde quantumcumq; aliquid ſit viſum actualiter, dummodo habitualiter ſit non viſum, non deſtruitur ratio formalis objecti habitûs fidei: ſicque ille cum actu ſcientiæ evidentis, vel cum clara Dei viſione, per modum tranſeuntis communicata, in eodem intellectu ſtare poteſt; quia licèt actus ſcientiæ aut viſionis denominent objectum viſum, vel apparens actualiter, non tamen habitualiter & permanenter, id enim ſolum competit habitui ſcientiæ, aut lumini gloriæ, per modum habitus & qualitatis permanentis collato, quo pacto confertur Sanctis in patria.

195. Dices: Actualis viſio facit objectum magis & perfectius eſſe viſum, quam habitualis. Ergo ſi habitus ſcientiæ, & lumen gloriæ, per modum habitus & qualitatis permanentis collatum, cum habitu fidei ſtare nequeant, à fortiori actus ſcientiæ & viſionis erunt cum illo incompoſſibiles.

Sed nego conſequentiam: hoc enim non eſt cauſa quare habitus fidei & ſcientiæ ſimul ſtare nequeant, ſed major & directa oppoſitio, quam inter ſe habent, unde cùm actus ſcientiæ, & viſionis non opponatur directè habitui fidei, ſed mediatè tantùm & indirectè, ut ſupra oſtenſum eſt, ſimul cum illo eſſe poſſunt. Sicut licet major ſit malitia in actibus, quàm in habitibus vitiorum: tamen quia actus non contrariatur directè habitui, ſed indirectè tantum, cum habitu vitii poteſt eſſe actus virtutis, vel è contra habitus virtutis cum actu vitii, ut docet Divus Thomas 1. 2. quæſtione 71. articulo 4. ubi ſic diſcurrit: *Aliter ſe habet habitus in anima, & forma in re naturali: forma enim naturalis ex neceſſitate producit operationem ſibi convenientem, unde non poteſt eſſe ſimul cum forma naturali actus formæ contrariæ, ſicut non poteſt eſſe cum calore actus infrigidationis, neque ſimul cum levitate motus deſcenſionis, niſi fortè ex violentia exterioris moventis: ſed habitus in anima non ex neceſſitate producit ſuam operationem, ſed homo utitur eo cum voluerit; unde ſimul habitu in homine exiſtente poteſt non uti habitu, aut agere contrarium actum, & ſic poteſt habens virtutem procedere ad actum peccati.*

ARTICULUS VII.

Utrum ſaltem evidentia in atteſtante cum fide compoſſibilis ſit?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis, concluſio affirmativa ſtatuitur.

196. HÆc quæſti[illegible] nullam patitur difficultatem [illegible], qui evidentiam objecto fidei non repugnare exiſtimant, dummodo per aliud [illegible] [illegible] pliu[illegible] ita ut [illegible] onem [illegible] cent evidentiam re in [illegible] fide, a fortiori id aſſerere [illegible] de evid[illegible] atteſtante. Sed apud Thomiſtas, qu[illegible] præceptore Angelico docent evidentiam rei in [illegible] per aliud medium quàm per revelation[illegible] beatur, repugnare objecto fidei, diſputar[illegible] an ſaltem evidentia in atteſtante cum fi[illegible] poſſibilis ſit, vel ut alii loquuntur, an obje[illegible] dei ab eo credi poſſint, qui evidenter cog[illegible] extra viſionem beatam, Deum illa revelare [illegible] cujus reſolutione.

Supponendum eſt primò contra Bannem[illegible] ſrà quæſt. 5. art. 1. dubio unico, ſolut. a[illegible] 2 [illegible] ſe dari evidentiam in atteſtante extra viſio[illegible] beatificam.

Probatur breviter: Evidentia in atteſtan[illegible] certa & evidens cognitio revelationis divi[illegible]. Sed divina revelatio, cum fiat per aliquem e[illegible] riorem effectum, qui dicitur locutio, eſt c[illegible] cibilis evidenter extra verbum; alias enim [illegible] tur aliquod ens, quod ſecundum ſe, & in pro[illegible] natura, non eſſet evidenter cognoſcibile [illegible] poteſt dari evidentia in atteſtante extra ve[illegible] ſeu viſionem beatificam.

Confirmatur: Quemadmodum poſſumus [illegible] noſcere evidenter vocem alicujus homini[illegible] quentis, abſque eo quod ipſum videamus [illegible] poteſt Deus manifeſtare vocem ſuam, ſive [illegible] riores illos effectus, quibus loquitur & te[illegible] tur aliquid, quique conſiſtunt in veris m[illegible] ac [illegible] poteſt, inquam, illos effectus, ſubindeque [illegible] cem ſuam manifeſtare, abſque eo quod a n[illegible] videatur: Ergo poteſt dari evidentia in a[illegible] te, extra viſionem beatificam.

Id etiam variis exemplis illuſtrari & con[illegible] ri poteſt. Nam primus Angelus, ut infra oſte[illegible] mus, dum eſſet viator, habuit evidentiam in [illegible] teſtante de Dei revelatione, cum certò & [illegible] ter cognoverit ſe à ſolo Deo poſſe illuminat[illegible] etiam Virgo, cum ſciret ſe non peperiſſe [illegible] dinariâ, & ſimul Virginem ſe eſſe, & matrem, [illegible] leque ſignum accepiſſet in teſtimonium d[illegible] tis filii quem genuerat, habebat evidentia[illegible] atteſtante de Chriſti divinitate. Idem dicend[illegible] de Lazaro, cum certò ſciret, Chriſtum in te[illegible] monium ſuæ divinitatis ipſum à mortuis [illegible] taſſe. Item S. Thomas infra quæſt. 171. art [illegible] Cajetanus ibidem, docent Prophetam, dum [illegible] minatur à Deo, certum fieri de illuminati[illegible]ne & locutione Dei, habereque ejus evidentiam, [illegible] ta illud 2. Regum 23. *Mihi locutus eſt fortis [illegible] rael, dominator hominum, ſicut lux auroræ orie[illegible] Sole mane rutilat abſque nubibus.* Ubi om[illegible] appoſite, ad innuendum hanc revelati[illegible] eſſe evidentem, ſaltem in atteſtante, comparatur luci auroræ, ut diſtinguatur tum à cogni[illegible] omnino clara & meridiana, quæ eſt [illegible] fica; tum à cognitione omnino obſcura, [illegible] ſola fide. Denique valde probabil[illegible] eſt, Ap[illegible] los & Evangeliſtas, eandem [illegible] tiam divinæ revelationi[illegible] cum enim d[illegible] vi[illegible] lentia infima per media [illegible] at & admi[illegible] congruum videtur ut p[illegible] fi[illegible] ei D[illegible] quibus Deus immediatè myſteria ſu[illegible] te[illegible] eorum [illegible] no & mi[illegible]ſterio illa c[illegible]

A [illegible] Apoſt[illegible] [illegible], non [illegible] ſed in [illegible]

[illegible] evidentiam divinæ revela[illegible] in atteſtante dicitur, du[illegible] primo ſecundum ſe [illegible] one evidenti, ſibi con[illegible] eſt conjuncta cum alia [illegible] & evidenti, quarum una [illegible] ſt mentiri, nec falli, nec [illegible] quando Deus revelat ali[illegible] loquitur in ſenſu litterali & [illegible] formari ſequens diſcurſus: [illegible], *nec falli, nec fallere; & mo*[illegible] *dicit mihi quod Verbum caro fa*[illegible] *parte rei.* In quo diſcurſu præ[illegible] r notæ, & concluſio bene ex [illegible]

[illegible] tur tanquam certum, quod fi[illegible] m evidentia in atteſtante, pri[illegible] erata. nam etſi aliquis cogno[illegible] qui, ſi tamen ex alia parte non [illegible] ter, quòd Deus non poſſit falli, [illegible] d loquatur in ſenſu litterali &
C [illegible] fficiens motivum ad cognoſ[illegible] ita eſſe ſicut Deus loquitur. [illegible] ſi [illegible] ltas eſt de evidentia in atte[illegible] odo conſiderata, prout ſcilicet [illegible] ctas alias duas cognitiones evi[illegible] s poteſt formari prædictus diſ[illegible] m aſſenſu fidei illa compoſſi[illegible]

[illegible] m tenent Durandus, Bannez, [illegible] uitur illuſtriſſimus Archie[illegible] s, hic art. 5 cap. 8. Hanc [illegible] defendit Joannes a S. Tho[illegible] ed affirmativa ſententia in
D [illegible] mmunior eſt, eamque do[illegible] qu ſt 5. art. 1 Ferrarienſis [illegible] 4. Alvarez in 3. p. diſp. 61. [illegible] a S. Trin. hic diſp. 2. dub. 5

[illegible] videntiam in atteſtante, id [illegible] næ teſtificationis, poteſt ha[illegible] tate teſtificata, quamvis tunc [illegible] nter cognoſcat Deum in ſenſu [illegible] loqui, & ipſum nec falli nec [illegible]

[illegible] concluſio ex D. Thoma, infrà [illegible] p. ubi ſic ait: *Si aliquis* [illegible] *in ſermone Domini aliquid*
E [illegible] *gnum, mortuum ſuſcitando,* [illegible] *intellectus videntis, ut cogno*[illegible] *Deo, qui non mentitur, licèt* [illegible] *tur, in ſe evidens non eſſet:* [illegible] *tur.* Quibus verbis [illegible] m mani[illegible] ſta c[illegible] tione [illegible] tur poteſt ſtare [illegible] ram, quia per [illegible], [illegible] non [illegible]

[illegible] S. Thoma [illegible] ſitam [illegible]

[illegible] A D[illegible] evi[illegible] dentiam teſt[illegible] ilitatis [illegible] quod ſubdit prædictus A[illegible] S Doctoris ſignificare ſolum [illegible] convinceretur per tale miraculum [illegible] manifeſte crederet illud eſſe credibile [illegible] divinæ nam verba illa: *Cognoſceret manifeſte hoc dici à Deo* non niſi de divina dictione, ſeu locutione, intelligi poſſunt, ut de ſe patet.

Addo quod ex ratione S. Thomæ colligitur ip- 204
B ſum loqui de evidentia ipſius teſtificationis, ſeu revelationis: tota enim ratio, quam ibi proponit ad probandum quod non tollitur [illegible] fidei circa illud futurum, quod quis evidenter [illegible] ſcit à Deo dici, eſt quia tale futurum [illegible] nihilominus in ſe obſcurum. Sed etſi [illegible] evidenter divina teſtificatio, ſeu revelatio, adhuc tale futurum in ſe obſcurum remanet, ut ex infra dicendis conſtabit: Ergo prædicta verba D. Thomæ de evidentia teſtificationis, & non ſolum credibilitatis, poſſunt & debent intelligi.

Probant ſecundo noſtram concluſionem plures 205
ex noſtris Thomiſtis hoc diſcurſu: Qui propoſitionibus fidei noſtræ obſcurum præbere poteſt aſ-
C ſenſum, poteſt eas credere: Sed licet aliquis evidenter cognoſcat, extra viſionem beatificam, Deum eas revelare, idque in ſenſu proprio, & in tali revelatione non poſſe nec decipi nec decipere, poteſt tamen obſcurum eis præbere aſſenſum: cum eas non videat in ſeipſis, nec in cauſa vel in effectu; nam illa teſtificatio extrinſeca non eſt cauſa veritatis teſtificatæ, quandoquidem [illegible] ne tali teſtificatione ſtaret talis veritas; [illegible] non cauſatur teſtificatio ut effectus illius veritatis, cùm ſolum cauſetur à Deo teſtificante. Ergo licèt aliquis evidenter cognoſcat extra viſionem beatificam, Deum propoſitiones noſtræ fidei revelare, idque in ſenſu proprio, & in tali reve-
D lationenon poſſe decipi, nec decipere, poteſt nihilominus eas credere, ſubindeque ſtare fides cum evidentia in atteſtante.

Verùm hæc ratio ſic propoſita parùm urget: 206
quia reſponderi poteſt cum Joanne à S. Thoma, demonſtrationem evidentem non requirere reſolutionem in cauſas, vel in effectus entitatis, ſed in cauſas & fundamenta veritatis [illegible] quod ſufficit quælibet connexio neceſſaria, unde ſive illud ſit conditio requiſita, ſive medium [illegible] ſecùm, ſive cauſa extrinſeca, ſufficit [illegible] dam notitiam evidentem & convincentem intellectum. Sicut multæ demonſtrationes mathematicæ procedunt ex rationibus omnino [illegible]
E & tamen veram generant ſcientiam [illegible] demonſtrationes deducentes ad inconven[illegible], [illegible] procedentes a ſimili, per extrinſecum [illegible] cedunt, & nihilominus evidentem p[illegible] tiam. Ergò lic[illegible] aut[illegible] tas dicen[illegible] m extrinſe[illegible] um, ſi tamen habeat ne[illegible] xionem [illegible] um veritatibus [illegible] evel[illegible] tis, [illegible] nes i[illegible] s proprias [illegible] ram [illegible] m [illegible] ener [illegible] mon[illegible] ne & [illegible]

[illegible] ua[illegible] pter [illegible] form[illegible] 2[illegible]
ſ[illegible] efficax, & u[illegible] [illegible] p[illegible] nte[illegible] veritate [illegible] s [illegible] pr[illegible] [illegible] ne[illegible] mn[illegible] poteſt [illegible] credere, qu[illegible] m [illegible] [illegible]

[illegible] ſcit extra viſionem [illegible] veritates noſtræ [illegible] ſu proprio, & non menti[illegible] ſum quoad rationem eis communem. Ergo poteſt adhuc eas credere, quoad prædicata cuilibet ſpecialia. Minor eſt certa: qui enim evidenter extra viſionem beatificam cognoſcit, Deum veritates fidei noſtræ, in ſenſu proprio, & non mentiendo revelare, evidentiam habet de illis, duntaxat quoad ipſarum revelationem, quæ, ut conſtat, eſt quid eis commune. Major verò probatur. Ideò ſolum qui evidenter cognoſcit noſtra myſteria eſſe credibilia, poteſt tamen, etiam juxta doctrinam Adverſariorum, ea quantum ad prædicata ſpecialia credere, quia evidentia credibilitatis eſt evidentia rationis, non ſpecialis, ſed communis omnibus myſteriis. Ergo ſimiliter qui cognoſcit evidenter veritates noſtræ fidei, non quoad rationes ipſis proprias, ſed tantùm quoad rationem illis omnibus communem, poteſt eas, quantum ad prædicata ipſis ſpecialia, credere. Sicut in humanis licet aliquis evidentem habeat cognitionem de aliqua re, ſecundum rationem communem & genericam, puta quoad rationem corporis, vel animalis, poteſt tamen adhuc habere fidem humanam circa prædicata ipſi ſpecialia, & credere alteri homini dicenti, quod res illa ſit leo, vel homo, vel Petrus, aut Joannes.

208 Probatur tertiò concluſio: Angelus ante beatitudinem, & in ſtatu viæ, habuit fidem, ut docet S. Thomas infrà quæſt. 5. art. 1. & tamen ſupremus Angelus habebat evidentiam in atteſtante myſteriorum quæ Deus ipſi tunc revelavit: cum enim evidenter cognoſceret ſe eſſe ſupremum & primum Angelorum, ſubindeque non poſſe ab alio illuminari (illuminatio enim eſt ſuperioris ad inferiorem) evidenter etiam cognoſcebat, quod Deus immediatè ipſi loquebatur, & ſua myſteria revelabat: quin imò omnes Angeli videntur fuiſſe immediatè illuminati à Deo de myſteriis fidei; habuerunt enim illorum revelationem in primo inſtanti ſuæ creationis, in quo ſolus Deus poterat eis loqui; nam cùm omnes ſimul creati ſint, non poterat aliquis eorum præſupponi, ut alium illuminaret, ſubindeque omnes cognoſcebant ſe immediatè à Deo illuminari, & tamen in eo inſtanti habebant fidem: Ergo fides [illegible] poteſt cum evidentia divinæ teſtificationis ſeu revelationis, quæ evidentia in atteſtante dicitur.

209 Huic argumento, quod efficaciſſimum eſt, variè occurrunt Adverſarii. Quidam dicunt, quod licet primus Angelorum videret ſe eſſe ſupremam omnium creaturarum quas cognoſcebat, poterat tamen exiſtimare, quod Deus per miraculum occultaret ſibi creaturam ſuperiorem, quâ mediante proponerentur res fidei. Alii aſſerunt, quod Angeli in primo inſtanti nun cogitabant, nec attendebant, quod Deus, qui eſt prima veritas, nec poterat fallere, nec falli. evidentia autem in atteſtante, de qua in præſenti eſt quæſtio, debet habere conjunctam evidentem cognitionem, quod Deus nec falli, nec fallere poteſt, ut ſupponimus [illegible] 3. annotavimus. Tertiò Joannes à S. Thoma [illegible] ràc citato, reſpondet quod Deus non [illegible] vit Angelis evidenter determinatum [illegible] quebatur, ſed locutus eſt cum [illegible] & includendo plures ſenſus, [illegible] non evidenter, ſed cum aliqua [illegible] tate, Deus proponebat An-

gelo [illegible] ria ſunt [illegible] do ea [illegible] & genuinum [illegible] bant.

Sed hæc frivolè [illegible] enim nulla prorſus erat rati[illegible] Angelorum ſuſpicaretur ſ[illegible] aliqua creatura, quæ ipſum [illegible] evidenter cognoſcebat ſe eſſe ſupre[illegible] lorum, & quod ipſi debebatur con[illegible] cognitio Angeli alterius, ſi daretur, & al[illegible] apparebat cauſa, quâ Deus moveretur [illegible] gandum ei quod ipſi erat debitum conna[illegible] Ergo abſque fundamento aſſeritur talis [illegible] tio in Angelo ſupremo. Addo quod, j[illegible] reſponſionem, fateri neceſſe eſt, quod [illegible] culo non potuerit eſſe fides in primo [illegible] quod dicendum non eſt.

Gratis etiam & abſque fundamento r[illegible] ad inadvertentiam, per quam primus Ange[illegible] in primo inſtanti non adverterit, quod D[illegible] eſt prima veritas, nec falli, nec fallere pot[illegible] enim apparet ex quo capite impediretur [illegible] ne in eo inſtanti ad veritatem tam claram [illegible] dentem attenderet; quin imò debebat a[illegible] ad illam, antequam eliceret [illegible] cùm alicui proponitur credenda aliqua [illegible] difficilis & ſupra naturam, non poteſt n[illegible] tare, neque non attendere ad authorita[illegible] centis, ex qua debet moveri ad creden[illegible] conſtat manifeſte in omnibus quibus pro[illegible] divina fides, & faciliùs intelligitur in Ang[illegible] gnoſcente evidenter revelationem eſſe a[illegible]

Non videtur quoque probabile, nec ve[illegible] le, quòd myſteria fidei, quæ nobis ſine [illegible] tate fuerunt revelata, fuerint ſupremo [illegible] indeterminatè & confusè propoſita, & u[illegible] litteraliter & clarè dictum fuit, Deum [illegible] num & Unum, ſupernaturalem præmi[illegible] Verbum divinum eſſe Incarnatum, &c. A[illegible] fuerit confusè revelatum.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra præcedentem [illegible] ſionem: Qui evidenter cognoſcit ali[illegible] veritatem, non poteſt eam ſimul credere, [illegible] enim cùm aſſenſus fidei ſit cognitio ob[illegible] ur[illegible] ſet quis evidenter ſimul & obſcurè eandem v[illegible] tatem cognoſcere: Sed qui evidenter co[illegible] Deum eſſe ſummè veracem, eumque [illegible] veritatem noſtræ fidei revelare, & in q[illegible] eam revelet, evidenter eo ipſo cogno[illegible] veritatem; id enim cujus revelatio eſt evid[illegible] eſt obſcurum, ſed manifeſtum: Ergo n[illegible] eam credere, ſubindeque fides cum evide[illegible] atteſtante ſtare nequit.

Confirmatur primò: Qui evidenter [illegible] medium, evidenter cognoſcit etiam co[illegible] nem, quæ neceſſariò & evidenter ex [illegible] Sed ſumma Dei veracitas, cjuſque de [illegible] poſitione teſtimonium, eſt medium e[illegible] qu[illegible] propoſitio neceſſariò & evidenter infert [illegible] pterea enim ille ſyllogiſmus *Quidquid à [illegible] qui ſummè verax eſt, revelatur intellectum eo [illegible] quo revelatur, eſt verum. Atqui Verbum [illegible] eſſe factum revelatum eſt à Deo, qui ſum[illegible] rax eſt. Ergo hæc propoſitio, Verbum caro [illegible] eſt, eo modo intellecta quo à Deo revelata* [illegible]

[illegible] s, eſt nec [illegible] [illegible] ogn [illegible] e ita- [illegible] ipſius Ergo qui eviden- [illegible] e ſumme ver[illegible]em, cum- [illegible] revelare, & ſimul in quo [illegible] evidenter cognoſcit talem ve- [illegible] e non poteſt eam credere.

[illegible] ſecundò: Qui evidentiam habet [illegible] beatifica, evidenter eo ipſo divinam [illegible] gnoſcit etiam in ſeipſa: Ergo ſimi- [illegible] t revelationem alicujus veritatis à [illegible] evidenter talem veritatem in ſeipſa [illegible]

[illegible] ad objectionem, diſtinguendo Ma- [illegible] i evidenter cognoſcit aliquam verita- [illegible] in medio ipſi intrinſeco & proprio, [illegible] mmuni & extrinſeco, non poteſt ſi- [illegible] edere, concedo: Qui evidenter cog- [illegible] tatem aliquam, præciſe in medio ei [illegible], & communi, ſubdiſtinguo, non po- [illegible] credere, quoad rationem communem, [illegible] d connexionem quam habet cum tali [illegible] ncedo Majorem: quoad rationem ſpe- [illegible] ſive quoad connexionem quam habet [illegible] medio ſibi intrinſeco & proprio, in quo [illegible], nego Majorem. Similiter diſtin- [illegible] rem Qui evidenter cognoſcit Deum [illegible] me veracem, eumque veritatem aliquam [illegible] evidenter, ipſam cognoſcit in medio in- [illegible] & [illegible] oprio tali veritati, nego Minorem: [illegible] extrinſeco & communi, concedo [illegible] Et eodẽ modo diſtinguo Conſequens: [illegible] poteſt veritatem illam credere, quoad [illegible] ommunem, ſive quoad connexio- [illegible] habet cum medio extrinſeco in quo [illegible], concedo: Quoad rationem ſpecia- [illegible] e [illegible] uantùm ad connexionem quam ha- [illegible] me[illegible]io intrinſeco in quo non cognoſci- [illegible]

[illegible] ur [illegible] ſtinctio: Duplex eſt medium con- [illegible] em habens cum veritate noſtræ fidei, v. g. [illegible] manitate Chriſti, unum ei extrinſecum & [illegible] ẽcum aliis veritatibus ad fidem pertinẽ- [illegible] pe [illegible] ivina revelatio; & aliud ei intrin- [illegible] & propri[illegible]m, nimirum rationalitas, vel [illegible] Chriſt[illegible]: licèt autem qui evidenter cog- [illegible] eſſe ſummè veracem, eumque reve- [illegible] Chriſtus ſit homo, & in quo ſenſu ve- [illegible] revelet, evidenter eo ipſo cognoſcat [illegible] tem, in medio ipſi extrinſeco & com- [illegible] pe in teſtimonio quod Deus dat de illa, [illegible] que non poſſit veritatem illam credere, [illegible] tam ſecundùm quod continetur in divi- [illegible] ne; non tamen propterea eandem [illegible], ſive humanitatem Chriſti, cognoſcit [illegible] in medio ipſi intrinſeco, & proprio, [illegible] rationalitate, vel riſibilitate, atque adeò [illegible] credere, ut contentam in illo. Et per [illegible] ad primam confirmationem: diſtin- [illegible] im ſimiliter eſt Major: Qui evidenter [illegible] medium, evidenter cognoſcit conclu- [illegible] uæ manifeſte ex illo ſequitur, formaliter [illegible] atam, ut ſequitur ex tali medio, concedo: [illegible] atam, ut continetur in alio medio ſibi in- [illegible] & proprio, in quo non videtur, nego. [illegible] ecundam confirmationem, nego conſe- [illegible], [illegible] paritatem. Ratio diſparitatis eſt, [illegible] io beatifica ſpecificetur intrinſecè & [illegible] a [illegible] na eſſentia, ſubindeque ſit me- [illegible] trin[illegible]ec[illegible]m, non poteſt evidenter cogno- [illegible] um [illegible] eo ipſo evidenter cognoſcatur di- vina eſſentia, eti[illegible] in ſeipſa, [illegible] em quoad an eſt: at vera divina [illegible] ex veritatibus, quæ ſub ipſa cad[illegible] [illegible] ur in[illegible]inſecè, ſed omnino accidentaliter & extrinſecè ſe habet ad illas: unde ex eo quod manifeſta de [illegible]a habeatur notitia, evidenter quidem cognoſcitur ve[illegible]itas revelata extra ſeipſam, nempe in Deo ipſam teſtificante & revelante, non tamen in ſeipſa.

Inſtabis tamen: Qui habet ſcientiam à poſteriori de aliquo objecto noſtræ fidei, non poteſt ipſum credere: Ergo neque qui evidentiam habet de illius objecti revelatione à Deo facta. Antecedens conſtat ex dictis articulo præcedenti; ideò enim diximus, Philoſophum Chriſtianum non poſſe habere fidem de iſta veritate, *Deus exiſtit*, quia de ipſa habet demonſtrationem à poſteriori. Conſequentia verò probatur: Qui habet ſcientiam à poſteriori de objecto fidei, ſive de exiſtentia Dei, videt tantùm ipſam in medio ei extrinſeco, nempe in ejus effectu, non verò in medio intrinſeco; effectus enim à Deo producti, non ſunt ipſi intrinſeci, ſed omnino extrinſeci. Ergo ſi nihilominus talis evidentia objecti excludat fidei aſſenſum de illo, evidẽtia ſimiliter veritatis in divina revelatione tanquam in medio extrinſecò, non compatietur fidem circa illam veritatem. 217

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando conſequentiam, & paritatem. Ad ejus probationem, diſtinguo Antecedens: Qui habet ſcientiam à poſteriori de exiſtentia Dei, videt illam in medio tantum ei extrinſeco formaliter, concedo: in medio ei extrinſeco etiam virtualiter, nego Antecedens, & Conſequentiam: revelatio enim divina eſt medium extrinſecum tam virtualiter quam formaliter objecto revelato. 218

Explicatur ſolutio: Cùm omnis effectus ſit, non quidem formaliter, ſed virtualiter in ſua cauſa, & Deus ſit primum efficiens omnis entitatis, quælibet creatura poteſt dici, quoad omnia quæ habet, virtualiter Deo intrinſeca: At verò divina revelatio, quamvis ſit cauſa efficiens eſſe extrinſeci veritatum noſtræ fidei, nempe eſſe revelati, eſſe teſtificati, non tamen eſſe intrinſeci illarum, ſubindeque nullo modo, etiam virtualiter, ſaltem quoad eſſe proprium & intrinſecum quod habent, dici poſſunt ei intrinſecæ. 219

Objicies ſecundò: Si habens evidentiam de divina alicujus veritatis revelatione, poſſet tamen eam credere, ſequeretur quod beati poſſent habere fidem de perpetuitate ſuæ gloriæ, & de futuris contingentibus non pertinẽtibus ad ipſorum ſtatum: Sed hoc non poteſt dici, juxta doctrinam Divi Thomæ, & Diſcipulorum ejus, fidem in beatis non admittentium: Ergo nec illud. Sequela probatur: Beati non cognoſcunt perpetuitatem ſuæ gloriæ in ipſa, aut in verbo, ſed ſolum in voluntaria Dei revelatione; non enim eo ipſo quod vident divinam eſſentiam, neceſſe eſt quod videant perpetuitatem ſuæ beatitudinis: ſimiliter futura contingentia quæ cognoſcit beatus, ſi non pertineant ad ipſius ſtatum, non videntur ab eo, nec in ſeipſis, nec in eſſentia divina, ſed ſolum in divina revelatione. Ergo ſi habens evidentiam de divina alicujus veritatis revelatione, poſſit eã credere, poterit beatus credere perpetuitatem ſuæ gloriæ, & futura contingentia ad ipſius ſtatum nullo modo pertinentia. 220

Reſpondeo negando utramque ſequelam. Et ad probationem, quoad perpetuitatem gloriæ, nego quod beati eam non videant in divina eſſentia: 221

cum enim de ratione [illegible] beatitudinis perfectæ & conſummatæ, qualis eſt beatitudo patriæ, ſit evidentia perpetuitatis ipſius, neceſſe eſt quemlibet beatum in divina eſſentia, cujus viſio eſt tota beatitudo, videre perpetuitatem ſuæ gloriæ. Quantum vero ad futura contingentia, dicunt aliqui quod cum omnis obſcuritas ſtatum beatitudinis dedeceat, Deus revelat extra viſionem divinæ eſſentiæ cuilibet beato futura contingentia, ad ipſius ſtatum pertinentia, revelat, inquam, illa per impreſſionem clari luminis ea in ſeipſis manifeſtantis. Sed dato quod ſine evidentia in ſeipſis revelentur à Deo in ſtatu beatitudinis, nego quod propterea beati, etiam ſtando in noſtra doctrina, fidem de illis habeant: cùm enim videant objectum primarium noſtræ fidei, nempe Deum ut Unum & Trinum, in ſeipſo, ſubindeque ipſum non credant, nequeunt retinere fidem circa objecta ſecundaria fidei, qualia ſunt futura contingentia, quamvis obſcure cognita: ſicut ex eo quod objectum primarium ſpei poſſideant, nempe beatitudinem animæ, non retinent ſpem circa objectum ejus ſecundarium, videlicet circa beatitudinem corporis, licèt nondum eam poſſideant.

222 Ex dictis hactenus in reſolutione præſentis difficultatis collige, evidenter cognoſcentes Deum revelare myſteria noſtræ fidei, in hoc differre à cæteris fidelibus, qui hanc evidentiam non habent, quòd iſti habent fidem, non ſolum de myſteriis revelatis, ſed etiam de eorum revelatione, illi verò ſolùm de myſteriis revelatis.

Articulus VIII.

An objecta ſeu myſteria fidei Chriſtianæ ſint evidenter credibilia?

223 Occaſione deſumpta ex doctrina D. Thomæ hic art. 4. ad 2. & ad 3. ubi docet myſteria fidei in generali, & ſub ratione credibilis, videri ab eo qui credit, diſputant Theologi in præſenti, an myſteria noſtræ fidei ſint evidenter credibilia, id eſt, an homo habeat certam & evidentem cognitionem de credibilitate myſteriorum noſtræ fidei. Pro cujus reſolutione, ſit.

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

Dico igitur, myſteria fidei Chriſtianæ eſſe evidenter credibilia. Ita Divus Thomas loco citato, & 1. contra Gentes cap. 6. & Theologi communiter.

224 Probatur primò ex illo Pſal. 92. *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis*: per teſtimonia enim, ea quæ Deus teſtificatus eſt, qualia ſunt myſteria fidei, intelligi poſſunt, quæ, ut exponit Lyranus, *Credibilia facta ſunt nimis, id eſt magis quàm prima principia ſcientiarum*, ac proinde evidenter. Unde Auguſtinus 7. confeſſ. cap. 10. *Faciliùs dubitarem vivere me, quàm eſſe vera quæ audivi.*

225 Probatur ſecundò concluſio ratione generali. Sine aliqua evidentia nihil eſt cognoſcibile per judicium determinatum; nam quod penitus obſcurum eſt, id eſt penitus incognoſcibile. Ergo ſicut ſine evidentia [illegible]bilitatis nihil eſt [illegible]bile, & ſine evidentia probabilitatis nihil eſt opinabile; ita ſine evidentia [illegible] [illegible]bilitatis nihil eſt credibile. Nec dici poteſt, voluntatem pro ſua libertate [illegible], ut [illegible] [illegible] poſſet [illegible] [illegible] neque [illegible] facit ob[illegible], ſed [illegible] non poteſt movere [illegible] credat, niſi [illegible] quod [illegible] credibile.

Probatur tertiò: Illud eſt evid[illegible] quod idoneis teſtibus, & validiſſimis [illegible] probatur: Sed myſteria noſtræ fidei [illegible] modi: Ergo evidenter credibilia ſunt. M[illegible] tet: credibilitas enim non ſumitur, ſicut [illegible] ex connexione intrinſeca quæ reperitur in [illegible] dicatum & ſubjectum, ſed ab extrinſec[illegible] teſtimonio, & ab aliis fundamentis & [illegible] extrinſecis. Minor verò ſuadetur: nam m[illegible] noſtræ fidei enarravit Unigenitus, qui eſt [illegible] Patris (qui Apocal. 1. *Teſtis fidelis*, appella[illegible] & Joan 8. de ſeipſo dicit: *Ad hoc veni in mund[illegible] ut teſtimonium perhibeam veritati*;) Prophetæ p[illegible] caverunt, Martyres teſtati ſunt, Confeſſor[illegible] doctiſſimi & ſanctiſſimi docuerunt. Valid[illegible] etiam probantur argumentis, ſumptis ex præ[illegible]ctione ipſorum per oracula Prophetarum, miraculis, quæ in illorum confirmationem [illegible]cta ſunt, *Conteſtante Deo ſignis, & portentis variis virtutibus, & Spiritus Sancti diſtribu[illegible]nibus*, ut dicitur ad Hebræos 2. ex conv[illegible] ne mundi ad fidem Chriſti; ex modo mi[illegible] quo fides Chriſtiana in mundum introd[illegible] propagata, & conſervata fuit; & aliis argum[illegible]tis digreſſione ſequenti exponendis, quæ [illegible]ter inſinuavit Auguſtinus libro contra Ep[illegible]lam fundamenti cap. 4. ubi ait: *Multa ſunt [illegible] in Eccleſia me juſtiſſime tenent, conſenſio pop[illegible]rum & gentium, authoritas miraculis inchoata, [illegible] aucta, charitate firmata, & vetuſtate nutrita. [illegible]net ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas [illegible] ſuas Dominus mandavit, uſque ad præſentem [illegible]copatum, ſucceſſio ſacerdotum. Tenet denique ipſ[illegible] Catholica nomen, quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic iſta Eccleſia obtinuit, ut cùm omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conv[illegible]niatur, nullus hæreticorum, vel baſilicam ſuam vel domum audeat oſtendere.* Similia credibilitatia[illegible]tiva indicat Picus Mirandulanus Epiſtola 1. [illegible]cens: *Magna inſania eſt, Evangelio non credere [illegible] ius veritatem ſanguis Martyrum clamat, Apoſtol[illegible] reſonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, elementa loquuntur, Dæmones confitentur. Sed [illegible] major inſania eſt, de veritate Evangelii non dubita[illegible], vivere tamen, quaſi de ejus falſitate non dubitares.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò: Si myſteria Chriſtianæ [illegible]ligionis eſſent evidenter credibilia, v[illegible] [illegible]ſent evidenter credibilia fide divinâ, vel [illegible] tantùm humanâ? Neutrum dici poteſt [illegible] non ſunt evidenter credibilia. Minor qu[illegible] ſecundam partem videtur certa, quidq[illegible] contrarium dicat Vazquez: Si enim my[illegible] noſtræ fidei eſſent evidenter credibilia fide [illegible]tum humanâ, non poſſet homo prudenter [illegible] majorem fidem quam humanam adhibere, [illegible]pote cum non ſit major fides rebus adh[illegible]enda, quam ea quâ videntur eſſe credibiles. Prob[illegible] vero quantum ad primam: Primò quia [illegible] cre[illegible] de divinâ, ſit denominatio deſ[illegible] ta à fide divina, tanquam à forma ext[illegible]

[illegible]e-

[illegible] Ergo [illegible] ſunt [illegible] Secundo, cum [illegible] ina, quod in ſe- [illegible] noſtræ fidei eſſent e- [illegible] vinè, exiſterent etiam [illegible] etiam in ſeipſis. [illegible] ria Chriſtianæ Religionis [illegible] fide divinâ, ſed in com- [illegible] prout eſt ſuperior ad finem hu- [illegible] in particulari, quatenus eſt [illegible] formalis divini intellectûs à Deo in- [illegible] fidem divinam hoc modo perti- [illegible] ratam, non eſt evidenter cognoſ- [illegible] nem divinæ eſſentiæ, vel extra [illegible] de ipſa revelationis: cum hoc [illegible] quod ſicut ratio naturalis evidenter [illegible] Deum ut Authorem ſupernatura- [illegible] hoc eſt, ut potentem aliquid [illegible] quod ſit ſupra totam naturam, non [illegible] quid ſit illud in particulari; ita ar- [illegible] quibus noſtra myſteria de- [illegible] poſſunt evidenter oſten- [illegible] fidem divinam ſive ſuper- [illegible] mmuni, non determinando præ- [illegible] is fidei & per hoc patet ad [illegible] nem Minoris.

[illegible] vero, nego ſequelam: quamvis [illegible] bile fide divinâ, ſive dignum [illegible] erum ut tamen ſit evidenter cre- [illegible] neceſſe quod videatur ejus veritas [illegible] maxime de ipſa habeatur proba- [illegible] ſimilis videatur. Unde di- [illegible] ndum eſt, aliud eſſe quod aliqua [illegible] a, aliud quod ſit credibilis: ve- [illegible] ex connexione ſubjecti & præ- [illegible] autem à teſtimonio extrinſeco [illegible] cantis, & ab aliis ſignis & mo- [illegible] quæ reddunt illam credibilem, [illegible] les adhibeatur. [illegible] Si myſteria noſtræ fidei [illegible] re ſibilia, poſſemus cognoſce- [illegible] rum poſſibilitatem: Sed hoc [illegible] mmuniter docent Theologi; [illegible] Sequela probatur. Quod judi- [illegible] enter credibile: Ergo quod ju- [illegible] nter credibile, judicatur evi- [illegible] poſſibile: Sed poſſibile & non [illegible] llent: ergo quod judicatur nō [illegible] icatur evidēter eſſe poſſibile. [illegible] negando ſequelam. Ad cujus pro- [illegible] lum, hanc conſequentiam non [illegible] atur evidenter hoc eſſe credibile: [illegible] dicatur non eſſe impoſſibile. [illegible] Ergo evidenter judicatur non [illegible] ut enim aliquid ſit credi- [illegible] eſſe ut judicetur non eſſe in re [illegible] fficit quod ejus impoſſibi[illegible] tas [illegible]

[illegible] la doctrina [illegible] eſt eviden- [illegible] inis incredibi[illegible], quæ non- [illegible] Dei majeſtat[illegible] [illegible] Sed talia eſt [illegible] na [illegible]

[illegible] Majeſtate [illegible] Deum [illegible] vate [illegible] & tamen [illegible] ex præcipuis [illegible] matibus [illegible] Deum [illegible] hoc [illegible] ar- nem manducare quam perimere, & humanum ſanguinem potare, quam effundere: & tamen docet fideles noſtra Chriſtianos, Deum quem adorant, in carne humana manducare, & ejus ſanguinem bibere. Ergo Religio noſtra videtur docere nonnulla, Dei majeſtate omnino indigna, & aliqua horrorem maximum homini incutientia. 233

B

Reſpondeo quod licèt doctrina illa fidei noſtræ Dei majeſtate prorſus indigna videatur, hominibuſque horrorem incutere, ſi non cōſideretur attentè, debite, eoque modo, & cum omnibus circumſtantiis, quibus fides docet myſteria illa fieri, vel facta eſſe; ſecùs tamen ſi conſideretur cum attentione, cum modis & cir[illegible]tan[illegible] quibus fidei noſtræ myſteria contig[illegible] [illegible] proponit Religio noſtra: docet enim cum [illegible] cunſtantiis Verbum divinum incarnatum [illegible] paſſum, cruci affixum, & mortuum, in qu[illegible] vina majeſtas & omnipotentia maxim[illegible] lu[illegible] conceptus eſt ſiquidem Chriſtus, ſed [illegible] Sancto; natus, ſed ex Virgine; in præſ[illegible] natus, ſed à Regibus adoratus; in cu[illegible] tunc Herodem Regem, totamque Jer[illegible] m[illegible] perterruit; vixit inter homines, ſed in[illegible] ipſos patravit miracula; crucifixus eſt, *ſed con[illegible] tenda ejus Majeſtatis ſenſum* (ut verbis magni Leonis utar) *Sol obſcuratus luminibus, & terra [illegible] concuſſa acceperunt*; denique mortuus eſt, ſed virtute propriâ paulò poſt reſurrexit. Quare egregium fuit D. Margaritæ reſponſum ad Judæum, hominis in crucem acti cultum ſibi improperantem. *Unde ſcis* (inquit) *hanc notam Chriſto [illegible]?* *Ex tuorum libris*, ait Judex. *At quæ cæcitas*, ſubjicit Virgo, *cùm iiſdem libris Chriſti divinitatem & mortem prædicent, fidem abrogare Divinitatem teſtantibus, & habere crucis ignominiam conferenti[illegible]*.

C

D

Addo myſteria fidei noſtræ, eo ipſo Dei majeſtate maximè eſſe digna, quod eorum d[illegible] tas ſit ita ſupra humanam rationem elevata, ut videatur potius indignitas, [illegible] per eam [illegible] conſideretur. Unde pulchrè Tertu[illegible] more, in libro de carne Chriſti adve[illegible] Gentiles: *Quodcunque Deo indignum eſt, mihi expedit: ſalvus ſum ſi non confundar de Domino meo [illegible]? Dei Filius non pudet, quia pudendum eſt. [illegible] mortuus eſt Dei Filius. prorſus credibile eſt, quia ineptum eſt. Et ſepultus reſurrexit certum eſt, quia impoſſibile.* Et lib. 2. contra Marcionem [illegible], *Aſſumpſiſſe Deum quædam ſibi ind[illegible]na [illegible] autem neceſſaria, & ideò tam Deo digna, quia [illegible] m Deo dignum, quàm ſalus hominis.* 234.

E

Quantùm verò ad Euchariſticam eo[illegible] ſti manducationem, & ſanguinis i[illegible] nem, reſpondet Auguſtinus ſerm[illegible] D[illegible] mini, ut refert Beda in cap [illegible] pri[illegible] thios, manducationem [illegible] Ch[illegible] & [illegible] tationem ſanguinis ejus, nu[illegible] mho[illegible] em [illegible] rere, quia manducatur & [illegible] e[illegible] us panis & vini, quibus [illegible] veſ[illegible] d[illegible] Euchar[illegible] [illegible] 235.

[illegible] *man-* [illegible] *man-* [illegible] *ut man-ducetur* [illegible] *mor* [illegible] *manducatur* [illegible] *ſed* [illegible] *imeamus,* [illegible] *manducare* [illegible] *ne forte finiamus illum* [illegible] *quod manducetur non inveniamus. Manducatur Chriſtus* [illegible] *vivit manducatus* [illegible] *quia re-ſurrexit* [illegible] Addo inſuper per manducatio-[illegible] corpus & ſanguinem Chriſti [illegible] ipſorum ſumentium non conver-[illegible] quin imo eos [illegible] cum ſit majoris virtu-[illegible] ad ſe convertere [illegible] ut eleganter oſtendit [illegible] Auguſtinus lib. [illegible]. Confeſſionum cap [illegible]. ubi loquens in perſona Chriſti, ſic ait: *Cibus ego ſum grandium* [illegible] *creſce & manducabis me. nec tu me mutabis in te* [illegible] *ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me*; ſpiritualiter [illegible]; reddit enim Euchariſtia homines [illegible] affectu Deo ſimillimos, & veluti D[illegible], juxta illud magni Leonis ſerm. [illegible] de Paſſione *Non aliud agit par[illegible] patio corporis & ſanguinis Chriſti, quàm ut in id quod ſumimus tranſeamus*: quod certe valde mir[illegible] & maximum divinæ virtutis argumentum. Sed de hoc fusè in Tractatu de Euchariſtia.

Diſp. [illegible] *præ-miſſ.*

236. Objicies quartò Si myſteria noſtræ fidei eſſent evidenter credibilia, nemo ſanæ mentis poſ-ſet [illegible] ere, & contrarium illis judicare, quandoquidem non videtur quod aliquis poſſit non a[illegible] ei quod evidenter cognoſcit, & judicat e[illegible], ſeu fide dignum. At hoc eſt con-tra [illegible]: Ergo myſteria noſtræ fidei non [illegible] evidenter credibili[illegible].

237. Reſpondeo [illegible] ando ſequelam Majoris: licèt enim [illegible] myſteria noſtræ fidei ſint evidenter credibilia, m[illegible] tamen ſunt quibus ea non bene propo-[illegible] & multi eorum quibus bene propo-n[illegible] non ea [illegible] expendunt, ſed intellectum a[illegible] examine, & diligenti eorum conſide-r[illegible] vertuntque ad alia oppoſita, victi d[illegible] quæ occurrit in credendis ſigillatim m[illegible] particularibus, de [illegible] ardui plerumque, & non modo intellectui difficilibus, verum etiam [illegible] vitæ c[illegible] repugnantibus. Quare m[illegible] ap[illegible] itatis moleſtæ in obſequium fidei, & ho[illegible] re [illegible] ad vitam auſteriorem, vel ex[illegible] fugiunt, vel motivorum vim debilita-r[illegible] atque evidentiam antea ſibi notam, & [illegible] parentem, oppoſitis ratiunculis obſcu-ra[illegible] um in aſſenſum contrarium tan-[illegible] imiles [illegible], qui amorem finis a[illegible] unt, vi[illegible] ho[illegible] ore difficulta-t[illegible] medi[illegible] Addo quod in pœ-n[illegible] rum præcedentium Deus nonnun-[illegible] ſ[illegible] cacia, qui-[illegible] intellectus [illegible] um applicetur ad percipien-[illegible] mere [illegible] itatis myſteriorum no-ſtr[illegible] ad Corinth. [illegible] *Deus hu-* [illegible] *vit mentes infidelium, ut non ful-geat* [illegible] *atio Evangelii gloriæ Chriſti.*

[illegible]

De præcipuis cre[illegible] *argumen*[illegible]

DE his fuse & eleganter diſſerunt [illegible] SS. Patribus, Tertullianus in Ap[illegible] & in libro ad Scapulam; Juſtinus Ma[illegible] que Apologia, alterâ ad Antoninum P[illegible] râ ad Senatum Romanum; Chryſoſtom[illegible] liâ *quod Chriſtus ſit Deus*; Auguſtinu[illegible] utilitate credendi, ad finem libri [illegible] lib[illegible] Epiſtolam fundamenti cap. 4. lib. 1 d[illegible] cap 21. uſque ad 23. & lib. 22. à capite 5. [illegible] 10. Euſebius toto ferè opere de præp[illegible] Evangelica, ſicut & altero de demonſtrat[illegible] mil ter Evangelica; Arnobius lib 8. con[illegible] tes; & Vincentius Lyrinenſis in ſuo com[illegible] rio. Inter Recentiores verò ele[illegible] antiſſim[illegible] & pletiſſimè de his ſcribunt Hieronymus [illegible] rola lib. 2. de Triumpho Crucis, & in a[illegible] cui titulus eſt, *Solatium itineris mei*; G[illegible] in Catechiſmo parte 2. cap 3. & ſequ[illegible] Marcilius Ficinus, in libro de Religione Ch[illegible] na; Boſius duobus tomis de ſignis Eccleſi[illegible] dovicus Vives, quinque libris de veritate Chriſtianæ; Spiritus Roterus, Ordinis P[illegible] torum, & plures alii. Ex Scholaſticis autem Thomas 1. contra Gentes cap. 6. & [illegible] fis; Michael Medina lib. 2 de recta fide in D[illegible] Bellarminus lib. 4. de Eccleſia; Valentia q[illegible] 1. de fide, puncto 4. quem Turrianus ſer[illegible] de fit Bartholomæus Medina quæſt. 3. introdu[illegible] riâ in 3 p. D. Thomæ: & Joannes a S. Thum[illegible] mo 1. in 1. p. totâ diſp. 1.

Quæ illi fuse, & lato calamo ſcripſerunt, brevitati ſtudentes, breviter & fuc[illegible] ne-nemus, omniaque credibilitatis noſtræ fide[illegible] tiva ſeu argumenta quæ innumera ſunt, a[illegible] decim præcipua reducemus, quæ ſunt vel [illegible] decim ſtellæ, quibus præfulget myſtic[illegible] na Eccleſiæ, de qua dicitur Apoc. 12 *magnum apparuit in cælo, mulier amicta* [illegible] *capite eius corona ſtellarum duodecim.*

§. I.

Antiquitas fidei noſtræ, primum cred[illegible] *eius argumentum.*

HOc argumentum magni p[illegible] eſt, [illegible] teſtque ſic breviter proponi. [illegible] antiquiſſima eſt Ergo mendax & fa[illegible] poteſt Conſequentia legitima eſt [illegible] gre[illegible] diſcurrit Tertullianus in libro de præ[illegible] nibus, cum mendacium ſit ſemper [illegible] ritate [illegible] rius [illegible] illud enim vere & formaliter a[illegible] mendacium, quod a vero jam poſit[illegible] dec[illegible] at) ſi noſtra Religio anti[illegible] [illegible] nem aliam præcedat, ne eſſe [illegible] mendacem & falſam eſſe non [illegible] verò probatur primo [illegible] quia [illegible] m[illegible] naſcentis exor[illegible] o ſu[illegible] [illegible] fi ei m[illegible] & m[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] An[illegible] Scriptura [illegible] continetur, [illegible] in Parænetico, ubi demon[illegible] antiquiſſimum omnium Scri[illegible]ptores non niſi longo tem[illegible] & everſam Jeroſolymam ab Aſ- B [illegible] tamen tempus multis ſæculis [illegible] idem aſſerit Tertullianus in [illegible] ubi ſic Romanos alloquitur: *[illegible]entiis & litteris authoritatem vendicat, quid Sacra hæc Scri[illegible] omnes Gentilium libros ſæcu[illegible] enim, qui Pentateuchum ſcripſit, [illegible] Poetas & ſcriptores prævenit; [illegible]pheta eſt Moyſes po[illegible] humani, ex [illegible]rum, non vetuſtiores deprehen[illegible] veſtris (ô Romani) ſapientibus, [illegible]toriæ.* Fides ergo noſtra peran[illegible] hæreſim præcedit. unde cùm [illegible] tempore, potior ſit jure, ut habe[illegible] in 6. regulâ 54. potior eſt con- C [illegible]m, ab antiquo poſſidentium, [illegible]m, noviter ſupervenientium. ad [illegible] eodem Tertulliano libro de [illegible] 37. meritò dicendum eſt: *Qui [illegible] unde veniſtis? Quid in meo agitis [illegible] ne Marcion unde ſylvam meam [illegible] Valentine, fontes meos tranſ[illegible]ate, Appelles, limites meos com[illegible] quid hic cæteri ad volun[illegible]atis, & paſcitis? Mea eſt poſ[illegible] poſſideo, habeo origines [illegible] quorum fuit res. Ego ſum [illegible] ſicut caverunt teſtamento ſuo, [illegible], ſicut adjuraverunt, ita te[illegible]verunt ſemper, & abdicave[illegible] inimicos.*

§. II.

[illegible], & vis ac efficacia fidei noſtræ, [illegible] credibilitatis eius argumentum.

[illegible]tiva ſeu argumēta inſinuat Pro[illegible]ius Pſal. 18 dum ait: *Lex Domini [illegible] convertens animas, judicia Domini* [illegible] hæc poſteriora verba, ſi legi noſtræ [illegible] vera eius puritas, ſeu ſanctitas, [illegible]bet ad convertendas animas, de- E [illegible] et Divus Thomas in expoſitione [illegible] quod hæc verba ponuntur ad [illegible] humanæ, in qua quædam illici[illegible] ſicut [illegible]ræ & proſtibula, non enim [illegible] lex vero Domini eſt om[illegible]ta, [illegible] eſt omnia mala & peccata [illegible] nullum [illegible] mitti, vel tolerat [illegible] quod [illegible] peccatum morta[illegible] [illegible] ut [illegible] am [illegible]

[illegible] evidens [illegible]

Primo [illegible] dicit 241
B doctrinæ quam p[illegible] eſt in tota doctrina Chriſtiana, [illegible]um eſſe oſtendat, im[illegible] conſonum [illegible] penſatis omnibus. ita ut ratio [illegible] eam [illegible]amur, miretur tam ſublimia de Deo [illegible]ſa, de [illegible]morum immortalitate, de fine ultimo, de m[illegible] ad ipſum conſequendum inſtitutis, de virtutibus & vitiis, de bonorum operum præmio, [illegible]atorum pœnis, & aliis quæ ad Dei cultum, & ad omnem virtutem, morumque eximiam [illegible]tatem, vehementer impellunt; mi[illegible] etiam Decalogi æquitatem, amorem erga ho[illegible] fidelitatem, aliaque id genus, quæ natu[illegible] mine facilius attingi poſſunt. Nul[illegible] eſt etiam
C excogitabilis altior [illegible]s, & omni[illegible] formior, de Deo, ejuſque perfectioni[illegible]us, [illegible]m is quem tradit doctrina Catholica [illegible] omni[illegible]m quæ de ipſo credenda propo[illegible], p[illegible] m[illegible]mendant ipſius excellentiam [illegible] m[illegible] eſtate ipſius omnipotentiam in operandi virtute, ejus ſapientiam & providentiam in mundi gubernatione, ejus bonitatem & liberalitatem in bonorum & præmiorum diſtributione, ejus juſtitiam & æquitatem in ſevera delictorum punitione, & denique infinitam ejus [illegible]ctitatem in morum rectitudine & puritate: quod certe e[illegible] argumentum eſt, talem doctrinam eſſe a Deo, &
D ſpiritu veritatis profectam; nam ſpiritus mendax & fallax; utpote à Deo alieniſſimus, non [illegible]ret ſummæ illi de Deo æſtimationi: unde ſuperſtitiones ethnicæ, quia dæmonem au[illegible]rem habebant, viliſſimum habuere de Deo conceptum & æſtimationē. Item quæcumque doct[illegible] Chriſtiana tradit, quæ ratio vel experientia po[illegible] [illegible]tere, reperta ſunt vera, ut de mun[illegible] ne, & creatione, animorum immortalitate & aliis. Si verò quædam propo[illegible] de Deo, [illegible] intellectus captum ſuperantia, ut Trinitate Perſonarum divinarum, Verbi incarnatione, & alia quædam myſteria, ratio [illegible] eſſe ſentire de Deo [illegible] de ſe credere, qui [illegible]
E rius. Denique manifeſtum veritatis [illegible] argumentum eſt, quod [illegible] bus fere omnibus, non ſolum [illegible] divinis, ſed etiā naturalibus mor[illegible] nis differat, nunquam [illegible] aberrav[illegible] [illegible] Adverſarii [illegible] potu[illegible] [illegible] orum [illegible]rum experien[illegible] in mu[illegible] [illegible] [illegible] ſeque [illegible] te[illegible] [illegible] al[illegible] quam natur[illegible] [illegible] concl[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] A[illegible] [illegible] ut omni quicumque ve[illegible] potum vi[illegible] ac eſt enim [illegible] omnes autem fures [illegible] latrones, propter quod [illegible] et de[illegible] quidem [illegible], quæ vero ſunt Eccleſiæ, cum magna [illegible] entia ſervare, & apprehendere veritatis traditionem.

243 Sanctitas verò Chriſtianæ doctrinæ in eo apparet, quod nulla eſt levis offenſio contra Deum, vel proximum, aut propriam honeſtatem, quam non condemnet; nullum pietatis aut virtutis officium, quod non commendet: nullus modo amandi Deum excellentior eo quem tradit, *ex toto corde, totâ animâ, totis viribus*; nullus finis præſtantior eo ad quem dirigit; nullum medium neceſſarium ad illum aſſequendum, cujus notitiam & uſum non doceat; nullum motivum efficacius vitam [illegible] & ſanctè inſtituendam, iis quæ ſuggerit, ſive ex Dei cuncta cernentis præſentia, ſive ex judicio futuro, ſive ex aliis capitibus: nullis denique efficacioribus mediis mens humana compelli poteſt ad omnem religionem erga Deum, & charitatem erga proximum, quam iis quæ doctrina Catholica tradit. Hinc eſt quod admirabiles & quaſi cœleſtes homines viſi ſunt, etiam infidelibus, & videntur hi, qui huic cœleſti & puriſſimæ doctrinæ conformem vitam agunt. Ita Paulus ad Philippenſes 2. de primis Chriſtianis affirmat, eos in medio Gentilium lucere, ſicut luminaria in mundo. Sic de S. Luciano martyre refert Metaphraſtes in ejus vita, Ethnicos ſolo ejus conſpectu ad fidem Chriſti fuiſſe converſos. Et Athanaſius de S. Antonio ſcribit in ejus vita, quamvis latere maximè cuperet, & ſatageret, orbis tamen univerſi oculos ad ſe convertiſſe, admirabili ſanctitate vitæ. Et de S. Hilarione idem teſtatur Hieronymus; de Simeone Stilita Theodoretus, & de Martino Sulpitius. Item D. Chryſoſtomus homil. de recta vita, ait unius Chriſtiani modeſti aſpectu, facilius converti Ethnicos, quàm aſpectu cœli & terræ. Hanc denique Eccleſiæ ſanctitatem demonſtrant infinita propemodum Monachorum agmina, & innumeræ Religiones & Ordines, non ad alium finem inſtituti, niſi ad [illegible] num cultum, & proximorum ſalutem promovendam, & ad æmulandum in terris perpetuam & indiſſolubilem unionem, quam cum Deo clare viſo Beati habent in cœlis. Unde cum E[illegible] Theodoſii junioris conjux, Jeroſolymam venit[illegible], ut ſacra loca inviſeret, & vidiſſet innumera fere monaſteria, inter ſe vicina, quibus præerat Euthimius Abbas, præ admiratione exclamavit *Quam pulchra ſunt tentoria tua ô Iacob, habitationes tuæ ô Iſraël!* Numer. 24. Demum in ejuſdem veritatis confirmationem adduci poteſt teſtimonium Plinii junioris, qui de Chriſtianis ad Imperatorem Trajanum ſcribens: *Præter obſtinationem non ſacrificandi* (nempe falſis diis) nihil in iis comperiſſe teſtatur, *quàm cœtus antelucanos ad canendum Chriſto & Deo, & ad confœderandum [illegible] ip inam: homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera ſcelera prohibentes*, ut refert Tertullianus in Apologetico cap. 2.

244 T[illegible] qualitas doctrinæ Chriſtianæ, nimirum [illegible] & [illegible], elucet in eo quod homines a ſumma [illegible] ad ſu[illegible] tra[illegible], ut de Theſ[illegible] ribus ſcrib[illegible] Paulus [illegible] ad [illegible] [illegible]que tam prompte [illegible] ter, ut meri[illegible] ducere

Reg[illegible]
ſolum im[illegible]
appellatur, [illegible] bet [illegible]
eaciam ad convertendas animas, & ad [illegible] minum mores corrigendos. Unde [illegible] ctantius lib. 3. cap. 25. *Dei præcepta [illegible] plicia & vera ſunt, quantùm valeant in [illegible] minum, quotidiana experimenta demon[illegible] mihi virum qui ſit iracundus, maledicus, [illegible] pauci[illegible] ſinis Dei verbis tam placidum qua[illegible]*
B *dam. Da cupidum, avarum, tenacem; iam liberalem dabo, & pecuniam plenis mani[illegible] tem. Da timidum doloris ac mortis; [illegible] ignes, periculum & taurum contemne[illegible] noſum, adulterum, ganeonem; iam [illegible] continentem videbis. Da crudelem [illegible] appetentem; iam in veram clementiam [illegible] tabitur. Da iniuſtum, inſipientem, peccat[illegible] tinuò & æquus, & prudens, & innocens er[illegible] enim divinæ ſapientiæ vis eſt, ut in hominu[illegible] infuſa, delictorum ſtultitiam uno ſemel impe[illegible] pellat.*

Dicent fortè Gentiles, repentinas illas [illegible] mutationes apud ſuos extitiſſe, ut [illegible] Po[illegible] fertur, qui cum vitam flagitioſiſſimam [illegible]
C ſcholam Xenocratis, de virtutis exce[illegible] pulchritudine diſſerentis, ingreſſus, repente in alterum mutatus eſt. Sed reſpondetur pr[illegible] moribus Gentilium nunquam fuiſſe pe[illegible] mutationem: nam etſi variis virtutibus n[illegible] quam præditi fuerint, ſemper tamen vitio[illegible] ſi non palam, ſaltem clanculum, laborarunt[illegible] Socrate, Platone, & Ariſtotele, Philoſopho[illegible] Principibus, notum eſt. Secundò ſi quæ mu[illegible] nes repentinæ in eis extiterint; fuerunt rari[illegible] & fortè unum aut alterum ad emendationem prioris Philoſophia Paganorum induxit, ub[illegible] Evangelica infinitos omnis ætatis, ſexus, e[illegible] tionis, generis, à ſumma impietate, & vi[illegible]
D licentia, ad ſummam pietatem, & morum p[illegible] tem & ſanctitatem traduxit. Tertiò Phil[illegible] ethnica nonnullos divitiarum & voluptatum [illegible] temptum edocuit: ſed fides Evangelica Ch[illegible] nos edocet mundi, & ſui contemptum, qui [illegible] difficilior eſt; humilitatem cordis, amorem [illegible] cis, & dilectionem inimicorum, quæ ut [illegible] Tertullianus lib. ad Scapulam, cap. 1 eſt proprius Chriſtianorum character, eos à G[illegible] bus & Judæis diſcernens. *Iubemur* inqui[illegible] *eos diligere, ut hæc ſit perfecta & propria bonitas non communis: amicos enim diligere, omnium e[illegible] inimicos autem, ſolorum Chriſtianorum.*

§. III.

Modus admirabilis, quo in mundum fides [illegible] inducta & propagata eſt, tertium credi[illegible] litatis eius argumentum.

PLura in hoc argumento continen[illegible] tione digniſſima, & quæ fidei noſtr[illegible] gationem, [illegible] us eſſe duntaxat di[illegible] inæ [illegible] feſte demonſtrant. Primum eſt p[illegible] ce[illegible] ritas, qua Chriſti fides per [illegible] m[illegible] er[illegible] [illegible] od[illegible] cta & diffuſa eſt; nam P[illegible] ad C[illegible] ait jam [illegible] tempore [illegible] h[illegible] u[illegible] mundo, & [illegible] ſt nus [illegible] in [illegible] rum [illegible]

... *genus ... ive barbarorum*, A
... *rorum qui plau, in pro do ilus*
... *num uſ ... in ... apud*
... *affixus eſt, nomine, preces &*
... *rum Creatori non fiant.* Ea-
... æus lib. 1. cap. 3. & Tertullianus,
... ndo ſæculo floruit, cap. 7. libri
... s dicit, Chriſtianam fidem latiùs
... m quam Romanum imperium;
... , Romanis inacceſſa, fuiſſe Chri-
... Denique Plinius lib. 10. Epiſt. 97.
... um Imperatorem: *Non civitates tan-*
... *t, ſed & vicos, atque agros, ſuperſti-*
... Chriſtianæ) *contagio pervagata eſt.*
... *conſtat prope tam deſolata templa* (idolo- B
... *cœpiſſe celebrari, & ſacra ſolemnia diu inter-*
Unde bellè Chryſoſtomus in libro *quòd*
... *ſt Deus*, ait quod ſicut Deus initio mun-
... *Germinet terra herbam virentem*, & in
... o omnia fuère pratum, omnia hortus;
... ut Eccleſia brevi tempore fieret, & ne-
... obſiſtere; & ut Synagoga deſtruere-
... templo, & nemo potuit reſtituere.
... dò admiratione digniſſimum eſt, tam
... mundi converſionem, & fidei perto-
... iffuſionem, factam eſſe per Apo-
... eſt per pauculos piſcatores, antea ru-
... ota: imbelles, pauperes, contemptibi-
... armorum potentiâ, non Magnatum C
... non opum, voluptatum, aut hono-
... tis, non eloquentiæ vi, ſed ſolâ
... te & ſapientiâ, ut eleganter expen-
... ſtomus ſerm. 3. Pentecoſtes, his
Peragrarunt Piſcatores orbem terrarum, &
... *um invenientes, ad ſanitatem reduxe-*
... *in ruina poſitum, ad ſtabilitatem revo-*
... *non ſcuta moventes, non arcus tenden-*
... *tela mittentes, non pecuniam largien-*
... *a eloquentia confidentes; pecuniâ indi-*
... *regnum cælorum poſſidentes; non ba-*
... *latia, habentes autem Dominum*
... *Peragrarunt univerſum orbem oves ſimul*
... *& vulnerata à beſtiis non ſunt oves,* D
... *lupi ad ovium manſuetudinem ſunt converſi.*
... *quod Chriſtus eſt Deus*, ſic diſcurrit:
... nquam ædificans murum ex cemento &
... manus ei ligentur, poſſet opus per-
Apoſtoli autem non tantùm ligati, ſed
ab lia paſſi, ædificaverunt toto orbe
... & fidem per totum mundum diſ-
... narunt, contradicentibus omnibus, repug-
Pr... ipum & Magiſtratuum potentiâ,
... h... rum ſapientiâ, Rhetorum eloquen-
... nanibus demum humanis ſenſibus &
... us in quo certe elucet maxima vis &
... fidei noſtræ, & crucis Chriſti. Nam, ut
... urrit Medina lib. ſupra citato de recta
... m, cap. 4. cùm nihil temporale, nihil
... ad luxum & terrenam fælicitatem E
... , Majores noſtros ad Chriſtianam vi-
... em pellexerit, debuit eſſe divinum
... in Chriſtiana Religione, primiſq;
... ibus & propagatoribus adverte-
... nim erant tam ſtulti & amentes, ut
... ne ... e, famam, honores, vitam, fortu-
... mnia temeratie peſſundarent. Gran-
... ſſe oportet, quò impulſi ... homi-
... ie ut cæteri mortales, humanis
... eb n ur, legi ac relig oni, quæ car-
... m in l eret, prætentibuſque
... et, contra eam quam a ſuis pro-

genitoribus ac ... vivendi contra patrias leges, contra Principum imperia, contra cognatorum ſuaſiones, contra uxorum, filiorum, ac parentum lacrymas, nomina dederint, & in ejus verba, non vi & armis coacti, imò contra vim & arma juraverint; neque ullis ſuppliciis & tormentis, ab ea ſuſcipienda deterreri, & a ſuſcepta averti potuerint.

Alia conſideratio hujus argumenti eſt, quod Apoſtolorum prædicatio non ſolùm fidei jugo ſubdidit homines plebeios, rudes, & ignaros, ſed etiam viros ſuo ævo doctiſſimos, Dionyſium, Clementem, Irenæum, Juſtinum, Arnobium, Ariſtidem, Athenagoram, Lactantium, Tertullianum, & alios viros eloquentes & doctos, qui Chriſtianam legem totâ doctrinâ & facundiâ inſectabantur, & conviciis, ac ſcommatibus proſcindebant, ut de ſe ait Tertullianus in Apologetico cap. 18. *Hæc* (inquit) *nos riſimus aliquando, de veſtris fuimus: fiunt, non naſcuntur Chriſtiani.* Ipſi etiam Imperatores, Reges, & Principes, piſcatorum doctrinæ paruerunt, *& quos furore perſequebantur, profecuti ſunt fide*, ut belle ait Auguſtinus lib. 22 de civit. cap. 7 qui etiam concione in Pſal. 65. admirans quomodo Deus per piſcatores mundum converterit, hæc ſcribit: *Elegit Imperatores poſtea, ſed melius eſt, ut Romam cùm venerit Imperator, ploret ad memoriam Piſcatoris* (id eſt ad Petri Apoſtoli ſepulchrum) *quam ſi ploraret piſcator ad memoriam Imperatoris.* Et Chryſoſtomus homil. 26. in cap. 12. Epiſt. 2 ad Corinth. hæc ſcribit: *Qui indutus eſt purpurâ, & coronatus diademate, venit ut amplectatur ſepulchra Petri & Pauli; & depoſito faſtu, orat Piſcatorem, & Artificem ſcenefactorium, ut pro ipſo ad Deum intercedant. Ergo ne Dominum mortuum vocabitis, cujus ſervi poſt mortem ſunt protectores Imperatorum totius orbis?*

§. IV.

Firmitas, & incrementum fidei noſtræ, in mediis perſecutionibus, quartum credibilitatis ejus argumentum.

HOc argumentum duo continet credibilitatis noſtræ fidei motiva, primum ſumitur ex Eccleſiæ firmitate & ſtabilitate, inter tot perſecutiones quas paſſa eſt; quæ certe evidens indicium eſt, illam ſpeciali curâ & providentiâ protegi & conſervari à Deo: videas enim, inquit Medina, libro ſuprà citato cap. 6. florentiſſimas & ſolidiſſimas quaſque reſpublicas, vel externis bellis, vel ſeditionibus internis abolitas: cùm tamen contra, nulla perſecutionem tempeſtas, nullus tentationis turbo, nulla procella calamitatum, Chriſtianam fidem & Religionem demerſerit; ſed quantò vehementiùs diabolicæ & mundanæ perſecutiones ingraveſcebant, tantò magis novo germine pullulabat Eccleſia; nimirum quia fundata eſt ſupra firmam petram, contra quam portæ inferi prævalere non poſſunt. Cùmque vel unius gentis potentia ſummis imperiis ev...endis ſ...ſſe cerit; nam Aſſyrios Medus, Medos Perſicus, Perſas Græcus, duce Alexandro, Græcos Romanus delevit exercitus, qui deinceps Gottis, Wandalis, Hunnis, Longobardis, Turcis, Alanis, Francis Imperium ceſſit invitus: in Eccleſiam tamen non Medi ſolum, non Perſæ, non Græci, non Romani, ſed nec univerſus orbis, unanimi conſpiratione inſurgens, prævalere potuit. ... Romani Imperatores Chriſtiani, brevi temporis ſpatio 248

ſpatio, univerſam idololatriam toto Romano Imperio expulerunt, non quidem propoſitis pœnis, ſed Chriſtianâ vivendi ratione permiſsâ. Contra verò pluribus ſæculis, nec maximorum Imperatorum favores, nec graviſſima ſupplicia, nec ſævæ leges, nec infamiæ notæ, nec certæ proſcriptiones, nec cætera id genus, quæ in Chriſtianos quaſi in ſacrilegos exerceri ſolebant, Chriſtianam Religionem labefactarunt: Sed inter has perſecutiones, velut rupes in mediis fluctibus ſtetit firmiſſima, & quadam veluti antiperiſtaſi, undequaque obſeſſa, oppreſſaque, palmæ in modum erexit ſeſe, & vegetior, potentior, auguſtiorque effecta eſt.

Alciat. emblemat. 36.

Nititur in pondus palma, & conſurgit in altum.
Quò magis & premitur, hoc magè tollit onus.

Secundum motivum petitur ex ejus incremento: nam tantùm abeſt quod ex Eccleſiæ perſecutionibus, quæ trecentis annis & ampliùs duraverunt, numerus Chriſtianorum fuerit propterea diminutus, quin potiùs ex illis maximum incrementum habuit, ut conſtat ex hiſtoria tam prophana, quàm ſacra. Unde pulchre Tertullianus & verè, ſub finem Apologetici, ſanguinem Martyrum vocat *ſemen Chriſtianorum*, tyrannoſque ea propter ad eos magis cædendum provocat iſtis verbis: *Hæc agite boni præſides, cruciate, torquete, atterite nos. plures efficimur, quoties metimur à vobis; exquiſitior quæque crudelitas veſtra, illecebra eſt magis ſectæ*. Hinc etiam S. Juſtinus, in Dialogo contra Triphonem, Eccleſiam viti comparat, quæ ipſa ſui amputatione uberior redditur: *Non ſecùs ac vinea* (inquit) *putatione, ita creſcit Eccleſia perſecutionibus*. Similiter S. Leo ſerm. 1. de Petro & Paulo eam comparat agro fertiliſſimo, in quo grana quæ ſingula cadunt, multiplicata renaſcuntur. Idem Salvianus lib. de provid. hanc ait eſſe Chriſtianæ vitæ rationem, ut inter ipſas perſecutiones incrementum ſuſcipiat, & inter proſpera marceſcat. Denique D. Hilarius lib. 4. de Trinit. in hanc rem belliſſimè ait: *Sicut olim creſcentibus diluvii fluctibus, arca ſublimiùs ferebatur, & tandem procellarum victrix requievit ſuper montes Armeniæ: non diſpari modo Eccleſia, dum exercetur, floret; dum opprimitur, creſcit; dum contemnitur, proficit; dum cæditur, vincit.* In hujus veritatis confirmationem refert Zonaras in vita Diocletiani, eum Mediolani in Occidente, & Maximinum, ejus in Imperio ſocium, Nicomediæ in Oriente, Imperio ſponte ſe abdicaſſe, quòd non poſſent ſuis cædibus & tormentis Chriſtianos extinguere, quin imò eos in dies incrementum maximum ſuſcipere ſuis oculis intuerentur. Cui conſonat id quod noſtris temporibus in Japonia de Chriſtianis Martyribus pronuntiaſſe fertur Tyrannus Imperator: *Fruſtra in eos ſævis, è quorum cineribus plures in dies exurgunt.*

§. V.

Infœlix exitus eorum, qui fidem noſtram oppugnarunt, quintum credibilitatis eius argumentum.

Cum falſæ doctrinæ impugnatio, gratiſſimum Deo, qui eſt prima veritas, ſit obſe-
249 quium dignum proinde laude & præmio, verum ... eſt illius Religionis falſa non eſſe dogmata, ſed vera, cujus hoſtes & impugnatores graviſſimis a Deo in hoc mundo fuere mulctati ſuppliciis; unde non leve ſumitur credibilitatis noſtræ fidei argumentum ex infœlici exitu eorum, qui eam oppugnaverunt, qui exp... tiſſimus eſt. Nero enim mortem ſibi ... dicens: *Turpiter vixi, turpius morior.* Dom... nus a domeſticis ſeptem vulneribus con... occubuit. Trajanus paraliſi & hydropiſi, vel juxta Dionem, veneno ſublatus eſt. Adrianus nimi... ſanguinis fluxu exhauſtus, ſanguinis effuſi pœnas in ſanguine ſolvit. Antoninus apoplexiâ mortuus eſt, cùm triduo mutus jacuiſſet. Severus ... dagræ impatiens, venenum hauſit. Maximinus cum filiolo, à militibus diſcerptus eſt, exclam...tibus, ex peſſimo cane ne catulum quidem re... quendum eſſe. Decius vix biennio potitus Imperio, hiatu terræ abſorptus eſt. Gallus & Voluſianus adversùs Æmilianum proficiſcentes, à m...tibus perempti ſunt. Diocletianus poſt varias ægritudines, tabe & inſaniâ correptus eſt, cum videret ſe Chriſtianum nomen extinguere non poſſe. Maximianus verò, cùm vellet imperium, quo ſponte ſe abdicaverat, reſumere, ejus inſ... Conſtantino detectis, laqueo ſibi vitam eripuit. Denique nullus eſt qui vindictam à Deo de ... dæis Chriſticidis, & primis fidei noſtræ perſ...toribus, ignoret: illi enim ab eo tempore, qu... morti ab eis traditus eſt Chriſtus, per totum mundum vagantur, & tranſeunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, juxta Prophetarum ſuorum vaticinia, ſine Duce, ſine Judice, ſine Templo, ſine Sacerdotio, & ne unum quidem terræ ceſpitem poſſident, omnium ludibrio & contemptui expoſiti ſunt, & innumeras calamitates patiuntur, quæ juxta Danielis vaticinium in æternum perſeverabunt. Quod certè evidens argumentum eſt, fidem noſtram eſſe veriſſimam, & Chriſtum, ejus authorem & conſummatorem, eſſe verum Deum: ſi enim verus D... non eſſet, ut ipſe dicebat, ſubindeque falſam tradidiſſet doctrinam, dubium non eſt, quin J... eum interficiendo, qui uſque adeò impiè glo... divinam ad ſe tranſtuliſſet, magnum & gravi... mum Deo præſtitiſſent obſequium: unde divi... bonitati non videtur conſentaneum, quod po... illud facinus Gens illa tam multis, tam diuturn... & tam magnis calamitatibus vexetur; quin poti... videtur quodlibet aliud ſcelus ab eis commiſſ... ob unicam illam actionem remittendum fuiſſ... maximè cum (ut arguit D. Chryſoſtomus, Oratione 3. adversùs Judæos) olim Deus pœnas ...rum idololatriæ debitas omninò remiſerit, p... ter mortem unius qui legem tranſgreſſus fuerat, Phinees eorum duce illatam. *Si Phinees ... in ... unico perempto homine, perempto homine, totam numinis iram adversùs populum placavit, tamque multas homines eripuit ab ira divina unius hominis cæde multò magis hoc vobis oportuit accidere, ſi legis tranſgreſſor erat quem vos crucifixiſtis. Cur igitur qu... Phinees, viro legis tranſgreſſore perempto, juſtus habitus eſt, & ſacerdotio honoratus; vos autem c... Crucem egeritis virum impoſtorem, ut dicitis, non m... da non inde fertis laudem & honorem, verùm et... acerbiora patimini, quàm cùm filios veſtros ma... tis? An non iſtud perſpicuum eſt, etiam vehementer tardis & hebetibus, quod poſteà quàm advers... vatorem, ac Principem orbis impiè egiſtis, talis ſit de vobis ſumpta vindicta?*

Nec ſolum Tyranni, qui in Eccleſiam ferr... & igne ſævierunt, ſed etiam Hæreſiarchæ, ... eam verbis & ſcriptis extinguere conati ſunt ... quorum perſecutio quodammodo fuit atro... (ut enim ait Tertullianus *Perſecutio Ma...es, hæreſis vero apoſtatas fecit, & ...yrannis in ...a*

tantu...

[illegible] præcipui [illegible] Calvinianæ hæreſis ſecta- [illegible] in ſua quam conſtuprave- [illegible] mortuus eſt. Carol- [illegible] adactus, ſibi ipſi vim intu- [illegible] ornatus à Dæmone, effuſis [illegible] huc illuc viſceribus, mul- [illegible] exanimatus, expiravit. Zuin- [illegible] contra ſuos populares excita- [illegible] De Calvino verò Beza ſcribit, ip- [illegible] obitum morbis fuiſſe conſump- [illegible] ſi, colicâ, aſmate, calculo, poda- [illegible] Addit Bolzeus conſtans eſſe, [illegible] genere fuiſſe percuſſum, quo [illegible] hoſtis Herodes interiit, ſcilicet pedi- [illegible] ejus corpus pervadentis & fœdiſſi- [illegible] limo ulcere corrodens. Refert [illegible] ob maleolentiam, ſibi & iis qui [illegible] tabant ante mortem, gravem, Dæ- [illegible] atis, jurantem & blaſphemantem [illegible] mò quod diem atque horam [illegible] & execratus, quam unquam ſtudiis [illegible] us impendiſſet. Mitto non minùs [illegible] rum Sectariorum exitus, qui do- [illegible] æ Romanæ oppugnarunt, de qui- [illegible] ſt Eraſmus Alberus lib. 2. contra [illegible] anos.

§. VI.

[illegible] vaticinia, ſextum credibilitatis noſtra argumentum.

[illegible] mentum maximi ponderis eſt, & [illegible] veritatem fidei noſtræ ſuadet: [illegible] ſe ad Scripturas Prophetarum, [illegible] s meritò provocabat, Joan. 5. [illegible] *turas, quia teſtimonium perhibent de* [illegible] *ſt: Si Moyſi crederet, utique* [illegible] *mihi.* Et ad Romanos 1. fatetur Apo [illegible] atum in Evangelium, quod [illegible] rat per Prophetas. Item D. [illegible] cap. 1. poſtquam narravit myſte [illegible] ionis, cujus ipſe teſtis oculatus [illegible] ratque vocem illam de Cœlo de- [illegible] a gloria, atteſtantem Chriſti [illegible] ctrinæ: *Hic eſt Filius meus dile-* [illegible] *complacui, ipſum audite,* addit: [illegible] *tiorem Propheticum ſermonem, cui* [illegible] *tendentes tanquam lucernæ lucenti in* [illegible] Quod eo fine addit, ut rectè ex- [illegible] uſtinus ſerm. 27. de verbis Apo- [illegible] ia ad probandam Chriſti Divini- [illegible] tem [illegible] us doctrinæ, firmius erat ar- [illegible] Propheticis, de illis & vero [illegible] s, ſumebatur: *Sunt enim* (inquit) [illegible] *qui ſic detrahunt Chriſto, ut di-* [illegible] *artibus feciſſe quod fecit* (ut Ju- [illegible] ant, in Beelzebub, Principe [illegible] cit dæmonia, Luc. 11.) *Poſſunt* [illegible] *tiam de Cœlo vocem, per illicitas cu-* [illegible] *cas artes referre: ſed Propheta an-* [illegible] *nondum erat homo Chriſtus, quando* [illegible] *ergo magicis artibus fe[illegible] ut cole-* [illegible] *quid erat magus antequam natus?* [illegible] arg 10. [illegible] particu- [illegible] umſtantiis, mul[illegible] ante [illegible] Sp[illegible] [illegible] Iſaiæ: *Annuntiate [illegible]*

ventura [illegible] quia dii eſtis vos; & iſtud Tertulliani [illegible] p. 2. [illegible] *neum, opinor, eſſe nomium [illegible] veritas divinationis* quæ in Tractatu [illegible] oſtendimus, quod nec ipſi etiam Angeli futura contingentia, ſeu libera, naturaliter cognoſcere poſſunt. Atqui Prophetæ veteris Teſtamenti, multa ante ſæcula, omnia ferè quæ ad Incarnationem, Nativitatem, Paſſionem, Reſurrectionem, & Aſcenſionem Chriſti, aliaque ejus myſteria ſpectant, prædixerunt in particulari, quoad ſingulas illorum circumſtantias: Ergo Spiritu Dei afflati ſcripſerunt, ac proinde noſtra religio ab iis prænuntiata non aliunde quàm a Deo profecta eſt. Major & Conſequentia patent: Minor verò ſuadetur, expendendo ſingula Prophetarum vaticinia, quibus prædicta myſteria prænuntiarunt. Di p.9 art. 4.

253. Incarnatio ergo Verbi Divini Baruch. 3. prædicta eſt: *In terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt.* Nativitas ejus ex Virgine Iſaiæ 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium.* Locus Nativitatis Micheæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael.* Ejus prædicatio Iſaiæ 61. *Spiritus Domini ſuper me, eò quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam &c.* Ejus miracula Iſaiæ 35. *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut cervus, claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Ingreſſus ejus in Jeruſalem Zachar. 9. *Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & Salvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ.* Proditio ejus per Diſcipulum Pſal. 140. *Qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem.* Venditio ejus triginta argenteis Zachar. 11. *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos.* Et paulo poſt *Tuli triginta argenteos & projeci illos in domum Domini.* Dolores & cruciatus paſſionis ejus, cum ſumma patientia & manſuetudine tolerati, Iſaiæ 53. *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum &c.* Crucifixio ejus inter latrones ibidem verſu 12. *Cum ſceleratis reputatus eſt.* Irriſiones & blaſphemiæ Judæorum, veſtimentorum diviſio, & oratio pro inimicis in Cruce, Pſal. 21. ferè toto, Fellis & aceti potatio, Pſal. 68. *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto.* Reſurrectio Pſal. 15. *Non derelinquet animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Denique Aſcenſus in Cœlum Pſal. 67. prædicitur: *Aſcendiſti in altum, cepiſti captivitatem: accepiſti dona in hominibus.* Unde cum Tertulliano concludendum: *Igitur apud nos tot de Deo oraculorum fides tuta eſt, iam ſcilicet probatorum, quia cum illis, quæ quotidie probantur, prædicebantur. Eadem voces ſonant, eadem litera notant, idem ſpiritus pulſat, unum tempus eſt divinationi futura præfari, &c.*

§ VII.

Prophetia Sybillarum, ſeptimum credi[illegible]itatis noſtra fidei argumentum.

254. Vaticiniis Prophetarũ addenda ſunt Oracula Sybillarũ, quas multi Patres, poſt Theophilum Antiochenum, *Gentilium Propheteſſas* appellant; & quarum tanta fuit veneratio in orbe ut m[illegible] exi[illegible] rint eas de Cœlo la[illegible] teſte Clemente Alexandrino, lib. [illegible] Stromatum. Earum

Vati-

[illegible] m Augustinus 18. de Civit. cap. 23. Cyrillus Alexandrinus lib. 8. contra Julian. & [illegible] Lactantius paſſim in inſtitutionibus. & quod amplius eſt, Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum refert particulam Concionis D. Pauli, in qua fideles hortatur ad lectionem Sybillinorum voluminum, his verbis: *Libros Græcos ſumite, & Sybillas agnoſcite quomodo unum Deum ſignificent, & ea quæ futura ſunt, & invenietis in eis Filium Dei clariùs & apertiùs ſcriptum.* Denique adeò familiare fuit olim Chriſtianis convincere Gentiles per oracula Sybillarum, ut propterea *Sybilliſtæ* appellarentur, teſte Origine lib. 5. contra Celſum. Et ſane ex illarum vaticiniis evidens ſumitur credibilitatis noſtræ fidei argumentum: cum illæ præcipua Chriſti & humanæ redemptionis myſteria prænunciarint, & litteris mandarint, tantâ prænotionis certitudine & claritate, ut præterita magis quàm futura ſcripſiſſe videantur: ut patebit referendo illarum oracula, quæ decem fuiſſe perhibentur, earumque patriæ cognomina ſunt hæc: Cumæa, Cumana, Perſica, Helleſpontica, Lybica, Samia, Delphica, Phrygia, Tyburtina, Erythræa.

255. In primis ergo Sibylla Cumæa ſummam temporum tranquillitatem in adventu Chriſti futuram prædixit, verbis ferè ſimilibus his, quibus Iſaias paciferum Meſſiæ adventum vaticinatus eſt. Ea autem hæc ſunt:

Cùm Deus ab alto Regem demittet Olympo,
Tunc terra omnipotens fruges mortalibus agris
Reddet inexhauſtas, frumenti, vini, oleique:
Dulcia tunc mellis diffundent pocula cæli,
Et niveo latices erumpent lacte ſuaves:
Oppida plena bonis, & pinguia culta vigebunt:
Nec gladios metuet, nec bellis terra tumultus:
Verùm pax terris florebit omnibus alta:
Cumque lupus agni per montes gramina carpent:
Permiſtique ſimul pardi paſcentur & hædi:
Cum pullis urſi degent, armenta ſequentes.
Carnivorus que leo præſepia carpet uti bos:
Cum pueris capient ſomnos in nocte dracones,
Nec lædent, quoniam Dominus manus obteget illos.

Sibylla verò Cumana Filii Dei Incarnationem prædixit, his carminibus:
Tunc ad mortales veniet, mortalibus ipſis
In terris ſimilis, natus Patris omnipotentis,
Corpore veſtitus &c.

Sibylla Perſica de Prædicatione & Baptiſmate Præcurſoris hæc prænuntiata eſt.
Tunc quoque vox quædam veniet per deſerta locorum
Nuncia, mortales miſeros quæ clamet ad omnes,
Iter [illegible] faciant calles, animoſque repurgent
A vitiis, & aquis perluſtrentur corpora mundis,

Sibylla Helleſpontica, inter alia multa oracula, hanc de doctrina Chriſti reliquit divinationem.
Hic legem Dei complebit, non violabit,
Perſimilem formam referens, & cuncta docebit.

Sybilla Libyca tale protulit de Chriſti miraculis vaticinium.
Hic quidem morbis preſſos ſanabit, & omnes
Læſ[illegible] quotquot ei [illegible], cæcique videbunt,
In[illegible] claudi, ſurdis audire licebit,
[illegible] mutis dabit formare loquelas,
[illegible] oppreſſi m[illegible] te reſurgens.

E[illegible] quoque Sibylla clariſſimè prædixit [illegible] multiplicationis quinque panum in [illegible] bus [illegible] peſſit

[illegible] fluctus in deſerti que locorum,
[illegible] quinis [illegible] ſce marino,
[illegible] nipque [illegible] ſatiabit [illegible] quæ

Bis [illegible]

Si[illegible] ſalem, [illegible] pu[illegible] oraculum

Salve caſta Sion, permulta [illegible] puella
Ipſe tibi inſcen[illegible], o Rex en tuus [illegible] aſ[illegible],
Erga omnes mitis, iuga quo tibi, quo iuga dem[illegible]
Intoleranda tibi, quæ fers cervice ſubactâ.

Sibylla Delphica de paſſione Chri[illegible] ſcripſit.
Impinget illi colaphos, & ſputa ſceleſtus
Iſrael labiis, nec non & fellis amari
Apponet eſcam, potumque immitis aceti.

Sibylla Phrygia mortem Chriſti his c[illegible] carminibus:
Scindetur templi velum, mediumque diei
Nox tenebroſa tribus premet admirabilis horis
Et triduo ſomno peraget admirabilia facta

Sibylla Tiburtina Chriſti reſurrectionem [illegible] aſcenſionem in hunc modum prædixit.
Sed poſtquam triduo lucem repetiverit, atque
Monſtrarit ſomnum mortalibus, atque docendo
Cuncta illuſtrarit; cæleſtia tecta ſubibit,
Nubibus invectus.

Denique Sibylla Erithræa de finali judici[illegible] ſignis quæ debent ipſum præcedere cla[illegible] diſſeruit, his carminibus:
Iudicii in ſignum tellus ſudore madeſcet,
Et rex æternus, ſummo deſcendet Olympo.
Scilicet ut carnem, mundumque ut iudicet omnem,
Unde Deum fidi, diffidenteſque videbunt
Summum cum Sanctis in ſacli fine ſedentem &c

§. VIII.

Teſtimonia Oraculorum, octavam credibilitatis noſtræ fidei argumentum.

NOn ſolum Sibyllarum vaticinia, ſed eti[illegible] Dæmonum oracula de veritate noſtræ [illegible] teſtimonium perhibuere, Deo ſpiritum & [illegible] thorem mendacii ad teſtificandam veritate[illegible] gente. In primis enim Apollo Delphicus (ut [illegible] runt Suidas verbo *Auguſtus*, Suetonius in [illegible] vio, & Nicephorus libro 1. cap. 77.) dixit [illegible] ab Hebræa fœmina carnem ſumpſiſſe. & cum mutus extitiſſet, fateri tandem coactus eſt C[illegible] ri Auguſto, qui ei Hecatumbem obtulera[illegible] eo reſponſum obtineret, ſibi impoſitum fu[illegible] lentium à puero Hebræo, qui Deus exiſtens [illegible] cta pro arbitrio diſponebat, his nempe ve[illegible]
Me puer Hebræus, Divos Deus ipſe gubernans
Cedere ſede iubet, triſtemque redire ſub Orcum,
Aris ergo de hinc tacitus abſcedito noſtris.

Item Mileſius Apollo conſultus, & de [illegible] ſto interrogatus, his verbis ipſum commen[illegible]
Mortalis erat corpore, ſapiens, prodigiorum [illegible]
ſub Ducibus Chaldæis armis comprehenſus, clavis [illegible]
ſtibuſque armatam mortem patietur.
Clavis & palo finem tolerabit acerbum.

Refert etiam Marcilius Ficinus libro de [illegible] ſtiana Religione cap. 2. ex Porphyrio eth[illegible] libro de reſponſis, Hecatem Deam interr[illegible] bus de Chriſti anima reſpondiſſe [illegible] *præſtantiſſima eſt illa anima, hanc colunt [illegible] alienam. Hic Chriſtus pius in cœlum conſcendit*

Inſuper Plutarchus, opuſculo de [illegible] culorum, refert Dæmones alicui [illegible] Cæſari retuliſſe, magnum Pana mortuum [illegible] eamque ob cauſam ſe amplius reſponſa e[illegible] non poſſe. Quod vel eâ die qua Chriſtus mort[illegible] eſt, vel paulo poſt [illegible]. Unde mer[illegible] Pico Mirandulano [illegible] ncl[illegible] um eſt [illegible]

[illegible] *Dæmones confi*[illegible]

§. IX.

[illegible] Gentilium, Judæorum, & Mahumetanorum credibilitatis noſtræ fidei argumentum.

[illegible] Novatianus cap. 18. de Trinit. rectè [illegible], *Firmum eſſe genus probationis quod ab* [illegible] *ſumitur, ut veritas etiam ab ipſis ini*[illegible] *probetur*, vel ut loquitur Eucherius [illegible] Paſchate, *Validus abſque dubio ni*[illegible] *qui cauſam de Adverſariis aſſe*[illegible] non poſſum efficacius veri[illegible] noſtræ ſuadere, quàm adducendo ea [illegible] laudem ipſius Adverſarii, nimirum [illegible] Judæi, ac Mahumetani protulerunt, [illegible] commendarunt: plura enim in laudem [illegible] dationem Chriſti & noſtræ Religio[illegible] [illegible] libris reperiuntur. Nam in primis [illegible] Plato in libro de legibus hæc ſcribit [illegible] ratione digniſſima: *Menſura omnium* [illegible] *ſed Deus eſt, maximè verò ſi Deus* [illegible] Item interrogatus quandiu ſtandum [illegible] foret? reſpondit. *Donec aliquis ſa*[illegible] *mine in terris appareat, qui fontem omni*[illegible] *aperiat, quem denique ſequantur* [illegible]

[illegible] Auguſtus (ut referunt Suidas, Cedrenus, [illegible] & alii) aram Romæ in Capitolio [illegible] hac inſcriptione, ARA PRIMO-[illegible] DEI, qui putatur eſſe locus in Capi[illegible] [illegible] nobiliſſimum Templum antiquitùs [illegible] Capitolini: eo verò proſtrato, ſucceſ[illegible] De Genitricis Mariæ dicta ea de cau[illegible] [illegible]. Alii dicunt Dei Genitricem Ma[illegible] [illegible] in ulnis habentem, ſublimem in [illegible] Auguſto illic eſſe conſpectam.

[illegible] Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Evangeliſta[illegible] quod [illegible] Tiberius mortem Chriſti [illegible] eum in Deorum album adſcribere vo[illegible] Senatu impeditus eſt, qui noluit Chri[illegible] Deo agnoſci, quia dicebat eum eſſe ze[illegible] nullumque alium Deum ſecum per[illegible]

[illegible] quoque Lampridius in vita Severi. Im[illegible] Adrianum omnia Templa in honorem [illegible] aſſe & ut impoſterum templa abſque [illegible] rentur, & extructa diruerentur, edi[illegible] Augures diſſenſerunt, & in eum acriter [illegible] quod mente conceperit impediverunt; [illegible] locupletiſſimum de Chriſti Divinitate [illegible] reliquit teſtimonium.

[illegible] Severus in Oratorio imaginem Chri[illegible], coram qua ſingulis diebus procum[illegible] [illegible] nius verò Pius, audiens hanc ſenten[illegible] *ne feceris quod tibi fieri non vis*, inter [illegible] pervagatam, mirificè eam commen[illegible] [illegible] eum fore virum omni exceptione [illegible] eam ad amuſſim obſervaret, mul[illegible] de Chriſto ipſo, tanquam illius ſen[illegible] [illegible] re, ferre ſolebat.

[illegible] Plinii junioris ad Trajanum Epi[illegible] [illegible] mores, ſanctoque Chri[illegible] [illegible] dicens: *Eos eſſe ſolitos* [illegible] *convenire, carmenque Chriſto* *quaſi Deo* [illegible], *quo Sacramen*[illegible] *non in* [illegible] *ſed ne furta,* [illegible] *latrocinia* [illegible] *adulteria* [illegible]*ent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent.* [illegible] in cauſa fuit, ut idem Trajanus ab eorum perſecutione deſiſteret.

Demum leguntur in calce Apologiæ Juſtini Martyris tres Imperatorum Romanorum Epiſtolæ, in commendationem Chriſtianorum, in quarum una teſtatur Marcus Aurelius, qui eam ad Senatum Romanum ſcripſit, ſe in re prorſus deſperata, Chriſtianorum precibus, inſignem de hoſtibus victoriam reportaſſe, & in media Germania, montibus undique cum ſuis concluſum in extre-B ma ſiti, optatam e Cœlo pluviam obtinuiſſe, quos propterea egregiè commendans, jubet ut ſi quis Chriſtianum deinceps accuſaret, vivus com[illegible]reretur, quemadmodum videre eſt tum in [illegible]no, tum in Baronio, qui eas litteras ſub annum 176. num. 22. ad verbum refert. Hac quoad Gentiles.

Quantùm verò ad Judæos, celebre reperitur de Chriſti miraculis & ſanctitate, Joſephi teſtimonium, lib. 18. Antiquit. c 4. ubi de illo hæc ſcribit: *Fuit autem his temporibus Jeſus ſapiens vir, ſi tamen virum eum nominare fas eſt. erat enim mirabilium operum effector, & Doctor omnium eorum, qui libentes audiunt quæ vera ſunt. Et multos quidem Judæorum, multos etiam ex gentibus ſibi ad-*C *junxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtræ gentis virorum, cum Pilatus in Crucem agendum decreviſſet, non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt, Apparuit enim eis tertia die iterum vivus: ſecundùm quod divinitus inſpirati Prophetæ, vel hæc, vel alia innumera miracula futura prædixerant; ſed & in hodiernum diem Chriſtianorum, qui ab ipſo nuncupati ſunt, & nomen perſeverat, & genus.* Philo etiam diſertiſſimus Judæorum librum ſcripſit de ſanctitate & puritate vitæ primorum Chriſtianorum, Alexandriæ degentium, ut teſtatur D. Hieronymus in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. 258

Denique Chriſti nomen, etiam apud ipſos Ma- 259
D humetanos, Chriſtianæ Religionis infenſiſſimos hoſtes, venerabile eſt: Mahumetus enim in Alcorano (teſte Marcilio Ficino lib. de Chriſtiana Religione cap. 2.) Jeſum Chriſtum Dei virtutem ſapientiam, animam, flatum, Spiritum, Verbumque, afflatu quodam divino ex Maria Virgine perpetua natum, appellat; atque ipſum ſuſcitaſſe mortuos, aliaque plurima miracula divinitus effeciſſe, & cunctis Hebræorum Prophetis eſſe ſublimiorem. Unde ex Mahumetanis, qui Mahumeti ſepulchrum viſunt, niſi etiam Chriſti ſepulchrum viſerint, nondum ſatis purificati exiſtimantur: qui Chriſti vel Mariæ nomen contumeliosè commemorat, apud eos ſeverè punitur, In-E ducit præterea idem Mahumetus in Alcorano Deum ita loquentem: *Cùm Prophetas alios aliis præfecerimus, eoſque allocuti fuerimus, Chriſto Mariæ filio, animam noſtram propriè conferentes, vim atque virtutem præ cæteris præbuimus.* Demum quoties Evangelium nominat, quod ſæpiſſimè facit, toties proprio cognomento librum appellat lucidum; aliquando etiam addit eſſe lumen teſtamenti, caſtigationem, rectamque viam timentibus Deum.

Confirmatur hoc teſtimonium ex iis quæ refert 260
Duverderius, Hiſtoriographus Gallus, in compendio Hiſtoriæ Turcicæ, in vita Bajazeti ſecundi. *Quo tempore* (inquit) *Bajazetus pacis cum Venetis initæ ſuavitatibus frueretur, Talis* [illegible] qua-

uidam (Sacerdos eſt Mahumeticæ ſectæ) qui à longa annorum ſerie Alcoranum legebat in Templo Sanctæ Sophiæ, die quadam librum manu tenens, ut aliquas eius paginas Imperatori, magna populi comitato caterva, exponeret, ſubitò eum in terram projiciens, fixeque intuitus Baiazetum: Miror, inquit, Domine, Principem adeò doctum, & ſapientem, falſi huius Legislatoris, quem Tu Prophetarum omnium maximum credis, non agnoviſſe ineptias. Scias nihil ineſſe divinis legibus ab eo præſcriptis, omnes ſenſuum oblectamenta reſpiciunt, quibus homines alliciant; nec alio fine impoſtorem illum voluiſſe, ſolâ gladii pugnâ, legis ſuæ controverſias dirimi, quàm ut ſtropharum ſuarum agnitionem præriperet. Eas ſæpe cum Chriſtianorum legibus contuli, & ſemper eum notabili differentia meritorum, Chriſtianas reperi fundatas in puritate vitæ mirabili, & in inconcuſſa omnimoda veritate. Mahumeticæ nihil aliud ſunt, quàm turpitudines, & ludificationes. Vnde concludo amplectendam ſolam IESV CHRISTI. *Religionem.*

Erat Baiazetus Principum omnium ſuperſtitioſiſſimus, qui proinde Taliſmanum vix hæc ultima verba complentem, è templo extrahi, ac protinus occidi iuſſit. Veritus tamen publicationem huius nuntii, quod tantoperè ſuæ gloriæ præiudicabat, ſeveriſſimè prohibuit omnibus qui ſermonem illum audierant, ne cuiquam de eo aliquid revelarent. At is, pro cuius honore Sacerdos ille mortem adeò generoſam pertulerat, loqui fecit Turcam Illyricum, illuſtris illius Tragœdiæ ſpectatorem, ne à Chriſtianis regionum illarum neſciretur, ex qua mirè ædificati ſunt Hæc Duverderius.

§. X.

Miracula à Chriſto, ejuſque Diſcipulis, & aliis Sanctis viris edita, decimum credibilitatis noſtræ fidei argumentum.

261 VIs miraculorum ad confirmandam veritatem maxima eſt, cum illa (ut ait Chryſoſtomus homil. 14. in Matth.) ſint *pignora divinæ omnipotentiæ*, hoc eſt opera in quibus nobis ita elucet Dei potentia, ut conſtet quod nulla creatura hæc potuerit præſtare; vel ut alii dicunt, *ſigilla Divinitatis*, quibus Deus ea quæ credenda proponit, obſignare ſolet: ideòque ſi quæ doctrina confirmatur miraculis, tanquam à Deo revelata, dubitandum non eſt, quin ipſa ſit vera, & divinitùs tradita. Multis autem, magniſque miraculis, fidem Chriſtianam à Chriſto, ejuſque Diſcipulis confirmatam eſſe, teſtatur Apoſtolus ad Hebræos 2 his verbis: *In nos confirmata eſt, conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus Sancti diſtributionibus* Id etiam conſtat ex quatuor Evangeliis, ubi paſſim cæci, muti, ſurdi, claudi, paralytici, leproſi, hydropici, & alii leguntur à Chriſto ſanati; mortui etiam ſuſcitati, dæmones è corporibus pulſi, maria ſolo juſſu ſedata, & calcata, futura libera certiſſimè prædicta, & alia innumera ſigna & miracula; *quæ* (ut ait D. Joannes) *ſi enarranda eſſent per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos qui ſcriberentur libros.* Unde belliſſimè Chryſoſtomus homil. [illegible]4. & 28. in Matth. ait Evangeliſtas, nubes quaſdam ſignorum (miraculis ſcilicet innumens, veluti guttis pluviæ, fœtas) grandi verborum parcitate ea tranſcurriſſe ſigna, neque in ſingulis immoratos eſſe, ſed unico verbo miraculorum pelagus comprehendiſſe.

Stultum autem & ridiculum e[illegible] fideles dix[illegible]nt, nempe Chriſtu[illegible] pendâ feciſſe miracula, o[illegible] excellentiam [illegible] ramenti quo prædita erat adorandâ ej[illegible] nam, ut rectè arguit Mich[illegible] Medina [illegible] tato de recta fide in Deum, Chriſtus Joan[illegible] ſenem filium Reguli ſanavit, verbi uni[illegible] nuntiatione; non igitur vi corporeâ; nequ[illegible] vis corporea in locum adeò remotum C[illegible] potuiſſet agere. Deinde ea vis egiſſet in [illegible] æque diſtantia à Chriſto, & non unum, ſed [illegible] nes ægros, in ſphæra illius activitatis ſa[illegible] nam vis corporea, ut temperamentum, [illegible] ſine conſilio & electione; neque fuiſſet [illegible] minata ad illum in particulari ſanandum, & [illegible] omnes alios, æqualiter à Chriſto diſtantes. [illegible] ſequitur, quod neque Chriſtus fecit ſua mi[illegible] la vi aſtrorum, ut aliqui Aſtronomi delirarun[illegible] citati ab eodem Medina: nam aſpectus Aſt[illegible] rum non agit ad libitum cauſæ eligentis, ſed [illegible] taxat in locum illi aſpectui expoſitum: At Chriſtus ubi & in quos voluit exercuit vim effectricem miraculorum: Ergo &c. Sequitur etiam non fuiſſe facta Chriſti miracula, vi imag[illegible] tionis, ut alii ſomniarunt: imaginatio en[illegible] m[illegible] tantùm intra corpus animale cujus eſt, nec [illegible] teſt immutare ſubjecta diſtantia. Addo q[illegible] nulla vis temperamenti, nec aſtrorum, v[illegible] ginationis, potuit cauſare Solis eclypſes, [illegible] maria, effugare dæmones, m[illegible]rtuos ſuſcitare, & cætera præſtare quæ in Chriſti miraculis continentur.

Nec ſolus Chriſtus in confirmationem noſtræ fidei miracula edidit, ſed etiam Apoſtoli, ut [illegible] ſtantur Lucas in actis, Paulus in Epiſtulis [illegible] Marcus capite ultimo ſui Evangelii Plura etiam leguntur facta miracula ab aliis Apoſtolorum coætaneis, & a ſucceſſoribus eorum, quæ ſ[illegible] pſerunt SS. Patres, ut Athanaſius in vita S. Antonii, Nyſſenus in vita Sancti Gregorii Taumaturgi, Hieronymus in vita Sancti Hilarioni[illegible], Ambroſius in libro de Virginibus, Auguſtinus lib. 22. de civit. cap. 8. Severus Sulpitius in vita Sancti Martini, Theodoretus in vita S Sime[illegible]nis ſtylitæ, & Gregorius magnus in Dialogi[illegible] Sunt etiam nunc perpetua quædam & cont[illegible]a miracula, ut olim erant apud Judæos piſcina probatica, & alia quædam: nam continuum miraculum capitis, & ampullæ ſanguinis S. Januarii, Neapolitanis notiſſimum eſt, & experientiâ cuique volenti conſpicuum. Plura etiam videntur Sanctorum corpora, poſt multa ſæcula adhuc incorrupta & integra

Corpus Sancti Claudii, Archiepiſcopi primum Bizuntini, deinde Monachi D. Benedicti & A[illegible] batis Monaſterii Turenſis, ab annis pluſqu[illegible]m mille ducentis in eodem Monaſterio integ[illegible]um prorſus & incorruptum perſeverat. Idem teſtat[illegible]r Clemens VIII. de B. Agnete Politiana, Ordi[illegible] noſtri Virgine, in ejus Canonizationis di[illegible] mate: & tota Hiſpania demiratur non integr[illegible] tatem ſolùm & incorruptionem corporis Seraphicæ Virginis Thereſiæ, ſed & cœleſtem l[illegible] quorem, omni balſamo puriorem ac ſuaviorem ex eodem Sacratiſſimo corpore promanantem. Quantùm ad alia miracula perpetua, omni admi[illegible] ratione digna, taceo pulverem è ſepulchro San[illegible] Raymundi Pennaſortii, ab annis quadringentis, in morborum omnium remedium, ſed præcipu[illegible] febrium, perenniter enaſcentem. Omitto Taumatur-

… ſtri Do… a Virgine Deipara Soria… atam, quam ſingulari majeſtate … la unquam ars potuit imitari, … bjic m… avi… imis teſtimo… ianis experientiis comprobata. … Monaſterio noſtro Caſtellano in … mmæ, in corde B. Margaritæ Ordi… ertiariæ repertæ, in quarum una vir… rrima coronam in capite geſtans, cœle… exarata conſpicitur; in alia, cujus ſpe… meminit Ludovicus Granatenſis, Con… de Chriſti Natali, Puer Jeſus in medio animalium; & in tertia S. Joſeph inſtar … erantis, cujus humero pallium pendet, … es ejus ipſamet Chriſti ancilla Margari… a cunis cæca, Myſteria Incarnationis, Navitatis ejus, & obſequia ei in Ægyp… ienti, & inde revertenti, à S. Joſeph … aſſiduâ meditatione volvebat. Nec mi… rtitudinis eſt, quod de Sancta Clara de falcone legitur, ſcilicet cor ejus diviſum, … orruptum, ex parte una interiori Chri… rucifixum, ex alia verò omnia Paſſionis … menta, diſtinctè repræſentare: & tres … ejuſdem magnitudinis, & coloris, in … repertos, & in figura triangulari diſ… in Myſterii Sanctiſſimæ Trinitatis con… m, non magis præponderare duos, … es tres ſimul, quàm unum eorum, vel quemlibet, ut fuſe narrat in ejus vita P. … cianus a S. Martino, Auguſtinianus, in … ia Toloſana Profeſſor Regius, atque … Extant inſuper in diverſis orbis Eccle… res Hoſtiæ, à multis ſæculis conſecratæ, … m incorruptæ & integræ, ut Divione … ndia, ſed etiam firmiſſimè adhærentes … ut Fromeſtæ in Hiſpania, imò inſuper miraculoſo ſanguine conſperſæ, ut in … nis corporalibus, in Aragonia Tntita… … prodigiis humanâ credulitate, ma… re… ibi … a fiunt Myſteria, quæ aliàs vim … m humanæ credulitatis excedunt; piaque … nobis occaſio, & excitatur confidentia di… Deo, cum Richardo à S. Victore, lib. de … cap. 2. *Domine ſi eſt error, à te decepti … nam iſta in nobis tantis ſignis & prodigiis … ata ſunt, & talibus, quæ non niſi per fieri … nt*

… mvis in confirmationem noſtræ fidei m… itum fuiſſet miraculum, non eſſet ta… mi… ùs credibilis … nam ut bellè ait S. Tho… contra Gentes cap. 6. *Omnibus ſignis ad… ins eſſet, ſi ad credendum tam ardua, & ad … um tam difficilia mundus abſque mirabilibus … fuiſſet à ſimplicibus & ignobilibus homini…* … m locum ponderans Cajetanus 3 p. q. 43. art. 4. ſic ait: *Adverte ex libro 1. contra … cap. 6. quod aut conceditur Chriſtum feciſſe … elata in Evangelio, vel non? Si conce… … tur illius Deitas, ſi non conceditur, etiam … hoc maximo miraculo, quòd abſque mi… contra totum mundum idola colentem pug… raverit.*

… m diſcurſu & ratiocinio utitur D. Augu… in … ratione contra infideles: *Cùm conſtet … Romanum Imperium, univerſumque or… potentibus viris, Philoſophis, Oratoribus re… Chriſti doctrinæ ante repugnantem, ad eam … ſe converſum … quæro an virtute ſigno… rum, ab antiquis ritibus, diuque …* tom IV.

obſervata religione, in hanc novam & inauditam fit hæc facta mutatio? ſi fateberis mundum ad hanc perſuaſionem tractum fuiſſe vi miraculorum, quibus contradicere nequaquam poterat, fateri oportet, à Deo authore miraculorum, & qui facit mirabilia magna ſolus, religionem hanc proceſſiſſe: ſin autem negas ullis miraculis mundum ad hanc recipiendam fidem fuiſſe provocatum, negando miracula, ingens miraculum ingeris. quid enim poteſt dici mirabilius, quàm Romanum Imperium, totamque Gentilitatem, religionem quam tam acriter impugnabant, ſubvertereque moliebantur, deſertis paternis ritibus, nullis viſis ſignis, mirandiſque operibus, ſponte ſuſcepiſſe, & in ea retinenda tam conſtantes fuiſſe?

§. XI.

Innumerabilium Martyrum teſtimonium, undecimum credibilitatis noſtræ fidei argumentum.

266 CONſtantia quoque & patientia Martyrum, qui inde nomen acceperunt, quod ſuo ſanguine magnum fidei teſtimonium præbuerunt, invictiſſimum eſt veritatis ejus argumentum: licèt enim aliqui hæretici pro ſuis erroribus mortui ſint, *pluresque hæreſes de ſuis martyribus glorientur*, ut ex Apollinari refert Nicephorus lib. 4. hiſtor. cap. 23. ſunt tamen peculiares circumſtantiæ Catholicorum Martyrum, quæ hujus argumenti vim mirabiliter augent, & Religionis Chriſtianæ veritatem ac ſanctitatem manifeſte declarant. Prima eſt eorum multitudo: nam pro aliis ſectis pauci mortem ſubire voluerunt; pro fide verò Chriſtiana innumerabiles fuere Martyres, qui ſanguine ſuo illi ſubſcripſere, ejuſque veritatem teſtati ſunt: unâ enim die tota Thebæorum legio periit, & intra triginta dies ſeptemdecim millia Romæ interfecta fuere, & in nocte quâ memoria nativitatis Chriſti recolitur, viginti vel ampliùs millia combuſta ſunt: unde Hieronymus Epiſtolâ ad Heliodorum refert ſe revolutis Romanorum Pontificum annalibus, inveniſſe numerum Martyrum ita creviſſe, ut ſi omnium memoriam vellemus celebrare, ſingulo quoque die celebranda eſſent trium millium natalitia, Quare meritò Gregorius homil. 17 in Evang. exclamat: *Totum mundum fratres aſpicite, Martyribus plenus eſt: tam pene tot qui videamus non ſumus, quot veritatis teſtes habemus: Deo ergo innumerabiles, nobis ſuper arenam multiplicati ſunt; quia quanti ſint, à nobis comprehendi non poſſunt.*

267 Secundò conſideranda eſt atrocitas tormentorum, quæ Chriſtiani Martyres paſſi ſunt: non enim ſolùm gladio, ſed etiam cruce & igne interempti ſunt; adeò ut Chriſtiani eapropter per contemptum *Cruciarii* vocari ſolerent, eò quòd communiter in crucem agerentur; nonnunquam *Sarmentitii*, quia ad dimidii axis ſtipitem revincti, ſubjectis ſarmentis, paſſim cremabantur.

Tertiò ponderandus eſt modus patiendi non ſolùm æquo animo, ſed etiam cum ſumma lætitia, & cum magnis ſignis innocentiæ & ſanctitatis; & ſæpe etiam ſapientiſſima reſponſa, & rationes pluſquam humanas ſuæ fidei reddentes.

Accedit quartò, quòd non ſolùm viri ætate … fortes & conſtantes, ſed & ſenes decrepiti, ut Simeon … Jeroſolymitanus Epiſcopus qui centeſi…

mo vigeſimo vi… ſuæ anno cruci affixus fuit: & A fœminæ imbecilles, atque infantuli, & virgunculæ, quæ naturaliter vel ipſo nudi enſis, aut ſanguinis effuſi aſpectu exanimari ſolent, tormenta crudeliſſima, mortemque acerbiſſimam paſſi ſunt: hoc enim certè vim divinam arguit. Unde Eccleſia in communi oratione de Virgine & Martyre dicit: *Deus qui inter cætera potentiæ tuæ miracula, etiam in ſexu fragili victoriam martyrii contuliſti.* Et Ambroſius lib. de Virginibus, paulò poſt initium, non immeritò ſic exclamat de S. Agnete martyre, tredecim annorum: *Magna vis fidei, quæ etiam ab illa teſtimonium invenit ætate!*

Miraris (inquit Tertullianus) *Lucretiæ generoſitatem, quæ vim ſtupri paſſa, cultrum ſibi adegit in conſpectu propinquorum, ut gloriam caſtitati ſuæ pareret? Miraris Mutii fortitudinem, qui manum ſuam dexteram in ara cremavit, ut hoc factum eius fama haberet? Miraris Regulum Romanorum ducem, qui captus à Carthaginenſibus, cùm ſe unum pro multis Carthaginenſibus compenſari noluiſſet, maluit hoſtibus reddi, & in arca genus, ſtipatus undique extrinſecùs clavis transfixus, tot Cruces ſenſit?* Mirare potius de Chriſtianis unius virginis Agnetis conſtantiam. *Hæc* (ſubdit Ambroſius) *tredecim annorum, pro Dei defenſione martyrium paſſa eſt. Hæc inter cruentas carnificum impavida manus, hæc ſtridentium gravibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totum offerre corpus, mori adhuc neſcia, ſed parata: vel ſi ad aras invita raperetur, tendere Chriſto inter ignes manus, atque in ipſis ſacrilegis focis, trophæum Domini ſignare victoris &c.*

268. Denique in Chriſtianis Martyribus conſiderandum eſt, quod illi non tantum tenuêre eadem dogmata quæ docet Eccleſia, verùm etiam ex illis hauſere martyrii ſui conſtantiam, putà ex reali manducatione Corporis Chriſti, & potatione ſanguinis ejus, ut docent Cyprianus in ſerm. de Cœna Domini, & Auguſtinus ſuper Pſal. 22. ubi ſic ait: *Hoc Calice inebriati erant Martyres: quando ad paſſionem euntes, ſuos non agnoſcebant, non uxorem flentem, non filios, non parentes, & gratias agendo dicebant: Calicem ſalutaris accipiam.* Et Tract. 84. in Joan. dicit Martyres effundentes ſuum ſanguinem pro Chriſto, quæ de menſa Dei acceperant, pariter Domino reddidiſſe. Sed manifeſtum eſt quod realiter fuderunt ſuum ſanguinem & reddiderunt Chriſto: ergò pariter Chriſti ſanguinem biberant realiter, & non ſolùm

269. figurativè, ut docent hujus temporis hæretici.

Quod Cyprianus & Auguſtinus dicunt de manducatione Corporis Chriſti, aſſerit Bernardus ſerm. 61 in Cantica, de memoria Paſſionis ejus, eam ſcilicet mirum in modum Martyres ad patienter & alacriter toleranda tormenta adjuvaſſe. *Non ſentiebat* (inquit) *Martyr ſua, dum illius vulnera intuebatur. Stabat tripudians & triumphans, toto licèt lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, ſed & alacriter ſacrum è carne ſua circumſpiciebat ebullire cruorem. Ubi tunc anima Martyris? nempe in tuto, nempe in Petra, nempe in viſceribus Ieſu. Si enim in ſuis eſſet viſceribus, ſcrutans ea ferrum profectò ſentiret, dolorem non ferret, ſuccumberet, & negaret: nunc autem in petra habitans, quid mirum ſi in modum petræ durverit?*

§. XII.

Concordia & conſenſio maxima Doctorum … unde … ejus argumentum.

Hoc etiam argumentum effic… eſt ad… tatem doctrinæ Catholicæ ſuaden…: videtur enim omnino impoſſibile ut tam d… intellectus in tam multa dogmata conveni… niſi ab uno aliquo ſupremo ſpiritu dirigere… qui mentes hominum in unitate contineſc… ſicut non poſſet ordo univerſi in tanta par… diverſitate diu ſubſiſtere, *niſi uno divino & … nuato ſpiritu continuaretur*, ut eleganter … Tullius. Porro tanta eſt inter Doctores Ca… licos concordia, ut etſi diverſarum gentium & … tionum fuerint, diverſiſque ſæculis & regio… floruerint, uno tamen ore locuti videantur … illud Lucæ 1. *Sicut locutus eſt per os Sancto…* Nec obſtat quòd aliquando inter ſe pugnar… deantur, & in varias & diſcordantes ſent… ire: ſolum enim circa problematicas quæſ… inter eos eſt controverſia, nulla verò circa … myſteria fidei pugna vel diſſenſio; in hoc c… nunt omnes, & ſibi cohærent. Nec mirum, … Catholica veritas Deum pacis auctorem … recognoſcat, qui nihil in ſua doctrina di… nihil diſſonum patitur: *Non enim* (inquit … tullianus lib. de ſpect. cap. 23.) *amat falſum … thor veritatis: adulterinum eſt apud illum omne qu… fingitur.*

Multos audivit D. Joannes Apocal. 14 in C… lo cantantes, & citharizantes in citharis ſui… unicam tamen ex tot diſcordantibus vocibus … ſonis harmoniam audivit, ſuaviſſime mod… lantem. Sic licet plures fuerint a Spiritu San… inſpirati Prophetæ (ait Rupertus) qui div… modulis futura cecinerunt; licèt varii ſint … ctores, qui diverſa, imò aliquando contraria … cere videntur; eorum tamen omnium voces … inter ſe concordant, ut una omninò ſit vox; im… ex hac diverſarum vocum diſſonantia, ſuav… efficitur harmonia & concentus.

Spiritus intelligentiæ *multiplex eſt*, ait Sapiens, ſed tamen *unicus*; multiplex, quia variæ ſunt D… ctorum & Prædicatorum linguæ, & voces; u… cus, quia una eſt eorum doctrina, utpote ab … ſpiritu inſpirata: ideò Actuum 1. dicitur, qu… plures ſuper Apoſtolos apparuerunt linguæ, & diſpertitæ, unus tamen ſedit ſupra ſingulos … rum Spiritus, ut una illis eſſet fides, eademq… animorum ac ſcientiarum conſenſio.

Magnum certe olim fuit divinæ virtutis m… culum, quòd ex una voce, linguarum confuſ… ne plures effecerit vociferationes: ſed longe melius potentiam ſuam & ſapientiam Spiritus San… manifeſtat, dum plures voces ad unum re… concentum, juxta illud: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum; & hoc quod continet omnia ſcientiam habet vocis*; in morem videlicet c… Magiſtri, qui vocis ſeu concordiæ ſcientiam … bet, & cantores ita continet, ut omnium … cea in unius concentûs perfectam harmon… coeant. Unde Rupertus in Joan appellat S… tum Sanctum, *Doctiſſimum veritatis Præcentorem*. Sicut enim in Muſica, & harmonico cho… in quo variæ reſonant voces, & ad melod… m concinunt, quædam altè modulatæ, ſublim… s perſonant; aliquæ profundum muſices gra… um infimius tenent; aliæ mediarum ſervant teno…

[illegible] ſed A
[illegible]
[illegible] con-
[illegible] æ con-
[illegible] Do[illegible]rum [illegible] Prædicato-
[illegible] n eſt [illegible], & veritatis
[illegible] ſub variis & diſpertitis
[illegible] apparuerit, unicus tamen
[illegible]dit.
[illegible] æ concordia omnes aliæ ſectæ
[illegible]unt: *Plus* (inquit Tertullianus
[illegible] cap. 2.) *diverſitatis inveniens inter
quam ſocietatis, cùm & in ipſa ſocie-
deprehendatur.* In eadem civitate
[illegible] alii alia, & diverſi diverſa ſenſerunt. B
[illegible] in Providentiam negarunt, Stoi-
[illegible]. Ariſtippus in voluptate corporis
[illegible]num collocavit. Anthyſtenes in vir-
[illegible]nſtituit. Imò Auguſtinus 19. de ci-
[illegible] refert ex Marco Varrone ducentas
[illegible] ſummo bono ſententias. Item alii
[illegible] adſtruebant, alii plures, alii innu-
[illegible] non immeritò illa urbs, Babylon,
[illegible], potuerit appellari, in qua nihil
[illegible]mum, ſed omnia contrariis inter ſe
[illegible] aherentur.
[illegible] idiſcordiâ, & ſententiarum, ſeu
[illegible] arietate, inter ſe dividuntur hæ-
[illegible] antiquis notarunt Irenæus lib. 1. cap. C
[illegible]s lib. de præſcript. cap. 42. Atha-
[illegible] ad Libenum, & Epiphanius hæreſi
[illegible]bus autem notum eſt qoàm multæ
[illegible] Lutheri pullulaverint, & quàm
[illegible] nter loqoantur in multis. Omitto
[illegible]lviniſtarum diſcordias, quas Feu-
[illegible]o cui titulus eſt idiomate Gallico,
[illegible] *des Miniſtres*, fusè deſcripſit. Tan-
[illegible] non mirum eſſe quod à ſe invi-
[illegible]entiant, qui cum ſemetipſis pacem &
[illegible] habere nequeunt. Cocleus enim in
[illegible] *Lutherus ſepticeps*, varias Lu-
[illegible]enſiones & contradictiones in
[illegible] fidei capitibus refert; & in ſolo Eu- D
[illegible]culo triginta ſex a Gaſparo Saxone
[illegible]ntra Lutherum notatæ ſunt; ut certè
[illegible] vertiginis, adinſtar Babylonicæ turris
[illegible]um, actum fuiſſe, evidenter appareat.
[illegible] viginti quatuor antilogias Calvini re-
[illegible]icolaus Romeus in libro qui inſcribi-
effigies, ſpectaculo 9. & 10. quorum
[illegible]*alvinus ſibi diſcolor*, oſtendit librum
[illegible]num Calvini eſſe centonem contradi-
[illegible], & numerat viginti primarias, & pluſ-
[illegible]neas conſectarias. Addit Andreas Du-
[illegible]octor Sorbonicus, in Tractatu de fide,
[illegible] Calvini inſtitutiones nunquam fuiſſe
[illegible]u'n pleraque, & quidem maximi mo- E
[illegible]pſo eùm viveret, vel à Miniſtris
[illegible]m[illegible]rtem, mutata ſint, ut in articulo de
[illegible]ti[illegible] in prioribus quippe editionibus,
[illegible]n[illegible] Deum peccatorum, non tan-
[illegible]um [illegible]ubſtantiam, ſed etiam ſecundùm
[illegible] deſ[illegible]rmitatem, authorem ſtatuit; in
[illegible]us vero, etſi rem ipſam retineat, mol-
[illegible]er[illegible]is, & aliquo pacto ambiguis,
[illegible]m utitur.
[illegible]tem hujus inconſtantiæ eſt, quia hære-
[illegible] ſpiritu, ſed in humano fundatur,
[illegible]nſtans eſt, nec ſ[illegible]mper ſibi co-
[illegible]e Dionyſ. cap. 14. de divin.
[illegible] *[illegible]entia eſt a multis opinionibus*

A *convertens, [illegible] congre-
gans co[illegible] una [illegible] con[illegible]dens.*
Quæ v[illegible] exponens D. Thom[illegible] 4.
ſu[illegible] *gnoſcunt veritatem, [illegible] in
una ſententia [illegible] qui ignorant, divid[illegible]ntur per
varios errores.* V[illegible] enim ſunt men[illegible]
tiſque ſemitæ, [illegible] quæ a [illegible]-
ritatis & ſapientiæ [illegible]um ducit, [illegible]
Tertullianus [illegible]: *Illa eſt veritati integritas, & qua
ei debetur diſciplinæ p[illegible]do, & æqualitas timoris, &
fides obſequii, non mutare ſententiam, non variare in-
dicium.*

B

DISPVTATIO II.

De Scriptura, & Traditione.

EXplicato objecto fidei, agendum eſt de re-
gulis quibus illud infallibiliter proponi-
tur, ex quibus duæ ſunt inanimatæ, quæ
ſenſum ſuum vivâ voce explicare non poſſunt,
nempe Scriptura & Traditio, de quibus in hac
diſputatione breviter diſſeremus: tres vero ani-
matæ & loquentes, nimirum Eccleſia, Summus
Pontifex, & Concilium, de quibus paulo fuſius C
agemus in ſequentibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum Scriptura Sacra ſit infallibilis regula fidei.

PRiuſquam reſolvamus hanc quæſtionem,
pauca de Scriptura Sacra, ejuſque dignitate,
utilitate, diviſione, nec non de vari[illegible] ejus ver-
ſionibus, præmittenda eſſe cenſuimus. De qua-
druplici autem ejus ſenſu egimus in diſputatione
D proœmiali ad totam Theologiam, art. 9. ad quem
locum Lectorem remittimus.

§. I.

Quid ſit Scriptura Sacra.

SCripturæ Sacræ nomine intelligitur Scriptura, 1.
inſtinctu & motione Spiritus Sancti ſcripta,
non modò ſenſum, ſed etiam verba dictantis,
juxta illud 2. Petri 1. *Omnis Prophetia Scripturæ
propria interpretatione non fit. Non enim volun-
tate humanâ allata eſt aliquando prophetia [illegible]ed
Spiritu Sancto inſpirati locuti ſunt San[illegible] Dei
homines.* Et 2. ad Timoth. 3. *Omnis Scriptura
E divinitùs inſpirata, utilis eſt ad docendum.* U[illegible]
de per hoc differt Scriptura Sacra, a defini[illegible]
bus Conciliorum, vel Summorum P[illegible],
quod iſta dictantur quidem a Spiritu Sancto
quoad ſenſum, quando ſunt definitiones de re-
bus fidei, non tamen quoad verba. S[illegible]ra ve-
rò Sacra, quoad utrumque, a Spiritu Sancto di-
ctata eſt. Quare frequenter legimus in Scriptura,
Prophetas teſtari Dominum fuiſſe ad illos locu-
tum. Iſaiæ 5. *Hæc dicit Dominus ex[illegible]tuum.*
Jonæ 1. *Factum eſt verbum Domi[illegible] ad Ion[illegible]m*
& Jeremiæ 3[illegible] interrog[illegible]n[illegible] He-
bræorum quomodo ex Je[illegible] ore B[illegible]
ſcripſiſſet ſermones [illegible], reſpondit [illegible]e *no
loquebatur quaſi legens ad me omn[illegible]*

iſtos [illegible] *am in volumine, atramento.* Hinc etiam [illegible] lingua Sacri Scriptoris appellatur *calamus* [illegible] *iba velociter ſcribentis*, quia nimirum, ſicut lingua non eloquitur, & calamus non ſcribit, niſi verba prius in mente loquentis aut ſcribentis concepta, & ab ea ſuggeſta & dictata: ſic verba ipſa quæ ſcribuntur à Scriptore Canonico, dictantur à Spiritu Sancto. Hinc demum Gregorius lib. 3. Epiſt. 40. *Quid eſt* (inquit) *Scriptura, niſi quædam Epiſtola omnipotentis Dei ad creaturam ſuam?* Et in proœmio Moralium. *Ipſe ergo hæc ſcripſit, qui hæc ſcribenda dictavit.*

2. Aliqui tamen exiſtimant non omnia & ſingula Scripturæ verba dictari ſpecialiter à Spiritu Sancto, ſed cùm de rebus ſenſui notis & familiaribus ſermo eſt, permitti ut Scriptor Canonicus ea verbis ſuis ſcribat, cum ſpeciali tamen aſſiſtentia Spiritus Sancti, ut nihil falſum aut indecens loquatur. Ita docent Sixtus Senenſis lib. 8. Bibliothecæ hæreſi 12. Melchior Cano lib. 2. de locis cap. 18. Andreas Vega lib. 15. in Trident. cap. 17. Bellarminus lib. 1. de verbo Dei cap. 15. Andreas Duvallius hic quæſt. 1. de objecto fidei, Gravina lib. 4. de verbo Dei ſcripto controv. 1. art. 2. & alii. Ratio etiam id ſuadet, nam in divinis Scripturis multæ res & verba continentur, quæ Scriptoribus Sacris naturaliter nota & manifeſta fuere, ut cùm v. g. Apoſtolus ſcripſit in ſuis Epiſtolis: *Lucas eſt mecum ſolus, Trophimum reliqui infirmum, ſalutant vos tales &c.* Ergo non fuit opus ut Spiritus Sanctus propoſitiones illas, aut verba hæc materialia, ad eas vel ſimiles exprimendas neceſſaria, in mentibus Scriptorum efformaret. Nam ſicut in neceſſariis Deus deeſſe non ſolet, ita nec in ſuperfluis redundare: ſuperfluum autem fuiſſet de novo infundere ſupernaturaliter, quod jam naturali notitiâ ſatis cognitum atque perſpectum Sacris Scriptoribus erat.

Addo quod Author Eccleſiaſtici, in prologo, veniam petit, ſi alicubi in verborum compoſitione deficiar; quod etiam facit Author libri 2. Machabæorum cap. 15. in fine. ex quo non leve argumentum ſumitur, Spiritum Sanctum omnia & ſingula verba Sacris illis Scriptoribus non ſuppeditaſſe, ſed permiſiſſe, ut aliqua verbis ſuis, ſuoque ſtylo ſcriberent.

§. II.

De nominibus & elogiis, quibus Scriptura Sacra communiter inſignitur.

1. VAriis ſolet nominibus Scriptura Sacra inſigniri. In primis per excellentiam *Scriptura* appellatur: tum quia ea penè ſola digna eſt quæ legatur aut ſcribatur; tum etiam, quia ea ſola ſpiritu Dei conſcripta eſt. Item vocatur antonomaſtice *Biblia*, id eſt libri, quia omne genus librorum humanorum, omneſque eorum Bibliothecas, longè ſuperat ſacrum volumen, quo omnis utriuſque teſtamenti continetur Scriptura. Dicitur inſuper *verbum ſeu eloquium Dei*, quia Deus per illam, tanquam per oraculum certiſſimum, nos alloquitur, mentem ſuam aperit, & de [illegible] promiſſionum infallibilitate certos nos reddit. Nuncupatur etiam *teſtamentum Dei*, duplici ratione. Prima, quod quemadmodum teſtamentum [illegible] certa eſt [illegible] pta, in qua declaratur ultima voluntas h[illegible] ſic in Sacra Scriptura continetur ultima Dei voluntas, & lex quam Deus vult ab homini[illegible] teſtamentum [illegible] ſt, qu[illegible] tas, intercedente te[illegible] gente, cum eſſet antea c[illegible] aperitur ſic enim per libro[illegible] bis hæreditas cœleſtis, & Ch[illegible] confirmamur, itaque apertis, l[illegible] eſſe Dei hæredes, ac cohæredes [illegible] eo ſuſtineamus, cujuſque mandata [illegible] Demum Scripturæ, *libri Sancti* app[illegible] Machab. 12. *Habentes ſolatio libros ſa*[illegible] ſolùm propter ſanctitatem Authorum, [illegible] nes, excepto Salomone, creduntur Sa[illegible] etiam & multo magis propter ſanctific[illegible] quam animis legentium, per modum obje[illegible] generant, vel quia nullum ne leviſſimum q[illegible] errorem aut mendacium admittunt.

Varia etiam leguntur apud Sanctos Pat[illegible] Scripturæ Sacræ elogia, quibus ejus dignita[illegible] & utilitatem mirum in modum commend[illegible] Auguſtinus enim lib. 2. de doctrina Chriſtia[illegible] hæc ſcribit: *Quantum minor eſt auri, argen*[illegible] *veſtiſque copia, quam de Ægypto ſecum Il*[illegible] *populus abſtulit, præ divitiis, quas p*[illegible] *Hieroſolyma, maximè ſub Salomone confecit*[illegible] *tanta eſt cuncta ſcientia, etiam utilis, c*[illegible] *de libris gentium, ſi divinarum Scriptur*[illegible] *ſcientiæ comparentur. Nam quidquid homo*[illegible] *tra didicerit, ſi noxium eſt, ibi damnatur;* [illegible] *ibi quiſque invenerit omnia, quæ utiliter a*[illegible] *didicit, multò abundantius inveniet ea, quæ nu*[illegible] *quam omnino alibi, ſed in illarum tantummodo Scripturarum mirabili altitudine, & mira*[illegible] *humilitate diſcuntur. Nihil in illis eſt* (ſubdit Hieronymus) *quod non luceat, & ſplendore ſu*[illegible] *mundum illuminet, ut etiam quæ parva puta*[illegible] *tur, Spiritus Sancti fulgeant majeſtate.* E[illegible] prologo ſuper Pſalmos: *In Scriptura* (inq[illegible]) *habet infans quid lactet, puer quid laudet, A*[illegible] *leſcens quid corrigat, juvenis quid ſequatur, ſenior quid precetur. Hinc diſcant fœminæ pu*[illegible] *citiam, populi inveniant pietatem, vidua in*[illegible] *cem, pauperes protectorem, advenæ cuſtodem. Hic Reges invenient quid audiant, Iudices q*[illegible] *timeant. Hæc triſtem conſolatur, lætum temp*[illegible] *iratum mitigat, pauperem recreat, & omnibus apta medicamenta tribuit. In Scriptura* (ait Hugo Victorinus) *quidquid docetur, veritas; quidquid præcipitur, bonitas; quidquid promit*[illegible] *fœlicitas eſt. Nam Deus eſt veritas ſine f*[illegible]*cia, bonitas ſine malitia, fœlicitas ſine mi*[illegible] Merito etiam D. Baſilius Scripturam offici[illegible] inſtructiſſimæ comparat, quæ omnia & o[illegible] generis pharmaca quibuſve morbis ſupped[illegible] ita nimirum ut ex ea Eccleſia, dum tempora er[illegible] Martyrum, hauſerit conſtantiam ſuam & forti[illegible]dinem; dum tempora Doctorum, ſap[illegible] lumina, flumina eloquentiæ; dum tempora h[illegible]reticorum, fidei firmamenta, errorum ever[illegible]nem: in proſperis ex ea didicerit humilitatem modeſtiam; in adverſis magnanimitatem in[illegible]pore fervorem & diligentiam. Præclare et[illegible] Gregorius, explicans illud Job, *Habet argentu*[illegible] *venarum ſuarum principium. Argentum* (in[illegible]quit) *eſt eloquii vel ſapientiæ claritas; vena*[illegible] *cra Scriptura: ac ſi apertè dicat: Qui ad ve*[illegible] *dicationis verba ſe præparat, nec*[illegible] *ut cau*[illegible] *ſarum origines à ſacris paginis ſumat, ut m*[illegible] *quod loquitur, ad divinæ authoritat*[illegible] *tum revocet, atque in eo ædificium locutionis f*[illegible] *firmet.* Demum in libro de ſpecu[illegible] Monachorum plura habentur Scripturæ Sacræ el[illegible] nim di-

…eus Jacob ex quo hauriuntur aquæ … one funduntur; & ejusdem virga de… intuitu varios bonorum operum … lucimus. Vocatur etiam currus igneus …æ, quo ad æternam hæreditatem capeſſendam … vehimur: mons Sion in quo mandata … Regis traduntur; & panis quem populo … deſerto dedit olim Deus, omnem in ſe delecta… habens: Polymita Eccleſiæ veſtis, va… quæſtionum coloribus depicta, quorum gra… aſpectu humanæ mentis curioſitas pleniſſimè … potest. Item Scriptura magnus ille fluvius …, qui egrediebatur de loco voluptatis, ad irri… paradiſum, qui in quatuor capita divi… lebatur: Fons, ait Lyranus, quantùm ad articulos fidei; fluvius, quantùm ad ea quæ ex articulis de… ducuntur. Dividitur autem in quatuor capita, propter quadruplicem ſenſum quem continet. Fluvius planus quidem, ſed altus, ùt ait Grego… rius, in quo agnus ambulat & elephas natat. Puteus altus, ob ſenſuum inſcrutabilem profunditatem. Fons ſignatus: fons, quòd perpetuò ſcatu… at, & in hortos Eccleſiæ influat; ſignatus, quia difficillima intellectu continet. Liber ſcriptus intus & foris, propter multiplicem ſenſum in ea contentum; & ſeptem ſigillis ſignatus, ob difficillimam ejus intelligentiam. Liber magnus & … volutus: magnus ob amplitudinem ſui objecti, … o objecto quippe habet omne ſcibile, & diſciplinas omnes ac quidquid ſcire poteſt, ſuo ſinu complectitur: involutus, ob quadruplicem ſenſum quem continet, nempe litteralem, myſticum, allegoricum, & anagogicum. Unde Origenes in cap. 1. Joann. *Scriptura* (inquit) *mundum eſt intelligibilis, ſuis quatuor partibus, veluti quatuor elementis conſtitutus, cujus terra eſt velut in medio inſtar centri ſitlices hiſtoria, circa quam aquarum ſimilitudine abyſſus circumfunditur moralis intelligentia: circa hiſtoriam & ethicam veluti duas hujus mundi partes, aer ille naturalis ſcientiæ circumvolvitur: extra autem omnia, & ultima, ætherem ille & igneus ardor empyrei cœli, id eſt ſuperna contemplatio divinæ naturæ, quam Theologiam nominant, circumglobatur.*

Denique quanta fideles primævæ Eccleſiæ Scripturam in veneratione haberent, ex eo conſtat, quòd Biblia juxta Euchariſtiam in templo olim ponebatur: erant enim olim in templis duo ſecretaria à dextro ſiniſtróque latere abſidis poſita, in quorum altero Sacra Euchariſtia aſſervabatur, in altero divinæ Scripturæ codices ſacri. Unde S. Paulinus (ùt ipſe teſtatur Epiſt. 12. ad Severum) in templo Nolano a ſe erecto, hos verſus ad dexteram altaris inſcribi juſſit:

Hic locus eſt, veneranda penus, quâ conditur, & quâ
Ponitur alma ſacri pompa miniſterii.

A ſiniſtra verò hosce:

Si quem ſancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit reſidens ſacris intendere libris.

§. III.

De Diviſione Scripturæ.

COmmuniter dividitur Scriptura in vetus & novum teſtamentum, ſeu in libros ad legem …rem ſeu Moſaicam ſpectantes, & in libros … novam ſeu Chriſtianam legem pertinentes. Vetus teſtamentum eſt collectio illa librorum …orum qui promittunt venturum Redemptorem, cum præceptis legis antiquæ. Novum verò est collectio illa librorum ſacrorum, quæ promiſſum liberatorem ut præſentem exhibent, cum præceptis novæ legis.

Libri veteris teſtamenti dividi ſolent in quatuor claſſes, ſcilicet in legales, quales ſunt quinque libri Moyſis, ſeu Pentateuchus, Geneſis, Exodus, Leviticus, liber Numerorum & Deuteronomii. Hiſtoriales, ſcilicet Joſue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Job, Eſdras, Tobiæ, Judith, Eſther, Machabæi. Sapientiales, ut Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus. Et libros Propheticos, quatuor nempe majorum Prophetarum, Iſaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel; & duodecim minorum, Oſeas, Joël, Amos, Micheas, Abdias, Jonas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Libri autem novi Teſtamenti ſunt quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, legalibus libris correſpondentia, Acta Apoſtolorum quæ hiſtorialibus correſpondent, Epiſtolæ D. Pauli quatuordecim, una D. Jacobi, duæ D. Petri, tres D. Joannis & una Judæ, quæ libris Sapientialibus correſpondent, & Apocalypſis D. Joannis, quæ correſpondet libris Prophetarum.

Horum librorum quidam dicuntur Canonici, quia eos à Spiritu ſancto tanquam præcipuo authore prodiiſſe, per Eccleſiam conſtat; alii verò Apocryphi, id eſt occulti, de quibus an à Spiritu ſancto manârint, incertum & occultum eſt; ideóque à ſacrorum librorum catalogo, eo nomine meritò rejiciuntur. Pro Canonicis, conſtans eſt omnium Catholicorum ſententia, omnes illos qui in Latina vulgata Bibliæ editione continentur, eſſe Canonicos, præter orationem Manaſſe Regis Juda, cùm captus teneretur in Babylone, duos poſteriores libros Eſdræ, & duos etiam poſteriores Machabæorum, qui propterea in fine Bibliæ, extra ſeriem librorum Canonicorum ſepoſiti ſunt. His enim duntaxat exceptis, Sacra Synodus Tridentina, alios pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit ſeſſ. 4. ubi poſt recenſitum illorum numerum, ſcilicet quadraginta quinque ex veteri teſtamento, & viginti ſeptem ex novo, hæc verba ſubduntur: *Si quis autem libros illos integros, cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia legi conſueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, non receperit pro ſacris & Canonicis. Anathema ſit.* Idem ſacrorum librorum canon fuerat priùs editus a Florentino in decreto Eugenii, & ante mille centum annos à Concilio Carthaginenſi 3. cap. 47. & ab Innocentio I. in Epiſtola 3. ad Exuperium, & à S. Auguſtino lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. qui prædicto Concilio Carthaginenſi interfuit, & ſubſcripſit. Hi tamen Baruch expreſſam mentionem non faciunt, ſed eum ſub Jeremia comprehendunt, quia Baruch fuit ſcriba Jeremiæ, ùt patet ex Jeremiæ 36. ideóque veteres prophetiam Baruch citantes, citant ſub nomine Jeremiæ, ut pluribus exemplis oſtendit Canus lib. 2. de Locis theologicis cap. 11.

Porrò libri Canonici ſunt duplicis generis, alii enim vocantur Proto-canonici, alii Deutero-canonici. Priores ſunt illi de quibus in Eccleſia Dei nunquam à Catholicis hactenus dubitatum fuit. Poſteriores verò de quibus nonnunquam ab aliquibus Catholicis eſt dubitatum, ſed tamen amplius non dubitatur ab ullo Catholico. Proto-canonici ſunt infrà ſcripti: Pentateuchus, ſive quinque Moyſis libri, Geneſis, Exodus, Leviticus,

ticus, Numeri, Deuteronomium, libri Joſue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, duo Eſdræ, Job, Pſalterium centum quinquaginta Pſalmorum, Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum quatuor Prophetæ majores, & duodecim minores. quatuor Euangelia, Acta Apoſtolorum, Epiſtolæ tredecim D. Pauli, omnes nempe, exceptâ illâ quæ eſt ad Hebræos, prima Petri, & prima Joannis.

Deutero-canonici autem ſunt ex veteri teſtamento, Eſther, Tobias, Judith, Baruch, Sapientia, Eccleſiaſticus, hymnus trium puerorum, Danielis 3. hiſtoria Suſannæ, & Draconis, Danielis 13. itemque oratio Azariæ ſicut & oratio Jeremiæ circa finem Threnorum, Machabæorum primus & ſecundus. Ex novo teſtamento caput ultimum Marci, ab eo loco, *Surgens autem Jeſus*, & ex capite 22. Lucæ hiſtoria de ſudore Chriſti ſanguineo, & de confortatione ejusdem Chriſti per Angelum: Joannis 8. hiſtoria de muliere adultera, & ex prima Epiſtola ejusdem, hæc verba; *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, & Verbum, & Spiritus, & hi tres unum ſunt.* Item tota Epiſtola ad Hebræos, Epiſtola Jacobi & Judæ, ſecunda Petri, ſecunda & tertia Joannis, & denique Apocalypſis ejusdem de quibus aliquæ Eccleſiæ particulares & aliqui Patres dubitarunt, aut negarunt eſſe Canonicos; licèt alioqui adhærerent Eccleſiæ univerſali, neque dubitaſſent aut negaſſent, ſi fuiſſet definitio intimata toti Eccleſiæ, ipſisque nota.

9. Inter Apocryphos verò numerantur tertius & quartus Eſdræ, tertius & quartus Machabæorum, Oratio Manaſſe, appendix libri Job, qui ejus genealogiam deſcribit, præfatiuncula Threnorum Jeremiæ, quæ incipit, *Et factum eſt poſtquam in captivitatem*, quæ nec in Hebraicis, nec in Græcis, ſed in nonnullis duntaxat Bibliis Latinis habetur Liber Hermæ, qui inſcribitur *Paſtor*. & denique Euangelia, quæ ſub nomine Andreæ, Bartholomæi, Barnabæ, Nicodemi, & aliorum circumferuntur.

§. IV.

De variis Scripturæ Editionibus.

10. PRima Scripturæ ſacræ editio eſt Hebraica veteris teſtamenti, & Græca novi: totum enim vetus teſtamentum à ſuis authoribus Hebraicè ſcriptum eſt, exceptis paucis libris Chaldaicè conſcriptis, ut Judith, Tobia, & quibusdam partibus libri Eſdræ & Danielis, ùt teſtatur Hieronymus præfatione in Danielem, ubi cum iis reponit adhuc quasdam partes Jeremiæ, additque librum Job Arabicis vocibus permixtum eſſe. Novum verò teſtamentum Græcè ſcriptum eſt, præter Euangelium S. Matthæi, quod Hebraicè primùm ab illo ſcriptum fuit, Euangelium S. Marci, quod ab eo Latinè editum eſt, ùt probat Baronius tomo primo Annalium; & Epiſtolam ad Hebræos, de qua ambigitur, an primùm Hebraicè, an verò Græcè ſcripta fuerit. Origenes enim & Clemens Alexandrinus apud Euſebium lib 6 hiſtoriæ cap. 11. & 18. cenſent hanc Epiſtolam Græcè ſcriptam fuiſſe, ita ut ſententia & res ſit Pauli, phraſis verò & ſtylus ſit Lucæ, & Clementis ideóque ſit elegantior cæteris Pauli Epiſtolis Hieronymus verò, Theodoretus, Oecumenius, & alii, probabiliùs exiſtimant, Paulum ſcripſiſſe hanc Epiſtolam Hebraicè, utpote Hebræum Hebræis, & hac de cauſa alias ſtyli elegan-

Anno 45. num. 41

tiâ ſuperare. Eſt etiam controverſia inter Authores quo idiomate Epiſtola ad Romanos ſcripta fuerit. Salmeron enim tomo 1 prolegomeno 35 in fine, aſſerit illam Latinè ſcriptam eſſe: Bellarminus autem, Cornelius à lapide, aliique plures cenſent ſcriptam eſſe Græcè, & poſtea verſam in Latinum à Tertio, qui Pauli Amanuenſis fuit, ùt dicitur cap. 16. verſu 22. vel alio Interprete, quem dicit Cornelius Paulum ſemper ad manum habuiſſe.

Secunda editio eſt Paraphraſis Chaldaica veteris teſtamenti, quam Hebræi Targum vocant; de qua qui ejus Authores fuerint, lis & controverſia eſt inter Authores. Aliqui enim Judæi exiſtimarunt, illam ab Ezechiele Propheta fuiſſe compoſitam Jacobus Epiſcopus Chriſtopolitanus in expoſitione Pſalmi 20. aſſerit authorem tranſlationis hujus fuiſſe Jonathan Benuziel, Iudæum, qui anno 21. Octaviani Auguſti, hoc eſt Anno ante Chriſtum natum 21. tranſtulit totum vetus teſtamentum in linguam Chaldaicam, ſenſum magis de ſenſu, quàm verbum de verbo exprimens. Communis tamen ſententia docet, Paraphraſim Chaldaicam veteris teſtamenti, factam eſſe à tribus Rabinis Iudæorum, nempe à Rabi Aquila, qui Pentateuchum: Rabbi Jonatha, qui librum Ioſue, Iudicum, Regum, & Prophetas; & Rabbi Ioſeph cœco. qui Iob, Pſalterium, Eſther, Proverbia, Eccleſiaſtem & Cantica, in linguam Chaldaicam tranſtulit Hunc Galatinus ait fuiſſe Diſcipulum Simeonis juſti qui excepit Chriſtum in ulnas ſuas, & anno poſt ejus nativitatem quadrageſimo, hanc tranſlationem ſeu paraphraſim edidiſſe. 11.

Tertia editio eſt Græca ſeptuaginta interpretum, facta 230. annis ante nativitatem Chriſti, ſub Ptolomæo Philadelpho apud Pharum Ægypti. Cùm enim Demetrius Phalereus Bibliothecæ regiæ præfectus, ingentem pecuniæ ſummam à Ptolomæo accepiſſet, ut omni genere voluminum eam ornaret, & jam quingenta millia volumina Græca in eam deportari curaſſet, & Ptolomæo promiſiſſet ſe longè plura repoſiturum, ſi aliarum quoque gentium ſcripta congererentur, præſertim Iudæorum, quorum libros hactenus non comparaſſet, quòd propriâ linguâ & charactere conſcripti eſſent, ſcripſit Rex ad Eleazarum Pontificem. petiitque ab eo interpretes, quos ut faciliùs impetraret, centum millia Iudæorum quos Ptolomæus Lagus captivos duxerat in Ægyptum, libertate donavit, & in Iudæam remiſit, unà cum pluribus ad templum donis. Ejus votis annuens Pontifex, miſit ad ipſum ſeptuaginta duos Interpretes. legis peritiſſimos, linguarúmque Hebraicæ & Græcæ ſcientiſſimos, unde Hilarius, *Principes. Doctoréſque Synagogæ.* eos appellat, & plures exiſtimant aliquos ex illis fuiſſe ex magno Synedrio, ſeu Concilio Hieroſolymitano. Hujus rei hiſtoriam deſcripſit Ariſteas, unus ex legatis Ptolomæi ad Eleazarum, à quo Ioſephus lib 12. antiquitatum cap. 20. & Epiphanius lib de Menſuris & Ponderibus, eam mutuati ſunt. 12.

Addit ibidem Epiphanius hos Interpretes binos & binos in cellulis incluſos fuiſſe, & divino miraculo ſingula paria ipſorum, iisdem verbis totam Scripturam tranſtuliſſe; ita ut ſimul confecerint ſex & triginta exemplaria ejusdem proſus verſionis Juſtinus verò in oratione exhortatoria ad Gentes dicit ſingulos in ſingulis cellulis fuiſſe incluſos, & majori adhuc miraculo, à ſingulis

ſeorſim totam Scripturam iiſdem verbis reddidiſſe, & ſe apud Alexandriam veſtigia cellularum vidiſſe teſtatur. Idem aſſerunt Irenæus lib. 3. cap. 25. Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum, Cyrillus Catecheſi 4. & alii. Sed repugnat Hieronymus lib. 2. contra Rufinum, & in præfatione tam in Pentateuchum, quam in libros Paralipomenon, ubi apertè ridet hanc hiſtoriam: *Neſcio* (inquit) *quis primus author Alexandriæ ſeptuaginta cellulas mendacio ſuo ſtruxerit.* Itaque exiſtimat D. Hieronymus, ſeptuaginta duos Interpretes in eadem Baſilica ſedentes, & inter ſe conferentes, Scripturam tranſtuliſſe. Sed quidquid ſit de hoc, concedunt omnes, hanc verſionem non ſine ſpeciali Dei aſſiſtentia factam eſſe, tum propter admirabilem eorum conſenſionem, tum etiam quia integrum opus, breviſſimo tempore, nimirum ſeptuaginta duorum dierum ſpatio perfecerunt; quæ duo erant difficilia, imò ipſa conſenſio moraliter erat impoſſibilis, niſi a Deo ipſo directi & gubernati fuiſſent; unde Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 7. uniformem hanc conſenſionem, tanquam miraculoſam, & opus dexteræ Excelſi commendat.

13. Præter Græcam ſeptuaginta ſeniorum translationem, plures aliæ tam veteris quàm novi teſtamenti, poſt Chriſti adventum, fuerunt factæ, Græco etiam idiomate; cùm enim ſeptuaginta Interpretum editio corrumpi & vitiari cœpiſſet, partim negligentià librariorum, partim malitià hominum, Aquila, Symmachus, & Theodotion, licet aliàs homines hæretici eſſent, novas utriusque teſtamenti de Hebræo in Græcum translationes edidere, in quibus in odium Chriſtiani nominis multa perperam addiderunt, ùt teſtatur Chryſoſtomus homil. 5. in Matth. & Hieronymus Epiſt. 89 ad Auguſtinum. Deinde corruptam Septuaginta editionem emendavit Origenes, multis ex Theodotione admixtis; Aſteriſcis, ſeu ſigno radiantis ſtellæ, deſignans quæ minus eſſent; obelis vero, ſeu virgulis, quæ ex ſuperfluo viderentur appoſita. Poſt Origenem vero etiam emendavit editionem Septuaginta Lucianus Martyr ejúsque editio Lucianæa vocata eſt, a ſui Authoris nomine, eâque uſæ ſunt omnes Eccleſiæ a Conſtantinopoli ad Antiochiam uſque, ùt teſtatur Hieronymus præfat. in libros Paralip. cujus verba infra referemus Et in præfatione ad Pſalterium accipiam ſanctiſſimi Martyris manibus deſcriptam, repertam fuiſſe Nicomediæ in quadam turri à Judæis calce illitam quod Athanaſius dicit contigiſſe ſub Conſtantino Imperatore. Tandem Heſychius Monachus, & in Palæſtina multorum Monachorum pater, qui Hilarioni, ſanctiſſimo Eremitæ, arctiſſimo amoris vinculo junctus fuit; cùm Græcæ linguæ peritiſſimus eſſet, & divinarum Scripturarum lector aſſiduus, novam Græcam translationem totius Scripturæ publicavit, partim à ſe de ſeptuaginta Interpretibus in veteri teſtamento emendatam, partim verò propriâ induſtriâ in novo teſtamento, ad antiquam fidem reſtitutam. Harum editionum mentionem fecit Hieronymus præfat. in lib. Paralipom. ubi hæc ſcribit: *Alexandria & Ægyptus in ſeptuaginta ſuis Heſychium laudant autorem. Conſtantinopolis uſque ad Antiochiam. Luciani Martyris exemplaria probat. Media inter has provincia, Palæſtinos Codices legunt, quos ab Origene elaboratos, Euſebius & Pamphilius vulgarunt; totúsque orbis hac inter ſe trifariâ varietate compugnat.*

§. V.

De Editione vulgata, ejúsque in Eccleſia authoritate.

VT habuerunt Hebræi ſuâ linguâ ſacram Scripturam Græci quoque ſuâ teſtamentum vetus, ex verſione ſeptuaginta Interpretum, & teſtamenti novi ipſos primos fontes, æquum erat, ut Latina Eccleſia, in qua eſt ſedes Petri, & in qua perpetuò fides Chriſtiana manſura eſt, ſuâ etiam linguâ eandem haberet Scripturam; quare innumerabiles olim fuiſſe Latinas illius editiones, teſtatur D. Hieronymus præfatione in Joſue, & D. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 11. Sed inter illas duplex fuit vulgata, quæ maximæ fuit authoritatis in Eccleſia. Una vetus, cujus Author ignoratur, fuitq; ante Hieronymū, & ipſam S. Auguſtinus libro citato cap. 15. *Italam* vocat. Alia nova, facta ab ipſo Hieronymo, qui juſſu Damaſi Papæ, vetus teſtamentum ex Hebræo in Latinum tranſtulit, & novum teſtamentum Græcæ fidei reddidit. Hæ tamen duæ vulgatæ editiones Latinæ, vetus & nova, etiam tempore procedente, contentionum materiam ſubminiſtrarunt, dum unaquæque ſuos fautores habebat; nam illa antiqua, ſeu Itala, apud Auguſtinum cæterum melior judicabatur: Iſidorus verò lib. 6. Ethimol. cap. 6 Hieronymi verſionem cæteris antepoſuit. Unde poſt S. Gregorii tempora, ex illis duabus vulgatis, veteri & nova, una conflata eſt ad communem Eccleſiæ uſum, quæ vulgata communis dicta eſt; non quòd in ſingulis libris utraq; verſio permixta ſit, ſed quia in ea aliqui Scripturæ libri, nempe Pentateuchum, Joſue, Ruth, Regum, Paralipomenon, Tobias, Judith, Eſther, Eſdras, Prophetæ omnes, Canticum Canticorum, Proverbia, Eccleſiaſtes, & Job, leguntur, ſicut Hieronymus ex Hebræo in Latinum illos tranſtulit; alii verò libri veteris teſtamenti, non ex verſione D. Hieronymi, ſed ex antiqua translatione ante ipſum, cujus author ignoratur, & quæ ab Auguſtino Itala vocatur, deſumpti ſunt. Pſalterium etiam vulgatæ editionis Latinæ, non eſt illud quod D. Hieronymus tranſtulit ex Hebræo, neque illud quod tranſtulit ex verſione Græca ſeptuaginta interpretum, ſed illud quod ipſe emendavit, translatum ab antiquo Interprete ex editione ſancti Luciani Martyris. Demum teſtamentum novum vulgatæ editionis, totū nunc legitur ſecundum veterem editionem quam tamen D. Hieronymus emendavit; conſtat enim Hieronymum emendaſſe novum teſtamentum, juſſu Damaſi Summi Pontificis, ex præfatione ejus in Evangelia, & ejus emendationem fuiſſe ab Eccleſia receptam, & valde placuiſſe hominibus doctis & piis ejus temporis, ut intelligi poteſt ex Epiſtola 10. Auguſtini ad Hieronymum. 14

Ex his facilè intelliges, editionem vulgatam maximæ eſſe in Eccleſia authoritatis, ut enim jam oſtendimus, ea partim conſtat ex verſione illa antiqua communi, quam S. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 15. Italam vocat, aſſeritque Latinis omnibus editionibus, quæ plurimæ circumferebantur, præferendam eſſe, *quod eſſet* (ut ipſe loquitur) *verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ* partim ex translatione & emendatione D. Hieronymi, cujus multa extant SS. Patrum egregia teſtimonia: Auguſtinus enim libro 18. de Civit. Dei cap. 43. ſic ait: *Non defuit temporibus noſtris Presbyter Hieronymus, homo doctiſſimus,* 15.

ſimus, & trium linguarum peritiſſimus, qui ex Hebræo in Latinum divinas Scripturas convertit, cujus tantùm litterarum laborem ... fatentur eſſe veracem. Eundem S. Gregorius lib. 20. Moral, cap. 24. ita prædicat, ut ejus tranſlationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudiſſe dicat, atque idcirco digniſſimam eſſe cui fides in omnibus habeatur. Sanctus quoque Iſidorus lib. 6. Etymol. cap. 5. *Presbyter* (inquit) *Hieronymus, trium linguarum peritiſſimus, ex Hebræo in Latinum eloquium, divinas Scripturas convertit, eloquenterque transfudit, cujus interpretatio meritò cæteris antefonitur.* Unde Sophronius, vir eruditiſſimus, S. Hieronymi tranſlationem, non Latinis modò, ſed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Pſalterium & Prophetas ex Hieronymi verſione, in Græcum eleganti ſermone tranſtulerit. & Damaſus Papa voluit illam in communem Eccleſiæ uſum introduci, ut refert Platina in ejus vita. Meritò igitur Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. ſpeciali decreto vulgatam editionem, ut authenticam habendam eſſe declaravit, his verbis: *Sacroſancta Synodus conſiderans non parùm utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, ſacrorum librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat: ſtatuit & declarat, ut hæc ipſa vetus & vulgata editio, quæ longo tot ſæculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus pro authentica habeatur, & ut nemo eam rejicere, quovis prætextu audeat & præſumat.*

16. Hinc colliges, Scripturam ſacram vulgatæ editionis, eſſe regulam fidei infallibilem, non verò textum Hebraicum, quem nunc habemus, aut verſionem ſeptuaginta Interpretum.

Prima pars patet, Scriptura enim Canonica eſt infallibilis regula fidei; cùm enim ſit inſpirata & dictata à Spiritu Sancto, neceſſariò vera eſt in omni ſenſu, quem Spiritus Sanctus intenderit; unde Chriſtus ipſe Joann. 5. Judæos ad eam provocat, dicens: *Scrutamini Scripturas, illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.* Et Auguſtinus libro 2. contra Donatiſtas cap 6. *Non afferamus* (inquit) *ſtateras doloſas, ubi appendamus quod volumus, pro arbitrio noſtro, dicentes hoc grave, hoc leve eſt, ſed afferamus divinam ſtateram de Scripturis ſacris, tanquam de theſauris Dominicis, & in illa quid ſit gravius appendamus; imò non appendamus, ſed à Domino appenſa recognoſcamus.* Sed Scriptura ſacra vulgatæ editionis, authentica & canonica eſt, ùt definivit Tridentinum: Ergo illa eſt infallibilis regula fidei.

17. Secunda verò pars ſuadetur: Nam licèt textus Hebraicus veteris teſtamenti, fuerit quidem initio planè divinus aut authenticus, quia Hebræis Hebraicè primùm & originaliter traditus fuit, ab iiſque ad Græcos & Latinos derivatus, manſeritque integer & authenticus, uſque ad Chriſti tempora & Apoſtolorum, qui paſſim Hebræos Scripturas citantes, nunquam admonent de corruptione; imò & uſque ad tempora Hieronymi (communiter ſaltem) qui ex Hebræo Scripturam vertit, ut ſæpiùs ipſe teſtatur, & ſpeciatim in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum: At nunc certum eſt non eſſe divinum & authenticum, abſolutè & univerſaliter, ob varias corruptiones & depravationes, quæ in eo factæ ſunt. Nam Biblia fuerunt punctis à Judæis variata, id eſt punctorum, quæ apud Hebræos ſunt loco vocalium, additione perperam factâ à Rabbinis infidelibus, & Spiritu Sancto deſtitutis, ac ne inter ſe quidem conſentientibus, anno poſt Chriſtum natum 514. Deinde inſcitia linguæ Hebraicæ, quæ à multo tempore non adeo fuit communis, & affinitas ſumma quarundam litterarum Hebraicarum, cauſa fuit cur aliæ pro aliis litteræ ſubſtituerentur, & interdum duæ dictiones in unam conjungerentur, aut in duas una divideretur, cum magna ſenſûs variatione, ut multis exemplis oſtendunt Genebrardus in Pſalm. 4. Galatinus lib. 1. de Arcanis cap. 8. & alii.

Probatur etiam tertia pars, quæ aſſerit verſionem ſeptuaginta quam nunc habemus, non eſſe regulam infallibilem fidei; licèt enim cùm primum talis verſio ab illis edita eſt, fuerit Scriptura Canonica, modò tamen authentica non eſt, quia in multis fuit viciata & corrupta, ut variis exemplis probat Hieronymus Jonæ 3. Et licèt primùm emendata fuerit à Cardinali Ximeno Hiſpano Compluti, & poſtea Romæ à Sixto V operâ quorundam Cardinalium, & doctiſſimorum hominum; non fuit tamen per iſtas emendationes ad integram ſuam puritatem reſtituta unde Sixtus nullum edidit decretum, quo illam editionem authenticam eſſe declararet: Ergo licet illa magnæ ſit authoritatis in Eccleſia, non eſt tamen regula infallibilis fidei, ſicut vulgata editio. 18.

§ VI.

Explicantur quædam antilogiæ ſeu contradictiones apparentes, quæ in variis Scripturæ locis reperiuntur.

19. HÆretici ut Scripturæ ſacræ authoritatem & infallibilitatem eludant, eamque non eſſe fidei noſtræ infallibilem regulam ſuadeant, objiciunt quædam Scripturæ loca, quæ videntur eſſe contradictoria, atque adeo falſa ex aliqua parte; duorum enim contradictoriorum, unum eſt verum & alterum falſum. Hujuſmodi ſunt quæ ſequuntur Geneſis 1. dicitur, Deum ſex diebus mundum creaſſe: At Eccleſ. 18. aſſeritur ipſum ſimul omnia creaſſe: *Qui vivit in æternum creavit omnia ſimul.* Item Geneſ. 1 dicitur quod lux creata fuit in prima die: quod etiam apparet falſum, quia lux creata fuit cum Sole, cujus productio dicitur facta quartâ die. Ibidem etiam cap 32. Jacob Patriarcha ſic ait: *Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea.* & tamen Exodi 20. Deus ſic loquitur: *Non videbit me homo & vivet.* Eodem capite proteſtatur Deus ſe viſitare iniquitatem patrum in filios, uſque in tertiam generationem; cujus contrarium aſſeritur Ezechiel. 18. *Filius non portabit iniquitatem patris.* Præterea 3 Regum 8. dicitur quod in arca nihil aliud erat, niſi tabulæ teſtamenti; & tamen Apoſtolus ad Hebræos 9. affirmat quod etiam erat ibi manna, & virga Aaron quæ fronduerat. Ulteriùs Job cap. 7. ſuæ hiſtoriæ aſſerit ſe peccaſſe, nam alloquens Deum, ſic ait: *Peccavi, quid faciam tibi o cuſtos hominum?* contrariúmque affirmat cap. 27. dicens: *Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.* Dicitur etiam cap 1. & 2. ejuſdem libri: *In omnibus his non peccavit Job, neque ſtultum aliquid locutus eſt labiis ſuis;* & poſtea cap. 39. idem Job dicit de ſeipſo: *Leviter locutus ſum,* & infra: *Unum locutus ſum quod utinam non dixiſſem;* & cap. 42. *Inſipienter locutus ſum.* In quibus locis aper-

…tur eſſe contradictio. Denique in novo …mento quædam ſunt loca, aliquam contra…ns ſpeciem habentia: nam Joan.20. Ma…alena dicitur veniſſe manè ad monu…, cum adhuc tenebræ eſſent: at contra … 16. *Venit ad monumentum orto jam Sole*, & … 18. *Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in … ſabbathi, venit Maria Magdalena videre ſe…hrum.* Item Roman.3. Paulus ſic loquitur: *…tramur juſtificari per fidem, ſine operibus legis*: Ja…bus verò capit.2. ſuæ Epiſtolæ Catholicæ …trarium videtur aſſerere, his verbis: *Videtis q…ia ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide …tum.* Plura alia loca contradictionis ſpeciem h…bentia, colligunt Magiſter Cano libro 2. de …s theologicis, cap.2. Janſenius in concor… …vangeliſtarum, & Beccanus cap.3. de Fide, …8.

20. Ad primum reſpondeo particulam *ſimul*, eo … accipi pro *æquè*, ſeu *pariter*, ſenſúmque Ec…ſtici eſſe, quod Deus ſit æquè omnium crea…r, licèt multa ſucceſſivè creaverit. Sicut cùm di…tur Pſal. 48. *ſimul inſipiens & ſtultus peribunt*, ſ…nſus eſt quòd pariter peribunt, non autem quod …dem tempore, vel eodem inſtanti.

21. Ad ſecundum dicendum cum D.Thoma 1. p…rte quæſt.67. art.4. ad 2. quòd ſubſtantia So… & lucis fuit producta primâ die, ſed quaſi in…s, quæ poſtea quartâ die formata fuit, & …rminata ad particulares effectus in Sole, ideo …tur creata quarto die. Verba ejus ſunt: *Di…cendum eſt, ut dicit Dionyſius, quod illa lux*, (videlicet quæ primâ die creata eſt) *fuit lux Solis, ſed adhuc informis.... ſed poſtmodum data eſt ei ſpecialis & determinata virtus ad particulares effectus*

Aliter hunc locum ibidem dubio 2. interpretatur Bannez: ait enim quòd Sol quartâ die creatus dicitur, non quod tunc ſecundùm ſubſtantiam creatus fuerit, ſed per recapitulationem, quia videlicet iterum refertur creatus, ut inter …ſydera annumeraretur illud quod præclariſſimum eſt: ſicut ob eandem rationem, productio mulieris, quæ reverà ſexto de facta fuit, narratur a Scriptura poſt finem omnium dierum.

22. Ad tertium dico, Jacob loqui de familiari viſ…, ſub ſpecie externa: Deum autem in Exo… qui de viſione ſuæ eſſentiæ in ſeipſa, quæ juſtis non conceditur niſi poſt mortem.

23. Ad quartum reſpondeo, Deum in Exodo loqui de pœna temporali, apud Ezechielem verò loqui de pœna ſpirituali privationis gratiæ, & …mnationis æternæ, de qua ibidem ait: *Anima quæ p…averit, ipſa morietur*. illa enim pœna in fi…li… …ivatur, non verò iſta, excepto peccato origi… de quo non eſt ibi ſermo.

24. Ad quintum dicendum quod in arca erat diſti…o quædam, ita ut aliquid poſſet eſſe in medio arcæ, & aliquid ad latus, ut colligitu… Deuteron. 13. ubi dicitur: *Tollite librum iſtum, & ponite in latere arcæ*, & illud latus non vo…c…batur arca communiter. Igitur in medio arcæ nihil aliud erat, niſi tabulæ teſtamenti, & ſic ve…caturid quod habetur 3. Regum 8. in latere autem erat virga Aaron, urna aurea cum manna, & ita verum eſt quod affirmat Apoſtolus ad Hebræos 9. qui latiori vocabulo accepit arcam, pro… n…n ſolum medium, ſed etiam latera comple…itur: unde in illis locis nulla eſt contradictio.

25. Ad ſextum dicatur, quod quando Job cap.1. ait *Peccavi*, loquitur de aliquo peccato levi q…d commiſit ante illam tribulationem, cum verò poſtea cap.27. dicit: *Non me reprehendit me cor meum in omni vita mea*, loquitur de peccato in regravi, præcipuè de peccatis illis quæ ſibi objiciebatur ab amicis.

Ad aliud quod ibi ſubjungitur, reſpondent aliqui apud Pinedam, cap.39. & 42. citatus, quod licèt Job in principio ſuæ tribulationis, in verbis ſuis non peccaverit, etiam venialiter (in quo ſenſu verificatur illud quod dicitur cap. 1. & 2.) tamen poſtea aliquod peccatum, licet leve, commiſit, defendêdo nimis ſuam innocentiam coram amicis, vel dum de judicio Dei conquerebatur. Unde verba illa, quæ Job ait, nimirum ſe leviter & inſipienter locutum eſſe, referunt primò ad id quod dixit cap.6. *Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc gravior appareret*: vel ſecundò ad id quod ait cap.7. *Elegit ſuſpendium anima mea*: vel tertiò ad illud quod dixit cap.9. *Si flagellat, occidat*: vel denique ad id quod habetur cap.13. ubi ſibi promittens certam victoriam ex judicio Dei, dixit: *Scio quod inveniar juſtus in judicio.* 26.

Nihilominùs D.Gregorius excuſat Job à peccato veniali, & verbis inordinatis, & ait quod cùm dixit, *Leviter & inſipienter locutus ſum*, loquebatur comparativè ad Deum, apud quem omnes ejus excuſationes & querimoniæ erant ſtultitiæ, & locutiones leves: ſicut apud ipſum omnes noſtræ juſtitiæ peccata vocantur, & dicuntur eſſe ſicut *pannus menſtruatæ*, Iſaiæ 64. quamvis reipſa peccata non ſint. Poteſt etiam dici, quod verba Job, ſtultitiæ & peccata vocantur, non quòd revera peccata eſſent, ſed quia habebant aliquam ſpeciem & apparentiam mali, præ nimio dolore cruciatum quos patiebatur. Unde D.Thomas in commentariis ad cap.38. ipſum excuſat, & dicit ſolùm exceſſiſſe in modo loquendi.

Ad ſeptimum ex novo teſtamento deſumptum, reſpondeo Magdalenam domo profectam eſſe, dum adhuc tenebræ eſſent, & perveniſſe ad monumentum, orto jam Sole. Veſpere autem Sabbathi, quæ luceſcit in prima Sabbathi, ſignificat auroram diei dominicæ, quæ vocatur prima Sabbathi, id eſt prima dies poſt Sabbathum. Veſper enim auroram ibi ſignificat, ob ſtellam antelucanam, quæ Venus appellatur & Veſper, ut exponit Boronius ad annum Chriſti 34. Quamvis alii per *Veſpere* intelligant partem extremam noctis, quæ tota apud Hebræos veſper interdum vocatur. Alii malunt, Magdalenam, & alias ſanctas mulieres, ſæpiùs ad ſepulchrum veniſſe. 27.

Ad ultimum dico, Paulum loco citato ſolùm velle, hominem non juſtificari per opera quæ fiunt per legem, ſive naturalem, ſive Moſaicam, ſeclusâ gratiâ Chriſti; ſed per fidem, non informem, ſed gratiâ & charitate formatam: Jacobum verò, cùm affirmat opera juſtificare, & non ſolam fidem, loqui de operibus factis ex fide, & gratia Chriſti; atque ita enim Apoſtolum alteri non eſſe contrarium. 28.

* *
*

ARTICULUS II.

An præter ſcripturam ſint aliquæ traditiones non ſcriptæ, quæ ſint regula fidei?

29. NEgant Hæretici noſtri temporis, contendentes omnia fidei Chriſtianæ dogmata eſſe in Scripturis Sacris expreſſa, ſubindéque traditiones non ſcriptas in ſacris codicibus, tanquam nullius roboris & authoritatis eſſe rejiciendas. Idem priùs docuerant Gnoſtici apud Auguſtinum lib 1. contra Maximinum, Macedoniani & Eunomiani apud Baſilium de Spiritu Sancto cap. 25. & libro 1. contra Eunom. Neſtorius, Eutiches, Dioſcoros, Ethyconomachi, ut ex actis ſeptimæ Synodi habetur. Demum ante Lutherum & Calvinum, Henricus Toloſanus, ut narrat divus Bernardus Epiſtolâ 242. & Wiclefus apud Waldenſem libro 2. doctrinalis fidei antiquæ cap. 19. ut inventum hominum, & Phariſæorum ſuperſtitiones, traditiones rejiciebant. Ut hic error confutetur, & veritas Catholica ſtabiliatur & explicetur, ſit

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur, præter Scripturam aliquas eſſe traditiones non ſcriptas, ad regulam fidei pertinentes.

Probatur primò ex Scriptura 2. Theſſ. 2. *Ita-*
30. *que fratres ſtate & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Ubi imprimis ſermonem eſſe de rebus ad fidem pertinentibus, & non tantùm ad externam politiam Eccleſiaſticam, fatetur Calvinus in hunc locum, & patet, quia hoc ideo dicit Apoſtolus Theſſalonicenſibus, ut maneant firmi in fide veritatis, quemadmodum liquet ex verbis præcedentibus. Deinde disjunctio illa, *ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam*, apertè indicat duo genera traditionum: alias ſcriptas, alias verò non ſcriptas, ſed per ſermonem, id eſt vivâ voce expreſſas. Unde Apoſtolus æquiparat utramque traditionem ſcriptam & non ſcriptam, & ſignificat utramque æqualiter tenendam & utrique æquè firmiter ſtandum eſſe, nimirum quia verbum divinum, ſive ſit ſcriptum, ſive non, æquè credibile eſt, ejuſdémque authoritatis, & infallibilitatis; neque enim vim habet ab atramento & characteribus, ſed à Dei authoritate.

Hoc Apoſtoli teſtimonio utuntur Sancti Patres ad probandum dari in Eccleſia aliquas tradi-
31. tiones non ſcriptas, ad fidei regulam pertinentes. Chryſoſtomus enim Homil. 4. in caput. 2. Epiſtolæ 2. ad Theſſal. ſic de illo Apoſtuli pro traditionibus non ſcriptis teſtimonio loquitur: *Hinc patet* (inquit) *quod non omnia per Epiſtolam tradiderint Apoſtoli, ſed multa ſine litteris. Eadem verò fide digna ſunt tam iſta quàm illa. Quare Eccleſiæ traditionem fide dignam exiſtimemus. Traditio eſt, nihil ampliùs, quæras.* Et Baſilius libro de Spiritu Sancto ad Amphilochium cap. 29. initio: *Apoſtolicum eſſe arbitror traditionibus etiam non ſcriptis inhærere. Laudo enim vos inquit* (ſupple Apoſtolus 1. ad Corinthios 10.) *quod per omnia Chriſti memores eſtis, & ſicut tradidi vobis præcepta mea ſervatis. Et 2. Theſſal. 2. Tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Huc uſque Baſilius.

Probatur ſecundò ex Nicæna Synodo ſecundâ, anno 781. celebrata, in qua actione 6. initio, 32.
hæc verba habentur: *Præterea inter multa quæ nobis ſine ſcripto tradita ſunt etiam imaginum facta in Eccleſia ab Apoſtolorum prædicatione dilatata eſt.* Et rurſus actione 7. in ultimo titulo ſic dicitur: *Sed ab Apoſtolo edocti tenemus traditiones quas accepimus, omnia recipientes & amplectentes quæcumque Catholica Eccleſia antiquitus ſcripta & non ſcripta recepit. Ex quibus ſunt etiam figurationes picturarum & imaginum.* Ergo dantur aliquæ traditiones Apoſtolicæ non ſcriptæ, ſpeciatim ea quæ ſpectat ad cultum & picturam ſacrarum imaginum.

Probatur tertiò ex SS. Patribus: Incipiendo enim à D. Ignatio Martyre, omnium antiquiſſi- 33.
mo, ejus Epiſtolæ verè promptuarium dici poſſunt divinarum traditionum quæ in Sacris Scripturis non habentur: dies enim Dominicæ celebratio habetur in illa quæ eſt ad Magneſianos: Eccleſiaſticæ Hierarchiæ chorus, conſtans ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, habetur in Epiſtola ad Tarſenſes: varii Clericorum ordines, in Epiſtola ad Antiochenos: feſta colenda, & jejunium Quadrageſimale obſervandum in Epiſtola ad Philippenſes, & aliis ejuſmodi, quæ non ſunt ſcripta ab Apoſtolis.

Secundò D. Dionyſius cap. 1. lib. de Hierarch. Eccleſ. loquens de Apoſtolis, quos *primarios ſacerdotalis muneris duces* appellat: *Sacratiorem* (inquit) *& purgatiorem doctrinam, ex animo in animum, medio interveniente verbo, partim litteris, partim ſine litteris, transfuderunt.* Multa præterea per ſolam traditionem non ſcriptam accepta, in libris ejus recenſita, luce ipsâ clarius eſt. Fit enim mentio de Chriſmatis Sacramento, de Ordinis diſtinctione, precibus pro defunctis, & aliis hujuſmodi, quæ in Scripturis Sacris non habentur.

Tertiò Irenæus lib. 3. adversùs Hæreſes cap. 2. & 3. Apoſtolicas traditiones probat per continuatam ſucceſſionem Pontificum Romanorum, incipiendo à Lino, qui immediatè ſucceſſit Petro, uſque ad Eleutherium, qui duodecimus vel decimus tertius fuit poſt D. Petrum Summus Pontifex.

Quartò Sanctus Juſtinus Martyr in Apologia 2. pro Chriſtianis, ſub finem, aliqua refert non ſcripta, quæ dicit Chriſtum Diſcipulis tradidiſſe, nempe diebus Dominicis poſt lectionem Scripturarum eſſe offerendum & conſecrandum panem & vinum, aquâ temperatum.

Quintò Fabianus Papa, qui ſedit anno 238. in ſecunda Epiſtola ad Epiſcopos Orientales, initio docet modum conficiendi Chriſma ſingulis annis, fuiſſe ab Apoſtolis traditum, eúmque ſervandum, ſicut Apoſtoli tradiderunt: *Iſta* (inquit) *à Sanctis Apoſtolis & ſucceſſoribus eorum accepimus, vobiſque tenenda mandamus. Hæc Sancta Romana Eccleſia & Antiochena, à temporibus Apoſtolorum cuſtodit. Hæc Hieroſolymorum, Epheſinorum tenet.*

Sextò Tertullianus antiquiſſimus Author lib. de Corona militis poſt initium, ſic loquitur. *Hanc ſi nulla Scriptura determinavit, certè conſuetudo corroboravit, quæ ſine dubio de traditione manavit. Quomodo enim uſurpari quid poteſt, ſi traditum priùs non eſt?* Et infrà. Enumeratis ceremoniis quas in Baptiſmo Eccleſia adhibet, ſubjungit: *Harum & aliarum ejuſdem diſciplinarum, ſi legem expoſtules Scripturarum, nullam legis traditio tibi prætendetur, auctrix conſuetudo, confirmatrix & fides obſervatrix.*

Eao-

Eandem veritatem unanimi ferè conſenſu traddiderunt Patres, qui tertio, quarto, & quinto ſæculo floruerunt. Cyprianus enim libro 2. Epiſtola ad Cæcilium ait, aquam miſcendam eſſe in calice vino ex Chriſti inſtitutione, quæ tamen nunquam in libris canonicis ſcripta reperitur. Baſilius libro de Spiritu Sancto cap. 27. hæc ſcribit: *Eorum itaque quæ in Eccleſia prædicantur, quædam habemus è doctrina ſcripto prodita, quædam rurſus ex traditione Apoſtolica, in myſterio, id eſt in occulto tradita, accepimus, quorum utraque parem vim habent ad pietatem.* Ubi multa quæ in Eccleſia obſervantur, ex traditione deducit, ut quòd ſigno crucis Chriſtiani orantur, quòd aqua ante Baptiſmum conſecretur, quòd baptizandus ſacro oleo inungatur, & ſimilia, cauſamque ibidem aſſignat, cur non expediat omnia ſcripto tradi: *Ne* (inquit) *Dogmatum cognitio, propter aſſuetudinem vulgo veniret ad contemptum.* Epiphanius Hæreſi 16. *Oportet* (inquit) *& traditione uti, non enim omnia a Divina Scriptura accipi poſſunt.* Damaſcenus libro 4. fidei cap. 17. *Plura* (ait) *Sancti Apoſtoli tradiderunt ſine ſcripto.* Denique Auguſtinus libro 2. contra Donatiſtas cap. 7. dicit, *multa non inveniri in litteris Apoſtolorum, quæ tamen non niſi ab Apoſtolis tradita & commendata leguntur.* Et libro 5. cap. 23. aſſerit dogma fidei quoaſſerimus, Baptiſmum validè ab Hæreticis conferri, non poſſe ſatis ex Sacra Scriptura colligi, proptereaque ad Eccleſiam & traditionem recurri debere: *Apoſtoli* (inquit) *nihil quidem exinde præceperunt* (ſcripto ſcilicet) *ſed conſuetudo illa quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt: ſicut ſunt multa, quæ univerſa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta benè creduntur, quanquam ſcripta non reperiuntur.* Item Epiſtola 118. poſt initium hæc ſcribit: *Illa quæ non ſcripta ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, datur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicut quod Domini Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cœlum, & adventus de cœlo Spiritus Sancti, anniverſaria ſolemnitate celebrantur, & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervatur ab univerſis, quacumque ſe diffundit Eccleſia.*

Probatur quartò ratione: Neceſſariò admittenda eſt vel ab ipſis hæreticis aliqua traditio, fide divinâ credenda, ut conſtat de Scriptura Sacra, quam non niſi traditione credimus. Unde enim certi ſumus, quòd Scriptura ab iis Authoribus conſcripta ſit, illa eadem quam tenemur credere, niſi traditione? Unde ſcire poſſumus, quod tertius & quartus liber Eſdræ, tertius & quartus Machabæorum, oratio Regis Manaſſæ, annecti ſolita libris Paralipomenon, Appendix ad librum Job, Pſalmus centeſimus quinquageſimus primus Davidis, qui in Græcis Pſalteriis invenitur, Evangelium Nazaræorum, Epiſtolæ Pauli ad Senecam, quarum meminit Hieronymus in Catalogo de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Liber Paſtoris, cujus Author, teſte Hieronymo, loco citato, fuit Hermeo, cujus mentio fit in Epiſtola ad Romanos cap. ultimò. Unde inquam, certo ſcire poſſumus, quod hi libri non ſint Canonici, niſi traditione? Quicumque igitur Scripturam admittit, neceſſariò admittere debet traditionem, quæ bene potius Scripturam, quàm aliam nobis divinitus revelatam proponit, cùm id aliundè quàm traditione ſcire nequeamos.

36. Reſpondent Hæretici, unicuique habenti verum fidei ſpiritum, per ſe conſtare, quæ ſit vera Scriptura, & quæ falſa.

Sed contra primò: Fideles primitivæ Eccleſiæ habebant verum fidei ſpiritum, ut fatentur Adverſarii; & tamen teſtatur divus Auguſtinus libro de Prædeſtinatione Sanctorum capite 4. quod judicabant librum Sapientiæ, quem rejecit Calvinus, eſſe ſacrum: Verba Auguſtini ſunt. *Sed qui ſententiis tractatorum inſtrui volunt, oportet ut iſtum librum Sapientiæ, ubi legitur, Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, omnibus tractatoribus anteponant, quoniam ſibi eum antepoſuerunt etiam temporibus proximi Apoſtolorum egregii tractatores, qui eum teſtem adhibentes, nihil ſe adhibere niſi divinum teſtimonium crediderunt.*

Secundò, incertum omnino eſt, quis verum illum fidei ſpiritum habeat: Calviniani enim non credunt illum fuiſſe in Luthero, nec Lutherani in Calvino, nec ullus ex ipſis in Catholico Romano. Inter ipſos etiam Calviniſtas diſſenſio eſt, quænam ſit vera Scriptura, ut inter Calvinum & Bezam in initio capitis 8 Joannis, quorum alter ſpuriam, alter divinam Scripturam eſſe vult: Incertum ergo erit quæ ſit vera Scriptura, niſi ad traditionem recurratur.

37. Probatur quintò: Si omnia Chriſtianæ Religionis dogmata in ſola Scriptura continerentur, magnum hæreticis ad errores in Eccleſiam Dei introducendos pateret oſtium: Sed incredibile eſt, Chriſtum & Apoſtolos, uſque adeo apertum oſtium erroribus reliquiſſe: Ergo & omnia ad fidem Chriſtianam neceſſaria Scripturæ contineri. Minor conſtat, Major verò ex apertè demonſtratur, quòd cùm doctrina Scripturæ in controverſiam vocata, neque declarare, neque tueri ſe ipſam poſſit adverſùs novarum interpretationum corruptelas, facilè adulteratur & corrumpitur ab hæreticis, non verò traditio, utpote quæ ſucceſſione & praxi continuâ patet in Eccleſia, unde plures ſine comparatione hactenus fuerunt Hæretici, qui Scripturâ quàm traditione abuterentur: *Nemo enim Hæreticorum eſt* (dicebat olim Hilarius ad Conſtantium Auguſtum) *qui ſe non ſecundùm Scripturas prædicare ea quibus blaſphemat mentiatur.* *Videas illos* (inquit Vincentius Lyrinenſis) *volare per ſingula quæque ſacræ legis volumina, per Moyſis, per Regum libros, per Pſalmos, per Apoſtolos, per Evangelia, per Prophetas: ſive enim apud ſuos, ſive alienos; ſive privatim, ſive publicè, ſive in ſermonibus, ſive in conviviis, ſive in plateis, nihil unquam de ſuo proferunt, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur: ſciunt enim fœtores ſuos nulli fore placituros, ſi nudè & ſimpliciter exhalentur; unde illos cœleſtis eloquii velut quodam aromate aſpergunt.* *Faciunt porro hæretici quod patrem ſuum feciſſe vident, & authoris ſui callida machinamenta ſectantur, qui ipſum Dominum Scripturarum teſtimoniis appetiit: ſi filius, inquiebat, Dei es, mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim: Ita quodcumque dogma hæreticus proferat, ſtatim ait, ſcriptum eſt enim.* Unde Hieronymus in cap. 1. ad Galatas, ait quod *omnes hæreſes è Scripturis ſibi conſuunt cervicalia, quæ ponant ſub cubito univerſæ ætatis.* Et Auguſtinus Tractatu 18. in Joa. *Non natæ ſunt hæreſes* (inquit) *& quædam dogmata perverſitatis illaqueantia animas,*

niſi

niſi dum Scripturæ bene intelliguntur non bene, & quod in his non bene intelligitur, temerè & audacter aſſeritur. Ex quo infert Tertulianus libro de Præſcriptionibus cap. 19. & 21. non eſſe cum hæreticis ex Scripturis diſputandum, ſed ex traditionibus quæ in Eccleſiis retinentur, iſtámque ſubdit rationem: quia hæretici Scripturas in alienum ſenſum contorquent facilè, ſed ex traditione clarè conſtat veritas.

38. Probatur ſecundò: Inter dogmata fidei Chriſtianæ numerantur iſta: perpetua Matris Chriſti virginitas, quam contra Antidicomarianitas credit Eccleſia: Baptiſmus parvulorum, contra Anabaptiſtas: proceſſio Spiritûs Sancti à Patre & Filio, contra Græcos: celebratio Paſchæ poſt decimam quartam lunam Martii, contra Quartò decimanos: translatio Sabbathi in diem Dominicum, contra Judæos: duæ in Chriſto voluntates, contra Monothelitas: At hæc nullibi in Scriptura Sacra reperiuntur: Ergo omnia fidei Chriſtianæ dogmata non continentur expreſsè in Scriptura, ſed aliqua habentur ex traditione, quæ proinde fidei regula eſſe poteſt.

Confirmatur argumento quo utitur D. Auguſtinus contra Maximinum Arrianum, libro 3. contra ipſum cap. 3. In quo loco Scripturæ legitur, *Deus Pater ingenitus & innatus* & tamen ut dogma fidei creditur à Lutheranis & Calviniſtis: Ergo omnes fidei noſtræ articuli non continentur in Scriptura, ſed aliqui ſolâ traditione docentur.

39. Reſpondet Molinæus libro de Purgatorio paginâ 39. aliquos ex prædictis articulis, ſcilicet perpetuam Dei matris virginitatem, tranſlationem Sabbathi in diem Dominicam, & celebrationem Paſchæ poſt lunam decimam quartam Martii, non eſſe ad ſalutem neceſſariò credendos; alios verò eſſe quidem de fide, ſed vel in ſacris litteris expreſsè contineri, vel ex Scriptura per manifeſtam conſequentiam deduci.

Sed contra: Ideo Helvidius, ejúſque ſequaces, ab Eccleſia pro hæreticis habiti ſunt, ut referunt Epiphanius & Hieronymus libris contra ipſos editis, quia negabant Deiparam poſt Chriſti partum Virginem remanſiſſe: Ergo articulus de perpetua virginitate Matris Chriſti, eſt unus de pertinentibus ad fidem. Quoad celebrationem Paſchæ poſt decimam quartam lunam, licèt ante Concilium Nicænum primum, eſſet obſervationis liberæ, ab illo tamen Concilio Decumani qui ſentiebant non ita eſſe celebrandum feſtum illud, ſed lunâ decimâ quintâ, pro hæreticis habiti ſunt. Quantùm ad tranſlationem Sabbathi in diem Dominicum, nullus eſt ex fidelibus, qui non haberet tanquam Judæum, eum qui die Dominicâ laboraret, & Sabbatho feriaret. Unde Ignatius in Epiſt. ad Magneſianos docet Dominicam diem eſſe Reſurrectioni Chriſti conſecratam, & propterea illam, *Reginam ac Principem omnium dierum*, appellat.

Denique quoad reliquos ex prædictis articulis, cùm fidei aſſenſus non ſit diſcurſivus, ſed ſimplex, propter ſolam authoritatem dicentis, dicere, ut reſpondet Molinæus, quod per conſequentiam ex Scripturis eruuntur, non eſt probare quod ſint ex fide credenda, ſed ſolùm quod pertineant ad Theologiam, quæ diſcurſiva eſt, & quæ ex myſteriis fide divinâ creditis, per diſcurſum plures concluſiones deducit.

40. Demum ſuaderi poteſt concluſio ex eo quòd ſemper traditiones & in omni ſtatu acceptæ fuerint: vix enim nullum regnum eſt cujus ſuæ traditiones deſint, etiam quoad [illegible] & interdum ipſæ regni leges fundamentales ſola traditione habentur. Exemplum in promptu exhibet florentiſſimum regnum Galliæ, in quo omnium prima & præcipua lex Salica, ſola traditione habetur: nec conſtat quem Authorem habeat; aliis ad Pharamundum Regem, aliis ad Carolum Magnum, aliis ad alios referentibus.

Quantùm ad ſtatum legis naturæ, in quo nullæ Scripturæ ſaltèm canonicæ extabant, plura ſolâ traditione cognoſcebantur: nam præter quod non eſt dubium quin Adamus nepotes ſuos plura docuerit quantùm ad ſcientias, quas nemo negat eas primùm ab Adamo acceptas, & ſucceſſive ad Abrahamum deductas, à quo Chaldæi, ſicut à Chaldæis Ægyptii, eas didicerunt. Sed præterea nec dubitari poſſe videtur, quin Adamus plura alia docuerit, quæ ad religionem pertinent, qualia ſunt originalis culpa, generatione traducta, remediũ ad illam eluendam exhibendũ, præcipuè verò futurus adventus Meſſiæ, & alia ejuſmodi plura, quæ certum eſt non ignoraſſe Adamum & de quibus etiam dubitari non poteſt, quin poſteros monuerit. Henoch etiam, ut habetur in Canonica D. Judæ, futurum aliquando judicium ultimum, ſuis prædicavit. Abraham circumciſionis præceptum accepit, quod ad poſteros uſque ad Moyſem, ſine ulla ſcriptura, ſola traditione deductum eſt, & ſervatum. 41

In ſtatu legis ſcriptæ plures fuiſſe traditiones, facilis erit probatio. In primis, quia eædem traditiones habebantur, quæ in lege naturæ viguerant, nimirum de peccato originali, de purgatorio, de ſacrificiis pro mortuis offerendis, de Meſſia, & ultimo judicio futuro. Præterea certum eſt apud Hebræos, Moyſem duplicem legem in monte Sinai accepiſſe, alteram quam ſcriptam omnibus promulgavit, alteram quæ prioris explicatio erat, quam ore ad os tum Joſue tum ſeptuaginta ſenioribus tradidit. Idque præter omnium Hebræorum conſenſum, ex illo Eſdræ 4. cap. 14. videtur colligi, ubi Deus ita loquitur: *Enarravi mira illi multa, & præcepi ei dicens hæc in palam facies verba, & hæc abſcondes.* Vulgò etiam dicitur, Eſdram ex præcepto Dei quadraginta diebus libros ſcripſiſſe, alios quos populo, alios quos ſolùm ſapientibus traderet, quos Picus Mirandulanus aſſerit ſe legiſſe. Hæc lex *oralis* dicebatur, vel etiam Hebræo nomine *Kabala* à verbo קבל *Kibel*, quòd eſt accipere, ſi quis acceptionem vocaret, nimirum quod dictum eſt, ore ad os traderetur. Hæc lex, veteris legis explicatio, ſola traditione ſervata eſt, uſque ad tempora Rabbenu Hakados, quem ita honoris causâ nominant, ſcilicet *Magiſtrum noſtrum ſanctum*, qui cùm videret Iudæos in alias terras deportari, veritus ne legem obliviſcerentur, primus librum Miſnah compoſuit, in quo traditiones, ſententias, expoſitiones legis collegit. Poſt verò trecentis circiter annis à vaſtatione templi R. Iohannan ex iiſdem traditionibus Talmud Jeroſolymitanum compoſuit, & demum poſt annos centum plus minus, Talmud Babylonicum editum eſt, quod utrumque continet expoſitionem locorum difficilium quæ habentur in Miſnah. Etſi verò plura in iis inutilia, ac etiam contra jus naturæ, aliquando habeantur, quæ a Rabbinis poſterioribus addita ſunt, multa tamen continet a Moyſe procul dubio accepta, & quibus etiam nunc ad confirmanda fidei myſteria egregiè utuntur: quos inter 42

eminet

[illegible] mi. Ordinis Præd[illegible] a- A
[illegible] fid[illegible] teſtimo-
[illegible] im G[illegible] o-
[illegible] quam p[illegible] par-
[illegible] nus
[illegible] natur Burdigalenſis,
[illegible]

[illegible] legis gratiæ, ex ſuperiori-
[illegible] & comparatione illarum
[illegible] cui nihil deeſſe credendū
[illegible] ſtatibus habebantur, qui
[illegible] continebant, aut rudia li-
[illegible] ſtatu legis naturæ & legis
[illegible] bantur ſolâ traditione accepta,
[illegible] ria erant ad cultum religionis, & B
[illegible] ſit, ut jam oſtendimus, etiam in
[illegible] atiæ, [illegible] minùs eſſe debent tradi-
[illegible] n minùs etiam ad regimen Eccle-
[illegible] poſſint, aut neceſſariæ ſint.
[illegible] rat poteſt ex eo quod in Actibus A-
[illegible] cap. 1. dicatur quod Chriſtus per
[illegible] ginta apparens Diſcipulis, ipſis lo-
[illegible] regno Dei: de regno ſcilicet Eccle-
[illegible] dabat, de regimine quo regnanda e-
[illegible] quibus erat ſtabilienda, & aliis quæ
[illegible] m regimen neceſſariò requiruntur;
[illegible] nnia Chriſtus poſt reſurrectionem
[illegible] aginta cum Diſcipulis converſa-
[illegible] eos docuit.

[illegible] xeras, quænam traditiones ſint quæ C
[illegible] ccleſia, Reſpondeo cum Gravina
[illegible] contr. 4 ait 7. has potiſſimum ha-
[illegible] ca myſterium Trinitatis, tres eſſe
[illegible] plures perſonas: etſi enim expreſſè
[illegible] ptura, tres eſſe perſonas, nullibi
[illegible] e habetur non eſſe plures, ſed id ſo-
[illegible] Secundò, quamvis ad primam
[illegible] men ingenii ipſi non convenire,
[illegible] mad[illegible] n eſſe principium Spiritûs
[illegible] de[illegible] um quantum ad ipſum Spiritum
[illegible] ductionem non eſſe generatio-
[illegible] ionem, hæc tamen minùs ex
[illegible] x traditione habentur. Tertiò D
[illegible] ne habetur, deſcendiſſe ad in-
[illegible] Patres & crucis lignum in ho-
[illegible] eſſe. Quartò de Beata Virgine,
[illegible] perpetua, immunitas ab omni a-
[illegible] aſſumptio ejuſdem in cœlos, eti-
[illegible] c, [illegible] aditione habentur. Quintò
[illegible] Apoſtolorum, ſicut & Scripturam,
[illegible] ius, canonicam & veram eſſe Scri-
[illegible] a traditione accepimus. Sextò circa
[illegible] a, eorum numerum, materiam, for-
[illegible] io docet, ſaltem quantùm ad aliqua,
[illegible] ateria & forma non exprimuntur in
[illegible] ſicut & baptiſmum debere conferri E
[illegible] poſſe in neceſſitate conferri ab omni-
[illegible] m eſſe collatum ab hæreticis, impri-
[illegible] acterem, non eſſe iterandum: Confir-
[illegible] n verò eſſe Sacramentum, characterem
[illegible] e, & ſolo Epiſcopo ut miniſtro ordi-
[illegible] e [illegible] Euchariſtiam eſſe ſacramen-
[illegible] ſacrificium, & aquam vino miſcen-
[illegible] Pœnitentiam verum eſſe Sacramen-
[illegible] ni parte confeſſione ſcilicet, abſo-
[illegible] & ſatisfactione conſtare. Extremam
[illegible] verum eſſe Sacramentum: Ordinem
[illegible] verum Sacramentum, imprimere cha-
[illegible] varios eſſe ejus gradus; demum Ma-
[illegible] eum etiam eſſe Sacramentum, con-
[illegible] m, & ratum, non conſummatum, per
[illegible]

[illegible] i. Hæc omnia
[illegible] bat [illegible]
[illegible] Quæ ve[illegible], & quæ po-
[illegible] hæretici negan[illegible] ha-
be[illegible] traditione omnium [illegible] omne.
Primò primatum D. Pe[illegible] ſacri-
ficium; tertio purgatorium & [illegible] ſuf-
fragia; quartò [illegible]
tum; quinto ſufficere [illegible] onem
ſub unica ſpecie, [illegible] xtò [illegible] ſtam [illegible]
ſtia transſubſtantiationem; ſeptimò [illegible]
cleſia theſaurum unde indulgentiæ con[illegible] ntur;
octavò Sanctorum invocationem & [illegible] ceſ-
ſionem; nonò imaginum & reliquiarum [illegible].
His addo jejunium quadrageſimale, quod o-
mnes fere Patres ex Spondano anno 5[illegible] num.
57. docent inſtitutum fuiſſe ab Apoſtolis in ho-
norem Paſſionis & Reſurrectionis Chriſti. Un-
de Hieronymus in Epiſtola ad Marcellam: *Nos*
(inquit) *unam quadrageſimam ex Apoſtolorum tra-*
dit[illegible] ne congruo tempore [illegible] mus. Et Ignatius E-
piſt. ad Philippenſes in fine: *Q[illegible]*
junium ne ſpernatis. Baſilius item ſerm. 2. de Je-
junio teſtatur jejunii quadrageſimalis legem ſuo
tempore adeo religioſe obſervari ſuiſſe [illegible],
ut nemo prorſus ab illa ſeſe eximeret: [illegible]
la (inquit) *[illegible] terra, non civitas, non ge[illegible] non de-*
nique locus ullus tam deſertus, ubi prædica[illegible] non
fuerit audita. Sed & exercitus, & iter [illegible]
râ marique, mercatores quoque omnes, [illegible] audi-
unt & [illegible] Idem de jejunio quod ſervatur
quatuor anni temporibus docet Leo Papa ſerm.
7. de Jejunio menſis ſeptimi. Et ſerm. 2. de Je-
junio Pentecoſtes hæc habet: *Du[illegible] dum non eſt*
dilectiſſimi, omnem obſervantiam Chriſtianam eruditi-
onis eſſe divinæ, & quidquid ab Eccleſia in conſuetu-
dinem eſt devotionis receptum, de traditione Apoſtolica,
& de Sancti Spiritus prodire doctrina, qui nunc quoque
cordibus fidelium reſidet in [illegible].

Ex his intelliges, triplex eſſe genus traditio- 46.
num: aliæ enim ſunt immediatè a Chriſto quæ
divinæ, aliæ ab Apoſtolis cum aſſiſtentia Spiri-
tûs Sancti, quæ Apoſtolicæ: aliæ quæ vel a Præ-
latis, vel à populis inchoatæ, uſu & conſuetudi-
ne obtinuerunt, ut vim legis haberent quæ Ec-
cleſiaſticæ dicuntur. Duæ priores habent eandem
vim & certitudinem, quam habet verbum Dei
ſcriptum, cùm nitantur eidem authoritati quâ
nititur ipſum; & cùm verbum Dei, ut ſupra di-
cebamus, non habeat vim ab [illegible] & chara-
cteribus, ſed a Dei authoritate. Rurſus earum
quæ à Chriſto vel ab Apoſtolis ſunt, aliæ ad fi-
dem, ut quòd Deipara fuerit ſemper virgo, quòd
ſit in cœlum aſſumpta, quod nunquam veniali-
ter peccarit: aliæ ad mores pertinent, ut quòd
ſervanda ſint jejunia, quod celebranda ſint feſta
certis anni diebus, &c. De quo vide Sponda-
num anno 58. num. 36.

§. II.

Hæreticorum objectiones ſolvuntur.

OBjiciunt inprimis Hæretici: Scriptura pro-
hibet addi quidquam Scripturæ aut verbo
Dei, dicitur enim Deuteron. 4. *Non [illegible]*
ad ver[illegible] que[illegible] loqu[illegible] nec auferetis. Et A-
pocal. ultimo [illegible] d eſt ad[illegible] e-
rit [illegible] *ad hæc, apponet [illegible] pla-*
[illegible] in libro iſto. Verbis [illegible] divinis, q[illegible]
[illegible] ex ſcriptura Scriptura, ſubintelligit addend[illegible]
quam neceſſarium ad credendum, ſub[illegible]

[illegible] traditiones non ſcriptæ, quæ ad fidem [illegible]

48 Reſp. quod cum Scriptura prohibet addi quidquã Scripturæ aut verbo Dei, intelligi debet prohibere ne quid ſacræ Scripturæ addatur, tanquam Scripturæ divinæ, aut verbo Dei, tanquam verbũ Dei, quod tale non ſit, aut quod ſit illi contrariũ. Nam poſt librum citatum Deuteronomii, quo prohibetur ne quid Scripturæ aut verbo Dei addatur, multi alii libri Canonici ſcripti ſunt. Similiter cùm D. Joann. ait: *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet [illegible] ſuper illum plagas ſcriptas in libro hoc*, ſolùm vetat ne libro Apocalypſis ſibi in Pathmos inſula oſtenſæ, aliquid addatur tanquã pars illius Apocalypſis, quod tamen ipſe non ſcripſerit vel audierit; non verò prohibet acceptari alias revelationes ad eum librum nihil facientes, aut Apoſtolorum traditiones, & Eccleſiaſticas Conſtitutiones ſacris litteris non repugnantes.

49. Objiciunt ſecundò aliqua Scripturæ teſtimonia, quæ traditiones damnare videntur, Chriſtus enim Matth. 15. alloquens Judæos dicebat: *Irritum [illegible] mandatum Dei, propter traditiones veſtras.* Et Paulus ad Coloſſ. 2. *Videte* (inquit) *ne quis vos decipiat per Philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundùm traditionem hominum.*

50. Verum ad hæc facilè reſpondetur, Chriſtum & Apoſtolum, locis citatis, reprobare quidem traditiones fictas, fucatas, & contrarias Scripturæ, vel rectæ rationi, quales erant illæ quas Judæi à Phariſæis acceptas ſervabant; non tamen legitimas, quales erant quas ipſis Moyſes & Prophetæ tradiderant: ex quo proinde nihil contra nos; non ideo enim veræ & Apoſtolicæ traditiones ſunt contemnendæ, quia Chriſtus & Paulus falſas & Phariſaicas condemnarunt.

51. Objiciunt tertiò: SS. Patres docent Scripturam ſacram eſſe ſufficientem fidelibus, ait enim Tertullianus contra Hermogenem, *Adoro plenitudinem [illegible]*. & Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 9. *In iis* (inquit) *quæ [illegible] poſita ſunt in Scriptura, [illegible] omnia quæ continent fidem.* Et lib. 3. cap. ultimo: *Quidquid homo extra didicerit, [illegible] damnatur [illegible].* Ergo præter Scripturam, nullæ dantur traditiones non ſcriptæ, quæ ad fidem pertineant.

52. Confirmatur: Non minùs ſufficiens eſt pro fidelibus Chriſtianis novum teſtamentum una cum veteri, quam fuit ſolummodo vetus teſtamentum pro Hebræis: Sed tota fides ad quam aſtringebantur Hebræi, fuit expreſſa in veteri teſtamento, & libris ejus: Ergo etiam & tota fides ad quam de neceſſitate ſalutis obſtringuntur Chriſtiani, continetur in novo & veteri teſtamento: Nullæ ergo dantur traditiones non ſcriptæ, quæ ad fidem pertineant.

53. Ad objectionem reſpondeo Scripturam jam notam ex traditione, ut divinam, eſſe ſufficientem fidelibus, ſi ſumatur cum iis omnibus quæ continet implicitè & virtualiter; nempe quatenus commendat traditiones, & judicium Eccleſiæ, cui parere nos jubet; non verò quatenus illa excludit. Unde ad locum Tertulliani dico, eum ibi non niſi de creatione mundi agere, contra errorem Hermogenis aſſerentis mundum non fuiſſe productum ex nihilo, ſed ex præjacente materia. Ex quo nihil contra nos, quod enim Scriptura, quam [illegible] ad [illegible] articulum ſit ſufficiens, ſive habeat plenitudinem, [illegible] facit qu[illegible] ſignificat quoad alia fidei noſtræ dogmata.

A [illegible]
[illegible]
dicen[illegible] no[illegible]
[illegible] & [illegible] oroſa ac[illegible]
lum Canonicos complecta[illegible]
ampla & generali ſignificat[illegible]
complectitur omnem revela[illegible]
acceptam uti divinam, ſive ſit conſcri[illegible]
por Bibliæ, ſive non, ſed ſolo verbo [illegible]
quidem quia potiſſima & multò major [illegible]
narum revelationum nobis communica[illegible]
eſt exarata & ſcripto expreſſa in ipſa Bibl[illegible]
circo nomine ſacræ Scripturæ, SS. Patres [illegible]
prehendunt etiam pauca divinitus nob[illegible]
B traditionem revelata.

Ad confirmationem nego Minorem, [illegible] enim, præter libros veteris teſtamenti, ha[illegible] alia nonnulla ad fidem & mores ſpectan[illegible] ore Prophetarum & antiquorum Patru[illegible] ſcripto excepta, ſed ab avis ad nepotes [illegible] verborúmq; communicatione tranſlata, a[illegible] nihilominus agenda vel credenda ipſi o[illegible] bantur; quas traditiones ſine ſcripto pe[illegible] tranſfuſionem, nonnulli *Kabalam* Hebrai[illegible] nuncuparunt, ùt ſuprà in ultima probati[illegible] ſtiæ concluſionis declaravimus. Unde [illegible] eſt quod in argumento innuitur, nimirum [illegible] teri teſtamento, ſeu in libris Moyſis, om[illegible]
C doctrinam ad ſalutem neceſſariam fuiſſe c[illegible] tam; nullibi enim in libris Moyſis extat r[illegible] dium pro peccato originali in fœminis, & [illegible] culis ante octavum diem, nec non in[illegible] tilibus, qui circumciſioni non aſtringeba[illegible] multiſque aliis quæ ſuprà retulimus.

Objiciunt quarto Per traditionem non [illegible] ptam oſtium perverſis erroribus aperitur, ta[illegible] enim eſt cuilibet hæretico, cum Scriptur[illegible] teſtimoniis deſtitutum videbit id quod do[illegible] zat traditionem de illo communici Apo[illegible] ſic Papias apud Euſebium lib. 4. cap. ultimo [illegible] rem ſuum de mille annis regni Chriſti, in [illegible] poſt reſurrectionem futuri, commentitiã
D tione Apoſtolicã tueri conabatur ſic [illegible] Quarto-decimani jactabant ſe celebratione[illegible] ſuæ decimâ quartâ luna more Judæoru[illegible] anne Apoſtolo & Epiſcopo Epheſino acce[illegible] ùt refert idem Euſebius lib. 4. cap. 14. At c[illegible] dum non eſt, Chriſtum, aut Apoſtolos, uſq[illegible] co apertum oſtium erroribus reliquiſſe. E[illegible] planè commentitium eſt, eos aliqua de dogma[illegible] bus fidei reliquiſſe, quæ Scripturarum [illegible] non comprehenderint, & per ſolam traditio[illegible] Eccleſiæ communicaverint.

Reſpondeo hoc argumentum nullius eſſe [illegible] ris, & facilè poſſe in Adverſarios ſic retorquer[illegible] Si fidei ac religionis negotiũ doctrinâ dunta[illegible]
E ſcriptâ comprehenderetur, magnum hæreti[illegible] ad errores in Eccleſiam invehendos pateret oſ[illegible]m Sed credibile non eſt, Chriſtum & Apoſt[illegible] uſque adeo apertum oſtium erroribus reli[illegible] Ergo nec eos omnia ſcripto tradidiſſe. Seq[illegible] Majoris probatur, facile enim eſt cuilibet h[illegible] tico Scripturas corrumpere & depravare, [illegible] abuti ad probandum vel defendendum ſuos errores. Unde Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo con[illegible] Donatiſtas aſſerit omnes ſeductores non a[illegible] populus feſelliſſe, niſi prætextu Scriptura[illegible] *qu[illegible]* (inquit) [illegible] liqueipſi H[illegible] ret[illegible] q[illegible] s proferunt Adv[illegible] & in q[illegible] s malum traditionis uſum rep[illegible] dunt [illegible] us [illegible] pturis male intellectis, [illegible]

ex

[illegible] ex eo [illegible] errores [illegible] defend[illegible], [illegible]at, propterea non pot[illegible] [illegible]tam olim erroribus [illegible] multò minus, id per tradi[illegible] [illegible] ſt quamvis inter ſuum hæ[illegible] [illegible] authoritate deſtitutis, tradi- B [illegible]eam ad ſuorum errorum de[illegible] [illegible]tuntur: [illegible] ait Se[illegible] [illegible] *ril* [illegible] *ar.*

[illegible] Quomodo credi[illegible] le eſt Apo[illegible] [illegible] fidei noſtræ dogmata tradidiſſe, [illegible] conveniens ut illa perpetuò [illegible]varentur pura atque integra: [illegible] aliqua ex dogmatibus illis [illegible] voce, non ita ſe habet: Ergo cre[illegible] [illegible]m fidei ab Apoſtoli hoc modo [illegible]e. Major conſtat: Minor verò [illegible] poſſibile eſt, vel admodum diſ[illegible] [illegible]itione tantum percipitur, in [illegible]r & conſervetur; vel enim qui C [illegible] ſequitur quod audit, vel certè [illegible]dicitur illius, & conſequenter [illegible] pſum aliis tradit. Unde quam[illegible] [illegible]cclefia tantùm traditionibus [illegible]nixa, quia tamé ſucceſſu tem[illegible] [illegible]as obliterati animadverſum [illegible] Scripturæ dat[illegible] ſunt, ut per [illegible]nis ſuccurreretur.

[illegible] Majori, negando Mino[illegible] [illegible]bationem dico quòd licèt [illegible] & curain [illegible] vandis [illegible]ptis, vix fieri poſſit quod [illegible] qui objic[illegible] quia tamen [illegible]cclefia, Spi[illegible] Sancti pro- D [illegible] regit[illegible] Eccleſia con[illegible] timendu[illegible] ut pereant [illegible] in tota Eccleſia [illegible] am Scri[illegible] [illegible]manam [illegible] providen[illegible] [illegible]le poſſent etiam corrum[illegible] [illegible]. Et cer[illegible] traditio[illegible] [illegible] naturæ ab que [illegible] [illegible] haud diffici[illegible] [illegible]mque eſt [illegible]ere, [illegible] non [illegible] ac fide poſſe [illegible] fidelium cordi[illegible] [illegible] papyro ſcribe[illegible] [illegible] Spiritus Dei viv[illegible] [illegible] deleatur. Unde [illegible] eſt, E [illegible] in lege Moſaica fuiſſe lata[illegible] [illegible] ſuccurreret, ſi e[illegible] [illegible] eas Deus, illæ omnem [illegible] hominum [illegible] eſſariam [illegible] lex eo[illegible] à [illegible] Moſis [illegible]

DISPUTATIO III.

De Eccleſia.

EGimus diſputati[illegible] præc[illegible] plici regula fidei [illegible] Scri[illegible] de [illegible] regula [illegible] quente nobis [illegible] eſt diſput[illegible] quidem de Eccleſia [illegible] bili, Pontifice Romano, poſtea [illegible] neralibus & œcumeni[illegible] Eccleſiam repræ[illegible]ntantibus.

ARTICULUS I. [illegible]

Vtrum Eccleſ[illegible] in credendo, [illegible]

§. I.

Quibusdam præmiſ[illegible]

SUppono primò, Eccleſiam poſſe [illegible] pliciter: Primo generaliter & [illegible] ut non ſolùm homines, ſed etiam Ange[illegible] [illegible] um viatores, ſed etiam beatos & co[illegible] ſores complectitur, unde hic accepta [illegible] *Societas* [illegible] *ſupern*[illegible] [illegible] *adhær*[illegible], *ejuſque* [illegible] Ubi dicitur primo [illegible] qu[illegible] Eccleſia in uno ſolo ſubſiſt[illegible] ne[illegible] D [illegible] communitates, qui [illegible] cere, complectitur. Secun[illegible] quo nomine tam Angeli [illegible] prehenduntur, amb[illegible] ad [illegible] generaliter ſumptæ ſpectant. [illegible] *rem*[illegible], quia [illegible] Dei [illegible] eſſet congregatio [illegible] & [illegible] [illegible] pub[illegible] hujus [illegible] viva & cœleſtis quali[illegible] ſia, de qua nunc agimus. [illegible] Dei, & fidem con[illegible] Eccleſiæ ſump[illegible] ſione [illegible] hæreſim, [illegible] E & animæ quæ in p[illegible] dem & augm[illegible] tur, [illegible] non ſufficit [illegible] tural qu[illegible] pars al[illegible] [illegible]

[illegible] ſub [illegible] habet [illegible] Apoſto[illegible] [illegible] regitur. Item alium [illegible] in [illegible] contra hoſtes pugnat, & [illegible]alem [illegible] et, unde militans nuncupatur: [illegible] purgatorio, ubi igne probatur & à re[illegible] peccatorum purgatur, unde patiens dici[illegible] alium in cœlo ubi ſponſo fruitur, & de ſu[illegible] hoſtibus victoriam [illegible], à quo trium[illegible] [illegible]tur. Una tamen propterea eſſe non [illegible] ſicut homo, licèt alium ſtatum in B [illegible] alium in virili ætate, alium in ſenectute [illegible], idem numero cenſetur.

[illegible] generalem Eccleſiæ acceptionem, [illegible] & anguſtior quà conſideratur [illegible] quem in lege Euangelica à Chriſto Do[illegible] cepit, atque definitur à Banne hic art. [illegible] cæteris aliis: *[illegible] fidelium [illegible] Chriſto in cœlo. & [illegible] cultu communicantium.* [illegible] definitio ſufficienter manet explicata ex [illegible] præcedenti.

[illegible] ſecundò, Eccleſiam hoc ſecundo [illegible] acceptam, viſibilem eſſe, Eccleſia enim in [illegible] eſt eſſentialiter ſocietas non Angelorum C [illegible] animarum, ſed hominum. non autem di[illegible] eſt ſocietas hominum in terris niſi exter[illegible] & viſibilibus ſignis conſiſtat quia non eſt ſi[illegible] ſe agnoſcant qui dicuntur ſocii: non [illegible] poſſunt homines agnoſcere in ſtatu viæ, [illegible] ſocietati vincula ſint externa, atque adeo [illegible]bilia. Adde quod Matthæi 5. Eccleſia compa[illegible] civitati ſupra montem poſitæ, quæ abſcondi [illegible] poteſt. Et Iſaiæ 2. de eadicitur: *Erit in noviſ[illegible] [illegible] mons domus Domini in vertice [illegible] [illegible]tur ſuper colles. & fluent ad eum [illegible]* Quæ teſtimonia Auguſtinus Tract. [illegible] in Joann. de Eccleſia explicat, concludens [illegible] verbis. *Quid amplius dicturus ſum. qui in cæci [illegible] montem non vident.* Item Pſalm. D [illegible] *[illegible] tabernaculum ſuum* id eſt (inquit [illegible]dem Auguſtinus) *in manifeſtatione [illegible] occulto.* Quod confirmat Epiſt. [illegible] ad Donatiſtas, dicens: *Ipſa eſt Eccleſia in Sole [illegible] [illegible]tatione, omnibus nota, uſque [illegible].*

4 [illegible], quod credimus, inviſibile eſt: Sed Ec[illegible] a nobis creditur, quandoquidem dicitur in Symbolo, *[illegible] Eccleſiam*: Ergo illa non eſt viſi[illegible]bi[illegible].

Verùm huic inſtantiæ facilè reſpondetur, quod ſicut in Chriſto erat aliquid quod videbatur, n[illegible] humanitas, aliud quod credebatur, E nempe [illegible] divinitas; & ſicut in baptiſmo vide[illegible] [illegible] aquam & ablutionem, credimus [illegible] vim regenerandi, & peccata ab[illegible] [illegible] in Eccleſia eſt aliquid quod credimus, [illegible] quod videmus: credimus enim eam re[illegible] [illegible] Sancto, extra eam nullum poſſe ſal[illegible] [illegible]; videmus autem congregationem [illegible] hominum [illegible] [illegible] [illegible]lentium, & fidem [illegible] Paſtore profitentium. Itaque li[illegible] [illegible]

[illegible] per [illegible]

[illegible]

[illegible] gano, area [illegible] [illegible] [illegible]riuntur agro in quo bonum [illegible] mixta ſunt; convivio nuptiali, [illegible] mali vocati ſunt; decem vir[illegible] quinque prudentes ſunt, quinque fatuæ [illegible] quo reperiuntur oves & hœdi. Demum [illegible]lus 2. ad Timoth. 2. Eccleſiam comparat [illegible] domui in quâ ſunt diverſa vaſa, quædam [illegible]norem, alia in contumeliam.

De Eccleſia ergo Chriſti, quæ in t[illegible] [illegible]bilis & conſpicua, conſtánsque ex [illegible] prædeſtinatis inquirimus, an ſit inf[illegible] credendo, ſubindeque certa & infa[illegible] la fidei, vel poſſit errare, ſive ſentie[illegible] proponendo aliquid fidei contrarium. [illegible] magis declaretur.

Notandum eſt. dupliciter intelligi poſſ[illegible] ſiam errare in fide. Primò. culpabiliter in[illegible] do in hæreſim. vel errorem culpabilem [illegible] do inculpabiliter errando cum ignorant[illegible] cibili. Prior errandi modus pejor eſt & [illegible] plane deſtruit ideóque Eccleſiæ magis re[illegible] quàm poſterior, uterque tamen ab illa re[illegible] dus eſt; ad refellendum errorem Luthera[illegible] & Calviniſtarum, docentium Eccleſiam v[illegible] lem, quæ primis quingentis annis habuit v[illegible] fidem & religionem, poſtea errâſſe creden[illegible] credenda proponendo quæ non erant fid[illegible] multis ſæculis uſque ad tempora Lutheri [illegible] tore periſtitiſſe. Contra quam doctrinam ſit [illegible]

§. II.

Duplici concluſione Lutheranorum & C[illegible]niſtarum error refellitur.

Dico primò. Eccleſiam univerſalem non [illegible] ſe errare culpabiliter in fide.

Probatur primo concluſio duplici cele[illegible] pturæ teſtimonio. Primum habetur [illegible] ubi Chriſtus dixit Petro: *Tu es Petrus, [illegible] Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ [illegible] prævalebunt adversùs eam.* Ubi per por[illegible] ſignificatur Dæmonis potentia & aſtutia [illegible] maximè in diſſeminandis hæreſibus & [illegible] verſatur: Ergo Chriſtus verbis illis a[illegible]nuat, nullas hæreſes adverſus [illegible] Petram fundatam prævalituras. U[illegible] [illegible]nus lib. 1. de Symbolo ad Catechum. [illegible] *[illegible]nare poteſt, expugnari tamen non poteſt [illegible] mnes de illa exierunt, tanquam ſarmenta [illegible] vite præciſa; ipſa autem manet in radice [illegible] inf[illegible] non vincent eam.*

Secundum teſtimonium ſumitur [illegible] A[illegible] 1. ad Timoth. 3. ubi [illegible]: *Ut [illegible] teat te converſari in domo Dei quæ eſt [illegible] vivi, firmamentum & columna veritatis.* [illegible] ſia [illegible] primis appellatur *Domus* [illegible] ſurdum [illegible] [illegible], domum [illegible] habit[illegible] & qu[illegible] ſua [illegible] errorum [illegible] [illegible] D[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] poſtulus [illegible] m arcam [illegible] m appellare. Secundò, [illegible] onem, Iudæi infenſiſſimi [illegible] hoſtes, deberent dici co- [illegible] veritatis, quandoquidem [illegible] tum, quod pariter verbum Dei [illegible] enter cuſtodiunt.

[illegible] undò concluſiu ex Cypriano li- [illegible] e Eccleſiæ, cap. 5. ubi ſic ait: *Adul-* [illegible] *incorrupta eſt & pu-* [illegible] ret culpabiliter in fide, eo ipſo de- [illegible] onſu, & fieret adultera, ut con- [illegible] hæreſim, vel errorem culpabilem, [illegible] it.

[illegible] Si Eccleſia univerſalis culpa- [illegible] in fide, talis error in Chriſtum & [illegible] ctum redundaret. Conſequens non [illegible] Ergo nec Antecedens. Sequela [illegible] tur: Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, [illegible] nctus ejus cor, ut docet S. Tho- [illegible] 8. art. 1. ad 3. his verbis. *Caput* [illegible] *eminentiam reſpectu cæterorum ex-* [illegible] *fed cor habet quandam influ-* [illegible] *& ideo cordi comparatur Spiritus* [illegible] *ner Eccleſiam vivificat & unit,* [illegible] *atur ipſe Chriſtus, ſecundùm vi-* [illegible] *ecundùm quam homo hominibus* Atqui naturali lumine conſtat defe- [illegible] tecnatum corporis, tribui ca- Ergo ſi Eccleſia univerſalis culpa- [illegible] n fide, talis error in Chriſtum & [illegible] um redundaret.

[illegible] s eſt caput, & Spiritus Sanctus [illegible], & tamen error illius in fi- [illegible] eos redundat: Ergo nec error [illegible] Chriſtum & Spiritum San- [illegible]

[illegible] equentiam & paritatem: di- [illegible] s fidelis particularis poteſt deſine- [illegible] pſius Chriſti & Eccleſiæ, per [illegible] at verò Eccleſia, ſuppoſitâ [illegible] ſione quæ habetur Oseæ 2. *De-* [illegible] *nupſerunum,* deſincre non [illegible] us in v [illegible] illius.

[illegible], Eccleſia non poteſt errare in [illegible] quide per ignorantiam invinci- [illegible] pabilem.

[illegible] o ſequitur ex dictis inprion, quæ [illegible] unt ab Eccleſia errorem cul- [illegible] am nculpabilem. Na [illegible] oquin [illegible] tur eam prævalere, & in illa [illegible] a & firmamentum veritatis, ſi [illegible] endo falſum, etiam per [illegible] m, neque enim tunc veritatem, [illegible] ret. Neque ba [illegible] infall bi- [illegible] m Chriſti & Spiritus Sancti aſſi- [illegible] docentur omne [illegible] veritatem, ut di- [illegible] & Joan. 14. Sed [illegible] talis er- [illegible] m & Spiritum Sanctum redunda- [illegible] dictis patet.

[illegible] ti [illegible] leſia Chri [illegible] p [illegible] errare [illegible]

[illegible] per

[illegible] III.

[illegible]

OBjicitur in primis hære [illegible] piritis & SS Patribus [illegible] tur. Ergo ſicut luna à clari [illegible] ſim patitur, ita & Eccleſia poteſt [illegible] & incidere in errorem.

Reſpondeo Eccleſiam non in eo [illegible]
B dici in Scriptura & SS Patribus, quòd [illegible] na deficiat, ſed potiſſi [illegible] in tribus, [illegible] quia ſicut luna initio menſis exigua eſt, [illegible] paulatim creſcit, donec plena & perfecta ſit, ita Eccleſia in principio ſui ortûs, exiguam terræ partem occupabat, ſed poſtea ita crevit, ut [illegible] de [illegible] toto terrarum orbe diffuſa ſit. Sic A [illegible] in Pſalmum 103. circa illum verſicu [illegible] *nam in tempora.* Secundò, quia ſicut [illegible] lumen corporale à Sole, ita Eccleſia [illegible] fidei & ſanctitatis à Chriſto. Ita [illegible] ſtinus in Pſal. 10. [illegible] inquit [illegible] *cleſia, quod ſuum* [illegible] *non habeat* [illegible] *ta Dei Filio, qui* [illegible]
C *legerunt Sol appellatus eſt*, [illegible] Epiſcopus Carpatius in Cantica [illegible] *Luna comparatur Eccleſia* [illegible] *habet divini luminis, id à juſtitiæ* [illegible] *atque divina accipit.* Tertiò, quia ſi [illegible] luna [illegible] tationi obnoxia eſt, ita & Eccleſia in hac vita [illegible] terdum enim fruitur pace, interdum perſ [illegible] tiones patitur, nunquam tamen deficit [illegible] *ſia* (inquit Ambroſius) *tempora ſua habet per-* [illegible] *tionis & pacis, nam videtur ſicut luna* [illegible] *non deficit. obumbrari poteſt, deficere* [illegible] His ergo conſiſtit ſimilitudo inter Eccl [illegible] & lunam, non verò in defectione, nam [illegible] in fide ſemper firma, ſtabilis, ac immobilis eſt, &
D hac in parte, non lunæ, ſed Soli aſſimilatur, [illegible] ta illud Prophetæ Pſal 88. [illegible] *in conſpectu meo, & ſi* [illegible] *una per* [illegible] *teſtis in cœlo fidelis.* Quæ verba [illegible] de Eccleſia, ſicqua [illegible] Chri [illegible] & ſolium ſuum conſt [illegible] dictum. C [illegible] autem primò Eccleſia Soli, q [illegible] S [illegible] imaginem in claritate & [illegible] ſentat. Secundò Lunæ, quia [illegible] nes multas patitur, & interdum [illegible] nubibus tota obſcurari videat [illegible] radiis Solis illuſtratur, imò cum [illegible] plus conſpicua eſt hominibus [illegible] S [illegible] minor eſt, ſubinde que [illegible] abeo [illegible]
E Tertiò comparatur Iridi, q [illegible] *cœlo fidelem*, Propheta [illegible] fideliter non amplius per aquas [illegible] u [illegible] nnontiat. Iridi, inquam, co [illegible] el [illegible] propter maximam [illegible] varietatem, quæ per diverſos [illegible] [illegible] bratur, vel, ut alii volunt, ob [illegible] tes, vas aque officia [illegible] co [illegible] la

O [illegible] cont [illegible] cun [illegible] à fi [illegible] Ergo [illegible] [illegible] re. C [illegible]

[illegible] A [illegible]

[illegible] A [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ravit vitulum [illegible] tempore Eliæ Ec[illegible] ex una parte [illegible] fide lis, [illegible] Elias, ut ipſemet conqueritur 3 Regum 9. Ex alia verò parte Eccleſia, cùm ſit congregatio, non poſſit in uno ſolo conſervari. Quartò idem accidit tempore Iſaiæ & Jeremiæ, [illegible] omnes receſſerunt à Deo, dicitur enim [illegible] *poſſeſſorem ſuum, & aſinus* [illegible] *autem me non cognovit.* Et Jeremiæ 2. [illegible] *reliquiſtis me, dicit Dominus.* Denique tempore Chriſti tota Synagoga cum omnibus ſuis ceremoniis exſpiravit. Ergo Eccleſia olim [illegible].

B

R[illegible]ndeo primò, negando Antecedens, & ad [illegible] ejus probationem de Adam & Eva, [illegible] cum [illegible] Eccleſia [illegible] multitudo ſive [illegible] quæ in duobus [illegible] hominibus con[illegible] poteſt, [illegible] tolle initium Eccleſiæ uſque ad [illegible].

Ad [illegible]undam probatione[illegible] de Aaron & populo [illegible], nego quod Synagoga ip[illegible] tunc defecer[illegible]. [illegible] pars ejus; nam in primis caput ejus, quod erat ſolus Moyſes, quia Aaron nondum erat Pontifex, [illegible] neque corpus [illegible] Synagogæ, [illegible] enim Levi[illegible] qui [illegible] duo milia, ut habetur Numer 8. [illegible] in cultu veri Dei, [illegible]um Moyſe, ut habetur expreſsè Exodi 32.

C

Ad tertium de Elia dico, eum non loqui de omni populo Judæorum, ſed ſolùm de illa parte quæ ſubjecta erat Regi Samariæ, eo ſiquidem tempore duo regna pertinebant ad Synagogam, alterum Juda, alterum Iſraël: illud erat ſub Rege Samariæ, illud verò ſub Rege Jeruſalem non loqu[illegible] autem Propheta de regno Jeruſalem ſi[illegible] Juda, utpote [illegible] tempore Eliæ regnaverint [illegible] Jeruſalem optimi Reges Aza, & poſt eum Io[illegible]at, ſub q[illegible] populus & Sacerdotes manifeſtè in vera religione perſtiterunt; imò in ipſo Regno Iſrael multi erant etiam tempore Eliæ, qui verum Deum agnoſcebant; unde et conquerenti quod derelictus eſſet ſolus, reſpondit Deus: *Reliqui* [illegible] *millia virorum in Iſrael, qui genua* [illegible] *ante Baal.*

D

Ad quartum & quintum de Iſaia & Ieremia idem dic[illegible] quod de Elia, & addo cum D. Augu[illegible] de unitate Eccleſiæ cap. 12. Prophetas & A[illegible]ulos interdum reprehendere univerſum [illegible] quaſi nemo in eo ſit bonus, cùm tamen [illegible] boni.

E

Ad [illegible] dico tempore Chriſti Synagogam defeciſſe, non eo tamen ſenſu, quòd à fide quam profitebatur antea apoſtataverit, ſed quia tunc reprobata eſt cum ſuis ceremoniis & ſacrificiis, & in ej[illegible] ſucceſſit Eccleſia Chriſti.

18. Sc[illegible] poteſt ad objectionem, [illegible] cipali, de Eccleſia tempo[illegible] & [illegible] quæ [illegible] tempore legis [illegible] & paritatem de [illegible] Ka[illegible] eſt, P[illegible]mò [illegible] de [illegible]

[illegible]

Denique [illegible] verſalis, [illegible] ne homin[illegible] mo ſalvari p[illegible], un[illegible] no[illegible] : At Synagoga [illegible] & univerſ[illegible], quia extra illam [illegible] ſalvari, ut patet de Patriarcha [illegible] tis.

Objiciunt tertiò: Apoſtoli [illegible] tis fidem amiſerunt: Sed E[illegible] in Apoſtolis & B. Virgine tot[illegible] go tota Eccleſia tunc à fide defe[illegible] Major probatur. Primò ex co[illegible] Chriſtus ipſis dixerit paulo ant[illegible] *mnes vos ſcandalum patiemini in hac* [illegible] *eſt enim, percutiam Paſtorem & d*[illegible] *gregis.* Ubi Gloſſa explicat particul[illegible] gentur *ab unitate fidei.* Secund[illegible] ex[illegible] ſtus Marci 16. exprobraverit incred[illegible] rum, quia iis qui viderant eum [illegible] crediderunt. Tertio ex cere[illegible] hebdomada ſancta, quando in o[illegible] omnia luminaria extinguuntur, & tant[illegible] remanet acc[illegible]nſum; plures enim dic[illegible] niam illam ideo fieri, quod luminaria nempe Apoſtoli extincta fuerint, ſola B[illegible] gine cum ſplendore fidei per[illegible] erant.

Reſpondeo negando Maj[illegible] eſt quod in triduo mortis Chr[illegible] omn[illegible] A[illegible] li [illegible] de defecerint, licè[illegible] de [illegible] verum [illegible] nempe de Thoma, de c[illegible] nulla ratio id convincit. Neque obſtat q[illegible] trus Chri[illegible]um negaverit, ore tantum dum verò corde ipſum negavit. Et cert[illegible] ſtus paulo ante ipſi dixiſſet *Rogavi p*[illegible] *non deficiat fides tua,* credibile [illegible] eſt, [illegible] fidem Chriſti defeciſſe in Petro, [illegible] in corde ejus non remanſerit. Ad [illegible] bationem in contrarium, dic[illegible] erb[illegible] *Omnes vos ſcandalum patiemini in ha*[illegible] prædictionem peccati quod com[illegible] ſtoli, fugiendo, & nimis timendo [illegible] ne Dominicæ Paſſionis, quod non [illegible] cturam fidei.

Ad ſecundam dico illud M[illegible] *crudelitatem eorum*, non [illegible] rint fidem, ſed qu[illegible] tardi [illegible] reſurrectionem Chriſ[illegible] q[illegible] catum fuerit, non tamen [illegible]

Ad con[illegible]uetudinem au[illegible] tinguendi omnes [illegible] mis cum Ruperto, [illegible] xtin[illegible] p[illegible] nificare Prophetas Judæis interemp[illegible] au[illegible] qui modo non [illegible] tempore Ruperti, ut ip[illegible] gueretur, [illegible] Chriſti. D[illegible] per [illegible] per al[illegible] ex [illegible]

[illegible]

... Conc. Arimi- A
... formu-
... Hieronymus
... hæreſim viguiſſe : *Totus*
... , *& miratus eſt ſe repente*
... Ergo tota Eccleſia poteſt à fide
... in errorem.

... in Eccleſia tunc temporis fuiſſe
... os qui non obſtante Arrianorum
... ſidia in fide orthodoxa fortiter per-
... Hilarius Pictavienſis, & cum eo to-
..., quæ ab ejus partibus maximè ſtabat,
... paret quod cùm ab exilio reverteretur,
... lia quaſi ovantem & triumphan-
... hæreſi complexa fuerit, & ex eo quod di- B
... nus Galliam, frementibus hæreti-
... Conſtiis. Item perſiſtebat eo tem-
... e Clerus Romanus cum Papa Felice,
... eum Liberii poſt ejus lapſum ſuffectus
... multique alii qui neque Imperatoris
... minis, nec fraudibus Arrianorum,
... unquam dimoveri potuerunt. Vnde
... mos verbis relatis ſignificare tantùm vo-
... tunc provincias ad Arrianorum par-
... pter emenitum illud Concilium Arimi-
... commigraſſe. De quo videri poteſt Ba-
... annum Chriſti 358.

... quintò : Summus Pontifex, qui eſt
... ſiæ, poteſt in fide errare : Ergo & to- C
..., non enim debemus in corpore ma-
... lem in capite infallibilitatem admittere,
... d ab iſto regatur.

... deo dato Antecedente, de quo infrà,
... conſequentiam & paritatem. Ratio
... tatis eſt, quia poteſt Summus Pon-
... dſentire & credere contra fidem, abſ-
... quod propterea excidat à dignitate capi-
... Eccleſiæ; ſatis enim ipſi eſt ad illius di-
... conſervationem, quòd nihil adverſus
... doceat quia in ſentiendo & credendo ſe
... tantùm ut perſona particularis, & ſolum
... cendo ut caput. At verò ſi Eccleſia, etiam
... ſentiendo, à fide deficeret & incide- D
... rorem, eo ipſo deſineret eſſe Eccleſia fi-
... a Chriſti, cùm per fidem illi deſponſe-
... xta illud Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in fide.*
... unt ultimò : Eccleſia eſt libera in cre-
... yſteria noſtræ fidei : Ergo poteſt nolle
..., ſubindéque à fide deficere.

... ndeo quòd licèt Eccleſia abſolutè, &
... uppoſitione divinæ promiſſionis, ſit
... redendo tam libertate contrarietatis,
... ntradictionis; ex hypotheſi tamen pro-
... divinæ, eſt quidem libera in credendo,
... e contradictionis, non tamen contrarie-
... bindéque non poteſt in fide errare, cùm
... on ſufficiat libertas contradictionis, ſed E
... tur inſuper libertas contrarietatis. Poteſt-
... olutio explicari & illuſtrari exemplo
... qui ſuppoſitâ ſuâ impeccabilitate, non
... circa mortem ſibi à Patre præceptam,
... ate contrarietatis, ſed duntaxat li-
... ate contradictionis. De quo fusè
... 10 Tractatu de Incarnatione.

* *

A

ARTICULUS II.

Quæ ſunt notæ veræ Eccleſiæ, & an illæ ſoli Romanæ Eccleſiæ competant?

TRia in hoc articulo præſtanda ſunt. Primò explicandæ ſunt notæ veræ Eccleſiæ in Symbolo Nicæno his verbis expreſſæ : *Credo in unam, ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam.* Secundò oſtendendum eſt, quatuor illas veræ Eccleſiæ notas, Romanæ convenire Eccleſiæ, illamque eſſe unam, Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam. Nomine verò Romanæ Eccleſiæ non intelligimus ſolam fidelium ſocietatem urbe Româ incluſam, ut fingunt aliqui Adverſariorum, ſed totam illam multitudinem hominum, qui ubique terrarum unam & eandem fidem profitentur, ſub uno eodémque Paſtore univerſali, Romano Pontifice, cui tanquam capiti Eccleſiæ, viſibili Chriſti Vicario in terris, & legitimo Petri ſucceſſori adhærent. Tertium quod nobis probandum incumbit, eſt quatuor prædictas veræ Eccleſiæ notas, Lutheranorum & Calviniſtarum ſectæ minimè convenire.

§. I.

Prima nota veræ Eccleſiæ, unitas.

VEram Eccleſiam eſſe unam docet Scriptura pluribus locis Cantic. 6. *Vna eſt amica mea, formoſa mea, columba mea.* Joan. 10. *Fiet unum ovile & unus Paſtor.* Ad Roman. 12. *Multi unum ſumus.* Vnde egregiè Cyprianus libro de unitate Eccleſiæ, cap. 3. *Eccleſia Domini luce perfuſa, per orbem totum radios ſuos porrigit : unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in univerſam terram copia ubertatis extendit profluentes largiter rivos latiùs expandit : unum tamen caput & origo una, & una mater fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt & pudica, unam domum novit, unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit.* 28.

Porrò multiplex eſt Eccleſiæ unitas, multi- 29.
que modis illa una dicitur : primò unitate principii, nempe Dei vocantis, & Chriſti eam fundantis & inſtituentis. Quo ſenſu veteres Patres potiſſimùm Tertullianus in Apologetico cap. 39. mirantibus paginis, quod Chriſtiani ſe fratres nuncuparent quo nomine mutuam ... unitatem ſignificabant reſpondet ... fratres ... *ſumus, qui unum patrem Deum agnovimus qui unum ſpiritum bibimus ſanctitatis, qui de uno utero ... ad unam lucem expavimus veritatis.*

. Secundò Eccleſia dicitur una, ratione ... 30
nempe æternæ beatitudinis, quam omnia Eccleſiæ membra ſperant. Vnde ait Arnobius ... giâ contra Gentes : *Fratres ſumus, qui ad eandem hæreditatem nempe æternam beatitudinem aſpiramus.*

T... uni... me...
rum, ta... eriorum ... unt ... ſpes & 31.
c... mſe ... ac ...
rum ... an ... e
tu ... 4. Do ...

[illegible] Apoſto[illegible] dic[illegible] *ſpiritus, ſicut vocati eſtis unâ* [illegible]. Q[illegible] [illegible]t A[illegible] 140. cu[illegible] hæc vox [illegible]t omnium [illegible] *diſſipata ſunt oſſa noſtra*, in plurali clamant, *Ad te Domine, Domine, oculi mei, quia in te ſperavi.* Unitas charitatis inſinuatur Actor. 4. *Credentium erat cor unum, & anima una in Deo*, qui [illegible] inquit Gloſſa *copulâ charitatis in unum jungebantur*; ſicut [illegible] in celebri Cyzici delubro lapides omnes ſilo aureo colligebantur, ut [illegible] Plinius lib. 36. cap. 15. Huius unitatis [illegible] affert Bannez rationem: Quod [illegible] bonitatem (inquit) illud eidem ſecundum Platonicos tribuit unitatem; bonitas quippe rem ipſam in qua eſt conſervat & perficit: At [illegible] conſervatur, niſi per hoc quod eſt unum [illegible] diviſa & ſegregata citò pereunt & [illegible]: [illegible] cùm charitas Eccleſiæ bonitatem & perfectionem tribuat, eidem etiam unitatem contulit. Quantùm ad unitatem ſacramentorum, Apoſtolus eam, inſinuat ad Epheſ. 4. [illegible] Baptiſmi, qui eſt reliquorum Sacramentorum janua, dum ait: *Vnus Dominus, una fides, unum baptiſma.* De unitate verò ſacrificii ait 1. ad Corinth. 10. *Vnus panis & unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane & de uno calice participamus.* Item de Unitate legis & ceremoniarum dicit ad Epheſ. 4. *Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceria ſolvens, inimicitias in ſemetipſo, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſum in unum novum hominem.* Quibus verbis ſignificat, populum Judaicum & Gentilem (qui diverſi erant propter maceriem legum & præceptorum, quæ utroſque [illegible] dividebat) fuiſſe conjunctos per Chriſtum, qui hanc maceriam deſtruxit, & omnes ſub lege Evangelica adunavit.

32\. Quarto Eccleſia eſt una, ratione unius ejuſdemque capitis viſibilis, nempe Pontificis Romæ ſedentis, qui per totam Eccleſiam ſupremus omnium fidelium Paſtor agnoſcitur: per ordinem quippe ad eum, omnes fideles toto orbe diffuſi uniuntur, & ab omnibus hæreticis & ſchiſmaticis diſcernuntur. Hanc autem unitatem inſinuavit Chriſtus Joan. 10. *Alias oves habeo quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ovile, & unus paſtor:* & Cyprianus, cùm dixit *Eccleſiam eſſe gregem, & plebem, ſuo paſtori adunatam*, quod de Eccleſia in nova lege debet intelligi: nam Eccleſia ante adventum Chriſti talem unitatem non habuit; tum quia Gentibus quæ fideles erant, & Judæis non præerat unus Pontifex: tum etiam quia Gentes ipſæ, ut rectè docet Bannez, nullum ſibi caput viſibile, à quo in myſteriis fidei edocerentur, agnoſcebant; ſed vel per lumen quoddam interius, vel à parentibus, vel ab aliis ſibi æqualibus inſtruebantur.

33\. Quinto Eccleſia dicitur una, unitate corporis myſtici: quia ſicut ex diverſis & heterogeneis partibus unum corpus naturale reſultat, ita ex omnibus fidelibus, fide, & Sacramentorum, ac Divinorum & Eccleſiaſticorum præceptorum vinculo inter ſe conjunctis, unum corpus myſticum [illegible]: & hujus myſticæ unius beneficio, fideles [illegible] in bonis ſpiritualibus [illegible] ſe [illegible] us pro altero ſatisfacit, [illegible] orationibus [illegible] & in ſumma omnia bona ſu[illegible] cat [illegible] illud P[illegible] [illegible]; & [illegible] Apoſtoli: *Adm[illegible] qua de* [illegible]

ſtis in [illegible] eſt p[illegible] h[illegible] commun[illegible]. Unde [illegible] Cant. 4. *[illegible] aſcendunt de lavacro, omnes* [illegible] *ſterilis non eſt inter eas*, de Eccleſia, ſeu d[illegible] bus fidelibus explicat: ſiquidem oves ſ[illegible] les, qui de lavacro baptiſmi ad gratiam [illegible] derunt: ſunt autem hæ oves fœtoſæ, & [illegible] dæ, quia quiſque fidelium, partem ſuorum [illegible] ritorum, ſuarumque ſatisfactionum, in co[illegible] nem aliorum utilitatem effundit: quar[illegible] interlinearis ait, quod *illi inter ſteriles deput* [illegible] *qui abluti ſtatim ex hac vita rapiuntur*, [illegible] *enim ſobolem fidei, quam vel ipſi pro ſe, vel* [illegible] *ipſis confeſſi ſunt, habuerunt etiam votum bon*[illegible] *tionis, quod inter oves Chriſti, ſi expectati ſ*[illegible] *ſocialiter exercuiſſent.* Unde nota particulam *Socialiter*, quia ſcilicet illi, ſi diutius [illegible] in communem Eccleſiæ utilitatem ſuæ [illegible] meritoria transfudiſſent. Unde Ter[illegible] Apologet. 39. *Itaque qui animo anim*[illegible] *ſciamur, nihil de rei communicatione dubitamus* [illegible] *mnia indiſcreta ſunt apud nos, præter uxores*, [illegible] *ſolo conſortium fugimus.*

§. II.

Secunda nota veræ Eccleſiæ, Sanctitas.

CHriſti Eccleſiam ſanctam eſſe docet Scrip[illegible] variis locis: nam Cantic. 4. de Sp[illegible] Chriſti, quæ eſt Eccleſia, ſic dicitur: *Quæ eſt* [illegible] *quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens, pul*[illegible] *ut luna, electa ut Sol?* Ad Epheſ. 5. *Viri dil*[illegible] *uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam,* [illegible] *ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret.* [illegible] Titum. 2. *Dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos re*[illegible] *meret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi popu*[illegible] *acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.* A[illegible] R[illegible] man. 1. *Omnibus qui Romæ ſunt vocatis ſanctis* [illegible] eſt ad ſanctitatem colendam, quam in b[illegible] profeſſi ſunt. Denique 1. Petri 2. Chri[illegible] pellantur. *Genus electum, regale Sacerdotium, g*[illegible] *ſancta.*

Hæc verò ſanctitas Eccleſiæ conſiſti[illegible] in puritate fidei, ſeu immunitate ab omn[illegible] re in doctrina quam profitetur; & ea d[illegible] Apoſtolus ad Roman. 1. fideles appellat ſ[illegible] ſecundùm expoſitionem Chryſoſtomi [illegible] verba, *vocatis ſanctis.* Similiter Auguſtinus Pſal. 85. ait quemlibet fidelem dicere po[illegible] *nam ſanctus ſum*; quod certè de ſancti[illegible] tantùm poteſt intelligi, cùm conſtet q[illegible] rimos fidelium carere ſanctitate morum. Se[illegible] dò conſiſtit in ſanctitate vitæ, quâ præd[illegible] qui ſe illius doctrinæ conformant: Ecc[illegible] que à licentia peccandi avertit, & ad p[illegible] morum, vitæque ſanctitatem impellit, a[illegible] que multùm reipſa promovet. Tertiò [illegible] eſt ſancta, quia tota eſt Divino cultui co[illegible] ejúſque Sacramenta, inſtituta, ritus & c[illegible] niæ, ſanctitatem undequaque red[illegible] amor charitatis eſt vel[illegible] Sal[illegible] Ch[illegible] mi[illegible] de qu[illegible] dicitur [illegible] 18. *Lex Domi*[illegible] *culata* [illegible] di[illegible] tur [illegible] D[illegible] n[illegible] um quia [illegible] ſ[illegible] ſi[illegible]

[illegible]

§. III.

[illegible] Eccleſia, quod ſit Catholica.

[illegible] Chriſti Eccleſiam eſſe Catholicam, ita [illegible], *ut non ſolùm à ſuis, veri [illegible] [illegible] & impugnatoribus ejus Cath[illegible]* [illegible] Auguſtinus de vera Relig cap 7. [illegible] S. Doctor lib. contra Epiſt. funda- [illegible] 4. *[illegible] me in Eccleſia [illegible] Catholic[illegible] non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic [illegible], ut cùm omnes Hæretici ſe Catho- [illegible], quære [illegible] tamen peregrino alicui, ubi [illegible] Catholica conveniatur, nullus Hæretico- [illegible] vel domum audeat oſtendere.*

[illegible] multipliciter vera Eccleſia dicitur Ca- [illegible] ratione locorum, cùm ſit per to- [illegible], neque unius regni aut pro- [illegible], adinſtar hæreticorum cœtuum, [illegible] καθολικὸν græcè appellatur, quod [illegible] orbem diffunditur, ùt ait Auguſtinus [illegible] ad Severinum. Unde idem S Doctor [illegible] Unitate Eccleſiæ contra Donatiſtas, [illegible] es han[illegible] ubique locorum diffuſionem [illegible] eliæ non convenire, ſic loquitur: *[illegible] entium, ubi Catholica Eccleſia [illegible] hæc autem que ubique eſt etiam [illegible] [illegible]* Item lib. 4. de Symbo- [illegible] dicit: *[illegible] populet, & [illegible] in angulus ſe-* [illegible] comparat congregationes hæretico- [illegible] præcilis, quæ ubi cadunt cum præ- [illegible] ibi manent; cùm cœtu ille, qui eſt [illegible] eſia, tanquam vi[illegible] vivus, & ubique [illegible] ſuos extendat Secundò vera Eccleſia, [illegible] dicitur, ratione temporum: vera enim [illegible] ſemp[illegible] fuit, & ſemper erit; aliæ verò ſe- [illegible] m cœperunt, idemque quotidie mu- [illegible] mque intereunt. Tr[illegible] atione per- [illegible] omnes [illegible] indifferenter vocat & [illegible], ſi ſalutem conſequi velint & ube- [illegible] o; Barbaros & Græcos Judæos & [illegible] biles & ignobiles, reges & ſubditos. [illegible] citur Catholica & univerſalis ex par- [illegible] fidei, quæ univerſaliter eſt vera, & [illegible] nia ad cognitionem & bonos mores [illegible] omnem docet virtutem, & omne pro- [illegible] tum. De quo videri poteſt Cardinalis [illegible] mata lib. 1. Summæ cap. 13.

§. IV.

[illegible] vera Eccleſiæ, quod ſit Apoſtolica.

[illegible] capite vera Eccleſia dicitur Apoſto- [illegible] rimò quia à Chriſto, qui ad Hebr [illegible] *[illegible] Apoſtolus [illegible]* [illegible] inſti[illegible] uta eſt. Secund[illegible] q[illegible] ſuperædi- [illegible] fundamen[illegible] um A[illegible] ſt[illegible] um, [illegible] [illegible] eſ[illegible] Und[illegible] C[illegible] xan[illegible] [illegible] ve ba illa Prophetæ, [illegible] [illegible] dicit inunte [illegible]

[illegible] ſuo [illegible] [illegible] cx [illegible] [illegible] pr[illegible] [illegible] ve [illegible] p[illegible] m [illegible] ci [illegible] e me [illegible] mt n[illegible] tus eſt. [illegible] & plení[illegible] ma Chriſtianæ [illegible] bus Regius Vates ſpiritu p[illegible] *B[illegible] e Domino de fontibus [illegible]* [illegible] ſius *Ducendi ſunt Apoſtoli, fonte[illegible] qui [illegible] pu[illegible], gratiæ prædicationis exuberant.* Cui [illegible] cinit Cyprianus Epiſt. [illegible] 4. *S[illegible] canalis aq[illegible] cens* (inquit) *qui copioſe prius & l[illegible] iter p[illegible] ſubitò deficiat, nonne ad fontem pergitur, u[illegible] ctionis ratio noſcatur? Ita ſi in aliquo nut[illegible] rit [illegible] ras, ad originem Evangelicam, & tradit[illegible] orem Apo- ſtolicam revertamur.* Quem Cypriani locum cùm le- giſſet Auguſtinus, ſic ei ſubſcribit lib. 5. de Bapti- ſmo cap. 26. *Quod nos admonet Cy[illegible] ut ad fontem recurramus, id eſt ad Apoſtolorum traditionem, [illegible] inde [illegible] in noſtra tempora d[illegible] [illegible] mum eſt, & ſine dubitatione ſaciendum. [illegible] vangelicæ veritatis tuba, hi celeber[illegible] præcones, quorum ſonus exivit in omnes terr[illegible] quorum prædicatio ubique Deum intonat.*

Tertio vera Eccleſia denominatur A[illegible] 3 ca, quia in ea legitima Epiſcoporum [illegible] ri Apoſtolici) ſucceſſio ad hæc [illegible] inviolabiliter deducta, viget & conſerv[illegible] ciſc[illegible] im eſt à Clemente IX. qui nunc [illegible] Eccleſiam regit, usque ad Linum, Cle[illegible], Petrum, tandémque ad Chriſtum, gr[illegible] re. Quam Epiſcoporum ſucceſſionem tanti ſe[illegible] Aug[illegible] ſtinus cap. 4. Epiſtolæ contra fundamen tum, ut dixerit ſe in Eccleſia per eam po[illegible] tetineri; & merito, ſic enim ulim expre[illegible] aDavide pronunciatum fuerat. *Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Jeruſalem. Illuc [illegible] aſcenderunt Tribus Tribus Domini, teſtimonium [illegible] ad confiten- dum nomini Domini;* & [illegible] Salomone [illegible] Sponſæ, ubi Sponſus degeret perc[illegible] re- ſpondet. *Si ignoras te ò pulcherrima inter mu[illegible] res, egredere, & abi poſt veſtigia [illegible] [illegible] hædos tuos juxta tabernacula paſtorum,* [illegible] pe, per quorum ſe[illegible] & ſucceſſion[illegible] quam interruptam, ad [illegible] ulum Chr[illegible] id eſt ad paſſionem & mor[illegible] devenire. Unde ex hac perpetua E[illegible] rum ſucceſſione argumentatur ſ[illegible] contra Hæretico[illegible] p[illegible] n T[illegible] de Præſcript. cap. *[illegible] Edant e[illegible] nes Eccleſiarum ſu[illegible] rum ſuorum, ita p[illegible] ut primus ille Epi[illegible] opus a[illegible] Apo[illegible] licis viris, qui tamen [illegible] habuerit authorem [illegible] Eccleſiæ Apoſtolicæ [illegible] ſerunt [illegible] Polycarpum, à Joanne [illegible] ref[illegible] Romanorum* Eccleſi[illegible]) *Clement[illegible] à Petro ordinatum edi[illegible].*

[illegible] his facile poſſun[illegible] d[illegible] 4 quæ [illegible] huius [illegible] po[illegible] q[illegible] R[illegible] rum & Cal[illegible]

[illegible] Leo [illegible] Romam [illegible] Et [illegible]

[illegible] *det armis,* [illegible]

[illegible] D. Petro, Apo- [illegible] nguine [illegible] Pontificum in- [illegible] I. Papa Epiſtola ad [illegible] pos Hiſpan. & [illegible] *Roman.* [illegible] *Apoſtol.* [illegible] *, que* [illegible] *Apoſ* [illegible] *ur. nec hæret* [illegible] *ipſius Domini* [illegible] habet Felix I. Papa & Martyr, in [illegible] ignum.

[illegible] quatuor notæ prædictæ deſint Hæ- [illegible] tamen [illegible], non minus evi- [illegible] ad unitatem, [illegible] ſecta non reperitur cum [illegible] caput viſibile, quod ſit inter [illegible] & [illegible] jus ſententiæ neceſſa- [illegible] ſuprema fidei regula [illegible], [illegible] videtur, perſuaſionem [illegible] vatum cujuſque ſpiri- [illegible] veritatem quoad ſit- [illegible] agnoſcere profitetur; quod [illegible] in fide principium, ſed [illegible] arum & hæreſeon [illegible] Cyprianus lib. 4. Epiſt. [illegible] *oborta ſunt* [illegible] *quod* [illegible] *Dei non* [illegible] *tempo-* [illegible] *ipus Sacerdos.* [illegible] Idem obſerva- [illegible] de Præſcript. cap. 42. [illegible]

[illegible] *de ſuo* [illegible] *naturam* [illegible]

H[illegible] experienti[illegible]

[illegible] ad [illegible] unitat [illegible] ex [illegible] Duvallio Doct. [illegible] mus) [illegible] que cogere, nec [illegible] gendum impellere, & quo [illegible] tate creaſſe ut damnatet. [illegible] labo [illegible] ſatiſfactoria, q [illegible] terremur & avocamur [illegible] Confeſſionis Sacramenti in [illegible] humanum artificium [illegible] ram [illegible] tionem Dei [illegible] ritatem [illegible] & ca [illegible] unt [illegible] annis [illegible] poribus, jejunium qu [illegible] libat [illegible] ſacerdotum [illegible] in cauſa diverſitatis [illegible] & fideles per [illegible] ita eſſ[illegible] ct [illegible] ut nulla lege [illegible] E [illegible] Politic [illegible] doct [illegible] laxa, & [illegible] ne peccandum [illegible] puli [illegible] flagitiorum gene [illegible] Gallo [illegible] ntea obſe [illegible] ſſimos, in rebelles & [illegible] ed tavit; Monachos cum [illegible] venire [illegible] laxum vivendi [illegible] nentes in hierolo [illegible] M [illegible] Deo mancipatas, ad [illegible] Dominum [illegible] inquit Dubravius [illegible] tempore [illegible] totum illum terræ an [illegible] quo [illegible] abatur, fidei [illegible] gis, perj[illegible] is ad [illegible] ceſt [illegible] & ſacrilegis replevit. [illegible] ujus mutationis illuſtre [illegible] monium red[illegible] civium N[illegible] nbergenſium ad C[illegible] ratorem, qui cum, ſublatâ confeſſion[illegible] ri, viderent omnia flagitiis & ſceleri[illegible] hactenus audit[illegible] redundare libell[illegible] Imperatori obtulerunt, ut ſuâ author[illegible] reâ confeſſionem illam obſervanda[illegible] Sed hæc petitio [illegible] a Catholicis excep[illegible] peratore rejecta eſt, & prudent[illegible] mè inquit Dominicus S[illegible] tus, qui [illegible] feſſionibus [illegible] perat [illegible] t aq; con [illegible] pars magis [illegible] ſi [illegible] reta peccatorum occultorum [illegible] divinal [illegible] obige [illegible] op [illegible] ſarea ob [illegible] ges rebus ext [illegible] ibus [illegible] non v [illegible] verum [illegible] Augu [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] everten[illegible] [illegible]riam ru[illegible], qu[illegible] eleva-

[illegible] od eadem ſecta non poſſit dici B [illegible]us eviden[illegible] eſt, quia Luthe[illegible]æ ſuam ſucceſſione[illegible] ab Apo[illegible], ſine ulla interruptione, oſten[illegible], ut ab omnibus P[illegible]bus fuit jugi[illegible] exprobratum, [illegible] vero à [illegible] libro de Præſcriptionibus: *[illegible] Ep[illegible]ſcoporum ſuorum, ab initio & [illegible]entium; ſic enim Eccleſiæ Catholicæ & [illegible] ſuis deferunt.* Ideòque contra ſui[illegible]cos concludit his verbis, ſuprà [illegible] *Appelles, ſylvam meam cædut [illegible], limitem meum commo[illegible]alentine, [illegible]ntes meos d[illegible] [illegible]poſſide.* Quæ cen[illegible], mutatis C [illegible]ero, Calvino, Zuinglio applic[illegible].

[illegible] liquet, quatuor veræ Eccleſiæ no[illegible]es, ſoli Romanæ Eccleſiæ com[illegible]eque eam tantum verã fidem, & [illegible] religionem poſſidere. Unde Hie[illegible] 57. ad Damaſum: *Ego nullum [illegible] quens, Beatitudini tuæ, id eſt [illegible] communione conſocior. Super illam [illegible] Eccleſiam ſcio. Quicunque extra [illegible], prophanus eſt. Si quis [illegible], perit, regnante diluvio.* Et [illegible] *Vit[illegible], Meletium reſpuo, igno[illegible]que tecum non colligit, ſpargit.* D [illegible] *eſt, Antichriſti eſt.* Et Epiſt. *[illegible] præſidiis fulta mundi Arriana [illegible] in tres partes ſciſſa Eccleſia, ad ſe [illegible]. Ego interim clamito, ſi quis [illegible]tur [illegible] meus eſt.* Concludamus [illegible]ionem cum Auguſtino, & [illegible]e dicamus: *[illegible] Dominum [illegible] Eccleſiam ej[illegible] illam ſicut [illegible] matrem; illum ſicut Dominum, [illegible] ipſius ſamus.*

[illegible] qui de partibus ſeu membris Ec[illegible] ſunt an homines in ſtatu peccati [illegible] illentes, membra Eccleſiæ dici [illegible] hoc commodius agemus in 1 ra- E [illegible]tione diſp. 14. ubi de Chriſto ut [illegible] diſſeremus, & utrum ſi actu ca[illegible] in ſtatu peccati vel infidelitatis [illegible] art. 2. reſolvemus. Unde ad [illegible]um Lectorem remit[illegible]timus.

[illegible]

DISPUTATIO IV

De Summo Pontifice.

A B[illegible] gen[illegible] de R[illegible] eſt ca[illegible] ipſius v[illegible] ſtian[illegible] mò [illegible] fidei regulam, ubinámque in [illegible] finiendis rebus fidei errare non [illegible] eaque de illo agitari ſolent q[illegible] B poterimus brevitate & perſpicu[illegible] mus.

ARTICULUS PRIM[US].

Utrum in Eccleſia Dei, ſit regula [illegible]quens, quæ res fidei [illegible] infallibili[illegible] proponat, eaque ſit Romanus P[illegible]fex, & legitimus Petri ſ[illegible]ceſſor?

C HÆretici noſtri tempori[illegible] exiſtima[illegible] [illegible]pturam ſacram, non [illegible] regu[illegible] fidei cum infallibili authori[illegible] [illegible]dendas [illegible]ponat, ſed unumquemque [illegible] Spi[illegible]cti ductu ac lumine, ex Scriptur[illegible] quæ ad ipſius ſalutem nec[illegible] Brentius tamen apud Bellarminum lib[illegible] de V[illegible]bo Dei cap. 3. hoc diſcrimen inter Principem [illegible] & privatam perſonam conſtituit, qu[illegible] habeat publicam poteſtatem judicandi de rebus ad fidem & religionem pertinentibus [illegible] privatæ verò perſonæ inte[illegible] Spiritus Sancti lumine [illegible] dumtaxat ex Scripturis noſcere poſſi[illegible] quæ ad ſuam ſpectant ſalutem. Idem ſenti[illegible] Angli hæ[illegible]retici, qui ſimiliter contendunt Reges [illegible] D les eſſe ſupremos Judic[illegible] controverſiarum fidei, & apud illos ſupremam poteſtatem [illegible] temporalem, ſed etiam ſpiritual[illegible] fidei. C[illegible]tholici verò omnes unanimiter [illegible] Scripturas Canonicas, & [illegible]aditione[illegible] [illegible]lam vivam, quæ ſit infa[illegible]ibilis au[illegible] proponendis definien[illegible]que rebus fidei, q[illegible] omnes ſequi tenentur, aſſer[illegible] qu[illegible] regul[illegible] eſſe Summum Pontificem [illegible] ex cathedra [illegible] tem: quamvis gravi[illegible] controverſia, in exp[illegible] qu[illegible] P[illegible] ex cathedra loqui. [illegible] Pontificem ſolum loqui ex cathedra, quan[illegible] Concilio Generali; [illegible] loqui ex cathedra, quoties [illegible] E cilio, ſive ex[illegible] Concilium, in P[illegible] lis aliquid authentice [illegible] tanquam credendum de [illegible] V[illegible] hac celeb[illegible] difficul[illegible] & contr[illegible] q[illegible] rumores in [illegible] navit, ab [illegible] ſenſ[illegible] ſolumque contra [illegible] d[illegible] onſtrare conabimur, [illegible] præter Scripturam [illegible] [illegible] loq[illegible]ntem, [illegible]

[illegible]

D[illegible] ... [illegible] ... em [illegible] que [illegible] ... refragabili auth[illegible] ... at

[illegible] omni Republica [illegible] or- [illegible] iptas [illegible] aliquis animatus [illegible] lege int[er]pretari & jux- [illegible] ionem ſententiam fer[r]e. [illegible] divin[a] lege ſtatuitur, ut [illegible] guum & difficile acciderit, [illegible] otes Levi[t]i [illegible] ab ii[s]q; [illegible] tia & qui parere noluerit de- [illegible] tur & 2. P[ara]lip. [illegible] Joſa- [illegible] itur in Jeruſalem Sacerdo- [illegible] las ſ[a]cris, [illegible] tos a Judi [illegible] Ergo a for[tiori] [illegible] e- [illegible] ali[qu]a fidei regula viva & lo- [illegible] aliquis animatus Judex, [illegible] beat dirimendi controver [illegible] de rebus fidei o[riri] [so]lent.

[illegible] ſtimatur & magis [i]lluſtratur hæc ratio: Sic- [illegible] è gubernaretur Reſpublica, quæ leges [illegible] bon[as] [ha]beret, ſed nullos Judices qui jus [illegible] litigantibus præter ipſum librum legis, [illegible] omnes [illegible] terentur, ut ex eo diſcerent [illegible] jus habe[re]t, ſi[c] enim nunquam lites [illegible] na[sc]itur ſed [tam]diu diſputarent, donec ſe [illegible] quod vix unquam fie- [illegible] Reſpublica Chriſtiana, [illegible] ordinata a Chriſto, ſi præter [illegible] eſt Scriptura, de Judice aliquo [illegible] qui auctoritatem habeat dirimendi [illegible] s & [l]ites circa fidem exortas, ſi non [illegible] abſurdum enim eſt in rebus tanti mo- [illegible] agnoſcere ſolum Judicem ſurdum & mu- [illegible] uttaque pars uti poſſit eam- [illegible] ad ſuum ſen[ſ]um trahere & corrumpere; ut [illegible] ptura conſtat ipſorum hæreticorum ex- [illegible] o, [illegible] enim eadem Scripturæ verba in con- trarios ſenſus explicant, ut Arriani & Neſtoriani, verba hæc, [illegible] explicant [illegible] itatem affectûs & volunt[atis] [illegible] [illegible] ſecundum unitatem naturæ. [illegible] hæc verba, [illegible] [illegible] int[e]lligunt ſecundùm diverſa [illegible] & [illegible] cia, quæ Deus ad extra operatur: [illegible] etiam hæretici, ſecundum realem divina- [illegible] P[erso]narum diſtinctionem. Anabaptiſtæ [illegible] *Niſi quis renatus fuerit* [illegible] *ancto*, interpretantur ſolùm de [illegible] x[illegible] parvulis, quos Baptiſmi capaces [illegible] re[illegible] qui etiam de parvulis ea intelli- gu[nt] Z[illegible] ni [illegible] alia multa verba, [illegible] [illegible] ſolùm figuratè & tropicè re- [illegible] ve. Unde Vincen- [illegible] opuſculo adverſus [illegible] hana [illegible] vitates [illegible]

[illegible]

[illegible] ho & [illegible] non [illegible] ne[c] ſo[illegible] de [illegible] Præterquam q[uod] [illegible] ra ipſa ege[t] [illegible] vivo & loquente, [illegible] conſtet in[illegible] ipſam eſſe [illegible] libro[s] eſſe v[er]è Canonicos, & [illegible] gro; [illegible] nobis non cert[è] conſtat [illegible] bi[li]ter, niſi Eccleſiæ aucto[ri]tate, jux[ta] [illegible] guſtini: [illegible] *non crederem niſi me* [illegible] *tholicæ* [illegible] *auctoritas*.

Dico ſecundo, ſpiritum [pri]vatum, [illegible] tem ver[illegible] Scripturam a[liqua] vera, [illegible] [illegible] falſu[m] non eſſe fidei regulam, [illegible] controverſiarum quæ [illegible] ſolent.

Prob[a]tur breviter: Regula debet eſſ[e] [illegible] ſed ſpiritus ille privatus n[on] [illegible] habet ex his duabus condit[io]nibus [illegible] mam, quia ad ſummum innoteſcit ta[illegible] qui talem ſpiritum habet: neque ſecu[illegible] enim omnes hæretici huju[s] tempori[s] [illegible] ſectarum profiteantur ſe ſpiritum illu[illegible] & ſequi, atque inter ſe contraria docean[illegible] fide di[illegible] ant, manifeſtum [e]ſt aliqu[illegible] & ſpiritum veritatis non aſſiſtere unicuiq[ue] [illegible] [infal]libiliter. Addo quod ſpiritus ille privat[us] [illegible] ſeminarium omnium hæreſium, quibus a[illegible] [illegible] ſuos enim errores quisque hoc ſp[illegible] prætexit. Præterquam quod hic modus eſt [illegible] nus [illegible] ordine, quo Deus u[ti]tur cum [illegible] creatur[is] [illegible] lectualibus, quas non imme[illegible] & per [illegible] ſed per alias inſtruere ſ[illegible] conſtat ex Scriptura in qua legontur h[illegible] mitti ad [illegible] de rebus fidei [illegible] Cornelius ad Petrum, Paulus ad Ana[illegible] nuchus ad Philippum: quem ordinem [illegible] vat etiam cum Angelis, quorum infe[illegible] ſtruit & illuminat per ſuperiores, ut in [illegible] de Angelis oſtenſum eſt.

Dico tertiò, nullus Princeps politic[us] [illegible] laris, poteſt eſſe Judex con[tro]verſiaru[m] [illegible]

Probatur primò: Poteſtas judicand[i] [illegible] bus fidei eſt ſupernaturalis, utpo[te] pe[illegible] dinata ad finem ſupern[atura]lem [illegible] æterna hominum. Sed p[ote]ſtas Princi[pum] [illegible] cularium, naturalis & civi[li]s eſt, cum [illegible] num politicum conſervan[du]m ordi[illegible] go nullius politici Princi[pis] p[illegible] extendere ad ju[dic]and[um] & [illegible] dem ſupernaturalem [illegible] runt [illegible] lius Imperator in 8. S[yno]do action[e] [illegible] quitur: *De rebus* [illegible]

[illegible]

[illegible] quam- [illegible] non tamen ut ſuffra- [illegible] propriâ ſententiâ defi- [illegible] inconſultis Patribus ſta- [illegible] apud Baronium ait: *Ut* B [illegible] *veritatem* [illegible] *concordiam,* [illegible] *veritate* [illegible] Ambroſius Epiſt. 21. ad Valen- [illegible] *Imperatorem*: [illegible] *de fide* [illegible] *ſunt* [illegible]. Denique Athanaſius in Epi- [illegible] vitam agentis, propè finem, [illegible] Conſtantino Imperatore, qui decre- [illegible] judicare præſumpſerat, [illegible] *in decernendo Principem ſe* [illegible] *præſidere judicio Eccleſiaſti-* [illegible] *cum illam ipſam abominationem* C [illegible] *Daniele prædicta eſt* [illegible]. Re- [illegible] Hoſium Cordubenſem Epi- [illegible] Imperatorem diſceptatio- [illegible] de fidei rebus ſe immiſcentem, [illegible], his verbis: *Tibi Deus im-* [illegible] *quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit*; [illegible] *imperium malignis oculis* [illegible] *ordinationi divinæ* [illegible] *ad te trahens,* [illegible] [illegible] illa videri poſſunt apud [illegible] Orat. 17. Chryſoſto- [illegible] Corinth. & Ambroſium

[illegible] concluſio ex perpetuo uſu D [illegible] de fidei controverſiis [illegible] Reges & Principes ſæcula- [illegible] alium Magiſtratum Po- [illegible] Romanum Pontificem Chriſti [illegible] Prælatos tunc Eccleſiam re- [illegible] initio naſcentis Eccleſiæ [illegible] Moſaicæ [illegible] à gentilitiſmo [illegible] Apoſtolos, qui Con- [illegible] quæſtionem [illegible] Sæculo ſecundo, contro- [illegible] Paſchæ [illegible] poſt multa C [illegible] E [illegible] decreto patere [illegible] Nuva [illegible] poſt baptiſmum [illegible] [illegible] Item [illegible] [illegible]

[illegible] ſepti [illegible], [illegible] rali ſub Agatho[illegible] Pon[illegible] ſunt. Sæculo [illegible] ſecundo, & ſic de reliquis, uſque [illegible] Lutheranam & Calvinianam, præcedente [illegible] damnatam à Tridentina Synodo.

Dico quartò, Romanum Pontificem [illegible] Cathedra loquentem, eſſe infallibilem [illegible] fidei & judicem controverſiarum. 8.

Hæc concluſio ſequitur ex dictis in præcedentibus. Ut enim concluſione [illegible] oſtenſum eſt, aliquis judex in Eccleſia neceſſarius eſt, qui authoritatem habeat dirimendi cont[illegible] de rebus fidei. Sed talis judex non [illegible] Scriptura, vel privatus uniuſcujuſque S[illegible], aut Princeps aliquis ſæcularis, ut [illegible] & duobus ſequentibus concluſionibus d[illegible] vimus: Ergo debet eſſe Princeps [illegible] eccleſiaſticos, qui à Deo immediatè h[illegible] authoritatem declarandi veru[illegible] S[illegible] nimirum Pontifex Romanus le[illegible] ceſſor, & Chriſti Vicarius. U[illegible] tius III. cap. *Quoties* 24. quæſt. 1. [illegible] *fidei ventilatur, non niſi ad Petrum* [illegible] *nimis honorem & authoritatem hab*[illegible] *dum eſt.* Et in capite *Majores*, de Baptiſmo & ejus effectu, ſic habet: *Majores* [illegible] *præſertim circa articulos fidei contingentes,* [illegible] *ſedem referendas intelligit, qui novit* [illegible] *num exoraſſe ne deficeret* [illegible]. Item Bernardus Epiſt. 190. ad Innocentium Summum Pontificem: *Oportet* (inquit) *ad veſtrum* [illegible] *Apoſtolatum pericula quæque emergentia* [illegible] *ca præſertim quæ de fide* [illegible] *arbitror ibi potiſſimùm reſarciri* [illegible] *poſſit fides ſentire defectum* [illegible] *quippe* [illegible] *gativa ſedis, cui enim aliquando* [illegible] *eſt* [illegible] *Petre,* [illegible] *quod ſequitur, à Petri* [illegible] *quando confirma fratres tuos. Inco* [illegible] *pletu* [illegible] *mitione corda in fide* [illegible] *authoritate* [illegible] Cyprianus Epiſt. 55. [illegible] [illegible] *Chriſti* [illegible]

[illegible] 9.

[illegible]

[illegible] ... in Summa [illegible] opuſ citato, Suarez 2.2. [illegible] art. [illegible] de Eccleſia & Andreas Duvallius, Doctor Sorbonicus, in Tractatu de [illegible] Summi Pontificis poteſtate quæſt. 6. pagina [illegible]

§. II.

[illegible] Hæreticorum Objectiones

O[illegible] in primis Hæretici contra primam [illegible] In lege Naturali & Moſaica, [illegible] regula viva, quæ fidei controverſias di[illegible] Ergo nec illa debet admitti in lege E[illegible].

R[illegible] negando Antecedens, fuit enim in lege etiam Naturali & Moſaica talis aliqua regula, nempe judicium & ſententia Majorum & Sac[illegible] divinas traditiones ſcriptas vel non [illegible] indubitato occurrebat, juxta illud Deuteron. 17 *Si difficile & ambiguum apud te jud[illegible] perſpexeris, &c. Venies ad Sacerdotem Le[illegible], & ad Iudicem, &c. qui judicabunt [illegible] judicii veritatem, & facies quodcumque di[illegible] qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint [illegible] legem ejus; ſequerique ſententiam eorum nec declinabis ad dexteram, nec ad ſiniſtram.*

Neque obſtant verba illa *& docuerint te juxta [illegible]*. Non enim ſenſus eorum eſt, quod parendum eſſet Sacerdotibus, quando quiſque privatus judicaſſet eſſe juxta legem locutos; ſic en[illegible] eſſet vanum id tribunal, cujus ſinguli eſſent [illegible] Judices, & Deus eos conſtituiſſet Judices ſuorum Judicum: ſed ſenſus eſt abſolutus, quod Sacerdotes tales forent locuturi juxta legem. Vel illud, *juxta legem*, non refertur ad *docuerint*, ſed ad *facies*, ut indicat clarè textus Hebraicus qui ad verbum ſic habet: *Secundùm legem [illegible] docebunt te, & ſecundùm judicium quod dicent tibi [illegible].* Et verſio Septuaginta, *Et cuſtodies valde facere ſecundùm omnia quæ ſtatuta fuerint tibi. Secundùm legem, & ſecundùm judicium quod [illegible] tibi [illegible].*

[illegible]bjicitur ſecundò. Ad credendum ſufficit revelatio divina ſufficienter propoſita per argumenta credibilitatis. Ergo non eſt opus aliâ regula.

Reſpondeo, revelationem divinam ſufficere quidem ad ea credenda quæ per eam diſtinctè & [illegible] proponuntur, ſed non ad credenda ea quæ confusè tantum proponuntur, aut non ita [illegible], ut locus eſſe poſſit dubitationi & controverſiæ de vero ſenſu revelationis, cujus ſufficien[illegible] ad credendum diſtinctè, complectur per [illegible] ea quæ credenda ſunt clarè & [illegible]

[illegible] Vel hæc regula animata [illegible] diſceptatur fidei non eget aliis regulis [illegible] velſuper [illegible] potius regulata, [illegible]

[illegible]

[illegible] ſcriptis [illegible] neque [illegible] de [illegible] tas [illegible], ut [illegible] per [illegible] duntaxat [illegible] rum quæ [illegible] nus Eccl[illegible] citur tantùm ſuprema in [illegible] quam & reliquas hoc inter [illegible] tinent objectum credendum [illegible] quæ egent ſufficienti applica[illegible] tum proponit & definit [illegible] credendum: atque in hoc [illegible] am Spiritus Sancti, ne erret in [illegible] num pro alio.

Ad primam confirmationem [illegible] di regulam eſſe divinam, non [illegible] pturam, vel traditionem, cum [illegible] mediatam authoritatem habeat [illegible] traque æqualem accipit in [illegible] tatem; hæc in proponendo, illa [illegible] Sicut tam lex ſcripta, quàm an[illegible] eodem Principe conſtitutu[illegible] ſuo genere authoritatem, [illegible] in [illegible] ſententia & judicio ferendo.

Ad illud vero quod dicitur in [illegible] matione de circulo vitioſo, ſupra [illegible] in fine reſponſum eſt, poteſtque in [illegible] eos retorqueri, qui in talem c[illegible] cidunt, cum Scripturam [illegible] ejuſq[illegible] rum non certo agnoſcant, [illegible] to, & ſpiritum privatum non aliunde quam ex ipſa Scriptura ipſomet [illegible] intellecta in hunc ſenſum. Incidunt quod Manichæis exprobrat Auguſtinus contra Fauſtum cap. 19. *Vid[illegible] agere [illegible] ut omnis de medio Scripturarum auctoritas, & ſuus cuique animus auctor [illegible] quæque Scriptura probet, quid improbet, non auctoritati Scripturarum [illegible] ut ſibi Scripturas ipſe ſubjiciat [illegible] ut ideo aliquid, quia hoc in ſublimi [illegible] gitur; ſed ideo rectè ſcriptum [illegible] placuit. Quo te committis [illegible] carnalibus nebulis involuta [illegible]*

Contra tertiam conclu[illegible] mus, nullum Principem [illegible] controverſiarum fidei, [illegible] primo exemplum Mo[illegible] & aliorum quorundam R[illegible] menti, qui in cauſis ſpiritu[illegible] dice[illegible] gerunt. Opp[illegible] rundam Principum Chr[illegible] cilia convocarunt, [illegible] pr[illegible] ipſ[illegible] tionem [illegible] tulerunt, ut C[illegible] M[illegible] lium Ar[illegible], cujus v[illegible]

[illegible]

[illegible] non [illegible] habere, [illegible] quo [illegible] antur. Auguſtinus [illegible] & [illegible] T [illegible] *in ter-* [illegible] Eleuth[illegible] Papa in [illegible] Bri[illegible] ux Regem, [illegible] *in regno veſtro Vicarius* [illegible] etiam in [illegible] ad Scapu[illegible] *ratorem quomodo* [illegible] *ſecundum* [illegible] *quidquid* [illegible] *ſolo Deo minorem* [illegible] *ſic enim* [illegible] *ſolo Deo minor eſt.*

B

[illegible] Anglorum [illegible] eorum [illegible] poſſent. Ad exem[illegible] & Davidis, dico Moy[illegible] & Sacerdotem, juxta illud [illegible] *Aaron in Sacerdotibus ejus:* [illegible] de cauſis ſpiritualibus judi[illegible] tanquam Prophetam, [illegible] marie & ex ſpeciali in[illegible] acere potuiſſe, quod in [illegible] commune trahi non de[illegible] R[illegible] optimus, & ſapien[illegible] Regi & Sacerdoti ma[illegible]. Paralip. 19. [illegible] Sacer-[illegible] *quae venerit* [illegible] *qui habitant in urbibus* [illegible] *cognationem* [illegible] *mandato, de ceremoniis, de ju-* [illegible] *Domi-* [illegible] *Sacerdos & Pontifex* [illegible] *praeſide* [illegible] Quintus [illegible] ab [illegible]

C

D

[illegible] Chri-[illegible]

E

[illegible] vel [illegible] ut [illegible]

[illegible]

Denique [illegible] I[illegible] cum [illegible] colere & [illegible] licere [illegible] duo [illegible] ac [illegible] parentibus. [illegible] gladi[illegible] ſecul[illegible] [illegible], ut re[illegible] ne[illegible] admonuit, hi[illegible] *advertere regiam poteſtatem* [illegible] *ad regimen, ſed etiam maxime* [illegible] *eſſe collatam: ut auſus nefario* [illegible] *bene ſunt ſtatuta defendas, &* [illegible] *ſunt turbata re*[illegible].

Ad id quod ſubditur de lege naturae [illegible] in eo ſtatu poteſtatem Regiam & [illegible] non fuiſſe junctas jure naturali, [illegible] hominum inſtitutione factum eſſe [illegible] lege naturae Deus non determinaſſet al[illegible] ciali[illegible] per quos vellet [illegible] ſacras tractari, pot[illegible] humana, id eſt humanae inſtitutioni [illegible] tualem aliquam juri[illegible] in lege Moſaica & Evangelica: qu[illegible] ſtatu naturae Melchiſedech, & p[illegible] ex ſtirpe Noe, ſimul eſſent Reges & Sacerd[illegible] lege tamen Moſaica & Evangelica, [illegible] Regia & Sacerdotalis ab invi[illegible] ut eleganter declarat Hugo Victorinus de Sacram, parte 2. his verbis: *[illegible] rena, & alia [illegible] ſerveti[illegible], & ut* [illegible] *qui utrius*[illegible]. Unde Reges dicuntur D[illegible] por[illegible]bus, Pontifices ve[illegible] P[illegible] quem quod liber quali[illegible] Teſtamenti, non eſt [illegible] leu[illegible] certa, [illegible] Sanct[illegible] David [illegible].

Contra [illegible] doctrinam [illegible] ſion [illegible] rerum [illegible] Scri[illegible] ha[illegible] ſia [illegible] trove[illegible]

[illegible]

Sed [illegible]

[illegible]

§. III.

[illegible] obj[illegible] o [illegible]tur.

O[illegible] H[illegible] contra eandem [illegible] R[illegible] ide errare non po[illegible] x in fide errare poteſt: [illegible] noo [illegible] ſt. Majo[illegible] patet: Mino[illegible] v[illegible]s e[illegible] mplis Ro[illegible] n qui [illegible] n ſuis defin[illegible]onibus [illegible] In primis [illegible]n Liberius, ut a [illegible] 4. de Romano Po[illegible]ice 9. [illegible] Athan[illegible]ius & Hi[illegible]ronymus, ex[illegible] [illegible] damn[illegible]ioni D. Athanaſii ab [illegible] A[illegible] [illegible]que formulæ, no[illegible] [illegible], ſubſcripſit, quod [illegible]un [illegible] proba[illegible]t. Felix etiam qui [illegible]t, Ari[illegible]n[illegible] fuit, ut teſtatur Hie[illegible] in C[illegible]g[illegible] Scriptorum, in Acacio, his [illegible] *In tantum autem ſub Conſtantio Imperatore* [illegible] *locum Felicem Arrianum Epi[illegible] conſti[illegible]re.* Tert[illegible] Vigilius Epiſt[illegible]lam [illegible] Theo[illegible]n Auguſt[illegible] in quo Mo[illegible]tarum hær[illegible]ſim con[illegible] & anathema [illegible] qui [illegible]nfitentur duas in Chriſto naturas, [illegible] Libe[illegible] in Br[illegible]viario c[illegible]p. 22. Quarto, [illegible] in [illegible] M[illegible]othelitarum hære[illegible]it, nam in ſuis ad Sergium Conſtanti[illegible] Epi[illegible], [illegible] aſſerunt in Chri[illegible] pr[illegible]dic[illegible]etu[illegible]t. Unde [illegible] n[illegible] art. 13. damn[illegible]tus fuit tanquam [illegible] qu[illegible] Epiſt[illegible]læ combuſtæ, & in [illegible] totum Concilium [illegible] a Honori[illegible] Ser[illegible]io [illegible]o, & [illegible] Mon[illegible]thelit[illegible]. Q[illegible], Stephanus VI. [illegible] I. [illegible] verunt, ut Platina narrat, [illegible] pr[illegible] ſſoris; contra ve[illegible] [illegible] a St[illegible] VI. & Ser[illegible] [illegible] .Er[illegible]o neceſſa[illegible] [illegible] & c[illegible]t. Sexto vel [illegible] IV [illegible] XVI. quorum [illegible] orum [illegible]icationibus [illegible] verbo & [illegible]xemplo [illegible] ert[illegible] m[illegible] onſ[illegible] [illegible] ibi d[illegible] neque in [illegible]mmu [illegible] &

[illegible]

[illegible] verè fuiſſe hæreticum, [illegible] quia invitus & coactus, & m[illegible] compulſus, tali hæreſi & condemn[illegible] pſit: hoc autem non eſt hæreſim ex ca[illegible] care, ſed ut privatam perſonam ad [illegible] exilii pœnam, in hæreſim, extrinſeco [illegible] gnô conſentire, uti etiam fecit M[illegible] metu mortis idolis thus obtulit vel ſi[illegible] Petrus, Chriſtum ore non corde neg[illegible] feſſionem fidei, non verò ipſam fide[illegible] ut docent SS. Patres, Tertullianus lib. de perſecutione, Ambroſius in Pſal. 43. & A[illegible] Prudentius in libro Catemerinon [illegible] diurnarum, hymno 1. ubi habet hos v[illegible]

Flevit negator denique
Ex ore prolapſum nefas
Cum mens maneret innocens,
Animúmque ſervaret fidem.

Ad ſecundam probationem de Fel[illegible] ter dico, illum nunquam fuiſſe Arria[illegible] cum Arrianis communicaverit [illegible] med[illegible] pore, quo adhuc in exilio vivente Lib[illegible] Pontifex non erat. Ubi autem verus P[illegible] eſſe cœpit, non ſolùm à communione A[illegible]rum abſtinuit, ſed & Conſtantium Impe[illegible]tem ut hæreticum damnavit, ut conſtat e[illegible] ſepulchro invento in Baſilica SS. Coſmæ [illegible] miani anno 1582. die 20. Julii, cum hac [illegible]ptione: *Hic jacet corpus ſancti Fe[illegible] tyris, qui Conſtantium hæreticum damnav[illegible]* [illegible] ferunt Baronius anno 357. & Bellarminus de Romano Pontifice cap. 9.

Ad tertiam probationem de Vigilio d[illegible] lum quidem erraſſe ſcribendo Epiſt[illegible] Theodoram Auguſtam, in qua Mon[illegible]the[illegible] hæreſim confirmabat, ſed hoc A[illegible]oſtol[illegible] authoritati & infallibilitati nihil [illegible] quia illam non ſcripſit ut Pontifex [illegible] deles ad illam amplectendam: tum eti[illegible] illam ſcripſit, quando non erat verus P[illegible] ſed Antipapa. Fuit enim ope[illegible] [illegible] danæ Theodoræ à ſede expulſus S[illegible]ve[illegible]rus Pontifex, & in exilium miſſus, eju[illegible] intruſus Vigilius, qui ad grat[illegible] d[illegible] tricis hæreticæ, cujus ope & favore [illegible] dem intruſus, eam Epiſtolam [illegible] poſtea, defuncto Silverio, cœpit ut l[illegible] ſtor ex Petri Cathedra docere, nul[illegible] notatus error: quin, ut Platina narrat [illegible] Theodoræ Romæ captus, & C[illegible]ſtan[illegible] ductus, ut promiſſum de reſtituendo A[illegible] hæretico in Patriarchatum, à quo fue[illegible] prædeceſſoribus depoſitus adimpleret [illegible] abeſt ut in tam nefariam peti[illegible]nem [illegible]ter, ut ipſam Imperatricem, c[illegible] om[illegible] hæreticis, excommunicaverit [illegible] mati[illegible]ne[illegible] ac edit illuſtre teſt[illegible]m[illegible] gon[illegible] lib. 2. [illegible] ſt. [illegible] hæc [illegible]ibe[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] o duplex [illegible] ponſio. [illegible], qui fatentur quidem Ho[illegible] Monothelitarum lapſum fu[illegible] tamen propterea aliquid contrarium ab eo definitum fuiſſe: licet enim duabus literis ad Sergium ſcriptis, [M]onothelitarum approbaverit, tamen [h]æ Epiſtolæ erant privatæ, ad ſolos E[illegible]enus, non verò ad univerſalem Ec[cleſiam] [illegible]tæ, nec ſub interminatione anathe[matis] prohibuit docere [illegible] ſentire con[traria][illegible], continebant definitionem Summi [illegible] ſed tantùm ejus opinionem tanquam [pa]rticularis.

[illegible]nt ſecundò alii, negando Honorium [illegible]is faviſſe, & in eorum hæreſim un[quam] [illegible] fuiſſe; idque probant ex quadam [A]gathonis Papæ in ſexta Synodo act. 8. in qua Agatho late oſtendit, nullum [illegible]um [illegible]orum, à fide Catholica defeciſ[ſe][illegible] quæ ac [con]dam nans eos qui hæreſim [illegible]tum defenderant, inter eos non nu[meravit Honori]um, ſed ſanctam Sedem Apoſtoli[cam] quod item facit [C]oncilium Roma[num] [illegible] tam Synodum, contrà eundem Mo[nothelitarum er]rorem, ſub Martino Papa cele[bratum]. [Ap]probationem verò in contrarium ex [illegible] ad Sergium Conſtantinopolita[num] [illegible]tam, dicunt quod in illis tantùm [illegible]ut duabus operationibus in Chri[illegible]le, ne qui dicerent unicam in [illegible]nem fuiſſe, Eutycheti unicam in [illegible]ferenti favere [illegible] [illegible] hæreſim Neſtorii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ter autem id egiſſe, quia ex una [illegible] duplici vel unica [C]hriſti volun[tate] [illegible] eſſe ab Eccleſia [illegible], abunde [illegible] cauſa timeret ne hæc quæſtio g[illegible] [illegible] ſchiſma in Eccleſia [illegible] poter[illegible], conciliare [illegible] [illegible] & [illegible] tarieam, neque tollere can[illegible]

H[illegible] [illegible] Epiſtola apertè [illegible] Ch[illegible] [illegible] voluntatem, [illegible]

Reſpondent eo loco Honorium [illegible]de [illegible] Chriſto præcisè ut homine ita [illegible] voluerit, non fuiſſe in homine [illegible] pugnantes voluntates, unam car[nis] [illegible] ritûs, ſed unam tantùm nimirum [illegible] in Chriſto nihil abſolutè appe[tere] [illegible]tionem. Idque conſtare dicunt ex [illegible] putatione inter Pyrrhum, & Ma[illegible] hum quæ [illegible] statur [illegible] Con[illegible] [illegible] vitam [illegible] heo[illegible] Papæ [illegible] [illegible]thus, quid de Honorio ſentiret? Re[ſpond]emus, conſtare ex E[piſto]la quadam [illegible]ore Honorii [Jo]annes IV [illegible] [illegible] Honorius duas vol[illegible] [illegible]o, carnis [illegible] [illegible] hun[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] onden [illegible] [illegible] ſextæ Synodi [illegible] tur ſeptimum & octavum [illegible] fuiſſe ab æmulis Romanæ E[ccleſiæ] [illegible] operâ Theodori Conſtantinopolitani, [illegible] Monothelitæ qui ſe damnatum vid[illegible] pri nominis, Honorii nomen ſubſtituo[illegible]

B Verùm cum rationes quibus hanc ſextæ [S]y[nodi] corruptionem ſuadere conantur, conv[incentes] non ſint, nec appareant ſolidæ

Reſpondent ſecundò cum Turrecremata, & aliis, ſextam Synodum in damnatione Ho[norii] errasse; quamvis enim Concilium generale legitimum errare non poſſit, in dogmatibus fidei definiendis, in quæſtionibus tamen de facto [perſo]nalibus, errori obnoxium eſſe poteſt; ſi [illegible] mirum videri non debet, quod Patres [illegible] [C]on[cilii], ex falſis rumoribus, & non [illegible] Ho[norii] Epiſtolis decepti [illegible] [illegible] æ[illegible] tentiis Monothelitis connumeraverint,

Ad quam autem probationem de Stephano [illegible] 31
C gio, qui acta Formoſi prædeceſſoris [illegible] ſunt ſimiliter reſpondent Bellarminus, Ba[roni]us, Franciſcus Amicus, aliique Recentiores, eos [errasse] non in quæſtione juris, ſed facti, [illegible] in quit Amicus *[illegible] non eſt [illegible] errare.* Nam quæſtio erat an Formoſus fuiſſet legitimus Pontifex? Stephanus & Sergius ex odio exiſtimantes non fuiſſe legitimum, omnia ejus acta annularunt: quæ poſtea Joannes IX. a[ppro]bavit declaravitque illum fuiſſe verum Pontificem, actáque Stephani irritavit.

Ad Nicolaum IV. & Joannem XXII. re- 32.
[ſp]ondeo cum iiſdem Authoribus, duas eſſe quæſtion[e]s a Pontificibus illis per[tr]actatas. Prima eſt, an poſſit è rebus uſu conſumptibili[bus] [illegible] rari uſus à dominio? Secunda an Chriſtus habuerit purum uſum rerum, quibus utebatur [illegible] dominio à ſe abdicato? Quoad primam [illegible] & contrariæ ſunt illorum Pontificum ſe[ntenti]æ. Nicolaus enim partem tenet affirmativ[am] [illegible] occaſione Fratrum S. Franciſci de O[illegible] qui profitentur merum u[ſu]m habere [illegible] rum quas eleëmoſynis acquirunt [illegible] [illegible] [illegible] mitto liberè de iis diſp[illegible] [illegible] [illegible] dem A[po]ſtolicam. Negativam [illegible] Joan[nes] [illegible] tur, eò quod in rebus [illegible] [illegible] ſtingui nequeat uſus a dominio; na[illegible] [illegible] uti eſt ipſum dominium in ea exercere, [illegible] dicitur dominus [illegible] qui [illegible] [illegible] qui autem rem uſu [illegible] [illegible] indeque meam dominium exercet. S[illegible] ſit de hac quæſtione & quænam [illegible] aut probabilior ſit, certum eſt illam n[illegible] adhuc [illegible] cum non ſit de aliqua ver[illegible] Scriptura revelata vel per [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] qu[illegible] ad fidem [illegible] [illegible] [illegible] definitum ver[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Contra verò [illegible] Extravaganti [illegible] non [illegible], Christum nun- [illegible] superiorem verbo aut exemplo [illegible] tanquam hæreticum declarat, Christum [illegible] Apostolos non habuisse aliqua, sal- [illegible]. Fieri autem potuit, ut Christus [illegible] vel in communi, vel in particu- [illegible] ad commendationem per- [illegible] interdum omne dominium [illegible] te haberi poterat, a se ab [illegible] d Matth. 8. & Lucæ 9. *: per* [illegible] *habeas. Filius autem* [illegible]

11 Ad [illegible] XXII, respondetur, illum qui [illegible] in fuisse val [illegible] propensum in sententiam alle- [illegible] ante [illegible] Deum ante resurre- [illegible] nem generalem eamq; persuadere sta [illegible] ille, [illegible] Pontificem [illegible], sed ut ait [illegible] XXII in Extravaganti quæ incipit [illegible] speciali providentiâ raptum fuisse, [illegible] aliquid definiret.

[illegible] Joan Villano lib. 1[illegible]. historiæ c. 19. Jo- [illegible] Papam pridie ante mortem significasse, [illegible] mare se jam probabiliorem sententiam esse [illegible] beatos frui visione divinâ, etiam [illegible] & hanc sententiam se amplecti, [illegible] aliud Ecclesia definierit, cujus de- [illegible] omnes sententias libentissime sub- [illegible] aperte docet, hujus Pon- [illegible] semper bonâ & Catholicâ fuisse. Idque [illegible] firmari potest ex Andræa Duvallio in Tractatu de infallibilitate Summi Pontificis, ubi aliud [illegible], quod ad hujus Pontificis famam & honorem non parum confert: nimirum omnes Doctores [illegible] logos Facultatis Parisiensis, co- [illegible] am Rege Philippo Valesio, eum ab omni hære- [illegible] erroris suspicione vindicasse, ajentes se [illegible] à fide dignis, totum quod à Summo P[illegible] de beatitudine Sanctorum di[illegible]um fue- [illegible] at, non fuisse asser[illegible]ivè dictum. Quod testimo- nium [illegible] mento publico munierunt anno Do- mini millesimo trecentesimo trigesimo tertio ut constat ex autographo, quod ad nostram usque ætatem [illegible] servarunt Fratres Prædicatores in Con- ventu S. [illegible] obi, & integrum refert Dominus Co[illegible] Massiliensis Episcopus, paginâ 1040. & [illegible] 41 [illegible] responsionis ad Mysterium iniquita- [illegible] manibus tractasse ait Gamacheus D[illegible] Sorbonicus 1. 2. qu. 4.

ARTICULUS II.

A[illegible] primatus [illegible] supremum totius [illegible] Pau[illegible]

D[illegible]

[illegible]

[illegible] personæ Petri [illegible] ptæ, sed conjunctim [illegible] ipse figurabat & repræsentabat. Sic [illegible] cet Genes. 2. Deus dicatur inspirasse [illegible] hominis spiraculum vitæ, nihilo[illegible] corpus vivificum fuit, & anima to[illegible] occupavit. Ita cùm dixit Petro, *Tu es* [illegible] *per hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam* [illegible] [illegible] Ecclesiæ. Altera con[illegible] [illegible] Recentiorem aliquem Doct[illegible] [illegible] qui non multis ab hinc anni[illegible] lico idiomate edidit in quo asserit, æq[illegible] Petro, D. Paulum potestatem & a[illegible] in Ecclesiam habuisse, & ut [illegible] [illegible] duo capita ne Ecclesia esse[illegible] quod esset monstro simile, [illegible] utrumq[illegible] tuere unum caput Ecclesiæ, & unum P[illegible] Quæ sententia ab Innocentio X. [illegible] damnata est & contra [illegible] lai in Rainerio titul. de Dominio, Diana Tractato de Authoritate solius Petri [illegible] de Bellis, & novissimè P. Dominicus [illegible] nitate Carmelita discalceatus, tomo 3. [illegible] bliothecæ Theologicæ.

§. I.

Prima conclusio statuitur [illegible] duplici S[illegible] testimonio [illegible] matu.

Dico primò, soli singulari personæ P[illegible] Christo fuisse concessum primatum, & [illegible] mam potestatem regendi universalem E[illegible] am, non verò aliis Apostolis.

Conclusio est certa de fide, probatur [illegible] Euange[illegible] locis duobus illustrissimis, i[illegible] uno Christus claves (id est supremam [illegible] potestatem) Petro promittit, in alter[illegible] ipsa confert. Primum habetur M[illegible] Christus sic Petrum alloquitur *Beatus* [illegible] *quia caro & sanguis non re[illegible] Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super* [illegible] *ædificabo Ecclesiam meam, & portæ in[illegible] lebunt adversus eam. Et tibi dabo claves* [illegible] *rum*. Ubi (ut rectè observat Andreas [illegible] us, Doctor Sorbonicus, & Po[illegible] a[illegible] tis defensor acerrimus duo extan[illegible] nomina; [illegible] quæ [illegible] sona Petri potestatem ap[illegible] quod enim in ædificio est petra, [illegible] tum, hoc in corpore [illegible] nator, Rex in regno [illegible] nauta in navi [illegible] totum nititur ædificium [illegible] mus, & navis, guberna[illegible] R[illegible] clero stat, nititurque [illegible] fueri do[illegible] quod [illegible] cipi, [illegible] & clav[illegible]

[illegible]

P[illegible]

[illegible] ia lx- [illegible] it [illegible] Tertio, [illegible] appellat, [illegible] patris: [illegible] *Simon Bar-* [illegible] Joannis; & *Tu es Petrus* [illegible] illi rependit illuſtris fidei [illegible] *dico tibi: &c.* Unde Hierony- [illegible]: *Teſtimonio de ſe Apoſtoli reddi-* [illegible] *dixerat, Tu es Chriſtus Filius Dei* [illegible] *cepit vera confeſſio. Beatus es Si-* [illegible] *Quia tu mihi dixiſti, Tu es Chriſtus* [illegible] *ego dico tibi, non ſermone caſſo, & nul-* [illegible] *dico tibi, quia tu mihi dixiſſe. fe-* [illegible] Hilarius can. 16. in Matthæum [illegible] *Petri præmium* [illegible] *ita eſt, quia* [illegible] *homine vidiſſet.*

B [illegible] nt primò Lutherani & Calviniſtæ, [illegible] ſed Chriſtum ipſum nomine petræ [illegible] Eccleſia ædificanda erat, intelligi [illegible] debere; quod probant dupliciter. [illegible] à Apoſtoli 1. ad Corinthios 3. ha- [illegible] *mentum aliud nemo poteſt ponere præ-* [illegible] *eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.* Se- [illegible] one D. Auguſtini, libro enim [illegible] nomine petræ ibi Chriſtum in- [illegible] expreſſe, & rationem dat, quia [illegible] Petro, *Tu es Petra*, ſed *Tu es Pe-*

C [illegible] primò: Si per petram Chriſtus non [illegible] m, ſed ſeipſum, quorſum Chri- [illegible] nomen, quod erat Simon, mu- [illegible] Petrum, ſive Cepham, hoc eſt ſa- [illegible] vit? Secundò, quæ conſequentia, [illegible] & ſuper me ædificabo Eccleſiam [illegible] ò, ſi Chriſtus non Petrum, ſed ſe- [illegible] fundamenti Eccleſiæ intellexit, [illegible] nulla in illis verbis expreſſa eſt [illegible] confeſſionis Petri de Chriſto quan- [illegible] m [illegible] on eſt Petri prærogativa, quod ſu- [illegible] ſtum ædificetur Eccleſia: Sed conſe- [illegible] contra SS. Patres relatos. Ergo &c. [illegible] uentia verba, *tibi dabo claves*, deno- [illegible] em priora referantur; itam omnia di- [illegible] deſ [illegible] bendam completam authori- [illegible] ſupremo Paſtore totius Eccleſiæ [illegible] ergo ſ quentia verba, adverſariis [illegible] non ad Chriſtum ſed ad Petrum re- [illegible] non etiam priora?

D [illegible] lat locus Apoſtoli 1. ad Corinthios [illegible] uod Petrus ſit fundamentum Ec- [illegible] equitur Eccleſiam propterea in alio [illegible] n [illegible] Chriſto, quia non fundatur in [illegible] ut Chriſti Vicario, indigente etiam [illegible] ſuſtentatione, quandoquidem Chri- [illegible] Auguſtinus enar. in Pſal. 86. *Funda-* [illegible] *e* [illegible] eò quòd ſolus ſeipſo [illegible] tine. atque quidquid pertinet ad Ec- [illegible] tum, ipſumque proinde etiam Pe-

E [illegible] etiam D. Auguſtinus citatos, licèt [illegible] r petram intelligi poſſe Chriſtum, [illegible] dit: *Altera aut* [illegible] *ator,* [illegible] Quibus [illegible] hac de re certi definiat, atque [illegible] t per petram Petrum [illegible] communem alio [illegible] omnium San-

[illegible] eſt.

[illegible], Quod [illegible] nom [illegible] ver [illegible] dicens [illegible] vini perſonæ [illegible] ut rectè annotavit A [illegible] tractatu de ſuprema Pon [illegible] gina 723.

Reſpondet ſecundo Vigo[illegible] à Chriſto recepiſſe claves ſed n[illegible] perſona propria, ſed etiam in perſona a[illegible] ſtolorum, & totius Eccleſiæ quam [illegible] bat & repræſentabat; idque probat ex A[illegible] relato in cap. [illegible] 24. qu. 1. [illegible] illa Chriſti expendens: *Da* [illegible] *lorum. quodcumque ligaveris ſuper* [illegible] dit: *Si hoc Petro tantum dictum* [illegible] *Eccleſia id eſt non ſolvit, nec ligat* [illegible] *cùm enim excommunicat Eccleſia* [illegible] *communicatur.*

Sed contra: Verba Chriſti Matth. [illegible] nu[illegible] 41
terius ex Apoſtolis quam Petro convenire ne[illegible] unt nullus enim eorum, præter Petrum, poterat dici Barjona, ſeu filius Jonæ nullus qui [illegible] e Jonam ſeu Joannam pro patre ſecundum [illegible] nem habebat nullus etiam Apoſtolorum præter Petrum, *Cephas*, quod interpretatur petra [illegible] es appellatus eſt: Ergo verba illa Chriſti [illegible] *claves &c.* id eſt ſupremam in Eccleſia authoritatem ad ſolam Petri perſonam directa ſunt. Unde Epiphanius in Ancorato, *Dominus conſtituit primum Apoſtolorum petram firmam ſu[illegible] quam [illegible] Eccleſia Dei ædificata eſt.* Et Gregorius lib. 6 Epiſtolarum, Epiſt. 37. ad Eulogium: *Quis neſciat ſanctam Eccleſiam in Apoſtolorum principis ſoliditate firmatam?* Maximus Serm. de Sanctis Petro & Paulo: *Per Chriſtum Petrus factus eſt petra, dicente ei Domino: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram &c.* Demum Chryſoſtomus homil. 44. in cap. 6. Iſaiæ: [illegible] *ant in* *Petrus vaſis Eccleſia,* [illegible] *vehemens ama*[illegible]*, ut ſermonis indoctus, & Rhet*[illegible] *victor,* [illegible] *imperitus, qui tamen Philoſophi obturavit o*[illegible] *cam ſapientiam non aliter quam aranearum telam diſſolvit; ille qui ſagenam miſit in mar*[illegible]*, & piſca*[illegible] *orbem.*

Deinde ſi per petram Eccleſia intelligeretur, 4[illegible]
intolerabilis & nugatoria battologia Chriſto committeretur; cùm enim dixit, *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,* idem eſſet ac ſi diceretur ſuper Eccleſiam ædificabo Eccleſiam. Unde ad Auguſtinum a Vigorio allegatum di[illegible]ndum eſt, nolle Auguſtinum, D. Petrum [illegible] Eccleſiæ Vicarium & Legatum claves accepiſſe, inſtar Proregis cui Princ[illegible] nomine, claves civitatis nonnunquam dantur [illegible] tanquam Principem & moderatorem [illegible] Eccleſiæ. Quod autem hæc fuerit mens Auguſtini manifeſte [illegible] ex aliis locis: ubicumque enim dicit Petru[illegible] nam Eccleſia geſſiſſe, hoc ſemper aſſerit [illegible] e primatûs, ut Tractatu ultimo in Joan. ubi ſic ait: *Eccleſia Petro Apoſtolo propter A*[illegible] *tum gerebat* [illegible] *rata general* [illegible] in P[illegible] 108. *Cujus Eccleſiæ* [illegible] *nam pr*[illegible] *imatum* [illegible]

Secundus locu[illegible] qu[illegible] Pe[illegible] ſupra Eccleſiam evidens [illegible] 41
te 21. D[illegible] Matth. 16 pri[illegible] erat P[illegible] confeſ[illegible]

[illegible] eſt [illegible] ve [illegible] hæc [illegible] s, cùm [illegible] propriè [illegible] ſingula [illegible] gnet, [illegible] coget, ut trinæ negationi re- [illegible] confeſſio, ipſumque di- [illegible] ab omnibus aliis [illegible] Id eſt plusquam hi ſ[illegible] Apoſtoli. [illegible] videns eſt, quod [illegible] bis verbis [illegible] præ[illegible]gat [illegible] confert D. Petro, à [illegible] beneficio miſſionis communi omnibus [illegible]olis, diſtinctam; idem apertè colligitur [illegible] quòd Chriſtus, antequam Petro munus [illegible] paſcendi oves ſuas & agnos generatim B
committeret, ter illum interrogavit, num plus [illegible]am [illegible] diligeret? Nam ut rectè notarunt C[illegible] & Theophilactus in locum illum [illegible] Bernardus ſerm. 76. in Cantica, [illegible] ratio [illegible]a, cur ab illo majorem dilectionem [illegible] ad beneficium commune omnibus Apoſtolis & miſſionem jam omnibus manda- tam; ſed [illegible] ideo plus amoris ab illo re- [illegible]ſivit, quia rem charisſimam, nempe Eccle- ſiam, pro qua ſanguinem fudit, illi paſcendam & regendam commendabat. Tertiò ex verbis [illegible] colligitur, Chriſtum univerſalem [illegible] curam Petro commiſiſſe: indefinitè quippe de ovibus ſuis non autem de his aut il- C
lis loquutus eſt, & agnos primò, deinde oves illi commendavit: per agnos autem populus, per oves vero Paſtores ſignificantur, & Patres populi. Unde Euſebius Emiſſenus: *Prius agnos, [illegible] Petro commiſit, quia non ſolùm Paſtorem, [illegible] Paſtorum Paſtorem eum conſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos paſcit & oves. Paſcit filios, paſcit & matres [illegible] ditos & Prælatos. Omnium igi- tur [illegible] eſt, quia præter agnos & oves, in Eccleſia [illegible].*

Simili diſcurſu utitur D. Bernardus lib. 2. de Conſider. cap. 8. ad primatum Petri & Romani Pontificis ſupra univerſalem Eccleſiam demon- ſtrandum. *Tu es* (inquit Eugenio Papæ) *cui [illegible]* D
[illegible] oves creditæ ſunt. Sunt quidem [illegible] janitores & gregum paſtores, ſed [illegible] [illegible]ſus, quantò & differentius præ cæteris no- [illegible]. Habent illi ſibi aſſignatos greges, [illegible] ſinguli, tibi univerſi crediti, uni unus nec [illegible] & Paſtorum tu unus omnium Paſtor. [illegible] quæris? ex verbo Domini. Cui enim [illegible] ſed etiam Apoſtolorum ſic abſolutè & [illegible] commiſſæ ſunt oves? Si me amas, [illegible] oves meas. Quas? illius aut illius populi, [illegible] regionis, aut certi regni? Oves meas, [illegible] non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed aſ- [illegible] nihil excipitur, ubi diſtinguitur ni- [illegible] E

44 Aliud primatûs D. Petri argumentum ibi- dem [illegible], ex eo quòd ſolus Petrus cum C[illegible] ambulavit ſuper aquas, & cæteris Diſci- pulis navigio venientibus ad Chriſtum ſtantem in littore, Petrus ſe miſit in mare, & natando [illegible] ad eum. *[illegible]* (inquit) *[illegible] quod præ- [illegible]* (alloquitur eundem Eu- genium Summum Pontificem, & Petri ſucceſ- ſorem) *[illegible] Domini appar[illegible] [illegible]*

[illegible] *Petr[illegible]* [illegible]

[illegible] præſ[illegible] Ita cùm quiſ[illegible] commiſſa eſt grandiſſima navis [illegible] ex om[illegible] univerſalis Eccleſia, toto orbe diffuſ[illegible].

§. II.

Ratio fundamentalis noſtræ concluſi[illegible] exponitur

RAtio fundamentalis noſtræ conclu[illegible] ſic breviter proponi. Si ſupremum [illegible] clesiæ regimen, non ſoli Petro, ſed ali[illegible] Apoſtolis à Chriſto conceſſum eſſet, tale [illegible] men non eſſet Monarchicum, ſed Ari[illegible] cum. At hoc dici nequit. Ergo nec illud. S[illegible] Majoris patet, in eo enim diſtinguitur r[illegible] Monarchicum ab Ariſtocratico, quòd in [illegible] chia unus ſolus regit & imperat, in Ariſt[illegible] verò plures, ſcilicet optimates, dominan[illegible] nor verò, quam negant hæretici, multi[illegible] oſtenditur. Primò ex Scriptura. Eccleſia [illegible] ſacris litteris per ea quæ ſtatum habent M[illegible] chicum ſolet deſignari: Daniel. 2. com[illegible] C
regno: Cantic. 4. exercitui ordinato: Can[illegible] corpori humano: 1. ad Timoth. 3. domu[illegible] [illegible] 3. navi; & Joan. 20 ovili; quæ omnia ab ſupremo moderatore gubernantur. Neq[illegible] let ſi reſpondeas, Eccleſiam his meritò c[illegible] rari, quòd Regem unum & caput à quo r[illegible] ſcilicet Chriſtum, agnoſcat. Cùm enim Ec[illegible] ſit unum corpus viſibile, præter Chriſtum à [illegible] inviſibiliter regitur, requirit viſibilem aliq[illegible] & manifeſtum paſtorem, qui eam viſibiliter [illegible]gat & moderetur. Unde vigeſimus ſep[illegible] error Wicleffi in Concilio Conſtantienſi [illegible] natus, hic fuit: *Non eſt ſcintilla apparentiæ q[illegible]* D
portet eſſe unum caput in ſpiritualibus, reg[illegible] ſiam, quod ſemper cum ipſa militante Eccle[illegible] ſetur & conſervetur.

Secundò probatur eadem Minor: Ch[illegible] cleſiæ in nova lege non negavit, quod Syn[illegible] in veteri conceſſit: At Synagoga quand[illegible] ſtitit, per unum ſupremum Sacerdotem M[illegible] chicè gubernata eſt, ut conſtat Deuteron[illegible] go pariter Eccleſia in nova lege ſub un[illegible] paſtore Monarchicè gubernari debet.

Probatur tertiò: Eccleſi[illegible] militan[illegible] à po[illegible] inſtar triumphantis Eccleſiæ eſt inſt[illegible] quam quædam ejus imago: At in Eccleſ[illegible] phante, præter Deum & Chriſtum, pr[illegible] E
primus Angelus, à quo cæteri illum na[illegible] perficiuntur: Ergo & in militante, præ[illegible] & Chriſtum, aliquis Monarcha à quo [illegible] admittendus eſt.

Quartò ſic arguo: Nul[illegible] dubium eſt q[illegible] ſtus optimum ac perfectiſſimum ſuæ E[illegible] men inſtituerit: At hoc eſt Mona[illegible] docet Ariſtoteles 8. E[illegible]ic. cap. 10. & [illegible] turæ cuique exploratum eſt. Primò [illegible] nis, qui perfectiùs [illegible]et, cùm [illegible] cura omnium incumbit, præ[illegible] [illegible] qua[illegible] vel[illegible] es præ[illegible] ſub[illegible] utri[illegible] at[illegible] v[illegible] mi[illegible] pe[illegible]tes, [illegible] A[illegible]

[illegible] acent, A
[illegible] plicatur, multis t[illegible]
[illegible] ceteræ, ù[illegible] sint omnino
[illegible] potestatem habet
[illegible] facilius regubernandi. facilius
[illegible] multis civitas regitur, ut
[illegible] loco citato, tum quia facilius eſt
[illegible] excellere quàm plures: tum etiam
[illegible] pulus uni quàm multis: quorum
[illegible] in diverſa ſe iunrur) obtempe-
[illegible] ratione aſſecutionis finis, pacis ſci-
[illegible] diæ, quæ tunc facilè conciliatur,
[illegible] idem volunt, idem nolunt: hoc
[illegible] viſſimè, cùm ab unius voluntate &
[illegible] dependant. Hinc illi etiam apud B
[illegible] vigwit, ubi peculiaris aliquæ
[illegible] erat, aut grave periculum im-
[illegible] ebus arduis occurrerent, ac diſcri-
[illegible] publicæ impendebat evaderent, ad
[illegible] confugere ſolebant, plenàmque
[illegible] niſtrandarum poteſtatem uni confer-
[illegible] præcipuè de Romanis: nempe apud
[illegible] ueret, ut dum ſumme urgeret neceſ-
[illegible] es Romena, ob bella externe, vel ob
[illegible] die, in ultimum penè diſcrimen ed-
[illegible] Dictatorem crearent, atque ad unius
[illegible] quam ad unicum periclitantis ac
[illegible] bentis Reipublicæ ſtabilimentum, C
[illegible] Unde merito Ariſtoteles 12 Me-
[illegible] hanc Homeri ſententiam celebrat:
[illegible] multitudo principatum, unus verò
Cui ennuit Virgilius 4. Georgicon,
contigerit duos Reges in uno apum
[illegible] veniri, hoc ſalubre Agricolis dat con-

[illegible] ubi duſtores acie revocaberis ambo,
[illegible] qui [illegible] ſus, eum ne prodigus obſit,
[illegible] vacua ſinas ut regnet in aula.
[illegible] unus eſt apibus, & dux unus in gre-
[illegible] armentis rector unus: ſi grues o-
[illegible] unam ordine literatio, ut ait
[illegible] as, cum Ruſtico ſuo diſſerens, ſi de-
[illegible] gubernator unus eſt, in exercitu D
[illegible] unus imperator & in domo
[illegible] erfamilias: multò magis unus Monar-
[illegible] Eccleſia, quæ, ut ſuprà dicebamus, in
[illegible] ovili, navi, exercitui, regno, & do-
[illegible] ratur. Unde inter propoſitiones de-
[illegible] ex quatuor libris Antonii de Dominis,
[illegible] Spalatenſis, de Republica Eccle-
[illegible] & à Sacre Facultate Theologiæ Pariſi-
[illegible] ros, hæc fuit ſexte: *Monarchica forma*
[illegible] in Eccleſia à Chriſto inſtituta,
[illegible] onem hæc cenſurà notavit: *Hæc*
[illegible], [illegible] ſmatica Ordinis Hierar-
[illegible] pacis Eccleſiæ perturbativa. Et E
[illegible] ejuſdem Pſeudo Archiepiſcopi
[illegible] *Si quid incommodi habet Ariſtocratia,*
[illegible] poſſit obviare Eccleſiam Spi-
[illegible] propterea & in ſingulis Eccle-
[illegible] am & in ſecreta Ariſtocratiam,
[illegible] Facultas ſic cenſuit: *Hæc propoſitio eſt*
[illegible], quatenus vult Ec-
[illegible] ſecundùm ſe to-
[illegible] eſſe Ariſtocraticam.

* *
*

[illegible]

[illegible]

O[illegible] fuerunt in poteſt[illegible] 46.
ſona Petri non fuit conceſſus [illegible] ſu-
prema poteſtas regend[illegible] Eccleſ[illegible]
tia vi[illegible] manifeſta: Antecedens [illegible]
tum ex Cypriano lib. de Unitate Eccleſiæ, ubi [illegible]
ait. *Hoc erant utique cæteri Apoſtoli quod fuit Pe-*
trus, pari conſortio præditi & honoris & po[illegible].
B Tum ex Hieronymo lib. 1. in Jovin. ubi pa[illegible]
affirm[illegible] Apoſtolo[illegible] omnes fuiſſe pares. Addunt
Petrum nunquam exercuiſſe primatum & juriſ-
dictionem in alios Apoſtolos, [illegible] T
ſum fuiſſe cum Joanne ad Samaritanos [illegible] 8.
& reprehenſum à Paulo, Galat. 2.

Reſpondeo omnes Apoſtolos in poteſtate [illegible] 47.
dinis, & in dignitate Apoſtolatus fuiſſe [illegible]:
ſinguli enim poteſtatem Evangelium ubi[illegible]ter-
rarum prædicandi, ligandi & ſolvendi, & omni-
um quæ pro mundi converſione neceſſar[illegible]
à Chriſto non à Petro acceperunt: in [illegible] ta-
men officii paſtoralis inæquales fuerunt, ut d[illegible]et
Chryſoſt. explicando verba hæc, *Paſce oves meas,*
C id eſt, *eſto præpoſitus loco mei, & primus in med[illegible]*
trum. Et in cap. 1. Actuum Apoſtolorum, [illegible]
mo eſt de electione Matthiæ, ex[illegible] *[illegible]*
gnoſcit Petrus gregem ſuum quam in hoc choro princeps
eſt. Item Leo Papa Epiſt. 84. hæc ſcribit: *Inter [illegible]*
tiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam
diſcretio poteſtatis. & cùm omnium par eſſet e[illegible], uni
tamen datum eſt ut cæteris præemineret in dig[illegible]te
ſcilicet paſtoris univerſæ Eccleſiæ. Quo fit ut Pe-
trus cæteros Apoſtolos triplici titulo, dignitate &
poteſtate ſuperaverit. Primò quia dignitas & juriſ-
dictio univerſalis fuit in eo ut in Paſtore ordina-
rio totius Eccleſiæ, cui ſuccedendum erat: in [illegible]is
verò non ita, ſed eorum poteſtas univerſalis quo-
D dammodo delegata erat, & ex privilegio atque
propter neceſſitatem conceſſa; quia nimirum in
diſperſionem gentium erant abituri, & lo[illegible] lo-
corum intervallis à Petro ſeparandi, ut pro [illegible]le-
ſiarum quas ipſi fundabant neceſſitatib[illegible], [illegible]
ne vix quidem, eum poſſent conve[illegible]. Se[illegible]o,
quia juriſdictio Petri ſe extendebat a[illegible] ipſas p[illegible]
ſonas Apoſtolorum dir[illegible] pot[illegible] enim [illegible] ut
ovibus præcipere, atque huc aut ille[illegible] mit[illegible].
Tertiò, ſingulis Apoſtolis [illegible] data eſt univ[illegible]
teſtas in hunc ſenſum, ut ubique G[illegible]
ſent prædicare, abſolvere, Epi[illegible]opos inſtit[illegible],
& ſimilia præſtare: non tamen ut poſſent [illegible]
li univerſali Eccleſiæ ocainem pr[illegible] ſcrib[illegible] aut
E leges condere quæ totam Eccleſi[illegible] obligar[illegible];
hoc enim ſoli P[illegible] conceſſum eſt, & in hoc ejus
poteſtas ſupra alios emin[illegible]bat.

Ex his facile intelligitur locus C[illegible]riani [illegible] quo 48.
Hæretici maximam vim [illegible]
intendit omnes Apoſtolos fuiſſe [illegible]
Apoſtolatus præciſe [illegible] in eo quod acce[illegible]
verbi[illegible] ad omnes [illegible] *ut*
Pater, & ego mitto vos [illegible]
men Pa[illegible]
Paſtor[illegible] univ[illegible]
[illegible]it [illegible] 21. [illegible]

[illegible]

[illegible] *unam* [illegible] *originem ab uno* [illegible] *ritas* [illegible]. *Hec erant ut* [illegible] *quod* [illegible] *Petrus par con*[illegible] *potestatis* (nimirum ante illa Christi verba ad Petrum: Pasce oves meas) *Sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia & Cathedra una monstretur.* Item Epist. 40. *Una Ecclesia* (inquit) *est, & Cathedra una super Petram, Domini voce fundata: quisquis alibi collegerit, spargit.* Simili modo loquitur Hieronymus lib. 1. in Jovinianum, ubi licèt affirmet Apostolos omnes fuisse pares, in dignitate scilicet Apostolica, ait tamen unum è duodecim fuisse electum, *ut constituto capite, omnis schismatis tolleretur occasio.* Et in Dialogo adversùs Luciferianos inquit quod *Ecclesiæ salus in Summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam & ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesia efficientur schismata quot Sacerdotes.* Unde Bernardus lib. 2. de Considerat. cap. 8. ait quod Christus, post resurrectionem, Ecclesiam suam commisit uni, scilicet Petro, *ut unitatem omnibus commendaret in una grege & uno pastore, secundùm illud: Una est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Ubi unitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, sed divisionem, recedentes ab unitate, inde est quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes &c.* Demum S. Ignatius Epistolâ ad Philadelphienses hæc scribit: *Una est caro Domini Iesu, & unus sanguis ejus, qui pro nobis effusus est: unus etiam panis pro omnibus confractus, unus calix totius Ecclesiæ, & unus Episcopus simul cum omnibus Presbyteris & Diaconis.*

Nec obstat primatui Petri quod sub dunt Hæretici, nempe nullibi legi in Scriptura, Petrum exercuisse jurisdictionem supra alios Apostolos: tum quia non omnia quæ fecit Petrus scripta sunt: tum etiam, quia cùm alii Apostoli optimè se gererent, & à Spiritu Sancto regerentur, non fuit opus quod Petrus erga illos suam jurisdictionem & potestatem exerceret. Non pauca tamen nec levia primatûs Petri supra alios in Scriptura D habentur indicia. Primò quia Petrus in multis superiorem se ostendit, nam in electione Matthiæ, & in promulgatione legis Evangelicæ die Pentecostes Act. 2. & in aliquibus veteres legis, & in reliquis cœtibus, semper fuit primus in dicendo. Secundò, eo quòd Petrus primo loco ab Evangelistis semper recenseatur: hoc enim non ideo [illegible] factum est, quòd Petrus inter Apostolos esset ætate provectior, Andreas quippe eum ætate superabat, ex Epiphanio hæresi 71. neque quòd primus esset vocatione, duo enim Joan. 1. priùs sunt vocati: neque quòd donis personalibus reliquis Apostolis præcelleret; Joannes enim virgo fuit, Propheta, & Evangelista, E & præ cæteris blandiùs ac tenerius à Christo dilectus: non aliam ergo ob causam ab Evangelistis ejus nomen primò ponitur, quàm quia cæteris dignitate & primatu præcellebat. Tertiò, quia Christus ei nomen mutavit, ipsúmque Cepha quod Syriacè petram vel saxum aut rupem, Græcè verò caput, Gallicè *chef* significat, unde hac nominis impositione, eum fundamentum & caput totius Ecclesiæ futurum esse prædixit: [illegible] præclarè docet Dionysius cap. 3. de divin. no[illegible] ub[illegible] *Ap*[illegible] *lorum* [illegible] appellat; & in libro quem [illegible] de vita & morte Apostolorum [illegible] cujus [illegible] Gabriel [illegible]

A M[illegible] *meri*[illegible] M[illegible] *te.* [illegible] Author [illegible] stamento, qui habetur [illegible] D. Augustini [illegible] *Salvator cum* [illegible] *ri jubet, pro omnibus expiasse* [illegible] *Salvatore erant omnes causa* [illegible] *Salvatorem in Petro omnes continentur* [illegible] constituit esse caput eorum, ut [illegible] gis Dominici. Idem docent C[illegible] B mil. 59. in Matth. Hieronymus & [illegible]

Ad id verò quod in objectione [illegible] de missione Petri ad Samaritanos, [illegible] hensione à Paulo, dicendum est, missi[illegible] non arguere inferioritatem aut su[illegible] Petro [illegible] tum quia alias Filius & Spiri[illegible] essent minores Patre à quo mittuntur: [illegible] quia talis missio non facta fuit imperan[illegible] communi consilio judicatum fuit à P[illegible] cum aliis, expedire ut iret. Potuit [illegible] vis superior Paulo, ab ipso reprehendi: [illegible] inferiori reprehendere superiorem ex c[illegible] præcipuè si peccat cum aliorum scandal[illegible] quo fusius §. 6.

C Objicitur secundò: Paulus, non Petrus, [illegible] antonomasiam vocatur Apostolus. [illegible] Paulus quam Petrus inter Apostolos pr[illegible] tenet.

Confirmatur: In antiquis imaginibus [illegible] Pontificum diplomata obsignari solent, [illegible] à dextris, Petrus a sinistris depicti cer[illegible] Ergo Paulus præponitur Petro, non Petrus [illegible] lo.

Ad objectionem respondeo Paulum per [illegible] nomasiam dici Apostolum, quia plura s[illegible] nobis reliquit, & plus aliis in prædicati[illegible] vangelii, quod est Apostolorum propri[illegible] ravit, ut ipsemet ait 1. ad Corinth. 15. Un[illegible] gustinus lib. 3. ad Bonifacium cap. 3. [illegible] *cum dicitur, si non exprimatur quis Apostolus intelligitur nisi Paulus, quia pluribus est Epist*[illegible] *tior, & plus omnibus laboravit.*

Ad confirmationem respondeo ex Bella[illegible] lib. 1. de Romano Pontifice cap. 27. m[illegible] fuisse apud antiquos, quod junior ambul[illegible] seniore, incederet à dextris senioris, cu[illegible] obsequii causâ paululum præcederet. [illegible] consuetudine fieri potuit, ut etiam in [illegible] bus Paulus depingeretur à dextris P[illegible] rationes affert Petrus Damianus opusc. 3[illegible] quòd scilicet Paulus ex Tribu Benjamin fu[illegible] Benjamin filium dex[illegible] ræ significet; [illegible] Paulus vocatus sit à Christo in cœlis [illegible] cùm tamen Petrus à Christo in Domino [illegible] degente vocatus fuit. Quam etiam ration[illegible] dit D. Thomas in Epist. ad Galat. cap. [illegible] *præsens vita* (inquit) *significatur per sinistram* [illegible] *tura verò per dextram. In quantum ista est* [illegible] *spiritualis, illa verò temporalis; ideo Petrus qu*[illegible] *tus fuit à Christo, adhuc in carne mortal*[illegible] *nitur in Bulla Papæ in sinistra parte. Paulu*[illegible] *vocatus fuit à Christo jam* [illegible] *ra parte.* An ve[illegible] Paulus [illegible] p[illegible] author[illegible] habue[illegible] § [illegible]

[illegible] in [illegible] Petro [illegible] poteſtatem & authoritatem in [illegible]

[illegible] ex Scriptura. Act 15. ortâ [illegible] propter Judæos, volentes [illegible] converſos circumcidi, ſtatu[illegible] Barnabam debere convenire [illegible] erant Hieronymus, ut facto [illegible] nem dirimerent. In hoc verò [illegible] primum omnium fuit, coram [illegible], etiam & præſente Paulo, [illegible] intereſſe videbatur, cùm ea [illegible] ſalem miſſos fuiſſet) ſolus Pe[illegible] SS. Patres, præfuit. Si verò [illegible] habuiſſet poteſtatem cum Pe[illegible] cum ipſo præeſſe debuiſſet; [illegible] Legati qui parem habent autho[illegible] intereſſunt, non unus ſolùm ſed [illegible] Ergo Paulus æqualem cum Pe[illegible] poteſtatem & authoritatem in [illegible]

[illegible] timò. Cùm D. Paulus prædi[illegible] ntes ad Deum converſos non [illegible], nemo parendum eſſe exiſti[illegible] Theophilactus eo loco, non vi[illegible] Paulus eâ authoritate præditus, [illegible] des ei haberetur: At verò cùm [illegible] us docuit ablegandam eſſe cir[illegible] *[illegible] omnis multitudo*, ut dicitur [illegible] verſu 12. nec quiſquam exiſti[illegible] non obtemperare: Ergo ma[illegible] eſt, majorem D. Petro quàm D. [illegible] ab Eccleſia exhibitam fuiſſe, [illegible] itudinem, quod D. Petrus [illegible] majorem habebat poteſtatem in [illegible] Dei, quàm haberet D. Paulus. [illegible] ſecundò, ex eo quòd D. Paulus [illegible] Eccleſia miſſus eſt ad D. Petrum, [illegible] terius Epiſtolâ ad Leonem, ut [illegible] eo ſolutam, ad ipſum efferret: [illegible] ſignum eſt, Eccleſiam Antio[illegible] quod D. Petrus univerſ[illegible] erat res fidei definire.

[illegible] ſecundò concluſio ex ipſo D. Paulo [illegible] cap. 1. ubi ſic ait: *Poſt annos tres [illegible] videre Petrū & manſi apud eum* [illegible] nam ex hoc loco colligunt SS. [illegible] cognoviſſe D. Petrum ut ſuperio[illegible] rem totius Eccleſiæ. Tertullianus [illegible] Præſcript. propè finem ait: *Aſcendit* [illegible] *& de jure.* Ambroſius in [illegible] *dignum erat* (inquit) *ut cupe*[illegible] *quia primus erat inter Apoſtolos,* [illegible] *curam Eccleſiarum.* Hiero[illegible] ſcribit *Non enim* [illegible] *ut* [illegible] *eret* [illegible] *ad* [illegible] *ut honorem* [illegible]. Similia habet Theodore[illegible] alatas locum [illegible]

[illegible] Th[illegible]

[illegible]

[illegible] Apoſtolum non ab [illegible] *per Ieſum Chriſtum, Dei* [illegible] *Evangelium, quod evangelizatum eſt à me, non eſt ſecundùm hominem, neque enim ab homine* [illegible] *neque didici, ſed per Ieſum Chriſtum.* Q[illegible] ordine ad illud prædicandum [illegible] dum, approbationem [illegible] ius à Petro & [illegible] ſtolis petierit, ut ipſe innuit cap. 2. ejuſdem Epiſtolæ ad Galatas dicens: *Deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Jeroſolymam cum* [illegible] *aſſumpto & Tito. Aſcendi autem ſecundùm* [illegible] *nem, & contuli cum illis Evangelium quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis qui videbantur* [illegible] *eſſe, ne forte in vacuum currerem, aut* [illegible] Unde Hieronymus in Epiſtola ad A[illegible] *Id fecit* (inquit) *oſtendens non habuiſſe* [illegible] *Evangelii prædicandi* [illegible] *& eorum qui erant, fuiſſet ſententiâ roboratum.*

Probatur tertiò ex D. Dionyſio E[illegible] Timotheum, ubi refert quod cùm Petrus [illegible] lus ad martyrium ducerentur, ita ſe [illegible] audiente ipſo Dionyſio, ſalutaverunt [illegible] lus quidem: *Pax tecum* (inquit) *Petre, fundamentum Eccleſiarum, Paſtor ovium & agnorum Chriſti.* Et Petrus ad eum: *Vade in pace* [illegible] *bonorum, Mediator & Dux ſalutis juſtorum.* C[illegible] *autem elongaſſent ſe ab invicem, ego Dionyſius ſecutus ſum Paulum Magiſtrum meum.* Ubi D. P[illegible] trum quidem fundamentum Eccleſiæ, & [illegible] rem vocat, ſecùs verò Petrus Paulum, cum [illegible] duntaxat Prædicatorem appellat: At Petrus [illegible] tacuiſſet quod præcipuum fuit in Paulo, ſcilicet ſupremum Pontificem eſſe, & ſupremam habere poteſtatem in Eccleſiam, ſi revera eam habuiſſet: Ergo &c.

His omnibus authoritatibus addi poteſt de[illegible] 59.
nitio Joannis XXII. contra Marſ[illegible] & Joannem Jandunum, Avenio[illegible] Kalendas Novembris, Pontificatûs ſui anno [illegible] cimo, in qua ſic habetur: *Quòd autem B. Petrus pluſquam alii Apoſtoli authoritatis habuit,* [illegible] *evidenter concluditur. Certum eſt enim quòd major eſt authoritas Paſtoris, quàm gregis. Petrus* [illegible] *totius gregis dominici generalis conſtitutus eſt paſtor, quod de nullo alio Apoſtolo dictum eſt.* Ita d[illegible] Pontifex. Bullam refert Bzovius tom. [illegible] no 1327.

Quartò ſuaderi poteſt concluſio [illegible] 60.
ſupra §. 2. de ſtatu [illegible]

[illegible] omnium perfect[illegible] Eccleſiæ deeſſe non pot[illegible] At [illegible] ſit qui omnibus [illegible] plures ſint qui [illegible]

[illegible]

[illegible] pr[illegible] eſt [illegible] [illegible] poruiſſe ne Petrus ea [illegible] [illegible] [illegible] poſſet. Ergo apertè major eſt Pa[illegible] [illegible] parem duntaxat poteſtatem haberet, [illegible] parem poteſtatem nullam habeat [illegible] eam ſe[illegible]tentiam Petrus irritare, quam [illegible] tuliſſet. Si verò non potuit Petrus Ec[illegible] [illegible]m à Paulo [illegible]gatam ſolvere. Ergo nec Pe[illegible] habet plen[illegible]ſſimum dominium in o[illegible] nec o[illegible] Ec[illegible]clias, nec ſubinde dici poteſt ſupremam [illegible] authoritatem habere, & Paulus major erit Petro, [illegible]em p[illegible] Paulus eam Eccleſiam ſolvere, [illegible] avit, cùm id tamen non potuiſſet Pe[illegible]. Hac [illegible] c[illegible] vincitur à Philoſophis [illegible] bu[illegible] & The[illegible]gis non poſſe da[illegible] plura pri[illegible] pia; Quæ ratio omnino efficax eſt in [illegible]up[illegible] bio, ſi utrq[illegible] & Petrus & Paulus ſupre[illegible]m & vel [illegible] pri[illegible]m authoritatem & po[illegible]eſta[illegible] habuiſſe dicantur.

Nec verò dici [illegible] [illegible]t, quod Deus ſpeciali pro[illegible] [illegible]ne & cur[illegible] E[illegible]cliam gubernans [illegible] potuiſſet [illegible]e ne unquam Petrus & Paulus contraria [illegible]ſſeo[illegible], unde po[illegible]ſſ[illegible] turbari regimen Eccle[illegible]. Hoc, [illegible]nquam, nihil obſtat: Tum quia aliàs ad argumentum ſimile quo probatur non poſſe dari plura prima principia poſſet quis reſponde[illegible]re; quod illa nunquam oppoſita ſentirent, aut ſta[illegible]tuerent, ne turbaretur ordo univerſi. T[illegible] [illegible] iam [illegible] p[illegible]obat hæc ratio implicare abſolutè eſſe [illegible]as poteſtates omnino ſupremas, nec ſubordi[illegible]natas inter ſe: nam ſicut Deus impedire potuit ne Petrus & Paulus [illegible]ugnantia ſtatuerent, ita permittere potuit. Hoc verò poſito [illegible] [illegible]atè [illegible] eo [illegible]incitur unum neceſſariò eſſe alteri inferio[illegible]rem, ut diximus. Unde ſicut non pot[illegible]ſt quis duobus dominis ſervire, ita nec poteſt duobus Ecclaſiis obtemperare, nec duo ſupremam in ea poteſtatem habere.

§. V.

Solvuntur Objectiones.

Plura obj[illegible] poſſunt ex authoritatibus SS. Pa[illegible]trum, qui ſæpius D. Paulum cum D. Petro [illegible]ferunt, & utrique parem authoritatem & po[illegible]teſtatem tribuere videntur: quæ tamen omnia non [illegible] commendationem D. Pauli continent; nam ut infrà oſtendemus, eadem unde Adverſarii p[illegible]tant ſe probare Primatum Eccleſiæ commu[illegible]nem eſſe Petro & Paulo, de aliis Apoſtolis, ma[illegible]ximè de D. Jacobo, à Patribus dicta ſunt.

Objicitur itaque prim[illegible]ò argumentum quod ex Sc[illegible]ptura ſumi videtur: habetur enim ex Scri[illegible]ptura quod Paulus Petrum reprehendit, ipſique [illegible] [illegible]ſtitit. Atqui non poteſt inferior ſupe[illegible]riorem arguere & reprehendere. Ergo debuit Paulus non eſſe inferior Petro, quem reprehen[illegible]dit. [illegible] D. Ambroſius ex eo loco Paulum Pet[illegible] [illegible]lem fecit: [illegible] *enim* (inquit) *Petro* [illegible] *alius talis* [illegible] *dicta electio*[illegible] [illegible] *em* [illegible]

[illegible] deo [illegible] eo argumento probare [illegible] q[illegible] [illegible]rus [illegible] habeat ſupremam [illegible] [illegible]an[illegible] P[illegible] ta[illegible] [illegible] A[illegible] [illegible]sè [illegible]

[illegible] [illegible]cere, ut [illegible] mas 2.2. quæ[illegible] 33. art. 4. & [illegible] tro reſtitit, quod ita re[illegible] [illegible] expediret. Ad [illegible] cum verè D. [illegible] eſt, voluiſſe D. Paulum fuiſſe [illegible] quantum ad dignitatem Pon[illegible] Apoſtolatum, & alias dotes, [illegible] etiam arguendi Petrum habere po[illegible]

Ad [illegible] quod, Cyprianus Epiſtol[illegible] laudat h[illegible]militatem Petri, quòd [illegible] Paulo corrigi, ſcilicet ſuperiorem [illegible] majorem à minori. Et D. Gre[illegible] in Ezechielem: *Tacuit* inquit *Pe*[illegible] *primus erat in Apoſtolatus culmine* [illegible] *humilitate.* Auguſtinus item Epiſt [illegible] nymum hæc ſcribit: *Rarum* [illegible] *ſanct*[illegible] *Petrum poſteris præbuit, quo non dedigna*[illegible] [illegible] *quàm Pau*[illegible]*, quo confident* [illegible] *minores majoribus pro defendenda veritate,* [illegible] *ritate reſiſtere.*

Objicitur ſecundò: Ea omni[illegible] q[illegible] cari poteſt, Petrum habere primatum [illegible] mam poteſtatem, tribui [illegible]tiam Paul[illegible] Patribus: nam dicitur Paulus fuiſſe [illegible] Roma ab Epiphanio hæreſi 27. *Primi* [illegible] *Romæ Apoſtoli & Epiſcopi fuerunt Petrus* [illegible] Dicitur prætereà *Paſtor verus Romana*[illegible] Leone ſerm. 1. de Petro & Paul[illegible]. *P*[illegible] inquit, *Romana Eccleſia veri paſtores.* [illegible] nihil ſ[illegible]quentius in ſanctis Patribu[illegible] quam D. Paulum orbem univerſum g[illegible] Ergo [illegible] [illegible] cum Petro poteſtat[illegible] [illegible]it.

Re[illegible]ndeo nonquam reperiri in [illegible] fuiſſe [illegible] Paulo à Chriſto Domin[illegible] *ve* [illegible], *paſce agnos meos*: vel illud [illegible] *& ſupe*[illegible] *Petram ædificabo Eccleſiam me*[illegible] D. Pe[illegible]o dicta ſunt; unde colligitur p[illegible] Eccleſiæ, & plenitudinem poteſtat[illegible] fidel[illegible]s, ipſóſque Apoſtolos, in Pe[illegible] Ad primum igitur locum Epiphani[illegible] eſt, quod Paulus vocatur Epiſcopu[illegible] R[illegible] non propter authoritat[illegible] quam h[illegible] propter operam quam [illegible] Sic Clemens Epiſt. 2. au[illegible], v[illegible] manæ Eccleſiæ Præſulem [illegible] Apoſtoli viverent: *Ego* [illegible] inquit *C*[illegible] *Eccleſia Romana.* Et ip[illegible] [illegible] diſſe claves Eccleſiæ Roma[illegible] viveret, Lino, ex [illegible] R[illegible] 7: Conſt. cap. 46. qu[illegible] in[illegible] tione rerum externarum P[illegible] d[illegible] cit Joan. III. cap. 1. 8. qu. 1. Præter[illegible] haberet authoritatem [illegible]rd[illegible] muner[illegible] Pon[illegible] [illegible] Rom[illegible] potuit Romanæ Eccl[illegible] [illegible] ration[illegible] [illegible]uam Petru[illegible] [illegible]

[illegible] dicitur Sedes [illegible] oncilio Romano, ubi [illegible] universo orbi præside [illegible] opusculo 30. dicitur, quod Ro[illegible] s est Apostolorum utique Pe[illegible] rca D. Ambroſius in cap. 2. [illegible] inquit, *Paulus* [illegible] *primatus* [illegible] *ſam vendicat;* [illegible] *ſoli Petro Apoſtolus* Et demum Cyrillus Hie[illegible] Catech. 6. dicit Paulum eſſe ca[illegible] inquit, *Capita Eccleſiæ Petrus &* [illegible] nihil unquam majus dici potuit [illegible] etur, D. Paulum eſſe participem [illegible] eſiæ: Ergo &c.

[illegible] quod ex jure cap. *Romana* de ap[illegible] piscopi & Coadjutoris dicitur idem [illegible] Conſiſtorium: unde quia Paulus [illegible] Petri, dicitur ſediſſe in eadem ca[illegible] Auguſtinus Epiſt. 36. ad Pauli[illegible] d adhuc in corpore poſito fratre [illegible] ne Valerio, ſed cum illo: non [illegible] prius Epiſcopus, ſed ut Coadju[illegible] in quod Paulus dicitur ſediſſe in Romana, propter authoritatem do[illegible] nim Chriſtus dixit quod *ſuper Cathe*[illegible] *bant* [illegible] *ſes* quia ſcili[illegible] Moyſis docebant, ut explicant com[illegible] tes, & Gloſſa in capite *Sacroſancta* [illegible] Ad locum D. Ambroſii di[illegible] ſeſe eum Patrem eo loci explicaſſe; [illegible] quòd Paulus dignus fuit habere [illegible] præ[illegible] cationis in prædicatione Genti[illegible] bat Petrus in Primatu circumciſio[illegible] Primatu prædicationis intelli[illegible] plicandus eſt. Adde quod Chryſo[illegible] p. [illegible] ad Galat. dicit quod Petrus, Ja[illegible] oannes, inter Diſcipulos primatum te[illegible] om[illegible] ia explicanda ſunt, cùm Jaco[illegible] m æquales faciat Petro. Locus ve[illegible] neceſſario etiam explicandus eſt, cùm [illegible] V[illegible] II. ſuprà citato definitum ſit, non [illegible] ſit capita, ſed unum, ſcilicet Pe[illegible] o igitur competere poteſt nomen & [illegible] Eccleſiæ, ratione Apoſtolatûs & [illegible] ed ſoli Petro convenit, ratione pri[illegible] premæ poteſtatis.

[illegible] quartò, expreſsè dici à SS. Patri[illegible] Paulum inferiorem Petro, ſed om[illegible] ualem [illegible] nam Ambroſius lib. 2. de Spi[illegible] ine: *Paulus*, inquit, *non inferior* [illegible] on[illegible] mus in cap. 2. ad Galat. dum ex[illegible] Apoſtoli dicentis ſe contuliſſe ſuum [illegible] cum Petro, Jacobo, & Joanne, dicit [illegible] ferentes æqualitas eſt; & Theo[illegible] cap. 11. 2. ad Corinth. *Paulus*, inquit, [illegible] *tro:* Chryſoſtomus item in ca[illegible] lat. *Paulus non ſe comparat aliis Apoſto*[illegible] *Ca*[illegible] *ostendens eandem utrique* [illegible] & homil. [illegible] in Epiſt. ad Rom. no[illegible] fuiſſe Paulo ſicut & Petro nomen, [illegible] habebat Petrus, Cap[illegible] Ap[illegible] prærogativam [illegible] ipſe haberet. [illegible] æc [illegible] continere & n[illegible]

[illegible] Dixi [illegible] rum [illegible] Origenem [illegible] præceptorem inſtituit; [illegible] D. [illegible] *Apoſtolu*[illegible] Potuit tame[illegible] dici Paulus non eſſe inferior Pe[illegible] Apoſtolatum, vel paſſionis meri[illegible] alias dotes: non tamen quantum [illegible] & poteſtatem, ſive juriſdictionem [illegible] hæc enim duo neceſſario diſtinguenda [illegible] riſdictio ſcilicet, & magiſterium. Pri[illegible] tinet ad Petrum, alterum verò ad Paul[illegible] ſapientiâ cæteros ſuperavit. Imo etiam o[illegible] Apoſtolis magiſterium tribui poteſt; p[illegible] verò iis qui ſcripſerunt libros Canonicos, [illegible] tat Cano lib. 2. de Locis theologicis cap. 12. [illegible] hoc explicuit D. Auguſtinus cum d[illegible] de Petro & Paulo, quod ambo claves a D[illegible] acceperunt, Petrus potentiæ, Paulus ſa[illegible] ntiæ; quod etiam diſcrimen ſtatuit For[illegible] in [illegible] bus infra referendis. Ex quibus faci[illegible] tur etiam locus Chryſoſtomi, Paulum [illegible] comparat, non ſolùm cæteris Apoſtol[illegible] am Petro, cui non eſt inferior, imò [illegible] am ſuperat in ratione magiſterii Eccleſiæ, quamvi[illegible] etiam aliâ ratione æqualis ſit, qu[illegible] ſpeciali ratione fuerit vocatus ad regim[illegible] e[illegible] ſiæ Gentium: *Qui enim* (inquit cap. 2. ad Galat.) *operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt mihi inter gentes.*

71. Objicitur ultimò: D. Paulus dicitur ab E[illegible] cle[illegible] ſia thronum duodecimum poſſidere. At niſi in eodem throno ſederet cum Petro, non duodecimum, ſed decimum-tertium poſſideret. Ergo &c.

Reſp. quod ſi quid hoc argumentum probaret, demonſtraret Paulum eſſe ultimũ omnium Apoſtolorum, non verò æqualem Petr[illegible] in authoritate & poteſtate, thronus enim [illegible] etſi non duode[illegible] mus, ſed primus eſt. Cur verò dicatur th[illegible] num duodecimum poſſidere, plures rationes afferri poſſunt. Prima, quod nomine duodecimi throni, ipſe Senatus Apoſtolicus intelligatur, u[illegible] olim apud Romanos, triumviratûs nomin[illegible], Magiſtratus intelligebatur: unde ſicut [illegible] rum fieri, nihil aliud ſignificabat, quam digni[illegible] tem magiſtratûs obtinere: ita poſſider[illegible] thron[illegible] duodecimum, eſt inter Apoſt[illegible] os numer[illegible] Secunda, quod cu[illegible] ulus or[illegible] tus eſt Apo[illegible] Jaco[illegible] occiſus fue[illegible] [illegible] Apoſtoli: nam Ac[illegible] 12. [illegible] & Actoru[illegible] 13. cum Diſcipuli [illegible] fuerunt Paulo manus, Paulus ordi[illegible] ſtolus, & thronum duodecimum, Jac[illegible] vacuum, meruit p[illegible] ſſidere. Vide B[illegible] mo 1. ad a[illegible] um 44. Te[illegible] a ra[illegible] o ſub[illegible] quod cum Pe[illegible] us a Chriſto [illegible] rius creatus eſt [illegible] videtur [illegible] cum [illegible] nec jam inte ca[illegible] A[illegible] [illegible]

[illegible] Petro [illegible] ... Epiſcopum, ... D. Petri, ... Epiſc.

... Romæ Epiſcopus ... teſt. 4 ... ubi inquit Hygi[nus] ... ſucceſſione in Epiſcopatu Romano, ... Petro, & Paulo, atque adeo Jacobum fu[iſſe] ... Epiſcopum & quod majus eſt, Epiſco[pum] ... Romanum. Dicitur prætereà Jacobus Petri ... ab eodem Epiphanio eodem loco, ubi ... Papam novam ſucceſſionem ha[bere] ... Jacobo, Petro & Paulo. Propterea dici[tur] ... homil 33. in Matth. Apoſto[lus] ... Epiſcopum ... miſſe, & a Clemente Romano ... gubernaſſe omnes ubique Eccleſias ... Domini; ac demum Clemens Epiſt. 1 Ja[cobum] ... vocat Epiſcoporum Epiſcopum, & Pon[tificem] ... cum, quo ſanè nihil unquam dici ... potuit de D. Paulo.

... omnia de cæteris etiam Epiſcopis ... dici ... ſunt, quæ ſupremam & primam ... Eccleſiæ ſignificare videntur. In pri[mis] ... ipſe Senatus Apoſtolicus, ut refert D. ... Conſtitutionum cap. 14 20 quos ... Syriæ Epiſcopos, *... ad ... vos ...* & D. Ig[natius] ... Epiſt. 6. vocat Epiſcopum Philadelphi[æ] ... *pum ...* Præterea Epi[ſcopus] ... interdum dicitur Vicarius Chriſti in cap. ... *... ver ...* 37 qu. 5. ubi expreſse dicitur, ... Concilium etiam To[letanum] ... 5 in Exordio vocat Epiſcopo. Hiſpa[niæ] & Galliæ *Summos Pontifices*; & Zozimus E[piſcopus] ad Heſichium, præcipit ut Clerici per gradus Clericatûs ad locum aſcendant Summi [Pontificatus], id eſt, Epiſcopatus. Quis vero ideo ... omnes Epiſcopos pares dignitate eſſe ... & habere regimen totius Eccleſiæ Placuit [ergo] pauca ex multis quæ addi poſſent adverte[re], ut quiſque intelligat, plurima interdum apud ſanctos Patres repeiri de D. Paulo, tum de aliis Apoſtolis, atque etiam Epiſcopis, quæ non niſi me[ra] commendationem continent, nec ſummo ... intelligi unquam poſſunt; ſed de aliis ... aut Epiſcopis, certâ quâdam analo[gia] ... proportione dicuntur, quæ de ſolo Petro ... proprietate vera ſunt.

24. Quæ ... hanc fusè ſatis explicatam, de ... in duobus, Petro ſcilicet & Paulo Pontifice, & ... dixerim inversâ & imperiali oppoſitâ ... in qua ſub uno capite duplex corpus, non ... capita in uno corpore eſſe dicuntur. Elegan[ter] ... ibus claudo, Fortunati lib. 3 Carmi[num] ..., quibus utriuſque Petri & Pauli propriſſi[mas] ... explicat:

... porta ... lumina mundi
... Petrus,
... Apoſtolus ...
[illegible]

[illegible]

ARTICULUS III.

... Petro ... Chriſti ... Eccleſiæ ... verſalis Eccleſiæ ... [pri]matu conjunctum ...

§. I.

... exclusionibus ... rebel...

Dico primò, authoritatem regendi [univer]ſalem Eccleſiam, non eſſe cum perſona Petri extinctam, ſed ad ſucce[ſſores] transiiſſe.

Concluſio eſt certa de fide, & colligitur ex verbis illis Chriſti Matth. 16. *Tu es ... hanc petram ... Eccleſiam meam* q[uibus] ... tum totius Eccleſiæ fundamentum eſſe ... cavit de ratione enim fundamenti eſt ... ædificium inchoare ſed etiam illud per[petuo] ... ſtentare & conſervare; ruente quippe ... to, totum ædificium ruat, nec eſſe eſt cùm adhuc Chriſti Eccleſia durer, durare q[uoque] ... bet fundamentum, in quo ſuſtentetur ... non durat in perſona Petri; Ergo in eju[s ſucceſ]ſoribus.

Idem deducitur ex illis verbis Chr[iſti] 21 ... *meas* quibus traditur Petro po[teſtas] paſcendi & regendi omnes oves Chriſti ... trus non pavit per ſe omnes oves Chri[ſti] ... pavit eas per ſuos ſucceſſores, quibus paſt[oris of]ficium communicavit.

Adde Chriſtum Eccleſiæ in nova lege no[n] ... gaſſe quod Synagogæ in veteri conceſſit: A ... nagoga quandiu perſtitit, per ſupremos p[ontifices] Monarchicè fuit gubernata ſtatimque ut ... è vivis migrabat, alter ex Tribu Levitica ... locum ſufficiebatur: Ergo Eccleſia m... iiſdem ſupremis paſtoribus ſibi in[vicem ſucce]dentibus debet gubernari, cum hoc tame[n dif]mine, quòd ſucceſſio Pontificum per ... propagationem in veteri lege deſcende[bat] ... tamen in nova lege, in qua ſtatus virg[inalis cæ]teris aliis ſtatibus ſupereminet, ſed per ... turalem quandam propagationem, nim[irum per ele]ctionem, quâ poſitâ, perſonæ el[ectæ] ... gnatæ, ſupernaturaliter Chriſtus pa[...] confert poteſtatem, & primatum uni[verſalis] Eccleſiæ.

Confirmatur: Chriſtus teſte Apoſto[lo ad E]pheſios 4. conſtituit in Eccleſia paſtores ... ctores duraturos uſque ad finem mun[di] ... *occurramus omnes in unitate ... dei & ... num parvuli fluctuantes ... circumfera[mur omni vento] doctrinæ, in nequitia ... ad circumventionem erroris.* Quòd ſi paſtore[s] ... luit Chriſtus eſſe perpetuos, multò ma[gis] paſtorum ... magis neceſſarius ... ſchiſmata, extinguendas hæreſes, & ... damonia ... etiam.

... tur am ... x ...

[illegible]

... Cle-
... Con-
... gra... te-
... ro ſubſtituant Linum & Cle-
... lementem; quam controver-
... Bellarminus lib. 2. de Romano
... ut ... lemens fuerit à B. Petro de-
... in pontificia dignitate, quam
... causa ceſſit Lino, & ... leto, qui
... io Petro fuerant adjutores qui
... ſucceſſit ipſe quartus Pontifex:
... em Petrus ſibi in ſucceſſorem
... niſi a Chriſto didiciſſet, paſto-
... em fore ſemper in Eccleſia per u-
... premum caput conſervandam,
... poterat propriâ authoritate illam
... ut Vicarius acceperat vice Chri-
... in aliam formam à Chriſto non
... utate ... rgo &c.
... , Romanus Epiſcopus eſt le-
... elior in primatu totius Eccle-

... conclusio ex Conciliis gene-
... ſſionem in Petri ſede & prima-
... e juriſdictionem in totam Eccle-
... omano Pontifici. In primis enim
... um I. Can. 39. hæc habet:
... in omnibus ... qui ſub poteſtate
... qui tenet Sedem Romæ, caput eſt
... Patriarcharum. Quandoquidem
ſicut Petrus, cui data eſt poteſtas in
Chri... anos, & omnes populos co-
... Chriſti Domini noſtri ſuper
... Eccleſiam Chriſtianam.
... nem refert Franciſcus Ami-
... diſp. 6. ſect. 3. aitque ex Tur-
... Copio, eum Arabice extare in
... Marcelli II. Romani Pontificis,
... ice Arabico in Latinam lingu.
... modum transferri ...
... Patriar-
... Petrus Chriſti
... Principum Chriſtiano-
... Dominus
... Principatus Roma eſt. Pe-
... Patriarcharum omni-
... obtinet. Huic Sanctioni
... fuerit, totius Sy-
... conſtat ex Concilio Nicæno 2.
... probatur Epiſtola Adriani Papæ,
... ur hæc verba: *Cujus (Eccleſiæ*
... terrarum orbe ... prima-
... Lateranenſi ... b Innocen io
... ubi ... dicitur: *Roma ...*

...
... *ſpſi in B.*
... plenam poteſtatem
Probatur ſecundo ... ex
teſtimonio primorum & antiquiſſimorum Pon-
tificum Romanorum, qui ... et in pr...
... inſpecti eſſe non debent, ... fuerunt Sancti, & Martyres, ſublimem
tam dignitatem falſo ſibi arrogare
credibile non eſt. Eorum teſtimonia ...
pendit Andreas Duvallius, in Tracta...
... Pontificis Poteſtate, parte ...
eaque in tres claſſes diſtribuit; nobis ...
quatuor, quæ ad rem magis faciunt,
ſufficient. Primum ſumitur ex Ep... A-
cleti, qui B. Clementi ſucceſſit; ...
capite illius Epiſtolæ, hæc verba ...
Sacroſancta Romana ... Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Salvatore ... matum obtinuit, & eminentiam p... omnes Eccleſias, ac totum Chriſtiani populi ... ſecuta eſt, ſicut ipſe Beato Petro Apoſtolo ... Petrus & ſuper hanc petram ædificabo ... Prima ergo ſedes eſt cœleſti beneficio Romana ... quam Beatiſſimi Petrus & Paulus ſuo martyrio ... crarunt. Sic Roma, quæ prius erat ... artificio, omnium errorum mater & altrix ... tenebris, & vanis ſuperſtitionum ... litorum Dei, exorto Sole juſtitiæ, facta eſt ... pagatrix.
Similia docent alii Pontifices ... 1 81
Epiſt. 91. *Relatumque* (inquit) *ad ... poſtolica Sedis apicem ... cauſarum, omnium negotia Eccleſiarum ... tuino tradita ſunt, quaſi ad caput ipſe ... Apoſtolorum. Tu es Petrus ... ſuper hanc ... dificabo Eccleſiam meam.* Pius I. ... *Apoſtolicam, omnium ...*
... Lucius I. Epiſto... ad ...
& Galliæ: ... *Eccleſia Romana ...*
... omnium ... . Dei ...
1. ad Orientales: *Ipſa namque ... omnibus major ... Canonum & ... Salvatoris ... Petrus ... ſuper ... dificabo Eccleſiam meam.*
Probatur ... ex co... 81.
eſſione Pontificum ... orum, ...
deſcripta & teſtata ... antiq...
Irenæo lib. 3. cap. 3. ...
contra Marcion... 3. ... Ep...
reſ... 7. Optat... lib. ...
... & R...

[illegible] Damaſo [illegible] Papa & Martyre [illegible] ad Epiſcopos Hiſpaniæ & Galliæ [illegible] *Eccleſia Romana*, [illegible], *Cæterarum* B *Eccleſiarum, quæ à* [illegible] *Apoſtolica tra*[illegible] *nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis* [illegible] *tatibus* [illegible] *cubuit, ſecundum ipſius Domini* [illegible] *promiſſionem: Ego pro te rogavi* [illegible] *non deficiat* [illegible]

84 [illegible] quia in cauſis & controverſiis fidei, ad Romanam Eccleſiam, velut ad ſacram ancho[illegible] SS. Patres [illegible] recurrerunt. Nam Ani[illegible] P[illegible] a Polycarpo, & Eleutherum ab Ire[illegible] [illegible] ei, conſultum fuiſſe, [illegible] Hieronymus [illegible] de Viris Illuſtribus: [illegible] conſuluit C[illegible] ut con[illegible] [illegible] ejus Epiſtolis ad eundem Pontificem; & Auguſtinus cum aliis Epiſcopis Africæ C re[illegible] in quæſtionibus fidei, u[illegible] Ep[illegible] & 92. Item Hieronymus Damaſum P[illegible] conſuluit ſuper quæſtionem de [illegible] ſtatibus Epiſt. 57. ubi ſic ait: *inde* [illegible] *Apoſtolico* [illegible] *ela*[illegible] *tum anima me* [illegible] *indumenta ſuſcepi* [illegible] [illegible]

Similiter [illegible] toto orbe in cauſis hæreſis, ad Romanos Pontifices miſſi fuerunt hæretici, ut vel errores ſuos [illegible] tarent, vel eorum damnatio[illegible] ſubirent, ut videre eſt apud Baronium in Annalibus Eccleſiaſticis: de Marcione quidem, anno 146. de Valentino, anno 155 de Origine & D ejus fautoribus anno 248. de Africanis, anno 254. de Urſacio & Valente, anno 350 de Vitali, anno 373. de Pelagio & Celeſtio, anno 418. & 430. & de aliis deinceps, iisdem ſæculis & annis quibus eorum hæreſes exortæ ſunt.

85 Tertio, Romanus Pontifex non ſolùm erga alios Epiſcopos & Archiepiſcopos, ſed etiam erga Patriarchas ſuam juriſdictionem & autho[illegible] ſæpe exercuit, adeò ut Nicolaus I. Epi[illegible] ad [illegible] em Imperatorem, octo Patriar[illegible] Conſtantinopolitanos à Romanis Pontificibus depoſitos enumeret, inter quos fuit Antimus, [illegible] Antemus, quem frementibus & furentibus Auguſto & Auguſta intrepidè Agapetus E depoſuit, [illegible] in ejus locum Menam virum ſan[illegible] ſubſtituit. Damaſus etiam Flavianum Patriarcham Antiochenum depoſuit, & ad di[illegible] dam cauſam, Romam venire coegit, ùt con[illegible] ex Theodoreto lib. 5. hiſt. cap. 3. Neque ſo[illegible] Romanus Pontifex Patriarchas quando pec[illegible] [illegible] ſi ab aliis [illegible] conſ[illegible] re[illegible] [illegible] Alexandrino, [illegible] M[illegible] A[illegible] [illegible] em [illegible]

[illegible] ſuo [illegible] Legati [illegible] enim præſidentiam [illegible] ſuſceperunt, fuerunt [illegible] ſcopus Cordubenſis, Vitus & Vi[illegible] manæ ſedis Legati, ùt videri poteſt [illegible] danum anno 325. num. 7. & omnes [illegible] Scriptores qui de Nicæna ſynodo [illegible] ſtantur. In ſecundo Concilio Genera[illegible] rum Conſtantinopolitano primo, a[illegible] Damaſi celebrato, nulli præſentes fue[illegible] gati Pontificis, ſed in eo Nectarius Con[illegible] politanus Epiſcopus præſedit: quia ([illegible] Bellarminus lib. 1. de Concil. cap. 1[illegible] vellet Pontifex, poſt convocatos O[illegible] Epiſcopos Conſtantinopolim, eos [illegible] mam ad celebrandum ibi Concilium, ob cauſas ſe excuſantibus non mi[illegible] C[illegible] nopolim Legatos, ſed permiſit ut in eo [illegible] ret Epiſcopus Conſtantinopolitanus. I[illegible] generali, ſcilicet Epheſino celebrato [illegible] præſedit Cyrillus Epiſcopus Alexan[illegible] mine Celeſtini I. ut conſtat tum ex Ep[illegible] leſtini ad Cyrillum, in qua ſuas vices [illegible] dat, eùmque inſtruit, quo pacto debe[illegible] ſtorium excommunicandum ſe gerere [illegible] *obrem* inquit) *noſtræ ſedis authoritate ad*[illegible] *ſtraque vice & loco cum poteſtate uſus,* [illegible] *abſque exquiſita ſeveritate ſententiam ex*[illegible] Tum ex Epiſtola Cyrilli ad Neſtorium [illegible] nomine Romani Pontificis, illi excomm[illegible] tionem fulminat, niſi reſipiſcat. In quart[illegible] cilio generali, qui fuit Chalcedonenſe, Romani Pontificis Leonis primi præſed[illegible] Paſchaſinus & Lucentius Epiſcopi, & B[illegible] cius ac Baſilius Presbyteri, qui & primi [illegible] pſerunt, & ſententiam contra D[illegible] xerunt, ut ex actis hujus Conci[illegible] quinto Concilio Generali, quod fuit [illegible] tinupolitanum ſecundum, Vigilius n[illegible] Legatos, quia ut hiſtoria hujus Conc[illegible] volebat illud celebrare in Italia, Se[illegible] ſtante, Concilium illud obtinuit v[illegible] ci, propter Romanorum Pontificum [illegible] tionem; nam & ipſe Vigilius, li[illegible] & alii, approbarunt, ac ratum habuer[illegible] D. Gregorius libro 1. Epiſtola 24 [illegible] hoc Concilium; quàm reliqua [illegible] univerſali Eccleſiæ conſenſu a[illegible] ſexto generali, quod fuit Conſtantin[illegible] tertium, anno 680 celebratum præ[illegible] tifex Romanus per ſuos Legatos, T[illegible] & Gregorium Presbyteros, & Joanne[illegible] num, & Conſtantinum Subdiaconum, [illegible] Concilio apparet, primi ad ſententi[illegible] dam nomine Romani [illegible] primi ſententiam dicunt, Et [illegible] rator & ſederit & ſubſ[illegible] dex ſed honoris causâ, & t[illegible] ens iis quæ à ſynodo decret[illegible] [illegible] ac [illegible]

[illegible] Dominus & [illegible] cum Marino Diacono [illegible] iam dixerunt & ſubſcripſerunt, [illegible] ratore poſt Patriarchas, etiam [illegible], ut ante omnes ſubſcriberet. [illegible] generalibus poſtea in Eccleſia [illegible] Pontifices Romani, per ſeipſos B [illegible] ſederunt, ut in quatuor Latera- [illegible] duobus Lugdunenſibus, in Vien- [illegible] uno, & Lateranenſi quinto, ſub [illegible] brato. In Tridentino verò ſub [illegible] incœpto, & ſub Pio IV. finito, [illegible] varii Cardinales, à Summis Pon- [illegible] nc Eccleſiam regebant, dele- [illegible]

[illegible] uaderi poteſt concluſio ex SS. Pa- [illegible] ertium ex D. Bernardo libro 2. de [illegible] ne cap. 8. ubi Eugenium Roma- [illegible] om alloquens, ſic ait *Age indu-* [illegible] *quam geris pro tempore* [illegible] *Quis es? Sacerdos Magnus,* C *Tu Princeps Epiſcoporum* [illegible] *primatu Abel, gubernatu Noë,* [illegible] *m, dignitate Aaron, authori-* [illegible] *tu Samuel, Petrus poteſtate,* [illegible] Et infrà: *Alii in partem ſolici-* [illegible] *dinem poteſtatis vocatus es. Alio-* [illegible] *rctatur limitibus, tua extendi-* [illegible] *qui poteſtatem ſuper alios accepe-* [illegible]

[illegible] ad ejuſdem veritatis confirmatio- [illegible] tranſcribere titulum Epiſtolæ [illegible] ad Julium III. per Simonem [illegible] Orientis ab Euphrate uſque ad [illegible] ham ſcripſerunt, quam Maſius D [illegible] ex Syriaco Latinam factam publi- [illegible] ſtat Spondanus anno 1553 num. 16. [illegible] ad Pontificem Epiſtolæ hæc erat in- [illegible] *Patrum, & Paſtori maximo, con-* [illegible] *ungenti que Sacerdotes & ungenti* [illegible] *m [illegible] noſtra, ac Pauli [illegible] no-* [illegible] *lo comprehendenti univerſum cœ-* [illegible] *rum. qui [illegible] loco Chriſti Domini noſtri,* [illegible] *ta C [illegible] ſublimi Principis Apoſtolorum,* [illegible] *m cæleſtis [illegible] cur ore ſuo ſalutari Do-* [illegible] *[illegible] quod ligaveris in terra erit* [illegible]; *& ſuper eum fundavit Eccleſiam* [illegible] *nam. portæ inferi nihil valebunt in* [illegible] *ationum. Nunc porrò tibi dedit eam* E [illegible] *& Salvator noſter, ut ſedeas* [illegible] *fons vivus, cujus aqua non de-* [illegible] *univer[illegible] æquum eſt, ut ex te bibat* [illegible] *Tu es lucerna qua* [illegible] *luſtrat omnes creaturas, ut an-* [illegible] *rum, & ut Ioannes Bapti-* [illegible] *apud Chriſti [illegible] et* [illegible] *Tu es in [illegible] quam* [illegible] *ipulorum [illegible] prudens* [illegible]

[illegible] fixum [illegible] quam [illegible]

prima [illegible] ſum eſt, [illegible] in [illegible] Di[illegible] porale & hum[illegible] Phi[illegible] Imperatore, [illegible] com[illegible] atur C[illegible] de [illegible] Bonifacio [illegible] ham [illegible] hariæ [illegible] m[illegible] Pontifices [illegible] buiſſe in Gal[illegible] & [illegible] rat Imperiali Edicto contra C[illegible] chum Conſtantinopoli nunc O[illegible] lum ſibi uſurpantem, [illegible] Epiſcop[illegible] te competere: ut videre eſt apud B[illegible] no. 606.

C Secunda verò pars non eſt ita certa [illegible] in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 3. Bannez [illegible] art. 10. dubio 4. & alii docent, jure di[illegible] mum Pontificatum non eſſe annexum [illegible] tui Romano, ſed tantum ex jure Eccle[illegible] ex facto D. Petri, qui cum primatum à [illegible] eſſet conſecutus, Antiochenam ſedem de[illegible] & Romæ ſedem ſuam uſque ad mortem [illegible] voluit; ideóque dicunt Eccleſiæ conſti[illegible] fieri poſſe, quod Summus Pontifex Sedem [illegible] manam cum altera mutet, ſeu alio transferat, vel etiam quòd nulli ſe ſedi abdicat [illegible] qui nuſquam ſedem ſtatam & fixam habuit.

Oppoſita tamen ſententia, quam [illegible] 90
D jetanus opuſc. de Primatu Romanæ [illegible] Canus libro de Locis theol. cap. 4. [illegible] & [illegible] Tur- recremata in cap. *Regimus*, Bellar[illegible] Valen- tia & alii, quibus nunc ſunc ſubſ[illegible] D[illegible] cus à S. Trinitate, Carmel[illegible] mo 3. Bibliothecæ theo[illegible] lib. 3. ſect. 4. 8. videtur probabilior [illegible] qu[illegible] in Epiſtola ad Antiochenos [illegible] Do- mino jubente venit Romam, [illegible] ſedem: *Petri ede* [illegible] *poſtea* Jubente Do[illegible] *eſt.* Tum etiam, quod D. An[illegible] ſto 32. D. G[illegible] 4. mi[illegible]
E dio hic [illegible] car[illegible] Rom[illegible] C[illegible] & Petro int[illegible] rogantı, [illegible] ſpond[illegible] ſpon[illegible] Pe[illegible] intellexit [illegible] mandari ut Ro[illegible] tur, [illegible] ſu[illegible] ſupremum [illegible] Pont[illegible] S[illegible] perp[illegible] S [illegible]

[illegible] non [illegible] eſſe Rom[illegible] & dignitas Pon[illegible] ſemper reman[illegible] Pontificibus Epi[illegible] Romæ conjuncta, ut videre eſt in B[illegible] Pontificiis ibi ab [illegible] datis.

Varias autem hujus divinæ ordinationis & inſtitutionis aſſignat congruentias Baronius Tomo primo Annalium, quarum præcipua ex urbis ſplendore & majeſtate ſumitur: decebat enim ut ſicut olim ante Chriſti adventum electa fuit Jeroſoly[illegible] caput & ſedes omnium Synagogarum, in qua Summus Pontifex cum ſuo Concilio reſideret, ita poſt ejus in cœlum aſcenſum, eligeretur Roma caput & ſedes totius orbis, in qua Chriſti Vicarius reſideret, *ut lux veritatis quæ in omnium [illegible] revelabatur ſalute, efficacius ſe ab ipſo [illegible] totum mundi corpus diffunderet* (ait Leo Papa) magiſque conſtaret doctrinæ Evangelii virtus & efficacia, ut quæ fuerat omnium e[illegible]rum auctrix, fieret magiſtra cultrixque ee[illegible]. *Hi[illegible]* ſubdit idem Papa) *conculcanda* [illegible] *opiniones, hic diſſolvenda erant terrenæ ſap[illegible] vanitates, hic confutandus dæmonum cultus, hic [illegible] ſacrilegiorum impietas deſtruenda [illegible] di[illegible] ſuperſtitione habebatur collectum, quidquid [illegible] fuerat vanis erroribus inſtitutum.*

Ex his intelliges, Romanum Epiſcopatum & primatum totius Eccleſiæ, non eſſe duas ſedes, aut duos Epiſcopatus, ſed unum, qui Petri facto, & Chriſti mandato, evectus eſt ad Epiſcopatum totius orbis, in cujus ſignum non datur niſi unum pallium Epiſcopo Romano, ut notavit Bellarminus libro de Pontifice.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

94. Contra primatum Romani Pontificis objiciunt Hæretici Concilium Nicænum non totum orbem, ſed certam regionem regendam aſſignat Romano Pontifici. Ergo non habet primatum in totam Eccleſiam. Conſequentia patet, Antecedens probatur ex Canone ſexto illius Concilii, ubi ſic habetur: *Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis [illegible].* Quibus verbis (inquit Caleinus) aſſignatur Romano Pontifici certa regio gubernanda, eaque perexigua, declaratúrque unus ex Patriarchis, non autem caput aliorum.

95. Verum ad hunc Canonem duplex adhiberi poteſt ſolutio. Prima eſt, Nicænum eo loco non comparare Epiſcopum Alexandrinum cum Romano Pontifice, ut Paſtore univerſali, ſed tantum ut Patriarcha Occidentis, & in eo ambos ut Patriarchas parilem velle habere poteſtatem in Eccleſias ſuarum Provinciarum, ſibi ut P[illegible] ſubd[illegible]s. Quod ut magis explicetur S[illegible] R[illegible] P[illegible]cem, præter Su[illegible] orbis Pontificatum cujus bene[illegible] [illegible]us habet [illegible] [illegible]

quia [illegible] cius, [illegible]

S[illegible] plicati[illegible] Al[illegible] gubernare illas [illegible] tifex, ante omnem [illegible] conſuevit permittere Epi[illegible] gimen Ægypti, Libyæ, & P[illegible] ſuevit per Alexandrinum [illegible] vincias gubernare. Sic inte[illegible] Nicolaus I. in Epiſtola ad [illegible] Concilium Nicænum nihil [illegible] nam Eccleſiam, quoniam [illegible] hominibus, ſed [illegible] Deo eſt ſed [illegible] Romanæ Eccleſiæ conſtituiſſ[illegible] Eccleſiarum. Itaque vid[illegible]ur Græcus, τουτο εἰωθός [illegible] tum eſt, quod non ſignifi[illegible] æqualitatem inter Alexandrinum [illegible] Epiſcopum, ut notat Joverius ad [illegible] jus Canonis. Et ſane quod hæc in[illegible] tuna ſit & Concilium e[illegible] Can[illegible] certam regionem regendam aſſi[illegible] Epiſcopo, eique primatum in [illegible] tam [illegible] denegare, ut contendit Calei[illegible] ex eo quod in Concilio Chal[illegible] a Paſchaſio Epiſcopo ſic canon [illegible] cilii Nicæni recitatur: *Eccleſia Romana [illegible] buit primatum, antiqua autem co[illegible] etu[illegible] &c.* Quocirca Patres Concilii p[illegible] Canonem dixerunt: *Perpendimus o[illegible] tum, & honorem præcipuum, ſecundum [illegible] tiqua Romæ Deo amantiſſimo Archiepi[illegible] po[illegible]* Unde valde probabile eſt quod [illegible] rit in libris vulgatis deeſſe initium h[illegible] ſexti Concilii Nicæni, [illegible] verb[illegible] chaſio in Chalcedonenſi [illegible] *E[illegible] na ſemper habuit primatum.* Nam J[illegible] la ad Orientales Epiſcopos [illegible] d[illegible] næ Synodi definitum e[illegible] om[illegible] am inter omnes primatum [illegible] ip[illegible] ſancta Synodus Can. 39. ſupra [illegible] to, & in Bibliotheca M[illegible]rc[illegible] pto, hæc habet: *Sic præſit Patriarcha [illegible] qui ſub poteſtate ejus ſunt, ſicut i[illegible] qui tenet Romæ, caput eſt & Princeps omnium Pa[illegible] runt.*

Objiciunt ſecundo Hæretici: Gregori[illegible] nus lib. 4. Epiſt. 32. recu[illegible] univ[illegible] copi, & [illegible] nomen, tanquam pr[illegible] faſtum & ſuperbiam præ ſe ferentem, [illegible] in alia Epiſtola hæc ſcribit. *E[illegible] in præ[illegible] piſtola quam ad meipſum qui prohibui dir[illegible] bæ appellationis ver[illegible] univerſalem me [illegible] cens imprimere curaſti quod p[illegible] mihi [illegible] ve[illegible] non [illegible]* [illegible] B. [illegible]

[illegible]

[illegible] ne-
[illegible] ia
[illegible] no-
[illegible] ersalis, tanquam prophanum,
[illegible] rbiam præ ſe ferens recuſat, ta-
[illegible] o modo uſurpat, ut patet ex ver-
[illegible] ugit, *quia vobis ſubtrahitur quod*
[illegible] *c* [illegible] *gis prabetur* Et paulò pòſt:
[illegible] *mnie Papam veſtra Sanctitas dicit,*
quod me faciet universum (id eſt
[illegible] totam Ægyptum, Lybiam, & B
[illegible] *cedant verba, quæ vanitatem in-*
[illegible] *tus vulnerant.* Et libro 7. Epiſt.
[illegible] m. *Si enim universalis eſt, reſtat*
non ſim. Itaque cùm Papa univer-
[illegible] dicitur, tale nomen ſumi debet
[illegible] ceptione, quatenus ſcilicet, reliquis
[illegible] tus in integrum remanentibus, tan-
univerſæ Eccleſiæ præeſt: ſicut e-
[illegible] rporis membra quamvis ab influ-
[illegible] deant, propria munia obeunt; ſic
[illegible] rum munia & dignitatem ſer-
[illegible] nt quamvis à Pontifice tanquam
capite dependeant, & omnis eo-
[illegible] ab eo derivetur. Et in hoc poſterio- C
[illegible] lium Chalcedonenſe nomen uni-
[illegible] pi Romano Pontifici tribuit, &
[illegible] tum, plures Romani Pontifices,
[illegible] ot II. Leo I. illud legitimè uſur-
[illegible] tamen Gregorius ab eo abſtinuit,
[illegible] modeſtiâ, Joannis Conſtantino-
[illegible] universalis titulum uſurpabat,
penitus frangeret atque confunde-

[illegible] t Calvinus: Si ideo Romana Ec-
[illegible] btineat, quia illic uſque ad ex-
[illegible] ua, deberet Antiochia ſecun-
[illegible], cùm longo tempore Antio-
Pe[illegible] rus tenuerit. Jeroſolyma ter- D
[illegible] m ea Jacobus ſederit, & quartum
[illegible] ſina, cùm eam fundaverint Paulus
qui uſque ad mortem illam rexit:
non ſervatur inter illas Eccleſias,
[illegible] m præcedat Alexandria, & Jero-
ſemper ultima. Epheſina verò Ec-
habuerit certum in Conciliis lo-
[illegible]

[illegible] numerum & dignitatem Patriar-
non pendere ex dignitate Apo-
[illegible] illis ſederunt, ſed ex diſpoſitione
[illegible] ti, atteſtantur Anacletus, & B.
[illegible] enim Epiſt. 3 ſic habet *Prima*
[illegible] *io Romana Ecleſia. Secunda* E
[illegible] *e Andrias Beati Petri nomine,*
[illegible] *ulo atque Evangeliſta conſecrata*
apud Antiochiam ejusdem, id eſt
[illegible] *omine habetur honorabilis. quia*
[illegible] *mimr* [illegible] *r habitas* [illegible] *& Igna-*
[illegible] *ſitur.* Iſte verò lib 6. E[illegible] iſt. 37.
[illegible] copum Alexandrinum hæc ſcri
ni [illegible] *ſint Apoſ ols pr* [illegible] *tamen*
Apo[illegible] *torum Prim* [illegible] *autho*
[illegible] *ſt. Ipſe enim*
[illegible] *pra*
[illegible]

A R T I C U L U S IV.

An facta legitimâ electione Summi Ponti-cis, immediate & per ſe primo ſit de fide hanc perſonam in particulari v. g Clementem IX. eſſe verè Ponti-ficem?

§. I.

Quibusdam præmiſſis referuntur ſent[illegible]

C SVppono primò, dupliciter aliquid dici [illegible] de fide divina, nimirum vel immedi[illegible] formaliter, vel mediatè tantùm, ſive virtualiter. 9[illegible]
Illud dicitur eſſe de fide divina immediate, quod immediatè revelatum eſt à Deo; mediatè verò, quod evidenter infertur ex una propoſitione immediatè à Deo revelata, & ex alia lumine naturali nota. Exemplum veritatis primi generis eſt, quòd Chriſtus ſit homo; ſecundi, quod ſit riſibilis.

Suppono ſecundò, difficultatem in titulo propoſitam non eſſe de Summo Pontifice cujus ele- 100.
ctionem nullam eſſe declaravit Eccleſia, nec de eo cujus electio eſt dubia, & nondum determi-
D nata, ſed de Summo Pontifice quem legitimè electum fuiſſe declaravit Eccleſia, acceptando eum in Summum Pontificem. Ideòque in titulo poſuimus, *factâ le*[illegible]*timâ electione Summi Ponti*[illegible]*cis.* De illo ergo Pontifice legitimè electo, & ab Eccleſia accepto, qualis nunc eſt Clemens IX. feliciter Eccleſiam regens, inquirimus, an immediatè & per ſe primò ſit de fide illum eſſe verè Pontificem & Eccleſiæ caput.

Partem negantem tenere videntur ex Thomiſtis Turrecremata, Cano, & Bannez [illegible] expreſſè 1[illegible]
verò eam docet extra Scholam D. Thomæ Alphonſus à Caſtro lib. 1. adverſus hæreſes cap [illegible] ubi hæc ſcribit *C*[illegible]
E *de* [illegible] *verum Chriſti ſucc*[illegible] *orem eſſ*[illegible] *Eccleſia Paſtorem, non tamen tenemur* [illegible] *dere. Leonem, aut Clementem, eſſe ver*[illegible] *ceſſorem, quia non tenemur ex fide* [illegible] *eorum quemu*[illegible] *et recte* [illegible] *canoni*[illegible] deconcludit, quod qui hoc negaret [illegible] non e[illegible] dicendus hæreticus. ſed [illegible] ſchiſmaticus.

Affirmativa tamen ſententia [illegible] inter Theologos, [illegible] ac [illegible] Joannes à S. Thoma [illegible] Summo Pontifice di[illegible] S[illegible] tom [illegible] ct. ca[illegible] ubi [illegible]

[illegible] de eſſe S[illegible]. Alii verò [illegible] ſtatim ac [illegible] Summo Pontifice acceptantur ab Eccleſia, de fide eſſe immediatè quod ſit verus Papa.

§. II.

[illegible] tertia duplici conclusione ſtatuitur

DIco primò: Fide divinâ conſtat, Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, eſſe legitimum Petri ſucceſſorem, & verum Chriſti Vicarium, quando aliquid definit fide divinâ credendum.

Probatur. Cùm Pontifex definit aliquid fide divina credendum, de fide eſt ipſum tunc habere poteſtatem definiendi, & infallibilem aſſiſtentiam Spiritus Sancti: Ergo & tunc fide divinâ conſtat ipſum eſſe verum Pontificem. Conſequentia patet, quia hujuſmodi poteſtas & aſſiſtentia non datur niſi vero Pontifici, cui ſoli eſt promiſſa in perſona Petri, cujus eſt ſucceſſor. Chriſtus enim non cuilibet, ſed Petro tantùm & legitimis ſucceſſoribus dixit. *Tu es Petrus* &c. *Rogavi pro te* &c. *Paſce oves meas* &c. Matth. 16. Lucæ [illegible]. Joan. 21. Antecedens etiam videtur manifeſtum, cùm enim Pontifex definit aliquid tanquam de fide tenendum, impoſſibile eſt quod fide credamus illud objectum tanquam definitum, & non credamus ipſam definitionem eſſe legitimam, & conſequenter ipſum definientem [illegible] & nunc infallibilem authoritatem & aſſiſtentiam Spiritus Sancti habere.

Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: Cùm Pontifex definit aliquid fide divinâ credendum, eo ipſo ſeipſum proponit tanquam regulam fidei noſtræ. Ergo tunc fide divinâ conſtat, ipſum eſſe verum Pontificem. Antecedens manifeſtum eſt, Pontifex enim definiendo aliquid ad fidem pertinens, ſeipſum proponit tanquam judicem legitimum controverſiarum fidei, ſubindéque tanquam veram regulam doctrinæ noſtræ fidei. Conſequentia verò probatur. Quando aliquid eſt regula fidei, non minus credibile per fidem eſſe debet, quod ſit regula, quàm quod ſit de fide id quod determinatur & regulatur per illam: ſicut quando proponitur aliquis ſcripturæ liber tanquam canonicus, quemadmodum eſt de fide totum id quod in eo continetur, ita quoque eſt de fide quod talis liber ſit canonicus, & per revelationem Dei habitus; aliàs certi nunquam eſſe poſſemus de rebus definitis, & traditis in libro Sacro, ut per ſe patet. Ergo ſi cùm Pontifex aliquid fide divinâ credendum definit, eo ipſo ſeipſum tanquam regulam fidei noſtræ proponit, ad eandem quoque fidem tanquam quid credibile pertinere ſpectare debet, illum eſſe verum Pontificem. Neque enim minùs id requiritur in regula fidei viva, quàm in regula mortua.

Dices, licèt prædicatores Evangelii nobis res [illegible] credendas proponant, non tamen fide tenemur credere quod ſint legitimi Evangelii Prædicatores. [illegible] ter qu[illegible] Pontifex aliquid [illegible] ne[illegible] [illegible], ac Pat[illegible]

[illegible] ſ[illegible] alius [illegible] dere [illegible] nec [illegible] vertur [illegible] bilitate eorum quæ [illegible] ficienter proponantur, [illegible]
B innoteſcat, credere non [illegible] mus Pontif[illegible] proponit [illegible] animata fidei regula, [illegible] minans quænam credenda [illegible] thoritate obligantur fideles [illegible] unde neceſſe eſt, ut illi non [illegible] tudine, cui abſolutè falſum [illegible] etiam certitudine fidei hunc [illegible] pro tempore exiſtentem ac [illegible] verum eſſe illius P[illegible] in, & [illegible] Chriſti Vicarium ac Petri ſucceſſor[illegible]

Dico ſecundò: de fide eſt [illegible] hunc hominem in particulari [illegible] IX. eſſe verum Papam, non ſolum [illegible]
C re quo aliquid de fide determinavit, [illegible] credendum propoſuit, ſed etiam [illegible] electionem fuiſſe validam declaravit [illegible]

Probatur primò: ad eo tempore [illegible] mediatè, hunc hominem in particulari [illegible] ram regulam fidei noſtræ, ſubindéque [illegible] pam à quo acceptatus eſt ab Eccleſia [illegible] regulam: Sed à tempore à quo ejus el[illegible] da declaratur ab Eccleſia, acceptatur ab [illegible] gulam fidei noſtræ: Ergo ab eo tem[illegible] eſt immediatè quòd ſit verus Papa. Minor ſtat, Major verò probatur. De fide eſt [illegible] mediatè quod Eccleſia errare non poſſit in [illegible] ptanda regula fidei noſtræ, aliàs [illegible] non
D de fide immediatè quod eſſet c[illegible] ctibilis in acceptandis rebus fidei [illegible] talem regulam: Ergo ab eo tempore [illegible] ſia hunc numero hominem accepiat [illegible] fidei noſtræ, de fide eſt etiam immediatè q[illegible] ſit verè talis regula.

Probatur ſecundò: De fide credimus [illegible] numero Eccleſiam in qua [illegible] ſumus [illegible] & perfectam Eccleſiam [illegible] Sed [illegible] cificâ & acceptata, non poteſt habe[illegible] p[illegible] perfecta Eccleſia illa quæ non fuerit [illegible] ſuo capite viſibili, eíque ſubjecta [illegible] quod ſicut eſt de fide, [illegible] nc [illegible] eſſe veram & perfectam [illegible] cleſiam, ita ſit d[illegible]
E factâ legitimâ electione, quo[illegible] iſte homo [illegible] q[illegible]ſtam capiti ſuo unitur, [illegible] caput E[illegible] & Summus Pontifex.

Nec dici poteſt, quod ſit [illegible] nium de fi[illegible] cleſia, eſſe caput aliquod viſibile, non [illegible] determinatè & in particulari [illegible] ſed hoc confuſè & indeterminatè. Sicut enim [illegible] telligi Eccleſia in communi, abſque [illegible] te in communi; ita neque hæc determ[illegible] ſia, abſque determinato capite [illegible] minata Eccleſia ita includit ho[illegible] de[illegible] c[illegible] mo[illegible] e ſicut h[illegible] determ[illegible] [illegible]

[illegible] *ant* [illegible] *tempor* [illegible] *fuerit,* [illegible] *ſucceſſor B. Petri, ha-* [illegible] *in Eccleſia Dei.* Quæ [illegible] de ve[illegible] illius pru- [illegible] quod [illegible] ritè electus [illegible] quod Eccleſia al[illegible]uod [illegible] beat, [illegible] d in particulari [illegible] Po[illegible]tifex, exprimen- [illegible] Clementem IX Sup- [illegible] e divina credendum eſ- [illegible] particulari, quem tota Ec- [illegible] mè electum agnoſcit & re- [illegible] Pontificem, utpote cùm [illegible] affirmationem illius quod [illegible] ana, diſcerni nequeat [illegible], & cum admittere id [illegible] principijs fide divinâ [illegible] credere, ſed concluſio- [illegible] e aſſenſum, ut in diſputa- [illegible] totam Theologiam, decla-

C

§. III.

[illegible] *tur objectiones.*

[illegible] Ut aliquid ſit immediatè de [illegible] ſt quod immediatè à Deo re- [illegible] n eſt immediatè revelatum [illegible] ens IX. ſit verus Papa: Ergo [illegible] iatè de fide. Major conſtat, [illegible] ur. Quæ immediatè à Deo [illegible] tur vel in Scriptura vel in [illegible] us Scripturæ locus, nec ulla [illegible] nari poteſt, quæ mentionem [illegible] ni. *Clemens IX. eſt verus Pa-* [illegible] immediatè revelata à Deo. [illegible] eſſâ Majori, negando Mi- [illegible] b[illegible] tionem d[illegible] co, hanc ve- [illegible] eo revelatam fuiſſe, revela- [illegible] â ex una par[illegible]e Deus reve- [illegible] à Petro collata, tranſitu- [illegible] & ex alia E[illegible]cle- [illegible] unquàm in rebus fidei errati- [illegible] & firmamentu veritatis [illegible] omnibus univerſalib. à Deo [illegible] liter, & ut pars [illegible] ſuo [illegible] Pontifex q[illegible] ut ritè [illegible] ia, eſt verus [illegible] ifex.

D

E

[illegible], e[illegible] elvatur inſtantia [illegible] a hanc ſolutionem. Notan- [illegible] S. [illegible] te, ſuprà [illegible] eu in genere, ad [illegible] enere[illegible] cujuſ[illegible]odi [illegible], [illegible] on in [illegible] unt [illegible] nt a- [illegible]

[illegible]

[illegible] du[illegible] ut [illegible] nova q[illegible] & compleme[illegible] intelligitur ipſ[illegible] in individuo, quod [illegible] fex ritè electus, ſi [illegible]

B

Objicies ſecundò [illegible] hunc numero hom[illegible] bet eſſe certũ quu[illegible] ſit capax [illegible] non eſt certum talem hum[illegible] capax Pontificia dignita[illegible]s E[illegible] ſaltem immediat[illegible] quod ſit v[illegible] conſtat, Minor vero prob[illegible] Summum Pontificem ſit ca[illegible] debet eſſe validè baptizatus S[illegible] tali certitudine cui non poſſit [illegible] quod fuerit valid[illegible] baptizatu[illegible], [illegible] habeatur certitudo de i[illegible]ent[illegible] nem[illegible] pſum baptizavit: Ergo non e[illegible] ce[illegible]tu[illegible] dine cui non poſſit ſubeſſe falſum, tal[illegible] nem eſſe ſubjectum capax Pont[illegible] d[illegible]

C

Confirmatur: Si in Papam el[illegible]gatu[illegible] non eſt Epiſcopus, con[illegible]equent[illegible] ad [illegible] nem conſecratui in [illegible]piſcopum non eſt [illegible] magis certum, eum in t[illegible]li conſecr[illegible] n[illegible] pere characterem [illegible] pa[illegible]m, quàm t[illegible] Epiſcopos: Ergo ſicut [illegible]c non [illegible] certum [illegible] certitudine cui non poſſit ſubeſſe f[illegible]um de [illegible] Epiſcopis, ita nec de eo qui electus [illegible]ſt in S[illegible] mum Pontificem, & accept[illegible]us ab E[illegible]

D

Reſpondeo ad objectionem, diſtingu[illegible] jorem: Ut ſit certũ de fide immediat[illegible] numero homo eſt verus Papa debet eſſ[illegible] quod ſit capax talis dignitati[illegible] [illegible] nego: hoc enim ſ[illegible] habet d[illegible] præ[illegible] requiſiti & diſpoſitionis ut al[illegible] tur in Summum Pontificem ab Ec[illegible] dine conſequentiæ Theologi[illegible] Conſequenter ad ipſ[illegible] concedit[illegible] Antecedenter ad [illegible] tunc enim ſol[illegible] morali certit[illegible] [illegible]

E

Explicatur ſolutio. Antequam al[illegible] tetur ab Eccleſia in Sum[illegible] in P[illegible] ſi morali cer[illegible]udine c[illegible] E[illegible] ſubje[illegible]m capax ab dig[illegible] baptizatus &c. quia tamen hæ[illegible] ſaniâ habe[illegible] co[illegible]ext[illegible] eu[illegible] *Acceptatus ab Eccleſia in Summum* [illegible] *rus Papa,* [illegible] [illegible] Ec[illegible] [illegible] qu[illegible]em [illegible]

[illegible] non [illegible] verus [illegible] tamen legiti- [illegible] ad eam defi- [illegible] hunc nuocero [illegible] Papam, [illegible] fides non verſa- [illegible] nem præ requirun- [illegible] definitionem: illa pro- [illegible] *electus eſt in Summum Pon-* [illegible] tè de fide, ſed ſolùm iſta: *Summus Pontifex.* Quod ex- [illegible] cut enim in definitionibus [illegible] des non eſt de iis quæ ad ta- [illegible] equiruntur, videlicet de eo [illegible] ligens inquiſitio aut diſpu- [illegible] tiones definitas, ſed ſolum [illegible] recte infertur per conſequen- [illegible] iuia [illegible] ærequiſita ad defi- [illegible] e, atq; adeò diſputationem [illegible] gei tem, eam præceſſiſſe; [illegible] dumtaxat de ipſis definitioni- [illegible] uone ſive declaratione Cle- [illegible] um Pontificem, ab Eccleſia [illegible] iaè eſt de fide, non eſt ali- [illegible] ad eam, quale eſt quod [illegible] ctus, ſed ſolùm ipſa definitio, [illegible] ud quod per eam declaratur, [illegible] IX. eſſe verum Pontificem, [illegible] è inferatur per diſcurſum [illegible] ctionem talis Pontificis fuiſſe [illegible] iſta propoſitio, *Clemens IX.* [illegible] *manum Pontificem*, ſit certa certi- [illegible], cui non poteſt ſubeſſe falsũ.

[Arti]culus V.

[Seri]es Romanorum Pontificum ſeries.

[illegible] entom hujus diſputationis, [illegible] ctæ ſucceſſionis Romanorum [illegible] proponere, tum ad ſolvenda [illegible] argumenta contra illam fieri [illegible] me, quia hæc ſucceſſio tanti [illegible] S. Patribus, ut D. Auguſti- [illegible] Catholica per eam ſe retineri fa- [illegible] Epiſtolam fundamenti cap. 4. [illegible] *ab ipſa Sede Petri Apoſtoli, cui pa-* [illegible] *poſt reſurrectionem Dominus com-* [illegible] *ad præſentem Epiſcopatum, ſucceſſio* [illegible] Quod hoc aſſeruit [illegible] Doctor de [illegible] inta tantùm Pontificum, qui [illegible] ora numerabantur, ſucceſſio- [illegible] idelicet protractam ſupra nu- [illegible] m triginta trium Pontificum, [illegible] Apoſtolorum Principe, uſq; ad [illegible] ni nunc feliciter [illegible] Ec leſiam [illegible] Cæterùm cùm innumeri ferè hi- [illegible] nis quam [illegible] bitùs uniuſcujuſ- [illegible] Pontres ab [illegible] geſtas, accu- [illegible] hic tantùm [illegible] Catalo- [illegible] ſ [illegible] ul [illegible] er [illegible] u [illegible] us [illegible] at o [illegible] care ſubjungi [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

4. [illegible] o [illegible]

H [illegible] oc [illegible] Divo [illegible] ſucceſſ [illegible] fuiſſe Clementem, [illegible] mi Pontifices non fue [illegible] coadjutores, ob idque in [illegible] nos annumerentur, quæ ſen [illegible] plures alicujus etiam notæ pat [illegible] lior tamen eſt oppoſita, quæ do [illegible] tro, Lino Cletum, ac ta [illegible] dem huic [illegible] ſucceſſiſſe, de qua vide Baron. ad [illegible] ſti 69.

II. *Sæculum.*

5. Anacletus Athenienſis.
6. Evariſtus Syrus.
7. Alexander Romanus.
8. Sixtus I. Romanus.
9. Teleſphorus Græcus.
10. Higinius Athenienſis.
11. Pius I. Aquilejenſis.
12. Anicetus Syrus.
13. Sother Campanus.
14. Eleutherius Græcus.
15. Victor I. Afer.
16. Zepherinus Romanus

III. *Sæculum.*

17. Calixtus I. Romanus.
18. Urbanus I. Romanus.
19. Pontianus Romanus.
20. Antherus Græcus.
21. Fabianus Romanus.
22. Cornelius Romanus.
23. Lucius Romanus.
24. Stephanus I. Romanus.
25. Sixtus II. Græcus.
26. Dionyſius I. Græcus.
27. Felix I. Romanus.
28. Euthychianus Tuſchus.
29. Cajus Dalmata.
30. Marcellinus Romanus.

IV. *Sæculum.*

31. Marcellus I. Romanus.
32. Euſebius Græcus.
33. Melchiades Afer.
34. Sylveſter I. Romanus.
35. Marcus Romanus.
36. Julius I. Romanus.
37. Liberius Romanus.

Hujus Papæ anno ſexto, quo ob incautam cum Arrianis habitam communicationem R[o]ma abire debuit, electus eſt in P[a]p[am] [illegible] Sed cùm unicum annum, & tres me[nſes] [illegible] xat ſediſſe in Cathedra, tac[illegible] on [illegible] Conſtantij Ariani oc [illegible] is Ma [illegible] Quia autem poſt ejus obitum Libe [illegible] a [illegible] loc [illegible] uum [illegible] eſt, m [illegible] Cathe [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] Romanus.

[illegible]ſtanus Romanus.

V. Seculum.

[illegible] Innocentius I. Albanus.
4[illegible] Z[illegible]us Capadox.
44. Bo[illegible]fa[illegible]us I. Romanus.
4[illegible] S[illegible] I[illegible] Romanus.
4[illegible] Ma[illegible]ius Romanus.
47. [illegible]
48. [illegible]icius Tiburtinus.
4[illegible] [illegible]. Romanus.
5[illegible] [illegible]s I. Afer.
51 An[illegible] [illegible]. Romanus.
5[illegible] [illegible]us Sardus.

VI Seculum.

53. [illegible] Italus Campanus.
[illegible]
[illegible] Beneventanus.
[illegible] Romanus.
[illegible]
[illegible]manus.
[illegible]panus.
60. [illegible]
6[illegible]
62. [illegible] Romanus.
6[illegible] [illegible]ed[illegible]tus I. Romanus.
64. P[illegible]agius II. Romanus.
65. Gregorius I. Magnus Romanus.

VII. Seculum.

66. Sabinianus Tuſcus.
67. B[illegible]us III. Romanus.
6[illegible]. D[illegible] vel Deuſdedit Romanus.
69. Bon[illegible]acius IV Neapolitanus.
[illegible]. Hon[illegible] I. Campanus.
71 Severinus Romanus.
72. Joa[illegible] IV. Dalmata.
7[illegible] T[illegible]us I. Hieroſolymitanus.
[illegible]4. Ma[illegible]us I. Tudertinus.
[illegible]. Eugenius I. Romanus.
[illegible] [illegible]ianus Signinus.
[illegible] Romanus.
[illegible] vel Domnio Romanus.
[illegible] Agath[illegible] Panormitanus Siculus.
[illegible] Siculus.
[illegible] Romanus.
[illegible] nus Syrus,
8[illegible] C[illegible] Cuno [illegible]
84. Sergius I. Antiochenus Syrus.

VIII. Seculum.

8[illegible] Joannes VI. Græcus.
[illegible] Græcus.
87. [illegible]us Antiochenus Syrus.
88 [illegible]

[illegible]

98. Stephanus V. Romanus.
99. Paſchalis I. Romanus.
100. Eugenius II. Romanus.
101. Valentinus Romanus.
102. Gregorius VI. Romanus.
103. Sergius II. Romanus. Al[illegible] fuiſſe tradunt Romanum Pon[illegible] creatus Papa nomen ſibi mutaverit, [illegible] Os-Porci dictus, nomen indecens [illegible] cerdotio viſus eſſet habere; verum [illegible] gium IV pertinere dicemus in [illegible].
104. Leo IV. Romanus.
105. Benedictus III. Romanus.
106. Nicolaus I. Magnus Romanus.
107. Hadrianus II Romanus.
108. Joannes VIII Romanus.
109. Marinus I Gelaſian[illegible] Faliſcus.
110 Ha[illegible]nus III. Romanus.
111. Stephanus VI. Romanus.
112. Formoſus Portuenſis.

Poſt hunc Papam Onuphrius, & a[illegible] nunc Bonifacium VI. Romanum, q[illegible] men Cardinalis Baronius negat pro [illegible] habitum, quòd Sedem invaſerit violen[illegible] dies duntaxat quindecim detinuerit, e[illegible] à Stephano ſequenti.

113. Stephanus VII. Romanus.

Hic etiam Onuphrius, & aliqui alij ſu[illegible] gunt Romanum quemdam Hetruſcum, c[illegible] Cardinalis Baronius prorſus non memin[illegible]

114. Theodoretus II. Romanus
115. Joannes IX. Tiburtinus.
116. Benedictus IV. Romanus.

X. Seculum.

117. Leo V. Ardeatinus ex Latio.
118. Chriſtophorus I. Romanus, qui [illegible] Papa 8. Kalendas Julij anno Chri[illegible] vitus debuit cedere Pontificatu 9 K[illegible] Januarij anno Chriſti 908.
119. Sergius III. Romanus.
120. Anaſtaſius III. Romanus.
121. Lando Sabinus.
122. Joannes X. Archiepiſcopus Raven[illegible]
12[illegible]. Leo VI. Romanus.
124. Stephanus VIII. Romanus.
125. Joannes XI. Romanus
126 Leo VI. Romanus.
127. Stephanus IX. Romanus.
1[illegible]. Marinus II. Romanus.
129. Agapetus II Romanus.
130. Joannes XII. Romanus Prim[illegible] ventus ex Baronio qui mutavi[illegible] ut qui ex Octaviano volu[illegible] Joannes.

H[illegible] ſerit Onu[illegible] Le[illegible] [illegible] Ben dictum au[illegible] [illegible]

13[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] XV. Papienſis.
[illegible] XVI. Romanus.
[illegible] V. Germanus Saxo.
[illegible] Aquitanus Gallus.

XI. *Sæculum.*

[illegible] VIII. Romanus; cur omittantur Joannes XVI. & XVII. vide Baronium tomo 11. Annalium Chriſti 1003.
[illegible] Romanus. Ab aliquibus tri[illegible] huic Pontifici nominis muta[illegible] Os-porci, vel Buccaporci di[illegible] jam no avimus ſuprà id pri[illegible] XII. contigiſſe; neque id [illegible] ergius ob turpitudinem nomi[illegible] nis Apoſtolici reverentiam, [illegible] antea vocaretur.
[illegible] VIII. Romanus, ex Tuſcula[illegible]
[illegible] XIX. Romanus, dictus XX. ab [illegible]
[illegible] us IX. Romanus.
[illegible] VI. Romanus.
[illegible] II. Germanus Saxo, primus uſus [illegible] gnibus.
[illegible] I. Germanus Bavarus.
[illegible] rmanus ex Franconia.
[illegible] Germanus.
[illegible] X. Lotharingus.
[illegible] Epiſcopus Florentinus eligitur [illegible] Benedictum X. Pſeudo pa[illegible] conſecratur Romæ.
[illegible] II. Mediolanenſis.
[illegible] VII. Hetruſcus, antea Hilde[illegible] us.
[illegible] Beneventanus.
[illegible] I. [illegible] llus.
[illegible] Thuſcus.

XII. *Sæculum.*

[illegible] Cajetanus.
[illegible] Burgundius.
[illegible] us II. Bononienſis.
[illegible] us [illegible] Romanus.
[illegible] II. Thuſcus.
[illegible] Bononienſis.
[illegible] III. Piſanus.
[illegible] IV. Romanus.
[illegible] V. Anglus.
[illegible] III. Senenſis.
[illegible] Lucanus.
[illegible] III. Mediolanenſis.
[illegible] VIII. Beneventanus.
[illegible] Romanus.
[illegible] Romanus [illegible] C[illegible] nal[illegible] B[illegible]
[illegible] Anagninus.

[illegible]

[illegible] Innocentius IV. [illegible] inter Pontifices [illegible] exornavit.
177. Alexander [illegible] Anagninus.
178. Urbanus IV. Trecenſis Gallus.
179. Clemens IV. Narbonenſis Gallus.
180. Gregorius X. Placentinus.
B 181. Innocentius V. Burgundus, Ordinis Præ[illegible]
182. Hadrianus V. Genuenſis.
183. Joannes XX. Luſitanus; mirantur aliqui cur iſte Joannes dici voluerit XXI. cum nullus præceſſerit XX.
184. Nicolaus III. Romanus.
185. Martinus II. Turonenſis Gallus.
186. Honorius IV. Romanus.
187. Nicolaus IV. Aſculanus.
188. Cœleſtinus V. Eſurienſis, qui raro exemplo dimiſsâ ſponte Pontificiâ dignitate, ad Monaſterium rediit.
189. Bonifacius VIII. Anagninus. Cardinalibus S.R.E. purpureas veſtes dedit.

C
XIV. *Sæculum.*

190. Benedictus X. dictus XI. Tarviſius Ordinis Prædicatorum.
191. Clemens V. Burdigalenſis Gallus.
192. Joannes XXI. dictus XXII. Cadurcenſis Gallus.
193. Benedictus XI. dictus XII. Forner us.
194. Clemens VI. Lemovicenſis Gallus.
195. Innocentius VI. Lemovicenſis Gallus.
196. Urbanus X. Mimatenſis Gallus.
197. Gregorius XI. Lemovicenſis Gallus qui reduxit Sedem ad Urbem.
198. Urbanus VI. Neapolitanus, contra quem ſedit Avenione Clemens dictus VII. [illegible]
D Robertus Gebenenſis.
199. Bonifacius IX. Neapolitanus

XV. *Sæculum.*

200. Innocentius VII. Solmonenſis.
201. Gregorius XII. Venetus.
Alexander V. Cretenſis, vivente Gregorio XII. Nam cùm in ſchiſmate contra Urbanum VI. Clementem dicto VII. ſuc[illegible] Benedictus XIII. & huic ſchiſmati vellet [illegible] lium Piſanum remedium abhibere, cre[illegible] Alexandrum V. Indeque tres [illegible] mul ſederunt Gregorius XII. in Con[illegible]
E Conſtantienſi poſtea depoſit[illegible] & A[illegible] V. interim mortuus, & paulo p[illegible] J[illegible] XXII. aliàs XXIII. Neapolitanu[illegible] lio pariter Conſtantienſi depoſi[illegible]
202. Martinus III. Romanus, q[illegible] d[illegible] us eſt V. ab his qui nomen Martini, & Ma[illegible] n erie Pontificum confundunt.
20[illegible] Eugenius IV. Ven[illegible] em [illegible] Gallia Felix V. antea [illegible] b udi[illegible] creatu[illegible] n C[illegible]
20[illegible] Nicolaus V. [illegible]
[illegible] V [illegible]
[illegible]
[illegible] V [illegible]
[illegible] Savo[illegible] en[illegible]

XVI. Sæculum.

... Florentinus.
... Romanus.
... Trajectenſis Flander.
... Florentinus.
... Romanus.
... tinus.
... Politianus.
... Neapolitanus.
... Mediolaoenſis.
... Alexandrinus, Ordinis Prædic.
... III. Booonienſis.
223. ... ex Marchia Anconitana.
224. ... VII. Romanus.
225. Gregorius XIV. Mediolanenſis.
226 Innocentius IX. Bononienſis.
227. Clemeos VIII. Florentinus.

XVII. Sæculum.

228. Leo XI. Florentinus Medices.
229. Paulus V. Romaous.
230. ... XV. Bononienſis.
231. Urbanus VIII. Florentinus.
232. Innocentius X. Romanus.
233. Alexander VII. Senenſis.
234. Clemens IX. Piſtorienſis, qui feliciter ... at

Circa adductum Summorum Pontificum Catalogum, quatuor breviter obſervanda ſunt. Primum eſt, ex ducentis triginta quinque Pontificibus recenſitis, triginta quinque fuiſſe Martyres & triginta ſeptem Confeſſores, Sanctorum catalogo adſcriptos. Secundum, quinquaginta duos è diverſis Religioſorum Ordinibus ad Pontificiam dignitatem, virtutis merito, fuiſſe evectos. Tertium, quatuordecim ex illis fuiſſe ex Gallia, quatuor ex Hiſpania, quatuor ex Germania, unum ex Anglia, unum è Belgio, quindecim ex Græcia, ſeptem ex Syria, tres ex Africa, duos ex Sardinia; cæteros verò omnes, aut patria Romanos, aut natione Italos fuiſſe. Demum obſervandum eſt, nullum ex illis ducentis triginta tres Pontificibus, hìc uſque exæquaſſe dies Petri; imò aliquos fuiſſe, qui nec ... menſem, ſed nec hebdomadam unam ... tus compleverint. Nam Stephanus II. ... in Pontificato vixit, Urbanus VII. dies ... Bonifacius VI. dies 15. Cœleſtinus IV. ... Sixtus dies 2... Marcellus II dies ... dies ... Pius III. dies 26 Leo ... 7 ... piam & egregiam aſſig... opuſculo 2. cap. ... Aliquando ... qua mihi cauſa videretur, cur ... nunquam diutius vivat, ſed ... ſpatium ... laudat extre...

... *nunc* ... *qu* ...
ria, in ipſo gloria p ...
tenus dum præcipuum hominum tam ...
compendio moritur, tremefactus qui ...
di ſui obitu cuſtodiam provocetur ...
generis, dum cacumen ac verticem ...
corruiſſe conſiderat, flatu concuſſa form ...
undique ramuſculis contremiſcat.

Hanc Pontificatus brevitatem d... culcat D. Bernardus Epiſt. 237. ad ... ſcribens: *In omnibus operibus (* ... *eſſe hominem, & timor ejus qui aufert* ... *pum, ſemper ſit ante oculos tuos.* ... *ri Romanorum Pontificum morte* ... *ſti? Ipſi te prædeceſſores tui certi* ... *ceſſionis admoneant, & modicum* ... *nis eorum, paucitatem dierum* ... *Jugi proinde meditatione, inter hujus* ... *blandimenta, memorare* ... *ſucceſſiſti in Sedem, ipſi* ... *tem, &c.*

DISPUTATIO V

De Sacris Eccleſiæ Conciliis

Ut omnes fidei regulæ expl... Sacris Eccleſiæ Conciliis, co... bus fidei determinandis ... ſupereſt nobis breviter diſſerendum ...

Articulus I

Utrum Concilium generale, legitime con... tum, & celebratum, in determinando ... errare nequeat, ſubindeque ſit regul... bus noſtræ fidei?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis, Catholica veri... ſtatuitur

Suppono primò, Concilium ... eſt ... *Congregatio primorum Eccleſiæ ſub un... te, ad controverſias fidei definiendas, le... ſales ad totius Eccleſiæ mores ſpectantes* ... citur *Congregatio primorum*, quia ... vocari non debent, niſi principes ... prælati, cujuſmodi ſunt Epiſcopi, A... pi, & Patriarchæ, qui ſolito e... ju... bent; Abbates vero & Generales ... non niſi ex privilegio & conceſſione ... cum illis interſunt. Vocantur e... Theologi & ... ad ſe... gium ... ad diſputa... ... ubd ...

[illegible] aut [illegible] illud [illegible] que [illegible] qua [illegible] quod [illegible] qua [illegible] m verò pro- [illegible] piscopi unius duntaxat [illegible] ur, cuique præſſe debet [illegible] Metropolitanus. Deinde [illegible] anum dicitur illud in quo [illegible] ur Canonici & Parochi [illegible] cuique Epiſcopus loci præ- [illegible] um Concilium vix no [illegible] ur, quandoquidem Conci- [illegible] riori gaudere debent [illegible] nullus eſt ordinariè, præ- [illegible] qui hac juriſdictione pol- [illegible]

[illegible], Concilia particularia ſive [illegible] ovincialia, non confirmata à [illegible] poſſe errare in rebus ad fidem [illegible] eſt Carthaginenſe Conci- [illegible] o, quod fuit [illegible], ce- [illegible] um Epiſcoporum 85 quo- [illegible] es aut Con[illegible] ore [illegible], [illegible] ol. Cypriani [illegible] Jub[illegible]a- [illegible], [illegible] baptizatos [illegible] baptiza[illegible]. N[illegible] [illegible] Conci[illegible] non [illegible] præſe[illegible] nec [illegible] al quam eis ſpecialiter fa- [illegible] te. Ex[illegible] ter hæreſis Pela- [illegible] tionali Afr[illegible] 21[illegible]. Epiſ- [illegible] non pr[illegible] b[illegible] univerſali Ec- [illegible], quàm Zoſimus Papa decre- [illegible] onfi[illegible], [illegible] refert D. Pro- [illegible] D. Auguſtinus 2. retract. [illegible] Pelagianum ab Afri- [illegible] qui particularia [illegible] aut damna- [illegible] us Innocentio & Zuzimo, [illegible] Conci[illegible], Conci[illegible] [illegible]

[illegible]

Tertio [illegible]

[illegible] *[illegible] unt duo [illegible] congreg[illegible] [illegible] ſum in medio eorum* [illegible] C[illegible] greg[illegible] um, eſt congregatio [illegible] ig[illegible] in medio ejus præ[illegible] det [illegible] l bile [illegible] A[illegible] 15. d[illegible] *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*, & [illegible] non obſcurè ſign[illegible] Con[illegible] tiones eſſe à Spiritu ſancto, ac pro[illegible] biles. F[illegible] etiam SS. Patres, [illegible] gorius lib. 1. Epiſtolarum, Epiſt. 2[illegible] venerari quatuor Concilia g[illegible] C Nicænum, Conſtantinopolitanum [illegible] & Chalcedonenſe, qu[illegible] ipſum p[illegible] eut quatuor E[illegible] angelia.

Ratio etiam [illegible] agatu[illegible] e[illegible] eleſiam un[illegible] [illegible] & docendo, illa enim eſt columna [illegible] rum veritatis, contra quam [illegible] queunt prævalere, ut ſupra [illegible] ſi Concilium generale, legi[illegible] & celebratum [illegible] errori obno[illegible] [illegible] co[illegible] erraret univerſa Eccleſia [illegible] red[illegible] do, cùm tale Conc[illegible] m univ[illegible] Ecc[illegible]iam, & tota Eccleſiæ [illegible] adeſt enim Summus Pon[illegible] Legatos, & Epiſcopi, qui [illegible] D pes, & nobiliores ejus partes ſeu mem[illegible] b[illegible] ſtant: Ergo, &c.

Confirmatur: Vel Eccleſia omni re[illegible] & judice controverſiarum [illegible] d[illegible] eſt (quod quam ſit abſurd[illegible] [illegible] inus) vel id Concilio general[illegible] m[illegible] capiti & præcipuis membris Eccl[illegible] a[illegible] repræſentantibus conced[illegible] debet [illegible] hæc regula [illegible] eſſe totum [illegible] ut comprehendo omnes [illegible] impoſſibile [illegible] omnes coge[illegible] di, & propter al[illegible] multa, quæ [illegible] ximus.

E Addo quod, ſi Conc[illegible] ge[illegible] congregata, [illegible] confirmata [illegible] [illegible]

C [illegible] hde [illegible] lib.3. [illegible] turar [illegible] certandum eſſe, [illegible] *Nicænum, nec tu debes Ariminenſe, tanquam præjudicaturus proferre Concilium: nec ego hujus authoritate, nec tu illius deti-neris; Scripturarum authoritatibus, non quorumcum-que propriis [illegible] testibus, res [illegible] cum cauſa, ratio cum ratione, concertet* [illegible]

B [illegible] Concilia generalia, legitimè coo-[illegible] & celebrata, & à Summo Pontifice con-[illegible] ata, [illegible] n eſſe infallibilem regulam fidei, ſed [illegible] et [illegible] bno [illegible] ia eſſe. Unde lib. 2. de Baptiſmo cap. [illegible] Concilia plenaria [illegible] à poſterioribus e[illegible].

[illegible] ndeo primò, Calvinum ſibi ipſi mani-feſtè contradicere, ac ſeipſum ut ita dicam ju-gulare [illegible] citat num. 154. de antiquis [illegible] hæc ſcribat: *Veneror ea ex animo, ſuoque in honore apud omnes eſſe cupio.*

[illegible] eo ſecundò, Auguſtinum eo loco C [illegible] legitimè congregatis, & à Pontifice c[illegible] atis, in definiendis rebus fidei authori-[illegible] negare, cum ipſis tantam tribuat, ut ne [illegible] n Evangelio ſe crediturum fatea-tur [illegible] Catholicæ Eccleſiæ ipſum commoveret [illegible] contra Epiſtolam fundamenti cap. [illegible] controverſi eſſet inter ipſum & Ma-[illegible], qui Nicæni Concilii in quo [illegible] Dei conſubſtantialitas, eaque [illegible] vocabulo *Homouſion* explicata, authorita-[illegible] admittebat, cumque ex alia parte in Concilio Ariminenſi, ob pravitatem aliorum [illegible] Arianorum, rejectum fuiſſet ob [illegible] vitatem, nomen *Homouſion*, & Maxi-[illegible] o Concilio, Concilium Ariminen-[illegible], D. Auguſtinus videns non eſſe [illegible] ndum tempus in oſtendendo quod [illegible] Nicænum erat legitimum, & Arimi-[illegible] um, quia habebat argumenta ex S[illegible] eſficacia, dixit: *Nec ego hujus, nec tu illius authoritate teneris* [illegible] id eſt non vis teneri [illegible] authoritatequam tibi objicio. [illegible] Concilii Ariminenſis quod oppono [illegible] amus ergo Conciliorum autho-[illegible] & ad Scripturas veniamus.

[illegible] quod ex eodem Auguſtino lib. 2 [illegible] bditur, dicendum eſt, ipſum ibi [illegible] doctrina, ſed de quæſtionibus [illegible] quæſtio præcipua Catholico-[illegible], contra quos ibi diſputat, [illegible] anus libros ſacros tradidiſſet [illegible]. in his vero & ſimilibus facti [illegible] mmum Pontificem & Conci-[illegible] Unde [illegible] m [illegible] ma [illegible] im, in [illegible] ſtio [illegible] um, emendari

[illegible]

[illegible] Nicænum [illegible] baptizandos [illegible], Concilium [illegible] Eccleſia, cano[illegible] *quem ad Sacerdotium in vinculo* [illegible] *niſi fuerit promiſſa converſio, non* [illegible] verbis Concilium damnare vi[illegible] cùm enim non ſit converſio niſi [illegible] quod conjugatus convertatur [illegible] damnare. Denique Concilium [illegible] mum, approbatum à Beato Leone [illegible] poſſe admitti ad communionem [illegible] cubinam habet, modò non ſit [illegible]

Reſpondeo negando Antecedens [illegible] mam illius probationem dico, Pon[illegible] rum erraſſe quidem in Concilio [illegible] ſtum inito, non agnoſcendo ipſum [illegible] ſed illos non proceſſiſſe tunc more [illegible] & Conciliari, ſed apertâ invid[illegible] non vocato Chriſto, qui tot ſignib[illegible] lis ſe Meſſiam eſſe & caput Eccleſiæ [illegible] rat. Quanquam nec propr[illegible] fuit [illegible] lium, ſed conſpiratio; non enim co[illegible] Pontifices & Phariſæi ad deliberand[illegible] bus fidei, & de bonis moribus, [illegible] citer ope divina, ſed ad perdendum [illegible] ut patet ex propoſitione ibidem facta [illegible] *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit* [illegible] *mittimus eum ſic, venient Romani, &c.*

Ad ſecundam probationem de [illegible] cæſarienſi, dicendum ipſum loqui [illegible] nuptiis, vivente adhuc prima uxore, [illegible] qui habens unam uxorem, matrimoni[illegible] jungit eum alia. Dici etiam poteſt quod [illegible] lum prohibet non quidem ſecundas [illegible] ſed ſolemnitatem quæ in primo matrim[illegible] in ſecundo obſervari in primo etiam [illegible] tur capita novarum nuptiarum vel [illegible] partim rubeo partim albo, canon an[illegible] rus prohibet ne Presbyter celebritatem [illegible] matrimonii cum hac ceremonia faciat.

Ad tertiam de Concilio Nicæno pr[illegible] quod quia Pauliani hæretici negaban[illegible] tem, ſubindeque verè non baptizaban[illegible] Concilium determinavit, baptizatos ab [illegible] ſe iterum baptizandos.

Ad quartam de ſecundo Concilio [illegible] ſi, reſpondeo converſionem non tan[illegible] ſtatu malo in bonum, ſed etiam de ſta[illegible] E in meliorem, ut patet ex doctrina D[illegible] lib. 2. Epiſt. cap. 100. vocantis profe[illegible] ligionis converſionem. Unde ſen[illegible] Concilii eſt, non debere aſſumi ad [illegible] cerdotium in vinculo conjugii con[illegible] ſi fuerit promiſſa converſio, id eſt n[illegible] quod aſpirabit & tendet ad perfe[illegible] ſtatum in quo certè nullus eſt e[illegible]

Ad ultimam de Concilio Tolet[illegible] co illud nomine Concubinæ [illegible] eam [illegible] non eſt verè uxor ſed [illegible] eſt [illegible]

[illegible]

[illegible]

ARTICULUS II.

[illegible]er omnia Concilia Genera[illegible] Eccleſia celebrata.

[illegible] generalia in Eccleſia celebrata in [illegible]s dividi ſolent: Quædam enim [illegible]olica Sede approbata, & ab uni[illegible]a recepta; quædam omnino re[illegible] quædam partim approbata, & par[illegible].

[illegible] generalia approbata numerantur [illegible]em & octo. Primum eſt Nicænum [illegible]cum, celebratum ſub Sylveſtro Pa[illegible] Conſtantino imperante. In eo duæ [illegible]ntroverſiæ definitæ ſunt, una de [illegible] Paſchatis, altera de divinitate [illegible]erſus hæreſim Arrianam.

[illegible] eſt Conſtantinopolitanum I. 150 [illegible]lebratum ſub Damaſo Papa Anno [illegible] pro Divinitate Spir. S. adversùs [illegible]lam negantem.

[illegible] Epheſinum I. Epiſcoporum du[illegible]ebratum ſub Cœleſtino I. Anno [illegible] contra Neſtorii hæreſim, ponentis [illegible]s perſonas, humanam, & divinam. [illegible] Chalcedonenſe 630. Epiſcoporũ, [illegible]b Leone I. Anno Domini 451. ad[illegible]m Eutychetis, unam tantum ta[illegible]m aſſerentis poſt Incarnationem.

[illegible]nſtantinopolitanum II. Epi[illegible] celebratum ſub Vigilio Anno [illegible]erſus tunc invaleſcentem Ori[illegible]ec non ad ſedandos fluctus diſ[illegible]bus Eccleſia tunc temporis oc[illegible] Chalcedonenſis agitabatur.

[illegible] Conſtantinopolitanum III. Epi[illegible] celebratum ſub Agathone Papa [illegible]ini 63[illegible]. ad damnandam hæreſim [illegible]rum, unicam in Chriſto volunta[illegible]m.

[illegible] eſt Nicænum II. Epiſcoporum [illegible]m ſub Adriano I. Papa Anno Do[illegible] adversùs Iconomachos hæreticos, [illegible]rum Imaginum impugnatores.

[illegible] eſt Conſtantinopolitanum IV. E[illegible]383. celebratum ſub Adriano II. an[illegible]6[illegible]. propter tyrannicam depoſitio[illegible] Patriarchæ Conſtantinopolitani, [illegible] contra ſacros Canones ſubſtitutus [illegible] fuaſu, & operâ Græci cœperunt [illegible]ra Primatum Romani Pontificis, [illegible]emper agnoverant, ſentire, & do[illegible]ut quoque Latinos odio capitali [illegible] quam anathemate percuſſos de[illegible]d addiderint Symbolo Nicæno [illegible]op[illegible]tano verba illa *[illegible]lioque* [illegible]æci ſeſe à Romani[illegible] & La[illegible] [illegible]deq; nulla ampliu[illegible] celebrata iu[illegible] [illegible]e[illegible] Oriente, ed in [illegible] den[illegible]

[illegible]tane[illegible] mi[illegible]er[illegible] Pa[illegible]m, [illegible]orum, [illegible] Abbatum, celebra-

[illegible] Sa[illegible]

[illegible]

p[illegible]

[illegible]um fere [illegible] dro III. anno Domini 1179. [illegible]ne Eccleſiæ, & contra Waldenſ[illegible]

Duodecimum eſt Lateranen[illegible] Domini 1215. ex quibus erant duo Pat[illegible], Conſtantinopolitanus, & Hieroſo[illegible] Archiepiſcopi tum Græci, tum Latini 70. Epiſc[illegible] 400. Abbates 12. Priores conventuales 8[illegible]o. [illegible]lebratum fuit ſub Innocentio III qui ipſe etiam præfuit, anno Domini 1215. contra varias hæreſes, tranſubſtantiationiſq; v[illegible]cabulum in Sacramentu altaris, in hoc Concilio approb[illegible]tum eſt.

Decim[illegible]m tertium eſt Lugdunenſe [illegible] celebratum ſub Innocentio IV. anno Domi[illegible] 12[illegible]5. contra Fridericum II. Imperatorem [illegible] qui ad Concilium vocatus, & venire recuſans tanquam hoſtis Eccleſiæ judicatus, Regno Siciliæ, & Imperio Romanorum privatus eſt. A[illegible] etiam fuit de recuperanda Terra Sancta, Sancto Ludovico Rege conſtituto Duce illius quintæ expeditionis ſacræ.

Decimum ſextum eſt Lugdunenſe II Patrum ferè mille, ex quibus erant Epiſcopi 500 Abbates 60. & alii Prælati minores, celebratum ſub Gregorio X. anno Domini 1274. contra errores Græcorum, qui operâ, & induſtriâ S. Bonaventuræ, cum Latinis conjuncti ſunt & co[illegible]ati ſuper articulu de proceſſione Spiritus San[illegible]. Quare definitum eſt Spiritum Sanctum ex omni æternitate à Patre, & Filio procedere ſed non tanquam à duobus ſpiratoribus, ſed ab uno ſpiratore, & principio: neq; duabus ſpirationibus, ſed unicâ tantùm ſpiratione. Græci enim putabant, Latinos aſſerere, Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, tanquam à duobus Spiratoribus, & principiis, duabus quoq; ſpirationibus, non una. Fuit hæc concordia Græcorum cum Latinis decima tertia, quamvis diu non perduravit, ſicut nec præcedentes.

Decimum quintum eſt Viennenſe Epiſcoporum ferè 300. celebratum ſub Clemente V. anno Domini 1311. Templariorum Ordo, qui annis 203. ſteterat, in eo ſuppreſſus & extinctus eſt. Damnati Begardi & Beguinæ, nec non reprobata doctrina, quâ tradebatur animam rationis compotem, non eſſe corporis humani f[illegible]mam.

Decimum ſextum eſt Florentinum P[illegible]n 141. qui ſubſcripſerunt, & multorum aliorũ [illegible]ui ante ſubſcriptionem diſceſſerant celebratum ſub Eugenio IV. anno Domini 1439. In eo [illegible] Græci ultimo convenerunt cum Latin[illegible] per q[illegible]que fidei articulos, de proceſſione Sp[illegible]u[illegible] [illegible]cti ab utroque, de Purgato[illegible]io[illegible] ce[illegible]e & corporali igne, de P[illegible]imatu E[illegible]le[illegible]æ Ro[illegible]æ, & Pontificis ſuper [illegible] [illegible]tini met[illegible] ſd[illegible] *[illegible]ue a* *cedit* ac tandem quo[illegible] de[illegible]o conſecrare [illegible] m [illegible] [illegible]en[illegible] h[illegible] en[illegible]d [illegible] b[illegible] u [illegible]

[illegible]

[illegible] ad [illegible] eſes [illegible] ſtarum, & aliorum.

[illegible] Catholici [illegible] ex ſacra decem & octo [illegible] pro authenticis unanimiter [illegible] tantum recipiunt prima ſe[illegible] ex [illegible] Eutychianis, qui ad[illegible] un[illegible] in Aſia, prima [illegible]. Neſtoriani, [illegible] in Oriente [illegible] ſunt prima duo; [illegible], qui in Hungaria & Polonia nunc [illegible].

[illegible] reprobata ſunt ſeptem, [illegible] tempore Julii I. & Con[illegible] Anno Domini 345. [illegible] damnatus eſt Athanaſius & [illegible] ad [illegible] Concilii Nicæni [illegible] Mediolanenſe [illegible] Epiſcoporum plusquam [illegible] Liberii, & ejusdem Conſtantii, [illegible] Anno [illegible] 354. in quo [illegible] quæ ſides [illegible] Ariminenſe Epiſcopo[illegible] tempore Felicis II. & ejuſdem Con[illegible] Anno [illegible] in quo ſublatum eſt de Sym[illegible] *homouſios*. Epheſinum ſecundum [illegible] Theodoſii junioris, Anno [illegible] occiſus eſt S. [illegible] Conſtantinopolitanus, & Le[illegible] fugat, ac demum hære[illegible] confirmat. Conſtantinopolita[illegible] Gregorii II. [illegible] Leonis Iſauri Ico[illegible] Anno [illegible], celebratum, contra ſacras [illegible] Germano Patriarcha [illegible] propterea [illegible] ſua Sede [illegible] Item [illegible] Conſtantinopolitanum [illegible] 38 [illegible] Stephani II. & Con[illegible] Anno [illegible] in quo etiam [illegible] imagines abolitæ ſunt. Pi[illegible] Anno 151[illegible] reprobatum [illegible] Lateranenſi quinto, ſub [illegible].

[illegible] ad Concilia [illegible] confir[illegible] enumerantur, ex [illegible] Sardicenſe tempore Julii I. [illegible] in quo trecenti Epiſco[illegible] Catholicæ ſubſcripſerunt, [illegible] quadraginta ſex [illegible] tantum Orienta[illegible]. [illegible] tunc [illegible] Concilium [illegible] Summo Pontifice Con[illegible] formæ fidei con[illegible] Catholica [illegible] [illegible] na. [illegible] eſt [illegible]

[illegible]

[illegible] dantur [illegible] inter [illegible] Concilium [illegible] tum ſub Joanne [illegible] no V. tempore Sig[illegible] num approbatum fuerit [illegible] ad ultimas ſeſſiones, [illegible] Sextum denique eſt Con[illegible] pore ſchiſmatis inchoatum [illegible] ſileæ, ac deinde Lauſan[illegible]

B quo tempore ceſſit Nicola[illegible] ptum Concilium [illegible] Pontificem tempore ſchi[illegible] cilio [illegible], cujus Con[illegible] fuit [illegible] quas diſpoſition[illegible] Eccleſiaſtica.

Præter quinque fidei regu[illegible] nimirum Scripturam, Trad[illegible] Summum Pontificem, & Co[illegible] ſi extam aſſignari, nem[illegible] [illegible] Scripturæ [illegible] traditione referenda, vel [illegible] gmate fidei, ut tali indubitant [illegible] ſenſum. Hunc enim [illegible] tur, & ſequente tertium mater[illegible]

C Concilio Lateranenſi certum [illegible] rum ſub Martino [illegible] ſuſcitat [illegible] ta Synodo generali reſert [illegible] hæc ve[illegible] *bis autem in omnibus ſequimur* [illegible] *re q. Eccleſia, Athanaſium, H*[illegible] *gorium* [illegible] *& Gregorium* [illegible] *broſium, Auguſtinum Theop*[illegible] *Joannem* [illegible] *politanum, Cyrillum, Leonem Proclum,* [illegible] *mus omnia, quæ a eis pro recta* [illegible] *nem hæreticorum expoſita ſunt.* [illegible] *ſanctos & orthodoxos Patres, et in*[illegible] *rectam fidem irreprehenſibiliter* [illegible] *dicaverunt &c.* Unde SS. [illegible]

D [illegible] tores, teſte Caſſiodoro, [illegible] qui lectum Salomonis, [illegible] indefeſse cuſtodiunt, dum [illegible] ſcriptis, adverſus hæret[illegible] [illegible] & defendunt. Imo *Ipſi ſunt* [illegible] *per Dei gratiam ſiunt divinæ voluntatis* [illegible] *ſiarum Chriſti poſt Apoſtolos ſun*[illegible] *duces, veritatis aſſertores, præ*[illegible] *in fide Catholica regeneratorũ,* [illegible] *primi phalanges* [illegible] *aliorũ,* [illegible] *operũ documenta* [illegible] *Eccleſiæ duces* [illegible] *fundatis innititur omnis multitu*[illegible] *credenti*[illegible]

E Dixi conſenſus unanimis [illegible] rum [illegible] nulli eſt ex S[illegible] D[illegible] ſumptus, q[illegible] regulam [illegible] fit promiſſa int[illegible] buſdam errav[illegible], ut Cypr[illegible] baptiza[illegible] re[illegible] da, [illegible] A[illegible] in [illegible]

[illegible] eo [illegible]

[illegible] *[illegible] ſtem quod di[illegible] eſt vel non [illegible] ambigam [illegible] A 101 autem ita [illegible] itate vel d[illegible] ſtrina pollicant ut [illegible] quia ipſi i a ſenſerint, ſed quia [illegible] el Canonicas, vel probabiles ratio- [illegible] aberrant mihi perſuadere potue-* [illegible]

B

[illegible] SPVTATIO VI.

De actu fidei interno.

Ad quaſt.2. D. Thomæ.

C[illegible]us virtutis ſpeciem deſumat ab [illegible] ſumque habitum virtutis ſpe- [illegible] atque ita ſit medius inter utrum- [illegible] m objecti noſtræ fidei conſide- [illegible] m occ[illegible]t conſideratio actûs il- [illegible] em eſt duplex, internus nimitum, [illegible] ſt, quod ſit aſſenſus firmus, io C [illegible] obſcurè revelantis fundatus; & [illegible] othil aliud eſt, quàm exhibitio ſi- [illegible] bilis, quo internus fidei actus [illegible] De [illegible] tiino agemus in hac diſputa- [illegible] do in ſequenti.

ARTICULUS I.

[illegible] Ad [illegible] um internum fidei requiratur pia motio voluntatis?

[illegible] an[illegible] m tenent Scotus in 3. diſt.25. D [illegible] Holcot in 1.quæſt.1. art.2. & Pi- [illegible] nus in Apologia, quæſt.8. diver- [illegible] undamento: duo enim ultimi [illegible] tel ectum cogi ad aſſentiendum [illegible] dibi[illegible]itatis, non minùs quàm co- [illegible] um concluſionum propter de- [illegible] em; unde ſicut aſſenſus ſcientificus [illegible] motionem voluntàtis, ita nec [illegible] Scotus verò docet ad actum fi- [illegible] quod voluntas ad illum meré nega- [illegible] cat, ſeu quod illi non reſiſtat; mini- [illegible] iti quod intellectum ad aſſentien- [illegible] bus revelatis poſitivè applicet, ac [illegible] Pro defenſione affirmativæ ſen- E [illegible] co[illegible] munis eſt apud Theologos. [illegible] ad actum internum fidei requiri mo- [illegible] tat [illegible] quà determinet & moveat [illegible] ut credat id quod ipſi cum obſcu- [illegible] itu[illegible].

[illegible] ò ex Sc[illegible]ptura: nam ad Rom. [illegible] *rde [illegible]ditur ad juſtitiam*, id eſt, vo- [illegible] te & applicante ad credendum, [illegible] h[illegible]ina ibidem lect.2. & Iſaiæ 6 [illegible] as Judæorum ad [illegible] r bitur [illegible] tinatæ vol [illegible] lie [illegible] crepav[illegible] uos [illegible] u- [illegible] u[illegible] maus [illegible] *ſtul[illegible] tardi* [illegible] u[illegible] u [illegible] e de e [illegible] r. [illegible] ge- [illegible]

[illegible] qu[illegible] [illegible] ſenſum ve[illegible] Arauſicano [illegible] credulitatis aff[illegible] luntatis) dari nob[illegible]

Probatur ſecun[illegible] ex Augu[illegible] Joannem, ubi ſic ait *Intrare quiſquis in E[illegible] poteſt nolens, accedere ad altare poteſt nolens [illegible] dere non poteſt niſi volens.* Ergo ex Auguſtino a[illegible] B fidei eſt voluntarius, ſubindeque ſupponit mo- tionem & determinationem voluntatis appli- cantis intellectum ad credendum.

Probatur tertio: Aſſenſus fidei eſt liber, non 4 ſolùm quoad exercitium, ſicut actus ſcientiæ & intelligentiæ, ſed etiam quoad ſpecificationem, ſive in ratione aſſensûs potiùs quàm diſſensûs: Ergo requirit neceſſariò piam motionem vo- luntatis, ratione cujus determinetur inte[illegible] ad illum, tam quoad ſpecificationem, qu[illegible]m quoad exercitium. Conſequentia eſt legitima: omnis enim actus liber intellectûs, formaliter quâ liber eſt, dependet à voluntate, & indiget e- jus determinatione. Antecedens verò pr[illegible]batur primò ex Tridentino ſeſſ.6.cap 4.dicente, quod C hi qui juſtificantur, *Liberè moventur in Deum, cre- dentes vera eſſe quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt*: Ergo ex Tridentino actus fidei eſt liber, et- iam quoad ſpecificationem. Secundo probatur idem Antecedens ratione: Poſitis omnibus mo- tivis ad credendum, non ſolum non neceſſitatur homo ad eliciendum actum circa res fidei, ſed nec etiam ad eliciendum actum aſſensûs po[illegible]ius quàm diſſensûs: unde Chriſto & Apoſtolis præ- dicantibus, & miracula facientibus, quidam myſteriis noſtræ fidei aſſentiebant, alii vero diſ- ſentiebant; juxta illud Act. 28. *Cùm audiſſent re- ſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant;* D *quidam verò dixerunt, audiemus te de hoc iterum; quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt*: Ergo aſſenſus fidei eſt liber, non ſolùm quoad exer[illegible]i- tium, ſed etiam quoad ſpecificationem. Te[illegible], Actus fidei, ſi adſint conditiones omnes requi- ſitæ ad meritum, eſt meritorius non ſolum quo- ad exercitium actûs, ſicut actus ſcientiæ, ſed et- iam quoad ſpecificationem, & ex parte objecti, ſicut actus virtutum moralium [illegible] ut doce[illegible] D. Thomas hîc art. 9. & patet ex illo ad Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſti- tiam*: eſt etiam laudabilis, juxta illud Lucæ 1. *Beata quæ credidiſti*, & [illegible]ſtud Joan. 20. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*: Ergo talis aſſen[illegible], vel actus fidei, voluntarius & liber eſt quoad ſpeci- E ficationem, & non ſolùm quoad exerc[illegible]ium a- ctus enim eo modo quo eſt meritoriu[illegible] & laud[illegible] bilis, debet eſſe l[illegible]ber, cùm libertas pe[illegible] e- ritum & laudabilitatem act[illegible]um hu[illegible]m requiratur. Denique eſt [illegible]eciale præc[illegible] præbendo aſſenſu[illegible] [illegible] enter propoſi[illegible]: At præceptum non da[illegible] ctibus nec[illegible] ed deliberat[illegible] g[illegible] Quar[illegible] ſuaderi[illegible] nó ue[illegible] objecto [illegible] m[illegible] q[illegible] [illegible]

[illegible] *importat* [illegible] *quo*[illegible]. *Aſſentit autem* [illegible] *liciter: uno modo quia ad hoc mo-* [illegible] *quod eſt vel per ſeipſum cogni-* [illegible] *principii primis quorum eſt intel-* [illegible] *aliud cognitum, ſicut patet de conclu-* [illegible] *eſt ſcientia: alio modo intellectus a-* [illegible] *non quia ſufficienter moveatur ab objecto* [illegible] *per quandam electionem voluntarie decli-* [illegible] *partem, magis quam in aliam. Et ſi-* [illegible] *dubitatione & formidine alterius* [illegible] *opinio: ſi autem ſit cum certitudine, &* [illegible] *formidine, erit fides.*

[illegible] probat contra Scotum, non ſuffi-[illegible] voluntatem negative ſe habere, ut intelle-[illegible] eliciat aſſenſum fidei potius quàm diſſen-[illegible] nam voluntas negative ſe habens, non [illegible] id quod requiritur ex parte objecti, ut [illegible] minet intellectum ad ejus aſſenſum, nem-[illegible] ejus evidentiam; negatio enim ſupplere poteſt defe[illegible] poſitivi, nec magis deter-[illegible] ad aſſenſum quam ad diſſenſum.

[illegible] primo: Potentia non impedita po-[illegible] ſe ferri in objectum ſibi ſufficienter ad-[illegible] tum & propoſitum; ut patet inductione fa-[illegible] per [illegible] potentias, ſaltem quæ natur[illegible] nec [illegible] gunt, quomodo certum eſt in-[illegible] um agere; ſolius quippe eſt voluntatis, [illegible] omnibus ad agendum neceſſariis, poſſe [illegible] ve non agere: Ergo non debet intellectus [illegible] ante moveri [illegible] ad credendum, [illegible] objectum fidei ſufficienter propo-[illegible] ſed [illegible] non impediri, ſubinde [illegible] quod voluntas ad hoc [illegible] negative ſe ha-[illegible]

[illegible] eſt præcipuum S[illegible] fundamentum, cui [illegible] pondetur, potentiam quidem non in-[illegible] etti ex [illegible] objectum ſufficienter pro-[illegible] quando objectum eam prorſus deter-[illegible] autem nunquam intellectus [illegible] ando ob[illegible] evidenter pro-[illegible] non poſſit a[illegible] cohibere; [illegible] quia objectum fidei, quantumlibet [illegible] p[illegible] poſitum ſemper manet [illegible] & [illegible] evidens [illegible] eo intellect[illegible] non poteſt deter-[illegible], ſed [illegible] pia aliqua motio voluntatis [illegible]

[illegible] Fides ſtare poteſt cum e-[illegible]

[illegible] non [illegible] qui non credunt fid[illegible] Dei, ſed [illegible] tamen eſt a[illegible] voluntatis [illegible] ut docet D. Thomas infra [illegible] diſcurſu: *Quod voluntas m*[illegible] *ſentiendum poteſt contingere* [illegible] *ex ordine voluntatis ad bonum* [illegible] *laudabilis: alio modo quia int*[illegible] *hoc quod judicet eſſe credendum* [illegible] *non convincatur per evidentiam* [illegible] *illud quod in fidelibus Chr*[illegible] *dum primum modum: & ſecundum* [illegible] *monibus, ſed* [illegible] *ſecundo modo.* S[illegible] dæmonis intellectum aſſentire [illegible] propter impetum voluntatis, & [illegible] movere ejus intellectum a[illegible] ſteriis fidei, non quidem ex ord[illegible] ad bonum, ſed quia intellectus co[illegible] miraculis & aliis ſignis ad ju[illegible] credendum: ſicut motio vo[illegible] dum requiritur in eo qui ob[illegible] dit mortem patris, aut aliam rem [illegible] nocivam, quamvis nulla p[illegible] placen[illegible] lam moveatur.

Objicies tertio: Volu[illegible] intellectum ad aſſentiendum po[illegible] us q[illegible] diſſentiendum rebus fidei. E[illegible] ſum non indiget intellectus pia mo[illegible] tat[illegible]. Conſequentia pate[illegible] Antece[illegible] probatur. Voluntas non poteſt mov[illegible] ctum ad ſpecificationem actu[illegible] ſed [illegible] jus exercitium: Ergo nec ad aſſenti[illegible] bus fidei, potius quam ad diſſen[illegible] ſequentia eſt evidens. Anteced[illegible] tur ex D. Thoma 1.2. quæſt. 9. a[illegible] p[illegible] eſſe voluntatis movere [illegible] quoad exercitium act[illegible] intelle[illegible] re quoad ſpecificationem.

Reſpondeo negando An[illegible] probationem, nego iterum Antec[illegible] ejus probationem, ex D. Tho[illegible] co quod [illegible] proprium ſit v[illegible] ntat[illegible] nate intelle[illegible] in quo[illegible] circa al[illegible] quando a[illegible] ficiete quoad ſpecificationem determinat[illegible] intellectus [illegible] dem[illegible] [illegible]

[illegible] motio- [illegible] infu[illegible] nam ſup- [illegible] are intellectum ad [illegible] or probatur: Inſu[illegible] ad movendum intelle- [illegible] inandum in actu fidei, eſt B [illegible], quandoquidem ex di- [illegible] illud dicitur inſufficiens ad [illegible] & determinationem, quia non [illegible] voluntas non poteſt per ſuam [illegible] em objecto fidei defectum e- [illegible] reddit ipſum evidens, ſed [illegible]: Ergo &c.

[illegible] o Minorem, ad cujus pro- [illegible] Majori, dico ad Minorem, [illegible] dici per piam motionem [illegible] identiæ objecti, quod red- [illegible] quia facit illud quod præ- [illegible] ecti, ſi adeſſet, nempe deter- C [illegible] us ad credendum, potius [illegible] dum. Quomodo autem ita [illegible] em voluntas, ſi quæras, di- [illegible] es præſtari, inquantum red- [illegible] placentem, ſive piè affectũ, [illegible] complacens & piè affecta, cir- [illegible] propoſita; talis enim compla- [illegible] eſt veluti pondus, quo non ne- [illegible] rè determinata, impellit & de- [illegible] um ad conſenſum potius [illegible].

[illegible] quod cùm nihil ſit volitum, [illegible], & ad omnem actum volun- [illegible] aliquis actus ex parte intel- D [illegible] us eſt aliquis actus intellectus, [illegible] ſtunc pia motio, ſeu affectio [illegible] m judicium practicum, quo [illegible] honeſtas objecti credendi vo- [illegible] tetur, & [illegible] p a efficaciter movea- [illegible] credere. Et tale judicium præ- [illegible] ſubſtantia ſupernaturale, ſicut [illegible] & affectio voluntatis quam regu- [illegible] umque actum eliciendum ali- [illegible] entitative ſupernaturale requiri- [illegible] mus in Tractatu de Gratia.

ARTICVLVS II. E

[illegible] motionem voluntatis intel- [illegible] ndum determinantis, re- [illegible] rtus vel habitus ſpecialis [illegible] fide diſtinctus [illegible]

[illegible] Suarez, Valentia, M[illegible], & alii [illegible] D[illegible] Joannes S[illegible] [illegible]

[illegible] 17

[illegible] 18
tu[illegible] illa [illegible] tendentiæ ad [illegible] dum non req[illegible] ſufficit auxiliu[illegible] Conſequentia [illegible] non ponitur niſi [illegible] tos, qui proximè [illegible] go ſi actus piæ aff[illegible] ctus & vialis, non [illegible] debet aſſignari [illegible] tus virtutis ad ipſum eliciendum, [illegible] actuale ſufficit.

19
Confirmatur & magis illuſtratur [illegible] Actus piæ affectionis ex propria ſua [illegible] præcedit actum fidei, tanquam diſpoſitio [illegible] choatio illius, ut docet D. Thomas quæ[illegible] de verit. art. 2. ad 10. Atqui virtus ſpeci[illegible] conſtituitur ad actum qui ſe habet per mod[illegible] diſpoſitionis, ſeu inchoationis ali[illegible] perfecti: Ergo ad piam motionem non deb[illegible] poni habitus ſpecialis, etiam imp[illegible] us, [illegible] ſufficit habitus fidei, cum auxilio ſpeciali ex parte voluntatis.

20
Addo quod non poteſt talis habitus ſpecialis habere ordinem ad quem reducatur: Ergo non datur. Probatur Antecedens, quia vel ad habitus Theologicos, vel ad morales reduci deberet. [illegible] ed ad neutrum horum habituum ordinem [illegible] uci poteſt: Ergo ad nullum. Minor quoad pri[illegible] am partem, quod ſcilicet talis habitus non poſſi[illegible] re- duci ad habitus Theologicos, conſtat, quia non attingit immediatè Deum. Quoad ſecundam probatur: Nam ſi eſſet habitus moralis, vel eſſet virtus per ſe infuſa & ſupernaturalis, vel natura- lis & acquiſita. Non poteſt autem dici natura- lis, quia actus piæ affectionis, ſive vol[illegible] credendi, cùm ſit cauſa actus fidei, eſt, ſi[illegible] ille, ſupernaturalis, ac proinde non pot[illegible] habere pro principio, a quo elicitivè procedat, vi[illegible] u- tem naturalem acquiſitam: non p[illegible] teſt etiam ta- lis virtus dici ſuperna[illegible] alis & per ſe i[illegible], quia omnis virtus moralis per ſe i[illegible] fuſa [illegible] p[illegible] prudentiam infuſam tanquam ſuam re[illegible] & iſta charitatem [illegible] pote cùm abſq[illegible] harita[illegible] deficiat debita hab[illegible] tudo ad ul[illegible] imu[illegible] em [illegible] ſupernaturalem, ſubindeque ratio p[illegible] ſuper- naturalis, ut oſtendit D. Thomas [illegible] u. 6 art. 4. ad 1. Actus autem voluntatis de[illegible] in- tellectum ad credendum, n[illegible] n[illegible] ſari charitatem, quā [illegible] actus fidei, eſſe in homine [illegible] hab[illegible] tuto, & in peccato mo[illegible] [illegible]

21
Objicies p[illegible] D. Th[illegible] 2.[illegible] p ſi[illegible] *ſit aliquis h[illegible] quam in [illegible] dei eſſe p[illegible]* [illegible]

[illegible] habitu charitatis [illegible] voluntate præ requi- [illegible] auxilium actuale sufficiat.

22 [illegible] dò Ad eliciendum actum fi- [illegible] intellectu habitus fidei: Ergo ad [illegible] motionem, ponendus eſt alius [illegible] voluntate. Conſequentia probatur [illegible] habitus fidei in intellectu, & non [illegible] auxilium actuale, quia actus fidei non [illegible] atque iterum, ſed frequenter & connatu- [illegible] à nobis elici debet: Atqui ſimiliter pia [illegible] connaturaliter & frequenter à nobis e- [illegible] eſt, toties nimirum, quoties eliciendus [illegible] Ergo &c.

Reſpondeo negando conſequentiam, & pa- [illegible] em. Ad cujus probationem, nego Majo- rem [illegible] Ratio enim ob quam requiritur habitus fi- dei [illegible] intellectu, non eſt quia actus ille connatu- raliter & frequenter eſt eliciendus, ſed quia eſt actus in ſua ſpecie perfectus & ultimus: unde cùm hoc non reperiatur in pia motione, ſed hæc [illegible] imperfectus, & per modum viæ & in- choa[illegible] ad actum fidei, non requiritur ſicut ad illum habitus, ſed ſufficit auxilium actuale; quamvis ex eo quòd talis motio frequenter elici debeat à voluntate, & connaturaliter, debeat illud auxilium frequenter dari, & eſſe connatu- raliter debitum ipſi habitui fidei.

Articulus III.

Utrum actus internus fidei ſit neceſſarius ad ſa- lutem, non ſolum neceſſitate præcepti, ſed etiam neceſſitate medii?

§. I.

Quæſtionem præmiſſa referuntur ſententiæ.

24 S[illegible] pono primo, ſalutem hominis duplicem à [illegible] diſtingui, primam videlicet & ſe- [illegible] Primam ſalutem hominis vocant ejus [illegible] nem, quomodo nomen ſalutis acci- [illegible] 2. dum dicitur *Gratiâ eſtis ſalva- [illegible]*, & ad Titum 3. *Salvos nos fecit per la- [illegible] regenerationis.* Ultimam ſalutem appel- [illegible] nostram ſupernaturalem in [illegible] accipitur nomen ſalutis Mar- [illegible] itur *Qui crediderit, & bapti-* [illegible]

[illegible] ſicem eſſe neceſſita- [illegible] Prius eſt de- [illegible] præcepto per [illegible]

[illegible] neceſſaria nece[illegible] liud, non eſt [illegible] re, ad hoc ut aliud acquiratur [illegible] ſint in præparatione animi, & [illegible] re, data occaſione in qua præce[illegible] rem neceſſitas præcepti non vi[illegible] ptum cognoſcatur ab eo qui par[illegible] verò medium, ſive ignoretur, [illegible] ſarium, & ſine illo non poteſt fi[illegible]

Suppono tertiò, duplicem eſſe [illegible] tatem: unam ſimplicem & abſolutam [illegible] medium tale eſt, ut ſine ipſo in re ha[illegible] non poſſit obtineri: aliam ſecund[illegible] quando ſufficit in re vel in voto. Pri[illegible] gratia ſanctificans eſt neceſſaria ad [illegible] quia ſine ipſa, habita in re, ſalus obtine[illegible] poſteriori verò baptiſmus, aut ſacram[illegible] pœnitentiæ, ſine quibus cont[illegible]tio, c[illegible] menti voto, poteſt ſufficere ad ſal[illegible] menti defectum ſupplere. Quæri[illegible]us præſenti, an actus fidei ſit neceſſarius [illegible] tem, tam primam quàm ſecund[illegible], id e[illegible] ſtificationem, & beatitudinem, no[illegible] ceſſitate præcepti, ſed etiam neceſſitat[illegible] idque ſimpliciter & abſolut[illegible] ita ut ſine [illegible] te habito homo nec juſtificari, nec [illegible] æternam obtinere poſſit?

Partem negantem tenet Andreas Vega, [illegible] in Trid. cap 17. & 20. ubi docet prim[illegible] invincibiliter Deum ignoraret (quod [illegible] inquit, nunquam contingit, ſed nec pote[illegible] tingere) poſſe nihilominùs hujuſmodi [illegible] nem ſalvari, ſi legem naturæ ad amu[illegible] vet, & ſi quando contra eam peccaver[illegible] cto doleat. Secundò docet, naturale[illegible] tionem, quam de Deo per creaturas aſſe[illegible] ſumus, ad ſalutem ſine fide & cognition[illegible] naturali ſufficere. Ne tamen ejus ſen[illegible] lagiana appareat, addit talem homine[illegible] rejuſtificandum ſine gratia Chriſti: qu[illegible] do talem haberde Deo cognitionem [illegible] voluntati auxilium neceſſarium, u[illegible] ritatis & amoris Dei ſuper omnia el[illegible] ctus in voto & implicitè fidem con[illegible] tunc in ſe ita affectus eſt talis homo, ut [illegible] eſſe credendum propter divinam auth[illegible] incunctanter crederet. Eandem ſen[illegible] tenuit Sotus lib. 2. de natura & gratia [illegible] ſed eam poſtea in quarto ſententiarum [illegible] nem retractavit & meritò, cum hæc o[illegible] rorem apertè ſapiat, & Scripturæ, Co[illegible] SS. Patribus repugnare videatur, ut pa[illegible] dicendis aſſertione ſequenti.

§. II.

Concluſio affirmativa ſtatuitur

D[illegible]

[illegible] tate medi

[illegible] præſertim ex [illegible] ubi [illegible], quod cau[illegible] in- [illegible] tion[illegible] *eſt ſacramen-* [illegible] *amentum fidei, ſine qua* [illegible] *atio.* E[illegible] cap. 8. dicit [illegible] *initium, fundamentum,* [illegible]. E[illegible] cap. 3 [illegible] [illegible] *ſpira-* [illegible] *hominem credere, ſperare,* [illegible] *ſicut oportet, ut ei juſtifica-* [illegible] *, anathema ſit.* Si autem fi- [illegible] damentum, & radix ſalutis [illegible], eſt neceſſaria per modum [illegible] ceſſitate medii ad ſalutem [illegible]

[illegible] atres, præcipuè Auguſti- [illegible], ubi hæc [illegible] ribit: *Fides* [illegible] *m, ſine hac nemo ad filiorum* [illegible] *erve* [illegible] *quia ſine ipſa, nec in* [illegible] *juſtificationis conſequitur gra-* [illegible] *vitam poſſidebit æternam.*

[illegible], hæc teſtimonia probare [illegible] ſalutem neceſſariam, ſed [illegible] hominem aut [illegible], ut legem [illegible] ervar[illegible], Deinque [illegible] habere ſidem in voto, ſi enim [illegible] è annuntiaretur, ſtatim re [illegible]

[illegible] nt[illegible]dum ad ſalutem & ju- [illegible] at baptiſmus in voto, quan- [illegible] m hab[illegible], cujus beneficio cre- [illegible] e neceſſa[illegible]um, & ubeſt ali- [illegible] tum, rat[illegible] ejus eum non [illegible] n fide [illegible] on eſt eadem [illegible] primum [illegible] tis funda- [illegible] orſu in quo votum & defi- [illegible] oſſit; nunc enim fundabi- [illegible] ur[illegible], cùm ipſa nullam cum [illegible] ut relationem habeat: Igi- [illegible], eum hominem, qui ſolam [illegible] m haberet ſidem ſuper- [illegible] deſider[illegible] hab[illegible] um.

[illegible] ber [illegible] quid in [illegible] em in voto [illegible]

[illegible]

[illegible] bu[illegible] di[illegible] q[illegible] ceſſariam [illegible] veniat [illegible] vertat [illegible] motus ſi[illegible] in Deum [illegible] fidei [illegible] proponent[illegible] d[illegible] tas conver[illegible] ca, neceſſar[illegible] objectum præ[illegible] go d[illegible] pernaturalis, ad [illegible] hom[illegible] rius, & non ſuffici[illegible] cog[illegible] D[illegible] naturalis.

Confirmatur M[illegible] debent [illegible] tanea, cum finis in [illegible] contineatur. Se[illegible] noſter eſt o[illegible] naturalis, nempe [illegible] beatifica [illegible] per, quæ debemus eum ad pr[illegible]d [illegible] eſſe ſupernaturalia [illegible] A[illegible] hæ[illegible] ſunt cognit[illegible] & a motu: Ergo ipſa ſupernaturalia eſſe debent [illegible]

§. III.

Solvuntur objectiones.

34 OBjicies primò: Paulus ad Rom. 2. ai[illegible] *Gen- tes quæ legem non h[illegible]ent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt:* Sed ad o[illegible] m[illegible] poter[illegible] cit obſervare præcept[illegible] ta [illegible] Chriſti Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi* [illegible] *va mandata;* quo loco de præceptis Deca[illegible] naturaliter cogn[illegible] p[illegible] ſſunt, loqui[illegible] E[illegible] ſi- ne actu fidei infuſæ & ſupernatur[illegible] homo p[illegible] teſt conſequi ſalutem.

35 Confirmatur: Idem Apoſtolus ad Hebræos 11. explicans qui actus [illegible] neceſ[illegible] u[illegible] ad ſalutem ait: *Credere oportet accedentem a[illegible], quia eſt, & inquirentibus [illegible] remunerator ſit* A[illegible] a[illegible] us non eſt ſupe[illegible] al[illegible] cum [illegible] tas ſit naturalis, & ut [illegible] que [illegible] li lumine acq[illegible] poſſit; unde Chr[illegible] ſtomus h[illegible] mi. 4. de p[illegible], veteres [illegible] ophos agn[illegible] ſſe, Deum [illegible] mia bonis, ma[illegible] [illegible] poſt mor[illegible] æparaſſe. E[illegible] ei infu[illegible] ſupernatural[illegible] ad ſalut[illegible] eſt ne- ceſſari[illegible].

36 Con[illegible] mat[illegible] a[illegible] ſalv[illegible] le [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 4. ad [illegible] amp[illegible] peccatum dicitur contra [illegible] tia, & ſupernaturalis cog- [illegible] ais, id eſt naturæ va[illegible]e [illegible]

[illegible] o eſt aliorum, qui verbum [illegible] germana ſua ſignificatione [illegible] Gentes naturaliter aliqua [illegible] obſervalle, ut quæ ſunt fa- [illegible] e parentes, dare eleemoſy- [illegible] on mœchari non tamen om- [illegible] non concupiſces, [illegible] eum pluſquam teipſum: ad hæc [illegible] au[illegible]ium ſupernaturale eſt ne- [illegible] in Tractatu de gratia oſtendimus. [illegible] hæc interpretatio ſit legitima, pro- [illegible] quod Apoſtolus dicat ſolùm Gentes [illegible] facere ea quæ ſunt legis, non ve- [illegible] legem, aut omnia præcepta facere [illegible] quemadmodum infrà dicit, quan- [illegible] uſtificatis & converſis ad Deum [illegible] totam legem obſervare, per fidem [illegible] gratiam Dei.

[illegible] confirmationem, nego Minorem: [illegible] Apoſtolus ait credere portet ac- [illegible] um, quod inquirentibus ſe re- [illegible], non loquitur de remuneratione [illegible], ſed æterna & ſupernaturali, ut patet [illegible]. *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes, non acceptis repromiſſionibus, ſed a longe eas aſpicien-* [illegible] poſt *Moyſes grandis factus, negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, majores divitias æſti-* *mans theſauro* [illegible] *improperium Chriſti, re-* *ſpiciebat enim in remunerationem*: ad cogno- cen- [illegible] um [illegible] remunerationem æternam & ſuper- [illegible], fides infuſa & ſupernaturalis requi- [illegible]. Unde ad C[illegible] uſtomium dicendum eſt, [illegible] olum velle, veteres Philoſophos agnoviſ- [illegible] eum eſſe remuneratorem naturalium bo- [illegible] aliqua remuneratione temporali, aut [illegible] viſioni beatificæ.

40 Ad ſecundam, nego etiam Minorem, nempe [illegible] in lege naturæ nullum fuiſſe præceptum ſupernaturale, nec ulla cognitio Dei, niſi natu- [illegible] enim hoc ita eſt (inquit Bannez) [illegible] in lege naturæ, ver[illegible] ſe hæc [illegible] ſtatu per ſolam naturam [illegible] quod nemo Catho- [illegible] tus non adeò [illegible] tunc eſſet [illegible]

[illegible]

[illegible] Philoſopho [illegible] Chri[illegible] Chriſtianos appellat [illegible] non requiritur n[illegible]

Reſpondeo, [illegible] loſophi ſalvi ſint, [illegible] nitionem ſupernatu[illegible] explicitè ea quæ credenda [illegible] tùm eorum ſalus valde incerta [illegible] rium probabilius eſt, cùm [illegible] graviſſimis laboraverint. S[illegible] tati, & iracundiæ addictus fuit [illegible] idolatriæ favit, & fœminarum [illegible] permiſit, qua de cauſa [illegible] Heliodorum *ſtultus* appellatur [illegible] Tractatu de erroribus Abailar[illegible] ille *dum multùm ſudat* [illegible] *quomodo* [illegible] *Chriſtianum, ſe probat ethnicum.* [illegible] te de eorum numero eſt, con[illegible] Apoſtolus cap. 1. ad Romanos, [illegible] tos fuiſſe in reprobum ſen[illegible] Juſtino Socrates appellet [illegible] quia ab Athenienſibus [illegible] tus eò quod unicum Deum, & [illegible] ſcholis paſſim profiteretur A[illegible] tonem divinum [illegible] upat, q[illegible]d de [illegible] tutibus multò perfectius & [illegible] ter [illegible] ſſeruerit. Demum Ju[illegible] vet[illegible] ſophos, & quotquot è [illegible] entibus cum [illegible] xerint, Chriſtianos appellat, quia [illegible] ratio & ſapientia Patris, ut explicat B[illegible] nitio Annalium Eccleſiaſticorum.

Objicies tertio: Sicut ad Hebræos [illegible] tur: *ſine fide impoſſibile eſt placere* [illegible] Joan. 3. ſcribitur. *Niſi quis renatus* [illegible] *& Spiritu ſancto, non poteſt introire* [illegible] Sed hoc non obſtante, Theo[illegible] aliquem adultum ſalvari ſine bap[illegible] cepto; quando ſcilicet ejus copia au[illegible] ret: Ergo ſimiliter ſine actu fidei ſup[illegible] ſalvari poterit.

Reſpondeo non eſſe eandem [illegible] baptiſmo, & actu fidei nam b[illegible] poteſt voto, quod virtualiter cont[illegible] fidei: actus verò fidei ſupernatural[illegible] contineatur virtualiter in cognitione [illegible] utpote in multò inferiori & imperf[illegible] adi[illegible] re, nullâ via ſu[illegible]ler[illegible] poteſt, [illegible] pl[illegible] eſt.

Ob[illegible] quarto: Homo e[illegible] ve[illegible] barbaras nationes [illegible] aut [illegible] poruit de [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] tos.
[illegible] au[illegible] inſtitutioni-
[illegible] e refert de aliquo infideli,
[illegible] e religionum ignorabat
[illegible] et.

[illegible] Quilibet adultus poteſt, ſecun-
[illegible] ariam, ſine miraculo juſtifica-
[illegible] hic modus inſtructionis, quem
[illegible] non poteſt fieri ſine miraculo,
[illegible] videtur: Ergo ad illum non de-
[illegible] ere, ſed dicere quod homo, ſaltem
[illegible] u extraordinario, poteſt ſine fide
[illegible]

[illegible] eo conceſſa Majori, negando Mino-
[illegible] m modus inſtructionis, licèt ſit ra-
[illegible] rdinatius, non tamen eſt propriè
[illegible], quia illum petit in ſimilibus caſi-
[illegible] dinaria & connaturalis ſtatui gra-
[illegible] ut debet connaturaliter ſupponere
[illegible] untatis aliquem actum ſupernatu-
[illegible] diſpoſitio ad juſtificationem, ita
[illegible] ellectûs cognitionem aliquam ſu-
[illegible], quæ actum illum voluntatis diri-
[illegible] ació prærequirit: ordo etiam gratiæ
[illegible] ter exigit, ut dentur auxilia, ſaltem
[illegible], non ponentibus obicem, quando
[illegible] gatio alicujus præcepti ſupernatura-
[illegible] obligatet ad impoſſibile, quod
[illegible] bonitati, & clementiæ omninò re-

A R T I C U L U S IV.

[illegible] ante adventum Chriſti neceſſaria fuerit [illegible] ſitate medii, fides explicita Incarnationis, ſeu Redemptoris futuri?

[illegible] eſt in lege naturæ, & in lege ſcripta, [illegible] em implicitam in Chriſtum fuiſſe [illegible] & abſolutè neceſſariam, neceſſitate [illegible] utem: quia fides explicita Dei, ut au- [illegible] ernaturalis, ſubindeque ut collatoris [illegible] emuneratoris ſupernaturalis, ſemper [illegible] uit hominibus neceſſaria neceſſitate [illegible] lutem, ut patet ex dicto articulo præ- [illegible] tali autem fide continetur, implicitè [illegible] it [illegible] plum Adami, fides in Chriſtum, [illegible] unum ex mediis ad ſalutem hominis à [illegible] d natis. Unde ſolùm difficultas eſt, an [illegible] explicita Incarnationis, ſeu Redem- [illegible] fuerit tunc neceſſaria ad ſalutem, [illegible] edii [illegible] a ut nullus omninò in eo ſta- [illegible] catus, & ſalvatus, niſi talem fi- [illegible] ionem explicitam priùs habuerit? [illegible] aliqui quos ſuppreſſo nomine refert [illegible] ar c.8. & quos ex recentioribus [illegible] utus eſt Philippus a S. Trinitate, [illegible] d [illegible] nio negans communis eſt, [illegible] d [illegible] homiſtas, ſed etiam apud ex- [illegible]

D[illegible] lege naturæ, [illegible] cita Chriſti, ſeu Redem[illegible] venturi, non fuit neceſſaria [illegible] ad ſalutem, ſed ſatis erat tunc [illegible] ſuam providentiam velle ho[illegible] betare, illiſque de rebus ad ſalu[illegible] ceſſariis providere. Ita ex antiquis Theologis expreſsè docet D. Antoninus 4. p. [illegible] tit.8. cap.3. §.9. ubi hæc ſcribit: *In veteri [illegible]*
B *niento apud omnes nationes ſufficiebat credere illa duo, quæ ponit Apoſtolus ad Hebr. 11. Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod inquirentibus ſe eſt remunerator. Minores ergo credentes illa duo expreſsè, credebant implicitè omnes articulos fidei, & hoc ſufficiebat eis,* ut ſcilicet ſalvarentur.

Idem aſſerit S. Thomas hîc art. 7. ad 3 ubi de Gentibus ait: *Si qui ſalvati fuerunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt ſalvati abſque fide mediatoris: quia etſi non habuerint fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentia, credentes Deum eſſe liberatorem hominum, ſecundùm modos ſibi placitos.* Et artic 8. ad 1. ait: *illa*
C *duo explicitè credere de Deo* (nempe Deum eſſe, & habere providentiam ſupernaturalem de hominum ſalute) *omni tempore, & quoad omnes, neceſſarium fuit, non tamen eſt ſufficiens omni tempore, & quoad omnes.* Quibus verbis inſinuat, ſaltem aliquo tempore, nempe ante adventum Chriſti, & quoad aliquos, nimirum quoad eos qui fidem explicitam mediatoris tunc habere non poterant, fuiſſe ſufficiens ad ſalutem, credere Deum eſſe, & habere providentiam ſupernaturalem de ſalute hominum. Item in 3. diſt. 25. quæſt. 2. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 3. expreſsè docet, quod illi quibus non erat facta revelatio de Chriſto venturo, *Salvabantur fide implicita Redemptoris, impli-*
D *cando fidem ſuam in cognitione Dei.*

Ex his deduci poteſt ratio fundamentalis noſtræ concluſionis: Illud enim non eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem, ſine quo ſalus obtineri poteſt: At plures homines ante adventum Chriſti, ſeu in lege naturæ, & in lege gratiæ, poterant ſalutem aſſequi, abſq; fide expli[illegible]ta in Chriſtum, etiam ſub nomine Redemptoris præcisè, venturum: Ergo talis fides non erat tunc neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem. Major patet: Minor probatur. Quamvis in lege naturæ, & in lege ſcripta, aliqui habuerint fidem explicitam in Chriſtum ut mediatorem, major tamen pars hominum, ſub illis legibus viventium, im- 51
E plicitè ſolùm adventum Chriſti ut Redemptoris credidit, ut docet expreſsè D. Thomas locis citatis, & hîc art. 7. ubi loquens de hominibus fidelibus, ante legem ſcriptam, & ſub lege ſcripta, ſacrificia offerentibus, dicit quod licèt maj[illegible]es explicitè cognoſcerent ſignificatum illo[illegible] ſacrificiorum, nempe mortem Chriſti, mino[illegible]es tamen, ſive rudiores qui haud dubi[illegible] eran[illegible] n majori numero quàm majores, [illegible] vel[illegible] m[illegible] lorum ſacrificiorum, *velatam habebant de C[illegible]ſto venturo cognitionē:* & tamen cum [illegible] la c[illegible] ne velata, [illegible] impl[illegible], ce[illegible] m eſt quod poterant ſalv[illegible] alioqui[illegible] [illegible] 3. [illegible] ſt. 2 quæſt 2. at 2 q[illegible] corp[illegible] ceſſites n[illegible] ta in Chri[illegible]

[illegible]

& alii ex SS. PP.

[illegible] usio: Duobus solùm [illegible] necessarium ad salutem [illegible], videlicet vel ex natura [illegible] institutione divina, juxta [illegible] in secunda suppositione: [illegible] fides explicita in Christum ut [illegible] necessaria fuit ad salutem in lege [illegible] naturæ: Ergo nullo modo. [illegible] & primò quod non ex natura [illegible] sola cognitio & fides explicita [illegible] remuneratoris superna[illegible] debat ad excitandum actum dile[illegible] & perseverandum in illo usq; ad fi[illegible] Quod verò neque ex institutione Dei, p[illegible] quia nec ex Scriptura, nec ex tra[illegible] constat de illa: Tum etiam, quia si hujus[illegible] esset ex institutione Dei ad sa[illegible] necessaria, eam curasset Deus ubiq. terra[illegible] eùm in rebus necessariis ad [illegible] modo desit; quod tamen non ita fa[illegible] est, nam tunc veri Dei cognitio vix ultra Judæam se extendebat, juxta illud Psal. 75. *Notus [illegible] Deus, in Israel magnũ nomen ejus:* Ergo &c.

11 [illegible] obatur tertiò: Fides explicita in Christum, [illegible] Redemptorem, supponit necessariò, ut con[illegible] fidem & cognitionem explicitam de pec[illegible] originali, sive de communi lapsu generis humani. Sed neque in lege naturæ, neque in lege [illegible] necessaria fuit necessitate medii fides, [illegible] explicita peccati originalis; tale [illegible] peccatum non continetur in antiqua [illegible] valde implicitè & obscurè, neque [illegible] fundamentum asserendi, quod de illo [illegible] explicita tunc existeret, quæ esset [illegible]: Ergo neq. in lege naturæ, neque in [illegible] scripta, necessaria fuit, necessitate medii, fides [illegible] cognitio explicita Christi ut Redemp[illegible] [illegible] non est [illegible], tunc communem populum Judæorum cognovisse Messiam venturum ut Redemptorem animarum, sed duntaxat [illegible] & liberatorem temporalem, cùm [illegible] Nicodemus, quamvis esset Magister [illegible] norare tamen, ut ex Evangelio con[illegible] [illegible] esse Deum.

15 Advertendum tamen est [illegible] nos loqui de statu [illegible], [illegible] credibile est justos omnes, qui ante adventum Christi decesserunt, explicitam [illegible] fidem habuisse in Lymbo: hanc enim [illegible] Abraham, Moyse, Joanne Ba[illegible], & similibus acceperunt. Unde [illegible] statu hujus vitæ agimus, & contendimus non fuisse necessarium ad salutem illis qui [illegible] vixerunt, durante eorum [illegible] seu Christum ut [illegible] explicitè cogno[illegible] quæ implicitè [illegible] fuisse suffi[illegible] salutem.

[illegible]

O[illegible]
[illegible] Christum, & [illegible] in Adam omnes moriuntur, [illegible] *cabũtur:* ad Timoth. 1. *Gratia da[illegible] sto ante tempora sæcularia.* A[illegible] *quo alio salus, neque enim est aliquod aliu[illegible] Cælo datum, in quo oporteat nos salvos fier[illegible]* [illegible] cal. 13. Christus dicitur Agnus, qui oc[illegible] ab origine mundi.

Respondeo hæc, & similia testimonia, [illegible] litare contra nostram sententiam [illegible] non expressè dicitur omnes homines [illegible] fuisse salvatos per fidem Christi, sed tan[illegible] Christum, & sanguinem, seu meri[illegible] temur autem nulli unquam gratiam & [illegible] fuisse concessam, nisi per Christum, cum [illegible] sa salutis & justitiæ universalissima, [illegible] causæ meritoriæ: negamus tamen salutem [illegible] & justificationem nonnisi per fidem exp[illegible] illius, in ratione Mediatoris, fuisse commun[illegible] tam, & dicimus eam potuisse communica[illegible] fidem explicitam providentiæ Dei supern[illegible] lis, in qua implicitè fides ipsius Mediatoris [illegible] tinetur.

Dices: Fides Mediatoris remotissimè [illegible] in fide providentiæ continetu[illegible] videntiæ supernaturalis non suffi[illegible] homines qui sub lege naturæ, & sub leg[illegible] vebant, Christo incorporarentur & [illegible] pite influxum gratiæ & salutis reci[illegible]

Respondeo negando Antecedens [illegible] proximè in fide providentiæ sup[illegible] continetur fides Mediatoris: per hanc en[illegible] dimus Deum velle hominibus succurrere [illegible] peccatis liberare, & gratiæ restituer[illegible] mera ipsius Mediatoris munia, & offi[illegible] ut homines, sub lege naturæ, & sub lege [illegible] viventes, Christo sufficienter uniren[illegible] corporarentur, divinam hanc providenti[illegible] ctualiter & expressè credendo.

Objicit secundò: D. Augustinus [illegible] lib. 18. de civitate Dei, cap. 47. [illegible] *Nemi[illegible] adventum Christi concessum fuisse quod est [illegible] cui divinitus revelatus est unus Mediator [illegible] num homo Christus.* Item D. Thomas [illegible] omni tempore oportuisse [illegible] quo [illegible] explicitè mysterium Incarnationis: E[illegible] est, quod fides explicita de tali [illegible] fuerit necessaria necessitate medii, tempore [illegible] gis naturæ, & legis scriptæ.

Ad locum D. Augustini responden[illegible] Doctorem in eo hyperbolicè locutu[illegible] gratiam Christi abundantius comme[illegible] versus Pelagianos. Verum [illegible] rectè [illegible] Philippus [illegible] hæc responsio [illegible] occasio [illegible] S. [illegible] & ita nihil certi in ejus doctrina [illegible]

Respondent secundò [illegible] D. A[illegible] loqui de ultima [illegible] quæ [illegible] [illegible] ta, qualis [illegible] seu [illegible]

[illegible] caia, [illegible] ando [illegible] ſupernaturalem, [illegible] em, eo ipſo Chri- [illegible] ter & implicitè reve- [illegible] c interpretatio ſit legitima, [illegible] & revelatione Incarnatio- B [illegible] ta intelligi debeat, patet ex [illegible] nam idem S.Doctor lib. 2. [illegible] & Cœleſtium, qui eſt de pecca- [illegible] 4. ait: *Sine fide Incarnationis, [illegible] ctionis Christi, neque antiquos [illegible], à peccatis potuiſſe mundari, [illegible] ari, veritas Chriſtiana non du-* [illegible] d omnes certum eſt, fidem [illegible] & Reſurrectionis Chriſti, [illegible] naturæ, & ſub lege ſcripta [illegible] non fuiſſe neceſſariam: Er- [illegible] Auguſtini Doctrinam, fides [illegible] ad eorum ſalutem non [illegible] ſufficiebat implicita, quæ [illegible] turis ſupernaturalis, conti- C

[illegible] Thomæ dico, ex eo duntaxat [illegible] i tempore oportuit aliquos [illegible] tam in Chriſtum, nempe (ut [illegible] re articuli) tempore legis [illegible] æ, majores, ſive doctiores: [illegible] ſive rudiores, potuiſſe tunc [illegible] ut idem S.Doctor, locis ſuprà [illegible] & clariſſimè docet. [illegible] imè conveniens apparet, [illegible] eſt mediator Dei & homi- [illegible] meritoria ſalutis humanæ, & [illegible] ioni, & glorificationis, ſic [illegible] & glorificentur in ordine ad [illegible] nter ab illo, ac proinde per [illegible] explicitè cognitum, qui [illegible] neceſſitate medij, ita ut nul- [illegible] s unquam fuerit: Ergo tam [illegible] m in lege ſcripta, fuit neceſ- [illegible] es aliqualiter explicita Re-

[illegible] ictis, quod licèt Chriſtus ſit [illegible] aliſſima in genere meriti, ita [illegible] hominum ſive in ſtatu legis [illegible] is ſcriptæ ſive in ſtatu le- [illegible] e [illegible] ius meriti ſaltem ſit aſſe- [illegible] hinc colligi poteſt, ejus fidem [illegible] in primo & ſecundo ſtatu ne- E [illegible] e medij ad ſalutem & juſtifi- [illegible] en [illegible] ut in ſtatu legis naturæ, & [illegible] homines influxum gratiæ à [illegible] n mente ac [illegible] eto Dei exi- [illegible] perent [illegible] ufficiebat quod ipſi [illegible] & incorporarentur per fi- [illegible] ſum: alioqui [illegible] ſuprà di- [illegible] i fide ex [illegible] tà in Chri [illegible] ot media ſimpliciter n [illegible] d tamen de tanta homi- [illegible] cred [illegible]

[illegible]

[illegible] carnati [illegible] & [illegible] ſalutem, ne [illegible] ſſitate med [illegible]

NEgant ex Thomiſti So [illegible] Serra, & ex extraneis [illegible] Martinonus, & a [illegible]. Affirmant J [illegible] nia, Philippus à S. Trinitate [illegible] Duvallius, & Coninckus. Canus [illegible] B de Sacramentis in communi, & Bannez [illegible] 8. duplicem diſtinguunt ſalutem unam [illegible] tam & imperfectam, quæ in juſtificatione à peccatis ſita eſt; alteram perfectam & compl [illegible] quæ in æterna beatitudine conſiſtit, [illegible] di [illegible] ad primam quidem ſufficere fidem [illegible] myſterij Trinitatis, & Incarnation [illegible] d ad [illegible] condam neceſſario neceſſitate medij requ [illegible] dem explicitam utriuſque myſterij.

§. I.

Vera ſententia ſtatuitur.

C DIco tamen poſt ſufficientem legis Evangelicæ promulgationem [illegible] exp [illegible] myſterij Incarnationis, & Trinitatis [illegible] ria eſt neceſſitate medij ad utramque [illegible] id eſt ad juſtificationem, & ad æternam beatitudinem.

Ut facilius intelligatur hæc aſſertio [illegible] di- ſtinguenda ſunt tempora, unum quod interceſſit inter mortem Chriſti, & ſufficientem Evangelij promulgationem; aliud vero [illegible] q [illegible] Evangelica ſufficienter fuit per [illegible] totum orbem promulgata. In priori tempore non fuit neceſſaria fides explicita Incarnationis & T [illegible] ſaltem neceſſitate medij: tunc enim [illegible] d- Chriſto audiverant, neque audire potuerant [illegible] D eodem ſtatu erant, ac qui ante adventum Chriſti vivebant; quia etſi lex Evangelica [illegible] le- giſlatore condita & confirmata, nihi omni [illegible] fectu ſufficientis promulgationis ubique [illegible] nimadhuc non obligabat, vel ſaltem [illegible] od p [illegible] ipuè intendimus, lex illa non erat a [illegible] dium ad ſalutem omnino neceſſarium. [illegible] quemadmodum illis, qui ante adventum Chriſti vivebant, fides divinæ providentiæ [illegible] ernat [illegible] a- lis, quâ Deus genus humanum à miſeri [illegible] & [illegible] ec catis liberare volebat, ſatis erat ad ju[illegible]ſtifica[illegible]- nem & ſalutem, ut articulo præcedenti [illegible] ſte- mus. ſic etiam in illa tempori[s] inter [illegible] ape [illegible] quæ inter mortem Chriſti, & ſufficie[nt]em E- E gelij promulgationem interceſſit fide [illegible] Incarnationis & Trinitatis non [illegible] medij ad ſalutem omnibus hominibus ne[ceſſa]- ria. Unde in hac concluſione loqu [illegible] de tempore illo, in quo lex [illegible] cienter per totum orbem promul[gata] [illegible] præmiſſo.

Probatur primò [illegible] ex [illegible] 8. [illegible] nam [illegible] fide [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] va [illegible] bus [illegible] am aſpectu [illegible] erexerat [illegible]

[illegible] ro ex Tridentino, [illegible] di poſitione ad [illegible] illam obtinendam [illegible] *moventur in Deum, cr* [illegible] *revelata & promi* [illegible] *in primis à Deo iuſtificari* [illegible] *per redemptionem quæ eſt* [illegible] Ubi ponderandum eſt ly *in pri-* [illegible] edere de redemptione in Chri- [illegible] in primis neceſſarium, nihil eſt [illegible] quam illud. Ergo fides [illegible] iſto in ſtatu novæ legis, inter [illegible] ad ſalutem neceſſaria numera- [illegible] ad juſtificationem, & beatitudi- [illegible] neceſſitate medij neceſſaria [illegible] cap. 8. ait ho- [illegible] gratis per fidem hanc, de qua [illegible] ius ad Roman. 3. cùm ait: *Quem* [illegible] *propitiatorem pro peccatis per fidem in* [illegible] quæ utique eſt fides explicita [illegible] dem [illegible] toris, ſubditque talem fidem [illegible] ſalutis initium, fundamentum, ac [illegible] ationis, ſine qua impoſſi- [illegible] Deo, & ad filiorum ejus confor- [illegible] : unde [illegible] um radix plantæ, & fun- [illegible] o, neceſſitate medij neceſſaria [illegible] radice nec illa vivere poſſit, ne- [illegible] e fundamento ſubſiſtere; ſic nec [illegible] naturali gratiæ vivere nec in [illegible] ædificari poteſt, abſque fide in [illegible] orem. quæ ideo ab Apoſtolo [illegible] baſis, ſeu fundamentum, Græcè [illegible] er indarum, definitur.

[illegible] ex SS. Patribus, qui apertè fa- [illegible] tentiæ: Auguſtinus enim in libro [illegible] & gratia, cap. 7 ſic ait: *A damnatio-* [illegible] *abunt, qui dicere poterunt, ſe non* [illegible] *lium.* Et infra: *Quicunque ab* [illegible] *damnat* [illegible] *a divina gratia lar-* [illegible] *t, non eſt dubium quod & procura-* [illegible] *audiendum & cùm audiunt, credunt.* [illegible] nt fidem [illegible] van [illegible] am, at [illegible] citam Incarnat [illegible] T [illegible] nem eſſe pr [illegible] lutem ne- [illegible] in [illegible] & [illegible] *impetramus* [illegible] *quantum* [illegible] *quan* [illegible]

[illegible]

[illegible] ex D. Th [illegible] v [illegible] q. [illegible] 5. quæſt. 2. [illegible] *Poſt adventum Chriſti* [illegible] *ptionis impletum eſt, &* [illegible] *viſibiliter predicatum, tenentur* [illegible] *dum explicite & ſi aliquis inſtruct* [illegible] *Deus ei revelaret, niſi ex culpa ſua* [illegible] go ſunt t [illegible] fidem e [illegible] neceſſitate medij ad ſalutem [illegible] quis inſtructionem non hab [illegible] juſtificari, quod S. Doctor n [illegible] curri ad e [illegible] ordinar [illegible] mo [illegible] qui tunc eſſet debitus.

Ad hæc & ſimilia Scripturæ [illegible] SS. Patrum teſtimonia [illegible] duntur probari fidem C [illegible] neceſſariam in voto, non tamen [illegible] rò illam haberi in voto, quando [illegible] us Dei providentia ſupernat [illegible] a [illegible] cont [illegible] nem de pec [illegible] ati [illegible] ta affectu eſt, ut ſi Chriſti Incarnati [illegible] ret, ei [illegible] un [illegible] anter creder [illegible]

Sed contra [illegible]: Si [illegible] ge gratiæ fidem Chriſti non e [illegible] riam ad ſalutem, quam le [illegible] e natur [illegible] ge ſcripta, nam ut arti [illegible] mus, in h [illegible] dua [illegible] leg [illegible] ſufficiebat [illegible] quatenus nem [illegible] me [illegible] vinæ provid [illegible] im [illegible] di [illegible] nequit [illegible] patebit [illegible] ne [illegible].

Secundo [illegible] in nova lege [illegible] in voto ſufficeret ad ſalutem [illegible] neceſſaria [illegible] voto ad [illegible] ſufficia [illegible] Bernard [illegible] to [illegible] E [illegible]

Tertio [illegible] nova l [illegible] habere [illegible] ndem exp [illegible] vir [illegible] iter & implicite con [illegible] provid [illegible] ſupernaturali, [illegible] cet S. Thoma [illegible] at [illegible] quis in [illegible] ar [illegible] ptioni, & [illegible] m de [illegible] habe [illegible] Deus ei re [illegible] aret, niſi e [illegible] ret: nam m [illegible] nis [illegible] e [illegible] ne [illegible] u [illegible] aret. [illegible] Auguſ [illegible] e pr [illegible] S [illegible] octo [illegible] um [illegible]. [illegible] de C [illegible] quem [illegible] m m [illegible] Pe [illegible] *poſſet* [illegible] *ſine* [illegible] *non ad eum ædi* [illegible] *um mitteretur* [illegible] Ergo &c.

De [illegible] iſtus Joan. [illegible] *Deum, & in* [illegible] ge [illegible] R [illegible]

[illegible] vangel[illegible] [illegible]it co[illegible] [illegible] Red[illegible] [illegible] nimexi[illegible] [illegible] gratiæ, in quo vela[illegible] [illegible] velium, ſublatum di[illegible] [illegible] ſtoli ad Galatas 3. *Ante[illegible] [illegible] lege cuſtodiebamur, concluſi in [illegible] nda erat*; & illud ad Epheſ. 3. *[illegible] ibus non eſt agnitum myſterium Chri[illegible] [illegible] velatum eſt*: Sed in ſtatu legis natu[illegible] [illegible] tæ, neceſſaria fuit, neceſſitate [illegible] ici a Chr[illegible] ti Redemp[illegible] oris, ut [illegible] culo præcedenti: Ergo fides [illegible] redemptore, eſt eodem mo[illegible] [illegible] legis gratiæ, poſt ſufficien[illegible] [illegible] omulgationem.

[illegible] ta manet ſingularis ſententia [illegible] uonia enim Scri[illegible] turæ Con[illegible] [illegible], ſupra relata, n[illegible] [illegible] de [illegible] n ummata, quæ eſt beatitu[illegible] [illegible] rfecta & inchoata, qualis eſt [illegible] præſertim [illegible] la quæ ex [illegible] us: Ergo ad utramque ſalu[illegible] [illegible] hri[illegible] ti Redemptoris neceſſi[illegible] [illegible]. Addo quod, cùm homo per [illegible] reddatur filius adoptivus, [illegible] inde habeat jus ad gloriam, [illegible] ipſaque gratia juſtificans [illegible] aquæ ſalientis in vitam æter[illegible] [illegible] raſſerere, poſſe aliqua ad [illegible] ere, quæ tamen ad æternam [illegible]. Unde vel dicendum eſt, [illegible] nationi non eſſe neceſſa[illegible] [illegible] ed j ad obtinendam beatitu[illegible] [illegible] & Bannes non admittunt; vel [illegible] implicitam hujus myſterij [illegible] ficationem.

[illegible] magis vis hujus rationis ex[illegible] [illegible] adultum adeptâ juſtifica[illegible] [illegible] mori, antequam fidem expli[illegible] [illegible] habuerit, quæro ab illis Au[illegible] [illegible] æternam beatitudinem conſe[illegible] [illegible] primum dicant, ſequitur ali[illegible] [illegible] imam, ſed etiam ſecundam [illegible] plicita fide Chriſti Redem[illegible] [illegible] d illi non admittunt. Si verò [illegible], ſequitur filium Dei adopti[illegible] [illegible] dem, ab æternæ fœli[illegible] itati[illegible] hæ[illegible] [illegible] & ure hæreditario, quod ad il[illegible] [illegible] e juſtificantis habet fraudari; [illegible] eſt, & repugnat Tridenti[illegible] [illegible] nte nihil deeſſe j[illegible] ſt ficatis, [illegible] re, ſi in gratia deceſſerint, [illegible] equantur.

[illegible] anu[illegible], impo[illegible] le eſſe, ho[illegible] [illegible] m mo[illegible] ant[illegible] uam fidem [illegible] acceperit [illegible] iſte eſt mortal[illegible] [illegible] ſinita mo[illegible] [illegible] ſua [illegible] p [illegible]

[illegible] ftudine [illegible] ruat[illegible] [illegible] ſterium In[illegible] is.

Sed con[illegible] ſufficie[illegible] B Incarnation[illegible] neceſſaria ad [illegible] tem, neceſſitat[illegible] [illegible] ij, ſequeretu[illegible] alio modo eſſe[illegible] ſalutem nec[illegible] quàm parvulis; [illegible] etiam animæ [illegible] poſt baptiſma à corpore ſolutæ, ſta[illegible] cognoſcant my[illegible] [illegible] videtur abſurdum: Er[illegible] & il[illegible]

Ex dictis etiam man[illegible] gnitionem explicitam myſteri[illegible] nova lege neceſſariam neceſſi[illegible] ficationem & ſal[illegible] tem [illegible] am [illegible] Thomas hic art. 8. *My[illegible] terium Inc[illegible] explic[illegible] te credi non poteſt, ſine [illegible] de [illegible] myſterio Incarnationis Chriſti hoc [illegible] C [illegible] Dei carnem aſſumpſerit [illegible] Spiritus Sancti mun[illegible] um renova[illegible] quod de Spiritu Sancto conceptus [illegible] eodem modo quo myſterium Inc[illegible] ante Chriſtum fuit explicite credi[illegible] implicite autem & quaſi adu[illegible] ita etiam & myſterium T[illegible] initat[illegible]. Et [illegible] poſt tempus gratiæ divul[illegible] tenentur [illegible] explicite credendum myſterium Tri[illegible] nes qui renaſcuntur in Chriſt[illegible] hoc per invocationem Trinitatis, ſecun[illegible] ultimo: Euntes docete omnes gentes [illegible] eos in nomine Patris & Filij & [illegible] cti*

Confirmatur: [illegible] r ad [illegible] rm[illegible] D niat, debet & locum ad quem [illegible] en[illegible] ad illum itur, cognoſcere: Sed [illegible] rm[illegible] que per fidem tendimus, eſt clara [illegible] Trini, Chriſtu[illegible] ve[illegible] ò eſt via per q[illegible] itur, juxta illud: *Ego ſum via, veritas [illegible]* & iſtud: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis intr[illegible] bitur*. Ergo cogn[illegible] tio myſterij T[illegible] ni[illegible] carnationi[illegible], eſt medium neceſſarium ad [illegible] dinem conſequendam.

Confirmatur ampliùs. Myſteri[illegible] m T[illegible] & myſterium Inc[illegible] nationis, [illegible] jectum viſionis beati[illegible] cæ in patria [illegible] Chriſti Joan. 17. *Hæc eſt vita æter[illegible]* E *cant te Deum verum & quem mi[illegible] ſtum*: Ergo & fidei in via [illegible] hu[illegible] [illegible] ipſa viſio, juxta illud Pſ[illegible] mi 4[illegible] (hîc per fidem) *ſic vidimus in c[illegible] [illegible] rutum.*

Ex his intel[illegible] ges, fal[illegible] am eſſe & [illegible] tentiam quorundam recenti[illegible] C[illegible] docentium abſol[illegible] ioni ca[illegible] eti neſciat [illegible] yſter[illegible] Incar[illegible] ationis Ve[illegible] bi [illegible] utriuſ[illegible] ue myſte[illegible] ogn[illegible] ad [illegible] mam [illegible] em[illegible] eſt, ad [illegible] d[illegible] ne[illegible] [illegible] co[illegible] qu[illegible] [illegible]

[illegible] explicitè credere [illegible], & non requiritur [illegible] in ſuppoſito, non [illegible] explicitè credere, eſſe [illegible] Perſonas, quarum [illegible] alia Spiritus Sanctus. [illegible] ſcire explicitè, Filium [illegible] re per cognitionem, & [illegible] amorem, & procedere per [illegible] Unde D. Thomas hic art. 7. ait [illegible] *ationes circa Incarnationis articu-* [illegible] de Trinitate) *tenentur aliqui* [illegible] *minus explicitè credere, ſecundùm quod conve-* [illegible] *& offi* [illegible] *uniuſcuiuſque.*

§. II.

S[illegible]*lvuntur obiectiones.*

O[illegible]es primò: Illud non eſt neceſſarium ad [illegible]cationem neceſſitate medij, ſine quo [illegible] juſtificari. Sed in nova lege homo [illegible]ificari abſque fide explicita Incarna- [illegible] talis fides non eſt neceſſaria neceſ- [illegible] ad juſtificationem. Major patet: Min[illegible]batur primò exemplo Cornelij: *Ille* [illegible] D. Thomas infrà quæſt. 10. art. 4. ad [illegible] *fidem implicitam Christi, nondum mani-* [illegible]*tâ* [illegible]*ngelij veritate, unde ut eum in fide ple-* [illegible]*ru ret mittitur ad eum Petrus.* Idem docet [illegible] quæſt. 69. art. 4. ad 2. ubi dicit, quod *Cor*[illegible] *alij ſimiles, conſequuntur gratiam &* [illegible] *per fidem Christi, & deſiderium baptiſmi* [illegible] *vel explicitè poſtmodum tamen in bap-* [illegible] *maiorem copiam gratiæ & virtutum conſe-quuntur*

Se[illegible] probatur eadem Minor: Si homo nu[illegible], vel apud barbaras Gentes educa[illegible]quam audivit de Evangelio, nec [illegible] ſequeretur ductum rationis natu[illegible], & proſecutione boni honeſti, [illegible] à Deo, ut ſuprà art. 3. diceba[illegible] non haberet fidem explicitam In[illegible]ionis & Trinitatis, cùm nihil [illegible] audiviſſet: Ergo homo poteſt ju[illegible] explicita myſterij Incarnationis [illegible] Simile argumentum fieri poteſt de [illegible]emente ad primum inſtans vsûs ra[illegible] enim [illegible] ſe convertat in Deum ut [illegible], eligendo [illegible] bonum hone[illegible] juſtificabitur; ſin mi[illegible] docet D. Thomas 1. [illegible] A[illegible] illo inſtanti nõ poteſt [illegible]tionis & Trini[illegible] aliquod tempus te[illegible] plura in unico [illegible]elicus præſer [illegible]

[illegible] que antequ[illegible] juſtificari poterit.

Denique probatur eadem [illegible]ſtianos ſunt aliqui homines ad[illegible]di, ut myſteria Incarnationis [illegible] conceptu apprehendere non [illegible] conſequens ea explicitè crede[illegible]tis, ac ſurdis a nativitate, vix e[illegible] nutibus ac ſignis eos inſtruere de [illegible]rum myſteriorum, ut ea expl[illegible] poſſunt juſtificari: alioquin ipſis [illegible] abſolutio, & alia Sacramenta q[illegible] quod in ſe eſt, ut quæ tenentur [illegible] Ergo ſine fide explicita Incarnati[illegible]tatis, qui illa myſteria invincibi[illegible] juſtificari poſſunt.

Aliqui ex noſtris Thomiſtis, ut ab[illegible]tatibus ſe expediant, docent q[illegible]od [illegible]ſe loquendo homo, poſt ſufficientem promulgationem, ſine fide exp[illegible]nis & Trinitatis juſtificari nequeat, [illegible]men per accidens, abſque tal[illegible] gratiam obtinere poteſt per ſ[illegible]lam [illegible]citam Dei, ut authoris & provi[illegible]ralis. Quod ut magis exp[illegible] genera mediorum, quæ ſunt ad ſ[illegible]ria; quædam ex natura rei talia ſunt ut [illegible] charitas; & ſine illis nunquam homo, [illegible] accidens, & ſuppoſitâ ignorantiâ [illegible]ſtificationem & ſalutem conſequi va[illegible] talia tantùm ex inſtitutione & [illegible] Baptiſmus vel Pœnitentia, & [illegible]tis ſalus interdum obtineri poteſt per [illegible]turu & deſiderium ipſorum; & hu[illegible]cunt eſſe in nova lege fidem expl[illegible]am Incarnationis & Tri[illegible].

Sed hæc ſolutio & doctrina diſplicet [illegible] ſuprà oſtendimus, poſt ſufficientem [illegible] promulgationem, fidem expl[illegible] ad juſtificationem & ſalutem n[illegible] ſolùm in voto, ſed etiam in re [illegible] ex illa ſequeretur, hominem per ac[illegible] aliquo caſu extraordina[illegible] [illegible]tem, abſque fide expli[illegible] Dei [illegible] Authoris ſupernaturalis [illegible] cùm ta[illegible] medium ex natura rei [illegible] ſed tantùm ex inſtitu[illegible] poſſet, ſi vellet, hom[illegible] abſque alia actu & per fidem [illegible] attributorum. Addo quod ſi hom[illegible] cientem Evangelij promulgationem [illegible] abſque fide exp[illegible] Incar[illegible] cari poſſet, initi[illegible] omnino D. [illegible] relatum, recurreret ad modum extrao[illegible] inſtructionis in illis qui nih[illegible] vel au[illegible] docer[illegible] quod [illegible] [illegible]

[illegible] eſt,
[illegible]dum, ſed et-
[illegible] eſt Petrus A-
[illegible]ſpondeo, Cornelium ha-
[illegible]ram Incarnationis quo-
[illegible] ut ait D. Thomas, à Ju-
[illegible] in Cæſarea acceperat, &
[illegible]ctum de circumſtantia rem-
[illegible], an adhuc eſſet completa.
[illegible] S. Doctor locis citatis ait,
[illegible]abebat fidem implicitã Chri-
[illegible]catus eſt, hoc debet intelligi
[illegible] quoad circumſtantias Incarna-
[illegible] quantum ad ejus ſubſtantiam.
[illegible]onceſsâ Majori, nego Minorē;
[illegible]tus in ſylvis, vel apud barba-
[illegible]catus, ubi nihil unquam audivit
[illegible]bene viveret ſecundùm legem na-
[illegible]us divinæ gratiæ (ſine quibus
[illegible] obſervari diu non poteſt) tunc ex
[illegible] tenet quod in ſe eſt Deus non
[illegible] atias actuales, neceſſariò ne-
[illegible]tas ad juſtificationem, inter
[illegible]citam in Chriſtum Redempto-
[illegible] concederet, vel mittendo a-
[illegible]rem, vel aliquem Angelum ad
[illegible], vel illum immediatè per ſe-
[illegible]do interiùs de tali myſterio,
[illegible]tur Deum miſiſſe Philippum ad
[illegible]dacis Reginæ Æthiopum, uri-
[illegible]ſti & myſterio Incarnationis
[illegible]xaret. Et D. Dionyſios cap. 5.
[illegible]æ dicit multos Gentilium a-
[illegible]per miniſterium Angelo-
[illegible]tis. Item S. Thomas hic art.
[illegible]s Gentilium fuit facta reve-
[illegible]& in hujus rei confirmationem
[illegible]pore Conſtantini Auguſti, &
[illegible]s inventum fuit quoddam ſe-
[illegible], cebat homo, auream laminã
[illegible]e in qua ſcriptum erat: *Chriſtus*
[illegible], & ego credo in eum. O ſol ſub He-
[illegible] temporibus iterum me videbis.
[illegible]plum de puero, ad primum in-
[illegible]erveniente, dicendum eſt, inſtans
[illegible]eum, ſed morale, ſubindeque
[illegible]moram, ſeu durationem in-
[illegible]po[illegible]poteſt vel immediatè à Deo,
[illegible]mine, vel Angelo, de myſterio
[illegible]& Trinitatis inſtrui, ſeu illumina-
[illegible] explicitam utriuſque myſterii,
[illegible]nem ſe diſponere.
[illegible]co, amorem illum erga Deum,
[illegible]menus poteſt concipere, ante
[illegible]dem explicitam Chriſti, eſſe qui-
[illegible]lem, ſed tamen imperfectum,
[illegible]rde, ſicut oportet ad juſtifica-
[illegible]amor ex toto corde, qui eſt chari-
[illegible]le complacentia de ipſo fine
[illegible]tendentia & intentio finis,
[illegible]em ad media, cum intentio
[illegible]iter, ſed in o[illegible] ne ad ne-
[illegible] tempi[illegible] eſt uni-
[illegible]medium perveniendi ad fi-

[illegible]
[illegible] poſita, confu[illegible]
prehendere non [illegible]
pernaturali, quod Deus non den[illegible]
contendas dari aliquos adultos, qui, [illegible]
cienti diligentia & propoſitione, [illegible]
percipere, ſeu apprehendere non valent, dico
quod ſe habent, quantum ad hoc, ſicut amentes
& parvuli, qui ſine ullo actu fidei ſalvantur:
quod Adverſarii dicere tenentur de illis, qui ad-
eò bardi & ſtupidi ſunt, quod Deum ut autho-
rem & proviſorem ſupernaturalem apprehen-
dere non valent; cùm in eorum ſententia ad ju-
ſtificationem requiratur fides explicita de Deo,
ut authore & proviſore ſupernaturali.

94 Objicies ſecundò: Apoſtolus ad Hebræos 11.
explicans quænam explicitè credenda ſint ad ju-
ſtificationem & ſalutem, ait: *Accedentem ad Deum
oportet credere, quia eſt, & inquirentibus ſe remune-
rator ſit*: Sed in his verbis nulla fit mentio de
Chriſto ut Redemptore: Ergo in nova lege fi-
des explicita Incarnationis non eſt medium ad
juſtificationem & ſalutem neceſſarium.

95 Reſpondeo cum D. Thoma in 3. diſt. 25 qu.
2. art 2. quæſtiunc. 4. ad 1. quod Apoſtolus loco
citato poſuit illa quæ oportuit credi explicitè à
quolibet homine in quocunque ſtatu, ſed non
excluſit quin in ſtatu legis gratiæ debeamus ex-
plicitè credere Chriſtum Redemptorem, cujus
virtute juſtificamur & glorificamur; quamvis fi-
des illa explicita de Chriſto non ſit neceſſaria ad
juſtificationem & ſalutem, ex natura rei, ſed ex
inſtitutione & beneplacito Dei, qui ſicut non re-
demit genus humanum, niſi per Chriſtum, licèt
occurrere ei alii modi, ita noluit aliquem juſti-
ficari, niſi per fidem Chriſti explicitam in nova le-
ge, & implicitam in antiqua. Nec propterea eſt
coarctata via ad ſalutem, ut aliqui opponunt,
quia & præſtò ſunt auxilia ad hujuſmodi fidem
explicitam habendam, & modò abundantior
datur gratia, quàm in lege veteri, & per ipſam
incarnationem homo mitum in modum ad a-
morem Dei excitatur & inflammatur; nam ut
canit Eccleſia, *dum viſibiliter Deum cognoſcimus,
per hunc in inviſibilium amorem rapimur.* Addo
non eſſe inconveniens, quod lex nova ſit gravior
quàm antiqua, quoad actus interiores, licèt ſit
facilior ex gratia, ut ex D. Auguſtino docet D.
Thomas 1. 2. quæſt. 107, art. 4.

DISPVTATIO VII.

De actu exteriori fidei.

Ad quæſtionem 3. D. Thomæ.

Conſid[illegible] actum [illegible] fidei, ſæpe eſt ut
[illegible] diſpute[illegible]
tum de [illegible] profeſſ[illegible]
qu[illegible]eſt[illegible]
lam [illegible] ubjectatur fides [illegible]

[illegible]

A[illegible] P[illegible]mum.

[illegible] exterior fidei confeſſio ſit actus elicitus à fide, [illegible] ſolduntaxat imperatus?

V[illegible] hic quæſt. 3. puncto 1. negat exteriorem fidei confeſſionem eſſe actum ab ea el[illegible] tamen cenſeri actum illius virtutis [illegible] habet laudem ex objecto formali illius, & [illegible] tanquam in finem ordinatur. Huic [illegible] vel Suarez lib. 2. de religione cap. 5. B ubi docet nullum dari actum virtutis, ab ea elicitum, extra ſubjectum in quo eſt.

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

96 D[ico] tamen: Exterior fidei confeſſio à virtute fidei elicitur, & non ſolùm imperatur.

[P]robatur primò ex D. Thoma hîc art. 1. in c[orpo]r[e] ub[i] ſic habet. *Sicut conceptus interior eorum quæ [su]nt fidei, eſt propriè fidei actus, ita & exterior conf[eſſio].* Sed hoc eſſet falſum, ſi actus externus fidei eſſet tantùm ab illa imperatus, & non procederet efficienter ab habitu fidei, ſicut actus interior: Ergo &c. Clariùs adhuc in reſp. ad 3. loquitur S. Doctor pro noſtra concluſione, ait enim: *Fides interior mediante dilectione cauſat omnes exteriores actus virtutum, mediantibus aliis virtutibus, imperando, non eliciendo; ſed confeſſionem producit tanquam proprium actum, nulla alia virtute mediante.* Ex quibus ſic argumentor: Si exterior fidei confeſſio non eliceretur ab ea, ſed tantùm imperaretur, illam non produceret fides, niſi mediante alia virtute, à qua nimirum elicitivè procederet, ut conſtat: Sed ex D. Thoma in verbis [citatis], externam fidei confeſſionem producit fides ipſa, nulla alia virtute mediante: Ergo illam D elicit, & non ſolum imperat.

97 Probatur ſecundò ratione, quam S. Doctor ibidem inſinuat: Actus imperatus ab aliqua virtute, nunquam habet per ſe ordinari ad objectū & finem talis virtutis, ſed per accidens tantùm, & ex intentione alterius, ut patet in actu juſtitiæ aut fortitudinis, à charitate imperato: Sed [co]nfeſſio exterior fidei per ſe & ex natura ſua ordinatur ad finem & objectum fidei; nam exterior locutio per ſe ordinatur ad idem objectum, & eundem finem, ad quem ordinatur interior locutio vel conceptus: *Exterior enim locutio* (inquit S. Doctor) *ordinatur ad ſignificandum id quod in corde concipitur*: Ergo exterior fidei E confeſſio eſt actus ab ea elicitus, & non ſolùm im[pe]ratus.

98 C[o]nfirmatur: Exterior fidei confeſſio eſt ex [inc]linatione [ip]ſius virtutis, quæ primariò inclinat ad [assensum] [illegible] credibilibus, & ſecundariò ad exte[rius c]onfitendum & ſignificandum talem [illegible] illus a[ctu]s ab aliqua virtute im[illegible] eſſe ex inclinatione ipſius, ſed tan[illegible] e[illegible] ſua [illegible] rgo &c.

99 [illegible], & [illegible] præ[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] cu[illegible] cere[illegible] [illegible] potentiæ [illegible] [illegible] quod oratio eſt [illegible] ſtante quod latria ſit [illegible] te, non verò in ratione [illegible]. Et diſt. 17 qu. [illegible] art. [illegible] quæſt. [illegible] confeſſio peccatorum pertinet ad [illegible] tentiam, & confeſſio beneficiorum D[eo illegible] triam, & tamen conſtat has confeſſiones [illegible] ſeu linguâ, quæ eſt alia potentia ab ea, [illegible] ſident pœnitentia & religio: Ergo ſimili[ter illegible] fides ſit virtus exiſtens in intellectu, non [illegible] potentia exteriori, cujus actus eſt exter[ior illegible] proteſtatio, elicitivè tamen iſte actus er[illegible]

Confirmatur ex Cajetano infrà quæſt. 8[illegible] 4. ubi ſic diſcurrit: *Virtuti attribuuntur ut [illegible] actus, non ſolùm ſi ejuſdem ſint potentiæ, in qua eſt [ha]bitus virtutis, ſed etiam aliarum potentiarū, dum [illegible] non per aliam virtutē eos eliciant, ut patet in a[illegible] juſtitia, temperantia, & oppoſitorum vitiorū; ju[ſtitiæ] ſiquidem proprius actus eſt, non ſolum velle red[dere] C unique ſuum, ſed exteriori actu reddere quod ſuum [illegible] & ſimiliter injuſtitiæ actus eſt auferre alienum [illegible] perantia quoque actus eſt, non ſolum concupiſcer[e illegible] deratè cibum, ſed etiam exterior ſumptio moderat[a illegible] & ſimiliter intemperantia eſt exterior luxuria.* E[rgo] ſimiliter non ſolùm actus fidei interio[r illegible] iam exterior confeſſio erit elicitivè [à] fide [illegible] quamvis actus ille exterior ſit ab alia po[tentia quàm] intellectu, in quo reſidet fides, quia ille [illegible] per aliam diſtinctam à fide.

Secundò probatur eadem Minor ratione [illegible] Quamvis habitus fidei ſit in intellectu, ut t[a]men actus exterus confeſſionis ipſius ab ea el[i]citivè procedat, ſufficit quod ab habitu [illegible] diffundatur in potentiam externam aliqu[illegible] dus, ſive aliquod ſui participium, quo med[iante] D potentia externa illum actum producat; [illegible] enim illa ſuppoſitione, potentia externa no[n ſo]lùm elicit ſuum actum, ſed etiam virtus fi[dei illegible] non quidem per ſe immediatè, ſed m[ediante] virtute ſua, impreſſa potentiæ exteriori [illegible] non ſola aqua maris elicit ſuum motum [illegible] & refluxûs, ſed etiam talis motus elicitiv[è pro]cedit à cœlo, mediante virtute quam com[mu]nicat aquæ ad talem motum. Atqui pote[ſt fides] diffundere in potentiam externam homi[nis illegible] habentis, aliquod ſui participium; in hoc en[im] nulla eſt implicantia, ut conſtabit ex ſolutio[ni]bus objectionum: Ergo &c.

E

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò: Negare exteriùs fidem, [illegible] eſt actus elicitus ab infidelitate: Er[go illegible] illam confiteri exteriùs, erit actus [fi]de[i illegible]us. Conſeque[nt]ia patet ex par[i]tate [illegible]. [Ante]cedens probatur: D. Petrus & M[illegible] n[e]garunt exteriùs fidem. Sed tal[i]s [illegible] f[illegible] b infi[d]el[ita]te [illegible] a[illegible] [illegible] quo [illegible] men comm[illegible] g[illegible] [illegible] n[illegible] ga[illegible] n[illegible] a[ctu]s [illegible] us ab [infideli]tate.

[illegible] *[illegible]tus eſt* [illegible] uni- [illegible] ſua fides, ne- [illegible] mone quoque, [illegible] us, non reperi- [illegible] confeſſi ſunt Marci 1. B [illegible] *Dei*: Ergo externa fi- [illegible] us elicitivè procedens [illegible]

[illegible] objectionem, diſtinguendo [illegible] exteriùs fidem, non eſt a- [illegible] delitate, quando illa nega- [illegible] interiori incredulitate, ut [illegible] Marcellino, qui Chriſtum [illegible] ſed tantum exterius, con- [illegible] quando negatio illa externa [illegible] incredulitate, ut contingit [illegible] ntecedens. Similiter diſtin- [illegible] o confiteri exteriùs fidem, [illegible] à fide, ſi non fiat ex cre- [illegible] ſupernaturali, piaque affe- C [illegible] rali, ut accidit in Dæmo- [illegible] concedo: ſi fiat ex creduli- [illegible] naturali, ſicut in homine [illegible] o, quando diximus con- [illegible] ernæ eſſe elicitivè ab habitu [illegible] dum tantùm eſt in fidelibus, [illegible] carent fide ſupernaturali: & [illegible] onfirmationem.

[illegible] habitus fidei illum dunta- [illegible] potentia, quæ exiſtit e- [illegible] confeſſio exterior fidei non [illegible] uæ ſit ſubjectum habitus fi- [illegible] us elicitus ab illo habitu, ſed [illegible] Minor eſt certa: ſubjectum D [illegible] lectus, potentia verò, cujus [illegible] erna dicitur actus, eſt ſimili- [illegible] ialis, ac proinde diſtincta ab [illegible] verò probatur: Sicut nulla for- [illegible] operatur ſine ſubjecto in quo [illegible] rtus aut habitus elicit actum, [illegible] entiâ in qua ſubjectatur: Sed [illegible] ſimplex qualitas, nequit ſub- [illegible] potentiis, ſubindeque nec [illegible] n potentia exteriori: Ergo &c. [illegible] ando Majorem: Sicut enim, ut [illegible] uxus & refluxus maris eſt elici- [illegible] à mari, ſed etiam ſimul à cœlo; [illegible] it extra mare, eſt tamen in ma- E [illegible] n & refluendum, quam pro- [illegible] ter, quamvis habitus fidei [illegible] in intellectu, quia tamen ali- [illegible] dum participationis ſuæ [illegible] potentia exteriori, quâ me- [illegible] confeſſione exter- [illegible] a, [illegible] inedia- [illegible] te, [illegible] ſed [illegible]

[illegible] go *&c.*

Reſpondeo neg[illegible] Antecedens. [illegible] probationem dico, q[illegible] ſit ex ſua eſſentia for[illegible] tamen eſt virtualiter tran[illegible] pa[illegible] imperii, quo Angelus cœlo[illegible] & [illegible] B pora tranſmutat, ille enim [illegible] nens, & virtualiter tranſiens, *[illegible] ſi hoc [illegible] dubium, irrationabilis dubitatio videtur*, inqu[illegible] Thomas opuſc. 11 art. 3.

Urgebis adhuc: Quando virtus vel potentia ſu- perior imperat inferiori ipſius actum, aliq[illegible] imprimit, quo actuata elicit ſuam ope[illegible]nem ordinatam ad finem operantis. Ergo ex eo quod potentia externa hominis non eliciat confeſſio- nem fidei, niſi ut actuata modo a[illegible]quo perfe- ctionis, à fide in eam derivato, ad [illegible]minum con- cluditur, quod confeſſio illa ſit [illegible]perati[illegible]e ab habitu fidei, non verò elicitivè.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Quan- 110
C do virtus ſive potentia ſuperior imperat [illegible]erio- ri ipſius actum, aliquid ei imprimit q[illegible]o elic[illegible] ſuam operationem, ordinatam ad [illegible]nem vi[illegible]ut[illegible]s imperantis, tanquam ad objectum ſibi ac[illegible]en- tale & extrinſecum, concedo Antecedens. Quo elicit ſuam operationem ordinatam ad finem virtutis imperantis, tanquam ad objectum ſibi intrinſecum & eſſentiale, nego Antecedens, & Conſequentiam: potentia enim externa, actua- ta modo illo, qui eſt participium virtutis fidei in eam derivatum, elicit confeſſionem fidei exter- nam, ordinatam ad objectum formale [illegible]de tan- quam ad aliquid ſibi intrinſecum & eſſentiale, ut patet ex dictis in ſecunda probatione.

D

Articulus II.

An detur præceptum confitendi fidem, & quan- donam fideles peccent contra illud?

Dico primò, duplex eſſe præceptum profeſ- ſionis externæ fidei: unum a[illegible]mati[illegible]um de fide exteriùs profitenda, quando id neceſ[illegible] eſt: alterum negativum de fide non negan[illegible]a, & nihil unquam agendo exteriùs qu[illegible] fidei re[illegible]u- gnet. Ita D. Thomas h[illegible] 2. 2. [illegible] ſolùm mentionem præc[illegible] affir[illegible] ei, quia tamen in quolibet præcepto affi[illegible] includitur præceptum ne[illegible] um, q[illegible]hi- E betur actus cont[illegible]ius, ut p[illegible] af- firmativo dilectioni Dei, q[illegible] ptum nega[illegible]vum, quo proh[illegible]betur [illegible] non negat S. Docto[illegible] vium pt[illegible] externæ h[illegible] [illegible]

[illegible] *in quo* [illegible] *de* [illegible] *aliquo loco & tempore* [illegible] *em hujus confeßionis sub*-[illegible]*co, & etiam utilitas proxi*-[illegible] *interrogatus de fide, tace*-[illegible] *quod non haberet fidem ,* [illegible] *non esset vera, vel alii per ejus taciturni*- B [illegible] *erentur a fide.*

201 [illegible]que e[illegible]go existimo dari casus, in quibus [illegible] ath[illegible] naturum de fide exterius profi-[illegible] obliga[illegible] fideles. Primus est ille quem Di-[illegible] as adducit, nimirum quando omissio [illegible]oni[illegible] fidei cederet in injuriam fidei, vel [illegible] andalum proximi unaquæque enim [illegible] quando ejus honestas periclitatur, ad e-[illegible]onem obligat: similiter etiam quili-[illegible]tetur conservare divinum hono-[illegible] proximi, quando imminet peri-[illegible]ecuti. Unde regulariter loquendo, [illegible]gat o facta tempore persecutionis à Ty- C [illegible], inducebat hanc obligationem ; quia [illegible] o[illegible]lico certamine agebatur Christi cau-[illegible] Martyres vocabantur ut testes; & omissio [illegible]onis cedebat in injuriam fidei, & Dei, [illegible]ue in aliis fides periclitabatur.

[illegible]undus . quando quis Ecclesiæ corpori ag-[illegible]uti inter[illegible]r: quod in nova lege [illegible] Baptismum , in quo cum præmittantur [illegible]gationes de fide quam profitetur, tene-[illegible] per confessionem fidei satisfacere. Et [illegible] al quo tempore vitæ suæ teneatur ho-[illegible]em suam profiteri (ad quod non est du-[illegible] propter Dei revelantis authoritatem & [illegible]tem, ipsum obligari) illud est tempore D [illegible]um enim tunc fiat membrum visibi-[illegible] Ecclesiæ, debet in se signum visibile [illegible]orporationis edere & profiteri.

Te[illegible]us: quando homo est in articulo mor-[illegible] tunc ra[illegible]nis compos: hoc enim est re-[illegible]tum Ecclesiæ consuetudine, ut homo [illegible] tentat[illegible]ones gravissimas , quæ tunc [illegible]repere, scuto fidei præmuniat.

[illegible]: quando actum aliquem Religionis [illegible] & ut oportet, exercere non possumus , [illegible] aut signis ipsam fidem profiteamur : [illegible]au[illegible], dum Missam solemnem, in qua [illegible] est Symbolu[illegible] fide[illegible], celebramus.

[illegible] at[illegible]e charitatis interdum ad con- E fessi[illegible]em fidei tenemur [illegible] g. quando aliquis videt al[illegible]s ab hæretici[illegible] depravari, nisi ipse fi-[illegible]em [illegible]ur [illegible]ur profiteatur, tunc ex præcepto [illegible] De[illegible] unicuique mandavit curam ha-b[illegible]xi[illegible]o[illegible] tenetur eam profiteri & de-[illegible]

[illegible] Tr[illegible]n[illegible] num[illegible] 24. [illegible]p. 2. de re-[illegible]ß. 2[illegible]ap 2. & Pius V. [illegible]n [illegible]otu [illegible] *sacrosancta*, præ[illegible]ibent [illegible]

[illegible] *an* [illegible] *ia Regu*[illegible] *com*[illegible] *murum dimissus sum*[illegible] Id etiam pate[illegible] emp[illegible] natii, Cæsar[illegible] & alior[illegible] occu[illegible]a[illegible]ont tempore p[illegible] sent Episcopi [illegible] Pasto[illegible] hujusmodi fuga non est [illegible] negatio fidei, sed pot[illegible]s [illegible] fio, & pars quædam mart[illegible] fide sulc pitur aliunde v[illegible] test ad majus bonum vel [illegible] malum, putà ad con[illegible]ulend[illegible]m suæ[illegible] ad vitam pro aliorum salute cons[illegible] utilitas, vel fragilitas, tanta interd[illegible] ga sit non modo licita , sed & mo[illegible] ria. Non licet tamen fuge[illegible]e, si [illegible] contumeliam De[illegible]; cujusmodi [illegible]or[illegible] stolorum fuga, Christum deserenti[illegible] aliqua ipsius ignominia : aut si [illegible] esse negatio fidei; cujusmodi fuit se[illegible] ex quadraginta martyribus è stagno [illegible] calidum, obtemperando Tyranno qu[illegible] cientibus à fide calidam aquam p[illegible] jusserat. vel si fuga noceat aliorum[illegible] alicujus præsentia necessaria [illegible] al[illegible] firmandis, quorum salus sp[illegible]s p[illegible] periculo anteponenda est [illegible] debemus [illegible] fratribus animam ponere, ut dicitu[illegible] hoc maximè habet locum in Præl[illegible]s & [illegible] bus, qui non possunt licite oves de[illegible]e cessitate, & qui non tantum ex chari[illegible]ate iam ex justitia, tenentur il[illegible]s assi[illegible]ere.

Dico tertiò, præceptum negativum [illegible] non neganda, & nihil unqu[illegible]m agendo quod fidei repugnet [illegible] obligat e sempe[illegible] semper: subindeque hominem grav[illegible]te[illegible] si exterius neget fidem , quamvis eam in[illegible] retineat Hujus oppositum tenuerun[illegible] cesaitæ, qu[illegible] ut ref[illegible]rt Eusebius Cæs[illegible] histor. cap. 28. asserebant non esse pec[illegible] dem exterius negare, maximè tempu[illegible] tionis, & ad vitanda gravia tormenta[illegible] do interiùs animo teneatur Idemq; d[illegible] teste Augustino, cap. 20. li[illegible] de [illegible]æ[illegible] cap. 6. libri contra mendacium. P[illegible] inter quos erat vulgatum prover[illegible] m[illegible] *jura, secretum prodere noli.* [illegible] tamen e[illegible] Augustino loci[illegible] c[illegible]tati abunde re[illegible]tat [illegible] riis Scrip[illegible]uræ testimoniis [illegible] præ[illegible]er im Matth. 12. & Lucæ 1[illegible]. *Qui me negaverit c*[illegible] *minibus, negabo eum coram Patre meo* [illegible] & [illegible] ad Timoth. 2 *Si negaverimus, & ille nega*[illegible] citur etiam [illegible]ucæ 22 quod cu[illegible] P[illegible] imminenti mortis periculo liberar[illegible] negasset, *egressus flevit amarè* [illegible] cu[illegible] dem mente & c[illegible]rde retinu[illegible]. [illegible] stomus h[illegible]mi[illegible]. 2[illegible] super M[illegible] *fides est c*[illegible] *u, con*[illegible] *aut* [illegible] A[illegible]b[illegible], cap[illegible]

ut Petrum o- B
reprehenſa à Pau-
Timotheum circum-
rum 16. & à nemine
ubi Apoſtoli, & ſenio-
ſeipſum Judaicè, & vo-
ut oſtenderet ſe legem
Secundo Eliſæus permi-
orare cum Rege in Tem-
ete adorare idolum, 4.
finxit ſe velle adorare
am ejus Sacerdotibus, ut
ejus factum laudatur à

tentia communiter reji- C
uſquam falſa reputatur.
idololatriæ peccatum eſ-
ulus confeſſionis fidei,
Marcellini Papæ, quem a-
ſicque idololatriam ſimu-
um eſt. Eleazari etiam,
ationem peccatum eſſe,
ucaſſe de carnibus por-
pioli bebat comedere,
anquam iniqua damna-
ulationem ſimulatio-
erba rex his hæc ſunt:
miſeratione commoti, propter
, eſſent, cum ſecreto roga- D
re ebat, ut ſimula-
imperaverat, de ſacrificii
morte liberaretur. quibus E-
eus, præmittit ſe velle in in-
, etati noſtræ dignum
Chriſtianu fecit. delapſis poſt
vehitur in Chriſtianos Li-
s non ſacrificaſſent, nec
Judicibus tamen per pecu-
eo hcaſſe con-
mor per nim, impe-
Metaphraſtes in vita S. Sa-
m illum, videntem non- E
nes idolis non immolatas
edicto Imperatoris,
e bebat, appareret,
os comederet, Chriſtianus eſ

gatur. Nam ho-

ra vitandum
terat licite
qui natione
ſufficienti
lis lex Judæorum
non obligat,
bus, quia mortali

Ad ſecundum d
petiiſſe ab Eliſæo,
gem obſequio ſoli
non teneretur, ive in T
cificans, aut aliqui
ceret officii cauſa adorare
Hebraicam, inclinare
gem genuflectentem: q
et permitt quam permi
ri, ſecluſo ſcandalo, vel per
heros infideles, vel hæreti
que illis officia ſolita exhibere,
lam profeſſionem eſt onis
ſit merum miniſterium poli
ſacræ ceremoniæ. hic hinc abſque
ſini per accidens, exiſtiman
fieri.

Ad tertium reſpondet D. Th
in art. 1. ad 2. quod ſimulati
ſe excuſari à pe ve menda
utpote ab idololatria. Hieroboam non
mendatur tamen, temporaliter em
non pro ſimulatione, ſed pro zelo qu
Baal. Unde quod de 4.
Quia ſtudioſe iſti quod rectum erat,
eſt quantum ad ſubſtantiam o
objecto, deſtructionem
quoad ſtatus circunſta
ſimulando id hiliam, ſed
il id o uſe
colig ex S. Aug
c. S. R.

Ex his ac habeti
diffi ultatum,
comveſ s, ut
c ndum e m e quo
ia rel co in g
1 a
m

[illegible]

... *aut decreto, aut* ... *patria, aut* ... *terra Sol ani, u-* ... *Mahu-* ... *signo quo* ... hæc ſenten- ... ſigna, aut ... ebent vel alqua ... ſeparato ha- ... ſigni aut ve- ... ſe ... ſigni- ... talia ... , & ſigna, ... nem inter homi- ...

... Princeps infidelis ... Catholicis ... Secul ... ſi ... & ... zarus ...

... æ, vel cen- ... eius ... Ra ...

[illegible]

... fidei Chriſti ... peragi ...

Ia feres ... tibus contra ... rum vexil ... non eſt co ... nus inſidiarum ... num Mahumeti, aut Lunæ, ... aut Iovis, al runt mul ...

C

DISPVTATIO VIII.

De habitu fide ... que ... cognoscimus.

A quæſt. 4. ...

COnſide ... agit S. Doct ... el ... lici ... Nos ... v. tet examinem ...

D

ARTI[illegible]

Vtrum habitus fidei, etiam ... & a charitate ... tus ... quod ...

CErtum & indubitatum ... os fidem fo ... qu ... 4. a ... *cipium boni actus* ... *tem habitus eſt ... de forma* ...

E *ipſius* ... *quo* ... *rum, quia* ... *habitum eſt ... ex charitate* ...

[illegible]

[illegible]

[illegible] am [illegible] m
[illegible] in [illegible] perin, ut in
[illegible] avimus [illegible] e præmiſſo.
[illegible] ormem, & à charitate
[illegible] quidem veram, ſed non perfe-
[illegible]

[illegible] atur primò ex Apoſtolo 1. ad
[illegible] metans virtute Theologi-
[illegible] Deum ipſum immediatè at-
[illegible] quatenus à charitate diſtincta
[illegible] *nunc* (inquit) *fides, ſpes,*
[illegible] ut talis enumeratio virtu-
[illegible] ſeorſim à charitate, non
[illegible] c.
[illegible] ratione ſuadetur: Virtus
[illegible] ans & inclinans potentiam
[illegible] D. Thomas 1. 2. quæſt. 55.
[illegible] & quatenus à charitate di-
[illegible] & inclinat potentiam in-
[illegible] m operationem, nimirum
[illegible] ro, hanc enim inclinatio-
[illegible] eles in ſe ipſis experiuntur i
[illegible], & a charitate ſeparata, eſt

[illegible] a duntaxat ad rationem ve-
[illegible] ur. primum, ut perficiat
[illegible] e ad aliquem actum bonum,
[illegible] um, ut actus ille ſit quo-
[illegible] & difficilis, tertium, ut ex ſe
[illegible] em ultimum, ſitq; aptus ex
[illegible] eferri: Sed hæc tria in fide &
[illegible] ſa charitate, relucent; cre-
[illegible], bonum eſt & laudabi-
[illegible] tellectivam magis perfic t,
[illegible] ia naturalis; eſt etiam ar-
[illegible] revelatio ſit obſcura; in-
[illegible] ad bonum finem eſt ordina
[illegible] o fides ex ſe, & ut præciſa à
[illegible] veræ virtutis obtinet.
[illegible] non ſit virtus perfecta ſeu
[illegible] tum, modum a perfect o-
[illegible] m enim credere ſit actus
[illegible] ero, ex [illegible] volun-
[illegible] us ſit perfectus, ſubinde-
[illegible] tur ſive ut habeat ſta-
[illegible] ectionem [illegible] duo re-
[illegible] unum eſt, ut infal bili ter
[illegible] n bonu, quod eſt ve-
[illegible] er o [illegible] et r ad ul
[illegible] er quem [illegible] tas [illegible]
[illegible]

[illegible]

Ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] eam [illegible]
B valde im [illegible]
facit hab [illegible]
intellectivo [illegible]
reddit opus [illegible]
neceſſe ad e [illegible]
habentem ſimp [illegible]
aut quod redda [illegible]
genere, hu [illegible]
perfectis, ſeu hab [illegible]
perfectionem virtutis.

Dicu ſecundò: Fides nec e [illegible]
nec intellectualis, ſed Theologi [illegible]
sè docet S. Thomas, q [illegible] 14. de [illegible]
9. dicens: *Fides neque eſt virtus intelle [illegible]*
moralis, ſed eſt virtus Theologica.

Ratio etiam ſuffragatur. E [illegible] in [illegible] 8
C fides non ſit virtus moral [illegible] ma [illegible]
nam virtutes morales te [illegible]
ſtum & rationi conſonum [illegible]
verſatur circa bonum; ſed c [illegible]
revelatum; unde illæ obje [illegible]
petitiva, iſta verò in potentia intel [illegible]
pitur.

Quod verò non ſit virtus intellectua [illegible]
liqui exiſtimant) expreſ [illegible] docet S. T [illegible]
di t. 23. quæſt. 2. a [illegible] q [illegible]
rit: *Non ſufficit ad rationem virtut [illegible]*
quod per eam cognoſcatur verum ſe [illegible]
tiūs quo rerum conſi eratur [illegible] ſit per [illegible] iam
modo, ut bene quis int lligat. Bene aut m [illegible]
D *tellectum, non contin [illegible] e ex ho quo [illegible]*
te ejus operatio procedit ut dict [illegible]
intellectûs ad objectum proprium con [illegible]
enſe, vel per reſolutionem a l id quo [illegible]
Fides autem per actum [illegible] ponit inte [illegible]
mo quantum ad objectum [illegible] inquantum [illegible]
re prima veritati non autem quantu [illegible]
proprium ipſius intelle [illegible] nec
eſt per fidem tanta efficaciæ ut [illegible] q d [illegible]
cere per ſe poſſit, vel ad ea qua inſpi [illegible] re [illegible] ed
fides non eſt virtus intellectualis.

Dices primò: Theologia eſt [illegible]
conſequens virtus intelle ualis & [illegible]
E habet evidentiam ſui obje [illegible]
virtutis intel ectual s non r [illegible]
tia, ſed ſuffi [illegible] cer [illegible].

Reſpondeo quod [illegible] Th [illegible]
in nobis viatorib [illegible] at p [illegible]
ne ubject [illegible]
um p [illegible]
[illegible]

[illegible] &c ine-

[illegible] patet [illegible] ualis, vel [illegible] quia illa [illegible] m imme- [illegible] quod, re- [illegible] is ſunt [illegible] verſan- [illegible] derant, [illegible] bonum no- [illegible] ſo bonus, [illegible] Sed fides [illegible] um ſo male [illegible] oſtenſum eſt. Ergo eſt [illegible]

[illegible] eſſe eminenter ſimul ſpe- [illegible], magis tamen eſſe ſpe- [illegible]. Ita D. Thomas in- [illegible] *Fides primò & princi- [illegible] inquantum ſcilicet in [illegible] quia veritas prima eſt etiam [illegible] operatiom, inde etiam eſt [illegible] ſe extendit, ſecundum illud [illegible] onem operatur.* Qu[illegible] noſtra [illegible] & pro- [illegible] qui eſt [illegible] fidei, [illegible] &c praxis, [illegible] pecu- [illegible] operabil[illegible] hy- [illegible] quia [illegible] noſtris [illegible] ulativa & pra- [illegible]

[illegible] quædam impreſ- [illegible] divinæ, [illegible] quædam par- [illegible]

tur, [illegible] pe[illegible]

Se[illegible] fectio[illegible] quia [illegible] regina, & ei [illegible] tum, juxt[illegible] illud [illegible] *autem manent fides, ſpes [illegible] autem horum eſt charitas* [illegible] tas eſt forma fidei, quæ [illegible] for[illegible]: forma autem eſt [illegible] invenitur in [illegible] Ergo [illegible] lior. Nec obſtat quod [illegible] ſtet [illegible] hoc enim verum eſt [illegible] fectiſſima, qualis eſt clara [illegible] maliter beatitudo noſtra co[illegible] cognitione imperfecta, [illegible] ænigmatica, qualis eſt cogni[illegible] sc expolui[illegible].

T[illegible] quod, ex [illegible] num [illegible] eſt: exced[illegible] enim in p[illegible] les, qu[illegible] quæ duntaxat [illegible] nempe [illegible] nes qu[illegible] pe[illegible], fides ve[illegible] Deum attingit. [illegible] certi[illegible] præſter [illegible] ſuum [illegible] eſt [illegible] poſtolu[illegible] *[illegible] rerum ſ[illegible]* [illegible] eſt [illegible] autem [illegible] Ergo fid[illegible] fecta in ratione cognitioni[illegible] or & dignior eſt, ſubindequ[illegible] inferior.

In hujus veritatis confi[illegible] tra[illegible] nobi[illegible] *Ego ſum prima [illegible] lux in operibus [illegible] primum [illegible]* [illegible]

[illegible] *lucer- [illegible] lampas, in cœlo ſpiritualis [illegible] gratia prima nuntio. Ego [illegible] gantibus per mare mundi bu- [illegible] & patriam. Ego ſum ſtella [illegible] inatum præbens, eos ad de- [illegible] us perduxat. Ego ſum lucer- [illegible] præſentis vita ambulatur, ad cu- [illegible] drachma quæritur, & cui, [illegible] ſoloco, pervia ſunt cæleſtia my- [illegible] divina & beatifica viſionis aurora, [illegible] diem æterna gloria pranuntians. [illegible] mentis humana, intellectum à [illegible] ervans. Ego ſum annulus argen- [illegible] Regis cœlorum, hoc eſt, ſignacu- [illegible] tatis, candore puritatis, & luce ſa- [illegible] ſplendens.* Similia habet Paral- [illegible] tertium Tractatu 2. cap. 4. ubi

[illegible] fidem, etiam prout eſt in no- [illegible] tiones naturales in certitudine [illegible] quoad nos ſit minùs certa ſcien- [illegible] & habitu primorum principio-

[illegible] obatur: Impoſſibile eſt aliquam [illegible] tualem vel habitualem eſſe ma- [illegible] ac eſt in ſe, quin etiam ſit magis [illegible] in nobis: Sed aſſenſus vel ha- [illegible] agis certus ſecundùm ſe, quàm [illegible] nitio naturalis: Ergo etiam [illegible], omnes cognitiones natura- [illegible] excedit. Minor eſt certa: [illegible] innititur motivo magis in- [illegible] moteſtimonio. Major au- [illegible] ritudo ſeu adhæſio ad ve- [illegible] formalis cognitionis certæ: [illegible] in formam eſſetn ſubjecto, [illegible] ſuum effectum formalem, [illegible] la forma ut communicata ſub- [illegible] poſſibile eſt aliquam cognitio- [illegible] habitualem eſſe magis cer- [illegible] e, quin etiam ſit magis certa,

[illegible] Aliquam cognitionem eſſe [illegible] eſt in nobis, nihil aliud eſt [illegible] ſubſtum firmiùs per illam [illegible] in ſe magis vero: Sed intel- [illegible] agis firmiter adhæret credi- [illegible] per ſcientiam concluſionibus, [illegible] m primis principiis; Phi- [illegible] Chriſtianos, credens ex igno- [illegible] e demonſtrationem de aliqua [illegible] eſt contra fidem, & quamvi- [illegible] t a fidem, ſi poſtea audiat [illegible] de fide, magis dubitat de ſua [illegible] quam de veritate fidei: unde [illegible] ad 2. dicit *Multò magis [illegible] eo quod audit a Deo qui falli non [illegible] quod videt propriâ ratione, qua [illegible]* [illegible] us 7. Confeſſ. [illegible] p. 10 *Fa- [illegible] me vivere me, quam eſſe ve-* [illegible] ex [illegible] enſus alt [illegible]

[illegible] nat vera, & altera [illegible] utraque non poſſi [illegible] ſa, veritas propoſi[illegible] ex veritate alterius [illegible] vi cognitionis naturali[illegible] alteram in partem diſtunct[illegible] veram, ſeu utramq; non [illegible] adhæreat alteri parti determ[illegible] *eſt Trinus*, id non oritur ex vi diſi[illegible] lio capite, ſcilicet ex divina revela[illegible] 21

Secunda pars concluſionis, quæ [illegible] eſſe minùs certam quoad nos, ſcien[illegible] primorum principiorum, eſt D. Tho[illegible] 8 ubi quærit, an fides ſit certior hab[illegible] tum principiorum, ſapientiâ, & ſcien[illegible] concludit quod *fides eſt ſimpliciter certior* [illegible] *ſunt certiora ſecundùm quid*, SCILICET QUOAD NOS. Et cùm ſibi primo loco objeciſſet, quod fi- des, cùm non excludat omnem dubitationis motum, non videtur eſſe certior ſapien[illegible] & [illegible] entiâ, quæ non habent dubitationem c[illegible] ea quorum ſunt, reſpondet *quod illa dubitatio non eſt ex parte cauſæ fidei, ſed* QUOAD NOS [illegible] *in quantum non plenè aſſequimur per intellectum ea quæ ſunt* [illegible] *dei* Quibus verbis rationem fundamentalem hujus ſecundæ partis inſinuat: Illa enim cognitio di- citur magis certa quoad nos, cujus certitudo eſt magis connaturalis & proportionata n[illegible] in- tellectui, & magis illum ſatiat & quietat, ma- giſque ab illo motus hæſitationis & dubitatio- nis excludit: At certitudo ſcientiarum naturali- um, & habitus primorum principiorum, c[illegible] ſit conjuncta cum evidentia & claritate, [illegible] magis connaturalis & proportionata intellectui no- ſtro, magis illum ſatiat & quietat, mag[illegible] q; hæſi- tationis & dubitationis motus excludit, quam certitudo fidei, quæ cum obſcuritate & inevi- dentia conjuncta eſt; ex quo provenit quod fi- des indigeat pia motione voluntatis ad a[illegible] endum veritatibus revelatis, non verò ſcien[illegible] naturales, nec habitus primorum principiorum, ad aſſentiendum primis principiis, aut con[illegible] ſionibus ſcientificis Ergo certitudo ſcientia- rum naturalium, & habitus primorum principiorum, eſt major quoad nos, certitu[illegible] ne [illegible] de De quo plura diximus diſput[illegible] tione proœmiali Theologiæ, articulo 5. ad quem locum Lectoré remittimus, ne eadem inutiliter repe[illegible]

Dico ultimò, fidem non eſſe proprie di[illegible] vam, ſed rebus revelatis immediate a[illegible]

Probatur breviter: In diſcurſu aſſenſus [illegible] er- 23 ſatur circa præmi[illegible] am, ſive circa p[illegible] ſtingui debet [illegible] aliter ab eo qui eſt de [illegible] ne: Sed aſſenſus [illegible] ca d[illegible] nam rev[illegible] at[illegible], non diſtinguitur [illegible] aliter ab aſſenſu [illegible] u[illegible] e [illegible] pſa re revel[illegible] o no[illegible] us. Major patet: [illegible] io A[illegible] u [illegible] us, qu[illegible] [illegible] M no[illegible]

[illegible] ex uno [illegible]em alter[illegible] proce- [illegible] diſtinguitur a Theolo- [illegible]al ter importer di- [illegible] revelatione virtuali, ut [illegible] Theologiæ oſtenſum [illegible] intuitu divinam revela- [illegible]aram [illegible]tingat. Dixi fidem [illegible] diſcurſivam. quia illa diſcurſũ [illegible]uale quo unico actu plura [illegible] [illegible]uum in alio, ſive ex videbus [illegible]ludi; ut conſtat in Angelis [illegible]u, & unica ſpecie, omnia [illegible] Chriſtu attinentia cognoverũt. [illegible]nes ex aliquibus propoſitionibus [illegible]em deducuntur aliæ, ad ipſam [illegible] per Concilia generalia, vel Sum- [illegible] quod in Chriſto ſint duæ vo- [illegible] quod in ipſo ſint duæ naturæ: Er- [illegible]m diſcurrit.

[illegible] tales [illegible]lationes non fieri à fide, ſed [illegible] ex principiis revelatis conclu- [illegible] unde veritates illæ, redu- [illegible] deductæ ex principiis fidei, non [illegible] concluſiones Theologicæ, & [illegible] fidem [illegible] prout ſubſtant imme- [illegible] revelationi, ut in diſputatione [illegible] Theologiæ docuimus.

Articulus II.

[illegible] quibus [illegible] remaneat habitus fidei, & in quibus deſtruatur?

§. I.

Seque[illegible]ibus concluſionibus difficultas reſolvitur.

Dico primò, habitum fidei remanere in pec- [illegible], grat[illegible] [illegible], charitate, aliiſ- [illegible] virtutibus infuſis ſpoliato.

[illegible] certa de fide [illegible] colligitur enim [illegible] Corinth. 13. *Si habuero omnem [illegible] [illegible]m autem non habuero nihil mihi [illegible]* [illegible] ſupponitur, fidem poſſe [illegible] in homine pecca- [illegible] 6. cap. 15. expreſſè [illegible] [illegible]atum m[illegible]ta- [illegible]

[illegible] ed[illegible]

[illegible] co ſecun[illegible] remanere in hæreti[illegible] cum infidelitatis to[illegible] ter docent Theologi contra [illegible] ſtinc[illegible] 23. quæſt. 9. ubi d[illegible] fidem infuſam remanere io[illegible] bitum, ſeu habitum fidei [illegible] ſtrui totaliter, ſed ſecundu[illegible] tem remanere.

Probatur primò concluſio [illegible] 6. cap. 1[illegible]. affirmante fidem p[illegible] amitt, ſicut charitatem quovi[illegible] nim [illegible] totam fide quovis p[illegible] tis, ſicut tota charitas perditur [illegible] mortali. Deinde Paulus 1. Timo[illegible] cos circa fidem naufragari [illegible] eſt, amiſsa navi, nudum, omnib[illegible] evadere, ut notat Chryſoſtomus [illegible] Corinth. 6. dicit non eſſe partici[illegible] cum tenebris, nec fideli cum [illegible] probat non debere fideles [illegible] cum infidelibus, quia congr[illegible] fidelis habens lucem fidei, in id[illegible] veniat cum infideli, qui in tenebris [illegible] verſatur. Unde Cyprianus lib. 1. E[illegible] *ſocietas fidei cum perfidia eſſe poteſt.*

Probatur ſecundo: Qui in[illegible] [illegible]red[illegible] hæret doctrinæ Eccleſiæ, tanquam re[illegible] libili fidei, non habet habitum fid[illegible] hæreticus, diſcredens aliquem a[illegible] fidei, quamvis credat omnes [illegible], non in credendo doctrinæ Eccleſiæ, ta[illegible] læ infallibili ſuæ fidei: Ergo non hab[illegible] fidei infuſæ. Minor eſt certa: cum en[illegible] Eccleſiæ pro[illegible]nat omnes ar[illegible]los [illegible] ut credendos, hæreticus di[illegible]creden[illegible] illis articulis, eo ipſo non inhære[illegible] lios, doctrinæ Eccleſiæ, tanquam [illegible] bili fidei, ſupponit enim ipſam [illegible] ſi[illegible]one illius quem ipſe negat. M[illegible] batur: Ille non habet habitum [illegible]d[illegible] non poteſt moveri a ratione f[illegible] lis habitûs: Sed qui in credend[illegible] ctrinæ Eccleſiæ, tanquam reg[illegible] infallibili, non poteſt mov[illegible] objecti fidei infuſæ, talis e[illegible] [illegible] divina revelatio[illegible] ut non [illegible]cata pe[illegible] cleſiæ omnino infallibil[illegible], ita ut talis d[illegible] perſuaſio de ipſius infallibilitate [illegible] omnino [illegible]eſſaria quoad no[illegible], ut d[illegible] tio moveat intellectum noſt[illegible] dum veritatibus à Deo per [illegible] ſicut in 1. diſp. docuimus [illegible] non inhæret doctrinæ E[illegible] infallibili [illegible] det [illegible] habet [illegible]

[illegible]

[illegible]

... um pro-
... at alios, ... omnino
... pore quæ ſtare non poteſt
... quale eſt odium etiam
... iliter fides infuſa per
... tatis circa unum articu-
... Unde SS. Patres hoc di-
... *cat in uno, factus eſt omnium*
... paliter in materia fidei
... m infidam circa unum arti-
... mpliciter circa omnes.
... poteſt concluſio ratione D.
... art. 3. Ceſſante ratione for-
... ſpecificatur, ceſſat etiam &
... Sed in eo qui per actum infi-
... uni articulo fidei, ceſſat ratio
... itus fidei ſpecificatur: Ergo
... eſtruitor. Major patet: Minor
... Durandus, aſſerens per actum
... deſtrui rationem formalem ſub
... us ſe extendit ad omnes articu-
... tenus ſe extendit ad unum;
... ul impugnatur illa diſtinctio:
... tivum quod eſt ratio formalis
... bus veritatibus, eſt indiviſibili-
... implicat illud deſtrui ut ex-
..., & non deſtrui ut extenſum ad
... m ratio quare habitus ſcientiæ
... b errorem circa unam partem
... motivum ſeu medium, quod
... uni concluſioni, eſt diſtin-
... tatio aſſentiendi alteri; nam
... ient ficis, mo iva formalia
... tialiter. quare ſi aliquis in
... etur viginti concluſionibus
... ul negaret illud in una, ne-
... um ergo in propoſito unum
... t ratio aſſentiendi omnibus
... prima veritas ut ſimplici-
... cendo, quid credit uni arti-
... tem primam eſſe infallibilem;
... b le eſt quod certo & infalli-
... ali veritatibus propter reve-

... um fidei infuſæ non reperiri
... amnatis. Eſt etiam contra
... m, exiſtimantem non ſolum in
... m in damnatis, manere fidem
... o tempore vitæ retinuerint.
... concluſio: In dæmonibus, &
... cum fide infuſa mortuis, non
... æ affectionis ad credendum
... ec habitus fidei infuſæ. An-
... m ... enim vol ... ntas m ...
... mnati m ... ata in
... nem habi ... ur d ... cer
... 4. art. 2. eſt ... æ affe-
... ad cr ...
... probatu ...

[illegible]
... habetet fidem ...
mali illius, nem ...
cederet; unde Patres ...
ram fidei tec ſſe, cùm di ...
clavorum, & mittam manum meam ...
credam, quia nempe non aliter qu ...

B rum evidentiam reſurrectio ... C ...
credere: Ergo cùm Dæmone ... & ...
credant, niſi ratione evidentiæ ...
raculorum quæ vident ... n ... ve ...
divinæ revelationis, & piam a ...
primam veritatem revelantem ...
infuſæ habent.

Probatur ſecundò: Pe ... d m ...
fit membrum Chriſti, corporis eju ...
tum, quod eſt Eccleſia. At ju ... damnati ...
nec potentia, ſunt membra Chriſti ...
ſunt enim veluti palmites abſciſſi, a ...
hem miſſi: Ergo nec ac ... um, n ...
infuſæ habent, aut habere poſſun ...

C Probatur tertiò: Si habitus ... de ... tu ...
lo Dæmonibus vel damnatis ... eſſet om ...
perfluus: Sed hoc dici nequit: Ergo, &c. Pr ...
tur Major: quia ſi in peccatoribus Cl ...
adhuc viatoribus, utiliter remanet ...
ideò ſolùm eſt ut habeant aliquod p ...
convertendi ſe per pœnitentiam ad Deu ...
authorem ſupernaturalem: Ergo in Dæmon ...
& damnatis, cùm ſint obſtinati in malo ... ad
incapaces pœnitentiæ, prorſu ... nu ... e ...
inde fides, cùm ſit fundamentum ...
quirit Apoſtolus; *ſubſtantia ſperandarum r...*
utiliter remanet in viatoribus ... quia ...

D ſunt in ſtatu viæ, poſſunt ſperare ... ac ... u ...
Sed damnati & Dæmones, cum ſin ...
& extra ſtatum viæ, non ſunt cap ... e ...
beatitudinem, ſed ſunt in ſt ... u c ...
rationis: Ergo in eis habi ... u ...
fluos. Item fides habitualis eſt funda ... u ...
juſtitiæ, imò & ſemen ... c ... um ... u ... ide ...
in peccatoribus manet, ut juſtitiam ... u ...
peccatum amiſerunt, recuperare poſſi ... A ...
nec damnati, nec Dæmones juſtitiam ...
ſunt recuperare: quorſum ergo in ipſis tal ...
men juſtitiæ remaneret,

E Nec obſtat quod in beatis al ... hab ...
remanſuri; quorum tamen act ... n ...
exercebunt, ſed nec exercere poterun ...
perantiæ, & fortitudinis: nam in ...
bitos remanebunt ad ornatum, ... e ...
xima ornamenta illorum ... At ...
damnati ... propter mi ...
nullum debet ... nament ...
habi ... dei ...
... E ...

[illegible]

[illegible] *ut scilicet [illegible] [illegible] beatitudo autem ex [illegible] [illegible] ex parte subjecti, ut scilicet [illegible] beat[illegible] unde impossibile est [illegible] maneat simul cum beatitudine in eodem [illegible]

4 [illegible] illustratur hæc ratio: [illegible] *quod & quo* alicujus [illegible] Sed in beatitu- [illegible] formale *quod & quo* fi- [illegible] Major patet: [illegible] formale *quod* fidei [illegible] objectum ve- [illegible] ut in 1. disp. [illegible] Sed in beatitudine prima veritas [illegible] ibique omnis divina revelatio [illegible] quid enim Deus beat[illegible] revelat, [illegible] illius status, sive [illegible] id est in seipso clarè viso, sive [illegible] in beatitudine destruitur objectum [illegible] *quod & quo* fidei infusæ. Unde Aposto- [illegible] 13. *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: cùm autem venerit quod perfe-* C *ctum est, evacuabitur quod ex parte est*: id est cum [illegible] fides evacu[illegible].

4 [illegible] pars: Fides est do- [illegible] pro statu viæ, & ut [illegible] per quam tendimus in bea- [illegible] omnino poneretur in [illegible] non sint ampliùs viatores, sed [illegible] nec per spem tendant in bea- [illegible] jam possideant per claram Dei [illegible]

E[illegible] probata manet secunda pars, quæ as- [illegible] fidei remanere in animabus in p[illegible] existentibus: nam animæ illæ sunt [illegible] ad patriam tendunt, ad quam [illegible] pervenerunt, ac per spem, summum D [illegible] vehementer desiderant; cùmque [illegible] quod perfectum est, nun[illegible] evacuari in [illegible] quod ex parte est.

§. II.

Tria corollaria notatu digna.

EX [illegible] habitum fidei [illegible] [illegible] vel per peccatum infi- [illegible] adventum luminis gl[illegible], vel [illegible] peccato mortali, [illegible] [illegible] a Dæmonibus, & E [illegible]

[illegible] adæquatum fi- [illegible]

[illegible] fe, [illegible]

Ergo An[illegible] in prima [illegible]

Confirmatur [illegible] cap. 4. *Tunc est fid[illegible] re nondum videtur*. Ergo [illegible] lus & homo spectaverint [illegible] mali conditione, in [illegible]

B Item vide[illegible] S. Doctor tract. 68. in [illegible] de mansionibus par[illegible] *ista mansiones, vivere debet justus ex [illegible] Domino peregrinantur, opus habent ex [illegible] per hanc ad speciem [illegible] Credentis colligitur meritum, [illegible] mium*. Sed Angeli in pri[illegible] nabantur à Domino ut viatores, [illegible] tudinem meruerunt, ut in Tracta[illegible] ostensum est: Ergo tun[illegible] & Mysteria Incarnationis & T[illegible] verunt. Idem dicendum de p[illegible] licèt isti cognoverint mysterium In[illegible] solùm secundum quod ord[illegible] C summationem gloriæ, [illegible] erat ordinatum ad liber[illegible] passionem & resurrectionem [illegible] mo non fuit præscius pec[illegible] Thomas suprà quæst. 1. art. 7.

Colliges tert[illegible], neq[illegible] damnat[illegible] hæreticis viatoribus rem[illegible] hab[illegible] Theologiæ, sed tantum a[illegible] Theologiæ Ratio est, q[illegible] hab[illegible] per se depen[illegible] turalibus, [illegible] per lumen gloriæ; qu[illegible] damnati omnino destituuntur.

§. III.

Præcipuæ objectiones solvuntur.

OBjicies primò contra prim[illegible] [illegible] SS. Patres sæpè d[illegible] est vera fides Theologica [illegible] tas: Sed in pec[illegible] non rem[illegible] Ergo nec fides Theologica [illegible]

Respondeo SS. Pa[illegible] telligere eandem perfect[illegible] vam, quæ sine charitate [illegible] lud Au[illegible] *Cum dile[illegible] dilectione fides Dæmonu[illegible]*

[illegible] secundo [illegible]

E negans aliquem articu[illegible] præsent[illegible] in corpore Ch[illegible] charitatæ, adhuc experi[illegible] dine & [illegible] assensu [illegible] quod Deus sit Trinus, [illegible] ante suam hæ[illegible] de infusæ [illegible] [illegible]

[illegible]

qui cum tali fide [illegible] Ergo [illegible]

[illegible] Sed non si [illegible] supernatu- [illegible] remanet [illegible]

[illegible] fideles [illegible]

[illegible] constat in di- [illegible] sepultus, deſidera- [illegible]

[illegible] in ſua Epiſtola cap. 2. re- [illegible] bonis operibus, [illegible] illis quod *dæmo-* [illegible] *credunt* & tamen eorum fi- [illegible] Sed talis objectio eſſet in- [illegible] reprehendebat, reſpondere, [illegible] dæmones, quod [illegible] fuſa & ſupernaturali. Et [illegible]

[illegible] reſpondeo [illegible] remaneat in [illegible]

[illegible]

qui fideles [illegible] libus, characterem [illegible] poſt Chriſtum in [illegible] ſignaculo maculæ [illegible]

B & pœnæ ob id [illegible] ſint ante Chriſtum, [illegible] tiſma [illegible] fuerint [illegible]

Ad quintum d[illegible] operentur ſemper [illegible] nes eorum a[illegible]ſus, qu[illegible] jectum proximum bo[illegible] li, & peccata mortalia [illegible] ctam de peccat[illegible] unde [illegible] ſis al[illegible] pus affectus er[illegible] revelant[illegible].

Ad u[illegible]um reſpondeo [illegible] æ[illegible]um ibu[illegible] tom[illegible] cum t de dæ[illegible] unu[illegible]

C quòd [illegible] charitate, & operibus [illegible] fici ad va[illegible]em [illegible]ment[illegible] ſiſtentem, quod [illegible] de dæ[illegible] ſit ſine cha[illegible] no[illegible] jam fide [illegible] Chriſtia[illegible]um [illegible] juſtificabi[illegible] quamv[illegible] unde [illegible] monum [illegible] fuſa & ſupernaturali.

Quære[illegible] an [illegible] dæ[illegible] nom [illegible] ſimpliciter co[illegible] ut nulla [illegible] libertas ad negandas veritates [illegible] raculis confirmatas?

Reſpondeo tale[illegible] fidem non [illegible] coact[illegible] ſed [illegible] quo m[illegible] do [illegible] ter eo quo ferè modo [illegible] in mate[illegible] [illegible]

D [illegible] ſecund[illegible] [illegible] *num fides eſt quodammodo* [illegible] *tia* [illegible] *quodammodo* [illegible] coacta [illegible] ralem [illegible] quam [illegible] in attenden[illegible] la re[illegible] vel teſt[illegible] non [illegible] ſ[illegible]lum moraliter co[illegible]

E ſus [illegible] quia cum ea [illegible] eſſe in ſeipſa obſcuram [illegible] quando Div[illegible] [illegible]æm[illegible] a[illegible]do [illegible]

[illegible]

... ve ... in libro de ... charitas nunquam exci... tur, con... tabuntur ... ntia, prophetia, permanent

B ... igitur ... lumen ... triæ ... ex ... habitu ... dei, ... Paulo ... lumen ... us Beatorum, habitum ... eo stare potest in eo-

... è videant Divinam Es... ... rident omnia mysteria ... objectum materiale fi... ... habitualem, saltem de

... tot virtus, quàm vir... ... perantia, & fortitudo, ... ostendimus. Sed tem... ... in beatis ad orna... ... eternum: Ergo & fides. ... quam hic in via per nu... ... emanet in patria, ut in ... Theologiæ docuimus: ... ubalternante, & habi... ... endet, similiter persevera-

... ndum, ... òd Irenæus & Ter... ... quo ... es & ... pes ... ... andum ... ... tas ... ed tantum ... ... fidei, ... cognoscitur ... imperfectè per fidem ... quan ... um ... ... nem, ... perfectè ... Deus, qui ... pem possideba ... ur. ... ondeo, quod ... gloriæ ... dem ... em na uræ cum ... non tamen ... ... q ... a non dat ... Paulo ... permanent ... ... imæ ... ...

... tamen ... beatificâ, quæ ... relinquitur locu... ... lud ad Rom. 8. ...

Ad quartum ... 7. art. 7. ad 1. *Quod ... moralibus, quia est circa ... men importat quandam ... illam materiam, qui ... ideo non potuit in eo esse fides. ... tes morales quæ in sui ratione ... non important, per comparationem ad ...* Ex quibus pat... cur fide... no... beatis ad ornatum, bene tamen ...

C fortitudo, atque virtutes ... ob imperfectionem inevi... esse ... annexam, non po... tum in beatis, virtutes verò in ... habent essentialiter imper... nem ... ad ornamentum beatorum deter...

Ad ultimum, concesso Ante... consequentiam & paritatem. Ra... nis est, quia fide ... evidens, subte deq, incomp... Dei visione. Theologia ver... ter obscura, sed tantum ... ne status viæ, in quo per accide... de, quæ in nobis viatoribus ...

D gloriæ, & est, ut ... loquar, vi... ... ræ, cui Theologia nostra perfe... ex ... incertitudine & evidentia ... rum subordinatur; unde ... illi conjungi, & in tali con... dentiam suorum pri... cip... ... sputatione proœmiali Theologiæ ...

ARTICULUS ...

Quæ sint causæ fidei, & pr... effectus?

E Circa causas fidei nulla ... ... hiculas, ... ontroverti... ... pud omnes causam ... ... infusæ, ... pe intelle... ... ob...

[illegible] *in-* [illegible]

[illegible] quæ ducebat fi- [illegible] una parte ob- [illegible] mirum fide, quæ [illegible] una quidem parte te- [illegible] curæ Dei revelationi in- [illegible] ac illuminans, qui ſcien- [illegible] na parturit, & ſecretiora [illegible] na nobis aperit. *Quid enim* [illegible] per Cantica) *non invenit ſi-* [illegible] *deprehendit ignota, compre-* [illegible] *hendit noviſſima, ipſam deni-* [illegible] *illo vaſtiſſimo ſinu circumdedit.*

[illegible] virtute eleganter diſſerit Au- [illegible] e verbis Apoſtoli, ubi præci- [illegible] ſic deſcribit his verbis: *Nulla* [illegible] *, nulli theſauri, nulli honores,* [illegible] *major ſubſtantia, quam eſt Catho-* [illegible] *atores homines ſalvat, cæcos illumi-* [illegible] *at, cathecumenos baptizat, fideles* [illegible] *ntes reparat, juſtos augmentat, mar-* [illegible] *rgines, viduas, ac conjuges, caſto pudo-* [illegible] *s ordinat, Sacerdotes conſecrat,* [illegible] *reparat, in æterna ſalute cum Ange-* [illegible] *cat.*

[DI]SPVTATIO IX.

De virtute ſpei.

[illegible] 7. *& quinque ſequentes.*

Q[uem]- [illegible] odum fides eſt regula intelle- [illegible] umq; continet & moderatur, [illegible] cumferatur omni vento doctrinæ, [illegible] ntes ac ſcopulos illidatur: [illegible] voluntatis, eam firmam & [illegible] iter procellas & tempeſtates [illegible] ue, æſtuq; veluti quodam abre- [illegible] mus, ab optato curſu deviet, [illegible] at tud [illegible] proſecutione deſi- [illegible] virtus non ſolum præſtantiſſi- [illegible] ma eſt, utpote Theologica, [illegible] ate reſpiciens, ſed etiam gra- [illegible] ſſima, & amœniſſima: eſt enim [illegible] s, divinæ dilectionis ſuaviſ- [illegible] ſſimus ſtimulus, vel, ut ait [illegible] *ta ala, quæ fragiles animos erigit ad* [illegible] *expectationis levigat; quæ præ-* [illegible] *a judicis, & in divinæ pietatis* [illegible]. Spes eſt quaſi pes animæ, cui [illegible] ſubſiſtit, quo incedit, & ad [illegible] em progreditur. *Tolle ſpem* [illegible] *torpet humanitas tota,* [illegible] *virtutesque omnes ceſſabunt,* [illegible] *omnia.* Quid Chriſtian[illegible] [illegible] ab [illegible] per- [illegible] pes non [illegible] *patientiæ virtut*[illegible] [illegible] beat[illegible]

(inquit) *in terram* [illegible] *præmiſimus, ne in iſto mari* [illegible] *Quemadmodum enim de navi, quæ in* [illegible] *recte dicimus quod jam in terra ſit, licet* [illegible] *ctuet: ſic contra hujus peregrinationis noſtr*[illegible] *nes ſpes noſtra fundata eſt in illa civitate* [illegible] Huic ergo meritò à Poëtis viridis p[illegible] [illegible] quod ea duce omnia vernent, ut bell[illegible] annotavit Alciatus.

Articulus I.

An ſpes, etiam ut eſt informis, ſit vera virtus Theologica, a fide & charitate realiter diſtincta.

Omiſſis acceptionibus non Theologicis hujus nominis, *ſpes*, in Theolog[illegible] ne intelligitur aliquando objectum, [illegible] quod ſperatur: ad Titum 3. *Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei.* [illegible] etiam hoc nomine ſignific[illegible] a quo ſpera[illegible] tur tale bonum, ut Deus, P[illegible] *Tu es Domine ſpes mea*: Pſal 21. *Tu es qui extraxiſti me* [illegible] *ſpes mea ab uberibus matris meæ.* Aliqu[illegible] & magis propriè, intelligitur actus [illegible] bona ſupernaturalia ſperamus à Deo, a[illegible] 8. *Spe ſalvi facti ſumus.* Et quia hab[illegible] nantur ab actibus, aliquis [illegible] qui dicitur ſpes infuſa, [illegible] ad Corinth. 13. *Tria hæc manent, fides, ſpes, charitas*: quod [illegible] bus qui tranſeunt, ſed ſolùm de habi[illegible] permanent, intelligi poteſt. D[illegible] modo accepta agimus in præſen[illegible] mus an talis habitus, etiam prout [illegible] & à charitate ſeparatus, ſit vera vi[illegible] gica: Quæ difficultas fa[illegible] ctis diſputatione præcedenti de h[illegible] formis: ſpes enim eſt ſimillima fi[illegible] miliare eſt D. Thomæ, exponere ſpem [illegible] & admodum fidei, ut videre li[illegible] art. 6. aliiſque in locis, ſed maximè qu[illegible] virtutibus, quæ eſt de ſpe, ar[illegible]

2. Dico ergo primò, ſpem eſſe pro[illegible] licèt prout eſt informis, & [illegible] modum ac ſtatum perfectæ vi[illegible] Ita communiter docent Theol[illegible] randum in 3. diſt. 26. quæſt. [illegible] non eſſe virtutem, niſi impropr[illegible] do ſumptam: qu[illegible] pho, eſt d[illegible] auiem, eum ve[illegible] bon[illegible] ſens, & nondum poſſ[illegible] perfecti ad p[illegible] mum, u[illegible] [illegible] gnitum.

[illegible] batur [illegible]

[illegible] ur habitus, qu[illegible] entiam potentiæ [illegible] Deum ut ſummum [illegible] bo[illegible] juxta regulam legis æ[illegible] præceptus à Deo ut authore ſu[illegible] Ergo ad illum actum connaturali[illegible], requiritur in voluntate, quæ ex [illegible] us ad illum indeterminata & in[illegible] ata eſt, aliqu[illegible] habitus ſupernatura[illegible] tur virtus ſpei Theologicæ. Unde

4 [illegible] amentum Durandi dicendum eſt, [illegible] do Philoſophus dixit virtutem eſſe d[illegible] onem perfecti ad optimum, ſenſus eſt, q[illegible] us ſit diſpoſitio perfecti, id eſt animæ rat[illegible] ad optimu, id eſt ad honeſtum, quod eſt optimum ex omnibus bonorum generibus, quia eſt melius ut [illegible] & jucundo. Unde ad rationem v[illegible] non requiritur, quòd diſponat hominem ad optimum modum operandi ſimpliciter, & in omni genere (ſic enim ſola charitas eſſet virtus) ſed ſufficit quod diſponat ad actum ex genere ſuo honeſtum & bonum, atq; hu[illegible] ſtatu in quo eſt accommodatum: talis [illegible] eſt actus ſpei Theologicæ; nam ut ait D. T[illegible] nas hic art. 1. ad 3. *Ille qui ſperat, eſt quidem imper[illegible] ſecundùm conſiderationem ad id quod ſperat obtinere [illegible] quod nondum habet; ſed eſt perfectus quantùm ad hoc quod jam attingit propriam regulam [illegible] licet Deum, cujus auxilio innititur*.

Secund[illegible] pars concluſionis, quæ aſſerit ſpem, prout eſt informis, & à charitate ſeparata, non hab[illegible] dum & ſtatum perfectæ virtutis, pate[illegible] [illegible] um quia non ordinatur ad ultimum fi[illegible] [illegible] quem virtus perfecta debet ordinari: [illegible] quia, ut ſuprà dicebamus, de ſpe in[illegible] [illegible] modo philoſophandum eſt, ac de fi[illegible] quam diſputatione præcedenti o[illegible]ſten[illegible] us habere quidem eſſentiam, ſed [illegible] ſt[illegible] & modum perfectæ virtutis.

D[illegible] ſecundò, ſpem ſupernaturalem & infu[illegible] eſſe virtutem Theologicam. Ita D. Th[illegible] hic art. 5. Ratio eſt: quia illa virtus Th[illegible] dicitur, cujus objectum immediatum & adæquatum eſt Deus: Sed Deus eſt ob[illegible] immediatum & adæquatum, tam moti[illegible], quàm terminativum, ſpei infuſæ & ſuper[illegible] [illegible] oſtendemus articulo ſequenti. Er[illegible] eſt virtus Theologica.

D[illegible] tertiò, ſpem diſtingui realiter à fide, & [illegible] charitate.

E Prim[illegible] eſt contra nonnullos hujus temp[illegible] hæret[illegible], qui ſpem cum fide confundunt, [illegible] [illegible]

[illegible] quo etiam [illegible] charitate [illegible] conſtat, cum in pec[illegible] maneat. Unde erronea [illegible] tenuit Ocham quodlib. 3. quæ[illegible] ſpem non eſſe quid tertium, diſtin[illegible] tate & fide, ſed aggregatum [illegible] quit) ſperare, nihil eſt aliud quàm [illegible]

B fidere: ex hac enim ſententia a[illegible] in peccatore non manere ſpem; quod [illegible] cenſeo.

ARTICULUS II.

Quodnam ſit objectum formale quo[illegible] minativum ſpei Theologicæ

VAzquez 1. p. diſt. 84. cap. 1. & 3. p[illegible] cap... docet objectum formale [illegible]

C Theologicæ, eſſe omne illud quod [illegible] Dei continetur, & ab illo ſperare po[illegible] naturale, ſive ſupernaturale, ſive cre[illegible] increatum; ſub quo etiam continetu[illegible] beatitudo. Illum ſequuntur Turria[illegible] tius, & alij ex Recentioribus: ſed a[illegible] nant, præſertim Diſcipuli D. Thomæ [illegible] objectum formale quod adæq[illegible] ſp[illegible] æternam beatitudinem; bona autem [illegible] beatitudinem conducentia, vel quæ [illegible] ſequuntur, eſſe objectum duntaxat [illegible] ſecundarium illius. Sed cum dupl[illegible] h[illegible] do, formalis ſcilicet, & objectiva; q[illegible] ſunt objectum formale quod ſpei eſſe b[illegible] dinem formalem; alij objectivam; al[illegible]

D utramq; integram; alij denique affirmant be[illegible] dinem objectivam eſſe objectum ad[illegible] ſpei infuſæ, beatitudine formali de conn[illegible] per modum conditionis ingrediente.

§. I.

Vera ſententia ſtatuitur.

DIco primò: Objectum fo[illegible] quod terminativum ſpei Theol[illegible] beatitudo æterna, non autem al[illegible] lia, vel ſupernaturalia, quæ a D[illegible] ſperam[illegible]

Probatur primò ex illo Matth. 6. *Quærit[illegible] mum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur v[illegible]* quo D. Thomas infrà quæſt. 83 art [illegible]

E quod alia non ſunt quærenda princip[illegible] ſecundariò, nec proinde ſperanda.

Probatur ſecundò ex illo ad Hebr[illegible] *eſt ſubſtantia ſperandarum rerum*, id e[illegible] tingitur à fide, eſt res ſpera[illegible] da [illegible] qui eſt beat[illegible] ndo noſtra [illegible] fort[illegible] le quod fide [illegible] duntaxat [illegible] cundaria [illegible] ſten[illegible] Erg[illegible]

[illegible]

[illegible] *conſe-* [illegible] *effectum* [illegible] *quod propriè* [illegible] *eſt bonum in-* [illegible] *tur virtute* [illegible] *adjuvante;* [illegible] *proprium, ad infinitum bo-* [illegible] *eſt vita æterna, qua* [illegible] *non enim minus aliquid ab* [illegible] *ſit ipſe.* [illegible] *non ſolum* [illegible] *in ſuo* [illegible] *plo S. Doctor* [illegible] *ab eo* [illegible] *poſtu-* [illegible] *in* [illegible] *laborī-* [illegible] *Reſpondit: Non* [illegible] *illud Au-* [illegible] *Dei c. p. ultimo: Præmium* [illegible] *virtutem dedit, qui ſeipſum, quo* [illegible] *promiſit.*

[illegible] concluſio. Spes eſt motus [illegible] tudinem, tanquam in ulti- [illegible] verò tanquam in media cō- [illegible] Ergo illius primarium obje- [illegible] cætera verò ſecundarium. [illegible] id enim quod attingitur [illegible] conducens ad aliud, attingi- [illegible] ordine ad illud. Antece- [illegible] Beatitudo ut ultimus fi- [illegible] num noſtrum, conſequibile [illegible] per [illegible] quam virtutem: [illegible] ſpem. Ergo per illam [illegible] tudinem tanquam in ulti- [illegible] tanquam in media [illegible] Secundò probatur idem [illegible] & tertiò pattiæ, habeot [illegible] diſtinguntur tanquam [illegible] fruitio eſt de ultimo fine & [illegible] de objecto primario: Et- [illegible] & motus eandem pri- [illegible] tudinem.

[illegible] eſt concluſio ratione com- [illegible] Theologica: Ergo obje- [illegible] od, ſeut [illegible] vum, de- [illegible] non verò aliquid com- [illegible] Antecedens eſt certum: [illegible] probatur. Primò à paritate [illegible] Theologicarum, quarum ob- [illegible] ſeu motivum, & terminā- [illegible] Secundò exemplo [illegible] religio enim, in mul [illegible] reſpicit [illegible] objectum [illegible] motivum [illegible] tam excellen- [illegible] non eſt, quia [illegible] quod [illegible] terminativum, [illegible] cultus Dei. Sim- [illegible] emineu- [illegible] a quo [illegible]

[illegible]

Theologus [illegible] aggregatum [illegible] va, ſed [illegible] notat tamen [illegible] nem requiſita [illegible] tem formale & [illegible]

Prima pars, quæ [illegible] rentem ipſam [illegible] malis conſiſtit, eſt [illegible] Deum autem eſſe me [illegible] ex illo Geneſ. 15. *Ego ſum* [illegible] & ex D. Auguſtino ſupra [illegible] *mium virtutis erit ipſe qui virtutem* [illegible] ex D. Thoma hic art. 5. ubi [illegible] *eſt virtus, principale objectum eſt Deus*

Deinde ſuadetur ratione, [illegible] cedenti expenſa: quia [illegible] ca debet habere Deum pro [illegible] aliàs religio & timor Dei eſſent [illegible] logicæ.

Tertiò probatur alia ratione [illegible] inſinuavimus. Idem eſt [illegible] motus deſiderij [illegible] in quo [illegible] cōſequitur; ſicut idem [illegible] motus gravis, & in quo [illegible] tum objectum quiet [illegible] eſt ipſa viſio, & [illegible] Deus [illegible] primi veri, & ſummi bo [illegible] beatus per viſionem beatam [illegible] verſale, ſummum, & infinitum appetit [illegible] rationalis perfectè qui tare [illegible] go &c. Unde Auguſtinus [illegible] *Beata quippe vita eſt gaudium de veritate* [illegible] *qui veritas es, Deus meus.* Et ſupra [illegible] *ſpem tuam ad bonum bonorum omnium:* [illegible] *omnium, à quo omnia in ſuo genere facta ſunt* [illegible]

Denique, ut diſcurrit D. Thomas [illegible] tus, cùm Deus ſit infinitæ pot [illegible] quid quod ſit infinitæ bonitati [illegible] tare [illegible] mus: hoc autem eſt Deus ipſe: non autem actus viſionis & fruitionis, ſunt enim [illegible] creati, finiti, & à nobis proc [illegible] Deus ipſe, & non viſio, immedi [illegible] ſpetatur.

Ex his probata manet ſecunda p [illegible] ſitionis, quæ aſſerit objectum [illegible] non eſſe aggregatum ex beat [illegible] objectiva: Tum quia Augu [illegible] ſpei oſtitæ eſſe ſummum [illegible] autem ſummi boni nihil creatu [illegible] atq; adeò nec in objecto ſp [illegible] D. Thomas [illegible] nihil [illegible]

[illegible]

[illegible] ſimili in [illegible] us multas ve- [illegible] ad Deum, ſicut [illegible] ta, &c. & per [illegible] m ut eſt aliquid [illegible] Theologicam, [illegible] creata ut eo [illegible] ucunt [illegible] U [illegible] D [illegible] mash [illegible] art. [illegible] *&* *quidem* [illegible] *eſpicit beatitudi-* [illegible] *a quæ petuntur à Deo, re-* [illegible] *ordine a* [illegible] *eatitudinem æter-* [illegible] *es principaliter quidem reſpicit* [illegible] *et* [illegible] *eſſ* [illegible] *t ea quæ ad Deum or-* [illegible]

[illegible] undò ratione à priori: De ra- [illegible] ſt, ut non ſimpliciter [illegible] m [illegible] media, quia [illegible] ut [illegible] um per media: Atqui [illegible] um [illegible] reſpicit ultimum fi- [illegible] endum: Ergo etiam reſpicit me- [illegible] vit [illegible]: hæc autem ſunt [illegible] go [illegible] la ut in objecta ſecun- [illegible] æternalia [illegible]

§ II.

Solvuntur objectiones.

O [illegible] primo contra primam concluſio- [illegible] quod omne pertinet ad objectum [illegible] Theologiæ, quod cadit ſub [illegible] formali ſub qua: At non ſolum [illegible] na, [illegible] m bona creata, tam [illegible] tur [illegible] a, cadunt ſub ra- [illegible] ſub qua [illegible] Theologicæ: Ergo [illegible] m formale quod [illegible] us. [illegible] M [illegible] no prob. ur. Ra- [illegible] qua [illegible] Theologicæ eſt omni- [illegible] patebit ar [illegible] culo ſe- [illegible] potentia Dei ut auxi- [illegible] tudo, ſed etiam [illegible] quam ſu [illegible] erna- [illegible] Ergo &c.

[illegible] Majorem: Illud [illegible] quod [illegible] formali ſub qua, [illegible] Maj [illegible] em ſe [illegible] in o [illegible] ad il- [illegible] Mi- [illegible] ha [illegible] q [illegible] ne form [illegible] b [illegible] ratione [illegible] us [illegible] or- [illegible] o [illegible] eſt [illegible]

B [illegible] ſup [illegible] creata [illegible] ad D [illegible] tam pri [illegible]

Dices [illegible] naturalia ad [illegible] ctæ beatitudi [illegible] mur imò hom [illegible] damnationis, [illegible] xilium ſupernatur [illegible] ſupernatur [illegible] em e [illegible] ſperaret in o [illegible] ine ad [illegible] caſu eam ſperare non p [illegible] Ergo poſſumus à Deo ſp [illegible] ralia, ſine ordine ad bea [illegible]

Reſpondeo antiſ [illegible] ſperari ſine ordine ad be [illegible] ex natura ſua ordinetur a [illegible] ipſam [illegible] tur in ordine ad illam vel expr [illegible] ter, vel impl [illegible] ltem, & [illegible] autem metaphyſice h [illegible] velatio ſuæ damnation [illegible] en [illegible] ille tunc poſſet quidem [illegible] re [illegible] bene operandum, ſed non per ſp [illegible] eam, ex defectu objecti primarii, [illegible] tudinis: ſicut in caſu qu [illegible] eu [illegible] b [illegible] ret beato veritatem creatam, qua [illegible] verbo, illi ob Dei revelationis autho [illegible] tiretur, talis tamen aſſenſus non [illegible] cus, nec [illegible] fide Theologicæ, quia ab [illegible] procedit aſſenſus, niſi in ordine ad [illegible] primariò creditum, ſcilicet Deum, q [illegible] ctum à beato non creditur, ſed [illegible]

D Contra primam partem ſecundæ [illegible] nis, in qua diximus objectum [illegible] ſpei non eſſe beatitudinem formalem [illegible] ctivam, poterat poſſit obj [illegible] argumen [illegible] rando. Sic enim argumentatur [illegible] non poteſt licite amari [illegible] Ergo neq; ſperari. C [illegible] ſpes vel eſt ipſe amor [illegible] ſupponit [illegible] idem obje [illegible] tem probatur. Id quod [illegible] amatur, amatur propter [illegible] illud cui concupiſcitur; a [illegible] amare, eſt ipſum ad no [illegible] e, quo, ut docet Auguſtinus, p [illegible]

E tis conſiſtit.

Secundò. Objectum ſpei de [illegible] Sed Deus non eſt, neq; poteſt [illegible] tus, cum ſit eſſentialiter [illegible] bis præſens ſit, & in [illegible] *Domine mihi intimior es* [illegible] *co.* [illegible] reſt eſſe objectum ſpei [illegible]

Tertiò, Idem eſt obj [illegible] cta [illegible] ſ [illegible] pat [illegible] hæ [illegible] ej [illegible]

[illegible] viſione beatifica [illegible], per [illegible]

[illegible] ſpei eſt præmium in patria [illegible]. At hoc non eſt Deus, ſed [illegible] & non Deus, eſt objectum ſpei. [illegible] Præmium nobis in patria con[illegible] effectus noſtrorum meritorum: [illegible] non Deus, poteſt eſſe merito[illegible] effectus: Ergo viſio ſolùm, & [illegible] um nobis conferendum.

[illegible] nego Antecedens: ad cujus pro[illegible] [illegible] Antecedens: quod amatur [illegible], amatur propter aliud, ly [illegible] cujus gratiâ, nego Antece[illegible] [illegible] finem cui, ſeu ſubjectum [illegible] endum, concedo Antecedens: [illegible] are, non eſt ut Deo, neque [illegible] ſed nos ad Deum, ut per [illegible].

[illegible] magis illuſtratur hæc ſolutio. [illegible] us ferri in aliquid amore con[illegible] ò propter nos ipſos, ut quando [illegible] ad vitæ noſtræ conſervationem [illegible] m do fatemur Deum non niſi [illegible] poſſe, quia cùm ipſe ſit finis ul[illegible], non poteſt in illud tanquam in [illegible] Secundò poſſumus aliquid ama[illegible] propter nos, ſed nobis, ita ut [illegible] amus rationem finis, ſed tan[illegible] ut illud quod amamus, conve[illegible] ut cùm proximo exoptamus [illegible] trum enim eſt, ipſum in eum [illegible] in finem, cùm ipſe proxi[illegible] ordinetur & referatur: & ſi[illegible] in Divinis dedit nobis Filium [illegible] ſt ipſum Patrem conluiſſe [illegible] amoris & donationis, ſed potiùs [illegible] odo, quando per ſpem ferimur [illegible] in bonum noſtrum, ſeu amo[illegible] æ, non referimus Deum in nos [illegible] finem (eſſet enim hæc ordinatio [illegible] tantùm etiam nobis exoptamus [illegible] ille perverſum, cùm licitum ſit [illegible] Deum ſibi & animæ ſuæ diligere, [illegible] ſpem Deum nobis ipſis diligi[illegible] us eum propter commodum ali[illegible] à Deo, quod nobis ab ipſo pro[illegible] perversè diligeretur, nempe pro[illegible] od creatum) ſed diligitur pro[illegible] bonitatem ſuam, quatenus nobis [illegible] m bonitas increata eſt ſummum [illegible] deòque amor ille concupiſcen[illegible] ſui, cùm in aliquid aliud à [illegible] ſed ſolùm in ejus increatam bo[illegible] ndam & applicatam.

[illegible] diſtinguenda eſt Major oble[illegible] futurorum, in ſe, nego Majo[illegible] ſui aſſecutione, concedo Majo[illegible] vel diſtincta Minor, nego [illegible] Vel ſecundò diſtinguo Mino[illegible] futur[illegible] & [illegible] ut, [illegible]

[illegible] ſpe per [illegible] ſecundari [illegible], quia non [illegible] elocativa illius, ſed tantum c[illegible] ceſſariò requiſita, aut modus [illegible] ditus.

Ad tertiam nego Minorem [illegible] ſeu fruitio patriæ, eſt primariò de [illegible] dariò tantum de viſione beatifica, ut [illegible] de beatitudine oſtendimus, & plura [illegible] in contrarium, quæ ibidem videri poſſ[illegible] vimus.

Ad quartum nego Antecedens: illa e[illegible] nobis poſſi [illegible] poſſunt, etſi ſuppoſitio d[illegible] tur, ſunt nobis immediatè bona, qui p[illegible] unio immediationem boni non impedi[illegible] que unio inter ſubjectum & formam im[illegible] nimùs forma ſit immediatè conveniens [illegible] unde licèt Deus non conjungatur, nec p[illegible] de[illegible] tur ab anima beata, niſi mediante viſione beatâ, non ſequitur quod non ſit bonum illi immediatè, ſubindeque objectum primarium & immediatum ſpei in via, & delectationis in patria.

Ad ultimum, variis omiſſis ſolutionibus d[illegible] cendum eſt, quòd præmium duo habet [illegible] quod conferatur intuitu meritorum, & [illegible] meritorum effectus: primum habet Deus [illegible] ſuæ bonitatis, ob quam eſt ſummum [illegible] noſtrum, quod nobis confertur intuitu meritorum; ſecundum non verò convenit illi ratione ſui, & in ſe, ſed ſui in poſſeſſione, quæ à meri[illegible] cauſatur; non enim requiritur, bonum quod [illegible] fertur in præmium, cauſari à meritis, ſed [illegible] ſi illius poſſeſſio cauſetur: meritis enim [illegible] v. g. cui confertur equus in præmium, [illegible] equum, etiam moraliter, ſed ſolùm poſſ[illegible] equi. Objectum ergo ſpei eſt præmium, quantùm ad rationem boni in præmio importatam, non quantùm ad rationem effectus, quæ ſecundariò tantùm, vel de connotato, in objecto [illegible] importatur.

§. III.

Alia argumenta ſolvuntur.

Contra ſecundam partem ejuſdem con[illegible] nis, in qua diximus beatitudinem [illegible] ſeu viſionem beatam, non ingredi, et [illegible] ter & inadæquatè objectum formale [illegible] Theologicæ, objici poteſt primò: Deus eſt [illegible] ctum ſpei, ut ſummum bonum noſ[illegible] prout nos beans includit beatitudinem forma[illegible] & poſſ[illegible] tanquam [illegible] beandi: Ergo beatitudo formalis ingre[illegible] ctum ſpei formaliter, & non per [illegible] tionis.

Secundò Deus eſt objectum ſpei [illegible] conveniens [illegible] & [illegible] nos fœlicitatis [illegible] [illegible] rationem fœl[illegible] [illegible] Ergo vi[illegible] ecto [illegible] [illegible]

[illegible] poſſidea [illegible]

[illegible] modum [illegible] tur [illegible] ſpei eſt ultimus [illegible] At beatitudo formalis, [illegible] objectiva, quæ eſt [illegible] ſunt duo fines, ſed unicus. [illegible] objectum formale quod [illegible] ctionis ſeu fruitionis in patria.

40 [illegible] o, quod etſi beatitudo [illegible], & alia objectiva, beare [illegible] facere ſeu conſtituere beatum [illegible] ter, objective ſcilicet, tanquam [illegible] appetitus, & formaliter, tan[illegible] ciſio [illegible] ius boni [illegible] primam convenit [illegible] æ bonitatis ſecundum autem, [illegible] Unde in forma Major diſtin[illegible] objectum ſpei ut nos beans, [illegible] va, & tanquam bonum ſatia[illegible] edo Majorem: at nos beans [illegible] nali, & ut per viſionem poſſeſſus, [illegible] ut, denotet conditionem, con[illegible] ſi autem denotet rationem for[illegible] nego [illegible] rem: & ſub eadem diſtinctio[illegible] ne Minorem, [illegible] Conſequentiam.

[illegible] Ad [illegible] cendum, quod in Deo, ut ſe [illegible] impo tantur, nempe bonum [illegible] ipſa actualis communicatio, [illegible] ei cum intellectu per modum [illegible] ne creata conſiſtit. Deus ergo, ut [illegible] unicatus, eſt objectum ſpei, com[illegible] ubi quo, per modum condi[illegible] e, non in re [illegible], & per modum [illegible] ad tertium, conceſſa Majori, di[illegible] Deus ut poſſidendus eſt obje[illegible] ctum ſpei, [illegible] ut, dicente conditionem, concedo M[illegible] dicente rationem formalem, nego Minorem, & Conſequentiam.

41 Ad [illegible] tum, conceſſo Antecedente, diſtinguo C[illegible] quens [illegible] to beata à ſpe attingitur ut quod, tanquam [illegible] ectum primarium, nego conſequen[illegible] ſecundarium, concedo conſequen[illegible] tia [illegible] m alia bona ſperantur a Deo ſecun[illegible] ab beatitudinem; ſic viſio, conſi[illegible] poteſt actum ſpei terminare, non [illegible] ectum primarium, ſed tanquam ſe[illegible]

42 A[illegible] reſpondeo, quod quamvis beati[illegible] is & objectiva, non faciant niſi uni[illegible] quia tamen ipſa beatitudo [illegible] eatum per ſe ordinatum ad [illegible] ectivam, non pertinet ad obje[illegible] d [illegible] ei, quia eſt contra rationem [illegible] ad aliquid ulterius & [illegible] tutis Theologicæ, reſpi[illegible] te [illegible] tum. Quamvis ergo conce[illegible] a [illegible] ſpe [illegible] c in via, & non [illegible] poſſ [illegible] at [illegible] beati[illegible] [illegible]

[illegible]

Quænam ſ[illegible] jectum [illegible]

§. I.

Referuntur ſententiæ, & ve[illegible]

IN hujus difficultatis reſolutione [illegible] varias dividuntur ſententias [illegible] tres præcipuas reduci poſſe exiſti[illegible] cet, arduitatem eſſe rationem [illegible] ſpei Theologicæ [illegible] illam à charitate [illegible] tem. Sic videntur ſentire Pa[illegible] & D. Bonaventura, & in h[illegible] nate dicit Atavius. Secunda [illegible] malem ſub qua ſpei, eſſe boni at[illegible] rati, non ſecundum ſe, ſed ut re[illegible] nam ſperatam, hoc eſt, ut [illegible] commodam. Ita Scotus, Suar[illegible] G[illegible] alii ex Recentioribus, qui tamen [illegible] in varios explicandi modos divi[illegible] ſtimat omnipotentiam Dei, ut a[illegible] rationem formalem ſub qua, ſeu [illegible] tivum ſpei, ſicut veritas prima, ut [illegible] ſtificans, eſt objectum formale ſub quo [illegible] diſputatione [illegible] oſtendimus. [illegible] muniter Thomiſtæ cum Angelico [illegible] locis mox citandis, quos ſequuntur [illegible] rianus, Meratius, Ma[illegible]lerus, & alii. Cum [illegible]

Dico, rationem formalem ſub qua ſp[illegible] omnipotentiam divinam, ſive De[illegible] ut a[illegible] tem, non verò arduitatem objecti [illegible] cra[illegible] ejus boni [illegible] ut nobis conveni[illegible] bilem amore concupiſcentiæ.

Hanc concluſionem expreſsè d[illegible] variis in locis, præſertim in quæſ[illegible] tatis, quæſt. [illegible] de ſpe art. [illegible] ubi hæc: *Spes adipiſcendi vitam æternam ha[illegible] ſ[illegible] cet ipſ[illegible] vitam æternam, quam & auxilium divinum à quo ſper[illegible] des habet duo objecta, ſcilicet rem & veritatem primam cui correſpon[illegible] tem non habet rationem virtutis [illegible] inhæret teſtimonio veritatis primæ quod ab ea non feſtatur [illegible] 15 Credidit Abraham De[illegible] ad juſtitiam unde & ſpes h[illegible] ex hoc ipſo quod homo [illegible] teſtatur [illegible] vitam æte[illegible]* cis interp[illegible] addit [illegible] *formale [illegible] eſt veritas prim[illegible] per qu[illegible] medium, aſſentit [illegible] ita objectum formale ſpei eſt [illegible] pietatis & poteſtatis propt[illegible] ſpei in bona ſperata [illegible] ctum [illegible]* Idem docet [illegible] *cum [illegible] quo [illegible]* [illegible]

[illegible] tio ſub qu[illegible] quid

[illegible] ut eſt bon[illegible] noſtrum, [illegible], objectum materiale ſpei. [illegible] revera ſit objectum formale [illegible] dendi oſtendimus, ſed [illegible] quod eſt objectum formale [illegible] eſt objectum formale quod [illegible] d lucem, quæ eſt ejus ratio [illegible] objectum materiale appella- [illegible] objectum formale, reſpectu [illegible], & viſibile reddit, & quod [illegible] materiale nuncupatur. His

[illegible] nclusio ratione fundamentali, [illegible] citatis inſinuat. Illud cui ſpes [illegible] tedio & ratione ſperandi vi- [illegible] alia ad ipſam conducentia, eſt [illegible]; ſicut illud eſt ratio ſub qua fi- [illegible] tio & motivum aſſentiendi veri- [illegible] At illud cui ſpes beatitudinis [illegible] o & ratioui ſperandi innititur, [illegible] Ergo arduitas non eſt ratio
C [illegible] ei. Probatur Minor, tum quia [illegible] ficultas, non movet ad boni pro- [illegible] potius retrahit, & eſt motivum [illegible] ſæpè docet S. Thomas: Tum [illegible] tas comparatur ad ſpem, ſicut [illegible] Atqui obſcuritas non eſt [illegible] qua in objecto fidei, ſed condi- [illegible] odus illius: Ergo & arduitas [illegible] ei. Similiter licèt ratio forma- [illegible] te deſideramus & amamus bea- [illegible] bonitas, ut nobis conveniens, [illegible] tamen quod maximè nos movet [illegible] ſperandam, eſt divina omni- [illegible] ans, ſeu ut præparans, & offe- [illegible] ia ad illam obtinendam, ut
D [illegible] as hic art. 4. his verbis: *Spes reſ- [illegible] æternam ſicut finem ultimum, [illegible] auxilium, ſicut primam cau- [illegible] beatitudinem.* Unde Pſal. 117. [illegible] *meus, adjutor meus, & ſperabo in eum.* [illegible] a ione & motivo ad ſperandum, [illegible] Dei. Et Geneſ. 15 Deus [illegible] *tuus protector tuus, & merces* [illegible] bi, ut erigeretur animus ad [illegible] dem beatitudinis Deus prote- [illegible] unxit. Id etiam inſinuare vide- [illegible] ebræos 6. ubi ſpem comparat [illegible] anchora, dum per aquam de-
E [illegible] im, quoniam aqua elemen- [illegible] ſtabile; at dum terræ adhæ- [illegible] teuuet [illegible] ſpes noſtra, dum ad [illegible] num [illegible] teſt non [illegible] Dei veritate & potentia [illegible] æ gratiæ cœleſtis innititur, fit- [illegible] a [illegible] manet Igitur omni- [illegible] s [illegible] etit ratio formalis ſub

[illegible] dei, [illegible] Thomas ſæpe [illegible] teſt [illegible] ra [illegible] ta [illegible] [illegible] Deum [illegible] Tri-

[illegible], & [illegible] A [illegible] nem [illegible] ret, [illegible] & [illegible] [illegible] & o [illegible] p [illegible] & aux [illegible] p [illegible] nitatis ad illam co [illegible] uendam [illegible] pariter ratio formalis [illegible] b qua ſpei noſtræ [illegible] nipotentia divina ut auxilians.

Confirmatur ampliùs ex egregia co[illegible] quæ eſt inter objectum quod ſperamus, & [illegible] ctum in quo ſperamus, ob quam ſe mutuò [illegible] tunt: quia enim quod ſperatur eſt Deus, non m[illegible] ſperandum eſt quàm in Deo, nam ab al[illegible] o[illegible]
B non poteſt, & quia Deus eſt in quo ſperamus, [illegible] minùs à Deo quàm Deum ipſum ſperare de[illegible] mus; quia à tam magnifico Domino nihil minùs ſperare decet, quàm quod ipſe eſt. Unde, ut ſuprà annotavimus, D. Thomas non aliam à Deo poſtulavit mercedem laborum, quàm Deum ip[illegible]. *Nec petas* (ut bellè ait quidam Recentior) *el*[illegible] *majas, nec debes minùs: malè ſcripſeras, ſi aliter elegiſſes.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

C OBjicies primò: D. Thomas hic art. 3. & q[illegible]t. 5
unicâ de ſpe art. 1. ponit rationem [illegible] in definitione ſpei Ergo exiſtimat illa[illegible] pert[illegible] ad objectum formale: Sed non pertinet ad ejus objectum formale quod, quia arduum non dic[illegible] aliquam bonitatem: Ergo ſpectat ad rationem formalem ſub qua.

Reſpondeo rationem ardui poſſe dupliciter ſu- 54
mi: primò pro ipſa difficultate, orta ex impedimentis à conſecutione boni concupiti retardantibus: ſecundò radicaliter pro eminentia ſeu excellentia boni divini. Hoc ſecundo modo pertinet ad [illegible] jectum formale quod ſpei, quia induit quandam ſpecialem rationem bonitatis, nimirum raritate ſeu preticſitatem, ut docet S. Thomas in 3. diſt.
D 26. quæſt. 1. art 2. ad 1. his verbis: *Difficile vel arduum addit quandam ſpecialem rationem bonitatis, ſcilicet pretioſitatem quandam, ex hoc ipſo quod de facili non habetur, ſicut dicitur omne rarum carum.* Prim[illegible] autem modo ſe habet tantùm ut modus vel [illegible]ond[illegible] jecti formalis quod ſpei, non verò tanquam ratio ſub qua; quia ut ſic non eſt motivum & rat[illegible] ſperandi aliquod bonum à Deo, ſed pot[illegible] ratio [illegible] cedendi ab illo bono, ut ſuprà annotavimus.

Objicies ſecundò Amor & deſi[illegible] quo amamus & deſideramus nobis Deum ut [illegible] um bonum noſtrum, eſt actus ſpei At non [illegible] tanquam objectum formale [illegible] Dei, ſed ejus bonitatem ut nobis co[illegible]
E & commodam: Ergo objectum form[illegible] quo ſpei, non eſt omnipotentia Dei ut aux[illegible], ſed ejus bonitas ut nobis conve[illegible]iens. Ma[illegible] a- tur: Actus ille eſt bonus ſupernaturalis [illegible] theologicus Sed non elicitur a charitate, [illegible] terminetur ad Deum ut [illegible] nu[illegible] neq[illegible] de[illegible] um ſit actus voluntat[illegible] propria p[illegible]te co[illegible] at [illegible] mo bonum noſtrum [illegible] eundùm rectam ra[illegible] ctus [illegible] lum ſi[illegible] us, [illegible] bat [illegible] [illegible] quo ut [illegible]

[illegible]

[illegible] ... Thomas infrà quæſt. [illegible] præcipuè [illegible] os ipſos charitate di- [illegible] quando [illegible] bonum opta- [illegible] es eodem S. Doctore ibidem colligitur [illegible] de [illegible] quo nobis ſummum bonum [illegible], eſt quidem amor concupiſcentiæ Dei, [illegible] ctu noſtri, ſt amor benevolentiæ, à chari- [illegible] ndari [illegible] illicitus in his qui habent illam; [illegible] verò qui illa carent, [illegible] peccatoribus, [illegible] ab auxilio ſupplente vires illius, propter [illegible] perfectionem [illegible] ſicut amor Dei auctoris [illegible] talis, ut boni in ſe [illegible] non omnino efficax [illegible] ctus, in habentibus charitatem eſt ab illa; in non habentibus verò eſt ab auxilio; & actus at- [illegible] ionis in juſtificato eſt à virtute pœnitentiæ; in [illegible] tore verò ab auxilio.

[illegible] tertiò: Deus ut auxilians importat tan- [illegible] a [illegible] em cauſæ efficientis: Sed cauſa efficiens [illegible] ſpecificat, [illegible] ſpecificatio reducatur ad cau- [illegible] alem. Ergo Deus ut auxilians, non eſt [illegible] formalis ſpecificans virtutem ſpei.

58\. Reſpondeo ſub hoc nomine, *cauſa efficiens*, latere æqui[illegible] ationem, ut rectè obſervat Joannes [illegible] S. Thoma: nam licèt cauſa efficiens habi- [illegible] ſeu illum infundens, non poſſit illum [illegible] care, quia rationem cauſæ purè efficientis [illegible] tamen cauſa efficiens, ſeu præparans [illegible] ad beatitudinem conducentia: cùm enim [illegible] ſa moveat & excitet ad ſperandam beati- [illegible] tudinem [illegible] objectum motivum & ſpecificativum ſpei [illegible] ingreditur, ſubindeque non ſo- [illegible] rationem cauſæ efficientis, ſed etiam formalis extrinſecæ, & ſpecificantis. Unde Ma- jor argumenti falſa eſt, & neganda: Deus enim, ut auxilians [illegible] utrumque genus cauſalitatis, effi- cie[illegible] & formalis extrinſecæ importat: efficientis quidem, reſpectu auxiliorum quæ con- fert, vel o[illegible] ert, formalis verò extrinſecæ, per ordinem ad actum vel habitum ſpei, quem ſpe- cificat.

59\. Objicies quartò, Ratio ſub qua ſpei debet eſſe [illegible] aliqua boni. Sed omnipotentia ut auxilians [illegible] pertinet ad lineam boni formaliter, ſed ad [illegible] on[illegible] mentis: Ergo non eſt ratio formalis ſub [illegible] ſpei.

60\. Reſpondeo primò, negando Majorem: licèt enim [illegible] quæ ſpei debeat eſſe aliqua ratio boni, [illegible] ſola poteſt appeti [illegible] ratio tamen ſub qua [illegible] ber eſſe [illegible] ratio boni, ſub concep- [illegible] formali [illegible] expreſſo bonitatis: quia ratio ſub [illegible] non eſt illud quod appetitur, ſed cui [illegible] ad ſuperandam difficultatem, cum [illegible] conjunctam, quod ut patet, non [illegible] b[illegible] atem & convenientiam, ſed virtu- [illegible] & p[illegible] entiam.

[illegible] ndo data Ma[illegible] [illegible]

[illegible]

ARTICULUS [illegible]

[illegible]

SUppo[illegible] reperiri in omnibus [illegible] in hæreticis, vel infidelibus [illegible] pii & juſti, non eſt dubium [illegible] deat, quippe qui ſine hac [illegible] fide & charitate, juſti & pii eſſe [illegible] rò ſint peccatores, dummodo de [illegible] perent, habitum ſpei Theologicæ [illegible] enim fides & ſpes ſint ſemina gratiæ [illegible] virtutum, Deus voluit eas in peccat[illegible] ret, veluti duas poſt naufragium ta[illegible] rum ope facilius poſſent redire ad gra[illegible] peccatu reſurgere; unde Tridenti[illegible] cet peccatores per ſpem & fidem diſp[illegible] ficationem: Ergo ſpes in omnibus [illegible] peccatores ſint, & [illegible] donis & virtut[illegible] ſpoliati, remanet, juxta illud Iſaiæ [illegible] *nus exercituum reliquiſſet nobis ſemen* [illegible] *doma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha fuiſſemus* [illegible] Dixi, præterquam in hæreticis, cum [illegible] ſit fundamentum ſpei, & in hæreticis [illegible] ſupernaturalis & infuſa, ſed natural[illegible] humana ut diſputatione præcedenti art. [illegible] mus, manifeſtum eſt in ipſis partie non e[illegible] infuſam & Theologicam, ſed duntaxat [illegible] lem & acquiſitam, quæ eſt amor quid[illegible] na[illegible] concupiſcentiæ reſpectu beatitudinis, & [illegible] quædam ſeu inchoatio in ipſam [illegible] itinque [illegible] ctatio eiuſdem; quod iſorum in hæreſi [illegible] nino humanum, quia putant ſe vel vir[illegible] b[illegible] ois, ſine Dei gratia, ut Pelagiani, vel p[illegible] Dei gratiam, abſque ullis bonis operibus [illegible] therani & Calviniſtæ, beatitudinem con[illegible] ros, quod tamen impoſſibile eſt.

Supponimus ſecundò, ſpem in ani[illegible] torquentur in purgatorio remanere [illegible] ut præcedenti diſputatione vidimus [illegible] net fides, quæ eſt baſis & fundamentum [illegible] etiam [illegible] quia cum beatitudo [illegible] adhuc abſens, & aſſequenda per g[illegible] & pœnas purgatorii, habet ra[illegible] tis, & ardu[illegible] adeòque eſt m[illegible] D. Thomas hic quæſt. 18. art. [illegible] in h[illegible] & alii communiter. Nec [illegible] beſt [illegible] certiſſimæ ſint de gloriæ aſſecutione [illegible] enim non obeſt actui ſpei. Idem [illegible] animabus Patriarcharum, quæ ante [illegible] Chriſti in Lymbo detinebantur [illegible] habebant ſpem, quia nondum erant be[illegible] adeptæ, ſed eam ex auxilio divi[illegible] & [illegible] ſione divina expectabant. Unde S[illegible] veteribus [illegible] Patriarchis dici[illegible] *mortalitate plena eſt*: id eſt, no[illegible] eorum ſpes, quandiu ſunt in h[illegible]

Suppon[illegible] us tertiò, ſpem [illegible] da[illegible] s, ut [illegible] T[illegible] as [illegible] & [illegible] h[illegible] præcedenti [illegible]

[illegible]

[illegible] Denique [illegible] Pa- [illegible], eò quòd aſſerue- [illegible] ſalvos, [illegible] uimque [illegible] endas, & per con- [illegible] præſertim Augu- [illegible] 43. ubi loquens de
B
[illegible] *toreus fuiſſe quàm deceret,* [illegible] *quantò ſenſit hac in re cle-* [illegible]

[illegible] Theologos certa & indubi- [illegible] eſt, utrum in beatis [illegible] habitus ſpei Theologicæ [illegible] m in Tractatu de ſpe, diſ- [illegible] Coninck diſputatione 19. [illegible] us diſputatione 16. [illegible] 6. [illegible] bus, docent illum remanere [illegible] quos actus Thomiſtæ è con- [illegible] ullarenus reperiri conten- [illegible]

C
[illegible] ſpei Theologicæ non remane- [illegible] Thomas hic quæſt. 18. ar- [illegible] in argumen [illegible] *ſed con-* [illegible] ad Roman. 8. *Quod videt* [illegible] beati fruuntur Dei viſione: [illegible] m non habet. Secundò id [illegible] ea rticuli, ratione à prio- [illegible] ter propoſit. Cui repug- [illegible] tutis, repugnat etiam ha- [illegible] pugnat actus ſpei Theolo- [illegible] itus. Major eſt evidens: [illegible] ſit eſſentialiter principium [illegible] cere ſuum ſubjectum, ni- [illegible] icet illi hunc eff[illegible]um for- [illegible] e principium actus: Ergo [illegible] repugnat etiam habitus.
D
[illegible] ur Proprius actus ſpei re- [illegible] m ut futuram, arduam, & [illegible] ed beatis non eſt ardua, nec [illegible] na, cùm illam poſſideant. [illegible] eſt actus ſpei de æterna beati- [illegible]

[illegible] uod licèt in beatis non poſ- [illegible] e bea[illegible]dine, quoad ejus [illegible] am poſſideant, benè tamen [illegible] ionem.

Cum beatitudo menſuretur [illegible], ejus contin[illegible]o non [illegible] & d[illegible]ro quod [illegible] am habe- [illegible] nem ardui, reſpectu [illegible] us quæ
E
[illegible] er, utpote neceſſari[illegible] anne- [illegible] s, quæ ex natura ſua [illegible] æterna. [illegible] D. Thomas [illegible] [illegible] beati quæſt. un[illegible] a [illegible] pea [illegible] bit *Continuatio beatitudin[illegible]* [illegible] *quia ſequ[illegible]* [illegible] *ar* [illegible] *a non e* [illegible] *quo* [illegible]

[illegible]

[illegible] *quæ in fruitione divina con*[illegible] *poris. Gloria etiam corporis* [illegible] *ardui, per comparationem ad* [illegible] *non habet tamen rationem ardui ha*[illegible] *mæ; tum quia gloria corporis eſt* [illegible]
B
in comparatione ad gloriam animæ [illegible] *habens gloriam animæ habet* [illegible] *gloriæ corporis.* Suarez habet [illegible] 4. ad 3. ubi ait: *Reſpectu glori*[illegible] *Sanctorum poteſt quidem eſſe deſiderium* [illegible] *ſpes propriè loquendo neque ſecundùm* [illegible] *virtus Theologica ſic enim ej*[illegible] *autem aliquod bonum creatum neque ſe*[illegible] *quod communiter ſumitur quia object*[illegible] *duum, bonum autem cujus* [illegible] *habemus, non comparatur ad n*[illegible] *unde non propriè dicitur aliquis qui h*[illegible] *tum, ſperare ſe habiturum aliquid quo*[illegible] *po- teſtate ejus eſt, ut emat* [illegible] *qui habent*
C
gloriam animæ, non propriè dicuntur ſpera[illegible] *corporis, ſed magis deſiderare.* Ex h[illegible] tos nihil omnino ſperare [illegible] que gloriam corporis, neque g[illegible] lia, nec aliorum beatitudinem, ut [illegible] mat: Nam ſpe Theologi[illegible] ordine ad beatitudinem primari[illegible] ſperat [illegible] Sed poſſeſsâ beatitudine, nihil [illegible] ne ad illam primariò ſperatam, [illegible] retur: Ergo ſpe Theologica nihil [illegible] à beatis; ſubindeque nec habitus ſpei [illegible] gicæ in ipſis remanere.

Dices tertiò cum Suare: quod [illegible]
D
retur, in beatis non remanere [illegible] Theologicæ in ordine ad actum [illegible] tiam corporis, vel alia bona & [illegible] talia, in [illegible] ſis tamen reperi[illegible] nempe quoad amorem conc[illegible] beati Deum ut bonum ſibi [illegible] & quoad fruitionem ſeu delectationem qua de ejus poſſeſſione delectantur. [illegible] ſio & doctrina Suaris, quæ eſt præ[illegible] fundamentum in Tractatu de [illegible] pugnata eſt: ibi enim [illegible] actus in beatis non a[illegible] habitu [illegible] charitatis elic[illegible], per quam non [illegible] pr[illegible] mum, ſed etiam [illegible] per illam Deum ut bo[illegible] gunt, & de ejus poſſeſſione d[illegible]
E
dem enim habitu elic[illegible]ur d[illegible] poſſeſſio, à quo oritur [illegible] Thomas [illegible] quæſt. 2[illegible] art. 4 [illegible] eſſ[illegible] um [illegible] gen[illegible] & [illegible] dum bonum [illegible] Argumenta qu[illegible] [illegible] nt, [illegible] p[illegible]

[illegible]

[illegible] dari ali- [illegible] o ten atur [illegible] omnia quæ ad eam [illegible] B [illegible] Ita enim ex va- [illegible] præſertim ex illo [illegible] *& ſperate in* [illegible] em tenore continetur præcep- [illegible] & ſpera [illegible] Et ſimiliter A[illegible]o- [illegible] nem beat tu[illegible] [illegible] quæ jub[illegible] ſub pœna æternæ [illegible] cum [illegible] *Apparuit gratia Dei om-* [illegible] *erudiens nos, ut abnegantes impieta-* [illegible] *deſideria, ſobrie, [illegible] juſte, & pie vi-* [illegible] *ſæculo, expectantes beatam ſpem.* [illegible] uam [illegible] us deſiderium [illegible] inter alia [illegible] beatæ ſpei [illegible] & eam conjungit [illegible] tem ne[illegible] quæ ſunt ſobriè, C [illegible] Adde quod inter alia præ- [illegible] theu [illegible] ipto Apoſtoli [illegible] *Præcipe* (inquit) [illegible] *ſæculi [illegible] n ſperare in incerto divitia-* [illegible] *co vivo.* Denique inter peccata quæ [illegible] reprobatio[illegible] Regis Saul, nume- [illegible] quod non ſperaverit in Domino. Et [illegible] tobratur [illegible] quod non ſpera- [illegible] in juſtitiæ. Accedit præterea ta- [illegible] nam contra rectam rationem eſt, [illegible] re de Dei potentia & miſericordia, [illegible] aut non efficac[illegible] proſequi tan- [illegible] quantum eſt vita æterna, com certa [illegible] atum: aut non velle ſubire la- D [illegible] neceſſarium. Er- [illegible] ceptum naturale ſpei, quo hor[illegible] te- [illegible] beatitud[illegible] & omnia qua ad [illegible] uendam [illegible] ceſſaria: quamvis il- [illegible] Decalogo, quia, ut ait D. Thu- [illegible] 2. art. 1. eſt præambulum ad p- [illegible] um, non nu[illegible] ſicut e- [illegible] mus legem [illegible] ſuſcipere, niſi [illegible] auctoritatem [illegible] ges [illegible] de[illegible] non p[illegible] [illegible] velle [illegible] [illegible] ceru [illegible] quam propoſita eſſe obſer- [illegible] omnibus [illegible] E [illegible] pe[illegible] [illegible] ſpei, [illegible] [illegible] ſum [illegible] io titulo articuli [illegible] em de[illegible] [illegible] de poten[illegible] [illegible]

Confirmatur primò [illegible] nationem alterius reve[illegible] Dominu, qui novit om[illegible] nationem; & in reproba[illegible] verſali Eccleſiæ revelata [illegible] B poteſt propriam damnatio[illegible]

Confirmatur ſecun[illegible] decretum non confe[illegible] reſurgendum a peccato h[illegible] adulterium v.g. & hoc decre[illegible] velare. At in caſu iſtu h[illegible]mo [illegible] terium certus eſſet ſuæ damn[illegible] no[illegible] certa not[illegible]tia.

Suppoſita ergo hujus caſûs [illegible] ſoluta, inquirimus in præſenti, [illegible] ſuæ damnationis facta e[illegible] poſſet, & teneretur ex præc[illegible] æternam beatitudinem. [illegible] reſolutione Gregorius de A[illegible] C quos ſequuntur Granad[illegible], & M[illegible] tem affirmantem tenent [illegible] plectuntur Thomiſtæ. [illegible]

Dico: Si Deus alicui [illegible] velaret, ille poſſet qu[illegible] concupiſcere beatitudi[illegible] ſperare, ſubindeque [illegible] xetur ſperare illam

Prima pars concluſi[illegible] deſiderium & amor [illegible] cunſequendum, neque al[illegible] motus aggreſ[illegible] ad vin[illegible] beatitudinis, ſed illam reſpi[illegible] D ut abſolute bonam: Atq[illegible] futura damnatione, adh[illegible] beat[illegible] bona, & poſſibi[illegible] ſecundum [illegible] huc deſiderari & amari.

Secunda vero pars ſuadetur [illegible] randum includit, vel ſupponit [illegible] ſitione beatitudinis: Sed [illegible] teſt reperiri in illo cui [illegible] tio facta eſt. Ergo nec pu[illegible] beatitudinem. Major vid[illegible] enim expedita ad a[illegible]um [illegible] includit, vel ſupponit [illegible] regulantem actum v[illegible] futuritionis beatitudinis [illegible] E actum ſpei. Ergo p[illegible]tent[illegible] ſpei hoc judicium [illegible] vero probatur. Facta re[illegible] homo eſt certus ſe [illegible] Sed cum hac certitud[illegible] illius futuritione; [illegible] tradictoriè oppoſita [illegible] tioni beatitudinis, no[illegible] ſe da[illegible]

R[illegible]

[illegible] po-
[illegible] raodum [illegible] tamen
[illegible], cùm [illegible] judicium
[illegible] oni nequit.
[illegible] hæc doct[illegible]na conclu-
[illegible] ſolutionem datam non
[illegible] do: Licèt cum aſſenſu B
[illegible]n componatur judi-
[illegible] lutis, tamen cum illo
[illegible] judicium habendum, cùm
[illegible] entiendum tali revelatio-
[illegible]m tali aſſenſu ſtat potentia ad
[illegible]

[illegible] is illuſtratur hæc ratio: In
[illegible] erante reperitur hoc judi-
[illegible] *alutem* cum quo alterum
[illegible] ſalutis conſecutione com-
[illegible] en in illo homine eſt poten-
[illegible] qu[illegible] cùm judicium de non
[illegible] liberum, poteſt oppoſi-
[illegible] imiliter, quamvis cum aſ- C
[illegible] prædictæ non componatur
[illegible] ad ſpem, poterit tamen
[illegible] erandum; quia talis aſ-
[illegible] ertate poterit non exiſtere.
[illegible] s exemplo addncto: Cum
[illegible] n exiſtentia myſterii Trinita-
[illegible] mponitur aſſenſus fidei, &
[illegible] m[illegible]l id poteſt non eſſe, pro
[illegible] tal[illegible]s infidelis eſt potens ad
[illegible] militer in noſtro caſu.
[illegible] ugnanda ſolutio, hac nem-
[illegible] m prædicta revelatione ſtet
[illegible] d habendum jud[illegible]cium ip-
[illegible] ſe poſſe conſequi ſalutem,
[illegible] ſtat judicium prudens de D
[illegible] tudinis, neque potentia ad
[illegible] Ergo cum prædicta revelatio-
[illegible] d homo illi non aſſentiatur)
[illegible] erandum. Conſequentia
[illegible] is potentia, deberet exiſte-
[illegible] m[illegible] vel potentia ad illud
[illegible] us ſpei regulari n[illegible]
[illegible] ens, eo quòd prudentia ſit
[illegible] utum. Antecedens etiam eſt
[illegible] omo non aſſentiendo prædi-
[illegible] atra rationem operatur: Ergo
[illegible] udentiam formare judicium
[illegible] ſitum.
[illegible] r infidelis poſſit revelatio- E
[illegible] e [illegible] o contingo, revelatiu-
[illegible] no[illegible] poteſt formare judi-
[illegible] objecto revelato; cùm
[illegible] poſitione ſi peccatum,
[illegible] udens [illegible] in
[illegible] h[illegible] re-
[illegible] judic[illegible] tamen [illegible]
[illegible], & imp[illegible] nd
[illegible]

[illegible]
& à [illegible]

§. [illegible]

Solvuntur obj[illegible]

OBbjicies primò [illegible] Apoſtolus [illegible] tionem certam de ſua ſalute [illegible] inuit 1. ad Corinth[illegible] *[illegible] ligo corpus me[illegible] vitutem redigo, ne cum aliis prædicav[illegible], [illegible] efficiar*: Ergo etiam ſi quis habeat [illegible] lutam de ſua damnatione re[illegible]lationem [illegible] nihilominus ſperare beat[illegible]em

Reſpundeo vel Apoſtolum, quando [illegible] ſit, nondum revelationem certam de [illegible] habuiſſe: vel ſi tunc talem revelationem [illegible] tit, ipſum non in perſona propria [illegible] in [illegible] cujuslibet noſtrum, [illegible] utrum [illegible] C quid unicuique, licèt miraculis, p[illegible] no, & cæteris aliis clareat, præſtan[illegible] tertiò ipſum Apoſtolum circa o[illegible] ipſum ad peccandum pote[illegible] duc[illegible] geſſiſſe, ac ſi damnat[illegible] im[illegible] ſciret per iſta media, nempe [illegible] em & ſubjectionem carnis, adimplenda[illegible] cutionem ſuæ prædeſtinationis. Ideoque [illegible] non timuit [illegible] beatitudine excidere [illegible] voluit oſtendere, caſtigationem carnis [illegible] neceſſariam; cùm per hanc Deus prædeſtin[illegible] nem ſuam ſortiri ſuum effectum ordinaſſe[illegible] hæc verba, *ne reprobus efficiar*, ſumuntur ne[illegible] & idem ſonant, ac ſi diceretur, ne [illegible] prædeſti- natio effectum ſuum non conſequ[illegible]

D Objicies ſecundò: Cum revelatione [illegible] tionis ſtat potentia ad conſequendam ſal[illegible] 87
Ergo & ad illam ſperandam. Antecede[illegible] tur certum. Conſequentia etiam a[illegible] feſta: cùm enim plus ſit conſequi ſalutem, [illegible] illam ſperare, ſi cum revelatione dam[illegible] ſtet potentia ad conſequendam ſalut[illegible] tiori cum tali revelatione manebit in ho[illegible] potentia ad illam ſperandam.

Reſpondeo dato Antecedente, [illegible] Conſequentiam: licèt enim plus [illegible] ſalutem quàm illam ſperare, [illegible] revelationi magis opponatur con[illegible] quàm illius ſpes, minùs tamen ei o[illegible] tentia ad ſalutem conſequendam, [illegible] tia ad illam ſperandam. R[illegible] E revelatione da[illegible]natio[illegible] e [illegible] lia efficacia ad ſalutem [illegible] ſubindeq; [illegible] et [illegible] tur [illegible] m [illegible]
[illegible]

... eden ... ex præ- ... præceptum ſperandi ... in 3. parte concluſionis dixi- ...

90 ... dò, dato Antecedente, negando ... entiam. Ad cujus probationem ... quod executio gloriæ annexa eſt ... mandatorum, non quomodo ... deratæ, ſed efficaciter exhibitæ, & ... vitæ poſita autem revelatione dam... non poſſet ſperari efficax obſer... mandatorum uſque ad finem ... eſſet de fide, quod ille, cui facta ... aliquid mandatum non ſei... licèt de iſto vel illo determina... revelatum.

91 Objicies quartò Revelatio divina de futura ... extrinſecè ſe habet reſpectu ... quod revelat, ſubindeque illud intrinſecè non immutat ... ſicut antea homo poterat, & ... ſperare beatitudinem, ita & ... Sed nego Conſequentiam: licèt enim ex ... revelatione non varietur objectum, variatur tamen in homine judicium prudentiale de ... tendentia voluntatis in illud, ... patet.

92 ... res, quod ille cui facta eſſet revelatio ſuæ damnationis, non teneretur orare ad ... Deo auxilia efficacia ad ſalutem ... actum ſpei explicitum vel ... neceſſitate oportat; atque adeò ſi ... ſperare, etiam non teneretur ... Unde Auguſt. lib. 21. de civit. cap. 24. *Si de aliquibus ita Eccleſia certa eſſet, ut qui ſunt illi etiam noſſet, qui licet adhuc in hac vita ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in æternum ignem ... cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipſo.*

DISPUTATIO X.

De virtute charitatis.

Ad quæſt. ... ſequentes.

... mento, & fidei ... & ... ex pr... ...

B ... ædifi... conne... quo inter ſe colligantur ... animam Deo jungit; & ... ctionis, quod fœliciſſimo ... & inter ſe homines propter D... ctionem, conjungit. Hæc una ... & muri cœleſtis Jeruſalem me... luminis gloriæ, & beatificæ vi... menſuratur: *Plus enim* (inquit D... cus) *participabit de lumine gloriæ* ... *charitate*; vel ut loquitur Au... *quantum charitati adhæſerit, tant...* *illuſtrabitur.* Hæc denique, tel ... lentiſſimum omnium ... enim inter planetas So... inter elem... inter metalla aurum, & inter g... lus, hoc inter virtutes charitas eſt ... nobiliſſima & præſtantiſſima vi... putatione diſſerimus, & minus d... tes, ſubtiliora tantum & difficiliora ...

C

ARTICULUS I.

Utrum charitas verè & propriè ſit ... hominis cum Deo?

NEgant Durandus in 4. d. 49 ... num. 16 dicens hominis ... propriè ... : ſtimant verò cæteri ... logi cum S. Doctore hic art. 1. ubi expre... cet quod charitas eſt quædam amici... ad Deum. Sed advertendum cum Cap... commentario hujus articuli, non qu...

D putari amicitia relativè, nimirum p... illa, qua amicus eſt formaliter amico ... ſed fundamentaliter pro habitu aut a... ris mutui, qui eſt fundamentum ... nis: nam quando quæritur, an ch... tia inter Deum & homines ... quæri, an ipſa charitas ſit relati... ſtat eam non eſſe relat... ſubindeque ad categoriam qu... ſed inquiri, an ipſe habitus, vel actu... diligimus, & qui eſt hujus ... tur, ut habitualis, ... ad Deum. Hoc præn... reſolution... celebris quæſtionis ſit ...

E

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur, charitatem eſſe ... amicitiam hominis ... Probatur ... juſti ... *Abraham* ...

[illegible]

[illegible] *ut amici Imperatoris simus?* [illegible] *[c]onitur ad grandius periculum?* [illegible] *Amicus autem Dei, si voluero,* [illegible] [i]lu luminis naturalis fulgore [illegible] in libro de providentia [illegible] *[o]m bonum & Deum vera est a-* B [illegible] *[a]micitia, imò & necessitudo & si-* [illegible] *bonus à Deo differt tantùm tem-* [illegible] *æmulatorque.* Quæ verba ex- [illegible] [ver]issimè ait de Seneca, *Ethni-* [illegible] *[c]us sit; Christianè scribunt.* [illegible] res Gentilium, altissimis fidei [illegible] [ju]t, nam suum sapientem ferè [illegible] e ethnicum sapit: Christia- [illegible] [tu]r veram amicitiam inter ju- [illegible]

[illegible] ex conditionibus veræ ami- [illegible] [q]uatuor. Prima ut sit [illegible] non concupiscentiæ, quâ quis [illegible] de Aristoteles docet neque [illegible] juvenibus, amicitiam repe- C [illegible] [s]uam utilitatem, juvenes verò [illegible] [omn]ia referunt. Secunda, ut sit [illegible] [o]ccultus & latens, sed utrin- [illegible] Philosophus 8. Ethic. cap. 4. [illegible] esse benevolentiam cum re- [illegible] [simili]a, ut fundetur in aliqua com- [illegible] [r]eddantur amantes aliquo mo- [illegible] [u]m ait cap. 7. nam omnis amor [illegible] naturali, quem unusquis- [illegible] [ips]um esse, unde eatenus alios [illegible] [qu]ùs in illis agnoscimus aliquo [illegible] [nostræ] naturæ & morum similitudi- [illegible] est amicitia, quò majorem D [illegible] amato, naturæ & morum [illegible] [fu]erit, ut afferat bonorum, & [illegible] [s]ecretorum communicationem. [illegible] [r]eperiuntur in mutua charita- [illegible] [D]eos. Primò enim charitas [illegible] est amor benevolentiæ, [illegible] [prop]ter se. Charitas quoque Dei [illegible] [dil]igit illos propter ipsos, & [illegible] [Deu]s enim vult justis bonum æ- [illegible] ex complacentia in ipsis, & [illegible] [ad]imentorum solutione con- [illegible] [ta]le amor mutuus est, juxta il- [illegible] *E[g]o diligentes me diligo*: & Jo- [illegible] *[m]e, diligetur à Patre meo, & ego* E [illegible] [t]am notus utrinque quia licèt [illegible] di[v]ina, quod Deum verè sicut [illegible] & ab eo diligamur reciprocè; [illegible] o[bj]ectum probabilibus, & [illegible] est: quod ad veram ami- [illegible] ho[mi]nes ple[r]unque non [illegible] T[al]i amor iste mutuus [illegible] per quam [illegible] [qu]o[dam]m[od]o Deo similes, nimi- [illegible] [infu]sione gratiæ [sa]nct[ifi]cantis, quæ [illegible] [divi]næ naturæ p[artici]pat[io] [illegible] m[o]do De[illegible] Sa- [illegible] [illegible] qu[illegible] [illegible] m & se ret[illegible] [illegible]

[illegible] *quasi amor* [illegible] *Salvator ait: Iam non* [illegible] *quia omnia quæcunque audivi à Pat[re] me[o]* [illegible] *vobis.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò: Vera & propri[è] dicta a[micitia] est inter æquales, ut docent Aristoteles 8. E[thic.] cap. 5 & D. Hieronymus super c[a]put [illegible] hex. ubi ait: *amicitia pares aut accipit aut facit* [illegible] *qualitas est non amicitia est*: Sed inter Deu[m] & [homi]nes æqualitas esse non potest: Ergo ne[c] an[illegible] p[ro]priè dicta.

Confirmatur; Inter servum & dominum no[n] [p]otest esse vera & perfecta amicitia, ut a[illegible] em Aristoteles 8. Ethic. cap. 11. Sed homi[n]e[s] [in] S[cri]ptura C appellantur, & verè sunt servi De[i] [illegible] [in]ter ip[so]s & Deum vera amicitia repetiri non p[o]test.

Ad objectionem respondeo, ad am[icit]iam n[o]n requiri æqualitatem personarum [illegible] inter parentes & liberos intercederet ami[citi]a, sed sufficere aliqualem proportionem inter utrumq[u]e amicum illudque satis ex Aristotele constare [illegible] enim [8]. Ethic. mentionem facit alicujus speciei amicitiæ, quam vocat amicitiam superemine[ntiæ] & excellentiæ: atque esse inter principem, & [illegible] ipsi subjiciuntur, & non requirere ab[illegible] tam æqualitatem, sed proportionis cùm autem h[illegible] nea per gratiam & charitatem ad [illegible] D Dei, & naturæ divinæ consortium eleventur, p[ro]portionalem quandam cum Deo æqualitatem habent.

Secundò respondeo, amiciti[a]m vel es[se] [illegible] quales, vel si intercedat inter personas [illegible] te vera intercedit, eas reddere q[uo]d[am]m[od]o [æqua]les *Est enim* (inquit Dionysius cap. [illegible] *amor virtus unitiva, quæ super* [illegible] *bus* & è converso *atque æquales cum æqua*[illegible] *dammodo adæquat* ita ut amor [illegible] rum sit pondus, à quo deprimuntur [illegible] inferiorum ignis, à quo elevantur [illegible] æqualium catena, *ut pariter* (inquit [illegible] *tur.* Hoc autem liquidò constat [illegible] E quæ inter Deum & homines reper[illegible] amore hominis per Incarnationem [illegible] mi[si]t. ad Phil. 2. *Exinanivit semetipsum* [illegible] *vi accipiens*, & homines ipsos ita exal[illegible] dam modo eos ad di[vi]nam di[illegible] Unde Augustinus lib. d[e] prædest[illegible] rum cap. 15. *Ista natura humana* [illegible] *ma est subvectio ut quo attolleret ur a*[illegible] *pro nobis ip[s]a* [illegible] *habent quàm* [illegible] *natura humana* [illegible] *que ad me* [illegible]

Ad [illegible] A[ris]tele[s] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] eſt videre [illegible] amor benevolentiæ, [illegible]æ, [illegible] per conſequens vera ami[illegible] chaſ[illegible] eſt videre Deum, [illegible].Ergo charitas non eſt vera ami[illegible]

[illegible] gnendo Majorem: cujus finis [illegible] & [illegible], propter bonum no[illegible] delectationem, concedo Ma[illegible] videre [illegible] & [illegible] S. Tho[illegible] ſt. [illegible] quæ [illegible] ad 2. *A[illegible] habet ex præſentia amici, [illegible] amici præſentiam, ut in ipſo [illegible] conjungi* [illegible] ſpes quærat, & deſi[illegible] fruitionem Dei [illegible] eſt [illegible]abilis & [illegible] amor [illegible]centiæ, charitas tamen, quæ, [illegible] quærit quæ ſua ſunt, non ap[illegible] fruitionem Dei, ob proprium bo[illegible] ſed propter Deum ipſum, [illegible] poteſt: unde non eſt a[illegible] ſed amicitiæ.

[illegible] Amicitia redamationem eſſen[illegible] amor duorum. Sed [illegible] ad amicos, ſed etiam ad [illegible] redamationem eſſentialiter [illegible] vera amicitia non eſt.

[illegible] endo Majorem: Amicitia re[illegible]tialiter petit, [illegible] extremo qui pri[illegible] diligit, concedo Majorem [illegible] in [illegible] tum, & ratione al[illegible] a[illegible] charitas autem non ſe ea[illegible] o, & ratione [illegible], ſed ſecunda [illegible] per [illegible] directi [illegible] in [illegible] vera a[illegible], reſpectu tamen [illegible] ationem amicitiæ, ſed tan[illegible]æ.

§. [illegible].

Solvitur [illegible] argumentum.

P[illegible] entis, quæ ex ſu[illegible] ſu[illegible] [illegible] pom po[illegible] [illegible] & bonitas vera [illegible] tur. [illegible] pa[illegible] Amor bene[illegible] entiæ [illegible] [illegible] au[illegible]

[illegible]

obje[illegible] cet D[illegible] in omnia [illegible] conſeque[illegible] propter [illegible]

Probatur tertio [illegible]

B quam media ad [illegible] Ergo bonum [illegible] nalis [illegible] medium, & conſequenter [illegible] medium enim non propter ſe [illegible] matur.

Recentiores ext[illegible] hol[illegible] argumento ſe expedi[illegible] du[illegible] ſtinctos in divina voluntat[illegible] uno vult bonum rationa[illegible] bonitatem, & al[illegible] bo[illegible] imperio hujus ſecundi a[illegible] divinam refertur. Hac d[illegible] mentum reſpondent, quo[illegible] pter ſe velit, & ad ſe ut finem

C neceſſarium, ut on[illegible] actu, qu[illegible] ordinet ad ſe, ſed ſuffi[illegible] qu[illegible] actum propter ſe d[illegible] per [illegible] in primo actu dicunt bene[illegible] olen[illegible] atuiam rationalem ſervari,

Sed hæc [illegible] ponſio & docti[illegible] ſtris [illegible] ſtis, ſed [illegible] p[illegible] logis diſplicet, & me[illegible] quatum voluntatis divinæ eſt bo[illegible] increata Dei, ut expreſ[illegible] do[illegible] quæſt 19. [illegible] ad 2. & nos [illegible] Tr[illegible] [illegible] Deſtus [illegible] ſtendi[illegible] us [illegible] cujus potentiæ aut [illegible] adæqu[illegible] cendere [illegible] per omnes po[illegible] tias & habitus [illegible]

D voluntatis divinæ poteſt pr[illegible] [illegible] nec co[illegible] rationalis creaturæ propter bo[illegible] *pter* [illegible] entitate aut [illegible] [illegible] ctus.

Co[illegible] Obie[illegible] [illegible], & primarium actus [illegible] cativum ill[illegible] Sed [illegible] à bonita[illegible] tio ſit quo[illegible] actus voluntatis divinæ a[illegible] dere poſſit. Ergo nu[illegible] poteſt reſpicere bonitas m[illegible] tam[illegible]

E j. & [illegible] moti[illegible] & pri[illegible] nere ecta.

Ad argumentum [illegible] deo negando Min[illegible] Ad [illegible] guo Majorem Amor bene[illegible] betad b[illegible] amici [illegible] cludente ordinem ad ul[illegible] jorem exclud[illegible] tes b[illegible] [illegible] M[illegible] guo [illegible] Am[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] prio- [illegible] aturá [illegible] ordi- [illegible] conſiſtit [illegible] tus v. [illegible] rdine ad ſe, & p[illegible] ſe, eum [illegible] ordine no[illegible] con[illegible] ſtat, neque [illegible] dilectio non erit honeſta, nec [illegible] cupiſcentiæ. Ut Ergo Deus [illegible] amore amicitiæ diligit, non [illegible] ad ſeipſum, ut finem ultimum
B [illegible] d divinæ amicitiæ honeſta- [illegible] ſufficit quod bonum ratio- [illegible] ad [illegible] fines particulares & interme- [illegible] hæc ſolutio, & doctrina, vera &

[illegible] m inſtari poteſt primò. De ratio- [illegible] motus eſt, quod amor terminetur [illegible] propter ſeipſum, eſto ſine exclu- [illegible] ultimum finem: Sed amor divinus [illegible] is creaturæ propter ipſam non [illegible] ur [illegible] go amicitia non eſt. Ma- [illegible] probatur, Volitio divina terminatur [illegible] um, [illegible] ad medium præciſè, in or- [illegible], tanquam ad finem, ut es D. Tho.
C [illegible] in quod præciſè eſt medium, & [illegible] rationem finis, non amatur pro- [illegible] propter finem; cum tota ratio [illegible] ht bonitas finis: Ergo non ter- [illegible] rationalis creaturæ propter ſe-

[illegible] ſtinguendo Majorem: ly *propter* [illegible] tem & motionem finalem ex [illegible] cedo Majorem: reſpectu actûs [illegible] mper, nego Majorem. & ſub [illegible] e Minoris, nego Conſequenti- [illegible] r amor amicitiæ, ſufficit quod [illegible] ctum, propter ipſum diligatur,
D [illegible] cauſam finalem eorum, quæ ta- [illegible] ico vult, cauſam inquam, fina- [illegible] ſed tantùm proximam: non au- [illegible] od ſit cauſa finalis, etiam proxi- [illegible] uando amor increatus & infini- [illegible] or divinus; quia hoc per ſe [illegible] epugnat.

[illegible] eandem ſolutionem argui poteſt [illegible] onales amore concupiſcentiæ [illegible] talis amor terminatur ad illas in [illegible] & propter Deum, qui eſt finis ul- [illegible] quòd bonum creaturæ ratio [illegible] catur à Deo ad ſeipſum, qui eſt [illegible] ratio veræ amicitiæ à divino amore
E

[illegible] aliqui negando Majorem [illegible] Deus [illegible] ex creaturis nihil perfectionis [illegible] e, ſed ſolummodò gloriam & ho- [illegible] ut autem amore concupiſ- [illegible] geret, deberet eas amare in [illegible] acquirendo aliquid perfectionis ex

[illegible] io & doctrina rep[illegible] nate videtur [illegible]

[illegible]

[illegible] conceſſa [illegible] gue[illegible] or term[illegible] in ordine a[illegible] candum [illegible] dum, conce[illegible] orem: prout [illegible] movendi ad creaturarum amorem, & [illegible] turis participabilem [illegible] nego Mino[illegible] quentiam Dupliciter ergo poteſt crea[illegible] ordine ad Deum: primo in ordine ad ip[illegible]
B norandum & glorificandum, ita ut Deus [illegible] te proximè intendat gloriam extrinſecam [illegible] turis acquirendam; & quando ſic à Deo dilig[illegible] amore concupiſcentiæ amatur: ſecundò poteſt [illegible] ligi in ordine ad Deum, prout præciſè eſt [illegible] vendi ad creaturarum amorem, parti[illegible] pab[illegible] à creaturis per modum finis, cauſæ effi[illegible] & exemplaris; & quando ſic diligitur, amatur amo- re amicitiæ, quia ſub hac ratione, non amatur pro- pter commodum & utilitatem extrinſecam [illegible]

C

Articulus II

Vtrum charitas habitualis ſit aliquid cre[illegible] tum in anima?

MAgiſter 1. diſt. 17 litterâ B. & ſeque[illegible] tibu[illegible] eſtimavit habitualem charitate[illegible] q[illegible]a Deum diligimus, eſſe Spiritum Sanctu[illegible] ter- tiam Perſonam Divinam, in juſtis manent[illegible] licèt alios actus per proprias eorum virtutes pro- ducat, actum fidei per fidem, & ſpei per ſpe[illegible] fatetur ibi litter[illegible] S. circa medium, nih[illegible] ctum dilectionis per ſeipſam operetur. C[illegible]
D tia ſententia eſt D. Thomæ hî[illegible] art 2. & [illegible] communiter, quia ſententiam Magiſt[illegible] neam, vel ſaltem ut temerariam, a[illegible]

Dico: Charitas habitualis eſt forma cre[illegible] a Spiritu Sancto diſtincta, & animæ inh[illegible] hærens.

Probatur primò ex Scriptura, nam ad R[illegible] 25
5. charitas dicitur effundi per Spiritum S[illegible] cordibus noſtris, & ad Galat. 5. [illegible] fru[illegible] ctus Sancti recenſetur, adeòque eſſe [illegible] & à Spiritu Sancto diſtinctum, ſig[illegible] Auguſtinus Tractatu 6. in [illegible] Ep[illegible] (inquit) *per Spiritum Sanctum fa[illegible]* [illegible] dus Epiſt 11. *Charitas rectè dicitur De[illegible] num: Dat itaque charitas charitatem*
E *accidentalem.* Quo nihil clarius [illegible] noſtræ concluſionis di[illegible] teſt. 26

Probatur ſecundò ex Tridentino [illegible] ubi ſtatuens juſtificationem noſtr[illegible] mam [illegible] hærentem, ita con[illegible] *[illegible] uſtificatione fit [illegible] dum ejuſ [illegible] Pa[illegible] onis merito [illegible] per [illegible] tum [illegible]* [illegible]

[illegible] hære[illegible] [illegible] T [illegible] hat tas eſt [illegible] [illegible] æreus.

[illegible] illis Conci[illegible] ſolùm colligi, cha[illegible] quæ propriè charitas eſt, eſſe [illegible] & intrinſecè inhærentem, quod B [illegible] ex [illegible] tamen non haberi [illegible] ta pro principio quo diligen[illegible] nis diſtincto, ſit aliquid crea[illegible] [illegible], quod tantùm ne[illegible]

[illegible] ium apertè loquitur de cha[illegible] ctione diſtincta. nam de actu [illegible] non [illegible] quod nobis [illegible] id enim [illegible] um propriè dicitur quod nos ipſi liberè non produci[illegible] obis ſine nobis liberè operan[illegible] actus autem charitatis à nobis li[illegible]

[illegible] Concilium homini præparato & C per actus fidei, ſpei, & charitatis, diſpoſitione ad juſtificationem cap. [illegible] a[illegible] fundi formam juſtificantem, & [illegible] cet charitatem, fidem, & ſpem: At [illegible] actum dilectionis diſpoſito, non in[illegible] actualis dilectio, cùm jam ſupponatur [illegible] Er[illegible] oquitur de charitate, ab actu dile-

29\. [illegible] diſti[illegible] cta.

Probatur [illegible] ertiò concluſio ratione D. Thomæ. Ut potentia aliqua perfectè operetur, & ope[illegible] io perfectè ab illa eliciatur, debet ſupponi [illegible] in [illegible] actum [illegible] ut ratione talis in[illegible] o[illegible] is [illegible] actus ſit ei connaturalis: quocir[illegible] ca [illegible] ad proprios fines ſuaviter mo- D [illegible] g[illegible] rebus indid[illegible] formas, per quas ad præ[illegible] es inclinarentur. Ergo ut voluntas p[illegible] è & connaturaliter eliciat charitatis actum, [illegible] eceſſarium eſt quod ad illum per intrin-ſecam formam inclinetur. Sed ratione ſui ad actum ch[illegible] inclinata non eſt; cùm talis actus [illegible] ro[illegible] tionatus, & vires ejus naturales [illegible] dat [illegible] per Spiritum Sanctum extrinſecè [illegible] tem inc[illegible] poteſt i[illegible] ecè; cùm om[illegible] t[illegible] ſeca à principio aliquo inter[illegible] Ergo oportet formam creatam in[illegible] antem infundi; quæ forma chari[illegible] [illegible] us eſt, ſeu habitus charitatis in volunta[illegible] [illegible] ſtens.

[illegible] s, [illegible] ar omento ſo[illegible] um convinci neceſſi- E [illegible] cè elevantis voluntatem ad [illegible] ciendum, non verò neceſſita[illegible] [illegible] per[illegible] manenter: nam eo ipſo [illegible] anſiens elevetur voluntas, [illegible] r ad actum charitatis, eum-[illegible] eli[illegible] it

[illegible] o[illegible] actus charit[illegible] tis [illegible]

[illegible] pernatur[illegible] tia hab[illegible] tual[illegible] [illegible] lucum narurę, a[illegible] act[illegible] eliciendum requiritur, [illegible] B bitualis, v[illegible] luntatem aſſi[illegible] ma[illegible] cum gratia habitualis [illegible] proximè oper[illegible] tiva, ſed ra[illegible] motè. Ergo ut actus charit[illegible] ciatur, debet ab habitu perm[illegible] ac auxilio tranſeunte proced[illegible].

Objicit Magiſter Sen[illegible] concluſionem ſtaturam quædam [illegible] nia, in quibus inſinuare vi[illegible] eſſe donum creatum, an[illegible] ſummet Deum, vel Spiri[illegible] mediatè, & per ſe voluntatem [illegible] eliciendum actum amoris D[illegible] & movet. Aſſerit enim lib[illegible] d[illegible] T[illegible] C 17. non eodem modo Deum d[illegible] h[illegible] interdum dicitur ſpes, aut patien[illegible] ita dictum eſſe, Deum eſſe [illegible] aritat[illegible] m [illegible] tureum eſſe ſpiritum. Et l[illegible] 8. ca[illegible] hæc verba Joannis: *Deus [illegible] Aperte declarat Ioannes [illegible] nam dilectionem, quâ [illegible] lùm ex Deo, ſed etiam [illegible]* moribus Eccleſiæ cap. 11. [illegible] *bonum eſſe melius*. Unde cu[illegible] ns [illegible] nihil eſt melius, his verbis [illegible] vi[illegible] tur [illegible] ipſ[illegible] m D[illegible] um.

Sed fa[illegible] ere po[illegible] detur q[illegible] qua[illegible] d[illegible] A[illegible] nus appellat cha[illegible] tem D[illegible] D dilectione, quâ Deus ſe & nos[illegible] quam eſſe increatam, & De[illegible] m qui non [illegible] de[illegible] Und[illegible] gre[illegible] Dei charitate loquens ſic a[illegible]t: *[illegible] at aliunde hoc habet, ſed i[illegible] ſe eſt un[illegible] vehementius amat, quia non amor [illegible] quam hoc eſt [illegible]*. Si ve[illegible] Aug[illegible] tem quâ nos D[illegible] um diligimus, [illegible] appellet, loquitur more [illegible] doctrina i[illegible] butus fuit, [illegible] art. 2. ad [illegible] enim pe[illegible] cùm ſint Dei p[illegible] & v[illegible] nes, Deu[illegible] ip[illegible] eb[illegible] maliter, & [illegible] vè [illegible] & E tivè [illegible] und[illegible] um d[illegible] le[illegible] Spiri[illegible] ui San[illegible] Filii qui ha[illegible] co[illegible] fundit, ut ait A[illegible] oſt[illegible] us, [illegible] lo Spiritu[illegible] um appel[illegible] int[illegible] rpret[illegible] le[illegible] im[illegible] Thomas, fide[illegible] ſſimus Aug[illegible] hic art. 2 ad [illegible] ad[illegible] uci Auguſtin[illegible] d[illegible] ap[illegible] t [illegible] aſſ[illegible] de[illegible]

[illegible] Deus [illegible] imme- [illegible] nis gloriæ gerere, [illegible] us, ne eadem ſæpiùs [illegible]

[Ar]ticulus III.

[Quodnam ſit ob]je[ct]um formale charitatis?

§. I.

[illegible] d omnes eſt certum, & relatis [illegible], vera eligitur.

[illegible] um certum, objectum formale [illegible] onitatem divinam, non prout [illegible] mmodam, ſed prout bonam [illegible] entem.

[illegible] ſuppoſitionis patet: Chari- [illegible] Theologica: Sed virtus Theo- [illegible] verſatur: Ergo charitas [illegible] objectum reſpicit. Et cum [illegible] & objectum amoris ſit bo- [illegible] t bonum, ſeu divinam boni- [illegible] objectum attingit.

[illegible] pars non eſt minùs evidens: [illegible] co[n]cupiſcentiæ differt ab a- [illegible] le terminatur ad bonum, [illegible] iſte vero bonum amici [illegible] nveniens eſt. Sed charitas [illegible] es & Deum amicitia, ut att. [illegible] ad divinam bonitatem, non [illegible] dam, ſed prout Deo conve- [illegible]

[illegible] & indubitata apud omnes. [illegible] itas tripliciter poſſit uſur- [illegible] tate ſoltus naturæ divinæ, [illegible] tualiter diſtinctæ; vel pro [illegible] omnem Dei perfectionem [illegible] iam pro bonitate divina, [illegible] uni divinæ per eſſentiam, [illegible] per [illegible] ur; & divinæ per parti- [illegible] creaturis relucet: juxta [illegible] onitatis acceptionem, tri- [illegible] difficultatem circumfer- [illegible] oc [o]bjectum formale cha- [illegible] ivinam [pr]out analogi- [illegible] er eſſentiam, & divinæ [illegible] unda [illegible] diy- [illegible] ntiam divinæ naturæ, [illegible]

[illegible]

Pr[illegible] [illegible] bon[illegible] ctum, eſt objectum [illegible] doctrinæ vera & [illegible] exp[illegible] gentia eſt, idipſum [illegible] ſub ra[tione] [illegible]

B jectum beatitudinis, ſub ratione [illegible] ctum charitatis. Sed primum & f[illegible] ctum beatitudinis, non eſt verum div[illegible] ſtrahens à divino per eſſentiam, & [illegible] pationem, ſed divinum per eſſ[entiam] [illegible] nes creaturæ ſint extra objectum p[illegible] beatitudinis, & ad [ſe]cundarium [illegible] communiter docent Theologi in Tra[ctatu de] viſione beata: Ergo objectum formale [illegible] tis non eſt bonitas divina, analogicè c[illegible] divinæ per eſſentiam, & per participati[o]nem ſed bonitas divina per eſſentiam.

38 Probatur ſecundò concluſio C[illegible] ſtra eſt formalis participatio charitat[is] quâ

C Deus ſeipſum diligit: Sed charitas Dei non habet pro objecto formali bonitatem divinam, Deo & creaturis analogicè communem, ſ[o]lam bonitatem divinam per eſſentiam: Ergo nec charitas noſtra. Major eſt certa. Minor verò patet ex his quæ in Tractatu de voluntate Dei diſp. 2. art. 1. docuimus. ibi enim [illegible] ndimus, objectum formale motivum & [termi]natvum voluntatis divinæ, ſubindeq; charitatis increatæ Dei, eſſe ſolam bonitatem divinam & increatam, non autem bonum in communi [illegible] à creato & increato abſtrahens.

39. Confirmatur & magis illuſtratur hæc [illegible] Quia lumen gloriæ eſt formalis p[ar]ti[cipa]tio lu-

D minis intellectus divini, quod non [illegible] à creaturis, ſed ab eſſentia divina [illegible] lumen gloriæ creatum ſuam [illegible] non à creaturis, ſed ab eſſentia di[vi]na d[illegible] re; & quia Theologia noſtra eſt [illegible] ſcientiæ Dei & beatorum, quæ non crea[illegible] ſed Deum, ut objectum formale [illegible] ctè colligitur ſolum Deum eſſe obj[ectum] formale Theologiæ, non verò ens cre[illegible] ut ſic, prout analogicè commun[illegible] creato; ut patet ex dictis in diſputa[tione] [illegible] œmiali Theologiæ: Ergo [illegible] charitas noſtra ſit formalis parti[cip]atio [illegible] tis quâ Deus ſeipſum diligit, & [illegible] creata non habeat pro objecto [illegible]

E tem divinam, Deo & creatur[is] a[nalogicè com]munem; evidenter ſequitur ob[illegible] noſtræ charitatis, non eſſe bo[nit]at[em] [illegible] ut communem [ana]logicè b[illegible] e[ſſe]ntiam, & divi[illegible] ſolam bonitatem Dei [illegible] p[er] eſſent[iam].

4[0]. P[illegible] qua [illegible]

[illegible]

[illegible] pemi, [illegible] theolog[illegible] [illegible] ritores [illegible] [illegible] m [illegible] At [illegible] male [illegible] & [illegible] formale [illegible] Ergo [illegible] non eſt [illegible] logicarum [illegible] ſſima, ſed ſi[illegible] & religioni, cum ejus [illegible] creata Dei excellentia, [illegible] rei exiſtimant.

[illegible] poſt conc[illegible], evertendo [illegible] fundamentum: [illegible] formale & ſpecificat[illegible] divina, ut omnem [illegible] per eſſentiam, & di[illegible] em, conſtituunt, ut al[illegible] eam & p[illegible] mum am cab li[illegible] ad hoc ſaltatur, admittit etiam [illegible] eata [illegible] tatem increa[illegible] per eſſ[illegible], ut objectum for[illegible] vum teſ[illegible] Lt[illegible] præcipuè [illegible] damer[illegible] Minor proba[illegible] [illegible] elt [illegible] D[illegible] Divina[illegible] An[illegible] hor[illegible] & [illegible] habet pro [illegible] formali boni[illegible] earum [illegible] communem, [illegible] em Dei [illegible] teatam: Ergo ſimi[illegible] ſtra, quæ eſt [illegible] us for[illegible] par[illegible] & p[illegible] amic[illegible] bonitatem increatam, & divinam [illegible] ut obje[illegible] um fo[illegible] male reſp[illegible] at.

[illegible] a, ut omnem [illegible] [illegible] ſeu coal[illegible] ex [illegible] vina, non eſt [illegible] for[illegible] ta [illegible] us naturæ [illegible] [illegible] ex [illegible] me[illegible] in [illegible] eſt di[illegible] na [illegible] ne ul[illegible] [illegible] per [illegible] m

[illegible] viſioni beat[illegible]æ, [illegible] complementa, aut prop[illegible] & primarij, ut in
B beata oſtenſum eſt. Ergo [illegible] omnem Dei perfectionem [illegible] eſt objectum formale [illegible] ſolius naturæ divinæ, ut ab [illegible] diſtinctæ.

Poteſt inſuper probari [illegible] Bonitas divina ſpecificans [illegible] nedum formaliter, verum [illegible] liàs D. Thomas probans [illegible] charitatis ex unitate bon[illegible] nino exactè id probaret, cum [illegible] va diverſitas ſufficiens ſit ad [illegible] bitûs. At ſi bonitas divina, ut [illegible] fectionem tranſcendens, [illegible] male charitatis, non eſſet v[illegible]
C multiplex; cùm attributa d[illegible] tum ab eſſentia divina vir[illegible] tur: Ergo objectum formal[illegible] bonitas divina, ut omnem [illegible] tranſcendens, ſed bonita[illegible] ut ab attributis virtual[illegible]

Tertiò ſuaderi poteſt [illegible] tra Cajetanum, aſſerentem b[illegible] prout coaleſcentem ex [illegible] na, eſſe objectû formal[illegible] & [illegible] Natura Dei ut ab attribu[illegible] ſui potens movere ad [illegible] nitas Dei, ut coaleſcens c[illegible] fectione divina, non eſt motivu[illegible]
D actû charitatis. Conſeq[illegible] ſi omnis divinæ perfectio[illegible] ceſſaria pro motivo ad dile[illegible] Dei, non ingrediente form[illegible] perfectione in motivo [illegible] amicabilis non poſſet ſubſi[illegible] autem oſtenditur primò. N[illegible] num infinitum in propria line[illegible] omni virtualiter: Sed boni[illegible] ficiens motivum dile[illegible] Dei [illegible] Ergo natura Dei ut ab at[illegible] ratione ſui potens movere a[illegible]

Secundo probatur idem [illegible] cipatio[illegible] naturæ di[illegible] næ, ut[illegible] butis, conſti[illegible] ſuffic[illegible]
E objec[illegible] Dei per[illegible] gonaliu[illegible] ipſa D[illegible], ut ab [illegible] tione [illegible] Deum [illegible] ligibi[illegible] ec[illegible] ne amic[illegible]

Terti[illegible]: Dilectio De[illegible] eſt dilectio perfecti[illegible] ſit p[illegible] pter [illegible] d quo D[illegible] [illegible]

[illegible] ob [illegible] a Dei [illegible] ens ex o- [illegible] objectum [illegible] ratis eſt [illegible] qualiter om- [illegible] ficat formali- [illegible] Ergo &c. Major [illegible] Adverſariorũ fundamen- [illegible] ator primò. Objectum [illegible] vini eſt divina eſſentia [illegible] non omnis perfectio Dei, [illegible] eſt motivum divini intel- [illegible] Dei ſub conceptu naturæ, [illegible] attributis ſuſe oſtendimus: [illegible] bonitas divina ut eſt in ſe ſit [illegible] charitatis, non ſequitur om- [illegible] divinam, cum illa identifica- [illegible] male charitatis motivum.

[illegible] eadem Minor: Divina Eſ- [illegible] tur beatorum mentibus per [illegible] tamen non omnis divina for- [illegible] ta eſſentiæ, ipſis per modum [illegible]; ut patet in relationibus di- [illegible] propriæ differentiæ relativæ [illegible] ge[illegible], ut in Tractatu de vi- [illegible] eſt: Ergo quamvis bonitas [illegible] jectum formale charitatis, [illegible] m Dei perfectionem, aut identificatam, eſſe charitatis [illegible] le objectum.

[illegible] a Divina, prout in ſe, non ſo- [illegible], ſed etiam cum relationibus [illegible] iter, & tamen relationes, [illegible] addunt ad eſſentiam, non [illegible] vum, ſeu formale objectũ, [illegible] Ergo idem eſt de attributis. [illegible] Eſſentia prout in ſe identifi- [illegible] fectione Dei, non ſolùm ut [illegible] turalis, ſed etiam ut eſt au- [illegible] men bonitas Dei, ut authoris [illegible] reditur formaliter motivum, [illegible] male charitatis, cùm charitas [illegible] uthoris & finis ſupernaturalis: [illegible] ne divinæ eſſentiæ cum o- [illegible] ivina, non ſequitur quod ſi [illegible] pta prout in ſe ſit motivum [illegible] ivina perfectio ſit etiam mu- [illegible] um formale illius.

§. II.

[illegible] olvuntur objectiones.

[illegible] mio contra primam concluſio- [illegible]

[illegible] ut creatæ [illegible] ut ſic ſit di[illegible] ſpecificare [illegible] ſuper[illegible] num: Ergo & [illegible] um.

Aliqui Autho[illegible] ut ab hac [illegible] pediant, dicunt, quod ſicut [illegible] honeſtè, ſeu ſequendi bonum [illegible] communi, ab aliqua vi[illegible] elicitur, ita actus, quo quis [illegible] ſupernaturalem divinam, ut creatæ [illegible] analogice communem, a quadam [illegible] pernaturali & innominata pro[illegible].

Sed inprimis hæc ſolutio [illegible] um [illegible] Nam ut oſtendimus in Tractatu de [illegible] actuum humanorum, ad eliciendum h[illegible] *Volo honeſtè & ſtudioſe vivere* [illegible] habitus; quia ad amandum bonum ho[illegible] naturale in communi, ſufficit ſola v[illegible] quæ, hoc ipſo quod eſt potentia appeti[illegible] tionalis, ſuâpte natura inclinatur in bonum [illegible] ſonum naturæ rationali ut ſic, in quo ut [illegible] nulla eſt difficultas.

Deinde, ſi conſtituanda ſit virtus aliqua in- nominata ad attingendam bonitatem ſuperna- turalem divinam, ut creatæ & increatæ a[illegible] gicè communem, etiam admittenda [illegible] innominata, ad attingendam ra[illegible] juſti, ab- ſtrahentis à juſto commutativo, diſtributivo & legali, & aliam ad diligendum bonum divinum, ut commune bonitati Dei prout eſt co[illegible] ipſi, & prout eſt nobis convenien[illegible] ſluæ erunt virtutes ſpei & charitatis [illegible] quia [illegible] charitati & ſpei poterunt ab illa virtute [illegible] quæ omnia ſunt pluſquam abſurda & [illegible] logia penitus inaudita. Unde hac ſolut[illegible] jecta.

Reſpondeo primò negando Majorem [illegible] enim habitus ad ſui ſpecificationem [illegible] in objectis atomam unitatem, non [illegible] tantam amplitudinem admittun[illegible] mittunt potentiæ; cùmq; ma[illegible] quam potentiæ in ſuis objecti[illegible] illa quæ ad Deum & ad creaturas ext[illegible] conſequens ſit quod bonitas De[illegible] analogice communis, non poſſit [illegible] nitate ſpecificare habitum unius [illegible] quo ad primam probationem Majoris [illegible] lutio. Nec obſtat [illegible] bitum met[illegible] [illegible] cati ab [illegible] e, quod eſt Deo & [illegible] [illegible] ſpe[illegible] ſi prout [illegible] ſpei [illegible] [illegible]

[illegible] & ab [illegible] quæ [illegible] ac pri[illegible] [illegible]tus daretur, om[illegible] [illegible]tentia ab eo attingi poſ[illegible] [illegible] habet locum in actu: & ſi [illegible] bonitatis divinæ, creatæ & [illegible] communis, daretur unus [illegible]tali, & poſſet omnem boni[illegible], quàm creatam, ſecundum [illegible] attingere, quod unus habit[illegible], [illegible]atam, præſtare nequit.

[illegible] poteſt argumento prin[illegible] conceſſa Majori, negando [illegible] daretur habitus ſupernatura[illegible] primò reſpiciens bonitate di[illegible] & increatæ analogicè com[illegible] ipſa ſpecificatus, ille eſſet à cha[illegible] diſtinctus, utpote habens di[illegible] formale.

[illegible] contra ſecundam conclu[illegible] [illegible] hujus eſt objectū forma[illegible] docet D. Thomas ſuprà citatus: [illegible] butorum ſuperaddita ad eſſen[illegible], & ab ea virtualiter diſtincta, eſt [illegible]. Ergo & formale charitatis [illegible] Major patet ex ſupradictis. Minor [illegible] attributorum non eſt bonitas [illegible], cum utrumq; dicat [illegible] Ergo eſt bonitas ultima finis. [illegible] eſt [illegible] ultimus, ad quem [illegible] ordinari, & ipſe ad nihil à ſe di[illegible] poteſt. At bonitas attributo[illegible] ordinari poteſt, & [illegible] poſſunt ordinari: Ergo eſt bo[illegible].

[illegible] reſpondeo, conceſſa Majori, [illegible] loquendo de bonitate ulti[illegible]. Ad probationem; diſtin[illegible] bonitas attributorum non eſt [illegible] immediatè, concedo An[illegible] [illegible] nego Antece[illegible] quoniam [illegible] eſſet formali[illegible] [illegible]mittinis, nec realiter nec virtua[illegible] bonitatem eſſe debere [illegible] [illegible] attributorum [illegible] non [illegible] hoc [illegible] dici ſuper [illegible] tamen eſt propter natu[illegible] [illegible] importat im[illegible] [illegible] Unde [illegible]

[illegible] dicter diſti[illegible] Minorem [illegible] omne perfectus [illegible] perfectione omnis lineæ form[illegible] Minorem: perfectione primæ [illegible] [illegible], & perfectione omnis [illegible] ſer radicaliter, nego Minorem [illegible] tiam. Solutio patet ex ſuprà di[illegible]

Objicies ultimò: Si divinæ rel[illegible] tributa, non pertinerent ad obje[illegible] & primarium charitatis [illegible] ejus objectum materiale, & ſec[illegible] hoc dici nequit, aliàs non magi[illegible] dilectionem Dei, quàm creatu[illegible] illud.

Reſpondeo negando ſequelam [illegible] enim in Tractatu de viſione b[illegible] relationes, & attributa, non eſſe [illegible] ſecundaria divinæ intellectio[illegible] viſionis beatificæ, ſed modos [illegible] & primarium, illud in [illegible] in ſe claudentes: ita in præſen[illegible] non eſſe objecta ſecundaria [illegible] tatis, ſed modos, complementa & [illegible] ſeu proprietates obj[illegible] [illegible] eo in præſcindi [illegible] in ſe includere ſubinde, [illegible] primam lineam ad dilectionem [illegible] quàm creaturas, quæ ſunt objecta p[illegible] naria & ſecundaria charitatis.

ARTICULUS [illegible]

Utrum charitas ſit virtus unius [illegible] atoma?

PAtet ex dictis articulo præceden[illegible] [illegible], ut verſatur circa Deum, non [illegible] multiplicari, cùm ſolam bonitate[illegible] turæ quæ nedum formaliter ſe[illegible] liter una eſt, ut objectum formal[illegible] Quia tamen illa non ſolùm Deu[illegible] proximum diligit, reſtat dubi[illegible] tas an ſpecie multiplicetur vel [illegible] charitas ſit quâ amamus Deus, & [illegible] proximum. Pro cujus [illegible]

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur

DIco breviter: charitatem [illegible] Deum, & ad proximum [illegible] nius ſpeciei [illegible] Theologi [illegible] Thom[illegible] contra [illegible] nota [illegible]

[illegible] *tis*;
[illegible] *m merita*,
[illegible]
[illegible] inuat S. [illegible] & ad Anni- [illegible] *omni* [illegible] *genere motûs primus* [illegible] *genere virtutum primus motor* [illegible] *omnes alias ad ſuum finem*: *er-* [illegible].

[illegible] ione fundamentali, quam [illegible] ibidem, & inf. a quæſt. 25. [illegible] habitus ſumuntur ex unita- [illegible] At [illegible] charitas ad plu- [illegible] ur, omnia tamen attingit [illegible] objectiva: Ergo eſt una [illegible] Major patet. Minor pro- [illegible] ale charitatis eſt bonitas [illegible] er eſſentiam, Deum in ra- [illegible] ratione cujus di- [illegible] e, & proximum propter [illegible] dictis articulo præcedenti: [illegible] & divina per eſſentiam, [illegible] ultimi finis conſtituens, eſt [illegible] Ergo objectum formale [illegible] ejus ad plura diligenda ex- [illegible] indiviſibile eſt.

[illegible] exemplo quod ibidem S. Tho- [illegible] em eſt ſpecie viſio qua vide- [illegible] etur color; quia color non [illegible] luce, quæ eſt objectum mo- [illegible] ivæ: Atqui ſimiliter proxi- [illegible] p [illegible] charitatem, niſi ratione [illegible] divinæ per eſſentiam, quæ [illegible] effectu & imagine Dei relu- [illegible] præcedenti oſtendimus, eſt [illegible] e & motivum charitatis: Ergo [illegible] peciei atomæ.

[illegible] us: Licet fides plura cre- [illegible] & ſpes ad plura ſperanda ſe ex- [illegible] omnia attinguntur ſub ea- [illegible] ali ſub qua, nimirum veraci- [illegible] nipotentia ut auxiliante, il- [illegible] e non multiplicantur: At ſi [illegible] ad plura diligenda ſe exten- [illegible] ub una ratione formali boni- [illegible] eatæ attingit: Ergo eſt una [illegible].

§. II.

[illegible] vuntur objectiones.

[illegible] Si charitas quâ amatur [illegible] itur proximus, ſit virtus [illegible] inæ, maxime quia Deus, ejuſq; [illegible] diligend [illegible] um: [illegible] valet. Ergo [illegible] in [illegible] entiæ. [illegible] ex [illegible] pro [illegible]

[illegible]

R[illegible] norem. Ad [illegible] ſo Anteced[illegible] tatem: licet [illegible]
B non tamen [illegible] l in ſpecificantem [illegible] ſed tanquam propter [illegible] cum Deus non ſit formale [illegible] nis religionis & latriæ [illegible] illius objectum ſit æqua [illegible] nalis, quæ ponitur in cultu [illegible] diligitur propter Deum [illegible] nem formalem ſpecificant [illegible] ligitur Deus, nempe charitat [illegible] jectum formale ſit Deus, ſub [illegible] divina per eſſentiam, non [illegible] objectum formale viſûs unde [illegible] cie eſt viſio qua videtur lumen [illegible]
C color propter lumen; ita eadem [illegible] ctio, quâ ex charitate di[illegible] ligitur proximus propter Deum [illegible] cebamus.

Hæc ſolutio non multùm differt [illegible] adducit S. Thom[illegible] ubi ait. *Amor reſpicit bonum in communi* [illegible] *reſpicit proprium bonum honorati* [illegible] *cui in teſtimonium propriæ virtu*[illegible] *diverſificatur ſpecie propter diver*[illegible] *quant*[illegible] *bonitatis diverſorum, dummodo referantur* [illegible] *quod unum bonum commune* [illegible] *bonor* [illegible] *tur ſecundùm propria bona ſingulorum. Unde* [illegible] *amore charitatis diligimus omnes proximos* [illegible] *tum referuntur ad unum bonum commune, quod eſt*
D *Deus: ſed diverſos honores diverſis deferimus* [illegible] *dum propriam virtutem ſingulorum: & ſi* [illegible] *ſingularem honorem latriæ exhibemus, propter* [illegible] *ſingularem virtutem.*

Dices: Objectum charitatis non eſt b[illegible] d[illegible] na, ut communis analogicè divinæ [illegible] ſentiam, & divinæ per participationem [illegible] nitas divina increata, ut eſt prop[illegible] na per eſſentiam, ſic [illegible] c[illegible] imus: Atqui [illegible] objectum [illegible] excellentia increata, quatenus eſt [illegible] Ergo nulla eſt diſparitas [illegible] D. Thom[illegible] inter amorem & hon[illegible] q[illegible] eſt, proprium bonum, & bon[illegible]
E re[illegible] icere.

[illegible] ondeo p[illegible], plure [illegible]

[illegible]

[illegible] vix & [illegible] hoc daretur [illegible] nomen [illegible] [illegible] patria [illegible] est enim [illegible] rationalis con- [illegible] in solutione præce-

[illegible] ... ubi hæc [illegible]
B *metur de* [illegible] *gratiâ, quæ* [illegible] *tam* [illegible] *cha*[illegible] *parum, parva; quæ ver*[illegible] *lo: si charitatem non habuero, n*[illegible]

Ratio [illegible] Thomas [illegible] stat in attingendo [illegible] actionum, quæ est [illegible] gicæ, quia Deum [illegible] attingunt, nob[illegible] med[illegible] duntaxat [illegible] Theologicis, charitas [illegible] cùm perfectius Deum attingat [illegible] (inquit S. Doctor) *attingunt* [illegible] *dùm quod ex ipso pr*[illegible] *vel* [illegible]
C *adeptio boni: sed charitas attingit* [illegible] *ipso sistat*: juxta [illegible] Joan. [illegible] *De*[illegible] *qui manet in charitate, in Deo manet* [illegible] Ubi tract. 9 Augusti[illegible] [illegible] *centius nobis charitas commen*[illegible] *qu*[illegible] *ceretur*, Deus charitas est. [illegible] *laus* [illegible] *laus: brevis in sermone, sed magna intellectu* [illegible] *citò dicitur*, Deus charitas. *Breve* [illegible] *appendas, quantum est* &c.

Confirmatur: Fides & spes [illegible] quæ [illegible] fectiones [illegible] annexæ [illegible] concupiscentiæ [illegible] quo Deus [illegible] commodum homi[illegible] sed [illegible] At verò in charitate nulla [illegible]
D peritur, siquidem [illegible] se bonus, & [illegible] perfectum [illegible] nostr[illegible] [illegible] sumitatem [illegible] [illegible] ipsius objecti [illegible] bit.

Confirmatur amplius: Fides [illegible] consistere cum pec[illegible] catoribus, [illegible] de [illegible] charitas illud [illegible] bras; nec in [illegible] reper[illegible] *Antiquus inimicus* [illegible] *tate* [illegible] *erit, non timet* [illegible] *tur ut luxuria* [illegible]
E [illegible] *met: quia* [illegible] *pore non urgetur* [illegible] [illegible]

ARTICULUS V

[illegible] *cæteris virtutibus excellen-* [illegible] *physicè, quam moralis?*

[illegible] & sequaces, existimantes [illegible] esse mor[illegible] & virtutis cou[illegible] [illegible] præstare; cum per fidem, [illegible] per charitatem justificemur. [illegible] tit. cap. 13. sect. 8. ait cha[illegible] esse simpliciter perfectiorem [illegible] charitatem verò erga [illegible] simpliciter & intensivè per- cæteris virtutibus, sed tantùm [illegible] habet uberiores fructus, & [illegible] movens & inducens homi- [illegible] quarum virtutum exercen- [illegible] videtur constituere habitum [illegible] Deus, alterum quo proxi- [illegible] quod præcedenti articulo im-

Catholicis verò quidam ex- [illegible] cet charitas omnibus virtuti[illegible] & [illegible] excellentior sit, ta- [illegible] & naturæ, fides, utpote ad [illegible] pertinens, est illa perfe- [illegible] tarientis; contra Geut. cap. [illegible] [illegible] dubio unico. [illegible] difficultate.

[illegible] genere moris & vir- [illegible] perfe[illegible] & omnibus

[illegible] ita de fide: dicitur enim 1. ad [illegible] *autem horum est charitas*: quod [illegible] de majori perfectione [illegible] de præcepto [illegible] *mum & maximum* [illegible] *mandatum* [illegible] [illegible]

[illegible] *patientiſſima* [illegible] *per diluvium* [illegible] *fideliſſima, in Moy-* [illegible] *tribulationibus* [illegible] *pertimeſcendos ignes inno-* [illegible] *ignes ortiter* [illegible] *virum, in Anna poſt virum,* [illegible] *Libera in Paulo ad arguen-* [illegible] *ad* [illegible] *edicendum humanam* [illegible] *divina in Chriſto ad igno-* [illegible]

83. [illegible] *tatem, non ſolum mora-* [illegible] *ſed etiam* [illegible] *& * [illegible] *lorem h* [illegible] *& aliis habi-* [illegible] *intellectualibus, qui ſunt* [illegible]

[illegible] *onem exiſtimo eſſe de mente* [illegible] *ubi docet* [illegible] *aritatem eſſe* [illegible] *d enim loquatur de cha-* [illegible] *eſſe* [illegible] *ſed etiam in eſſe* [illegible] *imo loc* [illegible] *ubi* [illegible] *altior eſt virtus, ſicut & intellectus eſt altior voluntate,* [illegible] *quæ eſt in intellectu eſt* [illegible] *quæ eſt in voluntate.* Quodat- [illegible] contra excellen- [illegible] & [illegible] moralem: unde [illegible] charitatem eſſe per- [illegible] entitativè [illegible] unico verbo, [illegible] diſtineret, dicendo [illegible] de excellentia [illegible] in eſſe phyſ- [illegible] argumento [illegible] quamvis intel- [illegible] nobilior voluntate, non ta- [illegible] omnis ejus operatio ſit per [illegible] voluntatis. *Et* [illegible] *nobilior eſt co-* [illegible] *propter quod Philoſophus in* [illegible] *intellectualis moralibus, ſed* [illegible] *Deo cog-* [illegible] *intellectus fide.* [illegible] via, ubi [illegible] matica, [illegible] ſuper o- [illegible] perior eſt, [illegible]

[illegible] hic [illegible] regulæ [illegible] per ſe tamen [illegible] & ex [illegible] per lumen gloriæ, & [illegible] ſit prima proprietas gr[illegible] eſt radix luminis gloriæ, [illegible]

B ſo [illegible] aquæ ſalientis in vi[illegible] Joan. 4.

Ad confirmationem di[illegible] ma hic art. 6. ad 2. *quod fides* [illegible] *lectionem, ſicut per inſtrumentum, ut* [illegible] *rum, ſed ſicut per formam propriam* [illegible] *ſequitur*

Objicies ſecundò contra ſecu[illegible] ſionem: Genus intellectivum [illegible] titutive genere appetibili, ut c[illegible] cent noſtri Thomiſtæ, & c[illegible] ctore 1. p. quæſt. 81. art. 3. E[illegible] contentæ ſub genere intell[illegible] bitus pertinentes ad potenti[illegible]

C ſunt perfectiores entitativè qua[illegible] & quocumque habitu pert[illegible] potentiam appetitivam, intra eu[illegible] ſubindeque [illegible] des entitative, [illegible] co, pert[illegible] eſt charitate. C[illegible] detur legiti[illegible] nam eu[illegible] q[illegible] nus [illegible] ius, tota [illegible] perfe[illegible] & [illegible] uen[illegible] debent excedere in perfectio[illegible] tas ſub genere imperfe[illegible]. E[illegible]

Reſpondeo, conceſſo Ant[illegible] Con[illegible] ſequentiam [illegible] ma generis perf[illegible] debe[illegible]

D ſpecie perfe[illegible] à generis [illegible] men neceſſarium eſt, quod ſpec[illegible] ſima generis perfectioris [illegible] exc[illegible] mam generis inferioris, ſed [illegible] perfectiſſima generis imperf[illegible] nobilior quâ ſpecie gener[illegible] ratione differentiæ contrahe[illegible] fectius, excellit ille genericu[illegible] teſt: v.g. licèt qualitas act[illegible] fe rior ſit quàm paſſiva, tan[illegible] qua qualitas ſeu potentia paſſi[illegible] differentiæ nobilior ſit al[illegible] calor enim eſt qualitas act[illegible] gnoſcitivæ, inquantum rec[illegible] paſſivæ, & tamè rationc d[illegible] vans ſupra [illegible]

E cide[illegible] materialium & c[illegible] le, [illegible] natum, poteſt eſſe p[illegible] [illegible] quod non [illegible] poris incorruptibilis perfe[illegible] corruptibile. S[illegible] [illegible] ſit perfe[illegible]

[illegible] conſtituere [illegible] um [illegible] gere, [illegible] ulteriùs progredi: quo- [illegible] Viennenſe Clement. [illegible] elsè damnavit. Unde [illegible] habitualem, quàndiu [illegible] ci poſſe. Concluſio [illegible] nt enim apertè ex variis [illegible] m ex illo ad Epheſ. 4. *In* [illegible] Philip. 1. *Oro ut charitas* [illegible] *abundet*: Proverb. 4. *Iuſto-* [illegible] *ſplendens procedit, & creſcit uſ-* [illegible]. Ubi per diem perfectum [illegible] uo beatificâ viſione perfrue- [illegible] 87. dicitur: *Ibunt de virtute in* [illegible] *Deus deorum in Sion*: id eſt creſ- [illegible] charitate, donec ad illam vi- [illegible]. Et ad Galat. 6. *Bonum au-* [illegible] *iamus: tempore enim ſuo mete-* [illegible] *go dum tempus habemus, opere-* [illegible] us verbis ſignificat Apoſto- [illegible] tæ tempus aptum eſſe ad be- [illegible] erendum quod metamus in [illegible] Apocal. ultimo D. Joannes [illegible] *juſtificetur adhuc*; & Sapiens [illegible] *caris uſque ad mortem juſtifica-* [illegible] ſis poſterioribus teſtimoniis [illegible] tinum ſeſſ. 6. cap. 10. definit [illegible] ſeu charitatis agmentum, & [illegible] *juſtitiæ incrementum petit Sancta* [illegible] *da nobis fidei, ſpei, & charitatis* [illegible]

[illegible] Patres: Proſper enim in lib. [illegible] ni, ſentent. 1[illegible]2. ſic ait. *In hac* [illegible] *eſt, etiam in ſublimiſſimis San-* [illegible] *illa perfectio, cui non ſuperſit* [illegible] ymus ſuper Pſal. 83. *Quicunque* [illegible] *priora extenditur, & præteritorum* [illegible] anaſius in vita S. Antonii refert, [illegible] ttem Diſcipulis hæc dixiſſe: [illegible] *un. tis in commune mandatum, nul-* [illegible] *poſt rigore laſſeſcere, ſed quaſi in-* [illegible] *ſemper augere quod cœperit.* Item [illegible] e Quadrageſima ait: *Hæc eſt* [illegible] *ſtitia, ut nunquam præſumant ſe* [illegible] *ab ſe neris nondum finiti intentione* [illegible] *in deficiendi periculum ubi profi-* [illegible] *ceteum*. Denique D. Bernar- [illegible] *unquam dicit ſatis eſt, ſed ſem-* [illegible] *m, & ſi ſemper viveret, ſem-* [illegible] *ret*. Et [illegible]: *In via vita* [illegible] *nihil adhuc in eode n ſta,* [illegible] iſt. 91 & 2[illegible]3. a[illegible] eum ſen- [illegible] Angel[illegible] per [illegible] nden- [illegible] Jacob, [illegible] ve- [illegible] um noſtrum [illegible] or- [illegible] Idec [illegible] eſcere nece[illegible] [illegible] rectè S[illegible]ien[illegible] *in on* [illegible] *et.* [illegible] a[illegible] co [illegible] eatanqua [illegible]

[illegible] ut poſſit auge[illegible] procedamus, [illegible] appropinquam[illegible] busmenti, ut ait [illegible] tas viæ non poſſet [illegible] ſibi aliquem term[illegible] ius, & juſti in hac vi[illegible]

B quod eſt maximum [illegible] nveni[illegible] teris, rationique apertè repugn[illegible]

Addit S. Doctor quæſt. 24. a[illegible] præfigi terminum augmento [illegible] vita, ratione ipſis formæ, cùm [illegible] cipatio quædam infinita charita[illegible] parte agentis, cùm cauſ[illegible] prod[illegible] ſit infinitæ virtutis, ſcilicet De[illegible] ſubjecti, cùm ſemper charitate cre[illegible] excreſcat habilitas ad ulterius augm[illegible] go in hac vita charitas non habet [illegible] augmenti, ſed ſemper poteſt creſcere [illegible]

Objiciebant tamen hæretici Bega[illegible] ritas in hac vita non habet terminum [illegible]

C ſequitur quod quilibet juſtus p[illegible] t æq[illegible] ſuperare intenſione gratiæ & char[illegible] ſtum aut B. Virginè. Sed negatu[illegible] ſeq[illegible] vis enim quilibet juſtus ſemper poſſit in g[illegible] charitate proficere, de facto tamen non [illegible] terminum ex divina præordinatione ſeu [illegible] ſtinatione præfixum: unde cum nullus [illegible] gratiam & charitatem prædeſtinatu[illegible] tam Chriſtus & B. Virgo poſſident, nu[illegible] gratia & charitate excedet vel æquare po[illegible]

Quæres, an charitas viæ poſſi[illegible] perfectionem intenſivam charitatis patriæ [illegible]

Reſpondeo, quod ſi ſit ſermo de h[illegible]

D idem homo habet in via, & po[illegible]ea h[illegible] patria, charitas viæ nunquam pe[illegible] fectionem intenſivam charitatis patriæ [illegible] cum Deus præmiet ultra condign[illegible]m, [illegible] mium beatitudinis, ſaltem ſecun[illegible] in dilectione & amore Dei, char[illegible] q[illegible] tris habet beatus, non manet in [illegible] o ſtatu & g[illegible] du, in quo fuit in ultimo inſtant[illegible] viæ, ſed al[illegible] incrementum accipit, cùm primu[illegible] h[illegible] tus ſit. Si verò comparatio fiat c[illegible] libet viatoris ad charitatem cujuſlibet b[illegible] iſſimo plurimos viatores habere [illegible] tum intenſiorem, quàm p[illegible]os [illegible] comprehenſores, ut patet [illegible] Sanct[illegible]

E longo vitæ tempore ſacramenta cu[illegible] votione & crebe[illegible] frequentan[illegible] pro Deo patiuntur & agunt, & c[illegible] intenſis ac[illegible]bus amoris divini [illegible] enim longè ſuperant habit[illegible]m ch[illegible] tem in infa[illegible], com[illegible] a g[illegible] decedentibus [illegible] & cha[illegible] in[illegible] brev[illegible] poſt [illegible] [illegible] ationem m[illegible] un [illegible] [illegible] ed [illegible]

Adverte [illegible]

[illegible] minor eſt in [illegible] liga- [illegible] beatitudine patriæ [illegible] exponunt, [illegible] major eſt quoli- [illegible] charitatis habi- [illegible] illius, [illegible] beatifici [illegible] ſe- [illegible] dum eſt de exceſ- [illegible] viatores.

[illegible] m mediantibus [illegible] efficienter phyſicè [illegible] tualis, ſed diſpo- [illegible] eſſe ſolùm diſ- [illegible] phyſicas ad tale [illegible] diſt. 7. quæſt. 2. [illegible] *eodem modo ſe ha-* [illegible] *ad augmentum cha-* [illegible] *ad habendam cha-* [illegible] *ex charitate, ordinatur ad* [illegible] *per modum diſpoſitionis &* [illegible] *actus præcedens charitatem* [illegible] *quendam charitatem ſolum per mo-* [illegible] *non per modum meriti, quia ante* [illegible] *poteſt eſſe meritum. Neuter autem* [illegible] *habendam charitatem, vel augen-* [illegible] *efficientia, ſicut actus noſtri* [illegible] bus poſte [illegible] bus noſtris meri- [illegible] ordine ad aug- [illegible] ſubindeque [illegible], ſed etiam [illegible]

[illegible] enim quod [illegible] procedentia, [illegible] moral[illegible] in [illegible], do- [illegible] augmentum [illegible]

B [illegible] preſſiùs in reſp. ad 14. [illegible] *virtutes infuſa non augen-* [illegible] *tum diſpoſitivè & meritoriè.*

Reſpondet Ma[illegible]nez [illegible] formatum eſſe ejuſdem ratio[illegible] primo eſſe in genere e[illegible], [illegible] effectus, eò quòd ad pri[illegible] ſupponatur [illegible] illud [illegible] ad augmentū verò ſupponatur [illegible] in ſubjecto operante, [illegible] poteſt augmentum, & [illegible]

Sed contra primo [illegible] ſe[illegible] à D. Thomæ, & D[illegible] [illegible] educi de potentia [illegible] illi unit[illegible], & perfectiu[illegible] in [illegible]

C non poteſt formam [illegible], vel eam unit[illegible] poteſt illam [illegible] facere quod magis [illegible] augmentum [illegible] ejuſdem rationis [illegible] tantum in genere [illegible], ſed [illegible] fectus.

Contra ſecundò: Etſi ante augme[illegible] num [illegible] gratia & chari[illegible], non [illegible] tur inicij[illegible] char[illegible] præcontinet [illegible] augmentum conferendo [illegible] effectus ſuperare nequea[illegible]

D in qua phyſice & principal[illegible] nihil in ſubjecto ſupponi [illegible] continentiam augmenti gratiæ [illegible]

Dices: D. Thomas 1. 2. quæſt. [illegible] ſibi ſecundo loco objec[illegible] *ſpeciem. Sed principium mer[illegible]* *Ergo nullus poteſt majorem grat[illegible]* *mereri, quam habeat.* Reſpon[illegible] *cendum, quod augmentum gr[illegible]* *tem præexiſtenti gratia, [illegible]* *ipſius ſicut ar[illegible]or, et ſi ſit ſupra* [illegible] *non eſt tamen ſupra virtutem* [illegible] mentum gratiæ & char[illegible] quantitatem gr[illegible] [illegible]

E Sed [illegible] D. Thoman [illegible] de [illegible] non autem de virtute ac[illegible]

Secunda pars [illegible] [illegible]

mentum charitatis requirit diſpoſitio- parti . . . ntem ſubjectum ad formam: . . . fct . . . reſp. ad 1. quod licèt quilibet . . . tis mereatur ejus augmentum, non poſito quolibet actu remiſſo ſtatim au- . . . haritas, ſed ſolùm quando ponitur actus . . . or habitu, ut conſtabit ex dicendis articu- . . . enti: At ſi actus charitatis ſolùm morali- meritoriè concurreret ad augmentum . . . non requireretur talis proportio & co- . . . tio inter actum & habitum, ut de ſe patet: . . . o juxta D. Thomam, actus charitatis ſunt . . . itiones phyſicæ, & non ſolùm morales, ad . . . eorum habitus.

. . . ices: Si actus charitatis ſint diſpoſitiones . . . icæ ad ejus augmentum, ſubindeque requi- . . . actus intenſior, ut detur augmentum, nun- . . . m actui remiſſo correſpondebit ſuum præ- . . . ; quia cùm ille actus intenſior etiam me- . . . r & diſponat ad augmentum ſibi corre- . . . ens, relinquitur actus remiſſus præcedens aliqua diſpoſitione, quæ non ſit occupata proprio augmento: Ergo vel nunquam dabi- . . . illi præmium, vel eadem diſpoſitio deſerviet augmento actus remiſſi, & actus intenſi, . . . eſt ponere, aliquod augmentum dati ſine . . . ſitione phyſica ſibi correſpondente.

. . . argumentum tangit præcipuam hujus . . . ucationis difficultatem, quæ Theologorum . . . enia mirum in modum exercet, & torquet. . . . de bellè ait Goranus ſerm. 2. in Dominicam . . . oſt Pentecoſt. *Clerici diſputant de augmento . . . itatis: ſed ſancti orant pro augmento charita- . . . s.* Ut ergo plenè & dilucidè hæc difficultas . . . lvatur, duo à nobis breviter hîc diſcurienda primum eſt, an actus charitatis, etiam re- . . . , mereantur augmentum ejus: ſecundum, . . . ndonam tale augmentum pro actibus re- . . . s conferatur, an quando actus remiſſus eli- . . . ur, vel quando ponitur actus intenſior habi- . . . aut ipſi æqualis, vel utrum uſque ad finem . . . æ differatur? Unde ſit

ARTICULUS VII.

. . . actus charitatis remiſſi augmentum gratiæ, charitatis, & gloriæ mereantur?

P . . . A . . . tem negantem tenent D. Bonaventura, & . . . itandus, quibus favent Victoria, Soto, & . . . exiſtimantes actus remiſſos charitatis eſſe . . . em meritorios augmenti gratiæ, & gloriæ, . . . on charitatis: ſupponunt enim iſti Autho- . . . nam, & charitatem in adultis æquales . . . e, nec ſibi mutuò correſpondere, ſed ali- . . . poſſe in gratia eſſe valde perfectum, qui . . . m charitate erit ſatis imperfectus: ſicut . . . unt) in Chriſto gratia fuit infinita, & ta- . . . ipſa non fuit infinita charitas. Bannez . . . hic quæſt. 24 art. 6. dubio 1. in relect. de . . . ento charitatis, concedit quidem actus . . . tatis remiſſos mereri de condigno gratiæ, . . . tis, & gloriæ augmentum, ſed ait illud . . . e diſtinctum ab eo quod debetur actibus . . . ioribus habitu, eundemque gradum gra- . . . haritatis, & gloriæ eſſentialis dari à Deo . . . ibus titulis; & ad ſummum actibus remiſ- . . . jorem gloriam accidentalem correſpon- . . . e Pro explicatione veræ, & communis ſen- . . . æ, ſit

A

§. I.

Vera ſententia ſequentibus concluſionibus ſtatuitur.

DIco primò, actus charitatis remiſſos de condigno promereri gratiæ, charitatis, & gloriæ augmentum.

Probatur primò ex Scriptura: Nam Matthæi 10. & Marci 9. dicitur eum qui dederit calicem aquæ frigidæ in nomine Chriſti, non fore privandum mercede ſuâ: Atqui iſtud opus eſt valde remiſſum, & minimum inter opera pietatis: Ergo actibus etiam remiſſis charitatis correſpondet merces vitæ æternæ, & augmentum gloriæ; 108.

B ſubindeque etiam gratiæ & charitatis, quibus gloria menſuratur. Ibidem etiam dicit Chriſtus Dominus: *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt*, hoc eſt, omnia opera veſtra bona, omnes cogitationes, quantumvis leves, & capillis ſimiles, tamen numeratæ ſunt apud Deum, ut iis dignam mercedem in die judicii largiatur, ſicut explicat Ambroſius lib. 2. de Spiritu ſancto, his verbis: *Quid mihi prodeſt ſi Deus ipſe omnes meos novit capillos? Illud mihi redundat, & proficit, ſi bonorum operum pervigil teſtis remunerationem gloriæ donet æternæ.*

Confirmatur ex illo 2. ad Corinth. 9. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet.* Quorum verborum ſenſus 109.

C legitimus eſt, juxta communem explicationem Doctorum, quod qui operatur remiſsè, recipiet remiſſum gradum gloriæ, & pro paucis operibus parvos gloriæ gradus conſequetur. Unde S. Bernardus hunc locum explicans, ait: *Parva ſeminis detractio, magna ſegetis eſt diminutio.*

Probatur ſecundò ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 10. ubi docet juſtos per bona opera, quibus mandata Dei & Eccleſiæ obſervant, creſcere in gratia quâ juſtificati ſunt: Sed ad obſervationem mandatorum non eſt neceſſarium quod juſti operentur ex actu intenſiori, quàm ſit habitus præexiſtens: Ergo ut creſcant in gratia & chari- 110.

D tate, ſubindeque in gloria, non requiritur quod actus meritorius ejuſdem augmenti ſit intenſior habitu præexiſtente; & per conſequens per actus remiſſus charitatis, augmentum gratiæ, charitatis, & gloriæ, de condigno merentur.

Confirmatur: In eodem Concilio, eadem ſeſſione 6. can. 32. ſic dicitur: *Si quis dixerit juſtificatum bonis operibus quæ ab eo per Dei gratiam & Ieſu Chriſti meritum fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema ſit.* Sed quilibet actus charitatis, etiam remiſſus, eſt opus bonum, factum à juſto, per Dei gratiam, & Jeſu 111.

E Chriſti meritum: Ergo eſt meritorius augmenti gratiæ & gloriæ.

Confirmatur ampliùs: Concilium Tridentinum, Scriptura, & Patres, meritum tribuentes noſtris operibus, indiſtinctè loquuntur, neque inter actus intenſos & remiſſos ullo modo diſtinguunt: At ubi jura non diſtinguunt, nec nos diſtinguere debemus: Ergo &c. 112.

Probatur tertiò concluſio ex D. Thoma 1. 2. quæſt. 114. art. 8. ad 3. ubi ait: *Quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ.* Et hic quæſt. 24. art. 6. ad 1. dicit: *Quilibet actus charitatis, meretur charitatis augmentum.* Ex quibus verbis hoc argumentum formari poteſt. Meritum augmenti gratiæ & charitatis, non ſtat abſque 113.

merito augmenti gloriæ; cùm gratia ſit ſemen gloriæ, & charitas menſura luminis gloriæ, & viſionis beatificæ, ut ex eodem S. Doctore infrà oſtendemus: Sed D. Thomas in priori teſtimonio docet quiuslibet actus charitatis mereri augmentum gratiæ, & in poſteriori, mereri charitatis augmentum: Ergo ſentit quemlibet actum charitatis, etiam remiſſum, promereri gloriæ, gratiæ, & charitatis augmentum.

114. Quartò probatur ratione: Actui charitatis remiſſo, hoc eſt non adæquanti intenſionem habitus, conveniunt omnes conditiones, ad meritum de condigno augmenti gratiæ & gloriæ neceſſariæ; eſt enim ſupernaturalis, in obſequium Dei factus, ab homine grato procedens, & à charitate elicitus; quæ ſolùm conditiones ad meritū de condigno requiruntur, ut in Tractatu de merito oſtendimus: Ergo actus remiſſi charitatis ſunt meritorii de condigno augmēti gratiæ & gloriæ.

Disp. 1. a. 1

115. Quintò ſuaderi poteſt eadem concluſio ex abſurdo & inconvenienti, quod ſequitur ex adverſa ſententia: Si enim per actus remiſſos juſti non mererentur augmentum gratiæ & charitatis, ſequeretur eum qui operaretur remiſſiùs, aliquando mereri, non verò eum qui operatur intenſiùs, ſeu qui ferventiorem charitatis actum elicit: v.g. ſi in aliquo ſit charitas ut unum, & operetur intenſè ut duo, merebitur augmentū gratiæ & charitatis; ſi verò in alio ſit charitas ut ſex, & operetur intenſè ut quatuor, aut quinq;, juxta Adverſariorum ſententiam, augmentum gratiæ & charitatis non merebitur; quod abſurdiſſimum eſſe, & à ratione penitùs alienum, nemo eſt qui non videat: ſic enim idem actus, prout fieret à ſanctiore, non eſſet meritorius; prout verò fieret à minùs ſancto, eſſet meritorius.

116. Denique probari poteſt ſpecialiter contra Victoriam, Sotum, & Vegam, ac demonſtrari, quod repugnet actus charitatis remiſſos mereri de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ, niſi etiam augmentum charitatis mereantur. In primis enim, juxta D. Thomam 1. 2. quæſt. 110. art. 4. ad 1. charitas dimanat à gratia, ſicut potentiæ ab anima: Sed non ſtat augmentum eſſentiæ, abſque incremento proprietatum, ſicut non ſtat abſque proprietatibus exiſtere eſſentiam: Ergo non poteſt gratia habitualis creſcere, abſque augmento charitatis: ſubindeq; repugnat actus charitatis remiſſos, mereri de condigno augmentum gratiæ, & tamen non mereri de condigno augmentum charitatis.

117. Confirmatur: Si augeretur gratia, & tamen charitas non augeretur, ſequeretur quod ille qui magis eſſet dilectus à Deo, minùs diligeret Deum, contra illud Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo*; & iſtud Joan. 14. *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.* Quibus verbis ſignificatur, quod magis diligentes Deum, magis diliguntur à Deo: charitas enim eſt mutua amicitia inter Deum & hominem, ut art. 1. oſtendimus. Sequela patet: Nam per gratiam homo diligitur à Deo, cùm gratia faciat hominem objectum congruum divinæ dilectionis, ut in Tract. de gratia declaravimus; per charitatem verò homo diligit Deum, cùm [illegible] principium proximum diligendi: Ergo ſi eſſet major gratia in aliquo, quàm charitas, & ſi habitus gratiæ ſanctificantis augeretur, non aucto habitu charitatis, homo magis dilectus à Deo non magis diligeret Deum.

Disp. 1. a. 7.

118. Deinde quod etiam repugnet hominem mereri augmentum gloriæ & viſionis beatificæ, abſque eo quòd mereatur augmentum charitatis, oſtenditur ex D. Thoma qui variis in locis docet gloriam proportionari, & menſurari ſecundùm quantitatem charitatis, ſed præſertim 1. p. qu. 12. art. 6. in corpore ubi ait: *Qui plus habebit de charitate, perfectiùs Deum videbit, & beatior erit.* Et ibidem docet, inæqualitatem viſionis proximè reduci in luminis gloriæ inæqualitatem, & iſtam in inæqualitatem charitatis. Item 1. 2. qu. 114. art. 8. probat hominem ſuis actibus mereri augmentum charitatis & gratiæ, quia tale augmentum eſt via ad augmentum gloriæ, qui autem ultimum meretur terminum, meretur intermedium. Demum in 1. diſt. 17. qu. 2. art. 3. ad 2 & ad Annibaldum ibidem ad 3. cùm ſibi objeciſſet: Qui poteſt ad majus, poteſt etiam ad minus: Sed homo quolibet actu charitatis meretur augmentum vitæ æternæ, quod eſt majus augmento charitatis: Ergo multò magis augmentum charitatis. Reſpondet negando eſſe majus, mereri augmentum vitæ æternæ, quàm augmentum charitatis quia meritum augmenti charitatis eſt meritum augmenti vitæ æternæ, & è converſo. Cenſet ergo D. Thomas, hominem per actum intenſum, vel remiſſum, non poſſe mereri augmentum gloriæ, & viſionis beatificæ, niſi etiam augmentum charitatis mereatur.

A

B

Dico ſecundò: Actibus remiſſis non correſpondet diverſis titulis idem gradus gratiæ, charitatis, & gloriæ, qui debetur actui intenſiori, ad augmentum habitus diſponenti, ſed diverſus. Ita communiter docent noſtri Thomiſtæ, contra Bannem ſuprà citatum.

C

Probatur primò: Concilium Tridentinum ſuprà citatum, definit juſtos creſcere in gratia & charitate per bona opera, quibus mandata Dei & Eccleſiæ obſervant, ſubindeque per actus charitatis etiam remiſſos; cùm ad obſervationem mandatorum non ſit neceſſarium, quod homo eliciat actus intenſiores habitu, ut ſuprà arguebamus: Atqui ſi actibus remiſſis, non correſponderet aliquis gradus gratiæ & charitatis diverſus ab eo qui reſpondet actui intenſiori, ad augmentum habitus diſponenti, ſed idem gradus daretur pluribus titulis, juſtus non poſſet dici cum proprietate per actus remiſſos charitatis creſcere in gratia & charitate; cùm forma non dicatur cum proprietate creſcere & augeri, niſi creſcat in intenſione, & novum aliquem, quem antea non habebat, gradum acquirat: Ergo actibus charitatis remiſſis reſpondet aliquis gradus gratiæ & charitatis, diverſus ab eo qui debetur actui intenſiori, non verò idem, ut datus pluribus titulis.

D

Confirmatur: Idem Concilium ſeſſ. 6. cap. 16 ait: *Bene operantibus uſque in finem proponenda eſt vita æterna, tanquam merces, ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda.* Ubi cùm nullum opus bonum excludatur à merito vitæ æternæ, colligitur non ſolùm actus charitatis intenſos, ſed etiam remiſſos, eſſe meritorios præmii vitæ æternæ, ejuſque augmenti, ac per conſequens augmenti gratiæ & charitatis. Atqui ſi idem gradus gloriæ, & gratiæ ac charitatis, qui reſpondet actui intenſiori, ad augmentum habitus diſponenti, reſponderet diverſis titulis actibus remiſſis, non reſponderet ut merces ad æqualitatem juſtitiæ, & ut præmium ipſis adæquatum; ſicut denarius jam ex juſtitia debitus operanti pro opere [illegible] d[illegible],

E

[illegible] qua [illegible]

[illegible] am [illegible] nem, [illegible] quod [illegible] charitatis [illegible] le- [illegible] accidentalem.

[illegible] Concessum [illegible] ita [illegible] indiffe- [illegible] bus [illegible] operibus, [illegible] vel [illegible] operibus [illegible] tenuioribus [illegible] gloria, [illegible] solum acci- [illegible] alis; ita [illegible] ius re- [illegible] gradus gloriæ eſſentia- [illegible] gloria accidentalis.

[illegible] ndò conclusio: Pluribus operi- [illegible] non correſpondet remiſſio [illegible] partibus titulis, ſed majoris pœ- [illegible] Ergo ſimiliter pluribus actibos [illegible] non reſpondet, diverſis titu- [illegible] gratiæ, charitatis, & gloriæ, qui [illegible] ſolium, ad augmentum habitus [illegible] ctius. Conſequentia patet ex [illegible] eadem enim videtur eſſe ratio [illegible] tisfactione; cum non minùs [illegible] tis- factione, juſtitiæ æquali- [illegible] Antecedens etiam videtur ma- [illegible] aliquis eadem intenſione & [illegible] es, plus ſatisfaciet pro pec- [illegible] ionis, quàm ſi ſolum jejunet [illegible] operibus ſatisfactoriis non [illegible] ejuſdem pœnæ, pluribus [illegible] pœnæ condonatio.

[illegible] Diverſa peccata puniuntur [illegible] particularibus, non ve- [illegible] pluribus titulis ſolicitâ: Ergo [illegible] charitatis correſpon- [illegible] particularis gradus gloriæ, [illegible] pluribus titulis. Antecedens eſt [illegible] quentia verò videtur manifeſta. [illegible] ria, tele [illegible] ione de aug- [illegible] parte primâ. *Indignum videtur* [illegible] *ro actu malo, quantumcumque re-* [illegible] *pœnam* (ſcilicet particularem & [illegible] *bono actu remiſſo non habeat mer-* [illegible] nctam a mercede actus inten- [illegible] habitus diſponentis, ſed [illegible] ulo.

[illegible] poteſt concluſio hac ratione, [illegible] elicitus ab habente cha- [illegible] majoris eſt dignitatis, melio- [illegible] quam [illegible] us intenſus ut qua- [illegible] habente cha [illegible] em ut unum; [illegible] enſione ex [illegible] t, & aliàs ra- [illegible] ſubjecti operantis non [illegible] catur potius d [illegible] itas aut va- [illegible] cundus act [illegible] eſt meritorius [illegible] s, & [illegible] d [illegible] octi [illegible] n præmi [illegible] correſpondet [illegible] charitatis [illegible] ea [illegible] edenti, [illegible] go etiam p [illegible] um [illegible] ac d [illegible] beo [illegible] ad [illegible]

[illegible]

m [illegible]
& [illegible]
mari [illegible]
præmium [illegible] ſimum, qu [illegible] piſſimam [illegible] nere [illegible]
B tem elicuit ac [illegible] tioni, ac divinæ [illegible] ſonum videtur.

Sequitur etiam e [illegible] homo e [illegible] ac [illegible] actum ferventi [illegible] perpetuò careb [illegible] bebunt augmentum [illegible] tituli [illegible] correſp [illegible] quod juſti [illegible] meruit de condigno [illegible] Deus in præmiando [illegible] juſtus in puniendo, [illegible] meritum ſine pœna, & [illegible] præmio, ut rectè [illegible]
C nionenſium Archiep [illegible] egregiè ac erudite [illegible]

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra [illegible] nem: D. Thomas in [illegible] d [illegible] 126.
2. ſic ait: *Quilibet actus charitatis, in [illegible] informatus tali habitu, ordinatur ad præmium [illegible] tiale, non tamen ad augmentum præmii, ſed [illegible] ad augmentum charitatis.* Idem habet ad Annib [illegible] ibidem art. [illegible] in corp. 2. & in 2. [illegible] 27. [illegible] art. 5. ad 2. ubi inquit. *Non oportet quod [illegible] actus meritorius augmentum gratiæ me [illegible] non in quolibet actu meritorio invenitur [illegible]*
D *per quam ex actu conſequitur augmentum ha [illegible] ſolum in illo actu quo quis utitur [illegible] cundùm proportionem ſuarum virium [illegible] deſit gratia Dei.* Lege [illegible] D. Th [illegible] charitatis non merentur augmentum [illegible] nec gratiæ, nec charitatis.

Ad primum locum reſpondeo [illegible] 127.
ibi loqui de actu primo charitatis [illegible] diſpoſitio ad [illegible] onem gratiæ, [illegible] intenſiorus [illegible] ad aug [illegible] ad augmen [illegible] charitatis ordinatur, [illegible] ad præmium [illegible] ſtantiale [illegible] hominem dignum præm [illegible] præſupponat præmium deb [illegible]
E ut ait idem S. Doctor in 3. d [illegible] in corp. & ad [illegible].

Reſpondeo ſecundò, quod [illegible] 128.
ba [illegible] dixit propter a [illegible] priùs in [illegible] præcedentem [illegible] actum [illegible] conſerendu [illegible] at [illegible] en [illegible] b [illegible] m [illegible] a, [illegible]

[illegible] um [illegible] el [illegible]

[illegible] ando Mino- [illegible] præceptum divin[illegible]m, [illegible] undum totam habitus [illegible] habitu remiſſe, non indebi- [illegible] illo utitur, & actum unde- [illegible] nullâ circunſtantiæ vitia- [illegible] ita bonum, ac ſi habitu ad- [illegible] ne poteſt eſſe dignus præmio [illegible]; non ſecùs ac qui benè ope- [illegible] præc[e]pta, meretur præmium, [illegible] quod melius eſt, ſervans conſilia.

[illegible] tertiò: Inter meritum de condigno, [illegible] um, debet eſſe æqualitas: Sed hæc non [illegible] inter actus remiſſum charitatis, & aug- [illegible] m incrementum habitus actum [illegible] excedat: Ergo actus remiſſus charitatis no[illegible] de condigno augmentum habitus.

R[illegible] mò, inter meritum de condig- [illegible] non requiri æqualitatem ma- [illegible] ſufficere proportionalem, ut [illegible] Thomas in 3, diſt. 18. quæſt. 1. art. 2. & 1. [illegible] 1. & nos in Tractatu de merito [illegible] hæc autem inter actum charitatis [illegible] ejus augmentum reperitur; nam [illegible] proportionis inter cum præmio illud [illegible] obſiſtit, ut patet in actionibus & [illegible] hujus vitæ, quæ licèt citò tranſeant, [illegible] ratione tamen gratiæ & chari- [illegible] procedunt, habent proportionem [illegible] viſione beatifica, quæ intermina- [illegible] infinitate menſuratur, eamque de [illegible] promerentur, juxta illud Apoſt. [illegible] 2. [illegible] *quod momentaneum eſt & leve tribu- latione* [illegible] *æternũ gloriæ pondus operatur in nobis.*

133 R[illegible] cundò, concessâ abſolutè Ma- [illegible] Minorem. Ad cujus probationem [illegible] in [illegible] habitus exce- [illegible] um, in genere phyſico, & ſecun- [illegible] non tamen ex- [illegible] alem illius, ſumptum ex gra- [illegible] bus, ex quibus dignitas actus [illegible] pœnarum acerbitas, in [illegible] phyſice excedit tempora- [illegible] in captam ex peccato n[illegible] [illegible] mortalem. & ſicut [illegible] phyſicam entitatem [illegible] meritorium [illegible] expendimus.

[illegible] ſecundam conclu- [illegible] per actus [illegible] [illegible] uno inſtanti concep- [illegible] tamen non meretur [illegible] quod antea me- [illegible] Theologi [illegible]

[illegible] vus [illegible] cit q[illegible] reſpo[illegible] quibus [illegible] qu[illegible] legitima [illegible]

Antecedens verò expre[illegible] 3. p. quæſt. 89. ar[illegible] ad [illegible] *tentiam reſurgit in minore charitate* [illegible] *dem præmium eſſentiale, ſecundum* [illegible] *ritatis in qua invenitur: habebit tamen m*[illegible] *de operibus in prima charitate factis, quam* [illegible] *quæ in ſecunda fecit, quod pertinet ad pr*[illegible] *dentale.* Sentit ergo S. Doctor, q[illegible] non dabitur novum præmium eſſe[illegible] ter præcedentia opera, per pœ[illegible] cata, ſed ſolum accidentale [illegible] idem gradus gloriæ eſſentialis dabi[illegible] tulo.

Ad objectionem, conceſſo Anteced[illegible] go conſequentiam, & p[illegible] tem: nam [illegible] Dominus per actus ſubſequentes [illegible] titulo id quod jam [illegible] um act[illegible] rat, quia qui[illegible] ber actus [illegible] erat [illegible] toriu[illegible] unde per plures actus n[illegible] qu[illegible] unum qu[illegible] quatati[illegible] [illegible] eſt, nul[illegible] [illegible] ratio non habet lo[illegible] [illegible] ſunt unde [illegible]

Ad [illegible] mat [illegible] q[illegible] mentum illud tar[illegible] tem, de qua diſputant [illegible] pœnitentia, qui [illegible] bona ope[illegible] gratia & charitate, & p[illegible] peccatu[illegible] mortificata per pœnitentiam rev[illegible] non eſt præſentis inſtituti [illegible] mentem D. Thomæ, quæ [illegible] detur obſcurior, indagare [illegible] ſed [illegible] Tractatu de pœnitentia ex profeſſo erit.

ARTICULUS VI.

Quando detur augmentum gratiæ & [illegible] actibus rem[illegible]

HÆc eſt difficilior pars hujus [illegible] controverſiæ, quam in [illegible] licet enim [illegible] tis, quos a[illegible] fateantur actus [illegible] gratiæ & charitatis [illegible] explicando [illegible] tatis augmentum, ac [illegible] Deo conferatur valde [illegible] [illegible]

[illegible] ut [illegible] S. [illegible] end [illegible] re- [illegible] verba [illegible] an [illegible] les vel intenſi[illegible], [illegible] ita, ſufficienter ad ejus aug- [illegible], vel ſolùm in ingreſſu glo- [illegible] inſtanti viſionis beatificæ, in [illegible] charitatis, ad minus tantæ [illegible] fuit meritum actuu remiſ- [illegible] reſolutione hujus difficultatis. [illegible] ex S. Thoma 3. p. quæſt. [illegible] art. [illegible] poteſt dupliciter conſiderari: [illegible] habitûs & qualitatis, ſecundum [illegible] rem quam habet: ſecundò in [illegible] enus videlicet juſtus per illam [illegible] gloriam me[illegible] bonis operibus [illegible] ter [illegible] potest con- [illegible] abitus & qualitatis: vel ſecun- [illegible] propriam charitatis, id eſt ami- [illegible]. Hoc promiſſo, ſit

§. I.

[illegible] *luſionibus difficultas reſolvitur.*

D[illegible] gratia in eſſe gratiæ, & ſimili- [illegible] in eſſe charitatis, ſtatim augen- [illegible] remiſſos. Ita docent Alva- [illegible] Marcus à Serra, Joannes à S. Tho- [illegible] noſtris Thomiſtis, ſequiturq; ma- [illegible] ulo præcedenti: cùm enim [illegible] remiſſos charitatis de condigno [illegible] tum gratiæ, charitatis & glo- [illegible] oſtendimus, mox ut actum re- [illegible] elicit, acquirit jus ad novum [illegible] charitatis, & gloriæ, & à Deo [illegible] ad illum: Ergo per talem actũ [illegible] gratia in eſſe gratiæ. Conſequen- [illegible] notabili præcedenti declara- [illegible] augeri in eſſe gratiæ, nihil aliud [illegible] novum jus acquirere ad glo- [illegible] ratione illius ad majus præmium [illegible], ſeu deſtinari.

[illegible] gratia & charitas, in eſſe habi- [illegible], non augentur ſtatim per actus [illegible] es.

[illegible] docetur expreſſè à D. Thoma [illegible] præſertim 1. 2. quæſt. 114. art. 8. [illegible] *Quilibet actus meritorius meretur [illegible] gratiæ, ſicut & gratiæ conſumma- [illegible] vita æterna. Sed ſicut vita æterna non [illegible] ſuo tempore, ita nec gratia ſtatim [illegible] tempore, cum ſcilicet aliquis ſufficien- [illegible] ad gratiæ augmentum.* Quæ ver- [illegible] bus [illegible] unt, ut [illegible] quod [illegible] go cen- [illegible] gratiæ & charitatis [illegible] bus re- [illegible] n [illegible] tem n [illegible] atis, [illegible] U[illegible] *Quia* [illegible] *ha-* [illegible] *tempore.* [illegible]

[illegible]

Sed [illegible] gatis [illegible] meorit ch[illegible] cludit. S[illegible] mum eſt aug[illegible] gratiæ [illegible] debitum, non [illegible] dari [illegible]

B ſuo tempore, cùm [illegible] licet aliquis [illegible] enter diſpoſitus. Sed hoc ſecundum [illegible] tum, ſi ſtatim tale augmentum [illegible] meriti, alioquin dicendum eſſet acti bono [illegible] duplex dari augmentum, unum ti[illegible] aliud titulo congruæ diſpoſitionis; [illegible] ſurdiſſimum eſt, ſic enim actus [illegible] melioris conditionis, quam intenſ[illegible] unum tantum augmentum reſp[illegible] idea [illegible] illa interpretatio non eſt legitima, nec [illegible] rem S. Thomæ.

Poteſt inſuper ſuaderi concluſio ratione [illegible] damentali, quàm idem [illegible] Doctor loco [illegible] citato in corpore articuli innuit [illegible] 142.

C actus auget ſtatim gratiam & charitatem in eſſe phyſico qualitatis, in quo [illegible], & ratio proportionatæ diſpoſitionis ad augmentum recipiendum. Sed actus [illegible] habeant rationem meriti, non habent [illegible] tionem proportionatæ diſpoſitionis [illegible] augmentum recipiendum: Ergo non augent [illegible] gratiam & charitatem in eſſe phyſico qu[illegible]. Major probatur, Gratia habitua[illegible] ut infuſione datur dependenter à diſpoſitionibus, & juxta earum proportionem, ut docet [illegible] mas 1. 2. qu. 112. art. 2. conſtatq; tum ex [illegible] tino ſeſſ. [illegible] cap. 7. dicente: *Juſtitiam in nobis reci-*

D *pientes, unuſquiſq; ſecundum propriam cujuſq; diſpo- ſitionem:* tum ex Hieronymo in [illegible] hic 4 *Unicuique autem ſecundum propriam menſuram,* [illegible] ſic ait: *Gratia juxta menſuram credentibus datur, &c. Juxta menſuram vaſculorum Deus in[illegible] liquorem, tantùm muneris largiens, quantum poſſit cui donatur accipere.* Ergo etiam augment[illegible] tiæ, & charitatis, non ſolum m[illegible] etiam diſpoſitivè dependet à noſtris actibus [illegible] eaſdem enim cauſas per quas [illegible] 5 augentur, & conſequenter ſolum p[illegible] us augebuntur gratia & charitas, in quibus [illegible] ratione meriti invenietur ratio pro[illegible] diſpoſitionis [illegible] illarum augmentum. Unde [illegible] cèt Deus poſſit abſq; noſtra [illegible] re, & majorem ac intenſiorem [illegible]

E gratiam & charitatem hoc tamen [illegible] propriè augmentum ſicut [illegible] de cœlo lect. 7. non eſt pr[illegible] elementis, qu[illegible] eorum actione au[illegible] bus, & plant[illegible] in au[illegible] ctoi hic qu[illegible] le eſſe [illegible] ide[illegible]

[illegible]

[illegible] cientes ad augmen-[illegible] [illegible]is.

144. [illegible] conſequentiam: quia [illegible] noſtris a[illegible] [illegible] quæ non agit [illegible] intenſionem habitus aut [illegible] [illegible] untur, nec augentur phyſice [illegible] [illegible] d tantùm moraliter: & ideo [illegible] per actu ſupernaturales remiſſ[illegible].

145. [illegible] a [illegible]: Et ſi actus fidei non cau[illegible] [illegible] phyſice fidei habitum, nec augmen-tum e[illegible], tamen ſolu[illegible] a[illegible]us, habitu præ[illegible] [illegible] ad augmentum fidei ſufficientet d[illegible] homine [illegible] ergo quamvis [illegible] nec augeat efficientet [illegible] actibus [illegible] tamen actus præ-[illegible] habit[illegible], erit ſufficiens diſpo-ſi[illegible] augmentum.

146. Cont[illegible] gratia in prima ſui [illegible] non eſt [illegible] phyſice noſtris actibus, in[illegible] tamen juxta menſuram & intenſio-nem [illegible]u, eodem modo quo habitus acquiſiti [illegible] intenſionem cauſantur; & idem [illegible] de charitate dicendũ: Ergo cùm ea-[illegible] augmentum habitus, & productionis [illegible] eo quod augmentum ſit veluti continuata ip[illegible] productio, gratia & charitas juxta ſuo-rum [illegible] intenſionem augentur, etſi per actus noſt[illegible] phyſi[illegible] non augeantur.

147. [illegible] primam gratiæ in-[illegible] [illegible] nam reſpe[illegible] [illegible] primò [illegible] actus noſtri non [illegible] tantum ut diſpoſitio-[illegible] intenſio-[illegible] vero augmentu obtinent ratione [illegible] proportionatæ di-ſp[illegible], ſi[illegible] conſequuntur augmentum.

148. Sed [illegible] in ſubjecto [illegible] etiam in ſui aug[illegible] viam petit diſpoſitionem [illegible] [illegible] productio [illegible] [illegible] ut [illegible] dicebamus, & per [illegible] aliquid augeatur & [illegible]: ſed [illegible] [illegible] etiam in [illegible] [illegible] explicit, & [illegible] [illegible] augmentum non [illegible] diſpoſitio [illegible] pro-[illegible].

[illegible] [illegible] & alios Re-[illegible]

[illegible] q[illegible] ſ[illegible] nes [illegible]

[illegible] tis, a[illegible] vita, q[illegible] actum [illegible] greſſum glo[illegible] rificationis, in quo homo [illegible] ferventiſſimo [illegible] charitat[illegible] tionem meritu, ſed tantu[illegible] cipiendum augmentum d[illegible] nullis, in via eli[illegible]s. Ita do[illegible] cita quibu[illegible] ſub[illegible] de Mar[illegible]s, ubi [illegible] cap. 4.

Prima pars probatur. Tunc [illegible] mentum gratiæ, act[illegible]bus tem[illegible] do ſuf[illegible] ad illud [illegible] tur, ut docet D. Thomas [illegible] ſed actus habitu præexi[illegible] ſponit ſuf[illegible] ad au[illegible] non recip[illegible] homo augme[illegible] debitum, quia de[illegible] ac[illegible] ha[illegible] lem habitum præexiſtenti [illegible] dict[illegible]s, Minor [illegible] ex [illegible] Tho[illegible] in corp. ubi ait: *Habilitate [illegible]ente [illegible] pit in actum ferventiorem dilectionis [illegible] tur ad charitatis profectum, & tunc cha[illegible] in actu.* Ergo ſentit D. Thom[illegible] dum a[illegible] ter [illegible] habitu eſſ[illegible] nem ad augmentum habit[illegible]

Nec obſtat quod idem S. D[illegible] quæſt. 2. art. 3. videatur [illegible] verbi[illegible] *Quando actus [illegible] procedit [illegible] tute habentis & quantùm a[illegible] virt[illegible] tùm ad virtutem habi[illegible] uſ[illegible], tunc [illegible] nit, & meretur augmentum charitatis, ut ſ[illegible]*

Non obſtat, inquam, cùm e[illegible] hominem diſponi ad au[illegible] cipiendum, per a[illegible] præcede[illegible] habitus[illegible] de natura elevata per aux[illegible] ſimul cum habitu com[illegible] actus intenſioris habitu. [illegible] D. Thomæ non colligitur [illegible] habitũ ad [illegible] augmentum [illegible] diſponere. Et ratio [illegible] æquales non augent habitum [illegible] ſitum, ut docent noſtri Thom[illegible] 3. Ergo cùm de ſupernatur[illegible] bamu[illegible] juxta modum [illegible] fieri poteſt philoſoph[illegible] ſupernaturales, habitu[illegible] æquales, non diſponere [illegible] mentum [illegible] recip[illegible]

Secunda vero pars [illegible] augmentu[illegible] actibus [illegible] quando juſtus in hac [illegible] charit[illegible] licet, brevit[illegible] [illegible] [illegible] grat[illegible]

[illegible] augmentum actibus re- [illegible] ,ſed [illegible]ud tantum quod actui in- [illegible]

[illegible]ent [illegible]iqui, quod licèt actus intenſior [illegible], ratione ſui diſponat ſolùm ad aug- [illegible] ſibi correſpondens, & proportionatū, [illegible]te tamen actuum remiſſorum præceden- [illegible]ponit ad recipiendos aliquos gradus gra- & charitatis actibus remiſſis debitos: unde [illegible]n, quando ponitur actus intenſior, non ſo- [illegible]onferri augmentum illi debitum, & cor- [illegible]dens, ſed inſuper dari gradus aliquos gra- [illegible]har[illegible]tatis, actibus remiſſis debitos; v.g. ſi [illegible]aritatis habitum præexiſtentem duobus [illegible]us ſuperet, quando ille elicitur, quatuor [illegible]gratiæ & charitatis conferūtur, duo pro [illegible]u diſpoſitione, & duo propter actus re- [illegible]præcedentes; alij verò gradus, actibus re- [illegible]ebiti, in ingreſſu gloriæ conferentur.

[illegible]ontra primò: Vel actus intenſior ad illos [illegible] charitatis diſponit in virtute præceden- [illegible]ctuum remiſſorum, tranſitivè, vel intran- [illegible] Non primum: ad hoc enim neceſſarium [illegible]uod ex actibus præcedentibus aliquid à ſe [illegible]ctum recipere, ratione cujus virtuoſior, & [illegible]nor in ratione diſpoſitionis redderetur; [illegible] autem actus intenſior à præcedentibus a- [illegible] remiſſis recipit. Nec etiam ſecundum: [illegible] enim aliquid agit vel diſponit in virtute al- [illegible] intranſitivè, quando ſeipſo eſt virtus illi [illegible]nata, ſicut calor eſt virtus ſubordinata [illegible]ctus autem intenſior non eſt ſeipſo virtus [illegible]cedentium actuum remiſſorum: Ergo in [illegible] vero ſenſu diſponit in virtute præceden- [illegible] actuum remiſſorum ad duos gradus acti- [illegible] remiſſis correſpondentes.

[illegible]ra ſecundò: Si actus intenſior diſponat [illegible]ute actuum remiſſorum præcedentium, [illegible]et diſponere ad totum augmentum actibus [illegible]iſſis debitum, non verò ſolùm ad aliquos [illegible]adus gratiæ & charitatis illis debitos; v.g. ſi [illegible]ceſſerit viginti actus remiſſi charitatis, & [illegible]us ſequens ſit intenſus ut decem, debet di- [illegible]ere ad triginta gradus gratiæ & charitatis: [illegible]oc ab illis Authoribus non admittitur: [illegible] non loquuntur conſequenter ad ſua prin- [illegible]equela Majoris patet: cauſalitas enim a- [illegible]ompetens non ratione ſui, ſed ratione al- [illegible]debet illi proportionari, ſeu commenſu- [illegible]am accidens v.g. quia agit in virtute ſub- [illegible]æ, producit ſubſtantiam: Ergo ſi actus in- [illegible]o ad augmentū charitatis diſponat in vir- [illegible]uum remiſſorum præcedentium, debet in [illegible]ute [illegible]lorum diſponere ad totum augmentū [illegible]ebitum, quamvis ratione ſui non poſſit [illegible]d [illegible]uæ intenſionis gradus diſponere.

[illegible]ert[illegible]a denique pars, quæ aſſerit augmentum [illegible] remiſſis debitum, uſque ad ingreſſum glo- [illegible]o primum inſtans glorificationis differri; [illegible]ut ex dictis in præcedentibus: cum enim [illegible]emiſſi charitatis mereantur de condigno [illegible]mentū gratiæ & charitatis, ut articulo præ- [illegible] oſtendimus, & meritum de condigno [illegible]am fruſtretur ſuo præmio; ſi homo aug- [illegible]m illud gratiæ & charitatis non recipit in [illegible]ta, quando æqualem habitui, vel illo in- [illegible]orem actum charitatis elicit, ut jam oſten- [illegible]s, oportet ſolùm ut illud recipiat in altera [illegible] & [illegible] in ingreſſu gloriæ, ſeu in primo inſtanti [illegible]cationis. Unde D. Thomas 1. 2. qu. 114. [illegible] ad 3. de actibus remiſſis loquens, ait: *Quo-*

A *libet actu meritorio meretur homo augmentum gra-tiæ, ſicut & gratiæ conſummationem, quæ eſt vita æ-terna.* Ergo ſicut actibus remiſſis non meretur gratiæ conſummationem, ſeu gloriam, ſtatim, aut in hac vita conferendam, ſed in alia vita, in qua erit diſpoſitus per lumen gloriæ ad viden-dam Dei eſſentiam; ita nec meretur gratiæ [illegible] charitatis augmentum, ſtatim, ut in hac vita [illegible]-buendum, ſed in alia vita, & in ingreſſu gloriæ, ſeu in primo glorificationis inſtanti: tunc enim anima eliciet actum charitatis, ad minus tantæ intenſionis, quantæ fuit meritū actuū remiſſo-rum viæ, & in illo actu ſufficienter diſponetur ad gratiæ & charitatis augmentum, quod me-B ruerat in via per actus remiſſos; talique actui (non quidem ut merito, cùm non ſit actus viatoris) ſed ut phyſicæ diſpoſitioni, reſpondebit aug-mentum gratiæ & charitatis, quod in eodem in-ſtanti habebit; ſicut habetur forma in eodem inſtanti, in quo eſt ultima diſpoſitio ad illam.

Neque hoc voluntariè, & abſque fundamento 158. dicitur, ut perperam nobis aliqui objiciunt: nam ut art. 6. dicebamus, charitas beatorum non ma-net in eodem ſtatu intenſionis, in quo fuit in ul-timo inſtanti viæ, ſed maximum incrementum accipit, cùm primùm homo fit beatus; quod nō erit abſque diſpoſitione phyſica intenſionis actûs dilectionis Dei, qui proinde tunc animam præ-C parare & diſponere poteſt ad recipiendum to-tum augmentū, actibus remiſſis, in via elicitis, debitum. Unde D. Thomas in ſupplem. qu. 93. art. 3. *manſiones diſtingui in cœlo, ſecundùm charita-tem patriæ, quæ quantò in aliquo erit perfectior, tantò reddet eum capaciorem divinæ charitatis, ſecundùm cujus augmentum augebitur perfectio divinæ viſionis.* Quibus verbis apertè declarat, actum charitatis patriæ ſe habere ut principium proximum, ani-mam diſponens ut ſit capacior charitatis divi-næ, ejuſque augmentum recipiat, quod in hac vi-ta, defectu diſpoſitionis phyſicæ, eam ultimò ad illud recipiendum præparantis, infuſum non fuerat.

D Addo quod altera vita eſt tempus recipiendi præmium adæquatum, quod homo meruit per actus præcedentes in via: Ergo præmium quod non confertur in hoc ſeculo, debet conferri in alio.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam & ſecundam 159. conclusionem: Repugnat gratiam augeri in eſſe gratiæ, & non augeri in eſſe qualitatis: Er-go duæ primæ concluſiones inter ſe pugnant. E Conſequentia patet: nam in prima diximus, per actus remiſſos gratiam ſtatim augeri in eſſe gra-tiæ; & in ſecunda aſſerimus eam non augeri tunc in eſſe habitûs & qualitatis. Antecedēs ve-rò probatur: Gratiam augeri in eſſe gratiæ, eſt eam augeri in ratione juris & acceptationis ad gloriam: Sed repugnat eam in iſta ratione au-geri, niſi etiam in ratione habitûs & qualitatis augeatur. Ergo repugnat gratiam augeri in eſſe gratiæ, & non augeri in eſſe qualitatis. Major patet: Minor probatur. Dare jus ad gloriā, non eſt denominatio extrinſeca in gratia, ſed prædi-catum intrinſecum, quod conſequitur ad phyſi-cam ejûs entitatem: Ergo repugnat gratiam, ut dantem jus ad gloriam, augeri, niſi etiam phyſi-cè, & in ratione habitus & qualitatis augeatur. Confir-

160. Confirmatur primò. Quia cognoſcibilitas ſequitur immaterialitatem, repugnat augeri entis cognoſcibilitatem, non auctâ illius immaterialitate: Sed jus & acceptatio ad gloriam, à gratia habituali proveniens, conſequitur ad ejus phyſicam entitatem Ergo repugnat illam, ut dantem jus ad gloriam, augeri, niſi etiam phyſicè ejus entitas augeatur.

161. Confirmatur ſecundò: Non poteſt augeri ratio ſpecifica, niſi etiam ratio generica augeatur, v. g. ſi intenditur albedo, debet etiam intendi color: Sed ratio habitûs & qualitatis eſt generica ad rationem gratiæ, ut patet: Ergo illa non poteſt augeri in eſſe gratiæ, niſi ſtatim in eſſe habitûs & charitatis augeatur.

162. Confirmatur tertiò: Si per actus remiſſos ſtatim augetur gratia in eſſe gratiæ, & tamen non augeatur in eſſe habitûs & qualitatis, niſi in ingreſſu gloriæ, ſeu in primo glorificationis inſtanti, ut in tertia concluſione aſſeruimus, ſequitur quod in hac vita nunquam ſalvetur æqualitas inter gratiam in eſſe gratiæ, & in eſſe habitûs & qualitatis, poſtquam homo juſtus aliquos actus remiſſos charitatis elicuit: Sed hoc videtur abſurdum: Ergo & illud.

163. Ad objectionem reſpondeo, negando Antecedens. Ad cujus probationem, diſtinguo Majorem. Gratiam augeri in eſſe gratiæ, eſt eam augeri in ratione juris phyſici ad gloriam, ut hæreditatem, nego Majorem: eſt eam augeri in ratione juris moralis ad gloriam, ut præmium & coronam, concedo Majorem: & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio: Quando dicimus per actus remiſſos gratiam in eſſe gratiæ ſtatim augeri, non intendimus illam per tales actus augeri in eſſe gratiæ intrinſecè, ſeu acquirere majus jus intrinſecum ad majorẽ gloriam ut hęreditatẽ; cùm tale jus ſit filiationis divinæ, non datur niſi auctâ formâ intrinſecâ, dante & conſtituente rationem filij: ſed tantùm volumus per illos actus meritorios dari jus morale & meritorium ad majorem gloriam recipiendam, mediatè, id eſt mediante actu intenſiori, qui in primo inſtanti glorificationis elicitur, & diſponit phyſicè ad recipiendum augmentum gratiæ & gloriæ, actibus remiſſis in via elicitis debitum, ut in tertia concluſione declaravimus.

164. Ex quo patet ſolutio ad primam confirmationem: conceſſa enim Majori, Minor diſtinguenda eſt: Jus phyſicum & intrinſecum ad gloriam ut hæreditatem conſequitur ad phyſicam gratiæ entitatem, concedo Minorem: Jus morale & extrinſecum ad gloriam, ut præmium & coronam, ſequitur ad phyſicam gratiæ entitatem, nego Minorem; iſtud enim jus ſequitur immediatè ad actus meritorios de condigno vitæ æternæ, quales ſunt actus remiſſi charitatis, ut articulo præcedenti oſtendimus: unde licèt parvulis, cum gratia baptiſmali decedentibus, detur gloria per modum hæreditatis, non tamen per modum præmij & coronæ, quia nulla habeot propria merita.

165. Ad ſecundam, conceſſa Majori, diſtinguo Minorem: Ratio habitûs & qualitatis eſt generica ad rationem gratiæ, phyſicè ſpectatæ, concedo Minorem: conſideratæ eſſe moris, nego Minorem. Similiter diſtinguo Conſequens: Ergo illa non poteſt augeri in eſſe gratiæ, niſi ſtatim in eſſe habitûs & qualitatis augeatur, in eſſe gratiæ phyſicè ſpectatæ, concedo: in eſſe gratiæ moraliter conſideratæ, ne[illegible] gratiæ conſideratur dupliciter [illegible] in eſſe phyſico, ſecundùm quod eſt [illegible] ad ſ[illegible] contrahens habitum ad talem ſpeciem: ſecundo in eſſe morali, quatenus mediantibus operibus meritorijs, per illam acceptatur homo [illegible] gloriam ut coronam. Unde dicimus, quod quando gratia ſecundùm propriam rationem ſpecificam gratiæ augetur in eſſe phyſico, [illegible] augeri in ratione habitûs; non tamen neceſſarium eſt, quod augeatur gratia in eſſe habitûs, quando augetur in eſſe gratiæ, in genere moral[illegible] Eſt exemplum in habituali gratia Chriſti quæ quidem in eſſe phyſico finita eſt, etiam ſecundùm differentiam ſpecificam gratiæ, ut 3. p. 7. art. 11. docent communiter Theologi cum S. Thoma, tamen ſecundùm moralem dignitate[illegible] inquantum nempe eſt principium infiniti meriti, & ſatisfactionis infinitæ, eſt in genere gratiæ infinita, ratione ſuppoſiti operantis, ut ibidem docet S. Doctor.

Ad tertiam confirmationem dico, nullum eſſe inconveniens, quod in via non ſemper ſalvetur æqualitas & proportio inter quantitatem gratiæ in eſſe habitûs, & quantitatem ejuſdem in eſſe gratiæ, ſeu meriti; ſed ſufficere quod ſervetur in patria, ubi etiam ſervabitur æqualitas in[illegible] quantitatem gratiæ, & quantitatem gloriæ, nam in patria omnia conſummata erunt & perfecta. Imò in Chriſto non ſalvatur, nec ſalvari poteſt talis æqualitas & proportio; cum repugnet gratiam Chriſti in eſſe habitûs & qualitatis eſſe infinitam, licèt per illam meruerit præmium infinitum, ſaltem in eſſe moris, ſeu infiniti valoris & pretij, de quo Tractatu de Incarnatione, quando de gratia Chriſti diſſeremus.

Objicies ſecundò contra ſecundam concluſionem. Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. [illegible] & can. 24. docet juſtificatos de die in diem p[illegible] bona opera, ſubindeq; per actus remiſſos charitatis, creſcere in accepta juſtitia, & magis juſtificati, ac ſanctiores fieri: Ergo cenſet per actus remiſſos charitatis, gratiam in eſſe phyſico qualitatis ſtatim augeri.

Sed negatur conſequentia: ut enim juſti cenſeantur per actus etiam remiſſos de die in diem creſcere in accepta juſtitia, & magis juſtifica[illegible], ac ſanctiores fieri, non oportet gratiam & charitatem in illis phyſicè actu augeri, majoremq; fieri ſecundùm intenſionem, ſed ſufficit illam fieri majorem moraliter & jus ad majorem g[illegible]riam & charitatem, ſuo tempore conferendam acquirere: ſicut peccatores per actus remiſſos vitiorum dicuntur creſcere in injuſtitia, & p[illegible]jores fieri, licèt per tales actus nihil reale phyſicum in ipſis producatur; habitus enim vitio[illegible] ſicut & virtutes acquiſitæ, phyſicè non exte[illegible]duntur, nec augentur per actus remiſſos, ſed [illegible]lùm per actus habitu intenſiores, ut communiter docent Theologi.

Objicies tertiò: Id quod cadit ſub merito de condigno, confertur infallibiliter: Sed actu[illegible] remiſſi merentur de condigno augmentum gr[illegible]tiæ & charitatis, ut ſtatim conferendum Ergo tale augmentum ſtatim confertur. Major pate[illegible] Minor probatur. Actus remiſſi adæquant ſuo valore augmentum gratiæ & charitatis, prout conferendum ſtatim; cùm in illo ſtatim dando non ſit major æſtimabilitas, quàm in illo ſecundùm ſe ſumpto Ergo de condigno merentur tale augmentum, prout ſtatim conferendum

C[illegible]fir-

[illegible] ut a[illegible] præcedunt [illegible]ebamus: Ergo etiam in ſub[illegible] gratia præcedit, & quod ha[illegible]o, meretur augmentum [illegible]t ſtatim conferendum.

[illegible] conceſſa Majori, neganda [illegible] probationem, nego Ante[illegible]ritatis non adæquant ſuo [illegible] connatu[illegible]aliter conferen[illegible] verò gratiæ & charitati non [illegible]iter, niſi proportionata diſpo[illegible]ualem diſpoſitionem non eſſe [illegible]el æqualem, ſed ſolùm actum [illegible], ſuprà oſtendimus; & ideò [illegible]itatis cum tali augmento ut [illegible] non adæquantur moraliter.

[illegible] confirmationem dicatur, ex eo [illegible]us ut ſex, elicitus ab habente [illegible], maj[illegible] ſit dignitatis actu [illegible] elicito ab habente charita[illegible]m co[illegible]gitalem actum eſſe ma[illegible] tiæ & charitatis meritorium, [illegible]enti ut ſtatim conferendi, pro[illegible]di[illegible]am.

[illegible]ver[illegible], conceſſa Majori nego Mi[illegible]us charitatis ut ſex eliciatur à [illegible]ote charitatem habitualem in[illegible]er[illegible]ccidens non erit meritorius [illegible]ent[illegible] gratiæ & charitatis, ſta[illegible]oc tamen non provenit ex eo [illegible]ajo[illegible] dignitatis ſubjecti pejoris [illegible]antùm ad dignitatem; ſed ex [illegible]tum ſtatim conferendum alte[illegible] & conditionis, & præter meri-

[illegible]

gl[illegible] Sed h[illegible] Majo[illegible] cl[illegible], manet [illegible] beatam. [illegible] ſeu viſio bea[illegible] charitatis in[illegible] mel data non poteſt a[illegible] nihil diſponat ad [illegible]rm[illegible] ſubjecto, & à qua d[illegible]pe[illegible] ctus charitatis ad [illegible]gm[illegible] d[illegible]ponere nequ[illegible]

Reſpondeo conc[illegible]ſſi Maj[illegible]rem. Ad cujus probatio[illegible]em, [illegible]dente, neg[illegible] Con[illegible] ille charitatis, que[illegible] homi[illegible] glorificationis c[illegible] dum augmentum [illegible] & [illegible] remiſſis in[illegible] nit, procedat à viſione beata [illegible]letur, hoc tamen non ob[illegible] quin[illegible] genere cauſæ diſpoſitivæ p[illegible]re[illegible] que ad augmentum luminis gloriæ [illegible] mam diſponere: ſicut quælibet diſpo[illegible] ma præcedit formam in genere cauſæ d[illegible]væ, & ab illa procedit, ac in genere [illegible]entis dependet: *Calor enim, qui eſt d[illegible] mam ignis, eſt effectus profluens a* [illegible]*orma ignis*[illegible] S. Thomas 3.p.quæſt.7.ar[illegible].13.ad 2. & [illegible]tio corporis eſt diſpoſitio ad rece[illegible] mæ, & tamen corpus non habet eſſ[illegible]nicum, niſi ab anima, ut docet idem S. Do[illegible] p.qu[illegible]. 76.art.4.ad 1. Eandem do[illegible]nam ac mutuam cauſarum dependentiam, & cau[illegible]atem [illegible]ribus aliis exemplis in Tra[illegible]atu de [illegible]ne elucidavimus [illegible] unde hic diutius immorari non expedit.

TRACTATUS UNDECIMUS

De quatuor Virtutibus Cardinalibus & vitiis oppoſitis.

Ad quæſtionem 57. D. Thomæ, & alias ſequentes.

PRAEFATIO.

NOn ſatis de virtute bene mereri me arbitrarer, niſi poſt explicat[illegible] virtutes Theologicas, brevem Synopſim & compendioſam tract[illegible]rem virtutum moralium, ac præcipue earum quas Cardinales vocant, velut cardinibus innituntur, & quæ cujuſque ſortis hominum negot[illegible] moderantur. Quare hoc unicum erit Diſputationum quas a[illegible]tum. Virtutum ſcilicet quatuor moralium, quæ principem locum o[illegible] omnium Quæſtionum, quas ſupra centum D. Thomas in ſecunda ſecundæ inſtitu[illegible] cida explicatio. Atque ut primum a nomine incipiam: ſolent hæ virtute[s] Card[illegible] [illegible] ceteras morales præcipuæ ſint, & primaria actionum noſtrarum modera[illegible] quia [illegible] Gregorius domorum vel Eccleſiarum præpoſitos & rectores Cardinales n[illegible] ſolet dici ad alios regendos præponi, ipſe inuſitato vocabulo, incardinari *voca[illegible]*

Quod vero ad partitionem attinet, quatuor eſſe duntaxat eas virtut[illegible] cum potentiæ & facultates animæ virtutum capaces, quatuor duntaxat ſint [illegible] virtutum unam ſibi vendicat, velut aliarum, quæ in eadem facultate re[c]ipiun[tu]r [illegible]dinem. Prudentia cæteris ſuperior, in prima & principe potentia, ſcilicet inte[illegible] Juſtitia voluntatem regit, fortitudo appetitum iraſcibilem coercet, temperanti[a] [illegible] deratur. Iam vero ſi [ear]um officia & munera exigas, ita paucis accipe. Prudenti[a] [illegible]ud[illegible]em in rebus omnibus conſtituit. Juſtitia æqualitatem efficit in his operationi[bus] [illegible] verſantur. Fortitudo robur & firmitatem habet, quibus timores compeſcit, & peri[illegible]ctat. Temperantia demum eas appetitiones, quæ in delectabile bonum toto impe[t]u [illegible] injectis habenis moderatur.

Hæc, quæ ad nomen, partitionem, & munera virtutum Cardinalium attinent [illegible] vi potuerunt. [illegible] qui ea [illegible]udet, quibus Sancti Patres eas virtutes exornarunt, ve[illegible] ne complecteretur. Sed cum non minùs indecorum eſſet omnes præterire, quam [illegible] qui[illegible] quædam le[v]iter & veluti ſummâ manu decerpam. D. Gregorius Car[di]n[ale]s [illegible] quatuor ſpiritualis ædificii angulos vocat, quos ſi contingeret turbinibus concuti [illegible] [illegible]um iret. D. Nilus eas eſſe dixit quatuor aromatum ſpecies, quibus cæleſte T[h]im[iama] [illegible] qui[illegible]leſtes animas, menteſque, ac Deum ipſum, grati[ſſ]imo odore perfundunt. [illegible] [illegible]is quatuor rotas vocat currus myſtici, quo anima poſt partam vic[t]oriam [illegible] [illegible]r. Olympiodorus quatuor Cardinales ac præcipuos ventos, quibus animæ re[illegible] [illegible]nata [illegible] me fluant. Sed demum fuſius D. Ambroſius quatuor virtut[illegible] [illegible] P[a]ra[diſ]i fluenta vocat. Confert enim ſapientiæ & vitæ fontem, ut [illegible] [illegible]mo [i]llo Paradiſi fonte: atque ut quatuor inſignes fluvii, Phiſon, Geon, T[illegible] [illegible] fonte manabant, amœniſſimam r[illegible] [illegible] [illegible] ita virtute[s] [illegible] [illegible] [illegible] fœcundandam tellurem animæ, e[x] [ſapi]entiæ fonte dim[illegible] [illegible] [illegible] me inſti[t]uta, [illegible]rum virtutum cum his luminibus analogiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ph[i]ſon [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]mbolum [illegible] [illegible] [illegible]imatio [illegible] quam an[i]ma [illegible] [illegible] Æ[illegible] terram alluit [illegible] temperan[illegible]

4. [illegible] cap. [illegible] cap. Epiſt. 31 [illegible] Ecc. Lib. de Parad. cap. 3

[illegible] *esses no*[illegible] [illegible] *inquit*, [illegible], fon[illegible] [illegible]tiæ [illegible] [illegible] ad æter[illegible] [illegible] dirigi[illegible] vitæ. Ex anima [illegible] [illegible]t irriget Paradiſum, hoc eſt quæ[illegible] [illegible] initia in quæ ſapientia divi[illegible]itur. Quæ ſu[illegible]t quatu[illegible] [illegible]m prudentiæ, aliud temperantiæ, tertium [illegible] [illegible] ſicut fons eſt ſapientia, ſic flumina quatuor ſunt fluenta [illegible] *1. de officiis cap. 24. poſtquam Abraham, Ioſeph, Iob. & Davidis varias* [illegible] *[illegible]rondem illis imponat, addit* Quod his vi[illegible] [illegible] [illegible]? Quarum primo loco conſtituerunt pru[illegible]ntiam, quæ [illegible] [illegible]ſatur, & ſcientiæ plenioris infundit cupiditatem ſecundo [illegible] [illegible] cuique tribuit, alienum non vendicat, utilitatem propriam neg[illegible] [illegible] æquitatem cuſtodiat tertiò fortitudinem, quæ & in rebu[illegible] [illegible] magnitudine, & domi eminet, corpori[illegible]que præſtat viribus [illegible], quæ modum ordinemque ſervat omnium quæ vel agend[illegible] [illegible] [illegible]tamur.

DISPUTATIO PRIMA

De Prudentia & partibus ejus.

Q [illegible] entia in intellectu [illegible] quens ſimpliciter [illegible] nalis, quia tamen [illegible] intellectu, ſed ex- [illegible] ſuum appe- [illegible] intellectua- [illegible] inter morales [illegible] regula, dux & magi- [illegible] hinc. prudentiam *a- [illegible] ce opera [illegible] oculum* eſſe dicit, [illegible] in [illegible] 3 *Lucernam animæ, Re- [illegible] um, magiſtram eorum quæ bona ſunt* [illegible] imus [illegible] yrius diſſert 40. pru- [illegible] quam matremfamilias ex [illegible] to omnia dirigere in familia [illegible] detur ſumpſiſſe à Philoſo- [illegible] orum moralium in ipſo fine [illegible] endat, tanquam architectum [illegible], & ſapientiæ velut atten- [illegible] familiæ præfectum, di per- [illegible] a, & præſcribentem munera ſin- [illegible] tanquam dominæ, cohi- [illegible] omnibus domi rect- [illegible] ad functiones ſuas, & libe- [illegible] quæ obſcere poterant, aliſſi- [illegible] paret. Porro ut hu- [illegible] clar [illegible] percipiamus, [illegible] explicanda eſt; Deinde [illegible] ſubjectivæ, & poten- [illegible].

ARTICULUS PRIMUS,

[illegible] prudentiæ explicatur.

D [illegible] prudentia a Philoſopho 6. Ethic. [illegible] *recta ratio agibilium.* Circa quam [illegible] obſervandum eſt, quod du- [illegible] ratio agibilium: una generalis [illegible] per quam regulæ benè operandi [illegible] particularis, qua in ſingulis [illegible] qui hic & nunc liceat, [illegible] beat [illegible] ſecundum rectam [illegible] et ad prudentiam, [illegible] Philoſophiam mora- [illegible] ad prudentiam, quæ [illegible] duntaxat circa ſingu- [illegible].

[illegible] quod ratio agibi- [illegible] net [illegible]

dendo ad legem, [illegible] ros, qui ſunt ipſa agibilia.

Ter [illegible] ndum eſt [illegible] lium intelligenda [illegible] ralia, id eſt quæ ad bonos [illegible] quibus homi [illegible] nem moraliter bonum [illegible] eunt; ſecundario verò [illegible] quædam alia, quæ pertine [illegible] modum vitæ humanæ, & a [illegible] modocumque rationem. [illegible] naſtica v.g. non ſolùm valet [illegible] res uniuſcujuſque in ordine [illegible] etiam ad quærenda aliqua [illegible] vel ad vitanda incommoda & p [illegible] tandam aliorum benevole [illegible] offenſionem; ad diſcernenda [illegible] & vivendum eum illis pa [illegible] Paulus Actor. 23. pruden [illegible] perum Judæorum dec [illegible] conſpirantium, injecit quæ [illegible] ctione mortuorum, ut Phariſæos [illegible] inter ſe committendo [illegible] ſe frangeret. Prudenter [illegible] fecerit [illegible] d [illegible] prædicaret, ſive [illegible] ſuleret. Chriſtus etiam [illegible] Phariſæis & Herodianis, *Re[illegible] Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo* [illegible] ipſi [illegible] flare volebant, decl [illegible] reſponſum illud prudens, q [illegible] hil aliud intenderet, qu [illegible] Judæo [illegible] tatem eludere.

Idem patet in prudentia œcono [illegible] ca, & militari: prudentia enim [illegible] non eo ſolum pertinet, ut fami [illegible] curando ut omnes domeſtici [illegible] forment ad præſcriptum [illegible] etiam ut familiæ benè & con [illegible] ad victum & veſtitum, alia [illegible] neceſſitates ſpectant, juxta [illegible] 12. *Fidelis diſpenſator & prudens* [illegible] *Dominus ſupra familiam ſuam, ut det* [illegible] *tritici menſuram.* Prudentia etiam [illegible] ſolum curat ut cives honeſtè vivant [illegible] ges, verum etiam ut abundent [illegible] ceſſariarum, & in concordia [illegible] cè. Item prudentia militar [illegible] milites honeſtè vivant, & [illegible] aliaſque ſuo ſtatui convenie [illegible] etiam ut adhibeantur [illegible] benè gerendi [illegible], & v [illegible] nece [illegible] cap [illegible] [illegible] modi

[illegible]

[illegible] ſt [illegible] as om- [illegible] nes, aut [illegible] tur opus [illegible] an [illegible] s virtutis, B [illegible] prædicatur, ſicut ani- [illegible] cone &c. unde totum id [illegible] tutis diviſæ, debet in ſin- [illegible] bjectivis reperiri. Partes [illegible] ales vocantur quædam virtutes [illegible] es, quæ alteri principaliori ad- [illegible] r [illegible] onem non perfectè attin- [illegible] ſubjectivæ; habent tamen cum [illegible] el [illegible] ua ordi [illegible] ntur ad actus [illegible] eadem materia, vel quia in [illegible] & moderand [illegible] paſſiones & a- [illegible] ntur modo proprio talis

[illegible] te [illegible] rales prudentiæ à D. Tho- [illegible] aſſignantur, nempe memo- C [illegible] intelligentia, docilitas, ſoler- [illegible] tia, circumſpectio, & cautio. [illegible] priores ſpectant ad pruden- [illegible] d eſt cognoſcitiva, conſi- [illegible], & judicando per ſineſim, [illegible] omnes illæ deſerviunt perfe- [illegible] o. Tres verò poſteriores [illegible] tiam ſecundùm principale [illegible] pere, vel applicare ad opus. [illegible] ſt r [illegible] cordatio præteritorum, [illegible] ad prudentiam. Intellectus [illegible] it præſentium notitiam: ut [illegible] icemus, neceſſe eſt præſentē [illegible] e probè perſpectum. Docili- D [illegible] um & promptitudinē ad diſ- [illegible] m multum juvat ad prudentiā. [illegible] ad hoc ut homo per ſeipſum in- [illegible] equatur perfectam rei æſtima- [illegible] t aptitudinem ratiocinandi, [illegible] ti [illegible] è colligendi [illegible] unde non [illegible] potentia ratiocinativa, ſed ma- [illegible] ju [illegible] diſpoſitione & uſu. Providen- [illegible] pro pe [illegible] um futurorum, vel, ut a- [illegible] t [illegible] e [illegible] am ordinationem eorum [illegible] em. Circumſpectio dicit attentio- [illegible] quæ occurrunt, & contentiam [illegible] h [illegible] em ordinatur cum his quæ cir- E [illegible] uid [illegible] neceſſarius deſit in opere. [illegible] portat attentionem ad præ- [illegible] quæ boni [illegible] admiſceri poſſunt. [illegible] bjecti [illegible] æ prudentiæ, ſeu ſpe- [illegible] uæ, nimirum prudentia monaſti- [illegible] e [illegible] e plum, [illegible] actus, [illegible] in o dine ad [illegible], & p [illegible] ar [illegible] bl [illegible] p [illegible] quam [illegible] atur [illegible] Et hæ [illegible] d [illegible] tur in [illegible] ne [illegible] e io reg [illegible], po [illegible]

[illegible]

R [illegible]

[illegible] quæ ordi [illegible] ſervientes pri [illegible] bulia, Sineſis, [illegible] B practico in ordine ad agibilia, [illegible] lia judicia circa finem, quæ [illegible] telis, tres itorum [illegible] actus [illegible] dia, nimirum con [illegible] um, judi [illegible] rium; ex qui [illegible] perfe [illegible] ad quod tam judic [illegible] m quam [illegible] nantur, unde illud [illegible] fam prudentiam, quæ inter virtut [illegible] ſpicientes eſt [illegible] na, ut [illegible] in Tractatu de actibus hu nan [illegible] d [illegible] de uſu & imperio. Pro rectificando [illegible] lio ponitur Eubulia, quæ idc ecōben [illegible] tiva dicitur. Ad rectificandum ve [illegible] ponuntur duæ v [illegible] tes [illegible] S [illegible] C ine, quarum prima judicat ſecun [illegible] nes leges, & ideo eſt [illegible] m [illegible] tiæ legalis; altera verò judicat ſe con [illegible] tiem naturalem de hi [illegible] in q [illegible] muniş; à qua proinde dirigitur ej [illegible] eſt aliori juſtitia, quàm legali cummu [illegible] cta. De his partibus prudentiæ, ſeu [illegible] bus illi annexis agit S. Thomas 2. 2. quæſt. [illegible] sè proſequitur quæ nos breviter & con [illegible] o- sè expendimus.

Porro quàm virtus hæc homini nec [illegible] 9
tum facr [illegible] tum pro [illegible] ani Autho es p [illegible] cent; eamque unanimi [illegible] onſenſu, [illegible] commendant. Sic Proverb. 3. *beatus* [illegible] *qui* D *affluit prudentiá*, vel Hebraice, *beatitud* [illegible] ut multiplex beatitudo viri pe [illegible] ent [illegible] e- tur. Sic Ambroſius lib. de Parad [illegible], q [illegible] eem fluvium inde promanantem ex [illegible] *Phi-ſon prudentia eſt* (inquit) *& ideo* [illegible] *um habet.* Et paulò [illegible] *Bene utique primo l* [illegible] *vius hic poſitus eſt, quia non unam gentem* [illegible] *enim anguſta quadam,* [illegible] *prudentia eſt quæ pluribus proſit: ideo prima ut ſi qu* [illegible] *a diſo fuerit egreſſus, velut quoddam eum* [illegible] *entis nomen excipiat* [illegible] *ad Paradiſum facile* [illegible] E [illegible] cap. 27. *Primus offi* [illegible] *ſons eſt prud* [illegible] *tia,* [illegible] E *in cæteras virtutes* [illegible] *tia ſine prudentia eſſe, cum examin* [illegible] *quid rectum juſtum ſit, non medio* [illegible] guſtinus lib. de [illegible] ibu [illegible] *diuctus de prudentia* [illegible] *eſt* [illegible] *centia pertinet app* [illegible] *rum a* [illegible] *ſi de* [illegible] *nihil eor* [illegible] itiam, tor [illegible] n [illegible] pe [illegible]

[illegible]

DISPVTATIO II.

[illegible] ejus.

I[illegible] unda C[illegible]nalium virtutum, [illegible] ſtant[illegible] inter m[illegible] un-[illegible] thic[illegible] p. 1. *Tractare-* [illegible] quit *eſt juſtitia, & neque Heſpe-* [illegible] *ita admirabilis. Hæc* ait Am-[illegible] *ca eſt, alius nata, non* [illegible] *id habet, quadam inclementia ſui,* [illegible] *recommuni, transfundit in proxi-* [illegible] Ribadeneira lib. 2. de Prin-[illegible] ſtiano cap. 3.) *principio fundavit regna,* [illegible] *ſtabilita auxit, ornavitque, &* [illegible] *amplitudinem, majeſtatemque conceſ-* [illegible] *populi vulneribus medetur, ſeditiones re-* [illegible] *rat, animos mitigat, pacem firmat,* [illegible] *Reges glorioſos facit, regni ſecuritatem* [illegible] *imprim*[illegible] *eum honorat ac reveretur, cui* [illegible] *poteſt eſſe ſac*[illegible] *gratius, nulla hoſtia ac-* [illegible] *quam victima juſtitia, cujus vinculo cælum* [illegible] *ra, ſuprema cum infimis, & extrema, maxi-* [illegible] *partes inter ſe conjunguntur.* [illegible] ait Porphyrius lib. 3. de absti-[illegible] *ta vi*[illegible] *tutum omnium obſonium eſt* [illegible] es, juxta Socratem, c[illegible] horum om-[illegible] condimentum eſt, ita juſtitia omnibus [illegible] gratiam atque ſaporem conciliat. De [illegible] præclara [illegible] virtute, cujus [illegible] lib. de creat. princ. tanta excel-[illegible] eſt *ut nullus Poeta, nullus Scriptor ſatis lau-* [illegible] hic agendum eſt, & prius ejus [illegible] explicanda, deinde partes ipſius re-[illegible].

ARTICULUS I.

Explicatur definitio juſtitiæ.

1 I[illegible] mitur duobus modis. Primò largè, [illegible] ione omnium virtutum, ſive prout [illegible] um omnium virtutum collectione per-[illegible] hæc vocatur juſtitia generalis, de [illegible] Matth. 5. dicebat: *Niſi abundaverit* [illegible] *ſtra* [illegible] *quam Scribarū & Phariſæorum, non* [illegible] *in regnum cælorum.* & Matth. 1. Jo-[illegible] id [illegible] perfectus in omni [illegible] omnibus virtutibus exornatus. [illegible] ix o[illegible] m virtutum eſt gratia & [illegible] men [illegible] ubi aſ-[illegible] A[illegible] no de natur. & gra-[illegible] ubi ait: *Charitas* [illegible] *ma*[illegible] *ma-* [illegible] *per*[illegible] *juſtitia* [illegible]

[illegible]

[illegible] *jus ſuum* [illegible] indicat [illegible] objectum [illegible]

B teria circa [illegible] verſatur aliæ [illegible] morales [illegible] præcipuè [illegible] & ad propria[illegible] ejus operationes [illegible] eſt præcipue circa ea quæ ad alt[illegible] circa propriam materiam, & jus [illegible] æqualitatem ſervandum, [illegible] objectum reſ[illegible]. Unde med[illegible] citur *medium rei*; medium ver[illegible] tum, *medium rationis*: non quod ip[illegible] attendat etiam medium c[illegible] dentiam, atque adeò medium [illegible] hæc in materia juſtitiæ non aliter co[illegible] dum, quam per æqualitatem [illegible]

C ut ſcilicet tantum reddatur quant[illegible] betur [illegible] cùm tamen in mat[illegible] fortitudinis medium non [illegible] determinata, ſed quam prudentia [illegible] nibus circunſtantiis co[illegible] ſtituit [illegible] modo erit plus, modò minus [illegible] aliter, ſecundùm quod c[illegible] lo[illegible], pe[illegible] &c. variantur.

Porro jus quod eſt objectum juſtitiæ [illegible] te dividitur in jus naturale, & jus poſ[illegible] docet D. Thomas 2.2. quæſt. 57. art. 2. Jus [illegible] ſive juſtum eſt illud quod e[illegible] commenſuratum alteri: dupl[illegible] alic[illegible] homini eſſe aliquid [illegible]

D vel ex ipſa natura rei, pu[illegible] dat, ut tantumdem recipiat, & [illegible] *naturale*, vel ex aliquo condicto, ſive [illegible] ſive publico, & hoc appellatur *jus po*[illegible] quod ſubdividitur in divinum [illegible] ſuiſque humanum in Canonicum & [illegible] licèt apud Philoſophos jus humanum [illegible] nisi quod dicitur civile ſive tempo[illegible], apud [illegible] os ſola externa & me[illegible] litia comperta eſſet; tamen apud Ch[illegible] qui agnuſcunt duplicem homi[illegible] pro dupli[illegible] proximo fine in q[illegible] poteſt, duplex quoque jus po[illegible] poteſtate fines illos intendente pr[illegible]

E agnoſcendum.

Si autem quæras, quid ſit jus gen[illegible] jure naturali & poſitivo diſtingua[illegible] mam partem quæſiti reſpond[illegible] jus [illegible] dici illud quod eſt omnibus ge[illegible] ſtitutis commune, & earum conſen[illegible] uſu inductum. Nam ſi ut omnes [illegible] regnis & provinciis diviſæ, habe[illegible] ralem [illegible] unitatem & [illegible] ita e[illegible] & [illegible] uſu [illegible]

[illegible] A [illegible]

[illegible]

[illegible] onc[illegible], ſed [illegible] ,Min[illegible]. Ju-[illegible] de jure na[illegible], gentium [illegible] *gentium omni humano generi* [illegible] *exigente, & humanæ neceſſi-* [illegible] *ana jura quædam ſi[illegible] conſtitue-* [illegible] in cap. *Omnis lex.* Et Ca-[illegible] *populi* ff. de juſt[illegible]ia & jure : [illegible] quit) *inter homines conſti-* [illegible] *cuſtoditur, vocaturque jus* [illegible] gentium non eſt determina-[illegible] ſed ex hominum beneplacito, [illegible] jure.

[illegible] turale eſt immutabile & indiſ-[illegible] s gentium poteſt variari, & in [illegible] entari hominum authoritate; [illegible] nt[illegible]um ſit intruductum, ut cap-[illegible] ſint ſervi capientium, de facto [illegible] in hoc eſt diſpenſatum; dum [illegible] ccleſia, ne Chriſtiani ab aliis [illegible] in bello juſto, ſint ſervi capien-[illegible] tes habent verum dominium [illegible] go jus gentium non eſt jus na-[illegible] um.

[illegible] quæ aſſerit jus gentium aliquid [illegible] re naturali, colligitur ex D. [illegible].95.art.4 ad 1 ubi ait: *Jus gen-* [illegible] *modo naturale homini, ſecun-* [illegible] *ale, inquantum derivatur à lege* [illegible] *concluſionis, quæ non eſt multùm* [illegible] *unde de facili homines in hujuſmo-* [illegible] *inguntur tamen à lege naturali,* [illegible] *eſt omnibus animalibus commune.* [illegible] tum ſub jure poſitivo conti-[illegible] amen de jure naturali partici-[illegible] 2.2. quæſt.57.art.3.dubio 3. [illegible] s gentium eſſe quaſi medium, [illegible] s cùm jure naturali & civili [illegible] um jure naturali convenit primò [illegible] um jus oportet eſſe ſcriptum: [illegible] ad ſui promulgationem non re-[illegible] atio hominum, ſed in omnibus [illegible] ne præcone acceptatur: tertiò, [illegible] um h[illegible]bet modum juris naturæ, [illegible] eſt principium vel concluſio ne-[illegible] u gentiũ eſt quaſi modus qui-[illegible] eceſſarius ut jus naturæ ſervetur: [illegible] unt in hoc quod jus naturæ & jus [illegible] apud omnes gentes cuſtoditur, & [illegible] t, omnes judicant malè fieri. Si-[illegible] cdina 1.2. quæſt.95.art.4.

Articvlvs II.

[illegible] *ſubjectivæ, & potentiales* [illegible] *tiæ recenſentur.*

[illegible] partes integrales ju[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] uod [illegible] num [illegible] m [illegible], quia [illegible] pertinent ad

[illegible] m [illegible] pertinet etiam [illegible] qu[illegible] conſ[illegible]tiam, vitando [illegible] do malam[illegible]ſtitiæ pe[illegible] quæ deſtrui[illegible] dicitur *facere bonum*, ſecundum *de*[illegible], unde ſine his duobus non eſt juſti[illegible] grum & perfectum

Partes verò ſubjectivæ juſtitiæ, ſeu[illegible] B cies ſunt tres, nimirum juſtitia commuta[illegible], diſtributiva, & legalis. Prima eſt juſti[illegible]a partis ad partem; ſeconda totius ad partes, terti[illegible] pa[illegible]tium ad totum. Cùm enim munus juſtitiæ ſit æqualitatem i[illegible]ter aliqua conſtituere [illegible] ut [illegible] cet unumquodque alte[illegible] reddat quod ipſi debe[illegible] juxta diverſas habitudines illorum, inte[illegible] quæ ponitur æqualitas [illegible] diſtinctæ ſpecies juſtitiæ conſurgunt. Hujuſmodi autem habitudo tantùm eſt triplex, nempe vel partis ad partem, ut unaquæque det alteri quod ſuum eſt; & hæc eſt juſtitia commutativa, ad quam pertinent commutationes, emptiones, venditiones & omnes contractus ex quibus conſurgit obligatio u[illegible]us C partis ad alteram. Vel poteſt eſſe habitudo [illegible]otius ad ſuas partes, ita quod ipſum totum [illegible]cuique parti tribuat quod ei compe[illegible], & hæc vocatur juſtitia diſtributiva, ad quam ſpe[illegible]at diſtributio præmiorum, & bonorum com[illegible]munium: utraque verò dicitur juſtitia particula[illegible], quia attendit bonum partium. Vel den[illegible]ue prædicta habitudo poteſt eſſe partium ad ſuum totum, ut ſcilicet unaquæque pars ita ſe habeat, ſicut bono totius expedit, tribuatque com[illegible]u nitati quod debet; & iſta appellatur juſtitia legalis, quia potiſſimùm curat, ut leges in ſuo robore conſerventur, & obſerventur, quatenus, mediâ hac obſervatione, ipſum bonum commu-D ne conſervatur; dividiturque in eam quæ re[illegible]picit bonum commune & legum obſer[illegible]antiam, attendendo ad verba legis, & non ni[illegible] jux[illegible] la ad intentum legislatoris, quæ ret[illegible] nomen commune juſtitiæ legalis, & dirigi[illegible]u[illegible] Syneſi, quæ eſt virtus judicativa ſecundùm lege[illegible] & [illegible]egulas communes; & in eam quæ prætermit[illegible]endo verba legis, ſolum attendi[illegible] legislatori[illegible] intentionem & animum, ut ita fiat [illegible] hoc [illegible] attentis omnibus circumſtantiis fier[illegible] vellet, & iſta vocatur Epikeia, & dirigitur a [illegible]irtute judicativa ſupra communes regulas, [illegible]ce Gnome, ut in fine articuli præcedentis dicebamus.

E Partes demum potentiales juſt[illegible]iæ ſunt [illegible]v[illegible] nimirum religio, pœnitentia, pietas, obſer[illegible] tia, gratitudo, vindicativa, veritas, amic[illegible], [illegible] liberalitas; cujus novenarii numer[illegible] reddi poteſt. Virtus o[illegible]nata ad al[illegible] poteſt deficere à per[illegible]a juſt[illegible]a [illegible] quod alteri [illegible]eddi[illegible] defic[illegible] [illegible] quia defic[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] nempe pietas [illegible] quæ jus naturale [illegible] exhibent [illegible] ta & [illegible] um, possumus æq[illegible] reddere.

Secundò [illegible] ficiunt virtutes, quæ im[illegible] mate[illegible] non cadit [illegible] debito rigoroſo, quod eſt debitum legale, ſed dicuntur debiti earum actus ex ſola decentia & honeſtate virtutis, quod appellatur debitum morale. In quo debito eſt duplex gradus: nam vel poteſt eſſe neceſſarium [illegible] iciter, ita ut ſine illo honeſtas morum conſervari non poſſit; vel ſolùm ad melius eſſe, ſine quo [illegible] roinde rectitudo morum poteſt conſiſtere, licet non perfectè. Et rurſus neceſſarium ſim[illegible] er poteſt attendi vel ex parte debentis; & ſic ponitur veritas, pertinet enim ad tale debitum, ut qualis homo eſt, talem ſe exhibeat alteri in factis & in verbis, in quo conſiſtit veritas, [illegible] veracitas: vel poteſt attendi ex parte ejus cui debetur, prout aliquis recompenſatur ſecundum id quod fecit; quandoque quidem in bonis, & ad hoc ponitur vindicativa. Pro debito neceſſario ſolùm ad melius, ponuntur duæ virtutes, nempe amicitia, per quam homo tam verbis quam factis convenienter ſe habet ad alios qu[illegible] cum convivit, & liberalitas, per quam convenienter dat, non alio titulo, niſi quia ipſum da[illegible] em decet: unde in his duabus virtutibus mi[illegible] mum eſt de ratione debiti.

9 De [illegible] ſtitia eleganter diſſerit Ambroſius lib. de [illegible] iſo cap. 3. ubi eam comparat Euphrati, qui eſt [illegible] è quatuor fluminibus è paradiſi fonte promanantibus: *Euphrates* (inquit) *fœcunditas atque abundantia fructuum nuncupatur, præ*[illegible] *insigne justitia. quæ omnem paſcit animam. Nulla enim virtutum latiores videtur habere fructus quam* [illegible] *ſtitia, quæ magis aliis quam ſibi prodeſt, & utilitates ſuas negligit, communia emolumenta præ*[illegible] *Cauſam autem cur cæteri quâ commeant fluvii deſcribuntur, illam accipimus, quia ejus aqua vitalis aſſeritur, & quæ foveat ac augeat: Deinde quia ubi prudentia, ibi & malitia; ubi fortitudo, ibi iracundia, ubi temperantia, ibi & intemperantia plerumque eſt, aut alia vitia: ubi autem juſtitia, ibi concordia virtutum eſt cæterarum; ideò non ex locu quà fluit, hoc eſt non ex parte, cognoſcitur: non enim pars eſt juſtitia, ſed quaſi mater eſt omnium &c.*

DISPUTATIO III.

De religione, & actibus ejus.

AGimus priùs & ſpecialiter de religione, quàm de aliis virtutibus juſtitiæ annexis: [illegible] quia primum tenet locum inter juſtitiæ potentiales: tum etiam quia inter virtutes [illegible] ſtantiſſima eſt. Iſidorus Peluſiota lib. 3. [illegible] 68. ait quod quemadmodum in corp[illegible] or pulc[illegible] udinis pars eſt oculorum [illegible] ita etiam in animo præcipua pulch[illegible] ſt pietas ſeu religio. Et Philo [illegible] adjungi[illegible] u[illegible] as, & ab ea non magis [illegible] vel[illegible] corpore [illegible] ole [illegible] pe[illegible] homines ut [illegible] er [illegible] divinos quodam[illegible]

[illegible] gregiè de[illegible] Thomas [illegible] pugnantes religionem cap. 1. [illegible] *Religio iteratam ligationem import*[illegible] *lum aliquem ligari, cui primò conjunctus* [illegible] *eo diſtare incœpit; & quia omnis crea*[illegible] *Deo extitit, quàm in ſeipſa, & ab eo proceſ*[illegible] *modo ab eo diſtare incipiens ſecundum eſſ*[illegible] *creationem; ideo rationalis creatura ad ipſ*[illegible] *debet religari, cui primò conjuncta fuerat,* [illegible] *eſſet, ut ſic ad locum, unde exeunt flumina,* [illegible] *tur.* Religio ergo, juxta D. Thomam, à [illegible] dicitur, quia homines quodammodo [illegible] ligat: vel *à relegendo*, ut vult Cicero, q[illegible] gioſus debet ea quæ ſunt divini cultûs fr[illegible] ter legere, & in corde revolvere: vel o[illegible] Auguſtinus 10. de civit. cap. 4. *à religend*[illegible] Deum religere debemus, quem amiſeram[illegible] gligentes. His præmiſſis, ut hujus præſt[illegible] mæ virtutis naturam percipiamus, ejus d[illegible] tionem breviter explicare, & præcipuos ej[illegible] ctus recenſere oportet.

ARTICULUS I.

Explicatur definitio religionis.

DEfinitur communiter religio: *Virtus quæ* [illegible] *bitum cultum Deo tribuit, tanquam prim*[illegible] *principio.* Dicitur primò *virtus*, quia e[illegible] bonus, & principium operationis laud[illegible] enim bonum & laudabile Deum c[illegible] ſeu convenienti modo. Unde hac par[illegible] citur ſuperſtitio, ſeu falſa religio, quæ n[illegible] virtus, ſed vitium rectæ rationi oppoſi[illegible] vel falſum Deum pro vero colit, u[illegible] Ethnici & Pagani; vel licèt verum Deu[illegible] non tamen honeſto & convenienti mod[illegible] vel ſuperfluis cæremoniis à Deo rejectis, u[illegible] ciunt Judæi; vel inutilibus ad ſalutem [illegible] & in errore contra fidē fundatis, ut Tu[illegible] retici, & ſimiles. Quare particula *debitum*, [illegible] ficat hoc loco idem quod conveniens. [illegible] verò *cultus* non ſolùm importatur [illegible] excellentiæ divinæ; ſed etiam ſubm[illegible] jectio hominis ad Deum: cultus en[illegible] ſumptus & propriè, addit honor ſimpl[illegible] miſſionem quandam ejus qui honorem [illegible] ita ut ſeipſum inferiorem profiteatur e[illegible] honorat. Unde fit ut cultus non poſſit e[illegible] circa excellentiorem; cum tamen honor [illegible] poſtulet: & ideò Deus Sanctos ſuos ho[illegible] palam faciens eorum excellentiam: non [illegible] propriè colit, quia nullo modo tali ex[illegible] ſe ſubjicit. Nota etiam quod quamvis h[illegible] eſt, Deo ſe ſubmittere, videatur prop[illegible] litatis, non tamen ſecundùm eam ra[illegible] cundùm quam religioni tribuitur. nam h[illegible] tas reſpicit talem ſubmiſſionē præci[illegible] gruit noſtræ uti[illegible] tati, ut nos intra li[illegible] tionis noſtræ cont[illegible] neam[illegible] elatio[illegible] tra eos feramur [illegible] eligio ve[illegible] ciſe ordecl[illegible] mine[illegible] & [illegible] m[illegible] one [illegible] Denique [illegible] add[illegible] a [illegible]

[illegible] am

[illegible] excellentiam in omni ge- [illegible] ex qua ipſ[illegible] petit eſſe pri- [illegible] upremum [illegible] omnium Do- [illegible] religionis exhibetur. Unde ob- [illegible]e hujus virtutis eſt cultus Deo [illegible]ens in actionibus internis vel [illegible] Dei excellentiam proteſtamur, [illegible]ndo, ſacrificando, &c. obje- [illegible]ale [illegible]ius eſt ſpecialis honeſtas, [illegible] cum recta ratione, quæ eſt in [illegible]niæ excellentiæ divinæ reddatur [illegible]us illi conveniens. Quæ ratio di- [illegible]utem religionis ab aliis virtutibus, [illegible]eis, ſeu moralibus; quippe quæ [illegible] circa tale objectum formale, nec [illegible] exhibendum Deo honorem, ob [illegible] excellentiam, ſed propter alia [illegible]ularia, putà ob ſupremam ejus ve- [illegible] infinitam bonitatem.

[illegible]liges, quanta ſit præſtantia virtu- [illegible] ſupra alias morales: nulla quippe [illegible] objectum ita elevatum, ſicut eſt [illegible]us, ratione cujus ipſa religio Deum [illegible]o attingit. Unde Divus Thomas [illegible] art. 6. in corp. ſic diſcurrit: *Ea quæ [illegible] ſortiuntur bonitatem ex ordine in finem; [illegible]tò ſunt fini propinquiora, tantò ſunt me- [illegible]utes autem morales ſunt circa ea quæ ordi- [illegible]um ſicut in finem. religio autem magis de [illegible]dit ad Deum, quàm aliæ virtutes mora- [illegible]um operatur ea quæ directè & immediatè [illegible] honorem divinum: & ideò religio præ- [illegible]al[illegible]s virtutes morales.*

[illegible]ei[illegible]m, religionem non eſſe virtu- [illegible]am, ſed moralem: nam virtus [illegible]bet ipſum Deum pro objecto [illegible]edi[illegible]to, ut patet in fide, ſpe, & cha- [illegible] reſpiciunt & attingunt Deum [illegible] & tanquam objectum quod; fides [illegible]upremam veritatem; ſpes ut ſum- [illegible]um noſtrum; charitas verò ut ſum- [illegible] in ſeipſo, ſummèque amabilem.

At religio aliquid creatum imme- [illegible]eit, nimirum cultum qui Deo offer- [illegible]no & fini cui; divina autem excel- [illegible]ùm ratio ob quam Deo debetur ta- [illegible]non verò objectum formale & im- [illegible]eligionis. Poteſtque id explicari [illegible] exemplo juſtitiæ commutativæ, [illegible] homo habet ad alium: ſicut enim [illegible]alis juſtitiæ, nec eſt ipſe proximus, [illegible]ſtens in illo, ſed res quæ ex tali jure [illegible]be[illegible]ur; ſic objectum religionis, quæ [illegible]omiois ad Deum, neque eſt ipſe [illegible]us quod habet, ratione ſummæ ex- [illegible] ſummè à creaturis colatur, ſed ip- [illegible]tus, debitus propter talem excel-

* * *

[illegible]

ARTICULUS [illegible]

De actibus [illegible] religionis.

DUo [illegible] de 4.
quibus agi[illegible]. Thom[illegible]
Primus eſt devotio, quæ eſt [illegible] promptitudo ad Dei cultum [illegible] enim qualiſcumque voluntas [illegible] oblatio ad ejus ſamulatum, meretur [illegible] votionis, ſed illa tantùm quæ cum [illegible] dine & fervore ſpiritûs conjuncta eſt [illegible] promptitudinem illam cum devotione [illegible]
B Scriptura Exodi 35. ubi ſic dicitur. *Egreſſaque omnis multitudo filiorum Iſrael obtulerunt mente promptiſſimâ atq; devotâ primitias Domino.* U[illegible]amque etiam SS. Patres ſimul conjungunt, ut Ambroſius lib. 1. de Cain & Abel cap. [illegible] Abraham Patriarcha loquens ſic ait: *Adhuc cognoſcere ſtudia devotionis. Cucurrit, inquit, & accepit vitulum unum tenerum & bonum, & dedit puero, & feſtinavit facere eum. Ubique impigra devotio, & ideò fuit munus ejus acceptum.* Talem verò d[illegible]o- nem, & animi promptitudinem, in his quæ ad Dei obſequium pertinent, eſſe a[illegible]um rel[illegible]nis formaliter & propriè, probat S. Thoma[illegible]
C tato quæſt. 82. art. 2. hoc diſcurſu. Ad e[illegible]ndem virtutem pertinet velle facere aliquid, & promptam habere voluntatem ad illud faciendum; quia utriuſque actus eſt idem objectum [illegible] motivum formale: Sed operari ea quæ ſpectant ad Dei cultum & ſamulatum, pertinet propriè ad religionem: Ergo ad illam quoque pertinet habere promptam voluntatem ad illa exequenda, quod eſt eſſe devotum.

Neque valet, ſi dicas, illud multò magis pertinere ad charitatem, quæ nos impellit [illegible] Deo nos totos tradamus, illique toto corde, totâ animâ, totâ mente, totiſque viribus adhæreamus, & ſerviamus. Reſpondetur enim, diverſum eſſe
D utriuſque virtutis motivum: nam charitas intendit Deo ut amico placere, illique ut tali nos unire, & ad bona opera prompto & ferventi animo exercenda impellit, quatenus illa Deo grata ſunt: religio verò intendit Deo ſervire propter ſupremam ipſius excellentiam, cultu & honore ſupremo dignam. Similiter licèt ſpes, obedientia, gratitudo, & aliæ quædam virtutes [illegible]os inclinent ad ſamulandum & obſequendum De[illegible] id tamen faciunt ex alio motivo, quàm ex ſol[illegible] ſpeciali honeſtate, quæ eſt in ipſo cultu divino, ſive quia Deus ob ſupremam ſuæ naturæ excellentiam eſt dignus cui prompto animo ſervire velimus.

Secundus actus internus religionis eſt orat[illegible] 5.
ut docet S. Thomas hîc quæſt. 83. art 3. ubi ſi
E diſcurrit: *Ad religionem propriè pertinet reverentiam & honorem Deo exhibere; & ideò omnia illa per quæ Deo reverentia exhibetur, pertinent ad religionem: per orationem autem homo Deo reverentiam exhibet, inquantum ſcilicet ei ſe ſubjicit & pro[illegible]tetur orando ſe eo indigere, ſicut authore ſuorum [illegible]orum unde manifeſtum eſt quòd oratio eſt propriè religionis actus.*

Ut hæc doctrina cl[illegible]rius percipiatur, [illegible] retur qu[illegible] ratione ora[illegible] quæ pe[illegible]net [illegible] intellectum, [illegible]rpote quædam [illegible] ſtatio, ſit propria [illegible]us religioni[illegible] quæ re[illegible]er

[illegible] ſpo [illegible]
[illegible] ad iden [illegible] a tum q [illegible] atem, appellat prop [illegible] potentia ſit. Quod ſi p [illegible] tes reſpiciat , illius vocat pro- [illegible] qua habet primam ſpeciem boni & [illegible] us, ac proinde cujus finem primariò reſpicit. Hac ratione idem S. Doctor ſuprà [illegible] confeſſionem externam dicit eſſe actum proprium fidei, quamvis illa ſit in poten- [illegible] externa , & hæc in intellectu; quia prima bonitas talis confeſſionis ex fide eſt , & ejus fi- nem [illegible] non verò ex alia virtute. Et ge- nera [illegible] mnes actus externos, ſive virtutis, ſi- ve vi [illegible] at tribuimus ut proprios illis habitibus, à quibus [illegible] unt primam ſpeciem deformitatis, [illegible] tud [illegible], ut comeſtionem temperantiæ, externum [illegible] luxuriæ, &c. non curando an ſint [illegible] eadem potentia, vel in diverſis. Quia er [illegible] ma & eſſentialis bonitas orationis tota eſt à religione , quia eſt bonitas reverentiæ & cultus, oratio dicitur propriè actus religionis, qu [illegible] ſtricta potentia. Et ex hoc di- [illegible] religionis elicitivè , quia ut bene [illegible] Bannez ſuprà quæſt. 3. citatâ, & Al [illegible] 1. 2. diſp. 92. dupliciter poteſt aliquis actus [illegible] elic tus ab aliqua virtute; vel propriè & [illegible] quia eſt immediata ejus operatio, ac p [illegible] in eadem potentia; vel largè, ex e [illegible] quod non fit mediâ aliâ virtute, qu [illegible] alia potentia; dicitur enim ta- l [illegible] elicitus , quia non eſt propriè impera- [illegible] actus propriè imperatus ab aliqua vir- tute [illegible] illeſ, qui fit mediâ aliâ virtute eli- ciente , ſicut actos qui elicitur ab humilitate propter Deum, dicitur imperari à charitate, & [illegible] ubi una tantùm eſt virtus, qualitercumque influat in [illegible] um, dicitur hic procedere ab ea eli- citivè. Hoc ſecundo modo oratio dicitur elici à religione: primo verò devotio, quæ in volun- tate e [illegible].

6 Oratio definitur *Petitio decentium à Deo.* Sub- jectatur verò in intellectu: quia orare , quan- tum ad ſubſtantiam actûs , nihil eſt aliud quàm internum noſtrum conceptum ad Deum ordi- nare, ipſi exprimere, intimare , ac notum face- re: quod eſt munus intellectûs : quare ſi quis ſua voluntate deſideret, non tamen ordinet in Deum d [illegible] derium ſuum, intellectoaliter illi lo- quendo , non erit ibi vera oratio; ſicut in ora- tione externa non ſufficit appetitus boni , niſi [illegible] verbis [illegible] locutione ei cui oratio fit manife- ſtetur. Unde alii ſic deſiniunt orationem: *Ora- tio eſt deſiderii coram Deo explicatio, ut aliquid ab eo impetremus.*

7 Q [illegible] uor verò in oratione velut partes inte- gr [illegible] nume [illegible] Apoſtolus 1. ad Timoth 2. *Ora- tionem, poſtulationem, obſecrationem, & gratiarum ac* [illegible] Nam qui orat, primò accedit mente [illegible] De [illegible] hæc pars vocatur ab Apoſtolo ſpe- [illegible] oratio de- fi [illegible] *elevatio mentis in Deum.* [illegible] m [illegible] & hæc dic [illegible] ut [illegible] quæ eſt [illegible] a, per quæ peti-

[illegible]

Dignitat [illegible], efficaciam, & [illegible] tionis , in [illegible] dant, ut frequens illius ex [illegible] ſuadeant. Dionyſius Areopa [illegible] nomin. pulcherrimo ſymbolo, & [illegible] roglyphico aureæ catenulæ [illegible] ſydera, & ad ipſum Deum nos trah [illegible] nem depinxit & adumbravit. Et [illegible] meos Alexandrinus lib. 7. Stroma [illegible] tionem aſſignans, cur primi cultores [illegible] religionis, manibus in cœlum elev [illegible] ſubjungit: *Ut promptitudine & alacrit* [illegible] *ſequamur eſſentiam, quæ apprehenditur* [illegible] *& una cum verbo corpus à terra educere* [illegible] *ctam & elevatam animam deſiderio mel* [illegible] *mus in ſancta progredi, magno animo corpo* [illegible] *lum deſpicientes.*

Chryſoſtomus lib. [illegible] de orando Deum quòd ſicut corpus humanum abſque [illegible] tum aliquem habere non poteſt, ita neq [illegible] abſque oratione , ſubindeque quo [illegible] tione deſtituta, eſt veluti paralytica. *Q* [illegible] *dum* (inquit) *corpus nervis cohæret, currit, ſta* [illegible] *& compactum eſt, adeò ut ſi nervos incidas, univ* [illegible] *corporis harmoniam diſſolves: ita animæ per preces ſibi conſtant & compinguntur , ac pietat* [illegible] *ſum facile peragunt. Quod ſi teipſum deſti* [illegible] *tione, perinde feceris ac ſi piſcem ex aqua extrax* [illegible] *enim piſcis vita eſt aqua, ita* [illegible] *deprecatio* [illegible] *datur velut ex aquis ſubvolare, cœlumque* [illegible] *re, ac prope Dominum fieri.*

Bernardus ſerm. 49. in Cantica [illegible] q [illegible] oratio eſt cella vinaria , in quam Spon [illegible] ducit Sponſam, hoc eſt animam in dilectam [illegible] inebriatur vino devotionis , quod lætitiæ [illegible] torrente voluptatis potatur.

Auguſtinus ſerm. 116. de tempore *Or* [illegible] (inquit) *clavis eſt cœli: aſcendit precatio,* [illegible] *dit Dei miſeratio. Licet alta ſit terra, altum* [illegible] *audit tamen Dominus hominis linguam , ſi m* [illegible] *habeat conſcientiam.* Et alibi in laude [illegible] totus effuſus, ſic exclamat: *Quid oratione p* [illegible] *rius. Oratio eſt animæ ſanctæ præſidium. Ang* [illegible] *ſolatium, Diabolo ſupplicium, gratum Deo ob* [illegible] *columna ſanctarum virtutum, animæ ſ ala* [illegible] *mentum fidei, religionis laus, perfecta gloria,* [illegible] *ſanitas incorrupta. O oratio ſancta! beatus* [illegible] *mat, ſed beatior qui te frequentat.*

Demum Caſſiodorus ad verſum [illegible] um mi 140. *Dirigatur oratio mea ſicut incen* [illegible] *conſpectu tuo,* hæc ſcribit: *Incenſum eſt od* [illegible] *mentis ſuavis aduſtio, quæ carbonibus concrema* [illegible] *tiſſimum fumum porrigit ad ſuperna, & odor* [illegible] *lectabili jucunditate permulcet : ſic ſi* [illegible] *tio, igne charitatis incenſa , divinis conſpe* [illegible] *ritur, quæ magis humilitatis & compun* [illegible] *re ſublevatur. Virtutibus enim Dominus tanquam bonis delectatur odoribu* [illegible] *nam* [illegible] *nem ſanctam velut odorem ſuavi* [illegible] *minum in Apocalypſi legitur* [illegible] *eſt* [illegible] *Angelus ſuper aram Domini* [illegible] *aureum in manu ſua* [illegible] *tionum de manu* [illegible] *daret de orationi* [illegible]

... *ut an ... habeat tha-* A *... & data ſunt illi ... ta, ut da-... omnium ... per altare au-... ante thronum ... & aſcendit fumus in-... Sanctorum de manu Angeli, ce-...*

... Pſalmiſtæ verſiculum egregiè ob-... ius, qualitates bonæ ... ſimilitudine Thimiamatis, quod of-... templo ex præcepto Dei mane & veſ-... tur Exodi 30. *Illud enim (inquit) ... qualitates: Primò conſtabat ex quatuor generi-... imirum thure, galbano, onyche, & ſtacte, ... Secundò: hinc efficiebatur odor ſuaviſſimus. ... rebatur in templi parte nobiliſſima & interio-* B *... bebatur Sancta Sanctorum, ubi erant tabula ... & altare aureum. Tertiò offerebatur per ... Sacerdotem. Quartò ponebatur ſuper ignem, ... ita ut ... fumus rectà furſum aſcenderet. Qua-... ſunt quatuor virtutes, fides, fiducia, chari-... litas. Ex his temperatur oratio Deo gra-... Templum Dei eſt homo.* Vos eſtis (inquit A-... templum Dei, 1. ad Corinth. 6, *ſed pars ... anima, in cujus mente eſt lex Domini, digito ... a, & in cujus voluntate eſt altare aureum, cor ... mundum, & ornatum gratiâ Dei. Summus* C *... Chriſtus: per illum enim, ut Advocatum no-... orare debemus, & ideò ſingulas preces ſic con-...* et Dominum noſtrum Jeſum Chri-... *cumque ignis, qui fumum ſuaviſſimum, & dece-... aſcendentem excitat, eſt fervor deſiderii. ſed in ... fumo notatur recta intentio, & jugis attentio, ... orantes videantur ab hominibus, illi autē ... detorquent intentum, ut non rectà aſcendat: ... qui evagationes mentis habent, non dirigunt ora-... tas evagationes enim veluti flatus vento-... unt & diſſipant fumum orationis, ut non re-... aſcendat. & quia valde difficile eſt liberari ab ... atione mentis, ideò Propheta huius rei meminit, ...* r oratio mea ſicut incenſum in con-... Hæc Bellarminus. D

ARTICULUS III.

De actibus externis religionis.

... t duos actus internos religionis, jam ex-... os, plures ſunt externi, nimirum ado-... cium, oblatio, votum, juramentum, ... divini nominis, ejuſque per laudem aſ- E ... e quibus breviter hic agendum eſt.

... o definiri poteſt: *Honor externus corpo-... Deo exhibitus.* Relictâ enim quæſtione, ... & propriè adoratio illa quæ internus in ... concluditur (quam tractat Vazquez ... 3. p. diſp. 93.) actio illa cui nomen ado-... per prius accommodatum fuit, eſt quæ-... actio exterior, per corpus exercita, ad ... um internam reverentiam & venera-... cujuſmodi ſunt genuflexio, diſcoopertio ... orporis inclinatio &c. Quamvis enim ... externi, ſecundum ſe præciſè, ad bonum ... ſint indifferentes, ac proinde ad reli-... n pertineant, niſi ut reſpiciunt inter-... oti ... m; & poſſint adoratio appellari ... *tem.* I ...

A ... ſom tamen ad ... men ... a-ctui interno, niſi in ... ad p ... urus, & ... t eo ... ludit: ſicut nomen ... n non t-buitur abſolute voluntati reſtitu... , ... in ordine ad exteriorem actum, vel potius tribuitur ipſi externo actui, ut ſtat ſub tali voluntate.

Porro hæc obligatio colendi Deum externâ adoratione, juris eſt naturalis. Tum quia ex duplici natura compoſiti ſumus, intellectuali ſcilicet & ſenſibili, ideoque duplicem adorationem Deo offerre tenemur, nimirum ſpiritalem, quæ conſiſtit in interiori mentis devotione, & corporalem, quæ conſiſtit in exteriori corporis humiliatione, ut diſcurrit S. Doctor 2. 2. quæſt. 84. art. 2. in corp. Tum B etiam, quia cùm homines ſocialiter vivant, debent non ſolum Deo, vel Angelis, ſed aliis quoque hominibus, ſuam erga Deum ſubmiſſionem ſignificare, ſeque eſſe veri Dei cultores & adoratores: quod facere nequeunt per actus purè internos & ſpiritales, hominibus incognitos.

Sacrificium eſt *oblatio rei ſenſibilis, à legitimo miniſtro Deo facta, per realem immutationem, ad teſtandum ſupremum illius dominium, in vitam & in mortem.* II.

Dicitur primò *oblatio*, quia hæc largè ſumpta, C eſt genus ad ſacrificium & ſimplicem oblationem, nam in omni ſacrificio aliquid Deo offertur. Additur *rei ſenſibilis*, ut excludatur interna oblatio, quâ mens ſe Deo offert, quæ non eſt propriè ſacrificium, licèt interdum in Scriptura hoc nomine appelletur, ut Pſal. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Subditur *à legitimo miniſtro*, quia cùm ſacrificium ſit excellentiſſimus & publicus Dei cultus, par eſt ut non fiat niſi à perſona, publicâ authoritate ad id deſtinata, qualis eſt Sacerdos. Hinc Oſias Rex, cùm non eſſet Sacerdos, & tamen ſacrificium offerre vellet, à Deo punitus eſt, & leprâ percuſſus, quòd Sacerdotis officium uſurparet 2. Paralip. 2. Additur *Deo facta*, quia ſacrificium ſoli Deo debetur, nec hu- D juſmodi cultum licet ulli creaturæ offerre. *Per realem immutationem*, quia ea quæ ſacrificantur, in ipſo ſacrificio immutari debent vel mactatione, vel combuſtione, vel libatione, &c. ut eo meliùs ſignificetur illud offerri Deo, ut primo principio totius entis, qui poteſt ſuo ſupremo dominio res creatas deſtruere. Reliquæ particulæ, *ad teſtandum ſupremum illius dominium in vitam & in mortem*, poſitæ ſunt ad declarandam ſpecialem rationem cultûs, qui per actum ſacrificandi intenditur & exhibetur, tempe ut profiteamur Deum eſſe authorem noſtri eſſe, & dominum vitæ & necis, illâque hoſtiæ deſtructione, quaſi vice noſtri oblatæ, proteſtemur nos quidquid ſu- E mus illi debere, dignumque eſſe, ut ſi opus foret, & ſi ipſe vellet, totum in ejus honorem ſaſ mereretur. Cùm enim ut rectè dicit Euſebius lib. 1. demonſt. Evangelicæ cap. ultimo, naturali ratione viderent homines ſuam ſe vitam Deo debere offerre, quia tamen non conveniebat, neque Deus permittebat homines ipſos ſacrificari, lege naturæ introductum eſt, ut homines vice ſui ipſorum animalia, vel alias res ſenſibiles Deo immolarent, proteſtando ſe eodem modo vitam ſuam oblaturos, ſi oporteret.

Ex his intelliges differentiam quæ reperitur inter adorationem, oblationem ſimpliciem, & ſacrificium: nam adoratio exhibet cultum D... tanquam ſuperiori ... unde per ... omu ... am ... Deū ſubmiſſionem ſignificat: oblatio ... ut du ...

 ...et m

[illegible] exteriorem, & ideò ipſi rem [illegible] offert, in quo diſtinguitur ab ad[illegible] ſacrificium verò tanquam ſupremo vitæ & necis Domino, unde ad hoc ſignificandum, res oblata deſtrui, vel ſaltem aliquo modo immutari debet.

13. Dices primò, Si hæc definitio eſſet bona, ſequeretur martyrium eſſe verum ſacrificium, eſt enim oblatio exterior, quâ Martyr ſeipſum immolat Deo, in proteſtationem ſupremi dominii quod Deus in ſuam ipſius vitam & mortem habet: Sed hoc non admittunt communiter Theologi: Ergo &c.

Reſpondeo, negando ſequelam Majoris: ad proprium enim ſacrificium requiritur, ut ſacrificans activè, ſaltem indirectè concurrat ad immolationem victimæ, nam eſſentia ſacrificii formaliter conſiſtit in activa immutatione victimæ in divini cultus proteſtationem facta: Martyr verò nec indirectè quidem activè concurrit ad immolationem ſui corporis, ſed merè paſſivè, ſuſtinendo tantùm paſſionem & mortem à tyranno illatam: cùm enim non habeat vitæ ſuæ dominium, non poteſt illam activè deſtruere, ſed tantùm illius deſtructionem pati. Hinc evidens eſt ulterius diſcrimen inter Martyrum & Chriſti mortem, quæ fuit propriiſſimum ſacrificium: Chriſtus enim activè, ſaltem indirectè, operatus eſt ſuæ humanitatis immolationem; quia dum actu patiebatur, poterat non pati, & impedire omnes paſſiones, & mortem à Judæis illatam, non ſolùm ſubtrahendo ſe è manibus Judæorum, ſed etiam non permittendo ut humanitas ſua tormenta ſentiret, per dotem impaſſibilitatis, quam communicare ſaltem ad tempus poterat corpori. Unde non ſolùm Chriſtus habuit libertatem antecedentem vitandi paſſiones & mortem, ſed etiam concomitantem, in actu patiendi & moriendi, quam poteſtatem non habent Martyres, qui illatos à tyranno cruciatus & mortem impedire non poſſunt.

14. Dices ſecundò, Multa fuerunt ſacrificia, tum in lege naturæ tum in lege ſcripta, in quibus nulla fiebat deſtructio vel immutatio rei oblatæ, ut ſacrificium Melchiſedech qui obtulit panem & vinum in ſacrificium, Geneſ. 14. nullâ mentione factâ de actione immutativa panis & vini. Similiter Levitici 23. panes primitiarum, & duo agni, ſacrificari dicuntur; & tamen hæc poſtquam elevata erant à Sacerdote, coram Domino, cedebant in uſum Sacerdotum: neque ibi præſcribitur alia immutatio. Addi poteſt oblatio hirci viventis, Levitici 16 quem Sacerdos non aliter offerebat, quàm poſita utraque manu ſuper caput ejus, confitens omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta atque peccata eorum, quæ imprecans capiti ejus, emittebat illum in deſertum. Demum in nova lege in celebratione Miſſæ Chriſtus offertur Deo in ſacrificium, & tamen cùm corpus ejus ſit glorioſum & impaſſibile, non deſtruitur, nec immutatur: Ergo ad ſacrificium non requiritur vera & realis immutatio victimæ, ſed ſufficit ejus oblatio.

15. Reſpondeo negando Antecedens, nullum enim proferri poteſt exemplum ſacrificii ex Scriptura, in quo non facile ſit intelligere fuiſſe factam aliquam deſtructionem vel immutationem rei oblatæ. Nam de ſacrificio Melchiſedech affirmant celebriores Interpretes in cap. 14. Geneſis, ipſum [illegible] panis igni tradidiſſe, & aliquid vini libamine conſumpſiſſe, ut fieri ſolebat in [illegible] [illegible] aliqua [illegible] igni [illegible] de panibus propoſitionis indicat [illegible] cus Levitici 24. verſu 9. ubi pro eo quod [illegible] tus Interpres ait de panibus propoſitionis, [illegible] *ſanctorum eſt de ſacrificiis Domini*, ſic [illegible] קוש קרשים הוא לו מאשי יהוה *Sanctitas* [illegible] *tatum hoc ei de ignitionibus Domini.* Igni[illegible] rem propriè ſignificat combuſtionem & [illegible] ctionem panum. Similiter duo illi agni de [illegible] bus fit mentio Levitici 23. non tantum eleva[illegible] coram Deo, ſed etiam occidebantur in [illegible] norem, & poſtea in eſum Sacerdotum [illegible] ut ibidem ducent Interpretes. Nec obeſt [illegible] Scriptura non faciat mentionem hujuſmodi [illegible] um actionum, quia non omnia ſemper exp[illegible] vel ex eo patet, quòd Apoſtolus ad H[illegible] bræo[illegible] rens id quod Moyſes fecerat Exodi 24. [illegible] rus Teſtamentum, ait Moyſem accepiſſe [illegible] gui[illegible] vitulorum & hircorum, cum aqua & lana [illegible] nea, & hyſſopo: ipſum quoque librum a[illegible] Cùm tamen in Exodo nihil de hyſſopo, & [illegible] coccinea, deque aqua & aſperſione libri [illegible] eſſet, ſed id ſola traditione conſtaret, [illegible] Judæis adeò notum, ut Apoſtolo nulla proba[illegible] opus fuerit.

De hirco autem vivente, & in deſertum [illegible] ſo, cujus fit mentio Levit. 16. dici poteſt, [illegible] non fuiſſe integrum ſacrificium, ſed par[illegible] unius integri ſacrificii: duo enim hirci juben[illegible] ibi offerri pro peccato populi, quorum unus [illegible] cidatur, alter dimittatur in deſertum, mod[illegible] prà dicto. Sicut Levit. 14. initio, jubentur offer[illegible] ri duo paſſeres pro lepræ mundatione: quoru[illegible] unus immoletur, alter vivus dimittatur, & in [illegible] grum avolare ſinatur. Nimirum ad repræſ[illegible] randam Chriſti mortem, per hircum & paſſer[illegible] occiſum: reſurrectionem verò, per hircum, & pa[illegible] rem vivum. Vel quod Chriſtus quà homo [illegible] rùm, paſſus, & mortuus ſit; manens quà Deus [illegible] paſſibilis & vivus.

Demum ad id quod ſubditur de ſac[illegible] Miſſæ, dicendum eſt corpus & ſanguinem C[illegible] ſti deſtrui moraliter in Euchariſtia, qu[illegible] vi verborum ponuntur ſub ſpeciebus panis [illegible] in ſtatu deteriori, ſcilicet pro uſibus ſuis natu[illegible] & humanis, atque tendente ad conſum[illegible] & deſtructionem: cùm enim ibi ponant[illegible] do indiviſibili, ponuntur modo naturali[illegible] pro functionibus & uſibus eorum p[illegible] is. Item cùm ibidem conſtituantur [illegible] modum cibi & potus, tendunt ad uſu[illegible] q[illegible] deſtruantur, & deſinant eſſe, ſpeciebus co[illegible] Demum in ſacrificio Miſſæ fit immolatio [illegible] ſtica ipſius Chriſti, quatenus vi verboru[illegible] tur corpus ſub ſpecie panis, & ſanguis ſub [illegible] cie vini, ad repræſentandam ſeparatione[illegible] que, factam in cruce & in morte Chriſti. [illegible] de in tali ſacrificio fit myſtica qu[illegible] ſanguinis *per gladium verborum* effuſio, [illegible] lus loquitur: ſicut ſacrificia veteris legis [illegible] ne phyſica ſanguinis effuſione, per [illegible] lem occiſionem peragebantur. De quo [illegible] Tractatu de Euchariſtia, cùm de [illegible] diſſeremus.

Explicata eſſentia & definitione ſacrifi[illegible] communi, ſupereſt ut tradamus varias ejus [illegible]

cies

[illegible] ſa- [illegible] et- [illegible] Primo [illegible] hoſti- [illegible] meu: quando enim fie- [illegible] ous occiſis & conſumptis, dicebatur [illegible] hoſtia quæ nomina ab hoſtibus vi- [illegible] is, & debellandis, derivata ſunt, [illegible] victoriam reportandam, vel ad gratias [illegible] to illa reportata, offerri ſolebant. Quan- [illegible] fiebat ex rebus inanimis ſolidis, dicebatur [illegible] no, nomine deducto à mola, [illegible] quæ [illegible] antur. quando ex liquidis, dicebatur [illegible] eo quod vinum, oleum, & alii liquores [illegible] id eſt ſui effuſione offerrentur Deo, ad [illegible] m ſupremum quod habet in vitam & dominium. Exempla hujuſmodi om- [illegible] tiarum extant in lege Moſaica: nam [illegible] anda occidebantur, id eſt oves, agni, [illegible], hœdi capræ, columbæ, paſſeres, & [illegible] & multæ res inanimatæ ſolidæ offere- [illegible] crificium, nimirum panis qui in fruſta [illegible] vel ex aliqua ſui parte comburebatur, re- [illegible] e in eſum Sacerdotum, aut offerenti- [illegible] a quæ ſartagine, clibano, vel craticulâ [illegible] ſal quod in ignem conjiciebatur; thus [illegible] batur, maniculus ſpicarum qui torre- [illegible] ticum quod molâ vel piſtillo contere- [illegible] da quoque non nulla ſui effuſione offe- [illegible] t ſanguis, aqua, vinum, oleum.

[illegible] ratione formæ, ſeu modi quo fiebat, [illegible] acrificium in cruentum & incruen- [illegible] fiebat ſanguinis effuſione, ut in occi- [illegible] ium; poſteriùs ſine illa, ut in aliis [illegible]. Utriuſque generis fuerunt multa [illegible] non modò in lege Moſaica, ut patet ex [illegible] verùm etiam in lege naturæ: nam Abel, Abraham ſacrificarunt animalia per ipſo- [illegible] nem, Geneſ. 4. 8. & 15. Melchiſe- [illegible] Rex Salem, & Sacerdos Altiſſimi, di- [illegible] m [illegible] vinum obtuliſſe in ſacrificium, [illegible] 4. Valuitque hæc differentia veterum ſa- [illegible] rum ad repræſentandum duplex Chriſti [illegible] m: unum cruentum in cruce peractum, [illegible] quod Chriſtus dici poteſt Sacerdos ſe- [illegible] ordinem Aaron; alterum incruentum in [illegible] ſtia, ſecundùm quod dicitur Sacerdos in [illegible] ſecundùm ordinem Melchiſedech. Un- [illegible] oreius: *Typum Melchiſedech gerebat Sa- [illegible] minici: ideòque Abrahæ panes, vinum, & [illegible] rnae viciſſim dedit, præut meruerat, [illegible] ereas; animadvertebat enim & in hoc [illegible] ſperi.*

[illegible] dividebatur olim ſacrificium ratione [illegible] in holocauſtum, hoſtiam pacificam, & ſa- [illegible] pro peccato. Holocauſtum erat in [illegible] res comburebatur, ut in fumum reſoluta aſcenderet; eratque perfectiſſimum ſa- [illegible] quia in illo expreſſiùs ſignificatur om- [illegible] Dei eſſe. In aliis duobus ſacrificiis partim [illegible] tur, partim verò ſacerdotibus, aut offe- [illegible] reſervabatur. Diſtinguebantur verò, [illegible] ſtia pacifica offerebatur pro beneficiis ac- [illegible] l accipiendis; ſacrificium verò pro pec- [illegible] p ius expiationem.

[illegible] um ea fine dividebatur in ſacrificium pro- [illegible] um, ſeu hoſtiam, quæ pro peccatis præ- [illegible] erebatur. Euchariſticum, quod & ho- [illegible] c [illegible] ratiarum actionis dicebatur, offe- [illegible] ebat itaque [illegible] beneficiis in communi & pro beneficiis [illegible] particulari, erat hoſtia pacifica, ut fuit agnus Paſchalis in memoriam ſpecialis beneficii Ægyptiacæ liberationis. Impetratorium, quod erat pro futuris donis impetrandis, vel malis vitandis & præcavendis.

Cæterùm in lege gratiæ omnia hæc ſacrificia ceſſarunt, eſſetque ſuperſtitioſum aliquo ex illis uti: quia adeſt perfectiſſima hoſtia, & ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti Domini, quod in tot illis legalibus ſacrificiis figurabatur, atque ita debent ceſſare figuræ, exiſtente veritate. Unde ait Eccleſia in quadam collecta: *Deus qui legalium differentiam hoſtiarum, unius ſacrificii perfectione ſanxiſti &c.* Et Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 1. exponens de Sacrificio miſſæ prophetiam Malachiæ de oblatione munda in omni loco offerenda nomini Domini, concludit: *Hæc denique illa eſt quæ per varias ſacrificiorum, naturæ & legis tempore, ſimilitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia, per illa ſignificata, velut illorum omnium conſummatio & perfectio complectitur.*

Oblatio, ut diſtincta à ſacrificio, eſt actus quo res externas Deo offerrimus ſine mutatione earum facta. Ita S. Thomas 2. 2. quæſt. 86. art. 1. in corp. ubi ſic habet: *Nomen oblationis commune eſt ad omnes res quæ in cultum Dei exhibentur, ita quod ſi aliquid exhibeatur in cultum divinum, quaſi in aliquid ſacrum quod inde fieri debeat, conſumendum, & oblatio eſt, & ſacrificium. Unde Exodi 29. dicitur: Offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino, odor ſuaviſſimus victimæ Dei. Et Levit. 2. dicitur: Anima cùm obtulerit oblationem ſacrificii Domino, ſimila erit ejus oblatio. Si verò ſic exhibeatur ut integrum maneat divino cultui deputandum, vel in uſu miniſtrorum expendendum, erit oblatio, & non ſacrificium.* 21

Hujuſmodi ſimplicis oblationis fit ſæpe mentio in Scriptura: nam Levit. 23. præcipitur oblatio de manipulis novarum ſpicarum: & Deuteron. 26. jubentur filii Iſraël tollere de cunctis frugibus ſuis primitias in cartallo, & ferre ad ſacerdotem, qui ponat ante altare Domini. Et ad Hebræos 5. ſic dicitur: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Ubi per dona, quæ diſtinguit Apoſtolus à ſacrificiis, intelligit ſimplices oblationes primitiarum, aliarumque rerum, quæ non adolebantur aut conſumebantur in ſacrificium, ſed integræ Deo offerebantur ad uſum ſacerdotum & templi, ut Theophilactus & alii Patres exponunt. 22

Votum definitur à D. Thoma 2. 2. quæſt. 88. art. 2. & art. 5. in corp. *Promiſſio Deo facta ad ejuſdem Dei cultum.* Dicitur *promiſſio*, quia eſt voluntas obligatoria, differtque à ſimplici propoſito, quod eſt ſola voluntas & deſtinatio aliquid faciendi. Unde idem Sanctus Doctor loco citato articulo primo comparat promiſſionem cum imperio, in eo quod quemadmodum aliquis per imperium obligat alium, in quem habet poteſtatem, ita per promiſſionem obligat ſeipſum ad aliquid faciendum, vel omittendum; eademque de cauſa dici ſolet, votum eſſe legem privatam, quam quiſque ſibi ipſi imponit, & quâ ſeipſum obligat ad aliquid. [illegible] itur autem hæc promiſſio fieri Deo: quia licèt non modò votum coram

Sanctis [illegible] fieri poſſit, ut eorum reverentia mo[illegible] ejus obſervationem, ſed [illegible] etiam promiſſio [illegible] ad ipſos immediate dirigi, atque ad eorum cultum & obſervantiam referri, ut patet in voto ſolemni quod in noſtro Ordine emittitur, in quo ſic dicitur: *Promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ, & B. Dominico* &c. nihilominus hæc promiſſio prout fit Sanctis, non habet rationem voti formaliter, ſed tantum materialiter, ut docet S. Thomas loco citato art. 5. ad 3. quatenus ut ſit verè & propriè votum, debet adjungi tacitè vel expreſsè alia promiſſio, quâ promittimus Deo nos id acturos quod promittimus Sanctis: & hæc promiſſio, quæ fit Deo, eſt votum, & pertinet ad religionem; quæ verò fit Sanctis, non eſt votum per ſe, ſed materia voti, ſeu alterius promiſſionis Deo factæ, & illi veluti materiæ rationem voti formaliter afferentis; unde non cadit ſub religione, ſed ſub dulia, hyperdulia, juſtitia, vel fidelitate, ut dicunt Salmanticenſes in Tractatu de Virtutibus, exponentes generalem diviſionem omnium virtutum. Dicitur tertiò hæc promiſſio fieri Deo, ad ejuſdem Dei cultum: quia cùm votum ſit actus religionis & latriæ, eſt ordinatio eorum quæ quis vo[illegible] divinum cultum & obſequium. Unde exiſtimo quòd ſi quis promittendo Deo perpetuam caſtitatem, nullo modo intenderet Dei honorem, ſed tantùm majorem temporalem commoditatem, aut quid aliud, ille non propriè voveret, neque talis promiſſio eſſet indiſpenſabilis ab Epiſcopo, ſicut eſt verum votum perpetuæ caſtitatis.

24. Juramentum eſt, *atteſtatio divini numinis, vel invocatio divini teſtimonii, ad fidem faciendam, promiſſionemve firmandam.* Unde ſecundùm ſubſtantiam eſt actus intellectûs, quædamque locutio, quâ Deum vocamus in teſtem ad confirmandam veritatem, fidelitatemque noſtram in verbis & promiſſis: & quia hujuſmodi invocatione profitentur divinam excellentiam, ſpectat elicitivè ad religionem, ſicut de oratione & voto diximus. Debet autem juramentum, ut religioſum ſit, tria obſervare, nempe veritatem, juſtitiam, & judicium ſecundùm illud Jeremiæ 4. *Jurabis, vivit Dominus, in veritate, & judicio, & in juſtitia.* Veritas requiritur, quia Deus non niſi verum poteſt teſtificari: juſtitia, quia non vult ſuo teſtimonio alicui injuſtè noceri: judicium, quia Dei teſtificatio irreligioſè adducitur ſuper re admodum levi, vel ubi nulla eſt neceſſitas.

25. Adjuratio fit cùm aliquem ad quippiam faciendum, vel omittendum obteſtamur per Deum ipſum, ut [illegible] jus amor, timor, aut reverentia efficaciter eum promoveat, ne alioqui videatur non ſatis magni facere ſupremam ejus majeſtatem, vel ut ejus timorem illi incutiamus. Hunc verò actum pertinere ad religionem patet: quia per ſe facit ad cultum Dei, quem honoramus hoc ipſo quod majeſtatem ejus reverenter interponimus, ut alius ejus reſpectu, vel terrore moveatur. Eſſe autem ſpecialem ejus actum, & diſtinctum ab aliis, dubitari nequit, niſi de duobus, juramento ſcilicet & oratione. Differt nihilominus à juramento, qui [illegible] juramentum uſurpamus ad nos ipſos obligandos, vel ad aliquid confirmandum per Dei veracitate[m] & authoritatem: adjuramus autem, ut [illegible] obligemus aut adigamus ad aliquid faciendum, [illegible] ad quidpiam omittendum, propter reverentiam [illegible] terrorem divinæ m[aj]eſtatis. Ab oratione verò [illegible]t, quia adjuratio heri poteſt imperan[do], non deprecando, & tunc [illegible] eſt actus

[illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ultimus actus religio[nis] [illegible] ptio divini nominis per [illegible] mas 2. 2. qu. 91. art. 1. ubi do[cet] [illegible] dea, hymnis, canticis, al[ii]sque [illegible] lebrandam eſſe; non quidem ut [illegible] eſt ſcrutator, quam de ipſo habe[mus] [illegible] ſignificemus; ſed ut noſtros, audien[tes] [illegible] mus ad eum amandum, venerandumq[ue] [illegible] Et quamvis Deus ut eſt in ipſo, utpote ineff[abilis] [illegible] incomprehenſibilis, & propriè laudari val[eat] [illegible] ſit major omni laude, ſecundùm effectus [illegible] qui ab illo in nos proveniunt, poſſumus ipſ[um] [illegible] dare, juxta illud Iſaïæ 63. *Laudem Domini* [illegible] *ciabo ſuper omnibus quæ reddidit nobis Domi[nus]* [illegible] declarat S. Doctor art. citato in reſp. ad 2.

DISPUTATIO IV.

De aliis virtutibus juſtitiæ annexis

Explicatâ definitione religionis, & pi[etatis] [illegible] ejus actibus, tam internis, quàm exter[nis] [illegible] viter agendum eſt de aliis virtutibus juſtitiæ [anne]xis, quæ partes ejus potentiales appellari [ſo]le[nt]. Unde ſit

Articulus Unicus.

Aliæ partes potentiales juſtitiæ breviter explicantur.

Præter religionem, quæ inter partes pote[ntia]les juſtitiæ primum locum obtinet, plure[s] [illegible] aſſignari ſolent, nimirum pœnitentia, piet[as], [ob]ſervantia, obedientia, gratitudo, vindicati[o], [verita]tas, amicitia, & liberalitas, de quibus a[git] [illegible] ctor 2. 2. à qu. 101. uſque ad 123. præterq[uam] [illegible] pœnitentia, cujus tractationem re[mittit] [illegible] 85. tertiæ partis, ob eamque nos de illa dic[emus].

Poſt religionem ergo, & pœnitentiam [illegible] ſunt in ordine ad Deum, ſequitur pietas pe[r] [illegible] parentibus debitus cultus officiumque atti[illegible] parentes enim ſunt veluti ſecund[arium] [illegible] q[illegible] reſpectu filiorum, tanquam ſecundaria p[r]in[cipia] [illegible] eſſentiæ & vitæ; unde repræſentant fi[lii]s quod[am]modo ipſum Deum, qui eſt primarius & ſ[illegible] omnium Pater. Et ob hanc rationem u[t] [illegible] obſervat Philo in lib. de Decalog. poſt pr[æcep]ta primæ tabulæ, quæ ad cultum Dei pe[rtinent], [illegible] primum ſecundæ tabulæ inſtitutum fui[t] de [illegible] re parentibus exhibendo. Quia verò in [ſan]guineis parentum ſanguis invenitur, idcir[co pie]tas aliquatenus quoque ad conſanguineos e[xten]ditur, tanquam reſperſos primario illo & [illegible] jure, quo parentibus obſtringimur. Ita q[ue] [illegible] reſpicit patriam: quia hæc etiam al[iquo] mo[do] [illegible] [n]ortus principium, & quia parentes fovet [illegible] & [o]portuna ad ortum & educationem [præ]be[t]. [illegible] Hierocles diſſertatione de obſervantia i[n] [pa]triam, ſic ait: *Eſt patria per Jovem,* [illegible] *quidam Deus, & primus maximaque pa*[illegible]

[illegible] *ut* [illegible]

[illegible] *vis pa* [illegible] *quam parentes ambos par* [illegible] *aliqua honore dignari.*

[illegible] obſervanti[illegible], per quam ho- [illegible] antecellentes, cultu quo- [illegible] ſicut enim pareo- [illegible] natura principia naturalis eſſe [illegible] debemus peculiare obſequium [illegible] conſtituitur pie- [illegible] qui authores ſunt noſtræ [illegible] & directionis, per leges, per præ- [illegible] per doctrinam, &c. debemus [illegible] ad quem præſtandum po- [illegible]. Nec ſolum perſonas indigni- [illegible] a quibus de facto guberna- [illegible] cultu proſequimur, ſed etiam [illegible] ſapientia, aliave perfectione in- [illegible] ratione talis perfectionis apti [illegible] re, & idonei ad nobis prælucen- [illegible] notum exemplar conformare [illegible] ideq; honorem & cultum [illegible] non tantum, quantum ij qui [illegible] iudunt gubernationis benefi- [illegible] in nos authoritate & poteſtate: [illegible] colendis & obſervandis arctiùs a- [illegible] quippe qui actu in nos conferant [illegible] beneficium. Cave tamen ne pu- [illegible] n reſpicere hujuſmodi benefi- [illegible] s compenſationem intendere, id [illegible] ad gratitudinem. Obſervantia ita- [illegible] beneficij illius fontem, ſeu excellen- [illegible] m, ex qua tale beneficium prodit, [illegible] rum eſt.

[illegible] obſervantiæ eſt obedientia; utraque [illegible] ſuperiore, cum hoc tamen diſcri- [illegible] obſervantia illum ut præcellentem [illegible] dientia verò ipſum inſpicit ut poten- [illegible] ad aliquid faciendum, vel præter- [illegible] de per ſe reſpicit præceptum, ut [illegible], eaq; intentione operatur, ut il- [illegible] bindeq, ſpecialis eſt virtus; quia [illegible] um materias ſe extendat, in omni- [illegible] nam inſpicit rationem formalem, [illegible] tis preceptum, in cujus adimple- [illegible] ſime ut tali, ſplendet ſpecialis ho- [illegible] honeſtatem ipſius rei præceptæ.

[illegible] præcipiendi ſupponit jus & pote- [illegible] uæ ex triplici capite provenire [illegible] o ex ratione cauſæ & effectus; nam [illegible] iter habet poteſtatem in ſuum ef- [illegible] h c ratione Deus poteſt imperare [illegible] turæ rationali, quia eſt author illius, [illegible] o Dei & figmentum: ideniq; ſuo [illegible] p it parentibus in filios. Secundò [illegible] t one totius & partis, eò quòd [illegible] te ſubſit toti & regatur ab illo; & [illegible] Republica habet authoritatem & [illegible] gula membra. Tertio provenit [illegible] n & patienti, vel inſtrumenti; [illegible] m c movere & dirigere patiens, ſi [illegible] principali ſuum inſtrumentum: [illegible] n pe t poteſtas ſu [illegible] em, domi- [illegible] tamulum &c.

[illegible] tur p [illegible] eſſe t ob [illegible] od [illegible] [illegible] l [illegible] [illegible] aut quod temerata & [illegible]

[illegible] ita [illegible]

[illegible] præc [illegible] eſt [illegible] præcipi [illegible] Dei [illegible] gorius in 1. Regum lib. 2. cap. 4. *Vera obedientia nec præpoſitorum intentionem diſcutit, nec præcepta diſcernit, quia qui omne vitæ ſuæ judicium majori ſubdidit, in hoc ſolo gaudet, ſi quod ſibi præcipitur operatur, neſcit enim judicare quiſquis perfecte didicit obedire.* Hanc obedientiam S. Dorotheus [illegible]

B 1. ſub finem, vocat *indiſcretam & abſque ullo delectu*, quaſi diceret exoculatam & cœcam: nam oculus mentis eſt diſcretio, ut Caſſianus collat 2. cap. 2. notavit. Eam valde commendat Umbertus lib. 5. de erudit. relig. p. 2. cap. 16. ubi rectè admonet non poſſe regularem fieri ut jumentum apud Deum, niſi, quod alligatis ad molam truſatilem volvendam equis ſolemne eſt, ſenſus ac judicij ſui oculos occluſos, imo, ut ipſe loquitur, erutos habeat.

Secunda conditio obedientiæ eſt ut ſit prompta ad exequendum, ut nec præceptum differat, nec tergiverſetur, neq; excuſet, nec lente & cum torpore ad opus accedat. Imò præventio

C præcepti, ſeu executio actûs, quia cognoſcitur placere ſuperiori, etiamſi nondum præceptum promenti, præſtantiſſimum obedientiæ exercitium continet, eſtq; actus heroicus [illegible] ſicut enim qui ante tempus condictum anticipat ſolutionem, elicit actum perfectæ juſtitiæ, ita qui præoccupat juſſum, elicit verè actum obedientiæ, & quidem perfectiſſimum. Unde Bernardus ſerm. 41. de diverſis: *Fidelis obediens* (inquit) *neſcit moras, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos viſui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes, totum ſe colligit ut imperantis colligat voluntatem.* Id eſt ut intelligat quæ ſit ejus voluntas.

D Tertia eſt, ut ſit fortis in opere præcepto aggrediendo, & perſeverando in illo, ne propter rei difficultatem ab obediendo reſiliat, exemplo Salvatoris & Redemptoris noſtri, qui *factus eſt obediens uſq; ad mortem, mortem autem crucis*, ut ait Apoſtolus. Sive (ut loquitur Bernardus) *ne perderet obedientiam, perdidit vitam.*

Obedientiam S. Auguſtinus & D. Thomas 5.
cæteris virtutibus moralibus præferre videntur, eiq; palmam concedere: ille enim lib. 1 contra Advers. cap. 14. *Obedientia*, inquit *maxima eſt virtus, & ut ſic dixerim omnium origo materque virtutum, in ea natura, cui ſic datum eſt arbi-*

E *trium liberæ voluntatis, ut eam tamen neceſſe ſit vivere ſub poteſtate melioris.* Iſte verò hic quæſt. 104. art. 3. hæc ſcribit: *Per ſe loquendo laudabilior eſt obedientia virtus, quæ propter Deum contemnit propriam voluntatem, quam aliæ virtutes morales quæ propter Deum aliqua alia bona contemnunt.* [illegible] imo tamen illos SS. Doctores non [illegible] e obedientiã religioni præfert m cum S. Thomas hic quæſt. 81. art [illegible] religionem omnibus [illegible] bus m [illegible] bu [illegible] ante o [illegible] obedientiæ [illegible] tiã arbitra [illegible] bus Theologi [illegible] reli [illegible] e [illegible] [illegible] exta par [illegible] po [illegible] ali [illegible] [illegible] u in [illegible] net bene [illegible] [illegible] g [illegible] c, [illegible] repeo [illegible] er [illegible] pe g [illegible] tum a [illegible]

[illegible] *omnium cau-* [illegible] *quo*[illegible]*tus ordinetur a. finem* [illegible] *feſtum eſt autem quod benefact*[illegible]*r, in-* [illegible] *modi, eſt cauſa beneficiatis, & ideò* [illegible]*equirit, ut ille qui ſuſcepit beneficium,* [illegible] *recompenſationem convertatur ad be-* [illegible]*cundum modum utriuſque, & ſicut de* [illegible]*m eſt ſupra, benefactori, inquantum hujuſ-* [illegible] *r honor & reverentia, eò quòd habet ra-* [illegible]

[illegible]m veluti gradus gratitudinis diſtin- [illegible] art. 2. Primus eſt beneficium agnoſ- [illegible] memoriâ tenere. Secundus eſt verbis [illegible] declarare, benefactorem laudando, [illegible] ias ei agendo. Tertius, facto, ſeu rebus [illegible]d tribuere pro loci, temporis, aliarumq; [illegible] cumſtantiarum ratione, ſive hoc ſit honor & [illegible]entia, ſive auxilium, & ſuſtentatio. De [illegible]tud ne quam Deo debemus, ob beneficia [illegible]a cepta, eleganter diſſerit Bernardus ſerm. [illegible]e quadrupl ci debito, ubi hæc habet: *Cum ei donavero quidquid ſum, quidquid poſſum, nonne iſtud tot*[illegible]*m eſt, ut ſtella ad Solem, gutta ad fluvium, lapis ad montem, granum ad acervum? Non habeo niſi minuta Deo, imò minutiſſima, corpus & animam, vel potiùs unum minutum, voluntatem meam; & non dabo illam ad voluntatem illius qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui totoſe totum me comparavit?*

7 Sept[illegible]ma eſt vindicatio, quæ quodammodo [illegible] hab[illegible] ad mala accepta, ſicut gratitudo ad beneficia, quatenus utriuſq; eſt vicem rependere: ſicut enim gratitudo bonum reddit pro bono, ita vindic[illegible]o malum pro malo, ſcilicet malum pœnæ pro [illegible]alo culpæ; idq; ut rectus ordo ſer-ve[illegible]r, & qu[illegible] extra ordinem recti per culpam p[illegible]lapſum eſt, ad illum per pœnam revocetur. S[illegible] pecc[illegible]ores, qui ab ordine pulcherrimo [illegible]æ & legum divinarum, per culpam pr[illegible] ſunt peccando, ad ordinem ipſius juſtitiæ [illegible] puniendo, ut nihil in mundo re[illegible]forme, ſed omnia pulchrè ſuis locis & [illegible]bus ad[illegible]ptentur. Unde Auguſtinus [illegible] in Pſal. 58. *Iniquitas omnis, parva, magn[illegible]e ſit, puniatur neceſſe eſt, aut ab homine puniente, aut à Deo vindicante.*

Sed [illegible]codū eſt cum Cajetano, hoc pecu-[illegible] in [illegible]rtute vindicationis, quòd perſona [illegible] non poſſit per ſeipſam conſum̃are act[illegible] in propriam talis virtutis (intellige de conſum̃atione includente etiam actum externum, [illegible] bonitas in ipſo virtutis ſubje[illegible]o c[illegible]plete habetur) quia materia ejus eſt malum pœnæ, quod nullus privatâ authoritate [illegible] poteſt unde executio vindicativæ [illegible]m debet fieri à judice, cui eſt autho[illegible] mal[illegible] fac[illegible]or[illegible]s.

8 [illegible] veritas, ſeu [illegible]acitas, quæ nos facit [illegible] um, vel quo[illegible] idem eſt) veritatem & [illegible] conceptam fac[illegible] nos [illegible] ex-[illegible]care, [illegible]ndo verbis & [illegible] dum [illegible]

[illegible] hom[illegible] ctis, qu[illegible], ita [illegible] bis aut geſtis offendat, [illegible] dicta & facta ſine offenſione ad [illegible] licèt non teneamur debito rigor[illegible] men debito honeſtatis, ſicut tenem[illegible] dicere, cum fuerit loquendum.

De hac virtute ſic egregie Ambroſi[illegible] de officiis cap. 7. *Nihil tam utile quàm* [illegible] *tam inutile quàm non amari: nam odio ha*[illegible] *le ac nimis capitale arbitror. Itaque id agamu*[illegible] *ut ſedulitate commendemus exiſtimationem* [illegible] *nemque noſtram; ac primum placiditate men*[illegible] *animi benignitate inſluamus in affectum hom*[illegible] *popularis enim & grata eſt omnibus bonitas, ni*[illegible] *quod tam facilè illabatur humanis ſenſibus.* [illegible] *manſuetudine morum, facilitate animi mod*[illegible] *ne præcepti, affabilitate ſermonis, verborumqu*[illegible] *nore, patienti quoque ſermonum vice, mod*[illegible] *adjuvetur gratiá, incredibile quantùm pro*[illegible] *cumulum dilectionis. Legimus enim non ſ*[illegible]*lum* [illegible] *vatis, ſed etiam in ipſis Regibus quantum* [illegible] *blanda affabilitatis profuerit, aut ſuperbi*[illegible] *rumque obfuerit tumor, ut regna ipſa la*[illegible] Quod exemplo Moyſi & Davi[illegible] q[illegible] affabilitatem probat. *Quorum ille* [illegible] *totius plebis mentes devinxerat, ut plu*[illegible] *cui* [illegible] *ſuetudine quàm pro factis admirar*[illegible] *ſte ea*[illegible] *cilis affectus, & manſuetus imper*[illegible] *ut eum* [illegible] *parentes, & parentibus filii ante*[illegible]*rent; indeq* [illegible] *graviter indignatus contra Ionatham quòd apud eu*[illegible] *plus valere amicitiam David, quam pietatem pa*[illegible]*nam judicabat.*

Ultima pars potentialis juſtitiæ eſt libera[illegible] quæ verſatur circa divitias, illas ut decet [illegible] dendo, & aliis diſtribuendo: hæc enim n[illegible] vera ſpecies juſtitiæ, ſed pars ejus pote[illegible] ſeu virtus juſtitiæ annexa; quia liberalis [illegible] quod eſt ſuum, quodq; non debetur alte[illegible] ex quadam honeſtate ſeu decentia; ju[illegible] præſtat alteri quod ei legaliter debetur

Obſervanda verò eſt diſtinctio actûs l[illegible] tatis ab actu beneficentiæ, vel charitati[illegible] & [illegible] ſericordiæ: nam quatenus donatio fi[illegible] re[illegible] mendo concupiſcentiam pecuniæ, ne ip[illegible] æ quo ametur, & propterea retineatur, e[illegible] liberalitatis; quatenus fit ex bono affe[illegible] u[illegible] cui donatur, eſt actus beneficentiæ, vel ch[illegible] ris; quatenus verò fit ex intentione rel[illegible] miſeriam alterius, eſt actus miſericordiæ

DISPUTATIO X.

De fortitudine, & virtutibus illi annex[illegible]

PRæter virtutes, quæ nob[illegible]iore[illegible] animæ noſtræ potentias (intellectu[illegible] & voluntatem) perficiu[illegible]t, dan[illegible] ali[illegible] ërceot, vel rectificant paſſiones appe[illegible] [illegible] & ab [illegible] ne & per[illegible] luntatem averta[illegible] U[illegible] egie ſu[illegible] di[illegible]cur[illegible] *Ad vi*[illegible] *tem humanam pe*[illegible]*net, ut bon*[illegible] *aceat bo*[illegible]

... rationem eſſe. Quod quidem tri- ...git: uno modo ſecundum quod ipſa ratio ...r, quod fit per virtutes intellectuales: alio ...dum quod ipſa rectitudo rationis in rebus ...manis inſtituitur, quod pertinet ad juſtitiam: ter- ...modo ſecundùm quod tolluntur impedimenta hu- ...s rectitudinis in rebus humanis ponenda. Dupliciter autem impeditur voluntas humana ne rectitudinem rationis ſequatur: uno modo per hoc quod trahitur ...aliquo delectabili ad aliquid aliud quam rectitudo rationis requirat, & hoc impedimentum tollit virtus temperantia: alio modo per hoc quod voluntatem re-...lit ab eo quod eſt ſecundùm rationem, propter ali-...od difficile quod incumbit; & ad hoc impedimen-...m tollendum requiritur fortitudo mentis, quâ ſci-...t hujuſmodi difficultatibus reſiſtat, ſicut & homo ...fortitudinem corporalem impedimenta corporalia ...crat & repellit. A B

...otro quia difficilius eſt ſuſtinere triſtia, & ardua ferri (quod præſtat fortitudo, fræuan-... paſſiones circa hæc objecta) quam à dele-...ibus abſtinere, eiſq; frui cum ea modera-...one, quam temperantia indicit, ut Philoſo-...s 3. Ethic. cap. 9. obſervat, idcirco priori lo-...latuitur fortitudo, poſteriori temperantia, ...ua diſputatione ſequenti dicemus.

do nimium timorem, quo plus æquo formidantur, vel nimium audaciam, quâ immoderatè & imprudenter invaduntur; ſic fortitudo non aliter firmat animum in illis, quam reducendo utrumq; paſſionem ad debitam menſuram. Magis tamen ſpectat ad fortitudinem diminuere timorem, quàm audaciam; quia magis eſt ad ſtimulandum & roborandum, quam ad detinendum & coërcendum: ſicut temperantia è converſo magis eſt ad detinendum & refrænandum, quàm ad firmandum & ſtimulandum; ideóq; iſta ponitur in concupiſcibili, quæ maximè indiget fræno, propter vim & allicientiam boni concupiſcibilis; illa verò in iraſcibili, cui propter difficultatem objecti ardui potiſſimum calcaribus opus eſt.

Ex his facilè intelliges, quodnam ſit objectū materiale & formale virtutis fortitudinis: objectum enim materiale illius duplex eſt, unum remotum, & aliud proximum: illud periculis & malis, præſertim graviſſimis, cujuſmodi ſunt mortis pericula, continentur: iſtud verò conſiſtit in affectibus timoris & audaciæ, quæ circa illa pericula verſantur. Objectum verò formale fortitudinis eſt ſpecialis illa honeſtas, quæ in hujuſmodi paſſionum moderatione relucet. 2.

C

Articulus I.

Definitio fortitudinis explicatur.

FOrtitudo ex Tullio hoc modo definitur: *...titudo eſt conſiderata periculorum ſuſceptio, ...rum perpeſſio.* Vel aptiùs ex D. Thoma: *...udo eſt virtus exiſtens in iraſcibili, coercitiva ...s, & audaciæ moderativa, inſtantibus periculis.* ...citur primò *virtus*, quia ut idem S. Doctor ...quæſt. 123. art. 2. oſtendit, fortitudo ſpecia-...itus eſt, importans ſpecialem honeſtatem. ...i enim eſt peculiaris difficultas in retinen-...rationis præſcripto, ibi nobis opus eſt pecu-...i virtute: At in periculis mortis adeſt ſpecia-...ſima difficultas, ut quis decenter & juxta ra-...onis præſcriptum, tam interius, quam exterius ...erat; nam vel excitatur ingens timor ad ma-...ugam, quem difficilimum eſt ita coërcere, ut ...perturbet, & ad aliquid indecorum com-...at; vel excitatur motus audaciæ ad mali re-...lam, qui etiam moderandus eſt, ne temerè ...periculum præcipitet; vel, utraq; affectatio ...nantibus animi motibus, & veluti inter ſe ...ligentibus exoritur; & tunc utramq; ſimul ...uxta rationis regulam temperare oportet: O-...us igitur erit peculiari virtute, quæ has diffi-...tates ſuperet, prædictoſq; motus ſecundùm ...n moderetur. D

...c...ur ſecundò, *exiſtens in iraſcibili*, ut non ... concupiſcibili excludatur fortitudo, ...am à voluntate, in qua nullam poni-...irtutem, quæ ſit primariò ad moderandas ...æ paſſiones. Enimverò virtus ibi duntaxat ...enda eſt, ubi ejus bonum conſummatur: bo-...utem prædictæ moderationis non conſum-...tur in voluntate, ſed in appetitu ſenſitivo, ...u...uot actus ipſæ paſſiones. De quo fusè in ...act. de virtutibus in communi, diſp. 2. art. 2. E

...Tertiò dicitur *coercitiva timoris, & audaciæ moderativa*: quia ſicut pericula non aliter ſeparant ...oluntatem à bono rationis, niſi vel incutien-

Articulus II.

Actus virtutis fortitudinis.

3. ASſignatur fortitudini duplex actus, ſcilicet aggredi, & ſuſtinere: ratio enim dictat aliquando pugnandum eſſe pro boni defenſione, ut impugnatores arceantur, & exterminentur; & tunc opus eſt aggreſſione fortis & prudenti, quæ fit per audaciam moderatam: aliquando verò, & frequentiùs dictat eſſe patienter ſuſtinendum, ut manifeſtetur affectus voluntatis erga bonum virtutis, qui tantus eſt, tantiq; tale bonum æſtimat, ut quantumvis impugnatus, ab illo non recedat.

Si autem quæras, quis ex illis duobus actibus difficilior & principalior ſit? Reſpondeo perpeſſionem aggreſſione eſſe potiorem. Ita expreſsè docet Ariſtoteles 3. Ethic. cap. 9. relatus à D. Thoma hîc quæſt. 123. art. 6. his verbis: *ſicut Philoſophus dicit in 3. Ethic. fortitudo eſt magis circa timores reprimendos, quàm circa audacias moderandas: difficilius enim eſt timorem reprimere, quàm audaciam moderari, eò quòd ipſum periculum, quod eſt objectum audaciæ & timoris, de ſe confert aliquid ad augmentum timoris. Aggredi autem pertinet ad fortitudinem, ſecundùm quod moderatur audacias: ſed ſuſtinere ſequitur repreſſionem timoris, & ideo principalior actus fortitudinis eſt ſuſtinere, id eſt immobiliter ſiſtere in periculis, quàm aggredi.* 4.

Idem confirmat 3. Ethic. lect. 18. hoc diſcurſu: *Timor* (inquit) *imminet homini ab aliquo fortiori contra ipſum inſurgente, audacia autem conſurgit ex eo quod aliquis æſtimat eum quem invadit, ſuam non excedere poteſtatem. Difficilius porro eſt ſtare contra fortiorem, quàm inſurgere in æqualem, vel minorem.*

Accedit quod ille qui ſuſtinet, ſentit jam pericula imminentia; qui verò aggreditur, habet ea ut futura: difficilius autem eſt, majuſq; proinde fortitudinis ſignum, non moveri à præſentibus, quàm à futuris.

Addo etiam, quod aggreſſio eſt plenè voluntaria, quod non parùm imminuit difficultatē, atq; etiam laudabilitatem. Unde de ſuſtinentia univerſè valet, quod ſigillatim de ſuſtinentia rapinæ, ad voluntariam rei ſuæ erogationem comparata, dixit S. Chryſoſtomus homil. 10. in 1. ad Theſſal. *Raptorem propter Deum patienter ferre, majus eſt, quàm ſponte benefacere. Quamobrem? eò quòd hoc quidem animi fructus eſt & voluntatis, unde & facile fit: iſtud verò vis eſt & violentia. Et facilius quis mille talenta ſponte dabit, & nihil ſe paſſum eſſe putabit, quam ut tres obolos, præter animi ſententiam abreptos, manſuetè ferat. Itaque iſtud magis eſt animi Philoſophia.* Item Gregorius homil. 35. in Evang. expendens illud Proverb. 16. *Melior eſt patiens viro forti. & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium,* ſubdit. *Minor eſt ergo victoria urbes expugnare, quia extra ſunt quæ vincuntur; majus autem eſt quod per patientiam vincitur, quia ipſe à ſe animus ſuperatur. & ſemetipſum ſibimetipſi ſubjicit, quando eum patientia in humilitate tolerantiæ ſternit.* Demum Ambroſius 1. de officijs cap. 36. *Revera jure fortitudo vocatur, quando unuſquiſq; ſeipſum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur ac inflectitur; non adverſis perturbatur, non extollitur ſecundis, & quaſi vento quodam, variarum rerum circumfertur mutatione. Quid autem excelſius & magnificentius, quàm exercere mentem, afficere carnem, & in ſervitutem redigere, ut obediat imperio ut conſilijs obtemperet, ut impigrè in adeundis laboribus exequatur propoſitum animi ac voluntatem &c.*

5\. Ex his intelliges, actum principaliſſimum fortitudinis eſſe martyrium; quippe cùm illud non in aggrediendo, ſed in ſuſtinendo conſiſtat: unde D. Thomas hîc quæſt. 124. art. 2. ad 3. ſic ait: *Principalior actus fortitudinis eſt ſuſtinere, ad quem pertinet martyrium, non autem ad ſecundarium actum ejus, qui eſt aggredi.*

ARTICULUS III.

Virtutes fortitudinis annexæ.

6\. VIrtutes fortitudini annexæ quatuor recenſentur à D. Thoma quæſt. 128. art. unico, videlicet magnanimitas, magnificentia, patientia, & perſeverantia. Quam diviſionem ſumpſit ex Tullio lib. 2. de invent. cap. 2. Ad has verò quatuor reducit plures alias à Macrobio & Andronico enumeratas. Nam Macrobius lib. 1. in ſomnium Scipionis ponit ſeptem partes fortitudinis, ſcilicet magnanimitatem, fiduciam, ſecuritatem, magnificentiam, conſtantiam, tolerantiam, firmitatem. Andronicus etiam ponit ſeptem virtutes annexas fortitudini, quæ ſunt Eupſychia, Lema (non autem, ut corruptè legitur in multis exemplaribus, Lenia) vox autem Græca *Lema*, latinè ſignificat animi confidentiam & promptam audaciam; magnanimitas, virilitas, perſeverentia, magnificentia, andragathia.

7\. Notat verò D. Thomas hujuſmodi virtutes ſpectari poſſe, vel prout verſantur circa materiam fortitudinis, id eſt circa pericula graviſſima, qualia ſunt pericula mortis; vel prout verſantur circa materiam minùs difficilem quàm ſit materia fortitudinis, in eaq; fortitudinem imitantur. Si primo modo conſiderentur, vult eas eſſe partes integrales fortitudinis, id eſt virtutes neceſſarias ad officium integrum fortitudinis, duaſq; priores ſe tenere ex parte aggreſſionis, poſteriores verò ex parte ſuſtinentiæ. Ex parte enim aggreſſionis primò requiritur, quòd fortis magnum habeat animum ad magna & ardua ſecurè aggredienda; & hæc eſt *magnanimitas*: ſecundò, quòd non deficiat in executione illorum, & ita eſt *magnificentia*, quæ eſt virtus magnorum operum factiva. Ex parte verò ſuſtinentiæ requiritur primò, ut animus difficultate præſentium malorum non frangatur per triſtitiam, decidatq; à ſua magnitudine, & hæc eſt *patientia*: deinde ut ex diuturna difficilium paſſione non fatigetur, nec ab illorum ſuſtinentia deſiſtat, & ita eſt perſeverantia.

Si autem virtutes illæ ſpectentur prout verſantur circa pericula minora, quàm ſunt mortis pericula, & alia minùs gravia & moleſta, ac deniq; circa materias in quibus minus eſt difficultatis, ſunt partes potentiales fortitudinis, quia ipſam imitantur, licèt ejus rationem non aſſequantur. Hæc D. Thomas, qui earumdem virtutum naturam ita luculenter exponit quæſt. 129. & ſequentibus, ut in illis diutiùs immorari non ſit opus.

Solùm hîc ſubjiciam quæ de virtute perſeverantiæ docet Bernardus Epiſt. 129. ubi illam quodammodo fortitudinis ornamentum, cæterarumq; item virtutum quoddam coronamentum eſſe docet, his verbis. *Quid reſtat (inquit) niſi ut admoneamini de perſeverantia, quæ ſola meretur viris gloriam, coronam virtutibus? Prorſus abſq; perſeverantia nec is qui pugnat victoriam, nec palmam victor conſequitur. Vigor virium, virtutum conſummatio eſt; nutrix ad meritum, & mediatrix ad præmium. Soror eſt patientiæ, conſtantiæ filia, propugnaculum ſanctitatis. Tolle perſeverantiam, nec obſequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo.*

DISPUTATIO VI.

De temperantia, & partibus ejus.

HÆc eſt poſtrema inter Cardinales virtutes, de qua Philoſophus 3. Ethic. cap. 10. & D. Thomas hîc à quæſt. 141. uſq; ad 171. De hac etiam eleganter diſſerit S. Proſper lib. 2. de vita contempl. cap. 19. ubi ſic ait: *Temperantia moderatum, pudicum, verecundum, ſerium facit. Hæc ſi habitat in animo, libidines frænat, affectus temperat, deſideria ſancta multiplicat, vitioſa caſtigat; omnia intra nos confuſa ordinat, ordinata corroborat; cogitationes pravas removet, inſerit ſanctas; ignem libidinoſæ voluptatis extinguit, animi teporem deſiderio futuræ remunerationis accendit, mentem placidâ tranquillitate componit, & totam ſemper ab omni vitiorum tempeſtate defendit.*

De hac ergo mirabili ac perutili virtute breviter hîc agemus: & primò quidem objectum ejus materiale & formale exponemus; deinde de partibus ejus ſubjectivis & potentialibus diſſeremus.

[illegible]

[illegible] tantia

T[illegible] invenitur dupliciter [illegible] quælibet materia [illegible] indebita mensura [illegible] specialis, sed generalis [illegible] io [illegible] secundo [illegible] te, prout de[illegible] habet refrænare appetitum sensiti[illegible] concupiscentiis & delectationibus cor[illegible] quæ maximam vim habent deducen[illegible] onis; & sic est virtus specialis. Ubi [illegible] alis honestas reperitur, specialis vir[illegible] tur. At sicut specialis honestas est, [illegible] cuique reddatur, quod [illegible] nemo inju[illegible] in eo quòd homo recte ac mo[illegible] circa delectationes corporeas, [illegible] duci sensui, sed rationi: Ergo sicut [illegible] est aliqua virtus specialis, ita & [illegible] ne docet D. Thomas hîc quæst. 141.

[illegible] ale objectum talis virtutis sunt [illegible] delectationes corporeæ non tamen om[illegible] duntaxat quæ ex cibo & potu, [illegible] percipiuntur, ut docet idem S. Do[illegible] quæst. art. 4. ubi sic discurrit: *Tem[illegible] circa concupiscentias & delectationes, [illegible] do est circa timores & audacias: fortitudo [illegible] circa timores & audacias respectu maxim[illegible] rum, quibus ipsa natura extinguitur [illegible] a mortis: unde similiter oportet quòd tem[illegible] circa concupiscentias maximarum dele[illegible] & quia delectatio consequitur operatio[illegible] turalem, tantò aliqua delectationes sunt [illegible] quantò consequuntur operationes ma[illegible] Maxime autem naturales animalibus [illegible], quibus conservatur natura indivi[illegible] potum, & natura speciei per conjun[illegible] fæmina: & ideò circa delectationes [illegible] tuum, & circa delectationes venere[illegible] temperantia.*

[illegible] in calce ejusdem articuli, quòd [illegible] nes quæ ex cibo & potu, ac te[illegible] percipiuntur, consequuntur sen[illegible] le tationes [illegible] sunt propriè [illegible] tiale temperantiæ. Quam do[illegible] pit ex Aristotele 3. Ethic. cap. 10. [illegible] *Circa hujusmodi igitur voluptates [illegible] intemperantia versatur, quæ cæteris [illegible] us communes sunt, serviles que ob id [illegible] ntur. Hæ autem sunt tactûs & gusta[illegible] parum, vel nihil uti videntur; quippe [illegible] udicium saporu sit id quod faciunt ij [illegible] rant, vel obsonia condiunt. At non [illegible] lantur, vel non quatenus intempe[illegible] ipsa quæ tota per tactum efficitur [illegible], & in qua venerea nuncupantur. [illegible] quidam Philoxenus Eryxius, guttur [illegible] ollo dare optabat, utpote qui tactu [illegible] circa quem intemperantia versatur.* [illegible] pe [illegible] Philosophus docet [illegible] circa tac[illegible], non [illegible] circa gusta[illegible] de[illegible] sensu [illegible] a Philoxeni [illegible] um gruis, ut [illegible] tis.

A [illegible] a [illegible] ita tact[illegible] cit in[illegible] nem, & ea quæ [illegible] ad hanc [illegible] dens aliqui possunt dici in[illegible] ctationibus circa odores, & [illegible] & gustabilibus sensibilia, [illegible] quia [illegible] dum odores v.g. connexionem [illegible] jectu [illegible] pido vel tactili, excitando [illegible] hujusmodi objectum apprehend[illegible] titum delectatione perfundat. Qu[illegible] B Philosophus bruta interdum [illegible] ex visu vel auditu alicujus obje[illegible] audito bovis mugitu, del[illegible] non quod [illegible] le sonus ei gratus [illegible], sed quod [illegible] prædam [illegible] lum adventare animadvertat: unde v[illegible] etiamsi prædam videat, audiatve, a[illegible] tamen si potiri nequeat [illegible]. Similiter que canis, licet odore [illegible] dele[illegible] videatur, non tamen propter [illegible] odorem, sed propter cibum quem [illegible] tat, cujus sensum accipit per odorem.

Ex dictis liquet, objectum formale tempe- 4
tantiæ esse bonitatem seu honestatem sp[illegible] lem, quæ reperitur in eo quod homo delect[illegible] C nibus ciborum & venereorum moderate uta[illegible] tur, & secundum præscriptum rationis. Si autem quæras quid illud præscriptum ferat? Respondet D. Augustinus libro de moribus Ecclesiæ cap. 21. *Habet vir temperans in rebus mortalibus & fluentibus vitæ regulam, ut eorum nihil diliga[illegible], nihil per se appetendum putet, sed ad vitæ hujus at[illegible] fectorum necessitatem, quantum satis est, usurpet [illegible] tem modestiâ, non amantis affectu.* Hac ratione aliqui à Clemente Alexandrino 2. pædag. cap. 1 reprehenduntur, quod sint ut edant [illegible] Alij autem laudantur, quòd edant ut [illegible] Et lib. 3. cap. 7. idem Clemens mensuram [illegible] D ctationum asserit esse corpus, æqu[illegible] ac pes est calcei mensura, [illegible] d est, mensura [illegible] rum est [illegible] cessitas corporis, sicut calcei mensura est ne[illegible] sitas pedis. Unde Seneca Epist. 88. *Temperantia voluptatibus imperat, illas edit atque abigit, al[illegible] dispensat, & ad sanum modum dirigit, nec unquam ad illas propter ipsas venit: scit optimum esse mo[illegible] um [illegible] piterum, non quantum velis, sed quantum debe[illegible] sumere.* Et D. Thomas 2.2. qu. 41. [illegible] *Omnia delectabilia* (inquit) *quæ in usum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vitæ necessitatem, sicut ad finem: & ideò temperantia accipit necessitatem hujus vitæ, sicut regulam delectabilium quibus utitur, ut scilicet tantum eis utatur quantum necessitas* E *hujus vitæ requirit.* Regula ergo temperantiæ [illegible] rebus venereis hæc est, ut extra legitimum matrimonium planè ab illis abstinea[illegible] in matrimonio eatenus quisque [illegible] is utatur, quat[illegible] recta ratio dictat esse convenien[illegible] a [illegible] ceptionem. At in cibo & potu [illegible] do regula temperantiæ est, u[illegible] nat [illegible] est [illegible] ad bonam [illegible] v[illegible] tudi[illegible] & [illegible] mentis ad [illegible] e [illegible] n [illegible] enim est fi[illegible] propter quem c[illegible] instrutus Q[illegible] m [illegible] b [illegible] ten [illegible] aliq[illegible] s in [illegible] c

M[illegible] um ex [illegible] A
[illegible]
[illegible] ellendum, [illegible]
[illegible] eſt ad ſatisfa[illegible]
[illegible] carnem magis doman-
dam, & [illegible] rationi, vel ad melius va-
candum contemplationi, aliosq; fines bonos, abſtinere à cibo & potu, alioqui moderato; ut fit per abſtinentiam, quæ eſt uſus minoris cibi in quantitate aut qualitate, quàm ratio temperantiæ per ſe poſtulat; & per jejunium, quod continet rationem [illegible]ſtus duriorem, & abſtinentiam longiorem, in eo conſiſtentem, quod à quibuſdam ciborum generibus abſtineatur, & ſemel tantùm ac ſeriùs refectio ſumatur, ut Eccleſiæ conſuetudine receptum eſt. B

5 Ex his intelliges, temperantiam ſic poſſe rectè definiri, vel deſcribi: *Temperantia eſt virtus, quæ moderatur appetitum circa delectabilia ſecundum tactum & guſtum, prout rectam rationem decet, ob ſpecialem honeſtatem quæ eſt in tali moderatione.* Vel ut ait Auguſtinus lib. 1. de libero arbit. cap. 13. *Temperantia eſt animæ affectio coërcens & cohibens appetitum ab iis rebus quæ turpiter appetuntur.* Vel ut ſcribit Ambroſius lib. 1. de Jacob & de vita beata cap. 2. *Temperantia eſt virtus quæ maximè iſtarum paſſionum reſtringuit ardorem, quæ primùm ſobrietate atque moderatione animum temperat, mentem informat, deinde etiam deliciarum abſtinentiâ reſtringit habenas corporalis ferocitatis &c.* C

ARTICULUS II.

Partes ſubjectivæ temperantiæ.

6. Quatuor partes ſubjectivas ſeu ſpecies temperantiæ aſſignat D. Thomas hîc quæſt. 143. [illegible]licet abſtinentiam, ſobrietatem, caſtitatem, & pudicitiam. *Oportet enim* (inquit) *diverſificari ſpecies virtutum, ſecundum diverſitatem materiæ, vel objecti. Eſt autem temperantia circa delectationes tactûs, quæ dividuntur in duo genera: nam quædam ordinantur ad nutrimentum, & in his quantum ad cibum eſt abſtinentia, quantùm autem ad potum, propriè ſobrietas. Quædam verò ordinantur ad vim generativam: & in his quantùm ad delectationem principalem ipſius coitûs eſt caſtitas; quantùm autem ad delectationes circumſtantes, putà quæ ſunt in oſculis, tactibus, & amplexibus, attenditur pudicitia.* D

7. Abſtinentia ergo eſt virtus cupiditates & delectationes eſculentorum inordinatas refrænans, [illegible] in ipſo eſu debitam moderationem conſtituens. Unde proprius actus hujus virtutis eſt ſub[illegible] [illegible] ciborum, ſecundum rationem regulata, & in eo conſiſtens, quòd homo à cibis abſtineat prout oportet, pro congruentia hominum [illegible] quibus vivit, & perſonæ ſuæ, & pro valetudinis ſuæ neceſſitate. Quod ut meliùs [illegible] Advertendû eſt quòd hæc ſubtra[illegible] dupliciter fieri poteſt: primò ſubtrahendo eatantùm quæ temperantia non permittit, & in quibus [illegible] exceſſus vitioſus per immoderantiam cibi [illegible] hæc dicitur propriè actus temperantiæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quan[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uam [illegible] ntia per [illegible] [illegible] [illegible] ſi [illegible] E

8. Sob[illegible] p[illegible] [illegible] [illegible] eſal [illegible] tempera[illegible] [illegible] [illegible] potum, n[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. D[illegible]
ca potum [illegible] [illegible] valen[illegible]
moderatur ſobrietas, eò qu[illegible]
nimium perturbando mentem, [illegible]
nis impedit. Potus vero non inebria[illegible]
non eſt materia illius virtutis, neq; [illegible]
ſus dici poteſt ebrietas, quæ eſt viti[illegible]
tum ſobrietati, ſed magis contrarietatis [illegible]
tiæ, & ad gulam reducendus eſt.

Ex his patet ſobrietatem eſſe virtu[illegible] ſpecialem, diſtinctam ſcilicet ab abſtine[illegible] aliis temperantiæ ſpeciebus, propter [illegible] impedimentum uſus rationis quod aff[illegible] inebrians, ad quod removendu[illegible] hæc [illegible] dinatur. Adde etiam propter ſpecial[illegible] [illegible]tatem, quæ eſt in vitando exceſſu circa [illegible] multi enim qui à cibo immoderato ab[illegible] peccant tamen circa exceſſum vini, & ab [illegible] lent homines difficiliùs abſtinere.

Notat verò D. Thomas hîc quæſt. 149. [illegible] ſobrietatem eſſe quidem omnibus neceſſa[illegible] ſed multò magis quinq; generibus per[illegible] Primò ſcilicet juvenibus, quia in eis ma[illegible] pronitas ad concupiſcentias, quas opo[illegible] frænari per ſobrietatem & abſtinentiam à [illegible] immoderato, quo libidinis faces accend[illegible] Secundò mulieribus, propter mentis deb[illegible]tem, quæ facilè vini potu turbatur, ex quo [illegible] clive illis eſt labi ad indecora. Terti[illegible] in quibus ratio vigere debet, ut alios erudi[illegible] leant. Quartò Epiſcopis & quibuslibet Eccle[illegible] Miniſtris, qui mente de[illegible] debent ſpiritu[illegible] bus officiis inſiſtere. Quint[illegible] Regibus & Ma[illegible]ſtratibus, qui per [illegible] am, vigilantiam, & [illegible]ſtitiam, debent populum ſibi ſubditum reg[illegible] Quocirca illis omnibus ſpecialiter ſobrieta[illegible] Scriptura præcipitur. Juvenibus quidem [illegible] Titum 1. *Iuvenes ſimiliter hortare ut ſobrii ſint* [illegible] lieribus, 1. ad Timoth 3. *Mulieres ſimili[illegible] pu[illegible] non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.* Se[illegible] ad Titum 2. *Senes ut ſobrii ſint, pudici, pruden[illegible]* Epiſcopis, 1. ad Timoth. [illegible]. *Oportet Epiſcop[illegible] reprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, [illegible] prudentem, &c.* Regibus denique, Prove[illegible] *Noli Regibus dare vinum, quia nullum ſecretum ubi regnat ebrietas, & ne fortè bibant, & oblivi[illegible] judiciorum, & mutent cauſam filiorum pauper[illegible]*

Tertia ſpecies temperantiæ eſt caſt[illegible] affectû moderatur & cohibet circa dele[illegible]nes venereas, ſicut abſtinentia moderat[illegible]ctû & uſum circa cibum, & ſobrietas circa [illegible]tum. Unde caſtitas eſt virtus ſpecialis d[illegible] ab abſtinentia & ſobrietate, ut docet S. [illegible] hîc qu. 151. art. 3. probatq; ex eo quo[illegible] circa rationem delectationis valde differe[illegible] Nam ut ait Ariſtoteles [illegible] ibidem a[illegible]ctore, delectationes prop[illegible] [illegible] o[illegible]nibus, quarum ſunt perfectiones [illegible] differentes ſint operationes per[illegible] ciborum, quibus natura [illegible] [illegible] & operatione per [illegible] [illegible] quibus conſervatur na[illegible] [illegible] tas, quæ eſt c[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abſti[illegible] quæ [illegible] lect[illegible] [illegible], quæ [illegible] ca delectationem [illegible]

[illegible] *[illegible] tas, & la[illegible] [illegible] [illegible] præſidium, & improbitatis exci[illegible] [illegible] corporis præda [illegible] ubertas glo[illegible] criminum; pronuba ſanctitatis, & [illegible] tudinis; ſinceritatis indicium, & abo[illegible] [illegible] rum, exercitium continentiæ, & [illegible] luxuriæ; pax ſecura virtutum, & debel[illegible] [illegible] bellorum; puritatis culmen, & libidinis [illegible] [illegible] portus, & ignominia naufragalis [illegible] tatis mater, & hoſtis immunditiæ; lorica [illegible] ſpolium probroſitatis; corruptionis exi[illegible] rigoris, & deſtructio vulgaritatis; ſeveri[illegible] [illegible] triumphator, & diſſolutionis occiſor; ar[illegible] virium, & exarmatura fluxorum; integrita[illegible] [illegible] [illegible] tas, & fornicationis addictio; claritatis faſti[illegible] & dedecoris præcipitium; voluntas bonorum [illegible] afflictio vitiorum, refrigerium pudicitiæ, [illegible] [illegible] tulantia; acquiſitio triumphorum, & facino[illegible] [illegible] ventum; requies ſalutis, & perditionis exi[illegible] [illegible] ſpiritus, & carnis interitus; ſtatus qualita[illegible] [illegible], [illegible] funus humanæ ſubſtantiæ. Hujus vitti[illegible] [illegible] obſcœnitas frænatur, & compedibus ejus [illegible] libidinis ſtatuuntur. In hanc velut in [illegible] [illegible] anguntur impetus qualeſcunque ſanguinis [illegible], & in illa ſedatur ſpumans humoris inſania.*

[illegible] caſtitas alia eſt conjugalis, alia vidua[illegible] [illegible] [illegible] cuilis, & alia virginalis. Conjugalis [illegible] [illegible] r quam conjuges ſervant regulam à ra[illegible] [illegible] ſcriptam in uſu venereorum. Vidua[illegible] [illegible] taliter quis abſtinet à venereis, non [illegible] o omni tempore, ſed poſt tranſactum [illegible] nium. Juvenilis, quâ juvenes eo tem[illegible] [illegible] d præcedit matrimonium caſtè vivunt. [illegible] denique, quâ aliquis toto tempore [illegible] ervat ſe immunem ab experimento om[illegible] [illegible] ex voluptatis. Et iſta conſiſtit partim, [illegible] liter in quadam carnis integritate & [illegible] tione, partim, & præcipuè, ac formaliter, [illegible] propoſito abſtinendi perpetuò ab omni [illegible] ſe venerea, ut docet S. Thomas hîc [illegible] art. 1. in corp. & in ſolu. ad 1. & 2. ubi [illegible] itatem ſic definit ex Ambroſio lib. [illegible] us: *Caſtitas virginalis eſt expers corrup[illegible] [illegible] itas*, & ex D. Auguſtino lib. de ſancta [illegible] e cap. 13. *Virginitas eſt in carne incorrup[illegible] [illegible] rruptionis perpetua meditatio*: id eſt propo[illegible] [illegible] tis, ſeu voluntatis (ut exponit S. [illegible]) vel jugis attentio, & cura illam con[illegible] [illegible] vitandique quidquid illi opponitur: [illegible] itio, & cura diligens atque ſollicita, ad [illegible] ſervationem ejus neceſſaria eſt.

[illegible] verò propoſitum voluntatis, ſemel [illegible] poſſe iterum reparari; ſicut aliæ virtu[illegible] [illegible], quæ per peccatum deperduntur, re[illegible] [illegible] per pœnitentiam: at verò immunitas [illegible] erientia à delectatione carnali volun[illegible] [illegible] deperdita per contrariam experien[illegible] [illegible] eſt reparabilis, etiam de potentia Dei [illegible] quia impoſſibile eſt, eum qui exper[illegible] [illegible] prædictam delectationem, fieri non [illegible], ſicut quod ea quæ [illegible] jam ſunt, [illegible] [illegible] cta. Unde eſt illud D. Hieronymi [illegible] Euſtoch. *Cum cætera Deus [illegible] ſit, non [illegible] [illegible] poſt ruinam reparare.* [illegible] quan[illegible] [illegible] edi [illegible] ani immunitatio [illegible] [illegible]

[illegible] quæ [illegible] ſolum [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible] leo [illegible] eam a [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: ſeno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mentis propoſitum, ſi deſit [illegible] [illegible] lis virtutis materia.

Nota etiam cum D. Thoma ſup. [illegible] [illegible] ginitatis nomen [illegible] ture deduci [illegible] dicitur virens, quod non eſt [illegible] tis adultum; ita quæ concupiſcentiæ [illegible] nem per veneream delectationem & operatio[illegible] nem expertæ non ſunt, virgines vocantur, quaſi in ſuo nativo virore perſiſtentes. Unde Ambro[illegible] ſius ſuprà relatus dicit, quod virginitas eſt ex[illegible]
B *pers contagionis integritas.* Additque ibidem: *Pul[illegible] chritudinem quis poteſt majorem æſtimare decore vir[illegible] ginis, quæ amatur à Rege, probatur à Judice, dedicatur Domino, conſecratur Deo?* Quibus verbis excellentiſſimam pulchritudinem virginitati [illegible] buit. Cujus egregiam rationem aſſignant Sal[illegible] manticenſes: Temperantiæ enim & caſtitati [illegible] quiunt) antonomaſticè attribuitur decor [illegible] tualis: quia ſicut pulchritudo corpor[illegible] [illegible] conſiſtit, ut membra ejus ſint proportion[illegible], cum quadam debiti coloris clarit[illegible], ita [illegible] lis & ſpiritualis pulchritudo & d[illegible], in [illegible] ſunt, ut voluntariæ actiones ſint benè commen[illegible] ſuratæ & ordinatæ ſecundùm rationi[illegible] clarita[illegible]
C tem & lumen, in quo ipſa honeſtas & tempe[illegible] rantia conſiſtit: Cùm ergo virginitas [illegible] ſimum caſtitatis & honeſtatis gradum ten[illegible], non mirum, quòd illi excellentiſſima pulchritu[illegible] do tribuatur.

In Tract. de virtute.

16. Notandum denique ex doctrina quam tradit D. Thomas hîc quæſt. 152. art. 2. quòd licet caſtitas communiter dicta, ſit virtus per ſeipſam, hoc eſt independenter ab aliquo fine extrinſeco, ex eo duntaxat quòd illicitas delectationes comprimit, & licitas juxta rationis præſcriptum moderatur: virginitas tamen, ut [illegible] [illegible] ſit, requirit finem extrinſecum, ipſa, aut [illegible] item
D communi caſtitate, præſtantiorem, quo præſup[illegible] poſito tanquam connotato, omnimoda abſti[illegible] nentia à venereis, quæ virginitatis eſt ma[illegible] licita & honeſta reddatur. Et ratio eſt [illegible] uſus venereorum moderatus, per [illegible], ab[illegible] ſtrahendo à quocumque fine ext[illegible] eſt [illegible] ous & honeſtus, utpote intentus à natura, [illegible] ſervietiſque magno ejus bono, quod eſt [illegible] vatio & propagatio; & ideò caſtitas [illegible] talem uſum, ex ſeipſa, independenter ab [illegible] ne extrinſeco, habet quod ſit virtus. At [illegible] omnimoda abſtinentia à venereis, ſpectata ſecundùm ſe, & ſiſtendo in illa, nullam [illegible] honeſtatem, quia ſecundùm ſe, [illegible], ut ſic dicamus, ſolius ſterilitatis, naturæ non [illegible], nec commodum affert: honeſtat[illegible] autem [illegible]
E ne cui deſervit, qui eſt vacare Deo, aut rebus divinis, pro quo neceſſe eſt à terrenis & temporalibus ſeriari, ſecundùm illud 1. ad Corinth. 7. *Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta, &c.* Unde dixit Auguſtinus [illegible] de virginit. cap. 8. *Nec nos hoc in virginibus prædicamus, quod virgines ſunt* [illegible] eſt [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] *ſed quòd Deo dicatæ* [illegible] *virgines ſunt* [illegible] id eſt ad ſine [illegible] [illegible] [illegible] &

17. [illegible] adeo [illegible] ut [illegible] eotiæ & [illegible] [illegible] [illegible] d[illegible]

[illegible] non [illegible] ad [illegible] non [illegible] [illegible] nullum [illegible] ob [illegible] quæst.98. [illegible] 2. ad [illegible] excitat [illegible] actem [illegible] [illegible] gationem & inquietudinem & [illegible] eatin & educatio coram omnibus & [illegible] In statu vero naturæ corruptæ & lapſæ, quo verſamur, cum hæc omnia quæ matrimonium conſequuntur, magnum divinæ contemplationi præſtent impedimentum, vitiosum est, & eximiâ laude dignum, ad obtinendum hujuſmodi finem, a venereis delectationibus prorſus abſtinere, etiam cum carentia fœcunditatis, quam natura tam vehementer deſiderat, eò quòd finis ille altior ſit, & majus bonum, quàm ipſa fœcunditas, prout ab hoc vel illo ſuppoſito particulari dependet. Unde SS. Patres virginitatem, quæ nunc à pluribus ad vacandum divinorum contemplationi ſervatur, miris laudibus & encomiis celebrant, eamque fœcunditati carnis, & pudicitiæ conjugali præponunt. Auguſtinus enim lib. de ſancta virginit. cap. 11. *Virginalis integritas* (inquit) *& per piam continentiam ab omni concubitu immunitas, Angelica portio eſt, & in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ meditatio. Cedat huic omnis fœcunditas carnis, omnis pudicitia conjugalis.* Cyprianus lib. de diſciplina & habitu Virginum: *Virginitas flos eſt Eccleſiaſtici germinis, decus atque ornamentum gratiæ ſpiritualis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago, reſpondens ad ſanctimoniam Domini illuſtrior portio gregis Chriſti.* Ambroſius libro de viduis: *Supergreditur virginitas conditionem humanæ naturæ, per quam homines Angelis aſſimilantur: major tamen eſt victoria hominum, quàm Angelorum, Angeli enim ſine carne vivunt, Virgines verò in carne triumphant.* Chryſoſtomus lib. de virg. nit. cap. 11. *Viden virginitatis decus? Eorum qui in terris degunt cum cœlitibus ſimilitudinem vita molitur, corpore veſtitos vinci ab incorporeis copus non permittit, mortales Angelorum æmulos reddit.* Denique Athanaſius lib. de virginitate, ſive de meditatione: *Magna virtus continentia, ingens gloriatio puritas, magna encomia virginis. O virginitas opulentia deficiens! O virginitas corona immarceſcibilis! O virginitas templum Dei, & domicilium Spiritus ſancti. O virginitas margarita ſpecioſa, vulgo inconſpicua, [illegible] quæ non niſi à paucis invenitur! O continentia à [illegible] Deo, & à Sanctis depradicata! O continentia apud multos odioſa, ſed apud dignos ſpectata! O continentia mortem & infernum profligans, & quæ ab immortalitate poſſidetur! O continentia Angelorum vita, & Sanctorum corona! Beatus eſt qui te tenet, beatus qui obdurat in tolerantia, quoniam pauxillulum fatigatus multum in te gaudebit.*

10 Ad majorem hujus eximiæ virtutis commendationem, obſervandum eſt cum Paraldo Epiſcopo Lugdunenſi, in ſumma virtutum & vitiorum, lilium inter cæteros flores eſſe ſymbolum virginitatis, non ſolùm ratione eximii candoris & decoris, quo fulget, ſed etiam quia ſicut lilium [illegible] candida, [illegible] aliqua grana quaſi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ta & [illegible] [illegible] d [illegible]

[illegible] quo [illegible]

[illegible] Hieronymus [illegible] ſuam [illegible] ad luxuriam: quæ [illegible] *Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ* [illegible] *ritas panis, abundantia, & otium.* [illegible] mus ſuper Matth. *Vitium libidinis* [illegible] *tia & otio naſcitur: nam definitio amoris* [illegible] *mæ vacantis paſſio*, juxta illud Ovidii:

Otia ſi tollas, periere cupidinis arcus.

Cui conſonat iſtud:

B

Quæritur Ægiſtus, quare ſit factus adulter?
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

Tertium folium eſt habitus a pet & hum [illegible] Spina lacerans eſt habitus ſuperbus & [illegible] qui incitat ad luxuriam: Numer. 25. [illegible] fornicati ſunt cum mulieribus Moabitis [illegible] ornavetan [illegible] 1. ad Timoth. 2. *Non in tortis [illegible] bus, aut auro, vel veſte pretioſa, &c.*

Quartum eſt cuſtodia ſenſuum, præcipue [illegible] lorum qui nobis remota oſtendunt, ut [illegible] auditus. Spina lacerans hujuſmodi [illegible] curioſitas, & deſiderium videndi nova [illegible] diendi vana; ut patet in Dina, filia Jacob [illegible] egreſſa ut videret mulieres regionis [illegible] rum, corrupta eſt à Sichem filio Emor.

C

Quintum eſt modeſtia ſermonis. Spina [illegible] rans eſt loquacitas, vel turpitudo ſermonis [illegible] neca: *A verbis turpibus abſtineo, quia licentiam impudentiam nutrit.* Proverb. 7. *Et ecce mulier [illegible] ornatu meretricio ad capiendas animas.* 1. ad Corinth. 15. *Corrumpunt bonos mores [illegible] bulationes peſſimæ, vel colloquia mala.* Hieronymus: *Sit ſermo virginis prudens, modeſtus, & rarus, nec tam eloquentiâ pretioſus, quam pudore.*

D

Sextum [illegible] fuga occaſionum peccandi. Spina lacerans eſt nimia familiaritas [illegible] converſatio cum viris: [illegible] ſolitudo [illegible] endi eſt via ad luxuriam, ut patet in Thamar, corrupta ab Amnon fratre ſuo, quia [illegible] lo ſui in thalamo: 2. Regum 13. Genes. [illegible] *ſtes in omni loco circa regionem.* Bernardus: *[illegible] lunt virgines quæ verè virgines ſunt, ſemper eſſe pa[illegible] & nunquam eſſe ſecura, & ut caveant timenda [illegible] tuta pertimeſcere.*

Grana autem lilii virginitatis ſunt tres [illegible] m diligendi Deum, quos diſtinguit Bernardus [illegible] cens: *Diſce amare dulciter, amare prudenter [illegible] fortiter. Dulciter ne illecti, prudenter ne decepti [illegible] ter ne oppreſſi ab amore Domini avertamur.* [illegible] grana autem poſſunt intelligi varii motus [illegible] amoris, ex diverſis cauſis procedentes [illegible] eſt enim Deus, quia Creator, quia Redemptor, quia remunerator, &c. Hæc Paraldus [illegible] tato.

E

Ultima ſpecies temperantiæ eſt pudicitia, quæ in hoc à caſtitate diſtinguitur [illegible] habet moderari & rationi ſubjicere d[illegible] nes ex commixtione venerea conſurgentes [illegible] verò moderatur, & ſubjicit rationi [illegible] nes, quæ talem actum circumſtant [illegible] ſunt in oſculis, tactibus, & amplexibus [illegible] cis: unde *pudicitia ad caſtitatem ordinatur* [illegible] *quaſi virtus omnino ab ipſa diſtincta* [illegible] *mens caſtitatis circumſtantiam quandam* [illegible] Doctor hic quæſt. [illegible] art. 4.

Ad virtutem illam [illegible] at egreg [illegible]

Tertulliani elogium initio libri depromit. *Pudicitia flos morum, honor corporum, decor ſexuum, integritas ſanguinis, fides generis, fundamentum ſanctitatis, præjudicium omnis bonæ mentis.*

Articulus III.

Partes potentiales temperantiæ.

21. PArtes potentiales alicujus virtutis illæ dicuntur, quæ modum, quem ipſa virtus ponit circa materiam principalem, vel difficiliorem, obſervant in aliis materiis, quæ minus habent difficultatis: unde cùm proprium temperantiæ ſit refrænare & reprimere impetus paſſionum circa delectationes tactûs, quæ difficiliùs compeſcuntur, virtutes refrænantes impetus noſtrarum paſſionum & affectionum circa alias materias, vel actiones externas moderantes, poſſunt ei tanquam virtutes ſecundariæ adjungi, & partes potentiales temperantiæ appellari. Illæ verò à D. Thoma quatuor numerantur, nimirum continentia, manſuetudo, clementia, & modeſtia: ſub qua plures aliæ paragrapho ſequenti recenſendæ, continentur.

Continentia, quæ primo loco ponitur, non ſumitur hîc pro virtute refrænante & reprimente paſſiones, quæ ſunt circa venerea, quo pacto convertitur cum caſtitate; ſed pro quodam habitu, per quem voluntas reſiſtit paſſionibus concupiſcibilis, taliterque in bono firmatur, ut quantumvis hujuſmodi paſſiones exurgant & intumeſcant, non trahatur ab illis contra rectum judicium rationis. Unde munus hujus habitus eſt, non paſſiones refrænare aut compeſcere, ſicut facit virtus continentiæ, ſed duntaxat firmare & detinere voluntatem, ut illarum impetus non ſequatur. Ex quo fit illum non eſſe ſimpliciter virtutem, quamvis ad genus virtutis reducatur ut aliquid imperfectum: eſt enim de ratione virtutis, facere opus perfectum, atque adeò rectificare adæquatum ejus principium; quod ſane principium, in actibus qui ſunt circa paſſionum objecta, non eſt ſola voluntas, ſed etiam appetitus ſenſitivus: unde quia continentia non perficit hujuſmodi appetitum ad rectè appetendum, ſed relinquit in eo paſſiones immoderatas, licèt voluntatem firmet ac detineat, ne ſequatur ipſas paſſiones, ideò deficit à ratione perfectæ virtutis, & eſt veluti ſemivirtus, ut docet S. Thomas hîc quæſt. 155. art. 1.

Manſuetudo, quæ etiam mitias vocatur, eſt virtus, quæ paſſionem iræ ita componit & moderatur, ut non permittat eam exurgere, niſi cùm oportet, & in ea menſura in qua fuerit neceſſarium. Licèt enim nunquam iræ ita dandus ſit locus, ut judicium rationis perturbet, interdum tamen honeſtum & neceſſe eſt moderatè iraſci ad exequendum juſtitiæ, vel pro juvanda fortitudine, quæ utitur irâ in ſuo actu aggreſſionis: & ita Chriſtus iram excitavit, dum, facto ex funiculis flagello, mercatores ejecit è templo. Unde Ariſtoteles 4. Ethic. cap. 5. *Qui igitur* (inquit) *ob quæ oportet, & quibus oportet iraſcitur, addo etiam quomodo, & quando, & quoaſque debet, laudatur, eſſeque is manſuetus poteſt, quippe cum manſuetudo ipſa laude afficiatur. Manſuetus enim ille eſt, qui perturbatione vacat, & ab affectu minime ducitur, ſed quemadmodum ratio ipſa ſtatuerit, ita & ob id, & tandiu ſuccenſet.*

22. Manſuetudini affinis eſt clementia: unde aliqui eas non diſtinguunt. Sed revera differunt; ut docet S. Thomas hîc quæſt. 157. art. 1. Licèt enim utraque mitiget iram circa vindictam, ſub diverſa tamen ratione id præſtant; manſuetudo quidem, quatenus id decet animum iræ dominantem: clementia verò, quatenus id conſentaneum eſt homini in poteſtate conſtituto. Unde Seneca lib. 2. de clementia cap. 3. definit clementiam, *Temperantiam animi in poteſtate ulciſcendi*: vel *lenitatem ſuperioris adverſus inferiorem in conſtituendis pœnis*. Decet enim illum non uti totâ ſuâ poteſtate in illo munere, ſed aliquid de pœna remittere, & infrà meritum punire: ſicut è contrario decet in præmio retribuendo aliquid addere, & ſupra condignum remunerare: ut ita humani Principes, aut Judices Deum imitentur, qui præmiat ultra condignum, & ad id ex propria inclinatione, & innata bonitate rendit; punit autem citra condignum, & non niſi provocatus noſtris demeritis, ac veluti coactus, juxta illud Tertulliani lib. 2. contra Marcionem, *Deus ex ſeipſo bonus eſt, ex nobis juſtus* (juſtitiâ vindicativa.) *Prior eſt bonitas Dei ſecundùm naturam, poſterior ſeveritas ſecundùm cauſam: illa propria, hæc accommodata; illa edita, hæc adhibita.*

Ex his intelliges, manſuetudinem communem eſſe omnibus perſonis: clementiam verò propriam eſſe Superiorum & Judicum, quibus determinatio pœnæ pro delicto incumbit; ſpecialiterque ſpectat ad Principem, quem valde decet pœnas & ſupplicia in ſibi ſubjectos benignè mitigare. Unde Ovidius, *De Ponto Eleg. 3.*

Regia (crede mihi) res eſt ſuccurrere lapſis,
Convenit & tanto, quantus & ipſe viro.

Enituit virtus hæc præcipuè in Theodoſio, cujus tanta fuit erga hoſtes benignitas & clementia, ut de ipſo hæc referat Ambroſius in oratione de ejus obitu: *Beneficium ſe putabat accepiſſe, cùm rogaretur ignoſcere, & tunc propior erat veniæ, cùm fuiſſet commotio major iracundiæ. Et optabatur ab eo quod in aliis timebatur, ut iraſceretur. Sæpe trementes vidimus quos objurgabat, & convictos ſceleris, cùm deſperaſſent, ſolutos à crimine. Vincere enim volebat, non plectere, æquitatis judex, non pœnæ arbiter, qui nunquam veniam confitenti negaret.*

23. Quarta virtus temperantiæ annexa eſt modeſtia, à modo dicta, quia nimirum modum ſtatuit, qui in humanis affectionibus & actionibus, in geſtu corporis, ejuſq; cultu & veſtitu, ſervari debet; ita ut hæc omnia decenter & congruenter ſe habeant, ſecundùm perſonæ ſtatum: modeſtus enim dicitur, qui circa illa omnia moderatè & congruenter ſe habet, modumque ſibi convenientem tenet. Virtutis hujus ſummum decus neminem fugit: nam modeſtiam eſſe *Dei portionem*, id eſt partem notarum habitationis Dei in homine, egregiè dixit Ambroſius 1. offic. cap. 18. Erumpit etiam foras ejus decor, & ut verbis Tertulliani utar lib. de cultu fœminæo cap. 13. *Emanat ab animo in habitum, & eructat à conſcientia in ſuperficiem, ut & foris inſpiciat quaſi ſupellectilem ſuam.* Unde Ambroſius ſerm. 10. in Pſal. 118. egregiè oſtendit, virum modeſtum, vel ſi videatur, prodeſſe; adductaque ejus animalis ſimilitudine, quod ſi ab ictetico conſpiciatur, ſanat conſpicientem, demonſtrat probi hominis, rectèque compoſiti, vel aſpectum eſſe contuentibus ſalutarem. Hinc Baſilius lib. de virginitate, virginem inſtruens ait, cùm dum procedit in publicum, talem ſe & habitu & inceſſu, & toto corporis motu debere exhibere, ut

qui

qui illi fortè obvii fuerint, ac si vivum Dei ſimulacrum aſpicerent, faciem ad reverentiam atque admirationem ſanctitatis inclinent; honeſtaque virtutis admoniti, mentem pudicam & ſobriam referant; & reminiſcatur quiſque protinus Dei, dum eam cernit effigiem, quæ ſe ad ejus perficienda mandata ſemper exercet. Atque, ut breviter dixerim, omnium aſpicientium virginem & affectus, & animus ad virtutis transferatur amorem. Conſentaneè ad hæc S. Ignatius Epiſt. ad Trallianos, Præſulis modeſtiam vocat, *magnam aliorum diſciplinam.*

Articulus IV.

De variis modeſtiæ ſpeciebus.

24. QUatuor vel quinque modeſtiæ ſpecies diſtinguit D. Thomas hîc quæſt. 160. art. 2. nimirum humilitatem, ſtudioſitatem, modeſtiam motum, ad quam Eutrapelia reducitur, & modeſtiam cultus. Ratio verò hujus diviſionis eſt, quia ultra paſſiones concupiſcentiæ, quas moderantur temperantia & continentia; & ultra paſſiones iræ, quas manſuetudo & clementia reſtrænant, quatuor alia ſunt, in quibus etſi non adeò difficile eſt mediocritatem rationis ſervare, quàm in paſſionibus iræ & concupiſcentiæ, egent tamen moderamine, & virtute aliquâ per quam cohibeantur. Primum eſt affectus ſpei tendentis ad excelſa, & hunc moderatur humilitas: ſtudium ſive appetitus cognoſcendi, & ad hujus moderationem ponitur ſtudioſitas: motus & geſtus corporales, pertinentes ad externam converſationem, tam in factis, quàm in dictis; pro quibus in rebus ſerus ponitur modeſtia morum, in ludictis autem eutrapelia: & denique exterior apparatus veſtium, utenſilium, & hujuſmodi; & horum moderatio ſpectat ad modeſtiam cultûs, ſive apparatûs exterioris.

25. Prima ergo ſpecies modeſtiæ eſt humilitas, quæ ſic à D. Thoma definitur: *Humilitas eſt virtus, quâ quis conſiderans ſuum defectum, tenet ſe in infimis, ſecundùm modum ſuum.* Dicitur *Virtus*: quia cùm honeſtum ſit unumquemque amplecti quod ſibi congruit, & continere ſe intra propriam menſuram, habitus quoad id inclinamur, non poteſt non eſſe vera virtus. Subditur: *Quo quis conſiderans ſuum defectum*, quia licèt humilitas dicat formaliter habituale propoſitum, quo vis affectiva abjectionem unicuique convenientem amplectitur; præſuppoſitive tamen importat cognitionem, quâ quis defectus ſuos conſiderans, reputat ſe indignum æſtimatione & honore, dignumque abjectione & aſpectu. Unde ſic definitur à D. Bernardo: *Humilitas eſt virtus, quâ quis veriſſimâ ſui cognitione ſibi ipſi vileſcit.* Tandem dicitur: *Tenet ſe in infimis, ſecundum modum ſuum*, ut denotetur, materiam intrinſecam humilitatis eſſe internum animi motum & affectum, quem reſtrænat, ne tendat in ſui celſitudinem ſupra id quod oportet, ſed intra menſuram ex propriis meritis ſibi debitam ſe contineat.

Lib. de gradibus humilitatis.

26. Ex his colliges primò contra Theophylum Raynaudum lib. 6. de virtutibus ſect. 2. cap. 13. quòd licèt humilitas & magnanimitas habeant cohibere affectum hominis, ne inordinatè tendat in excelſa, nihilominùs inter ſe diſtinguntur, quia diverſimodè id præſtant: ut eruditè demonſtrant Salmanticenſes in explicatione arboris prædicamentalis, ſive in generali diviſione omnium virtutum, quam in fine Tomi primi in primam ſecundæ ſubjecerunt. Nam magnanimitas (loquuntur) primariò id facit impellendo & confortando ipſum appetitum, ut per vires à Deo receptas, vel promiſſas, tendat ad magna: ſecundariò verò illum detinet, ne in improportionata extollatur. Humilitas è contra primariò reſtrænat appetitum, ne tendat in ardua & excelſa, quærens propriam exaltationem: ſecundariò autem confirmat ipſum, ne dum videt propriam inſufficientiam & impotentiam, a magnorum proſecutione, divini immemor auxilii, nimis deficiat. Unde magnanimitati magis adverſatur puſillanimitas, quæ eſt vitium per defectum, quàm præſumptio, quæ eſt per exceſſum. Humilitati autem magis opponitur ſuperbia, quæ eſt vitium per exceſſum, quàm nimia ſui abjectio, quæ eſt vitium per defectum.

Differunt etiam illæ virtutes penes rationes motivas & regulativas. Nam magnanimitas ſumit motivum & regulam operandi ab eo quod eſt Dei in nobis: videns enim in ſe magnanimus magna Dei dona, aut ſaltem magna auxilia ſibi promiſſa, ſumit inde motivum & regulam operandi magna, eorum arduitati non ſuccumbens, quia ſcit non ſuperexcedere talia dona vel auxilia; dumque magna agit, reputat ſe, non propter ſe, ſed propter illa quæ ex Deo accepit, magno honore dignum, & quidquid minus eſt honoris & laudis (uti eſt quidquid poteſt ab homine tribui) tanquam illis inadæquatum contemnit. Cæterùm humilitas ſumit motivum & regulam ſuæ operationis ab eo quod in nobis eſt ex nobis ipſis, videnſque nos ex nobis ſolùm habere defectum, imperfectionem, & culpam, quibus non excellentia & honor, ſed vilipenſio & contemptus debetur, cohibet animum, ne ad illa tanquam ad aliquid ſibi ſecundùm ſe debitum tendat, & ne iſta tanquam ſe indigna refugiat. Unde nulla ex his virtutibus alteri contradicit, licèt videantur contrario modo procedere: quia optimè ſtat, ut idem homo ex Dei donis ad magna tendat, quod eſt eſſe magnanimum & ex ſibi propriis ad ima ſe dejiciat, quod eſt eſſe humilem. Et ideò Apoſtolus, qui ut magnanimus ajebat: *Omnia poſſum in eo qui me confortat*, ut humilis prædicabat: *Non quaſi ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis.* Hæc Salmanticenſes loco citato.

Colliges ſecundò cum iiſdem Authoribus, quod licet humilitas & religio magnam habeant inter ſe ſimilitudinem & affinitatem, eò quòd utraque importet profeſſionem divinæ excellentiæ, & noſtræ erga Deum ſubjectionis; differunt tamen, quia quod reſpectu unius eſt formale & primarium, reſpectu alterius eſt quaſi materiale & conſequens. Actus enim religionis primariò continet teſtificationem divinæ excellentiæ, & ſecundariò noſtræ vilitatis, quatenus hæc arguitur ex omnimoda dependentia à ſupremo illo principio. E contra verò actus humilitatis primariò dicit confeſſionem noſtræ vilitatis & inferioritatis; implicitè autem & ex conſequenti teſtamur illo excellentiam primi principii, cui nos omnino ſubmittimus, tanquam ſine cujus influxu ſub nihilo maneremus. Itaque humilis ſubmittit ſe Deo, & ejus excellentiæ, ut ſeipſum deprimat, & intra menſuram propriam contineat: religioſus autem humiliat & deprimit ſe coram Deo, ut ejus excellentiam exaltet, & cultu illo influentiam Dei in omnes creaturas, ac ſupremum ejus dominium profiteatur. 27

Colliges

...eſſe ... bus habitu hu- ... refrænat ... nem ſpe ... ceritiam, ... abſolute li- ... ad alterum, & hujus ... um eſt ... us iraſcibilis, in quo reſidet ra- ... vero moderantem affectum vo- ... propriam excellentiam, ſecun- ... primariò metiri debet ea ſubje- ... um, tanquam ad ſupremum excel- ... ſecundariò ea ſubjectione ad alios, ... quod ex Deo habent. Et hæc eſt ... na humilitas, de qua præcipuè locu- ... & quam ad religionem valde accede- ... quamque D. Thomas cæteris virtu- ... bus videtur præferre hîc quæſt. 161. ... ibus: *Poſt virtutes Theologicas & virtu- ...tuales, quæ reſpiciunt rationem, & poſt ju- ... præſertim legalem, potior cæteris eſt humili-* ... uod intelligendum eſſe puto de virtuti- ... alibus, quæ ſunt circa paſſiones, non ve- ... s, præſertim verò de juſtitia legali, & de ...e, cum illam D. Thomas expreſsè exci- ... ſtam quæſt. 81. art. 6. omnibus virtutibus ... bi præponat: *Quia* (inquit) *religio ... e propinquè accedit ad Deum, quàm aliæ ... es morales, inquantum operatur ea quæ directè ... mediatè ordinantur in honorem divinum.* Vel ... dici poteſt, D. Thomam loco citato non ... rre humilitatem omnibus aliis virtutibus, ... am perfectiorem abſolutè & ſimpliciter, ... um quantùm ad aliquid: omnes enim vir- ... ales ita ſe mutuò excedunt, ſecundùm ... s rationes, ut nullam poſſis ſimpliciter in- ... em vocare. Unde Gregorius lib. 1. homil. ... Ezechielem: *Aliter olet flos uvæ, quia ma- ... virtus & opinio Prædicatorum qui inebriant ... Audientium. Aliter flos olivæ, quia ſuave eſt ... ericordia, quod more olei refovet & lucet. A- ... rosa quia mira eſt fragrantia quæ rutilat & ... ex cruore Martyrum. Aliter flos lilii, quia ... da vita carnis eſt de incorruptione virginitatis. ... r flos violæ, quia magna eſt virtus humilium, ... eſiderio loca ultima tenentes, ſeſe per humilita- ... rra in altum non ſublevant, & cæleſtis regni ... am in mente ſervant. Aliter redolet ſpica cùm ... aturitatem perducitur, quia bonorum operum ... ad ſatietatem eorum qui juſtitiam eſuriunt ... tur.*

... humilitate eleganter diſſerunt SS. Patres, ... e variis laudibus efferunt: eam enim pri- ... ligionis introitum, Chriſtianæ Philoſo- ... mum fundamentum, medicinam tumo- ... todem virtutum, læſæ charitatis repara- ... virtutum ſublimitatem, in ornatu ſum- ... dotis ſplendidiorem gemmam appel- ... dunt, quod ſuperbia fecit ex Angelo ... em, humilitas facit ex homine Angelum. ... umilitas claritatis eſt meritum, & clari- ... tatis præmium. Quòd gratia pluvia ... onfluit ad humilitatem convallis, de- ... e tumoribus collis. Denique, quòd hu- ... mnium virtutum minima eſt, & om- ... xima; quia quò profundiùs hominem ... altiùs erigit & extollit. In quo reperi- ... Senecæ Epiſt. 16 ſententia, nimirum ... *puſillo nemo magnus eſſe poteſt*: nam in hac ... te, quâ quis minimum ſe exiſtimat, vera ... conſiſtit: *Nimia enim* (inquit Caſ- ... *magnitudo eſt, ſuam intelligere parvitatẽ, ... n eſſe ante Dominum, a quo eſt totius magni-* ... V... ur loquitur Chryſoſtomus: *Hu-*

... IV.

militas nunquam eſt ſine magnitudine animi, nec ſu- perbia ſine puſillanimitate. Cui concinit Fulgen- tius dicens: *Sicut ſuperbus elatione fit humilis, ita humilis fit in humilitate ſublimis.* Unde cùm Ber- nardo ſerm. 2. de Aſcenſione concludendum eſt: *Per humilitatem aſcendamus ad ſublimitatem, quia hæc eſt via, & non alia præter ipſam: qui aliter vadit, cadit potiùs quam aſcendit, quia ſola eſt humi- litas quæ exaltat, ſola quæ ducit ad vitam. Chriſtus cùm per naturam Divinitatis non haberet quo aſcen- deret, quia ultra Deum nihil eſt, tamen per deſcenſum quomodo creſceret invenit, veniens incarnari, pati, & mori, ne moreremur in æternum, propter quod & Deus exaltavit illum.*

Secunda ſpecies modeſtiæ dicitur ſtudioſitas, 30 à ſtudio circa quod verſatur, duoque habet præ- cipua munera. Primum eſt frænandi ac tempe- randi ſcientiæ deſiderium, quo naturâ duce o- mnes ad cognitionem rerum, & delectationem ex ea comparandam impellimur. Omnes enim homines naturaliter ſcire deſiderant, ut dicitur initio Metaphyſicæ; idque unicuique evidens fore affirmat Seneca lib. de vita beata cap. 32. *Si ſe ipſe conſuluerit, quantam cupiditatem habeat igno- ta noſcendi, quam ad omnes fabulas excitetur. Navi- gant quidam, & labores peregrinationis longiſſimæ u- nâ mercede perpetiuntur, cognoſcendi aliquid abditum ignotumque. Hæc res ad ſpectacula populos contrahit. Hæc cogit præcluſa rimari, ſecretiora exquirere, anti- quitates evolvere, mores barbararum audire gentium. Curioſum nobis natura ingenium dedit, & artis ſibi ac pulchritudinis ſuæ conſcia, ſpectatores nos tantis re- rum ſpectaculis genuit, perditura fructum ſui, ſi tam magna, tam clara, tam ſubtiliter ducta, tam nitida, & non uno genere formoſa, ſolitudini oſtenderit.* Ne i- gitur naturale hoc ſciendi deſiderium plus juſtò majus ſit & ardentius, abripiatque animam ad eorum cognitionem tentandam, quæ homini conſentanea non ſit, neceſſe eſt ſtudioſitatem intercedere, quæ frænet voluntatem, ne intelle- ctum ad ea ſcrutanda applicet, iiſque animum nutrire & excolere velit.

Alterum ſtudioſitatis munus eſt excutiendi 31 pigritiam & torporem; quo plures retrahuntur à ſtudio, & à neceſſariarum rerum cognitione præpediuntur; & excitandi ac impellendi ap- petitum, ne propter laborem & fatigationem, quæ ſtudio admiſcentur, ab illo retrahatur, aut ſufficientem renuat diligentiam adhibere. Et quia hoc poſterius plerisq; accidit, nominata fuit hæc virtus ab officio reſtræandi.

Tertia ſpecies modeſtiæ eſt illa quæ dicitur modeſtia morum, ſeu decentia externa, quia ni- mirum decorum ac decentiam ſervat in inceſſu, voce, compoſitione, vultûs, & motus ac geſtus corporis, omneſque actiones exteriores, juxta præſcriptum rectæ rationis temperat; ita ut con- gruant perſonæ tum in ſe conſideratæ, tum et- iam in ordine ad locum, tempus, perſonas cir- cunſtantes, & præſentem exigentiam rerum. Nam ut dicitur Eccl. 19. *Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus: amictus corpo- ris & riſus dentium, & ingreſſus hominis, enuntiant de illo.*

Quarta ſpecies eſt Eutrapelia, quæ latinè dici poteſt jucunditas, vel urbanitas, quia in ludicris 32 & jocis tenet modum, ſicut modeſtia morum in rebus ſeriis, poteſtque ſic definiri: Eutra- pelia eſt *virtus quæ in ludicris decorum ſervat*: vel *quæ jocis & ludis modum rationis imponit.* Hujus virtutis neceſſitatem ex eo demonſtrat S. Tho-

 mas

[illegible] ho[illegible] [illegible] reſo[illegible], quia nun po[illegible] laborare, [illegible] ter limitationem ſuæ [illegible], ita ex parte animæ eget ſimiliter quiet[illegible] ſta re[illegible]tione labore, quia etiam vi[illegible] eſt limitata, & determinatis actionibus [illegible]portionata; ideoq. quando extra modum ſuum [illegible] aliquas operationes intelle[illegible]uales ſe extendit, laborat & fatigatur, præſ[illegible]m cum illæ operationes à viribus ſenſi[illegible]ivis & corporalibus organis dependeant. Unde Statius 4. Syl.

Noſtra fatiſcit,
Laxaturque chelys; vires inſtigat, aliteque
[illegible]empeſtiva quies, major poſt otia virtus.

Id[illegible]ſum declarat Seneca Epiſt. 58. comparatio- B ne cœlatoris, oculos fatigatos aſpectu viriditatis ſmaragdi paſcentis ac recreantis: & Nazianzenus exemplo Venatorum aut Muſicorum, qui ſolent chordas quietitradere, eaſque remittere, ne [illegible]umpantur. Eodem exemplo uſus eſt S. Joannes Evangeliſta, ut refertur in collationibus Patrum, collat. 24. cap. 21. ubi legitur quod B. Joannes Evangeliſta, cùm quidam ſcandalizarentur, quod eum cum Diſcipulis ſuis ludentem inveniſſent, dicitur mandaſſe uni eorum qui arcum gerebat, ut ſagittam traheret. Quod cùm pluries feciſſet, quæſivit, utrum hoc continuè facere poſſet; qui reſpondit quod ſi hoc continuè faceret, arcus frangeretur: Unde B. Joannes C ſubintulit, quod ſimiliter animus hominis frangeretur, ſi nunquam à ſua intentione relaxaretur. Perſpicuum igitur eſt, quietem, & honeſtam relaxationem à labore, quæ fit per jocos, vel ludos, infirmitati noſtræ atq; fragilitati interdum eſſe neceſſariam, ſubindeq; aliquam requiri virtutem, quæ menſuram & modum in jocis & ludis ponat, & quantitatem ac modum honeſtæ recreationis præſcribat. Hæc autem moderatio in joco & ludo, actionibuſque ludicris, fit per virtutem quæ vocatur *Eutrapelia*, id eſt virtus quæ in ludicris decorum ſervat, quæque ludo & jo[illegible] modum imponit. Unde Plutarchus obſerv. 2. ſympoſ. quæſt. 1. belle annotavit, jocos *ſales* ap- D pellari, nempe quod ut ſale condiuntur cibi, ſic jocis ac ludo oblectandus ſit animus, non tamen niſi ea quâ par eſt moderatione; ſicut ſal uſurpatur ut condimentum, non ut cibus.

33 Ultima ſpecies modeſtiæ vocatur modeſtia cultus, ſeu exterioris apparatûs, quæ ex D. Thoma hic quæſt. 169. art. 1. poteſt ſic definiri: *Modeſtia [illegible]ultus eſt virtus, qua in corporis cultu, rerumque externarum apparatu, menſuram rationis ac modum ſervat.* Sicut enim motus & geſtus corporis poſſunt benè [illegible] malè diſponi, ob idque opus fuit virtute[illegible] quæ in illis modum rationis conſtitueret: [illegible]ta in externo rerum uſu, prout ad cultum E & ornatum corporis, exterñumque apparatum domûs, lecti, famulorum, & ſimilium ſpectat, poteſt eſſe exceſſus & defectus, ad cujus proinde debitam m[illegible]derationem neceſſaria eſt aliqua virtus, quæ omnia prædicta juxta præſcriptum rationis di[illegible]ponat, & hanc vocamus modeſtiam cul[illegible] ſeu exterioris apparatus.

34 H[illegible]c m[illegible]iam pr[illegible]m in mulieribus valde co[illegible] m[illegible] Apoſt[illegible]um P[illegible]ncipes. Petrus c[illegible] [illegible]ap. 3 de muli[illegible]bus Chriſti[illegible]nis [illegible] *[illegible]arum non ſit extrinſecùs capillat[illegible]ra, [illegible] m[illegible] auri aut [illegible]enti veſtim[illegible] [illegible] quia[illegible] [illegible] homo, in incorrup[illegible]litate qui [illegible] juſ[illegible] conſ[illegible]*

[illegible] *auro, aut m[illegible] [illegible] mulieres promit[illegible] pietatem per [illegible]*

Hiſadjungo Te[illegible]llianum & A[illegible] Ille enim in libro de velandis virginibu[illegible] alloquitur: *Veſtite vos ſerico probitatis, [illegible] ſtitatis, purpurâ pudicitiæ. Taliter pigment[illegible] habebitis amatorem.* Iſte verò Epiſt. 73. a[illegible] dium: *Verus,* inquit, *ornatus Chriſtianorum, [illegible] tantum nullus fucus mendax, verum ne aur[illegible] qu[illegible] veſtiſque pompa, ſed mores boni ſunt.*

DISPUTATIO VII.

De vitiis oppoſitis virtutibus Cardinali[illegible]

CUm eadem ſit doctrina contrariorum [illegible] oppoſita juxta ſe poſita magis reluce[illegible] ut virtutum, quas articulis præceden[illegible] deſcripſimus ſplendor magis eniteat, d[illegible] ipſis oppoſitis, breviter hic diſſerendum [illegible] cenſuimus.

ARTICULUS PRIMUS.

De vitiis oppoſitis prudentiæ, & virtutibus ipſi annexis.

PRudentiæ, & virtutibus ipſi annexis, aliqua vitia opponuntur per defectum, & alia p[illegible] exceſſum. Primò ipſi opponitur imprudenti[illegible], quæ in quatuor ſpecies dividitur, nempe præ[illegible]pitationem, quæ adverſatur rectitudini conſ[illegible] atque adeò eubuliæ; inconſiderationem, [illegible] opponitur rectitudini judicii, ſubindeque [illegible] & gnome; inconſtantiam, & negligentiam q[illegible] opponuntur rectitudini & efficacitati imp[illegible] ac proinde ipſi prudentiæ immediatè, cum [illegible] præceptiva ſit, & proprius ejus actus, impe[illegible] ut diſp. 1. art. 1. diximus.

Per exceſſum ipſi opponuntur ea vitia [illegible] falſam imaginem prudentiæ & ſagacitatis [illegible] ferunt, ut prudentia carnis, qua quis viv[illegible] pit ſecundùm carnem, rectèque judicat [illegible] dùm illam, id eſt ſecundùm motus, & inſt[illegible] naturæ corruptæ, ad bona carnalia & t[illegible] lia, cum affectu qui vehementem illorum [illegible] mationem ſequi ſolet. Aſtutia, quâ qui[illegible] n[illegible] modus uccultos ad alios fallendos. Dolu[illegible] eſt aſtutiæ executio, ſive fiat per verba, ſi[illegible] facta. Fraus, quæ magis pertinet ad execu[illegible] nem aſtutiæ, ſecundum quod fit per fa[illegible] quando menſura eſt minor juſto, vel mon[illegible] dulterina. Solicitudo nimia temporalium [illegible] eſt nimia occupatio in illis acquirendis [illegible] conſervandis, proveniens ex inordinat[illegible] a[illegible] habendi, vel timore amittendi. E[illegible] ſ[illegible] nimia futurorum, præſertim cum an[illegible]ieta[illegible]e parva fiduc[illegible] à divinæ providentiæ. De [illegible] omnibus diſſerit S. Thomas h[illegible] qu. 5[illegible]

Præterea ſunt aliqua [illegible]ia, quæ [illegible]ndire[illegible] obli[illegible]è con[illegible]tari[illegible]ntur prudentiæ [illegible] quia ni[illegible] rum [illegible] ad[illegible] ment[illegible] qu[illegible] en[illegible] [illegible] adu[illegible]

m[illegible]

[illegible] ali[illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible] ſpetudo, negligentia, & alia [illegible] ſectionibus oppoſita. De qui[illegible] hic qu. 53. & 54.

ARTICULUS II.

[illegible]is oppoſitis juſtitiæ ſtrictè ſumptæ.

[illegible] hoc ſpeciale juſtitia ſtrictè ſumpta, B [illegible] nullum adverſatur ei vitium per ex[illegible] tantùm per defectum, ut docet D. [illegible] quæſt. de virtutibus art. 13. ad 12 ubi *Aliæ virtutes morales ſunt inter duo vitia, [illegible] juſtitia, quæ tamen medium in propria ma[illegible] quod per ſe pertinet ad virtutem.* Et in 3. quæſt. 1. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 5. *Non o[illegible]it quod juſtitia habitus ſit medius inter [illegible]tia, ut in . Ethic. dicitur, ſed quod medium [illegible] materia ſua.* Ratio etiam id ſuadet: [illegible] tra juſtitiam nunquam peccatur, red[illegible] plusquam debetur, ſed auferendo [illegible]d [illegible]uum eſt, aut non reddendo quod ei [illegible] vel minus reddendo quàm debeatur; C [illegible]tum ad defectum & non ad exceſſum [illegible] Ergo nequit in hac materia reperiri per exceſſum à juſtitia, ſed tantùm per [illegible]u.

[illegible]æ ergo legali contrariatur ſolùm lega[illegible]tia, quæ illegalitas dici poteſt. Vitium [illegible]ſitum juſtitiæ diſtributivæ eſt accep[illegible]narum, quando ſcilicet diſtribuens bo[illegible]ta partibus communitatis, non at[illegible] merita, aut indigentiam uniuſ[illegible]ſam perſonæ rationem; ac prom[illegible] non ſecundùm merita perſonarū, [illegible]um ad ipſas perſonas accipit pro men[illegible]d butionis. Juſtitiæ autem commutati[illegible]trariantur omnia illa vitia vel peccata, D [illegible]erunt proximo nocumentum; ſive in vi[illegible] homicidium; ſive in bonore, ut contu[illegible]onvitium, improperium; ſive in bonis [illegible]t furtum, rapina, fraus, uſura, & ſimi[illegible]ibus S. Doctor hî[illegible] qu. 64. uſq; ad 78.

ARTICULUS III.

[illegible]is oppoſitis religioni, quæ eſt prima pars potentialis juſtitiæ.

[illegible] o[illegible]ponuntur vitia religioni, unum per [illegible]um, aliud per defectum. Primum eſt [illegible], quæ dicitur opponi religioni per ex- E [illegible]n quod plus veri cultûs Deo tribuat [illegible] debetur repugnat enim Deum poſſe [illegible], vel majori cultu quàm ipſi debeatur; [illegible]s quicunque ipſi poteſt à nobis exhi[illegible]finitè minor ipſius Majeſtate, juxta il[illegible]. *Glorificantes Deum quantumcumque [illegible]upervalebit adhuc* ſed quia excedit in [illegible]en[illegible]t, adhibendo aliquid ad ejus cul[illegible] non convenit vel quia falſum aut [illegible]m [illegible]ultum confingit. Dupliciter au[illegible] ceſſus in cultu religioſo, nimi[illegible]endo hunc cultum cui non con[illegible] [illegible] IV.

[illegible] coleré cæremoniis [illegible] Judæis [illegible] eum reprobans. Et hic mod[illegible] ap[illegible]pellatur ſuperſtitio cultus [illegible] viditur in ſuperſtitionē talis cul[illegible], & [illegible] ſuper[illegible]ſtitionem cultus ſuperflui. Cultus vo[illegible] fal[illegible]ſus, vel quia continet falſam aliquam ſig[illegible]ficationem, ut cæremoniæ Judaicæ, ſi nunc uſurpentur ad ſignificandum Meſſiam eſſe venturum; vel quia ſimulat verum cultum, ut ſi quis fi[illegible]is miraculis velit honorem Dei prom[illegible]vere [illegible] vel prætextu colendi Deum, mutet ſubſtantiam ſacramentorum, aut ſacrificium celebret al[illegible]ter quàm Chriſtus inſtituit, falſumque ſacrificium loco veri ſubſtituat. Dicitur verò ſuperfluus, quando ponitur religio in quibuſdam ineptis & inutilibus, atque ab Eccleſiæ more diſcrepantibus, licèt alioqui mendacium & falſum non ſignificent. Quo vitio ſolent præcipuè ruſtici & idiotæ laborare, quando ſuam devotionē, præter Eccleſiæ morem receptum, in certo numero precum, candelarum, ſtationum, girationum, & ſimilium conſtituunt; ita ut exiſtiment nihil fieri, ſi numerus ille deficiat aut excedat. Utrumque vitium Chriſtus reprehendit Joan. 4. cùm dixit: *Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum in ſpiritu & veritate oportet adorare.* Falſus enim cultus opponitur veritati, ſuperfluus autem ſpiritui, quia externis rebus ſolùm inſiſtens, nihil ad cultum internum proficit.

Alterum vitium oppoſitum religioni per defectum dicitur irreligioſitas, & continet hæc quinque: ſacrilegium, quo vis aliqua & injuria infertur rebus, aut perſonis, Deo ejuſve cultui conſecratis, tentationem Dei, quando quis abſque juſta cauſa aliquid facit, vel dicit ad capiendum experimentum divinæ potentiæ, ſapientiæ, juſtitiæ, miſericordiæ &c. perjurium, quod eſt dictum humanum, falſum in ſe, vel jurantis opinione, jurejurando aſſeveratum: ſimoniam, per quam res ſacræ ſine vi indignè tractantur, commutando illas rebus temporalibus. infidelitatem, quæ frangit fidem Deo in voto promiſſam: & blaſphemiam, per quam derogatur divinæ excellentiæ & ſanctitati. 6

ARTICULUS IV.

De vitiis oppoſitis aliis partibus potentialibus juſtitiæ.

ALiæ partes potentiales juſtitiæ ſunt pœnitentia, pietas, obſervantia, obedientia, gratitudo, vindicativa, veritas, amicitia, & liberalitas, de quibus diſputatione quartâ diſſeruimus.

Vitium oppoſitum pœnitentiæ per defectum, 7 eſt impœnitentia. Si quod verò opponitur illi per exceſſum, eſt innominatum, vel pœnitentia indiſcreta dici poteſt.

Pietati per defectum contrariatur impietas 8 ſtrictè ſumpta [illegible] in lata enim acceptione impietas dicitur quodcumque peccatum mortale, & impius quicumque [illegible]ortaliter peccans. Per exceſſum ve[illegible] nimius & inordinatus amor parentum & conſanguineorum ipſi opponitur

... est ... peccatum obser... : unum per defectum, quo ... sin dignitate constituti ... dit ... per excessum, quo ... extur supra statum dignitatem & exigentiam. Quo vitio laborabant Ethnici, qui Apotheosim, seu cultum divinum Imperatoribus exhibebant, & per eorum numina jurabant, ut palpo ille qui dicebat :

Iurandasque tuum per numen ponimus aras.

Hanc perniciosam & sacrilegam adulationem, acriter & eleganter redarguit Tertullianus in Apologetico cap. 33. ubi sic ait: *Non enim Deum Imperatorem dicam : vel quia mentiri nescio, vel quia illum deridere non audeo, vel quia nec ipse se Deum volet dici, si homo sit. Interest homini, Deo cedere. Satis habebat appellari Imperator. Grande & hoc nomen est quod à Deo traditum. Negat illum Imperatorem, qui Deum dicit. Nisi homo sit, non est Imperator. Hominem se esse etiam triumphans in illo sublimi curru admonetur. Suggeritur enim ei à tergo, respice post te, hominem memento te. Et utique hoc magis gaudet, tantâ se gloriâ coruscare, ut illi admonitio conditionis suæ sit necessaria. Minor erat, si tunc Deus diceretur. Major est qui revocatur, ne se Deum existimet. Augustus Imperii formator, ne Dominum quidem dici se volebat, & hoc enim Dei est cognomen. Dicam planè Imperatorem Dominum, sed more communi, sed quando non cogor, ut Dominum, Dei vice dicam.*

10 Obedientiæ per defectum contrariatur inobedientia strictè sumpta, secundùm quod procedit ex intentione agendi contra præceptum, atque adeò ex contemptu præcepti & præcipientis. Si quod autem opponitur illi per excessum, proprio nomine caret.

11 Contra inobedientiam acriter invehitur Seneca lib. 3 de ira cap. 16. dicens quod *illa ia tormentum suum perficit, & imperia graviora sentit, quò contumaciùs patitur. Sic laqueos fera dum jactat, astringit. Sic aves viscum dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum est jugum, quod non minùs lædat ducentem, quam repugnantem. Unum est levamen malorum ingentium, pati, & necessitatibus suis obsequi.* Addit Nazianzenus orat. 9. quod sicut obedientiæ lege omnia simul terrestria, atque cœlestia conservantur; ita inobedientiæ peste & terras vastat, & cœlum ipsum, cùm in illud pervasit, fœdè depopulata est.

12 Virtuti gratitudini contrarium per excessum, non est nominatum: contrarium verò per defectum dicitur ingratitudo, quæ ut ait D. Bernardus serm. 51. in Cant. est *ventus urens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ.*

Per excessum opponitur vindicationi crudelitas, seu sævitia, quæ excedit mensuram honestæ vindicationis : per defectum verò vitium innominatum, quod potest dici *remissio*, ut docet S. Thomas hic quæst. 108. art. 2. ad 3.

13 Veritati seu veracitati opponitur vitium mentiendi, consistitq; mendacii malitia, in ea contrarietate, quæ inter judicium internum, & verba seu alia signa ipsum exprimentia reperitur, dum scilicet quæ mens negat, lingua affirmat, vel è contra. Unde ment. ii dicitur quasi *contra mentem ire.*

14 Per excessum opponitur amicitiæ vitium adulandi quo nimis blandè aliquis in convictu se habet, omnia probans, omnia laudans, & in omnibus aliorum voluntati se accommodans. Per defectum verò ipsi adversatur litigium, quod ...

...

... avaritiam ... omnia cupiditas ... excessu ... prodigalitas ... oportet, aut his quibus non oportet.

ARTICULUS V.

De vitiis oppositis fortitudini, & partibus potentialibus illius.

Vitia fortitudini opposita tria numerantur à D. Thoma hic quæst. 125. 126. & 127 ... nimirum timiditas, seu ignavia ; intimiditas, vacuitas timoris, quam Aristoteles 3. Ethic. ... 7. vocat *aphobian* ; & temeritas seu nimia audacia. Timiditas est excessus in timendo pericu... & gravia , & defectus in audendo contra ... Intimiditas est quando aliquis non timet q... secundùm rationem timendum est. Teme... denique, cum quis excedit in audendo , & aggreditur quod non convenit, vel quomodo, aut quando non convenit.

Magnanimitati verò, quæ est prima pars potentialis fortitudinis, quatuor vitia contrariantur. Nam ex parte objecti primarii, quod est opus magnum, opponitur illi præsumptio, quæ tendit ad magna improportionata, & supra vires agentis. Ex parte objecti secundarii, scilicet honoris, opponitur magnanimitati ambitio, quæ est appetitus honoris inordinatus. Ex parte verò gloriæ, quæ est honoris effectus, adversatur ipsi inordinatus ipsius gloriæ appetitus, qui sumptu nomine ab objecto , inanis seu vana gloria appellatur. Denique ex parte ipsius quærentis gloriam, quia non refert illam ad Dei honorem, & ædificationem proximorum, magnanimitati opponitur superbia, vitium capitale, cui Gregorius lib. 31. Moral. cap. 31. septem filias ... gnat, nimirum inobedientiam, jactantiam, hypocrisim, contentionem, pertinaciam, discordiam, & novitatum præsumptionem. Quatuor prædicta vitia opponuntur magnanimitati per excessum. Per defectum verò opponitur ei pusillanimitas, quæ animum inordinatè retrahit à magnis suæ virtuti congruentibus.

Magnificentiæ, quæ est secunda pars potentialis fortitudinis, per defectum opponitur parvificentia, ut docet D. Thomas hic quæst. ... art. 1. Vitium verò per excessum ei oppositum appellatur ab Aristotele 4. Ethic. cap. 2. *Banausia*, & à D. Thoma *consumptio*, quia sicut ignis ... fornace omnia consumit.

Vitium contrarium per defectum patientiæ, quæ est tertia pars potentialis fortitudinis, est impatientia : per excessum, si quod est, proprio nomine caret.

Vitium denique quod per defectum opponitur perseverantiæ, quæ est ultima pars potentialis fortitudinis, dicitur mollities (non illa quæ est luxuriæ species, de qua infra) sed alia, per quam facilè quis recedit à bono inchoato ... propter timorem deficiendi, vel propter tristitiam provenientem ex defectu delectationis ... catur *mollities*, quia cedit debili moventi, ... prædicto timori, vel tristitiæ. Per excessum ... perseverantiæ opponitur pertinacia, quâ quis nimiùm propriæ sententiæ adhæretens, non desistit ab incœpto cùm oportet.

ARTICULUS VI.

[illegible] temperantiæ, & [illegible] [illegible]um abſtinentiæ, [illegible] tati & pudicitiæ.

[illegible] Thomas hîc quæſt. 142. duo vitia po[illegible] [illegible]tiæ oppoſita: unum per exceſ[illegible] [illegible] intemperantiam: alterum per [illegible] [illegible]d vocat inſenſibilitatem, ſeu ſtu[illegible] [illegible]do aliquis ſic abhorret & fugit go[illegible] [illegible]delectationes, ut nolit eis uti, quan[illegible] [illegible]um, & quomodo rectæ rationi con[illegible] [illegible]us vitium communius eſt, & maximè [illegible]m, ut docet idem S. Doctor art. 4. ejuſ[illegible] [illegible]ſtionis, quia maximè repugnat excel- B [illegible]minis; verſatur enim circa delectatio[illegible] [illegible] communes cum brutis, illiſque nos [illegible]aur deteriores reddit, quando facit nos [illegible]odi delectationibus ſeparari, & ratio[illegible] [illegible]em excœcat, atque hominem hebetat. [illegible]eneca Epiſt. 29. *Duæ ſunt voluptates guſtûs [illegible]s hominibus communes & beſtiis: & ideo in [illegible]nnumero habendi ſunt, qui his ſervius volup[illegible] [illegible]ſerviunt. Dum quidam ſtolidus, audiente Py[illegible] [illegible]ceret malle ſecum mulieribus, quàm cum [illegible]u converſari; & ſues* (inquit) *in cœno quàm [illegible]m volutari.*

[illegible]inentiæ opponitur gulæ vitium, id eſt [illegible]tus appetitus & uſus cibi. Quod vi[illegible] [illegible]mmittitur quinque præcipuè modis, à C [illegible]oma hîc quæſt. 148. art. 4. enumeratis, & [illegible]ſu comprehenſis:

[illegible]Propere, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè.

[illegible] *enim modu* (ut ait S. Gregorius Magnus, [illegible]bidem à D. Thoma relatis) *nos gula vitium [illegible] Aliquando ſcilicet indigentiæ tempora præve[illegible] [illegible]uando lautiores cibos quærit. Aliquando quæ [illegible]nt, præparari accuratiùs appetit. Aliquan[illegible] [illegible]uantitate ſumendi, menſuram refectionis [illegible] Aliquando ipſo æſtu immenſi deſiderii aliquu[illegible]*

Ratio hujus diviſionis hæc redditur à D. [illegible]in corp. ejuſdem articuli: Gula enim im[illegible] [illegible]ordinatam concupiſcentiam edendi: in D [illegible] duo conſiderantur, ſcilicet ipſe cibus [illegible]itur, & ejus comeſtio. Poteſt ergo in[illegible] [illegible] concupiſcentiæ attendi dupliciter: u[illegible] [illegible]em modo quantùm ad ipſum cibum qui [illegible] & ſic quantùm ad ſubſtantiam vel ſpe[illegible] [illegible] quærit aliquos cibos lautos, id eſt pre[illegible] [illegible]ontirum ſupra quam conditio perſonæ [illegible], ut ſi vir plebeius nolit comedere niſi [illegible] & phaſianos. Quantùm ad qualitatē, [illegible]bos nimis accuratè præparatos, ut ſi i[illegible] [illegible]t quidquam comedere, niſi ſaccaro [illegible]m. Quantùm ad quantitatem, excedit [illegible] edendo, nimirum pluſquam natura re[illegible] [illegible]ut permittat lex abſtinentiæ. Alio modo E [illegible]ur inordinatio concupiſcentiæ quan[illegible] [illegible]ſam ſumptionem cibi: vel quia quis [illegible] debitum tempus comedendi, præpro[illegible] [illegible]edendo; quò etiam pertinet ſi ſæpiùs [illegible], quàm par ſit; vel ſi edat in loco inde[illegible] [illegible]in templo, & tempore ſacri, nolens ex[illegible] [illegible]onec domum redierit: vel etiam quia [illegible]r modum debitum in edendo, putà ſi [illegible] comedat, canum aut leonum more.

[illegible]c vitio capitali oriuntur quinque alia, [illegible] Thomas art. 6. ejuſdem quæſtionis expo[illegible] [illegible]oſt D. Gregorium gulæ filias appellat, ni[illegible] [illegible]inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, [illegible]uiū, & hebetudo mentis. Nam inquit,

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]iam & [illegible] [illegible] *Cogitavi in corde meo abſtrahere à vino carnem meam ut animum meum transferrem ad ſapientiam.* Deinde quaſi ſopito per immoderantiā cibi & potus gubernaculo rationis, erumpit animus in ineptam lætitiam, corpore bene paſto, & in verba inordinata, ſeu multiloquium, & in ſcurrilitatem, id eſt jocularitatem quandam provenientem ex defectu rationis, quæ ſicut non poteſt cohibere verba, ita nec geſtus exteriores. Ex eadem denique immoderatione cibi & potûs oritur immunditia, ſive quoad inordinatam emiſſionē quarundam ſuperfluitatum, & fœdarum excretionum, ſive ſpecialiter quoad emiſſionem ſeminis.

Vitium oppoſitum ſobrietati dicitur ebrietas, 24 id eſt immoderatus uſque ad violentam uſûs rationis privationem, vini potus, vel alterius liquoris inebriare valentis: ut enim rectè ait Hieronymus in cap. 5. Epiſtolæ ad Galatas. *Ebrietas tam ex vino, quàm ex cæteris bibendi generibus, quæ vario modo conficiuntur, poteſt accidere. Ex quo de Sancto Ioanne Baptiſta dicitur, vinum & ſiceram non bibet.* Hoc vitium ex genere ſuo eſſe mortale docent communiter Theologi, & ex eo probant, quia ebrietas continet gravem inordinationem, in eo quod homo ex rationis gradu, quo præſtat cæteris animalibus & ad Angelos, Deumque ipſum accedit, voluntariè & violenter ſeipſum dejicit uſque ad brutorum ſtatum & ſtoliditatem, privans ſe non ſolùm uſu rationis, ſed etiam proximâ utendi poteſtate, ita ut vigilans eâ uti non poſſit. Quod quàm grave & turpe ſit rectè ponderat Baſilius homil. 14. in ebrietatem & luxum, his verbis: *Qua in re dic O homo miſer à brutis differs? Nonne rationis munere, quam à Deo omnium conditore accepiſti, reliquæ creaturæ omnis factus Dominus & Imperator? Hoc igitur te mentis lumine per ebrietatem privans, inter beſtias ratione carentes annumerari poteris, ſimiliſque illis videri, &c.* In hoc turpe vitium vehementer etiam ac eleganter invehitur Ambroſius, in libro de Elia & jejunio, ubi ebrietatem appellat *fomentum libidinis, incentivum inſaniæ, venenum ſapientiæ*: atque quod ſicut veneno corpus vulneratur, ita mens vino; & quod ebrietas non ſolùm noxia eſt ad corporis ſanitatem, ſed etiam menti crimen adjungit.

Vitium oppoſitum caſtitati eſt luxuria, quæ eſt peccatum ex genere ſuo mortale, & capitale: 25 mortale quidem, quia graviter adverſatur rei valde neceſſariæ ad bonum commune, nimirum conſervationi humani generis, quæ majoris eſt momenti, quàm conſervatio individui: capitale verò, quia multa alia vitia ex illo oriuntur in genere cauſæ finalis, vel efficientis, propter vehementem delectationem cum qua conjunctum eſt, quâve homines alliciuntur ad multa alia peccata perpetranda, aut in alia vitia incurrunt. Sunt autem hæc præcipuè octo enumerata à D. Thoma hîc quæſt. 153. art. 5. poſt Gregorium Magnum lib. 31. Moral. cap. 31. nimirum cœcitas mentis, inconſideratio, præcipitatio, inconſtantia, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, & horror futuri.

Rationem hujus diviſionis aſſignat D. Thomas ibidē: Quando enim (inquit) potentiæ inferiores vehementer afficiuntur ad ſua objecta, conſequens eſt ut ſuperiores vires impediantur & deor-

[illegible] ceta, & ſtult[illegible]

[illegible] Thomas loco [illegible] voluptatibus ſu[illegible] propter ve[illegible] & de- [illegible] unde co[illegible] luxuri- [illegible] ſuperiori[illegible] dicuntur, vi- [illegible] & volunta[illegible] autem quatuor a- [illegible] ſive intellectus in agendis, & duo [illegible] ſiam ad intellectum pertinet primò [illegible] finem bonum & convenienter pro- [illegible] um. & iſte actus impeditur per luxuri- [illegible] uæ ad illicitas delectationes proſequen- [illegible] juxta illud Danielis 13 *Species decepit* [illegible] *cupiſcentia ſubvertit cor tuum*: & quantum ad hoc ponitur cæcitas mentis. Secundò ad ra- [illegible] pertinet conſilium de his quæ ſunt agen- [illegible] finem, & hoc etiam impeditur per [illegible] centiam luxuriæ, quæ præceps, mora- B [illegible] patiens eſt, & non admittit accuratam [illegible] m conſultationem, & collationem cum fine, juxta illud Terentii in Eunucho, de amore libidinoſo: *Quæ res in ſe utque conſilium, neque modum habet ullum, eam conſilio regere non potes*: & quantum ad hoc ponitur præcipitatio, id eſt ſubtractio conſilii. Tertiò ad [illegible] pertinet judicium de agendis; & hoc etiam impeditur per luxuriam, avertentem animum à conſideratione eorum quæ ad rectè judicandum faciunt; juxta illud Daniel. 13 de ſenibus luxurioſis: *Averterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum juſtorum*: & quantum ad hoc ponitur inconſideratio. Quartò ad rationem pertinet præceptum de agendo, cùm imperium ſit actus rationis & prudentiæ, ut docet idem S. Doctor 1.2. quæſt. 17. art. [illegible] & hoc etiam impeditur per luxuriam, quatenus homo impeditur ex impetu concupiſcentiæ, ne exequatur id quod rectè decrevit eſſe faciendum. Unde Terentius in Eunucho, de quodam qui dicebat ſe receſſurum ab amica: *Hæc verba* [illegible] *una falſa lacrymula reſtinguet.* Quintò ad voluntatem pertinet appetitus finis: & h[illegible] impedit concupiſcentia, trahendo ad amorem ſui, id eſt ad amorem carnalis & ſenſualitatis [illegible] tam immoderatum, ut tandem nihil aliud quærat, quàm ei placere, & per illicitas voluptates ei ſatiſfacere, atq; in illis quodammodo ſuum ultimum finem conſtituat. Ex quo etiam D ſequitur odium Dei, inquantum ſcilicet prohibet & ſeverè punit ejuſmodi voluptates tantopere concupitas. Sextò denique ad voluntatem pertinet appetitus eorum quæ ſunt ad finem, id eſt mediorum convenientium ad bonum finem aſſequendum, præcipuè verò æternam beatitudinem [illegible] hic impeditur per luxuriam, ingenerantem affectum præſentis ſæculi, & horrorem futuri, id eſt amorem vitæ præſentis, in qua ſola homo [illegible] poteſt carnis voluptatibus, velletque ſemper [illegible] ea manere, ut ſemper frueretur, & horrorem vitæ futuræ, in qua illis privandus eſt, & gravibus æternisque ſuppliciis puniendus: unde [illegible] voluptuoſi mortem vehementer abhorrent. [illegible] generat etiam deſperationem, ſive potiùs E æternæ beatitudinis contemptum, quia dum nimis [illegible] homo carnalibus delectationibus, [illegible] curat pervenire ad ſpirituales, ſed faſtidit ea[illegible]

26 [illegible] ex luxuria manantibus, quæ in- [illegible] ſunt [illegible] quatuor exte[illegible] [illegible] um turp[illegible] o- quia, [illegible] er & iocon[illegible] de [illegible] di- [illegible] rum [illegible] inverba obſcœna [illegible] *enim cor [illegible] loquitur*, Matth. 12. Er[illegible] inconſideratione & præcipitatione [illegible] ſe prorumpunt in verba leviter & inco[illegible] dicta, quæ dicuntur ſcurrilia. Et quia [illegible] qui [illegible] delectationibus, ludicra [illegible] ceta ſectantur. Ac deinum, quia laborant [illegible] tate mentis, incidunt frequenter in ſtulti[illegible] præſertim loquendo de ſuis delectationib[illegible] quas quibuſcunque aliis rebus præferunt.

Numerat idem S. Doctor quæſt. 54. art. 1. [illegible] 27 luxuriæ ſpecies ab antiquioribus aſſignatas [illegible] licet fornicationem, quæ eſt ſoluti cum ſolu[illegible] B adulterium, quod committitur cum conju[illegible] vel conjugato; inceſtum, qui eſt cum con[illegible] guinea vel affine; ſtuprum, quod eſt cum virgi[illegible] raptum, quo infertur vis non conſentienti[illegible] & vitium contra naturam, quod eſt circa actus [illegible] los luxurioſos, ex quibus non poteſt ſequi generatio, & ſubdividitur in mollitiem, ſodomiam, & beſtialitatem, quas Tertullianus luxuriæ monſtra, & libidinum furias appellat. H[illegible] s addit art. 10. ſacrilegium, ſeu ſacrilegum concubitum qui eſt cum perſona Deo conſecrata, illumque reducit ad adulterium, quia ſimiles perſonæ cenſentur quodam ſpirituali matrimonio Deo conjunctæ.

Hoc vitium eleganter deſcribit Hieronymu[s] 28 in quadam Epiſtola, his verbis: *Ignis infernalis eſt* C *luxuria, cujus materia gula, cujus flamma ſuperbia, cujus ſcintilla prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna.* Bernardus verò ſuper Cantica luxuriæ currum ſic conſtituit: *luxuria currus quadrigâ volvitur vitiorum, ingluvie videlicet ventris, libidine coitûs, mollitie veſtium, otii ſoporiſque reſolutione. Trahitur equis æque duobus, proſperitate vitæ, & rerum abundantia, & qui his præſident duo, ignavia torpor, & infida ſecuritas*

Denique vitium pudicitiæ contrarium, *impudicitia* appellatur, & reducitur ad illam luxuriæ 29 ſpeciem, ad cujus peccatum diſponit; eò quod impudici aſpectus, tactus, amplexus, & oſcula circa quæ eſt impudicitia, eatenus ſunt luxurioſa, D quatenus ad illicitam copulam, vel mollitiem diſponunt, eſtq; in illis quædam [illegible] ſtarum inchoatio. Unde Eucherius homil. in initio Quadrageſimæ appellat oſculum, *Arrham peccati*, ad[illegible] que etiam eſſe *morſum Diaboli.* Similia in illud [illegible] quet Baſilius lib. de vera virginitate, ubi ſic [illegible]: *Formoſorum oſcula cavere oportet, non ſecus quam animalium venenatorum morſus: diffunditur enim venenum ex oſculo per omne corpus.*

ARTICULUS VII.
De vitiis oppoſitis partibus potentialibus temperantiæ.

E

Quatuor ſunt partes potentiales temperantiæ, ſeu quatuor virtutes illi annexæ, [illegible] rum c[illegible] ntinentia, manſuetudo, clementia, [illegible] modeſtia, quas diſp. 6. a[illegible] 3. expo[illegible] & a[illegible] 4 plures modeſtiæ [illegible] cies re[illegible] nempe humi[illegible] m, ſt[illegible] m, modeſtiam motu[illegible] cuti pel[illegible] & mode[illegible] am [illegible] tû ext[illegible] s.

Conti-

[illegible] ... [illegible] vehe- [illegible] ut docet D. [illegible] quæſt. 1[illegible]8. art. [illegible] ubi addit duplici- [illegible] quod homo cedat paſſionibus [illegible] primo antequam ratio conſul- [illegible] deberet, ob paſſionis celeritatem, [illegible] ; & hæc incontinentia voca- [illegible] : ſecundò quando licèt maturè con- [illegible] tamen non perſiſtit in eo quod deli- [illegible] infirmitatem propoſiti voluntatis; & [illegible] tinentia appellatur *debilitas*. Primo m[illegible] frequentei cholericis, qui habent mo- [illegible] & melancholicis, qui habent vehe- [illegible] ſecundum phlegmaticis, & molle ac fœ- [illegible] temperamentum habentibus.

[illegible] udini per exceſſum ex parte materiæ [illegible] iracundia, id eſt exceſſus iræ, & ima- [illegible] appetitus vindictæ. Quod vitium inter [illegible] numeratur, eò quod multa alia ex illo [illegible] præcipuè ſex illa quæ receoſent ord [illegible] hic quæſt. 158. art. 7. poſt Gregorium [illegible] Moral. & ab utroque vocantur filiæ [illegible] um rixa, tumor mentis, contumelia, [illegible] dignatus, indignatio, atque blaſphe- [illegible]

[illegible] in hæc ſcribit Caſſianus collat. 16. [illegible] *ut nihil præponendum eſt charitati, ita furo-* [illegible] *undiæ nihil eſt è contrario poſtponendum:* [illegible] *e, quamvis utilia & neceſſaria videan-* [illegible] *nda tamen ſunt, ut iræ perturbatio devite-* [illegible] etiam iuxto primi l bri de ira, No- [illegible] dat, qu[illegible] d hunc præcipuè affectum [illegible] *Non immeritò* (inquit) *mihi vide-* [illegible] *pue affectum pertimuiſſe, maximè ex om-* [illegible] *rabidum. Iram quidam è ſapienti-* [illegible] *runt brevem inſaniam; æque enim impo-* [illegible] *ti oblita, neceſſitudinis immemor, ra-* [illegible] *e præcluſa, ad deſpectum æquis veriqne* [illegible] *miſſima, quæ ſuper id quod oppreſſo-* [illegible] Subjicit & inſignem iratis homi- [illegible] ut ex tam tetra & horrida hujus [illegible] us deformitatem horreamus. *Ut* [illegible] *non eſſe ſanos quos ira poſſidet, ipſum* [illegible] *m intuere. Nam ut furentium certa* [illegible] *audax & minax vultus, triſtis frons, tor-* [illegible] *atus gradus, inquieta manus, color verſus,* [illegible] *vehementius acta ſuſpiria, ita iraſcentium* [illegible] *a ſunt. Flagrant & micant oculi; multus* [illegible] *or exæſtuante ab imis præcordiis ſangui-* [illegible] *quatiuntur; dentes comprimuntur; horrent* [illegible] *itur capilli; ſpiritus coactus ac ſtridens; ar-* [illegible] *ipſos torquentium ſonus; gemitus, mugi-* [illegible] *parùm explanatis vocibus ſermo præruptus,* [illegible] *plus manus; & pulſata humus pedibus;* [illegible] *m concitum corpus, magnaſque minas agens;* [illegible] *& horrenda facies depravantium ſe atque* [illegible] *entium. Neſcias utrum magis deteſtabile viti-* [illegible] *forme. Cætera licet abſcondere, & in abdi-* [illegible] *a ſe profert, & in faciem exit: quantòque* [illegible] *oc efferveſcit manifeſtius.* Tandem con- [illegible] *d non eſt ullius affectus facies turbatior.* [illegible] *ma ora fœdavit, torvos vultus ex tranquilli[illegible]* [illegible] *e. Liquit decor omnis iratos.*

[illegible] t u n o[illegible] olitum m[illegible] nſuetudini per [illegible] tte materiæ, poteſt di[illegible] ra[illegible] n- [illegible] ud[illegible] quia per illud n[illegible] s le[illegible] tè ho-

A [illegible] *ab Authore noſtro* [illegible] *tum eſt.*

Hoc vitium [illegible] hend[illegible] Ari[illegible] in hunc modum. *Deſe[illegible] ſive ira ca[illegible] ſit, ſive quippiam aliud, vituperatur. Nam* [illegible] *qua oportet, & ſicut oportet, & quando, &* [illegible] *oportet, non iraſcuntur, hi profectò eſſe ſtoli[illegible] videntur. Qui enim non iraſcitur, neque videtur ſentire, neque dolore affici, neque eſſe idoneus ad ulciſcendum.*

Clementiæ opponitur crudelitas per exceſ- 14
ſum, & nimia lenitas per defectum. Illa eſt a- trocitas animi in pœnis exigendis, abutens po- B teſtate legitima puniendi, & cauſam quid m p[illegible] niendi habens, ſed modum excedens. Hæc eſt nimia pœnæ remiſſio, ex toto, vel ex parte, [illegible] tra bonum delinquentis, aut ſupra quam [illegible] ad exemplum aliorum, & ad bonum Reipubli- cæ; cui expedit nocentes puniri, ut alii a m[illegible] s ſimilibus avertantur, & læſis ſatisfiat. Differt autem crudelitas à ſævitia, ſive à feritate, juxta S. Thomam hîc qu. 159. art. 2. quia feritas vel ſæ- vitia dicitur, ſecundùm quam aliquis in pœnis inferendis non conſiderat aliquam culpam ejus qui punitur, ſed ſolùm punit, quia delectatur hominum cruciatu; more ferarum, quæ nocent hominibus, ut ex eorum corporibus paſcantur, C non verò ex aliqua juſtitiæ cauſa, cujus conſide- ratio pertinet ad rationem. crudeli[illegible]s ve[illegible]o at- tendit quidem culpam in eo qui punitur, ſed ex- cedit modum in puniendo.

Verus igitur & pius Judex ab utroque iſto vi- 15
tioſo extremo (crudelitate ſcilicet & nimia le- nitate) debet recedere, & clementiæ adm[illegible]e, cùm expedit, juſtam ſeveritatem; ipſamque ſe- veritatem, cùm oportet, clementia temperare, ut rectè admonet Gregorius Magnus lib. 19. Moral. cap. 12. his verbis. *Sunt nonnulli ita diſtri- cti, ut omnem etiam manſuetudinem benignitatis a- mittant; & ſunt nonnulli ita manſueti, ut perdant diſtrictè jura regiminis. Unde cunctis rectoribus* [illegible] *tra-* D *que ſummoperè ſunt tenenda, ut nec in diſciplina vigo- re benignitatem manſuetudinis, nec rurſus in manſue- tudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ: quatenus nec à compaſſione pietatis obdureſcant, cùm contumaces corrigunt, nec diſciplinæ vigorem molliant, cùm in- firmorum animos conſolantur. Regat ergo diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem. & ſic alterum commendetur ex altero, ut nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.* Et rurſus lib. 20. cap. 8. *Diſciplina vel miſericordia multum deſtituitur, ſi una ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe Rectoribus debet, & juſtè conſolans miſericordia, &* [illegible] *ſaviens diſciplina. Hinc eſt quod ſemivivi illius vulneri-* E *bus, qui à Samaritano in ſtabulum ductus eſt, & vinum adhibetur & oleum, ut per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur: quatenus unuſquiſque, qui* [illegible] *nandis vulneribus præeſt, in vino mor*[illegible] *adhibeat, in oleo mollitiem piet*[illegible] *er vinum m*[illegible] *dentur putrida, per oleum ſananda* [illegible] *. Mi- ſcenda eſt ergo lenitas cum ſeveritate* [illegible] *quoddam ex utroque temperamentum, ut* [illegible] *ta aſperitate* [illegible] *gnitate ſolvantur* [illegible] *illa tab*[illegible] *ca qui* [illegible] *virga ſimul &* [illegible] *eſt quia cum* [illegible] *ſententia eſt* [illegible] *ipſi* [illegible] *conſolata ſunt* [illegible] *virga tenim pe* [illegible]

baculo

[illegible] *curam* [illegible] *eſt diſtri*[illegible] *virga qua* [illegible] *conſolatio baculi qua ſuſtineat. Sit itaque amor, ſed non emolliens, ſit rigor, ſed non exaſperans, ſit zelus, ſed non immoderate ſæviens, ſit pietas, ſed non pluſquam expediat parcens.*

36 Modeſtiæ opponitur immodeſtia, quæ in humanis affectionibus & actionibus nullum ſervat modum: & [illegible] in variæ ſint modeſtiæ ſpecies, plura etiam ſunt vitia illis oppoſita. Humilitati enim, quæ eſt prima ejus ſpecies, per exceſſum opponitur ſuperbia, id eſt inordinatus appetitus propriæ excellentiæ, vitium capitale, ſeu potiùs omnium aliorum fons & origo, & ut loquitur Caſſiodorus ſuper Pſal. 18. *Omnium malorum mater, ſcelerum fons, vena nequitiæ.* Unde Gregorius lib. 23. Moral. cap. 7. *Ipſa vitiorum Regina ſuperbia, cùm devictum plene cor ceperit, mox illud ſeptem principalibus vitiis, quaſi quibuſdam ſuis ducibus, devaſtandum tradit, ex quibus vitiorum multitudines oriuntur.* Quatuor autem ibidem ejus ſpecies enumerat. Prima eſt, *cùm aliquis bonum à ſeipſo habere exiſtimat.* Secunda, *cùm etſi datum deſuper credat, putat tamen ſuis meritis accepiſſe.* Tertia, *cùm jactat ſe habere quod non habet.* Quarta, *cùm cæteris deſpectis, ſingulariter videri appetit habere quod non habet.*

37 Similiter quatuor ſunt quæ trahunt ſuperbiæ currum, ut rectè exponit Hugo Victorinus: *Amor dominandi, amor propriæ laudis, contemptus, & inobedientia. Rotæ verò ſunt, jactantia mentis, & arrogantia, verboſitas, & levitas. Auriga in hoc curru poteſt eſſe ſpiritus ſuperbiæ. Amatores mundi ſunt qui feruntur in hoc curru. Infrenes ſunt equi, volubiles rotæ, auriga perverſus, & qui portatur infirmus.*

De clauſtro animæ lib. 1. cap. 6

Apoſtolus 1. ad Timoth. 6. monet Diſcipulum, ut præcipiat divitibus hujus ſæculi non ſuperbè ſapere, quia divitiæ ut plurimum ſuperbiam generant. Unde Auguſtinus ſerm. 5. de verbis Domini cap. 9. *Omne pomum, omne granum, omne frumentum, omne lignum habet ſuum vermem: alius eſt vermis mali, alius pyri, alius fabæ, alius tritici; vermis divitiarum ſuperbia. Ergo præcipe divitibus hujus mundi, non ſuperbè ſapere. Excluſit vitium, docet uſum.*

38 De jactantia quæ eſt una ex filiabus ſuperbiæ eleganter diſſerit Bernardus Tractatu de gradibus humilitatis, gradu 4. ubi ſic ait: *Ut veſica collecto turgida vento, punctoque perforata exiguo, ſi ſtringitur, crepitat dum detumeſcit; ac ventus egrediens, non paſſim effuſus, ſed strictim emiſſus, crebros quoſdam ſonitus reddit: ſic ventus vanitatis non inveniens quà pleniùs egrediatur, inter anguſtias faucium per cachinnos excutitur: poſtquam autem veſica groſſeſcere cœperit, vel vanitas creſcere, neceſſe ut ampliori foramine laxato ſinu ventoſitas eructetur; alioqui rumpetur: Eſurit & ſitit auditores quibus ſuas jactitet vanitates, quibus omne quod ſentit effundat, quibus, qualis & quantus ſit innoteſcat: Dicas rivum vanitatis os ejus &c.*

Aliud vitium per defectum humilitati opponitur, videlicet nimia ſui abjectio. Humilitas enim non inclinat ad quamcumque ſui demiſſionem, ſed ad prudentem & moderatam, & juxta rectam rationem; à qua deficeret qui cum injuria ſui ſtatus aut offi[illegible] ſe alteri ſubjiceret, infraque illum demitteret. U[illegible] ſi Rex ſibi ruſticum præponeret, aut Epiſcopus presbyterum; [illegible]el ſi ſuperior nimiâ [illegible] ni[illegible] ci[illegible]

[illegible] um: [illegible] eſtque affe[illegible] ea quæ ad nos ſcire non pertinet [illegible] prium noſtrum ſuperant, idque affe[illegible] gnitionis; nam ſi ex alio malo fine ho[illegible] tinet hoc ad alia vitia, quorum propri[illegible] nes: aliud per defectum, quod vocatu[illegible] *tia*, & eſt quidam torpor & remiſſio ani[illegible] addiſcenda illa quæ unuſquiſque ſcire t[illegible] & quæ ſibi incumbunt.

Eutrapeliæ verò, quæ in ludicris decoru[illegible] vat, quæque ludo & jocis modum imponi[illegible] exceſſum opponitur ſcurrilitas in verbis & [illegible] moderatio in ludo & jocis. Per defectum [illegible] nimia quædam auſteritas, qualis in illis eſt, q[illegible] duros & agreſtes vocamus, ut ait Ariſtotel[illegible] Ethic. cap. 8. & quam idcirco D. Thomas hic [illegible] 168 art. 4 *duritiam*, vel *agreſtitatem* appellat.

Notandum verò eſt, quod licèt utrumque [illegible] tremum ſit vitioſum, exceſſus tamen pejor[illegible] quia humanæ vitæ officia magis impedit ſup[illegible] fluus ludus, quàm delectationis ex ludo capie[illegible] dæ defectus. Unde Philoſophus apud D. Th[illegible] mam, articulo citato, ait quod *pauci amici prop*[illegible] *delectationem ſunt habendi: quia parum de delectatione ſufficit ad vitam, quaſi pro condimento, ſicut paru*[illegible] *de ſale ſufficit in cibo.*

Denique modeſtiæ morum, quæ ſpeciali[illegible] modeſtia externa appellari ſolet, opponitur ex[illegible] terna indecentia in motibus corpori[illegible], ſive [illegible]ejus compoſitione, geſtibus, & actionibus exte[illegible] oribus, quæ etiam ſpecialiter immodeſtiæ nom[illegible] ne ſolet intelligi. Modeſtiæ verò cultus, ſeu a[illegible] paratûs exterioris, per exceſſum opponitur l[illegible] xus, & per defectum ſordiditas. Unde Amb[illegible] us lib. 1. offic. cap. 19. *Decor corporis non ſit affe*[illegible] *tus, ſed naturalis, ſimplex, neglectus magis, quàm e*[illegible] *titus; non pretioſis & albentibus adjutus veſtimen*[illegible] *ſed communibus* (ſcilicet juxta cujuſque gradu[illegible] *ut honeſtati, vel neceſſitati nihil deſit, nihil accedat* [illegible] *tori*, ſuperfluo videlicet, aut curioſo, & nimi[illegible] ex quiſito.

Hac brevi & compendioſâ Virtutum Ca[illegible] nalium tractatione, volui (Amice Lector[illegible] ſecundam hujus Theologici curſûs partem ab[illegible] vere, ut brevem tibi omnium earum quæſt[illegible] num, quas Divus Thomas ſecunda ſecundæ fu[illegible] pertractat, ſynopſim exhiberem; priuſquam [illegible] tertia parte de ineffabili agerem Incarnatio[illegible] myſterio, quo non ſolùm fides noſtra mirum [illegible] modum inſtruitur, ſpes erigitur, accend[illegible] charitas, ſed etiam omnium virtutum morali[illegible] abſolutiſſimum exemplar nobis exhibetur. *Tr*[illegible] *ſeamus ergo uſque Bethleem, & videamus hoc V*[illegible] *quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.* C[illegible] templemur obſcuriſſimum illud & ſacrati[illegible] mum fidei noſtræ ænigma, in quo, ut bel[illegible] ait Bernardus, *agnoſcitur longitudo brevis, latitudo a*[illegible] *guſta, altitudo ſubdita, profunditas plana, lux non* [illegible] *cens, Verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens, t*[illegible] *tia lætificans, pavor confortans, paſſio ſalvans, mor*[illegible] *vificans, infirmitas roborans.*

Finis [illegible] *undæ partis* [illegible] *lypei, Theologiæ Thomiſticæ.*

TERTIA PARS
[illegible]LYPEI THEOLOGIÆ THOMISTICÆ.
[illegible] DEO INCARNATO, ET SACRAMENTORUM AUTHORE.

TRACTATVS PRIMVS.
De Incarnatione Verbi Divini.

[illegible]ione prima tertiæ partis, uſque ad vigeſimam ſeptimam.

PRÆFATIO.

N*ULLUM eſt inter Religionis myſteria, quæ hac*[illegible] *in du*[illegible] *parte* [illegible] *ma S. Thoma pro viribus explicui* [illegible] *argumentum,* [illegible] *difficilius* [illegible] *& quod arduas magis in Scholis qu*[illegible] *& graviores in Eccleſia hæreſes excitaverit Inc*[illegible]*ationis* [illegible] *in hac tertia parte explicandum ſuſcepio.* [illegible] *D. P*[illegible] *nomen reperire vi*[illegible]*batur, quo myſterium h*[illegible] *niſi congeſtis & cumulatis quacumque in animum* [illegible] *intentem, ſubire poterant* Mag[illegible] *ceret,* quod mani[illegible]ſtatum eſt in carne [illegible] [illegible]lis, p[illegible]atum eſt Gentibus, cred[illegible] eſt [illegible] 3. *Ce*[illegible] *Patre, quantùm quiſque* [illegible] [illegible] *repetitis commendationibus, quibus elo*[illegible] [illegible] *ritatis & periculi ſimul maneant,* [illegible] *habeus* [illegible] *D. Dionyſius* ineffabilem [illegible] *Alexandrinus,* Ænigma ſacratiſſimum, [illegible] Sole novum *Auguſtinus,* Mirab[illegible] [illegible] volucres cœli latet, [illegible] *debuit, ne præter ob*[illegible] [illegible] *inaudita no*[illegible]*tate repeller*[illegible] *Unde co*[illegible] [illegible] *quod* [illegible] *officium ſit ventur* [illegible] [illegible] *ad id quod nuntiabant pervenirent, ideo* [illegible] [illegible] myſterium [illegible] eundem [illegible] [illegible] *quod Sanctorum Pat*[illegible] [illegible] *in* [illegible] [illegible]

[illegible] *ant, & qui* [illegible] *ſtudiis tamen & plenius, difficu*[illegible] *breviarii Theologici habent. Vale &* [illegible] *me tuis apud Deum precibus juva*

ORDO HVIVS PARTIS.

POſtquam D. Thomas de Deo, ut eſt finis creaturarum intelle[illegible]*ua tum,* [illegible] *hominis objectiva, deque mediis internis quibus illam a*[illegible]*quimur* [illegible] *ne* [illegible] *humanis, & earum principiis, virtutibus ſcilicet in genere, & de viti*[illegible] *ipſ*[illegible] *nec non de legibus, per quas dirigimur, & de gratia, per q*[illegible] *ne* [illegible]*ter andum juvamur, & tandem de ſingulis virtutibus in parti ul*[illegible] *li*[illegible] *Theologicis, & quatuor Cardinalibus, iiſ*[illegible]*ue annexis, fuse tota* [illegible]*gicæ parte diſſeruit: explicationem mediorum externorum, ſeu ex ſola Dei* [illegible] *p*[illegible] *tertia parte aggreditur; & agit primo de Incarnatione, poſtea de Sacramen*[illegible] *ge*[illegible]*am in particulari & tandem de aſſecutione gloria in ultima reſurrec*[illegible]*one* [illegible] *a*[illegible] [illegible]*torem, & Sacramenta quibus nos à peccatis purgat, pervenimus. Verum* [illegible] *nc*[illegible]*or perſicere non potuit, cum ejus conatus, morte præveniente, impedi*[illegible]*ueri*[illegible] *or*[illegible] *da inno tantum lumen extinctum, quod fulgentiſſimis ſuis radiis mundum illu*[illegible]*rabat,* [illegible] *e monumentis perpetuò illuſtrabit. Nos igitur qui in hac poſtrema* [illegible]*ypes Theolo*[illegible] *parte æque ac in præcedentibus, doctrinam ac methodum S. Thomæ ſequi ſtatuimus, in* [illegible] *à my*[illegible]*erio In*[illegible]*arnationis, cui Tractatus ſuccedent alii de Sacramentis tam in gener*[illegible] *lari in* [illegible]*us quæ a Theologis in Scholis hac noſtra tempeſtate agitari ſolent, ea qua pot*[illegible] *eri*[illegible] *bre*[illegible]*itate proſequemur. Tum ne Scholæ Thomiſticæ ſtudioſi* [illegible] *prolixa a torum* [illegible]*ui de illis materiis longiores, & copioſa eruditione plenos, edidere tractatu*[illegible] *p*[illegible]*ur. Tum etiam, ut prudenti D. Bernardi conſilio obtemperemus, qui ſerm*[illegible] *Nat*[illegible]*one* faciendum eſſe breve verbum, quando Deus Pater Verbum feci[illegible] [illegible]

[illegible]ISPUTATIO PROOEMIALIS

Contra Hæreticorum & Iudæorum errores.

P[illegible]am difficultates Theologicas, [illegible] hoc Tractatu frequentiſſimæ [illegible] ſunt, aggrediamur, & [illegible] Catholicis diſpute[illegible] hanc diſputationem in ipſius li[illegible] cæteris præambulam inſti[illegible] hæreticorum & Judæorum confu[illegible], fidei veritas circa Incarnationis [illegible] elucear, & firmiùs ſtabiliatur.

[illegible]CULUS PRIMUS.

[illegible] breviter, quid Incarnationis nomine ſignificetur.

[illegible] nomine ſignificatur unio hu[illegible] divinitatis in una Chriſti perſo[illegible] humanitas ex carne componatur [illegible] incongruè tamen nomine carnis, [illegible] ad Verbum exprimitur. [illegible] hoc fundamentum habet in ſe[illegible] Sacræ, in qua nomine car[illegible] ſignificari ſolet, acceptâ parte [illegible] *Omnis caro corruperat viam* [illegible] homo, pravis & corruptis e[illegible]. *Videbit omnis caro ſalutare* [illegible] *In operibus legis non juſtificabi*[illegible] nullus homo per ſolam le[illegible] poteſt, ſine Chriſto. Se[illegible] dendam veritatem Incarnatio[illegible], negantes Verbum Di[illegible] aſſumpſiſſe. Tertiò, ad [illegible] magnitudinem charitatis Dei [illegible] adeò ſe humiliavit & exinani[illegible] & abjectam carnis naturam, ad [illegible] aſſumpſerit. Propter quod hoc [illegible] ad Timoth 3. dicit, *Magnum* [illegible]*cramentum, quod manifeſtatum eſt in* [illegible] Theophilactus, relatus à [illegible] in Catena aurea, his verbis expreſſit: [illegible] *volens oſtendere mirabilem Dei condeſcen*[illegible] *commemorat, ut illum admiremur miſe*[illegible] *quoniam propter noſtram ſalutem, quod* [illegible] *eſt, & diſtans ab illius natura, aſſum*[illegible] *namque habet aliquam* [illegible]. Quartò, ſub hoc nomi[illegible] inſinuatur; nempe Deum io[illegible] [illegible], quæ voce [illegible] ſolent, aſſumpſiſſe, ut homini, [illegible] & carnalis fa[illegible] Verbum [illegible] factum [illegible] ſpiri[illegible] de carnali ſpiritua[illegible] Apoſtolus [illegible] Hebræos [illegible] *Qui in diebus carnis ſuæ*, [illegible]. Id eſt [illegible] Dei [illegible] caro [illegible] neceſ[illegible]

A ſe ſit, incarnationis nomine, converſi[illegible] humanitatis aſſumptio ſignificatur [illegible] men ne nomen carnis, ab aliquo in [illegible] partem ſumeretur, Eccleſia quæ de [illegible] Symbolo dicit, *Et incarnatus eſt*, ſtatim [illegible], *Et homo factus eſt*, & Sancti Patres, licet [illegible] ter vocent hoc myſterium *Incarnationem*, [illegible] dum tamen aliis illud nominibus inſigniunt, Damaſcenus enim lib. 1. de fide cap. 3. & lib. 3. cap. 6. ipſum *ἐνανθρώπησιν*, id eſt inhumanationem, vocat; Hilarius verò in Prologum Pſalmorum, *corporationem*, ſeu *incorporationem* appel- B lat: quâ voce uſus eſt etiam Tertullianus libro de carne Chriſti, circa principium.

ARTICULUS II.

Variis Hæreticorum errores, circa In[illegible] myſterium, breviter referuntur, [illegible] refelluntur.

Cum Incarnationis myſterium ſit præcipuum noſtræ religionis fundamentum, eC juſque cognitio, medium ad obtinendum ſalutem neceſſarium, ut in Tractatu de fide oſtenſum eſt, non mirum, ſi diabolus, [illegible] coeum erroribus, ejus veritatem, aut [illegible] deſtruere, aut adulterare & corrumpere, vel [illegible] aliqua ex parte diminuere & obſcurare tentaverit. Unde Fulgentius lib. 1. ad Traſimundum cap. 4. *Certum eſt* (inquit) *penè omnes hæreticæ pravitatis errores, hinc quibuſdam mult[illegible] repſiſſe, dum magnum pietatis ſacramentum [illegible] quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in hoc mundo, aſſumptum eſt in gloria, nonnulli aut* D *non ſicut eſt credunt, aut omnino non credunt & ille lapis qui ab ædificantibus reprobatus, in caput [illegible] eſt anguli, quibuſdam prava credulitatis cæcitate poſſeſſis, lapis offenſionis & petra ſcandali efficitur.*

a | Diſp. 6. art. 1.

Hanc errorum contra hujus myſterii veritatem pugnantium multiplicitatem, eleganter deſcripſit Leo Papa ſerm. 8. de Nativitate, h[illegible] verbis: *Omnium ferè falſa credentium opinionibus, qui etiam Sancti Spiritus negationem prucuunt, retro lata, neminem penè deviaſſe cognoſcimus, n[illegible]* E *rum in Chriſto naturarum veritatem [illegible] na confeſſione non crediderit. Alii [illegible] ſolam humanitatem, alii ſola[illegible]. Alii veram quidem in [illegible] dixerunt [illegible] ſimilitam. Alii pr[illegible] Dei [illegible] turam & de[illegible] ut [illegible] de[illegible] runt [illegible] gu[illegible]* [illegible]

[illegible] *eundem* [illegible] *ſſe, & nat* [illegible] *ſecundem per* [illegible] *ſonam impleret* [illegible] *Dominum Ieſum Chriſtum non* [illegible] *ſubſtantia* [illegible] *habuiſſe, ſed ab elementis ſuperioribus ac ſubti-* [illegible] *ſumptum. Quidam autem æſtimaverunt in carne Chriſti humanam animam non habitaſſe, nec fuiſſe; ſed partes animæ ipſam Verbi impleſſe deitatem. Quorum impudentia in hoc tranſiit, ut animam quidem fuiſſe in Domino fa*[illegible]*entur, ſed eandem dicerent mente caruiſſe, quia ſufficeret homini* [illegible] *deitas ad omnia rationis officia.* [illegible] *tremò idem aſſerere præſumpſerunt partem quandam Verbi in carnem fuiſſe converſam, ut* [illegible] *unius dogmatis varietate multiplici, non carnis* [illegible] *m, animæque natura, ſed etiam ipſius Verbi ſolveretur eſſentia.*

Varios hos [illegible] multiplices circa myſterium Incarnationis errores, cum D. Thoma in caput primum Matthæi, ad tres claſſes revocari poſſe exiſtimo. Prima eſt errantium circa divinitatem Chriſti; ſecunda errantium circa ejus humanitatem; tertia eorum qui circa ipſam utriuſque naturæ unionem erraverunt.

3 Ad primam claſſem pertinent Ebion, Cherintus, [illegible] Samozatenus, Photinus, & alii, qui [illegible] Chriſto ſolum naturam humanam confitebantur: divinitatem vero, non per naturam, ſed per quandam excellentem divinæ gloriæ participationem, quam per opera meruerat, in eo fuiſſe [illegible]ngebant.

4 Contra hunc errorem militant in primis varia Scripturæ teſtimonia, quibus Chriſtus verus Deus, veruſque ac unigenitus Dei Filius aſſeritur [illegible] Joan. 5. *Simus in vero filio ejus: hic eſt verus Deus, & vita æterna.* Ad Rom. 9. *Ex quibus* (ſcilicet [illegible] Patriarchis) *Chriſtus eſt ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* Joan. 3. *Unigenitus* [illegible] *ius qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.* [illegible] dicitur filius Dei naturalis, & Ang[illegible] ſint filii adoptivi, tamen ejus [illegible] [illegible]tur ſervi & miniſtri. Denique Chriſtus ipſe [illegible] profitetur aliâ ſe conſtare natura, [illegible] humana quam præ ſe ferebat: ſic enim ait Joan. 6. *Ego ſum panis vivus qui de cœlo deſcendi;* nullo autem modo poteſt dici de cœlo deſcendiſſe natura humana, quæ nunquam in cœlo fuerat. Et Joan. 8. *Antequam Abraham fieret, ego ſum:* non utique ſecundùm naturam humanam, in qua [illegible]ginta quatuor annos nondum expleverat, ſed ſecundùm divinam, quæ eſt ab [illegible], & antequam mundus fieret. Demum [illegible] ait Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus* [illegible] Judæi [illegible] intellexerunt dictum de unitate naturæ di[illegible]næ.

Præterea, ut diſcurrit D. Thomas opuſc. 2. quod [illegible]mpendium Theologiæ inſcribit cap.
E
„202. [illegible] Joan. 1. *In principio erat Verbum,* &
„poſtea [illegible], *Verbum caro factum eſt:* Verbum
[illegible] erat in principio apud Deum, car-
„nem aſſumpſit, non autem homo, qui ante
„non fuerat, per gratiam adoptionis deificatus
„[illegible] minus [illegible] Joan. 6. *deſcendi de cœ-*
„*lo,* [illegible] *iam voluntatem meam, ſed ejus qui miſit*
„*me* [illegible] m autem Ph[illegible] non
[illegible] mo d[illegible] ſe, [illegible] maſ
[illegible] mei [illegible] lus [illegible]
[illegible] *quia* [illegible]
„[illegible] *error* [illegible] Ex quo

[illegible] *Chriſti* [illegible]

[illegible] modò [illegible] mo, ſed [illegible] ſet, & ſic non verum [illegible] *Verbum caro factum eſt;* [illegible] ro Verbum facta fuiſſet. Similiter [illegible] conveniret Dei Filio exinanitio [illegible] ſed magis homini glorificatio & aſ[illegible] ſic non verum eſſet quod Apoſtolus [illegible] *cùm in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum, for-*
B
mam ſervi accipiens.

Ad ſecundam claſſem pertinet in p[illegible] ror Manichæorum, qui cùm exiſtim[illegible] nem creaturam corpoream a diabolo fu[illegible] atam, nec fuiſſe conveniens, ut Dei F[illegible] boli creaturam aſſumeret, dicebant Chri[illegible] habuiſſe veram carnem, ſed phantaſtica[illegible] tùm; ſubindeque omnia quæ in Evangeli[illegible] ſto narrantur, ad humanam naturâ pert[illegible] in phantaſia, & non in veritate facta fui[illegible] rebant, ipſumque proinde non eſſe verè [illegible] rentem tantùm natum de Virgine, circum[illegible] crucifixum, mortuum, &c. quod eſt tota[illegible] Evangelii veritatem deſtruere, ut notat [illegible]
C
Thomas cap. 207. opuſculi citati. Deinde, [illegible] dem S. Doctor ibidem diſcurrit, Chriſtus [illegible] dicit, *In hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati.* Non fuiſſet autem veritatis teſtis, ſed magis falſitatis [illegible] monſtraſſet quod non erat. Unde idem [illegible] tot ſuſpicionem phantaſtici corporis a me[illegible] bus Diſcipulorum removere voluit Matth. 14. ubi Diſcipulis videntibus eum ſupra m[illegible] ambulantem, & ad ejus, ut phantaſmatis, ſpect[illegible] exclamantibus, dixit: *Habete fiduciam, ego ſum, nolite timere;* & Lucæ ultimo, ubi, [illegible] turbatis & conterritis, ac exiſtimant[illegible] ſpiritum videre, ait: *Palpate & videte, quia ſpiritus*
D
carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.

Secundo ad hunc ordi[illegible] pertinet er[illegible] Valentini, qui licèt verum corpus Chriſtum hab[illegible] confiteretur, dicebat tamen eum carnem [illegible] ſumpſiſſe de Virgine, ſed attuliſſe corpus [illegible] lo formatum, quod tranſivit per Virginem, [illegible] ex ea accipiens, ſicut aqua tranſit per [illegible] Quod manifeſtè Scripturæ repugnat [illegible] nam ad Rom. 1. de Chriſto ait, *Factus eſt ei e*[illegible] *ne David, ſecundùm carnem.* Et ad Galat. 4. [illegible] *ſit filium ſuum, factum ex muliere.* Non p[illegible] dici factus, vel natus de Virgine [illegible] eam ſicut per fiſtulam tranſiiſſet, nihil ex ea a[illegible] mens: Ex ea igitur corpus aſſumpſit, non ver[illegible] cœlo formatum attulit. Unde quando idem [illegible]
E
poſtolus 1. ad Corinth. 15. ait: *Primus homo* [illegible] *terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis,* [illegible] git ſecundum divinitatem, quæ dicitur [illegible] ter eſſe in cœlo, quòd in cœlo Deus [illegible] ut explicat S. Thomas opuſculo ci[illegible]

Tertiò ad eandē claſſem reduc[illegible] Arii, qui ut refert idem S. Do[illegible] & 4. contra [illegible] cap. 2 [illegible] Chriſtum [illegible] hominem non habui[illegible] ſ[illegible] Verb[illegible] it quod [illegible] ler ſe [illegible] Verbum [illegible]

[illegible] habuit [illegible] de Chriſti an[illegible] quæ non poſſunt [illegible] dicitur enim Matth.26. [illegible] *uſque ad mortem*, & Joan.12. *Nunc* [illegible] *eſt*. Triſtitia vero & timor, ſunt [illegible] ſentientis, & Verbo Divino [illegible]; tum quia ex Scriptura eſt [illegible] etiam, quia Arrius ipſe, qui i[illegible] com, ſed creaturâ eſſe profitebatur, [illegible] in beatitudine, & omni per[illegible] iorem eſſe omni ſpiritui creato. [illegible] eundem ordinem pertinet error Ap[illegible] referente D.Thomâ in prædicto [illegible] 105. coactus quidem fuit ut teſti[illegible] citavimus, admittere naturam [illegible] in Chriſto, at negavit eſſe mentē [illegible] Verbum Divinum voluit eſſe me[illegible] cam. Qui etiam error facile con[illegible] quia cùm in Chriſto ſit duplex [illegible] natura, debent eſſe geminæ in [illegible] ex illis naturis ſeorſim ſumptis [illegible] ubinde que; duplex intellectus: unus [illegible] tus, alter humanus & creatus. [illegible] fuiſſet cõtra finem Incarnationis, [illegible] Divinam partem intellectivā homi[illegible] fert: nam finis Incarnationis eſt [illegible] manæ naturæ, quæ principaliùs in[illegible] quantùm ad intellectivā partem, [illegible] peccati eſſe potest. Tertiò, quia [illegible] Scriptura dicitur oraſſe & admiratus [illegible] cùm ſit inferioris ad ſuperio[illegible] non poteſt, ſicut nec admi[illegible] rantiā includit vel ſupponit. Un[illegible] S.Doctor, quod ſicut pavor & [illegible] nos ponere animam ſenſitivā in [illegible] & admiratio, nos inducunt & [illegible] admittere mentem ſeu partem in- D [illegible] humanā, cujus eſt admirari & orare. [illegible] præcedenti fuit error Monothelitarū, [illegible] nonnulli unicā voluntatem volue[illegible]; unde ſimilibus argumentis cō[illegible] Addi etiam poteſt, quod Chriſtus [illegible] in Scriptura, in ſe eſſe volunta[illegible] à voluntate Patris diverſam: ait e[illegible] loquens Patrem: *Non mea voluntas* [illegible] Joan.6. *Deſcendi de cœlo, non ut faci*[illegible] *meam, ſed voluntatem ejus qui miſit* [illegible] in divinitatem una eſt voluntas [illegible] Patris. Ergo Chriſtus, præter volun[illegible] am habuit humanam, ſubindeque in [illegible] geminā volūtas, ſicut & duplex natura. [illegible] iam claſſem eorum, qui circa divinæ & E [illegible] naturę unionem erraverunt, pertinet in [illegible] error Appollinaris, qui ut referunt D. Au[illegible] in lib. de hæreſibus, num.55. & D. Tho[illegible] contra Gent. cap.31. dixit Incarnationem [illegible] non per aſſumptionem humanita[illegible] bum, ſed per converſionem Verbi Di[illegible] occaſionem hujus erroris ſu[illegible] quod dicitur Joan.1. *Verbum caro fa*[illegible] hic intelligendum putavit, quaſi [illegible] converſum in carnem [illegible] & [illegible] quod legitur Joan. [illegible] *guſtavit* [illegible] *vinum factam*, quia ea [illegible] quia converſa eſt aqua in vinum. [illegible] Chriſtus [illegible] converſionis Dei [illegible] quemadmodum aqua converſa [illegible] non eſt aqua, ſed vinum, & ſicut facta [illegible] virgæ Moyſis in ſerpentem, non erat amplius [illegible] ga, ſed tantùm ſerpens. At quod Chriſtus, facta Incarnatione, permaneat Deus, aſſerit [illegible] B Scriptura, quæ ipſum Deum ſimul & hominem appellat, locis ſuprà citatis, & Apoſtolus ad Hebræos 13. ait: *Ieſus Chriſtus heri, & hodie, ipſe & in ſecula*; id eſt, Chriſtus eſt idem qui fuit Deus & homo, & permanet in æternum. Hunc Apollinaris errorem rejicit Athanaſius in Symbolo, ubi ait, quod Chriſtus eſt unus, *non converſione divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum*.

11 Ad eandem claſſem pertinet error aliorum Hæreticorum, qui dicebant in Incarnatione humanam naturam per aſſumptionem Verbi fuiſſe conſumptam, ac in divinam transmutatam: qui error, cùm ſit ſimilis præcedenti, ſimilibus ra- C tionibus confutandus eſt.

12 Ad illum etiam ordinē ſpectat error Neſtorii, qui cùm videret Chriſtum in Scriptura vocari Dei filium, & hominē eſſe ſæpe aſſeri, nec fateri vellet eundem eſſe hominem & Deum, ſeu divinam & humanā naturam, in unam coaluiſſe perſonā, blaſphemavit, ſub hoc nomine Jeſu Chriſti, duas intelligendo perſonas, alteram filiū Dei ante ſæcula à Patre genitum, alteram filium Virginis, in ſæculo natum. Dicebat tamen in hoc filio Virginis repræſentari filium Dei, & filium Dei in filio Virginis operari, & affectu ſummo, non verò unitate perſonali, duas illas perſonas inter ſe cohærere, ideòque filium Virginis, nuncupatione, & denominatione extrinſeca, Deum appellari, non quod revera Deus eſſet, ſed tantùm quod Deum repræſentaret, aut Deus in eo per affectum, vel operationem, ut in ſuo templo habitaret.

13 Prima pars hujus erroris rejicitur in Concilio Epheſino, contra Neſtorium coacto, par[illegible] mâ cap.4. pag.61. ubi ſic dicitur: *Porro ar[illegible] hanc vocem Chriſtus, ſeorſim hunc, ſeorſim illum* [illegible] *Dei, & filio Virginis, in duas perſonas* [illegible] *convenire, ſtultum eſt, imò & impium & flagi*[illegible] *unus enim eſt Dominus Ieſus Chriſtus, non divi*[illegible] *diſſectus, juxta Paulum 1 ad Cor.1. Nunquid divi*[illegible] *eſt Chriſtus?* Secunda vero pars damnatur in 5 Synodo Generali, actione ultimâ, can.4. hi[illegible] *Si quis dixerit Deum & hominem, tantùm* [illegible] *repræſentationem, aut habitudinem* [illegible] *tionis, vel affectus, unitum eſſe, & non* [illegible] *ſtaſim, id eſt unitatem perſonæ, anathema* [illegible] etiam errorem fuſè & lato calamo [illegible] S. Thomas 4 contra Gentes cap.34. var[illegible] bus, quæ ibidem [illegible] pote [illegible]

14 Ad eandem [illegible] error Eutyche[illegible] qui [illegible] [illegible] Chriſt[illegible] eſſe [illegible] eſſ[illegible] na[illegible] ram, & ſic d[illegible]

[illegible]

[illegible] *[illegible] non confuſione ſub-[illegible]*

[illegible] fidem Catholicam agnoſce-[illegible] humanam natu-[illegible] in perſona intime con-[illegible] & [illegible] fœdere copulatas. Unde [illegible] ſerm. [illegible] de Nativitate Domini, ait. *Ve-[illegible] adoratorem, qui nec de Incar-[illegible] aliquid falſum, nec de Deitate aliquid [illegible] paris enim periculi malum eſt, ſi illi aut naturæ noſtra veritas, aut paterna gloria negetur æqualitas.*

ARTICULUS III.

[illegible] error exſtimantium Meſſiam non-dum veniſſe, [illegible] veteris teſtamenti con-futatur.

16 MEſſiam [illegible] veniſſe, nullus qui [illegible] nomine gloriatur, quantumvis h[illegible] eſt, tum quia hoc potiſſi-mum [illegible] Chriſtiana fides, à Judæorum per-fidia [illegible] Chriſtus diſertis verbis id aſſeruit Joan. 4. Cum enim Samaritana dixiſ-ſet [illegible] *Meſſias venit qui dicitur Chriſtus: dixit ei [illegible] Ego ſum: qui loquor tecum.* Et hanc verita-tem [illegible] conſeſſus eſt Petrus, Matth. 16. il-[illegible] verbis: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, & Martha [illegible] dicens: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti.* Itaque ſolùm contra Judæos [illegible] teſtamento, quod ipſi duo-[illegible] hæc veritas brevitèr hîc de-m[illegible]ſt.

17 [illegible] in hujus rei confir[illegible]tionem, [illegible] poſſimus veteris [illegible] teſti-mo[illegible] duo tamen, quæ ſunt famoſiora & il-[illegible] ſufficient. Primum habetur Ge-n[illegible] Patriarcha Jacob moriturus, & fi-li[illegible] benedicens, [illegible] prophetico dixit Ju-[illegible] Meſſiæ prædicens: *Non auferetur [illegible] de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat [illegible] eſt, [illegible] erit expectatio Gen-tium.* [illegible] Meſſia, patet ex [illegible], quod interpretatur miſ-[illegible], ſicut de piſcina Siloë dicitur [illegible] nomen propriè convenit Meſ-ſiæ [illegible] miſſus, ſeu mittendus di-[illegible] Paraphraſtes Caldaïcus, magnæ a-pud [illegible] authoritatis, pro *Siloh*, Meſſiæ no-men habet [illegible] legit: *Non auferetur Sce-ptrum de Juda &c. donec veniat Rex Meſſias.* Coo-[illegible] quæ ſequuntur, *Et ipſe erit ex-pectatio gentium*, ſive ut habet Oleaſter: *Et erit [illegible] populorum*: hæc enim verba, ne-que ad [illegible], qui non fuit de Tribu Juda, [illegible] Benjamin, neque ad Davidem, [illegible] vel Jeroboam, aut alium ex Re-[illegible] [illegible]

[illegible]

los d[illegible] de [illegible] prophetia [illegible] Meſſiam, cùm neminem [illegible] gnatis regnare, aut Ducem [illegible] Juda penitus eſſe extinctum, [illegible]

Gravis tamen difficultas eſt [illegible] gia poteſtas, in Judæ prognatis [illegible] que ad Chriſti adventum, quem [illegible] contendimus, ſemper manſerit. [illegible] bitandi eſt primò, quia poſt Jecho[illegible] verunt Reges in Judæa, ut patet [illegible] 22. ubi de Jechonia dicitur: *S[illegible] virum ſterilem .... nec enim de ſemine ej[illegible] vir qui [illegible] per ſolium David, & poteſtatem habeat ultra [illegible]* Secundò, quia Machabæi ann[illegible] 165. [illegible] illi autem, cùm eſſent Sacerdotes, non prognati ex Juda, ſed ex Levi [illegible] teſtas, jamdiu ante Chriſti adventum [illegible] Judæ defecerat.

Ad primum reſpondetur, quod [illegible] chonia defecerit filius, qui ſederit ſuper [illegible] David, titulo & majeſtate Regis, non t[illegible] ſederit ut Princeps, ſeu Dux; conſtat enim [illegible] Zorubabel, & deinceps ejus ſucceſſores, de-[illegible] debant ex Jechonia, ut dicitur Matth. 1. & [illegible] mi Paralip. 3. Fuit verò Zorobabel Dux in [illegible] ut dicitur Aggæi 1. Prophetia a[illegible] reſtringitur ad titulum Regis, [illegible] dicitur enim. *Non auferetur ſceptrum de [illegible] Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt.*

Ad ſecundum quod difficilius eſt, [illegible] aliqui Scripturæ interpretes, quod [illegible] prædicta prophetia dicitur: *Non auferetur ſceptrum de Juda*, per Juda non debet intelli[illegible] Tribus Juda, ſed tota gens Judaica [illegible] veritatem illius, ſufficere dicunt, quod Hebræorum (ſive ille fuerit [illegible] ex Tribu Levi, aut quacunque alia) à Da[illegible] que ad Herodem alienigenam, & adve[illegible] Chriſti, ſceptrum ſeu principatum Judæ tenuerit.

Sed hæc reſponſio aliis diſplicet, & meri[illegible] enim verba, *Non auferetur ſceptrum de Juda*, illum ſingulariter dirigebantur, ut patet [illegible] bis immediatè præcedentibus, *Juda te lau-[illegible] fratres tui, ... adorabunt te filii Patris tui*, [illegible] immediatè ſequentibus, *Ligans ad vineam [illegible] ſuum &c.* quæ dicta ſunt ob fertilitatem [illegible] Chanaam, quæ Tribui Juda ſorte obve[illegible] cùm prima & extrema verba prophetiæ [illegible] cant ad Judam ſingulariter, ab[illegible] dum e[illegible] ſtimare, media non ad eundem, ſed ad u[illegible] ſum populum Judaicum pertinere. Addo quando Jacob filiis ſuis ſigillatim benedi[illegible] dicebat unicuique propria, nec quod erat [illegible] Tribûs, ad aliam transferebat, unde

Meliùs reſpondetur cum D. Hieron[illegible] 3. Sophoniæ, quem ſequuntur Lyran[illegible] [illegible]ſis, Baronius, & plures alii. Machab[illegible] progenitos ex Juda, ex parte ma[illegible] patris [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] fuerunt [illegible] matet[illegible]o [illegible] ſalvandam præ- [illegible] ob, *Non au-* [illegible] *& Dux* [illegible] *femore ejus, do-* [illegible] *eſt.*

B

[illegible] maternum genus, ſeu linea [illegible] catur non ceſſaſſe ſceptrum in [illegible] cabitur defeciſſe ſceptrum tem- [illegible] erodes enim duxit uxorem Ma- [illegible] ein Hircani Pontificis, quæ erat [illegible] regni, & ex illa natus eſt Ar[illegible]to- [illegible] rodes Agrippa, qui regnavit a- [illegible] uam legi[illegible]mus Rex, poſt mor- [illegible] etur Actor. 12. & 26. Ergo hæc [illegible] itima non eſt.

[illegible] quod licèt Herodes duxerit uxo- [illegible], quæ erat legitima hæres regni, [illegible] æ Herodis, collatum eſt re- [illegible] on uxori ejus, primò quidem ex

C

[illegible], & beneficio Cæſaris Auguſti, [illegible] conſenſu, qui acceptavit illum [illegible] juramentum præſtitit, ut refert [illegible] ntiquit. cap. 3. ubi etiam nar- [illegible] ua animadvertiſſe Herodem in [illegible] æos, qui ipſi obedire, & jura- [illegible] ecuſarunt. Similiter, quod [illegible] a qui per lineam maternam (ex [illegible] riamnæ quæ ejus avia erat) de- [illegible] u Juda, poſt mortem & aſcen- [illegible] n Judæa regnaverit, non obeſt [illegible] e Jacob [illegible] nam ſemel ablato [illegible] a, ut factum eſt in primo He- [illegible] ta erat prophetia illa, quæ ſo-

D

[illegible] d non auferretur ſceptrum de [illegible] que Meſſias veniret: quod verò [illegible] terum non rediret ad Tribum [illegible] prophetiam non pertinebat.

[illegible] n um habetur Daniel [illegible] ubi An- [illegible] ipſum Dan[illegible]em inſtruit de tem- [illegible] Chriſti, dicens: *Septuaginta Hebdo-* *[illegible] ſunt ſuper populum tuum, & ſuper* *[illegible] tuam, ut conſummetur prævaricatio, &* *[illegible] catum, & deleatur iniquitas, & ad-* *[illegible] mpi[illegible] erna, & impleatur viſio & pro-* *[illegible] Sanctus Sanctorum.* Deinde ſub- [illegible] cidendum eſſe C[illegible]um, & ne-

E

[illegible] populo, & de[illegible]olandam eſſe civi a- [illegible] deſulatione. In qua pro- [illegible] certum [illegible]t, ſermonem eſſe de [illegible] minatur enim Chriſtus, *Sanctus* [illegible] ubdit [illegible], quod per ipſum delen- [illegible] m, & pr[illegible]h[illegible]æ ad[illegible]plendæ [illegible] Meſſiæ co[illegible] venire, manife- [illegible] b[illegible] ſt quo[illegible] ob[illegible]unt [illegible]dæi, Da [illegible] tul[illegible] e revela[illegible] adventu [illegible] empo[illegible] lem J[illegible] [illegible] q[illegible]d [illegible] er [illegible] er [illegible] u[illegible] og [illegible] n a [illegible]

[illegible] *nas, uſque ad* [illegible] *ptima, id eſt quinquaginta* [illegible] pore ſeptem annorum [illegible] & hoc [illegible] Levitici 25. *Numerabis quoque tibi* [illegible] *das annorum,* [illegible] *p[illegible]ies ſeptem,* [illegible] *quadraginta novem.* Debe[illegible] Daniel[illegible] revelatæ, altero ex hi[illegible] d[illegible] cipi, nempe pro ſeptimani[illegible] die[illegible] rum: quocunque autem ex [illegible] m[illegible] tur, manifeſtum eſt [illegible]as jam [illegible]idem [illegible] ac impletam Daniel[illegible] prophetiam [illegible] Meſſiam à multis ſæculis ven[illegible]e [illegible] ginta hebdomadæ dierum [illegible] unum [illegible] & dimidium conficiunt; ſeptuaginta ve[illegible] madæ annoru[illegible], efficiunt [illegible] nno [illegible] annorum interval[illegible]ū reperitur [illegible] ux[illegible] re quo loquebatur Angelus Dan[illegible] Chriſtum Dominum. Ver[illegible] in qu[illegible] plicationes & con[illegible]ove[illegible] hæ[illegible] minum temporis, quo inchoan[illegible] & in [illegible] niendus eſt talium hebdom[illegible]d[illegible] im[illegible] u[illegible] er[illegible] his immorari, nec vacat, nec expe[illegible] denter ab ea varietate expl[illegible]cationu[illegible] num, oſtendo breviter, ex [illegible]ali pro[illegible] a[illegible] colligi, jam à multis ſæcul[illegible]s ven[illegible] M[illegible]m. nam Angelus, poſt verba ſupra rel[illegible] quod ille Sanctus Sanctorū Ch[illegible]ſt[illegible]d[illegible]tu & nō er[illegible]t populus ejus qui eum ne[illegible]mus eſt. quod in pœnam hujus ſceleris [illegible] tat[illegible] ctuarium diſſipabit popul[illegible] e[illegible] duce venturo & finis ejus vaſt[illegible]as & deſol[illegible]. Atq[illegible] man[illegible] eſt, Sanctuarium & templum de[illegible]uo Ang[illegible] loquebatur, jampridem fuiſſe d[illegible] patu[illegible] cet poſt Jeſu Chri[illegible]ne[illegible]em, ejuſq; de[illegible]ſ[illegible]ionem ac diſſipation[illegible], pe[illegible]ul[illegible] ſæcula a[illegible] Neceſſe eſt ergo, quod jam p[illegible] de[illegible] lus, cujus ultio & pœna prædi[illegible]ta [illegible] A[illegible] xecutioni mādata, At[illegible]elus [illegible] eſt occiſio Chr[illegible]ſti[illegible] e ut[illegible] p[illegible] Ergo [illegible]d[illegible]ribus ſæculi occiſ[illegible]d[illegible] o ſuo te[illegible]ct[illegible] Meſſias, in vete[illegible]el[illegible]

Confi[illegible]matur [illegible]e Meſſi[illegible]d[illegible] *niet deſideratus cunct[illegible] gentib[illegible],* [illegible] *ſtam* templum [illegible]

E

Ergo c[illegible]m [illegible]tam [illegible]o[illegible]go [illegible] penitus e[illegible]ctum [illegible]à [illegible] Veſpaſiani non p[illegible] Chriſtus, qui tem[illegible] ri[illegible], ſed ſupp[illegible] de[illegible]e[illegible] q[illegible] tus & nat[illegible] dum ev[illegible]

Ad[illegible] *erit gl*[illegible] [illegible]u dc[illegible] [illegible]at[illegible]e ex[illegible] [illegible]

[illegible]

DISPVTATIO II.

[illegible] incarnationis.

QUam [illegible] Thomas, relictâ quæſtio- [illegible] hujus myſterii, ſta- [illegible] convenientia, idque [illegible] tum quia nulla [illegible] neceſſitate [illegible] ſed ſupponit [illegible] le: Tum etiam, quia [illegible] latur poſſibilitas, ſic- [illegible] demonſtrat convenien- [illegible] poſſibilitas ſufficienter [illegible] mentatores poſ- [illegible] ſupponunt, nec parum [illegible] eam fieri ſolitis [illegible] aliquid conſuetudini, & [illegible] mus, agimus de poſſibilita- [illegible] quam de ejus convenien- [illegible] amus: nihil verò dicemus [illegible] illa ſufficienter conſtet ex [illegible] tationis præcedentis, ubi [illegible] deque Incarnationis [illegible] completum & peractum [illegible] e, [illegible]

ARTICULUS I.

[illegible] arnatio ſit poſſibilis?

C[illegible] Incarnationis ſit planè ſu- [illegible] umque habeat in rebus na- [illegible] aut [illegible] quo poſſit [illegible] ne [illegible] de- [illegible] probabi[illegible] ſua- [illegible] ſolutione ar- [illegible] tem viden- [illegible] hic breviter pr[illegible]

§. [illegible]

[illegible] incarnationis ſuadetur.

H[illegible] a- [illegible] lo- [illegible] poſſibilitate [illegible] Deum om- [illegible] omne il- [illegible] Sed [illegible]

[illegible]

ne[illegible] mæ, intell[illegible] ac [illegible] propterea poteſt ſup[illegible] um rerum, ut comm[illegible]

B Ergo ex eo quod nulla [illegible] tia creata, quam non [illegible] na, non rectè conclud[illegible] ſubſiſtentiam divina[illegible] tam, ſubſiſtentiæ ejus vi[illegible]

Sed negatur conſequen[illegible] nia illa quæ ibi recenſetur, [illegible] fectionem, ut non poſſi[illegible] ſcindi: nam habere a[illegible] actuabilis per ſubſiſtenti[illegible] rationem, pot[illegible] niæ, & hab[illegible] ceptu maximam imp[illegible] illis inſeparabilem & [illegible] nare verò naturam c[illegible]

C ſubſiſtentiæ ejus, n[illegible] potentialitatis vel informat[illegible] ptu, quâ non poſſit abſ[illegible] ſolu[illegible] e argumen[illegible]

Dices ſecund[illegible] finita, habet tamen a[illegible] bi adæquatam, nem[illegible] divinæ, quæ eſt [illegible] paternitate divinâ, [illegible] eſſe aut dici [illegible] qu[illegible] habe[illegible] um ſibi correſpon[illegible] in [illegible] ſiam divina ſubſiſtentia, pote[illegible] ternitatem, [illegible] tatem.

Sed c[illegible] nulla [illegible]

D ultra actum vel ter[illegible] lut, poteſt tamen ſe [illegible] termi[illegible] adæquatum [illegible] plum e[illegible] per[illegible] infinitat[illegible] ob[illegible] ſibi adæqua[illegible] tamen ad creat[illegible] ſecu[illegible] Deus enim per [illegible] creaturas compre[illegible] eſt in Pa[illegible] producit ad ex[illegible] de paternitate divina, [illegible] vid[illegible] divina [illegible]

E ſit [illegible] natione [illegible] quæ [illegible] nicatio [illegible] fundamentu[illegible] autem [illegible] va[illegible] et Verbi [illegible] pa[illegible] divinæ [illegible] ni[illegible] teſt ad e[illegible] [illegible]

... inter terminum & rem termina- ... ber eſſe aliqua proportio: At nulla propor- ... o ... ſt, inter naturam humanam, & divinam ... ntiam, cum infinitè diſtent: Ergo licèt ſubſi- ... na, ſit infinita, tamen humanam natu- ... terminare nequit.

... onfirmatur: Magis diſtant Deus & homo, ... ſubſtentia & accidens: cùm illa in infinitum ... diſtent, non verò iſta: Sed accidens non po- ... ſtere per exiſtentiam ſubſtantiæ, vel ſub- per exiſtentiam accidentis: Ergo à fortiori ... a humana per exiſtentiam & ſubſiſtentiam ... iſtere & ſubſiſtere nequit.

Confirmatur ampliùs: Eadem improportio ... et naturam creatam, & divinam ſubſi- ... iam, ac inter intellectum creatum, & intel- ... em divinam: Sed implicat quod intelle- ... creatus intelligat per intellectionem divinam, ... uimus in Tractatu de beatitudine, in ... oſtendimus, hominem per increatam Dei ... m & intellectionem non poſſe beatificari: ... militer implicat, quod natura humana, ... reatam Dei ſubſiſtentiam terminetur & ſub- ...

... inſtantiam, conceſſa Majori, nego Mino- ... ad cujus probationem dicendum cum S. ... a in 3. diſt. 1. quæſt. 1. art. 1. ad 3. quod fi- ... uti ad infinitum nulla ſit proportio arith- ... a, bene tamen geometrica; ad hanc enim ... it, quòd finitum ſit perfectibile per infini- ... unde cum natura creata, per ſubſiſtentiam ... am perfectibilis ſit, habet cum illa propor- ... geometricam, quæ per diſtantiam infini- ... non diſſolvitur, imò magis juvatur, cùm ſola ... tentia infinita & increata, alienam naturam ... cere, complere, & terminare poſſit, ut infrà ... mus. Infinitus ergo divinæ ſubſiſtentiæ ſu- ... naturam humanam exceſſus, eſt ſolùm in ra- ... entis, non verò in ratione termini & ter- ... abilis: ſic enim ſunt proportionata, quia ſub- ... tia divina non terminat naturam humanam ... nito & illimitato modo, ſicut terminat natu- ... divinam, ſed finito & limitato, ſicut ipſa natu- ... ana expoſcit; eoque proportionali modo, ... o eſſentia divina, per modum verbi & ſpeciei ... eſſæ, terminat intellectum creatum in beatitu- ... ut in Tractatu de viſione beata docuimus. Ex ... patet reſponſio ad primam confirmationem, ... um enim eſt, quod licèt magis diſtent in eſſe ... s Deus & homo, quàm ſubſtantia & accidens, ... tamen in ratione termini & terminabilis: ſi- ... ateria & forma, magis diſtant in ratione en- ... am duæ albedines, non tamen in ratione actus ... tentiæ.

... ſecundum ſimiliter diſtinguo Majorem: Ea- ... improportio eſt inter naturam creatam & di- ... ſubſiſtentiam, ac inter intellectum crea- ... & divinam intellectionem: ſi natura creata ... vina ſubſiſtentia, in ratione entis ſpectentur, ... edo; ſi conſiderentur in ratione termini & ... nabilis, nego. Addo, notabile eſſe diſcri- ... inter ſubſiſtentiam & intellectionem: intel- ... io enim, cum ſit actio vitalis, debet neceſ- ... procedere à principio, quod per eam denomi- ... ur intelligens, quod repugnat intellectioni in- ... tæ, reſpectu noſtri intellectus: ſubſiſtentia ve- ... , cum non ſit actio, ſed terminus, vel comple- ... ntum naturæ, non debet procedere neceſſariò ... atura quam terminat, ſed poteſt à Deo prove- ... ire: unde licet implicet contradictionem, quod intellectus creatus, intelligat per divinam intellectionem, non tamen quod natura humana, per divinam ſubſiſtentiam terminetur.

§. II.

Alia difficilis objectio ſolvitur.

11. Contra poſſibilitatem Incarnationis objici poteſt hoc difficile argumentum: Deus non poteſt ſupplere vices ſubſiſtentiæ creatæ: Ergo nec incarnari. Conſequentia patet ex dictis §. præcedenti, Antecedens probatur. Implicat divinam ſubſiſtentiam habere rationem formæ, ſeu cauſæ formalis, quia de ratione formæ eſt eſſe partem, ſubindeque aliquid incompletum, ac dependens à toto compoſito, quod Deo repugnat: Sed Deus non poteſt ſupplere vices ſubſiſtentiæ creatæ, & conſtituere naturam creatam ſubſiſtentem, niſi per modum formæ: quia ſubſiſtentia creata eſt eſſentialiter forma naturæ creatæ, cùm eam intrinſecè actuet, compleat, & perficiat: Ergo implicat Deum, ſeu divinam ſubſiſtentiam, ſupplere vices ſubſiſtentiæ creatæ.

12. Huic argumento communiter reſpondent noſtri Thomiſtæ, negando Antecedens, ad cujus probationem, conceſſa Majori, negant Minorem, & ad probationem illius, dicunt ſubſiſtentiam creatam non habere eſſentialiter quod ſit forma naturæ creatæ, ſed ſolùm quod ſit ejus terminus intrinſecus, ſicut punctum conſtituit lineam terminatam formaliter, & tamen non eſt forma lineæ, ſed terminus ejus. Unde ut Deus ſuppleat vices ſubſiſtentiæ creatæ, & conſtituat naturam creatam ſubſiſtentem & terminatam, non oportet quod divina ſubſiſtentia habeat rationem formæ, ſeu cauſæ formalis reſpectu illius, ſed ſufficit quod exerceat ſolam rationem termini.

13. Verùm hæc ſolutio, niſi magis explicetur, non videtur legitima. Licèt enim ſubſiſtentia creata non habeat rationem formæ phyſicæ, reſpectu naturæ quam terminat, habet tamen rationem formæ metaphyſicæ, non verò rationem puri termini, quod multipliciter demonſtrari poteſt. Inprimis enim ſuppoſitum dependet à ſubſiſtentia, non quomodocumque, ſed tanquam ab actu ſe communicante: Ergo cùm actus & forma metaphyſica ſint idem, non poteſt denegari ſubſiſtentiæ creatæ cauſalitas formalis metaphyſica. Secundò, Subſiſtentia facit naturam formaliter ſubſiſtere, quidni ergo dicetur cauſa formalis ſubſiſtendi? Tertiò, Omne conſtitutivum eſt cauſa formalis metaphyſica conſtituti; Subſiſtentia eſt conſtitutiva ſuppoſiti: Ergo & ejus cauſa formalis, ſaltem metaphyſica. Quartò, Exiſtentia eſt cauſa formalis exiſtendi: Ergo & ſubſiſtentia erit cauſa formalis ſubſiſtendi. Quintò, Nemo negabit naturam in ſuppoſito habere rationem materiæ, ſeu cauſæ materialis, reſpectu ſubſiſtentiæ per quam completur & actuatur: Ergo nec negare debet talem ſubſiſtentiam habere rationem formæ metaphyſicæ, ſeu cauſæ formalis reſpectu illius, cùm cauſalitas materialis & formalis ſibi invicem correſpondeant. Denique, quamvis forte non omnis dependentia inferat cauſalitatem, tamen eſſentialiſſima, & maximè propria, qualis eſt rei conſtitutæ à ſuo conſtitutivo, ſubindeque ſuppoſiti ab ipſa ſubſiſtentia, procul dubio illam infert: Sed talis cauſalitas, cùm ſit intrinſeca, non poteſt eſſe alia quàm formalis, non poteſt enim eſſe materialis, ut patet, cùm ſubſiſtentia non ſe habeat per

per modum potentiæ receptibilis, ſed ad modum actûs perficientis, reſpectu naturæ quam terminet: Ergo &c.

14. Meliùs ergo ad argumentum reſpondetur, negando Antecedens, & ad ejus probationem, ſic diſtinguendo Majorem: Implicet Deum, ſeu divinam ſubſiſtentiam, habere rationem formæ, ſeu cauſæ formalis, phyſicæ, concedo: metaphyſicæ, nego. Similiter diſtinguo Minorem: Deus non poteſt ſupplere vices ſubſiſtentiæ creatæ, & conſtituere naturam creatam ſubſiſtentem, niſi per modum formæ, metaphyſicæ, concedo Minorem: phyſicæ, nego Minorem, & Conſequentiam.

15. Explicatur & magis illuſtratur hæc ſolutio. Triplex datur genus formæ, ſeu cauſæ formalis, nempe phyſicæ, metaphyſicæ, & intelligibilis, inter quas hoc intercedit diſcrimen, quòd forma phyſica, cùm ſit eſſentialiter pars, ſubindeque aliquid incompletum, & dependens à toto, & ab alia comparte, eſſentialiter involvit imperfectionem à qua præſcindi & denudari non poteſt; formæ verò metaphyſica, cùm non ſe habeat propriè per modum partis, ſed per modum actûs, & conſtitutivi, nullam in ſuo conceptu formali dicit imperfectionem, ſed potiùs ſummam actualitatem & perfectionem: Idem dicendum eſt de forma intelligibili, illa enim non ordinetur ad componendum unum tertium, ſicut forma naturalis, ſed ſolùm ad repræſentandum objectum, cujus eſt formalis ſimilitudo, & ad determinandum & perficiendum intellectum, ad intelligendum; quod tantò meliùs & perfectiùs præſtat, quantò completior & actualior eſt, ut in Tractatu de viſione beata fusè declaravimus. Unde licèt Implicet Deum ſupplere vices cauſæ formalis phyſicæ, non repugnat tamen, ipſum formæ metaphyſicę & intelligibilis munus obire, ſed de facto in myſterio Incarnationis primum præſtat, ſecundum verò in beatitudine, in qua eſſentia divina unitur intellectui beatorum, per modum ſpeciei impreſſæ, & expreſſæ, ut loco citato fusè oſtendimus.

Diſp. 2. art. 3. 3. 2.

16. Advertendum tamen, quod ſicut Deus & Angeli, licèt revera ſint formę, non ſolent tamen hoc nomine appellari, ne ipſorum perfectioni derogetur; ita ſubſiſtentia & exiſtentia, licet munus cauſæ formalis exerceant, reſpectu naturæ quam complent & terminant, propter rationem oppoſitam, ne ſcilicet habere videantur plus entitatis quàm de facto habent, non ſolent vocari formæ naturæ, ſed actus, modi, termini, & complementa illius, quæ tamen rationes, ſeu denominationes, cauſalitatem quandam formalem involvunt, ut ex ſuprà dictis patet. Unde ſi quandoque in decurſu hujus Tractatûs dicamus, ſubſiſtentiam habere rationem puri termini, reſpectu naturæ humanæ, nullamque erga illam exercere cauſalitatem, per hoc ſolùm rationem formæ phyſicæ, quæ involvit imperfectionem incompletionis & informationis, non verò rationem actûs & formæ metaphyſicæ, quæ ab omni imperfectione depurari poteſt, excludere intendimus.

§. III.

Aliud argumentum difficile, ex immutabilitate Dei deſumptum, proponitur, & varia ejus ſolutiones referuntur, ac refelluntur.

17. HOc argumentum poteſt ſic breviter proponi: Implicat Deum intrinſecè mutari: Sed per Incarnationem mutaretur intrinſecè: Ergo impoſſibile eſt Deum incarnari. Major eſt certa, & patet ex dictis in Tractatu de attributis, explicando attributum immutabilitatis. Minor probatur. Mutari eſt aliter ſe habere intrinſecè nunc quam priùs: Sed ſi Deus incarnaretur, aliter ſe haberet intrinſecè quàm priùs, nam fieret intrinſecè homo, cum antea intrinſecè homo non eſſet: Ergo mutaretur intrinſecè.

Diſp. 4. art. 6.

Mirum eſt quantum hæc difficultas Theologorum ingenia torqueat, & in quàm varios dicendi modos eos abire compellat. In primis enim Valentia hic diſp. 1. quæſt. 1. puncto 2. ait quod ut aliquid intrinſecè mutetur, debet acquirere aliquid quod antea nec formaliter nec eminenter habebat: unde cum Deus ante Incarnationem eminenter humanitatem præhaberet, non fuit mutatus, quamvis per Incarnationem eam ſibi univerit formaliter. 18.

Sed hic modus dicendi non videtur ſufficiens ad conciliandam divinæ naturæ immutabilitatem cum myſterio Incarnationis: Illud enim quod eſt eminenter tantum tale, ſi poſtea fiet formaliter tale, verè mutatur: v. g. Sol continet eminenter calorem, ut docet S. Thomas quæſt. 7. de potentia art. 7. ad 3. & tamen ſi fieret formaliter calidus, verè alteraretur & mutaretur. Angelus habet eminenter virtutes morales moderatrices paſſionum, nihilominus, ſi formaliter illas reciperet, verè mutaretur. Item ſi Deus de novo intelligeret per intellectionem creatam, aut accidens aliquod creatum de novo immediatè reciperet, intrinſecè mutaretur, ut omnes fatentur, & tamen intellectio creata, & quodlibet aliud accidens, eminenter continetur in Deo: Ergo mutationi intrinſecæ non obſtat continentia eminentialis formæ de novo acquiſitæ, & noviter advenientis ſubjecto, quantum ad eſſe formale. 19.

Confirmatur: Ad mutationem intrinſecam ſufficit quod ſubjectum ſit aliquo modo in potentia ad aliquam formam, intrinſecè in illo recipiendam, mutatio enim nihil eſt aliud quàm tranſitus entis exiſtentis in potentia, ſecundùm quod in potentia: Sed ſubjectum eminenter præcontinens formam, & illam non habens formaliter, eſt aliquo modo in potentia ad illam, cum ſit potens illam recipere formaliter. Ergo intrinſecè mutatur, per receptionem illius, quantùm ad eſſe formale. 20.

Secundò aliqui reſpondent, per Incarnationem Verbum non mutari intrinſecè, quia per illam non perficitur, nec in ſuo eſſe, nec in ſuis operationibus, cum æque bene ſine humanitate exiſteret, & ſuas exerceret operationes ab humanitate ſeparatum, ac illi intrinſece unitum. Ita Franciſcus Amicus, diſputatione 1. de Incarnatione ſect. 1. 21.

Sed non placet etiam hæc ſolutio: Aqua enim per calorem mutatur intrinſece, & tamen ab eo non perficitur. & ſi Deus de novo per intellectionem aut volitionem creatam intelligeret, aut vellet, intrinſece mutaretur, & tamen per talem intellectionem aut volitionem non perficeretur: Ergo ex eo quòd Verbum Divinum per humanitatem aſſumptam non perficiatur, male infertur ipſum non mutari intrinſece, ſi ſemel concedatur humanitatem, intrinſece afficere Verbum Divinum, ſeu in eo intrinſece recipi. 22.

Confirmatur: Dato quod Verbum intrinſece recipiat humanitatem, ut verum ſubjectum illius, ſalvetur in tranſitu Verbi de non eſſe hominis ad eſſe hominis, tota definitio mutationis intrin- 23.

trinſecè. Ergo hoc admiſſo, intrinſecè mutatur, quamvis non perficiatur intrinſecè in ſuo eſſe increato, vel in propriis operationibus. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Tranſitus ille eſt actus in potentia prout in potentia paſſiva & receptiva formæ: Sed hæc eſt mutationis definitio: Ergo in illo tranſitu ſalvatur integra & adæquata definitio mutationis.

Tertiò reſpondent aliqui, Verbum Divinum non eſſe per Incarnationem mutatum, quia non eſt intrinſecè, ſed extrinſecè tantùm humanitati unitum. Sed hoc facilè rejicitur, quia ex hoc ſequeretur Verbũ extrinſecâ tantùm denominatione eſſe hominem, ſubindeque non eſſe hominem ejuſdem rationis cum aliis hominibus, quod abſurdum & erroneum eſt.

Quartò alii inde excludunt intrinſecam mutationem à Verbo, quia unitur humanitati aſſumptæ, per modum quendam unionis, qui in ſola humanitate recipitur. Verùm, præterquam quod modus hic dicendi falſum ſupponit, quia, ut infrà oſtendemus, nullus inter Verbum & humanitatem mediat modus ſubſtantialis unionis, ſed illa extrema immediatè inter ſe conjunguntur; adhuc tamen non ſolvitur difficultas: Nam licèt unio animæ rationalis cum corpore in eo ſolo reciperetur, ut aliqui exiſtimant, aut in ſola anima, tamen utrumque mutaretur per intimam adjunctionem alterius: Ergo ſimiliter Verbum mutabitur per Incarnationem, ſi nihil aliud obſtet mutationi.

Demum reſpondent alii apud Cardinalem De Lugo diſp. 1. de Incarnat. ſect. 6. num. 71. humanitatem mutari in Incarnatione, quia unionem ſuſtentat; Verbum autem non mutari, quia licèt ſit ſubjectum unionis, illam tamen, nec humanitatem aſſumptam ſuſtentat.

Sed neque hic modus dicendi placet: Primò, quia falſum eſt quod Verbum humanitatem aſſumptam non ſuſtentet, nam quæcumque natura creata ſuſtentatur in ſuppoſito in quo ſubſiſtit: Sed humanitas ſubſiſtit in Verbo, ſupplente vices ſubſiſtentiæ creatæ: Ergo ab illo ſuſtentatur. Licèt Verbum propterea dici non debeat ſubjectum ſuſtentationis reſpectu humanitatis, quia ad rationem ſubjecti non ſufficit ſola ſuſtentatio formæ, ſine receptione illius; Deus enim accidentia in Eucharîſtia ſuſtentat, & tamen quia ea non recipit, non poteſt dici eſſe illorum ſubjectum.

Secundò Eſto Verbum Divinum non ſuſtentet humanitatem aſſumptam, ex eo tamen non rectè colligitur, ipſum non mutari per Incarnationem: Etenim (ut rectè arguit prædictus Cardinalis) materia prima non ſolum mutatur per formas materiales quas ſuſtentat, ſed etiam per animam rationalem, quam propriè non ſuſtentat ut ſubjectum (cùm anima rationalis per ſe ſubſiſtens ſit, & à materia independens) ſed potiùs magis ab illa materia contineatur & ſuſtentatur; quod proprium eſt formis ſeparatis & per ſe ſubſiſtentibus, ut dicitur de Angelis: Ergo ut aliquid mutetur per formam, non requiritur neceſſariò quod illam ſuſtentet, ſed ſufficit quod illam in ſe recipiat, & eſſe quod ab illa præſtatur: & per conſequens, ſi Verbum eſt ſubjectum humanitatem recipiens, quamvis illam non ſuſtentet, intrinſecè mutatur per Incarnationem.

27. Nec vales ſi dicas, materiam ideò mutari per animam rationalem, quia licèt illam quoad ſubſtantiam non ſuſtentet, ſuſtentat tamen unionem ejus cum ipſa; Verbum autem nec humanitatem, nec unionem ſuſtentat, & ideò non mutatur per illam. Non vales, inquam, non enim ſolùm per unionem animæ rationalis mutatur materia, ſed etiam & potiſſimè per ipſam animam rationalem, & tamen licèt ſuſtentet unionem, non ſuſtentat propriè animam rationalem: Ergo de ratione formæ realiter immutantis, non eſt ſuſtentari, nec de conceptu ſubjecti ut mutabilis per formam, eſt illius ſuſtentatio. Conſequentia evidens eſt, Antecedens probatur. Ab eo mutatur materia, à quo realiter informatur, actuatur, & perficitur: Sed principaliùs per entitatem animæ informatur, actuatur, & perficitur, quàm per unionem: hæc enim ſolùm eſt conditio ad perficiendam & informandam materiam, entitas verò animæ, ut ratio formalis ſe habet: Ergo principaliùs per entitatem animæ rationalis, quàm per unionem materia mutatur.

§. IV.

Sententia P. Martinonis rejicitur, & oſtenditur Verbum Divinum, per unionem cum humanitate, non ſolùm non eſſe intrinſecè mutatum, ſed nec etiam innovatum.

28. Pater Martinonus, noviſſimus Societatis ſcriptor, ut à difficultate propoſita faciliùs ſe expediat, docet hîc diſp. 1. ſect. 4. num. 35 & ſequentibus, admitti poſſe in Incarnatione Verbum Divinum verè fuiſſe innovatum, licèt non intrinſecè mutatum; quia (inquit) ex unione ad humanitatem, nullum commodum, vel incommodum, ornamentum, aut dedecus, incrementum aut detrimentum in ſuo eſſe intrinſeco ſuſcepit, aut ſuſtinuit.

29. Sed hic modus dicendi admittendus non eſt. In primis enim quod ille Author aſſerit, nempe Verbum per Incarnationem verè fuiſſe innovatum, pias aures offendit; quia æquè malè ſonat Verbum eſſe innovatum, ac eſſe immutatum; cum hæc videantur ſynonima, & ubicunque Scriptura aſſerit aliquid innovari, liceat pro hac voce *innovari*, ſubſtituere hoc verbum *immutari*: v. g. cum Machab. 1. dicitur quod eſt innovata civitas Jeruſalem, licet ſubſtituere *eſt immutata*, & cum Propheta ait Pſal 72. *Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ*, loco *renovabis*, poteſt poni, *immutabis*, & ſic de aliis.

30. Confirmatur: Immutari nihil aliud ſonat, quàm alio modo ſe habere nunc quàm prius: Sed quod innovatur, alio modo ſe habet nunc quàm prius: Ergo quod innovatur, mutatur. Major patet, Minor probatur. Quod innovatur, novo modo ſe habet, ut ex ipſis terminis conſtat: Sed quod novo modo ſe habet, alio modo ſe habet nunc quàm antea: Ergo quod innovatur, alio modo ſe habet nunc quàm prius.

31. Deinde, Quidquid poteſt innovari, poteſt veteraſcere, cum novitas & vetuſtas ſint correlativa, & omnis innovatio ſupponat vetuſtatem quæ tranſeat: Sed abſurdum eſt dicere Deum poſſe veteraſcere: Ergo & innovari. Unde egregiè Tertullianus lib. 1. contra Marcionem: *Deus ſi eſt vetus, non erit: novitas initium teſtificatur, vetuſtas finem minatur: Deus autem tam alienus eſt ab initio & fine, quàm à tempore arbitro & metatore, initii & finis.*

32. Tertiò, Eſto innovatio non ſit vera & rigoroſa mutatio, eſt tamen quædam umbra & ſimilitudo mutationis: Sed in Deo non ſolum non eſt vera & rigoroſa mutatio, ſed nec etiam viciſſitudinis obumbratio, ut dicitur Jacobi 1. Ergo nec innovatio,

vatio. Unde Sapient. 7. de Sapientia æterna dicitur: *Cùm ſit una, omnia poteſt, & in ſe permanens, omnia innovat*; id eſt licèt omnis innovatio quæ eſt in aliis rebus, ſit à ſapientia æterna, nulla tamen innovatio eſt in ſapientia æterna: quod non verè diceremus, ſi Verbum Divinum, quod eſt Sapientia Patris æterni, in Incarnatione, per unionem cum humanitate fuiſſet innovatum.

33. Denique idem Author malè infert Verbum Divinum non fuiſſe in Incarnatione intrinſecè mutatum, ex eo quòd ex unione ad humanitatem, nullum commodum, vel incommodum, incrementum, aut detrimentum in ſe eſſe receperit: cùm enim mutatio nihil aliud ſit quàm tranſitus entis exiſtentis in potentia, prout in potentia. ut aliquid intrinſecè mutetur, ſufficit quod recipiat formam aliquam ad quam erat in potentia receptiva, quamvis illa nec commodum nec incommodum, nec augmentum nec diminutionem inducat. Unde ſi Verbum per Incarnationem intrinſecè in ſeipſo humanitatem recepit, vel unionem cum humanitate, quamvis nullum commodum vel incommodum ſenſerit, fuit intrinſecè per Incarnationem mutatum.

§. V.

Patris Martinoni fundamenta ſolvuntur.

34. PRimum Patris Martinoni fundamentum ſumitur ex illa Antiphona, quam canit Eccleſia in octava nativitatis Chriſti: *Mirabile myſterium declaratur hodie, innovantur naturæ, Deus homo factus eſt, id quod fuit permanſit, & quod non erat aſſumpſit*, &c. Quibus verbis, clarè videtur enuntiare Eccleſia, quòd utraque Chriſti natura, divina ſcilicet & humana, per Incarnationem fuit innovata, cùm dicat in plurali, *innovantur naturæ*, & hanc innovationem ſtatim exponat, addens, *Deus homo factus eſt*.

35. Secundum fundamentum eſt ex authoritate D. Leonis ſerm. 20. de nativitate, ubi ait, *Qui ingreditur hæc infima Dominus noſter Ieſus Chriſtus, novo ordine, novâ nativitate generatur: novo ordine, quia inviſibilis in ſuis, factus eſt viſibilis in noſtris; nativitate novâ, quia conceptus à Virgine ſine paterna carnis concupiſcentia, ſine maternæ integritatis injuria*. Idemque repetit in Epiſtola ad Flavianum.

36. Tertiò plurimi Patres intellexerunt de Incarnatione illud Jeremiæ 31. *Creavit Dominus novum ſuper terram, fœmina circumdabit virum*. At ſi eſt novum quid in Incarnatione, Deus eſt innovatus: Ergo &c.

37. Quartò arguit ratione: Sicut (inquit) novum fuit homini fieri Deum, ita & Deo novum fuit fieri hominem, & ſicut natura humana, novo & inuſitato modo ſe habuit, cùm fuit unita perſonaliter Verbo; ita & Verbum cùm fuit unitum humanitati: Ergo ſicut natura humana, ita & Verbum Divinum, in Incarnatione innovatum eſt.

38. Hæc tamen levia & frivola ſunt, ac facilè dilui poſſunt. Ad primum enim reſpondetur, ſenſum illorum verborum, *innovantur naturæ*, eſſe quod aliquid inſolitum omnibus rebus ſeu naturis contigit, quando Deus homo factus eſt, quia ut diſputatione ſequenti exponemus, per Incarnationis myſterium, omnia inſtaurata & veluti renovata ſunt, propter novam dignitatem & excellentiam omnibus collatam, juxta illud Pauli ad Epheſ. 1. *Dum propoſuit in diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis & quæ in terra ſunt*. Si quis autem contendat, prædicta verba ad divinam & humanam naturam referri, dicendum eſt, illa debere intelligi de novitate duntaxat extrinſeca, & impropria, non verò de propria & intrinſeca. Tum quia ipſe Adverſarius num. 39. ait abſurdum eſſe cogitare quod innovatio aliqua contingere potuerit Verbo, ſecundùm naturam & ſubſtantiam divinam: malè ergo infert Verbum eſſe innovatum intrinſecè, ex verbis illis Eccleſiæ, quæ ſi veram & intrinſecam innovationem in Verbo ſignificent, diſertè dicunt Deum eſſe innovatum ſecundùm naturam, ſeu naturam Dei per myſterium Incarnationis innovatam eſſe. Tum etiam, quia ipſa etiam humana Chriſti natura, non eſt propriè & intrinſecè per Incarnationem innovata: quod enim verè & propriè innovatur, tranſit à veteri ſtatu in quo aliquo tempore fuit, ad novum; humanitas verò Chriſti non extitit ullo tempore ante Incarnationem, ſed in ipſo primo inſtanti quo fuit formata, fuit Verbo unita, ut infrà dicemus. Addo quod, ſi ex parte humanitatis, admitti deberet innovatio propria & intrinſeca, ponenda eſſet innovatio intrinſecè immutans: unde verba illa Eccleſiæ, *innovantur naturæ*, non ſolùm innovationem, ſed etiam mutationem in divina & humana Chriſti natura exprimerent, quod abſurdum & erroneum eſt. Nec obſtat quod D. Thomas paragrapho ſequenti referendus, doceat in myſterio Incarnationis interveniſſe mutationem ex parte naturæ humanæ quæ aſſumitur; loquitur enim de mutatione impropria & large ſumpta, & ſolùm intendit in hoc myſterio humanitatem perfici à Verbo, & non Verbum ab humanitate: non verò de mutatione ſtricta & propria; quia ut docent Philoſophi in ſecundo phyſicorum, de ratione mutationis ſtrictæ & rigoroſæ eſt, quod ſubjectum in aliquo inſtanti manſerit ſub privatione formæ aut perfectionis per quam mutari dicitur, ut de non eſſe formæ ad eſſe illius tranſire dicatur.

Ad ſecundum dicendum, D. Leonem verbis relatis ſolùm voluiſſe aſſerere, quod temporalis Chriſti nativitas eſt nova, ſi comparetur ad aliorum hominum nativitates, ut patet ex verbis quæ habet paginâ ſequenti, ubi totum ſuum diſcurſum ſic concludit: *Eſt nobis cum Chriſto natura conſimilis, ſed origo diſſimilis, quia Chriſtus natus eſt ex Virgine, per Spiritus Sancti operationem, nos generatione carnali ab utroque parente ortum habemus: oportuit enim quod Chriſtus novo ordine naſceretur, qui novam impollutæ ſinceritatis gratiam, humanis corporibus inſtrueret*. 39.

Ad tertium dico, verbis illis Jeremiæ, *Creavit Dominus novum ſuper terram &c.* ſignificari quidem per Incarnationis myſterium, plura nova & inſolita contigiſſe; tunc enim fœmina virum ſuo utero circumdedit, cùm Maria concepit, & novem menſibus in utero portavit Chriſtum, qui à primo ſuæ conceptionis inſtanti fuit vir, cùm tunc uſum rationis habuerit, & ſcientiâ, prudentiâ, ac ſapientiâ repletus fuerit; non tamen per hæc verba Scripturam aſſerere, vel intendere, quod ipſe Deus per tale myſterium innovatus ſit. 40.

Ad quartum dicatur fuiſſe novum & inuſitatum Verbo uniri naturæ humanæ in unitate perſonæ, ſicut fuit Deo novum & inuſitatum agere ad extra, 41.

ra, quando creavit mundum, unde ſicut actio Dei ad extra, non ponit in Deo mutationem intrinſecam, ſed tantùm extrinſecam, ratione novæ terminationis ad creaturas; ſic nec terminatio activa ſubſiſtentiæ Divinæ, reſpectu humanitatis aſſumptæ, nullam importat in ipſo mutationem intrinſecam, ſed duntaxat extrinſecam, & purè terminativam, quæ ſicut ad intrinſecam mutationem non ſufficit, ita nec ad mutationem intrinſecam ſufficiens debet cenſeri, ut magis ex dicendis paragrapho ſequenti patebit.

§. VI.

Traditur vera ſolutio difficultatis propoſitæ.

PRo vera ſolutione hujus graviſſimæ difficultatis, dicendum eſt, ideò Verbum per Incarnationem intrinſecè mutatum non eſſe, quia non eſt humanitatis ſubjectum, nec unionis realiter ab illo diſtinctæ, ſed ſolùm intrinſecus terminus; nec factum fuit homo ratione potentiæ paſſivæ recipiendo humanitatem, vel aliquid à ſe diſtinctum, ſed ſolùm ratione terminationis, terminando ſcilicet & perſonando naturam humanam: Ut autem Verbum intrinſecè mutaretur, neceſſe erat ut fieret humanitatis ſubjectum, illam recipiendo intrinſecè, ratione potentiæ paſſivæ & receptivæ; cùm enim mutatio ſit actus exiſtentis in potentia, prout in potentia, ut aliquid mutetur intrinſecè, requiritur quod intrinſecè recipiat terminum mutatione productum.

43 Hanc rationem aſſignat D. Thomas in 3. diſt. 1. quæſt. 1. art. 1. ad 1. ubi ait: *Ad primum dicendum quod contingit aliquando in relativis aliquid relativè dici, non quia ipſum referatur, ſed quia alterum refertur ad ipſum, ut dicitur in 5. Metaph ſicut ſcibile relativè dicitur ad ſcientiam; & in talibus aliquid incipit dici de novo quod prius non dicebatur, nullâ mutatione factâ circa ipſum, ſed circa alterum, nullâ enim mutatione factâ circa ſcibile, incipit à me eſſe ſcitum, per mei mutationem; & ſimiliter dicitur res ſcibilis, non per potentiam paſſivam quæ ſit in ipſa, ſed per potentiam quæ eſt in ſciente, & ſic eſt in propoſito, non enim poteſt eſſe ut creator ad creaturam referatur, niſi quia creatura ad ipſum refertur, in qua relatio realiter exiſtit; & ideò Deus dicitur uniri, non per mutationem ſui, ſed ejus cui unitur; & ſimiliter cum dicitur unibilis, hoc dicitur, non per potentiam aliquam paſſivam in Deo exiſtentem, ſed per potentiam quæ in creatura eſt, ut uniri poſſit.* Eandem ſolutionem tradit hîc quæſt 16. art. 6. ad 2. ubi docet tunc ſolùm intervenire mutationem in eo quod de novo fit aliud, quando iſtud eſt abſolutum: *Non enim* (inquit) *poteſt albedo aut magnitudo de novo advenire alicui, niſi per hoc quod de novo mutetur ad albedinem vel magnitudinem: ea verò quæ relativè dicuntur, poſſunt de novo prædicari de aliquo abſque ejus mutatione: ſicut homo de novo fit dexter abſque ſui mutatione, per motum illius qui fit ei ſiniſter...eſſe autem hominem convenit Deo ratione unionis, quæ eſt relatio quædam, & ideò eſſe hominem prædicatur de novo de Deo, abſque ejus mutatione, per mutationem humanæ naturæ quæ aſſumitur in divinam perſonam.*

Porro hujus reſponſionis ſenſus non eſt ille 44 quem imaginatur Valentia, qui exiſtimat D. Thomam locis citatis docuiſſe, quod homo non ſit quid abſolutum, ſed aliquid relativè de Deo dictum; hoc enim apertè falſum eſt, ſed tantùm Doctor Sanctus, ut immutabilitatem Dei cum ejus incarnatione conciliet, comparat in illis locis denominationem hominis reſpectu Dei, cum denominationibus relativorum tertii generis, non quantùm ad ſubſtantiam (ut putavit Valentia) ſed quantùm ad modum: ita ut integer ſolutionis ſenſus ſit, quòd quando forma eſt omnino abſoluta, hoc eſt & quoad rem ipſam, & quoad modum denominandi, tunc neceſſariò infert mutationem in ſubjecto cui advenit de novo: ſi autem forma relativa ſit, vel quoad rem, quia reipsâ eſt relatio, vel quoad modum, quia licet abſoluta in re, denominat tamen per modum relativi, tunc non inducit mutationem: ſic autem eſt, quod etſi forma hominis ſit abſoluta in re, non tamen denominat per modum abſoluti, ſed relativi; qui modus conſiſtit, ut ipſemet S. Doctor explicat loco ex tertio ſententiarum adducto, in hoc quod forma hominis non denominat Deum ratione alicujus potentiæ paſſivæ in ipſo exiſtentis, ſicut denominant aliæ formæ abſolutæ ſua receptiva creata, ſed ratione potentiæ paſſivæ quæ eſt in ipſa natura humana, ad hoc ut uniatur Deo: ſicut in relativis tertii generis, res non dicitur ſcibilis per potentiam paſſivam quæ ſit in ipſa, ſed per potentiam quæ eſt in ſciente: Ex quo rectè concluditur, quod ſicut res creata, abſque ulla ſui mutatione, per ſolam ſcientis mutationem, ſcita denominatur; ita & Deus dicitur homo, per ſolam humanæ naturæ mutationem, eò quòd omnis mutationis ſubjectum, neceſſe ſit eſſe in potentia ad illud per quod mutatur. Unde ad argumentum initio paragraphi tertii propoſitum, in forma reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem; licèt enim Verbum factum fuerit intrinſecè homo, quod ante incarnationem non erat, quia tamen non factum fuit homo, recipiendo in ſe humanitatem, ratione potentiæ paſſivæ, ſed illam terminando & perſonando, abſque ulla potentialitate, non ſe habuit aliter intrinſecè in ſe poſt incarnationem, quàm antea.

Dices primò: Si per impoſſibile perſona Angeli humanæ naturæ uniretur, mutaretur, intrinſecè, & tamen illam in ſe non reciperet, ſed duntaxat terminaret. Item perſonalitas creata produceretur ſeparata in natura, & poſtea illi uniretur, intrinſecè mutaretur, & tamen perſonalitas creata, non eſſet ſubjectum naturæ, ſed tantùm terminus: Ergo quòd Verbum ſit homo, non recipiendo, ſed terminando humanitatem, non tollit quominus per incarnationem intrinſecè ſit mutatum. Idem argumentum poteſt fieri de anima rationali, quæ in reſurrectione, cum ſui mutatione unietur de novo materiæ, etiam ſi non habeat rationem ſubjecti reſpectu illius. 45.

46. Reſpondeo, dato Antecedente, negando conſequentiam & paritatem, triplex enim poteſt aſſignari ratio diſcriminis. Prima eſt, quia perſonalitas creata, cùm ſit entitas quædam incompleta, & modalis, ex unione ad naturam completur & perficitur, unde quamvis non recipiat naturam, tamen ex unione ad illam mutatur. Perſonalitas autem increata Verbi Divini, cùm ſit completiſſima, non completur nec perficitur per unionem ad naturam humanam, ſed potiùs illam complet & perficit; ſubindeque cùm illam in ſe non recipiet, ſed tantùm terminet, non mutatur intrinſecè ex unione ad illam.

Secunda eſt, quia ſubſtantia creata non ſolùm terminat naturam, ſed etiam in illa recipitur, 47.

forma

forma verò mutatur receptione ſui in ſubjecto : Verbum autem Divinum, nec recipit humanitatem nec recipitur in illa, ſed eſt purus terminus illius, & idcircò non mutatur. Tertia eſt, quia Verbum unitur humanitati immediatè, & ſine unione ab illo realiter diſtincta, & in ipſo recepta: Angelus autem, ſi uniretur naturæ humanæ, non conjungeretur illi immediatè, ſed mediante aliquo nexu ſeu modo unionis, in ipſo recepto; unde licèt non mutaretur intrinſecè per humanitatem terminatam, benè tamen per unionem receptam. Idem dicendum de perſonalitate creata, quæ produceretur ſeparata à natura, & poſtea illi uniretur, & de anima rationali, cùm in reſurrectione denovo unietur corpori, ſaltem in illorum ſententia, qui modum unionis inter materiam & formam admittunt.

48. Dices ſecundò : Verbum eſt humanitatis ſubjectum, & non ſolùm terminus : Ergo acquirendo humanitatem de novo, eſt intrinſecè mutatum, conſequentia patet ex ſuprà dictis, Antecedens probatur. habens formam in ſe, eſt ſubjectum talis formæ : Sed Verbum habet in ſe humanitatem, cùm ſit verè & intrinſecè homo, & homo idem ſit quod habens humanitatem : Ergo verè & realiter eſt humanitatis ſubjectum.

49. Confirmatur : Ut Verbum dicatur intrinſecè homo, debet natura humana fieri ei intrinſeca : Sed non poteſt fieri illi intrinſeca, niſi recipiatur in illo; impoſſibile enim eſt, aliquid intrinſecum alteri, fieri ipſi intrinſecum, abſque intrinſeca ſui receptione : Ergo &c.

50. Ad inſtantiam, nego Antecedens, ad cujus probationem, nego Majorem, nam habere formam abſtrahit ab hoc quod eſt habere illam receptivè, & habere illam perſonaliter, ſeu terminativè : habens formam primo modo, eſt ſubjectum illius, habens verò illam ſecundo modo, non eſt ejus ſubjectum, ſed terminus : quare cùm Verbum Divinum non ſit habens naturam humanam receptivè, aut ſubjectivè, ſed perſonaliter tantùm & terminativè, non eſt humanitatis ſubjectum, ſed terminus ejus intrinſecus, eam intrinſecè perficiens, complens, ac terminans, quod ſufficit ut natura humana dicatur ei intrinſeca. Unde ad confirmationem, conceſſa Majori, neganda eſt Minor, aliquid enim extrinſecum, poteſt alteri fieri intrinſecum, abſque intrinſeca ſui receptione, per hoc ſcilicet quod ei intimè conjungatur, vel ab ipſo intrinſecè terminetur. Verbum autem intrinſecè terminat humanitatem, & illi intimè & immediatè unitur, ad unum per ſe cum illa conſtituendum.

ARTICULUS II.

Utrum poſſibilitas Incarnationis ſeu unionis ſubſiſtentiæ divinæ cum natura creata, naturali lumine, ab intellectu creato evidenter cognoſci poſſit?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis, difficultas duplici concluſione reſolvitur.

51. CErtum eſt, Incarnationem, prout importat unionem Verbi Divini cum natura humana, à nulla mente creata poſſe lumine naturali cognoſci ut poſſibilem, cùm nulla mens creata poſſit lumine naturali cognoſcere Trinitatem perſonarum eſſe in Deo: ut enim dicitur Matth. 11 *Nemo novit Filium, niſi Pater, neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Unde Baſilius Epiſt. 43. vocat Trinitatem, *ænigma novum*, Gregorius Niſſenus, *ænigma à communi ſenſu aberrans*, & Hormiſda Papa in Epiſt. ad Juſtinum Imperat. cap. 1. *ſecretum Trinitatis* (inquit) *nec ulla viſibilium nec inviſibilium creaturarum poteſt inveſtigare natura.* Unde ſolùm difficultas eſt, an ſaltem poſſibilitas unionis ſubſiſtentiæ divinæ, ſecundùm ſe & abſolutè conſideratæ, & prout abſtrahit à ſubſiſtentiis relativis, & perſonis in particulari, poſſit lumine naturali cognoſci?

Partem affirmantem tenet Valentia hîc puncto 2. ubi licèt concedat exiſtentiam Incarnationis non poſſe ab ullo intellectu creato lumine naturali cognoſci, vult tamen ejus poſſibilitatem poſſe ab illo cognoſci evidenter, cognitione ſaltem imperfectâ, cùm ad hoc ſufficiat (inquit) ſolvere evidenter omnia argumenta, quæ fiunt ad oſtendendum illam eſſe impoſſibilem. Medina verò hîc quæſt. 2. introductoriâ, diſtinctione utens, fatetur quidem id eſſe impoſſibile, abſolutè loquendo, & non ſuppoſita revelatione hujus myſterii, contendit tamen revelatione illius præſuppoſitâ, id eſſe poſſibile. Contra hos Authores, pro adverſa, quæ communis eſt ſententia,

52. Dico primò : Solo lumine naturæ, non poteſt, etiam noſtrâ imperfectâ, poſſibilitas Incarnationis ſeu unionis ſubſiſtentiæ divinæ cum aliqua natura creata, evidenter cognoſci.

53. Probatur primò ex Scriptura, nam ad Epheſ. 3. Incarnatio vocatur *Sacramentum abſconditum à ſæculis in Deo*, id eſt, in ſola Dei notitia, ut explicat Gloſſa. Ad Coloſſenſes 1. *Myſterium abſconditum à ſæculis*, & 1. ad Corinth. 2. *Sapientia in myſterio abſcondita.* Et Apocal. 5. liber quem nemo in cœlo aut in terra aperire poterat, & cujus ſolus Deus potuit ſignacula ſolvere, per ſuam revelationem.

54. Favent etiam Concilia & SS. Patres, in Epheſino enim parte 3. cap. 13. Incarnatio vocatur *indeprehenſibilis & inenarrabilis*, à Cyrillo Alexandrino in Epiſt. ad Reginas, *ænigma ſacratiſſimum quod nulla mens creata poteſt intelligere*, & Chryſoſtomus homil. 4. in Matth. invehitur in eos qui putant hoc myſterium poſſe humanis cogitationibus comprehendi, aut humanis vocibus explicari. Item Leo Papa, maximus hujus myſterii Interpres, ait Serm. 9. de nativit. *Utramque ſubſtantiam Dei & hominis, in unam convenïſſe perſonam, niſi fides credat, ſermo non explicat.* Et Auguſtinus Epiſt. 3. ad Voluſianum de hoc myſterio dicit : *Fateamur Deum aliquid poſſe, quod nos agnoſcamus inveſtigare non poſſe.* Denique Dionyſius cap. 2. de divin. nomin. ſic habet : *Jeſu in carne apparitio, & ineffabilis eſt ſermone omni, & omni ignota intelligentiæ ipſi quoque antiquiſſimorum Angelorum Primati non ſatis perſpecta.*

55. Dicet fortè aliquis, hæc teſtimonia poſſe ita explicari, quod non potuit ſine revelatione cognoſci quod erat facta vel futura Incarnatio, ſed non quod non potuerit cognoſci poſſibilis.

Sed contra, Quando aliquod myſterium dicitur Incognoſcibile, incomprehenſibile, & inveſtigabile menti creatæ, tunc innuitur, quod illud nedum

nedum ut exiſtens, aut futurum, ſed neque etiam ut poſſibile, ab intellectu creato, lumine naturali cognoſci poſſit; ea enim quæ ut poſſibilia & nullam contradictionem involventia, lumine naturali cognoſci poſſunt, non dicuntur incomprehenſibilia & inveſtigabilia, ſed ea duntaxat quæ in ſuo conceptu contradictionem implicare videntur, quam ratio naturalis propriis viribus & naturali lumine ſuperare non valet: At à Conciliis & à SS. Patribus citatis, Incarnationis myſterium incomprehenſibile & inveſtigabile dicitur: Ergo ſinnuunt illud, nedum ut exiſtens, aut futurum, ſed nec etiam ut poſſibile, poſſe lumine naturæ cognoſci. Addo quod Apoſtolus 1. ad Corinth. 2. loquens de hoc myſterio, ait illud in cor hominis non aſcendere: quibus verbis ſatis apertè declarat, illud nullo plane modo, nec ut exiſtans, nec ut futurum, nec ut poſſibile poſſe ab intellectu creato lumine naturali attingi. Et D. Auguſtinus Epiſtolâ citatâ ad Voluſianum, expreſsè loquitur de poſſibilitate Incarnationis, dum ait, Deum ſe incarnando feciſſe aliquid quod non poſſumus intelligere, quomodo Deus id poſſit.

57 Probatur ſecundò concluſio ratione fundamentali: Lumen naturale intellectûs non ſe extendit niſi ad ea quæ ſunt intra ordinem naturæ, aut in eſſe entis, aut ſaltem in eſſe veri & cognoſcibilis: Sed poſſibilitas Incarnationis eſt ſupra totum ordinem naturæ, tam in eſſe entis, quàm in eſſe veri & cognoſcibilis: Ergo lumen naturale intellectûs, ad poſſibilitatem Incarnationis ſe extendere nequit. Major eſt evidens, quia inter objectum & potentiam debet eſſe proportio. Minor probatur: Illud eſt ſupra totum ordinem naturæ, tam in eſſe entis, quàm in eſſe veri & cognoſcibilis, quod nedū eſt in ſua entitate ſupernaturale, ſed etiam non habet aliquam connexionem cum aliqua cauſa aut affectu naturali: At poſſibilitas Incarnationis, nedum eſt in ſe ſupernaturalis, ſed neque ullam habet connexionem cum aliqua cauſa, aut effectu naturali; licèt enim nunquam exiſteret, nec eſſet poſſibilis Incarnatio, adhuc res omnes naturales eſſent eo modo quo ſunt: Ergo poſſibilitas Incarnationis eſt ſupernaturalis, & in eſſe entis, & in eſſe veri & cognoſcibilis.

Dices, ex cognitione omnipotentiæ Dei quæ naturaliter cognoſci & demonſtrari poteſt, poſſe nos devenire in notitiam poſſibilitatis Incarnationis, cùm per diſcurſum naturalem, ex eo quod Deus eſt omnipotens, poſſimus bene inferre poſſibilitatem unionis inter humanam naturam, & divinam perſonalitatem.

Sed contra, Licèt cauſa Incarnationis ſit divina omnipotentia, & intellectus creatus naturaliter cognoſcat potentiam Dei non eſſe addictam ad unum tantum ordinem, qualis eſt ordo naturæ, ſed poſſe aliquid ſupra totum naturæ ordinem producere, atque adeò inde demonſtrativè inferat ens ſupernaturale in communi ſumptum eſſe poſſibile; non tamen ex hoc demonſtrare poteſt, hoc vel illud ens ſupernaturale in particulari, poſſibile eſſe, atque adeò ipſam Dei Incarnationem non eſſe impoſſibilem: tùm enim nullus ſit, qui non ſit, ſicut ipſa Incarnatio, ſupernaturalia, evidenter lumine naturali intellectûs cognoſci nequit.

58 Dico ſecundò: etiam ſuppoſitâ fide & revelatione Incarnationis, non poteſt ejus poſſibilitas, naturali ratione demonſtrari, ſed ſolùm ratione probabili ſuaderi.

Prima pars hujus concluſionis patet ex dictis præcedenti, nam adhuc ſuppoſitâ revelatione hujus myſterii, non poteſt ratio naturalis, niſi naturales cauſas & effectus cognoſcere: At ex illis nequit naturaliter cognoſci poſſibilitas Incarnationis, ut ſuprà oſtenſum eſt: Ergo etiam ſuppoſitâ revelatione Incarnationis, ejus poſſibilitas ratione naturali demonſtrari nequit. Quod verò probabiliter ſuaderi poſſit, etiam conſtat; inferius enim per conjunctionem ad ſuperius perficitur intra ordinem proprium, atque adeò etſi humana ratio, fidei lumine deſtituta, rationes probabiles invenire non poſſit ſuadentes poſſibilitatem & convenientiam hujus myſterii, revelatione tamen & illuſtratione divinâ excitata, eas invenire poterit, unde diſputatione ſequenti plures illius congruentias ſeu probabiles rationes adducemus.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam concluſionem: Incarnationem Dei eſſe poſſibilem, nihil aliud eſt quàm ipſam non implicare contradictionem: Sed poteſt intellectus creatus, ſolâ nativâ quam ad intelligendum habet virtute, evidenter cognoſcere illam non implicare contradictionem: Ergo & eſſe poſſibilem. Major conſtat, Minor probatur primò. Ad evidenter cognoſcendum Incarnationem Dei nullam implicare contradictionem, ſufficit evidenter ſolvere omnia argumenta quæ fiunt in oppoſitum; hoc enim ſuppoſito, manifeſtum relinquitur nullam eſſe talem contradictionem: ſed poteſt intellectus creatus, juxta doctrinam D. Thomæ 1. p. quæſt. 1. art. 8. evidenter ſolvere omnia argumenta quæ fiunt contra fidem, atque adeò contra poſſibilitatem Incarnationis: Ergo poteſt intellectus creatus, ſolo lumine naturali evidenter cognoſcere Incarnationem Verbi non implicare contradictionem. 59.

Secundò, Tota implicantia contradictionis in poſſibilitate hujus myſterii excogitabilis, vel ſe tenet, ut diximus articulo præcedenti, ex parte divinæ ſubſiſtentiæ, vel ex parte naturæ creatæ, ad eam, ut fides docet, aſſumptæ: Sed poteſt intellectus creatus valde perfectus, qualis eſt angelicus, ſolâ quam à natura habet intelligendi facultate, cognoſcere evidenter Deum incarnari, nullam involvere contradictionem, nec ex parte divinæ ſubſiſtentiæ, quia naturaliter videt, illam habere infinitam virtutem terminativam, atque adeò poſſe in terminando naturam creatam, illud idem perfectionis præſtare quod perſonalitas creata illi præbet: neque ex parte naturæ creatæ, ſcit enim ſcientiâ purè naturali, eam eſſe realiter diſtinctam, imò priorem propriâ perſonalitate, nec non ſe habere ad illam, ſicut rem ad ſuum modum, atque adeò nullam eſſe implicantiam quod ab eo per abſolutam Dei potentiam ſeparetur, & conſequenter divinâ ſubſiſtentiâ terminetur: Ergo &c. 60.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus primam probationem, diſtinguo Majorem: Ad evidenter cognoſcendum Incarnationem Dei nullam implicare contradictionem, ſufficit evidenter ſolvere omnia argumenta quæ fiunt in oppoſitum: evidenter poſitivè, concedo Majorem: evidenter negativè, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: poteſt intellectus Increatus evidenter ſolvere omnia argumenta quæ fiunt contra poſſibilitatem Incarnationis: eviden- 61.

ter negativè, concedo Minorem: evidenter poſi- A tivè, nego Minorem, & Conſequentiam.

62. Explicatur ſolutio: Poteſt aliquod myſterium demonſtrari poſſibile evidenter duobus modis, poſitivè ſcilicet, & negativè. Tunc dicitur demonſtrari poſſibile evidenter poſitivè, cùm probatur mediis naturalibus poſſibilem eſſe connexionem prædicati cum ſubjecto, v. g. Dei cum homine: dicitur verò oſtendi poſſibile evidenter negativè, quando oſtenditur nihil reperiri quod evidenter probet illud myſterium eſſe impoſſibile, & ſolvuntur argumenta quæ fiunt contra poſſibilitatem ejus: v. g. ſi infidelis argueret contra fidelem, hoc modo: *Omnis natura quæ eſt una numero, eſt etiam una ſuppoſito: Sed natura divina eſt una numero: Ergo eſt etiam una in ſuppoſito*: Fidelis B autem diſtingueret Majorem, dicens eam eſſe veram in naturis finitis, non verò in natura infinita, & aſſereret nullo modo poſſe probari de natura infinita, quòd ſit una in ſuppoſito, tunc evidenter negativè probaret poſſibilitatem myſterii Trinitatis. Si verò præterea ipſe fidelis (quod tamen fieri nequit) haberet medium evidens, quo hanc propoſitionem demonſtraret: *Natura infinita poteſt eſſe in tribus ſuppoſitis realiter diſtinctis*, in tali caſu probaret evidenter poſitivè poſſibilitatem myſterii Trinitatis. Dicimus ergo, quòd licèt intellectus creatus ſolo lumine naturali ſolvere poſſit omnia argumenta quæ militant contra poſſibilitatem Incarnationis, quia tamen ea non poteſt ſolvere evidenter poſitivè, ſed duntaxat evidenter C negativè; non poteſt evidenter cognoſcere, vel demonſtrare, tale myſterium eſſe poſſibile, ſed dubitare poteſt, an aliqua principia naturalia ſibi, divinitùs ſaltem, ſint occulta, ex quibus aliqua hujus myſterii implicantia deduci poſſit. Unde

63. Ad ſecundam probationem, nego quod evidenter poſitivè lumine naturali intellectus creatus poſſit cognoſcere, Incarnationem non implicare contradictionem, tam ex parte ſubſiſtentiæ divinæ, quàm naturæ creatæ: licèt enim ex parte ſubſiſtentiæ Dei cognoſcere poſſit, evidenter illam eſſe infinitam in terminando, dubitare tamen po- D teſt, num de ratione eſſentiali termini naturæ creatæ ſit eſſe modum, vel ens incompletum, cùm videat hæc ſubſiſtentiæ creatæ convenire. Ex parte verò naturæ creatæ, ex eo quod cognoſcat naturaliter, eam eſſe priorem ſuâ ſubſiſtentiâ, & ab illa ſeparabilem, ſolùm poteſt inferre, eam per potentiam Dei abſolutam, ab hac vel ab illa determinatè propria ſubſiſtentia ſeparabilem eſſe, non verò illam abſque omni propria ſubſiſtentia poſſe exiſtere: ſicut licèt materia, ob diſtinctionem realem quam habet à forma, poſſit, de abſoluta potentia abſque hac vel illa forma determinata exiſtere, non tamen abſque omni, ut docent noſtri Thomiſtæ in phyſica. Unde ex ſeparabilitate na- E turæ creatæ à propria ſubſiſtentia, non poteſt intellectus creatus, ſolo lumine naturali, evidenter demonſtrare, poſſibile eſſe naturam creatam terminari per divinam ſubſiſtentiam, ſed ad ſummum poſſe hanc ſubſiſtentiam deſtrui, & aliam ſtatim loco illius ſuccedere.

Objicies ſecundò: Incarnatio Verbi eſt evi-
64. denter credibilis, ut de omnibus myſteriis fidei
Diſp. fusè oſtendimus in Tractatu de fide: Ergo etiam
1. eſt evidenter poſſibilis. Patet Conſequentia ar-
art. 8 guendo ex oppoſito Conſequentis, ad oppoſitum Antecedentis: Quod eſt evidenter impoſſibile, eſt evidenter incredibile: Ergo per oppoſitum, A quod eſt evidenter credibile, eſt evidenter poſſibile.

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando 65. Conſequentiam: nam evidentia poſſibilitatis myſteriorum fidei, & evidentia credibilitatis, ſumuntur ex diverſis principiis: Evidentia enim poſſibilitatis, ſicut & veritatis, ſumitur ab eo quod eſt in re, juxta illud commune proloquium: Ab eo quod eſt in re, propoſitio dicitur vera vel falſa, poſſibilis vel impoſſibilis; evidentia autem credibilitatis non deſumitur ab eo quod eſt in re, ſicut nec evidentia probabilitatis, nam multa falſa ſunt probabiliora & credibiliora veris, ut ait Ariſtoteles in lib. Rethor. ſed ſumitur ab aliis cauſis extrinſecis, videlicet ex teſtimoniis aliorum, vel B ex ſignis, & miraculis, vel ex rationibus apparentibus, quibus evidenter oſtenditur, rem eſſe credibilem, aut probabilem. Ad probationem in contrarium, nego illud argumentum: *Quod eſt evidenter impoſſibile, eſt evidenter incredibile: Ergo quod eſt evidenter credibile, eſt evidenter poſſibile*, eſſe ab oppoſito Conſequentis, ad oppoſitum Antecedentis, quia evidenter impoſſibile, & evidenter poſſibile, non contradicunt, ratione illius adverbii *evidenter*, ſed de eadem re negari poſſunt, ut patet in rebus quæ cadunt ſub opinione, v. g. quod eſſentia poteſt ſeparari de potentia abſoluta à proprietatibus; hoc enim nec eſt evidenter poſſibile, nec evidenter impoſſibile: quare ut argumentum eſſet ab oppoſito Conſequentis, ad C oppoſitum Antecedentis, deberet ſic formari: *Quod eſt evidenter impoſſibile, eſt evidenter incredibile: Ergo quod non eſt evidenter incredibile non eſt evidenter impoſſibile*, quod totum admittitur. 66.

Objicies tertiò: Quod Deus præcisè ut author naturæ evidenter cognoſcit, poteſt evidenter ab intellectu creato lumine naturali cognoſci: Sed Deus præcisè ut author naturæ, evidenter cognoſcit poſſibilitatem ſuæ Incarnationis: Ergo intellectus creatus poteſt lumine naturali eam evidenter cognoſcere. Major videtur certa, ſicut enim Deus poteſt communicare, imò de facto com- D municat intellectui creato lumen ſupernaturale, cujus virtute evidenter cognoſcit illud de quo ipſe, ut author ſupernaturalis, habet evidentiam; ita ſimiliter poterit eidem intellectui lumen naturale infundere, quod ſufficiat ad evidentem eorum cognitionem, quæ ut author naturæ præcisè videt & intuetur. Minor verò probatur: cùm Deus, etiam ut author naturæ præcisè, comprehendat ſuam ſubſiſtentiam, quia videlicet ut talis comprehendit ea omnia quæ naturaliter ſunt cognoſcibilia à creatura, inter quæ numeratur ejus ſubſiſtentia, videt eam poſſe naturam creatam terminare. 67.

Pro ſolutione hujus objectionis, advertè quod cùm diſtinctio Dei & cognitionis ejus ut authoris naturæ, & ut authoris ſupernaturalis, ſit E ſolùm ex parte effectuum, ab eo in illis duobus ordinibus productorum & cognitorum, non verò ex parte virtutis productivæ & cognoſcitivæ; Deus enim dicitur author naturæ, non quia in ipſo ſit aliquid naturale; ſed quia producit & cognoſcit effectus naturales, quamvis potentiâ & ſcientiâ ſupernaturali; ideò nihil dicendum eſt ab eo præcisè ut authore naturæ cognoſci, niſi quod habet rationem effectûs illius in ordine naturali. Hoc poſito, Reſpondeo ad argumentum, negando Minorem, ad ejus probationem dico, falſum eſſe quod Deus ut author naturæ cognoſcat ſuam ſubſiſtentiam, atque adeò

virtutem

naturam quam habet ad terminandam naturam creatam; cum enim, ut mox dictum eſt, non dicatur author naturæ, nec unquam eum talis præciſè aliquid cognoſcere, quia ei convenit aliqua virtus naturalis cognoſcitiva & productiva, ſed ſolum quia illud quod à ſe cognoſcitur & producitur, eſt ejus effectus intra ordinem naturæ, eo ipſo quod ejus ſubſiſtentia non ſit ejus effectus, nec intra ordinem naturæ comprehendatur, quamvis eam naturaliter quoad exiſtentiam cognoſcat intellectus creatus, non poteſt tamen dici, quod Deus, ut author naturæ præciſe, eam ullo modo cognoſcat.

Objicies quartò contra ſecundam concluſionem: Angelus naturali lumine poteſt cognoſcere exiſtentiam Incarnationis poſtquam facta eſt: ergo & à fortiori poſſibilitatem ejus. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Intellectus angelicus cognoſcit naturaliter humanitatem Chriſti non terminari creatâ ſubſiſtentiâ, cum comprehendat omnia naturalia, inter quæ tamen videt non eſſe ſubſiſtentiam creatam ejuſdem humanitatis: Ergo cùm certò ſciat, nullam ſubſiſtentiam, præter divinam & infinitam, poſſe terminare alienam naturam, ſtatim colligit humanitatem Chriſti eſſe elevatam ad ſubſiſtentiam divinam, quod eſt noſſe myſterium Incarnationis.

Confirmatur: Angelus naturali lumine evidenter cognoſcit humanitatem Chriſti exiſtere per exiſtentiam divinam: Ergo eodem lumine poteſt cognoſcere eam ſubſiſtere per divinã ſubſiſtentiam. Conſequentia patet, paritate rationis; non minus enim eſt ſupernaturale humanitatem Chriſti exiſtere per divinam exiſtentiam, quàm illa per increatam Verbi perſonalitatem ſubſiſtere & terminari: unde ſi primum poteſt ab Angelo naturali lumine cognoſci, ſecundũ etiam poterit eodem lumine attingi, non obſtante ejus ſupernaturalitate. Antecedens verò probatur. Angelus intuitivè cognoſcit Chriſti humanitatem: At non poſſet eam ſic cognoſcere, niſi evidenter cognoſceret eam exiſtere divinâ exiſtentiâ, cùm intuitio ſit clara & diſtincta rei ut exiſtentis cognitio: Ergo Angelus evidenter cognoſcit humanitatem Chriſti exiſtere per exiſtentiam divinam.

Confirmatur ampliùs: Dæmones cognoverũt certò Chriſtum eſſe verum Deum & hominem: Sed non per aliud lumen quàm naturale, cùm per peccatum omnibus donis gratuitis & ſupernaturalibus ſpoliati ſint: Ergo Angelus naturali lumine poteſt cognoſcere exiſtentiam Incarnationis, poſtquam facta eſt. Minor patet, Major verò probatur ex eo quod Dæmon dicebat Chriſto Lucæ 4. *Scio te quis ſis, Sanctus Dei*. Et infrà ſubditur, *Exibant autem dæmonia à multis clamantia, & dicentia, quia tu es Filius Dei, & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.*

Ad objectionem Reſpondeo, negando Antecedens, ad cujus probationem dico quod quamvis Angelus non videat in humanitate Chriſti ſubſiſtentiam propriam & creatam, ſecluſâ tamen revelatione Dei, qui illi manifeſtet eam in Verbo ſubſiſtere, non poteſt certò & evidenter cognoſcere humanitatem Chriſti ad increatam Dei ſubſiſtentiam elevatam eſſe: Tum quia rationabiliter dubitare poteſt, an Deus ut eo do potentiâ ſuâ abſolutâ, ſubſiſtentiam creatam & propriam humanitatis Chriſti ipſi occultet, ſeu concurſum ad eam cognoſcendam deneget: Tum etiam, quia naturali lumine non poteſt certò cognoſcere, an ſuppoſitum increatum poſſit terminare naturam humanam, abſq; eo quòd in Deo ponatur aliqua imperfectio. Unde boni Angeli non videntes in Chriſti humanitate propriam ſubſiſtentiam, ſuſpendebant judicium de ejus divinitate & ſubſiſtentia increata, mali verò illud præcipitabant, & modo in unam, modò in alteram partem propendebant.

72. Ad primam confirmationem, nego Antecedens, ad cujus probationem, conceſsâ Majori, nego Minorem; licèt enim Angelus intuitivè cognoſcat Chriſti humanitatem, non tamen propterea evidenter cognoſcit illam exiſtere exiſtentiâ divinâ. Ad illud verò quod adduci ſolet in contrarium, dicendum eſt, non eſſe de ratione cognitionis intuitivæ quod attingat rem ut exiſtentem formaliter, ſed ſolùm quod terminetur ad illam ſub exiſtentia, ut patet in viſione externa, quæ eſt intuitiva ſui objecti, & tamen non terminatur ad illud ut exiſtens formaliter, cùm exiſtentia ſit extra latitudinem objecti potentiæ viſivæ: unde ad hoc ut Angelus intuitivè cognoſcat Chriſti humanitatem, ſufficit quod ejus cognitio ad illam exiſtentem terminetur, nec requiritur quod cognoſcat illam formaliter ut exiſteotem exiſtentiâ divinâ.

73. Ad ſecundam nego Majorem cum D. Thoma infrà quæſt. 41. art. . ſic dicente: *Chriſtus tantum innotuit dæmonibus, quantùm voluit, non per id quod eſt vita æterna, ſed per quædam temporalia ſuæ virtutis effecta, ex quibus quandam conjecturam habebant Chriſtum eſſe Filium Dei; ſed quia rurſus in eo quædam ſigna humanæ infirmitatis videbant, non pro certo cognoſcebant eum eſſe Filium Dei, & ideò dæmon eum tentare voluit &c.* Similia habet opuſc. 60. cap. . ubi hæc ſcribit: *Dæmones non cognoverunt Chriſtum certitudinaliter propter infirmitatem carnis quam in ipſo videbant, ſed con ecturaliter, propter opera quæ divinitus faciebat: Unde ſuper illud Lucæ 4. Scio quod ſis Sanctus Dei, dicit Gloſſa, id eſt, vehementer opinor, ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent, id eſt, Crucifigi ſuggeſſiſſent, ut dicit Gloſſa 1. ad Corinth. 2. Unde Rabanus ſuper illud Matth. 17. Multa paſſa ſum per viſum propter eum: Tunc diabolus demum intelligent per Chriſtum ſe ſpolia ſua amiſſurum, ſicut primò per mulierem mortem intulerat, ita modo per mulierem vult Chriſtum de manibus Iudæorum liberare, ne per ejus mortem mortis amittat imperium.* Hæc S. Doctor, quibus verbis apertè docet & probat, Dæmones non habuiſſe certam, ſed tantùm conjecturalem de Chriſti divinitate notitiam: licèt enim ex revelatione quam habuerant, dum erant viatores, ſcirent Deum eſſe incarnandum, neſciebant tamen, an iſta humanitas in individuo eſſet à Verbo aſſumpta, ſed de hoc ob diverſas rationes & conjecturas dubitabant, & modò in unam, modò in alteram partem propendebant. Unde quando Lucæ 4. Dæmon Chriſto dicebat, *Scio te quis ſis, Sanctus Dei*, & quando dæmonia clamabant, *Tu es Filius Dei*, hoc dicebant ſolùm dubitanter, & exploratoriè, ſeu ut rem de qua dubitabant, explorarent. Nec obeſt quod ibidem Evangeliſta ſubdat, *Non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum*: nam particula *quia*, non ſumitur ibi cauſaliter, ſed hiſtorialiter & recitativè: ita ut Lucas illam induxerit, non ad dandam rationem ob quam Chriſtus non ſinebat loqui dæmonia, ſed ad explicandum quid eſſet illud quod Chriſtus non ſinebat

ſinebat ea loqui, quare horum verborum ſenſus eſt, Chriſtos non ſinebat dæmones dicere, ſe ſcire quod ille eſſet Filius Dei: quod Chriſtus ideò prohibebat, tum quia illi mentiebantur, cùm hoc non certò ſcirent, ſed dubitanter; tum etiam, quia id ſolùm dicebant ad explorandum, juxta illud Ambroſij: *Explorando tentabant, & tentando explorabant.*

DISPVTATIO III.

De Convenientia Incarnationis.

Ad articulum 1. quæſt. 1.

QUamvis myſterium Incarnationis ſit poſſibile, non tamen inde ſufficienter habetur, illud eſſe conveniens; quandoquidem multa ſunt poſſibilia, quæ tamen non ſunt convenientia. Unde olim quidam hæretici (teſte Tertulliano initio libri de carne Chriſti, & Athanaſio in orat. ad Adelphium) exiſtimantes Incarnationem Chriſti eſſe poſſibilem, dicebant, illam non eſſe Deo convenientem, ſed potiùs ſupremâ ejus majeſtate indignam: Quare egregiè idem Tertullianus: *Apud ſapientiam ſæcularem, citiùs creditur Iupiter taurus, quam Chriſtus factus homo.* Ut ergo illorum hæreticorum inſaniam teneamus, & mundanæ ſapientia, quæ apud Deum ſtultitia eſt, ſophiſmata diluamus, hanc diſputationem inſtituimus, in qua mirabiles hujus myſterij convenientias breviter exponemus. Priùs tamen imploratâ divini Numinis ope: *Vt Deus Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater gloriæ, det nobis ſpiritum ſapientiæ & revelationis, in agnitione ejus, illuminatos oculos cordis noſtri, ut ſciamus quæ ſit ſpes vocationis ejus; & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus.* Ad Epheſios 1.

ARTICULUS I.

An conveniens fuerit Deum incarnari?

1. QUia convenientia omnis, vel eſt quædam habitudo, ſive relatio, vel talem ſine illa explicari nequit: myſterium autem Incarnationis dicit habitudinem ad Deum, ad naturam humanam, & ad alias creaturas, ſive ad totum univerſum, utpote contentum aliquo modo in homine, ſcilicet tanquam in epilogo ſui, ut loquitur Philo, ideò de convenientia ejus per reſpectum ad illa tria agendum eſt. Unde

Dico primò: myſterium Incarnationis eſſe conveniens Deo. Ita D. Thomas art. 1. quæſt. 1.

2. Probatur primò ratione quam ibidem in corpore articuli inſinuat, & quæ ſic breviter proponi poteſt. Conveniens eſt ſummo bono ſe ſummo modo communicare: Deus eſt ſummum bonum, & ſe ſummo & perfectiſſimo modo per Incarnationem communicat: Ergo illa eſt conveniens Deo. Majorem probat D. Thomas ex D. Dionyſio cap. 4. de divin. nomin. dicente bonum eſſe ſui diffuſivum. Minorem verò oſtendit ex eo quòd Incarnatio ſit perfectiſſima, & maxima omnium communicationum Dei ad extra, quandoquidè per illam Deus ita ſe communicat homini, ut fiat unum ſubſtantialiter cum illo; & naturam creatam ſic ſibi conjungit, ut una perſona fiat ex tribus, Verbo, anima, & carne, ſicut dicit Auguſtinus 13. de Trinit.

Pro majori hujus egregij diſcurſus explicatione, in primis obſervandum eſt, Deum ſe communicare dupliciter, primò ad intra, & ab æterno; ſecundò ad extra, & in tempore. Primo modo Pater æternus communicat ſuam eſſentiam Filio, per generationem, & Pater & Filius Spiritui Sancto, per mutuam ſpirationem & dilectionem: ſecundo modo ſe communicat creaturis quadrupliciter, nimirum in ordine naturæ, gratiæ, gloriæ, & unionis hypoſtaticæ; quæ quatuor genera communicationum deſignari & adumbrari videntur, per quatuor illa flumina in quæ fons paradiſi terreſtris dividebatur, & quibus univerſæ terræ ſuperficies, nullis adhuc imbribus, nullis aquis fœcundata, initio mundi rigabatur. 3

Porro inter illas hoc verſatur diſcrimen, quòd in duabus prioribus, Deus tantùm ſua bona largitur; in ordine quidem naturæ, bona naturalia, & creaturis connaturaliter debita, eſſe, vivere, intelligere, eſſentiam, facultates, & potentias, aliaq; ſimilia ad donum creationis vel conſervationis pertinentia; in ordine verò gratiæ, dona gratuita, ſeu creaturis indebita, & ad ordinem ſupernaturalem ſpectantia; putà gratiam ſanctificantem, virtutes infuſas, dona Spiritus Sancti, & auxilia ſupernaturalia: At in poſterioribus, non ſolùm bona & dona ſua, ſed etiam ſeipſum communicat; cum hoc tamen diſcrimine, quòd in ordine gloriæ ſe communicat ſolùm in eſſe intelligibili & intentionali, uniendo ſuam eſſentiam per modum ſpeciei & formæ intelligibilis mentibus beatorum, lumine gloriæ perfuſis: in ordine verò hypoſtatico ſeipſum communicat in eſſe naturali & entitativo, quatenus ſuam naturâ & ſubſiſtentiam, ſubſtantialiter & perſonaliter humanæ naturæ conjungit.

Secundò advertendũ eſt, communicationem aliquam poſſe dici majorem duobus modis. intenſivè ſcilicet & extenſivè: dicitur major primo modo, quando aliquid nobilius & perfectius communicatur; ſecundò verò, quando ad plura ſubjecta ſeu ſuppoſita ſe extendit. Unde communicatio ordinis gratiæ, eſt major primo modo communicatione ordinis naturæ, cùm bona ſupernaturalia ſint multò nobiliora & perfectiora naturalibus: è contra verò communicatio ordinis naturæ, poteſt dici major poſteriori modo, communicatione ordinis gratiæ cùm illa ad omnes univerſi creaturas ſe extendat, iſta verò Angelis & hominibus peculiaris ſit, & cùm, ut ait Auguſtinus ſerm. 11. de verbis Apoſtoli, *Communis ſit omnibus natura, non gratia.* 4

Ex his facilè intelliges, quomodo communicatio quæ facta eſt in myſterio Incarnationis, ſit omnium maxima tam intenſivè, quàm extenſivè: intenſivè quidem, cùm illud quod humanitati aſſumptæ communicatur, nempe ipſa ſubſiſtentia increata Verbi, ſit infinitæ dignitatis & perfectionis, & omnia bona ac dona ordinis naturæ, gratiæ, & gloriæ in infinitũ ſuperet: extenſivè autem, cùm non ſolùm ad homines & Angelos, ſed etiam ad omnes univerſi creaturas, in homine velut in epilogo contentas, quodammodo ſe extendat. Unde Joan. 3. Incarnatio dicitur facta, non ſolùm ex amore hominis, ſed etiam ex dilectione totius mundi: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret*: quia nempe per Incarnationis myſterium, non ſolùm natura humana, ſed etiam omnes aliæ creaturæ 5

univerſi

univerſi, ad divinam celſitudinem & exiſtentiam quodammodo evectæ ſunt, & totus mundus mirum in modum nobilitatus & decoratus, atq; ut ita dicam deificatus, ut fuſius in tertia concluſione expendemus.

Probatur ſecundò concluſio aliâ ratione quam inſinuat S. Thomas in argumento *ſed contra* & quæ ſic poteſt formari. Opus in quo omnes Dei perfectiones ſummopere ſplendent, eſt ipſi convenientiſſimum: Sed in opere Incarnationis Dei, mirum in modum omnia ejus attributa ſive perfectiones divinæ relucent: Ergo illud opus fuit Deo convenientiſſimum. Major eſt certa, conveniens enim eſt Deo, ut per viſibiles effectus ſua inviſibilia attributa demonſtret, & ad hoc præſertim totus mundus ſit factus, juxta illud Apoſtoli ad Rom. *Inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt* &c. Minor verò probatur: Attributa ſive perfectiones divinæ ſunt præſertim omnipotentia, ſapientia, bonitas, juſtitia, & miſericordia; ad illa enim reducuntur cætera omnia, ut providentia ad ſapientiam, liberalitas & magnificentia ad bonitatem, & ſic de alijs: in opere verò Incarnationis, quinq; illa attributa mirum in modum reſplendent, ut patebit diſcurrendo per ſingula.

In primis ergo quoad omnipotentiam, manifeſtum eſt illam mirum in modum relucere in hoc myſterio, cùm non videatur poſſe extendi Dei potentia ad ullum opus majus, quàm illud, quo homo fit Deus, & Deus homo: unde opus Incarnationis, propter ſui excellentiam, antonomaſticè in Scriptura, *opus Dei* dicitur: Habac. 3. *Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud.* Iſaiæ 8. *Ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus: ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo.* Et Pſal. 8. cœli, luna, & ſtellæ, opera digitorum Dei eſſe dicuntur, Incarnatio verò Lucæ 1. vocatur à Beata Virgine opus omnipotentis brachij Dei, ut innueret illam eſſe excellentiſſimum & ſupremum opus, & de potentia ejus abſoluta majus & perfectius fieri non poſſe. Nam ut diſcurrit D. Thomas 1. p. quæſt. 25. art. 6. ad 4. *Humanitas Chriſti ex hoc quod eſt unita Deo, & beatitudo creata ex hoc quod eſt fruitio Dei, & Beata Virgo ex hoc quod eſt Mater Dei, habent quandam dignitatem infinitam, ex bono infinito quod eſt Deus, & ex hac parte non poteſt aliquid fieri melius eis, ſicut non poteſt aliquid melius eſſe Deo.* Unde Divus Bernardus ſermone 3. in vigilia Nativitatis: *Tres mixturas facit omnipotens in aſſumptione noſtræ carnis, tria opera ita ſingulariter mirabilia, & mirabiliter ſingularia, ut talia neque facta ſint, neque facienda ſint ampliùs ſuper terram: conjuncta quippe ſunt adinvicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Primâ mixturâ voluit Deus infirmiora noſtra abundantiori gloriâ ſublimare, & contraxit ſe majeſtas, ut quod melius habebat, videlicet ſeipſum, limo noſtro conjungeret, & in perſona una ſibi invicem unirentur Deus & limus, majeſtas & infirmitas tanta, vilitas & ſublimitas tanta: nihil enim Deo ſublimius, nihil vilius limo, & tamen tanta dignatione Deus deſcendit in limum, tantâque dignitate limus aſcendit ad Deum, ut quidquid in eo Deus fecit, limus feciſſe credatur; quidquid limus pertulit, Deus in eo pertuliſſe dicatur, tam ineffabili quam incomprehenſibili Sacramento &c.*

Addo divinam omnipotentiam maximè fulgere in eo quod *tanto & tam mirabili fœdere utramque naturam conſeruit, ut nec inferiorem conſumeret glorificatio, nec ſuperiorem minueret aſſumptio*, ut loquitur Leo Papa ſerm. 1. de Nativit. Vidit Mayſes Rubum qui ardebat & non conſumebatur, & præ admiratione exclamavit, & dixit: *Vadam & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus!* In quo myſterium Incarnationis præfiguratum fuit, ut docet Ambroſius ſuper cap. 6. Apocal. nam rubus ſpinoſus humanam naturam, varijs miſerijs & defectibus obnoxiam, flamma verò Divinitatem figuravit. Rubus ergo ardebat, & non comburebatur, quia in Incarnatione, ſicut Divinitas non eſt mutata in humanitatem, ut amitteret quod erat, ſic nec humanitas Divinitate conſumpta, aut in divinam tranſmutata naturam, ut dicebant olim quidam hæretici, quos diſputatione prœmiali impugnavimus, ſed ex duabus ſubſtantijs humanitatis atq; divinitatis inter ſe conjunctis, unus conſtituitur Chriſtus, & ut ait D. Leo Epiſt. ad Flavianum: *Tenet ſimul proprietatem ſuam utraque natura, & ſicut formam ſervi, Dei forma non adimit; ita formam Dei, ſervi forma non minuit.*

Demum in hoc myſterio adeò elucet divina potentia, ut Gregorius Niſſenus, aſſerat, *Naturam omnipotentem ad humanæ naturæ vilitatem potuiſſe deſcendere, majus eſſe potentiæ argumentum, quàm ingentia qualibet ac ſtupenda miracula. Etenim magnum aliquid & excelſum elaborare divinam potentiam, naturæ quodammodo conſentaneum eſt & conſequens, &c. At verò delapſus ille ad id quod abjectum eſt & humile, abundantia quadam eſt potentiæ, quæ nec in illis quidem, quæ ſunt præter naturam impediri poteſt.* Quemadmodum ignem ſurſum ferri, nemo miratur, eundem verò ſi deorſum, gravium corporum more, ferri videamus, tunc in admirationem rapimur. *Sic ergo* (ſubdit idem S. Doctor) *divinam præſtantemque vim ac poteſtatem, non cæleſtium globorum magnitudines, non ſiderum ſplendores, non ille ornatus univerſi, non perpetua rerum adminiſtratio adeò demonſtrat, ut illa Dei ad naturæ noſtræ imbecillitatem deſcenſio.* Libro Catech. cap. 24.

Elucet ſecundò in hoc ſublimi & admirabili myſterio divina ſapientia, tanto cum ſplendore, ut D. Thomas 4. contra Gent. cap. 54. meritò dicat: *Quod ſi quis diligenter & piè Incarnationis myſteria conſideret, inveniet tantam ſapientiæ profunditatem, quòd omnem humanam cognitionem excedat: ſecundùm illud Apoſtoli 1 ad Corinth. 1. Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Unde fit ut piè conſideranti, ſemper magis ac magis admirabiles rationes hujuſmodi myſterii manifeſtentur.* Et D. Auguſtinus de ſe teſtatur in libro confeſſ. quòd non ſatiabatur dulcedine admirabili conſiderare altitudinem conſilij divini ſuper ſalutem generis humani. 8. Certè mirabilis ſapientiæ fuit invenire modū tam admirabilem conciliandæ Dei juſtitiæ vindicativæ, cum ſua miſericordia, qualem in hoc myſterio conſpicimus: Nam ut diſcurrit D. Auguſtinus lib. 13. de Trinit. cap. 13. decentiſſimū fuit, quod Deus volens humano generi cōdonare tot & tam graves injurias, exegerit nihilominus aliquam reparationem ſuæ gloriæ, per juſtitiam vindicativam; ſed difficilimū erat invenire medium conveniens ad hoc præſtandum: oportebat enim eū qui ſatisfaceret Deo, & debitum hominum habere, & illud debitū poſſe diſſolvere: At homo quidem purus poterat habere debitum, ſed non poterat illud diſſolvere, id eſt, pro illo ſatisfacere, contra verò Deo omnia ſunt poſſibilia, ſed debitum ſatisfaciendi illi non

poterat convenire; unde oportebat ut ille qui A pro peccatis noſtris ſatisfaceret, Deus & homo ſimul exiſteret, ut inquantum homo, debitum poſſet ſuſcipere; & quatenus Deus, illud valeret diſſolvere.

9. Confirmatur: Oportebat ſatisfacientem & redimentem humanum genus, malum pœnæ nobis debitæ pati, & tamen illud ipſum ſuperare; nam pati tantùm & non ſuperare, fuiſſet ſuccumbere malis noſtris, non verò nos liberare ab illis, ut ait Auguſtinus: Deus autem purè manens Deus, mortem ſuſtinere non poterat, purus verò homo illam ſuperare non valebat: Unde Leo Papa: *Salvâ utrinſq; proprietate ſubſtantiæ, & in unam coëunte naturam, ſuſcipitur à virtute in-* B *firmitas, à majeſtate humilitas, ab æternitate mortalitas, ut quod noſtris remediis congruebat, unus atque idem Dei & hominum mediator, & mori ex uno, & reſurgere poſſet ex alio*; id eſt perferre mortem, ut homo; illam ſuperare ut Deus. Sic Paulus ait 2. ad Corinth. 13. *Crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei.*

Serm. 1. de Nativit.

10. Deinde quanta eſſet divina ſapientia oſtendit Deus in noſtro myſterio, medio quo diabolus uſus fuerat ad impediendum illius executionem utendo, ut eam exequeretur. Credidit Dæmon quod ſi totam inficeret peccati labe naturam noſtram, Deus illam ſperneret, & illius fœditas impediret, ne eam ſibi per Incarnationem con- C jungeret, hinc ad peccati malitiam primum hominem induxit, atq; ita totam humanam naturam, in eo tanquã in ſuo capite contentam, fœdè deturpavit. Verùm tantũ abeſt, ut ex eo propoſitum ſibi finem adeptus ſit, quin potiùs ipſamet peccati noſtri calamitas & fœditas, uniendi ſe naturæ noſtræ motivũ Deo fuit: qua in re compertum verè fuit quod ſancta canit Eccleſia: *Ars ut artem falleret, & medelam ferret inde, hoſtis unde læſerat.* Sanè Dæmoni convenit eruditum Juliani Imperatoris Emblema, qui aquilam ſagittâ quæ ipſius pennis ornabatur tranſfixâ depinxit, hoc ſubſcripto lemmate, *Ab ipſa contra ipſam*; id eſt, ab illa naſcitur quod illam interimit. Non D enim aliter contingit adverſario humani generis, quippe ab illo egreſſum eſt pravum conſiliũ, quo peccare hominem compulit fœmina; quod tamen ipſi inventori & artifici diabolo ſagitta lethalis fuit, quæ ejus viſcera tranſverberat, & per omnem transfiget æternitatem.

11. Item in hoc myſterio Deus ſuam oſtendit ſapientiam, in eo quòd cùm perfectiſſimus ſit, & nihil ipſi ad augmentum accedere poſſit, nec ad decrementum decedere, modum tamen quo proficeret invenit, ut eleganter expendit D. Bernardus ſerm. 3. in aſcenſione, his verbis: *Chriſtus cùm per naturam divinitatis non haberet quo creſceret, aſcenderet, vel proficeret, quia ultra Deum nihil eſt, per deſcenſum quomodo creſceret invenit, veniens incarnari, pati, & mori, ne moreremur in æternum, propter quod & Deus exaltavit illum.* Unde Nazianzenus orat. 39. ait quod *ille qui aſcendit ſuper cœlum cœli, ad orientem gloriæ ſuæ & ſplendoris, in* E *occaſu glorificatur vilitatis, humilitatiſque noſtræ.* Quod breviùs expreſſit Leo Papa ſerm. 2. de paſſione dicens; Chriſtum *pulverem objectionis noſtræ, corpus feciſſe gloriæ ſuæ.*

12. Invenit etiam per hoc myſterium modum admirabilem ad temperandum divinitatis ſuæ ſplendorem, & noſtræ naturæ claritatem augendam, ut bellè obſervavit Gregorius Magnus homil. 2. ſuper Ezechiël. & lib. 28. Moral. cap. 2. ubi hæc verba Ezechiëlis expendens, *Et de medio ejus quaſi ſpecies electri*, ſubdit. *Quid electri ſpecie, niſi Chriſtus Ieſus mediator Dei & hominum deſignatur? Electrum quippe ex auro & argento eſt. In electro dum aurum argentumq; miſcentur, argentum ad claritatem creſcit, aurum verò à ſuo fulgore palleſcit: illud ad claritatem proficit, hoc à claritate temperatur. Quia igitur in unigenito Dei Filio, natura divinitatis unita eſt natura noſtra, in qua adunatione humanitas in majeſtatis gloriam excrevit, divinitas à ſui fulgoris potentia humanis ſe oculis temperavit; per hoc quod humana natura clarior facta eſt, quaſi per aurum crevit argentum & quia divinitas à fulgore ſuo noſtris eſt aſpectibus temperata, quaſi aurum nobis palluit per argentum.*

Elegantèr quoq; ait Gregorius Thaumaturgus, in oratione quadam in Epiphania, *Chriſtum terram cœlumque, velut ponte, ita corpore ſuo junxiſſe.* Nimirum ut homines paulatim ad ſublimiora & diviniora erigi conſueſcerent. *Nondum enim* (inquit Bernardus) *meram lucem poterant aliquatenus ſuſtinere, ſed exhibere illis oportuit Verbum in carne, Solem in nube, lumen in teſta, mel in cera, cereum in laterna.*

Tom. 7 operũ Chryſoſtomi pag. 458. Serm. 6. de Aſcenſ.

13. Præterea mirabilis ſapientiæ fuit invenire modum, quo Deus gloriam ſuam mirabiliter amplificaret, haberetq; à quo ſummè ac plane divinè coleretur: ſi enim quibuſdam Regibus & Imperatoribus glorioſum fuit, Reges alios ſubditos habere, atq; illorum miniſterio ad viliſſima uti: multò magis Deo glorioſum eſt, habere hominem Deum, à quo colatur, oretur, adoretur, quiq; ad viliſſima quæq; ipſius causâ ſe ſubjeceri t.

Fuit & hoc mirabilis ſapientiæ, quòd Chriſtus objectâ carne, velut eſcâ quadam & illecebrâ, potentiſſimum hoſtem captus ac devoratus cepit, & victum fractumq; potentiâ ſpoliavit. Hinc Gregorius Papa homil. 25. illud Jobi cap. 45. de Leviathan hamo capto ad Chriſtum accommodans: *In hamo* (inquit) *eſca oſtenditur, aculeus occultatur. Hunc ergo Pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem illius incarnatum Unigenitum miſit, in quo & caro paſſibilis videri poſſet, & divinitas impaſſibilis videri non poſſet, &c. In hamo ergo ejus Incarnationis captus eſt, quia dum in illo appetit eſcam corporis, transfixus eſt aculeo divinitatis, &c. In hamo captus eſt quia inde interiit, unde momordit; & quos tenebat mortales jure perdidit, quia eum in quem jus non habuit, morte appetere immortalem præſumpſit*

Deniq; quid ſapientius quàm difficillimi pretij invenire tam mirabilem ſolutionem, ſuperbiam diabolicam tantâ humilitate comprimere, lapſos homines, per hominem Deum reparare, ad nihilum per peccatum redactos, ad ipſum faſtigium divinitatis evehere, & ad complementum totius univerſi, conjungere primum cum ultimo, hoc eſt Verbum Divinum, quod eſt omnium principium, & humanam naturam, quæ in operibus ſex dierum fuit ultima omnium creaturarum, ut diſcurrit D. Thomas opuſc. 60. cujus verba infrà referemus. 14.

Quantùm ad bonitatem divinam, ita in Incarnatione elucet, ut Paulus ad Titum 2. de hoc myſterio loquens dicat: *Benignitas & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei.* Quibus verbis ſignificare videtur, tunc primum apparuiſſe benignitatem Dei, cùm incarnatus eſt, non quòd antea in creatione mundi non apparuiſſet, ſed quia multò magis in Incarnatione, quàm in creatione 15.

reſplen-

reſplenduit. Unde ipſe Chriſtus ex hoc ſolo myſterio videtur commendare charitatem Dei erga homines, Joan. 3. dicens, *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret!* Quod eſt aſſerere in hoc beneficio Deum modo quodam ſpecialiſſimo, ſuam erga homines charitatem & benignitatem oſtendiſſe. Nulla enim major eſſe poteſt charitas & benevolentia, ea quâ amans maximè ſe communicat amato, & modo ipſi maximè benefico & utili: Deus autem, ut ſuprà vidimus, per Incarnationem perfectiſſimo modo ſe communicat humanæ naturæ, quatenus ſubſtantialiter & perſonaliter ei ſe conjungit, idque modo beneficentiſſimo & ipſi naturæ utiliſſimo, ut patebit ex dicendis concluſione ſequenti, ubi utilitates & commoda, quæ nobis ex Incarnatione obvenerunt, fusè declarabimus: Ergo in hoc myſterio potiſſimùm Dei charitas & benignitas elucet, & divitias diviniſſimi ſui erga nos amoris Deus effundit. Unde Incarnatio ſignificatur per oſculum, quod eſt præcipuum amoris & benevolentiæ ſignum, Cantic. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Sicut enim in oſculo os unius dilecti ori alterius conjungitur: ita per Incarnationem duæ naturæ, divina ſcilicet & humana, in eadem perſona Verbi copulantur, quod his verbis expreſſit D. Bernardus ſerm. 2. in Cantica: *Sit os oſculans Verbum aſſumens, oſculatum caro quæ aſſumitur, oſculum verò quod pariter ab oſculante & oſculato conficitur, perſona ipſa ex utroque compacta, Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, &c. Fœlix oſculum, ac ſtupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur, ſed homo homini unitur; & ibi quidem contactus labiorum, complexum ſignificat animorum; hic autem confœderatio naturarum, divinis humana componit, quæ in terra ſunt, & quæ in cœlis pacificans, ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit utraque unum.*

Quantùm ad divinam juſtitiam, mirum etiam in modum in Incarnatione effulget, cùm per eam Verbum Divinum condignam & rigoroſam Patri pro delictis hominum exhibuerit ſatisfactionem, quæ à nullo puro homine exhiberi poterat. Unde D. Paulus per excellentiam & antonomaſiam, Divini Verbi Incarnationem, opus divinæ juſtitiæ vocavit: *Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ*, ad Roman. 3. & Jerem. 23. Meſſias venturus, appellatur *Juſtus noſter*; quia pro nobis debebat ſatisfacere ex toto rigore juſtitiæ, qua etiam de cauſa Iſaiæ 11. juſtitia dicitur *cingulum lumborum ejus*. Hinc etiam Zeno Veronenſis, ait quod in *cœleſti Zodiaco Virginem excepit libra, ut noſceremus per Chriſti ex Virgine adventum, advectam eſſe juſtitiam*, juxta illud Zachariæ, *venit tibi Juſtus & Salvator.* Denique Leo Papa: *Venit in hunc mundum dives atque miſericors negotiator, & commutatione mirabili init commercium ſalutare. Juſtus enim & miſericors Deus, non ſi injuriâ ſua voluntatis eſt uſus, ut ad reparationem noſtram ſolam potentiam benignitatis exerceret. Sed quia conſequens fuerat, ut homo factus peccatum, servus eſſet peccati; ſic medicina ægri, ſic reconciliatio rei, ſic redemptio eſt impenſa captivis, ut condemnationis juſta ſententia, juſto liberatoris opere ſolveretur. Nam ſi pro peccatoribus ſola ſe opponeret Deitas, non tam ratio Diabolum vinceret, quàm poteſtas.*

Denique in Incarnatione maximè elucet divina miſericordia, hoc enim myſterium fuit quodammodo neceſſarium, ut Deus perfectè miſericors eſſet, ſeu ne quid ad divinæ miſericordiæ complementum deeſſet: Nam ut docet S. Thomas 1. p. quæſt. 21. art. 3. *Miſericors dicitur aliquis, quaſi habens miſerum cor, quia ſcilicet afficitur ex miſeriâ alterius per triſtitiam, ac ſi eſſet propria miſeria: & ex hoc ſequitur quod operetur ad depellendam miſeriam alterius, ſicut miſeriam propriam, & hic eſt miſericordiæ effectus: triſtari ergo de miſeria alterius, non competit Deo, ſed repellere miſeriam alterius hoc ei maximè competit.* Ex quibus apertè conſtat, duplicem eſſe miſericordiæ actum, quorum primus eſt repellere miſeriam alterius, ſecundus alienâ affici miſeriâ: primus Deo maximè proprius eſt, ratione ejus omnipotentiæ & infinitæ virtutis; ſecundus verò divinæ adverſatur naturæ, ratione ipſius immutabilitatis, & perfectæ fœlicitatis: quare ut ex utroque actu Dei compleretur miſericordia, & ut perfectè miſericors fieret, oportuit ipſum incarnari, ut poſſet compati infirmitatibus noſtris, & ut loquitur Apoſtolus ad Hebræos 2. *Per omnia debuit fratribus aſſimilari, ut miſericors fieret*, id eſt, ne quid ad perfectæ miſericordiæ complementum deeſſet. Unde meritò Chriſto adaptari poſſunt verba illa Job 31. *Ab infantia mea crevit mecum miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum*: Nam licèt ab æterno eſſet infinitè miſericors, ratione ſuæ bonitatis & omnipotentiæ, cujus beneficio adverſa quæque & noxia à nobis repellere poterat, crevit tamen ab ejus infantia miſeratio, & de utero matris cum eo egreſſa eſt, quia ex Virgine naturam humanam aſſumpſit, ratione cujus novit compati infirmitatibus noſtris, & ex alienis triſtari ærumnis; quare Marci 8. dicebat Diſcipulis: *Miſereor ſuper turbam, quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent*, & Lucæ 7. cùm vidiſſet Viduam lacrymantem, & lugentem mortem filii ſui, *miſericordiâ motus ſuper eam, dixit illi, noli flere*, & cap. 19. *ut appropinquavit Jeruſalem, videns civitatem, flevit ſuper illam, &c.* Denique Apoſtolus ad Hebræos 4. ait: *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia, pro ſimilitudine, abſque peccato.*

Hoc argumentum ex manifeſtatione divinorum attributorum deſumptum, quòd fusè expendimus, breviter à D. Thoma perſtringitur opuſc. 60. art. 1. ubi oſtendit ſacramentum Dominicæ Incarnationis fuiſſe Deo convenientiſſimum, *quia decebat Deum ſuam ſapientiam oſtendere, potentiam, & bonitatem: quid autem potentius quam conjungere extrema ſummè diſtantia? Magna enim potentia fuit in conjunctione diſparium elementorum, major in conjunctione illorum ad ſpiritum creatum, maxima verò in unione ad ſpiritum increatum, ubi maxima eſt diſparitas. Quid verò ſapientius, quàm quod ad completionem totius univerſi fieret conjunctio primi & ultimi: hoc eſt Verbi Dei quod eſt omnium principium, & humana natura, quæ in operibus ſex dierum, fuit ultima omnium creaturarum? Quid etiam benevolentius, quàm quod creator rerum communicare ſe voluit rebus creatis? Et hæc benignitas magna fuit in conjunctione ſui cum omnibus rebus per præſentiam; major, quia communicavit ſe bonis per gratiam; maxima, quia communicavit ſe Chriſto homini, & per conſequens generibus ſingulorum, in unitate perſona.* 18.

Dico ſecundò: Incarnatio eſt conveniens na-

turæ humanæ, id eſt, ipſi commoda & utilis, & magnum bonum & perfectionem illi afferens.

19. Concluſio ferè per ſe nota eſt, declaratur tamen primò, quia per Incarnationem natura humana ad plenam divinitatis participationem elevata eſt, & ad tantum celſitudinis gradum evecta, ut quò altiùs attollatur non habeat, ſicut dicit Auguſtinus de prædeſtin. Sanct. cap. 15. Unde Rupertus in cap. 28. Geneſis docet myſterium Incarnationis figuratum fuiſſe per myſticam illam ſcalam, in qua Patriarcha Jacob vidit Angelos deſcendentes in terram, & aſcendentes in cœlum; eadem quippe charitas, quæ Chriſtum humiliavit & exinanivit per Incarnationem, naturam humanam per gratiam, & unionem hypoſtaticam exaltavit, & ad ſupremum magnitudinis faſtigium evexit. Hinc notant aliqui ex SS. Patribus, quòd in veteri teſtamento, priuſquàm Dei Filius homo fieret, Angeli patiebantur ſe ab hominibus adorari, eos enim adoraverunt Abraham & Loth Geneſ. 18. & 19. ſed poſt Mediatoris adventum, cùm ſe Joannes adoraturus Angelum proſtraviſſet, audivit: *Vide ne feceris, conſervus tuus ſum & fratrum tuorum.* Quæ verba expendens Gregorius magnus lib. 27. Moral. cap. 8. *Quid eſt* (inquit) *quod priùs æquanimiter ſe concedebant adorari, poſt adorari ab homine Angeli recuſant? niſi quod priùs hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eiſdem carnalibus corruptionibus redemptum, quo abjectiorem noverant, juſtius contemnebant: poſtmodum verò humanam naturam eò jam ſubſtratam habere non poterant, quò hanc in authore ſuo, etiam ſuper ſemetipſos ductam, videbant: neque enim debebat in membris ſubjecta deſpici, quæ in ipſo membrorum capite meruit venerari.* Agnoſcebant ergo Angeli hominis naturam, Dei Filio hypoſtaticè unitam, propter quod ab hominibus ſe adorari non ampliùs permittebant, ſed potiùs carnem noſtram ipſi conjunctam, ab ipſis adorandam eſſe ſciebant. Unde Chryſoſtomus: *Magnum, & mirabile, & ſtupore plenum eſt, carnem noſtram ſurſum ſedere, & adorari ab Angelis. Hoc ego ſæpiùs in mente verſans, exceſſum patior, magna de genere humano imaginans.*

20. Secundò, per Incarnationem homines in ordine gratiæ habent caput homogeneum & ejuſdem naturæ, à quo omnium gratiarum chariſmata in membra defluunt. Quam rationem inſinuat Auguſtinus tract. 80. in Joan. ubi exponens illud Chriſti, *Ego ſum vitis, vos palmites*, ſic ait: *Unius quippe naturæ ſunt vitis & palmites: cùm ergo eſſet Deus cujus naturæ non ſumus, factus eſt homo, ut in illo eſſet vitis humana natura, cujus & nos homines, palmites eſſe poſſemus.*

21. Tertiò, per hoc myſterium Deus dedit nobis perfectum exemplar omnium virtutum, debet enim reſpectu hominum exemplar eſſe viſibile & perfectum: Deus autem in propria natura eſt quidem perfectiſſimus & ſanctiſſimus, ſed non viſibilis, & à nobis cognoſcibilis: homo è contra eſt viſibilis, ſed non impeccabilis: Angelus verò neutrum habet, cùm nec poſſit à nobis videri, nec ex propria natura impeccabilis & indefectibilis ſit: Ut ergo homines haberent exemplar perfectum, Deus factus eſt homo, & Chriſtus venit in mundum, qui cùm ex duplici natura, divina ſcilicet & humana conſtet, habet duas illas conditiones, ad perfectum exemplar neceſſarias; nam ratione naturæ divinæ, impeccabilis eſt & infinitè ſanctus; & ratione naturæ humanæ, viſibilis & cognoſcibilis. Hanc rationem inſinuat Auguſtinus ſerm. 52. de diverſis, ubi ſic diſcurrit: *Homo ſequendus non erat, qui videri poterat, Deus ſequendus erat, qui videri non poterat: ut ergo exhiberetur homini & qui videretur ab homine, & quem homo ſequeretur, Deus factus eſt homo.* Unde Plato in libro de legibus ait: *Menſura omnium non homo, ſed Deus eſt, maximè verò, ſi Deus fiat homo.* Quare interrogatus, quandiu ipſius legibus ſtandum foret, reſpondit: *Donec aliquis ſacratior homine in terris appareat, qui fontem omnibus veritatis aperiat, quem denique ſequantur omnes.* Item Tertullianus in Apolog. loquens de morum diſciplina, ſic ait: *Venit igitur qui ad reformandam & illuminandam eam, venturus à Deo prænuntiabatur Chriſtus ille Filius Dei, ille Dei radius, ut retro ſemper prædicabatur, delapſus in Virginem quandam, & in utero caro ejus figurata, naſcitur homo Deo mixtus, caro ſpiritu inſtructa nutritur, adoleſcit, afflatur, docet, & operatur, & Chriſtus eſt.* Demum D. Bernardus, & Drogo Oſtienſis, bene obſervarunt, Chriſtum in Incarnatione de carne ſua feciſſe animæ noſtræ præclariſſimum ſpeculum omnium virtutum: ſicut enim ad conficiendum ſpeculum, duo corpora debent conjungi, quorum unum ſit lucidum & diaphanum ad recipiendas ſpecies, putà vitrum, aut cryſtallus; alterum verò è contra ſit obſcurum, & opacum ad illas tranſmittendas, v.g. ſtannum, aut plumbum: ita ſimiliter, admirabili planè divinæ ſapientiæ ordine & diſpenſatione, divina & humana natura in Chriſto conjunctæ ſunt, ut lux immenſa divinitatis, per opacitatem & obſcuritatem naturæ noſtræ quodammodo temperaretur, & infirmitati noſtræ, quæ infinitum illum ſplendorem ferre non poterat, fieret proportionata; ſicque inde ex mirabili illo divinæ & humanæ naturæ conſortio ac temperamento, perfectum omnium virtutum ſpeculum exhiberetur hominibus. Unde Bernardus ſuper Cantica, alloquens ipſum Chriſtum, *Utrumque es mihi Domine Jeſu, & ſpeculum patiendi, & præmium patienti.* Et Drogo Oſtienſis: *Feciſti mihi, benigniſſime Jeſu, de carne tua ſpeculum animæ meæ.*

22. Quarta ratio inſinuatur à D. Cypriano, lib. de cardinalibus Chriſti operibus, cap. de nativitate Chriſti, ubi dicit Chriſtum factum eſſe hominem, ut homo haberet in Deo, unde fieri poſſet plenè beatus; in anima, videndo Chriſti divinitatem, in corpore, videndo ejus humanitatem, ut tota hominis converſio eſſet ad Chriſtum. Quam rationem etiam eleganter expendit D. Auguſtinus in Manuali cap. 26. his verbis: *Deus propter homines factus eſt homo, ut uterque ſenſus hominis in ipſo beatificaretur: & reficeretur oculus cordis in ejus divinitate, & oculus corporis in ejus humanitate, ut ſive ingrediens, ſive egrediens, in ipſo paſcua inveniret humana natura condita ab ipſo.*

23. Ultima ratio aſſumitur ex D. Thoma hic art. 2. ubi ait quod homines per Incarnationem mirabiliter promoventur ad bonum, & removentur à malo. Primò enim promoventur ad fidem, quæ magis certificatur ex hoc quod ipſi Deo loquenti credit, juxta illud Joannis: *Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit nobis.* Unde Auguſtinus lib. 11. de civit. cap. 2. *Ut mens in fide fidentiùs ambularet ad veritatem, ipſa veritas, Dei filius, homine aſſumpto, non Deo conſumpto, eandem conſtituit ac fundavit fidem, ut ad Deum iter eſſet homini, per hominem Deum, hic eſt enim mediator*

[Medi]ator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus Chriſtus per id quod eſt mediator, eſt homo & via perveniendi ad Deum: quia ſi inter eum qui tendit, & illud quo tendit, via media eſt, ſpes eſt perveniendi. ſi autem de[ſi]t aut ignoretur qua eundum ſit, quid prodeſt noſſe quò [eund]um ſit. Sola eſt autem contra omnes errores via munitiſſima, ut idem ipſe ſit Deus & homo. Quò itur, [De]us; qua itur, homo.

Secundò promoventur ad ſpem, ut enim diſcurrit Chryſoſtomus homil. 2. in Matth. *Dilectus [fil]ius Dei, etiam filius David eſſe dignatus eſt, ut te [fa]ceret filium Dei. Quod ſi ambigis de his quæ ad tuum ſpectant honorem, ab iis quæ illius ſunt, etiam [ista] credere. Quantùm conſequi poteſt humana ratio, multo eſt difficilius Deum hominem fieri, quàm hominem Dei filium conſecrari. Cùm ergo audieris, quod filius Dei filius ſit & David & Abrahæ, dubitare jam [desi]ne, quod & tu qui filius es Adæ, futurus ſis filius Dei: [no]n enim fruſtra nec vanè ad tantam humilitatem ipſe deſcendit, ſed ut nos ex humili ſublimaret. natus eſt enim ſecundùm carnem, ut tu naſcereris ſpiritu; natus eſt ex muliere, ut tu deſineres filius eſſe mulieris.* Addit Paulinus Nolanus Epiſt. 33. quod ita per Chriſtum *Deo juncti & inſiti ſumus, ut, Dei arrhabonem teneamus in terra noſtra Spiritum ſanctum quem dedit nobis, & noſtra pignora habeamus in Deo carnem Chriſti; quia interrallum iſtud immenſum, quo à divinis mortalia diſparantur, medio & inter utraque communi interventu ſuo, velut quodam (ut ſic dixerim) ponte continuat, ut ejus tramite terrena cœleſtibus conſerentur. Erigat ergo* (ſubdit Auguſtinus) *ſpem ſuam genus humanum, & recognoſcat naturam ſuam, [&] videat quantum locum habeat in operibus Dei.*

Tertiò per Incarnationem charitas miro in modum inflammatur, unde Chriſtus Lucæ 12. *Ignem veni mittere in terram.* Eſt enim amor, & oſtenſio amoris, cauſa efficaciſſima movens ad amandum, juxta illud Senecæ: *Ego tibi monſtrabo amatorium ſine medicamento, ſine herba, ſine ullius veneficæ carmine; ſi vis amari, ama.* In hoc autem opere maximè oſtendit Deus amorem ſuum erga homines, cùm amor, juxta Dionyſium, ſit unitivus, & per hoc myſterium Deus homini perfectiſſimè unitur. Unde Auguſtinus lib. de Catechizandis rudibus; *ſi amare pigebat, ſaltem redamare non pigeat.* Deinde ſimilitudo eſt cauſa amoris: quæ verò major excogitari poteſt ſimilitudo Dei cum homine, quàm in ſua natura humana: unde ſicut Alexander, ut amorem & benevolentiam Perſarum, quos bello ſubjugaverat, ſibi conciliaret, depoſitâ veſte Macedonianâ, habitum Perſarum induit: ita Deus in myſterio Incarnationis, in ſimilitudinem hominum factus eſt, & habitu inventus ut homo, ut fieret hominibus maximè amabilis; & cùm in creatione feciſſet hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, in Incarnatione factus eſt ad imaginem & ſimilitudinem hominis, ut duplicatâ ſimilitudine, amorem noſtrum erga ipſum vehementiùs accenderet, & veluti duplicaret.

Nec ſolùm motivum, ſed etiam facilitatem [ip]ſam amandi nobis præbuit Deus per Incarnationem; difficilè enim amat homo quod non facilè apprehendit: at non facilè apprehendit entia purè ſpiritualia, ut Deum, quem, imaginatio nostra pendente à ſenſibus, complecti non poteſt: at cùm Deus factus eſt homo, factus eſt ſenſibilis & imaginabilis, atque ita facilè affectibus noſtris apprehenſibilis. Sic explicat Auguſtinus in Enchirid. cap. 15. quod Chriſtus Dominus dicit Joan. 10. *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur; & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet:* Nam & mens noſtra purè ſpiritualis, & ſenſus noſtri purè corporei, in Deo incarnato paſcua inveniunt, & in illo habent unde perfectè reficiantur & delectentur, ut ſuprà ex eodem Auguſtino viſum eſt. Vide Bernardum ſerm. 6. de Aſcenſione Domini, qui Chriſtum carne ſuâ uſum eſſe dicit, *ut qui aſſurgere ad ſpiritualia non prævalebant, eos in ſua carnis provocaret affectum, atque ita paulatim ad Deum attolleret.* Idem docet ſerm. 20. in Cantica, his verbis: *Ego arbitror præcipuam invisibili Deo fuiſſe cauſam, quod voluerit in carne videri, & cum hominibus homo converſari, ut carnalium videlicet, qui niſi carnaliter amare non poterant, cunctas primò ad ſuæ carnis ſalutarem amorem affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorem perduceret ſpiritualem.*

Homines etiam per Incarnationis myſterium removentur à malo, quatenus inſtruuntur, ne diabolum peccati authorem ſibi præferant, aut ſequantur, qui per Incarnationem ipſis ſubjectus eſt; & docentur quanta ſit dignitas naturæ humanæ, tantoperè exaltatæ, ne peccando eam inquinent. Unde Leo Papa ſerm. 1. de Nativ. Domini: *Agnoſce, ô Chriſtiane, dignitatem tuam, & divinæ conſors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri converſatione redire. Memento cujus capitis, & cujus corporis ſis membrum. Reminiſcere quod erutus de poteſtate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum. Noli te diaboli iterum ſervituti ſubjicere, quia pretium tuum ſanguis Chriſti eſt, qui veritate te judicabit, qui miſericordia redemit.* 27.

Habent etiam homines in hoc myſterio unde cognoſcant meliùs peccati fœditatem & malitiam, tanto remedio indigentem, ſubindeque ut ab eo magis abhorreant; & ut ſuperbiam, quæ maximè eos impedit ne Deo adhæreant, fugiant, tantâ incarnati Verbi humilitate inſtructi, unde Auguſtinus: *Si hæc medicina ſuperbiam non curat, quid eam curet neſcio.* Item ipſius Chriſti meritis, à duriſſima peccati & dæmonis ſervitute homines liberantur. 28

Denique Auguſtinus 13. de Trinit. cap. 17. multa alia eſſe dicit quæ in Chriſti Incarnatione, ſalubriter intuenda & cogitanda ſunt, & D. Thomas hîc art. 2. in fine corporis, inquit plurimas alias eſſe utilitates, quæ conſecutæ ſunt ex hoc myſterio, ſupra apprehenſionem ſenſus humani.

Dico tertiò, Incarnationis myſterium fuiſſe conveniens, ſeu utile & commodum toti univerſo. 29

Hæc etiam concluſio evidens eſt ex ſuprà dictis, nam ex hoc myſterio ad omnes creaturas quædam peculiaris dignitas redundavit; quia, ut ſuprà dicebamus, in natura hominis omnes res creatæ quodammodo continentur, & ideò aſſumendo illam naturam, omnes creaturas quodammodo Deus ſpecialiter copulavit, ut benè notavit Cajetanus hîc art. 1. & multi exiſtimant indicatum eſſe à Paulo, cùm dicit ad Epheſ. 1. omnia in Chriſto eſſe inſtaurata, propter novam ſcilicet dignitatem & excellentiam, omnibus creaturis, in homine ut in epilogo totius univerſi collectis, ex unione hypoſtatica collatam. Propterea, ut ſuprà annotavimus, amori totius mundi, myſterium Incarnationis tribu-

tribuitur Joan. 3. & Iſaiæ 45. omnes creaturæ ad hoc myſterium perficiendum invitantur, his verbis: *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum, aperiatur terra, & germinet Salvatorem.* Ob eandem rationem SS. Patres, præſertim Nazianzenus orat. 42. & Juſtinus in expoſitione fidei, Verbi Incarnationem, *œconomiam* appellant; eſt enim œconomia quaſi univerſalis diſpenſatio: per Incarnationem autem toti univerſo proviſum eſt, quia in omnium creaturarum utilitatem & dignitatem cedit.

30. Confirmatur: Conveniens erat has tres rerum differentias in univerſo reperiri, ut ſicut in nobis eſt unica natura in unica perſona, & in Deo natura unica in pluribus perſonis, eſſent in Chriſto naturæ plures in unica perſona. Sicut Leo Papa dicit, conveniens fuiſſe dari hominem productum ex muliere ſine viro, quia jam alii tres modi producendi hominem inventi fuerant, nempe ex viro ſine fœmina, ſicut Eva producta eſt; ex fœmina & viro, ſicut ordinarie homines generantur; & abſque viro & fœmina, per productionem ex nihilo, ſicut Adam formatus eſt.

ARTICULUS II.

Utrum fuerit magis conveniens, Filium incarnari, quam Patrem, vel Spiritum ſanctum, & naturam humanam, potiùs quam angelicam, ab illo aſſumi?

31. Dico primò, convenientius fuit Filium incarnari, quàm Patrem & Spiritum ſanctum, Ita D. Thomas infrà quæſt. 3 art. 8. ubi id probat quinque rationibus, ſeu congruentiis. Prima eſt, quia ordo eſt ſimilium: Filius autem, qui eſt Verbum & conceptus Patris, habet ſpeciali modo rationem ſimilitudinis exemplaris reſpectu cujuſvis creaturæ. Secunda, quia opera artis per eandem ideam & notionem reformantur, per quam formata ſunt: omnes autem creaturæ ſunt opera artificii divini, & Filius eſt Verbum per quod facta ſunt univerſa. Quam rationem Leo Papa ſerm. 11. de Paſſione eleganter declarat, his verbis: *In hac autem ineffabili unitate Trinitatis, cujus in omnibus communia ſunt opera atque judicia, reparationem humani generis propriè Filii perſona ſuſcepit, ut quoniam ipſe eſt per quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil, quique plaſmatum de limo terræ hominem flatu vitæ rationalis animavit, idem naturam noſtram ab æternitatis arce dejectam, amiſſæ reſtitueret dignitati, & cujus erat conditor, eſſet etiam reformator.* Tertia, quia propria hominis perfectio eſt ſapientia: Filius autem Dei eſt conceptus divinæ ſapientiæ, & Patris Verbum, quo debet homo fieri ſapiens ſecundùm Deum. Unde Guitmundus Averſanus Epiſcopus in confeſſ. de ſancta Trinit. *Quoniam mortuus eſt* (inquit) *homo per inſipientiam, oportuit eum vivificari per ſapientiam. Incarnata eſt igitur Dei ſapientia, ut deleretur hominis inſipientia.* Quarta, quia Incarnatio facta eſt ad conſtituendos homines filios Dei adoptivos, quod convenienter fit per Filium Dei naturalem. Quinta, quia Incarnatio facta fuit in remedium peccati primi parentis: peccaverat autem primus parens, appetendo ſcientiam, ut patet ex verbis ſerpentis promittentis homini ſcientiam boni & mali: unde conveniens fuit

A ut per Verbum veræ ſapientiæ homo reduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitum ſcientiæ receſſerat à Deo. Addi poteſt quod Filius eſt perſona quaſi media inter Patrem & Spiritum ſanctum, quare decuit ut etiam ipſe eſſet Mediator inter Deum & homines, quod factum fuit in Incarnatione.

Aliam quoque SS. Patres aſſignant rationem, cur Filium præ cæteris perſonis carnem ſuſcipere decuerit, ne ſcilicet Filii appellatio tranſiret ad aliam perſonam, ex quo in ſanctiſſimam Trinitatem indecora quædam redundaret confuſio. Hanc rationem affert Gennadius in li-

B bro de dogmatibus Eccleſiaſticis cap. 2. *Non Pater* (inquit) *carnem aſſumpſit, neque Spiritus ſanctus, ſed Filius tantùm, ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipſe fieret in homine hominis matris filius: ne filii nomen ad alterum tranſiret, qui non eſſet æterna nativitate filius.* Bernardus quoque ſerm. 2. de Advent. quæſtioni iſti, *qua ratione Filius magis incarnatus ſit, quàm Pater aut Spiritus ſanctus?* ita reſpondet: *Videtur tamen nec Patris, nec Spiritus Incarnationem in pluralitate filiorum effugiſſe confuſionem, dum alius Dei, alius filius hominis diceretur. Videtur & illud maximè congruum, ut ii ſpecialiter filius fieret, qui filius erat, ne quid eſſet ambiguitatis in nomine.* Alia demum eſt ratio, quæ ad Patrem ſpecialiter attinet, quia ei non convenit mitti ab

C aliquo, cùm non ſit ab alio. De quo in Tractatu de Trinitate, diſputatione ultimâ. Qui plura cupit, legat Gulielmum Pariſienſem in fine libri *cur Deus homo*, ubi hanc quæſtionem ſubtiliter & curioſe pertractat.

Dico ſecundò, magis conveniens fuit, naturam humanam aſſumi à Verbo, quàm angelicam. Eſt etiam D. Thomæ infrà quæſt. 4. art. 1. & in 3. diſt. 20. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 3 ubi ait: *Natura angelica non tota corruerat, & Angelus peccans, ſtatim in malo confirmatus fuit, non autem homo, & ideò natura humana reparari debuit, non autem angelica.* 32

Deinde natura humana, cùm imbecillior ſit

D quàm angelica, magis debuit divinam provocare miſericordiam, & Deus illius miſerendo, benignitatem ſuam manifeſtare. Quam rationem egregiè expendit D. Gregorius lib. 4. Moral. cap. 9. his verbis: *Duas ad intelligendum creaturas Deus fecerat, angelicam videlicet & humanam utramque verò ſuperbia percuſſit, ſed una tegmen carnis habuit, alia verò nihil infirmum de carne guſtavit miſertus ergo creator, illam ad ſe debuit reducere, quam in perpetratione culpæ, ex infirmitate aliquid conſtat habuiſſe: & tantò ampliùs debuit apoſtatam Angelum repellere, quo cùm à perſiſtendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne geſtavit.*

Item Angelus ſuâ ſponte, & veluti ſine occaſione peccavit: homo verò fuit à muliere indu-

E ctus, quæ priùs à ſerpente inducta eſt. Quam etiam rationem habet ibidem Gregorius, relatus à D. Thoma 1. p. quæſt. 64. art. 2. argumento 4. in cujus ſolutione advertit, rationem non eſſe adæquatam, nec valere pro omnibus Angelis qui peccarunt; ad ſummum enim procedit de primo Angelo peccante, cum alii ipſius ſuaſione & exemplo ad peccandum inducti fuerint.

Præterea, ruina Angelorum potuit reparari per homines, ſublevando homines ad eorum ſedes, quæ veluti vacuæ manſerunt: hominum verò lapſus non poterat ſuppleri, ſubſtituendo aliam naturam, loco humanæ, cùm aliæ naturæ

puræ

[illegible] & comm[illegible] [illegible] extendi[illegible] [illegible], unde a[illegible] ple[illegible], ac perfectiorem divinæ boni[illegible] communicationem, magi[illegible] naturam humanam à Verbo aſ[illegible]m.

ARTICULUS III.

[illegible] Incarnatio convenienti tempore facta fuerit?

R[illegible] dubitandi eſt, quia lapſus Adæ in ipſo [illegible]centis mundi exordio contigit: At [illegible] Verbi, eſt unicum remedium huma[illegible] poſt lapſum: Videtur ergo quod con[illegible] fuiſſet ſubventum humanæ miſeriæ, [illegible] fuiſſet Incarnatio, nec tam ſerò [illegible] medicina.

[illegible] firmatur: Opus Incarnationis ex immen[illegible] inæ miſericordiæ & charitatis proceſ[illegible] illud ad Ephes. 2. *Deus qui dives eſt in miſe[illegible] propter nimiam charitatem ſuam quâ dile[illegible] cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos* [illegible]. Sed magis eſſet commendata charitas [illegible] Incarnatio eſſet facta à principio, ſtatim [illegible] peccatum, cùm charitas non tardet ſubve[illegible] co neceſſitatem patienti, ſecundùm il[illegible] Prov. 3. *Ne dicas amico tuo, vade & reverte[illegible] tibi, cùm ſtatim poſſis dare*: Ergo Io[illegible] convenienti tempore facta non eſt. Ni[illegible]

[illegible] primò, fuiſſet valde conveniens, quod [illegible] non fieret ab initio mundi, & ſtatim [illegible] m Adæ. Ita D. Thomas hîc quæſt. 1.

[illegible] atur primò ratione quam ibidem inſinu[illegible] Incarnatio fuerit ordinata ad liberan[illegible] nem à peccato, tamen valde conve[illegible], ut non ſtatim veniret medicus ſalu[illegible] m ſanandum: cùm enim hominis pec[illegible] proceſſerit ex ſuperbia, eo modo liberan[illegible] homo, ut humiliatus recognoſceret [illegible] mitatem, & indigentiam medici & li[illegible], atque ita clamaret ad ipſum, & gratiæ [illegible] auxilium; quod non tam commodè fa[illegible] et, ſi ſtatim à principio poſt peccatum [illegible] Chriſtus: dilatio enim tanti beneficii, [illegible] res reddidit homines, cùm per tot annos [illegible] ia experti fuerint, ſe nec per opera legis [illegible], nec per ſacrificia legis ſcriptæ, peccati [illegible] potuiſſe excutere, unde etiam factum [illegible] ilato beneficio, & neceſſitate creſcente, [illegible] a Salvatoris creſcerent: Ergo fuit valde [illegible] ens, quod Incarnatio non fieret ab ini[illegible] di, & ſtatim poſt lapſum Adæ.

[illegible] e ut ibidem di[illegible] urrit [illegible] octor, fuit [illegible] ens ad commendationem tam excellen[illegible], ut [illegible] urima ſæcula præcederent exe[illegible] us ad hoc ut horum ſæculorum de[illegible] atio expectaretur ab omnibu[illegible], po[illegible] atriarchis, prædiceretur [illegible] ophe[illegible]

[illegible] IV

[illegible] *rum ſui* [illegible] *dus. Quant*[illegible] *num ſeries longior p*[illegible]*cedere debeb*[illegible] nem eleganter expendit T[illegible] tra Marcionem cap. [illegible] ubi [illegible] *putem à Deo ſubitum, qu*[illegible] *poſitum: ſi autem diſpoſitum, cur* [illegible] *ut probari poſſet & diſpoſitum ex prædi*[illegible] *num ex diſpoſitione. Et utique tantum* [illegible] *mana ſalutis parabatur, inquantum* [illegible] *prodeſſet, intantum paraturam deſid*[illegible]

B *poſſet, ſubſtructam fundamentis diſpoſit*[illegible] *rationis, quo ordine fides informata, meri*[illegible] *induceretur à Deo, & Deo exhiberetur ab h*[illegible]

Addit S. Thomas, quod ſi Chriſtus [illegible] in principio mundi veniſſet, [illegible] ris prolixitate tepuiſſet: hæc eſt en[illegible] conditio, ut non diu in officio [illegible] perſeverent, ut patet in Eccleſiæ pr[illegible] quæ ab illo charitatis fervore, quem hab[illegible] ordio, ſtatim declinare cœpit [illegible] pauciores Chriſti gratiæ & benefici[illegible] tur. Quam rationem inſinuat Theod[illegible]

C 6. de curationibus Græcorum, his ver[illegible] *principio Chriſtus mortem ſubiſſet, quando pe*[illegible]*tum non perinde effuſum fuiſſet, nemo deinde credidiſſet.* Unde

Ad rationem dubitandi initio p[illegible]ſitam [illegible] ſpondetur, quod licèt lapſus Adæ in ipſo mun[illegible] naſcentis exordio contigerit, & Incarnatio ſit unicum remedium ad ejus reparationem à Deo inſtitutum, propterea tamen non op[illegible] uit eam ab initio mundi fieri, quia etſi ejus exe[illegible] ut dilata, ejus tamen utilitas & efficacia effec[illegible]m habuit anticipatum per fidem Chriſti ventur[illegible], quam habuerunt etiam priora mundi ſæ[illegible]ula, & per quam homines in lege naturæ, & i[illegible] ge ſcripta juſtificati ſunt; quapropter Apocal. 3. Chriſtus dicitur *Agnus occiſus ab origine mundi.* 38

D Ad confirmationem dicendum eſt, quod licèt charitas non tardet amico ſubvenire, ill[illegible] tamen ſuccurrere debet, ſecundùm nego[illegible] op portunitatem, & prout convenit ejus conditioni: *Non enim* (inquit Chryſoſtomus) *ſi aliquid utile eſt, ideò ſtatim dari debet; nam etiam ſolidu*[illegible] *cibu*[illegible] *utilis eſt, nec tamen datus à principio*, & ſi medi[illegible] ſtatim à principio ægritudinis, medicinam daret infirmo, minùs proficeret, & fortè magis læderet, quàm juvaret; non expediebat autem ut ſtatim à principio poſt peccatum, Incarnationis remedium humano generi exhiberetur, illud enim ex ſuperbia contemneret, ſi prius [illegible] am infirmitatem non cognoſceret: unde *Sapient*[illegible] *x*[illegible] *pectavit animarum medicus, donec univerſ*[illegible] *malitia ægritudo panderetur* ut ait Gregor[illegible]us Nyſſen[illegible], relatus à Theophylacto, ſuper Epiſtolam [illegible] Hebræos exponente illa verba *Nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum ad repro*[illegible] *nem peccati per victimam ſui ipſius mani*[illegible] *eſtatus eſt.* I[illegible] dem docet D. Bernardus hom[illegible] 1. de Advent[illegible] *Tempus eſt* (inqu[illegible] poſt expenſas alias Incarnationis circunſtantias) *jam ipſum quoque conſiderare tempus quo Salvator advenit* [illegible] *enit enim quod & v*[illegible]*s credimus non latere) non initio tempor*[illegible]*m, ſe*[illegible] *in fine. Ne*[illegible] *incongr*[illegible]*e factum eſt ſed vere ſa*[illegible]*ienter diſpoſuit Sapientia, ut cùm magis eſſet ne*[illegible] *tus* [illegible]

Hom. 2. in Epiſt. ad Coloſſ.

[illegible] *ſ[illegible] anima* [illegible]

39 [illegible] ratio- [illegible] mun- [illegible] hic [illegible] perti- [illegible] andiu [illegible] ita & [illegible] nta [illegible] hominum [illegible] ſſent [illegible] ſus amiſſa, ac [illegible] ſſet, ſi uſq; ad [illegible] quod facile credet [illegible], tam in lege [illegible] ad fines ſuos [illegible] Unde ſicut Solin [illegible] ſuperiores & [illegible] Chriſtus verus [illegible] ente, & mun- [illegible] illud Abacuc. 3. [illegible] *notum fa*[illegible] ſæcula anterio- [illegible] futuræ illumina- [illegible] per doctrinam evangelicam ab [illegible] et, & per Sacra- [illegible] caret.

40 [illegible] tamen eſt, quod licèt dicatur [illegible] in medio annorum, non pro- [illegible] eſſe tam in medio tem- [illegible] ſuperſit anno- [illegible] nam omni- [illegible] ſicut & ju- [illegible] quod plures an- [illegible], quam fue- [illegible] quod ſint paucio- [illegible] medio annorum, [illegible] in principio, vel in fine tem- [illegible] terminus, dici- [illegible] ab uno ter- [illegible] etiam dici ſo- [illegible] ſi non eſt fa- [illegible], aut tantùm totam [illegible] plures, quamvis iſti [illegible] etas [illegible].

DISPUTATIO IV.

De neceſſitate Incarnationis.

Ad articulum 1. D. Thomæ.

L[illegible] eſt neceſſarium, ſit ſimul [illegible] non tamen omne quod eſt con- [illegible] neceſſarium, ſubindeque [illegible] inſerer, [illegible] ad exhibendam [illegible]

[illegible]

[illegible] *qua* [illegible] *nda Deo* [illegible] *ctionem* [illegible] *peccati hominum,* [illegible] *rit Deum incarnari, ſeu alienam* [illegible] *aſſumere?*

Titulus clarus eſt, patet enim [illegible] qui de homine puro, per [illegible] nis p[illegible] ad Deum, hoc eſt de [illegible] B Deo non vero de homine puro [illegible] nem gratiæ & auxi[illegible] ſupernatural[illegible] ris naturalibus conſtitu[illegible] C[illegible] ſolum hic agere de ſatisfactione [illegible] mortali, ſive proprio, ſi[illegible] hominem pro ſuo peccato veniali [illegible] ſatisfacere poſſe, communior [illegible] ſententia eſt, de qua in Tractatu de [illegible] dicemus, & ex dicendis in decurſu h[illegible] li, manifeſtè parebit. Tertio liquet no[illegible] loqui de Incarnatione ſtrictè ſumpta [illegible] idem eſt ac carnis à Verbo aſſumptio; ſe[illegible] accepta, prout ſignificat a[illegible] C creatæ, ſive angelicæ, ſive huma[illegible] Verbum, vel alia Trinitatis perſona [illegible] ſumptione carnis ſatisfacere de [illegible] peccato humani generis, aſſumendo [illegible] turam angelicam, vel animam [illegible] que materia, ſeu carne, & e[illegible] infinitè meritorios & ſatisfactorios [illegible] que non agimus hic de ſatis[illegible] ſeu quæ obſervet omnes leges [illegible] juſtitiæ (hanc enim omnes [illegible] homine exhiberi non poſſe) ſed [illegible] gna & æquali, per quam redd[illegible] debito: hanc enim poſſe offerri a [illegible] pro peccato mortali, vel ſuo, vel [illegible] D contendunt aliqui, quos ſequentibus co[illegible] nibus referemus ac refellemus.

§. I.

Duplici concluſione, propoſita difficultas re[illegible] vitur.

Dico primò: Pura creatura, quant[illegible] gratia exornata, nequit p[illegible] ſuo [illegible] mortali condignam exhibere [illegible] fa[illegible] contra Scotum, Paludanum, Du[illegible] dum, & alios, quibus aliqui adjungunt C[illegible] num, quem tamen ab hac ſententia liberat [illegible] noſtram trahit Atavius in præſenti, num. [illegible]

E Hanc concluſionem, al[illegible] bus expoſitis, probat in primis Vaſquez [illegible] 2. hoc argomento. Illa ſatisfactio non [illegible] cta & æqualis, quæ non com[illegible] tum [illegible] unam duntaxat [illegible] cond[illegible] atâ: Sed ſatisfactio [illegible] poteſt exhibere pr[illegible] [illegible]

[illegible] ſatisfa[illegible] p[illegible] n A [illegible] em debi[illegible] tam

[illegible] quæ ſola huic Authori placuit, [illegible] Theologis diſplicet, Tum quia h[illegible] [illegible], utrum purus homo poſſit ad ſatisfacere pro pœnis quas meretur [illegible] tum, ſed an poſſit ſatisfacere pro offenſa, ratione cujus debentur pœnæ: autem debitum carendi auxilio quod eſt [illegible] um contritionis, eſt pœna, & non culpa. etiam, quia ſi de ratione ſatisfactionis per [illegible] ro culpa, eſſet extinctio omnis debiti, & [illegible] o omnis pœnæ, ſequeretur ſatisfactionem B pro hominum peccatis non fuiſſe perfe[illegible] condignam, quod eſt abſurdum, ut infrà.

Sequela probatur: Homo per pecca[illegible] n ſolum contraxit debitum carendi omni [illegible] intrinſeco, ſed etiam extrinſeco: Ergo [illegible] debitum carendi redemptione, ſeu acti[illegible] factoriis quibus Chriſtus ſatisfecit: Sed [illegible] odi debitum per ſatisfactionem Chriſti [illegible] e extinctum, cùm Chriſtus non meruerit ſu[illegible] arnationem, nec primum actum ſatisfacto[illegible], nec auxilium datum ad illud: Ergo ſi ad [illegible] am ſatisfactionem pro culpa, neceſſarium [illegible] d torum debitum per illam contractum ex[illegible] & omnem pœnam illi debitam excludat, [illegible] o Chriſti pro peccatis hominum perfecta C [illegible].

[illegible] ndò concluſionem iſtam probat Suarez [illegible] p. 4. ſect. 7. ex eo quod licèt peccatum mor[illegible] ratione offenſæ non ſit gravitatis ſimpliciter [illegible] æ, habet tamen malitiam ſuperioris ordinis [illegible] nem ſatisfactionem puræ creaturæ poſſibi[illegible] de cùm res inferioris ordinis, quantumcun[illegible] ultitudine, perfectione, & intenſione creſ[illegible] n poſſint adæquare id quod exiſtit in ordi[illegible] tion: v.g. linea quamvis creſcat, nunquam [illegible] quantitatem ſuperficiei; animal quantum[illegible] ciatur, nunquam poteſt attingere perfe[illegible] em Angeli; peccata venialia, quantumcunque [illegible] nt in multitudine & gravitate, nunquam per[illegible] D poſſunt ad malitiam unius peccati morta[illegible] infert, quod nullius creaturæ ſatisfactio [illegible] nſare poteſt æqualiter offenſam peccati [illegible] s.

[illegible] hæc [illegible] uam ratio non videtur efficax: Nam [illegible] ffenſa contra Deum commiſſa, ſit ſuperio[illegible] dinis ad omnes offenſas irrogatas creaturis, [illegible] men eſt ſuperioris ordinis, ad omnes actus [illegible] ctorios puræ creaturæ, niſi offenſa pecca[illegible] lis ſit gravitatis ſimpliciter infinitæ: Ergo [illegible] gato, non poteſt negari quod homo pu[illegible] oſſit pro tali offenſa [illegible] ſfacere ac æqua[illegible] m. Conſequentia patet. Antecedens pro[illegible] Offenſa peccati mortalis non eſt ordinis [illegible] er eſſentiam nec per communicationem [illegible] is ut formæ ſeipsâ dantis gravitatem; E [illegible] et infinita ſimpliciter & entitativè: Ergo [illegible] ſt ordinis divini objectivè, quatenus ter[illegible] r ad Deum, & participativè, ſeu derivati[illegible] gravitate derivatâ à perſona divina, per pec[illegible] offenſa. Sed etiam actus charitatis eſt or[illegible] ivi objectivè, terminatur enim ad Deum; [illegible] participativè, cùm charitas creata ſit efflu[illegible] participatio charitatis divinæ: Ergo niſi [illegible] peccati mortalis conſtituatur infinita [illegible] r in genere moris, ſeu gravitatis & [illegible] s infinitæ, non erit ſuperioris [illegible].

ordinis ad omnes actus ſatisfactorios puræ creaturæ.

Reſpondebis, hac quidem ratione convinci actum charitatis & odium Dei v. g. comparatione facta ſecundùm rationes ſpecificas, ejuſdem ordinis eſſe, quia utrumque ad Deum ut objectum terminatur, non tamen probari eſſe ejuſdem ordinis, ſi comparentur in ratione ſatisfactionis & offenſæ, nam ſub hac conſideratione valor ſatisfactorius actui charitatis conveniens, non à Deo cui fit ſatisfactio, ſed à creatura ſatisfaciente ſumitur; gravitas autem offenſæ ſumitur à Deo, cui irrogatur injuria, ac proinde actus charitatis, ut ſatisfactorius, comparatus cum odio Dei, ut habet rationem offenſæ, eſt ordinis inferioris.

6. Verùm hæc ſolutio & doctrina, in qua tota probabilitas oppoſitæ ſententiæ conſiſtit, facilè convelli poteſt. Inprimis enim valor ſatisfactorius non ſolùm ſumitur à perſona ſatisfaciente, ſed etiam ab objecto & aliis circumſtantiis concurrentibus ad actum: ſicut gravitas offenſæ, non ſolùm à perſona læſa, ſed etiam ab objecto, & circumſtantiis ad actum peccati concurrentibus deſumitur: At licèt perſona actum charitatis eliciens non ſit ordinis divini, objectum tamen illius ordinis divini eſt: Ergo valor ſatisfactorius, ex objecto actui charitatis conveniens, eſt ordinis divini, & per conſequens in eodem ordine cum gravitate offenſæ, deſumpta ex perſona offenſa.

Deinde, Etſi perſona creata actum charitatis eliciens, ſecundùm ſe conſiderata, ſit ordinis inferioris ad offenſam; tamen ut exornata gratiâ ſanctificante, ordinis divini eſt, & conſequenter in eodem ordine cum offenſa: Ergo non ſolùm valor ſatisfactorius, conveniens actui charitatis ex objecto, ſed etiam valor illi competens ex perſona ſatisfaciente, eſt ejuſdem ordinis cum gravitate offenſæ, ſumpta ex perſona offenſa.

7. Dices, quod ut valor perſonalis ſatisfactorius, & gravitas offenſæ ſint intra eundem ordinem, requiritur quod perſona ſatisfaciens ſit ejuſdem ordinis cum perſona offenſa; unde quia pura creatura, etiam ad dona gratiæ elevata, non eſt ejuſdem ordinis cum Deo per peccatum offenſo, nullius puræ creaturæ ſatisfactio poteſt eſſe ejuſdem ordinis cum offenſa divina.

8. Sed contra, Ad ſatisfactionem æqualem non eſt neceſſaria æqualitas ſatisfacientis cum perſona offenſa, ſed ſufficit æqualitas ſatisfactionis cum offenſa ſeu injuria illata, aliàs pro peccato veniali non poſſet creatura ſatisfacere condignè, quod eſt contra communiorem Theologorum ſententiam: Ergo nec requiritur quod perſona ſatisfaciens ſit ejuſdem ordinis cum perſona offenſa, ſed ſufficit quod ejuſdem ordinis ſit cum offenſa ſeu injuria illata: At licèt homo ſanctificante gratiâ exornatus, non ſit ejuſdem ordinis cum Deo offenſo, eſt tamen ejuſdem ordinis cum offenſa Deo irrogata: Ergo dari poteſt valor ſatisfactorius qui ſit ejuſdem ordinis cum gravitate offenſæ.

Confirmatur & urgetur ampliùs: Valor ſatisfactorius perſonalis actûs charitatis, eſt ordinis divini participativè, etſi non per eſſentiam: Sed gravitas offenſæ, ut ſuprà dicebamus, non eſt ordinis divini per eſſentiam, ſed tantùm derivativè: Ergo valor perſonalis actus charitatis, eſt ejuſdem ordinis cum gravitate offenſæ.

 Denique

[illegible] Suarez [illegible] quæ nihil [illegible] quare perfe-ctionem [illegible] valorem ordinis [illegible] Nam [illegible] hoc verum ſit in phyſicis, in moralibus tamen [illegible] eſt [illegible] ſi enim argentum quantumcumque multiplicatum, nunquam adæquet perfectionem phyſicam auri, tamen in morali æſtimatione [illegible] æquivalet, imò aliquando præponderat; [illegible] valent decem libræ argenti, quàm unica [illegible] idem aliis exemplis declarabitur articulo ſequenti. Hac ergo ratione Suarez prætermiſsâ.

9. Probatur primò noſtra concluſio ratione fundamentali, deſumptâ ex infinitate offenſæ peccati mortalis & finitate valoris ſatisfactorii cujuſvis operis creaturæ, quæ poteſt ſic proponi. Satisfactio condigna adæquari debet cum gravitate offenſæ: At nullus actus hominis puri, quâcumque [illegible] exornati, ſuo valore adæquare poteſt gravitatem offenſæ ſeu injuriæ Deo per peccatum mortale irrogatæ: Ergo nulla pura creatura poteſt condignam pro mortali offenſa offerre ſatisfactionem. Major patet, Minor, in qua eſt difficultas, probatur. Satisfactio cujuſcunque creaturæ eſt valoris & æſtimabilitatis finitæ: At offenſæ gravitas infinita eſt: Ergo nullius puræ creaturæ ſatisfactio adæquare poteſt gravitatem offenſæ. Major eſt certa, Minor verò fusè à nobis oſtenſa eſt in Tractatu de peccatis, diſp. 9. art. 6. ubi hanc celebram quæſtionem de malitia infinita peccati mortalis, in ratione offenſæ fusè pertractavimus, & oſtendimus, peccatum mortale, in ratione offenſæ, deſumere malitiam intrinſecè in genere moris infinitam, ex infinita majeſtate & dignitate perſonæ divinæ cui irrogatur: ſicut ex infinita dignitate perſonæ ſatisfacientis, actus ſatisfactorius valorem ſatisfactorium infinitum ſimpliciter & in genere moris deſumit: quemadmodum enim perſona ſatisfaciens eſt [illegible] ſatisfactionis ſubjectum, ideòque ſi ſit infinitæ dignitatis, infinitum valorem illi communicat, ut infrà de ſatisfactione Chriſti dicemus: ita perſona per peccatum offenſa, eſt morale ſubjectum offenſæ, ut patet ex communi modo loquendi; non enim offendens, ſed perſona [illegible], dicitur injuriam pati & recipere, & ex vulgato illo proloquio: *Honor eſt in honorante, injuria autem in perſona injuriata*: quare [illegible] perſona ſit infinitæ dignitatis, ut eſt Deus per peccatum mortale offenſus, influet [illegible] in offenſam ſeu injuriam ipſi irrogatam [illegible] & malitiam in genere moris ſimpliciter infinitam. Unde S. Thomas in 3. diſt. 4. quæſt. 1. art. 5. in corp. hæc habet: *Dicendum quod ratio quare ad æternam pœnam obligat peccatum, ſumitur ex tribus: primò ex parte ejus in quem peccatur, qui eſt infinitè magnus, ſ[illegible] unde & [illegible] illius infinitâ pœna digna eſt, quia quantò eſt dignior in quem peccatur, tantò peccatum magis punitur.* Et in reſp. ad 2. *[illegible] dum* inquit *quod ex hoc quod contra [illegible] peccas, debetur tibi pœna infinita.* [illegible] S. Doctor apertè declarat, effectum [illegible], nempè debitum pœnæ [illegible] peccato mortali contineri, quod [illegible] ſi illud in ratione offenſæ malitiam [illegible] contineret, eſſe [illegible] non poteſt contineri in [illegible] Ergo juxta doctrinam D. Thomæ [illegible] eſt peccatum morta-

[illegible] ne [illegible] adæqu[illegible]

Probatur [illegible] ſpecialiter, non [illegible] qualitatem pro pecca[illegible] ipſo ſatisfaciente commit[illegible] vera & ſtricta juſtitia, ſed d[illegible] illius, ut oſtendemus in Tract. de [illegible] At pœnitentia non deficit à ratione [illegible] juſtitiæ, propter defectum ſtricti debiti [illegible] Ergo ſolùm, propter inæqualitatem [illegible] quam pœnitens Deo exhibe[illegible] pro pec[illegible] & impotentiam offerendi Deo p[illegible] & condignam ſatisfactionem. Sic [illegible] deficit à ratione ſtrictæ juſtitiæ, & [illegible] parentalis illius, ob eam [illegible] exhibendum Deo cultum & honorem [illegible] tum, & infinitati majeſtatis ejus æqualem [illegible] propter inſufficientiam & impotentiam [illegible] homine puro, ad talem cultum & honorem [illegible] dendum.

Dico ſecundò: Nulla pura creatura pot[illegible] dignè ſatisfacere pro culpa mo[illegible] [illegible] na. Eſt contra Vegam lib. 3. in Triden[illegible] cap. [illegible] & Suarem hîc diſp. 4. ſect. 7. pro illa [illegible] ferens, quos Vazquez ad oppoſitam [illegible] ſententiam. Pro hac etiam ſententia [illegible] citat [illegible] minicus Soto in 4. diſt. 1. quæſt. [illegible] art. 4. & diſt. 19. quæſt. 1. art. 2. Sed ab illa ipſum vendi[illegible] Capreolus hîc dub. 3. aſſer[illegible] oppoſitum docere.

Hanc concluſionem probat Vazquez ubi [illegible] cap. 5. quia omnis ſatisfactio puræ creaturæ d[illegible] fundari in gratia adoptionis, nu[illegible] [illegible] ctiorem gratiam pura creatura habere [illegible] qui gratia adoptionis, quantumcunque [illegible] condignam ſatisfactionem pro pecca[illegible] fundare nequit; nam talis gratia [illegible] tionis eum gratia quam modò juſti habent: gra[illegible] autem quæ nunc eſt in juſtis, non ordinatur [illegible] merendum alteri primam gratiam, aut re[illegible] nem peccati; cùm ſolùm ex natura ſua ordinetur ad perficiendum proprium ſubjectum, non verò extra [illegible]: Ergo &c.

Sed hæc ratio non urget: quia Adverſarii [illegible] lè reſpondere poſſent, quod licèt gratia ado[illegible] nis non fundet meritum reſpectu gratiæ alie[illegible], vel condignam ſatisfactionem pro peccato [illegible] hoc tamen non oritur ex defectu alicujus per[illegible] ctionis intrinſecæ ad hoc requiſitæ, [illegible] xat ex defectu promiſſionis, pacti, & ordinatio[illegible] nis Dei, qui ad illos effectus [illegible] ordinare noluit, ſed duntaxat ad perficie[illegible] ſubjectum in quo eſt: unde ſi Deus aliquem [illegible] ſtum conſtitueret caput aliorum hominum, p[illegible] aliis de condigno mereri, ut multi proba[illegible] ſentiunt, & videtur inſinuare D. Thomas [illegible] quæſt. 64. art. 4. ubi docet Chriſtum p[illegible] licuiſſe puro homini communicare tanta[illegible] plenitudinem, ut ejus meritum operaretur Sacramentorum effectus, & ut Sa[illegible] effectus, ſine ritu Sacramentorum [illegible] poſſet. Hac ergo ratione Vazquez [illegible] enim, prætermiſſa.

Probatur [illegible] concluſio e[illegible] SS Patri[illegible] q[illegible] peccati mortalis gravi[illegible] eò uſque e[illegible] lum [illegible] ut aſſ[illegible] non [illegible] niſi pe[illegible] aliquam div[illegible] pro eo ſatisfacere. S. A[illegible]

... bixos dicen ...
... ut ... non poſſemus ...
... Dei mortuus pro nobis. L...
... eſſet verus Deus, non afferret remedium, ...
... verus non praberet exemplum Auguſtinus
... cap. 8. Neque per ipſum liberaremur unum
... Dei & hominum, Chriſtum Ieſum, niſi eſſet &
... ſius Alexand. lib. de fide ad Regiuas. Pre-
... univerſorum peccatis, nequaquam ſat magnum
... homo tantùm extitiſſet. Baſilius in illud
... Frater non redimit, redimet homo? Non (in-
... nudus ſed homo Deus Ieſus Chriſtus, qui ſolus
... omnium propitiationem dare poteſt Denique D.
... in 3 ad Annibald. diſt 20. art. 3. Non potuit
... genus aliter redimi, niſi per incarnationem &
... alicujus perſona divina Quod magis explicat
... diſt 20 quæſt, 1. art. 4. dicens: Ex parte Dei
... non poſſibilis noſtra liberationis, quia ejus po-
... tata non eſt. quem ſi elegiſſet, convenientiſſimum
... tamen habuiſſet rationem redemptionis, ſed libe-
... tionis, quia liberatio non fuiſſet facta per ſolutio-
... Ergo juxta doctrinam D. Thomæ, & alio-
... Patrum purus homo non poteſt Deo ſatis-
... ad æqualitatem pro peccatis aliorum, ſed ad
... ſatisfactionem exhibendam, requiritur ne-
... homo Deus, ſeu perſona divina, in natura
... ſubſiſtens.
... tur ſecundò concluſio ratione deſumptâ
... ate offenſæ Deo irrogatæ, & finitate ſatiſ-
... cujuſlibet puræ creaturæ, quam propter
... concluſione adduximus: ſicut enim hæc ra-
... at quod non poſſit quis ſatisfacere ad æqua-
... pro peccato mortali proprio; ita etiam &
... ſatisfacere nequeat pro peccatis mortalibus
... Unde D. Thomas quotieſcumque de hac
... tractat, ſemper hanc rationem adducit, ut
... 3. ſent diſt 20 quæſt. 1. art. 2. ubi ſic diſcur-
... ut ſatisfactio eſſet condigna, oportebat quod ha-
... virtutem infinitam, quia peccatum pro quo fiebat ſatis-
... habebat infinitatem quandam ex tribus. Primò ex im-
... majeſtatis divinæ, inquantum offenſa fuerat per
... inobedientiam, quantò enim major eſt in quem
... tantò eſt gravior culpa. Secundò ex bono quod per
... auferebatur, quod eſt infinitum, ſcilicet ipſe Deus,
... participatione fiunt homines beati Tertiò ex ipſa na-
... corrupta erat quæ quidem infinitatem quandam
... inquantum in ea poſſunt ſuppoſita in infinitum mul-
... actio autem puræ creaturæ non poteſt habere infini-
... tatem, & ideò nulla pura creatura poterat ſuffici-
... ſatisfactionem facere. Id non minus claré expreſſit
... ad 2. dicens: Peccatum contra Deum commiſ-
... quandam infinitatem habet ex infinitate divina maje-
... tanto enim offenſa eſt gravior, quantò major eſt ille
... delinquitur; unde oportuit ad condignam ſatisfa-
... ut actus ſatisfacientis haberet efficaciam infinitam,
... Dei & hominis exiſtens. Ubi particula, Quandam,
... ad ſignificandum, illam infinitatem mali-
... tiæ eſſe tantùm moralem, non phyſicam, nun-
... ſignificandum infinitatem ſimpliciter: alio-
... inde inferret D. Thomas, opus eſſe ſatis-
... ſimpliciter infinitâ Chriſti Dei & homi-
... aliis in locis idem S. Doctor uſurpat vo-
... ſine addito diminuente, ut 1. 2. quæſt.
... ubi ait: Pœna proportionatur peccato in peccato
... ſunt, quorum unum eſt averſio ab incommuta-
... quod eſt infinitum unde ex hac parte peccatum eſt
... tum

§. II.

Solvuntur objectiones.

15. Objicies primò contra primam concluſionem: Reddens perſonæ offenſæ totum quod abſtulit per offenſam, perfectâ æqualitate ſatisfacit, ut conſtat in illo qui totum abſtulit, & totum reddit: At eliciens actum charitatis, reddit Deo totum
B quod illi abſtulerat per peccatum: Ergo pro illo perfectâ æqualitate ei ſatisfacit. Major videtur manifeſta, Minor probatur. Homo per peccatum mortale abſtulit à Deo rationem ultimi finis, ſolùm quoad affectum: At eliciens actum charitatis, reddit Deo, quantùm ad affectum, rationem ultimi finis: Ergo illi reddit totum quod abſtulerat per peccatum mortale.

16. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Reddens perſonæ offenſæ totum quod abſtulit per offenſam, perfectâ æqualitate ſatisfacit: ſi reddat totum quod abſtulit, actu adæquante in valore gravitatem offenſæ, concedo Majorem. Actu non adæquante, nego Minorem. Similiter diſtinguo Minorem: eliciens actum charitatis, reddit Deo totum quod
C illi abſtulerat per peccatum, actu non adæquante in valore gravitatem offenſæ, concedo Minorem: actu illam adæquante, nego Minorem, & Conſequentiam.

17. Explicatur ſolutio: Duplex datur ſatisfactio, una pro re ablata, quæ vocatur reſtitutio, altera pro injuria illata, quæ dicitur propriè ſatisfactio: ad illam ſufficit reſtitutio æquivalentis; ad hanc vero requiritur æqualitas valoris obſequii, cum gravitate injuriæ: unde ſi plebeius aliquid à Rege auferret per rapinam, & æquivalens reſtitueret, ſatisfaceret quidem pro re ablata, non tamen pro injuria ei irrogata, quantumcunque ſe Regi ſubjiceret, eò quòd illius humiliatio in ratione ſatisfactionis non adæquaret
D injuriæ gravitatem. Quia ergo actus charitatis, in ratione ſatisfactionis & obſequii, non eſt æqualis in valore cum gravitate offenſæ Deo per peccatum mortale irrogatæ: nam iſta in genere mali eſt infinita ſimpliciter, ille verò habet valorem & bonitatem infinitam tantùm objectivè, & ſecundum quid, ut in prima probatione concluſionis diximus: hinc fit, quod licèt actus charitatis affectivè reddat Deo totum quod peccator affectivè illi abſtulit per peccatum, non poteſt tamen dici ſufficiens ſatisfactio, ſed duntaxat ſufficiens reſtitutio.

18. Objicies ſecundò: Si purus homo non poſſet pro peccato mortali proprio condignè ſatisfacere, maximè quia peccatum mortale eſt offenſa
E Dei graviſſima, & infinitæ malitiæ & gravitatis, quam ſatisfactio puræ creaturæ adæquare nequit: At hæc ratio non convincit de omni peccato mortali: Ergo ſaltem pro aliquo peccato mortali poterit pura creatura condignè ſatisfacere. Major patet ex ſuprà dictis, Minor probatur. Poſſibile eſt peccatum mortale commiſſum cum ignorantia invincibili quod Deus offendatur per illud: Sed tale peccatum infinitæ gravitatis non eſt, cum non ſit offenſa Dei, ad quam requiritur quod voluntariè Deo irrogetur, ſubindeque quod ... o co... ſe Deum per talem actionem offendere ... noſtram concluſionem probans, ... tam ... pro nullo peccato mortali ... condignè ſatisfacere

19. Reſpondeo [illegible] neceſsà Majori , negando Minorem, ad [illegible] probationem in primis dico [illegible] eſſe impoſſibilem: Tum quia repugnat dari ignorantiam invincibilem illius circumſtantiæ in eo qui habet uſum rationis ſufficientem ad benè vel malè operandum, nam ſicut ille non poteſt ignorare invincibiliter quod non ſit à ſe, ſed ab aliquo alio ſuperiori, ita nec quod debeat operari propter aliquod ſummum bonum , & non propter aliquod bonum particulare , ſubindeque quod operando propter bonum illud particulare , non ſolùm malè operetur, ſed etiam inferat injuriam ipſi ſummo bono. Tum etiam , quia cùm omnis peccans mortaliter, Deum poſtponat creaturæ , & creaturam præferat Deo, ut in Tractatu de peccatis fusè declaravimus, implicat quod aliquis peccet mortaliter, & tamen ignoret invincibiliter quod Deus tali peccato graviter offendatur. Sed quidquid ſit de illa hypotheſi.

Diſp. 9 art. 2.

Reſpondeo ſecundò, pro tali peccato , nec condignam nec congruam poſſe ſatisfactionem exhiberi quia omnis ſatisfactio propriè dicta reſpicit offenſam; unde cum peccatum in ſuppoſitione facta commiſſum, non ſit Dei offenſa, materia ſatisfactionis non eſt , & pro illo ſatisfieri nullatenus poteſt.

20. Objicies tertiò contra ſecundam concluſionem: Satisfactio puri hominis pro peccato mortali proprio, ex eo deficit à ratione condignæ ſatisfactionis, quia non eſt à ſubjecto juſtificato per gratiam , ideòque ab illo non poteſt condignitatem accipere: At ſatisfactio unius hominis pro alio, eſt à ſubjecto grato & dignificato per gratiam: Ergo poteſt eſſe condigna pro peccato mortali alieno.

21. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: ly *ex eo* dicente cauſam ſufficientem, concedo Majorem. Dicente cauſam unicam & neceſſariam negationis æqualitatis, in ſatisfaciente , pro culpa mortali propria, nego Majorem: & conceſſâ Minori, nego Conſequentiam. Licèt enim ad deficiendum à ratione condignæ ſatisfactionis , ſit ſufficiens cauſa defectûs gratiæ in ſubjecto ſatisfaciente pro ſuo peccato mortali, non tamen eſt cauſa unica & neceſſaria: nam licèt ſupponatur ſtatus gratiæ in ſubjecto ſatisfaciente, quia tamen dignitas & valor gratiæ, non adæquat gravitatem offenſæ mortalis , eatat ſufficiens ratio, ut homini per gratiam dignificato, negemus vires ad condignè ſatisfaciendum pro culpa mortali aliena.

22. Objicies quartò : Meritum condignum gratiæ remittentis peccatum , eſt condigna ſatisfactio pro illo: Sed pura creatura poteſt , de potentia Dei abſoluta, conſtitui aliorum caput in ordine gratiæ, illiſque condignè mereri gratiam juſtificantem & à peccato mundantem: Ergo & condignè pro peccatis aliorum ſatisfacere. Minorem docuimus in Tractatu de merito, eamque docent plures ex noſtris Thomiſtis, præſertim Aravius 1. 2. quæſt. 114. art. 6. Mateus à Serra circa eundem articulum , & Joannes à S. Thoma ibidem diſp. 31. art. 2. & 10 præſenti, diſp. [illegible] art. 2. in ſolut. ad 6. Major autem, in qua eſt difficultas, probatur. Chriſtus non alia ratione, nec aliter ſatisfecit pro peccatis noſtris, [illegible] nobis promerendo gratiam juſtificantem & peccata remittentem. Ergo meritum condignum gratiæ [illegible] peccatum, eſt condigna [illegible] pro illo.

Diſp. [illegible] art. [illegible] concl. 3.

[illegible] ſatisfacere condignè , eſt debitum [illegible] ex offenſa contractum extinguere: Sed purus homo [illegible] mereri [illegible] condignè aliis gratiam remiſſivam peccati, [illegible] ex offenſa contractum extinguere [illegible] condignè [illegible] illa [illegible].

Reſpondeo ad objectionem [illegible] negando Majorem, ad [illegible] ultimam probationem [illegible] Antecedens: Chriſtus non alia ratione [illegible] aliter ſatisfecit pro peccatis noſtris, quam [illegible] gratiam remiſſivam peccati: Per obj. quia adæquavit imò excedentia gravitatem offenſæ, concedo Antecedens. Per opera inferioris valoris ad [illegible] offenſæ, nego Antecedens, & Conſequentiam: opera condignè meritoria gratiæ remiſſivæ [illegible] mortalis, à puro homine elicita , non ſunt æqualis valoris cum gravitate offenſæ, & ideo non ſunt ſatisfactoria ad æqualitatem. Unde

Ad confirmationem, diſtinguo Majorem ſatisfacere condignè , eſt debitum ex offenſa contractum extinguere, ratione valoris adæquantis [illegible] tatem injuriæ, concedo Majorem : ratione [illegible] tionis meritoriæ termini cum offenſa repugnantis, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: purus homo de condigno mereretur aliis gratiam remiſſivam peccati, debitum ex offenſa contractum extingueret, ratione valoris æquantis gravitatem offenſæ, nego Minorem. Meritoriè cauſando terminum, cum peccato mortali repugnantem primariò ſub ratione malitiæ, & ſecundariò ſub ratione offenſæ, concedo Minorem , & nego Conſequentiam. Ita egregiè illuſtriſſimus Epiſcopus O[illegible] menſis tomo 1. in 3. p. diſp. 1. §. 9. ubi legendus eſt.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ

Ex dictis inferes primò, hominem juſtum [illegible] membrum Chriſti non poſſe condignè ſatisfacere pro culpa mortali propria, vel aliena: Nam hominis juſti ſatisfactio, ex eo quod ab illo , quatenus eſt membrum Chriſti procedit, valorem infinitum non habet, ſicut nec membrum ipſum per [illegible] infinitè ſanctificatur, aut forma aliquâ infinitè [illegible] citur : Ergo ſatisfactio hominis juſti, etiam membrum Chriſti, manet inferior offenſæ & conſequens condigna ſatisfactio pro illa non [illegible]

Inferes ſecundò , hominem purum exiſtentem in gratia, poſſe de condigno ſatisfacere pro peccato veniali proprio vel alieno. Nam idem [illegible] ſuo peccato mortali proprio vel alieno cum [illegible] ſatisfacere nequit , quia tale peccatum infinitum eſt in ratione offenſæ : At peccatum veniale [illegible] nitæ gravitatis non eſt, ſed levis offenſa [illegible] peccans venialiter non poſtponat Deum creaturæ, nec amicitiam ejus contemnat , ſicut facit [illegible] peccat mortaliter: Ergo purus homo poteſt [illegible] peccato veniali, proprio , vel alieno, de condigno ſatisfacere.

Inferes tertiò , qualiter ſit neceſſaria Incarnatio : non enim eſt neceſſaria abſolutè , cùm [illegible] opus ad extra, & opera Dei ad extra libera ſint [illegible] non neceſſaria Deo. Nec ſuppoſitione uni[illegible] quia nullam cum univerſo condito nece[illegible] habet connexionem. Nec fuit neceſſaria ſi[illegible] citer ad reparandum hominem à peccato , [illegible] Deus aliis modis potuiſſet hominem reparare vel illi condonando injuriam per peccatum [illegible] gatam , vel acceptando ſatisfactionem ejus [illegible] qualem & imperfectam. Non [illegible] etiam nec[illegible] ria ad condignè ſatisfaciendum pro peccato veniali, cùm purus homo , ut diximus , pro [illegible] condignam ſatisfactionem exhibere poſſit [illegible] ergo neceſſaria Incarnatio ad condig[illegible]

[illegible]

[illegible] *[illegible] alias re[illegible]lvitur.*

[illegible] præcedenti in [illegible]ſufficientiâ [illegible] modum de condigno pro [illegible] mortali, ob infinitam gra[illegible] Incarnationis neceſſita[illegible] demonſtravimus; explicanda [illegible], ſeu condignitas ſatisfactionis [illegible] gandũ, an illa fuerit ſufficiens, [illegible] ſuperabundans ex ſe, & ex proprio [illegible] eco. Scotus enim, & ejus Diſcipu[illegible] atur Chriſti ſatisfactionem fuiſſe [illegible]em, [illegible] & ſuperabundantem, pro ho[illegible] n peccati, exiſtimant tamen [illegible] ur [illegible] e, & ex natura ſua, ſeu ex ſuo [illegible] valore, ſed ſolum ex acceptatione Dei, [illegible] ac[illegible] one fuit contentus. Oppoſi[illegible] nt alii Theologi, tam domeſtici, quàm [illegible] quibus [illegible]

[illegible] primo. Chriſti ſatisfactio, ex ſua intrin[illegible] te & valore, & non ex ſola accepta[illegible] extrinſeco favore Dei, fuit condigna [illegible] pro omnibus peccatis generis [illegible]

[illegible] primò ex Apoſtolo ad Roman. 5. *[illegible] m, ita & donum: ſi enim unius delicto [illegible] multo magis gratia Dei & donum [illegible] hominis Jeſu Chriſti, in plures abunda[illegible]* [illegible] & ſequentibus videtur Pau[illegible] ſatisfactionem cum peccato A[illegible] re, quod ſicut Adæ peccatum vim [illegible] dum totum genus humanum, [illegible] ſatisfactio Chriſti vim habuit ad [illegible] andum: Atqui peccatum Adæ vim [illegible] ſufficientem & condignam ex pro[illegible] D [illegible], & non ex ſola Dei acceptatione & [illegible] ne extrinſeca, quæ tantùm fuit con[illegible] a non, quatenus Adam non nocuiſ[illegible] uo peccato, niſi a Deo caput mora[illegible] conſtitutus fuiſſet: Ergo ſimiliter [illegible] Chriſti fuit ex proprio valore ſuffi[illegible] mendum genus humanum, quam[illegible] non redemiſſet, niſi in eum finem [illegible] ctio acceptata fuiſſet à Deo, veluti [illegible] diatori hominum.

[illegible] ur ex eodem Apoſtolo ad Hebræos *[illegible] poſſibile eſt ſanguine taurorum & hir[illegible] ta, ideo ingrediens mundum dicit, [illegible] nem noluiſti, corpus autem aptaſti* [illegible] ationem facit Apoſtolus [illegible] & ſacrificium cru[illegible] a non fuiſſe ſufficien[illegible], ſicut acri[illegible] ruci [illegible] acceptatione Chriſti ſacri[illegible] ndignè homi[illegible] eſſet vis hujus [illegible]

[illegible]

cum Verbo [illegible] dec[illegible]ra[illegible] tem & [illegible] on [illegible] non ex ac[illegible] ca[illegible] tate & valore [illegible] qu[illegible] m b[illegible] actiones & paſſio[illegible] on [illegible] ad Verbum.

Probatur ſecundo concluſio [illegible] & SS. Patres, neceſſarium fuit [illegible] bum [illegible]

B num incarnari, ut Chriſtus [illegible] De[illegible] p[illegible] catis hominum ſatisfactione [illegible] quale[illegible] dignam, quæ [illegible] homine ex[illegible] terat, ut articulo præcedenti oſtendi[illegible] Chriſti ſatisfactio ſit [illegible] con[illegible] a & [illegible] ex gratuita Dei acceptatione, non vero [illegible] prio & intrinſeco valore, Incarnatio Verbi [illegible] vini non fuiſſet neceſſaria ad exhibendam Deo perfectam & cond[illegible] on[illegible] nem admodum enim Deus gratis acceptavit [illegible] ctionē Chriſti, quamvis (ut docent Scotus & e[illegible] Diſcipuli) ſuâ naturâ, & ex proprio & intrinſeco valore inſufficientem; ita pariter potuiſſet [illegible] factionem puri hominis acceptare, quamvis ab intrinſeco condigna & æqualis [illegible]

C tam benè purus homo potuiſſet Deo [illegible] ad æqualitatem pro toto genere humano, ne[illegible] xigeretur unus mediator Dei & hominum Chriſtus Jeſus, ſi ſatisfactio illius non fuiſſet condigna & ſufficiens ex proprio & intrinſeco valore, ſed ex divina tantū acceptatione & benig[illegible]

Tertiò ſuadetur concluſio ratione fundamentali. Illa ſatisfactio eſt ab intrinſeco condigna cujus valor in morali æſtimatione adæquat gravitatem injuriæ: At valor ſatisfactionis [illegible] ex ſe & ab intrinſeco adæquat gravitatem oſſ[illegible] Deo irrogatæ: E[illegible] de ſe & [illegible] ſuffi- 30
ciens & condigna eſt. Major patet. Minor pro[illegible] batur. Gravitas offenſæ p[illegible] ur ex [illegible]

D tra Deū eſt: Sed ſatisfactio Chriſti [illegible] Dei eſt: Ergo ad minus adæquat gravitatem [illegible] enſæ.

Confirmatur & magis [illegible] hæc ratio. 31
Non minùs eſt potens dignitas perſonæ ſatisfacientis, ad influendum valorem [illegible] a[illegible]ctum ſatisfactorium quàm dignitas [illegible] tionæ offenſæ ad influendam gravitatem & [illegible] moralem in offenſam ipſi irrogatam [illegible] ſatisfactio Chriſti, ſit ſatisfactio per[illegible] næ, illius valor ad minus adæquat [illegible] one [illegible] & ab intrinſeco gravitatem offenſæ [illegible]

Dico ſecundo. Satisfactio Chriſti non ſolum 32
ex ſe & ex natura ſua ac intrinſeco valore, fuit ſufficiens pro peccato humani generis, [illegible] am

E ſuperabundans & excedens. Ita do[illegible] muniter SS. Patres. Auguſtinus enim [illegible] de tempore, qui in appendice [illegible] hæc [illegible] bit *Indubitanter [illegible] redamus quod [illegible] mundum redemit, qui [illegible] dedit quam [illegible] valeret. Meritum [illegible] redemptæ merce[illegible] infinitum preti[illegible] Inte[illegible] edemptum & re dimentem diſpen[illegible]* Leo [illegible]

[illegible]

[illegible] *[illegible] ac innumeri hominis, [illegible] morientis [illegible] hominis, qui tanti ponderis [illegible] justitia [illegible] nosſitur, ut a juſte ordinata mundi peccata, longe magis præponderet mors tranſitoria Filii Dei, quàm æterna pliorum hominum. [illegible] plane redditum eſt juſtitia, quando Chriſtus mortuus eſt, quàm recompenſatum quando homo damnatus eſt. Habet ergo juſtitia quid [illegible] ſuum eſt, quia Dei Filius pro peccatis hominum mortuus eſt.*

In hac etiam concluſione conveniunt omnes [illegible] præcedenti citati, ſed in reddenda ratione [illegible], inter ſe diſſident, juxta variam illorum principia. Illi enim qui docent ſatisfactionem Chriſti fuiſſe valoris ſimpliciter infiniti, offenſam vero gravitatis infinitæ ſolùm ſecundum quid, facilè rationem ejus aſſignant; etenim [illegible] infinitus ſimpliciter, excedit gravitatem [illegible] ſolùm ſecundùm quid. Sed nos, [illegible] probabilius exiſtimemus oppoſitum, & ex [illegible] edocuerimus in Tractatu de peccatis, peccatum mortale in ratione offenſæ continere gravitatem & malitiam moralem ſimpliciter infinitam, hac ratione uti non poſſumus. Illi etiam qui exiſtimant rem ordinis ſuperioris, eſto finita ſit, adæquari nunquam poſſe ab exiſtentibus in ordine inferiori, & Chriſti ſatisfactionem in ordine ſuperiori ad offenſæ gravitatē conſtituunt, promptam & facilem habent hujus concluſionis probationem; ſed duplici difficultate premuntur, [illegible] eſt in reddendo rationem quare [illegible] Chriſto [illegible] ordinis ſuperioris ſit ad offenſam Dei [illegible]: ſecunda conſiſtit in eo quod, [illegible] ſuperioris ordinis phyſicè adæquari nequeat [illegible] exiſtente in ordine inferiori, videtur tamen quod in valore morali ab eo adæquari [illegible] articulo præcedenti variis exemplis de[illegible]. His ergo rationibus prætermiſſis.

Diſp. 9. art. 6.

33 Probatur noſtra concluſio hac ratione quam aſſignat Epiſcopus Oxomenſis hîc diſp. 4. §. 5. Valor ſatisfactionis Chriſti major eſt ab intrinſeco & ratione ſui, quàm gravitas offenſæ mortalis: Ergo ratione ſui & ex valore intrinſeco eſt ſuperabundans, & non ſolùm ex divina acceptatione. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Gravitas offenſæ mortalis fundatur in unione affectiva & morali quam habet offenſa [illegible] divina majeſtate quæ offenditur, ut loco [illegible] Tractatus de peccatis declaravimus: Valor autem ſatisfactionis Chriſti fundatur in unione phyſica mediata perſonæ Verbi cum operationibus ab humanitate elicitis; cùm enim perſona Verbi Divini phyſicè immediate unitur cum humanitate aſſumpta, quæ eſt principium quo & formale operationum creatarum Chriſti Domini, phyſice mediatè unitur cum talibus operationibus. Sed valor in unione phyſica & [illegible] fundatus, major eſt in morali æſtimatione, gravitate fundatâ ſolùm in unione morali dun[illegible] & affectiva: Ergo valor ſatisfactionis Chriſti major eſt ab intrinſeco & ratione ſui, quàm [illegible] mortalis. Unde Pſalmo 129. re[illegible] copioſa [illegible] & Apoſtolus ad R[illegible], ſuper peccata [illegible] [illegible] cens [illegible] *[illegible] ſi [illegible] implur [illegible]* [illegible] maj[illegible]

[illegible] & ſatisfactionem Chriſti [illegible] talentorum, addita peccata [illegible] cis aquæ guttis aſſimilari, [illegible] Chriſti, infinito & immenſo pelago [illegible] hæc ſunt: *Si quis propter debitum decem nummorum in carcerē conjiciatur, veniat autem alius qui [illegible] ſolvat illos nummos, ſed etiam innumera [illegible] largiatur, vinctumq; in regalem aulam indu[illegible] nobiſcum factum eſt. Multò enim plura quàm [illegible] mus, Chriſtus pro nobis ſolvit, tantoq; plura, [illegible] guttulam exiguam, pelagus excedit immenſum.* [illegible] in Concilio Triburienſi c. 19. dicitur, in [illegible] plus vini quàm aquæ apponendum eſſe, ut [illegible] cetur valorē ſanguinis Chriſti, per vinum [illegible] eati, eſſe multo majorem, quàm ſint off[illegible] tius populi, quæ per aquam deſignantur [illegible] illud Apocalypſis, *Aquæ multæ, populi mul[illegible]*

Id S. Job cap. 6. ſignificavit, cùm dixit [illegible] *nam appenderentur peccata mea, quibus iram mer[illegible] & calamitas quam patior in ſtatera: quaſi arena m[illegible] ris hæc gravior appareret.* Licèt enim hæc verba [illegible] gnificent ad litteram, calamitates quibus [illegible] mebatur Job, multo majores fuiſſe [illegible] peccatis, ac per conſequens, non [illegible] quæ commiſerat (ut ejus adverſarii ex[illegible] putabant), ſed propter alias cauſas, u[illegible] patientia ejus oſtenderetur, & au[illegible] nu; myſticè tamen adoptantur Chriſto Domino, qui non propter delicta propria, ſed pro peccatis populi ſui, tanquam agnus inno[illegible] ſus eſt; & ſignificant pœnam quam pro pe[illegible] tis generis humani ſuſtinuit, in ſtatera crucis [illegible] penſam cum peccatis pro quibus patiebatur, multo majorem fuiſſe in ratione ſatisfact[illegible] quàm promeruiſſent ejus peccata, id eſt pe[illegible] generis humani, quæ ſua dixit, quia era[illegible] corporis myſtici. Sic interpretatur locum il[illegible] D. Gregorius lib. 7. Moral. cap. 2. ubi hæc ſcr[illegible] *Quis alius ſtateræ nomine, niſi Dei & hominum m[illegible] diator exprimitur? Qui ad penſandum vitæ no[illegible] meritum venit, ac ſecum juſtitiam & miſeric[illegible] detulit, ſed miſericordiæ lance præponderans [illegible] noſtras parcendo levigavit. In manu enim Pa[illegible] in ſtatera miri libraminis factus, hinc in ſe calami[illegible] tem noſtram, & illinc peccata ſuſpendit. Se[illegible] ponderis calamitatem moriendo oſtendens, [illegible] ricordiam ſuam leve eſſe peccatum relaxando o[illegible]*

Idem docet D. Bernardus homil. de duob[illegible] cipulis in Emaus his verbis: *Crux facta eſt ſt[illegible] corporis Chriſti quod eſt Eccleſia: cum enim ipſ[illegible] cifigeretur, appenſa ſunt cum ipſo peccata quæ [illegible] ſimus, calamitas quam incurrimus. Ipſe erat [illegible] cens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus & [illegible] cælis converſatio ejus; non enim peccatum [illegible] nec inventus eſt dolus in ore ejus. Et quoniam [illegible] ac tantus, tam indigna dignatus eſt in Cruce [illegible] præponderare cœpit calamitas, & crimina [illegible] cùm adhuc tamen in Cruce erectus ſtaret [illegible] debatur ſtatera, nec plene cogno[illegible] debere [illegible] cum inclinato capite emiſit ſpiritum [illegible] calamitas præpond[illegible] rando caderet [illegible] quaſi a[illegible] maris gravior appare[illegible] quaſi [illegible] [illegible] reputat[illegible] [illegible] conſideru[illegible] [illegible] mi[illegible] runt [illegible] us [illegible] nde [illegible]*

Beata cujus brachiis
Sæcli pependit pretium,
Statera facta corporis,
Prædamque tulit Tartari.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam concluſionem: Si Chriſtus de condigno & ad æqualitem pro peccatis noſtris ſatisfeciſſet, nullam iam pro ipſis Deus poſſet à nobis exigere ...ionem, cùm redditâ ſatisfactione æquali pro ...â, injuſtum ſit aliam exigere, ut ſi quis ſol- B ...pro me centum Petro cui centum debebam, ...è à me aliud exigeretur: Conſequens eſt ...um, imò & bæreticum, ſi ſermo ſit de pœna ...porali nobis propter peccatum debita, ut ...tet ex Tridentino ſeſſ.6.cap.14 Ergo, &c.

Reſpondeo, negando ſequelam Majoris, licèt ...m Chriſtus pro peccatis noſtris de condigno ad æqualitatem, imò & ſuperabundanter ſa... fecerit, ut tamen ejus ſatisfactio ſuum ſortia... effectum, vult illam applicari nobis per ſa...enta, aut per contritionem & dilectionem ...er ſuper omnia, vel per indulgentias, aut per ...ra noſtra pœnalia. Cujus rationem egregiam ...nat D. Thomas infrà quæſt. 49. art. 1. ad 4. ...m Chriſti paſſio (inquit) operata eſt remiſ- C ...nem noſtrorum peccatorum, tanquam cauſa ...erſalis: cauſa autem univerſalis non exclu... conſortium cauſæ particularis; quia licèt ab ...non accipiat virtutem, per illam tamen ejus ...tus deſcendit in effectum, ut patet in cælo, & ...le, aliiſque cauſis univerſalibus.

...bjicies ſecundò: Valor ſatisfactorius opera...um Chriſti, non adæquat gravitatem offen... mortalis: Ergo ejus ſatisfactio non eſt condig...b intrinſeco, ſed ſolùm extrinſecè ex divina ...eptatione. Conſequentia patet ex ſuprà di...s, Antecedens autem probatur primò. Offen... ...rogatur Deo ut Deus eſt: At Chriſtus, non ut ...eus, ſed ut homo, ſatisfacit: Ergo valor ſatis- D ...orius non adæquat gravitatem offenſæ.

Secundò, Chriſti ſatisfactio non tantùm pla... Deo, quantùm diſplicet ipſi peccatum: Ergo ...valor & bonitas non adæquat gravitatem ...enſæ mortalis Conſequentia patet, Antece...s probatur. Peccatum non minùs diſplicet ..., quàm ipſi placet propria bonitas; pecca... enim de ſe deſtructivū eſt divinæ bonitatis: ...antùm autem amatur aliqua res, tantùm odio ...etur & diſplicet deſtructivum illius: at Chri... ...a ...isfactio non ita placet Deo, quantùm ei ...cet propria bonitas, ut patet: Ergo non ita ...cet Deo, quantùm ipſi diſplicet pecca-...

...ertiò, Si per impoſſibile unus Deus offende- E ...alium Deum, valor ſatisfactorius operatio...m Chriſti, ad ſummum adæquaret gravita... ...offenſæ Deo irrogatæ ab alio Deo: Sed gra... ...offenſæ irrogatæ Deo à creatura, major eſt ...vitate injuriæ Deo irrogatæ ab alio Deo, ...eſt enim gravitas offenſæ ex vilitate perſo... ...offendentis, & illius diſtantia ab offenſo: ...o valor ſatisfactorius operationum Chriſti, ...on adæquat gravitatem offenſæ, à creatura ...o irrogatæ.

Quartò, Gravitas offenſæ Deo irrogatæ à creatura, eſt infinita ex duplici capite, nempe ex parte perſonæ cui fit, & ex vilitate perſonæ of- A fendentis, quæ in infinitum diſtat à Deo: At ſatisfactio Chriſti ſolùm eſt infinita ex parte perſonæ ſatisfacientis, non verò ex parte illius cui ſatisfactio exhibetur, cùm potiùs ex dignitate perſonæ cui fit ſatisfactio deprimatur quàm creſcat ſatisfactionis valor: Ergo gravitas offenſæ mortalis, major eſt valore ſatisfactorio operationum Chriſti.

Reſpondeo, negando Antecedens, ad cujus 37.
primam probationem dicendum, quod Chriſtus non ſatisfecit ut homo tantùm, nec ut Deus tantùm, ſed ut Deus homo, humanitate eliciente ſubſtantiam actionis, & perſonalitate Verbi va- B lorem ſatisfactorium in eam influente; unde cùm perſona Verbi ſit dignitatis infinitæ, valorem infinitum in ejus operationes meritorias & ſatisfactorias influit. Sed de hoc plura infrà

Ad ſecundam, nego Antecedens, ad probationem ipſius, nego Majorem: licèt enim peccatum ſit deſtructivum divinæ Majeſtatis, hoc tamen eſt ſolum moraliter, & ſecundùm prudentum æſtimationem, non verò realiter & phyſicè, quod eſſet neceſſe, ut tantùm odio haberetur, quantùm diligitur ipſa bonitas Dei, quæ eſt infinita non ſolùm moraliter, & ſecundùm prudentum æſtimationem, ſed etiam phyſicè & realiter.

Ad tertiam, datâ Majori, diſtinguo Minorem: C Gravitas offenſæ Deo irrogatæ à creatura, major eſt gravitate injuriæ Deo irrogatæ ab alio Deo, extenſivè tranſeat: intenſivè, nego. Cùm enim offenſa irrogata Deo ab altero Deo, in caſu confictu, ratione perſonæ offenſæ, eſſet infinita in ratione injuriæ, eminenter, ſeu æquivalenter, contineret omnem gravitatem poſſibilem, ſubindeque licèt offenſa irrogata Deo à creatura, ex diſtantia offendentis ab offenſo, aliquam majorem gravitatem recipiat; illa tamen majoritas non poteſt eſſe intenſiva, ſed ſolum extenſiva: ſicut quia Deus eminentiſſimo & perfectiſſimo modo, omnes perfectiones creaturarum continet, Deus ſimul cum creaturis D non faciunt aliquid majus intenſivè, ſed ſolùm extenſivè, ut quidam exiſtimant. Ex quo patet ſolutio ultimæ probationis, licèt enim daremus offenſam irrogatam Deo à creatura eſſe infinitam, etiam ratione diſtantiæ creaturæ à Creatore; hæc tamen infinitas contineretur in gravitate ſumpta ex majeſtate offenſa, ac proinde valor iſtam adæquans, adæquaret ex conſequenti omnem aliam gravitatem.

Objicies tertiò: Chriſtus ut homo non ſatisfe- 38.
cit perfectè Deo pro beneficiis in humanitate ſuſceptis: Ergo nec pro peccatis alienis. Conſequentia videtur legitima, Antecedens probatur. Hoc inter compenſationem ex juſtitia, & compenſationem ex gratitudine reperitur diſcri- E men, quòd ut prima ſit perfecta, ſufficit reddere æquale; ad perfectionem autem ſecundæ, requiritur quod plus reddatur quàm acceptum ſit, ut docet D. Thomas 2.2. quæſt. 106. art. 6 & rationem reddit, quia compenſatio gratitudinis reſpicit beneficium ſecundùm voluntatem dantis, in quo hoc præcipuè commendatur, quòd gratis beneficium intendit ad quod non tenebatur; unde qui beneficium accepit, obligatur ex debito honeſtatis, ut aliquid gratis intendat; cùm autem non excedit quantitatem beneficii accepti, nihil gratis videtur intendere, ideòque ut perfecta ſit compenſatio ex gratitudine, debet reddere non ſolùm æquivalens, ſed aliquid amplius.

amplius. At licèt gratiarum actio à Chriſto exhibita, pro beneficio Incarnationis, ſit illi æqualis, non tamen illud excedit, cùm tale beneficium infinitum ſit, ſicut & talis gratiarum actio: Ergo Chriſtus ut homo non ſatisfecit perfectè Deo pro beneficiis in humanitate ſuſceptis.

39. Reſpondeo primò, negando Antecedens, Chriſtus enim revera compenſavit ex virtute gratitudinis beneficium Incarnationis factum humanitati; quia licèt ex parte rei datæ non plus dederit quam accepit humanitas, ſed tantùm æquale, ex parte tamen affectus plus dedit; ſic enim erat affectus, ut ſi pluſquam à Deo accepit reddere poſſet, de facto redderet: hoc autem ſufficere, ut perfectè ex gratitudine beneficia compenſaverit, colligitur ex D. Thoma loco in objectione citato, in reſp. ad 1. ubi ait quod quia in recompenſatione beneficii magis conſideratur affectus quàm effectus, quamvis filius patri, ex parte rei acceptæ, ſcilicet eſſe & vivere, nihil æquale poſſit reddere, ex parte tamen affectus dantis & retribuentis, poteſt aliquid majus filius patri tribuere.

40. Dices, Si hoc ſufficeret ut filius ex perfecta gratitudine patri ſatisfaceret pro acceptis ab ipſo beneficiis, ſequeretur puram creaturam poſſe ad æqualitatem gratias agere Deo pro beneficiis acceptis: Conſequens eſt falſum, & contra Ariſtotelem 8. Ethic. cap. 13 dicentem: *Diis, parentibus, & magiſtris, par gratia referri non poteſt*, quod ſaltem de perſonis creatis eſt verum: Ergo &c. Sequela probatur: Etſi Deo non poſſit pura creatura reddere plus aut æquale ex parte rei, poteſt tamen æquale aut plus reddere quàm accepit, ſecundùm affectum: At hoc ſufficit, juxta ſolutionem datam, ad perfectè recompenſandum ex virtute gratitudinis beneficium acceptum: Ergo creatura poteſt Dei beneficia, perfectè ex gratitudine compenſare.

41. Reſpondeo concedendo ſequelam, loquendo de beneficiis antecedentibus gratiarum actionem, quia tamen ipſa gratiarum actio novum beneficium eſt, & per ſeipſam compenſatio eſſe non poteſt, fit conſequens ut homo ſemper maneat debitor Deo, & quod nunquam perfectè ad æqualitatem, etiam affectivè, beneficia accepta compenſet: qua ratione probat D. Thomas in 3. diſt. 20. quæſt. 1. art. 2. ad 1. nunquam poſſe Deo æquales gratias reddi pro acceptis beneficiis, quia nempe ipſâ gratiarum actione beneficia creſcunt. Nec oppoſitum Ariſtoteles docuit loco citato, loquebatur enim, ut explicat D. Thomas 2. 2. quæſt. 106. art. 6 ad 1. de æqualitate ex parte rei acceptæ, quam homo diis, parentibus, & magiſtris, reddere non poteſt: non enim patri poſſumus dare vitam, quam accepimus ab illo, nec Deo eſſe; nec magiſtro, ut tali, doctrinam; cùm magiſtri munus non ſit doceri à diſcipulo, ſed ſolùm docere.

42. Secundò ad principalem objectionem reſponderi poteſt, dato Antecedente, negando conſequentiam & paritatem: cùm enim ad compenſationem perfectam ex gratitudine, requiratur reddi ampliùs quàm ſit beneficium acceptum, ut docet D. Thomas, loco in objectione citato; ad compenſationem autem ex juſtitia perfecta, ſufficiat æquale reddi; ex eo quòd Chriſtus non potuiſſet ex gratitudine perfectè compenſare beneficia facta humanitati, non rectè colligitur, ipſum non potuiſſe ex condigno ſatisfacere pro offenſa, quia ſatisfactio eſt in materia juſtitiæ, gratiarum autem actio in materia gratitudinis.

43. Objicies quartò contra ſecundam concluſionem: Valor ſatisfactionis Chriſti non eſt major gravitate offenſæ: Ergo illa non eſt ab intrinſeco ſuperabundans & excedens. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Gravitas offenſæ eſt infinita ſimpliciter in genere moris, ut docuimus in Tractatu de peccatis. Sed unum infinitum alio majus non eſt: Ergo valor ſatisfactionis Chriſti, non eſt major gravitate offenſæ.

44. Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, conceſſâ Majori, diſtinguo Minorem: Unum infinitum alio majus non eſt, in eodem genere in quo eſt infinitum, concedo Minorem: in alio genere, nego Minorem, & Conſequentiam; infinitas enim ſatisfactionis Chriſti eſt in genere valoris & bonitatis moralis; infinitas verò offenſæ, in genere mali; ex quo ſolùm ſequitur, quod in genere mali, ſeu gravitatis offenſivæ, nihil detur majus; non autem quod ſatisfactio Chriſti, comparata in valore cum gravitate offenſæ, non ſit major illâ: ſicut ſi daretur linea infinita in genere lineæ, non daretur alia linea major, licèt major quantitas dari poſſet, ſcilicet quantitas corporis infiniti, & ſi daretur actus miſericordiæ infinitus in linea miſericordiæ, ſolùm ſequeretur quod in illa linea nihil majus daretur, non verò quod actus charitatis infinitus in genere charitatis, majoris valoris meritorii non eſſet.

45. Objicies ultimò: Si ſatisfactio Chriſti excederet gravitatem offenſæ mortalis, ſequeretur injuſtè à Deo poſtulatam fuiſſe, ad recompenſationem illius: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela probatur: Perſona offenſa juſtè ſolùm poteſt exigere ſatisfactionem æqualem injuriæ ſibi irrogatæ, & nonniſi injuſtè poteſt exigere ſatisfactionem ſuperexcedentem: Ergo ſi ſatisfactio Chriſti fuit majoris valoris gravitate offenſæ, injuſtè Deus illam exegit pro compenſatione peccati humani generis.

46. Reſpondeo negando ſequelam, ad cujus probationem, diſtinguo Antecedens: Perſona offenſa, juſtè ſolùm poteſt exigere ſatisfactionem æqualem, quando eſt poſſibilis æqualitas in ſatisfactione, abſque exceſſu, concedo Antecedens, & Conſequentiam; quia in præſenti, non poteſt dari æqualis ſatisfactio pro offenſa peccati mortalis, niſi exhibeatur à perſona divina, ſubſiſtente in natura creata, ut articulo præcedenti oſtendimus; & quia eo ipſo quod perſona divina, in natura aſſumpta operetur, non poteſt non dare plus dignitatis ſuis operationibus, quàm ſit gravitas offenſæ, hinc fit juſtè à Deo poſtulari ſatisfactionem Chriſti, etſi ſit ſuperexcedens & ſuperabundans. Quod exemplo aptiſſimo explicabitur art. ſequenti §. 3. num. 78.

ARTICULUS III.

An ſatisfactio Chriſti ſit valoris ſimpliciter infiniti?

47. Recentiores Scotiſtæ, etſi concedant operationes Chriſti eſſe ſummi valoris, ita ut ab actionibus puræ creaturæ in valore adæquari nõ poſſint, negant tamen eſſe valoris ſimpliciter infiniti, etiam in genere moris. Ita docent Rada 3. p. contr. 13. art. 2. Faber in 3. diſp. 45. c. 2. & 3. & Caſtillo

[illegible]

[illegible] ... *ſ* [illegible]*ſmum*.

[illegible] ... Chriſti eſſe valo[illegible] ... in genere mo[illegible] ... Clemente VI. in extrava[illegible] *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, [illegible] ... am ſanguinis Chriſti guttam, [illegible] ... humanitatis cum Verbo, pro [illegible] ... generis redemptione ſufficere po[illegible] ... verba illa, *propter unionem*, quæ [illegible] ... ant, merita & ſatisfactiones Chriſti [illegible] ... valoris ab intrinſeco, & non pro[illegible] ... onem Dei extrinſecam. Nota etiam [illegible] ... ibidem aſſerere, ob talem infinitatem [illegible] ... & ſatisfactionum Chriſti, non eſſe [illegible] ..., ut peccatorum multitudine exhau[illegible] ... Verba ejus ſunt: *De cujus conſumptione* [illegible] ... theſauri Eccleſiæ) *aut diminutione, non* [illegible] ... *formidandum, propter infinita merita* [illegible] ... autem illa non eſſent valoris ſimpli[illegible] ... inſeco infiniti, poſſet formidari, ne [illegible] ... multitudine tandem extinguerentur [illegible] ... umerentur, ut infra ponderabimus, [illegible] ... tertiam probationem noſtræ con[illegible] ... ergo, &c.

[illegible] ... ſecundò ex D. Thoma infra quæſt. [illegible] ... ad [illegible] ubi hæc ſcribit: *Dicendum quod* [illegible] *Chriſti non eſt æſtimanda ſolùm ſe*[illegible] *carnis naturam, ſed ſecundùm perſonam aſſu*[illegible] *inquantum ſcilicet erat caro Dei, ex quo ha*[illegible] *tatem infinitam.* Ubi cùm D. Thomas [illegible] addito diminuente loquatur, non eſt [illegible] infinitatem ſecundùm quid, vel ſolùm ex[illegible] ... ſeu ab extrinſeca ſolùm Dei accepta[illegible] ... convenientem, illius verba coarctentur.

[illegible] ... atur tertiò ratione: Satisfactioni quæ in [illegible] ... n eſt ſimpliciter infinita, vis ſatisfacto[illegible] ... culpis ſyncategorêaticè infinitis compe[illegible] ... ut. At ſatisfactio Chriſti gaudet vi ſati[illegible] ... ficiente pro peccatis ſyncategorematicè [illegible]. Ergo in ratione valoris ſatisfactorii [illegible] ... ta ſimpliciter. Minor eſt certa, tum quia [illegible] ... o Chriſti talem vim non haberet, ejus [illegible] ... a in determinato numero peccatorum [illegible] ... etur, & conſequenter poſſet formidari, [illegible] ... m multiplicarentur peccata, ut termi[illegible] ... fixum excederent, & ſatisfactio Chriſti [illegible] ... ur, quod repugnat verbis Clementis [illegible] ... elatis. Tum etiam, quia cùm pecca[illegible] ... de ſe ſufficiens ſit inficere infinitos ho[illegible] ... naſcerentur ex ipſo Adam; ſi Chriſti ſa[illegible] ... eſſet de ſe ſufficiens ad delenda om[illegible] ... peccata, quantumcumque in infinitum [illegible] ... ntur, eſſet minor illo, quod eſt con[illegible] ... m ad Roman. [illegible]. Major verò in qua [illegible] ... o tenditur. Vis effectiva phyſica [illegible] ... alis perfectionis uſque in infini[illegible] ... ematicè, non poteſt cauſæ non in[illegible] ... convenire: unde omnipotentiæ [illegible] ... n ex eo colligunt Theologi, quod [illegible] ... ategorematicè infinitas inæqual[illegible] ... tendi [illegible]. Ergo pariter [illegible] eſſe[illegible] ... um inæqualium ſine termino, [illegible] ... a [illegible] in genere moris [illegible] eſt.

Respondent Scotiſtæ, quod ut ſatisfa[illegible] Chriſti ſit ſufficiens pro culpis ſyncategorema[illegible] infinitis, ſufficit quod ſit ſuperioris ordinis ad of[illegible]fenſam, cùm res inferioris ordinis, quamvis infinita, adæquare nequeat id quod in ſuperiori or[illegible]dine exiſtit.

Sed contra primò: Eſto in phyſicis res ordinis inferioris adæquare nequeat id quod in ſuperiori ordine exiſtit, in moralibus tamen hoc univerſaliter verum non eſt, ut conſtat in actibus miſericordiæ, vel juſtitiæ, qui ſpecificè inferiores ſunt actui charitatis, & tamen plures actus repetiti

C miſericordiæ & juſtitiæ, vel actus magnæ intenſionis adæquare & excedere poſſunt in valore meritorio unum actum charitatis. Peccatum etiam charitati oppoſitum, eſt gravius ſpecificè peccatis oppoſitis aliis virtutibus: & tamen peccata aliis virtutibus oppoſita ſæpius [illegible], vel intenſiſſimo conatu patrata, excedere poſſunt in gravitate unum peccatum contra charitatem commiſſum: Ergo ſi valor ſatisfactionis Chriſti non ſit infinitus ſimpliciter, quamvis ſit ſuperioris ordinis ad offenſas ab hominibus commiſſas, poterit tamen offenſarum multitudine adæquari, & conſequenter extingui.

D Secundo, Eſto infinita ordinis inferioris nequeant phyſicè adæquare rem ordinis ſuperioris, in illa tamen, niſi phyſicè ſit infinita eſſentia, contineri non poſſunt; alias ex continentia effectuum ſine termino in divina omnipotentia non colligeretur ejus infinitas, ſed ſolùm quod eſſet in ordine ſuperiori ad res omnes creabiles conſtituta: Ergo pariter, eſto infinita ordinis inferioris in genere moris, adæquare nequeant id quod exiſtit in ordine ſuperiori, in illo tamen moraliter effectivè contineri non poterunt, niſi in illo ordine illud infinitum ſit; unde cùm ſatisfactio condigna pro culpis mortalibus ſyncategorematicè infinitis, contineat effectivè moraliter re-

E miſſionem peccatorum ſine termino, non ſolùm eſt ordinis ſuperioris, ſed etiam in genere moris ſimpliciter infinita.

Denique ſuaderi poteſt concluſio ratione quã inſinuat D. Thomas hic art. 2 ad 2. quodlib. 2. art. [illegible] in argum. *ſed contra*, & in 3. diſt. [illegible] quæſt. 1. art. 2. in corpore. Tanto major eſt valor ſatisfactionis, quantò major eſt dignitas perſonæ ſatisfacientis: Sed dignitas perſonæ Chriſti ſatisfacientis eſt ſimpliciter infinita: Ergo & valor ſatisfactorius operationum ejus eſt infinitus ſimpliciter. Minor eſt certa de fide. Major verò ſic oſtenditur. S[illegible] pro offenſa ſeu in [illegible] de qua hîc eſt ſermo, ſi pe[illegible] & reverentiæ: Sed honor eſt [illegible] dignior

 eſt

[illegible] t[illegible]a- ſtione [illegible] ſe- [illegible]

H[illegible]ntalis [illegible] actio- nem [illegible]mentum [illegible]igni[illegible] perſonæ ſa[illegible], hoc eſt æqua- l[illegible]n cuin[illegible] la parti[illegible]ido) ſed geo- [illegible] tantum, & ſecundum proportionem [illegible]d [illegible]ter quod ſi perſona ſatisfaciens ſuperior [illegible]am ſat[illegible] ſat[illegible]ſtionem perſonæ B [illegible] excedat, ubi deque ex huc quod per- [illegible] Chriſti [illegible]faciens, ſit infinitæ dignitatis, [illegible]us ſatisfactionem eſſe infiniti valo- [illegible]m omnes p[illegible]ſonæ creatæ ſatisfactio- [illegible] excedere.

Sed contra: Si ſatisfactio non creſcit arithme- [illegible] ſed tantum geometricè, ad incrementum di- [illegible]ti perſonæ ſatisfacientis, poterit adeò creſ- [illegible]ſtiu puræ creaturæ, vt in valore & di- [illegible]e Chriſti ſatisfactionem adæquet: Sed hoc [illegible] ſequit, ut fatentur adverſarij. Ergo nec illud [illegible]ela Majoris probatur argumento ad homi- [illegible], deſumpto ex principijs Adverſariorum, qui [illegible]cent quod offenſa non creſcit arithmeticè, ad C incrementum perſonæ offenſæ, ſed ſolùm geo- metri[illegible]; ex quo inferunt, offenſam contra Deum commiſſam, tantæ gravitatis non eſſe, ut pro illa [illegible]ura creatura condigna ſatisfactio exhiberi non poſſit. Probatur, inquam, ſequela argumento de- ſumpto ex illo Adverſariorum principio. Si enim d[illegible]tia perſonæ divinæ offenſæ, à perſona crea- ta ſatisfaciente, non obſtat quominus ſatisfactio adæquare poſſit offenſam, quia perſona cui irro- gatur non d[illegible] illi infinitatem: etiam diſtantia pe[illegible]næ Ch[illegible]ti ſatisfacientis a perſona ſatisfaci- e[illegible]eata, impedire non poterit, quin ſatisfa- ct[illegible] creaturæ adæquare valeat Chriſti ſatisfa- [illegible] q[illegible]ndoquidem perſona infinita ſatis- [illegible]xta adverſarios, non dat ſatisfactioni D [illegible]em infinitum.

56 Re[illegible]nt ſecundo Scotiſtæ, quod ſicut licèt obje[illegible]m, quantùm eſt de ſe, poſſit cõ- m[illegible]re actu infinitam perfectionem; ſi tamen [illegible]m elicitivum [illegible] finitum ſit, limitat [illegible] objecti, ne actu ſuam infinitatem com- m[illegible] ita licèt perſona Chriſti ſatisfaciens, [illegible]m eſt de ſe dare infinitatem actui ſa- [illegible]quia tamen operatur medio principio [illegible]n [illegible]to, nempe naturâ humanâ, impeditur [illegible] ne a[illegible]bus ſuis ſatisfactorijs infinitum va- l[illegible]mmunicet.

[illegible] contra primò: Plus ad ſatisfactionis digni- [illegible]m confert perſona ſatisfaciens [illegible] quàm obje- [illegible]m [illegible]nde obſequium à Rege exhibitum, re- E g[illegible] cenſetur, non autem obſequium Regi ex- hibitum ab alio; & operationes Chriſti, *Theandri- [illegible] virilis* appellantur, cùm tamen opera- [illegible]uæ Deum ut objectum reſpiciunt, tali de- [illegible]e non gaudeant: Ergo ex objecto ad [illegible]m ſatisfacientem [illegible] argumentum [illegible]u [illegible]

[illegible] E[illegible] principium [illegible]o eliciat entita- [illegible]em tamen [illegible] [illegible]na de [illegible] [illegible] no[illegible] ta-

[illegible] neque[illegible]

Ad ma[illegible] & plu[illegible] obſervandum eſt, quod [illegible] actiones, quæ non ſunt reſle[illegible] tum Regis a quo eliciuntur, & [illegible] teris paribus, nõ ſunt majoris [illegible] quam in ruſtico ut comedere [illegible] lare &c. Aliæ verò, quæ redund[illegible] nam Regis, a qua proinde maxim[illegible] lurem & dignitatem, ut genuflexio[illegible] niæ, & aliæ ſimiles actiones quibus [illegible] Regis ſubjicitur, & humil[illegible]r. Ita [illegible] Chriſto duo erant genera actionum [illegible] erant, quæ ſupra ſuppoſitum Verbi [illegible] flectebantur, ut deambulatio, comeſt[illegible] verò, quæ in perſonam ipſius redun[illegible] pra divinum ſuppoſitum reflectebant[illegible] erant actus obedientiæ, humilitat[illegible], [illegible] gratitudinis, ſatisfactioni[illegible], & [illegible] ſimil[illegible] ipſum divinum Chriſti ſuppoſitum [illegible] ſumpta ſeſe Deo ſubjiciebat [illegible] quæ [illegible] vocari ſolent a Theologis, cum D[illegible] de divin. nomin. *Theandrica*, ſe[illegible] cum Damaſceno, *Deificata* [illegible] ſicut [illegible] procedunt ex imperio & dictamine [illegible] Theologis, *humanæ* appellantur. A[illegible] primi generis in Chriſto non erant [illegible] nitatis, quia cùm non eſſent reſle[illegible] poſitum Verbi Divini, ab eo non p[illegible] re infinitum valorem; bene tamen [illegible] ſecundi generis, quia tales actione[illegible] pra divinum Chriſti ſuppoſitum, [illegible] ex ſolis Chriſti operationibus p[illegible] ſed ex operationib⁹ & perſona Chri[illegible] liter informante tales actiones, & c[illegible] integram ſatisfactionem conſtituere[illegible] tantæ erant dignitatis & æſtimabili[illegible] erat ipſum ſuppoſitum Chriſti, qu[illegible] finitæ dignitatis, & perfectioni[illegible], comm[illegible] hujuſmodi actionibus infinitum valorem [illegible] facilè intelliges, quid ſit infinitas [illegible] valor ſatisfactionum Chriſti [illegible] non eſſe [illegible] quàm relatio quædam tranſcendent[illegible] dicunt actiones Chriſti Theandricæ & [illegible] riæ, ad infinitam Chriſti perſonam [illegible] ut [illegible] pium quod per eas humiliatũ & Deo [illegible]

§. II.

Præcipua objectiones ſolvuntur

OBjicies primò. In meri[illegible] Chriſti D[illegible] non eſt vis meritoria in infinitum [illegible] goremaricè: Ergo ex iſto capite non re[illegible] tur infinitas ejus ſimpliciter [illegible] ſubind[illegible] finitas ſatisfactionis Chriſti, cùm ead[illegible] de ſatisfactione Chriſti, ac de ejus me[illegible] que Conſequentia patet. Anteceden[illegible] Vis meritoria ſyncategorema[illegible] quæ quocunque præmio [illegible] ex[illegible] ulter[illegible] p[illegible]am [illegible] manet A[illegible] Chr[illegible] non eſt: [illegible]ſt infini[illegible] tego[illegible]ema [illegible] aſſu[illegible] me[illegible] uſta [illegible]

[illegible] fit.

[illegible] primò: De [illegible] per infinitum præmium exhauriri, ſed ſolùm quod nullo finito præmio [illegible] cum autem Incarnatio Patris præ[illegible]ritum, non obſtat infinitati merito[illegible] quod per tale præmium adæquen[illegible] exhauriantur.

[illegible] ideo ſecundò, in tali caſu non fore ex[illegible] merita Chriſti extenſivè, ſed intenſivè [illegible] quia licèt haberent præmium ſibi adæqua[illegible] ſecundo modo, non tamen primo modo. Nec [illegible] præmium illud fore infinitum ſimpliciter, [illegible] ſolùm probat non poſſe opus Chriſti il[illegible] remuneratum, extendi ad aliud non contentū [illegible] æquivalentiam in ipſo; non verò quòd [illegible] deretur ad alia, in illo eminenter con[illegible] qualia ſunt omnia præmia creata, quæ in [illegible] one æquivalenter continentur.

[illegible] ſecundò: Dignitas ſatisfactionis, aut [illegible] orius non creſcit arithmeticè ad in[illegible] in dignitatis perſonæ ſatisfacientis aut [illegible] ergo ex infinita dignitate perſonæ, nō [illegible] ſatisfactio ſimpliciter infinita. Conſe[illegible]. Antecedens probatur. Si valor me[illegible] creſceret arithmeticè, ad incrementum [illegible] perſonæ, ſequeretur quod quò juſtus [illegible] gratiâ gauderet, eò magis mereretur, [illegible] tribus: Conſequens eſt falſum, alias ſi [illegible] duo homines juſti, quorum unus habe[illegible] gratiæ ut octo, & alter ut quatuor & uter[illegible] charitatis intenſum ut quatuor elice[illegible] actus primi eſſet meritorius ut octo, ſecundi ſolùm ut quatuor, quod videtur falſum, & [illegible] illud Scripturæ, *Reddet unicuique juxta ope-ra*.

Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus [illegible] rationem, nego ſequelam; cùm enim gratia ſit [illegible] additur noſtræ voluntati quoad uſum, & [illegible] gnificat, juxta influxum quem præſtat: [illegible] ut nullatenus dignificat, ſi nullatenus in[illegible] ringit quando homo juſtus non utitur [illegible] influxu ſed in actū merè naturalem po[illegible] ta cum influit, non dignificat niſi juxta [illegible] tem influxûs; ac proinde ſi quamvis gra[illegible] nſionis ut octo, non influat niſi ut qua[illegible] illum præſtat dignitatem ut quatuor, aliā [illegible] materialiter ſolùm & concomitanter [illegible] perſona autem Verbi non ſubditur [illegible] voluntatis, cùm ſubſtantialis ſit, & nō [illegible] untas ſine perſonæ concurſu operari, [illegible] ignificat ſecundùm totum quod po[illegible] ſequens infinitè.

[illegible] tertiò: Chriſtus non ſatisfecit Deo [illegible] hominum, inquantum Deus, ſed in[illegible] homo; quia ſatisfaciens [illegible] ſatisfactio [illegible] Chriſtus, inquan[illegible] non potuit ſuis operationibus ſatiſ[illegible] communicare valor[illegible] finitum: Er[illegible] Chriſti non potuit eſſe valoris infiniti [illegible]

[illegible] quod ſi ly *inquantum* red[illegible] male [illegible] inquantum homo [illegible]

[illegible] per modum quod [illegible]

Dices primò: Conſtat [illegible] 64.
[illegible] eſt infinitum ſimpliciter, ſed [illegible] quid, ut [illegible] corpore, [illegible] infinita, pro[illegible] verò [illegible] lud enim non eſſet infinitum ſimpliciter [illegible] quantitatis, quia coaleſceret ex [illegible] qua [illegible] ta: At ſatisfactio Chriſti conſtat ex valore [illegible] to à gratia habituali, ex objecto, & al[illegible]
B ſtantiis, qui limitatus eſt & finitus. Ergo [illegible] lor à perſona Verbi ſumptus, infinitus ſit, non eſt infinitus ſimpliciter.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Si par[illegible] 65.
finita eminenter contineat partes finitas, [illegible] go Majorē. Si non contineat illas eminenter [illegible] ſeat Major; & ſi [illegible] nego Conſequentiam, quia valor perſonæ [illegible] nenter continet alios valores, q[illegible] Chriſti ſumuntur ex al[illegible] hoc complexum, *Deus homo*, [illegible] citer: eſt humanitas finita ſit, quia Deus [illegible] hoc conſtatum componitur, eminenter [illegible] illam. Ita ſatisfactio Chriſti [illegible]
C nita in ratione valoris ſatis[illegible] perſonalis eminenter continet valorem [illegible] principiis ſumptum. [illegible] ſi una ex partibus eſt ſimpliciter [illegible] teſt ex conſortio partis finitæ [illegible] amittere.

Dices ſecundò: Perſona Verbi [illegible] 66.
valorem Chriſti operibus [illegible] tati: Sed ut unita humanitati, [illegible] tribuere valorem niſi finitum, [illegible] ſed finito modo, erat ipſi hum[illegible] enim cùm ſit creata, neceſſariò [illegible] perſona Verbi infinita ſit, non tamen [illegible] tribuebat Chriſti operibus valorem [illegible]
D ſimpliciter. Poteſtque hoc explicari exemplo viſionis beatificæ: licèt enim eſſentia divina in ratione ſpeciei intelligibilis, ſit infinita [illegible] unde[illegible]que intellectui divino, cui infinite [illegible] identitatem eſt unita, ſit ratio cognoſ[illegible] omnia, & comprehendendi divinam [illegible] tiam; quia tamen finito modo, & juxta [illegible] luminis gloriæ, intellectui beato [illegible] lum non determinat nec reddit potentem [illegible] liciendā viſionem infinitam & comprehen[illegible] dam divinam omnipotentiam.

Reſpondeo quod licèt perſona divina [illegible] au- 67.
ſet valorem in Chriſti operibus, [illegible] naturæ humanæ, & talis unio ſit finita, non ta[illegible]
E propterea ſequitur quod ipſe valor fi[illegible] Tū quia talis unio, ſolùm ſe habet ut conditio [illegible] qua divinum ſuppoſitum non tribueret valorem Chriſti operibus: conditio [illegible] impedi[illegible] valet infinitatem formæ moralis. Tum [illegible] unio humanitatis ad Verbum, eſto ſit finita, non impedit quin humanitas infinite [illegible] dignificetur ab illo. Addo quod uni[illegible] ſtatur a ſuppoſito Verbi Divini: unde [illegible] nita in genere entis & phyſice, moraliter tamen eſt infinita. Ad illud verò quod [illegible] de [illegible] ratione [illegible] ponde[illegible] negando [illegible] ita [illegible] ram uni[illegible] ina [illegible] entia, [illegible] unde [illegible] ad [illegible]

[illegible] quod [illegible] rem.

68\. Dices [illegible] in ordine [illegible] m quia [illegible] ex eo quòd [illegible] a objectum in i[illegible] & [illegible] tati [illegible] patet in [illegible] actu charitatis. Ergo pariter ex eo quòd aliqua operatio procedat à persona infini[illegible] non continet dignitatem & valorem i[illegible]itum simpliciter. Minor est certa, Major vero probatur ex paritate rationis: nam ſicut objectum cenſetur extrinſecum actioni quâ terminat, ita ſuppoſitum operationi quam elicit.

69\. R[illegible]ondetur negando Majorem, nam quælibet B operatio magis unitur ſuppoſito à quo elicitur, quam objecto quod attingit, hoc enim omnino ex[illegible] neque ullo modo intimè conjungitur [illegible] operatione: At verò perſona intimam quantam habet cum operatione ſatisfactoria unione [illegible] ſuppoſitum exhibens aliquam actionem in compenſationem offenſæ, non ſe habet [illegible] per modum cauſæ efficientis, reſpectu talis operationis moraliter conſideratæ, ſed etiam habet rationem cauſæ formalis, moraliter informans [illegible] operationem, & cum ea tanquam [illegible] componentis unam integram ſat[illegible] compoſitione morali; ſicut ex rebus & verbis in ſacramentis, tanquam ex materia & [illegible] unione quadam morali, fit to- C tum quod [illegible] morale. Unde quamvis ſuppoſitum ſe habeat [illegible] extrinſice reſpectu operationis in eſſe phyſico conſideratæ, nec intimam habeat cum ea unionem & colligationem; ſecùs tamen reſpectu operationis conſideratæ moraliter, & in ratione ſatisfactoriæ. Per quod patet ad probationem Majoris.

70\. Ex hoc etiã intelliges, operationes Christi nõ habuiſſe valorem infinitum ſimpliciter, ex eo quod per [illegible] Christus ipſe offerebatur ſed ratione tradit[illegible], quia nempe perſona Verbi erat [illegible] efficiens, & objectum recipiens, Patet hoc corollarium: Primò quia ſi Christus non ſe ipſum offerret in redemptionem pro peccatis hominum ſed aliquid purè creatum, operationes ejus eſſent infiniti valoris: Ergo infinitas valoris in ejus operationibus, non ſumitur ex re oblata, ſed ex perſona offerẽte. Secundo, ſi ex re infinita oblata, infinitas valoris operibus Christi cõpeteret ſequeretur actus quibus B. Virgo Christũ obtulit in templo, fuiſſe infiniti valoris, quod non eſt dicendum; alias fuiſſent ſatisfactio ſufficiens pro [illegible] generis humani. Tertio, Christus ut res oblata [illegible] lationis objectum: At objectum, quamvis ſit infinitum, non dat actui quem ſpecificat infinitam dignitatem, ut conſtat ex dictis: Ergo Christus ut materia oblata non confert ſuis operibus [illegible] infinitam, quamvis ex hoc E capite major ei dignitas conveniat, quam ſi res oblata eſſet aliquid purè creatum.

§. III.

[illegible]olvuntur argumenta ab inconvenientibus.

71\. ARgument[illegible] Soti di[illegible] ex [illegible] [illegible]

[illegible] Christi [illegible]

[illegible] C[illegible]

Phyſicorum.

Tertiò ſequitur, non dari aliquam [illegible] quam Christi, atque adeò nos [illegible] facere pro peccatis noſtris, quod [illegible] theri & Calvini, damnata in [illegible] can. 4. Sequela probatur: Infinitum in al[illegible] nere non poteſt eſſe niſi unum [illegible] Phyſic. cùm includat omnem per[illegible] generis: Ergo ſi ſatisfactio Christi ſit [illegible] poterit dari altera.

Quartò, ſi ſatisfactio Christi fuiſſet valoris [illegible] pliciter infiniti, plus exactum fuiſſet a [illegible] quàm eſſet debitum per peccatum, q[illegible] repugnare divinæ juſtitiæ. Sequela probatur [illegible] probabili ſententia, peccatum in ratione [illegible] continet malitiam extrinſece t[illegible] dùm quid infinitam: Ergo ſi Deus exegi[illegible] ſto ſatisfactionem ſimpliciter infinitam, [illegible] illo exactum fuit, quàm eſſet debitum per [illegible] tum.

Denique ſequitur operationes ſatisfactori[illegible] meritorias Christi, neceſſariò a Deo [illegible] ordine ad offenſæ remiſſionẽ, & [illegible] promerentur. Conſequens eſt [illegible], omne pactum ſecludamus, p[illegible] irremuneratas relinquere: Ergo [illegible]. P[illegible] ſequela, ſi operationes Christi eſſ[illegible] loris, eſſent à Deo infinitè accepta[illegible] D infinitè acceptabile, neceſſariò ac[illegible] objectum infinitè amabile, nec[illegible] Deo: Ergo ſi Christi operationes [illegible] infiniti ſimpliciter, neceſſariò acceptantur [illegible] ad præmium quod promerentur.

Reſpondetur negando ex noſtra aſſe[illegible] quã aliquod ex his inconvenientibus [illegible] primum diſtinguo Majorem: ſi [illegible] io C[illegible] ſti ſit infinita, ſequitur quod Christus ſuffi[illegible] per unicum actum ſatiſfecit: quoad [illegible] pretii, concedo; quoad quant[illegible] p[illegible] mul quoad deputationem, nego.

Explicatur hæc diſtinctio: Duo [illegible] emendum aliquid primum [illegible] hibitum ſit æqualis valoris [illegible] non eſſe pura emptio, ſed al[illegible] co[illegible] tim ex emptione, partim ex donat[illegible] tus. Secundum eſt deputatio [illegible] per[illegible] pro re empta: ſi e[illegible] vel etiam majus pretium daret [illegible] ſi [illegible] naret illud ad ſolutionem [illegible] ed [illegible] de [illegible] excedon [illegible] pta[illegible] de [illegible] ex [illegible] a [illegible] C[illegible] e [illegible]

...ſtus Dominus Patris gloriam promoveret, ... amorem ſuum erga homines ampliùs mani... ſtaret, noluit deputare quamlibet actionem ... ſeorſim ad completam ſatisfactionem; ſed ... es ſuas operationes & paſſiones, uſq; ad ... ortem incluſivè, per modum unius integri & ... mpleti pretij, ad redemptionem noſtram vo... ordinare; ideòq; in morte tantùm & paſſio... e Chriſti, fuit completa redemptio generis hu... ani, & perfecta ac rigoroſa ſatisfactio pro ... eccatis noſtris exhibita.

Ad ſecundum dicendum eſt, in actionibus ...ſti Domini duplicem eſſe bonitatem & va... ...m, non quidem realiter, ſed formaliter di... ...ctum: alterum ex objecto & circumſtantijs, ... idcircò vocatur *objectivus*: alterū ex dignita... perſonæ, qui propterea dicitur *perſonalis*. Primus valor non erat infinitus, nec conſequenter æqualis in omnibus actionibus Chriſti, ſed ma... ...or, vel minor, juxta majorem vel minorem ex...cellentiam objecti talium actuum: unde in actu ...aritatis Chriſti erat major valor objectivus, ...am in actu temperantiæ. Secundus verò, cùm ...et ſimpliciter infinitus, erat æqualis, imò & ...icus in omnibus actionibus & paſſionibus ...riſti; & de hoc valore verū eſt quod dicitur in ...gumento, nimirū quod non fuit major, ſaltem ...ſivè, in omnibus ſimul actionibus Chriſti, ...ùm in unica. Sicut enim docent Theologi 1. ...qu.3. quod tota Trinitas non eſt quid majus ... Patre, niſi ſolùm extenſivè; ita etiam & tota ...ectio actuum Chriſti Domini, non eſt quid ...us & dignius uno actu ſecundùm valorem ...onalē, niſi extenſivè; imò & adhuc extenſivè ...dùm quid, & impropriè: ſicut Deus & crea... ſimul, ſecundùm quid & impropriè tantū, ...liquid perfectius extenſivè, quā ſolus Deus; ...n quòd aliquid perfectionis ſit in uno quod ...n ſit in alio, ſed quia eadem omnino perfectio magis extenſa & multiplicata in uno quàm in ...o, ut in Tractatu de attributis declaravimus.

Ad tertium negatur ſequela, ad cujus proba...nem dicendum eſt, quod licet infinitum phy... & in genere entis non poſſit eſſe niſi unum, ...finitum tamen ſolùm in aliquo genere, multi...cari poteſt, ut docet S. Doctor infrà qu. 10. ...ad 3. his verbis: *Ad tertium dicendum quod id ...eſt infinitum omnibus modis non poteſt eſſe niſi u...num, unde & Philoſophus dicit in 1. de cœlo, quod quia ...us eſt ad omnem partem dimenſionatū, impoſſibile ...ſe plura corpora infinita. Si tamen aliquid eſſet in...tum uno modo tantùm, nihil prohiberet eſſe plura ...a infinita: ſicut ſi intelligerentur plures lineas infini...ſecundùm longitudinem protractas in aliqua ſu...per...ie finita ſecundùm latitudinem.* Cùm ergo ſa...ctio Chriſti ſit infinita ſolùm in aliquo ge...ne, nimirum in genere moris, & in ratione ſa...ſfactionis, non verò phyſicè & in genere entis, ...n repugnat poſſe dari aliam ſatisfactionem ...æqualem, qualis eſſet ſatisfactio alterius ...onæ divinæ ſubſiſtentis in aliena natura: vel ...qualem, qualis eſt ſatisfactio Angeli, vel pu... ...ominis.

Ad quartum reſpondeo primò, negando ſe...am Majoris; cùm enim peccatum mortale contineat malitiam ſimpliciter & intrinſecè in...finitam, ut in Tractatu de peccatis oſtenſum eſt, ex infinitate peccati, non rectè colligitur, plus ...ctum fuiſſe à Chriſto, quàm eſſet debitum ...ei peccatum, cùm malitia intrinſecè & ſimpli...ter infinita, exigat ſatisfactionem eodem mo...do infinitam.

Reſpondeo ſecundò, nullum eſſe inconveniens concedere, quod per accidens fuerit plus exactum à Chriſto, quàm eſſet debitum pro hominum peccatis, quia non poterat ab ipſo exhiberi Deo aliqua ſatisfactio, quæ non excederet malitiam peccati; nec à puro homine aliqua, quæ ipſam adæquaret. Non eſt autem injuſtum petere per accidens ab aliquo aliquid excedens debitum, quando eſt illi impoſſibile aliquid reddere quod ſit ſolùm æquale, & quod illud non excedat. Sicut ſi quis à paupere extremè indigenti abſtuliſſet nummum argenteū, & poſtea non haberet niſi nummum aureum quem reſtitueret, teneretur ei dare nummum aureum, quamvis per accidens excederet nūmum argenteum quem abſtulerat; quia in tali caſu non poſſet ei exhibere ſatisfactionē purè æqualem, ſed ſolùm ſuperabundantem & excedentem.

Ad ultimum inconveniens conſtabit ſolutio ex dicendis articulo ſequenti §. 6. ubi reſolvemus, an ſatisfactio rigoroſa inducat in eo cui exhibetur obligationem ſtrictæ juſtitiæ ad eam acceptandam.

Articulus IV.

An ſatisfactio Chriſti fuerit de rigore juſtitiæ?

Aliud eſt aliquam ſatisfactionem eſſe ex ſua natura æqualem & condignam, aliud illam procedere ſecundùm leges ſtrictæ & rigoroſæ juſtitiæ. Ad primum enim ſufficit ut compenſatio fiat ad æqualitatem, & tantùm à debitore ſolvatur, quantùm debetur creditori; ad ſecundum verò, præter æqualitatem, quæ in omni cōdigna ſatisfactione reperiri debet, aliæ exiguntur conditiones, quas ſtatim exponemus. Unde ſunt aliqui Recentiores, qui licèt admittant Chriſti ſatisfactionem fuiſſe condignam & æqualem, imò ſuperabundantem ac excedentem, negant tamen fuiſſe de rigore juſtitiæ, quia aliquam ex conditionibus illis, ipſi deeſſe exiſtimant. Ita Vazquez hîc diſp. 7. & 8. Lorca diſp. 8. Leſſius de perfectionibus divinis cap. 2. num. 12. De Lugo diſp. 3. & 4. & alij ex Recentioribus. Thomiſtæ verò, quibus adhærent Valentia in præſenti, puncto 5. Suarez diſp. 4. ſect. 5. Martinnus diſp. 2. ſect. 9. & plures alij, aſſerunt Chriſti ſatisfactionem non ſolùm fuiſſe condignam & æqualem, ſed etiam de toto rigore juſtitiæ, ſeu omnes conditiones ad ſtrictam & rigoroſam juſtitiam requiſitas, in illa repertas eſſe; quod ut manifeſtum fiat, & noſtra ſtabiliatur ſententia, conditiones illæ breviter hîc recenſendæ & explicandæ ſunt. 79.

§. I.

Recenſentur & explicantur conditiones ad rigoroſam ſatisfactionem requiſitæ, & concluſio affirmativa ſtatuitur.

Omnes ferè Theologi conveniunt, præter æqualitatem, quæ in omni condigna ſatisfactione reperiri debet, quatuor adhuc requiri conditiones, ad hoc ut aliqua ſatisfactio ſit de toto rigore juſtitiæ. Prima eſt ut ſit ad alterum: Nam rigoroſa ſatisfactio eſſentialiter ordinatur ad faciendam perfectam æqualitatem: Sed perfecta æqualitas non poteſt eſſe ejuſdem ad ſeipſum: Ergo ad rigoroſam ſatisfactionem neceſſariò requiritur quod ſit ad alterum. Major patet, ſatisfactio enim rigoroſa eſt actus juſtitiæ: 80.

juſtitia

juſtitia verò reſpicit perfectam æqualitatem. Minor etiam non eſt minùs evidens, quia æqualitas eſt relatio realis, neceſſariò requirens extrema realiter diſtincta.

81. Secunda eſt, quòd non fundetur in gratia creditoris, tunc enim non ex juſtitia, ſed ex gratia eſſet ipſa ſatisfactio: quo ſenſit autem hoc intelligendum ſit, infrà §.3. declarabitur.

82. Tertia conditio rigoroſæ ſatisfactionis eſt, quòd fiat ex bonis debitoris: cùm enim per omnem ſatisfactionem rigoroſam, debeat fieri perfecta æqualitas, oportet quod ille cui fit ſatisfactio, acquirat dominium alicujus rei quoad antea non habebat, ſaltem eo modo quo in ſatisfactionem exhibetur, aliàs eadem maneret inæqualitas quæ ante ſatisfactionem erat. Dixi, *eodem modo*, quia contingere poteſt quod creditor habeat dominium directum & ſupremum rei quæ ipſi in ſatisfactionem à debitore offertur, & quod per illam ſatisfactionem acquirat in eam dominium utile: v.g. ſi vaſſallus debeat centum nummos domino, poteſt illi ſatisfacere de toto rigore juſtitiæ, ipſi dando in compenſationem illius ſummæ agrum aut vineam quam poſſidet, & cujus dominium tantùm utile habet; quia in tali caſu creditor acquirit in illum agrum, aliquod dominium ſpeciale, ſcilicet utile, quod antea non habebat.

83. Quarta conditio eſt, ut ſatisfactio non fiat ex aliàs per ſe debitis, id eſt bonis, quæ nullo alio titulo debeantur creditori; hoc enim ad faciendam perfectam inter debitorem & creditorem æqualitatem, omnino neceſſarium eſt: ſi enim aliquis debeat alteri centum nummos, titulo venditionis, putà quia emit ab ipſo agrum; & præterea illi debeat centum nummos, titulo mutui, quia hanc ſummam pecuniariam ab illo mutuò accepit; non faceret perfectam æqualitatem cum creditore, nec per conſequens illi ſatisfaceret de rigore juſtitiæ, ſi tantùm centum nummos illi exhiberet, poſſet enim creditor illos acceptare pro uno ſolo titulo, & ſic debitor ſemper maneret obligatus alio titulo, ad ſimilem ſummam illi perſolvendam.

84. Adverte autem diligenter, me ex induſtria dixiſſe ſatisfactionem rigoroſam non debere fieri *ex aliàs per ſe debitis*; quia dupliciter poteſt alicuis titulus alteri ſupervenire: primò per ſe & ſeorſim, novam afferendo ſecū obligationem; ſecundò per accidens & conjunctim, & in confirmationem prioris obligationis. Exemplum primi eſt, ſi quis voviſſet dare centum nummos aureos Eccleſiæ, & poſtea ex decimis deberet alios centum; quia titulus quo debet decimas, ſe habet per ſe, & eſt ſeorſim obligatorius, non ſatisfaceret dando tantùm centum. Exemplum verò ſecundi aſſignari poteſt in eo qui voveret ſe ſoluturum decimas: tunc enim votum per accidens conjungeretur obligationi ſolvendarum decimarum, nec novam induceret obligationem, ſed priorem tantùm confirmaret & roboraret. Quando ergo dicimus quòd ſatisfactio rigoroſa debet fieri ex non debitis, hoc intelligendum eſt per ſe & ſeorſim, non autem per accidens & conjunctim. Si quis enim juraret ſe alteri daturum centum nummos in ſatisfactionem pecuniariam ad quam damnatus eſt, tunc iſte [illegible] titulis teneretur ſolvere hanc ſummam [illegible]; licet titulo religionis, juſtitię, & obedientiæ nec tamen propterea obligaretur ad ſolvendos trecentos nummos, ſed ſufficeret quod ſolveret centum; quia tituli religionis & obedientiæ, in tali caſu, non eſſent ſeorſim & per ſe obligatorij, ſed ſolum confirmativi præcedentis obligationis. His præmiſſis.

Dico, ſatisfactionem Chriſti fuiſſe de toto rigore juſtitiæ, ſeu habuiſſe omnes conditiones ad ſatisfactionem rigoroſam requiſitas. Hæc concluſio, nec meliùs, nec aliter probari poteſt, quàm examinando ſeorſim & in particulari ſingulas conditiones, & ſolvendo argumenta quæ adducuntur ad oſtendendum aliquam ex illis ſatisfactioni Chriſti non competere. 85

§. II.

Solvitur primum argumentum, & oſtenditur Chriſti ſatisfactionem fuiſſe ad alterum.

Contra noſtram concluſionem arguitur primò: Ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ, requiritur quod ſit ad alterum: ſed Chriſti ſatisfactio non fuit ad alterum: Ergo non fuit de rigore juſtitiæ. Majòr patet ex ſupra dictis, Minor probatur. Sive enim Chriſtus Deo ſatisfaceret, ſive perſonis divinis, non erat extremum ab illis diſtinctum. In primis enim à Deo non diſtinguitur, cùm ipſe ſit Deus; deinde etiam eſt una ex perſonis divinis cui ſatisfactio fieri debet: Ergo ſatisfactio Chriſti non fuit ad alterū. 86

Huic argumento reſpondebant olim quidam antiqui Theologi, Chriſtum non Deo ſatisfeciſſe, ſed Patri, à quo perſonaliter diſtinguitur; & ſic facilè inferebant, ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ad alterum. 87

Verum hæc ſolutio ſuſtineri nequit, & communiter rejicitur. Primò quia illi debet fieri ſatisfactio contra quem eſt offenſa: ſed offenſa eſt contra Deum ſubſiſtentem in tribus perſonis, cujus violatur jus, & qui eſt unus ultimus finis à quo peccatum avertit, unuſq; legiſlator, cujus præceptum contemnitur: Ergo Chriſtus non ſatisfecit ſolùm Patri, ſed primò ſatisfecit Deo ut ſubſtenti in tribus perſonis, ſecundariò verò ipſis perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis.

Secundo, Illi fit ſatisfactio, qui offenſam remittit, & largitur gratiam: At offenſam remittere, & gratiam largiri, non competit per ſe primò Patri, ſed Deo, & ex conſequenti omnibus perſonis divinis: Ergo &c.

Tertiò, ex hac reſponſione ſequitur Verbum omnino gratis, Patrem autem ex juſtitia remittere offenſam hominibus: Sed hoc abſurdum eſt, & omnino impoſſibile, cùm actus remittendi offenſam ſit actus voluntatis divinæ, non notionalis, ſed abſolutæ, quæ eſt communis omnibus divinis perſonis: Ergo &c. Sequela patet, nam ſolus ille ex juſtitia remittit offenſam cui exhibetur ſatisfactio: Ergo ſi ſatisfactio Chriſti, quæ ſola potuit eſſe condigna, non fuit facta Verbo, ſed Patri, ſolus Pater remittit offenſam ex juſtitia, Verbum autem omnino gratis.

Deniq; ex hac ſolutione ſequitur, ſatisfactionem Chriſti condignam & perfectam non fuiſſe, cujus oppoſitum art. 2. oſtendimus. Sequela probatur: Satisfactio per quam non fit ſatis omni creditori, condigna & perfecta non eſt At juxta hanc ſolutionem, Chriſtus ſua ſatisfactione non ſatisfecit ſibi, qui creditor eſt, utpote per hominum peccata offenſus: Ergo ſatisfactio illius condigna & perfecta non fuit

Reſpondent ſecùdò alij, de ratione juſtitiæ inter homines eſſe quòd inter extrema realiter diſtincta 88.

...cta verſetur, non autem de ratione juſtitiæ ...ſto convenientis in ordine ad Deum; quia ...m hæc altioris ordinis ſit, non petit iſtas con...tiones quas juſtitia inter homines poſtulat.

Sed hæc etiam ſolutio diſplicet: Tum quia ſi conditionem iſtam quam Ariſtoteles 5. Ethic. cap. 1. 2. & 6. & D. Thomas 2. 2. qu. 57. art. 1. & 58. ...t 1. & 2. pro rigoroſa juſtitia aſſignarunt, negemus competere juſtitiæ Chriſti ad Deum, quia alterioris ordinis eſt; eadem ratione omnes alias conditiones ad rigoroſam juſtitiam requiſitas, ei negare licebit. Tum etiam, quia ratio ob quam juſtitia realem diſtinctionem expoſcit, eſt quia petit verſari inter extrema diſtinctorum jurium, & diſtinctio jurium poſtulat diſtinctionem perſonarum, vel ſaltem diſtinctionem naturarum ſubſiſtentium in eâdem perſona, ut infrà declarabimus: At hæc ratio militat in omni juſtitia: Ergo & juſtitiæ Chriſti ad Deũ competere debet.

90 Reſpondent tertiò alii cum Vega lib. 7. in Trident. cap 9. & Vazque hîc diſp. 8. cap. 7. ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ad alterum, quia humanitas ipſa ſatisfecit, non ſolùm ut quo, ſed etiam ut quod; ita ut ſuppoſito Verbi Divini, ſolùm remotè, & per communicationem idiomatum, ſatisfactio tribuatur: inter hominem autem & Deũ cui fit ſatisfactio, realis diſtinctio invenitur.

Sed nec etiam iſta ſolutio placet. Primò quia in Scriptura ſatisfactio tribuitur Chriſto ut patet ex illo ad Galatas 3. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis*, & ex iſto 1. ad Timoth 2. *Unus eſt mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus*. Sed ut vera ſit hæc propoſitio, *Chriſtus ſatisfecit pro nobis*, convenire debet ut quod ſatisfactio Verbo, ut ſubſiſtenti in humanitate: Ergo &c. Minor probatur: Nomen concretum, non pro natura, ſed pro ſubſiſtẽte in illa, ſupponit, ut docet D. Thomas infrà qu. 16. art. 1. 2. 8. 9. & 10. At Chriſtus eſt nomen concretum: Ergo non pro humanitate, ſed pro Verbo ut in illa ſubſiſtente ſupponit.

Secundò, De illo verificatur cum proprietate pro nobis ſatisfeciſſe, de quo eſt verum cum proprietate dicere mortuum & ſepultum eſſe: At ſolum de ſuppoſito Verbi, ut in humanitate ſubſiſtente, non verò de humanitate ipſa, cum proprietate dicitur eſſe mortuum & ſepultum: Ergo non de humanitate, ſed de ſuppoſito Verbi, ut in illa ſubſiſtente, cum proprietate affirmatur pro nobis ſatisfeciſſe. Major patet, Minor probatur. Mori convenit illi ſoli cui convenit naſci: At hoc ſolùm de hypoſtaſi cum proprietate dicitur, ut docet D. Thomas infrà quæſt 35. art. 1. Ergo ſolùm de ſuppoſito Verbi, ut ſubſiſtente in humanitate, cum proprietate affirmatur mortuum & ſepultum eſſe.

Tertiò, Si ſuppoſitum Verbi Divini, ſolùm remotè & per communicationẽ idiomatum ſatisfecit pro nobis, ſequitur quod non habuerit aliam vel majorem efficientiam, comparatione ejuſdem ſatisfactionis, quàm humanitas Chriſti in concreto habeat reſpectu creationis univerſi: Sed hoc falſum & abſurdum eſt, nam Divinum Verbi ſuppoſitum, verè influebat in actus ſatisfactorios, licèt mediante naturâ humanâ; at verò humanitas Chriſti nullum influxum habuit in creatione mundi: Ergo &c. Sequela probatur: Per communicationem idiomatum vera eſt hæc propoſitio, *Hic homo* (demonſtrato Chriſto) *creavit univerſum*: Ergo ſi eodem modo per ſolam communicationem idiomatum verificatur remotè de ſuppoſito Verbi incarnati, quod ſatisfe-

A cerit de condigno pro peccatis noſtris, ſequitur quod ſuppoſitum Verbi incarnati non habuerit aliam vel majorem efficientiam comparatione redemptionis noſtræ, quàm habuerit humanitas Chriſti, reſpectu creationis mundi.

Quartò, Actiones ſunt ſuppoſitorum, ſeu ſubſiſtentium: At ſatisfactio eſt actio. Ergo non humanitati, ſed Verbo in illa ſubſiſtenti, convenit ut quod. Minor patet, Major verò in qua eſt difficultas oſtenditur ex D. Thoma in 1. diſt. 5. quæſt. 1. art. 1. ubi ait: *Actiones ſunt ſuppoſitorum, & eſſentia non agit, ſed eſt principium actûs in ſuppoſito, non enim humanitas generat, ſed Sortes virtute ſua* 94

B *natura*. Idem docet Joannes Theologus in Concilio Florentino ſeſſ. 18. indeque probat, aſſentiente Concilio, divinitatem non generare, quia actiones ſunt ſuppoſitorum: divinitas autem non eſt ſuppoſitum: Ergo ex mente D. Thomæ, & Joannis Theologi, naturæ non convenit agere ut quod, ſed ſuppoſito.

Confirmatur: Non aliter concurrit natura creata ad proprias operationes, quàm natura increata ad operationes increatas: Sed natura divina increata non concurrit ad ſuas operationes ut quod, ſed ut quo, aliàs hæc eſſet vera, *Deitas generat deitatem*, quod eſt hæreticum: Ergo natura creata, ad proprias operationes non ut quod, ſed ſolùm ut quo concurrit. 95

C Confirmatur ampliùs: Cùm operari ſequatur ad eſſe, ei propriè & ſimpliciter convenit operari ut quod, cui propriè convenit eſſe ut quod: At naturæ non convenit eſſe ut quod, ſed tantùm ut quo, benè autem ſuppoſito; natura enim non intelligitur completa ad exiſtendum, niſi terminetur per ſubſiſtentiam; ſicut nec accidens ad exiſtendum completum intelligitur, niſi mediâ inhærentiâ ad ſubjectũ: Ergo natura non eſt principium quod operationis ſed tantùm ſuppoſitũ. 96

Relictis igitur his ſolutionibus, ad argumentum reſpondeo, diſtinguendo Majorem: Ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ, requiritur quod ſit ad alium, differentiâ reali ſuppoſiti, nego Ma- 97

D jorem. Differentiâ reali naturæ, concedo Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Nam licèt inter Chriſtum, ut ſatisfacientem, & Deum cui fit ſatisfactio, non intercedat diverſitas realis ſuppoſitorum, intervenit tamen diverſitas realis naturarum. Hanc verò ſufficere ad rationem ſtrictæ juſtitiæ, ſic oſtenditur. Ea diſtinctio ſufficit ad rationem juſtitiæ, quæ ſufficit ad diſtinctionem jurium: Sed diſtinctio jurium optimè ſalvatur, poſitâ ſolùm diſtinctione naturarum, cùm eo ipſo quod eſt diverſitas naturarum, ſit libertas diſtincta, ratione diverſarum voluntatum: Ergo &c.

Confirmatur primò: Obedientia & religio non minùs poſtulant eſſe ad alterum, quàm ju- 98

E ſtitia; & tamen Chriſtus ut homo propriè obedivit & exhibuit cultum religionis Deo, & conſequenter ſuæ perſonæ ut exiſtenti in natura divina: Ergo etiam diſtinctio realis naturarum ſufficit ad propriam rationem juſtitiæ, etſi non ſit diſtinctio realis ſuppoſitorum.

Confirmatur ſecundò: Non requiritur major diſtinctio inter extrema juſtitiæ, quàm inter ſervum & dominum: Sed diſtinctio realis naturarum in eodem ſuppoſito, ſufficit ad rationem ſervitutis; nam Chriſtus ſecundùm naturam humanam eſt Dei ſervus, ſervitute naturali, ut docet D. Thomas infrà quæſt. 20. art. 1. ad 2. Ergo etiam illa ſufficiet ad ſtrictam rationem juſtitiæ. 99

Porrò quod hoc magis declaratur in caſu quo una perſona divina aſſumeret duas humanitates, tunc enim quis dubitat poſſe eſſe actum juſtitiæ commutativæ inter eandem perſonam ut eſſet in una natura, & ſeipſam ut eſſet in alia, ſiquidem in qualibet ex illis naturis haberet peculiarem voluntatem, libertatem, dominium, & jus diſtinctum, in quibus fundatur juſtitia. Quidni ergo pariter Chriſtus in humana & divina natura ſubſiſtens, ut exiſtens in una natura, poterit exercere actum juſtitiæ erga ſeipſum, ut exiſtentem in altera? Licèt enim ſit tantum unum ſuppoſitum entitativè & formaliter, gerit tamen vices diverſorum ſuppoſitorum; cum enim propter infinitatem ſuam poſſit ſubſtantialiter in pluribus naturis ſubſiſtere, poteſt etiam quæ plura ſuppoſita facerent præſtare. Nec mirum quod Ariſtoteles hoc genus juſtitiæ non agnoverit, ſed ad veram & ſtrictam juſtitiam, realem diſtinctionem ſuppoſitorum poſtulaverit; ipſe enim non cognovit duas naturas, habentes duas voluntates liberas, & propria dominia ſuorum actuum, poſſe in uno ſuppoſito convenire.

101 Dices, D. Thomas 2.2 quæſt. 58. art. 2. dicit quod *juſtitia proprie dicta, requirit diverſitatem ſuppoſitorum, & ideò non eſt niſi unius hominis ad alium; ſed ſecundùm ſimilitudinem accipiuntur in uno & eodem homine diverſa principia actionis, quaſi diverſa agentia, ſicut ratio iraſcibilis, & concupiſcibilis, & ideò metaphoricè in uno & eodem homine dicitur eſſe juſtitia*. Quibus verbis apertè docet, ad veram & ſtrictam juſtitiam, diſtinctionem ſuppoſitorum requiri, & non ſufficere diſtinctionem naturarum.

102 Sed facilè reſpondetur, D. Thomam loqui de juſtitia quæ inter puras creaturas reperitur, in quibus non ſtat diſtinctio naturarum, abſque diſtinctione reali ſuppoſitorum; non verò de juſtitia ſecundùm communem conceptum, & prout inter Deum hominem, & Deum ex alia parte reperiri poteſt. Unde infrà quæſt. 20 art. 1. ad 2. docet quod licèt ſervitus & dominium ſuper actionem & paſſionem fundentur, & agere, non naturæ, ſed ſuppoſito attribuatur; quia tamen actio naturæ attribuitur, ſicut ei ſecundùm quam perſona vel hypoſtaſis agit, ideò poteſt propriè dici quod quælibet hypoſtaſis vel perſona ſit domina vel ſerva ſecundùm hanc vel illam naturam. Ergo licèt æqualitas quam petit juſtitia, ſuper actionem fundetur, & ſit diverſorum agere potentium, non tamen requirit neceſſariò diſtinctionem realem ſuppoſitorum, ſed tantùm naturarum, niſi ſolùm inter puras creaturas, in quibus non ſtat naturarum diverſitas, abſque diverſitate ſuppoſitorum.

§. III.

Explicatur ſecunda conditio, & ſatisfactioni Chriſti accommodatur.

103 Secundò contra noſtram concluſionem arguitur. Ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ requiritur quod non fundetur gratia creditoris, nam quantùm gratiæ miſcetur, tantùm videtur minui de perfectione juſtitiæ: At ſatisfactio Chriſti fundatur in gratia Dei creditoris, ſcilicet in gratia unionis, facta humanitati; hæc enim unio erat neceſſariò prærequiſita ad hoc ut perſona Verbi Divini influeret valorem infinitum in ſuas actiones ſatisfactorias & meritorias, ut ſuprà diximus. Ergo ſatisfactio Chriſti non eſt de rigore juſtitiæ.

Reſpondent aliqui, rigorem juſtitiæ in ſatisfactione excludere quidem gratiam factam ex intentione & fine ſatisfaciendi, non tamen gratiam ex alia intentione non factam. Sed hæc reſponſio difficultatem non ſolvit, ſed auget, ac roborat: nam humanitati Chriſti fuit facta gratia unionis ex intentione & fine ſatisfaciendi; ad hoc enim fuit unita humanitas Verbo, ut Deo fieret condigna ſatisfactio pro peccato Adami. Ergo ſi gratia facta ex intentione & fine ſatisfactionis, impedit rigorem juſtitiæ, ſatisfactio Chriſti rigoroſa non fuit. 104

Aliorum ſolutio eſt, rigori ſatisfactionis ſolùm obeſſe quod fundetur in gratia concomitante ſatisfactionem, non autem quod fundetur in gratia antecedente; ſi enim Petrus, vel antequàm Paulus debitum contrahat, illi gratis centum tribuat, vel poſt debiti contractionem, non tamen eâ conditione ut ex illis centum debitum ſolvat, ſed omnino abſolutè, poterit Paulus Petro ex juſtitia debitum ſolvere, ſicut & contractum emptionis ex rigore juſtitiæ celebrare, aliquid ab ipſo emendo; & tamen hæc ſolutio in gratia antecedenti fundatur. Quia ergo gratia ſuper quam ſatisfactio Chriſti fundatur, eſt omnino antecedens, non impedit quin ſit de rigore juſtitiæ. 105

Sed nec placet iſta ſolutio, niſi explicetur juxta ea quæ infra trademus: Tum quia in ſatisfactione Chriſti non ſolùm interceſſit gratia creditoris antecedenter, ſed etiam concomitanter, quandoquidem ipſa ſatisfactio fuit donum & gratia Dei humanitati facta. Tum etiam, quia quando concurrit aliqua gratia quæ non eſt remiſſio, quamvis ſe habeat non ſolùm antecedenter, ſed etiam concomitanter ad ſolutionem, non obſtat ſatisfactioni de rigore juſtitiæ; maximè quando eſt in materia honoris, quæ non conſiſtit in tranſlatione alicujus dominii, ſed in recompenſatione quæ fit per morales actiones ſecundùm valorem earum, quia tunc ipſa gratia ſe habet materialiter ad ſatisfactionem: v.g. ſi aliquis dixit in Petrum verbum contumelioſum, & velit illi ſatisfacere per Scripturam, retractando quod dixerat, non tamen poſſit ſuam mentem ſcribere, niſi Petrus det ei papyrum, imò niſi ſimul concurrat cum eo ad literas exarandas; non ideò minùs cenſebitur ſatisfacere de rigore juſtitiæ pro contumelia, eò quod Petrus dederit ei papyrum, & concurrerit adjuvando eum ad literas formandas, quibus formaliter ſatisfecit; quia hoc non obſtante, talis actio computatur pro ſufficienti compenſatione injuriæ Petro illatæ, cùm per eam tantùm ei reddat honoris, quantùm præcedenti contumeliâ abſtulerat. Unde

Meliùs reſpondetur, diſtinguendo Majorem: Ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ requiritur quod non fundetur in gratia creditoris, ſupplente defectû valoris ſatisfactionis, & ſupra valorem operis acceptante, concedo Majorem. In gratia creditoris, ſupponente, vel dante ſatisfactioni dignitatem & valorem æqualem, nego Majorem. Et ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiâ. Nam licèt ſatisfactio Chriſti fundetur in gratia unionis, hæc tamen gratia non ſupplet dignitatis defectum, nec acceptat opera Chriſti ultra illorum valorem, ſed potiùs dat operibus humanitatis dignitatem & valorem adæquantem, imò & ſuperexcedentem injuriæ gravitatem, & ideò talis gratia non obſtat ſatisfactioni ex toto rigore juſtitiæ. Unde ſi Authores præ- 107

[illegible]

[illegible] donc [illegible] centum quæ de [illegible] ex [illegible] non eſt, eò quod [illegible] in [illegible] Ergo ſimiliter, [illegible] ſatisfactio [illegible] in gratia Dei, non e[illegible] de rigore [illegible]

[illegible], conceſſo Antecedente, negando B [illegible], & paritatem, propter triplicem [illegible] diſcriminis. Prima eſt, quia cùm gratia [illegible] dignificans opera, ex eo quod ali[illegible] mediante Dei gratiâ eliciatur; non po[illegible] dignitate & rigore ſatisfactionis defice[illegible] potius ex tali gratia provenit ut opera [illegible] lis ſatisſactio pro offenſa: gratia verò [illegible] a Paulo, cùm ejus opera non dignifi[illegible] ea valorem influat, non impedit, ſed [illegible] quod illa à condignitate & rigore [illegible] deficiant. Secunda, quia eo ipſo [illegible] Petro debitori centum tribuat, ſub [illegible] ut totidē ſibi debita ſolvat, non tran[illegible] centum ſub dominium abſolutum Petri, [illegible] natio illa eſt palliata donatio, & revera C debiti remiſſio. Opera verò Chriſti, etſi [illegible] gratia eliciantur revera exiſtunt ſub [illegible] ratione libertatis creatæ; & ideò [illegible], & in ejus gratia fundata, talis [illegible] eſt remittens debitum liberaliter. Ter[illegible], quia in caſu poſito ſatis[illegible] in gratia creditoris facta ipſi ſatis[illegible] Chriſti fundatur in gra[illegible] quæ [illegible] ta ipſi humanitati, non ve[illegible] to Verbo Divini; unde cùm humanitas [illegible] ecerit ut quod, ſed perſona Verbi Divi[illegible] grapho præcedenti oſtendimus, ſatis[illegible] non fundatur in gratia facta ipſi ſa[illegible] cut [illegible] ſatisfactio quam Petrus exhibet D [illegible] poſitione facta.

§. IV.

[illegible] & ſatisfacti[illegible] applicatur

I[illegible] contra noſtram concluſionem argu[illegible] ſatisfactio rigiroſa debet eſſe ex bonis [illegible] facientis, non vero ex bonis [illegible] At hæc conditio non habet lo[illegible] Chriſti ſatisfactione: Ergo [illegible] non eſt de [illegible] Major patet ex [illegible] §. [illegible] expo[illegible] ad ſatisfactionem rigoroſam [illegible] & [illegible] an plùs de [illegible] exemplo E [illegible] poteſt de rigore [illegible] ſatisfacere [illegible] omnia opera [illegible] ſub do[illegible]. Minor vero [illegible] Chriſtus [illegible]: Sed tales ope[illegible] domino D[illegible], cum [illegible] titulo [illegible] & conſervationis, ha[illegible] ſupremum [illegible] entia creata domini[illegible] non ſunt [illegible] bonis prop[illegible] ſatisfaci[illegible] bonis illius creditoris ſeu offenſi. [illegible]. Valor ſatisfaction[illegible] Chriſti [illegible] per[illegible] Verbi [illegible] explicato. Sed [illegible] habet [illegible]

[illegible]

[illegible]

Primò [illegible] hi[illegible] quod [illegible] quæ eſt [illegible] quæ ſunt [illegible] creditoris [illegible] ctio pro[illegible] reſtitutio, [illegible] quæ verſatur [illegible] bus [illegible] juriæ compen[illegible] materia hono[illegible] vero di paritatis reddit, quia per omnem [illegible] roſam ſatisfactionem debet fie[illegible] tas inter ſatisf[illegible] tem & e[illegible] ſati[illegible] in datis autem & acceptis non poteſt fieri [illegible] litas, niſi aliquid tranſeat in [illegible] illius cui ſit ſatis[illegible], alia [illegible] gi habens de [illegible] nem; ſicque eat em maneret [illegible] rò in actionibus [illegible], æqu[illegible] poteſt, abſque eo q[illegible] dominium [illegible] quod per actio[illegible] tantum [illegible] noris & famæ, [illegible] per accidens [illegible] tiam ſub ipſ[illegible]. Cùm ergo Chriſtus [illegible] ſuas actione[illegible], tantum, imò & plùs honoris Deo reddiderit, quam fuerit ipſi ablatum per peccatum [illegible] nes illæ ſatisfactoriæ eſſent ſub dominio Dei offenſi, erat nihilominus ſatiſfactoriæ de toto rigore juſtitiæ.

Secunda ſolutio eſt A[illegible] dem contra rationem [illegible], quòd fiat ex h[illegible] particulari illius cui ext[illegible] non [illegible] tamen D quòd fiat ex h[illegible] ſunt ſub ej[illegible] dominio univerſali. [illegible] enim [illegible] ca [illegible] habeat in bona civium dominium, hoc tamen non imp[illegible], quin cives veros [illegible] ſunt; & quamvis vaſſallus habeat tan[illegible] dominiū utile ſui fundi, poteſt nihil[illegible] bus ex eo provenientibus ſatisfac[illegible] de toto rigore juſt[illegible], & veros a[illegible] commutativæ erga [illegible] lum exercere. Ratio eſt, [illegible] dominium generale nō tollit parti[illegible] ſicut cauſalitas univerſ[illegible] ſalitatem particularē [illegible] rum inferiorum non impedit: Ergo nec [illegible] tollit ea quæ ſunt propria domini par[illegible] proprium autem eſt particularis domini [illegible] dare facultatem ſupra rem aliquam, ut poſſit dominus eā uti tanquam ma[illegible] [illegible]. Cùm ergo Chriſtus Dominus, [illegible] fuerit liberi arbitrij, & ratione [illegible] habuerit dominium particulare ſuorum o[illegible]um, [illegible] ejus operationes eſſent ſub ge[illegible] dominio Dei potuit eas ipſi offerre [illegible] ſatisfactionem noſ[illegible] peccatorum, & pro ipſis de toto rigore juſtitiæ ei ſatisfacere. Et certè ſi general[illegible] dominium in opera Chriſti [illegible] rigore ju[illegible] ſatisfacere [illegible] de[illegible] quereretur quòd neque [illegible] ſus per ſua opera ſatisfacere alter[illegible] verſum quod nul[illegible] homo [illegible]

 opera

[illegible] ipſius [illegible] alteri [illegible] obſtante dominio [illegible] noſtra opera, poteſt quis [illegible] fatisfacere, ita etiam Chriſtus per [illegible] potuit Deo de toto rigore juſtitiæ [illegible] illæ ſub ſupremo & omnimodo [illegible] dominio continerentur. Ex quo patet [illegible] rationem de Chriſto reſpectu [illegible] reſpectu domini; ſervus enim [illegible] aliquorum bonorum; Chriſtus vero [illegible] ut homo, habebat dominium [illegible] ſuorum operum.

[illegible] ſolutio eſt, actiones ſatisfactorias à
114. Chriſto elicitas: duobus modis conſiderari poſſe, primo phyſice, ſeu entitative, & inquantum ſunt à natura humana, tanquam à principio formali quo: ſecundo moraliter, & inquantum ſunt reflexivæ ſupra ſuppoſitum Verbi Divini, ipſumque moraliter involvunt: primoque modo conſideratas eſſe ſub dominio Dei, ſicut & cæteras creaturas, non vero ſpectatas ſecundo modo quia ſub hac ratione involvunt moraliter ipſum ſuppoſitum Verbi Divini, non ſolum per modum principii effectivi, ſed etiamper modum principii formalis hujuſmodi opera moraliter informantis, modo ſuperiùs explicato: unde cum ipſum Verbi Divini ſuppoſitum, non contineatur ſub dominio Dei, ſed ſit Deus, ſicut & aliæ perſonæ divinæ, ita nec etiam actiones quæ ſupra illud ſunt reflexivæ, ſubjiciuntur Dei domuio, conſideratæ moraliter, & inquantum formaliter ſupra illud reflectuntur.

115. Ex his tripliciem habes ſolutionem ad argumentum principale. Ad confirmationem verò [illegible] diſtinguenda eſt: Valor ſatisfactionis Chriſti [illegible] ex ipſa perſona Verbi, inquantum eſt ſuppoſitum divinum, ſive inquantum terminat [illegible] divinam, nego Majorem. Inquantum eſt ſuppoſitum humanum, ſive inquantum ſubſiſtit in natura humana, concedo Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: Perſona Verbi habet rationem creditoris & offenſi, inquantum eſt ſuppoſitum divinum, & ſecunda Sanctiſſimæ Trinitatis perſona, concedo Minorem. Inquantum eſt ſuppoſitum humanum, nego Minorem & Conſequentiam.

116. Dices, Satisfactio Chriſti eſt infiniti valoris, [illegible] præcedenti oſtendimus: Ergo non ſumitur [illegible] perſona Verbi Divini, inquantum eſt ſuppoſitum humanum, ſed inquantum eſt ſuppoſitum divinum. Conſequentia manifeſta videtur, nam valor infinitus ex aliquo principio infinito ſumi debet: At ſuppoſitum Verbi Divini, inquantum [illegible] non eſt infinitum ſed ſolùm in[illegible] inquantum divinum: Ergo ſi valor ſatisfactionis Chriſti infinitus ſit, à ſuppoſito Verbi Divini, [illegible] quantum humanum eſt, ſumi non poteſt.

117. Reſpondeo, conceſſo Antecedente, diſtinguendo Conſequens: Ergo non ſumitur ab ipſa perſona Verbi Divini in quantum eſt ſuppoſitum [illegible]: ly *inquantum* ſumatur reduplicative [illegible] & ſignific[illegible] [illegible] valoris [illegible] conc[illegible] ſumatur ſpecificative, & de[illegible] [illegible] neceſſario [illegible] tam, [illegible] Verbi Divini [illegible] valorem [illegible] nego. Ad

[illegible] uſtitiæ: Sed [illegible] operibus cau[illegible] ſi ſuppoſita [illegible] quà conditione, [illegible] naturæ humanæ ad divinum [illegible]

§. V.

Explicatur quarta conditio [illegible] Chriſti accommodatur

Quartò contra noſtram concluſionem [illegible] tur: Ex bonis alias debitis [illegible] factio ex toto rigore juſtitiæ: Sed [illegible] actiones & paſſiones erant Deo debitæ [illegible] tulis, nempe titulo gratitudinis, religionis, obedientiæ; quamvis enim Chriſtus non [illegible] ſtituiſſet vadem pro hominibus [illegible] quens fuiſſet aſtrictus ad exhibend[illegible] nam pro illorum offenſis ſatisfa[illegible] minus obligatus fuiſſet ad exhibendum [illegible] tum & honorem debitum pro ſuprema excellentia, & pro beneficiis ab ipſo ejus h[illegible] ti collatis: Ergo Chriſtus ſuis action[illegible] ſionibus non potuit Deo ſatisfacere pr[illegible] noſtris de toto rigore juſtitiæ.

Reſpondet Suarez hic diſp. 4. [illegible] ctionem rigoroſam fieri debere ex [illegible] ſunt aliàs debita creditori, alio titulo [illegible] propriæ & perfectæ, non repugnare [illegible] tisfactionis, quod fiat ex debitis al[illegible] tiæ potentialis & imperfectæ, qu[illegible] do, religio, vel obedienda [illegible] Chriſti his titulis fuerint Deo debitæ [illegible] nus fuerunt ſatisfactoriæ pro pecca[illegible] toto rigore juſtitiæ.

Verùm hæc ſolutio eſt inſufficiens, [illegible] titulus religionis majorem habet vim ad[illegible] dum, quàm titulus juſtitiæ propriè d[illegible] paribus: neque enim religio juſtitia pote[illegible] imperfecta eſt, quod veram & ſtrictam [illegible] inducat obligationem, ſed quod [illegible] poſſit Deo reddere æquale, per[illegible] pro beneficio creationis & conſerv[illegible] etiam, quia falſum eſt, quod poſſit qu[illegible] tis facere duobus titulis quorum unus [illegible] propriæ & perfectæ, alter juſtitiæ imper[illegible] potentialis; licet enim hoc verum ſit [illegible] unus titulus advenit alteri concomit[illegible] luti in confirmationem prioris, non tame[illegible] do quilibet ſe habet per ſe & ſeorſim [illegible] quilibet novam & diſtinctam induci[illegible] nem; ut patet in eo qui vovit ſe daturum [illegible] nûmos Eccleſiæ, cui etiam alios centum debet titulo mutui: ille enim nequaquam [illegible] ceret ſolvendo tantùm cen[illegible] titulus eſſet juſtitiæ imp[illegible] nimirum titulus religionis, qu[illegible] gatur ad illam ſummam per[illegible]

Reſpondent [illegible] ctionem Chriſti fuiſſe [illegible] Deo [illegible] titulo [illegible] non fuit [illegible]

[illegible] ejus [illegible] enim [illegible] ut homo, [illegible] ectus, non eſt cur aſſeramus [illegible] fuiſſe ipſi impoſitum dependen- [illegible] humana. De quo infra diſp. 21. [illegible] hoc admiſſo, ver[illegible] fuit debita B [illegible] obedientiæ, ratione præcepti impoſi- [illegible] adimpleviſſet præceptum moriendo: [illegible] mors quâ pro nobis Chriſtus ſatisfe- [illegible] ar actu Deo debita alio titulo, nimirum [illegible]ntiæ.

[illegible]pondent tertio aliqui ex noſtris Thomiſtis, Nazario, & Joanne à S. Thoma, quod [illegible] Chriſti Domini plures habuerunt infi- [illegible] fuerunt enim infinitæ in genere moris, [illegible]lum in ratione meriti & ſatisfactionis, ſed [illegible] tione cultus divini, gratiarum actio- [illegible] dientiæ &c. propter infinitatem ſuppoſiti [illegible] gratiarum actionis, obedientiæ &c. prop- [illegible]itatem ſuppoſiti divini à quo elicieban- [illegible] unde etſi pluribus titulis debitæ fuerint, po- [illegible] pro omnibus de rigore Deo ſatisfacere. C [illegible] ſolutio videtur valde probabilis, obſtat [illegible] contra illam, quod licèt Chriſti opera plu- [illegible]beant infinitates, potuerunt tamen exigi à [illegible] ſecundum omnes illas, titulo ſupremi domi- [illegible] non ſit major ratio cur ſub una quàm [illegible] à Deo prædicto titulo exigi potuerint: [illegible] ſub nulla potuerunt mereri de rigore juſti- [illegible] miſſionem utſentiæ, ſi deberi ex alio titulo [illegible] rigori juſtitiæ. Unde

[illegible] reſpondetur, quod quando tituli, ſive [illegible], ſive diverſarum virtutum, non mul- [illegible] materiam, poteſt unicâ operatione om- [illegible] rigore ſatisfieri, ut conſtat in hoc exem- [illegible]beo Petro centum nummos, titulo juſti- [illegible]tione contractûs, & titulo obedientiæ quâ D [illegible]itur mihi a ſuperiore ut eos ſolvam, & mi- [illegible]ſericordiæ, quia ipſe Petrus eſt in neceſſi- [illegible] itutus propter defectum hujus ſolutio- [illegible] denique titulo religionis, quia voto me [illegible]avi ad ſummam illam perſolvendam: poſ- [illegible] ſolutione ſatisfacere pro omnibus iſtis ri- [illegible]lvendo tantum illa centum: quia diverſi [illegible], quibus teneor ad ſolvendam illam ſum- [illegible] non multiplicant materiam ſeu debita, [illegible]ta eandem materiam cadunt, quam fa- [illegible]ribus modis debitam. Unde licèt opera- [illegible] Chriſti fuerint Deo debitæ, titulo religio- [illegible]titudinis, obedientiæ &c. quia tamen iſti [illegible]pra eaſdem actiones cadebant, potuit [illegible] dem operationibus Deo pro illis om- [illegible] rigore ſatisfacere.

[illegible] am dici poteſt ad rigorem juſtitiæ in [illegible]one, ſufficere quod ſit ex alias indebi- [illegible] ſatisfaciente ut quod: unde qui ſatisfa- [illegible] quod fuit ſuppoſitum Verbi quod de [illegible]endi eſt incapax, ſatisfactio illius fuit ex [illegible] rigore juſtitiæ, etſi fuerit ex aliis debitis [illegible]itate, quæ non ut quod, [illegible] qua ſa- [illegible] quoad efficientiam operum quibus fit ſa-

[illegible], Chriſtus ſatisfecit non ut ſub [illegible] in

[illegible] ab [illegible] b [illegible] [illegible] et ipſe [illegible] [illegible] opera [illegible] [illegible] al[illegible] titulis [illegible].

Reſpondeo Chriſtum ſatisfeciſſe [illegible] 128. tem in natura divina & humana [illegible] duplicem rationem formalem influendi [illegible] infinitum in actiones Chriſti ſatisfactorias, [illegible] fecit ut ſubſiſtens in natura divina: ſi [illegible] cula *ut* denotet ſolùm conditionem [illegible] ad influendum talem valorem, ſatisfecit [illegible] ſtens in natura humana. Ut autem [illegible] Chriſti ſit de toto rigore juſtitiæ, ſufficit eſſe [illegible] indebitis alio titulo a ſatisfaciente ut quod, redu- plicato principio influente valorem, etſi ab illo debeantur, reduplicatâ conditione ad influen- dum valorem ſatisfactorium requiſita.

§. VI.

Alia objectio ſolvitur.

Objicies ultimò contra noſtram aſſertionem: 129. ſatisfactio rigoroſa inducit obligationem juſtitiæ in creditore, vel in perſona [illegible] ad il- lam acceptandam: At Chriſti ſatisfactio non in- ducebat in Deo obligationem juſtitiæ, [illegible] ta- xat fidelitatis, aut veracitatis, ad acceptandam Chriſti ſatisfactionem, cum in Deo non detur juſtitia commutativa, ut in Tractatu de voluntate Dei diſp. [illegible] art. 1. oſtendimus: Ergo ſatisfactio Chriſti non fuit de rigore juſtitiæ.

Reſpondeo primo, negando Majorem [illegible] ét 130. enim frequenter [illegible] obligatio ad illam acceptandam [illegible] in mat[illegible] ria debita, nihilominus hoc non [illegible] eſſentialiter & ind[illegible] ad [illegible]dum ſtrictum rigorem ſatisfactionis, [illegible] docent [illegible] Thomiſtæ contra Vazquem. Ratio fundamenta- lis ſumitur ex differentia quæ eſt inter juſtitiam & alias virtutes; aliæ enim virtutes non habent me- dium rei, ſed rationis, variab[illegible] juxta [illegible] D ſubjecti, & aliarum circumſtantiarum: juſtitia ve- rò habet medium rei, non rationis, [illegible] idem & omnino invariabile, unde variatis ex[illegible] vel circumſtantijs, nō variatur. Quando [illegible] aliquis facit actum juſtitiæ ad alterum, [illegible] ſive neſciat, ſive acceptet, ſive non, dummodo remaneat medium rei, [illegible] licet per [illegible] æqualitas inter ſatisfactionem & debitum, [illegible] juſtitiæ. Unde ad ſatisfactionem rigoroſam non requiritur neceſſario quod ille cui exhibe- tur, obligetur ex juſtitia ad illam acceptandam, ſed ſufficit quod non poſſit ex juſtitia majorem exigere.

Reſpondeo ſecundò, quod licèt ſatisfactio [illegible] 131. E rigoroſa cauſaret inter homines debitū [illegible] juſtitiæ in eo cui exhibetur hoc tamen [illegible] locum in Deo. Ratio diſparitatis eſt [illegible] relationes ex genere ſuo mutuæ, quando [illegible] ruuntur in Deum in ordine ad creaturas, non ſunt relationes mutuæ ſaltem realiter, [illegible] quòd ha- beant extrema diverſi ordinis, ut patet in mater- nitate B. Virginis: [illegible] enim [illegible] ratio m[illegible] & filii ex n[illegible] ra ſit mutua & ſe teneat ex parte utriuſque extremi, in Chriſto tamen non eſt re- [illegible] realis filiationis in ordine ad B. Virginem [illegible] Verbum Divi[illegible] pe[illegible] & increati, eſt incapax re[illegible] tamen [illegible]

 [illegible] novam

[illegible] ... [illegible]nt.

ARTICULUS V.

A qua virtute ſatisfactio Chriſti proceſſerit?

Ex [illegible] conditionibus ad rigorem juſtitiæ [illegible] Chriſti requiſitis, ſuper[illegible] complementa, ut prim[illegible] [illegible] ſit elicita talis ſatisfactio declaremus. In [illegible] difficultatis reſolutione variè [illegible] Authores, quibuſdam aſſerentibus cum Vazquez & Vincentio Albiricenſi, illam non fuiſſe elicitam ab unica tantum virtute, ſed a pluribus ſimul concurrentibus ad ſatisfaciendum; aliis contendentibus cum Suare, & Lorca, eam à virtute Religionis proceſſiſſe; aliis verò ſen[tienti]bus cum Medina, Alvare, & Nazario, eam fuiſſe actum juſtitiæ commutativæ: quæ ſententia probabilior eſt, & in Schola D. Thomæ communior. Unde ſit.

§. I.

Rejectis duabus primis ſententiis, tertia ut probabilior eligitur.

132. Dico primò ſatisfactionem Chriſti non fuiſſe elicitam a pluribus virtutibus, ſed ab aliqua [illegible].

Probatur breviter: Actus qui verſatur circa objectum honeſtum, quod a pluribus virtutibus nō reſpicitur, non elicitur à pluribus virtutibus, ſed ab aliqua [illegible] quæ circa tale objectum verſatur: Atqui ſatisfactio Chriſti verſatur circa objectum honeſtum, quod a pluribus virtutibus non [illegible] virtutibus, ſed ab [illegible]. Major eſt certa, nulla enim virtus poteſt [illegible] aliquem actum in quo non [illegible] formalis ſui objecti. Minor [illegible] oſtenditur: Objectum ſatisfactionis Chriſti [illegible] injuriam Deo illatam per peccatum & inter Deum offenſum, & homines peccatores, [illegible] conſtituere æqualitatem: At hoc [illegible] per ſe conſtat ad omnes virtutes non ſpectat, ſed ad aliquam ſpecialem: Ergo &c.

13[illegible] Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio. Quoties [illegible] in aliquo actu reperitur ſpeciale bonum [illegible] ſpecialem habens difficultatem objectivam [illegible] ſpecialis virtus ad illum eliciendum [illegible] non ponuntur in anima, niſi ad vincendas difficultates quæ reperiuntur in proſecutione boni. Sed in ſatisfactione Chriſti reperitur [illegible] bonum ſpeciale habens difficultatem [illegible] ſcilicet compenſationem [illegible] injuriæ ad æqualitatem: Ergo debet poni ſpecialis virtus ad illam [illegible].

[illegible]

[illegible] ... [illegible] ... [illegible]nata pro[illegible]

[illegible]

[illegible] a virtute [illegible]

Dico [illegible] ſpecialem illam [illegible] ſatisfactio Chriſti fuit elicita [illegible] tiam, non legalem, aut diſtributivam [illegible] mutativam.

Prima pars hujus aſſertionis [illegible] Ubi eſt verum & proprium jus [illegible] exigendam, conſtituenda eſt aliqua [illegible] ſtitiam pertinens, quæ talem ſat[illegible] hibeat: Sed in Deo erat verum & [illegible] ut ſatisfactionem exigeret a Chriſto [illegible] hominum. Ergo virtus quæ [illegible] bat ad talem ſatisfactionem Deo [illegible] pertinebat ad juſtitiam. Ma[jor] eſt [illegible] enim ſervandum vel reparan[dum] ubi [illegible] rit, eſt proprium objectum [illegible] eſt certa, quia cùm Chriſtu[s] [illegible] dem & fidejuſſorem pro homi[nibus] [illegible] gatus ad ſatisfaciendum Deo pro [illegible] enim debitor principalis eſt in[illegible] dejuſſor tenetur pro illo ſolvere, & [illegible] à creditore, ut videmus quotidie fieri [illegible] bus: Ergo in Deo erat verum & propri[um] [illegible] ſatisfactionem exigeret à Chriſto pro [illegible] hominum.

Probatur etiam ſecunda pars [illegible] aſſer[illegible] factionem Chriſti ad juſtitiam legalem aut [diſtri]butivam non pertinere. Juſ[titia] l[egalis] [illegible] inter cives & rempublicam ve[rſatur] non [illegible] eſt illatæ injuriæ compenſatio[nem] ſed po[illegible] ni communis promotionem [illegible] ſati[sfactio] Chriſti, non per ſe primo ord[inatu]r ad [illegible] totius generis humani [illegible] bo[illegible] vi[illegible]um, compenſando injuriam Deo illatam [illegible] ſatisfactio Chriſti ad juſtitiam legalem no[n] [per]tinet.

Quod verò non pertineat ad diſtrib[utivam] manifeſtum eſt, quia hæc juſtitia non habet [illegible] tuere æqualitatem arithmeticam [illegible] ad hoc enim eſt [illegible] commutativa, ſed [geo]metricam tantum diſtribuendo [illegible] ſecundum [illegible] juſque: At Chriſti [illegible] ſed conſtituit æqu[alitatem] [illegible] art. [illegible] ad [illegible] non per[tinet]. Ad [illegible] ibu[illegible] ſe primo reſpicit diſtribut[ionem] [illegible]orum munium [illegible] ſatisfactione Chriſti.

Ex his pr[illegible] remanet [illegible] cum enim tr[illegible] tantum [illegible] propriè d[illegible], nimirum leg[alis] [illegible] commutativa, ſi Chriſti [illegible] juſt[illegible] vel d[illegible] ſuper eſt ta[illegible] mutativa. [illegible] de [illegible] S[illegible] vocem [illegible] empti[illegible]

[illegible] 1. Pe[tr]. 1 [illegible] commu[illegible]

...nm dicitur, *Exprobraverunt commutationem* ...*tui*: commutatio autem eſt actus juſtitiæ ...mutativæ. A

...nfirmatur: Ad juſtitiam commutativam ...currunt & ſufficiunt, ſcilicet ſtricta ob-...tio ad ſolvendum debitum, & perfecta æ-...litas in compenſatione illius; unde religio, ...nitentia, gratitudo, & ſimiles virtutes quæ ...nt ad alterum, deficiunt à ratione ſtrictæ ju-...iæ, & conſtituuntur partes potentiales illius; ...ia vel à ratione perfectæ æqualitatis, vel à ra-...one ſtricti debiti & obligationis recedunt, ut ...et S. Thomas 2.2. quæſt. 86. Sed in Chriſti ...isfactione hæ duæ conditiones reperiuntur, ...t enim condigna & æqualis offenſæ, imò & ...erexcedens, ut ſuprà oſtendimus; & aliunde, B ...m pro hominibus ſe vadem & fidejuſſorem ...riſtus præſtitiſſet, tenebatur ex juſtitia ad ſol-...dum debitum: Ergo ſatisfactio Chriſti fuit ...ctus juſtitiæ commutativæ.

§. II.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

OBjicies primò: Inter patrem & filium, dominum & ſervum, non datur juſtitia commutativa, ut ſæpe docent Ariſtoteles & D. Thomas: Sed Chriſtus eſt Filius Dei, & inquantum homo, ſervus illius, juxta illud Prophetæ Pſal. ...5. *O Domine quia ego ſervus tuus*: Ergo inter C ...riſtum & Deum non poteſt eſſe juſtitia com-...utativa, ſubindeque nec ſatisfactio Chriſti ab ... procedere.

Confirmatur: Juſtitia commutativa non eſt ...inter æquales, nam ſicut juſtitia legalis eſt partis ad totum, & diſtributiva totius ad partes, ...mmutativa eſt partis ad partem, id eſt æ-...lis ad æqualem: Sed Chriſtus, inquantum ...eo ſatisfaciebat, non erat ipſi æqualis, quia ſa-...faciebat inquantum homo, ideoque ut minor ...eo: Ergo ſatisfactio illius non procedebat à ...ſtitia commutativa.

Ad objectionem reſpondeo quod licèt apud ...mines inter patrem & filium, dominum & D ...rvum, non poſſit reperiri juſtitia commutati-...a præſertim ſi ſit ſermo de filio nondum e-...an...pato, ſed ſub tutela parentum conſtituto; ...è tamen inter Chriſtum & Deum. Ratio diſ-...tatis eſt, quia apud homines filius, ut talis, ...unquam poteſt eſſe æqualis patri in jure pro-...etatis, cùm nihil habeat filius, ut talis, quod à ...tre per voluntariam & gratuitam communi-...ionem non acceperit; & ſimiliter ſervus ni-... habeat, quod non pertineat ad dominum, cui ...li vinculo ſubjicitur.

...dde etiam quod filius non poteſt reddere a-...qua d æquivalens aut adæquans eſſe naturale, E ...à patre gratuitâ communicatione accepit, ...er quod Ariſtoteles ait, quod diis, parenti-... magiſtris, æquale reddere non valemus. ...c autem in Chriſto locum non habent, quia ...n ſit Deus & homo ſimul, ratione ſuppoſiti di-...ni, habet æquale jus & dominium in proprias operationes, ac ipſe Deus; unde eſt ipſi æqualis in ...e proprietatis; & licèt ſit Filius Dei, non ta-...en accipit eſſe gratuito & liberè, ſicut filius in ...umanis recipit à patre, ſed neceſſariò & per modum naturæ; nec eſt inferior Patri, ſed æqua-... perfectionis & dignitatis cum Ipſo, juxta il-...d Apoſtoli ad Phil 2. *Non rapinam arbitratus eſt ...ſſe ſe æqualem Deo*; unde inter Chriſtum & Deum, faciliùs qu... inter patrem & filium in humanis, reperi... po... juſtitia commutativa.

Ad confirmationem, conceſſa Majori, diſtinguo Minorem: Chriſtus inquantum Deo ſatisfecit, non erat ipſi æqualis, ſi l... *inquantum* reduplicet ſupra principium quo ſatisfactionis, concedo Minorem. Si reduplicet ſupra principium quod, nego Minorem. Similiter ad probationem Minoris, eadem diſtinctio adhiberi debet. Adde etiam ad juſtitiam commutativam non requiri omnimodam æqualitatem inter perſonam ſatisfacientem, & illam cui fit ſatisfactio, ſed ſufficere æqualitatem in jure proprietatis, ut ſuprà dicebamus. Licèt autem Chriſtus, inquantum homo, non æqualis Deo in jure proprietatis, benè tamen inquantum ſuppoſitum divinum, ſub hac enim ratione habet æquale jus in ſuas operationes, ac ipſe Deus. 144

Objicies ſecundò: Chriſtus non erat obligatus ex juſtitia ad ſatisfaciendum Deo pro offenſis hominum: Ergo ſatisfactio Chriſti non fuit actus juſtitiæ commutativæ. Conſequentia videtur manifeſta, ſi enim aliquis non teneatur alteri ſatisfacere, hujuſmodi ſatisfactio non erit actus juſtitiæ, ſed benevolentiæ & charitatis: Ergo idem dicendum erit de ſatisfactione Chriſti, ſi ad illam non ſit obligatus ex juſtitia. Antecedens verò probatur. Ex nullo alio capite Chriſtus tenebatur pro peccatis hominum mori & ſatisfacere, niſi quia præceptum moriendi acceperat, juxta illud Joan. 14. *Sicut mandatum mihi dedit Pater, ſic facio*: Atqui tale mandatum non obligat illum ex juſtitia, ſed ex obedientia, & charitate: Ergo Chriſtus non erat obligatus ex juſtitia ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis hominum, ac proinde ex ſola charitate & miſericordia pro peccatis humani generis ſatisfecit, & ut dicitur Iſaiæ 53. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* 145

Reſpondeo negando Antecedens, licèt enim Chriſtus abſolutè non eſſet obligatus ex juſtitia ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis generis humani, nihilominus quatenus erat caput hominum, & inquantum ſe præſtiterat vadem & fidejuſſorem pro illis, tenebatur ex juſtitia ſatisfacere; quia ut ſæpè diximus, quando debitor principalis eſt inſolubilis, ille qui ſe præſtitit vadem pro illo, obligatur ex juſtitia ad ſatisfaciendum & ſolvendum: nihilominus quia Chriſtus ex infinita charitate & miſericordia, talem obligationem & debitum in ſe ſuſcepit, Propheta dicit, *Oblatus eſt quia ipſe voluit.* 146

Inſtabis, Fidejuſſor non majorem in ſe ſuſcipit obligationem, quàm haberet debitor principalis: Sed homo, qui erat debitor principalis, non tenebatur ex juſtitia ſatisfacere: Ergo nec Chriſtus. Major eſt certa, Minor probatur. Obligatio ſatisfaciendi ex juſtitia, ortum non habet niſi ex juſtitia violata; ubi enim juſtitia violata non eſt, ipſa juſtitia non exigit nec præcipit compenſationem: Sed homines peccando non violant ſemper juſtitiam ſpecialem & propriè dictam; aliàs enim in quolibet peccato duæ deformitates reperirentur: v. g. in actu intemperantiæ, deformitas intemperantiæ, & præterea deformitas injuſtitiæ ſpecialis, quæ diverſæ deformitates conſtituerent talem actum intra diverſam ſpeciem peccati, & ſic tenerentur homines ſe accuſare in confeſſione de duplici illa deformitate & malitia: Ergo &c. 147

Reſpondeo diſtinguendo Minorem: Homo non tenebatur ex juſtitia ſatisfacere, Per ſe, nego Mino- 148

Minorem. Per accidens, & ob impotentiam exhibendi ſatisfactionem condignam & æqualem, concedo Minorem, & nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio: Ad juſtitiam commutativam pertinet reddere æquale, non ſolùm pro rebus exterioribus injuſtè acceptis, ſed etiam pro injuriis illatis. Dupliciter autem poteſt contingere quod aliquis non obligetur ex juſtitia commutativa ad exhibendum alteri condignam ſatisfactionem: Primò per ſe, & ob defectum obligationis; quo pacto ſuperior & dominus non tenetur exhibere ſatisfactionem inferioribus & ſubditis. Secundò poteſt aliquis eximi ab obligatione ſatisfaciendi ad æqualitatem, per accidens, ratione ſcilicet impotentiæ faciendi perfectam æqualitatem, nemo enim tenetur ad impoſſibile. Unde cum nullus homo poſſit Deo ſatisfacere ad æqualitatem pro beneficiis acceptis, vel pro injuriis illatis, per accidens non tenetur ex juſtitia commutativa Deo ſatisfacere ad æqualitatem, ſive pro peccatis commiſſis, ſive pro beneficiis acceptis. Veruntamen quia aliunde tenetur homo facere ſaltem quod poteſt, ponitur in eo virtus religionis, & virtus pœnitentiæ, per quas Deo aliquo modo ſatisfaciat, ſaltem imperfectè, pro beneficiis acceptis, & pro injuriis illatis. In Chriſto verò hoc non habet locum, quia poterat exhibere Deo æqualem & condignam ſatisfactionem pro peccatis hominum, quorum vadem ac fidejuſſorem ſe præſtiterat: unde ex rigoroſa juſtitia obligatus erat ad exhibendam Deo talem ſatisfactionem.

149 Ad id verò quod ſubjungitur, nimirum quod obligatio ſatisfaciendi ex juſtitia, ortum non habet niſi ex juſtitia violata &c. negandū eſt quod homines peccando non violent juſtitiam propriè dictā: in quolibet enim peccato, v.g. intemperantiæ, involvitur duplex deformitas; una contra virtutem temperantiæ, ratione converſionis ad objectum contrarium rationi, & honeſtati virtutis temperantiæ; & hæc deformitas conſtituit rationem ſpecificā talis actûs peccaminoſi: altera verò injuſtitiæ, quæ eſt generalis, & communis omnibus peccatis; quia per quodlibet peccatum mortale aufertur à Deo ratio ultimi finis, ſecundùm affectum, & ponitur in creatura, cui Deus poſtponitur, quod eſt actus maximæ injuſtitiæ. Nec propterea quodlibet peccatum, ratione illius duplicis deformitatis, conſtituitur in duplici ſpecie; quia ut diximus in Tract. de peccatis, illæ deformitates, quæ ſunt conditiones generales omnium peccatorū, non conſtituunt actū peccaminoſum in diverſa ſpecie peccati, niſi quando per ſe & veluti directè intenduntur à peccante. Sicut conditio generalis inobedientiæ, quæ involvitur in tranſgreſſione cujuslibet præcepti, non conſtituit ſpeciale peccatū inobedientiæ, niſi quando per ſe intenditur, & quando ex contemptu præcipientis, vel præcepti, homo illud tranſgreditur: ideòq; pœnitentes non tenentur ſe accuſare in confeſſione de illa deformitate injuſtitiæ, vel inobedientiæ, in quolibet peccato involuta & contenta.

150 Objicies tertiò: In anima Chriſti non reperitur juſtitia commutativa: Ergo ſatisfactio Chriſti non poteſt eſſe actus talis virtutis. Conſequētia patet, Antecedens probatur. Unio humanitatis ad Verbum non reddit animam Chriſti, ejuſq; potentias, capaces alicujus virtutis infuſæ, cujus alii homines non ſint capaces: Sed alii homines non ſunt capaces juſtitiæ commutativæ in ordine ad Deum, ut communi[illegible] noſtri Thomiſtæ, aſſerentes non dari ju[illegible] mutativam hominis ad Deum. Ergo nec [illegible] Chriſti. Major probatur: Per talem unionem non eſt aucta potentia obedientialis animæ Chriſti ad gratiam, ratione cujus recipiebat virtutes à gratia habituali emanantes: Ergo per illam anima Chriſti non fuit reddita capax alicujus virtutis, cujus cæteri homines capaces non ſint. Adde etiam ſubjectum immediatum virtutum in Chriſto, non eſſe ſuppoſitum divinum, ſed potentias animæ rationalis, quæ in Chriſto & in aliis hominibus ſunt ejuſdem ſpeciei.

Confirmatur: Gratia Chriſti in eſſe phyſico conſiderata, & quatenus ex ea procedunt virtutes infuſæ, eſt prorſus ejuſdem ſpeciei cum gratia cæterorum hominum: Ergo non poteſt in Chriſto eſſe radix alicujus virtutis, quam non poſſit producere in aliis hominibus; ſubindeque ſi in nobis non poſſit eſſe juſtitia commutativa in ordine ad Deum, nec in Chriſto reperiri poterit. 151

Ad objectionem reſpondeo, negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Majorem. Ad probationem illius, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam. Licèt enim non fuerit aucta potentia obedientialis animæ Chriſti, fuit tamen appoſita quædam conditio, ratione cujus anima Chriſti fuit capax juſtitiæ commutativæ, ſcilicet æqualitas perfecta in compoſitione injuriæ Deo illatæ, defectu cujus purus homo eſt incapax talis virtutis.

Ad id verò quod ſubjungitur, dicendum eſt quod licèt potentiæ animæ Chriſti ſint ſubjectum quo & immediatum virtutum, ſubjectum tamen quod & principale, eſt ipſum ſuppoſitum: unde cùm ſuppoſitum Chriſti eſſet infinitæ dignitatis, & poſſet influere infinitum valorem in ejus operationes meritorias & ſatisfactorias, in eo potuit eſſe virtus juſtitiæ commutativæ, quæ in aliis hominibus reperiri nequit; cùm nullum ſuppoſitum creatum, in actus à ſe elicitos valorem infinitum influere poſſit, nec per conſequens pro offenſis propriis vel alienis, ad æqualitatem Deo ſatisfacere; quod tamen requiritur ad juſtitiam commutativam, ut ex ſuprà dictis patet. 152

Ad confirmationē, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiā; licèt enim gratia, in eſſe phyſico conſiderata, ſit ejuſdem ſpeciei in Chriſto & in aliis hominibus; poteſt tamen in Chriſto eſſe radix alicujus virtutis, quam non poteſt producere in aliis hominibus. Ratio eſt, quia gratia, cùm ſit forma quædā accidentalis, perficit ſubjectum in quo recipitur, juxta modū & capacitatem illius; unde pro diverſitate ſubjectorum, diverſas producit virtutes: Nam in Angelis non producit virtutes moderatrices paſſionū, ſicut in hominibus; quia Angeli, cùm careant paſſionibus, non ſunt capaces illarum virtutum. In nobis producit pœnitentiam, non verò in Chriſto, quia cùm eſſet ab intrinſeco impeccabilis, erat incapax talis virtutis. In viatoribus cauſat fidem & ſpem, in comprehenſoribus lumen gloriæ, & viſionem beatam. In conjugibus caſtitatem conjugalem, in perpetuò continentibus virginitatem. Denique *ſicut aqua* (inquit Chryſoſtomus) *cùm unius ſit ſpeciei, vario modo operatur, dealbans in lilio, rubricans in roſa, purpuriſſans in viola.* Ita gratia, licèt una & ſimplex qualitas ſit, varios tamen, juxta diverſam ſubjectorum in quibus recipitur

[illegible] ſeu [illegible] opera- [illegible] Chriſto [illegible] juſtitiam [illegible] communibus. [illegible] enim Chriſto non [illegible] erebat [illegible] ſecundarium, quem cauſat in [illegible], nimirum filiationem adopti- [illegible] Chriſto, cùm eſſet Filius Dei natu- [illegible] adoptionis: ita & eadem gra- [illegible] eſſe radix alicujus virtutis, quam [illegible] oducere in aliis hominibus, ob il- [illegible] atem. Ex his [illegible], quod ſi humanitas Chriſti re- [illegible] Verbo, amitteret juſtitiam com- [illegible] ad Deum, ſicut tunc eo ipſo talis ho- [illegible] ret Filius Dei adoptivus; quia in tali caſu [illegible] nitas Chriſti eſſet quidem incapax juſtitiæ [illegible] utativæ ad Deum, eò quod non poſſet eſ- [illegible] ncipium ſatisfactionis infinitæ, ſed fieret [illegible] filiationis adoptivæ, quia ille homo Filius [illegible] naturalis eſſe deſineret.

[illegible] etes ſecundò, juſtitiam commutativam [illegible] & noſtram eſſe diverſæ rationis & ſpeci- [illegible] a habent actus & objecta diverſæ rationis: [illegible] enim noſtræ juſtitiæ commutativæ, ex A- [illegible] ele 5 Ethic. cap. 2. eſt actio humana conſti- [illegible] perfectam æqualitatem inter hominem & [illegible] nem. actus verò juſtitiæ commutativæ [illegible] ti, eſt actio Theandrica conſtituens perfe- [illegible] æqualitatem inter Deum offenſum, & hu- [illegible] num genus offendens; unde hæc juſtitia per- [illegible] t ad ordinem hypoſtaticum, & ſoli perſonæ [illegible] næ in natura aſſumpta competere poteſt; [illegible] ta verò ſpectat ad ordinem naturæ, vel gra- [illegible] Item objectum juſtitiæ Chriſti eſt jus divi- [illegible], noſtræ humanum, quæ jura ſunt diverſiſſi- [illegible] rationis. Denique juſtitia noſtra commuta- [illegible], habet tantùm rationem juſtitiæ; juſtitia [illegible] commutativa Chriſti, ita in ſe habet ratio- [illegible] formalem juſtitiæ, ut etiam eminenter con- [illegible] rationem miſericordiæ, magnificentiæ, & [illegible] onis. Ita enim reddit æquale Deo pro of- [illegible], in quo conſiſtit ratio juſtitiæ, quod etiam [illegible] ſuperabundans, in quo conſiſtit virtus [illegible] centiæ; & hæc ratio non poteſt ab alia [illegible], quia implicat Deo reddi æquale pro of- [illegible] niſi etiam reddatur ſuperabundans; ſola [illegible] ſatisfactio ſuppoſiti divini poteſt eſſe æ- [illegible] ffenſæ, & hæc neceſſariò eſt ſuperabun- [illegible] excedens. Similiter juſtitia commutati- [illegible] i continet eminenter rationem miſeri- [illegible], quia non poteſt ſuppoſitum divinum, [illegible] impeccabile, reddere Deo æquale pro [illegible] s propriis, ſed tantùm pro alienis. Conti- [illegible] n eminenter virtutem religionis, quia [illegible] um divinum non poteſt Deo reddere æ- [illegible] o offenſis, niſi exhibendo actum valoris [illegible] et infiniti, atque adeò niſi etiam redda- [illegible] le Deo pro ipſius excellentia & benefi- [illegible] cullatis: Ergo juſtitia commutativa [illegible] in ſe habet formaliter rationem juſti- [illegible] d eminenter contineat virtutem magni- [illegible], miſericordiæ, & religionis. Et per hoc [illegible] ommendatur excellentia talis juſtitiæ, [illegible] uæ maximè accedat ad perfectionem e- [illegible] alem divinorum attributorum.

A

DISPVTATIO V.

De motivo Incarnationis.

Ad articulum 3 & 4. D. Thomæ.

EXplicatâ Incarnationis poſſibilitate, convenientia, & neceſſitate, conſequens eſt ut cauſam illius motivam inveſtigemus, & finem propter quem à Deo facta eſt declaremus,
B de quo agit Sanctus Doctor art. 3. & 4. hujus quæſtionis.

ARTICULUS I.

An Deus, ex vi decreti quod habuit, carnem ſumpſiſſet, Adamo non peccante?

CErtum eſt, Deum potuiſſe carnem aſſumere, 1
etiam ſi Adam non peccaſſet, cùm Incarnatio cum peccato eſſentialem nexum non habeat: unde ſolùm difficultas eſt de eo quod fuiſſet de facto, ſi Adam non peccaſſet. Dixi verò *ex vi de-*
C *creti quod Deus habuit*, nam utrum ſi homo non peccaſſet, habuiſſet Deus aliud decretum aſſumendi carnem, non propter remedium peccati, ſed propter alia motiva, res eſt omnino incerta & dubia; cùm hoc non poſſit colligi ex Scriptura, per quam ſolùm nobis innoteſcunt quæ ex ſola Dei voluntate dependent. Unde D. Thomas 1. Timoth. 1. lect. 4. *Deus ordinavit fienda, ſecundùm quod res fiendæ erant, & neſcimus quid ordinaſſet, ſi non præſciviſſet peccatum.* Solùm ergo difficultas eſt, an ex vi præſentis decreti, Verbum carnem aſſumeret, Adamo non peccante, quod idem eſt ac inquirere, an detur in Deo decretum aliquod efficax mittendi Verbum in carne, non conne-
D xum cum peccato, vel omne decretum efficax quod de Incarnatione datur in Deo, ſit cum peccato connexum? Si enim hoc ſecundum dicatur, non veniret Chriſtus ex vi præſentis decreti, Adamo non peccante; ſi verò aſſeratur primum, veniret peccato Adami non exiſtente. Hoc præmiſſo.

In hujus celebris difficultatis reſolutione, duę 2
verſantur oppoſitæ ſententiæ: Altera eſt negativa, quam amplectuntur Thomiſtæ cum Angelico Præceptore hîc art. 3. & ex Patribus Societatis Vazquez, Valentia, Leſſius, Delugo, Theo-
E philus Raynaudus, Amicus, Petavius, & alii: Altera affirmativa, quam tuentur Scotus & ejus diſcipuli, qui docent Incarnationem fuiſſe à Deo efficaciter volitam duplici decreto, altero terminato ad ſubſtantiam Incarnationis, altero terminato ad circunſtantiam paſſibilitatis; primomq; independens fuiſſe à futuritione peccati & præviſione illius; ſecundum verò fuiſſe à peccato dependens, ac proinde venturum Chriſtum ex vi primi decreti, Adamo non peccante, non quidē in carne paſſibili, ſed in impaſſibili. Suarez verò, Yſambertus, Martinonus, aliiq; ex Recentioribus, licèt cum Scoto conveniant in hoc decreto ſtatuendo, ab illo tamen diſſentiunt, in eo quod Scotus aſſerit remedium peccati non fuiſſe motivū ſubſtantiæ Incarnationis ex vi primi de-

 creti,

[illegible] circumſtantiæ paſſibilitatis [illegible] rez [illegible], et ſubſtantiam Incarnationis [illegible] primi decreti volitam eſſe doceat ob excellentiam myſterii, tanquam motivum ſufficiens, aſſerit tamen ex vi ſecundi decreti volitam fuiſſe non ſolùm circumſtantiam, ſed etiam ſubſtantiam Incarnationis, ob remedium peccati, tanquam motivum ſufficiens, ut ſic ſalvet Verbum incarnatum fuiſſe propter noſtram ſalutem; nec inconveniens reputat eundem effectum à duplici cauſa adæquata finali procedere.

§. I.

Concluſio negativa ſtatuitur, & ratione D. Thomæ ſuadetur.

Dico igitur: ex vi præſentis decreti, Verbum Divinum carnem humanam non aſſumpſiſſet, ſi homo non peccaſſet.

3 Probatur concluſio ratione D. Thomæ hîc art. 3. ad hanc formam redacta. Decretum Incarnationis, cùm ſit ſupra naturæ debitum, nonniſi per revelationem nobis innoteſcere poteſt: At quotieſcunque Scriptura Sacra, Concilia, vel SS. Patres, quibus Deus ſuam voluntatem revelavit, de hujuſmodi decreto faciunt mentionem, aliam ejus cauſam motivam non aſſignant, quàm liberationem à peccato, ſeu redemptionem hominis à ſervitute peccati: Ergo ex vi decreti quod Deus habuit de facto, Verbum carnem non aſſumpſiſſet, Adamo non peccante. Major eſt certiſſima, unde tota difficultas devolvitur ad Minorem, quæ quoad ſingulas partes probatur.

4 In primis ergo plura extant Scripturæ teſtimonia, quibus apertè ſignificatur, Deum non veniſſe in mundum per Incarnationem, niſi ut peccatores ſalvos faceret: Matth. 18. & Lucæ 19. *Venit filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat.* 1. ad Timoth. 1. *Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quod Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere.* Lucæ 5. *Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent, non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam:* quod eſt idem ac ſi diceret, non veniſſem niſi ægroti opus habuiſſent medico, ſeu totum humanum genus eguiſſet redemptione. Denique Joan. 3. Chriſtus dicebat *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.* Eadem etiam & non aliam aſſignatur ratio à Conciliis, præcipuè à Nicæno in Symbolo fidei, ubi dicitur: *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spir. S. & homo factus eſt.*

5 Accedunt teſtimonia SS. Patrum: Irenæus enim lib. 5. adverſus hæreſes cap. 14. ſic ait, *Si non haberet caro ſalvari, nequaquam Verbum Dei caro factum eſſet.* Athanaſius orat. 3. contra Arrianos: *Quod autem Filius Dei homo factus eſt, nunquam accidiſſet, niſi hominum neceſſitas cauſam præbuiſſet.* Nazianzenus orat. 6 *Quænam humanæ propter nos ſuſcepta naturæ cauſa extitit? Nempe ut nos omnes ſalutem aſſequeremur. Quid enim aliud afferri poteſt?* Cyrillus Alexandrinus [illegible] de [illegible] [illegible] *non peccaſſemus neque ſanè fuiſſet nobis factus filius Dei.* [illegible] de Incarnationis [illegible] cap. 6 *Quæ*

A *erat* [illegible] *verat te imeruine* [illegible] bis Domini *ſi homo non periiſſet, filius hominis non veniſſet.* Et [illegible] *ſa ſuit veniendi Chriſto Domino* [illegible] *vos facere: tolle morbos, tolle vulnera* [illegible] *eſt medicinæ cauſa.* Item in oratione ad Virginem, ſic eam alloquitur: *Et quid* [illegible] *peccati pro peccatoribus pareres, ſi deeſſet* [illegible] *caſſet? aut quid mater fieres Salvatoris* [illegible] *eſſet indigentia ſalutis?* Leo Papa Serm. de [illegible] tivit. *Si homo ad imaginem & ſimil*[illegible]

B *Dei factus in ſuo honore permanſiſſet, nec* [illegible] *fraude deceptus, à lege ſibi poſita per concupiſcentiam deviaſſet, Creator mundi creatura non* [illegible] *ret; neque aut ſempiternus temporalitatem* [illegible] *ret, aut æqualis Deo Patri Filius, formam* [illegible] *& ſimilitudinem carnis peccati aſſumeret.* [illegible] Cellenſis Abbas in lib. de panibus: *Non* [illegible] *naret cœlos partus virgineus, ſi pomum prohibitum non contingeret Evæ tactus temerarius.* [illegible] Abbas Rupertus de operibus Spiritus Sancti [illegible] cap. 6. Chriſtum alloquens, *Et ſiquidem* [illegible] *quæ) multùm tibi debemus nos Deus Chriſte,* [illegible] *homo factus es: At tu è contra multùm nob*[illegible] *bes homo Chriſte, quia propter nos in Deum aſſ*[illegible]

C *ptus es: nam niſi fuiſſemus peccatores, cauſ*[illegible] *aſſumi in Deum deberes, nulla fuiſſet, &c. Niſi* [illegible] *caſſent ſervi, nec aſſumpta fuiſſet in Dominum De*[illegible] *natura ſervilis.*

Huic rationi D. Thomæ duas adhibent [illegible] ſponſiones Adverſarii. Aliqui enim in [illegible] dicunt Scripturam, & SS. Patres non [illegible] gnare quidem aliam rationem Incarnationis quàm reparationem generis humani, ſi [illegible] medium peccati, ſed ex hoc non ſequi e[illegible] eſſe ſolam, aut etiam præcipuam, quia [illegible] authoritate negativa nihil concluditur.

Verùm hæc reſponſio nullius eſt momenti, cùm enim de illis quæ ex ſola Dei volun[illegible]

D dependent, non poſſimus aliam habere [illegible] tiam, nec aliter ſentire, quàm ſecundùm [illegible] in Sacra Scriptura traduntur, & ex ſola [illegible] voluntate pendeat ordinare Incarnationem [illegible] hunc aut illum finem, benè ſequitur quod [illegible] non alia aſſignatur illius ratio à Scriptura [illegible] SS. Patribus, præter generis humani repa[illegible] rationem, non aliam quoque nos aſſignare [illegible] ſimus.

Addo quod in rebus magni momenti [illegible] mum eſt argumentum ex authoritate nega[illegible] Sacræ Scripturæ: unde quia Scriptura Sacra loquitur de mundi creatione, unius tantum mundi facit mentionem, per legitimam conſequentiam deducimus eſſe tantùm unum mun-

E dum. Similiter quia facit tantùm mentionem de Incarnatione ſecundæ perſonæ [illegible] tatis, credimus eam tantum fuiſſe incarnatam. Item quia tres ſolum perſonas in Deo [illegible] nat, nuſquam verò quatuor, tres tantum eſſe perſonas in Deo, ut certiſſimum [illegible] gma recipitur.

Addo etiam quod aliqui ex SS. Patribus jam citatis, non ſolùm dicunt Verbum [illegible] incarnatum, ob reparationem generis humani, ſed inſuper etiam aſſerunt, quod [illegible] iſſet incarnatum peccato non exiſtente; & hæc ſolutio eorum teſtimoniis applicari [illegible] quit.

Secun[illegible] pond[illegible] Scoti Diſcipu[illegible] tam, [illegible] & SS. Patres, locis citatis [illegible]

... ationis quoad modum ... ſubſtantiam · quia ſci... paſſibili, propter remedium ... abſolutè quoad ſubſtantiam. ... ſi Adam non peccaſſet, Verbum ... incarnatum in carne paſſibili ... tamen, & quoad ſubſtantiam, ...

... ponſio, quæ eſt azylum ordinarium ... om, facilè poteſt convelli. Primò ... S. Patres non dicunt quod Deus propter ... eſt paſſibilis, humanitate aſſumptâ, ſed quod propter nos factus eſt homo: Neque propter ſe aſſumpſiſſe naturam humanam, ... ter nos tantum eam addidiſſe paſſibilem, ... unt abſolutè propter nos aſſumpſiſſe ip... ſam humanam.

... ò SS. Patres locis citatis aſſerunt, quod ... nes ... iguiſſent redemptione, Verbum ... homo, nec fieret creatura: Sed hoc non ... nt aſſerere abſolutè, ſi non exiſtente pec... bum fuiſſet incarnatum abſolutè & quo... antiam, licèt non in carne paſſibili; quia ... paſſibilis eſt verè & propriè homo, & ... impaſſibiles, ut Angeli, ſunt æquè pro... ncturæ, ac paſſibiles: ergo hæc ſolutio men... rum Patrum non congruit.

... ò ſequitur ex hac ſolutione Impropriè dici ... bolo, Verbum Divinum propter noſtram ... deſcendiſſe de cœlis: Sed hoc non eſt di... : Ergo nec illud. Sequela probatur, idem ... bum propter noſtram ſalutem deſcendiſſe ... is, & fuiſſe carnem factum propter no... ſalutem: At impropriè affirmatur aſſum... carnem propter noſtram ſalutem, ſi noſtra ... non fuit ratio aut motivum Incarnationis ... ſubſtantiam, ſed ſolùm quoad modum, ... ſtantiam paſſibilitatis: Ergo nec propriè ... ipſum propter noſtram ſalutem deſcendiſ... ... is.

... ò contra hanc ſolutionem benè argu... Vazquez hìc diſp. 10. cap. 4. ubi ſic ... Id quod poteſt fieri duobus modis, ex eo ... o ex illis non fiat, non dicitur abſolutè ... ri, cùm abſoluta negatio omnem modum ... t. Ergo ſi Adamo non peccante Chriſtus ... licèt in carne impaſſibili, falſa eſſet ab ... trum locutio aſſerentium non venturum ... Adamo non peccante.

... matur & magis illuſtratur hic diſcurſus ... plo. Sicut qui dicit Regem v. g. hodie ... turum in iſtam civitatem, non tantùm ... ſum non venturum hoc vel illo modo de... o, videlicet armatum, vel non armatum, vel exitacurrum; ſed abſolutè, ſive ... llo modo veniet; quia nimirum negatio ut vulgò dicitur, malignantis naturæ, ut ... eſtruat. Ita ſimiliter SS. Patres qui aſſir... utè, ſimpliciter, & ſine ulla reſtrictio... um venturum non eſſe, Adamo non pec... ſentur velle ipſum nullo modo ventu... que in carne paſſibili neque impaſſibili, ... Chryſoſtomus ſerm. 1. Pentecoſt. ... *hara eſt Eccleſia, propter Eccleſiam ... um eſt cœlum, diffuſum eſt mare, ex... , fundata terra &c.* proſequitur eodem ... e totius mundi naturalis conſtitutio... ctam à Deo in gratiam Eccleſiæ; dein... e ordine ſupernaturali, & miraculo... *... ſiam pelagus ſcindebatur, ſinde... fluebat manna de cœlo &c. Pro...*

... *propter Eccleſiam Apo...ſtoli, imo propter Eccleſiam unigenitus Dei factus eſt homo.* Hæc Chryſoſtomus cujus ratio loque ... di poſtulat ... ut quemadmodum in gratiam Eccleſiæ facta eſt ſubſtantialiter cœli & terræ creatio, ac effectio miraculorum, & inſtitutio prophetiæ ac apoſtolatus, ita & incarnatio quâ unigenitus Dei Filius factus eſt homo, ſit ſubſtantialiter propter Eccleſiam, & non ſolùm quoad modum ſeu circumſtantiam paſſibilitatis. Unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 2. *Loquimur Dei ſapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſecula, in gloriam noſtram.* Sapientia autem illa eſt Verbum Incarnatum, ut patet ex verbis ſequentibus: *Quam nemo principum hujus ſeculi cognovit, ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent:* Ergo ex Apoſtolo ſapientia Dei incarnata, ſubinde que Incarnationis myſterium, quoad ſubſtantiam, in gloriam & ſalutem hominum prædeſtinatum ſeu decretum fuit.

§. II.

Alia ratio fundamentalis noſtræ concluſionis expenditur.

16. SEcunda ratio fundamentalis noſtræ concluſionis ſic breviter proponi poteſt. Cùm Deus Incarnationem primò efficaciter decrevit, voluit Verbum incarnari in carne paſſibili: At decretum Incarnationis in carne paſſibili pendet à præſcientia peccati Adami: Ergo ſi Adam non peccaſſet, Deus ex vi decreti quod habuit ſeſe hypoſtaticè communicandi naturæ humanæ, nullo modo incarnatus fuiſſet. Minor & Conſequentia patent, Major verò, in qua eſt difficultas, ſic oſtenditur. Cùm primò Deus efficaciter voluit Incarnationem, vel voluit Verbum incarnari in carne impaſſibili, vel in carne paſſibili, vel abſolutè, in communi, & quoad ſubſtantiam, nihil in particulari decernendo de paſſibilitate aut impaſſibilitate? Primum aut tertium dici nequeunt: Ergo ſecundum neceſſariò aſſerendum eſt. Major patet ex ſufficienti enumeratione omnium modorum quibus poteſt intelligi Deum primò decreviſſe Incarnationem Verbi. Minor autem probatur primò quoad primam partem. Si Deus primò voluiſſet efficaciter Verbum incarnari in carne impaſſibili, de facto aſſumpſiſſet carnem impaſſibilem: Sed hoc eſt contra fidem paſſionis & reſurrectionis Chriſti: Ergo &c. Sequela patet, alias enim unum è duobus neceſſariò eſſet admittendum, aut quod primum illud incarnationis decretum non fuiſſet efficax, & ſic non fuiſſet ſortitum ſuum effectum, Adamo non peccante, aut quod fuit poſtea mutatum in ſubſequenti ſigno rationis, ſuppoſitâ permiſſione & prævisione peccati per aliud decretum quo Deus Incarnationem priùs prædeſtinatam in carne impaſſibili, voluit eſſe in carne paſſibili, in remedium peccati, quod repugnat immutabilitati Dei & perfectioni ſuæ providentiæ, quæ non eſt incerta & volubilis, ſicut noſtra, ob limitationem intellectûs noſtri & voluntatis.

17. Probatur etiam ſecunda pars. Duobus modis fingi poteſt Deum potuiſſe primò Incarnationem, ſeu unionem hypoſtaticam, abſtrahendo à carne paſſibili aut impaſſibili. Primò ſcilicet, ita ut ſolùm in communi & quaſi in conſilio decreverit aſſumere naturam aliquam creatam, ... non d...er-

ſed [illegible] n [illegible] [illegible]m.

[illegible] D[illegible] h[illegible] [illegible] in o [illegible] ectum [illegible] m [illegible] eo [illegible] quòd [illegible] [illegible]itum [illegible] & [illegible]nitati, [illegible] patet in viſione beata, & [illegible] charitatis. [illegible] pariter ex eo quòd aliq[illegible] operatio procedat à perſona infinita, non con[illegible]em & valorem infinitum ſimpliciter. Minor eſt certa, Major vero probatur ex paritate rationis: nam ſicut objectum cenſ[illegible] extrinſecum actioni quã ter[illegible], ita [illegible]o[illegible]tum operationi quam elicit.

69\. Reſponde[illegible] negan[illegible]o Majorem, nam quælibet operatio magis unitur ſuppoſito à quo elicitur, quàm objecto quod attingit, hoc enim omnino e[illegible] eſt, neque ullo modo intimè conjungitur cum ipſa operatione: At verò perſona intimam quandam habet cum operatione ſatisfactiva unionem, quia ſuppoſitum exhibens aliquam a[illegible]o[illegible]m [illegible]n[illegible]pe[illegible]ſationem offenſæ, non ſe habet [illegible]um per [illegible]um cauſæ efficientis, reſpectu talis operationis moraliter conſideratæ, ſed etiam habet [illegible] cauſæ formal[illegible], moraliter in[illegible] operationem, & cum ea tanquam [illegible]um comparte componentis unam integram [illegible]tiſfa[illegible]tem, compoſitione morali; ſicut ex rebu[illegible] & [illegible] in ſacramentis, tanquam ex materia & for[illegible] [illegible]ione quadam morali, fit totum quod iam morale. Unde quamvis ſuppoſitum ſe habeat merè extrinſicè reſpectu operationis in eſſe phyſico conſideratæ, nec intimam habeat cum ea unionem & colli[illegible]ationem; ſecùs tamen reſpectu operationis conſideratæ moraliter, & in ratione ſatisfactoriæ. Per quod pate[illegible] ad probationem Majoris.

70\. Ex hoc e[illegible] intelliges, operationes Chriſti nõ habui[illegible]e valorem infinitum ſimpliciter, ex eo quod per i[illegible]la[illegible] Chriſtus ipſe offerebatur, ſed ration[illegible] [illegible]adita, quia nempe perſona Verbi erat illarum c[illegible]a [illegible]ficiens, & [illegible]bjectum recipiens, Pa[illegible] hoc [illegible]rium. Primò quia ſi Chriſtus non ſe ipſum offerret in redemptionem pro peccatis hominum ſed aliquid purè creatum, operationes ejus eſſent infin[illegible] valoris: Ergo infinitas valoris in ejus operationibus, non ſumitur ex re oblata ſed ex perſona offerẽte. Secundò, ſi ex re infinita obl[illegible]a, infinitas valoris operib⁹ Chriſti cõpeter[illegible] [illegible]uer[illegible]r actus quibus B. Virgo Chriſtũ obtu[illegible]t in templo, fuiſſe infiniti valoris, quod non eſt dicendum; alia[illegible] fuiſſent ſatisfactio ſufficiens pro pe[illegible]atis generis humani. Tertiò, Chriſtus ut res oblata eſt oblationis objectum: At objectum, quam[illegible] ſit infini[illegible]um, non dat actui quem ſpecificat [illegible] tam dignitatem, ut conſtat ex dictis: [illegible]rgo [illegible] materia oblata non confert ſuis operibus di[illegible]tatem infinitam, quamvis ex hoc capite major eis dignitas conveniat, quam ſi res oblata eſſet aliquid purè creatum.

§. [illegible]II.

Solvuntur argumenta ab inconvenientibus.

71\. ARg[illegible] [illegible] diſ[illegible]ulı ex pluribus [illegible] [illegible]ent[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Cor[illegible] [illegible] [illegible] at [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] omnem [illegible] in [illegible] autem [illegible]dum, [illegible] v. g. à Chriſto elic[illegible], majore[illegible] lorem, quàm actus ſemper [illegible] Sequela probatur[illegible] nam inter [illegible] dùm aliquam rationem infinita ſi[illegible] dari majus aut minus, v. g. ſi [illegible] nea ſecundum longitudinem in[illegible] poſſet eſſe longior alterâ, ut docet [illegible] Phyſicorum.

Tertiò ſequitur, non dari a[illegible] quam ſat[illegible] quam Chriſti, atque adeò nos [illegible] ſacere pro peccatis noſtris, quod eſt [illegible] theri & Calvini, damnata in Trident[illegible] no[illegible] can. 4. Sequela probatur: Infinitum in al[illegible] ne[illegible] non poteſt eſſe niſi unum [illegible] Phyſic. cùm includat omnem perfectionem [illegible] generis: Ergo ſi ſatisfactio Chriſti ſit infinita, [illegible] poterit dari altera.

Quarto, ſi ſatisfactio Chriſti fuiſſet [illegible]alor[illegible] pliciter infiniti, plus exactum fuiſſe[illegible] a Chri[illegible] quàm eſſet debitum per peccatum, quod [illegible] ide[illegible] repugnare divinæ juſtitiæ. Sequela probatur [illegible] probabili ſententiâ, peccatum [illegible] ratione o[illegible] continet malitiam extrinſece tan[illegible] & [illegible] dùm quid infinitam: Ergo ſi Deus exegit a [illegible] ſto ſatisfactionem ſimpliciter infini[illegible]m, pl[illegible] illo exactum fuit, quàm eſſet debitum per pec[illegible]tum.

Denique ſequitur operationes [illegible]ati ſfactorias meritorias Chriſti, neceſſariò à Deo acceptar[illegible] ordine ad offenſæ remiſſionẽ, & p[illegible]mium [illegible] promerentur. Conſequens eſt [illegible] q[illegible] omne pactum ſecludamus, potui[illegible] Deus [illegible] irremuneratas relinquere: E[illegible]o [illegible] Pro[illegible] ſequela[illegible] ſi operationes Chriſti [illegible] loris, eſſent à Deo infinitè acceptab[illegible]e: [illegible] o[illegible] infinitè acceptabile, neceſſario a[illegible]ept[illegible]tur [illegible] objectum infinitè amabile, nec[illegible]ar[illegible] a[illegible] Deo: Ergo ſi Chriſti operationes [illegible] infiniti ſimpliciter, neceſſariò accep[illegible]tur a[illegible] ad præmium quod promerentur.

Reſpondetur negando e[illegible] noſtr[illegible] aſſe[illegible] quã aliquod ex his inconvenie[illegible]. [illegible] primum diſtinguo Majorem: ſi ſ[illegible] ſti ſit infinita, ſequitur quod Chri[illegible] ſuffici[illegible] per unicum actum ſatisfecit: quo a[illegible] qu[illegible]nt[illegible] pretij, conced[illegible]: quoad q[illegible] mul quoad deputationem, nego.

Explicatur hæc diſt[illegible]o[illegible] q[illegible]irun[illegible] emendum aliquid prim[illegible]m eſt quod [illegible]um hibitum ſit æqu[illegible]le valo[illegible] rei q[illegible] non eſſet pura [illegible]mptio, ſed alius con[illegible]ra[illegible] tim ex emptione, partim ex donatione [illegible] tus. Secundum eſt deputatio i[illegible]ius preti[illegible] a[illegible] pe[illegible]ſati[illegible] em pro re empta: ſi e[illegible] vel etiã maju[illegible] pretium daret ven[illegible] li[illegible]naret illud ad[illegible]lutionem rei e[illegible] ſe[illegible] l quid al[illegible]d tunc tale preti[illegible]m [illegible] æq[illegible]le & ex[illegible]eden[illegible] no[illegible] ſ[illegible] et [illegible] p[illegible] de[illegible] an[illegible] a[illegible] eſſet [illegible] en[illegible] [illegible]

Chriſtus Dominus Patris gloriam promoveret, & amorem ſuum erga homines ampliùs manifeſtaret, noluit deputare quamlibet actionem ſuam ſeorſim ad completam ſatisfactionem; ſed omnes ſuas operationes & paſſiones, uſq; ad mortem incluſivè, per modum unius integri & completi pretij, ad redemptionem noſtram voluit ordinare; ideòq; in morte tantùm & paſſione Chriſti, fuit completa redemptio generis humani, & perfecta ac rigoroſa ſatisfactio pro peccatis noſtris exhibita.

Ad ſecundum dicendum eſt, in actionibus Chriſti Domini duplicem eſſe bonitatem & valorem, non quidem realiter, ſed formaliter diſtinctum: alterum ex objecto & circumſtantijs, qui idcircò vocatur *objectivus*: alterū ex dignitate perſonæ, qui propterea dicitur *perſonalis*. Primus valor non erat infinitus, nec conſequenter æqualis in omnibus actionibus Chriſti, ſed major, vel minor, juxta majorem vel minorem excellentiam objecti talium actuum: unde in actu charitatis Chriſti erat major valor objectivus, quàm in actu temperantiæ. Secundus verò, cùm eſſet ſimpliciter infinitus, erat æqualis, imò & unicus in omnibus actionibus & paſſionibus Chriſti; & de hoc valore verū eſt quod dicitur in argumento, nimitū quod non fuit major, ſaltem intenſivè, in omnibus ſimul actionibus Chriſti, quàm in unica. Sicut enim docent Theologi 1. p. qu. 3. quod tota Trinitas non eſt quid majus quàm Pater, niſi ſolùm extenſivè; ita etiam & tota collectio actuum Chriſti Domini, non eſt quid majus & dignius uno actu ſecundùm valorem perſonalē, niſi extenſivè; imò & adhuc extenſivè ſecūdùm quid, & impropriè: ſicut Deus & creaturæ ſimul, ſecundùm quid & impropriè tantū, ſunt aliquid perfectius extenſivè, quā ſolus Deus; non quòd aliquid perfectionis ſit in uno quod non ſit in alio, ſed quia eadem omnino perfectio magis extenſa & multiplicata in uno quàm in alio, ut in Tractatu de attributis declaravimus.

Ad tertium negatur ſequela, ad cujus probationem dicendum eſt, quod licet infinitum phyſicè & in genere entis non poſſit eſſe niſi unum, infinitum tamen ſolùm in aliquo genere, multiplicari poteſt, ut docet S. Doctor infrà qu. 10. art. 3. ad 3. his verbis: *Ad tertium dicendum quod id quod eſt infinitum omnibus modis non poteſt eſſe niſi unum, unde & Philoſophus dicit in 1. de cœlo, quod quia corpus eſt ad omnem partem dimenſionatū, impoſſibile eſt eſſe plura corpora infinita. Si tamen aliquid eſſet infinitum uno modo tantum, nihil prohiberet eſſe plura talia infinita: ſicut ſi intelligeremus plures lineas infinitas ſecundùm longitudinem protractas in aliqua ſuperficie finita ſecundùm latitudinem.* Cùm ergo ſatisfactio Chriſti ſit infinita ſolùm in aliquo genere, nimirum in genere moris, & in ratione ſatisfactionis, non verò phyſicè & in genere entis, non repugnat poſſe dari aliam ſatisfactionem æqualem, qualis eſſet ſatisfactio alterius perſonæ divinæ ſubſiſtentis in aliena natura: vel inæqualem, qualis eſt ſatisfactio Angeli, vel puri hominis.

Ad quartum reſpondeo primò, negando ſequelam Majoris; cùm enim peccatum mortale non habeat malitiam ſimpliciter & intrinſecè infinitam, ut in Tractatu de peccatis oſtenſum eſt, ex infinitate peccati, non rectè colligitur, plus exactum fuiſſe à Chriſto, quàm eſſet debitum pro peccatum, cùm malitia intrinſecè & ſimpliciter infinita, exigat ſatisfactionem eodem modo infinitam.

Reſpondeo ſecundò, nullum eſſe inconveniens concedere, quod per accidens fuerit plus exactum à Chriſto, quàm eſſet debitum pro hominum peccatis, quia non poterat ab ipſo exhiberi Deo aliqua ſatisfactio, quæ non excederet malitiam peccati; nec à puro homine aliqua, quæ ipſam adæquaret. Non eſt autem injuſtum petere per accidens ab aliquo aliquid excedens debitum, quando eſt illi impoſſibile aliquid reddere quod ſit ſolùm æquale, & quod illud non excedat. Sicut ſi quis à paupere extremè indigenti abſtuliſſet nummum argenteū, & poſtea non haberet niſi nummum aureum quem retineret, teneretur ei dare nummum aureum, quamvis per accidens excederet nummum argenteum quem abſtulerat; quia in tali caſu non poſſet ei exhibere ſatisfactionē purè æqualem, ſed ſolùm ſuperabundantem & excedentem.

Ad ultimum inconveniens conſtabit ſolutio ex dicendis articulo ſequenti §. 6. ubi reſolvemus, an ſatisfactio rigoroſa inducat in eo cui exhibetur obligationem ſtrictæ juſtitiæ ad eam acceptandam.

Articulus IV.

An ſatisfactio Chriſti fuerit de rigore juſtitiæ?

Aliud eſt aliquam ſatisfactionem eſſe ex ſua 79. natura æqualem & condignam, aliud illam procedere ſecundùm leges ſtrictæ & rigoroſæ juſtitiæ. Ad primum enim ſufficit ut compenſatio fiat ad æqualitatem, & tantùm à debitore ſolvatur, quantùm debetur creditori; ad ſecundum verò, præter æqualitatem, quæ in omni cōdigna ſatisfactione reperiri debet, aliæ exiguntur conditiones, quas ſtatim exponemus. Unde ſunt aliqui Recentiores, qui licèt admittant Chriſti ſatisfactionem fuiſſe condignam & æqualem, imò ſuperabundantem ac excedentem, negant tamen fuiſſe de rigore juſtitiæ, quia aliquam ex conditionibus illis, ipſi deeſſe exiſtimant. Ita Vazquez hîc diſp. 7. & 8. Lorca diſp. 8. Leſſius de perfectionibus divinis cap. 2. num. 12. De Lugo diſp. 3. & 4. & alij ex Recentioribus. Thomiſtæ verò, quibus adhærent Valentia in præſenti, puncto 5. Suarez diſp. 4. ſect. 5. Martinonus diſp. 2. ſect. 9. & plures alij, aſſerunt Chriſti ſatisfactionem non ſolùm fuiſſe condignam & æqualem, ſed etiam de toto rigore juſtitiæ, ſeu omnes conditiones ad ſtrictam & rigoroſam juſtitiam requiſitas, in illa repertas eſſe; quod ut manifeſtum fiat, & noſtra ſtabiliatur ſententia, conditiones illæ breviter hîc recenſendæ & explicandæ ſunt.

§. I.

Recenſentur & explicantur conditiones ad rigoroſam ſatisfactionem requiſitæ, & concluſio affirmativa ſtatuitur.

Omnes ferè Theologi conveniunt, præter 80. æqualitatem, quæ in omni condigna ſatisfactione reperiri debet, quatuor adhuc requiri conditiones, ad hoc ut aliqua ſatisfactio ſit de toto rigore juſtitiæ. Prima eſt ut ſit ad alterum: Nam rigoroſa ſatisfactio eſſentialiter ordinatur ad faciendam perfectam æqualitatem: Sed perfecta æqualitas non poteſt eſſe ejuſdem ad ſeipſum: Ergo ad rigoroſam ſatisfactionem neceſſariò requiritur quod ſit ad alterum. Major patet, ſatisfactio enim rigoroſa eſt actus juſtitiæ:

juſtitia

juſtitia verò reſpicit perfectam æqualitatem. Minor etiam non eſt minùs evidens, quia æqualitas eſt relatio realis, neceſſariò requirens extrema realiter diſtincta.

81. Secunda eſt, quòd non fundetur in gratia creditoris, tunc enim non ex juſtitia, ſed ex gratia eſſet ipſa ſatisfactio: quo ſenſu autem hoc intelligendum ſit, infrà §.3. declarabitur.

82. Tertia conditio rigoroſæ ſatisfactionis eſt, quòd fiat ex bonis debitoris: cùm enim per omnem ſatisfactionem rigoroſam, debeat fieri perfecta æqualitas, oportet quod ille cui fit ſatisfactio, acquirat dominium alicujus rei quoad antea non habebat, ſaltem eo modo quo in ſatisfactionem exhibetur, aliàs eadem maneret inæqualitas quæ ante ſatisfactionem erat. Dixi, *eodem modo*, quia contingere poteſt quod creditor habeat dominium directum & ſupremum rei quæ ipſi in ſatisfactionem à debitore offertur, & quod per illam ſatisfactionem acquirat in eam dominium utile: v.g. ſi vaſſallus debeat centum nummos domino, poteſt illi ſatisfacere de toto rigore juſtitiæ, ipſi dando in compenſationem illius ſummæ agrum aut vineam quam poſſidet, & cujus dominium tantùm utile habet; quia in tali caſu creditor acquirit in illum agrum, aliquod dominium ſpeciale, ſcilicet utile, quod antea non habebat.

83. Quarta conditio eſt, ut ſatisfactio non fiat ex aliàs per ſe debitis, id eſt bonis, quæ nullo alio titulo debeantur creditori; hoc enim ad faciendam perfectam inter debitorem & creditorem æqualitatem, omninò neceſſarium eſt: ſi enim aliquis debeat alteri centum nummos, titulo venditionis, putà quia emit ab ipſo agrum; & præterea illi debeat centum nummos, titulo mutui, quia hanc ſummam pecuniariam ab illo mutuò accepit; non faceret perfectam æqualitatem cum creditore, nec per conſequens illi ſatisfaceret de rigore juſtitiæ, ſi tantùm centum nummos illi exhiberet, poſſet enim creditor illos acceptare pro uno ſolo titulo, & ſic debitor ſemper maneret obligatus alio titulo, ad ſimilem ſummam illi perſolvendam.

84. Adverte autem diligenter, me ex induſtria dixiſſe ſatisfactionem rigoroſam non debere fieri *ex aliàs per ſe debitis*; quia dupliciter poteſt aliquis titulus alteri ſupervenire: primò per ſe & ſeorſim, novam afferendo ſeu obligationem; ſecundò per accidens & conjunctim, & in confirmationem prioris obligationis. Exemplum primi eſt, ſi quis voviſſet dare centum nummos aureos Eccleſiæ, & poſtea ex decimis deberet alios centum; quia titulus quo debet decimas, ſe habet per ſe, & eſt ſeorſim obligatorius, non ſatisfaceret dando tantùm centum. Exemplum verò ſecundi aſſignari poteſt in eo qui voveret ſe ſoluturum decimas: tunc enim votum per accidens conjungeretur obligationi ſolvendarum decimarum, nec novam induceret obligationem, ſed priorem tantùm confirmaret & roboraret. Quando ergo dicimus quòd ſatisfactio rigoroſa debet fieri ex non debitis, hoc intelligendum eſt per ſe & ſeorſim, non autem per accidens & conjunctim. Si quis enim juraret ſe alteri daturum centum nummos in ſatisfactionem pecuniariam ad quam damnatus eſt, tunc iſte tribus titulis teneretur ſolvere hanc ſummam pecuniæ; ſc. licet titulo religionis, juſtitiæ, & obedientiæ, nec tamen propterea obligaretur ad ſolvendos trecentos nummos, ſed ſufficeA ret quod ſolveret centum; quia tituli religionis & obedientiæ, in tali caſu, non eſſent ſeorſim & per ſe obligatorij, ſed ſolùm confirmativi præcedentis obligationis. His præmiſſis.

Dico, ſatisfactionem Chriſti fuiſſe de toto rigore juſtitiæ, ſeu habuiſſe omnes conditiones ad ſatisfactionem rigoroſam requiſitas. Hæc concluſio, nec meliùs, nec aliter probari poteſt quàm examinando ſeorſim & in particulari ſingulas conditiones, & ſolvendo argumenta quæ adducuntur ad oſtendendum aliquam ex illis ſatisfactioni Chriſti non competere.

§. II.

B *Solvitur primum argumentum, & oſtenditur Chriſti ſatisfactionem fuiſſe ad alterum.*

Contra noſtram concluſionem arguitur primò: Ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ, requiritur quod ſit ad alterum: ſed Chriſti ſatisfactio non fuit ad alterum: Ergo non fuit de rigore juſtitiæ. Major patet ex ſuprà dictis, Minor probatur. Sive enim Chriſtus Deo ſatisfaceret, ſive perſonis divinis, non erat extremum ab illis diſtinctum. In primis enim à Deo non diſtinguitur, cùm ipſe ſit Deus; deinde etiam eſt una ex perſonis divinis cui ſatisfactio fieri deC bet: Ergo ſatisfactio Chriſti non fuit ad alterū. 86

Huic argumento reſpondebant olim quidam antiqui Theologi, Chriſtum non Deo ſatisfeciſſe, ſed Patri, à quo perſonaliter diſtinguitur; & ſic facilè ſuſtinebant, ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ad alterum. 8

Verum hæc ſolutio ſuſtineri nequit, & communiter rejicitur. Primò quia illi debet fieri ſatisfactio contra quem eſt offenſa: ſed offenſa eſt contra Deum ſubſiſtentem in tribus perſonis, cujus violatur jus, & qui eſt unus ultimus finis, à quo peccatum avertit, unuſq; legiſlator, cujus præceptum contemnitur: Ergo Chriſtus non ſatisfecit ſolùm Patri, ſed primò ſatisfecit Deo ut ſubſiſtenti in tribus perſonis, ſecundariò verò D ipſis perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis.

Secundo, Illi fit ſatisfactio, qui offenſam remittit, & largitur gratiam: At offenſam remittere, & gratiam largiri, non competit per ſe primò Patri, ſed Deo, & ex conſequenti omnibus perſonis divinis: Ergo &c.

Tertiò, ex hac reſponſione ſequitur Verbum omnino gratis, Patrem autem ex juſtitia remittere offenſam hominibus: Sed hoc abſurdum eſt, & omnino impoſſibile, cùm actus remittendi offenſam ſit actus voluntatis divinæ, non notionalis, ſed abſolutæ, quæ eſt communis omnibus divinis perſonis: Ergo &c. Sequela patet, nam ſolus ille ex juſtitia remittit offenſam cui exhibetur ſatisfactio: Ergo ſi ſatisfactio Chriſti, quæ ſola potuit eſſe condigna, non fuit facta E Verbo, ſed Patri, ſolus Pater remittit offenſam ex juſtitia, Verbum autem omnino gratis.

Deniq; ex hac ſolutione ſequitur, ſatisfactionem Chriſti condignam & perfectam non fuiſſe cujus oppoſitum art. 2. oſtendimus. Sequela probatur: Satisfactio per quam non fit ſatis omni creditori, condigna & perfecta non eſt. At juxta hanc ſolutionem, Chriſtus ſua ſatisfactione non ſatisfecit ſibi, qui creditor eſt, utpote per hominum peccata offenſus: Ergo ſatisfactio illius condigna & perfecta non fuit.

Reſpondent ſecundò alij, de ratione juſtitiæ inter homines eſſe quòd inter extrema realiter diſtincta 88.

…ta verſetur, non autem de ratione juſtitiæ A …ſto convenientis in ordine ad Deum; quia …n hæc altioris ordinis ſit, non petit iſtas con…tiones quas juſtitia inter homines poſtulat.

Sed hæc etiam ſolutio diſplicet: Tum quia ſi conditionem iſtam quam Ariſtoteles 5. Ethic. cap. 1. 2. & 6. & D. Thomas 2. 2. qu. 57. art. 1. & 58. art. 1. & 2. pro rigoroſa juſtitia aſſignarunt, negetur competere juſtitiæ Chriſti ad Deum, quia altioris ordinis eſt; eadem ratione omnes alias conditiones ad rigoroſam juſtitiam requiſitas, ei negare licebit. Tum etiam, quia ratio ob quam juſtitia realem diſtinctionem expoſcit, eſt quia petit verſari inter extrema diſtinctorum jurium, B & diſtinctio jurium poſtulat diſtinctionem perſonarum, vel ſaltem diſtinctionem naturarum ſubſiſtentium in eâdem perſona, ut infrà declarabimus: At hæc ratio militat in omni juſtitia: Ergo & juſtitię Chriſti ad Deū competere debet.

91 Reſpondent tertiò alii cum Vega lib. 7. in Trident. cap 9. & Vazquez hîc diſp. 8. cap. 7. ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ad alterum, quia humanitas ipſa ſatisfecit, non ſolùm ut quo, ſed etiam ut quod; ita ut ſuppoſito Verbi Divini, ſolùm remotè, & per communicationem idiomatum, ſatisfactio tribuatur: inter hominem autem & Deū cui fit ſatisfactio, realis diſtinctio invenitur.

Sed nec etiam iſta ſolutio placet. Primò quia in Scriptura ſatisfactio tribuitur Chriſto ut pa- C tet ex illo ad Galatas 3. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis*, & ex iſto 1. ad Timoth 2. *Unus eſt mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus*. Sed ut vera ſit hæc propoſitio, *Chriſtus ſatisfecit pro nobis*, convenire debet ut quod ſatisfactio Verbo, ut ſubſiſtenti in humanitate: Ergo &c. Minor probatur: Nomen concretum, non pro natura, ſed pro ſubſiſtẽte in illa, ſupponit, ut docet D. Thomas infrà qu 16. art. 1. 2. 8. 9. & 10. At Chriſtus eſt nomen concretum: Ergo non pro humanitate, ſed pro Verbo ut in illa ſubſiſtente ſupponit.

92 Secundò, De illo verificatur cum proprietate pro nobis ſatisfeciſſe, de quo eſt verum cum proprietate dicere mortuum & ſepultum eſſe: At ſo- D lum de ſuppoſito Verbi, ut in humanitate ſubſiſtente, non verò de humanitate ipſa, cum proprietate dicitur eſſę mortuum & ſepultum: Ergo non de humanitate, ſed de ſuppoſito Verbi, ut in illa ſubſiſtente, cum proprietate affirmatur pro nobis ſatisfeciſſe. Major patet, Minor probatur. Mori convenit illi ſoli cui convenit naſci: At hoc ſolùm de hypoſtaſi cum proprietate dicitur, ut docet D. Thomas infrà quæſt 35. art. 1. Ergo ſolùm de ſuppoſito Verbi, ut ſubſiſtente in humanitate, cum proprietate affirmatur mortuum & ſepultum eſſe.

93 Tertiò, Si ſuppoſitum Verbi Divini, ſolùm remotè & per communicationẽ idiomatum ſatisfecit pro nobis, ſequitur quod non habuerit ali- E am vel majorem efficientiam, comparatione ejuſdem ſatisfactionis, quàm humanitas Chriſti in concreto habeat reſpectu creationis univerſi: Sed hoc falſum & abſurdum eſt, nam Divinum Verbi ſuppoſitum, verè influebat in actus ſatisfactorios, licèt mediante naturâ humanâ; at verò humanitas Chriſti nullum influxum habuit in creatione mundi: Ergo &c. Sequela probatur: Per communicationem idiomatum vera eſt hæc propoſitio, *Hic homo* (demonſtrato Chriſto) *creavit univerſum*: Ergo ſi eodem modo per ſolam communicationem idiomatum verificatur remotè de ſuppoſito Verbi incarnati, quod ſatisfecerit de condigno pro peccatis noſtris, ſequitur quod ſuppoſitum Verbi incarnati non habuerit aliam vel majorem efficientiam comparatione redemptionis noſtræ, quàm habuerit humanitas Chriſti, reſpectu creationis mundi.

Quartò, Actiones ſunt ſuppoſitorum, ſeu 94 ſubſiſtentium: At ſatisfactio eſt actio. Ergo non humanitati, ſed Verbo in illa ſubſiſtenti, convenit ut quod. Minor patet, Major verò in qua eſt difficultas oſtenditur ex D. Thoma in 1. diſt. 5. quæſt. 1. art. 1. ubi ait: *Actiones ſunt ſuppoſitorum, & eſſentia non agit, ſed eſt principium actûs in ſuppoſito, non enim humanitas generat, ſed Sortes virtute ſua natura*. Idem docet Joannes Theologus in Concilio Florentino ſeſſ. 18. indeque probat, aſſentiente Concilio, divinitatem non generare, quia actiones ſunt ſuppoſitorum: divinitas autem non eſt ſuppoſitum: Ergo ex mente D. Thomæ, & Joannis Theologi, naturæ non convenit agere ut quod, ſed ſuppoſito.

Confirmatur: Non aliter concurrit natura 95 creata ad proprias operationes, quàm natura increata ad operationes increatas: Sed natura divina increata non concurrit ad ſuas operationes ut quod, ſed ut quo, aliàs hæc eſſet vera, *Deitas generat deitatem*, quod eſt hæreticum: Ergo natura creata, ad proprias operationes non ut quod, ſed ſolùm ut quo concurrit.

Confirmatur ampliùs: Cùm operari ſequatur 96 ad eſſe, ei propriè & ſimpliciter convenit operari ut quod, cui propriè convenit eſſe ut quod: At naturæ non convenit eſſe ut quod, ſed tantùm ut quo, benè autem ſuppoſito; natura enim non intelligitur completa ad exiſtendum, niſi terminetur per ſubſiſtentiam; ſicut nec accidens ad exiſtendum completum intelligitur, niſi mediâ inhærentiâ ad ſubjectū: Ergo natura non eſt principium quod operationis ſed tantùm ſuppoſitū.

Relictis igitur his ſolutionibus, ad argumen- 97 tum reſpondeo, diſtinguendo Majorem: Ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ, requiritur quod ſit ad alium, differentiâ reali ſuppoſiti, nego Majorem. Differentiâ reali naturæ, concedo Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Nam licèt inter Chriſtum, ut ſatisfacientem, & Deum cui fit ſatisfactio, non intercedat diverſitas realis ſuppoſitorum, intervenit tamen diverſitas realis naturarum. Hanc verò ſufficere ad rationem ſtrictæ juſtitiæ, ſic oſtenditur. Ea diſtinctio ſufficit ad rationem juſtitiæ, quæ ſufficit ad diſtinctionem jurium: Sed diſtinctio jurium optimè ſalvatur, poſitâ ſolùm diſtinctione naturarum, cùm eo ipſo quod eſt diverſitas naturarum, ſit libertas diſtincta, ratione diverſarum voluntatum: Ergo &c.

Confirmatur primò: Obedientia & religio 98 non minùs poſtulant eſſe ad alterum, quàm juſtitia, & tamen Chriſtus ut homo propriè obedivit & exhibuit cultum religionis Deo, & conſequenter ſuæ perſonæ ut exiſtenti in natura divina: Ergo etiam diſtinctio realis naturarum ſufficit ad propriam rationem juſtitiæ, etſi non ſit diſtinctio realis ſuppoſitorum.

Confirmatur ſecundò: Non requiritur major 99 diſtinctio inter extrema juſtitiæ, quàm inter ſervum & dominum: Sed diſtinctio realis naturarum in eodem ſuppoſito, ſufficit ad rationem ſervitutis; nam Chriſtus ſecundùm naturam humanam eſt Dei ſervus, ſervitute naturali, ut docet D. Thomas infrà quæſt. 20. art. 1. ad 2. Ergo etiam illa ſufficiet ad ſtrictam rationem juſtitiæ.

Præſertim magis declaratur in caſu quo una perſona divina aſſumeret duas humanitates, tunc enim quis dubitat poſſe eſſe actum juſtitiæ commutativæ inter eandem perſonam ut eſt in una natura, & ſe ipſam ut eſſet in alia, ſiquidem in qualibet ex illis naturis haberet peculiarem voluntatem, libertatem, dominium, & jus diſtinctum, in quibus fundatur juſtitia. Quid ni ergo pariter Chriſtus in humana & divina natura ſubſiſtens, ut exiſtens in una natura, poterit exercere actum juſtitiæ erga ſeipſum, ut exiſtentem in altera? Licèt enim ſit tantum unum ſuppoſitum entitativè & formaliter, gerit tamen vices diverſorum ſuppoſitorum; cum enim propter infinitatem ſuam poſſit ſubſtantialiter in pluribus naturis ſubſiſtere, poteſt etiam quæ plura ſuppoſita facerent præſtare. Nec mirum quod Ariſtoteles hoc genus juſtitiæ non agnoverit, ſed ad veram & ſtrictam juſtitiam, realem diſtinctionem ſuppoſitorum poſtulaverit; ipſe enim non cognovit duas naturas, habentes duas voluntates liberas, & propria dominia ſuorum actuum, poſſe in uno ſuppoſito convenire.

101 Dices, D. Thomas 2.2 quæſt. 58. art. 2. dicit quod *juſtitia propriè dicta, requirit diverſitatem ſuppoſitorum, & ideò non eſt niſi unius hominis ad alium; ſed ſecundùm ſimilitudinem accipiuntur in uno & eodem homine diverſa principia actionis, quaſi diverſa agentia, ſicut ratio iraſcibilis, & concupiſcibilis, & ideò metaphoricè in uno & eodem homine dicitur eſſe juſtitia.* Quibus verbis apertè docet, ad veram & ſtrictam juſtitiam, diſtinctionem ſuppoſitorum requiri, & non ſufficere diſtinctionem naturarum.

102 Sed facilè reſpondetur, D. Thomam loqui de juſtitia quæ inter puras creaturas reperitur, in quibus non ſtat diſtinctio naturarum, abſque diſtinctione reali ſuppoſitorum; non verò de juſtitia ſecundùm communem conceptum, & prout inter Deum hominem, & Deum ex alia parte reperiri poteſt. Unde infrà quæſt. 20. art. 1. ad 2. docet quod licèt ſervitus & dominium ſuper actionem & paſſionem fundentur, & agere, non naturæ, ſed ſuppoſito attribuatur; quia tamen actio naturæ attribuitur, ſicut ei ſecundùm quam perſona vel hypoſtaſis agit, ideò poteſt propriè dici quod quælibet hypoſtaſis vel perſona ſit domina vel ſerva ſecundùm hanc vel illam naturam. Ergo licèt æqualitas quam petit juſtitia, ſuper actionem fundetur, & ſit diverſorum agere potentium, non tamen requirit neceſſariò diſtinctionem realem ſuppoſitorum, ſed tantùm naturarum, niſi ſolùm inter puras creaturas, in quibus non ſtat naturarum diverſitas, abſque diverſitate ſuppoſitorum.

§. III.

Explicatur ſecunda conditio, & ſatisfactioni Chriſti accommodatur.

103 SEcundò contra noſtram concluſionem arguitur. Ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ requiritur quod non fundetur gratia creditoris, nam quantùm gratiæ immiſcetur, tantùm videtur minui de perfectione juſtitiæ: At ſatisfactio Chriſti fundatur in gratia Dei creditoris, ſcilicet in gratia unionis, facta humanitati; hæc enim unio erat neceſſariò prærequiſita ad hoc ut perſona Verbi Divini influeret valorem infinitum in ſuas actiones ſatisfactorias & meritorias, ut ſuprà diximus. Ergo ſatisfactio Chriſti non eſt de rigore juſtitiæ.

Reſpondent aliqui, tametſi juſtitiæ ſatisfactione excludere gratiam factam intentione & fine ſatisfaciendi, non tamen gratiam ex intentione non factam. Sed hæc reſponſio difficultatem non ſolvit, ſed auget, ac roborat: nam humanitati Chriſti fuit facta gratia unionis ex intentione & fine ſatisfaciendi; ad hoc enim fuit unita humanitas Verbo, ut Deo fieret condigna ſatisfactio pro peccato Adami. Ergo ſi gratia facta ex intentione & fine ſatisfactionis, impedit rigorem juſtitiæ, ſatisfactio Chriſti rigoroſa non fuit. 104

Aliorum ſolutio eſt, rigori ſatisfactionis ſolùm obeſſe quod fundetur in gratia concomitante ſatisfactionem, non autem quod fundetur in gratia antecedente; ſi enim Petrus, vel antequàm Paulus debitum contrahit, illi gratis centum tribuat, vel poſt debiti contractionem, non tamen eâ conditione ut ex illis centum debitum ſolvat, ſed omnino abſolutè, poterit Paulus Petro ex juſtitia debitum ſolvere, ſicut & contractum emptionis ex rigore juſtitiæ celebrare, aliquid ab ipſo emendo; & tamen hæc ſolutio in gratia antecedente fundatur. Quia ergo gratia ſupra quam ſatisfactio Chriſti fundatur, eſt omnino antecedens, non impedit quin ſit de rigore juſtitiæ. 105

Sed nec placet iſta ſolutio, niſi explicetur juxta ea quæ infra tradimus: Tum quia in ſatisfactione Chriſti non ſolùm interceſſit gratia creditoris antecedenter, ſed etiam concomitanter, quandoquidem ipſa ſatisfactio fuit donum & gratia Dei humanitati facta. Tum etiam, quia quando concurrit aliqua gratia quæ non eſt remiſſio quamvis ſe habeat non ſolùm antecedenter, ſed etiam concomitanter ad ſolutionem, non obſtat ſatisfactioni de rigore juſtitiæ; maximè quando eſt in materia honoris, quæ non conſiſtit in tranſlatione alicujus dominii, ſed in recompenſatione quæ fit per morales actiones ſecundùm valorem earum, quia tunc ipſa gratia ſe habet materialiter ad ſatisfactionem: v.g. ſi aliquis dixit in Petrum verbum contumelioſum, & velit illi ſatisfacere per Scripturam, retractando quod dixerat, non tamen poſſit ſuam mentem ſcribere, niſi Petrus det ei papyrum, imò niſi ſimul concurrat cum eo ad litteras exarandas, non ideò minùs cenſebitur ſatisfacere de rigore juſtitiæ pro contumelia, eò quod Petrus dederit papyrum, & concurrerit adjuvando eum ad litteras formandas, quibus formaliter ſatisfecit: quia hoc non obſtante, talis actio computatur pro ſufficienti compenſatione injuriæ Petro illatæ, cùm per eam tantùm ei reddat honoris, quantùm præcedenti contumeliâ abſtulerat. Unde

Meliùs reſpondetur, diſtinguendo Majorem. Ad ſatiſfactionem de rigore juſtitiæ requiritur quod non fundetur in gratia creditoris, ſupplente defectum valoris ſatisfactionis, & ſupra valorem operis acceptante, concedo Majorem. In gratia creditoris, ſupponente, vel dante ſatisfactioni dignitatem & valorem æqualem, nego Majorem. Et ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Nam licèt ſatisfactio Chriſti fundetur in gratia unionis, hæc tamen gratia non ſupplet dignitatis defectum, nec acceptat opera Chriſti ultra illorum valorem, ſed potiùs dat operibus humanitatis dignitatem & valorem adæquantem, imò & ſuperexcedentem injuriæ gravitatem, & ideò talis gratia non obſtat ſatisfactioni ex toto rigore juſtitiæ. Unde ſi Authores præ- 106

[illegible]

[illegible] Petro [illegible] Pau[illegible] Petro donec [illegible] conditione [illegible] rum quæ de[illegible] illa ex [illegible] erit, eò quod [illegible] in [illegible] Ergo ſimiliter, [illegible] ſatisfactio [illegible] in gratia Dei, non erit de rigore

[illegible] deo, conceſſo Antecedente, negando B [illegible] iam, & paritatem, propter triplicem [illegible] criminis. Prima eſt, quia cùm gratia [illegible] dignificans opera, ex eo quod ali[illegible] mediante Dei gratiâ eliciatur; non po[illegible] dignitate & rigore ſatisfactionis defice[illegible] potiùs ex tali gratia provenit ut opera [illegible] ſatisfactio pro offenſa: gratia verò [illegible] o a Paulo, cùm ejus opera non dignifi[illegible] ea valorem influat, non impedit, ſed [illegible] quò d illa à condignitate & rigore [illegible] deficiant. Secunda quia eo ipſo [illegible] Petro debitori centum tribuat, ſub [illegible] ſibi debita ſolvat, non tran[illegible] centum ſub dominium abſolutum Petri, [illegible] natio illa eſt palliata donatio, & revera C [illegible] debiti remiſſio. Opera verò Chriſti, etſi [illegible] Dei gratiâ eliciantur revera exiſtunt ſub [illegible] tatione libertatis creatæ; & ideò [illegible] Dei ſint, & in ejus gratia fundata, talis [illegible] non eſt remittens debitum liberaliter. Tet[illegible] eſt, quia in caſu poſito ſatiſ[illegible] creditoris facta ipſi ſatiſ[illegible] Chriſti fundatur in gra[illegible] ipſi humanitati, non ve[illegible] Verbi Divini; unde cum humanitas [illegible] ut quod, ſed perſona Verbi Divi[illegible] præcedenti oſtendimus, ſatiſ[illegible] non fundatur in gratia facta ipſi ſa[illegible] ſicut ſatisfactio quam Petrus exhibet [illegible] poſitione facta.

§. IV.

[illegible] applicatur

[illegible] contra noſtram concluſionem argu[illegible] Satisfactio rigoroſa debet eſſe ex boni[illegible] ſatisfacientis, non verò ex bonis [illegible] At hæc conditio non habet lo[illegible] ctione. Ergo [illegible] non eſt de [illegible] patet ex [illegible] expo[illegible] ad ſatisfactionem rigoroſam [illegible] poteſt amplius dei [illegible] exemplo E [illegible] ſatisfacere [illegible] omnia opera [illegible] ſub do[illegible] Chriſtus [illegible] tales ope[illegible] titulo [illegible] habeat ſupremum [illegible] dominium. Ergo ſatisfaci[illegible] ex bonis pro[illegible] ſatisfaci[illegible] Chriſti [illegible] quam à [illegible] ſuperius [illegible] Sed [illegible] habet [illegible] toris

[illegible] quæ [illegible] ſunt [illegible] expenam.

Prima [illegible] hic du[illegible] 6. §. [illegible] quod [illegible] quæ eſt in datis & acceptis, non [illegible] quæ ſunt ſub dominio creditoris [illegible] ctio propriè dicitur reſtitutio, [illegible] quæ verſatur in actionibus liberis [illegible] juriæ compenſatur in materialibus. [illegible] verò diſparitatem reddit, quia per [illegible] roſam ſatisfactionem debet fieri [illegible] æqualitas [illegible] entem & eum [illegible] in datis autem & acceptis non poteſt neri æqua[illegible] litas, niſi aliquid tranſeat in [illegible] illius cui fit ſatisfactio; alio[illegible] gis habens de [illegible] nem, ſicque [illegible] tò in actionibus [illegible] poteſt abſque eo [illegible] dominium [illegible] quod ſit actiones [illegible] noris & famæ [illegible] quod per accidens [illegible] tiam ſub ipſius [illegible] ſuas actiones [illegible] honoris Deo [illegible] quam [illegible] ipſi ab[illegible] tum per peccatum [illegible] nes illæ ſatisfactoriæ eſſent ſub dominio Dei of[illegible] fenſi, erat nihilominus ſatisfactio de toto rigore juſtitiæ.

Secunda [illegible] Araujo [illegible] eſt [illegible] dem contra rationem [illegible] 113. quod fiat ex his [illegible] ſub [illegible] particula ri illius cui [illegible] non [illegible] tamen D quòd fiat ex [illegible] ſub [illegible] univerſali [illegible] habeat [illegible] na civium dominium, hoc tamen non impe[illegible] quin cives veros contractus cum ipſo [illegible] poſ ſint, & quamvis habeat [illegible] omni[illegible] niú utile ſui fundi poteſt nihilominus ex fructibus ex eo provenientibus ſatisfacere [illegible] de toto rigore juſtitiæ [illegible] veros [illegible] commutativæ erga [illegible] exercere. Ratio [illegible] dominium generale non tollit particulare, ſicut cauſalitas univerſalis [illegible] litatem particularem cauſarum inferiorum non impedit. Ergo neque etia tollit ea quæ ſunt propria domini particularis: proprium autem eſt particularis domini cum da E te facultatem ſupra rem aliquam, ut poſſit [illegible] nius eas tanquam materiâ juſtitiæ ſtrictæ ſumptæ. Cùm ergo Chriſtus Dominus [illegible] fuerit liberi arbitrii, & ratione [illegible] habuerit dominium particulare ſuorum operum, quamvis ejus operationes eſſent ſub generali dominio Dei potuit eas ipſi offerre in ſatisfactionem [illegible] rum peccatorum, & pro ipſis de toto rigore juſtitiæ ei ſatisfacere. Et certè generale Dei dominium in opera Chriſti obſtaret [illegible] rigore juſtitiæ [illegible] ſatisfaceret [illegible] quereretur [illegible] per ſua opera [illegible] ſatisfacere [illegible] [illegible] quod nullus homo [illegible]

[illegible]

[illegible] Christo [illegible] fu- [illegible] ejus [illegible] enim Christus [illegible] homo, [illegible], non est [illegible] eramus [illegible] ipſi impoſitum dependen- [illegible] humana. De quo infra diſp. 21. [illegible] hoc admiſſo, vere fuit debita B [illegible] obedientiæ; ratione præcepti impoſi- [illegible] adimplevisset præceptum moriendo: [illegible] mors quâ pro nobis Chriſtus ſatisfe- [illegible] actu Deo debita alio titulo, nimirum [illegible]æ.

[illegible] ondent tertio aliqui ex noſtris Thomiſtis, [illegible] azario, & Joanne à S. Thoma, quod [illegible] Chriſti Domini plures habuerunt infi- [illegible] fuerunt enim infinitæ in genere moris, [illegible] m in ratione meriti & ſatisfactionis, ſed [illegible] ratione cultûs divini, gratiarum actio- [illegible] ientiæ &c. propter infinitatem ſuppoſiti [illegible] atiarum actionis, obedientiæ &c. prop- [illegible] itatem ſuppoſiti divini à quo eliciebant- [illegible] de etſi pluribus titulis debitæ fuerint, po- [illegible] pro omnibus de rigore Deo ſatisfacere. C [illegible] ſolutio videtur valde probabilis, obſtat [illegible] contra illam, quod licèt Chriſti opera plu- [illegible] eant infinitates, potuerunt tamen exigi a [illegible] ſecundum omnes illas, titulo ſupremi domi- [illegible] non ſit major ratio cur ſub una quàm [illegible] à Deo prædicto titulo exigi potuerint: [illegible] ſub nulla potuerunt mereri de rigore juſti- [illegible] ionem offenſæ, ſi deberi ex alio titulo [illegible] ori juſtitiæ. Unde

[illegible] ris reſpondetur, quod quando tituli, ſive [illegible] t, ſive diverſarum virtutum, non mul- [illegible] materiam, poteſt unicâ operatione om- [illegible] rigore ſatisfieri, ut conſtat in hoc exem- [illegible] beo Petro centum nummos, titulo juſti- [illegible] one contractûs, & titulo obedientiæ quâ D [illegible] r mihi a ſuperiore ut eos ſolvam, & ti- [illegible] ericordiæ, quia ipſe Petrus eſt in neceſſi- [illegible] tutus propter defectum hujus ſolutio- [illegible] denique titulo religionis, quia voto me [illegible] ad ſummam illam perſolvendam: poſ- [illegible] ſolutione ſatisfacere pro omnibus iſtis ti- [illegible] ſolvendo tantum illa centum: quia diverſi [illegible] quibus teneor ad ſolvendam illam ſum- [illegible] non multiplicant materiam, ſeu debita, [illegible] ca eandem materiam cadunt, quam ſa- [illegible] pluribus modis debitam. Unde licèt opera- [illegible] Chriſti fuerint Deo debitæ, titulo religio- [illegible] atitudinis, obedientiæ &c. quia tamen illi [illegible] ſupra eaſdem actiones cadebant, potuit [illegible] iiſdem operationibus Deo pro illis om- [illegible] rigore ſatisfacere.

[illegible] iam dici poteſt, ad rigorem juſtitiæ in [illegible] one, ſufficere quod ſit ex aliàs indebi- [illegible] sfaciente ut quod; unde quia ſatisfa- [illegible] quod fuit ſuppoſitum Verbi, quod de- [illegible] eſt incapax, ſatisfactio [illegible] ex [illegible] ore juſtitiæ, etſi fuerit ex aliis debitis [illegible] itate, quæ non ut quod [illegible] quo ſa- [illegible] quoad elicientia opera quibus fit ſa-

[illegible] Chriſtus ſatisfecit non ut ſub [illegible] in

[illegible] [illegible] apax [illegible] opera fuerint [illegible] debita.

[illegible] pondeo Chriſtum ſatisfe[illegible] 128.
[illegible] in natura divina & humana [illegible] duplicem rationem formalem influ[illegible] infinitum in actiones Chriſti ſatisf[illegible] fecit ut ſubſiſtens in natura divina [illegible] cula *ut* denotet ſolùm conditionem [illegible] ad influendum talem valorem, ſatisf[illegible] B ſtens in natura humana. Ut autem [illegible] Chriſti ſit de toto rigore juſtitiæ, ſufficit [illegible] indebitis alio titulo a ſatisfaciente ut quod, redu- plicato principio influente valorem, e[illegible] ab illo debeantur, reduplicata conditione ad influen- dum valorem ſatisfactorium requiſitâ.

§. VI.

Alia objectio ſolvitur.

OBjicies ultimò contra noſtram aſſertionem 129.
ſatisfactio rigoroſa inducit obligationem juſtitiæ in creditore, vel in perſona [illegible] ad il- lam acceptandam: At Chriſti ſatisfactio non in- ducebat in Deo obligationem juſtitiæ, ſed [illegible] C xat fidelitatis, aut veracitatis, ad acceptandam Chriſti ſatisfactionem, [illegible]um in Deo non detur juſtitia commutativa, ut in Tractatu de voluntate Dei diſp. 7. art. 1. oſtendimus. Ergo ſatisfactio Chriſti non fuit de rigore juſtitiæ.

Reſpondeo primo, negando Majorem [illegible] et 130.
enim frequenter reſi[illegible], obligatio ad illam acceptandam [illegible] in materia debita, nihilominus hoc [illegible] ur eſſentialiter & indiſpenſabiliter ad [illegible] ſtrictum rigorem ſatisfactionis, ut [illegible] Thomiſtæ contra Vazquez. Ratio [illegible] lis ſumitur ex differentia quæ eſt inter [illegible] & alias virtutes; aliæ enim virtutes non habent me- dium rei, ſed rationis, variabile juxta [illegible] D ſubjecti, & aliarũ circumſtantiarum [illegible] ve- rò habet medium rei, non rationis [illegible] de [illegible] omnino invariabile, unde variatis ext[illegible] vel circumſtantiis, nõ variatur. Quapropter [illegible] do aliquis facit actum juſtitiæ ad alterum, [illegible] ſive neſciat, ſive acceptet [illegible] dummodo remaneat medium rei, ſcilicet per [illegible] æqualitas inter ſatisfactionem & debitum [illegible] remanet actus juſtitiæ. Unde ad ſatisfactionem rigoroſam non requiritur neceſſario quod ille cui exhibe- tur, obligetur ex juſtitia ad illam acceptandam, ſed ſufficit quod non poſſit ex juſtitia majorem exigere.

Reſpondeo ſecundò, quod licèt ſatisfactio [illegible] 131.
E [illegible] goroſa cauſaret inter homines debitũ ſtrictæ ju- ſtitiæ in eo cui exhibetur, hoc tamen non habere locum in Deo. Ratio diſparitatis eſt, quia [illegible] relationes ex genere ſuo mutuæ, quando [illegible] ſte- runtur in Deum in ordine ad creaturas, non ſunt relationes mutuæ, ſaltem realiter, e[illegible] quòd ha- beant extrema diverſi ordinis, ut [illegible] maternitat. B. Virginis: licèt enim relatio [illegible] & filij ex natura ſit mutua, & ſe teneat ex [illegible] triuſque extremi, [illegible] C[illegible] tamen [illegible] relatio realis filiationis in ordine ad B. Virginem; quoniam Verbum divinum ſit [illegible] & [illegible] reati, eſt inc[illegible] te[illegible] re

[illegible] novam

[illegible]

Articulus V.

A qua virtute ſatisfactio Chriſti proceſſerit?

EXpl[illegible] [illegible] ad rigorem juſti[illegible] [illegible] Chriſti requi[illegible], ſuper [illegible] complementū, ut prin[illegible] [illegible] talis ſatisfactio decla[illegible] [illegible] diffi[illegible] reſolutione variæ op[illegible] quibuſdam aſſerentibus cum Va[illegible] Vi[illegible] Aſturicenſi, illam non fuiſſe elicitam ab unica tantum virtute, ſed a pluribus ſimul concurrentibus ad ſatisfaciendum; [illegible] [illegible] Suare, & Lorca, eam [illegible] Religionis proceſſ[illegible]; alijs verò ſen[illegible] cum Medina, Alvare, & Nazario, eam fuiſſe actum juſtitiæ commutativæ: quæ ſententia prob[illegible] eſt, & in Schola D. Thomæ commu[illegible] [illegible] ſit.

§. I.

Rejectis duabus primis ſententijs, tertia ut probabilior eligitur.

132. DIc[illegible] primo ſati[illegible]factionem Chriſti non fuiſ[illegible] elicitam a pluribus virtutibus, ſed ab aliqua ſpeciali.

Pr[illegible]batur breviter: Actus qui verſatur circa objectum honeſtum, quod a pluribus virtutibus nõ [illegible] non elic[illegible] a plur[illegible] virtutibus, ſed ab aliqua [illegible] quæ circa tale objectum verſa[illegible]: Ar[illegible] ſatisfactio Chriſti verſatur circa objectum [illegible] pluribu[illegible] virtutibus non [illegible] virtutibus, ſed ab ali[illegible] [illegible]ita. Major eſt certa, nulla enim virtus pote[illegible] aliquem actum in quo non reſ[illegible] ratio formalis ſui objecti. Minor [illegible] oſtend[illegible]. Objectum ſatisfactionis Chriſti eſt comp[illegible] injuriam Deo illatam per peccatum & inter Deum offenſum, & homines peccatores perfectam conſtituere æqualitatem: At h[illegible] per ſe conſtat ad omnes virtutes non ſpectar[illegible] ſed ad aliquam ſpecialem: Ergo &c.

133. Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio. Quo[illegible] in aliquo actu reperitur ſpeciale bo[illegible] [illegible] habens difficultatem objecti[illegible] debet poni [illegible] ad illũ eliciendum [illegible] non pon[illegible] anima, niſi ad vinc[illegible] difficultate quæ reperiuntur in pro[illegible] Sed in ſatisfa[illegible] Chriſti repe[illegible] ſpecial[illegible] bonum, ſpeci[illegible] habens difficultatem [illegible] ſcilicet compenſationem [illegible] injuriæ ad æ[illegible]tem. Ergo debet poni [illegible] ad [illegible]m.

134. [illegible] o im[illegible] [illegible] no [illegible] ab [illegible] pro[illegible]

[illegible] non [illegible] a virt[illegible]

[illegible] tisfactio [illegible] fuit [illegible] tiam, nun legalem, aut [illegible] mutativam.

Prima pars hujus aſſertionis [illegible] Ubi eſt verum & proprium jus [illegible] exigendam, conſtituenda eſt [illegible] ſtitiam pertinens, quæ talem ſa[illegible] habeat: Sed in Deo erat verum & [illegible] ut ſatisfactionem exigeret a Chriſto [illegible] hominum: Ergo virtus quæ C[illegible] bat ad talem ſatisfactionem Deo [illegible] pertinebat ad juſtitiam. Major eſt [illegible] enim ſervandum vel repara[illegible] ubi [illegible] rit, eſt proprium objectum [illegible] M[illegible] eſt certa, quia cùm Chriſtu[illegible] dem & fidejuſſorem pro homin[illegible] gatus ad ſatisfaciendum Deo p[illegible] enim debitor principalis eſt [illegible] dejuſſor tenetur pro illo ſolvere & po[illegible] à creditore, ut videmus quotidie fieri [illegible] bus: Ergo in Deo erat verum & proprium [illegible] ſatisfactionem exigeret à Chriſto pr[illegible] pe[illegible] hominum.

Probatur etiam ſecunda par[illegible] quæ aſſerit [illegible] factionem Chriſti ad juſtitiam le[illegible]em aut d[illegible] butivam non pertinere. Juſ[illegible] quæ inter cives & rempu[illegible] non [illegible] cit illatæ injuriæ compenſatio[illegible] ſed pu[illegible] ni communi[illegible] promotionem. A[illegible] ſati[illegible] Chriſti, non per[illegible] primo ord[illegible] ad [illegible] totius gen[illegible] humani, ſed [illegible] bon[illegible] vinum, compenſando injuriam De[illegible] illatam [illegible] ſatisfactio Chriſti ad juſtitiam le[illegible]lem non [illegible] tinet.

Quod verò non pertine[illegible] ad [illegible]tribu[illegible] manifeſtum eſt, quia hæc juſ[illegible] non habet [illegible] tuere æqualitatem arithmeti[illegible] rei ad[illegible] hoc enim eſt [illegible] proprium com[illegible] ſed [illegible] metricam [illegible] ſecundùm [illegible] & [illegible] juſque: At Chriſti [illegible] ſed conſtit[illegible] æqual[illegible] art. 2. co[illegible] ad [illegible] non pertin[illegible] [illegible] ſe primò re[illegible] diſtribut[illegible] minimum [illegible] qu[illegible] ſatisfactione[illegible].

Ex [illegible] prob[illegible] cum enim [illegible] ex tantum [illegible] propriè di[illegible], nimirum [illegible] commutativa, ſi Ch[illegible] juſt[illegible] vel diſtri[illegible] va, ſupe[illegible] mutativa. [illegible] voca[illegible] nomi[illegible] empti[illegible] tioni[illegible] 1. Pe[illegible] commu[illegible] tionem [illegible]

[illegible] *exprobraverunt commutationem* [illegible] tatio autem eſt actus juſtitiæ [illegible]

[illegible] Ad juſtitiam commutativam [illegible] ur & ſufficiunt, ſcilicet ſtricta ob-[illegible] ad [illegible] vendum debitum, & perfecta æ-[illegible] tas in compenſatione illius; unde religio, [illegible] tentia, gratitudo, & ſimiles virtutes quæ [illegible] ad alterum, deficiunt à ratione ſtrictæ ju-[illegible] tiæ, & conſtituunt partes potentiales illius; [illegible] uia vel à ratione perfectæ æqualitatis, vel à ra-[illegible] ne ſtricti debiti & obligationis recedunt, ut [illegible] cet S. Thomas 2. 2. quæſt. 86. Sed in Chriſti [illegible] factione hæ duæ conditiones reperiuntur, [illegible] it enim condigna & æqualis offenſæ, imò & [illegible] er excedens, ut ſuprà oſtendimus; & aliunde, [illegible] m pro hominibus ſe vadem & fidejuſſorem [illegible] riſtus præſtitiſſet, tenebatur ex juſtitia ad ſol-vendum debitum: Ergo ſatisfactio Chriſti fuit [illegible] ctus juſtitiæ commutativæ.

§. II.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

OBjicies primò: Inter patrem & filium, dominum & ſervum, non datur juſtitia com-[illegible] utativa, ut ſæpe docent Ariſtoteles & D. Thomas: Sed Chriſtus eſt Filius Dei, & inquantum homo, ſervus illius, juxta illud Prophetæ Pſal. [illegible]. *O Domine quia ego ſervus tuus*: Ergo inter Chriſtum & Deum non poteſt eſſe juſtitia com-[illegible] utativa, ſubindeque nec ſatisfactio Chriſti ab [illegible] la procedere.

Confirmatur: Juſtitia commutativa non eſt [illegible] inter æquales, nam ſicut juſtitia legalis eſt [illegible] s ad totum, & diſtributiva totius ad partes, commutativa eſt partis ad partem, id eſt æ-[illegible] alis ad æqualem: Sed Chriſtus, inquantum [illegible] eo ſatisfaciebat, non erat ipſi æqualis, quia ſa-[illegible] ciebat inquantum homo, ideoque ut minor [illegible] eo: Ergo ſatisfactio illius non procedebat à [illegible] itia commutativa.

Ad objectionem reſpondeo quod licèt apud [illegible] mines inter patrem & filium, dominum & [illegible] vum, non poſſit reperiri juſtitia commutati-[illegible] præſertim ſi ſit ſermo de filio nondum e-[illegible] ancipato, ſed ſub tutela parentum conſtituto; [illegible] e tamen inter Chriſtum & Deum. Ratio diſ-[illegible] tatis eſt, quia apud homines filius, ut talis, [illegible] quam poteſt eſſe æqualis patri in jure pro-[illegible] ratis, cùm nihil habeat filius, ut talis, quod à [illegible] re per voluntariam & gratuitam communi-[illegible] onem non acceperit; & ſimiliter ſervus ni-[illegible] habeat, quod non pertineat ad dominum, cui [illegible] ali vinculo ſubjicitur.

Adde etiam quod filius non poteſt reddere a-[illegible] d æquivalens aut adæquans eſſe naturale, [illegible] d à patre gratuitâ communicatione accepit, [illegible] ter quod Ariſtoteles ait, quod diis, parenti-[illegible] magiſtris, æquale reddere non valemus. [illegible] autem in Chriſto locum non habent, quia [illegible] ſit Deus & homo ſimul, ratione ſuppoſiti di-[illegible], habet æquale jus & dominium in proprias [illegible] perationes, ac ipſe Deus; unde eſt ipſi æqualis in [illegible] re proprietatis; & licèt ſit Filius Dei, non ta-[illegible] en accipit eſſe gratuito & liberè, ſicut filius in humanis recipit à patre, ſed neceſſariò & per modum naturæ; nec eſt inferior Patri, ſed æqua-[illegible] perfectionis & dignitatis cum ipſo, juxta il-[illegible] ud Apoſtoli ad Phil. 2. *Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*, unde inter Chriſtum & Deum, facilius quàm inter patrem & filium in humanis, reperitur [illegible] juſtitia commutativa.

144 Ad confirmationem, conceſſa Majori, diſtinguo Minorem: Chriſtus inquantum Deo ſatisfecit, non erat ipſi æqualis, ſi ly *inquantum* reduplicet ſupra principium quo ſatisfactionis, concedo Minorem. Si reduplicet ſupra principium quod, nego Minorem. Similiter ad probationem Minoris, eadem diſtinctio adhiberi debet. Adde etiam ad juſtitiam commutativam non requiri omnimodam æqualitatem inter perſonam ſatisfacientem, & illam cui fit ſatisfactio, ſed ſufficere æqualitatem in jure proprietatis, ut ſuprà dicebamus. Licèt autem Chriſtus, inquantum homo, non æqualis Deo in jure proprietatis, benè tamen inquantum ſuppoſitum divinum, ſub hac enim ratione habet æquale jus in ſuas operationes, ac ipſe Deus.

145 Objicies ſecundò: Chriſtus non erat obligatus ex juſtitia ad ſatisfaciendum Deo pro offenſis hominum: Ergo ſatisfactio Chriſti non fuit actus juſtitiæ commutativæ. Conſequentia videtur manifeſta, ſi enim aliquis non teneatur alteri ſatisfacere, hujuſmodi ſatisfactio non erit actus juſtitiæ, ſed benevolentiæ & charitatis: Ergo idem dicendum erit de ſatisfactione Chriſti, ſi ad illam non ſit obligatus ex juſtitia. Antecedens verò probatur. Ex nullo alio capite Chriſtus tenebatur pro peccatis hominum mori & ſatisfacere, niſi quia præceptum moriendi acceperat, juxta illud Joan. 14. *Sicut mandatum mihi dedit Pater, ſic facio*: Atqui tale mandatum non obligat illum ex juſtitia, ſed ex obedientia, & charitate: Ergo Chriſtus non erat obligatus ex juſtitia ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis hominum, ac proinde ex ſola charitate & miſericordia pro peccatis humani generis ſatisfecit, & ut dicitur Iſaiæ 53. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.*

146 Reſpondeo negando Antecedens, licèt enim Chriſtus abſolutè non eſſet obligatus ex juſtitia ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis generis humani, nihilominus quatenus erat caput hominum, & inquantum ſe præſtiterat vadem & fidejuſſorem pro illis, tenebatur ex juſtitia ſatisfacere; quia ut ſæpè diximus, quando debitor principalis eſt inſolubilis, ille qui ſe præſtitit vadem pro illo, obligatur ex juſtitia ad ſatisfaciendum & ſolvendum: nihilominus quia Chriſtus ex infinita charitate & miſericordia, talem obligationem & debitum in ſe ſuſcepit, Propheta dicit, *Oblatus eſt quia ipſe voluit.*

147 Inſtabis: Fidejuſſor non majorem in ſe ſuſcipit obligationem, quàm habet et debitor principalis: Sed homo, qui erat debitor principalis, non tenebatur ex juſtitia ſatisfacere: Ergo nec Chriſtus. Major eſt certa, Minor probatur. Obligatio ſatisfaciendi ex juſtitia, ortum non habet niſi ex juſtitia violata; ubi enim juſtitia violata non eſt, ipſa juſtitia non exigit nec præcipit compenſationem: Sed homines peccando non violant ſemper juſtitiam ſpecialem & propriè dictam; aliàs enim in quolibet peccato duæ deformitates reperirentur: v. g. in actu intemperantiæ, deformitas intemperantiæ, & præterea deformitas injuſtitiæ ſpecialis, quæ diverſæ deformitates conſtituerent talem actum intra diverſam ſpeciem peccati, & ſic tenerentur homines ſe accuſare in confeſſione de duplici illa deformitate & malitia: Ergo &c.

148 Reſpondeo diſtinguendo Minorē: Homo non tenebatur ex juſtitia ſatisfacere, Per ſe, nego

Mino-

Minorem. Per accidens, & ob impotentiam exhibendi ſatisfactionem condignam & æqualem, concedo Minorem, & nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio: Ad juſtitiam commutativam pertinet reddere æquale, non ſolùm pro rebus exterioribus injuſtè acceptis, ſed etiam pro injuriis illatis. Dupliciter autem poteſt contingere quod aliquis non obligetur ex juſtitia commutativa ad exhibendum alteri condignam ſatisfactionem: Primò per ſe, & ob defectum obligationis; quo pacto ſuperior & dominus non tenetur exhibere ſatisfactionem inferioribus & ſubditis. Secundò poteſt aliquis eximi ab obligatione ſatisfaciendi ad æqualitatem, per accidens, ratione ſcilicet impotentiæ faciendi perfectam æqualitatem, nemo enim tenetur ad impoſſibile. Unde cùm nullus homo poſſit Deo ſatisfacere ad æqualitatem pro beneficiis acceptis, vel pro injuriis illatis, per accidens non tenetur ex juſtitia commutativa Deo ſatisfacere ad æqualitatem, ſive pro peccatis commiſſis, ſive pro beneficiis acceptis. Verùm tamen quia aliunde tenetur homo facere ſaltem quod poteſt, ponitur in eo virtus religionis, & virtus pœnitentiæ, per quas Deo aliquo modo ſatisfaciat, ſaltem imperfectè, pro beneficiis acceptis, & pro injuriis illatis. In Chriſto verò hoc non habet locum, quia poterat exhibere Deo æqualem & condignam ſatisfactionem pro peccatis hominum, quorum vadem ac fidejuſſorem ſe præſtiterat: unde ex rigoroſa juſtitia obligatus erat ad exhibendam Deo talem ſatisfactionem.

149 Ad id verò quod ſubjungitur, nimirum quod obligatio ſatisfaciendi ex juſtitia, ortum non habet niſi ex juſtitia violata &c. negandũ eſt quod homines peccando non violent juſtitiam propriè dictá: in quolibet enim peccato, v. g. intemperantiæ, involvitur duplex deformitas; una contra virtutem temperantiæ, ratione converſionis ad objectum contrarium rationi, & honeſtati virtutis temperantiæ; & hæc deformitas conſtituit rationem ſpecificá talis actûs peccaminoſi: alterá verò injuſtitiæ, quæ eſt generalis, & communis omnibus peccatis; quia per quodlibet peccatum mortale aufertur à Deo ratio ultimi finis, ſecundùm affectum, & ponitur in creatura, cui Deus poſtponitur, quod eſt actus maximæ injuſtitiæ. Nec propterea quodlibet peccatum, ratione illius duplicis deformitatis, conſtituitur in duplici ſpecie; quia ut diximus in Tract. de peccatis, illæ deformitates, quæ ſunt conditiones generales omnium peccatorũ, non conſtituunt actũ peccaminoſum in diverſa ſpecie peccati, niſi quando per ſe & veluti directè intenduntur à peccante. Sicut conditio generalis inobedientiæ, quæ involvitur in tranſgreſſione cujuslibet præcepti, non conſtituit ſpeciale peccatũ inobedientiæ, niſi quando per ſe intenditur, & quando ex contemptu præcipientis, vel præcepti, homo illud tranſgreditur: ideòq; pœnitentes non tenentur ſe accuſare in confeſſione de illa deformitate injuſtitiæ, vel inobedientiæ, in quolibet peccato involuta & contenta.

150 Objicies tertiò: In anima Chriſti non reperitur juſtitia commutativa: Ergo ſatisfactio Chriſti non poteſt eſſe actus talis virtutis. Conſequẽtia patet, Antecedens probatur. Unio humanitatis ad Verbum non reddit animam Chriſti, ejuſq; potentias, capaces alicujus virtutis infuſæ, cujus alii homines non ſint capaces: Sed alii homines non ſunt capaces juſtitiæ commutativæ in ordine ad Deum, ut communiter docent noſtri Thomiſtæ, aſſerentes non dari juſtitiam commutativam hominis ad Deum: Ergo nec anima Chriſti. Major probatur: Per talem unionem non eſt aucta potentia obedientialis animæ Chriſti ad gratiam, ratione cujus recipiebat virtutes à gratia habituali emanantes: Ergo per illam anima Chriſti non fuit reddita capax alicujus virtutis, cujus cæteri homines capaces non ſint. Adde etiam ſubjectum immediatum virtutum in Chriſto, non eſſe ſuppoſitum divinum, ſed potentias animæ rationalis, quæ in Chriſto & in aliis hominibus ſunt ejuſdem ſpeciei.

Confirmatur: Gratia Chriſti in eſſe phyſico conſiderata, & quatenus ex ea procedunt virtutes infuſæ, eſt prorſus ejuſdem ſpeciei cum gratia cæterorum hominum: Ergo non poteſt in Chriſto eſſe radix alicujus virtutis, quam non poſſit producere in aliis hominibus; ſubindeque ſi in nobis non poſſit eſſe juſtitia commutativa in ordine ad Deum, nec in Chriſto reperiri poterit.

Ad objectionem reſpondeo, negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Majorem. Ad probationem illius, conceſſo Antecedente nego Conſequentiam. Licèt enim non fuerit aucta potentia obedientialis animæ Chriſti, fuit tamen appoſita quædam conditio, ratione cujus anima Chriſti fuit capax juſtitiæ commutativæ, ſcilicet æqualitas perfecta in compoſitione injuriæ Deo illatæ, defectu cujus purus homo eſt incapax talis virtutis.

Ad id verò quod ſubjungitur, dicendum eſt, quod licèt potentiæ animæ Chriſti ſint ſubjectum quo & immediatum virtutum, ſubjectum tamen quod & principale, eſt ipſum ſuppoſitum: unde cùm ſuppoſitum Chriſti eſſet infinitæ dignitatis, & poſſet influere infinitum valorem in ejus operationes meritorias & ſatisfactorias, in eo potuit eſſe virtus juſtitiæ commutativæ, quæ in aliis hominibus reperiri nequit; cùm nullum ſuppoſitum creatum, in actus à ſe elicitos valorem infinitum influere poſſit, nec per conſequens pro offenſis propriis vel alienis ad æqualitatem Deo ſatisfacere; quod tamen requiritur ad juſtitiam commutativam, ut ex ſuprà dictis patet.

Ad confirmationé, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiá; licèt enim gratia, in eſſe phyſico conſiderata, ſit ejuſdem ſpeciei in Chriſto & in aliis hominibus; poteſt tamen in Chriſto eſſe radix alicujus virtutis, quam non poteſt producere in aliis hominibus. Ratio eſt, quia gratia, cùm ſit forma quædã accidentalis, perficit ſubjectum in quo recipitur, juxta modũ & capacitatem illius; unde pro diverſitate ſubjectorum, diverſas producit virtutes: Nam in Angelis non producit virtutes moderatrices paſſionũ, ſicut in hominibus; quia Angeli, cùm careant paſſionibus, non ſunt capaces illarum virtutum. In nobis producit pœnitentiam, non verò in Chriſto, quia cùm eſſet ab intrinſeco impeccabilis, erat incapax talis virtutis. In viatoribus cauſat fidem & ſpem, in comprehenſoribus lumen gloriæ, & viſionem beatam. In conjugibus caſtitatem conjugalem, in perpetuò continentibus virginitatem. Denique *ſicut aqua* (inquit Chryſoſtomus) *cùm unius ſit ſpeciei, vario modo operatur, dealbans in lilio, rubricans in roſa, purpuriſſans in viola.* Ita gratia, licèt una & ſimplex qualitas ſit, varios tamen, juxta diverſam ſubjectorum in quibus recipitur

[illegible] len c pac[illegible], opera- A
[illegible] Christo prod[illegible] justitiam
[illegible] in aliis hominibus.
[illegible] Christo non co[illegible]erebat
[illegible] undarium, quem causat in
[illegible] aimitum [illegible]ationem adopti-
[illegible] a [illegible]us, cùm esset Filius Dei natu-
[illegible] adoptionis: ita & eadem gra-
[illegible] esse radix alicujus virtutis, quam
[illegible] ucere in aliis hominibus, ob il-
[illegible] atem. Ex his
[illegible] primò, quod si humanitas Christi re-
[illegible] a Verbo, amitteret justitiam com-
[illegible] m ad Deum, sicut tunc eo ipso talis ho-
[illegible] Filius Dei adoptivus; quia in tali casu B
[illegible]itas Christi esset quidem incapax justitiæ
[illegible]utativæ ad Deum, eò quod non posset es-
[illegible]ipium satisfactionis infinitæ, sed fieret
[illegible] iationis adoptivæ, quia ille homo Filius
[illegible]uralis esse desineret.

[illegible]eres secundò, justitiam commutativam
[illegible] & nostram esse diversæ rationis & speci-
[illegible] habent actus & objecta diversæ rationis:
[illegible]chim nostræ justitiæ commutativæ, ex A-
[illegible]le 5. Ethic. cap. 2. est actio humana consti-
[illegible] perfectam æqualitatem inter hominem &
[illegible] nem; actus verò justitiæ commutativæ
[illegible], est actio Theandrica constituens perfe-
[illegible] æqualitatem inter Deum offensum, & hu- C
[illegible]num genus offendens; unde hæc justitia per-
[illegible] ad ordinem hypostaticum, & soli personæ
[illegible]næ in natura assumpta competere potest;
[illegible] a verò spectat ad ordinem naturæ, vel gra-
[illegible]. Item objectum justitiæ Christi est jus divi-
[illegible], nostræ humanum, quæ jura sunt diversissi-
[illegible] ationis. Denique justitia nostra commuta-
[illegible], habet tantùm rationem justitiæ; justitia
[illegible] commutativa Christi, ita in se habet ratio-
[illegible] formalem justitiæ, ut etiam eminenter con-
[illegible] rationem misericordiæ, magnificentiæ, &
[illegible]onis. Ita enim reddit æquale Deo pro of-
[illegible] in quo consistit ratio justitiæ, quod etiam
[illegible] superabundans, in quo consistit virtus D
[illegible]ificentiæ; & hæc ratio non potest ab alia
[illegible]ari, quia implicat Deo reddi æquale pro of-
[illegible], nisi etiam reddatur superabundans; sola
[illegible] satisfactio suppositi divini potest esse æ-
[illegible]ffensæ, & hæc necessariò est superabun-
[illegible] excedens. Similiter justitia commutati-
[illegible]sti continet eminenter rationem miseri-
[illegible] quia non potest suppositum divinum,
[illegible] impeccabile, reddere Deo æquale pro
[illegible] propriis, sed tantùm pro alienis. Conti-
[illegible] eminenter virtutem religionis, quia
[illegible]um divinum non potest Deo reddere æ- E
[illegible]o offensis, nisi exhibendo actum valoris
[illegible]ter infiniti, atque adeò nisi etiam redda-
[illegible]e Deo pro ipsius excellentia & benefi-
[illegible]o collatis: Ergo justitia commutativa
[illegible]a in se habet formaliter rationem justi-
[illegible]od eminenter contineat virtutem magni-
[illegible]æ, misericordiæ, & religionis. Et per hoc
[illegible] commendatur excellentia talis justitiæ,
[illegible]e quæ maximè accedat ad perfectionem e-
[illegible]alem divinorum attributorum.

DISPVTATIO V.

De motivo Incarnationis.

Ad articulum 3 & 4. D. Thomæ.

EXplicatâ Incarnationis poſſibilitate, convenientia, & neceſſitate, conſequens eſt ut cauſam illius motivam inveſtigemus, & finem propter quem à Deo facta eſt declaremus, de quo agit Sanctus Doctor art. 3. & 4. hujus quæſtionis.

ARTICULUS I.

An Deus, ex vi decreti quod habuit, carnem ſumpſiſſet, Adamo non peccante?

CErtum eſt, Deum potuiſſe carnem aſſumere, etiam ſi Adam non peccaſſet, cùm Incarnatio cum peccato eſſentialem nexum non habeat: unde ſolùm difficultas eſt de eo quod fuiſſet de facto, ſi Adam non peccaſſet. Dixi verò *ex vi decreti quod Deus habuit*, nam utrum ſi homo non peccaſſet, habuiſſet Deus aliud decretum aſſumendi carnem, non propter remedium peccati, ſed propter alia motiva, res eſt omnino incerta & dubia; cùm hoc non poſſit colligi ex Scriptura, per quam ſolùm nobis innoteſcunt quæ ex ſola Dei voluntate dependent. Unde D. Thomas 1. Timoth. 1. lect. 4. *Deus ordinavit fienda, ſecundum quod res fiendæ erant, & neſcimus quid ordinaſſet, ſi non præſciviſſet peccatum.* Solùm ergo difficultas eſt, an ex vi præſentis decreti, Verbum carnem aſſumeret, Adamo non peccante, quod idem eſt ac inquirere, an detur in Deo decretum aliquod efficax mittendi Verbum in carne, non connexum cum peccato, vel omne decretum efficax quod de Incarnatione datur in Deo, ſit cum peccato connexum? Si enim hoc ſecundum dicatur, non veniret Chriſtus ex vi præſentis decreti, Adamo non peccante; ſi verò aſſeratur primum, veniret peccato Adami non exiſtente. Hoc præmiſſo. 1

In hujus celebris difficultatis reſolutione, duæ verſantur oppoſitæ ſententiæ: Altera eſt negativa, quam amplectuntur Thomiſtæ cum Angelico Præceptore hîc art. 3. & ex Patribus Societatis Vazquez, Valentia, Leſſius, Delugo, Theophilus Raynaudus, Amicus, Petavius, & alii: Altera affirmativa, quam tuentur Scotus & ejus diſcipuli, qui docent Incarnationem fuiſſe à Deo efficaciter volitam duplici decreto, altero terminato ad ſubſtantiam Incarnationis, altero terminato ad circumſtantiam paſſibilitatis; primumque independens fuiſſe à futuritione peccati & prævisione illius; ſecundum verò fuiſſe à peccato dependens, ac proinde venturum Chriſtum ex vi primi decreti, Adamo non peccante, non quidē in carne paſſibili, ſed in impaſſibili. Suarez verò, Yſambertus, Martinonus, aliique ex Recentioribus, licèt cum Scoto conveniant in hoc decreto ſtatuendo, ab illo tamen diſſentiunt, in eo quod Scotus aſſerit remedium peccati non fuiſſe motivū ſubſtantiæ Incarnationis ex vi primi de- 2

[illegible] ſtan[illegible] [illegible]bilitati[illegible] ua-tea[illegible], [illegible]ſubſtantiam Incarnationis ex vi pr[illegible] decreti volitum eſſe doceat ob excellentiam myſterii, tanquam mot[illegible] [illegible] ſufficiens, aſſerit tamen ex [illegible] [illegible]ndi decreti volitam fuiſſe non [illegible]lum circunſtantiam, ſed etiam ſubſtantiam Incarnationis, ob remedium peccati, tanquam motivum ſufficiens, ut ſic ſalvet Verbum incarnatum fuiſſe propter noſtram ſalutem; nec inconveniens reputat eundem effectum à duplici cauſa adæquata finali procedere.

§. I.

Concluſio negativa ſtatuitur, & ratione D. Thomæ ſuadetur.

Dico igitur: ex vi præſentis decreti, Verbum Divinum carnem humanam non aſſumpſiſſet, ſi homo non peccaſſet.

3 Probatur concluſio ratione D. Thomæ hîc a[illegible] ad hanc formam redacta. Decretum Incarnationis, cùm ſit ſupra naturæ debitum, nonniſi per revelationem nobis innoteſcere poteſt: At quotieſcunque Scriptura Sacra, Concilia, vel SS. Patres, quibus Deus ſuam voluntatem revelavit, de hujuſmodi decreto faciunt mentionem, aliam ejus cauſam motivam non aſſignant, quàm liberationem à peccato, ſeu redemptionem hominis à ſervitute peccati: Ergo ex vi decreti quod Deus habuit de facto, Verbum carnem non aſſumpſiſſet, Adamo non peccante. Major eſt certiſſima, unde tota difficultas devolvitur ad Minorem, quæ quoad ſingulas partes probatur.

4 In primis ergo plura extant Scripturæ teſtimonia, quibus apertè ſignificatur, Deum non veniſſe in mundum per Incarnationem, niſi ut peccatores ſalvos faceret: Matth. 18. & Lucæ 19. *Venit filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat.* 1. ad Timoth. [illegible]. *Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quod Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere.* Lucæ 5. *Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui male habent, non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*: quod eſt idem ac ſi d[illegible]ceret, non veniſſem niſi ægroti opus habuiſſent medico, ſeu totum humanum genus eguiſſet redemptione. Denique Joan. 3. Chriſtus dicebat: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.* Eadem etiam & non alia aſſignatur ratio à Conciliis, præcipuè à Nicæno in Symbolo fidei, ubi dicitur: *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spir. S. & homo factus eſt.*

5 Accedunt teſtimonia SS. Patrum: Irenæus enim lib. 5 adverſùs hæreſes cap. 14. ſic ait, *Si non haberet caro ſalvari, nequaquam Verbum Dei caro factum eſſet.* Athanaſius orat. 3. contra Arrianos: *Quod autem Filius Dei homo factus eſt, nunquam accidiſſet, ni[illegible] hominum neceſſitas cauſam præbuiſſet.* Nazianzenus orat. [illegible] 6 *Quænam humanæ propter nos ſuſcepta natura cauſa extitit? Nempe ut nos omnes ſalutem ad[illegible]eremur. Quid enim aliud afferri poteſt?* Cyr[illegible] A[illegible] [illegible] dial[illegible] [illegible]e [illegible] [illegible] [illegible] *non pe[illegible]ſſemus neque factus eſſet nobis ſimil[illegible] [illegible]ius Dei.* A[illegible] [illegible] de I[illegible]carnationis [illegible] [illegible] cap. 6 *Quæ*

A *erat* [illegible] *verat* [illegible] Au[illegible] bis Do[illegible] *homo non* [illegible] *nis non* [illegible] Et [illegible] N[illegible] *ſa fuit veniendi Chriſto Domino ni[illegible] pecca*[illegible] *vos facere: tolle morbos, tolle vulnera* [illegible] *eſt medicina cauſa.* Item in oratione ad [illegible]ginem, ſic eam alloquitur: *Et quid* [illegible] *peccati pro peccatoribus pareres, ſi deeſſet q*[illegible] *caſſet? aut quid mater fieres Salvatoris, ſi* [illegible] *eſſet indigentia ſalutis?* Leo Papa Serm. de [illegible]tivit. *Si homo ad imaginem & ſimilitu*[illegible] B *Dei factus in ſuo honore permanſiſſet, nec* [illegible] *fraude deceptus, à lege ſibi poſita per concup*[illegible]*tiam deviaſſet, Creator mundi creatura non* [illegible]*ret; neque aut ſempiternus temporalitatem* [illegible]*ret, aut æqualis Deo Patri Filius, formam* [illegible] *& ſimilitudinem carnis peccati aſſumeret.* Pe[illegible] Cellenſis Abbas in lib. de panibus: *Non* [illegible]*naret cœlos partus virgineus, ſi pomum prohi*[illegible] *non contingeret Evæ tactus temerarius.* De[illegible] Abbas Rupertus de operibus Spiri[illegible]s Sa[illegible] cap. 6. Chriſtum alloquens, *Et ſiquidem* [illegible]*quit) multùm tibi debemus nos Deus Chriſte,* [illegible] *homo factus es: At ita è contra multum nob*[illegible] *bes homo Chriſte, quia propter nos in Deum aſſu*[illegible] C *ptus es: nam niſi fuiſſemus peccatores, cauſ*[illegible] *aſſumi in Deum deberes, nulla fuiſſet, &c. Niſi p*[illegible] *caſſet ſervi, nec aſſumpta fuiſſet in Dominum D*[illegible] *natura ſervilis.*

Huic rationi D. Thomæ duas adhib[illegible] [illegible]ſponſiones Adverſarii. Aliqui enim in p[illegible] dicunt Scripturam, & SS. Patres, non [illegible]gnare quidem aliam rationem Incarnati[illegible] quàm reparationem generis humani, ſiv[illegible] [illegible]medium peccati, ſed ex hoc non ſequi e[illegible] eſſe ſolam, aut etiam præcipuam, quia [illegible] authoritate negativa nihil concluditur.

Verùm hæc reſponſio nullius eſt mome[illegible] cùm enim de illis quæ ex ſola Dei vo[illegible]u[illegible] D dependent, non poſſimus aliam habere no[illegible]tiam, nec aliter ſentire, quàm ſecundùm [illegible] in Sacra Scriptura traduntur, & ex ſ[illegible]l[illegible] voluntate pendeat ordinare Incarnatione[illegible] hunc aut illum finem, benè ſequitur quo[illegible] non alia aſſignatur illius ratio à Scriptur[illegible] SS. Patribus, præter generis humani repa[illegible]tionem, non aliam quoque nos aſſignare [illegible] ſimus.

Addo quod in rebus magni momenti op[illegible]mum eſt argumentum ex authoritate neg[illegible] Sacræ Scripturæ: unde quia Scriptura Sa[illegible] a u[illegible] loquitur de mundi creatione, u[illegible] [illegible] mundi facit mentionem, per legitimam [illegible]quentiam deducimus eſſe tantum unum m[illegible] E dum. Similiter quia facit tantùm men[illegible]nem de Incarnatione ſecundæ perſonæ [illegible]tatis, credimus eam tantùm fuiſſe incarnat[illegible] Item quia tres ſolum perſonas in Deo [illegible]nut, nuſquam verò quatuor, tres tan[illegible] [illegible] ſe perſonas in Deo, ut certiſſimum [illegible]gma recipitur.

Addo etiam quod aliqui ex SS. Pat[illegible] jam citatis, non ſolùm dicunt Verbum [illegible] incarnatum, ob reparationem generis humani, ſed inſuper etiam aſſe[illegible]unt quod [illegible] [illegible]iſſet incarnatum, peccato non exiſtente: & [illegible] hæc [illegible]lutio eorum teſtimoniis applicari n[illegible]quit.

Secund[illegible] reſpond[illegible] Scoti Diſcipul[illegible], S[illegible] [illegible]iam, [illegible]nc[illegible]a, & SS. Patres, locis citatis [illegible]

[illegible]re

[illegible] Incar[illegible] pro- [illegible] quia ſe[illegible] [illegible] propter remedium [illegible] ma[illegible] anſiam. [illegible] Adam non peccaſſet, Verbum [illegible] incarnatum in carne paſſibili [illegible] tamen, & quoad ſubſtantiam, [illegible]

[illegible] Reſponſio, quæ eſt azylum ordinarium [illegible]um, facilè poteſt convelli. Primò [illegible] Patres non dicunt quod Deus propter [illegible] paſſibilis, humanitate aſſumptâ, ſed [illegible] propter nos factus eſt homo: Neque [illegible]opter ſe aſſumpſiſſe naturam humanam, [illegible] nos tantum eam addidiſſe paſſibilem, [illegible] abſolutè propter nos aſſumpſiſſe ip[illegible]am humanam.

[illegible] SS. Patres locis citatis aſſerunt, quod [illegible]nes indiguiſſent redemptione, Verbum [illegible] homo, nec fieret creatura: Sed hoc non [illegible] aſſerere abſolutè, ſi non exiſtente pec[illegible]um fuiſſet incarnatum abſolutè & quo[illegible]tiam licèt non in carne paſſibili; quia [illegible]paſſibilis eſt verè & propriè homo, & [illegible] impaſſibiles, ut Angeli, ſunt æquè pro[illegible]turæ, ac paſſibiles: ergo hæc ſolutio men[illegible]tum Patrum non congruit.

[illegible] ſequitur ex hac ſolutione impropriè dici [illegible]olo, Verbum Divinum propter noſtram [illegible] deſcendiſſe de cœlis: Sed hoc non eſt di[illegible]: Ergo nec illud. Sequela probatur. Idem [illegible]um propter noſtram ſalutem deſcendiſſe [illegible]a, & fuiſſe carnem factum propter no[illegible] ſalutem: At impropriè affirmatur aſſum[illegible] carnem propter noſtram ſalutem, ſi noſtra [illegible]on fuit ratio aut motivum Incarnationis [illegible] ſubſtantiam, ſed ſolùm quoad modum, [illegible]cumſtantiam paſſibilitatis: Ergo nec propriè [illegible] ipſum propter noſtram ſalutem deſcendiſ[illegible] cœlis.

[illegible]trò contra hanc ſolutionem benè argu[illegible]ur Vazquez hîc diſp. 10. cap. 4. ubi ſic [illegible] Id quod poteſt fieri duobus modis, ex eo [illegible]o ex illis non fiat, non dicitur abſolutè [illegible], cùm abſoluta negatio omnem modum [illegible]. Ergo ſi Adamo non peccante Chriſtus [illegible]cèt in carne impaſſibili, falſa eſſet ab[illegible] [illegible]um locutio aſſerentium non venturum [illegible], Adamo non peccante.

[illegible]matur & magis illuſtratur hic diſcurſus [illegible]plo. Sicut qui dicit Regem v. g. hodie [illegible]turum in iſtam civitatem, non tantùm [illegible]m non venturum hoc vel illo modo de[illegible], videlicet armatum, vel non armatum, [illegible]el extra currum; ſed abſolutè, ſive [illegible] modo veniet; quia nimirum negatio [illegible] vulgò dicitur, malignantis naturæ, ut [illegible]uat. Ita ſimiliter SS. Patres qui affir[illegible]utè, ſimpliciter, & ſine ulla reſtrictio[illegible]m venturum non eſſe, Adamo non pec[illegible]nſentur velle ipſum nullo modo ventu[illegible]ue in carne paſſibili neque impaſſibili. [illegible] D. Chryſoſtomus ſerm. 5. Pentecoſt. [illegible] *chara eſt Eccleſia, propter Eccleſiam* [illegible]*m eſt cœlum, diffuſum eſt mare, ex*[illegible] *fundata terra &c.* proſequitur eodem [illegible] totius mundi naturalis conſtitutio[illegible]ctam à Deo in gratiam Eccleſiæ; dein[illegible]de ordine ſupernaturali, & miraculo[illegible] *E[illegible]leſiam pelagus ſcindebatur, finde*[illegible] *fluebat manna de cœlo &c.* Pro[illegible] IV. [illegible] *ſiam Apo*[illegible] *propter Eccleſiam unigenitus Dei factus eſt* [illegible] cujus ratio loque[illegible] poſtulat, [illegible] quemadmodum in gratiam Eccleſiæ facta e[illegible] ſubſtanti al[illegible] cœli & terræ creatio, ac effectu[illegible] miraculorum, & inſtitutio propheriæ ac apoſtol[illegible]: ita & Incarnatio quâ unigenitus Dei Filius factus eſt homo, ſit ſubſtantialiter propter Eccleſiam, & non ſolùm quoad modum ſeu circumſtantiam paſſibilitatis. Unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 2. *Loquimur Dei ſapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula, in gloriam noſtram.* Sapientia autem illa eſt Verbum Incarnatum, ut patet ex verbis ſequentibus: *Quam nemo principum hujus ſæculi cognovit, ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent:* Ergo ex Apoſtolo ſapientia Dei incarnata, ſubindeque Incarnationis myſterium, quoad ſubſtantiam, in gloriam & ſalutem hominum prædeſtinatum ſeu decretum fuit.

§. II.

Alia ratio fundamentalis noſtræ concluſionis expenditur.

SEcunda ratio fundamentalis noſtræ concluſionis ſic breviter proponi poteſt. Cùm Deus Incarnationem primò efficaciter decrevit, voluit Verbum incarnari in carne paſſibili: At decretum Incarnationis in carne paſſibili pendet à præſcientia peccati Adami: Ergo ſi Adam non peccaſſet, Deus ex vi decreti quod habuit ſeſe hypoſtaticè communicandi naturæ humanæ, nullo modo incarnatus fuiſſet. Minor & Conſequentia patent, Major verò, in qua eſt difficultas, ſic oſtenditur. Cùm primò Deus efficaciter voluit Incarnationem, vel voluit Verbum incarnari in carne impaſſibili, vel in carne paſſibili, vel abſolutè, in communi, & quoad ſubſtantiam, nihil in particulari decernendo de paſſibilitate aut impaſſibilitate? Primum aut tertium dici nequeunt: Ergo ſecundum neceſſariò aſſerendum eſt. Major patet ex ſufficienti enumeratione omnium modorum quibus poteſt intelligi Deum primò decreviſſe Incarnationem Verbi. Minor autem probatur primò quoad primam partem. Si Deus primò voluiſſet efficaciter Verbum incarnari in carne impaſſibili, de facto aſſumpſiſſet carnem impaſſibilem. Sed hoc eſt contra fidem paſſionis & reſurrectionis Chriſti: Ergo &c. Sequela patet, alias enim unum è duobus neceſſariò eſſet admittendum, aut quod primum illud Incarnationis decretum non fuiſſet efficax, & ſic non fuiſſet ſortiturum effectum, Adamo non peccante, aut quod fuit poſtea mutatum in ſubſequenti ſigno rationis, ſuppoſitâ permiſſione & prævíſione peccati, per aliud decretum quo Deus Incarnationem priùs prædeſtinatam in carne impaſſibili, voluit eſſe in carne paſſibili, in remedium pec[illegible]i, quod repugnat immutabilitati Dei & perfectioni ſuæ providentiæ, quæ non eſt incerta & volubilis, ſicut noſtra, ob limitationem intellectûs noſtri & voluntatis. 16.

Probatur etiam ſecunda pars. Duobus modis fingi poteſt Deum poſuiſſe primò Incarnationem, 17.
ſeu unionem hypoſtaticam abſtrahando à carne paſſibili aut impaſſibili. Primò ſ[illegible]cet, ita ut ſolùm in communi & quaſi in co[illegible] de[illegible]everit aſſumere naturam aliquam creatam, non deter-

mi-

[illegible] angelicam, vel humanam. Secundò, quia ut voluerit quidem hanc naturam, humanam ſcilicet, in ſpecie & in individuo ſibi hypoſtaticè unire, non determinando tamen, an cum carne paſſibili aut impaſſibili. Sed utrerque modus eſt impoſſibilis: Ergo &c. Major patet, Minor probatur multipliciter. Primò quia actus efficax voluntatis divinæ terminatur ad rem in particulari cum omnibus accidentibus, circumſtantiis, & modis, cum quibus debet eſſe in particulari; tunc enim neceſſe eſt actum eſſe inefficacem, & conditionatum, quando terminatur ad rem ſub eo ſtatu ſub quo non eſt poſſibilis in actu: Ergo repugnat Deum voluiſſe primò & efficaciter Incarnationem Verbi, & voluiſſe eam ſolùm in communi, & in confuſo, aut quoad ſubſtantiam præciſè, abſtrahendo à carne paſſibili aut impaſſibili. Conſequentia eſt evidens, repugnat enim eam de facto exiſtere hoc modo in communi, aut abſtractam a paſſibilitate & impaſſibilitate, ſed debet neceſſariò eſſe in aliqua natura individua, paſſibili, aut impaſſibili determinatè.

18. Secundò probatur Minor. Intelligere & velle aliquid in communi, & poſtea in particulari, cum omnibus accidentibus, circumſtantiis, & modis, dicit imperfectionem intellectûs noſtri & voluntatis: Ergo non poteſt habere locum in Deo.

19. Tertiò Minor probatur. In actibus divini intellectus & voluntatis non reperitur ordo prioris & poſterioris, niſi ſecundùm ordinem objectorum ad quæ terminantur, ita ut terminatæ paſſivum unius, ſit ratio terminationis paſſivæ alterius; unde cognitio eſſentiæ divinæ eſt prior in Deo cognitione creaturarum, quia eſſentia eſt ratio cognoſcendi creaturas: At inter Incarnationem in communi, aut ſecundùm ſubſtantiam, abſtrahendo à paſſibilitate aut impaſſibilitate, & eandem in particulari ſumptam, non eſt ordo ille dependentiæ & cauſalitatis; nam Incarnatio in communi, aut ſecundum ſubſtantiam, non eſt cauſa etiam univerſalis Incarnationis in particulari, & quoad modum & circumſtantias: Ergo chimericum omnino eſt dicere, Deum voluiſſe prius efficaciter Incarnationem in communi, quàm eam voluerit determinatè, & quoad omnes circumſtantias in particulari.

20. Demum Minor principalis ſuadetur. Prædeſtinatio, cùm ſit pars objectiva divinæ providentiæ, ut in Tractatu de prædeſtinatione oſtendimus, attendit omnes circumſtantias ſingulares rei prædeſtinatæ, ſeu prædefinitæ: Sed decretum quo Deus

Diſp. 1 art. 4. primò voluit & præordinavit Incarnationem, fuit prædeſtinatio Chriſti Domini: Ergo reſpicit omnes particulares circumſtantias illius, & conſequenter per illud fuit prædeſtinatum, in qua carne determinatè Chriſtus eſſet venturus.

21. Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: Deus non habuit decretum aliquod dandi gloriam electis indefinitum, abſtrahendo ab hoc vel illo gradu, ſed in gradu certo & determinato voluit ejuſmodi gloriam illis conferre; aliàs divina providentia circa electos eſſet confuſa & indeterminata, utpote ſe extendens duntaxat ad ſubſtantiam rei volitæ, non verò ad omnes & ſingulas illius circumſtantias, ut communiter docent Theologi in Tractatu de prædeſtinatione. Ergo ſimiliter Deus nullum habuit decretum terminandi hypoſtaticè naturam humanam ut ſic, prout abſtrahit à paſſibili & impaſſibili carne, aliàs divina pr[illegible] de[illegible] e[illegible] a [illegible] Incarnationem confuſa & indeterminata, [illegible] q[illegible] ſe extenderet duntaxat ad ejus ſubſtantiam, non verò ad [illegible] circumſtantias.

§. III.

Modus dicendi Suarii & Martinonis [illegible]

SUarez & Martinonus, ut ab his argumentis [illegible] ſe expediant, docent Incarnationem qu[illegible] ſtantiam fuiſſe efficaciter volitam propter du[illegible] nes totales, nempe propter bonitatem intri[illegible] & excellentiam ipſius myſterii, quæ ſuit pr[illegible] demptione, & vera & principalis cauſa m[illegible] decreti Incarnationis, & propter remedium [illegible] cati, quod fuit cauſa movens ad ejus acceler[illegible] nem, firmanſque præcedentem voluntatem [illegible] carnandi propter gloriam Chriſti, & excellen[illegible] hujus myſterii. Unde comparant Deum vol[illegible] ſe incarnare, homini qui jam determinavit eſſ[illegible] tet ire Romam, ut ſubveniat filio ſuo, quem gra[illegible] ter ibi ægrotantem novit opera ſuâ indiger[illegible] profectionem paranti ſuperveniit nuntius reſ[illegible] aliquod ſui amici negotium poſtulare etiam ut [illegible] mam eat; quo nuntio iterum movetur ad p[illegible] ciſcendum Romam, ut antea deſtinaverat. I[illegible] us (inquiunt) decreverat Incarnationem int[illegible] ſolius Chriſti, & ob excellentiam hujus myſt[illegible] At inſpiciens in neceſſitatem humani generis [illegible] ſericordiâ motus, præcedentem voluntate [illegible] & confirmavit ea charitate in homines, & ſecundo ac ſubſequenti affectu voluit Incarnatione[illegible] pter remedium peccati, quam primo ſuo dec[illegible] ob ejus excellentiam decreverat.

Hæc tamen doctrina diſplicet non ſolùm T[illegible] miſtis, ſed etiam pluribus ac præcipuis Soci[illegible] Theologis, poteſtque breviter confutari. [illegible] quia idem effectus non poteſt, etiam de pote[illegible] Dei abſoluta, à duplici cauſa efficiente tot[illegible] li & adæquata procedere, alioquin penderet & non [illegible] deret ab utraque ſecundum eandem ratione[illegible] communiter docent noſtri Thomiſtæ in 2. [illegible] At eadem eſt ratio de duplici cauſa finali, [illegible] adæquata, ut conſideranti patebit. Ergo im[illegible] Deum voluiſſe myſterium Incarnationis ex du[illegible] fine adæquato & totali.

Secundò, Eſto admittamus poſſe eundem [illegible] ctum à duplici cauſa adæquata, ſive efficie[illegible] ve finali, de potentia abſoluta dependere; de [illegible] tamen ordinaria, & attenta rei naturâ, non p[illegible] in communi Philoſophorum ſententia: At d[illegible] nis decretis & motivis illorum, loquen[illegible] ſemper conſentaneè ad rerum naturas, n[illegible] ſitum ſit revelatum: Ergo dicendum eſt, Inca[illegible] tionem non fuiſſe à Deo efficaciter vol[illegible] a[illegible] pter duos fines totales, nempe propter ejus [illegible] lentiam, & humani generis redemptionem.

Tertiò, Ideò apud homines poteſt ali[illegible] mò velle aliquod objectum propter unu[illegible] motivum, & poſtea idem intendere, propte[illegible] motivum totale de novo ſeſe offerens, q[illegible] ia [illegible] mutare primam volitionem & primum mo[illegible] & incipere velle illud objectum, per alia[illegible] tionem, & ex alio motivo; aut ſaltem qu[illegible] ſubordinare primam volitionem, & p[illegible] m[illegible] motivum ſecundæ volitioni, ex alio [illegible] m[illegible] procedenti, ſicque velle prædictum obj[illegible] duplici illo motivo per modum unius. S[illegible] repugnat Deo, [illegible] hic [illegible] od[illegible] procedendi [illegible] fect[illegible] ne[illegible] mutabilitatis indiſpenſab[illegible] ter[illegible] tet. Ergo &c.

Quar-

... Incarnationem ... A
peccat, & p... excellentiam ipſius,
propter duos fines ... les & non ſub-
ſequeretur Incarnatio ... ſuiſſe fu-
... mundus non fuiſſet ... Sed hoc
...: Ergo & illud. Sequela probatur,
... volita independenter ab univerſo, un-
... ſe ex volitione illa Incarnationis propter
... totalem, ſecuta fuiſſet productio unius in-
... tantùm humanæ ſpeciei, in quo Deus ſubſi-

...itque, Si redemptio hominum non eſſet
aut ſaltem prima ac præcipua cauſa motiva
tionis, ſed daretur alia prior ac principali-
trum excellentia hujus myſterii, non eſſent
ſinceræ Dei locutiones, quibus in Scriptu-
...iter & abſolutè aſſerit, ſe incarnatum eſſe,
in mundum, propter hominum redem-
& ſalutem, ut patet exemplo ab Adverſa-
...cto ſi enim ille homo allatus in exemplum, B
& ſincero modo loquendi uteretur, non
amico, tui causâ domum meam reliqui, &
...olum iter ſuſcepi, ſed ad ſummum diceret,
...m iturus eram, filii mei gratiâ, ſed quamvis
...nſa non fuiſſet, tui ſtudium & amor me
...iſſet, ut Romam irem, ac iter illud ſuſcipe-
Quod alio exemplo illuſtrari poteſt. Sit
...ui aliis de cauſis mittat filium ſuum v. g. in Ita-
& jam deliberatâ & paratâ filii profectio- C
perveniant litteræ, quibus aliqua pars Italiæ
...orat auxilium Regis, ut eam armis contra
...es tueatur; & Rex filio jam profecturo præ-
..., ut eam partem Italiæ quæ poſcit ejus o-
..., armis tueatur. Non deberet ejuſmodi Rex
...obrare Italiæ: Ego filii mei conſpectu me
...vi ad vos tuandos; ſed ſincerius loqueretur ſi
...t, filio meo profecturo mandavi ut vos ar-
tueatur, & deſiderium vobis ſubveniendi,
... currenti calcar adhibuit. Sic Paulus 2. ad
...th. 8. dicit de Tito proficiſcenti Corinthum,
Deo qui dedit eandem ſolicitudinem pro vobis
...de iti, quoniam exhortationem quidem ſuſce-
...ed cùm ſolicitior eſſet, ſuâ voluntate profectus
...vos. Quibus verbis Paulus ſignificat ſe tan- D
...dhibuiſſe pondus ſuæ exhortationis Tito, qui
deliberaverat proficiſci Corinthum. Ita ſi-
...r, ſi vera eſſet Adverſariorum ſententia, & ſi
...decreviſſet myſterium Incarnationis propter
...excellentiam, tanquam propter primam ac
...puam cauſam motivam illius, non debuiſſet
...ſimpliciter ſe veniſſe in mundum in gratiam
...s humani, ſed ſe venturo propter alium fi-
...iſericordiam in humanum genus, novum
...us, & impulſum addidiſſe huic voluntati, In-
...ationis exequendæ.
...pondet Suarez, quod licèt ſalus & redem- E
hominum fuerit cauſa tantùm ſecundaria &
præcipua Incarnationis, potuit tamen De-
Scriptura ſimpliciter dicere, ſe veniſſe in
...um propter homines, & ipſorum redemp-
...m & ſalutem, adducitque ad hoc ſuadendum
...lum ex primi Regum 16. ubi cùm Samuël
...ei juſſu paratus eſſet ad proficiſcendum Be-
ad ungendum Davidem Regem, & Sa-
...meret ſibi à Saüle, ait illi Dominus: *Vi-*
...de armento tolles in manu tua; dices: ad
...landum Domino veni. Hæc enim intentio
...andi erat minùs præcipua & tantùm ſe-
...a, & tamen illam ſolùm protulit Samuel
...ul ... ui adventûs in Bethleem. Ita ſimiliter
...*m. IV.*

A ...quit Suarez Deus potuit ... ſimpliciter
...ter aſſerere, ſe in gratiam no... quamvis ſa-
lus & redemptio hominum fue... finis ſe-
cundarius & minus præcipuus Incarnationis.

Sed contra: Niſi fuiſſet diſſimulanda & tegenda 29.
Samueli cauſa prima & præcipua ſui adventus in
Bethleem, ſcilicet unctio Davidis in Regem, non
protuliſſet ille ſecundam & minùs præcipuam ſui
adventus cauſam. Verùm cùm non eſſet congru-
um, Prophetam mentem ſuam & intentionem
propalare, propter imminens à Saüle periculum,
potuit licitè eam occultare, & pro prima ac præci-
pua, ſecundariam tantùm ac minùs principalem
cauſam ſui adventus proferre. At cùm Deus expo-
B nit in Scripturis, & Conciliis finem ſuæ Incarnatio-
nis, nihil cogit eum ad diſſimulandum, & ad tegen-
dum ſuam intentionem, imò omnia invitant ut
candidiſſimè & ſinceriſſimè eam exponat: Ergo
cùm dicat frequentiſſimè cauſam Incarnationis ſuæ
eſſe ſalutem & redemptionem hominum, ut patet
ex teſtimoniis paragrapho præcedenti adductis,
dicendum eſt eam eſſe cauſam primam, præcipuam,
& originalem, non verò ſecundariam tantùm, ac-
ceſſoriam, & minùs principalem.

§. IV.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

C

OBjcies primò: Myſterium Incarnationis fu- 30.
it Adamo revelatum in ſtatu innocentiæ, ut
docet S. Thomas 2. 2. quæſt. 2. art. 7. & tamen
ſui peccati futuri conſcius ſeu præſcius non fuit, ut
ibidem ait S. Doctor, ratioque id ſuadet: Nam ſi
peccatum à ſe committendum prænoviſſet, talis
notitia in eo cauſaſſet triſtitiam, quæ cum hujus ſta-
tus florentiſſimi felicitate incompoſſibilis erat. Er-
go remedium peccati, motivum Incarnationis non
fuit, & conſequenter, etſi Adamus non peccaſſet,
Verbum Divinum carnem humanam aſſumpſiſ-
ſet:

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando 31.
Conſequentiam: nam ut ait D. Thomas hic art. 3.
D ad 5. Nihil prohibet alicui revelari effectum cui non
revelatur cauſa, unde potuit Adamo revelari In-
carnationis myſterium, abſque eo quod eſſet con-
ſcius ſui peccati, cujus remedium cauſa fuit motiva
Incarnationis Chriſti.

Dices, Naturale eſt homini, cognito effectu, ap- 32.
petere cauſæ cognitionem, ut docet D. Thomas 1.
p. quæſt. 12. art. 1. unde quando cognito effectu, ejus
cauſa ignoratur, talis ignorantia triſtitiam & anxie-
tatem cauſat: At in ſtatu innocentiæ anxietati &
triſtitiæ locus non erat: Ergo tunc revelata fuit A-
damo cauſa motiva Incarnationis, & per conſe-
quens ſi peccatum proprium illi non fuit revela-
E tum, remedium peccati Adami, motivum Incar-
nationis non fuit.

Reſpondeo Incarnationem Chriſti fuiſſe ordina- 33.
tam & ad liberationem hominis à peccato, & ad
gloriæ conſummationem: licèt autem non fuerit
Adamo revelatum remedium peccati ut motivum,
fuit tamen illi revelata conſummatio gloriæ, ut do-
cet D. Thomas 2. 2. quæſt. 2. art. 7. & hoc fuit ſuffi-
ciens ut ab illo tolleretur anxietas.

Inſtabis, Ut tolleretur anxietas, neceſſaria erat 34.
revelatio motivi adæquati, non enim pacatur de-
ſiderium cognoſcendi cauſam, cognito effectu,
niſi cauſa adæquata innoteſcat: Ergo ſi revelatâ
Adamo ſuæ gloriæ conſummatione, quieverit

ejus deſide[illegible] nullaque in eo anxietas remanſerit, conſummatio gloriæ fuit adæquatum Incarnationis [illegible]tivum.

35. Reſpondeo quod quando dependentia effectûs à cauſa eſt ab intrinſeco, non quieſcit deſiderium, niſi adæquata cauſa cognoſcatur: quando autem dependentia non eſt ab intrinſeco, ſed ab extrinſeca voluntate operantis, tunc non eſt neceſſarium ad quietandum deſiderium, revelari cauſam adæquatam effectus: unde cùm dependentia Incarnationis à remedio peccati, non ſit illi intrinſeca, ſed ex ſola Dei extrinſeca voluntate dependeat, & aliunde conſummatio gloriæ ſit motivum quantùm eſt de ſe ſufficiens reſpectu Incarnationis, nulla anxietas remanſit in Adamo, ex eo quòd alterum motivum Incarnationis, ſcilicet remedium peccati, ipſi revelatum non fuerit.

36. Objicies ſecundò: Auguſtinus lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 21. docet matrimonium in ſtatu innocentiæ fuiſſe ſignum atque Sacramentum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia: Ergo exiſtimat nullo exiſtente peccato Chriſtum venturum, aliàs Sacramenti ſignificatio tunc vera non fuiſſet.

37. Reſpondeo pluras ex noſtris Thomiſtis Auguſtinum ſolùm velle in illo ſtatu conjunctionem viri & fœminæ fuiſſe ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, non actualiter, ſed aptitudinaliter, id eſt habuiſſe aptitudinem ad talem ſignificationem.

Sed hæc interpretatio non videtur ad mentem Auguſtini, nam poſtquam loco citato tria nuptiarum bona enumeravit, ſcilicet operationem propagandæ prolis, pudicitiæ fidem, & connubii Sacramentum, ſignificans conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, ſubdit de matrimonio in ſtatu innocentiæ, *His tribus bonis perfectè ſe haberet bonitas nuptiarum, quibus etiam nunc bonæ nuptiæ*: At ſi ſolùm aptitudinem haberet ad ſignificandam conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, non perfectè ei tria illa bona convenirent; non enim eſt perfectè ſignum ad placitum, quod ſolùm habet aptitudinem ut ei ſignificatio imponatur: Ergo hæc interpretatio menti Auguſtini non congruit. Unde

38. Meliùs reſpondetur, juxta Auguſtinū, matrimonium in ſtatu innocentiæ fuiſſe quidem de facto ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, ex eo tamen non ſequi Adamo non peccante Chriſtum venturum; quia licèt bonitas prædictæ ſignificationis perfectè conveniret nuptiis ante peccatum Adami actu patratum, non tamen ante præſcientiam & decretum permiſſivum illius: fuit enim matrimonium inſtitutum à Deo ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, in poſteriori ſigno poſt prævisum peccatum, nam in priori ſolùm fuit inſtitutum in officium naturæ.

39. Objicies tertiò: Licèt Verbum Divinum de facto incarnatum fuerit propter reparationem generis humani, hæc tamen non fuit cauſa principalis & adæquata: nam præter illam aſſignantur interdum in Scriptura aliæ cauſæ, etiam principales, ut manifeſtatio divinorum attributorum, complementum & perfectio totius univerſi, exaltatio humanæ naturæ, ac denique conſummatio ordinis gratiæ, quæ quidem cauſæ erant ſufficientiſſimæ ut Incarnatio fieret, etiam Adamo non peccante.

40. Confir[illegible] poteſt hæc objectio omnibus illis S[illegible]pturæ lo[illegible]is [illegible] quibus dicitur Chriſtum veniſſe ut Conc[illegible]torem, Paſtorem, Regem, Ducem, Magi[illegible]m: hæc enim of[illegible] à remedio peccati videntur independentia. Addi poſſunt teſtimonia [illegible]priani & Aug[illegible] Deum factum eſſe hominem [illegible] beatificaret, & ſive ingrederetur [illegible] ſive egrederetur per ſenſum [illegible] cua inveniret, ut diſp. 3. age[illegible] Incarnationis fusè expendimus.

Ad objectionem reſpond[illegible] art. 3. ad 1. quod omnes aliæ cauſæ [illegible] quæ aſſignantur in Scriptura, pertinent ali[illegible] do ad remedium peccati, & in illis includun[illegible] proinde præſuppoſunt præſcientiam pecca[illegible] & ipſa Incarnatio, & ad reparationem gene[illegible] mani ordinantur, ut conſtat ex verbis Apoſt[illegible] Titum 2. *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri* [illegible] *hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem* & [illegible] quibus verbis ſimul cum doctrina quam Ch[illegible] ut Doctor tradidit nobis, conjungitur reden[illegible] generis humani.

Quamvis ergo manifeſtatio divinorum att[illegible] torum, excellentia Incarnationis, & al[illegible] quæ illam per ſe conſequuntur, eſſent ex ſ[illegible] cientia ut quodlibet eorum poſſet eſſe mo[illegible] totale Incarnationis; non fuerunt tamen [illegible] vum totale & adæquatum, ſed partiale & i[illegible] quatum, quatenus Deus non intendit ma[illegible] ſtationem ſuorum attributorum, per mani[illegible] tionem excellentiæ Incarnationis, & a[illegible] bonorum, niſi in ordine ad reparationem [illegible] turæ humanæ, ut ſummum quo nos pr[illegible] amorem ſæculis ſupervenientibus manife[illegible] Unde

Ad Confirmationem dico omnia illa o[illegible] quæ ibi enumerantur, dependere aliquo m[illegible] remedio peccati, & redemptione hominum, [illegible] quæ implicitè ſaltem involvere. In primis [illegible] officium concionatoris non eſt independen[illegible] nino à peccato, ut patet Iſaiæ 61. ubi dicitur: *Sp[illegible] Domini ſuper me, eò quòd unxerit Dominus me, ad an[illegible] tiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde* [illegible] *prædicarem captivis indulgentiam* &c. Similiter u[illegible] ſtor miſſus eſt quærere & ſalvam facere ove[illegible] perierat, ut conſtat Lucæ 15 & Ezechiel 34. [illegible] & Rex etiam miſſus eſt ad ſalvandum po[illegible] juxta illud Iſaiæ 33. *Dominus Rex noſter, ipſe* [illegible] *nos*. Item ut magiſter venit ut opere & d[illegible] nâ, verbo & exemplo, viam ſalutis nobis ap[illegible] & demonſtraret. Ad teſtimonia verò Au[illegible] ni & Cypriani reſpondeo, illos loqui de homi[illegible] dempto per Chriſtum, & valde Chriſtum ven[illegible] in corpore & anima ſatiaret hominem quem te[illegible] mebat.

Objicies quartò: Etiam ſi Adam non pe[illegible] eadem tamen gratia quam habuit in ſtatu [illegible] nocentiæ, ei à Deo collata fuiſſet. Sed non i[illegible] pendenter à meritis Chriſti, ſive Dei incar[illegible] Ergo etiam ſi homo non peccaſſet, Deus ta[illegible] incarnatus fuiſſet, etiam ex vi decreti quod ha[illegible] circa aſſumptionem noſtræ naturæ. Major co[illegible] Minor verò probatur. Nullus effectus præde[illegible] nationis Adami fuit independens à meritis [illegible] ſti: Sed gratia quam habuit, etiam in ſtatu [illegible] centiæ, fuit effectus prædeſtinationis ipſius [illegible] non independenter à meritis Chriſti [illegible] fuit. Major eſt certa, cùm enim Ch[illegible] put omnium hominum prædeſtinatorum, [illegible] mediantibus actionibus quibus nobis [illegible] prædeſtinatio Adami, & conſequenter omn[illegible] effectus, dependens fuit à me[illegible] Chriſti. M[illegible] verò ſic oſtenditur. C[illegible]m omn[illegible] gradus [illegible] hominis prædeſtinati [illegible] effectus præde[illegible]na[illegible]

... pertinet ad ... ttereſ ... gradus ... o Adamus ... Sed ... unt in ſtatu inn... tiæ, correſ... gradus gloriæ in qua modo exi... s enim gratia illa amiſſa fuerit per ... meritum ejus mortificatû, tamen ... a fuit illi reſtituta, & meritum vi... ad eum gradum gloriæ recipiendum ... buerat jus in ſtatu innocentiæ: Ergo ... quam Adamus habuit in ſtatu innocen... effectus prædeſtinationis ipſius.

...pondeo negando Minorem, ad cujus pro... em, nego etiam Minorem; ad probatio... s, iterum nego Minorem; falſum enim ...d gratiæ illi quam habuit Adamus in ſta- B ...ocentiæ, furmaliter ut tali, & ut primùm à ...oliiæ, correſpondeat aliquis gradus gloriæ ...o modò exiſtat protoparens noſter; fuit ...em per peccatum totaliter diſtincta ejuſ... gratia, nec opera meritoria ex ipſa facta, ...erunt aliquod jus, remanſeruntve ullo ...o in acceptatione divina ad gloriam tan... ad præmiû, ſed remanſerunt omnino mor... nc pacia reviviſcentiæ per pœnitentiam, ...o differunt à noſtris meritis, quæ cùm per ...cum lethale ſolùm mortificentur, reviviſ... per pœnitentiam ad eoſdem gradus gloriæ, ...os jus ſpeciale habebant, antequam Deum ...ter offenderemus. Si autem rationẽ hujus ...itatis quæras, dico eam exinde peti, quod ...uctâ in nobis gratiâ ſanctificante per pec... m mortale, remanet nihilominus adhuc u... ex principiis moralibus & vitalibus actio... illarum, quibus antequam laberemur in ...um, aliquid apud Deum meruimus, nem... e Chriſtus, qui cùm ſit cauſa moralis & vi... omnis noſtri meriti, illud in mente & accep...ne divina conſervat. At verò reſpectu Ada... huc in ſtatu innocentiæ exiſtentis, cùm ...us nondum influeret in ejus meritum, ſed ...ratia ei collata, eſſet principium radicale & ...etalis meriti, mirum eſſe non debet, quod ...ucto tali principio radicali & vitali, omne ...m quod ab eo proceſſerat, totaliter vitam ...it, atque adeò non mortificatum tantùm, ... omnino mortuum remanſerit.

§. V.

Præcipuum adverſæ ſententiæ fundamentum convellitur.

PRæcipuum adverſæ ſententiæ fundamentû ...oteſt ſic breviter proponi. Chriſtus volitus ...ædeſtinatus eſt à Deo ante præſcientiam ...ati hominum: Ergò licèt homo non peccaſ... nihilominus Chriſtus ex vi præſentis decre... niſſet. Conſequentia videtur legitima, cùm ... priùs non dependeat à poſteriori, ſi adven... hriſti volitus eſt à Deo ante præſcientiam ...u hominum, eſt independens à tali pecca... ejus remedio, atque adeò executioni man... s uiſſet, licèt homo non peccaſſet. Antece... s verò probatur. Prædeſtinatio Chriſti prior ...ecreto producendi creaturas: At decre... productionis creaturarum prius fuit decre... rmittendi peccatum: Ergo Chriſtus voli... prædeſtinatus eſt à Deo ante permiſſio... ...ſubindeque ante præſcientiam peccati ho... ...um. Minor patet, nun enim potuit Deus ...e mittere peccatum hominum, illudq; præſci-

A re antequam haberet ... produ- cendi. Major ... ultas, probatur primò ex Ap...ſtolo ad ... 1. ubi Chri...am appellat, *primogenitum ... creaturæ*, quod de Chr...ſto ut homine, plures ... Sanctis Patribus interpretantur. At non eſt primoge- nitus tempore: Ergo eſt primogenitus in in...n- tione divina, ac proinde illius prædeſtinatio præcedit decretum productionis rerum.

Secundò, Proverb. 8. Divina Sapientia ait: *Dominus poſſedit me ab initio viarum ſuarum, ante- quam quidquam faceret à principio.* Ubi etiam ſer- 47
monem eſſe de Sapientia incarnata docent Ba- ſilius, Athanaſius, Nazianzenus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ambroſius, Hilarius, & plures alii B quos refert noſter Vincentius, 1 elect. de gratia Chriſti quæſt. 6. Ergo Verbum incarnatum fuit initium viarum Domini, id eſt operum Dei ad extra: At non fuit initium in temporali rerum executione, cùm poſt multa jam creata Verbum fuerit incarnatum: Ergo fuit initium in divina intentione, ac proinde illius prædeſtinatio, de- cretum prædeſtinationis rerum præceſſit.

Tertiò eadem Major ratione ſuadetur. Omnis 48
ordinatè volens, priùs vult finẽ, & ex mediis il- la quæ ſunt fini propinquiora: Sed ad manifeſta- tionem bonitatis divinæ, quæ eſt finis intentus à Deo in productione rerum, propinquius ſe ha- bet Incarnatio Verbi, quàm omnes aliæ creatu- C ræ, cùm illas omnes in perfectione excedat: Er- go Deus ſemper volens ordinatiſſimè, priùs in- tendit manifeſtationem bonitatis ſuæ, & imme- diatè poſt voluit Incarnationem Verbi, poſtea ordinem gratiæ, ac tandem ordinem naturæ; ac proinde decretum Incarnationis, priùs fuit de- creto productionis rerum.

Huic argumento, quod apud Adverſarios pal- 49.
marium eſt, triplex ſolet adhiberi ſolutio. In pri- mis aliqui ex noſtris Thomiſtis, conceſſo Ante- cedente, negant Conſequentiã: quia (inquiunt) etſi Chriſti prædeſtinatio antecedat in intentio- ne Dei, præſcientiam peccati, & decretum ho- mines redimendi, eo ipſo tamen, quod non alio D modo, neq; alio medio, voluit Deus illã exequi, niſi mediâ permiſſione peccati, fit inde quod ſi homo non peccaſſet, Chriſtus non veniſſet. Eo proportionali modo quo licèt intentio quam habet Deus dandi ſuam gloriam electis, ſit prior decreto de bonis operibus ipſorum, atque adeò præviſionem ejuſmodi operum antecedat, ni- hilominus quia Deus non aliter ſtatuit volunta- tem illam ſive intentionem adimplere, quàm per bona opera, verum eſt dicere quod nullus electorum abſque bonis operibus ſalvabitur.

Hæc ſolutio haud dubiè probabilis eſt, poteſt- que illuſtrari alio exemplo ex orationibus San- 50
E ctorum, quibus Deus decrevit alicujus præde- ſtinationẽ impleri, deſumpto: quamvis enim in- tentio prædeſtinandi non fuerit poſt præviſas ta- les orationes, neq; ex ipſis, tanquam ex cauſa, vel ratione; tamen quia hæc intentio non alio modo quàm his orationibus decreta eſt impleri, verum eſt dicere quod ille non ſalvus eſſet, ſi talis San- ctus pro eo non oraſſet; & quod Eccleſia Paulũ non habuiſſet, ſi Stephanus pro eo non oraſſet. Eodẽ ergo modo, quamvis prædeſtinatio Chriſti facta fuerit ante præviſionem peccati, & ante decretũ redimendi homines; quia tamen quoad executionem non alio modo, neque alio medio, diſpoſitum fuit hanc prædeſtinationem im- pleri, niſi mediâ permiſſione peccati, fit eſſe

verum,

[illegible] V[illegible]
D[illegible]

Re[illegible] neg[illegible]
[illegible]ns, ad [illegible] Majorem,
& ad [illegible] dicitur C[illegible]
[illegible]
[illegible] quod [illegible] ordine ſecun-
[illegible] prædeſtinatus fuerit,
quàm aliæ omnes creaturæ ſint prædefinitæ &
volitæ à Deo, ſed tantum quia dignitate & ex-
cellentia antecedit eas, ut exponit D. Hierony-
mus.

Ad ſecundam reſpondent, vel ibi ſermonem
eſſe de Sapientia increata, quæ dicitur initium
viarum Dei, quia Verbo quod eſt Sapientia Pa-
tris condita ſunt univerſa. Vel ſi verba illa de Sa- B
pientia incarnata intelligantur, illam dici ini-
tium viarum Dei, quia eſt initium operum re-
demptionis, & prædicationis Evangelicæ, ratio-
ne humanitatis, & omnium creaturarũ, ratione
divinitatis, ut interpretantur Cyrillus lib. 9. the-
ſauri cap. 7. & 8. & Hieronymus ad verba illa
Proverb. 8. Ex quo ſolùm ſequitur, prædeſtina-
tionem Chriſti fuiſſe in divina mente priorem
decreto evangelicæ prædicationis.

Ad tertiam reſpondent, Majorem eſſe veram
de his quæ ſunt fini propinquiora ordine cauſa-
litatis, falſam verò de his quæ ſunt propinquio-
ra illi tantum ordine perfectionis: Chriſtus au- C
tem licet ſit perfectior univerſo, & in ordine
gratiæ, non tamen eſt propinquior fini à Deo
intento, ordine cauſalitatis; ita ut res natu-
rales, & ordinis gratiæ, in attingendo finem in-
tentum à Deo, ſcilicet manifeſtationem bonita-
tis ſuæ, ab illo ut intermedio dependeant, ſed ſe-
ipſis immediatè ad talem finem conducunt; ac
proinde potuit Deus decernere omnia ſimul, vel
minus perfectum ad perfectius ordinare, vel
denique perfectius ordinare ad minùs perfe-
ctum; cumque hoc ex ſola Dei voluntate pen-
deat, qualiter de facto contigerit, ex Scripturis,
Conciliis & Patribus indagandum eſt; & quia
ex illis conſtat, Deum decreviſſe myſterium In- D
carnationis propter hominum ſalutem & re-
demptionem, aſſerendum eſt, non priùs præde-
ſtinaſſe Chriſtum, quàm decreverit univerſum
producere, & peccatum permittere. Unde juxta
hunc modum dicendi, ſic diſponenda ſunt divi-
næ mentis decreta. Poſtquam Deus ſcientiâ
ſimplicis intelligentiæ omnia poſſibilia cogno-
vit, primò ſuorum attributorum manifeſtatio-
nem decrevit. Secundò ad iſtum finem ex plu-
ribus poſſibilibus hunc modum elegit, ex diver-
ſis rerum gradibus & naturis compoſitum. Ter-
tiò voluit naturam intellectualem donis gratiæ
exornare. Quartò decrevit hominis peccatum
permittere. Quintò præviſo peccato miſericor- E
diâ tactus, potens multis modis hominis pecca-
tum deſtruere, vel purè miſericorditer condo-
nando, vel ſatisfactionem inæqualem & imper-
fectam acceptando, modo convenientiſſimo il-
lius expiationem, ac remedium noſtrum, decre-
vit, ſcilicet per condignam & æqualem ſatisfa-
ctionem. Sextò ad talem ſatisfactionem exhi-
bendam, voluit quod Verbum carnem huma-
nam aſſumeret. Denique in Chriſto quoſdam
ex hominibus elegit ad gloriam, aliis in maſſa
perditionis, juſto judicio, ſed nobis occul-
to relictis.

[illegible] probabilior [illegible]

Licet præcedentes ſolutiones [illegible] pro-
babiles, & [illegible] graviſſimi[illegible]
tur ac defendantur, placet tamen [illegible]
tiam, quæ videtur probabilior, ſumitur [illegible]
communi Thomiſtarum & Peripateticorum
doctrina, qui aſſerunt cauſas ſibi invicem [illegible]
cauſas, & quod in uno genere cauſæ eſt pr[illegible]
poſſe in alio eſſe poſterius, ut variis exemp[illegible]
Tractatu de juſtificatione declaravimus.

Dicimus ergo quod ordine intentionis, [illegible]
B fuit volitus Chriſtus, quàm omnia alia, ſive [illegible]
dinis naturalis, ſive ordinis ſupernatural[illegible]
quàm permiſſio peccati, in genere cauſæ fin[illegible]
poſterius tamen in genere cauſæ materialis. [illegible]
ut alii dicunt, licèt Chriſtus priùs fuerit præ[illegible]
& intentus in ratione finis *qui*, quàm ut do[illegible]
ræ & gratiæ, & quàm peccatum intelligatur
permiſſum à Deo, tamen prioritate finis *cui*, [illegible]
volitum fuit remedium peccati, ſeu genu[illegible]
manum ut redimendum, quàm fuerit prævi[illegible]
volita Incarnatio, quod ut magis declaretur, [illegible]

Notandum primò, finem qui eſt adæquat[illegible]
intentionis objectum, dividi à Philoſophis [illegible]
C nem *Qui*, ſive ut alii loquuntur in finem *Cujus* [illegible]
tiâ, & in finem *Cui*, quem aliqui appellant [illegible]
effectum. Finis qui, ſive cujus gratia, eſt ill[illegible]
num quod appetitur, & cujus gratiâ media a[illegible]
muntur. Finis verò cui, eſt illud ſubjectum, [illegible]
illa perſona, cui vel propter quam appetitu[illegible]
bonum: v. g. in Medico deſiderante ſani[illegible]
ægroto; finis qui, eſt ſanitas, propter quam [illegible]
cui quodam infirmo præſcribuntur potione[illegible]
alia remedia adhibentur. Finis verò cui, eſt [illegible]
infirmus cui ſanitas deſideratur.

Notandum ſecundò, quod licèt in eod[illegible]
ſimo genere cauſæ non poſſit eſſe inter duo r[illegible]
procatio, ſeu mutua cauſalitas & dependentia
D bene tamen in eodem genere ſubalterno, divi[illegible]
bili in diverſos modos cauſandi. Nam ut c[illegible]
muniter docent noſtri Thomiſtæ, in Tractatu de
generatione & corruptione, diſpoſitiones con-
comitantes, ſunt priores compoſito gen[illegible],
genere cauſæ materialis diſpoſitivæ, quia ad [illegible]
mæ receptionem diſponunt, & poſterio[illegible]
genere cauſæ materialis receptivæ, ſeu ſubj[illegible]
væ, quia in compoſito recipiuntur & ſubje[illegible]
tur; tamquam in ſubjecto quod. Cum e[illegible]
nus cauſæ finalis ſit ſubalternum, & in duas [illegible]
luti ſpecies dividatur, nimirum in finem q[illegible]
cujus gratiâ, & in finem cui, nihil repugnat, [illegible]
quod eſt priùs alio in ratione finis cui, ut patet [illegible]
E exemplo adducto Medici deſiderantis ſanit[illegible]
infirmo: ipſa enim ſanitas eſt prior ægroto in ra-
tione finis qui, ſeu cujus gratiâ, æger ver[illegible]
ſanitas deſideratur, eſt prior in eodem gener[illegible]
cauſæ finalis, in ratione finis cui. His præmiſſ[illegible]

Prima pars hujus reſolutionis, quæ aſſerit [illegible]
ſtum ordine intentionis, priùs fuiſſe volitum [illegible]
finem qui, quàm res ordinis naturalis, & ord[illegible]
gratiæ, & quàm permiſſio peccati, probatur pr[illegible]
mò ex illo Apoſtoli 1. ad Corinthios, *Omni[illegible] ve-*
ſtra ſunt, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei. U[illegible]
D. Thomas ait ſignificari quod quemad[illegible]o-
dum omnia propter prædeſtinatos creata ſu[illegible]
ita omnia creata, & ipſi prædeſtinati, ſunt [illegible]-

[illegible]

[illegible] ... [illegible] ectno [illegible] humanum ut redi- [illegible] am, non eſt finis [illegible] à Deo intentus, ſed [illegible] ence & intentione Dei [illegible] re cauſæ finalis obtinet. [illegible] diſcutit Magiſter Her- B [illegible] ad hunc articulum, cùm [illegible] creaturarum finis conſenta- [illegible] ut ea in quibus ſpeciali quodam [illegible] entur, ſint etiam aliorum omniũ [illegible] cum in anima juſti ſpeciali quo- [illegible] Deus inhabitet, ad juſtum tanquam [illegible] mnia naturalia ordinantur. Similiter [illegible] acramento altaris ſpeciali modo inveni- [illegible] gratiæ & gloriæ, ſacramentum Eu- [illegible] æterorum omnium finis eſſe cenſe- [illegible] in humanitate Chriſti, ſpeciali [illegible] modo, plenitudo divini- [illegible] et, Chriſtus jure merito, omnium C [illegible], & to[illegible]us ordinis naturæ & gratiæ [illegible] ſubindeque ordine inten- [illegible] Deo qu[illegible]m omnia alia, ſive [illegible] ordinis ſupernaturalis, & [illegible] cati.

[illegible] miſſio peccati Adami non de- [illegible] Deo [illegible] ne oſtendendi ſuavita- [illegible] æ, licet enim ad providentiæ [illegible] uavitatem pertineat permittere quod [illegible] in aliquibus individuis defi- [illegible] quod deficiat in omnibus: pec- [illegible] nale eſt defectus omnium in- [illegible] naturæ humanæ: Ergo permiſſio [illegible] ginalis ex nullo alio fine potuit à Deo [illegible] ntentius, quàm ex motivo tanti boni, D [illegible] Redemptoris; qui proinde eſt [illegible] & intentus à Deo in ratione finis [illegible] ermiſſio peccati originalis.

[illegible] e divinis decretis, & eorum mo- [illegible] dum eſt ſemper conſentaneè ad re- [illegible] oppoſitum revelatum ſit. At [illegible] eſt natu[illegible] rerum ſecundùm [illegible] tius eſt, ad imperfectius ut [illegible] gratia non ordinatur, quòd ge- [illegible], ut redimendũ, & res omnes or- [illegible] & ſupernaturales, ad Chriſtum ut [illegible] cujus gratia ordinentur; quàm [illegible], remedium peccati, ſeu genus E [illegible] endum, tanquam finem cu- [illegible] at; & alias ex nullo Scripturæ [illegible] oppoſitum, ut patebit [illegible] enſum eſt, Chriſtum [illegible] us gratia, eſſe priorem [illegible] Dei, quàm remedium [illegible] humanum ut redimendum. [illegible] hæc ratio ex [illegible] ad 6 [illegible] [illegible] *aut* [illegible]

[illegible] pter [illegible] tia, n[illegible] lis util[illegible] niens deb[illegible] homo ut re[illegible] jus gratia, [illegible] finis cui, ſeu [illegible] tas ipſi prov[illegible] cunda pars no[illegible] nus humanum, ut [illegible] Chriſto in mente & [illegible] finis cui, ſive ut a[illegible] terialis. Poteſtque [illegible] vi decreti int[illegible] ntivi fu[illegible] At ut ſic nequit inten[illegible] materia perficienda, & pecca[illegible] ſtruenda: Ergo decretum [illegible] poſterius eſt in genere c[illegible] cui, permiſſione pec[illegible] & ho[illegible] Unde ad argumentum initio § [illegible] ſententia Scoti propoſitum, d[illegible] dens: Chriſtus eſt v[illegible]us & præd[illegible] Deo ante præſcientiam pecc[illegible] hom[illegible] la particula, *ante*, denotet prioritatem [illegible] genere cauſæ, nego Antecedens. [illegible] den[illegible] prioritatem in genere cauſæ finalis, & [illegible] finis qui, concedo Antecedens, & nego [illegible] quentiam; qui[illegible] ſtat optim[illegible] præ[illegible] Chriſti eſſe priorem in ment[illegible] di[illegible] p[illegible] peccati, ſeu humano genere [illegible], in a- liquo genere cauſæ, & nih[illegible] m[illegible] us ab[illegible] in [illegible] lio genere depe[illegible]de[illegible] [illegible] que C[illegible] non eſſe venturum, nu[illegible] peccato [illegible] x ſle[illegible] qua doctrina

Colliges primò, hinc inter divi[illegible] decreta o[illegible] dinem eſſe conſtituendum, [illegible] ge- nere cauſæ [illegible] prius fuit [illegible] decretum Incarnationis decreto cre[illegible] glorificationis, juſtificationis [illegible] p[illegible]m[illegible]io peccati, cum poſteri[illegible] te[illegible] genere [illegible] terialis jam explicata [illegible] ne[illegible] nis, decretũ [illegible] eati[illegible] ſui prius, po[illegible] juſtificationis, deinde de[illegible] abſ[illegible]o, ac tandem decretu[illegible]

Colliges ſecundò, quo[illegible] an[illegible] 6
Concilia, & SS. Patres, di[illegible] deſtinatum fuiſſe ut nos redime[illegible] noſtram ſalutem, particulæ [illegible] *ut* & *pr*[illegible] denotant finem qui, ſeu cujus gr[illegible] tum finem cu[illegible], ſeu ut[illegible]tis, [illegible] natione p[illegible]oven[illegible] cet reme[illegible]um peccat[illegible]

Colliges [illegible] m pecc[illegible]m [illegible] ſed etiam [illegible] cretum Incarna[illegible] præ[illegible] et [illegible] pa[illegible]

E[illegible]

[illegible] tionem eſſe [illegible] ac aſſuma- [illegible] mittur, [illegible] eò [illegible] nem eſſebo- [illegible]

[illegible] debere gratias a- [illegible] de peccato [illegible] cordia [illegible], quæ [illegible] quam ex occa- [illegible] mus occaſio- [illegible] intenti [illegible] intentione Dei [illegible] exo caſione, [illegible] umere voluit.

[illegible] ordinare majus [illegible] am qui, vel cu- [illegible] e, non autem [illegible] us tanquam ad [illegible] tura di untur [illegible] hominum, & [illegible] providentiæ regiæ, [illegible] ex providentia & [illegible] m inferiorum ge- [illegible] cœli, nec tamen [illegible]

[illegible] II.

[illegible] nali, & e con- [illegible] futura e [illegible] [illegible] entis decreti?

§. I.

[illegible] duplici concluſione [illegible]

D[illegible] as d[illegible] reſolutione, ut [illegible] P[illegible] [illegible] d delet dum [illegible] etiam [illegible] [illegible] um ſufficiens [illegible] Unde [illegible] [illegible] pro peccato no- [illegible] et [illegible]

[illegible] a[illegible] nali, cum [illegible] ſolùm in [illegible] tam natu[illegible] catum quod [illegible] lute majus e[illegible] larem pe[illegible]onam, ut eni[illegible] Ethic. cap. 2. bonum gentis [illegible] tius eſt, quam bonum pa[illegible] tum originale eſt abſolute m[illegible]

Confirmatur. Ad i[l]lud pecca[illegible] principalius [v]enit Chriſtus, ex q[illegible] miſeria, & minus voluntaria: S[illegible] riginali, major oritur miſeria, [illegible] peccata actualia ex originali, ut [illegible] te ortum habent [illegible] ex eo etia[illegible] tates hujus vitæ, ut mors, æg[illegible] tia, concupiſcentia &c. Item pe[illegible] ginal, janua cœlorum ita [illegible] tumcumq; [illegible] quis eſt [illegible] ju[illegible] & [illegible] tamen p[o]ſſe ad Dei [illegible] Deo exhibi[illegible] uiſſet cu[illegible] na [illegible] factio pro tali peccatu, quod et[illegible] luntarium quam cætera pec[cat]a [illegible] non contrahitur voluntate p[illegible] voluntate primi parentis, [illegible] q[illegible] pite voluntates cæterorum h[o]m[illegible] nentur. Ergo Chriſtus [illegible] lendum peccatum original[e].

Circa propoſitam difficultatem [illegible] tur ſenten[tiæ]. Prima eſt Medinæ [illegible] lentiæ quæſt. 1. puncto 6. a[illegible] ſtente ſolo originali peccato, a[illegible] tibus ſolis actualibus, Chriſtus veni[illegible] præſentis decreti. Secun[d]a [illegible] æ ru, aliorumq; qui dicunt e[illegible] peccato, vel [illegible] is exiſtentib[u]s [illegible] ual [illegible] nationem, ex vi præſent[is] de[creti] [illegible] turam. [T]ertia ve[ro], quæ [illegible] a T[h]o[mistis] communior eſt, a[s]ser[illegible] præſent[is] decr[illegible] li, non ve[illegible]

D[illegible] li, veniſſet Chri[ſtus] [illegible]

Prob[illegible] P[illegible] ncip[illegible] tioni D[illegible] cro [illegible] de[illegible] atum [illegible] articulo præceden[ti] [illegible] ad a[l]iud delendum m[illegible] is eſt, [illegible] lo[illegible] s Adam, [illegible] A[illegible] de act[illegible] [illegible] Eccl[eſi]a in benedi[ctione] [illegible] [illegible]

[illegible] *ſuper [illegible] ſanctam* [illegible] *atio, & finem* [illegible] *quitas* [illegible] loco. [illegible] Evangelium, teſtantur [illegible] iam loquitur Deus Iſaiæ 53. [illegible] *ſcelus populi mei percuſſi eum, &* [illegible] *erat in eis*, ut ex Hebræo qui[illegible] [illegible] us autem vulnus antiquum eſt, [illegible] nobis rectè ſignificat peccatum [illegible] opter quod delendum Filius Dei ve[illegible] undum. Unde Joan. 1. de Chriſto dici[illegible] *Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mun*[illegible] exponens Gloſſa ordinaria, deſumpta ex [illegible] *Peccatum mundi dicitur originale pec*[illegible] *quod eſt commune totius mundi.* Nec B [illegible] aliquibus verſionibus legatur in plu[illegible] *a mundi*, nam peccatum originale, cùm [illegible] multiplicatur, & radix aliorum pecca[illegible] eſt in plurali vocari peccata, ut patet ex [illegible] ubi Propheta Regius ait: *Ecce enim in* [illegible] *conceptus ſum, & in peccatis concepit* [illegible] *mea.* Ubi peccatum originale, quod à [illegible] perat, vocat *iniquitates, & peccata*, quia [illegible] ia peccata, quæ per totam vitam perpe[illegible] in illo virtualiter continebantur, & ab [illegible] aula & radice pullulabant.

[illegible] atur ſecundò concluſio: Deus ſtatuit in [illegible] carnem ſumere, ut totam naturam quæ [illegible] o perierat reſtauraret: At & ſi nullum ali- C [illegible] et originale peccatum fuiſſet, tota natu[illegible] modo periiſſet, & à jure gloriæ cœle[illegible] diſſet: Ergo ad eam ſublevandam Chri[illegible] iſſet. Major conſtat ex ſuprà dictis: Mi[illegible] am videtur certa, peccatum enim originale [illegible] catum totius naturæ & inficit omnes homi[illegible] ex Adamo per ſeminalem propagationem [illegible] detes, atque illis claudit januam regni cœle[illegible] Tractatu de peccatis oſtendimus: Ergo [illegible] aliud præter originale peccatum fuiſ[illegible] genus humanum periiſſet, & à jure glo[illegible] is excidiſſet.

[illegible] ſecundò: Solis peccatis actualibus exi- D [illegible] non veniſſet Chriſtus, ex vi præſentis [illegible]

[illegible] uſio hæc conſtat ex dictis circa præceden[illegible] nium liberatio à peccato originali ſit pri[illegible] & principale motivum Incarnationis, eo [illegible] ente, Chriſtus non veniſſet, ex vi præ[illegible] eti; ceſſante enim fine primario & prin[illegible] jus operationis, ipſa operatio ceſſat.

[illegible] matur primò: Una ex rationibus, quæ [illegible] Patres ſpecialiter Deum moverunt, ut [illegible] homini quam Angelo peccanti, per In[illegible] nem ſubveniret, fuit quia per peccatum [illegible] inis, tota natura perierat, & à jure glo[illegible] is exciderat, peccatum verò Angelorum, [illegible] gelis peccantibus, non verò toti naturæ E [illegible] detrimentum attulerat: Sed hæc ratio [illegible] deficiente peccato originali: Ergo illo [illegible] tente, Verbum Divinum non veniſſet.

[illegible] atur ſecundò: Ex vi decreti præſentis, [illegible] Divinum venit in carne paſſibili & mor[illegible] ticulo præcedenti oſtendimus: Sed pec[illegible] nali non exiſtente, caro non fuiſſet paſ[illegible] & mortalis, nam ut ait Apoſtolus ad Ro[illegible] *per unum hominem peccatum in hunc mun*[illegible] *& per peccatum mors.* Ergo pecca[illegible] non exiſtente, non veniſſet Chriſtus, [illegible] decreti.

§. [illegible]

Solvuntur objectiones.

78. OBjicies primò contra primam [illegible] nem. Deficiente integrâ ratione [illegible] divinæ voluntatis & decreti, debet etiam ceſſare effectus qui ex illo conſequitur. Atqui non exiſtentibus peccatis actualibus, deficeret [illegible] totalis, quæ Deum movit ad decernendam Incarnationem: Ergo illis ſublatis, & ſolo originali exiſtente, Chriſtus non veniſſet, ex vi præſentis decreti. Major conſtat, Minor probatur. Totale motivum Incarnationis ab æterno decretæ, fuit liberatio hominum ab omni peccato, tam originali, quàm actuali; ut enim dicebamus initio hujus articuli, Chriſtus venit non ſolùm ad delendum peccatum originale, ſed etiam ad tollenda peccata actualia: Ergo liberatio à ſolo peccato origi[illegible], non fuit integrum & totale motivum Incarnationis, atque adeo ipſo ſolo exiſtente, deficeret [illegible] totalis quæ Deum movit ad mittendum Filium ſuum in mundum.

79. Confirmatur: Omnia peccata actualia [illegible] nere cauſæ materialis deſtruendæ, præviſa fuere ante decretum Incarnationis: Ergo ſimul cum originali compoſuerunt totalem & integram cauſam ſeu rationem motivam decreti Incarnationis.

80. Ad objectionem reſpondeo, concedo Majori, negando Minorem, ad cujus probationem, diſtinguo Antecedens: Totale motivum decreti Incarnationis fuit liberatio non ſolùm à peccato originali, ſed etiam à peccatis actualibus, prout ad originale tanquam ad fontem & radicem reducebantur, concedo Antecedens; à peccatis actualibus ſeorſim conſideratis & independenter ab originali, nego Antecedens, & Conſequentiam. Dicimus ergo totale quidem & ſufficiens motivum Incarnationis, fuiſſe reparationem totius naturæ peccato originali infectæ, ſed quia Chriſtus innumera diluit crimina, quæ ex illo peccato ut ex radice procedebant, veluti conſequenter & ſecundariò, ad ſatisfaciendum etiam pro illis Incarnatio Verbi Divini ordinata eſt. Unde dici poteſt liberationem ab originali peccato fuiſſe totalem rationem motivam Incarnationis; liberationem verò à peccatis actualibus, fuiſſe illius cauſam quodammodo impulſivam. Exemplum eſt in Samuële, qui ex ſpeciali Dei juſſu venit Bethleem ad ungendum David Regem, tanquam propter finem primarium aut præcipuum, quo adepto non veniſſet; habuit tamen aliud motivum impulſivum, ſcilicet offerendi Deo ſacrificium, ut colligitur ex primi Regum 16. Aliud exemplum eſt in [illegible] dico, qui ad ſuum amicum alicujus negotii pertractandi causâ venire diſponens, & iter [illegible], audit filiū ejus gravi aliquo morbo de[illegible] & ideò promptiori animo ad amicum pergit ut ejus filium viſitet, & curet [illegible] ejus enim cauſa m[illegible] ſine qua non conveniret amicum, eſt neg[illegible] ctandum; at verò cauſa impulſiva e[illegible], ſine qua abſolutè amicum conve[illegible] eum eadem animi promptitudine.

81. Ad confirmationem conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam, quia ut jam diximus, liberatio hominum à peccatis actualibus [illegible] nebat per ſe & primario [illegible] Incarnationis, ſed tantùm ſecundariò & ex [illegible] quatenus [illegible] peccata red[illegible] originale, à quo tanquam a [illegible] Unde

[illegible] ... pale illius, [illegible] o-[illegible] ſecundarium verò & minus p[illegible]ale, [illegible] demptio ſeu liberatio à peccatis actualibus.

82. Objicies ſecundo contra ſecundam concluſionem: Chriſtus veniſſet in mundum, etiam ſi non omnes homines, ſed unus ſolùm homo peccaſſet; Ergo potiori jure veniſſet, ſi eſſent plurium hominum peccata, quamvis non eſſet in illis peccatum originale. Conſequentia patet, Antecedens verò eſt D. Chryſoſtomi homil. 3. in Acta Apoſtol. ubi explicans illa verba, *& dederunt eis ſortes*, ſic ait: *Unius anima perditio tantam habet jacturam, ut nulla ratio poſſit æſtimare; etenim ſi unius animæ ſalus tanti eſt ut ob hanc Filius Dei fieret homo, tantaque pateretur* &c. Quibus verbis clarè docet, propter peccatum ſolùm unius hominis, venturum Chriſtum [illegible] etiam ſi alia futura non eſſent.

Reſpondeo, negando Antecedens, & ad illius probationem dico, Chryſoſtomum verbis illis [illegible] ùm intendere, miſericordiam & amorem Chriſti erga ſingulos homines commendare, ratione cujus [illegible] affectus erat, ut etiam pro uno peccatore [illegible], ſi Deus ita decreviſſet, libenter vitam [illegible] ſanguinem effudiſſet; ſed hoc non oſtendit quod ex vi præſentis decreti, pro uno ſolùm peccatore Chriſtus veniſſet.

DISPVTATIO VI.

De quidditate Incarnationis.

Ad quæſtionem 2. Divi Thomæ.

EXplicatâ poſſibilitate, convenientiâ, & neceſſitate Incarnationis, & demonſtrato fine præcipuo primario & propter quem facta eſt, conſequens eſt ut de ejus quidditate & eſſentia diſſeramus, modumque quo unio hypoſtatica facta eſt, declaremus.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum unio Verbi incarnati ſit facta in natura, vel in perſona?

1. DIximus in diſputatione proœmiali, circa Verbi [illegible] Incarnationem, & modum quo unio V[illegible] cum humanitate in Chriſto facta eſt, d[illegible] fuiſſe errores omnino oppoſitos. Primus fuit [illegible], Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui negabat unionem naturæ humanæ & divinæ [illegible] factam in perſona, ſive ex hac unione [illegible] eſſe unam perſonam, quæ ſimul eſſet Deus & homo, ſed dicebat Chriſtum eſſe perſonâ creatam [illegible] que purum hominem, cui erat Verbum D[illegible] um unione accidentali. Primò ſecundum [illegible] habitationem [illegible] quantum ſcilicet Divinum Verbum h[illegible] habitavit [illegible], ſicut [illegible] ſpe ia[illegible] in a[illegible]. Secundò per uni[illegible] [illegible] qua tum vo[illegible] [illegible] Verbi [illegible], qu[illegible] Divini Verbi

[illegible] honoris, pr[illegible] tut F[illegible] conjun[illegible] non [illegible] nem, non [illegible] eſt D[illegible] hoc eſt Chriſtiparam, appe[illegible] gabat has locutiones, *Deus eſt p*[illegible] *mortuus &c* quas Catholici au[illegible], communicationem idiomatum.

Secundus error fuit Eutychetis, Dioſc[illegible]orum, qui ut unitatem perſonæ contra Ne[illegible] ſervarent in Chriſto, dixerunt in eo eſſe u[illegible] tùm naturam: ita quod quamvis ante uni[illegible] ſent duæ naturæ diſtinctæ, & divina & hu[illegible] unione tamen coïerunt in unam naturam [illegible] cebant Chriſti perſonam ex duabus natu[illegible] non autem in duabus naturis ſubſiſtere. [illegible] men obſervandum eſt, Eutychem in hoc [illegible] ſe à Dioſcoro, quòd dixerit in Chriſto u[illegible] naturam, ſcilicet divinam, per converſione[illegible] ræ humanæ in illam: Dioſcorus verò & [illegible] tychetis Diſcipuli, crediderint ex divinitat[illegible] & [illegible] manitate, tanquam ex partibus, factam [illegible] riam naturam completam, partim divinam [illegible] humanam, nimia litteraliter uſurpantes ex[illegible] S. Ambroſii in ſuo Symbolo dicentis. *Si*[illegible] *rationalis & caro, unus eſt homo; ita Deus* [illegible] *unus eſt Chriſtus.* Hunc modum dicendi [illegible] Armeni, D. Leoni infenſiſſimi, quem in [illegible] ficiis anathematizare ſolent, eò quod erro[illegible] lum damnaverit.

§. I.

Vterque error proſcribitur, & veritas Catholica ſtabilitur.

DIco primò: Unio Verbi Divini cum h[illegible] manitate in Chriſto, non eſt facta in na[illegible] proinde neceſſariò aſſerendum eſt, Chriſtu[illegible] bus conſtare naturis, divinâ ſcilicet & hum[illegible] eadem perſona Verbi unitis.

Concluſio eſt certa de fide, ac definit[illegible] bus Conciliis, præcipuè in Calcedonenſi [illegible] 1. & 5. in quinta Synodo actione [illegible] & [illegible] 11. 13. & 18. & tandem in Lateranenſi ca[illegible] p[illegible] colligiturque manifeſtè ex variis loc[illegible] S[illegible] ubi Chriſtus verus Deus & verus homo [illegible] non poſſet enim ſic denominari, ni[illegible] d[illegible] humanâ naturâ conſtaret.

Ratio etiam ſuffragatur, nam ut di[illegible] Thomas hîc art. 1. tribus modis con[illegible] quod unum ex duobus aut pluribus [illegible] bus integris, perfectis remanentibus [illegible] ordine unitis, ut ex pluribus lapi[illegible] vel aliquo ordine unitis & [illegible] & lignis, ſecundùm aliquem ordinem [illegible] domus. Secundò fit unum ex du[illegible] tranſmutatis, ſicut ex elementis fit [illegible] fit unum ex aliquibus non permixtis, ve[illegible] tis, ſed imperfectis, ut ex anima & corp[illegible] mo. At nullo ex his tribus modis di[illegible] p[illegible] nam naturam & humanam concurri[illegible] ad conſtitutionem unius naturæ. Ergo d[illegible] eſt, unionem Verbi Divini cum h[illegible] ſe factam in natura. Ma[illegible] metatione modorum qui[illegible] unum ex duo[illegible] ve[illegible] p[illegible] part[illegible] eſt, qu[illegible] ceu [illegible] & aliorum [illegible] hanc eſt ac[illegible]

…atum, q… qui di- A
… eſt … nat… enim
… unionem ut ſo… modum
… nis, aut ſimili alio modo, n… io
…, & naturæ … trahunt ſecum ſua
… pate in compoſitione domûs, exerci-

…ſecundam verò partem probatur, tum
… divina tranſmutari nequit aut corrum-
… tino immutabilis & incorruptibilis;
… quando aliqua plurimùm diſtant, ita ut
… ute potentius ſit alio, non poteſt fieri
…o, quia per illud potentius, aliud con-
… patet cùm parùm aquæ amphoræ vini
… unde ſi per tranſmutationem divina & B
natura in Chriſto unirentur, divina natu-
… tentiſſima eſt, converteret in ſe huma-
dit S. Doctor, quod ſi hoc modo divina &
natura in Chriſto unirentur, Chriſtus non
…em naturæ cum Patre, nec cum Matre; id
… eſt commixtum, cum nullo miſcibilium
…cie, differt enim ſpecie caro à quolibet
…um.

…ue Minor quoad tertiam partem ſuade-
… quia utraque natura in Chriſto ſecundùm
…ionem perfecta & completa remanſit: C
…am, quia Deitas non poteſt eſſe forma alicu-
…erum corporei.

…ſecundò: Unio Verbi Divini cum humani-
…cta eſt in perſona.

…etiam concluſio eſt certa de fide, & definita
… Conciliis contra Neſtorium, præſertim in
…, in quo propter oppoſitum errorem Ne-
…s à Patriarchatu Conſtantinopolitano depo-
… eſt: in Calcedonenſi actione 7. & in ſexta Sy-
… Generali actione 4. Colligitur etiam ex Sym-
Athanaſii, ubi Chriſtus unus dicitur, *non confu-
ſtantiæ, ſed unitate perſonæ.* Item in Pontificali
… conſecrandus in Epiſcopum interrogatur:
…dium Dei Chriſtum in duabus naturis ſubſiſten-
… pondet, *Credo:* ut hac profeſſione fidei, D
…tichetia, qui unicam in Chriſto naturam;
…il, qui duas in eo perſonas credebat, ab-
…

…batur etiam concluſio ratione D. Thomæ:
…m fidem Catholicam natura humana per
…m Incarnationis verè & realiter fuit unita
…vino: Sed illa unio non fuit in natura, ut
…tichem oſtendimus: Ergo neceſſariò fuit
… tanquam in termino unionis. Conſe-
…et, nulla enim alia poteſt intelligi unio
… vel in natura, vel in perſona: unio enim
…ffectû, vel ſecundùm aliquam eximiam
perſonæ amatæ collatam, qualem ſolùm in
admittebat Neſtorius, tres perſonas ſan- E
æ Trinitatis æqualiter reſpicit, quia opera ad
… Trinitati communia.

…fi matur: Per myſterium Incarnationis De-
…o de ſe invicem prædicantur: iſtæ enim
…nes, *Deus eſt homo, & homo eſt Deus*, veriſ-
& Catholicæ: Ergo per Incarnationem
& humana natura unitæ fuerunt in unico
… Verbi Divini. Conſequentia patet, nam
…uræ non poſſunt in concreto de ſe invicem
…i, niſi ratione unitatis ſuppoſiti in quo con-
… dcirco enim hæc propoſitio eſt vera, *al-
…*, quia albedo & dulcedo uniuntur in
ſuppoſito.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam con… onem 8.
authoritatem D. Cyrilli, quæ refertur in Con-
cilio Calcedonenſi actione 1. *Non oportet intelligere
duas naturas, ſed unam naturam Verbi Dei incarnatam.*
Ergo unio naturæ humanæ ad Verbum eſt facta in
natura.

Reſpondeo cum D. Thoma hîc art. 1. ad 1. au- 9.
thoritatem illam Cyrilli exponi in 5. Synodo gene-
rali act. 5. his verbis: *Si quis naturam Verbi Dei incar-
natam dicens, non ſic accipiat ſicut Patres docuerunt, quia
ex divina natura & humana unio eſt ſecundum ſubſtanti-
am facta, ſed ex talibus vocibus, naturam unam ſive ſub-
ſtantiam divinitatis Chriſti introducere conetur, talis Ana-
thema ſit.* Non eſt ergo ſenſus, quod ex duabus natu-
ris ſit una natura conſtituta, ſed quod natura Verbi
carnē ſibi univit in perſona. Ratio autem cur D. Cy-
rillus ita locutus ſit, fuit hæreſis Neſtorii, qui cōten-
debat in Chriſto eſſe duas naturas completas, ſuas
proprias afferentes ſubſiſtentias, & conſequenter
duas perſonas: unde meritò negat in Chriſto eſſe
duas naturas in illo ſenſu, & aſſerit eſſe unam natu-
ram, non unitate eſſentiali, ſed perſonali.

Objicies ſecundò: Athanaſius dicit in Symbolo: 10.
*Sicut anima rationalis & caro, unus eſt homo, ita Deus &
homo, unus eſt Chriſtus*: Sed anima & caro conſti-
tuunt unam integram hominis naturam: Ergo ſi-
militer Deus & homo efficiunt unam Chriſti na-
turam.

Reſpondeo in exemplis quibus hoc myſterium 11.
explicatur, non eſſe quę eudam perfectam quoad
omnia ſimilitudinem aliàs non eſſet ſingulare, ut
Auguſtinus dicit Epiſt. 3 ad Voluſianum. Unde in
exemplo ab Athanaſio adducto, non eſt ſimilitudo
quantùm ad omnia, ſed ſolùm quoad hoc, quòd ſi-
cut corpus & anima, quamvis diverſæ ſint naturæ,
in una perſona conveniunt, ita divina & humana
natura, quamvis diſtinctæ ſint, in una perſona co-
pulantur. Tenet etiam ſimilitudo quoad hoc, quod
ſicut corpus trahitur ad eſſe animæ, ita humanitas
ad eſſe Verbi Divini, licèt alias non conveniant in
eo quòd ſicut ex anima & corpore reſultat una na-
tura, ita etiam ex humanitate & deitate. Unde Au-
guſtinus Epiſtolâ citatâ: *Sicut in unitate perſonæ anima
unitur corpori, ut homo ſit; ita in unitate perſonæ, Deus uni-
tur homini, ut Chriſtus ſit.*

Objicies tertiò: In Scriptura unum fieri aliud, 12.
eſt unum in alio converti, ut patet ex illo Joan.
2. *Ut autem guſtavit Architriclinus aquam vinum fa-
ctam*, id eſt aquam in vinum converſam: Sed
Joan. 1. dicitur: *Verbum caro factum eſt*: Ergo in
myſterio Incarnationis, natura divina in carnem
converſa eſt.

Confirmatur: Apud SS. Patres, Verbum factum 13.
eſt caro, ad eum modum quo in Euchariſtia … na
fit corpus Chriſti. Ita Juſtinus Martyr apolog. 2.
Ambroſ. lib. 4. de Sacram. cap. 4. Cyprianus ſerm.
de Cœna Domini, Damaſc. lib. 4. de fide … p. 14.
Sed panis tranſmutatur in corpus Chriſti, ita u… ſt
conſecrationem non … aneat amplius panis ſub-
ſtantia: Ergo ſimiliter Verbum dicitur factum caro,
quia ejus ſubſtantia eſt converſa in carnem.

Ad objectionem reſpondeo … qu… tali- 14.
quando in Scriptura, unum aliud …, ſig…

[illegible] in [illegible] adducto [illegible] hoc modo [illegible] ac acqui[illegible] cujus novæ [illegible] patet ex illo G[illegible] *Homo factus eſt in animam viventem*, & e[illegible] Pauli ad Hebræos 6. *Jeſus Pontifex factus*. Quibus locis certum eſt, [illegible] *fieri*, non importare converſionem, ſed acquiſitionem; & hoc modo ſumitur in dicto teſtimonio, *Verbum caro factum eſt*. Dicitur enim Verbum factum caro, non quia ſit converſum in carnem, ſed quia aſſumpſit carnem.

15. Ad confirmationem dicendum, comparationem [illegible]iam SS. Patrum in hoc [illegible]lùm eſſe poſitam, quòd ſicut [illegible] Divinum Verbum veram carnem & ſanguinem habuit; ita ſub ſpeciebus panis & vini poſt conſecrationem [illegible] vera caro & ſanguis Chriſti.

16. [illegible]cies, quartò contra ſecundam concluſionem: T[illegible]us acti[illegible]s non poteſt eſſe ante actionem: Sed perſona Verbi Divini erat ante actionem unitivam humanitatis: Ergo perſona Verbi Divini non potuit eſſe ter[illegible]nus hujus actionis, & conſequenter unio [illegible] in [illegible]nitatia ad Verbum non potuit eſſe facta [illegible] perſona.

17. Re[illegible]o cum D. Thoma quæſt unicâ de unione Verbi ar[illegible] 1. ad 5. quod unio non intelligitur terminari ad perſonam divinam, ſecundùm quod eſt in ſe ab æterno una, ſed ſecundùm quod eſt unita humanæ naturæ in tempore: & ita unio ſecundùm noſtrum modum intelligendi præcedit perſonam Verbi Divini non prout eſt una; ſed prout unita humanæ naturæ. Unde in forma reſpondeo, diſtinguendo Majorem: Terminus actionis formaliter ſumptus non poteſt eſſe ante actionem, concedo Majorem. Terminus actionis materialiter ſumptus, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem. Perſona Verbi erat ante unionem, ut una, & materialiter, concedo Minorem. Ut unita, & formaliter nego Minorem & Conſequentiam.

18. O[illegible] ci[illegible]s [illegible]umò: Ubi ſunt duæ generationes, ibi debe[illegible] duæ perſonæ: Sed in Chriſto ſunt duæ gener[illegible]ea, una ante ſæcula ex Patre, & alia in plen[illegible] ne temporum ex B. Virgine: Ergo in illo ſunt duæ [illegible]onæ. & conſequenter unio humanitatis [illegible] Verbum non eſt facta in perſona. Major pr[illegible]tur [illegible] Omnis generatio terminatur ad ſuppoſitum vel [illegible]onam: Ergo duplex generatio, ad duplex ſuppoſi[illegible]m, ſeu perſonam terminari debet.

19. R[illegible]deo negando Majorem, ad probationem [illegible] Antecedente, nego Conſequentiam [illegible] unu[illegible] & idem ſuppoſitum, ratione duplic[illegible] poteſt terminare duplicem generationem [illegible] ſuppoſitum terminet generatione ut quod, [illegible]ſa natura terminat ut quo, & per [illegible]formalis & ſpecificativi: unde ad ter[illegible] diverſam generationem, ſufficit diſtin[illegible]naturæ, cum diſtinctione virtuali ſuppoſiti [illegible]alis reperitur in Chriſto, in quo natura divina & humana ſubſiſtunt per ſubſiſtentiam Verbi: quare [illegible] perſona Verbi, quatenus ſuppoſitum [illegible] ſubſi[illegible]it in natura divina, ſecundùm [illegible] ſe Patri æterno, terminat generat[illegible]ter[illegible]am inquantum verè eſt ſuppoſi[illegible]anu[illegible] ſubſiſtit in natura humana, ſe[illegible] aſſimilatur matri terminat generat[illegible]alem Beatiſſimæ Virginis.

Corollarium [illegible]

EX dictis inferes, unionem [illegible] Verbum non poſſe dici acci[illegible]mentaliter, aut prædicabiliter.

Prima pars patet: Nam unio [illegible] quòd medium unionis, & in quo [illegible] un[illegible]dens: At id in quo facta eſt unio dua[illegible]rum in Chriſto, non eſt accidens præd[illegible] ſed ſubſtantia; eſt enim facta in perſona [illegible]mus; perſona autem non eſt accidens, ſed

B [illegible]tia: Ergo unio humanitatis ad Verbum n[illegible] dici accidentalis prædicamentaliter. [illegible] de[illegible]cilio Epheſino can 13 dicitur: *Ex Virgine [illegible] ſacrum corpus, cui ſubſtantialiter unitum [illegible] Verbum*. Et in 5. Synodo gener[illegible] *non confitetur Filium Dei, carni ſubſtantialiter [illegible] anathema ſit*.

Secunda pars eſt contra Durandum in 3. quæſt. 4. ubi etſi cum Catholicis ſentiat [illegible] humanitatis ad Verbum non eſſe in ac[illegible]ctam, ſed in perſona; docet tamen poſt [illegible] unitatem accidentaliter Verbo adven[illegible] accidentaliter prædicabiliter; cujus ſente[illegible] probaſſe videtur Paludanus in eadem diſt. art. 3. Vera tamen & communis [illegible]

C ſententia aſſerit, nullatenus eſſe dicendum [illegible] unitatem eſſe Verbo unitam accidentaliter, [illegible] cum hæreticis in terminis & modo loquen[illegible] veniamus; Tum etiam, quia quod de aliquo [illegible]catur in quid, non ſe habet reſpectu illius [illegible]dum accidentis prædicabilis, quod non præ[illegible] in quid, ſed in quale; ſed humana natura [illegible]tur in quid de Verbo ſeu de Chriſto, nam [illegible]mas infrà quæſt. 16. art. 1. doc[illegible] hominem [illegible]cati de Deo prædicatione ſecun[illegible] prædicabi[illegible]cut ſpecies de ſua hypoſtaſi. Et Alexa[illegible] cap. *Cùm Chriſtus*, ait: *Cùm Chriſtus ſit perf[illegible] & perfectus homo, quâ temeritate audent quid [illegible] quod Chriſtus ſecundùm quod eſt homo, non eſt qu[illegible]*

D humana natura non ſe habet reſpectu Ve[illegible] modum accidentis prædicabilis.

Confirmatur: Homo prædicatur uni[illegible] Chriſto & de aliis hominibus, ut docet D. [Tho]mas infrà quæſt. 16. art. 6. Sed ho[illegible] quid de Petro v. g. nam hæc prædicatio, *P[illegible] homo*, pertinet ad ſecundum prædi[illegible]bile pariter de Chriſto prædicatur in quid [illegible] quale.

Objicies primò cum Durando: Quo[illegible] enti completo, unitur illi accidentaliter: S[illegible]mana natura advenit in tempore Verbo habenti eſſe omnino completum: Erg[illegible] illi accidentaliter. Minor patet. Ma[j]or

E [illegible]batur. Illud unitur alicui accidentaliter q[illegible]teſt adeſſe & abeſſe ſine ipſius corru[illegible] quod advenit enti perfecto & om[illegible] poteſt adeſſe & abeſſe ſine ipſius corrup[illegible] unitur illi accidentaliter.

Reſpondeo cum D. Thoma [illegible] ar[illegible] diſtinguendo Majorem: Si non t[illegible] [commu]nicationem illius eſſe co[illegible] nego. Unde albedo unitur [illegible] nedum quia advenit illi [illegible]tum, ſed [illegible] non t[illegible] us, ſe[illegible] pro[illegible] reſu[illegible] q[illegible]rpus [illegible]ur [illegible] & ad [illegible] trahetur no[illegible]

[illegible]

[illegible] accidens, [illegible] de eo prædi- [illegible]

[illegible] negando [illegible] ratio- [illegible] eſſentiam [illegible], non ra- [illegible] reſpectu [illegible] eſt præter [illegible] eriæ, & tamen non ſe ha[illegible] et ad il- [illegible] cus logicum, nec prædicatur de ea [illegible] er[illegible]

[illegible] un[illegible], diſtinguendo Majorem: [illegible] eſt extra eſſentiam alicujus, eſt acci- [illegible] gicum reſpectu illius, & de eo [illegible] iden[illegible], ſi [illegible] communicet [illegible] eſt [illegible] tali, concedu[illegible] [illegible] cum illu in aliquo ſub- [illegible] Majorem: humanitas autem [illegible] ad eſſe ſubſtantiale Verbi Divi- [illegible] extra ejus eſſentiam, non ſcha- [illegible] reſpectu illius, nec de [illegible] accidentaliter.

Articulus II.

[illegible] Chriſti, vere & propriè poſſit dici [illegible] divina & humana, & ex [illegible] & ſubſiſtentia Verbi?

[illegible] lures ex antiquis Theologis, ut D. [illegible] ventura, Scotus, Durandus, & Ri- [illegible] xiſt mantes unionem naturæ divinæ [illegible] Chriſtu, non eſſe rigoroſam & [illegible] poſitionem, ſed impropriam tan- [illegible] ho[illegible]icam. Alii verò fatentur qui- [illegible] perſonam eſſe verè & propriè com- [illegible] ibus naturis, ſed non ex Perſona [illegible] anitate. Ita Aſturicenſis quæſt. 7. [illegible] Chriſti concluſ. 4.

§. I.

[illegible] ſententia duplici concluſione ſtatuitur.

[illegible] Chriſtus eſt perſona verè & [illegible] a ex natura divina & hu- [illegible] Durto hic art. 4. & ejus Diſcipuli [illegible]

[illegible] 6. Synodo Conſtantino- [illegible] manter [illegible] finitur per uni- [illegible] factam eſſe [illegible] ſitionem, [illegible] Chriſti [illegible] [illegible] unio quæ [illegible] ea [illegible] Agatho[illegible] Papæ [illegible].

[illegible] mino [illegible] *tem hypoſta*[illegible] nym[illegible] ſitione [illegible]

[illegible] batu[illegible] realiter diſtin[illegible] ex[illegible], nam [illegible] ſtincto um [illegible] enim idem eſt ac [illegible] perſona Chriſti co[illegible] ter diſtin[illegible]s & un[illegible] Ergo [illegible] ex duabus naturis, divina [illegible] batur Minor: Perſona [illegible] humana. Sed non eſſet [illegible] humanam naturam in eſſe [illegible] atque ita niſi ut aliquae continer[illegible] conſtat ex duabus naturis realiter [illegible] unitis.

Confirmatur: Ubi eſt multitudo [illegible] que compoſitione, neceſſarium [illegible] uata confuſio, ut patet in [illegible] in perſona Chriſti non [illegible] naturarum. Ergo perſona Chriſti [illegible] compoſita ex duabus naturis. 28

Probatur tertia concluſio. Termi[illegible] nis hypoſtaticæ non eſt aliquid ſimplex, [illegible] compoſitum: Atqui perſona Chriſti [illegible] nus unionis hypoſtaticæ. Ergo non eſt [illegible] ſed compoſita. Minor conſtabit e[illegible] dis, Major verò probatur [illegible] quia [illegible] tiunem unionis [illegible] cùm ſemper unio [illegible] tum etiam, quia extrem[illegible] nis ei præexiſtebant: Sed quod præex[illegible] ni, non eſt ter[illegible] Ergo te[illegible] us [illegible] non eſt quid ſimplex, [illegible] 29

Dico ſecundo [illegible] Chriſti e[illegible] compo- ſitam ex natura humana & [illegible]

Hæc concluſio [illegible] ex [illegible] denti: Licet enim Cu[illegible] Inter non loquatur de ha[illegible] ſed ſolùm de i[illegible] quæ ex natura divina [illegible] iſta tamen non poteſt admitti [illegible] & perſona præſup[illegible] quia p[illegible] diatius natura humana [illegible] bi, quàm naturæ di[illegible] tur naturæ divinæ, eſt quia [illegible] bi: Ergo [illegible] ipſu quod [illegible] agnoſcunt in Chriſto compo[illegible] divina & humana, imp[illegible] tunt compoſ[illegible] em ex natura humana [illegible] ſona Verbi. Addo ra[illegible] ſione a[illegible] ductam ha[illegible] dem unio diſt[illegible] perſona Ch[illegible] tura humana, [illegible] Chriſt[illegible] mana nat[illegible]

[illegible] ſtant peri- [illegible] am rationem [illegible] natura ratio- [illegible] cat.

[illegible] Majorem, licet enim [illegible] la [illegible] ulu, aut quæ [illegible] involvat plures imperfe- [illegible] ma & omnium aliarum ra- [illegible] extrema illus habeant verè ratio- [illegible] is incompletæ; nihilomi- [illegible] entiæ quæ apud nos eſt acci- [illegible] habitus, poteſt ab iis omnibus [illegible] dep[illegible]ari & ſic depurata in [illegible] rer. Et ſi ui licet unio quæ [illegible] in u'u dicat plures imperfectio- [illegible] & [illegible] quod ex ea reſul- [illegible] abſtrahit ab his [illegible] ibus & [illegible] abſtracta po- [illegible] liter inter humanam natu- [illegible] compoſitio ex na- [illegible] q[illegible] in Chriſto reperi- [illegible] a par[illegible] unius extremi, ne- [illegible] imperfectio- [illegible] in compoſitionibus na- [illegible] q[illegible] apr[illegible] Dionyſio vo- [illegible] natura divina non habet [illegible] compoſitione rationem partis, [illegible] ad [illegible] unionem perſo- [illegible] tis. Quod po- [illegible] & [illegible] uſtrat. Nam [illegible] aturaru[illegible] ſitare reſ[illegible] ltat quod- [illegible] um [illegible] d d[illegible] tur univerſum, cu- [illegible] a Ariſtotelem 12. Me- [illegible] & [illegible] en h[illegible]c compoſitum non [illegible] nquam e[illegible] rem ex intellectu [illegible] a per modum [illegible] eciei unita, [illegible] vi[illegible] nis beatificæ & [illegible] e[illegible] mpoſi- [illegible] q[illegible] d tanquam extre- [illegible] e [illegible] o[illegible] e [illegible] tri- Sa- [illegible] mpoſi[illegible] m ex [illegible] m ex ſpe- [illegible] ub [illegible] h[illegible] a[illegible] o[illegible] em [illegible]

[illegible] comp[illegible] ſuam [illegible] & imp[illegible] tutis, [illegible] certu [illegible] nite p[illegible]

Dic[illegible] tum. Sed [illegible] ne compoſitum ex [illegible]

Confirmatur [illegible] eſt pars: Sed omne [illegible] ex quibus conſtat. Ergo illa h[illegible] partis.

Ad inſtantiam reſpondeo [illegible] non enim eſt de ratione compo[illegible] ſit quoddam totum ſtri[illegible] impr[illegible] dicitur [illegible] ale per reſpectum ad par[illegible] ſtat; ſed ſolum quod ſit quodd[illegible] tum, quod ſi [illegible] hus conſtet [illegible] tum propriè, ſecùs ver[illegible] ſi ex e[illegible] habentibus rationem par[illegible] c[illegible] per totum intelligatur ens co[illegible] diſtinguitur ab ente incompleto [illegible] dinato ad componendum.

Ad confirmationem [illegible] non enim ſemper verum eſt [illegible] vitur aliquod compoſitu[illegible] deb[illegible] ſufficit quod ſit extrem[illegible] rea[illegible] ctum, ut patet in tribus e[illegible] ctis.

Objicies ſecundò: Omne c[illegible] jus atq; perfectius qu[illegible] ſeorſim ſumptis. Sed Chr[illegible] fectus naturâ divinâ [illegible] Ergo Chriſtus non eſt q[illegible] tura divina & humana, & ex h[illegible] ſiſtentia Verbi.

Reſpondeo quod quando extr[illegible] nentia ſunt finita, tunc [illegible] quolibet illorum, non ve[illegible] tremis eſt infinitum, ut co[illegible] Et ratio eſt quia ex rem[illegible] minet [illegible] unde compoſitum [illegible] niſi a[illegible] mum e[illegible]

[illegible] ter [illegible] Si C[illegible] ſitus [illegible] eſſe [illegible] Ve[illegible] Filium Dei eſſe comp[illegible] cuntur de Chriſto, et [illegible] per communica[illegible] poteſt di[illegible] de Ve[illegible] Fi[illegible] ſona compoſita [illegible]

Re[illegible]deo [illegible]

...ni, dicendum eſt, quòd ea quæ abſo- A
... de Chriſto, poſſunt dici abſolutè de ... Filio Dei, per communicationem idio-... niſi ſint talia quod determinent hoc ſubje-... *Chriſtus*, ad hoc ut ſtet ſolùm pro compoſito ... natura humana & divinitate: hæc autem prædi-... *Chriſtus eſt compoſitum, Chriſtus eſt terminus reſul-... ex unione perſonali duarum naturarum*, determi-... ipſum Chriſtum ad ſtandum pro aggregato ... natura humana & divinitate, & ſic non poſſunt ... ne additione de Filio Dei, aut de Verbo, ſed lo-... cum addito, nempe quatenus eſt perſona hu-... , ſive prout in natura humana ſubſiſtit.

... jicies quartò contra ſecundam concluſio-... perſonalitas eſt medium in quo divina & hu-... natura in Chriſto uniuntur: Sed medium in ... uniuntur partes componentes, non eſt extre-... componens: Ergo perſonalitas Verbi non po-... propriè dici extremum in hac compoſitione ... de qua agimus. B

... onfirmatur: Etſi inter accidens & ſubjectum ... hæret, vera reperiatur compoſitio, non tamen ... ipſum accidens & quantitatem quâ mediante ... ter ſubjecto; quia quantitas non eſt ſubjectum ... cans ipſum accidens, ſed medium quo acci-... conjungitur & copulatur ſubjecto, eique in-... : Atqui ad eum modum ſe habet perſonalitas ... Divini, in hac mirabili unione, de qua agi-... eſt enim ratio uniendi divinam naturam hu-... tati: Ergo non poteſt propriè dici extremum ... ac compoſitione.

Reſpondeo quod quando id quod eſt ratio uni-... num extremum cum altero, ſolùm habet ra-... m nexus & vinculi (ut eſt unio inter materiam ... mam, in ſententia illorum qui dicunt illam ... quemdam modum ſubſtantialem ab ipſa ma-... & forma diſtinctum) non habet rationem ex-... componentis: ſed quando non habet ratio-... nexus & vinculi, tunc poteſt habere rationem ... onentis. Sic punctum continuans partes, non ... um eſt medium quo illæ uniuntur, ſed etiam eſt ... quo modo extremum quod unitur. Sic etiam ... titas eſt medium quo albedo unitur corpori, ... mol eſt extremum quod unitur corpori. Cùm ... o perſonalitas Verbi Divini non habeat puram ... ionem nexus naturæ humanæ cum divina, etenim ... terminat illam, eamque complet in genere ... ſtantiæ, poteſt eſſe extremum in compoſitione ... mirabili quæ in Chriſto reperitur. C D

... d confirmationem, negatur aſſumptum, quod ... licet inter quantitatem & albedinem v. g. non ... iatur vera compoſitio, niſi enim eſſet vera ... poſitio, non poſſet dici ipſa quantitas alba. Sed ... hoc in Philoſophia.

Ex dictis colliges quid ſit ſentiendum de opinio-... Cabreræ, ponentis compoſitionem in perſona ... iſti, nedum ex natura humana & divinitate, ... ut dicit naturam quàm perſonam Verbi, ſed ... ea alia & alia ratione ſubſiſtendi formaliter: E ... enim compoſitio ſit diſtinctorum unio, & di-... ctio realis non reperiatur in Chriſto quoad ... poſitum, niſi inter naturam divinam & huma-... m, & inter divinam perſonam & naturam ho-... m, nulla alia poteſt realis compoſitio reperiri, ... ex natura humana & divina, & ex perſona ... bi & natura humana.

Articulus III.

Utrum inter Verbum & humanitatem mediet quidam modus ſubſtantialis, per quem natura humana formaliter conjungatur perſonalitati Verbi?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis, & concluſio negativa ſtatuitur.

VT ſtatus hujus difficultatis clarè percipiatur, 43.
notandum eſt, quod ſicut unio materiæ cum forma poteſt ſumi tripliciter. Primò effectivè, pro actione generantis, per quam materia & forma inter ſe conjunguntur, & quæ potiùs unitio quàm unio dici debet. Secundò formaliter, pro eo quod illa extrema formaliter inter ſe conjungit, ſive ſit aliquis modus ſubſtantialis, ſive non, de quo diſputant Philoſophi in 2. phyſic. Tertiò relativè, pro relatione ſcilicet quæ reſultat inter ipſam materiam & formam, ex eo quòd inter ſe conjunctæ fuerunt. Ita ſimiliter unio Verbi Divini cum humanitate tripliciter uſurpari poteſt, nimirum pro actione per quâ Deus ſuâ infinitâ virtute humanitatem conjunxit Verbo Divino, & quæ eſt communis tribus ſanctiſſimæ Trinitatis perſonis, debetque dici potius unitio, quàm unio; pro eo quod formaliter conjungit humanitatem Verbo Divino; & pro relatione quæ reſultat in humanitate aſſumpta, ex conjunctione illius cum Perſona Verbi. Si loquamur de unione hypoſtatica primo modo ſumpta, certum eſt illam eſſe quid increatum, nimirum actum divini intellectûs & voluntatis, formaliter immanentem, & virtualiter tranſeuntem. Item ſi ſit ſermo de ea tertio modo conſiderata, concedunt omnes illam eſſe aliquod accidens de prædicamento relationis, reſultans in ipſa humanitate aſſumpta, cui ex parte Verbi correſpondet ſolùm reſpectus rationis. Unde tota difficultas devolvitur ad unionem ſecundo modo ſpectatam, de qua quæritur, an ſit aliquis modus ſubſtantialis, à Verbo & humanitate modaliter diſtinctus, qui ſit fundamentum illius relationis quæ reſultat in humanitate aſſumpta, & terminus formalis actionis unitivæ: quod ut magis declaretur.

Notandum ſecundò, inter Verbum & humanitatem duplicem nos poſſe concipere nexum: unum 44.
realiter & entitativè diſtinctum ab extremis, & qui ſit tertia quædam entitas afferens proprium eſſe; eo proportionali modo quo duo lapides uniuntur per calcem, vel duo panni, mediante filo, quo unus aſſuitur alteri: alterum qui ſit ſolùm modaliter diſtinctus ab extremis, & ſimilis illi quem plures Philoſophi inter materiam & formam conſtituunt. Non eſt quæſtio hîc de primo nexu, ſed tantùm de ſecundo, nimirum de modo ſubſtantiali unionis, de quo quærimus, utrum inter Verbum & humanitatem mediet, eaque formaliter inter ſe conjungat.

Affirmant Suarez, Vazquez Cabrera, & ex re- 45
centioribus Thomiſtis tres illuſtriſſimi ac eruditiſſimi Epiſcopi, Herrera Tarazonenſis Epiſcopus, Aravio Epiſcopus Segobienſis, & Godoy Epiſcopus Oxomenſis. Negant vero Cajetanus, Alvarez, Nazarius, Joannes à S. Thoma, Cipullus, & alii, cum quibus.

Dico, Verbum uniri humanitati ſine ullo pro-

[illegible] o aut[illegible], [illegible]mis modaliter di-ſtinct[illegible].

46\. Hanc concluſionem probant plures ex noſtris Thomiſtis ex D. Thoma in 3. diſt. 2. quæſt. 1. art. 2 in corpore, ubi ſic ait: *Sciendum eſt quod in unione humana natura ad divinam, nihil poteſt cadere medium, formaliter unionem cauſans, cui per prius natura humana conjungatur, quàm divina perſona: ſicut enim inter materiam & formam nihil cadit medium in eſſe, quod per prius ſit in materia, quàm forma ſubſtantialis, aliàs eſſe accidentale eſſet prius ſubſtantiali, quod eſt impoſſibile, ita etiam inter naturam & ſuppoſitum, non poteſt aliquid dicto modo cadere medium, cum utraque conjunctio ſit ad eſſe ſubſtantiale.* Verùm in hoc loco S. Doctor non excludit medium quo, ſed tantùm medium quod; inquirit enim, an natura humana ſit aſſumpta à Verbo, mediante gratiâ habituali, quæ eſt accidens quoddam de genere qualitatis, & reſpondet negativè, quia ſicut inter materiam & formam non poteſt eſſe aliquid medium, quod per prius habeat eſſe in materia, quàm forma: ita nec inter Perſonam Verbi, & humanam naturam. Et rationem aſſignat, *quia aliàs eſſe accidentale eſſet prius quàm eſſe ſubſtantiale.* Quæ ratio, ut patet, non excludit aliud quàm medium quod, non ſolùm habens rationem medii, ſed [illegible] extremi aſſerentis eſſe accidentale, quod [illegible] ſit in humanitate Chriſti, quàm eſſe ſubſtantiale: medium enim quo non eſt aliquod accidens, ſed modus quidam ſubſtantialis, non alte ens eſſe diſtinctum ab eſſe extremorum. Unde D. Thomas in eodem articulo quæſtiuncula 3. ad 1 ſic adhuc expreſſiùs aperit ſuam mentem: *Dicendum quod nihil prohibet accidens eſſe medium in conjunctione ſubſtantiali, ſicut conjunctionem conſequens: impoſſibile eſt autem ut ſit medium conjunctionem cauſans.* Quibus verbis evidenter inſinuat ſe toto illo articulo non loqui niſi de medio quod ſit verum accidens, quodque non ſolùm ſit nexus, ſed etiam habeat rationem extremi, quod prius uniatur naturæ humanæ, quàm perſona Verbi; eique priùs conferat eſſe accidentale, quàm habeat eſſe ſubſtantiale à Verbo: quod non haberet modus unionis quem admittunt Adverſarii, quia volunt illum eſſe aliquid ſubſtantiale, modaliter ab extremis diſtinctum, & exiſtens per exiſtentiam extremorum, ſive totius. Idem medium quod excludit S. Doctor hic quæſt. 6. art. 6. ad 1. his verbis: *Unio noſtra ad Deum eſt per operationem, inquantum ſcilicet eum cognoſcimus & amamus, & ideo talis unio eſt per gratiam habitualem, inquantum operatio perfecta procedit ab habitu, ſed unio naturæ humanæ ad Verbum Dei, eſt ſecundùm eſſe perſonale, quod non dependet ab aliquo habitu, ſed immediatè ab ipſa natura.* Unde in rei veritate nullus habetur locus in quo formaliter D. Thomas excludat unionem, à natura humana & Verbo unitis diſtinctam, quæ ſolùm ſit modus quidam ſubſtantialis, qualem valde probabiliter Complutenſes, & alii recentiores Thomiſtæ inter materiam & formam conſtituunt: quamvis (ut oſtendemus, ponderando vim rationis fundamentalis) colligi poſſit ex illius doctrina, modum illum non eſſe admittendum.

47\. [illegible]ures autem afferuntur rationes ab Authori[illegible], ad [illegible] illum impugnandum. Prima eſt, quia talis modus deberet eſſe ſupernaturalis, et [illegible] ſubſta[illegible]m: hoc autem eſſe impoſſibile colligi videtur ex eo quod non eſt poſſibilis aliqua ſubſtantia [illegible] Tractatu de Viſione beat[illegible] [illegible].§.2.

Verùm hæc probatio non [illegible] ibidem declaravimus, ratio [illegible] ſibilis ſubſtantia ſupernaturalis [illegible] quia [illegible] ralitas in entibus creatis c[illegible] formali[illegible] bitudine ad Deum ut eſt ſupernaturalis [illegible] eſſe objecti, ſive termini, quam [illegible] in eſſe entis [illegible] quam ad objectum ſpecificativum, aut [illegible] naturalem: repugnat verò ſubſtantiæ ra[illegible] Deum eſſe [illegible]aliter, quia [illegible]ùm ſubſtantia [illegible] completa, ut potens per ſe, & [illegible] opte[illegible] illi dependere ab aliquo extrinſeco eſſe[illegible] tanquam à termino ſpecificante. Hæc autem convincit quidem impoſſibilitatem ſubſtanti[illegible] pleræ ſupernaturalis, ſed non ſubſtantiæ [illegible] tæ, qualis eſſet modus unionis, ſi daretur: [illegible] non eſt contra rationem ſubſtantiæ [illegible] ordinari ad aliquid extrinſecum [illegible] materia ordinatur eſſentialiter ad f[illegible] & [illegible] ma ad materiam: unde etiam dic[illegible] poſſ[illegible] dum unionis ſupernaturalem, conſiſt[illegible] [illegible] ſcendentali habitudine ad Verbum, ut ter[illegible] naturam humanam.

Secunda ratio quam plures adducu[illegible] tem concluſionis evincendam, eſt quia ſi [illegible] ceſſaria unio inter humanitatem & Verbum, [illegible] ximè quia extrema realiter diſtincta neque[illegible] ctu uniri ſine aliquo medio reali, ab utroque [illegible] mo realiter diſtincto: Sed hæc ratio (inquiunt [illegible]lis eſt, quia ſi quid probaret, convinceret d[illegible] p[illegible] ceſſum in infinitum in unionibus: nam ſi extre[illegible] realiter diſtincta nequeunt actu uniri ſine m[illegible] reali, & realiter diſtincto, modus unionis di[illegible]ctus realiter ab humanitate & Verbo, non poſſe[illegible] illis immediatè ſine aliquo vinculo realiter diſtincto copulari, de quo eadem eſſet difficultas, [illegible] p[illegible] cederetur in infinitum.

Sed ab hac etiam ratione facilè poſſu[illegible] ſe exp[illegible]dire Adverſarii, dicendo propoſitionem [illegible] *Realiter diſtincta nequeunt actu uniri, ſine m[illegible] diſtincto realiter*, non eſſe intelligenda[illegible] uni[illegible]ſaliter de quibuſcumque realiter diſtinctis, ſe[illegible] illis ſolùm quæ ita ſunt realiter diſtincta, u[illegible] nullius eſſentiali ratione ſit eſſe alteri conjun[illegible]ctum: modus autem unionis eſt talis naturæ, [illegible] ſit eſſentialiter nexus duorum extremorum [illegible] que, ita de ejus ratione eſt altera actualiter necti ut quo, unde non copulatur extrem[illegible] aliud vinculum à ſe diſtinctum, ſed immedi[illegible] per ſeipſam; quia quod eſt eſſentialiter tal[illegible] non fieri tale per aliquid à ſe diſtinctum ſicu[illegible] exiſtentia eſt eſſentialiter id quo aliquid ex[illegible] non debet, nec poteſt, per aliquid à ſe d[illegible] exiſtere, nec relatio referri per aliam rel[illegible] aut actio fieri per aliam actionem. His ergo ra[illegible]nibus prætermiſſis,

Probatur primò concluſio ratione fu[illegible] tali, quæ poteſt ſic proponi. Per illud V[illegible] divinum unitur actu & formaliter hum[illegible] ſumptæ, per quod exercet in ea rationem [illegible] ultimi complementi. Sed exercet in ea [illegible] termini formaliter, per ſuam perſ[illegible] abſque aliquo alio intermedio. Ergo p[illegible] lam formaliter abſque aliquo etiam [illegible]oda[illegible] diſtincto illi unitur. Major eſt evidens, na[illegible] cùm Verbum uniatur naturæ humanæ [illegible] p[illegible] dut termini [illegible] & [illegible] menti, neceſſe eſt id per quod illi unitur, ſit ipſum actuale exercitium [illegible]

[illegible]minandi: ſicut quia forma unitur materiæ per modum actûs informantis, illud per quod ei unitur, eſt exercitium actuale informandi. Minor verò probatur. Nihil creatum poteſt eſſe actuale exercitium, ſive actus ſecundus virtutis terminativæ perſonalitatis Verbi ad extra: Ergo Verbum Divinum exercet formaliter rationem terminandi naturæ humanæ, ſive terminat naturam humanam in actu ſecundo, per ſolam ſuam perſonalitatem. Conſequentia eſt evidens, Antecedens verò probatur. Non minùs eſt infinitum Verbum Divinum, & actus purus in ratione termini naturæ, quàm Deus ipſe abſolutè in ratione principii productivi: Sed ex eo quòd Deus eſt ſimpliciter infinitus, & actus purus in ratione principii productivi, exercitium producendi res ad extra non poteſt eſſe aliquid ab illius infinita virtute productiva in recto diſtinctum; unde docent communiter Thomiſtæ, Deum non operari ad extra per actionem formaliter tranſeuntem, ſed virtualem tantùm, quæ eſt ipſamet actio increata, ſine virtuali diſtinctione identificata cum virtute illius operativa. Ergo ex eo quod Verbum Divinum eſt infinitum, & actus purus, in ratione termini naturæ, exercitium terminandi naturam non poteſt eſſe aliquid creatum, & ab ejus perſonalitate realiter diſtinctum.

Dices, hoc argumentum convincere quidem inter humanitatem & Verbum non requiri modum aliquem unionis ex parte Verbi, ſed non oſtendere, eum non requiri ex parte naturæ humanæ; nam cum illa ſit finita & potentialis, non eſt ſua terminatio paſſiva.

Sed contra: Si ad hoc ut Verbum uniatur naturæ creatæ per modum termini, non requiratur aliquod medium ex parte Verbi, non requiretur etiam ex parte naturæ humanæ. Et ratio eſt evidens, nam ex ipſo quod Verbum intelligitur actu intrinſecè [illegible] naturæ creatæ, oportet ut ipſa pariter ei[illegible] intelligatur intrinſecè unita: Ergo ſi Verbum intrinſecè communicat ſe humanitati per modum termini, ſine aliquo medio realiter diſtincto, etiam natura humana erit eidem intrinſecè unita abſque ullo medio. Conſequentia patet, Antecedens probatur. De ratione unionis eſt quod ſit plurium vinculum, & quod plura inter ſe conjungat & copulet. Ergo ſicut impoſſibile eſt materiam eſſe unitam formæ, niſi etiam, præciſo quocumque alio, forma ſit unita materiæ; ita implicat quod Verbum intelligatur actu intrinſecè unitum naturæ humanæ, niſi etiam reciprocè ipſa humanitas illi conjuncta intelligatur, præciſo quocumque alio. Unde ſi ad hoc ut Verbum uniatur humanitati aſſumptæ per modum termini, non requiratur aliquod medium ex parte Verbi, non requiretur etiam ex parte naturæ humanæ.

Confirmatur hæc ratio fundamentalis: Subſiſtentia creata immediatè unitur per ſeipſam naturæ creatæ: Ergo multò magis id debet concedi ſubſiſtentiæ divinæ. Antecedens videtur certum, tum quia ſubſiſtentia nullam formaliter exercet cauſalitatem in naturam, ſed puram rationem termini: terminus autem immediatè ſeipſo terminat. Tum etiam, quia ſi admittatur aliquis modus ſubſtantialis, per quem ſubſiſtentia conjungatur naturæ quam terminat, oportebit etiam fingere alium modum ſubſtantialem unionis inter exiſtentiam & ſuppoſitum, & ſic modorum non erit modus. Conſequentia verò probatur: Perſonalitas Verbi eſt ſimpliciter infinita, & actualiſſima in ratione terminandi, continet enim omnem perfectionem & rationem terminandi, ſeclnſis imperfectionibus quæ in creatis ſubſiſtentiis reperiuntur: Ergo ſi ſubſiſtentia creata immediatè per ſeipſam terminet naturam creatam, multò magis id debet concedi ſubſiſtentiæ increatæ Verbi.

55. Nec valet ſi dicas, ſubſiſtentiam creatam eſſe ſuam rationem terminandi, quia eſt modus quidam: nam inde ſumitur optimum argumentum ad probandum etiam perſonalitatem Verbi Divini poſſe per ſeipſam actualiter terminare humanitatem Chriſti: nam ſi ſubſiſtentia quæ eſt modus, ac proinde realitas valde imperfecta & potentialis, id habet, potiori jure id habebit ſubſiſtentia Divini Verbi, quæ eſt actualiſſima, continetque omnem perfectionem ipſius creatæ ſubſiſtentiæ.

56. Ex hac ratione deſumpta ex principiis D. Thomæ, duo intelliges: Primum eſt, quòd licèt noſtra concluſio non habeatur formaliter in terminis apud S. Doctorem, eam tamen ab ipſo inſinuari omnibus locis, in quibus ſecundùm communem Eccleſiæ conſenſum docet unionem humanitatis cum Verbo eſſe factam in perſona, & naturam humanam formaliter & per ſe primò ad perſonalitatem Verbi eſſe aſſumptam. Non agitavit autem ſpecialiter hanc difficultatem, ſed excluſo medio quod aſſerebant eſſe accidentale, de quo ſolùm temporibus ipſius erat controverſia inter Theologos, exiſtimavit ſe ſufficienter concluſionem poſitam inſinuare, dicendo unionem humanæ naturæ cum Verbo, fuiſſe factam formaliter in perſona.

57. Secundum quod ex eadem ratione colligitur, eſt malè eos argumentari, qui probant dari medium inter humanitatem & Verbum, quia datur medium inter materiam & formam: admiſsâ enim opinione illâ probabili, quæ admittit modum unionis inter materiam & formam, aſſignatur notabilis ratio diſcriminis, Primò quia materia & forma ſunt veræ cauſæ exercentes adinvicem & reſpectu totius cauſalitatem, atque ita earum cauſalitas debet eſſe aliquid medium inter illas, ſicut etiam cauſalitas omnium aliarum cauſarum, eſt aliquid realiter medium inter illas & earum effectus. Secundò, quia non eſt de ratione formæ eſſe actu unitam materiæ, nec è contra. At verò perſonalitas Verbi non exercet ullam cauſalitatem reſpectu naturæ humanæ, ſed puram rationem termini, de cujus natura eſt actu terminare, atque ita per ſeipſum immediatè rei terminatæ uniri.

58. Probatur ſecundò concluſio aliâ ratione quam fusè proſequitur Cipullus hîc dubio 2. §. 3. Si Pater vel Spiritus Sanctus unirentur humanitati à Verbo aſſumptæ, aut alteri naturæ creatæ, unio ipſorum fieret ſine ullo modo ſubſtantiali intermedio: Ergo & unio Verbi cum humanitate aſſumpta, ſine tali medio facta eſt. Conſequentia patet ex paritate rationis. Antecedens verò in quo eſt difficultas, ſic oſtenditur. Si ad hoc ut Pater & Spiritus Sanctus unirentur naturæ creatæ, eſſet neceſſarius aliquis unionis modus, vel ille eſſet ejuſdem rationis cum eo qui de facto conjungit Verbum humanitati, in ſententia Adverſariorum, vel diverſæ? Neutrum dici poteſt: Ergo &c. Minor quoad primam partem probatur. Illi unionum modi non poſſunt eſſe ejuſdem rationis, qui habent terminos diverſæ rationis quaſi ſpecificæ: Sed modi unionum copulantes Pa-

trem & Spiritum Sanctum naturæ creatæ, haberent terminos diverſæ rationis ab eo qui Verbum conjungit naturæ humanæ: Ergo non eſſent ejuſdem rationis cum eo. Minor patet, quia licèt perſonæ divinæ ſint ejuſdem eſſentiæ, tamen in ratione perſonę ſunt quaſi diverſæ ſpeciei, cùm conſtituantur proprietatibus ralativis diverſæ rationis: unio autem naturæ creatæ cum divinitate, non fit immediatè in natura, ſed in perſona; unde terminus primarius illius, & immediatus, eſt divina perſona. Major verò probatur: Modus unionis debet à termino ſpecificari: Ergo cum diverſitate quaſi ſpecifica terminorum, non poteſt ſtare unitas ſpecifica unionum: unde propterea in ſententia probabili, quæ ponit unionem inter materiam & formam, unio illa quæ conjungit corpori animam rationalem, eſt diverſæ rationis ab illa quæ unit corpori animam equi.

Suadetur etiam Minor principalis, quoad ſecundam partem. In entibus abſolutis diverſæ ſpeciei, reperitur ſemper exceſſus & defectus ſecundùm perfectionem ſpecificam, quia ſpecies ſe habent veluti numeri, ut docet Ariſtoteles: Sed tam perfectus eſſe deberet unus illorum modorum unionis qui conjungerent tres perſonas naturæ creatæ, quàm alius: Ergo non poſſent eſſe diverſæ rationis ſpecificæ. Major patet, Minor etiam videtur certa, quia non eſſet unde inæqualitas eorum deſumeretur, cùm divinæ perſonæ per ordinem ad quas eſſentialiter conſtituerentur, ſint æquales in perfectione.

Quod ſi dicas poſſe repetiri inæqualitatem ex parte naturarum quæ aſſumi poſſunt, huic reſponſioni via præcluditur, ſi ſupponatur tres perſonas divinas aſſumere tres humanitates. Addo quod unio Dei cum natura creata ad eſſe perſonale, eſt ſumma communicatio Dei ad extra: Ergo non poſſet unio unius perſonæ eſſe perfectior unione alterius, aliàs iſta non eſſet ſumma, quod eſt contra rationem unionis hypoſtaticæ cum natura creata.

§ II.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

59. OBjicies primò: Natura quæ ad plura indifferens eſt & indeterminata, non poteſt unum illorum habere determinatè, niſi ei aliquid ſuperaddatur; unde cùm humanitas ex ſe indifferens ſit ut terminetur per propriam ſubſiſtentiam creatam, vel per ſubſiſtentiam increatam Verbi Divini, ut terminetur perſonalitate Verbi, eget aliquo ſuperaddito: Sed illud non poteſt eſſe niſi modus ſubſtantialis unionis: Ergo talis modus in humanitate aſſumpta neceſſariò admittendus eſt. Major videtur manifeſta, ſi enim nihil adveniat rei indifferenti & indeterminatæ, eodem modo ſe habebit ac ſe habebat antea, atque adeò ſemper manebit in ſua indifferentia & indeterminatione. Minor verò probatur. Illud ſuperadditum vel erit actio unitiva Dei, vel relatio reſultans in humanitate aſſumpta, vel modus ſubſtantialis unionis? Primum dici non poteſt, quia actio unitiva extrinſeca eſt humanitati, & ſtatim tranſit factâ unione. Secundum etiam non poteſt affirmari, quia illa relatio conſequitur ad unionem jam factam, & ſupponit, ſaltem prioritate naturę, ipſam naturam humanam eſſe terminatam à perſonalitate Verbi: Ergo ſolùm reſtat modus ille unionis, per quem natura humana determinetur ad recipiendam ſubſiſtentiam Verbi Divini.

Confirmatur: Humanitatem eſſe hypoſtaticè unitam Verbo Divino, & terminatam perſonalitate ipſius, eſt aliqua formalitas realis in rerú natura de novo exiſtens: Sed hæc formalitas non eſt ſola entitas humanitatis, aut Verbi, quia entitas increata Verbi erat ab æterno, ac proinde ante unionem hypoſtaticam; & ſimiliter humanitas prius ſaltem naturâ producta erat quàm uniretur Verbo. Ergo præter entitatem humanitatis & Verbi, debet ſuperaddi aliquis modus unionis, per quem humanitas dicatur unita Verbo hypoſtaticè, & ab illo ſubſtantialiter terminata. 60.

Ad objectionem reſpondeo diſtinguendo Majorem: Natura quæ ad plura indifferens eſt & indeterminata, ex natura ſua, non poteſt unum illorum habere determinatè, niſi ei aliquid ſuperaddatur, concedo Majorem. Natura quæ ad plura indifferens eſt ſolùm ex potentia obedientiali, nego Majorem. Natura verò humana non eſt ex ſe & ex propria natura indifferens ad hoc ut terminetur per propriam perſonalitatem creatam, vel per ſubſiſtentiam Verbi Divini: eſt enim ex ſua natura determinata ad propriam ſubſiſtentiam, quam connaturaliter exigit, & ſolùm indifferens eſt ex potentia obedientiali, quâ quælibet creatura ſubditur Deo ut in ipſa faciat quidquid non implicat contradictionem. Unde illa non indiget modo ſubſtantiali unionis, ut ad increatam Verbi Divini ſubſiſtentiam determinetur; ſed ad hoc ſufficit actio unitiva Dei, quæ cùm efficaciſſima ſit, poteſt ea unire quæ longiſſimè etiam ad invicem diſtant. Et licèt talis actio ſecundùm ſe extrinſeca ſit humanitati, & tranſeat factâ unione, tamen eſt intrinſeca ratione ſui termini formalis, in quo etiam virtualiter ſemper manet, nimirum ratione ſubſiſtentiæ Verbi Divini, ut communicatæ humanitati, quæ, ut infrà dicemus, eſt terminus formalis actionis unitivæ Dei. 61

Addo quod argumentum illud facilè poteſt retorqueri in Adverſarios: Natura enim humana ſecundùm ſe eſt indifferens ad hoc ut recipiat vel non recipiat illum modum ſubſtantialem unionis quem admittunt: Ergo ut illum recipiat debebit determinari per alium modum; & rurſus ut recipiat illum alium modum, debebit determinari per alium, & ſic dabitur proceſſus in infinitum. Sicut ergo Adverſarii tenentur reſpondere, naturam humanam non indigere aliquo modo vel entitate ſuperadditâ, ut determinetur ad recipiendum modum illum ſubſtantialem unionis, qui ſine dubio ſupernaturalis eſt, ſuppoſito quod detur, quia non eſt indifferens ad illum modum ex natura ſua, ſed ſolùm ex potentia obedientiali, & ſufficere actionem unitivam Dei, quæ producat effectivè talem modum in humanitate. Ita nos dicimus, ad hoc ut natura humana terminetur per ſubſiſtentiam increatam Verbi, non indigere aliquo modo ſubſtantiali, ſed ſufficere actionem unitivam Dei, quæ hujuſmodi extrema inter ſe conjungat.

Ad confirmationem reſpondeo humanitatem eſſe hypoſtaticè unitam Verbo Divino, & terminatam perſonalitate ipſius, eſſe quid reale in rerum natura de novo exiſtens, non tamen modum ſubſtantialem unionis, nec ſolam naturam humanam præciſè, aut ſolam perſonalitatem Verbi, ſed eſſe ipſam naturam humanam, ut terminatam divinâ perſonalitate, ſive ut connotan- 6

tem

tem divinam ſubſiſtentiam, per modum termini ipſam complentis & terminantis. Sicut in ſententia eorum qui inter materiam & formam modum unionis non admittunt, materiam eſſe unitam formæ, nihil aliud importat, quàm materiam ipſam connotantem entitatem formæ illam informantis & actuantis. Adhuc autem ut humanitas de novo connotet perſonalitatem Verbi, per modum termini ipſam complentis, requiritur quod præcedat actio unitiva Dei, per quam perſonalitas Verbi Divini communicetur naturæ humanæ. Sicut ad hoc ut materia connotet formam, per modum actûs illam informantis, debet præſupponi actio unitiva generantis, per quam forma communicetur materiæ, tanquam actus propriæ potentiæ.

64\. Dices, Actio illa unitiva Dei, debet habere aliquem terminum productum, cùm ſit virtualiter tranſiens: Sed non videtur poſſe habere alium terminum productum, quàm modum unionis copulantis Verbum naturæ humanæ: Ergo neceſſariò admittendus eſt modus ille. Major patet, Minor probatur. Vel terminus ille eſſet Verbi ſubſiſtentia, vel humanitas aſſumpta: Sed non primum, cùm Verbi ſubſiſtentia ſit increata, & ab æterno exiſtens. Neque etiam ſecundum, quia, ut infrà dicemus, humanitas fuit producta per actionem diſtinctam ab actione aſſumptiva, ſeu unitiva, quæ actio fuit vera generatio, ad quam B. Virgo præbuit ſuum concurſum, cùm tamen non influxerit in actionem aſſumptivam, ſeu unitivam humanitatis cum Verbo: Ergo actio unitiva Dei non poteſt habere alium terminum productum, quàm modum unionis copulantis Verbum naturæ humanæ.

65\. Reſpondeo, conceſſa Majori, negando minorem: Ad probationem in contrarium dicendum, neque perſonalitatem Verbi, neque humanitatem aſſumptam, eſſe terminum productum per aſſumptionem, ſed hoc compoſitum ex divinitate & humanitate, quod dicitur Chriſtus: ſicut proportionaliter terminus productus per humanam generationem, neque eſt anima rationalis, cùm fiat per creationem, neque ſimiliter corpus, quia ſupponitur generationi, cùm dicat ſolam materiam, ut radicem hujus numero quantitatis, ſed eſt ſuppoſitum humanum.

66\. Inſtabis, Licèt Chriſtus ſit terminus qui, ſive totalis actionis Dei unitivæ, non tamen eſt terminus ejus quo, ſive formalis: Sed actio Dei unitiva, nedum habere debet terminum qui, ſive totalem de novo productum, ſed etiam terminum quo, ſive formalem, qui non poteſt eſſe alius quàm modus unionis copulantis Verbum naturæ humanæ: Ergo &c.

Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem: duplex enim ſolet diſtingui actio, quarum una dicitur productiva, ſeu effectiva, altera vocatur unitiva; inter quas hoc intercedit diſcrimen, quòd actio productiva efficit non ſolùm terminum totalem, ſed etiam formalem: v. g. generatio leonis non ſolùm producit totum compoſitum genitum, nimirum leonem, ſed etiam formam ſubſtantialem illius quam educit è ſinu materiæ; actio verò purè unitiva, producit quidem terminum totalem, non tamen formalem, quem ſolùm conjungit alteri, ut patet in generatione hominis; homo enim generans producit quidem ipſum ſuppoſitum genitum, quod eſt terminus totalis generationis, non tamen producit animam rationalem, quæ eſt terminus formalis generationis humanæ; quia anima rationalis non educitur de potentia materiæ, ſicut aliæ formæ corporeæ, ſed à ſolo Deo creatur; unde homo generans habet ſolùm illam unire materiæ, mediantibus diſpoſitionibus quas in illam introducit.

68\. Urgebis: Non poteſt intelligi quomodo terminus qui ſive totalis producatur, niſi per productionem termini formalis: Ergo ſi actio unitiva terminum qui, ſive totalem producat, etiam terminum quo, ſive formalem efficiet.

Sed nego Antecedens, ex eo enim producitur terminus qui, ſive totalis, quòd terminus formalis per actionem aliquam communicetur, & conjungatur alteri extremo, ſive per eandem actionem terminus ille formalis producatur, ſive ſupponatur productus per aliam actionem; ſive etiam ſit aliquid improductum. Et ratio eſt, quia ex illa conjunctione præcisè termini formalis cum altero extremo, reſultat totum quod antea non erat.

69\. Quod ſi adhoc inſtes, & dicas, terminum formalem non poſſe communicari alteri extremo cui antea non communicabatur, niſi per aliquid ſuperadditum, ipſa enim communicatio debet eſſe aliquid ab eo diſtinctum. Reſpondeo non poſſe communicari niſi per aliquid ſuperadditum, quod ſit actio communicativa, concedo. Quod ſit vinculum medians, & realiter diſtinctum, nego: quando terminus formalis eſt tantæ actualitatis ut ſit ex ſeipſo formaliter totum illud quod ſua communicatio, ſive exercitium efficiendi aliud extremum, dicit in recto, ut contingit in propoſito: nam ſicut principium activum, quod ratione ſuæ ſummæ actualitatis eſt formaliter ſua actio, infert effectum extra ſe, abſque aliquo medio, per hoc ſolùm quod ad ipſum terminatur, ut contingit in Deo; ita etiam extremum alteri communicabile, quod eſt actus purus, & ratione ſummæ actualitatis ſuam communicationem ſibi identificat, non jungitur ſive communicatur alteri extremo, per aliquid ſuperadditum per modum vinculi, ſed per ſeipſum immediatè, connotando tamen actionem per quam aliud extremum ſibi applicat.

70\. Objicies ſecundò: Debet aſſignari aliquod fundamentum illius relationis quæ reſultat in humanitate Chriſti in ordine ad Verbum divinum: At hoc non poteſt eſſe aliud quàm modus ſubſtantialis unionis copulantis Verbum naturæ humanæ; non enim poteſt eſſe actio unitiva Dei, cùm illa ſit formaliter immanens in Deo, ac proinde non recepta in humanitate; neque humanitas præcisè & ſecundùm ſe, aliàs omnis humanitas fundaret talem relationem; nec etiam perſonalitas Verbi communicata humanitati, quandoquidem illa eſt terminus talis relationis: Ergo modus ille ſubſtantialis unionis, neceſſariò admittendus eſt.

71\. Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, nam fundamentum remotum relationis quæ reſultat in humanitate Chriſti in ordine ad Verbum Divinum, eſt ipſa actio unitiva Dei, per quam effectivè conjungit naturam humanam perſonalitati Verbi, & quæ licèt ſit formaliter immanens, eſt tamen virtualiter tranſiens: fundamentum verò proximum eſt terminatio paſſiva humanitatis, ſive quod idem eſt, ipſa humanitas, ut terminata perſonalitate Verbi, vel unitas realis perſonæ Chriſti in qua natura divina & humana conveniunt. Quod poteſt declarari & illuſtrari exem-

exemplo relationis quam materia dicit ad formam, & forma ad materiam: illi enim Philoſophi qui non admittunt modum ſubſtantialem unionis inter materiam & formam, dicunt fundamentum remotum hujus relationis eſſe actionem unitivam generantis, per quam forma communicatur materiæ, & ipſi unitur; fundamentum verò proximum eſſe ipſam unitionem paſſivam, quæ nihil aliud eſt quàm ſuſtentatio formæ, & informatio materiæ. Vel ut alii volunt, fundamentum proximum hujus relationis eſt unitas compoſiti ad cujus conſtitutionem materia & forma uniuntur. Idem proportionaliter dicendum eſt de relatione quæ reſultat in humanitate Chriſti in ordine ad Verbum Divinum, eam ſcilicet fundari remotè in actione unitiva Dei, proximè verò in terminatione vel aſſumptione paſſiva humanitatis; vel ut alii volunt, in unitate perſonali Chriſti, in quo natura divina & humana conveniunt. Quod ut magis illuſtretur.

72. Advertendum eſt, hanc relationem, cùm ſit altioris ordinis, aſſimilari partim relationibus primi generis, quæ fundantur in unitate & numero; partim relationibus ſecundi generis, quæ fundantur in actione & paſſione. Ex hac ergo parte quâ illa relatio eſt ſimilis relationibus primi generis, fundatur in unitate perſonali Chriſti; ex alia verò quâ aſſimilatur relationibus ſecundi generis, fundatur in actione unitiva Dei, & in terminatione ſeu aſſumptione paſſiva humanitatis; talis enim terminatio, ſeu aſſumptio, eſt veluti quædam paſſio, non formaliter, ſed virtualiter: ſicut & ipſa actio unitiva Dei, non eſt formaliter, ſed tantùm virtualiter tranſiens.

73. Objicies tertiò: Humanitas Chriſti priùs prioritate naturæ quam referretur ad Verbum Divinum, per ſui aſſumptionem immutata fuit: Sed hoc ſalvari nequit, niſi admittatur in humanitate modus ſubſtantialis unionis per quem formaliter conjungatur Verbo Divino: Ergo talis modus neceſſariò admittendus eſt. Major videtur certa in doctrina D. Thomæ, qui variis in locis docet relationem prædicamentalem quâ humanitas conſequenter ad ſui aſſumptionem refertur ad Verbum Divinum, cauſari ex mutatione non ipſius Verbi, ſed humanitatis quæ ad illud aſſumitur. Minor verò ſuadetur. Non videtur poſſe ſalvari quòd aliqua natura priuſquam referatur ad aliud, immutaretur, niſi antecedenter ad ejuſmodi relationem, vel aliquid de novo in ſe recipiat, vel aliquid ex iis quæ habebat priùs, prioritate ſaltem naturæ, deperdat: Ergo cùm humanitas Chriſti in ſui aſſumptione ad Divinum Verbum, nihil amiſerit quod haberet prius, prioritate etiam naturæ, ut ſalvetur per talem aſſumptionem immutatam fuiſſe, neceſſe eſt fateri aliquid in ea fuiſſe receptum antecedenter ad ſui relationem ad Verbum, quod non poteſt eſſe aliud quàm modus ſubſtantialis unionis.

74. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Humanitas Chriſti priùs prioritate naturæ quàm referretur ad Verbum, per ſui aſſumptionem immutata fuit, mutatione propriâ & rigoroſâ, nego: mutatione impropriâ & largè ſumptâ, concedo; & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio: In myſterio Incarnationis natura humana non mutatur propriâ & rigoroſâ mutatione, Primò quia ad mutationem propriam & rigoroſam neceſſarium eſt ut res quæ dicitur mutata, ante receptionem ejus ratione cujus mutata dicitur, præexiſtat. humanitas autem Chriſti non præextitit antequam terminaretur per perſonalitatem divinam, cùm eodem inſtanti producta ſit & aſſumpta à Verbo, ut dicemus articulo ſequenti. Secundò, quia terminatio non eſt propriè receptio alicujus formæ, quæ tamen ad rigoroſam mutationem requiritur. Si autem loquamur de mutatione largè & impropriè ſumpta, concedi poteſt humanitatem Chriſti mutatam eſſe; quæ mutatio conſiſtit in hoc quod cùm haberet naturalem inclinationem ad propriam ſubſiſtentiam, terminata fuit per alienam, ſcilicet divinam. Poteſtque hæc ſolutio & doctrina illuſtrari ex opinione probabili, quæ nullum inter materiam & formam modum unionis admittit, nam juxta hanc ſententiam, ut anima rationalis, de non unita corpori, fiat ipſi unita, & ad illud ut ad ſuam compartem referatur, nō requiritur quod mutetur mutatione propriâ & rigoroſâ, ſed ſufficit mutatio quædam impropria & largè ſumpta, nimirum extrinſeca quædam connotatio, quâ connotet materiam ut potentiam recipientem, quam antea non connotabat. Cur ergo pariter idem dici non poterit de humanitate aſſumpta à Verbo, eam ſcilicet priuſquam referatur ad Verbum, non debere immutari mutatione propriâ & rigoroſa, modum ſubſtantialem unionis recipiendo, ſed ſufficere mutationem largam & impropriam, quæ ex actione unitiva Dei, & paſſiva Verbi Divini terminatione ipſi advenit?

Articulus IV.

Utrum aſſumptio humanæ naturæ ad perſonam Verbi Divini, ſit una eademque realis actio cum creatione animæ, & productione humanitatis Chriſti?

NOn procedit difficultas iſta de aſſumptione humanæ naturæ activè ſumpta, prout ſe tenet ex parte Dei aſſumentis, certiſſimum enim eſt, quod cùm in ſententia D. Thomæ, omnia operetur Deus per unam eandemque realiter actionem, formaliter immanentem, & virtualiter tranſeuntem, eadem entitativè actio fuit per quam Deus animam Chriſti creavit, ejus humanitatem produxit, & ad perſonalitatem ſui Verbi eam aſſumpſit, ſed de aſſumptione humanæ naturæ paſſivè ſumpta, prout ſe tenet ex parte ipſius termini, nempe animæ Chriſti & ejus humanitatis. Hoc præmiſſo.

In hujus difficultatis reſolutione eſt quorundam modernorum ſententia, aſſerentium unam & eandem actionem realiter eſſe ſimul creationem animæ Chriſti, productionem, & aſſumptionem humanitatis ejus, ſub quadam eminenti ratione: ſicut anima rationalis ſub eminenti quadam ratione eſt ſimul vegetativa, ſenſitiva & rationalis. Ita C[illegible]bre[illegible]ra hîc art. 11. diſp. 2. & quidam alii moderni. [illegible] poſitum docent alii Thomiſtæ, exiſtimantes creationem animæ Chriſti, generationem ipſius humanitatis, & ejus aſſumptionem ad perſonam Verbi Divini, eſſe tres actiones realiter inter ſe diſtinctas; quam ſententiam, ut probabiliorem, & in ſchola D. Thomæ communiorem eligens,

Dico, tres illas actiones realiter inter ſe diſtingui.

Probatur primò concluſio ratione fundamentali

...ctio realis & ſpecifica actionum deſu- ... ...tinctione ſpecifica terminorum ... ut ... ...mas 1. p. quæſt. ... art. 3. Sed at- ... productio humanitatis , & creatio ani- ... habent diſtinctos terminos : Ergo ... ſpecie & realiter diſtinctæ. Major ... Minor probatur. Terminus formalis crea- ...eſt ipſa anima, quæ è nihilo educitur, termi- ...malis generationis eſt ipſa humanitas , ſe- ...ſe & abſolutè ſumpta, & tandem termi- ...malis aſſumptionis, ſeu actionis unitivæ, ...ſtentia Verbi Divini, ut communicata na- ...humanæ, vel ipſa humanitas, ut terminata ...alitate Verbi, de quo articulo ſequenti : Sed ...eſt illos terminos inter ſe realiter diſtin- ...inctione ſaltem includentis & incluſi ; hu- **B** ...enim importat aliquid præter animam ra- ...m , & ſimiliter ſubſiſtentia communicata ...tati , includit aliquid quod non importat ...anitas, ſcilicet perſonalitatem increatam ... &c.

..., illa omnia attingi ſub una ratione ſupe- ...ad quam diverſitas aſſignata ſe habet ma- ...ter & conſequenter non exigere diſtinctas ...es.

...contra : Si illa omnia ſub una ratione at- ...entur per unicam actionem , maximè quia ...antur ad unam perſonam conſtituendam : ...oc non ſufficit , alias anima rationalis ſem- ...roduceretur per eandem actionem ſimul cum **C** ...anitate , quæ eſſet eminenter creatio & ge- ...tio ; quia fruſtra fierent per plura , quæ ...ſunt fieri per pauciora ; & juxta hanc reſpon- ...m , anima rationalis & humanitas attingi ...per eandem actionem , in quantum ordi- ...tur ad unum ſuppoſitum humanum con- ...dum : Sed hoc eſt contra communem Phi- ...phorum & Theologorum ſententiam : Ergo ...ud.

...batur ſecundò concluſio : Actio unitiva hu- ...tatis cum perſona Verbi , eſt altioris ordinis ...ſit actio productiva ejuſdem humanitatis , ...ativa animæ rationalis: Ergo diſtinguitur rea- **D** ...lis Conſequentia patet, Antecedens pro- ... Actio unitiva pertinet ad ordinem ſuper- ...m & hypoſtaticum , actio verò producti- ...cativa, ſunt ordinis purè naturalis: unde B. ...concurrit per modum cauſæ principalis ad ...ionem humanitatis Chriſti ; ad unionem ...oſtaticam non concurrit per modum cau- ...ipalis , imò nec etiam in ratione cauſæ in- ...alis, ut infrà dicemus : Ergo actio unitiva ...atis cum perſona Verbi , eſt altioris ordi- ...àm ſit actio productiva ejuſdem humanita- ...& creativa animæ rationalis.

...nfirmatur : Actio creativa realiter diſtingui- ...ab actione quæ non eſt creatio : Sed productio ...rationalis Chriſti, fuit vera actio creativa , **E** ...ex nihilo, undè ejuſdem rationis cum actio- ...iva animæ noſtræ, ut docet S. Thomas in- ...ſt. 6. art. 3 aſſumptio verò non fuit actio ...va, quia non fuit ex nihilo, ſed ex præſuppoſi- ...ubjecto, ſcilicet ex humanitate, quæ ea nonu- ...ta fuit per illam actionem unita Verbo : Er- ...tio animæ Chriſti fuit actio realiter diſtin- ...b aſſumptione.

...ud verò etiam totius humanitatis produ- ...fuerit actio ab ejus aſſumptione diſtincta , ...tiune ſuaderi poteſt. Quod præſupponitur ...priori, ab ea diſtinguitur : Sed productio

humanitatis , ejus aſſumptioni præſupponitur , ſaltem prioritate naturæ, ut enim ait S. Thomas intrà quæſt. 4. art. 2. & 3. id quod aſſumitur, præin- telligi debet aſſumptioni , cujus ratio eſt, quia aſ- ſumptio eſt alicujus ad ſe ſumptio : Ergo productio humanitatis, ab ejus aſſumptione diſtinguitur.

82. Objicies primò quædam SS. Patrum teſtimo- nia, quæ videntur adverſari noſtræ ſententiæ : nam D. Leo Papa Epiſt. 11. ad Julian. ſic ait : *Natura noſtra non ſic aſſumpta eſt , ut priùs creata, poſtea aſſumeretur, ſed ut ipsâ aſſumptione crearetur.* Ful- gentius de fide ad Petrum cap. 18. dicit *ipſum Ver- bum Deum, ſuâ carnis acceptione conceptum.* Simi- lia habet Fulgentius lib. de Incarnatione & gratia cap. 3. dicens, *Ipſa quippe acceptio carnis fuit con- ceptio virginalis.*

83. Reſpondeo illos SS. Patres iis locis nihil aliud velle docere , quàm hujuſmodi actionum concoo- mitantiam : quamvis enim tres illæ actiones ſint diſtinctæ , omnes tamen fuerunt in eodem inſtan- ti temporis; imò quia actio creativa animæ Chri- ſti, & productio humanitatis, dependent & com- plentur ab aſſumptione, modo inferiùs explican- do , quatenus dant ſolùm eſſe eſſentiæ, aſſumptio verò ponit eſſe & ſubſiſtere in ipſarum termino , ideò dicunt SS. Patres, carnem Chriſti fuiſſe pro- ductam per aſſumptionem.

84. Objicies ſecundò : Creatio animæ Chriſti, ſicut & productio humanitatis, eſt actio per quam ani- ma, ſive humanitas, accepit eſſe: Sed anima Chri- ſti accepit eſſe per aſſumptionem, ſicut & ejus hu- manitas: Ergo creatio animæ Chriſti, & humani- tatis ejus productio, non ſunt diverſæ actiones ab illius aſſumptione , ſeu unione ad Verbum. Major patet, nam ſicut creari & produci, eſt accipere eſ- ſe; ita creatio & productio, eſt actio per quam da- tur eſſe. Minor verò probatur : Anima Chriſti, & ejus humanitas, non habent aliud eſſe quàm divi- num, ut art. 6. oſtendemus : Sed hoc acceperunt per aſſumptionem : Ergo &c.

85. Reſpondeo negando Majorem, ad cujus proba- tionem , diſtinguo Antecedens: creari, ſicut & pro- duci, eſt accipere eſſe, ſive formaliter, ſive conco- mitanter, concedo : ſemper formaliter, loquendo de eſſe exiſtentiæ, nego.

Explicatur ſolutio : Creatio, ſicut & genera- tio, habet duplicem terminum, unum primarium, qui eſt eſſentia; & alium ſecundarium, qui eſt exi- ſtentia ; & licèt quando creatio eſt completa, & nullo modo impedita, & res quæ producitur , re- linquitur in ſuo naturali modo, attingat utrum- que terminum ; quando tamen creatio impedi- tur , & manet incompleta , accipiens comple- mentum ab alia actione ſimultanea non eſt ne- ceſſe quod attingat formaliter exiſtentiam : quia (ut dixi) eſt terminus ſolùm ſecundarius ipſius creationis : hoc autem contingit in præſenti, licèt enim creatio animæ Chriſti, naturâ ſuâ utrumque terminum attingeret , tamen de facto non attigit, quia Verbum Divinum ad ſuum eſſe illam ani- mam traxit, ac per conſequens fuit impedita pro- pria exiſtentia.

Quod diximus de exiſtentia , debet applicari ſubſiſtentiæ : licet enim creatio habeat, quantùm eſt de ſe, terminari ad rem ſubſiſtentem , non eſt tamen neceſſarium , quod ipſam ſubſiſtentiam ſemper attingat : nam cùm ſubſiſtentia non ha- beat rationem termini primarii , ſed tantùm ſe- cundarii creationis , poteſt impediri ipſa creatio ne illam attingat , maximè quando loco ipſius ſubſi-

ſub ... tiæ, quæ deberet eſſe terminus ſecunda- A
riæ creationis, ponitur ipſa recreata, alia ſub-
ſiſtentia, ut contingit in præſenti.

86. Objicies tertiò: Si humanitas Chriſti non eſſet producta ex vi ejuſdem actionis quâ eſt unita Verbo, priùs naturâ fuiſſet producta, quàm unita Verbo: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris patet, nam quando productio & aſſumptio alicujus rei ſunt actiones realiter diſtinctæ, ſemper productio naturâ eſt prior aſſumptione. Minor verò probatur: Si Chriſti humanitas priùs naturâ eſſet producta, quàm unita Verbo, ſequeretur B. Virginem non eſſe propriè matrem Dei, quia ejus conceptio ſeu generatio, ad ſolam humanitatem B
completè terminaretur, priùs naturâ quàm aſſumeretur à Verbo, illique perſonaliter uniretur. Poteſtque hæc ratio hoc exemplo illuſtrari & confirmari. Si ignis produceret calorem, & aliud agens illum uniret ſubjecto, talis ignis diceretur quidem producere calorem, ſed non facere calidum: Ergo ſi alia fuit actio humanitatis productiva, ſcilicet generatio, & alia unitiva, ſcilicet aſſumptio, B. Virgo quæ ſolùm concurrit ad productionem humanitatis, generavit quidem hominem, ſed non ipſum Chriſtum, ex divina & humana natura compoſitum, ſubindeque mater humanitatis, non autem Chriſti, & multò minùs ipſius Dei, dici debet.

Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Mino-
87. rem, ad cujus probationem, negatur ſequela, & ad C
ejus probationem, in primis dici poteſt cum S. Thoma infrà quæſt. 32. art. 4. mulierem non ideò generare filium, quòd eliciat actionem generativam, ſed quia miniſtrat materiam ex qua, virtute activa ſeminis virilis, formatur corpus, & producitur natura ſubſiſtens: unde ut B. Virgo dicatur & verè ſit mater Chriſti, ſufficit quod miniſtraverit materiam ad formationem humanitatis ejus, quamvis nullum habuerit cõcurſum activum circa illam, & multò minùs circa unionem perſonalitatis Verbi cum natura humana, ad quam ne inſtrumentaliter quidem concurrit, ut infrà oſtendemus.

Siquis autem ſequi velit ſententiam Medicorum, exiſtimantium mulierem non ſolùm paſſivè, D
ſed etiam activè, ad generationem, ſeu formationem fœtûs concurrere, ſubindeque ad productionem naturæ ſubſiſtentis, reſpondere poterit cum Nazario hìc, quod ut B. Virgo dicatur concepiſſe & genuiſſe Deum, non requiritur quod ejus actio fuerit unitiva humanitatis Chriſti ad ſuppoſitum Verbi Divini, ſed ſufficit quod Chriſti humanitas in eodem inſtanti fuerit ad unitatem Verbi perſonalem aſſumpta, in quo ejuſdem humanitatis conceptio fuit; quia tunc ſuppoſitum Verbi Divini cenſetur ultimatè complere & determinare actionem generativam B. Virginis, cùm illud præſtet perſonalitas Verbi Divini, ſecluſis imperfectionibus, quod feciſſet propria & connaturalis ſubſiſtentia humanitatis, ſi reſultaſſet.

88. Ad exemplum verò de igne dicendum quod ſi E
actio ignis eſſet de ſe unitiva caloris cum aliquo ſubjecto, licèt virtute divinâ ſubſtitueretur aliud, talis ignis diceretur facere calidum, non verò ſi talis actio non eſſet unitiva caloris cum aliquo ſubjecto. Unde cùm generatio, quâ B. Virgo formavit Chriſti humanitatem, ex natura ſua eſſet actio unitiva talis humanitatis cum ſuppoſito connaturali, quamvis virtute divinâ, per aliam actionem ... tum ſ... & ſubſtitutum ſuppoſitum Verbi Divini, poteſt ... ominus Beatiſſima Virgo verè di... genuiſſe Chriſtum ... ſive Deum & hominem ... ul.

ARTICULUS V.

Quiſnam ſit terminus totalis ... formalis actionis unitivæ Dei, ſeu aſſumptionis humanitatis ad Verbum?

SUpponimus ex Philoſophia poſſe dar... a... jus actionis duplicem terminum, alium ... B
lem, ſeu *qui*, & alium formalem, ſeu *quo*. ... lis eſt ille qui adæquatè correſpondet actioni ... ipſam ſic terminat: formalis verò eſt ipſa ... ſeu forma à qua affectus habet eſſe, v. g. in ... ratione ſubſtantiali, terminus qui, ſeu totalis ... ſuppoſitum, ſeu compoſitum ex natura & ... ſtentia; terminus verò quo, ſeu formalis, eſt ... ma ipſa ſubſtantialis, quâ compoſitum hab... Hoc præmiſſo.

Circa terminum qui ſive totalem actioni... tivæ Dei, ſeu aſſumptionis humanitatis a... bum, nulla eſt inter Theologos contro... omnes enim unanimiter docent, talem term... eſſe Chriſtum, ſeu perſonam compoſitam ex ...
C na & humana natura. Sed de ejus termino ... ſeu formali, varia ſunt Authorum placita. S... enim hìc diſp. 9. ſect. 3. aſſerit terminum f... lem hujus actionis eſſe modum ſubſtantial... m... nionis, quo Verbum Divinum human... ſumptæ copulari exiſtimat. Vazquez hìc d... cap. 2. vult naturam humanam eſſe ter... formalem hujus actionis. Alii cum Gabrie... diſt. 1. art. 1. cenſent illius actionis terminu... qualitatem quandam ſupernaturalem in ... humana productam, quam gratiam unioni... pellant. Thomiſtæ verò, excepto Aravio ... actionem unitivam habere pro termino ... perſonalitatem Verbi, ut connotat natura... D manam, cui dat eſſe ſubſiſtentem.

§. I.

Statuitur vera ſententia.

DIco primò: Terminus qui, ſive totali... ptiuota, ſeu actionis unitivæ Dei, ... ſtus, ſeu perſona compoſita ex humana & ... natura. Ita communiter Theologi.

Probatur breviter. Terminus qui, ſ... e... actionis unitivæ duorum extremorum, ... e... poſitum ex illis reſultans: Sed Chriſtus ... poſitum ex actione unitiva humanitatis cu... nitate reſultans: Ergo eſt terminus qui ... lis, aſſumptionis, ſeu actionis unitivæ ... E
nor conſtat ex dictis art. 2. hujus di... Major verò inductione manifeſtari poteſt ... nibus aliis actionibus unitivis, præcipuè ... tione & reſurrectione hominis, in quibus ... nus qui, ſive totalis, eſt ipſum compo... partibus unitis, vel reunitis reſultans. E... eſt, quia per tales actiones, id quod per ſ... ditur, non eſt niſi compoſitum ex unione e... motum conſurgens.

Dico ſecundò, quamvis daretur modus a... ſubſtantialis unionis, quo humanitas jung... formaliter Verbo Divino, ille non eſſet ... formalis aſſumptionis ſeu actionis ... væ ...

...us Licèt daretur modus unionis ... & formam ille tamen non eſſet terminus formalis generationis: Ergo ſimiliter, quamvis admitteretur modus aliquis ſubſtantialis unionis, quo Verbum humanitati aſſumptæ copularetur, non erit propterea terminus formalis aſſumptionis, ſeu actionis unitivæ Dei. Conſequentia manifeſta videtur ex paritate rationis. Antecedens verò docetur communiter à Philoſophis in libris de generatione, ſolis Conimbricenſibus exceptis, & ratione ſuadetur. Terminus formalis generationis eſt ille per quem conſtituitur terminus totalis. At terminus totalis generationis, nempe compoſitum, vel ſuppoſitum, non conſtituitur per unionem, cùm unio non ſit pars, ſed potius nexus partium, ſed per ipſam formam, ſive totalem qualis eſt humanitas, ſive partialem, qualis eſt anima rationalis: Ergo terminus formalis generationis non eſt unio, ſed forma; terminus quidem formalis totalis, forma totalis, v. g. humanitas; terminus verò formalis partialis, forma partis, anima rationalis.

Ex quo probari poteſt directè concluſio, hac ratione. Terminus formalis actionis unitivæ Dei, per quod conſtituitur terminus totalis, ſive idem eſt, debet eſſe natura termini totalis, ... ducta, vel communicata: Sed modus ſubſtantialis unionis, quamvis admitteretur in humanitate Chriſti, non eſſet natura termini totalis: Ergo quamvis daretur, non eſſet terminus formalis actionis unitivæ Dei. Major conſtat ex dictis, & probatur à D. Thoma quæſt. 2. de potentia art. 1. ... terminus formalis cujuſlibet actionis, eſt illud per quem fit ut paſſum, ſeu terminus totalis, ſit quodammodo ſimilis vel idem cum agente. Unde ... Minor conſtat, nam modus ille ſubſtantialis non eſt id ratione cujus Chriſtus eſt ſimilis, vel potius idem in perſona cum Deo, ſeu Verbo.

Dico tertiò: Terminus formalis aſſumptionis, ſeu actionis unitivæ Dei, non eſt natura humana aſſumpta à Verbo, ſed ipſa Verbi Divini perſonalitas, ſeu ſubſiſtentia, ut communicata humanitati. Probatur: In omni actione unitiva id habet rationem termini formalis, quod habet rationem actûs, & perfectivi, non verò quod habet rationem materiæ & perfectibilis: At in aſſumptione humanitatis ad Verbum, quæ eſt actio unitiva, id quod habet rationem actûs & perfectivi, eſt perſonalitas, ſeu ſubſiſtentia Verbi Divini, ut communicata humanitati: ipſa verò humanitas ſe habet ad illam tanquam quid materiale & perfectibile per ipſam: Ergo terminus formalis aſſumptionis, ſeu actionis unitivæ Dei, non eſt natura humana aſſumpta à Verbo, ſed ipſa Verbi Divini perſonalitas, ut humanitati communicata. Minor eſt certa. Major verò conſtat ex his quæ dicuntur in phyſica de termino generationis hominis, ubi dicitur quod non materia, ſed anima, & non utcunque, ſed unita, ſeu communicata ipſi materiæ, eſt terminus formalis generationis hominis.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam concluſionem: Terminus qui aſſumptionis debet eſſe aliquid ...m. Sed Chriſtus non eſt aliquid creatum ... non eſt terminus qui aſſumptionis. Minor ... quia Chriſtus non exiſtit, niſi exiſtentiâ divinâ, ut infrà oſtendemus, unde hæc propoſitio, *Chriſtus eſt creatura*, eſt abſolutè falſa. Major verò probatur. Terminus qui ſive totalis aſſumptionis eſt aliquid in tempore factum: Sed quod fit in tempore per veram & realem actionem, eſt quid creatum: Ergo &c.

Reſpondeo quod ſi loquamur de termino totali aſſumptionis materialiter, ratione terminorum ex quibus coaleſcit, neque eſt quid creatum, neque quid increatum, ſed utrumque ſimul, imo quia includit humanitatem, quæ conſtat ex partibus ſeorſim factis per creationem, & ipſam divinitatem, eſt quid increatum ratione divinitatis, quid creatum ratione materiæ, & animæ rationalis, ratione verò humanitatis eſt quid genitum; imò & inquantum homo. Cæterum loquendo de ipſo termino totali formaliter, qui ex prædicta actione unitiva conſurgit, eſt quid creatum, non ſumendo ſtrictè creationem, prout dicit productionem ex nihilo, quia revera eſt ex aliquo priori, ſcilicet divinitate & humanitate; ſed latè, prout ſignificat quamcumque actionem per quam aliquid quod ante non erat, habet eſſe de novo: Chriſtus enim factus eſt in tempore per aſſumptionem humanitatis ad Verbum, ſeu per actionem unitivam Dei, juxta illud Joan. 1 *Verbum caro factum eſt*, & iſtud quod canit Eccleſia in Symbolo, *Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, & homo factus eſt.* Ratio enim id ſuadet: Ad hoc enim ut aliquod compoſitum dicatur factum formaliter, non eſt neceſſe quod per actionem ex qua reſultavit, producta fuerint extrema, ſed ſufficit quod fuerint ad invicem copulata. Si quis enim albedinem præexiſtentem ſeparatam, uniret ſubjecto, verè produceret album. Item ſi anima rationalis & materia eſſent ab æterno, & in tempore unirentur ad componendum hominem, talis homo verè in tempore produceretur, eſſetque factus in tempore, etſi partes ſecundùm ſe eſſent æternæ. Pariter ergo dicendum eſt, quod licèt per unionem humanitatis ad Verbum, non fiat ipſum Verbum, imò nec etiam ipſa humanitas, dici tamen debet, quod fiat Chriſtus, qui eſt quid compoſitum ex Verbo & humanitate.

Objicies ſecundò cum Suare contra ſecundam concluſionem: Terminus formalis actionis productivæ ſui termini totalis, ſemper debet eſſe quid productum per talem actionem; alias enim talis actio non eſſet factiva ipſius termini totalis, cùm nihil in eo poſſet aſſignari productum per talem actionem: At nihil poteſt dari productum per aſſumptionem, ſeu actionem Dei unitivam, præter modum unionis, quo Verbum humanitati aſſumptæ conjungatur. Ergo talis modus unionis admittendus eſt, & pro termino formali aſſumptionis aſſignari debet. 96.

Reſpondeo negando Majorem; nam in divinis terminus formalis generationis filii, non eſt filiatio, quæ per eam producitur, ſed eſſentia, quæ non producitur, ſed communicatur, ut docetur in Tractatu de Trinitate; & in humanis terminus formalis generationis hominis eſt anima rationalis, quæ non producitur per ipſam generationem, ſed ſolùm unitur materiæ. Cur ergo ſimiliter ſubſiſtentia Verbi Divini non poterit eſſe terminus formalis aſſumptionis, ſeu actionis unitivæ Dei, quamvis per illam non producatur, ſed duntaxat naturæ humanæ communicetur? Ad probationem in contrarium, dicendum eſt, quod ut actio dicatur productiva termini totalis, non eſt neceſſe quod producat aliquod ex extremis, 97.

ea [illegible], ſed ſuffic[illegible] illa inter ſe conjungat, quia ex tali conjunctione ipſe terminus totalis reſultat, ut in reſolutione præcedentis objectionis duplici exemplo declaravimus.

98. Objicies tertiò contra tertiam concluſionem: Quod conſtituit terminum totalem alicujus actionis, eſt terminus formalis illius. Sed humanitas conſtituit terminum totalem aſſumptionis, nempe Chriſtum, qui in ſpecie hominis per humanitatem conſtituitur: Ergo humanitas eſt terminus formalis aſſumptionis.

99. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Quod conſtituit terminum totalem, per modum actûs & perfectivi, eſt terminus formalis actionis productivæ, concedo Majorem. Quod conſtituit quomodocunque, nego Majorem: materia enim ingreditur conſtitutionem termini totalis generationis, illumque in ratione materialis conſtituit, & tamen non ipſa, ſed forma eſt terminus formalis ipſius generationis. Similiter diſtinguo Minorem: Humanitas conſtituit terminum totalem aſſumptionis, per modum actûs & perfectivi, nego Minorem. Per modum potentiæ & perfectibilis à divino ſuppoſito, ad cujus eſſe trahitur, concedo Minorem, & nego Conſequentiã. Licèt ergo humanitas & perſonalitas Verbi Divini, ad conſtituendum Chriſtum concurrant, quia tamen humanitas hoc facit, non exercendo formaliter rationem actûs & perfectivi, ſed potiùs ut perfectibilis, & materialis, reſpectu perſonalitatis Verbi Divini, ideò non illa, ſed ſubſiſtentia Verbi Divini, ut ipſi communicata, terminus formalis aſſumptionis dici debet.

100. Dices, Perſonalitas Verbi eſt ſuſtentans ipſam humanitatem: Ergo ſe habet per modum materiæ, & non per modum actûs in ordine ad illam.

Sed facilè reſpondetur, diſtinguendo Antecedens: Eſt ſuſtentans humanitatem, paſſivè & per modum ſubjecti recipientis, nego Antecedens. Activè, ac per modum termini & actûs eam complentis & perficientis, ac facientis ſubſiſtere, concedo Antecedens, & nego Conſequentiam; quod enim hoc ſecundo modo ſuſtentat aliud, non per modum materiæ, & potentiæ perfectibilis; ſed per modum actûs & perfectivi ſe habet.

101. Objicies quartò: Si perſonalitas Verbi eſſet terminus formalis aſſumptionis, aſſumptio naturæ angelicæ (ſi Deus vellet eam aſſumere ad ſubſiſtentiam Verbi) eſſet ejuſdem ſpeciei cum aſſumptione naturæ humanæ: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Majoris ſequela patet, quia haberet eundem terminum formalem, & conſequenter ſpecificantem. Minor etiam manifeſta videtur, quia per aſſumptionem naturæ angelicæ conſtitueretur aliquod totum diverſæ ſpeciei ab eo quod eſt conſtitutum per aſſumptionem naturæ humanæ, nempe hic Angelus.

102. Reſpondeo primò, negando Majorem, quia licèt eſſet idem terminus formalis aſſumptionis materialiter, nempe perſonalitas Verbi, non tamen ſub eadem ratione formali: ſicut enim unica res materialiter poteſt induere rationem termini ad quem duorum motuum contrariorum, puta ſurſum & deorſum, quatenus connotat diverſum medium, & diverſum terminum à quo: ita etiam eadem perſonalitas Verbi materialiter, poteſt inducere multiplicem rationem termini formaliter diverſarum aſſumptionum, prout poteſt [illegible] connotare eam terminando & complendo; quod maximè ex eo verificatur, quod cum ſit un[illegible] tinet eminenti modo cuju[illegible] naturæ perfectionem, atqu[illegible] naturam humanam, ut continet p[illegible] nem perſonalitatis ipſius, terminaret [illegible] naturam angelicam, prout continet perſonalitatis angelicæ perfectionem.

Reſpondeo ſecundò, dato Majori, negando Minorem, quamvis enim aſſumptione naturæ angelicæ conſtitueretur unum diverſum in ſpecie ab eo quod eſt conſtitutum per aſſumptionem naturæ humanæ, illa tamen diverſimodè ſe haberet materialiter ad aſſumptionem, quia illud cu[illegible] tum eſſet formaliter eadem perſona, quamv[illegible] alia natura ſubſiſtens, atque ita aſſumptio eſſet formaliter eadem, quamvis materialiter aliquo modo diverſa, ratione diverſitatis naturæ.

ARTICULUS VI.

Utrum unio hypoſtatica, in ratione unionis ſit omnium maxima?

Dixi *in ratione unionis*, quia de unione hypoſtatica, in ratione doni, ſeu beneficii conſiderata, egimus diſp. 3. art. 1. ubi illam eſſe omnium donorum & beneficiorum Dei præſtantiſſimum, & perfectiſſimam omnium communicationum ad extra, fusè oſtendimus. Cùm autem unio claudat in ſe & extrema quæ conjunguntur & medium in quo uniuntur, poteſt dici major vel minor dupliciter, nimirum ex parte extremorum, & ex parte medii. His præmiſſis, pro reſolutione difficultatis propoſitæ.

Dico primò: Unio hypoſtatica ex parte extremorum quæ uniuntur, ſcilicet naturæ humanæ & divinæ, non eſt maxima unionum. Ita D. Thomas hîc art. 9. in corp. & in reſp. ad 2.

Probatur breviter ratione quam ibidem [illegible] nuat. Tantò minor eſt unio aliqua ex parte extremorum, quantò magis extrema illa diſtant, ſive quantò minorem habent proportionem, [illegible] enim minor eſt unio accidentis & ſubjecti, quam materiæ & formæ, quia accidens & ſubjectum magis diſtant, & minorem habent proportionem, quàm materia & forma: Sed minor eſt p[illegible] tio inter ea quæ per unionem hypoſtaticam conjunguntur, quàm inter plura alia, quia natura humana & divina, quæ ſunt hujuſmodi extrema, non habent naturalem inclinationem & coaptationem ad unionem, ſicut materia & forma v.g. [illegible] ſolùm eſt potentia obedientialis in natura humana: Ergo unio humanæ naturæ & divinæ in Chriſto non eſt maxima, ſi conſideretur ex parte extremorum quæ conjunguntur.

Dico ſecundò: Unio hypoſtatica, ex parte [illegible] in quo uniuntur in Chriſto natura humana & divina, eſt maxima unionum. Ita Doctor Sanctus loco citato, & Theologi communiter contra [illegible] randum.

Probatur: Tantò major eſt unio aliquorum, quantò ſimplicius & magis unum eſt [illegible] in quo invicem uniuntur, & minùs ab extremis unitis differt. Sed in unione hypoſtatica medium [illegible] ſimplicius, & minus ab extremis differt, quàm [illegible] omnibus aliis unionibus [illegible]: Ergo [illegible] aſt evidens, perfectio enim unionis debet ſum[illegible]

... & ſimplic ... vinculi, quo A
... junguntur. ... probatur, &
... tùm ad ſimplicitatem medii, evidens
... perſona Verbi Divini, quæ eſt medium,
... lum, in quo ſubſtantialiter & hypoſtaticè
... divina & humana conjunguntur, eſt ſim-
... & una per eſſentiam. Quantùm verò
... rem ejus diſtinctionem ab extremis, etiam
... quia ſubſiſtentia Verbi Divini non eſt me-
... realiter aut formaliter diſtinctum ab altero
... o, nempe naturâ divina, ſed ſolùm ſecun-
... ionem, in cæteris autem unionibus crea-
... edium ſecundùm rem eſt diſtinctum ab utro-
... extremo unionis, & ſolùm in unione Divina-
Perſonarum medium, in quo uniuntur, nimi-
... divina eſſentia, identificatur realiter & forma- B
... cum omnibus extremis. Ex quo ſequitur, ſo-
... unionem Perſonarum Sanctiſſimæ Trinita-
... ſſe majorem unione hypoſtaticâ, hanc verò
cedere reliquas omnes. Unde Bernardus lib. 5.
... o ſiderat. prope medium. *Inter omnes unita-*
arcem tenet unitas Trinitatis, in qua tres perſona
... una ſubſtantia; ſecundo loco illa præcellit, in
contrario tres ſubſtantia ſunt una in Chriſto
... ona. Nec dici poteſt illum loqui de unione,
... ntùm ad dignitatem & perfectionem, non ve-
quantùm ad formalem rationem unionis, ſicut
... terpretatur Durandus; aliàs (ut rectè notavit
... jetanus) falsò dixiſſet D. Bernardus, primum
... m tenere unionem Trinitatis, quia non mino- C
... dignitatis & perfectionis eſt Perſona Divina, in
... tres ſubſtantiæ, ſcilicet corpus, anima,
... divinitas conjunguntur, quàm divina eſſentia,
qua tres Perſonæ Sanctiſſimæ Trinitatis ſubſi-
... nt.

Contra primam concluſionem nullum eſt ar-
... entum alicujus momenti, ſed contra ſecundam
... ſt illud opponi. Illa unio eſt major in ratione
... onis, ex qua fit aliquid magis unum: Sed ex
... one materiæ & formæ efficitur aliquid magis
... m, quàm ex unione hypoſtatica: Ergo unio
... ateriæ & formæ major eſt in ratione unionis, u-
... ne hypoſtaticâ. Major patet, nam ratio unio- D
... onſiſtit in unitate vel indiviſione reſultante ex
... remis unitis. Minor verò probatur. Ex unione
... teriæ & formæ fit aliquid unum in natura & in
... oſito; ex unione verò hypoſtatica fit unum
... uppoſito: Ergo ex unione materiæ &
... æ efficitur aliquid magis unum, quàm ex u-
... e hypoſtatica.

Confirmatur primò: Illa magis uniuntur, quæ
... us ſunt ſeparabilia: Sed materia & forma
... us ſunt ſeparabiles, quàm duæ naturæ in Chri-
... Ergo magis uniuntur.

Confirmatur ſecundò: Major eſt unio extre- E
... rum quæ ex ſua natura ſunt adinvicem unibi-
... quàm eorum quæ ex natura ſua adinvicem non
... portionantur & coaptantur: Sed materia &
... a ex natura ſua adinvicem ſunt unibilia, cùm
... rationem potentiæ & actûs, non autem
... nitas & humanitas in perſona Verbi: Er-
... &c.

Ad objectionem, conceſſa Majori, nego Mino-
..., ad cujus probationem dicendum cum Divo
Thoma hîc art. 9. ad 3. *quod unitas divinæ perſona*
major quàm ſit unitas & perſona & naturæ in
... & ideò unio Incarnationis eſt major, quàm
... animæ & corporis in nobis. Itaque compoſi-
... ex materia & forma, eſt quidem pluribus mo-
... non tamen magis unum, quàm natura divina

& humana in Chriſto. Vel ut alii dicunt, unio
materiæ cum forma eſt major unione hypoſtaticâ
extenſivè, non tamen intenſivè, de quo ſolùm eſt
quæſtio.

Ad primam confirmationem, nego Majorem,
110. inſeparabilitas enim non eſt ſignum majoris unio-
nis, aliàs unio intellectûs cum anima, eſſet major
unione naturæ ad ſuam perſonalitatem, quod eſt
eſt falſum; cùm iſta ſit ſubſtantialis, illa verò ac-
cidentalis. Similiter unio quantitatis ad corpus,
eſſet major unione animæ cum corpore; cum
quantitas non poſſit ſeparari à corpore, benè tamen
anima à materia.

Ad ſecundam, nego etiam Majorem, perfectio
111. enim unionis non debet peti ex connaturalitate
ſive inclinatione naturali extremorum, ſed po-
tiùs ex ſimplicitate & indiviſibilitate medii in
quo uniuntur. Unde tam benè uniuntur acciden-
tia ſupernaturalia ſubjecto, quàm naturalia. Simi-
liter etiam Major eſt unio eſſentiæ divinæ in ra-
tione ſpeciei cum intellectu beatorum, quàm u-
nio accidentium cum ſubjecto. Quomodo autem
hæc unio eſſentiæ divinæ non ſuperet unionem
hypoſtaticam, conſtat ex dictis: illa enim eſt tan-
tùm intentionalis, accidentalis, & inferioris or-
dinis, nec tollit abſolutè quin extrema unita habe-
ant proprium eſſe diſtinctum: iſta verò eſt phyſica,
ſubſtantialis, ſuperioris ordinis, ſcilicet hypoſtati-
ci, & extrema non habent niſi unicum eſſe ſimpli-
ciſſimum & indiviſibile, nimirum eſſe increatum
Verbi Divini.

Ex dictis inferes, unionem hypoſtaticam, non
112. ſolùm ut dicit naturæ divinæ & humanæ in per-
ſona Verbi conjunctionem, ſed etiam ut dicit con-
junctionem humanitatis cum perſonalitate Verbi,
eſſe maximam omnium unionum. Nam intimior,
vel ſaltem immediatior eſt conjunctio humanita-
tis cum Verbo, quàm cum natura divina: Ergo ſi
conjunctio humanitatis cum natura divina, eſt
major omni aliâ diſtinctorum cōjunctione, potio-
ri jure idem dici debet de conjunctione humanæ
naturæ cum Verbo. Addo quod, ſimplicitas per-
ſonæ Verbi, quæ per ſeipſam connectit ſibi huma-
nitatem, conſtituit compoſitum ex perſona Ver-
bi & natura humana, magis unum, quàm ſit quod-
cumque aliud compoſitum.

DISPUTATIO VII.

De cauſa phyſica & morali Incarnationis.

De cauſa finali Incarnationis fusè egimus diſp.
5. unde diſſerendum reſtat de cauſa efficiente
illius, tam phyſica, quàm morali, ſeu meritoria,
de qua S. Doctor art. 11. qu. 2. Quæ verò de cauſa
diſpoſitiva art. 10. docet, nullam celebrem con-
troverſiam continent, ideòque prætermitti ſo-
lent.

Articulus Primus.

Utrum aliqua creatura poſſit eſſe cauſa phyſica unionis hypoſtaticæ ſaltem inſtrumentaliter, & an reipſa B. Virgo fuerit cauſa inſtrumentalis illius?

1. Titulus ſupponit tanquam certum, nullam creaturam poſſe eſſe cauſam principalem unionis hypoſtaticæ. Tum quia extrema tantoperè juncta nullus conjungere valet, præter omnipotentem Deum. Tum etiam quia illa conjunctio B eſt in vertice ſupernaturalitatis, atque adeò cauſam principalem poſtulat ſupra naturam, longè potiori jure quàm cuncta cætera ſecundùm ſubſtantiam ſupernaturalia, quæ non niſi à Deo ut cauſâ principali prodire poſſunt. Addo quod præveniẽda hîc fuit emanatio naturalis ſubſiſtentiæ ex humanitate profundendæ, quam emanationem, utpote neceſſariam, nulla vis creata inhibere poterat: neceſſe igitur fuit, ut virtus Altiſſimi principaliter interveniens impediret effluxum illum, ſubſtituendo loco ſubſiſtentiæ creatæ, quæ ab humanitate Chriſti connaturaliter reſultare debebat, increatam Verbi Divini perſonalitatem.

2. Solùm ergo de cauſa inſtrumentali unionis hypoſtaticæ, eſt difficultas & controverſia inter C Theologos. Medina enim, Alvarez, Joannes à S. Thoma, Cipullus, & Philippus à S. Trinitate, exiſtimant repugnare quod creatura attingat per modum inſtrumenti unionem hypoſtaticam; idemque docent Molina 1. p. quæſt. 45. art. 5. diſp. 2. & Vazquez hîc diſp. 25. cap. 1. Suarez verò, Becanus, & alii Recentiores, in alio extremo, probabilem reputant ſententiam quorundam veterum Theologorum, qui dixerunt reipſam Beatiſſimam Virginem fuiſſe inſtrumentum phyſicum, quo mediante Deus humanam naturam perſonalitati Verbi conjunxit. Mediâ viâ tutiùs incedit Cabrera, cujus veſtigiis inhærendo.

Dico primò; de facto Beata Virgo non fuit ele- D vata à Deo tanquam inſtrumentum, ad conjungendam hypoſtaticè humanitatem Verbo Divino.

3. Probatur primo: Scriptura & Patres paſſim docent unionem hypoſtaticam eſſe ſolius Dei opus ſingulare, juxta illud Abacuc 3. *Domine opus tuum*, quod de Incarnatione Auguſtinus, & Remigius, & alii SS. Patres intelligunt: At unio hypoſtatica non eſſet perfectè opus Dei ſingulare, ſi B. Virgo, aut alia pura creatura, ei cooperata eſſet: Ergo B. Virgo nullam habuit efficientiam, etiam inſtrumentalem, reſpectu unionis hypoſtaticæ.

Confirmatur: Scriptura dicit Pſal. 135. quod Deus facit mirabilia magna ſolus: At omnium E mirabilium maximum eſt unio hypoſtatica: Ergo ſolus Deus eam fecit.

4. Probatur ſecundò ex D. Thoma infrà quæſt. 31. art. 5. & quæſt. 32. art. 4. in corp. ubi ſic ait: *In ipſa conceptione Chriſti B. Virgo nihil activè operata eſt, ſed ſolam materiam miniſtravit.* At inſtrumentum activè operatur, & effectivè attingit effectum principalis agentis, per virtutem ab illo derivatam, ut docetur in libris phyſicorum: Ergo B. Virgo in conceptione Chriſti non fuit elevata à Deo tanquam inſtrumentum, ad conjungendam hypoſtaticè humanitatem Verbo Divino.

Probatur tertiò: Ille ſolùm concurſus tribui A debet Bea[illegible] eſt, ut verè ſit ac dica[illegible] vandam maternitatem [illegible] curſus inſtrumentalis in [illegible] ſtaticam non requiritur [illegible] ti. Major patet. Minor p[illegible] concurſus matris, non eſt inſt[rum]entali[illegible] cipalis. Tum etiam, quia ut dicemus [illegible] ſequenti, quælibet creatura, etiam in[illegible] rationis expers, potuit de abſoluta poten[tia] [illegible] vari à Deo ut inſtrumentum ad efficien[dam unio]nem hypoſtaticam, & tamen ex tali co[ncurſu in]ſtrumentali nequiret talis creatura dici mate[r] [illegible] aut ipſum genuiſſe.

B Addo quod, ut B. Virgo dicatur mater D[ei] [illegible] ficit quod eundem concurſum exercuerit in [con]ceptione Chriſti, quem aliæ matres præbere[nt] in conceptione filiorum: in opinione verò Ar[iſto]telis & D. Thomæ (quidquid in contra[rium] [illegible] clament medici) mater non concurrit a[ctivè in] cõceptione prolis, ita ut concurſu ſuo effe[ctivè at]tingat unionem animæ cum corpore, & ſu[bſiſten]tiæ cum natura, ſed duntaxat paſſivè, qua[tenus] tali actione materiam aptam formationi [illegible] ſubminiſtrat, hoc eſt ſanguinem benè dee[illegible] & ultimatè diſpoſitum ad humani corpori[s forma]tionem, utero ſuo vitaliter præbet, quod ex tali ſanguine factum, virtute activa in [illegible] C viri contentâ, ultimatè diſponitur ad recipien[dam] animam rationalem, quæ à Deo infunditur & ejus unione cum corpore ſic diſpoſito & [organi]zato, reſultat ſubſiſtentia creata, conſtitu[ens com]poſitum, quod eſt terminus completivus [illegible] generationis. Eundem ergo concurſum B[eata Vir]go exercuit in conceptione Chriſti, mi[niſtravit] enim puriſſimum ſanguinem, ex quo, vi[rtute a]ctivâ Spiritus Sancti, ſupplente concurſum [viri], formatum fuit corpus Chriſti, & ultimò d[iſpo]ſitum & organizatum ad recipiendam an[imam] rationalem, ex cujus unione cum corpo[re de]bebat connaturaliter reſultare ſubſiſtentia [crea]ta, tanquam terminus ultimò completivus ge[ne]rationis, ſed loco illius fuit ſubſtituta & [illegible] D gata ſubſiſtentia increata Verbi Divini, quæ [ulti]mò complevit & terminavit concurſum illu[m paſ]ſivum B. Virginis, & operationem Sp[iritus] Sancti ſupplentis concurſum activum viri, q[uod] ſufficit ut B. Virgo cum omni proprietate [dica]tur mater Dei; nec ad hoc requiritur qu[od at]tingat inſtrumentaliter unionem hypoſta[ticam] humanitatis cum ipſa perſonalitate Verb[i Divi]ni, ut quidam Recentiores exiſtimant, qu[ia] hæc in re pietas non eſt laudanda, quia [illegible] Bernardus in Epiſt. ad Lugdunenſes *Honor [Re]gina judicium diligit, Virgo Regia falſo non [eget] honore, veris cumulata honorum titulis [illegible] dignitatum.*

E Nec obſtat quod aliqui ex SS. Patrib[us con]curſum illum inſtrumentalem reſpectu [unionis] hypoſtaticæ, B. Virgini tribuere videantu[r. Am]broſius enim Epiſt. 82. ſic ait: *Per homine[m] [illegible] ejecta eſt de Paradiſo, & per Virginem ju[ncta eſt] Deo.* Bernardus verò homil. 4. ſuper Mi[ſſus eſt] docet B. Virginem fuiſſe mulierem [quæ] bene fermentavit tria ſata Evangelica; qu[illegible] liret carnem animæ & divinitati c[illegible] unx[illegible] mum Iſichius homil. 2. de D[ei]para, ſub h[illegible] *Inſtrumentum Incarnationis*, appellat. Non [illegible] inquam, illa teſtimonia, Ambroſius en[im] [in]tendit quod per V[ir]ginem cato juncta e[illegible]

d[illegible]

ia per illam præparata eſt caro quæ Deo. In quo etiam ſenſu Bernardus in- ebet, dum ait B. Virginem tria ſata e- a fermentaſſe &c. hoc enim non debet in- de cauſalitate effectiva circa unionem hypo- ſta m, ſed tantùm de diſpoſitiva, quia puriſſi- ui ſanguinem ſubminiſtravit & præparavit, ad mandam Chriſti humanitatem, quæ hypoſtaticè unita Verbo Divino. Similiter etiam illi tribus B. Vi nem Incarnationis inſtrumentum appellavit, uia materiam ad formandam Chriſti humanita- m Spiritui Sancto præbuit. Unde nomen inſtru- enti in ea rigoroſa ſignificatione non accepit, quâ urpari ſolet à Philoſophis, ſed in latiori, quâ in- mentum appellari ſolet quidquid ad producti B nem alterius quocumque modo concurrit.

Dico ſecundò, de potentia abſoluta potuiſſe B. ginem, aut aliam puram creaturam, elevari à o tanquam inſtrumentum, ad conjungendam poſtaticè humanitatem Verbo Divino.

Ratio hujus concluſionis ducenda eſt ex inani- te contractionum quæ ab Adverſariis obten- tur, quarum prima & præcipua ex eo petitur, od in probabiliori ſententia, nullus eſt nexus edius copulans Verbum cum humanitate, qui oſſit aſſignari pro termino & effectu inſtrumen- C iter à creatura producibili; ex hoc enim vi- tur ſequi, quod ut creatura in inſtrumentum In- arnationis, ſeu unionis hypoſtaticæ aſſumeretur, eceſſarium foret, ipſum Verbum Divinum attin- creatura, ejuſque ſubſiſtentiam ab illa commu- cari naturæ humanæ, quod non poteſt eſſe, niſi onendo & ſubjectionem aliquam in ipſo Verbo ivino (eò quòd agens uniens effectivè duo ex- trema, non poſſit illa non ſubdere ſuæ potentiæ ectivæ) & in creatura virtutem aliquam acti- vam inſtrumentariam, continentem ſubſiſtentiam erbi; quia cauſa communicans alteri aliud, debet ud continere in ſua virtute, vel principali, ſi principalis; vel inſtrumentaria, ſi inſtrumenta- D s ſit.

Porro hunc diſcurſum non eſſe efficacem, apert- è deducitur ex eo quod generans, per modum uſæ principalis ſuâ actione generativâ, effecti- unit materiæ animam rationalem, abſque me- edio (ut docent illi Thomiſtæ contra quos di- amus) quamvis nec in ſua virtute principaliter ectiva contineat animam rationalem, nec illam æ virtuti effectivæ ſubdat, utpote ſpiritualem, indeque excedentem generativam virtutem, æ purè materialis eſt: Ergo falſum eſt, quod ut a- a cauſa uniat ſeu communicet unum extremum , neceſſarium ſit utrumque contineri in virtu- ctiva illius; vel principali, ſi ſit principalis vel rumentali, ſi ſit inſtrumentalis: ſubindeque po- E r pura creatura inſtrumentaliter concurrere ad ionem Verbi cum natura humana; licèt in ſua tote inſtrumentaria ſubſiſtentiam Verbi Divini contineat, nec illam ſuæ virtuti & actioni in- mentariæ ſubjiciat, ſicque evaneſcit portentum d contradictionis, quod aliqui Antbotescun- unt.

uè infirmum eſt quod opponit Joannes à S. ma, nempe quod creatura non poteſt ope- inſtrumentaliter, abſque præſuppoſito ſubje- d unionis verò hypoſtaticæ effectionem, nul- tæ jacuit ſubjectum: non enim Verbum quod ctus purus, & incapax mutationis; nec hu- tas, quæ ante unionem non fuit. Hoc, in- , parùm urget, quia licèt humanitas prio-

A ritate temporis unionem hypoſtaticam non ante- ceſſerit, eam tamen præceſſit prioritate naturæ, quod ſatis ſuperque eſſe videtur, ut actio inſtru- mentalis cauſæ ſecundæ, unionis hypoſtaticæ effe- ctionem attingens, in ea ſubjectum p ſit: alioquin cùm Deus in eodem temporis momento quo An- gelos creavit, gratiam ſanctificantem illis infude- rit, dicendum eſſet, eam productionem fieri ex nul- lo ſubjecto præſuppoſito, atque adeò eſſe creatio- nem, quod communi Thomiſtarum ſententiæ re- pugnat.

Facilè etiam dilui poteſt quod objicit Molina 11. loco citato, nimirum creaturam non poſſe aſſumi ut inſtrumentum ad creandum, teſte D. Thoma 1. p. B quæſt. 45. art. 5. eò quòd terminus creationis infinitus ſit: Atqui etiam cauſa inſtrumentaliter uni- ens Verbum Divinum cum humanitate, haberet terminum infinitum, nempe ſubſiſtentiam divinam: Ergo &c.

Reſpondetur enim, inter creationem & Incar- nationem duplex notabile diſcrimen reperiri. Pri- mum eſt, quòd terminus creationis producitur, ter- minus verò infinitus Incarnationis communicatur ſolùm. Secundum, quia terminus infinitus Incarna- tionis eſt ſubſiſtentia divina, finito modo commu- C nicata, & ideò formaliter ut terminus, eſt finitus, & materialiter ſolùm infinitus: terminus verò crea- tionis materialiter eſt finitus, putà Angelus, vel ani- ma rationalis, formaliter verò, ut ex nihilo factus, eſt infinitus, ob diſtantiam infinitam quæ eſt inter nihil & ens. Ex quo ſic poteſt argui: Actio ſpecifica- tur à termino formali, & non à materiali: Ergo re- pugnat actionem creativam, cujus terminus for- malis eſt infinitus, eſſe finitam; non autem actio- nem unientem humanitatem cum Verbo, quia ejus terminus formalis finitus eſt.

Non difficilè etiam ſolvi poteſt quod aliqui Re- 12. centiores objiciunt. In omni inſtrumento phyſico deſideratur actio prævia, per quam diſpoſitivè ope- retur ad effectum principalis agentis: Sed nulla cre- D atura habere poteſt actionem præviam, per quam diſpoſitivè operetur ad unionem hypoſtaticam; cùm enim illa totum ordinem naturæ & gratiæ tranſcendat, nihil creatum poteſt ad illam diſpone- re: Ergo nulla creatura poteſt aſſumi ut inſtrumen- tum ad unionem hypoſtaticam.

Ad hoc, inquam, facilè reſpondetur, diſtinguen- do Majorem: In omni inſtrumento phyſico requi- ritur actio prævia, per quam diſpoſitivè operetur &c. ex parte rei operatæ, nego Majorem. Ex parte modi operandi, concedo Majorem. Similiter di- ſtinguo Minorem: Nulla creatura poteſt habere a- ctionem præviam, per quam diſpoſitivè operetur ad unionem hypoſtaticam, ex parte rei operatæ, E concedo Minorem. Ex parte modi operandi, nego Minorem, & Conſequentiam.

Explicatur breviter ſolutio: Dupliciter intelli- gi poteſt, inſtrumenta diſpoſitivè operari, nimi- rum ex parte rei operatæ, & ex parte modi operan- di. Tunc inſtrumentum dicitur operari diſpoſitivè ex parte rei operatæ, quando producit in paſſo ali- quid diſponens ad effectum principalis agentis; quo pacto ſerra v. g. dicitur diſpoſitivè operari ex parte rei operatæ, quia facit diviſionem ligni, quæ eſt diſpoſitio ad formam cathedræ. Tunc verò dicitur operari diſpoſitivè ex parte modi operandi, quando producit aliquam actionem, per quam fit ultimò capax & diſpoſitum ad reci- piendam motionem principalis agentis, per quam poſſit attingere effectum illius. Licèt ergo inſtru-

[illegible] æ vel a[illegible] dispo[illegible] ef- [illegible] alis ag[illegible] modo, inſtru- [illegible] divinæ vi[illegible] ut diſpoſitivè [illegible] cundo modo, ut patet in Sacramentis, quæ [illegible] viribus propriis nihil ponunt in anima diſponent ad gratiam, ſed ſolùm habent aliquam actionem prævium putà ablutionem, vel unctionem, qua fiunt capacia & diſpoſita ad recipiendam Dei Diſp. 3. art. 3. §. 4 motionem, per quam ad gratiam in anima producendam elevantur, ut in Tractatu de Sacramentis in commu[illegible] fuſiùs exponemus.

13. Denique non urget teſtimonium D. Thomæ deſumptum ex 4. ſent. diſt. 8 quæſt. 2. art. 3. ad 3. ubi docet dari actionem inſtrumentalem ad tranſubſtantiationem, & ſimiliter potuiſſe dari ad formationem corporis Chriſti & conceptionem Et addit, *quod ſi in conceptione includatur unio, major difficultas fuit in conceptione Chriſti, quàm in tranſubſtantiatione.* Illa autem m[illegible]or difficultas (inquit Joannes à S. Thoma) eſt quoad actionem inſtrumentalem, de qua ibi erat ſermo: Ergo illam negat D. Thomas pro unione hypoſtatica, licèt concedat pro tranſubſtantiatione.

Hoc, inquam S Doctoris teſtimonium non premit nos, nec infirmat, ſed potiùs confirmat noſtram ſententiam: non enim S. Thomas ibi negat abſolutè impoſſibilitatem actionis inſtrumentaliter productivæ unionis hypoſtaticæ, ſed ſolùm dicit majorem eſſe difficultatem in unione hypoſtatica, quàm in tranſubſtantiatione, quod non aſſereret, ſi exiſtimaret implicare contradictionem, quod detur actio inſtrumentaliter productiva unionis hypoſtaticæ: quæ enim contradictionem involvunt, non difficilia, ſed impoſſibilia dici debent.

Articulus II.

An Chriſtus per opera, prioritate temporis vel naturæ præcedentia unionem hypoſtaticam, eam promeruerit, vel ſaltem mereri potuerit?

§. I.

Duplici concluſione difficultas reſolvitur.

14. Dico primò: Chriſtus per nullam operationem, ſeu primi, ſeu ſecundi generis, unionem hypoſtaticam meruit.

Pro intelligentia hujus concluſionis, notandum eſt, duobus modis intelligi poſſe Chriſtum unionem hypoſtaticam meruiſſe: Primò, ita ut affirmetur, Chriſtum priùs tempore quàm ejus humanitas Verbo uniretur, fuiſſe aliquandiu purum hominem, poſtea verò provectum fuiſſe ad dignitatem Filii Dei naturalis, ob merita. Secundò, ut aſſeratur Chriſtum, quamvis ab initio productionis ſuæ ſemper potitum Verbi perſonalitate, eique unitum, tamen priùs natura quàm humanitas ejus perſonalitate divina terminaretur, elicuiſſe actiones meritorias, quibus provehi ad unionem cum Verbo mereretur. U[illegible]rumque ergo modum promerendi unionem hypoſtaticam in hac concluſione excludere, & meritum tam tempore quàm naturâ præcedens unionem hypoſtaticam, [illegible] Chriſto, vel humanitati e[illegible] de[illegible]egare in[illegible]endimus.

[illegible] quantum ad priorem ſenſum, res eſt certa de [illegible]e, nam aſ[illegible]mare Chriſtum per aliquod tempus, ante uni[illegible]nem [illegible]um Verbo [illegible] fuiſſe purum hom[illegible]em, & [illegible]o ſtatu meruiſſe humanitati ſuæ

[illegible] Vern[illegible] [illegible] Greg[illegible] 61. trad[illegible] Epiſ[illegible] quam docendi eſſent em[illegible] mu ad Eccleſiam regrediebat[illegible] bit, ut doceantur Chriſtum à p[illegible] ditionis ſuæ fuiſſe Deum.

Hunc etiam errorem varia tol[illegible] futat Auguſtinus, præſertim lib de corept[illegible] gratia cap. 11 ubi hęc ſcribit: *Deus naturam noſtr[illegible] eſt animam rationalem, carnemque hominis Chri[illegible] pit, ſuſceptione ſingulariter mirabili, vel mirabiliter [illegible] re, ut nullis juſtitiæ ſuæ præcedentibus meritis Filius eſſet ab initio, quo eſſe homo cœpiſſet, ut ipſe & Verbum [illegible] ſine initio eſt, una perſona eſſet. Neque enim q[illegible] tantâ hujus rei cæcus eſt ignorantiâ, ut audeat [illegible] quamvis de Spiritu Sancto, & Virgine Maria [illegible] minis natum, per liberum tamen arbitrium benè [illegible] do, & ſine peccata bona opera faciendo, meruiſſe ut [illegible] Dei filius, reſiſtente Evangelio atque dicente [illegible] caro factum eſt. Nam ubi hoc factum eſt [illegible] virginali, unde ſuit initium hominis Chriſti [illegible] quo Virgine requirente, quomodo fieret quod [illegible] gelum nuntiabatur, Angelus reſpondit: Spir[illegible] ctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obum[illegible] propterea quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur [illegible] Dei. Propterea, inquit, non propter opera, q[illegible] dum nati utique nulla ſunt, ſed propterea quia [illegible] Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi ob[illegible] bit tibi, quod naſcetur ex te ſanctum vocabi[illegible] Dei. Iſta nativitas profectò gratuita conjunxit [illegible] tate perſonæ hominem Deo, carnem Verbo. [illegible] nativitatem bona opera ſecuta ſunt, non bona meruerunt.* Quibus verbis S. Doctor diſer[illegible] mat, Chriſtum non meruiſſe effici Filium Dei [illegible] opera arbitrii humani, ſed jam ex utero, & ab conceptione fuiſſe Deum & hominem, eju[illegible] humanitatem ad unionem hypoſtaticam cum V[illegible] bo elevatam.

In contrarium tamen objici poſſunt quæ[illegible] Scripturæ loca, quibus videtur ſignificari, h[illegible] nitatem aſſumptam, fuiſſe divinitate [illegible] un[illegible] eamque accepiſſe propter merita, præhabita [illegible] pore aliquo ante unionem. Id enim vider[illegible] nate locus ex Pſal. 44. *Dilexiſti juſtitiam [illegible] odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Ubi u[illegible] humanitatis per divinitatem, facta dicitur [illegible] pter odium peccati, & juſtitiæ amorem, q[illegible] eam promeruerit. Neque enim verba hæ[illegible] ri poſſunt de nuda unctione gratiæ ſancti[illegible] purè creatæ, cùm eam Chriſtus non habue[illegible] merito, utpote debitam unioni hypoſtaticæ [illegible] modum proprietatis naturalis. Item cap. 5. A[illegible] agnus qui occiſus eſt, dicitur *dignus accipere [illegible] & divinitatem*, utique in præmium exce[illegible]æ [illegible] Ergo Chriſtus non fuit Deus in hac vita [illegible] ſed poſt mortem obtinuit Deitatem h[illegible] comparatam.

Verùm neuter locus probat intentum [illegible] cus Pſalmi, vel non debet intelligi de aſſ[illegible] humanitatis ad Verbum, ſed de glori[illegible] & exaltatione ac celebritate nun[illegible] C[illegible] ob merita paſſionis poſt reſurrectionem c[illegible] vel ſi intelligatur de unctione human[illegible] Deitatem, ſeu unctionem hypoſtatic[illegible]m [illegible] ticula *propterea* non denotat cauſam me[illegible] ſed finalem, ita ut ſenſus ſit Dilexiſti juſt[illegible] odiſti iniquitatem, idque ut præſtares, [illegible] es à Deo oleo lætitiæ &c. Itaque non q[illegible] ſtus dilexit juſtitiam, & odio habuit iniq[illegible]

... contrario, ... geret juſti... eam procuraret ... poſſetque ... illud æquali ſatisfactione ... ctus eſt oleo lætitiæ & divinita... in ſua humanitate delibutus. Sic ex... cus ille prorſus vacat difficultate. Et ... de loco Joannis inquo, *accipere divin...* non ſignificat accipere unionem hypoſta... ſed manifeſtationem divinæ potentiæ, ... infinitæ præbabitæ, quæ tum demum ... eſt, cùm omnes Adverſarii ſubjecti ſunt ... dibus, & nomen ejus exaltatum eſt ſu... ne nomen: quam nominis celebritatem, ... ille cœtus, agno occiſo optabat, ut po... gloriæ, abjectionem anteriorem compen... qui ſe humiliaverat, exaltaretur, ut ibi... licat Hieronymus. Vel ſi ly *accipere di...*, ad unionem hypoſtaticam referatur, hic ... telligi debet de tennione totius humani... perſona Verbi, quæ in reſurrectione ..., & quæ ut infrà dicemus) fuit veluti reſtitutio unionis hypoſtaticæ, quam Chri... opera Incarnationem ſubſequentia de con... prometuit. De quo articulo ſequenti § 3. co... 4.

[Q]uod verò per actiones in primo Incarna... ... momento priùs naturâ elicitas, non ... erit Christus humanitatis ſuæ unionem ... Verbo, colligitur ex Auguſtino lib. 2. de ..., meritis cap. 17. ubi hæc ſcribit: *Vitiorum ... humanorum cauſa, ſuperbia: ad hanc con... ...dam atque auferendam, talis medicina cœlitùs ... ad elatum hominem per ſuperbiam, Deus humilis ... it per miſericordiam; gratiam claram manifeſtam... ...meadant in ipſo homine, quem tanta præ par... ſuis charitate ſuſcepit. Neque enim & ipſe ita ... Deo conjunctus, ut ipſâ conjunctione unus Fili..., & unus idem ipſe filius hominis fieret, præceden... ſuæ voluntatis meritis fecit. Unum quippe illum ... oportebat. Eſſent autem & duo, & tres, & plures, ſi ... poſſet, non per Dei proprium donum, ſed per ... liberum arbitrium. Hoc ergo præcipuè com... ...tur, hoc in ſapientia atque ſcientia theſauris in ... abſconditis, quantùm exiſtimare audeo, præcipuè ... & diſcitur.* Ubi manifeſtiſſimè Auguſti... quæcunque Chriſti merita, etiam non niſi ... præverint adeptionem unionis, excludit: ... dicit ſpectaſſe Deum, cùm Chriſtum ..., & humanitatem ejus Verbo univit, ut ... ent homines quomodo poteſtatem acce... filii Dei fieri, nempe poſt præventionem ... gratuitam; ſicut filius naturalis ex pura Dei ... ordia, & nullo ſuo interpoſito merito, u... Verbi Divini cum humanitate ſua eſt aſſe...

Atqui fides docet primam gratiam actua... ad juſtificationem & filiationem Dei ad... ...am diſponimur, ex nullo merito nobis ob..., ſed divinitùs ex pura miſericordia con... ...gitur multò magis eminentiſſima illa gratia ..., quæ eſt prototypum & primum exemplar ... gratiarum, eodem modo obtigit Chriſto. ... idem S. Doctor de prædeſtin. Sanct. cap. 15. *...clariſſimum lumen prædeſtinationis & gratiæ ... ...vator, ipſe mediator Dei hominum, homo Chriſtus ... qui ut hoc eſſet, quibus tandem ſuis, vel operum, ... præcedentibus meritis natura humana quæ in ... comparavit? Reſpondeatur quæſo: ille homo, ... Verbo Patri coæterno in unitate perſona aſſumptus, ... Dei unigenitus eſſet, unde hoc meruit? quod e... ...am qualecunque præceſſit? quid egit ante, quid cre... didit, quid petiit, ut ad hanc ineffabilem excellentiam perveniret?*

19. Ratio etiam ſuffragatur. Nam omne meritum in aliqua operatione fundatur. Sed nulla operatio de facto fuit in Chriſti humanitate priùs naturâ quàm eſſet aſſumpta à Verbo: Ergo nec ullum meritum. Major patet, Minor probatur. Nulla operatio potuit eſſe in Chriſti humanitate prius naturâ quàm eſſet ſubſiſtens, cùm actiones ſint ſuppoſitorum ſeu ſubſiſtentium, ut tradunt Philoſophus 1. metaph. cap. 1. Damaſcenus lib. 3. de fide cap. 15. & D. Thomas infrà quæſt. 19. art. 1. ad 3. & ad 4. Sed humanitas Chriſti per aſſumptionem ad Verbum Divinum effecta eſt ſubſiſtens, cùm in ea non ſit, neque fuerit alia ſubſiſtentia, præter ſubſiſtentiam Verbi Divini. Ergo nulla operatio de facto fuit in Chriſti humanitate priùs naturâ quàm eſſet aſſumpta à Verbo.

20. Confirmatur: Ad meritum ſive de condigno ſive de congruo, exigitur ſanctitas operantis; Sed Chriſti humanitas priùs naturâ quàm uniretur Verbo, caruit ſanctitate, cùm ſubſtantiali, ut patet, tum accidentali, quæ omnis in Chriſto ab unione derivata eſt: non igitur priùs natura quàm uniretur, humanitas ejus de condigno vel de congruo meruit unionem.

Dico ſecundò: Per opera prioritate temporis antecedentia unionem hypoſtaticam, non potuiſſe humanitatem Chriſti de potentia abſoluta condignè mereri Incarnationem, bene tamen de congruo.

21. Prima pars probatur manifeſtâ ratione: Etenim opera antecedentia unionem humanitatis ad Verbum, non eſſent infiniti valoris, cùm non procederent à ſuppoſito divino, ex quo ſolùm poteſt in opera humanitatis infinitus valor derivari, ſed ab humanitate in ſuppoſito creato ſubſiſtente: At ſolùm opus valoris infiniti poteſt eſſe meritorium de condigno Incarnationis; ſicut ſola ſatisfactio valoris infiniti poteſt eſſe condigna & æqualis offenſæ contra Deum commiſſæ, ut diſp. 3. fusè oſtendimus: Ergo implicat humanitatem Chriſti per opera prioritate temporis antecedentia ſui unionem ad Verbum, eam de condigno promereri.

22. Secunda etiam pars patet, nam potuit humanitas Chriſti priùs tempore produci quàm uniretur ad Verbum, & in ſuppoſito ſibi connaturali ſubſiſtere, ſicque ſubſiſtens, opus ſupernaturale elicere ordinatum ad Incarnationem merendam: At licèt in tali opere non eſſet condignitas ex defectu æqualitatis, reperiretur tamen congruitas in ordine ad unionem humanitatis ad Verbum, cùm ad congruitatem meriti non requiratur æqualitas inter meritum & præmium, ſed ſufficiat amicitia cum Deo, unde infrà dicemus, SS. Patres qui Incarnationem præceſſerunt, per orationes & ſancta deſideria, eam meruiſſe de congruo: Ergo de potentia abſoluta, potuit humanitas Chriſti per opera prioritate temporis unionem hypoſtaticam antecedentia, eam de congruo promereri.

23. Dico tertiò, humanitatem Chriſti, etiam de potentia abſoluta, non potuiſſe mereri Incarnationem, de condigno vel de congruo, per opera prioritate naturæ illam antecedentia.

Hæc concluſio intelligi debet de humanitate Chriſti ut aſſumpta à Verbo, ſi enim fuiſſet priùs alteri perſonæ increatæ, aut ſubſiſtentiæ Dei abſolutæ unita, potuiſſet abſque dubio mereri Incarnationem

[illegible] o, [illegible] A [illegible]

[illegible] electa [illegible] probatur [illegible] tali. Implicat humanitatem Chriſti mereri [illegible] m cum Verbo, per illum actum quem [illegible] gnat procedere ab humanitate, niſi ut unita Verbo, quia principium meriti non poteſt cadere ſub meritum. Sed impoſſibile eſt aliquem actum meritorium procedere ab humanitate Chriſti, niſi ut unita Verbo. Ergo implicat humanitatem Chriſti mereri unionem cum Verbo per opera illam præcedentia. Major patet, Minor probatur. Impoſſibile eſt humanitatem Chriſti aliquem actum elicere, niſi ut priùs unitam alicui ſubſiſtentiæ: Sed ex ſuppoſitione quod talis humanitas non præſupponatur perſonalitati Patris, vel Spiritus Sancti, aut ſubſiſtentiæ abſolutæ, non eſt alia perſonalitas vel ſubſiſtentia, cui poſſit intelligi unita, quàm ſubſiſtentia Verbi: Ergo ex illa ſuppoſitione, (ea qua ſolùm, ut ſuprà diximus, procedit noſtra concluſio) impoſſibile erit humanitatem Chriſti operari, niſi ut priùs unitam Verbo. Major probatur: Sicut exiſtentia eſt conditio indiſpenſabiliter requiſita ex parte efficientis ad operandum, ita & ſubſiſtentia ex parte naturæ ſubſtantialis operantis, quia ſubſiſtentia, vel eſt ipſamet exiſtentia, vel quid eſſentialiter & neceſſariò præſuppoſitum ad exiſtendum, unde eſt axioma tritum, *Actiones ſunt ſuppoſitorum*; & cùm hic ordo inter operationem & exiſtentiam, ac ſubſiſtentiam, ſit intrinſecus & eſſentialis, non poteſt à Deo immutari.

24. Dices, Subſiſtentiam eſſe conditionem merè concomitantem, & non neceſſariò & per ſe prærequiſitam in natura ad operandum, ſed ſufficere per ordinem ad potentiam Dei abſolutam, ut operetur, quod ſit ſingularis, & exiſtens; unde cùm humanitas Chriſti in priori naturæ ad unionem ad Verbum ſit ſingularis, & exiſtens, poteſt, per ordinem ad potentiam Dei abſolutam, unionem hypoſtaticam, per actus in illo priori naturæ ab ea elicitos promereri.

25. Verùm hæc reſponſio non enervat vim argumenti propoſiti: Nam præterquam quod falſum eſt quod humanitas Chriſti habuerit eſſe exiſtentiæ, priuſquam uniretur Verbo, quia (ut infrà oſtendemus) non exiſtit niſi per increatam Verbi Divini exiſtentiam, argumentum factum efficaciter probat ſubſiſtentiam eſſe per ſe prærequiſitam in natura ad operandum, eò quòd operatio eſſentialiter præſupponat complementum ſubſtantiale: Ergo implicat humanitatem operari, niſi ut ſubſiſtentem, ſubindeque ſubſiſtentia per ſe ad operationem prærequiritur. Quod maximè urget in ſententia Divi Thomæ docentis exiſtentiam eſſe ultimam actualitatem eſſentiæ, ab illa diſtinctam; cùm enim evidens ſit non poſſe naturam operari, niſi habeat exiſtentiam, a [illegible] impoſſibile erit eam agere, niſi ut habet ſubſiſtentiam.

Diſp. 3. art. 1.

§. II.

Solvuntur objectiones.

26. OBjicies primò contra iſtam concluſionem: Accidens poteſt conſervari ſine ſubjecto, & ſine i[illegible] operari, ut patet in myſterio Euchariſtiæ: Ergo etiam [illegible] humanitas Chriſti priùs produci & c[illegible] e aliqu[illegible] poſ[illegible] o & ſic con[illegible] a[illegible] e, me[illegible] nte gratia ſibi ò [illegible] actus gratia in formato, unionem hypoſtaticam de congruo ſaltem promereri.

[illegible] ante ſubjecto exiſt[illegible] dependeat à ſubjecto: At [illegible] non afficit illam immediatè [illegible] riâ, per quam natura ſit proximè [illegible] tiæ; unde ſicut nulla natura poteſt ſine exi[illegible] Deo conſervari, ita nec ſine aliquo ſuppoſi[illegible] quod accidens à ſubjecto ſeparatum, p[illegible] gitur exiſtens per ſe, quàm operans, ea eo qu[illegible] pedi tâ inhærentiâ per modum exiſtendi pe[illegible] portet quod talis modus eſſendi per ſe antecedat operationem, quam antecederet inhærentia [illegible] ſet: Ergo ſimiliter, quia ſubſiſtentia propria [illegible] nitatis Chriſti antecederet ejus operationem [illegible] eſſet, eò quòd complementum rei in prop[illegible] ſubſtantiali, neceſſariò præcedat operationem [illegible] portet quod ſi ſupernaturaliter ſuppleatur [illegible] complementum naturale per divinam perſ[illegible] tem, priùs ſit naturam aſſumptam ſubſiſtere [illegible] ſtentiâ illâ divinâ & increatâ, quàm operari.

Objicies ſecundò: Actus ſupernaturalis p[illegible] dens à gratia habituali, & antecedens in a[illegible] priori naturæ unionem cum Verbo, poteſt meritorius, ſaltem de congruo, talis unionis. quamvis in humanitate Chriſti omnis act[illegible] naturalis quàm ſupernaturalis procedat à Pe[illegible] Verbi, adhuc tamen poteſt intelligi in aliquo [illegible] ri naturæ actus ſupernaturalis antecedens unionem hypoſtaticam. Ergo & actus meritorius il[illegible] tem de congruo. Minor videtur manifeſta, [illegible] enim minùs dependet in Angelo & primo h[illegible] ne primus actus charitatis à gratia habituali [illegible] nere cauſæ efficientis & materialis receptivæ, dependeat actus humanitatis Chriſti a Pe[illegible] Verbi, & tamen communiter docetur in [illegible] D. Thomæ, quod in genere cauſæ materialis [illegible] poſitivæ primus actus charitatis in Angelis & [illegible] mis parentibus gratiam habitualem præce[illegible] go &c Major verò ſuadetur, quia ad mere[illegible] de congruo unionem hypoſtaticam, nihil ali[illegible] quiritur, ſaltem neceſſario, quam actus ſupe[illegible] ralis à gratia procedens, antecedens illam in priori naturæ. quod enim non exigatur antec[illegible] temporis, patet in eo qui per actum charitatis [illegible] tenſum ut octo meretur augmentum habit[illegible] enim in eodem inſtanti temporis eſt meritum [illegible] præmium, & meritum tunc ſola prioritate n[illegible] præmium antecedit.

Reſpondeo, negando Majorem, ad prob[illegible] dicatur, præter illas conditiones requiri a[illegible] merendum unionem cum Verbo quòd actu[illegible] ritorius non procedat ab humanitate [illegible] bo; unde ſicut de actu quo Angelus & [illegible] mo ſe diſpoſuerunt ad gratiam in primo [illegible] collatam, non poteſt dici quod fuerit me[illegible] gratiæ ad quam diſponebat, ne principium dicatur cadere ſub meritum, ſed ta[illegible] præmii, ſi licet gloriæ: ita quamvis dare[illegible] nitatem Chriſti ſe diſpoſuiſſe ad gratiam [illegible] per actum charitatis in primo conceptionis mento elicitum (quod tamen ad[illegible] tendum eſt) adhuc tamen non poſſet ille actus eſſe m[illegible] rius, etiam de congruo, unionis cum Verb[illegible] qui [illegible] cederet ab humanitate, ut u[illegible] ta verbo, & pri[illegible] om merit non poteſt cader[illegible] b[illegible] ſub meritum.

Ex dictis inferes, Incarnat[illegible] n[illegible] p[illegible] cit unionem hum[illegible] nitatis [illegible] d [illegible] uam e[illegible] d[illegible] perſonis [illegible] co[illegible] & [illegible] g[illegible] mpr[illegible] o[illegible] importat union[illegible] huma[illegible] t[illegible] a[illegible] f[illegible] n[illegible]

I[illegible] ia

[illegible] cadere ſub [illegible] operum antecedentium.

ARTICULUS III.

[illegible] ſtus per opera ſubſequentia Incarnationem, eam mereri potuerit?

Affirmant Suarez hîc diſp. 10. ſect. 4. ubi [illegible] tinguit inter intentionem ſeu prædeſti[illegible] nem Incarnationis, & ejus executionem, Incarnationem, prout eſt in æterna Dei [illegible] eſtinatione, non potuiſſe cadere ſub meri[illegible] Chriſti, quia ante prædeſtinationem quæ primus [illegible] ctus, & cauſa Incarnationis, non [illegible] præcedere neq; prævideri à Deo aliqua Ch[illegible] iſti, cujus intuitu decerneretur Incar[illegible] . at ut executam potuiſſe cadere ſub Chri[illegible] meritum, quia ante executionem ipſius In[illegible] arionis, jam prævidebantur futura Chriſti [illegible] ta, ſicut & ipſe Chriſtus, ex vi illius primi [illegible] reti quo per modum intentionis Deus In[illegible] nationem voluit. Idem docent Ruiz diſp. 6. [illegible] rædeſtin. ſect. 2. num. 15. & Coninck. diſp. 8. [illegible] ctibus ſupernat. dubio 7.

§. I.

Concluſio negativa ſtatuitur.

Dico tamen Chriſtum per actus ſubſequen[illegible] unionem, & à Verbo ut unito humani[illegible] lentes, neq; de condigno, neq; de [illegible] potuiſſe mereri Incarnationem.

[illegible] onclusionem probant aliqui hoc diſcur[illegible] pera ſubſequentia Incarnationem poſ[illegible] e potentia abſoluta eſſe merita condigna [illegible] ſeretur Chriſtum illam meruiſſe de fa[illegible] hoc non eſt dicendum, ut patet ex di[illegible] ulo præcedenti: Ergo nec illud. Seque[illegible] ſic probant: Omnis excellentia & [illegible] quæ potuit communicari Chriſto, de [illegible] communicata: Sed habere aliquid [illegible] nobilius & præſtantius eſt, quàm ha[illegible] meri[illegible] ut docet D. Thomas infrà qu. [illegible] omnem aſſignat, nam qui habet ali[illegible] meritum, habet illud quodammodo [illegible] qui autem ſine merito, habet illud [illegible] nobilius autem eſt habere aliquid per [illegible] quam habere per aliud: Ergo ſi Chri[illegible] mereri [illegible] onem cum Verbo, per o[illegible] ſubſequentia, ſequitur quod de facto [illegible] it. Ita Alvarez hîc diſp. 16.

[illegible] hic diſcurſus non videtur efficax, quia [illegible] emus infrà, cùm agemus de merito [illegible] Chriſtus de potentia abſoluta [illegible] mæ habitam ab [illegible] e[illegible] condigno mereri & [illegible] de [illegible] uit, ut ibidem dicemus: Ergo ex [illegible]. IV.

[illegible] cta [illegible] det[illegible] go[illegible]

Probatur [illegible] 44.
Principium m[illegible] opera procedentia [illegible] ca eſt principium [illegible] cadere ſub [illegible] Chriſtu. M[illegible] Chriſti n[illegible] Chriſti, quod eſt ſuppoſitum Verbi [illegible] tum ipſi huma[illegible] D. Thoma hîc ar[illegible] & quæſt. [illegible] corp. & paſſim [illegible] lo principium [illegible] nem non poſſe m[illegible] prima [illegible] gratia eſt principiu & prim[illegible]

Confirmatur. Meritum [illegible] 45
morali [illegible] fier[illegible] poſſibile eſt ut idem ſit [illegible] adeo [illegible] implicat ut [illegible] princ[illegible] quo ha[illegible] eſt [illegible] æ, eſt cauſa [illegible]

Huic efficaci [illegible] no ar[illegible] 46
ſpondent Ad[illegible] ſilamq; concedendo [illegible] arrentis totum [illegible] abſoluta & ext[illegible] licet Incarnatio non potuer[illegible] meriti operum procedentium [illegible] ordinaria, [illegible] natura, bene tamen de potentia [illegible] ordinaria.

Sed [illegible] o, Eſto caſt[illegible] ens mora- 47.
lis me[illegible] aliquo modo ca[illegible] ſub meri- to; u[illegible] qui Patres, ut infrà oſtendimus, pe[illegible] gratiam obtentam in [illegible] me[illegible] torum Chri[illegible] Incarnationem de congruo meru[illegible] tamen principium formale me[illegible] non poteſt, etiam de potentia abſoluta [illegible] ſub merito cujus eſt formale principium cadere: Sed Verbum ut unitum humanitati eſt principium formale m[illegible] ri procedenti[illegible] ab humanitate, [illegible] Deitate unita, ut à forma, valorem me[illegible]. Ergo Incarnatio nec de potentia abſoluta potuit cadere ſub merito operum proc[illegible] ab ipſa. Minor eſt certa, & patet ex [illegible] ſuprà diſp. 4. cùm de valore ſat[illegible] Chriſti agebamus. Major probatur: Si princ[illegible] pium formale meriti poſſit eſſe ejuſdem meriti p[illegible] ſequeretur tale meritum ſeipſum ut mer[illegible] mereri: Sed hoc repugnat, idem namq; a ſeipſo dependere non poteſt, nec per conſequens meritoriè cauſari, nec remunerari ſeipſo. Ergo [illegible] illud. Probatur ſequela: Meritum for[illegible] etiam meritum effectûs formalis formæ [illegible] cauſa efficiens formam, efficit etiam [illegible] effectum formalem: Ergo ſi opus meriti [illegible] mam à qua deſumit valorem, & [illegible] meriti formaliter conſtituitur, mereri [illegible] etiam poterit mereri ſeipſum, quatenus eſt meritum & ſeipſo remunerari.

Secundo, Meritum operationum Chriſti [illegible] 48.
ſpectu unionis humanitati ad Verbum [illegible] juxta [illegible] m intrinſecam grat[illegible] v[illegible] ſupr[illegible] Incarnationem [illegible] primum[illegible] [illegible] naturale. Si [illegible] c[illegible] gno non excedit ter[illegible] num inclinatio[illegible]

[illegible] valor [illegible] Christ [illegible] onem mereri, vel id [illegible] efficere [illegible] potentia absoluta.

49. [illegible] non obstat dependentia [illegible] operis [illegible] pro [illegible] illud posse mereri, Christus per opera [illegible] procedentia, & subsequentia Incarnationem, non solum unionem hypostaticam, [illegible] suam prædestinationem, seu decretum [illegible] Incarnationis, promereri potuit [illegible] quæ non admittunt Adversarij: Ergo nec Antecedens admittere debent.

50. Respondent secundò Adversarij, quod licèt quando principium meriti datur absolutè, non possit cadere sub merito, benè tamen quando non datur absolutè, sed sub conditione futuri meriti, & dependenter ab illo: ut si Rex tribuat militi arma & equum, anticipata solutione, in stipendium futuri laboris & militiæ, eodem equo & armis futurorum. Unde cum Deus potuerit conferre humanitati Christi beneficium unionis hypostaticæ ad Verbum, sub conditione meriti [illegible] ea subsistendo exercendi, Christus per opera Incarnationem subsequentia, eam potuit promereri.

51. Verum quamvis hæc responsio videatur habere aliquam apparentiam, in re tamen nihil habet soliditatis; nam quamvis illud à quo meriti valor non provenit, possit alicui dari [illegible] & sub conditione meriti futuri, secus tamen illud à quo est omnis meriti valor. Cujus differentiæ ratio est, [illegible] quia meritum postea subsequens, potest habere rationem pretij respectu illius à quo non desumit suum valorem, secùs tamen respectu [illegible] à quo totum valorem habet. Tum etiam, quia ex eo quod aliquid detur à quo valor meriti non desumitur, sub conditione meriti futuri, non sequitur quod idem sit causa & effectus respectu ejusdem, secundùm eandem rationem, & in eodẽ genere & modo causæ, quod tamen sequitur, si illud quod est principiũ totale meriti, daretur intuitu & sub cõditione illius futuri. Unio autem hypostatica est principiũ à quo totaliter derivatur meritum Christi & in esse physico & in esse moris; cùm omnia opera Christi procedant ab ipso supposito tanquam à principio quod, non verò ab humanitate, & valorẽ infinitũ quem tam in ratione meriti quàm satisfactionis habent, à Verbo, ut unito humanitati tanquam à principio formali desumant.

52. Addo quod, quando aliquid conceditur alicui sub conditione meriti futuri per illud exercendi, non datur illi simpliciter, sed solùm quoad usum, ut eo mediante faciat sibi debitam ejus possessionem, & absolutum dominium: unde [illegible] tale, non cadit [illegible] quod ita conceditur [illegible] causa meriti, sub alia ve- [illegible] & effectus: est enim causa meriti [illegible] & quod [illegible] tantùm possessum [illegible] translatum in do- [illegible] quod [illegible] à dona- [illegible] alicui conce- [illegible] habetur [illegible] conditione [illegible] [illegible] Christus [illegible] bus, [illegible] hy-

[illegible] non [illegible] non st [illegible] operibus [illegible] nem non [illegible] alicui datur [illegible] meriti futuri, quia esse neque [illegible] suspensâ & imperfectâ, sed [illegible] pliciter datur: unde nullus po[illegible] esse, & suam creationem.

Ex his etiam patet, instantiam [illegible] mis in anticipatam solutionem fu[illegible] militiæ à Rege militi concessi, nulli [illegible] menti. Primò quia valor hujusmodi [illegible] meriti non derivatur ab equo, & armis [illegible] virtute, prudentia, & arte militis: valor meritorius in operibus Christi ab unione [illegible] statica procedit, & in alijs puris hominibus [illegible] prima gratia. Unde S. Thomas 1. 2. qu[illegible] art. 5. docet hominem non posse sibi mereri [illegible] mam gratiam, & sibi tertio loco obj[illegible] gumentum, quod est præcipuum Ad[illegible] fundamentum. *Apud homines aliquis potest promereri donum jam acceptum, sicut qui accipit equum [illegible] domino, meretur ipsum, bene utendo eo in [illegible] domini: Ergo multò magis primam gratiam [illegible] ceptam potest homo promereri à Deo per sua [illegible] opera.* Cui objectioni sic respondet: *Ad [illegible] dicendum quod omne bonum opus hominis pr[illegible] prima gratia, sicut à principio, non autem pro[illegible] quocunque humano dono; & ideo non est simi[illegible] de dono gratiæ, & de dono humano.*

Deinde dona quæ ab homine cõceduntur [illegible] possunt imperfectè, & in usum [illegible] suspensâ, atq; sic imperfecta [illegible] possunt cadere sub merito, ut perfectè & absolutè habeantur: unde in exemplo adducto, quia arma non cederentur militi à Rege, nisi [illegible] fectè, & quoad usum, si sub conditione laboris ei darentur: per hujusmodi ve[illegible] rem miles sibi faceret debitam abso[illegible] possessionem, absolutumq; dominium acquireret. Unio autem hypostatica, non potest concedi solum quoad usum, & don[illegible] suspensâ; sed eo ipso quod datur, simpliciter absolutè conceditur; sic Deus non potuit humanitati Christi beneficium unionis hypostaticæ ad Verbum conferre sub conditione [illegible] in ea subsistendo exercendi.

Secundò probatur conclusio ratione [illegible] insinuat S. Thomas quæst. 29. de ver[illegible] sic disserens: *Meritum est causa præmii [illegible] dem per modum finalis causa: sic enim [illegible] minum est causa meriti, sed magis [illegible] rationem ad causam efficientem, inquantum meri[illegible] est præmio dignum, & sic ad præmium di[illegible] autem quod est causa per modum efficientis [illegible] do potest esse posterius tempore eo cujus est ca[illegible] non potest esse quod aliquid mereatur quod [illegible] Quod autem in humanis ali[illegible] pro ac ep[illegible] domino suo serviat, magis habet rationem [illegible] actionis, quàm meriti.* Quibus verbis [illegible] & exemplo à Suare adducto re[illegible] rationem ad probandum [illegible] nem insinuat. Meritum [illegible] sicut medium ad finem [illegible] oportio ad formam [illegible] efficiens [illegible] ctum [illegible] vim [illegible] forma & causa efficiens effectu [illegible]

poſterius ... & per ... per opera ſubſequentia ... de condigno vel de congruo ...

... potest concluſio, convellendo ... Suaris fundamentum, initio articuli ... Merita Christi ut futura non ... movere Deum ab æterno, nec de condigno ... de congruo, ad decernendam executionem ... Incarnationis: Ergo executionem illam ... potuit Chriſtus de condigno nec de ... Conſequentia patet, meritum enim ... ionis Incarnationis eſt illud duntaxat quod ... ter movet Deum, vel de condigno, vel de ... ad executionem decreti ſuæ Incarnationis. Antecedens verò probatur: Merita Chriſti ... ra, nullo modo præcedere potuerunt in ſci... Dei decretum quod habuit exequendi ſuam ... tionem: Ergo nec movere Deum ad ha... m tale decretum. Conſequentia eſt manife... il enim ut futurum movere poteſt divinam ... tatem ad habendum aliquod decretum, niſi ... rum præcedat decretum illud, ſaltem in ſci... Dei. Unde Thomiſtæ in Tractatu de præ... atione docent, & Suarez ac Ruiſius conſen... merita non movere Deum ad prædeſtinandos ... nes: quia cùm ſint effectus prædeſtinationis, ... præcedunt ut futura in ſcientia Dei, ſed eorum ... tio poſterior eſt prædeſtinatione, ſeu decreto ... omines eliguntur ad gloriam, juxta illud D. ... per 2. de vocat. Gentium cap. 35. *Deus his quos e... ne meritis, dat unde ornantur ex meritis.* Antece... verò probatur & explicatur: Cùm merita ... ſti non poſſint intelligi ut futura, niſi eo ipſo ... gatur Chriſtus ipſe futurus in tempore Chri... ſus etiam futurus in tempore concipi nequeat, non ... ppoſito decreto divino exequendi Incarna... m, manifeſtum eſt implicare omnino, quod ... ta Chriſti tale decretum in cognitione ſeu præ... ia Dei præceſſerint.

Dices Chriſtus & ejus merita cognoſci po... nt à Deo ut futura, præſuppoſitâ duntaxat ... tentione quam habuit ſeſe incarnandi, ab... endo à decreto illam intentionem exequen... Ergo ſic cognita & prævila, movere potue... um ad volendum executionem Incarnatio...

Sed contra: Merita Chriſti non ſunt futura, ... infallibiliter, niſi ea vi intentionis effica... orum: Sed intentio non eſt efficax, ſi præ... à voluntate executionis: Ergo falſum ... o eſt, quod Deus prævidere potuerit me... riſti ut futura, in intentione quam habuit ... carnandi, abſtrahente à decreto illam exe... di.

§. II.

Solvuntur objectiones.

... præcipua Adverſariorum fundamenta ſo... a maneant ex dictis paragrapho præcedenti, ... endo rationes noſtræ concluſionis, ut tamen ... debilitas magis appareat, ea breviter propo... ac diluemus.

... icitur ergo primò: Principium meriti poteſt ... entia abſoluta cadere ſub merito operis pro... a ab ipſo: Ergo potuit Chriſtus per opera ... entia Incarnationem, ipſam mereri. Conſe... patet ex ſuprà dictis: Antecedens verò pro... am, IV.

batur pri... um effectivum ... po... eſt ab ipſo ... cauſis, & de facto ... contingere in gra... ali reſpectu actus contritionis, docuimus in Tractatu de Juſtificatione, diſputatione 1. art. 8. Ergo pariter principium meriti poterit ab illo meritorie cauſari. Secundò antiqui Patres meruerunt de congruo Incarnationem Verbi, ut dicemus articulo ſequenti, & tamen illorum gratia fuit effectus meritorum Chriſti, nedum in genere cauſæ finalis, verùm etiam in genere cauſæ efficientis moralis, ut tenet communior Theologorum ſententia: Ergo principium meriti poteſt cadere ſub merito, ſaltem de congruo.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens. Principium meriti purè effectivum, poteſt de potentia abſoluta cadere ſub merito operis procedentis ab ipſo, tranſeat Antecedens. Principium meriti effectivum & formale, nego Antecedens, & Conſequentiam. Nam gratia unionis non ſolùm eſt principium effectivum meritorum Chriſti, ſed etiam principium formale, non in eſſe phyſico, ſed in genere moris; cùm operationes Chriſti Theandricæ, à perſona Verbi Divini, ut à forma, valorem infinitum in eſſe moris recipiant. Ex quo patet ſolutio ad utramque probationem Antecedentis, ſeu diſparitas ad duo exempla ibidem adducta: nam actus contritionis non conſtituitur formaliter in ratione diſpoſitionis ad gratiam, per ipſam gratiam, ſed per propriam entitatem à gratia efficienter cauſatam, nec merita antiquorum Patrum, per Incarnationem Verbi conſtituta fuere formaliter, ſed tantùm ab illa efficienter moraliter, ſeu meritoriè cauſata. Addo quod Chriſti merita præintelliguntur futura ante decretum conferendi gratiam antiquis Patribus, cùm Chriſtus ſit cauſa meritoria prædeſtinationis hominum: at non præintelliguntur futura ante decretum exequendi Incarnationem, ut ſuprà contra Suarem oſtendimus: unde licèt Chriſtus gratiam antiquis Patribus meruerit, ſuam tamen Incarnationem mereri non potuit. 58.

Objicitur ſecundò: Chriſtus mereri potuit executionem unionis hypoſtaticæ, ſi ejus merita ut futura prævideri potuerunt à Deo priùs prioritate naturæ, quàm vellet exequi intentionem quam habebat ſeſe incarnandi: Sed potuerunt merita Chriſti ut futura ita prævideri à Deo: Ergo & Chriſtus mereri potuit executionem ſuæ Incarnationis. Major eſt certa, ſi enim merita Chriſti ut futura priùs à Deo videri potuerint, quàm vellet intentionem ſeſe incarnandi exequi, movere potuerunt ipſum ad volendum executionem Incarnationis. Minor verò probatur. Intentio quam habuit Deus ſeſe incarnandi, eſt prior decreto illam exequendi: Sed in illa intentione Incarnationis, ut ita priori decreto executionis ejus, potuerunt merita Chriſti prævideri ut futura: Ergo priùs prioritate naturæ quàm vellet Deus exequi intentionem ſuæ Incarnationis, potuerunt merita Chriſti à Deo prævideri ut futura. 59.

Confirmatur: Licèt prædeſtinatio hominum, in communi doctrina Thomiſtarum, fiat ante prævila merita, prævſio tamen meritorum præcedit in mente divina decretum executionis talis prædeſtinationis, ut in Tractatu de prædeſtinatione docuimus: Ergo ſimiliter, licèt prædeſtinatio Chriſti, ſive intentio Incarnationis, ſit prior in intellectu Dei prævifione meritorum Chriſti, priùs tamen merita illa prævideri potuerunt à Deo, quàm decerneret exequi intentionem ſuæ Incarnationis. 60. Diſp. 2. art 5 9 corol 4.

6[illegible] [illegible] us p[illegible]m, [illegible] [illegible]m [illegible] Dei ſe[illegible] [illegible] efficac[illegible] prior [illegible] m exe[illegible], concedo Majorem. In[illegible] quam habuit Deus ſeſe [illegible] ut efficax eſt prior eſt dec[illegible]to illam exequendi, nego Majorem. Sic enim conſ[illegible]de[illegible]ta impor[illegible]at [illegible] luntarem executio[illegible] inde [illegible]e non eſt [illegible] prior. Unde quia merita Chriſti ut futura prævideri non potuerunt à Deo [illegible] Incarnationis, ni[illegible] efficaci, & hæc [illegible] icax non p[illegible]edit decretum ſuæ exe[illegible], [illegible] potuit Deus [illegible]uſquam vellet executionem ſuæ Incarnationis prævidere merita Chriſti ut futura.

Ad c[illegible]firmationem, nego conſequentiam & paritatem. R[illegible] diſparitatis eſt, quia merita hominis prædeſtinati non dependent ab executione prædeſtinationis ejus, tanquam à cauſa efficiente, ſed potius e contra ipſa executio prædeſtinationis [illegible] eſt [illegible] eorum prædeſtinati. At verò merita C[illegible] habent pro ſua cauſa efficiente, non ſolum in[illegible]nem Incarnationis, ſive prædeſtinationem Chriſti ſed etiam ejus executionem, ut ex ſuprà dictis patet.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

62. EX dictis colliges primò contra Suarem ſuprà citatum, & alios Recentiores, Chriſtum de[illegible] meru[illegible] nec [illegible] ſe mereri ſuæ Incarnationis continuationem. Nam Incarnatio continuata idem eſt cum Incarnatione ut primò producta: Ergo ſi Incarnatio ut primò producta non poſſit cadere ſub meritum Chriſti, id etiam non poterit Incarnatio ut continuata. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Continuatio unionis hypoſtaticæ, nihil om[illegible] a dit ſupra eâ quæ ex vi ſuæ primæ productionis ipſi competunt, non enim continuatur in e[illegible] per a[illegible] alicujus, pr[illegible] partis, gradus, aut [illegible] auxilii divini, vel actionis, quia eſt tota ſimul, & me[illegible]tur duratione omnino indiviſibili, ſcilicet æternitate participatâ cùm ſit omnino immutabilis & permanens, ut docet S. Thomas infrà qu. 50 art. [illegible] in [illegible] diſt. [illegible] qu. 1 art. 1. & ibidem ad Annibaldum.

63. Dices, [illegible] unio hypoſtatica, ut continuata, non addat [illegible] reale ſupra ſeipſam ut primò productam, a[illegible] tamen aliquid virtualiter, quia dicit ſe[illegible] ſam ut h[illegible]bet ſucceſſionem extrinſecam per coexiſten[illegible]iam ad [illegible] tempus, quod non dicit unio ut prim[illegible] producta.

Sed contra: Principium meriti, utpote cauſa efficiens moralis præmii, debet realiter diſtingui ab [illegible]lo ſicut in ſimili d[illegible]citur de cauſa efficienti phyſica reſpectu [illegible] effectus, quoad hoc enim eſt eadem ratio de cau[illegible]litate phyſica ac de morali, cùm etiam cauſalitas [illegible] ſit realis. Ergo licèt unio hypoſtatica, ut [illegible]ontinuata & coexiſtens tempori, diſtinguatur virtualiter à ſeipſa ut primò producta, [illegible] tamen cadere ſub [illegible] Chriſti, cùm talis unio, u[illegible] producta, ſit principium totius [illegible] ſubindeque [illegible] ejus meritum cadere neque[illegible] ut ſupr[illegible] oſte[illegible]mus.

6[illegible] C[illegible] quatenus continua[illegible] quit eſſe [illegible] procedentis ab ipſa, quar[illegible] al[illegible] donum perſe[illegible] ſub me[illegible] de condigno [illegible] æ creaturæ [illegible] in Tra[illegible]

[illegible] gratia [illegible] us [illegible] nec [illegible] non d[illegible] actione, non poteſt ca[illegible] operum quæ Ch[illegible] momento elicuit.

Neque obſtat quod per D[illegible] unio hypoſtatica n[illegible] eſſe [illegible] vina voluntas potuerit decer[illegible] non decernendo ea vi hu[illegible]us [illegible] nem illius, hoc enim ſicut non [illegible] nem unionis fieri per additi[illegible] novæ [illegible] ita nec probat illam poſſe [illegible] ſub me[illegible]

Colliges ſecundò contra De[illegible] V[illegible] Ripaldam, aliſque Recentior[illegible], Chriſtu[illegible] meruiſſe V[illegible]ginis maternitatem, h[illegible] eſt [illegible]tiſſima V[illegible]g ne concipi & nalc[illegible] nec alias [illegible] ſtantias Incarnationem anteced[illegible] vel [illegible] mitantes.

Probatur breviter: Pri[illegible] pur[illegible] media[illegible] ſti non poteſt cadere ſub [illegible] a[illegible] eſt principium: Sed Beat[illegible] a V[illegible] cipium mediatum meritorum Ch[illegible] quatenus fuit principium humanit[illegible] tuit illorum meritorum immediatum[illegible] pium: Ergo non potuit ſub ratione princip[illegible] proinde ſub ratione matris, ſub ai[illegible] meritu[illegible] dere.

Reſpondet Delugo, Chriſtum, etſi in pri[illegible] eſſe, & in ſui connaturali conſervatione, [illegible] dentiam à Beatiſſima Virgine habuerit, in [illegible] meo conſervatione miraculoſa, qualiter fu[illegible] mortem conſervatus [illegible] nullam ab illius con[illegible] dependentiam habuiſſe, & ex mer[illegible] Chriſti p[illegible] viſi in prædicto ſtatu, fuiſſe electam Beatiſſi[illegible] Virginem in matrem ipſius. Itaque vult Chr[illegible] oratione in horto ter iterata, [illegible] impendentium ſuppliciorum laxaſſe haben[illegible] permiſiſſe in ſe ſævire, ut emotâ & conv[illegible] tius corporis compage, [illegible] gruerer, nec arceri potuiſſet [illegible] nerationis maternæ debito, aliud validius [illegible] ſervaretur & fulciretur, ſingulari [illegible] ctum fuiſſet; & tunc huma[illegible] Chri[illegible] novo concurſu ſervatam & influxu B. Vi[illegible] exemptam, meruiſſe illius maternitatem per[illegible] quæ tunc exercuit.

Verùm hæc doctrina & ſolutio [illegible] adeò ſubti[illegible] ut deſinat in atiſtam [illegible] ur bellè [illegible] graviſſimus. Nec ſolùm ſutilis & abſurd[illegible] non videtur etiam aliquâ ſpecie [illegible] pietati[illegible] quòd Chriſtum redemptorem ſuæ matris, [illegible] tum, & ſubinde totius generis humani conſt[illegible] cùm definit eſſe filius Virginis, ſeu quod pe[illegible] eſt, cùm nihil ſervavit eorum quæ ex gener[illegible] matris, & ex filiatione receperat.

Addo quod Auguſtinus de prædeſti[illegible] S[illegible] cap. 15. loquens de Chriſti concep[illegible] Virgine, ſic ait: *Neque retributa eſt iſta [illegible] ſed tributa, ut alienus ab omni obl[illegible]atione de Spiritu & Virgine naſceretur.* At [illegible] præmium meritorum Chriſti præv[illegible] viventis & operantis, in præd[illegible] o ſt [illegible] tributa, & non g[illegible]aris tri[illegible] antiquorum Patrum fuit [illegible] Chriſti non d[illegible] ſed re[illegible] parat[illegible] è ad Chriſto[illegible] o juxt[illegible] conceptio[illegible] ex Virgine, ſubinde[illegible]

... Virgini ... as ... ea ... ... culos ... s & ope-

... , ... oſtinus exemplo hujuſmodi ... m probat contra Pelagianos ... tiam ad credendum gratis omnino ... Ad primam gratiam in nobis non ſolum non ... ìis præcedentibus, ſed nec etiam ea me- ... curis, in Dei proviſione exiſtentibus: ... nativitas Chriſti ex Virgine, non ſolùm fuit ... per excluſionem meritorum acciden- ... ſed etiam per excluſionem meritorum ſub- ... tium Chriſti, ut prævisi miraculosè viven- ... operantur. B

... ontra hoc corollarium objiciunt Adverſarii: ... ſſima Virgo meruit eſſe mater Chriſti, & il- ... le concipere, merito ſaltem de congruo: ... Chriſtus meruit Virginis maternitatem, ſui- ... tivitatem ex illa. Antecedens conſtabit ex ... icendis. Conſequentia verò probatur pri- ... quia dignitas eſt Virgini concedenda, ... n attribuatur Chriſto: Ergo ſi Virgo me- ... e mater Chriſti, Chriſtus etiam meruit Vir- ... maternitatem, ſuique ex illa nativitatem. ... ò, gratia in vi cujus meruit Virgo Chriſti ... itatem, fuit effectus meritorum Chriſti, ... ùm in genere cauſæ finalis, ſed etiam in ... cauſæ efficientis moralis, ut plures exiſti- C ... t: Sed quod eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa ... ſa i: Ergo Chriſtus merens gratiam cauſantem ... aliter maternitatem Virginis, & ſui nativita- ... , meruit etiam eamdem maternitatem, & na- ... tem ex Virgine.

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando ... nſequentiam, ad cujus primam probationem di- ... dum, verum eſſe Antecedens de his quæ non ... ſuent ad principium meritorum Chriſti, fal- ... autem de ſpectantibus ad illud; & quia nativi- ... iſti ex Virgine fuit via ad exiſtentiam In- ... ationis, quæ fuit Chriſto principium merendi, ... onſequens ut quamvis concedatur Virgini con- ... um maternitatis & Incarnationis meritum, D ... t Chriſto concedendum meritum illarum ... ndignum.

Ad ſecundam, conceſſâ Majori, diſtinguo Mi- ... rem. Quod eſt cauſa cauſæ infallibiliter inferen- ... effectum, concedo Minorem. Quod eſt cauſa ... ſæ non ſic inferentis effectum, nego Minorem ... Conſequentiam. Nam merita Beatiſſimæ Virgi- ... non fuere cauſa ab intrinſeco infallibiter infe- ... s nativitatem Chriſti, Nec Mariæ maternita- ... & ideò quamvis Chriſtus ſuis meritis fuerit ... oralis cauſa gratiæ & meritorum Virginis, non ſe- ... quitur ſui nativitatem ex Virgine meruiſſe cauſaſſe;

Colliges tertiò, Chriſtum meruiſſe circumſtan- ... r Incarnationem conſequentes, quia illæ non ... ætequiruntur merito ipſius, nec ſe tenent ex E ... rte principii merendi, ſed ad illud ſubſequun- ... , unde nihil impedit quominus cadere potue- ... t ſub merito Chriſti. Meruit ergo Chriſtus ... aſtorum & Magorum adorationem, apparitio- ... ſtellæ, fugam in Ægyptum ad evitandam prematuram mortem, curam & ſollicitudinem Sa- ... iſſimæ Virginis & Beati Joſephi &c.

Ex eodem principio ſequitur, Chriſtum meruiſ- ſe extenſionem unionis hypoſtaticæ ad eas ſub- ſtantiæ partes quas acquirebat per nutritionem. ... amvis enim probabiliter dici poſſit, extenſio- ... lam fuiſſe Chriſto debitam ex vi prioris unionis, & ex illa fuiſſe ſequutam ſine aliquo me-

... tamen ... eſt ... tati & ex- ... æ Chriſti, a ... fuiſſe debitam Chri- ſto, nedum titulo ſequelæ, ex vi prioris unionis, ſed ... titulo meriti ſicut etiam gloria corporis fuit Chriſto debita, titulo meriti, atque ita fuit ad tempus impedita, ne redundaret ex gloria animæ, ut eam poſſet actualiter mereri.

Dices, ſi Chriſtus potuit mereri extenſionem unionis hypoſtaticæ ad illas ſubſtantiæ partes quas continuò acquirebat per nutritionem, etiam potuit mereri continuationem Incarnationis. Se- 73.
quela probatur: Qui meretur ea quæ ſunt neceſ- ſaria ad conſervationem alicujus rei, meretur ejus continuationem: Sed extenſio unionis hypo- B ſtaticæ ad illas partes quæ per nutritionem ac- creſcunt, erat neceſſaria ad ejuſdem unionis con- ſervationem: Ergo ſi Chriſtus meruit illam ex- tenſionem, meruit etiam Incarnationis continua- tionem.

Reſpondeo negando ſequelam, ad cujus pro-
bationem, diſtinguo Majorem: Qui meretur ea 74.
quæ ſunt neceſſaria per ſe & immediatè, concedo. Remotè & per accidens, nego. Extenſio vero u- nionis hypoſtaticæ ad partes de novo per nutritio- nem advenientes, erat ſolùm remotè & per acci- dens requiſita, inquantum nutritio erat neceſſaria ad conſervationem vitæ ipſius: unde modò Chri- C ſto non indigente nutritione, ſine illa unio hypo- ſtatica continuatur.

Colliges ultimò, Chriſtum meruiſſe reunionem 75.
ſuæ humanitatis ad Verbum Divinum, quæ fuit facta in reſurrectione

Explicatur hoc corollarium: In Chriſti reſurre- ctione duplex unio interceſſit. Prima eſt unio, ſeu potiùs reunio animæ cum corpore, quam certum eſt, & concedunt omnes Chriſtum ſua ſanctiſſimâ paſſione meruiſſe. Secunda eſt conjunctio perſo- nalis totius naturæ humanæ cum Verbo Divino, quæ per mortem Chriſti eſſe deſiderat. Licèt enim certum ſit ſecundùm fidem, partes humanitatis ſe- paratas, nimirum animam in Lymbo exiſtentem, D & corpus in ſepulchro reconditum, & formâ ca- daveris informatum, manſiſſe unitas perſonali- tati Verbi in triduo mortis; quod enim Chriſtus aſſumpſit, nunquam dimiſit: nihilominus tota humanitas non manſit unita Verbo, quia tota hu- manitas non dicit partes quomodocumque & ab invicem ſeparatas, ſed realiter inter ſe conjunctas, ita ut anima actuet & vivificet corpus. Tota ergo humanitas Chriſti fuit ſolùm reunita Verbo Di- vino in inſtanti reſurrectionis Chriſti in quo ani- ma ejus glorioſa iterum corpus ejus vivificavit; ex qua unione animæ cum corpore, conſecuta eſt etiam reunio totius humanitatis cum perſonalitate Verbi; quæ reunio fuit veluti quædam reſtitu- tio unionis hypoſtaticæ; quæ fuerat per mortem E Chriſti diſſoluta, & hanc reunionem humanitatis cum Verbo dicimus Chriſtum meruiſſe.

Ratio eſt, quia quæ per ſe pertinent ad reſurre- 76.
ctionem, referenda ſunt in meritum ipſius Chri- ſti: Sed ad reſurrectionem Chriſti per ſe pertinet hæc reunio: Ergo Chriſtum illam meruiſſe dicen- dum eſt. Major patet, nam Chriſtus meruit ſuam reſurrectionem, ut oſtendemus infrà cùm age- gemus de merito Chriſti. Minor verò probatur. Ad reſurrectionem Chriſti per ſe pertinet non ſolùm quòd partes ejus, ſcilicet anima & corpus, reu- niantur, & componant humanitatem, ſed etiam quod illam componant, non quomodocumque, ſed in ipſomet ſuppoſito Verbi Divini; ſi enim illam

[illegible] ſuppoſi [illegible] idem Chriſtu[illegible] qui [illegible] humanitate & per[illegible]alitate Verbi D[illegible]. Poteſtque confirmari ex illo Apocal. 5. *dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere veritatem & divinitatem.* Chriſtus enim divinitatem accepit in reſurrectione, per reunionem totius humanitatis cum perſona Verbi: quæ fuit veluti reſtitutio unionis hypoſtaticæ.

77. Dices primò: Talis unio humanitatis cum perſona Verbi, facta in reſurrectione, conſequitur ad unionem factam in Incarnatione, & ad reunionem partium humanitatis inter ſe, factam in reſurrectione: Ergo non cadit ſub merito Chriſti. Antecedens eſt certum, ex eo enim quod in Incarnatione humanitas fuerit aſſumpta à Verbo inamiſſibiliter, ſequitur quod quoteſcunque humanitas extiterit, ſit unita Verbo Divino: Unde cùm in reſurrectione humanitas Chriſti, quæ per mortem deſtructa fuerat, iterum fuerit reparata per unionem animæ cum corpore, ſequitur quod illa humanitas hoc ipſo fuerit reunita Verbo Divino. Conſequentia verò probatur: Illud non cadit ſub merito, quod naturali ſequelâ conſequitur ad aliud quod gratis conceſſum eſt; hac enim ratione Chriſtus habuit gratiam, beatitudinem, ſcientiam infuſam, virtutes infuſas, & dona Spiritus ſancti, ſine meritis; quia hæc conſequuntur ad unionem hypoſtaticam, quæ gratis illi conceſſa eſt: Ergo cùm prima unio facta in Incarnatione, & ſimiliter reunio animæ cum corpore facta in reſurrectione, fuerint conceſſæ gratis, & nullis præcedentibus meritis ipſius Chriſti, idem dicendum erit de reſtitutione unionis hypoſtaticæ factà in reſurrectione.

78. Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam: Ad probationem dicendum illud quod naturali ſequelâ conſequitur ad aliud quod gratis conceſſum eſt, non cadere ſub merito, ſi illud quod gratis conceſſum eſt, per aliquod tempus non deſinat: ſi autem deſinat per aliquod tempus, tunc illud quod conſequitur cadere ſub merito; unde cùm prima unio totius humanitatis cum perſona Verbi Divini, facta in Incarnatione, deſierit in morte Chriſti, deſinente ipſa humanitate, potuit deinde reſtitutio illius unionis, facta in reſurrectione, cadere ſub merito Chriſti. Ad illud verò quod dicitur de reunione partium humanitatis, facta in reſurrectione, reſpondetur illam non eſſe omnino gratuitam, ſicut fuit prima unio hypoſtatica facta in Incarnatione. Chriſtus enim per ſe primò meruit talem reunionem partium inter ſe, & ex conſequenti reparationem totius humanitatis, & reſtitutionem unionis hypoſtaticæ factam in reſurrectione.

79. Dices ſecundò: Eadem fuit unio hypoſtatica totius humanitatis facta in reſurrectione, ac ea quæ facta eſt in utero beatæ Virginis, in inſtanti conceptionis Chriſti: eadem enim numero fuit humanitas, eadem ſubſiſtentia Verbi Divini, nullâ de novo interveniente actione unitivâ: Ergo ſi Chriſtus primam unionem non meruit, neque ſecundam [illegible]ere [illegible]potuit.

80. Reſpon[illegible]eo eandem quidem fuiſſe unionem, ſed d[illegible]ntinuatam & interruptam, prima enim unio hypoſtatic[illegible] totius humanitatis cum Verbo, fuit di[illegible] [illegible] morte Chriſti, deſtructâ ipsâ humanitate [illegible] un[illegible] [illegible] Chriſtus non meruerit pri[illegible] [illegible] [illegible] inſtanti conceptionis, [illegible] tamen mer[illegible] [illegible]onem, [illegible]

[illegible]

ARTI[illegible]

Vtrum S[illegible] Patre[illegible] meruer[illegible] [illegible] veri potuerint Incarnationem, [illegible] circumſtantias, de congruo

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſen[illegible] & vera eligitur.

NOta primò, nomine Sanctorum Pa[illegible] telligi viros illos ſanctos, ſive legis [illegible] ve legis ſcriptæ, quibus futuri Meſſiæ [illegible] erat ſpecialis à Deo revelatio, aut pro[illegible]

Notandum ſecundò, plura poſſe i[illegible] Inc[illegible] conſiderari, nimirum ejus ſubſtantiam, i[illegible] lerationem, & alias circumſtantias ejuſq[illegible] [illegible]ctus, qui ſunt præcipuè duo, ſcilicet juſt[illegible] marum, & apertio januæ regni cœleſtis [illegible] latio illius indignitatis, quam tranſtulerat [illegible] tura humana, ex eo quod caput illius Deu[illegible] derat; unde fiebat quod quantumcumque [illegible] lares homines juſti eſſent, impediebā[illegible] ut à [illegible] tione gloriæ, quoadusq; ſatisf[illegible]ctio [illegible] gna exhiberetur ab aliquo individuo ejuſdé[illegible]

Nota tertiò, congruitatem dupliciter ac[illegible] ſe. Uno modo pro congruitate fundata in p[illegible] ſericordia Dei, ſine aliquo jure, ſive debito ex [illegible] operis. Alio modo pro congruitate fund[illegible] [illegible] p[illegible] portione amicitiæ, & in opere gratæ facto ab [illegible] mico: amicitia enim, cùm ſit pars potentialis [illegible] ſtitiæ, fundat aliquod debitum, etſi non ſt[illegible] & rigoroſum, ſicut meritum de condigno. H[illegible] go loquimur de merito congrui hoc ſecundo [illegible] do, dum inquirimus, an SS. Patres meruerint [illegible] tem de congruo Incarnationem? His præmiſſi[illegible]

Circa propoſitam difficultatem tres ver[illegible] Theologorum ſententiæ, duæ extremæ, & al[illegible] media. Prima quæ eſt D. Bonaventuræ in 3. d[illegible] art. 2. qu. 2. aſſerit SS. Patres meruiſſe de cond[illegible] ſubſtantiam Incarnationis, non quantùm ad [illegible] cipalem ejus effectum, qui eſt juſtificatio an[illegible] rum, ſed quantùm ad alium minùs principa[illegible] qui eſt apertio regni cœleſtis. Hanc ſentent[illegible] mitat Medina ad potentiam Dei abſolutam, ſe[illegible] dùm quam ipſe vult potuiſſe ſanctus Patres [illegible] citer & abſolutè mereri de condigno ſubſt[illegible] Incarnationis, ſi interceſſiſſet divina promiſſio.

Secunda huic immediatè oppoſita, contendit [illegible] Patres, non ſolùm non meruiſſe de condigno, [illegible] nec etiam de congruo Incarnationem. Ita Vazq[illegible] hîc diſp. 22. cap. 4. Theophilus Raynaudus li[illegible] de Chriſto ſect. 2. cap. 1. & alii Recentiores, q[illegible] cèt concedant meritum de congruo reſpectu [illegible] nationis, quantum ad accelerationem, ali[illegible]que circumſtantias, reſpectu tamen ſubſtantiæ I[illegible] nationis illud negant, eò quòd principium [illegible] non poſſit cadere ſub meritum, etiam de [illegible] gruo.

Pro explicatione tertiæ, quæ eſt co[illegible]mu[illegible] Schola D. Thomæ, & meritum quidem de [illegible] digno Incarnationis denegat SS. Patribus q[illegible] lam præceſſerunt, ſed meritum de congruo [illegible] tribuit [illegible] tam reſpectu ſubſtantiæ, qua[illegible] [illegible] ſtantiarum illius.

[illegible] ſunt de condigno [illegible] ſcilicet [illegible].

[illegible] curæ [illegible] immediate [illegible] benignitati [illegible] removentur. Si ad Titum [illegible]: *Apparuit* (inquit) *benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei, non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum miſericordiam ſuam* [illegible]. Idem ſonant illa Lucæ 1. *Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos oriens* [illegible] & ad Epheſ. 2. *Propter nimiam charitatem* [illegible] *dilexit nos*, Deus, *cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto.* Ea ipſa de cauſa [illegible] ad Hebræos 2. dicitur *Gratia Dei.* Ergo [illegible] Scriptura, antiqui Patres non meruerunt de condigno Incarnationem.

[illegible] manifeſtè convincit improportio [illegible] actuū puræ creaturæ cum tali præmio digne promerendo: eſt enim adeò ſub[illegible] eminens, & ſupra totum ordinem gratiæ [illegible] tum, ut omnis noſtrorum meritorum [illegible] ſubtus jaceat, nec ad illud exæquan[illegible] ſitaſ [illegible]: nulla igitur pura creatura [illegible] de facto promeruit unionem humani[illegible] Chriſti cum Verbo.

[illegible] Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: [illegible] quod opus ſit meritorium de condigno [illegible] præmii, requiritur quod ſit æqualis va[illegible] & dignitatis cum ipſo: Sed nullum opus [illegible] Patrum fuit ejuſdem valoris cum ſubſtantia [illegible] Incarnationis. Ergo SS. Patres eam non meruerunt de condigno, quantum ad ſubſtantiam, per [illegible] opera quæ elicuerunt. Major patet, con[illegible] tas enim meriti conſiſtit formaliter in æ[illegible] tate ad præmium, non quidem omnimoda, [illegible] proportionis, unde dicitur meritum condig[illegible] quaſi ſimul & æqualiter dignum. Minor [illegible] probatur: Opera antiquorum Patrum nec [illegible] in ordine [illegible], nec ex perfectiori gratia [illegible], quàm opera meritoria aliorum [illegible]: At Incarnatio quoad ſubſtantiam ex[illegible] perfectione & valore excellentiam & [illegible] operum cujuslibet juſti: Ergo nullum [illegible] SS. Patrum fuit ejuſdem valoris cum ſub[illegible] Incarnationis. Major conſtat, Minor pro[illegible] ex eo quod augmentum gratiæ & gloriæ [illegible] ium condigniſſimum omnium operum [illegible], quia non [illegible] niſi in ordine gratiæ, [illegible] ultima perfectio & complementum ulti[illegible] eſt gloria, ſeu viſio beatifica.

[illegible] Confirmatur ampliùs: Ita ſe habet cum pro[illegible] ne ordo gratiæ ad ordinem unionis hypo[illegible] quantùm ad meritum de condigno, ſi[illegible] habet ordo naturæ ad ordinem gratiæ: [illegible] ordine naturæ nihil poteſt eſſe meri[illegible] um de condigno ordinis gratiæ: Ergo nec in [illegible] ordine gratiæ [illegible] quid eſſe poteſt merito[illegible] de condigno unionis hypoſtaticæ: unde [illegible] bona opera SS. Patrum qui Incarnationem [illegible] eſſerunt, ſolùm ad ordinem gratiæ pertine[illegible] non erant meritoria de condigno unionis [illegible] ticæ quantùm ad ſubſtantiam.

[illegible] pondet D. Bonaventura, quod quamvis [illegible] SS Patrum non adæquarent in valore ſub[illegible] am Incarnationis, vel ejus effectum prin[illegible] primarium, effectum tamen ſecunda[illegible] [illegible] ùs principalem, qui eſt apertio [illegible] cœleſtis, exæquabant, ſub [illegible] deque [illegible] onem, quantùm ad effectum illum [illegible] arium, de condigno mereri potuerunt.

[illegible] Medina [illegible] SS. [illegible] quam [illegible] ergo [illegible] rum [illegible] ſuper [illegible] Incarnationem, e [illegible] ſecundarium, & minus principalem, qu[illegible] nuæ cœleſtis apertio. Major eſt [illegible] rò ſuadet ut. Bonum commune [illegible] humani generi excedit in valore opus procedens à gratia perſonali, quia illud eſt præmium correſpondens gratiæ capitis, quæ eſt majoris valoris, quàm gratia perſonalis: Sed apertio regni cœleſtis eſt bonum commune totius humani generis: Ergo excedit in valore opus procedens à gratia perſonali, & nonniſi ab opere procedente à gratia capitis adæquari poteſt.

Ex dictis confutata manet ſententia Medinæ, & probata ſecunda pars concluſionis. Nam cùm opera SS. Patrum ad ordinem gratiæ pertinerent, non ſolùm non habebant, ſed nec habere poterant æqualem valorem & dignitatem cum Incarnatione, quæ eſt ordinis altioris ſcilicet hypoſtatici, qui cum infinitam Verbi Divini perſonalitatem involvat, eſt perfectionis quodammodo infinitæ, ut docet S. Thomas 1. p. quæſt. 25. art. 6. ad 4. & magis excedit ordinem gratiæ, quàm ordo gratiæ ordinem naturæ. 90.

Nec valet quod ait Medina, extrinſecam Dei ordinationē potuiſſe ſupplere talem improportionem, & reddere opera SS. Patrum æqualis ordinis & dignitatis cum Incarnatione. Non valet, inquam: nam extrinſeca illa Dei ordinatio non elevaret illa opera ſupra ordinem gratiæ: Ergo non tribueret illis valorē alterius rationis quàm ſecundùm ſe haberent, ſubindeque ſi ſecundùm ſe non haberent valorem meritorium de condigno Incarnationis, & intrinſecam proportionem cum illa, illam à divina ordinatione non reciperent. Conſequentia manifeſta eſt, Antecedens verò probatur. Illa extrinſeca Dei ordinatio non faceret quod hujuſmodi opera elicerentur à principio digniori, quàm ſit gratia: Ergo non elevaret illa ſupra ordinem gratiæ, nec conſequenter redderet proportionata ordini hypoſtatico. 91.

Confirmatur: Ex hac reſponſione & doctrina Medinæ, ſequitur quod opera [illegible] bona [illegible] digna poſſent de condigno mereri præmium majus, & altioris ordinis, quàm opera meliora & magis digna: Sed hoc manifeſtam involvit contradictionem, dicuntur enim opera magis vel minùs meritoria de condigno, quia ſunt magis vel minùs digna: Ergo &c. Sequela Majoris patet, quia poteſt operibus minus dignis advenire extrinſeca Dei promiſſio & ordinatio, nihil intrinſecum illis conferens, & conſequenter illa non magis digna [illegible] ans, quæ non adveniret operibus magis [illegible] n ſe dignis: & ſic [illegible] Davidis v. g. potuiſſet mereri de condigno Incarnationem, non verò humilitas B. Virginis, quæ multò perfectior & præſtantior fuit. 92.

Neque obſtat quod ſi Deus prom[illegible] ali [illegible] operi Incarnationem, pe[illegible] qu[illegible] dammo [illegible] deb[illegible]; hoc enim non [illegible] condignitate tal[illegible] per [illegible] teDe, qui [illegible] eſt [illegible] vi [illegible] opera ex natura ſua non [illegible] promiſſio. Nec eſt [illegible] de [illegible] Deus ab [illegible] gloriam, ex abſoluto dominio, h[illegible] 93

[illegible]pe

[illegible]

[illegible] cum ip[illegible] Incarnationis per[illegible] ſicut ſubſtan[illegible] po[illegible] ut [illegible] Incarnationis, [illegible] ad ordinem [illegible] ob eandem [illegible] de condigno [illegible] illius. Dixi *circumſtan*[illegible] de circumſtantiis [illegible] circumſtantiæ rem[illegible] le eſt, SS. Patres illas [illegible] meruit, quia cùm illæ per [illegible] tionem, ſed perac[illegible] accidens tantum ſpe[illegible] cum. Unde S. Tho[illegible] diſt. 4. quæſt. unicâ [illegible] docet [illegible] Incarnationem [illegible] potuiſſe cadere ſub meritum de condigno, ait enim: *Sancti Patres Incarnationem meruerunt merito congrui, licet ſe ad ſuſcipiendum tantum beneficium præparando, & non merito condigni: quia non eam per meritum hoc modo debitam ſibi fecerunt quamvis ſic potuerint mereri ejus accelerationem.* [illegible] pactum & promiſſio ex parte Dei [illegible].

95 Dico ſecundò, SS. Patres meruerunt de congruo Incarnationem, & quantùm ad ſubſtantiam, & quantum ad accelerationem, aliaſque circumſtantias.

96 Ita S. Thomas hîc art. 11. ubi ſic ait: *Ex congruo meruerunt SS. Patres Incarnationem, deſiderando & [illegible] cum erat ut Deus exaudiret eos qui ei obediebant.* Ubi cum S. Thomas dicat quod SS. Patres meruerunt Incarnationem petendo & deſiderando, manifeſtum eſt quod loquitur de ſubſtantia Incarnationis, & non ſolum de circumſtantiis, quia SS. Patres non ſolùm petebant & deſiderabant accelerationem & alias circumſtantias, ſed etiam ipſam Incarnationis ſubſtantiam, ſeu ipſum Chriſti adventum. Idem docet [illegible] ad Annibal. diſt. 4. quæſt. unicâ [illegible] quæ ſupra retulimus.

97 [illegible] S. Doct. rationem fundamentalem [illegible] inſinuat: nam SS. Patres [illegible] & ferventibus [illegible], Deum ſollicitabant ut mitteret ſuum [illegible], ut patet ex illo Iſaiæ 45. *Rorate cœli deſuper & nubes pluant juſtum, aperiatur terra & germinet Salvatorem.* Et c. 64. *Utinam dirumperes cœlos, & deſcenderes.* Hæ autem preces & deſideria [illegible] de congruo re[illegible] Dei [illegible] eos exaudiret [illegible] obedientes. [illegible] Thomas [illegible]

[illegible]

B [illegible] Deus [illegible] ex [illegible] & [illegible] pauperum [illegible] Patres de adventu Chriſti [illegible] Patrum ardentiſſima vota [illegible] tantur. Et apud Malachiam [illegible] citur. *Dominator quem vos quæritis, & [illegible] ſtamenti quem vos vultis, qui [illegible] venturus ſtatim.*

Accelerationis porro nomine non [illegible] gendum quod cortex voc[illegible] quod Chriſtus veneri[illegible] tum antea erat illum [illegible] mutabilitati divin[illegible] ne accelera[illegible] antecef[illegible] eo quod Deus ab æ[illegible] quorum Patrum præ[illegible] prius [illegible] in ali[illegible] tempore [illegible] re in quo al[illegible] fuiſſet, [illegible] dictorum [illegible]

C Hinc colligi[illegible] gruo alias circum[illegible] patet indu[illegible] cat Abraham [illegible] ſeſuâ obedient[illegible] naſceretur. [illegible] *terra, quia obediſti voci meæ.* [illegible] 7. [illegible] pro bona voluntate [illegible] no magnificentiſſimum, [illegible] ſionem in remunerationem, *[illegible] poſt te, &c. Et ſtabiliam thronum regni ejus [illegible] ſempiternum Ego ero ei in patrem, & [illegible] filium.* Quæ verba de Chriſto [illegible]

D Apoſtolus ad Hebræos 1. Similique [illegible] Virgo, puritate & humilitate, al[illegible] bus exim[illegible], de congruo meruit eſſe mater [illegible] ut infrà oſtendemus.

Adde quod antiqui Patres meruerunt Incarnationem eo modo quo poſtularunt [illegible] non ſtularunt eam nudè, ſed cum [illegible] ſtantiis: Ergo eam meruerunt [illegible] cunſtantiis. Major patet ex [illegible] poſtulatio erat meritum de c[illegible] rò probatur, quia poſtu[illegible] operantem, petebant eum [illegible] tem formaliter, & Redem[illegible] tio ut operans, importat [illegible]

E loci, perſonarum, & [illegible] poſtularunt Incarnatio[illegible] ſubſtantiam, ſed etiam [illegible] ſtantiis. Unde quando D. Thom[illegible] ar. tc. 4. aſſe[illegible] promiſſionem quam D[illegible] Abrahæ, ut Chriſtus ex [illegible] non fuiſſe propter meritum [illegible] ta Dei electione & v[illegible] quàm merita Abrahæ [illegible] prædeſtinationis [illegible] cum [illegible] ſtantias per [illegible] [illegible]

[illegible] primò [illegible]

[illegible] e, ſcilicet Abrahæ; & in A[illegible] quent[illegible] rd nav[illegible] Abraham & [illegible] denter, ad ta[illegible] m bonum d[illegible] bona o[illegible] cia, quæ pruis erant futura [illegible] executionis.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam concluſionem: Antiqui Patres meruerunt de condigno re[illegible] m cœlorum: Ergo & apertionem illius, ſub[illegible] ue & ipſam Incarnationem, quantùm ad [illegible] m ejus ſecundarium & minùs principale.

Reſpondeo cum D. Thoma in 3. diſt. 18. qu. [illegible] t. 6 quæſtiunc. 2. ad 2. *quod antiqui Patres [illegible] runt introitum paradiſi, quantum ad id quod [illegible] ſona eſt, ſicut & nos; tamen quod removeretur im[illegible] mentum quod erat ex parte naturæ, mereri non [illegible] erunt, & [illegible] ſemper remanebat ei janua clauſa.* [illegible] o itaque claudebat cœlos ante Incarnation[illegible] Verbi, ſcilicet culpa totius naturæ, & indi[illegible] cas cujuslibet particularis; & licet antiqui [illegible] es per proprium meritum hoc ſecundum [illegible] pedimentum removere potuerint, primum [illegible] en non potuerunt tollere, quia ad removen[illegible] hoc impedimentum requiritur gratia capi[illegible] quam antiqui Patres non habebant. Unde li[illegible] de condigno meruerint apertionem regni [illegible] cœleſtis, prout dicit remotionem impedimenti [illegible] od ſe tenet ex parte cujuslibet particularis, non tamen prout importat remotionem impedimenti quod ſe tenebat ex parte naturæ, per peccatum originale vitiatæ.

Objicies ſecundò contra ſecundam concluſionem: Sicut ſe habet ordo naturæ ad ordinem gra[illegible] æ, ita ſe habet ordo gr[illegible] iæ ad ordinem hypoſta[illegible] cum: Sed nihil eſt in toto ordine naturæ, quod [illegible] oſſit mereri, etiam de congruo, ordinem gratiæ, aut aliquid ad ipſum pertinens: Ergo nihil [illegible] am eſt in ordine gratiæ quod etiam mereri poſ[illegible] aliquid pertinens ad ordinem hypoſtaticum.

Reſpondeo negando abſolutè Majorem: Quâ[illegible] nim nihil ſit in toto ordine gratiæ quod ad[illegible] unionem hypoſtaticam, aut ea quæ ad ipſam [illegible] tinent, nec conſequenter quod eam mereatur de condigno; tamen in hoc differt ab ordine naturæ, quòd ordo naturæ præciſè non includit ami[illegible] iam cum Deo hene tamen ordo gratiæ; & ſic [illegible] a ad meritum de congruo non requiritur æqualitas cum præmio, ſed ſufficit ſolùm quod [illegible] undetur in amicitia, inde fit ut quamvis in or[illegible] ine naturæ non poſſit eſſe meritum, etiam de congruo, reſpectu gratiæ poſſit tamen eſſe in ordine gratiæ, reſpectu unionis hypoſtaticæ, circumſtantiarum, & effectuum ejus.

Dices, Opera ordinis gratiæ magis ſunt improportionata unioni hypoſtaticæ quàm opera merè naturalia ipſi gratiæ: Ergo ſi per opera naturalia homo non poſſit de congruo mereri primam gratiam, à fortiori per opera ordinis gratiæ mereri non poterit unionem hypoſtaticam. Conſequentia videtur legitima, antecedens etiam eſt manifeſtum: cùm enim ordo hy[illegible] tat[illegible] us, ut ſuprà [illegible] cebamus, involvat perſonam Verbi divini, quæ infinitæ dignitatis & perfect[illegible] veluti in infinitum excedit ordinem gratiæ qui cùm ſit finitus, ſolùm finito modo diſtat ab [illegible] ine naturæ.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens. Sunt [illegible] agis improportionata reſpectu unionis hypo- cedo. Mor[illegible] ipſ[illegible] æ, nego. Gratia e[illegible] nde cùm inter a[illegible] o[illegible] nor improportionum [illegible] ſit quod [illegible] ibet gratiam, in maxi[illegible] e proportionatus a[illegible] merendum in bonis propriis Dei, ſubindeque ad obtinendam Incarnationem in ratione beneficii, quæ eſt communicatio boni maximè propria Dei, ille verò qui habet ſolum [illegible] & qui elicit opera merè naturalia, cùm non [illegible] amicus Dei, imò defacto ſit ejus inimicus, nullam habet in ſe proportionem ad communicationem ingratia, quæ cùm ſit participatio formalis naturæ divinæ, eſt etiam bonum maximè proprium Deo.

Objicies tertiò Eodem modo philoſophari ſum eſt de meritis reſpectu executionis quæ fit in tempore, & reſpectu prædeſtinationis æternæ [illegible] d reſpectu prædeſtinationis divinæ: SS. Patres non meruerunt etiam de congruo Incarnationem [illegible] meruiſſent etiam de congruo prædeſtinationem Incarnationis, quod [illegible] communiter Theologi; Ergo &c. Major probatur quia idem ordo quem res inter ſe ſervant in tempore ſecundùm cauſam & effectum, ſervare etiam debent in prædeſtinatione divina [illegible] unde voluntas quâ prædeſtinata fuit Incarnatio [illegible] prævisis merit[illegible] SS. Patrum eſt efficax [illegible] etiam in tempore habere effectum independenter ab illis meritis. 108.

Reſpondeo, negando abſolutè Majorem, ut enim in Tractatu de Prædeſtinatione docuimus, Deus ab æterno ſecundùm ordinem intentionis, prædeſtinavit homines ad gloriam, independenter ab illorum meritis; ita ut merita hominum prævisa, nullo modo fuerint cauſa motiva quæ Deum impulerit ad prædeſtinandum eos ad gloriam. Nihilominus in executione et impoſitione divinæ providentiæ & prædeſtinationis, Deus nulli adulto confert gloriam, niſi præſuppoſitis meritis illius. Unde ad probationem illius Majoris dicendum eſt, duplicem eſſe in mente divina ordinem, alium intentionis, & alium executionis & eundem ordinem quem res inter ſe ſervant in tempore ſecundùm cauſam & effectum, ſervare etiam in ordine executionis præcedente & præexiſtente ab æterno in mente di[illegible] na, ſecùs verò in ordine intentionis, iſte enim cum executione temporali in modo ati ngendi eſt dum non adæquatur, ſed potius oppoſito modo procedit, quia ad id unde incipit intentio, terminatur executio. t. 9. Diſp. 2. art. 1.

Objicies quartò: Principium meriti non poteſt cadere ſub merito etiam de congruo: Sed Incarnatio fuit principium meriti SS. Patrum [illegible] o non potuit cadere ſub merito illorum, etiam de congruo. Major patet, nam [illegible] ratione articulo præcedenti docuimus, Chriſtum non potuiſſe mereri, etiam de congruo, unionem hy[illegible] ticam, & in Tractatu de Juſtificatione & Merito, ex hoc principio inferunt Theologi, neminem poſſe ſibi mereri, etiam de congruo primam gratiam juſtificantem. M[illegible] r vero probatur [illegible] e meritum repetitum [illegible] Patr[illegible] ex gratia collata per Ch[illegible] d[illegible] ta ex meritis Chriſti, ſuppone incarnationem [illegible] quam ſui principium: Ergo & [illegible] ſtim Pat[illegible] m. In[illegible] natione m [illegible] cipium ſuppon[illegible] bant. 110.

Minor eſt, quant[illegible] hoc ar[illegible] go[illegible] ng[illegible] quam [illegible] 111

[illegible] eos [illegible] præter [illegible] Principium [illegible] hoc modo [illegible] ſe habens per modum cauſæ [illegible] aut finalis, nego Majorem. [illegible] Minorem Incarnatio ſeu Chriſtus [illegible] SS Patrum [illegible] formale, nego Minorem. Præexiſtens ecum [illegible] ſe habens per modum cauſæ efficientis moralis, aut per modum cauſæ finalis [illegible] Minorem. & nego Conſequentiam. [illegible] ergo [illegible] non potuerit [illegible] etiam de congruo [illegible] poſtulat [illegible] quia talis unio [illegible] principium [illegible] ſed [illegible] formale, cùm ſit forma [illegible] valor meritorius [illegible] Chriſti deſumitur [illegible] etiam prima gratia juſtificans non [illegible] etiam de congruo, [illegible] præcedentium aut ſubſequentium; quia [illegible] ornamenta [illegible] & ad illud per modum cauſæ pure efficientis non comparatur; Incarnatio tamen potuit [illegible] merito antiquorum Patrum, quia Chriſtus non fuit principium ſeu cauſa intrinſeca & formalis [illegible] meriti, ſed ex [illegible] duntaxat; illud [illegible] cauſavit ad [illegible] cauſæ efficientis moralis [illegible] plures exiſtimant; vel ut alii docent, per modum cauſæ duntaxat finalis juxta illud ad Roman [illegible]

112. Dices inter principium meriti & præmium non poteſt eſſe mutua cauſalitas in eodem genere cauſæ. At ſi SS Patres meruiſſent Incarnationem de congruo, fuiſſet inter ea mutua cauſalitas in eodem genere cauſæ efficientis moralis; Incarnatio enim ſeu Chriſtus, fuit, ut diximus juxta plurium Thomiſtarum ſententiam cauſa efficiens moralis gratiæ antiquorum Patrum; & ſimiliter antiqui Patres fuiſſent cauſa efficiens moralis Incarnationis, ſi illam de congruo meruiſſent: Ergo &c.

113. Sed negatur ſequela Minoris, ad cujus probationem dicendum eſt, hoc inter meritum de congruo, & meritum de condigno, reperiri diſcrimen; quòd meritum de congruo, cùm nullum inducat debitum juſtitiæ, non eſt cauſa efficiens moralis ejus cujus eſt meritum, ſed potius diſpoſitiva & materialis: meritum vero de condigno, cùm debitum juſtitiæ inducat, rationem cauſæ, efficientis moralis habet. unde ſi SS. Patres de condigno meruiſſent Incarnationem, fuiſſet inter ea mutua cauſalitas in eodem genere cauſæ efficientis moralis; ex eo verò quod meruerint eam de congruo, ſolum ſequitur mutua cauſalitas in diverſo genere cauſæ: Incarnatio enim, ſeu Chriſtus, qui in genere cauſæ efficientis moralis fuit principium meriti Sanctorum Patrum in genere cauſæ materialis ſeu diſpoſitivæ ab illis dependet, quia illi piis & inſtantibus precibus ac ferventiſſimis deſideriis ad recipiendum Chriſtum, & obtinendum Incarnationis myſterium ſe diſpoſuerint: quæ diſpoſitiones habuerunt rationem meriti de congruo, ut concluſione ſecunda declaravimus.

114. Dices [illegible] SS Patres antiqui meruiſſent de congruo Incarnationem [illegible] de congruo meruiſſent [illegible] uni-ter [illegible] congruo [illegible] ex [illegible] Sed

[illegible] non [illegible] Ergo [illegible] Incarnatione [illegible] primam gratiam.

[illegible] ad ſequelam Majoris [illegible] dicendum [illegible] quia [illegible] meretur, mereatur etiam effectum, [illegible] per ſe ex illa ſequutum; ſi tamen [illegible] non ſequatur naturaliter, ſed libere ex tali [illegible] non eſt neceſſe illum qui meretur cauſam de congruo mereri effectum. Nam ſi v. g. [illegible] mereretur Paulo primam gratiam de congruo, qui poſtea mediante hujuſmodi gratiâ mereretur Petro converſionem, non propterea dicitur mereri Petri converſionem.

Addo quod antiqui Patres potuerunt [illegible] mereri de congruo Incarnationem, quia [illegible] præſupponebantur habere gratiam, non tamen potuerunt mereri primam gratiam, etiam de congruo, quia ante illam non erant amici Dei, nec conſequenter poterant ab eo aliquid de congruo promereri, cùm tale meritum fundetur in legibus amicitiæ, & neceſſariò præſupponat gratiam in merente.

§ III.

Corollarium præcedentis doctrinæ

EX dictis infertur, B. Virginem, nec meruiſſe nec potuiſſe mereri de condigno, ut eſſet Mater Dei bene tamen de congruo.

Prima pars hujus corollarii patet ex ſupradictis: In primis enim cùm maternitas B. Virginis importet ad Chriſtum Deum & hominem terminata, Incarnationem involvat quæ dicta ſunt [illegible] Incarnatione, de maternitate B. Virginis intelligenda ſunt: At ſuprà oſtendimus, nec SS. Patres nec B. Virginem, nec ullam puram creaturam meruiſſe de condigno, nec mereri potuiſſe Incarnationem: Ergo B. Virgo, nec meruit de condigno, nec mereri potuit Dei maternitatem.

Deinde Maternitas B. Virginis eſt aliquo modo infinitum, pertinens ad [illegible] ſuperiorem gratiæ & gloriæ, nimirum ad unionem hypoſtaticam; Unde B. Virgini propter maternitatem Dei debetur excellentior cultus, quam cuilibet alteri Sancto, propter excellentiam gratiæ, ut notavit D. Thomas 2. 2. qu. 103. a[illegible] ad 2. Ergo merita B. Virginis, cùm eſſent [illegible] ordinis gratiæ, erant improportionata reſpectu talis præmii, ſubindéque illud de condigno mereri non poterant.

Addo quod, merita B. Virginis procedebant à gratia adoptionis, quæ ut ſic ſolum reſpicit & inclinatur ad acquirendam beatitudinem [illegible] tem ad promerenda ea quæ ſunt ordinis [illegible] ci, ad quem pertinet maternitas B. Virginis, cum ſit circumſtantia intrinſeca Incarnationis.

Dices primò: Qui meretur de condigno diſpoſitionem ad aliquam formam videtur [illegible] mereri ipſam formam: Sed B. Virgo de condigno promeruit illum ſanctitatis gradum, quo [illegible] fuit diſpoſita ad maternitatem Dei [illegible] docet D. Thomas hic art. 11. ad 3. Ergo pariter [illegible] de condigno ſuam maternitatem.

Reſpondeo primò negando Majorem [illegible] quia [illegible] poſſit [illegible] dignitate non [illegible] tes, [illegible] tamen ip[illegible] ut [illegible] quis ſi [illegible] Rex, [illegible]

[illegible] x ſ[illegible] eam acquirere, [illegible] acquirere [illegible] de[illegible]ebat e m quæ aſſu- [illegible] Dei, eſſe pu[illegible]iſſimam, & [illegible] B. Virgo ha[illegible] ſ[illegible] meritis [illegible]nis a[illegible] ſanctitatis præſtantiam, quia [illegible] ejus, ut per gratiam elevatas, non excede- [illegible] non potuit tamen acquirere, ſeu de condi- [illegible] promereri, divinæ maternitatis titulum.

Secundò reſponderi poteſt, majorem eſſe verâ [illegible] diſpoſitione quæ habet neceſſariam connexi- [illegible]m cum forma recipienda, nō verò de illa quæ [illegible] ſolùm connexionem quandam moralem [illegible] forma, & quæ decentiam quandam & con[illegible] [illegible]itatem ſolum importat. Ille verò ſanctitatis [illegible] puritatis gradus, quem B. Virgo habuit, dum [illegible] ium Dei concepit, non fuit diſpoſitio phyſica [illegible] ex natura rei connexa cum ejus maternitate, [illegible]d duntaxat moralis & congrua; quia nimirum, ex ſuppoſitione quod Deus decreviſſet homo fie- [illegible]i ex muliere, ex nulla tam congruè, quàm ex B. Virgine, potuiſſet carnem aſſumere, ob eximiam ſanctitatem & puritatem quâ enitebat. Quo pa- cto poſſet quiſpiam, tametſi non mereatur Regis adventum in urbem aliquam, dici tamen prome- [illegible]ri, ut Rex ſi eo venturus eſt, divertat ad ipſum, [illegible] quòd nullus ſit tali hoſpite aptior, vel etiam æquè idoneus ad excipiendum Regem, neque congruentius alibi ſit habiturus hoſpitium.

Dices ſecundò, Augmentum gratiæ eſt quid majus, quàm maternitas Dei: Sed B. Virgo me- ruit de condigno augmentum gratiæ & charita- [illegible]is: Ergo à fortiori maternitatem Dei. Minor patet, Major verò ſuadetur ex illo Lucæ 11. ubi cùm mulier quædam extollens vocem dixiſſet ad Chriſtum, *Be[illegible] tus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti*, ſubjunxit Chriſtus, *Quinimò beati qui audiunt Verbum Dei & cuſtodiunt illud.* Quibus ver- [illegible]is, ùt annotat Gloſſa ibidem, præpoſuit Chri- ſtus ſanctitatem vitæ, dignitati Matris Dei. Hinc Auguſtinus libro de ſancta Virginitate cap. 3. aic: *Beatior fuit Maria percipiendo fidem Chriſti, quàm [illegible]ncipiendo carnem Chriſti.* Et alibi dicit, quod *feli- [illegible]or fuit concipiendo Chriſtum mente, quàm ventre.*

Reſpondeo, negando Majorem, nam eſſe Ma- [illegible]m Dei eſt aliquo modo cooperari proximè ad unionem hypoſtaticam, miniſtrando ſcilicet ma- [illegible]iam proli concipiendæ, quæ eſt Deus, ac pro- [illegible]de importat dignitatem quandam infinitam, ùt [illegible]ocet S. Thomas 1. p. qu. 25. art. 6. ad 4. Addo [illegible]men, quod ipſi B. Virgini (loquendo formali- ter) fuit magis proficua ſua ſanctitas perſonalis, quam dignitas matris; quia per ſanctitatem fuit intrinſece perfecta per plura dona ſupernatura- [illegible]ia, quod non habuit per maternitatem, niſi cau- ſaliter, imò nec phyſicè, ſed ſolum moraliter; quatenus ſcilicet congruum erat quod Mater Dei haberet præ cæteris Sanctis plus gratiæ & purita- tis, & hoc eſt quod voluit Chriſtus Lucæ 11. & Auguſtinus locis citatis. Addo etiam quod iſte conſulto non dixit Mariam fuiſſe digniorem, vel nobiliorem, percipiendo fidem Chriſti, quàm [illegible]ncipiendo carnem Chriſti, ſed beatiorem; quia nimirum gratia, per quam Chriſtum mente con- [illegible]pit, cùm eſſet ſemen gloriæ, & radix viſionis beatificæ. magis immediatè ordinabatur ad ejus b[illegible]atitudinem, quàm maternitas Dei, quæ eſſen- [illegible]liter non importat jus & ordinem ad beatitu- [illegible]in[illegible]m, cum Chriſtus potuerit naſci ex fœmina peccatrice.

Secunda etiam pars corollarii, quæ aſſerit B.

Virginem [illegible] Chriſ[illegible], [illegible]is [illegible] tum de co[illegible], [illegible] ſuprà [illegible] [illegible] regibus a[illegible], ſecun[illegible] eſt quod amicus [illegible]cum exa[illegible] quæ juſta ſunt. Sed B. Virgo erat [illegible] magis amica Dei, & al[illegible] eſt val[illegible] illam inſtanter oraſſe Deum, ut [illegible] teret in mundum, ad redimendum [illegible]a- num à Dæmonis & peccati ſ[illegible]r[illegible]it[illegible] at[illegible]ue fer ventiùs & inſtantiùs quàm fecerint alii P[illegible]s antiqui: Ergo congruum fuit ut propter ejus o- rationes, & deſideria, non ſolum mitteret D[illegible]us Filium ſuum in mundum, ſed etiam ut [illegible]ceret illam eſſe ejus matrem. Unde pulchrè S. Bernar- dus ſerm. de Aquæ ductu. *Sed quomodo noſter [illegible] aquæ ductus fontem illum attigit tam ſublimem? Quo- modo putas, niſi vehementia deſiderii, niſi [illegible] fervore [illegible] votionis, niſi puritate orationis ſicut ſcriptum eſt [illegible] ratio juſti penetrat cœlos. Et quis juſtus, ſi non Maria juſta, de qua Sol juſtitiæ ortus eſt nobis? Quomodo ergo in receſſum attigit majeſtatem, niſi pulſando, [illegible], quærendo?*

Confirmatur: Aliqui ex Patribus meruerunt de 120
congruo ut Chriſtus ex ipſis originem duceret, ut ſuprà vidimus de Abrahamo & Davide. Ergo & de congruo meruit ipſa B. Virgo, quod eſſet illius Mater etenim omne meritum quod conce- ditur aliis Sanctis, concedendum eſt B. Virgini, & in gradu magis perfecto, ſicut & in gradu per- fectiori fuit amica Dei.

Confirmatur ampliùs: Licèt decretum inten- 121
tivum Chriſti, & nativitatis ejus ex Virgine, de- cretum electivum Virginis in Matrem, & meri- torum ejus præceſſerit, ac per conſequens ex il- lius meritis non proceſſerit; decretum tamen executivum Incarnationis Verbi, poſterius ſuit decreto executivo actuum quibus Beatiſſima Virgo ſe diſpoſuit ad maternitatem, Tum quia quæ ſunt priora in ordine intentionis, ſunt in ex- ecutionis ordine poſteriora; Tum etiam, quia decreta executiva cum ordine executionis ob- jectivo commenſurantur: actus verò quibus B. Virgo ſe ad maternitatem diſpoſuit, in ordine executionis Chriſtum & nativitatem ejus ex Vir- gine præceſſere: Ergo licèt B. Virgo non me- ruerit Chriſtum, ut ſpectantem ad ordinem in- tentionis, meruit tamen nativitatem Chriſti ex ſeipſa, prout ſubeſt ordini executionis, & decre- to executivo.

Accedunt teſtimonia SS. Patrum qui uno ore 122.
fatentur B. Virginem, ob vitæ ſanctitatem & pu- ritatem eximiam, meruiſſe concipere Regem cœlorum & Dominum: Ambroſius enim lib. 2. de Virginibus: *Maria* (inquit) *[illegible] ex [illegible] qua Deitum naſceretur.* Hieronymus de E[illegible]ſtoch. de Cuſtodia Virginitatis: *Tanta puritatis [illegible] ext[illegible], ut mereretur eſſe Mater Filii Dei.* Fortuna- tus libro de æternis Gaudiis.

Virginitas felix, quæ partu eſt digna tonantis,
Quæ meruit D[illegible]minum progenerare ſuum.

Alia ſimilia quàmplurima Patrum loca adden- ſat Caniſius lib. 2. Mar. cap. 16. quæ explicari nequeunt de merito impropriè ſ[illegible]p[illegible], nimi- rum non ut ſignificat actionem digna[illegible], ſed ſolum coaptationem quandam & correſpon- dentiam unius ad alterum, in qua ſignific[illegible] canit Eccleſia in benedictione cerei paſchalis, *O [illegible] culpa quæ [illegible] antum m[illegible] [illegible] [illegible] cui* Non, [illegible]quam [illegible] hoc ſenſu hæc [illegible]ca interpretari poſſunt, ut co[illegible]ndit L[illegible]a. [illegible]m

 q[illegible]

[illegible] tamen eum [illegible] necesse eſt [illegible] propria de qua nunc ag[illegible] plures ex SS. Patr[illegible]us h[illegible] [illegible]ris ope[illegible] B. [illegible] verbis D. Be[illegible] nate [illegible] [illegible]tem quod bonis oper[illegible]bus a[illegible]buitur, ac cipiendum eſt in propria [illegible]ione.

DISPUTATIO VIII.

De Perſona aſſumente.

Ad quæſtionem 3. D. Thomæ.

Poſtquam ſanctus Doctor quidditatem ſeu eſſentiam uni[illegible] hypoſtaticæ, & cauſas [illegible] expl[illegible] [illegible] dedicat de duobus extremis ad [illegible] concurr[illegible]ntibus, & primo de Perſona aſſumente in [illegible] quæſtione; deinde de natura aſſumpta, in ſequenti.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum Perſona Verbi immediatè & proximè terminaverit humanitatem aſſumptam, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ & communis, vel ratione ſubſiſtentiæ relativæ & perſonalis?

§. I.

Quibusdam præmiſſis referuntur ſententiæ, & vera eligitur.

1. Certum eſt de fide, ſolam ſecundam ſanctiſſimæ Trinitatis perſonam incarnatam eſſe, ac proinde illam ſolam terminare ut quod naturam humanam; ſed diſſenſio & controverſia eſt inter Theologos, in aſſignanda ratione formali primaria terminandi [illegible] unionem, ſeu in explicando per quid Verbum primò & formaliter humanitatem terminet an per ſubſiſtentiam abſolutam & communem, vel per relativam & perſonalem. Supponimus enim in Tractatu de Trinitate præter divinam naturam & exiſtentiam ejus, quæ eſt de conceptu illius intrinſeco, dari in Deo tres ſubſiſtentias relativas; quia dantur tres perſonæ, ut fides docet, nec poſſunt illæ conſtitui [illegible]ibus perſonalitatibus relativis; perſonalitates autem nihil aliud ſunt quam ſubſiſtentiæ in natura intellectuali. Supponimus etiā præter ſubſiſtentias [illegible] relativas & incommunicabiles dari in Deo ſecundum ſe conſiderato, & ut perſonis & relationibus præciſè ſubſiſtentiam abſolutam & eſſentialem, per quam natura di[illegible] per ſe ſubſiſt[illegible] non quidem incommunicabiliter, eo modo quo p[illegible]onæ ſed communi[illegible] [illegible] Prima [illegible] [illegible] ut [illegible] exiſtere [illegible] [illegible] [illegible] ratæ, [illegible]

[illegible] Secunda, qu[illegible] [illegible] pe[illegible] [illegible] ne[illegible] bſiſt[illegible] de[illegible] debet habere [illegible] in Tra[illegible] de Trinitat[illegible] ideo hic ſupponenda, & ſeco[illegible] prælibanda. His præmiſſis.

Circa propoſitam difficultatem [illegible] tur ſententia. Prima eſt Durandi in [illegible] 2. exiſtimantis unionem per ſe & [illegible] ctam eſſe ad ſubſiſtentiam abſolutam [illegible] diate autem & ſecundario ad propr[illegible] tivam [illegible]; & ob hanc ſecundam [illegible] perſonalis eſt ſolam perſonam Filii [illegible] tatam de facto. In quam ſententiam inductus quia exiſtimavit proprietates relativas non ſubſiſtentiam, ſeu nullas dari in Deo ſubſiſtentias relativas, ſed rationem ſubſiſtentiæ n[illegible] eſſe unicam & abſolutam; proprietates vero relativas ſolum dare incommunicabilitatem.

Secunda fatetur quidem Verbum non terminare primario unionem humanitatis, ratione [illegible] ſtentiæ abſolutæ, præcise & abſolutè ſi[illegible] ut docet Durandus; ſed vult eam terminari [illegible] mariò ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, ut n[illegible] tæ proprietate relativâ Filii; ita quod ſubſiſtentia abſoluta ſit ratio formalis termin[illegible] vero relatio, ſeu perſonalitas Verbi, ſo[illegible] ditio ſine qua non: eo proportionali mod[illegible] potentia generativa in Patre conſtituitur per [illegible] ſentiam divinam, quæ tamen requirit ta[illegible] conditionem, relationem paternitatis, per [illegible] modificatur. Hanc ſententiam tribuit M[illegible] Martino, Victoriæ, & Soto, eámque [illegible] nentur, qui non diſtinguunt realiter in [illegible] ſubſiſtentiam ab exiſtentia.

Tertia, quæ eſt communis in Schola D. Thomæ, docet Verbum terminare adæquatè [illegible]nem humanitatis, ratione ſubſiſtentiæ rela[illegible] ſeu perſonalis, per quam conſtituitur in [illegible] perſonæ, atque diſtinguitur a Patre, & [illegible] Sancto. Ita Cajetanus, Medina, Nazariu[illegible] A[illegible]rez, Atavius, Joannes a S. Thoma, Cipullu[illegible] alii ex noſtris Thomiſtis, cum quibus

Dico primò: Ratio formalis & proxima p[illegible] quam Verbum divinum terminavit humani[illegible]tem, non eſt ipſa ſubſiſtentia abſoluta & communis, ſed perſonalitas, ſeu ſubſiſtentia rel[illegible] perſonalis, per quam conſtituitur in ta[illegible] p[illegible]ſonæ diſtinctæ à Patre & Spiritu Sancto.

Probatur primò concluſio ex Con[illegible] Toletano 6. & 11. in confeſſione fidei, [illegible] veritas videtur definita, his verbis: *[illegible] nem [illegible] Trinitas [illegible] quia [illegible] ſunt opera Trinitatis, [illegible] accepit in ſingularitate p[illegible], non [illegible] na natura, in id quod p[illegible] eſt F[illegible] Trinitati commune e[illegible].* At ſi humanitas fu[illegible] mò unita ſubſiſtentiæ [illegible]olutæ, falſa eſſet [illegible] poſitio negativa [illegible] quâ docet F[illegible] ſuſcepiſſe humanitatem in [illegible] quod [illegible] eſt Trinitati; cum talis ſubſiſtentia [illegible] bus perſonis communis ſit, ſicut & [illegible] ut veritas dictæ propoſitionis [illegible] dum eſt, human[illegible] non fuiſſe unitam ſubſiſtentiæ abſolutæ [illegible] tivæ p[illegible] p[illegible] m F[illegible] in [illegible] Patre & [illegible] S[illegible]

Confirmatur ex [illegible] genera [illegible]

Diony. cap.2. de div. nom. ... en ... et nec ... *ementi que & communicatione ... m omni fu e enti cut unis ... ineffa ... illos quoque ... consortes.* At ... tas unita fuisset immediatè subsisten- ... absolutæ & communi, Pater & Spiri- ... us communicassent cum Filio, non fu- ... voluntate, & in omni operatione, sed ... in terminatione humanitatis, quia termi- ... lla fuisset tribus personis communis: Ergo ... Concilia, humanitas Christi non fuit pri- ... & immediatè unita subsistentiæ Dei ab- ... sed subsistentiæ relativæ & personali Ver- B

Probatur secundò conclusio ratione quam ... cta Concilia locis citatis insinuant. Si ratio formalis & proxima per quam Verbum Divinum terminat humanitatem, esset subsistentia Dei ab- ... ta, non verò personalitas, seu subsistentia ... tiva Filii, sequeretur tres personas Sanctissi- ... Trinitatis terminasse unionem naturæ huma- ... ac proinde esse incarnatas: Sed hoc est con- ... fidem, & definitionem Conciliorum, ut vi- ... mus. Ergo, &c. Probatur sequela: Illud ter- ... nat unionem humanitatis, in quo est ratio for- ... malis terminandi; sicut illud agit, in quo est ra- ... formalis & proxima agendi: Sed subsistentia C ... oluta & essentialis reperitur in tribus perso- ... Sanctissimæ Trinitatis: Ergo si illa sit ratio ... malis & proxima terminandi unionem huma- ... na, sequitur tres personas Sanctissimæ Tri- ... tatis hujusmodi unionem terminasse, subindé- ... que fuisse incarnatas.

Confirmatur: Sicut enim ut duo continua u- ... ta dicantur, sufficit quòd habeant quantitati- ... m vinculum sibi commune, nempe lineam, ... el punctum: sic etiam ut duo substantialiter ... ita dicantur, sufficit ut habeant substantiale ... nculum commune, quo mediante invicem conjungantur: Sed juxta sententiam Durandi, ... tæ tres personæ divinæ, & Christi humanitas, D ... bent unum commune vinculum substantiale, ... cet substantiam communem & essentialem ... quam absolutè subsistunt: Ergo tres perso- ... Sanctissimæ Trinitatis, fuint substantialiter u- ... æ humanitati, ac proinde incarnatæ; cùm in- ... nari nihil aliud sit, quàm substantialiter uniri ... naturæ humanæ.

Huic argumento, quod præcipuum & funda- ... entale est, respondet Durandus negando se- ... quelam Majoris: non enim (inquit) personæ di- ... æ dicantur incarnatæ, seu humanitati substan- ... tialiter unitæ, non sufficit unio humanitatis ad subsistentiam absolutam & communem, sed in- ... per requiritur alia unio formaliter distincta, ad E proprietatem personalem & relativam: unde cùm Verbo humanitas unita fuerit, non solùm se- cundum subsistentiam absolutam, sed etiam se- cundum proprietatem relativam, aliis verò per- ... sonis duntaxat secundùm subsistentiam absolu- ... tam & communem; hinc fit quod solus Filius ... catur incarnatus, non verò Pater, vel Spiritus Sanctus. Licèt (inquit) concedi possit Patrem & Spiritum Sanctum, cum additu, inquantum sci- ... cet sunt hic Deus, fuisse incarnatos: non tamen ab- ... lutè & simpliciter, inquantum sunt tales per- ... ... æ.

Sed hæc solutio ... a ... tari po... ... cx Conc... ... auo ... ubi

A si ... ... *f...* ... *naturam* ... *esse unam* ... Ex quibus verbis hoc argumentum ... Si ono humanitatis ad Verbum esset facta in natura, quia hæc est toti Trinitati communis, inferet Concilium tres per- sonas fore incarnatas, & de omnibus verifican- dum esse quod corpus assum pfissent: Ergo si de facto unio humanitatis ad Verbum primò ter- minata est ad subsistentiam Dei absolutam & communem, & facta cum individuo Deitatis, ut communi tribus personis, de omnibus erit ve- rum dicere quod carnem vel corpus assumpse- rint, & quòd homines factæ fint.

Secundò, Natura Divina propriè dicitur in- carnata, ut ex Damasceno lib.3. fidei orthodoxæ cap.6. docet D. Thomas hîc art. 2 & rationem reddit in resp. ad 1. quia nempe natura non dif- fert suppositaliter à Verbo quod immediatè as- sumpsit humanitatem, & ratione sui fuit incar- natum: Sed Pater & Spiritus Sanctus non diffe- runt suppositaliter ab hoc Deo, ut communi tri- bus personis, & in illis subsistente: Ergo si Deus ut communis tribus personis, immediatè & ra- tione sui fuit incarnatus, Pater, & Spiritus San- ctus propriè incarnati dicuntur & facti homines. 9.

Tertiò, Quia assumere sumptum pro princi- pio actionis convenit personis divinis, ratione omnipotentiæ ut communis. omnes divinæ personæ di- cuntur propriè principium Incarnationis, ut do- cet D. Thomas hîc art. 4. Ergo si terminare im- mediatè naturam humanam, convenit Verbo ra- tione naturæ divinæ, & subsistentiæ, prout est tribus personis communis, omnes cum proprie- tate dicentur terminare humanitatem, & conse- quenter dicentur propriè incarnatæ. 10.

Quartò, Id quod convenit naturæ secundùm se & ratione sui, de omnibus personis divinis prædicatur: Ergo si natura divina, vel hic Deus ut communis tribus personis, terminet humani- tatem, & sit ex vi Incarnationis homo, omnes personæ divinæ terminabunt humanitatem, e- iúnique homines ex vi Incarnationis. Conse- quentia legitima est, Antecedens autem est ex- pressè D. Thomæ hîc art.2 ad 2 & art.4 in corp. & potest hoc exemplo declarari: quia enim sapi- entia, misericordia, & justitia, conveniunt na- turæ divinæ secundùm se, prout est communis tri- bus personis, personis etiam conveniunt, & de il- lis prædicantur: Ergo omne prædicatum conve- niens Deo ratione naturæ ut communi, prædica- tur de personis. 11.

Denique quod ait Durandus, Patrem & Spi- ritum Sanctum posse dici homines cum addito, inquantum scilicet hic Deus, & prout sic incarna- tos, temerarium est, cùm nullus SS. Patrum, vel Theologorum, ita loqui ausus fuerit. Præter quam quod, quæ huic Deo competunt ratione naturæ ut communis, absolutè & sine addito præ- dicantur de personis: creare enim, conservare, gubernare, & omnes operationes ad extra, quia huic Deo conveniunt ratione naturæ ut commu- nis, simpliciter, & sine addito, de personis præ- ... cantur. Ergo si terminatio immediata humanita- tis, & humanitas in concreto, prædicantur de in- dividuo Deitatis, ratione naturæ ut communis, absolutè & sine addito diminuente prædicari poterunt de personis. & sic Pater & Spiritus S... ... simpliciter & absolutè poterunt dici in- ... ati, & facti homines. 12.

[illegible] Verbum [illegible] tam [illegible]

13. [illegible] Con[illegible] *Solus Filius aſſumpſit humanitatem* [illegible] *proprium Filii*: At quamvis ſubſiſtentia [illegible] ut modificata proprietate relativa [illegible] Verbi, dici poſſit & debeat [illegible] ipſi [illegible], non tamen dici [illegible] quid ei[illegible], ſed hæc denominatio [illegible] ſolum convenit proprietati relativæ: Ergo id quod [illegible] naturam humanam terminat [illegible] eſt ſolum proprietas relativa Divini Verbi, non vero ſubſiſtentia abſoluta, etiam ut modificata relatione Verbi, ſeu ut illi appropriata.

14. Probatur ſecundò: Si perſona Filii non terminaret humanitatem, per propriam & incommunicabilem ſubſiſtentiam, ſed per abſolutam & communem, ut appropriatam Verbo; non poſſet perſona Verbi, ut à Patre & Spiritu Sancto diſtincta, dici terminare humanitatem: Sed hoc erroneum eſt, ut patet ex dictis concluſione præcedenti: Ergo & illud. Sequela Majoris probatur. Quia enim virtus creandi non eſt propria Filio, ſed illi commutus cum aliis perſonis, non poteſt ut appropriata Filio, ſeu ut modificata per relationem filiationis, aliquid creare, niſi Pater & Spiritus Sanctus ſimul creent. Ergo pariter cum ſubſiſtentia abſoluta, ſit aliquid commune tribus perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis, non poterit Filius per talem ſubſiſtentiam, etiam ipſi appropriatam, & per relationem filiationis modificatam, terminare ſubſtantialiter humanitatem, niſi etiam aliæ perſonæ illam ſubſtantialiter terminent.

15. Probatur tertio concluſio ex alio abſurdo & inconvenienti quod ſequitur ex adverſa ſententia, nimirum quòd Filius non communicaret humanitati aſſumptæ perſonalitatem propriam, ſed duntaxat ſubſiſtentiam abſolutam & communem, quod etiam prorſus erroneum eſt. Sequela probatur: Quia tota vis generandi in Patre eſt Deitas & Paternitas illi ſolùm tanquam conditio adjungitur, Pater non communicat Filio paternitatem, ſed ſolum eſſentiam: Ergo ſimiliter cùm juxta Adverſarios tota vis formalis & proxima terminandi humanitatem in Filio, ſit ſubſiſtentia abſoluta, & proprietas, ſeu relatio perſonalis Filii, ibi interveniat ſolum tanquam conditio, manifeſte ſequitur quod Filius ſolùm communicavit humanitati ſubſiſtentiam abſolutam, non vero propriam perſonalitatem, ſeu ſubſiſtentiam relativam & perſonalem.

16. Dico tertiò. Licèt Verbum Divinum terminet primò & immediatè naturam humanam per ſubſiſtentiam relativam & perſonalem, ſecundariò tamen & mediatè illam terminat per ſubſiſtentiam communem & abſolutam, ſeu per naturam divinam.

Probatur primò: Humanitas eſt immediatè unita ſubſiſtentiæ perſonali Verbi, ut prima concluſione oſtendimus. Sed cùm hæc eſt identificata ſubſiſtentiæ abſolutæ, & naturæ divinæ: Ergo [illegible]

S[illegible] un[illegible] eſt cum Verbo ut perſo[illegible] in [illegible] & [illegible] um divina natura mediate.

[illegible] que [illegible] po[illegible] fuit [illegible]

Dico [illegible] Verb[illegible] D[illegible] ratio [illegible] Verbum terminat [illegible] eſſentia divina & ſubſiſte[illegible] in eadem ſubſiſtentia relativa [illegible] ratio radicalis & remota t[illegible] humanitatem.

Probatur breviter: Illud di[illegible] lis & remota terminandi alienam na[illegible] tanquam ex radice oritur tota vis [illegible] immediata terminandi: Sed tota vis [illegible] immediata determinandi, quæ r[illegible] ſiſtentia relativa Verbi Divini, oritur ab eſſ[illegible] divina, ſeu a ſubſiſtentia abſoluta, in ipſa [illegible] nalitate tranſcendentaliter imbibita: ideo [illegible] ſubſiſtentia relativa Verbi Divini poteſt [illegible] tiare naturam humanam, quia eſt infinita, & [illegible] tinet eminenter formaliter totam perfecti[illegible] perſonalitatis creatæ: hæc autem infinita [illegible] ctio ſubſiſtentiæ relativæ provenit tanquam [illegible] dice ab ipſa eſſentia divina ſimpliciter infinita [illegible] ab ipſa ſubſiſtentia abſoluta, quæ tranſcen[illegible] liter includuntur in ſubſiſtentia relativa & [illegible] nali Verbi Divini.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam conc[illegible] nem: Verbum Divinum per illud prius t[illegible] minavit humanitatem, quod priùs il[illegible] tribu[illegible] Sed priùs tribuit humanitati eſſe exiſtentiæ abſolutum & eſſentiale, quàm eſſe perſonale, ſe[illegible] dum exiſtendi incommunicabiliter: Er[illegible] p[illegible] ùs terminavit humanitatem ratione exiſte[illegible] aut ſubſiſtentiæ abſolutæ, quam ratione [illegible] nalitatis, ſeu ſubſiſtentiæ relativæ. Major p[illegible] Minor probatur. Verbum divinum id prius co[illegible] municavit humanitati quòd priùs in ſe contin[illegible] ſicut forma priùs communicat ſubjecto illum [illegible] fectum formalem quem priùs in ſe continet: [illegible] lux priùs communicat aeri eſſe lucidum, quam calidum, quia unum priùs continet quàm alt[illegible] Sed perſona Verbi divini priùs in ſe continet [illegible] ſtentiam aut ſubſiſtentiam abſolutam, quam ſubſiſtentiam relativam & perſonalem; abſolu[illegible] enim ſunt in Deo priora relativis, maximè exi[illegible] ſtentia, quæ eſt de conceptu quidditativo De[illegible] quæ in ipſo antecedit perſonalitatem: Ergo V[illegible] bum Divinum priùs tribuit humanitati eſſe [illegible] ſtentiæ abſolutum & eſſentiale, quàm eſſe perſonale, ſeu ſubſiſtentiam relativam & incom[illegible] nicabilem.

Reſpondeo, conceſſâ Majori, negando M[illegible] norem: Nam Verbum Divinum prius natur[illegible] buit humanitati aſſumptæ ſubſiſtere quam e[illegible] ſtere; quia humanitas, & quæcunque natura [illegible] ata, & ſubſtantialis, non eſt immediate cap[illegible] iſtentiæ, neque illam poteſt ſuſcipere, ni[illegible] natura fuerit completa & intrinſec[illegible] per ſubſiſtentiam propriam vel alienam [illegible] doc[illegible] D. Thom[illegible] à quæſt. 17. art. 2. [illegible] diatum ſuſceptivum exiſt[illegible] ſed ſup[illegible] natura [illegible]. Un[illegible] pro[illegible] di[illegible] dum eſt [illegible]

[illegible] quamvis Verbum Divinum priùs in se con[illegible] [illegible]tiam, quàm ſubſiſtentiam, non ta[illegible] [illegible]am communicat humanitati, quàm [illegible] quia humanitas non eſt capax recipiendi [illegible]am, niſi priùs fuerit completa per ſubſi[illegible]m.

[illegible]ndò dici poteſt, quod licèt materialiter & [illegible]tione entis, exiſtentia, ſicut & ſapientia, & [illegible] quæ perfectiones eſſentiales, antecedat ſubſi[illegible]tiam relativam; formaliter tamen, & in ra[illegible]ne termini, prior eſt perſonalitas, cùm ſit pro[illegible]a & immediata ratio terminandi humanita[illegible]. Sicut diximus in Tractatu de Angelis, quod [illegible] ſubſtantia Angeli ſit prior materialiter & in [illegible]e eſſendi, ejus operatione virtualiter trans[illegible]nte; formaliter tamen & in ordine locandi, [illegible] eſt operatio quàm ſubſtantia; quia in ſen[illegible]ia D. Thomæ, operatio eſt ratio formalis per [illegible]am ſubſtantia Angeli præſens loco conſtitui[illegible]r.

Objicies ſecundò: Perſonalitas Verbi eſt idem [illegible] natura divina: Ergo non ſtat humanitatem [illegible]i immediatè perſonalitati Verbi, & non [illegible] immediatè naturæ divinæ. Patet Conſe[illegible]entia, quia inter omninò eadem non poteſt eſſe [illegible]diatio.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Eſt [illegible]em realiter & formaliter, concedo Antecedens. [illegible]t, nego Antecedens, & Conſequen[illegible]am. Sicut enim diſtinctio virtualis, naturæ à [illegible]e[illegible]tate, ſufficit ut natura Patris communice[illegible] F[illegible]lio, & non communicetur paternitas: ita [illegible]alis diſtinctio filiationis à natura divina, eſt [illegible]ciens ut filiatio immediatè humanitatem ter[illegible]net, & non natura divina.

Dices, Perſonalitas Verbi prout eſt in re ter[illegible]nat naturam humanam, & prout ſic eſt idem [illegible]liter cum natura divina: Ergo humanitas uni[illegible] immediatè naturæ divinæ. Probatur Conſe[illegible]ntia, quia enim viſio beatifica terminatur ad [illegible]eitatem ut eſt in re, & Deitas prout ſic non diſ[illegible] à relationibus, non poteſt non terminari ad [illegible]tiones, ut docuimus in Tract. de Viſione bea[illegible]. Ergo ſimiliter, ſi humanitas unitur perſonali[illegible] Verbi ut eſt in re, & prout ſic eſt idem cum [illegible]na natura, immediatè unitur naturæ.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam: ſicut enim licèt natura divina [illegible]te communicetur Filio, & in ſe ſit idem rea[illegible]er cum paternitate, quia tamen prout in re, vir[illegible]liter ab illa diſtinguitur, non communicatur [illegible]ternitas Filio. Ita quamvis perſonalitas Verbi [illegible]inet prout eſt in re, & prout ſic ſit idem rea[illegible]r cum natura divina; quia tamen virtualiter ab [illegible] diſtinguitur, non ſequitur immediata unio [illegible]manitatis cum divina natura. Ad probationem [illegible] Conſequentiæ, conceſſo Antecedente, nego [illegible]nſequentiam, & paritatem: diſparitas eſt, [illegible]ia in terminando viſionem omnes Dei forma[illegible]ates conveniunt, & ſub eadem ratione illam [illegible]minant, nimirum ſub ratione veri tranſcen[illegible]ntaliter & viſibilis, quia ipſa eſſentia divina ha[illegible] rationem objecti formalis, tam motivi quàm [illegible]tnativi, reſpectu ſui, attributorum, & re[illegible]onum: in terminando autem unionem hu[illegible]tatis, omnes Dei formalitates non conve[illegible]unt, ſed perſonalitas, prout ab eſſentia virtua[illegible]ter [illegible]ſtincta, terminat humanitatem; & ideo [illegible]e[illegible]onalitas immediatè terminare natu[illegible] [illegible] abſque eo quod natura eam immediatè [illegible]et. licèt non poſſit videri eſſentia divina, [illegible]ſis [illegible]elationibus & attributis.

A [illegible]tur [illegible] ut ali-
quid [illegible]ario [illegible] [illegible]gnito, 25.
ſufficit [illegible] [illegible]us-
que; non ver[illegible] [illegible]um [illegible] alio
terminante. [illegible]tis [illegible]tæ a
proprietatibus relativis, non [illegible] neceſ-
ſariam connexionem [illegible] [illegible]ſi-
onem; & ideo licet virtualiter diſtinguantur, non
poteſt videri [illegible], non [illegible] relationibus; poſ-
ſunt tamen proprietates perſonales terminare
immediatè unionem humanitatis, abſque eo
quod natura divina illam immediatè terminet.

Objicies tertiò. Ex unione immediata huma- 26.
nitatis cum Deitate, non ſequitur uni[illegible] perſonalis
B cum tribus divinis perſonis, nec proinde tres
perſonas eſſe incarnatas: Ergo ruit præcipuum
fundamentum noſtræ ſententiæ. Conſequentia
patet ex ſuprà dictis, Antecedens probatur. Pa-
ternitas intimiùs unitur cum natura divina, quam
humanitas; nam unio paternitatis cum Deitate
eſt per realem identitatem, non autem unio hu-
manitatis quæ realiter entitativè a Deitate diſtin-
guitur: Sed ex unione paternitatis cum deitate,
non ſequitur quod ſi Deitas perſonaliter inveni-
tur in Filio, & de illo prædicatur, paternitas et-
iam perſonaliter Filio conveniat, & de illo præ-
dicetur: Ergo pariter ex unione immediata hu-
C manitatis cum Deitate, non ſequitur unio perſo-
nalis illius cum tribus perſonis divinis.

Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus 27.
probationem, neganda eſt conſequentia & pari-
tas: quòd enim ex identitate paternitatis cum di-
vina natura, & naturæ cum filiatione, non ſequa-
tur identitas filiationis & paternitatis inter ſe,
provenit ex eo quòd natura cum nulla [illegible]um
opponitur, illæ verò inter ſe opponuntur relati-
vè, ut docet D. Thomas 1. p. quæſt. 28. art. 3. ad
1. & 2. argumentum, ubi ait quod quia potentia
& bonitas non important in ſuis rationibus ali-
quam oppoſitionem, ex identitate quam habent
cum eſſentia, colligitur inter ſe identificari; quæ
tamen conſequentia in paternitate & filiatione
D non tenet, quia in ſuis propriis rationibus im-
portant oppoſitionem. Cùm ergo humanitas
oppoſitionem cum proprietatibus relativis non
habeat, rectè infertur ex eo quòd huic Deo ut
communi tribus perſonis immediatè uniatur, &
de illo prædicetur, quod humanitas [illegible]mediatè
ſaltèm, tribus perſonis uniatur, & prædicetur de
illis.

Objicies quartò: Ratione illius perſonalitas 28.
Verbi terminat humanitatem, ratione cujus con-
tinet eminenter perſonalitatem creatam: Sed il-
lam continet ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ: E[illegible]o
hæc eſt ratio quâ Verbum terminat humanita-
E tem aſſumptam. Major videtur certa, nam ſup-
plere effectum formæ, ſolum convenit [illegible]tione
continentiæ eminentialis: unde perſonal[illegible] cr[illegible]-
ata, ut infra dicemus, non poteſt alienam natu-
ram terminare, quia cùm non ſit infinita, non
continet eminenter perſonalitatem al[illegible]n[illegible]n. Mi-
nor vero probatur: R[illegible]tio [illegible]ontin[illegible] di[illegible] [illegible]nent[illegible]r
perſonalitatem creatam, eſt infinit[illegible] perfectio
perſonalitatis divinæ: S[illegible]d perfectio [illegible]
venit perſonalitati Verbi [illegible]
abſolutæ, aut naturæ divinæ, [illegible]
[illegible]nſcendentaliter [illegible]
[illegible]nitate docuimus [illegible] Er[illegible]
jus [illegible] rati[illegible] continendi eminen[illegible] p[illegible]
tem creatam.

29. [illegible] hujus a[illegible] breviter præponenda ſunt, ſeu ex Tractatu de Trinitate recolenda. Primum eſt, ſubſiſtentiam ſumi dupliciter, primò pro perſeitate independentiæ ab aliero ut ſuſtentante, ſecundò pro perſeitate in communicabilitatis alteri tanquam ſuppoſito; & in priori acceptione eſſe aliquid abſolutum in Deo, nec convenire perſonis ratione proprietatis relativæ, ſed tantùm ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ; in ſecunda autem dici tantùm relativè, non verò abſolutè in Deo, ut in Tractatu de Trinitate fusè oſtendimus. Secundum eſt, perſonalitatem creatam ratione ſui utramque iſtam perſeitatem præſtare, cùm enim ſuppoſitum creatum per ſe ſubſiſtat quoad independentiam, & incommunicabile ſit alteri, tanquam ſuppoſito; & natura creata, ratione ſui, nullâ ex his perſeitatibus gaudeat, utramque præſtat perſonalitas creata, prout à natura diſtincta. His præmiſſis.

Dsp. 5. Art. 2.

Ad argumentum reſpondeo, conceſsâ Majori, negando Minorem, ad probationem, diſtinguo Majorem: Ratio continendi eminenter perſonalitatem creatam, quoad id quod eſt perfectionis in illa, eſt infinita perfectio, concedo Majorem. Ratio continendi eminenter perſonalitatem creatam, quoad id quod in illa perfectionem non dicit, nego Majorem; & conceſſâ Minori, nego Conſequentiam. Nam perſonalitas creata, ut præſtans independentiam à ſuſtentante, perfectionem dicit, prout verò præſtat incommunicabilitatem alteri ut ſuppoſito, perfectionem non explicat: licèt autem ratio continendi eminenter perfectionem, neceſſariò debeat eſſe perfectio ratione ſui, ratio tamen continendi eminenter id quod perfectio non eſt, poteſt eſſe id quod ratione ſui perfectionem non dicit; ac proinde ratio continendi eminenter perſonalitatem creatam, ut præbet independentiam, eſt ſubſiſtentia abſoluta; ratio verò continendi eminenter perſonalitatem creatam, prout conſtituit ſu eſſe incommunicabili, eſt ſubſiſtentia relativa, quamvis ſub hoc conceptu perfectionem non explicet: nam ſicut terminat ad intra naturam infinitam, licèt ratione ſui non explicet perfectionem; ita & poteſt habere vim infinitam terminativam ad extra, quamvis ratione explicitè perfectionem infinitam non importet. Subſiſtentia ergo relativa, ratione illius quod exprimit, non continet eminenter perſonalitatem creatam, ſumptam adæquatè, ſed ſolùm quoad inadæquatam rationem, nempe incommunicabilis, & ratione hujus immediatè unitur humanitati, & eſt Verbo ratio ſubſiſtendi in illa.

30. Objicies quintò contra ſecundam concluſionem. Etſi eſſentia divina ſit communis tribus perſonis, tamen prout eſt in Patre, & quatenus per relationem paternitatis modificatur, eſt principium generandi: Ergo ſimiliter, quamvis ſubſiſtentia abſoluta ſit communis tribus perſonis, illa tamen prout eſt in Filio, & per relationem filiationis modificatur, erit ratio terminandi humanitatem, non verò ſubſiſtentia relativa Filii.

31. Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando conſequentiam, & paritatem. Ratio diſcriminis eſt, quia generare eſt agere, unde principium formale generandi debet eſſe aliquid activum, quale non eſt relatio, ſed eſſentia divina ut habet adjunctam paternitatem: terminare verò naturam, non eſt formaliter agere, & ideo id quo fit talis terminatio, non eſt ipſa natura, [illegible] tma, vel perfectio abſoluta, ſed ſubſiſtentia relativa

H[illegible]

Ob[illegible]

[illegible] Dei a[illegible] eſſet Pater & Sp[illegible] concomitan[illegible]m, poſt [illegible] hoc videtur abſurdum & [illegible] Sequela probatur: Di[illegible]tur incarnata, ſeu carni h[illegible] realiter & ſubſtantialiter e[illegible] primò incarnatus eſt, & cum [illegible] Atqui ſimiliter Pater & Spi[illegible]tur & identificantur cum natura [illegible] ſtentia abſoluta, ad quam un[illegible] cundario & mediatè terminata eſt [illegible] Pater & Spiritus Sanctus debent di[illegible] & mediatè incarnati.

Reſpondeo negando ſequel[illegible] M[illegible] jus probationem, nego paritatem [illegible] minis eſt, quia natura divina, & ſ[illegible] ſoluta, realiter identificantur cum ip[illegible] tate Verbi Divini, quæ eſt terminus [illegible] primarius Incarnationis, ac pertinent ad ſuppoſitum Verbi Divini, ita ut per[illegible] non diſtinguantur; ex quo fit ut Deus, [illegible] ſaltem & ſecundariò, poſſit dici inc[illegible] terùm Pater & Spiritus Sanctus realiter [illegible]guntur à Verbo, quod eſt terminus pri[illegible] carnationis, nec ſunt idem cum illo ſec[illegible] ſuppoſitum ſeu perſonam, ſicut divinitas & [illegible]ſtentia, ſeu ſubſiſtentia abſoluta. Et l[illegible] natura divina & exiſtentia ſeu ſubſiſtentia [illegible]luta realiter identificentur, quia tamen hæc per ſe primò & immediatè conjunguntur h[illegible]nitati, ſed ratione alterius, ſcilicet perſonali[illegible] Verbi, cum qua realiter identificantur, non ſunt dici, etiam mediatè & ſecundariò, incarn[illegible]tæ: ad hoc enim requireretur, quod non [illegible] cum termino ſecundario & mediato, ſed et[illegible] cum primario & immediato realiter iden[illegible]rentur.

Articulus II.

Vtrum Verbum aſſumendo humanitatem, non ſolum ejus ſubſiſtentiam, ſed etiam illius exiſtentiam ſuppleverit?

NEgant Scotus, Suarez, Vazquez & q[illegible]cunque eſſentiam creatam non [illegible] realiter ab exiſtentia. Et conſequenter qu[illegible] non enim poteſt ſuppleri, niſi ſeparando eam [illegible] eſſentia: ſeparari autem repugnat, ſi non [illegible]guatur. Affirmant verò Thomiſtæ, & alii, qui realem diſtinctionem inter eſſentiam & exiſtentiam agnoſcunt. Unde ſit

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur, Verbum non ſolùm ſubſiſten[illegible] ſed etiam exiſtentiam in humanitate C[illegible] ſupplere; ſubindéque illam non per exiſt[illegible] creatam & ſibi propriam, ſed duntaxat per [illegible]nam & increatam exiſtere.

Probatur primò ex Epiſtola Sophronii [illegible] pta & approbata a Patribus ſextæ Synodi [illegible] 11. ubi de Ch[illegible] *taque* [illegible] *et* [illegible] *in ſemetipſa, c*[illegible] *am ha*[illegible] *am* E[illegible] b[illegible] h[illegible]

[illegible] A [illegible] ſtum [illegible] de eſſe [illegible] ei [illegible] S[illegible] humanitas [illegible] & non in [illegible] Ergo exiſtit per exiſtentiam Verbi [illegible] non verò per exiſtentiam creatam & [illegible]iam.

Reſpondet Suarez, intentum Sophronii eſſe concludere contra hæreticos, quod caro, vel anima Chriſti, vel humanitas, non p[illegible] tempore exiſtentiam, quam aſſumeretur à Verbo; [illegible] per habere exiſtentiam in alio, intelligit [illegible] propriam in alio ſuppoſito, ſed alienâ [illegible]nalitate terminatam & completam: per habere autem exiſtentiam in ſemetipſa, intelligit [illegible] illam in propria perſona.

[illegible] de contra. In eodem ſenſu dici Sophronius, [illegible]natem Chriſti non habere exiſtentiam in [illegible] ipſa, quo aſſerit habere exiſtentiam in Verbo: At cum dicit non habere exiſtentiam in ſe ipſa, intelligit quod non habet propriâ exiſtentiam, non verò quod non habet illam completam: Ergo cùm præmittit illam habere exiſtentiam in Verbo, intelligit quod exiſtat per exiſtentiam Verbi, non autem per propriam exiſtentiam, Verbi perſonalitate completam. Major [illegible] ſtat quia alias eſſet æquivocatio in terminis. Minor verò probatur quia naturam creatam habere exiſtentiam in ſemetipſa, vel non habere illam in ſemetipſa, eſt illam habere vel non habere propriam exiſtentiam, non autem habere vel non habere illam completam & terminatam; cùm terminatam habere non poſſit in ſemetipſa, ſed [illegible]tum in propria vel aliena perſona.

Urgetur hæc impugnatio ex his quæ idem Sophronius ſubdit, cùm probaturus contra Neſtorianos unitatem ſubſiſtentiæ in Chriſto, ſic habet: *[illegible] ENIM exiſtat perſona compoſita, ex inconfuſo con[illegible] temperamento, partitionem convenientiam ne[illegible] ſſe & permanere unum indiviſum ſortitur.* [illegible] poſtea: *Ex quibus eſſe unum ſortitur natura du[illegible] unum permanere ſervabit.* Ubi apertè dicit [illegible] de humanitate, ſed de perſona Chriſti, & de [illegible]aque natura, divina & humana, quod habeant [illegible] eſſe indiviſum, & unum permanere.

Nec poteſt dici cum Suare, quod per eſſe Sophronius intelligat ſubſiſtere ipſum, ſeu eſſe per [illegible] quia his verbis aſſignat rationem ejus quod [illegible]mediate antea dixerat, eſſe ſcilicet unam in [illegible]ſto ſubſiſtentiam, ut particula cauſalis, *enim*, [illegible]e declarat: eſt autem ratio negatoria, pro [illegible]itatem ſubſiſtentiæ in Chriſto, ex eo quod [illegible]n illo una ſubſiſtentia: Ergo per eſſe non in[illegible]it ſubſiſtentiam, ſed exiſtentiam. Et confir[illegible] poteſt ad hominem contra Suarem, qui per[illegible]tentiam & durationem non diſtinguit ab exi[illegible]entia: At Sophronius dixit perſonam Chriſti, utramque ejus naturam, habere unam perma[illegible]ntiam. Ergo intendit illas unam tantum exiſtentiam habere.

Probatur Secundò concluſio ex D. Thoma, [illegible] Suarez, & alii Recentiores, totis viribus ad [illegible]m conantur pertrahere ſententiam. In primis [illegible] S. Doctor infrà qu. 17. art. 2. ex profeſſo [illegible]uirit, *utrum in Chriſto ſit unum eſſe tantum?* & [illegible]dit affirmativè

[illegible]io autem Adverſariorum dicentium illum [illegible] intelligere ſubſiſtentiam multipliciter [illegible] poteſt. Primò quia de ſubſiſ[illegible]ia jam [illegible]æſtione ſecunda ex profeſſo diſputaverat, [illegible]

[illegible] Cum [illegible] de eſſe [illegible]

[illegible] ex[illegible]ſtentia [illegible] & na[illegible] a S. [illegible] omnibus [illegible] quæſtione ci[illegible]tata, de [illegible] ſubſiſtenti[illegible].

Tertiò, [illegible] ad 1. loq[illegible]ns [illegible]o eſſe quod in [illegible] ſtatuerat eſſe unum in Chriſto, aſſerit ipſum conſequi perſonam ſeu hypoſtaſim, ſicut habentem eſſe: At ſubſiſtentia c[illegible]n conſtituat perſonam, illam non conſequitur: Ergo S. Doctor eo loco per eſſe non intelligit ſubſiſtentiam, ſed exiſtentiam.

Et confirmari poſſunt hæc omnia ex quodlibeto 9 ubi S. Thomas duplicem d[illegible] in[illegible] tuit articulum, in quorum primo inquirit an in Chriſto ſit una tantum hypoſtaſis, & in ſecundo, utrum ſit unum tantum eſſe? Et in hoc ſecundo concludit idem quod in ſumma, nimirum unum tantum eſſe in Chriſto reperiri.

Patet autem D. Thomam in hoc ſecundo articulo quodlibeti 9. loqui de eſſe exiſte[illegible], [illegible] quia de ſubſiſtentia jam d[illegible] termi[illegible] at articulo præcedenti, tum etiam quia expl[illegible] illius eſſe de quo quærit num ſit unum [illegible] conſiſtere in hoc quod [illegible] eſſe a[illegible] um ent[illegible] inquantum eſt ens, ſeu id quo aliquid denominatur ens actu in rerum natura; At eſſe ſic explicatu[illegible] eſt eſſe exiſtentiæ, ut contendit etiã ipſe Suarez, qu[illegible] ex ea definitione ſumit omnia ar[illegible]umenta ad probandum quod exiſtentia non diſtinguatur ab eſſentia: Ergo S. Doctor ibi loquitur de eſſe exiſtentiæ.

Addo quod de illo eodem eſſe aſſerit, quod habeat unitatem ex ipſo ſuppoſito, & non ex naturis: At falſum eſt ſubſiſtentiam habere unitatem ex ſuppoſito, cùm potius ſuppoſitum ex eo dicatur unum, quod unica gaudeat ſubſiſtentia illius conſtitutivâ: Ergo idem quod priùs.

Neque difficilius erit aliam refellere reſponſionem Suaris, dicentis D. Thomam, & Sophronium ſuprà citatos, ideo concludere quod in Chriſto ſit unicum eſſe exiſtentiæ, quia in ipſo non eſt niſi unum eſſe ſubſtantiale completum & perfectum, eò quò[illegible] exiſtentia humanitatis & exiſtentia divinitatis uniantur in perſona Verbi: ſicut (inquit) homo non habet niſi unum eſſe completum, quia licèt materia & anima rationalis ſuas habeant exiſtentias partial[illegible] illæ tamen uniuntur ad faciendam unam exiſtentiam totalem hominis. Hæc, inquam, ſolutio & doctrina facile poteſt refelli: nam cùm exiſtentiæ humanitatis & divinitatis Chriſti dato quod ſint diſtinctæ non ſint partiales & incompletæ ſicut exiſtentiæ quas Suarez & alii Recentiores in materia & forma admittunt, ſed totales & completæ, ſicut & ipſæ naturæ quæ reperiuntur in Chriſto; ne[illegible] illæ uniantur niſi in perſona Verbi, ſolum dici poteſt quod illæ ſint una perſona, non verò una exiſtentia; ſicut duæ naturæ Chriſti non poſſunt dici ſimpliciter una natura, quia non in unam naturam, ſed tantum in unam perſonam uniuntur. 40.

Probatur te[illegible] concl[illegible]ſio ratione quam S. Doctor locis cita[illegible] inſinuat. Si humanit[illegible] Chriſti non fuiſ[illegible]t aſſumpta ad exiſtentiam increatam Verbi [illegible] d p[illegible] propriam & [illegible] lem exiſ[illegible] [illegible] Chriſto duæ exi[illegible]en[illegible] ſubſt[illegible]les; Conſeque[illegible]n [illegible] teſt admi[illegible]. Ergo nec Ant[illegible]eden[illegible] Se[illegible]uel[illegible] M[illegible]jori eſt evid[illegible] 41

[illegible] A[illegible] [illegible] ex exiſte[illegible] [illegible] probatur. U[illegible] [illegible] non poſt [illegible] cell[illegible] [illegible] duabus exiſtentiis haberet [illegible] potentiæ [illegible] ualt[illegible] impoſſibile [illegible] duobus fieri unum per ſe ſive ſub[illegible] [illegible] habeant per modum potentiæ & B [illegible] omnino repugnat quod una exiſtentia [illegible] m potentiæ reſpectu alterius. Er[illegible] [illegible] Chriſtus ſit ens ſubſtantialiter unū, [illegible] ibus exiſtentiis. Major patet Mi[illegible] Impoſſibile eſt id quod eſſentiali[illegible] est [illegible] rei actualitas ſubſtantialis, habere rationem potentiæ ad aliam actualitatem ſimili[illegible] [illegible] bſtantialem, alias enim eſſet & non eſſet [illegible] actualitas ſubſtantialis eſſet, ùt ſupponi[illegible] non eſſet verò, quia ad eam ſequeretur alia,; [illegible] ad quam diceretur eſſe in potentia [illegible] omnis [illegible] xiſtentia, quæcunque illa ſit, eſt eſ[illegible] ſentialiter ultima rei actualitas; in hoc enim con- C ſiſtit conceptus [illegible] ſſentialis exiſtentiæ Ergo im[illegible] poſſi[illegible] eſt quod exiſtentia ſubſtantialis ſit in po[illegible] ad aliam exiſtentiam ſimiliter ſubſtan[illegible] tialem.

42\. D[illegible] deri poteſt concluſio hâc ratione. Natura humana non habuit exiſtentiam priùs, pri[illegible] etiam duntaxat naturæ, quam aſſume[illegible] retur à Verbo. Ergo aſſumpta fuit ad divini Ver[illegible] bi ex[illegible]. Conſequentia patet, probatur Antecedens. Si natura humana priùs pri[illegible] tate [illegible] duntaxat naturæ, quàm aſſumeretur a Ver[illegible] bo fuiſſet exiſtens exiſtentiâ ſibi propriâ, ſeque[illegible] retur B. Virginem non fuiſſe propriè matrem Dei: Sed hoc in Concilio Epheſino damnatum eſt: Ergo &c. Sequela Majoris probatur. Ut B. D Virgo dicatur propriè mater Dei, debet terminus concursûs ejus in generatione Filii eſſe Deus ho[illegible] mo: At ſi humanitas Chriſti prius prioritate na[illegible] turæ quam aſſumeretur a Verbo, fuiſſet exiſtens [illegible] xiſtentia ſibi connaturali, terminus concursûs B. Virginis in generatione ſui Filii, non fuiſſet Deus homo: Ergo B. Virgo non fuiſſet propriè mater Dei. Major conſtat, Minor vero proba[illegible] tur. Illud non eſt terminus concursûs B. Virgi[illegible] nis in generatione ſui Filii, ante quod concur[illegible] ſus iſte concipitur totaliter terminatus: At ſi humanitas prius prioritate naturæ quam aſſume[illegible] retur a Verbo habuit propriam exiſtentiam, pr[illegible] eâdem prioritate quam ſuppoſitum divi- E num illam [illegible] rit, atque adeo quam fuerit Deus homo, [illegible] B. Virginis intelligitur [illegible] terminat[illegible]; nam ex una parte tunc con[illegible] cur[illegible] us cauſæ, [illegible] it, intelligitur om[illegible] ni[illegible] quando eju[illegible] effectus habet exi[illegible] ſt[illegible] cum exi[illegible] ſit ultimus [illegible] [illegible] dependentiæ [illegible] a [illegible] cauſis, totali[illegible] te[illegible] ex [illegible] ò par[illegible] [illegible] C[illegible] quam aſſum[illegible] retur à Ve[illegible] [illegible]

[illegible]

Sed [illegible] Hæc ſolut[illegible] nempe [illegible] ſubſtantia poſt[illegible] quens exiſtentiam, illámque [illegible] minans. hæc, inquam, ſup[illegible] dem cum exiſtentia cujuslibet [illegible] xi) ultima ejus actualitas, implicat [illegible] ri, modificari, & determinari per ali[illegible] B [illegible] ſtialitatem, ſive formam, aut mod[illegible] tialem, qualis eſt ſubſiſtenti[illegible] Non mi[illegible] eſt, quod exiſtentia propria human[illegible] differens ad eſſendum exiſtenti[illegible] ſtenti[illegible] in alio; quia potiùs [illegible] ra eo [illegible] ſit exiſtentia ſubſtantialis, atque adeo [illegible] ter participativa rationis for[illegible] nal[illegible] eſt ex ſua natura exiſtentia per ſe, [illegible] capax proinde rationis inexiſtentiæ [illegible] propria exiſtentiæ accidentis.

Addo quod, implicat rem intelligi [illegible] & [illegible] deeſſe aliquod complementum [illegible] & ſubſtantiale, quod naturaliter exigit C ſuis cauſis: Ergo cum ſubſiſtentia ſit [illegible] mentum intrinſecum humanitatis, quod [illegible] liter exigit recipere à generante, di[illegible] quod vel humanitas Chriſti ante aſſump[illegible] non intelligitur exiſtens per propriam [illegible] tiam, vel quod ſi in illo priori habea[illegible] xi[illegible] creatam, neceſſariò etiam debet haber[illegible] priori propriam ſubſiſtentiam & perſ[illegible] nal[illegible] & ſic quod concurſus B. Virginis in illo p[illegible] naturæ ſit ultimò completus & terminatu[illegible]. [illegible] ſequentia eſt evidens, Antecedens autem in[illegible] eſt di[illegible] ultas, ſic oſtenditur. Impl[illegible] at [illegible] quam eſſe exiſtentem, & non eſſ[illegible] ter [illegible] cauſarum dependentias; effectus ſiq[illegible] D malis exiſtentiæ eſt conſtituere [illegible] xt[illegible] pendentiam cauſarum, cum exiſtentia n[illegible] ſit quam ſiſtentia rei extra ſuas cauſas, quo ultimò ſiſtunt earum cauſ[illegible] litates: A[illegible] te[illegible] cui deeſt aliquod complementum [illegible] quod debet recipere à ſuis cauſis, non [illegible] ter extra earum dependentias Ergo [illegible] dee[illegible] aliquod complementum ſub[illegible] exigit recipere a ſuis cauſis, non pote[illegible] ſtens. Major patet. Minor etia[illegible] fe[illegible] ta; nā res illa dependet a ſuis cauſis, q[illegible] ad illud complementum quod debe[illegible] cipere Ergo quandiu non habet il[illegible] mentum, non eſt to[illegible] extra depen[illegible] E cauſarum, nec proinde exiſtens.

§. II.

Præcipuæ ob[illegible]iones ſol[illegible]untur

OBjicit in primis Suarez contra no[illegible] concluſionem quædam Conciliorum [illegible] trum t[illegible] monia, quæ videntu[illegible] ver[illegible] tentiæ [illegible] Synodo acti[illegible] ne [illegible] phant[illegible] piſcopu[illegible] c[illegible] fe[illegible] nun[illegible] C[illegible] nc[illegible] bata, naturam ab h[illegible] h[illegible] [illegible] s ve[illegible] a[illegible] [illegible], Verbum di[illegible]

[illegible] enti[illegible] et a[illegible] abſtrait, [illegible] humanitatem non [illegible] ergo illam prius natu[illegible] illeproprium exiſten[illegible]. Unde cap. 11. & 12. dicit humanitatem ha[illegible] exi[illegible] in Verbo, & non per Verbum. [illegible] in ſexta Synodo generali actione 4. in Epiſt. [illegible]honis Papæ, & actione 11. in Epiſt. Sophro[illegible] docetur, Verbum aſſumpſiſſe naturam huma[illegible]nam cum omnibus ſuis partibus proprietatibus, & per[illegible]nibus ei connaturalibus. Ergo cùm [illegible]entia propria pertineat ad co[illegible] naturales ejus [illegible]nes, Verbum divinum illam ut exiſten[illegible]m propria exiſtentia aſſumpſit. Addit Alber[illegible]nus, Concilia aſſerentia Verbum non ſuſcepiſ[illegible] humanitatem per aliquid quod ſit commune [illegible]nitati; exiſtentia autem eſt communis: Ergo &c.

Verum hæc levia ſunt, nec ſudore aut labore [illegible]gent ut ſolvantur. Ad primam enim authorita[illegible]m reſpondeo, ſenſum verborum Epiphanii eſ[illegible], quod natura importat humanitatem ut exi[illegible]tem radicaliter, id eſt ex ſeipsâ potentem [illegible]xi[illegible]re, & exituram de facto, ſi non præventa [illegible]uiſſet ab exiſtentia Verbi divini: Ex quibus ni[illegible] contra nos.

Ad ſecundam dico, Damaſcenum non dixiſſe [illegible]uod humanitas Chriſti non fuerit privata pro[illegible]priâ [illegible]xi[illegible]ntiâ, ſed ſolùm quod non fuerit priva[illegible]a [illegible]ntiâ, ita ut propter aſſumptionẽ corru[illegible]pta fuerit & deſierit eſſe, ut volebãt hæretici quos loco citato impugnat; unde juxta verſionem Bilii legitur, humanitatem non fuiſſe in nihilum reda[illegible]ã. Et certe cùm Damaſcenus non tantùm dicat humanitatem privatam fuiſſe exiſtentia, ſed etiã [illegible]ntiâ, eodẽ modo intelligendus eſt quoad privationẽ e[illegible]ntiæ, quo poteſt intelligi quoad [illegible]ivationem ſubſiſtentiæ; atque adeo ſicut non [illegible]otuit docere quod humanitas Chriſti non fuerit [illegible]vata propria ſubſiſtentia, ita nec docuit quod [illegible]opriâ e[illegible]ſtentiâ privata non fuerit. In alio ve[illegible] loco, etſi aſſerat humanitatem habuiſſe exi[illegible]ſtentiam in Verbo, quod e[illegible] ipſam exiſtere per [illegible]ntiam Verbi, non tamen habetur in textu [illegible]uod non e[illegible]at per Verbum, ſed illud addi[illegible]um fuit à Suare.

Ad tertiam dico, Verbum divinum aſſumpſiſſe [illegible]ram humanã cum omnibus perfectionibus [illegible]onnaturalibus, compoſſibilibus cum unione [illegible]ypo[illegible]atica, de quarum numero ſicut non eſt [illegible]entia, ita nec e[illegible]iſtentia.

Ad quartam dicendum, Concilia illa ab Alberti[illegible]lata, ſolùm velle quod natura humana non E [illegible] [illegible]nario & immediate aſſumpta ad aliquid abſolutum & commune Trinitati; non negare tamen unionem hypoſtaticam, ſecundariò & me[illegible]iatè ad aliquid abſolutum & toti Trinitati commune eſſe factam, ut articulo præcedenti [illegible]onclusione 3. oſtenſum eſt.

Objicies ſecundò D. Thomas in quæſt. [illegible] [illegible]utaris quæſt. de Unione Verbi art. 4 in ſo[illegible]t. [illegible] 1. dicit quod eſſe humanæ naturæ non eſt [illegible] [illegible]atur[illegible]. Sed hoc non poſſet verificari ſi [illegible]tas ad eſſe ſive exiſtentiam Verbi fuiſſet [illegible]upta, utpote [illegible] abſque diſ[illegible] [illegible] idem [illegible]. conv[illegible]vi[illegible] Ergo ex S. Thoma humanitas [illegible]

A Chriſti n[illegible] Verbi [illegible]tea[illegible]m, ſe[illegible] & [illegible] pro[illegible]

Reſpondeo Doct[illegible] 49.
humanæ naturæ non [illegible] ſed eſſe ſive actu exiſten[illegible] [illegible] in ejus [illegible] Verb[illegible] [illegible] ſi mere ipſum non [illegible] [illegible] [illegible] ipſo [illegible] ſenſu verum [illegible] dicere etiam [illegible], quod eſſe humanæ naturæ non [illegible] naturæ; etenim licet aſſeramus in [illegible] dari tantum unicam exiſtentiam, per quam natura divina & humana [illegible] ſimul exiſtunt, tamen [illegible]o B ipſo quod duæ illæ naturæ non ex æquo dicuntur exiſtere exiſtentia divina, ſed natura divina primariò, & humanitas ſecundariò, fit inde [illegible]te unius dici poſſe aliquo modo diverſum ab exiſtere alterius.

Objicies tertio: Humanitas Chriſti prius prioritate non quidem temporis, ſed naturæ, [illegible] natura e[illegible]it, quàm fuerit aſſumpta ad perſonalitatem Verbi divini: Ergo ut exiſtens ſua connaturali exiſtentia elevata fuit ad ſubſiſtentiam Verbi divini. Conſequentia patet, probatur Antecedens. Humanitas Chriſti prius prioritate naturæ fuit producta quàm aſſumpta [illegible] exiſtens. Conſequentia manifeſta eſt, eſſe [illegible] C ductum & eſſe exiſtens ſunt idem, [illegible] terminetur ad exiſtentiam. Antecedens vero probatur. Licèt productio & aſſumptio humanitatis Chriſti, fuerint in eodem [illegible], tamen prius, prioritate naturæ, humanitatem produci, quàm aſſumi: Ergo ſimiliter prius prioritate naturæ fuit, quod eſſet producta, quam quod eſſet aſſumpta.

Reſpondeo negando Antecedens, & ad ejus probationem, nego iterum Antecedens; prius enim è contra prius prioritate naturæ humanitas Chriſti aſſumpta eſt, quàm fuerit producta; ſiquidem non potuit eſſe exiſtens, ſive producta quin priùs prioritate naturæ eſſet ſubſiſtens, atq; adeo D aſſumpta. Ad probationem in contrarium, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam & paritatem: Ratio diſparitatis eſt qu[illegible] produci eſt nondum habere ſubſiſtentiam & exiſtentiam; quamvis autem non ſit inconveniens admittere quod priùs prioritate naturæ humanitas Chriſti fuerit in via ad ſubſiſtentiam [illegible] ad exiſtentiam, quàm aſſumeretur à Verbo divino, non poſſumus tamen dicere quod [illegible] ſubſiſtentiam, ſubindeque nec exiſter[illegible] quàm fuerit aſſumpta, ſed potiùs è contra [illegible]ductum eſt, qu[illegible] priùs fuerit aſſumpta, [illegible] exiſteret. 51.

Inſtabis tamen: [illegible] eſt p[illegible] aſſumptum [illegible] proce[illegible]. Ergo falſum eſt 52.
E quod humanitas Chriſti fuerit prius aſſumpta quam producta. Conſequentia patet, probatur Antecedens. Implicat aliquid prius eſſe, q[illegible] productum: Ergo & prius eſſe aſſumptum, quam ſit productum. Antecedens conſtat, probatur Conſequentia. E[illegible] umptum [illegible] ſupponit, vel ſaltem in[illegible]ludit e[illegible]; tenim quo[illegible] eſt non eſſe aſſumpt[illegible] imò n[illegible] aſſump[illegible] Ergo ſi implicet aliquid prius [illegible] quam [illegible] ctum repugnabit ſimiliter aliq[illegible] p[illegible] aſſumptum, quàm produ[illegible]

Re[illegible]ondeo ne[illegible]ndo A[illegible]ns, ad[illegible] probat[illegible] diſtinguo Antecedens [illegible] [illegible] pri[illegible] [illegible]en[illegible] [illegible]n[illegible] [illegible]onc[illegible]. D[illegible] der[illegible]ntiâ, [illegible]

[illegible]

54\. [illegible] tres perſonæ [illegible] incarnatæ: Sed exiſtentia eſt [illegible] abſoluta [illegible] commune tribus perſonis, ut [illegible] in [illegible] de [illegible] Trinitate oſtendimus, in divinis non dantur tres exiſtentiæ relativæ, ſed unica abſoluta, per quam [illegible] perſonæ Sanctiſſimæ Trinitatis exiſtunt. Ergo unio [illegible] humanitatis non eſt facta ad [illegible] creatam Dei exiſtentiam, ſed duntaxat ad ejus ſubſiſtentiam [illegible] perſonalitatem.

55\. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Unio humanitatis non eſt [illegible] aliquid abſolutum, primario [illegible] Majorem. Secundario & mediate [illegible] Majorem; humanitas enim [illegible] primario ad ipſam ſubſiſtentiam [illegible] Verbi divini; ſecundariò verò & mediate ad ſubſiſtentiam abſolutam, ſive ad exiſtentiam communem [illegible] perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis, ut articulo præcedenti declaravimus. Nec tamen ex hoc ſequitur, tres perſonas Sanctiſſimæ Trinitatis fuiſſe incarnatas, etiam ſecundariò, quia (ut ibidem expendimus) ad hoc requireretur, quod terminus primarius incarnationis eſſet aliquid abſolutum & commune tribus perſonis. An verò humanitas ſubſiſtentiæ abſolutæ, ſubindeque exiſtentiæ, primariò & immediatè uniri potuerit, articulo ſequenti dicemus.

56\. Objicies ultimò: Nulla divina perfectio poteſt actuare naturam creatam. Sed exiſtentia divina non poteſt humanitatem Chriſti exiſtentem reddere, niſi illam actuet: Ergo non poteſt illi uniri, nec illam exiſtentem conſtituere. Major patet, nam ideo non poteſt divina eſſentia eſſe actus naturæ creatæ, quia creatam actuare naturam, imperfectionem importat: Ergo id repugnat omni perfectioni divinæ. Minor probatur primò: Exiſtentia ex proprio conceptu eſt actus ultimus in linea eſſendi. Ergo non poteſt naturam aliquam exiſtentem conſtituere, niſi aut per identitatem, aut per phyſicam actuationem: Sed cum natura creata exiſtentia divina identificari non poteſt: Ergo ut illam exiſtentem conſtituat, debet illam actuare. Secundò, Eſſentia creata comparatur ut potentia ad exiſtentiam per quam redditur exiſtens: Ergo exiſtentia illam exiſtentem conſtituens, neceſſariò ad ipſam comparatur ut actus, & conſequenter non ſtat exiſtentiam divinam, naturam creatam exiſtentem conſtituere, ſine illius actuatione.

57\. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Nulla divina perfectio poteſt actuare naturam creatam, per informationem intrinſecam, concedo Majorem. Per intrinſecam terminationem, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Nam exiſtentia ex ſuo formali conceptu non petit actuare informativè, ſed tantum terminativè: licèt autem perfectionibus divinis repugnet uniri cum natura creata, tanquam actu informantes, non tamen illis repugnat uniri ut actus complentes & terminantes; nam iſto modo unitur cum natura creata perſonalitas divina. Nec contra hanc diſtinctionem obſtat probatio Majoris, nam eſſentia ſub conceptu eſſentiæ [illegible] poteſt alienam actuare naturam, [illegible] per [illegible] m, [illegible] phyſicam informationem [illegible] & [illegible] na [illegible] ata [illegible] im [illegible] er [illegible] nt, ideo [illegible] ſub conceptu [illegible] tiæ, [illegible] naturæ creatæ [illegible] gis [illegible] Minoris. [illegible] ſuo conceptu [illegible] unitur [illegible] mans, ſed [illegible] Nec ſecunda, eſſentia enim [illegible] ordine [illegible] exiſtentiam, ſecundum formalem exiſtentiæ [illegible] conceptum, non eſt potentia informabilis, ſed [illegible] terminabilis; licèt reſpectu exiſtentiæ creatæ [illegible] propriæ, quam terminare ſine informatione non poteſt, potentia informabilis ſit.

ARTICULUS III.

An Deus, ut communis tribus perſonis, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, poſſit alienam naturam aſſumere.

§. I.

Quibusdam præmiſſis, concluſio affirmativa ſtatuitur.

CErtum eſt quod ſi Deus non eſſet trinus [illegible] perſonis, ſed unus, & unâ tantum perſonalitate abſolutâ gauderet, poſſet alienam naturam aſſumere, illique immediatè uniri, nam eſſet [illegible] lo caſu eadem omnipotentia in Deo, quæ [illegible] Deo conveniat pro priori ad relationes divinas, eadem perſeveraret, etſi per impoſſibile [illegible] Deo tres perſonæ relationibus diſtinctæ non [illegible] ſent. Similiter in illa hypotheſi perſonalitas [illegible] ſoluta, quâ Deus conſtitueretur in ratione perſonæ, non minùs eſſet infinita in terminando, quam ſit modò proprietas relativa; cùm infinitas vis in terminando, non à relationibus, ſed à natura, vel ſubſiſtentia abſoluta, in ſubſiſtentiis relativis imbibita, tanquam à prima radice oriatur, ut articulo præcedenti, concluſione 4. declaravimus. Unde D. Thomas hîc art. 3. ad 2. ait, *etiam circumſcriptis per intellectum perſonalitatibus trium perſonarum, remaneret in intellectu una perſonalitas Dei, ut Iudæi intelligunt, ad quam poterit terminari aſſumptio, ſicut nunc dicimus eam terminari ad perſonam Verbi.* Solùm ergo difficultas eſt [illegible] controverſia inter Theologos, an ſuppoſito quod ſint in Deo, ùt fides docet, tres perſonæ proprietatibus relativis conſtitutæ, poſſit [illegible] divina, vel hîc Deus, ut communis tribus perſonis, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, aſſumere alienam naturam, illique immediatè uniri? N[illegible] Vazquez, Zuniga, Meratius, & alii, qui exiſtimant non dari in divinis aliquam ſubſiſtentiam abſolutam, communem tribus perſonis, ac propriam naturæ divinæ, ſed tres tantum ſubſiſtentias relativas, quibus conſtituuntur per[illegible] gnoſcunt. Alii cum Capreolo, licèt con[illegible] in Deo ſubſiſtentiam abſolutam, negant ta[illegible] Deum poſſe per illam immediatè termina[illegible] turam creatam, eò quòd talis ſubſiſtentia [illegible] incommunicabilis. Alii verò Thomiſtæ con[illegible] dunt, poſſe de potentia abſoluta naturam creatam immediatè aſſumi à Deo ut tribus perſonis communi, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, quâ [illegible] natura divina ſubſiſtit, etſi talis [illegible] communicabilitatem non [illegible] buat, [illegible] tionibus [illegible] tur. Ita [illegible] Me[illegible] Alvarez, N[illegible], C[illegible] pu[illegible]

D[illegible]

[illegible] entiæ abſolutæ, poſſe alienam na- [illegible] te, illique immediatè uniri, ſubſi- [illegible] relativis eam ſolùm ſecundariò termi- [illegible] bus.

[illegible] tur primò concluſio ratione fundamen- Quod eſt ratio ſubſiſtendi Deo in natura [illegible], poteſt etiam eſſe illi ratio ſubſiſtendi in [illegible] aliena. At ſubſiſtentia abſoluta, quam Deo ut communi tribus perſonis convenire [illegible] tractatu de Trinitate ſupponimus, eſt illi ra- [illegible] ſubſiſtendi in natura divina, ut relationibus & [illegible] onis præintellecta. Ergo ratione illius poteſt [illegible] ſiſtere in natura creata, & conſequenter ra- [illegible] illius poteſt naturam creatam ſibi aſſumere, [illegible] que immediatè uniri. Minor patet, Major au- [illegible] oſtenditur primò. Non alia de cauſa ſubſi- [illegible] ia relativa Verbi eſt illi ratio ſubſiſtendi in [illegible] ra creata, niſi quia ratione illius ſubſiſtit per [illegible] primò in natura divina infinita. Ergo omne [illegible] od eſt Deo ratio ſubſiſtendi per ſe primò in [illegible] atura propria, poteſt illi eſſe ratio ſecundariò [illegible] ſiſtendi in natura aliena. Secundò, Id quod [illegible] ntinet eminenter ſubſiſtentiam creatam, po- [illegible] eſſe ratio ſupplens effectum illius, & conſe- [illegible] uter ſubſiſtendi in natura creata. Sed quod [illegible] Deo ratio per ſe primò ſubſiſtendi in natura [illegible] ina, eminenter continet ſubſiſtentiam naturæ [illegible] atæ. Ergo poteſt eſſe ratio ſubſiſtendi in illa. [illegible] rtiò, Subſiſtentia Verbi non eſt ratio ſubſi- [illegible] ndi in natura creata, quia relativa eſt, ſed quia [illegible] opria linea infinita: At quod eſt Deo ratio [illegible] ſiſtendi, in natura propria, eſt infinitum in [illegible] ea ſubſiſtendi. Ergo poteſt eſſe Deo ratio [illegible] b ſtendi in natura creata.

Dices cum Capreolo, ſubſiſtentiam Verbi ideo [illegible] e rationem ſubſiſtendi in natura creata, quia [illegible] m ipſa incommunicabilis ſit, continet emi- [illegible] nter creatam perſonalitatem; ſubſiſtentia ve- [illegible] abſoluta communicabilis eſt, atque adeo con- [illegible] nere non poteſt eminenter perſonalitatem [illegible] iam, de cujus conceptu eſt communicabilitas.

Sed contra primò Perſonalitas creata duo piæ- [illegible] ſtat naturæ, nempe ſubſiſtere in ſe per indepen- [illegible] iam à ſuſtentante, & eſſe incommunicabi- [illegible] m ſuppoſito alterius naturæ: Sed quamvis ſub- [illegible] entia abſoluta non contineat illam eminenter [illegible] b conceptu incommunicabilis, continet illam [illegible] inenter, quoad perſeitatem independentiæ: Er- [illegible] poteſt quoad hoc illius effectum supplere, & [illegible] ſequenter eſſe ratio ſubſiſtendi in natura [illegible] ata quoad hoc ſubſiſtentiæ munus.

Secundò, Subſiſtentia relativa, ratione illius [illegible] d exprimit, non continet eminenter perſo- [illegible] litatem creatam ſumptam adæquatè; id eſt [illegible] ous includit perſeitatem independentiæ, & per- [illegible] eitatem incommunicabilitatis, ſed ſolùm quan- [illegible] ni ad inadæquatam rationem, nempe incom- [illegible] unicabilis, & ratione hujus immediatè unitur humanitati, & eſt Verbo ratio ſubſiſtendi in illa: [illegible] tqui etiam ſubſiſtantia abſoluta continet emi- [illegible] enter inadæquatè perſonalitatem creatam, ni- [illegible] ieum quantùm ad perſeitatem independentiæ: [illegible] o poterit illam inadæquatè ſumptam ſupple- [illegible] & eſſe Deo ratio ſubſiſtendi in natura creata.

Tertiò, Licèt ſubſiſtentia abſoluta non ſit in- communicabilis, conſtituit naturam divinam ſub- [illegible] ſtentem, & eſt huic Deo ratio ſubſiſtendi in illa: E[illegible]o pariter, quamvis ſit communicabilis, pote- [illegible] Deo eſſe ratio ſubſiſtendi in natura creata.

Probatur ſecundò concluſio ex fundamentis [illegible] ulo præcadenti ſtatutis. Nam ut ibidem con [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible] tur [illegible] n- [illegible] bi- [illegible] ſtentia abſoluta [illegible] ſ[illegible] immediatè na[illegible] cut non obſtante intim[illegible] & [illegible] ſt [illegible] abſolutæ [illegible] relativa, [illegible] luta, poteſt relativa per ſe primò [illegible] terminare naturam, abſoluta [illegible] non terminante: ita ex adverſo poteſt [illegible] abſoluta terminare per ſe primò & immediatè natu- ram humanam, ſubſiſtentiis relativis eam ſolùm ſecundariò terminantibus.

§. II.

Solvuntur Objectiones

62. Contra iſtam concluſionem Vazquez hic di- ſputatione 27. cap. 2. ſic ar[illegible]it. Conc[illegible] & SS. Patres non cognoverunt po[illegible]bil[illegible] aliam naturæ creatæ cum Deo, niſi vel [illegible] natura, vel in perſona: Sed unio cum hoc Deo rati[illegible]e ſubſiſtentiæ abſolutæ nec eſt unio in n[illegible] in perſona: Ergo impoſſibilis cenſeta [illegible] Conci- liis & Patribus. Minor videtur manifeſta. Ma[illegible] rem autem probat primò, quia nullius a[illegible] nionis mentionem unquam fecerunt.

63. Secundò, quia Concilium Toletanum [illegible] in confeſſione fidei, ex eo quod unio hum[illegible] cum Verbo non ſit facta in natura, infert [illegible] eſſe in perſona: Sed ſi alia unio præter iſtas eſſet poſſibilis, conſequentia à Concilio facta, bona non eſſet: Ergo cenſuit Concilium nullam aliam unionem eſſe poſſibilem.

64. Tertiò, Anſelmus lib. de Incarnatione Verbi cap. 4. poſt medium arguens contra quendam Hæreticum aſſerentem Incarnato Filio Dei, ne- ceſſe fuiſſe incarnari Patrem & Spiritum San- ctum, infert ipſum cenſuiſſe unionem factam eſſe non in perſona, ſed in natura: At ſi præter unio- nem cum Verbo in perſona, & unionem in natu- ra, eſſet poſſibilis unio cum hoc Deo ut commu- ni tribus perſonis, ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, hæc Anſelmi conſequentia non valeret; nam per hoc quod unio fuiſſet facta cum ſubſtantia com- muni, ſalvaretur neceſſitas Incarnationis Patris, Filio incarnato: Ergo ex mente Anſelmi, præter unionem in perſona & in natura, non eſt alia poſſibilis.

65. Denique probatur ex D. Thoma quæſt. præ- cedenti art. 2. in corp. ubi ſicut [illegible]t: *Omne [illegible] quod ineſt alicui perſonæ, ſive pertineat ad naturam ejus, ſive non, unitur ei in perſona: ſi ergo huma- na natura Verbo [illegible] non unitur in perſona, nullo modo ei unitur, & ſic [illegible] tollitur incarnationis fides.* At ſi eſſet poſſibilis unio cum hoc Deo ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, ex eo quod huma- nitas non fuiſſet Verbo unita in natura nec in perſona, male inferret D. Thomas nullo modo eſſe unitam, quandoquidem reſtaret alius modus unioni poſſibilis: Ergo ex D. Thoma non eſt poſſibilis alia unio humanitatis cum Deo præter unionem in natura & in perſona.

66. Reſpondeo negando Majorem, & ad pri[illegible] [illegible]ius probationem, præt[illegible] Ant[illegible] t[illegible] Conſ[illegible] quo [illegible] nio[illegible] mention[illegible] int [illegible] [illegible] impo[illegible] lem [illegible] [illegible] contra [illegible]

[illegible] *carnatæ* [illegible] *proprium* [illegible] *communem* [illegible] Ubi, ut [illegible] docet Concilium [illegible] in persona, non in [illegible] est illi, non quod [illegible] tamen unu [illegible] supponit Varquez, Con[illegible] ata unione in natura, [illegible] persona.

68. [illegible] prætermissa Majori, di[illegible] Minorem. Consequentia bona non [illegible], concedo Minorem: ad homi[illegible] Minorem, & Consequentiam [illegible] contra hæreticos procedebat, [illegible] habant non esse aliam unio[illegible] alterius mentionem [illegible] tantum unionis in natura, & unio[illegible] persona, contra [illegible] arguens Concilium, [illegible] inferebat [illegible] quod unio humanitatis cum Verbo non sit facta in natura, factam [illegible] in persona. [illegible] argumentum non concluderet [illegible], ad hominem tamen, seu ex [illegible] Adversarius, efficaciter inferebat [illegible] ad tertiam probationem con[illegible] stat [illegible].

69. A [illegible] respondent nostri Thomistæ, [illegible] & Cabreta dicunt, D. Thomam [illegible] docente unionem humanitatis [illegible] solo [illegible] esse factam, quod [illegible] articuli, ubi quæritur, *An* [illegible] *incarnati facta sit in persona?* [illegible] autem [illegible] D. Thomæ [illegible] seu ratiocinatio: U[illegible] solo Verbo facta: Sed non [illegible]. Ergo facta est in persona. Cajetanus [illegible] respondet, quod cum D. Thomas [illegible] omne quod alicui personæ inest, [illegible] persona, intelligendus est de unione in persona [illegible] abstrahit [illegible] completa & incompleta, [illegible] ma [illegible] recte infertur, quod si humanitas non esset unita Verbo in natura, nec in persona, nullatenus ei foret unita. Ju[illegible] ad argumentum respondetur concessa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem [illegible] modum illum unionis [illegible], nempe cum hæc Deo ut communis [illegible] personis, etiam [illegible] modum unionis [illegible] persona, non completa, sed incompleta. [illegible] probab[illegible] tare non carent. Potest tamen [illegible] respondere: unionem naturæ creatæ [illegible] hoc De[illegible] subsistentia absoluta, [illegible] primario conceptu personalis non esset [illegible] in persona, quia hic Deus sic [illegible] persona [illegible], ex consequenti tamen [illegible] fore personalem, quia [illegible] unio [illegible] & consequenter ad [illegible] personas [illegible] terminaretur: unde negata unione humanitatis [illegible] unio illius [illegible] subsistentia absoluta [illegible] S. Doctor, [illegible] *Deo non uni[illegible] in persona nullo modo unitur &c. taliter* [illegible]

[illegible]

[illegible] assumere [illegible]

Respondeo [illegible] stare naturæ, primum est [illegible] dere subsistentem perfectitate [illegible] stentante, secundum est constituere [illegible] incommunicabile alteri, ex quibus p[illegible] bet natura divina ratione sui ut pers[illegible] B intelligitur, secundum verò accipit à pro[illegible] relativis. Cùm ergo D. Thomas loco [illegible] ear circumscriptâ personalitate à natura [illegible] non posse assumere naturam creatam, i[illegible] dus est de circumscriptione personalita[illegible] tùm ad omnem effectum & conditionem [illegible] autem hæc interpretatio legitima sit, c[illegible] ex eo quod S. Doctor loco citato ait [illegible] *scriptio personæ à natura divina* [illegible] *tellige* [illegible] *uno modo quod circumscribatur* [illegible] *personalitatis &c.* Nam ly *omnis ratio* [illegible] prionem personalitatis, quantùm ad o[illegible] effectum & conditionem significat. Tum [illegible] quia ibidem de natura intellecta sine pers[illegible] C tate ait. *Sic non conveniet ei neque assume[illegible] aliquid agere*. Ergo eodem modo exigi[illegible] nalitatem in natura divina ad assumendu[illegible] turam creatam, & ad agendum: Sed ut a[illegible] est necessaria personalitas sumpta quoad o[illegible] sed solum quoad aliquam conditionem [illegible] licet perseitas independentiæ [illegible] nam h[illegible] pro priori ad relationes, in omnium sente[illegible] concipitur intelligens & volens: Ergo ut [illegible] diatè assumat naturam creatam, non est ne[illegible] ria personalitas sumpta completè, sed suffi[illegible] sonalitas incompletè sumpta, & ut solu[illegible] portat perseitatem independentiæ.

Objicies tertiò: Implicat dari hominem [illegible] D te rei qui non sit persona. At si huma[illegible] minaretur per se primò per subsistentiam a[illegible] lutam, talis homo non esset persona, qu[illegible] esset subsistens incommunicabiliter, sicut e[illegible] subsistentia absoluta non reddit naturam d[illegible] nam incommunicabilem, sed reddit illam co[illegible] municabilem tribus personis; ita similiter [illegible] redderet naturam creatam quam terminate [illegible] municabilem alieno supposito. Ergo imp[illegible] humanitatem per subsistentiam absolutam [illegible] se primò terminari.

Respondeo concessa Majori, negando se[illegible] lam Minoris, ad cujus probationem dicend[illegible] quod quamvis natura creata terminata [illegible] E diatè per subsistentiam absolutam Dei, non [illegible] incommunicabilis formaliter & immediat[illegible] talis subsistentiæ, benè tamen mediatè si[illegible] cundariò; quia eo ipso quod tali subsistentiæ [illegible] solutæ primariò & immediatè uniretur, [illegible] & mediatè terminaretur per subsistentias [illegible] vas personarum divinarum, à quibus [illegible] tur incommunicabilis.

Objicies quartò: Illud quod sibi naturam [illegible] tam substantialiter conjungit [illegible] impedit pr[illegible] priam hujus naturæ personalitatem: A[illegible] ste [illegible] mmunis non potest impedire, [illegible] naturæ [illegible] personalitatem. Ergo n[illegible] substantialiter unire. M[illegible] est [illegible] natura simul assumeretur per [illegible]

[illegible] Major [illegible]. Minor [illegible] propria [illegible] huic naturæ [illegible] exiſtentiam, & incommu[illegible] ſubſiſtentia vero abſoluta, poſſet [illegible] naturæ exiſtere per ſe, ſed non [illegible] tem : Ergo non poſſe ipſi [illegible] quod ei tribueret propria perſo-[illegible]

[illegible], conceſſa Majori, negando Mino-[illegible] unionem humanitatis ad ſubſiſten-[illegible] ſolutam, formaliter excluditur & im-[illegible] propria perſonalitas, quia hic modus exi-[illegible] o tanquam in ſuſtentante, formaliter [illegible] cum propria ſubſiſtentia. Unde ad pro-[illegible] contrarium, nego Majorem : Ad [illegible] ut ſubſiſtentia abſoluta impediat in na-[illegible] ta propriam perſonalitatem, ſufficit [illegible] uat illi naturæ exiſtere per ſe, licet non [illegible] illi incommunicabilitatem ; nam cùm [illegible] endi per ſe ſit prior in perſona ipſa in-[illegible] cabilitate, impeditâ perſonalitate pro-[illegible] paratione, conſequenter impeditur [illegible] ne reſultet ex humanitate aſſumpta.

[illegible] quod, licet per unionem humanitatis ad [illegible] ſubſiſtentiam abſolutam non conferretur ei for-[illegible] & immediate incommunicabilitas, benè [illegible] concomitanter & mediate ; quia eo ipſo [illegible] natura ſubſiſtentiæ abſolutæ primariò [illegible] immediatè conjungeretur, ſecundariò & me-[illegible] diate (ut ſupra dicebamus) uniretur tribus ſub-[illegible] ſiſtentiis relativis divinarum perſonarum, à qui-[illegible] re[illegible] redderetur incommunicabilis.

ARTICULUS IV

[illegible] plures Perſonæ Divinæ poſſint termi-nare immediatè eandem numero huma-nitatem, & plures humanitates ab eadem perſona aſſumi?

§. I.

[illegible] busdam præmiſſis utraque difficultas re-ſolvitur

Certum & indubitatum eſt apud omnes Theologos, poſſe quamlibet e perſonis [illegible] terminare naturam, [illegible] Nam ut diſcurrit D. Thomas [illegible] creatam convenit Deo [illegible] ut principio [illegible] aſſumptionis, [illegible] termini: Sed quilibet [illegible] & [illegible] in termino, ſic [illegible] tam [illegible] aſſumere natu-[illegible]

[illegible] Paſ[illegible] ſt[illegible] tura [illegible] re hum[illegible] D[illegible] quando [illegible] nitas humanitati [illegible] ns in humanitate non eſt nec [illegible] Dei naturalis per gratiam unionis [illegible]

77. Conſtat etiam [illegible] dictis [illegible] præcedenti, poſſe tres Perſonas Divinas ſimul [illegible] re naturam, et terminatione mediatâ, [illegible] tas, ſeu ſubſiſtentiæ abſolutæ, eam immedi[illegible] terminantis: ut enim ibidem dicebamus, eo ipſo quo natura creata ſubſiſtentiæ abſolutæ pri[illegible] immediatè conjungeretur, tribus [illegible] tiis relativis divinarum perſonarum, ſub[illegible] tribus perſonis, ſecundario & mediate uniretur. Tota ergo difficultas [illegible] in unione [illegible] minatione immediata, an ſcilicet tres Perſonæ Divinæ poſſint immediatè unire [illegible], illam terminando immediate per ſu[illegible] relativas & perſonales?

Partem negativam tenent Scotus & [illegible] ejus, quibus adhæſit Cardinalis [illegible] ſect. 6. Affirmativam verò cum S. D[illegible] plectuntur alii Theologi, tam extranei, quam do-meſtici, cum quibus.

Dico primò, plures Perſonæ Divinæ poſſunt aſſumere eandem naturam, eámque propriis ſub-ſiſtentiis relativis immediate terminare. Ita D. Thomas hîc art. 6.

78. Probatur concluſio ratione quam ibidem inſi-nuat : Si ſimultanea terminatio ejuſdem naturæ à tribus Perſonis Divinis repugnaret, deberet re-pugnantia ſe tenere vel ex parte perſonarum ter-minantium, vel ex parte naturæ [illegible] : Sed ex neutro capite poteſt repugnantia [illegible] contra-dictio reperiri : Ergo ſimultanea illa ejuſdem na-turæ terminatio non repugnat. Major [illegible] Mi-nor etiam quantum ad primam partem, eſt certa, nam Perſonæ Divinæ non ſe excludunt a conve-nientia in eadem natura, cum omnes ſimul [illegible] nent naturam divinam : Ergo [illegible] non implicat ſimultanea terminatio [illegible] turæ creatæ. Pro[illegible] Natura creata eſt termin[illegible] ratione potentiæ ob[illegible] : Sed [illegible] jus potentiæ nihil repugn[illegible] termini nulli inclu[illegible] multiplex terminatio [illegible] Perſonis Divinis ex parte naturæ creatæ.

79. Confirmatur : Tres perſonalitates divinæ [illegible] terminant naturam Dei : Ergo poſſ[illegible] minare eandem [illegible] creatam. Patet Conſe-quentia prim[illegible] perſonalitas divina poſſit extendi [illegible] ad terminandam na-turam creatam [illegible] convenit, [illegible] naturam d[illegible] in quo [illegible] natur[illegible] eminent[illegible] con[illegible] Ergo [illegible] natura divina [illegible] termin[illegible] poſſ[illegible] natur[illegible] [illegible], in [illegible] quo [illegible] &

[illegible] bit [illegible] ter-minari.

80. Reſpondent Adver[illegible] conſequentiam & paritatem, quòd cùm [illegible] natura divina poſſit tribus ſubſiſten[illegible]is terminari [illegible] convenit ob ſuam infinitatem, ac proinde ad naturam creatam, limitatam & finitam extendendum non eſt.

81. Sed contra primò. Licèt infinitas naturæ divinæ ſit ratio propter quam eſt pluribus modis infinitè & ad intra terminabilis, non tamen eſt ratio formalis propter quam eſt pluribus modis terminabilis ut ſic, abſtrahendo à terminatione finita & infinita [illegible] à terminatione ad extra & ad intra; unde nihil aliud concludit inſtantia ſeu diſparitas aſſignata, quam quod natura creata, eo ipſo quod finita eſt, non eſt ſimul terminabilis pluribus [illegible] modis, niſi finitis & extrinſecis, cum quo ſtat veritas noſtræ concluſionis.

82. Secundò. Licèt naturam aliquam poſſe terminari pluribus ſubſiſtentiis divinis connaturaliter, idque ab intrinſeco exigere, ex infinitate proveniat, eſſe tamen terminabilem ſolùm præternaturaliter, & per potentiam obedientialem, infinitatem non arguit. At non primo ſed ſecundo modo conſtituitur à nobis natura creata ſimul terminabilis à tribus perſonis divinis. Ergo limitatio non obſtat. Minor patet, Major verò ſic oſtenditur. Terminabilitas connaturalis ab una perſonalitate infinita, non poteſt competere naturæ quæ infinita non ſit, & tamen poſſe obedientialiter terminari ab una perſonalitate infinita, infinitatem non arguit, nam de facto convenit naturæ limitatæ & finitæ: Ergo pariter licèt poſſe connaturaliter terminari tribus ſubſiſtentiis divinis, idque ab intrinſeco exigere, infinitatem naturæ neceſſariò requirat, poſſe tamen obedientialiter illis uniri, ab eiſque terminari, infinitatem non arguit, ſed naturæ finitæ & limitatæ convenire poteſt.

83. Dico ſecundò unam perſonam divinam poſſe ſimul plures naturas aſſumere. Ita D. Thomas hîc art. [illegible] & Theologi communiter.

Probatur ratione D. Thomæ, ad hanc formam redacta. Vis aſſumptiva conveniens divinæ perſonæ, non comprehenditur ab una natura creata: Ergo poteſt cum illa aliam naturam aſſumere. Conſequentia patet, nam eo ipſo quod vis aſſumptiva non comprehendatur ab aliqua una natura, non adæquatur cum illa, ac per conſequens illam excedit, ex quo ulteriùs fit ut ad alteram [illegible] nendam poſſit extendi. Antecedens ve-[illegible]ur [illegible] aſſumptiva naturæ creatæ [illegible] perſonæ divinæ [illegible] ratione omnipotentiæ [illegible] & perſonalitatis ut termini: Sed nec [illegible] ut principium, nec perſonalitas ut [illegible], comprehendi poſſunt ab una natura creata [illegible] omnipotentia activa, & perſonalitas [illegible] terminativè ſunt infinitæ, & infinitum à [illegible] comprehendi non poteſt: Ergo vis aſſumptiva [illegible] perſonæ divinæ, comprehendi non poteſt ab una [illegible] creata.

§. II.

[illegible]

84. Objicies [illegible]

[illegible] per [illegible] divinas unita, [illegible] cum qualibet illarum, & [illegible] : Ergo à qualibet divi[illegible] liter & adæquate pende[illegible]

B Huic objectioni vari[illegible] noſtræ ſententiæ, ſed veri[illegible] tradunt Capreolus & C[illegible] quod licet non poſſit unum & [illegible] adæquate dependere depend[illegible] eſt dependentia ſtricta, pot[illegible] tiâ non cauſali, ſed termi[illegible] tia ſtricta non eſt, unum & idem [illegible] dere adæquate, adæquatione [illegible] men adæquatione extenſiv[illegible] unum [illegible] unâ relatione ſimilitudinis a[illegible] uno albo terminatur, non [illegible] extenſivè, poteſt enim ex [illegible] plura alba terminari, & d[illegible]

C omnia cum quibus in gradu [illegible] tudinem habet. Pater etiam increat[illegible] dem relationis qua ad unum [illegible] ad illum adæquatè intenſivè termina[illegible] ad novum filium, ſi adveniat, ac proinde [illegible] filio non terminatur adæquatè adæquat[illegible] tenſivâ: natura autem creata unita ali[illegible] ſito, non dependet ab illo depe[illegible] cauſali, ſed dependentia non cauſ[illegible] & [illegible] tivâ, ut extremum terminabile a terminante: ac proinde quamvis unita [illegible] divinis, ab illa adæquatè in[illegible] non tamen adæquatè [illegible] & [illegible] ex perſonis divinis unita [illegible] poſſit uni[illegible]

D his.

Dices, corpus non dependet à loco [illegible] dentiâ ſtrictâ & cauſali, ſed tantùm depe[illegible] veluti terminativâ, comparatur enim ad [illegible] tanquam ad terminum; & tamen [illegible] ſententia D. Thomæ, unum corpus eſſe circumſcriptivè in duobus locis [illegible] Ergo [illegible] tura non dependet [illegible] perſonalitate [illegible] de[illegible] tiâ ſtrictâ & cauſali, ſed [illegible] pugnabit naturam ſemel ab una perſona [illegible] quatè terminatam, ab altera terminari, & conſequenter non poterit ſimul uniri pluribus perſonis divinis.

E Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando conſequentiam & paritatem. Ratio [illegible] eſt, quia locus [illegible] adæqu[illegible] pori locato, non ſolùm adæquatione [illegible] verùm etiam extenſivâ [illegible] autem [illegible] terminus adæquatè [illegible] adæquat[illegible] ne verò [illegible] divina [illegible] quatis intenſivè ſpectat naturæ creatæ [illegible] de illam ab aliis perſonis [illegible] Ratio autem cur locus [illegible] ſolum intenſivè [illegible] locat[illegible] [illegible]

... quæ cum uno et A ... proprio ... extenſivè ... adæquatur; ac ... non poteſt ... m quantitas, etiam ... potentia abſo... ex ... adæquata in ordine ad lo... ... ſtare; nam ... creata terminatur à ... divina ratione potentiæ obedientialis, ... ta qualibet perſona divina adæquate in... ... terminetur, a nulla tamen illarum termi... ... adæquatè extenſivè, ita ut quod convenit ... naturæ connaturaliter naturæ creatæ con... ... obedientialiter.

Objicies ſecundò: Implicat idem numero ac... ... ſimul recipi in pluribus ſubjectis, ut do... ... communiter Thomiſtæ in Metaphyſica. Er... B ... unam numero naturam ſubſiſtere in tri... ſuppoſitis.

Sed nego conſequentiam & paritatem: Ratio ... paritatis eſt, quia cùm accidens deſumat ſuam ... unitatem numericam à ſubjecto, ſi idem numero ... idens exiſteret in pluribus ſubjectis ſimul, eſ... ... idem numero ex ſuppoſitione, & diverſum ... numero, juxta diverſitatem ſubjectorum: At ve... ... natura ſubſtantialis non habet ſuam unitatem ... numericam à perſona, ſed potiùs è contra ipſa ... perſona, ſi ſit creata, ſumit ſuam unitatem nu... ... icam à natura quæ in ea ſubſiſtit.

Objicies tertiò: Implicat naturam creatam ſi... ... in uno ſuppoſito, & ſimul tranſire ad aliud: C ... terminata à Verbo, poſſet ſimul terminari ... alia ex perſonis divinis ſiſteret in uno ſuppo... ... & ſimul ad aliud tranſiret: Ergo implicat ... naturam creatam, unitam uni perſonæ divinæ, & ... illa ſubſiſtentem, ſimul alteri perſonæ uniri. Major eſt certa, nā ſiſtere in uno ſuppoſito, & ſi... mul tranſire ad aliud, eſt ſiſtere & non ſiſtere ſi... mul, quæ contradictoriè opponuntur. Minor autē probatur: Subſiſtere in Verbo idem eſt quod ſi... ſtere in illo, ut ex ipſa nominis etymologia vide... tur: Sed humanitas terminata à Verbo, ſubſiſtit in illo: Ergo ſi poſſet ſimul alteri perſonæ uniri, ſiſteret in uno ſuppoſito & non ſiſteret in illo.

Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Mino- D rem ad probationem nego Majorem; naturam ... in ſubſiſtere in alieno ſuppoſito, non eſt ſiſte... ... in illo, ſicut ſubſiſtere in proprio ſuppoſito, ... in illo ſiſtere, ut conſtat in natura divina, quæ ſubſiſtens in Patre, non ſiſtit in illo, cum exclu... ſione ſubſiſtendi in aliis ſuppoſitis, ſed ſubſiſtere ... alieno ſuppoſito eſt ab ... ſuſtentari & ter... minari, cum qua terminatione ſtat terminari per aliud, ut conſtat in eodem exemplo.

Objicies quartò: Si natura creata poſſet eſſe ſi... ... in pluribus divinis perſonis, eſſet infinita: Sed hoc repugnat: Ergo & illud. Sequela pro... batur: Ex eo colligimus naturam divinam eſſe infinitam, quòd in pluribus ſuppoſitis ſubſiſtat: E Ergo ſi pariter natura creata poſſit eſſe ſimul in pluribus divinis perſonis, infinita erit.

Reſpondeo negando ſequelam, & ad ejus pro... bationem, diſtinguo Antecedens: quia poteſt eſſe in pluribus ſuppoſitis connaturaliter, ea exigen... do, & ſibi identificando, concedo Antecedens; ... quia poteſt eſſe in pluribus ſuppoſitis abſolutè, ... per potentiam obedientialem, nego Antece... dens, & Conſequentiam. Natura enim creata ... poteſt in pluribus ſuppoſitis non connatura... ... nec ab intrinſeco ea exigendo, nec per iden... ... tem cum illis, ſed tantùm per non repugnan... ... & potentiam obedientialem, ut paragra... ... præcedenti declaravimus.

ARTICULUS V.

Utrum in caſu quo ... perſona ... humanitates, ... ſeu ... reſperſ ... humanitates, eſſet ... unus homo, vel plures.

IN hujus difficultatis reſolutione triplex ve... ... ſententia. Prima aſſerit quod in caſu quo una perſona divina duas aſſumeret humanitates, eſſet dicenda duo homines, non unus. Ita Sco- tus, Durandus, Altiſiodorenſis, & Capreolus, quos ſequitur Vazquez. Secunda eſt Cajetani & Medinæ hîc artic. 6. exiſtimantium in caſu quo tres perſonæ aſſumerent eandem humanitatem, fore tres homines ſimpliciter in una natura. Ter- tia, quæ communior eſt in Schola D. Thomæ, docet quod in utroque caſu non eſſent plures homines, ſed unus tantùm.

§ I.

Duplici concluſione utraque difficultas reſolvitur.

DIco primò: In caſu quo una perſona divina duas humanitates aſſumeret, diceretur unus homo, non duo.

Probatur primò ex D. Thoma hîc art. 7. ad 2. 93. ubi ait: *Si perſona divina aſſumeret duas naturas hu- manas, propter unitatem ſuppoſiti, diceretur unus ho- mo habens in ſe naturas humanas*: Ergo ex D. Tho- ma perſona aſſumens duas naturas humanas, eſ- ſet unus homo, non duo.

Confirmatur ex eodem S. Doctore 1. p. q. 36. 94. art. 4. ad 2. ubi docet quod licet Pater unâ pro- prietate ſit principium Filii, & aliâ Spiritûs San- cti, non tamen dicendus eſt plura principia, quia implicaretur pluralitas ſuppoſitorum: Ergo pa- riter una perſona, propter duas humanitates aſ- ſumptas, non diceretur duo homines, ſed unus ho- mo, propter unitatem ſuppoſiti, utramque na- turam terminantis.

Probatur ſecundò concluſio: In Chriſto repe- 95. riuntur duæ naturæ ſubſtantiales, nempe divina & humana, & tamen quia perſonalitas per quam in utraque natura ſubſiſtit, eſt una, non dicuntur duæ ſubſtantiæ, ſed una ſubſtantia: Ergo pariter in caſu duplicis humanitatis aſſumptæ ab eadem perſona, non dicerentur duo homines, ſed unus homo.

Probatur tertiò concluſio ratione fundamenta- 96. li: Ad multiplicationem concreti ſubſtantivi non ſufficit ſola multiplicatio formarum, ſed requiritur ulterius multiplicatio ſuppoſitorum: At hoc no- men homo eſt concretum ſubſtantivum, & alias in caſu poſito non eſſet niſi una perſona, quāvis eſ- ſent duæ naturæ humanæ. Ergo tunc non eſſet niſi unus homo. Minor eſt certa. Major verò commu- niter docetur in ſumma ..., & variis poteſt decla- rari exemplis. Nam, ut ſuprà dicebamus, licèt Pater divinus habeat ... virtutem generandi Fi- lium, & virtutem ſpirandi ..., non ... dicitur duplex princ..., ſed unum, propter u- nitatem ſuppoſiti. ... Pater & Filius ... ſunt nomina ſubſtantiva, & tamen ... mus patres plures filios ... omnibus paternitat... non ... ſed unus pater. Et quamvis ... plurimas ...

[illegible] aeternam & Pa- [illegible] unus, ut docet Naz[illegible] hac non in[illegible] habens plures [illegible] sed unus artifex [illegible] habens [illegible], esto illos per plures [illegible] domini respiciat, non dicitur plures sed unus dominus, ut docet Augustinus 7. de Civ. cap. 20. dicens: *Nunquid si unus homo ta[illegible] aut duas artes, quia [illegible] patres aut duo di[illegible]* Ergo ad multiplicationem nominis substantivi, non sufficit multiplicitas formæ, sed insuper pluralitas suppositorum requiritur. Unde D. Athanasius in Symbolo docet quod tres personæ divinæ non sunt tres increati, sed unus increatus, nec tres omnipotentes, sed unus omnipotens, quia hæc nomina substantivè usurpat. si enim adjectivè sumantur, tres increati & tres omnipotentes dici possunt, quia ad multiplicationem nominis adjectivi, non requiritur multiplicatio formæ significatæ, sed sufficit subjectorum seu suppositorum pluralitas.

97. Dico secundo: In casu quo tres personæ assumerent unam humanitatem, non essent plures homines, sed unus homo. Ita expressè docet S. Thomas hic art. 6. ad [illegible]. Nec valet interpretatio Cajetani & Medinæ dicentium illum non loqui de unitate simpliciter, sed secundùm quid. Tum quia S. Doctor ait tres personas divinas assumentes eandem humanitatem, esse unum hominem, propter unitatem humanitatis, sicut sunt unus Deus propter unam Deitatem: Sed sunt unus Deus [illegible] propter unam Deitatem: Ergo sentit in casu nostræ quæstionis, fore simpliciter unum hominem, propter unam humanitatem. Tum etiam quia si hæc interpretatio valeret, posset etiam D. Thomas eodem modo explicari, cùm docet art. [illegible] ad 2. in casu quo una persona divina duas humanitates assumeret, fore unum hominem cum eodem modo in utroque casu loquatur, imò utrumque æquiparet art. 6. in corpore. At hoc non admittunt Cajetanus & Medina, sed fatentur in casu quo una persona divina duas humanitates assumeret, fore unum hominem simpliciter: Ergo totum interpretatio legitima est.

98. Potest insuper suaderi conclusio ratione ejusdem Doctoris Angelici. Tres personæ divinæ sunt simpliciter unus Deus, quamvis sint plura supposita, quia natura est una in illis: Ergo pariter si assumerent eandem humanitatem, quamvis essent plura supposita, quia natura esset una, foret unus homo simpliciter.

99. Respondet primò Cajetanus, negando Consequentiam quia tribus personis divinis non solùm convenit una numero natura divina, sed etiam unus numero Deus in Deitate subsistens per subsistentiam absolutam, & ideo dicuntur unus numero Deus: in casu autem nostræ quæstionis, etsi tribus personis conveniat una numero humanitas, non tamen illis convenit unus numero homo, [illegible] non datur unum subsistens in humanitate [illegible] tribus personis.

[illegible] primò D. Thomas 1. part. qu. 39. art. [illegible] tres personas divinas esse unum D[illegible] ad unitatem formæ [illegible] Deitatis. Similiter [illegible] qu. 36. [illegible] 4 [illegible] Pat[illegible] & [illegible] unitate [illegible] Sed [illegible] Trinitas, non est [illegible] tres personæ [illegible] unum Deum, est propositio [illegible] tot in Deo subsistentia [illegible] tribus personis, est tantum [illegible] Ergo non alliganda non est veritas prædictæ propositionis, sed independenter ab illa [illegible] dicendum est, tres personas esse simpliciter unum Deum, propter unitatem formæ significatæ per hoc nomen Deus, scilicet Deitatis.

B Respondet secundo Medina, negando consequentiam & paritatem, & assignando [illegible] rationem discriminis, nempe quòd Deitas [illegible] cum personis divinis, humanitas autem ab illis realiter distinguitur.

Sed neque etiam hæc solutio magis satisfacit: na[illegible] identitas naturæ divinæ cum personis, & negatio identitatis humanitatis cum illis, facit quidem [illegible] Deitas in abstracto prædicetur de personis, [illegible] manitas in abstracto nō possit prædicari de [illegible] ut autem una & non altera in concreto sing[illegible] ter prædicetur, nihil conducere potest, qu[illegible] probo. Differentia prædicta non tollit quo[illegible] utraque sumpta in concreto prædicetur [illegible] sonis: Ergo nec facit quod una singulariter, C altera pluraliter prædicetur de illis.

Respondent tertio quidam Recentiores ex [illegible] Scholam D. Thomæ, assignando aliam rationem discriminis: Deus enim (inquiunt) naturam divinam significat de formali & in recto, ac proinde numerum vel unitatem petit accipere ab [illegible] unde cùm Deitas sit una simpliciter, in tribus personis, tres personæ dicuntur simpliciter unus Deus: homo autem prout dicitur de persona divina, non significat humanitatem in recto [illegible] subsistentiam in humanitate: cumque in nostro casu, quamvis una sit humanitas subsistentiæ [illegible] illa sint plures, sit consequenter ut absolutè [illegible] pliciter plures homines dicantur.

D Sed hæc etiam solutio falso nititur fundamento, nempe quod homo, ut dicitur de persona divina significet in recto subsistentiam, & in obliquo naturam: Nam homo de nobis & de Filio Dei univocè prædicatur, ut fatentur omnes Theologi: At si ut dicitur de Verbo, in recto importaret subsistentiam, illámque significaret [illegible] prout dicitur de nobis in recto significaret humanitatem, non prædicaretur de verbo & de nobis univocè, cùm natura creata & subsistentia creata, univocè non conveniant: Ergo homo ut dicitur de persona divina nō significat subsistentiam in recto, sed humanitatem. Consequentia manifesta est, nam prout dicitur de nobis, huma-E nitatem non verò subsistentiam significat in recto, ut illi Recentiores fatentur.

Confirmatur: Si homo ut dicitur de persona divina significaret in recto subsistentiam, & in obliquo naturam, idem significaret & eodem modo quo persona: Sed hoc dici nequit: Ergo nec [illegible]. Sequela patet nam persona in recto [illegible] tiam significat, & naturam in obliquo: [illegible] homo ut dicitur de persona divina in recto subsistentiam significat, & in obliquo naturam id[illegible] significat & codem modo quo persona. Fal[illegible] autem consequentis probatur. Persona [illegible] vo[illegible] logicè dicitur de nobis & de Christo [illegible] Christo [illegible] creata [illegible] tæ [illegible] personæ; [illegible] homo de nobis [illegible]

... Ergo ut dicitur de Christo ... significans quod persona.

... amplius. Si homo ut dicitur de ... de formali in recto non naturam, ... in natura importaret, ideo es... non pro natura supponit, sed pro habente naturam. At hæc ratio non valet: Ergo ... Major patet, Minor verò ostenditur primò: homo, etiam prout de nobis dicitur, non supponit pro natura in recto, sed pro habente naturam; alias hæc propoſitio eſſet falſa, Petrus eſt homo, ſicut hæc, Petrus eſt humanitas; & tamen prout de nobis prædicatur, non ſignificat ſubſiſtentiam, ſed naturam in recto: Ergo ex eo quod prout dicitur de perſona divina, non ſupponat pro natura, ſed pro habente naturam, non ſequitur quod prout ſic ſubſiſtentiam in recto de formali ſignificet.

Secundò probatur eadem Minor: Ly *Deus* non ſupponit in recto pro natura divina, ſed pro habente naturam, & tamen non ſignificat in recto de formali ſubſiſtentiam, ſed naturam, ut prædicti Recentiores fatentur: Ergo ratio prædicta nulla eſt. Conſeqoentia patet, Antecedens probatur. Si ly *Deus* ſupponeret in recto pro natura, & non pro habente naturam, pro eodem ſupponeret ly *Deus*, & ly *Deitas*: Sed hoc dici nequit, alias ſicut hæc propoſitio *Deitas generat*, eſt ... & hæretica; ita iſta, *Deus generat Deum*, falſa & hæretica eſſet, cujus oppoſitum docent omnes Catholici: Ergo ly *Deus* non ſupponit in recto pro natura, ſed pro habente naturam.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam concluſionem: D. Thomas in 3. diſt. 1. qu. 2. art 5. in ſolutione ad 2. & 3. expreſsè docet perſonam divinam duas aſſumentem humanitates, non fore unum hominem, ſed plures homines, & hoc probat in ſolut. ad 2. quia videlicet ſingularitas & pluralitas termini ſubſtantivi, attenditur ſecundùm unitatem & pluralitatem naturæ ſignificatæ per terminum, & non ſecundùm unitatem & pluralitatem ſuppoſitorum. Et 1. p. qu 36. art. 4. & qu. 39. art. 3. aſſerit quod quia nomina ſubſtantiva ſignificant aliquid per modum ſubſtantiæ, nomina verò adjectiva ſignificant aliquid per modum accidentis; ſubſtantia autem ſicut per ſe habet eſſe, ita per ſe habet unitatem, vel multitudinem; ideo ſingularitas & pluralitas nominis ſubſtantivi, attenditur ſecundum formam ſignificatam per nomen: Ergo cùm ly *homo* nomen ſubſtantivum ſit, ùt docet idem S. Doctor hic art. 6. illius unitas vel pluralitas attendi debet penes formam ſignificatam, & conſequenter cum in prædicto caſu humanitates eſſent plures, quamvis eſſet unicum ſuppoſitum, non eſſet unus homo, ſed plures homines.

Ad primum D. Thomæ teſtimonium reſpondeo illum hic art. 7. ad 2. hanc retuliſſe ſententiam, & expreſsè retractaſſe. Nec valet ſolutio Capreoli dicentis S. Doctorem loqui in præſenti de nominibus adjectivis, non de ſubſtantivis, cum docet ad ſui pluralitatem exigere diſtinctionem ſuppoſitorum. Non valet, inquam. Tum quia rationem reddit cur perſona duas aſſumens naturas, non duo homines, ... dicatur: At homo nomen ſubſtantivum eſt; Ergo in præſenti de nominibus ſubſtantivis loquitur, & non ſolum de adjectivis. Tum etiam, quia (ut ſuprà dicebamus) D. Thomas 1. p. qu 36 art. 4. ad 2. docet Patrem ... propter plures proprietates non poſſe dici plura principia, quia (inquit) implicaretur pluralitas ſuppoſitorum. At principium nomen ſubſtantivum eſt, ut ibidem docet idem S. Doctor: Ergo cum ait nunquam nomen ab aliqua forma impoſitum dici pluraliter, niſi propter pluralitatem ſuppoſitorum, non ſolùm de adjectivis, ſed etiam de ſubſtantivis loquitur,

108 Ad ſecundum dicendum cum Cajetano, Ferrarienſi & aliis Thomiſtis, D. Thomam ibi ſolùm velle pluralitatem formæ ſignificatæ attendi ad pluralitatem nominis ſubſtantivi, ut ſufficientem, ſi ſit ſubſtantivum abſtractum, ut humanitas, ſi autem concretum ſit, ut ſic attendi ut requiſitam ad pluralitatem nominis, non tamen ut ſufficientem, niſi accedat ut conditio ſuppoſitorum pluralitas. Nec obſtat quod S. Doctor ibi hujus conditionis mentionem non fecerit; illius enim ibi non meminit, Tum quia ſolum explicabat id in quo differunt ſubſtantiva & adjectiva, non verò id in quo conveniunt; illa verò conveniunt in neceſſitate multitudinis ſuppoſitorum. Tum etiam, quia ad doctrinam quam prædictis locis ſtatuere intendebat, nempe non ... eſſentialia ſubſtantivè ſumpta ſingulariter de perſonis prædicari, conditio illa neceſſaria non erat. Quæſtione verò 36. ejuſdem primæ partis art. 4. ad 2. ut ſalvaret Patrem non eſſe duo principia, ob duplicem proprietatem, ſecundùm quarum unam eſt principium Filii, & ſecundùm aliam principium Spiritûs Sancti, dictam conditionem expreſſit, docens non eſſe duo principia, ob duplicem proprietatem, quia implicaretur pluralitas ſuppoſitorum.

109 Objicies ſecundò: Si una perſona divina ſimul aſſumẽs duas naturas humanas eſſet unus homo, eodem modo ſi aſſumens unam humanitatem, ſimul aſſumeret naturam leonis, eſſet unum animal: At falſum eſt quod aſſumens ſimul naturam humanã & naturam leoninam, ſit unum animal: Ergo & quòd perſona divina ſimul aſſumens duas naturas humanas, ſit unus homo. Major patet ex paritate rationis, Minor probatur. Non poteſt unum & idem animal ſimul pertinere ad ſpeciem hominis & ad ſpeciem leonis, cùm ſpecies ejuſdem generis oppoſitas differentias importent: At ſi aſſumens ſimul naturam humanam & naturam leoninam, eſſet unum animal, idem animal ſimul ad ſpeciem hominis & leonis pertineret: Ergo &c.

110 Reſpondeo, concessa Majori, negando Minorem, etenim hoc nomen ... eſt concretum ſubſtantivum, ad pluralitatem verò concreti ſubſtantivi requiritur pluralitas non ſolùm formæ, ſed etiam ſuppoſiti, ùt paragrapho præcedenti oſtendimus. Unde ad probationem in contrarium, diſtinguo Majorem: Unum & idem animal non poteſt ſimul pertinere ad ſpeciem hominis & leonis, ſi ſit unum non ſolum ratione unius ſubſiſtentiæ, ſed etiam ratione unius naturæ & formæ, concedo Majorem. Si ſit unum non ratione unius naturæ, ſed duntaxat ratione unius ſubſiſtentiæ, nego Majorem, & ſubeadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam.

111 Objicies tertiò contra ſecundam concluſionem: D. Thomas hic art. 6. ad 1. docet quod in caſu quo tres perſonæ eandem humanitatem aſſu-

[illegible] iter, [illegible] *quod eſſe [illegible] unum ſimpl[illegible] quod homines [illegible] unus [illegible] ſim[illegible] unum quantum ad [illegible] puta [illegible] populus.* Ergo S. Doctor vult in eo caſu tres perſonas divinas eſſe ſimpliciter plures homines & unum tantum ſecundùm quid.

112. Reſpondeo negando quòd S. Doctor hoc loco doceat, tres perſonas divinas eandem humanitatem aſſumentes, non eſſe unum hominem ſimpliciter; ipſe enim non dixit quòd in eo caſu tres perſonæ divinæ non ſint unus homo ſimpliciter, ſed ſolum quòd non eſſent unus ſimpliciter, quæ ſunt valde diverſa, [illegible] ad primum ſufficit unitas in natura humana, ad ſecundum verò requiritur unitas perſonalis. Unde tres perſonæ divinæ ſunt ſimpliciter unus Deus, & tamen non ſunt unus ſimpliciter in genere maſculino, ſed ſolum unum neutraliter; quia primum denotat unitatem perſonalem, ſecundum autem unitatem in natura, ut docet S. Thomas 1. part. qu. 31. art. 2. ad 4.

Articulus VI.

An perſona creata, de potentia Dei abſoluta, poſſit terminare naturam alienam?

113. CErtiſſimum eſt apud omnes Theologos, nullam perſonam creatam, nec creabilem, poſſe naturaliter, ſive virtute propriâ, alienam terminare naturam: Tum quia ſubſiſtentia ſeu perſonalitas creata, limitatur, finitur, & determinatur à propria natura, tanquam a ſua potentia. Tum etiam quia cùm ſuppoſitum creatū non poſſit virtute naturali operari aliquod miraculū, myſterium Incarnationis non fuiſſet opus miraculoſum, ſi perſona creata poſſet naturaliter, ſive virtute propriâ, alienam naturam terminare. Difficultas itaque ſolùm eſt, num ſupernaturaliter, ſive virtute divinâ, poſſit natura creata, vel creabilis, naturam aliam præter propriam terminare?

114. Partem affirmativam docent Scotus, Nominales, Granadus, Becanus, Theophilus Raynaudus, & alii ex Recentioribus. Valentia verò diſtinguens inter perſonam creatam & creabilē, fatetur quidem id perſonæ creatæ, etiam ſupernaturaliter, eſſe impoſſibile, non tamen perſonæ creabili; poſſet enim in ejus doctrina produci aliqua tantæ perfectionis & virtutis in terminando, ut etiam naturam alienam poſſet terminare. Contra hos Authores ſtant ex adverſo communiter Thomiſtæ, cùm ſuo Præceptore, hic art. 1. ad 2. quem ſequuntur Vazquez, Suarez, Delugo, & alii Recentiores.

§. I.

Concluſio negativa ſtatuitur [illegible] authoritate D. [illegible] ac duplici [illegible] firmatur

115 DIco igitur. Non poteſt, etiam ſupernaturaliter, ſive de potentia Dei abſoluta, perſona creata, vel creabilis, alienam terminare naturam.

Probatur primò ex D. Thoma loco mox citato, ubi ſic habet: *[illegible] autem eſt proprium divinæ perſonæ, propter [illegible] unitatem ut [illegible] in ea concurſus naturarum, non quidem [illegible] [illegible]ter ſed ſecundum [illegible].*

116. Reſpondet [illegible] Granadus, D. Thomam ſolum velle, quòd perſona creata [illegible] ſicut divina, term[illegible] [illegible] quo[illegible] poſſe [illegible].

Sed [illegible] quo [illegible] nit, [illegible] alteri poſſ[illegible] [illegible] proprietat[illegible] quam [illegible] competere, quavis [illegible] naturaliter. Sed nihil eſt quod nos cogat [illegible] ba D. Thomæ cum minori proprietate [illegible] mus, cum nullibi oppoſitum inſinuaverit. [illegible] aſſerendum eſt, Angelicum Doctorem ſen[illegible] taliter eſſe divinæ perſonæ proprium al[illegible] terminare naturam, ut nulli perſonæ creatæ p[illegible] ſit ullo modo competere.

Secundò, Impoſſibile eſt perſonam creatam terminare alienam naturam, & hoc non præ[illegible] connaturaliter, ut ex infrà dicendis conſ[illegible] Ergo ſi juxta D. Thomam, terminatio alienæ naturæ, ut conveniens connaturaliter, eſt ita divinæ perſonæ propria, ut nequeat perſonæ cre[illegible] competere, erit abſolutè divinæ perſonæ ita propria, ut nullâ ratione poſſit perſona creata ali[e]nam terminare naturam.

Plures etiam in favorem noſtræ concluſio[nis] adduci ſolent rationes ab Authoribus. Suarez [h]ic diſp. 13 ſect. 4. illā probat ex eo quod ſu[bſiſt]entia eſt modus naturæ propriæ: Sed implicat modum unius rei modificare alia, implicat enim [illegible] ſedere per ſeſſionem alterius; eſſe præſentem [illegible] co, per modalem alterius præſentiam; vi[illegible] eſſe rectam, per alterius re[ct]itudinem, & un[um] accidens inhærere, per alterius inhærentiam: Ergo etiam implicat ſubſiſtentiam creatam, al[ie]nam terminare naturam.

Sed hæc ratio non eſt efficax, nam quòd per[ſ]onalitas non ſit modus, ſed entitas realis, rea[liter] à natura diſtincta, eſt ſententia in via D. Th[om]æ probabilis, quam tenet Cajetanus quæſt. ſ[e]quenti art. 2. & cum illo plures Theologi: Erg[o ſi] perſonalitas creata nequeat de potentia ab[ſolu]ta alienam terminare naturam (quod comm[uni]ter cenſetur Angelicum Doctorem tenuiſſe) [illegible] oppoſitæ ſententiæ alligandum, nec ex eo p[ro]bandum, quòd perſonalitas creata modus ſit, & non entitas realis, realiter à natura diſtincta.

Aliter ergo probanda eſt concluſio, nimir[um] ratione quam inſinuat S. Doctor verbis ſuprà [re]latis, quibus aſſerit perſonam creatam non poſ[ſe] terminare alienam naturam, quia non eſt infinita. Unde ſic arguo: Subſiſtentia terminans plures naturas, debet eſſe infinita: Sed implicat ſubſiſtentiam creatam eſſe infinitam: Ergo & p[illegible] terminare naturas. Minor patet, tum quia omne creatum, finitum eſt. Tum etiam, quia ſubſiſtentia creata limitatur ab illa natura, cujus eſt [com]plementū & terminus. Major verò in qua eſt [dif]ficultas probatur primò. Subſiſtentia term[inans] plures naturas, ſupplet vices ſubſiſtentiarum [quæ] ſunt propriæ illis naturis [illegible] enim naturas re[d]dit incommunicabiles, ſicut reddidiſſent ſu[bſi]ſtentiæ propriæ. Sed non poteſt ſupplere vic[es] talium ſubſiſtentiarum, niſi ſit infinita: Ergo ſubſiſtentia terminans plures naturas, debet [eſ]ſe infinita. Major patet, Minor probatur: Subſiſtentia terminans plures naturas, non poteſt ſupplere vices ſubſiſtentiarum quæ ſunt pro[priæ] illis naturis, niſi contineat illas ſeu [illegible] prias & diſtinctas earum rationes [illegible] formaliter, id eſt ſecluſis imperfectionibus [illegible] non poteſt hoc modo illas c[ontin]ere, niſi ſit infinita. Ergo &c. Minor probatur. Non [illegible]

[illegible] eodem [illegible] continet [illegible] una & omnia [illegible] ratio entis; [illegible] convenient in aliquo sup[illegible] in [illegible] ibito [illegible] nus, [illegible] ratio eminentis, [illegible] & transcendens, ad omnia [illegible], & quodammodo infinita & illimitata [illegible] ta terminans plures naturas, non potest [illegible] tinere eminenter formaliter subsistentias illis [na]turis proprias, nisi sit infinita.

Confirmatur: Subsistentia imperfectione adæ[qua]tur cum natura quam connaturaliter termi[nat]: Ergo sicut nulla natura creata, quantum[vis] perfecta, potest habere [illegible] speciem & essentiam, ita nec potest eminenter con[tinere] speciem aliarum naturarum; sed hoc est [pro]prium Dei, qui cùm sit causa plena & perfe[cta] omnium rerum, eminenter illas continet: ita [nec] illa subsistentia creata potest speciem & [perfecti]onem aliarum subsistentiarum eminen[ter con]tinere, sed hoc competit soli personalitati [divinæ] ratione identitatis quam habet cum na[tura infini]ta, & subsistentia absoluta, quam tran[scende]ntaliter includit, ut art. 3. declaravimus.

[Pro]batur secundò Major principalis, quæ asse[rit sub]sistentiam plures naturas terminantem, [esse] infinitam, ratione Cajetani. Persona [potens] de se subsistere in duabis naturis, potest [etiam] in infinitis si essent: Sed persona po[tens sub]sistere in infinitis naturis, est in subsisten[do in]finita: Ergo persona potens de se in duabus [naturis] subsistere, est infinita in subsistendo. Ma[j]orem probat Cajetanus, nam ubi pluralitas diffe[rentiam] non facit, nec illam infinitas faceret, si infinitas possibilis esset, ut ait Aristoteles 4. phy[s.] textu 76. ex quo infert quod si duo corpora [poss]ent esse simul in eodem loco, etiam possent [infi]nita corpora esse simul, si essent possibilia: [Er]go si pluralitas naturarum non obstat ut per[sona] ex vi unius subsistentiæ, subsistat in illis, nec [infinit]as naturarum obstaret, si possibilis esset, [quin in] infinitis naturis subsisteret, & consequenter [per]sona potens subsistere in duabus naturis, est [etia]m potens de se subsistere in infinitis. Mino[rem] autem non probat Cajetanus, sed ut notam [su]pponit, sed potest sic facile suaderi. Subsi[stentia] gaudens vi terminativa & sustentativâ in[finita], est infinita in ratione subsistentiæ, cum in [nullo] alio subsistentia consistat, quam in vi ter[minativa] & sustentativa naturæ: Sed subsistentia [pers]onæ potentis de se subsistere in naturis infini[tis, g]audet vi terminativâ & sustentativa infini[ta, si]cut virtus effectiva potens quantum est de se [ef]fectus syncategomaticè infinitos exire, est [virtus] effectivæ infinitæ: Ergo persona potens de se subsistere in infinitis naturis, est in subsistendo infinita.

Huic rationi, quæ præcipua & fundamentalis est, dupliciter respondent Adversarii; aliqui enim dicunt quod ut una persona possit duas terminare naturas, vel etiam infinitas ordinis inferioris, [no]n [req]uiritur quòd subsistentia [il]lius sit infinita, [sed] sufficit quod sit superioris ordinis. Alii vero [res]pondent quod ut persona possit per virtutem [natu]ralem infinitas terminare naturas, deberet [esse infinita]; ut vero id possit per potentiam obe[dientia]lem, infinitam [illegible]. Unde cum [subsis]tentia quæ plures terminare naturas, id nō præstaret per virtutem naturalem, sed duntaxat per potentiam obedientialem, propterea infinita non esset.

Sed neutra solutio satisfacit, prima enim confutata manet ex suprà dictis, nam ut suprà dicebamus, ut una persona in alterius natura subsistat, requiritur continentia eminentialis subsistentiæ propriæ illius naturæ quam terminat. Sed subsistentia ordinis superioris non potest eminenter continere infinitas subsistentias etiam ordinis inferioris; sicut natura superioris ordinis, esto in perfectione excedat infinitas naturas ordinis inferioris; illas tamen eminenter non continet, effectivâ, nec formali continentiâ: Ergo persona creata, quamvis superioris ordinis, si infinita non sit, non potest in infinitis naturis, etiam ordinis inferioris, subsistere. 123.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Quamvis natura angelica sit superioris ordinis respectu naturæ humanæ, illam tamen non continet continentiâ eminentiali formali, ita ut illius effectum formalem seipsâ præstare possit: Ergo quamvis subsistentia Angeli sit superioris ordinis ad humanam subsistentiam, non tamen continet illam continentiâ eminentiali formali, nec potest præstare illius effectum formalem, nec per consequens complere & terminare naturam humanam. 124.

Secunda etiam solutio facilè potest refelli, quem forma effectum quem præstat in genere causæ formalis, non potest causare per potentiam obedientialem, sed solùm per sibi innatam & naturalem virtutem: At terminare & sustentare naturam, provenit à personalitate in genere causæ, vel quasi causæ formalis: Ergo non potest talem effectum præstare per potentiam obedientialem, sed solùm ratione potentiæ & virtutis naturalis, ut magis patebit ex dicēdis probatione sequenti. 125.

Probatur ergo tertiò Major principalis. Quod personalitas non potest connaturaliter & de potentia ordinaria præstare, non potest etiam facere de potentia absoluta. At nulla personalitas quæ non sit infinita, potest connaturaliter & de potentia ordinaria, terminare alienam naturam: Ergo nec de absoluta. Minor est evidens, nam quælibet personalitas connaturaliter est determinata ad terminandam propriam naturam ad quam consequitur. Major autem probatur ex principio generali in Philosophia tradito, quo dicitur hanc esse differentiá inter causam materialem & formalem, maximè substantialem, qualis est subsistentia, & causam efficientem, quod hæc potest elevari ad producendum effectum supernaturalem, vel principaliter, si continetur intra objectum ejus specificativum, & sit tantum extra proportionatum, vel instrumentaliter, si sit extra objectum specificativum, cùm tamen non possit illum producere naturaliter, & secundùm propriam virtutem; causa autem materialis & formalis maximè substantialis, non potest sic elevari, unde propterea in illis non habet locum distinctio potentiæ ordinariæ & extraordinariæ, seu naturalis & obedientialis. Et ratio est, quia ut causa formalis substantialis, v. g. subsistentia, terminaret naturam quam non potest connaturaliter terminare, deberet necessariò recipere aliquam virtutem quâ augeretur & elevaretur virtus terminativa naturalis hoc autem est impossibile, quia illa virtus elevans non potest esse virtus accidentalis (hæc enim est incapax elevandi ad substantialiter terminandum naturam) nec est in 126.

 sub-

A [illegible]
[illegible] hujus quæstionis [illegible] quæritur an [illegible] ſubſiſtentia creata plures naturas terminare poſſit.

Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio:
127. Si in terminatione ſubſiſtentiæ haberet locum diſtinctio potentiæ ordinariæ & extraordinariæ, naturalis & obedientialis, ſeu cauſæ principalis & inſtrumentalis; vel ſubſiſtentia terminando a- B lienam naturam de potentia Dei abſoluta, hoc præſtaret ut cauſa principalis, vel ut inſtrumentalis a Deo elevata? Non hoc ſecundum, quia ſic foret neceſſarium quod Deus ipſe ut cauſa principalis, concurreret ad hanc eandem terminationem, hypoſtatice informando ut cauſa principalis illam eandem naturam, cum effectus & cauſalitas cauſæ inſtrumentalis conveniat etiam principali. Neque etiam primum, quia ut cauſa principalis non poteſt ſubſiſtentia elevari extra ſuum ſpecificativum: ſic autem eſt quod ſpecificativum ſubſiſtentiæ angelicæ v. g. eſt natura angelica: Ergo non poteſt ſubſiſtentia Angeli elevari ad terminandum in genere cauſæ principa- C lis naturam humanam.

128. Aliter probat Cipullus Majorem principalem, quæ aſſerit quod ſola perſonalitas infinita poteſt alienam terminare naturam. Sic enim arguit hic art. 1. dubio unico num. 11. Sola perſonalitas per ſe ſubſiſtens poteſt alienam terminare naturam: Sed perſonalitas per ſe ſubſiſtens, hoc eſt nulli alteri inhærens, neceſſariò eſt infinita: Ergo ſola perſonalitas infinita alienam valet terminare naturam. Minorem ut certam ſupponit, Majorem verò ſic oſtendit. Perſonalitas omnis quæ non eſt per ſe ſubſiſtens, eſt entitas incompleta & modalis: Sed eo ipſo quòd ſit entitas modalis, non poteſt communicari rei diſtinctæ ab illa cujus eſt D modus, ut patet variis exemplis ſupra ex Suare adductis: Ergo ſola perſonalitas per ſe ſubſiſtens poteſt alienæ uniri naturæ, [illegible]amque terminare & ſubſiſtentem reddere.

129. Sed hic diſcurſus non urget, quia nititur ſententiæ quæ aſſerit perſonalitatem creatam, ſeu per ſe non ſubſiſtentem, in modali entitate conſiſtere: hæc verò ſententia, licèt probabilis ſit, non eſt tamen certa, nec à Theologis unanimiter recepta, ſed a Cajetano & pluribus aliis Thomiſtis rejicitur. Unde huic rationi, ut præcipuæ & fundamentali, immeritò Cipullus confidit, omnibus aliis rejectis & confutatis.

130. Ex dictis inferes contra Valentiam, non ſo- E lùm perſonam creatam, ſed nec etiam creabilem, poſſe alienam terminare naturam. nam perſona cujus propria perſonalitas non ſit infinita, non poteſt alienam naturam terminare, ut multis oſtendimus: At nec perſona creata, nec creabilis, poteſt habere ſubſiſtentiam & perſonalitatem infinitam: Ergo nec perſona creata, nec creabilis, poteſt alienam terminare naturam.

* *
*

§. II.

Solvuntur [illegible]

COntra [illegible]m conclu[illegible] hinc [illegible] ſolem illius [illegible] tam, plures ac difficiles [illegible] quæ ſub hac forma proponi [illegible] naturæ alienæ infinitatem in [illegible] non exigit. Ergo male ex [illegible] poſſibilis perſonalitati creatæ. Con[illegible] tet, Antecedens probatur primò: Divina perſonalitas, prout ab eſſentia diſtincta, [illegible] eſt, & tamen terminat plures naturas [illegible] infinitas poteſt terminare. Ergo term[illegible] næ naturæ infinitatem in perſonalitate [illegible] te non exigit. Cõſequentia manifeſta [illegible] tecedens verù ſic oſtenditur. Si perſo[illegible] tione ſui, prout ab eſſentia diſtinguitur, [illegible] finita formaliter, ſequeretur aliquam [illegible] convenire Patri, quæ Filio non conveniret [illegible] converſo; nam Patri conveniret infinitas [illegible] nitatis, quæ Filio non convenit; & Filio [illegible] filiationis, quæ non convenit Patri: Sed hoc [illegible] nequit, alias Pater infinitus in omni linea non [illegible] ſet, nec Filius ſimiliter: Ergo perſonalitas [illegible] ne ſui, prout ab eſſentia diſtinguitur, infinita [illegible] non dicit.

Secundò principale Antecedens ſuadetur: [illegible] minatio alienæ naturæ non eſt effectus infinitus: Ergo non petit infinitatem in forma illum [illegible] tente præſtare.

Tertiò, Suſtentatio alieni & extranei a[illegible] tis, non petit infinitatem in ſubjecto ſuſtent[illegible] anima enim gratiam ſuſtentat, quæ accidens [illegible] num eſt, & non connaturale: poteſt etiam [illegible] ſtantia creata recipere & ſuſtentare nedum c[illegible] naturalia & ſibi propria accidentia, ſed etiam [illegible] la quæ ſibi propria non ſunt, & alteri ſubj[illegible] debentur: Ergo pariter terminatio aut ſuſt[illegible] tio alienæ naturæ, infinitatem non arguit in [illegible] ſona terminante.

Quartò, Terminatio alienæ naturæ non p[illegible] quòd perſonalitas terminans contineat in ſe e[illegible] minenter perſonalitatem propriam naturæ q[illegible] terminat: Ergo non petit infinitatem in illa. Con ſequentia patet ex dictis paragrapho præcedenti, Antecedens vero probatur. Perſona alienam naturam terminans, non præſtat eundem effectum quem illi perſonalitas propria præſtaret. Ergo non requiritur quod perſona alienam naturam terminans, illius perſonalitatem eminenter contineat. Conſequentia manifeſta eſt [illegible] n[illegible] continentia eminentialis formæ, ſolum requiritur ad præſtandum illius effectum formalem. Antecedens autem oſtenditur primo: Ex perſonalitate aliena, & natura terminata, diverſa reſultaret perſona ab illa quæ reſultaret ex eadem natura propria perſonalitate: Sed effectus perſonalitatis eſt perſona: Ergo perſona [illegible] alienam n[illegible] terminans, non præſtat effectum formalem [illegible] ſonalitatis propriæ. Secundò probatur: Perſonalitas divina unita humanæ naturæ, conſtituit perſonam increatam. propria autẽ perſonal[illegible] ſonam creatam conſtitueret. Ergo di[illegible] ſonalitas terminans humanitatem, non p[illegible] effectum formalem perſonalitatis prop[illegible] conſequenter perſon[illegible] itas creata [illegible] nam n[illegible] ur[illegible] non præſtaret effectum formalem [illegible] à perſonalitate [illegible] præſtandum.

Denique [illegible] eminenter effe[illegible]us e[illegible]

[illegible]m, & tamen eſt aliud finitum in [illegible]iter non repugnabit dari aliquam [illegible]m ſuperioris & eminentioris ordi[illegible] quæ [illegible]neat virtute personalitatum inte[illegible]m, & ſic poſſit terminare inferiores naturas, in ſe finita & creata ſit.

Pro ſolutione primæ inſtantiæ, recolendum eſt ex dictis ſuprà art. 3. perſonalitatem divinam duo præſtare naturæ alienæ quam terminat, nimirum perſeitatem independentiæ, & perſeitatem incommunicabilitatis; quorum primum, quia per[illegible]io eſt, & perſonalitas divina in propria linea perfectionem non dicit, præſtat non ratione illius quod explicat, ſed ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ quam implicat & tranſcendentaliter includit; hæc autem infinitæ perfectionis eſt, ac proinde perſonalitas divina, ratione illius poteſt infinitum effectum præſtare. Nec ſequitur infinitam aliquam perfectionem convenire uni perſonæ quæ alteri non conveniat, quia ſubſiſtentia abſoluta, una & indiviſibilis eſt, quamvis reali tranſcendentiâ in tribus perſonalitatibus includatur. Secundum autem, nempe perſeitatem incommunicabilitatis, præſtat perſonalitas divina ratione illius quod explicat, additque ſupra lineam abſolutam, quia hoc perfectionem non dicit, ac proinde præſtari poteſt à perſonalitate divina, ratione illius quod explicat; quamvis ratione illius perfectionem non importet: adhuc tamen ſub hac conſideratione perſonalitas divina habet quandam rationem infinitatis, non quidem perfectionis, ſed in ratione terminandi naturam; tum quia primò terminat naturam divinam quæ infinita eſt, tum etiam quia in ordine ad naturam creatam, habet vim terminandi in infinitum ſyncategorematicè, & inexhauribilem à natura terminabili. Hoc præmiſſo.

Ad argumentum reſpondeo negando Antecedens, ad cujus primam probationem, diſtinguo Antecedens, divina perſonalitas, prout ab eſſentia diſtincta, non eſt infinita infinitate perfectionis, concedo Antecedens. Infinitate terminativâ [illegible]nea incommunicabilitatis, nego Antecedens, & Conſequentiam. Ad probationem verò Antecedentis, quatenus diſtinctioni traditæ obſtare po[illegible]eſt. diſtinguo ſequelam Majoris. Si perſonalitas ratione ſui, prout ab eſſentia diſtinguitur, eſſet infinita formaliter, ſequeretur aliquam infinitatem perfectionis convenire Patri, quæ Filio non conveniret, nego ſequelam. Aliquam infinitatem terminationis, concedo ſequelam, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Nam eſt ſit inconveniens quod aliqua infinita perfectio competens Patri, non competat Filio, & è contra, quòd tamen infinitas aliqua in linea non dicente perfectionem conveniat uni & non alteri nullum inconveniens cenſeri debet. Sicut quamvis inconveniens cenſeatur à pluribus ex noſtris Thomiſtis, quòd perfectio aliqua Patri conveniens, non competat Filio, & è contra: quod tamen entitas aliqua Filio conveniens, non conveniat formaliter Patri, nempe filiatio, inconveniens non cenſetur, ſed neceſſariò debet ab omnibus ut veritas catholica admitti.

Ad id autem quod in argumento additur, nempe [illegible]eqni ex noſtra ſententia Patrem non eſſe in omni linea infinitum, dicatur Patrem ratione paternitatis non eſſe infinitum in omni linea, ſed [illegible]um in propria paternitatis, unde in hac parte nullum inconveniens eſt quod illi infinitas filiationis non competat. ratione verò naturæ eſſe infinitum in linea naturæ formaliter, & identicè in omni, quia natura divina cum omnibus quæ in Deo ſunt, ſive abſolutis, ſive relativis ſummam habet identitatem, unde etiam eſt identicè infinita infinitate filiationis. quia tamen hanc infinitatem non petit natura div[illegible]a, prout in qualibet perſona, neceſſarium non eſt ut illam communicet Patri, ſicut nec infinitatem propriam paternitatis communicat Filio.

Ad ſecundam probationem Antecedentis principalis, diſtinguo Antecedens Terminatio alienæ naturæ non eſt effectus infinitus in ratione entis, concedo Antecedens. In ratione effectûs formaliter, nego Antecedens, & Conſequentiam. Ut enim in cauſa ex effectu arguatur infinitas, non requiritur quod effectus ſit entitativè infinitus, ſed ſufficit quod in ratione effectûs infinitus ſit, ut conſtat in terminu creationis, qui entitativè infinitus non eſt, & tamen petit in cauſa creante infinitatem. Conſtat etiam in gratia habituali, quæ finita eſt in genere entis, & tamen petit infinitatem per eſſentiam in cauſa principaliter effectiva illius, ut in Tractatu de Gratia diſp. 4. art. 1. oſtendimus. 139.

Ad tertiam probationem, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam & paritatem. Ratio verò diſcriminis eſt, quia ſubjectum ſuſtentare & recipere poteſt accidentia ratione potentiæ obedientialis, eò quòd poſſit materialiter cauſare formas ſupernaturales, penes ordinem ad quas potentia obedientialis conſtituitur, ex effectu autem ab aliqua cauſa præſtabili per potentiam obedientialem, non colligitur infinitas formaliter cùm nequeat in genere cauſæ formalis effectum ſibi ſupernaturalem cauſare, non poteſt id quod præſtat in genere cauſæ formalis, præſtare per potentiam obedientialem, ſed neceſſariò ad omne quod cauſat formaliter, comparatur per vim & potentiam ſibi connaturalem; unde cùm perſonalitas in ordine ad terminationem naturæ concurrat in genere cauſæ formalis, ſi alienam terminaret naturam, id præſtaret per potentiam connaturalem, ex quo infinitatem colligi conſtat ex dictis paragrapho præcedenti. 140.

Ad quartam nego Antecedens, ad cujus probationem, diſtinguo Antecedens Perſona alienam naturam terminans, non præſtat formaliter eundem effectum formalem, quem illi perſonalitas propria præſtaret, concedo Antecedens. Non præſtat eundem effectum formalem eminenter, nego Antecedens, & Conſequentiam. Ut enim requiratur in perſonalitate terminante alienam naturam continentia eminentialis perſonalitatis propriæ, ſufficit quod terminando alienam naturam ſuppleat effectum perſonalitatis propriæ, & præſtat eundem effectum formalem eminenter, quamvis non præbeat eundem effectum formalem formaliter: præſtare autem eundem effectum formalem eminenter, eſt quod mediâ perſonalitate alienâ exiſtat & conſervetur natura, quæ de ſe petebat perſonalitate propriâ & ſibi connaturali exiſtere & conſervari; & quia hoc præſtatur à perſonalitate [illegible]ena, conſequens fit, ut tribueret effectum perſonalitatis propriæ, non formaliter ſed eminenter. Contra quam doctrinam non urgent probationes in contrarium, quæ ſolùm probant non præſtare eundem effectum formalem formaliter. 141.

Ad quintam, conceſſo Antecedente, nego con- 142.

[illegible] cau[illegible] [illegible]rum [illegible], & [illegible] [illegible]lum ad [illegible] [illegible]mmo[illegible] [illegible] gene[illegible]icam, [illegible] ut [illegible] cor[illegible]uptib[illegible] [illegible] in [illegible] natura, d[illegible]bet [illegible] emin[illegible]ter [illegible]onti[illegible]ere [illegible] ſ[illegible] diſtinct[illegible] [illegible]m ratione [illegible] tiæ creata c[illegible]petere poteſt; quia [illegible] ia ſit terminus naturæ [illegible]eatæ, non pot[illegible] [illegible]jorem perfectio[illegible]nem habere, [illegible]àm natura [illegible] qua dimanat, ab illa enim [illegible]abet d[illegible]erminatam ſpeciem & perfectio[illegible] unde ſicut nul[illegible] natura creata eminenter [illegible] et [illegible]aru[illegible] n[illegible]urarum perfectiones ſpeci[illegible] [illegible] ulla ſubſiſtentia crea[illegible] [illegible]erf[illegible]on[illegible] [illegible]rius ſubſiſtentiæ eminenter cont[illegible] [illegible]let, ſed hoc proprium & peculare eſt [illegible] & perſo[illegible]litati divinæ, quæ quia [illegible] omnium naturarum [illegible]ione [illegible] continentem, omnium [illegible]bſiſtentiaru creatarum & creabi[illegible]ium perfectio[illegible]n[illegible] eminenter con[illegible], ſecundùm proprias & [illegible] earum [illegible] & ex hoc redditur a[illegible] potens ad[illegible] quamcunque naturam creatam & creabilem.

DISPUTATIO IX.

De Natura aſſumptibili & aſſumpta.

Ad quæſt. 4. & 5. D. Thomæ.

POſtquam egimus de extremo aſſumen[illegible] & potente aſſumere naturam creatam, ſupereſt ut ext[illegible]emum aſſumptum, & aſſumptibile contemplemur: de quo S. D[illegible]or quæſtione quarta & quintâ.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum qualibet natura ſubſtantialis completa, ſit aſſumptibilis à Divina Perſona?

§. I.

Quibusdam præmiſſis difficultas reſolvitur.

1 SUppono primo, naturam ſubſtantialem comp[illegible] in dividi in purè ſpiritualem, qualis eſt natu[illegible] & in purè corpoream, qualis eſt natur[illegible] brutorum, & vegetabilium, ac non viventium, & [illegible]ixtam ex ſpirituali & corporea, qualis eſt natura hominis.

2. Suppono ſecundò ut induhitatum, naturam humanam eſſe aſſump[illegible]bil[illegible] a Perſona Divina, fuit enim de facto aſſ[illegible]mpta, ut fide myſterii Inc[illegible]nati[illegible]nis do[illegible]emur. Unde ſolum poteſt eſſe difficultas de [illegible]ura angeli[illegible], & de natura purè materiali & [illegible]orporea, an [illegible]t utraque ſit à Per[illegible]n[illegible] Divina aſſumpt[illegible]bili[illegible] Circa quod tres [illegible]tu[illegible] ſententi[illegible] [illegible] negat poſſ[illegible] naturam an[illegible] h[illegible]poſt[illegible] a[illegible]mi. Hæc tribui[illegible]ur [illegible]bert[illegible] M[illegible]gne[illegible] d[illegible] 2. S[illegible] docet [illegible] n eſſ[illegible] aſſump[illegible] [illegible] hac [illegible]

[illegible] cus [illegible] A [illegible] non [illegible]

D[illegible]

[illegible] hæc [illegible] poſtoli [illegible] 2. *Nuſquam [illegible]* *ſed ſemen Abrahæ*: cum ei[illegible] Apoſtoli, juxta commu[illegible] m Pa[illegible] ſit charit[illegible]m Dei erga ho[illegible]nes [illegible] mendare quod naturam hum[illegible]nam, [illegible] gelicam aſſumpſerit, deb[illegible] [illegible] poſſibilem fuiſſe naturæ angelicæ aſſu[illegible] alias enim nullum omnino [illegible] Apo[illegible] mentum, quia facilè po[illegible] ei reſpo[illegible] non eſſe quod Deus relic[illegible] tura an[illegible] manam aſſumpſerit, quandoquide[illegible] erat aſſumptibilis.

Verùm licet hic diſcurſus circa d[illegible] poſtoli, efficaciter probet nat[illegible]m [illegible] tuiſſe ſaltem ad exiſtenti[illegible]m divinam aſſ[illegible] tamen efficaciter concludit, quod ad [illegible] am Dei aſſumi potuerit; ſuff[illegible] [illegible] ad dandam charitatem Dei erga homines quam erga Angelos, quod licet natura potuerit aſſumi ad divinam exiſtentiam, men de facto ad illam non aſſumpſerit D[illegible] ne tamen naturam humanam.

Probatur ergo efficacius noſtra conc[illegible] D. Thoma hic art. 1. ad 3. ubi poſtquam opinionem quorundam Theologorum [illegible]um naturam angelicam non poſſe in unit[illegible] vinæ perſonæ aſſumi, niſi deſtrueretur pr[illegible] jus perſonalitas, idque obſtare ej[illegible] bilitati, imp[illegible]nat hanc doctrin[illegible]m dice[illegible] hoc non videtur excludere totali[illegible] tem aſſumpti[illegible]nis naturæ an[illegible] *Pot[illegible] Deus (inquit) producendo novam naturam a[illegible] copulare eam ſibi in unitatem ſibi in unitat[illegible]* Ex quibus ſic argumentor: Natura[illegible] aſſumi in unitatem divinæ perſonæ, eſt [illegible]mi ad perſonalitatem ſive ad ſubſiſtentia[illegible] nam: Sed ex D. Thoma citato, poteſt na[illegible] geli aſſumi in unitatem divinæ perſonæ: E[illegible] ad ſubſiſtentiam divinam.

Probatur ſecundo c[illegible]nclusio [illegible] mentali. Non aliá ratione in natur[illegible] hu[illegible] ad aſſumptionem capacit[illegible] realiter a ſua perſonalitate, & [illegible] teſt illâ vel deſtruct[illegible] vel non con[illegible] ri per ſubſiſtenti[illegible]m Verbi, in qu[illegible] nalitas eminenter continetur: At [illegible] litas Angeli realiter ab i[illegible] Ergo etiam natura an[illegible] ſumi ſubſiſtentiam. Ma[illegible] pate[illegible] M[illegible] (præterquam expreſſe d[illegible]ur D. [illegible] quodlib. 2. quæſt. 2. art. [illegible] ratione ſuaderi. Ratio d[illegible] ſuppo[illegible] à natura in hominibus, [illegible] tio n[illegible] ob quam indiget complement[illegible] ut exiſtat, vel eſt [illegible]apacitas re[illegible] ſtentiæ & accidentium [illegible] ſuppoſito, & repugnans nat[illegible] mas quo[illegible] libeto citat[illegible]. Se[illegible] m[illegible] natura [illegible]

[illegible] ſuppoſitum realiter à natura [illegible] etiam debet realiter ana [illegible]

[illegible] ſecundò [illegible] rationem realem exi- [illegible] potentiarum animæ, & ope- [illegible] nullum eſt diſcrimen inter Angelos [illegible] ut in Tractatu de Angelis [illegible] eſt. Ergo nec admittendum eſt quoad diſtinctionem perſonalitatis à natura.

Dico ſecundò: natura irrationalis completa, potuit de potentia abſoluta uniri hypoſtaticè Deo & ab ipſo aſſumi in unitatem ſuppoſiti.

Probatur primò authoritatibus Patrum, Gregorii Nyſſeni orat. catecheticâ cap. 27 aſſerentis omnes naturas eſſe ejuſdē rationis quoad aſſum- B ptionem, & differentiam unius ab alia, nullius eſſe momenti in ordine ad divinam omnipotentiam. Auguſtini lib. de vera Relig. cap. 19. affirmantis Verbum divinum potuiſſe aſſumere aliquod corpus æthereū, noſtro viſui accommodatum. Tertulliani libro de Carne Chriſti cap. 4 dicentis Verbum divinum potuiſſe prodire de vacca aut ſue, ſi voluiſſet; ita ut hoc tantùm ſit turpe & indignum Deo, ſi de noſtro ſenſu judicemus Deum non verò ex rei veritate.

Probatur ſecundò ratione: Naturam irrationalem aſſumi ad divinam ſubſiſtentiam, non repugnat, neque ex parte ipſius naturæ, utpote æquè ſeparabilis a propria ſubſiſtentia ac natura huma- C na & angelica: neque ex parte divinæ Perſonæ, utpote habentis vim infinitam in ratione terminandi: Ergo poteſt talis natura ad ſubſiſtentiam divinam aſſumi.

Dices, repugnantiam aſſumptionis talis naturæ peti ex ejus indecentia, indecens enim ac indecorum Deo videtur, naturā irrationalem in concreto de ipſo prædicari, illūmq; belluam, equum, aut ſuem denominari.

Sed contra primo: Licèt Deum aſſumere naturam irrationalem ſit indecens negativè, & comparativè; id eſt minùs decens quàm quod naturam rationalem aſſumat, id tamen poſitivè & abſolutè indecens eſſe, nullâ ratione probari poteſt; D Sed hoc ſecundo modo indecens eſſe debebat, ut repugnaret de potentia abſoluta: Ergo titulo indecentiæ non repugnat abſolutè, quod Deus naturam irrationalem aſſumat.

Secundò: In nobis ductum rationis ſine fidei regula ſequentibus, indecens majeſtati divinæ appareret, Verbum noſtram carnem aſſumere, flagellari, conſpui, & mori; & tamen indecens verè non eſt, nec divinæ majeſtati repugnans: Ergo quamvis nobis indecens appareat, Deum naturam irrationalem aſſumere, tamen indecens verè non eſſet, ſi Deus id facere decreviſſet.

Tertiò: Corpus quod in triduo unitum Verbo remanſit, irrationale & inſenſibile fuit, & tamen E in tali unione nulla indecentia invenitur: Ergo in unione cum natura irrationali, nulla datur indecentia Dei majeſtati repugnans.

Hinc deducitur alia ratio, eáque efficaciſſima, pro noſtra concluſione: Nam corpus Chriſti poſt mortem manſit in ſepulchro, Verbo divino hypoſtaticè unitum: Sed tale corpus poſt mortem fuit naturæ irrationalis. Ergo natura irrationalis eſt capax unionis hypoſtaticæ. Minor patet nam corpus Chriſti in ſepulchro non erat naturæ vi[illegible]: Ergo nec ſenſibilis, nec rationalis. Major [illegible] ſuadetur primò ex illo cōmuni [illegible] omate, aſſerente Verbum nunquam dimiſiſſe quod ſemel aſſumpſit, quod quantùm ad partes principales omnes admittunt [illegible] quod illa una ex partibus principalibus [illegible] quamtum a Verbo [illegible] tum manſit in ſepulchro. Secundò [illegible] Chriſtum [illegible] tuiſſe, [illegible] ex illis verbis Symboli [illegible] verum eſſe non [illegible] Verbum [illegible] unitum a[illegible] naturæ [illegible], fuerit in ſepulchro: Ergo Verbum hypoſtaticè unitum alicui [illegible] naturæ parti [illegible] manſit in ſepulchro. Sed non ut unitum animæ, nam ſic deſcendit ad inferos: Ergo ut unitum hypoſtaticè corpori.

Reſpondent Adverſarii, quod licèt corpus Chriſti in triduo, actu rationalis naturæ non eſſet, dicebat tamen ordinem ad animam rationalem, ſicque erat in potentia pars rationalis naturæ, & [illegible] capax unionis hypoſtaticæ cum Verbo: natura verò irrationalis de qua eſt quæſtio nec actu, nec in potentia eſt pars rationalis naturæ, & idcirco incapax eſt aſſumptionis.

Sed contra primo: Falſum eſt corpus Chriſti mortuum dicere ordinem ad animam rationalem, cùm enim reunio animæ cum corpore [illegible] ſupernatur[illegible]is ſit, non poteſt a corpore ſeparato ab anima exigi. Ergo ſine tali ordine [illegible] aſſumptibilitas a Perſona divina, ſubindeque natura irrationalis, ordinem ad naturam rationalem non dicens, aſſumptibilis erit à Deo. 13.

Secundò: Eſto demus materiam corporis Chriſti, Verbo unitam in ſepulchro poſt mortem, ordinem dicere ad animā rationalem compoſitum tamen ex materia & forma cadaveris talem ordinem non dicit: Sed hoc compoſitum fuit unitum hypoſtaticè Verbo in ſepulchro: Ergo irrationalis natura ordinem ad rationalem non dicens, capax eſt unionis hypoſtaticæ cum Verbo. Major eſt certa, nam compoſito ex materia & forma cadaveris repugnat unio cum anima rationali, alias idem corpus eſſe poſſet ſimul vivens & ſimul mortuum, quod implicat: Ergo in tali compoſito non datur ordo ad animam rationalem, nec ad rationalem naturam. Minor autem ſic oſtenditur: Materia ſola non manſit unita Verbo poſt mortem, tum quia in veriori ſententia implicat materiam exiſtere ſine forma; tum etiam quia ſaltem ſine miraculo materia nequit exiſtere ſeparata ab omni forma: non ſunt autē multiplicanda miracula ſine neceſſitate, [illegible] urgē[illegible]iſſimo fundamēto, quod in præſenti non reperitur: Ergo materia manſit unita Verbo ſub aliqua forma ſubſtantiali: Sed non ſub alia quam forma cadaveris. Ergo compoſitum ex materia & forma cadaveris fuit unitum hypoſtaticè [illegible] in [illegible]

Confirmatur, [illegible] poſt mortem fuit ejuſdem rationis cum corporibus aliorum hominum poſt ſeparationem animæ, tum quia ad oppoſitum aſſerendum nullum adeſt fundamentum; 14. tum etiā quia corpus Chriſti viventis eſt ejuſdem rationis cum corporibus aliorum hominum, & conſequenter idem aſſerendum eſt de corpore Chriſti mortui, ac de corporibus aliorum hominum poſt mortem: Sed corpora aliorum hominum, factâ ſeparatione animæ rationalis ab illis, ſunt compoſita ex materia & forma cadaveris. Ergo corpus Chriſti poſt mortem eſt etiam ex materia [illegible] forma cadaveris compoſitum; & [illegible] compoſitum coaleſcens ex materia [illegible] daveris fuit unitum hypoſtaticè Verbo [illegible] deque natura irrationalis ordinem [illegible] rationalem non dicens, aſſumptibilis [illegible]

S ii [illegible]

[illegible] tion [illegible] A [illegible] rationalem [illegible], materia tamen [illegible] cum [illegible] naturam [illegible] nalem componere [illegible] re ut [illegible] mpoſitum ex materia, & [illegible] capax [illegible] unionis hypoſtaticæ cum V[illegible]

17. Sed contra. [illegible] ameequi materia & [illegible] ius vi al[illegible]rius [illegible] nali naturæ, [illegible] propria forma, p[illegible] uni cum anima rationali, & illi unit [illegible] rationalem, cum materia ſub [illegible] ſit quantum eſt de ſe ad omnē ſu[illegible] formam indifferens, & potens illam [illegible]ne. Ergo ſi compoſitum ex materia & forma [illegible] redditur aſſumptionis à Ver- B bo, & [illegible] hypoſtaticæ cu[illegible] illo, ratione materiæ p[illegible] anima rationali compon[illegible] n[illegible] rationa[illegible]lem, in omni natura rationali erit ca[illegible] ad unionem hypoſtaticam cum Verbo aut alia P[illegible]ſona divina.

§ II.

[illegible] ſolvuntur.

18. OB[illegible] contra primam concluſionem: In Angelis non diſtinguitur realiter perſo[illegible] Sed ſublatâ reali diſtinctione [illegible] natura, illa aſſumptibilis non eſt: Ergo natura angelica ad divinam non poteſt aſ- C ſumi perſonal[illegible]ter. Minor patet ex ſupra dictis M[illegible] ſuadetur ex D. Thoma [illegible]p. qu. 3. art. 3. ubi docet in ſubſtantiis ſeparatis ac ſimplicibus ſeu ex materia & forma non compoſitis, ſuppoſitum non diſtingui a natura: ſed [illegible] gelis ſunt ſubſtantiæ ſimplices & compoſitionis ex materia & forma expertes: [illegible]rgo in ipſis ſuppoſitum non diſtinguitur realiter à natura. Unde idem S. Do[illegible] 4. contra Gent. c. 55 probat convenientius fuiſſe Verbum aſſumere naturam humanam, quam angelicam, quia aſſumptio naturæ a Deo eſt in perſona, non in natura: in homine autem aliud eſt natura, aliud perſona, qu[illegible] ex materia & forma compoſitus, non au D tem in Angelo qui immaterialis eſt.

19. Reſpondeo negando Majorem, ad cujus probationem dicendum, ſuppoſitum poſſe dupliciter ſumi, nempe pro ſubſtantia individua omnino incommunicabili, ſeu pro compoſito ex natura & ſubſiſtentia, quod ſuppoſitum metaphyſicum ſeu formale appellatur; & pro individuo naturæ, quod dicitur ſuppoſitum logicum, ſeu radicale, quia natura individua & ſingularis, eſt radix & fundamentum ſubſiſtentiæ & perſonalitatis. Cum ergo S. Doctor locis citatis aſſerit in ſubſtantiis ſpiritualibus non diſtingui ſuppoſitum à natura, non loquitur de ſuppoſito in prima, ſed ſecunda acceptione, id eſt de individuo, quod in E Angelis non diſtinguitur à natura; quia in natura angelica non eſt aliud principium radicale a quo deſumatur gradus ſpecificus, & aliud a quo ſumatur ſingularitas, ſicut in rebus corporeis, in quibus ratio ſpecifica ſumitur a forma, & ſingularitas [illegible] mate[illegible]ia, ſignatâ quantitate. Ita Cajetanus, Medina, Alvarez, Nazarius, Cipul[illegible]s, & [illegible] noſtri Thomiſtæ S. Doctoris in[illegible]terpretati[illegible]

20. V[illegible] licet hæc interpretatio legitima ſit, illi tamen [illegible] oſtare videtur primò quod S. Thomas lo[illegible] [illegible] tales [illegible]as. quia [illegible] n[illegible] [illegible]ſuppoſitum [illegible]ens, eſt ſuppoſit[illegible]a-

A [illegible] ſeu [illegible] n[illegible] cita[illegible] m[illegible] pat, [illegible] ppo[illegible] tæ, [illegible] ul[illegible] tam, [illegible]nicabi[illegible]gn[illegible]

Se[illegible] diſtingui[illegible] ſuppoſi[illegible] ra in Angelis, inferrt D. Thomas natura [illegible] eſſe magis aſſumptibilem a Verbo, quàm [illegible]ca. Sed ſi perſonalitas a natura angelica [illegible] diſtingueretur, quamvis ſingularitas non [illegible] gueretur ab illa, inepta eſſet hæc ratio, c[illegible] ſumptibilitati naturæ non repugnet ſingula[illegible] ſed ſubſiſtentia vel perſonalitas: Ergo præd[illegible] B interpretatio menti D. Thomæ non congruit.

Tertiò, D. Thomas locis citatis diſcrimen [illegible]tuit inter ſimplicia & compoſita, quoad h[illegible] quod eſt ſuppoſitum diſtingui a natura: Sed [illegible] nomine ſuppoſiti intelligeret individuum, [illegible] crimen non ſubſiſteret: Ergo &c. Sequela Minoris probatur. Individuatio in homi[illegible] n[illegible] ſtinguitur realiter a natura: Ergo ſi nomine ſuppoſiti intelligatur individuum, falsò D. Th[illegible] aſſereret in compoſitis ex materia & forma [illegible]poſitum realiter diſtingui a natura, ſecus a[illegible] in ſimplicibus, & conſequenter non ſi[illegible] bl[illegible] diſcrimen ab illo ſtatutum inter ſimplicia [illegible] compoſita.

C Verum licèt hæc difficilia & urgentia ſint, [illegible]ritati tamen prædictæ ſolutionis, ſeu interp[illegible]tionis, ſi rectè intelligatur, nequaquam pr[illegible]cant. Ad primum enim reſpondeo prim[illegible] mas ſeparatas à materia eſſe ſuppoſita [illegible]tia, ſumptâ ſubſiſtentiâ pro irre[illegible] pri[illegible] materia, & in cõmunicabilitate alteri indivi[illegible] non autem ſumptâ ſubſiſtentiâ pro perfe[illegible] cummunicabilitatis alteri tanquam ſuppo[illegible] hæc enim cum nulla natura creata poteſt [illegible] ficari, ut ex D. Thoma vidimus. Vel ſec[illegible] dici poteſt, formas ſeparatas à mat[illegible]a, eſſe per ſeipſas ſuppoſita ſubſiſtentia ut quo & radic[illegible]ter, non autem ut quod & formaliter; quia [illegible]ra, D non ſubſiſtit ut quo, oec (ut ita loquar) [illegible] ſubſiſtentiam, niſi ut individua; eſt autem hæc differentia inter formas ſeparatas, & [illegible] receptibiles ſunt in materia, quod formæ ſeparatæ ſeipſis individuantur, formæ vero recep[illegible]biles per materiam ſignatam quantitate, ut [illegible] dicebamus; & ideo formæ ſeparatæ ſeipſis [illegible]ſtunt ut quo, & ſeipſis ſubſiſtentiam, ut it[illegible] radicant: formæ verò receptibiles, nec rad[illegible] ſubſiſtentiam, nec ut quo [illegible] ipſi[illegible] ſed per aliquid ab illis diſtinctum.

Ad ſecundum nego ſequelam Minoris [illegible] enim identitas ſubſiſtentiæ cum natura [illegible] ſumptibilitati, quo major eſt, magis [illegible]bile[illegible] quo minor, obſtat minus; quia ergo in Angelis E etſi ſubſiſtentia ſumpta formaliter, diſtingua[illegible] à natura; ſumpta tamen in radice, non di[illegible] tur ab illa: in homine vero, ut ex mat[illegible] forma compoſito, perſonalitas tam fo[illegible] quàm radicaliter ſumpta, [illegible] natura di[illegible]inguit[illegible] rectè infert S. Doctor nat[illegible] humanam aſſumptibilem eſſe quam an[illegible]licam: etſi [illegible] in Angelis quam in hominibus ſubſiſtentia [illegible] ſonalitas, formaliter ſump[illegible] realiter d[illegible] tur a natura.

Ad te[illegible]ium nego etiam ſequelam Minoris & ad[illegible] probationem [illegible] Anteced[illegible] Indi[illegible]um in homine [illegible]guitur a [illegible] p[illegible] formali in[illegible]duationis, con[illegible]

A[illegible]

[illegible] ens [illegible] radice, nego Antecedens, & [A] Conſequentiam. Nam etſi in compoſitis ex materia & forma individuum formaliter ſumptum [illegible] realiter cum natura, quia tamen ratio & fundamentum illius eſt materia ſignata quantitate, & hæc realiter à natura diſtinguitur, [illegible] quod individuatio radicaliter ſumpta in illis realiter differat à natura; in ſimplicibus verò non ita, quia in illis principium individuationis non [illegible] mitur ab aliquo intrinſeco, nec ab aliquo realiter ab eorum natura diſtincto, ſed naturæ illorum [illegible] ſeipſis individuantur, quia ſunt formæ per ſe ſubſiſtentes, & irreceptibiles in materia.

Objicies ſecundò contra primam & ſecundam conclusionem: D. Thomas hic qu. 4. art. 1 cor [B] pus articuli ſic concludit: *Unde relinquitur quod ſola natura humana ſit aſſumptibilis*. Ergo juxta doctrinam D. Thomæ, neque natura angelica, neque natura irrationalis, aſſumptibiles ſunt, particula enim excluſiva *ſolùm*, alias naturas videtur ab aſſumptibilitate excludere.

Reſpondeo D. Thomam ibi loqui de aſſumptibilitate ſecundùm congruentiam, quæ quidem naturæ humanæ perfectè competit, non verò angelicæ, aut irrationali: nam ut egregiè ibidem diſcurrit idem S. Doctor, in natura aſſumptibili [illegible] plex reperiri poteſt congruentia, nempe dignitatis, neceſſitatis, & univerſalitatis, ſeu extenſionis; nulla verò ex his tribus congruentiis in [C] natura irrationali invenitur, cùm illa nec intellectualis ſit, nec indigeat redemptione, nec omnes gradus univerſi in ea reperiantur: in natura autē angelica reperitur quidem congruentia dignitatis, [illegible] um in linea intellectuali perfectiſſima ſit, ſed illi deeſt congruentia neceſſitatis, cùm peccatum Angeli irremiſſibile ſit, & congruentia univerſalitatis, ſeu extenſionis, cùm in eo ſolus gradus intellectualis reperiatur in homine verò omnes inveniuntur, cùm natura humana & intellectualis ſit, & redemptionis capax & indigens, [illegible] in homine omnes gradus univerſi quodammodo contineantur; intelligit enim cum Angelis, vivit cum plantis, ſentit cū animalibus, [D] [illegible] xiſtit cum lapidibus & aliis inanimatis; unde aſſumpto homine, quodammodo totum univerſum aſſumitur, ſicut euangelium omni creaturæ quodammodo prædicatur, cum homini annuntiatur, ut ait Gregorius Magnus homil. 29. in Euang. explicans illa verba Chriſti ad Diſcipulos, *Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ*. De quo plura diximus diſp. 3. art. 1 concluſ. 1. & 3.

Objicies tertiò contra ſecundā concluſionem; Quod dedecet Deum, non eſt poſſibile: Sed aſſumere naturam irrationalem ad divinam ſubſiſtentiam, v. g. naturam equi, dedecet Deum: Ergo eſt impoſſibile. Major eſt D. Anſelmi lib. 2. cur [E] Deus homo cap. 4. & 5. & ratio eſt quia operari aliquid indecens non eſt prudentis & ſapientis. Minor verò probatur ex indecentiſſima communicatione idiomatum quæ ſequeretur ex tali aſſumptione: ſicut enim ex aſſumptione naturæ humanæ, inter Deum & hominem fit talis communicatio idiomatum, ratione cujus dicitur de Deo quod ſit homo & riſibilis; ita ex aſſumptione naturæ equi, ſequeretur dici poſſe de Deo quod eſſet equus & hinnibilis.

Reſpondeo negando Minorem, Deus enim aſſumendo naturam irrationalem equi v. g. ſa[illegible]enter & prudenter id præſtaret qui [illegible] non [illegible] ſſent motiva ad id faciendum ſufficientia

[A] ſcilicet vel ad ſuperbiam hum[illegible]n dam (ſicut ad [illegible] Luciferi & malorum Angelorum aſſ[illegible]am humanam vel ad oſtendendum [illegible]tiam. Ad probationem in contrarium d[illegible]dum quod [illegible] ut nulla eſt indecentia in eo [illegible], aſſumptā naturā humanā dicatur homo paſſibilis, & mortalis, [illegible], paſſus, & crucifixus ita neque quod aſſumpta natura equi, diceretur equus, & hinnibilis. Sanè cùm à natura divina (ut optimè argumentatur Nyſſenus paragrapho præcedenti citatus) ex æquo diſtet omnis creatura ſi eſſet indecens Deo naturæ irrationalis aſſumptio, dedeceret [illegible] ſimiliter ipſum naturam humanam aſſumpſiſſe. Monet [illegible] men prudenter Cajetanus, quod licet Deus abſque ullo ſuæ majeſtatis dedecore, viliſſimis etiam creaturis hypoſtaticè uniri poſſit, abſtinendum tamen eſt a deſcenſu in particulari, propter periculum infirmitatis noſtræ.

Objicies quartò: Natura quæ non poteſt elevari ad videndum Deum & ipſum amandum, nequit ad eſſe ſubſiſtentiæ ipſius aſſumi. Sed natura irrationalis non poteſt elevari ad videndum Deum & ipſum amandum; alias enim eo ipſo fieret rationalis, ſive intellectualis: Ergo nec ad ſubſiſtendū ſubſiſtentia divinā. Major probatur primo, operari ſequitur ad eſſe, juxta [illegible] proportionem: Ergo ad eſſe divinum conſequitur operari divinū, & conſequenter natura incapax elevationis ad operari divinum, quale eſt Deum videre, & ipſum amare, erit etiam incapax aſſumptionis ad divinum eſſe. 30

Secundò quod ad minus non eſt potens, à fortiori ad majus eſt impotens: Sed majus eſt naturam creatam aſſumi à Deo ad ſubſiſtendum divinā ſubſiſtentiā, quàm ad videndum & amandum Deum, ut docet expreſsè D. Thomas hic art. 1. ad 2, dicens: *Major & perfectior eſt unio ad Deum ſecundum eſſe perſonale, quam quæ eſt ſecundum operationem*. Ergo natura quæ non poteſt elevari ad videndum Deum, & ipſum amandum, ne- [D] quit ad eſſe ſubſiſtentiæ ipſius aſſumi. 31

Reſpondeo negando Majorem, cujus falſitas conſpicitur ex corpore Chriſti in triduo, quod manſit unitū Verbo & tamen erat incapax elevationis ad videndū Deum & ipſum amandum, aliasq; operationes divinas exercendas. Unde ad primam probationem dicendum, quod operari ſequitur ad eſſe eſſentiæ, vel ad eſſe formale, tanquam ad principium quo: quare juxta illius proportionem conſequitur operatio, vel naturalis, ſi eſſe naturale ſit, vel ſupernaturalis, ſi eſſet ſupernaturale. ad eſſe autem perſonale nō ſequitur operatio, ſed tantùm ut conditio ad operationem ſe habet unde ſi [illegible] ſſe vel natura quam ſubſiſtentia [E] modificat, non ſupernaturalis, ſed naturalis eſt, non conſequitur operatio ſupernaturalis, ſed naturalis, ſuſtentata mediatè à ſubſiſtentia ſupernaturali, à qua ipſa natura immediatè ſuſtentatur. 32

Ad ſecundam probationem diſtinguo Majorem. Si majus & minus ejuſdem ordinis ſint, vel unum in alio includatur, vel unum aliud neceſſariò ſupponat, concedo Majorem. Si diverſi ordinis ſint, & nullatenus ſubordinata, nego Majorem & ſub eadem diſtinctione Minorem, nego Conſequentiam. Nam licèt videre Deum minus ſit quàm hypoſtaticè ipſi uniri, non tamen [illegible] ejuſdem ordinis, nec ordinate ſe habent, ideo ex incapacitate ad viſionem quæ minus [illegible] num eſt, non rectè colligitur in[illegible] pacitas ad unio 33

... quæ eſt ... bonum ... ut ... bonum eſt, ... intelligere, & tamen cum incapacitate ad volendum, ſtat capacitas ad intelligendum in homine.

34 Objicies quinto: Natura incapax ſanctitat ... eſt etiam incapax unionis hypoſtaticæ cum Deo. Sed natura irrationalis, ſanctitatis capax non eſt: Ergo etiam incapax eſt unionis hypoſtaticæ cum Deo. Minor patet, Major vero probatur: ... ſubjectum incapax effectûs formalis formæ ... incapax formæ: Sed unio hypoſtatica ... Deo habet pro effectu formali ſanctificatio... naturæ quæ ipſi conjungitur: Ergo natu... ſanctificationis, eſt etiam incapax un... hypoſtaticæ cum Deo.

35. Reſpondeo negando Majorem ... probationem diſtinguo Majorem: Subj... capax effectûs formalis primarii, eſt ... incapax formæ, concedo Majorem. Subject... capax effectûs formalis ſecundarii, nego M... & ſub eadem diſtinctione Minorem, ... Conſequentiam. Stat ergo capacitas ſub... ad formam, cum incapacitate ad effectum ... formalem ſecundarium, ut conſtat in ani... capaci gratiæ habitualis, quæ tamen incapa... filiationis adoptivæ, quæ ... gratia ... ſtatus: unde cum perſona divina unita n... icatæ, non habeat pro effectu formali ... ratio, illam gratiam & ſanctam conſtituere, ... reddere ſubſiſtentem, natura capax ... effectus vel quaſi effectûs formalis, etiamſi incapax ... ſanctitatis, capax eſt unionis hypoſtaticæ cum Deo.

36. Pro completa hujus difficultatis intelligentia, obſervandum eſt quod ſi perſona divina ... meret naturam irrationalem, non uniretur illi in ratione perſonæ, ſed ſolùm in ratione hypoſtaſis; quia natura irrationalis perſonantatis ca... non eſt, cùm perſonalitas non reperiatur niſi in rationali natura, ut patet ex definitione perſonæ, quæ definitur *rationalis naturæ individua ſubſtantia.*

Articulus II.

An etiam ſubſtantis incompleta & partialis, ſit aſſumptibilis à divina Perſona?

Quatuor ſub hoc titulo involvuntur difficultates breviter hic reſolvendæ. Prima eſt, an materia prima ſine forma ſubſtantiali ad divinam ſubſiſtentiam aſſumi poſſit? Secunda, an forma corruptibilis & materialis, ſeparata à materia, poſſit uniri hypoſtaticè Deo, ſeu ad divinâ ſubſiſtentiam & exiſtentiam aſſumi? Tertia, an anima rationalis à corpore ſeparata, ſit à Deo aſſumptibilis? Quarta, an partes integrales, putà manus, caput, brachium, quandiu ſunt unitæ toti compoſito, poſſint aſſumi, non aſſumpto ipſo compoſito?

§. I.

Prima difficultas reſolvitur: & materiam primam ſine forma ſubſtantiali non poſſe aſſumi ad divinam ſubſiſtentiam probatur.

37. Dico primò: implicat materiam primam aſſumi ad divinam ſubſiſtentiam ſine forma ſu... ontra Suarem aliosque Recentiores ... docent Thomiſtæ, excepto Bannez ... art. 1 dub. ... oppoſitam ſententiam ... probabilem amplexus eſt.

A Prima conclusio ... fundamentum ... Philoſophiæ ... ſe ... cum S. Doctore ... qu. 66 art. ... de Potentia art. 1 & qu... omne ... ipſi implicat materiam ... exiſtere ſine forma: Sed quod implicat ... etiam implicat ſubſiſtere. Ergo implicat materiam primam ſubſiſtere ſine forma ſubſtantiali & ... ſequenter implicat quod ſine ulla forma aſſumatur ad divinam ſubſiſtentiam. Minor cum utraque conſequentia patet, Major autem probari ſolet à noſtris Thomiſtis in phyſica ex eo quod materia prima eſt pura potentia, ideoque eſſentialiter improportionata ut particip... actum ultimum, qualis eſt exiſtentia, niſi mediante formâ.

B Reſpondet Bannez ubi ſuprà, quod eſſi ... gnet materiam primam ſine forma ſubſtantiali actuari per exiſtentiā creatam, quia hæc eſt effectus formæ ſubſtantialis, non tamen implicat quod ſine forma ſubſtantiali exiſtat per exiſtentiam divinam, quæ cùm effectus formæ ſubſtantialis non ſit, non eſt cur eſſentialiter eam ſupponat, ut communicetur materiæ: ſuffi... quod materia prima ſine forma ſubſtantiali poſſit exiſtere per exiſtentiam divinam, ut ſine illa ſit per divinam ſubſiſtentiam ſubſiſtere.

C Sed contra primò: D. Thomas infra qu. ... art. 1. docet Verbum aſſumpſiſſe carnem mediante animâ: Ergo ſentit materiam primam non ſolùm in exiſtendo per exiſtentiam creatam, ſed etiam in exiſtendo per exiſtentiam divinam dependere à forma ſubſtantiali, & conſequenter ſicut juxta D. Thomam materia prima ſine forma ſubſtantiali non poteſt de potentia abſoluta exiſtere per exiſtentiam creatam, ita nec per divinam & increatam.

Secundò. Quòd materia ſine forma nequeat exiſtere, non provenit ex eo quòd exiſtentia ... effectus ſecundarius formæ ſubſtantialis, ſed ... eſt pura potentia, ac per conſequens eſſenti... improportionata ut participet actum ultimum, qualis eſt exiſtentia, niſi mediante forma, ... pra dicebamus: At hæc ratio non minus ... reſpectu exiſtentiæ divinæ, quàm reſpectu exiſtentiæ creatæ. Ergo ſicut implicat materiā primā ſine forma ſubſtantiali actuari per exiſtentiam creatam, ita repugnat ſine illa exiſtere per divinam.

D Dices, Eſto repugnet materiam primam, omni formā ſubſtantiali denudatam, exiſtere per exiſtentiam increatam, non repugnat tamen quod ipſa, ut formæ ſubſtantiali conjuncta, per exiſtentiam increatam exiſtat, forma exiſtente per exiſtentiam creatam: Ergo poterit aſſumi ad ſubſiſtendum ſubſiſtentiā divinā, formā ſubſtantiali ad eandem ſubſiſtentiam non aſſumptā.

E Sed contra: Nulla pars actu aliis partibus ... poteſt aſſumi ad divinam ſubſiſtentiam, aliis partibus non aſſumptis; quia nimirum non p... aſſumi ad divinam ſubſiſtentiā, niſi ratione toti... prius ſubſiſtentis per illam ut paragrapho 5. d... mus: Ergo ſi materia prima ab omni forma ſeparata, aſſumi nequeat ad divinā ſubſiſtentiam, ... tenus ad eā aſſumi poterit, ipſā formā nō a...

Argumenta quæ Suarez & alii Recentiores contra hanc concluſionem opponunt, ſumuntur ex eo quod materia prima poteſt ſine forma exiſtere & ſubſiſtere de potentia abſoluta, ſubindeque, ad ſubſiſtentiam divinam, etiam ſine forma, aſſumi. Verum cum hæc difficultatem merè philoſophicam tangant, hic ... termi... ne in quæſtionibus philoſophicis immoremur.

Ban-

[illegible]annez verò in loco citato in favorem ſuæ ſententiæ ſic arguit primò: Da facto exiſtentia divina ob ſuam infinitatem eſt communicata humanitati Chriſti, ſine receptione in illa, terminando dependantiam quam humanitas à propria exiſtentia haberet: Ergo poterit etiam uniri materiæ primæ, illámque exiſtentem reddere.

Secundò perſonalitas Verbi complet dependentiam quam humanitas haberet à perſonalitate finita; niſi à Deo aſſumeretur: Ergo poteſt complere dependentiam quam materia habet à forma ſubſtantiali quantùm ad exiſtendum, ſubindéque illam reddere exiſtentem ſine forma.

Tertiò, Divina eſſentia, quia eſt infinita in linea intelligibili, ſupplet reſpectu intellectûs vicem formæ intelligibilis in ordine ad intellectionem. Ergo cùm etiam ſit infinita in linea exiſtentiæ, poteſt reſpectu materiæ vicem formæ ſupplere in ordine ad exiſtendum.

Hæc tamen parùm urgent, & facilè dilui poſſunt. Ad primum enim, conceſſo Antecedente, diſtinguo Conſequens: Ergo poterit uniri materiæ primæ, ſine forma, nego Conſequentiam: unitæ formæ ſubſtantiali, concedo Conſequentiam. Quod autem ſine forma non poſſit materia prima exiſtere per exiſtentiam divinam, non provenit ex limitatione exiſtentiæ, vel ſubſiſtentiæ divinæ, ſed quia materia ſine forma eſt incapax exiſtendi, ut docet D. Thomas locis ſuprà citatis.

Ad ſecundum, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam, nam etſi ex illo antecedente ſequatur poſſe Deum ſupplere dependentiam materiæ à ſubſiſtentia creata, quia in hoc nulla imperfectio phyſicæ informationis involvitur; ex illo tamen inferri nequit, Deum poſſe ſupplere dependantiam quam materia habet à forma in ordine ad exiſtendum, quia talis dependantia ſine phyſica informatione ſuppleri nequit.

Ad tertium, nego etiam Conſequentiam, & paritatem; nam licèt eſſentia divina poſſit abſque informatione genere munus ſpeciei, reſpectu intellectûs beati, in ordine ad viſionem beatificam, ut in Tractatu de Viſione beata fusè declaravimus: non poteſt tamen abſque imperfectione informationis, reſpectu materiæ, vicem formæ ſupplere in ordine ad exiſtendum.

§. II.

[S]ecunda & tertia difficultas, de anima rationali ſeparata à corpore, & de forma corruptibili à materia ſeparata, breviter reſolvuntur.

Dico ſecundò: animam rationalem à corpore ſeparatam, eſſe unibilem Deo & ab ipſo aſſumptibilem.

Probatur breviter: Animæ rationali hoc ſpeciale & proprium eſt, quòd cùm producatur à ſolo Deo per creationem, habet ſubſiſtentiam & exiſtentiam ſibi propriam, per quam ſubſiſtit & exiſtit ut quod, ſaltem quando eſt ſeparata à corpore: Ergo poterit perſona divina aſſumere animam rationalem ſeparatam à corpore, deſtruendo propriam ſubſiſtentiam & exiſtentiam connaturalem, & loco illius ſubſtituendo ſubſiſtentiam & exiſtentiam divinam & increatam. Vel etiam poteſt Deus creare animam rationalem, & [illegible] pedire ne ab illa reſultet propria exiſtentia & ſubſiſtentia, ut loco illius ſubrogetur perſonalitas [illegible] exiſtentia divina.

Confirmatur: De fide eſt animam Chriſti man- A ſiſſe in triduo Verbo Divino uni[illegible], [illegible] tem per ſubſiſt[illegible]. [illegible] tionalis à corpore ſeparata [illegible] unibilis [illegible] & ab ipſo aſſumptibilis.

Dices, Homo ſub[illegible] cum Deo [illegible] unitatem perſonæ [illegible] unitatem [illegible]? Sed [illegible] ex his modis [illegible] anima [illegible] lis Deo unitur: Ergo non [illegible] aſſumptibilis. Major videtur certa, [illegible] modus unionis cum Deo in ratione ſub[illegible], non eſt huc uſque aſſignatus. Minor [illegible]. Perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia, [illegible] ſuppoſitum individua ſubſt[illegible] ſubſtantialis. Sed anima rationalis [illegible] non eſt [illegible] Verbum, ut in illa ſubſiſt[illegible], nec ſuppoſitum, nec B perſona eſſe poteſt.

48. Reſpondeo primò, unionem animæ rationalis cum Deo eſſe in unitate perſonæ, non adæquatè & completè, ſed inadæquatè & incompletè, eo quòd anima rationalis non ſit adæquatè, ſed inadæquatè natura.

Vel ſecundò reſponderi poteſt, eſſe unionem cum Deo in unitatem ſubſiſtentiæ, quæ unitas ſuppoſiti vel perſonæ non ſit, ex defectu [illegible] completionis: Sicut etiam [illegible] in probabiliori [illegible] tia, ſubſiſtens abſolutum in Deo, quod ſuppoſitum non eſt, nec perſona, quia communicabile.

49. C Dico tertiò: Satis probabile eſt, formas corporeas & materiales poſſe ſupernaturaliter conſervari, & exiſtere ſeparatas à materia, ſubindéque aſſumi à Deo. Ita Medina, Alvarez, Cipullus, & alii ex noſtris Thomiſtis, contra Cabreram & Nazarium.

Probatur: Hujusmodi formæ non magis videntur dependere in eſſe & conſervari à materia in qua recipiuntur, quàm accidentia à ſubjecto à quo ſuſtentantur: Ergo ſicut accidentia poſſunt divinitus ſeparari à ſubjecto, & recipere aliquem modum per ſe exiſtendi, ut patet in quantitate panis in Sacramento Euchariſtiæ: Ita etiam [illegible] materiales & corporeæ, licèt dependeant [illegible] naturaliter à materia in eſſe & conſervari, poſſunt D tamen ſupernaturaliter [illegible] illa ſeparari, & recipere modum aliquem ſubſiſtendi, [illegible] illi quem habebant quandiu erant unitæ ma[illegible] ſubindéque hujusmodi formæ corporeæ [illegible] nitus à materia, poterunt Deo hypoſtaticè uniri, quia ſubſiſtentia divina poteſt ſupplere [illegible] modum ſubſiſtendi quem [illegible] à Deo recipere, cùm illum eminenter contineat.

50. Dices primò: D. Thomas 1. part. quæſt. 70. art. 2. 3. & 6. hoc [illegible] inter animam rationalem & formas corporeas ſtatuit, [illegible] eſt per ſe ſubſiſtens, [illegible] autem aliæ formæ: Sed ſi formæ corporeæ [illegible] materia ſeparatæ poſſent [illegible] E ſiſtere ut quod, non ſtaret [illegible] differentia: Ergo formæ ſubſtantiales corporeæ ſeparatæ à materia non ſunt capaces ſubſiſtendi ut quod, nec per conſequens poſſunt aſſumi à Deo, & per ejus ſubſiſtentiam ſubſiſtere. Major patet, ſequela verò Minoris probatur. Anima rationalis conjuncta corpori, ſolum ſubſiſtit ut quo, ſeparata autem ſubſiſtit ut quod. Sed forma corporea in ſtatu conjunctionis ſubſiſtit ut quo, eſt enim [illegible] ratio ex[illegible] & ſubſ[illegible] p[illegible] rata poteſt ſubſiſtere ut quod, nullum [illegible] inter illam & animam rationalem diſcrimen.

51. R[e]ſpondeo conc[edendo] Majori, negando [illegible] Minoris. [illegible] quia [illegible] plures [illegible] Diſcipuli probab[illegible] anima rat[illegible] corpori conjuncta, [illegible] ſubſiſtit ut quod

c[illegible]

etiam ut [illegible], quod formæ corporeæ non convenit. Tum etiam quia (ſto anima rationalis conjuncta corpori, tantùm ſubſiſtat ut quo eſt tamen, etiam ut materiæ conjuncta, independens ab illa quoad eſſe; forma autem corporea conjuncta materiæ, ab illa quoad eſſe dependet. Præterea quòd anima rationalis ſubſiſtat ut quod à corpore ſeparata, ei convenit adæquatè ab intrinſeco, ſecùs autem formæ corporeæ. Cùm enim ſubſiſtentia ipſi conveniat ſolùm ex ſuppoſitione conſervationis in ſtatu ſeparationis, & talis conſervatio non ab intrinſeco, ſed ab extrinſeco ſolùm, & præter illius exigentiam ei conveniat, etiam ſubſiſtere ut quod in ſtatu ſeparationis, non ab intrinſeco, ſed ſolùm ab extrinſeco, & præter illius exigentiam, ipſi competit; & ita ſemper ſubſiſtit diſcrimen à D. Thoma aſſignatum inter formam corpoream, & animam rationalem.

52 Dices ſecundò: Eſto forma ſubſtantialis corporea, poſſit divinitùs à materia ſeparari, & ſic ſeparata ſubſiſtere, tamen in tali ſtatu non poteſt ſubſiſtere per ſubſiſtentiam totalem, ſed duntaxat partialem: At divina perſonalitas non poteſt ſupplere vices ſubſiſtentiæ partialis: Ergo nequit reddere ſubſiſtentem formam ſubſtantialem corpoream à materia ſeparatam. Minor patet, Deus enim non poteſt ſupplere vices partis, cùm de ratione partis ſit eſſe quid incompletum & imperfectum. Major etiam videtur manifeſta, nam ſubſiſtentia conſequens ad entitatem partialem, qualis eſt forma ſeparata à materia, non poteſt eſſe totalis, ſed duntaxat partialis.

53 Reſpondeo primò, negando Majorem: Sicut enim ſubſiſtentia quâ anima rationalis à corpore ſeparata ſubſiſtit, quamvis ſit ſubſiſtentia entitatis partialis, non eſt ſubſiſtentia partialis, quia ad hoc requirebatur, quod poſſet cum alia ſubſiſtentia componere ſubſiſtentiam totalem: Ita ſubſiſtentia quâ ſubſiſteret forma corporea à materia ſeparata, quamvis eſſet ſubſiſtentia entitatis partialis, non eſſet tamen ſubſiſtentia partialis, quia non poſſet cum alia ſubſiſtentia componere ſubſiſtentiam totalem.

54 Secundò reſpondere poteſt, datâ Majori, diſtinguendo Minorem: Divina perſonalitas non poteſt vices gerere ſubſiſtentiæ partialis; quantùm ad rationem partis, concedo Minorem. Quoad rationem ſubſiſtentiæ, ſine imperfectione partis, nego Minorem, & Conſequentiam. Sicut enim Deus uniri poteſt animæ rationali à corpore ſeparatæ, & de facto Verbum Divinum illi in triduo hypoſtaticè fuit unitum, & anima Chriſti fuit ſubſiſtens ſubſiſtentiâ Verbi, etſi (ut plures extra Scholam Divi Thomæ exiſtimant) anima ratione ſui ſubſiſtat ſubſiſtentiâ partiali. Ita quamvis ſubſiſtentia formæ corruptibilis, ſeparatæ à materia, partialis ſit, poterit hac ſubſiſtentia privari, & loco illius ſubſiſtentiâ Verbi ſubſiſtere; non ita ut ſubſiſtentia Verbi induat rationem ſubſiſtentiæ partialis, ſed ita ut totum munus ſubſiſtentiæ obeat ſine imperfectione partialitatis.

§. III.

Vltima difficultas reſolvitur.

DIco ultimò: Partes integrales, putà manus, caput, brachium, quandiu ſunt inter ſe, & toti compoſito unitæ, non p[illegible] niſi aſſumatur compoſitum, ſi tamen ſe[illegible] à toto poſſint aſſumi [illegible]

Prima pars [illegible] ſtant & [illegible] per [illegible] ut [illegible] Ph[illegible] partes. Unde ut [illegible] divinæ ſuppleant [illegible] nectuntur illarum partium, [illegible] pleri[illegible] ſubſiſtentiæ & [illegible] poſſ[illegible] que illud aſſumere.

Confirmatur. Rep[illegible] propria ſubſiſtentia terminatum, [illegible] divinam. At ſi pars integ[illegible] unita poſſet aſſumi ad divinam [illegible] to compoſito non aſſumpto, po[illegible] ſtere propria ſubſiſtentia & divinæ [illegible] inaſſumptibilis eſt, non aſſumpto to[illegible] ſumptis aliis partibus ipſi conjunct[illegible] ponitur ex probabiliori ſententia, [illegible] ſtabilivimus, Minor aut[em] probatur. [illegible] ſtens in toto, non poteſt non [illegible] tiâ totius, ut conſtat ex dictis. [illegible] toto qualiter manet dum [illegible] partibus [illegible] ta) poſſet aſſumi ad divinam ſubſiſtentiam [illegible] ſubſiſteret ſubſiſtentia propria, nempe [illegible] tiâ totius, & ſubſiſtentia divina. [illegible] quo

Inferes, formam ſubſtantialem, unitam [illegible] teriæ, non poſſe aſſumi, niſi [illegible] tur [illegible] & totum compoſitum: Quia forma ut [illegible] teriæ, non ſubſiſtit, nec exiſtit, niſi per [illegible] ſtentiam & exiſtentiam totius, quæ [illegible] communicatur formæ, & mediante fo[illegible] materiæ.

Secunda vero pars, quæ aſſerit partes [illegible] tes, ut à ſuo ſubjecto diviſas, poſſe u[illegible] ſiſtentia divina, & per illam exiſtere, etiam aſſumpto toto compoſito, manifeſta eſt [illegible] iſtæ partes ſeparatæ ſubſiſtunt ſubſi[illegible] priâ, realiter à ſubſiſtentia totius diſtincta, per diviſionem & ſeparationem acquirunt [illegible] ſtentiam & exiſtentiam propriam, d[illegible] ea quam habebant, cùm erant un[illegible] toti [illegible] ſito: Sed quod gaudet ſubſiſtentia propria, po[teſt] immediate à Deo aſſumi, & ſubſiſtere per [illegible] ſtentiam divinam, in qua eminenter talis [illegible] ſtentia continetur: Ergo partes integrantes [illegible] ratæ à toto, poſſunt aſſumi, etiam illo non a[ſſum]pto. Idem dicendum eſt de partibus homo[gene]is, abinvicem ſeparati: v. g. duæ medi[illegible] quæ, abinvicem ſeparatæ, poſſunt uniri cum [illegible] & illius ſubſiſtentia ſubſiſtere, quia abinvi[cem] ſeparatæ induunt rationem totius ejuſdem [illegible] onis cum illo quod componebant, & ſubſiſtunt ſubſiſtentia propria, eminenterque in di[illegible] ſubſiſtentia contentâ.

Contra primam partem hujus concluſionis Suarez, Granadus, & alii Recentiores objiciunt: Id quod ſubſiſtit per ſubſiſtentiam propriam [illegible] atam, poteſt ſubſiſtere per divinam ſubſi[ſtenti]am: Sed partes ſive eſſentiales ſive integrales componentes totum, ſubſiſtunt per propri[illegible] partiales ſubſiſtentias: Ergo poteſt una [illegible] ab alia ſubſiſtere ſubſiſtentiâ divinâ, ſubinde [illegible] una pars actu aliis partibus unita, aſſumi ad [di]vinam ſubſiſtentiam, aliis partibus non aſſum[ptis]. Major patet ex dictis, Minor vero ſic oſtenditur. Subſiſte[ntia] conſequitur entitatem, & [illegible] proport[illegible] Sed en[ti]tas cujuſcunque [illegible] eſt [illegible] ex [illegible] ibus entitatibus: Ergo [illegible] debet eſſe compoſita [illegible] b[illegible] & conſequenter partes [illegible] u[illegible]

[illegible] entes ſubſiſtunt ſubſiſtentiis diſtin- [illegible]

[illegible] atur primò. Subſiſtentia totius inte- [illegible] eſt extenſa & diviſibilis, non minus quam [illegible] totum. Sed omne extenſum & diviſibile, [illegible] ſitum ex partibus. Ergo ſubſiſtentia [illegible] integralis compoſita eſt ex partibus. & [c]onſequenter conſtat partialibus ſubſiſtentiis [illegible] ejus partes ſubſiſtunt.

Confirmatur ſecundò: Modus materialis indiviſibilis plura & diſtincta ſubjecta modificare nequit. Sed ſubſiſtentia totius integralis eſt modus materialis, & actuat plura ſubjecta, ſcilicet partes ex quibus componitur: Ergo nequit eſſe indiviſibilis, ſed neceſſariò diviſibilis eſt, ſubindéque pluribus partialibus ſubſiſtentiis conſtat.

Ad objectionem reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, & ad illius probationem diſtinguo ſecundam partem Majoris: Subſiſtentia conſequitur entitatem, & illi proportionatur, proportione habitudinis, concedo Majorem. Proportione omnimodæ convenientiæ, nego Majorem. & conceſſa Minori, nego Conſequentiam. Nam licèt ſubſiſtentia proportionari debeat cum entitate totius ad quam neceſſariò ſequitur proportione habitudinis per modum termini, cum natura terminabili, non debet tamen in omnibus convenire cum illa; ac proinde ex illa proportione non ſequitur quod ſi entitas eſt compoſita ex pluribus entitatibus, etiam ſubſiſtentia debeat eſſe compoſita ex partialibus ſubſiſtentiis, quia ſubſiſtentiæ talis compoſitio repugnat, ſicut & exiſtentiæ. Unde

Ad primam confirmationem nego Majorem, ut enim ſubſiſtentia eſſet diviſibilis & extenſa, deberet partibus immediatè convenire: Non autem illis convenit immediatè, ſed toti, & ratione illius partibus; & ideo non eſt extenſa & diviſibilis, ſed inextenſa & indiviſibilis. Ex quo patet reſponſio ad alteram confirmationem, Major enim diſtinguenda eſt. Modus materialis indiviſibilis plura & diſtincta ſubjecta modificare nequit, immediatè, & ratione ſui, concedo Majorem. Mediatè, & ratione alterius, nego Majorem, & ſub eiſdem diſtinctionibus Minorem, nego Conſequentiam; nam ſubſiſtentia non actuat immediatè partes componentes totum, ſed immediatè actuat totum, & illo mediante partes: Sic autem actum indiviſibilem plura actuare ſubjecta non repugnat, ut conſtat in exiſtentia, quæ indiviſibilis eſt, & tamen actuat materiam & formam, non quia non ad illas immediatè, ſed mediatè comparatur, ſcilicet mediante toto, cui primò & immediatè convenit.

Articulus III.

An accidentia immediatè à Deo aſſumptibilia ſint?

CErtum eſt apud omnes, accidentia, mediante ſubſtantiâ cui inhærent, poſſe à Deo aſſumi, ſi nimirum ſubſtantia illa quæ eſt eorum ſubjectum aſſumatur; unde de facto intellectus & voluntas aliæque proprietates hominis, ac cæteræ accidentia communia, media humanitate, Verbo Divino unita ſunt. Difficultas ergo ſolùm eſt de immediata illorum aſſumptione, de qua variæ ſunt ſententiæ: Multi enim ex Recentioribus negant illam eſſe poſſibilem. Ita Suarez, Vaz[illegible] adu[illegible] Albi[illegible] Medina [illegible] & V[illegible], docent poſſe accidens [illegible] ndum [illegible] nam [illegible], quæ [illegible] has du[illegible] dens [illegible] ſu[illegible] tamen [illegible] xiſtentia [illegible] Alv[illegible] a S. Thoma, Cipulli, & [illegible] Thomiſtæ

§. I.

Statuitur prima concluſio

DIco primò: Nullum accidens eſt immediatè aſſumptibile ad perſonalitatem, ſeu ſubſiſtentiam divinam.

Hanc concluſionem, impugnatis aliis rationibus, probat V[illegible] hoc diſcurſu: Non eſt cum fundamento [illegible] alius modus unionis [illegible] cum Deo, præter illum quem in myſterio Incarnationis [illegible] Sed immediata unio accidentis cum [illegible] ſubſiſtentia [illegible] myſterio Incarnationis [illegible] nequit [illegible] cum divina ſubſiſtentia quam in hoc myſterio habemus, ſit natura ſubſtantialis & [illegible] ſe ſubſiſtens, ſeu nata per ſe ſubſiſtere: Ergo accidens poſſe immediatè aſſumi & elevari ad divinam ſubſiſtentiam & perſonalitatem, ſine fundamento aſſeritur. 64.

Simili diſcurſu nititur Granado, probans concluſionem iſtam, ex eo quod à Sanctis Patribus qui de myſterio Incarnationis tam copiose diſputaverint, non ſit mentio de alio genere unionis, quam de illo quo natura ſubſtantialis unitur cum ſubſiſtentia divina; ſubindéque poſſibilitas unionis naturæ accidentalis cum divina ſubſiſtentia, abſque fundamento aſtruitur.

Sed hoc argumentum non urget, poteſtque enervari inſtantia deſumpta ex communi Theologorum ſententia, quam illi Authores profitentur, aſſerente poſſe irrationalem naturam immediatè uniri divinæ ſubſiſtentiæ: Etenim ex myſterio Incarnationis ſolùm habetur unio ſubſtantialis naturæ rationalis cum Deo in unitatem perſonæ, & tamen, hoc non obſtante, cum fundamento aſtruitur poſſibilis unio naturæ irrationalis cum Deo in unitatem non perſonæ, ſed ſuppoſiti: Ergo ex eo quod unio quæ ex myſterio Incarnationis habetur, ſolùm [illegible] ſubſtantialis potentiæ ex[illegible] per[illegible] inferturalium unionis modum eſſe impoſſibilem, & ſine fundamento [illegible] tum. 65.

Alii ex Recentioribus ad [illegible] concluſionem. [illegible] ex [illegible] naturas communi[illegible] tatas, [illegible] interredit communicatio idiomatum [illegible] ipſæ naturæ, & quæ [illegible] propr[illegible] cem prædicentur in concreto: Unde iſtæ propoſitiones ſunt veræ, *Deus eſt homo*, *Homo eſt Deus*. Sed naturæ accidentali, nec in abſtracto, neque in concreto poteſt prædicari de Deo; hæc enim propoſitio [illegible] *Deus eſt albus*, verificari [illegible]: Ergo [illegible] accidentali non poteſt [illegible] in ſubſiſtentia conjungi, proinde [illegible] immediatè uniri ſubſiſtentiæ di[illegible] terminum. 66.

Sed nec etiam hæc ratio urget, [illegible] infringi exemplo [illegible] 67.
dum

[illegible] ... & [illegible] ... tamen de V[er]bo [illegible] ... concreto prædicari poterat [illegible] ... nec anima, nec animatum d[illegible] ... ad [illegible] ... enim neceſſaria eſſet identi[illegible] ... rationalis cum Verbo, unde hæc propoſitio, *Verbum eſt humanitas*, defectu i[dent]itatis humanitatis cum Verbo, falſa eſt. Ad ſecundum vero oporteret Verbum ab anima rationali informaretur, q[uod] implicat. Ergo ſtat naturam aliquam a Deo aſſumi, & ipſius ſubſiſtentiâ terminari, abſque eo quod adinvicem prædicentur.

68. Tertiò alii argunt, & ſic probant noſtram concluſionem. Ex ſubſiſtentia & natura per illam terminata, debet unum per ſe reſultare. Sed ea natura accidentali, & ſubſiſtentia divina, unum per ſe reſultare nequit, cùm accidens & ſubſtantia genere diſtent. Ergo accidens non poteſt immediatè divinâ ſubſiſtentiâ terminari.

69. Sed hæc etiam ratio inefficax apparet, quia non minus diſtant genere ſubſtantia creata & increata, quàm ſubſtantia & natura accidentalis; Deus enim eſt extra genus, nec in aliquo prædicamento continetur, ut in Tractatu de Attributis oſtendimus. Sed hac diſtantiâ non obſtante, ex ſubſiſtentia Verbi & humanitate aſſumpta, reſultat unum per ſe, ut docet D. Thomas ſuprà qu. 2. art. 6. Ergo pariter quod accidens & ſubſiſtentia divina diſtent diſtantiâ genericâ, non impedit, quin ex illorum unione reſultet unum per ſe.

Diſp. 4. Art. 1. §. 3

70. Confirmatur: Ideo ex unione humanitatis ad Verbum reſultat unum per ſe, quia licèt humanitas adveniat enti completo, trahitur ad eſſe illius: Sed in eo ipſo quod natura accidentalis uniretur cum Deo quoad ſubſiſtentiam, traheretur ad eſſe divinum. Ergo illis ut unitis unum per ſe reſultaret: & per conſequens malè probatur non poſſe accidens uniri ſubſiſtentiæ divinæ, ex eo quod ex illis ſic unitis unum per ſe reſultare nequeat. His ergo rationibus, quibus communiter utuntur Recentiores, ut futilibus aut inefficacibus prætermiſſis.

71. Probatur concluſio ratione fundamentali, quæ poteſt ſic breviter proponi. Quod non eſt per ſe capax ſubſiſtentiæ propriæ, nequit immediatè aſſumi ad ſubſiſtendum ſubſiſtentiâ divinâ. Sed accidens non eſt per ſe capax ſubſiſtentiæ propriæ. Ergo non poteſt immediatè aſſumi ad ſubſiſtendum ſubſiſtentiâ divina. Major patet, nam aſſumptio creaturæ ad ſubſiſtendum ſubſiſtentiâ divinâ, fit ab hoc ut loco ſubſiſtentiæ propriæ ſubſiſtentia divina ſubſtituatur in illa. Minor verò in qua eſt difficultas probatur primò: Subſiſtentia ſubſtantialis, ſeu modus eſſendi per ſe, ita eſt proprius ſubſtantiæ, ſicut modus eſſendi per inhærentiam in alio, proprius eſt accidentis: Sed modus inhærentiæ ita eſt accidenti proprius, ut repugnet communicari ſubſtantiæ. Ergo & modus per ſe exiſtendi, ita appropriatur ſubſtantiæ, ut implicet competere accidenti.

Secundò eadem Minor ſuadetur. Subſiſtentia eſt ultimum complementum ſubſtantiæ in genere ſubſtantiæ, atque actus veluti ſecundus aptitudinis ipſius ſubſtantiæ ad eſſendum per ſe: Sed accidens non eſt capax ultimi complementi ſubſtantiæ in genere ſubſtantiæ, atque actus ſecundi aptitudinis illius ad eſſendum per ſe, ſicut neque è contra ſubſtantia eſt capax ultimi co[mpleme]nti accidentis in genere ac[ci]d[entis]. E[rgo] ac[ci]dens non eſt de ſe capax ſubſiſtentiæ [illegible]

72. Hinc poteſt deduci alia ratio [illegible] o-

[illegible] ... cluſ[illegible] ... am [illegible] ... ſubſi[illegible] ... ud [illegible] ... p[illegible] ... re ſu[illegible] ... ſtentiam ſubſiſtentia div[ina illegible] ... pletum in ra[tio]ne ſubſtantiæ [illegible] ... ſtentiam. Minor vero p[illegible] ... compl[ementu]m in genere ſubſtan[tiæ illegible] ... poni [illegible] ... quod ſic dicitur c[illegible] ... ſtantiam, ſicut aliquid eſſe ultim[illegible] ... g[e]n[ere] [a]ccentis, vel accidens, [illegible] ... tur id quod dicitur ita compl[illegible] ... cidens: Sed implicat accidens e[illegible] ... Ergo & eſſe ultimo completum in [illegible] ... ſtantia.

§. II.

Alia Concluſio ſtabilitur

Dico ſecundò: non implicat accidens [illegible] mediate cum exiſtentia divina.

Probatur: Sicut poteſt aſſumi ad [ſu]bſ[iſtentiam] divinam quidquid eſt capa[x] propri[æ] ſu[bſiſtentiæ], ita poteſt uniri divinæ exiſtentia quidquid [illegible] pax exiſtentiæ propriæ: Sed accidens [illegible] propriam exiſtentiam diſtinctam r[illegible] eſſentia, & ab exiſtentia ſubje[cti illegible] po[illegible] ſumi [ad] exiſtendum divina e[x]iſtentia. Min[or] ponitur ex Metaphyſica, Major vero eſt [illegible] ſeſta, eadem enim eſt ratio de aſſumptio[ne illegible] exiſtendum exiſtentiâ divina; cum exi[ſt]en[tia illegible] ata (quam ſuppono ex Metaphyſica, diſt[illegible] aliter ab eſſentia) eminenter in e[illegible] creata contineatur, ſicut ſubſiſte[ntia illegible] nenter continetur in divina perſonalitate [illegible] ſubſiſtentia.

Confirmatur & magis illuſtratur h[illegible] Quia exiſtentia humanitatis reali[ter] ab [illegible] ſtinguitur, & eminenter in divin[a illegible] tinetur, poteſt hæc cum humanitate un[illegible] que e[x]iſtentem reddere; uno dicta [illegible] h[illegible] Chriſti non exiſtit per exiſtentiam creatam & propriam, ſed ad divinam & increatam [illegible] ut diſp. præcedenti art. 2. co[illegible] V[illegible] Suarem, alioſque Recentiores [illegible] Sed exiſtentia accidentis re[illegible] ejus diſtinguitur, & continet[ur illegible] in e[illegible] tia divina: Ergo poteſt divi[illegible] um [illegible] plere, & cum accidente uni[illegible] exiſtens, ſicque inde non [re]pugn[at] unio [illegible] diata accidenti [illegible] divi[nam illegible].

Reſpondebis, [illegible] em Majori[illegible] æquatam, non enim [illegible] ſolum poteſt [illegible] tas per divinam exiſte[ntiam illegible] c, [illegible] ſtentia humanitatis re[illegible] r ab illa diſtin[illegible] & in exiſtentia divina [e]minenter contine[illegible] inſuper quia eſt natur[a ſub]ſtantialis, & i[illegible] non repugnat per [illegible] exiſtentiam qu[illegible] ſtantialis eſt ac[illegible] natura autem ac[illegible] capax actus ſubſtantialis non eſt: unde [illegible] hanc [illegible] n, non poteſt per divinam ſ[illegible] [illegible] ſubſi[illegible] c, [illegible] nec [illegible] ddi exiſtens pe[illegible] tiam [illegible] n.

[illegible] non minus diſtat natura [illegible]

[illegible] ct [illegible] ita, q[illegible]

[illegible] ia u[illegible] ia [illegible]

minenter ſubſiſtentiam naturæ creatæ, quamvis A increata ſit, poteſt naturam creatam terminare & reddere ſubſiſtentem: Ergo quamvis exiſtentia divina ſit actus ſubſtantialis, quia tamen eminenter continet exiſtentiam accidentis, poteſt cum accidente uniri, & illud exiſtens conſtituere.

Dices, hoc inter ſubſiſtentiam & exiſtentiam reperiri diſcrimen, quod ſubſiſtentia ex proprio conceptu eſt terminus, exiſtentia verò eſt forma, & ultimus actus: licèt autem nulla ſit imperfectio in hoc quod formalitas divina terminet naturam creatam, benè tamen in hoc quod illam actuet aut informet; ideóque poteſt ſubſiſtentia divina immediatè uniri naturæ creatæ, ſecus autem divina exiſtentia.

B Sed contra primò; De facto exiſtentia divina reddit humanitatem Chriſti exiſtentem, ut diſp. præcedenti art. 2. pluribus oſtenſum eſt, & tamen non informat humanitatem; Ergo de conceptu exiſtentiæ non eſt actuare informando id quod exiſtens conſtituit, & conſequenter ex iſto capite non repugnat divinam exiſtentiam alicui accidenti uniri, illúdque exiſtens reddere.

Secundò, quāvis ſubſiſtentia ſit actus, non tamē eſt actus phyſicè informans, ſed terminans. ſubindeq; poteſt immediatè humanitati uniri, absq; phyſica informatione: Ergo ſimiliter quamvis exiſtentia ſit ultimus actus; quia tamen ex proprio conceptu formali, non eſt actus ultimus informans, ſed actus ultimus terminās, divina exiſtentia poteſt absq; informatione naturæ creatæ C immediatè uniri, & illam exiſtentem reddere,

§. III.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

9. OBjicies primò contra primā concluſionem. Quod eſt capax modi eſſendi per ſe, poteſt aſſumi ad ſubſiſtentiam divinam: Sed omne accidens eſt capax modi eſſendi per ſe: Ergo poteſt aſſumi ad ſubſiſtentiam divinam. Minor patet, accidens enim divinitus ſeparari poteſt à ſuo D ſubjecto, & ex vi talis ſeparationis acquirere modum eſſendi per ſe, ſive modum independentiæ à ſuo ſubjecto tanquam à ſuſtentante. Major verò probatur. Aſſumi ad ſubſiſtentiam divinam, eſt habere ab illa modum eſſendi per ſe: Ergo quod eſt capax modi eſſendi per ſe, aſſumi poteſt ad ſubſiſtentiam divinam.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Quod eſt capax modi eſſendi per ſe qui ſit ſubſiſtentia, ſubindeque qui denominet ipſum ſuppoſitum, aſſumi poteſt poſt divinam ſubſiſtentiam, concedo Majorem. Quod eſt capax modi eſſendi per ſe, qui non ſit ſubſiſtentia nec proinde conſtituat ſuppoſitum, ſed ſolùm ſit ſimilis analogicè ſubſiſtentiæ, tranſeat Minor, & nego Conſequentiam. Dico … , quia plures Theologi docent, idque ſatis probabiliter, accidens ex vi ſeparationis à ſubjecto, non habere aliquem modum eſſendi per ſe, ſed tantùm privari modo inhærentiæ, quod eſt eſſe per ſe ſubſiſtens negativè, non verò poſitivè. De quo in Tractatu de
6. 3. Euchariſtia.

81. Objicies ſecundò contra ſecundam concluſionem: Exiſtentia ſubſtantialis non poteſt communicari accidentali naturæ: Sed exiſtentia divinæ naturæ ſubſtantialis eſt: Ergo nequit communicari accidenti, & conſequenter non poteſt accidens immediatè divinæ exiſtentiæ uniri. Major A probatur, ſicut ſubſiſtentia ſupponit rem quæ per illam ſubſiſtit eſſe ſubſtantiam, ita exiſtentia ſubſtantialis debet ſupponere illud cui ſuum effectum formalem tribuit, eſſe ſubſtantiam. Ergo accidens nequit exiſtere exiſtentiā ſubſtantiali.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem. Exiſtentia ſubſtantialis eminenter & formaliter, concedo Majorem. Exiſtentia ſubſtantialis formaliter, & accidentalis eminenter, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minorem, nego Conſequentiam: Nam exiſtentia divina, quamvis ſit ſubſtantialis formaliter, eſt tamen eminenter accidentalis, & ideo poteſt accidenti communicari. Sicut poteſt communicari naturæ ſubſtantiali creatæ, B quia quamvis ſit exiſtentia increata formaliter, eſt tamen eminenter exiſtentia creata, cum illam eminenter contineat. Divina autem ſubſiſtentia non eſt ſubſtantialis eminenter & formaliter, quia eminenter non continet ſubſiſtentiam aliquam creatam per quam ſubſiſtere poſſit natura accidentalis. & ideo eſt ita propria ſubſtantialis naturæ, ut accidentali communicari non poſſit. 82.

Reſpondeo ſecundò negando abſolutè Majorem ad cujus probationem nego paritatem: Diſparitas eſt, quia cum omnis ſubſiſtentia ſit ex propria ſua ratione ultimum complementum rei in ratione ſubſtantiæ, debet neceſſario ... ponere rem illā cujus dicitur ſubſiſtentia eſſe ſubſtantiam: At verò exiſtentia etiam ſubſtantialis cum C ex proprio ſuo conceptu ſit ſolùm ultimū complementum in ratione entis, ratio ſubſtantialis vel accidentalis merè materialiter ſe habet ad ipſam, ſubindéque ut accidens ſit capax exiſtentiæ divinæ, licèt ſubſtantialis, non requiritur quod ſit ſubſtantia, ſed ſufficit quod ſit aliquid complebile in ratione entis. 83.

Objicies tertiò: Illud ſolùm poteſt aſſumi ad exiſtendum exiſtentiā divinā, quod poteſt conſtituere unum ens per ſe cum Deo, Deus enim non poteſt venire in compoſitionem entis per accidens: Sed accidens nequit conſtituere unum ens per ſe cum Deo: Ergo nec aſſumi ad ejus ſubſiſtentiam. Minor probatur: Quæ non ſunt ejuſdem D generis, ſed diverſi, nequeunt uniri ad faciendum unum ens per ſe: Atqui accidens & Deus ſunt diverſi generis, Ergo unum per ſe conſtituere nequeunt. 84.

Reſpondeo negando Minorem, & diſtinguendo ejus probationem: Quæ ſunt diverſi generis nequeunt uniri inter ſe ad faciendum unum ens per ſe, ſi ambo afferant ſuas proprias exiſtentias, concedo. Si unum illorum ſit privatum ſuā propriā exiſtentiā, & trahatur ad exiſtentiam alterius, ſicut traheretur accidens ad exiſtentiam Dei, ex ſuppoſitione quod aſſumeretur ad illam, negatur. 85.

Objicies ultimò: Si accidens v. g. albedo, aſſumeretur à Deo ad exiſtendū exiſtentiā increatā, E denominaret Deum ipſum album ſicut humanitas aſſumpta denominat Deum hominem: Sed hoc non debet admitti, eſſe enim album non poteſt tribui ab albedine, niſi ſubjecto cui ineſt, Deus autem nequit eſſe ſubjectum albedinis: Ergo implicat accidens aſſumi à Deo, ad exiſtendum exiſtentiā divinā. 86

Reſpondeo negando ſequelam, ſolùm enim in caſu objectionis, Deus diceretur habens albedinem, non tamen albus: Sicut in triduo Verbum quod remanſit unitum animæ Chriſti, dicebatur habens animam, non tamen animatum; & ratio eſt quia illud ſolùm dicitur album, vel ani- 87

animatum, cui inhæret albedo, vel quod informatur ab anima: albedo autem nequit inhærere Deo, nec Verbum ab anima informari.

Mitto plura alia argumenta quibus Adverſarii probare contendunt, nullam entitatem creatam poſſe exiſtere per exiſtentiam realiter ab illa diſtinctam, tum quia hæc ſpectant ad Philoſophiam, & à noſtris Thomiſtis in Metaphyſica clarè diluuntur; tum etiam quia facilè enervari ac infringi poſſunt exemplo humanitatis Chriſti, quam per divinam exiſtentiam exiſtere, diſputatione præcedenti oſtendimus, & docet frequentior, probabiliórque ſententia. Unde præſentem difficultatem ad id ſolum reſtringimus, an ſcilicet accidenti, ex aliqua peculiari ratione, repugnet divinâ exiſtentiâ exiſtere, ſicut ei repugnat, divinâ ſubſiſtentiâ terminari.

Articulus IV.

Vtrum natura creata, ſubſiſtens in propria perſona, & propriâ perſonalitate retentâ, poſſit aſſumi ad ſubſiſtentiam divinam?

88. DIxi *natura creata*, quia extra dubium eſt, perſonalitatem ipſam aſſumi non poſſe ad ſubſiſtendum per divinam ſubſiſtentiam: Tum quia ſubſiſtentia eſt ultimus terminus in linea & ratione ſubſiſtendi: Termino autem ultimo, ulterior terminatio eſſentialiter repugnat. Tum etiam, quia non ſtat perſonalitatem aſſumi, & non aſſumi perſonam ad ſubſiſtendum: Implicat autem perſonam aſſumi ad ſubſiſtendum, cùm perſona ſit rationalis naturæ individua ſubſtantia, id eſt incommunicabilis, quod de incommunicabilitate alteri ut ſuppoſito accipiendum eſſe conſtat; cùm perſona poſſit communicari naturæ, ut patet in perſona Verbi, quæ de facto fuit communicata & unita humanitati.

89. Addidi in titulo, *propriâ perſonalitate retentâ*, quia etiam extra controverſiam, & omnino certum eſt, poſſe naturam conjunctam propriæ perſonalitati aſſumi, ſi per aſſumptionem ipſa perſonalitas expellatur ſeu deſtruatur: Non enim major poteſt eſſe repugnantia, quod natura propriâ perſonalitate illi conjunctâ privetur, quàm quòd ſine ulla producatur, reſultantiâ ſubſiſtentiæ propriæ, per aliquam impeditâ.

90. Solùm ergo difficultas eſt, utrum natura creata, manens in propria perſona, aſſumi poſſit ad ſubſiſtentiam divinam, conſervatâ propriâ perſonalitate; ita tamen ut hæc non aſſumatur, ſed ſola natura quæ illâ terminatur; eo modo quo ſi eadem humanitas quæ nunc aſſumpta eſt à Verbo, conſervatâ hâc unione, aſſumeretur etiam à Patre; & ſicut natura divina, cùm per æternam generationem communicatur Filio, in illo terminatur propriâ Filii perſonalitate, non admittendo perſonalitatem Patris.

91. Affirmativam partem docet Martinus Peres Tract. de Incarn. diſp. 9. ſect. 9. Hurtado in Metaph. diſp. 11. ſect. 7. & 3. part. diſp. 44. num. 1. Bernaldus diſp. 24. ſect. 2. pro ea ex antiquis citantes Bacconum diſp. 5. quæſt. 1. & Naclantum Theorem. 2. circa finem, illámque non improbabilem cenſet Suarez diſp. 14. ſect. 1. dicens, Authores ita ſentientes vix poſſe ratione convinci.

Cæterum, ſententiam negativam (quòd ſcilicet non poſſit, etiam de potentia abſoluta, natura creata, retinendo propriam perſonalitatem, uniri perſonæ divinæ, nec per illius ſubſiſtentiam ſubſiſtere) docent communiter Theologi, non ſolùm recentiores, ſed etiam antiqui, quamvis in aſſignanda ratione hujus impoſſibilitatis non conveniant.

§. I.

Concluſio negativa ſtatuitur.

DIco igitur: natura creata, ſubſiſtens in propria perſona, propriâ perſonalitate retentâ, non poteſt, etiam de abſoluta potentia, uniri perſonæ divinæ, & per illius ſubſiſtentiam ſubſiſtere.

Hanc concluſionem aliqui probant ex definitione perſonæ, de cujus conceptu eſt quod ſit alteri ſuppoſito incommunicabilis: Sed ſi natura creata, propriâ perſonalitate retentâ, aſſumeretur à ſuppoſito divino, illi communicaretur: Ergo implicat ita aſſumi. 92.

Hæc tamen ratio non urget, poteſt enim facilè reſponderi, non eſſe de ratione perſonæ, quod natura ex qua componitur, non communicetur alteri ſuppoſito, vel perſonæ, ſed ſolùm quod perſona ipſa ex natura & perſonalitate compoſita, non poſſit illi communicari; nam Perſonæ Patris æterni convenit definitio & ratio perſonæ, & tamen illius natura communicatur Filio: Perſonæ etiam conſtitutæ ex perſonalitate Verbi & humanitate aſſumpta, competit definitio perſonæ, & tamen natura humana, perſonalitate Filii retentâ, poteſt Patri communicari, & per ejus ſubſiſtentiam ſubſiſtere: Hæc ergo ratio ſolùm videtur probare, quod perſona creata non poſſit aſſumi à perſona divina; non autem quòd natura propriâ ſubſiſtentiâ ſubſiſtens illâque retentâ, non poſſit ab illa aſſumi, de quo ſolùm eſt quæſtio in præſenti. Unde

Suarez loco citato, alias refert rationes, præſertim ex Cajetano, & eas impugnat, ac tandem iſtam conſtituit, quæ maximè illi placet. Propria ſubſiſtentia naturæ creatæ eſt modus quidam intrinſecus per ſe exiſtendi: Sed hic modus habet formalem & immediatam repugnantiam cum illo modo unionis quem habet natura aſſumpta in alio ſuppoſito, quia eſſe per ſe & in alio ſunt modi ita repugnantes, ut unus intrinſecè includat negationem alterius: Ergo implicat naturam creatam ſubſiſtentem in propria perſona, uniri perſonæ divinæ, & in illa ſubſiſtere. 93.

Sed hæc ratio in multis deficit, primò quia duo ſupponit falſa, aut ſaltèm incerta & dubia. Primum eſt, quod ſubſiſtentia naturæ creatæ ſit modus illius; illud enim, licèt ſit probabile, non eſt tamen certum, nec à Theologis unanimiter recipitur; multi enim cum Cajetano exiſtimant, perſonalitatem creatam non eſſe modum naturæ, ſed entitatem realiter ab illa diſtinctam. Secundum eſt, naturam creatam non uniri perſonæ divinæ immediatè, ſed per aliquem nexum ſeu modum ab illis extremis diſtinctum; oppoſitum enim plures Theologi docent, nósque ſuprà diſp. 6. illorum ſententiam ut probabiliorē ſecuti ſumus.

Secundò, ex eo quòd perſonalitas propria ſit modus naturæ quam terminat, ſequitur tantùm quòd non poſſit terminare alienam naturam, ſed ſolùm propriam, quia modus rei non poteſt modificare niſi rem illam cujus eſt modus proprius; non autem ſequitur, quod natura terminata

per

[illegible] poſſit termina- [illegible], quæ [illegible] identificatur [illegible]

[illegible] eſſe [illegible] potentia abſolu- [illegible] non convenit eſſentia [illegible] natura creata [illegible] conſequenter [illegible] ſupponi. [illegible]

[illegible] concluſio [illegible] *quam [illegible] Verbum, carne [illegible] antithema ſit.* Ex [illegible] hoc po- [illegible] Concilium infert in [illegible] ex eo quod [illegible] aſſumpta. [illegible] Verbi: At [illegible] non [illegible] bona, ſi natura creata, [illegible] potentia, poſſet terminari [illegible] patet. Ergo hoc impoſſibi- [illegible]

[illegible] rationes quibus Concilii [illegible] veritatis [illegible], non eſſe [illegible] non ſint de fide, ſunt tamen ma- [illegible] authoritatis: Ergo licet de fide [illegible] naturam creatam, propriâ per- [illegible] terminari per divinam, erit [illegible] theologica omnino certa & indu- bi[illegible].

[illegible] concluſio argumento à po- ſteriori [illegible] myſterio Incarnationis. Si natura [illegible] propria perſonalitate [illegible] aſſumptibilis [illegible] Perſona divina, Verbum de [illegible] terminatam propriâ per- ſonalitate, non aſſumendo ipſam perſonalita- tem: At [illegible] fidem Catholicam Verbum [illegible] naturam humanam ſine propria per- ſonalitate: Ergo ſignum eſt non fuiſſe poſſibile [illegible] propria perſonalitate terminatam [illegible] a Perſona divina. Minor eſt certa de fide, [illegible] autem Majoris probatur, tum quia ſi propria perſonalitas & ſubſiſtentia naturæ huma- næ non impediebat unionem [illegible] hypoſtaticam cum Verbo, videtur fuiſſe convenientius perfe- [illegible] humanitati Chriſti, quod non ſolùm ſub- ſiſteret per ſubſiſtentiam Verbi, ſed etiam per propriam, ſi talis ſubſiſtentia ſit compoſſibilis in [illegible] natura cum ſubſiſtentia Verbi. Tum [illegible] quia non ſunt multiplicanda, vel augenda mi- racula ſine neceſſitate. majus vero eſſet miracu- lum auferre a natura humana propriam perſona- litatem, vel impedire ne propria ſubſiſtentia, quæ [illegible] naturaliter debita, ab ipſa fluc- ret, quam conſervare propriam ſubſiſtentiam cum [illegible]. Quod poteſt aptiſſimè exemplo de- clarari [illegible]. Licet præſentia localis & ſa- cramentalis ſint duo modi naturaliter ſimul re- pugnantes [illegible] corpori, un[illegible] natur[illegible] fieri nequit quod idem corpus ſimul habeat duos [illegible] los modos eſſendi, tamen quia extenſio ad locum [illegible] paſſio connaturaliter debita corpori, [illegible] communiter dicitur in materia de Euchariſtia, [illegible] majus miraculum, ſi corpus C[illegible] [illegible] ſacramentalem præſentiam, amitteret [illegible] [illegible] atque præſ[illegible] in qua ha[illegible] [illegible] quæ [illegible] alia exte[illegible]

[illegible]

[illegible] ſubſiſtentia eſt [illegible] redditur ca[illegible] ſtentiæ neceſſ[illegible] tias: Sed in no[illegible] beret ſubſiſtentiam [illegible] eſſet creata [illegible] connaturalis, [illegible] & præternaturalis. Ergo & duas exiſtentias [illegible] creatam & [illegible] ralem, alteram increatam & ſupernaturalem. Cæ- terum ſi natura humana terminata per ſubſiſten- tiam Verbi, ulteriùs per perſonalitatem Patris vel Spiritus Sancti terminaretur, non habe[illegible] propterea tres exiſtentias, quia ſub[illegible] relativæ divinarum perſonarum, non redderent na- turam aſſumptam capacem in div[illegible] exiſtentiæ, ſed unius tantum exiſtentiæ increatæ & inſuitæ; per quam exiſtunt ipſæ divinæ perſonæ.

Probatur quarto concluſio ratione deſumptâ ex Capreolo in 3. diſt. 1. quæſt. 1. art. 3. ad 1. Scoti contra ſecundam concluſionem. Quod de- pendet ab alio dependentia [illegible] & cauſali, non poteſt a pluribus ut plures ſunt dependere adæ- quate in nullo genere cauſæ, ut 2. phyſic. [illegible] no- ſtris Thomiſtis oſtenditur. Sed natura in exiſten- do dependet a ſubſiſtentia dependentia ſtricta [illegible] cauſali: Ergo non poteſt pluribus ſubſiſtentiis adæquate termin[illegible], ſed p[illegible] propriam ſubſiſten- tiam terminatur adæquate, c[illegible] dependentia in exiſtendo, adæquat[illegible] pletur & per conſequens, prop[illegible] ſu[illegible] non po- teſt, etiam d[illegible] potent[illegible], per al[illegible] ter- minari. Q[illegible] non militat in divina natura, comparata cum tribus ſubſiſtentiis r[illegible] tivis cum ab illis in exiſtendo non pendeat, ſed tantum ab ipſis accipiat incommunicabilitatem, ut in Tra- ctatu de Trinitate oſtendimus. Nec etiam pro- bat, quod natura creata non poſſit ſimul termi- nari à tribus divinis perſonis, & in illis ſubſiſte- re; quia per[illegible] divinæ, ut terminantes naturam creatam, [illegible] perſeitatem incommunicabilita- tis tribuent[illegible] non habent rationem cauſæ [illegible] puri termini, ſubindeque natura non depen[illegible] ab [illegible] dependentia cauſali, [illegible] ſolum termi- nativa, quo genere dependentiæ ſtat unum & [illegible] a pluribus dep[illegible] adæquatè intenſivè cum inadæquatione ext[illegible], ut conſtat in [illegible] 98

[illegible] lati-

[illegible] A

[illegible] de conjun[illegible] divinam [illegible] potuit [illegible] ob rationem [illegible] vitaretur, [illegible] tamen [illegible] ſit poſſibilem, [illegible] hac quæſtione, an ſit po[illegible]

Objicies ſecundo: Eadem [illegible] divina terminata perſonalitate Patris, [illegible] natur perſonalit[illegible] te Filii, [illegible] Spiritus Sancto, [illegible] eo quod una perſona divina terminetur [illegible] am: Ergo ſimiliter natura humana te[illegible] perſona propria, potuit te[illegible] minari perſon[illegible] B Verbi, absque eo quod perſonalitas V[illegible] minaret perſonam humanam.

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, neg[illegible] Conſequentiam; licet enim natura divina po[illegible] ſimul terminari triplici ſubſiſten[illegible], hoc [illegible] non poteſt contingere in natura creata, tum [illegible] illud competit divinæ naturæ ratione ſuæ [illegible] tatis, à qua deficit quælibet natura creata [illegible] etiam, quia probando noſtram [illegible]onclusionem, plures aſſignavimus rationes [illegible] ſparitatis [illegible] propriam perſonalitatem reſpectu nat[illegible] tæ, & perſonalitates divinas, tam compara[illegible] ad naturam divinam, quàm etiam comparatu[illegible] ad creatam.

C Objicies tertiò: Natura humana terminata [illegible] alienam perſonalitatê, ſcilicet per ſubſiſtenti[illegible] Verbi, poteſt aſſumi à Patre & Spiritu San[illegible] Nam ut diſputatione præcedenti cum S. Tho[illegible] docuimus, omnes tres perſonæ Trinitati[illegible] po[illegible] runt eandem numero naturam aſſumere. Ergo terminata propriâ perſonalitate, poterit aſſu[illegible] Verbo, non aſſumpta perſonalitate.

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando conſequentiam, & paritatem: Nam ſubſiſten[illegible] propria conſtituit naturam ſubſiſtentem per[illegible] & in ſe, ſubſiſtentia verò aliena conſtituit illam ſub ſiſtentem in alio: implicat autem contradicti[illegible] nem, quod eadem natura ſimul ſubſiſtat pe[illegible] D in alio, non verò quod habeat plures modos ſubſiſtendi in alio; quia ſubſiſtere per ſe & [illegible] alio, ſunt duo modi ſubſiſtendi inter ſe oppo[illegible], & quorum unus, virtualiter ſaltem, includit nega tionem alterius: Plures verò modi eſſendi in al[illegible] non habent inter ſe hanc repugnantiam & opp[illegible] ſitionem, nec unus includit virtualiter n[illegible] nem alterius. Poteſtque id declarari & [illegible] exemplo accidentis, videmus [illegible] omni[illegible] implicet idem accidens ſimul eſſe per ſe [illegible] in alio; cæterum quod ſimul poſſit [illegible] in pluribus [illegible] ctis, multi extra Scholam D. [illegible] dunt, ſaltem de abſoluta potentia. Duas a[illegible] ones diſcriminis probatione 3. [illegible] 4. noſt[illegible] E nis inſinuavimus, quæ ibidem videri p[illegible] terunt.

[illegible] Ad [illegible] ſolum [illegible] in [illegible] ſuo [illegible] non [illegible] quod eadem [illegible] in alieno [illegible] & [illegible] Atque [illegible] in propria [illegible] hoc [illegible] Major eſt certa, [illegible] ſuam dicit [illegible] in alieno [illegible] non eſt in alieno ſuppoſito. Minor [illegible] quoad primam partem patet [illegible] Perſona divina eſt ſuppoſitum [illegible]raneum à qualibet natura [illegible] ata. Quoad ſecundam verò probatur: [illegible] ſubſiſten[illegible] pr[illegible], & non in [illegible] ſuppoſito, ut docent Ph[illegible] in Met. phyſ. [illegible] conſtatque ex [illegible] apud Latinos [illegible] in ſe, idem ſonat [illegible] terminatam in ſe, & non in [illegible] cùm non dicat exc[illegible] natura ſubſtantialis [illegible] habet quod non ſit in [illegible], oportet quod dic[illegible] exclusionem [illegible] eſſendi in alio ut in ſuppoſito.

§. II.

Præcipua objectiones ſolvuntur.

100. OBjicies primo Damaſcenus libro cur ad imaginem Dei ſumus, hæc habet: *Dei Filius ſalutari Patris voluntate factus eſt homo, naturámque humanam ſibi univit cum humana voluntate quæ naturæ eſt conjuncti, hominis autem hypoſtaſim non conjunxit.* [illegible] rationem reddit: *Ne naturæ humanæ voluntas quæ naturæ attributum, voluntate eâ quæ hypoſtaſim attingit à divina voluntatis præſcriptione diſcederet, ſed ei ſponte pareret in omnibus.* Ex quibus verbis hoc poteſt deſumi argumentum: Ideo juxta Damaſcenum, Verbum aſſumpſit naturam humanam, non autem hypoſtaſim hominis, ne fieret aſſumptu[illegible] quaſtaret pe[illegible]cabilitas: Ergo ſupponit [illegible] hypoſtaſis eſſe poſſibilem. Conſequentia patet, nam ſi repugnaret, non ideo aſſumpta non fuiſſet hypoſtaſis humana, ne peccabilitas [illegible], ſed quia impoſſibilis eſſet.

101. Reſpondeo primo, meritò dubitari poſſe an hæc tr[illegible] legitima ſit, cùm in teſtimonio addu[illegible], Damaſcenus duplicê diſtinguat voluntatem, unam hypoſtaſis, & aliam naturæ, quæ diſtincti[illegible] eſt, & Theologiæ ac Philoſophiæ repugnan[illegible]: Philoſophi enim & Theologi unam tantum in homine voluntatem agnoſcunt, quæ naturæ ut quo, & ſuppoſito ut quod, in omnibus ſuis operationibus tribuitur.

Reſpondeo ſecundo: Cùm Damaſcenus loco citato docet Verbum conjunxiſſe ſibi naturam humanam & illius voluntatem, loqui de conjunctione [illegible] per unionem ad divinam ſubſiſtentiam: cum autem ſubdit, non conjunxiſſe ſibi hypoſtaſim hominis, loquitur de conjunctione quam hæretici docebant, ſcilicet per ſolum affe[illegible] & ſpecialem amorem & hujus rationem red[illegible], *Ne voluntas hypoſtaſis, naturæ humanæ à Dei voluntate diſcederet.* Hæc autem affe[illegible]tiva ſolum [illegible] quam hæretici aſtruebant, etſi de [illegible] & [illegible] ſto[illegible] aggregat[illegible] damna[illegible] tamen [illegible]bilis [illegible]

Articulus V.

An hæc propoſitio (Deus aſſumpſit hominem) *in rigore & proprietate ſermonis ſit vera?*

RAtio dubitandi eſt, quia [illegible] quendi paſſim invenitur ap[illegible] ſanctos Patres, nam in Co[illegible] Confeſſione dicitur, *Credimus* [illegible] *ex utero Virginis aſſumpſiſſe hominem* [illegible] bentur [illegible] Toletano 6. cap. 1. [illegible] in confeſſ. fidei & in Fran[illegible] ad

[illegible] Hiſpaniæ. Ex Patribus verò ita [illegible] Hilarius lib.2. de Trinit. Damaſcenus lib. fidei cap.4. Leo Magnus in Epiſt. ad Ju[illegible] & ſerm.4. de Epiphania, ac ſerm.2. de A[illegible]ione, S.Maximus homil. 2. Pentecoſtes. B[illegible]us lib. de duabus Naturis, & Auguſtinus de Prædeſt. Sanct. cap.15. Epiſt. 66. lib.9. lib. de Civit. cap. 17. & 21. & pluribus aliis in locis. Imò oppoſitum docentes anathemate damnaſſe teſtatur Magiſter in 3. diſt.5. paragrapho 6. Denique hic loquendi modus uſurpatur ab Eccleſia, præſertim in Cantico *Te Deum laudamus*, à SS. Ambroſio & Auguſtino compoſito, ubi dicitur *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem non horruiſti [illegible] uterum*. Ergo hæc propoſitio *Deus aſſumpſit hominem*, in rigore & proprietate ſermonis vera eſt.

Propter hæc & ſimilia teſtimonia Ludovicus Vives in lib. 9. Auguſtini de Civit. Dei cap.17. partem affirmativam tenuit, irridens Theologos Scholaſticos oppoſitum aſſerentes, cùm ipſe potius meritò irridendus ſit, eò quòd (ut inquit Vazquez) magis in humanis litteris, quàm in Theologicis rebus verſatus, & ut alii ajunt, Grammaticus magis quàm Theologus, falcem in meſſem alienam mittens, præceps tulerit de Theologica quæſtione judicium, ut patebit ex dicendis concluſione ſequenti.

Dico igitur, hæc propoſitio, *Deus aſſumpſit hominem* in rigore & proprietate ſermonis non eſt vera [illegible]ta communiter docent Theologi cum S.Thoma hic quæſt.4. art.3. & in 3. diſt.6. qu.1. art 2. probántque variis Conciliorum, & SS. Patrum teſtimoniis, quæ brevitatis causâ prætermitto, & concluſionem probo ratione quam idem S.Doctor locis citatis inſinuat.

Si hæc propoſitio, *Verbum Dei aſſumpſit hominem* eſſet vera in rigore & proprietate ſermonis, ſequeretur Verbum non ſolùm aſſumpſiſſe naturam humanam, ſed etiam humanum ſuppoſitum. Conſequens eſt erroneum. Ergo dicta propoſitio non eſt vera in proprietate ſermonis. Minor eſt certa, aliàs eſſent in Chriſto duæ hypoſtaſes, ſeu duo ſuppoſita, nam aſſumptum manet in aſſumente, & conſequenter ſi ſuppoſitum humanum fuit à Verbo Deo aſſumptum, manſit in Chriſto, ſubindéque in illo eſſent duo ſuppoſita. Major verò ſuadetur. Homo licèt de formali ſolam humanitatem ſignificet, de materiali tamen & implicitè ſignificat ſuppoſitum habens humanitatem, & pro illo ſupponit: Ergo Verbum hominem aſſumere, propriè & in rigore eſt aſſumere humanum ſuppoſitum, & conſequenter, ſi prædicta propoſitio in rigore & proprietate ſermonis eſſet vera, ſequeretur Verbum aſſumpſiſſe non ſolùm humanitatem, ſed etiam ſuppoſitũ hominis. Conſequentia patet, Antecedens autem probatur primò ex D.Thoma 1. diſt.6. qu.1. art.2. in corp. 1. p. quæſt. 39. art.4. & hic quæſt. 4. art 3. quibus locis, & alibi paſſim, docet nomen *homo* ſignificare naturam per modum perfecti, & cùm natura ſuppoſitalitate compleatur & perficiatur, iſtam ſignificat ut in ſuppoſito & in habente naturam.

Secundò probatur ex Damaſceno lib. 3. cap 4. in principio, & cap.11. circa finem ubi dicit quod ſicut hoc nomen *Deus* ſignificat eum qui habet divinã naturam, ita hoc nomen *homo* ſignificat eum qui habet humanam naturam: Sed habens humanitatem, ſupponit pro ſuppoſito humanæ naturæ; Ergo nomen *homo* pro eodem ſupponit.

Tertiò [illegible] propoſitiones ſunt veræ, *Petrus eſt homo, Paulus eſt homo*. Sed ſi nomen homo non ſupponeret pro ſuppoſito habente naturam non poſſent eſſe veræ; nam iſtæ propoſitiones, *[illegible] eſt [illegible] humanitas*, veræ non ſunt, quia humanitas non pro habente naturam, ſed ſolum pro natura ſupponit: Ergo nomen *homo* non ſupponit pro natura, ſed pro ſuppoſito habente naturam.

Ad rationem verò dubitandi initio propoſitam reſpondet Cardinalis Delugo diſp.13. ſect.2. num.15. antiquos Patres prædictâ propoſitione utentes propriè fuiſſe locutos, quia nomen homo tunc temporis indifferens erat ad ſignificandam naturam humanam in abſtracto, vel in concreto, eò quòd humanitas quæ modò, juxta omnes Theologos naturam in abſtracto ſignificat, tunc in hac ſignificatione uſurpata non erat. Unde ſicut ſi nunc Verbum Divinum aquæ naturam aſſumeret, propriè diceretur aſſumpſiſſe aquam, eò quòd non habeamus nomina diverſa, quibus naturam aquæ in abſtracto & in concreto ſignificemus [illegible] nomine aquæ, naturam ejus utroque modo acceptam ſignificamus; ita ob eandem cauſam, prædicta propoſitio, *Verbum Dei aſſumpſit hominem*, antiquis temporibus fuit vera in rigore ſermonis quia hoc nomine *homo*, natura humana in concreto & in abſtracto ſignificabatur: nunc autem quia duo nomina ſunt inventa ad ſignificandam naturam humanam in concreto, & in abſtracto, ſcilicet *homo & humanitas*, non poteſt illa propoſitio in proprietate uſurpari. Sicut olim una hypoſtaſis in Deo cõcedebatur, quia hæc vox *hypoſtaſis* indifferens erat ad ſignificandam naturam & perſonalitatem: poſtea verò, quia ex uſu & conſenſu fidelium, applicata eſt vox *hypoſtaſis* ad ſolam ſubſiſtentiam, vel ſuppoſitum ſignificandum, non licet Catholicis dicere eſſe in Deo unam hypoſtaſim. Eandem ſolutionem tradit ex noſtris Cipullus hîc art.3. dubio unico. 110.

Verùm illa non videtur legitima, potéſtque breviter confutari; nam vox *humanitas*, paſſim uſurpata pro abſtracto, etiam priſcis illis temporibus invenitur. Ergo ſi nunc quia diverſis nominibus natura humana in abſtracto & in concreto ſignificatur, non eſt vera dicta propoſitio in proprietate ſermonis, nec etiam illis antiquis temporibus fuit in rigore & proprietate vera. Conſequentia patet ex dictis, Antecedens autem conſtat variis Conciliorum & SS. Patrum teſtimoniis: nam in primis in Concilio Toletano 6. cap. ſic habetur: *[illegible] ſuſcepit humanitatem in ſingularitate perſonæ*. Deinde Cyprianus qui tertio ſæculo floruit, ſerm. de Nativit. loquens de Filio Dei ait *Humanitatis [illegible] patione frater noſter fieri voluit*. Item Cyrillus in Epiſt. ad Neſtorium, relata in Concilio Epheſino & Calcedonenſi actione 1. hæc ſcribit *Sed quoniam propter nos, & propter noſtram ſalutem, unitus fuit ſecundùm ſubſiſtentiam humanitate, proceſſit ex fœmina, propterea dicitur ſecundùm carnem natus*. Denique Damaſcenus lib. 3. fidei cap. 4. ſic dicit: *Illud itaque animadvertendum eſt, quod divinitatis itque hum[illegible] vox eſſe [illegible] naturas indicat*. Ergo antiquis illis temporibus diverſa erant nomina, quibus natura in abſtracto & in concreto ſignificaretur. Unde hâc prætermiſſâ ſolutione. 111.

A[illegible]ionem dubitandi initio propoſitam reſ[illegible]nde, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam. Eccleſia enim, Patres, & Conc[illegible]a, 112.

[illegible] sed [illegible] humana [illegible] a Verbo, quæ eſt [illegible], & ſi-[illegible] Synecdoche quæ [illegible] totum pro parte: vel quia aſſumptio terminatur ad hoc ut Filius Dei eſſet homo, juxta quàm intelligentiam non ſumitur homo per modum extremi aſſumpti, de cujus ratione [illegible] præſupponi, ſed per modum [illegible] effecti per aſſumptionem; quæ etiam non eſt propria, ſed impropria locutio: nam Verbum aſſumere propriè non explicat effectionem, ſed tractionem unius ad eſſe alterius, & ideò in rigore acceptum, non dicitur de termino effecto ſed de extremo alteri unito, & ad eſſe ejus aſſumpto. Solutio eſt D. Thomæ [illegible] art. 3. ad 1. ubi ait quod [illegible] *locutiones non ſunt* [illegible] *ponenda* [illegible] *ut unum ho-* [illegible] *natura eſt aſſumpta* [illegible] *quia aſſum-* [illegible] *ut filius Dei ſit homo.*

Articulus VI.

Vtrum humanitas Chriſti, ut actu conjuncta Verbo Divino, ejuſque perſonalitate terminata, appetitu innato, ſubſiſtentiam propriam & ſibi connaturalem appetat?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis [illegible] ſententia. [illegible]

113. PRo reſolutione hujus difficultatis in primis recolendum eſt ex Tractatu de Viſione beatifica, duplicem à Philoſophis & Theologis ſolere diſtingui appetitum: unum innatum, qui eſt inclinatio ſeu propenſio ab Authore naturæ indita quâ unaquæque res abſque ulla cognitione in ſuum bonum connaturale eſt propenſa, qualis eſt propenſio gravis in centrum, & levis ad locum ſ[illegible]ſum: alterum elicitum, qui eſt actus appetendi à ſpeciali aliqua potentia ſenſitiva vel rationali procedens, & in bonum cognitum ſub ratione boni tendens.

114. Deinde advertendum eſt, appetitum naturalem ſeu innatum eſſe duplicem, unum in actu primo, qui nihil aliud eſt quàm ipſa rei natura ſecundum ſe veluti naturaliter inclinata ad proprium bonum; alterum in actu ſecundo, qui eſt operatio [illegible] quaſi per[illegible] naturæ tendentis in bonum ſibi connaturale: v. g. gravitas in lapide eſt appetitus innatus ſeu naturalis in actu primo ad centrum; gravitare autem eſt appetitus naturalis in actu ſecundo.

115. Tertiò ut certa ab incertis ſeparentur, ſuppono tanquam certum, humanitatem Chriſti, ſicut & alias, habere inclinationem naturalem in actu primo ad propriam ſubſiſtentiam; hæc [illegible], ut dicebamus, nihil aliud eſt quàm entitas humanitatis ſecundùm ſe, ut ex cujus naturali ſequela nata eſt ſequi propria perſonalitas, [illegible] ſeparetur a V[illegible], illam per naturalem [illegible] haberet ſeu de novo acquireret. Difficultas [illegible] conſiſtit in hoc, utrum humanitas [illegible] terminata ut actu conjuncta Verbo Divino, [illegible] appetitum naturalem per modum actûs [illegible] propriam perſonalitatem [illegible]

do quo [illegible] gravitatem, [illegible] in centrum, & [illegible] prohibens?

Pars affirmativa [illegible] 19. qu. 3 Vaſquez [illegible] 8. Negativam vero ſequuntur [illegible] Alvarez, [illegible] S. T[illegible] ex noſtris [illegible] Thomiſtis, cum quibus

Dico, humanitatem Chriſti [illegible] unitam Verbo non habere inclinationem, ſeu appetitum innatum, per modum actûs ſecundi, ad propriam perſonalitatem.

Probatur primò: Potentia perfecta & completa per actum & formam perfectiorem, & eminenter formaliter continentem perfectionem alterius actus vel formæ imperfectioris, non habet naturalem appetitum ad illum actum vel formam minus perfectam: Sed humanitas Chriſti aſſumpta à Verbo, completur [illegible] perficitur per ſubſiſtentiam increatam & infinitam Verbi Divini eminenter formaliter continentem totam perfectionem propriæ perſonalitatis. Ergo humanitas Chriſti ut completa illâ divinâ perſonalitate, non amplius appetit ſubſiſtentiam propriam & connaturalem. Minor eſt evidens. Major probatur: Tum quia potentia non inclinatur ad talem actum & formam, niſi ut ab illa perficiatur & compleatur, & actuetur. Ergo ſi potentia completa per actum vel formam nobiliorem, & eminenter formaliter continentem perfectionem alterius, majorem ab illo recipiat perfectionem & actualitatem, quam reciperet ab actu vel forma inferiori, non habet rationalem inclinationem ad illum actum vel formam imperfectiorem. Tum etiam, quia ſi potentia completa per actum perfectiorem & nobiliorem, appeteret naturaliter imperfectiorem, ille appetitus naturalis [illegible] in malum ut ſic, quia minus bonum & minus perfectum habet rationem mali, reſpectu melioris & perfectioris.

Addo quod, quælibet inclinatio eſt ſatiata & perfecta, quando attingit aliquid continens eminenter formaliter ſuum terminum. Ergo non habet naturalem appetitum ad actum vel formam inferiorem. Conſequentia patet. Antecedens verò variis exemplis declaratur & illuſtratur. In primis enim videmus appetitum naturalem hominis perfectè ſatiari per beatitudinem ſupernaturalem, nec deſiderare naturalem, quâ do ſupernaturalem poſſidet, quia ſcilicet beatitudo ſupernaturalis eminenti ſuo modo continet totam perfectionem beatitudinis naturalis. Secundò, unuſquiſque appetit naturaliter acquirere ſcientias omnium rerum, [illegible] tamen alicui concederetur rerum omnium ſcientia infuſa, & beatifica, non haberet amplius appetitum ſcientiæ acquiſitæ. Tertiò, ſi eſſet aliqua forma quæ contineret omnes perfectiones omnium formarum corruptibilium, tunc materia informata tali formâ plenè ſatiaretur, nec alias appeteret. Et ſi eſſet aliquid continens quidquid eſt in centro reſpectu lapidis, lapis in illo exiſtens quieſceret ſicut in centro, nec deorſum gravitaret: Ergo quælibet inclinatio eſt ſatiata & perfecta, quando attingit aliquid continens eminenter formaliter ſuum terminum.

Dices cum Vaſque, hoc argumentum convincere quidem humanitatem Chriſti non appetere propriam perſonalitatem appetitu elicito, quia [illegible] ducitur cognitione & apprehenſione, ac [illegible]

inde cùm natura cognoſcit ſe majus aliquod bonum poſſidere, abſtinere à deſiderio boni imperfectioris, quod poſſeſſionem ſuperioris boni impediret. Cæterum hoc non habere locum in appetitu naturali ſeu innato, quia cùm ille appetitus oriatur cum natura, tandiu perſeverat, quandiu manet ipſa natura.

119. Sed contra primò: Quamvis appetitus innatus & elicitus in multis diſtinguantur, præſertim quia innatus non ducitur cognitione, ſicut elicitus; hoc tamen habent commune, ut uterque ſit in appetente, ratione indigentiæ alicujus perfectionis vel bonitatis: Sed quando potentia eſt perfecta & completa per actum & formam perfectiorem, & eminenter formaliter continentem perfectionem alterius actûs vel formæ imperfectioris, tunc illo actu vel formâ non indiget. Ergo non poteſt illam appetere appetitu innato; ut patet exemplo materiæ, cujus appetitus innatus ſatiatur per formam quæ continet eminenter formaliter totam perfectionem formarum ſublunarium.

Secundò, Appetitus innatus, cùm ſit inditus ab Authore naturæ, non poteſt eſſe inordinatus: Sed inordinatus eſſet, ſi quando habet perfectionem ſuperiorem (ut in propoſito ſubſiſtentiam divinam) conaretur, & per modum actûs ſecundi privari vellet tali perfectione, ut inferiorem ſeu minorem aſſequeretur: Ergo &c.

Poteſt etiam ſuaderi concluſio ex duplici abſurdo ſeu inconvenienti quod ſequitur ex adverſa ſententia. Si enim humanitas Chriſti naturaliter appeteret propriam ſubſiſtentiam, etiam appeteret naturaliter ſeparationem ſui à Verbo, quandoquidem eam habere non poſſet, niſi dimitteretur à Verbo, cùm perſonalitas increata & creata ſimul eandem naturam terminare nequeant, ut art. 4. oſtenſum eſt. Sicut ſi lapis naturaliter appetit locum deorſum, neceſſariò etiam & naturaliter appetit recedere à loco ſurſum, eò quòd ſimul in centro & in loco ſurſum exiſtere nequeat. Item humanitas Chriſti pateretur violentiam in Verbo, quia privaretur illo quod naturaliter appetit; appetitus autem naturalis fruſtratus, violentiam patitur.

120. Nec obſtat quod ait Vaſquez, violentum ſolùm eſſe illud quod eſt contra naturalem inclinationem activam: humanitas autem ſolùm paſſivè, non verò activè habet ad propriam ſubſiſtentiam. Non valet, inquam, tum quia falſum eſt, humanitatem ſolum paſſivè ſe habere ad propriam ſubſiſtentiam, quia naturaliter dimanaret ſubſiſtantia ab humanitate, ſi dimitteretur à Verbo; reſultantia verò, ſeu dimanatio, quædam ſpecies actionis eſt, & ad cauſalitatem efficientem reducitur. Tum etiam, quia ſufficit paſſiva inclinatio & appetitus ad aliquid, ut patiatur violentiam, ſi fruſtretur; ſicut oſtendimus in Tractatu de Voluntario & involuntario.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

121. OBjicies primò: Appetitus naturalis ſeu innatus, non eſt aliquis actus vel effectus ab aliqua potentia dimanans ſeu procedens, ſed præciſè ipſa potentia, ut habet proportionem & convenientiam cũ altero, & ut eſt capax perfectionis ſibi debitæ & connaturalis: At Chriſti humanitas, quamvis conſecuta ſit altiorem perſo-

A nalitatem, manet tamen cum naturali capacitate & potentia habendi ſuam propriam perſonalitatem, velut ſuum connaturale bonum ac perfectionem ſibi debitam; unde ſi dimitteretur à Verbo, ſtatim propria & connaturalis ſubſiſtentia per naturalem dimanationem ex eâ reſultaret: Ergo Chriſti humanitas, etiam ut unita Verbo, & increatâ ac infinitâ ſubſiſtentiâ ipſius terminata, habet appetitum naturalem ſeu innatum ad propriam ſubſiſtentiam & perſonalitatem.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Appetitus naturalis ſeu innatus, in actu primo conſideratus nihil aliud eſt quam potentia ut habet proportionem & convenientiam cum altero &c. 122.
B concedo Majorem. Appetitus innatus per modum actûs ſecundi, nego Majorem: ad illum enim non ſolùm requiritur proportio, ſeu convenientia cum altero, ſive capacitas alicujus perfectionis connaturalis, ſed inſuper exigitur quod talis actus, ſeu perfectio, neq; in ſe, neque in aliquo eminentiori præhabeatur. Unde major rurſus ſic diſtingui poteſt: Appetitus innatus eſt capacitas debitæ perfectionis, quâ natura actu caret tam in ſe quàm in alio quod ſuppleat perfectiori modo defectum illius, concedo Majorem. Et capacitas debitæ perfectionis, quâ natura actu caret in ſe, habet tamen in alio quod ſuppleat perfectiori modo defectum illius nego Majorem.
C Similiter diſtinguo Minorem, In humanitate Chriſti eſt naturalis capacitas ad propriam perſonalitatem, cum carentia illius, tam in ſe, quàm in alio ſuperiori, ſupplente defectum illius, nego Minorem. Cum carentia illius in ſe, non tamen in ſuperiori, ſupplente defectum ipſius, concedo Minorem, & nego Conſequentiam. Solutio patet ex ſuprà dictis.

Objicies ſecundò: Anima rationalis eſt perfectiſſima forma quam poteſt habere materia ſublunaris, & eminenter continet omnes formas inferiores, & nihilominus materia prima, prout illâ informata, retinet appetitum innatum ad alias formas corruptibiles & inferiores. Intellectus 123.
D etiam videns Deum ut in ſe eſt, adhuc appetit ex effectibus illum cognoſcere connaturali modo. Similiter accidens perfectiori modo exiſtit ſeparatum, quàm inhærens, & tamen appetit inhærentiam quando ſeparatum eſt. Ergo pariter humanitas Chriſti, licèt perfectiori modo ſubſiſtat in Verbo, quàm in ſeipſa, nihilominus ut terminata Verbi perſonalitate, retinet appetitum innatum ad propriam ſubſiſtentiam.

Reſpondeo ad primum exemplum, negando paritatem: In primis enim, licèt anima rationalis ſit perfectior aliis formis rerum corruptibilium, & eas eminenter contineat, eminentiâ quâdam imperfectâ, & quoad communes gradus eſ- 124.
E ſendi & vivendi, non tamen eas continet eminenter, eminentiâ perfectâ, & quoad ſpecificas & individuales illarum rationes, quia non eſt infinitæ perfectionis, ſicut Perſona divina. Deinde, dato quòd anima rationalis contineret omnem perfectionem formarum inferiorum in eſſendo, non tamen eam continet in informando, quia amiſſibiliter actuat materiam. Perſonalitas verò Verbi Divini, continet eminenter totam perfectionem perſonalitatis propriæ humanitatis Chriſti, non ſolùm in eſſendo, ſed etiam in terminando, quia terminat illam inamiſſibiliter, & per unionem indiſſolubilem, ac æternitate terminatam,

Aliud exemplum de cognitione Dei per creaturas, non eſt ad rem, tum quia Beati Deum in 125.
ſeipſo

ſe ipſo immediatè contemplantes, non appetunt ipſum cognoſcere ex effectibus ab ipſo productis, juxta illud Bernardi lib. 2. de Conſiderat. c. 2. *Creatura cæli non indiget ſcalâ creaturarum ut accedat ... ſicut creatura mundi; quid enim opus ſit à terrenis ſolum? Videt Verbum, & in verbo facta per Verbum.* Tum etiam quia cognitio Dei per creaturas non eſt incompoſſibilis cum viſione Dei ut eſt in ſe, neque excludit illam; ſicut ſubſiſtentia Verbi eſt incompatibilis cum ſubſiſtentia propria humanitatis Chriſti, & illam expellit, vel ejus reſultantiam impedit.

126. Similiter aliud exemplum de accidente ſeparato non urget, quia accidens ſeparatum non accipit aliquam formam continentem perfectionem inhærentiæ, ſed ſolùm ſuſpendit Deus inhærentiam ad ſubjectum, ſupplendo concurſum ipſius unde per hoc non tollitur quin appetat inhærentiam; ſicut anima ſeparata appetit conjunctionem ad corpus, neque ipsâ ſeparatione ſatiatur. Chriſti verò humanitas, propriâ ſubſiſtentiâ carens, & ab illa ſeparata, elevatur ad ſubſiſtentiam Verbi eminenter continentem, tam in eſſendo, quàm in terminando, totam perfectionē perſonalitatis propriæ, ut antea declaravimus.

127. Objicies tertiò: In illud aliquid inclinatur naturaliter, à quo ea ſola ſubtractione impedimentis ſine nova actione profluit, ut patet in gravibus & levibus, quæ naturaliter inclinantur in ſuos motus ad quos tendunt, ſubtracto impedimento: Sed in humanitate Chriſti, ſi dimitteretur à Verbo, naturaliter proflueret propria ſubſiſtentia: Ergo naturaliter inclinatur ad illam.

128. Reſpondeo quod licèt ea quæ ſublato impedimento dimanant ab aliqua natura, in ea ſupponant naturalem inclinationem, ſeu appetitum in actu primo, hæc tamen naturalis inclinatio, ſeu appetitus innatus, non prorumpit in actum ſecundum, nec actu appetit illum terminum, quandiu poſſidet alium eminenter continentem quidquid eſt perfectionis in illo, ut patet exemplis ſuprà adductis. Unde licèt humanitas Chriſti habeat in ſe ſufficiens principium, ut moveatur ad propriam ſubſiſtentiam, ſi dimittatur à Verbo; modò tamen de facto ad illam non movetur, nec tendit aut inclinatur actualiter, ſed omnino quieſcit in divina, per quam perfectè ſatiatur.

129. Dices, Natura humana ſe habet appetitum innatum ad propriam perſonalitatem, & quatenus eſt terminus complens ipſam naturam, & quatenus eſt forma quædam, ſeu modus ipſam informans: Sed divina perſonalitas ſupplet quidam vicem perſonalitatis creatæ, prout eſt terminus, non tamen prout eſt forma, vel modus. Ergo appetitus naturalis ad propriam perſonalitatem, non ſatiatur plenè & perfectè per ſubſiſtentiam increatam Verbi Divini.

130. Reſpondeo, quod humanitas per ſe ſeptimò appetit propriam perſonalitatem, inquantum eſt terminus complens ipſam; ſed quia perſonalitas creata, ob ſuam imperfectionem, non poteſt eſſe terminus complens naturam, niſi in ſormando, conſequenter & ſecundariò appetit illam, inquantum eſt modus & forma. Cùm ergo perſonalitas Verbi Divini, ob ſuam infinitatem & eminentiam, terminet humanitatem Chriſti, eamque compleat abſque hac imperfectione formæ & modi, per illam perfectiſſimè ſatiatur inclinatio naturalis quam habet humanitas ſecundùm ſe ad propriam perſonalitatem, inquantum eſt terminus, & modus illius. Sicut ſi quis appeteret medicinam ſolùm propter ſanitatem, & illi abſquè tali medicina per miraculum concederetur ſanitas; non ſolum ſatiaretur in illo appetitus ſanitatis, quæ per ſe erat intenta, ſed etiam appetitus medicinæ, quæ non erat volita niſi propter ſanitatem.

ARTICULUS II.

An verbum Divinum, ad ſuam ſubſiſtentiam, ſanguinem, aliósque humores Corporis Chriſti aſſumpſerit?

§. I

Quibuſdam præmiſſis, referuntur ſententiæ.

Supponendum eſt primo, quod cum Chriſtus ſit perfectus homo & perfectus Deus, ut in Symbolo Athanaſii Eccleſia profitetur, omnia quæ ad integritatem & perfectionem humani corporis pertinent, à Verbo aſſumpta ſunt; ac proinde certiſſimum eſt, carnem, oſſa, & omnes partes organicas & integrantes corporis Chriſti, ad Divini Verbi ſubſiſtentiam fuiſſe aſſumptas. unde difficultas ſolum eſt de ſanguine, aliis que humoribus ad conſiſtentiam partium illarum, & ad vitam animalis conſervandam neceſſariis; de ſpiritibus vitalibus, & animalibus, de lachrymis, ſudore, ſaliva, & aliis excrementis, & tandem de dentibus, capillis, & unguibus, de quibus omnibus breviter hic dicendum eſt. 131.

Supponendum ſecundò, in corpore humano duplicem ſanguinem diſtingui, alterum nutrimentalem tantummodo, & alterum naturalem. Nutrimentalis ſolum, eſt humor quidam ſanguineus parum decoctus & depuratus; qui veram ſanguinis naturam nondum habet, quamvis in colore & aliis accidentibus ſit ei ſimilis. Talis eſt qui proximè ex alimento aut ex chilo generatur, vel in hepate, vel in venis ducentibus ad hepar, quas Medici *Meſaraicas* appellant; & hunc ſanguinem ſudaſſe aliquos refert Philoſophus in libro de Hiſtoria animalium. Sanguis verò naturalis eſt ille qui fit ex priori, per majorem decoctionem & elaborationem virtutis efformativæ ſanguinis, reſidentia juxta Galenum in hepate, vel juxta Ariſtotelem, in corde, ſubindéque longè purior evadit, & conſequenter veram formam ſubſtantialem ſanguinis acquirit. Dicitur autem naturalis, quia licèt ad totum animal alendum aliquo modo deſerviat, tamen hoc munus non eſt ei adæquatum, ſed ultra illud habet quod ſit de integritate naturæ animalis. 132.

Scio plerosque Recentiores extra Scholam D. Thomæ, non admittere illam ſanguinis diſtinctionem. Verùm, prætérquam quod D. Thomas quodlib. 5. art. 5. eam admittit expreſsè, ratio inſuper illam ſuadet. Sive enim verus ſanguis fiat in hepate (ùt docent Medici) ſive ſolùm in corde (ut cum Ariſtotele aſſerunt Philoſophi) certiſſimum eſt, ſaltem chilum in venis meſaraicis attractum, antequam recipiatur in hepate, nonnullam habere ſanguinis ſimilitudinem, & tamen nondum ejus ſpeciem & formam ſubſtantialem eſſe aſſecutum, ſubindeque nondum eſſe ſanguinem naturalem, ſed tantùm nutrimentalem. 133.

Nec obſtant quæ Authores prædicti adverſùs doctrinam hanc objiciunt, nimirum hoc quod eſt unum ſanguinem eſſe puriorem altero, 134.

non

non eſſentialem, ſed accidentalem duntaxat diſtinctionem arguere; atq; adeo illum quem vocamus purè nutrimentalem, eſſe verum ſanguinem, & tam bene de integritate animalis, quam alium. Hæc, inquam, non obſtant, quia ſanguis naturalis non habet utcunque majorem puritatem ſupra nutrimentalem, ſed puritatem ſubſtantialem, cauſatam ex fortiſſima quadam concoctione, ſubſtantialiter ipſum tranſmutante.

135. Supponendum tertiò, celebrem eſſe inter Philoſophos & Medicos controverſiam, an ſanguis ſit animatus, formâ vitali totius, aut diversâ, quæ vitalis non ſit, informatus? Medici enim exiſtimant illum non eſſe animatum, ſeu formâ vitali totius informatum. Philoſophi verò docent ſanguinem informari ab anima rationali, non ſecundum omnem gradum & perfectionem animæ, ſed ſecundum gradum vegetativum. Unde Ariſtoteles 3. de Hiſtoria animalium cap. 19. *Palpitat intra venas ſanguis animalium omnium, & quandiu vita ſervatur, ſemper vivus animatur & fervet.* Sed quidquid ſit de hac ſententia, ut ſanguis dicatur hypoſtaticè unitus Verbo divino, ſufficit quod ad integritatem humanæ naturæ pertineat, ùt patebit ex infrà dicendis. His poſitis

136. Circa propoſitam difficultatem varia ſunt Authorum placita, Durandus enim in 4. diſt. 10. quæſt. 1. negat ullum prorſus ſanguinem à Verbo fuiſſe aſſumptum. Suarez verò è contra, Vazquez, & alii Recentiores, docent omnem ſanguinem qui fuit in Chriſto, dum in corpore mortali viveret, fuiſſe ſubſiſtentem ſubſiſtentia Verbi divini; non enim admittunt diſtinctionem illam ſanguinis in nutrimentalem & naturalem, quam tradit D. Thomas quodlibeto citato. Thomiſtæ verò cum S. Doctore diſtinctionem illam ſanguinis in nutrimentalem & naturalem agnoſcentes, iſtum aſſerunt a Verbo fuiſſe aſſumptum, non verò illum.

§. II.

Hæc ſententia ut verior & probabilior eligitur.

Dico igitur: Sanguis corporis Chriſti, non quidem purè nutrimentalis, ſed naturalis, hypoſtaticè Verbo divino unitus eſt, ſive ad ejus ſubſiſtentiam aſſumptus.

137. Prima pars concluſionis probatur: Illa duntaxat in corpore Chriſti hypoſtaticè Verbo divino unita ſunt, ſive ad ejus ſubſiſtentiam aſſumpta, quæ ſunt de integritate ſubſtantiali humanæ naturæ: Sed ſanguis purè nutrimentalis, non eſt de integritate ſubſtantiali humanæ naturæ: Ergo nec ad ſubſiſtentiam Verbi divini aſſumptus fuit. Major eſt certa, ſi enim ut aliquid dicatur unitum hypoſtaticè, ſufficiat (ùt docent aliqui Recentiores) illud fuiſſe neceſſarium ad conſervandam vitam corporis Chriſti, ſequitur purum alimentũ, antequam converteretur in partes talis corporis, hypoſtaticè Verbo divino fuiſſe unitum, idque inutiliter; ad quid enim unio hypoſtatica cũ Verbo divino rei ſtatim corrumpendæ? Minor verò probatur. Quod non eſt actu, ſed tantùm in potentia, pars humanitatis, non eſt de integritate ſubſtantiali illius, ut conſtat: Sed ſanguis purè nutrimentalis, non eſt actu, ſed tantùm in potentia, pars humanitatis; eſt enim purum alimentum, ùt patet ex dictis in 2. ſuppoſitione: Ergo non eſt de integritate ſubſtantiali humanæ naturæ.

138. Secunda pars concluſionis probatur primò ex SS. Patribus: Cyrillus enim in Epiſtola quæ lecta fuit & approbata in Concilio Calcedunenſi actione 1. Dictum illud Joannis, *Verbum caro factum eſt*, ſic interpretatur, *Carnem & ſanguinem* aſſumpſit. Et Clemens VI. extra *Unigenitus*, de pœnitentiis & remiſſionibus aſſerit unam guttam ſanguinis Chriſti, *propter unionem ad Verbum*, habuiſſe valorem infinitum, ſubindéque fuiſſe ſufficiens pretium noſtræ redemptionis.

Confirmatur ex locis Scripturæ in quibus redemptio tribuitur ſanguini Chriſti ut pretio condigno: 1. Petri 1. *Non corruptibilibus auro & argento redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati.* 1. Joan. 1. *Sanguis Ieſu Chriſti Filii ejus, emundat nos ab omni peccato.* & Apocal. 7. dicuntur Sancti dealbaſſe ſtolas ſuas in ſanguine Agni. Denique inſignis eſt locus Apoſtoli ad Hebræos 2. ſic dicentis: *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem.* Ubi æqualiter loquitur Paulus de participatione carnis & de participatione ſanguinis: Ergo ſicut caro Chriſti fuit hypoſtaticè unita Verbo, ita & ejus ſanguis. Unde nullus ferè eſt Theologus, qui opinionem Durandi, ut erroneam, vel ſaltèm ut temerariam, non damnet. 139.

Probatur ſecundo eadem pars ratione fundamentali: Quidquid pertinet ad integritatem corporis humani, aſſumptum eſt ad ſubſiſtentiam à Verbo: Sed aliquis ſanguis, nempe qui ſimpliciter eſt talis, ſive naturalis, pertinet ad integritatem humani corporis: Ergo Verbum divinum illum ad ſubſiſtentiam ſuam aſſumpſit. Major eſt certa, Verbum enim divinum aſſumpſit ad ſuam ſubſiſtentiam corpus humanum, non mutilum, ſed integrum, aliàs non eſſet verus & integer homo, quod eſt hæreticum. Minor verò (præterquam quod eſt D. Thomæ infrà quæſt. 54. art. 2. & Ariſtotelis 2. de partibus animalium cap. 2. & 1. de Hiſtoria animalium cap. 1. nec non lib. 3. cap. 2. ubi refert ſanguinem inter partes ſimilares) probari poteſt inſuper: Primò quia ſicut elementa ſunt actu partes magni univerſi, & ad ejus integritatem pertinent: ita quatuor humores, ſubindéque ſanguis, ſunt partes corporis hominis, qui eſt mundus quidam minor, cùm ſanguis ſit humidus & calidus, ſicut aer; pituita frigida & humida, ſicut aqua; flava bilis, ſeu cholera, calida ſimul & arida, ſicut ignis; atra denique bilis, ſeu melancholia, frigeſcat & areſcat ſicut terra. 140.

Secundò, Sanguis aliquis, videlicet purior & ſubtilior, eſt organum atque inſtrumentum naturale quo mediante anima exercet in corpore plures operationes vitales, ùt patet in motibus iræ, timoris, & gaudii: iraſcimur enim, quando prædictus ſanguis fervet; timemus, dum contrahitur; & gaudemus, cùm diffunditur, propter quod Ariſtoteles 5. de Generat. animal. cap. ultimo ait, ſpiritum animalem (qui nihil aliud eſt quàm ſanguis purior & ſubtilior) ſic ſe habere in rebus à natura inſtitutis, ut in arte fabrili malleus & incus: Ergo ſicut alia nomina organa corporis humani pertinent ad ipſius integritatem, ita & ſanguis purus & ſubtilis. 141.

Tertiò, Sanguis in corporibus hominum reſurgentium futurus eſt, ùt docent cõmuniter Theologi & SS. Patres: Sed nullam aliam ob rationem id fiet, niſi quia ſanguis ille eſt de integritate corporis humani; non enim hoc accidet, eò quod ſit neceſſarius ad nutritionem, cùm, teſte Apoſtolo, corpus humanum reſurrecturum, futurum ſit ſpiritale, non animale, ſubindéque nutritionis nullo modo indigum. Unde idem Paulus 1. ad Corinth. 6. *Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem hunc* 142

& has deſtruet. Id eſt poſt reſurrectionem, nullus erit eſcarum & ciborum uſus, nullum ventris ui illis dirigendis officium: Ergo &c.

143. Quartò, Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 3. ait: *Corpus Chriſti eſſe ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, & animam ſub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit, non ampliùs moriturus, inter ſe copulantur.* Quibus verbis Concilium clarè ſupponit, ſanguinem eſſe partem humanitatis, & connecti tanquam partem corpori.

144. Denique ſuaderi poteſt eadem pars concluſionis, ex abſurdo & inconvenienti quod ſequitur ex Durandi ſententia: Si enim ſanguis non fuit hypoſtaticè unitus Verbo, ſive ad ejus ſubſiſtentiam aſſumptus, ſequitur Verbum divinum non eſſe per concomitantiam ſub ſpeciebus vini in Euchariſtia, ſicut eſt ſub ſpeciebus panis: Sed hoc eſt contra communem Theologorum ſententiam; imò & contra deſinitionem Tridentini citati: Ergo &c. Sequela probatur: Illa dicuntur eſſe per concomitantiam in Sacramento, quæ realiter & ſubſtantialiter conjunguntur cum termino primario converſionis ſacramentalis: Atqui ſi Verbũ non aſſumpſit ſanguinem, non conjungitur termino primario converſionis ſubſtantiæ vini, ſcilicet ſanguini: Ergo non eſt, etiam per concomitantiam, ſub ſpeciebus vini. Unde ſi Apoſtoli in triduo mortis Chriſti conſecraſſent, nullo planè modo, juxta Durandi ſententiam, ibi fuiſſet Verbum divinum.

Addo quod, ſi ſanguis non eſſet unitus Verbo, non poſſet propriè dici dé vino conſecrato, quod ſit ſanguis Chriſti, nec calix conſecrationis, verè à Chriſto diceretur *Calix ſanguinis mei*, nam ly *mei*, & *Chriſti*, appellant ſupra ſuppoſitum: At hæc non ſolùm falſa, ſed etiam à fide prorſus aliena ſunt: Ergo &c.

§. III.

Solvuntur objectiones.

145. OBjicies primò: Verbum divinum ea tantùm aſſumpſit quæ ſunt de integritate corporis humani: At ſanguis, quicumque ille ſit, non pertinet ad integritatem humani corporis: Ergo non fuit aſſumptus à Verbo. Major patet ex ſuprà dictis, Minor verò probatur multipliciter. In primis enim quod non eſt actu, ſed tantùm in potentia, pars corporis humani, non pertinet ad ejus integritatem, ùt conſtat; aliàs enim cibus in ſtomachum trajectus, etiam antequam verteretur in ſanguinem, dici poſſet integrare corpus humanũ: Sed ſanguis, etiam ille quem naturalem dicimus, non eſt actu, ſed tantùm in potentia, pars humani corporis, quandoquidem deſervit nutritioni carnis, & aliarum partium ſolidarum: Ergo non pertinet ad integritatem corporis humani.

Secundò, Abſurdum videtur dicere, quod animal ex ſuiſmet partibus nutriatur: Id autem ſequeretur, ſi ſanguis, etiam ille qui perfectam decoctionem eſt jam aſſecutus, eſſet pars integrans corpus animalis; quandoquidem inſervit, ut jam dixi, nutritioni aliarum partium: Ergo &c.

Tertio, Sanguis quilibet eſt diſcontinuus à reliquis partibus, ſicut enim aqua decurrens, propter ſuam fluxibilitatem, nequit continuari cum terra, quæ eſt influxibilis; ita cum ſanguis ſit fluxibilis, aliæ verò partes corporis nullo modo fluxibiles, cum eis continuari non poteſt, ſubindéque nec habere cum ipſis rationem partis integrantis corpus humanum.

Quartò, ſi ſanguis ſit de integritate corporis humani, ſequitur ipſum contineri in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis, ex vi verborum conſecrationis, & non ſolùm per concomitantiam: Sed hoc non poteſt admitti: Ergo nec illud. Sequela Majoris manifeſta videtur, ex vi ſiquidem verborum eſt in Euchariſtia integrum corpus Chriſti, atque adeo omnis ejus pars. Minor etiam eſt certa, cùm Tridentinum loco ſuprà citato aſſerat ſanguinem exiſtere ſub ſpeciebus panis, ſolùm per concomitantiam.

Verùm hæc parùm urgent, & nimis levia ſunt, 146
ut à communi Theologorum ſententia diſcedere cogant. Unde reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus primam probationem dico, quod ſicut elementa in mundo majori, quamvis ſint partes tantùm in potentia, & materia tranſiens reſpectu mixtorum, non propterea tamen deſinunt eſſe partes in actu, reſpectu ipſius univerſi: ita in mundo minori, ſcilicet corpore humano, licèt ſanguis perfectus, qui eſt unum veluti ex ipſius elementis, comparatus cum aliis partibus perfectioribus quarum nutritioni inſervit, ſic tantùm pars in potentia, reſpectu tamen totius corporis, dicitur pars in actu. Et ratio hujus eſt, quia cùm ſit quid medium inter cibum & carnem debet participare naturam utriusque, medium enim participat de utroque extremo, ſubindéque habere ſimul, quamvis reſpectu diverſorum, rationem partis in actu, & rationem partis ſolùm in potentia. Solutio eſt D. Thomæ in 4. diſt. 44. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 3. ubi pulchram illam proportionem quæ eſt inter elementa ad mundum comparata, & ſanguinem collatum cum animali, luculenter expendit,

Ex hoc patet reſponſio ad ſecundam, licèt enim abſurdum ſit dicere animal nutriri ex ſuis partibus, quæ ita ſunt partes in actu, ut non habeant inſuper rationem partis in potentia, ſive alimenti; quales ſunt caro, nervi, & oſſa; poſſumus tamen abſque abſurditate dicere, hominem nutriri aliqua parte ſui corporis, quæ non ita eſt pars in actu, quin ſimul habeat rationem partis in potentia, ſive alimenti, qualis eſt ſanguis, etiam puriſſimus.

Ad tertium dicendum quod licèt ſanguis non continuetur immediatè cum omnibus partibus corporis (in quo ſenſu intelligenda eſt propoſitio Ariſtotelis 2. de Partibus Animalium cap. 3. *Sanguis non eſt continuus carni*) benè tamen mediatè, habet enim quaſdam partes craſſiores, quas Medici *fibras* vocant, quæ continuantur venis, & venæ carni.

Ad quartum, nego ſequelam Majoris, & ad probationẽ ei ſubjunctam dico, ex vi verborum conſecrationis panis, poni ſub ejus ſpeciebus corpus Chriſti cum omnibus ſuis partibus ſolidis, non verò cum fluidis, qualis eſt ſanguis, & alii humores: verba enim conſecrationis panis, non utcumque ſignificant corpus Chriſti, ſed per modum cibi, cui aptæ quidem ſunt partes ſolidæ, non verò fluidæ, ſubindéque nec ſanguis.

Objicies ſecundò: Si Verbum divinum aſſum- 147
pſit ſanguinem, ſequitur Deum poſſe denominari ſanguinem, ſicut denominatur homo, ex hoc quod aſſumpſit humanam naturam. Sed hoc videtur abſurdum: Ergo & illud.

Reſpondeo negando ſequelam, quia cùm ſan- 148
guis non ſit natura completa & totalis, ſed incompleta, & ordinata ex ſua natura ad aliam, inde

fit

ſi quod etſi fuerit aſſumptus à Verbo, Verbum tamen non poſſit denominari ſanguis: ſicut etiam ob eandem rationem, licet Verbum divinum in triduo manſerit unitum animæ & corpori ſeparatis, non tamen propterea poterat denominari anima vel corpus, quia hujuſmodi naturæ ſunt incompletæ, & eſſentialiter ordinatæ ad complementum alterius; à quibus proinde Verbum divinum denominationem non ſortitur.

§. IV.

Aliud difficile argumentum ſolvitur.

149. Objicies tertiò: Quod Filius Dei ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit, ut habet commune Theologorum axioma, ex Damaſceno deſumptum: Sed Verbum divinum aliquando dimiſit ſanguinem: Ergo nunquam illum aſſumpſit. Minor probatur: Multùm ſanguinis ſui in paſſione fuſi reliquit Chriſtus in terris ad conſolationem fidelium: Sed talis ſanguis in terris exiſtens, non remanet hypoſtaticè unitus Verbo divino: Ergo Verbum aliquando ſanguinem dimiſit. Minor eſt certa, ut conſtabit ex infra dicendis. Major verò patet ex Bulla Pii II. ad Abbatem S. Mariæ Xantonenſis diœceſis, quam vidiſſe ſe ait Sylveſter in Roſa aurea Tract. 3. quæſt. 31. ubi Pontifex dicit veritati fidei non repugnare, aſſerere Redemptorem noſtrum de ſanguine in cruce effuſo, ob ipſius paſſionis memoriam, partem aliquam in terris reliquiſſe. Accedunt narrationes innumeræ, quæ falſitatis omnes damnari ab homine cordato non poſſunt; & tamen ex iis ſupereſſe aliquam ſanguinis à Chriſto fuſi portionem (ſub alia tamen quàm ſanguinis forma) fit extra dubium. Ejuſmodi eſt quod rubor in plerisque inſtrumentis paſſionis Dominicæ adhuc cernitur: Qui rubor non eſt nudus color ex ſanguinis aſperſione relictus (nam qualitates ſecundæ non propagantur eo modo) ſed vera ſanguinis ſubſtantia, quæ primùm inſtrumentis illis adhæſit, eiſque affixa perſeverat. Ut de ſpina ſacelli Regii Pariſienſis, & de ferro lanceæ, olim Nurimbergæ, nunc Romæ aſſervato; & de ſacra ſindone Taurinenſi, ac vultu ſancto Romano, ſive linteo Veronicæ, referunt multi Scriptores. Et ſpecialiter quoad ſindonem Taurinenſem declaravit Julius II. ruborem qui in ea nunc cernitur, eſſe reliquias ſanguinis fuſi; idémque de Veronicæ ſudario habent qui de eo agunt, præſertim Bzovius anno 216. à num. 16. Favet etiam Nicephorus lib. 1. Hiſtoriæ cap. 30. in fine, ubi dicit ſanguinem & aquam ex latere Chriſti profuſa, in vaſculo quodam à Virgine & S. Joanne excepta & conſervata fuiſſe. Sylveſter etiam Tract. 2. Roſæ aureæ, ad Evangelium feriæ 5. infra octavam Paſchæ, ſcribit B. Mariam Magdalenam detuliſſe apud S. Maximinum ampullam vitream, in qua continentur quædam particulæ ſanguinis Chriſti cum terra mixti, quas illa collegerat tempore paſſionis Chriſti, additque ebullientem in ea cerni ſanguinem in die Paraſceves; toto tempore quo legitur paſſio Chriſti; quod ſe vidiſſe teſtantur plerique è Patribus noſtris, qui in inſigni & Regio Conventu S. Maximinenſi (in quo ampulla illa magna cum religione ſervatur) commorati ſunt, nobiſque fuerunt converſati. Platina etiam in vita Leonis II. refert Pontificem illum profectum Mantuam ad viſendum Chriſti ſanguinem, qui tunc ob aſſidua miracula in magna veneratione erat, réque examinata, ſanguinem illum approbaſſe; éſtque his temporibus tam certum, hunc ſanguinem ex Chriſti corpore fluxiſſe tempore paſſionis ejus, ut Baronius ad annum 804. dixerit de hoc non eſſe amplius dubitandum. Tandem lib. 6. revelationum D. Brigittæ, B. Virgo his verbis eam alloquitur: *Cùm tempus vocationis meæ inſtaret de hoc mundo, ego ipſum* (ſcilicet præputium) *ſacram membranam commendavi S. Joanni cuſtodi meo, cum ſanguine ſuo benedicto qui remanſit in vulneribus ejus, quando depoſuimus de cruce &c.* Non poteſt ergo revocari in dubium, quin multæ particulæ ſanguinis Chriſti in paſſione fuſi, extiterint, & adhuc extent in terris, ad conſolationem fidelium, & ipſius paſſionis memoriam.

Reſpondet Valentia hic diſp. 1. quæſt. 5. puncto 1. ad 3. has ſanguinis particulas adhuc eſſe unitas Verbo, ac per conſequens illud nunquam dimiſiſſe quod ſemel aſſumpſit. 150.

Sed hæc ſolutio eſt ſingularis, & omnino improbabilis; omnes enim Theologi negant ſanguinem illum, ſi quis reperitur in terris, habere jam unionem hypoſtaticam cum Verbo. Et ratio eſt, quia illa pars remanens in terris jam non habet amplius ordinem ad humanitatem Chriſti, ut iterum ſit pars ejus: non eſt ergo cur retineat adhuc unionem cum Verbo. Deinde, ſi illa pars, eo quòd aliquando habuerit unionem cum Verbo, deberet illam retinere, ſequeretur carnem præputii Chriſti, ſi apud nos adhuc conſervatur, non amiſiſſe unionem ad Verbum; ſequeretur etiam omnes partes materiæ, quæ aliquando in Chriſto unitæ fuerunt Verbo, & poſtea reſolutæ ac deperditæ ſunt per ſudorem & continuam actionem & repaſſionem caloris naturalis, debere adhuc manere unitas Verbo, quod nemo docet. Idem deberet dici de pilis, ſi aliqui ceciderunt per totam vitam ex capite vel corpore Chriſti; & de dentibus, ſi (ut alii infantes ſolent) eos mutavit in infantia vel pueritia. Denique ex hac ſolutione & doctrina Valentiæ, ſequitur aliquam naturam hypoſtaticè unitam Verbo, eſſe adhuc in terris, & alibi quàm in cœlo, & Euchariſtia, quod non eſt concedendum.

151. Reſpondent ſecundò plures ex noſtris Thomiſtis, cum S. Doctore infrà quæſt. 54. art. 2. ad 3. illum ſanguinem qui in pluribus Eccleſiis aſſervatur, eſſe ſanguinem imaginis Chriſti, quæ à Judæis Beryti in Syria crucifixa, plurimum ſanguinis dedit, qui ad varias Eccleſias deinde tranſmiſſus fuit, ut habet Martyrologium Romanum 9. Novembris, & latè Baronius anno Chriſti 765. qui ſimilia de aliis imaginibus tranſfixis & ſanguinantibus refert anno 446. & 550. Tribuiturque hæc reſponſio S. Athanaſio in libello de paſſione imaginis Dominicæ cap. 7. ubi poſt narratum Berytenſe miraculum, ſubduntur hæc verba: *Hæc eſt vera & vehementer credula ratio, de cruore lateris Domini noſtri Salvatoris, qui profluxit de ſancta imagine ejus, quæ crucifixa eſt in Syria, in Beryto civitate. Hic eſt ſanguis ille Dominicus, qui apud pleroſque repertus eſſe dicitur, nec aliter æſtimandum eſt à verè Catholicis, præter id quod ſcribitur à nobis: quaſi ex carne & ſanguine Chriſti aliquid poſſit in mundo inveniri, niſi illud quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidie ſpiritualiter efficitur.*

Verùm hæc ſolutio non poteſt applicari illis particulis ſanguinis Chriſti, quæ aſſervantur in ampulla vitrea B. Mariæ Magdalenæ, cum illæ tempore paſſionis Chriſti, collectæ fuerint; nec illis etiam quæ Mantuæ videntur, nam ſanguinem 152.

illum non fuiſſe ex imagine Berytenſe collectum, declaravit Leo III. ut habent Baronius anno 804. & Bellarminus lib. de Scriptoribus in Athanaſio. Non poteſt etiam adaptari hæc reſponſio ſanguini, qui in ſacra ſindone Taurinenſi, in Veronicæ ſudario, in ſpina ſacelli Regii Pariſienſis, & ferro lanceæ Romæ aſſervato, aliisque inſtrumentis paſſionis Dominicæ adhuc cernitur. Unde D. Thomas quodlib. 5. art. 5. ſic ait: *Sanguis autem Chriſti qui in quibusdam Eccleſiis oſtenditur, dicitur ex quadam imagine Chriſti percuſſâ miraculosè fluxiſſe, vel etiam aliàs* EX CORPORE CHRISTI. Quibus ultimis verbis innuit, remanere in terris ſanguinem qui verè è corpore Chriſti manavit, & non tantùm illum qui ex imagine illa miraculoſa fluxit. Quod veriſſimum puto, ſive author prædictæ narrationis, & libri illius de paſſione imaginis Dominicæ, fuerit magnus Athanaſius, ut communiter creditum eſt, & refert Surius ad 9. Novembris, nec inefficaciter confirmat ex noſtris P. Franciſcus Combefiſius, in notis ad miraculum imaginis Chriſti, Conſtantinopoli in puteum merſæ: ſive alius quidam Athanaſius junior, ut opinatur Baronius ad annum 765. probatq; ex eo quod Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus, anno Chriſti 372. mortuus ſit, & miraculum Berytenſe anno 765. contigerit.

153. Reſpondent tertiò alii ex noſtris Thomiſtis, particulas illas ſanguinis, quæ in variis Eccleſiis aſſervantur, aut in inſtrumentis Dominicæ paſſionis cernuntur, non eſſe partes ſanguinis naturalis a Verbo aſſumpti, ſed ſanguinis purè nutrimentalis, quem a Verbo non fuiſſe aſſumptum ſuprà diximus: huic tamen ſanguini deberi adorationem latriæ, propter contactum ſanctiſſimæ ejus humanitatis: ſicut etiam cruci ob eandem rationem idem cultus latriæ exhiberi ſolet.

154. Sed hæc etiam ſolutio diſplicet, unde enim conſtare poteſt, tot particulas ſanguinis, quæ in pluribus Eccleſiis aſſervantur, & ex variis corporis Chriſti partibus manarunt, non fuiſſe niſi ex nutrimentali? præſertim ſanguinem illum quo Longini lancea perfuſa fuit, & qui poſtea ab ipſo Mantuam delatus eſt; cum enim ſanguis ille eſſet circa cor, qui, juxta Philoſophos, eſt officina ſanguinis naturalis, valde credibile eſt, illum fuiſſe naturalem, & non purè nutrimentalem. Maximè quia primus ſanguis qui videtur egredi de corpore, quando fit diviſio, eſt ſanguis nutrimentalis: ille verò ex ultimo vulnere quod Chriſtus in cruce recepit egreſſus eſt. Addo quod, valde probabile eſt, tempore paſſionis, nihil, aut ſaltèm parum ſanguinis nutrimentalis fuiſſe in Chriſto Domino; quia per copioſiſſimum illum ſudorem ſanguineum, quem ante paſſionem habuit, totum ferè ſanguinem nutrimentalem exſudavit; & ſi aliquæ illius reliquiæ remanſerunt, eas tempore illo intermedio inter ſudorem & paſſionem concoxit, & in ſanguinem naturalem convertit, ut rectè obſervavit Cajetanus infrà quæſt. 54. art. 2.

155. Dicendum ergo eſt, ſanguinem illum Chriſti, qui Mantuæ, & apud S. Maximinum aſſervatur, nec non illum qui in ſacra ſindone Taurinenſi, & Biſuntina, in Veronicæ ſudario, in ſpina ſacelli Regii Pariſienſis, & ferro lanceæ, Romæ, aliisque inſtrumentis Dominicæ paſſionis adhuc cernitur, eſſe naturalē & perfectum, non verò purè nutrimentalem & imperfectum; non enim neceſſe eſt, omnem ſanguinem naturalem a Chriſto in paſſione fuſum, fuiſſe ab eodem reſurgente reaſſumptum; cùm enim tota quantitas ſanguinis quem Chriſtus in paſſione fudit, non eſſet neceſſaria ad integritatem & perfectionem humanæ naturæ, in reſurrectione tota reſumenda non fuit, ſed potuit modica aliqua portio illius relinqui in terris, ad conſolationem fidelium, & memoriam paſſionis Chriſti, ut declaravit Pius II. ſuprà relatus. Eum tamen Chriſti ſanguinem hîc ad noſtram conſolationem relictum, non ampliùs perſtare unitum Verbo, ſicut antea fuerat, ut ſuprà contra Valentiam oſtenſum eſt, & patet ex doctrina D. Thomæ in 3. diſt. 2. quæſt. 2. art. 1. aſſerentis ea tantùm ſemel à corpore Chriſti ſeparata, retinuiſſe unionem hypoſtaticam, quæ denuò ejus corpori conjungenda erant, eò quòd ita neceſſarium eſſet ad veritatem humanæ naturæ, ejúsque integritatem in Chriſto, redivivo vendicandam. Unde tritum illud axioma ex Damaſceno deſumptum, *quod Filius Dei ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit*. intelligi debet de partibus integris, ut ex ipſo Damaſceno apertè colligitur, & non de earum particulis, & maximè de illis quæ non ſunt neceſſariæ ad integritatem corporis Chriſti reſurgentis. Eodem modo intelligendus eſt S. Thomas, dum infrà quæſt. 54. art. 2. ad 3. docet quod totus ſanguis qui de corpore Chriſti fluxit, in corpore Chriſti reſurrexit; hoc enim verificatur de toto illo ſanguine, qui fuit neceſſarius ad integritatem humanæ naturæ, ſecùs verò de illo qui in ſtatu reſurrectionis ad integritatem humanæ naturæ in Chriſto neceſſarius non fuit; talem enim ſanguinem in corpore Chriſti non reſurrexiſſe, apertè colligitur ex eodem S. Doctore quodlib. 5. art. 5. ubi aſſerit ſanguinem Chriſti qui in quibusdam Eccleſiis oſtenditur, ex corpore Chriſti fluxiſſe: Non ergo juxta illius doctrinam, omnis omnino ſanguis qui de corpore Chriſti fluxit, in corpore Chriſti reſurrexit (quandoquidem aliquid illius remanſit in terris, & in quibusdam Eccleſiis oſtenditur) ſed tantùm ille qui ad integritatem humanæ naturæ in Chriſto reſurgente neceſſarius fuit.

§. V.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

EX dictis inferes primò, tres alios humores, ſcilicet pituitam, choleram, & melancholiam, fuiſſe aſſumptos a Verbo, eodem propè jure quo ſanguinem: pertinent enim ad humanæ naturæ veritatem, ſeu integritatem, & per ſe requiruntur ad convenientem ſtatum corporis, magnúmque uſum habent ad bonum eſſe, & ad operationes animalis, unde reperientur in redivivis beatorum corporibus; imò paſſim videntur comprehendi nomine ſanguinis, quia commiſcentur cum vero & propriè dicto ſanguine, & unam totalem maſſam conflant, quæ à principaliori humore denominatur ſanguis. 156.

Inferes ſecundò, Verbum divinum aſſumpſiſſe etiam ſpiritus vitales & animales, quia hujusmodi ſpiritus ſunt radii quidam ſanguinis puriſſimi, & maximè defecati, ut docent Philoſophi in libris de Anima, & pertinent etiam ad integritatem humani corporis, robur enim & firmitatem illi præſtant, agiléque reddunt ad vitales operationes, & ſine illis corpus eſt valde debile, & quaſi exanime, unde Theologi docent illos debere reſurgere in corporibus glorioſis; & licèt non ſint adeo conſiſtentes, ſicut ſanguis & alii humores, ſed brevi evaneſcant

neſcant & corrumpantur, habent tamen ſufficientem conſiſtentiam, ut uniti eſſe poſſint Verbo, quandiu durant.

158. Inferes tertiò, lacrymas, ſudorem, ſalivam, & alias ſuperfluitates, & excreméta humani corporis non fuiſſe hypoſtaticè Verbo unita, quia nec informantur in homine animâ rationali, nec ad integritatem humani corporis pertinent, unde non remanebunt in corporibus glorioſis.

159. Inferes quartò, dentes fuiſſe Verbo divino perſonaliter unitos; illi enim, juxta communem Philoſophorum ſententiam, informantur ab anima rationali, & ad integritatem corporis humani pertinent.

160. Inferes quintò contra Vazquem, etiam ungues, & capillos, fuiſſe hypoſtaticè Verbo unita: Nam illud omne aſſumpſit Verbum divinum ad ſuam ſubſiſtentiam, quod ad integritatem corporis humani pertinet, tales ſunt ungues & capilli: Primò quia omnes homines cum capillis & unguibus reſurrecturi ſunt, ut docent communiter Theologi, poſt D. Hieronymum in cap. 10. Matthæi, Auguſtinum de Civit. lib. 22. cap. 19. & in Enchiridione cap. 88. Nulla autem apparet ratio propter quam id fieri debeat, niſi quia pertinent ad integritatem corporis humani.

Secundò, In Sacramento Euchariſtiæ ſub ſpeciebus panis continetur corpus Chriſti, cum capillis & unguibus, ut concedit Vazquez, non verò chylus quem in ſtomacho habuit Chriſtus tempore cœnæ, quando panem & vinum in ſuum corpus & ſanguinem ſubſtantialiter convertit. Nulla autem apparet ratio propter quam id fieri debeat, niſi quia chylus non eſt de integritate corporis humani, benè tamen ungues & capilli.

Tertiò. Capilli & ungues informantur animâ rationali ſicut oſſa, ut docet expreſſè divus Thomas in 4. diſt. 44. quæſt. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 3. cujus rationem dat, quòd cùm capilli & ungues inſtituta ſint à natura ad conſervationem aliarum partium, capitis ſcilicet & manuum ac pedum, ſicut folia ad cooperimentum & conſervationem fructuum; quemadmodum folia in arboribus vivunt & ab intrinſeco nutriuntur (quod ex organizatione, & venarum diverſitate quâ gaudent, conſtat) ſubindeque informantur animâ totius arboris; ita capilli & ungues, propter eandem rationem, debent informari animâ rationali in homine, ſaltem ſecundùm eſſe vegetativum: Ergo cùm anima non informet niſi partes quæ ſunt de integritate corporis viventis, ungues & capilli pertinent ad illam, & conſequenter ad ſubſiſtentiam divinam à Verbo aſſumpti ſunt.

§. VI.

Aliud corollarium notatu dignum.

161. EX dictis etiam colligitur, ſanguinem Chriſti, non ſolùm dum erat in corpore Chriſti viventis, ſed etiam in triduo mortis, in quo manſit ſeparatus à corpore, fuiſſe hypoſtaticè unitum Verbo divino.

Patet hoc corollarium ex Clemente VI. in extravag. *Unigenitus* ſuprà citata, ubi loquens de ſanguine Chriſti pro nobis in cruce effuſo, ait unius guttam, *propter unionem ad Verbum*, fuiſſe ſufficiens pretium noſtræ redemptionis. Refertur etiam in directorio Inquiſitorum 2. part. quæſt. 10. num. 1. quod cùm idem Pontifex informatus fuiſſet per Nicolaum Roſelli, Ordinis Prædicatorum, in partibus Aragoniæ & Cataloniæ Inquiſitorem, quod quidam Concionator Barcinonæ prædicaverat, ſanguinem Chriſti in paſſione fuſum, non fuiſſe unitum perſonaliter Chriſto in triduo mortis, mandavit per ſuas litteras patentes dicto Inquiſitori, ut talem articulum, ut erroneum, publicè revocari ac ſolemniter damnari præſtaret, quod & fecit in Eccleſia Cathedrali Barcinonenſi. Cujus damnationis meminerunt etiam Sylveſter in Roſa aurea Tract. 3. quæſt. 31. & Joannes Dominicus in ſuis quæſtionibus Evangelicis, in die Paſchatis, & alii.

Refert etiam Spondanus Tomo 2. continuationis, ad annum 1462. *Hoc eodem anno magnam motam eſſe quæſtionem inter Fratres Minores & Prædicatores, de Sanguine Chriſti in triduo paſſionis à corpore ſeparato, utrum divinitati unitus perſeveraverit? Cùm enim apud Brixiam Iacobus Marchianus, Ordinis Minorum, die Paſchæ ſermonem ad populum habens, inter cætera aſſeruiſſet, pretioſum Chriſti ſanguinem, dum triduo illo jacuit interris ſparſus, indignum fuiſſe latriæ cultu, quoniam fuſus, & à corpore Dominico ſeparatus, hypoſtaticam Verbi unionem prorſus amiſiſſet. Hoc audiens Inquiſitor hæreticæ pravitatis, Ordinis Prædicatorum, illico Iacobo præcepit revocare tanquam erronea quæ dixerat, & interim contrariam ſententiam per unum è ſuis prædicari fecit. Creſcente contentione, & ſchiſmate in populo facto, nec valente Epiſcopo loci tumultum ſedare, res ad Apoſtolicam Sedem remiſſa eſt. Qua de re Pius II. eo tempore ſummus Pontifex, præfectis Ordinum mandavit, doctiſſimos eorum Theologos ad Curiam mittere, quos in feſto Natalis Domini audivit diſputantes tribus diebus in palatio Apoſtolico, præſentibus Cardinalibus, Epiſcopis, ac divini & humani juris Doctoribus qui in curia erant. Denique poſt triduum, cùm partes quæcunque voluiſſent, in medium produxiſſent, diſſoluto auditorio, Pium cum Cardinalibus, pluribuſque diebus rem tractaſſe: majorem partem ſententiam Prædicatorum approbaſſe, paucos cum Minoribus ſenſiſſe: Pium quoque in majori parte fuiſſe, ſed non eſſe viſum eo tempore decretum fieri declarationis, ne multitudo Minorum, cujus erat contra Turcos prædicatio neceſſaria, offenderetur; ac propterea in aliud tempus deciſionem referri placuiſſet. Quam tamen nunquam placuit decidere: ſed biennio poſt Anconæ, dum eſſet navigaturus in Turcos, Calendis Auguſti 1464. die ante obitum 15. conſtitutionem edidit, quâ, ad pacem inter illos Ordines, & in univerſa Eccleſia ſuper hac quæſtione conſervandam, ſtatuit nulli licere opinionem negantem ſanguinem Chriſti in triduo paſſionis à corpore ſeparatum, divinitati unitum permanſiſſe, ut hæreticam proſcribere, donec per Sedem Apoſtolicam quid in hujuſmodi quæſtione ſentiendum eſſet, definiretur.* Hæc Spondanus. 162.

Verùm licèt propter hujuſmodi Conſtitutionem, non poſſit hæc opinio ut hæretica damnari, eſt tamen a Scholis prorſus eliminata, & ut ait Suarez, *neque pia, neque ſecura eſt.* Non videtur etiam rationi conſentanea: Nam ſi fuiſſet in triduo conſecratus calix, vel relictæ eſſent ſpecies vini conſecrati in cœna, tunc ſub ſpeciebus vini fuiſſet ex vi verborum ſanguinis Chriſti, & per concomitantiam divinitas, ſicut nunc de facto contingit, ut docet Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 3. nam tunc etiam vera fuiſſent verba Chriſti Domini Joan. 6. *Qui bibit meũ ſanguinem in me manet:* At divinitas non eſt per cõcomitantiam in ſpeciebus 163.

ciebus vini, niſi propter unionem ad ſanguinem, ut ex eodem Tridentino ibidem colligitur Ergo ſanguis Chriſti in triduo mortis manſit hypoſtaticè Verbo Divino unitus.

164. Confirmatur: Ideo corpus Chriſti & anima in triduo, adhuc disjuncta inter ſe, erant unita hypoſtaticè Verbo Divino, quia erant partes humanitatis ipſius, quam iterum debebant componere in Chriſto glorioſo, ut communiter docent Theologi cum S Thoma in 3. diſt. 2. quæſt 2. art. 1. quæſtiunc 3 ad 3. At etiam ſanguis in paſſione fuſus, erat pars humanitatis, quam iterum in Chriſto glorioſo debeat componere, cùm corpus Chriſti poſt reſurrectionem deberet eſſe integrum & perfectum: Ergo ſanguis in paſſione fuſus, manſit in triduo Verbo Divino hypoſtaticè unitus

165. Ex quo facilè intelligis, cur ſanguis Chriſti in circumciſione fuſus non manſerit Verbo divino unitus, benè tamen ille quem in paſſione effudit; cùm enim ſanguis in paſſione fuſus, à Chriſto r aſſumendus eſſet in reſurrectione propter integritatem ſui corporis, debuit in triduo manere Verbo divino unitus, ſicut propter eandem rationem caro & anima tunc manſerunt eidem unita è contra verò cùm ſanguis in circumciſione fuſus, non fuiſſet ab ipſo reaſſumendus in reſurrectione, utpote ad integritatem ſui corporis minimè neceſſarius, non debuit poſt ſeparationem à corpore, manere Verbo divino hypoſtaticè unitus.

166. Idem cum proportione de præputio in circumciſione abſciſſo dicendum eſt nam illud non fuiſſe unquam poſtea corpori Chriſti conſertum, ac ne poſt reſurrectionem quidem, conſtat tum ex revelatione S Brigittæ, quam ſuprà retulimus, tum ex variis narrationibus quæ de eo præputio, ejúsve particula quapiam, certis locis nūc aſſervata, circunferuntur in ſacris hiſtoriis: illud enim Romæ in Baſilica Lateranenſi. eo loco, quem vocant [illegible] extare ſcribit Innocentius III lib 4 de Myſt. cap 20. nihil tamen definire auſus. Gerſo part. 4. ſerm. in feſ o Paſchæ, ait vulgo referri Chriſti præputium Pariſiis in palario, ut Brugis nempe per partes) aſſervari. Rurſus Franciſcus Coſterus meditatione 4. ex 50. quas de vita Deiparæ edidit, teſtatur urbem Antverpienſem, priusquam à Geuſiis hæreticis anno 1566 occuparetur, hoc theſauro gloriatam eſſe. Anicenſes quoque Chriſti Domini præputium inter ſacras reliquias viſendum exhibent. ut ſcribit Odo Giſſæus lib. 1. hiſtoriæ Anicienſis cap. 17. Tandem idem Author viſa à ſe ſcribit perantiqua monumenta Abbatiæ Conquenſis, in diœceſi Ruthenenſi, quibus narratur concreditum à Carolo Magno ei Abbatiæ præputium Chriſti. Sed quidquid ſit de loco ubi ſacrum illud pignus aſſervatur, omnino ex tam multis narrationibus effici videtur, Chriſti præputium in circumciſione abſciſſum, nunc in terris retineri; ut enim omnes illæ narrationes rejiciantur tanquam falſæ, nec Chriſtiana modeſtia ſinit, nec miracula in hujus rei confirmationem divinitus patrata permittunt,

* *
*

DISPUTATIO X.

De Ordine Aſſumptionis.

Ad quæſt. 6. Divi Thomæ.

Conſideratis duobus extremis unionis hypoſtaticæ nimirum perſonâ aſſumente, & naturâ aſſumptâ, egit S Doctor q. 6 de modo aſſumptionis, quantùm ad ordinem, ſeu de ordine quo Verbum divinum humanitatem & partes ejus aſſumpſit: Circa quod pauca occurrunt dicenda, quæ ſequentibus articulis expediemus.

Articulus Primus.

Vtrum prius fuerint aſſumptæ partes humanitatis, quam tota humanitas, & anima Chriſti prius fuerit unita Verbo, quàm corpus?

§ I

Quibusdam præmiſſis, altera pars difficultatis reſolvitur.

Suppono primò, non eſſe quæſtionem de prioritate reali durationis, ſeu temporis, ſed ſolùm de prioritate naturæ: nam de fide certum eſt, animam, corpus, & humanitatem, ſimul tempore fuiſſe aſſumpta à Verbo, ita ut nec anima prius tempore quàm corpus, nec corpus priùs quam anima, neque anima & corpus priùs quam humanitas ex illis conſtans ſunt aſſumpta, ſed ſimul & in eodem inſtanti in quo fuit producta in Virginis utero Chriſti humanitas, ſeu in quo fuit creata anima Chriſti, & unita carni, unde reſultavit ipſa humanitas, fuerunt hæc omnia aſſumpta Quare Concilium 5 generale can. 2 proſcribens errorem Origenis qui dicebat Chriſti animam fuiſſe cum cæteris animabus initio mundi creatam, atqoe ſuis operibus meruiſſe uniri hypoſtaticè Verbo Dei, illíque de facto fuiſſe unitam, antequam ipſius carni in viſceribus B Virginis conjungeretur, ſic ait: *Si quis dicit aut ſentit, animam Domini præceſſiſſe unitamque eſſe Deo Verbo, ante Incarnationem & nativitatem ex Virgine, anathema ſit.* Eundem errorem impugnat S. Thomas hic art 2. ex eo quòd inde ſequeretur quòd anima Chriſti aliquando habuiſſet propriam ſubſiſtentiam ſine Verbo, & ſic cùm fuiſſet à Verbo aſſumpta, vel non eſſet facta unio ſecundùm ſubſiſtentiam, vel corrupta eſſet ſubſiſtentia animæ præexiſtens, quorum utrumque eſt inconveniens 1.

Suppono ſecundò, eſſe hîc ſermonem de prioritate naturæ ſecundùm ordinem executionis, certum enim & indubitatum eſt, totam naturam humanam, ordine intentionis, priùs naturâ fuiſſe aſſumptam, quàm partes: Nam ut ait S Doctor hic art 5. *Secundùm intentionem ſapientis prius eſt completum quàm incompletum, & per conſequens totum quam partes.* Quæ ratio poteſt ſic proponi, & magis illuſtrari. Ordine intentionis illud fuit priùs naturâ aſſumptum, cujus aſſumptio fuit per ſe priùs intenta; At primò intenta 2.

fuit

fuit aſſumptio humanitatis, quàm partium; in hoc enim myſterio per ſe primò intentum fuit ut Verbum fieret homo; quòd verò partes fuerint aſſumptæ, ideo fuit, quia ad componendam humanitatem ſunt inſtitutæ: Ergo ordine intentionis tota humanitas priùs fuit ſuoita, quàm partes. His præmiſſis

Dico primò, ordine executionis priùs naturâ fuerunt aſſumptæ à Verbo partes humanitatis, quàm tota humanitas.

3. Probatur primò concluſio ratione fundamentali. Eodem modo communicata fuit ſubſiſtētia divina (mediante quâ facta fuit aſſumptio) toti humanitati, & ejus partibus, quo eis convenit ſubſiſtentia humana eis connaturalis: Sed ſubſiſtentia humana in ordine executionis priùs naturâ convenit animæ rationali, deinde corpori cui unitur per informationem, & denique toti humanitati ex utroque reſultanti. Ergo ordine executionis priùs naturâ fuerunt aſſumptæ partes humanitatis, quàm tota humanitas. Major patet, nullum enim eſt fundamentum invertendi in aſſumptione humanitatis ad Verbum, modum & ordinem naturalem, cùm non ſint multiplicanda miracula ſine neceſſitate, & gratia non minùs abhorreat à ſuperfluo, quā natura. Minor verò probatur ex D. Thoma 1. p. q. 76. art. 1. ad 5. ubi ait *Anima illud eſſe in quo ſubſiſtit, communicat materiæ corporali, ex qua & anima intellectiva fit unum, ita quod illud eſſe quod eſt totius compoſiti, eſt etiam ipſius animæ, quod non accidit in aliis formis quæ non ſunt ſubſiſtentes; & propter hoc anima humana remanet in ſuo eſſe destructo corpore, non aliæ formæ.* Et de ſpiritualibus creaturis art. 2. ad 3. *Habet* (inquit) *anima eſſe ſubſiſtens, in quantum eſſe ſuum non dependet à corpore, utpote ſupra materiam corporalem elevatum; & tamen ad hujus communionem recipit corpus, ut ſic ſit unum eſſe animæ & corporis, quod eſt eſſe hominis.* Item in 1. diſt. 8. quæſt. 5. art. 2. ad 2. hæc ſcribit: *Anima ſine dubio habet in ſe eſſe perfectum quamvis hoc eſſe non reſultet ex partibus componentibus quidditatem ipſius, nec per conjunctionem corporis efficitur ſibi aliquod aliud eſſe, imò hoc ipſum eſſe quod eſt animæ per ſe, fit eſſe conjuncti; eſſe enim conjuncti, non eſt niſi eſſe ipſius formæ.* Quibus verbis S. Doctor apertè docet, ſubſiſtentiam humanam priùs naturâ convenire animæ rationali, quàm toti humanitati. Ratio etiam id ſuadet, nam anima rationalis fit per creationem. Ergo per illam accipit eſſe ſubſiſtentiæ, & non per generationem. Sed per hoc quod unitur corpori, non amittit illud eſſe, alias fruſtra produceretur à Deo per creationem: Ergo priùs naturâ ſubſiſtit, quàm uniatur corpori, ſubindeque prius naturâ illi convenit ſubſiſtentia, quàm toti humanitati.

4. Probatur ſecundò concluſio; Per animam rationalem conſtituitur humanitas in eſſe humanitatis, & conſequenter in eſſe aſſumptibilis: Ergo eſt medium quo humanitas fuit aſſumpta à Verbo, quàm tota humanitas. Similiter corpus eſt cauſa materialis conſtituens humanitatem: Ergo etiam eſt medium quo tota humanitas unitur Verbo divino. Probatur Conſequentia, quod enim conſtituit humanitatem in ratione totius, reddit eam in ſuo genere aptam ut completè ſubſiſtat: Ergo etiam ut alienâ ſubſiſtentiâ perſonam conſtituente terminari poſſet.

5. Tertiò ſuaderi poteſt concluſio hac ratione. Ordo intentionis & ordo executionis in eſſentialiter ſubordinatis (qualiter ſunt partes & totum) oppoſito modo ſe habent, ita ut quod eſt primum in intentione, ſit ultimum in executione, & è contra: Ergo cum in intentione priùs ſit aſſumpta humanitas, quàm ejus partes, ut ſuppoſit. 2. oſtendimus, in executione priùs aſſumptæ ſunt ipſæ partes, quàm tota humanitas.

Dico ſecundò: Verbum divinum priùs naturâ aſſumpſit animam, quàm corpus. Ita S. Doctor hic art. 1. ubi ſic ait: *Secundùm ordinem cauſalitatis ipſa anima eſt aliqualiter cauſa carnis unienda Filio Dei: non enim eſſet aſſumptibilis, niſi per ordinem quem habet ad animam rationalem, ſecundùm quem habet quod ſit caro humana.* 6.

Ratio etiam ſuffragatur: Illud enim fuit priùs naturâ aſſumptum à Verbo, quod priùs habuit per illud ſubſiſtere & exiſtere: At anima priùs naturâ habuit à Verbo quod ſubſiſteret & exiſteret, quam corpus: Ergo anima prius naturâ fuit aſſumpta à Verbo quam corpus. Major patet, Minor probatur. In aſſumptione humanitatis Verbum divinum, ut ſupra dicebamus, ſervavit, quantùm fieri potuit, ordinem qui in generatione hominis ſervatur, quia non ſunt multiplicanda in hoc myſterio miracula ſine neceſſitate: Sed in generatione hominis anima rationalis priùs naturâ ſubſiſtit, quàm corpus, ut ex ſuprà dictis patet, & demonſtrari ſolet in Philoſophia: Ergo anima Chriſti priùs natura habuit à Verbo quod ſubſiſteret quàm corpus, ſubindeque priùs natura fuit aſſumpta, quàm corpus.

Sed quærunt hic aliqui, an illa fuerit priùs aſſumpta ut quod, vel ſolùm ut quo? 7.

Reſpondeo breviter, hanc difficultatem pendere ex alia quæ in metaphyſica agitari ſolet, an ſcilicet anima rationalis actu unita corpori, ſubſiſtat ut quod, vel tantùm ut quo? In cujus reſolutione diviſi ſunt Theologi, aliis partem affirmativam, aliis negativam tenentibus. Sed pro conciliatione utriuſque ſententiæ.

Advertendum eſt, dupliciter aliquid poſſe dici ſubſiſtere ut quod. Primò prout idem eſt ac exiſtere per ſe ſeparatim, ut frequenter docet S. Thomas; & in hoc ſenſu anima communicata corpori, non ſubſiſtit ut quod, cùm ſit alio tanquam pars in toto. Secundò dicitur aliquid ſubſiſtere ut quod, quia non dependet ab alio ut à ſubjecto, vel etiam ut à principio formali eſſendi; & hoc ſecundo modo anima rationalis, etiam ut conjuncta corpori, & ipſum informans, ſubſiſtit ut quod, quia habet eſſe independēs à materia, & eſt principium formale eſſendi & ſubſiſtendi ipſi corpori, & toti compoſito. cùm enim producatur per creationem, per illam accipit propriam exiſtentiam & ſubſiſtentiam, quam non amittit per hoc quod conjungitur corpori, ſed potius illam communicat non ſolùm corpori ſed etiam toti humanitati. Unde in hoc diſtinguitur anima rationalis ab aliis formis corporeis & materialibus, quòd illæ non ſubſiſtunt vel exiſtunt per exiſtentiam aut ſubſiſtentiā propriam, ſed totius compoſiti, quam generans primo communicat toti compoſito, ſecundò formæ, & mediante forma materiæ. Anima verò rationalis recipit immediatè à Deo propriā ſubſiſtentiā & exiſtentiam, quam cōmunicat corpori, & toti humanitati; unde anima rationalis, etiam dum eſt conjuncta corpori, ſubſiſtit & exiſtit ut quod. Cùm ergo (ut ſæpè diximus) anima Chriſti eodem modo ſit facta ſubſiſtens per ſubſiſtentiam Verbi, quo fuiſſet ſubſiſtens ſubſiſtentia creata,

& ſibi

& ſibi propriâ, dicendum eſt, animam Chriſti fuiſſe priùs naturâ aſſumptam, quàm corpus & totam humanitatem, non ſolùm ut quo, ſed etiam ut quod. Ipſum verò corpus ſolùm fuit priùs naturâ aſſumptum ut quo, non verò ut quod, quàm tota humanitas; non enim eadem eſt ratio de corpore, ac de anima rationali; nam anima creatur à Deo per actionem ſpecialem diſtinctam à generatione, vel productione totius, non autem corpus: unde quando generatur homo, datur animæ ſubſiſtentia independens à ſubſiſtentia totius humanitatis, non autem corpori, quod non ſubſiſtit, nec exiſtit, niſi per ſubſiſtentiam & exiſtentiam ipſius animæ rationalis.

9\. Dices eundem prorſus ordinem ſervavit Verbum divinum in prima aſſumptione humanitatis, ac in reaſſumptione factâ in reſurrectione, nulla enim videtur ratio diſparitatis. At in reſurrectione ſic humanitas fuit reaſſumpta, ut tamen utraque ejus pars anima ſcilicet & corpus, priùs exiſterent & ſubſiſterent ut quod: Ergo idem erit dicendum de prima aſſumptione.

10\. Reſpondeo negando Majorem, nam in prima aſſumptione Verbum divinum ſervavit, quantùm fieri potuit; ordinem proportionatum ordini naturæ, juxta quem corpus non debuit priùs aſſumi ut quod, cùm propriâ ſubſiſtentiâ & exiſtentiâ non gaudeat, ſicut anima: At in reaſſumptione factâ in reſurrectione, non potuit iſte ordo ſervari, quia diſſolutâ per mortem humanitate, utraque ejus pars ab invicem ſeparata, ſubſiſtebat & exiſtebat ut quod per ſubſiſtentiam & exiſtentiam Verbi.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

11\. OBjicies primò contra primam concluſionem: Aſſumptio facta eſt per communicationem divinæ ſubſiſtentiæ, quæ eodem modo & ordine debuit communicari humanitati, quo propria & connaturalis, ut enim ſuprà dicebamus, non ſunt multiplicanda miracula ſine neceſſitate: Sed ſubſiſtentia creata priùs convenit toti humanitati, quàm ejus partibus; quia convenit tantùm partibus propter naturam totalem, & maximè parti materiali, quæ non poteſt ſubſiſtere niſi in toto. Ergo partes humanitatis non fuerunt priùs aſſumptæ in executione, quàm tota humanitas.

12\. Confirmatur. Perſonalitas Verbi divini eſt perfecta & completa: Ergo priùs naturâ debuit communicari ſubſtantiæ completæ, qualis eſt tota humanitas, quàm ſubſtantiæ incompletæ, qualis eſt anima rationalis, vel corpus, & per conſequens partes non fuerunt priùs naturâ aſſumptæ, quàm tota humanitas.

13\. Ad objectionem reſpondeo, conceſsâ Majori, negando Minorem: Licèt enim in compoſitis purè corporeis & materialibus priùs conveniat toti ſubſiſtere & exiſtere, quàm ejus partibus; in homine, tamen priùs in executione convenit partibus humanitatis ſubſiſtere & exiſtere, quàm toti humanitati; animæ quidem rationali, quia creatur, creatio autem terminatur ad eſſe; corpori verò, quia priùs naturâ informatur animâ rationali, ſubindéque ejus ſubſiſtentiam & exiſtentiam priùs naturâ participat, quàm tota humanitas reſultet: Unde pro illo priori, tam anima quàm corpus intelliguntur ſubſiſtere in ſeipſis, & non in toto, quamvis nullum ſit reale inſtans, quo non ſubſiſtant in toto.

A Ad confirmationem, conceſſo Antecedente, neganda eſt Conſequentia; nam perſonalitas Verbi divini, licèt ſit perfecta & cõpleta, tamen ob infinitam ſuam perfectionem & eminentiam, poteſt uniri cuicunque ſubſtantiæ, ſive completæ ſive incompletæ, eique ſe accommodare eodem modo ac ſi eſſet propria ejus & connaturalis, quia eminenter continet quamcunque perſonalitatem creatam. Unde in triduo mortis Chriſti manſit unitum animæ & corpori ſeparatis, quamvis eſſent ſubſtantiæ partiales & incompletæ. 14.

Objicies ſecundò contra ſecundam concluſionem: Unam partem aſſumi poſteriùs naturâ, quàm aliam eſt eam aſſumi mediante illâ. At corpus non fuit aſſumptum mediante animâ: B Ergo non fuit aſſumptum poſteriùs naturâ, quàm illa. Major patet, Minor probatur. Si Verbum divinum aſſumpſiſſet corpus mediante animâ, ſequeretur quod hoc ipſo quòd per mortem ſeparata fuiſſet anima à corpore, diſſoluta fuiſſet unio ipſius corporis cum Verbo, quoties enim aliqua inter ſe uniũtur aliquo medio, ſi unum ſeparetur ab altero, diſſolvitur unio; ſicut remotâ ſuperficie, removeretur color à corpore, quia illi ineſt, mediante ſuperficie. Conſequens autem eſt falſum, quia corpus in triduo fuit ſeparatum ab anima, & tamen manſit hypoſtaticè unitum Verbo divino: Ergo Verbum non aſſumpſit corpus me- C diante animâ. 15.

Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem negatur ſequela, & ad illius probationem, dicendum cum S. Thoma hic art. 1. ad 3. *quod nihil prohibet aliquid eſſe cauſam alicujus quantùm ad aptitudinem & congruitatem, quo tamen remoto illud non tollitur; quia etſi fieri alicujus dependeat ab aliquo, poſtquam tamen eſt in facto eſſe, ab eo non dependet: ſicut ſi inter aliquos amicitia cauſatur, aliquo mediante, eo recedente, adhuc amicitia remanet; & ſi aliqua in matrimonium ducitur propter pulchritudinem, quæ facit congruitatem in muliere ad copulam conjugalem; tamen pulchritudine ceſſante, adhuc durat copula conjugalis. Et* D *ſimiliter ſeparatâ animâ, remanet unio Verbi ad carnem.* 16.

ARTICULUS II.

Utrùm gratia habitualis habuerit rationem medii, ſeu diſpoſitionis phyſicæ, aut moralis ad unionem hypoſtaticam?

AFfirmant Alenſis, Gabriel, & alii antiqui Theologi, ex hoc inferentes ſolam naturam intellectualem, quæ eſt capax gratiæ & beatitudinis, poſſe aſſumi à Perſona divina. Negat verò D. Thomas hîc art. 6. & quæſt. ſequenti art. 13. E & ſuprà quæſt. 2. art. 10. quem ſequuntur communiter Theologi, tam domeſtici, quàm extranei, cum quibus 17.

Dico, gratiam habitualem in anima Chriſti exiſtentem, non habuiſſe rationem medii, ſeu diſpoſitionis phyſicæ, aut moralis, ad unionem hypoſtaticam cum Verbo: poſſe tamen dici medium congruentiæ reſpectu hujus unionis.

Prima pars probatur: Diſpoſitio phyſica & ex natura rei, debet eſſe ejuſdem ordinis cum forma ad quam diſponit, & illam neceſſariò ſecum trahere, omniáque quæ illius introductionem impediunt deſtruere: Sed gratia habitualis non habet tres illas conditiones, reſpectu unionis hypoſtaticæ: Ergo non eſt, nec dici poteſt 18.

diſpoſitio

diſpoſitio phyſica, reſpectu illius. Major patet exemplo diſpoſitionum naturaliū, videmus enim calorem ut octo eſſe ejusdem ordinis cum forma ignis, illámque ſecum neceſſariò trahere, & frigus ac humiditatem, quæ ejus introductionem impediebant, prorſus expellere. Minor vero ſuadetur quantùm ad ſingulas partes. Et in primis quod gratia non ſit ejusdem ordinis cum unione hypoſtatica, patet: ordo enim hypoſtaticus eſt ſuperior ad ordinem naturæ & gratiæ, & cùm infinitam Verbi divini perſonalitatem involvat, utrumque ordinem veluti in infinitum excedit. Quod verò gratia, nec hypoſtaticam unionem ſecum infallibiliter trahat, nec illius impedimenta deſtruat, facilè ſuadetur: nam gratia habitualis ordinatur tanquam ad finem ad beatitudinem, à cujus adeptione habet quod ſit conſummata; ad unionem verò perſonalem cum Verbo, nullo pacto ordinatur; unde quantumcunque gratia creſcat in anima juſti, nunquam tamen infallibiliter habet junctam unionem illam hypoſtaticam. Inſuper ut deſtrueret impedimenta talis unionis, neceſſe eſſet ut propriam naturæ creatæ perſonalitatem conſumeret, eſſétque cum illa incompoſſibilis: certum eſt autem gratiam ſanctificantem id non præſtare, ſed potius illam, ut cætera dona ſupernaturalia, ſubjectum ſuum naturale perficere.

19 Probatur ſecundò eadem pars: Gratia habitualis eſt ſolum in anima, & tamen non ſolùm anima Chriſti, ſed etiam corpus ejus, unitum eſt divinæ perſonæ, propter quod dicitur plenitudo divinitatis habitaſſe in Chriſto corporaliter, ùt docet D. Thomas ſuprà quæſt. 2. art. 10. ad 2. Ergo gratia ſanctificans non eſt diſpoſitio phyſica & ex natura rei ad unionem hypoſtaticam requiſita. Addo quod quælibet natura, etiam irrationalis, aſſumptibilis eſt à Perſona divina, ut diſputatione præcedenti oſtenſum eſt, & tamen natura irrationalis non eſt capax gratiæ habitualis, ſicut nec gloriæ: Ergo &c.

20. Probatur etiam ſecunda pars concluſionis: Quælibet diſpoſitio, etiam moralis, debet antecedere aliquo modo formam ad quam diſponit: At gratia habitualis nullo modo antecedit unionem hypoſtaticam, ſed illam ſubſequitur: Ergo non poteſt dici diſpoſitio moralis, reſpectu illius. Major patet, nam diſpoſitio moralis ea eſt, quæ ut exiſtens movet intellectum & voluntatem agentis ad inducendam formam in ſubjecto: Ergo priùs exiſtit quàm illa. Minor verò probatur à D. Thoma qu. ſequenti art. 13. triplici ratione, & poteſt inſuper ſuaderi. Chriſti anima eo naturæ ordine habuit ſubſiſtere in Verbo, quo de ſe debuiſſet ſubſiſtere propriâ ſubſiſtentiâ, ſi ab illo aſſumpta non eſſet: At ſi aſſumpta non fuiſſet ad ſubſiſtentiam Verbi divini, prius naturâ habuiſſet ſubſiſtere ſuâ ſubſiſtentiâ, quàm recipere gratiam ſanctificantem, cùm anima prius debeat compleri ſubſtantialiter, quam accidentaliter perfici per gratiam: Ergo etiam priùs naturâ eſt, quod humanitas Chriſti per gratiam unionis in Chriſto ſubſiſtat, quàm per gratiam habitualem ſanctificetur, & perficiatur accidentaliter.

21. Addo quod, ſi gratia habitualis antecederet in aliquo priori temporis aut naturæ unionem hypoſtaticam, in illo priori conſtitueret Chriſtum filium Dei adoptivum, & ſic Chriſtus priùs eſſet filius Dei adoptivus, quàm naturalis, quod eſt erroneum. Sequela probatur: Proprius effectus gratiæ habitualis eſt conſtituere ſubjectum ſuum filium Dei adoptivum, niſi à filiatione naturali præveniatur & impediatur: At ſi gratia habitualis præcederet in Chriſto gratiam unionis, non præveniretur, nec impediretur à filiatione naturali, ne conſtitueret Chriſtum filium Dei adoptivum: Ergo Chriſtus priùs eſſet filius Dei adoptivus per gratiam habitualem, quam naturalis per unionem hypoſtaticam.

Confirmatur: Diſpoſitio moralis illa dicitur, 22.
cujus intuitu forma ſubjecto tribuitur: Sed gratia unionis non eſt conceſſa Chriſto intuitu gratiæ habitualis, ſed potius è contra intuitu & ratione unionis hypoſtaticæ, data ſunt Chriſto chariſmata omnium gratiarum, juxta illud Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.* Ubi ex filiatione naturali infert Euangeliſta plenitudinem omnium gratiarum, quæ in Chriſto ex unione perſonali cum Verbo, tanquam rivuli è fonte promanârunt. Quare gratia habitualis poteſt vocari medium congruentiæ, reſpectu unionis hypoſtaticæ, non quidem illam antecedens, ſed conſequens; inquantum ſcilicet decens & congruum fuit, quod Verbum divinum aſſumeret humanitatē repletam gratiâ, & omnibus virtutibus ac donis exornatam: ſicut in Virgine Principi deſponſata, annuli, jocalia, & cæteri ornatus, poſſunt dici medium congruentiæ, inquantum reddunt illam Principi congruam. Unde S. Doctor in 3. diſt. 2. quæſt. 2. art. 2. in corp. *In natura humana inveniuntur quædam ſuperaddita, quibus redditur decens ut aſſumatur à divina Perſona, ut ſcientia, virtutes, & hujuſmodi, unde iſta poſſunt quodammodo dici medium congruentiæ.* Et ibidem ad Annibaldum quæſt. unicâ art. 3. ſic ait: *Loquendo de medio congruentiæ* (Verbum divinum) *animam mediante gratiâ aſſumpſit, quia congruum erat animam ſuâ imagine inſignitam, & gratiâ repletam aſſumere.* Item quæſt. 29. de Verit. art. 2. expreſsè aſſerit, quod gratia habitualis fuit diſpoſitio per modum congruitatis ad unionem hypoſtaticam humanitatis Chriſti cum Verbo. Ex quibus probata manet tertia pars noſtræ concluſionis.

Objicies contra primam partem: Omne quod 23.
elevatur ad formam naturam ſuam excedentem, debet priùs aliquâ diſpoſitione præparari, & reddi capax illius, ùt docet D. Thomas 1. part. quæſt. 12. art. 5. & explicat exemplo aëris, aer enim ut recipiat formam ignis, quæ eſt ſuprà ejus naturam, debet diſponi ad illam per calorem excedentem ſuam naturam, & corpus ut recipiat formam lucis, debet diſponi per diaphaneitatem: Sed unio hypoſtatica eſt ſupra naturam humanitatis Chriſti: Ergo ut ad illam elevetur, debet aliquâ diſpoſitione præparari & coaptari, quæ nulla alia eſſe poteſt quam gratia habitualis.

Confirmatur primò: Ut divina eſſentia per 24.
modum ſpeciei uniatur intellectui creato, oportet quod ipſe intellectus ad talem unionem diſponatur per lumen gloriæ, ùt docet D. Thomas loco citato: Ergo cùm humanitas non minùs diſtet à divina ſubſiſtentia & perſonalitate, ut ipſi conjungatur per unionem hypoſtaticam, oportet quod per gratiam habitualem ad illam diſponatur & præparetur.

Confirmatur ſecundò: Ordo divinæ ſapien- 25.
tiæ poſtulat ut quæ maximè diſtant non uniantur immediatè, ſed per aliquid quod minùs diſtet ab utroque extrêmo, teneatque medium locum inter illa: At humanitas & perſonalitas Verbi divini, maximè diſtant inter ſe, & inter illas medium locum tenet gratia habitualis: Ergo humanitas

non fuit unita immediatè Verbo, ſed mediâ ipsâ gratiâ. Major patet, nam ab extremo in extremū non fit tranſitus ſine medio. Minor verò probatur: Humanitas eſt ſubſtantia aliqua finita, ordiniſque naturalis, & perſonalitas Verbi eſt quid infininum, & ordinis ſupernaturalis: Gratia verò habitualis, licèt ſit entitas aliqua finita, eſt tamen ſupernaturalis, & perfectiſſima participatio divinæ naturæ: Ergo medium tenet locum inter humanitatem Chriſti, & perſonalitatem ejus.

26. Ad objectionem reſpondeo diſtinguendo Majorem: Quod elevatur ad formam per quam conſtituitur in ratione operantis, & à qua habet ſolùm eſſe ſecundùm quid, concedo Majòrem. Si elevetur ad formam, per quam conſtituitur in ratione hypoſtaſis ſeu perſonæ, & à qua habet eſſe ſimpliciter & perſonale, nego.

Explicatur ſolutio: Si natura aliqua elevetur in ordine ad operationem, debet diſponi per habitum, vel per aliquid aliud quod potentiam compleat in actu primo; ſicut lumen gloriæ elevat intellectum beati ad operationem ad quam natura intellectiva non eſt ſufficienter completa, nimirum ad viſionem beatificam. Si autem natura elevetur ad eſſe ſimpliciter, ad quod immediatum ordinem habet, non eſt neceſſe quod priùs recipiat aliquem babitum aut diſpoſitionē per quam compleatur. Unde quia ſubſtantia creata immediatum ordinem habet ad ſubſiſtentiam à qua recipit eſſe ſimpliciter, nullâ eget diſpoſitione ad illam, neque ad aliam loco propriæ ſuſcipiendam: quapropter ut humanitas Chriſti, perſonalitati Verbi uniatur, nullâ eget diſpoſitione & præparatione, ſed ſola potentia obedientialis ad illam recipiendam ſufficit.

27. Hinc patet ſolutio ad primam confirmationem, & diſparitas quæ reperitur inter eſſentiam divinam, ut gerentem vices ſpeciei in viſione beatifica, & inter ſubſiſtentiam Verbi divini, ut terminantem humanitatem Chriſti: Nam eſſentia divina, cùm unitur intellectui creato per modum ſpeciei, unitur illi per modum comprincipii viſionis beatificæ, & conſequenter debet ſupponere ipſum intellectum potentem in ſuo genere, nimirum per modum potentiæ, ad eliciendam talem operationem; ſpecies enim non unitur niſi potentiæ jam habenti ſufficientem virtutem in ſuo genere ad eliciendum actum ad quem determinatur per ipſam: intellectus autem creatus non habet ſufficientem virtutem in ſuo genere ad eliciendam viſionem Dei, niſi per lumen gloriæ, ut in Tractatu de Viſione beatifica oſtenſum eſt. Cæterùm perſonalitas Vorbi unitur humanitati Chriſti, per modum complementi & termini illius in genere ſubſtantiæ, ac proinde immediatè, & antecedenter ad quodcumque accidens diſponens ad talem unionem.

28. Ad ſecundam confirmationem, diſtinguo Majorem: Ordo divinæ ſapientiæ poſtulat ut quæ maximè diſtant non uniantur immediatè, ſi illa inter ſe comparentur per modum potentiæ & actûs, ſeu operativi & operationis, concedo Majorem. Si ſe habeant per modum terminantis & terminabilis, nego Majorem; nam illa quæ ſic comparantur, habent immediatum ordinem, præſertim quando id quod terminat dat eſſe ſimpliciter, ut contingit in propoſito; ſubſiſtentia enim Verbi dat humanitati eſſe ſimpliciter, ſnbindéque natura humana nullo indiget habini aut diſpoſitione, per quam compleatur & præparetur ad illam recipiendam, ſed ſola potentia obedientialis ſufficit, ùt ſuprà oſtendimus.

DISPUTATIO XI.

De Gratia Chriſti ſubſtantiali.

HActenus de Incarnationis myſterio, ſeu de unione hypoſtatica, & extremis ad illam concurrentibus, perſonâ nempe Verbi aſſumente, & naturâ humanâ aſſumptâ. Agendum modò eſt de concomitantibus talem unionem, quorum aliqua pertinent ad perfectionem, ut gratia, ſcientia, potentia animæ Chriſti; alia verò ad defectus corporis & animæ, quos Chriſtus in humana natura aſſumpſit. Porrò gratia Chriſti, de qua diſſerit S. Doctor qu. 7. & 8. duplex eſt; altera ſubſtantialis, nempe unio Verbi cum natura humana, per quam humanitas Chriſti infinitè ſanctificatur; altera accidentalis, ſeu habitualis, quæ non ſolùm animam Chriſti ſanctificat, ſed etiam a Chriſto ut capite & vite, in alios ſanctos, ut in membra & palmites derivatur, unde à Theologis in perſonalem & capitalem diſtinguitur. Antequam ergo de ſcientia & potentia animæ Chriſti diſſeramus, agendum eſt de triplici ejus gratia, quam D. Joannes capite primo ſui Euangelii breviter inſinuavit. Nam de gratia ſubſtantiali & unionis dicit: *Verbum caro factum eſt*. De gratia Chriſti, ut ſingularis perſonæ, ſubdit: *Vidimus eum plenum gratia & veritatis*. Demum gratia capitalis illius inſinuatur, cùm infrà dicitur: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum humanitas Chriſti ſanctificetur formaliter per aliquid donum ſubſtantiale à gratia habituali diſtinctum?

PArtem negativam tenent Paludanus in 3. diſt. 13. quæſt. 2. concluſ. 1. Durandus eâdem diſt. quæſt. 1. num. 8. & Rada 3. part. Controv. 4. art. 3. concluſ. 4. ubi ais eſſe Scotiſtis communem. Sententia tamen affirmans apud alios Theologos, tam domeſticos, quam extraneos communis eſt, & colligitur ex Conciliis & SS. Patribus, atque inſinuatur à D. Thoma variis in locis, paragraphe ſequenti referendis. 1.

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur: Humanitas Chriſti Domini eſt grata & ſancta formaliter, per aliquod donum ſubſtantiale, à gratia habituali diſtinctum, nimirum per gratiam unionis.

Colligitur ex D. Thoma hîc quæſt. 7. art. 1. 2.
ubi oſtendit neceſſitatem gratiæ habitualis in anima Chriſti Domini, primò ex propinquitate illius ad Verbum, ſecundò ut eſſet connaturaliter principium cognitionis & amoris in ordine ſupernaturali, tertiò ex habitudine ipſius Chriſti ad genus humanum, cujus eſt caput; non autem probat neceſſitatem gratiæ ex eo quod in Chriſto re-

qui-

quiratur aliqua forma per quam ejus anima formaliter ſanctificetur: At ſi non ſanctificaretur humanitas Chriſti, ex vi doni ſubſtantialis formaliter, ſed ſolùm per gratiam habitualem, illius neceſſitatem probaret ob effectum ſanctitatis præſtandum, cum ſanctitas animæ ſit præcipuus effectus gratiæ habitualis, a quo *ſanctificans* appellatur: Ergo manifeſtè ſenſit, ad hunc effectum illam non fuiſſe abſolutè neceſſariam in Chriſto, & conſequenter ex vi doni ſubſtantialis diſtincti à gratia habituali, nempe gratiæ unionis, humanitatem Chriſti ſanctificari formaliter. Unde infrà quæſt. 22. art. 2. ad 3. ait illam in paſſione habuiſſe *actualem hoſtiæ ſanctificationem, ex antiqua charitate, & gratia unionis ſanctificante eam abſolute.*

3. Favent etiam Concilia & SS. Patres, nam Concilium Francofordienſe in Epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, ſic ait: *Chriſtus naturâ unctus non per gratiam, quia in illo plenè fuit divinitas.* Et Cyrillus lib. 4. in Joan. cap. 29. dicit, *Chriſtum unctum eſſe, non ſicut alios Sanctos & Reges, ſed quia Verbum caro.* Item Nazianzenus orat. 36. ferè in fine, de variis Chriſti nominibus agens, quæ ei in Scriptura tribuuntur: *Chriſtus* (inquit) *dicitur propter Divinitatem, ea enim unctio eſt humanitatis, non operatione, ut in Chriſtis cæteris, ungens, ſed totius ungentis præſentiâ, cujus hic effectus eſt, ut id quod ungit, homo nuncupetur, & quod ungitur, Deus fiat.* Et ibidem ſubdit, Chriſtum eſſe *divinitate delibutum, hæc enim humanitatis unctio eſt.* Similiter Damaſcenus lib. 1. de Imaginibus ait, quod humanitas Chriſti, *non operatione Dei uncta eſt, ut unumquemque Prophetarum; ſed totius ungentis præſentiâ.* Demum Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus in contemplatione myſtica rerum Eccleſiaſticarum, Chriſtum dicit unctum eſſe tanquam Regem & Sacerdotem, unctione Incarnationis. Ex quibus locis ſic licet arguere: Apud Patres Eccleſiæ idem eſt eſſe unctum, ac ſanctum formaliter, unde juſti, *Chriſti* vocantur, juxta illud Pſalmi 104. *Nolite tangere Chriſtos meos*: Sed Chriſtus, inquantum homo, eſt ſubſtantialiter unctus à divinitate, quæ, ut ait Nazianzenus, *humanitatis unctio eſt*: Ergo Chriſtus, inquantum homo, eſt ſubſtantialiter ſanctus per aliquod donum à gratia habituali diſtinctum.

4. Dices, Nazianzenum & alios SS. Patres aſſerentes divinitatem eſſe unctionem humanitatis, non eſſe intelligendos in ſenſu formali, quaſi ipſa divinitas ſit formaliter ratione ſui unctio humanitatis, ſed in ſenſu cauſali, quatenus ſcilicet ex unione divinitatis cum humanitate, derivatur & reſultat in anima Chriſti gratia habitualis, quâ humanitas ejus formaliter ungitur, & formaliter ſanctificatur.

5. Sed contra: Si Divinitas ſolùm cauſaliter ſanctificaret humanitatem Chriſti, ſanctificaretur operatione divina, cùm gratia formaliter ſanctificans illam, à divinitate efficienter cauſetur: Sed Nazianzenus & Damaſcenus dicunt quod *divinitas eſt unctio humanitatis, non operatione, ut in aliis Chriſtis, ſanctificans, ſed totius ungentis præſentiâ*: Ergo divinitas non cauſaliter tantum, ſed etiam formaliter, eſt unctio & ſanctitas humanitatis Chriſti.

Confirmatur: Juxta Nazianzenum aliter comparatur divinitas ad humanitatem Chriſti, in ratione unctionis & ſanctitatis, ac ad alios homines juſtos: Sed divinitas eſt aliorum juſtorum ſanctitas & unctio cauſaliter, cauſat enim in illis gratiam quâ unguntur & ſanctificantur formaliter: Ergo divinitas eſt unctio & ſanctitas formalis, & non ſolùm cauſalis humanitatis Chriſti.

Poteſt etiam concluſio hâc ratione ſuaderi. Ex vi gratiæ unionis ſanctificatur formaliter humanitas Chriſti: Sed gratia unionis eſt aliquid ſubſtantiale à gratia habituali diſtinctum: Ergo humanitas Chriſti ſanctificatur formaliter ab aliquo ſubſtantiali, diſtincto a gratia habituali. Minor patet, Major probatur. Homo per gratiam habitualem habet quod ſit formaliter ſanctus, quia per illam trahitur ad eſſe divinum, ſeu ad participationem divinæ naturæ, quæ eſt ipſa ſanctitas per eſſentiam, & filius Dei conſtituitur, & quia gratia habitualis habet repugnantiam cum peccato: At hæc tria multo perfectius conveniunt gratiæ unionis: Ergo per illam humanitas Chriſti ſanctificatur formaliter. Major patet, Minor verò ſuadetur quantùm ad ſingulas partes. In primis enim per gratiam unionis humanitas Chriſti multo perfectiori modo trahitur ad eſſe divinum, quàm per gratiam habitualem; nam per illam trahitur ad eſſe divinum in ſe, per iſtam vero trahitur ad eſſe divinum ſolum per participationem. Deinde Chriſtus ut homo, per gratiam unionis fit nobiliori modo Dei filius, quàm juſti per gratiam habitualem; cùm per gratiam unionis Chriſtus ſit filius Dei naturalis, & juſti per gratiam habitualem, filii ſolùm adoptivi conſtituantur. Item unio hypoſtatica majorem habet incompoſſibilitatem cum peccato, quam gratia habitualis, ut patebit infra, cum agemus de Chriſti impeccabilitate: Ergo &c. | 6.

Confirmatur: Donum in radice continens omnia alia dona ad ordinē gratiæ ſpectantia, reddit ſubjectum amicabiliter dilectū à Deo, in quo conſiſtit eſſe ſanctum formaliter: Sed gratia unionis eſt donum humanitati factum, continens omnia alia dona ad ordinem gratiæ ſpectantia, nimirum gratiam habitualem, virtutes, dona, gloriam &c. cùm ex vi illius hæc omnia humanitati Chriſti ſint debita: Ergo gratia unionis conſtituit ratione ſui humanitatem Chriſti ſanctam & Deo gratam formaliter. Quod ut meliùs percipiatur, & omnis tollatur æquivocatio. 7.

Diligenter obſervandum eſt, quod quando dicitur, gratiam unionis ſanctificare humanitatem Chriſti formaliter; ly *formaliter* duobus modis uſurpari poteſt. Primò contrapoſitive ad radicaliter, & prout ſignificat id quod vere & propriè atque actualiter humanitas Chriſti ſignificatur: Secundò contrapoſitive ad materialiter, & prout ſanctitatem informantem, ſeu inhærentem importat. Hic ergo ſumitur primo non ſecundo modo, quia ſanctificatio non præſtatur à Verbi perſona, ut à forma phyſicè informante, ſed tantùm terminante. Veruntamen ſicut ex eo quod humanitas Chriſti conſtituatur ſubſiſtens per illam, abſq; informatione phyſica, non licet inferre illam non reddi formaliter ſubſiſtentē per ſubſiſtentiam Verbi, Ita ex eo quod eadem humanitas non ſanctificetur a Divinitate, ut à forma informante, vel inhærente, colligi nequit illam non eſſe ſanctam formaliter per gratiam unionis. 8.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Objicies primò: Si humanitas Chriſti eſſet ſancta ſubſtantialiter per gratiam unionis, gratia habitualis eſſet in Chriſto inutilis: Sed hoc non eſt dicendū, ut infra patebit: Ergo nec illud. 9.

10. Reſpondeo negando ſeqnelam Majoris, licèt enim humanitas Chriſti per communicationem ſubſtantialem neitatis ſanctificetur formaliter, quia tamen per illam non conſtituitur connaturale principium operationum ſupernaturalium intelligendi & amandi, non excluditur neceſſitas gratiæ habitualis, per quam talis humanitas conſtituatur divina per participationem,&hujuſmodi actum connaturale principium, ut docet D. Thomas hic art. 1. & conſtabit ex dicendis diſp. ſequenti.

11. Objicies ſecundò: Effectus formalis primarius alicujus formæ, nequit præſtari ab alio quàm ab ipſa forma, cùm ab illa non diſtinguatur, ſed ſit ipſamet forma ut communicata ſubjecto: At eſſe formaliter ſanctum, eſt effectus formalis gratiæ habitualis,ut colligitur ex Tridentino ſeſſ. 6. c. 7. ubi definitur gratiam eſſe cauſam formalem noſtræ juſtificationis, ſubindéque& noſtræ ſanctificationis: Ergo à dono ſubſtantiali à gratia habituali diſtincto præſtari nequit, & conſequenter humanitas Chriſti Domini per ſolam gratiam habitualem redditur formaliter ſancta.

12. Confirmatur: Quod conſtituit Chriſti animam ſanctam radicaliter, non poteſt ſimul illam conſtituere talem formaliter: Sed gratia unionis conſtituit Chriſti animam ſanctam radicaliter: Ergo ipſam non conſtituit talem formaliter. Minor conſtat, nam unio hypoſtatica eſt radix gratiæ habitualis, quæ ſanctificat form liter Chriſti animam. Major verò probatur: Nihil poteſt ſimul ſe habere reſpectu ejuſdem effectûs formalis, per modum radicis, & per modum conſtitutivi formalis illius; unde quia homo per animam rationalem eſt radicaliter riſibilis, non poteſt per eandem eſſe formaliter talis, ſed ſolùm per riſibilitatem quæ ipſum conſtituit formaliter riſibilem: Ergo quod conſtituit animam Chriſti ſanctam radicaliter, non poteſt ſimul illam conſtituere talem formaliter.

13. Ad objectionem reſpondent aliqui, effectum formalem alicujus formæ poſſe præſtari non ſolùm à tali forma, ſed etiam ab alia in qua eminenter continetur: unde quia natura divina, quæ eſt ſanctitas increata, eminenter continet gratiam habitualem, poteſt illius effectum formalem humanitati Chriſti præbere.

Sed hæc ſolutio diſplicet, tum quia ſi increata ſanctitas unita humanitati, illi effectum gratiæ habitualis præberet, iſta ſuperflueret in anima Chriſti. Tum etiam quia Deus per ſeipſum immediate poſſet effectum formalem luminis gloriæ, & habitûs charitatis, intellectui aut voluntati præſtare, ſubindéque vices illarum qualitatum ſupernaturalium gerere; quod communiter negant Theologi, & probant ex eo quòd id quod unitur per modum principii vitalis, ſive radicalis, ſive proximi, neceſſariò debet phyſicè informare ſubjectum, quæ informatio divinæ perfectioni repugnat.

14. Meliùs ergo reſpondetur, conceſſâ Majori, diſtinguendo Minorem: Eſſe formaliter ſanctum ſanctitate accidentali, eſt effectus formalis gratiæ habitualis, concedo Minorem. Eſſe formaliter ſanctum ſanctitate ſubſtantiali, nego Minorem, & Conſequentiam; nam per unionem hypoſtaticam Chriſti anima non habet quod ſit formaliter ſancta ſanctitate accidentali, ſed ſubſtantiali atq; per ſonali. Unde ad confirmationem, diſtinguo Majorem: Quod conſtituit animam Chriſti ſanctam radicaliter, ſanctitate accidentali, non poteſt illam conſtituere talem formaliter, eâdem ſanctitate accidentali, concedo. Aliâ ſanctitate, ſcilicet ſubſtantiali, & perſonali, nego. Nihil enim repugnat aliquid eſſe radicem reſpectu unius, & ſimul eſſe formam conſtitutivam alterius.

15. Objicies tertiò: Forma unita ſubjecto, omnem ſuum effectum formalem illi tribuit: At ſi Verbû uniretur naturæ irrationali, eam ſanctam non redderet ſanctitate ſubſtantiali: Ergo talis ſanctitas non eſt effectus formalis gratiæ unionis, ſubindéque humanitas Chriſti per tale donum non redditur ſancta ſubſtantialiter.

16. Reſpondeo quod licèt forma unita ſubjecto capaci, omnem ſuum effectum formalem illi tribuat, ſecùs tamen quando in ſubjecto non invenitur capacitas ad omnem effectum formalem formæ quæ ipſi communicatur: ut conſtat in gratia habituali, quæ non dat Chriſto ut homini eſſe filium adoptivum, quia in illo ad hunc effectum non repetitur capacitas. Conſtat etiam in ſubſiſtentia Verbi unita naturæ bruti, quæ illam perſonatam non redderet, ſed tantùm ſuppoſitam, etſi Verbi perſonalitas utrumque præſtare ſit potens; quia unius & non alterius effectûs capax eſt bruti natura. Cùm ergo natura irrationalis non ſit capax ſanctitatis, Verbum illi unitum non redderet illam ſanctam, defectu capacitatis, licèt eſſe ſanctum ſubſtantialiter ſit effectus formalis gratiæ unionis. Poteſtque argumentum retorqueri in Adverſarios: Nam licèt illi exiſtiment gratiam unionis non habere vim ſanctificandi formaliter, fatentur tamen illam ſanctificare radicaliter humanitatem Chriſti, quem effectum ſanctitatis radicalis non præberet in genere cauſæ efficientis, ſed in genere cauſæ formalis; & tamen Verbum naturæ irrationali unitum, non redderet illam radicaliter ſanctam: Ergo ex eo quòd unitum naturæ irrationali, non redderet eam ſanctam formaliter, perperam colligitur talem ſanctitatem non eſſe effectum formalem gratiæ unionis.

17. Dices, eſto effectus formalis ſecundarius poſſit ſeparari à forma communicata ſubjecto, effectus tamen formalis primarius, ab illa inſeparabilis eſt, cùm effectus formalis primarius, nihil aliud ſit quàm forma communicata ſubjecto: Sed eſſe ſanctum ſubſtantialiter, ſi præſtatur à gratia unionis, non eſt ſecundarius, ſed primarius effectus illius; ſicut eſſe ſanctum ſanctitate accidentali, eſt primarius effectus gratiæ habitualis: Ergo non poterit à gratia unionis alicui ſubjecto communicata ſeparari.

18. Reſpondeo negando Majorem, nam perſonam conſtituere eſt effectus primarius perſonalitatis Verbi, & relatum eſſe eſt effectus primarius filiationis divinæ; & tamen ſubſiſtentia Verbi naturæ irrationali unita, perſonam non conſtitueret, ſed tantùm ſuppoſitum; & filiatio Verbi humanitati unita, non refert humanitatem, ſed tantùm illam ſubſiſtentem reddit: Ergo forma ſubjecto communicata, poteſt illi non præbere omnem ſuum effectum formalem, quantumvis primarius ſit, ob incapacitatem ſubjecti; & conſequenter quamvis detur quod eſſe ſanctum ſubſtantialiter, ſit effectus formalis primarius gratiæ unionis, tamen poterit ab ipſa non communicari naturæ irrationali, quia incapax eſt hujuſmodi effectûs. Nec obſtat probatio in contrarium, quia effectus formalis primarius, non eſt forma communicata niſi ſubjecto capaci.

Reſpondeo ſecundò, datâ Majori, negando
19. Minorem; ſicut enim effectus formalis primarius gratiæ habitualis, eſt reddere hominem deificatum accidentaliter, ſeu naturæ divinæ participem; reddere verò illum ſanctum & gratum Deo accidentaliter, eſt effectus duntaxat illius ſecundarius. Ita reddere naturam deificatam ſubſtantialiter, eſt effectus formalis primarius gratiæ unionis; ſanctitas verò ſubſtantialis ſecundariò tantùm ab illa procedit, ſubindeque ab illa ſeparabilis eſt de abſoluta Dei potentia.

20. Objicies quartò: Illud ſolùm ſanctificare poteſt formaliter, ratione cujus ſubjectum acceptatur ad gloriam: Sed ratione gratiæ unionis ſubjectum nō acceptatur ad gloriam, cùm poſſit Deus humanitati Verbo divino hypoſtaticè unitæ, vitam æternam negare de abſoluta potentia. Ergo per gratiam unionis non ſanctificatur formaliter.

21. Reſpondeo conceſſâ Majori, negando Minorem, ad cujus probationem dicendum quod in caſu quo Deus humanitati Verbo hypoſtaticè unitæ vitam æternam negaret, maneret humanitas ex vi gratiæ unionis acceptata ad vitam æternam in jure, etſi in re & de facto non eſſet acceptata ad illam, ut petebat quantùm eſt de ſe gratia unionis, hoc verò ſufficit ut formalis ſanctitas ſit, ut patet in ipſa gratia habituali, quæ ſanctificat hominem formaliter ſanctitate accidentali, quia dat jus ad beatitudinem, & facit hominem acceptum ad illam in jure, quamvis de potentia abſoluta homo juſtus, & in gratia conſtitutus, in re & de facto poſſet non acceptari ad illam; poteſt enim Deus homini in gratia conſtituto vitam æternam negare, imò & illum in æternum punire, ſuâ utens abſolutâ potentiâ.

22. Dices, Si gratia unionis eſſet Deo ratio diligendi humanitatem Chriſti in ordine ad beatitudinem, vel eſſet ratio illam diligendi in ordine ad beatitudinem, amore neceſſario, vel amore libero? Primum dici non poteſt, cùm Deus extra ſe nihil neceſſariò diligat. Nec etiam ſecundùm, nam bonum infinitum (quale eſt gratia unionis) non liberum, ſed neceſſarium terminat amorem: Ergo gratia unionis non eſt ratio diligendi humanitatem Chriſti in ordine ad beatitudinem, nec per Conſequens illam ſanctificat formaliter.

23. Reſpondeo negando Minorem, quantùm ad ſecundam partem, ad cujus probationem dicendum quod quamvis infinitum bonum in ſeipſo, neceſſarium terminet amorem in Deo, ut tamen naturæ creatæ communicatum, non terminat amorem neceſſarium, ſed liberum; ut patet in actibus Chriſti meritoriis & ſatisfactoriis, qui licèt infinitate quâdam morali gaudeant, ut diſp. 4. oſtendimus, tamen non neceſſitant voluntatem divinam ad præmium, nec ad pœnæ remiſſionem niſi ſuppoſito pacto, quia non ſunt per eſſentiam, ſed per communicationem infiniti.

Articulus II.

A quo ſanctificetur formaliter humanitas Chriſti ſanctitate ſubſtantiali, an à modo unionis, vel à Verbi Perſonalitate, vel à ſola Natura Divina?

24. OStendimus articulo præcedenti, humanitatem Chriſti ſanctificari formaliter, ſanctitate ſubſtantiali, per gratiam unionis: Sed quia in tali gratia tria conſiderari poſſunt, quæ poſſent reddere Chriſti animam formaliter ſanctam, ſcilicet modus unionis humanitatis Chriſti cum perſonalitate Verbi, quem aliqui probabiliter admittunt; ipſa perſonalitas, quæ immediatè tali humanitati conjungitur; & natura divina in ipſa perſonalitate incluſa, quæ ſecundariò tantùm, & mediante perſonalitate, eidem humanitati unitur; difficultas eſt & controverſia inter Theologos, quodnam ex illis tribus ſanctificet formaliter humanitatem Chriſti ſanctitate ſubſtantiali? Alii enim exiſtimant illam formaliter ſanctificari à modo unionis, alii à perſonalitate Verbi, alii verò à divinitate, prout à perſonalitate diſtincta virtualiter.

§. I.

Rejiciuntur duæ primæ ſententiæ, & tertia ut verior & probabilior eligitur.

DIco primò, ſanctitatem ſubſtantialem humanitatis Chriſti, non eſſe formaliter à modo unionis quem aliqui inter humanitatem & Verbum conſtituunt.

Hanc concluſionem probat Vazquez hîc diſp. 30. cap. 3. quia ſi unio eſſet forma præſtans effectum ſanctitatis, ſequeretur apertè non poſſe aſſumi divinitus naturam irrationalem, nam ubi eſt impoſſibilis effectus formalis formæ intrinſecè inhærentis, impoſſibile eſt tale formam reperiri: natura autem irrationalis eſt incapax ſanctitatis; non poteſt igitur recipere unionem, ſi ab illa tanquam à forma ſanctitas in natura aſſumpta proveniat. 25.

Sed hæc ratio non valet, quia ut articulo præcedenti oſtendimus, & variis exemplis declaravimus, licèt forma unita ſubjecto capaci omnem ſuum effectum formalem illi tribuat, ſecùs tamen quando in ſubjecto non invenitur capacitas ad omnem effectum formalem formæ quæ ipſi communicatur. Unde ſicut nihil eſt quod obſtare videatur quominus gratia habitualis collocetur divinitus in lapide, iſque nihilominus non dicatur ſanctus, nec fiat objectum amoris amicitiæ divinæ, ſed tantùm dicatur habens illam formam quæ in ſubjecto capaci præſtaret effectum illum moralem reddendi ſanctum, & objectum dilectionis: ita nihil vetat unionem hypoſtaticam cum perſona Verbi, naturæ irrationali communicari, & in illa eſſe modo merè phyſico, & abſque eo quod illi tribuat effectum formalem ſanctitatis. Hac ergo ratione prætermiſſâ.

Probatur primò concluſio. Modus unionis nō eſt ſanctitas per eſſentiam, cùm ſit aliquid creatum, nec ſanctitas per participationem, cùm non ſit participatio ſanctitatis per eſſentiam, nempe naturæ divinæ, ſub conceptu naturæ, cui ſoli convenire poteſt prædicatum ſanctitatis per eſſentiam, ut ex dicendis infrà conſtabit: Ergo non eſt ſanctitas formalis, & conſequenter non poteſt effectum ſanctitatis præſtare. 26.

Probatur ſecundò ratione fundamentali. Si daretur modus unionis inter humanitatem & Verbum, quantùm ad ſanctitatem animæ, nihil aliud faceret quàm applicare & unire ipſi animæ bonum increatum, quod formaliter eam ſanctificat, eſſet enim eſſentialiter unio & applicatio talis boni: Ergo non poteſt dici quod ſanctificaret formaliter animam Chriſti; ſicut neque propter ſimilem rationem poteſt dici quod unio gratiæ habitualis cum anima . . . . . eam ſanctificet, quod unio albedinis cum . . . . . ipſum dealbet 27.

formaliter, vel quod unio animæ rationalis ad corpus, formaliter illud animatum conſtituat,

Dico ſecundò Perſonalitas Verbi, ratione illius quod addit ad perfectiones abſolutas, non ſanctificat humanitatem Chriſti formaliter.

28. Hæc concluſio ſequitur ex principiis quæ Thomiſtæ communiter ſtatuunt in Tractatu de Trinitate, unde non video quomodo Joannes à Thoma, Cipillus, & alii ex recentioribus Thomiſtis, oppoſitā poſſint docere ſententiam: docent enim communiter Thomiſtæ in prædicto Tractatu de Trinitate, perſonalitates divinas ratione illius quod addunt ad eſſentiam, bonitatem, aut perfectionem non dicere; Sed ſanctitas formalis perfectio & bonitas eſt, cùm ſubjectum quod ſanctificat, reddat amabile amicabili dilectione, objectum vero amoris ſit bonum: Ergo perſonalitates divinæ, ratione ſuperadditi ad eſſentiam, ſanctitatem non important, ſed tantùm ratione eſſentiæ quam includunt, & Conſequenter perſonalitas Verbi, ratione illius quod addit ad eſſentiam, non ſanctificat humanitatem Chriſti.

29. Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: Ex eo præcipuè probant noſtri Thomiſtæ in Tractatu de Trinitate relationes divinas perfectionem ad eſſentiam non addere, quia alias darentur in Deo tres perfectiones relativæ ex quo ulterius ſequeretur perfectiones divinas inter ſe comparatas, inæquales eſſe, & cuilibet ex divinis perſonis aliquam perfectionem deeſſe, Patri ſcilicet perfectionem filiationis, & Filio perfectionem paternitatis: Sed non minùs inconveniens eſt, multiplicari ſanctitates in Deo, & concedere ſanctitatum inæqualitatem, & cuilibet ex divinis perſonis aliquam ſanctitatem deeſſe: Ergo ſi velint loqui conſequenter ad ſua principia, negare tenentur relationes divinas, ratione illius quod addunt ad eſſentiam, dicere ſanctitatem, ſubindeque perſonalitatem Verbi, ratione illius quod addunt ad naturam divinam, ſeu quatenus ab illa virtualiter diſtinguitur, non ſanctificare humanitatem Chriſti.

30. Poteſt etiam ſuaderi concluſio hac ratione efficaci. Perſonalitas Verbi, ut virtualiter a natura diſtincta, non eſt ſanctitas: Ergo prout ſic non ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem. Conſequentia manifeſta eſt. Antecedens probatur, Si perſonalitas Verbi, ut virtualiter à natura diſtincta, eſſet ſanctitas, vel hoc ei conveniret ex conceptu particulari quo ab attributis & aliis divinis formalitatibus diſtinguitur virtualiter, vel ex conceptu entitatis divinæ tranſcendentis, tranſcendentiā per rationem, omnes Dei perfectiones & formalitates? Sed nullo ex his modis convenit perſonalitati Verbi ratio ſanctitatis: Ergo non eſt ſanctitas ratione illius quod addit ad eſſentiam. Major patet, Minor etiam pro prima parte nota videtur, non enim apparet ratio, cur perſonalitas ex proprio conceptu ſanctitas ſit, & hoc ipſum aliis Dei attributis non competat. Pro ſecunda verò parte ſic oſtenditur. Si conceptus ſanctitatis conveniret perſonalitati ratione entitatis divinæ tranſcendentis prædictā tranſcendentiā, ſicut ratio iſta entitatis multiplicatur realiter in relationibus, & virtualiter in attributis etiā ſanctitas realiter in relationibus multiplicaretur, & virtualiter in attributis, ac per cōſequens intellectus, prout à natura & voluntate virtualiter diſtinctus, ſanctitas formalis eſſet, & idem dicendum eſſet de omnipotentia, voluntate, & aliis attributis. Conſequens eſt falſum. Ergo &c. Sequela manifeſta eſt, falſitas autem Conſequentis probatur, Tum quia alias humanitas Chriſti eſſet ſancta formaliter, non ſolùm à perſonalitate & à natura divina, ſed etiam ab intellectu divino, à voluntate, ab omnipotentia, & aliis attributis & perfectionibus Dei, quod non admittunt Adverſarii. Tum etiam, quia ſi intellectus Dei v. g. ut à voluntate & natura divina diſtinctus, eſſet ſanctitas increata formaliter, participatio divini intellectus eſſet ſanctitas participata; ſicut quia natura divina, ut ab attributis virtualiter diſtincta, eſt ſanctitas per eſſentiam, formalis participatio naturæ divinæ, nempe gratia habitualis, eſt ſanctitas participata. Sed fides, prophetia, lumē gloriæ, & ſimilia, quæ ſunt participationes formales divini intellectûs, non ſunt ſanctitas per participationem; alioquin homo ſanctificaretur per donum prophetiæ, & juſtificaretur per fidem, quod eſt erroneum, & à Tridentino damnatum: Ergo &c.

Dico tertiò, divinitas, prout à perſonalitate diſtincta virtualiter, ſanctificat humanitatem Chriſti. 31.

Hæc concluſio colligitur ex ſupràdictis, Inprimis enim juxta SS. Patres articulo præcedenti citatos, eo ſanctificatur humanitas Chriſti, quo ungitur: Sed à deitate ungitur, juxta illud quod ex Nazianzeno ibidem retulimus, *Chriſtus dicitur propter divinitatem, ea enim humanitatis unctio eſt*: Ergo humanitas Chriſti à deitate ſanctificatur.

Secùndò, Humanitas Chriſti, præcedenter ad gratiam habitualem, eſt ſubſtantialiter ſancta, ut ibidem monſtravimus. Sed non à modo ſubſtantiali unionis, nec à perſonalitate, ratione ſuperadditi ad eſſentiam, ut præcedentibus concluſionibus oſtenſum eſt: Ergo à Deitate, prout à perſonalitate virtualiter diſtincta. 32.

Tertiò, Divinitas ſub conceptu naturæ eſt ſanctitas infinita, tum quia participatio illius, nempe gratia habitualis, ſanctitas finita eſt. Tum etiā quia eſt prima radix vivendi & amandi Deum, in quorum ſanctitatis conſiſtit: Ergo unita humanitati Chriſti, formaliter illam ſanctificat. 33.

Nec obſtat quod illi non uniatur immediatè, ſed mediatè tantùm, mediante ſcilicet perſonalitate Verbi, cui immediatè conjungitur: Tum quia gratia totum ſanctificat hominem, etſi non uniatur toti homini immediatè: Tum etiam, quia divinitas mediatè unita, reddit exiſtentem humanitatem: Ergo & ſanctam, non obſtante unionis mediatione.

§. II.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

OBjicies primò contra primam concluſionem SS Patres relati à Suare hîc diſp. 53. ſect. 3. aſſerunt humanitatem Chriſti ſanctificatam fuiſſe per unionem ad Verbum, quam idcirco D. Auguſtinus lib 3. de Trinit. cap. 19. & in Enchirid cap. 40. *ſummam gratiam* appellat: Ergo ſanctitas ſubſtantialis animæ Chriſti, eſt formaliter a modo ſubſtantiali unionis, quo humanitas Chriſti conjungitur perſonalitati Verbi. 34.

Sed nego Conſequentiam, nam SS. Patres nō loquuntur de modo unionis creato, ſe tenente ex parte humanitatis (hunc enim non agnoverunt, ſed à quibuſdā ſcholaſticis inventus eſt) ſed de unione Verbi increata, id eſt de cōmunicatione perſonalitatis Verbi humanitati Chriſti; hæc enim 35.

talem

talem humanitatem ſanctificat formaliter, non ratione illius quod explicat, ſed ratione prædicati in illa implicitè importati, nempe naturæ divinæ, quæ eſt prima radix videndi & amandi Deum, in quo ratio ſanctitatis conſiſtit, ideóque unionem iſtam, *ſummam gratiam*, vocavit Auguſtinus.

Dici etiam poteſt, SS. Patres ſolùm velle unione ſanctificari humanitatem Chriſti vialiter, inchoativè, & unitivè, quatenus unio humanitatis ad Verbum, eſt via ad ſanctitatem à divinitate præſtandam, non verò eam ſanctificari à modo unionis formaliter.

36. Objicies ſecundò: Modus unionis hypoſtaticæ cum omni peccato ſive actuali ſive habituali incompoſſibilis eſt, ut dicemus infrà, cùm agemus de impeccabilitate Chriſti. Sed forma expellens peccatum, & cum illo incompatibilis, eſt ſufficiens ad ſanctificandum formaliter: Ergo modus unionis hypoſtaticæ formaliter humanitatem Chriſti ſanctificat.

37. Reſpondeo primò, conceſſâ Majori, diſtinguendo Minorem: Forma expellens peccatum, & cum illo incompoſſibilis, eſt ſufficiens ad ſanctificandum formaliter, ſanctificatione poſitivâ, nego Minorem ſanctificatione negativâ, tranſeat Minor. Similiter diſtinguo Conſequens: Modus unionis hypoſtaticæ formaliter humanitatem Chriſti ſanctificat, ſanctitate negativâ, conſiſtente in expulſione peccati, tranſeat: ſanctitate poſitivâ, quæ conſiſtit in hoc quod eſt diligi amicabiliter, & in ordine ad vitam æternam, nego.

Reſpondeo ſecundò diſtinguendo Majorem: Modus unionis hypoſtaticæ cum omni peccato incompoſſibilis eſt, ratione ſui & directè, nego Majorem: indirectè, & ratione Divinitatis cui unit humanitatem, concedo Majorem; & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam.

38. Explicatur & illuſtratur ſolutio hoc exemplo: Actus charitatis, in ſententia aſſerente non poſſe elici de potentia abſoluta niſi à gratia habituali, cum peccato incompoſſibilis eſt, quia cum gratia eſſentialiter connectitur, quæ cum peccato habituali incompoſſibilitatem habet; & tamen actus dilectionis non ſanctificat formaliter, quia non pugnat cum peccato directè & ratione ſui, ſed indirectè & ratione alterius, nempe ratione habitualis gratiæ cui connectitur. Ita pariter licèt modus unionis hypoſtaticæ cum peccato incompoſſibilis ſit, quia tamen non pugnat cum illo directè & ratione ſui, ſed indirectè & ratione divinitatis cui unit humanitatem, iſtam non ſanctificat formaliter, ſed vialiter tantùm & inchoativè, quatenus eſt via ad ſanctitatem à Divinitate præſtandam.

39. Objicies tertiò: Ab illo ſanctificatur formaliter humanitas Chriſti, à quo deificatur formaliter: Sed deificatur formaliter à modo unionis hypoſtaticæ: Ergo ab illo ſanctificatur formaliter. Major patet, Minor probatur. Humanitatem eſſe deificatam, nihil aliud eſt quàm eſſe divinitati conjunctam: Sed eſſe conjunctam divinitati, eſt formalis effectus unionis hypoſtaticæ: Ergo humanitatem eſſe deificatam, præſtatur ab unione formaliter.

40. Reſpondeo conceſſâ Majori, negando Minorem; nam ſicut eſſe viſum, quamvis explicetur per hoc quod eſt terminare viſionem non eſt formalis effectus ſeu denominatio terminationis, ſed viſionis terminatæ; & eſſe ſanum in medicina, & urina, quamvis explicetur per hoc quod eſt eſſe cauſam vel ſignum ſanitatis, non eſt tamen formalis denominatio à ſignificatione aut cauſabilitate ſanitatis, ſed ab ipſa ſanitate ſignificata, vel cauſata; ſic eſſe deificatum, tametſi explicetur per hoc quod eſt eſſe deitati conjunctum, non eſt tamen effectus formalis, ſeu denominatio à conjunctione deitatis, ſed ab ipſa divinitate; unde ex eo quod unio hypoſtatica ſit formalis ad deitatem conjunctio, non ſequitur eſſe formam deificantem formaliter, ſicut nec conjunctio cum igne, eſt id à quo lignum conſtituitur ignitum formaliter, ſed ignis ipſe: quo exemplo uſus eſt Damaſcenus ad explicandam deificationem humanitatis à Verbo.

Objicies quartò: Unio hypoſtatica ſeu modus ſubſtantialis unionis, eſt donum nobilius & perfectius gratiâ habituali: Sed gratia habitualis reddit hominem formaliter ſanctum: Ergo à fortiori unio hypoſtatica ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem. 41.

Sed nego Conſequentiam & paritatem, eſto enim unio hypoſtatica excellentior ſit habituali gratiâ, quia tamen ad diverſos ordines ſpectant; nam gratia in ſuo ordine obtinet rationem naturæ, ſecùs verò unio hypoſtatica, ſeu modus ſubſtantialis unionis, inde fit quod gratia habitualis ſanctificare poſſit formaliter, non autem unio hypoſtatica; illa enim eſt forma ſanctificans quæ eſt radix donorum pertinentium ad ordinem gratiæ, & quæ proinde in tali ordine ſe habet per modum naturæ. 42.

Objicies quintò: Modus ſubſtantialis unionis, verè & propriè gratia eſt, unde Auguſtinus ſuprà citatus, unionem humanitatis ad Verbum, *ſummam gratiam* appellat: Ergo ex vi illius Chriſtus ut homo gratus eſt & Deo acceptus, ac proinde ſanctus formaliter. 43.

Sed nego etiam iſtam conſequentiam, nam omne beneficium nobis à Deo gratuitò conceſſum, gratia eſt, & talis nuncupatur à Theologis, & tamen omne beneficium ſic à Deo nobis conceſſum, non ſignificat nos formaliter, ut conſtat in fide, quæ beneficium eſt, & gratia ſupernaturalis, & tamen homines per fidem non ſanctificari formaliter, certum de fide eſt, & à Tridentino definitum. Conſtat etiam in dono charitatis ſive actualis, ſive habitualis, quod gratia eſt, & tamen non reddere hominem gratum & ſanctum formaliter, frequentior Theologorum ſententia docet. Conſtat pariter in viſione beatifica, quam eſſe maximam gratiam & donum, nullus inficiari poteſt; & tamen ipſam non ſanctificare formaliter, probabilior tenet ſententia. Non ergo valet illa conſequentia: Modus ſubſtantialis unionis eſt gratia facta humanitati Chriſti; reddit illam gratam & ſanctam formaliter. 44.

§. III.

Solvuntur aliæ objectiones, contra ſecundam & tertiam concluſionem fieri ſolitæ.

OBjicitur primò contra ſecundam concluſionem: Gratia unionis, prout gratia unionis eſt, ſanctificat humanitatem Chriſti formaliter, ut articulo præcedenti oſtenſum eſt: Sed Perſonalitas Verbi, ratione illius quod addit ad Divinitatem, eſt gratia unionis: Ergo prout ſic ſanctificat Chriſti humanitatem formaliter. Minor probatur: Gratia unionis eſt donum ſubſtantiale perſonaliter communicatum humanitati Chriſti: Sed perſonalitas Verbi, ratione ſuperadditi ad eſſentiam, eſt donum ſubſtantiale perſonaliter communicatum humanitati Chriſti, cùm prout ſic 45.

terminet-

terminet humanitatem, & illam ſubſiſtentem conſtituat. Ergo perſonalitas Verbi, ratione illius quod addit ad divinam eſſentiam, eſt gratia unionis facta humanitati Chriſti.

46. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Gratia unionis completè ſumpta, ſanctificat humanitatem Chriſti formaliter, concedo Majorem: incompletè ſumpta, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam.

47. Explicetur ſolutio hoc exemplo, ſeu hac inſtantiâ: Modus ſubſtantialis unionis, in ſententia illorum qui illum in humanitate Chriſti admittunt, verè gratia unionis eſt, cùm ſit donum ſubſtantiale, perſonaliter humanitati Chriſti collatum; & tamen quia non eſt gratia unionis completè & adæquatè ſumpta, ſed incompletè tantùm & inadæquatè, non ſanctificat humanitatem Chriſti formaliter, juxta frequentiorem Theologorum ſententiam. Ita pariter, quia perſonalitas Verbi, ut terminans ratione ſui humanitatem, pro priori ad unionem cum divina natura, quæ mediante perſonalitate unitur, non eſt gratia unionis conſummatè & completè, ſed incompletè & vialiter (talis enim gratia completè conſiſtit in unione cum divina natura) ideo perſonalitas Verbi, prout immediatè & ratione ſui unita humanitati, illam non ſanctificat formaliter, ſed ratione naturæ divinæ quam unit, & quæ tranſcendentaliter in ea includitur.

48. Objicitur ſecundò: Per id ſanctificatur humanitas Chriſti formaliter, quod terminat hypoſtaticum amorem. Sed perſonalitas Verbi ratione illius quod addit ad eſſentiam, terminat amorem hypoſtaticum: Ergo ſanctificatur formaliter per ſubſiſtentiam Verbi, ut virtualiter diſtinctam à natura divina. Minor eſt certa, Major verò ſuadetur. Amor hypoſtaticus eſt major amore adoptivo: Sed per id ſanctificatur homo formaliter, quod terminat amorem Dei adoptivum: Ergo per id etiam ſanctificatur humanitas Chriſti formaliter, quod amorem hypoſtaticum terminat.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem quod ter-

49. minat amorem hypoſtaticum ultimò, concedo Majorem non ultimò, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Et inſto in modo unionis, ratione cujus terminat humanitas Chriſti amorem hypoſtaticum, in ſententia illorum qui talem modum in humanitate Chriſti admittunt; quia tamen ille modus non eſt terminus ultimus talis amoris, ſed ulteriùs tendit, nempe ad Verbi ſubſiſtentiam, non ſanctificat Chriſti humanitatem. Sic in præſenti, quia amor hypoſtaticus non ſiſtit in ſubſiſtentia Verbi, ſed ulteriùs tendit ad communicandam naturam divinam, non ſubſiſtentia, ſed natura ultimò terminans, humanitatem Chriſti ſanctificat.

50. Dices, Terminus non ultimus prædeſtinationis adoptivæ, ſanctificat animam juſti, ſcilicet gratia habitualis: Ergo etiam terminus non ultimus prædeſtinationis hypoſtaticæ, ſanctificabit formaliter humanitatem Chriſti.

Sed nego Conſequentiam, nam inter terminos non ultimos prædeſtinationis adoptivæ continetur habitualis gratia, quæ cùm natura ſit in ordine ſupernaturali, eſt ſufficiens ad ſanctificandum formaliter, & ideo ſanctificat, non quia terminus eſt prædeſtinationis adoptivæ, aliàs omnis terminus hujus prædeſtinationis ſãctificaret formaliter, quod eſt falſum, cùm nec auxilia ſufficiẽtia nec efficacia, nec actus contritionis, nec alia dona gratiæ, imò nec viſio beatifica, quæ terminus ultimus eſt, præbeant ſanctitatem formalem, ſed ideo ſanctificat, quia talis terminus eſt, nempe in quo Dei natura participata invenitur: perſonalitas autem Verbi, ratione illius quod divinitati ſuperaddit, non eſt natura divina nec per eſſentiam nec per participationem; & ideo quamvis terminet non ultimò Chriſti prædeſtinationem, non ſanctificat humanitatem Chriſti formaliter.

Objicitur tertiò: Gratia habitualis ſanctificat formaliter animam, quia illam deificat: Sed perſonalitas Verbi, ut virtualiter à natura diſtincta, perfectiori modo deificat Chriſti humanitatem, cùm deificet illam ſubſtantialiter, gratia verò ſolùm accidentaliter: Ergo à fortiori perſonalitas Verbi, ut virtualiter à natura diſtincta, ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem. 51.

Reſpondeo non quamlibet deificationem, ſed illam quæ eſt naturæ ſub conceptu naturæ, eſſe ſanctificationem, cùm forma ſanctificans ſit radix donorum pertinentium ad ordinem gratiæ, & terminet amorem divinum, dando radicaliter vim ad Deum redamandum: unde quia gratia habitualis, ratione ſui deificat deificatione naturæ, quamvis participatæ, perſonalitas autem Verbi, prout à natura diſtinguitur, non deificat deitate naturæ, ſed deitate communi naturæ & omni formalitati divinæ, inde fit quòd gratia habitualis ſanctificat formaliter, ſecus autem Verbi perſonalitas, ratione illius quod ſuperaddit naturæ. Unde ad argumentum in forma reſpondetur, diſtinguendo Majorem: Gratia habitualis ſanctificat formaliter animam, quia illam deificat, deificatione naturæ, concedo Majorem: quia illam deificat quomodocunque, ſeu quâcumque deificatione, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: Perſonalitas Verbi ut virtualiter à natura diſtincta, perfectiori modo deificat, deificatione naturæ, nego Minorem. Deificatione communi naturæ & omni formalitati divinæ, concedo Minorem, & nego Conſequentiam. 52.

Objicitur quartò: Per id ſanctificatur humanitas Chriſti formaliter, cui immediatiùs unitur: Sed immediatiùs unitur ſubſiſtẽtiæ Verbi, quàm naturæ divinæ, cùm iſti mediante ſolùm Verbi perſonalitate conjungatur: Ergo ſanctificatur formaliter per ſubſiſtentiam Verbi, non verò per naturam divinam. 53.

Reſpondeo Majorem eſſe abſolutè falſam, & inſtantiam habere manifeſtam, nam in unione gratiæ habitualis ad animam, cui immediatiùs anima unitur, quàm gratiæ habituali, & tamen nõ per unionem, ſed per gratiam ſanctificatur formaliter: Tum etiam in modo unionis hypoſtaticæ, quem aliqui inter humanitatem aſſumptam & Verbum divinum admittunt; illi enim immediatiùs unitur humanitas, quàm ſubſiſtentiæ Verbi; & tamen ab illo non ſanctificatur formaliter, ut in prima concluſione oſtendimus, & tenet frequentior Theologorum ſententia. Major ergo ſolùm eſt vera, quando illud cui immediatiùs unitur humanitas, forma ſãctificans eſt: unde quia perſonalitas Verbi, ratione ſuperadditi ad eſſentiam, ſanctitas formalis non eſt, per illam ſub iſto conceptu, quamvis immediatiùs unitam, non ſanctificatur humanitas Chriſti, ſed per naturam divinam, quæ ratione ſui forma ſanctificans eſt. 54.

Objicitur quintò contra tertiam concluſionẽ: Ut divinitas præſtet humanitati ſanctitatis effectum, ſequitur quòd ei ut forma phyſicè uniatur: Sed divinitas non poteſt per modum formæ phyſicæ humanitati uniri, cùm phyſica informatio 55.

tio dicat imperfectionem naturæ divinæ repugnantem: Ergo divinitas non poteſt ſanctitatis effectum præſtare humanitati aſſumptæ, ſeu illam ſanctificare formaliter.

56. Reſpondeo negando Majorem, ſicut enim in adverſa ſententia perſonalitas ſanctificat humanitatem, non per phyſicam informationem, ſed per ſolam terminationem; ita divinitas illam ſanctificare poteſt, abſque eo quòd illi per modum formæ informantis phyſicè uniatur, per hoc ſolùm quod illi conjungatur per modum termini ipſam terminantis, non immediatè, & ratione ſui, ſed mediatè, & ratione ſubſiſtentiæ perſonalis Verbi, in quo tranſcendentaliter includitur; unio enim mediata divinitatis cum humanitate, ſufficit ut ab illa ſancta conſtituatur, ut ſupra oſtenſum eſt.

57. Ad majorem hujus difficultatis elucidationem, & plurium argumentorum ſolutionem, Advertendum eſt, in ſanctitate duas includi rationes ſeu conceptus inadæquatè diſtinctos, primus eſt eſſe radicem phyſicam actionum vitalium intelligendi & amandi Deum, ſecundus eſt eſſe objectum congruum dilectionis divinæ amicabilis: quamvis autem natura divina non communicetur, nec poſſit communicari humanitati Chriſti ſub primo conceptu ſeu formalitate, quia hoc importat imperfectionem formæ phyſicæ, naturæ divinæ repugnantem, bene tamen ſecunda, quia talis conceptus ſeu formalitas, nullam dicit imperfectionem. Sicut in viſione beatifica, eſſentia divina communicatur intellectui beatorum ſub ratione ſpeciei, non tamen ut principium intelligendi, quia in conceptu & munere ſpeciei nulla includitur imperfectio, bene tamen in conceptu radicis & principii intelligendi.

58. Dices primò: In gratia iſti duo conceptus diſtinguntur inadæquatè, & tamen non poteſt communicari ſub uno, niſi communicetur ſub alio: Ergo pariter in natura divina.

59. Sed nego conſequentiam & paritatem, ob duplicem rationem diſcriminis: Prima eſt, quia gratia non poteſt niſi uno modo communicari, ſcilicet per inhæſionem: eo autem ipſo quod ſic communicetur, neceſſariò utrumq; munus præſtat, redditque hominem objectum congruum divinæ dilectionis, & radix eſt actionum vitalium intelligendi & amandi Deum. Natura verò divina communicari poteſt per immediatam & mediatam terminationem, & communicata hoc ſecundo modo, reddit humanitatem Chriſti objectum congruum divinæ dilectionis, abſque eo quod ſuppleat in ea radicem phyſicam actionum vitalium intelligendi & amandi Deum, ſed hoc præſtatur a gratia habituali animæ ejus infuſa; illa enim in Chriſto, ſicut & in aliis ſanctis, eſt principium radicale vitæ ſupernaturalis, ſeu actionum vitalium intelligendi & amandi Deum, ut infrà patebit.

60. Secunda, quia omne ſubjectum capax ſanctitatis, eſt etiam capax vitalitatis illius: non ſtat autem formam communicari, non communicato omni effectu cujus ſubjectum eſt capax: poteſt autem aliquid eſſe capax ſanctificationis a natura divina, abſque eo quod ſit capax vitalitatis increatæ illius.

61. Dices ſecundò: Conceptus radicis eſt prior in natura divina: Sed impoſſibile videtur communicari formam ſub conceptu poſteriori, niſi etiam communicetur ſub priori: & cùt implicat formam tribuere ſubjecto effectum ſuum formalem ſecundarium, niſi etiam ei communicet primariũ: Ergo repugnat deitatem communicari humanitati Chriſti ſub conceptu ſanctitatis, niſi etiam ei communicetur ſub conceptu radicis vitalis intelligendi & amandi Deum.

Reſpondeo, conceſsâ Majori, negando Minorem: Nam ratio ſpeciei poſteriùs ſe habet in natura divina ad rationem radicis, & tamen unitur intellectibus beatorum in ratione ſpeciei, abſque eo quòd ipſis uniatur ſub conceptu radicis: ratio etiam exiſtentiæ, ſecundùm noſtrum modum intelligendi, poſteriùs ſe habet in Deo ad rationem eſſentiæ, & tamen unitur humanitati Chriſti ſub ratione exiſtentiæ, illam exiſtentem conſtituendo, abſque eo quòd ipſi uniatur formaliter ſub conceptu quidditatis & eſſentiæ. Item in perſonalitate Verbi priùs concipitur ratio productæ, ſub qua conſtituit Verbum; deinde ratio hypoſtaſis, ſub qua conſtituit perſonam; poſtremò ratio referentis, ſub qua conſtituit filium; & tamen humanitati Chriſti non unitur ſub ratione Verbi, nec ſub ratione referentis, bene tamen ſub ratione perſonæ, vel hypoſtaſis. 62.

DISPUTATIO XII.

De Gratia Chriſti habituali.

Ad quæſtionem 7. D. Thomæ.

Conſideratâ ſanctitate Chriſti ſubſtantiali, quæ eſt à gratia unionis, conſequens eſt ut ejus ſanctitatem accidentalem, quæ oritur à gratia habituali, animæ ejus à principio conceptionis infuſa, in hac diſputatione contemplemur; & quæ S. Doctor quæſt. 7. de hujusmodi Gratia docet, breviter exponamus.

Articulus Primus.

Vtrum in anima Chriſti fuerit gratia habitualis?

Fuêre quidam Theologi teſte Paludano in 3. ſentent. diſt. 13. quæſt. 2. qui exiſtimârunt gratiam habitualem non fuiſſe in Chriſto, quia putabant eam omnino in eo ſuperfluam: cũ enim (inquiebant) ſolùm conferatur ad ſanctificandum, & ſine illa anima Chriſti per gratiam unionis perfectiſſimè ſanctificetur, omnino ſupervacanea videtur in Chriſto, ſubindéque non reperitur in illo, cùm ordo gratiæ non minùs abhorreat à ſuperfluo, quam ordo naturæ. Affirmans tamen ſententia communis eſt inter Theologos; tam tenent Commentatores D. Thomæ in præſenti, & Scholaſtici cum Magiſtro in 3. diſt. 13. oppoſitam ut hæreticam, vel erroneam, aut ſaltem ut temerariam proſcribentes. 1.

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur, & ex Scriptura & ſanctis Patribus, & triplici ratione divi Thomæ ſuadetur.

Dico igitur: in anima Chriſti Domini fuit gratia habitualis.

Probatur primò ex Scriptura, præſertim ex illo Iſaiæ 61. *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me*. quæ verba de ſe dicta exponit Chri- 2.

Chriſtus Lucæ 4. & faciunt ſenſum juxta communem expoſitionem: ideo Spiritum Sanctum eſſe in anima Chriſti per donum gratiæ habitualis, quia ipſe per unionem hypoſtaticam unctus eſt gratiâ increatâ.

3. Probatur ſecundò authoritatibus Patrum: Ambroſius enim lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 8. exponens illud Pſal. 132. *ſicut unguentum in capite*, hoc unguentum dicit eſſe gratiam quæ communis eſt Chriſto & nobis, atque adeo habitualis. Auguſtinus verò lib. 15. de Trinit. cap. 26. loquens de donatione Spiritûs Sancti per gratiam ſanctificantem: *Dominus ipſe Ieſus* (inquit) *non ſolùm Spiritum Sanctum dedit ut Deus. ſed etiam accepit ut homo, & propterea dictus eſt plenus gratiâ, quia unxit eum Deus Spiritu Sancto, non utique oleo viſibili, ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur unguento, quo baptizatos ungit Eccleſia.* Ubi ſermo eſt apertè de dono gratiæ creatæ & habitualis. Demum Bernardus homil. 4. in *Miſſus eſt.* explicans illa verba Lucæ 1. *Ideòque & quod naſcetur ex te ſanctum*, ſic habet: *Poſuit in eſe ſimite ſanctum. quia quidquid illud ſit, quod Virgo genuit ſanctum, proculdubio ac ſingulariter ſanctum fuit, & per Spiritus ſanctificationem, & per Verbi aſſumptionem.* Quibus verbis aperte in Chriſto duplicem gratiam diſtinguit, aſſumptionis videlicet, quæ eſt increata, & ſubſtantialis; & ſanctificationis quæ eſt creata, & accidentalis.

4. Probatur tertiò rationibus D. Thomæ hîc art. 1. Prima eſt: Quantò aliquod receptivum eſt proximius cauſæ influenti, tantò magis de illius influxu participat: Sed Deo qui eſt cauſa gratiæ, proximiùs accedit anima Chriſti, quam omnes aliæ intellectuales creaturæ, cùm ſit illi hypoſtaticè unita, quæ unio nulli alteri convenit: Ergo in ſe recipit habitualem gratiam perfectiſſimè.

5. Secunda: Oportuit ut anima Chriſti Domini præter phyſicam unionem ad Verbum, aliam haberet, ſcilicet per cognitionem & amorem beatificum; aliàs cùm beatitudo in Dei cognitione conſiſtat, beatitudine perpetuò careret: Sed ad connaturalem illorum actuum elicientiam (qualis animam Chriſti decebat) neceſſaria fuit gratia habitualis, ut articulo ſequenti patebit: Ergo tali gratiâ fuit prædita.

6. Tertia: Perfectio quæ communicatur effectui, præexiſtit formaliter in cauſa efficiente, ſi imperfectionem non dicat repugnantem cauſæ: Sed anima Chriſti Domini influit gratiam habitualem in animas juſtorum, & aliàs gratia habitualis non dicit imperfectionem illi repugnantem, ùt conſtabit ex ſolutione argumentorum: Ergo illam habuit formaliter.

7. Addo quod, omnis perfectio ſpiritualis competens hominibus juſtis, concedenda eſt humanitati Chriſti, ſi nec pugnet cum viſione beatifica, nec cum unione hypoſtatica: Sed gratia habitualis eſt maxima perfectio ſpiritualis, competens animabus juſtorum, & aliàs non pugnat cum viſione beatifica, vel cum unione hypoſtatica, ut etiam ex objectionum ſolutione patebit: Ergo animæ Chriſti tribuenda eſt.

§. II.

Solvuntur objectiones.

8. OBjicies primò: Si in Chriſto ut homine eſſet gratia habitualis, ſequeretur illum eſſe filium Dei adoptivum: Sed hoc dici nequit, ùt docet S. Thomas infra q. 23. art. 4. Ergo nec illud. Sequela probatur: Eſſe filium adoptivum eſt effectus formalis gratiæ habitualis: Sed forma nequit eſſe in ſubjecto ſine ſuo effectu formali: Ergo nec gratia habitualis in Chriſto, niſi filius Dei adoptivus ſit.

9. Confirmatur: Gratia habitualis non poteſt eſſe in Chriſto, niſi ratione illius conſtituatur ſpiritualiter genitus: Sed ſpiritualem generationem conſequitur filiationis relatio: Ergo non poteſt gratia habitualis in Chriſto conſtitui, niſi aliquam filiationem illi tribuat, & conſequenter adoptivam. Minor patet, Major verò ſuadetur. Ideo homo purus conſtituitur per gratiam ſpiritualiter genitus, quia ratione illius naturam divinam ſub conceptu naturæ participat: Sed Chriſtus in quantum homo, ſi habituali gratiâ exornetur, participat ratione illius Dei naturam, ſub conceptu naturæ: Ergo redditur ſpiritualiter genitus.

10. Ad objectionem nego ſequelam Majoris, ad cujus probationem, aliqui cum Cabrera hîc diſp. 8. negant abſolutè Majorem: cùm enim (inquiunt) effectus ſecundarius ſit propria paſſio principii & formæ à qua fluit, ſi forma eſt aliquid abſolutum, etiam effectus ſecundarius debet eſſe aliquid abſolutum; unde cùm filiatio adoptiva ſit relatio prædicamentalis, nequit propriè dici effectus ſecundarius gratiæ habitualis, ſed ſolùm aliquid conſequens illam, in ſubjecto tamen capaci. Hæc ſolutio & doctrina probabilitate non caret.

11. Reſpondeo tamen diſtinguendo Majorem: Eſſe filium adoptivum eſt effectus formalis primarius gratiæ habitualis, nego Majorem: ſecundarius, concedo Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam: nam licèt à forma ſubjecto communicata non poſſit non præſtari effectus formalis primarius, effectus tamen ſecundarius poteſt ſeparari ab illa, ùt patet in Sacramento altaris, ubi eſt quantitas panis ſine extenſione locali, quæ eſt effectus ejus ſecundarius. Et hoc maximè verum eſt, quando ſubjectum formæ eſt incapax recipiendi effectum ſecundariũ, ut contingit in præſenti: cùm enim adoptio extraneitatem in perſona adoptata ſupponat, & Chriſtus non ſit perſona extranea à Deo, quia ejus perſonalitas identificat ſibi naturam divinam, in illo eſt incapacitas ut à gratia habituali recipiat effectum filiationis adoptivæ.

12. Ad confirmationem nego Majorem, ad cujus probationem, diſtinguenda eſt Major: Homo purus conſtituitur per gratiam ſpiritualiter genitus, quia ratione illius naturam divinam participat ſub conceptu naturæ, & ad modum naturæ, concedo Majorem. Præciſe ſub conceptu naturæ, nego Majorem; & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Nam licèt per gratiam communicetur Chriſto ut homini Dei natura, ſub conceptu naturæ divinæ participatæ, non tamen communicatur ad modum naturæ, ſed ad modum proprietatis conſequentis gratiam unionis, & ideo Chriſtum ut hominẽ non conſtituit ſpiritualiter genitum: de ratione enim formæ conſtituentis genitum, & generationem terminantis, non ſolùm eſt quod in ſe ſit natura, ſed etiam quod per ſe primò per actionem intendatur; unde quamvis Spiritui Sancto natura divina per proceſſionem communicetur, quia tamen per ſe primo non intenditur ſub conceptu naturæ, illius proceſſio generatio nõ eſt. Hæc ſolutio & doctrina fundamentũ habet in D. Thom. infrà q. 23. art. 4. ad 2. ubi ſic ait: *Gratia habitualis in Chriſto non facit de non filio filium adoptivum, ſed eſt quidam effectus filiationis naturalis in anima Chriſti, ſecundùm illud Ioan. 1. Vidimus glo-*

gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Si enim gratia habitualis in Chriſto non facit filium adoptivum, quia eſt effectus conſequens gratiam unionis, eâdem etiam ratione non conſtituet Chriſtum ſpiritualiter genitum.

13. Objicies ſecundo: Implicat Chriſtum eſſe ſimul Deum per eſſentiam, & Deum per participationem: At ſi habuiſſet præter gratiam unionis gratiam habitualem creatam, fuiſſet Deus per eſſentiam, ratione unionis hypoſtaticæ, utpote quæ illi communicat ſubſiſtentiam cum natura divina identificatam, & ſimul Deus per participationem, ratione gratiæ habitualis, eſt enim ipſa formalis participatio naturæ divinæ. Ergo falſum eſt, quod gratia habitualis creata fuerit in Chriſto. Major probatur: Eſſe Deum per eſſentiam, eſt eſſe Deum totaliter & ſine limitatione: è contra verò eſſe Deum per participationem, eſt eſſe tale partialiter & limitatè: Sed implicat Chriſtum eſſe Deum totaliter & partialiter, illimitatè & limitatè: Ergo &c.

14. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Implicat Chriſtum ſecundùm idem eſſe ſimul Deum per eſſentiam, & Deum per participationem, concedo. Secundùm diverſa, nempe eſſe Deum per eſſentiam ſecundum ſubſiſtentiam divinam, & eſſe Deum per participationem ſecundùm naturam humanam cui inhæret gratia habitualis, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem. Si in Chriſto extitiſſet gratia habitualis creata, fuiſſet ſimul ſecundùm idem Deus per eſſentiam & Deus per participationem, nego Minorem: ſecundum diverſa, nempe Deus per eſſentiam, ut ſubſiſtens ſubſiſtentia divina; & Deus per participationem ut habens animam præditam gratia habituali, concedo Minorem, & nego Conſequentiam.

15. Inſtabis, non minùs opponuntur eſſe Deum & ſanctum per eſſentiam & per participationem, quàm eſſe filium naturalem & adoptivum: Sed quia Chriſtus eſt Filius Dei naturalis, nequit eſſe Filius Dei adoptivus, ùt ſuprà oſtenſum eſt: Ergo cum ſit Deus & ſanctus per eſſentiam, nequit eſſe Deus & ſanctus per participationem, nec per conſequens habere gratiam habitualem, cujus primarius effectus eſt conſtituere ſubjectum in quo reſidet, Deum & ſanctum per participationem.

16. Reſpondeo negando Majorem, quia cùm deitas & ſanctitas competat ſuppoſito ratione naturæ, ad denominationem Dei & ſancti per eſſentiam, & Dei ac ſancti per participationem, ſufficit naturarum diverſitas in eodem ſuppoſito, ut ſecundùm unam, Deus ac ſanctus per eſſentiam ſit, & ſecundùm aliam, Deus & ſanctus per participationem: filiatio autem non convenit ratione naturæ, ſed ratione ſuppoſiti, ùt docet D. Thomas infrà qu. 23. art. 4. unde ad filiationem adoptivam & naturalem requiritur ſuppoſitorum diverſitas; & quia in Chriſto cum unitate ſuppoſiti eſt diverſitas naturarum, conſequens fit quod poſſit eſſe Deus & ſanctus per eſſentiam, & Deus ac ſanctus per participationem, non autem filius adoptivus & naturalis. Ita D. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 1. art. 1. ad 1.

17. Objicies tertiò: Non ſtat cum eminentiali continentia alicujus formæ, capacitas ad illam formaliter; nam quia Sol v. g. eſt calidus eminenter, nequit eſſe calidus formaliter: At gratia habitualis eminenter continetur à gratia unionis, quâ humanitas Chriſti ſanctificatur ſubſtantialiter, ut diſputatione præcedenti oſtendimus: Ergo in illa non poteſt reperiri formaliter gratia habitualis, quæ ſanctificationem accidentalem ipſi tribuat.

Reſpondeo primò, Majorem non eſſe univerſaliter veram, nam Deus continet omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices eminenter formaliter, & Theologia eſt eminenter formaliter ſpeculativa & practica, & ſenſitivum ac vegetativum formaliter ſimul & eminenter in anima rationali continentur. Denique in natura eminenter effectivè continentur proprietates, & tamen eſt in potentia ad illarum receptionem ſecundùm eſſe formale. Nec Sol ex ſolo capite continentiæ eminentialis eſt incapax caloris formaliter, ſed quia eſt incorruptibilis, ſubindéque incapax recipiendi qualitates alterativas. 18.

Reſpondeo ſecundo, diſtinguendo Majorem, & illam negando de continentia eminentiali quæ eſt purè effectiva, illámque concedendo de continentia eminentiali, quæ non ſolùm eſt effectiva rei, ſed etiam executiva effectuum quos illa poteſt præſtare: gratia autem unionis, licet effectivè & cauſaliter ſeu radicaliter gratiam habitualem contineat, ſicut eſſentia continet ſuas proprietates, ùt infra dicemus; illam tamen non continet eminenter executive, hoc eſt exequendo quod à gratia habituali præſtatur; non enim poteſt animam Chriſti elevare ad hoc ut radicaliter contineat actus ſupernaturales videndi & amandi Deum, quod præſtat gratia habitualis, ut articulo ſequenti patebit. 19.

§. III.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis colligitur, gratiam habitualem fuiſſe infuſam animæ Chriſti ab initio ſuæ conceptionis: cùm enim ſequatur ad unionem hypoſtaticam, & ab ipſa ut rivulus à fonte promanet, eodem momento quo Chriſti anima gratiam unionis habuit, gratiâ quoque habituali ornata fuit. Unde Lucæ 1: dicitur; *quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Ubi obſervandum eſt, quod non dixit Angelus, quod ex te naſcetur erit ſanctum, ſed quod ex te naſcetur ſanctum, ut videlicet ſignificaret, Chriſtum ex tempore quo conceptus eſt, habuiſſe ſanctitatem & gratiam habitualem. Dicitur etiam Iſaiæ 11: Spiritum Sanctum requieviſſe ſupra florem egredientem de radice Jeſſe: hoc eſt ſuper Chriſtum, tùm primum conceptus eſt. Eodem modo aptarè hic poſſumus omnia loca quibus Chriſtus unctus dicitur à Spiritu Sancto, quod de collatione gratiæ facta animæ Chriſti, præter terminationem humanitatis, & ſanctificationem ejus ſubſtantialem, eſt accipiendum. Ea autem unctio facta eſt in primo momento quo Chriſtus eſt productus, & idcirco ab eo temporis puncto Chriſtus eſt dictus, ut ſanctus Damaſcenus 4. fidei cap. 6. probat ex Nazianzeno, Cyrillo Alexandrino, & Athanaſio. 20.

Nec obſtat quod D. Hieronymus Iſaiæ 61. cenſuerit prophetiam de Chriſto ungendo Spiritu Domini, impletam eſſe in baptiſmo, cùm Spiritus Sanctus in Chriſtum deſcendit, columbæ ſpecie: quo refert illud ipſiuſmet Chriſti, qui Lucæ 4. ſtatim à baptiſmo ingreſſus Synagogam, & interpretatus de ſe illud Iſaiæ: *Spiritus Domini ſuper me, eò quòd unxit me.* addit: *Hodie impleta eſt hæc prophetia.* Non obeſt, inquam, nam ut interpretatur Toletus in cap. 1. Joan. annot. [illegible] hæc

 verba

verba Prophetæ, de Chriſti ſanctitate tunc primum declarata, & officio Prophetæ, ad quod inunctus & deſtinatus divinitus erat, ad praxim tunc primum redacto, intelligenda ſunt. Unde Rupertus lib. 1. de Operibus Spiritûs Sancti cap. 20. *Non ut eſſet Chriſtus, id eſt non ut tunc primùm ungeretur qui in primordio ſuæ conceptionis plenariè fuerat unctus, ſed ut manifeſtaretur in Iſrael quod eſſet Chriſtus, idcirco ſuper unctum venit unctio ejus; venit viſibili ſpecie ſuper Chriſtum ipſe Spiritus Sanctus.*

22. Aliter interpretatur hunc locum Iſaiæ Auguſtinus 15. de Trinit. cap. 26. aſſirmans Chriſtum tunc non accepiſſe Spiritum Sanctum in ſeipſo, ſed in ſuo corpore myſtico. *Dominus ipſe Ieſus* (inquit) *Spiritum Sanctum non ſolùm dedit ut Deus, ſed etiam accepit ut homo. propterea dictus eſt plenus gratiâ. Et manifeſtiùs de illo ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum. quoniam unxit eum Deus Spiritu Sancto. Non utique oleo viſibili, ſed dono gratiæ. quod viſibili ſignificatur unguento, quo baptizatos ungit Eccleſia. Nec ſane tunc unctus eſt Chriſtus Spiritu Sancto, quando ſuper eum baptizatum veluti columba deſcendit. Tunc enim corpus ſuum, id eſt Eccleſiam ſuam, præfigurare dignatus eſt. in qua præcipue baptizati accipiunt Spiritum Sanctum. ſed iſtâ myſticâ & inviſibili unctione tunc intelligendus eſt unctus, quando Verbum Dei caro factum eſt; id eſt quando humana natura, ſine ullis præcedentibus bonorum operum meritis, Dei Verbo eſt in utero Virginis copulata, ita ut cum illo fieret una perſona. Ob hoc eum confitemur natum de Spiritu Sancto, Virgine Maria. Abſurdiſſimum eſt enim ut credamus, eum cùm jam triginta eſſet annorum (ejus enim ætatis à Ioanne baptizatus eſt) accepiſſe Spiritum Sanctum, ſed veniſſe illum credimus ad baptiſma, ſicut ſine ullo omnino peccato, ita non ſine Spiritu Sancto. Si enim de famulo ejus & Præcurſore ipſo Ioanne, ſcriptum eſt. Spiritu Sancto replebitur jam inde ab utero matris ſuæ. quoniam quamvis ſeminatus à patre, tamen Spiritum Sanctum in utero formatus accepit; quid de homine Chriſto intelligendum eſt, vel credendum, cujus carnis ipſa conceptio, non carnalis, ſed ſpiritualis fuit?*

23. Quæres primò, an gratia habitualis ſequatur in Chriſto ad gratiam unionis, tanquam vera paſſio illius, per ſimplicem quandam dimanationem & reſultantiam.

Reſpondeo negativè, cum Cabrera, Alvare, Aſturicenſi, Cipullo, & aliis Thomiſtis communiter. Ratio eſt, quia in eo ex quo per ſimplicem reſultantiam dimanat aliqua forma, eſt aſſignabile aliquid quod ſit principium formale quo talis dimanationis, v. g. in igne ex quo per ſimplicem reſultantiam dimanat calor ut octo, ipſa forma ignis eſt principium formale quo talis dimanationis: ſed in unione hypoſtatica nihil eſt aſſignabile quod ſe habeat per modum principii quo formalis dimanationis gratiæ habitualis: vel enim eſſet perſonalitas divini Verbi, & humanitas Chriſti ſimul ſumptæ, vel ipſa humanitas præcisè, vel ſola ipſa perſonalitas Verbi, vel denique natura divina, ſive ipſe Deus? Non perſonalitas Verbi & humanitas ſimul ſumptæ, eſſe enim principium formale quo dimanationis alicujus proprietatis, convenit ſolùm naturæ: ex humanitate autem & ſubſiſtentia Verbi non conſtituitur una tertia natura. Neque ipſa humanitas præcisè ſumpta, implicat enim formam ſupernaturalem, qualis eſt gratia habitualis, dimanare ab aliqua re naturali, qualis eſt humanitas Chriſti. Neque ſola perſonalitas [illegible] unum formale quo, debet uni[illegible] modum formæ; perſonalitas autem Verbi non unitur humanitati per modum formæ, ſed ad modũ puri termini. Neque tandem natura divina, quod enim per ſimplicem reſultantiam ab aliqua natura tanquam a principio quo procedit, non liberè, ſed neceſſariò procedit: a Deo autem, ſive à natura divina, nullus effectus creatus, qualis eſt gratia habitualis, procedit neceſſariò, ſed liberè: Ergo &c.

Confirmatur: Emanatio propriæ paſſionis à ſubjecto, cùm ſit naturalis, eſt determinata ad unum, & conſequenter procedit à ſubjecto ſecundùm ultimum potentiæ: Ergo ſi gratia habitualis eſt propria paſſio fluens ex gratia unionis, ſequitur quod ab ea dimanet ſecundùm ultimum potentiæ; & ita non poſſet, etiam per abſolutam Dei potentiam, produci gratia habitualis in eſſe qualitatis magis intenſa, quàm gratia Chriſti, cujus oppoſitum diſp. ſequenti art. 3. oſtendemus. 24.

Sicut ergo in doctrina D. Thomæ, quam habet quæſt. 5. de Potentia art. 5. motus circularis cæli, quamvis ei naturalis ſit, & debitus, non tamen ab eo dimanat per ſimplicem reſultantiam, ſed novâ actione ab intelligentia motrice efficitur. Ita ſimiliter, tametſi gratia habitualis titulo connaturalitatis debeatur animæ Chriſti, virtute unionis hypoſtaticæ, propter quod duntaxat D. Thomas hic art. 13. dicit eam conſequi ad unionem hypoſtaticam, ſicut proprietatem naturalem; non propterea tamen neceſſariò infertur ipſam per ſimplicem reſultantiam ab ea dimanare, tanquam veram ejus paſſionem, ſed potuit cum hoc Deus diversâ omnino actione ab ea quâ ſubſiſtentiam ſui Verbi univit humanæ naturæ, eam producere & infundere.

Dices, ex gratia habituali oriuntur in potentiis animæ per quandam ſimplicem reſultantiam virtutes ſupernaturales, ut docuimus in Tractatu de Gratia: Ergo cũ gratia unionis multò perfectius præhabeat in ſe perfectionem gratiæ, quàm gratia habitualis virtutes infuſas, à fortiori, ab unione hypoſtatica per naturalem reſultantiam gratia habitualis in anima Chriſti dimanat. 25. Diſp. 1. art. 4. § gerali. 2.

Sed nego conſequentiam & paritatem: Ratio diſparitatis eſt, quia gratia habitualis cùm uniatur animæ per modũ formæ, poteſt habere rationem principii formalis quo, unde virtutes ſupernaturales dimanent. Cæterùm Verbum divinum non unitur humanitati per modum formæ, ſed per modum puri termini; ideóque licèt gratia habitualis ſit debita animæ Chriſti, eique ab initio ſuæ conceptionis infuſa, non potuit tamen ex unione Verbi cum humanitate reſultare, ſed debuit novâ actione produci.

Quæres ſecundò: an Chriſtus in primo inſtanti conceptionis, ad gratiam habitualem conſequendam, per actum liberum ſe diſpoſuerit? 26.

Huic quæſito Bannez 1. p. q. 62. art. 3. dubio 2. ad 4. Cabrera 3. p. quæſt. 7. art. 13. diſp. 2. & Cipullus ibidem dubio 2. negativè reſpondent, quia (inquiunt) gratia habitualis fuit conceſſa Chriſto in primo inſtanti conceptionis, debito connaturalitatis: quod verò alicui hoc modo confertur, non datur dependenter ab aliquo actu quo liberè ſe diſponat ad illud.

Nihilominus ſententia affirmans videtur probabilior, & menti S. Thomæ conformior: nam infrà q. 34. art. 3. docet ex profeſſo quod Chriſto

Domi-

Domino in primo inſtanti data eſt gratia habitualis, mediante diſpoſitione liberi arbitrii, ſicut confertur adultis, quia hujuſmodi ſanctificatio eſt perfectior, quàm ſanctificatio parvulorum, quæ fit abſque propria diſpoſitione liberi arbitrii; ſicut eſt perfectior actus, quàm habitus. Unde idem S. Doctor 1. p. qu. 95. artic. 1. ad 5. docet Adamum in primo inſtanti conſenſiſſe gratiæ, ſubindeque per motum & conſenſum liberi arbitrii ad eam ſe præparaſſe. Ex eodem principio inferunt communiter Thomiſtæ in Tractatu de Angelis, omnes Angelos accepiſſe gratiam habitualem per propriam diſpoſitionem, & ad eam ſe præparaſſe per actum charitatis quem in primo inſtanti creationis elicuerunt. Cur ergo idem cum proportione de Chriſto dicere non licebit? quamvis enim in primo conceptionis momento gratiam habitualem debito cōnaturalitatis receperit; hoc tamen non impedit quin eam tunc alio titulo, phyſicæ ſcilicet diſpoſitionis, obtinere potuerit. Nihil enim vetat aliquid pluribus ſimul titulis quaſi totalibus accipi: nam gloria corporis debebatur connaturaliter Chriſto, ſuppoſitâ gloriâ animæ, & tamen Chriſtus eam meruit, ut communiter docent Theologi. Anteceſſio autem temporalis inter diſpoſitionem & formam non requiritur, ſed prioritas naturæ & cauſalitatis ſufficit; ut patet in augmento gratiæ, quod ſæpè rependitur eodem momento quo elicitur actus intenſior habitu præexiſtente; & in Angelis, qui (ut ſuprà dicebamus) juxta communiorem & probabiliorem Thomiſtarum ſententiam, per propriam diſpoſitionem juſtificati ſunt in primo inſtanti quo acceperunt eſſe. An verò Chriſtus per actum charitatis in primo inſtanti conceptionis elicitum, gratiam de condigno vel de congruo promeruerit, infra cùm agemus de merito Chriſti dicemus.

27. Quærunt etiam aliqui, an gratia habitualis Chriſti ſit ejuſdem ſpeciei cum noſtra? Sed reſolutio huius difficultatis facilè haberi poteſt ex his quæ diximus in Tractatu de Gratia: ibi enim oſtendimus, de potentia Dei abſoluta non poſſe dari plures ſpecies gratiæ ſanctificantis eſſentialiter inter ſe diverſas, quia gratia ſanctificans eſt participatio formalis naturæ divinæ, ut natura eſt: natura verò divina, ut natura eſt, non poteſt niſi uno modo participari, nimirum per modum conſtitutivi, & radicis divinorum attributorum. Unde conſequenter ad principia ibi ſtatuta, dicendum eſt, gratiam Chriſti non differre ſpecie phyſicâ & eſſentiali à noſtra, ſed dumtaxat ſpecie morali, quia eſt principium quo meriti & ſatisfactionis infinitæ. Addo quod, caput & membra debent informari formâ ejuſdem rationis, unde cùm Chriſtus ſit caput noſtrum, debet gratia ipſius eſſe ejuſdem rationis & ſpeciei cum noſtra.

D.ſ.2. Art. 1. §1. concl. 3.

28. Nec obſtat quod aliquæ ſint in nobis virtutes quæ non ſunt in Chriſto; ut fides, ſpes, & pœnitentia; & è contra aliquæ in Chriſto reperiantur quæ in homine puro eſſe nequeunt, ut juſtitia cōmutativa in ordine ad Deum: hoc enim non provenit ex parte principii emanativi, ſcilicet gratiæ, ſed ex parte ſubjecti receptivi incapacis talium virtutum: cùm enim Chriſtus eſſet comprehenſor, & ab intrinſeco impeccabilis, erat incapax fidei, ſpei, & pœnitentiæ, ut art. 3. dicemus. Similiter cùm homo purus non poſſit æqualem & condignam ſatisfactionem Deo exhibere pro beneficiis acceptis, vel pro injuriis illatis, non eſt capax juſtitiæ perfectæ & commutativæ, ſed tantùm imperfectæ & potentialis, quales ſunt religio & pœnitentia, ut diſput. 3. art. 5. declaravimus.

ARTICULUS II

Ad quid in Chriſto gratia habitualis neceſſaria fuerit?

29. CONſtat ex dictis diſputatione præcedenti, gratiam habitualem non fuiſſe neceſſariam in anima Chriſti ad illam ſanctificandam abſolutè, cùm ibi oſtenſum fuerit, ipſam ex vi gratiæ unionis fuiſſe ſanctam formaliter. Unde reſtat hic examinandum, ad quem finem vel effectum illa in Chriſto neceſſaria fuerit? Quia in re varia ſunt Authorum placita, ſed communis Thomiſtarum ſententia aſſerit, illam ad tria fuiſſe neceſſariam in anima Chriſti, nempe ad completam illius ſanctificationem, ad operandum connaturaliter in ordine gratiæ, & ad connaturali modo merendum præmium ſupernaturale, ut tribus ſequentibus concluſionibus manifeſtum erit.

§ I.

Tribus concluſionibus difficultas propoſita reſolvitur.

DIco primò: Gratia habitualis fuit neceſſaria in anima Chriſti, ad completam & conſummatam illius ſanctificationem. Ita communiter Theologi, excepto Vazque, qui hic diſp. 41. cap. 4. & 5. docet gratiam habitualem nullo modo ad ſanctificationem Chriſti fuiſſe neceſſariam, ſed ſolùm ad connaturalitatem eliciendi actuum ſupernaturalium.

30. Probatur tamen concluſio ratione fundamentali: Ut anima Chriſti redderetur formaliter ſancta ſanctitate conſummatâ, neceſſaria illi fuit ſanctitas formalis, non ſolùm ſubſtantialis, ſed etiam accidentalis: Atqui ſanctitas accidentalis eſt ipſa gratia habitualis. Ergo hæc fuit neceſſaria animæ Chriſti, ut eſſet formaliter ſancta ſanctitate conſummatâ. Minor conſtat, Major verò ſuadetur. Ut anima Chriſti diceretur formaliter ſancta ſanctitate conſummatâ, neceſſe fuit quod haberet omnem perfectionem ſibi connaturaliter debitam ex vi ſanctitatis ſubſtantialis, quæ eſt unio hypoſtatica: Sed animæ Chriſti ex vi unionis hypoſtaticæ, debetur titulo connaturalitatis ſanctitas accidentalis: Ergo ut eſſet formaliter ſancta ſanctitate conſummatâ, neceſſaria ei fuit ſanctitas accidentalis. Minor eſt D. Thomæ hic art. 13. ad 2. ibi enim docet poſt D. Auguſtinum in Enchiridione cap. 40. gratiam habitualem debitam eſſe Chriſto ut homini, titulo connaturalitatis, ex vi unionis hypoſtaticæ. Et ratio eſt, quia ſi animæ ex vi gratiæ habitualis titulò connaturalitatis debeantur charitas & aliæ virtutes infuſæ, nec non dona ſupernaturalia, idque ex eo præciſè quod gratia habitualis reddat hominem filium Dei adoptivum, ut docent communiter Theologi; à fortiori, titulo ejuſdem connaturalitatis, hæ virtutes & illa dona ſubindè que gratia ipſa habitualis, quæ eſt eorum radix, debita ſunt animæ Chriſti ex vi unionis hypoſtaticæ, ipſum filium Dei naturalem conſtituentis. Major verò probatur à ſimili: Ut Petrus v. g.

 dica-

dicatur homo completè & conſummatè, non ſufficit quod habeat eſſentiam hominis, ſive naturam humanam, ſed requiritur inſuper quod omnibus potentiis illi naturæ debitis præditus ſit. Similiter quamvis in ſententia Thomiſtarum beatitudinem formalem patriæ in viſione Dei conſtituentium, eo ipſo quòd aliquis videat Deum, dicatur ſimpliciter & abſolutè beatus, hoc tamen non ſufficit ut dicatur beatus conſummatè, ſed opus eſt præterea quod in ejus voluntate ſit amor Dei, & in ejus corpore dotes agilitatis, ſubtilitatis &c. Idque non aliam ob cauſam, niſi quia iſta omnia titulo connaturalitatis beatitudini formali ſunt debita. Ergo ſimiliter licèt anima Chriſti, ex vi præciſè unionis hypoſtaticæ, præſcindendo à gratia habituali, & virtutibus, doniſque ipſam concomitantibus, ſit ſimpliciter & ſine addito formaliter ſancta, ut tamen completè & conſummatè dicatur talis, neceſſe eſt quod habeat formaliter omnia illa quæ titulo connaturalitatis ſibi debentur ex vi unionis hypoſtaticæ, qualia ſunt gratia habitualis, cum virtutibus & donis infuſis.

31. Dico ſecundò, gratia habitualis fuit neceſſaria in anima Chriſti, ut connaturaliter actus ſupernaturales eliceret. Eſt contra Lorcam hic diſput. 37. eſt tamen D. Thomæ hîc art. 1. & in 3. diſt. 13. quæſt. 1. art. 1. ad Annibaldum ibidem, & quæſt. 29. de Verit. art. 1. quibus in locis probat gratiam habitualem in anima Chriſti fuiſſe neceſſariam, ut conjungeretur Deo, non ſolum ſecundùm eſſe quòd à gratia unionis præſtatur, ſed etiam ſecundùm operationem, quod fit per gratiam habitualem: cùmque neceſſitas iſta eſſentialis non ſit, ut ex dicendis conſtabit, intelligendus eſt S. Doctor de neceſſitate connaturalitatis.

32. Probatur etiam ratione, quam locis citatis innuit: Tunc agens connaturaliter operatur, quando habet in ſe formam per quam inclinatur in actum: Sed anima Chriſti Domini, cùm ſit entitativè naturalis, ratione propriæ entitatis non eſt inclinata ad actus ſupernaturales: Ergo ut ad illos inclinetur, illóſque perfectè & connaturaliter eliciat, indiget aliquâ formâ elevante, quæ non poteſt eſſe alia, quam gratia habitualis.

33. Dices primò: quod licèt hoc argumentum probet neceſſitatem gratiæ habitualis in animabus juſtorum, non tamen in anima Chriſti, quæ per gratiam unionis evecta eſt ad ordinem hypoſtaticum, in quo eminenter ordo gratiæ continetur, ac proinde ratione hujus elevationis, poteſt ad actus ſupernaturales inclinari, tametſi ratione ſuæ entitatis ad illos inclinata non ſit.

Sed contra: Id ratione cujus anima Chriſti inclinatur intrinſecè ad eliciendum actûs, debet eſſe principium operativum ut quo: Sed gratia unionis vi cujus intra hypoſtaticum ordinem conſtituitur, non eſt principium operativum ut quo: Ergo per gratiam unionis non inclinatur anima Chriſti Domini ad actus ſupernaturales. Major patet, Minor probatur. In gratia unionis tria ſolùm reperiuntur, nimirum ſubſiſtentia terminans, divinitas unita, & modus ſubſtantialis unionis, quem aliqui Recentiores in humanitate Chriſti admittunt: Sed nullum ex his tribus eſt operativum ut quo: Ergo nec gratia unionis. Major conſtat, Minor probatur quantum ad ſingulas partes. Et in primis quod ſubſiſtentia non ſit principium operativum ut quo, patet, quia non eſt virtus activa, ſed purus terminus naturæ, unde ſolùm per modum conditionis, ſeu rationis conſtitutivæ ſuppoſiti & principii quod ad operationem concurrit. Quod etiam divinitas humanitati conjuncta, rationem principii quo reſpectu actuum ſupernaturalium habere nequeat, non minùs evidens eſt; nam principium quo operativum vel debet cum agente quod identitatem habere, vel illud phyſicè informare, quorum utrumque Divinitati reſpectu humanitatis repugnat. Denique quòd modus ſubſtantialis unionis, etſi daretur, principium quo reſpectu actuum ſupernaturalium eſſe non poſſet, etiam puto manifeſtum; non enim eſſet operativus ut quo, per modum principii proximi, aliàs eſſet virtus ſupernaturalis immediatè afficiens potentias, nec per modum principii quo radicalis, quod nullus Theologorum aſſeruit: Ergo &c.

Dices ſecundò: Ut anima Chriſti elevetur & connaturaliter inclinetur ad actus ſupernaturales, ſufficere auxilium aliquod tranſiens, ſubindeque ex tali elevatione, & inclinatione connaturali, non rectè probari neceſſitatem gratiæ habitualis in anima Chriſti. 34.

Sed contra primò: Inclinatio actualis perfecta ad aliquem finem, ut connaturaliter eliciatur, ſupponere debet in ſubjecto à quo elicitur naturam tali fini proportionatam: Ergo ut anima Chriſti ad actus ſupernaturales connaturaliter inclinaretur, habere debebat naturam fini ſupernaturali proportionatam, ſubindeque habitualem gratiam, cùm in auxilio tranſeunte, ratio naturæ ordinis ſupernaturalis ſalvari nequeat.

Secundò, ut diſcurrit D. Thomas 1. 2. quæſt. 110. artic. 2. agens naturale non poteſt ad ſuum finem inclinari perfectè, niſi præter actualem motionem inclinetur in ſuum actum per formam permanentem: quapropter naturæ author agentibus naturalibus, præter actualem motionem, formas permanentes dedit: Ergo pariter ut agens ſupernaturale perfectâ connaturalitate ſuos actus eliciat, debet ratione formæ permanentis ad illos inclinari.

Dices tertiò: Eſto ad actus ſupernaturales connaturaliter eliciendos, forma aliqua habitualis & permanens requiratur, tamen ad hoc gratia habitualis non exigitur, nam ut agens ſupernaturale ad actus ſupernaturales permanenter inclinetur, ſufficiunt virtutes infuſæ & ſupernaturales, afficientes immediatè potentias animæ. 35.

Sed contra primò: Actus ſupernaturales, ut connaturaliter eliciantur, non ſolùm petunt principium proximum, ſed etiam radicale ſui ordinis: Sed virtutes infuſæ non ſunt radicale, ſed proximum principium actuû ſupernaturalium: Ergo illæ non ſufficiunt ut actus ſupernaturales ab anima Chriſti connaturaliter eliciantur, ſed inſuper requiritur gratia habitualis, quæ eſt principium radicale vitæ ſupernaturalis.

Secundò, Virtus eſt diſpoſitio perfecti, id eſt ſubjecti diſpoſiti ſecundùm naturam, ut ex Ariſtotele docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 110. art. 3. Ergo omnis virtus diſponit ſubjectum conformiter ad naturam aliquam præexiſtentem ſui ordinis, & conſequenter ut virtutes ſupernaturales in ſtatu perfecto ſint ubique connaturali, præexiſtentiam habitualis gratiæ requirunt: Sed virtus non exiſtens in ſtatu connaturali, non poteſt connaturaliter operari, perfectâ connaturalitate: Ergo ſine gratia habituali non eliciuntur actus ſupernaturales perfectè connaturaliter, & conſequenter gratia habitualis ad hunc finem neceſſaria eſt.

Dico

Dico tertiò: Gratia habitualis neceſſaria fuit in Chriſto ad merendum connaturali modo præmium ſupernaturale; de potentia tamen abſoluta, ſine illa præmium ſupernaturale promereri potuit.

36 Prima pars hujus concluſionis patet ex dictis in præcedenti, meritum enim præmii ſupernaturalis, non poteſt niſi per actus ſupernaturales acquiri: Ergo ſi anima Chriſti egebat gratiâ habituali ut actus ſupernaturales connaturaliter eliceret, illam pariter exigebat, ut connaturali modo præmium ſupernaturale mereretur.

37 Quòd verò de potentia abſoluta illud ſine gratia promereri potuerit, contra Paludanum, & Durandum, oppoſitum docentes in hunc modum oſtenditur. Præciſâ gratiâ habituali à Chriſto, adhuc ejus anima eſſet formaliter Deo grata, ratione unionis hypoſtaticæ, ut conſtat ex dictis diſputatione præcedenti; inſuper liberè poſſet operari, ut eſt de ſe manifeſtum, & tandem ratione auxilii actualis ſupernaturalis ordinis, quod poſſet Deus ei conferre, actus intrinſecè ſupernaturales eliceret, ut patet. Ergo & meritorios præmii ſupernaturalis, nihil enim ampliùs requiritur ad tales actus, præter iſta tria, quòd nimirum procedant à perſona Deo grata, quòd liberè eliciantur ab illa, & quòd intrinſecè ordinentur in Deum ut in finem ſupernaturalem, ſive quòd intrinſecè ſint ſupernaturales.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

38 OBjicies primò contra primam concluſionem: Anima formaliter ſancta ſanctitate quæ eminenter continet omnem ſanctitatem à gratia habituali provenientem, non indiget tali gratiâ ut dicatur habere formaliter ſanctitatem omnimodam & conſummatam: Sed anima Chriſti, ex vi præciſè unionis hypoſtaticæ, eſt formaliter ſancta, ſanctitate eminenter continente omnem ſanctitatem à gratia habituali provenientem: Ergo non indiget gratiâ habituali ut dicatur habere formaliter ſanctitatem omnimodam & conſummatam. Minor eſt certa in noſtra doctrina, juxta illam enim anima Chriſti per unionem hypoſtaticam redditur ſancta formaliter, ſanctitate increatâ Dei, quæ haud dubiè eminenter continet omnem ſanctitatem gratiæ habitualis. Major verò probatur: Ideò non indiget Deus gratiâ habituali ut ſit formaliter ſanctus ſanctitate omnimodâ & conſummatâ, quia ejus ſanctitas eminenter continet quidquid ſanctitatis eſt in gratia habituali. Ergo ſimiliter ſi anima Chriſti, virtute præciſè unionis hypoſtaticæ, ſit formaliter ſancta ſanctitate eminenter continente omnẽ ſanctitatem gratiæ habitualis, nullo modo indigebat tali gratiâ, ut eſſet omnimodè ſancta.

39 Reſpondeo negando Majorem: licèt enim ſanctitas increata Dei, ex vi unionis hypoſtaticæ ſanctificans formaliter animam Chriſti, eminenter ſecundùm ſe contineat omnem ſanctitatem gratiæ habitualis, non tamen formaliter ut talis eſt in anima Chriſti, quia videlicet poſſidetur ab ea finitè & limitatè. Per quod patet ad probationem Majoris negatæ, falſum enim eſt Antecedẽs illius, nempe quod ex eo præciſè quòd ſanctitas Dei contineat ex ſe eminenter omnem ſanctitatem gratiæ habitualis non indigeat Deus tali gratiâ ut ſit ſanctus omnimodè; ſed ratio hujus adæquata eſt, quia ſanctitas illa increata eminenter continens omnem aliam creatam, eſt in ipſo Deo modo undequaque finito, qualiter tamen non exiſtit in anima Chriſti.

Objicies ſecundò contra ſecundam concluſionem: Gratia habitualis operativa non eſt. Ergo non requiritur in anima Chriſti Domini ad eliciendũ connaturaliter operationes ſupernaturales. 40

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Non eſt operativa per modum principii proximi primariò ordinati ad operandum, concedo Antecedens. per modum principii radicalis, nego Antecedens, & conſequentiam; nam etiam natura ſubſtantialis non eſt operativa primo ſed ſecundo modo, & tamen natura v. g. humana ad humanas operationes non ſolum connaturaliter, ſed etiam eſſentialiter requiſita eſt. 41

Objicies tertiò: Ut anima Chriſti eliciat connaturaliter actus ſupernaturales, ſufficiunt virtutes infuſæ reſidentes in potentiis animæ: Ergo gratia habitualis immediatè in anima exiſtens, ad hunc finem non requiritur. Conſequentia videtur manifeſta, Antecedens probatur. Poſſe connaturaliter actos ſupernaturales elicere, eſt poſſe eos producere cum inclinatione ad ipſos per formam permanentem. Sed virtutes infuſæ potentiis animæ in abſentia gratiæ elevarent potentias cum inclinatione permanente: Ergo darent poſſe elicere actus ſupernaturales connaturaliter. 42

Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, diſtinguo Majorem. Poſſe connaturaliter actus ſupernaturales elicere, eſt poſſe eos elicere cum inclinatione ad illos per formam permanentem, ut connaturaliter & in ſtatu perfecto exiſtentem, concedo Majorem. Per formam permanentem præciſè, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego conſequentiam. Solutio patet ex ſuprà dictis: cùm enim, ut ſuprà dicebamus, virtus ſit diſpoſitio perfecti, id eſt ſubjecti diſpoſiti ſecundùm naturam, omnis virtus diſponit ſubjectum conformiter ad naturam aliquam præexiſtentem ſui ordinis; & conſequenter ut virtutes ſupernaturales ſint in ſtatu perfecto, ſibique connaturali, præexiſtentiam habitualis gratiæ exigunt. 43

Objicies quartò contra ſecundam partem tertiæ concluſionis, in qua diximus Chriſtum de potentia abſoluta potuiſſe ſine gratia habituali mereri ſupernaturale præmium: D. Thomas quæſt. 29. de Verit. artic. 5. ad 4. ait quod *licet meritum Chriſti quandam infinitatem rationem habeat ex dignitate perſonæ tamen rationem meriti habet ex gratia habituali, ſine qua meritum eſſe non poteſt.* Ergo in doctrina D. Thomæ gratia habitualis fuit ſimpliciter animæ Chriſti neceſſaria, ad eliciendas abſolutè operationes meritorias præmii ſupernaturalis. 44

Reſpondeo intentum D. Thomæ loco citato eſſe tantùm quod ſine gratia habituali non poteſt eſſe connaturaliter meritũ, ex quo non ſequitur, quod abſolutè loquendo, & de potentia Dei abſoluta, anima Chriſti cum ſola gratia unionis, & auxilio actuali, ſupernaturali, non potuerit mereri præmium ſupernaturale, ſed tantùm quod id non potuerit connaturaliter. 45

Objicies quintò: Ut aliqua actio meritoria ſit præmii ſupernaturalis, debet eſſe vitalis vitalitate ſupernaturali; Sed non potuit anima Chriſti elicere actiones vitales vitalitate ſupernaturali, ſine gratia habituali: Ergo nec actiones meritorias præmii ſupernaturalis. Major eſt

cer-

certa, actio enim meritoria præmii ſupernatura- A lis, debet tendere modo vitali & ſupernaturali in Deum, ut finem ſupernaturalem. Minor verò probatur; non potuit anima Chriſti ſine principio radicali vitalitatis ſupernaturalis, elicere actiones vitales vitalitate ſupernaturali, hoc enim implicat: Sed ſola gratia habitualis eſt prima radix vitalitatis ſupernaturalis in anima, ſicut ſola anima eſt principium radicale vitalitatis naturalis; propter quod D. Auguſtinus eam vocat *animam animæ*. Ergo non potuit anima Chriſti ſine gratia habituali elicere actiones vitales vitalitatis ſupernaturali.

47. Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem, diſtinguo Majo- B rem: Non potuit anima Chriſti ſine principio radicali vitalitatis ſupernaturalis, vel ſine auxilio actuali ſupplente ejus vicem, elicere actiones vitales vitalitate ſupernaturali, concedo Majorem. Sine principio radicali vitalitatis ſupernaturalis, ſed tamen ut habens auxilium actuale ſupplens vicem talis principii, qualem habere poſſet anima omni gratiâ habituali deſtituta, nego Majorem. Similiter diſtingo Minorem; Sola gratia habitualis eſt principium radicale vitalitatis ſupernaturalis, non ſupplebile de potentia Dei abſoluta per auxilium actuale, nego Minorem. Supplebile per tale auxilium, concedo Minorem, & nego Conſequentiam. Eſt enim manife- C ſta inſtantia in peccatore fideli, actus ſupernaturales fidei & ſpei, atque adeò vitales vitalitate ſupernaturali, licèt imperfectâ, eliciente, ſine principio radicali vitæ ſupernaturalis, videlicet ſine gratia habituali, cum ſolo auxilio actuali ſupplente concurſum talis principii radicalis in ordine ad illos actus.

48. Dices, actus vitales ordinis naturalis dependent eſſentialiter non ſolùm à principio proximo, ſed etiam à remoto & radicali vitæ naturalis: Ergo actus vitales ordinis ſupernaturalis, ab utroque principio dependent eſſentialiter. Antecedens eſt communis Philoſophorum doctrina, & patet, quia alias intellectus ab anima ſeparatus D poſſet beatificari, & voluntas ſeparata ab anima poſſet mereri, quod nullus quem viderim docuit. Conſequentia verò probatur à paritate rationis.

49. Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando conſequentiam, & paritatem, ob duplicem rationem diſcriminis quam aſſignat Oxomenſis Epiſcopus in Tractatu de Gratia perſonali Chriſti: Prima eſt, quia gratia habitualis, tametſi natura ſit non tamen adeò rigoroſè habet rationem naturæ ſicut anima rationalis unde ſicut ob hanc cauſam deficit à ſubjectandis & in ſe immediatè recipiendis proprietatibus ordinis ſupernaturalis, cùm tamen anima rationalis ſuas proprietates immediatè recipiat; ob eandem etiam deficit E à terminanda eſſentiali dependentia actuũ ſupernaturalium quamvis actus naturales vitales hominis, ab anima rationali eſſentialiter dependeant.

50. Secunda ratio diſcriminis eſt, quia anima rationalis eſt ſubſtantialis natura propriè & ratione ſui, non ut ad alterius ordinem elevans, & ideo omnis vitalitas hominis petit in ipſam ultimatè reduci gratia verò eſt natura vitalis veluti ſubſtitutivè & elevativè, per modum formæ ad divinum ordinem elevantis; & quia poteſt Deus hominem diverſimodè ad elicientiam ſupernaturalium actuum elevare, ſcilicet per principia fluida, aut per principia permanentia, proxima & radicalia, conſequens fit quod etſi actus ſupernaturales vitales, à gratia ut à principio connaturali dependeant, non tamen dependeant eſſentialiter ab illa, ideóque licèt connaturaliter & de lege ordinaria actus charitatis qui in ordine ſupernaturali perfectiſſimè vitalis eſt non poſſit ſine gratia habituali elici, & in prima juſtificatione peccatoris ab illa procedat, ut in Tractato de Juſtificatione docuimus; nihilominus præternaturaliter & de potentia abſoluta poſſit ſine gratia & habitu charitatis, beneficio auxilii tranſeuntis elici: ſubindéque Chriſtus per actus charitatis ſic elicitos, de potentia abſoluta, potuiſſet præmium ſupernaturale promereri, quamvis id B non potuerit de potentia ordinaria.

Dices, Viſio beatifica eſſentialiter dependet ab habitu luminis gloriæ. Ergo pariter actus charitatis eſſentialiter dependet ab habitu charitatis, ſubindéque à gratia habituali, à qua ipſe habitus charitatis dimanat tanquam proprietas.

Reſpondeo primò, negando Antecedens, nam D. Paulus in raptu fuit elevatus ad viſionem beatificam per lumen gloriæ ipſi datum per modum auxilii & qualitatis fluidæ & tranſeuntis, ut docet Divus Thomas 2. 2. quæſt. 175. art. 3. ad 2. & ſuper caput 12. Epiſt. 2. ad Corinth. lect. 1. ubi hæc ſcribit: *Viſio Dei per eſſentiam fit per l[illegible] aliquod, ſcilicet per lumen gloriæ, de quo dicitur* C *Pſalmo, in lumine tuo videbimus lumen. Sed aliq[illegible] lumen communicatur alicui per modum paſſi[illegible] tus verò per modum formæ inhærentis, ſicut lume[illegible] invenitur in carbunculo, & in ſtellis, ut forma inhærens, id eſt connaturalis effecta; ſed in aere invenitur ut forma tranſiens & non permanens, quia tra[illegible] fit abeunte Sole. Similiter & lumen gloriæ dupliciter menti infunditur: uno modo per modum formæ connaturalis facta & permanentis, & ſic facit mentem ſimpliciter beatam..... Alio modo contingit lumen[illegible] tia mentem humanam, ſicut quædam paſſio tranſiens & ſic mens Pauli fuit in raptu lumine gloriæ illuſtrata, unde etiam ipſum nomen raptus oſtendit, tranſ[illegible] unde hoc eſſ[illegible] actum.*

D Reſpondeo ſecundò, dato Antecedente, negando conſequentiam & paritatem. Ratio diſparitatis eſt, quia viſioni beatificæ eſſentialis [illegible] exigentia permanentiæ, ac proinde nequit præcontineri in intellectu, niſi ratione luminis ab intrinſeco permanentis, quod lumen habitus eſt quoad eſſentiam: actus verò charitatis non exigit eſſentialiter & ex ſua ratione ſpecifica permanentiam, cùm ſit indifferens ad liberum & neceſſarium, ideóque poteſt in voluntate præcontineri, ratione formæ ab intrinſeco non permanentis, ſubindeque quæ habitus non ſit quoad eſſentiam.

Articulus II.

Vtrum omnes virtutes fuerint in Chriſto?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitur.

SVppono primò, virtutes eſſe in triplici differentia: aliæ enim ſunt intellectuales aliæ morales, & aliæ Theologicæ. De intellectualibus non eſt hic ſermo, tum quia non ſunt ſimpliciter virtutes, nec ſimpliciter denominant hominem ſtudioſum: tum etiam quia de illis agit D. Thomas

[illegible]

[illegible] :Nam [illegible] *formam* [illegible] *floruit* [illegible] *attulit,* [illegible] *nostra ho-* [illegible] *Sed quia* [illegible] *non p*[illegible]*venitur a*[illegible] *fructum, floruit* [illegible] *quae sunt flores eius nisi virtutes?* Nume-[illegible] post specialiter in h[illegible] floribus violam [illegible], & flo[illegible], quem crocum [illegible]

[illegible] D. Tho-[illegible] Virtutes sup[illegible] & pe[illegible] sein-[illegible] pro-[illegible] em-[illegible] Sed in Christo [illegible] ssima [illegible] tualitur [illegible] go & [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] tem sp[illegible] spe, [illegible] C [illegible] fioni be[illegible]

Contin[illegible]

Q[illegible]

[illegible] sp[illegible] in o[illegible] ût ostendimus [illegible] cis, [illegible] Christus [illegible] possidet Deum [illegible]

61 Ubi [illegible] statuit D. Tho[illegible] D spem, quòd [illegible] et [illegible] quae sunt prim[illegible] creaturas, [illegible] quoad p[illegible] credenda, [illegible] oppositum [illegible] Christus [illegible] primarium [illegible] Deum [illegible] rat, qu[illegible] diu [illegible] tiam corporis, [illegible] Christus actum spe[illegible] tamen [illegible] sit verus actus spei, ut [illegible] E gitur, ut colligitur ex D. Thoma 2. 2. [illegible] art. 2. ad 4. ubi docet habentibus [illegible] mae non esse gloriam corporis arduam [illegible] modo, ut terminet actum spei, eò quòd [illegible] nimae sit sufficiens causa gloriae corp[illegible] Sed Christus ab initio conceptionis hab[illegible] g[illegible] animae, ut inf à diceemus: [illegible] go no[illegible] gloriam corporis per actum p[illegible] opinio[illegible] simplici desiderio d[illegible] ad [illegible] ei prox[illegible] videat[illegible] accedere, [illegible] demum beatorum, ut [illegible] lo cit[illegible] ad [illegible] quod g[illegible] Christus [illegible] tibus [illegible] be[illegible] tamen [illegible] [illegible] & in seip[illegible]

[illegible] A [illegible] per [illegible] natu- [illegible]

§. II.

[illegible] Objectiones.

O[illegible] primam concluſionem: B Virtutes [illegible] in Chriſto [illegible] ſuperfluæ: [illegible] non dantur. Conſequentia patet, etenim [illegible] non minus abhorret [illegible], quam na- [illegible]. Anteced[illegible] probatur. Virtutes infuſæ [illegible] in potentiis [illegible] facultatem præ- [illegible] in ordine ſupernaturali: Sed [illegible] hanc facultatem perfectiſſimè ha- [illegible] Verbum, [illegible] reddita [illegible]. Ergo virtutes infuſæ in Chri- [illegible].

R[illegible] Antecedens, ad cujus pro- [illegible] Majori, nego Minorem: ut [illegible] quod vir- [illegible] C [illegible] facultatem [illegible] ac [illegible] Chriſti [illegible] ne operandi [illegible] in ra- [illegible] ſubindeque illas [illegible] præcedenti [illegible].

O[illegible] concluſio- [illegible] Chriſto [illegible] virtutes quæ [illegible] udinis: Sed [illegible] modi: Ergo [illegible] Chriſtus [illegible] fuit beatus, [illegible] repugnan- [illegible] remanent [illegible] omnium D [illegible] poſſidet [illegible] non re- [illegible] in 3. diſt. [illegible] eodem qu. [illegible] repu- [illegible].

R[illegible] negando Mino- [illegible] etiam Mi- [illegible] 67. art. 1. vir- [illegible] in patria. [illegible] natu- [illegible] um eſt, [illegible] Philo- E ſop[illegible] moverūt. R[illegible] patria non [illegible] ad virtu- [illegible] & vene- [illegible] pericula [illegible] [illegible] ad [illegible] S. Thom[illegible] [illegible]

[illegible] A [illegible] vel [illegible] q[illegible]

O[illegible] 78.

[illegible] Sed hæ [illegible] tuerunt [illegible] nituſque in Chriſto [illegible] go in Chriſto non [illegible] quiſit[illegible].

Reſpondeo [illegible] 79.

B refrænan[illegible] & [illegible] quenti, ut [illegible] rationem [illegible] hus [illegible] & promptè [illegible] ad [illegible] ſtatu inno- [illegible] mod[illegible] inferior[illegible] quam- vis [illegible] erunt, [illegible] acquiſit[illegible] C cet S. Thom[illegible] 3. [illegible] *co- piſcentias pravas C[illegible] omnino [illegible], nec pro- pter hoc tamen exc[illegible] q[illegible] am, quæ tanto per[illegible] pravæ concupi[illegible] phum 7. Ethic. temperatum hoc differt à continente, quod temperatus non habet pravas concupiſcentias, quas continens patitur.*

§. III.

Corollarium [illegible]

EX dictis inf[illegible] 80. gnificentiam, & [illegible] D dicativam, eutr[illegible] virtutem piæ aff[illegible].

Primum doc[illegible] & probat hac rati[illegible] verſantur c[illegible] do, prout, quom[illegible] illas per[illegible] ctiſſimè fecit [illegible] litatis actum [illegible] paupe[illegible] m[illegible] mium in d[illegible] dit[illegible] in ſtru[illegible] nemo coru[illegible], E unqu[illegible].

Quod cuaro[illegible] ſto, [illegible] D. Thomas 2.2. [illegible] [illegible] dend[illegible] p[illegible] cun[illegible] [illegible] ſtu[illegible]

[illegible] erat oſt[illegible]ndere, [illegible] nem[illegible] intel- [illegible] conceptu[illegible] [illegible]enter d[illegible] [illegible] ea [illegible] [illegible]r Vaz- [illegible] E[illegible] nec [illegible] [illegible]

[illegible] unica, ut [illegible]æ ſent[illegible]ntiæ [illegible] [illegible] ſib [illegible] [illegible] d[illegible] [illegible] [illegible] & pe[illegible] [illegible] eſt, qu[illegible]m [illegible] temp[illegible] [illegible] comparatione [illegible] debe[illegible] fu[illegible]e omnes virtutes [illegible] acci[illegible] Chriſto infuſas in primo in- [illegible] Major e[illegible] [illegible] hoc enim [illegible] Thomas infra quæſt 19. art. [illegible] non [illegible] gratiam habitualem, nec [illegible] animæ, qu[illegible] ad hoc requirebatur, [illegible] aliquand[illegible] caruiſſet [illegible] autem & [illegible] gr[illegible]m & beat[illegible]nem ſemper [illegible]bere quam[illegible] carer[illegible] per tempus, & per [illegible] [illegible] p[illegible].

M[illegible] v[illegible]ò p[illegible] ex doctri[illegible] ejuſdem S. Doct[illegible] Qu[illegible]o perfectionis carentia magis [illegible] præjudicat, quàm per [illegible] ac[illegible] [illegible] eſt [illegible] à [illegible] abalio, qu[illegible] habere illam [illegible], [illegible] per aliquod [illegible]pus ea car[illegible]e. Sed virtu- tum mora[illegible] carentia, magis præjudicat digni- [illegible] Chri[illegible], qu[illegible] [illegible] ex illarum acquiſi- tione: Erg[illegible] melius [illegible] perfe[illegible] eſt, habuiſſe il- [illegible] a[illegible] primo inſtan[illegible] [illegible], quam dec[illegible] ſu tem- po[illegible] pr[illegible] a[illegible] comparare. Major patet, Mino[illegible] ve[illegible] in qua [illegible] tas, oſtenditur ex alia [illegible] quam tra[illegible] idem Doctor Angelicus 1. [illegible] quæſt. 56. a[illegible] p. ubi hoc inter vi[illegible] [illegible] morales & [illegible] [illegible] [illegible]men, quod illæ [illegible] virtutes [illegible] quia [illegible] præbe[illegible] facultat[illegible] agen[illegible], ſed etiam benè agendi [illegible] habit[illegible] facultate, ex quo fit quo[illegible] ab[illegible] [illegible] boni red- [illegible] vi[illegible]tes autem [illegible] [illegible]ctuales, ſo[illegible]m [illegible] age[illegible] [illegible] benè [illegible]endi facultate[illegible] habentem [illegible] bonum [illegible] ſimpliciter, [illegible] Ex qu[illegible] doctrina ac probatur Mi[illegible] E[illegible] virtut[illegible] [illegible] ac[illegible] C[illegible] bonus [illegible]er, [illegible] las b[illegible]us ſim[illegible] tec con- ſtit[illegible] non [illegible] ſimplici- [illegible] [illegible] quam ei ac[illegible] habita per pro- pr[illegible] tant[illegible] [illegible] dum q[illegible] [illegible] habendi illas vi[illegible] [illegible] carentia mag[illegible] C[illegible] [illegible]cat quam pro- v[illegible] acquiſi- tio[illegible].

R[illegible] acqui- ſitas [illegible] as [illegible] gra[illegible]m [illegible] us [illegible] [illegible] Q[illegible] C[illegible] v[illegible]

[illegible] præter[illegible] ſ re[illegible] a[illegible] [illegible] ct[illegible] e[illegible] h[illegible] qu[illegible] vi[illegible] abam [illegible] ha- bitualis præſt[illegible] [illegible]tem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p.x[illegible] [illegible] [illegible] te be[illegible] vi[illegible] per [illegible]æ p[illegible] [illegible] ſim[illegible] [illegible]æ [illegible] ve[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]cumca [illegible] care, quam [illegible] ne ei [illegible] & per[illegible].

90 Confirm[illegible] [illegible]ſtratur hæc ratio Vir[illegible] ſu[illegible] in[illegible] bonitate omnis ordi[illegible] [illegible] [illegible] omn[illegible] [illegible] [illegible] ſed [illegible] do[illegible] [illegible] poſita [illegible] ſimpliciter bonitate [illegible] ſpectante. Erg[illegible] con[illegible]tuendæ [illegible] conceptionis v[illegible] [illegible]æ, [illegible]as bonus ſimpliciter [illegible] & carent[illegible] bonitatis [illegible] in ordin[illegible] naturali excluditur.

91. Dices cum Herrera, & Cabre[illegible] argumen- to ſuaderi quidem [illegible] acquiſitas ab i[illegible] [illegible] ſed non probari quod [illegible] [illegible] infuſæ, cum [illegible] con- ceptionis propriis [illegible].

Sed contra: [illegible] illas virtutes in p[illegible] [illegible]ſactu[illegible] Erg[illegible] habuit, per infu[illegible] [illegible] verò p[illegible] pro[illegible] tia manifeſta eſt [illegible] in primo [illegible] [illegible] Sed hoc n[illegible] la[illegible] pri[illegible] [illegible] eſt [illegible] Ma[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] depen[illegible] [illegible] quia non po[illegible] tum m[illegible] ali[illegible] per[illegible] rias [illegible] vi[illegible] q[illegible] ver[illegible] in [illegible] oh[illegible] ſt [illegible]judic[illegible] [illegible]mas ci[illegible] hæc [illegible], & [illegible] [illegible] eſſe in [illegible]

[illegible] mo [illegible]

92\. [illegible] hæc non [illegible] ordina- [illegible], inquam, [illegible] maſtrue di [illegible] Adver- [illegible] virtutum [illegible] momento [illegible] es per ſe ac- [illegible] Chriſti ab [illegible] conceptione [illegible] naturalem il- lorum [illegible], miraculoſâ actuum elicien- [illegible] Ergo &c.

§. II.

[illegible]

93\. O[illegible] S[illegible] entiæ acquiſitæ ſeu natura- [illegible] dens infuſæ Chriſto, [illegible] eas acquiſivit, ut docet S. Thomas [illegible] quæſt. 12. art. 2. Ergo ſimiliter [illegible] virtutes mora- les [illegible], non vero as per [illegible] D[illegible] diate recipere.

94\. R[illegible], cum [illegible] Ant[illegible] ente, negando conſe[illegible], & paritatem, ob duplicem ra- tionem [illegible] quæ inter [illegible] ſcientia & virtu- tes [illegible] ſeu naturales reperitur. Prima eſt, quia [illegible] rales non reddunt ſubjectum b[illegible], [illegible] ratione ſecundùm quid, ac [illegible] conſtituunt [illegible] ex quo ulte[illegible] derogari perfectioni Chriſti per [illegible] ad [illegible] ex connaturali [illegible] ac- quiſi[illegible] ſitum in virtutibus acquiſi- t[illegible] conſtat.

Se[illegible] quia ſcientiæ per [illegible] humanæ Chriſti [illegible] ſuæ [illegible] perpe- t[illegible] munere officii [illegible] intelligibile à [illegible], ut docent P[illegible] de A[illegible] erat autem ma- g[illegible] potentia ma- [illegible] privata actu [illegible] hoc [illegible] quod C[illegible] omnes virtu- [illegible] conceptione, [illegible] illam potentiam a[illegible] ſe perfi- [illegible] ere: quia potentiæ [illegible] moralis virtutum [illegible] virtute mora- [illegible]

95\. D[illegible] habet [illegible]

[illegible] A [illegible]

[illegible] ſe [illegible] con[illegible] Co[illegible] ſp[illegible] ſt. in [illegible] quatus, [illegible] cie [illegible] abſtractio, [illegible] maneret [illegible] potentiam quæ per ſe [illegible] virtutum, [illegible] tia eſt vo[illegible] di, eſt ſecu[illegible] acq[illegible] ctio non præexiſtam; [illegible] co[illegible] lem virtutum acquiſitionem [illegible] pat, non requirit potentiam a[illegible] vam, actu ſibi adæquat[illegible] & ad [illegible] ordinatur, per petuò privatam [illegible] tùm al[illegible] actus exer[illegible]

Objicies ſecundò: Perfectius [illegible] habere virtutes acquiſitas à ſe, quam [illegible] ab alio: Sed Chriſto debemus tribuere [illegible] bilius & perfectius: Ergo non habuit [illegible] morales in[illegible] à Deo, ſed [illegible] Mi- nor conſtat, Major vero ſic oſtenditur. Ag[illegible] quia perfe[illegible] quàm pati: [illegible] habere vi[illegible] acquiſitas à ſe, eſt agere; [illegible] habere [illegible] alio, eſt paſſivè comparari a[illegible] E[illegible] ctius eſt habere virtutes à ſe, quam habere infuſas ab alio.

Reſpondeo M[illegible] rem ve[illegible] ria ſint, ſec[illegible] non [illegible] præſenti conti[illegible] ratas à ſe, [illegible] quod tem[illegible] quo ſequitur [illegible] Chriſti [illegible] ter bonit[illegible] ordini [illegible] gis dero[illegible] Chriſti [illegible] ex acquiſitione [illegible] Chriſto [illegible] quam [illegible] acquirere, [illegible] tempus. Sol[illegible] D. Thomæ [illegible] art. 3. in corp. [illegible] *donum per [illegible] ſemper [illegible] per aliu[illegible] Chriſt[illegible] mer[illegible] m[illegible] &c [illegible]*

Dices, Me[illegible] Chriſt[illegible] aliquid [illegible] ita, qua[illegible] meritis: Ergo par[illegible] m[illegible] per [illegible] in[illegible]

Sed [illegible]

[illegible] per aliquod tempus [illegible] carent [illegible] ad finem [illegible], & [illegible] concedi [illegible] bet [illegible] nisi [illegible] ad [illegible] hæc autem ra[illegible] in [illegible] non habe[illegible], quia [illegible] a[illegible] finem non [illegible] du[illegible]ir.

[illegible] prudentia per [illegible] acquisitas [illegible] idem infusa ab initio [illegible]. Sed virtutes naturales sine prudentia [illegible] nequeunt: Ergo non fuere per accidens [illegible] infusæ à primo instanti conceptionis. [illegible] est D. Thomæ 1. 2. quæst. 58. art. 4. Ma[illegible] probatur. Prudentia dependet à speciebus [illegible] intelligibilibus rerum singularium: nam ad [illegible] pertinet judicare de actibus singularibus, [illegible] medium rationis in illis. Sed [illegible] Christi non habuit à principio species intelligibiles rerum singularium sibi infusas, sed eas [illegible] intellectûs agentis successu temporis acquisivit, ut docet S. Thomas infrà quæst. 9. art. [illegible]. Ergo non habuit à principio prudentiam [illegible] infusam.

R[illegible] Vazquez hîc disp. 42. cap. 2. nu. 5. quod quando dicitur Christum habuisse à primo [illegible] conceptionis omnes virtutes morales [illegible] fas, excipi debet prudentia naturalis, quæ [illegible] objectione adductam, non fuit [illegible] infusa Christo per accidens, sed successu temporis prop[illegible] actibus comparata, sicut scientiæ natur[illegible] loco tamen illius (inquit) repræsentavit [illegible] entia infusa Christo objecta virtutum moralium, & supplevit vices prudentiæ naturalis, pro illo tempore.

Sed hæc solutio & doctrina stare non potest cum fundamentis suprastatutis: Ideo namque [illegible] virtutes naturales morales ab initio conceptionis in humanitate Christi, quia cùm habe[illegible] illas bonum simpliciter reddant, ex [illegible] carentia redderetur Christi humanitas [illegible] bona simpliciter bonitate morali ordinis naturalis: Sed idem inconveniens sequitur ex negatione prudentiæ naturalis in Christo in primo [illegible] tanti conceptionis, cum etiam prudentia virtus simpliciter sit, imò & regina virtutum moralium: Ergo ut consequenter loquamur ad nostra principia, prudentia naturalis in anima Christi Domini, ab initio conceptionis una cum aliis virtutibus moralibus [illegible] naturalis constituenda est. Unde hac solutione [illegible] sá.

Ad obj[illegible] pondeo negando Majorem, ad cujus probationem dicendum est, quod quamvis non fuerint infusæ animæ Christi species [illegible], seu rerum [illegible] per [illegible] speculativas, nihilominus infusæ fuerunt [illegible] per accidens sp[illegible] intelligibiles circa proprias materias virtutum moralium quæ præ[illegible] tur & requiruntur a[illegible] judicium pru[illegible] prudentiæ [illegible] est [illegible] virtutes morales statim pollet [illegible] produ[illegible] Unde non est ca[illegible] intelligibilibus pe[illegible] tibus ad intellectum practicum, ac [illegible] speculativum [illegible] animæ Christi ab [illegible] conce[illegible]

[illegible] cundæ, ut [illegible] mini [illegible] in [illegible]

ARTICULUS V.

Utrum in Christo fuerint [illegible] Spiritus Sancti, & gra[illegible] gratis [illegible]

DIco primò: in anima Christi [illegible] ent omnia Spiritus Sancti dona.

Conclusio est certa de fide, constatque ex illo Isaiæ 11. *Et quiescet [illegible] spiritus sapientiæ [illegible]* &c. Ubi hanc [illegible] nem de Christo secundum humanitatem est communis Patrum & Scholasticorum consensus, cumque ibi enumerentur quatuor Spiritûs Sancti dona pertinentia ad intellectum, & tria ad voluntatem omnia Spiritus Sancti dona fuisse in Christo, indubitanter fide tenendum est

Ratio etiam id suadet. Primo quia dona Spiritûs Sancti consequuntur gratiam & charitatem, ut [illegible] et D. Thomas 1. 2. quæst. 68. art. 5. Sed in Christo fuit gratia perfectissima & per consequens charitas intensissima: Ergo fuerunt in illo perfectissime Spiritus Sancti dona. 104.

Secundò, ut discurrit idem S. Doctor hîc art. 5. Dona Spiritus Sancti sunt perfectiones quædam potentiarum, secundum quod natæ sunt moveri à Spiritu Sancto. Sed anima Christi perfectè movebatur à Spiritu Sancto juxta illud Lucæ 4. *Iesus autem plenus [illegible] age[illegible]* [illegible] Ergo in Christo fuerunt omnia Spiritus Sancti dona. 105

Tertiò eadem veritas declaratur explicando actus quos habuit in Christo quodlibet donum in particulari, causa enim non potest meliùs quàm ex effectibus ejus manifestari. Donum ergo sapientiæ ad hoc Christum disponebat ut faciliè à Spiritu Sancto moveretur ad ferendum certum judicium de rebus æternis per altissimas causas. Donum verò intellectûs [illegible] Christo tribuebat, ut rectè ac statim penetraret quæ divinitus proponebantur. Donum consilii, ut ejus animus rationem statim inveniret agendorum, & de [illegible] certitudinem haberet. Donum scientiæ, ut secundùm rationes inferiores certissimè & evidenter de rebus quæ occurrebant judicaret. Donum fortitudinis expellebat ab eo [illegible] mortis & cruciatuum turbinem, ut [illegible] ad extremum perduceret opus [illegible] humanæ, fiduciam illi confecendo de [illegible] periculorum evasione. Donum [illegible] pietatis [illegible] Christum ut Deum [illegible] quidem tanquam [illegible] tivus, ut alii justi, sed tanquam filius ejus [illegible] Hæc sunt certa & indubitata apud [illegible] er. 106.

Sed difficultas est quomodo dono [illegible] in Christo [illegible] habuerit [illegible] dubitandi est, quia [illegible] acceptum [illegible] mali apprehensi & [illegible] difficile vitabilis, ut docet D. [illegible] quæst. 41 [illegible] & quæst. 42 art. [illegible] Sed [illegible] non fuit [illegible] malum [illegible] propter culpam propriam quod est objectum [illegible] servilis; nec fu[illegible] malum culpæ aut [illegible] separationis à [illegible] quod est objectum [illegible] filiis, [illegible] ab[illegible] re, [illegible] pa[illegible] Er[illegible] ec [illegible] oris.

[illegible] notandum est

eſt, [illegible] al- A te [illegible] ad [illegible] am [illegible] ctu [illegible], [illegible] ut [illegible] malum poſt [illegible] dam, qui eſt [illegible] malum culpæ [illegible] næ [illegible] ita colli [illegible]. [illegible] hic art. 6. ad [illegible] ubi ſic ait [illegible] bonum, malum [illegible] ad rationem [illegible] 2. Ethi. [illegible] ad malum [illegible] poteſt Ex quibus verbis [illegible] argumentum: Habitus B [illegible] eſt bonum, non eſt ejus pri- [illegible] fuga nō termi- natiò ad bonum, ſed ad malum. At Ob [illegible] doni timoris eſt bonum, ut docet S. Thomas loco citato. Ergo primarius actus doni [illegible], non eſt [illegible] ſed ſubje- ctio reverentialis ad Deum, ob divinam eminen- tiam, [illegible] abſolutè [illegible] revereri De- um abſolutè [illegible], vel ad [illegible]) ſed ad Deum ut poten- tem [illegible] malum. Hoc præmiſſo, pro reſolu- tione difficultatis propoſitæ.

Dico ſecundò [illegible] timoris fuit in Christo, ſaltèm quoad actum primarium, imò probabile C eſt in ipſo fuiſſe actum ejus ſecundarium, nempe fugam mali [illegible] ſeparationis à Deo, ut poſſibilis naturæ humanæ in ſpectæ ſecundùm ſe.

109. Prima pars hujus concluſionis certa eſt, & ab omnibus Theologis, uno excepto Durando, ad- mittitur: conſtat enim ex Scriptura, donum ti- moris quoad habitum in Christo fuiſſe, ut colli- gitur ex verbis Isaiæ c. [illegible] *requieſcet ſu- per eum [illegible] Domini*: quibus omnia dona fuiſſe in Christo permanenter, ſubindèque quoad ha- bitum, inſinuatur: unde ſententia Abailardi do- num timoris relegantis à Christo, ab omnibus ut hæretica reputatur. At ſi in Christo non eſſet a- D ctus ſaltèm primarius doni timoris, habitus illius otioſè & extraneè in illo conſtitueretur, cùm ha- bitus ſit propter actum primarium à quo ſpecifi- catur: certum eſt igitur actum primarium doni timoris qui eſt ſubjectio reverentialis ad Deum ob infinitam ejus eminentiam, eſſe in Christo. I- dem dicendum de beatis [illegible] de Angelis [illegible] dici- tur Iob 26. [illegible] *contremiſcunt ad nutum* [illegible] Ubi per [illegible] cæli intelliguntur Angeli beati [illegible] Gregorius 17. Morali- um cap. [illegible] *contremiſcunt*, [illegible] *cæleſtium* [illegible] *contem-* *plat* [illegible] E [illegible] in præfatione M[illegible] Domini [illegible]

111. Secundò [illegible] pars quæ [illegible] probabile eſſe [illegible] C[illegible] timoris, qui eſt [illegible] mal [illegible] natura humana [illegible] cetor [illegible]

[illegible] Dico [illegible] nem timoris ad malum [illegible] quod [illegible] *dinq* [illegible] *pam* [illegible] *tionis pro* [illegible] *divinam* Solum [illegible] poſſibile, qualiter [illegible] non autem [illegible] ſpectum [illegible] ut poſſibile naturæ [illegible] creatæ, & [illegible] divina per miſſi [illegible] ſe poſſit.

Ex [illegible] patet [illegible] reſponſio ad rat [illegible] ſupra adductam. In primis enim [illegible] quod licèt timor, ut [illegible] nens ut proprium objectum reſpiciat [illegible] tamen primarium timoris [illegible] Sanctus, non eſt malum ſed bonum [illegible] nentia boni divini, cujus poten [illegible] lum infligi poteſt; unde prima [illegible] moris non eſt fuga mali [illegible] tialis ad Deum.

Secundò reſpondetur, quod quando [illegible] timorem propriè [illegible] mali [illegible] mentis, hoc verum eſt de timore [illegible] ſollicitudinem, & à malo [illegible] ver [illegible] diſtinguendo [illegible], patet ex Augustino [illegible] 4 [illegible] vit. cap. 9. ubi ſic ait: [illegible] *mali quod* [illegible] *in bono* [illegible] *adepti* [illegible] *teſt, mal* [illegible] *caſti* [illegible] *ea volunt* [illegible] *ceſſe* [illegible] *tu* [illegible] *carere* [illegible] & quæſt. 9. art. 1. ad [illegible] Prov. 1b. [illegible] dicitur, [illegible] de hom [illegible] jam ſapiente perfruente [illegible] Sed omni [illegible] eſt ali [illegible] eſt objectum timo [illegible] patria. Reſpon [illegible] E ex [illegible] *non* [illegible] *ſtum* [illegible] Scr [illegible] ctor non [illegible] rat [illegible] termin [illegible] prehenſ [illegible] de ratione timo [illegible] præcaventis [illegible] ri & [illegible] prehenſi non [illegible] bi naturæ [illegible]

[illegible]

Ergo in perfectiſſimo & excellentiſſimo Evangelii Prædicatore & Doctore, qualis fuit Chriſtus, omnes illæ gratiæ reperiri debent.

114 Confirmatur: Omnes gratiæ quæ fuerunt diſperſæ in aliis, debuerunt eſſe, & in perfectiſſimo gradu, in Chriſto; hoc enim decet perfectionem ejus, & dignitatem capitis, de cujus plenitudine omnes acceperunt: At in Apoſtolis & aliis ſanctis fuerunt plures gratiæ gratis datæ: Ergo in Chriſto fuerunt omnes. Hinc Auguſtinus in Epiſtola ad Dardanum ait, quod ſicut in capite ſunt omnes ſenſus, ita & in Chriſto fuerunt omnes gratiæ. Addo quod, cùm gratiæ gratis datæ perfectiones dicant ſine imperfectione repugnante viſioni beatificæ, aut hypoſtaticæ unioni, in Chriſto ſunt admittendæ.

115 Poteſt etiam ſuaderi concluſio diſcurrendo per ſingulas gratias gratis datas. Et in primis fuiſſe in Chriſto ſermonem ſapientiæ, atque ſcientiæ, patet; nam ſermo ſapientiæ eſt gratia quâ Doctor cognitionem habens divinorum, ſit potens alios congrue & facilè de divinis inſtruere. Sermo verò ſcientiæ eſt quâ Doctor habet facultatem, & idoneitatem manifeſtandi divina, per hæc humana: has autem gratias fuiſſe in Chriſto conſtat ex Scriptura, præſertim ex illo Matth. 7. *Admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus. erat autem docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi.* Et ex illo Lucæ 4. *Mirabantur in verbis gratiæ quæ procedebant ex ore ipſius.*

116 Secundò fuit in eo gratia fidei, nam per gratiam fidei non ſignificatur quædam excellentia virtutis fidei, quæ non fuit in Chriſto, ut articulo præcedenti oſtenſum eſt, ſed vel excellentia quædam cognitionis verſantis circa objecta fidei, ſive illa cognitio ſit clara, ſive obſcura, ut colligitur ex S. Thoma 1. 2. quæſt. 111. art. 4. Vel facilitas quædam data dono Spiritus Sancti ad proponendas res fidei ſimpliciter & accommodatè, ita ut etiam à rudibus & ignorantibus percipi poſſint, ut explicat idem S. Doctor 1. ad Corinth. 12. lect. 2. Utramque verò excellentiam fuiſſe in Chriſto, manifeſtum eſt, & ex variis Evangelii teſtimoniis colligitur, præſertim ex illo Joan. 3. *Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur,* Et ex illo Matth. 13. *Aperiam in Parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.*

117 Tertiò in Chriſto fuiſſe gratiam ſanitatum, teſtantur quàm plurimi languores à Chriſto ſanati, quos narrant ſacri Evangelii ſcriptores. Similiter fuiſſe in eo gratiam virtutum, oſtendunt innumera miracula facta à Chriſto ob ſolam manifeſtationem divinæ poteſtatis, ut cùm comminatus eſt vento, & dixit mari obmuteſce; & ceſſavit ventus, & facta eſt tranquillitas magna; & cum ſeptem panibus ſatiavit quinque millia virorum in deſerto.

118 Quintò in illo fuit diſcretio ſpirituum, quâ quis habet cognoſcere ſecreta cordium, ut patet ex illo Matth. 9. *Cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum dixit, ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Et cap. 12. *Ieſus autem ſciens cogitationes eorum.*

119 Quintò in illo fuit gratia linguarum, cùm enim habuerit omnium ſcientiam, non eſt dubium, quin etiam habuerit notitiam omnium generum linguarum; ac per conſequens donum ſeu gratiam linguarum. Utrum verò uſus illa ex tertius fuerit, loquendo diverſis idiomatibus, est difficultas inter Theologos. Suarez enim, Sylvius, Nazarius, & Puteanus, exiſtimant quod licèt Chriſtus in publicis concionibus non fuerit uſus hoc dono, benè tamen in privatis colloquiis, ſecundùm quod ſeſe obtulit opportunitas utendi variis linguis, ut cùm erat in Ægypto, vel cum ad Gentiles loquebatur, vel cùm ſcripſit illam Epiſtolam ad Abagarum Regem Edeſſenorum Syriacâ linguâ. quam ex Euſebio & aliis refert Baronius tomo 1. annal. Eccleſiaſt. anno 31. Sed licèt hac in re nihil certi haberi poſſit, probabilior tamen videtur ſententia negans Chriſtum diverſis idiomatibus fuiſſe uſum, quam amplectitur S. Thomas hîc art. 7 ad 3 ubi ſic diſcurrit: *Donum linguarum datum eſt Apoſtolis quia mittebantur ad docendas omnes Gentes, Chriſtus autem, in una ſola gente Iudæorum voluit perſonaliter prædicare ſecundùm quod ipſe dicit Matth 15. Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domûs Iſrael: & Apoſtolus dicit ad Roman. 15. dico Ieſum Chriſtum miniſtrum fuiſſe circumciſionis, & ideo non oportuit quod loqueretur pluribus linguis.*

120 Sextò fuiſſe in Chriſto interpretationem ſermonum (quæ gratia, ut docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 111. art. 4. eſt facultas quædam proponendi & explicandi ſecundùm legitimum ſenſum, doctrinam iis qui erudiendi ſunt) conſtat ex Evangelica hiſtoria Matth. 5. 12. & 22. Marci 12. & Lucæ 4. ubi dicitur Chriſtum Scripturarum ſenſum aperuiſſe.

121 Hæc ſunt certa & indubitata apud omnes Theologos, ſed difficultas eſt an etiam gratia prophetiæ fuerit in Chriſto propriè & formaliter, vel impropriè tantum & eminenter? Ratio dubitandi eſt, Primò quia prophetia non ſtat cum beatitudine & clara Dei viſione, unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 13. loquens de ſtatu beatorum in patria dixit quod tunc *prophetiæ evacuabuntur, & linguæ ceſſabunt.* Et infrà: *Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus, cum autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.* Sed Chriſtus à primò inſtanti conceptionis fuit beatus, & clarâ Dei viſione potitus eſt: Ergo gratiam prophetiæ non habuit.

122 Secundò, de ratione prophetiæ eſt, quod detur per modum motionis, & coruſcationis tranſeuntis: unde 4. Regum 3. dicitur, quod quando Eliſæus voluit prophetare, petiit ut adduceretur pſaltes, ut per illius harmoniam & pſalmodiam in extaſim raperetur, & in ſua extaſi irrueret eum Spiritus Domini, qui rem de qua erat quæſtio illi revelaret: quod argumento eſt, ipſum non habuiſſe donum prophetiæ ex habitu, ſed tantùm per motionem quandam actualem & tranſeuntem. Hinc Gregorius homil 9. ſuper Ezechiel. ait quod Spiritus Sanctus Sapient. 1. ſtabilis ſimul ac mobilis appellatur: *Quia in ſanctorum cordibus, juxta quaſdam virtutes ſemper permanet, juxta quaſdam verò receſſurus venit, & venturus recedit: in fide enim & ſpe. atque charitate, & in bonis aliis ſine quibus ad cæleſtem patriam non poteſt veniri, ſicut eſt humilitas, juſtitia, atque miſericordia, perfectorum corda non deſerit: in prophetiæ verò virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione, electis ſuis aliquando adeſt, aliquando ſe ſubtrahit.* At illuſtratio vel cognitio quam habuit anima Chriſti de rebus futuris, & de cognitionibus cordium, quæ eſt prophetiæ donum, non fuit illi communicata per modum tranſeuntis, cùm hoc imperfectionem aliquam importet: Ergo non fuit prophetica.

123 Tertiò, Prophetia eſt cognitio obſcura & ænigmatica, ut docet S. Thomas 2. 2. quæſt. 174. art. 2. ad 3. unde 2. Petri 1. vocatur *lucerna lucens in caliginoſo loco.* At cognitio quam Chriſtus habuit

buit de rebus futuris, non fuit obſcura & ænigmatica ſed clara & evidens, alias fuiſſet in eo fides: Ergo talis cognitio ad donum prophetiæ non pertinuit, ſed ad viſionem beatam, vel ſcientiam infuſam animæ Chriſti.

124 Propter hæc & ſimilia argumenta, Abulenſis in cap. 11. Numer. qu. 64. & Matth. 16. quæſt. 4. docet prophetiam non fuiſſe in Chriſto propriè & formaliter, ſed impropriè tantùm ac eminenter; & ipſum non fuiſſe verè prophetam, ſed tantùm ſecundùm vulgi æſtimationem. Cui ſententiæ favere videtur Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 22. Nihilominus,

125 Dicendum eſt cum S. Thoma hic art. 8. in Chriſto fuiſſe verè & propriè donum ſeu gratiam prophetiæ. Quod probat primò ex variis Scripturæ locis, in quibus Chriſtus vocatur Propheta, ut Lucæ 7. *Propheta magnus ſurrexit in nobis.* Et 24. *Qui fuit vir Propheta, potens in opere & ſermone.* Quin etiam ipſemet Chriſtus Matth. 13. ſeipſum vocavit Prophetam, dicens: *Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua.* At hæc Scripturæ teſtimonia impropriè & metaphoricè intelligere, nihil cogit, ut ex ſolutione argumentorum patebit: Ergo, &c.

126 Probatur deinde hoc diſcurſu: Ille dicitur Propheta, qui ea præcognoſcit & annuntiat quæ procul ſunt ab aliorum viatorum notitia, cum quibus ipſe habitat: nam Propheta dicitur quaſi *procul fans*, vel *procul videns*, ut dicit Auguſtinus lib. 16 contra Fauſtum: Sed Chriſtus Dominus quàm plurima cognovit & annuntiavit, quæ procul erant à ſenſibus viatorum cum quibus ipſe habitabat, fuit enim viator ſecundùm corpus paſſibile; quamvis ſecundùm partem ſuperiorem fuerit comprehenſor: Ergo Chriſtus verè & propriè propheta fuit. Unde

127 Ad primum in contrarium quod in ratione dubitandi adducitur, reſpondetur diſtinguendo Majorem: Prophetia non ſtat cum beatitudine & clara viſione illius qui eſt totaliter comprehenſor, concedo Majorem. Cum beatitudine & clara viſione illius, ſi ſimul eſt viator, nego Majorem; & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam.

128 Explicatur ſolutio ex doctrina quam tradit S. Doctor hic art. 8. ubi docet quod ut aliquis ſit Propheta, non ſufficit quod revelet utcumque ea quæ procul ſunt ab hominum cognitione; ſi enim Deus vel Beatus manifeſtaret nobis aliquid quod procul eſt à noſtra cognitione, non eſſet propterea Propheta; ſed ultra requiritur quod Propheta convictum habeat cum illis quibus prophetat, ſeu quod cognoſcat, ſive annuntiet quæ tam ab ipſo ſecundùm ſuum ſtatum, quàm ab aliis longè diſtant. Licèt autem Chriſtus fuerit beatus atque comprehenſor, cùm tamen fuerit etiam viator, ſecundum quem ſtatum plura quæ revelabat, longè diſtabant non ſolum ab aliis, ſed etiam ab ipſo, potuit in eo eſſe prophetia, quamvis non poſſit eſſe in aliis beatis, quia illi nullo plane modo pertinent ad Eccleſiam militantem, neque ullum commercium vel convictum cum aliis viatoribus habent.

129 Ad ſecundum dicendum non eſſe de ratione prophetiæ quod detur per modum motionis, & coruſcationis tranſeuntis, ſed hoc illi competere per accidens ratione ſubjecti in quo eſt: unde licèt fuerit hoc modo communicata aliis Prophetis, in Chriſto tamen, ratione conjunctionis animæ ejus ad Verbum, fuit prophetia permanenter: Chriſtus enim prophetabat quando volebat, ut diſertè docet Chryſoſtomus homil. 3. in Matth. Unde Iſaiæ 11. dicitur: *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.* Ubi verbum illud *requieſcet*, innuit omnia Spiritus Sancti dona, ſubindeque prophetiam, in Chriſto fuiſſe permanenter, & quoad habitum; non verò per modum motionis & actûs tranſeuntis, ſicut in aliis Sanctis & Prophetis.

Ad tertium ſimiliter reſpondetur, obſcuritatem non eſſe de eſſentia prophetiæ, ut docet S. Thomas hic art. 8. ad 1. & Cajetanus 2. 2. quæſt. 171. art. 5. ſed per accidens illi conjungi ratione ſubjecti, ſicut non eſt de eſſentia noſtræ Theologiæ quod innitatur principiis obſcurè cognitis, vel evidenter, ſed ratione ſtatûs in quo innititur principiis fidei, ut in nobis, vel principiis evidenter cognitis, ut in beatis; unde in diſputatione proœmiali Theologiæ diximus illam remanere in patria. Quando ergo D. Thomas 2. 2. quæſt. 174. art. 2. ad 3. dicit prophetiam eſſe cognitionem obſcuram, non intendit obſcuritatem illi convenire per ſe & eſſentialiter, ſicut competit fidei ſed per accidens tantum & accidentaliter, vel ut alii dicunt permiſſivè: ita ut prophetia de ſe neque obſcuritatem neque claritatem importet, ſed utramque permittat; de ratione enim prophetiæ ſolum eſt ut ſit cognitio eorum quæ longè diſtant ab hominum ſenſibus, atque ab ordinaria cognitione viatorum, ut docet idem S. Doctor hîc art. 8. in corp. Ad teſtimonium verò D. Petri in contrarium adductum, dicendum eſt, prophetiam vocari ab Apoſtolo, *Lucernam lucentem in caliginoſo loco*, quia illuminat eos qui non ſunt comprehenſores, & datur ad utilitatem eorum qui in hac vita ambulant cum obſcuritate fidei. 130

DISPVTATIO XIII.

De Perfectione gratiæ Chriſti.

POſt conſtitutam veritatem gratiæ habitualis creatæ afficientis animam Chriſti, expendenda ſequitur ejus perfectio ſeu quantitas; & declarandum ſupereſt, an illa poſſit ſub aliqua ratione dici infinita ſimpliciter, & in anima Chriſti augeri, de quo S. Doctor art. 11. & 12 quæſtionis ſeptimæ.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum gratia Chriſti habitualis infinita ſit?

PRo reſolutione hujus difficultatis, notandum eſt, gratiam Chriſti tripliciter conſiderari poſſe. Primò ut eſt accidens ſeu qualitas phyſica, & penes ordinem quem dicit ad ſubjectum in quo recipitur. Secundò in eſſe gratiæ, & penes ordinem ad effectus ad quos ſe extendit. Tertiò in eſſe moris, & ſecundum valorem, & moralem æſtimationem quam habet. His præmiſſis, ſit

§. I.

Difficultas propoſita triplici concluſione reſolvitur.

2 Dico primò: Gratia Chriſti, ut eſt accidens phyſicum, ſeu qualitas in ſubjecto recepta, non eſt infinita gradualiter, ſeu intenſivè. Et contra Majorem in 3. diſt. 13. quæſt. 3. ubi aſſerit gratiam Chriſti eſſe ſimpliciter infinitam ſecundùm intenſionem, hancque fuiſſe olim plurium Doctorum Pariſienſium ſententiam, teſtatur Almainus ibidem quæſt. 2. concluſ. 1. Ex Recentioribus verò illam docent Maldonatus Lucæ 2. verſu 40. & Hurtadus diſp. 13. Phyſ. §. 47.

3 Noſtra tamen concluſio communis eſt apud Theologos, eamque tradit S. Doctor hîc art. 11. his verbis: *Gratia habitualis Chriſti ſecundùm quod eſt quoddam ens, neceſſe eſt quod ſit ens finitum, eſt enim in anima Chriſti ſicut in ſubjecto: anima autem Chriſti eſt creatura quædam, habens capacitatem finitam; unde eſſe gratiæ cum non excedat ſuum ſubjectum, non poteſt eſſe infinitum.* Ubi nota quod D. Thomas per ens aut per eſſe gratiæ intelligit quamcumque rationem ejus phyſicam, nam probatio procedit de quacumque illa. Quando autem ſubdit, quod capacitas etiam obedientialis creaturæ eſt finita, loquitur de capacitate ad actu habendum, nam ad habendum in potentia, ſeu ſyncategorematicè, eſt infinita; quia data quacunque intenſione actuali formæ in infinitum intenſibilis, poteſt illam magis intenſam habere, nunquam tamen poteſt illam habere actu infinitam.

4 Deinde idem S. Doctor 1. part. quæſt. 7. negat abſolutè poſſe dari extra Deum aliquod infinitum, ſive ſecundum eſſentiam, ſive ſecundum magnitudinem, ſive ſecundum multitudinem, ſive ſecundum intenſionem. Et quamvis aliquod infinitum, ſecundum aliquam ex his perfectionibus ſeu rationibus, de potentia abſoluta eſſet poſſibile, tamen nullum de facto dari ex Scriptura colligitur, quæ aſſerit Sapient. 11. Deum omnia feciſſe in numero, pondere, & menſura.

5 Tertiò, Gratiæ infinitæ correſpondet gloria infinita, cum gratia ſit ſemen gloriæ. Sed non poteſt admitti gloria infinita in Chriſto, inquantum eſt homo, quia ſi in ejus intellectu eſſet lumen gloriæ infinitum, viſio beatifica ei correſpondens eſſet infinita ſimpliciter, & ita adæquaret infinitam Dei viſibilitatem, ac Deum comprehenderet, quod nullus concedit, ut patebit infrà cum agemus de ſcientia beata animæ Chriſti: Ergo nec gratia infinitè intenſa.

6 Confirmatur: Sicut Deus à creatura videri nequit quantum viſibilis eſt, ita nec amari quantum diligibilis eſt: At ſi gratia Chriſti eſſet gradualiter & intenſivè infinita, anima Chriſti diligeret Deum quantum diligibilis eſt: Ergo &c. Minor probatur: Charitas infinita inclinat ad amandum Deum modo infinito, atque adeò quantum amabilis eſt: Sed ſi gratia Chriſti ſit intenſivè & gradualiter infinita, etiam charitas ejus ab ipſa dimanans infinita erit, cum proprietas proportionari debeat eſſentiæ à qua dimanat: Ergo ſi gratia Chriſti ſit infinitè intenſa, ejus anima diliget Deum quantum diligibilis eſt.

7 Denique ſuaderi poteſt concluſio hac ratione. Implicat gratia habitualis cui ab intrinſeco repugnet ſui augmentum mereri: Sed illud repugnaret gratiæ infinitè intenſæ: Ergo talis gratia

A implicat. Minor patet, nam gratiæ infinitè intenſæ repugnaret ab intrinſeco augeri, cum in infinito, in eo genere in quo eſt infinitum, additionem fieri repugnet, aliàs daretur unum infinitum majus alio in eo genere in quo eſt infinitum, quod implicat, ſicut & unam lineam alterâ majorem eſſe, eo ipſo quod in ratione lineæ infinita ſit: Ergo gratiæ infinitè intenſæ, repugnaret ab intrinſeco ſui augmentum promereri. Major verò ſuadetur: Gratiæ habituali convenit ab intrinſeco eſſe principium meriti incrementi ſui ipſius, ſicut viventibus naturalibus convenit ab intrinſeco proprium augmentum cauſare: B Ergo implicat habitualis gratia, cui ab intrinſeco repugnet ſui augmentum mereri.

8 Dices, gratiæ convenire eſſe augmentativum ſui ex prædicato ſpecifico, quod autem gratiæ infinitè intenſæ repugnet augmentum ſui mereri, provenire ex infinita intenſione, quæ eſt extra eſſentiam, & ex diverſis principiis prædicata oppoſita eidem poſſe convenire.

Sed contra: Intenſio gratiæ eſt ejuſdem rationis cum gratia: Ergo quod convenit gratiæ ratione ſuæ eſſentiæ, ex qualibet magna intenſione ipſi repugnare nequit.

9 Dico ſecundò: gratia Chriſti in ratione gratiæ C infinita eſt. Ita Thomas hîc art. 11. ubi ſic diſcurrit: *Alio modo poteſt conſiderari gratia ſecundùm propriam rationem gratiæ, & ſic gratia Chriſti poteſt dici infinita, eò quòd non limitatur, quia ſcilicet habet quidquid poteſt pertinere ad rationem gratiæ, & non datur ei ſecundum aliquam certam menſuram, id quod ad rationem gratiæ pertinet, eò quòd ſecundùm propoſitum Dei, cujus eſt gratiam menſurare, gratia confertur animæ Chriſti, ſicut cuidam univerſali principio gratificationis in humana natura, ſecundùm illud Epheſ. 1. Gratificavit nos in dilecto Filio ſuo: ſicut ſi dicatur lucem Solis eſſe infinitam non quidem ſecundùm ſuum eſſe, ſed ſecundum rationem lucis: quia habet quidquid ad rationem lucis pertinere poteſt.* Quibus verbis S. Doctor concluſionem noſtram & docuit & D probavit: Nam gratia ſub ratione gratiæ penſatur per ordinem ad effectus ad quos ſe extendit vel extendere poteſt: Sed gratia Chriſti, quantùm eſt de ſe, poteſt ſe extendere ad infinitos effectus, nempe ad infinitorum hominum redemptionem, & ſanctificationem, eò quòd in illo gratia reperiatur tanquam in capite: Ergo gratia Chriſti, in ratione gratiæ conſiderata, infinita dici poteſt.

10 Confirmatur exemplo quod D. Thomas adducit: Quia enim lux eſt in Sole, tanquam in univerſali principio, quod poteſt illuminare infinitos homines ſaltem ſucceſſivè, & habere omnes effectus lucis, in ratione lucis infinita dicitur: E Ergo ſimiliter cum gratia ſit in Chriſto tanquam in capite, & in univerſali principio, & poſſit ſe extandere ad infinitos effectus, & ſanctificare infinitos homines, ſi darentur, debet dici infinita in ratione gratiæ.

11 Confirmatur ampliùs: Gratia data fuit humanitati Chriſti ſine menſura, juxta illud Joan. 3. *Non ad menſuram dat Deus Spiritum Filio*, quod intelligendum eſſe non ſolùm de gratia unionis, ſed etiam de gratia habituali, docet S. Thomas hîc art. 11. ad 1. & ſuper cap. 3. Joan. lect. 4. hancque interpretationem præferendam cenſet qu. 29. de verit. art. 3. cum tamen aliis ad menſuram detur gratia, juxta illud Pauli ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrum datur gratia, ſecundum menſuram donationis Chriſti*. Ergo gratia Chriſti habitualis,

ſub aliqua ratione ſine menſura intelligitur: Sed quod eſt ſine menſura, infinitum eſt, nam omne finitũ menſuram habet: Ergo gratia Chriſti habitualis, ſub aliqua ratione infinita eſt; unde cùm ſub ratione entis vel qualitatis non ſit infinita, ut concluſione præcedenti oſtendimus, ſaltem in ratione gratiæ infinita dici debet.

Dico tertiò: Gratia habitualis Chriſti, in eſſe
12 moris conſiderata, ſeu ſecundùm quandam dignitatem moralem quam habet à ſuppoſito Verbi Divini cui conjungitur, infinita dici debet.

Probatur concluſio ex fundamentis diſp. 4. ſtatutis: Nam, ut ibi oſtendimus, gratia habitualis Chriſti Domini, propter habitudinem ad perſonam Verbi infinitè dignam, cui conjuncta eſt fuit principium quo operationum infiniti valoris, ratione cujus fuerunt meritoriæ præmii infiniti & ſatisfactoriæ, etiam de toto rigore juſtitię pro debito infinito generis humani: Sed gratia habitualis Chriſti non potuiſſet eſſe principium quo operationum infiniti valoris, niſi ſaltem in eſſe moris infinita, & infinitum valorem & dignitatem ex perſona Verbi cui conjungitur recepiſſet; effectus enim non eſt perfectior cauſa, nec actus ſecundus poteſt excedere primum: Ergo gratia habitualis Chriſti, in genere moris, & ſecundùm valorem & moralem æſtimationem quam habet ex conjunctione ad Verbum, infinita dici debet. Hic autē valor infinitus non fundatur in ſola extrinſeca acceptatione talis gratiæ & ejus meritis, ad præmium ſimpliciter infinitū, ut docuit Marſilius in 3. diſt. 10. art. 1. aliàs enim cùm Deus potuerit acceptare gratiam etiam puræ creaturæ ad infinitum præmium, & ad ſatisfaciendum pro infinitis peccatis, ſi eſſent, nihil ampliùs ad perfectam reparationem generis humani contuliſſet incarnatio Verbi, quàm quod conferre potuiſſet meritum puræ creaturæ, ut loco citato fusè expendimus; ſed deſumitur ex habitudine & ordine tranſcendentali ad perſonam Verbi, cui ut principio quod actionis meritoriæ & ſatisfactoriæ conjungitur.

13 Ex his intelliges, gratiam habitualem Chriſti, triplici titulo debere dici infinitam. Primò moraliter, quia eſt conjuncta cum ipſo ſuppoſito divino, ex qua conjunctione dignitatem quandam & excellentiam habet infinitā; nam ratione hujus conjunctionis habet quod ſit principiū quo operationis infinitè meritoriæ & ſatisfactoriæ. Secundò, gratia Chriſti habitualis poteſt dici infinita, veluti extenſivè, quia ſcilicet ita meritoria erat gratiæ & redemptionis hominum, ut non limitaretur ad aliquos homines, ſed quantùm eſt de ſe poterat ſe extendere ad infinitorum hominum redemptionem. Tertiò dici poteſt infinita, quia ut oſtendemus articulo ſequenti, habuit totam plenitudinem & intenſionem, quæ de potētia Dei ordinaria poſſibilis eſt: quare, ut infrà dicemus, ſuperat in intenſione omnem gratiam Angelis & hominibus conceſſam, etiā collectivè ſumptam; & hoc quia ordinatur ad unionem hypoſtaticam, quæ eſt maxima omnium unionum, per modum diſpoſitionis, non quidem antecedentis, ſed concomitantis talem unionem, ut diſput. 10. art. 2. declaravimus. Unde S. Thomas 3. ad Annibal. diſt. 13. art. 3. triplicem infinitatem gratiæ Chriſti concedit, primam quantum ad actum, quia concurrebat ad actum infinitæ potentiæ cui conjuncta erat. Secundam quantùm ad eos in quos poterat operari. Tertiam quoad rationem medii, quia diſponebat ad unionem extremorum infinitè diſtantiam. Addit etiam quartam quam habuit in ratione gratiæ, quia quidquid fuit de ratione gratiæ, totum illi fuit collatum.

Quæres, an gratia Chriſti debeat dici infinita ſimpliciter, vel tantùm ſecundùm quid?

Pro reſolutione hujus quæſiti, obſervandum eſt cum D. Thoma 2. 2. quæſt. 18 art. 10. ad 2 & infrà quæſt. 50. art. 5. aliquid poſſe dici ſimpliciter tale duobus modis, uno modo ſecundùm quod ſimpliciter idem eſt ac abſolutè & ſine addito; alio modo ſecundùm quod ſimpliciter idem ſonat quod totaliter & omnibus modis. Hoc præmiſſo,

Dicendum eſt, gratiam habitualem Chriſti poſſe dici infinitam ſimpliciter, primo modo, non verò in ſecundo ſenſu. 15

Prima pars hujus reſolutionis probatur primò ex communi modo loquendi SS. Patrum, qui abſolutè & ſine addito vocant gratiam Chriſti infinitam. Secundò, quia ut gratia Chriſti habitualis dicatur infinita ſine addito, ſufficit quod ſit infinita in genere ſuo, & in eſſe gratiæ, nec eſt neceſſarium quod omnibus modis ſit infinita: nam linea quæ ſecundùm longitudinem eſſet infinita, abſolutè & ſine addito diceretur linea infinita, quia in genere ſuo eſſet infinita: Sed gratia Chriſti in eſſe gratiæ infinita eſt, ut 2 concluſione oſtendimus: Ergo ſine addito dici poteſt infinita. Tertiò, Meritum Chriſti & ejus ſatisfactio ſunt ſimpliciter infinita, ut diſp. 4 dictum eſt, cū de ſatisfactione Chriſti ageremus: Ergo & gratia Chriſti quæ erat principium infiniti meriti & ſatisfactionis, ſine addito infinita dici poteſt.

Secunda verò pars, quæ aſſerit gratiam Chriſti in ſecundo ſenſu, id eſt omnibus modis, infinitam dici non poſſe, manifeſta eſt: tum quia non eſt infinita in genere entis, neque in eſſe qualitatis, ut concluſione 1. oſtenſum eſt: tum etiam, quia ſolus Deus omnibus modis infinitus eſt.

§. II.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

OBjicies primò contrà primam concluſionē: Gratia habitualis Chriſti fuit ſumma & immenſa, nam Chriſtus illam ſine menſura recepit, juxta illud Joan. 3. *Non enim ad menſuram dat Deus Spiritum Filio.* Sed quod eſt ſummum & immenſum, eſt intenſivè infinitum in his quæ ex natura ſua poſſunt creſcere in infinitum: Ergo gratia habitualis Chriſti intenſivè infinita eſt. 6

Reſpondeo negando Majorem, ad cujus probationem dicendū verba adducta ex Evangeliſta tripliciter intelligi & exponi poſſe. Primò ratione doni quod Pater dedit Filio ab æterno, ſcilicet ratione Divinitatis, quæ donum infinitum eſt, unde Gloſſa interlinearis ait: *Ut tantus ſit Filius, quantus Pater*, quod ſolùm de Chriſto ut Deo verificari poteſt, nam ut homo minoratus eſt paulominus ab Angelis. Secundo ratione doni quod humanitati in Incarnatione conceſſum eſt, ratione ſcilicet unionis hypoſtaticæ, quæ eſt gratia ſimpliciter infinita. Tertiò ratione gratiæ habitualis, non quia ſit phyſicè & intenſivè infinita, ſed quia moraliter & extēſivè infinita dici poteſt, & ſumma de potentia Dei ordinaria, ut ſecunda & tertiâ concluſione declaravimus. 17

Objicies ſecundò: Gratiæ habituali Chriſti ex conjunctione ad Verbum competit eſſe ſanctifi- 18

cati-

tativam ſine termino, hoc eſt cauſativam gratiæ infinitorum hominum, ſi darentur, non ſolùm meritoriè & moraliter, ſed etiam efficienter phyſicè: Atqui vis effectiva, ſyncategorematicè infinita, non poteſt convenire formæ non infinitæ intenſivè: Ergo gratia habitualis Chriſti intenſivè infinita eſt.

19 Reſpondeo diſtinguendo Majorem, illamque concedendo de phyſica efficientia inſtrumentali, negando autem de efficientia principali, & ſub eadem diſtinctione Minoris, negando Conſequentiam. Nam ut gratia Chriſti ſit inſtrumentaliter cauſativa gratiæ ſanctificantis ſine termino, non eſt neceſſarium quod aliquâ formâ phyſicâ permanente afficiatur, ratione cujus actu omnem gratiam quam cauſare poteſt contineat, ac per conſequens non requiritur quod actu infinita ſit, ſed ſufficit quod ſit potens elevari per motionem tranſeuntem à cauſa principali impreſſam.

20 Inſtabis: Gratiæ habituali Chriſti convenit ex conjunctione ad Verbum eſſe in actu cauſativam phyſicè gratiæ ſanctificantis ſine termino: Ergo nulla ſolutio. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Calor ex conjunctione ad ignem eſt in actu cauſativus phyſicè inſtrumentaliter ignis: Ergo pariter gratia habitualis Chriſti, ex conjunctione ad Verbum, eſt in actu conſtituta ad cauſandam phyſicè inſtrumentaliter gratiam ſanctificantem ſine termino.

21 Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, nego conſequentiam & paritatem. Ratio diſcriminis eſt, quia calor ſeipſo phyſicè dimanat ab igne, eique ſubordinatur, & ideo eſt potens ad producendum ignem in virtute ignis, intranſitivè, non tranſitivè, ut loquitur Cajetanus; id eſt non per virtutem à calore realiter diſtinctam, derivatam ab igne; ſed quia calor ſuâ entitate eſt virtus ignis, eique ſubordinatur, ut docent noſtri Thomiſtæ in Philoſophia: Gratia autem habitualis Chriſti non ſic comparatur ad Verbum, & ideò per ſeipſam non eſt conſtituta in actu ad producendam phyſicè inſtrumentaliter gratiam in hominibus, ſed ad hoc indiget motione divinâ, per quam elevetur & conſtituatur in actu ad illam phyſicè inſtrumentaliter cauſandam.

22 Addo, quod conjunctio caloris ad ignem eſt conjunctio formalis, quia eſt conjunctio formæ accidentalis & inferioris ad formam ſubſtantialem & ſuperiorem, cui intrinſecè ſubordinatur, ac per conſequens ab ea participat intrinſecam virtutem ad producendum ignem. Conjunctio autem gratiæ habitualis Chriſti ad Verbum, non eſt conjunctio formalis, ſed ſolùm ſecundùm ſuppoſitum, vel in ſuppoſito, quæ conjunctio ſuppoſitalis appellari poteſt, quia Verbum non habet rationem formæ, ſed ſuppoſiti, & termini complentis naturam humanam: ſuppoſitum autem terminans, in ratione terminantis, non conſtituit in actu primo potens ad cauſandum, ſed ſolum complet naturam, & conſtituit principium operativum ut quod.

23 Objicies tertiò: Chriſtus non potuit eſſe magis gratus Deo, nec magis illi unitus, quàm ſit de facto: Sed ſi gratia ejus habitualis eſſet gradualiter & intenſivè finita, Chriſtus poſſet eſſe magis gratus Deo, illique magis unitus: Ergo gratia habitualis Chriſti gradualiter & intenſivè finita non eſt. Major patet, quia Pater æternus Filium ſuum unigenitum infinitè diligit: Ergo non poteſt illi eſſe magis gratus & acceptus. Minor verò probatur: Effectus formalis gratiæ ſanctificantis eſt reddere hominem Deo gratum & acceptum: Sed ſi gratia Chriſti ſit intenſivè finita, potuit augeri, & fieri major ſeu intenſior: Ergo Chriſtus potuit eſſe magis gratus Deo, illique magis acceptus.

24 Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Chriſtus non potuit eſſe magis gratus Deo, gratitudine perſonali, concedo Majorem, gratitudine formali, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Solutio patet ex ſuprà dictis: Chriſtus enim (ut ſuprà oſtendimus) duplici titulo fuit gratus Deo, illique unitus; ratione ſcilicet unionis hypoſtaticæ, ſeu divinæ perſonalitatis, humanitati illius ſubſtantialiter conjunctæ; & ratione gratiæ habitualis & ſanctificantis, quæ eſt qualitas creata animæ inhærens. Ex primo capite Chriſtus eſt infinitè gratus Deo, & infinito modo illi unitus, non autem ex ſecundo, præſertim ſi gratia in eſſe phyſico duntaxat conſideretur; cùm enim ſub hac conſideratione finita ſit, etiam conſtituit Chriſtum gratum finito modo, gratitudine formali: quia tamen conſiderata in eſſe moris, infinita eſt, ob conjunctionem cum gratia unionis, ut concluſione 3. declaravimus, in illo ordine efficit ſuum ſubjectum infinitè gratum, redditque operationes Chriſti infinitè meritorias & ſatisfactorias.

25 Objicies quartò: Si gratia Chriſti eſſet intenſivè finita, purus homo poſſet ad illius perfectionem ſeu intenſionem pertingere, imò & illam ſuperare, cùm gradus finitus cujuslibet formæ adæquabilis & ſuperabilis ſit: Sed hoc videtur abſurdum, & gratiæ Chriſti injurioſum: Ergo & illud.

Hoc argumento ducti Begardi affirmabant olim deveniri in hac vita ad certum charitatis & gratiæ terminum, ultra quem homo progredi nequeat bene faciendo atque merendo: timebant enim ne ſi hoc darent, ſequeretur aliquem purum hominem excedere Chriſtum charitate & gratiâ ſanctificante. Sed hic metus vanus planè fuit, quia menſura gratiæ ſanctificantis ad quam de facto quis perventurus eſt, non obtinetur niſi juxta vires & auxilia, quæ à Deo ſupernaturaliter exhibentur: illis autem Deus ex ſua infinita providentia certum terminum præfixit, ſicque datur terminus extrinſecus gratiæ & charitatis per puros homines obtinendæ, qui nunquam terminum & perfectionem gratiæ & charitatis Chriſti attinget.

26 Objicies quintò contra ſecundam concluſionem: Nihil poteſt eſſe majus infinito: Sed per potentiam Dei abſolutam, poteſt dari major gratia, etiam in eſſe gratiæ, quàm ſit gratia Chriſti habitualis: Ergo hæc in ratione gratiæ infinita non eſt. Minor probatur: Gratia Chriſti non ſe extendit ad merendam Incarnationem Patris, vel Spiritus ſancti, nec etiam ad cauſandam gratiam Angelis & primis parentibus in ſtatu innocentiæ, ut infrà oſtendemus, nec ſimiliter ad ſalvandos reprobos: Sed Deus potuit conferre gratiam quæ ſe extenderet ad omnes illos effectus: Ergo potuit cauſare gratiam majorem in eſſe gratiæ, quàm ſit ea quæ humanitati Chriſti communicata fuit.

27 Reſpondeo negando Minorem, ad cujus probationem dicendum eſt, gratiam Chriſti, quantùm eſt ex parte ſua, habuiſſe ſufficientem virtutem ad merendā Incarnationē Patris & Spiritus

Sancti, & ſimiliter ad cauſandam gratiam in Angelis & primis parentibus; quia tamen Chriſtus Dominus de facto non ordinavit propria merita ex gratia procedentia ad tales effectus, de facto non ſe extendit ad illos.

28 Objicies ſextò: Gratia in eſſe gratiæ reddit hominem acceptum ad gloriam: Sed gratia habitualis Chriſti non reddit illum acceptum ad gloriam infinitam: Ergo non eſt infinita in ratione gratiæ.

29 Reſpondeo primò, acceptationem ad gloriam per modum hæreditatis, præſtari à gratia habituali, prout qualitas phyſica eſt, ſubindeque gloriam, ut hæreditatem, debere commenſurari cum phyſica entitate illius, poſſe tamen dari alteram acceptationem ad gloriam per modum præmii & coronæ, quæ actibus meritoriis correſpondet; & iſtam reddere Chriſtum acceptum ad gloriam infinitam, cùm in actibus meritoriis Chriſti, quantùm eſt de ſe, condignitas infinitæ gloriæ detur.

30 Secundò reſponderi poteſt cum Joanne à S. Thoma, conceſſa abſolutè Majori, negando Minorem: ſicut enim gratia Chriſti, ut conjuncta Verbo, eſt infinita moraliter, ita dat acceptationem ad gloriam infinitam, nō quidem phyſicè & intenſivè, ſed moraliter & appretiative; quia etiā ipſa gloria Chriſti habet infinitum valorem & æſtimabilitatem ex conjunctione ad Verbum, & ex eo quod actibus meritoriis Chriſti, qui in genere moris ſunt valoris infiniti, correſpondet.

31 Objicies ſeptimò: D. Thomas hic art. 11. docet gratiam Chriſti poſſe dici infinitam, ſicut lux Solis infinita dicitur: Sed lux Solis non eſt infinita ſimpliciter in ratione lucis, aliàs omnem lucis perfectionem contineret: Ergo pariter gratia habitualis Chriſti non eſt infinita ſimpliciter in ratione gratiæ, vel in eſſe moris.

32 Reſpondeo illam ſimilitudinem D. Thomæ non teneſe in omnibus, ſed in hoc quod ſicut lux Solis non determinatur ad hunc vel illum effectum in particulari, ſed generaliter ſe extendit ad omnes effectus lucis; ita gratia Chriſti generaliter ſe extendit ad omnes effectus poſſibiles gratiæ, ut ſuprà dictū eſt. Differentia tamen eſt inter gratiam Chriſti, & lucem Solis, quoad hoc quod lux Solis habet ſolùm eſſe phyſicū, nec participat aliquam dignitatē moralem ex ſubjecto in quo eſt: At verò gratia Chriſti non ſolùm habet eſſe phyſicum, ratione cujus eſt finita in genere phyſico; ſed etiam participat dignitatem quandam moralem ex ſuppoſito divino in quo eſt, & quia hæc dignitas eſt ſimpliciter infinita, gratia Chriſti in eſſe gratiæ, vel in eſſe moris ſpectata, dicenda eſt ſimpliciter infinita; lux autem Solis non eſt dicenda ſimpliciter infinita, ſed tantùm cum addito, vel ſecundùm quid.

§. III.

Corollarium notatu dignum.

33 EX dictis inferes, quòd ſi non repugnaret qualitas infinitæ intenſionis in actu, gratia Chriſti hanc infinitatem habuiſſet.

Probatur primò hoc corollarium: Si Chriſtus ſuis meritis aſſecutus fuiſſet gratiam, foretque poſſibilis infinita intenſio illius, eam ſuis meritis obtinuiſſet; nam illius merita, cum eſſent valoris infiniti, ad gratiam infinitè intenſam haberent condignitatem, & aliàs abſque fundamento ſo- A lido pactum ex parte Dei, & ordinatio ex parte Chriſti ad illam promerendam negarentur: Ergo licèt Chriſtus abſq; meritis gratiam obtinuerit, ſi tamen foret poſſibilis infinita intenſio gratiæ, de facto fuiſſet ei infuſa. Patet Conſequentia aliàs meliùs fuiſſet Chriſto gratiam per merita quàm ſine meritis obtinere, & iſto exceſſu ſine cauſa fuiſſet privatus, quod aſſerendum non eſt. 34

Probatur ſecundò: Gratia infinitè intenſa humanitatem Chriſti, ob illius conjunctionem ad Verbum, deceret, cùm ſit diſpoſitio illam concomitans, ut diſp. 10. oſtenſum eſt: Ergo ſi illa B eſſet poſſibilis, de facto fuiſſet humanitati Chriſti collata.

Confirmatur: Deus taliter erga Chriſtum ſe geſſit, ut omnia dona unioni hypoſtaticæ & viſioni beatificæ non repugnantia ipſi conceſſerit, & hoc ob dignitatem Verbi terminantis humanitatem: Sed gratia infinitè intenſa, nec viſioni beatificæ, nec unioni hypoſtaticæ repugnaret, imò iſtam maximè deceret: Ergo ſi gratia infinitè intenſa eſſet poſſibilis, de facto fuiſſet humanitati Chriſti conceſſa, ob dignitatem Verbi terminantis humanitatem. Sicut etiam ſi poſſibilis eſſet omnium poſſibilium cognitio, de facto Chriſtus omnia poſſibilia cognoſceret; quia ſimiliter omnium poſſibilium cognitio humani- C tatem Chriſti deceret, ob dignitatem Verbi illam terminantis.

35 Dices: Gratia infinitè intenſa ad finem redēptionis neceſſaria non eſt, utpote cùm non ex illa, ſed ex gratia unionis infinitas meritoria & ſatisfactoria in operationibus Chriſti ſumatur: Ergo cùm gratia non minùs abhorreat à ſuperfluo quàm natura, etſi gratia infinitè intenſa foret poſſibilis, non fuiſſet tamen humanitati Chriſti collata.

Sed contra: Infuſio gratiæ habitualis in primo inſtanti conceptionis, ad finem redemptionis non fuit neceſſaria, & tamen quia humanitatem Chriſti ob dignitatem Verbi decebat, Theologi D fatentur eam ab initio cōceptionis habuiſſe: Ergo ſimiliter, quamvis gratia infinitè intenſa ad finem redemptionis neceſſaria non eſſet, quia tamen humanitatem Chriſti, ob dignitatem Verbi, deceret; ſi fuiſſet poſſibilis, de facto humanitati Chriſti conceſſa fuiſſet. Addo, quod ſi hæc inſtantia valeret, ſequeretur non fuiſſe infuſam Chriſto gratiam habitualem, illa enim ad finem redemptionis non erat neceſſaria ſimpliciter, cùm non ex illa, ſed ex gratia unionis, ſeu infinita dignitate perſonæ divinæ, infinitas meritoria & ſatisfactoria in operationibus Chriſti ſumatur.

E

ARTICULUS II.

Vtrum in Chriſto ſit gratiæ plenitudo, ſubindeque gratia tam intenſa, ut omnem gratiam Angelorum & hominum collectivè ſumptam excedat?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis, prima difficultas reſolvitur.

SUppono primò ex D. Thoma hic art. 9. duplicem poſſe dari gratiæ plenitudinem: alteram intenſivam, quæ ſumitur ex intenſione illius in anima; alteram extenſivam, quæ eſt ex virtu- 36

te

te operativa illius, quâ ad omnes ejus effectus ſe extendit.

Suppono ſecundò ex eodem S. Doctore art. 10. plenitudinem intenſivam gratiæ adhuc eſſe duplicem: alteram formalem quæ ſe tenet ex parte ipſius gratiæ, quando ſcilicet habetur in maxima excellentia & intenſione quæ poteſt haberi de potentia ordinaria; alteram ſubjectivam ſe tenentem ex parte ſubjecti; quando nimirum ſubjectum habet omnem gratiam ad ſuum ſtatum ſeu officium pertinentem, & à divina providentia & ſapientia omnia in numero, pondere & menſura diſponente & producente, præordinatam & præparatam.

38 Suppono tertiò, quod licèt gratia Chriſti intenſivè finita ſit, ut articulo præcedenti oſtendimus, tam copioſa tamen & intenſa eſt, ut non modo eam nullius puræ creaturæ gratia excelleret, ſed ne æquaverit quidem. Unde Gregorius Magnus lib. 18. Moral. cap. 34. exponens verba illa Job: *Non adæquabitur ei topazium*, ad ſanctos homines aptat, qui quantâlibet ſanctitatis prærogativâ præfulgeant, Chriſto æquari vel comparari non poſſunt, quia omnes quotquot ſtillicidium aliquod ſanctitatis ſunt adepti, è Chriſti fonte hauſerunt gratiam. *Dum in Deum* (inquit) *converſa gentilitas credidit, ex ea multi ita ſunt dono Spiritus locupletati, ut quaſi multis coloribus ſic multis virtutibus luceant. Sed ne accepta unquam virtutibus extollatur, a ſancto viro nunc dicitur. Non adæquabitur ei topazium de Æthiopia: ac ſi aperte dicat: Nullus ſanctorum, quibuslibet virtutibus plenus, ex iſta tamen ingredine mundi collectus, æquari ei poteſt de quo ſcriptum eſt, quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Et exponens illud Canticorum 1. *Nolite me conſiderare quod fuſca ſim, quia decoloravit me Sol*, hoc refert ad ſponſam, ſeu animam, quæ à Chriſto vero juſtitiæ Sole profitetur ſe decoloratam. *Sol* (inquit) *tam decoloravit, quia quantumlibet fulgeat anima, in comparatione Chriſti fulgorem amittit. Sunt quippe nonnulli qui in hac nocte mundi, velut ſtella hominibus fulgent, & luminaria proxima apparent: ſed mox ut juſtitia Chriſti ſe comparant, quaſi ſine luce ſunt, qui bene incomparabiliter prius hominibus lucebant.*

Hæc ſunt certa & indubitata apud omnes, 39 unde ſolùm difficultas eſt, an in anima Chriſti ſit gratiæ plenitudo, eaque tanta, ut non ſolùm intenſionem gratiæ cujuslibet hominis, vel Angeli, ſed omnem etiam gratiam Angelorum & hominum collectivè ſumptam excedat? Pro reſolutione.

Dico primò: in Chriſto eſt plenitudo gratiæ, tam intenſiva, quam extenſiva, ſecundùm potentiam Dei ordinariam; nec tantùm ea quæ ſe tenet ex parte ſubjecti, & ſubjectiva dicitur, ſed etiam quæ ſe tenet ex parte ipſius gratiæ, & formalis appellatur.

Prima pars hujus concluſionis patet: Tunc e-
40 nim habetur plenitudo gratiæ, tam intenſiva, quàm extenſiva, ſecundùm potentiam Dei ordinariam, quando habetur in ea intenſione quâ major dari non poteſt ex divina ordinatione, & ſe extendit ad omnes effectus gratiæ, juxta eandem ordinationem poſſibiles: Sed talis eſt gratia Chriſti, ut ſtatim dicetur: Ergo in Chriſto eſt plenitudo gratiæ, tam intenſiva, quàm extenſiva, ſecundùm potentiam Dei ordinariam.

41 Secunda verò pars ſuadetur. Et imprimis quod in Chriſto ſit plenitudo gratiæ, ſe tenens ex parte ſubjecti, manifeſtum eſt: Tunc enim aliquis dicitur habere plenitudinem gratiæ ex

A parte ſubjecti, quando habet omnem gratiam ſtatui & officio ad quod à Deo eligitur neceſſariam, ut in ſecunda ſuppoſitione declaravimus: Sed Chriſtus habet gratiam neceſſariam ad dignitatem Capitis & Redemptoris, ad quam à Deo electus eſt, cùm Deus unicuique det gratiam juxta exigentiam officii ad quod eligitur, quia eligendo aliquem ad aliquod officium, non ſupponit, ſed reddit ipſum idoneum: Ergo in Chriſto eſt plenitudo gratiæ ſe tenens ex parte ſubjecti.

Quod autem etiam in eo ſit plenitudo gratiæ ſe tenens ex parte ipſius, probatur triplici ratione D. Thomæ hic art. 9. Prima eſt: Quantò a- 42
B liquod receptivum propinquius eſt cauſæ influenti, tantò abundantius ipſius influxum recipit: Ergo anima Chriſti, quæ propinquius conjungitur Deo inter omnes rationales creaturas, ratione unionis hypoſtaticæ, maximam recipit influentiam gratiæ ejus.

Secunda: Anima Chriſti gratiam recepit, ut 43
ex ea quodammodo transfunderetur in alios: Ergo oportuit quod haberet maximam gratiã; ſicut ignis qui eſt cauſa caloris in omnibus calidis, eſt maximè calidus. Quam rationem elegãter expendit Novatianus in lib. de Trinit. cap. 19 his verbis: *Spiritus ſanctus habitat in Chriſto plenus & totus, nec in aliqua menſura aut portione mutilatus, ſed*
C *cum tota ſua redundantia cumulate diſtributus & miſſus, ut ex illo delibationem quandam gratiarum cæteri conſequi poſſint, totius ſancti Spiritus in Chriſto fonte remanente, ut ex illo donorum atque operum vena duceretur, Spiritu ſancto in Chriſto affluenter habitante.*

Tertia: Anima Chriſti habuit gratiam ad o- 44
mnes operationes vel effectus gratiæ, quia ei fuit data tanquam cuidam univerſali principio in genere habentium gratiam: Sed virtus primi principii alicujus generis, univerſaliter ſe extendit ad omnes effectus illius generis, juxta Dionyſium 4. de divinis nominib. & Philoſophum dicentem, quod primum in unoquoque genere eſt cauſa cæterorum illius generis: Ergo in
D Chriſto eſt plenitudo gratiæ formalis, & tenens ſe ex parte gratiæ.

Aliam rationem inſinuat idem S. Doctor ar- 45
ticulo undecimo in corp. ubi ſic diſcurrit: *Sicut aliarum formarum eſt ex divina ſapientia determinata propria menſura, ita & gratiæ, ſecundùm illud Sapientiæ 11. Omnia in numero & pondere & menſura diſpoſuiſti. Menſura autem unicuique formæ præfigitur per comparationem ad ſuum finem: ſicut non eſt major gravitas, quam gravitas terræ, quia non poteſt eſſe inferior locus loco terræ. Finis autem gratiæ eſt unio creaturæ rationalis ad Deum: non poteſt autem eſſe nec intelligi major unio creaturæ rationalis ad Deum, quàm quæ eſt in perſona; & ideo gratia Chriſti pertingit ad ſummam*
E *menſuram gratiæ.*

Hanc gratiæ Chriſti plenitudinem diligenter 46
enucleat Toletus in cap. 1. Joan. annot. 47. & in cap. 1. Lucæ annot. 104. eamque eleganter expreſſit Laurentius Juſtinianus, libro de caſto connubio Chriſti & animæ cap. 10. his verbis (multimodè cognoſcitur illius gratiæ plenitudo, in Chriſto namque fuit *gratia ſufficientiæ*, quæ in juſto quolibet reperitur. Fuit *gratia copiæ*, quæ Apoſtolis donata eſt, Spiritu ſancto ſuper ipſos deſcendente, ſicut ſcriptum eſt, *repleti ſunt omnes Spiritu Sancto*. Fuit *gratia univerſitatis*, quæ eſt in Eccleſia, cui nullum deeſt donum. Fuit *gratia excellentiæ*, quæ Beatæ Virgini conceſſa eſt. Fuit *gratia ſuperefluentiæ*, de qua dicitur, *plenum gra-*

gratia & veritatis Fuit quoque in ipſo mediatore a ſui conceptione *gratia capitis*. Non ſolùm autem inquantum Deus caput eſt Eccleſiæ, ſed etiam inquantum homo & influit motum & ſpiritum gratiæ in cunctos qui illi copulantur per fidem rectam, vel fidei ſacramentum. Fuit etiam gratia unionis, de qua ſuprà dictum eſt.) Hæc Juſtinianus de plenitudine gratiæ Chriſti. Sed cave ne putes hanc tantam diverſitatem gratiarum, ex quibus hanc plenitudinem conflat, conſtare ex multiplicibus formis ſupernaturalibus ſpecie diverſis; unica enim gratia Chriſti habitualis, vel unio hypoſtatica, ad illa omnia ſufficit.

§ II.

Duo corollaria notatu digna.

47 EX dictis infetes primò, plenitudinem gratiæ formalem eſſe propriam Chriſto, non verò plenitudinem ſubjectivam.

Prima pars hujus corollarii patet ex ſuprà dictis, ſolus enim Chriſtus habet gratiam, & in maxima excellentia ſeu inteoſione quæ haberi poteſt de lege Dei ordinaria, & in maxima extenſione ad omnes gratiæ effectus.

Secunda etiam manifeſta eſt: Tunc enim aliquis dicitur habere plenitudinem gratiæ ſubjectivam, ſeu ex parte ſubjecti ſe tenentem, quando habet omnem gratiam ad ſuum ſtatum ſeu officium pertinentem; & ſecundùm menſuram ei à Deo præfixam, ut in ſecunda ſuppoſitione declaravimus: At non ſolùm Chriſtus, ſed etiam ſancti habent gratiam intenſam ſecundùm menſuram à Deo præfixam, juxta illud Pauli ad Epheſios 4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti*. Similiter plures ſancti habuerunt omnem gratiam ad eorum ſtatum & officium pertinentem, unde idem Apoſtolus ad Ephel. 3. *Mihi omnium Sanctorum minimo data eſt gratia hac illuminare omnes, &c.* Ergo plenitudo gratiæ ſubjectiva, non eſt propria Chriſti, ſed pluribus Sanctis convenit. Quare S. Doctor hic art. 10. ad 1. *Beata Virgo dicta eſt plena gratia, non ex parte ipſius gratiæ, quia non habuit gratiam in ſumma excellentia qua poteſt haberi, nec ad omnes effectus gratiæ, ſed dicitur fuiſſe plena gratia per comparationem ad ipſam, quia ſcilicet habebat gratiam ſufficientem ad ſtatum illum ad quem erat electa à Deo ut eſſet ſcilicet mater unigeniti ejus. Et ſimiliter Stephanus dicitur plenus gratià, quia habebat gratiam ſufficientem ad hoc quod eſſet idoneus miniſter & teſtis Dei, ad quod erat electus. Et idem dicendum de aliis. Harum tamen plenitudinum una eſt plenior altera, ſecundùm quod aliquis eſt divinitùs præordinatus ad altiorem vel inferiorem ſtatum.* Unde inter omnes ſanctos Beatiſſima Virgo, utpote ad dignitatẽ matris prædeſtinata, plenitudinem gratiæ ſubjectivam perfectiſſimè habuit, ut diſertè declarat D. Bernardus homilia 3 ſuper *Miſſus eſt*, his verbis: *Legimus in Actibus Apoſtolorum, Stephanum plenum gratià, & Apoſtolos fuiſſe repletos Spiritu ſancto, ſed longè diſſimiliter à Maria. Alioquin nec in illo habitavit plenitudo divinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria; nec illi conceperunt de Spiritu ſancto, quomodo Maria.*

48 Infetes ſecundò, in Chriſto plenitudinem gratiæ formalem, coincidere cum plenitudine gratiæ ſubjectiva: quia eſt in illo in ſummo ſecundùm determinationem divinæ voluntatis & ſapientiæ, nam inter gradus gratiæ quos Deus A impertiri decrevit, ſupremum Chriſto conceſſit. Non ſic in aliis ſanctis, & ideò in illis plenitudo gratiæ ſubjectiva, cum plenitudine formali non coincidit, ſicut in Chriſto.

§. III.

Alia difficultas expeditur.

DIco ſecundò: gratia Chriſti habitualis intenſione ſuperat totam gratiam Angelorum omnium ſimul ſumptorum. Ita Alvarez diſput. 37. & Suarez diſp 22. ſect 2. in fine, & alii, ſequiturque ex jam dictis: Nam ſi anima Chriſti B gratiam recepit, ut ex ea quodammodo transfunderetur in alios; & ſi de plenitudine ejus omnes creaturæ rationales accipiunt quaedam tantùm gratiæ particulas, nunquam adæquabunt, etiam ſimul collectæ, ejus plenitudinem, ſed illa totam gratiam Angelorum omnium & hominum ſimul ſumptorum intenſione ſuperabit. Et certè ita ſentire decet de vero juſtitiæ Sole, & gratiarum omnium fonte. Sicut enim Sol plus ſolus lucis habet, quàm quævis lucidæ inferiora; ita & Chriſtus plus ſanctitatis & gratiæ ſortitur ſolus, quàm ſimul omnes ſancti in cœlo & in terra, habentes de plenitudine ejus exiguam participationem. Item ſicut fons plus aquæ habet, C quàm rivi omnes ad quos ab ipſo aqua defluit; ita & Chriſtus, quem pulcherrimè fonti gratiæ comparat S. Bernardus ſerm. de nativit Deiparæ, uberiorem gratiam ſanctificantem adeptus eſt, quàm omnes ſimul qui ab eo gratiam hauriunt, et hoc quia eſt unigenitus, & Filius naturalis: propterea dicitur ad Hebræos 1. *Tantò melior Angelis effectus* (non ſolùm in gratia unionis, ſed etiam in gratia habituali) *quantò differentiùs præ illis nomen hæreditavit: cui enim dixit aliquando Angelorum filius meus es tu, ego hodie genui te?* Unde Cyrillus libro 1 in Joan. cap. 17. *Sancti velut vernæ in domo ſunt, filius autem in domo ſua verſatur*. Ex quo infert, quod *alii Sancti habuerunt quadam gratiæ munera, Chriſtus amplam & totam hæreditatem*. Et Hieronymus in caput undecimum Iſaiæ: *Quia in D ipſo complacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare corporaliter, nequaquam per partes, ut in cæteris Sanctis, ſed juxta Evangelium quod Hebræo ſermone conſcriptum legunt Nazaræi, deſcendit ſuper eum omnis fons Domini.* Ergo Scripturæ & SS. Patribus conſonum eſt aſſerere, gratiam Chriſti habitualem, totam gratiam Angelorum & hominum, ſimul & collectivè ſumptam, intenſione ſuperare.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

E OBjicies primò contra primam concluſionem: Gratia Chriſti non fuit infinita intenſivè, ſed potuit augeri, ut dicemus articulo ſequenti, & ſimiliter non produxit in Chriſto omnes virtutes quæ ab ea ſolent emanare, omnium fidem, ſpem, & pœnitentiam: Ergo nec intenſiva nec extenſiva plenitudo gratiæ fuit in anima Chriſti. 50

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam, licèt enim gratia Chriſti intenſivè finita fuerit, fuit tamen ſumma quæ ex Dei ordinatione danda erat, quod ſufficit ut anima Chriſti plenitudinem gratiæ habere dicatur, & collectionem totius gratiæ omnibus a- 51

lua

[illegible] ſum h[illegible] collatæ ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *[illegible] quia [illegible] pars [illegible] gratiam [illegible] quantum [illegible] eſt de [illegible] ſpes de non habitu: unde [illegible] oportet quod [illegible] Chriſto, quia ſi author [illegible], [illegible] de [illegible] quot importent fides & ſpes [illegible] quod eſt perfectionis in fide & ſpe, in Chriſto eſt multò [illegible] Sicut in igne non ſunt omnes modi caloris de[illegible] ex defectu ſubjecti, ſed quidquid pertinet ad perfectionem cal[illegible].*

O[illegible] ſecondo contra ſecundam concluſionem. [illegible] habitualis fuit collata Chriſto à principio ſuæ conceptionis, juxta diſpoſitionem [illegible] arbitrii, per actum charitatis, ut diſputa[illegible] quod unicus actus cha[illegible] illo in ſtan[illegible] conceptionis elicitus fuerit tam intenſus ut [illegible] intenſionem actuum charitatis Ange[illegible] exigeret intenſiorem gratiam, [illegible] in omnibus illis collectivè ſumptis: Er[illegible] gratia habitualis Chriſti Domini, non exce[illegible] intenſione omnem gratiam Angelorum, [illegible] minum ſimul ſumptam.

R[illegible], conceſſa Majori, negando Mi[illegible]: Chriſtus enim à primo cõceptionis momento ardentiſſimam charitatem erga Deum exercuit, tamque utique adeò intenſam, ut præ ea non modò ſanctorum quorumlibet virorum [illegible] inter nos celebrati ardores, ſed etiam Cherubinorum & Seraphinorum incendia, planè [illegible], ut luculenter oſtendit Joannes Avila Tractatu in illud *Audi filia*, capite 78. 79. & 80. latine expreſſo a Roſſignolio libro tertio de [illegible] Chriſt. perfectionis capite vigeſimo ſexto. Ratio etiam id ſuadet. Nam perfectio charitatis in Deum, ex perfectione & charitate notitiæ quâ cognoſcitur, metienda eſt, cùm cognitio intellectus ſit regula actuum voluntatis: At Chriſtus [illegible] ſcientiam infuſam, & viſionem beatificam, [illegible] vultum & infinitam ejus pulchritudinem, à [illegible] conceptionis momento clariſſimè con[illegible]. Ergo actus charitatis quem tunc elicuit [illegible] illius regula dicatur e[illegible] viſio beata, ſive a[illegible] ſcientiæ infuſæ) ferventiſſimus fuit, & adeò [illegible] omnium actuum charitatis Angelo[illegible] hominum intenſionem ac fervorem ex[illegible]. Ex quo infert ſanctus Thomas infrà qu. [illegible] 4. quod *Chriſtus in primo inſtanti ſuæ conce[illegible] non [illegible] tantum gratiam, quantam [illegible] habent, ſed etiam omnibus comprehenſo[illegible] majorem.*

[illegible] tertiò: Si quæ ratio ſuaderet ponere [illegible] gratiam in Chriſto, maximè quia [illegible] totum & hominum, & ſic ipſo [illegible] debe[illegible] contineri omnis gratia [illegible] ratione ſeu dignitas [illegible] tanta intenſio gra[illegible]. Major patet [illegible] videtur. Debere [illegible] & ana[illegible] inter caput naturale & [illegible] naturale & [illegible] magn[illegible] [illegible] ſatis [illegible] erit [illegible] gratiam to[illegible] m.

[illegible] Apoſtolum [illegible] & [illegible] ex [illegible] corpus na[illegible] omnibus, [illegible] modo [illegible] membra, & quod ad e[illegible] [illegible] ſus, ita & [illegible] Chriſto [illegible] Auguſtinus [illegible] [illegible] in [illegible] determinatam [illegible], tum in [illegible], tum in membris, ut ſuas operationes [illegible] exercere valeant, neceſſe eſt, ut [illegible] quantitatem [illegible] quam totum corpus. Cæterùm gratia habitualis, quæ eſt forma quâ vivificatur corpus myſticum Eccleſiæ, non [illegible] determinat [illegible] augeri in infinitum [illegible] mus. Unde in capite [illegible] pere[illegible] magis [illegible] aliis, abſque [illegible] bra impediatur, [illegible] ad [illegible] cellentiam capitis [illegible], ut tanta abundantia fuerit [illegible] habitualis.

Objicies [illegible] Sacra [illegible] in Scriptura dicuntur pleni [illegible] & Chriſtus, ut B. Virgo, D. Stephanus, & A[illegible]. [illegible] gratia Chriſti habitualis, [illegible] Angelorum & hominum ſimul [illegible] excedere; nulla enim major [illegible] abundantia concipi poteſt, quàm plen[illegible]. 50

Sed negatur Conſequen[illegible], ut enim [illegible] dicemus, cùm aliqui Sancti in Scriptura pleni gratiâ dicuntur, hoc de plenitudine ſubjectivâ, quæ ſolùm importat omnem gratiam ad ſtatum & officium ad quod à Deo vocati ſunt [illegible], intelligendum eſt. C[illegible] Chriſtus [illegible] gratiâ appellatur, hoc de plenitudine [illegible] ſubjectiva, ſed etiam formali intelligi debet [illegible] eſt gratia exiſtente in ſumma intenſione quâ de lege & potentia Dei ordinaria [illegible] ut ſupra declaravimus. Unde [illegible] homil. 29. in Lucam: *Quando legi in Evangelio [illegible] autem plenum Spiritu ſancto reverſus eſt [illegible] in Actibus Apoſtolorum ubi dicitur quod repleti ſuerunt Spiritu ſancto, vide ne æquales putes eſſe Apoſtolos Salvatori ſed & Jeſum, & Apoſtolos, & alium quemlibet Sanctorum, plenos Spiritu ſancto agnoſce, ſecundum menſuram vaſculi ſui. Et quomodo v. g. ſi voluerim dicere, hæc vaſa plena ſunt vino & oleo non ſtatim indicat quod æquali menſura plena ſint ſi quidem aliud ſextarium capere poteſt, aliud urnam, aliud ampho[r]am: eodem modo & Jeſus & Paulus pleni erant Spiritu ſancto, ſed multò vas Pauli minus erat vaſe Jeſu & tamen erat ſecundum menſuram utrumque completum.*

§ V.

Duo Corollaria notatu digna.

Ex dictis [illegible] gratia [illegible] in Chriſto hab[illegible] [illegible] ſonnat [illegible] [illegible] & connaturali [illegible] quitur, nemo [illegible] ſuo e[illegible] [illegible] quo [illegible] beat [illegible] inten[illegible] ſunt aturaliter de[illegible]

[illegible] de ſuo [illegible] plen [illegible] onem & [illegible] ſalute deb [illegible] ber hæc [illegible] ctum & ſibi connatur [illegible] Min [illegible] verò quoad ſi [illegible] in pri [illegible] enim gra [illegible] a- tiæ u [illegible] s, & in [illegible] propri [illegible] ias [illegible] eſſen ia, unde [illegible] fontem gratiæ [illegible] Verbum, [illegible]. Deinde habet [illegible] ſua [illegible] peccato [illegible] per gratiam unio [illegible] impeccabilis. Item in Christo habet [illegible] intenſione & plenitudine [illegible] natura [illegible] ſeu de lege Dei ordinaria, [illegible] debit [illegible] us. Ergo habet [illegible] ad [illegible] ſtatu [illegible] & modum [illegible] requiſita.

59 Intereſt [illegible] tudinem & abundantiam [illegible] C [illegible] um [illegible] & [illegible] ſione, ſicut nos [illegible] co [illegible] rio è- [illegible] quo ben [illegible] eſt [illegible] ur d [illegible] ſanctificante incrementum [illegible] eſt, quia plenitudo [illegible] gratiæ habitualis [illegible] gratia unionis, ut [illegible] manavit [illegible] Ioan. 1. dicitur: *Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis.* A [illegible] a primo inſtanti conceptionis gratiam [illegible] habuit. Ergo & plenitudinem [illegible]. Unde Iſaiæ 11. Spiritus Do[illegible], hoc eſt, interpretatur ibi D. Hieronymus, fons Spiritus ſancti, & tota gratia Christo [illegible] quando [illegible] dicitur requieſcere ſuper florem egreſſum de radice Jeſſe, hoc eſt ſuper C[illegible] cùm primum conceptus eſt. Hinc Abbas Guerricus ſerm. 2. de Annunt. bel[illegible] Christum [illegible] Scriptura appellari gemmen, & florem, & fructum, quia fine [illegible] [illegible] ab initio conceptus ſui, omni [illegible] & [illegible] in ſeipſo [illegible] perfectus. Hinc etiam D. Bernardus ſermone ſecundo ſuper *Miſſus eſt*, Christum [illegible] viri a fœmina circundati deſcribens, ait: *Sive igitur latens in utero, ſive vagiens in præſepio, ſive jam grandiuſculus interrogans Doctores in templo, ſive jam perfectæ ætatis docens in populo, æquè profectò plenus fuit Spiritu ſancto: nec fuit hora in qua cunque ætate ſua, quâ de plenitudine illa, quam in ſui conceptione accepit in utero aliquid minueretur, vel aliquid eidem adderetur; ſed à principio perfectus, à principio, inquam, plenus fuit [illegible] ſapientiæ & intellectus, Spiritu conſilij & fortitudinis, Spiritu ſcientiæ & pietatis, [illegible] Spiritu timoris [illegible].*

60 Nec obſtat [illegible] Lucæ 2. *Ieſus autem proficiebat ſapientia, [illegible] ætate [illegible] gratia* [illegible] en [illegible] [illegible] unt [illegible] m c[illegible] poris & [illegible] [illegible] I [illegible] Jeſum [illegible] [illegible] gratia [illegible] [illegible]

[illegible] Scri[illegible]

[illegible] mus, [illegible] di[illegible] S. Pa[illegible] Th[illegible] a h[illegible] feciſſe in [illegible] habitus ſup[illegible] tantùm ſecun[illegible] creſcente, [illegible] interpretationem [illegible] milia ſecunda ſuper *Miſſus eſt*, [illegible] oſtendit ſummam Christi gratiam [illegible] nullum incrementum tuc[illegible] eſſe [illegible] piſſe, addit: *Nec te moveat quod de ill[illegible] co[illegible] autem proficiebat ſapientia & ætate [illegible] apud Deum & homines. Nam quod de ſapientia [illegible] bic dictum eſt non ſecundum quod erat [illegible] quod apparebat, intelligendum eſt. Non qu[illegible] liquid ei novum accideret, quod ante non ha[illegible] quod accidere videretur quand[illegible] Tu homo cùm proficis, non quando, ne [illegible] ſi u, ſed te ne[illegible] modi [illegible] proſ[illegible] diſponitur. At vero puer Ieſus qui d[illegible] ſponebat & ſuam, & quando vo[illegible] ſapiens apparebat; quando & qui[illegible] Similiter & cum omni gratia [illegible] ſive quam apud Deum, ſive quam apud h[illegible] deberet pro[illegible] tamen arbitrio, eam nunc [illegible] ostentabat, prout cernentium ve[illegible] vel ſaluti expedire ſciebat. Conſtat er[illegible] ſus virilem animam habuit [illegible] non apparuit.*

Ad majorem hujus interpr[illegible] tionem, obſervat Toletus in ejuſde[illegible] cum, quod in Scriptura nomine [illegible] gratiæ, non intelliguntur ſolùm [illegible] entiæ & gratiæ ſanctificantis, [illegible] *ta* & verba, quæ à ſapientia & gratia [illegible] ut 2. Paralip. 9. & 3. Regum 10. & [illegible] tur Regina Saba vidiſſe ſapientiam S[illegible] Et Eccleſiaſtis decimo. *Verba ſapientis gratia* [illegible] *gratioſa*. Et Jacobi primo. *Hæc eſt religio* [illegible] *pollut*, id eſt, hæc ſunt opera rel[illegible] ergo dicitur ab Evangeliſta, quod C[illegible] ficiebat ſapientia & gratia [illegible] non ad ipſos habitus ſapientiæ [illegible] gratiæ, [illegible] opera ipſa & verba referri debet, quæ [illegible] ſecundum ætatis incrementum [illegible] ſapientiorem edebat, ſapi[illegible] loquebatur, & perfecti[illegible] ſanctæ [illegible] tia operibus incumb[illegible] bat.

Dices, Eodem modo di[illegible] C[illegible] creviſſe in gratia, quo in ætate & [illegible] in ætate pr[illegible] & non [illegible] in [illegible] proportionatis; verò et[illegible] prater[illegible] quia [illegible] ſcientia [illegible] fuerit magis intenſa, [illegible] curſu tamen [illegible] habitus [illegible] naturalis acq[illegible] [illegible] am infra quæſt. 9. art. 4. E[illegible] bitu gratiæ crevit.

Re[illegible] ponde[illegible] quod [illegible] tia, ætate & ſapientia, Evan[illegible] tamen eodem ſenſu [illegible] tatis & prof[illegible] in h[illegible] [illegible] [illegible]

tus & comprehenſor ejus gratia nullum incrementum intrinſecum poterat ſuſcipere.

64 Non deſunt etiam aliqui ex SS. Patribus, qui ut à prædicto Evangeliſtæ teſtimonio faciliùs ſe expediant, docent quod Chriſtus dictus eſt per ipſa ætatis incrementa creſcere in gratia, ſicut in ſapientia, non in ſua perſona, ſed in ſuo corpore myſtico, cujus perfectio dicitur fuiſſe Chriſti, quia Scriptura ſæpe tribuere ſolet capiti, quæ membris ipſis conveniunt. Ita Damaſcenus lib. 3. de fide cap. 22. & Dionyſius Alexandrinus contra Paulum Samoſatenum in reſponſione ad quæſtionem 5. ipſius Samoſateni.

ARTICULUS III.

Vtrum gratia habitualis Chriſti, de potentia Dei abſoluta, augeri poſſit?

65 DIxi *gratia habitualis*, quia certum & indubitatum eſt, ſanctitatem à gratia unionis provenientem augeri non poſſe, tum quia eſt infinita ſimpliciter, tum etiam quia eſt donum ſubſtantiale; & conſequenter incapax incrementi. Addidi, *de potentia Dei abſoluta*, quia cùm in Chriſto ſit gratiæ plenitudo tam intenſiva quàm extenſiva, de lege Dei ordinaria poſſibilis, ut articulo præcedenti oſtenſum eſt; & gratia ejus ſit comprehenſoris exiſtentis jam in termino, manifeſtum eſt, illam de lege & potentia Dei ordinaria augeri non poſſe. Unde ſolùm reſtat difficultas & controverſia inter Theologos, an de potentia ſaltem abſoluta, major intenſivè eſſe poſſit?

66 Negativam partem docuerunt Durandus, Scotus, D. Bonaventura, Ricardus, & ex Thomiſtis Cajetanus, & Nazarius. Sed oppoſita ſententia multò videtur probabilior, & doctrinæ D. Thomæ conformior, eamque docent communiter Theologi, tam domeſtici quàm extranei, unde ſit

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur: Gratia Chriſti habitualis poteſt eſſe major intenſivè, de potentia abſoluta.

67 Probatur primò ex D. Thoma infrà qu. 10 art. 4. ad 3. ubi ſic ait: *Dicendum quod ſicut ſuprà dictum eſt de gratia, quod non poteſt eſſe major gratia Chriſti, per reſpectum ad unionem Verbi, idem etiam dicendum eſt de perfectione divinæ viſionis, licèt abſolutè conſiderando poſſit eſſe aliquis gradus ſublimior ſecundùm infinitatem divinæ potentiæ* Ex quibus verbis hoc poteſt deduci argumentum: Eadem ratio eſt, quoad augmentum intenſivum, de gratia habituali, & de viſione beatifica; cùm gratia habitualis, ut eſt in patria, ſit radix luminis gloriæ, & viſionis beatificæ: Sed viſio beatifica terminum augmenti non habet reſpectu potentiæ Dei abſolutæ, cùm, datâ quacunque viſione, *poſſit eſſe aliquis gradus ſublimior ſecundùm infinitatẽ divinæ potentiæ*, ut aſſerit S. Thomas: Ergo etiam gratia habitualis terminũ augmenti non habet, ſed poteſt quacunque datâ in infinitum augeri, ſubindeque gratia habitualis Chriſti poteſt eſſe major intenſivè, de abſoluta Dei potentia. Unde idem S. Doctor hic art. 12. ait, quod *virtus divina poteſt facere aliquid maius & melius, quàm ſit habitualis gratia Chriſti.* Ubi loqui-

A tur de gratia Chriſti in eſſe qualitatis, ut patet ex argumento ad quod reſpondet, quod ſic procedebat: *Augmentum gratiæ fit per virtutem divinam: Sed virtus divina, cùm ſit infinita, nullo termino coarctatur: Ergo videtur, quod gratia Chriſti potuerit eſſe major.*

Probatur ſecundo concluſio: Eadem eſt ratio de augmento gratiæ, ac de augmento charitatis: Sed charitas Chriſti, de potentia abſoluta, poteſt eſſe major intenſivè: Ergo & ejus gratia. Major patet, cùm enim charitas conſequatur gratiam, ut proprietas eſſentiam, charitate creſcente, ipſa gratia creſcere debet. Minor verò probatur ex D. Thoma 2. 2. qu. 24. art. 7. in corp. ubi 68

B ſic diſcurrit: *Ipſa charitas ſecundùm rationem propriam ſpeciei, terminum augmenti non habet, eſt enim participatio quædam infinitæ charitatis. Similiter etiam cauſa agens charitatem eſt infinita virtutis, ſcilicet Deus. Et ſimiliter etiam ex parte ſubjecti terminus præfigi non poteſt, quia ſemper charitate creſcente, ſuperexcreſcit habilitas ad hujuſmodi augmentum:* Ergo charitas terminum augmenti non habet, ſed datâ quâlibet quantumcumque intenſa, poteſt ampliùs & ampliùs intendi; & per conſequens ipſa charitas Chriſti, quamvis intenſiſſima, de potentia abſoluta, poteſt eſſe major intenſivè.

Reſpondet Cajetanus 2. 2. quæſt. 24. art. 7. D. Thomam loqui de charitate viatoris, de qua verum eſt, poſſe in infinitum creſcere, non autem 69

C de charitate abſolutè reſpectu omnis ſtatus; cùm enim ad ſtatum termini vel comprehenſoris charitas pervenit, ipſam ampliùs augeri repugnat.

Sed contra primò: Ratio quâ D. Thomas probat charitatem terminum augmenti non habere in ordine ad potentiam Dei abſolutam, æquè probat de charitate patriæ, ac de charitate viæ: Ergo nulla ſolutio. Probatur Antecedens: Ratio qua utitur eſt quia Deus efficiens charitatem, eſt infinitæ virtutis, potentia receptiva illius limite caret; & charitas ex ſua ſpecie terminum augmenti non petit: Sed tria iſta illimitationis capita,

D tam bene repetiuntur in charitate comprehenſoris, ac in charitate viatoris: Ergo ratio D. Thomæ probat quamlibet charitatem, ſive ſit viatoris, ſive comprehenſoris, poſſe creſcere in infinitum.

Secundò, Eadem eſt ratio de charitate patriæ ac de viſione beatifica: Sed ex D. Thoma ſuprà citato, viſio beatifica terminum augmenti non habet, reſpectu potentiæ Dei abſolutæ: Ergo nec charitas patriæ.

Probatur tertiò concluſio ratione fundamentali: Potentia divina, cùm ſit infinita ſimpliciter, nullo finito termino coarctari poteſt: Sed gratia Chriſti habitualis intenſivè finita eſt, ut art. 1. demonſtravimus: Ergo de potentia Dei abſoluta 70

E poteſt magis intendi, & in eſſe phyſico eſſe major & perfectior, quamvis in eſſe moris, & ſecundùm valorem & dignitatem moralẽ quam habet ex perſona Verbi cui conjungitur, augmentum ſuſcipere nequeat, quia (ut ibidem oſtendimus) ſub hac ratione infinita eſt.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò: D. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 2. loquens de humanitate Chriſti ait: *Omne quod pertinet ad perfectionem gratiæ collatum ei fuit.* Et ibidem in ſecunda ſolu- 71

tione ſubdit, quod *nulla poſſit eſſe major gratia, cujus capacitas creata ſit capax, nec poſſet facere aliquam capacitatem quæ non eſſet creata.* At ſi gratia Chriſti poſſet intenſivè augeri, non fuiſſet illi collatū quidquid pertinet ad perfectionem gratiæ, cùm major illa intenſio ad rationem gratiæ attineret, & humanitati collata non fuiſſet. Similiter ſi gratia Chriſti de potētia abſoluta poſſet eſſe major intenſivè, in natura creata eſſet capacitas ad majorem gratiam, cùm implicet dari augmentum intenſivum gratiæ in creatura, niſi in illa ſit capacitas ad illud recipiendum: Ergo juxta D. Thomam, gratia habitualis Chriſti non potuit intenſivè augeri, de potentia Dei abſoluta.

72 Reſpondeo D. Thomam loco citato non loqui de gratia habituali Chriſti in ratione qualitatis, & ſecundùm quod eſt capax intenſionis; ſed ſecundùm quod habet rationem diſpoſitionis concomitantis vel conſequentis unionem hypoſtaticam; ſub qua ratione extrinſecè infinita eſt, ut art. 1. declaravimus. Unde loquendo de illa ut ſic conſiderata, verum eſt, collatum ei fuiſſe quidquid pertinet ad perfectionem gratiæ & non eſſe in natura capacitatem ad majorem gratiam, quia nulla gratia poteſt ad majorem & nobiliorem unionem diſponere, quam ſit unio perſonalis ad Deum. Quod autem hæc interpretatio ſit legitima, & ſanctus Doctor de gratia habituali Chriſti, conſiderata in ratione diſpoſitionis concomitantis vel conſequentis unionem hypoſtaticam, loquatur, patet ex ſolutione ad 3, ubi ſic ait: *Perfectio ad quam diſponit gratia, eſt conjunctio ad Deum, & hæc eſt multiplex, ſcilicet in ænigmate, & per ſpeciem: unde quantumcumque creſcat gratia viatoris, non poteſt eſſe ſimilis gratiæ comprehenſoris ſecundùm actum, quamvis virtute poſſit eſſe major; & eadem ratione, quantumcumque creſcat gratia perſonæ creatæ, non poteſt pervenire ad gratiam creaturæ aſſumptæ in unitate perſonæ, quæ ad unionem diſponit quodammodo, niſi & ipſa aſſumeretur: quia non eſt alius modus poſſibilis creaturæ quo conjungatur Deo, quam per unitatem perſonæ, ideò ſuprà dictum eſt* (ſolutione ad 2.) *quod capacitas creata non poteſt ampliorem gratiam recipere.* Hæc S. Thomas: quibus verbis apertè declarat, in reſponſione ad 2, locutum eſſe de gratia habituali Chriſti, in ratione diſpoſitionis ad unionem hypoſtaticam conſiderata.

73 Objicies ſecundò: D. Thomas hic art. 9. docet gratiam fuiſſe plenam in Chriſto, & ſecundùm virtutem operativam, quia in illo ſe extendit ad omnes effectus gratiæ, & ſecundùm intenſionem, quia fuit in illo gratia ſecundùm intenſionem in ſummo. Ex quibus verbis duplex poteſt argumentum confici. Primum eſt: In Chriſto eſt plenitudo gratiæ intenſiva, tam ex parte formæ, quàm ex parte ſubjecti: Sed talis plenitudo gratiæ in Chriſto ſalvari nequit, niſi ſit tanta, quod de potentia etiam abſoluta Dei augeri nequeat: Ergo gratia Chriſti habitualis non poteſt eſſe major intenſivè, de potentia abſoluta Dei. Major patet ex dictis articulo præcedenti. Minor probatur. Ille tantùm dicitur propriè plenus, qui ſecundùm eam capacitatem quâ aliquid in ſe continet, non poteſt ampliùs recipere; ſicut vas dicitur propriè plenum aquâ, cùm non poteſt plus aquæ recipere: Ergo ut Chriſtus propriè plenus gratiâ intenſivè dicatur, oportet quod habeat tantam intenſionem gratiæ, ut non poſſit habere majorem, etiam de abſoluta Dei potentia. Secundum argumentum eſt: Gratia habitualis, juxta D. Thomam, fuit in Chriſto in ſummo intenſionis: Sed quod eſt in ſummo, augeri nequit, etiam de potentia abſoluta: Ergo gratia habitualis Chriſti non potuit augeri de abſoluta Dei potentia.

Ad primum argumentum reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem dicatur, duplicem eſſe poſſibilitatem: alteram de potentia abſoluta, alteram de lege ordinaria; & ſimiliter duplicem plenitudinem duplici illi poſſibilitati correſpondentem. Id dicitur plenum plenitudine formæ de potentia abſoluta, quod non poteſt amplius illius formæ de potentia abſoluta recipere; & id dicitur propriè plenum de potentia ordinaria, quod non poteſt de lege ordinaria plus talis formæ recipere. Licèt autem Chriſtus plus gratiæ de potentia abſoluta recipere potuiſſet, & ideo nequeat dici propriè plenus gratiâ, plenitudine de potentia abſoluta poſſibili, non poteſt tamen plus gratiæ recipere, de lege & potentia ordinaria; & ideo dicitur propriè plenus gratia, plenitudine potentiæ Dei correſpondenti. 74

Ad ſecundum diſtinguo Majorem: Fuit in ſummo intenſionis, de lege ordinaria poſſibili, concedo Majorem. Poſſibili de potentia abſoluta, nego Majorem; & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Itaque quod eſt in ſummo, augmenti incapax eſt, juxta modum quo eſt in ſummo. Cæterùm iſte modus eſt duplex, nimirum in ſummo de lege ordinaria, & in ſummo de potentia abſoluta: gratia autem habitualis fuit in ſummo intenſionis de lege ordinaria, non de potentia abſoluta; ideo licet non potuerit de lege ordinaria augeri, bene tamen de potentia abſoluta. 75

Objicies tertiò: Singulis qualitatibus datur certus terminus augmenti, ultra quem augeri nequeunt; & hoc maximè in proprietatibus, quæ commenſurantur ſuis principiis, à quibus connaturaliter procedunt: Ergo cùm gratia habitualis Chriſti ſit proprietas unionis hypoſtaticæ, quæ eſt perfectiſſima cauſa poſſibilis, debet eſſe ſumma in Chriſto quæ potuit eſſe, ſubindeque incapax intenſionis & augmenti. 76

Reſpondeo qualitates naturales, quia reſpiciunt potentias naturales & finitas, habere terminum augmenti proportionatum ipſis potentiis quibus debent commenſurari; & ſimiliter proprietates commenſurantur ſuis principiis, ſi veræ ſint proprietates, naturaliter & neceſſariò ab illis emanantes: neutrum verò reperiretur in gratia, quia non recipitur in anima, ratione potentiæ naturalis, quæ eſt finita, ſed ratione potentiæ obedientialis, quæ ſyncathegorematicè infinita eſt, ſubindeque capax recipiendi gratiam intenſiorem & intenſiorem in infinitum; neque etiam eſt proprietas propriè dicta gratiæ unionis, cum hæc ſine gratia habituali eſſe potuerit, unde producitur à Deo per novam actionem, & liberè, ſubindeque non ſequitur illam eſſe infinitè intenſam: quando enim cauſa eſt libera, non oportet quod effectus adæquet virtutem illius, quia non agit ſecundum ultimum potentiæ, ſed determinatur effectus & quantitas illius, per liberam operantis voluntatem. Debuit tamen gratia Chriſti eſſe ſumma ſecundum potentiâ Dei ordinariam, ſeu ſecundum definitionem divinæ ſapientiæ, quia valde fuit decēs quod gratia quæ habet ex ornare maximam unioné creaturæ rationalis cum Deo, qualis eſt hypoſtatica, ſit sūma in ordine ad poten- 77

tentiam Dei ordinariam. Et hoc ſolùm intendit D. Thomas hîc art. 12. dum ſic diſcurrit: *Menſura uniuſcujuſque formæ præfigitur, per comparationem ad ſuum finem, ſicut non eſt major gravitas quàm gravitas terræ, quia non poteſt eſſe inferior locus loco terræ: finis autem gratiæ eſt unio creaturæ rationalis ad Deum; non poteſt autem eſſe nec intelligi major unio creaturæ rationalis ad Deum quàm quæ eſt in perſona, & ideò gratia Chriſti pertingit ad ſummam menſuram gratiæ.*

DISPVTATIO XIV.

De Gratia Chriſti capitali.

Ad quæſtionem 8. D. Thomæ.

TRiplex in Chriſto datur gratia, nempe gratia unionis, gratia habitualis, gratia capitalis. De duabus prioribus præcedentibus diſputationibus fusè pertractatum eſt, unde ſupereſt nobis agendum de tertia, de qua S. Doctor qu. 8. per octo articulos diſſerit.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum Chriſtus ut homo ſit caput Eccleſiæ?

1 RAtio dubitandi eſt, quia ſi Chriſtus eſſet caput Eccleſiæ, etiam eſſet membrum illius, Sed Eccleſiæ membrum non eſt, nec dici poteſt, Ergo nec caput. Sequela Majoris probatur. Si Chriſtus dici poſſet caput Eccleſiæ, talis denominatio ei conveniret per ſimilitudinem & analogiam ad caput corporis humani: Sed caput corporis humani eſt membrum illius: Ergo ſimiliter ſi Chriſtus eſſet caput Eccleſiæ, etiam eſſet illius membrum.

Dico tamen, Chriſtum ut hominem eſſe caput Eccleſiæ.

2 Probatur primò ex Scriptura, Paulus enim ad Epheſios 1. de Chriſto ſic loquitur: *Suſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus &c. Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus, & ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.* Quæ de Chriſto ut homine manifeſtè intelligenda ſunt: nam ut Deus, non fuit à Patre ſuſcitatus, neque ejus beneficio conſtitutus ad dexteram ſuam, & rebus omnibus præpoſitus; cùm naturaliter & abſoluta neceſſitate ſit ejuſdem eſſentiæ, & æqualis dignitatis cum Patre. Addo quòd hæc verba, *Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus*, de Chriſto, nedum ut Deo, verùm etiam ut homine, intelliguntur, ut egregiè explicat Angelicus Doctor ibidem lect. 8. his verbis: *Per pedes intelligitur infima pars corporis, per caput verò ſuprema; licèt autem in Chriſto divinitas & humanitas non habeant rationem partis, tamen divinitas, quæ eſt ſuprema in Chriſto, intelligitur per caput 1. Corinth. 11. Caput Chriſti Deus: humanitas verò quæ infima eſt, intelligitur per pedes, Pſal. 131. Adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus. Eſt ergo ſenſus quòd omnia creata non ſolùm ſubjecit Pater Chriſto, in quantum eſt Deus, cui ab æterno omnia ſubjecta ſunt, ſed etiam humanitati ejus.* Ergo de Chriſto ſecundùm humanitatem loquitur Paulus, cùm docet illum eſſe caput Eccleſiæ.

A Probatur ſecundò concluſio: Eccleſia eſt corpus per analogiam ad corpus naturale, ut conſtat ex Apoſtolo 1. Corinth. 12. & Roman. 12. ſic dicente. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus; omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus ſumus in Chriſto*: Ergo Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, per analogiam ad caput naturale. Probatur Conſequentia, tum quia corpori caput reſpondere debet, ne corpus monſtruoſum ſit, & nullum aptius quàm Chriſtus aſſignari poteſt. Tum etiam, quia non minus verificantur de Chriſto quæ capitis propria ſunt, quàm de Eccleſia quæ ſunt corporis. Ut enim egregiè diſcurrit S. Thomas hîc art. 1. caput cor-
B poris humani tria habet quibus alias partes corporis antecellit, ſcilicet ſuperioritatem, eſt enim prima, incipiendo à ſuperiori: perfectionem, quia in capite vigent omnes ſenſus interiores & exteriores, in cæteris autem membris ſolus tactus reperitur; & virtutem, ſeu cauſalitatem, motus enim cæterorum membrorum, eorumque gubernatio à capite derivatur, propter vim ſenſitivam & motivam in capite dominantem. Hæc tria verò competunt ſpiritualiter Chriſto, nam gratia illius eſt prior, ſi non tempore, ſaltem intentione Dei, vel exemplariter, eſt enim omnis gratiæ noſtræ exemplar, juxta illud ad Rom.
C 8 *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui.* Eſt etiam perfectior, cùm ſit in Chriſto omnis plenitudo gratiæ, juxta illud Joan. 1. *Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis.* Item habet virtutem influendi in omnia Eccleſiæ membra, nam ut dicitur Joan 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*: Ergo &c.

Hanc rationem deſumpſit S. Thomas ex Apoſtolo ad Coloſſ. 1, ubi loquens de Chriſto, ſic ait; *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ.* Et rationem ſtatim reddit, ſubdens: *Qui eſt principium, primogenitus ex mortuis*: ac ſi diceret, quia eſt principium, Ecce primam capitis proprietatem, ſcilicet prioritatem. *Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare.* En ſecundam ejus prærogativam, nimirum perfectionem. *Et per eum reconciliare om-* 4
D *nia* Hæc eſt tertia capitis proprietas, ſeu prærogativa, virtus ſcilicet & influxus in cætera membra Eccleſiæ. Unde

Ad rationem dubitandi initio propoſitam, reſpondeo primò, negando ſequelam Majoris, ad cujus probationem dicendum, hanc eſſe differentiam inter caput naturale & morale, quòd caput naturale non ſolùm habet rationem capitis, ſed etiam eſt membrum naturale totius corporis, quia à toto corpore, & partibus ejus commodum & utilitatem recipit: caput autem myſticum, ſeu morale, non habet rationem membri, quia à partibus corporis, vel ab ipſo corpore non dependet. Ita S. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 1. art. 1. ad 6. ubi ſic ait: *Quia in corpore* 5
E *naturali caput non ſolùm influit aliis membris, ſed etiam ab illis recipit, ut nutrimentum & alia obſequia, ideò & caput dicitur & commembrum: Sed Chriſtus ſecundùm quòd homo, non recipit aliquid ab aliis Eccleſiæ membris, ſed à ſolo Deo, unde non poteſt dici commembrum, ſecundùm quòd caput Eccleſiæ dicitur ipſe ſecundùm humanitatem.*

Secundò cum eodem S. Doctore ibidem reſponderi poteſt, Chriſtum eſſe caput Eccleſiæ ſecundùm divinitatem, & etiam ſecundùm humanitatem: unde Eccleſia poteſt dupliciter ſumi, vel prout habet pro capite Chriſtum ut Deum, vel prout habet pro capite Chriſtum ut hominem. 6

Chriſtus ergo ut homo eſt membrum Eccleſiæ, ut habentis caput Deum, non autem eſt membrum Eccleſiæ, ut habentis pro capite Chriſtum ut hominem. Et ratio quam D. Thomas ibi aſſignat, eſt quia membrum dicit dependentiam à corpore: Chriſtus autem, ut homo, nihil recipit ab aliis Eccleſiæ membris, bene tamen à Deo, & ideò non poteſt dici membrum Eccleſiæ, ut habet pro capite Chriſtum ut hominem, bene tamen ut habet pro capite Chriſtum ut Deum. Unde quando Apoſtolus 1. ad Corinth. 12. ait: *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*, ſi ly *de membro* referatur ad Chriſtum, hoc intelligendum eſt de Eccleſia, non ut habente pro capite Chriſtum ut hominem, ſed quatenus habet pro capite Chriſtum ut Deum. Dixi, ſi hoc referatur ad Chriſtum, nam idem S. Doctor ſuper hunc locum Apoſtoli, lectione 3. alias illius expoſitiones tradit, quæ ibidem videri poſſunt.

7 Ex his ergo patet, Chriſtum meritò dici caput Eccleſiæ morale & myſticum, per analogiam ad caput naturale corporis animalium. Quod ſi quæras, an etiam cor Eccleſiæ dici poſſit, quia ut cor influit vitam in cætera membra corporis viventis, ſic Chriſtus in membra Eccleſiæ? Reſpondet S. Thomas hîc art. 1. ad 3. quod *caput habet manifeſtam eminentiam reſpectu cæterorum exteriorum membrorum: cor autem habet occultam quandam influentiam, & ideò cordi comparatur Spiritus Sanctus, qui inviſibiliter Eccleſiam vivificat & unit: capiti verò comparatur Chriſtus ſecundùm viſibilem naturam, ſecundùm quam homo hominibus viſibiliter præfertur.*

8 Patet etiam ex dictis, quod licèt B. Virgo omnes juſtos in ſanctitate excedat, tamen Eccleſiæ caput dici nequit: etenim caput Eccleſiæ, ſecundùm Patrum doctrinam & conſuetum modum loquendi, non ſolùm dicit plenitudinem & abundantiam gratiæ, ſed etiam influxum meritorium de condigno, quem B. Virgo in Eccleſiæ membra non habuit, & ideò non caput, ſed collum Eccleſiæ dicitur, quia Chriſto capiti conjunctior eſt.

ARTICULUS II.

Utrum Chriſtus ſit actu caput hominum viatorum, in ſtatu peccati vel infidelitatis exiſtentium?

9 Dixi *actu caput*, quia certum eſt, Chriſtum eſſe caput in potentia omnium hominum in ſtatu viæ exiſtentium, etſi peccatores, vel infideles ſint; cùm enim omnes homines, quandiu in hac vita mortali degunt, ſalvari & juſtificari poſſint, influxum gratiæ à Chriſto ut capite totius Eccleſiæ poſſunt recipere, ſubindeque dici illius membra in potentia. Unde S. Thomas hîc art. 3. ad 1. *Illi qui ſunt infideles, etſi actu non ſint de Eccleſia, ſunt tamen de Eccleſia in potentia: quæ quidem potentia in duobus fundatur, primò quidem & principaliter, in virtute Chriſti, quæ eſt ſufficiens ad ſalutem totius humani generis: ſecundariò in arbitrii libertate.* Unde inter caput naturale & myſticum, Chriſtum, diſcrimen intercedit, quòd caput naturale nõ habet vim progignendi ſibi membrum, ſed tantùm conſervandi & vitaliter movendi per continuum influxum vitalium ſpirituum, ſubindeque nullo modo habet rationem capitis reſpectu membri aridi vel abſciſſi. Chriſtus autem, ut myſticum caput, non ſolùm habet virtutem conſervandi & vitaliter movendi motu vitæ ſupernaturalis membra ſibi actu conjuncta, ſed etiam procreandi ſibi alia membra, potentiâ ſibi conjuncta; atque adeò poteſt dici caput in potentia omnium hominum in ſtatu viæ exiſtentium, etſi peccatores vel infideles ſint. Dixi hominum *in ſtatu viæ exiſtentium*, quia Chriſtus nec actu nec potentiâ caput damnatorum dici poteſt: nam ut aliquis actu vel potentiâ ſit membrum Chriſti, requiritur quod ipſi uniatur vel uniri poſſit per fidem: Sed damnati nec habent fidem, nec illam habere poſſunt, ut in Tractatu de Fide oſtendimus: Ergo nec actu, nec potentiâ, poſſunt dici membra Chriſti, nec Chriſtus eorum caput. Addidi, *in ſtatu peccati*, quia apud Catholicos certum & indubitatum eſt, Chriſtum actu eſſe caput omnium hominum exiſtẽtiũ in gratia, quamvis eam ſint amiſſuri, ſive prædeſtinati ſint, ſive reprobi: nam homo exiſtens in gratia, eſt Chriſto unitus per fidem & charitatẽ, & recipit vitam ſupernaturalem ab illo: Sed nihil aliud ad rationem membri requiritur: Ergo Chriſtus eſt caput omnium exiſtentiũ in gratia, ſive prædeſtinati ſint, ſive reprobi, ut in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. contra Wiclefum definitũ eſt. Duo ergo ſolùm vertuntur in controverſiá. Primum eſt, an Chriſtus ſit actu caput non ſolùm juſtorum, ſed etiam omnium fidelium, etſi in ſtatu peccati mortalis exiſtant? ſecundum, an poſſit etiam dici caput infidelium baptizatorum, vel hæreticorum, quorum hæreſis eſt occulta?

§. I.

Utraque difficultas reſolvitur.

10 Dico primò: Chriſtus eſt actu caput fideliũ, etiam in mortali exiſtentium; non perfectè & ſimpliciter, ſed imperfectè & ſecundum quid. Eſt contra Cardinalem à Turrecremata lib. 1. ſuæ Summæ cap. 8. ad 7. & contra Melchiorem Canum lib. 4. de locis Theologicis cap. ultimo ad 9. qui docent peccatores fideles eſſe quidem partes Eccleſiæ, ſed non Eccleſiæ membra, nec per conſequens Chriſti, qui eſt ipſius caput.

11 Noſtra tamen concluſio eſt D. Thomæ hîc art. 3. in corp. ubi ait: *Chriſtus eſt caput omnium hominũ, ſed ſecundùm diverſos gradus. Primò enim & principaliter eſt caput eorum qui actu uniuntur ſibi per gloriam, ſecundò eorum qui actu uniuntur ſibi per charitatem, tertiò eorum, qui actu uniuntur ſibi per fidem.* Ergo ex D. Thoma habentes tantùm fidẽ, actu ſunt membra Chriſti, & per conſequens Chriſtus eſt actu caput fidelium etiam in mortali exiſtentium.

12 Ratio etiam id ſuadet: Fideles enim, etſi in mortali exiſtant, actu influxum Chriſti capitis participant, habent enim fidem ex meritis Chriſti: ergo Chriſtus eſt actu caput illorum.

Confirmatur: Chriſtus eſt actu caput omniũ actu pertinentium ad eccleſiam: Sed omnes fideles, etiam illi qui in peccato mortali exiſtunt, actu pertinent ad eccleſiam: ergo Chriſtus eſt actu caput omnium fideliũ, etiam in peccato mortali exiſtentium. Major eſt certa, cùm enim Chriſtus ſit caput eccleſiæ (ut oſtendimus articulo præcedenti) actu eſt caput omnium ad eccleſiã pertinentium. Minor verò demonſtratur à Theologis in Tractatu de Fide, poteſtque breviter ſuaderi. Primò ex Scriptura: nam Matth. 25. comparatur Eccleſia decem Virginibus, quarum quinq; erãt fatuæ, & ſine oleo charitatis. Matth. 3. comparatur

[illegible]

[illegible] ... ta Ec- [illegible] Ecclesiæ [illegible] amato. Sed [illegible] nu[illegible] re- [illegible] go actu intra [illegible]

[illegible] ſtentes, non [illegible] tantum & [illegible] Christi (ut in ſe- [illegible]) manifeſtum [illegible] exiſtens [illegible], eſt ſim- [illegible] ita ad [illegible] perfect[illegible] cum [illegible] & p[illegible] vitæ [illegible] non u- [illegible] per[illegible], occ[illegible] ti- [illegible] vitam participat. E[illegible] certè [illegible] Chriſti [illegible] & ſe- [illegible] d. Unde S. Thomas [illegible] ad [illegible] *[illegible] tenta- [illegible] , qua unit [illegible] non ſimpliciter, ut ſcilicet per Chriſtum homo conſequatur vitam gratiæ, fides enim ſine operibus mortua eſt, ut dicitur Iacobi 2. Percipiunt tamen tales a Chriſto quendam actum vitæ, qui eſt credere, ſicut ſi membrum mortificatum moveatur aliqualiter ab homine.* [illegible] ibus verbis S. Doctor utramque no- [illegible] partem & docuit & probavit, [illegible] ſecundo: Chriſtus non eſt actu caput hæ- [illegible] baptizati ſint vel hæretici occul- [illegible] Capreolum tomo [illegible] opuſculorum, [illegible] 2. ubi docet characterem ba- ptiſmalem ſufficere ad conſtituendum hominem membrum Chriſti & Eccleſiæ, & contra Bellar- minum lib. [illegible], de Eccleſia militante, cap. 10. aſſe- [illegible] hæreticorum occultorum ad Eccleſiam per- [illegible] ſubindeque membrum Chriſti exiſtere.

Probatur tamen prim[illegible] noſtra concluſio ex [illegible] Thomas [illegible] art. 3. in corpore, ubi recenſens [illegible] caput, illos ad tres [illegible] ducit; aite[illegible] *Chriſtus pri- [illegible] caput eorum [illegible] actu uniuntur [illegible] ſecundò eorum qui [illegible] uniuntur ſibi [illegible] qui [illegible] uniuntur ſibi per [illegible].*

[illegible] vel [illegible] hæ- [illegible] diſt Chriſto [illegible] do, & [illegible] hæreticorum, [illegible] & revera [illegible] actu [illegible] ſit actu [illegible] ens: Se[illegible] ertin[illegible] Ma[illegible] a. M[illegible]

[illegible] Cum [illegible] hæreticus [illegible] ſi [illegible]

[illegible] ſacramento [illegible] B [illegible] ras, [illegible] tur. Pr[illegible] lib. de [illegible] ait. *Multi [illegible] ſunt in ſacramentorum communione [illegible] tamen jam non ſunt in Eccleſia.* Ergo hæreticus [illegible] baptizatus aut co- [illegible] non ſunt de Eccleſia.

Secundo: Vera Eccleſia [illegible] congregatio verè fidelium: Sed hæreticus, [illegible] baptizatus aut ejus hæreſis occulta, verè fidelis non eſt. Ergo ad veram Eccleſiam [illegible].

Tertiò: Hæreticus [illegible] baptizatus, vel ejus hæreſis occulta [illegible] & [illegible] cum [illegible] Sed ca- rens fide, non [illegible] eſt fu[illegible] Eccleſiæ, ad [illegible] *[illegible] ſupra fundamentum Apoſtolorum*, [illegible] ſupra ſolum fidem, Matth. [illegible] *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt ſupra fidem [illegible] Coloſſ. 1. *Si tamen permanetis in fide fundati*: Ergo hæreticus, licèt ſit baptizatus, vel ejus hæreſis occulta, non pertinet ad Eccleſiam.

Quartò, Omnis pars Eccleſiæ ſub [illegible] unitate continetur: Sed hæreticus etſi baptizatus, vel ejus hæreſis occulta, non pertinet ad Eccleſiæ unitatem: Ergo Eccleſiæ pars [illegible]. Major patet, Minor probatur ex D. Thoma in [illegible] dist. 13. quæſt. 2. art. 2. quæſtiunc. [illegible] in corpore, ubi docet quod unitas Eccleſiæ [illegible] ex eſt, materialis [illegible] cet, quæ ſumitur à fide per convenientiam in uno credito; formalis, quæ præſtatur à charitate per convenientiam in uno ſuper omnia dilecto; & completiva, deſumpta à Spiritu Sancto omnia replente & complente: Sed hæreticus licèt baptizatus ſit vel ejus hæreſis occulta, ad nullam ex his unitatibus pertinet, cum fide & charitate careat, ſubindeque Spiritus Sanctus ejus animam non [illegible]: Ergo non eſt pars Eccleſiæ.

Denique: Non vivens vitâ ſupernaturali, [illegible] tem imperfectâ, pars corporis vitâ ſupernaturali viventis eſſe non poteſt, unde membrum mortuum pars corporis vivi non eſt, [illegible] appareat: [illegible] hæreticus, etſi baptizatus, vel [illegible] hæreſis occulta, vitâ ſupernaturali, etiam imperfectâ, non vivit, cùm primum initium vitæ ſupernaturalis ſit fides: Ergo [illegible] pars corporis [illegible] pateat, verè tamen pars Eccleſiæ non eſt.

§. I[illegible]

[illegible] vuntur objectiones.

OBj[illegible] contra pr[illegible] Chriſtus non eſt actu caput eorum [illegible] 8 ſunt p[illegible] Eccleſiæ. Sed homo in [illegible] eſt caput [illegible] Chriſtus [illegible] caput [illegible] M[illegible] bus, qui paſſi [illegible] peccatores [illegible]

ſub aliqua ratione ſine mēſura intelligitur: Sed quod eſt ſine menſura, infinitum eſt, nam omne finitū menſuram habet: Ergo gratia Chriſti habitualis, ſub aliqua ratione infinita eſt; unde cùm ſub ratione entis vel qualitatis, non ſit infinita, ut concluſione præcedenti oſtendimus, ſaltem in ratione gratiæ infinita dici debet.

12 Dico tertiò: Gratia habitualis Chriſti, in eſſe moris conſiderata, ſeu ſecundùm quandam dignitatem moralem quam habet à ſuppoſito Verbi Divini cui conjungitur, infinita dici debet.

Probatur concluſio ex fundamentis diſp. 4. ſtatutis: Nam, ut ibi oſtendimus, gratia habitualis Chriſti Domini, propter habitudinem ad perſonam Verbi infinitè dignam, cui conjuncta eſt B fuit principium quo operationum infiniti valoris, ratione cujus fuerunt meritoriæ præmii infiniti & ſatisfactoriæ, etiam de toto rigore juſtitiæ pro debito infinito generis humani: Sed gratia habitualis Chriſti non potuiſſet eſſe principium quo operationum infiniti valoris, niſi fuiſſet in eſſe moris infinita, & infinitum valorem & dignitatem ea perſona Verbi cui conjungitur recepiſſet; effectus enim non eſt perfectior cauſa, nec actus ſecundus poteſt excedere primum: Ergo gratia habitualis Chriſti, in genere moris, & ſecundùm valorem & moralem æſtimationem quam habet a conjunctione ad Verbum, infinita dici debet. Hic autē valor infinitus non fundatur in ſola extrinſeca acceptatione talis gratiæ C & ejus meritis, ad præmium ſimpliciter infinitū, ut docuit Marſilius in 3. diſt. 10. art. 1. aliàs enim cùm Deus potuerit acceptare gratiam etiam puræ creaturæ ad infinitum præmium, & ad ſatisfaciendum pro infinitis peccatis, ſi eſſent, nihil ampliùs ad perfectam reparationem generis humani contuliſſet incarnatio Verbi, quàm quod conferre potuiſſet meritum puræ creaturæ, ut loco citato fusè expendimus; ſed deſumitur ex habitudine & ordine tranſcendentali ad perſonam Verbi, cui ut principio quod actionis meritoriæ & ſatisfactivæ conjungitur.

13 Ex his intelliges, gratiam habitualem Chriſti, triplici titulo debere dici infinitam. Primò moraliter, quia eſt conjuncta cum ipſo ſuppoſito divino, ex qua conjunctione dignitatem quandam & excellentiam habet infinitā, nam ratione hujus conjunctionis habet quod ſit principiū quo operationis infinitè meritoriæ & ſatisfactoriæ. Secundò, gratia Chriſti habitualis poteſt dici infinita, veluti extenſivè, quia ſcilicet ita meritoria erat gratiæ & redemptionis hominum, ut non limitaretur ad aliquos homines, ſed quantùm eſt de ſe poterat ſe extendere ad infinitorum hominum redemptionem. Tertiò dici poteſt infinita, quia ut oſtendemus articulo ſequenti, habuit totam plenitudinem & intenſionem, quæ de potē- E tia Dei ordinaria poſſibilis eſt: quare, ut infrà dicemus, ſuperat in intenſione omnem gratiam Angelis & hominibus conceſſam, etiā collectivè ſumptam; & hoc quia ordinatur ad unionem hypoſtaticam, quæ eſt maxima omnium unionum, per modum diſpoſitionis, non quidem antecedentis, ſed concomitantis talem unionem, ut diſput. 10. art. 2. declaravimus. Unde S. Thomas 3. ad Annibal. diſt. 13. art. 3. triplicem infinitatem gratiæ Chriſti concedit, primam quantum ad actum, quia concurrebat ad actum infinitæ potentiæ cui conjuncta erat. Secundam quantùm ad eos in quos poterat operari. Tertiam quoad rationem medii, quia diſponebat ad unionem

A extremorum infinitè diſtantiam. Addit etiam quartam quam habuit in ratione gratiæ, quia quidquid fuit de ratione gratiæ, totum illi fuit collatum.

Quæres, an gratia Chriſti debeat dici infinita ſimpliciter, vel tantùm ſecundùm quid?

Pro reſolutione hujus quæſiti, obſervandum eſt cum D. Thoma 1. 2. quæſt. 18. art. 10. ad 2. & infrà quæſt. 50. art. 5. aliquid poſſe dici ſimpliciter tale duobus modis, uno modo ſecundùm quod ſimpliciter idem eſt ac abſolutè & ſine addito; alio modo ſecundùm quod ſimpliciter idem ſonat quod totaliter & omnibus modis. Hoc præmiſſo,

15 Dicendum eſt, gratiam habitualem Chriſti B poſſe dici infinitam ſimpliciter, primo modo, non verò in ſecundò ſenſu.

Prima pars hujus reſolutionis probatur primò ex communi modo loquendi SS. Patrum, qui abſolutè & ſine addito vocant gratiam Chriſti infinitam. Secundò, quia ut gratia Chriſti habitualis dicatur infinita ſine addito, ſufficit quod ſit infinita in genere ſuo, & in eſſe gratiæ, nec eſt neceſſarium quod omnibus modis ſit infinita: nam linea quæ ſecundùm longitudinem eſſet infinita, abſolutè & ſine addito diceretur linea infinita, quia in genere ſuo eſſet infinita: Sed gratia Chriſti in eſſe gratiæ infinita eſt, ut 2. concluſione oſtendimus: Ergo ſine addito dici poteſt infi- C nita. Tertiò. Meritum Chriſti & ejus ſatisfactio ſunt ſimpliciter infinita, ut diſp. 4 dictum eſt, cū de ſatisfactione Chriſti ageremus: Ergo & gratia Chriſti quæ erat principium infiniti meriti & ſatisfactionis, ſine addito infinita dici poteſt.

Secunda verò pars, quæ aſſerit gratiam Chriſti in ſecundo ſenſu, id eſt omnibus modis, infinitam dici non poſſe, manifeſta eſt: tum quia non eſt infinita in genere entis, neque in eſſe qualitatis, ut concluſione 1. oſtenſum eſt: tum etiam, quia ſolus Deus omnibus modis infinitus eſt.

§. II.

Præcipuæ objectiones ſolvuntur.

16 Objicies primò contrà primam concluſionē: Gratia habitualis Chriſti fuit ſumma & immenſa, nam Chriſtus illam ſine menſura recepit, juxta illud Joan. 3. *Non enim ad menſuram dat Deus Spiritum Filio.* Sed quod eſt ſummum & immenſum, eſt intenſivè infinitum in his quæ ex natura ſua poſſunt creſcere in infinitum: Ergo gratia habitualis Chriſti intenſivè infinita eſt.

17 Reſpondeo negando Majorem, ad cujus probationem dicendū verba adducta ex Evangeliſta tripliciter intelligi & exponi poſſe. Primò E ratione doni quod Pater dedit Filio ab æterno, ſcilicet ratione Divinitatis, quæ donum infinitum eſt, unde Gloſſa interlinearis ait: *Ut tantus ſit Filius, quantus Pater*, quod ſolùm de Chriſto ut Deo verificari poteſt, nam ut homo minoratus eſt paulominus ab Angelis. Secundo ratione doni quod humanitati in Incarnatione conceſſum eſt, ratione ſcilicet unionis hypoſtaticæ, quæ eſt gratia ſimpliciter infinita. Tertiò ratione gratiæ habitualis, non quia ſit phyſicè & intenſivè infinita, ſed quia moraliter & extēſivè infinita dici poteſt, & ſumma de potentia Dei ordinaria, ut ſecunda & tertiâ concluſione declaravimus.

18 Objicies ſecundò: Gratiæ habituali Chriſti ex conjunctione ad Verbum competit eſſe ſanctifi-

cati-

cativam ſine termino, hoc eſt cauſativam gratiæ infinitorum hominum, ſi darentur, non ſolùm meritoriè & moraliter, ſed etiam efficienter phyſicè: Atqui vis effectiva, ſyncategorematicè infinita, non poteſt convenire formæ non infinitæ intenſivè: Ergo gratia habitualis Chriſti intenſivè infinita eſt.

19 Reſpondeo diſtinguendo Majorem, illamque concedendo de phyſica efficientia inſtrumentali, negando autem de efficientia principali, & ſub eadem diſtinctione Minoris, negando Conſequentiam. Nam ut gratia Chriſti ſit inſtrumentaliter cauſativa gratiæ ſanctificantis ſine termino, non eſt neceſſarium quod aliquâ formâ phyſicâ permanente afficiatur, ratione cujus actu omnem gratiam quam cauſare poteſt contineat, ac per conſequens non requiritur quod actu infinita ſit, ſed ſufficit quod ſit potens elevari per motionem tranſeuntem à cauſa principali impreſſam.

20 Inſtabis: Gratiæ habituali Chriſti convenit ex conjunctione ad Verbum eſſe in actu cauſativam phyſicè gratiæ ſanctificantis ſine termino: Ergo nulla ſolutio. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Calor ex conjunctione ad ignem eſt in actu cauſativus phyſicè inſtrumentaliter ignis: Ergo pariter gratia habitualis Chriſti, ex conjunctione ad Verbum, eſt in actu conſtituta ad cauſandam phyſicè inſtrumentaliter gratiam ſanctificantem ſine termino.

21 Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, nego conſequentiam & paritatem. Ratio diſcriminis eſt, quia calor ſeipſo phyſicè dimanat ab igne, eique ſubordinatur, & ideo eſt potens ad producendum ignem in virtute ignis, intranſitivè, non tranſitivè, ut loquitur Cajetanus; id eſt non per virtutem à calore realiter diſtinctam, derivatam ab igne; ſed quia calor ſuâ entitate eſt virtus ignis, eique ſubordinatur, ut docent noſtri Thomiſtæ in Philoſophia: Gratia autem habitualis Chriſti non ſic comparatur ad Verbum, & ideò per ſeipſam non eſt conſtituta in actu ad producendam phyſicè inſtrumentaliter gratiam in hominibus, ſed ad hoc indiget motione divinâ, per quam elevetur & conſtituatur in actu ad illam phyſicè inſtrumentaliter cauſandam.

22 Addo, quod conjunctio caloris ad ignem eſt conjunctio formalis, quia eſt conjunctio formæ accidentalis & inferioris ad formam ſubſtantialem & ſuperiorem, cui intrinſecè ſubordinatur, ac per conſequens ab ea participat intrinſecam virtutem ad producendum ignem. Conjunctio autem gratiæ habitualis Chriſti ad Verbum, non eſt conjunctio formalis, ſed ſolùm ſecundùm ſuppoſitum, vel in ſuppoſito, quæ conjunctio ſuppoſitalis appellari poteſt, quia Verbum non habet rationem formæ, ſed ſuppoſiti, & termini complentis naturam humanam: ſuppoſitum autem terminans, in ratione terminantis, non conſtituit in actu primo potens ad cauſandum, ſed ſolùm complet naturam, & conſtituit principium operativum ut quod.

23 Objicies tertiò: Chriſtus non potuit eſſe magis gratus Deo, nec magis illi unitus, quàm ſit de facto: Sed ſi gratia ejus habitualis eſſet gradualiter & intenſivè finita, Chriſtus poſſet eſſe magis gratus Deo, illique magis unitus: Ergo gratia habitualis Chriſti gradualiter & intenſivè finita non eſt. Major patet, quia Pater æternus Filium ſuum unigenitum infinitè diligit: Ergo non poteſt illi eſſe magis gratus & acceptus. Minor verò probatur: Effectus formalis gratiæ ſanctificantis eſt reddere hominem Deo gratum & acceptum: Sed ſi gratia Chriſti ſit intenſivè finita, potuit augeri, & fieri major ſeu intenſior: Ergo Chriſtus potuit eſſe magis gratus Deo, illique magis acceptus.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Chriſtus non potuit eſſe magis gratus Deo, gratitudine perſonali, concedo Majorem, gratitudine formali, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Solutio patet ex ſuprà dictis: Chriſtus enim (ut ſuprà oſtendimus) duplici titulo fuit gratus Deo, illique unitus; ratione ſcilicet unionis hypoſtaticæ, ſeu divinæ perſonalitatis, humanitati illius ſubſtantialiter conjunctæ; & ratione gratiæ habitualis & ſanctificantis, quæ eſt qualitas creata animæ inhærens. Ex primo capite Chriſtus eſt infinitè gratus Deo, & infinito modo illi unitus, non autem ex ſecundo, præſertim ſi gratia in eſſe phyſico duntaxat conſideretur; cùm enim ſub hac conſideratione finita ſit, etiam conſtituit Chriſtum gratum finito modo, gratitudine formali: quia tamen conſiderata in eſſe moris, infinita eſt, ob conjunctionem cum gratia unionis, ut concluſione 3. declaravimus, in illo ordine efficit ſuum ſubjectum infinitè gratum, redditque operationes Chriſti infinitè meritorias & ſatisfactorias. 24

25 Objicies quartò: Si gratia Chriſti eſſet intenſivè finita, purus homo poſſet ad illius perfectionem ſeu intenſionem pertingere, imò & illam ſuperare, cùm gradus finitus cujuslibet formæ adæquabilis & ſuperabilis ſit: Sed hoc videtur abſurdum, & gratiæ Chriſti injurioſum: Ergo & illud.

Hoc argumento ducti Begardi affirmabant olim deveniri in hac vita ad certum charitatis & gratiæ terminum, ultra quem homo progredi nequeat bene faciendo atque merendo: timebant enim ne ſi hoc darent, ſequeretur aliquem purum hominem excedere Chriſtum charitate & gratiâ ſanctificante. Sed hic metus vanus planè fuit, quia menſura gratiæ ſanctificantis ad quam de facto quis perventurus eſt, non obtinetur niſi juxta vires & auxilia, quæ à Deo ſupernaturaliter exhibentur: illis autem Deus ex ſua infinita providentia certum terminum præfixit, ſicque datur terminus extrinſecus gratiæ & charitatis per puros homines obtinendæ, qui nunquam terminum & perfectionem gratiæ & charitatis Chriſti attinget.

26 Objicies quintò contra ſecundam concluſionem: Nihil poteſt eſſe majus infinito: Sed per potentiam Dei abſolutam, poteſt dari major gratia, etiam in eſſe gratiæ, quàm ſit gratia Chriſti habitualis: Ergo hæc in ratione gratiæ infinita non eſt. Minor probatur: Gratia Chriſti non ſe extendit ad merendam Incarnationem Patris, vel Spiritus ſancti, nec etiam ad cauſandam gratiam Angelis & primis parentibus in ſtatu innocentiæ, ut infrà oſtendemus, nec ſimiliter ad ſalvandos reprobos: Sed Deus potuit conferre gratiam quæ ſe extenderet ad omnes illos effectus: Ergo potuit cauſare gratiam majorem in eſſe gratiæ, quàm ſit ea quæ humanitati Chriſti communicata fuit.

27 Reſpondeo negando Minorem, ad cujus probationem dicendum eſt, gratiam Chriſti, quantùm eſt ex parte ſua, habuiſſe ſufficientem virtutem ad merendam Incarnationem Patris & Spiritus

Sancti, & ſimiliter ad cauſandam gratiam in Angelis & primis parentibus; quia tamen Chriſtus Dominus de facto non ordinavit propria merita ex gratia procedentia ad tales effectus, de facto non ſe extendit ad illos.

28 Objicies ſextò: Gratia in eſſe gratiæ reddit hominem acceptum ad gloriam: Sed gratia habitualis Chriſti non reddit illum acceptum ad gloriam infinitam: Ergo non eſt infinita in ratione gratiæ.

29 Reſpondeo primò, acceptationem ad gloriam per modum hæreditatis, præſtari à gratia habituali, prout qualitas phyſica eſt, ſubindeque gloriam, ut hæreditatem, debere commenſurari cum phyſica entitate illius, poſſe tamen dari alteram acceptationem ad gloriam per modum præmii & coronæ, quæ actibus meritoriis correſpondet; & iſtam reddere Chriſtum acceptum ad gloriam infinitam, cum in actibus meritoriis Chriſti, quantùm eſt de ſe, condignitas infinitæ gloriæ detur.

30 Secundò reſponderi poteſt cum Joanne à S. Thoma, conceſſa abſolutè Majori, negando Minorem: ſicut enim gratia Chriſti, ut conjuncta Verbo, eſt infinita moraliter, ita dat acceptationem ad gloriam infinitam, nõ quidem phyſicè & intenſivè, ſed moraliter & appretiativè; quia etiã ipſa gloria Chriſti habet infinitum valorem & æſtimabilitatem ex conjunctione ad Verbum, & ex eo quod actibus meritoriis Chriſti, qui in genere moris ſunt valoris infiniti, correſpondet.

31 Objicies ſeptimò: D. Thomas hic art. 11. docet gratiam Chriſti poſſe dici infinitam, ſicut lux Solis infinita dicitur: Sed lux Solis non eſt infinita ſimpliciter in ratione lucis, aliàs omnem lucis perfectionem contineret: Ergo pariter gratia habitualis Chriſti non eſt infinita ſimpliciter in ratione gratiæ, vel in eſſe moris.

32 Reſpondeo illam ſimilitudinem D. Thomæ non tenere in omnibus, ſed in hoc quod ſicut lux Solis non determinatur ad hunc vel illum effectum in particulari, ſed generaliter ſe extendit ad omnes effectus lucis; ita gratia Chriſti generaliter ſe extendit ad omnes effectus poſſibiles gratiæ, ut ſuprà dictũ eſt. Differentia tamen eſt inter gratiam Chriſti, & lucem Solis, quoad hoc quod lux Solis habet ſolùm eſſe phyſicũ, nec participat aliquam dignitatẽ moralem ex ſubjecto in quo eſt: At verò gratia Chriſti non ſolùm habet eſſe phyſicum, ratione cujus eſt finita in genere phyſico; ſed etiam participat dignitatem quandam moralem ex ſuppoſito divino in quo eſt, & quia hæc dignitas eſt ſimpliciter infinita, gratia Chriſti in eſſe gratiæ, vel in eſſe moris ſpectata, dicenda eſt ſimpliciter infinita; lux autem Solis non eſt dicenda ſimpliciter infinita, ſed tantùm cum addito, vel ſecundùm quid.

§. III.

Corollarium notatu dignum.

33 EX dictis inferes, quod ſi non repugnaret qualitas infinitæ intentionis in actu, gratia Chriſti hanc infinitatem habuiſſet.

Probatur primò hoc corollarium: Si Chriſtus ſuis meritis aſſecutus fuiſſet gratiam, foretque poſſibilis infinita intenſio illius, eam ſuis meritis obtinuiſſet; nam illius merita, cum eſſent valoris infiniti, ad gratiam infinitè intenſam haberent condignitatem, & aliàs abſque fundamento ſolido pactum ex parte Dei, & ordinatio ex parte Chriſti ad illam promerendam negarentur: Ergo licèt Chriſtus abſq; meritis gratiam obtinuerit, ſi tamen foret poſſibilis infinita intenſio gratiæ, de facto fuiſſet ei infuſa. Patet Conſequentia: aliàs meliùs fuiſſet Chriſto gratiam per merita quàm ſine meritis obtinere, & iſto exceſſu ſine cauſa fuiſſet privatus, quod aſſerendum non eſt. 34

Probatur ſecundò: Gratia infinitè intenſa humanitatem Chriſti, ob illius conjunctionem ad Verbum, deceret, cùm ſit diſpoſitio illam concomitans, ut diſp. 10. oſtenſum eſt: Ergo ſi illa eſſet poſſibilis, de facto fuiſſet humanitati Chriſti collata.

Confirmatur: Deus taliter erga Chriſtum ſe geſſit, ut omnia dona unioni hypoſtaticæ & viſioni beatificæ non repugnantia ipſi conceſſerit, & hoc ob dignitatem Verbi terminantis humanitatem: Sed gratia infinitè intenſa, nec viſioni beatificæ, nec unioni hypoſtaticæ repugnaret, imò iſtam maximè deceret: Ergo ſi gratia infinitè intenſa eſſet poſſibilis, de facto fuiſſet humanitati Chriſti conceſſa, ob dignitatem Verbi terminantis humanitatem. Sicut etiam ſi poſſibilis eſſet omnium poſſibilium cognitio, de facto Chriſtus omnia poſſibilia cognoſceret; quia ſimiliter omnium poſſibilium cognitio humanitatem Chriſti deceret, ob dignitatem Verbi illam terminantis.

Dices: Gratia infinitè intenſa ad finem redẽptionis neceſſaria non eſt, utpote cùm non ex illa, ſed ex gratia unionis infinitas meritoria & ſatisfactoria in operationibus Chriſti ſumatur: Ergo cùm gratia non minùs abhorreat à ſuperfluo quàm natura, etſi gratia infinitè intenſa foret poſſibilis, non fuiſſet tamen humanitati Chriſti collata. 35

Sed contra: Infuſio gratiæ habitualis in primo inſtanti conceptionis, ad finem redemptionis non fuit neceſſaria, & tamen quia humanitatem Chriſti ob dignitatem Verbi decebat, Theologi fatentur eam ab initio cõceptionis habuiſſe: Ergo ſimiliter, quamvis gratia infinitè intenſa ad finem redemptionis neceſſaria non eſſet, quia tamen humanitatem Chriſti, ob dignitatem Verbi, deceret; ſi fuiſſet poſſibilis, de facto humanitati Chriſti conceſſa fuiſſet. Addo, quod ſi hæc inſtantia valeret, ſequeretur non fuiſſe infuſam Chriſto gratiam habitualem, illa enim ad finem redemptionis non erat neceſſaria ſimpliciter, cùm non ex illa, ſed ex gratia unionis, ſeu infinita dignitate perſonæ divinæ, infinitas meritoria & ſatisfactoria in operationibus Chriſti ſumatur.

ARTICULUS II.

Vtrum in Chriſto ſit gratiæ plenitudo, ſubindeque gratia tam intenſa, ut omnem gratiam Angelorum & hominum collectivè ſumptam excedat?

§. I.

Quibusdam præmiſſis, prima difficultas reſolvitur.

36 SUppono primò ex D. Thoma hic art. 9. duplicem poſſe dari gratiæ plenitudinem: alteram intenſivam, quæ ſumitur ex intenſione illius in anima; alteram extenſivam, quæ eſt ex virtute

te operativa illius, quâ ad omnes ejus effectus ſe A extendit.

Suppono ſecundò ex eodem S. Doctore art. 10. plenitudinem intenſivam gratiæ adhuc eſſe duplicem: alteram formalem quæ ſe tenet ex parte ipſius gratiæ, quando ſcilicet habetur in maxima excellentia & intenſione quæ poteſt haberi de potentia ordinaria; alteram ſubjectivam ſe tenentem ex parte ſubjecti; quando nimirum ſubjectum habet omnem gratiam ad ſuum ſtatum ſeu officium pertinentem, & à divina providentia & ſapientia omnia in numero, pondere & menſura diſponente & producente, præordinatam & præparatam.

38 Suppono tertiò, quod licèt gratia Christi in- B tenſivè finita ſit, ut articulo præcedenti oſtendimus, tam copioſa tamen & intenſa eſt, ut non modo eam nullius puræ creaturæ gratia exceſſerit, ſed ne æquaverit quidem. Unde Gregorius Magnus lib. 18. moral. cap. 34. exponens verba illa Job: *Non adæquabitur ei topazium*, ad ſanctos homines aptat, qui quantâlibet ſanctitatis prærogativâ præfulgeant, Christo æquari vel comparari non poſſunt, quia omnes quotquot ſtillicidium aliquod ſanctitatis ſunt adepti, è Christi fonte hauſerunt gratiam. *Dum in Deum* (inquit) *converſa gentilitas credidit, ex ea multi ita ſunt à no Spiritus locupletati, ut quaſi multis coloribus ſic multis virtutibus luceant. Sed ne acceptis quibuſquam virtutibus* C *extollatur, à ſancto viro nunc dicitur. Non adæquabitur ei topazium de Æthiopia ac ſi aperte dicat: Nullus ſanctorum, quibuslibet virtutibus plenus, ex iſta tamen ingrediens mundi collectus, æquari ei poteſt de quo ſcriptum eſt, quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Et exponens illud Canticorum 1. *Nolite me conſiderare quod fuſca ſim, quia decoloravit me Sol*, hoc refert ad ſponſam, ſeu animam, quæ à Christo vero justitiæ Sole profitetur ſe decoloratam. *Sol* (inquit) *tam decoloravit, quia quantumlibet fulgeat anima, in comparatione Christi fulgorem amittit. Sunt quippe nonnulli qui in hac nocte mundi, velut ſtella hominibus fulgent, & luminaria proximis apparent: ſed mox ut juſtitiæ Christi ſe comparant, quaſi ſine luce ſunt,* D *qui bene incomparabiliter prius hominibus lucebant.*

Hæc ſunt certa & indubitata apud omnes, 39 unde ſolùm difficultas eſt, an in anima Christi ſit gratiæ plenitudo, eaque tanta, ut non ſolùm intenſionem gratiæ cujuslibet hominis, vel Angeli, ſed omnem etiam gratiam Angelorum & hominum collectivè ſumptam excedat? Pro reſolutione,

Dico primò: in Christo eſt plenitudo gratiæ, tam intenſiva, quam extenſiva, ſecundùm potentiam Dei ordinariam; nec tantùm ea quæ ſe tenet ex parte ſubjecti, & ſubjectiva dicitur, ſed etiam quæ ſe tenet ex parte ipſius gratiæ, & formalis appellatur. E

Prima pars hujus concluſionis patet: Tunc e- 40 nim habetur plenitudo gratiæ, tam intenſiva, quàm extenſiva, ſecundùm potentiam Dei ordinariam, quando habetur in ea intenſione quâ major dari non poteſt ex divina ordinatione, & ſe extendit ad omnes effectus gratiæ, juxta eandem ordinationem poſſibiles: Sed talis eſt gratia Christi, ut ſtatim dicetur: Ergo in Christo eſt plenitudo gratiæ, tam intenſiva, quàm extenſiva, ſecundùm potentiam Dei ordinariam.

41 Secunda verò pars ſuadetur. Et inprimis quod in Christo ſit plenitudo gratiæ, ſe tenens ex parte ſubjecti, manifeſtum eſt: Tunc enim aliquis dicitur habere plenitudinem gratiæ ex A parte ſubjecti, quando habet omnem gratiam ſtatui & officio ad quod à Deo eligitur neceſſariam, ut in ſecunda ſuppoſitione declaravimus: Sed Christus habet gratiam neceſſariam ad dignitatem Capitis & Redemptoris, ad quam à Deo electus eſt, cùm Deus unicuique det gratiam juxta exigentiam officii ad quod eligitur, quia eligendo aliquem ad aliquod officium, non ſupponit, ſed reddit ipſum idoneum: Ergo in Christo eſt plenitudo gratiæ ſe tenens ex parte ſubjecti.

Quod autem etiam in eo ſit plenitudo gra- 42 tiæ ſe tenens ex parte ipſius, probatur triplici ratione D. Thomæ hic art. 9. Prima eſt: Quantò a- B liquod receptivum propinquius eſt cauſæ influenti, tantò abundantius ipſius influxum recipit: Ergo anima Christi, quæ propinquius conjungitur Deo inter omnes rationales creaturas, ratione unionis hypoſtaticæ, maximam recipit influentiam gratiæ ejus.

Secunda: Anima Christi gratiam recepit, ut 43 ex ea quodammodo transfunderetur in alios: Ergo oportuit quod haberet maximam gratiã; ſicut ignis qui eſt cauſa caloris in omnibus calidis, eſt maximè calidus. Quam rationem eleganter expendit Novatianus in lib. de Trinit. cap. 19 his verbis: *Spiritus ſanctus habitat in Christo plenus & totus, nec in aliqua menſura aut portione mutilatus, ſed* C *cum tota ſua redundantia cumulatè distributus & miſſus, ut ex illo delibationem quandam gratiarum cæteri conſequi poſſint, totius ſancti Spiritus in Christo fonte remanente, ut ex illo donorum atque operum vena duceretur, Spiritu ſancto in Christo affluenter habitante.*

Tertia: Anima Christi habuit gratiam ad o- 44 mnes operationes vel effectus gratiæ, quia ei fuit data tanquam cuidam universali principio in genere habentium gratiam: Sed virtus primi principii alicujus generis, univerſaliter ſe extendit ad omnes effectus illius generis, juxta Dionyſium 4. de divinis nominib. & Philoſophum dicentem, quod primum in unoquoque genere eſt cauſa cæterorum illius generis: Ergo in D Christo eſt plenitudo gratiæ formalis, & tenens ſe ex parte gratiæ.

Aliam rationem inſinuat idem S. Doctor ar- 45 ticulo undecimo in eo p. ubi ſic diſcurrit: *Sicut aliarum formarum eſt ex divina ſapientia determinata propria menſura, ita & gratiæ ſecundùm illud Sapientiæ 11. Omnia in numero & pondere & menſura diſpoſuiſti. Menſura autem unicuique formæ præfigitur per comparationem ad ſuum finem: ſicut non eſt major gravitas, quam gravitas terræ, quia non poteſt eſſe inferior locus loco terræ. Finis autem gratiæ eſt unio creaturæ rationalis ad Deum: non poteſt autem eſſe, nec intelligi major unio creaturæ rationalis ad Deum, quàm quæ eſt in perſona; & ideo gratia Christi pertingit ad ſummam* E *menſuram gratiæ.*

Hanc gratiæ Christi plenitudinem diligenter 46 enucleat Toletus in cap. 1. Joan. annot. 47. & in cap. 1. Lucæ annot. 104. eamque eleganter expreſſit Laurentius Justinianus, libro de casto connubio Christi & animæ cap. 10. his verbis (Multimodè cognoſcitur illius gratiæ plenitudo, in Christo namque fuit *gratia ſufficientiæ*, quæ in justo quolibet reperitur. Fuit *gratia copiæ*, quæ Apoſtolis donata eſt, Spiritu ſancto ſuper ipſos deſcendente, ſicut ſcriptum eſt, *repleti ſunt omnes Spiritu Sancto*. Fuit *gratia univerſitatis*, quæ eſt in Eccleſia, cui nullum deeſt donum. Fuit *gratia excellentiæ*, quæ Beatæ Virgini concesſa eſt. Fuit *gratia ſuperaffluentiæ*, de qua dicitur, *plenum gra-*

gratiæ & veritatis. Fuit quoque in ipſo mediatore à ſui conceptione *gratia capitis*. Non ſolùm autem in quantum Deus caput eſt Eccleſiæ, ſed etiam in quantum homo & influit motum & ſpiritum gratiæ in cunctos qui illi copulantur per fidem rectam, vel fidei ſacramentum. Fuit etiam gratia unionis, de qua ſuprà dictum eſt.) Hæc Juſtinianus de plenitudine gratiæ Chriſti. Sed cave ne putes hanc tantam diverſitatem gratiarum, ex quibus hanc plenitudinem conflat conſtare ex multiplicibus formis ſupernaturalibus ſpecie diverſis; unica enim gratia Chriſti habitualis, vel unio hypoſtatica, ad illa omnia ſufficit.

§ II.

Duo corollaria notatu digna.

47 EX dictis inferes primò, plenitudinem gratiæ formalem eſſe propriam Chriſto, non verò plenitudinem ſubjectivam.

Prima pars hujus corollarii patet ex ſuprà dictis, ſolus enim Chriſtus habet gratiam, & in maxima excellentia ſeu intenſione quæ haberi poteſt de lege Dei ordinaria, & in maxima extenſione ad omnes gratiæ effectus.

Secunda etiam manifeſta eſt: Tunc enim aliquis dicitur habere plenitudinem gratiæ ſubjectivam, ſeu ex parte ſubjecti ſe tenentem, quando habet omnem gratiam ad ſuum ſtatum ſeu officium pertinentem; & ſecundùm menſuram ei à Deo præfixam, ut in ſecunda ſuppoſitione declaravimus: At non ſolùm Chriſtus, ſed etiam ſancti habent gratiam intenſam ſecundùm menſuram à Deo præfixam, juxta illud Pauli ad Epheſios 4. *Unicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.* Similiter plures ſancti habuerunt omnem gratiam ad eorum ſtatum & officium pertinentem, unde idem Apoſtolus ad Epheſ. 3. *Mihi omnium Sanctorum minimo data eſt gratia hæc illuminare omnes, &c.* Ergo plenitudo gratiæ ſubjectiva, non eſt propria Chriſti, ſed pluribus Sanctis convenit. Quare S. Doctor hic art. 10. ad 1. *Beata Virgo dicta eſt plena gratia, non ex parte ipſius gratiæ, quia non habuit gratiam in ſumma excellentia qua poteſt haberi, nec ad omnes effectus gratiæ, ſed dicitur fuiſſe plena gratia per comparationem ad ipſam, quia ſcilicet habebat gratiam ſufficientem ad ſtatum illum ad quem erat electa à Deo ut eſſet ſcilicet mater unigeniti ejus. Et ſimiliter Stephanus dicitur plenus gratiâ, quia habebat gratiam ſufficientem ad hoc quod eſſet idoneus miniſter & teſtis Dei, ad quod erat electus. Et idem dicendum de aliis. Harum tamen plenitudinum una eſt plenior alterâ, ſecundùm quod aliquis eſt divinitùs præordinatus ad altiorem vel inferiorem ſtatum.* Unde inter omnes ſanctos Beatiſſima Virgo, utpote ad dignitatē matris prædeſtinata, plenitudinem gratiæ ſubjectivam perfectiſſimè habuit, ut diſertè declarat D. Bernardus homilia 3. ſuper *Miſſus eſt*, his verbis: *Legimus in Actibus Apoſtolorum, Stephanum plenum gratiâ, & Apoſtolos fuiſſe repletos Spiritu ſancto, ſed longè diſſimiliter à Maria. Alioquin nec in illis habitavit plenitudo divinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria; nec illi conceperunt de Spiritu ſancto, quomodo Maria.*

48 Inferes ſecundò, in Chriſto plenitudinem gratiæ formalem, coincidere cum plenitudine gratiæ ſubjectiva: quia eſt in illo in ſummo ſecundùm determinationem divinæ voluntatis & ſapientiæ, nam inter gradus gratiæ quos Deus impertiri decrevit, ſupremum Chriſto conceſſit. Non ſic in aliis ſanctis, & ideò in illis plenitudo gratiæ ſubjectiva, cum plenitudine formali non coincidit, ſicut in Chriſto.

§. III.

Alia difficultas expeditur.

DIco ſecundò: gratia Chriſti habitualis intenſione ſuperat totam gratiam Angelorum omnium ſimul ſumptorum. Ita Alvarez diſput. 37. & Suarez diſp 22. ſect. 2. in fine, & alii, ſequiturque ex jam dictis: Nam ſi anima Chriſti gratiam recepit, ut ex ea quodammodo transfunderetur in alios; & ſi de plenitudine ejus omnes creaturæ rationales accipiunt quaſdam tantùm gratiæ particulas, nunquam adæquabunt, etiam ſimul collectæ, ejus plenitudinem, ſed illa totam gratiam Angelorum omnium & hominum ſimul ſumptorum intenſione ſuperabit. 49 Et certè ita ſentire decet de vero juſtitiæ Sole, & gratiarum omnium fonte. Sicut enim Sol plus ſolus lucis habet, quàm quævis lucida inferiora; ita & Chriſtus plus ſanctitatis & gratiæ ſortitur ſolus, quàm ſimul omnes ſancti in cœlo & in terra, habentes de plenitudine ejus exiguam participationem. Item ſicut fons plus aquæ habet, quàm rivi omnes ad quos ab ipſo aqua defluit; ita & Chriſtus, quem pulcherrimè fonti gratiæ comparat S. Bernardus ſerm. de nativit. Deiparæ, uberiorem gratiam ſanctificantem adeptus eſt, quàm omnes ſimul qui ab eo gratiam hauriunt, et hoc quia eſt unigenitus, & Filius naturalis: propterea dicitur ad Hebræos 1. *Tantò melior Angelis effectus* (non ſolum in gratia unionis, ſed etiam in gratia habituali) *quantò differentius præ illis nomen hæreditavit: cui enim dixit aliquando Angelorum filius meus es tu, ego hodie genui te.* Unde Cyrillus lib. 11. in Joan. cap. 17. *Sancti velut vernæ in domo ſunt, filius autem ut dominus in domo ſua verſatur.* Ex quo infert, quod *alii Sancti habuerunt quædam gratiæ munera, Chriſtus amplam & totam hæreditatem.* Et Hieronymus in caput undecimum Iſaiæ: *Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare corporaliter, nequaquam per partes, ut in cæteris Sanctis, ſed juxta Evangelium quod Hebræo ſermone conſcriptum legunt Nazaræi, deſcendit ſuper eum omnis fons Domini.* Ergo Scripturæ & SS. Patribus conſonum eſt aſſerere, gratiam Chriſti habitualem, totam gratiam Angelorum & hominum, ſimul & collectivè ſumptam, intenſione ſuperaſſe.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam concluſionem: Gratia Chriſti non fuit infinita intenſivè, ſed potuit augeri, ut dicemus articulo ſequenti, & ſimiliter non produxit in Chriſto omnes virtutes quæ ab ea ſolent emanare, nimirum fidem, ſpem, & pœnitentiam: Ergo nec intenſiva nec extenſiva plenitudo gratiæ fuit in anima Chriſti.

50 Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam, licèt enim gratia Chriſti intenſivè finita fuerit, fuit tamen ſumma quæ ex Dei ordinatione danda erat, quod ſufficit ut anima Chriſti plenitudinem gratiæ habere dicatur, & collectionem totius gratiæ omnibus ſolis

[illegible] omnibus collatæ eſſe [illegible] de [illegible] p[illegible] Chriſto [illegible] d[illegible] D[illegible] q[illegible] *[illegible] in qu[illegible] [illegible] gratiam inquantum [illegible] non v[illegible] habitu: unde [illegible] quod [illegible] Chriſto, qui eſt author gratiæ, [illegible] quot imperfectiones [illegible] fides & ſpe[illegible], [illegible] quidquid eſt perfectionis in [illegible] & ſpe[illegible], in Chriſto eſt mul[illegible]. Sicut in igne non ſunt omnes modi caloris de[illegible] defe[illegible], ſed quidquid pertinet ad per[illegible]ionem caloris.*

D [illegible]jicies ſecundo contra ſecundam concluſionem [illegible] habitualis fuit collata Chriſto à [illegible] ſuæ conceptionis, juxta diſpoſitionem [illegible] per actum charitatis, ut diſputa[illegible] dictum eſt. Sed videtur impoſ[illegible] unicus actus charitatis in illo inſtan[illegible] elicitus fuer[illegible] tam intenſus ut [illegible] intenſionem actuum charitatis Ange[illegible] [illegible] exigeret intenſiorem gratiam, [illegible] omnibus illis collectivè ſumptis: Ergo gratia habitualis Chriſti Domini, non exce[illegible] in intenſione omnem gratiam Angelorum, [illegible] hominum ſimul ſumptam.

Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Mi[illegible]: Chriſtus enim à primo conceptionis momento ardentiſſimam charitatem erga Deum e[illegible], [illegible] adeò intenſam, ut præ ea non modò ſanctorum quorumlibet virorum [illegible] tantopere inter nos celebrati ardores, ſed etiam Cherubinorum & Seraphinorum incendia, plane [illegible], ut luculenter oſtendit Joannes Avila Tractatu in illud *Audi filia*, capite 78. 79. & [illegible] latine expreſſ[illegible] Roſſignolio libro tertio diſp. Chriſt. perfectionis capite vigeſimo ſexto. Ratio etiam id ſuadet. Nam perfectio charitatis [illegible] Deum, ex perfectione & charitate notitiæ quâ cognoſcitur, metienda eſt, cùm cognitio intellectus ſit regula actuum voluntatis: At Chriſtus [illegible] ſcientiam infuſam, & viſionem beatificam, Dei vultum & infinitam ejus pulchritudinem, à primo conceptionis momento clariſſime con[illegible]. Ergo actus charitatis quem tunc elicuit [illegible] illius regula dicatur eſſe viſio beata, ſive [illegible] ſcientiæ infuſæ) ferventiſſimus fuit, & adeò intenſus, ut omnium actuum charitatis Angelorum & hominum intenſionem ac fervorem ex[illegible]. Ex quo infert ſanctus Thomas [illegible] qu. [illegible] art. 4 quod *Chriſtus in primo inſtanti ſuæ conce[illegible] accepit non [illegible] tantam gratiam, quantam [illegible] comprehenſores habent, ſed etiam omnibus comprehenſo[illegible] majorem.*

[illegible] tertio: Si quæ ratio ſuaderet ponere [illegible] gratiam in Chriſto, maximè quia [illegible] Angelorum & hominum; & ſic in ipſo [illegible] capite debet contineri omnis gratia [illegible] membra [illegible]nda: At ex ratione ſeu dignitate [illegible] non tantâ [illegible] intenſio gra[illegible] oppo[illegible] Ergo, &c. Major patet [illegible], Minor ve[illegible] ſuadetur. Debet [illegible] & [illegible] caput [illegible] & [illegible] caput naturale & m[illegible] naturalia [illegible] non quant[illegible] mol[illegible] [illegible] erit [illegible] tas [illegible] ſecu[illegible] gratiam [illegible]

[illegible] B ſegan[illegible] [illegible] ad opus [illegible] ibus, [illegible] quod [illegible] membra, & q[illegible] membra, & quia [illegible] ſunt [illegible] us, & in Chriſto [illegible] omne[illegible] Auguſtinus Epiſtola [illegible] Da[illegible]. D[illegible] tamen in hoc, quod q[illegible] in viventibus [illegible] ſtantiali [illegible] determinatam quantitatem, tum i[illegible] in membris, ut [illegible] operationes vitales [illegible] valeant, neceſſe eſt, ut caput naturale [illegible] quantitatem [illegible] habeat, quàm totum corpus.

B Cæterùm gratia habitualis, quæ eſt [illegible] qua vivificatur corpus myſticum [illegible], non vendicat ſibi determinatam intenſionem, ſed poteſt augeri in infinitum, [illegible] ſequenti dicemus. Unde in capite [illegible] poteſt [illegible] magis [illegible], quàm in membris aliis abſque [illegible] membra impediantur, quin [illegible] excellentiam capitis pertinet [illegible] in tantâ abundantia fuerit [illegible] gratia habitualis. 50

Objicies [illegible] Sancti [illegible] Scriptura dicuntur pleni gratiâ, [illegible] Virgo, D Stephanus, & Apoſtoli [illegible] gratia Chriſti habitualis, totam gratiam A[illegible] C hominum ſimul ſumptam [illegible] ne excedere; nulla enim major [illegible] vel abundantia concipi poteſt, [illegible]

Sed negatur Conſequentia, [illegible] ſuprà dicemus, cùm aliqui Sancti in Scriptura pleni gratiâ dicuntur, hoc de plenitudine [illegible], quæ ſolùm importat omnem gratiam [illegible] ad ſtatum & officium ad quod à Deo vocati ſunt pertinentem, intelligendum eſt. Cùm verò Chriſtus plenus gratiâ appellatur, hoc de plenitudine non ſolùm ſubjectiva, ſed etiam [illegible] debet, id eſt [illegible] gratia exiſtente in ſumma intenſione quæ de lege & potentia Dei ordinaria [illegible] poteſt ut ſuprà declaravimus. Unde benè [illegible] homil. 29. in Lucam: *[illegible]uando legis in Evangelio Ieſum autem plenum Spiritu ſancto reverſum eſt [illegible] & in Actibus* D *Apoſtolorum ubi dicitur quod repleti ſunt [illegible] Spiritu ſancto, vide ne æquales putes eſſe Apoſtolos [illegible] ſalvatori. [illegible] & Ieſum, & Apoſtolos, & alium quemlibet Sanctorum plenos Spiritu ſancto agnoſce, ſecundum menſuram vaſculi ſui. Et quomodo v. g. ſi volueris dicere, hæc vaſa plena ſunt vino & oleo, non ſtatim indicas quod æquali menſurâ plena ſint: ſiquidem aliud ſextarium [illegible] poteſt, aliud urnam, aliud amphoram: eodem modo & Ieſus [illegible] Paulus pleni erant Spiritu ſancto; ſed mult[illegible] vas Pauli minus erat vaſe Ieſu, & tamen erat ſecundum menſuram [illegible] utrumque completum.*

§ V.

Duo Corollaria notatu digna.

E Ex dictis in [illegible] primo, [illegible] in Chriſto [illegible] 8 [illegible] & [illegible] naturaliter [illegible] conſequitur [illegible] connaturaliter [illegible]

[illegible] sibi con[illegible] verò qu[illegible] enim g[illegible] in essen[illegible] fontem gratiæ [illegible] De[illegible] habet ex tali conj[illegible] suo opposito, [illegible] est pec[illegible] per gratiam [illegible] impeccabilis. Item [illegible] Christo habet [illegible] intentione [illegible] & plen[illegible]dinem co[illegible] seu de lege Dei o[illegible]tinari[illegible] debitam, [illegible] us. Ergo habet [illegible] ad [illegible] statu[illegible] & mo[illegible] mal[illegible] ujus [illegible].

59 [illegible] esse undè [illegible] gratiæ [illegible]tudinem & abundantiam quam d[illegible] Christum non habuisse parti[illegible]latim & [illegible]ssione, sicut [illegible]s, sed [illegible] primo co[illegible] momento quo benedicta [illegible] anima [illegible] est [illegible] ut dein de nullum pro[illegible] gr[illegible] sanctificante incrementum fecerit. Ratio est, quia plenitudo illa gratiæ habitualis [illegible] gratia unionis, ut rivus a fonte manavit, [illegible] Joan. 1. dicitur: *Vidimus gloriam ejus quasi [illegible] a Patre, plenum gratiæ & veritatis.* A [illegible] primo instanti conceptionis gratiam [illegible] habuit. Ergo & plenitudinem gratiæ habitualis. Unde Isaiæ 11. Spiritus Do[illegible], [illegible] est, interprete ibi D. Hieronymo, totus Spiritus sancti, & tota gratia Christo aliquando [illegible]entura, dicitur requietura super florem egredientem de radice Jesse, hoc est super Christum [illegible] cùm [illegible] conceptus est. Hinc Abbas G[illegible] serm. 2. de Annunt. bel[illegible] observat, Christum in Scriptura appellari [illegible]en, & florem, & fructum, quia sine [illegible] [illegible]us, ab initio conceptus sui, omni virtute & [illegible] in seipso extitit perfectus. Hinc etiam D. [Ber]nardus sermone secundo super *Missus est*, Christum sub specie vi[illegible] a fœmina circundati describens, ait: *Sive igitur latens in utero, sive vagiens in præsepio, sive jam [gr]andiusculus interrogans Doctores in templo, sive jam perfectæ ætatis [illegible] in populo, æquè profectò plenus fuit Spiritu sancto: nec fuit hora in quacunque ætate sua, quæ de plenitudine illa, quam in sua conceptione accepit in utero, aliquid minueretur, vel aliquid eidem adderetur; [illegible] a principio, tanquam plenus fuit [Sp]iritu sapientia & intellectus, Spiritu consilii [illegible], Spiritu scientia [&] pietatis, [&] Spiritu timoris [Dom]ini.*

60 Nec obstat [illegible] *[illegible] autem proficiebat sapientia, [illegible] & gratia.* [illegible]

[illegible]

B bor [illegible] Scriptura appel[illegible].

[illegible] d[illegible] mos, [illegible] dita a SS. Patribus, [illegible] homo [illegible] fecisse in sapientia & [illegible] habitus sapientiæ & gra[illegible] tantum secundum effe[illegible] crescente, [illegible] perfectio[illegible] interpretatio[illegible] [illegible] sermo secundo super *Missus est*, [illegible] ostendit summam Christi gratiam & [illegible] nullum incrementum successu tempo[ris] [illegible] pisse, addit: *Nec te moveat quod de eo legi[tur]: [Pu]er [illegible] autem proficiebat sapientia & ætate [illegible] a[pud] Deum & homines. Nam quod de sapientia [& gra]tia hic dictum est non secundum quod erat, [illegible] quod apparebat, intelligendum est. N[on] quia [a]liquid ei novum accideret, quod ante non [illegible] quod accidere videretur, quando [illegible]bat ip[illegible]. Tu homo cum proficis, non quando, nec [illegible] [illegible], sed te nesciente tua modo [illegible] pro[illegible] disponuntur. At verò puer Jesus qui [illegible] [di]sponebat & suam, & quando volebat, [illegible] sapiens apparebat; quando & qui[illegible] vi[illegible] [illegible] Similiter & cum omni gratia semper [illegible] sive quam apud Deum, sive quam apud homines [illegible] deberet pro suo tamen arbitrio, eam nunc p[illegible] [illegible]nus ostentabat, prout cernentium vel [illegible] vel saluti expedire sciebat. Constat er[go], [illegible] sua virilem animam habuit, [illegible] in cor[illegible] non apparuit.*

Ad majorem hujus interpretationis [illegible] dationem, observat Toletus in ejusdem Lu[cæ] [illegible] cum, quod in Scriptura nomine sapientiæ & gratiæ, non intelliguntur solùm [illegible] habitus sapientiæ & gratiæ san[cti]ficantis, sed [illegible] opera & verba, quæ à sapientia & gratia [illegible] ut 2. Paralip 9. & 3. Regum 1[illegible]. & Lucæ [illegible] dicitur Regina Saba vidisse sapientiam Sal[omon]is. Et Ecclesiastis decimo. *Verba sapientis gratia, [illegible]* [illegible] gratiosa. Et Jacobi primo. *Hæc est religio visitare pupillos*, id est, hæc sunt opera religionis. [illegible] ergo dicitur ab Evangelista quod Christus [pro]ficiebat sapientiâ & grat[illegible] [illegible] non ad ipsos habitus sapientiæ & gratiæ, se[d ad] opera ipsa & [ver]ba referri debet, [illegible] secundùm ætatis incrementum [illegible] sapientiora edebat [illegible] sapient[illegible] loquebatur, & perfect[illegible] tis operibus [illegible] umbebat.

Dices, Eodem modo [illegible] Christus pro[fe]cisse in gratia, quo in ætate [illegible] in ætate pro[illegible] [illegible] proportionatis; verum etiam [illegible] profecit quia [illegible] scienti[illegible] Christi [illegible] magis inte[illegible], de usu tamen temp[illegible] [illegible] natura [illegible] Thomam infra quæst 9 art. 4. E[illegible] etiam [illegible] habitu gratiæ crevit.

Respondeo quod [illegible] verbis de[illegible] ætate & sapientia, Evan[gelista] [illegible] tamen eodem [illegible] eo [illegible] & pro[fe]ctus [illegible]

[illegible]

tur & comprehenſor ejus gratia nullum incrementum intrinſecum poterat ſuſcipere.

64 Non deſunt etiam aliqui ex SS. Patribus, qui ut à prædicto Evangeliſtæ teſtimonio faciliùs ſe expediant, docent quod Chriſtus dictus eſt per ipſa ætatis incrementa creſcere in gratia, ſicut in ſapientia, non in ſua perſona, ſed in ſuo corpore myſtico, cujus perfectio dicitur fuiſſe Chriſti, quia Scriptura ſæpe tribuere ſolet capiti, quæ membris ipſis conveniunt. Ita Damaſcenus lib. 3. de fide cap. 22. & Dionyſius Alexandrinus contra Paulum Samoſatenum in reſponſione ad quæſtionem 5. ipſius Samoſateni.

ARTICULUS III.

Vtrum gratia habitualis Chriſti, de potentia Dei abſoluta, augeri poſſit?

65 Diximus *gratiam habitualem*, quia certum & indubitatum eſt, ſanctitatem à gratia unionis provenientem augeri non poſſe, tum quia eſt infinita ſimpliciter, tum etiam quia eſt donum ſubſtantiale, & conſequenter incapax incrementi. Addidi, *de potentia Dei abſoluta*, quia cùm in Chriſto ſit gratiæ plenitudo tam intenſiva quàm extenſiva, de lege Dei ordinaria poſſibilis, ut articulo præcedenti oſtenſum eſt; & gratia ejus ſit comprehenſoris exiſtentis jam in termino, manifeſtum eſt, illam de lege & potentia Dei ordinaria augeri non poſſe. Unde ſolùm reſtat difficultas & controverſia inter Theologos, an de potentia ſaltem abſoluta, major intenſivè eſſe poſſit?

66 Negativam partem docuerunt Durandus, Scotus, D. Bonaventura, Ricardus, & ex Thomiſtis Cajetanus, & Nazarius. Sed oppoſita ſententia multò videtur probabilior, & doctrinæ D. Thomæ conformior, eamque docent communiter Theologi, tam domeſtici quàm extranei, unde ſit

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

Dico igitur: Gratia Chriſti habitualis poteſt eſſe major intenſivè, de potentia abſoluta.

67 Probatur primò ex D. Thoma infrà qu. 10 art. 4. ad 3. ubi ſic ait: *Dicendum quod ſicut ſuprà dictum eſt de gratia, quod non poteſt eſſe major gratia Chriſti, per reſpectum ad unionem Verbi, idem etiam dicendum eſt de perfectione divinæ viſionis, licèt abſolutè conſiderando poſſit eſſe aliquis gradus ſublimior ſecundùm infinitatem divinæ potentiæ* Ex quibus verbis hoc poteſt deduci argumentum: Eadem ratio eſt, quoad augmentum intenſivum, de gratia habituali, & de viſione beatifica; cùm gratia habitualis, ut eſt in patria, ſit radix luminis gloriæ, & viſionis beatificæ: Sed viſio beatifica terminum augmenti non habet reſpectu potentiæ Dei abſolutæ, cùm, data quacunque viſione, *poſſit eſſe aliquis gradus ſublimior ſecundùm infinitatem divinæ potentiæ*, ut aſſerit S. Thomas: Ergo etiam gratia habitualis terminum augmenti non habet, ſed poteſt quacunque data in infinitum augeri, ſubindeque gratia habitualis Chriſti poteſt eſſe major intenſivè, de abſoluta Dei potentia. Unde idem S. Doctor hic art. 12. ait, quod *virtus divina poteſt facere aliquid maius & melius, quàm ſit habitualis gratia Chriſti.* Ubi loquitur de gratia Chriſti in eſſe qualitatis, ut patet ex argumento ad quod reſpondet, quod ſic procedebat: *Augmentum gratiæ fit per virtutem divinam: Sed virtus divina, cùm ſit infinita, nullo termino coarctatur: Ergo videtur, quod gratia Chriſti potuerit eſſe major.*

68 Probatur ſecundò concluſio: Eadem eſt ratio de augmento gratiæ, ac de augmento charitatis: Sed charitas Chriſti, de potentia abſoluta, poteſt eſſe major intenſivè: Ergo & ejus gratia. Major patet, cùm enim charitas conſequatur gratiam, ut proprietas eſſentiam, charitate creſcente, ipſa gratia creſcere debet. Minor verò probatur ex D. Thoma 2. 2. qu. 24. art. 7. in corp. ubi ſic diſcurrit: *Ipſa charitas ſecundùm rationem propriæ ſpeciei, terminum augmenti non habet, eſt enim participatio quædam infinitæ charitatis. Similiter etiam cauſa agens charitatem eſt infinitæ virtutis, ſcilicet Deus. Et ſimiliter etiam ex parte ſubjecti terminus præfigi non poteſt, quia ſemper charitate creſcente, ſuperexcreſcit habilitas ad huiuſmodi augmentum*: Ergo charitas terminum augmenti non habet, ſed data qualibet quantumcumque intenſa, poteſt ampliùs & ampliùs intendi; & per conſequens ipſa charitas Chriſti, quamvis intenſiſſima, de potentia abſoluta, poteſt eſſe major intenſivè.

69 Reſpondet Cajetanus 2. 2. quæſt. 24. art. 7. D. Thomam loqui de charitate viatoris, de qua verum eſt, poſſe in infinitum creſcere, non autem de charitate abſolutè reſpectu omnis ſtatus; cùm enim ad ſtatum termini vel comprehenſoris charitas pervenit, ipſam ampliùs augeri repugnat.

Sed contra primò: Ratio quâ D. Thomas probat charitatem terminum augmenti non habere in ordine ad potentiam Dei abſolutam, æquè probat de charitate patriæ, ac de charitate viæ: Ergo nulla ſolutio. Probatur Antecedens: Ratio qua utitur eſt quia Deus efficiens charitatem, eſt infinitæ virtutis, potentia receptiva illius limite caret; & charitas ex ſua ſpecie terminum augmenti non petit: Sed tria iſta illimitationis capita, tam bene reperiuntur in charitate comprehenſoris, ac in charitate viatoris: Ergo ratio D. Thomæ probat quamlibet charitatem, ſive ſit viatoris, ſive comprehenſoris, poſſe creſcere in infinitum.

Secundò, Eadem eſt ratio de charitate patriæ ac de viſione beatifica: Sed ex D. Thoma ſuprà citato, viſio beatifica terminum augmenti non habet, reſpectu potentiæ Dei abſolutæ: Ergo nec charitas patriæ.

70 Probatur tertiò concluſio ratione fundamentali: Potentia divina, cùm ſit infinita ſimpliciter, nullo finito termino coarctari poteſt: Sed gratia Chriſti habitualis intenſivè finita eſt, ut art. 1. demonſtravimus: Ergo de potentia Dei abſoluta poteſt magis intendi, & in eſſe phyſico eſſe major & perfectior, quamvis in eſſe moris, & ſecundùm valorem & dignitatem moralē quam habet ex perſona Verbi cui conjungitur, augmentum ſuſcipere nequeat, quia (ut ibidem oſtendimus) ſub hac ratione infinita eſt.

§. II.

Solvuntur objectiones.

71 Objicies primò: D. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 2. loquens de humanitate Chriſti ait: *Omne quod pertinet ad perfectionem gratiæ collatum ei fuit.* Et ibidem in ſecunda ſolutio-

tione ſubdit, quod *nulla poſſet eſſe major gratia, cujus capacitas creata ſit capax, nec poſſet facere aliquam capacitatem quæ non eſſet creata.* At ſi gratia Chriſti poſſet intenſivè augeri, non fuiſſet illi collatũ quidquid pertinet ad perfectionem gratiæ, cùm major illa intenſio ad rationem gratiæ attineret, & humanitati collata non fuiſſet. Similiter ſi gratia Chriſti de potẽtia abſoluta poſſet eſſe major intenſivè, in natura creata eſſet capacitas ad majorem gratiam, cùm implicet dari augmentum intenſivum gratiæ in creatura, niſi in illa ſit capacitas ad illud recipiendum: Ergo juxta D. Thomam, gratia habitualis Chriſti non potuit intenſivè augeri, de potentia Dei abſoluta.

72 Reſpondeo D. Thomam loco citato non loqui de gratia habituali Chriſti in ratione qualitatis, & ſecundùm quod eſt capax intenſionis; ſed ſecundùm quod habet rationem diſpoſitionis concomitantis vel conſequentis unionem hypoſtaticam; ſub qua ratione extrinſecè infinita eſt, ut art. 1. declaravimus. Unde loquendo de illa ut ſic conſiderata, verum eſt, collatum ei fuiſſe quidquid pertinet ad perfectionem gratiæ & non eſſe in natura capacitatem ad majorem gratiam, quia nulla gratia poteſt ad majorem & nobiliorem unionem diſponere, quam ſit unio perſonalis ad Deum. Quod autem hæc interpretatio ſit legitima, & ſanctus Doctor de gratia habituali Chriſti, conſiderata in ratione diſpoſitionis concomitantis vel conſequentis unionem hypoſtaticam, loquatur, patet ex ſolutione ad 3. ubi ſic ait: *Perfectio ad quam diſponit gratia, eſt conjunctio ad Deum, & hæc eſt multiplex. ſcilicet in ænigmate, & per ſpeciem: unde quantumcumque creſcat gratia viatoris, non poteſt eſſe ſimilis gratiæ comprehenſoris ſecundùm actum, quamvis virtute poſſit eſſe major; & eadem ratione, quantumcumque creſcat gratia perſonæ creatæ, non poteſt pervenire ad gratiam creaturæ aſſumptæ in unitate perſonæ, quæ ad unionem diſponit quodammodo, niſi & ipſa aſſumeretur: quia non eſt alter modus poſſibilis creaturæ quo conjungatur Deo, quam per unitatem perſonæ, ideò ſuprà dictum eſt* (ſolutione ad 2.) *quod capacitas creata non poteſt ampliorem gratiam recipere.* Hæc S. Thomas: quibus verbis apertè declarat, in reſponſione ad 2. locutum eſſe de gratia habituali Chriſti, in ratione diſpoſitionis ad unionem hypoſtaticam conſiderata.

73 Objicies ſecundò: D. Thomas hic art. 9. docet gratiam fuiſſe plenam in Chriſto, & ſecundùm virtutem operativam, quia in illo ſe extendit ad omnes effectus gratiæ, & ſecundùm intenſionem, quia fuit in illo gratia ſecundùm intenſionem in ſummo. Ex quibus verbis duplex poteſt argumentum confici. Primum eſt: In Chriſto eſt plenitudo gratiæ intenſiva, tam ex parte formæ, quàm ex parte ſubjecti: Sed talis plenitudo gratiæ in Chriſto ſalvari nequit, niſi ſit tanta, quod de potentia etiam abſoluta Dei augeri nequeat: Ergo gratia Chriſti habitualis non poteſt eſſe major intenſivè, de potentia abſoluta Dei. Major patet ex dictis articulo præcedenti. Minor probatur. Ille tantùm dicitur propriè plenus, qui ſecundùm eam capacitatem quâ aliquid in ſe continet, non poteſt amplius recipere; ſicut vas dicitur propriè plenum aquâ, cùm non poteſt plus aquæ recipere: Ergo ut Chriſtus propriè plenus gratiâ intenſivè dicatur, oportet quod habeat tantam intenſionem gratiæ, ut non poſſit habere majorem, etiam de abſoluta Dei potentia. Secundum argumentum eſt: Gratia habitualis, juxta D. Thomam, fuit in

A Chriſto in ſummo intenſionis: Sed quod eſt in ſummo, augeri nequit, etiam de potentia abſoluta: Ergo gratia habitualis Chriſti non potuit augeri de abſoluta Dei potentia.

Ad primum argumentum reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem dicatur, duplicem eſſe poſſibilitatem: alteram de potentia abſoluta, alteram de lege ordinaria; & ſimiliter duplicem plenitudinem duplici illi poſſibilitati correſpondentem. Id dicitur plenum plenitudine formæ de potentia abſoluta, quod non poteſt amplius illius formæ de potentia abſoluta recipere; & id dicitur propriè plenum de potentia ordinaria, quod 74

B non poteſt de lege ordinaria plus talis formæ recipere. Licèt autem Chriſtus plus gratiæ de potentia abſoluta recipere potuiſſet, & ideo nequeat dici propriè plenus gratiâ, plenitudine de potentia abſoluta poſſibili, non poteſt tamen plus gratiæ recipere, de lege & potentia ordinaria; & ideo dicitur propriè plenus gratia, plenitudine potentiæ Dei correſpondenti.

Ad ſecundum diſtinguo Majorem: Fuit in ſummo intenſionis, de lege ordinaria poſſibili, concedo Majorem. Poſſibili de potentia abſoluta, nego Majorem; & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Itaque quod eſt in ſummo, augmenti incapax eſt, juxta modum 75

C quo eſt in ſummo. Cæterùm iſte modus eſt duplex, nimirum in ſummo de lege ordinaria, & in ſummo de potentia abſoluta: gratia autem habitualis fuit in ſummo intenſionis de lege ordinaria, non de potentia abſoluta; ideo licet non potuerit de lege ordinaria augeri, bene tamen de potentia abſoluta.

Objicies tertiò: Singulis qualitatibus datur certus terminus augmenti, ultra quem augeri nequeunt; & hoc maxime in proprietatibus, quæ commenſurantur ſuis principiis, à quibus connaturaliter procedunt: Ergo cùm gratia habitualis Chriſti ſit proprietas unionis hypoſtaticæ, quæ eſt perfectiſſima cauſa poſſibilis, debet 76

D eſſe ſumma in Chriſto quæ potuit eſſe, ſubindeque incapax intenſionis & augmenti.

Reſpondeo qualitates naturales, quia reſpiciunt potentias naturales & finitas, habere terminum augmenti proportionatum ipſis potentiis quibus debent commenſurari; & ſimiliter proprietates commenſurantur ſuis principiis, ſi veræ ſint proprietates, naturaliter & neceſſariò ab illis emanantes: neutrum verò reperitur in gratia, quia non recipitur in anima, ratione potentiæ naturalis, quæ eſt finita, ſed ratione potentiæ obedientialis, quæ ſyncathegorematice infinita eſt, ſubindeque capax recipiendi gratiam intenſiorem & intenſiorem 77

E in infinitum; neque etiam eſt proprietas propriè dicta gratiæ unionis, cum hæc ſine gratia habituali eſſe potuerit, unde producitur à Deo per novam actionem, & liberè, ſubindeque non ſequitur illam eſſe infinitè intenſam: quando enim cauſa eſt libera, non oportet quod effectus adæquet virtutem illius, quia non agit ſecundum ultimum potentiæ, ſed determinatur effectus & quantitas illius, per liberam operantis voluntatem. Debuit tamen gratia Chriſti eſſe ſumma ſecundum potentiã Dei ordinariam, ſeu ſecundum definitionem divinæ ſapientiæ, quia valde fuit decẽs quod gratia quæ habet externæ maximam unionẽ creaturæ rationalis cum Deo, qualis eſt hypoſtatica, ſit ſũma in ordine ad poten-

tentiam Dei ordinariam. Et hoc ſolùm intendit D. Thomas hic art. 12. dum ſic diſcurrit: *Menſura uniuſcujuſque formæ præfigitur, per comparationem ad ſuum finem, ſicut non eſt major gravitas quam gravitas terræ, quia non poteſt eſſe inferior locus loco terræ: finis autem gratiæ eſt unio creaturæ rationalis ad Deum; non poteſt autem eſſe nec intelligi major unio creaturæ rationalis ad Deum quam quæ eſt in perſona, & ideò gratia Chriſti pertingit ad ſummam menſuram gratiæ.*

DISPVTATIO XIV.

De Gratia Chriſti capitali.

Ad quæſtionem 8. D. Thomæ

Triplex in Chriſto datur gratia, nempe gratia unionis, gratia habitualis, gratia capitalis. De duabus prioribus præcedentibus diſputationibus fusè pertractatum eſt, unde ſupereſt nobis agendum de tertia, de qua S. Doctor qu. 8. per octo articulos diſſerit.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Chriſtus ut homo ſit caput Eccleſiæ?

1 Ratio dubitandi eſt, quia ſi Chriſtus eſſet caput Eccleſiæ, etiam eſſet membrum illius, Sed Eccleſiæ membrum non eſt, nec dici poteſt: Ergo nec caput. Sequela Majoris probatur. Si Chriſtus dici poſſet caput Eccleſiæ, talis denominatio ei conveniret per ſimilitudinem & analogiam ad caput corporis humani: Sed caput corporis humani eſt membrum illius: Ergo ſimiliter ſi Chriſtus eſſet caput Eccleſiæ, etiam eſſet illius membrum.

Dico tamen, Chriſtum ut hominem eſſe caput Eccleſiæ.

2 Probatur primò ex Scriptura, Paulus enim ad Epheſios 1. de Chriſto ſic loquitur: *Suſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus &c. Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus, & ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.* Quæ de Chriſto ut homine manifeſtè intelligenda ſunt; nam ut Deus, non fuit à Patre ſuſcitatus, neque ejus beneficio conſtitutus ad dexteram ſuam, & rebus omnibus præpoſitus; cùm naturaliter & abſoluta neceſſitate ſit ejuſdem eſſentiæ, & æqualis dignitatis cum Patre. Addo quòd hæc verba, *Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus*, de Chriſto, nedum ut Deo, verùm etiam ut homine, intelliguntur, ut egregiè explicat Angelicus Doctor ibidem lect. 8. his verbis: *Per pedes intelligitur infima pars corporis, per caput verò ſuprema: licèt autem in Chriſto divinitas & humanitas non habeant rationem partis, tamen divinitas, quæ eſt ſuprema in Chriſto, intelligitur per caput 1. Corinth. 11. Caput Chriſti Deus: humanitas verò quæ infima eſt, intelligitur per pedes, Pſal. 131. Adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus. Eſt ergo ſenſus quod omnia creata non ſolùm ſubjecit Pater Chriſto, in quantum eſt Deus, cui ab æterno omnia ſubjecta ſunt, ſed etiam humanitati ejus.* Ergo de Chriſto ſecundùm humanitatem loquitur Paulus, cùm docet illum eſſe caput Eccleſiæ.

Probatur ſecundò concluſio: Eccleſia eſt corpus per analogiam ad corpus naturale, ut conſtat ex Apoſtolo 1. Corinth. 12. & Roman. 12 ſic dicente. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus; omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus ſumus in Chriſto*: ergo Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, per analogiam ad caput naturale. Probatur Conſequentia, tum quia corpori caput reſpondere debet, ne corpus monſtruoſum ſit, & nullum aptius quàm Chriſtus aſſignari poteſt. Tum etiam, quia non minus verificantur de Chriſto quæ capitis propria ſunt, quàm de Eccleſia quæ ſunt corporis. Ut enim egregiè diſcurrit S. Thomas hic art. 1. caput corporis humani tria habet quibus alias partes corporis antecellit, ſcilicet ſuperioritatem, eſt enim prima, incipiendo à ſuperiori: perfectionem, quia in capite vigent omnes ſenſus interiores & exteriores, in cæteris autem membris ſolus tactus reperitur; & virtutem, ſeu cauſalitatem, motus enim cæterorum membrorum, eorumque gubernatio à capite derivatur, propter vim ſenſitivam & motivam in capite dominantem. Hæc tria verò competunt ſpiritualiter Chriſto, nam gratia illius eſt prior, ſi non tempore, ſaltem intentione Dei, vel exemplariter, eſt enim omnis gratiæ noſtræ exemplar, juxta illud ad Rom. 8 *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui.* Eſt etiam perfectior, cùm ſit in Chriſto omnis plenitudo gratiæ, juxta illud Joan. 1. *Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis.* Item habet virtutem influendi in omnia Eccleſiæ membra, nam ut dicitur Joan 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*: Ergo &c.

Hanc rationem deſumpſit S. Thomas ex Apoſtolo ad Coloſſ. 1. ubi loquens de Chriſto, ſic ait; *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ.* Et rationem ſtatim reddit, ſubdens: *Qui eſt principium, primogenitus ex mortuis*; ac ſi diceret, quia eſt principium, Ecce primam capitis proprietatem, ſcilicet prioritatem. *Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare.* En ſecundam ejus prærogativam, nimirum perfectionem. *Et per eum reconciliare omnia.* Hæc eſt tertia capitis proprietas, ſeu prærogativa, virtus ſcilicet & influxus in cætera membra Eccleſiæ. Unde 4

Ad rationem dubitandi initio propoſitam, reſpondeo primò, negando ſequelam Majoris, ad cujus probationem dicendum, hanc eſſe differentiam inter caput naturale & morale, quòd caput naturale non ſolùm habet rationem capitis, ſed etiam eſt membrum naturale totius corporis, quia à toto corpore, & partibus ejus commodum & utilitatem recipit: caput autem myſticum, ſeu morale, non habet rationem membri, quia à partibus corporis, vel ab ipſo corpore non dependet. Ita S. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 1. art. 1. ad 6. ubi ſic ait: *Quia in corpore naturali caput non ſolùm influit aliis membris, ſed etiam ab illis recipit, ut nutrimentum & alia obſequia, ideò & caput dicitur & commembrum: Sed Chriſtus ſecundùm quod homo, non recipit aliquid ab aliis Eccleſiæ membris, ſed à ſolo Deo, unde non poteſt dici commembrum, ſecundùm quod caput Eccleſiæ dicitur ipſe ſecundùm humanitatem.* 5

Secundò cum eodem S. Doctore ibidem reſponderi poteſt, Chriſtum eſſe caput Eccleſiæ ſecundùm divinitatem, & etiam ſecundùm humanitatē: unde Eccleſia poteſt dupliciter ſumi, vel prout habet pro capite Chriſtum ut Deum, vel prout habet pro capite Chriſtum ut hominem. 6

A Chriſtus ergo ut homo eſt membrum Eccleſiæ, ut habentis caput Deum, non autem eſt membrum Eccleſiæ, ut habentis pro capite Chriſtum ut hominem. Et ratio quam D. Thomas ibi aſſignat, eſt quia membrum dicit dependantiam à corpore: Chriſtus autem, ut homo, nihil recipit ab aliis Eccleſiæ membris, bene tamen à Deo, & ideò non poteſt dici membrum Eccleſiæ, ut habet pro capite Chriſtum ut hominem, bene tamen ut habet pro capite Chriſtum ut Deum. Unde quando Apoſtolus 1. ad Corinth. 12. ait: *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*, ſi ly *de membro* referatur ad Chriſtum, hoc intelligendum eſt de Eccleſia, non ut habente pro capite B Chriſtum ut hominem, ſed quatenùs habet pro capite Chriſtum ut Deum. Dixi, ſi hoc referatur ad Chriſtum, nam idem S. Doctor ſuper hunc locum Apoſtoli, lectione 3. alias illius expoſitiones tradit, quæ ibidem videri poſſunt.

7 Ex his ergo patet, Chriſtum meritò dici caput Eccleſiæ morale & myſticum, per analogiam ad caput naturale corporis animalium. Quod ſi quæras, an etiam cor Eccleſiæ dici poſſit, quia ut cor influit vitam in cætera membra corporis viventis, ſit Chriſtus in membra Eccleſiæ? Reſpondet S. Thomas hîc art. 1. ad 3. quod *caput habet manifeſtam eminentiam reſpectu cæterorum exteriorum membrorum: cor autem habet occultam quandam influentiam, & ideò cordi comparatur Spiritus Sanctus, qui inviſibiliter Eccleſiam vivificat & unit: caput verò comparatur Chriſtus ſecundùm viſibilem naturam, ſecundùm quam homo hominibus viſibiliter præfertur.* C

8 Patet etiam ex dictis, quod licèt B. Virgo omnes juſtos in ſanctitate excedat, tamen Eccleſiæ caput dici nequit: etenim caput Eccleſiæ, ſecundùm Patrum doctrinam & conſuetum modum loquendi, non ſolùm dicit plenitudinem & abundantiam gratiæ, ſed etiam influxum meritorium de condigno, quem B. Virgo in Eccleſiæ membra non habuit, & ideò non caput, ſed collum Eccleſiæ dicitur, quia Chriſto capiti conjunctior eſt. D

ARTICULUS II.

Utrum Chriſtus ſit actu caput hominum viatorum, in ſtatu peccati vel infidelitatis exiſtentium?

9 Dixi *actu caput*, quia certum eſt, Chriſtum eſſe caput in potentia omnium hominum in ſtatu viæ exiſtentium, etſi peccatores, vel infideles ſint; cùm enim omnes homines, quandiu in hac vita mortali degunt, ſalvari & juſtificari poſſint, E influxum gratiæ à Chriſto ut capite totius Eccleſiæ poſſunt recipere, ſubindeque dici illius membra in potentia. Unde S. Thomas hîc art. 3. ad 1. *Illi qui ſunt infideles, etſi actu non ſint de Eccleſia, ſunt tamen de Eccleſia in potentia: quæ quidem potentia in duobus fundatur, primò quidem & principaliter, in virtute Chriſti, quæ eſt ſufficiens ad ſalutem totius humani generis: ſecundariò in arbitrii libertate.* Unde inter caput naturale & myſticum, Chriſtum, diſcrimen intercedit, quòd caput naturale nõ habet vim progignendi ſibi membrum, ſed tantùm conſervandi & vitaliter movendi per continuum influxum vitalium ſpirituum, ſubindeque nullo modo habet rationem capitis reſpectu membri aridi vel abſciſſi. Chriſtus autem, ut myſticum caput, non ſolùm habet virtutem conſervandi & vitaliter movendi motu vitæ ſupernaturalis membra ſibi actu conjuncta, ſed etiam procreandi ſibi alia membra, potentiâ ſibi conjuncta; atque adeò poteſt dici caput in potentia omnium hominum in ſtatu viæ exiſtentium, etſi peccatores vel infideles ſint. Dixi hominum *in ſtatu viæ exiſtentium*, quia Chriſtus nec actu nec potentiâ caput damnatorum dici poteſt: nam ut aliquis actu vel potentiâ ſit membrum Chriſti, requiritur quod ipſi uniatur vel uniri poſſit per fidem: Sed damnati nec habent fidem, nec illam habere poſſunt, ut in Tractatu de Fide oſtendimus: Ergo nec actu, nec potentiâ, poſſunt dici membra Chriſti, nec Chriſtus eorum caput. *Diſp. 1. art. 2.* Addidi, *in ſtatu peccati*, quia apud Catholicos certum & indubitatum eſt, Chriſtum actu eſſe caput omnium hominum exiſtẽtiũ in gratia, quamvis eam ſint amiſſuri, ſive prædeſtinati ſint, ſive reprobi: nam homo exiſtens in gratia, eſt Chriſto unitus per fidem & charitatẽ, & recipit vitam ſupernaturalem ab illo: Sed nihil aliud ad rationem membri requiritur: Ergo Chriſtus eſt caput omnium exiſtentiũ in gratia, ſive prædeſtinati ſint, ſive reprobi, ut in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. contra Wiclefum definitũ eſt. Duo ergo ſolùm vertuntur in controverſiã. Primum eſt, an Chriſtus ſit actu caput non ſolùm juſtorum, ſed etiam omnium fidelium, etſi in ſtatu peccati mortalis exiſtant? ſecundum, an poſſit etiam dici caput infidelium baptizatorum, vel hæreticorum, quorum hæreſis eſt occulta?

§. I.

Utraque difficultas reſolvitur.

Dico primò: Chriſtus eſt actu caput fideliũ, etiam in mortali exiſtentium; non perfectè & ſimpliciter, ſed imperfectè & ſecundum quid. Eſt contra Cardinalem à Turrecremata lib. 1. ſuæ Summæ cap. 8. ad 7. & contra Melchiorem Canum lib. 4. de locis Theologicis cap. ultimo ad D 9. qui docent peccatores fideles eſſe quidem partes Eccleſiæ, ſed non Eccleſiæ membra, nec per conſequens Chriſti, qui eſt ipſius caput. 10

Noſtra tamen concluſio eſt D. Thomæ hîc art. 3. in corp. ubi ait: *Chriſtus eſt caput omnium hominũ, ſed ſecundùm diverſos gradus. Primò enim & principaliter eſt caput eorum qui actu uniuntur ſibi per gloriam, ſecundò eorum qui actu uniuntur ſibi per charitatem, tertiò eorum, qui actu uniuntur ſibi per fidem.* Ergo ex D. Thoma habentes tantùm fidẽ, actu ſunt membra Chriſti, & per conſequens Chriſtus eſt actu caput fidelium etiam in mortali exiſtentium. 11

Ratio etiam id ſuadet: Fideles enim, etſi in mortali exiſtant, actu influxum Chriſti capitis E participant, habent enim fidem ex meritis Chriſti: ergo Chriſtus eſt actu caput illorum. 12

Confirmatur: Chriſtus eſt actu caput omniũ actu pertinentium ad eccleſiam: Sed omnes fideles, etiam illi qui in peccato mortali exiſtunt, actu pertinent ad eccleſiam: ergo Chriſtus eſt actu caput omnium fideliũ, etiam in peccato mortali exiſtentium. Major eſt certa, cùm enim Chriſtus ſit caput eccleſiæ (ut oſtendimus articulo præcedenti) actu eſt caput omnium ad eccleſiã pertinentium. Minor verò demonſtratur à Theologis in Tractatu de Fide, poteſtque breviter ſuaderi. Primò ex Scriptura: nam Matth. 25. comparatur Eccleſia decem Virginibus, quarum quinq; erãt fatuæ, & ſine oleo charitatis. Matth. 3. comparatur

[illegible] tur actu [illegible]

[illegible] actu po[illegible] intra E[illegible] Sed [illegible] ergo actu intra [illegible]

[illegible] rtali exſtentes, non [illegible] perfectè tantum & [illegible] Chriſti (ut in [illegible] titur) manifeſtum [illegible] ſim- [illegible] tum etiam quia ad [illegible] perfecti participatio vitæ [illegible] mortali exſtens, non [illegible], nec perfectè [illegible] Ergo non eſt [illegible] & [illegible] homas [illegible] ad [illegible] *[illegible] tentationem, quamvis [illegible] ſecundum [illegible] ſimpliciter, ut ſcilicet per [illegible] homo conſequitur vitam gratiæ, fides enim ſine operibus mortua eſt, ut dicitur Iacobi 2. Percipiunt tamen tales à Chriſto quendam actum vitæ, qui eſt credere, ſicut ſi membrum mortificatum moveatur aliqualiter ab homine.* [illegible] bus verbis S. Doctor utramque [illegible] concluſionis partem & docuit & probavit. [illegible] ſecun[illegible]: Chriſtus non eſt actu caput hæ[illegible] baptizati ſit vel hæreti[illegible] occul[illegible] Cajetan[illegible] tomo [illegible] opuſculorum, tractatu 1. cap. 22. ubi docet characterem baptiſmalem ſufficere ad conſtituendum hominem [illegible] Chriſti & Eccleſiæ, & contra Bellar[illegible] 3. de Eccleſia militante, cap. 10. aſſe[illegible] hæreticum occultum ad Eccleſiam pertinere, ſubindeque membrum Chriſti exiſtere.

[illegible] tamen prim[illegible] noſtra concluſio ex [illegible] art. 3. in corpore, ubi recenſens [illegible] Chriſtus e[illegible] actu [illegible], illos ad tres [illegible] reducit, ſit [illegible] quod *Chriſtus primo [illegible] caput eorum qui actu uniuntur [illegible] ſecundò eorum qui actu uniuntur ſibi per [illegible] tem, [illegible] eorum qui actu uniuntur ſibi per [illegible] lem.* [illegible] rum hæ[illegible] Chriſto [illegible] mod[illegible] & [illegible] hæret[illegible] m, [illegible] ſi [illegible] culta, [illegible], & revera [illegible] actu [illegible] us ſit actu [illegible] ens: Se[illegible] ta. Mi[illegible]

[illegible] haret

P[illegible] Chriſtus [illegible] exti[illegible], & per[illegible] ad [illegible] Major patet, Minor [illegible] tas, [illegible] ſuadet [illegible] li, de unitate [illegible] *Multi tales [illegible] ſacramentorum communione [illegible] tamen jam non ſunt in Eccleſia.* Ergo hæ[illegible] bapt[illegible], [illegible] hæret[illegible] Eccleſia.

Secundò, Ver[illegible] vel fidelium: Sed hæreticus, [illegible] baptizatus, aut ejus hæreſis [illegible], vel [illegible] Ergo ad veram [illegible]

Tertiò [illegible], vel ejus hæreſis occulta, [illegible] naturam & [illegible], cum [illegible] S[illegible] cateus [illegible], non eſt [illegible] eſt [illegible] *adi[illegible] cat ſupra fundamentum Apoſtolorum* [illegible] fidem, Matth. [illegible] *Super hanc [illegible] Eccleſiam meam*, [illegible] *Si tamen permanetis in [illegible] fundati:* [illegible] ticus, licet ſit baptizatus, vel ejus hæ[illegible] occulta, non pertinet ad Eccleſiam.

Quartò, Omnis pars Eccleſiæ, ſub [illegible] una continetur: Sed hæreticus, [illegible], vel ejus hæreſis occulta, non pertinet ad Eccleſiæ unitatem: Ergo Eccleſiæ pars dici nequit. Major patet, Minor probatur ex D. Thoma in [illegible] d[illegible] 13. quæſt. [illegible] art. 2. quæſtiunc[illegible] d[illegible] cet quod unitas Eccleſiæ [illegible] ex[illegible], materialis [illegible] cet, quæ ſumitur à fide per convenientiam in uno credito; formalis, quæ præſtatur à charitate per convenientiam in uno ſuper omnia dilecto, & completiva, deſumpta à Spiritu Sancto omnia replente & complente: Sed hæreticus licèt baptizatus ſit vel ejus hæreſis occulta, ad nullam ex his unitatibus pertinet, cum fide & charitate careat, ſubindeque Spiritus Sanctus ejus animam [illegible]: Ergo non eſt pars Eccleſiæ.

Denique, Non vivens vitâ ſupernaturali, ſaltem imperfectâ, pars corporis vitâ ſupernaturali viventis eſſe non poteſt [illegible] membrum mortuum [illegible] pars corporis vivi non eſt, [illegible] appareat: [illegible] hæreticus, [illegible] baptizatus, vel [illegible] hæreſis occulta, vitâ ſupernaturali, etiam imperfectâ, non vivit, cùm primum initium vitæ ſupernaturalis ſit fides: [illegible] licèt exterius pars corporis [illegible] appareat [illegible] tamen pars Eccleſiæ non eſt.

§. [illegible]

[illegible] vuntur [illegible]

OBji[illegible] contra [illegible] Chriſtus non eſt a[illegible] 18
ſunt partes, aut [illegible] Eccleſiæ: Sed [illegible] eſt par[illegible] ut [illegible] S [illegible] us, [illegible] aſſu[illegible] pe[illegible]

[illegible] Epist. [illegible] gnum. [illegible] ad E[illegible] *ſine macula & ruga*, Aug. [illegible] lib. [illegible] con[illegible] Petilian. cap. ult. [illegible] lib. [illegible] contra Creſcon[illegible] cap. 21. lib. de unitate Ec[illegible]leſiæ cap. 12 lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas cap 3. & pluribus aliis in locis.

19 Secund[illegible] Eccleſia in S[illegible]mbolo Apoſtolorum dicitur *ſancta*, & Cant. 4 *tota pulchra*, & *ſine macula*. Sed [illegible] peccatores contineret, ſancta dici non po[illegible] nec tota pulchra, & ſine macula: Ergo peccatores non pertinent ad Eccleſiam, nec ejus [illegible] aut membra dici poſſunt.

20 [illegible], Peccatores ſunt membra Babylonicæ civi[illegible], cujus cap[illegible] diabolus: Ergo non ſunt partes, aut membra civi[illegible] Jeruſalem, id eſt Eccleſiæ, quæ per [illegible] [illegible] icè deſignatur. Conſequentia p[illegible] A[illegible]ecedens probatur ex Auguſtino 14. de [illegible] cap. 28. ubi docet quod [illegible] Amor [illegible] que ad contemptum ſui, ædi[illegible] [illegible] civitatem [illegible] [illegible] amor ſui uſque ad contemptum [illegible] ædificavit civitatem Babylonis: Sed fideles in [illegible] [illegible] [illegible] non diligunt Deum u[illegible] ad [illegible] [illegible] ſui, ſed ſeipſos uſque ad con[illegible]tum Dei: Ergo non ſunt cives Jeruſalem, ſed [illegible] Babylonis.

21 Q[illegible]arto, Ad [illegible] [illegible] [illegible] corporis vivi, non ſufficit eſſe partem illius, ſed inſuper requiritur quod vivat vitâ [illegible] [illegible] [illegible] capilli, ungues, ſanguis, & humores, [illegible] humanum corpus componitur, [illegible] ſint pa[illegible] [illegible]us, & informentur ab anima ut commu[illegible] docent Thomiſtæ, non tamen ſunt, nec vocantur humani corporis membra, quia nimirum non vivunt vitâ ſenſitivâ [illegible]: Sed peccatores fideles non vivunt vitâ gratiæ, qu[illegible] vivit Eccleſia: Ergo membra illius dici nequeunt.

22 D[illegible]nique Membra alicujus corporis nequeũt ad invicem eſſe contraria: Sed juſti & peccatores inter [illegible]e contrariantur; ut enim dicitur Eccleſiaſt. [illegible] 3. *Contra malum bonum eſt, & contra mortem vita ſic & contra virum juſtum peccator*: Ergo peccat[illegible] Eccleſiæ membrum eſſe nequit.

23 Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus primam probationem dicendum, S[illegible]. Patres citatos vel loqui de membris Eccleſiæ vivis, & tunc verum eſt ſolos juſtos ad Eccleſiam pertinere. Vel ma[illegible]orum nomine intelligere infideles. Vel denique loqui de Eccleſia, non ut eſt congregatio fidelium; qualiter omnes ſive juſtos ſi[illegible]e injuſtos complectitur, ſed ut eſt congregatio [illegible]ſtorum: quas duas Eccleſiæ ac[illegible]ptiones tradit Hieronymus in commentariis Epiſtolæ ad Galatas.

[illegible]4 Ad ſecunda[illegible] d[illegible]endum, Eccleſiam dic ſanctã, non quod um[illegible] [illegible]mbra ex qui[illegible]us conſtat ſancta ſint, ſed ob [illegible] [illegible] fidei, eu immunitatem a[illegible] [illegible] doct[illegible] quam profitetur, [illegible] & ſeſperſa, [illegible] [illegible] [illegible] ſancta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] D [illegible] [illegible] *gloriam* [illegible] *ulti-* [illegible] *ſine* [illegible] *quo* [illegible]

[illegible] A [illegible]

A ſequ[illegible] ne p[illegible] maxi[illegible] ineat [illegible] qu[illegible] tione [illegible] bylonis, [illegible] fidei, [illegible] brum Ch[illegible] E[illegible] [illegible]

Ad qua[illegible]tam dicendum, [illegible] perfecti eſſe quod vi[illegible] actu vi[illegible] ſed ad rationem memb[illegible] [illegible] quod [illegible] actu vi[illegible] [illegible] tia vitâ perfectâ totius: unde [illegible] fideli in mortali exiſtenti [illegible] imperfectum dici poteſt.

Ad ultimam reſpon[illegible] M[illegible] de membris corporis n[illegible] membris corporis po[illegible] quo[illegible] quibus [illegible]tant, licet [illegible] deant: unde ut fideles pecc[illegible]ores m[illegible] cleſiæ dici poſſin[illegible] ut cu[illegible] conveniant, licet [illegible] non e[illegible]

Objicies ſecundo cu[illegible] C[illegible]jet[illegible]o con[illegible] dam concluſionem: charactẽ bapt[illegible] eſt ad conſtituendum membrum Ch[illegible] cleſiæ: Sed infideles bapti[illegible] retinent ch[illegible] tem baptiſmi: Ergo ſunt m[illegible] C[illegible] cleſiæ, ſubindeque Chriſtus eſt [illegible] put. Major probatur: Recipiens influxu[illegible] naturalem a Chriſto, eſt [illegible] Eccleſiæ: Sed ratione characteris recipi[illegible] tens influxum ſupernaturale[illegible] a Chriſto ratione illius efficitur membrum Chriſt[illegible] Innocentius l. 1. cap. *Venens* [illegible] Presby[illegible] baptizato, ait non ſolum per ſacramen[illegible] ſed etiam per fidem ſacramenti nos e[illegible] bra Chriſti.

Confirmatur: Retinens chara[illegible] [illegible] mi punitur ab Eccleſia propter infideli[illegible] Sed puniri ab Eccleſia non po[illegible]et, n[illegible] racteris baptiſmi eſſet membrum C[illegible] cleſiæ; nam ad Eccleſiam de [illegible] quæ [illegible] ſunt, non pertinet judicare, ut docet Ap[illegible] ad Cor. 5. Ergo habens characterem bap[illegible] eſt membrum Chriſti & Eccleſiæ, quamv[illegible] bitu fidei careat.

Ad objectionem reſ[illegible] negando M[illegible] rem, ad cujus probationem, diſtinguo M[illegible] Recipiens influxum ſupernaturalem [illegible] C[illegible] eſt membrum Chriſti & Ec[illegible]leſiæ, ſi [illegible] xus vitalis ſit, & uniens Chriſto & E[illegible] quo uno credito vel amato, c[illegible]cedo M[illegible] Si talis influxus illas [illegible] conditiones [illegible] nego Majorem. Unde cùm rat[illegible] bapt[illegible]malis hæret cus [illegible] v[illegible] ter, nec unitatur aliis partibus E[illegible] uno credito vel a[illegible]ato, [illegible] cleſiæ non ſit Et ſi hoca[illegible] probat [illegible] hæreticos in [illegible] exiſtent[illegible] Chriſt & Eccleſiæ eſſe, [illegible] tem baptiſmalem retinocant [illegible] nos admit[illegible] eſt tamen exp[illegible] hic art 3. aſſeretem reprobor [illegible] cedentes, tot[illegible] ter deſine[illegible]

Ad Innocentium dicend[illegible] propria, [illegible] ex aliorum [illegible] tis oſtendit Aravius [illegible] te volui[illegible] per ſacramen[illegible] [illegible] ebra [illegible] generati [illegible]

baptiſmum ſine gratia homines ſpiritualiter regenerare; ita nec licet colligere, characterem baptiſmi ſine fide membrum Chriſti efficere.

32 Ad confirmationem verò, conceſſa Majori, nego minorem: nam ut aliquis ab Eccleſia puniatur, ſufficit quod debitum habeat pertinendi ad Eccleſiam, & contra ipſam ut illius ſubditos deliquerit.

33 Objicies tertiò cum Bellarmino: Pontifex in occultam hæreſim lapſus, adhuc eſt Eccleſiæ membrum: Sed Chriſtus eſt actu caput omnium membrorum Eccleſiæ: Ergo eſt actu caput Pontificis in occultã hæreſim lapſi, & conſequenter etiam aliorum hæreticorum occultorum. Major in qua eſt difficultas probatur. Pontifex in occultam hæreſim lapſus, non deponitur ipſo facto à Pontificia dignitate, ſed Eccleſiæ caput poſt hæreſim perſeverat, ut docent Cajetanus tomo 1. opuſcul. Tract. 1. cap. 19 Soto in 4. diſt. 22. qu. 2. art. 2. Cano lib. 4. de locis cap. ultimo, Suarez Tract. de fide diſp. 10. ſect. 6. & jam communiter Theologi: Ergo Pontifex in occultam hæreſim lapſus, eſt Eccleſiaſtici corporis membrum.

34 Reſpondeo primò hoc argumentum poſſe in Bellarminum facilè retorqueri, Authores enim docentes Papam hæreticum non deponi ipſo facto à Pontificia dignitate, non ſolum id aſſerunt de hæreſi occulta, ſed etiam de hæreſi publica; & tamen Bellarminus hæreticum publicum extra Eccleſiam eſſe fatetur.

35 Reſpondeo ſecundò, negando Majorem, ad cujus probationem, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam: caput enim Eccleſiæ conſtituitur per juriſdictionẽ & influxum in alios; membrum autem per receptionem influxûs in ſe, quo ſupernaturaliter vivat: unde quia Pontifex in occultam hæreſim lapſus, adhuc retinet ſupra Eccleſiam juriſdictionem, veram rationem capitis Eccleſiæ retinet; quia tamen verè non vivit ſupernaturali vitâ charitatis, vel fidei, Chriſti & Eccleſiæ membrum dici non poteſt.

36 Dices: Repugnat eſſe caput alicujus corporis, & non eſſe membrum illius, cùm caput ſit præcipuum corporis membrum: Ergo ſi Pontifex in occultam hæreſim lapſus, adhuc ſit caput Eccleſiæ, erit etiam membrum illius.

Reſpondeo hoc repugnare quidem reſpectu capitis phyſici & naturalis, non tamen reſpectu capitis moralis & politici, ut patet in Chriſto, qui (ut articulo præcedẽti dicebamus) eſt caput myſticum Eccleſiæ, & tamen non poteſt dici illius membrum. Ratio autem diſcriminis inter caput naturale & morale eſt, quia caput naturale non poteſt in alia membra influere, niſi informetur ab anima, & vitæ influxum ab ipſa recipiat: caput autem morale, & politicum, ſeu Eccleſiaſticum, poteſt juriſdictionem & imperium erga membra Eccleſiæ exercere, quamvis à forma vel anima Eccleſiæ, id eſt fide & charitate, non informetur.

§. III.

Corollarium notatu dignum.

37 Ex dictis colligitur primò, Chriſtum eſſe quidem caput omnium hominum, non tamen eodem modo, ſed diverſimodè, ſecundum diverſos gradus & modos quibus ipſi ut gratiæ authori conjunguntur. Primus eſt eorum qui per gloriam Chriſto conjunguntur, ut comprehenſores in patria. Secundus, juſtorum qui per charitatem viæ ei adhærent, & quibus vitam gratiæ communicat. Tertius, eorum qui per ſolam fidẽ informem illi ut ſuo capiti uniuntur, quales ſunt fideles in peccato mortali exiſtentes. Quartus, eorum qui ei non conjunguntur actu, ſed poteſtate tantùm, ad actum tamen aliquando reducenda: quales ſunt illi qui inter Gentiles prædeſtinati ſunt, ſubindeque ad fidem & gratiam aliquando revocandi. Quintus, eorum qui in potentia tantùm Chriſto uniuntur, ad actum tamẽ nunquam revocanda, ſicut Pagani qui prædeſtinati non ſunt. Et horum omnium Chriſtus vocari poteſt caput, quia ei uniuntur, ſaltem in potentia; in quo diſtinguuntur à dãnatis, qui cùm pœnitentiæ & reſipiſcentiæ ſint incapaces, neque actu, neq; poteſtate dici poſſunt membra Chriſti. Ita S. Thomas hic art. 3. in corpore. An verò Chriſtus ut homo, non ſolùm hominum, ſed etiam Angelorum caput dici poſſit, articulo ſequenti patebit.

Colligitur ſecundò, Chriſtum eſſe caput non ſolùm fidelium, qui poſt ejus adventum vixerunt, ſed etiam antiquorum Patrum qui fuerunt in lege naturæ, vel in lege ſcripta; nam illi influxum gratiæ à Chriſto venturo receperunt, & fide Incarnationis Chriſti venturi juſtificati ſunt. Nec obſtat quod ante Chriſtum fuerint; ut enim egregiè diſcurrit Auguſtinus: *Ejus Eccleſiæ membra erant etiam illi ſancti, quamvis in hac vita fuerint antequam ſecundùm carnem Chriſtus Dominus naſceretur. Ipſe enim unigenitus Dei filius, Verbum Patris, æquale & coæternum Patri, per quod facta ſunt omnia homo propter nos factus eſt, ut totius Eccleſiæ, tanquã totius corporis, caput eſſet. Sed ſicut totus homo, dum naſcitur, etiam ſi manum in naſcendo præmittat, tamen univerſo corpori ſub capite conjuncta & compacta eſt; quemadmodum etiam nonnulli ex ipſis Patriarchis, ad hujus ipſius rei ſignum, manu præmiſſâ nati ſunt: ita omnes ſancti, qui ante Domini noſtri Ieſu Chriſti nativitatem interris fuerunt, quamvis ante nati ſint, tamen univerſo corpori, cujus ille caput eſt, ſub capite cohæſerunt.* 38

Colligitur tertiò cum S. Thoma hîc art. 2. Chriſtum eſſe caput hominum, non ſolùm quoad animas, ſed etiam quantum ad corpora; nam in reſurrectione influet in ea gloriam accidentalem, quatuor ſcilicet dotes glorioſas, quas in Tractatu de beatitudine expoſuimus, aliaque dona ſupernaturalia, ut docet Apoſtolus ad Philipp. 3. dicens quod Chriſtus *reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.* 39 *Diſp. 5. art. 2.*

ARTICULUS III.

An Chriſtus ut homo, non ſolùm hominum, ſed etiam Angelorum caput dici poſſit?

Partem negantem tenent Gabriel, Altiſiodorenſis, & alii antiqui Theologi, quas refert Vazquez hic diſp. 48. cap. 3. & ſequitur Soto in 4. diſt. 49 quæſt. 7. art. 2. Sententia tamen affirmans communis eſt inter Theologos, eamque adeò certam exiſtimant Lorca & Vazquez, ut primus aſſerat eam ſine temeritate negari non poſſe; ſecundus verò dicat, de illa jam amplius dubitari non licere. 40

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

Dico igitur: Chriſtus, in quantum homo, eſt caput Angelorum, licèt non ita perfectè ſicuti hominum. Ita D. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 2. art. 2. quæſtiunc. 1. in corp. ubi ait in terminis, quod Chriſtus ut homo eſt caput Angelorum 41

rum, quamvis non ita propriè, nec eodem modo, ſicut hominum.

41 Prima pars hujus concluſionis apertiſſimè ex Scriptura colligitur, ait enim Apoſtolus ad Coloſſ. 2. Chriſtum eſſe caput omnis Principatûs & Poteſtatis: loquitur verò de Chriſto ut homo eſt, dicit enim, *In Chriſto habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus & Poteſtatis.* Manifeſtum eſt autem, quod plenitudo divinitatis non habitat in Chriſto, ſecundùm divinam naturam, ſed ſecundum humanam; unde & ſubdit Apoſtolus: *In quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.* Reliqua autem ſolum convenit Chriſto ut homo eſt: ergo &c.

42 Probatur ſecundò eadem pars ratione S. Doctoris hîc art. 4. Unius corporis unum caput eſſe oportet, ut ex naturalibus & politicis conſtat: Sed Eccleſia prout ex Angelis & hominibus conſtituitur, eſt unum corpus myſticum, unaque ſpiritualis civitas, una Jeruſalem, & Chriſtus inquantum homo, eſt caput hominum, ut ex ſuprà dictis patet: Ergo pariter inquantum homo eſt caput Angelorum. Minor in qua eſt difficultas oſtenditur primo ex parabola de paſtore & ovibus Lucæ 15. in qua aſſeritur unum eſſe ovile ad quod pertinent nonaginta novem oves relictæ in deſerto, quibus ſignificatur Angelorum multitudo, & ovis perdita quam Paſtor quærebat, ſcilicet genus humanum.

43 Secundò ratione: Eccleſia ut ex Angelis & hominibus conſtituta, facit multitudinem ſecundùm diverſos actus & diverſa officia ordinatam in unum finem, qui eſt poſſeſſio æternæ gloriæ, ad eam quippe ordinantur, & ſecundùm varia officia laborant Angeli & homines: Ergo facit unum corpus myſticum. Conſequentia patet, nam dicitur unum corpus multitudo ordinata in unum finem, ſecundum diverſos actus & diverſa officia, ut conſtat in omni corpore politico.

44 Confirmatur: Forma conſtitutiva Eccleſiæ, ſcilicet lumen gloriæ in patria, & in ſtatu viæ fides, una eſt in Angelis & hominibus: Sed ubi eſt una forma conſtituens, unum eſt conſtitutum: Ergo una eſt Eccleſia prout ex Angelis & hominibus conſtat.

45 Probatur tertiò eadem pars: Chriſtus ut homo habet non ſolùm in ordine ad homines, ſed etiam per reſpectum ad Angelos, quidquid requiritur ad rationem capitis myſtici: Ergo eſt caput non ſolùm hominum, ſed etiam Angelorum. Conſequentia patet, probatur Antecedens. Ad rationem capitis, tam naturalis, quam politici, tria ſolùm requiruntur; nimirum quod ſit prius ſeu ſuperius ad ea quorum dicitur caput, quod ea excedat in perfectione, & quod habeat vim influẽdi in illa per ordinem ad unum eorum finem. Sed Chriſtus ut homo habet illa tria, per reſpectum non ſolùm ad homines, ſed etiam ad Angelos: Ergo habet quidquid requiritur ad rationem capitis myſtici illorum. Minor probatur, & in primis cùm ratione unionis hypoſtaticæ, humanitas Chriſti propinquiùs ſe habeat ad Deum, perfectiuſque participet dona ejus, quàm Angeli, manifeſtum eſt, quod habet inquantum homo reſpectu eorum duas priores conditiones requiſitas ad rationem capitis, nempe eſſe ſuperius & perfectius.

46 Quoad tertiam verò, nempe rationem influxûs in unum finem, eum non deeſſe Chriſto ut homini, etiam per reſpectum ad Angelos, inde manifeſtè deducitur, quòd de influentia humanitatis Chriſti in ordine ad gloriam, non ſolum homines, ſed etiam Angeli accipiant; meruit enim Chriſtus Angelis gloriam, ſi non eſſentialem, ſicut hominibus, de quo articulo ſequenti, ſaltem accidentalem, nempe gaudium illud quod percipiunt ex reparatione ſedium hominum in felicitate æterna, à Lucifero & aliis angelis apoſtatis deſertarum. Plura etiam gratiarum chariſmata Angelis Chriſtus communicat, puta eos illuminando, & plura ſupernaturalia myſteria revelando. Unde docet Dionyſius cap. 7. de cœleſti Hierarchia, in Aſcenſione Dominica Angelos fuiſſe a Chriſto illuminatos de myſterio Incarnationis, quod antea valde confusè cognoſcebant, cum illi interrogationi ab Angelis factæ ſatisfecit: *Quis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra?* Chriſtus reſpondit: *Ego qui loquor juſtitiam, & propugnator ſum ad ſalvandum.* Verba Dionyſii ſunt iſta: *Hæc igitur manifeſte declarant Theologi, inferiores ſubſtantiarum cœleſtium Ordines, à ſublimioribus, ut conſentanea ratio poſtulat, deificatam operationum ſcientias perdoceri: quæ autem ſupra omnes eminent, ab ipſa Principe Divinitate, quantum fas eſt, illuſtrationibus initiari. Etenim nonnullas illarum referunt à prioribus diſcentes, Dominum illum eſſe cœleſtium Virtutum, & Regem gloriæ, qui, ut hominum decebat in cœlum aſſumptus eſt; alias verò Jeſum ipſum percontantes, & divinæ pro nobis operationis ſcientiam diſcere cupientes, quas ipſemet Jeſus per ſe, nullo interpoſito, ſacris notionibus imbuit, & primaria communicatione benignam ſuam in homines efficientiam aperteque impertit.* Idem probat D. Hieronymus ſuper cap. 3. ad Epheſios ex illis verbis Apoſtoli: *Ut innoteſcat principatibus & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapientia Dei.* Quod ideo dictum putat, quia per caput Eccleſiæ, ſcilicet per Chriſtum, & etiam per Apoſtolos, illuminati ſunt Angeli, ut plura gratiæ myſteria cognoſcerent, quæ antea valde confusè & obſcurè cognoſcebant.

Dices: præter tres illas conditiones, ad rationem capitis quartam requiri, nempe convenientiam in natura, quæ non convenit Chriſto ut homini reſpectu Angelorum, ſubindeque ipſum non poſſe propriè dici illorum caput. 47

Hoc eſt præcipuum adverſæ ſententiæ fundamentum, quod facilè convelli poteſt: Primò quia ex hoc ſequeretur, Chriſtum ut Deum non eſſe Angelorum caput, quod tamen Adverſarii non admittunt. Sequela patet, nam Chriſtus, inquantum Deus, plus diſtat à natura Angelica, quam inquantum homo.

Secundò, ad rationem capitis ſufficit convenientia generica inter caput & membra in ſeipſis, & convenientia ſpecifica illorum quatenus ordinantur ad finem: Sed Chriſtus ut homo & Angeli in ſeipſis conveniunt genericè, & in ordine ad finem conveniunt ſpecificè; gratia enim & gloria hominum, ſunt ejuſdem ſpeciei cum gratia & gloria Angelorum: Ergo ex defectu convenientiæ in natura, non eſt neganda Chriſto ratio capitis reſpectu Angelorum.

Ex his probata manet ſecunda concluſionis pars: nam Chriſtus ut homo non eſt ita perfectè conformis in natura cum Angelis ac cum hominibus. Item influxus interior in Angelos, non eſt ita perfectus ſicut in homines, cum in Angelos non influat gratiam & gloriam eſſentialem, ſicut in homines, ut oſtendemus articulo ſequenti, Ergo Chriſtus non eſt ita propriè & perfectè 48

fectè caput Angelorum ſicuti hominum.

49 Dices, Ex priori ratione ſequi Chriſtum inquantum Deum non ita perfectè eſſe caput Eccleſiæ, ſicut inquantum hominem, cùm non ita perfectè conveniat cum illa ſecundùm Deitatem, ſicut convenit ſecundùm humanitatem, quod videtur abſurdum.

50 Reſpondeo verum eſſe quod ex hac parte Chriſtus ut homo excedit, & perfectiori modo habet rationem capitis; cæterùm exceſſus iſte resarcitur ex aliis, præſertim ex perfectiori modo influendi ratione divinitatis, ſcilicet authoritativè & principaliter, cùm ratione humanitatis miniſterialiter tantùm & inſtrumentaliter, gratiam & gloriam in homines influat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

51 Objicies primò: D. Chryſoſtomus homil. 1. in Epiſt. ad Epheſ. explicans illud Apoſtoli: *In diſpenſationem plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto*, ſic habet: *Angelis aliud dedit principium & hominibus; iis quidem id quod eſt ſecundùm carnem, illis autem Verbum.* Quorum verborum non alius ſenſus eſſe poteſt, niſi quod Chriſtus ſecundùm carnem, ſive inquantum homo, eſt principium ſive caput hominum: ſecundùm verò quod Deus, eſt principium ſive caput Angelorum: Ergo cenſet D. Chryſoſtomus, Chriſtum non ut hominem, ſed ſolum ut Deum, eſſe caput Angelorum.

52 Reſpondeo intentum D. Chryſoſtomi loco citato, non eſſe quòd Chriſtus ut homo non ſit caput Angelorum, immediatè enim ante verba citata id affirmat, dicendo quod Deus unum omnibus poſuit caput ſecundum carnem, nempe Chriſtum, & Angelis & hominibus; ſed ſolum quod licèt Chriſtus, inquantum homo, ſit caput utriuſque naturæ & angelicæ & humanæ, non tamen ita propriè per ſuam humanitatem, quàm per ſuam divinitatem, exercet officium capitis; reſpectu Angelorum, benè tamen reſpectu hominum; quia ut homo non cauſat in Angelis, ſicut in hominibus, gratiam & gloriam eſſentialem, ſed duntaxat accidentalem, ut oſtendemus
53 articulo ſequenti.

Objicies ſecundò: Illorum duntaxat Chriſtus eſt caput myſticum, in quos habet influere ea dona, quibus membra Eccleſiæ vel triumphantis vel militantis conſtituuntur: Sed ut homo non influit in Angelos ejuſmodi dona: Ergo ut homo non eſt illorum caput. Minor inde colligitur quod forma conſtitutiva membri Eccleſiæ militantis, ſit fides ſecundum ſuam ſubſtantiam conſiderata, triumphantis verò ſit viſio beatifica, etiam ſubſtantialiter ſumpta: Chriſtus autem ut homo non influat in Angelos neque fidem neq; viſionem beatificam ſubſtantialiter conſideratam, ut conſtabit ex dicendis articulo ſeq. ſed ſolum aliqua earum accidentia. Major verò probatur: Ut Chriſtus ſit caput myſticum alicujus, non ſufficit quod influat in ipſum quodcumque donum ſupernaturale, aliàs enim eſſet actu caput infidelium, ſubindeque infideles ipſi actu exiſterent membra Eccleſiæ; quandoquidem illuſtrationes, & inſpirationes, aliaſque ejuſmodi gratias cum infidelitate compoſſibiles, à Chriſto ut homine recipiunt: Ergo requiritur, ad hoc ut Chriſtus in quantum homo dicatur caput alicujus, quod influat in illum formam conſtitutivam membri corporis quod eſt Eccleſia.

A Reſpondeo negando Majorem, non enim eſt
de ratione capitis myſtici, imò nec naturalis, 54
quod influat in membra formam ſubſtantialem membri, ſed ſufficit quod habeat aliquem in ea influxum, ut patet in corpore noſtro; caput ſiquidem non influit in alia membra animam rationalem, ea ſubſtantialiter conſtituentem in ratione membri, ſed ſolum motum interiorem ad exercendas uniuſcujuſq; functiones neceſſarium. Ad probationem autem Majoris negatæ, dico quod ſi ille in quem Chriſtus actu influit aliquod donum, quodcumque illud ſit, exiſtat actu unitus aliis membris Eccleſiæ ſicuti uniuntur de facto Angeli, mediante gloriâ & gratiâ habituali,
B Chriſtus eſt actu illius caput: infideles autem, licèt inſpirationes ex influxu Chriſti recipiant, non tamen actu, ſed ſolum in potentia, ſunt uniti membris Eccleſiæ, quia initium talis unionis actualis eſt à fide, non verò ab auxiliis antecedentibus fidem, utpote diſponentibus ſolum ad ejuſmodi unionem.

Inſtabis tamen: Chriſtus ut homo nullum ha- 55
bet influxum, etiam quoad gratiam & gloriam accidentalem, in Angelos: Ergo non eſt eorum caput. Probatur Antecedens: illud ſolum Chriſtus ut homo influit in alios, quod ipſis meruit: Sed non meruit Angelis gratiam & gloriam, etiam accidentalem; aliàs enim cum omne Chriſti meritum fuerit conſummatum ipſius morte, poſſet
C dici Chriſtus aliquid meruiſſe Angelis ſuâ morte, ſubindeque pro ipſis mortuus: Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus 56
probationem dico quod licèt ex eo quod meritum Chriſti fuerit ipſius morte conſummatum, ſequatur in noſtra doctrina, quod Chriſtus ſuâ morte meruerit Angelis gratiam & gloriam accidentalem, non tamen quod pro ipſis dici poſſit mortuus; aliàs enim cum idem Chriſtus ſuâ morte ſimiliter meruerit ſibi gloriam ſui corporis, & exaltationem proprii nominis, ut colligunt communiter Theologi ex illo Lucæ 24. *Nonne hæc oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam?*
D Et ex illo Philipp. 2. *Factus eſt obediens uſque ad mortem, propter quod Deus exaltavit illum* &c. Chriſtus dici poſſet pro ſe mortuus, quod tamen damnatum eſt in Epheſino can. 10. Licèt itaque Chriſtus ſuâ morte meruerit Angelis gratiam & gloriam accidentalem, non tamen ſequitur inde quod poſſit dici pro eis mortuus. Et ratio eſt, quia mors Chriſti non fuit decreta per ſe primò ex occaſione & motivo merendi Angelis talia dona, ſed tantùm ſecundariò & quaſi per accidens, primariò enim volita fuit duntaxat propter redemptionem hominis.

Objicies tertiò: Caput convenire debet in na- 57
tura cum membris: Sed Chriſtus, inquantum ho-
E mo in natura cum Angelis non convenit, ſed ſpecie differt ab illis: Ergo inquantum homo non eſt ipſorum caput.

Huic argumento patet ſolutio ex ſuprà dictis: 58
reſpondetur enim quod licèt caput naturale debeat in natura ſpecifica cum membris convenire; ad rationem tamen capitis moralis, ſeu myſtici, ſufficit convenientia generica in natura; alioquin (ut ſuprà dicebamus) Deus, ſive Chriſtus ut Verbum Dei, non eſſet caput myſticum Angelorum & hominum: licèt autem Chriſtus ut homo non ſit ejuſdem naturæ ſpecificæ cum Angelis, bene tamen ejuſdem naturæ genericæ, quia convenit in gradu intellectuali cum ipſis.

Addo quod, in ordine ſupernaturali Angelus 59

& Chriſtus ut homo ſunt quodammodo ejuſdem etiam ſpecie naturæ, inquantum ſcilicet habent eandem ſpecie participationem divinæ naturæ, in gratia habituali conſiſtentem.

Objicies quartò: Chriſtus inquantum homo eorum tantùm eſt caput, quorum eſt ſponſus: Sed inquantum homo non eſt ſponſus Angelorum, ut docet D. Thomas in 4. diſt. 49. quæſt. 4. art. 4. Ergo inquantum homo caput Angelorum non eſt.

60 Reſpondeo negando Majorem, nam inter ſponſum & ſponſam requiritur aliqua convenientia in natura, ut ait S. Doctor loco citato: inter caput autem myſticum & membra, tanta convenientia non requiritur, ſed ſufficit convenientia generica in natura, ut in ſolutione præcedentis objectionis dicebamus.

61 Obiter tamen obſervandum eſt, quod licèt Chriſtus ut homo non dic[atur] ſponſus Angelorum ita propriè ut dicitur illorum caput, aliqualiter tamen ſponſus illorum dicitur, ut docet D. Bernardus ſerm. 27. in Cantica, his verbis: *Cum haberet ſponſam inhærentem ſibi a principio multitudinem Angelorum, placuit ei & de hominibus convocare Eccleſiam, atque unire illi quæ de cœlo eſt, ut ſit ſponſa una & ſponſus unus.* Nec diſſentit S. Thomas loco citato, nam ibidem in reſponſione ad 5. ita concludit: *Et ſic convenientia quæ eſt inter Deum & Angelos, magis ſufficit ad rationem capitis, quam ad rationem ſponſi.* Quibus verbis ſatis indicat ad utrumque aliquâ ratione ſufficere.

§. III.

Duo corollaria notatu digna.

62 EX dictis hactenus collige, Chriſtum ut hominem, fuiſſe caput morale primorum parentum, non tantùm poſt eorum lapſum, ſed etiam in ſtatu ipſorum innocentiæ: nam Chriſtus influxit moraliter in primos parentes adhuc innocentes, ſicut in Angelos, aliquam gratiam accidentalem, nimirum fidem in ipſum venturum, non quidem ut redemptorem, ſed ut in conſummatorem gloriæ, ut articulo ſequenti § 5. dicemus.

63 Colliges ſecundò contra Catharinum, Suarem, alioſque Recentiores, Chriſtum ut hominem, non eſſe propriè caput creaturarum irrationalium. Nam ut antea dicebamus, de ratione capitis eſt ut aliquid in membra influat: Sed Chriſtus, inquantum homo, nihil influit in creaturas irrationales: Ergo non eſt illarum caput. Major patet, Minor probatur. Id quod Chriſtus inquantum homo in membra ſua influit, vel debet eſſe donum gratiæ, vel ad ordinem ſupernaturalem pertinere; alioquin à Deo quidem ut authore naturæ, & conſequenter ab ipſo Chriſto ut eſt Deus oriretur, non autem à Chriſto ut homine; unde Auguſtinus Epiſt. 113. *Meruit nobis Chriſtus ut juſti eſſemus, non ut homines vel liberi eſſemus.* Quaſi diceret, Chriſtum dona quidem ſupernaturalia meruiſſe, non autem ea quæ ad ordinem naturalem pertinent: Sed omnia dona quæ creaturis irrationalibus communicantur, pertinent ad ordinem naturæ: Ergo illa à Chriſto ut capite non procedunt, nec ex meritis ejus conferuntur, ſed à Deo ut authore naturæ communicantur, ſubindeque Chriſtus non eſt propriè caput creaturarum irrationalium.

64 Nec obſtat quod objicit Suarez ex D. Paulo ad Coloſſ. 1. ubi Chriſtus dicitur *Primogenitus omnis creaturæ.* Hoc enim de Chriſto [illegible] lius Dei, in natura increata ſub[illegible] textum illum perlegenti. Vel etiam dici[illegible] mogenitus omnis creaturæ, id [illegible] homo in Sacra Scriptura interdum v[illegible] *nis creatura*, ut patet ex illo Marci ultimo: *Pr[illegible]te Evangelium omni creaturæ.* Vel denique [illegible] eſt primogenitus omnis creaturæ, [illegible] homo, quia ſub hac ratione eſt finis omnium creaturarum, ut alibi expoſuimus.

ARTICULUS IV.

An Chriſtus ut homo, ita ſit caput Angelorum, quod ipſis gratiam & gloriam, etiam eſſentialem, meruerit?

DUplex eſt Angelorum gratia & gloria: una eſſentialis, & altera accidentalis. G[illegible] [eſ]ſentialis Angelorum eſt ſicut in nobis, gratia habitualis, quæ dicitur formalis participatio [natu]ræ divinæ. Accidentalis verò eſt illuminatio eorum intellectus de rebus ad noſtram redemptionem pertinentibus, atque adeò de my[ſterio] Incarnationis Dei, quæ idcirco [illegible] ut cooperentur Deo tanquam ejus miniſtri in negotio ſalutis humanæ. Similiter gloria eſſentialis in Angelis eſt ſicut in hominibus viſio beata & intuitiva divinæ eſſentiæ: accidentalis verò eſt gaudium illud quod de rebus à ſe geſtis in miniſterio noſtræ ſalutis percipiunt. Hoc præmiſſo, 95

Certum eſt apud omnes nobiſcum admittentes, Chriſtum ut hominem eſſe caput Angelorum, gratiam & gloriam accidentalem dependenter ab ejus merito & influxu fuiſſe ipſis collatam: ad caput ſiquidem politicum Angelorum pertinet, ipſos in miniſterium noſtræ ſalutis ordinatos illuminare & dirigere, ſubindeque & eſſe cauſam, ſaltem moraliter, talis illuſtrationis, nec non cooperationis ad eam ſequentis, & ejus mercedis. Unde ſolùm reſtat difficultas, an Chriſtus ut homo gratiam & gloriam eſſentialem in Angelos influat, eamque ipſis meruerit? 96

In cujus difficultatis reſolutione tres invenio Authorum ſententias, duas extremas, & aliam mediam. Prima affirmat abſolutè Chriſtum ut hominem, ita eſſe caput Angelorum, ut ipſis gratiam & gloriam etiam eſſentialem meruerit. Secunda id abſolutè negat. Tertia utramque conciliare volens, docet Deum ab æterno habuiſſe noſtro modo intelligendi duo decreta circa gratiam & gloriam eſſentialem Angelis conferendam; unum antecedens prævisionem Chriſti, & aliud eam ſubſequens, priorique decreto voluiſſe Deum gratiam & gloriam illam tribuere Angelis ex mera ſua liberalitate, & omnino independentes à merito Chriſti, utpote nondum prævisi: deinceps tamen ſecundo alio decreto, & poſteriori ad prævisionem Chriſti, ſtatuiſſe ut eadem gratia & gloria, quas priùs ex ſola ſua liberalitate Angelis conferre decreverat, darentur etiam propter Chriſti meritum. Primam ſententiam tenent Catharinus, Galatinus, Cabrera, Suarez, Valentia, & ex recentioribus Thomiſtis illuſtriſſimus Dominus Godoy, Epiſcopus Oxomenſis. Secundæ adhærent Medina, Nazarius, Alvarez, Joannes a S. Thoma, & extra Scholam D. Thomæ Vazquez & Delug[o]. Tertia verò placet Vincentio Aſturicenſi, & Cipullo. 97

§. I.

§ I.

Secunda ſententia ut verior & probabilior eligitur, & ex Scriptura probatur.

Dico igitur: Chriſtus ut homo, ita eſt caput Angelorum, ut ipſis tamen gratiam & gloriam eſſentialem nullo modo meruerit, ſed ſolùm accidentalem.

68 Probatur primò concluſio triplici Scripturæ teſtimonio. Primum habetur Lucæ ſecundo, ubi Angelus Paſtores alloquens poſt Chriſti nativitatem, gratulabundus dicebat: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus eſt vobis hodie Salvator:* hiſce in verbis ſatis indicat, Chriſtum ſolis hominibus natum eſſe; alioquin tanti beneficii meminiſſet, nec ſolis Paſtoribus, cæteriſque hominibus, ſed etiam Angelis, natum eſſe Salvatorem prædicaſſet. Unde Bernardus homilia tertia ſuper *Miſſus eſt*, in fine, hæc verba Iſaiæ expendens: *Parvulus natus eſt nobis, & Filius datus eſt nobis,* ſubdit *Nobis, inquam, non ſibi, qui utique ante tempora multo nobilius natus ex Patre, naſci temporaliter non indigebat ex matre. Non Angelis quoque, qui eum magnum habentes parvulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis eſt datus, quia nobis neceſſarius. Iam de nobis nata & data faciamus ad quod datus eſt & natus. Utamur noſtro in noſtram utilitatem. De Salvatore ſalutem operemur.* Similia habet Guerricus Abbas ſermone tertio de Nativitate Domini, ubi tractans etiam illud, Puer natus eſt nobis *Nobis profeſſus (inquit) non enim ſibi, non Angelis. Sibi, inquam, natus non eſt, ut ſcilicet hac nativitate eſſe, aut melius eſſe inciperet, qui antequam temporaliter naſceretur, æternaliter erat, & perfecta beatitudo ſibi erat, quia de Deo perfecto, Deus perfectus natus erat. Angelis natus non eſt, quia nec Angelis illis qui in veritate ſtabat, reparatione indigebat, nec illius qui ceciderat caſus reparabilis erat. Ideo nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit; & qui Deus natus erat ſibi, puer natus eſt nobis ſe quodammodo relinquens, & Angelos tranſiliens, ad nos uſque deveniens, unus fieret è nobis, & exinaniens ſemetipſo, minoratus ab Angelis, æqualis fieret nobis. Qui igitur æternaliter ſibi & Angelis erat beatitudo, natus temporaliter, factus eſt nobis redemptio.*

69 Secundum teſtimonium habetur Matthæi decimo octavo, & Lucæ decimo quinto, ubi Chriſtus parabolam induerit paſtoris, qui nonaginta novem oves in deſerto reliquerat, ut centeſimam quæ perierat, ſalvam faceret: communis enim Patrum interpretatio in hunc locum eſt, per nonaginta novem oves in deſerto relictas, ſignificari novem Angelorum choros, quos Chriſtus verus & bonus Paſtor, in cœlo quodammodo deſeruit, dum è ſinu Patris in uterum beatæ Virginis deſcendit, ut ovem centeſimam, quæ hominem deſignat, à patria aberrantem, & peccato perditum quæreret, & ſanguine proprio ſalvum faceret. Ita hanc parabolam explicant Divus Ambroſius libro ſeptimo in Lucam, capite de ove centeſima. Divus Gregorius homilia trigeſima quarta in Evang. & Venerabilis Beda in illud Lucæ decimo quinto. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, &c.*

70 Tertius locus ſumitur ex capite ſecundo Epiſtolæ ad Hebræos, ubi Apoſtolus loquens de excellentia Chriſti ſupra Angelos, ſic habet: *Qui enim ſanctificat & qui ſanctificantur ex uno omnes: propter quam cauſam non confunditur eos vocare fratres, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, & iterum: Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus. Quia ergo*

A *pueri, communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem.* Ex quibus verbis ſic formatur argumentum: Omnes qui ſanctificantur à Chriſto, atque adeò quibus ipſe meruit gratiam ſanctificantem, quæ eſt gratia eſſentialis, vocantur pueri & fratres Chriſti: Sed Angeli non poſſunt pueri & fratres Chriſti appellari: Ergo illis non meruit gratiam ſanctificantem, ſive eſſentialem. Major eſt propoſitio Apoſtoli, dicit enim quod qui ſanctificantur & qui ſanctificat, ſunt omnes ex uno, & quod propter hanc cauſam, non confunditur eos fratres vocare, & quod eos vocat pueros ſuos. Minor verò probatur: Illi dicuntur ab Apoſtolo pueri, & fratres

B Chriſti, qui communicaverunt carni & ſanguini; Sed Angeli non communicaverunt carni & ſanguini, utpote ſpiritus puri: Ergo vocari nequeunt pueri & fratres Chriſti.

Reſpondent Suarez, & Cabrera, duplicem eſſe ſanctificationem, ſive gratiam eſſentialem: unam quæ non tantum ſanctificat, ſed etiam redimit à peccato, alteram quæ licet reddat ſanctum, non tamen liberat à peccato, eò quòd in ſubjecto ſuo illud non reperiat: Apoſtolum autem locu citato non loqui de utraque illa ſanctificatione, ſed duntaxat de illa quâ redimitur à peccato is qui ſanctificatur, ſubindeq; nihil amplius ex illo teſtimonio concludi, quàm quod 71

C Chriſtus non meruerit Angelis gratiam eſſentialem, quæ eos ſicut homines liberaret à peccato.

Sed contra: Ideò Apoſtolus locu citato loquitur ſolùm de ſanctificatione liberativa à peccato quia nullam aliam agnoſcebat, cujus cauſa fuiſſet meritum Chriſti. ſi enim aliam agnoviſſet, valde proceſſiſſet diminutè in eo quod præcipuè intendebat, nempe excellentiam Chriſti ſupra Angelos deſcribere; eam enim amplius & maximè commendare potuiſſet Hebræis, ex eo quod ſuo merito, non tantùm redemptos, ſive homines, ſed etiam non redemptos, ſive Angelos, ſanctificaſſet. 72

D

§. II.

Teſtimonia Divi Thomæ.

Poteſt etiam probari concluſio ex Divo Thoma, qui variis in locis apertè favet noſtræ ſententiæ; nam quæſt. 29. de verit. art. 7. ad 5. ſic ait: *Sicut mereri eſt viatoris, ita non niſi pro viatore aliquis poteſt mereri, quia oportet ut ei pro quo quis meretur, aliquid deſit eorum quæ ſub merito cadunt: Angeli autem non ſunt viatores, quantum ad præmium eſſentiale, & ideo quantùm ad hoc nihil eis meruit Chriſtus:* 73

E *ſunt autem aliquo modo viatores, reſpectu præmii accidentalis, inquantum nobis miniſtrant, ad quod valet eis meritum Chriſti.* Et in 2. ſent. diſt. 9. quæſtione prima, articulo octavo ad ſecundum docet operationem hominis efficaciorem eſſe ad merendam vitam æternam, quam ſit operatio Angelis; & inter alias rationes pro hac veritate, iſtam affert, *quia operatio hominis fundatur in merito Chriſti, non verò operatio Angeli,* atque adeò cenſet Chriſtum non meruiſſe Angelis vitam æternam. Item in 3. diſt. 13 quæſtione prima, articulo ſecundo, quæſtiune. 2. loquens de Chriſto ait, quod *non influit Angelis removendo prohibens, ſcilicet peccatum, aut merendo gratiam.* Denique in hac parte infrà quæſtione 59. articulo 6. in corp. & in reſp ad 2. concedit quidem judicio Dei, negat tamen judicio Chriſti ut hominis, Angelos ſubjici, quantùm

ad præmium eſſentiale, & damnationem æternam. Quę doctrina verificari non poteſt, ſi Chriſtus Angelis meruit præmium eſſentiale: ſi enim antiqui Patres, licèt ante Incarnationem juſtificati, eo ipſo tamen quod ex meritis Chriſti juſtitiam ſuam habuerunt, ſubſunt judicio Chriſti humano in fine mundi futuro; quare ad Chriſtum ut hominem non pertinebit judicare Angelos in extremo judicio de merito eſſentiali, & præmio illi correſpondente, ſi tale præmium ex meritis & gratia Chriſti conſecuti ſunt?

§. III.

Eadem veritas ratione ſuadetur.

74 PLures adduci ſolent rationes in ejuſdem veritatis confirmationem. Prima & præcipua ſumitur ex principiis ſuprà diſp. 3. art. 1. ſtatutis, agendo de motivo Incarnationis, poteſtque ſic breviter proponi. Decretum de conferenda gratia & gloria ex meritis Chriſti, dependet ex prævisione peccati Adami, ſaltem in genere cauſæ materialis & occaſionalis: Sed decretum de conferenda gratia & gloria eſſentiali Angelis, non dependet ex prævisione peccati Adami: Ergo decretum illud non innititur præſcientiæ meritorum Chriſti, nec ab illa dependet, ſubindeque gratia & gloria eſſentialis Angelis collata, non eſt ex meritis Chriſti, ſed ex mera & gratuitâ liberalitate Dei. Major probatur: Chriſtus & ejus Incarnatio decreta fuerunt dependenter à prævisione peccati Adami, ita ut illo non peccante Filius Dei non veniſſet, ut loco citato fusè cum S. Doctore oſtendimus: Ergo gratia & gloria ex meritis Chriſti conferenda, non poteſt etiam non dependere à prævisione peccati. Minor autem, in qua eſt difficultas, probatur primò. Cùm Adamus ex ſuggeſtione mali Angeli jam damnati, lapſus fuerit, Deus priuſquam ſtatueret permittere peccatum primi parentis noſtri, ac proinde priuſquam illud præſciret, debuit habere voluntatem permittendi lapſum primi Angeli, ſubindeque & voluntatem efficacem conſervandi bonos Angelos in gratia, eoſque conſequenter remunerandi gloriâ eſſentiali, aliàs reprobatio malorum Angelorum eſſet prior prædeſtinatione bonorum, quod tamen omnes negant: Ergo ſimiliter, imò à fortiori, priuſquam Deus decerneret permittere peccatum Adami, illudque præſciret, voluit conferre Angelis gratiam & gloriam eſſentialem.

Secundò probatur eadem Minor principalis: Gratia quæ eſt dependens ex prævisione peccati, eſt gratia ſanans & redimens, ut de ſe patet: Sed gratia collata Angelis non eſt hujuſmodi, ut enim dicitur Matth. 9. *Non eſt opus valentibus medico, ſed his qui male habent*: Ergo gratia collata Angelis non eſt dependens ex prævisione peccati Adami, nec per conſequens ex meritis Chriſti venturi, ſed ex mera liberalitate Dei.

75 Secunda ratio: Omne meritum Chriſti pro his quos ſanctificavit, ita fuit paſſione & morte ſuâ conſummatum, ut nemo per Chriſtum ſanctificatus ſit, niſi pro eo Chriſtus paſſus & mortuus ſit, unde quicunque excluditur à ſanguine & morte Chriſti, etiam ab ejus merito & ſanctificatione excluditur: Sed Angeli à ſanguine & morte Chriſti excluduntur: Ergo & ab ejus ſanctificatione & merito. Minor eſt certa, & paſſim docetur à SS. Patribus: Auguſtinus enim in Enchiridio cap. 61. ſic ait: *Proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus tradidit illum: non enim pro Angelis mortuus eſt Chriſtus.* Bernardus ſermone in feriam quartam hebdomadæ ſanctæ: *Paſſio hominis data eſt, quia alteri dari non potuit: nunquid Angelo? Sed ille non eguit? Nunquid diabolo? Sed ille non reſurgit.* Gregorius lib. vigeſimo octavo moralium cap. 6. *Incarnationis myſterium & ipſi Angeli electi mirati ſunt, qui eodem myſterio redempti non ſunt.* Id etiam evidenter convincitur ex illa conſequentia quam facit Apoſtolus ſecundo ad Corinthior. quinto *Unus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt*, ſcilicet per peccatum: Sed Angeli boni & electi, nunquam fuerunt mortui per peccatum: Ergo nullo modo poteſt dici quod pro illis Chriſtus mortuus ſit.

Major autem in qua eſt difficultas probatur ex illo Apoſtoli ad Hebræos decimo. *Una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.* Quibus verbis apertè declarat, quod quicunque ſanctificati ſunt, illa una oblatione qua Chriſtus in ara crucis ſeipſum in ſatisfactionem pro peccatis obtulit, gratiam & ſanctificationem obtinuerunt, ſubindeque quod omne Chriſti meritum pro his quos ſanctificavit, paſſione & morte ſuâ conſummatum fuit. Ratio etiam id ſuadet, nam convenientiſſimum eſt, ut omne Chriſti meritum pro his quos ſanctificavit, in perfectiſſimo ejus opere completum & conſummatum ſit: Sed Chriſti paſſio & mors fuit opus Chriſti perfectiſſimum, & præſtantiſſimum, quia in ea completum eſt totum pondus charitatis ipſius, juxta illud Apoſtoli ad Romanos 5. *Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis, quia cùm peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Quæ verba exponens Divus Thomas, ſubdit: *In hoc quod dicit commendat, immenſitatem quandam divinæ charitatis aſſignat*: Ergo omne Chriſti meritum pro his quos ſanctificavit, paſſione & morte ſuâ conſummatum eſt.

Confirmatur: In his quæ Chriſtus pro ſeipſo meruit, conſummavit meritum ſuum per paſſionem & mortem, juxta illud Lucæ 24. *Nonne ſic oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Et ad Philippenſes ſecundo. *Factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum.* Ergo à fortiori omne Chriſti meritum pro his quos ſanctificavit, paſſione & morte ſuâ conſummatum eſt. Unde commentitium ac temerarium videtur quod ait Suarez, nempe Chriſti merita pro hominibus, non niſi per mortem & paſſionem ſuam conſummata fuiſſe, pro Angelis verò ante mortem & ſanguinis effuſionem, ſubindeque actibus paſſionem antecedentibus, gratiam & beatitudinem ipſis promeruiſſe: cùm enim hoc ex mera Dei voluntate dependeat, judicare de illo abſque revelatione Eccleſiæ, aut urgentiſſima ratione, temeritate non vacat; præſertim cùm Apoſtolus aſſerat, Chriſtum unâ oblatione (id eſt morte & paſſione ſuâ) *conſummaſſe in ſempiternum ſanctificatos.*

Tertia ratio: Nullus juſtificatus per merita Chriſti, eſt glorificatus ante merita Chriſti per paſſionem conſummata: Sed Angeli ſunt glorificati ante merita Chriſti per paſſionem conſummata: Ergo per merita Chriſti juſtificati nõ ſunt. 78 Minor eſt certa de fide, & patet ex illo Matt. 18. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei.* Major verò probatur exemplo Patrum antiquorum qui Incarnationem præceſſerunt: ideo enim illi non ſunt glorificati ante paſſionem Chriſti, quia

quia eorum gratia, erat gratia derivata à Chriſto, & ideò non debebat priùs conſummari in membris, quàm in capite à quo derivabatur.

79 Reſpondet Suarez, negando paritatem, & aſſignando rationem diſcriminis, ex eo quod ut homines introducerentur in gloriam, debebat expectari perfecta ſatisfactio pro peccatis hominum, quæ non fuit Deo exhibita, niſi in paſſione & morte Chriſti: hoc autem non habet locum in Angelis, cùm enim non peccaſſent, non indigebant ſanctificatione Chriſti, ut introducerentur in gloriam.

80 Sed contra: Juxta hunc Authorem, tam dependens erat gloria Angelorum à meritis Chriſti, quàm gloria hominum à ſatisfactione Chriſti: Sed propter dependentiam gloriæ hominum à perfecta Chriſti ſatisfactione, per mortem conſummata, non poterant homines intrare in gloriam, niſi poſt exhibitam talem ſatisfactionem: Ergo ſimiliter ob dependentiam gloriæ Angelorum à meritis Chriſti conſummatis, non poterant Angeli introduci in gloriam, ante prædictam conſummationem meritorum, vel ſi ſufficerent merita Chriſti, ut prævisa, ad hoc ut Angeli glorificarentur, ſufficiebat enim ſatisfactio Chriſti ut prævisa, ad hoc ut homines glorificarentur.

81 Ex dictis confutata manet ſententia Vincentii Alturicenſis & Cipullì: ſi enim Angeli non habuerunt gratiam & gloriam eſſentialem ex meritis Chriſti, ut jam oſtendimus, eam non obtinuerunt duplici titulo, ut illi Authores aſſerunt, ſed uno tantùm, titulum gratuitæ donationis & puræ liberalitatis.

Addo, quod ſuppoſitâ in Deo antecedenter ad decretum Incarnationis, voluntate efficaci dandi gratiam & gloriam eſſentialem Angelis ex mera liberalitate, gratis omnino & inutiliter ſtatuitur in illo, conſequenter ad tale decretum, nova alia voluntas dandi eandem gratiam & gloriam Angelis intuitu meritorum Chriſti. Quæro enim cui bono nova iſta & ſecunda voluntas? Non bono ipſorum Angelorum, quandoquidē nihil ampliùs ex vi illius habent de gratia & gloria eſſentiali, quàm ex vi voluntatis antecedentis prævisionem Chriſti. Non bono etiam gloriæ ipſius Chriſti, utpote cùm non faciat Angelos ab ipſo dependere, niſi pro titulo, ſine ulla prorſus re; ſiquidem quòd Angeli habeant ex merito Chriſti idem quod haberent, licèt non eſſet tale meritum, titularem ſolùm facit dependentiam ab eo, non verò realem. Unde ſicut ſi homines aliunde quàm per Chriſtum fuiſſent juſtificati, gratis pro illis mortuus fuiſſet Chriſtus, ut habet Apoſtolus ad Galatas 2. dicens. *Si enim per legem juſtitia; ergo gratis Chriſtus mortuus eſt*, Ita ſimiliter, ſi aliunde Angelis juſtitia, quàm per Chriſtum, videlicet (ut concedunt prædicti Authores) ex mera Dei liberalitate, gratis pro illis meruit Chriſtus.

§. IV.

Solvuntur objectiones ex teſtimoniis Scripturæ & SS. Patrum.

82 OBjiciunt in primis Adverſarii quædam Scripturæ teſtimonia, quibus ſignificari videtur, Chriſtum non ſolùm hominibus, ſed etiam Angelis gratiam & gloriam eſſentialem meruiſſe: dicitur enim ad Epheſ. 1. propoſuiſſe Deum in Chriſto *inſtaurare omnia quæ in cælis ſunt, & quæ in terra.* Et ad Coloſſenſes primo idem Apoſtolus aſſerit Chriſtum *pacificaſſe per ſanguinem crucis ſuæ, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt.* Item Joannis 14. Chriſtus dicebat: *Nemo venit ad Patrem niſi per me.* Denique Apocal. 12. dicitur de Angelis, quod *vicerunt eum* (ſcilicet Diabolum) *per ſanguinem agni.* Si autem Angelorum victoria adſcribenda ſit ſanguini Chriſti, ſequitur eos ex Chriſti meritis habuiſſe perſeverantiam, quâ vicerunt draconem, ſeu diabolum, ac proinde reliqua auxilia gratiæ, & gloriam eſſentialem.

Confirmatur: Apoſtolus ad Romanos quinto loquens de gratia Chriſti ut hominis, eaque eſſentiali, dicit, quod hæc *abundavit in plures*, quā delictum unius Adam: Sed non in plures homines, peccatum enim Adæ omnes homines infecit: Ergo in homines ſimul & in Angelos, ſubindeque Angelis meruit Chriſtus gratiam & gloriam eſſentialem. 83

Confirmatur ampliùs: Ad Hebræos 2. dicitur quod *decebat eum propter quem omnia, & per quem omnia qui multos filios in gloriam adduxerat authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummari.* Ubi Apoſtolus loquitur de Chriſto, ſupponitque ipſum ante ſuam paſſionem multos in gloriam adduxiſſe, qui quidem eſſe debuerunt Angeli, quia priùs quam Chriſtus pateretur, nullus hominum intravit cœlum: Ergo ſupponit Chriſtum gloriam eſſentialem Angelis meruiſſe. 84

Ad objectionem reſpondeo illum locum Epiſtolæ ad Epheſios ſic intelligi & exponi à Divo Thoma ibidem lect. 3. *Per Chriſtum inſtaurat omnia quæ in cælis ſunt, id eſt Angelos, non quod pro Angelis mortuus ſit Chriſtus, ſed quia in redimendo hominem reintegratur ruina Angelorum: Pſal. 109 implebit ruinas.* Similiter ad alium locum Epiſtolæ ad Coloſſenſes, reſpondet idem ſanctus Doctor ibidem lectione 5. verba illa eſſe intelligenda de concordia inter Deum & homines, quam Chriſtus Dominus per mortem ſuam operatus eſt. Etenim inter Deum & hominem cauſa diſcordiæ fuit peccatum, & inter Judæos & Gentiles lex; quia ergo Chriſtus per crucem deſtruxit peccatum, & implevit legem, cauſam removit diſcordiæ, & hoc modo pacificavit ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terris ſunt, juxta illud ad Epheſ. 2. *Ipſe enim eſt pax noſtra qui fecit utraque unum.* 85

Ad locum ex Joan. 14. reſpondetur ex eodem Angelico Præceptore ibidem lect. 2. ſenſum horum verborum eſſe, neminem poſſe venire ad notitiam Patris, niſi per Verbum ſuum, quod eſt filius; cum hoc tamen diſcrimine, quod homines non veniunt ad notitiam Patris, niſi per Verbum carne velatum, Angeli verò cognoſcunt Patrem per Filium, ſeu Verbum, ut eſt Deus, & in natura divina ſubſiſtit; eâq; notitia beatificantur, & veluti nutriuntur & ſaginantur, ut belliſſimè declarat Auguſtinus concione 1. in Pſal. 33. his verbis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce cibus ſempiternus, ſed manducant Angeli, manducant ſupernæ virtutes, manducant cæleſtes ſpiritus, & manducant & ſaginantur. Quis autem homo poſſet ad illum cibum? unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut menſa illa lacteſceret, & ad parvulos perveniret. Cibus in lac non convertitur, niſi per carnem trajiciatur, nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans, ſed quia minus idoneus eſt infans qui pane veſcatur, ideo ipſum panem mater incarnat, & per humilitatem mammillæ & lactis ſuccum, de ipſo pane paſcit* 86

paſcit infantem. Quomodo ergo de ipſo pane pavit nos ſapientia Dei? quia Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Videte ergo humilitatem, quia panem Angelorum manducavit homo, ut ſcriptum eſt.

87 Ad locum Apocalypſis dico, quod quamvis ante verba citata narretur prælium Angelorum, in illis tamen non loquitur Joannes de Angelis, ſed de hominibus, ut patet ex ipſo contextu: poſt narratum enim prælium Angelorum cum diabolo, ſubditur: *Projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, & ipſi vicerunt eum propter ſanguinem agni, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.* Ubi manifeſtum eſt, D. Joannem non loqui de Angelis, utpote animas non habentibus.

88 Ad primam confirmationem deſumptam ex verbis Apoſtoli ad Romanos quinto, reſpondeo cum Divo Thoma ibi lectione quinta, quod cùm Apoſtolus dicit gratiam Chriſti abundare in plures, quàm delictum Adæ, ly *plures*, ſecundùm expoſitionem Auguſtini, non ſumitur ibi comparativè, ſed abſolutè; ita ut idem valeat ac multi. Secundùm autem Divum Ambroſium, quamvis ſumatur comparativè, nihil contra nos quia ut rectè advertit D. Thomas, non ſumit Ambroſius delictum Adæ pro delicto originali propagato in omnes homines, ſed pro ſpeciali delicto idololatriæ, quod non per propagationem, ſed per imitationem deſcendit ab Adamo in poſteros, quod ſanè delictum cùm abundaverit quidem in multos, non tamen in omnes homines, verum eſt dicere, quod gratia Chriſti abundavit in plures homines, quandoquidem non ſolùm pro infidelibus, ſed etiam pro peccatis fidelium mortuus eſt.

89 Ad ſecundam confirmationem ex verbis Epiſtolæ ad Hebræos petitam, reſpondeo cum ſancto Thoma ibidem lectione tertia, ly *multos filios in gloriam adduxerat*, intelligendum eſſe non de Angelis, ſed de hominibus, ſenſumque horum verborum eſſe, quod multos filios in gloriam adducere decreverat, vel jam adduxerat quoad intentionem & decretum; unde ſanctus Doctor hæc verba exponens ait: *Qui adduxerat, id eſt, adducendos præordinaverat.* Quod ſi aliquis hæc verba Apoſtoli explicare velit de adductione ad gloriam in executione, dicere poterit, ibi verbum præteriti poni pro verbo futuri; multoties enim in ſacris litteris, propter certitudinem prophetiæ, ant eventûs futuri, id quod revera erat futurum, ſignificatur per modum præteriti, ſicut Iſaiæ nono. *Parvulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.*

90 Objiciuntur ſecundò quædam SS. Patrum teſtimonia, quæ favere videntur Adverſariorum ſententiæ: Bernardus enim ſermone vigeſimo ſecundo ſuper Cantica ſic habet: *Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti Angelo ne laberetur, ſic illum de captivitate eruens, ſicut hunc à captivitate defendens; & hac ratione fuit æquè utrique redemptio, ſolvens illum & ſervans iſtum.* Quibus verbis concedit Bernardus, Angelos fuiſſe per Chriſtum præſervatos ne laberentur: quo poſito negari non poteſt quod per ipſum fuerint juſtificati juſtitiâ eſſentiali. Divus Gregorius in caput ſecundũ libri primi Regum: *Nullus* (inquit) *hominum neque Angelorum eſt ſanctus, niſi per Chriſtum.* Divus Hieronymus in caput primum ad Epheſios de Angelis ait, quod *abſque peccato nullus ſit, & ſydera ipſa non ſint munda coram Deo, omniſque creatura paveat creatoris adventum. Unde & crux Salvatoris, non ſolùm ea quæ in terra, ſed etiam ea quæ in cœlis erant, purgaſſe perhibetur:* Ergo juxta Hieronymum Chriſtus paſſione ſuâ meruit Angelis gratiam ſanctificantem, alioquin non videtur quomodo virtute crucis dicantur purgati.

91 Ad locum Divi Bernardi reſpondeo, quod ibi loquitur de Chriſto, non ut homine, ſed ut Deo, quoad Angelos, ut conſtat ex verbis antecedentibus: *Quoniam* (inquit) *qui erat Angelis ſanctificatio, redemptio factus eſt nobis.* Supponunt enim verba illa, Chriſtum, antequam fieret nobis redemptio, atque adeò priuſquam fieret homo, factum fuiſſe ſanctificationem Angelorum. Cùm ergo dicit Bernardus, *Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti Angelo ne laberetur*, ſolùm vult, quod per Chriſtum, inquantum Deum, ſteterunt Angeli boni, ſicut per eundem Chriſtum, inquantum Deum & hominem, redemptus eſt homo lapſus. Eodem modo intelligi & exponi debet Divus Gregorius, cùm dicit, quod *nullus hominum neque angelorum eſt ſanctus, niſi per Chriſtum*; hoc enim, quantùm ad Angelos, intelligendum eſt de Chriſto, ut Deo; quoad homines verò de Chriſto, ut Deo & homine ſimul, ſeu de Verbo ut humanâ carne induto.

92 Ad locum Divi Hieronymi reſpondet Vaſquez diſputatione quadrageſima nona, capite quinto, *teſtimonium illud nullius momenti cenſeri debere, eò quòd juxta omnium ſententiam, manifeſtum errorem contra fidem contineat: tametſi non ſatis conſtet, utrum ex propria, an ex alterius ſententia docuerit.* Sed hæc reſponſio temeritate non caret, ſub dubio enim relinquit, an unus ex præcipuis Eccleſiæ Patribus (quem *maximum Doctorem* Eccleſiæ, & *magiſtrum mundi* Divus Proſper appellat, ac *inſtar lampadis ab oriente uſque ad occidentem reſplenduiſſe*, affirmavit Auguſtinus) fuerit hæreticus, nec ne? Nec valet quod addit Vaſquez, nimirum ſe exiſtimare errorem memoratum non docuiſſe Hieronymum ex propria ſententia, ſed ex aliorum libris, nempe Origenis, aut Appollinaris, vel Dydimi, &c. Nam hæc correctio errorem potius tribuit Hieronymo, quàm ipſum defendat; ſi enim ex aliorum libris doctrinam illam deſumpſit, & hæc (ut aſſerit Vaſquez) manifeſtum contineat errorem contra fidem, culpabilis redditur Hieronymus, qui talem errorem docuit, licèt ex aliorum libris; non enim licitum eſt errorem docere, & adducere ex libris aliorum, niſi ad impugnandum.

93 Ut ergo à tam gravi injuria, maximum hunc Eccleſiæ Doctorem, ac totius orbis magiſtrum vindicemus, Advertendum eſt, nomen peccati dupliciter ſumi: nimirum ſtrictè, pro culpa morali; vel largè, pro quocunq; defectu creaturæ, quo ſenſu monſtra interdum vocari ſolent peccata naturæ. Hoc poſito dico, quod quando D. Hieronymus dicit Angelos eſſe ſine peccato, ipſamque Chriſti crucem eos à peccato purgaſſe, ſumit peccatum non ſtrictè pro culpa morali, ſed latè pro alio defectu, nimirum pro neſcientia myſterii Incarnationis, à qua crux Chriſti, ſive Chriſtus ut homo, purgavit Angelos, eos illuminando quoad myſterium ſuæ Incarnationis. Fundamentum autem ita explicandi mentem S. Doctoris habetur ex ejus verbis, exponens enim caput ſecundum Epiſtolæ citatæ ad Epheſios, dicit quod *omnis creatura Domini ſui cruore purgata eſt.* Certè cum non omnis creatura ſit capax mali moralis, de illo non loquitur Hieronymus, ſed de peccato, ut ſignificat quemcunq; defectum, ſubindeq; idem dicendum eſt de peccato, à quo in

In expoſitione capitis primi docuerat purgari Angelos per crucem Chriſti.

94 Objicientur tertiò quædam S. Thomæ teſtimonia, quæ videntur repugnare noſtræ ſententiæ: nam S. Doctor ſuper cap. 1. Joannis lect. 10. exponens verba illa Evangeliſtæ, *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*, ſubdit: *ſcilicet omnes Apoſtoli, & Patriarchæ, & Prophetæ, & juſti qui fuerunt ſunt, & erunt, & etiam* OMNES ANGELI. Et infrà ſic ait: *Plenitudo gratiæ quæ eſt in Chriſto, eſt cauſa omnium gratiarum quæ ſunt in omnibus intellectualibus creaturis.* Item hic quæſtione ſeptima, articulo nono in corp. docet, quod virtus gratiæ Chriſti ſe extendit ad omnes operationes & effectus gratiæ, quia Chriſtus eſt primum & univerſale principiũ in genere habentium gratiam, ſicuti Sol eſt univerſalis cauſa generationis rerum inferiorũ.

95 Ad primum teſtimonium dicendum, ſanctum Doctorem ſolùm velle, omnes, etiam Angelos, de plenitudine Chriſti accepiſſe, quatenus varias illuſtrationes, & gloriam accidentalem, ex merito Chriſti habuerunt. Cum verò aſſerit, gratiam Chriſti eſſe cauſam omnium gratiarum quæ ſunt in intellectualibus creaturis, & univerſale principium in genere habentium gratiam; hoc intelligendum eſt ſecundùm diſtributionẽ accommodam, nimirùm quantùm ad omnem gratiam, ſive accidentalem, ſive eſſentialem, in hominibus: in Angelis verò, quantùm ad omnem gratiam accidentalem, quam habent ut miniſtri Chriſti in ſalutem hominum. Et certè cùm locis paragrapho primo adductis loquatur expreſſè Divus Thomas de gratia & gloria eſſentiali, negetque Chriſtum eas Angelis meruiſſe; locis verò in objectione contentis, non loquatur ſpecialiter de illa gratia & gloria, ſed de gratia ut ſic, & in genere, ſtandum potiùs eſt locis illis, quàm iſtis; maximè cùm iſta poſſint, juxta expoſitionem traditam, explicari de gratia accidentali.

§. V.

Diluuntur argumenta ex ratione petita.

96 TRiplici ratione inſurgunt Adverſarii contra noſtram ſententiam. Prima ſic poteſt proponi: Chriſtus eſt primus omnium prædeſtinatorum, juxta illud Pſalmi 39. *In capite libri ſcriptum eſt de me*: Ergo eſt cauſa prædeſtinationis omnium electorum, tam hominum, quàm Angelorum, ſubindeque omnium effectuum prædeſtinationis illorum: Sed gratia eſt primus effectus prædeſtinationis Angelorum, gloria verò eſſentialis ultimus: Ergo Chriſtus eſt cauſa tam gratiæ quàm gloriæ eſſentialis Angelorum. Minor ſubſumpta, & ultima Conſequentia patent, prima verò ſuadetur ex illo communi axiomate: *Primum in unoquoque genere eſt cauſa cæterorum.* Ergo ſi Chriſtus ſit primus omnium prædeſtinatorum, erit cauſa prædeſtinationis omnium electorum, tam hominum, quàm Angelorum.

97 Secunda ratio Adverſariorum ſic procedit: Gratia & gloria eſſentialis conferuntur hominibus prædeſtinatis ex meritis Chriſti, quia eſt caput illorum: Sed Chriſtus, etiam in quantum homo, eſt Angelorum caput, ut articulo præcedenti oſtendimus: Ergo etiam illis gratia & gloria eſſentialis ex meritis Chriſti conferuntur.

98 Tertia ratio eſt: Eadem videtur eſſe ratio de tota gloria eſſentiali Angelorum, ac de quocunque gradu illius: Sed aliquis gradus gloriæ eſſentialis Angelorum (ille nimirum qui fuit præmiũ correſpondens actui fidei quem Angeli adhuc viatores habuerunt in Chriſtum ut conſummatorem ſuæ gloriæ) dependet ex meritis Chriſti prævisis: Ergo & tota gloria eſſentialis illorum.

99 Hæ tamen rationes, licèt aliquam probabilitatis ſpeciem præſeferant, facilè dilui poſſunt ex fundamentis quæ ſuprà ſtatuimus. Ad primam enim reſpondetur, quòd licèt Chriſtus ſit primus prædeſtinatorũm, non tamen eodem modo reſpectu omnium; nàm reſpectu hominum eſt primus prædeſtinatorum, non ſolùm prioritate dignitatis & perfectionis, ſed etiã prioritate cauſalitatis & influxus, quia prædeſtinatus eſt ut illorũ redemptor, ſuppoſitâ prævisione peccati originalis: reſpectu verò Angelorum eſt quidem primus, quantùm ad perfectionem & dignitatem, & rationem communem cauſæ exemplaris; imò eſt finis eorum, ſecundùm quod ſunt prærordinati ut miniſtrent Chriſto in officio redẽptionis; non tamen eſt primus prioritate cauſalitatis & influxûs reſpectu gratiæ & gloriæ eſſentialis Angelórum, cùm non ſit prædeſtinatus ut eſſet illorum redemptor, ſed tantùm per reſpectum ad gloriã accidentalem, quam Chriſtus ut ipſorum caput in ipſos influit, ut articulo præcedenti declaravimus. Quando verò dicitur, quod primum in unoquoq; genere eſt cauſa cæterorum, hoc debet intelligi de cauſalitate in aliquo genere cauſæ, vel efficientis, vel exemplaris, vel finalis, non tamen requiritur, quod ſit cauſa efficiens illorum phyſicè vel moraliter; homo enim v.g. licèt ſit primus in genere animalis, non eſt tamen cauſa efficiens cæterorum animalium.

100 Ad ſecundam rationem dicendũ, non ex ſola generali ratione capitis nos colligere omnes effectus noſtræ prædeſtinationis procedere ex meritis Chriſti, ſed ex habitudine capitis ad talia membra ejuſdem naturæ ſpecificæ, ad quorum reparationem principaliter venit Chriſtus. Unde D. Thomas quæſt. 29. de verit. art. 4. ad 5. ex fine Incarnationis, quia ſcilicet principaliter facta eſt ad liberandum hominem à peccato, colligit quod humanitas Chriſti ordinetur ad influendum in homines redemptos, ut ad finem principaliter intentum, non autem ad influendum in Angelos: nam influxus ſuprà explicatus quo Angelos illuminat, & præmia accidentalia eis tribuit, *non eſt finis Incarnationis, ſed Incarnationem conſequens*, ut ibidem ait S. Doctor.

101 Dices, ſi Chriſtus ſolùm accidentaliter influit in Angelos, dona ſcilicet accidentalia, ſolùm accidentaliter & ſecundùm quid erit caput Angelorum, non verò abſolutè & ſimpliciter, contra teſtimonia Scripturæ articulo præcedenti adducta, in quibus abſolutè & ſine addito dicitur caput Angelorum. Difficilè etiam explicari poteſt, quomodo prædeſtinatio Angelorum ſubjiciatur prædeſtinationi Chriſti, ut conſummanda & perficienda per ipſum.

102 Sed nego utramq; ſequelam. licèt enim ad rationem capitis naturalis & phyſici requiratur quod vitam eſſentialem in membra influat, non tamen ad rationem capitis moralis & myſtici, ut patet in Principe reſpectu Reipublicæ; unde licèt Chriſtus gratiam & gloriam eſſentialem in Angelos non influat, quia tamen habet influxum in illos, tum ſecundùm exteriorem gubernationẽ, tum ſecundùm communicationẽ accidentalium donorum, poteſt ſimpliciter & abſolutè dici Angelorum caput, licèt non omnibus modis, nec i-

ita propriè, ſicuti hominum, ut docet D. Thomas hic art. 4. & nos articulo præcedenti declaravimus. Perfectè etiam ſalvatur, & facilè explicatur in noſtra ſententia, quomodo gratia Angelorum conſummatur per Chriſtũ: ad hoc enim ſufficit quod ab ipſo recipiat perfectionem accidentalem, ſicut omnis ſubſtantia perficitur & conſummatur per accidentia.

103 Ad ultimam rationem reſpondeo negando ſuppoſitum Minoris nempe quod aliquis gradus gloriæ eſſentialis fuerit præmium actus fidei Angelorum in Chriſtum, reduplicativè quà talis; quamvis enim actus ille, conſideratus ſecundùm ſuam ſubſtantiam, & quatenus erat actus fidei aliorum myſteriorum, Trinitatis v.g. fuerit meritorius gloriæ eſſentialis; ut cot tamen erat et accidentale quod terminaretur ad Chriſtum, ut conſummatorem gloriæ, ita ſecundùm terminationem hanc conſideratus, non fuit meritorius præmii niſi accidentalis, non verò eſſentialis.

§. VI.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

104 EX dictis infeſes, Chriſtum Dominum non meruiſſe Adamo gratiam eſſentialem quam habuit in ſtatu innocentiæ: gratia enim collata ex meritis Chriſti, cùm ſit dependens a prævisione peccati, eſt gratia ſanans & redimens, unde a Theologis *medicinalis* appellatur: Atqui gratia ſtatus innocentiæ, non fuit gratia ſanans, ſed ſanitatis; ut enim dicitur Matth. 9. *Non eſt opus valentibus medico, ſed his qui malè habent*: Ergo non fuit ea meritis Chriſti Redemptoris, ſed ea ſola liberalitate Dei Conditoris.

105 Confirmatur: Gratia collata ex meritis Chriſti eſt fructus ſanguinis & paſſionis ejus, cùm omne meritum Chriſti pro his quos ſanctificavit, ita fuerit paſſione ſuà & morte conſummatum, ut nemo per Chriſtum ſanctificatus ſit, niſi pro eo Chriſtus paſſus & mortuus ſit, ut §. 1. ratione 2. declaravimus: Sed ſanguis & paſſio Chriſti, non pertinuit ad ſtatum innocentiæ Adami, ut enim ait Auguſtinus de corrept. & gratia cap. 12. *In illo bono Adam Chriſti morte non eguit*: Ergo gratia eſſentialis illius ſtatus non fuit ex meritis Chriſti. Sicut tamen Chriſtus ideò meruit Angelis gratiam & gloriam accidentalem, quia eas Deus ipſis conferre voluit, conſequenter ad prævisionẽ Chriſti: ita propter eandem rationem, gratia accidentalis fidei in Chriſtum ut conſummatorem gloriæ, quem habuit Protoparens in ſua innocentia, conſequenter ad revelationem myſterii Incarnationis; illa, inquam, gratia, ipſi à Deo collata eſt, dependenter à merito Chriſti.

ARTICULUS V.

Per quam gratiam Chriſtus in ratione capitis Eccleſiæ conſtituatur?

106 CUm in Chriſto duplex ſit gratia, una ſubſtantialis, quæ gratia unionis dicitur, altera accidentalis, quæ habitualis appellatur, difficultas & controverſia eſt inter Theologos, quænam ex illis Chriſtum in ratione capitis Eccleſiæ conſtituat, ſubindeq; gratia capitalis appelletur? Vaſquez enim hic diſp. 48. cap. 4. Mœratius diſp. 24 ſect. 9. aliiq; ex Recentioribus, contendunt ſolam gratiam unionis Chriſtum in ratione capitis conſtituere, ſubindeq; gratiam capitalẽ dici debere. E contra verò Medina, Nazarius, Alvarus, Cipullus, aliiq; ex noſtris Thomiſtis, docent ſolam gratiam habitualem eſſe in Chriſto gratiam capitis. Exiſtimo tamen, gratiam Chriſti capitalem conſiſtere quidem in recto in gratia habituali, ſed in obliquo gratiam unionis importare. Unde ſit

§. I.

Duplici concluſione vera ſententia ſtatuitur.

DIco primò: Gratia unionis in Chriſto, gratia capitis non eſt. 107

Probatur concluſio ratione fundamentali. Gratia capitis in Chriſto eſt illa per quam in quãtum homo influit efficienter moraliter gratiam in Eccleſiæ membra: Sed Chriſtus ut homo per gratiam unionis hujuſmodi efficientiam non habet: Ergo gratia unionis in Chriſto gratia capitis non eſt. Major patet, nam influxus qui per ſe & propriè pertinet ad rationem capitis in Chriſto, eſt per modum meriti, licèt enim Chriſtus ut homo phyſicè etiam influat in noſtram juſtificationem, hunc tamen influxum non habuit reſpectu antiquorum Patrum qui juſtificati fuerunt ante Chriſti adventum, & tamen eſt verè caput etiam reſpectu illorum. Minor verò probatur. Per illam formam influit Chriſtus ut homo moraliter efficienter gratiam, quæ eſt principium quo merendi: Sed gratia unionis non eſt humanitati Chriſti principium quo merendi: Ergo Chriſtus per gratiam unionis non influit efficienter moraliter gratiam in Eccleſiæ membra. Major eſt evidens, Minor verò ſuadetur, Id eſt Chriſto ut homini principium quo merendi, quod eſt humanitati principium quo eliciendi actus ſupernaturales, & efficiendi opera meritoria: Sed gratia unionis non eſt humanitati Chriſti principiũ quo operandi, cùm non informet phyſicè humanitatem, nec cum illa identificetur, quorum alterum neceſſarium erat, ut per eam poſſet humanitas Chriſti actus meritorios efficere, ut diſp. 12. art. 2. oſtenſum eſt: Ergo gratia unionis non eſt in Chriſto principium quo merendi.

Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: Gratia capitis conſtituit Chriſtum intra genus & ordinem operativi, per illam enim Chriſtus conſtituitur potens influere in alios: Sed per gratiam unionis Chriſtus non conſtituitur intra genus & ordinem operativi: Ergo per illam in ratione capitis Eccleſiæ non conſtituitur. Major patet, Minor probatur. Gratia unionis nihil aliud eſt quàm ipſa ſubſiſtentia Verbi Divini, communicata Chriſti humanitati: Sed per talem ſubſiſtentiam non conſtituitur Chriſtus intra genus & ordinem operativi, cùm ſubſiſtentia nec proximè nec radicaliter operativa ſit; quia neque eſt potentia operativa, quæ eſt principium proximum operandi, neque natura, quæ ſola eſt principium radicale operationis, ſed ſolùm terminus & complementum naturæ: Ergo per gratiam unionis Chriſtus intra genus & ordinem operativi non conſtituitur. 108

Dico ſecundò: Gratia capitis in Chriſto conſiſtit adæquatè in recto in gratia habituali, in obliquo tamen & de connotato, gratiam unionis importat.

Probatur prima pars concluſionis: Forma dans Chriſto ut homini radicale poſſe ad influxum 109

[illegible] membra Eccleſiæ, gratia capitalis eſt: Sed [illegible] Chriſti ho[illegible] præſt[illegible]: Ergo eſt gra[illegible]. Major [illegible] gratia enim capitalis [illegible] quæ eſt [illegible] xiva [illegible] alios, cum de [illegible] capitis ſit in membra influere. Minor vero [illegible] tur. Chriſtus [illegible] in membra Eccleſiæ, per meritum & ſatisfactionem: Sed gratia habitualis dat Chriſto ut homini [illegible] radicali et [illegible] ut diſp. 12. art. 2. oſtenſum eſt: Ergo dat il[illegible] radicaliter influere in membra Eccleſiæ.

110 Continuatur: Ad rationem capitis tres ſolum [illegible] nes requiruntur, nimirum prioritas, e[illegible] nentia & influxus: Sed gratia Chriſti habitua[illegible] illas conditiones habet: Ergo gratia capitalis eſt. Minor probatur: In primis enim gratia [illegible] Chriſti eſt prior gratiâ cæterorū hominum, tum quia magis accedit ad Deum, tum etiam quia eſt finis & exemplar gratiæ datæ aliis [illegible] omnibus; ſicut prædeſtinatio Chriſti eſt finis & exemplar noſtræ prædeſtinationis. Eſt etiam eminentior gratia hominum & Angelorum, cum ſit multò perfectior & abundantior, & Chriſtus gratiæ plenitudinem habeat. Denique Chriſtus per eam [illegible] in Eccleſiæ membra, ut jam oſtendimus: Ergo conditiones ad rationem capitis requiſitas habet.

111 Secunda pars quæ aſſerit gratiam habitualem ut eſt gratia capitis, in obliquo & de connotato gratiam unionis importare, manifeſta videtur: Gratia enim habitualis eſt gratia capitis, quatenus Chriſtum ut hominem conſtituit potentem ad lignū pro nobis ſatisfaciendum. Sed hoc non præſtat ſine gratia unionis, operaChriſti ſatisfactoria & merita infinitè dignificante: Ergo [illegible] de connotato importat, prout gratia capitis eſt.

112 Addo, quod niſi gratia capitalis Chriſti, gratiam unionis connotaret, pura creatura poſſet eſſe caput Eccleſiæ quoad meritum condignum gratiæ, & condignam ſatisfactionem pro peccato generis humani; cùm omne quod gratia habitualis Chriſti importat, puræ creaturæ communicabile ſit, [illegible] dici nequit, ut docet D. Thomas hic art. 6. Ergo gratia capitalis Chriſti, gratiam unionis de connotato importat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

113 Objicies primò contra præcedentes concluſiones: Illa Chriſti gratia capitalis dicenda eſt, quæ in ipſo eſt prior & perfectior, illumque [illegible] in membra Eccleſiæ gratiá in[illegible]. At illæ conditiones non conveniunt gratiæ [illegible] Chriſti, ſed gratiæ unionis: Ergo gratia [illegible], non verò gratia habitualis, Chriſtum [illegible] itis conſtituit, & gratia capitalis [illegible] Major patet, ut enim ſuprà declaratum [illegible], ad rationem capitis tria requiruntur, nimirum prioritas, eminentia & influxus. Minor verò [illegible] qua [illegible] ad ſingulas partes. Et in [illegible] quod gratia habitualis in Chriſto non ſit [illegible] manifeſtum, cum ſupponat gratiá unionis, & ad illam ſequatur tanquam proprietas. Quod etiam non ſit præſtantior & eminentior [illegible] minùs evidens eſt, cum Chriſtus perfectè [illegible] modo ſit ſanctus per gratiam unionis, [illegible] gratiam habitualem. Denique quod per [illegible] bitualem non conſtituatur potens in [illegible] tos, oſtenditur primò: Chriſtus [illegible] gratiam [illegible] me[illegible] tum, quatenus ordinatum [illegible] ad [illegible] lum aliis: Sed gratia habitualis Chriſti non eſt principium [illegible] nis, [illegible] eciei [illegible] & in nobis, & gratia [illegible] odi [illegible] non poſſit eſſe principium, [illegible] ſit ad præmium [illegible] pro[illegible] merendū [illegible] gratiam habitualem Chriſtus non conſtituitur potens influere gratiam in homines. Secundò Chriſtus influit gratiam in homines per proprium meritum, quatenus eſt infinitum: Sed gratia habitualis non eſt principium meriti Chriſti, quatenus eſt infinitum. Ergo non conſtituit Chriſtum potentem influere gratiam in homines, ſed hoc ſoli gratiæ unionis competit.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Illa Chriſti gratia capitalis dicenda eſt, quæ eſt prior & perfectior in omni ordine, nego Majorem: in aliquo ordine, concedo Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. 114

Explicatur ſolutio. Licet gratia habitualis, unionis gratiam ſupponat, ac proinde non ſit in omni ordine prima, eſt tamen prima in ſuo proprio ordine, nempe ſupernaturali non hypoſtatico, quæ primitas ſicut ſufficiens eſt ut verè & propriè rationem naturæ ſortiatur, ita etiam ſufficit ut gratia capitis ſit. Similiter quamvis gratia habitualis non ſit ſimpliciter & omnibus modis perfectior, & Chriſtus nobiliori modo ſit ſanctus per gratiam unionis, quam per gratiam habitualem, eſt tamen nobilior & perfectior in ratione principii quo operandi, quæ prioritas & perfectio in gratia capitali præcipuè attenditur, cum habeat conſtituere ipſum caput in genere activi, ut ſuprà vidimus. Unde ad illud quod additur in objectione de vi influxiva gratiæ in alios, nego, quod per gratiam habitualem Chriſtus non conſtituatur potens influere gratiá in homines. Ad primam verò probationem in contrarium, diſtinguo Majorem: Chriſtus influit gratiam in homines per proprium meritum, quatenus ordinatum ad promerendum aliis; ly *quatenus* dicente conditionem ad merendum aliis, concedo Majorem, Dicente rationem formalem, nego Majorem, & prætermiſſa Minori, nego Conſequentiá. Nam eſto gratia habitualis non ſit principium ordinationis operationum Chriſti ad influendū in alios, ſed a libera Chriſti voluntate talis ordinatio proveniat; quia tamen hæc non eſt ratio formalis, ſed duntaxat conditio requiſita ad merendū aliis, non licet inferre, gratiam non principiantem hujuſmodi ordinationem, non reddere Chriſtum potentem ad influendum in alios.

Ad ſecundam probationem dico gratiam Chriſti, etſi phyſicè finita ſit, & ejuſdem rationis cum noſtra, eſſe tamen moraliter infinitam, & ratione hujus infinitatis moralis meritum efficere quatenus eſt infinitum, ut diſp. præcedenti art. 1. concluſ. 3. declaravimus.

Objicies ſecundo: Gratia habitualis Chriſti & noſtra ſunt ejuſdem ſpeciei, ut diſp. 12. art. 1. docuimus: Sed gratia noſtra non eſt ſufficiens ad caput conſtituendum, alias purus homo poſſet eſſe caput Eccleſiæ, quoad influxum interiorem gratiæ per meritum condignum, cujus oppoſitum docet D. Thomas hic art. 6. Ergo gratia habitualis Chriſti non poteſt ipſum in ratione capitis Eccleſiæ conſtituere, nec per conſequens gratia capitalis appellari, ſed hoc ſoli gratiæ unioni competit. P[illegible] conſequentia, nam eadem forma invariata, eundem præbet effectum: Ergo ſi 115

[illegible] capitis Eccleſiæ [illegible] id po[illegible] ut homini præſtare.

116 Reſpondeo [illegible] gratia habitualis Chriſti & noſtra ſint ejuſdem ſpeciei in eſſe phyſico, in eſſe tamen moris ſpecie diſtinguuntur, quia gratia habitualis animæ Chriſti, ratione conjunctionis quam habet cum perſona Verbi, & gratiã unionis, dignitatem quandam & valorem infinitum habet, ratione cujus poteſt eſſe principium quo ſatisfactionis & meriti infiniti, ut diſp. 4. oſtenſum eſt: hæc autem moralis diverſitas ſufficit ad hoc, ut gratia habitualis Chriſti poſſit ipſum in ratione capitis Eccleſiæ conſtituere, licet gratia noſtra habitualis rationem capitis Eccleſiæ puro homini tribuere nequeat. Unde quando in objectione dicitur, quod eadem forma invariata eundem præbet effectum, diſtinguendũ eſt: invariata tam phyſicè quàm moraliter, concedẽdum: invariata phyſicè, variata tamen moraliter, negandum. Vel dicatur hoc eſſe verum, quando effectus præſtatur à forma ſecũdùm ſola intrinſeca prædicata, ſecùs autem quando à forma non provenit ratione tantùm prædicatorum eſſentialium, ſed ſimul ex aliquo adjuncto ingrediente in obliquo & ut connotato, qualiter in præſenti contingere, concluſione ſecundâ oſtenſum eſt; ibi enim docuimus, quod licèt in Chriſto gratia capitis conſiſtat adæquatè in recto in gratia habituali; in obliquo tamen & de connotato, gratiam unionis importat.

117 Objicies tertiò: Ideò gratia habitualis Chriſti, ſecundùm nos, ipſum conſtituit in ratione capitis Eccleſiæ, quia influit in ſubſtantiam operationum quibus ſatisfecit pro nobis, nobisq; gratiam & gloriam de condigno promeruit. Sed gratia unionis dat iſtis operibus infinitam dignitatem, quæ principaliùs ſe habet in operibus meritoriis & ſatisfactoriis, quàm ipſorum entitas & ſubſtantia: ergo à fortiori gratia unionis Chriſtum in ratione capitis Eccleſiæ conſtituit.

118 Reſpondeo diſtinguendo Majorem: quia influit in ſubſtantiam operationum, &c. effectivè & per modum principii quo, concedo Majorem: quia influit aliis modis, nego Majorem, & conceſſa Minori, nego Conſequentiam: gratia enim capitalis debet eſſe principium quo agendi. gratia verò unionis etſi operationes Chriſti infinitè dignificet, non eſt principium quo operandi, ideoq; gratia capitalis non eſt. Item caput non per influxum formalem, ſed [illegible] effectivum in ratione capitis conſtituitur: gratia autem habitualis conſtituit Chriſtum ut hominem efficienter influentem in opera meritoria; gratia verò unionis quæ eſt ipſa ſubſiſtentia Verbi, vel natura divina humanitati conjuncta, non efficienter ſed formaliter dat operibus Chriſti meritoriis & ſatisfactoriis dignitatem & valorem [illegible] ideò non gratia unionis ſed gratia habitualis Chriſtum ut hominem in ratione capitis Eccleſiæ conſtituit. [illegible] indeque gratia capitalis eſt.

[illegible] Chriſti capitalem [illegible] Dicitur [illegible] perſonalis, quatenus [illegible]

[illegible]

[illegible] conſtituit [illegible]

te[illegible] Chriſti [illegible] ratione differt [illegible]

DISPVTATIO XV.

De Scientia Chriſti in communi.

Ad quæſtionem 9. D. Thomæ.

INter perfectiones à Verbo aſſumptas, [illegible] ſingulariter notavit Evangeliſta, plenitudinem ſcilicet gratiæ & veritatis, id eſt [illegible] & cognitionis animæ Chriſti. Unde poſt [illegible] S. Doctor de prioribus tribus præcedentibus quæſtionibus ſuaè diſſeruit, hic quæſtionibus ſequentibus, egit de poſteriori [illegible] tali ordine, quòd prius tractat de ſcientia Chriſti in communi, deinde diſputat de ſingulis ejus ſpeciebus in particulari [illegible] beata, infuſa, & acquiſita. Eundem ordinem & methodum obſervantes, pauca hîc de ſcientia Chriſti in communi dicemus, ſequentibus verò diſputationibus, de ſingulis Chriſti [illegible] ſuaè & lato calamo diſſeremus.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum in intellectu creato Chriſti fuerit aliqua intellectio creata, vel tantum per intellectionem increatam & divinam intellexerit?

VT fide certum ſupponimus, Chriſtum Dominum habuiſſe intellectum creatum, quod à nullo concedente illum eſſe verum hominem negari poteſt, cùm intellectus [illegible] proprietas [illegible] mæ rationalis, ſubindeq; omni homini [illegible] rationalem competere debeat. Unde in [illegible] Synodo generali actione 11. definitur. Verbum aſſumpſiſſe *animam rationalem* [illegible] *animabus nostris contribulem, & mentem menti noſtræ comparem.* M[illegible] autem ſignificat animam ſecundum [illegible] periorem, quâ eſt intellectiva. Ergo in Chriſto eſt intellectus humanus & creatus. Hoc [illegible] ſo, inquirimus, an talis intellectus Chriſti Domini, per intellectionem humanam & creatam, vel ſolùm per divinam & increatam [illegible] rit? In cujus difficultatis reſolutione, rel[illegible] nothelitarum errore, qui quamvis concederent intellectionem creatam in [illegible] creato, & increatam in intellectu C[illegible] no, ex utraq; tamen unam operationem [illegible] aſſerebant, ſubindeque unam duntaxat [illegible] ctionem in Chriſto admittebant. R[illegible] quam, hoc errore, qui lati ſunt ex C[illegible] quibus viſum eſt, animam [illegible] lectione uſam eſſe, quàm di[illegible] ſententiam tenuit olim quidam [illegible] R[illegible] pa, relatus à Capreolo in, diſt. [illegible] ſamq; ſuo tempore quibusdam placuiſſe [illegible] D. Bonaventura ibidem, fuiſſe [illegible] ſenſam Parisiis teſtatur Gre[illegible] quæſt. [illegible] Denique inter an[illegible] de Chriſti [illegible] ſcientia creata [illegible] Victorinus tomo 3. Tract. 4. [illegible] C[illegible], ubi quam [illegible]

[illegible] iet [illegible] [illegible] d [illegible] tiam [illegible] [illegible] tam [illegible] & [illegible] um [illegible] [illegible] atam, alia [illegible] [illegible] debo [illegible] is [illegible] [illegible] tonant [illegible] [illegible] proprietatis.

§. I.

[illegible] sententia, fuiſſe in Chriſto intellectionem creatam, ſtatuitur, & multipliciter ſuadetur.

2 Dicendum [illegible] certum de fide eſt, in Chriſto [illegible] ſcientiam ſeu intellectionem creatam.

[illegible] ſtio multipliciter. In primis [illegible] tu [illegible] qu[illegible] actus humanæ intelle[illegible] [illegible] t, v.g. diſcurſum, & [illegible] compoſitos, qui in Deum [illegible] O [illegible] vit etiam, meruit, & alia [illegible], quæ ſine actu intellectus & [illegible] non pot[illegible] ant. Item M[illegible] 8. [illegible] C[illegible] [illegible] e mitatum, & ad He[illegible] b[illegible] quæ paſſus eſt: admiratio aut[illegible] ex ignorantia procedat, [illegible] D[illegible] u convenire, addiſcere [illegible] Chriſto [illegible] divinitatis repugnat. Pro[illegible] [illegible] ius [illegible] [illegible] ia, qui[illegible] [illegible] ſto tribuitur [illegible] 2 [illegible] que explicetur, non po[illegible] teſt valere [illegible] divina, cujus in Chriſto [illegible] ius [illegible]

3 D[illegible] de [illegible] nè Concilia & Patres in [illegible] M[illegible] litarum tradunt, pro du[illegible] p[illegible] plices in eo facultates & [illegible] a[illegible] cendas: cùm ergo fides d[illegible] C[illegible] intellectu fuiſſe præd[illegible] [illegible] vin[illegible] [illegible] mano, duplicem quo[illegible] q[illegible] intellect[illegible], divinam nimirum & in[illegible] [illegible] n, ac h[illegible] & creatam, in eo reperiri [illegible]

4 Ta[illegible] cer[illegible] eſt de fide, fuiſſe in Chriſto v[illegible] nem creatam [illegible] enim definitum eſt con[illegible] [illegible] thelitas. & e[illegible] probari poteſt, quod a[illegible] volitione c[illegible] Chriſtus nihil meruiſſet: At [illegible] itio e[illegible] a[illegible] c[illegible] n[illegible] aturaliter ſupponit in[illegible] [illegible] e n[illegible] m prorſus naturæ et præſu[illegible] [illegible] n: Erg[illegible] hæ[illegible] cu[illegible] n videtur aſſer[illegible] re, nul[illegible] [illegible] n [illegible] in Chriſto creatam notitiam.

[illegible] eſt [illegible] ſuad[illegible] conclusio ratione D.

5 [illegible] a[illegible] [illegible] g[illegible] enim eſt, ut Ver[illegible] b[illegible] ia [illegible] n[illegible] a[illegible] lumens, aſſumeret il[illegible] l[illegible] d[illegible] naturas ſine intellectio[illegible] [illegible] e[illegible] m[illegible] tecta: Ergo V[illegible] rbum aſſum[illegible] [illegible] lu[illegible] cum intellectu, [illegible] a[illegible] [illegible] ctione creata. Major patet, M[illegible] [illegible] d ſicultas, pr[illegible] bat S. D[illegible] [illegible] o, quia omne quod eſt in [illegible] t, ſi non reducatur ad a[illegible] [illegible] a eſt in potentia ad in[illegible] [illegible] rg[illegible] Imperfecta foret ſi[illegible] n[illegible] [illegible] uo fine fruſtrata, m[illegible] [illegible] us C[illegible] riſti eſt propter [illegible] ut finem [illegible] om[illegible] is enim [illegible] eratio [illegible] em: Ergo ſi[illegible] [illegible] T[illegible] io, [illegible] og[illegible] i[illegible] [illegible], [illegible] ce[illegible] ia quâ co[illegible] [illegible] pia[illegible] Sed ſine na[illegible] ta[illegible] [illegible] nitas: Erg[illegible] [illegible] gn[illegible] one creata U[illegible] [illegible] t. h[illegible] ia [illegible] ba[illegible] [illegible] one actua[illegible], [illegible] d de habi-

§. II.

Sol[illegible]

6 Objicies primo [illegible] m co[illegible] lu[illegible] ſionem. Nam [illegible] te [illegible] q[illegible] tel[illegible] ctio[illegible] [illegible] eâ. At Chri[illegible] ſtus omnia cognovit [illegible] increat[illegible] Er[illegible] g[illegible] fuit in pluſcit[illegible] [illegible] ctio creata. M[illegible] eſt certa, Chri[illegible] D[illegible] us: D[illegible] us a[illegible] omnia [illegible] gno[illegible] in[illegible] ne increata. M[illegible] verò ſua [illegible] pr[illegible] no[illegible] p[illegible] ſt [illegible] ſub[illegible] re ſubſiſtentia increat[illegible] [illegible] creata, ut ſuprà oſtenſum eſt. Ergo [illegible] q[illegible] ſi[illegible] ul in[illegible] quid in[illegible] ctione in[illegible] creata & creata. S[illegible] ut do[illegible] lu[illegible] c[illegible] io c[illegible] ſta c[illegible] aratur ad [illegible] a am [illegible] ut b[illegible] d [illegible]. Sed lu[illegible] m[illegible] eſt inco[illegible] ol[illegible] is cum ma[illegible] or, quia [illegible] lun[illegible] ffu[illegible] n[illegible] us, ut conſtat experientia. Erg[illegible] n[illegible] n pote[illegible] ſi[illegible] ul [illegible] cogni[illegible] o [illegible] eat[illegible] & creat[illegible] de eodem [illegible] cto. *D. ſ. 6. art. 4.*

7 Reſpondeo M[illegible] eſſe veram de ſup[illegible] [illegible] operatione per u[illegible] u[illegible] & [illegible] in intellectum, quod non con[illegible] git in caſu n[illegible] ſtro. Chriſtus e[illegible] [illegible] per intellectum [illegible] inum, [illegible] D[illegible] us intel[illegible] ligibat cogn[illegible] [illegible] creata; [illegible] ve[illegible] ro [illegible] cat[illegible], & ut h[illegible] [illegible] gebat [illegible] ne creata: non implicat ame[illegible] [illegible] m, ſecundùm diver[illegible] intellectum, cog[illegible] cer[illegible] ſi[illegible] mul idem ob[illegible] ctum, cog[illegible] e[illegible] cat[illegible] & creata. Neq; valet [illegible] ſtantia [illegible] ſiſtentia, nam ideò in Chriſto datur una ſubſiſtentia qu[illegible] ple eſt unum ſuppoſitum, & ratio conſtitutiva ſup[illegible] p[illegible] it eſt ipſa ſubſi[illegible] en[illegible] At [illegible] e[illegible] it unum ſup[illegible] poſitum, habet tam[illegible] duas nat[illegible] s, [illegible] manam [illegible] & divin[illegible] m, ſub[illegible] eq[illegible] e du[illegible] ſi[illegible] llectus, & id [illegible] per intellectum increatum [illegible] eſt i[illegible] tel[illegible] lectione in[illegible] reata intelligere, per creatum verò, intellectione creata.

Ad id quod ſubdi[illegible] ur de m[illegible] lu[illegible] mine, dicendum eſt, quod licet [illegible] us corpo[illegible] reis lux major [illegible] nterdum obſcuret [illegible] rem, non ta[illegible] en [illegible] pri[illegible] bus, quia non is ve[illegible] itat[illegible] co[illegible] gnitum, quæ lux [illegible] lis eſt, [illegible] m non ex[illegible] dit, ſed potiùs perficit & juvat. Unde S. Doctor hic art. 1, ad 2, *Lumen [illegible] ſcientia creata non [illegible] ffuſcatur, ſed magis clareſcit in anima Chriſti per lumen [illegible] ſcientia divina, qua eſt lux vera illuminans [illegible] mnem hominem venientem in hunc mundum, ut dicitur Ioan. 1.*

8 [illegible] jicies ſecundò. Nullum inconveniens eſt quod [illegible] potentia al[illegible] qua in [illegible] ſto non co[illegible] junga[illegible] tur cum operatione ad [illegible] iam ordina[illegible] ut ad fi[illegible] nem: [illegible] go nec quod intellectus [illegible] iſti [illegible] creata intellectione ſem[illegible] caruerit. Con[illegible] equentia pa[illegible] tet, Antecedens prob[illegible] tur. Potentia generativa ad actum generationis ut ad fin[illegible] m [illegible] rdinatur, & tam[illegible] n [illegible] Chri[illegible] nu[illegible] am [illegible] d[illegible] m actum redu[illegible] a: [illegible] go n[illegible] um inconvenie[illegible] s [illegible] quod pote[illegible] ia al[illegible] ia Chriſti careat actu [illegible] ibi [illegible] prio ad qu[illegible] ut ad fine[illegible] or[illegible] natur, ſubindeque ſa[illegible] ti[illegible] T[illegible] n[illegible] e[illegible] x.

9 R[illegible] nd[illegible] A[illegible] ed[illegible] e Te[illegible] um, [illegible] ci[illegible] tium ta[illegible] te[illegible] æ[illegible] i redempt[illegible] nis nuu. con[illegible] grua[illegible] ec[illegible] v[illegible] i[illegible] ucat ad finem [illegible] ed[illegible] p[illegible] onis: unde q[illegible] actuale [illegible] xer[illegible] itiu[illegible] [illegible] el[illegible] s creatam [illegible] æ C[illegible], c[illegible] ceb[illegible] a[illegible] h[illegible] m re[illegible] de[illegible] ni, n[illegible] n ve[illegible] e[illegible] m pote[illegible] æ ge[illegible] nerativæ Chriſti, imò [illegible] ùs fini redemp[illegible] ls

A & mu[illegible] [illegible] coogitu erbat properea [illegible] quā actu his generatio non competitur [illegible] in Chriſto debuit eſſe intellectio creata, non verò actualis generatio.

non ve [illegible] divinam ſub [illegible] creatæ, illam radicalem [illegible] do ut communitet [illegible] quia alias eſſentia divina [illegible] dum formæ phyſicæ, & n [illegible] formare eo [illegible] quod n [illegible] oem impoſſ [illegible] conceptu [illegible] illamque actu [illegible] ſequentia, tum [illegible] quia actus vitalis al [illegible] ſoam ſpecificationem [illegible] nequit, non communi [illegible] naturā. Quo [illegible]

B ulus eſt S. Thomas locis ſup [illegible] lampſit ex Ambroſio lib. 2. ad Gratia [illegible] 10. aſſerente, ubi eſt diverſa ſubſtantia, [illegible] ſe unam operationem intelligi.

ARTICULUS II.

An intellectus Chriſti humanus, increata Dei intellectione potuerit intelligere?

10 PArtem affirmativam, præter Authores articulo præcedenti citatos, tenet Æg. diuſ à Præſentat-one lib. 4. de beatitudine quæſt. 1. art. 2. §. 5. ubi negat quidem intellectum Chriſti humanum, de facto per increatam Dei cognitionem intellexiſſe, [illegible] tamen id poſſe connogere de potentia abſoluta, & non poſſe oſtendi, ſententiam Hug[illegible] Victorini, aſſerentis intellectum Chriſti humanum de facto per intellectionem divinam & increatam intellexiſſe, implicare contradictionem. Oppoſitum docent alii Theologi, tam domeſtici, quam externi, cum D. Thomâ ſ. art. 1. [illegible] ubi [illegible] divina operatio increata *non potuit eſſe [illegible] humana Chriſti, tam ſit alterius naturæ* [illegible] idem docet quæſt. [illegible] de verit. art. 1. in corp. & [illegible] 9 [illegible] 3. diſt. 14. quæſt. 1. art. 1. ad [illegible] & pluribus aliis locis. Unde ſit

Confirmatur: Implicat voluntatem creatam liberè velle per volitionem [illegible] increatam, & intellectum humanum intelligere per increatam Dei intellectionem [illegible] Conſequentia videtur manifeſta, ex paritate rationis: Antecedens verò ſic oſtenditur: Voluntas libera debet eſſe in poteſtate & [illegible] tatis: Sed volitio divina ne [illegible] minimè eſt [illegible] voluntatis ſubeſſe: Ergo [illegible]

C voluntatem creatam liberè velle per volitionem Dei liberam.

§. I.

Concluſio negativa ſtatuitur.

11 DIco igitur: Intellectus Chriſti humanus non potuit, etiam de potentia abſoluta, per increatam Dei intellectionem intelligere.

Hanc concluſionem probat Vazquez 1. 2. diſp. 7. cap. 2. ex verbis ſextæ Synodi actione 17. in confeſſ. fidei, quibus Synodus allegat S. Leonem, ait duas eſſe ſtatuendas in Chriſto pro duplici natura operationes. Tum ſubdit: *Neque enim in quoquam unam dabimus naturalem operationem Dei & creaturæ, ut neque quod creatum eſt in divinam educamus eſſentiam, neque quod eximium eſt divinæ naturæ, ad competentem creaturis locum deiiciamus.*

Hic tamen locus non probat impoſſibile eſſe intellectum creatum intelligere per actionē increatam, quod tamen probandum eſſet, ſed tantùm probat, impoſſibile eſſe operationem Dei eſſe creaturæ naturalem, quod ex terminis patet eſſe impoſſibile, quamvis abſurdiſſimè à Monothelitis quos ibi damnat Synodus, admitteretur.

12 Aptiùs videtur adduci poſſe Agatho Papa Epiſt. ad Auguſtos, quæ habetur actione 4. ejuſdē Synodi, verbis illis quæ ſubjicit poſt adductum locum D. Auguſtini ex lib. 5. contra Julianum: *Non poteſt Angelica natura Divinam habere voluntatem aut humanam, neque humana natura voluntatem Dei vel Angeli.* Ergo nec Dei cognitionem aut ſcientiam poteſt in ſe humana natura habere, cum eadem ſit ratio de cognitione ac de volitione. Nec dici poteſt, [illegible] oem [illegible] ordinariam, non de [illegible] abſoluta [illegible] agitur de Chriſto, cujus incar[illegible] [illegible] fuit, & divinæ omnipotentiæ [illegible] perfectiſſimum, & maximè ex [illegible]

13 Poteſt [illegible] ultima ratione fundamentalis [illegible] proponi: *Intelligere eſſe* [illegible] creatum vere [illegible] & creaturæ: E[illegible] ut patet, M[illegible]

§. II.

Solvuntur objectiones.

PRæcipua Adverſariorum argumenta ſumuntur ex tribus exemplis, in communi [illegible] Theologorum doctrina, vel ſaltem in Schola D. Thomæ, communiter receptis. Conſtat enim Deum communicari naturæ humanæ per [illegible] ſubſiſtentiæ, & ſecundùm communem [illegible] rum ſententiam, ſupra expoſitam, [illegible] municari in ratione exiſtentiæ. Secundò [illegible] communem Theologorum [illegible] communicatur eſſentia divina in ratione ſpeciei expreſſæ intellectui beatorum, & ſecundum probabiliorem Thomiſtarum opinionem, [illegible]

D communicatur in ratione verbi & ſpeciei expreſſæ. Ex quibus tribus exemplis, tria [illegible] etur argumenta contra noſtram concluſionem.

Primum eſt: Quia ſubſiſtentia Verbi [illegible] ter continet perfectione [illegible] ſubſiſtentiæ [illegible] uniri potuit humanitati Chriſti [illegible] ſtentem reddere: Sed intellectio divina [illegible] eminenter intellectionem creatam: Ergo [illegible] intrinſecum intellectu creato, illum [illegible] gentem conſtituere.

Secundum ſic proceditur: De [illegible] divina unitur intellectui an [illegible] ne & munere ſpeciei [illegible] Ergo [illegible] ctio unitur, vel ſaltem poteſt uniri, per [illegible]

E intellectionis. Conſequentia videtur [illegible] tum quia in probabiliori & communi [illegible] miſtarum ſententia, ratio intellectionis & [illegible] ſpeciei, cùm ad eandem lineam [illegible] pertineant, non diſtinguuntur in De[illegible] Tum etiam, quia non videtur majori [illegible] tia, quod eſſentia divina per modum actus [illegible] cundi intellectui noſtro uniatur [illegible] ad modum actus primi ad actum [illegible] intelle[illegible] nem terminantis communicetur.

Tertium argumentum [illegible] proponi. De facto unitur divina e[illegible] ut ve[illegible]: Ergo unitur vel ſaltem poteſt [illegible] 18

intellectui animæ Chriſti, ſub conceptu intellectionis. Conſequentia manifeſta videtur, tum quia juxta plurium Philoſophorum ſententiam, verbum ab intellectione non diſtinguitur. Tum etiam, quia dato quod ab illa diſtinguatur, eſt tamen de ratione verbi, quod ſit vitale per modum termini, ut docet D. Thomas quæſt. 4. de verit. art. 1. ubi ait, de ratione verbi eſſe quod ſit expreſſum & productum ab intellectu ſeu intelligente, ex quo infert Verbum in divinis non eſſentialiter, ſed tantum notionaliter dici: Ergo ſi non obſtante iſtâ vitalitate, poſſit divina eſſentia per modum verbi cum intellectu creato uniri, poterit etiam, non obſtante vitalitate actûs intelligendi, uniri per modum intellectionis intellectui animæ Chriſti, illumque intelligentem conſtituere.

19 Hæc ſunt præcipua Adverſariorum fundamenta, quæ ex principiis paragrapho præcedenti ſtatutis facilè poſſunt convelli. Ad primum enim reſpondeo cauſalem majoris adæquatam non eſſe, ſed inſuper eſſe addendum, quia in unione per modum ſubſiſtentiæ, nulla importatur imperfectio phyſicæ informationis, dependentiæ vel identitatis cum natura cui unitur, ſed præcisè ratio terminationis: in unione autem ſub concepto & munere intellectionis cum intellectu creato, involvitur imperfectio phyſicæ informationis, & realis egreſſionis, aut phyſicæ identitatis, ut §. præcedenti declaravimus, & ideò quamvis intellectio divina eminenter contineat perfectionem intellectionis creatæ, non poteſt uniri cum intellectu creato, nec ipſum intelligentem conſtituere. Unde Cajetanus hic art. 1. *Quia perſonalitas divina poteſt fieri perſonalitas humanæ naturæ, ſine eo quod ſit actus ejus; intelligere autem non poteſt fieri actus intelligendi animæ humanæ niſi fiat actus ejus: ideò non repugnat communicari perſonalitas, & repugnat communicari perſonalitas, & repugnat communicari intellectio.* Dicitur autem intellectio fieri actus animæ, quia illam informat, & ab ea procedit: unde idem eſt ac ſi diceretur, intellectionem divinam animæ humanæ non poſſe communicari, quia nec illam informare, nec ab ea procedere poteſt.

20 Dices. Etſi ſubſiſtentia creata dimanet à natura quam terminat, poteſt ſubſiſtentia divina naturam creatam terminare, abſque eo quod ab illa dimanet: Ergo pariter, quamvis intellectio creata ab intelligente per ipſam procedat & egrediatur, poterit intellectio divina naturam creatam intelligentem conſtituere, abſque eo quod egrediatur vel procedat ab illa.

21 Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando conſequentiam & paritatem. Ratio verò diſcriminis eſt, quia licèt ſubſiſtentia creata reſultet vel dimanet à natura quam terminat, hoc tamen non habet ex formali conceptu & munere ſubſiſtentiæ, ſed ex ratione limitationis creaturæ, & ideò poteſt ſubſiſtentia divina illius effectum ſupplere, & naturam creatam reddere ſubſiſtentem abſque egreſſione ab illa: quod verò actio intelligendi ab intelligente egrediatur formali aut virtuali egreſſu, convenit illi ex communi & formali operationis conceptu; unde nequit intellectio divina naturam creatam intelligentem conſtituere, niſi vel cum illa identificetur cum egreſſu virtuali, vel ab illa realiter egrediatur, quorum utrumque maximam imperfectionem importat.

22 Ad ſecundum reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam, ad cujus primam probationem dicendum quod licèt ratio ſpeciei & intellectionis in Deo non diſtinguantur virtualiter adæquatè, differunt tamen diſtinctione eminentiali, & virtuali inadæquata, penéſque ordinem ad diverſa connotata materialia; quæ diſtinctio ſufficit, ut natura divina uniatur ſub ratione ſpeciei, abſque eo quod ſub ratione intellectionis communicetur; ſicut eadem diſtinctio ſufficit ut gratia ſanctificans participet divinam eſſentiam, ſub munere & conceptu naturæ, ſeu radicis attributorum, non verò ſub ratione intellectionis, aut ſpeciei intelligibilis; & ut ſubſiſtentia Verbi, ſub ratione formæ hypoſtaticæ, non autem ſub ratione relationis, humanitati Chriſti communicetur.

Ad aliam probationem, nego Antecedens, unio enim per modum actûs primi in ordine intelligibili, eſt tantùm unio comprincipativa & effectiva notitiæ, neque poſtulat ut quod ſpeciei impreſſæ locum tenet, efficiatur ab intellectu cui unitur, eumve informet; nam juxta probabiliſſimam ſententiam, guſtatilia & tactilia, abſque ulla informatione potentiæ tangentis aut guſtantis, per meram applicationem & aſſiſtentiam uniuntur ei ad modum ſpeciei impreſſæ, quæ præſentibus objectis ipſis ſupervacanea foret. At unionem actûs ſecundi quo formaliter reddamur intelligentes, neceſſe omnino eſt formalem eſſe, & cum inhæſione in potentia intelligente; à qua etiam neceſſe eſt ut actus ille ſecundus procedat, & efficienter dependeat: ſi enim hæc abeſſent, potentia non poſſet dici intelligere per hujuſmodi actum; quia intelligere, cùm ſit vita actualis, & perfectio intrinſeca ſui ipſius à ſeipſo, utramque illam habitudinem dependentiæ effectivæ & inhæſionis includit, quas in divinum actum cadere impoſſibile eſt.

Ad tertium, conceſſo Antecedente, nego conſequentiam; ad cujus primam probationem, nego Antecedens, ut enim docent noſtri Thomiſtæ in libris de anima & variis in locis aſſerit S. Thomas, verbum non eſt ipſa intellectio, ſed terminus intrinſecus per eam productus & expreſſus, in quo tanquam in imagine & ſimilitudine expreſſa, & actualiſſimè repræſentante, ipſe intellectus contemplatur objectum. 23

Ad ſecundam diſtinguo Majorem: De ratione verbi propriè & adæquatè ſumpti eſt quod ſit vitale per modum termini, concedo Majorem. De ratione verbi ſumpti inadæquatè & communiter, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio: Cùm in verbo duo importentur, nempe ratio repræſentationis actualiſſimæ objecti, & inſuper ratio expreſſi realiterque producti à dicente: poteſt verbum duobus modis uſurpari, adæquatè ſcilicet & propriè, quatenus nimirum utramque rationem importat; & inadæquatè ac impropriè, & prout dicit ſolùm actualiſſimam objecti repræſentationem. Primò modo ſumptum eſt vitale per modum termini, ideóq; in divinis ſolùm notionaliter dicitur, nec prout ſic eſſentia divina ſub ratione verbi mentibus beatorum unitur, cùm repugnet illam realiter exprimi ſeu produci ab intellectu beatorum: ſumptum verò ſecundo modo, non dicit vitalitatem & expreſſionem, ſed ſolùm actualiſſimam objecti repræſentationem; unde ſub hac ratione dicitur in divinis eſſentialiter, quia eſſentia divina eſt actualiſſima repræſentatio ſui, ut docet D. Thomas quæſt. 4. de verit. art. 2. his verbis: *Si* 24

verbum

verbum propriè accipiatur, in divinis non dicitur niſi perſonaliter, ſi autem accipiatur communiter, dicitur etiam eſſentialiter. Similiter eſſentia divina in beatifica viſione gerit vices verbi hoc ſecundo modo ſumpti, cùm actualiſſimè ſeipſam beatorum mentibus repræſentet. Intellectio autem, quomodocumque accipiatur, vitalitatem dicit, ſubindeque habitudinem dependentiæ effectivæ à principio intelligente, & egreſſum ſeu emanationem ab illo, quæ divino actui reſpectu intellectûs creati prorſus repugnat: unde licèt eſſentia divina uniatur mentibus beatorum ut verbum, nequit tamen intellectui animæ Chriſti ſub ratione intellectionis uniri.

DISPVTATIO XVI.

De ſcientia beata animæ Chriſti.

Ad quæſt. 10. D. Thomæ.

1 COnſideratâ ſcientiâ Chriſti in communi, ad ſpecies ejus deſcendimus, & primò de ſcientia beata, utpote nobiliori & perfectiori, diſſerimus: non agimus autem de ſcientia beata Chriſti, in quantum eſt Deus, de hac enim 1. parte Tractatu 3 fuſe diſputavimus, ſed de ſcientia beata animæ Chriſti; & de hac ſolùm inveſtigamus quæ propriè pertinent ad Chriſtum, ut ab aliis beatis diſtinguitur; quæ enim omnibus beatis communia ſunt, ut objectum viſionis beatæ, lumen gloriæ, ſpecies intelligibilis &c. in Tractatu de viſione beata ſuaè explicata ſunt.

ARTICULUS PRIMUS.

An Chriſtus, dum eſſet viator & in terris degens, ſcientiam beatam habuerit, illamque à primo conceptionis inſtanti receperit?

§. I.

Vtraque difficultas duplici concluſione reſolvitur.

2 DIco primò, Chriſtum adhuc viatorem, & in terris degentem, vidiſſe divinam eſſentiam, ſubindeque habuiſſe ſcientiam beatam.

Hanc concluſionem probat Cano lib. 12. de locis cap. 14. variis Scripturæ teſtimoniis, quæ fuſè & eleganter expendit, ſed locus magis idoneus ſumitur ex cap. 3. Joannis, ubi ſic habetur: *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis qui eſt in cælo.* Quibus verbis Chriſtus adhuc viator & in terris degens aſſerit ſe eſſe in cœlo: Sed eſſe in cœlo, vel in paradiſo, idem eſt quod Deum videre, ubicunque videatur, ut S. Auguſtinus notavit Epiſt. 57. prolato exemplo latronis, qui cùm in Lymbo futurus eſſet quoad animam, tamen quia ibi viſurus erat Deum, dicitur futurus in paradiſo: Ergo Chriſtus adhuc viator & in terris degens, videbat divinam eſſentiam, & ſcientiâ beatâ potiebatur.

Notandum verò eſt cum Cajetano, ſuper hunc locum Joannis, ſcopum Chriſti tunc fuiſſe perſuadere Nicodemo credend[illegible]bile eſſe, utpote teſti oculato, & qui ita u[illegible]gebat, ut

A ſimul in cœlo eſſet, Deum videns, quod nulli anteriori veritatis teſti, nulli unquam Prophetæ obtigerat. Unde ibidem dicebat. *Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur. Qui de cælo venit, ſuper omnes eſt, & quod vidit & audivit hoc teſtatur.* Ubi Chriſti teſtimonium ideircò aliis teſtimoniis præfertur, quia non ex auditu tantùm, ut alii, ſed ex viſu teſtimonium præbuit, unde Joan. 1. dicitur: *Deum nemo vidit unquam, unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit nobis.* Sed Chriſtus in hac vita mortali degens, divinitatis ſuæ, & paternæ gloriæ, ſæpè teſtimonium perhibuit: Ergo tunc divinam eſſentiam vidit, & ſcientia beatâ, ſeu viſione beatificâ potitus eſt. Quod etiam teſtatur myſterium transfigurationis, quod B fuit ſignum gloriæ Chriſti latentis in anima, quam tunc in corpus reſilire permiſit, ut communiter docent SS. Patres.

Poteſt etiam ſuaderi concluſio triplici ratione. Prima quam inſinuat D. Thomas hic quæſt. 9. art. 2. poteſt ſic proponi. Decens eſt ut inſtrumentum excellens, & per modum capitis influens, præhabeat in ſe formaliter perfectiones quas aliis communicat: Sed Chriſtus ut homo cauſat in nobis beatitudinem ſupernaturalem, conſiſtentem in viſione clara Dei, per modum capitis & inſtrumenti excellentis: Ergo oportuit ut in ſe ſcientiam beatam haberet. 3

Secunda, quæ deſumitur ex eodem S. Doctore C ſuprà quæſt. 7. art. 1. ſic procedit. Quantò aliquod receptivum eſt propinquius cauſæ influenti, tantò magis, & cum majori perfectione, illius influxum participat: Sed influxus gratiæ eſt à Deo, cui maximè humanitas Chriſti per unionem hypoſtaticam conjungitur, cùm ad idem eſſe perſonale cum ipſo trahatur: Ergo perfectiſſimè gratiam participat: Sed gratia perfectiſſima eſt gratia conſummata per gloriam: Ergo anima Chriſti habuit gratiam gloriâ conſummatam, id eſt cum beatifica viſione conjunctam. 4

Tertia ratio ſumitur ex Durando in 3. diſt. 14. quæſt. 1 num. 5. ubi ſic diſcurrit: Decens fuit ut natura aſſumpta ad ſupremum eſſe, ad ſupremam operationem ſibi poſſibilem elevaretur: Sed natura humana Chriſti, per unionem hypoſtaticam ad eſſe ſupremum, ſcilicet ad eſſe Verbi, aſſumpta eſt: Ergo decuit quod elevaretur ad ſupremum operari tali naturæ poſſibile: Sed beatitudo in clara Dei viſione conſiſtens, eſt operatio ſuprema humanitati poſſibilis: Ergo debuit humanitati Chriſti aſſumptæ ad ſupremum eſſe concedi. 5

Dico ſecundò: Chriſtus ſcientiam beatam, ſeu viſionem beatificam, à primo inſtanti conceptionis habuit. Ita D. Thomas infrà quæſt. 34. art 4. ubi docet Chriſtum in primo ſuæ conceptionis inſtanti fuiſſe beatum & comprehenſorem, idque probat in argumento *ſed contra* ex illo Pſal. 64. *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, quod ſecundùm gloſſam refertur ad humanam Chriſti naturam, quæ aſſumpta eſt à Verbo Dei in unitatem perſonæ: Sed in primo inſtanti conceptionis fuit aſſumpta humana natura à Verbo Dei in unitatem naturæ: Ergo in primo inſtanti ſuæ conceptionis Chriſtus, ſecundum quod homo, fuit beatus, quod eſt eſſe comprehenſorem.* 6 E

Eandem veritatem ſuadere nititur Cano ſuprà citatus, hoc diſcurſu: Chriſtus à primo inſtanti conceptionis plenus fuit gratiæ & veritatis, ut patet ex illo Joan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre, plenum gratia & veritatis.* Ubi

ly *plenum* debet ſumi in neutro genere, & referri ad Verbum incarnatum, non verò in maſculino, & referri ad Joannem Baptiſtam, ut perperam exiſtimavit Cajetanus, quem Cano ibidem fusè impugnat: Sed ſi Chriſtus ab initio ſcientiâ beatâ, ſeu viſione beatificâ, non eſſet potitus non fuiſſet ex tunc ut homo gratiâ & veritate plenus: Ergo ſcientiam beatam, ſeu viſionem beatificâ, à primo inſtanti conceptionis habuit. Sequela Minoris probatur. Cui deeſt ſuprema gratiæ perfectio, & ſumma veritatis cognitio, nec gratiæ, nec veritatis plenus dici poteſt; cùm tantùm à plenitudine, quantùm à perfectione aliquis deficiat: Sed ſuprema gratiæ perfectio eſt conſummatio per gloriam, & ſum̃a veritatis cognitio in viſione beatifica ſita eſt: Ergo Chriſtus ſine illa, nec gratiæ nec veritatis plenus exiſteret.

8. Noſtram concluſionem probant etiam tres rationes pro præcedenti adductæ: Nam Chriſto adhuc viatori ſcientiam beatam competere oſtendimus, quia eſt caput hominum & Angelorum, ac proinde oportuit ut haberet omnes perfectiones membrorum; quia fuit intimè conjunctus cauſæ influenti gratiam; & quia decens fuit ut naturæ ad ſupremum eſſe aſſumptæ, ſuprema operatio concederetur: Sed Chriſtus ut homo ab initio conceptionis fuit caput hominum & Angelorum, & ex tunc cauſæ influenti gratiam fuit intimè conjunctus, illiuſque humanitas ad ſupremum eſſe aſſumpta & elevata: Ergo a primò conceptionis inſtanti, ſcientiâ beatâ, ſeu clarâ Dei viſione, potitus eſt: Unde Pſalmo 21. Chriſtus Patrem alloquens ait: *In te projectus ſum ex utero, de ventre matris meæ Deus meus es tu.* Quæ verba gloſſans Euſebius lib. 2. de demonſtr. Evang. ſic Chriſtum loquentem inducit: *De ventre matris meæ Deus meus es tu, cùm enim adhuc intra cellam geſtantis me in utero laterem te tamen Deum meum videbam.* Et Richardus Victorinus lib. 2. de Emmanuele cap. 22. poſt multa de plenitudine ſuavitatis quæ in Chriſti anima à momento conceptionis abundavit, ut idcircò Chriſtus puer dictus ſit butyrum & mel comediſſe, ſubdit: *Summæ ſuavitatis butyrum, cujus participationem expectamus in noſtra glorificatione, ipſe accepit in ipſo ingreſſu hujus mortalis vitæ, nec noſtro more ex parte, ſed in omni plenitudine.*

9. Denique ſuaderi poteſt concluſio hac ratione: Naturæ aſſumptæ à Verbo debemus concedere quod majoris dignitatis & excellentiæ eſt, niſi muneri Redemptoris repugnet: Sed animam Chriſti fuiſſe à primo inſtanti beatam, majoris eſt dignitatis, quàm beatitudine aliquando caruiſſe, & cum munere Redemptoris non pugnat; cùm ad hoc munus ſalvandum in Chriſto, ſufficiat quod ſimul fuerit viator, ad quod ſufficit quod habuerit corpus paſſibile, & reliquis gloriæ corporum dotibus deſtitutum; ut & pati pro nobis poſſet, & exemplo prælucere ad ſequenda veſtigia ejus. Ergo aſſerendum eſt, Chriſtum ut hominem fuiſſe perfectè beatum à primo conceptionis inſtanti.

§. II.

Objectiones ſolvuntur.

10. Contra præcedentes concluſiones in primis objici poſſunt quædam Scripturæ teſtimonia, quibus ſignificari videtur, Chriſtum ante paſſionem & mortem ſuam non fuiſſe beatitudine donatum: Dicitur etiam Lucæ 24. *Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Joan. 7. *Nondum Spiritus erat datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus.* Item Apocal. 5. dicitur, Chriſtum, quia occiſus eſt, accepiſſe gloriam & divinitatem. Denique ipſe Chriſtus Joan. 17. his verbis Patrem alloquitur: *Clarifica me Pater claritate quam habui, priuſquam mundus eſſet apud te.* Ergo Chriſtus dum eſſet viator & degens in terris, non habuit ſcientiam beatam, ſeu viſionem beatificam, multo minus in primo inſtanti conceptionis.

11. Verùm hæc facilè diluuntur, dicendo his locis ſermonem eſſe vel de gloria corporis, vel de exaltatione nominis Chriſti ſuper omne nomen, vel de reſtitutione unionis hypoſtaticæ cum tota Chriſti humanitate, quæ in reſurrectione facta eſt, ut alibi expoſuimus; quare hæc & ſimilia Scripturæ teſtimonia nihil nocent veritati propoſitæ, & præcedentibus concluſionibus declaratæ.

12. Secundò contra primam concluſionem objici poteſt difficile argumentum, quod ſub hac forma breviter proponitur. Sum̃um gaudium non poteſt ſimul compati cum ſumma triſtitia: Sed Chriſtus tempore paſſionis habuit ſummam triſtitiam, quam Matth. 26. his verbis declaravit: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*: Ergo tunc non fuit in anima Chriſti gaudium beatificum, nec per conſequens ſcientia ſeu viſio beatifica, ad quam neceſſariò ſummum gaudium ſeu delectatio conſequitur.

13. Reſpondet Cano loco ſuprà citato, Chriſtum mortis tempore, delectatione beatificâ caruiſſe, & tunc retinuiſſe gaudium beatificum quod ſuâpte naturâ à viſione beatifica prodire debebat, ut daret locum triſtitiæ ad hominum redemptionem: ſicut per totam vitam gloriam animæ quaſi ſuppreſſit, & impedivit ne in corpus efflueret, ut daretur locus merito. Idem docent Valentia in præſenti diſp. 1. quæſt. 9. Salmeronius tomo 10. tract. 14. ad 4. & Maldonatus in cap. 26. Matthæi §. *ſubtilius in ſcholis.*

14. Sed hæc ſolutio & doctrina diſplicet aliis Theologis, & meritò: non enim ſubtrahenda eſt pro aliquo tempore ab anima & voluntate Chriſti aliqua perfectio beatitudinis quæ in omnibus beatis reperitur: delectatio autem voluntatis pertinet ad perfectionem beatitudinis animæ: & quidam exiſtimant eſſe à viſione beatifica inſeparabilem; quia fieri non poteſt ut voluntati repræſentetur ſummum bonum, nempe Deus clarè viſus & non delectetur & quieſcat in illo: quare ſi anima Chriſti pro aliquo tempore caruit hujuſmodi delectatione & gaudio, ſequitur etiam fuiſſe privatam pro eodem tempore viſione beatificâ quod tamen non poteſt admitti. Unde S. Thomas infrà qu. 46. art. 8. cùm in prima objectione, ex contrarietate inter triſtitiam & gaudium intuliſſet, non potuiſſe Chriſtum triſtari ſecundùm animam, eò quòd frueretur delectatione beatificâ; ut argumentum ſolveret, non negavit in Chriſto gaudiũ beatificum, ſed illo admiſſo, ſolutionẽ dedit quam infrà ſubjiciemus.

15. Reſpondent ſecundò alij, quos ſequitur Theophilus Raynaudus tomo de Chriſto lib. 4. ſect. 2 cap. 4. quod licèt naturaliter loquendo impoſſibile ſit, ſummam lætitiam ſimul compati cum ſumma triſtitia, tamen de potentia Dei abſoluta poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubjecto, etiam ſi contrarietatem habeant.

16. Sed hæc etiam ſolutio (niſi magis explicetur, & aliunde juvetur) non videtur legitima: Nam licèt ſumma delectatio & ſumma triſtitia in comparatione ejuſdem objecti opponantur contrariè, tamen includunt, aut ſaltem inferunt contradictionem, quia triſtitia importat actum per modum receſsûs & fugæ, delectatio autem dicit actum, per modum acceſsûs & proſecutionis: Sed contradictoria per nullam potentiam verificari poſſunt. Ergo nec ſummum gaudium & ſumma triſtitia reſpectu ejuſdem objecti ſimul exiſtere.

17. Confirmatur. De potentia Dei abſoluta fieri nequit, ut quis recedat à termino a quo, & ſimul quieſcat in illo, eò quòd receſſus ab uno termino includat negationem quietis in eodem termino: Ergo ſimiliter eſt impoſſibile quòd voluntas per ſummam delectationem quieſcat in aliquo objecto, & per ſummam triſtitiam fugiat & recedat ab eo. His ergo ſolutionibus prætermiſſis,

18. Ad objectionem reſpondeo cum S. Thoma loco citato in reſp. ad 1. Majorem eſſe veram, ſi triſtitia & delectatio ſint de eodem objecto, & ſub eadem ratione: ſi verò vel erga diverſa objecta, vel erga idem ſecundum diverſas rationes, gaudium & triſtitia verſentur, quamvis inter ſe opponantur, nec poſſint ſimul in gradibus intenſis ex natura rei exiſtere, de potentia tamen abſoluta ſimul exiſtere poſſunt: triſtitia autem & gaudium quæ tempore paſſionis in anima Chriſti fuere, vel circa diverſa objecta verſabantur, vel circa idem ſub diverſâ ratione conſideratum; voluntas enim Chriſti etiam tunc ſummè gaudebat & delectabatur de viſione beatifica, & ſummè dolebat & triſtabatur de peccatis generis humani, pro quibus patiebatur. Item Chriſtus tunc delectabatur de morte ut utili ad redemptionem hominum, & triſtabatur de illa prout diſſentanea naturæ: unde potuit fieri, & de facto diſpenſatione divinâ factum fuit ut ſumma delectatio non excluderet ſummam triſtitiam.

19. Dices cum Cano: Si hæc ſolutio valeret, ſequeretur nullam triſtitiam eſſe incompatibilem de potentia abſoluta cum gaudio de eodem objecto: triſtitia enim & gaudium ſemper objectum reſpiciunt ſub diverſa ratione formali; nam triſtitia, utpote fuga, illud reſpicit ſub ratione mali & nocivi: gaudium verò, cùm per modum proſecutionis ſe habeat, illud ſub ratione boni & convenientis attingit.

20. Sed negatur ſequela, nam licèt triſtitia & gaudium, ſeu delectatio ſemper differant & diſconveniant in ratione formali ſub qua ut argumentum rectè demonſtrat, non tamen ſemper diſconveniunt in ratione formali *qua*, ſed quandoque diſconveniunt, quandoque non, ſubindeque interdum ſimul ſtare poſſunt, de abſoluta Dei potentia, ut in præſenti contingit; quia nimirum eadem mors materialiter, ſecundùm diverſam rationem formalem *qua* fuit inſpecta à Chriſto, ut jam declaravimus: interdum verò implicat ea ſimul reperiri ut contingeret, ſi idem objectum materiale, ſecundùm eandē rationem formalem *qua* reſpicerent. v.g. quod mors Chriſti per reſpectum ſolùm ad naturam, vel per reſpectum ſolùm ad finem redemptionis, ſimul gaudium & triſtitiam terminet, manifeſtam implicat contradictionem, cùm triſtitia (ut ſupra diceamus) importet actum per modum receſsûs & fugæ: delectatio verò per modum acceſsûs & proſecutionis ſe habeat.

A Objicies tertiò contra ſecundam concluſionē: 21.
Chriſtus ſibi meruit ſcientiam ſeu viſionem beatam: Ergo eam à primo ſuæ conceptionis inſtanti non habuit. Patet Conſequentia, implicat enim quod præmium, præſertim ultimum, ſit ante meritum eo quod meritum ſe habeat ad præmium, ut via ad terminum. Antecedens verò probatur: Perfectius eſt habere aliquid ex merito, quam ſine merito. nam habere aliquid ex merito, eſt habere illud quodammodo per ſeipſum, habere autem ſine merito, eſt illud habere ab alio, ut docet S. Thomas infrà quæſt. 19. art. 3. Sed Chriſto tribui debet id quod perfectius eſt: Ergò Chriſtus ſcientiam ſeu viſionem beatam ſibi meruit. 22.

B Reſpondeo negando Antecedens, nam ut dicemus infrà, cùm agemus de merito Chriſti, licèt Chriſtus gloriam ſui corporis, & ſui nominis exaltationem meruerit, non tamen gratiam & gloriam animæ quam in primo ſuæ conceptionis momento à Deo recepit, quare hujuſmodi dona non habuit tunc titulo meriti, ſeu mercedis, ſed per modum naturæ, & titulo filiationis naturalis, & veluti per naturalem reſultantiam ex unione hypoſtatica, ad quam in eo inſtanti ejus humanitas fuit elevata. Unde ad probationem in contrarium dicendum eſt, perfectius quidem eſſe per ſe loquendo habere aliquid ex merito, quàm ſine merito, per accidens tamen interdum melius eſſe aliquid ſine merito habere, C quam per meritum illud acquirere; quando ſcilicet habere illud ex merito, privat majori perfectione, qualis eſt habere illud per modum naturæ, & nunquam caruiſſe perfectione illâ. Solutio eſt D. Thomæ infrà qu. 19. art. 3. in corp. ubi ſic diſcurrit: *Habere aliquod donum per ſe, eſt nobilius quàm habere illud per aliud, ſemper enim cauſa quæ eſt per ſe, potior eſt eâ quæ eſt per aliud.... Quia autem omnis perfectio & nobilitas Chriſto eſt attribuenda, conſequens eſt quod ipſe per meritum habuerit illud quod alii per meritum habent, niſi ſit tale quod ejus carentia magis dignitati Chriſti & perfectioni præjudicet, quàm per meritum decreſcat. Unde nec gratiam, nec ſcientiam, nec beatitudinem animæ, nec divinitatem meruit; quia cùm meritum non ſit niſi ejus quod nondum habetur, oporteret quod Chriſtus aliquando iſtis caruiſſet, quibus carere magis diminuit dignitatem Chriſti, quàm augeat meritum.* D

§. III.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis intelliges, Chriſtum verè à Propheta *admirabilem* dici, & à SS. Patribus rectè 23.
divinum ænigma & paradoxum appellari: in ipſo enim tot cernuntur mirabilia, & quæ ſpecie tenùs videntur pugnantia, ut merito de illo dici E poſſit, *Non alibi miranda magis*: in eo quippe ut oſtendimus, beatitudo & miſeria, dolor, & gaudium, ac ſtatus viatoris & comprehenſoris, mirabili quadam divinæ ſapientiæ arte, fœderata & ſociata ſunt, & ut Doctor mellifluus ſerm. 2. ſuper *Miſſus eſt*, eleganter expendit: *In ipſo agnoſcitur longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana. Ibi agnoſcitur lux non lucens, Verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens. Videas ſi attendas, potentiam regi, ſapientiam inſtrui, virtutem ſuſtentari, Deum denique lactentem, ſed Angelos reficientem; vagientem, ſed miſeros conſolantem. Videas ſi attendas, triſtari lætitiam, pavere fiduciam, ſalutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minùs mirandum eſt, ipſa ibi cernitur*

nitur triſtitia lætificans, pavor confortans, paßio ſalvans, mors vivificans, infirmitas roborans.

24. Similia habet Richardus a S. Laurentio lib. 4. de laudibus Deiparæ, ubi mirabilem hanc rerum inter ſe pugnantium & diſſidentium, in Chriſto concordiam, rythmicâ hac expreſſione eleganter celebrat.

Mira rebus converſio,
Longitudo brevis efficitur,
Latitudo conſtricta cernitur,
Complanatur profunditas,
Altitudo demiſſa ſubditur,
Virtus iacet, poteſtas regitur,
Infirma nutat firmitas.
Languet ſalus, pavet fiducia,
Sordet nitor, plorat lætitia,
Triſtatur conſolatio.
Diſciplinam ſubit prudentia,
Vilitati ſe ſubdit gloria,
Eget paſtu refectio.
Invenitur panis eſuriens.
Aret ſiti fons indeficiens,
Libertas iugo premitur.
Eſſe ſubit nunquam incipiens,
Loco manet locari neſciens,
Et vita mortem patitur.
Quis hoc vidit, quis iſtud didicit,
Quis hoc ſatis mirari ſufficit,
Et quid eſt hoc miraculi?
Quid hoc? Ipſe profectu deficit,
Imo ſuo defectu reficit,
Deus defectum ſeculi.

ARTICULUS II.

Vtrum anima Chriſti per ſcientiam beatam omnes creaturas poßibiles in eſſentia divina cognoſcat?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes eſt certum, & concluſio negativa ſtatuitur.

25. UT certum & indubitatum in Theologia cum D. Thoma hic art. 1. ſupponimus, animam Chriſti per ſcientiam beatam Deum non comprehendere, tum quia nullus intellectus creatus, etiam de potentia abſoluta, poteſt Deum comprehendere, ſeu divinam eſſentiam tam perfectè cognoſcere quantùm cognoſcibilis eſt, ut in Tractatu de viſione beata oſtenſum eſt. Tum etiam quia in Concilio Baſilienſi ſeſſ. 22. tanquam erronea in fide damnatur hæc propoſitio Auguſtini de Roma Archiepiſcopi Nazareni; *Anima Chriſti videt Deum tam clarè & intenſe ſicut Deus videt ſeipſum.* Et 2. part. directorij Inquiſitorum qu. 11. inter errores Arnaldi de villanova Medici, damnatos per Inquiſitores, ſecundo loco iſte refertur: *Quam citò anima Chriſti fuit unita divinitati, ſtatim ipſa anima ſcivit omnia quæ Deus ſcit.* Eſt igitur error in fide, aſſerere animam Chriſti per ſcientiam beatam Deum comprehendere, ſeu cognoſcere quantùm cognoſcibilis eſt. Unde ſcitè Albertus magnus in 3. diſt. 14. art. 1. *Solus Deus comprehendit ſe, ſi enim diceremus, eum concludi comprehenſione capacitatis animæ Chriſti, videtur mihi quod hoc redundaret in blaſphemiam Deitatis Chriſti.*

Diſp. 4. art. 3.

A Hoc, ut dixi, certum & indubitatum eſt apud omnes Theologos. Solùm difficultatem ingerit teſtimonium Iſidori cap. 48. in Exodum ſic dicentis. *Sola ſibi integrè nota eſt Trinitas, & humanitas ſuſcepta.* Quæ verba non niſi de cognitione comprehenſiva intelligi poſſunt, cùm integra Trinitatis cognitio competens ipſi Trinitati, vera ſit Deitatis comprehenſio. 26.

27. Nec valet quod nonnulli Recentiores dicunt, teſtimonium Iſidori non fideliter referri à D. Thoma hic art. 1. ſed in Iſidoro lib. 1. ſententiarum cap. 3. ſic haberi: *Sola Trinitas ſibi integrè nota eſt, & humanitas à Chriſto ſuſcepta.* Non valet, inquam, hæc evaſio, nam licèt verum ſit quod in B Iſidoro lib. 1. ſententiarum cap. 3. qui ad marginem D. Thomæ non benè notatur, hæc verba legantur; loco tamen à nobis citato, & ex capite 42. in Exodum deſumpto, habentur verba quæ retulimus. Et ne quis dicat eſſe lapſum Typographi, notat Iſidori Scholiaſtes octo manuſcriptos libros, tam Longobardicis quam noſtris characteribus ſcriptos, cum iſta editione concordare. Unde cum D. Thoma hic art. 1. ad 1. dicendum eſt, Iſidorum hoc dixiſſe, propter excellentiſſimam cognitionem convenientem animæ Chriſti Domini, quæ nulli alteri creaturæ eſt communis, integraque appellatur, non quia ſit comprehenſiva Dei, nec maxima inter poſſi- C biles de potentia Dei abſoluta, ſed quia eſt ſuprema inter poſſibiles de lege ſtatuta: quemadmodum ſuprà diſp. 13. art 2. diximus, animam Chriſti dici plenam gratiâ habituali, non quòd non ſit poſſibilis major gratia de potentia abſoluta, ſed quia de lege ordinaria major & intenſior dari nequit. Dici etiam poteſt, Iſidorum loqui de homine aſſumpto, ratione divinitatis. Vel id dixiſſe ex opinione apud aliquos tunc receptâ, quod per divinum intellectum cognoſceret anima Chriſti, ut rectè obſervavit P. Nicolai in ſcholiis ad articulum 1. hujus quæſtionis. His præmiſſis, pro reſolutione difficultatis propoſitæ

Dico, anima Chriſti per ſcientiam beatam non 28.
D cognoſcit in divina eſſentia omnes creaturas poſſibiles. Ita communiter Theologi tam domeſtici quam extranei, contra Hugonem a S. Victore, Alenſem, Durandum, Scotum, & alios antiquos, aſſerentes animam Chriſti omnia poſſibilia in verbo per ſcientiam beatam cognoſcere. In eo tamen diſcrepant, quòd Hugo id concedit animæ Chriſti, ratione ſcientiæ & intellectionis increatæ, quam ipſi à Deo communicatam eſſe docet, ut diſp. præcedenti art. 1. vidimus: alij verò animam Chriſti per ſcientiam creatam omnia poſſibilia cognoſcere aſſerunt.

Plures autem ad probandam noſtram concluſionem adducuntur à Recentioribus rationes, 29.
E quæ parùm urgent, & facilè dilui poſſunt: unde illis prætermiſſis, ſuadetur concluſio ratione D. Thomæ hic art. 2. ad hanc formam redacta. Cognitio omnium poſſibilium in divina eſſentia cognita, eſt divinæ eſſentiæ comprehenſio: Sed implicat intellectum creatum, & conſequenter intellectum animæ Chriſti, Dei eſſentiam comprehendere: Ergo & omnia poſſibilia in eo cognoſcere. Minor patet ex ſuprà dictis, & à D. Thoma hic art. 1. demonſtratur.

Major autem in qua eſt difficultas, ſic oſtenditur. Eo modo unum in alio cognoſcitur, quo in illo continetur: Sed creaturæ continentur in Deo ut effectus in cauſa: Ergo in illo cognoſcuntur ſi-

cur effectus in cauſâ: Sed cognitio omnium effectuum in aliqua cauſa, ex vi cognitionis illius, eſt cauſæ comprehenſio: Ergo cognitio omniū poſſibilium in divina eſſentia cognita eſt divinæ eſſentiæ comprehenſio. Minorem ſubſumptam ſic probat S. Doctor. Quantò perfectiùs cognoſcitur cauſa, tantò plures effectus cognoſcuntur in illa: Ergo non poſſunt omnes effectus alicujus cauſæ cognoſci ex vi cognitionis cauſæ, niſi in cauſa cognita omni perfectione poſſibili: Sed cognitio cauſæ perfecta omni perfectione poſſibili, eſt illius comprehenſio: Ergo cognitio omnium effectuum in aliqua cauſa, eſt ipſius comprehenſio.

30. Rationem hanc D. Thomæ variis inſtantiis, velutti quibuſdam nebulis, obſcurare nititur Scotus in 3. diſt. 14. qu. 2. ſed illas Capreolus, Cajetanus, & Ferrarienſis, facilè depellunt, unde in his immorari non expedit. Recentiores etiam aliquas excogitarunt ſolutiones, ut vim ejus eluderent. Quidam enim dicunt, cognitionem omnium effectuum in divina eſſentia cognita, ad ſummum exigere vel arguere comprehenſionē divinæ omnipotentiæ, non autem divinæ eſſentiæ. Alij reſpondent non comprehendi etiam divinam omnipotentiam per cognitionem omniū creaturarum in illa; quia cognitâ divinâ omnipotentiâ ſub omni connexione ad creaturas, adhuc reſtat cognoſcenda ſecundùm connexionem identitatis quam habet cum cæteris attributis. Alij aſſerunt ex cognitione omnium poſſibileum in divina omnipotentia, non colligi ejus comprehenſionem, quia omnium poſſibilium collectio non eſt adæquatus terminus cognoſcibilitatis omnipotentiæ, cùm etiam creaturæ repugnantes in omnipotentia poſſint cognoſci. Aliorum denique ſolutio eſt, cognitionem omnium poſſibilium in divina eſſentia, non eſſe, nec inferre comprehenſionem intenſivam illius, ſed tantùm extenſivam, quam intellectui humano Chriſti non repugnare exiſtimant.

31. Verum hæc frivola ſunt, & facilè poſſunt depelli. Primum quidem, tum quia non ſtat rei virtutem comprehendi, & non comprehendi eſſentiam: Ergo ſi ex cognitione omnium poſſibilium colligitur omnipotentiæ comprehenſio, ex illa etiam infertur comprehenſio divinæ eſſentiæ. Tum etiam, quia ſicut divina eſſentia eſt infinita, ita etiam divina virtus & potentia: Sed intellectus creatus non poteſt comprehendere eſſentiam divinam, ratione infinitatis: Ergo nec divinam virtutem ſeu potentiam. Quo diſcurſu utitur S. Doctor quæſt. 10. de verit. art. 5. in ſecundo argumento *ſed contra*, & 3. contra Gent. cap. 56. ratione 3.

32. Secundum etiam futile eſt, nam videns in Dei omnipotentia creaturas poſſibiles, illam intuitivè cognoſcit: Sed implicat intuitivè cognoſci Dei omnipotentiam, non cognitâ connexione quam habet cum cæteris attributis, cùm identificetur realiter cum illis: Ergo repugnat cognoſci creaturas poſſibiles in Dei omnipotentia tanquam in cauſa, niſi cognoſcatur connexio quam habet cùm cæteris attributis.

33. Non valet etiam tertia ſolutio: Non ſtat enim omnia poſſibilia cognoſci, & impoſſibilia latere: Ergo ex non cognitione impoſſibilium, omnibus poſſibilibus cognitis, divinæ omnipotentiæ comprehenſio negari nequit. Conſequentia manifeſta eſt. Antecedens probatur. Impoſſibilia non poſſunt in ſeipſis cognoſci, nec etiam in divina omnipotentia, ſed ſolùm cognoſci poſſunt ratione ipſorum poſſibilium, ſicut mala per bona creata, & negationes per formas oppoſitas cognoſci à Deo docet D. Thomas 1. p. qu. 14. art. 9. & 10. Ergo omnibus poſſibilibus cognitis comprehenſive, non poſſunt impoſſibilia latere.

34. Ultima demum ſolutio, quæ apud Recentiores frequentior eſt, facilè poteſt refelli, nam licèt cognitio omnium creaturarum in verbo, ſolùm dicat explicitè & formaliter infinitam extenſionem, illativè tamen & virtualiter, infert infinitam intenſionem, ſubindeq; comprehenſionem intenſivam divinæ eſſentiæ & omnipotentiæ: quia non poteſt penetrari virtus infinita & infinitè participabilis, ſine infinita claritate & intēſione, cùm hæc ſola ſufficiat ad penetrandum omnem modum quo virtus illa infinita participabilis eſt; tantò ſiquidem majus ſeu intenſius lumen gloriæ requiritur, quantò plures creaturæ poſſibiles in divina omnipotentia cognoſcuntur: Ergo ad exhauriendam & penetrandam infinitam rerum poſſibilium quæ in Dei eſſentia & potentia latent collectionem, lumen gloriæ infinitè intenſum requiritur. Quo diſcurſu utitur S. Thomas 1. p. qu. 12. 7. ad probandum Deum non poſſe comprehendi ab intellectu creato, lumine gloriæ perfuſo *Intantum* (inquit) *intellectus creatus divinam eſſentiam perfectiùs vel minùs perfectè cognoſcit, inquantum majori vel minori lumine gloriæ perfunditur: cùm igitur lumen gloriæ creatum, in quocumque intellectu creato receptum, non poſſit eſſe infinitum, impoſſibile eſt quod aliquis intellectus creatus Deum infinitè cognoſcat, unde impoſſibile eſt quòd Deum comprehendat.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

PLures ac difficiles contra noſtram concluſionem & rationem D. Thomæ, fieri poſſunt inſtantiæ, quas ad majorem claritatem & brevitatem, ſequenti objectione proponemus & concludemus.

35. Objicies ergo: Si Chriſtus per ſcientiam beatam omnes creaturas poſſibiles in Dei eſſentia & omnipotentia non cognoſceret, maximè quia intellectus creatus animæ Chriſti, Dei eſſentiam & omnipotentiam comprehenderet, quod eſt impoſſibile: Sed ex cognitione omnium poſſibilium in verbo, non infertur comprehenſio divinæ eſſentiæ & omnipotentiæ: Ergo præcipuum noſtræ concluſionis fundamentum corruit. Major ex ſuprà dictis patet, Minor verò in qua eſt difficultas, oſtenditur primò Angelus inferior non comprehendit ſuperiorem, ut docuimus in Tractatu de Angelis, & tamen Angelus inferior cognoſcit omnia naturalia quæ in Angelo ſuperiori virtualiter continentur, aliàs poſſet de naturalibus à ſuperiori illuminari, contra D. Thomam 1. p. qu. 109. art. 3. ad 2. ubi aſſerit de his quæ pertinent ad ordinem naturalem, unum Angelum non illuminare alterum, ſed tantùm de his quæ ſupra naturam ſunt: Ergo ex cognitione eorum quæ in aliquo virtualiter continentur non ſequitur illius comprehenſio, & conſequenter licèt Chriſtus omnia poſſibilia in Dei omnipotentia cognoſceret, non propterea tamen illam comprehenderet. *Diſp. 9. art. 2.*

Secundo, Ex cognitione eorum quæ Deo conveni-

veniunt formaliter, in divina eſſentia cognita, non ſequitur comprehenſio illius, alias quilibet beatus Deum comprehenderet, cùm in divina eſſentia cognita relationes, & attributa, & alia, quæ Deo formaliter competunt, perfectè cognoſcat: Ergo ſimiliter ex cognitione omnium poſſibilium, quæ in divina omnipotentia continentur eminenter, non ſequitur illius comprehenſio. Antecedens patet, Conſequentia verò probatur. Quando duo alicui inſunt ordinatè, ſi ex cognitione primi non infertur comprehenſio ejus, nec colligitur ex ſecundi cognitione: Sed convenientia formaliter Deo ſunt ratio convenientiæ illorum, quæ in ipſo ſunt eminenter: Ergo ſi ex cognitione omnium convenientium formaliter. Dei comprehenſio non ſequitur, illa non poteſt inferri ex omnium poſſibilium cognitione, quæ in Deo ſunt eminenter.

37. Tertiò, Quidquid Deus poteſt facere, eſt minus quam ipſe Deus, ſubindeque faciliùs poteſt ab anima Chriſti cognoſci: Sed Deus poteſt videri, & de facto videtur ab anima Chriſti abſq; eo, quòd ab ipſa comprehendatur: Ergo à fortiori tota collectio rerum poſſibilium in divina eſſentia cognoſci poterit abſque ejus comprehenſione, & ſic ex comprehenſione omnium poſſibilium in verbo non ſequitur ejus comprehenſio.

38. Quartò, Cognoſcens unum effectum in verbo non comprehendit divinam omnipotentiam, quatenùs eſt cauſa illius: Ergo cognoſcens omnia poſſibilia in verbo, non comprehendit omnipotentiam divinam, ut eſt cauſa omnium poſſibilium, ac proindè ex cognitione omnium poſſibilium in verbo, non rectè infertur comprehenſio omnipotentiæ divinæ.

39. Denique, poſſunt omnia poſſibilia in verbo cognoſci majori & minori claritate: Sed cognitâ claritate minori non comprehenduntur, cùm comprehenſio perfectiſſimum cognoſcendi modum importet: Ergo poſſunt omnia poſſibilia in verbo cognoſci abſque ejus comprehenſione: Minor patet. Major verò probatur: Tùm quia ſingula poſſibilia poſſunt cognoſci cognitionibus inæqualis claritatis: Ergo & omnia collectivè. Tùm etiam, quia omnia, quæ continentur virtualiter in Gabriele v.g. minori claritate cognoſcuntur ab ipſo, quàm ab Angelo ſupremo, & minori ab hoc, quàm à Deo: Ergo pariter omnia in omnipotentia contenta collectivè ſumpta terminare poſſunt cognitiones in claritate inæquales.

40. Hæ inſtantiæ, licèt difficiles appareant, ex fundamentis tamen ſuprà ſtatutis facile dilui poſſunt. Undè ad objectionem reſpondeo, conceſsâ Majori negando Minorem, ad cujus primam probationem, conceſsô Antecedente, diſtinguo Conſequens: Ex cognitione illorum, quæ in aliquo virtualiter continentur non ſequitur ipſius comprehenſio, ſi illa cognoſcantur in ipſo, & ex vi cognitionis illius, nego. Si cognoſcantur in ſeipſis, & independenter ab alio priùs cognito, concedo. Licèt ergo Angelus inferior omnia ad ordinem naturæ ſpectantia, quæ in virtute Angeli ſuperioris continentur, cognoſcat, ipſum tamen non comprehendit, quia ea non cognoſcit in ipſo, & ex ipſo, ſeu ex vi cognitionis ad ſuperiorem Angelum terminatæ, ſed immediatè in ſeipſis per ſpecies à Deo infuſas, ut docet S. Thomas 1. p. qu. 56. art. 2. Anima verò Chriſti, ſi omnia poſſibilia in verbo cognoſceret, in eſſentia & omnipotentia divina ut in cauſa, & ex vi cognitionis illius, ea videret, & ſic illam comprehenderet.

41. Ad ſecundam diſtinguo Majorem: Ex cognitione comprehenſiva illorum, quæ Deo conveniunt formaliter, non ſequitur comprehenſio illius, nego Majorem. Ex cognitione tantùm quidditativa illorum, concedo Majorem, & conceſſâ Minori, nego Conſequentiam: quia omnia, quæ in Deo eminenter continentur, non poſſunt cognoſci quidditativè, & non comprehenſivè, & conſequenter niſi divina virtus comprehendatur: illa verò, quæ formaliter competunt Deo, nimirum attributa, poſſunt in divina eſſentia cognoſci quidditativè, & non comprehenſivè, & ideò ex cognitione omnium attributorum in divina eſſentia cognita, non ſequitur divinæ eſſentiæ comprehenſio, benè tamen ex omnium poſſibilium cognitione in divina omnipotentia ipſius comprehenſio colligitur.

42. Dices: Ideò quæ Deo formaliter inſunt, poſſe cognoſci quidditativè, & non comprehenſivè, quia poſſunt modò finitò cognoſci. Sed ea pariter, quæ in Deo eminenter continentur, poſſunt cognoſci finitò modò: Ergo poſſunt etiam quidditativè, & non comprehenſivè cognoſci. Probatur Minor: Ideò non poſſent finitò modò cognoſci, quia cognoſcuntur in Deo tanquam in cauſa, ac proindè illorum omnium cognitio dependet ex modo adæquato cognitionis: At hæc ratio obſtare nequit: Ergo &c. Probatur Minor: Etiam perfectiones attributales Dei cognoſcuntur in divina eſſentia, ut in ſui cauſa virtuali, & tamen poſſunt omnes cognoſci in divina eſſentia cognita modò finitò, & ipſi non adæquato: Ergo quamvis poſſibilia cognoſcantur in divina eſſentia ut cauſa, poterunt omnia cognoſci in divina eſſentia cognita modò finitò, & ipſi non adæquatò.

43. Reſpondeo negando Minorem, ad cujùs probationem, nego etiam Minorem. Ad probationem verò illius, nego Conſequentiam & paritatem. Ratio autem diſcriminis traditur à Cajetano 1. p. qu. 12. art. 8. ad 1. Scoti, ſumiturque ex D. Thoma qu. 20. de verit. art. 5. in corp. Ea enim, quæ alicui formaliter competunt, illo viſo, ſtatim cognoſcuntur, quia ſunt de apparentibus manifeſte: undè ſicut viſio cauſæ modum intenſivum cognitionis non petit, ſed ſolùm cognitionis ſubſtantiam; ita quæ formaliter cauſæ inſunt, non modum, ſed ſubſtantiam cognitionis cauſæ ſequuntur; & idcircò poſſunt & debent omnia, quæ formaliter Deo inſunt, viſâ illius eſſentiâ, quantumvis debili & finitò modò cognoſci. Illa autem, quæ eminenter continentur in Deo, non apparent manifeſtè, ſed latent in cauſa, & ideò non cognoſcuntur ex vi ſubſtantiæ cognitionis cauſæ, ſed ſequuntur modum intenſivum & penetrativum cognitionis cauſæ; ſubindeque ut omnia cognoſcantur in illa, neceſſarium eſſe cognitionem adæquari cauſæ in modo, eſſeque illius comprehenſionem.

44. Ad tertiam dicendum, quòd licèt omnium poſſibilium cognitio extrà verbum foret quid minus, quàm ipſe Deus ut cognoſcibilis; omnium tamen poſſibilium collectio, non ut in ſe cognoſcenda, ſed ut cognoſcenda in verbo, non eſt quid minus, quàm Deus ipſe in ratione intelligibilis, quia prout ſic ipſius Dei intelligibilitate intelligibilis conſtituitur.

Ad quartam conceſſo Antecedente. nego Conſequentiam, quia unius effectus poſſibilis non eſt terminus adæquatus omnipotentiæ; omnia verò poſſibilia terminativè adæquant omnipotentiam: virtus autem cauſæ non comprehenditur, niſi in illa adæquatus terminus cognoſcatur: undè licèt ex cognitione unius poſſibilis non poſſit inferri comprehenſio divinæ omnipotentiæ, benè tamen ex cognitione omnium poſſibilium.

46. Ad ultimam, nego Majorem, ad cujus primam probationem, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam & paritatem: Ratio autem diſcriminis eſt, quia ſinguli effectus poſſibiles poſſunt in divina eſſentia cognoſci ſecundùm plures & pauciores rationes, & conſequenter ex majori & minori divinæ eſſentiæ penetratione; nam quo magis Dei eſſentia penetratur, eò plures effectus, vel rationes effectuum cognoſcuntur in illa: cognitis autem omnibus poſſibilibus collectivè, non reſtant plures rationes in effectibus cognoſcibiles, ſubindeque nec divina eſſentia remanet ampliùs penetrabilis, nec perfectiori cognitione viſibilis.

Ad ſecundam probationem Majoris, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam: nam omnes effectus in Gabriele v. g. virtualiter contenti, ad adæquatam ſui cognitionem in ipſo Gabriele ut in cauſa, non petunt niſi claritatem, C perfectionemq; cognitionis à cognoſcibilitate Gabrielis requiſitam; & quia hæc ſuprema non eſt, ſed poteſt major claritas dari, & de facto datur in cognitione Dei, & Angeli ſuperioris, conſequens fit, ut omnes effectus in illo contenti ut in cauſa, poſſint cognitionibus inæqualis claritatis cognoſci: omnes autem divinæ omnipotentiæ effectus, petunt ad ſui cognitionem in divina omnipotentia claritatem, efficaciam, & perfectionem à cognoſcibilitate omnipotentiæ requiſitam, qua major dari non poteſt, & ideò non poſſunt collective ſumpti cognitionibus inæqualis claritatis & perfectionis cognoſci. D

ARTICULUS III.

An beata Chriſti ſcientia ad omnia præſentia, præterita, & futura ſe extendat?

§. I.

Relatis ſententiis concluſio affirmativa ſtatuitur.

47. ARticulo præcedenti oſtenſum eſt, ſcientiam Chriſti beatam ad omnia poſſibilia, quæ in Dei potentia infinita latent, non ſe extendere, ſubindeq; non ferri ad omnia, quæ continentur in ſcientia Dei, quam Theologi ſimplicis notitiæ ſeu intelligentiæ vocant. Sed adhuc diſcutiendum reſtat, an ſaltem Chriſtus per ſcientiam beatam omnia præſentia, præterita, & futura videat, eaq; omnia objecta attingat, quæ à Deo per ſcientiam viſionis cognoſcuntur. Id enim negant plures ex antiquis Theologis, ut Henricus, Scotus, Gabriel, Ricardus, Marſilius, Paludanus, & alij, quos refert & ſequitur Salas 1. 2. qu. 3. Tract. 2. diſp. 4. ubi ait ſententiam iſtam ſe probabiliorem putaturum, niſi authoritas Angelici Doctoris in contrarium obſtaret. Illam etiam aliqui Recentiores ſequuntur. Sed affirmans ſententia non ſolùm apud domeſticos, ſed etiam apud extraneos communis eſt eamque adeo certam exiſtimat Vazquez hic diſp. 51. cap. 2. ut eam eſſe certâ fide tenendam aſſerat. Sed

A quidquid ſit de hac cenſura, quæ nimis videtur rigida,

Dico, ſcientia Chriſti beata ad omnia præſentia, præterita, & futura ſe extendit. Ita D. Thomas hic art. 2. in corp. ubi ait quòd *anima Chriſti in verbo cognoſcit omnia exiſtentia ſecundùm quodcumque tempus*: id eſt quæ ſunt, fuerunt vel erunt. Et in reſp. ad 2. aſſerit, quòd *anima Chriſti ſcit omnia quæ Deus in ſeipſo cognoſcit per ſcientiam viſionis* — *non tamen omnia quæ Deus in ſeipſo cognoſcit per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ita plura ſcit Deus in ſeipſo, quàm anima Chriſti*. At Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ omnia poſſibilia, quæ in ſua latent omnipotentia, in ſe- 48.

B ipſo ut in cauſa cognoſcit: per ſcientiam autem viſionis, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt, ut præſentia in ſua æternitate intuetur, ut in I tractatu de ſcientia Dei fusè declaravimus: Ergo licet ſcientia Chriſti beata omnia poſſibilia non attingat, ad omnia tamen præſentia, præterita, & futura ſe extendit. Disp. 2. art. 1 & disp. 4. art. 9.

Ratio etiam, quam S. Doctor in corpore ejuſdem articuli inſinuat, id ſuadet: Etenim omnes Beati cognoſcunt in divina eſſentia per beatificam viſionem omnia ad ſuum ſtatum ſpectantia. Sed ad Chriſti, etiam ut hominis, ſtatum pertinent res omnes præſentes, præteritæ, & futuræ: Ergo ſcientia Chriſti beata ad illa omnia 49.

C ſe extendit. Major in I tract. de viſione beatifica probata eſt, tùm ex Concilio Senonenſi, aſſerente Beatis in divinitatis ſpeculo innoteſcere quidquid illorum interſit. Tùm ex eo, quod de ratione beatitudinis eſt omne rationabile Beatorum deſiderium ſatiare, ſubindeq; deſiderium illud quod habent ſciendi quidquid pertinet ad proprium ſtatum. Minor verò eſt certa, nam Chriſtus ſecundùm quod homo, eſt dominus omnium rerum, juxta illud Matth. ult. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlò & in terra*. Et Pſalm. 8. *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*. Et Joan. 13. *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus*. Eſt etiam creaturarum rationalium judex, ut conſtat ex illo Joan. 5. *Pater non judicat quemquam; ſed omne judicium dedit Filio*. Ergo ad ipſum ratione dominij & judiciariæ poteſtatis pertinent omnes rationales creaturæ, omneſq; illorum volitiones & cogitationes præſentes, præteritæ, vel futuræ. Disp. 5. art. 7.

Dices, quòd licèt cogitationes omnes hominum, quæ finale judicium præcedent, pertineant ad Chriſtum ut judicem, non tamen illæ, quæ finale judicium ſequuntur, cùm pro illis nec præmium, nec pœnam ſint accepturi; ac proindè ex eo quòd omnia ad Chriſtum ſpectantia, ab ipſo per ſcientiam beatam, ſeu beatificam viſionem cognoſcantur, non ſequitur ipſum per talem

E ſcientiam omnes actus futuros creaturarum rationalium agnoſcere.

Sed contrà primò: Cogitationes beatorum & damnatorum, quas poſt finale judicium habebunt, pertinent ad illorum præmium, vel pœnam accidentalem: Sed ad judicem ſpectant non ſolùm actiones illæ, quæ præmium aut pœnam merentur, ſed etiam illæ, quæ dantur in præmium, vel in pœnam: Ergo cogitationes, quas beati & damnati poſt finale judicium elicient, ad Chriſtum ut judicem ſpectant. 51.

Secundò: Eſto cogitationes illæ ad Chriſtum ut judicem non ſpectarent, ad ipſum tamen ut ſupremum omnium dominum non poſſunt non pertinere, cùm Chriſto ut homini, ratione ſupremi dominij, quod à Patre in omnes creaturas 52.

accepit,

accepit, omnia ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terra, ſive quæ in inferno exiſtunt, perfectiſſimè ſubjecta ſint.

§. II.

Corollaria notatu digna.

53. EX dictis inferes primò, Chriſtum per ſcientiam beatam videre in verbo infinita accidentia, non tamen infinitas ſubſtantias.

Prima pars patet ex dictis, ſi enim intellectus Chriſti cognoſcat in verbo per ſcientiam beatam omnia, quæ quocunq; modo ſunt, fuerunt, & erunt, cùm infinita accidentia ſucceſſivè futura ſint per totam æternitatem, nempè infinitæ cogitationes & affectiones Angelorum & hominum, ſequitur neceſſariò Chriſtum ut hominem videre in verbo infinita accidentia ſucceſſivè futura. Ex quo probata manet ſecunda pars, cùm enim ſubſtantiæ non ſint entia ſucceſſiva, ſed permanentia, non datur, etiam in menſura æternitatis, numerus ſubſtantiarum actu infinitus.

54. Inferes ſecundò, Chriſtum non ſucceſſivè, ſed ſimul, & à principio beatitudinis, omnia præſentia, præterita, & futura cognoſcere: Tùm quia illa cognoſcit per ſcientiam beatam, ſeu viſionem beatificam, quæ cùm æternitate menſuretur, nullam ſucceſſionem, ſeu mutationem patitur. Undè Auguſtinus 5. de Trinit. cap. 16. de homine in ſtatu beatitudinis loquens ait: *Non erunt volubiles noſtræ cogitationes, ſed omnem ſcientiam noſtram uno ſimul conſpectu videbimus.* Tùm etiam, quia intellectum noſtrum plura ſimul non cognoſcere, provenit ex eo, quòd illa per plures ſpecies cognoſcat, undè omnia, quæ per unam ſpeciem repræſentantur, poteſt ſimul intelligere: Sed quæ à Chriſto & alijs Beatis cognoſcuntur in verbo, unâ ſpecie repræſentantur, ſcilicet divinâ eſſentiâ: Ergo ſimul omnia cognoſcuntur. Sic diſcurrit D. Thomas 1. p. quæſt. 12. art. 10.

55. Inferes tertiò, Beatitudinem animæ Chriſti eſſe majorem beatitudine cujuſvis creaturæ poſſibilis de lege ordinaria, non autem de potentia abſoluta.

Prima pars probatur: Major vel minor perfectio viſionis beatificæ provenit ex majori, vel minori lumine gloriæ, ut in Tractatu de viſione beata oſtenſum eſt: Sed lumen gloriæ conceſſum animæ Chriſti eſt perfectius & intenſius lumine cujuſvis creaturæ de lege Dei ordinaria poſſibilis: Ergo & ejus ſcientia, ſeu viſio beatifica. Minor probatur: Perfectio luminis gloriæ commenſuratur perfectioni gratiæ habitualis, ad quam ut proprietas conſequitur: Sed gratia habitualis Chriſti eſt major gratiâ omnium creaturarum, ut ſupra oſtenſum eſt: Ergo lumen gloriæ animæ Chriſti intenſius eſt lumine cujuſvis creaturæ de lege Dei ordinaria poſſibilis.

Disp. 4 art. 2.

Disp. 13. art. 2.

Eâdem ratione ſuadetur ſecunda pars: Sicut enim gratia Chriſti de potentia abſoluta potuit eſſe intenſior, ita & ejus beatitudo: Sed potuit in hac majori intenſione cuivis alteri creaturæ communicari: Ergo potuit beatitudo puræ creaturæ eſſe major intenſivè beatitudine animæ Chriſti de potentia abſoluta.

§. III.

Solvuntur objectiones.

56. OBjicies primò contra præcedentem concluſionem: Si beata Chriſti ſcientia ad omnia præſentia, præterita, & futura ſe extenderet, per illam cognoſceret Chriſtus quidquid Deus cognoſcit ſcientia viſionis: Conſequens non poteſt admitti: Ergo nec Antecedens. Sequela Majoris eſt evidens, nihil enim Deus cognoſcit per ſcientiam viſionis, præter futura præterita, & præſentia. Minor verò probatur. Si Chriſtus per ſcientiam beatam videret quidquid cognoſcitur à Deo per ſcientiam viſionis, comprehenderet talem ſcientiam: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Probatur ſequela: Cognitio termini adæquati alicujus potentiæ aut virtutis, eſt illius comprehenſio, vel ſaltem infert illius comprehenſionem, ut art. præced: dicebamus: Ergo ſimiliter cognitio objecti adæquati ſcientiæ Dei liberæ, quæ viſionis dicitur, eſt, vel ſaltem infert comprehenſionem illius, ſubindeque ſi beata Chriſti ſcientia ſe extenderet ad omnia præſentia, præterita, & futura, quæ ſunt objectum adæquatum ſcientiæ viſionis Dei, illam comprehenderet.

Reſpondeo conceſſâ Majori, negando Minorem, utputè expreſſè contrà S. Thomam hic art. 2. ad 2. ubi ait quòd *anima Chriſti ſcit omnia, quæ Deus in ſeipſo cognoſcit per ſcientiam viſionis.* Et in reſp. ad 3. aſſerit, quòd *ſcientia animæ Chriſti, quam habet in verbo, parificatur ſcientiæ viſionis, quam Deus habet in ſeipſo, quantùm ad numerum ſcibilium.* Unde ad probationem in contrarium, nego ſequelam Majoris, & ad illius probationem, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam, & paritatem: nam cognitio omnium, ad quæ ſe extendit potentia, neceſſariò illam adæquat in modo cognoſcibilitatis, ut conſtat ex dictis articulo præcedenti, ac proinde eſt, vel infert comprehenſionem illius: cognitio autem omnium, ad quæ ſcientia libera terminatur, non adæquare debet neceſſariò modum intenſivum cognoſcibilitatis illius, quod neceſſarium eſſet ad ejus comprehenſionem. Hæc ſolutio fundamentum habet in D. Thoma hic art. 2. ad 3. ubi docet ſcientiam animæ Chriſti, quam habet in verbo, etſi parificetur ſcientiæ viſionis, quam Deus habet in ſeipſo, quantum ad numerum ſcibilium, infinitè ab illa quoad claritatem excedi. Si verò hujus diſcriminis rationem requiras, dico eam peti ex eo, quòd cognitio effectuum in cauſa habetur ex vi penetrationis cauſæ, & ideò ut ad omnes effectus contentos in cauſâ terminetur, adæquata cauſæ penetratio requiritur: cognitio verò exiſtentium in ſcientia Dei libera, vel in decreto, non habetur ex vi penetrationis decreti, ſed tantùm ex vi revelationis illius; ac proindè ut in decreto vel ſcientia libera res futuræ, vel præſentes cognoſcantur, illorum penetratio non requiritur, nec conſequenter adæquatio cum modo, vel in modo cognoſcibilitatis illorum.

58. Quod ut magis percipiatur, & inſtantiæ, quæ poſſet fieri in contrarium, occurratur: Advertendum eſt, cognitionem exiſtentium, vel futurorum dupliciter conſiderari poſſe, ſcilicet vel prout terminatur ad eorum quidditatem, vel prout illorum tantùm exiſtentiam aut futuritionem attingit. Sumpta primò modò, plurium cognitio perfectiorem Dei cognitionem, & illius ut cauſæ penetrationem ſupponit; ſumpta verò ſecundò modo, majorem penetrationem divinæ eſſentiæ non petit, ſed tantùm decreti liberi revelationem; undè aliquandò minus beatus plura de exiſtentibus aut futuris cognoſcit, quam

quàm videat magis beatus (quia nimirum plura ad illius, quàm ad illius ſtatum pertinent) & tamen minùs beatus Deum minùs perfectè videt, & eſſentiam divinam minùs penetrat, quàm magis beatus. Et in hoc ſenſu intelligendus eſt D. Thomas, dum ait 1. p. qu. 12. art. 8. *Eorum quæ Deus facit, vel facere poteſt, tantò aliquis intellectus plura cognoſcit, quantò perfectiùs Deum videt.* Ibi enim loquitur de cognitione exiſtentium quantùm ad eorum quidditatem, non verò de cognitione ipſorum quoad an eſt, quæ ſub hac ratione, non ex vi penetrationis divinæ eſſentiæ, ſed ex vi penetrationis, ſeu revelationis divini decreti habetur a Beatis.

59. Objicies ſecundò: Si ſcientia Chriſti beata ad omnia præſentia, præterita & futura ſe extenderet, attingeret multitudinem actu infinitam: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris patet ex dictis §. præcedenti, corollario 1. Minor autem probatur primò ex D. Thoma hic art. 3. in corp. ubi ſic ait: *Quantùm igitur ad primum modum ſcientiæ* (ſcilicet ſcientiæ visionis) *anima Chriſti non ſcit infinita.* Ergo juxta D. Thomam anima Chriſti per ſcientiam, ſeu viſionem beatam, ut viſio eſt, non cognoſcit multitudinem actu infinitam.

Secundò, Quæ repugnat eſſe, repugnat etiam per veram cognitionem cognoſci: Sed repugnat dari multitudinem actu infinitam: Ergo & illam à Chriſto per ſcientiam beatam cognoſci.

Tertiò, Cognitio, qua ſimul cognoſcuntur infinita objecta, debet eſſe ſimiliter infinita, Tùm quia æquivalere debet infinitis cognitionibus diviſivè ad ſingula illa objecta terminabilibus: Tum etiam quia ſi cognitio attingens in verbo duo objecta, eſt perfectior illâ, quæ ſolùm attingit unum objectum, & cognitio attingens tria ſubjecta excedit in perfectione eam, quæ duo ſolum attingit, & ſic deinceps, illa quæ infinita objecta attinget in verbo, erit actu perfectionis infinitæ; quod tamen de ſcientia beata Chriſti dici non poteſt, quandoquidem cognitio animæ Chriſti, eo ipſo quòd creata eſt, debet eſſe finita.

60. Confirmatur: Cùm dicitur animam Chriſti ſimul cognoſcere in verbo infinita accidentia futura ſucceſſivè, vel hoc intelligitur de cognitione confuſa, qua cognoſcuntur res in communi, vel de cognitione determinata, qua in particulari cognoſcuntur? Non primum, tùm quia cognitio confuſa eſt valdè imperfecta, atque adeò non decet animam Chriſti. Tùm etiam quia cognitio accidentium ſucceſſivè futurorum convenit Chriſto inquantùm eſt, ut diximus, omnium judex: cognitio autem judicis debet eſſe ſingulorum in particulari & diſtincta. Non etiam ſecundum, quia ad cognoſcendum diſtinctè & in particulari infinita, opus eſt lumine & virtute cognoſcitivâ infinitè intensâ: ſi enim ad cognoſcendum unum objectum requiratur virtus & lumen ut unum; ad cognoſcendum duo objecta, lumen intenſum ut duo, & ita deinceps, manifeſtum relinquitur, ad ſimul cognoſcenda infinita objecta requiri lumen infinitè intenſum.

61. Reſpondeo conceſſa ſequela Majoris, negando Minorem. Ad primam probationem reſpondeo ex Cajetano [illegible] ar. 3. D. Thomam loqui de ſimpliciter enti[illegible] actu, nempè de ſu[illegible] non autem de ſecundùm quid entibus in a[illegible] licet de[illegible] cidentibus: videntur enim ab anima Chriſti Domini cogitationes omnes Beatorum & damnatorum, quæ quia per totam æternitatem à parte poſt ſunt ſibi invicem ſucceſſuræ, neceſſariò ſunt infinitæ ſucceſſivè in propriis durationibus, actu verò in æternitate, quæ cum ſit menſura infinita ſimul & indiviſibilis, ambit & continet quæ in propriis menſuris & durationibus ſibi invicem ſuccedere debent, ut in Tractatu de ſcientia Dei fusè expoſuimus. Diſp. 4. art. 9.
Quòd autem hæc ſit mens S. Doctoris, conſtat primò, quia ejus ratio ſumpta ex eo, quòd generationes ceſſabunt motu cœli ceſſante, ſolùm probat de ſubſtantiis, quæ fiunt per generationem, non verò de accidentibus his, quæ à motu cœli non dependent. Secundò quia art. 2. docet animam Chriſti videre in divina eſſentia omnia, quæ Deus videt per ſcientiam viſionis: Sed 1. p. qu. 14. art. 12. aſſerit Deum per ſcientiam viſionis infinita cognoſcere: Ergo juxta ipſum anima Chriſti in verbo actu infinita cognoſcit, ac proindè cùm hic negat cognoſcere infinita, loquitur de infinitis ſubſtantiis, non verò de accidentibus.

Ad ſecundam Minoris probationem, conceſſâ Majori, diſtinguo Minorem: Repugnat multitudo actu infinita, in propria duratione, concedo Minorem: actu in nunc æternitatis, cum ſucceſſione in propriis durationibus, nego Minorem & Conſequentiam.

Ad tertiam diſtinguo Minorem: Cognitio qua ſimul cognoſcuntur infinita numero entia, debet eſſe infinita, extenſivè, ſive materialiter, concedo. Intenſivè, ſive formaliter, ſubdiſtinguo: Si ſint omnia ſpecie diverſa, concedo. Si ſolo numero differant (qualiter differunt inter ſe infinitæ cogitationes hominum futuræ per totam æternitatem) nego. Ratio diſparitatis eſt, quia in infinita multitudine eorum, quæ ſpecie conveniunt, & ſolo numero differunt inter ſe, unum non addit ſuprà aliud perfectionem formalem, ſicut in multitudine ſpecie diſtinctorum: undè quando dicitur in objectione, cognitio qua Chriſtus ſimul videt in verbo infinita, æquivalere debet infinitis cognitionibus: ſolo numero differentibus, concedo: ſpecie diverſis, nego. Similiter cùm urgetur: cognitio attingens in verbo duo objecta, debet eſſe perfectior ea, quæ unum ex illis objectis duntaxat attingit, extenſivè, ſive materialiter, concedo. Intenſivè, ſive formaliter, ſubdiſtinguo: Si duo illa objecta differant ſpecie, concedo. Si ſolo numero, nego. Et per hoc patet ad confirmationem: quamvis enim ad cognoſcendum diſtinctè duo objecta ſpecie diverſa requiratur lumen intenſum ut duo; ad videndum tamen duo numericè tantùm diſtincta ſufficit lumen ut unum ad ea extenſum.

Poteſt etiam dici quòd quando plura cognoſcuntur in ſeipſis immediatè, & per ſpeciem propriam & adæquatam, ad cognoſcenda infinita objecta requiritur virtus & lumen infinitum; non autem quando illa plura cognoſcuntur in alio priùs cognito, & per unam & eandem ſpeciem, ut contingit in ſcientia beata Chriſti, quæ infinitas cogitationes hominum & Angelorum cognoſcit in verbo per unicam ſpeciem, ſcilicet per eſſentiam divinam, quæ eſt omnium ſimilitudo perfecta. Solutio eſt D. Thomæ qu. 20. de verit. art. 4. ad 10. ubi ſic ait: *Scientiæ quantitas, quæ attenditur ſecundum numerum ſcitorum, eſt ei quaſi per accidens & materialis, & præcipuè quando in multis ſcitis eſt una ratio ſciendi, ſecùs enim eſſet,*

ſi

DISPVTATIO XVII.

[illegible]

... [illegible] cens, [illegible] ... perfe[illegible] ... animæ [illegible] ... [illegible]lex [illegible]ientia [illegible] ... per qu[illegible]m [illegible]jecta [illegible] per [illegible] ver[illegible] ... [illegible]ogi[illegible] [illegible] natural[illegible] ... [illegible]tura [illegible] in ſeip[illegible] [illegible]emplo[illegible] per [illegible] quas a Deo in creatione recep[illegible]. Ergo [illegible] in Chriſto duplex [illegible] ſcientia per ſe infuſa admit[illegible] [illegible].

Dices. Ma[illegible] reme[illegible] [illegible]eram, [illegible] ſanc[illegible]ti a[illegible]nem [illegible]m[illegible] [illegible]ctionem na[illegible] [illegible] p[illegible] a[illegible] aut[illegible] [illegible] a ca[illegible]as [illegible] ad [illegible] q[illegible] perfe[illegible] [illegible]us [illegible] ver[illegible] Chriſti u[illegible]ote conjuncta [illegible]rpo[illegible] [illegible] capacem ad [illegible]ipiendas ſpecies [illegible]rum [illegible], [illegible]ntes ordinem a [illegible] [illegible]a, [illegible] per ſe in[illegible]ſas, ben[illegible] tamen Angel[illegible] quia [illegible] ſubſtantiæ ſeparatæ, & indep[illegible]entes a corpore.

Sed [illegible] primo [illegible] Animæ ſeparatæ debetur [illegible]us cogn[illegible] [illegible] independen[illegible] phantaſmate, [illegible] [illegible] independens [illegible] corpore, & m[illegible] [illegible] modum [illegible], ut [illegible] Thomas [illegible] Ergo debitus [illegible] cogn[illegible] [illegible] phantaſmate independ[illegible].

[illegible]

B Contra [illegible] C[illegible] ... [illegible] tamen [illegible] magis [illegible] ſolutione patebit.

§. [illegible]

Solvuntur ob[illegible]

C Ontra præcede[illegible]es con[illegible]ones obj[illegible] primo: [illegible] & ſuperfl[illegible]: Erg[illegible] [illegible] tia pater [illegible] gra[illegible] ... [illegible]. Antece[illegible] ... P[illegible] ſcie[illegible] beatam [illegible] tentia o[illegible] animæ [illegible] object. [illegible] ſcientias ac[illegible]as [illegible] natur[illegible] ... Ergo ſuperflu[illegible] ... D [illegible].

Re[illegible] [illegible] A[illegible] ad[illegible] ... [illegible]

[illegible]

§. III.

Corollarium [illegible]

[illegible] colligitur, [illegible] infusam, [illegible] naturalem, sive [illegible] fuisse [illegible] primo instanti suæ conceptionis [illegible] quia talis scientia data est Christo [illegible] unionis hypostaticæ: hanc autem a principio conceptionis habuit. Tum etiam, quia non [illegible] necessarium Christo [illegible] neque modo utile, [illegible] scientia [illegible] tempore car[illegible] Ad [illegible] Heb. [illegible] dicit [illegible] *ingrediens mun-* [illegible] *autem aptasti mi-* [illegible] A hæc [illegible] Christi [illegible] quia [illegible] ab [illegible] phantasmat[illegible] quia potentiæ ejus [illegible] in utero virginis non poterant [illegible] species recipere: Ergo [illegible] cognovit tunc per scientiam infusam.

Dices, Anima Christi [illegible] principio suæ Incarnationis habuit actum visionis beatificæ: Ergo [illegible] eo instanti non potuit elicere actum scientiæ [illegible] Probatur [illegible] implicat enim unam [illegible] operationes simul elicere, ut [illegible] docet S. Thomas.

Respondeo ex [illegible] ejusdem S. Doctoris 1. p. qu. [illegible] art. 7. ad 2. unam eandemque potentiam posse duas operationes, quarum una ad [illegible] referatur, [illegible] quodammodo subordi[illegible] exercere [illegible] simul & [illegible] intendit, & media eligit, intellectus [illegible] cognoscit [illegible] conclusiones [illegible] scientia autem infusa animæ [illegible] beatificæ [illegible] modo [illegible] major, [illegible] adeò [illegible] esse [illegible] de [illegible] & [illegible] Angelorum docet communiter [illegible] cum D. Augustino.

ARTICULUS II.

An omnia objecta naturalia ab anima Christi per [illegible] *supernaturalem* [illegible] *particular* [illegible] *fuerint?*

A[illegible] [illegible] x pretium [illegible]

[illegible]

§. I.

[illegible]

D[illegible] [illegible] iguo[illegible] ratione [illegible] sed etiam [illegible] dum [illegible]

Prima [illegible] qu[illegible] [illegible] de [illegible] est contr[illegible] neg[illegible] intam re[illegible] secundo [illegible] cognitio [illegible]

Probatur ergo prima p[illegible] ratione D. Thomæ [illegible] art. [illegible] Decuit ut non [illegible] lis, sed etiam obedientialis [illegible] ad [illegible] ne maneret [illegible] potentia [illegible] At [illegible] Domini erat [illegible] potentia obedi[illegible] scienda omnia [illegible] supernaturalem [illegible] E[illegible] gnovit omnia etiam natur[illegible] M[illegible] [illegible] præcedenti. Minor [illegible] in primo [illegible] phantasmate [illegible] potest [illegible] de[illegible] intel[illegible] potest cognitionem super[illegible]

Se[illegible] [illegible] a nec[illegible] operatur [illegible] tamen [illegible] ab [illegible] exercitatur [illegible] infinitam cognitionem, & [illegible] Ergo naturalitas [illegible] non impe[illegible] naturalem cognitionem in [illegible] ipso [illegible] possit.

Tertiò [illegible] objectum nat[illegible] ratione naturali [illegible] one [illegible] ralem [illegible] supe[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

31 [illegible] ro- [illegible] Ange- [illegible] cat [illegible] essen [illegible] & [illegible] natura- [illegible] earum [illegible] Angeli [illegible] cognoſcerent res na [illegible] propr[illegible]as, ſed tantum co[illegible] rationes commu nes, ut contendunt [illegible] Nominales. Tum etiam, qu[illegible] ſpecies, qu[illegible] [illegible] ſcientia indi ta animæ [illegible] immediate a Deo ad exemplar divinæ eſſentiæ, ac ſpecies in[illegible] mentibus Angelorum [illegible] propter hanc rationem Ang[illegible]us cogn[illegible] ext[illegible] a divinam eſſe etiam omni[illegible] objecta naturalia, non ſolum ſecun[illegible] rati[illegible]nes communes, ſed etiam ſe[illegible]ndum proprias [illegible]a propter eandem rationem anim[illegible] Chriſti eodem modo cognoſcet per ſcientiam [illegible] ola objecta. Alia[illegible] rat[illegible]em a[illegible] [illegible] ſecundam partem [illegible] deſumptam in ſolutione objectionum adducemus.

B [illegible] ſer [illegible] na [illegible] n debe[illegible] ſunt [illegible] m ordin[illegible] non [illegible] eat a [illegible] cet [illegible] ſcientia [illegible] inferiores, nec poſſit ad [illegible] quia ejus perfectionem [illegible] ſuperioris ordinis [illegible] inferiora [illegible] ob objecto ſuo [illegible] q[illegible] ſuperior, eò [illegible] quia inferi[illegible] non [illegible] cedunt v[illegible] tis, & poſſunt nobiliori modo a[illegible]

C ſcientia ſuperi[illegible] intu[illegible] an[illegible] ordin[illegible] ſuperiori [illegible] poteſt ſu[illegible] [illegible] prehendere, attinge[illegible]

O[illegible] concluſio[illegible] ut communiter di[illegible] tia Chriſto indita non ſe exten[illegible] ad res [illegible] les cognoſcendas in [illegible] ri, [illegible] ſuam propriam [illegible] lare [illegible] que individu[illegible] rationem [illegible] ſonum, & e[illegible] ratione [illegible] vel ſpecifi[illegible] contemplat[illegible]

Confirmatur. Per ſcienti[illegible] indi[illegible] an[illegible] cognoſcit Chri[illegible] anima [illegible] ficit ejus intelle[illegible]um, [illegible]

D ratione[illegible] poſ[illegible] hæc [illegible] ntia in Chriſto [illegible] tel[illegible] per [illegible] quod cogni[illegible] rerum [illegible] rem, [illegible] intellectum [illegible] ad 4. Ergo ſcientia animæ [illegible] Chriſti indita non ſe extend[illegible] 14 q[illegible] 3. in [illegible] an[illegible] per [illegible] par[illegible] ad [illegible]

E [illegible]

A[illegible] en[illegible]

§. II.

[illegible]

33. Objicies primo contra primam partem con[illegible] [illegible] ſe extende[illegible] [illegible] Ergo [illegible]

34 R[illegible]

35 [illegible]

[illegible]

Re [illegible] perna [illegible] tis & [illegible] termini vel [illegible] poſſunt per [illegible] no quantùm [illegible] nos [illegible] s cognoſ [illegible] terminum [illegible] actu [illegible], eò ipſi [illegible] gnoſcitur [illegible] terminus [illegible] ſupernatural [illegible] perfectu per [illegible] tam cogno [illegible] ur, quam per [illegible] r ralem infuſam. Ergo ipſa [illegible] lia re [illegible] a perfectiu [illegible] q [illegible] per [illegible] ientiam n [illegible] inde [illegible] ue pe [illegible] m [illegible] ſcimu [illegible] m co [illegible]

Veru [illegible] tum ejus fun [illegible] amen [illegible] m [illegible] cit nec [illegible] er p am [illegible] ſupernaturalia [illegible] tu n per [illegible] nem [illegible] m nam [illegible] illa cogn [illegible] perfecti [illegible] quid [illegible] lorum e [illegible] hoc [illegible] eſt [illegible] tum [illegible] ſupernat [illegible] beat [illegible] d [illegible] rgo [illegible] ex [illegible] ione a [illegible]

[illegible]

[illegible] in [illegible] m [illegible] em A [illegible] [illegible] ta a [illegible] M [illegible] tur. [illegible] tua [illegible] natura, prox- ta [illegible] *max ma & pr* [illegible] *donavit* [illegible] *per hæc* [illegible] *amus* [illegible] *re*; Sed [illegible] formalis [illegible] jus rei [illegible] quidditative co[illegible] non co[illegible] quidditative re[illegible] est parti- c[illegible] ex eo enim quod aliqua res ſit part[illegible] alterius, ſicut habet quod non poſ- ſit ſeparari quoad eſſe ab illa, ita etiam habet quod non poſſit cognoſci ſine illa, nam ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci. Ex eo verò, quòd [illegible] formalis participatio, ſicut habet for- maliter convenire cum re illa quoad eſſe, ita & quoad [illegible] cognitionis.

51 Quòd etiam lumen gloriæ non poſſit quiddi- tativè cognoſci per ſcientiam infuſam, ſed ſo- lùm per viſionem beatificam, manifeſtum vide- tur. Nam lumen gloriæ excedit quodlibet ali- ud lumen creatum, & eſt ordinis ſuperioris ad illud [illegible] per nullum lumen ab ipſo diſtinctū poteſt quidditative cognoſci: At cognitio lumi- nis [illegible] habita ex vi ejuſdem luminis eſt ipſa viſio [illegible], & cognitio illius in verbo non in ſe [illegible] verbum; quidquid enim medio [illegible] cognoſcitur non cognoſcitur imm[illegible] ſed in divina eſſentia ut obje[illegible] cognito: Ergo lumen gloriæ non poteſt quidditative cognoſci extra verbum per ſcient[illegible] ſed ſolùm in verbo per ſci- entiam [illegible] tam, ſeu viſionem beatificam.

52. De viſione beata idem probatur. Viſio beati- fica non poteſt cognoſci quidditativè, niſi Deus ut eſt in ſe quidditative cognoſcatur: Sed ſolùm per viſionem beatificam non verò per ſcientiam infuſam poteſt cognoſci Deus ut eſt in ſe quiddi- tativè: Ergo ſolùm per ſeipſam poteſt viſio bea- tifica quidditativè cognoſci. Minor eſt certa. Major verò ſic oſtenditur. Nulla relatio poteſt quidditativè cognoſci niſi pariter ejus termi- nus quidditativè cognoſcatur: At viſio beata importat relationem tranſcendentalem ad De- um ut eſt in ſe, cùm Deus ut in ſe eſt, ſit illius ob- jectum. Ergo viſio beatifica non poteſt cognoſci quidditative, niſi Deus ut eſt in ſe quidditativè cognoſcatur.

53 Denique quòd unio hypoſtatica per ſcienti- am infuſam animæ Chriſti quidditativè cogno- ſci nequeat, breviter ſuadetur. Unio humanita- tis ad Verbum pertinet ad ordinem hypoſtati- cum, ſuperiorem ordini gratiæ, ad quem ſpectat [illegible] ſupernaturalis infuſa. Sed cognitio ad inferiorem ordinem ſpectans nequit eſſe quid- ditati[illegible] rei pertinentis ad ordinem ſuperiorem: Ergo unio hypoſtatica per ſcientiam ſuperna- turale[illegible] animæ Chriſti quidditativè co- gnoſ[illegible]. Major patet, Minor probatur. Scientia [illegible] quidditative cognoſcere ne- quit gratiam [illegible]ualem, quia eſt inferioris or- dinis ad [illegible] Ergo per cognitionem ordinis inferioris non poteſt [illegible] ordinis ſuperioris quidditativ[illegible] gnoſci.

54. Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio. Non minùs diſtat ordo hypoſtaticus ab ordine gratiæ, quam ordo gratiæ ab ordine naturæ Sed quæ pertinent ad ordinem gratiæ nequeunt quidditative cognoſci per actum [illegible] natu- ral[illegible] ſpectant ad [illegible] poſſunt [illegible] qu[illegible] *tem.* [illegible]

[illegible] 55.

Re[illegible] rem [illegible] ob ne[illegible] quæ eſt [illegible] n[illegible] m [illegible] nem d[illegible] en [illegible] m p[illegible] cit [illegible] quia eſt [illegible] nam [illegible] maxime [illegible] formali[illegible] quod [illegible] cum divina na- tura, non eſt univoca, [illegible]. Po- teſtque [illegible] & illuſtrari ex empl[illegible] intelle[illegible] creati, qui eſt formalis parti- cipatio intellectûs divini, & tamen non [illegible] ne- ceſſe, quod Angelus, qui naturaliter [illegible] qui[illegible] ditativè imo comprehenſivè cognoſcit, quid- ditativè cognoſcat intellectum divinum.

Ad probationem ſecundæ partis, quæ eſt de lumine gloriæ, dicendum eſt quod [illegible] lumen gloriæ quodlibet aliud lumen [illegible] teriali[illegible]tate excedat, & [illegible] ſit ordinis ſuperioris ad il- lud, [illegible] minus poteſt per lumen creatum o[illegible] dinis ſuperioris [illegible] ſcientiam ſupernaturalem infuſam [illegible] Chriſti quid- ditativè cognoſci [illegible] ad cognitionem quiddita- tivam non requiritur convenientia ſpecifica in- ter objectum & [illegible] cognoſcitivam [illegible] conſtat in ipſo lumine [illegible] quod eſt [illegible] pium cognitionis Dei quidditativæ, & tamen cum Deo non convenit ſpecificè, imò nec generi- cè. Et in ſententia ipſius Bannez, [illegible] argumentum Angelus inferior non [illegible] quid- ditativè, ſed etiam comprehenſivè cognoſcit ſuperiorem & tamen [illegible] ſpecifi[illegible] gradu immaterialitatis Angelum [illegible]. Quamvis ergo lumen beatificum ſpecie exce- dat in immaterialitate ſcientiam ſupernatura- lem infuſam [illegible] poterit virtute [illegible] cognoſci quidditativè.

Ad probationem tertiæ partis, quæ eſt de vi- ſione beatifica, neg. Majorem [illegible] be- atifica quidditative cognoſcatur, ſufficit [illegible] no- ſcere divinam eſſentiam quoad an eſt, falſum e- nim eſt ad cognoſcendum quidditative aliquam relationem, debere cognoſci quidditative [illegible] terminum; alias Angelus non poſſet naturaliter cognoſcere relationem [illegible] dependentiæ creaturæ ad Deum, cùm non poſſit naturaliter cognoſcere Deum quidditative. Quod diximus de cognitione quidditativa de cognitione comprehenſiva pariter aſſerendum eſt, nimirum ad comprehenſivam cognitionem actûs dicentis habitudinem ad aliquem termi- num, ſecundùm quod eſt in ſeipſo non requiri quod comprehenſivè talis terminus cognoſca- tur ſecundùm quod eſt in ſeipſo ſed [illegible] quòd cognoſcatur illud ſecundum [illegible] eſt in ſeipſo talem actum terminare [illegible] beatifica dicat intrinſecam habitudinem ad De- um ut eſt in ſe, & Chriſtus [illegible] per ſ[illegible] iam in- ditam, nec per ſcientiam beatam Deum com- prehendat, [illegible] per utramque ſcientiam viſionem beat[illegible] comprehendit quia co- gnoſci Deum [illegible] terminum tal[illegible] argu- mentum quod contra [illegible] concluſionem fieri poſſet.

Ad probationem de[illegible] partis, quæ eſt de unione hypoſtatica, co[illegible] Ma[illegible] go Minorem [illegible] probationem, [illegible] guo [illegible] Antecedens [illegible] 58.

 q[illegible]

quid[illegible]tat[illegible] cognoſcere [illegible] grat[illegible]um habi[illegible] [illegible]quam[illegible] in[illegible]rioris [illegible], inferiori [illegible]tate g[illegible]a, conced[illegible] interi[illegible] inferiori[illegible] [illegible]ego A[illegible] ſt[illegible] [illegible] t[illegible]e.

Ad [illegible]tionem, nego Majorem, diſtantia [illegible] ordinis gratiæ a natura eſt gene[illegible]ca, diſt[illegible] [illegible] unionis hypoſtaticæ a gratia eſt tan[illegible] ſpecifica, conv[illegible]unt enim genericè in ratione ordinis ſupernat[illegible]alis. Vel diſtinguo Majorem. Non minus diſtat ordo hypoſtaticus ab ordine gratiæ, quam ordo gratiæ ad ordine naturæ, diſtantiâ entitati[illegible]a, tranſeat Major. Diſtantia habitudinis, nego Majorem, & conceſsâ Minori, nego Conſequentiam. Deus enim prout in ſe, ſuperioris ordinis eſt ad lumen beatificum, & pluſquam ab illo diſtat diſtantia entitativâ, quam gratia a natura, & quàm Angelus à potentia viſiva; & tamen poteſt Deus quidditativè cognoſci mediante lumine gloriæ. & gratia non poteſt cognoſci quidditativè per principia naturalia, nec Angelus a potentia viſiva videri: quia licet Deus plus diſtet a lumine gloriæ in genere entis, quàm gratia a natura, & quam Angelus a potentia viſiva, non tamen tantùm diſtant diſtantia habitudinis; Deus enim continetur intra objectum noſtri intellectûs & luminis gloriæ, ſed non gratia intra objectum naturæ, nec Angelus intra objectum potentiæ viſivæ. Id ipſum & a C fortiori eſt dicendum in præſenti, nempè quod licet ordo hypoſtaticus plus diſtet entitative ab ordine gratiæ, quàm iſte ab ordine naturæ, non tamen ita diſtat diſtantiâ habitudinis, continetur enim intra objectum ordinis gratiæ; unde ſicut hâc ratione poteſt cadere ſub merito congruo actuum procedentium à gratia, & per actum fidei credi [illegible]na poteſt per actum ſcientiæ infuſæ quidditativè cognoſci.

60\. Objicies ſecundò contra ſecundam concluſionem: Ad comprehenſionem requiritur quòd principium cognoſcitivum ſit ejuſdem perfectionis, ejuſdemque immaterialitatis cum objecto comprehenſo: unde quia Angelus ſuperior excedit in perfectione & immaterialitate intellectum Angeli inferioris, non poteſt ab ipſo comprehendi, ut in Tract. de Angelis contra Bannem [illegible] & [illegible]manticenſes docuimus: Sed ſcientia ſupernaturalis infuſa non adæquat in perfectione & immaterialitate plura entia ſupernaturalia præſertim lumen gloriæ, & viſionem beatificam, ut de ſe patet. Ergo anima Chriſti per hanc ſc[illegible]entiam non potuit comprehendere plura entia ſupernaturalia.

61 Reſpondeo, diſtinguendo Majorem, illamq; concedendo de principio radic[illegible]li illius intellectionis per quam aliquod objectum comprehenditur [illegible]egando verò illam de principio proximo [illegible]uſdem intellectionis: nam ad comprehenſionem non eſt nec[illegible]ſarium, quod principium proximum illius ſit ej[illegible]em perfectionis, ejuſdem [illegible]materiali[illegible]is cum objecto comprehe[illegible] ſed [illegible] eſt q[illegible]d principium radicale in[illegible]ndi adæquet ſpecificè immaterialitatem o[illegible]as nullos Angelus comprehenderet [illegible] m[illegible]lius Angel[illegible] intel[illegible]ctu ejus ſubſtanti[illegible] perfectione a[illegible]æquet. Quia ergo in An[illegible] comp[illegible]raro ad ſuper o[illegible]em non ſ[illegible]el[illegible] [illegible] eſt pr[illegible]ncipium proxi[illegible]u i[illegible] ſed e[illegible] m natura, quæ eſt princip[illegible]e eſt in er o[illegible] immate[illegible]litatis ſpec[illegible]æ ad ſubſtantiam Angeli ſuperiori con[illegible]

A [illegible]que[illegible] illam non comp[illegible]hendat [illegible] noſ[illegible] [illegible] ſcientia ſuperna[illegible] infuſa [illegible] principium proximum intelligendi [illegible]adæquet luminis gloriæ perfectionem gratia tamen quæ eſt principium radicale, lumen gloriæ & v[illegible]em beatificam ſuperat, q[illegible] ordine ſupernaturali natura, a qua lumen gl[illegible]æ ut proprietas dimanat, & natura in quocunq; ordine ſuas excedit proprietates: unde co[illegible]itio ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti eſt luminis gloriæ & viſionis beatificæ comprehenſio. Ita egregie & acute Cipullus in ca. 1. dub. 5. §. 2. ad 1. objectionem. Diſplicet tamen ratio, quam aſſignat ad oſtendendum non requiri ad B comprehenſionem quòd principium proximum illius ſit ejuſdem perfectionis, ejuſdemq; immaterialitatis cum objecto comprehenſo, ait enim illam peti, ex eo quòd principium proximum intelligendi eſt inſtrumentum ſubſtantiæ intelligentis; inſtrumentum autem non petit cum effectu adæquari. Non placet, inquam, hæc ratio, quia falſum eſt quòd principium proximum intelligendi inſtrumentaliter ad intellectionē concurrat, ut communiter docent Thomiſtæ in Tract. de viſione beatifica. Vera ergo & legitima ratio eſt illa, quam tradit Illuſtriſſimus Epiſcopus Oxomenſis in manuſcriptis de ſcientia Chriſti: quia nimirum ex principio radicali, & ex potentia, ac virtute potentiæ conſlatur adæquata cauſa intellectionis, non ut ex cauſis partial[illegible] ſed ut ex partibus cauſæ. non eſt autem neceſſarium quod effectus partem cauſæ non excedat, ſed ſolum quod non ſuperet adæquatam ſui cauſam; ac proinde ut intellectio ſit alicujus objecti comprehenſio, non requiritur quod potentia, quæ eſt pars cauſæ, adæquet entitatem objecti, ſed ſat eſt, quòd cauſa adæquata ratione principij radicalis, vel proximi, ſit æqualis perfectionis cum illo.

Objicies tertiò: Chriſti anima per ſcientiam inditam non comprehendit potentiam obedientialem tam activam, quam paſſivam, quæ eſt de facto in creaturis: Sed talis potentia, cùm actum, ſeu formam ordinis ſupernaturalis reſpiciat, pertinet ad ordinem ſupernaturalem. Ergo anima Chriſti per ſcientiam inditam omne ens ſupernaturale non comprehendit. Major probatur: Ad comprehenſionem potentiæ obedientialis, tam activæ, quàm paſſivæ, requiritur cognitio omnium formarum, quas poteſt recipere, & omnium effectuum, ad quos inſtrumentaliter concurrere poteſt, ſubindeq; & terminis adæquati divinæ omnipotentiæ: Sed anima Chriſti per ſcientiam ſupernaturalem infuſam terminum adæquatum divinæ omnipotentiæ non comprehendit, alias divina omnipotentia eſſet ab ipſâ comprehenſibilis: Ergo anima Chriſti per ſcientiam inditam potentiam obedientialem quæ eſt in creaturis non cōprehendit. 62.

E Reſpondeo negando Majorem, & ad [illegible] probationem, nego pariter Majorem: ſicut enim ut intellectus Angeli ſuperioris comprehendat intellectum Angeli ſibi inferioris non eſt neceſſarium quòd cognoſcat omnes actus quos ſecundum ſe & abſolute poteſt producere [illegible] infinita objecta poſſibilia ſpecie diverſa, quia nimirū ſecundum ſe & abſolute, præſcindendo a ſpeciebus, non eſt cauſa adæquata talis cognitionis. Ita ſimiliter cum potentia obedientialis non ſit, præſcindendo [illegible] divina [illegible]nipotentia, cauſa adæquata omnium effectuum ſupernaturalium ad

com-

comprehenſionem illius non eſt neceſsè cognoſcere, ſaltem in particulari, omnes illos effectus.

ARTICULUS VI.

Vtrum anima Chriſti per ſcientiam infuſam ſupernaturalem, cogitationes cordium occultas, & futura contingentia cognoverit?

64. PArtem negativam docere tenentur Authores ar. 2. citati pro ſententia quæ negat Chriſti animam per ſcientiam ſupernaturalem infuſam cognoviſſe ſingularia & exiſtentia. id enim potiori jure tenentur aſſerere de actibus liberis, & de futuris contingentibus. Lorca etiam hic diſp. 50. nu. 12. ut probabiliorem ſequitur ſententiam, quæ cognitionem cogitationum cordium & futurorum contingentium denegat ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti. Sententia tamen affirmans Chriſtum illa per talem ſcientiam extra verbum cognoſcere, communis eſt apud Theologos, eamque tàm domeſtici, quàm extranei cum S. Doctore hic art. 1. unanimi conſenſu docent. Undè ſit

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur: Anima Chriſti per ſcientiam infuſam ſupernaturalem occultas cordium cogitationes, & futura contingentia cognovit.

65. Utraque pars hujus concluſionis colligitur expreſsè ex doctrina D. Thomæ hic art. 1. ubi docet Chriſtum per ſcientiam infuſam cognoviſſe omnia quæ per revelationem hominibus innoteſcunt: Sed homines per revelationem cogitationes cordium & futura contingentia cognoſcũt, multa enim ex his ſunt manifeſtata Prophetis: Ergo cognoſcuntur ab anima Chriſti per ſcientiam ſupernaturalem infuſam. Aſſerit etiam S. Doctor eodem art. Chriſtum cognoviſſe per ſcientiam infuſam omnia, præter Dei eſſentiam: Ergo ſentit cogitationes cordium, & futura contingentia comprehendi ſub objecto talis ſcientiæ, & per eam a Chriſto cognoſci. Undè ut notat Cajetanus hic ar. 1. circa ſolutionem ad 3. S. Doctor hic retractat quæ docuerat qu. 20. de verit. art. 6. ubi aſſerit animam Chriſti in verbo tantùm futura contingentia & cogitationes cordium cognoviſſe. Licèt Bergomenſis in tabula aurea dub. 1217. ipſum explicare conetur dicendo, ibi ſolùm negare animæ Chriſti cognitionem ſpeculativam prædictorum objectorum, non verò cognitionem prædictam. Vel loqui de Chriſto prout eſt ſingularis perſona, non verò de illo, ut eſt caput Eccleſiæ, & ſupremus omnium judex.

66. Poteſt etiam concluſio ratione ſuaderi: Nam ſcientia indita ponitur in anima Chriſti propter ejus perfectionem, ut nimirum per eam reducatur omnis potentialitas illius, tàm obedientialis, quàm naturalis: Sed in anima Chriſti eſt potentia obedientialis ad cognoſcendum per ſcientiam infuſam cogitationes cordium & futura contingentia: Ergo de facto illa per talem ſcientiam cognovit. Major patet ex dictis art. 1. Minor probatur. Potentia obedientialis reſpicit id omne, quod non implicat contradictionem: Sed nulla poteſt aſſignari implicantia contradictionis in eo quòd cogitationes cordium & futura contingentia ſupernaturaliter & per lumen à Deo infuſum cognoſcantur: Ergo eſt in anima Chriſti potentia obedientialis ad ea cognoſcenda per ſcientiam inditam. Major eſt evidens, Minor probatur primò. Deus cogitationes cordium, & futura contingentia in ſeipſis cognoſcit. Sed nulla eſt ratio, cur hæc perfectio divinæ cognitionis nequeat ſupernaturaliter creaturæ communicari: Ergo eſt poſſibilis creaturæ cognitio ſecretarum cogitationum hominis, & futurorum contingentium in ſeipſis.

Secundò, Cogitationes cordis, & futura contingentia ex ſuppoſitione decreti liberi Dei de illorum exiſtentia in tempore habent in ſe veritatem determinatam: Ergo poſſunt per ſpeciem a Deo infuſam repræſentari, ſubindeque ab intellectu creato ſupernaturaliter cognoſci. Undè multis Sanctis per divinam revelationem innotuerunt cogitationes cordium, & futura contingentia, juxta illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 2. *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum, nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum: Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.* Quaſi diceret, ea quæ ſpeciebus è rebus acceptis cognoſcere non valemus, qualia ſunt dona gratiæ & gloriæ, nobis Deus revelavit per Spiritum ſuum: qui autem revelat majora, poteſt utiq; & minora hominibus revelare, quæ ſenſibus non ſubjiciuntur, ut cogitationes liberas, & affectiones cordium, ac futura contingentia. 67.

Addo, quòd etſi nulli Sanctorum hæc notitia ſupernaturaliter data eſſet, debuit tamen Chriſto concedi, quia ipſe eſt Rex univerſorum, & Dominus omnium, futuruſq; eſt aliquando judex cordium: undè congruentiſſimum fuit, ut etiam quatenùs viator ea clarè in ſeipſis, æquè ac cætera naturalia objecta contueretur, quæ in cordibus volvuntur; ut reipſa ab ipſo factum, conſtat ex variis Scripturæ teſtimoniis: dicitur enim Matth. 9. *Cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit, ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Et cap. 12. *Jeſus autem ſciens cogitationes eorum.* Item Joan. 21. cùm Chriſtus interrogâſſet Petrum, his verbis: *Simon Joannis amas me?* Reſpondit Petrus, & dixit ei: *Domine tu omnia noſti, tu ſcis quia amo te.* Quæ verba Theodoretus ſerm. de charitate ſic exponit: *Is autem ipſum oravit ad ſuum in eum amorem teſtificandum. Domine enim (inquit) tu ſcis quia amo te. In animis enim hominum inſides, & aperti ſunt motus cogitationis; nec te aliquid latet ex rebus humanis: noſti enim omnia & antiqua & extrema.* 68.

Decuit etiam ob unionem humanitatis ad Verbum, & ſupremum Chriſti in quæcunq; aliquando exiſtentia dominium, ut futurorum quoq; notitia ei communicaretur. Undè Cyrillus lib. de S. Trinit. cap. 22. *Quanquam Dominus naturam ignorantem aſſumpſit, divinas tamen ei prærogativas & dotes impertivit; habebatque anima Domini omnem ſapientiam divinam juxta & humanam, omnem notitiam eorum quæ fuerunt, quæ ſunt, quæ erunt, non naturâ, non gratiâ, ſed propter unionem perſonalem cum eo, qui ſolus eſt ſapiens, & omnia etiam priùs quàm oriantur, ante ſæcula novit.* 69.

Accedebat quoque titulus magiſterii Chriſto tantùm prout viatori competens, ratione cujus debebatur ei futurorum notitia, ut hoc etiam modo tanquam divino ſuffragio doctrinam ſuam muniret, & certiſſimum divinitatis ſuæ argumentum præberet, nihil enim adeò divinitatis ſuffragium prodit, quàm divinatio, ſeu prænotio futurorum. Undè Tertullianus in Apolgo. 70.

polog. cap.20 : *Idoneum opinor teſtimonium divinitatu, veri divinationu.* Et Lactantius notavit lib. 1. inſtitutionum cap. 11. a divinatione denominari divinitatem, ſicut ab homine humanitatem. Ut ergo Chriſtus verum ſe Deum, & veritatis magiſtrum oſtenderet, debuit prænunciare futura contingentia, etiam libera. Undè Matth. 26. in nocte paſſionis dixit Petro : *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Et Lucæ 19. *Videns civitatem flevit ſuper illam dicens. Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis; quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique, & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eò quod non cognoveris tempus viſitationis tuæ.*

71. Denique, Beati cognoſcunt non ſolùm in verbo per ſcientiam beatam, ſed etiam extra verbum per ſcientiam infuſam, illa omnia, quæ hic in via per dona prophetiæ, & diſcretionis ſpirituum cognoſcuntur: Sed per illa duo dona, futura contingentia, & cogitationes cordis cognoſcuntur a Sanctis & Prophetis: Ergo pariter Chriſtus, qui ab inſtanti ſuæ conceptionis ſimul erat viator & comprehenſor, non ſolùm per ſcientiam beatam, ſed etiam per ſcientiam inditam, illa clarè & diſtinctè cognovit.

§. II.

Solvuntur objectiones.

72. OBjicies primò: Anima Chriſti per ſcientiam ſupernaturalem infuſam ea tantùm cognovit, ad quæ cognoſcenda potentiam obedientialem habebat: Sed in ea non erat potentia obedientialis ad cognoſcendas cogitationes cordium, & futura contingentia: Ergo illa objecta per ſcientiam ſupernaturalem infuſam non cognovit. Major patet ex ſupradictis. Minor probatur. Cognoſcere cogitationes cordium & futura contingentia, eſt proprium Dei, ſecundum illud Jerem. 17. *Pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile, & quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans corda.* Et illud Iſa. 41. *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia Dii eſtis vos.* At in Chriſti anima non eſt potentia obedientialis ad id quod eſt proprium Deo: Ergo nec ad cognoſcendum per ſcientiam ſupernaturalem infuſam cogitationes cordium, & futura contingentia.

73. Reſpondeo, conceſſâ Majori, negando Minorem, ad cujus probationem dicendum, cognitionem cogitationum cordis, & futurorum contingentium in Scriptura dici propriam Dei, non quòd non poſſit per gratiam & donum ſupernaturale creaturæ communicari (ut enim ſuprà dicebamus, per dona prophetiæ & diſcretionis ſpirituum illa objecta cognoſcuntur) ſed quia talis cognitio nulli intellectui creato, etiam perfectiſſimo, qualis eſt intellectus Angeli vel animæ Chriſti poteſt eſſe connaturalis. Sicut in Scriptura Deus dicitur inviſibilis, quia clara Dei viſio nulli creaturæ poteſt connaturaliter competere, non verò ex eo quòd ad illam nullo modo poſſit pertingere: nam ut bellè ait Anſelmus, *Deus cùm ſit inacceſſibilis noſtris viribus, acceditur ad eum ſuis muneribus.*

74. Objicies ſecundò cum Lorca: Chriſtus cogitationes cordium, & futura contingentia cognovit in verbo, cùm à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuerit beatus, & divinam eſſentiam viderit: Ergo inutile videtur ac ſuperfluum admittere aliam in Chriſto ſcientiam, per quam eadem objecta extra verbum, & in ſeipſis immediatè cognoverit.

75. Sed negatur Conſequentia, ut enim ar. 1. oſtenſum eſt, animæ Chriſti non ſolùm eſt concedenda omnium objectorum cognitio, ſed etiam omnis modus cognitionis poſſibilis, & non incompoſſibilis cum majori perfectione: modus autem cognoſcendi cogitationes cordium & futura contingentia extra verbum per ſcientiam a Deo infuſam, poſſibilis eſt, ut §. præc. vidimus, & ille cum majori perfectione, ſeu cum cognitione beatifica ſtare poteſt, ut fatetur Lorca, docens Chriſtum per ſcientiam infuſam cognoviſſe ſubſtantias ſpirituales & entia naturalia, ac myſteria gratiæ, & nihilominùs illorum omnium habuiſſe cognitionem in verbo. Cur igitur idem dici non poterit de cogitationibus cordiũ, & de futuris contingentibus? Certè hic Author parùm conſequenter ad ſua principia diſſerit.

76. Sed inſtat, & objicit rurſus: Intellectui Chriſti non eſt concedenda perfectio, niſi illa intellectui creato in ordine naturæ vel gratiæ debita ſit: Sed cognitio ſecretorum cordis & futurorum contingentium in ſeipſis, non eſt debita intellectui creato in ordine naturæ, vel gratiæ: Ergo non eſt animæ Chriſti tribuenda.

77. Reſpondeo primò, negando Majorem, nam ut ſæpè diximus, animæ Chriſti ratione unionis hypoſtaticæ concedenda eſt omnis perfectio poſſibilis in determinato gradu exiſtens, & cum majori perfectione non incompoſſibilis, tametſi illa nec in ordine naturali, nec ſupernaturali debeatur.

78. Reſpondeo ſecundò, datâ Majori, diſtinguendo Minorem: Cognitio ſecretorum cordis & futurorum contingentium in ſeipſis non eſt debita intellectui creato, prout eſt ſub ſtatu ſupernaturali ſimpliciter, concedo Minorem: prout exiſtit ſub plenitudine gratiæ, qualis eſt intellectus animæ Chriſti, nego Minorem. Sicut enim gratiæ in ſtatu plenitudinis, quem obtinet in anima Chriſti, debetur virtus juſtitiæ commutativæ ad Deum, quamvis illi non debeatur extra ſtatum plenitudinis, & prout in pura creatura exiſtit: ita cognitio ſecretorum cordis & futurorum contingentium in ſeipſis debetur ordini gratiæ, non ut eſt in pura creatura, ſed ut eſt in homine Deo, in quo eſt in tota ſua plenitudine, & in ſtatu perfecto & connaturali, ut declaravimus ſuprà. (Diſp. 11. art. 2.)

79. Objicies quartò: Angeli non poſſunt occultas cordium noſtrorum cogitationes cognoſcere, quia in noſtras voluntates dominium non habent, ut in Tract. de Angelis oſtenſum eſt: Sed Chriſtus ut homo non habet dominium in voluntates noſtras, ſed ſolùm ut Deus: Ergo anima Chriſti cogitationes liberas, quæ à ſola voluntate humana dependent, cognoſcere nequit. (Diſp. 7. art. 5.)

80. Reſpondeo primò, ex eo quòd Angelos non habeat dominium in noſtras voluntates rectè quidem probari quòd non poſſit virtute ſuæ naturæ occultas cordium noſtrorum cogitationes, ſeu actus liberos noſtræ voluntatis cognoſcere, eandemq; rationem etiam valere ad demonſtrandum quòd anima Chriſti, ſeu Chriſtus ut homo non poſſit viribus naturæ cognoſcere eadem objecta. Cæterùm ſicut hæc ratio non impedit, quominùs poſſint cogitationes unius Angeli ab altero cognoſci, Deo illas revelante: ita nec obſtare poteſt, quin poſſint ab anima Chriſti

cognoſci

cognoſci extra verbum in ſeipſis, Deo per ſuam gratiam ſpecialiter juvante, & ſpecies repræſentativas illorum prout in ſe ſunt infundente.

81. Reſpondeo ſecundò, data Majori, negando Minorem; cùm enim Chriſtus ut homo ſit caput Angelorum & hominum, & judex omnium noſtrorum actuum, etiam internorum, habet jus ad cognitionem illorum; & propter ſummam ejus excellentiam, ei dominium aliquod in noſtras voluntates competit, non tamen ſupremum, aut æquale ſummo & independenti dominio Dei.

ARTICULUS V.

Quomodo anima Chriſti, per ſcientiam ſupernaturalem infuſam futura contingentia cognoſcat?

B

82. QUatuor ſolùm videntur eſſe modi, quibus dici poteſt Chriſti anima per ſcientiam infuſam futura contingentia cognoſcere. Primus eſt in cauſà, vel effectu eorum, ut ſi daretur aliqua cauſa, vel effectus eorum, oſtendens certò & evidenter talia contingentia eſſe futura. Secundus eſt in teſtimonio Dei dicentis & revelantis ea, ut ſi Deus immediatè per ſeipſum revelaret ea quæ futura ſunt, ſicut revelavit Prophetis. Tertius eſt in decreto divinæ voluntatis determinantis eorum futuritionem, quo pacto beati, & ipſe Deus, futura contingentia cognoſcunt, ut in Tractatibus de viſione beata & de ſcientia Dei, fusè oſtendimus. Quartus eſt in ſeipſis immediatè, ut ſi cognitio animæ Chriſti terminaretur immediatè ad ipſa futura ſecundùm ſe, & non mediante aliquo objecto prius cognito. Quæritur ergo, quonam ex his quatuor modis, anima Chriſti, per ſcientiam ſupernaturalem infuſam, futura contingentia cognoſcat?

C

§. I.

Reiiciuntur tres primi modi dicendi, & quartus ſtatuitur.

DIco primò: Anima Chriſti non cognoſcit per ſcientiam ſupernaturalem infuſam futura contingentia in cauſà vel effectu eorum.

D

83. Probatur prima pars: Cauſa futuri contingentis in actu primo eſt indifferens ad eſſe vel non eſſe illius: At in principio indifferenti nequit certò cognoſci aliquid determinatum, ut in Tractatu de ſcientia Dei fusè contra Molinam oſtendimus: Ergo anima Chriſti non poteſt certò cognoſcere per ſcientiam ſupernaturalem infuſam futura contingentia, in eorum cauſa, in actu primo conſiderata.

Diſp. 4. art. 5. §. 5.

84. Confirmatur: Futura contingentia, ut ſunt in ſuis cauſis, non habent determinatam veritatem, ſicut nec entitatem, cùm illæ, ſecluſo divino decreto eas prædeterminante, ſint indifferentes ad operandum, vel non operandum ut ibidem demonſtravimus: Ergo non poſſunt certò & infallibiliter in ipſis cognoſci, ſed duntaxat conjecturaliter & probabiliter. At anima Chriſti per ſcientiam infuſam futura contingentia certo cognoſcit: Ergo illa non videt in cauſis ipſorum in actu primo conſideratis.

E

Quod etiam ea non cognoſcat in aliquo effectu ipſorum, videtur manifeſtum: nam vel effectus ille eſt futurus, & ſic de eo eadem erit quæſtio ac de ipſo futuro contingenti: vel eſt præſens, & ſic non erit effectus ipſius futuri, & ita non poteſt eſſe realiter cauſa, cùm exiſtentia ſit

A conditio neceſſaria in cauſa efficiente ad cauſandum & operandum.

Dico ſecundò, anima Chriſti non cognoſcit per ſcientiam ſupernaturalem infuſam futura contingentia, in teſtimonio Dei dicentis & revelantis ea. Eſt contra Medinam hic art. 1. difficultate 2, & Suarem diſput. 27. ſect. 2.

Probatur breviter: Objectum ſcientiæ ſupernaturalis infuſæ eſt ens creatum, ut in ſe & ratione ſui cognoſcibile: quod autem cognoſcitur mediante revelatione, vel teſtimonio divino, non in ſe, & ratione ſui, ſed per extrinſecum medium cognoſcitur: Ergo per ſcientiam infuſam nequeunt cognoſci futura contingentia in teſtimonio divino. 85.

Confirmatur: Cognitio futurorum contingentium in teſtimonio Dei revelantis, ad fidem, vel prophetiam pertinet, non vero ad ſcientiam infuſam, ut patebit ex infra dicendis: Ergo Chriſtus per ſcientiam infuſam non cognoſcit futura contingentia in teſtimonio divino, ſed duntaxat per lumen propheticum, quod à lumine gloriæ & a ſcientia infuſà diſtinguitur, per hoc quod lumen beatificum creaturas in divina eſſentia cognoſcit, ſcientia infuſa illas in ſeipſis attingit, lumen autem propheticum in teſtimonio divino, evidenti, vel obſcuro. 86.

Dico tertio: Chriſtus non cognoſcit futura contingentia per ſcientiam infuſam in decreto Dei libero de illorum futuritione. Eſt contra Alvarem hic diſput. 39. ad 2. & contra Nazarium controver. unica quæſt. 4.

Probatur primo: Aliter cognoſcuntur futura contingentia per ſcientiam infuſam, & aliter per ſcientiam beatam: Sed per iſtam cognoſcuntur in decreto, ut in Tractatu de viſione beata oſtenſum eſt: Ergo per illam in eo cognoſci nequeunt. 87.

Probatur ſecundo: Unus & idem habitus non poteſt entia creata in ſeipſis ratione ſui attingere, & in libero Dei decreto. Sed ſcientia ſupernaturalis infuſa animæ Chriſti eſt unus ſpecie habitus, ut fatentur Alvarez & Nazarius; & res aliquas creatas in ſeipſis & ratione ſui attingit ut illi pariter non negant: Ergo non poteſt alias in decreto Dei cognoſcere. Major in qua eſt difficultas, ſic oſtenditur. Habitus diverſificatur ſpecie penes diverſa motiva vel media cognoſcendi: Sed decretum liberum Dei, & prædicata intrinſeca rerum creaturarum, ſunt media & motiva cognoſcendi, in movendo valde diverſa: Ergo non poſſunt ab eodem habitu reſpici. 88.

Confirmatur: Divina eſſentia, & propria creaturarum natura, ſunt media & motiva adeò diverſa, ut ab eodem habitu reſpici nequeant, alias ſcientia infuſa non eſſet habitus à lumine gloriæ & ſcientia beata diſtinctus, quod Alvarez & Nazarius non admittunt: Ergo pariter decretum liberum Dei, & propria creaturarum natura, non poſſunt ut motiva cognoſcendi ab eodem habitu reſpici. 89.

Dico quartò: Chriſtus per ſcientiã infuſam cognoſcit futura contingentia im̃ediate in ſeipſis, ſeu per ſpecies immediatè illa repræſentantes. 90.

Hæc concluſio ſequitur ex præcedentibus, ſi enim anima Chriſti per ſcientiam infuſam non cognoſcit futura contingentia in cauſa vel effectu eorum, nec in teſtimonio Dei dicentis & revelantis ea, nec in libero Dei decreto, non reſtat alius modus per quem ea cognoſcere poſſit, quam immediatè in ſeipſis, per ſpecies à Deo infuſas immediatè illa repræſentantes.

Addo quod ſcientia infuſa animæ Chriſti co-gnoſcit per proprias ſpecies omnia quæ per propriás ſpecies ſunt in ſeipſis repræſentabilia: Sed futura contingentia repræſentari poſſunt per proprias ſpecies, ut ex ſolutione argumentorum patebit: Ergo à ſcientia infuſa animæ Chriſti cognoſcuntur per proprias ſpecies ea immediatè repræſentantes.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Contra primam concluſionem ea ſolùm militant argumenta, quibus Molina probare nititur, Deum in cauſis ſecundis futura contingentia certò cognoſcere quæ in Tractatu de ſcientia Dei diſputatione 4. art. 3. §. 6. plenè ſoluta ſunt, unde hic ea prætermittimus, & ad hunc locum Lectorem remittimus, ne eadem inutiliter repetantur.

91. Contra ſecundam objicitur primò: Cognitio futurorũ in teſtimonio divino clarè & evidenter cognita eſt poſſibilis, ut oſtendimus in Tractatu de fide, eſtque compatibilis cum unione hypoſtatica, viſione clarà Dei, & omni aliâ perfectione majori: At omnis perfectio poſſibilis, & compatibilis cum majori perfectione, eſt animæ Chriſti tribuenda: Ergo concedenda eſt Chriſto cognitio futurorum contingentium in divino teſtimonio, & conſequenter hujus cognitionis principium: At principium iſtius cognitionis non eſt lumen gloriæ, per quod ſolùm cognoſcuntur objecta creata in verbo, nec fides, quæ in Chriſto non fuit: Ergo principium illius eſt ſcientia ſupernaturalis infuſa. Major pro prima parte docetur in Tractatu de fide: Pro ſecunda verò, in qua ſola eſt poſita difficultas, ſic oſtenditur. Cognitio fidei ideò eſt cum viſione clara ejuſdem objecti incompatibilis, quia eſt eſſentialiter obſcura: Sed cognitio futurorum in divino teſtimonio clarè & evidenter cognito, non eſt eſſentialiter obſcura: Ergo non pugnat cum viſione clara Dei, aut cum cognitione evidenti futurorum in ſeipſis, & conſequenter cum omni alia perfectione majori incompoſſibilis non eſt.

Diſp. 1. art. 7.

92. Reſpondeo, conceſſa Majori & Minori, cum prima Conſequentia, negando Minorem ſubſumptam, datur enim aliud lumen, præter ibi enumerata, à quo procedat cognitio futurorum in teſtimonio divino, nimirum lumen propheticum, quod, ut ſuprà annotavimus) a lumine gloriæ, & ſcientia infuſa diſtinguitur, per hoc quod lumen beatificum creaturas in divina eſſentia cognoſcit, ſcientia infuſa illas in ſeipſis attingit, lumen verò propheticum in teſtimonio divino, evidenti, vel obſcuro.

93. Nec valet ſi dicas, D. Thomam qu. 20. de verit. art. 6. expreſsè docere quod Chriſtus non cognovit futura contingentia, cognitione propheticæ, *quia prophetia eſt quædam imperfecta participatio illius viſionis quâ videntur res in verbo, quæ cùm in Chriſto perfecta fuerit, imperfectio prophetiæ in illo locum non habuit.* Non valet, inquam, nam vel S. Doctor id retractavit in hac parte qu. 7. art. . ubi expreſsè docet in Chriſto, dum erat viator ſimul & comprehenſor, fuiſſe lumen propheticum. Vel ſolùm negat animæ Chriſti propheticam cognitionem, ſecundùm quod regulariter prophetia in hominibus invenitur, nempe cum obſcuritate; non autem ſecundùm eſſentiam prophetiæ, de cujus eſſentiali ratione non eſt obſcuritas ut ſuprà diſp. 12. art. 5. docui-A mus. Quod verò hæc interpretatio ſit legitima & S. Thomas eo loco in hoc ſenſu locutus fuerit, ſatis inſinuant illa verba, *imperfectio prophetiæ in Chriſto locum non habuit*, quibus non eſſentiam, ſed duntaxat imperfectionem prophetiæ, quæ per accidens ei contingit, ab anima Chriſti excludit.

Objicies ſecundò contra tertiam concluſionem: Ad perfectionem animæ Chriſti pertinet quod non ſolùm omnia cognoſcat, ſed etiam omni modo & genere cognitionis poſſibili: Sed poſſibile eſt quod anima Chriſti per ſcientiam ſupernaturalem infuſam cognoſcat futura contingentia in libero Dei decreto de eorum futuritione, hoc enim nullam involvere videtur repugnantiam: Ergo de facto ea in decreto per ſcientiam infuſam cognoſcit. 94.

B Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, licèt enim anima Chriſti futura contingentia in decreto cognoſcere poſſit, non tamen per ſcientiam infuſam, ſed ſolùm per ſcientiam beatam: quod enim in decreto divino cognoſcitur, non in ſe & ratione ſui, ſed in alio ut in cauſa cognoſcitur; ſcientia verò infuſa, ad res creatas in ſeipſis terminatur. Unde cognitio futurorum contingentium in decreto, non ſpectat ad ſcientiam infuſam, ſed ad ſcientiam beatam, quæ creaturas omnes ſive poſſibiles ſive futuras in eſſentia divina contemplatur; ut in Tractatu de viſione beatifica fusè oſtendimus. 95. Diſp. 6. art. 4.

Objicies tertiò: Deus non poteſt futura contingentia in ſeipſis immediatè cognoſcere, ſed ſolum mediante libero ſuæ voluntatis decreto, ut cognito, ſeu ut medio cognoſcendi, ut in Tractatu de ſcientia Dei contra defenſores ſcientiæ mediæ demonſtravimus: Ergo pariter anima Chriſti non poterit futura contingentia in ſeipſis immediatè cognoſcere, ſed ſolùm in libero divinæ voluntatis decreto, ut in medio priùs cognito. 96. C Diſp. 4. art. 1.

Sed nego conſequentiam & paritatem: Ratio autem diſcriminis eſt, quia cognitioni divinæ ſub quacumque formalitate repugnat ſpecificari à veritate creata, ac proinde immediatè ad illam terminari; unde omnia ſive poſſibilia ſive futura, in ſua eſſentia, vel nudè ſumpta, vel per liberum ſuæ voluntatis decretum determinata, ut in cauſa, & medio priùs cognito, contemplatur: cognitioni autem creatæ animæ Chriſti, ſicut non repugnat ſpecificari à creaturis, ita nec ad illas immediatè terminari. 97. D

§. III.

Solvuntur alia argumenta contra quartam concluſionem fieri ſolita.

Contra quartam concluſionem, in qua diximus Chriſtum per ſcientiam infuſam immediatè cognoſcere futura contingentia in ſeipſis, per ſpecies à Deo infuſas, imediatè illa repræſentantes, plura ac difficilia objici ſolent argumenta, quæ breviter hic proponemus & diluemus. E

Objicitur ergo primò: D. Thomas 1. p. quæſt. 57. art. 3. ſic ait: *Alio modo cognoſcuntur futura in ſeipſis, & ſic ſolùm Dei eſt futura cognoſcere, quia Deus videt omnia in ſua æternitate, quæ cùm ſit ſimplex, toti tempori adeſt, & illud includit*: Ergo anima Chriſti Domini, per ſcientiam ſupernaturalem infuſam nequit futura contingentia in ſeipſis immediatè cognoſcere. Conſequentia manifeſta videtur: Tum quia illa ſic cognoſcere, ſolius Dei eſt, ut docet D. Thomas. Tum etiam, quia 98.

ſci-

ſcientia infuſa non menſuratur æternitate, neque in æternitate poteſt futura cognoſcere. Illa autem cognitio menſurata æternitate, vel in illa ſuum objectum attingens, poteſt ad futura prout in ſe ſunt terminari.

99. Reſpondeo D. Thomam eo loco ſolùm excludere ab Angelis cognitionem futurorũ contingentium, ut illis connaturalem, ſeu ut ex viribus naturæ habitam; & hoc rectè ratione quam ibidem adducit oſtendere, quia nempe ſolius Dei eſt connaturaliter futura in ſeipſis cognoſcere, eò quòd illa in ſua æternitate intueatur, quæ una cùm ſit, ſub ſe ambit omnes differentias temporum. Unde ex hoc teſtimonio & diſcurſu D. Thomæ ſolùm inferri poteſt, animam Chriſti non poſſe naturaliter futura contingentia in ſeipſis cognoſcere, non verò quod per principia ſupernaturalia, nimirum per ſpecies a Deo infuſas, ea immediatè repræſentantes, in ſeipſis immediatè cognoſcere nequeat.

100. Objicitur ſecundò: Communis Thomiſtarum ſententia docet futura contingentia nõ cognoſci ab intellectu divino imediatè in ſeipſis, & in eorũ veritate objectiva: Ergo a fortiori ab intellectu creato animæ Chriſti ſic cognoſci nequeũt.

101. Reſpondeo communem Thomiſtarum ſententiam aſſerere non poſſe futura contingentia cognoſci in veritate objectiva, pro priori ad decretum liberum voluntatis divinæ, cujus contrarium affirmatur a defenſoribus ſcientiæ mediæ; ſed Thomiſtas non negare quod ſuppoſito decreto libero voluntatis divinæ, poſſint futura contingentia cognoſci a Deo in ſeipſis ex parte rei cognitæ, non ex parte medij, quod reſpectu intellectionis divinæ ſolùm eſt divina eſſentia, ne Dei cognitio à creaturis ſuam ſpecificationem deſumat; quod cùm non ſit inconveniens reſpectu cognitionis creatæ Chriſti, poſſunt per illam futura contingentia cognoſci in ſeipſis immediatè, non ſolùm ex parte rei cognitæ, ſed etiam ex parte medij cognoſcendi.

102. Inſtabis. Futura contingentia non poſſunt cognoſci ab anima Chriſti, non cognito libero Dei decreto: Ergo non poſſunt ab illa per ſcientiam infuſam cognoſci immediatè tam ex parte medij cognoſcendi, quam ex parte rei cognitæ. Cõſequentia patet, Antecedens probatur primò. Futurum contingens non poteſt certò cognoſci, niſi certò cognoſcatur ut ad unam partem determinatum: Sed pro tempore futuritionis non habet aliam determinationem quam ſibi extrinſecam, a decreto libero ſumptam: Ergo non poteſt cognoſci, non cognito libero Dei decreto.

Secundò, Futurum in ratione futuri conſtituitur per cauſæ determinationem ad dandam illi exiſtentiam: Ergo antequam exiſtat determinatio cauſæ ſecundæ, conſtituitur in ratione futuri per determinationem cauſæ primæ, quæ eſt ipſum divinæ voluntatis decretum, & per conſequens non poteſt ut futurum cognoſci, non cognitio libero Dei decreto.

Tertiò, Si futurum contingens ab intellectu creato animæ Chriſti per ſcientiam infuſam in ſeipſo cognoſcitur, eſt utique ejus cognitio mediante ſpecie impreſſà, participata ab eſſentia divina, ut in ratione ſpeciei futura in ſe repræſentante: Ergo cùm divina eſſentia non repræſentet immediatè futura, ſed mediante decreto ut prius repræſentato; ſpecies creata, quæ eſt illius participatio, non niſi medio decreto ut prius repræſentato, futura contingẽtia repræſentare poteſt.

103. Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Futura contingentia non poſſunt cognoſci non cognito decreto, immediatè in ſeipſo, nego Antecedens. Non cognito decreto mediatè & in alio, concedo Antecedens & nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio. Sicut cauſa neceſſaria poteſt cognoſci in ſuo effectu, & effectus in ipſa: ita effectus contingens vel liber poteſt cognoſci in cauſa, nempe in decreto, & decretum in ipſo. Licèt autem anima Chriſti per ſcientiam infuſam non cognoſcat decretum immediatè in ſeipſo, quia non datur ſpecies creata illud in ſe immediatè repræſentans, cognoſcitur tamen in effectu contingenti futuro, & hoc ſufficit ad hoc ut futura contingentia immediatè in ſeipſis ab anima Chriſti per ſcientiam infuſam cognoſcantur: ex quo ad primam & ſecundam Antecedentis probationem conſtat ſolutio.

Ad tertiam, conceſſo Antecedente, neganda eſt Conſequentia: nam divina eſſentia ut ſpecies duo habet, nempe repræſentare futura in decreto, ut in medio, & in ſeipſis ex parte rei repræſentatæ: indeque poteſt participari a ſpecie ſupernaturali creata, quoad claram repræſentationem futuri in ſeipſo abſque eo quod participetur quoad repræſentationem illius in decreto ut in medio. Sicut licet prophetia ſit participatio divinæ præſcientiæ, & Dei ſcientia reſpiciat ordinem ad eventum, qui ordo præſens eſt futuritionis tempore; & eventum ipſum, qui præſens non eſt, ſed futurus, poteſt nihilominus (ut docet D. Thomas quæſt. 12. de verit. art. 10. in corp. & ad 2.) participari per prophetiam reſpectus ad ordinem, non participato reſpectu ad eventum, ut quando revelatur Prophetæ ordo cauſarum, & illarum propenſio ad eventum, & occultatur ordinis executio.

104. Objicies tertiò: Futura contingentia non ſunt repræſentabilia in ſeipſis per aliquam ſpeciem creatam: Ergo non poſſunt per ſcientiam ſupernaturalem animæ Chriſti infuſam immediatè in ſeipſis per ſpeciem à Deo inditam cognoſci. Conſequentia patet, Antecedens probatur primò. Quod non habet determinatum eſſe, non eſt repræſentabile per propriam ſpeciem: quandoquidem repræſentatio ſpeciei, cùm ſit naturalis, non poteſt eſſe illius quod eſt indifferens ad eſſendum & non eſſendum: Sed futurum contingens, v. g. Petrus cras diſputabit, non habet eſſe determinatum, ſed indifferens ad eſſendum & non eſſendum: Ergo non eſt repræſentabile in ſeipſo per aliquam ſpeciem creatam.

Secundò, Si futura contingentia poſſent per ſpeciem creatam in ſeipſis repræſentari, poſſent ab Angelo naturaliter cognoſci: Sed hoc dici nequit, ut in Tractatu de Angelis oſtenſum eſt: Ergo nec illud.

Tertiò, Si poſſet dari ſpecies creata futura contingentia in ſeipſis repræſentans, vel illa eſſet naturalis, vel ſupernaturalis? Non primum alias eſſet alicui creaturæ debita, per conſequens cognitio futurorum contingentium in ſeipſis alicui creaturæ deberetur, quod dici nequit, cùm futurorum notitia (ut ſuprà dicebamus) certiſſimum ſit divinitatis argumentũ. Nec ſecundũ, quia plura ex objectis futuris naturalia ſunt: ſpecies autem ſupernaturalis ſupernaturale objectum expoſcit: Ergo nõ eſt poſſibilis ſpecies creata futura contingentia in ſeipſis repræſentans.

105. Reſpondeo negando Antecedens, nulla enim ex parte repugnat produci ſpeciem futura contingen-

tingentia in ſeipſis repræſentantem: nam in primis non repugnat ex parte ipſius futuri, quia, ut ſtatim dicemus, futurum, prout abſoluto & efficaci divinæ voluntatis decreto ſubditur, eſt repræſentabile per ſpeciem creatam, quia prout ſic habet eſſe determinatum in ſuis cauſis. Similiter non repugnat ex parte ipſius ſpeciei, quia hæc ſpecies, quamvis ſit creata, eſt altioris ordinis quam omnes ſpecies creatæ quæ poſſunt eſſe connaturales alicui intellectui creato, & eſt peculiariter producta ad imitationem divinæ eſſentiæ: quare ſicut divina eſſentia, ut habet adjunctam determinationem ſuæ voluntatis, repræſentat futura contingentia per modum ſpeciei intelligibilis, ita etiam hæc ſpecies poteſt participare hanc perfectionem, ut futurum contingens directè & immediatè repræſentet. Unde ad primam probationem in contrarium, conceſſa Majori, diſtinguo Minorem: Futurum contingens ſecundùm ſe ſumptum non habet determinatum eſſe, concedo Majorem. Ut ſubeſt efficaci & abſoluto decreto voluntatis divinæ, nego Minorem, & Conſequentiam. Licèt ergo futurum contingens ſecundùm ſe conſideratum, & pro priori actûs primi omnium ſuarum cauſarum, ſit omnino indifferens ad eſſe & non eſſe; ac proinde prout ſic repræſentari nequeat per aliquam ſpeciem, nec ſubeſſet infallibili cognitioni, ſuppoſitâ tamen præſenti determinatione cauſæ primæ, qualiter à nobis pro ſtatu futuritionis ſupponitur, jam eſt ad eſſe determinatum, non pro tempore quo dicitur futurum, ſed ad eſſe pro illo tempore pro quo ut exiſtat per liberam Dei voluntatem decernitur; & hac determinatione ad eſſendum ſuppoſita, poteſt per ſpeciem creatam ſupernaturaliter à Deo infuſam repræſentari, & infallibili cognitioni ſubeſſe, ſubindeq; per ſcientiam ſupernaturalem animæ Chriſti infuſam in ſe immediatè cognoſci.

Ad ſecundam probationem Antecedentis, nego ſequelam Majoris, nam entia ſupernaturalia, & cogitationes cordium, ſunt repræſentabilia per ſpeciem creatam, & tamen nequeunt ab Angelo naturaliter cognoſci. non ergo ex eo quod futura contingentia poſſint per ſpeciem creatam in ſeipſis repræſentari, ſequitur quod poſſint ab Angelo naturaliter cognoſci: ratio autem à priori hujus impotentiæ in Tractatu de Angelis tradita eſt. *Diſp. 9. art. 4.*

Ad tertiam probationem Antecedentis, nego Minorem pro ſecunda parte: ad probationem in contrarium dicendum, ad ſpeciei ſupernaturalitatem ſufficere quod objectum ſit ſupernaturale in ratione objecti cognoſcibilis, quamvis entitativè non ſit ſupernaturale: licèt autem plura ex futuris contingentibus ſint entitativè naturalia, omnia tamen in ratione objecti cognoſcibilis ſupernaturalia ſunt, eò quòd eorum cognitio nulli creaturæ factæ aut factibili poſſit eſſe connaturalis; quod ſicut ſufficit, ut illorum cognitio ſit ſupernaturalis entitativè, ita & ut ſpecies illa repræſentans ſupernaturalis ſit.

§. IV.

Reſolvitur breviter dubitatio incidens, num ſcilicet cognitio quâ anima Chriſti per ſcientiam infuſam in futura contingentia contemplatur, dicenda ſit intuitiva, vel abſtractiva?

106\. Ratio dubitandi ſumitur ex principiis jam ſtatutis, oſtendimus enim Chriſtum per ſcientiam ſupernaturalem infuſam futura contingentia in ſeipſis immediatè cognoſcere: Sed cognitio ad rem immediatè & ut in ſe terminata, non eſt abſtractiva, ſed intuitiva: Ergo videtur quod Chriſtus per ſcientiam ſupernaturalem infuſam, non abſtractivè, ſed intuitivè, futura contingentia cognoſcat. Ita Cajetanus hic art. 1. §. *ad ſecundum dubium*, Alvarez diſput. 60. & Herrera in manuſcriptis ad iſtum articulum.

Nihilominus probabilior videtur ſententia Medinæ, Bannez, Nazarij & aliorum Thomiſtarum, exiſtimantium animam Chriſti Domini, per ſcientiam ſupernaturalem infuſam, etſi cognoſcat futura contingentia in ſeipſis, ea tamen non cognoſcere per notitiam propriè intuitivam. 107.

Ratio fundamentalis eſt, quia notitia propriè intuitiva petit objectum ſibi phyſicè coexiſtens in eadem menſura durationis: Sed cognitio ſcientiæ infuſæ, & futura contingentia, non coexiſtunt phyſicè in eadem durationis menſura. Ergo talia futura per ſcientiam animæ Chriſti infuſam, non cognoſcuntur propriè intuitivè. Minor eſt certa, nam ſcientia infuſa animæ Chriſti non menſuratur æternitate, ſed tempore diſcreto: futura verò non coexiſtunt tempori, ſed ſolùm æternitati, quæ ratione ſuæ infinitatis, & indiviſibilitatis ambit & continet in unico nunc indiviſibili, quæ ſucceſſivè exiſtunt in tempore, ut in Tractatu de ſcientia Dei fusè expoſuimus. *Diſp. 4. art. 9.* Major verò, in qua eſt difficultas, probatur primò ex D. Thoma q. 3. de verit. art. 3. ad 8. ubi ſic ait: *Simplex notitia dicitur, non ad excludendum reſpectum ſcientis ad ſcitum, qui inſeparabiliter omnem ſcientiam comitatur, ſed ad excludendam admixtionem ejus quod eſt extra genus notitiæ, ſicut eſt exiſtentia rerum quam addit ſcientia viſionis.* Ergo juxta D. Thomam, ſcientia viſionis, ſeu intuitiva notitia, petit terminari ad objectum actu extra cauſas exiſtens, & phyſicè cognitioni coexiſtens.

Secundo, Idem S. Doctor variis in locis quæ loco citato Tractatûs de ſcientia Dei adduximus, ex eo probat præterita, præſentia & futura, intuitivè à Deo videri, quia ſunt ipſi in ſua æternitate præſentia; quod de præſentia reali & phyſica, & non ſolùm objectiva & intentionali, intelligendum eſſe, cum communi Thomiſtarum ſententia, ibidem docuimus, & pluribus argumentis demonſtravimus: Ergo ad rationem notitiæ intuitivæ exigitur phyſica objecti præſentia, in ea ſaltem duratione quâ menſuratur cognitio.

Tertiò, Nomen viſionis, ſeu intuitûs translatum eſt ex viſione corporea ad ſignificandam cognitionem intellectualem: Sicut ergo ea quæ viſione corporeâ cognoſcuntur, ſunt ſecundùm actualem exiſtentiam præſentia videnti; ita etiam quæ cognoſcuntur ab Intellectu, ut dicantur cognoſci viſione, ſeu notitia intuitivâ, debent eſſe præſentia ſecundùm actualem exiſtentiam cognoſcenti, in ea ſaltem duratione quâ menſuratur cognitio.

Denique id patet ex definitione notitiæ intuitivæ, quæ *rei præſentis notitia* dicitur, quod intelligendum eſſe de præſentia phyſica, & non tantum de objectiva. ex eo manifeſtum videtur, quod alias non differret à notitia abſtractiva, cùm iſta ſuum objectum objectivam & intentionalem præſentiam habeat in mente cognoſcentis.

Ex his patet ſolutio ad rationem dubitandi initio propoſitam, conceſſa enim Majori, Minor diſtinguenda eſt: Cognitio ad rem immediatè & ut in ſe terminata, non eſt abſtractiva, ſed intuitiva: 108.

ſites

ſi res illa phyſicè & realiter cognitioni coexiſtat, in ea ſaltem duratione quâ menſuratur cognitio, concedo Minorem. Si ei non coexiſtat realiter, ſed objectivè tantùm, nego Minorem, & Conſequentiam. Cognitio ergo futurorum habita per ſcientiam ſupernaturalem animæ Chriſti infuſam, etſi ad illa in ſe terminetur, hoc eſt non in alio medio, & illorum exiſtentiam ut futuram attingat; quia tamen non attingit illorum exiſtentiam ut exercitam, & ipſi cognitioni phyſicè coexiſtentem, non eſt propriè & in rigore notitia intuitiva, ſed abſtractiva, ad quam non requiritur quod omnino ab exiſtentia objecti præſcindat, aliàs cognitio rei ut poſſibiliter exiſtentis, abſtractiva notitia non eſſet, ſed quod præſcindat ab exiſtentia objecti, ut phyſicè præſentis, & phyſicè coexiſtentis durationi illius.

Dixi cognitionem quâ anima Chriſti, per ſcientiam infuſam, futura contingentia cognoſcit, non eſſe *propriè & rigoroſè* intuitivam, quia ſi intuitio largè & impropriè accipiatur, prout ſcilicet cognitionem claram & evidentem ſignificat, futura contingentia intuitivè per ſcientiam infuſam animæ Chriſti cognoſcuntur; nam ejus cognitio non eſt obſcura & ænigmatica, ſicut notitia fidei, ſed clara & manifeſta.

§. V.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

109. EX dictis colligitur primò, duplex intercedere notabile diſcrimen inter notitiam futurorum contingentium, quam anima Chriſti habet per ſcientiam beatam, & eam quam elicit mediante ſcientiâ infuſâ. In primis enim Chriſtus per ſcientiam beatam, videt futura contingentia in decreto, ut medio priùs cognito, ſeu potiùs in eſſentia divina, ut per illud determinata: ſcientia verò infuſâ, nec in decreto, nec in alio medio priùs cognito, futura cognoſcit, ſed ea in ſeipſis immediatè, per ſpecies a Deo infuſas illa immediatè & directè repræſentantes, contemplatur.

Secundò, anima Chriſti per ſcientiam infuſam non cognoſcit futura contingentia, notitiâ propriè intuitivâ, benè tamen per ſcientiam beatam: quia menſura ſcientiæ infuſæ, nimirum tempus diſcretum, non coexiſtit rebus præteritis & futuris, benè tamen æternitas, quæ eſt menſura ſcientiæ beatæ, ſeu viſionis beatificæ.

110. Dices, Menſura viſionis beatificæ non eſt æternitas eſſentialis, ſed participata, ut in Tractatu de viſione beatifica docuimus: Atqui æternitas participata non coexiſtit rebus præteritis & futuris, quia cùm ſit quid creatum & finitum, non continet eminenter durationes rerum inferiorum, ſicut æternitas per eſſentiam, quæ menſurat eſſe divinum: Ergo ipſa etiam ſcientia beata animæ Chriſti, non cognoſcit futura contingentia, per notitiam quæ ſit verè & propriè intuitiva.

Diſp. 6. art. unico.

111. Reſpondeo, conceſſâ Majori, negando Minorem, ad cujus probationem reſponderi poteſt primò cum Nazario hìc art. 1. controverſiâ unicâ qu. 4. notabili 2. durationem viſionis beatificæ, tametſi creata & finita ſit, & ob hoc non contineat omnem durationem poſſibilem; quia tamen eſt formalis participatio æternitatis divinæ, & in ſupremo ordine durationum creatarum conſtituta, continet eminenter omnem durationem realem præſentem, præteritam, & futuram; ſimulque coexiſtit phyſicè omnibus rebus creatis, præteritis, præſentibus, & futuris; ac proinde viſio menſurata per illam, eſt intuitiva notitia omnium horum objectorum.

Secundò & fortè meliùs dici poteſt, quod menſura viſionis beatificæ eſt participatio inadæquata æternitatis Dei per eſſentiam, quæ eſſe Dei, ejuſque operationes menſurat: in æternitate verò eſſentiali reperiuntur duo, nempe continere eminenter omnes durationum differentias, & rebus creatis coexiſtere, antequam ſint in ſeipſis in ſuis propriis durationibus: ex quibus æternitas participata, quæ viſionem beatificam menſurat, non participat primum, quia dicit infinitatem; benè tamen ſecundum, nempe phyſicè coexiſtere rebus præteritis, & futuris, ut in æternitate contentis, quia in hoc infinitas non relucet. Sicut ergo per ſcientiam infuſam, participatur divina futurorum cognitio, ſub conceptu evidentiæ, & certitudinis, abſque eo quod participetur ſub conceptu intuitionis: ita per viſionem beatam participatur cognitio divina, ſub conceptu coexiſtentis phyſicè ad præterita & futura, ut in æternitate contenta, abſq; eo quod participetur ſub conceptu continentis eminenter differentias rerum præteritarum & futurarum, ac durationes illarum. 112.

Colligitur ſecundò, cognitionem futurorum contingentium, quam anima Chriſti habet per lumen propheticum, non eſſe verè & propriè intuitivam: cùm enim talis cognitio non menſuretur æternitate, ſicut viſio beatifica, ſed tempore diſcreto, ſicut ſcientia infuſa, non coexiſtit rebus præteritis & futuris; unde non poteſt magis obtinere rationem intuitionis, reſpectu futurorum contingentium, quàm ſcientia infuſa. 113.

Dices, Prophetæ dicuntur in Scriptura *videntes* 1. Regum 9. *Ubi eſt domus videntis?* Et Abraham ex eo quod prophetico lumine cognoverit adventum Chriſti, dicitur Joan. 8. illud vidiſſe: *Abraham Pater veſter exultavit ut videret diem iſtum, vidit & gaviſus eſt.* Sed viſio propriè accepta, eſt intuitiva cognitio: Ergo cognitio quàm habent Prophetæ de rebus futuris, eſt intuitiva. 114.

Reſpondeo Prophetas dici videntes, ratione claritatis quâ cognoſcunt aliquando futura, non verò ratione intuitionis; etenim cognitio clara, contrapoſitivè ad obſcuram, viſio dicitur.

ARTICULUS VI.

Utrum Chriſti anima per ſcientiam inditam cognoverit omnes creaturas poſſibiles?

RAtio dubitandi eſt, quia animæ Chriſti, utpote Verbo Divino hypoſtaticè unitæ, attribuenda eſt omnis perfectio poſſibilis: Sed non implicat totam poſſibilium collectionem extra verbum per ſcientiam infuſam cognoſci: Ergo de facto ea fuit ab anima Chriſti cognita. Major ex ſuprà dictis patet, Minor probatur primò. Ubicumque D. Thomas negavit animæ Chriſti ut poſſibilem omnium poſſibilium cognitionem, id probavit, quia ex illa ſequeretur comprehenſio omnipotentiæ, quæ repugnat intellectui creato, ut conſtat ex dictis art. 2. diſputationis præcedentis: At hæc ratio non militat in cognitione collectionis poſſibilium extra verbum, nam comprehenſio cauſæ non infertur niſi tantùm ex cognitione ſuorum effectuum in ipſa, & ex ipſa; niſi enim iſto modo cognoſcantur non cognoſcitur 115.

ſcitur cauſa quantum cognoſcibilis eſt, quod ad illius comprehenſionem exigitur: Ergo non implicat totam poſſibilium collectionem extra verbum per ſcientiam infuſam cognoſci.

Secundò, Si implicaret omnium poſſibilium quidditativa cognitio, ideò eſſet quia infinita ſunt: At hæc ratio eſt nulla: Ergo &c. Minor probatur: Infinitas Dei eſt major, quam infinitas collectionis poſſibilium; cum hæc ſit tantum infinitas multitudinis, & per participationem, illa verò infinitas per eſſentiam: At infinitas divina non obſtat quominus poſſit ab intellectu creato per cognitionem finitam quidditative cognoſci: Ergo nec infinitas collectionis poſſibilium obſtare poteſt, quominus ab intellectu creato per lumen finitum, & finitam cognitionem quidditativè poſſit cognoſci.

Tertio, Si repugnaret totam creaturarum poſſibilium collectionem ab anima Chriſti per ſcientiam infuſam cognoſci ideò eſſet, quia ſicut Deus eò quòd infinitus eſt, non poteſt quidditativè repræſentari per aliquam ſpeciem creatam, ut Tractatu de viſione beata oſtenſum eſt: (Diſpu. art. 1.) ita etiam cùm tota rerum poſſibilium collectio infinita ſit, non videtur eam poſſe per ſpeciem aliquam creatam repræſentari: Sed hæc ratio non valet: Ergo non implicat totam poſſibilium collectionem extra verbum per ſcientiam infuſam cognoſci. Minor probatur aſſignando duplicem rationem diſcriminis quæ reperitur inter ſpeciem quæ Deum quidditativè repræſentaret, & eam quæ repræſentaret totam collectionem rerum poſſibilium. Prima eſt, quia ſpecies quidditativa debet eſſe ejuſdem immaterialitatis cum objecto, ſaltem quoad gradum, ut loco citato monſtravimus: implicat autem ſpeciem finitam convenire cum Deo in gradu immaterialitatis, quia gradus immaterialitatis, divinæ, excludit nedum materiam phyſicam, verùm etiam metaphyſicam, id eſt potentialitatem omnem, quæ excluſio nulli entitati finitæ poteſt competere: non autem repugnat entitati finitæ, cum tota collectione poſſibilium, quamvis infinita ſit, in gradu immaterialitatis convenire; & ideò non repugnat entitati finitæ, totam collectionem poſſibilium quidditativè repræſentare.

Secunda ratio diſcriminis eſt, quia ſpecies quidditativa petit univocam convenientiam cum objecto repræſentato, ut loco citato oſteodimus, repugnat autem convenientia univoca entitatis finitæ cum Deo, non verò cùm tota collectione poſſibilium, & ideò implicat ſpecies entitativè finita, repræſentans Deum quidditativè, non autem repugnat quod ſpecies finita entitativè repræſentet quidditativè totam collectionem poſſibilium. His tamen non obſtantibus

Dico, Chriſti animam per ſcientiam inditam
116. non cognoviſſe omnes creaturas poſſibiles. Ita communiter docent Theologi, tam domeſtici, quàm extranei, probaturque primò hac ratione. Inconveniens eſt aſſerere animam Chriſti plura cognoviſſe extra verbum per ſcientiam infuſam, quàm in verbo per ſcientiam beatam: Sed per ſcientiam beatam non cognovit in verbo omnes creaturas poſſibiles: Ergo nec per ſcientiam infuſam cognovit extra verbum totam rerum poſſibilium collectionem. Minor diſputatione præcedenti art. 2. probata fuit, Major verò oſtenditur primò, quia ſcientia beata eſt ſuperior ad infuſam: Ergo Chriſti anima per ſci-
A entiam infuſam non debuit plures creaturas cognoſcere, quam per beatam. Secundò, Scientia rerum extra verbum, quæ infuſa dicitur, comparatur ad cognitionem creaturarum in verbo, quæ ſcientia beata appellatur, ſicut lux veſpertina ad matutinam, ut colligitur ex Auguſtino lib. 2. ſuper Geneſim ad litteram cap. 8. & lib. 11. de civit. cap. 7. & alibi ſæpe: At per lucem veſpertinam non plura videntur, quam per matutinam: Ergo anima Chriſti non plura cognoſcit extra verbum per ſcientiam infuſam, quam in verbo per ſcientiam beatam.

Probatur ſecundò concluſio alia ratione. Licèt animæ Chriſti attribuenda ſit omnis perfectio poſſibilis, quæ illius modo connaturali operandi non opponitur; quæ tamen illius modum connaturalem operandi non ſervat, ei conce- 117.
B denda non eſt: Sed talis eſt omnium poſſibilium cognitio extra verbum: Ergo illa animæ Chriſti non debet attribui. Major patet, Minor probatur. Connaturale eſt animæ Chriſti, ut recipiat ſpecies in minori univerſalitate quàm Angeli, ut docet Divus Thomas hîc art. 6. Sed omnium poſſibilium cognitio haberi nequit abſque ſpecie in anima Chriſti recepta, quæ univerſalior ſit ſpeciebus mentibus Angelorum inditis: Ergo cognitio totius collectionis poſſibilium, non ſervat connaturalem modum operandi animæ Chriſti.

Ex quo patet ſolutio ad rationem dubitandi 118. initio propoſitam, reſpondetur enim, quod quando dicitur animæ Chriſti tribuendam eſſe
C omnem perfectionem poſſibilem, hoc intelligendum eſt de perfectione poſſibili, ſervante connaturalem modum operandi debitum animæ Chriſti, non verò de illa quæ modum operandi animæ Chriſti connaturalem non ſervat. unde quamvis ſatis probabile ſit, non implicare totam poſſibilium collectionem extra verbum per ſcientiam infuſam cognoſci, idque tria argumenta ſupra adducta probabiliter oſtendant; nihilominus quia talis cognitio non ſervat connaturalem modum operandi animæ Chriſti, ei con-
D cedenda non eſt. Quare D. Thomas qu. 20. de verit. art. 5. cùm ſibi primo loco hoc argumentum oppoſuiſſet: *Quicunque ſcit maius, poteſt ſcire minus: Sed Deus eſt maius quàm quidquid poteſt facere, quia quidquid poteſt facere creatum eſt: Ergo cum anima Chriſti cognoſcat Deum, multo magis poteſt cognoſcere quidquid Deus poteſt facere*: ſic reſpondet. *Ad primum dicendum, quod quidquid Deus poteſt facere eſt minus quam ipſe Deus, & facilius poſſet ab anima Chriſti cognoſci, ſi animæ Chriſti per ſe offerretur quidquid Deus poteſt facere, ſicut per ſe ei præſentatur ipſe; nunc autem ea quæ poteſt facere Deus, vel quæ fecit, non offeruntur animæ Chriſti in ſeipſis, ſed in verbo, & ideo ratio non ſequitur.* Quibus verbis S. Doctor non denegat animæ Chriſti
E omnium poſſibilium cognitionem extra verbum, eò quòd talis cognitio implicet contradictionem, ſed quia de facto omnia poſſibilia non repræſentantur illi per ſpecies ipſi infuſas, cùm hoc ſuperet modum connaturalem operandi animæ Chriſti; quia ipſi connaturale eſt, ut recipiat ſpecies minùs univerſales, quàm ſint angelicæ, quæ omnia poſſibilia non repræſentant.

ARTI-

ARTICULUS VII.

Vtrum Chriſti anima per ſcientiam infuſam evidenter cognoverit myſterium Trinitatis, quoad an eſt?

119. NEgativam partem docent Vazquez hîc diſ. 53. cap. 1. & Lorca diſp. 50. Alvarez verò diſp. 62. licet cognitionem claram exiſtentiæ hujus myſterij, ſcientiæ illi tribuat, dicit tamen eam non eſſe evidentem, niſi evidentiâ in atteſtante.

§. I.

Vera ſententia ſtatuitur, & probatur.

DIco tamen, animam Chriſti, per ſcientiam inditam, cognoſcere myſterium Trinitatis quoad an eſt, idque evidenter, evidentiâ non in atteſtante, ſed per ſpeciem infuſam, in qua quidditativè viſionem ſuam beatam extra Verbum contemplatur. Ita Cajetanus hîc art. 1. Ferrarienſis 3. contra Gent. cap. 62. Joannes à S. Thoma, Cipullus, Cabrera, & alij Thomiſtæ cõmuniter.

120. Primam partem hujus concluſionis probant Alvarez, & alij ex noſtris Thomiſtis, hoc diſcurſu. Chriſtus, inquantum erat viator, cognovit myſterium Trinitatis, nam ut viator ſæpè de illo locutus eſt, ut inſtrueret Judæos, & ut viator Deum ut trinũ oravit, quod ſine ejus cognitione præſtare non potuit: Sed Chriſtus, inquantum viator, non potuit cognoſcere myſterium Trinitatis, niſi per ſcientiam infuſam: Ergo per talem ſcientiam illud cognovit. Minorem probant, quia fides per quam cæteri viatores myſterium Trinitatis cognoſcunt, non erat in Chriſto; ſcientia verò beata, Chriſto ut viatori non competebat, ſed ut comprehenſori. Ergo quatenus erat viator myſterium hoc non niſi per ſcientiam infuſam cognoſcere potuit.

121. Hæc tamen ratio non urget, licèt enim Chriſtus ut viator Deum ut trinum cognoverit, idque perperam neget Vazquez loco citato n. 7. Dici tamen poteſt, hanc myſterij Trinitatis notitiam, elicitam fuiſſe à Chriſto, mediante lumine prophetico, quod ipſi ut viatori competebat, non verò mediante ſcientiâ infuſâ, quæ ut infrà dicemus, à lumine prophetico diſtinguitur. Unde hac ratione prætermiſſa,

122. Probatur prima pars concluſionis contra Vazquem & Lorcam, ratione quam D. Thomas hîc art. 1. inſinuat. Per ſcientiam inditam redacta eſt ad actum omnis potentialitas animæ Chriſti, non ſolùm naturalis, ſed etiam obedientialis, ut ex ſupra dictis patet: Atqui in anima Chriſti eſt potentia obedientialis ad cognoſcendum myſterium Trinitatis extra verbum, per ſcientiam infuſam; hæc enim cognitio ex nullo capite repugnare videtur ſcientiæ inditæ animæ Chriſti, ut conſtabit ex ſolutione argumentorum: Ergo anima Chriſti per ſcientiam inditam extra verbum cognoſcit myſterium Trinitatis.

123. Probatur etiam eadem pars ex fundamentis quæ ſupra art. 3. ſtatuimus; ibi enim oſtendimus, quod anima Chriſti per ſcientiam infuſam cognoſcit quidditativè, imò & comprehenſivè, entia ſupernaturalia creata: Sed hæc cognitio haberi non poteſt ſine cognitione evidenti myſterij Trinitatis quoad an eſt: Ergo per ſcientiam infuſam clarè cognoſcit Chriſtus myſterium illud quoad an eſt. Minor probatur: Objecta dicentia habitudinem tranſcendentalem ad Deum ut unum & trinum, non poſſunt comprehenſivè, imò nec quidditativè cognoſci, niſi ſimul cognoſcatur evidenter per eandem cognitionem Deus ut unus & trinus, quoad an eſt. Sed entia ſupernaturalia creata, v. g. viſio beatifica, vel actus fidei, dicunt habitudinem tranſcendentalem ad Deum ut unum & trinum: Ergo non poſſunt quidditativè cognoſci, abſque eo quod ſimul eadem cognitione cognoſcatur evidenter trinitas perſonarum, quoad an eſt. Minor eſt certa, viſio enim beatifica, cùm ſit cognitio quidditativa Dei, dicit eſſentialiter habitudinem ad Deum ſecundùm quod eſt in ſe, atque adeò ad Deum ut trinu[m] in perſonis. Major verò inde probatur, quod implicet manifeſtè rem quæ habitudinem tranſcendentalem dicit ad aliquem terminum, evidenter ſive quidditativè cognoſci, non cognito evidenter ejus termino, ſaltem quoad an eſt.

124. Quod verò hæc cognitio non fuerit in atteſtante, ſed in ſpecie, indirectè tale myſterium quoad an eſt repræſentante, & directè viſionem beatificam, probatur contra Alvarem. Cognitio evidens in atteſtante de myſterio Trinitatis quoad àn eſt, non pertinet ad ſcientiam inditam: Ergo cognitio evidens quam habuit Chriſtus de myſterio Trinitatis quoad an eſt, non fuit cognitio in atteſtante, ſed in ſpecie directè ei viſionem beatificam repræſentante. Conſequentia patet, probatur Antecedens. Cognitio evidens Trinitatis ſolùm in atteſtante, eſt per medium omninò extrinſecum objecto, videlicet per revelationem divinam: Ergo non pertinet ad ſcientiam inditam, utpote quæ ſicut aliæ ſcientiæ procedere debet per medium objecto intrinſecum, aliàs non eſſet ſcientia.

125. Confirmatur: Decebat quod anima Chriſti perfectiùs, ſubindeque clariùs, extra verbum myſterium Trinitatis quoad an eſt cognoſceret, quàm cæteri homines: Ergo cùm plures ex hominibus habuerint (ut concedit Alvarèz) extra verbum in atteſtante notitiam evidentem illius myſterij, quoad an eſt, anima Chriſti debuit perfectiùs illud extra verbum cognoſcere, atque adeò per aliquam ſpeciem, non quidem directè, ſed indirectè ipſum repræſentantem, qualis eſt ea quâ in cognitione ſuæ viſionis beatificæ utebatur ſcientia ipſi indita.

§. II.

Solvuntur objectiones.

126. OBjicies primò contra primam partem concluſionis: D. Thomas hîc art. 1. expreſſè aſſerit Chriſtum per ſcientiam infuſam non cognoviſſe eſſentiam divinam, ſed ſolùm per ſcientiam beatam: At ſi Chriſtus per ſcientiam infuſam myſterium Trinitatis cognoviſſet, etiam per illam cognoviſſet divinam eſſentiam, cùm enim myſterium Trinitatis conſiſtat in eo quod divina eſſentia in tribus perſonis ſubſiſtat, non poteſt dari evidens illius cognitio, niſi ipſa Dei eſſentia evidenter cognoſcatur: Ergo juxta D. Thomam, Chriſtus per ſcientiam infuſam non cognovit myſterium Trinitatis, quoad an eſt. Hoc teſtimonium ita exagerat Vazquez, ut dicat Thomiſtas qui oppoſitum docent, non legiſſe Divum Thomam.

127. Sed mirum eſt, hunc Authorem ita fuiſſe hallucinatum, ut ſententiam noſtram non viderit in D. Thoma, hoc ipſo loco quem citat pro ſe, id eſt

art. 1 hujus quæſtionis: Nam ibidem S. Doctor ait Chriſtum per ſcientiam inditam cognoviſſe *omnia illa quæ per revelationem divinam hominibus innoteſcunt, ſive pertineant ad donum ſapientiæ, ſive ad donum prophetiæ, ſive ad quodcumque donum Spiritus Sancti.* Sed manifeſtum eſt, per fidem & divinam revelationem, & per donum ſapientiæ vel prophetiæ, myſterium Trinitatis a fidelibus & Prophetis cognoſci quoad an eſt: Ergo pariter Chriſtus per ſcientiam infuſam illud agnovit quoad an eſt. Unde quando Sanctus Thomas à cognitione ſcientiæ infuſæ excipit divinam eſſentiam, loquitur de cognitione divinæ eſſentiæ in ſe, immediata, & intuitiva, quæ ſolùm habetur per ſcientiam beatam, ſeu viſionem beatificam, non verò de cognitione Dei, & divinæ eſſentiæ, quoad an eſt, & mediata, cùm per effectus Dei naturales & ſupernaturales evidenter oſtendatur, Deum eſſe, ejuſque natura & attributa manifeſtentur. Ita explicat S. Thomam Cajetanus hîc articulo primo paulò poſt principium, ubi ait: *Dei eſſentia excepta eſt, quia non cognoſcitur naturaliter, nec per revelationem; & intellige revelationis nomine quemcumque influxum ſpeciei cujuſcumque intelligibilis, & per cognitionem divinæ eſſentiæ, non quamcumque cognitionem, ſed viſionem illius. Novit ſiquidem anima Chriſti per ſcientiam inditam, divinam naturam multò magis quàm quicumque Philoſophus, immò quàm anima ſeparata, & Angeli naturali cognitione, quoniam clarâ revelatione novit Deum eſſe trinum in perſonis, & alia hujuſmodi ſpectantia ad ſupernaturalem ordinem, quæ Angelorum naturalem cognitionem excedunt. Sed quia per eam non videbat divinam eſſentiam, quam per ſcientiam beatam videbat, ideò excepta eſt*
128. *cognitio eſſentiæ à ſcientia indita.*

Objicies ſecundò: Per ſcientiam inditam ſolùm cognoſcuntur illa quæ ſunt repræſentabilia per propriam ſpeciem: At myſterium Trinitatis non eſt repræſentabile per propriam ſpeciem, etiam quod an eſt: Ergo non cognoſcitur à Chriſto per ſcientiam inditam. Minor eſt certa, (Diſp. 2. art. 1.) ut enim in Tractatu de viſione beata oſtenſum eſt, impoſſibilis eſt ſpecies immediatè repræſentans Deum, quandoquidem deberet eſſe ejuſdem immaterialitatis cum Deo, & cum ipſo univocè convenire. Major verò probatur: De ratione ſcientiæ inditæ eſt terminari ad objectum in proprio genere, hoc eſt non in alio objecto priùs cognito: Ergo ea ſolùm per talem ſcientiam cognoſcuntur quæ ſunt repræſentabilia
129. per propriam ſpeciem.

Reſpondeo Majorem eſſe veram de illis quæ immediatè cognoſcuntur per ſcientiam inditam, non verò de illis quæ cognoſcuntur mediatè; aliàs neque potuiſſet anima Chriſti per hanc ſcientiam cognoſcere ex creaturis Deum ut eſt unus, quod nullus dixit. Quando verò dicitur, ſcientiam inditam terminari ad ſuum objectum in proprio genere, non eſt ſenſus, quòd per illam ſolùm cognoſcantur res per proprias ſpecies, & non mediante alio objecto priùs cognito; ſed quod ſcientia indita non terminatur ad objectum ut viſum in Deo, ſicut ſcientia beata, per quam creaturæ in Deo ut in cauſa co-
130. gnoſcuntur.

Objicies tertiò: In ſpecie effectûs ſupernaturalis nequit evidenter cognoſci per ſcientiam inditam myſterium Trinitatis, etiam quoad an eſt: Sed viſio beatifica animæ Chriſti eſt effectus ſupernaturalis: Ergo in ſpecie creata talis viſionis nequit Chriſtus evidenter cognoſcere Trinitatem, etiam quoad an eſt. Major probatur: Ut in ſpecie effectûs ſupernaturalis evidenter cognoſcatur myſterium Trinitatis, etiam præcisè quoad an eſt, neceſſe eſt quod talis effectus dicat habitudinem ad Deum ut trinum: Sed nullus effectus, etiam ſupernaturalis, dicit habitudinem ad Deum ut trinum, ſed ſolùm ad Deum ut unum; cùm enim relatio effectûs ad Deum fundetur in ipſa ſui creatione, ſeu productione ab illo, Deum ſolùm ut creatorem reſpicit, ſibindeque non ut trinum, ſed ut unum, quandoquidem vis creativa, cùm ſit communis omnibus perſonis, pertinet ad unitatem eſſentiæ: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo Majorem: In ſpecie effectûs ſupernaturalis ipſum repræſentante ſolùm ut eſt effectus, nequit evidenter cognoſci myſterium Trinitatis, concedo Majorem. In ſpecie effectûs ſupernaturalis, quæ non repræſentat ipſum ſolùm ut effectum Dei, ſed etiam ut objectum dicens habitudinem ad Deum, prout eſt in ſe, qualis eſt ſpecies quâ utitur ſcientia indita animæ Chriſti ad cognoſcendam viſionem beatificam, nego. Licèt ergo nullus detur effectus Dei, qui illum reſpiciat, ut eſt trinus, tanquam cauſam efficientem ſui, quidam tamen ſunt effectus ſupernaturales, qui Deum ut trinum tanquam objectum reſpiciunt, & ad illum dicunt ordinem tranſcendentalem (ſicut viſio beata, & actus fidei quo credo Deum eſſe unum & trinum) qui proinde nequeunt ab anima Chriſti quidditativè & comprehenſivè, per ſcientiam infuſam cognoſci, niſi per eandem ſcientiam evidenter cognoſcatur myſterium Trinitatis quoad an eſt, ut in ſecunda probatione primæ partis concluſionis declaravimus. 131.

Objicies quartò cùm Alvare contra ſecundam partem concluſionis: Chriſtus cognovit myſterium Trinitatis evidenter in atteſtante: Sed talis cognitio non poteſt niſi ad ejus ſcientiam infuſam pertinere, cùm ſcientia beata tale myſterium evidenter in ſeipſo cognoſcat: Ergo Chriſtus per ſcientiam inditam cognovit myſterium Trinitatis evidenter in atteſtante. Major ſic probatur & explicatur ab Alvare: Anima Chriſti perfectè noverat ſe inter omnes creaturas intellectuales eſſe ſupremam, ratione unionis hypoſtaticæ, ac proinde à nulla alia creatura ſe poſſe illuminari, & per conſequens ſciebat Deum eſſe qui ei myſterium Trinitatis, & omnia alia ſupernaturalia myſteria immediatè revelabat, quem aliunde clarè noverat nec falli nec fallere poſſe: Ergo evidenter in atteſtante cognoſcebat myſterium Trinitatis, & omnia alia ſupernaturalia myſteria: in eo ſiquidem conſiſtit evidens notitia rei in atteſtante, ut ex veracitate illius qui aliquid revelat, clarè & evidenter cognita, manifeſtè inferatur rem illam quam indicat veram eſſe, hæc enim cognitio non eſt evidens rei in ſeipſa, quam, ut ſuppono, clarè non videt, ſed ſolùm in eo à quo revelatur & manifeſtatur, id eſt in atteſtante. 132.

Reſpondeo, conceſſâ Majori, negando Minorem, cognitio enim myſterij Trinitatis evidens in atteſtante, ſeu ratione teſtimonij divini illud revelantis & teſtificantis, non pertinet ad ſcientiam infuſam, ſed ad lumen propheticum, cùm ſit per medium omnino extrinſecum objecto, videlicet per revelationē divinam, ſicut ſuprà a. 5. 133.

dice-

dicebamus, cognitionem futurorum contingentium in teſtimonio Dei dicentis, & revelantis ea, non procedere à ſcientia ſupernaturali Chriſto infuſa, ſed à lumine prophetico, quod à lumine gloriæ, & à ſcientia infuſa diſtinguitur, per hoc quòd lumen gloriæ creaturas in divina eſſentia ut in cauſa cognoſcit, ſcientia infuſa illas in ſeipſis contemplatur, lumen autem propheticum teſtimonio Dei extrinſeco innititur.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

134. EX dictis colligitur primò, objectum ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti eſſe ens creatum, prout in ſe ſupernaturaliter cognoſcibile.

Patet hoc corollarium: Nam ſcientia infuſa animæ Chriſti attingit omne ens creatum ſupernaturaliter in ſeipſo: Ergo ſub aliqua ratione omni enti creato communi: Sed non eſt alia aſſignabilis, niſi ratio entis creati ut cognoſcibilis in ſe ſupernaturaliter: Ergo hæc eſt objectum ſpecificativum ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti.

135. Colligitur ſecundò, ſcientiam per ſe infuſam animæ Chriſti eſſe unum ſpecie habitum: Nam ut ait S. Thomas in 3. diſt. 14. quæſt. 1. art. 3. quæſtiunc. 4. ad 3. *Non qualibet ſpecierum diverſitas facit habitum diverſum, aliàs oporteret, quòd, quot ſunt res, tot eſſent ſcientiæ; ſed diverſitas ſpecierum, quæ non reducuntur ad eundem modum cognitionis ſecundùm genus:* Sed diverſitas ſpecierum infuſarum animæ Chriſti reducitur ad eundem modum cognitionis ſecundùm genus, nempè ad modum cognoſcendi ſupernaturaliter ens creatum in ſeipſo, cùm ratio entis creati, ut cognoſcibilis in ſe ſupernaturaliter, ſit objectum ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti, ut ſuperiori corollario dicebamus: Ergo ſcientia infuſa animæ Chriſti eſt unus ſpecie habitus. Nec obſtat quòd S. Thomas hic art. 6. ad finem corporis ſic dicat: *Et ideò ſcientia indita animæ Chriſti fuit diſtincta ſecundùm diverſos habitus;* loquitur enim de ſcientia infuſa, non pro eo quod dicit in recto, ſed pro eo quod importat de connotato, & in obliquo, ſpecies ſcilicet intelligibiles concurrentes objectivè, ut exponunt Medina, Aravius, & alij recentiores Thomiſtæ ex Bergomenſi in tabula aurea dubio 12 & 16. ubi hac diſtinctione conciliat id quod D. Thomas ait hic art. 6. cum eo quod in 3. lib. ſententiarum docuerat.

136. Colligitur tertiò, ſcientiam infuſam animæ Chriſti diſtingui à lumine gloriæ, à lumine prophetico à noſtra Theologia, & ab habitu prudentiæ ſupernaturalis.

Probatur breviter: Habitus & potentiæ diſtinguuntur per objecta: Sed objectum ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti diſtinctum eſt ab objectis prædictorum habituum: Ergo ab illis eſſentialiter diſtinguitur. Major patet, Minor probatur. Objectum luminis gloriæ eſt divina eſſentia ut in ſe clarè & intuitivè cognita: objectum luminis prophetici eſt ens ſupernaturale cognoſcibile ratione divini teſtimonij, ſeu revelationis Dei evidentis, vel obſcuræ: objectum Theologiæ eſt Deus, ut ſubſtans revelationi virtuali & mediatæ: prudentia vero infuſa circa agibilia ut proprium objectum verſatur: Sed ens creatum prout in ſe ſupernaturaliter cognoſcibile ab illis objectis diſtinguitur: Ergo objectum ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti diſtinctum eſt ab

A objecto luminis gloriæ, luminis prophetici, Theologiæ, & prudentiæ ſupernaturalis.

137. Colligitur quartò, ſcientiam infuſam animæ Chriſti non fuiſſe diſcurſivam quoad acquiſitionem; benè tamen, quantùm ad uſum, potuiſſeque intellectum Chriſti eâ uti diſcurrendo.

Prima pars hujus corollarij patet, cùm enim hæc ſcientia fuerit divinitùs indita, ideòq; infuſa appelletur, non fuit acquiſita per diſcurſum, nec inventione humanâ comparata. Secunda verò, quam Suarez, Vazquez, Delugo, & alij Recentiores negant, eſt D. Thomæ hîc art. 3. ubi docet, quòd licet hæc ſententia non fuerit diſ-

B curſiva quoad acquiſitionem, fuit tamen diſcurſiva quoad uſum, & quòd intellectus Chriſti eâ uti potuit diſcurrendo. Ratio etiam id ſuadet: Diſcurſus enim conſiſtit in diverſis cognitionibus, quarum una ex alia deducitur: Sed licèt anima Chriſti per habitum ſcientiæ infuſæ potuerit intelligere modò, quo intelligunt Angeli, nempè uno actu cognitionis, eſſentiam & proprietates, quæ repræſentantur per unam ſpeciem infuſam; quia tamen iſte habitus fuit quoad uſum illius voluntati ſubjectus, potuit pro voluntatis arbitrio illo utēdo elicere unam cognitionem non adæquatam cum repræſentatione ſpeciei, per quam ſola eſſentia cognoſceretur, &

C aliam ad ſolas proprietates terminatam; & conſequenter potuit eſſentiam & proprietates diſtinctis cognitionibus, quarum una ex alia deducitur, intelligere: Ergo potuit anima Chriſti uti ſcientiâ infuſâ diſcurrendo. Undè licet in Angelis ſit unicus duntaxat modus intelligendi ſine diſcurſu, qui modus, cùm ſit neceſſarius, non poteſt immutari; tamen in Chriſto eſt duplex modus intelligendi per ſcientiam infuſam; ut enim convenit cum Angelis, habet eundem intelligendi modum; inquantùm verò homo & viator, habet modum connaturalem intelligendi naturæ humanæ, nempe cum diſcurſu, poteſtque alterutrum eligere, & illo uti per ſcientiam in-

D fuſam. Unde Matth. 22. probavit diſcurrendo ſe majorem eſſe Davide, dicens: *Quomodo ſi filius ejus eſt, vocat eum Dominum, &c.* Qui diſcurſus non potuit eſſe niſi à ſcientia infuſà, cùm per ſcientiam acquiſitam anima Chriſti myſteria ſupernaturalia non cognoverit.

138. Dices: Per ſpeciem immediatam objecti, non poteſt illius cognitio ex alia cognitione deduci: Sed Chriſtus per habitum ſcientiæ infuſæ, omnia illius objecta cognovit per ſpecies immediatas illorum, cùm per talem ſcientiam res creatas extra verbum in ſeipſis cognoſceret: Ergo non potuit utendo habitu ſcientiæ infuſæ, unam cognitionem ex alia deducere, nec pro-

E inde diſcurrere.

Reſpondeo negando Minorem, & ad illius probationem dico, quòd licèt Chriſtus per ſcientiam infuſam res creatas extra verbum cognoſceret, ſubindéque eas cognoſceret immediatè immediatione excludente eſſentiam divinam, ut medium, non tamen per excluſionem omnis medii; ſpecies enim quâ Chriſtus per ſcientiam infuſam cognoſcit eſſentiam ſubſtantiæ creatæ, habet rationē medii, in quo & per quod cognoſcit proprietates quæ ab illa profluunt; unde licèt tales proprietates quidditativè, & ut ſunt in ſe, per talem ſcientiam cognoſcantur, non tamen ſunt per ſe notæ, ſicut ipſa eſſentia, ſed per aliud, nempe per eſſentiam, cujus ſunt

proprietates; alioquin per habitum ſcientiæ infuſæ Chriſtus nullum objectum ſcientificè & demonſtrativè cognoſceret, ſubindeque talis habitus non eſſet ſcientia, ſed intelligentia, ſeu habitus primorum principiorum, qui ſolùm veritates indemonſtrabiles, & medio carentes attingit.

139. Colligitur quintò, Chriſtum per ſcientiam infuſam potuiſſe intelligere ſine converſione ad phantaſmata, vel cum converſione ad illa, pro voluntatis arbitrio.

Probatur: Chriſtus habebat duplicem modum intelligendi, alterum communem Angelis & Beatis, ut comprehenſor; alterum communem hominibus, ut viator: Atqui per primum erat omninò independens à phantaſmatibus; tùm quia habebat ſpecies infuſas à Deo, ſicut Angeli; tùm etiam quia habebat dominium ſupra ſuum corpus, ut Beati: Ergo ex eo capite non debebat neceſſariò uti phantaſmatibus. Similiter ut viator habebat communem modum intelligendi cum aliis hominibus, utendo ſenſibus & phantaſmatibus: Ergo ex eo capite poterat ſe convertere ad phantaſmata, ut in ipſis rebus velut in ſpeculis & exemplis videret, quæ per ſcientiam infuſam cognoſcebat.

140. Confirmatur: Quia ſcientia per ſe infuſa, etſi ſupernaturalis ſit, fuit tamen in modo operandi proportionata naturæ humanæ, & modo naturali cognoſcendi intellectûs humani, qui eſt per diſcurſum intelligere, potuit Chriſtus illâ uti diſcurrendo, ut præcedenti corollario oſtenſum eſt: Atqui etiam modus connaturalis intelligendi animæ corpori unitæ eſt intelligere ſpeculando phantaſmata, & convertendo ſe ad illa: Ergo eâdem ratione Chriſtus potuit uti ſcientiâ infuſâ convertendo ſe ad phantaſmata. Quod ut magis percipiatur, & argumento, quod in contrarium fieri poſſet, occurratur,

141. Notandum eſt cum D. Thoma in 3. diſt. 14. qu. 1. art. 3. quæſtiunc. 3. quod *intellectus habet ſe ad phantaſmata dupliciter: Vno modo ſicut accipiens à phantaſmatibus ſcientiam, quod eſt in illis, qui nondum ſcientiam habent ſecundùm modum, qui eſt à rebus ad animam. Alio modo ſecundùm motum, qui eſt ab anima ad res, inquantùm phantaſmatibus utitur quaſi exemplis, in quibus inſpicit quod conſiderat; cujus tamen ſcientiam prius habebat in anima.* Quamvis ergo ſcientia infuſa animæ Chriſti non poſſet primo modo à phantaſmatibus dependere, cùm ab illis non poſſet ſpecies accipere, eò quòd ſpecies tali ſcientiæ deſervientes habitæ ſint per infuſionem; bene tamen ſecundò modò, potuit enim Chriſtus uti tali ſcientiâ ponendo ſpecies ſuper phantaſmata, & in ipſis phantaſmatibus objectum ſenſibile inſpiciendo, quod alias in ſeipſo poterat per tales ſpecies cognoſcere. Sicut ille qui potens aliquod objectum videre in ſeipſo, voluntariè viſum ad ſpeculum applicat, illudque in ſpeculo intuetur.

142. Colligitur ſextò, ſcientiam infuſam animæ Chriſti non fuiſſe ſemper in actuali conſideratione omnium objectorum, ad quæ poterat ſe extendere, imò nec fuiſſe neceſſariò cum cognitione actuali alicujus objecti conjunctam; quia licèt talis habitus eſſet ſupernaturalis & infuſus, fuit tamen voluntati humanæ Chriſti, quantum ad uſum ſubjectus; eo modo quo habitus charitatis, licèt ſit ſupernaturalis, ſubditur tamen noſtræ voluntati quantùm ad applicationem & uſum; unde ſicut habitu charitatis utimur quando volumus, & quantùm volumus, ita & anima Chriſti utebatur ſcientiâ infuſâ quando volebat, & per ipſam ea ſolùm objecta conſiderabat, ad quorum conſiderationem illam applicabat.

Colliges ſeptimò, ſcientiam infuſam Chriſti, eſſe quidem ſuperiorem ſcientiâ Angelorum, non ſolùm quantùm ad claritatem & certitudinem, ſed etiam quantùm ad numerum ſcitorum, cùm per eam Chriſtus cognoſcat plura myſteria gratiæ, & futura contingentia, nec non occultas cordium cogitationes, quæ Angelis non revelantur, ut conſtat ex dictis art. 4. Eſſe tamen ſcientiæ Angelicæ inferiorem, quantùm ad modum cognoſcendi qui eſt naturalis animæ humanæ, nempe modum cognoſcendi per diſcurſum, & per converſionem ad phantaſmata, ut ait S. Thomas art. 4. & quantùm ad ſpecies quibus utitur; quia, ut idem S. Doctor art. 6. docet, ſpecies animæ Chriſti infuſæ, ſunt minùs univerſales, quàm ſpecies Angelis inditæ; quia ſunt commenſuratæ intellectui humano Chriſti, qui non eſt ita perfectus ſicut intellectus angelicus. 143.

DISPVTATIO XVIII.

De ſcientia Chriſti acquiſita.

Ad quæſt. 12. D. Thomæ.

Poſtquam S. Doctor de ſcientia beata & infuſa animæ Chriſti diſſeruit, ut totum de ſcientia Chriſti Tractatum perſolvat, agit de ſcientia à Chriſto acquiſita, circa quam pauca occurrunt, articulis ſequentibus diſcutienda.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum præter ſcientiam beatam, & infuſam, conſtituenda ſit in anima Chriſti Domini ſcientia per ſe acquiſibilis?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis concluſio affirmativa ſtatuitur.

Notandum primò: quòd ſcientia per ſe acquiſibilis illa dicitur, quæ tametſi de facto à Deo aliquando infundatur (qualiter omnes ſcientias naturales fuiſſe Adamo in primo conditionis inſtanti infuſas, docet D. Thomas 1. p. qu. 94. art. 3.) per ſe tamen & connaturaliter petit noſtris actibus acquiri; & differentiam ſcientiæ infuſæ per ſe, cui vel repugnat eſſentialiter noſtris actibus acquiri, vel licèt poſſit de potentia abſoluta illis effici, per ſe tamen & connaturaliter petit per infuſionem haberi. 1.

Notandum ſecundò: hîc ſolum nos inquirere, an in Chriſto fuerit ſcientia quæ per ſe & ex natura ſua ab homine acquiſibilis eſt. Utrum verò Chriſtus eam per accidens habuerit per infuſionem, ſicut Adamus: vel illam de facto propriis actibus ſibi comparaverit, ſicut nos eam acquirimus, dicemus articulo ſequenti. His præmiſſis, pro reſolutione difficultatis propoſitæ, 2.

Dico breviter: conſtituenda eſt in anima Chriſti Domini ſcientia ex genere ſuo acquiſita. Ita communiter docent Theologi cum S. Thoma ſuprà quæſt. 9. art. 4. excepto Richardo; licèt e- 3.

nim pro oppoſita ſententia referantur Bonaventura, Scotus, Gabriel, & Durandus; illi tamen non negant dari in anima Chriſti Domini ſcientiam per ſe & ex genere ſuo acquiſibilem, ſed tantùm volunt eam de facto non fuiſſe ab illo proprijs actibus acquiſitam, ſed per accidens ipſi infuſam. Quidquid tamen ſit de hoc,

4. Probatur primò concluſio hac ratione. Oportuit ut omnis potentialitas naturalis animæ Chriſti conveniens ad actum reduceretur, ut ex ſuprà dictis patet: Sed anima Chriſti Domini eſt in potentia naturali ad ſcientiam per ſe acquiſibilem, cùm ſit ejuſdem ſpeciei cum cæteris animabus, in quibus hujuſmodi potentia invenitur: Ergo fuit ad actum redacta, & conſequenter habuit ſcientiam iſtã ex genere ſuo acquiſibilem.

5. Confirmatur: Quia anima Chriſti eſt in potentia ad ſcientiam beatam, qua intelligit modò divinò, & ad ſcientiam per ſe infuſam, qua intelligit modò Angelicò, fuerunt in ipſa ſcientia infuſa per ſe naturalis & ſupernaturalis, ut ſuprà oſtenſum eſt: Sed anima Chriſti eſt etiam in potentia ut intelligat modò humanò: Ergo in ipſa conſtituenda eſt ſcientia ex genere ſuo acquiſibilis, per quam modò humanò intelligat.

6. Confirmatur ampliùs: Anima Chriſti eſt in potentia ad intelligendum per converſionem ad ſuperiora recipiendo perfectionem ab illis, ſcilicet ſpecies impreſſas, infuſas a Deo; eſt etiam in potentia ad intelligendum per converſionem ad inferiora, nimirum per ſpecies ab illis acceptas: Sed ut prima potentia compleatur, & ad actum reducatur, ponitur in anima Chriſti ſcientia per ſe infuſa naturalis & ſupernaturalis: Ergo ut ſecunda compleatur, & ad actum reducatur, ſunt in ipſo conſtituendæ ſpecies per ſe acquiſibiles ab objectis materialibus, & conſequenter ſcientia ex genere ſuo acquiſibilis, quæ vel in his ſpeciebus conſiſtit, vel illas ſupponit.

7. Probatur ſecundò concluſio. Potentia intellectiva Chriſti non minùs perfecta fuit, quàm ejus voluntas: Sed voluntas Chriſti præter virtutes per ſe infuſas habuit etiam per ſe acquiſibiles, ut ſupra oſtenſum eſt: Ergo pariter potentia intellectiva Chriſti præter ſcientiam per ſe infuſam habuit ſcientiam per ſe acquiſibilem. Hæc concluſio magis patebit ex dicendis art. ſeq. ubi alias rationes, quas tradit S. Thomas art. 4. adducemus, & exponemus.

Diſp. 11. art. 5.

§. II.

Solvuntur objectiones.

8. OBjicies primò: Omnia quæ Chriſtus cognoſcere poteſt per ſcientiam acquiſitam, cognoſcit per infuſam, idque evidentiori & perfectiori modò: Ergo fruſtrà in eo ponitur ſcientia ex genere ſuo acquiſita.

9. Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam: ad perfectionem enim intellectûs Chriſti ſpectat non ſolùm omnia objecta cognoſcere, ſed etiam omni modò quo cognoſcibilia ſunt: undè ſicut in anima Chriſti præter ſcientiam beatam, qua res in verbo contemplatur; ponitur ſcientia infuſa, per quam illas extrà verbum cognoſcat, eò quòd utroque modo ab ea cognoſcibiles ſint; ita quia res naturales non ſolùm per ſpecies à Deo infuſas, ſed etiam per ſpecies à phantaſmatibus abſtractas cognoſci poſſunt, debet in anima Chriſti præter ſcientiam naturalem infuſam poni ſcientia ex genere ſuo acquiſibilis, quæ per ſpecies a phantaſmatibus abſtractas objecta naturalia cognoſcat; præſertim cùm modus ille cognoſcendi ſit maximè connaturalis animæ Chriſti, utpotè conjunctæ humano corpori: ut enim docet D. Thomas 1. p. qu. 89. in corp. idcircò anima rationalis unitur humano corpori, ut ex unione ad illud ſortiatur modum intelligendi per ſpecies acquiſitas, & per converſionem ad phantaſmata, qui eſt ipſi connaturalior.

Objicies ſecundò: Duæ formæ ſolo numero diſtinctæ non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubjecto: Sed ſcientia infuſa naturalis (quam fuiſſe in Chriſto diſp. præc. art. 1. docuimus) ſolo numero differre poteſt a ſcientia naturali acquiſita: Ergo primâ admiſſâ in Chriſto, ſecunda ab eo excludi debet. Major eſt certa, nam in ſententia Thomiſtarum duo accidentia ſolo numero diſtincta nequeunt in eodem ſubjecto exiſtere. Minor verò, in qua ſolùm eſt difficultas, ſic oſtenditur. Differentia ſumpta ex diverſa cauſa efficienti non eſt differentia ſpecifica, ſed tantùm numerica; ut conſtat in homine ab altero homine genito, & Adamo immediatè à Deo producto: Sed ſcientia Chriſto infuſa à primo conceptionis inſtanti, & ſcientia per ſe acquiſita diſtinguuntur ſolùm penes cauſas efficientes, quia nimirum illa immediatè à Deo fuit facta, iſta verò acquiſita proprijs actibus, ut art. ſeq. dicemus: Ergo ſolo numero diſtinguuntur. 10.

Reſpondeo negando Minorem, ad cujus probationem, diſtinguo Majorem: Differentia ſumpta ex diverſa cauſa efficiente, per accidens inſpecta ab effectibus, non eſt ſpecifica, concedo Majorem. Per ſe inſpecta ab illis, nego Majorem; & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam; quia ſcientia infuſa Chriſto per ſe reſpicit Deum ut cauſam efficientem; & ſcientia per ſe acquiſibilis per ſe reſpicit intellectum agentem ut cauſam ſpecierum, & actus intellectûs poſſibilis ut cauſam efficientem habituum; & ideò non ſolo numero, ſed ſpecie diſtinguuntur. 11.

Inſtabis, Differentia penes cauſas efficientes non poteſt eſſe prima, niſi ſolùm in formis, quæ à principio ſumunt ſpecificationem: Sed ſcientia ſive ſumpta pro habitu, ſive pro ſpeciebus, non ſpecificatur a principio: Ergo differentia ſumpta ex diverſa cauſa efficiente nequit prima eſſe inter ſcientias, ſed ut per ſe petant cauſas efficientes diverſas, debent ſupponi diſtinctæ ex diverſitate objectorum: Sed objectum ſcientiæ infuſæ animæ Chriſti idem eſt cum objectò ſcientiæ acquiſitæ, v. g. idem homo, quem Chriſtus per ſcientiam infuſam cognovit, & per ſcientiam acquiſitam: Ergo non petunt per ſe cauſas efficientes diverſas, & conſequenter non diſtinguuntur ſpecificè. 12.

Reſpondeo ex Capreolo in 3. diſt. 14. qu. unicá art. 3. ad 1. contra ſecundam concluſionem, conceſſâ primâ Conſequentiá, diſtinguendo Minorem ſubſumptam: Eſt idem utriuſque objectum, materialiter, concedo Minorem: formaliter, nego Minorem, & Conſequentiam. Nam diſtinctio formalis objectiva cum coincidentia materiali in objecto, ſufficit ad diſtinctionem ſpecierum, actuum, & habituum: licèt autem eadem natura ſpecifica v. g. lapidis, per ſpeciem infuſam & acquiſitam repræſentetur, non tamen ſub eadem ratione; nam ſpecies abſtracta à phantaſmatibus illam repræſentat per ordinem ad phantaſmata; ſpecies 13.

autem

autem infuſa ſine tali ordine; & conſequenter ſub majori immaterialitate repræſentatur per ſpeciem infuſam, quàm per ſpeciem acquiſitam; ex quo fit, quod ſpecies per ſe infuſa univerſalior ſit in repræſentando, quàm ſpecies acquiſita per ſe; illa enim nedùm repræſentat directè naturam quoad prædicata ſpecifica, ſed etiam omnia ejus individua, ſecùs autem ſpecies à phantaſmate abſtracta. Quæ ſolutio ſumitur ex D. Thoma ſuprà qu. 9. ar. 4. ad 3. ubi inter habitum ſcientiæ infuſæ, & habitum ſcientiæ acquiſitæ hoc ſtatuit diſcrimen, *quòd iſte acquiritur per comparationem humanæ mentis ad phantaſmata; ille verò eſt alterius rationis, utpotè à ſuperiori deſcendens in animam, non ſecundùm proportionem phantaſmatum.* Quibus verbis diſtinguit habitum ſcientiæ per ſe infuſæ ab habitu ſcientiæ per ſe acquiſibilis per hoc, quòd objectum ſcientiæ acquiſitæ dicit ordinem ad phantaſmata à quibus fuit abſtractum; objectum verò ſcientiæ infuſæ ſine dependentia à phantaſmatibus attingitur.

ARTICULUS II.

An Chriſtus ſcientias per ſe acquiſibiles propriis actibus ſibi comparaverit, vel eas à Deo per infuſionem receperit?

14. QUamvis apud Theologos certum & indubitatum ſit fuiſſe in Chriſto præter ſcientiam beatam & infuſam, ſcientiam per ſe & ex genere ſuo acquiſibilem, dubitatur tamen de modo, quo Chriſtus hanc ſibi comparaverit; Plures enim exiſtimant illam per accidens fuiſſe Chriſto infuſam divinitùs, ſicut & Adamo, nè aliquando caruerit notitiâ clarâ naturali plurimorum objectorum, quæ per talem ſcientiam percepit. Ita docent D. Bonaventura, Scotus, Gabriel, & Durandus art. præc. relati, eamque tenuit D. Thomas in 3. diſt. 14. qu. 3. art. 3. ut ipſemet fatetur hìc art. 2. & ſuprà qu. 9. art. 4. Ex Recentioribus verò hanc ſententiam ſequitur Suarez hìc diſp. 30. ſect. 2. aſſerens ſcientiam per ſe acquiſibilem infuſam eſſe per accidens Chriſto quantùm ad habitum & ſpecies neceſſarias ad demonſtrationem rerum faciendas, licet non quoad experimentalem cognitionem.

Probabilior tamen videtur ſententia, quam, retractatâ priori, tradit S. Doctor hìc art. 2. & ſuprà qu. 9. art. 4. ejuſque Diſcipuli communiter amplectuntur, nimirum Chriſtum prædictam ſcientiam propriis actibus ſibi comparâſſe, nè intellectus in eo maneret otioſus & fruſtraneus. Idem docent Vazquez, Beccanus, Raguſa, Theophilus Raynaudus, & alii.

§. I.

Hæc ſententia ut probabilior eligitur.

DIco igitur: Chriſtus ſcientiam per ſe acquiſibilem propriis actibus ſibi comparavit, non verò eam ſolùm à Deo per infuſionem recepit.

15. Probatur concluſio duplici ratione, quam inſinuat S. Doctor ſuprà qu. 9. art. 1. Prima ſic poteſt proponi. Si Chriſtus ſcientiam per ſe acquiſibilem propriis actibus non acquiſivit, ſed eam ſolùm per infuſionem a Deo accepit, ſequitur intellectum agentem Chriſti fuiſſe omninò otioſum & fruſtraneum: Sed hoc non eſt dicendum: Ergo nec illud. Sequela probatur: Proprium officium intellectûs agentis eſt facere ſpecies intelligibiles actu, abſtrahendo eas à phantaſmatibus, ut docent Philoſophi in libris de anima. Ergo ſi intellectus agens animæ Chriſti ſpecies aliquas non abſtraxit a phantaſmatibus, ſed omnes Chriſtus a Deo per infuſionem accepit, erit omninò otioſus & fruſtraneus; fruſtra enim eſt id, quod non habet propriam operationem, ut dicitur 2. de cœlo textu 17. cùm unumquodque ſit propter ſuam operationem.

16. Hæc ratio non ſolùm probat fuiſſe in anima Chriſti ſpecies propriis actibus comparatas, ſed etiam ipſum habitum ſcientiæ; tùm quia in probabili ſententia non eſt quid diſtinctum ab ipſis ſpeciebus; tùm quia licet admittatur illum eſſe quandam realitatem ab ipſis ſpeciebus diſtinctam, tamen eadem videtur eſſe ratio de illa, ac de ſpeciebus, eò quòd illa detur ad uſum talium ſpecierum, & quia connaturalis modus acquirendi habitum ſcientiæ eſt mediantibus ſpeciebus, eò quòd habitus ille ſit lumen quoddam intellectuale acceptum & derivatum ab objectis: objecta autem ſenſibilia in ſe actu non habent vim producendi habitum intelligibilem, quouſque mediantibus ſpeciebus abſtractis fiant actu intelligibilia, & ſic ab illis educi poſſit virtus, quæ eſt lumen intelligibile tenens ſe ex parte intellectûs.

17. Secunda ratio D. Thomæ ad hanc formam reducitur, Chriſto non ſolùm ſunt tribuendæ omnes ſcientiæ, ſed etiam quælibet illarum ſecundùm proprium & connaturalem modum habendi illam; ſic enim non ſolum eſt perfectus per diverſas ſcientias atque perfectiones, verùm etiam & diverſis modis. Sicut ergo Chriſtus habuit ſcientiam beatam ſecundùm proprium modum illius, ſcilicet permanenter, & non tantùm tranſeunter, ut aliqui in via habuerunt; & ſicut habuit ſcientiam per ſe infuſam ſecundùm modum proprium illius, ſcilicet per infuſionem: ita ſcientiam humanam, ſeu naturâ ſuâ acquiſibilem, habere debuit modò humanò, ſcilicet per acquiſitionem, non verò eam ſolùm per infuſionem à Deo recipere.

18. Addo quòd, cùm Chriſtus ad paupertatem noſtram ultrò ac volens ſe dimiſerit, omnia quoque nobis connaturalia, quæ ſtatum ejus non dedecerent, admiſit: Sed connaturalis homini acquirendæ ſcientiæ naturalis modus eſt per actus proprios, & per abſtractionem ſpecierum à phantaſmatibus eam ſibi comparare: Ergo Chriſtus hoc etiam modo ſcientias per ſe acquiſibiles ſibi comparavit, atque ita verè in eis profecit, quod voluiſſe S. Lucam, cùm dixit Chriſtum profeciſſe ſapientiâ & ætate, docet S. Ambroſius lib. de Incarnationis Dominicæ ſacramento cap. 7. his verbis: *Quomodo proficiebat ſapientia Dei* (*doceat te ordo verborum Profectus ætatis, & profectus ſapientiæ, ſed humanæ eſt. Id eò ætatem ante præmiſit* (ſic enim ipſe legit) *Jeſus proficiebat ætate & ſapientiâ*, non ut cum Hieronymo Vulgata vertit, *ſapientiâ & ætate*) *ut ſecundùm hominem crederes dictum; ætas enim non divinitatis, ſed corporis eſt: ergo ſi proficiebat ætate hominis, proficiebat ſapientiâ hominis.* Idem ſentit ſanctus Thomas hìc art. 2. ad 1. ubi ſic habet: *Tàm ſcientia infuſa animæ Chriſti, quàm ſcientia beata fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui poteſt ſimul totum operari, & ita in neutra ſcientia Chriſtus profecit, ſed à principio eam perfectam habuit. Sed ſcientia acquiſita cauſatur ab intellectu agente, qui non ſimul totum operatur, ſed ſucceſſive. Et ideò*

ſecundùm

ſecundùm hanc ſcientiam Chriſtus non à principio ſcivit omnia, ſed paulatim, & poſt aliquod tempus, ſcilicet in perfecta ætate. Quod patet ex hoc quod Evangeliſta ſimul dicit eum profeciſſe ſcientiâ & ætate.

Eandem explicationem innuit Auguſtinus lib. 3. contra Maximin. cap. 23. his verbis: *Legimus quidem quod Ieſus proficiebat ætate & ſapientiâ, & gratia Dei erat in illo: Secundùm formam hominis, quam pro nobis accepit ex nobis, non ſecundùm formam Dei, in qua non alienũ arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo. Veruntamen etiam in ipſa forma hominis legimus eum ætate & ſapientiâ profeciſſe; non tamen, ut ex non bono bonus fieret credendo meruiſſe.* Beda etiam, citatus à Gloſſa in eundem Lucæ 2. locum, ſic ait: *Sicut eſt carnis ætate proficere, ſic eſt animæ rationalis ſapientiâ & gratiâ proficere. Non quòd hoc eguerit ſuſceptor Deus, præſertim cùm ſuprà plenus fuiſſe ſapientiâ deſcribitur; ſed quia hoc pro remedio noſtræ ſalutis ſuſcipere elegit, ut cùm caro & anima rationalis à Deo ſuſcipitur, utraque pariter ſalvetur.*

§. II.

Salvuntur objectiones.

19 Contra præcedentem concluſionem plures ſolent fieri inſtantiæ, quas breviter hic proponemus ac diluemus. In primis objicitur: Primo parenti à principio infuſæ fuerunt per accidens ſcientiæ omnes naturales, quia fuit doctor humani generis, ut docet S. Thomas 1. part. quæſt. 94. art. 3. & probat duplici ratione, quam in Tractatu de homine & variis ſtatibus naturæ humanæ, expoſuimus: Sed etiam Chriſtus Dominus fuit Doctor & Præceptor totius generis humani, dicitur enim Iſaiæ 30. *Et non faciet avolare à te doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.* Et cap. 55. *Ecce teſtem populis dedi eum, ac præceptorem Gentibus*: Ergo etiam Chriſto fuerunt infuſæ per accidens omnes ſcientiæ naturales.

Diſp. 2. art. 2.

20 Secundò, Chriſtum nulla decuit ignorantia, aut privatio ſcientiæ naturaliter debitæ, etiam pro breviſſimo tempore: At ſi ab initio conceptionis, non habuiſſet ſcientias omnes naturales per infuſionem à Deo, ſed eas paulatim propriis actibus ſibi comparaſſet, habuiſſet per aliquod tempus imperfectionem ignorantiæ in ipſa naturali ſcientia, & privationem illius: Ergo idem quod priùs.

21 Tertiò, Decebat Chriſtum ſemper fuiſſe plenum ſcientiâ, juxta illud Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis*: At ſi non habuiſſet per infuſionem in primo inſtanti ſuæ conceptionis, ſcientias omnes naturales per accidens infuſas, non ſemper fuiſſet plenus ſcientiâ & veritate: Ergo illas hoc modo recepit à Deo, non verò propriis actibus acquiſivit.

22 Quartò, Chriſtus Dominus per ſcientiam naturalem cognoſcebat ſubſtantias ſeparatas, & ſubſtantiam animæ ſuæ, eo modo quo anima ſeparata ſeipſam cognoſcit: At hæc non potuit cognoſcere per ſpecies à phantaſmatibus abſtractas, cùm ſpecies illæ, utpote per ſenſus acceptæ, non habeant vim repræſentandi perfectè ſubſtantiam ullam ſpiritualem, & incorpoream: Ergo illa cognovit per ſpecies infuſas à Deo. Quod ſi habuit ſpecies infuſas reſpectu ſubſtantiarum immaterialium, cur non etiam reſpectu rerum materialium? De utriſque enim videtur eſſe eadem ratio.

23 Quintò, Si ſcientia naturalis Chriſti, non fuit ei per accidens infuſa, ſed propriis actibus, ſeu miniſterio ſenſuum, & per abſtractionem intellectûs agentis à phantaſmatibus acquiſita, fuit valde diminuta & imperfecta, & inferior ad ſcientiam Adami: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela probatur: Plura ſunt objecta naturalia quæ à ſenſibus hominum ſunt remotiſſima, ut omnes ſpecies piſcium qui ſunt in profundo maris, omnia quæ generantur intra viſcera terræ, vel quæ in aëre fiunt intra vel extra nubes, omnes ſtellæ cœli, & ſimilia: quomodo ergo illa fuerunt ſenſibus Chriſti objecta, ut proprias eorum ſpecies & cognitionem hauriret? Nam quod miniſterio Angelorum non fuerint adducta ſenſibiliter ad Chriſtum, vel Chriſtus ad illa, manifeſtum videtur; quomodo enim omnes ſtellæ cœli, omnes piſces maris, omnia terræ metalla, ad Chriſtum potuerunt adduci, & ei repræſentari? Vel quomodo ipſe Chriſtus ad omnia profunda maris & terræ, & ad cœli immenſitatem, miniſterio Angelorum adduci potuit, ut illa omnia objecta perluſtraret, & illorum ſpecies per ſenſus hauriret? Hæc ſanè videntur fictitia, & miraculis ſuperfluis plena. Ergo ſi ſcientia naturalis Chriſti non fuit ei per accidens infuſa, ſed per ſpecies miniſterio ſenſuum acceptas comparata, fuit valde imperfecta limitata, nec ſe extendit ad omnia individua & objecta naturalia quæ in rerum natura exiſtunt.

Sextò, non decuit Chriſtum acquirere ſcientiam per diſciplinam ab alio homine, ſive Angelo docente: Ergo neque ab ipſis rebus ſpecies abſtrahendo, quia ſic addiſceret à rebus, & penderet ab illis, ut diſcipulus à magiſtro. 24

Septimò, Chriſtus habuit virtutes morales per accidens infuſas à Deo in primo inſtanti conceptionis, ut ſuprà docuimus: Ergo idem dicendum eſt de virtutibus intellectualibus, præſertim de ipſo habitu ſcientiæ naturalis. Conſequentia videtur legitima, tum ex paritate rationis; tum etiam quia carentia ſcientiarum naturalium ad tempus, non minùs videtur derogare perfectioni animæ Chriſti, quàm carẽtia virtutum moraliũ. 25

Diſp. 12. art. 4.

Denique Si Chriſtus propriis actibus ſibi debuerit comparare ſcientiam per ſe acquiſibilem, maximè quia aliàs inde ſequeretur quod intellectus agens eſſet fruſtra in ejus anima, eò quòd careret propriâ operatione, quæ eſt abſtrahere ſpecies intelligibiles à phantaſmatibus, ut diſcurrit Divus Thomas hic art. 2. & ſuprà quæſt. 9. art. 4. Sed hæc ratio non videtur efficax: Ergo ruit præcipuum fundamentum noſtræ ſententiæ. Minor probatur: Tum quia intellectus agens fuit in Adamo, & in Beatis remanet, & tamen non fruſtra, licèt non abſtrahat ſpecies à phantaſmatibus; ſicut etiam nutritiva non eſt fruſtra in Beatis, licèt non reducatur in actum. Tum etiam, quia officium intellectûs agentis non eſt ſolùm abſtrahere ſpecies à phantaſmatibus, ſed etiam illuſtrare principia, ut illis utatur intellectus; & ita licèt non ſervierit in Chriſto pro primo officio abſtrahendi ſpecies à phantaſmatibus, potuit ſervire pro ſecundo, nimirum pro illuſtratione principiorum. 26

Hæc ſunt præcipua adverſæ ſententiæ fundamenta, quæ (ut conſideranti patebit) ſolùm probant Chriſtum per ſcientiam aliquam infuſam, res omnes naturales à principio cõceptionis cognoviſſe; unde nõ militant contra noſtram ſententiam, quæ id nõ negat, ſed duplicem in Chriſto ſcientiam infuſam admittit; unam naturalẽ, per quam objecta naturalia per ſpecies à Deo infuſas, 27

mūdis, modo angelico agnoſcit; aliam ſupernaturalem qua non ſolùm res naturales, ſed etiam entia ſupernaturalia, cogitationes cordiū, futura contingentia, & myſteria gratiæ, ipſumque ineffabile Trinitatis myſterium, extra verbum contemplatur, ut diſputatione præcedenti fusè declaravimus. Addimus tamen, præter duplicem illam ſcientiam infuſam, admittendam eſſe in Chriſto aliam ſcientiam naturalem, quam per actus proprios, ſeu per abſtractionem ſpecierum a phantaſmatibus acquiſivit; tum ne intellectus agens fruſtra in eo ponatur, tum etiā ut objecta naturalia cognoſcat omnibus modis quibus cognoſcibilia ſunt, omniſque potentialitas tum naturalis tum obedientialis animæ ejus expleatur, ut ſupra oſtenſum eſt. Unde

28 Ad primum dicendum primò, Chriſtum non minùs quàm Adamum à principio conceptionis momento res omnes naturales per ſcientiam infuſam cognoviſſe, ſubindeque illi non fuiſſe in ſcientia vel modo cognoſcendi objecta naturalia inferiorem; ſed præter infuſam rerum omniū naturaliū notitiam, quam à principio conceptionis habuit, aliam ſucceſſu temporis per experientiā, & abſtractionem ſpecierū à phantaſmatibus ſibi comparaſſe. Sed abſtrahendo à tali ſententia,

29 Secundò reſpondeo, conveniens fuiſſe quod ſcientiæ omnes per ſe acquiſibiles infunderentur Adamo, non verò Chriſto, ob triplicem rationem. In primis enim, cùm Adam fuerit conditus à Deo in ætate perfecta, ut caput & doctor generis humani, atque omnium rerum Dominus, conveniens fuit ut ſtatim haberet illas ſcientias, quæ in homine illius ætatis eſſent neceſſariæ ad illa munia exercenda: Chriſtus autem, licet ſit caput & doctor totius Eccleſiæ, atque omnium Dominus; quia tamen genitus fuit in ætate infantili, ita ut non ſtatim ut vir perfectus in hoc mundo converſaretur, non opus fuit ut ſcientiam ſuâpte naturâ acquiſibilem, per infuſionem ab initio reciperet, ſed paulatim ut cæteri homines per ſenſus eam ſibi cōparare debuit.

30 Secundò, Adam datus eſt doctor toti generi humano in naturalibus, & ideò oportuit quòd à principio ſuæ productionis haberet omnes ſcientias naturales, ſicut & quod ſtatim eſſet perfectus homo, quantùm ad corporis quantitatem & diſpoſitionem: At Chriſtus datus fuit doctor myſteriorum gratiæ, non rerum naturalium; dicit enim Apoſtolus 1. Corinth. 15. *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis*: & ipſa veritas ait Joan. 3. *Qui de terra eſt, de terra loquitur; qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt, & quod vidit & audivit, hoc teſtatur*: & ideò oportuit ut Chriſtus ſtatim haberet ſcientiam infuſam myſteriorum gratiæ, non verò ſcientiam per ſe acquiſibilem rerum naturalium, ſicut neque perfectam corporis quantitatem.

31 Tertiò, Adamus viſione beatificâ carebat, & mox a creatione privandus erat ſcientiâ per ſe infuſâ; unde conveniens fuit, ut ſtatim ab initio naturalem ſcientiam infuſam per accidens reciperet, non modò juxta menſuram proportionatam ætati in qua a Deo conditus eſt, ſed etiam quantùm ferebat neceſſitas, quâ & ipſe & omnes ejus poſteri laboraſſent, niſi in eo Dei beneficio liberaliter fuiſſet præventus. At in Chriſto nulla talis viguit neceſſitas, & affulgens ei ſcientia infuſa atque beata, abundè ſupplere potuit omnem uſum ſcientiæ naturalis infuſæ per accidens.

Ad ſecundùm, conceſſa Majori, nego Minorem, Tum quia Chriſtus ab initio conceptionis per ſcientiam per ſe infuſam omnia objecta naturalia cognovit, ut diſp. præcedenti art. 2. oſtenſum eſt. Tum etiam, quia carentia ſcientiæ per ſe acquiſibilis pro aliquo tempore, in Chriſto non erat ignorantia privativa, ſed negativa; quia pro eo tempore non erat ei debita illa ſcientia, ſuppoſitâ aſſumptione naturæ in ſtatu infantili; ſicut nec erat imperfectio quod in ætate infantili careret loquelâ, quia permittebat agere naturæ quod cujuſque ſtatûs proprium eſt; & ſicut, in ſententia Suaris, caruit ab initio experimentali cognitione, & tamen talis carentia non erat ignorantia privativa, ſed negativa tantum. 32

Ad tertium dicendum, Chriſtum ſemper fuiſſe plenum ſcientiâ beatâ, & infuſâ, at non ſcientiâ acquiſitâ, ob rationes probando concluſionem adductas; unde D. Thomas hic art. 2. ad 3, ait quod *ſecundùm hanc ſcientiam Chriſtus à principio non ſcivit omnia, ſed paulatim & poſt aliquod tempus, ſcilicet in perfecta ætate: quod patet ex hoc quod Evangeliſta ſimul dicit cū profeciſſe ſcientiâ & ætate.* 33

Ad quartum, nego majorem, licet enim Chriſtus per ſcientiam per ſe infuſam ſubſtantias ſeparatas, & ſubſtantiam animæ ſuæ cognoſceret, non tamen per ſcientiam per ſe acquiſitam, ut docet S. Thomas hic art. 1. ad 3. his verbis: *Secundùm iſtam ſcientiam anima Chriſti non ſimpliciter cognovit omnia, ſed illa omnia quæ per lumen intellectus agentis ſunt cognoſcibilia: unde per hanc ſcientiam non cognovit eſſentiam ſubſtantiarum ſeparatarum, nec etiam ſingularia præterita, præſentia, & futura, quæ tamen cognovit per ſcientiam inditam.* 34

Ad quintum, nego ſequelam Majoris, ad cujus probationem dicendum quod quamvis Chriſtus non habuerit ſpecies omnium objectorum naturalium, ejus tamen ſcientia acquiſita non fuit imperfecta & diminuta, ac ſcientiæ Adami inferior, quia per ſpecies acquiſitas immediatè, ab aliquibus ſenſibilibus, efficaciter potuit formare, & colligere alias, propter excellentiſſimam vim ingenii in quo excedit omnes homines, & ipſum etiam Adamum. Unde S. Thomas hîc art. 1 ad 2. ait, *Quod licèt non fuerint Chriſti ſenſibus ſubjecta omnia ſenſibilia, fuerunt tamen ſubjecta ſenſibus ejus aliqua ſenſibilia, ex quibus propter excellentiſſimam vim rationis ejus potuit in aliorum notitiam devenire.* 35

Addo quod, ut Chriſtus ab objectis hauriret ſpecies quæ magis neceſſariæ erant ad formandas ſcientias, potuit uti miniſterio Angelorum, ut ſibi adducerent ad ſenſus illa objecta quæ judicabat eſſe magis convenientia ad accipiendas ſpecies pro perfectione ſcientiarum, ut docet Cajetanus hîc articulo primo. Nec eſt miraculum ſine fundamento: nam ſicut corpori miniſtraverunt Angeli, adducendo cibos in deſerto; & ſicut Angelorum miniſterio, primo homini adducta ſunt omnia animalia, ut ipſis nomina imponeret: ita animæ Chriſti Angeli miniſtrare potuerunt, non quidem adducendo omnia ſenſibilia, ſed ea quæ Chriſtus judicavit expedire, ut haberet ſcientiam perfectam, & Adami ſcientiæ non inferiorem. 36

Ad ſextum, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam, nobilius enim eſt accipere ſcientiam a ſenſibilibus, quàm ab homine docente; cujus optimam rationem aſſignat S. Thomas hîc art. 3. ad 2. his verbis: *Ille qui addiſcit ab homine, non accipit immediatè ſcientiam à ſpeciebus intelligibili-* 37

bus

bus quæ ſunt in mente ipſius, ſed mediantibus vocibus ſenſibilibus tanquam ſignis, intelligibilium conceptionum: ſicut autem voces ab homine formatæ, ſunt ſigna intellectualis ſcientiæ ipſius; ita creaturæ à Deo conditæ, ſunt ſigna ſapientiæ ejus. Unde dicitur Eccleſ. 1. quod Deus effudit ſapientiam ſuper omnia opera ſua. Sicut igitur dignius eſt doceri à Deo, quàm ab homine, ita dignius eſt accipere ſcientiam per ſenſibiles creaturas, quàm per hominis doctrinam. Addo quod, licèt Chriſtus hauriret ſpecies à rebus, non tamen propriè addiſcebat ab illis, quia acquirendo ſpecies à rebus, ipſe ſe dirigebat, & ordinabat ſpecies quas accipiebat, ut rectè obſervat Joannes à S. Thoma hic diſp. 11. art. 3. in ſolutione objectorum contra ſecundam difficultatem.

38 Ad ſeptimum, conceſſo Antecedente, nego conſequentiam, & paritatem, ob duplicem rationem diſcriminis quæ inter ſcientias & virtutes morales reperitur, ut ſuprà diſp. 12. art. 4. §. 2. declaravimus.

39 Ad ultimum, conceſſa Majori, nego Minorem, ad cujus primam probationem dicendum quod non ſemper ex carentia propriæ operationis alicujus potentiæ, rectè deducitur eam eſſe fruſtra in ſuo ſubjecto, ut patet in inſtantiis adductis in argumento, ſed ex carentia operationis pro ſtatu & tempore quo debetur: in Adamo autem pro ſtatu primæ creationis in quo creatus eſt perfectus, tam ſecundùm animam, quàm ſecundùm corpus, non erat debitum habendi hunc actum intellectûs agentis quo creſcit & perficitur intellectus in ſcientia, nimirum abſtractionem ſpecierum à phantaſmatibus; unde licet tali operatione caruerit, non fuit in eo fruſtra intellectus agens. Quâ etiam ratione in Beatis, quia non ſunt in ſtatu acquirendi ſcientiam, non eſt fruſtra intellectus agens, ſicut neque augmentativa & nutritiva facultas, licèt careant illis actibus quos hic habuerunt, & in illo ſtatu non debentur.

Ad ſecundam probationem reſpondetur quod licèt officium intellectûs agentis non ſolùm ſit abſtrahere ſpecies, ſed illuſtrare principia; quia tamen abſtractio ſpecierum à phantaſmatibus eſt prima & principalior ejus operatio, rectè infert S. Thomas, quod ille eſſet fruſtra in Chriſto, ſi eâ careret, quamvis haberet aliam operationem ſecundariam: etenim potentiæ ſicut & habitus ponuntur propter primariam & principalem operationem, ad quam per ſe primò ordinantur, quâ deficiente, ponuntur fruſtra. Unde idem S. Doctor ſupra quæſt. 7. art. 4. docet in anima Chriſti non fuiſſe virtutem ſpei, quia non potuit in illo habere actum ad quem per ſe primò ordinatur: nam à principio habuit beatitudinem animæ, ad quam ſpectandam ponitur principaliter virtus ſpei.

§. III.

Corollarium notatu dignum.

40 EX dictis colligitur triplicem eſſe modum intelligendi in anima Chriſti, omnino diverſum, triplici ejus ſcientiæ correſpondentem: nempe modum intelligendi per eſſentiam divinam gerentem vices ſpeciei intelligibilis, qui competit ſcientiæ beatæ: modum cognoſcendi per ſpecies à Deo inditas, qui convenit ſcientiæ infuſæ; & denique modum intelligendi per ſpecies à phantaſmatibus abſtractas, qui proprius eſt ſcientiæ acquiſitæ. Primus intelligendi modus eſt divinus, cùm Deo proprium ſit, omnia per ſuam eſſentiam ut ſpeciem intelligibilem cognoſcere. Secundus angelicus; cùm Angeli non intelligant per ſpecies à rebus acceptas, ſed immediatè à Deo inditas. Tertius eſt humanus, idcircò enim anima rationalis unitur humano corpori, ut ex unione ad illud ſortiatur modum intelligendi per ſpecies acquiſitas, & per converſionem ad phantaſmata, ut docet S. Doctor 1. parte quæſt. 89. art. 1.

Quærit D. Thomas hic art. 4. utrum Chriſtus aliquid acceperit ſeu didicerit ab Angelis? Et reſpondet negativè: quia (inquit) anima humana, utpote media inter ſubſtantias ſpirituales & res corporeas, duobus modis nata eſt perfici, ſcilicet vel per ſcientiam acquiſitam acceptam ex rebus ſenſibilibus, vel per ſcientiam inditam ſeu impreſſam ab agente ſuperiori: At Chriſti anima neutram ſcientiam habuit dependenter ab Angelis; non quidem acquiſitam, quia illam habuit per ſolum lumen intellectûs agentis; neque inditam, quia hanc immediatè accepit à Deo, ſicut enim ſupra communem modum creaturæ, anima illa unita eſt Verbo in unitate perſonæ, ita ſupra communem modum hominum, immediatè ab ipſo Verbo repleta eſt ſcientiâ & gratiâ: Ergo &c. 41

Dices, Si Chriſtus nihil didicit ab Angelis, quomodo intelligi & explicari debet id quod dicitur Lucæ 22. ipſum confortatum fuiſſe ab Angelo, inſtante paſſione ſuâ? Talis enim confortatio non videtur aliter fieri potuiſſe, quam proponendo ipſi rationes quæ dolorem ejus lenire poſſent, quod eſt Chriſtum fuiſſe edoctum & illuminatum ab Angelo. 42

Reſpondeo ex D. Thoma in 3. diſt. 14. quæſt. 1. art. 3. quæſtiunc. 6. ad 2. quod Chriſtus non fuit conformatus ab Angelo, per inſtructionem, vel illuminationem, ſed quaſi per ſocietatem & compaſſionem, eoque modo quo ex præſentia & colloquio amicorum & familiarium homo naturaliter confortatur in triſtitiis & afflictionibus: unde Pſalmo 68. Propheta in perſona Chriſti conqueritur, quod nullum inveniat amicum qui ſibi condoleat & compatiatur: *Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit; conſolantem me quæſivi & non inveni.* Ipſa ergo ſimultas & ſocietas Angeli compatientis, & eaodem triſtitiam oſtendentis, fuit genus quoddam confortationis & ſolatii.

Denique, cùm revera corpus Chriſti eſſet fatigatum & debilitatum, ac ſanguine madens, Angelus confortavit ipſum, vel ſanguinem abluendo, vel aliquo ſenſibili modo fovendo corpus, ut aſſerit Cajetanus hic in commentario articuli 4. eſtque valde rationi conſonum; nam licèt Chriſtus per ſeipſum hoc facere poſſet, ad oſtendendam tamen veritatem carnis, voluit externo miniſterio uti, ſicut etiam à Matre nutriri, geſtari, & involvi.

Addunt aliqui, Angelum confortaſſe Chriſtum, proponendo ei rationes quibus mitigari poſſet ejus triſtitia, cujuſmodi ſunt illæ quæ habentur Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit & ſaturabitur,* &c. Non quòd Chriſtus has rationes ignoraret, aut illas per ſe conſiderare non poſſet, aut non conſideraret; ſed quia ita per rationem ſuperiorem illas conſiderabat, ut nullum inde ſolatium, in portionem inferiorem derivari permitteret, ut eleganter declarat D. Bernardus ſerm. 1. de S. Andrea.

DISPVTATIO XIX.

De potentia animæ Chriſti.

Ad Quæſtionem 13. D. Thomæ.

POſtquam egit S. Doctor de gratia atque ſcientia animæ Chriſti, a quæſt. 7. uſque ad 12. Tractat. quæſt. 13. de alia perfectione ipſius, ſcilicet de potentia ſeu virtute activa quam habuit, præſertim quoad ſupernaturales actiones, de qua etiam nos articulis ſequentibus diſſeremus.

ARTICULUS PRIMUS.

Varij errores circa potentiam Chriſti referuntur ac refelluntur.

1 CIrca potentiam Chriſti varia fuerunt Judæorum, Ethnicorum, & Hæreticorum deliria. In primis enim quidam Judæi & Ethnici, Chriſti miracula ſupernaturaliter edita, retulerunt ad magicam pronunciationem nominis Dei; ut referunt Epiphanius hæreſi 30. Ludovicus Vives lib. 3. de verit. fidei cap. 11. & Arnobius lib. 1. num. 27. ubi Ethnicos de Chriſto ſic loquentes inducit: *Magus fuit, clandeſtinis artibus omnia illa perfecit: Ægyptiorum ex adytis, Angelorum potentium nomina, & remotas furatus eſt diſciplinas.* Quaſi verò Dæmones & artes magicæ poſſint mortuos ſemiputridos & fœtentes, ut Lazarum, repente ſuſcitare, & cœcos a nativitate illuminare, aliaque ſimilia patrare miracula. Addo quod, nulla major virtus hucuſque Chriſti miraculis ſe oppoſuit, cùm tamen Deus ſoleat, & ad ejus providentiam pertineat, falſa miracula cùm fiunt, veris refutare ac vincere, ut patet in Magis Pharaonis ſuperatis à Moyſe, Exodi 7. & 8. Efficax etiam ad hanc calumniam confutandam argumentum deſumi poteſt ex eo, quod magia per Chriſti doctrinam paſſa excidium, non poſſit fingi ab eo adhibita ad edenda opera extraordinaria & miraculoſa quæ fecit.

2 Secundo nefarii quidam Apoſtatæ, ut teſtatur Michael Medina, lib. 2. de recta fide in Deum cap 7. Chriſti miracula tribuerunt corporis ejus temperamento, quod optimum fuiſſe dicebant, & ad pondus, ſive ad juſtitiam, ratione cujus poterat virtute naturali ſuper aquas incedere, & in quovis elemento ſe collocare, claudos erigere, leproſos mundare, cœcos illuminare, & omnibus rebus imperare: nam ſicut homo (inquiebant) imperat cæteris animalibus, eò quòd illis præſtet temperamenti bonitate; ſic quia Chriſtus omnibus rebus præſtitit temperamenti perfectione, potuit illis omnibus imperare & dominari, ſubindeque vera miracula edere.

3 Verùm hic error, merum delirium ac dementia eſt: quomodo enim potuit Chriſtus vi temperamenti imperare Dæmonibus, qui puri ſpiritus ſunt, & quibus ratione temperamenti non præcellebat? Quâ etiam ratione potuit corpus grave ſiſtere ſuper aquas leviores humano corpore, quantumvis optimè temperato? Quomodo tandem vi ejuſdem temperamenti potuit ægrotos etiam abſentes (ut Reguli filium, & Centurionis ſervum) confeſtim ſanare, & quod mirabilius eſt, ſolo imperio mortuos ſuſcitare, abſentia cognoſcere, futura libera prædicere, & cordis ſecreta revelare?

4 Ab hac dementia parùm diſtat error ſtolidus Avicennæ, miracula Chriſti tribuentis virtuti & efficaciæ imaginationis: imaginatio enim æquè impotens eſt ad illa præſtanda, quam temperamenti bonitas & perfectio, ut de ſe manifeſtum eſt.

5 Tertiò non minùs delirabant hæretici illi, quos Lucas Tudenſis lib. 3. contra Albigenſes cap. 2. affirmaſſe refert, Chriſti miracula quæ Evangeliſtæ referunt, fuiſſe duntaxat myſtica: verbi gratiâ dicunt eſſe, Chriſtum illuminaſſe cæcos, quia ſpiritualem cæcitatem depulit, & mortuos ſuſcitaſſe, quia vitam ſpiritualem reſtituit. Hoc enim eſt manifeſta dementia, cùm Evangelium tam clarè prodat edita eſſe à Chriſto eximia opera, non myſticè tantum, ſed etiam reipſa, ut ſonant verba. Fateor tamen, externa Chriſti opera, & mirabiles ægrorum curationes, fuiſſe ſigna & figuras internarum curationum animæ, ut rectè obſervarunt Athanaſius homil. 9. in illud, *Ite in caſtellum*, Origenes homil. 6. in Iſaiam, & Auguſtinus ſermone 44. de verbis Domini, his verbis: *Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ea quæ faciebat corporaliter, etiam ſpiritualiter volebat intelligi: neque enim tantùm miracula propter miracula faciebat; ſed ut illa quæ faciebat, mira eſſent videntibus, vera eſſent intelligentibus.* Ex quo idem S. Doctor Tract. 24. in Joan. infert opera miraculoſa Chriſti Domini, non ſolùm fuiſſe opera, ſed etiam quodammodo verba, quia erant ſigna inviſibilium ſanationum, & ſymbola mirabilium intelligibilium. Verba ejus ſunt: *Ea quæ fecit Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſtupenda atque miranda, & opera, & verba ſunt: opera, quia facta ſunt: verba, quia ſigna ſunt.*

6 Demum Hæretici quidam, qui ex Lutheranorum grege, ſæculo præcedenti orti ſunt, & nomine deſumpto à ſua hæreſi, *Vbiquiſtæ* appellati, affirmarunt animam Chriſti, & totam ejus humanitatem, taliter eſſe Verbo unitam, ut eſſet ubique ſicut ipſa divinitas, & ſimiliter æterna, ac omnipotens; unde exiſtimarunt, potentiam executivam animæ Chriſti, non eſſe quid creatum, ſed ipſam Dei omnipotentiam, formaliter communicatam Chriſto ut homini; ita ut Chriſtus, non modò ut Deus, ſed etiam ut homo, ſit omnipotens.

7 Hic error in primis manifeſtè repugnat variis Scripturæ locis, quibus aſſeritur, Chriſtum non fuiſſe ubique, ſed de uno in alium locum tranſmigraſſe, Joan. 12. *Gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi.* Quæ verba expendens Andreas Cretenſis, oratione in quatriduanum Lazarum, ita diſſerit: *Non erat ibi, quippe ſecundùm id quod extrinſecùs apparebat, non aderat. Corpus enim, quod terſariam dimetimur, natura hoc habet, ut circumſcribatur, & de loco in locum motionem capiat; hujuſmodi enim illius eſt natura.* Similiter Chryſologus ſerm. 63. qui eſt de ſuſcitatione Lazari, de iiſdem Chriſti verbis agens, ſubdit: *Et erat locus, ubi non erat Chriſtus? Et quomodo non erat ibi, unde mortuum Lazarum Diſcipulis nunciabat? Fratres, erat ibi Chriſtus Deus; ſed ibi non erat homo Chriſtus.* Item eodem cap. 12. Joannis verſu 21. Martha ait ad Chriſtum: *Domine ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus.* De quibus verbis agens Chryſoſtomus, oratione in quatridua-

triduanum Lazarum, hæc ſcribit: *Infirma es ô mulier. Neſcis modò mulier, Chriſtum etiam corpore minimè præſentem, divinitatis adeſſe potentiâ, Sed præſentiâ corporis vim Præceptoris metitur.* Ergo ex Scriptura & Patribus, Chriſtus dum in terris degeret, corporali præſentiâ, non erat ubique, ſicut Ubiquiſtæ aſſerebant.

8 Quod verò Chriſti humanitas ex unione ad Verbum non fuerit facta omnipotens, ut illi etiam affirmabant, hoc diſcurſu Theologico convincitur. Solus Deus omnipotens eſſe poteſt: Sed Chriſti humanitas Verbo hypoſtaticè unita, ita diſtincta à divinitate permanſit, ut Dea effecta non fuerit: Ergo ex vi talis unionis, nec eſt, nec dici poteſt omnipotens ſimpliciter. Minor eſt de fide, Major verò oſtenditur primò ratione D. Thomæ, hic art. 1. Cùm unumquodque agat, ſecundùm quòd eſt in actu, & in actu conſtituatur per formam, quæ vel ſit natura rei, vel naturam conſtituat, & omnipotentia divina ſit potentia quâ Deus res ad extra producit, eſt proprietas conſequens naturam divinam: Sed proprietas naturam aliquam conſequens, convenire nequit niſi illi cui convenit talis natura: Ergo omnipotentia ſimpliciter, ſolùm ei poteſt convenire, cui convenit eſſe Deum, & conſequenter ſolus Deus eſt omnipotens.

Secundò, Omnipotentia habet pro termino
9 vel objecto id quod contradictionem non implicat, ut docet D. Thomas 1. part. quæſt. 25. art. 3. cùm autem terminus potentiæ factivæ debeat contineri in ſubjecto eminenter, vel formaliter, ſolus ille omnipotens eſſe poteſt, in quo omne quod non implicat fieri, aliquo ex his modis continetur: Sed ſoli Deo poteſt hujuſmodi continentia competere, cùm ipſe ſolus habeat eſſe illimitatum, & infinitum; Ergo ſoli Deo convenit omnipotentia ſimpliciter.

10 Tertiò, De ratione omnipotentis ſimpliciter eſt independentia ab alio agente priori, & carentia ſubordinationis in agendo: Sed ſolus Deus poteſt hujuſmodi independentiâ & carentiâ ſubordinationis gaudere, cùm omne quod Deus non eſt, a Deo in agendo ut à prima cauſa dependeat, ſicut dependet in eſſendo: Ergo ſolus Deus poteſt eſſe omnipotens.

11 Denique, Ab omnipotente ſimpliciter dependet in fieri & conſervari omne ens creatum exiſtens: Sed à ſolo Deo poteſt omne ens creatum dependere in fieri & conſervari, cùm nullum ſit ens creatum, quod ſaltem in primo fieri poſſit dependere à ſeipſo: Ergo ſoli Deo convenit eſſe omnipotentem ſimpliciter.

Nec obſtant verba illa Matthæi ultimo: *Da-*
12 *ta eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*, quæ de Chriſto ut homine intelligunt plures ex Sanctis Patribus, quos refert S. Thomas in catena aurea. Nam idem S. Doctor ſuper hunc locum Matthæi & in 3. diſt 14. quæſt. unicâ art. 4 ad 1. docet hæc verba dupliciter poſſe exponi: Primò de Chriſto ſecundùm divinitatem, cui data eſt omnipotentia, ſicut data eſt illi eſſentia divina, per generationem æternam. Secundò de Chriſto quatenus homine, non quia humanitati ſumptæ in abſtracto conveniat omnis potentia, ſed humanitati in concreto, ratione ſuppoſiti terminantis humanitatem; quia ſcilicet per gratiam unionis in tempore factum eſt, ut Verbum quod in ſeipſo ab æterno erat omnipotens, cum omnipotentia uniretur humanitati, & eſſe omnipotentem prædicaretur de Chriſto.

Alii hæc verba intelligunt de omni poteſtate ſpirituali ad ſalutem hominum ordinata, quæ Chriſto convenit ſecundùm humanitatem, & dicitur data ſpecialiter poſt reſurrectionem, quia tunc ſpecialiter innotuit, nam in Scriptura dicitur aliquid fieri, quando innoteſcit, juxta illud Pſalm. 2. *Ego hodie genui te*, quod dictum eſt de Chriſto ab inferis reſurgenti, quia per reſurrectionem manifeſtata eſt æterna generatio Verbi terminantis humanitatem.

Eodem modo intelligi debent hæc verba Chriſti Matth. 11. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo*: nam per ly *omnia*, ve intelligenda eſt ſalus omnium fidelium, quæ Chriſto tanquam homini à Patre commiſſa eſt, ut interpretatur Theodoretus. Vel, ut alii exponunt, Chriſtus his verbis ſolùm ſignificare volebat, quod ei inquantum Deo, contulit omnia Pater æternus, quia genuit eum omnipotentem, ſicut ipſe Pater eſt omnipotens. 13

Denique hæc & ſimilia loca intelligi & explicari poſſunt, de morali quadam communicatione divinæ omnipotentiæ, quæ Chriſto ut homini, ratione unionis hypoſtaticæ facta eſt: quamvis enim nullam potentiam phyſicam, operum omnium ſupernaturalium principiativam, Chriſti humanitati tribuamus, in ea tamen agnoſcimus moralem quandam potentiam, omnium miraculorum patrativam, ſitam in poteſtate ad libitum exercendi opera ſupernaturalia, per Dei omnipotentiam ſibi ad id aſſiſtentem, ſemperque paratam exequi quod Chriſtus optaret. Neque enim, ut aliis Sanctis poteſtas miraculorum tranſeunter quandoque conceditur, in Chriſto tranſeunter tantùm extitit; ſed (ut art. ſequenti §. 3. oſtendemus) Chriſto hæc poteſtas naturâ ſuâ tranſiens, ad modum habitûs inerat, & permanenter; ideòque ſemper Deus paratus erat ad Chriſti nutum exequi omnia miracula, quæ conſentaneè ad finem Incarnationis facere cupiebat. Unde Joan. 11. Chriſtus mox Lazarum ſuſcitaturus, ita Patrem alloquitur: *Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis.* Et Matth. 9. *Ut autem ſciatis quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: ſurge, tolle lectum tuum, &c.* Hinc etiam Baſilius Seleuciæ orat. 33. in illa inſigni expreſſione miraculi multiplicatorum à Chriſto panum, ita rem manibus Chriſti tribuit, de quibus ait *efflorui*ſſe *panes maratos, & abſque ruſticano ſudore partos, excluſo agro, areâ, mola, clybano*, ut tamen ſtatim ſubdat, cauſam multiplicationis fuiſſe, *quia ideò erat creator, & præſto erat ad nutum humanæ Chriſti voluntatis Deus regens, & verbo virtutis ſua portans omnia.* 14

ARTICULUS II.

An humanitas Chriſti, ſeu Chriſtus ut homo, inſtrumentaliter phyſicè, vel ſolùm moraliter, ad productionem gratiæ, & miraculorum, aliorumque effectuum ſupernaturalium concurrat?

SOlùm hic eſt quæſtio de cauſalitate inſtrumentali, oſtendimus enim in Tractatu de gratia, contra Medinam & Cabreram, Chriſtum, inquantum hominem, non eſſe cauſam principalem gratiæ ſanctificantis, ſed illius productio- 15 D. ſ. 4. art. 1.

 nem

nem ſoli Deo ut cauſæ principali tribui. poſſe. Certum eſt etiam & indubitatum apud Theologos, Chriſtum ut hominem; eſſe cauſam ſaltem moralem gratiæ ſanctificantis & miraculorum, aliorumque operum ſupernaturalium quæ ad finem Incarnationis conducunt; cùm omnes illos effectus de condigno meruerit. Unde ſolùm difficultas eſt de concurſu phyſico-inſtrumentali, an illum habuerit Chriſti humanitas circa miracula & gratiam ſanctificantem; Nam circa hoc variæ ſunt Auctorum ſententiæ.

Prima negat Chriſtum ut hominem eſſe cauſam phyſicam ullius gratiæ dependenter ab ejus meritis, etiam poſt ipſius conceptionem collatæ, idemque docet de operibus miraculoſis, & aliis effectibus ſupernaturalibus, conſequenter ad executionem Incarnationis à Deo factis. Ita ex antiquis Theologis Altiſiodorenſis, Albertus magnus, D. Bonaventura, & ex recentioribus Vazquez, ex Thomiſtis verò Melchior Cano.

Secunda præcedenti extremè oppoſita aſſerit humanitatem Chriſti non tantum moraliter, ſed etiam phyſicè, cauſare gratiam, operationes miraculoſas, alioſque effectus ſupernaturales, non ſolùm productos poſt ejus Incarnationem, ſed etiam ante illam, tempore antiquorum Patrum. Hanc ſententiam non improbabilem reputat Medina, proque eaque refert Capreolum.

Tertia diſtinctione utens circa humanitatem Chriſti, etiam conſequenter ad executionem ipſius aſſumptionis conſideratam, dicit, quod quandiu fuit in terris, concurrit phyſicè inſtrumentaliter ad productionem gratiarum in illis quos Chriſtus immediatè juſtificavit, quales fuerunt Magdalena, Matthæus, & alij; idemque docet de miraculis quæ per ſeipſum operatus eſt adhuc vivens vitâ mortali; negat tamen ipſum modò in cœlis exiſtentem concurrere phyſicè, etiam inſtrumentaliter, ad effectus ſupernaturales qui fiunt in Eccleſia militante. Ita Andreas Vega lib. 7. in Trident. cap. 14.

§. I.

Vera ſententia ſequentibus concluſionibus ſtatuitur.

16 DIco primò: Humanitas Chriſti, ſive Chriſtus ut homo, fuit cauſa ſolùm moralis gratiæ ante executionem Incarnationis antiquis Patribus collatæ.

Hanc concluſionem omnino certam exiſtimo, eamque hac ratione evidenti & planè demonſtrativâ oſtendo. Res adhuc futura, quandiu futura eſt, nequit eſſe cauſa phyſica alicujus effectûs: Sed ante incarnationem humanitas Chriſti erat adhuc futura. Ergo non fuit cauſa phyſica, ſed duntaxat moralis, gratiæ tunc collatæ antiquis Patribus. Minor conſtat, Major probatur. Res adhuc futura nequit phyſicè operari, cùm operari phyſicè præſupponat eſſe ſive exiſtere phyſicum ſuæ cauſæ. Ergo nec eſſe cauſa phyſica, ut magis declarabitur §. ſequenti, in reſponſione ad quintam objectionem.

17 Dico ſecundò: Humanitas Chriſti, ſive Chriſtus ut homo, fuit cauſa inſtrumentalis phyſica gratiæ, miraculorum, aliorumque effectuum ſupernaturalium, quæ immediatè per ſeipſum operatus eſt quando erat in hac vita mortali.

Probatur primò ex Scriptura, dicitur enim Joan. 20. quod Chriſtus inſufflavit Apoſtolis, &

A *dixit eis, accipite Spiritum Sanctum*: Sed conferre Spiritum Sanctum, atque adeo gratiam, inſufflando, eſt eam phyſicè cauſare, ut conſtat: Ergo Chriſtus ut homo fuit cauſa phyſica inſtrumentalis gratiæ quam contulit quando erat in hac vita mortali.

Idem dicendum de miraculis, Scriptura enim 18
teſtatur, Chriſtum plura miracula operatum eſſe per contactum ſuæ mundiſſimæ carnis, ut cum ſanavit cæcum à nativitate, liniendo ipſius oculos, & ſurdum digitos mittendo in aures ejus. Item Lazarum reſuſcitavit, dicendo & clamando, *Lazare veni foras*, ut innueret Verbum Divinum tribuere ſuæ voci virtutem inſtrumentalem ad illum

B reſuſcitandum, juxta illud Pſalmi 67. *Dabit voci ſuæ vocem virtutis*. Denique Lucæ 6. de Chriſto dicitur, quod *virtus de illo exibat, & ſanabat omnes*. Et ipſemet Chriſtus Lucæ 8. poſtquam mulierem ſanguinis fluxu laborantem curaſſet, dixit: *Novi virtutem de me exiiſſe*. Quod non poteſt explicari de virtute morali quæ cùm merum ens rationis ſit, non poteſt dici, niſi valde impropriè & metaphoricè, exire de corpore.

Probatur ſecundò concluſio ex Concilio E- 19
pheſ. in can. 11. ubi definitur carnem Chriſti eſſe vivificatricem, propter unionem ad Verbum, quod vitam habet divinam: Sed caro Chriſti nequit eſſe vivificatrix ſecundum moralem cauſalitatem, ſive ſecundùm rationem meriti, utpote

C cùm tota ratio meriti ad animam pertineat: Ergo ſolùm poteſt dici vivificatrix, ratione virtutis inſtrumentalis phyſicæ, ex unione ad Verbum ipſi collatæ. Unde notat Cyrillus lib. 4. in Joan. cap. 14. quod Chriſtus in exſuſcitandis mortuis, non ſolum verbo atque imperio ut Deus utebatur, verùm etiam carnem ſuam quaſi cooperatricem nonnunquam adhibebat; ut conſtat Lucæ 7. cùm filium unicum viduæ Naim reſuſcitavit; narrat enim Evangeliſta, quod Chriſtus ut illum ad vitam revocaret, *acceſſit & tetigit loculum*, ut nimirum oſtenderet (inquit Cyrillus) *carnem quoque ſuam, quoniam Verbo conjuncta erat, vivificam eſſe*. Euthimius etiam in cap. 7. Lucæ, miraculoſam illius adoleſcentis reſurrectio-

D nem, & virtutem illam vivificam carnis Chriſti perpendens, ait: *Quemadmodum ferrum quod in igne aliquo tempore permanſit, habet ignis operationes: ita quoque ſancta ipſius Chriſti caro, divinitati unita, quæ divinitatis ſunt operatur*. Quod exemplum veram & phyſicam cauſalitatem humanitatis Chriſti in opera miraculoſa ab eo elicita, apertè ſignificat: Ex quibus patet quam falsò Vazquez aſſeruerit, nunquam SS. Patribus in mentem veniſſe, Chriſti humanitatem phyſicè concurrere ad productionem gratiæ & miraculorum.

Hanc etiam concluſionem ſuadent omnes rationes pro ſequenti adducendæ: ſi enim humanitas Chriſti tunc exiſtens in cœlis, & ſedens ad

E dexteram Patris, eſt inſtrumentum non ſolùm morale, ſed etiam phyſicum, ad cauſandam gratiam, & patranda miracula, à fortiori id ei competebat, dum exiſtebat in terris, in ordine ad effectus miraculoſos, quos tunc operabatur, & gratiam tunc conferebat. Unde

Dico tertiò: Humanitas Chriſti, non ſolùm dum ipſe exiſtebat in terris, ſed etiam modò dum exiſtit in cœlis, eſt organum & inſtrumentum phyſicum divinitati ad cauſandam gratiam, & patranda miracula.

Probatur primò ex D. Thoma, qui variis in 20
locis

locis agnoſcit in humanitate Chriſti duplicem cauſalitatem ad productionem gratiæ & miraculorum, unam per modum meriti & impetrationis, alteram per modum efficientiæ. Ita expreſsè docet in hac parte quæſt. 8. art. 1. ad 1. ubi ait quod *actiones Chriſti fuerunt nobis ſalutiferæ, utpote gratiam in nobis cauſantes, & per meritum, & per efficientiam.* Et quæſt. 48. art. 6. in corp. & in reſp. ad 3. aſſerit quod *paſſio Chriſti ſecundùm quod comparatur ad divinitatem ejus, agit per modum efficientiæ, inquantum verò comparatur ad voluntatem animæ Chriſti, agit per modũ meriti.* Item quæſt. 64. art. 3. ait quod *Chriſtus quatenus homo operatur ad interiores effectus ſacramentorum & meritorie & efficienter, ſed instrumentaliter.* Denique in hac quæſt. 13 art. 2. in corp. docet quod humanitas Chriſti, inquantum eſt inſtrumentum Verbi ſibi uniti, habet inſtrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculoſas faciendas, non tamen reſpectu creationis. Ex quo ſic licet arguere: In eo ſenſu affirmat D. Thomas humanitatem Chriſti eſſe inſtrumentum ad omnes immutationes miraculoſas, quo negat eſſe inſtrumentum ad carendum: Sed non negat eam eſſe inſtrumentum morale, ſed phyſicum, ad creandum, cùm manifeſtum ſit Chriſtum ut hominem poſſe per orationem impetrare à Deo creationem unius animæ, vel Angeli: Ergo affirmat illam eſſe non ſolùm inſtrumentum morale, ſed etiam phyſicum, ad omnes immutationes miraculoſas.

21 Probatur ſecundò concluſio ratione, Humanitas Chriſti non ſolùm dum ipſe exiſtebat in terris, ſed etiam modò dum exiſtit in cœlis, eſt inſtrumentum & organum divinitatis in ordine ad cauſandam gratiam, ad patranda miracula, & effectus ſupernaturales producendos: Sed non inſtrumentum morale: Ergo phyſicum. Major eſt expreſſa Concilii Epheſini can. 9. & 11. Lateranenſis ſub Martino I. conſult. 3. & 5. nec non paſſim SS Patrum. Minor verò probatur: Si humanitas Chriſti eſſet inſtrumentum morale gratiæ & miraculorum, deberet poſſe aſſignari aliquid ſupra ipſam quod eſſet cauſa moralis principalis horum effectuum: At nihil hujuſmodi eſt aſſignabile, Deus enim qui ſolus ſuperior exiſtit humanitati Chriſti, non poteſt eſſe cauſa moralis ſive meritoria, etiam principalis: Ergo humanitas Chriſti non poteſt dici inſtrumentum morale ad cauſandam gratiam, & patranda miracula, alioſque effectus ſupernaturales producendos.

22 Probatur tertiò: Si humanitas Chriſti nunc exiſtens in cœlis, non phyſicè, ſed moraliter tantùm, gratiam, miracula, alioſque effectus ſupernaturales cauſaret, non deberet dici inſtrumentum Deitatis, ſed ſolùm Filii, in ordine ad illos effectus: Atqui vocatur à multis ex Patribus inſtrumentum ſive organum Divinitatis, nimirum à D. Ambroſio ſerm. 90. & 91. Damaſceno lib. 3. de fide cap. 5. & aliis; imò Scriptura eam appellat brachium & manum Dei: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Solus Filius, non vero Pater, ſubindeque nec divinitas, concurrit moraliter ad gratiam & miracula, orando videlicet, & merendo; non enim poteſt dici quod Pater aut Spiritus ſanctus aliquid nobis meruerint: Ergo ſi humanitas Chriſti non phyſicè, ſed moraliter tantùm ad illos effectus concurrat, non erit inſtrumentum divinitatis, ſed ſolùm Filii, in ordine ad illos.

23 Quarto ſuaderi poteſt concluſio ratione probabili: A Conveniens & congruum eſt concedere humanitati Chriſti omnem dignitatem & prærogativam, quæ muneri Redemptoris, & capitis Eccleſiæ non obeſt, & aliunde contradictionem non implicat: Sed virtus inſtrumentalis phyſica ad cauſandam gratiam, & patranda miracula, non obeſt, ſed potiùs congruit muneri Redemptoris, & capitis Eccleſiæ, & nullam involvit repugnantiam: Ergo humanitati Chriſti denegari non debet. Major patet, hac enim ratione utuntur communiter Theologi ad probandum Chriſtum à primo conceptionis inſtanti debuiſſe habere plenitudinem gratiæ, virtutes omnes, & dona, ſcientiam beatam, & infu-

B ſam, aliaque cariſmata gratiarum. Minor verò quoad ſecundam partem ex ſolutione argumentorum conſtabit, & poteſt etiam ſuaderi ex eo quod non major videatur eſſe repugnantia quod humanitati Chriſti communicetur vis inſtrumentalis & ſupernaturalis ad cauſandam gratiam, & patranda miracula, quàm quod ignis inferni & purgatorii virtutem inſtrumentalem ad torquendos & alligandos Dæmones, & affligendas ac purgandas animas à Deo recipiat. Quantùm vero ad primam partem manifeſta videtur, major enim eſt dignitas in Redemptore redimere, cauſãdo ſimul phyſicè & moraliter gratiam, quam ſolùm moraliter; & ratio

C capitis Eccleſiæ perfectiori modo convenit Chriſto, ſi non ſolùm moralem, ſed etiam phyſicum influxum in membra habeat.

Hanc concluſionem probant etiam omnia argumenta, quibus Thomiſtæ in Tractatu de ſacramentis oſtendunt ſacramenta novæ legis inſtrumentaliter phyſicè cauſare gratiam; cùm enim ſacramenta ſint inſtrumenta ſeparata, & humanitas Chriſti inſtrumentum conjunctũ divinitati & perſonæ Verbi; & quod inſtrumentis ſeparatis competit, congruentius conveniat inſtrumento conjuncto, ſi ſacramentis novæ legis competat influxus phyſicus cauſativus gratiæ, à fortiori conveniet humanitati Chriſti.

D

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra primam concluſionem: Humanitas Chriſti potuit antequam 24
exiſteret, eſſe cauſa phyſica inſtrumentalis productionis gratiæ miraculorum, & aliorum effectuum ſupernaturalium: Ergo de facto fuit inſtrumentum phyſicum Dei, ad producendos illos effectus. Conſequentia patet, ſi enim hoc ſit poſſibile, ad dignitatem humanitatis Chriſti videtur pertinere, ſubindeque nõ ei denegandum eſt, ut ſupra arguebamus. Antecedens verò probatur: Res præterita, v.g paſſio Chriſti, poteſt eſſe, imò de facto eſt cauſa inſtrumentalis phyſica productionis gratiæ quæ nunc confertur, &

E omnis operationis miraculoſæ quæ modò fit: Ergo ſimiliter res futura, ſubindeque humanitas Chriſti antequam exiſteret, potuit eſſe cauſa phyſica inſtrumentalis effectûs ſupernaturalis, res enim præterita non magis exiſtentiam habet, quam futura.

Reſpondeo negando Antecedens, & ad ejus 25
probationem, conceſſo Antecedente, nego conſequentiam, & paritatem: Ratio verò diſcriminis eſt, quia res præterita, quamvis non ampliùs in ſeipſa exiſtat, poteſt tamen remanere exiſtens in ſua virtute, ſive in aliquo ſuo effectu; ſicuti de facto remanet exiſtens paſſio Chriſti in cicatricibus glorioſis vulnerum humanitatis Chriſti:

ſti rus autem futura, non poteſt dici remanere in
aliquo ſuo effectu, utpote cùm nullus ſit talis ef-
fectus, quia omnis effectus præſupponit exiſten-
tiam ſuæ cauſæ, vel præſentem, vel præteritam.

26 Objicies ſecundò contra ſecundam concluſio-
nem: D. Thomas in 3. diſt. 16. quæſt. 1. art. 3. dicit
expreſsè nollam fuiſſe virtutem in Chriſti ani-
ma ad immutandam legem aut curſum naturæ,
ſive ad patranda miracula, niſi per modum ora-
tionis, aut interceſſionis: At hæc cauſalitas non
eſt phyſica, ſed moralis, ut conſtat: Ergo cenſet
D. Thomas, Chriſtum ut hominem non fuiſſe
cauſam phyſicam, ſed ſolùm moralem, illorum
miraculorum quæ edidit dum in terris exiſte-
bat.

27 Reſpondet Cajetanus hîc art. 2. quod Author
doctior ſeipſo correxit illud quod in ſententiis
docuerat, cùm in iſto articulo clariſſimè conce-
dat humanitati Chriſti ut unitæ Verbo Divino,
& ex unione ad illud, vim inſtrumentalem ad
omnes immutationes miraculoſas, præterquam
ad annihilationem, & idem eſt de creatione.

Verùm neceſſe non eſt ad hanc ſolutionem re-
28 currere, cùm ſine violentia litteræ ille locus du-
pliciter exponi poſſit. In primis enim dici poteſt
D. Thomam non loqui ibi de virtute ad facien-
dum miracula tam principali quàm inſtrumen-
tali, ſed ſolùm de principali. Unde ſenſus verbo-
rum ejus ſolùm eſt, quod nulla virtus fuerit in
Chriſti anima ad principaliter patranda miracu-
la, niſi moralis, per orationem, aut interceſſio-
nem; cum quo tamen ſtat quod habuerit inſuper
virtutem phyſicam, non quidem principalem,
ſed inſtrumentalem ad illos effectus.

Vel aliter poteſt exponi ille locus, juxta do-
29 ctrinam quam idem S. Doctor tradit hîc art. 3. in
corp. ubi ait quod *anima Chriſti poteſt dupliciter
conſiderari, uno modo ſecundùm propriam naturam
& virtutem, & hoc modo ſicut non poterat immutare
exteriora corpora à curſu & ordine naturæ, ita & non
poterat immutare proprium corpus à naturali diſpo-
ſitione, quia anima habet ſecundùm ſuam naturam de-
terminatam proportionem ad proprium corpus. Alio
modo poteſt conſiderari anima Chriſti, ſecundquod eſt
inſtrumentum unitum Verbo Dei in perſona, & ſic ſub-
debatur ejus voluntati totaliter diſpoſitio proprij cor-
poris*. Ex qua doctrina facilè intelligitur teſtimo-
nium adductum ex tertio libro ſententiarum,
exponendum enim eſt de humanitate Chriſti ſe-
cundum propriam naturam accepta, ſic enim ſo-
lùm habet poſſe ad patranda miracula per mo-
dum orationis & interceſſionis concurrere, in
quo convenit cum ſanctis, qualiter ordinariè o-
perantur: ſi tamen conſideretur humanitas Chri-
ſti, ut conjuncta Deo, ſic poteſt operari, & de fa-
cto operatur inſtrumentaliter phyſicè plura o-
pera miraculoſa.

30 Objicies tertiò: Ex miraculis quæ Chriſtus
fecit dum exiſtebat in terris, quædam patrata
ſunt per creationem, & alia per ſuſpenſionem
concurſûs divini, quando enim in ejus baptiſmo
miraculosè apparuit columba, ſi vera columba
fuit, per creationem producta eſt: obſcuritas ve-
rò illa miraculoſa Solis, quæ in ejus paſſione ac-
cidit, per ſubtractionem divini concurſûs facta
fuit, Deus enim tunc denegavit Soli ſuum con-
curſum ad illuminandum; & idem videtur di-
cendum de illo miraculo quod Chriſtus fecit,
cùm ſuper aquas ambulavit; illud enim non ali-
unde contigiſſe videtur, niſi ex ſubtractione di-
vini concurſûs, quem tunc aquis denegavit, ne
A gravitarent, & deſcenderent. Sed neque ad crea-
tionem, neque ad ſuſpenſionem divini concur-
sûs, poteſt humanitas Chriſti tanquam inſtru-
mentum phyſicum aſſumi, ut docent communi-
ter Thomiſtæ: Ergo ſaltem reſpectu illorum mi-
raculorum, non potuit humanitas Chriſti eſſe
inſtrumentum phyſicum, ſed tantum morale.

Reſpondeo negando majorem, ad cujus pri- 31
mam probationem, ſeu primum exemplum
quod adducitur in contrarium, dicendum eſt,
columbam illam quæ apparuit in Jordane dum
Chriſtus baptizaretur, factam fuiſſe ex præja-
cente materia aëris, vel alterius elementi, atque
adeò per creationem non fuiſſe productam. Ita
B colligitur ex S. Thoma infra quæſt. 39. art. 7. in
fine corporis, ubi exponens modum quo potuit
Deus columbam illam formare, ait ex Auguſti-
no: *Non erat difficile verum corpus columbæ ſine alia-
rum columbarum miniſterio figurare, ſicut non fuit ei
difficile verum corpus in utero Mariæ, ſine virili ſemi-
ne fabricare, cùm creatura corporea, & in viſceribus
fœminæ ad formandum hominem, & in ipſo mundo
ad formandum columbam, imperio Domini voluntati-
que ſerviret*. Ex quibus patet, exiſtimare S. Do-
ctorem cum Auguſtino quem ſequitur, ſic fuiſ-
ſe formatam illam columbam, ſicut formatum
fuit corpus Chriſti in viſceribus B. Virginis, at-
que adeo illam non fuiſſe creatam, ſed ex præ-
exiſtente aëria vel alterius elementi materia
C productam.

Ad ſecundum exemplum dicendum obtene-
brationem ſolis in morte Chriſti, non fuiſſe per 32
ſubtractionem concurſûs divini, ſed per inter-
poſitionem lunæ inter Solem & terram, ut ex
Dionyſio in Epiſt. ad Policarpum docet S. Tho-
mas infrà quæſt. 44. art. 2. ad 2. ubi quatuor vel
quinque miracula in tali eclypſi contigiſſe ob-
ſervat, præfertque ibidem ſententiam Dionyſij
opinioni Origenis, exiſtimantis illam obſcurita-
tatem provenisse ex poſitione alicujus denſiſſi-
mæ nubis inter Solem & terram; *Quod etiam* (in-
quit) *alij Aſtrologi ubique terrarum tunc exiſtentes
crediderunt, quia non fuerunt ſoliciti de obſervanda
eclypſi, quia tunc tempus non erat, unde illam obſcuri-
D tatem ex aliqua paſſione aëris accidere putaverunt:
Sed in Ægypto ubi raró nubes apparent, propter aëris
ſerenitatem, permotus eſt Dionyſius, & ſocij ejus, ut præ-
dicta circa illam obſcuritatem obſervarent.*

Ad tertium exemplum ſimiliter dico, mira-
culum illud quod Chriſtus fecit cùm ſuper a- 33
quas ambulavit, non contigiſſe ex ſubtractione
divini concurſûs quem tunc Deus aquis dene-
gaverit, ne gravitarent, ſed ex eo quod corpori
Chriſti fuit tunc communicata dos agilitatis per
modum tranſeuntis, qualiter etiam redundavit
ex gloria animæ ad corpus in transfiguratione
claritas per modum paſſionis tranſeuntis, ut do-
E cet S. Thomas infra quæſt 45. art. 2. his verbis:
*Ad corpus Chriſti in transfiguratione derivata eſt cla-
ritas à divinitate & anima ejus, non per modum qua-
litatis immanentis, afficientis ipſum corpus, ſed magis
per modum paſſionis tranſeuntis, ſicut cùm aer illumi-
natur à Sole. Unde ille fulgor tunc in corpore Chriſti
apparens, miraculoſus fuit, ſicut & hoc ipſum quod
ambulavit ſuper undas maris.*

Objicies quartò contra tertiam concluſio-
nem: De ratione inſtrumenti phyſici eſt, ut con- 34
tingat ſubjectum in quo debet recipi ejus effe-
ctus, eſt enim indiſtantia localis, ſeu contactus
phyſicus, in omni agente phyſico, conditio ne-
ceſſaria ad agendum: Sed humanitas Chriſti
modò

modò in cœlis exiſtens, non contingit ſubjecta in quibus producitur gratia, vel circa quæ in terris operationes miraculoſæ fiunt, ut cõſtat: Ergo non concurrit inſtrumentaliter phyſicè ad illos effectus. Eadem eſt difficultas de miraculis quæ Chriſtus edidit, dum eſſet in terris; non enim phyſicè contingebat Chriſtus omnes homines quos miraculoſè ſanavit, vel mortuos quos ad vitam revocavit: nam Matth. 8. ſolâ voce ſanavit ſervum centurionis abſentem, Joan. 4. ſanitati reſtituit filium Reguli diſtantem, & cap. 11. voce revocavit animam Lazari exiſtentem in Lymbo, quò vox illa pertingere non potuit.

35 Reſpondeo primò, diſtinguendo Majorem: De ratione inſtrumenti phyſici eſt ut contingat ſubjectum in quo debet recipi ejus effectus: ſi ſit inſtrumentum naturale, vel artificiale, concedo: ſi ſit inſtrumentum ſupernaturale, & divinæ virtutis, nego. Hoc enim inter inſtrumenta primi & ſecundi generis intercedit diſcrimen, quòd illa debent neceſſariò contingere ſubjectum in quo effectus ipſorum recipitur, non verò iſta: ferra enim v.g. aut dolabra debet contingere lignum in quod ab artifice debet introduci forma artis, & in illud deferre virturem aut motionẽ illius, ſacramenta verò & alia divinæ virtutis inſtrumenta, non debent neceſſariò phyſicè contingere ſubjectum in quo illorum effectus producitur. Unde D. Thomas 2.2. quæſt. 178. art. 1. ad 1. docet Deum poſſe elevare interiorem hominis operationem ad phyſicè patranda miracula in re externa & diſtanti. Et 1. p. quæſt. 64. art. 4 ad 2. aſſerit Dæmones in aëre iſto detentos, torqueri ab igne inferni. affertque Gloſſam Jacobi 3. dicentem: *Dæmones portant ſemper ignem gehennæ, quocumque vadant.* Ratio verò hujus diſcriminis petitur ex eo; quod in inſtrumentis naturalibus aut artificialibus, virtus cauſæ principalis non ita eſt diffuſa, ut per ſe ipſam poſſit immediatè contingere paſſum, vel ſubjectum operis naturalis, aut artificioſi, quando illud eſt diſtans: virtus autem Dei, ob ejus immenſitatem, eſt omnibus rebus intimè præſens & indiſtans; unde non eſt neceſſe quod mediante inſtrumento illam deferente, reddatur præſens ſubjecto in quo gratia vel alius effectus ſupernaturalis producitur. Aliquale hujus rei exemplum habemus in naturalibus: æſtimativa enim, licèt ſit tantum in capite, operatur tamen in pede, ipſum tanquam inſtrumentum animæ ſenſitivæ movendo, ex eo quod anima cui conjungitur, & quæ eſt cauſa principalis talis motûs, formaliter in pede exiſtat. Cùm ergo Deus, qui eſt cauſa principalis productiva gratiæ & miraculorum, omnibus rebus præſens ſit, poteſt humanitas Chriſti, ut inſtrumentum conjunctum ipſius, inſtrumentaliter phyſicè concurrere ad producendos illos effectus in quibuſcumque ſubjectis, etiam diſtantibus, nec requiritur quod ea phyſicè contingat.

36 Hæc ſolutio haud dubiè probabilis eſt, & veram ac Thomiſticam doctrinam continet, ut tamẽ adhuc magis elucidetur, & difficultas propoſita penitus evacuetur, melius & clarius reſponderi poteſt, diſtinguendo duplicem propinquitatem vel contactũ, nempe contactum ſuppoſiti, vel rei quæ eſt inſtrumentum, & contactum virtutis, & cauſalitatis, quâ actu cum cauſa principali efficit; & dicendo quod quamvis ad rationem inſtrumenti phyſici (præſertim ſi ſit inſtrumentum divinæ virtutis) non ſit neceſſe ut illud per ſeipſum, ſeu per ſuam entitatem, attingat ſubjectum vel effectum qui in eo producitur, quia propinquitas agentis inſtrumentalis ad paſſum, eſt conditio divinâ virtute ſupplebilis; loquendo tamen de contactu virtutis & cauſalitatis, implicat contradictionem inſtrumentum propriè & in rigore phyſicè cauſare, & quod ſimul cum cauſalitate & virtute per eum derivata à cauſa principali, non tangat ſpiritualiter & virtualiter paſſum. Unde S. Thomas infrà quæſt. 48. art. 6. ad 2. *Paſſio Chriſti, licet ſit corporalis, habet tamen ſpiritualem virtutem ex divinitate unita, & ideò per ſpiritualem contactum efficaciam ſortitur.* Et quæſt. 56. art. 1. ad 3. *Reſurrectio Chriſti eſt cauſa efficiens noſtræ reſurrectionis, virtute divinâ, cujus proprium eſt mortuos vivificare: quæ quidem virtus præſentialiter attingit omnia loca, & tempora; & talis contactus virtualis ſufficit ad rationem hujus efficientiæ*, nempe inſtrumenti phyſici à Deo elevati. Quibus verbis apertè docet de ratione inſtrumenti phyſici eſſe quòd contingat paſſum, ſeu ſubjectum in quo producitur effectus ejus, ſaltem contactu virtutis.

Ratio etiam id ſuadet: Non enim eſt intelligibile, quod inſtrumentum aliquod phyſica efficientia producat effectum, quem neque propriâ virtute, neque virtute ab agente principali derivata contingat; quia inſtrumentum, etiam à Deo elevatum, verè ac propriè agit & efficit, alioquin Deus ſe ſolo & non inſtrumẽto totũ efficeret: Sed efficere nequit, ſi virtualiter non tangat, quia agere eſt virtute activâ actu dare eſſe, & ipſa productio & actualis efficientia, eſt virtualis & realis contactus: Ergo implicat inſtrumentum aliquod phyſicè agere, niſi ſaltem contactu virtutis, paſſum, ſeu ſubjectum in quo debet recipi ejus effectus, contingat. Unde ad objectionem in forma reſpondeo, diſtinguendo Majorem. De ratione inſtrumenti eſt ut contingat ſubjectum in quo debet recipi ejus effectus, contactu ſuppoſiti, ſeu rei, nego Majorem: contactu virtutis & cauſalitatis, concedo Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: Humanitas Chriſti modò in cœlis exiſtens non contingit ſubjecta in quibus producitur gratia, &c. contactu ſuppoſiti, ſeu rei, concedo Minorẽ: contactu virtutis & cauſalitatis, nego Minorem, & Conſequentiã.

38 Objicies quintò: Humanitas Chriſti eodem modo concurrit ad productionem gratiæ & miraculorum, quo ejus mors & reſurrectio: Sed nec mors nec reſurrectio Chriſti ſunt cauſæ inſtrumentales phyſicæ gratiæ & miraculorum: Ergo nec ejus humanitas. Major eſt D. Thomæ infrà quæſt. 48. art. 6. ubi docet omnia quæ operata eſt humanitas Chriſti circa noſtram ſalutem, præcipuè ratione paſſionis operatam eſſe, & quæſt. 56. art. 1. aſſerit noſtram reſurrectionem eſſe effectum in genere cauſæ efficientis reſurrectionis Chriſti. Minor verò ſuadetur: Quod non eſt, nequit eſſe cauſa phyſica alicujus rei: Sed paſſio Chriſti, ejuſque reſurrectio, modò non ſunt: Ergo nequeunt eſſe cauſa phyſica miraculorum, & gratiæ, aliorumque effectuum ſupernaturalium qui nunc fiunt.

Huic difficili argumento reſpondent aliqui 39
conceſsâ Majori negando minorem, ad cujus probationem, negant Majorem, exiſtimant enim id quod non eſt, poſſe, de potentia Dei abſoluta, phyſicè cauſare: tum quia (inquiunt) exiſtentia in cauſa efficiente, requiritur ſolum ut conditio neceſſaria ad cauſandum, ſubindeque poteſt à Deo ſuppleri, ſicut approximatio ſeu

contactus agentis ad paſſum, eſt conditio quam Deus poteſt ſupplere, ut in ſolutione præcedentis objectionis dicebamus. Tum etiam, quia ſi aliquâ ratione res non exiſtens non poſſet cauſare, maximè quia id quod in ſe non exiſtit, nec ratione ſui poteſt agere, cùm in ſe non ſit nec ab alio ut inſtrumentum ad operandum aſſumi: Sed hæc ratio non convincit: Ergo &c. Minor probatur: Licèt id quod in ſe non eſt, non poſſit aſſumi ut inſtrumentum ab alio in cujus menſura non ſit, non tamen impoſſibile videtur quod aſſumatur ab alio in cujus menſura eſt: Sed res futura, licèt in propria menſura non ſit, eſt tamen in menſura Dei, futurum enim eſt præſens æternitati, quæ eſt menſura Dei: Ergo à Deo poteſt aſſumi ut inſtrumentum phyſicum.

40 Confirmatur: Quod ratione ſui non extenditur ad cauſalitatem alicujus termini, ut Dei inſtrumentum poteſt extendi, quia Dei cauſalitas ad talem terminum extenditur: Ergo pariter quod in ſe non exiſtit, ſi tamen exiſtat in menſura ſuperiori Dei, quæ extenditur ad futurum, ut inſtrumentum Dei, poterit extendi ad aliquid phyſicè cauſandum.

41 Hæc tamen ſolutio ſuſtineri nequit, poteſtque breviter confutari: Agere enim eſt actualitas cauſæ efficientis: non prima: Ergo ſecunda, ſubindeque ſupponit eſſe, quod eſt prima actualitas.

Confirmatur: Quia calefactio eſt actio productiva caloris, & terminatur ad illum, debet in agente ſupponere calorem, vel formaliter, vel eminenter: Sed cauſalitas ſeu efficientia phyſica, eſt productiva exiſtentiæ, & terminatur ad illam: Ergo debet ſupponere eſſe in agente, & conſequenter ad agendum ſemper requiritur & ſupponitur exiſtentia.

Nec valet ſi dicas, quod agere neceſſariò requirit exiſtentiam, non in menſura propria, ſed in menſura Dei, quæ eſt æternitas. Nam contra eſt quod operatio quæ eſt productio rei in hac menſura noſtra creata, exiſtit etiam in tali menſura: Ergo etiam prima actualitas rei agentis, nimirum exiſtentia, debet eſſe menſurata eâdem menſurâ. Unde

42 Ad primum fundamentum hujus ſolutionis reſpondetur, multoties requiri ad cauſalitatem alicujus cauſæ aliquas conditiones eſſentialiter, & non ſolùm ex natura rei, ut patet in apprehenſione finis, quæ quidem ad finalizandum, in probabiliori ſententia, ſolùm eſt conditio, & tamen nec de potentia Dei abſoluta poteſt moveri voluntas à fine, ſine prævia apprehenſione illius: pariter ergo ad agendum phyſicè eſſentialiter requiritur exiſtentia, ſubindeque à Deo ſuppleri non poteſt. De contactu autem jam dictum eſt, quod ſi loquamur de contactu ſuppoſiti, ſeu de approximatione agentis ad paſſum, non requiritur eſſentialiter ad agendum; contactus tamen virtutis, eſſentialiter eſt neceſſarius, cùm claudatur eſſentialiter in actione per quam agens operatur, ut in ſolutione præcedentis objectionis declaravimus.

43 Ad ſecundum, conceſſa Majori, nego Minorem, ad probationem, nego Majorem; quia implicat ex terminis, ut dictum eſt, quod agens operetur operatione menſuratâ menſurâ creatâ, niſi ipſum etiam tali menſurâ menſuretur: cùm autem etſi aſſumatur à Deo ut inſtrumentum, debeat operari operatione menſuratâ menſurâ creatâ, conſequens eſt id quod in ſe nullo modo exiſtit, non poſſe à Deo ut inſtrumentum aſſumi.

Ad confirmationem, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam quia ut mox dicebamus, hoc ex terminis implicat, nulla verò eſt implicantia, quod aliqua res creata recipiat in ſe virtutem aliquam, per quam ad aliquam operationem elevetur, ad quam ex natura ſua & virtute propria nequit pertingere. Hac igitur ſolutione prætermiſſâ, 44

Dicendum eſt, quod quando D. Thomas docet paſſionem & reſurrectionem Chriſti eſſe inſtrumenta noſtræ ſalutis & reſurrectionis, hoc non debet intelligi de paſſione & reſurrectione, prout ſunt quidam motus in fieri qui tranſierunt, ſed ſecundùm quod aliquo modo remanent in humanitate, ratione cicatricum, & dotium gloriæ, quæ in ea perſeverant. Vel ut alii dicunt, idcircò paſſio & reſurrectio Chriſti dicuntur cauſæ noſtræ ſalutis & reſurrectionis, quia humanitas Chriſti, ut per paſſionem & reſurrectionem immutata, modificata, ac determinata, ad hos effectus præſtandos a Deo ut inſtrumentum aſſumitur. 45

Objicies ſextò: In humanitate Chriſti nulla eſt virtus ſufficiens ad phyſicè cauſandam gratiam & alios effectus ſupernaturales: Ergo non cauſat illos phyſicè. Conſequentia patet, probatur Antecedens. Nam vel talis virtus eſſet corporea, vel ſpiritualis? Non corporea, alias non poſſet ſubjectari in anima Chriſti, nec concurrere ad effectum ſpiritualem, qualis eſt productio gratiæ: neque etiam ſpiritualis, quia non poſſet recipi in corpore Chriſti, quidquid enim recipitur, ad modum recipientis recipitur, atque adeò corporeum eſſe debet, ſi ejus ſubjectum ſit corpus: Ergo &c. 46

Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus probationem dico, virtutem conſtituentem humanitatem Chriſti in ratione inſtrumenti phyſici, eſſe ſpiritualem, licèt recipiatur in ſubjecto corporeo: Ratio eſt, quia licèt virtus ſpiritualis ex natura ſua permanens & completa, qualis eſt ea quam habet cauſa principalis, nequeat recipi in ſubjecto corporeo, bene tamen illa quæ ex natura ſua eſt tranſiens & incompleta, qualis eſt virtus humanitatis Chriſti ad patranda miracula, & cauſandam gratiam, utpote quæ conſiſtit vel in motione, vel in qualitate viali, ſive tranſeunte. Solutio deſumitur ex D. Thoma infrà quæſt. 62. art. 4. ad 1. ubi propoſita ſibi eadem objectione, ſic reſpondet: *Ad primum dicendum quod virtus ſpiritualis non poteſt eſſe in re corporea, per modum virtutis permanentis & completæ, nihil tamen prohibet eſſe in corpore virtutem ſpiritualem inſtrumentaliter, inquantum ſcilicet corpus poteſt moveri ab aliqua ſubſtantia ſpirituali ad aliquem effectum ſpiritualem inducendum.* Juxta quam doctrinam debet ſimiliter diſtingui illud axioma, *Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur*, & concedi, ſi illud quod recipitur ſit permanens; negari verò ſi ſit ſolùm virtus tranſiens. De quo fuſiùs in Tractatu de ſacramentis. 47

Diſp. 3. art. 3. §. 6.

§. III.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis inferes, gratiam miraculorum in Chriſto, non fuiſſe virtutem aliquam, ſeu qualitatem permanentem habitualiter in illo, ſed qualitatem naturâ ſuâ fluentem & tranſeuntem, quamvis propter dignitatem ſubjecti, in eo fuerit per modum habitûs. 48

Prima pars hujus corollarii patet ex dictis,

Nam

Nam gratia miraculorum, ſeu vis patrandi miracula, humanitati Chriſti collata, non eſt virtus principalis, ſed inſtrumentaria, ipſam elevans ac reddens potentem ad patranda miracula: Atqui vis inſtrumentaria non eſt qualitas ex natura ſua permanens, ſed fluens & tranſiens, ut docent Philoſophi 2. phyſic. Ergo & vis patrandi miracula humanitati Chriſti collata.

49 Dices Chriſti humanitati in ordine ad miracula eſt tribuenda perfectiſſima virtus inſtrumentaria poſſibilis, hoc enim exigere videtur infinita dignitas ipſius Chriſti: Sed poſſibilis eſt virtus inſtrumentaria de ſe permanens ad miracula efficienda: Ergo illa humanitati Chriſti cōcedi debet. Major videtur certa, Minor probatur. Character eſt poteſtas & virtus permanens in anima, ut dicemus in Tractatu de Sacramentis: Sed ille eſt vis inſtrumentalis ad efficienda ſacramenta, & convertendum panem in corpus Chriſti: Ergo poſſibilis eſt virtus inſtrumentaria de ſe permanens ad miracula facienda.

D ſp 4. art. 2.

50 Reſpondeo primò diſtinguendo Majorem: Tribuenda eſt Chriſto perfectiſſima virtus inſtrumentaria poſſibilis, ſecundùm potentiam Dei abſolutam, nego: ſecundùm potentiam ordinariam, concedo; ut enim ſæpe diximus, non eſt neceſſe ponere in Chriſto omnem majorem perfectionem ei poſſibilem ſecundùm potentiam Dei abſolutam, alias oporteret ponere gratiam habitualem in illo in perfectiori gradu quam de facto illam habuit, cùm potuiſſet ejus gratia eſſe magis intenſa: ſimiliter ſecundùm ſcientiam inditam omnia debuiſſet cognoſcere per unam ſpeciem, quia hæc ſpecies non videtur impoſſibilis, quæ tamen communiter negantur: Sed ſat eſt illi tribuere omnem majorem perfectionem poſſibilem de potentia ordinaria, quæ eſt ſufficiens ad intrinſecum ornatum ipſius humanitatis, & ad finem Incarnationis, atque accommodata ſuavi diſpoſitioni divinæ providentiæ: licèt autem gratis admittatur poſſe dari virtutem inſtrumentariam ad miracula, de ſe permanentem, tamen hoc non eſſet ſecundùm potentiam Dei ordinariam, ſed abſolutam.

51 Reſpondeo ſecundò, datâ Majori, negando Minorem, nam ut ait D. Thomas 2. 2. quæſt. 178. art. 1. ad 1. impoſſibile eſt dari aliquam qualitatem ad facienda miracula: quod intelligendum eſt (ut interpretatur Capreolus) de qualitate de ſe & ex natura ſua permanenti, non verò de qualitate viali & tranſeunte. Unde ad exemplum quod in contrarium adducitur, dicendum eſt characterem non eſſe virtutem inſtrumentalem completè & in actu ſecundo, ſed incompletè & in actu primo, quatenus per illum Sacerdos conſtituitur in aptitudine, ut recipiat virtutem inſtrumentalem, & elevationem a Deo, ſeu motionem agentis principalis, per quam miniſterialiter & inſtrumentaliter operatur, ut in Tractatu de Sacramentis latius exponemus. Unde character eſt forma permanens non quia eſt virtus inſtrumentaria, ſed quia per illum tanquam per participationem Sacerdotii Chriſti ſanctificantur atque deputantur fideles divino cultui: omnis autem ſanctificatio quæ fit per Sacerdotium Chriſti, eſt perpetua, re conſecrata manente; eſt enim Sacerdotium Chriſti æternum, ſecundum illud Pſalmi 109. *Tu es Sacerdos in æternum.*

52 Secunda pars corollarii, quæ aſſerit virtutem patrandi miracula in Chriſto, quamvis ex ſe & natura ſua fuerit tranſiens, per accidens tamen, ob dignitatem ſubjecti, in eo fuiſſe ad modum habitûs & permanenter, breviter ſuadetur. Ad perfectionem Chriſti pertinebat, virtutem factivam miraculorum eſſe in ejus humanitate perfectiſſimo modo: Sed perfectius eſt illam habere permanenter, & ad modum habitûs, quam tranſeunter, & per modum diſpoſitionis: Ergo Chriſtus virtutem illam ex ſe & ex natura ſua tranſeunter, habuit permanenter & per modum habitûs: Sicut ſupra diſputatione 12. articulo 5. dicebamus, quod licèt donum prophetiæ detur communiter per modum motionis & coruſcationis tranſeuntis; in Chriſto tamen, ratione conjunctionis animæ ejus ad Verbum, fuit permanenter, & per modum habitûs: unde ſicut ob hanc rationem Chriſtus prophetabat, quando volebat, ita poterat efficere miracula, quoties, & quando volebat, ſemperque ad ea patranda paratam habebat aſſiſtentiam & concurſum divinæ omnipotentiæ, ut articulo præcedenti annotavimus.

Dices. Qualitas quæ ſecundùm ſe & quoad ſuam ſubſtantiam eſt tranſiens, etiam quoad modum debet eſſe talis, cùm modus eſſendi proportionetur ipſi ſubſtantiæ rei: Ergo ſi virtus patrativa miraculorum in Chriſto, ſecundùm ſe & quoad ſuam ſubſtantiam, fuerit tranſiens, etiam quoad modum & ſtatum debuit eſſe talis. 53

Reſpondetur negando Majorem, non enim repugnat quod aliqua qualitas ſit quoad ſubſtantiam tranſiens, & quoad modum permanens: ut enim dicitur in Logica, capite de qualitate, datur qualitas, quæ quoad ſubſtantiam eſt diſpoſitio, ſeu de facili mobilis à ſubjecto, & quoad modum eſt habitus, ſeu à ſubjecto difficile mobilis, ut habitus opinionis in hæreticis: ſicut è contra datur qualitas, quæ quoad ſubſtantiam eſt habitus, & quoad modum eſt diſpoſitio, ut ſcientia quæ eſt in tyrone. Sicut ergo Theologi docent lumen gloriæ collatum Paulo in raptu per modum tranſeuntis fuiſſe natura ſuâ permanens, atque habitum: ita pariter ex adverſo nos dicimus, donum miraculorum animæ Chriſti collatum, quamvis fuerit qualitas naturâ ſua tranſiens, in Chriſto tamen, ob dignitatem ſubjecti, & ratione conjunctionis animæ ejus ad Verbum, fuiſſe permanenter, & habuiſſe modum & ſtatum habitûs. 54

DISPUTATIO XX.

De Impeccabilitate Chriſti.

Ad Quæſtionem 12. D. Thomæ.

HActenus egit ſanctus Doctor de perfectionibus humanitatis aſſumptæ, nunc agere incipit de defectibus ejuſdem naturæ, & primò de illis quæ ad corpus pertinent, quod facit quæſtione decimâ quartâ, deinde de iis quæ ſpectant ad animam, quod præſtat quæſtione decimâ quintâ. Sed quia circa primum nulla occurrit difficultas hic diſcutienda, ad ſecundum progrediemur, & de impeccabilitate animæ Chriſti ſequentibus articulis diſſeremus.

ARTICULUS I.

An Chriſtus de potentia abſoluta peccare potuerit?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ.

1 SUppono primò ut certam & indubitatam veritatem fidei, Chriſtum nunquam de facto peccaſſe: id enim innumera teſtantur Scripturæ loca: nominatim verò Iſaiæ 53. dicitur Chriſtum non feciſſe iniquitatem, nec dolum fuiſſe inventum in ore ejus. Ad quem locum alluſit S. Petrus Epiſtolæ 1. cap. 2. iiſdem verbis Chriſti innocentiam commendans, niſi quod pro *iniquitate* apud eum habetur peccatum, ut liqueat Chriſtum non modò non admiſiſſe gravem culpam, qualem vox *iniquitas* in communi uſu ſonat, ſed prorſus nullam, alioquin peccatum feciſſet, quod negat Apoſtolus. Habetur etiam ad Hebræos 4. Chriſtum tentatum fuiſſe per omnia pro ſimilitudine, abſque peccato. Quæ verba perſpicuè excludunt a Chriſto peccatum. Et capite 7. *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus.* Denique ipſe Chriſtus ſe accuſatorum & hoſtium judicio permiſit dicens, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quod S. Chryſoſtomus homiliâ 24. in 1. ad Corinthios, magnæ eſſe ſecuritatis docet.

Miſſa facio loca quædam quibus innocentia Chriſti non niſi allegoricè traditur, ut quæ S. Chryſoſtomus homil. 5. ex variis in Matthæum locis profert de ſerpente ſuper petram non relinquente veſtigia, quod ad Chriſti innocentiam aptat. Item quod Pſalm. 90. dicitur, *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*, quod idem Chryſoſtomus accipit de Chriſti humanitate, nullo unquam peccato temerata, tanquam flagello diabolico procul abacto. Similiter quod habetur Exodi 25. de arca veteris teſtamenti compacta ex lignis quæ putreſcere non poterant, & auro puriſſimo intus & extra contecta, quod ad Chriſti humanitatem, nullius peccati putredini obnoxiam, & charitate intus & extra veluti auro puriſſimo rutilantem, refert Euſtachius Antiochenus, oratione in illum, *Dominus paſcit me.* Docet etiam Iſidorus Peluſiota libro 1. Epiſtolâ 193. quod Jacob hædorum pellibus coopertus, ac paternam benedictionem conſecutus, Chriſtum ſignificavit, qui peccato obnoxiam naturam citra peccatum ſuſcepit, ac vitioſos ipſius affectus in ſeipſo interemit; & S. Maximus ſermone de Paſchate, de Chriſto exponit illud Pſalmi 88. *Ponam in ſeculum ſeculi ſemen ejus, & thronum ejus ſicut dies Cœli.* Quod ſic gloſſat: (Quis eſt dies cœli, niſi Chriſtus Dominus de quo dicitur per Prophetam, *Dies diei eructat verbum*: ipſe enim dies Filius, cui Pater dies, divinitatis ſuæ eructat arcanum. Ipſe, inquam, eſt dies qui ait per Salomonem, *Ego feci ut oriretur in cœlo lumen indeficiens.* Sicut ergo diem cœli nox omnino non ſequitur, ita & Chriſti juſtitiam peccatorum tenebræ non ſequuntur. Semper enim dies cœli ſplendet, lucet, & fulget, neque aliquâ poteſt obſcuritate concludi, ita & lumen Chriſti ſemper micat, radiat, coruſcat, nec aliquâ poteſt delictorum caligine comprehendi, unde ait Evangeliſta Joannes: *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.*) Denique ſponſa in Canticis pulchritudinem ſponſi deſcribens, ipſum ait eſſe candidum, & rubicundum, ac electum ex millibus, quod Ricardus Victorinus interpretatur de Chriſto, qui candidus eſt propter innocentiam, rubicundus ex ardore charitatis, vel ex ſanguine in paſſione fuſo, & electus ex millibus, quia ſolus fuit ſine peccato inventus.

2 Ratio etiam quam D. Thomas hîc art. 1. adducit, id apertè declarat: Chriſtus enim non niſi propter tria aſſumpſit defectus noſtros, ſcilicet ut pro nobis ſatisfaceret, ut veritatem humanæ naturæ comprobaret, & ut nobis fieret exemplum virtutis: Sed ad nullum horum potuit peccatum conducere: Ergo nullum aſſumpſit peccatum. Major patet, Minor verò quoad ſingulas partes probatur. In primis enim peccatum non potuit ad ſatisfaciendum conducere, cùm potiùs impediat virtutem ſatisfactionis. Nec ex illo demonſtratur veritas humanæ naturæ, non enim eſt humanæ naturæ conforme, ſed potiùs contra illius inclinationem. Nec tandem poteſt virtutis exemplum eſſe, cùm contrarietur virtuti. Peccatum ergo actuale vel habituale nullâ ratione potuit in Chriſtum cadere, præſertim cùm ipſe idcircò veniſſet, ut peccatum deſtrueret, eſſetque agnus Dei tollens peccatum mundi, juxta Danielis prophetiam. Unde præclarè S. Paulinus panegyr. de obitu Celſi,

Nam neque deleret culpas, niſi liber ab illis,
Nec laxare reos poſſet & ipſe reus.
Nec peccatori mors cederet, utpote vinctum
Peccati vinclis legitimè retinens.

3 Eandem rationem eleganter proſequitur D. Bernardus ſerm. 4. de vigilia Nativitatis, his verbis: *Ecce agnus ſine macula, agnus qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata meliùs tolleret, quàm is in quem peccatum non cadit? Iſte ſine dubio lavare me poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ ſola ſine pulvere eſt. Iſte mihi feſtucam educat de oculo, qui non habet trabem in ſuo. Imò iſte trabem educat de meo, qui nec exiguum pulverem habet in ſuo.*

4 Patrem inter & humanum genus inimicitiæ intercedebant, quarum Chriſtus deſtructor, & inter Deum & homines mediator eſſe debebat: Non igitur ex inimicis unus eſſe debuit, ne & ipſe mediatore & conciliatore egeret. Moyſes terram promiſſionis intrare non potuit, ſed Joſue, qui ad aquas contradictionis non peccavit. In quo notatur quod oportebat humani generis liberatorem, & introductorem in cœleſtem Jeruſalem, eſſe ſine peccato, ut egregiè obſervavit Stephanus Cantuarienſis in cap. 27. Numerorum. Summa ergo Chriſti innocentia, & perfecta à quocumque peccato immunitas, à nullo Catholico poteſt revocari in dubium.

5 Non obſtant quædam Scripturæ teſtimonia, quibus peccatum tribui Chriſto videtur, ut illud Pſ. 21. *Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti? longe à ſalute mea verba delictorum meorum.* Quæ verba David in Chriſti perſona dixiſſe, extra controverſiam eſt, cùm ipſe Chriſtus partem eorum in cruce protulerit; ideòque D. Auguſtinus hunc Pſalmum, non tam prophetiam cenſet appellandum, quàm evangelicam hiſtoriam. Cùm ergo Chriſtus verbis illis ſua aliqua delicta agnoſcat, non videtur fuiſſe expers peccati. Similéque

miſeque eſt illud Pſ. 37. *A facie peccatorum meorū*, A quod de Chriſto dictum eſſe à ſanctis ibi S. Auguſtinus. Addi item poteſt locus Apoſtol 2. Corinth. 5. & ad Galatas 3. dicentis Chriſtum factum eſſe peccatum & maledictum. Denique objici poteſt, Chriſtum voluiſſe à Joanne baptizari: hoc autem fuiſſet inutile & ſuperfluum, ſi nullum peccatum habuiſſet, vel contraxiſſet, cùm Lucæ 3. Joannes baptizaſſe dicatur in remiſſionem peccatorum.

6 Sed hæc vix reſpōſione egent, locus enim Pſalmi 21. & 37. facilè exponitur dicendo Chriſtum ibi tanquam humani generis fidejuſſorem exponere æterno Patri ſe propter delicta ſua (quæ videlicet in ſe ſuſceperat, ſuo ſanguine & cruciatibus eluenda) longe fieri à ſalute corporis, & B liberatione, quàm ex naturæ inclinatione petebat. Ita hunc locum exponunt Nazienzenus orat. 36. Auguſtinus ad locum prolatum ex Pſal. 37. & ad titulum Pſalmi 58. Genebrardus. Bellarminus, & alij: quin etiam in Concilio Romano viginti Epiſcoporum ſub Vigilio, ea expoſitio ſub anathemate præcepta eſt can. 23, ut refert Turrianus in defenſ. libri 2. Conſtitutionum Clementis, ad caput 5.

7 Ad locum verò Apoſtoli ex 2. ad Corinth. 5. ubi Chriſtus dicitur factus peccatum, reſpondetur cum D. Auguſtino in Enchir. cap. 41. & cum D. Thoma hic art. 1. ad 3. eatenus dici Chriſtum C factum eſſe peccatum, quia hoſtia pro peccatis eſt factus, nam in antiqua lege ſacrificia pro peccatis dicebantur peccata, juxta illud Oseæ 4. *Peccata populi mei comedent*. Vel Chriſtus dicitur factus peccatum, quia factus eſt in ſimilitudinem carnis peccati, propter corpus mortale & paſſibile quod aſſumpſit.

8 Quod de baptiſmo additur omnino inſulſum eſt, nam baptiſmus Joannis quem Chriſtus ſuſcepit, erat infirmum & egenum elementum. Et quamvis dicatur Joannes baptizaſſe in remiſſionem peccatorum, tamen id baptiſmus ille non niſi figuraliter & diſpoſitivè præſtabat, commo- D nendo videlicet hoc externo ſigno peccatores, ut lavarentur per contritionem, ac mundi fierent. Unde fatuè omnino à Felice Urgelitano aſſertum dicitur, Chriſtum in baptiſmo Joannis quem ſuſcepit, ſpirituali generatione, æquè ac nos in Chriſti baptiſmo, fuiſſe renatum; cùm potiùs Chriſtus baptizari voluerit, ut aquas ipſas ablueret, & nobis ſanctificandis aptaret, ſeu ut vim regenerandi fideles ipſis tribueret, ut eleganter expendit Ambroſius ſerm. 18. his verbis: *Ideò baptizatur Chriſtus, non ut ſanctificetur ab aquis, ſed ut ipſe aquas ſanctificet, & puritate ſuâ purificet fluenta illa quæ tangit: conſecratio enim Chriſti, conſecratio major eſt elementi. Dùm enim Salvator ablui-* E *tur, jam tunc in noſtrum baptiſmum tota aqua mundatur, & purificatur fons, ut ſecuturis poſtmodum populis lavacri gratia miniſtretur*. Similia habet S. Maximus homil. 7. de Epiphania, ubi idcircò tantùm baptizatum Chriſtum ait, ut aquæ noſtro baptiſmati conſecrarentur, & S. Chryſoſtomus homil. in Præcurſorem, ubi baptizatum à Joanne Chriſtum ait, *ut detergeret antiquum peccatum, & aperiret aquæ ac ſpiritûs vulvam*. Additque: *Cùm Jeſus deſcendiſſet in Jordanem, videre erat magnum miraculum fontem in flumine lotum, & flumen in flumine baptizatum*.

9 Suppono ſecundò ut certum & indubitatum, Chriſtum, non ſolùm nunquam de facto peccaſſe, ſed nec potuiſſe de lege ordinaria peccare, A quia erat beatus, & gratiâ plenus, à primo inſtanti conceptionis, propter eorum unctionem animæ ejus ad Verbum: beatitudo autem, & gratiæ plenitudo, non poſſunt, de lege ſaltem ordinaria, cum peccato componi. Quod igitur in præſenti inquirimus, eſt an Chriſtus, etſi non peccaverit de facto, nec de lege ordinaria peccare potuerit, de potentia tamen abſoluta potuerit peccatum committere; non quod Deus præbeat vires ad peccandum, vel ad illud ſuâ potentia ſpeciali juvet, id enim omnes Theologi impoſſibile cenſent, aliàs author peccati eſſe poſſet; ſed quòd utendo ſuâ abſoluta potentiâ, auferat à Chriſto dona cum peccato repugnantia, v.g. beatitudinem, gratiam habitualem, & ſupernaturales vir- B tutes, vel talia dona non tribuat humanitati, ut potuit de potentia abſoluta, in communi Theologorum ſententia, eò quòd cum unione hypoſtatica eſſentialem connexionem non habeant. Unde ſenſus præſentis difficultatis eſt, an in caſu quo Verbum humanitatem aſſumeret ſine beatitudine, & ſine ullo gratię dono, præter gratiam ſubſtantialem unionis, poſſet illius humanitas peccare in ſenſu compoſito unionis, hoc eſt unione cum peccato retentâ, vel in ſenſu diviſo, hoc eſt unione per peccatum deſtructâ, eo modo quò homo juſtus poteſt peccare mortaliter, non peccato cum habituali gratia compoſito, ſed C gratiâ per peccatum deſtructâ.

Qua in re tres reperio diverſas Theologorum ſententias. Prima aſſerit poſſe in eo caſu Chriſtum peccare in ſenſu compoſito unionis, hoc eſt unione non deſtructâ per peccatum, ſed cum illo conſervatâ. Ita Durandus in 3. diſt. 12. quæſt. 2. dicens, *in contrarium magis obſiſtere verba devota, quàm rationem efficacem*. Hunc ſequuntur Nominales, præſertim Ocham, Almainus, & Marſilius. Scotus etiam & ejus Diſcipuli, nominatim Rada, & Faber, huic adhærent ſententiæ. 10

Secunda docet non poſſe quidem etiam de potentia abſoluta, peccatum componi cum unione D hypoſtatica; in ſenſu tamen diviſo humanitatem Verbo unitam ſine viſione beatifica, poſſe peccare, peccato deſtruente unionem, non quidem ex natura rei, ſed de potentia abſoluta. Hanc tenet Hurtado hîc diſp. 59. & 60.

Tertia quæ non ſolùm apud domeſticos, ſed etiam apud extraneos communis eſt, defendit humanitatem Verbo unitam non poſſe etiam de potentia abſoluta peccare, nedum in ſenſu compoſito, nimirum unione cum peccato retentâ, ſed nec etiam in ſenſu diviſo, nempe unione per peccatum deſtructâ. Hanc ſententiam ita certam plures exiſtimant, ut oppoſitam judicent erroneam, & Capreolus dicat, *contra illam* E *non eſſe agendum argumentis, ſed flammis*. Qui autem mitiùs loquuntur, eam ad minus temerariam vel ſcandaloſam cenſent. Sed quidquid ſit de his cenſuris, à quibus abſtinendum exiſtimo, ut ſancti Doctoris modeſtiam imitemur, veram omnino cenſeo ſententiam, quæ Chriſtum ex vi præcisè unionis hypoſtaticæ omnino impeccabilem eſſe affirmat, & oppoſitam SS. Patrum doctrinæ apertè repugnare, ut patebit ex dicendis §. ſequenti.

§. II.

Prima concluſio ſtatuitur, & authoritate SS. Patrum firmatur.

Dico primò: humanitas Chriſto Verbo unita peccare non potuit, etiam de potentia abſoluta, peccato cum unione compoſito.

11 Probatur primò concluſio ex SS. Patribus, qui paſſim docent humanitatem Chriſti ex vi unionis hypoſtaticæ eſſe impeccabilem, ſubindeque cenſent peccatum non poſſe cum tali unione componi. Eorum teſtimonia fuse & lato calamo profert Vazquez hic diſp 61. cap. 1. nos breviter ea exponemus.

In primis Hilarius libro 1. de Trinitate circa medium, aſſerit Chriſtum non potuiſſe admittere peccatum, *dum Chriſtus eſt, eò quòd qui Chriſtus eſt, non potuit amittere quod Chriſtus eſt.* Anſelmus libro 2. cur Deus homo cap. 10. ait Chriſtum idcircò non potuiſſe peccare, *quia non ſolùm homo, ſed etiam Deus erat.* Dionyſius Alexandrinus in Epiſtola contra Paulum Samozatenum docet, quod quia anima Chriſti erat Verbo Dei unita, incapax peccati fuit. Et addit, quod *ſi Chriſtus non eſſet Deus, non eſſet alienus à poteſtate peccandi.* Anaſtaſius Sinaita ca. 2. ὁδηγοῦ. *Sola* (inquit) *Chriſti mens, & ſanctiſſima ejus anima, incapax, omniſque malitia neſcia fuit, forma enim ſervi erat qua regebatur & gubernabatur a Divino Verbo in eadem hypoſtaſi ſibi conjuncta.* Rupertus etiam libro de voluntate Dei cap. 11. ait quod humanitas Chriſti, *non per creationem, ſed per aſſumptionem facta eſt creatura talis quæ peccare non ſolùm nollet, verùm etiam non poſſet.* Idque probat ex verbis Chriſti Joannis 5. *Amen dico vobis, non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem,* ſubdens: *Quid enim eſt quemquam à ſemetipſo quidquam facere, niſi malum facere.*

Demum hanc veritatem eleganter expreſſit Auguſtinus, vel Author libri de incarnatione Verbi, qui inter ejus opera habetur: Nam libro 2. ſub finem hæc ſcribit: *Maſſam, ſicut in fornacibus ſæpe fieri deprehendimus, totam ignem effectam dicimus, quia nec aliud in ea niſi ignis cernitur; ſed & ſi quis contingere atque contrectare attentaverit, non ferri, ſed ignis vim ſentiet. Hoc ergo modo etiam illa anima quæ quaſi ferrum in igne, ſic ſemper in Verbo, ſemper in ſapientia, ſemper in Deo poſita eſt; omne quod agit, quod ſentit, quod intelligit, Deus eſt. Et nec viſibilis nec mutabilis dici poteſt, quia inconvertibilitatem ex Verbi Dei unitate, indeſinenter ignita poſſidebat.* Et mox: *Iſta anima aliter oleo lætitiæ, id eſt Verbo Dei & ſapientiâ ungitur, & aliter participes ejus, id eſt ſancti Prophetæ & Apoſtoli. Illi enim in odorem unguentorum ejus cucurriſſe dicuntur; iſta verò anima vaſculum unguenti ipſius fuit, ex cujus fragrantia participes digni quique Prophetæ & Apoſtoli fiebant. Sicut ergo aliud eſt unguenti odor, & alia eſt unguenti ſubſtantia: ita aliud eſt Chriſtus, & aliud participes ſui. Et ſicut vas ipſum quod ſubſtantiam continet unguenti, nullum genus poteſt aliud recipere liquoris: ita anima Chriſti, velut vas in quo erat ſubſtantia unguenti, impoſſibile fuit ut contrarium reciperet odorem; participes verò ejus, quàm proximi fuerint vaſculo, tam odoris erunt participes & capaces; & qui ex odore ejus participant, ſi ſe paulo longiùs à fragrantia ejus amoverint, impoſſibile eſt ut non incidant in odorem contrarium.* Verba hujus libri Author deſcripſiſſe videtur ex Origene libro 2. Periarc. cap. 6. ubi ſimilia leguntur.

12 Tam clara & expreſſa SS. Patrum teſtimonia conantur Diſcipuli Scoti eludere, dicendo SS. Patres his locis probare impeccabilitatem in Chriſto ex unione ſubſtantiali ad Verbum, non quia ipſa ſit eſſentialiter cum peccato incompoſſibilis, aut ratio formalis impeccabilitatis humanitatis Chriſti, ſed quia ratione illius erant ipſi debita, debito congruentiæ, dona gratiæ & fruitio beatifica, ratione quorum illi repugnabat peccatum.

Verùm hæc ſolutio, ut dixi, mera eluſio eſt, & apertè menti SS. Patrum repugnat. In primis enim Dionyſius Alexandrinus taliter attribuit impeccabilitatem Chriſto, ratione divinitatis, quod ſi non eſſet Deus, non poſſet eſſe alienus à poteſtate peccandi: At ſi eſſe Deum non eſſet ratio impeccabilitatis Chriſti, ſed ſolùm redderet debitam, debito congruentiæ, formam talis impeccabilitatis, poſſet eſſe alienus à poteſtate peccandi, quamvis Deus non eſſet, dummodo beatificâ viſione frueretur, ut in aliis beatis de facto contingit: Ergo juxta Dionyſium incapacitas peccandi convenit Chriſto ratione unionis formaliter. 13

Secundò juxta Hilarium, Chriſtus non potuit admittere peccatum, dum Chriſtus eſt, eò quòd qui Chriſtus eſt, non potuit amittere quod Chriſtus eſt: Sed potuit manens Chriſtus beatificâ viſione carere: Ergo ex mente Hilarij Chriſtum non poſſe peccare, non ex beatifica viſione, ſed ex unione hypoſtatica provenit.

Tertiò juxta Auguſtinum vel Authorem libri de Incarnatione Verbi: ſicut unguentum vas replens, illud reddit incapax alterius liquoris; ita Verbum replens animam Chriſti, illam reddit incapacem peccati: Sed unguentum vas materiale replens, ſeipſo formaliter illud reddit incapax alterius liquoris: Ergo pariter ipſum Verbum replens humanitatem Chriſti formaliter illam reddit culpa incapacem.

Quartò, Ideo operationes Chriſti, juxta SS. patres, non poſſunt eſſe peccata, quia ſunt actiones Theandricæ, id eſt Dei viriles, ut dicitur in 6. Synodo generali actione 8. & 11. & ſæpe docuit D. Damaſcenus præcipue libro 3. de fide cap. 19. & 20. At quòd actiones Chriſti ſint Theandricæ, ſeu Dei viriles, non habent ex beatitudine ſed ex vi præciſè unionis hypoſtaticæ. Ergo ad hanc ſolam cauſam reducunt SS. Patres impeccabilitatem Chriſti, & non ad beatitudinem animæ ejus.

Denique, Si impeccabilitas Chriſti ſolùm à viſione beatifica proveniret, ſequeretur SS. Patres, quotquot de impeccabilitate Chriſti egerunt, deceptos fuiſſe, nec veram illius cauſam aſſignaſſe, ſiquidem nullus illorum ad beatitudinem recurrit, quæ juxta Adverſarios ex vera & ſola cauſa impotentiæ peccandi in Chriſto, ſed ad unionem hypoſtaticam quæ, ut ipſi contendunt, non eſt vera cauſa illius; unde ſi vera ſit Adverſariorum ſententia, SS. Patres aſſignarunt non cauſam pro cauſa, cùm omiſſâ viſione beatificâ, docuerunt Chriſtum ratione unionis hypoſtaticæ eſſe impeccabilem: Sed hoc aſſerere temerarium eſt, & SS. Patribus injurioſum: Ergo &c.

§. II.

Prima ratio fundamentalis noſtræ concluſionis exponitur,

14 NOſtræ concluſioni non ſolùm favent teſtimonia SS. Patrum, ſed plures etiam rationes efficaces eam demonſtrant. Prima ſic poteſt proponi. Verbo Divino ex vi unionis humanitatis ad ipſum, incumbit obligatio gubernandi humanitatem, eamque in officio continendi, ac proinde ſi humanitas aſſumpta peccaret,

ret, ejus peccatum Verbo in ſeipſo attribueretur: Sed implicat Verbum in ſeipſo peccare. Ergo etiam implicat humanitatem aſſumptam peccare peccato cum unione compoſito. Minor patet, Major autem in qua tota difficultas ſic oſtenditur. Quoties duo uniuntur in aliqua natura vel perſona, inferius naturaliter ſubordinatur ſuperiori, & conſequenter ſuperior tenetur inferiorem regere & gubernare: Sed ex vi unionis humanitatis ad Verbum, natura humana & divina conveniunt in una Chriſti perſona: Ergo ratione hujus unionis tenetur divina natura gubernare & regere humanam, & conſequenter peccatum humanitatis unitæ tribueretur verbo, nedum ut ſubſiſtenti in humanitate, ſed etiam ſecundum ſe, & prout in divinitate ſubſiſtit.

15 Confirmatur primò: Quia corpus eſt inferius animæ, & per unionem conveniunt in una & eadem natura, ex tali unione induit anima obligationem corpus regendi: Sed humanitas eſt inferior divinitati, & ex vi unionis hypoſtaticæ convenit cum Deitate in eadē Chriſti perſona: Ergo ex vi unionis incumbit divinitati ſpecialis obligatio gubernandi humanitatem. Unde ſexta Synodus generalis actione 8. poſtquam aſſerit, animam Chriſti, nullum in ſe naturalem motum excitare, niſi ad nutum Verbi ſibi hypoſtaticè uniti, ſic verbis Nyſſeni concludit: *Quemadmodum corpus noſtrum regitur, & ornatur, atque ordinatur ab intellectuali & rationali anima noſtra: ita in homine Chriſto, tota humana ejus conſperſio, ab ejuſdem Verbi Divinitate ſemper & in omnibus mota, Deo mobilis fuit.*

16 Confirmatur ſecundò: Cùm in una & eadem natura conveniunt ſuperior & inferior potentia, incumbit tali naturæ obligatio regendi potentiam inferiorem, per potentiam ſuperiorem, ut conſtat in natura humana, quæ naturali obligatione tenetur per voluntatem regere & gubernare appetitum inferiorem: Ergo pariter cùm duæ naturæ conveniunt in una & eadem perſona, conſurgit in illa obligatio regendi inferiorem, per ſuperiorem naturam; & conſequenter Verbo, in quo ex vi unionis humanitatis ad ipſum conveniunt natura divina & humana, incumbit ſpecialis obligatio regendi & gubernandi naturam humanam per divinam, ſibindeque peccatum humanitatis unitæ attribueretur Verbo, non ſolùm ratione voluntatis humanæ, ſed etiam voluntatis divinæ.

17 Confirmatur tertiò: Longe arctior eſt conjunctio Verbi cum ſua humanitate, quam mariti cum uxore, patris cum filio, domini cum ſervo, cùm hæ non ſint uniones phyſicæ, qualis eſt Verbi conjonctio cum humanitate: Ergo multò magis eſt Verbi Divini dirigere in omnibus ſuis operationibus, & a tanto malo, quantum eſt malum culpæ, avertere efficaciter humanitatem aſſumptam, quam viri ſit dirigere uxorem, & a peccato avertere, pro facultate; itemque quàm ſit patrisfamilias & domini dirigere filios & ſervos, & eorum, quantùm poſſunt, impedire peccata, peccatum ipſi ni id faciant, juxta illud Salviani libro 7. de providentia: *Poteſtas magna & potentiſſima, quæ inhibere ſcelus maximum poteſt, quaſi probat debere fieri, ſi ſciens patitur perpetrari. In cujus enim manu eſt ut prohibeat, jubet agi, ſi non prohibet committi.*

Hanc rationem inſinuat Ambroſius libro de Incarnatione cap. 7. his verbis: *Qui alios regebat, ſe regere ipſe non poterat?* Ubi humanæ Chriſti voluntatis impeccabilitatem, refert ad regimen Verbi. Et Epiphanius in Aochotato, ubi ſic ait: *Quia Verbum virtute ſuâ frænabat inferiorem naturam, ab omni inutili carnali turba, &c.* Ubi cauſam impeccabilitatis tribuit Verbo inferiorem naturam frænanti. Illam etiam indicat Anaſtaſius cap. 21. [illegible] ubi hæc ſcribit: *Confitemur etiam animam & corpus, quæ Verbo hypoſtaticè unita ſunt, Verbo ſubjici, ſimulque cum omnibus proprietatibus ſuis à Verbo magis regi ac duci, quam ulla alia creatura eidem ſubjiciatur, & ab eodem regatur, cùm longè arctiùs cum Verbo conjuncta ſint, quam ulla alia res creata.* Hanc demum rationem tradit S. Thomas in 3. diſtinctione 12. quæſtione 2. articulo 1. in corpore. & ad Annibaldum eadem diſtinctione, quæſtione unica articulo 3. ubi ait humanitatem Chriſti ideò non potuiſſe peccare, quia fuit inſtrumentum Divinitatis eam moventis; Divinitas autem non potuit illam ad malum movere. Quæ doctrina non ſic accipienda eſt, ut humanitas in omnibus ſuis actibus propriè fuerit inſtrumentū divinitatis; ſed quia ſicut inſtrumentum non agit, niſi ut ſubordinatum principali agenti; ita humanitas Verbo unita, in omnibus actionibus divinitati ut regenti gubernantique ſubdebatur: eo autem ipſo quod humanitas, ex vi unionis hypoſtaticæ, iſto modo divinitati ſubdatur, non poteſt peccare, niſi ejus peccatum Deo ut ſpecialiter moventi tribuatur. Unde Vazquez mentem ſancti Doctoris, & hujus rationis vim non penetravit, dum illam ut vulgarem & parvi momenti deſpexit.

§. IV.

Aliâ ratione probatur noſtra concluſio.

POteſt etiam ſuaderi concluſio alia ratione 18
quâ utuntur communiter noſtri Thomiſtæ, & cum illis Suarez, & alii ex Patribus Societatis licèt ille pariter diſpliceat Vazquezio, cui ſolùm ingenii ſui inventa placent. Poteſt autem hæc ratio ſub hac forma breviter proponi. Si poſſet humanitas aſſumpta peccare, peccato cum unione hypoſtatica compoſito, poſſet ſuppoſitum Verbi ut ſubſiſtens in humanitate peccare: Conſequens eſt falſum: Ergo humanitas aſſumpta non poteſt peccare peccato cum unione hypoſtatica compoſito. Sequela Majoris probatur: Actiones ſunt ſuppoſitorum vel ſubſiſtentium, ut commune axioma docet: Sed ſuppoſitum humanitatis aſſumptæ, eſt ſuppoſitum Verbi quatenus in illa ſubſiſtens: Ergo ſi poſſet humanitas aſſumpta peccare peccato cum unione ad Verbum compoſito, poſſet Verbum ut ſubſiſtens in humanitate peccare.

Reſpondet Vazquez poſt Durandum, ex eo 19
quo humanitas unita Verbo, retentâ unione, peccaret, ſolùm ſequi Verbum denominative peccare, non autem effectivè, nec ampliùs ratione facta convinci, cùm enim communi axiomate aſſeritur actiones eſſe ſuppoſitorum, non ideò dicitur, quia ſuppoſitum ut quo vel ut quod influat in operationes naturæ, ſed quia ſuſtentat naturam proximè operantem ut quo & ut quod: unde actiones dicuntur ſuppoſitorum, non elicitivè, ſed tantùm denominativè; ex quo ſolùm ſequitur, humanitate Verbo unitâ peccante, fore peccatum Verbo attribuendum denominativè; in quo nulla repugnantia, nec indecentia invenitur, ſicut nec in eo quod Verbum in humanitate ſubſiſtens mortuum, crucifixumque dicatur.

Verùm hæc ſolutio & doctrina Vazquezii 20
multi-

multipliciter poteſt convelli. Inprimis enim dicere Verbum ut ſubſiſtens in humanitate peccare denominativè, ſeu per communicationem idiomatum, pias aures offendit, & a majori Theologorum parte non admittitur, licèt concedant Verbum in humanitate ſubſiſtens poſſe dici ſeu denominari mortuum & crucifixum: Rationem verò diſcriminis aſſignat D. Thomas ſuprà quæſt. 1. art. 1. ad 3. ubi ait quod mors, ſicut & quodlibet aliud malum pœnæ, a Dei juſtitia eſt introductum, propter gloriam ipſius Dei; malum verò culpæ ſeu peccatum committitur per receſſum ab arte divinæ ſapientiæ. & ab ordine divinæ bonitatis; & ideò licèt nulla ſit indecentia quod verbum in natura aſſumpta, ſeu ut ſubſiſtens in humanitate, per communicationem idiomatum paſſum, crucifixum, & mortuum denominetur, eſt tamen moralis indecentia, quod Verbum, etiam ut in natura humana ſubſiſtens, denominativè, ſeu per communicatiunē idiomatum, peccare dicatur.

21 Confirmatur: Prædicata naturæ humanæ, quæ per ſe primò conveniunt ſuppoſito, ſi habeant repugnantiam cum hypoſtali ſeu perſuna verbi, non poſſunt de illa etiam per communicationem idiomatum prædicari; hac enim ratione docet S. Thomas has propoſitiones eſſe falſas, *Chriſtus eſt creatus vel creatura. Chriſtus incæpit eſſe*, & ſimiles: Sed peccare eſt prædicatum habens repugnantiam cum perſona verbi: Ergo non poteſt de illa, etiam per communicationem idiomatum, enunciari.

22 Secundò, Juxta hujus ſolutionis doctrinam, humanitate Petri peccante, ſuppoſitum Petri ſolùm peccat denominativè, nam ut ait Vaſquez actiones dicuntur ſuppoſitorum, non elicitivè, ſed tantùm denominativè; & tamen humanitate Petri peccante, ſuppoſitum ejus dicitur ſimpliciter & abſolutè peccans, & peccato infectum: Ergo ſi Verbum ut in humanitate ſubſiſtens, dici poſſet denominativè peccare, ſimpliciter & abſolutè peccans, ſeu peccato infectum, appellari poterit, quod piæ aures abhorrent.

23 Tertiò, Hæc propoſitio, *Verbum ut in humanitate ſubſiſtens, pro nobis meruit & ſatisfecit*, eſt vera in proprietate ſermonis, & in rigore, non minùs quàm iſta, *Chriſtus nos redemit & ſatisfecit pro nobis*. & tamen juxta doctrinam Vaſquezii, Chriſtus, ſeu Verbum ut ſubſiſtens in humanitate, ſolùm denominativè ſatisfecit & meruit, cùm juxta illum actiones non ſint ſuppoſitotum elicitivè, ſed tantùm denominativè: Ergo quod humanitate aſſumptâ peccante, Verbum ut in illa ſubuſtens, denominativè tantùm peccaret, non tollit quod hæc propoſitio, Chriſtus, ſeu Verbum ut ſubſiſtens in humanitate, peccat, ſit vera in rigore & proprietate ſermonis.

24 Denique, Falſum eſt quod operationes non ſint ſuppoſitorum activè, ſeu elicitivè, ſed denominativè tantùm: Ergo prædicta ſolutio falſo nititur fundamento. Conſequentia patet, Antecedens probatur ex Concilio Florentino ſeſſ. 18. in qua Joannes Theologus ex hoc communi Philoſophorum effato, *Actiones ſunt ſuppoſitorum*, probat, aſſentiente Concilio, Spiritum ſanctum à Filio procedere, & eſſentiam in divinis non generare, ſed Patrem, ratione eſſentiæ: At Pater non denominativè tantùm, ſed etiam elicitivè ut quod generat, media eſſentia ut principio quo generandi: Ergo actiones ſunt ſuppoſitorum, non ſolum denominativè, ſed etiam elicitivè.

Nec valet quod reſpondet Vazquez, nimirum rationes Conciliorum non eſſe de fide, imò aliquando niti falſis principiis, ut conſtat ex 7. Synodo, ubi quidam ex Patribus, cum Hæreticis diſputans, ut probaret Angelos depingi poſſe, aſſumpſit principium falſum, nempe Angelos eſſe corporeos. Non valet, inquam, nam rationes Conciliorum, etſi de fide non ſint, magnæ tamen ſunt authoritatis, nec fas eſt illis contradicere, ſine urgenti fundamento, & niſi ex eis aliquod ſequatur abſurdum: Ergo licèt ex prædicta authoritate veritas propoſitionis noſtræ, ut de fide certa non habeatur, non poteſt tamen negari, vel in dubium revocari. 25

Addo quòd Joannes Theologus principium illud aſſumpſit ut Philoſophis commune, & nullos ex Patribus vel Latinis, pro quibus diſputabat, vel Græcis, contra quos agebat, in contrarium reclamavit; imò Græci argumento Joannis Theologi convicti, Spiritum ſanctum à Filio procedere confeſſi ſunt: Ergo illud principium ab univerſali Eccleſia, tam Græcâ, quam Latina, tacitè ſaltem fuit approbatum, licet expreſſè definitum non fuerit. 26

§. V.

Aliæ rationes breviter exponuntur.

PRæter duas rationes jam expoſitas, quæ præcipuæ ſunt & fundamentales, tres aliæ ſuppetunt, quibus breviter ſuaderi poteſt noſtra concluſio. Prima eſt: Gratia habitualis juſtificans, non ſolùm ex natura rei, ſed etiam eſſentialiter pugnat cum peccato mortali, eò quòd ſit formalis aut ſpecialis participatio divinæ naturæ, & ſanctitatis increatæ, ut in Tractatu de Juſtificatione docuimus, & colligitur ex verbis illis 2. Joannis 3, *Qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius* (ſcilicet gratia ſanctificans) *in eo manet, & non peccare poteſt, quoniam ex Deo natus eſt.* Sed gratia unionis eſt ipſamet Dei natura & ſanctitas increata, unita humanitati, & illi communicata, per unionem ſubſtantialem: Ergo à fortiori talis gratia eſſentialiter pugnat cum peccato, & cum illo, etiam de potentia Dei abſoluta, ſtare nequit. Conſequentia manifeſta eſt. ſi enim participatio ſanctitatis increatæ eſſentialiter excludit peccatum, & nequit cum ipſo componi, etiam de abſoluta Dei potentia; quantò magis id præſtabit ipſamet ſanctitas increata, ſubſtantialiter unita, & quantò majorem cum peccato habebit repugnantiam & incompoſſibilitatem? 27 Diſp. 1. art. 5.

Secunda ratio: Ex eo præciſè aliqua natura impeccabilis redditur, quod conjungitur immobiliter ipſi regulæ rectæ operationis; ſicut è contra ea ratione eſt peccabilis, quia poteſt deviare à recta regula operationis: Sed humanitas Chriſti, ex unione ad Verbum præciſè, conjuncta eſt immobiliter primæ regulæ rectæ operationis, nimirum divinæ ſanctitati & ſapientiæ: Ergo præciſè ex vi talis unionis, ſeclusâ etiam viſione beatificâ, redditur impeccabilis, ſubindeque implicat peccatum cum ea componi. 28

Confirmatur: Humanitas Chriſti, ratione unionis hypoſtaticæ, perfectiori modo Deo conjungitur, qui eſt prima regola rectæ operationis, quàm per viſionem beatificam, cùm prima unio ſit ſubſtantialis, & altera ſolùm accidentalis: Ergo ſi anima Chriſti, ex vi præciſè viſionis beatificæ, ita redditur impeccabilis, ut repugnet peccatum cum ea componi, ut docent Scotus & Diſcipuli ejus, à fortiori ex vi præciſè 29

unionis

unionis hypoſtaticæ, ita fiet impotens ad peccandum, ut implicet eam peccare peccato cum tali unione compoſito.

30 Tertia ratio: Humanitas Chriſti per unionem ad Verbum ſanctificatur infinitè ſimpliciter: Sed implicat ſanctitatem infinitam cum peccato componi: Ergo & unionem hypoſtaticam. Major patet ex dictis ſupra diſp. 11. Minor verò probatur: Eſſe infinitè ſanctum eſt eſſe infinitè mundum, cum ſanctitas, juxta Dionyſium, ſit immaculata puritas; eſſe verò ſubjectum gravis culpæ, ſeu in ſtatu peccati mortalis, eſt eſſe immundum ſimpliciter, cùm peccatum eſſentialiter ſit immunditia & turpitudo: Sed implicat eſſe infinitè mundum, & eſſe immundum ſimpliciter: Ergo implicat infinitam ſanctitatem cum peccato componi. Secundò, Implicat eſſe objectum dignum complacentiâ divinâ infinitè ſine termino, & eſſe dignum diſplicentiâ & odio Dei: Sed quod eſt ſanctum infinitè ſimpliciter, eſt dignum complacentiâ divinâ infinitè & ſine termino; è contra verò ſubjectum peccato mortali infectum, eſt dignum odio & diſplicentiâ Dei: Ergo implicat eſſe ſanctum infinitè ſimpliciter, & eſſe peccato mortali infectum.

§. VI.

Statuitur ſecunda concluſio, & Chriſti humanitatem, nec in ſenſu diviſo potuiſſe peccare breviter ſuadetur.

31 Dico ſecundò: humanitas Chriſti, etiam de abſoluta Dei potentia, peccare non potuit, peccato deſtruente unionem hypoſtaticam.

Probatur concluſio ratione fundamentali: Ut humanitas Chriſti poſſet peccare peccato deſtruente unionem hypoſtaticam, deberet in tali humanitate, ut Verbo Divino hypoſtaticè unita, remanere potentia proxima & expedita ad peccandum: Sed talis potentia non remanet in humanitate Chriſti, ut unita Verbo Divino, ſed per unionem hypoſtaticam ab ea excluditur: Ergo humanitas Chriſti non poteſt peccare peccato deſtruente unionem hypoſtaticam. Major patet in homine juſto, qui idcircò poteſt peccare peccato deſtruente gratiam juſtificantem, quia ſub tali gratia retinet potentiam proximam & expeditam ad peccandum. Minor verò in qua eſt difficultas, multipliciter ſuadetur. Primò quia juxta Patres §. 2. relatos, humanitas Chriſti ex vi unionis hypoſtaticæ reddita fuit impeccabilis: At non poſſet dici talis, ſi in ea remaneret potentia proxima & expedita ad peccandum, quâ poſſet peccare peccato deſtruente unionem hypoſtaticam, ut patet eodem exemplo hominis juſti, qui licèt non poſſit componere gratiam cum peccato, tamen quia in eo remanet potentia proxima & expedita ad peccandum, peccato gratiam deſtruente, non eſt nec dici poteſt impeccabilis: Ergo &c.

32 Secundò, Humanitas Chriſti per unionem ad Verbum ſanctificatur infinitè ſimpliciter: At ſumma & infinita ſanctitas, nedum peccatum actuale, ſed etiam potentiam ad peccandum excludit: Ergo in humanitate Chriſti ut unita Verbo Divino non remanet potentia ad peccandum. Major patet, Minor probatur. Sanctitas ex ſuo conceptu dicit eſſentialiter oppoſitionem cum peccato, diſtantiamque & elongationem ab illo; ac proinde ſumma & infinita ſanctitas, ſummam diſtantiam & elongationem à peccato, ſummamque cum illo oppoſitionem importat: Atqui oppoſitio non ſolùm cum peccato actuali, ſed etiam cum potentia peccandi, & elongatio non ſolùm à peccato, ſed etiam à potentia expedita peccandi, major eſt quam ſola oppoſitio cum actu peccati, & ſola elongatio ab illo: Ergo ſumma ſanctitas, non ſolùm opponitur cum actuali peccato, ſed etiam cum potentia expedita peccandi.

Tertiò, Licèt in homine juſto manet potentia expedita ad peccandum, peccato gratiam deſtruente, quia gratia ipſum ſanctificans, cùm non conſtituat ſuppoſitum, ſed ei ſuperadditur, ſicut alii habitus, [illegible] quando voluntas ejus liberi arbitrii ſubjicitur, ſubindeque ſicut bonis operibus augeri poteſt, ita & malis actibus peccaminoſis deſtrui: Sed gratia unionis quâ humanitas Chriſti ſanctificatur, oppoſito modo ſe habet, cùm enim non ſuperadditur ad ſuppoſitum, ſed ipſum conſtituat, ejus libertati non ſubditur; unde ſicut non poteſt cadere ſub merito bonorum operum, ita nec per mala opera deſtrui: Ergo in humanitate Chriſti, ut unita Verbo Divino, non remanet potentia expedita ad peccandum, peccato deſtruente unionem hypoſtaticam. 33

Quartò, Licèt impedimentum actûs non ſe tenens ex parte actûs primi, non tollat potentiam in actu primo expeditam ad agendum: quare auxilium efficax, phyſicè in noſtra ſententia prædeterminans ad amorem, non tollit potentiam proximè in actu primo expeditam ad odium & negationem amoris, quia non ſe tenet ex parte actûs primi ad agendum; impedimentum tamen ex parte actûs primi ſe tenens, tollit in omnium ſententia potentiam proximè expeditam ad actum: Sed implicat humanitatem Verbo hypoſtaticè unitam carere impedimento ad peccandum, ex parte actûs primi ſe tenente: Ergo implicat illam eſſe unitam hypoſtaticè Verbo, & ſtante tali unione, habere expeditam ad peccandum potentiam. Major patet, Minor probatur. Implicat humanitatem eſſe Verbo unitam, & in eodem inſtanti non exiſtere, vel ſaltem ſubſiſtere ſubſiſtentiâ Verbi, cùm in inſtanti aſſumptionis humanitatis ad Verbum, non poſſit ſubſiſtere ſubſiſtentiâ creatâ, alias ſimul duplici ſubſiſtentiâ ſubſiſteret, quod implicat, ut ſupra oſtenſum eſt: Sed ſubſiſtentia Verbi eſt impedimentum ad peccandum, ex parte actûs primi ſe tenens, cùm peccatum ſit incompoſſibile cum tali ſubſiſtentia, per quam humanitas Chriſti in actu primo completo ad operandum conſtituitur: Ergo implicat humanitatem eſſe Verbo unitam, & ſimul carere impedimento ad peccandum ex parte actûs primi ſe tenente. 34

Diſp. 9. art. 4.

Denique, Implicat humanitatem, aut voluntatem humanam unitam ſubſiſtentiæ Verbi, habere potentiam expeditam ad peccandum, niſi Verbum, ut in illa ſubſiſtens, ſit potens peccare: Sed Verbum ut ſubſiſtens in humana natura, nequit eſſe vel dici potens ad pe[illegible]ndum: Ergo implicat humanitatem, aut voluntatem humanam unitam ſubſiſtentiæ Verbi, habere expeditam ad peccandum potentiam. Minor conſtat: Cui enim eſſentialiter repugnat actus, non poteſt convenire potentia ad illum: Sed Verbo, ut ſubſiſtenti in humanitate aſſumpta, eſſentialiter repugnat peccatum: Ergo & peccandi potentia. Major verò in qua eſt difficultas ſic oſtenditur. Sicut voluntas unita ſubſiſtentiæ Petri, eſt voluntas ipſius Petri ita voluntas humana unita ſubſiſtentiæ Verbi, eſt voluntas ipſius Verbi, ut ſubſi- 35

ſubſiſtentis in humana natura: Sed implicat voluntatem unitam ſubſiſtentiæ Petri eſſe potentem ad peccandum, niſi Petrus ut potens peccare: Ergo implicat etiam humanitatem, aut voluntatem humanam unitam ſubſiſtentiæ Verbi, poſſe peccare, niſi Verbum ut in illa ſubſiſtens ſit potens ad peccandum.

36 Dices, diſparem eſſe rationem, nam Petrus non habet aliam naturam cui repugnet potentia ad peccandum, & ideò ex eo quod humanitas vel voluntas unita ſubſiſtentiæ Petri, ſit potens peccare, neceſſariò Petrus conſtituitur potens ad peccandum: Verbum autem in humanitate ſubſiſtens, habet aliam naturam cui eſſentialiter repugnat peccatum, & potentia ad peccandum; & idcircò quamvis humanitas ſeu voluntas humana unita ſubſiſtentiæ Verbi, ſit potens peccare, non ſequitur Verbum ut ſubſiſtens in humanitate poſſe peccare.

37 Sed contra: Humanitate unitâ ſubſiſtentiæ Verbi de facto peccante peccato cum unione compoſito, Verbum ut in illa ſubſiſtens, neceſſariò denominaretur peccans, etſi Verbo alia conveniat natura cui eſſentialiter repugnat peccatum, ut ſuprà oſtenſum eſt. Ergo ſi humanitas unita ſubſiſtentiæ Verbi eſſet potens ad peccandum, potentiâ cum unione compoſitâ, non poſſet verbum in humanitate ſubſiſtens non eſſe potens ad peccandum, quamvis potentia peccandi Verbo repugnet ſecundum aliam naturam.

38 Confirmatur: Quia humanitas Verbo unita potuit mori, & de facto mortua eſt, de Verbo ut in illa ſubſiſtente fuit verum dicere, potuiſſe mori, & mortuum eſſe de facto; & tamen mors & potentia moriendi repugnant Verbo ſecundùm naturam divinam: Ergo quamvis potentia ad peccandum repugnet Verbo ut ſubſiſtenti in natura divina, ſi tamen natura humana, ut ſubſiſtentiæ Verbi unita, fuit potens ad peccandum, de Verbo ut in illa ſubſiſtente, verum erit dicere potuiſſe peccare.

§. VII.

Solvuntur objectiones.

39 Objicies primò, contra primam concluſionem: Verbo in ſeipſo non minùs repugnat mors quam peccatum: Sed non obſtante quod mors Verbo in ſeipſo repugnet, poteſt tamen in humanitate aſſumpta mori, & prout in illa ſubſiſtens, mortuum propriè denominari: Ergo pariter licèt non poſſit in propria natura peccare, poterit tamen in humanitate aſſumpta peccare, & prout in illa ſubſiſtens, peccans & peccator propriè denominari.

40 Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Non minùs intenſivè, concedo Majorem: extenſivè, nego Majorem, & conceſſa Minori, nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio: Summæ ſanctitati, vel ſuppoſito ſummè ſancto, ratione ſummæ ſanctitatis, non ſolùm repugnat denominari peccans in ſe, ſed etiam illi repugnat denominari peccans in alio vel in alia natura: ſuppoſito autem viventi vitâ ſummâ & per eſſentiam, ſolùm repugnat mori in ſeipſo, non autem mori in aliena natura quam terminat; unde etſi æqualiter opponantur intenſivè, & reſpectu ejuſdem naturæ, non tamen extenſivè, & reſpectu ejuſdem ſuppoſiti. Sicut ergo Deo qui eſt ſumma vita, licèt repugnet mors ut ab illo cauſata in ſeipſo, non tamen ut ab ipſo cauſata in alio, Deus enim cauſat in hominibus mortem. peccatum verò neque in ſeipſo

A neque in alio poteſt cauſare. Ita ſimiliter mors non repugnat Verbo in aliena natura, nec ei repugnat, prout in illa ſubſiſtit, mortuum denominari: peccatum autem & denominatio peccantis, non ſolùm repugnat Verbo in ſeipſo, & ut ſubſiſtenti in divina natura, ſed etiam in aliena natura, & prout ſubſiſtenti in illa. Cujus diſcriminis ratio ſuprà fuit aſſignata, quia nimirum mors eſt malum phyſicum, ad Deum ordinabile, unde ſicut hac ratione poteſt illam in aliis cauſare, ita poteſt ab illa in alio denominari: Peccatũ autem eſt malum morale, quod ad Deũ nullatenus poteſt referri, & ſicut hac ratione non poteſt a Deo neque in ſe neque in alio cauſari, ita

B nec poteſt Deũ vel in ſe vel in alio denominare.

Objicies ſecundo: Suppoſitum vel perſona, nec ut quo, nec ut quod influit in operationes propriæ naturæ, ſed natura ipſa eſt adæquatum principium quo & quod ſuarum operationum: Ergo ex eo quod humanitas Verbo unita peccaret, non ſequitur quod Verbum ut in illa ſubſiſtens in tale peccatum influeret, ſubindeque ruit præcipuum fundamentum noſtræ ſententiæ. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Variato principio operandi, neceſſe eſt operationes variari. Sed variatâ ſubſiſtentiâ, non variantur operationes, nam actiones humanitatis Chriſti, ejuſdem rationis ſunt quoad phyſicam entitatem

C cũ noſtris operationibus, cum tamen ſubſiſtentia quâ humanitas Chriſti ſubſiſtit, diverſæ rationis ſit: Ergo ſuppoſitum neque ut quo neque ut quod influit in operationes propriæ naturæ. 41

Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, diſtinguo Majorem: Variato principio quo operandi, neceſſe eſt operationes variari, concedo Majorem. Variato principio quod, & principio quo invariato, nego Majorem, & conceſſa Minori, nego Conſequentiam. cùm enim principium quo ut adæquata virtus agendi, & ſpecificandi operationes; perſonalitas autem vel ſubſiſtentia conſtituens ſuppoſitum, quod eſt principium quod operans, ſolùm ut conditio ad

D operationes concurrat, inde fit quod quamvis ſubſiſtentia varietur, ut contingit in humanitate Chriſti; quia tamen humanitas & illius potentiæ ejuſdem rationis ſunt, non diverſificentur tamen phyſice operationes. Poteſtque hæc ſolutio hoc exemplo illuſtrari. Appretiatio objecti, & illius propoſitio, eſt conditio eſſentialis boni, quod eſt objectum voluntatis, ut motivè & terminativè ad actum voluntatis concurrat; & tamen quamvis diverſificentur eſſentialiter apprehenſiones, ſi objectum propoſitum ejuſdem rationis ſit, actus voluntatis eſt ejuſdem rationis; ut contingit in actu dilectionis viæ, qui ejuſdem ſpeciei eſt cum dilectione beatifica, & tamen apprehenſio fidei quâ regulatur in via, diverſæ rationis eſt a viſione beatifica, per quam regulatur in 42

E patria: quia tamen objectum per utramque regulam propoſitum, a quo ut a ratione formali ſumitur ſpecies actus, eſt idem in ratione objecti, non variatur eſſentialiter dilectio. Pariter ergo in præſenti, quamvis ſubſiſtentia conſtituens principium quod operandi eſſentialiter varietur, quia tamen ſolùm ut conditio ad operationem concurrit, & principium quo eſt adæquata ratio ſpecificandi operationes, hoc invariato manente operationes ejuſdem rationis manent.

Objicies tertiò: Verbum poteſt permittere peccatum humanitatis aſſumptæ: Sed ſuppoſita tali permiſſione, illa humanitas peccare poſſet: 43

Ergo

Ergo natura humana unita Verbo poteſt habere peccatum. Minor patet, Major verò probatur: Tùm quia permittere peccatum non eſt intrinſecè malum, cùm omnia peccata Deus permittat. Tum etiam quia poſſe peccata permittere in natura rationali, convenit Verbo ratione ſupremi dominii, ex quo habet illam movere conformiter ad ejus naturam; & quia natura rationalis eſt libera, & de ſe indifferens ad bonum & malum, illi offerre concurſum ad utrumq; indifferentem: Ergo cùm ſuppoſitâ etiam unione humanitatis ad Verbum, maneat Verbum ſupremus dominus illius, tali unione ſuppoſitâ, manet cum jure illi offerendi concurſum indifferentem, & conſequenter potens permittere in ea peccatum.

44 Reſpondeo negando Majorem, ad cujus primam probationem dicendum quod permittere peccatum in alienis voluntatibus, non eſt intrinſecè malum, ſed bonum, vel ſaltem indifferens; at illud permittere in voluntate naturæ aſſumptæ, quæ eſt voluntas Dei, propter unionem ad eſſe perſonale Verbi Divini, eſt intrinſecè malum; unde non poteſt ex fine honeſto fieri, ſicut nec mentiri. Maxima ergo eſt differentia quoad hoc inter voluntatem humanam Chriſti, & alias ſive hominum, ſive Angelorum, voluntates: nam reſpectu aliarum habet ſe Deus ut cauſa & proviſor univerſalis, regens eas per generalem providentiam, ad quam pertinet permittere aliqua mala & peccata, ad manifeſtationem divinæ juſtitiæ & miſericordiæ: reſpectu verò voluntatis Chriſti, ſe habet ut cauſa & proviſor particularis, cum teneatur eam ſpecialiter in ſuis operationibus dirigere, & ſpecialem dicat habitudinem ad illam, tanquam proprium ſuppoſitum ipſius humanitatis aſſumptæ; ideòque non poteſt permittere illius peccatum, ſed potiùs illud tenetur impedire, alioquin ipſi imputaretur, & tale peccatum non ſolùm cenſeretur ab ipſo permiſſum, ſed etiam volitum & factum. Vnde D. Thomas 1. 2. quæſt. 79. art. 1 ex eo probat Deum non eſſe cauſam peccati, etiam indirectè, quia licèt poſſit vitare peccata, tribuendo hominibus auxilium ad evitandum peccatum, quod ſi præberet, non peccarent, non tamen tenetur dare hujuſmodi auxilium, nec vitare peccata.

45 Ad ſecundam probationem, conceſſo Antecedente, diſtinguo Conſequens: Suppoſitâ unione hypoſtaticâ, Verbum manet cum jure & potentia antecedenti offerendi concurſum indifferentem, & permittendi peccatum in humanitate unita, & in ſenſu diviſo unionis, concedo Conſequentiam: cum jure & potentia conſequenti, & in ſenſu compoſito unionis humanitatis ad Verbum, nego Conſequentiam.

Explicatur ſolutio: Non eſt de ratione ſupremi dominii poſſe potẽtia cõſequenti in quavis ſuppoſitiõe omne id quod poteſt ante talẽ ſuppoſitionem, ſed tantum in omni ſuppoſitione retinere potentiam antecedentem: quod patet, nam Deus ratione ſupremi dominii eſt potens conferre gloriam hominibus, & illis gloriã negare; & adhuc ſuppoſitis meritis, & pacto ſeu promiſſione præmiandi, perſeverat hoc dominium; & tamen in dicta ſuppoſitione, non manet potens potentiâ conſequenti ad negandam illis gloriam, ſed tantùm potentiâ antecedenti, quatenus poteſt jus in meritis fundatum deſtruere, & conſequenter gloriam quam homo promeruit non conferre. Ita in præſenti contingit, Deus enim ſuppoſitâ unione humanitatis ad Verbum, manet potens potentiâ antecedenti ad offerendum humanitati concurſum indifferentem, & permittendum in illa peccatum; quia poteſt unionem hypoſtaticam deſtruere, & hac deſtructione ſuppoſitâ, peccatum humanitati permittere; non tamen manet potens potentiâ conſequenti, & in ſenſu compoſito unionis, ad permittendum peccatum humanitati unitæ. Vnde obligatio gubernandi humanitatem, ſemperque illi conferendi auxilia determinata ad bonum, & negandi concurſum ad malum, rectè in Verbo cum ſupremo dominio componitur: ſicut obligatio remunerandi merita juſtorum, illis conferendo gloriam, componitur rectè in Deo cum ejus ſupremo dominio.

Objicies quartò: Verbum Divinum de abſoluta potentia aſſumere potuit naturam humanam exiſtentem & ſubſiſtentem antea in ſuo naturali ſuppoſito, & peccato habituali infectam: Sed non eſſet neceſſarium, ut in eodem inſtanti quo talis natura aſſumeretur ad unionem hypoſtaticam, mundaretur à tali peccato: Ergo poſt unionem poſſet eſſe cum illo, atque à Deo natura humana unita Verbo poteſt habere peccatum, ſaltem de abſoluta Dei potentia. Major patet, licèt enim hoc non admodum decens, neque congruum ad hanc unionem videatur, & ideò factum non ſit, nec ſecundùm potentiam ordinariam fieri expediat, non tamen ita videtur indecens, aut à divina bonitate alienum, ut fieri abſolutè repugnet. Minor verò ſuadetur: Peccatum habituale non opponitur gratiæ unionis privativè, aut contradictoriè: Ergo in caſu poſito poſſent ſimul compati in eadem natura, ſaltem de abſoluta Dei potentia. Conſequentia patet, nam oppoſitio contraria non ſufficit ad incompoſſibilitatem eſſentialem, ut conſtat in calore & frigiditate, & aliis quæ contrariè opponuntur, & tamen poſſunt de potentia abſoluta eſſe ſimul. Antecedens pro ſecunda parte videtur manifeſtum, oppoſitio enim contradictoria conſiſtit in affirmatione & negatione formæ: peccatum verò habituale non conſiſtit in negatione gratiæ unionis. Probatur autem quantùm ad primam: Tum quia peccatum habituale conſiſtit in privatione gratiæ habitualis, ut in Tractatu de peccatis docuimus; ac proinde non poteſt conſiſtere in privatione gratiæ unionis, non enim poteſt in privatione vel carentia duplicis formæ conſiſtere. Tum etiam, quia peccatum habituale exiſtit in puro homine, in quo non eſt privatio gratiæ unionis, ſed pura negatio: Ergo &c. 46

Diſp. 8, art. 3.

Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem: ſi enim Verbum aſſumeret naturam infectam peccato habituali, ex vi aſſumptionis, ſtatim ab ea expelleretur tale peccatum, propter repugnantiam quam unio hypoſtatica habet cum illo; ut enim ſuprà oſtendimus, magis repugnat peccatum ſive actuale ſive habituale cum gratia unionis, quam cum gratia habituali, quæ tamen, juxta probabiliorem & communiorem ſententiam, cum illo ſimul ſtare nequit, etiam de abſoluta Dei potentia. Vnde ad probationem in contrarium, dicendum primo, peccatum habituale opponi unioni hypoſtaticæ oppoſitione privativè, non ſtrictâ, quæ ſolùm datur inter privationem & formam quâ privat, quam oportet eſſe debitam ſubjecto, qualiter unio hypoſtatica non eſt debita ſubjecto peccati habitualis; ſed oppoſitione privativâ largè ſumptâ, quæ conſiſtit in incompoſſibilitate privationis cum for- 47

ma, ſive debita, ſive indebita ſit; & quia peccatum habituale eſt incompatibile eſſentialiter cum gratia unionis, eò quod præſtent effectus eſſentialiter repugnantes, conſequens fit, ut illi opponatur privativè, non ſtrictè, ſed largè.

48 Secundò dici poteſt, peccatum habituale & gratiam unionis opponi contradictoriè, non contradictione formali, ſed virtuali; quia cauſant effectus formales inter ſe repugnantes, & contradictoriè oppoſitos; nam gratia unionis reddit animam ſanctam, mundam, Deo gratam, & objectum congruum amoris Dei ſpecialis; è contra vero peccatum habituale eam reddit fœdam, immundam, Deo inviſam & exoſam, ac objectum odii ejus ſpecialis.

49 Objicies quintò: Si propter aliquam rationem natura humana aſſumpta à Verbo peccare non poſſet, peccato cum unione hypoſtatica compoſito, maximè quia peccatum tribueretur ſuppoſito Verbi Divini, eò quòd ei incumberet obligatio gubernandi humanitatem aſſumptam, eamque in officio continendi: Sed hæc ratio ſupponit falſum: Ergo &c. Major patet ex dictis ſupra §. 3. Minor verò ſuadetur. Si ex unione hypoſtatica reſultaret in Verbo aliqua obligatio dirigendi & gubernandi humanitatem aſſumptam, illa æquè primò & immediatè tribus perſonis competeret: Sed ratione unionis humanitatis ad Verbum, non conſurgit obligatio immediatè & æquè primò tribus perſonis conveniens, gubernandi humanitatem à Verbo aſſumptam, & vitandi in illa peccatum: Ergo in Verbo talis obligatio non datur. Minor videtur certa, nam unio non eſt communis tribus perſonis: Ergo ex illa nequit obligatio conſurgere immediatè illis conveniens. Major etiam non minùs apparet manifeſta: Tum quia obligatio gubernandi humanitatem, ſi quæ in Verbo reperitur, illi convenit ratione voluntatis divinæ: Sed hæc eſt tribus perſonis communis, illiſque immediatè conveniens: Ergo & obligatio. Tum etiam, quia omnis obligatio reſpicit operationem, vel carentiam operationis: Sed omnis operatio ad extra, & conſequenter omnis carentia operationis, eſt communis tribus perſonis divinis, illiſque immediatè conveniens: Ergo ſi datur aliqua obligatio in Verbo, quatenus Deo, gubernandi humanitatem, eſt communis tribus perſonis, & æquè primò illis competit.

50 Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem, reſpondent Suarez & alii ex Recentioribus, negando ſequelam Majoris; exiſtimant enim obligationem dirigendi humanitatem ſoli Verbo competere, non verò tribus perſonis divinis, ob rationem in objectione inſinuatam; quia nimirum talis obligatio reſultat ex unione humanitatis, quæ non eſt communis tribus perſonis, ſed Verbo ſpecialis.

51 Meliùs tamen reſpondetur cum aliis, ad hanc directionem teneri non ſolùm Verbum, ſed etiam Patrem, & Spiritum Sanctum, & operationes quibus humanitas aſſumpta regitur & gubernatur à Deo, non convenire Verbo immediatè, prout ab aliis perſonis diſtincto, ſed immediatè tribus divinis perſonis, prout in una Deitatis eſſentia conveniunt: Nam hujuſmodi operationes conveniunt Verbo ratione omnipotentiæ, ut communis tribus perſonis divinis, non ut terminatæ per ſubſiſtentiam perſonalem Verbi, aliàs ad illas nullo modo aliæ perſonæ concurrerent; ſicut actus generandi, quia non eſt ab eſſentia, ut communi [illegible] ſed quatenus Patri propria, taliter Patri attribuitur, quod nullo modo convenit aliis perſonis: At quod Verbo convenit ratione omnipotentiæ, ut communi tribus perſonis, non convenit ipſi immediate prout ab aliis perſonis diſtinguitur, ſed omnibus perſonis prout ſunt unum in Deitate: Ergo hujuſmodi operationes non conveniunt immediatè Verbo, prout ab aliis perſonis diſtinguitur perſonaliter, ſed omnibus perſonis, prout ſunt unum in Deitate.

Confirmatur: Gubernare humanitatem eſt illam ad bonum movere, quod fit mediis divinis auxiliis: Sed hujuſmodi auxilia ſunt à Deo immediatè prout communi tribus perſonis: Ergo operationes quibus humanitas gubernatur à Verbo, non conveniunt ipſi immediatè, prout ab aliis perſonis diſtinguitur. Unde

Ad objectionem in forma reſpondeo, negando Minorem, ad cujus probationem, conceſſo Antecedente, nego Conſequentiam; licet enim titulus obligationis, nimirum unio humanitatis, ſpecialiter Verbo conveniat, obligatio tamen non eſt ſpecialis Verbo, ſed communis tribus perſonis, illiſque prout ſunt unum in Deitate conveniens. Sicut licèt ratione unionis ad Verbum conſurgat in Deo obligatio congruentiæ, ut vult Scotus, vel connaturalitatis, ut alii exiſtimant, ditandi humanitatem donis gratiæ, & beatifica fruitione, illa tamen obligatio non eſt ſpecialis Verbo, ſed convenit immediatè huic Deo, ut tribus perſonis communi. Item ex operibus Chriſti, ratione conjunctionis ad Verbum, conſurgit obligatio vel rigoroſæ juſtitiæ, vel ſaltem fidelitatis, acceptandi eas in ſatisfactionem pro peccatis hominum, & tamen obligatio illa non eſt ſpecialis Verbo, ſed communis tribus perſonis: Ergo ex unione Verbo ſpeciali, poteſt conſurgere obligatio tribus perſonis communis, ſubindeque non reclè colligitur, obligationem dirigendi humanitatem aſſumptam in ſuis operationibus, ſoli Verbo competere, quia illi ſoli humanitas hypoſtaticè unita eſt. 52

§. VIII.

Solvuntur alia argumenta contra ſecundam concluſionem propoſita.

Contra ſecundam concluſionem, in qua dicimus humanitatè Chriſti non potuiſſe peccare peccato deſtruente unionem hypoſtaticã, objicitur primò. In humanitate Chriſti ut unita Verbo Divino remanet potentia peccādi: Ergo poteſt peccare, ſaltè in ſenſu diviſo, ſeu per [illegible] dividente ac deſtruente unionem hypoſtaticã. Conſequentia patet ex dictis ſupra §. 6. Antecedens verò in quo eſt difficultas, probatur multipliciter. In primis enim humanitati Chriſti ut Verbo unitæ conveniunt omnia prædicata eſſentialia naturæ humanæ, & omnes proprietates illius, ut Concilia & Patres docent, aliàs Chriſtus non eſſet perfectus homo, quod eſt contra fidē, juxta illud Athanaſii: *Perfectus Deus, Perfectus homo*: Sed potentia peccandi eſt proprietas naturæ humanæ: Ergo illi ut Verbo unitæ convenit. 53

Secundo, Poſſe peccare convenit humanitati ex conceptu entis finiti, non habentis eſſe à ſe & per eſſentiam, ſed ex nihilo & ab alio: At humanitas Verbo unita eſt ens finitum, ab alio, & ex nihilo factum: Ergo in illa ut unita Verbo manet potentia peccandi.

Tertio, Filius Dei aſſumpſit quidquid in [illegible] natura plantavit, ut docet Damaſcenus l. 3. de [illegible] cap. 6.

cap.6. Sed in noſtra natura plantavit potentiam peccandi, nam potentia peccandi eſt à Deo, quamvis voluntas peccandi ab illo non ſit: Ergo aſſumpſit talem potentiam & conſequenter convenit humanitati aſſumptæ.

Quartò, Chriſtus Dominus habuit liberum arbitrium, ut de fide certum eſt, alioquin non potuiſſet mereri: Sed potentia peccandi eſt de ratione liberi arbitrij, cùm de ratione libertatis ſit indifferentia non ſolùm quoad exercitium, ſed etiam quoad ſpecificationem, ſeu poteſtas eligendi bonum aut malum: Ergo in Chriſto fuit potentia peccandi.

Denique: Humanitati Chriſti per unionem hypoſtaticam non fuerunt communicatæ proprietates divinæ naturæ, illa enim ex vi talis unionis non fiet omnipotens, æterna, aut immenſa: Sed impeccabilitas eſt proprietas naturæ divinæ: Ergo humanitas Chriſti ex vi unionis hypoſtaticæ non fuit reddita impeccabilis, ſubindeque poſt talẽ unionẽ, potentiã peccandi retinet.

54 Reſpondeo negando abſolutè Antecedens, nam potentia peccandi abſolutè dicit potentiam non ſolùm remotam, ſed etiam proximam, hoc eſt proximè in actu primo ad peccandũ expeditam: licet autem in humanitate Chriſti fuerit potentia remota peccandi, non tamen fuit in illa potẽtia in actu primo ad peccandum expedita; & ideò abſolutè eſt negandũ in humanitate Chriſti fuiſſe potentiam peccandi, ut docet D. Thomas in 3. diſt. 12. quæſt. 2. art. 2. Unde ad primam probationem in contrarium, conceſſa Majori, diſtinguo Minorem. Potentia peccandi remota eſt proprietas humanæ naturæ, concedo Minorem. Potentia proxima, hoc eſt in actu primo expedita, nego Minorem & Conſequentiam. Vel diſtinguo Conſequens diſtinctione Minoris, ſolùm enim ſequitur fuiſſe in humanitate Chriſti potẽtiam remotam peccandi, non potentiam proximam.

Ad ſecundam ſimiliter diſtinguo Majorẽ: Poſſe peccare convenit humanitati ex conceptu entis finiti &c, ſi hoc intelligatur de poſſe remoto & abſtrahente à potentia impedita vel expedita, concedo Majorem: ſi de poſſe proximo & expedito, nego Majorem, & conceſſâ Minori, diſtinguo Conſequens diſtinctione Majoris. Ex eo igitur quod humanitas Chriſti non à ſe, ſed ab alio, illi ſolùm convenit hoc quod eſt poſſe quãtùm eſt de ſe peccare, id eſt ex principiis intrinſecis & eſſentialibus non repugnare peccato, in quo conſiſtit potentia remota peccandi: non autem competit illi potentia ad peccandũ expedita, quia hujuſcemodi potentia, præter rationem creaturæ factæ ex nihilo, & præter entitatem voluntatis creatæ, dicit negationem impedimenti ad peccandum, quæ carentia non reperitur in humanitate Chriſti, quia in eo ipſo quod unitur Verbo Dei, impeditur ad peccandum, ut ſuprà §. 6. declaravimus.

Ad tertiam, nego Majorem: nam ut docet D. Thomas in 3 diſt. 12. quæſt. 2. art. 2. ad 6. potentia peccandi, inquantum peccandi, non eſt à Deo, quamvis ab ipſo ſit quantum ad ſubſtantiam potentia peccandi. Sicut enim peccatum, quantùm ad ſubſtantiam, id eſt quantùm ad entitatem & actualitatem quam importat, eſt à Deo ut à prima cauſa efficiente, non autem quantùm ad defectum moralem ſeu difformitatem à regulis morum, five illa in privativo, five in poſitivo conſiſtat: ita & potentia peccandi quæ ab eo ſpecificatur.

A Addo quod, cùm Damaſcenus ait, quod Filius Dei aſſumpſit quidquid in noſtra natura plantavit, loquitur de his quæ ad perfectionem pertinent, & compatibilia ſunt cum unione humanitatis ad Verbum, qualis non eſt potentia proxima peccandi.

Ad quartam, nego Minorem, nam de ratione liberi arbitrii non eſt potentia peccandi, ut patet in Deo, in quo eſt perfectiſſimè liberum arbitrium, & ſimul impotentia peccandi; unde ad libertatem non requiritur [illegible] indifferentia quoad ſpecificationem, quæ [illegible], ad bonum ſcilicet & ad malum [illegible], ſed ſufficit indifferentia circa bonum, quæ [illegible] libertas contradictionis, qua [illegible] efficere aut non efficere [illegible] hic & nunc ſub iiſdem circumſtantiis, [illegible] peritur, ut patebit infra, cùm [illegible] & libertate Chriſti agemus.

B Ad ultimam diſtinguo Minorem: Impeccabilitas ab intrinſeco, & ex principiis eſſentialibus, eſt proprietas divinæ naturæ, concedo Minorem. Impeccabilitas ab extrinſeco & ratione alicujus doni gratuiti ab extrinſeco advenientis, nego Minorem & Conſequentiam. Licèt ergo humanitas Chriſti ſit impeccabilis, quia tamen hæc impeccabilitas non convenit ei ex principiis intrinſecis & eſſentialibus, nec ab eis dimanat per modum proprietatis, ſed provenit ex dono ab extrinſeco adveniente, & gratuitò a Deo communicato, nimirum a gratia unionis, non communicatur ei prædicatum proprium divinæ naturæ, nã illa ex principiis intrinſecis & eſſentialibus habet quod ſancta & impeccabilis ſit.

C 55 Objicies ſecundò: Sicut peccatum habet repugnantiam cum gratia unionis, [illegible] & cum gratia habituali, ſeu juſtificante: Sed homo [illegible] habens gratiam habitualem, pot[illegible] peccare [illegible] peccato mortali excludente talem gratiam: Ergo & anima Chriſti potuit peccare de potentia abſoluta, amittendo unionem hypoſtaticam.

56 Reſpondeo quod licet tam gratia habitualis quàm gratia unionis opponantur peccato mortali, diverſimodè tamen: nam gratia unionis ita illi opponitur, ut eam habens, nec in ſenſu compoſito, nec in ſenſu diviſo peccare poſſit; ille verò qui gratia habituali præditus eſt, quamvis in ſenſu compoſito non [illegible] peccare mortaliter, quia nimirum hæc duo [illegible] impoſſibilia, quod ſcilicet aliquis maneat [illegible] gratia habituali, & committat peccatum mortale, juxta illud 1 Joann. 3. *Omnis qui natus eſt ex Deo non peccat, ſed nec peccare poteſt quia ſemen ejus manet in illo*: poteſt tamen peccare in ſenſu diviſo, ſeu peccato excludente gratiam habitualem.

D Ratio autem hujus diſcriminis ſuprà §. 5. inſinuata eſt: Nam gratia habitualis non conſtituit ſuppoſitum, ſed ei ſuperadditur, ſicut alii habitus, unde plures operationes procedere poſſunt a ſuppoſito, quæ à gratia habituali, ſicut a principio formali non oriuntur, inter quas aliquæ poteſt eſſe peccatum mortale, ſi habendeque talem gratiam expellere. At verò gratia unionis [illegible] conſtituit ſuppoſitum, eſt principium [illegible] omnium operationum quæ ab humanitate Chriſti procedunt; ideoque ſicut operationes quæ a gratia habituali formaliter procedunt, ſunt acceptæ Deo, nec poſſunt eſſe peccaminoſæ, ita nec actiones elicitæ ab humanitate Chriſti, quæ longe perfectiori modo ſanctificatur per gratiam unionis, quàm homo juſtus per gratiam habitualem.

E

57 Aliud etiam inter gratiam habitualem & gratiam unionis reperitur diſcrimen, propter quod humanitas Chriſti non poteſt peccare etiam in ſenſu diviſo, ſeu peccato excludente gratiam unionis, ſicut juſtus poteſt peccare peccato mortali expellente gratiam habitualem: Nam gratia habitualis non immobilitat hominem in bono, bene tamen unio hypoſtatica, quia ut ſuprà annotavimus, per unionem hypoſtaticam humanitas Chriſti conjungitur immobiliter primæ regulæ rectæ operationis, ſcilicet Deo, multòque perfectiori modo quam beati, per viſionem beatificam; cum iſta unio ſit accidentalis, illa verò ſubſtantiali.

58 Objicies tertio: Subſiſtentia Verbi Divini, ut unita humanitati, non immutat modum intrinſecum operandi illius: Sed humanitas de ſe eſt indifferens in actu primo ad peccandum: Ergo etiam ut unita Verbo retinet talem indifferentiam, ſubindeque proximam & expeditam peccandi potentiam. Minor patet, Major verò, in qua eſt difficultas, ſic oſtenditur. Subſiſtentia Verbi Divini unita humanitati, non eſt principium operandi, cùm habeat rationem puri termini reſpectu illius: Ergo non immutat illam in ratione operativæ, nec per conſequens modum intrinſecum operandi illius.

59 Reſpondeo negando Majorem, nam modus intrinſecus operandi voluntatis creatæ, eſt cum indifferentia exercitii & ſpecificationis: licèt autem ſubſiſtentia Verbi non determinet voluntatem humanam Chriſti quoad exercitium, determinat tamen illam quoad ſpecificationem ad bonum, ac proinde immutat modum intrinſecum operandi humanitatis, impediendo indifferentiam ſpecificationis. Ad probationem in contrarium, diſtinguo Antecedens: Subſiſtentia Verbi Divini unita humanitati, non eſt principium operandi, ut principium quo, concedo Antecedens: ut complementum principii quo operativi, & conſtituens principium operans quod, nego Antecedens & Conſequentiam; cùm enim ad operationem concurrat non ſolùm principium quo, ſed etiam complementum illius, & principium quod, conſequens fit ut ſubſiſtentia Verbi complens humanitatem, quatenus operativam, poſſit illam in ratione operativæ immutare, non poſitivè illam elevando ad altiores operationes, nec illam determinando quoad exercitium, ſed impediendo ne peccet eamque determinando quoad ſpecificationem.

§. IX.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

60 EX dictis colligitur primò, non ſolùm implicare humanitatem Verbo unitam peccare actualiter, ſed etiam eſſe in peccato habituali.

Patet hoc corollarium ex ſupra dictis: In primis enim ſicut à peccato actuali homo denominatur peccans, ita ab habituali denominatur peccator: Sed humanitati aſſumptæ ſeu Chriſto ut homini, non minus repugnat denominari peccatorem, quam peccantem, ut ex ſupra dictis conſtat: Ergo non minùs implicat Chriſtum infici peccato habituali, quàm committere peccatum actuale.

Secundò, Peccatum actuale & habituale ſunt ejuſdem ſpeciei, & eoſdem præſtant effectus, ut docetur in Tractatu de peccatis: Ergo cui repugnat peccatum actuale, habituale etiam neceſſariò repugnare debet.

Tertiò, Peccatum habituale neceſſariò ſupponit peccatum actuale præteritum, & moraliter in anima perſeverans: Ergo ſi peccatum actuale repugnet eſſentialiter humanitati Verbo unitæ, peccatum etiam habituale illi eſſentialiter repugnare debet.

Denique, Humanitas Chriſti ex unione ad Verbum, redditur infinitè ſancta, & Deo ſummè grata & accepta: Sed implicat unum & idem ſubjectum eſſe infinitè ſanctum, ac Deo ſummè gratum & acceptum, & ſimul eſſe infectum peccato habituali, cum tale peccatum reddat animam immundam, & Deo inviſam ac exoſam: Ergo implicat humanitatem Verbo unitam, eſſe infectam peccato habituali.

61 Colligitur ſecundo, unionem hypoſtaticam, nedum cum peccato gravi, quale eſt mortale, ſed etiam cum culpa levi, qualis eſt venialis, eſſe incompoſſibilem: Nam peccatum leve non ſtat cum Deitate ut infinitè ſanctificante: Sed gratia unionis infinitè humanitatem ſanctificat: Ergo cum culpa etiam levi incompoſſibilis eſt. Minor patet ex dictis ſupra diſp. 11. Major verò in qua eſt difficultas, oſtenditur primo. Deitas ut infinitè humanitatem ſanctificans, reddit illam infinitè gratam Deo, & objectum dignum complacentia divina infinità: Sed implicat eſſe dignum complacentia infinita, & eſſe in peccato levi, cùm tale peccatum conſtituat ſubjectum cui ineſt dignum aliquâ diſplicentiâ Dei: Ergo implicat leve peccatum cum Deitate ut infinitè ſanctificante componi.

Secundò, Deitas ut ſanctificans infinitè, conſtituit humanitatem dignam gloriâ ut ſtatim conferendâ, peccatum autem leve reddit ſubjectum cui ineſt dignum dilatione gloriæ, & indignum gloriâ ut ſtatim conferenda. Sed implicat ſimul eſſe dignum gloria ut ſtatim conferenda, & indignum collatione gloriæ ſtatim, non minùs quam eſſe dignum & indignum gloria abſolutè: Ergo idem quod priùs.

Tertiò, Deitas ut infinitè humanitatem ſanctificans, præſtat illi ſanctitatem quâ major extra Deum eſſe nec intelligi poteſt: Sed ſanctitas eſſentialiter pugnans cum peccato levi, major eſt ſanctitate cum ſolo peccato gravi eſſentialiter pugnante: Ergo Deitas ut infinitè humanitatem ſanctificans, eſſentialiter cum peccato levi pugnat, & cum ipſo incompoſſibilis eſt.

62 Dices, Gratia habitualis non opponitur eſſentialiter peccato veniali, ſed poteſt ſimul ſtare cum illo: Ergo & gratia unionis. Antecedens eſt certum de fide, dantur enim in homine juſto plura peccata venialia, juxta illud, *ſepties in die cadit juſtus*. Conſequentia verò probatur ex paritate rationis.

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando conſequentiam & paritatem, plures enim ſunt rationes diſcriminis. Prima eſt, quia ad excluſionem minoris malitiæ, requiritur major ſanctitatis perfectio: ſanctitas autem quæ eſt à gratia unionis, infinitè excedit ſanctitatem quæ eſt à gratia habituali, tum quia prima eſt ſubſtantialis, altera accidentalis. Tum etiam, quia gratia habitualis eſt ſolum diminuta quædam & imperfecta divinæ naturæ & ſanctitatis participatio; per gratiam verò unionis fit communicatio totius Divinitatis, & totius ſanctitatis divinæ, unde paſſim docent SS. Patres diſp. [illegible] art. 1. relati, unctam Chriſti humanitatem delibutam totius Divinitatis unguento: quare licet gratia habitualis non opponatur eſſentialiter peccato veniali, bene tamen gratia unionis.

Secunda, quia gratia unionis (ut ſuprà dicebamus) reddit humanitatem Chriſti dignam gloriâ ut ſtatim conferendâ; gratia autem habitualis non præſtat dignitatem ad gloriam ut ſtatim, ſed ſuo tempore conferendam: unde licèt prima gratia eſſentialiter opponatur peccato veniali, quod reddit dignum dilatione gloriæ, non tamen ſecunda. A

Tertia, quia gratia habitualis non conſtituit objectum dignum omni complacentiâ divinâ, ſed aliquâ, nempe amicabili, cum qua peccatum veniale ſtare poteſt: gratia vero unionis reddit humanitatem Chriſti dignam omni complacentiâ divinâ, juxta illud Matth. 17. *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui*: implicat B autem eſſe dignum omni complacentiâ divinâ, & affectum peccato veniali, cùm illud conſtituat ſubjectum cui ineſt dignum aliquâ diſplicentiâ Dei.

63 Colligitur tertiò: Quod etiam ſi humanitas Verbo unita traxiſſet ex Adamo originem per ſeminalem propagationem, non contraxiſſet, nec potuiſſet contrahere peccatum originale.

Probatur manifeſtâ ratione: Ut enim peccatum originale contrahatur in inſtanti generationis, oportet ut in illo inſtanti non ſit forma tali peccato eſſentialiter oppoſita: Sed quamvis humanitas Chriſti formaretur medio ſemine virili, & conſequenter traheret ex Adamo originem ſecundùm ſeminalem rationem, dummodo C tamen in eodem inſtanti Verbo Divino uniretur, eſſet in inſtanti generationis Chriſti, forma incompatibilis cum peccato originali, nempe gratia ſubſtantialis unionis, quæ non minùs pugnat cum peccato originali, quam cum peccato actuali & habituali: Ergo nec contraheret nec poſſet contrahere peccatum originale.

64 Dices, D. Thomas hic art. 1. ad 2. & infra qu. 31. art. 1. ad 3. docet ideò non fuiſſe in Chriſto peccatum originale, quia Chriſtus non fuit in Adamo ſecundùm ſeminalem rationem, hoc eſt quia non deſcendit ab illo medio ſemine virili. Eandem rationem aſſignant SS. Patres, D præſertim Auguſtinus lib. 10. de Geneſi ad litteram cap. 18. his verbis: *Et quid incontaminatius illo utero Virginis, cujus caro etiamſi de peccati propagatione venit, non tamen de peccati propagine concepit; ut ne ipſum quidem corpus Chriſti ea lex ſereret in utero Mariæ, quæ in membris poſita corporis mortis, repugnat legi mentis, &c. Proinde corpus Chriſti, quamvis ex carne fœminæ aſſumptum eſt, quæ de illa carnis peccati propagine concepta fuerat, nec ipſa caro peccati, ſed ſimilitudo carnis peccati.* Item Petrus Cellenſis: *Venit Dei Filius natus ex Virgine abſque fermento culpa, & tulit de maſſa humanæ naturæ ſolummodo farinam incorruptæ carnis, non fermentum, ſeu fomentum originalis peccati. Cribro namque Spiritus ſancti eventilavit furfur iniquitatis è ſacroſancta carne conceptam in utero, & de utero Virginis.* E Cenſent ergo SS. Patres, quod ſi Chriſtus ex Adamo traxiſſet originem, medio ſemine virili, fuiſſetque proinde in eo ſecundùm ſeminalem rationem, contraxiſſet originale peccatum.

De panibus cap. 4.

65 Sed nego Conſequentiam: Negatio enim eſſendi in Adamo ſecundùm ſeminalem rationem, eſt quidem cauſa ſufficiens non contrahendi peccatum originale, juxta ordinem de facto conſtitutum a Deo, ſecundum quem ſoli illi contrahunt peccatum originale, qui deſcendunt ab Adamo, medio ſemine virili, non tamen eſt cauſa adæquata & unica illud non contrahendi, cùm poſſit, ſuppoſitâ etiam illâ continentiâ, ejus contractio impediri per formam illi eſſentialiter oppoſitam, ut jam diximus. Quando verò D. Thomas & alii SS. Patres citati docent ideò non fuiſſe in Chriſto peccatum originale, quià Chriſtus non fuit in Adamo ſecundùm ſeminalem rationem, aſſignant rationem ſufficientem ad excludendum peccatum originale à Chriſto, ſed non excludunt aliam rationem, quâ noſtrum corollarium probavimus.

ARTICULUS II.

An in Chriſto fuerit vel potuerit eſſe fomes peccati?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ, & vera eligitur.

SUppono primò contra Durandum, fomitem peccati, non eſſe ipſum appetitum ſecundùm ſe ſumptum, & ſecundùm ſuam naturam, ſed ut connotat privationem ſubjectionis ad rationem, ex defectu originalis juſtitiæ provenientẽ. 66

Patet hæc ſuppoſitio primò quia in Adamo in ſtatu innocentiæ non fuit fomes peccati, nec in beatis manet: Sed fuit in Adamo in ſtatu innocentiæ, & in beatis poſt reſurrectionem erit appetitus ſenſitivus, quantùm eſt de ſe inclinans in objecta ſenſibilia: Ergo fomes peccati non conſiſtit in appetitu ſenſitivo, ſecundùm ſe ſumpto, & ut in objecta ſenſibilia inclinante.

Secundò, Tridentinum ſeſſ. 9. decreto de peccato originali docet quod fomes dicitur peccatum, quia a peccato eſt, & in peccatum inclinat: Sed ſi conſiſteret in appetitu ſenſitivo, ut de ſe in objecta ſenſibilia inclinante, effectus peccati originalis non eſſet, quandoquidem conveniret in ſtatu innocentiæ ante peccatum: Ergo non conſiſtit in appetitu ſenſitivo ſecundùm ſe ſumpto, & ut in objecta ſenſibilia inclinante.

Tertiò, Idem Concilium ibidem ait, fomitem in renatis relinqui ad agonem: At ſi eſſet ab appetitu ſenſitivo indiſtinctus, nihilque illi ſuperadderet, falſum eſſet ad agonem relinqui, ſed ideò renatis conveniret, quia à natura ſenſitiva ſeparari non poſſet: Ergo fomes non eſt ſolus appetitus ſenſitivus ſecundùm ſuam innatam inclinationem, ſed ut connotat privationem ſubjectionis ad rationem, ex defectu ſeu privatione juſtitiæ originalis provenientem.

Scio quoſdam exiſtimare fomitem peccati importare aliquam qualitatem morbidam, additam ipſi appetitui ſenſitivo, & augentem inclinationem ejus ad bona ſenſibilia, quam ex ſibilo ſerpentis in eo productam aſſerunt: ſed hæc ſententia communiter a Theologis rejicitur, & impugnatur iiſdem rationibus, quibus in Tractatu de peccatis oſtendimus, peccatum originale in ſimili qualitate non conſiſtere.

Diſp. 7. art. 3.

Suppono ſecundò: Fomitem peccati poſſe conſiderari dupliciter, videlicet in actu primo, id eſt ſecundum quod dicit potentiam ad habendum actum rationi difformem; & in actu ſecundo, ac ſecundum quod dicit actum ipſum rationi contrarium; & de utroque in præſenti eſſe quæſtionem, & dubitari utrum in Chriſto extiterit, vel exiſtere potuerit, ſaltem de abſoluta Dei potentia. His præmiſſis, 67

Prima ſententia, ſeu potiùs error, fuit Theodori 68

Mopſue-

Mopſueſteni, qui aſſerebat Chriſtum fuiſſe moleſtatum paſſionibus animæ, & concupiſcentiis carnis, ſubindeque in eo fuiſſe fomitem etiam in actu ſecundo.

Secunda docet fuiſſe in Chriſto fomitem in actu primo, non tamen in actu ſecundo quoad motus inordinatos contra rationem inſurgentes. Hæc tribuitur Durando in 3. diſt. 3. quæſt. 3. eò quòd ibi doceat fomitem in actu primo conſiſtere in ipſo appetitu ſenſitivo ſecundùm ſe ſumpto, & ut de ſe in objecta ſenſibilia inclinante, quem ſic ſumptum fuiſſe in Chriſto, eſt certum ſecundùm fidem.

Tertia aſſerit de facto non fuiſſe in Chriſto, nec motus inordinatos, nec fomitem in actu primo, potuiſſe tamen de potentia abſoluta quoad utrumque in humanitate Chriſti inveniri. Ita Vazquez, Delugo, Beccanus, Arriaga, & alii ex Recentioribus.

Quarta cum diſtinctione procedit, atque dicit fomitem nec extinctum, nec ligatum aſſumi non poſſe a Verbo, fomitem verò non extinctum, ſed ligatum, poſſe ab illo aſſumi. Hanc tenet Raguſa diſp. 155.

Ultima, quæ eſt Thomiſtarum, abſolutè negat fomitem peccati, quocumque modo conſideratum, fuiſſe, aut eſſe potuiſſe in humanitate Verbo unita, etiam de abſoluta Dei potentia. Unde

69 Dico primò: In Chriſto non fuit fomes peccati quoad actum ſecundum.

Hæc concluſio certiſſima eſt, & oppoſita videtur erronea, nam in Concilio 5. generali actione 8. canone 12. damnatur Theodorus Mopſueſtenus, eò quòd dixerit, *Alium eſſe Dei Verbum, & alium Chriſtum, à paſſionibus animæ, & deſideriis carnis moleſtias patientem.* Ubi non ſolùm damnatur in Theoduro, quod dixerit alium eſſe Dei Verbum, & alium eſſe hominem Chriſtum, ſed etiam quod dixerit hominem Chriſtum moleſtias carnis paſſum fuiſſe: Erit ergo error aſſerere oppoſitum. Hoc ipſum definitur in 6. Synodo generali, actione 11. in Epiſtola Sophronii, & expreſſè docetur ab Auguſtino lib 2. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. 11. ubi ait: *Hanc Spiritus reſiſtentiam non habere in carne mortali, ille tantùm homo potuit, qui non per ipſam ad homines venit.*

70 Ratio etiam ſuffragatur. Nam fomes peccati in actu ſecundo, nihil aliud eſt quàm motus inordinatus appetitûs ſenſitivi, ſeu actus ejus ipſi rationi contrarius: Sed in Chriſto nullus fuit motus inordinatus appetitûs ſenſitivi: Ergo nec fomes peccati in actu ſecundo. Major patet ex ſecunda ſuppoſitione. Minor verò probatur primò: Prædicti motus non fuerunt in Adamo in ſtatu innocentiæ, neque erunt in ſtatu gloriæ, nec fuerunt in beatiſſima Virgine, ut unanimiter docent Theologi: Ergo à fortiori non fuerunt in Chriſto. Secundò, ſi illi motus extitiſſent in Chriſto, fuiſſent in illo peccata: Sed in Chriſto nullum fuit peccatum, ut articulo præcedenti oſtenſum eſt: Ergo nec ullus motus inordinatus appetitûs ſenſitivi. Sequela Majoris probatur: Motus inordinatus appetitûs ſenſitivi, peccatum eſt in illo qui tales motus poteſt vitare: Sed Chriſtus potuit vitare motus iſtos, ſeu efficere ne motus appetitûs ſenſitivi contra rationem inſurgerent, aut eam prævenirent: Ergo ſi motus inordinati appetitûs ſenſitivi extitiſſent in Chriſto, fuiſſent in illo peccata. Major patet, Minor probatur. Beati ratione viſionis beatificæ, vel alterius doni, poſſunt prædictos motus vitare, Adam etiam in ſtatu innocentiæ illos præcavere poterat ratione originalis juſtitiæ: Sed Chriſtus fuit beatus à primo conceptionis inſtanti, & habuit in ſe juſtitiam originalem quoad effectum ſubjectionis appetitûs ſenſitivi ad rationem. Ergo potuit prædictos motus vitare, ſeu impedire ne contra rationem inſurgerent, aut ipſam prævenirent.

71 Dico ſecundò: non fuit in Chriſto fomes etiam quoad actum primum. Ita D. Thomas hîc art. 2. ubi duplici ratione concluſionem noſtram demonſtrat. Prima ſic poteſt proponi: In eo qui habet virtutes morales in gradu perfectiſſimo, non poteſt eſſe fomes peccati, etiam quoad actum primum: At in Chriſto fuerunt virtutes morales, ſicut etiam gratia, in gradu perfectiſſimo, ut ſuprà oſtendimus: Ergo in ipſo non fuit fomes peccati, etiam quoad actum primum. Major probatur: Fomes peccati in actu primo ſumptus, eſt inclinatio appetitûs ſenſitivi in bonum delectabile contrarium rationi: At in eo qui habet virtutes morales in gradu perfectiſſimo, non poteſt eſſe talis inclinatio: Ergo nec fomes peccati in actu primo. Minor probatur: Virtus moralis quæ eſt in appetitu ſenſitivo minuit inclinationem in id quod eſt contra rationem, cùm reddat ipſum appetitum rationi ſubditum, & tantò magis, quantò perfectior fuerit virtus: Ergo in eo qui habet virtutem moralem ſecundùm perfectiſſimum gradum, non reperitur inclinatio in bonum delectabile contrarium rationi.

72 Secunda ratio ſic procedit: Verbum ſolùm aſſumpſit illos defectus qui ordinari poſſunt ad ſatisfaciendum pro peccato generis humani. Ac ille defectus, qui dicitur fomes peccati, non eſt ordinabilis ad ſatisfaciendum pro peccato, ſed potiùs inclinat in contrarium ſatisfactioni: Ergo à Verbo non fuit aſſumptus.

73 Patet etiam hæc concluſio ex fundamentis ſuprà ſtatutis: Nam ut in prima ſuppoſitione contra Durandum oſtendimus, fomes in actu primo dicit appetitum ſenſitivum, non utcumque, ſed ut proximè diſpoſitum & expeditum ut poſſit exire in actum circa objectum non conſonum rationi, & inclinare ad peccatum: At licèt in Chriſto fuerit appetitus ſenſitivus, non fuit tamen ſic diſpoſitus & expeditus, ut poſſet exire in actum contrarium rationi, & inclinare ad peccatum, ut patet ex dictis concluſione præcedenti: Ergo in Chriſto non fuit fomes peccati, etiam quoad actum primum.

74 Confirmatur: Fomes in actu primo expeditus ad motus inordinatos, non fuit in Adamo in ſtatu innocentiæ, nec in Beatiſſima Virgine, ab inſtanti conceptionis Chriſti, nec in beatis erit poſt reſurrectionem: Ergo nec fuit in humanitate Chriſti, in qua fuit omnis plenitudo gratiæ, & cui nulla deſuit perfectio ex his quæ potuit illi competere, niſi defectus illius ad fidem redemptionis conduxerit.

Dico tertiò. nec de potentia Dei abſoluta potuit eſſe in Chriſto fomes peccati, ſive per modum actûs ſecundi, ſive per modum actûs primi.

75 Probatur prima pars ratione ex ſumma Chriſti ſanctitate deſumpta: Nam ſumma & infinita ſanctitas pugnat eſſentialiter non ſolùm cum peccato, ſed etiam cum motibus appetitûs ad peccatum inclinantibus: At humanitas Chriſti ex vi gratiæ unionis infinitè ſancta eſt: Ergo illi eſſentialiter repugnant motus inordinati appetitûs, inclinantes ad peccatum, & conſequenter

illi

illi ut unitæ Verbo repugnat fomes in actu ſecundo. Minor eſt certa, Major probatur. Sanctitas ſumma ſummè diſtat à peccato: At major à peccato diſtantia eſt, non ſolùm opponi ipſi peccato, ſed etiam ei quod ad peccatum inclinat: Ergo ſumma ſanctitas non ſolùm opponitur peccato, ſed etiam motibus appetitûs ad peccatum inclinantibus, & cum illis incompoſſibilis eſt. A

76 Probatur ſecundò eadem pars ratione ſumptâ ex obligatione quæ eſt in perſona Verbi prædictos motus coercendi, ſeu impediendi ne in humanitate aſſumpta inſurgerent: unde ſic arguo. Si motus inordinati appetitûs ſenſitivi inſurgerent in humanitate Chriſti, Verbo Divino imputarentur ad culpam. Sed hoc implicat: Ergo & illud. A Sequela Majoris probatur: Verbo ratione unionis humanitatis ad ipſum, incumbit obligatio ſpecialiter gubernandi humanitatem, nedum ut rationalem, ſed etiam ut ſenſitivam, & alias poteſt prædictos motus coercere, ſeu impedire ne inſurgant: Ergo ſinere prædictos motus inſurgere, illoſque non prohibere, imputabitur Verbo ad peccatum. Antecedens eſt certum, nam obligatio gubernandi in Verbo, conſurgit ex conjunctione humanitatis cum ipſo in una Chriſti perſona. Sed non ſolùm eſt conjuncta Verbo natura humana, prout rationalis, ſed etiam prout ſenſitiva: Ergo ineſt Verbo obligatio gubernandi humanitatem aſſumptam, & vitandi mala illius ſecundum utramque rationem conſideratæ. C Conſequentia autem probatur: quia [illegible]maque naturæ humanæ prout rationali incumbit obligatio gubernandi ſeipſam ut ſenſitivam, ſi prædicti motus inſurgerent, naturâ rationali advertente, & illos impedire potente, ipſi imputarentur ad peccatum: Ergo ſi in Verbo eſt obligatio gubernandi naturam humanam, nedum ut rationalem, ſed etiam ut ſenſitivam, cum aliàs poſſet prædictos motus vitare, ſinere tales motus inſurgere, eoſque non impedire, imputabitur ei ad culpam.

77 Tertiò ſuadetur eadem pars: Repugnat Deum ut authorem ſpecialem cauſare motus inordinatos appetitûs ſenſitivi: At ſi darentur illi motus in humanitate Chriſti, Verbum prout in ea ſubſiſtit, eſſet ſpecialis cauſa illorum: Ergo implicat dari tales motus in humanitate Chriſti. Minor conſtat ex dictis articulo præcedenti, ubi oſtendimus omnes operationes humanitatis Verbo hypoſtaticè unitæ, attribuendas eſſe Verbo ut in illa ſubſiſtenti, non ſolùm denominativè, ſed etiam elicitivè, & effectivè, ut cauſæ particulari; unde cùm motus inordinati appetitûs, eſſent actiones naturæ ſenſitivæ, Verbo hypoſtaticè unitæ, neceſſariò eſſent attribuendi Verbo ut in illa ſubſiſtenti, tanquam cauſæ particulari. Major autem oſtenditur primò: Motus illi, etſi non ſint peccaminoſi formaliter, defectu libertatis, ſunt tamen mali objectivè: Ergo non poſſunt à Deo effici ut à cauſa particulari. D

Secundò, Habitus vitioſi non poſſunt à Deo cauſari, ut à cauſa particulari, etiam de potentia abſoluta, ut tenet frequentior Theologorum ſententia; & hoc quia licet peccata non ſint, tamen in peccatum inclinant: Sed motus inordinati appetitûs, prævenientes uſum rationis, quamvis peccata non ſint, in peccatum tamen inclinant: Ergo Deus non poteſt illos cauſare ut cauſa particularis. E

Tertiò, Licèt odium Dei uſum rationis præveniens, non ſit peccatum formaliter, utpote expers libertatis, non poteſt tamē à Deo effici, ut à cauſa particulari: Ergo pariter motus inordinati appetitûs, quamvis peccata non ſint, ex defectu libertatis, nequeunt tamen à Deo, ut à cauſa particulari, elicitivè procedere.

Ex his probata manet ſecunda pars concluſionis, quæ aſſerit fomitem peccati, per modum actûs primi, non poſſe reperiri in humanitate Chriſti, nam cui repugnat actus ſecundus, videtur repugnare actus primus, cùm iſte ab illo ſpecificetur: Ergo ſi de potentia Dei abſoluta non poſſint reperiri in humanitate Chriſti motus inordinati appetitus ſenſitivi, qui ſunt fomes peccati in actu ſecundo, nec poterit etiam talis fomes per modum actûs primi in illa exiſtere. 78

Poteſt etiam ſuaderi hæc pars ex principiis ſuprà ſtatutis: Nam ut ſuprà contra Durandum oſtendimus, eſſentia fomitis in actu primo ſumpti, non conſiſtit in ſola entitate appetitûs ſenſitivi, ſed in illa ut in actu primo expedita ad motus inordinatos: At quamvis in humanitate Chriſti extiterit entitas appetitûs ſenſitivi, expeditio tamen per modum actûs primi ad motus inordinatos non potuit eſſe in illa, etiam de potentia abſoluta: Ergo nec fomes per modum actûs primi. Minor probatur: Potentia in actu primo expedita, dicit carentiam impedimenti ſe tenentis ex parte actûs primi in ordine ad operandum: Sed implicat in appetitu humanitatis Verbo hypoſtaticè unitæ, carentia impedimenti ſe tenentis ex parte actûs primi operativi prædictorum motuum: Ergo implicat expeditio in actu primo ad motus inordinatos in humanitate verbo unita, vel in ejus appetitu. Major patet, Minor probatur. Motus inordinati appetitûs pugnant eſſentialiter cum unione hypoſtatica, vel ratione ſummæ ſanctitatis, vel ratione obligationis quam fundat in Verbo ut Deo, prædictos motus vitandi; vel quia repugnat Verbo per modum cauſæ ſpecialis in illos influere, ut in probatione primæ partis concluſionis declaravimus: Sed unio hypoſtatica ſe tenet ex parte actûs primi in ordine ad omnes operationes humanitatis Chriſti, cùm illa non poſſit intelligi in actu primo potens ad operandum, niſi intelligatur ſubſiſtens & exiſtens, & non ſubſiſtat nec exiſtat, niſi per ſubſiſtentiam & exiſtentiam Verbi, ipſi per unionem hypoſtaticam communicatā: Ergo implicat in appetitu humanitatis unitæ verbo, carentia impedimenti ad motus inordinatos, ſe tenentis ex parte actûs primi operativi. 79

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam concluſionē: Chriſtus voluit tentari per omnia & in omnibus, ad noſtrum exemplum, ut docet Apoſtolus ad Hebræos 4. Sed unus modus tentationis, & maximus, eſt per motus cōcupiſcentiæ, & carnis, ſeu fomitis: Ergo motus illi fuerunt in Chriſto, & per conſequens fomes in actu ſecundo. 80

Reſpondeo cum D. Thoma infrà quæſt. 41. art. 1. ad 3. quod utique voluit Chriſtus tentari per omnia & in omnibus, ſed abſque peccato, ut ait Apoſtolus: tentatio autem quæ fit per motus carnis non poteſt eſſe abſque peccato, quia hujuſmodi tentatio fit per delectationem & concupiſcentiam, & ſicut Auguſtinus dicit 19. de civit. cap. 4. nonnullum peccatum eſt, quando caro concupiſcit adverſùs ſpiritum; & ideò Chriſtus noluit tentari à carne, benè tamen ab hoſte, cujus tentatio potuit eſſe ſine peccato.

Hæc ſolutio & doctrina aliquibus diſplicet, ob rationem quam in illa adhibet S. Doctor, ſcilicet, quia tentatio quæ fit per motus carnis, non poteſt eſſe ſine peccato: etenim interdum poſſunt eſſe hujuſmodi motus abſque ullo peccato, ut patet in nobis, quãdo ſunt motus primò primi.

82 Verùm ratio illa D. Thomæ optima eſt, nam principium illud quod aſſumit non eſt univerſaliter intelligendum reſpectu omnium hominum, ita ut ſemper tentatio carnis cum delectatione ſit peccatum; certum enim eſt in nobis illam poſſe eſſe mere naturalem & involuntariam, prævenientem deliberationem & conſenſum rationis, ac proinde ſine ullo peccato; ſed debet intelligi reſpectu Chriſti: idcircò enim in nobis prædicta tentatio carnis non ſemper eſt peccatum, quia non poſſumus ſemper illam prævenire aut coercere: At Chriſtus poterat omnes motus ſui appetitûs ſenſitivi prævenire & cohibere; unde aliqualis culpa eſſet in illo, eos in ſe permittere, ut ſuprà obſervatum eſt.

83 Ad id verò quòd ſubditur de noſtro exemplo, reſpondetur non fuiſſe neceſſarium Chriſtum tentari motibus concupiſcentiæ, ut nobis præberet exemplum ſuperandi eaſdem tentationes, cũ enim hoc tentationis genus ſit internum & occultum, non potuit per illius victoriam dare nobis exẽplũ ſuperandi tentatione carnis, ſed multis aliis modis ſibi convenientibus id præſtitit.

84 Objicies ſecundò: Fomes in actu ſecundo eſt actus appetitûs ſenſitivi circa objectum delectabilè rationi contrarium: Sed hic actus fuit in Chriſto: Ergo fuit in illo fomes in actu ſecundo. Major patet, Minor probatur. Fuit in appetitu Chriſti triſtitia de morte ſubeunda, ut docet D. Thomas hic art. 6. Sed hujuſmodi triſtitia fuit erga objectum rationi contrarium: Ergo in appetitu Chriſti fuit actus circa objectum rationi contrarium. Major eſt certa, Minor verò ſuadetur. Objectum aliquod eſſe contrarium rationi eſt eſſe aliquâ lege prohibitum: Sed negatio mortis in quam prædictus actus tendebat, erat prohibita Chriſto, quandoquidem mors erat illi præcepta. Ergo actus appetitûs ſenſitivi quo Chriſtus mortem fugiebat, erat circa objectum ſenſibile, ordini rationis contrarium.

85 Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem, nego etiam Minorem; nam actus ille quo Chriſtus mortem refugiebat, non erat erga objectum illicitum, vel rectæ rationi difformis, ſed potiùs valde cõformis; mors enim non erat Chriſto præcepta, prout erat malum naturæ, ſed prout ad finem redemptionis conducebat; & ſimiliter negatio mortis non erat Chriſto prohibita, prout bona & conveniens naturæ, ſed prout opponebatur morti ut conducenti ad finem redemptionis: motus autem appetitûs ſenſitivi quo Chriſtus triſtabatur de morte, non erat de illa omnibus circumſtantiis attentis, ſed præcisè quatenus mala naturæ: nec mortis negationem ſub omnibus circumſtantiis attingebat, ſed etiam quædam ſimplex complacentia de negatione mortis, prout naturæ convenientę, & ſimplex diſplicentia mortis prout eſt mala & diſconveniens naturæ; & quia diſplicere in morte ſic conſiderata, & in negatione mortis ſic perſpecta complacere, nullatenus erat prohibitum prædictus actus quo Chriſtus mortem refugiebat non erat circa objectum illicitum, nec per conſequens actus fomitis. Solutio eſt D. Thomæ hic art. 4. ad 3, quod ſic procedebat: *Paſſiones animæ videntur idem eſſe cum fomite, unde Apoſtolus Roman. 7. vocat eas paſſiones peccatorum Sed in Chriſto non fuit fomes peccati. Ergo videtur quod non fuerint in eo animæ paſſiones.* Cui argumento ſic reſpondet: *Ad tertium dicendum quod paſſiones peccatorum ſunt motus appetitûs ſenſitivi in illicita tendentes, quod non fuit in Chriſto, ſicut nec fomes peccati.* Sentit ergo D. Thomas, illos motus appetitûs ſenſitivi in Chriſto, paſſiones peccatorum non fuiſſe, nec actus fomitis, quia in objecta illicita non tendebant, & conſequenter ideò triſtitia de morte, paſſio peccati, vel actus fomitis non fuit, quia non erat erga objectum illicitum, ſed potiùs rationi conſonum: nam licèt ſuppoſito præcepto de morte, diſplicere in illa efficaciter, eſſet peccatum, in illa tamen inefficaciter diſplicere, quatenus mala naturæ, & in ejus negatione ut naturæ conveniente inefficaciter complacere, bonum erat & rationi conforme. Nam ut ait Auguſtinus lib. 10. Confeſſ. cap. 28. loquens de miſeriis, & afflictionibus hujus vitæ: *Tolerare eas jubes, non amare: nemo autem quod tolerat, amat, quamvis tolerare amet.* Unde S. Thomas infrà quæſt. 18. art. 6. docet voluntatem Dei fuiſſe ut Chriſtus dolores, paſſiones, & mortem pateretur, non quod iſta ſecundum ſe eſſent volita a Deo, ſed ex ordine ad finem redemptionis: ſenſualitas autem illa fugiebat, non ut ad finem redemptionis ordinata, ſed ſecundum ſe inſpecta, & prout erant naturæ diſconvenientia.

Dices: Si appetitus ſenſitivus in Chriſto refugiebat mortem, quam voluntas ejus per rationem ſuperiorem volebat, ſequitur in ipſo fuiſſe pugnam interiorem appetitûs contra rationem, ſubindeque fomitem peccati, conſiſtentem in appetitu contra rationem inſurgente, juxta illud Pauli: *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.*

Sed negatur ſequela, nã pugna interior appetitûs contra rationem, conſiſtit in contrarietate appetitûs ad rationem: ut autem ſit cõtrarietas, requiritur quod oppoſitio attendatur in eodem ſecundùm idem, ut docet D. Thomas infra qu. 18. art. 6. Etſi autem appetitus in Chriſto refugeret mortem præceptam, non tamen illam recuſabat ut ordinatam ad finẽ redemptionis, ſed ut malam naturæ, & illi diſconvenientem; ratio verò ſuperior non volebat mortem ut malum naturæ, ſed ut ordinatam in prædictum finem: & ita quamvis circa idem verſarentur objectum non tamen ſecundum eandem rationem, ac proinde non erat contrarietas appetitûs cũ ratione. 86

Objicies tertiò contra ſecundam concluſionem: Ex eo probat D. Thomas in Chriſto non fuiſſe fomitem peccati, quia hebuit virtutes morales ſecundùm perfectiſſimum gredum, ſicut & gratiam: Sed hæc ratio non videtur efficax: Ergo ruit præcipuum fundamentum noſtræ ſententiæ. Minor prebatur: In Joanne Baptiſta, & aliis Sanctis viris, virtutes in gradu heroico extiterunt, & tamen in eis non fuit fomes extinctus, imò nec ligatus, ut communiter docent Theologi, qui hoc privilegium fomitis extincti aut ligati, ſolùm in Beatiſſima Virgine agnoſcunt, propter dignitatem matris: Ergo virtutes inhærentes appetitui, quantumvis in ſummo ſint, non ſufficiunt ad ligandum vel extinguendum fomitem; & ita ex eo quod hujuſmodi virtutes in ſummo perfectionis gradu in humanitate Chriſti fuerint, non rectè infert S. Doctor, in Chriſto non fuiſſe fomitem, ſed id aliunde probandum eſt. 87

Huic

88 H[illegible] ta [illegible] *quam* [illegible] *sicut* [illegible] *um.* [illegible] *so lum* [illegible] *gratia* [illegible] *tur.* [illegible] *sola natura* [illegible] *con-summata* [illegible] *ut nulla* [illegible] *autem non solum* [illegible] *propterea* [illegible] *perfecta* [illegible] *te, ut* [illegible] *mus.*

89 Hanc Cajetani [illegible] nam Vazquez [illegible] 61. cap. [illegible], eamque [illegible], *quia* [illegible] *mque statu,* [illegible] *ne peculiari De* [illegible] *motum* [illegible] *hoc autem* [illegible] *natura* [illegible] *virtute* [illegible] *ad subjiciendum perfecte appetitum* [illegible] *pa ter* [illegible] *anima C*[illegible] *sufficient, esto in naturalibus vulnerata non fuerit.*

90 Verum hæc impugnatio frivola est, futilique [illegible] motivo ducitur Vazquez ad aspernandam doctrinam Cajetani, supponens quod probare deberet, nempe fomitem in statu innocentiæ fuisse sola Dei protectione impeditum, ne exiret in motus inordinatos; cujus contrarium à Cajetano supponitur, & expresse docetur à D. Thoma 1. p. qu. 95. art. 1 [illegible] asserit gratiam status innocentiæ, [illegible] justitiam originalem, inter alios effectus [illegible] ere appetitum rationi: quam gratiam [illegible] extrinseca [illegible] protectione consistere, sed in aliquo dono permanente, & intrinseco, docet communis Theologorum sententia.

91 Falsum etiam est quod [illegible] nempe gratiam & vir[illegible] in qu[illegible] subjec[illegible] statu ej[illegible] dem e[illegible] tatis [illegible] ne præ tate e[illegible]ctus: [illegible] radix justitiæ [illegible] & tamen in nobis non est radix hujus [illegible] in Angelis non est [illegible] temperantiæ & fortitudinis, & aliarum quæ passiones moderantur, bene [illegible] gratiam Christi habet [illegible] in nobis non habet hunc influxum. Demum [illegible] dem charitas in via est amissibilis eò quòd [illegible] bjectum sit vertibile de bono [illegible] manifestum [illegible] jectum non posse verti de bono [illegible] ergo pariter gratia in Christo & Adamo mediantibus virtutibus ab illa promanantibus & in [illegible] perfectissimo existentibus, non potuit [illegible] perfec[illegible] re appetitum [illegible] motus inordinatos [illegible] Joannes Baptista, & alii [illegible] utero [illegible] ficatus, hunc e[illegible] non præ[illegible] erit.

92 Gratia ergo [illegible] in Christo & in Adamo [illegible] omnes motus [illegible] dinatos [illegible] secundum se, sed quia erant in talibus subjectis; non quod [illegible] retur ulla ex efficacia [illegible] sam gratiæ & virtutum [illegible] quocumque subjecto, sed [illegible] Christo in Adamo, & [illegible] Christo, quia fuit [illegible] Deo [illegible] dam [illegible] ge[illegible] B [illegible] plicari exemplo [illegible] quæ habet [illegible] hæc [illegible] compet[illegible] qu[illegible] esset in [illegible] condition[illegible] etem in gratia [illegible] lo est magis [illegible] quam [illegible] man [illegible] ti, qui habet gratiam & [illegible] infans [illegible] es in patria [illegible] gratiæ & charitatis [illegible] virtute [illegible] ad [illegible] facere omni [illegible] Ita [illegible] quam habet gratia in Christo & in Adamo perfec[illegible] C m, & impediendi ne [illegible] nali [illegible] se neque [illegible] ollere [illegible] sed [illegible] patria [illegible] ne pec[illegible] nato. appet[illegible] nem. Ex qu[illegible] Vazquez [illegible]

Objicies [illegible] nem. In [illegible] 93 mat[illegible] in ipso ex[illegible] quæ ab illa dimanant [illegible] potentia absoluta [illegible] D ne gratia [illegible] illæ non [illegible] tantum congru[illegible] ad unionem [illegible] Ergo potuit humanitas Verbo [illegible] men[illegible] fomitis, & consequenter [illegible] ta, in humanitate à Verbo [illegible] fomes peccati.

Respondeo distinguendo Majorem. Inn[illegible] 94 mentum [illegible] necessarium [illegible] excludendum ab humanitate Christi [illegible] habitualis & [illegible] Majorem [illegible] insufficient [illegible] Majorem & [illegible] Minorem, nego Consequentiam. Nam [illegible] ex negatione causæ unicæ & necessariæ [illegible] rectè E negatio illius colligatur, non tamen ex negatione causæ, quæ [illegible] sufficiens [illegible] non est. Licet autem [illegible] virtutes [illegible] fectione in [illegible] extiterunt [illegible] fuerint a[illegible] necessariæ tamen non [illegible] Verbo [illegible] cum qua [illegible] non [illegible] ponnequeunt, atque [illegible] Verbo [illegible] & sine [illegible] potentia [illegible] non esset.

Obji-

95 [illegible] Ma[illegible] A [illegible] tacultatem, sed [illegible] tantum per [illegible] ac bonum delere [illegible] hypothesi [illegible] culpæ [illegible] habere op[illegible] ditione [illegible] habitus [illegible] culpa & pœna [illegible] titur, & tamen [illegible] habebit antea [illegible] rum, non [illegible] per baptismum [illegible] Ergo hab[illegible] Verbo [illegible]

96 R[illegible] ancella Ma[illegible] negamus M[illegible] [illegible] ex [illegible] funum [illegible] Mater, [illegible] potest [illegible] facultas [illegible] Ergo [illegible] cum [illegible] tio & pronitudo ad peccandum, [illegible]

§. III.

[illegible] arium notatu dignum.

97 Ex [illegible] hac dispu[illegible] tione colligitur [illegible] causas [illegible] impeccabilitatis [illegible]

[illegible] pet [illegible] m, [illegible] C [illegible] um [illegible]

Tertia [illegible] sa impec[illegible] C[illegible] [illegible] gratiæ [illegible] & virtutum [illegible] & quia C[illegible] naturali habet [illegible] B [illegible] potentia [illegible] motu [illegible] ab humana [illegible] & impeccabilis est [illegible] lam [illegible] & impeccab[illegible]

DISPVTATIO XXI.

De merito Christi.

Ad Quæstionem [illegible]

CE[illegible] is est [illegible]

ARTICVLVS PRIMVS

An & quando [illegible]

§. I.

[illegible]

I[illegible] [illegible] [illegible] charitas [illegible]

[illegible] de [illegible] quod [illegible] pa-[illegible] Dei [illegible] ex parte ope-[illegible] operis ad [illegible] oblige-[illegible] omit [illegible] one [illegible] obligari potest ad [illegible]

[illegible] quatuor esse tem-[illegible] dubitari potest in [illegible] conceptionis [illegible] mortem, quod post Christi mortem [illegible] Hanc [illegible]

Licet omnes [illegible] Christum dum erat [illegible] viator, vere & proprie meruisse id de certa & indubitata fide tenendum sit; tamen circa tempus quo meruit varia sunt Authorum placita, sed omnes sententiæ, ad quatuor reduci posse existimo.

3 Prima negat Christum meruisse in primo instanti conceptionis suæ. Hanc tenet et Alensis 3. part. quæst. 1 . membro 2. art. 1. illamque probabiliorem censent Albertus in 3. dist. 8. art. 6. & D. Bonaventura ibidem art. 1. quæst. 2. & est probabilem defendit Durandus in eadem dist. quæstione quæst. 2.

Secunda per extremum affirmat Christum meruisse non solum in hac vita mortali sed etiam post mortem. Ita quidam quos [illegible] refert Vincentius relect. de gratia Christi quæst. 5. pagina 438. Pro hac etiam refert [illegible] disp. 5. §. [illegible] qui volunt Christum [illegible] per effusionem sanguinis ex latere [illegible] quod vulnus certum est [illegible] post ejus mortem. Huic etiam favent quidam Theologi quos refert Vazquez hic disp. 76. cap. [illegible] docent Christum nunc adhuc mereri in sacrificio missæ, & in collatione sacramentorum.

Tertia Christi meritum a primo instanti conceptionis usque ad [illegible] vitæ protendit [illegible] & asserit in instanti terminativo vitæ, mortis [illegible] meruisse. Ita Cajetanus in fra quæst. [illegible] art. [illegible] quæst. 24. art. 4. ad 2. Martinus [illegible] quem sequitur Hurtado [illegible] 3. sect. [illegible]

Quarta & vera sententia, quæ apud [illegible] logos [illegible] communis est, docet Christum meruisse [illegible] in primo instanti conceptionis, & toto tempore vitæ, non tamen post mortem, nec in ipso instanti terminativo vitæ, mortisque initiativo.

§. II.

Statuitur prima conclusio, & ostenditur Christum, vere & proprie meruisse.

4 Dico primo, Christus vere & proprie meruit.

Conclusio est certa de fide colligitur enim aperte ex [illegible] Scripturæ locis. Nam dicitur Isaiæ 5 [illegible] *animam suam, videbit semen* [illegible] *avit ani-* [illegible] *Propterea* [illegible] *Vnde* [illegible] *earum* [illegible] ad Philip. 2. [illegible] *dicens usque ad mortem* [illegible] *stum.* [illegible] exaltavit Christi, [illegible] &

A ubi [illegible] quæ in [illegible] causam meritoriam [illegible] Christum vere [illegible] de [illegible]

5 Ratio [illegible] Christus [illegible] tæ [illegible] rationes [illegible] eam ad [illegible] ratio [illegible] rat [illegible] est [illegible] arc. [illegible] actiones Christi [illegible]

B & [illegible] erant [illegible] *Ioan.* [illegible] *que placita sunt* [illegible] Tertio, eas [illegible] erat Deo grata [illegible] tia unitionis, tum gratia habituali. Quarto, esse actum charitatis [illegible] opera [illegible] Deo [illegible] ac [illegible] erant [illegible] tonis [illegible] ter [illegible] Thomas [illegible] art. [illegible] erat viator [illegible] ret [illegible] & visione beata [illegible] tinet [illegible] eam [illegible] meritoriæ [illegible] Jeremiæ [illegible] *et* [illegible] *iusfiturum erit terra* [illegible] *ad-*

C *mirandum.* [illegible] n [illegible] Christus [illegible] conditiones ad meritum requisitæ.

Disp. 2. art. 2.

§. III.

Solvuntur objectiones.

6 Objicies primo: Meritum libertatem [illegible] requirit. Sed in Christo libertas [illegible] non fuit, cum determinatus ad [illegible] existerit,

D [illegible] indifferentia ad malum. Ergo mereri non potuit.

7 Respondeo negando Minorem. In Christo enim [illegible] libertas [illegible] contradictionis [illegible] differentiam ad [illegible] tamen libertas [illegible] differentia ad agere & non agere, & ad [illegible] bonum [illegible] D. Thomas [illegible] quæst. [illegible] de [illegible] & in 3. dist. 18. quæst. [illegible] art 2. ad 5. De quo [illegible] tra.

8 Objicies secundo: Meritum est [illegible] viatoris: Sed Christus [illegible] non fuit viator, sed comprehensor. Ergo mereri non potuit.

E 9 Respondeo concessa Majore [illegible] Minorem. [illegible] conceptionis [illegible] fuerint, tamen [illegible] viator [illegible] docet S. [illegible]

10 [illegible] viator & comprehensor [illegible] & [illegible] passibilis [illegible] & a voluntate [illegible] Minorem [illegible]

corpore [illegible] et Christus fue [illegible] iator, [illegible] potuit.

11 Reſpo [illegible] negamus [illegible] cantùm [illegible] ſſe [illegible] tam poteſt [illegible] rem ſuperiorem [illegible] perſona [illegible] habere [illegible] Ex ſententia [illegible] infantis [illegible] ſecundum animam. [illegible] anima [illegible] quando dixit *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.*

12 Dices ſecundò, Chriſtus ex carentia beatitudinis corporis, conſtituitur in ſtatu viæ capaci merendi, animæ beatorum erunt in ſtatu merendi, quia ſimiliter carêt beatitudine corporis.

Sed negatur ſequela: Chriſtus enim non ex eo ſolù fuit viator, quia caruit beatitudine corporis, ſed quia [illegible] anima erat corpori paſſi[illegible] [illegible] paſſibilitate orta ex carentia beatitudinis corporis: animæ autem Sanctorum in patria corpori unitæ non ſunt, & alias ſunt impaſſibiles & idcircò omnino extra ſtatum merendi conſtitutæ. Ita D. Thomas quæſt. 29. de verit. art. 6. ad 5

13 Dices tertiò Si Chriſtus meruit quia fuit ſimul viator & comprehenſor, non meruit de lege ordinaria, ſed ex aliqua diſpenſatione ſpeciali, nam [illegible] eſſet viator & [illegible] hensor [illegible] Chriſtus ex diſpenſatione ſpeciali, de lege [illegible] ordinaria [illegible] impaſſibile.

Sed negatur [illegible] ſequela, licet enim conjunctio [illegible] comprehenſoris [illegible] ſpeciali privilegio, illa tamen [illegible] Chriſtus mereretur, [illegible] quod Chriſtus & homo [illegible] eret, non miraculoſum ſed [illegible]

14 [illegible] imperfectione [illegible] Ante [illegible] [illegible] ſuſcepit [illegible] veritatem [illegible]

15 [illegible]

[illegible] acere, ut [illegible] t.

A [illegible] IV [illegible]

D Icendum [illegible] conceptionis [illegible]

Probatur [illegible] ad Hebræos [illegible] *dixit* [illegible] *oblationem noluiſti* [illegible] *capite libri ſcriptum eſt de me ut faciam* [illegible] *voluntatem tuam.* Ex quibus verbis [illegible]

B [illegible] argumentum [illegible] oblatio [illegible] Chriſtus [illegible] Patri ingrediens mundum [illegible] quâ tunc pro ſalute generis humani [illegible] Patri & ſtatuit opus no[illegible] dem [illegible] ad quod miſſus fuerat perficere [illegible] it meritorium. Sed talis oblatio, & mortis [illegible] ceptatio [illegible] in primo inſtanti co[illegible] [illegible] Patri [illegible] oblationem [illegible] habitu [illegible]

C [illegible] Minor verò o[illegible] tur: [illegible] Chriſtum [illegible] lum ve[illegible] nam ante primum [illegible] conceptionis [illegible] verum [illegible] ingre[illegible] ſit. Pro[illegible] autem [illegible] ſtans non eſt [illegible] quod ingreſſus [illegible] conſequenter [illegible] tunc re[illegible] duratio nem [illegible] ſen dedit ei corpus [illegible] conceptionem [illegible] Patris & [illegible] pro ſalute generis humani accepit.

D Confirmatur. Quoniam [illegible] quod ex verbis [illegible] poſſet, Chriſtum [illegible] inſtanti meruit ex [illegible] ipſum fuiſſe [illegible] Patris [illegible] in primo inſtanti [illegible] cut meruit Chriſti, eaque [illegible] prudenter [illegible] vitæ ejus [illegible] experi. Præterea [illegible] ſit & [illegible] perfectione [illegible]

Probatur [illegible] S. Thomas [illegible] art. 3. [illegible] primo [illegible] habuit [illegible] [illegible] S. D[illegible]

[illegible] d

quoad modum juſtificatione ſine proprio actu, quæ eſt juſtificatio parvulorum: Ergo Chriſtus in primo inſtanti fuit juſtificatus per proprium actum voluntatis, more adultorum, & conſequenter in primo inſtanti conceptionis, actum voluntatis ſupernaturalem & liberum exercuit; ſolus enim actus liber & ſupernaturalis, eſt diſpoſitio antecedens vel concomitans noſtram juſtificationem.

Dico tertiò: Chriſtus meruit in infantia, & toto tempore vitæ, uſque ad inſtans mortis.

19 Prima pars hujus concluſionis patet ex dictis in præcedenti: ſi enim Chriſtum [illegible] primo inſtanti conceptionis meruit, non [illegible] cur infantiæ tempore ipſum non meruiſſe dicamus.

Favent etiam SS. Patres, qui paſſim in ſermonibus de Nativitate, Circumciſione, & pueritia Salvatoris, agnoſcunt incommoda, quæ Chriſtus infans pertulit, fuiſſe nobis meritoria, & ſalutaria: Ambroſius enim lib. 2. in Lucam cap. de Nativitate Salvatoris ſic ait: *Me illius infantia vagientis abluunt fletus, mea lachrymæ illæ delicta laverunt.* Auguſtinus ſerm. 11. de tempore: *Adoremus pannos infantiæ, ex quibus facta ſunt emplaſtra naturæ.* Item S. Thomas infra quæſt. 37. art. 1. inter alias cauſas circumciſionis Chriſti, hanc ſtatuit, ut ſcilicet legis onere nos liberaret, ſecundùm illud Galat. 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret.*

20 Ratio etiam ſuffragatur: Ut enim ſæpe diximus, & celebre eſt & commune Theologorum principium. Chriſto tribuenda eſt omnis perfectio poſſibilis, quæ nec cum munere Redemptoris, nec cum majori perfectione pugnat: At Chriſtum in infantia nobis meruiſſe, cum munere Redemptoris non pugnat; imo potiùs infinitam ejus erga homines charitatem mirum in modum commendat; nec cum majori perfectione incompoſſibile eſt, ut ex argumentorum ſolutione patebit: Ergo aſſerendum eſt, Chriſtum tempore infantiæ meruiſſe.

21 Ex quo probata manet ſecunda pars concluſionis: Non enim repugnat Chriſtum a primo inſtanti conceptionis, uſque ad inſtans mortis excluſivè, meritum continuaſſe, cùm a ſenſibus in merendo non dependerit, ut ex infrà dicendis conſtabit; & aliàs ſic meruiſſe, maximè charitatem ejus erga homines commendet: Ergo aſſerendum eſt, Chriſtum meritum ſuum a primo inſtanti conceptionis, uſque ad inſtans mortis excluſivè continuaſſe.

22 Dico quartò: Chriſtus nec meruit nobis poſt mortem, neque nobis nunc meretur.

Probatur primò ex Scriptura, Apoſtolus enim ad Hebræos 10. docet Chriſtum oblatione corporis ſui, quâ in cruce ſe Deo Patri pro noſtra redemptione & ſalute obtulit, conſummaſſe in ſempiternum ſanctificatos, ſeu noſtræ redemptionis opus perfeciſſe: Sed hoc falſum eſſet, ſi adhuc poſt mortem, noſtram ſalutem, vel aliquid ad illam ſpectans, meruiſſet, aut mereretur: Ergo Chriſtus nec meruit nobis poſt mortem, neque nobis nunc meretur.

23 Probatur ſecundò concluſio: Una ex conditionibus requiſitis in aliis hominibus ad merendum ſibi, vel aliis, eſt ſtatus viatoris: Sed nulla eſt ratio excipiendi ab hac conditione & regula generali Chriſtum: Ergo poſt mortem, in qua ſtatus viatoris terminatur, nec ſibi, nec aliis meruit. Major in Tractatu de juſtificat. & merito, fuſè declarata & probata fuit; Minor verò ſuadetur: Tum quia ad iſtam exceptionem nullum adeſt fundamentum. Tum etiam, quia ipſemet Chriſtus Joan. 9. expreſſè fatetur ſe ſub hac generali lege comprehendi, cùm ait: *Me oportet operari opera ejus qui miſit me, donec dies eſt: venit nox quando nemo poteſt operari,* id eſt mereri: per noctem enim intelligitur in hoc loco mors: ſeu tempus quod erit poſt hoc ſæculum, ut annotarunt Chryſoſtomus homil. 55. in Joan. Auguſtinus Tract. 44. in Joan. & Origenes homil. 3. in Pſalm. 36. ubi hæc ſcribit: *Dominus & Salvator ait, veniet nox quando nemo poteſt operari, & hoc dicit de illo tempore quod erit poſt hoc ſæculum, tempore quo unuſquiſque pro malis ſuis recipiet pœnas. Tunc ergo dicit, noctem illam futuram, cum jam nemo poteſt operari aliquid, ſed unuſquiſque tunc paſcitur ex operibus ſuis, quæ hic poſitus operatus eſt. Cùm ergo nox fuerit, nemo operatur. In illo tempore malo, cum peccatores ſupplicus affliguntur, erit ſine dubio famet his, qui nullos fructus boni operis collegerunt. In illo autem famis tempore, ſaturabuntur juſti, ex fructibus ſcilicet juſtitiæ ſuæ. Sicut enim in deſerto ſex diebus colligebant manna, in ſexta autem die non unius diei modium, ſed quantùm ſufficeret ad craſtinum colligebant, & unuſquiſque edebat in die ſabbati quæ collegerat in die ſexta: ita etiam nunc velut ſexta quædam dies putanda eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti adventus, & tempus hoc diſpenſationis ejus quam paſſione ſuâ hoc in ſæculo procuravit. Et idcircò dum in die ſexta ſumus, colligamus manna dupliciter, ut ſufficere nobis poſſit, dum advenerit vera ſabbati obſervatio populo Dei. Si enim non collegerimus duplices cibos, qui nobis & in præſenti ſæculo ſufficiant & in futuro, in diebus famis non ſaturabimur.*

Dico quintò: Chriſtus in inſtanti mortis ſuæ non meruit.

Probatur primò ex Divo Thoma infrà quæſt. 50. art. 6. in corp. & ad 2. ubi docet mortem Chriſti in facto eſſe non fuiſſe operatam meritoriè noſtram ſalutem: Sed in inſtanti extrinſeco vitæ Chriſti, & intrinſeco morti, eſt mors Chriſti in facto eſſe, cùm ſit verum dicere in illo, Chriſtus mortuus eſt: Ergo Chriſtus in illo inſtanti non meruit. 24

Probatur ſecundò: Status viæ, ſumptus pro conjunctione animæ ad corpus paſſibile, eſt conditio neceſſaria ex divina ordinatione ad merendum ſibi & aliis: Sed in inſtanti phyſico mortis, non fuit anima Chriſti corpori mortali unita: Ergo in illo inſtanti non meruit. Minor probatur ex communi Philoſophorum ſententia, docente, viventia deſinere eſſe per primum ſui non eſſe: Ergo in inſtanti mortis Chriſti, verum fuit dicere, nunc primò non eſt Chriſtus ut homo vivens vitâ mortali: Ergo verum fuit dicere, nunc primò anima Chriſti non eſt illius corpori unita, & conſequenter in illo inſtanti, anima Chriſti non erat corpori mortali conjuncta. 25

.§. .V.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò contra ſecundam concluſionem. Meritum conſiſtit in actuali operatione: Sed [illegible] primo inſtanti in quo res incipit eſſe, actu [illegible] operari non poteſt: Ergo nec actu mereri, & conſequenter Chriſtus in primo inſtanti non meruit. Major patet, Minor probatur. 26

probatur. Operari, juxta commune axioma, ſequitur ad eſſe: Ergo in primo inſtanti inceptionis rei, nequit dari actualis operatio.

27 Reſpondeo negando Minorem, ad probationem dicatur operationem ſucceſſivam ſupponere prioritate temporis eſſe, ſecùs autem inſtantaneam, hæc enim ſolum petit ſupponere eſſe prioritate naturæ, ac proinde poteſt eſſe ſimul tempore cum illo: unde in eodem inſtanti in quo Sol incœpit eſſe, incœpit illuminare, & in primo eſſe conceptionis Chriſtus vidit divinam eſſentiam: actus autem voluntatis ad meritum requiſitus, non ſucceſſivus, ſed inſtantaneus eſt, & per conſequens potuit in Chriſto in primo inſtanti ſuæ conceptionis competere. Ita D. Thomas infrà quæſt. 34. art. 2. ad 1. & quæſt. 29. de verit. art. ultimo ad 3.

28 Dices: Actus meritorius debet eſſe liber, ſaltem quoad exercitium: Sed actus liber præexiſtentiam rei in tempore petit: Ergo & actus meritorius. Minor probatur: Actus liber requirit conſultationem: Sed conſultatio, cùm in diſcurſu & collatione conſiſtat, non poteſt in inſtanti exerceri: Ergo actus liber non poteſt convenire agenti in primo ſuæ formationis inſtanti, ſubindeque illius præexiſtentiam petit.

29 Reſpondeo, conceſſa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem dicendum, actum liberum p[illegible] exigere conſultationem, cùm non ſupponit plenitudinem cognitionis, ſecùs verò cum plenitudinem ſcientiæ & cognitionis ſupponit: Chriſtus autem ſicut à primo inſtanti fuit plenus gratiâ, ita habuit plenitudinem ſcientiæ ſpeculativæ & practicæ, & ideò ad actum liberum, ſeu ad liberam electionem, nec conſultatione, nec deliberatione conſilii indigebat. Solutio eſt D. Thomæ infra quæſt. 34. art. 2. ad 2. & quæſt. 29. de verit. art. 8. ad 5.

30 Objicies ſecundò contra tertiam concluſionem: Meritum cùm in actu voluntatis conſiſtat, actum intellectûs regulantem requirit: Sed non fuit infantiæ tempore in Chriſto actus intellectûs regulans: Ergò nec actus meritorius voluntatis. Major patet, Minor probatur. In Chriſto triplex tantùm ſcientia fuit: beata ſcilicet, infuſa, & experimentalis: Sed nulla ex his potuit actum meritorium regulare: Ergo &c. Minor probatur quantùm ad ſingulas partes. In primis enim quod ſcientia beata actum meritorium regulare non potuerit, manifeſtum videtur; nam meritum convenit Chriſto inquantum viatori: At ſcientia beata Chriſtum comprehenſorem conſtituit, ipſique ut viatori non competit: Ergo actus meritorios in Chriſto regulare non potuit. Idem videtur dicendum de ſcientia experimentali, hæc enim cùm à ſenſibus dependeat, quorum actus Chriſto tempore infantiæ non competebant, præſertim quando erat clauſus in utero matris, non potuit illo tempore à Chriſto exerceri. Quod verò meritum in Chriſto tempore infantiæ per ſcientiam infuſam regulari non potuerit, eodem argumento probatur; nam etiam hæc ſcientia, utpote ejuſdem rationis cum ſcientia per ſe acquiſita, in ſuis operationibus à ſenſibus dependebat: Ergo infantiæ tempore nulla fuit ſcientia in Chriſto, quæ actum voluntatis meritorium regulare poſſet.

31 Reſpondeo, conceſſa Majori, ne[illegible]o Minorem; ad cujus probationem, neg[illegible]m Minorem, & ad probationem illius, in primis dico non eſſe improbabilem plurium Theologorum ſententiam, aſſerentem actus meritorios potuiſſe regulari in Chriſto per ſcientiam beatam. De quo infra. Secundò reſpondeo actus meritorios quos Chriſtus in primo inſtanti conceptionis, vel tempore infantiæ exercuit, fuiſſe regulatos per ſcientiam infuſam, quam Chriſtus habuit in primo conceptionis m[illegible]mento: hæc enim poterat intelligere cum converſione ad phantaſmata, & independenter ab illis, ut docet D. Thomas ſuprà quæſt. 11. art. 2. eò quòd ſcientia per ſe infuſa conveniat animæ Chriſti ut non obligatæ corpori, nec ab illo dependenti, tametſi illi unita ſit.

Dices, Corp[illegible]mmunicaturum eſt cum anima in præmio [illegible] debet etiam cum illa communicare in merito, & conſequenter omnis actus meritorius debet ab anima egredi ut communicante cum corpore, ſubindeque regulari per ſcientiam a corpore dependentem. 32

Sed nego Conſequentiam, cùm enim beatitudo corporis ſit ex redundantiâ beatitudinis animæ, & complementum illius; ut corpus cum anima in præmio communicet, ſufficit quod anima unita corpori actus meritorios eliciat, etſi non ut dependens a corpore.

Objicies tertiò contra quartam concluſionem: Chriſtus in cœlis exiſtens, Patrem pro nobis orat: Sed oratio meritoria eſt: Ergo Chriſtus in cœlo meretur, & conſequenter meruit poſt mortem. Major eſt certa, & colligitur ex variis Scripturæ locis; nam Joan. 14. Chriſtus dicebat, *Ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis.* Et 1. Joan. 2. dicitur: *Advocatum habemus ad Patrem.* Item ad Roman. 8. Apoſtolus ait, *Chriſtus eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Minor verò in qua eſt difficultas probatur primò: Oratio impetratoria eſt, ut docet S. Thomas 2. 2. quæſt. 83. art. 15. Sed impetratio meritum eſt, ut conſtat ex Auguſtino Epiſt. 101. ſic dicente: *Nec remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi fides hanc impetret*: Ergo oratio meritoria eſt. Secundò oratio habet ex charitate efficaciam merendi, ut ibidem docet S. Doctor: Sed oratio Chriſti in cœlo nunc exiſtentis, ex maximo charitatis affectu procedit: Ergo per illam Chriſtus nunc in cœlo exiſtens meretur. 33

Reſpondeo, conceſsâ Majori negando Minorem, ad cujus primam probationem, nego etiam Minorem; meritum enim, etiam congruum, ab impetratione diſtingui, conſtat clare ex D. Thoma 1. 2. quæſt. 114. art. 9. ad 1. ubi concedit donum perſeverantiæ cadere ſub impetratione, non autem ſub merito; & 2. 2. quæſt. 83. art. 16. docet peccatores petendo aliquid à Deo, impetrare, & tamen ſolut. ad 2. negat quod mereantur à Deo, & ibidem art. 11. ad 1. docet Sanctos in cœlo exiſtentes orare pro beatitudine corporis, illamque impetrare a Deo, & nobis beatitudinem animæ, non tamen mereri. Nec obſtat teſtimonium Auguſtini quod in contrarium adducitur, nam interpretari debet ille locus, vel de merito largè & impropriè ſumpto, ſub quo omnis exigentia formæ, ſive per modum juris aut condignitatis, ſive per modum diſpoſitionis aut impetrationis comprehenditur: vel de impetratione, quæ orationi propria non ſit, ſed aliis etiam virtutum operibus competat, qualiter cum merito de congruo coincidit; & de hoc genere impetrationis loquendo, vera eſt conditionalis Auguſtini, quod ſcilicet peccatorum remiſſio non eſt ſine aliquo merito, ſi fides impetrat illã. 34

Ad ſecundam Minoris probationem dicatur, oratio-

orationem habere ex charitate efficaciam merendi, quando meritoria eſt, & hoc docet D. Thomas. non autem omnis oratio ex charitate procedens meritoria eſt, ut ex ipſo jam vidimus.

35. Objicies quartò contra ultimam concluſionem: Voluntarium in cauſa ſufficit ad peccatum, & per conſequens ad meritum, ut communiter docent Theologi in Tract. de peccatis, variiſq; declarant exemplis: Sed in inſtanti extrinſeco vitæ Chriſti, & intrinſeco mortis, mors fuit ei voluntaria in cauſa, nimirum ab actu libero ſuæ voluntatis, quo ſe cauſis mortis ſubjecit: Ergo in illo inſtanti Chriſtus meruit.

36. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Voluntarium in cauſa ſufficit ad meritum, ſi adſint omnes conditiones ad meritum requiſitæ, concedo Majorem. Si deſit aliqua conditio, nego Majorem. In inſtanti autem extrinſeco vitæ Chriſti, & intrinſeco mortis deeſt aliqua conditio ad merendum neceſſaria, ſcilicet ſtatus viæ. anima enim à corpore ſeparata in ſtatu viæ ampliùs non eſt, undè 2. ad Cor. 5. dicitur: *Dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino*; & ideò in illo inſtanti Chriſtus non meruit, non defectu libertatis, ſed quia illud inſtans erat extra viam Chriſti.

§. VI.

Corollarium notatu dignum.

37. EX dictis infertes, Vulnus lateris Chriſto mortuo inflictum, non fuiſſe meritorium: licèt enim fuerit voluntarium in cauſa (nam Chriſtus dum viveret, hanc ſui corporis transfixionem admittere voluit) non fuit tamen illatum Chriſto in ſtatu merendi conſtituto, cùm jam obiiſſet, & anima abeſſet à corpore: undè acceptatio quidem ejus fuit meritoria, non tamen ipſum vulnus, ejuſque perpeſſio.

38. Quod de merito diximus, negantes illud vulneri lateris Chriſti, æquè dicendum eſt de ſatisfactione contra Vegam lib. 7. in Trident. cap. 18. qui cenſuit plagam illam fuiſſe ſatisfactoriam, etſi non meritoriam: ſicut (inquit) animæ in purgatorio poſt mortem ſunt incapaces meriti, non tamen ſatisfactionis. Sed negandum eſt animas purgatorii ſatisfacere, cum tantùm ſatispatiantur. Præterquam quod eſt magna diſparitas inter animam perpeſſionis capacem cum ſenſu doloris, & corpus Chriſti animâ & ſenſu doloris planè deſtitutum.

39. Advertendum tamen eſt, quòd licèt hæc plaga nec meritoria, nec ſatisfactoria fuerit, nobis tamen ſalutaris fuit, nam ut inquit S. Doctor infra qu. 50. art 6. in corp. *Quidquid contigit circa carnem Chriſti, etiam animâ ſeparatâ, fuit nobis ſalutiferum virtute divinitatis unita.* Hinc SS. Patres aſſerunt ſanguinem de latere transfixo eductum poſt Chriſti mortem, fuiſſe pretium noſtrum ac redemptionem, & laviſſe peccata noſtra, undè vulnus illud *ſaluberrimum* dicitur, & S. Ambroſius in Pſalm. 40. ait *Chriſtum vulneratum vitam produxiſſe ex vulnere.* Item ſerm. 3. in Pſalm. 118. aſſerit quòd ſicut in vineis Engaddi lignum eſt, quod ſi quis compungat, unguentum, ſeu balſamum emittit: *Ita Chriſtus compunctus in cruce, balſamum per cavernam compunctionis erupit, & odorem remiſſionis peccatorum, & redemptionis effudit.* Hinc etiam Guerricus Abbas ſerm. 4. in Ramis palmarum piiſſimè hortatur fidelem animam, ut abſcondatur in foſſa humo juxta Prophetæ monitum, hoc eſt in latere Chriſti transfixo. *Non ad ipſum tantùm* (inquit) *ſed in ipſum fuge. In foraminibus petræ ingredere, in foſſa humo abſcondere, in ipſis manibus foratis, in foſſo latere teipſum reconde. Vulnus enim in latere Chriſti, quid niſi oſtium in latere arcæ, ſalvandis à facie diluvii? Illud tamen figura, iſtud autem veritas, ubi non modò ſervatur vita mortalis, ſed recuperatur immortalis. Ideò quippe latus ſuum pius & miſericors aperuit, ut cruor te vulneris vivificet, calor corporis refocillet, ſpiritus cordis quaſi patenti & libero meatu aſpiret. Ibi tutò latebis, donec tranſeat iniquitas. Ibi nequaquam algebis, eò quòd in viſceribus Chriſti non frigeſcat Charitas, ibi deliciis affluet, ibi gaudiis ſupereffluet, &c.*

Similia habet Lanſpergius homil. 54. de paſſione Domini, ubi fidelem alloquens, ſic ait: *Diſce habitare in hoc vulnere lateris, ſi enim amica aut ſponſa eſt anima tua, ubi ſuavior illi thalamus dormiendi, quàm in hoc vulnere? ſi columba es, ibi locus eſt tibi ad nidificandum, ſi paſſer eſſe decreviſti, nuſquam tibi magis conveniens erit locus, ubi abſtractam & ſolitariam vitam agas, quàm in corde Chriſti. Si turtur es, & caſtis variiſque gemitibus ad Deum ſuſpiras, hic locus requietionis erit. Hic eſuriens manna invenies, quod edas; ſitiens hic fontem ſalutis invenies, ubi bibas: hic enim eſt fons paradiſi, & à paradiſi medio egredienti, & in fidelium ſe corda diffundens: eſt hic oſtium arcæ, per quod intrant non perituri diluvio.*

ARTICULUS II.

An Chriſtus per actum Charitatis quo Deum diligebat, meruerit?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi, & referuntur ſententiæ.

RAtio dubitandi, eaque graviſſima eſt, quia 40.
de ratione actûs meritorii eſt quòd ſit liber, cùm libertas ſit una ex conditionibus ad meritum requiſitis: Sed actus charitatis quo Chriſtus diligebat Deum, non erat liber, ſed neceſſarius; Chriſtus enim, utpotè clarè & intuitè videns divinam eſſentiam, neceſſariò diligebat Deum, cùm Deus clarè viſus ad ſui amorem neceſſitet, ut docet D. Thomas 1. 2. qu. 4. art. 4. his verbis: *Voluntas videntis Dei eſſentiam, ex neceſſitate amat quidquid amat ſub ordine ad Deum: ſicut voluntas non videntis Dei eſſentiam, ex neceſſitate amat quidquid amat ſub communi ratione boni quam novit.* Ergo actus charitatis quo Chriſtus diligebat Deum, non erat meritorius.

Mirum eſt quantùm hæc difficultas Theolo- 41.
gorum ingenia exerceat, & in quàm varios dicendi modos eos abire compellat. In primis enim Vazquez argumenti difficultate oppreſſus, diſp. 74. cap. 3. abſolutè negavit Chriſtum per actum aliquem charitatis erga Deum meruiſſe: cúmque dilectio proximi, non à charitate Theologica, ſed à benevolentia erga proximum, in ejus ſententia eliciatur, conſequenter cenſet per nullum actum charitatis Theologicæ Chriſtum meruiſſe.

Alii diſtinguunt duas dilectiones in Chriſto, utramque ad Dei bonitatem in ſe & ratione ſui terminatam: unam regulatam ſcientiâ beatâ, aliam ſcientiâ ſupernaturali infusâ; & aſſerunt primam fuiſſe neceſſariam, ſecundam autem liberam & meritoriam. Ita Soto lib. 3. de natura & gratia cap. 7. Viguerius in inſtitutionibus Theologicis cap. 20. Medina hic art. 3. & Suarez diſp. 39. ſect. 2. idque probabile reputat Aſturi-

Aſturicenſis quæſt. 5. de gratia Chriſti,& indicat Ferrarienſis 3. contra Gentes cap. 62.

Alij duos alios actus charitatis in Chriſto diſtinguunt,utrumq; regulatum ſcientia beata,unum quo bona Deo intrinſeca dilexit, alterum quo bona ipſi extrinſeca voluit,nimirum gloriam,laudem,honorem,& obedientiam,quæ illi à creaturis exhibentur; & aſſerunt ipſum non meruiſſe primum actum charitatis, ſed per ſecundum. Hunc dicendi modum amplectitur Lorea diſp. 72. concl.2. & placet Cipullo hic art. 3. dub. 2. concl. 2.

Alij denique aſſerunt dilectionem Chriſti ut terminatam ad bonitatem divinam, ut eſt ratio diligendi Deum,& illius perfectiones neceſſarias,liberam non fuiſſe,nec meritoriam:ut autem terminatam ad bonitatem divinam, ut eſt ratio diligendi creaturas, & volendi Deo bona extrinſeca,non neceſſariam,ſed liberam fuiſſe, & per conſequens prout ſic meritoriam. Ita Capreolus in 3.diſt.18. ar.3. Aſturicenſis,Nazarius, Alvarez, Aravius, & alij ex recentioribus Thomiſtis.

§. II.

Rejiciuntur tres primæ ſententiæ,& quarta ſtatuitur.

42. Dico primò: Chriſtus meruit per actum charitatis.

Probatur breviter:In Chriſto fuit meritum,ut art. præc.oſtenſum eſt: At meritum per ſe primò reperitur in actu charitatis, & dependenter ab illo in actibus aliarum virtutum,ut docet S. Thomas 1.2.qu.114.ar.4. & probatur,nam tota ratio noſtri meriti apud Deum in hoc conſiſtit,ut ea,quæ noſtri ſunt,demus Deo,& quaſi in ejus commodum offeramus,quantùm eſt ex parte noſtra;quod ſola charitas facit, vel elicitive, vel imperativè;quia ipſa ſola per ſe primò & formaliter reſpicit bonum divinum, ſeu gloriam Dei amplificandam & extendendam,ordinatq; omnia in hunc finem; reliquæ verò virtutes,ſi ſint morales, non verſantur immediatè circa Deum,ſed circa aliquid creatum: ſi verò ſint Theologicæ,ſicut fides & ſpes, Deum ut primam veritatem revelantem, velut bonum noſtrum reſpiciunt: Ergo Chriſtus meruit per actum charitatis.

43. Confirmatur: Chriſto concedendum eſt meritum majori perfectione poſſibili: Sed meritum actus charitatis eſt ſpecificè perfectius merito aliarum virtutum: Ergo aſſerendum eſt Chriſtum per actum charitatis meruiſſe.

44. Confirmatur ampliùs: Si quid obſtaret quominus Chriſtus per actum à charitate elicitum non meretur apud Deum, maximè quia hic actus non fuit in eo liber,certum enim eſt omnes alias conditiones ad meritum requiſitas in illo fuiſſe repertas: Sed actibus charitatis in Chriſto non defuit libertas,ut infra oſtendemus, & patet in actu charitatis,quo Chriſtus bona extrinſeca,gloriam ſcilicet & honorem,Deo deſiderabat;certum enim eſt hunc ſaltem actum in Chriſto fuiſſe liberum,probaturque primò,quia ſola bonitas increata clarè & intuitivè cognita voluntatem neceſſitat ad ſui intellectionem: At per illum actum non attingebatur ut quod bonitas increata & divina,ſed bonitas limitata & finita: Ergo non erat neceſſarius,ſed liber. Secundò, Actus ille erat participatio formalis dilectionis Dei, qua bona illa extrinſeca ſibi vult: At Deus non neceſſariò,ſed liberè ſibi bona illa extrinſeca appetit: Ergo etiam actus,quo Chriſtus bona Deo extrinſeca appetebat,non erat neceſſarius,ſed liber. Tertiò, objectum non valens neceſſitare voluntatem divinam, nec creatam neceſſitare poteſt, niſi ratione imperfectæ propoſitionis:ſed bona Deo extrinſeca non neceſſitant ejus voluntatem, & alias Chriſto cum aliqua imperfectione non proponebantur: Ergo nec voluntatem creatam animæ Chriſti neceſſitabant,ſubindeque actus charitatis, quo Chriſtus bona illa Deo deſiderabat, non erat neceſſarius,ſed liber.

Dico ſecundò: Non datur in Chriſto duplex amor erga Deum, alter regulatus ſcientiâ infuſa, & alter regulatus ſcientiâ beatâ.

Probatur breviter: Vel illi actus ſpecie, vel ſolo numero inter ſe differrent? Neutrum dici poteſt: Ergo in voluntate Chriſti reperiri nequeunt. Major patet, Minor etiam quoad primam partem manifeſta videtur: cùm enim charitas ſit virtus unius ſpeciei atomæ,ſicut fides & ſpes, non poteſt elicere duos actus ſpecie diverſos. Probatur verò quantùm ad ſecundam: cùm juxtà communem Ariſtotelis & D. Thomæ doctrinam, duo accidentia ſolo numero diſtincta, non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubjecto, ſi duo illi amores erga Deum ſolo numero inter ſe differrent, non poſſent ſimul in eadem Chriſti voluntate exiſtere; & ita oporteret quòd pro illo inſtanti,vel tempore,quo anima Chriſti diligebat Deum ut cognitum per ſcientiam infuſam, ceſſaret ab actu dilectionis beatificæ,qui ſequitur ſcientiam beatam, quod tamen admitti non poteſt,cùm amor beatificus, ſicut & clara Dei viſio,ad quam ſequitur, & a qua regulatur, æternitate participata menſuretur. 45.

46. Huic argumento,quod præcipuum & fundamentale eſt,dupliciter occurrunt Adverſarij: Aliqui enim reſpondent,duos illos amores ſpecie inter ſe differre,amor enim(inquiunt)non a bonitate objecti,ſed ab illius apprehenſione ſpecificatur,ut à ratione formali, undè cùm ſcientia infuſa & beata ſpecie inter ſe differant, amores etiam his cognitionibus regulati diſtinguuntur ſpecie,quamvis eandem Dei bonitatem proponant. Alij verò dicunt,duplicem illum amorem ſolo numero eſſe diſtinctum; quando vero dicitur duo accidentia ſolo numero diverſa non poſſe ſimul in eodem ſubjecto exiſtere, hoc intelligendum eſſe de accidentibus abſolutis aſſerunt, non autem de reſpectivis, quæ terminum extrinſecum,vel objectum reſpiciunt; quia ex terminis,quos reſpiciunt, poteſt deſumi diverſitas eorum individualis, etiam ſi ex ſubjecto non diſtinguantur numero.

47. Verùm utraque reſponſio facilè poteſt confutari. Prima quidem tripliciter: Inprimis enim ex illa ſequitur, charitatem Chriſti non eſſe unicum ſpecie habitum,cùm implicet unum ſpecie habitum elicere actus ſpecie diverſos,ut ſupra arguebamus.

Secundò, Apprehenſio non eſt formale objectum nec quod,nec quo voluntatis, ſed bonitas ipſa apprehenſa & voluntati propoſita,ut docet Philoſophi in phyſica,& colligitur ex D. Thoma qu.25. de verit. ar.1. ad 6. ubi docet diverſitatem apprehenſionum per accidens ſe habere ad variandos appetitus, niſi eam ſequatur diverſitas apprehenſorum, hoc eſt bonitatum appetibilium: Ergo ſtante eàdem bonitate ſpecificè,li-

cèt

tèt regulæ, hoc eſt apprehenſiones, varientur, non diverſificantur actus voluntatis ſpecie: Sed per ſcientiam beatam & per ſcientiam infuſam eadem bonitas divina voluntati Chriſti proponitur: Ergo licet cognitiones illæ inter ſe ſpecie diſtinguantur, actus tamen charitatis regulati per illas ſpecie diverſi non erunt.

Tertiò, Amor per fidem regulatus non diſtinguitur ſpecificè ab amore regulato per beatificam viſionem: Ergo pariter ſcientia beata & infuſa non inducent diverſitatem ſpecificam in amores ab ipſis regulatos. Conſequentia evidens eſt, magis enim diſtant fides & viſio beata, quam ſcientia beata & infuſa. Antecedens verò docetur expreſſe à D. Thoma 1.2. qu. 67. art. 2. ubi ſic ait: *Charitas non habet pro objecto cognitionem, ſic enim non eſſet eadem in patria, ſed habet pro objecto rem cognitam, quæ eſt eadem, ſcilicet ipſum Deum.* Ergo juxta D. Thomam amor fide regulatus non differt ſpecie ab amore regulato per viſionem beatificam.

Ratio etiam id ſuadet, Tùm quia eadem bonitas per utramque cognitionem proponitur. Tùm etiam, quia aliàs charitas viæ non maneret in patria, ſed deſtrueretur, contra illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 13. *Charitas nunquam excidit.*

48. Secunda etiam reſponſio eàdem facilitate rejici poteſt, qua præcedens: Nam ratio quare duo accidentia ſolo numero diſtincta nequeant ſimul eſſe in eodem ſubjecto, eſt, quia unitas & diſtinctio numerica, cùm non formales, ſed materiales ſint, non à forma, ſed à materia ſumuntur, & ſubjectum accidentium gerit vices materiæ: At hæc ratio pari efficacià militat in accidentibus reſpectivis, ac in abſolutis; terminus enim inſpectus ab accidente ut forma comparatur ad illud, & conſequenter diſtinctionem ſolùm numericam præſtare nequit: Ergo non ſolùm duo accidentia abſoluta, ſed nec etiam duo reſpectiva ſolo numero diſtincta ſimul in eodem ſubjecto eſſe poſſunt.

Secundò, Dato quòd accidentia reſpectiva ſolo numero diſtincta poſſent ſimul eidem ſubjecto ineſſe, hoc tamen ſolùm contingeret quando cum unitate ſubjecti eſſent termini, vel objecta diſtincta: At in caſu præſenti non dantur diverſa objecta, ſed unum & idem eſt quod per actum liberum & neceſſarium attingitur, nempe eadem divina bonitas per utramq; ſcientiam propoſita: Ergo dato quòd duo accidentia ſolo numero diſtincta poſſint eſſe ſimul in eodem ſubjecto, quando reſpectiva ſunt, non ſequitur poſſe Deum ſimul diligi ab anima Chriſti per diverſos amores, quorum unus per ſcientiam beatam, alter per infuſam regulatus ſit.

Tertiò, juxta D. Thomam infra qu. 35. art. 5. pater non pluribus, ſed unà tantùm relatione ad plures filios refertur; eò quòd ſi plures relationes eſſent, ſolo numero differrent; duo autem accidentia ſolo numero diſtincta in eodem ſubjecto eſſe nequeunt: Sed relatio eſt accidens reſpectivum: Ergo quando dicitur plura accidentia ſolo numero diſtincta non poſſe ſimul eſſe in eodem ſubjecto, hoc non ſolùm de accidentibus abſolutis, ſed etiam de reſpectivis intelligendum eſt.

Dico tertiò: Chriſtus meruit per actum charitatis beatificæ, non ſolùm prout per talem actum bona extrinſeca, gloriam nimirum & honorem extrinſecum Deo volebat, ſed etiam quatenùs terminabatur ad bonitatem divinam, non ut eſt ratio diligendi perfectiones neceſſarias Dei, ſed ut eſt ratio diligendi creaturas.

Probatur concluſio ratione fundamentali: 49.
Unus actus charitatis beatificæ Chriſti potuit ſimul terminari ad perfectiones neceſſarias Dei, ad gloriam & honorem extrinſecum, & ad Dei bonitatem eſt, ut ratio diligendi creaturas: Sed actus iſte, etſi neceſſarius fuerit prout Deo perfectiones neceſſarias volebat, ſub aliis tamen rationibus potuit eſſe liber: Ergo & Chriſtus mereri potuit per eundem actum, non ſolùm ut bona extrinſeca Dei appetentem, ſed etiam ut terminatum ad bonitatem divinam ut eſt ratio diligendi creaturas. Major videtur certa, tùm quia ea, quæ poſſunt per modum objecti primarij & ſecundarij comparari, per eundem actum poſſunt attingi: Sed omnia enumerata ita inter ſe comparantur, ut divina bonitas prout eſt ratio diligendi perfectiones neceſſarias Dei, ſit objectum primarium dilectionis beatificæ; ut eſt verò ratio diligendi creaturas & bona Deo extrinſeca, objectum illius ſecundarium: Ergo per eundem actum charitatis beatificæ Chriſti poſſunt attingi. Tùm etiam quia Beatus ex vi viſionis beatificæ non ſolùm attingit Deum, ſed etiam creaturas poſſibiles, exiſtentes, & futuras, Deumque ut eſt ratio cognitionis illarum, ut in Tract. de viſione beatifica oſtenſum eſt: Ergo Chriſtus potuit ex vi dilectionis beatificæ non ſolùm perfectiones intrinſecas Dei attingere, ſed etiam gloriam & honorem extrinſecum, creaturas exiſtentes, Deumque ſeu bonitatem divinam, ut eſt ratio in exercitio illas diligendi.

Minor verò, in qua videtur poſita difficultas, ſuadetur multipliciter. Inprimis enim licet eidem actui reſpectu ejuſdem objecti ſecundùm eandem rationem convenire nequeant neceſſitas & libertas; reſpectu tamen diverſorum objectorum, vel ejuſdem ſecundùm diverſas rationes, nulla videtur eſſe repugnantia. Ergo licèt actus charitatis beatificæ Chriſti, ut terminatus ad bonitatem divinam, quatenus eſt ratio diligendi perfectiones neceſſarias Dei, fuerit neceſſarius, potuit tamen eſſe liber, inquantùm ad eandem bonitatem, ut eſt ratio diligendi creaturas terminabatur.

Secundò, Non minùs diſtinguuntur intuitivum & abſtractivum in actibus intellectûs, quàm liberum & neceſſarium in actibus voluntatis: Sed poteſt una & eadem notitia eſſe intuitiva, & abſtractiva reſpectu diverſorum objectorum, ut conſtat in viſione beatifica, quæ eſt notitia intuitiva Dei, & abſtractiva creaturarum poſſibilium: Ergo pariter unus actus voluntatis eſſe poterit neceſſarius & liber reſpectu diverſorum objectorum, vel reſpectu ejuſdem ſecundùm diverſas rationes.

Tertiò, Ratio practici & ſpeculativi non minùs, imò magis diſtinguuntur in habitibus intellectûs, quam ratio liberi & neceſſarij in actibus voluntatis: Sed poſſunt in eodem habitu intellectûs practicum & ſpeculativum adunari, ut conſtat in noſtra Theologia, quæ ſpeculativa & practica eſt: Ergo etiam libertas & neceſſitas poterunt in eodem actu voluntatis reperiri.

Denique, Major eſt neceſſitas in actu increato dilectionis infinitæ, quo Deus ſeipſum diligit, quam ſit in actu creato dilectionis beatificæ, quo anima Chriſti diligebat Deum: Sed non obſtante quòd dilectio Dei ſit neceſſaria, prout terminatur ad divinam bonitatem, ut eſt ratio dili-

gendi perfectiones neceſſarias Dei; libera eſt A prout terminatur ad eandem bonitatem, ut eſt ratio diligendi creaturas: Ergo etiam dilectio beatifica animæ Chriſti ſecundum diverſas illas terminationes ſimul neceſſaria & libera eſſe poteſt. Unde

50. Ad rationem dubitandi initio propoſitam reſpondeo conceſſa Majori, diſtinguendo Minorem: Actus charitatis quo Chriſtus diligebat Deum non erat liber, ut terminatus ad bonitatem divinam, quatenus eſt ratio diligendi Deum & illius perfectiones neceſſarias, concedo Minorem. Ut terminatus ad bonitatẽ divinam, inquantum eſt ratio diligendi creaturas, & volendi Deo bona extrinſeca, nego Minorem & B Conſequentiam. Dilectio ergo beatifica animæ Chriſti conſiderari poteſt tripliciter, nempè ſecundum entitatem, ſecundùm terminationem neceſſariam ad Deum, ſeu ad bonitatem divinam, ut eſt ratio diligendi perfectiones Deo intrinſecas & neceſſarias; & ſecundùm terminationem ad creaturas, & ad bonitatem divinam prout eſt ratio diligendi illas. Quoad entitatem & primam terminationem neceſſario exiſtit, nec eſt in potentia ad non exiſtendum; ſuo ſecunda vero terminatione libera eſt, & poteſt non exiſtere. Nec opponuntur contradictoriè, aut contrariè neceſſitas eſſendi entitativa & ſub una terminatione, & potentia ad non eſſendum ter- C minativè ſub alia terminatione, ut conſtat in actu libero voluntatis divinæ, qui ſub ratione entitatis & terminationis ad Deum neceſſarius eſt, nec poteſt non eſſe, ſub ratione verò terminationis ad creaturas liber eſt, & poteſt, vel potuit in Deo non eſſe, ut in Tract. de voluntate Dei fusè declaravimus. Undè dilectio beatifica animæ Chriſti, eſt quædam expreſſio & participatio divini amoris, qui ſecundum diverſas terminationes ſimul liber & neceſſarius eſt. *Diſp. 3. art. 2.*

51. Dices primò: Hæc eſt differentia inter libertatem divinam & libertatem creatam, quòd illa conſiſtit in indifferentia principii non ad entitatem actûs, ſed ad ſolam terminationem; liber- D tas autem creata, in indifferentia principii ad actualitatem actûs: Ergo de ratione actus liberi creati eſt taliter eſſe quod poſſit non eſſe, non ſolùm terminativè ſed etiam entitativè.

Reſpondeo negando Antecedens univerſaliter intellectum, quam licet aliquando libertas voluntatis creatæ ſit per indifferentiam ad entitatem actûs: non tamen hoc ſemper habet: ſemper tamen a libertate increata ſufficienter diſtinguitur, per hoc quòd voluntas divina actum liberum ſibi entitativè identificat, voluntas autem creata nunquam cum actu libero entitativè identificatur; cùm enim elicit actum ex pri- E mario conceptu liberum, realiter ab illo diſtinguitur; & quando ſe exercet liberè per actum per ſe primò neceſſarium, & liberum ſecundariò, etiam entitativè diſtinguitur ab illo, cùm diſtinguatur realiter ab entitate actûs neceſſarii, cum quo terminatio libera identificata invenitur.

52. Dices ſecundò: Quod competit actui voluntatis divinæ quia infinitus eſt, non poteſt actui finito convenire: Sed quòd actus voluntatis divinæ gaudeat duplici terminatione, unâ liberâ, alterâ neceſſaria, habet ratione infinitatis: Ergo hæc duplex terminatio, cum unitate entitatis, dilectioni beatificæ animæ Chriſti competere nequit.

A Reſpondeo negando Minorem, nam quòd actus divinæ voluntatis ad duo objecta terminetur, nempe ad Deum & creaturas, attingatque bonitatem divinam, ut eſt ratio diligendi Deum & prout eſt ratio diligendi bona creata, non convenit ipſi ex infinitate, cum totum hoc reperiatur in ordine intelligibili in viſione noſtra beatifica, quæ ſimul ad Deum & ad creaturas, ut ad duo objecta inter ſe ſubordinata, terminatur. Similiter quòd actus voluntatis divinæ feratur neceſſario in bonitatem Dei, ut eſt ratio ipſi volendi perfectiones intrinſecas; liberè vero in eãdem bonitatem, ut eſt ratio diligendi creaturas, vel ipſi appetendi bona extrinſeca, non prove- B nit ex infinitate talis actûs, ſed ex eo quòd perfectiones intrinſecæ neceſſariam habent connexionem cum Deo, bona autem creata, & ipſi extrinſeca, cum ipſo non connectuntur neceſſario. Infinitas ergo in tali actu ſolùm requiritur ad hoc ut realiter identificetur cum voluntate divina, unde repugnat actum creatum dilectionis beatificæ animæ Chriſti, cum ejus voluntate identificari realiter.

Ex his ſolutum manet aliud argumentũ, quod 54. contra ultimã concluſionem fieri ſolet, & poteſt ſub hac forma breviter proponi. Dilectio quã Chriſtus meruit, ipſi ut viatori conveniebat: Sed dilectio regulata ſcientiâ beatâ, non erat C Chriſti ut viatoris: Ergo per illam non meruit. Major patet, Minor probatur. Dilectio regulata ſcientia beata, conveniebat Chriſto mediâ viſione beata: Ergo conveniebat ipſi ut clarè videnti: Ergo non ut viatori, ſed ut comprehenſori.

Huic ergo argumento facilè reſpondetur ex 55. dictis, negando ſcilicet Minorem, & ad ejus probationem, diſtinguendo Antecedens. Dilectio regulata ſcientiâ beatâ conveniebat Chriſto mediâ viſione beatâ, ut proponente Deum tanquã diligendum neceſſariò, & ſecundùm perfectiones neceſſarias, nego Antecedens. Ut proponente Deum ut liberè diligendum, & prout eſt ratio diligendi creaturas, concedo Antecedens, & D ſub eadem diſtinctione primi Conſequentis, nego ſecundam Conſequentiam, nam licèt actus priori modo per viſionem regulatus, ſit Chriſti non ut viatoris, ſed ut comprehenſoris; ille tamen qui ſecundo modo regulatur per viſionem, convenit Chriſto ut viatori.

ARTICULUS III.

Utrum Chriſtus meruerit adimplendo præceptum Patris de ſubeunda morte pro ſalute generis humani?

Ratio dubitandi eſt, quia videtur quòd Chri- 56. ſtus in adimpletione talis præcepti non fue- E rit liber; libertas enim in obedientia præcepti, requirit potentiam expeditam ad non obediendum: Sed Chriſtus non poterat non obedire Patri, cùm eſſet ab intrinſeco impeccabilis, ut diſput. præcedenti oſtendimus: Ergo nec liberè tale præceptum adimplere, ſibindeque nec mereri in ejus adimpletione, cum libertas ſit conditio requiſita ad meritum.

§. I.

Varij modi dicendi, ſeu conciliandi libertatem Chriſti cum ejus impeccabilitate, referuntur ac refelluntur.

Ut ab hac difficultate Theologi ſeſe expedi- 57. ant, varios conciliandi libertatem Chriſti cum

cùm ejus impeccabilitate modos excogitarunt. Primus aſſerit Chriſto impoſitum non fuiſſe præceptum ſtrictum, ipſum obligans ad culpam, ſed ſolùm ei fuiſſe intimatam voluntatem Dei quæ decreverat ipſum pro ſalute hominum mortem ſubiturum, quæ voluntas rationem præcepti ad culpam obligantis non habebat, ac proinde licèt Chriſtus ab intrinſeco eſſet impeccabilis, potuit tamen mortem non ſubire, & illam non acceptare. Ita Lorca hîc diſput. 73. pro ſe referens Albertum magnum, Paludanum, Dionyſium Carthuſianum, & alios.

58. Sed hîc dicendi modus diſplicet alijs Theologis, & repugnat S. Thomæ infra qu. 47. art 2. ad 1. ubi docet Chriſto fuiſſe a Patre impoſitum præceptum moriendi, & probat ex illo Joan. 10. *Hoc mandatum accepi à Patre meo*, ſcilicet ponendi animam, & ex illo Joan. 24. *Sicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio.*

Deinde, Ut idem S. Doctor in corpore ejuſdem articuli docet, Chriſtus ex obedientia ad Patrem mortuus eſt, conſtatque ex illo ad Roman. 5. *Sicut per unius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi, ita per unius obedientiam, iuſti conſtituti ſunt multi.* Et ex illo ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem*; unde belle ait D. Bernardus, quod *Chriſtus ne perderet obedientiam, perdidit vitam.* At juxta D. Thomam 2.2. qu. 104 art. 2. objectum formale obedientiæ eſt præceptum ſuperioris: Ergo Chriſtus verum & proprium præceptum à Patre habuit moriendi pro ſalute generis humani.

59. Reſpondet Lorca: objectum formale obedientiæ eſſe præceptum ſtrictè vel largè acceptum, pro voluntate ſcilicet ſuperioris inſinuata, ad culpam non obligante: unde ex eo quod Chriſtus ex obedientia mortuus fuerit, non colligi fuiſſe ipſi impoſitum à Patre ſtrictum præceptum moriendi.

60. Sed contra primò: Obedientia & Inobedientia dicuntur in ordine ad idem converſivè & averſivè: Sed inobedientia propria non dicitur niſi per averſionem à præcepto rigoroſo: Ergo obedientia propria non ſumitur niſi ex ordine converſivo ad præceptum ſuperioris, quod pro- D priè præceptum ſit.

Secundò, In primo teſtimonio comparatur obedientia Chriſti cum inobedientia Adami: Sed hæc ſumpta fuit ex averſione ad præceptum ſtrictum Dei: Ergo obedientia Chriſti in ſubjectiones ad præceptum ſtrictum & proprium poſita fuit.

Tertiò, Objectum obedientiæ eſt voluntas ſuperioris, ut à non ſuperiori diſtinguitur: At in voluntate ſimplici non differt ſuperior à non ſuperiori, ſed ſolùm in voluntate obligante, quæ propriè præceptum eſt, æqualis enim & velle & conſulere poteſt, atque illius voluntati & conſilio poteſt ipſi æqualis conformari: Ergo ſola voluntas obligans, & propriè præceptiva, eſt objectum obedientiæ.

61. Poteſt etiam hic dicendi modus confutari, deſtruendo præcipuum ejus fundamentum: Præcipuum enim motivum quo ducitur Lorca ad negandum Chriſto ſtrictum & rigoroſum de morte pro ſalute hominum ſubeunda præceptum, à Patre fuiſſe impoſitum, eſt quia exiſtimat tale præceptum libertatem mortis Chriſti deſtruere: Sed hoc repugnat: Ergo &c. Minor probatur: Præceptum non poteſt propriam materiam deſtruere, alias ſeipſum deſtrueret, quod eſt im-

A poſſibile: Sed materia propria præcepti poſitivi eſt actus liber, tum quia materia præcepti eſt objectum obedientiæ: obedientia autem ſolùm poteſt in actus liberos inclinare, nemo enim in neceſſariis obedit. Tum etiam, quia actus neceſſarius nequit præcipi: unde motus cordis, digeſtio naturalis, viſio beatifica, & alij actus neceſſarij, non ſunt materia præcepti, quia in noſtra poteſtate libera conſtituti non ſunt: Ergo præceptum non poteſt libertatem actionis præceptæ deſtruere.

Secundus modus componendi libertatem Chriſti in adimplendo præcepto moriendi cum illius impeccabilitate, aſſerit quod licèt Chriſtus præſuppoſito tali præcepto non potuerit non mori, hæc tamen moriendi neceſſitas, non B fuit antecedens, ſed conſequens libertatem Chriſti, quia liberè poſtulavit a Patre hoc præceptum ſibi imponi, & liberè illud acceptavit; neceſſitas autem conſequens non præjudicat libertati. Ita quidam quos ſuppreſſo nomine refert Vincentius de gratia Chriſti paginâ 430. quos ſequuntur Cabrera & Prudentius. 62.

Verum præterquam quod nuſquam in Scripturis aut Patribus legitur quod Chriſtus à Patre petierit ſibi tale præceptum imponi, ſed ſolùm quod liberè illud acceptavit & implevit, impugnatur inſuper ille modus dicendi. Primò quia negotium noſtræ redemptionis obtentæ per mortem Chriſti præceptam, principaliùs reducit ad humanam Chriſti voluntatem, quàm ad C voluntatem divinam; cùm Chriſtus voluntate humana poſtulaverit præceptum, ex quo ortum habuit ut pro nobis moreretur, 63.

Secundò, Obedientia Chriſti debuit eſſe perfectiſſima: At eò perfectior eſt obedientia, quò præceptum minùs dependet a ſubditi voluntate: Ergo præceptum moriendi non duxit originem ex humana Chriſti voluntate, nec in ſui obligatione fuit illius acceptationis ſubjectum. 64.

Tertiò, Apoſtolus ad Roman. 8. Dei charitatem erga homines commendat, ex eo quod proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: At ſi præceptum moriendi fuiſſet liberè poſtulatum à Chriſto, aut illius voluntati quoad ſui obligationem ſubjectum, non eſſet tanta cum proprietate dictum, Deum Chriſto ut homini non pepercisse, ſed potius dicendum foret, ipſum ſibi non pepercisſe, qui voluntarie petiit ſibi præceptum moriendi pro hominum ſalute imponi: Ergo tale præceptum nec præceſſit libera poſtulatio Chriſti, nec illud dependentiam habuit à libera ejus acceptatione. 65.

Denique, Ut modus ille dicendi eſſet verus, & aptus ad conciliandam libertatem Chriſti cum ejus impeccabilitate, deberet poſſe extendi ad præcepta naturalia, utpote cùm in eorum obſervantia æquè concilianda ſit Chriſti libertas cum E ſumma ipſius impeccabilitate, ac in obſervantia illius quod erat ſpecialiter de morte ſubeunda: Sed manifeſtum eſt, ad defendendum Chriſti libertatem in adimplendis naturæ præceptis, non poſſe dari recurſum ad aliquam ipſius voluntaté antecedentem, ea ſibi imponi poſtulantem, aut liberè ea acceptantem, cùm eorum impoſitio, eo ipſo quod ſit naturalis, præveniat omnem actum voluntatis hominis cui imponitur; & cum præcepta legis naturæ, naturaliter obligent ad ſui obſervantiam, atque adeò omninò independenter à libera hominum acceptatione: Ergo &c. 66.

67. Tertius modus conciliandi in Chriſto circa præceptum mortis ipſius libertatem cum omnimoda impeccabilitate, eſt ille quem ex Recentioribus Baëſa & Delugo propoſuêrunt, aſſerentes Chriſtum Dominum, etiam poſito præcepto de morte ſubeunda, obligante ad acceptationem, nihilominus liberè mortuum fuiſſe, quia (inquiunt) cùm præceptum illud non obligaret ad moriendum pro illo inſtanti in quo fuit impoſitum, poterat Chriſtus, antequam inſtaret tempus illud adimplendi, petere & impetrare à Patre ſuo diſpenſationem, vel commutationem, & conſequenter mortem ſuam impedire.

68. Verùm præterquam quod hic modus dicendi non minùs inutilis eſt ac præcedens, ad conciliandam Chriſti libertatem cum ejus impeccabilitate, in obſervantia præceptorum quæ ſunt de jure naturæ, cùm in talia præcepta non cadat divina diſpenſatio, facilè poteſt confutari: nam Chriſtus cognoſcebat perfectè in verbo per ſcientiam beatam, voluntatem efficacem Dei de morte pro ſalute generis humani ſubeunda, ſubindeq; clarè videbat voluntatem efficacem Dei, ut non peteret ab ipſo diſpenſationem præcepti moriendi pro ſalute generis humani: Sed ſuppoſitâ cognitione talis voluntatis, non poterat Chriſtus, ſe illi non conformare. Ergo ſuppoſitâ tali cognitione, non poterat petere, efficaciter ſaltem & abſolutè, diſpenſationem in præcepto moriendi ſibi impoſito. Major patet Minor probatur. Velle efficaciter & abſolutè oppoſitum voluntatis efficacis divinæ, alicui evidenter notæ, eſt actus omnino otioſus, imprudens, & temerarius, ſubindeque peccaminoſus, ut docent Theologi 1.2. qu.19. art.9 & 10. ex quo inferunt id non poſſe convenire beatis: Sed actus peccaminoſus Chriſto repugnabat cùm eſſet ab intrinſeco impeccabilis: Ergo repugnabat pariter ipſum voluntate efficaci & abſolutâ petere velle à Patre diſpenſationem præcepti moriendi ſibi impoſiti.

69. Confirmatur: Licèt Chriſtus non haberet præceptum de non petenda efficaciter diſpenſatione præcepti moriendi pro ſalute generis humani, habebat tamen de illa petenda conſiliũ, cùm hoc eſſet melius & perfectius: At Chriſtus non ſolùm erat impotens ad tranſgredienda præcepta, ſed etiam illi repugnabat non amplecti Dei conſilia: Ergo non poterat petere diſpenſationem præcepti de morte ſubeunda pro ſalute hominum. Major patet, Minor verò in qua eſt difficultas, & quam plures ex Recentioribus negant, probatur ratione deſumptâ ex ſummâ Chriſti ſanctitate. Chriſto namque ratione ſummæ ſanctitatis repugnat eſſentialiter non ſolùm malitia moralis, ſed etiam moralis imperfectio: At in receſſu à conſiliis, eſto malitia moralis non ſit, eſt tamen imperfectio moralis: Ergo eſſentialiter Chriſto repugnat à conſiliis diſcedere. Major certa videtur, etenim Chriſto ratione unionis hypoſtaticæ concedi debet maxima ſanctitas, & rectitudo ſeu bonitas moralis poſſibilis: major autem eſt ſanctitas, ſeu bonitas ac rectitudo moralis, quæ non ſolùm culpam tam mortalem quam venialem, ſed etiam omnem moralem imperfectionem excludit, quam illa quæ talem imperfectionem admittit: Ergo Chriſto ratione ſummæ ſanctitatis repugnat eſſentialiter non ſolùm malitia moralis, ſed etiam moralis imperfectio. Unde Theologi communiter docent, actus intrinſecè malos quamvis à malitia excuſatos, ob ignorantiam, vel defectum libertatis, repugnare eſſentialiter humanitati Verbo unitæ, quia ſemper retinent indecentiam moralem, quamvis à malitia excuſentur.

Minor verò oſtenditur primò, in eodem exemplo inſiſtendo: Actus enim intrinſecè materialiter malus, eſto à malitia morali excuſetur, non tamen eſt liber ab indecentia morali, & per conſequens eſt imperfectus moraliter, nam moralis indecentia eſt moralis imperfectio: Ergo pariter conſiliorum tranſgreſſio, quamvis mala moraliter non ſit, non tamen liberatur à morali indecentia, nec conſequenter ab imperfectione morali.

Secundò, Subditum recedere à mandato ſimplici ſuperioris, hoc eſt à voluntate ſuperioris inſinuata de aliquo opere efficiendo, ſine intentione obligandi ad culpam mortalem, aut venialem, eſto peccatum non ſit, eſt tamen actus moraliter imperfectus: Ergo pariter recedere à conſiliis divinis, & à majori beneplacito Dei, quamvis peccatum non ſit, eſt tamen actus imperfectus moraliter.

Tertiò, Tranſgreſſio legis purè pœnalis, hoc eſt non ad culpam, ſed ad pœnam tantùm obligantis, quamvis non ſit mala malitiâ morali formaliter, eſt tamen imperfecta imperfectione morali; unde ſi Chriſtus ut homo talis legis fuiſſet capax, repugnaſſet ipſum illam tranſgredi, ut fatentur omnes Theologi, alias potuiſſet elicere aliquid pœnâ & reprehenſione dignum, quod pias aures offendit: Ergo pariter recedere à conſiliis divinis, & à majori beneplacito Dei, quamvis non ſit peccatum, nec malum malitiâ morali formaliter, eſt tamen aliquid moraliter imperfectum, & moraliter indecens, & per conſequens ſummæ Chriſti ſanctitati repugnans.

§. II.

Refellitur alius dicendi modus, qui apud Recentiores communis eſt.

QUartus modus concordiæ libertatis Chriſti cum omnimoda ipſius impeccabilitate in ſubeunda morte, eſt Valentiæ, Vazquis, Leſſii, Moncæi, Theophili Raynaudi, & aliorum, qui dicunt ideò Chriſtum, non obſtante omnimodâ ſuâ impeccabilitate, liberè præcepto de morte ſubeunda impleviſſe, quia licèt ſuppoſito tali præcepto non potuerit velle non mori, ſubindeque non fuerit liber circa ſubſtantiam ſuæ mortis, fuit tamen indifferens & liber ad moriendum ex hoc vel illo motivo, fortitudinis nimirum, vel patientiæ, vel miſericordiæ; pro hoc vel illo tempore, actu intenſo, vel remiſſo: quia (inquiunt) præceptum de morte ſubeunda ad illas circumſtantias minimè ſe extendebat; idque ex eo probant, quod de tali præcepto affirmativo non aliter loquendum nobis ſit, quam de illis quæ Deus nobis imponit: clarum autem eſt (inquiunt) nullum nobis imponi præceptum affirmativum de re aliqua facienda, cum determinato affectu & intenſionis gradu. 70.

Sed in primis hic dicendi modus apertè repugnare videtur Scripturæ, quæ variis in locis inſinuat mortem Chriſti fuiſſe illi præceptam, non ſolum quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad circumſtantias temporis, & motivi. Quoad tempus qui- 71.

quidem, id apertè colligitur ex verbis illis Christi Lucæ 12. *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor uſque dum perficiatur*: docet enim Christus hac formâ loquendi, ſe angi ex mora ſive dilatione ſuæ mortis, ut obſervat Gloſſa interlinearis: non fuiſſet autem cur Christus angeretur de dilatione ſuæ mortis, ſi ejus tempus non fuiſſet à Patre determinatum, ſed ſuæ libertati relictum. Quoad motivum verò, probatur ex illo ad Galat. 4. *Vbi venit plenitudo temporu, miſit Deus Filium ſuum, ut eos qui ſub lege erant redimeret*: hinc enim habetur, Christo mortem fuiſſe præceptam, non utcunque, ſed ut ſuâ morte nos redimeret, atque adeò ut ex charitate erga nos ſubeundam. Item Joan. 14. Christus dicebat: *Sicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio*: quibus verbis denotatur, non ſolùm ſubſtantiam operis, ſed etiam modum ex circunſtantiis deſumptum, ſub præcepto Patris fuiſſe. Demum Matth. 26. Christus ſic Patrem alloquitur: *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*: quid autem illa formula verborum ſignificat, niſi rei præceptæ circunſtantias? Unde in id unum conſpirarunt Evangeliſtæ, ut perfectam voluntatis Christi cum paterna conſenſionem, quoad res volitas, & rationem volendi, quoad ſubſtantiam actûs, & circunſtantias referrent; atque hoc abſoluto obedientiæ exemplo nos docerent, quâ ratione divinis præceptis parere nos oporteret.

72. Secundò, Christus mortuus eſt ex perfectiſſima obedientia, ut ſupra oſtenſum eſt: Sed perfectior eſt obedientia quæ opus quoad ſubſtantiam & omnes circunſtantias præceptum ſupponit, quam quæ ſolùm ſupponit ſubſtantiam operis præceptam: Ergo præceptum moriendi Christo à Patre impoſitum, non ſolùm ad ſubſtantiam mortis, ſed etiam ad omnes ejus circunſtantias ſe extendebat.

73. Si dicas concedendam eſſe Christo perfectiſſimam obedientiam, conſervatâ libertate in moriendo: hanc autem ſervari non poſſe, ſi mors ſupponatur præcepta quoad ſubſtantiam & circunſtantias. In contrarium obſtant quæ ſuprà diximus, primum dicendi modum confutando, nimirum præceptum habens pro materia actum liberum, non poſſe illius libertatem deſtruere: Ergo etſi omnes mortis Christi circunſtantias præſcribat, libertatem ejus in acceptanda morte non auferet, & conſequenter ob inconveniens libertatis auferendæ, non eſt Christo neganda illa major obedientiæ perfectio.

74. Tertiò ex doctrina Adverſariorum ſequitur, Christum non meruiſſe noſtram redemptionem, & ſui nominis exaltationem, ex eo præcisè quod mortuus eſt, ſed ſolùm ex eo quod tali vel tali affectu, hoc vel illo motivo, tali modo, aut tali loco, mortem ſuſtinuit: Sed hoc eſt falſum, & Scripturæ repugnans, dicitur enim Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum &c.* Et ad Philippenſes 2. *Factus obediens uſque ad mortem, propter quod exaltavit illum.* Ubi præmium redemptionis hominum, & exaltationis nominis Christi, non circunſtantiis, ſed ipſi ſubſtantiæ mortis ejus tribuitur: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Ea ratione actus eſt meritorius, quâ liber, cùm libertas ſit fundamentum meriti: Sed juxta Adverſarios mors Christi non fuit libera, quantùm ad ſubſtantiam (quia ſub hac ratione fuit à Deo præcepta, & juxta illos, præceptum & libertas, in eandem rationem cadere non poſſunt) ſed ſolùm quoad circunſtantias, quæ ſub præcepto non fuerunt, ut illi exiſtimant: Ergo juxta doctrinam Adverſariorum, Christus non meruit noſtram redemptionem, & ſui nominis exaltationem, ex eo præcipuè quod mortuus eſt, ſed ſolùm ex eo quod tali vel tali affectu, tali modo, vel loco, aut tempore mortem ſuſtinuit.

Confirmatur: Homo condemnatus ad mortem neceſſariò ſuſtinendam, cujus electioni & arbitrio modus mortis eſſet relictus, licèt poſſet dici cum proprietate liberè & meritoriè mortem ſuſtinere, quoad modum determinatum moriendi, non tamen poſſet cum proprietate dici abſolutè mori liberè & meritoriè: Ergo ſi Christus fuit neceſſitatus ad moriendum abſolutè, & ſolùm fuit liber in morte quoad circunſtantias, etſi poſſit propriè dici liberè & meritoriè mortuus hoc determinato tempore, & ex eo determinato motivo, & ſic de aliis circunſtantiis, non tamen poteſt cum proprietate dici ſuſtinuiſſe mortem liberè, aut quia ſuſtinuit mortem abſolutè meruiſſe. 75.

Confirmatur ampliùs: Voluntas neceſſitata ad amorem Dei verbi gratiâ, & ſolum libera ad amandum illum ex hoc vel illo motivo, non diceretur propriè mereri, quia diligeret Deum, ſed quia diligeret ex hoc vel illo motivo: Ergo ſi voluntas Christi fuit neceſſitata ad mortem acceptandam, & ſolùm fuit libera ad illam acceptandam ex hoc vel illo motivo, non poterit propriè dici meruiſſe, quia mortem acceptavit, ſed ſolùm quia illam acceptavit ex hoc vel illo motivo, & ſub hac vel illa circunſtantia. 76.

Aliud etiam ſequitur abſurdum ex Adverſariorum doctrina: Si enim Christus non fuit liber circa ſubſtantiam ſuæ mortis, quæ erat illi præcepta, ſed ſolùm circa circunſtantias, quæ non cadebant ſub præcepto, ſequitur actum obedientiæ Christi in acceptanda morte, formaliter ut talem, nullo modo fuiſſe meritorium: Sed hoc non poteſt dici: Ergo &c. Minor eſt certa, dicit enim Apoſtolus ad Romanos 5. quod *ſicut per inobedientiam unius* (ſcilicet Adami) *multi conſtituti ſunt peccatores, ita per obedientiam alterius* (ſcilicet Christi) *multi conſtituti ſunt juſti.* Quæ doctrina & comparatio ut verificetur, neceſſe eſt quod obedientia Christi, formaliter quâ talis, fuerit meritoria noſtræ juſtitiæ, ſicut inobedientia Adami fuit meritoria privationis gratiæ, in qua conſiſtit peccatum originale. Sequela verò Majoris probatur: Cum in doctrina Adverſariorum, ſola ſubſtantia mortis Christi fuerit ei à Deo præcepta, non verò ejus circunſtantiæ, actus obedientiæ ejus, formaliter quâ talis, non reſpiciebat niſi ſubſtantiam ipſam mortis: Atqui ut reſpiciens præcisè ſubſtantiam mortis, non fuit juxta illos Authores liber, ſed ſolùm quatenus reſpiciebat circunſtantias: Ergo in eorum doctrina actus obedientiæ Christi in acceptanda ſua morte, formaliter ut erat actus obedientiæ, nullo modo fuit meritorius. 77.

Deniq, modus dicendi Adverſariorum impugnari poteſt deſtruendo præcipuũ illorum fundamentum: Motivum enim præcipuum quo illi ducuntur ad aſſerendum præceptum moriendi quod fuit Christo impoſitum, ſe extendere duntaxat ad ſubſtantiam mortis, non verò ad ejus circun- 78.

circunſtantias, eſt quia ſi non ſolum ſubſtantia, ſed etiã circunſtantiæ mortis Chriſti caderet ſub præcepto, illa nullo modo eſſet libera, nec per conſequens meritoria: Sed hæc ratio nulla eſt: Ergo &c. Minor probatur primò, quia ut ſuprà dicebamus, præceptum habens pro materia actum liberum, non poteſt illius libertatem deſtruere, alioquin ſeipſum deſtrueret: Ergo etſi præceptum moriendi Chriſto a Patre impoſitum, omnes mortis circunſtantias præſcribat, libertatem tamen Chriſti in acceptanda morte non auferet.

79. Secundò, negari non poteſt mortem Chriſti non ſolum quoad ſubſtantiam, ſed etiam quantum ad omnes ejus circunſtantias, fuiſſe a Deo efficaciter volitam, & ab ipſo prædefinitam; & tamen hoc non obſtante, illam fuiſſe liberam, & meritoriam: Ergo ſimiliter, quamvis non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad omnes circunſtantias præcepta fuerit, nihilominus libera & meritoria fuit. Conſequentia patet, cùm enim Chriſtus per ſcientiam beatam illam Dei voluntatem & prædefinitionem ad omnes circunſtantias ſuæ mortis ſeſe extendentem, clare cognoſceret, nonminùs impotens erat ad illi repugnandum, quam ad non implendum præceptum moriendi ſibi a Patre impoſitum; nam licèt ſe conformare tali voluntati, non eſſet de præcepto ſtricto & rigoroſo, erat tamen de conſilio, cùm hoc multò melius & perfectius eſſet: Chriſtus autem, ut ſuprà oſtenſum eſt, ratione ſuæ infinitæ ſanctitatis, non poterat non acquieſcere conſiliis, & a majori Dei beneplacito recedere: Ergo ſi mors Chriſti fuit libera & meritoria, non obſtante quod non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad omnes ejus circunſtantias, fuerit à Deo efficaciter volita, & prædefinita, etiam libera erit & meritoria, quamvis non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad omnes circunſtantias, præcepta fuerit.

80. Antecedens verò probatur primò ex Scriptura, quæ variis in locis apertè docet paſſionem Chriſti, non ſolum quantùm ad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad omnes circunſtantias ejus, fuiſſe a Deo prædefinitam: nam Actorum 4. illa circunſtantia mortis Chriſti, quod ſcilicet Herodes & Pilatus convenerint in Jeruſalem, dicitur a Deo decreta: *Convenerunt in Civitate iſta adversùs puerum tuum Ieſum quem unxiſti, Herodes & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Iſrael, facere quæ manus tua & conſilium tuum* DECREVERUNT *fieri.* Proditio Judæ, flagellatio, crucifixio, & fellis potatio, paſſim in Pſalmis prophetantur. Circunſtantia etiam temporis notatur Joan. 13. *Sciens Ieſus quia venit hora ejus* Et cap. 17. *Pater venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* Quæ verba exponens D. Auguſtinus tract. 104. in Joan. ſubdit: *Oſtendit omne tempus, & quid, & quando faceret, vel fieri ſineret, ab illo eſſe diſpoſitum qui tempori ſubditus non eſt: quoniam quæ futura erant per ſingula tempora, in Dei ſapientia cauſas efficientes habent, in qua nulla ſunt tempora. Non ergo credamus hanc horam fato urgente veniſſe, ſed Deo potiùs ordinante.* Denique Lucæ 22. ipſe Chriſtus dicebat: *Filius hominis ſecundùm quod* DEFINITUM EST *vadit.* Quibus verbis manifeſtè docet, omnes ſuas actiones & paſſiones fuiſſe à Deo ab æterno præordinatas ac prædefinitas. Unde Leo Papa ſerm. 7. de paſſione Domini: *Nullâ poterat ratione turbari quod ante æterna ſæcula, & miſericorditer erat diſpoſitum, & incommutabiliter* PRÆFINITUM. Et ſermone . *Sacramentum Dominicæ Paſſionis in ſalutem generis humani fuit ante tempora diſpoſitum, & per multas ſignificationes omnibus retro ſæculis nunciatum.* Conſtat ergo ex Scriptura & Sanctis Patribus, Paſſionem Chriſti, tam quoad ſubſtantiam, quam quoad omnes ejus circunſtantias, fuiſſe a Deo abſoluto & efficaci ſuæ voluntatis decreto prædefinitam.

Ratio etiam id ſuadet: nam divina providentia, cùm ſit perfectiſſima, & univerſaliſſima, atq; ſe extendat ad omnia ad quæ ſe extendit ejus cauſalitas, attingit actus noſtros liberos, non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad omnes illorum circunſtantias, formalitates, & modos, ut in Tractatu de voluntate Dei variis rationibus demonſtravimus: Ergo cùm Deus habuerit multò perfectiorem providentiam de actionibus & paſſionibus, quas Chriſtus dum erat viator in terris elicuit, vel ſuſtinuit, (illæ enim erant ſummi momenti, & infiniti valoris, & ab ipſis ſalus orbis, & honoris divini reparatio dependebat) quam de noſtris operationibus, negari non poteſt, illas fuiſſe pariter à Deo prædefinitas, non ſolùm quantùm ad ſubſtantiam, ſed etiam quoad modum & circunſtantias illarum. Idem cum proportione de præcepto moriendi Chriſto à Patre impoſito dicendum eſt, illud nimirum non ſolùm ad ſubſtantiam, ſed etiam ad omnes ejus circunſtantias ſe extendiſſe. 81.

Neque obſtat id quod Adverſarij opponunt in contrarium: licèt enim verum ſit, quæ Deus imperat nobis, non præcipi quoad omnes ejus circunſtantias, negatur tamen conſequentia & paritas de præcepto mortis Chriſti. Diſparitas eſt, quia cum voluntates noſtræ non ſint adeò promptæ ad exequendam ſuperioris voluntatem, debent ſuavia eſſe quæ nobis imponuntur præcepta, atque adeo non obligare quoad omnes circunſtantias. Cæterùm voluntas Chriſti, cum è contra eſſet promptiſſima ad obediendum Patri in omnibus, debuit obligari ad actum obedientiæ perfectiſſimum & ſtrictiſſimum, atque adeò ad actum obedientiæ, tam quoad circunſtantias, quam quoad ſubſtantiam ſuæ paſſionis & mortis. 82.

§. III.

Traditur verus modus dicendi, & conciliandi libertatem Chriſti cum ejus impeccabilitate.

Relictis igitur ac rejectis quatuor præcedentibus modis dicendi, & conciliandi libertatem Chriſti cum illius impeccabilitate, ut eum qui communis eſt omnibus Thomiſtis, tandem ſtabiliamus & declaremus.

Supponendum primò, quod ſicut ad hoc ut voluntas in eliciendo actum amoris ſit libera, non requiritur, imo implicat, quod poſſit conjungere non amorem cum ipſo amore (duo enim contradictoria, qualia ſunt amor & non amor reſpectu ejuſdem objecti, nequeunt eſſe ſimul) ſed ſufficit quod actualiter amando, habeat ſimul & retineat potentiam ad non amorem, ſive ad negationem amoris, diviſim ponendam ab amore: ita ſimiliter ut Chriſtus, non obſtante omnimodâ ſuâ impeccabilitate, & præcepto Patris de morte ſubeunda, liberè dicatur mortuus, non eſt neceſſe, imò implicat, factâ ſuppoſitione omnimodæ ipſius impeccabilitatis, 82.

quod

quòd potuerit conjungere negationem mortis, ſive hoc quod eſt velle non mori, cum præcepto obligante ad mortem; ſed ſufficit quòd volendo actualiter mortem ſibi præceptam, habuerit ſimul & retinuerit potentiam ad negationem mortis diviſim a præcepto ponendam.

84. Supponendum ſecundo: quòd ſicut non mors, ſive negatio mortis, ut diviſa à præcepto obligãte ad moriendũ, non eſt transgreſſio talis præcepti, ſed ſolum quando illi cõjungitur: ita ſimiliter poſſe velle non mortẽ, ſive negationẽ mortis ut abſtrahentem a peccato, non eſt poſſe violare præceptũ, ſibindèque nec poſſe peccare; ſed ad hoc opus eſt poſſe velle non mortem ut conjunctam cum præcepto ad moriendum obligante.

85. Supponendum tertiò: quòd quando Thomiſtæ conciliare volentes libertatem Chriſti, circa mortem ei præceptam, cum omnimoda ipſius impeccabilitate, dicunt ipſum non potuiſſe velle non mori in ſenſu compoſito, bene tamen in ſenſu diviſo: ſenſus hujus doctrinæ non eſt (ut perperam eam exponunt omnes ferè Theologi Societatis) quòd Chriſtus non habuerit potentiam ad non moriendum, ſtantem & compoſſibilem ſimul cum præcepto mortis, ſed ſolùm ab eo diviſam: ſive quod Chriſtus non habuerit potentiam ad non moriendum, quæ in ipſo fuerit de facto, ſuppoſito præcepto mortis; ſed ſolùm quæ in eo extitiſſet, ſi ablatum fuiſſet præceptum obligans ad mortem: hæc, inquam, explicatio legitima non eſt, nec ab ullo Thomiſtarum unquam intenta, ſed iſta duntaxat, quod nimirùm etiam ſi Chriſtus, ſuppoſitâ omnimodâ ſuâ impeccabilitate, non habuerit talem potentiam ſtantem ſimul cum præcepto mortis, quâ poſſet conjungere cum eo negationem mortis; bene tamen talem potentiam ſtantem ſimul cum præcepto mortis, quâ poſſet habere negationem mortis diviſam, ſive abſtrahentem à præcepto. Unde differentia veri ſenſûs diviſi & compoſiti Thomiſtarum, ab eo qui Calviniſticus eſt, in hoc conſiſtit, quod Calvinus dividit potentiam ad nõ moriendum ab ipſo præcepto mortis, Thomiſtæ verò illam a tali præcepto non ſeparant, ſed ſolùm negationem ipſam mortis, ut in Tractatu de prædeſtinatione, celebrem illam & perantiquam ſensûs compoſiti & diviſi diſtinctionem exponentes, fuſe declaravimus. Hoc fateor ſatis difficile intellectu videtur, ſed non major eſt hæc difficultas, quam in concipiendo quod omnes admittere tenentur, ſi ſalvare velint libertatem actualem voluntatis in amando, etiam præſcindendo à quocumque præcepto, præmotione, & impeccabilitate: nimirum quod voluntas actualiter & liberè amans, eo ipſo quod liberè amet, retinet talem potentiam ſtantem ſimul cũ ſuo amore, non quâ poſſit conjungere negationem amoris cum ipſo amore, ſed quâ poſſit eam dividere ab amore, ſive qua poſſit habere negationem amoris abſtrahentem ab amore. His poſitis,

Disp. 6 art. 4.

Dico: modus verè conciliandi in Chriſto circa præceptum mortis ei à Patre impoſitum libertatem à neceſſitate, cum omnimoda ipſius impeccabilitate, in eo conſiſtit, quòd licet non potuerit Chriſtus velle non mori in ſenſu compoſito, hoc eſt velle conjungere negationem mortis cũ præcepto obligante ad mortem; benè tamen in ſenſu diviſo, id eſt velle negationem mortis, ut abſtractam à præcepto.

86. Probatur: Juxta hunc modum dicendi ſtat Chriſtum Dominum verè potuiſſe velle mori etiam ſuppoſito præcepto ipſum ad mortem obligante, & tamen non potuiſſe velle tranſgredi tale præceptum: Ergo modus ille verè conciliat circa præceptum mortis Chriſto impoſitum, libertatem a neceſſitate, cum omnimoda impeccabilitate. Conſequentia patet, ad libertatem enim a neceſſitate circa præceptum mortis, quo obligabatur Chriſtus, ſufficit quòd non obſtante tali præcepto potuerit verè velle non mori: ad omnimodam verò impeccabilitatem circa idem præceptum nihil ampliùs requiritur, quàm quod non potuerit velle illud tranſgredi. Antecedens verò probatur: Chriſtum, ſtante præcepto quo obligabatur ad mortem, potuiſſe nihilominus velle negationem mortis ut abſtrahentem a tali præcepto, ſive ut ſecundùm ſe præciſe ſumptam, eſt ipſum verè potuiſſe velle non mori, ſicut voluntatem actualiter amantem, atq; adeò ſtante actu amoris poſſe velle negationem amoris ut abſtrahentem ab amore eſt verè ipſã poſſe non amare. Præterea eundem Chriſtum non potuiſſe velle negationem mortis ut conjungendam cum præcepto obligante ad moriendum, ſed ſolum ut abſtrahentem ab illo, eſt ipſum non potuiſſe tranſgredi illud præceptum: Sed juxta modum dicendi in concluſione aſſignatum illa duo ſalvantur, ut conſtat: Ergo & Chriſtum potuiſſe, etiam ſuppoſito præcepto de morte ſubeunda, velle non mori, & tamen non potuiſſe velle tranſgredi præceptum.

Confirmatur & magis illuſtratur difficilis illa concordia libertatis Chriſti cum ejus impeccabilitate, ſtante rigoroſo præcepto mortis. De præcepto Dei mortem Chriſto imperantis eodem ferè modo philoſophandum eſt, ac de ipſius decreto, quo talem mortem ab æterno cum omnibus ejus circumſtantiis prædefinivit: præſertim cum præceptum moriendi Chriſto impoſitum a tali decreto promanaverit, & fuerit ejus executivum. Sicut ergo in ſententia Thomiſtarum divinum decretum ita cauſas liberas ad agendum determinat, ut nedum ſubſtantiam, ſed etiam modum operum attingat, ita ut cauſæ liberæ faciant quod Deus vult fieri, & eo modo quo fieri vult, id eſt liberè; & ita agant unum, ut poſſint agere oppoſitum, ut fusè in Tract. de voluntate Dei declaravimus. Ita ſimiliter præceptum moriendi Chriſto impoſitum ipſum ad ſubſtantiam & modum operis moraliter determinavit, ut nempè moreretur eo modo, quo Pater voluit, ſcilicet liberè, ſive cum potentia non moriendi. Et ſicut etiam in eodem Tract. docuimus, ex efficaci divinæ voluntatis decreto non ſequi neceſſariò, ſed tantùm infallibiliter, ipſam operationem, & hanc ſolùm infallibilitatem eſſe requiſitam ad efficaciam illius. Ita pariter, nunc dicimus, quod ut præceptum moriendi Chriſto impoſitum eſſet efficax, ſatis erat quòd infallibiliter mortem Chriſti inferret, licèt nõ neceſſariò. Undè tale præceptum infallibiliter mortem inferendo, reddidit Chriſtum impeccabilem; & non inferendo neceſſariò, reliquit eum liberum libertate indifferentiæ. 87.

Videntur hæc omnia fundamentum habere in ipſa Scriptura ſacra, nam Joan. 10. Chriſtus dicebat: *Ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam. Nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à me ipſo. & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. hoc mandatum accepi à Patre meo.* Ubi omnes interpretes per illam poteſtatem ponendi animam intelligunt liber- 88.

tatem indifferentiæ, quam habuit Chriſtus moriendo; qui enim habet aliquid in ſui poteſtate, ita facit illud, ut poſſit non facere. Unde Auguſtinus Tract. 119. in Joan. explicans libertatem qua Chriſtus mortuus eſt, ſic ait: *Quis ita dormit, quando voluerit, ſicut Jeſus mortuus eſt, quando voluit? Quis ita veſtem deponit, quando voluerit, ſicut ſe carne exuit, quando voluit? Quis ita cùm voluerit, obijt, quomodo cùm voluerit, obijt.* Cùm vero addit Chriſtus: *Hoc mandatum accepi à Patre meo*, ſatis innuit, quòd ex vi ipſiuſmet præcepti habuit hanc poteſtatem & indifferentiam, eò quòd Pater ei mortem præcipiendo, volebat ipſum mori liberè, ſive cum poteſtate non moriendi; atque ita nec fecit Chriſtus, nec potuit facere contra voluntatem Patris, quando potuit non mori, hoc enim erat potiùs juxta voluntatem Patris: ſic igitur fuit liber, & ſimul impeccabilis, non obſtante rigoroſo præcepto moriendi ipſi à Patre impoſito.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

89. PRo ſolutione objectionum duo breviter præmittenda ſunt. Inprimis obſervanda eſt diſtinctio duplicis potentiæ: alia enim eſt potentia conſequens, alia antecedens: vel ut quidam Recentior Thomiſta loquitur, alia eſt *potentia poſitionis*, alia *potentia puræ poſſibilitatis*. Per illam ita poteſt aliquid fieri, ut fiat, & ponatur de facto; per iſtam verò ita fieri poteſt ut re vera poſſibile ſit, licèt de facto non ponatur: v.g. præmotus ad amorem ita infallibiliter amat, ut tamen poſſit non amare, & ſub tali motione abſolutam ad non amandum potentiam retineat, ſubindeque habet potentiam conſequentem, ſeu poſitionis reſpectu amoris; & potentiam antecedentem, ſeu puræ poſſibilitatis reſpectu negationis illius.

90. D. Thomas hujus diſtinctionis fundamentum præbet, dum 1.2. quæſt. 10. art. 4. ad 3. ait: *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impoſſibile eſt poni quod voluntas ad illud non moveatur, non tamen eſt impoſſibile ſimpliciter, unde non ſequitur quod voluntas à Deo ex neceſſitate moveatur.* Et 1. ad Annib. diſt. 47. qu. unicâ art. 2. ad 2. *Quamvis* (inquit) *contrarium ejus, quod eſt volitum à Deo, non poſſit ſtare cum voluntate divina, poſſibilitas tamen ad contrarium poteſt ſtare cum ea* &c. Igitur ex D. Thoma, licèt præmotus ad unum, non habeat potentiam poſitionis ad oppoſitum, benè tamen potentiam puræ poſſibilitatis. Hæc diſtinctio, licèt coincidat cùm diſtinctione ſenſûs compoſiti & diviſi ſuprà explicata, videtur tamen clarior, eaque non ita facilè poſſunt abuti Adverſarij, ſicut alterâ.

91. Secundò ex Alvare ſupra qu. 8. diſp. 86. notandum eſt, quòd non obedire, ſeu non implere præceptum, poteſt dupliciter accipi. Primò, merè negativè ut importat negationem actûs obedientiæ, quæ quidem negatio dicitur tàm de eo quod eſt, quàm de eo quod non eſt; nam etiam quando nullum eſt præceptum impoſitum alicui verè affirmamus quod ille nõ implet præceptum, & iſto modo non obedire nullum eſt peccatum. Secundò modo accipitur privativè, ſeu contrariè, ut importat tranſgreſſionem præcepti, ſeu privationem obſervationis præcepti debitæ in ſe, & hoc modo non obedire eſt peccatum inobedientiæ. His præmiſſis facilè ſolvi poterunt argumenta, quæ fieri ſolent contra modum conciliandi libertatem Chriſti cum ejus impeccabilitate, ſuprà explicatum.

92. Objicitur ergo primò: Chriſtus non potuit non obedire Patri, ſeu non implere præceptum de morte ſubeunda pro ſalute generis humani à Patre ipſi impoſitum: Ergo liberè tale præceptum non implevit, ſubindeque nec in ejus adimpletione meruit, cùm libertas ſit conditio neceſſariò requiſita ad meritum. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Chriſtus non potuit peccare, cùm ab intrinſeco eſſet impeccabilis: Ergo nec Patri non obedire, ſeu præceptum de morte pro ſalute generis humani ſubeunda non adimplere. Antecedens eſt certum, & patet ex dictis diſp. præcedenti, ubi omnimodam Chriſti impeccabilitatem varijs rationibus demonſtravimus. Conſequentia verò probatur. Poſſe non obedire, ſeu præceptum non implere, eſt poſſe peccare: Ergo ſi Chriſtus peccare non potuit, non potuit etiam non obedire, ſeu non implere præceptum moriendi ſibi à Patre impoſitum. Conſequentia evidens eſt, Antecedens probatur. Actu non obedire, ſeu actu omittere actum præceptum, eſt actu peccare: Ergo poſſe non obedire, ſeu actum præceptum poſſe omittere, eſt poſſe peccare. Sicut quia actu eſſe hominem, eſt actu eſſe animal rationale, poſſe eſſe hominem, eſt poſſe eſſe animal rationale. Undè tritum eſt ac pervulgatum Philoſophorum axioma: *Quod facit actus actu, hoc facit potentia poſſibiliter.*

93. Huic objectioni, quæ in hac materia præcipua eſt, ex principijs jam ſtatutis dupliciter reſponderi poteſt. Inprimis enim poteſt ſic diſtingui Antecedens: Chriſtus non potuit non obedire Patri, ſeu non implere præceptum &c. privativè, & in ſenſu compoſito, concedo Antecedens: negativè, & in ſenſu diviſo, nego Antecedens. Ad cujus probationem, concesſo Antecedente, diſtinguo Conſequens eâdem diſtinctione, & ſimiliter ad probationem Conſequentis, diſtinguo Antecedens. Poſſe non obedire privativè, & in ſenſu compoſito, eſt poſſe peccare, concedo Antecedens. Poſſe non obedire negativè, & in ſenſu diviſo, eſt poſſe peccare, nego Antecedens, & Conſequentiam. Nec valet ab actu ad potentiam, quia negatio obedientiæ ut exiſtens, non eſt pura negatio, ſed privatio moralis, poniturque & componitur cum præcepto, eò quòd ut exiſtens non poſſit ab ullo accidenti præſcindere, quorum unum eſt actualis cum præcepto conjunctio, & ratio privationis moralis: potentia autem tendit in non obedientiam in ſenſu diviſo, & prout negatio eſt. Undè iſte diſcurſus non valet: *Non obedire de facto, eſt de facto peccare: Chriſtus potuit non obedire: ergo potuit peccare*: arguitur enim ab una de ſenſu compoſito, & alia de ſenſu diviſo, ad aliam de ſenſu compoſito, & variatur appellatio: ſive arguitur à non reſtricto ad reſtrictum, infertur enim ex eo quòd Chriſtus potuerit ponere negationem obedientiæ, ſub ratione negationis, potuiſſe illam ponere ſub conceptu privationis, in qua prout ſic peccatum omiſſionis conſiſtit. Sicut hæc ratiocinatio non valet: *Actu non ponere actum præſcitum à Deo, eſt actu falſificare ſcientiam Dei: ſed homo poteſt non ponere actum præſcitum à Deo: ergo poteſt falſificare ſcientiam Dei*. quia in ea ſimilis defectus committitur, & fit etiam tranſitus à ſenſu compoſito ad diviſum.

94. Secundò majoris claritatis gratiâ aliter diſtinguo hanc propoſitionem: *Poſſe non obedire*

ſeu

humanita ſanctificata infinitè per gratiam unionis, ut diſp. 11. vidimus: Ergo illius operationes valorem meritorium ſimpliciter infinitum continent.

118. Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio: Opera humana facta extra ſtatum adoptionis filiorum Dei, ſeu in pura natura, hoc ipſo quod ſiunt bona moraliter, merentur de condigno præmium aliquod naturale: eadem vero opera, eo ipſo quòd fiunt ab homine ſanctificato per gratiam habitualem, & conſtituto in ſtatu adoptionis filij Dei per juſtitiam inhærentem creatam, nullâ aliâ factâ mutatione phyſicâ in ſubſtantia ipſorum, elevantur ad tantam dignitatem, ut mereantur de condigno præmiũ ſupernaturale vitæ æternæ, quod multùm excedit præmium illud naturale: Ergo eodem modo, eadem opera, nullâ factâ mutatione in illis, eo ipſo quod a Filio Dei naturali, & à perſona infinitè ſancta, qualis eſt Chriſtus, eliciebantur, erant meritoria de condigno præmij infiniti, & valorem meritorium infinitum ſimpliciter continebant.

119. Reſpondent Scoti Diſcipuli: quod licèt perſona Chriſti ſit infinitæ ſanctitatis, non ſequitur tamen, ejus operationes continere valorem meritorium ſimpliciter infinitum: quia (inquiunt) perſona non influit in opera meritoria immediatè ſeipſâ, ſed medio principio quo, mediante ſcilicet humanitate, & gratiâ habituali; unde cùm illa finita ſint, Chriſtus non influit in ſuas operationes valorem meritorium infinitum ſimpliciter, ſed tantùm valorem inadæquabilem à merito puræ creaturæ.

120. Sed contra primò: Vel perſona Chriſti communicat ſeipsâ immediatè aliquem valorem operi meritorio, vel non? Si primum, dat infinitum valorem. Si ſecundum, dare nequit valorem inadæquabilem à merito puræ creaturæ: Ergo vel fateri debent Scoti Diſcipuli, opera Chriſti eſſe valoris meritorij ſimpliciter infiniti, vel negare quod gaudeant valore inadæquabili à merito puræ creaturæ. Prima pars hujus diſcurſûs patet, Scotiſtæ enim ex eo inferunt perſonam Chriſti, quamvis infinitam, non influere in proprias operationes valorem meritorium, infinitum ſimpliciter, quia in illas non influit imediatè, ſed mediante principio quo limitato: Ergo ſi valorem aliquem ſeipsâ imediatè communicat operi meritorio, ceſſat limitationis ratio, & conſequenter dare illi poterit valorem meritorium infinitum ſimpliciter. Pro ſecunda verò parte probatur: Principium mediante quo influit perſona Chriſti valorem meritorium in proprias operationes, eſt ejuſdem rationis cum principio quo meriti puræ creaturæ, nempe gratia habitualis, & virtutes ipſam conſequentes, quæ licèt in gradu intenſiori communicatæ fuerint humanitati Chriſti, quàm omni puræ creaturæ, potuerunt tamen de potentia abſoluta, in gradu æquali, imò & majori, puræ creaturæ communicari: Ergo ſi perſona Chriſti nullum valorem meritorium communicat propriis actibus immediatè ſeipsâ, ſed omnem tribuit mediante principio quo, nullus valor meritorius reperietur in illis, quem de potentia abſoluta adæquare nequeat meritum puræ creaturæ.

Secundò, Etſi principium quo eliciat eminitatem actuum, dignitatem tamen ſeu valorem moralem à perſona deſumptum non cauſat: Ergo licet limitatio principij quo elicientis, limitet actus Chriſti Domini, quantùm ad perfectionem

A phyſicam, non tamen quantùm ad dignitatem & valorem moralem ſatisfactorium & meritorium, qui ipſis competit ex dignitate & ſanctitate perſonæ: Ergo ex eo quod perſona Chriſti non influat in ſuas operationes immediatè, ſed medio principio quo finito & limitato (mediante ſcilicet humanitate & gratiâ habituali) non rectè colligitur quod illis infinitum valorem meritorium communicare nequeat.

§. III.

Solvuntur objectiones.

121. Objicies primò: Opus quod non eſt dignum infinito præmio, non poteſt infinitum valorem meritorium continere. Sed opera Chriſti non erant digna infinito præmio: Ergo non erant B valoris meritorij ſimpliciter infiniti. Major patet, nam valor operis meritorij, non eſt niſi jus quoddam ipſius operis ad præmium ſibi æquale; unde opus aliquod ideò dicitur ſiuiti vel infiniti valoris meritorij, quia habet jus ad finitum vel infinitum præmium, ſeu quia eſt dignum finito vel infinito præmio. Minor verò probatur: Non eſt dabile infinitum præmium, ut infinita gratia, aut infinita viſio Dei: Sed Chriſti opera non erant digna niſi præmio poſſibili, alias Chriſtus plus meruiſſet, quam Deus poſſit conferre, quod eſt abſurdum, & multùm derogans infinitati divinæ potentiæ: Ergo opera Chriſti non erant digna infinito præmio.

122. Reſpondeo primò, conceſſa Majori, diſtinguendo Minorem: Opera Chriſti non erant di- C gna præmio infinito actu & categorematicè concedo Minorem: infinito in potentia & ſyncategorematicè, nego Minorem: opera enim Chriſti erant digna quocumque præmio finito, majori & majori in infinitum, ut in prima probatione concluſionis oſtendimus. hoc verò arguit in ipſis valorem meritorium ſimpliciter infinitum, ut patet exemplo ibidem adducto de potentia Dei, quæ eſt infinita ſimpliciter, quia dato quocumque effectu, poteſt alium præſtantiorem produce- D re, quamvis quilibet illorum ſemper ſit finitus.

123. Reſpondeo ſecundò, negando abſolutè Minorem, opera enim Chriſti fuerunt digna præmio ſimpliciter & actu infinito, nimirum unione hypoſtaticâ humanitatis ſuæ, vel alterius hominis, cum Perſona Patris, vel Spiritus Sancti, quæ unio eſt bonum quoddam infinitum. Imò juxta probabiliorem ſententiam, quam ſuprà ſecuti ſumus, Chriſtus ſibi meruit unionem humani- D. ip. 7. art. 3. §. 2. co-roll. tatis ad Verbum factam in reſurrectione, quæ etiam præmium quoddam infinitum eſt, cùm ſit veluti quædam reſtitutio unionis hypoſtaticæ, ut ibidem expoſuimus.

124. Dices, Si Pater carnem aſſumeret, intuitu alicujus operis Chriſti, virtus meritoria talis operis exhauſta maneret: tunc enim meritum ex- E hauritur, quando ei correſpondet præmium æqualis valoris: incarnatio autem Patris, æqualis valoris & æſtimationis eſt, ac quæcumque operatio Chriſti: Ergo valor meritorius operationum Chriſti, talis conditionis non eſt, ut quocumque præmio dato, inexhauſtus perſeveret, ſicque non eſt ſimpliciter infinitus.

125. Reſpondeo in caſu quo Pater vel Spiritus Sanctus carnem ſumerent, intuitu alicujus operis meritorij Chriſti, exhauriendâ fore illius operis condignitatem, ubi ratio eſt aſſignatam, id tamen non obſtare infinito valori meritorio operationum

nuniChriſti; non enim perit infinitas valoris meritorij, quod infinito præmio non exhauriatur, ſed tantum quod a quocumque præmio finito, quantumcumque multiplicato, nunquam exhauriri poſſit. Poteſtque id declarari & illuſtrari exemplo potentiæ generativæ Patris æterni, quæ licet ſimpliciter & per eſſentiam infinita ſit, unius tamen Filij generatione exhauritur, quia talis Filius ſimili infinitate gaudet. Ita pariter, quod valor meritorius unius operationis Chriſti, totaliter exhauriatur per Incarnationem Patris ei correſpondentem in præmium, illius infinitati non obeſt, quia incarnatio Patris eſt infinita in ratione præmij. Aliam hujus inſtantiæ ſolutionem vide ſupra diſp. 4. art. 3 §. 2.

126. Objicies ſecundò: Infinito ſimpliciter in aliquo genere, non poteſt in eodem genere dari majus: Sed unus actus meritorius Chriſti, eſt majoris valoris meritorij, quàm alius: Ergo nullus eſt ſimpliciter infinitus in ratione valoris meritorij. Major videtur certa, Minor probatur. Actus charitatis Chriſti adæquatur cum actu humilitatis in valore perſonali, & illum excedit in valore ſumpto ex objecto: Ergo eſt major in ratione valoris meritorij.

127. Reſpondeo Majorem eſſe veram de infinitatè intenſiva, ſecùs autem de extenſiva; hoc enim complexum Deus homo, eſt quid majus extenſivè, quàm Deus ſolùs, non autem intenſivè, quia humanitas in deitate eminenter continetur: quia ergo valor meritorius actus charitatis, ei competens ex objecto, continetur eminenter in valore actûs humilitatis à perſona deſumpto, hinc fit quod actus charitatis Chriſti extenſivè ſolùm excedat actum humilitatis, non verò intenſivè.

128. Objicies tertiò: Quod dependet à pluribus cauſis quarum aliqua eſt finita, non eſt infinitum ſimpliciter, etſi aliæ infinitæ ſint: Sed valor meritorius operationum Chriſti dependet à pluribus cauſis finitis, nempe a gratia habituali, ab intenſione actûs, ab objecto &c. Ergo etſi perſona Verbi tales operationes eliciens infinita ſit, illarum tamen valor meritorius, non erit infinitus ſimpliciter.

129. Reſpondeo Majorem eſſe veram, quando aliquid per ſe & formaliter à cauſa finita dependet; ſecùs autem ſi ab illa dependeat materialiter tantùm & ſubjectivè, ac præſuppoſitivè: valor autem meritorius operationum Chriſti, ſumptus ex dignitate & ſanctitate perſonæ, quem nos infinitum aſſerimus, non dependet à gratia, nec ab aliis concurrentibus ad actum, niſi ſolùm antecedenter, & præſuppoſitivè, ut ſcilicet ponatur ſubſtratum recepturum infinitatem, unde non obſtante hac dependentiá, talis valor eſt ſimpliciter infinitus.

130. Objicies quartò: Valor meritorius ſupponit bonitatem moralem in opere, & ad illam conſequitur, ut docet D. Thomas 1. 2. qu. 21. art. 4. Sed bonitas moralis operationum Chriſti finita & limitata erat: Ergo & valor illarum meritorius. Minor probatur: Tum quia operationes Chriſti multoties verſabantur circa objecta finita: Tum etiam, quia licèt aliquæ haberent infinitum objectum, quia tamen modus tendendi finitus & limitatus erat, non poterat infinitam bonitatem ab ipſo deſumere.

131. Reſpondeo quod licèt valor meritorius ſupponat bonitatem moralem in opere, non ſolùm tamen ad illam conſequitur, ſed etiam ad dignitatem & ſanctitatem operantis; unde quando hæc fuerit infinita, ut contingit in propoſito, valor meritorius infinitus erit, etſi bonitas moralis actionis finita & limitata ſit.

Objicies ultimò: Si quodlibet Chriſti opus ratione infinitæ dignitatis & ſanctitatis perſonæ a qua procedebat, valorem meritorium ſimpliciter infinitum habuiſſet, ſequeretur quod prima operatio meritoria Chriſti, in primo conceptionis momento elicita, fuiſſet meritoria cujuſcumque præmij, atque adeò quod Chriſtus nec per alias operationes ſuæ vitæ mortalis, nec per ſuam mortem, aliquid potuiſſet mereri: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris manifeſta videtur, nam opus continens valorem meritorium ſimpliciter infinitum, omne præmium poſſibile promeretur. 132

Reſpondeo diſtinguendo ſequelam Majoris: ſequeretur quod prima operatio fuiſſet meritoria cujuſcumq; præmij, quantùm ad ſufficientiá & valorem, concedo. Quantùm ad efficaciam & applicationem, nego. Itaque non ex defectu valoris primæ operationis quam Chriſtus in primo ſuæ conceptionis momento elicuit, non meruit omnia per illam, ſufficientiſſima enim erat illa ſola ad quodcumque præmium promerendum, etiam ſi nulla alia ſuperaddita fuiſſet; ſed ex hoc quod Chriſtus alia opera excellentiora ex objecto, vel magis ardua & difficilia, præſertim verò paſſionem & mortem ſuam, ad diverſa præmia, ſpecialiter ad ſalutem & redemptionem generis humani, ordinare, & applicare voluit; unde communiter dicunt Theologi, Chriſtum per paſſionem & mortem ſuam, meritum ſuum conſumaſſe. Alia argumenta quæ contra noſtrá concluſionem fieri ſolent, ſupra agendo de valore infinito ſatisfactionis Chriſti, propoſita & ſoluta ſunt. 133

Diſp. 4. 3. parag. 2. & 1

ARTICULUS V.

An Chriſtus ſibi meruerit gratiam habitualem, & gloriam eſſentialem animæ, vel ſaltem mereri potuerit, tametſi illas à primo inſtanti ſuæ conceptionis habuerit?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur ſententiæ.

SUpponimus in primis ut certum, Chriſtum à primo ſuæ conceptionis inſtanti habuiſſe gratiam habitualem, atque gloriam eſſentialem animæ, claram ſcilicet Dei viſionem, ut ſuprà de gratia habituali diſp. 12. art. 1. §. 3. de gloria verò eſſentiali diſp. 16. art. 1. oſtenſum eſt. Unde hic examinandum reſtat, quâ ratione utramque tunc obtinuerit, an ſcilicet per proprium meritum, vel ſine illo? 134

Supponimus etiam ut certum, quod ſi Chriſtus aſſumeret naturam humanam, gloriâ eſſentiali, & gratiâ habituali ſpoliatam, utramque mereri poſſet: nam in tali caſu poſſet Chriſtus elicere actus bonos ſupernaturales, vel enim auxilio ſupernaturali, vel ex unione naturæ humanæ ad perſonam divinam; cùmque ex alia parte nulla ex conditionibus ad meritum requiſitis deficeret, conſequens fit, quod in tali hypotheſi Chriſtus & gratiam habitualem, & gloriam eſſentialem mereri potuerit. Unde ſolùm difficultas eſt, & controverſia inter Theologos, an poſito quod Chriſtus ab initio conceptionis, tam gratiam habitualem, quam gloriam eſſentialem animæ habuerit, nihilominus illas potuerit promereri? 135

Prima

Diſp. 12 art. 1. concl. 2.

136. Prima ſententia aſſirmat Chriſtum de facto meruiſſe utramque meritis ſuis. Hanc docent Ar... cap. 1. Major in 3. diſt. 18. qu. ... Baſſolis, Theophilus Raynaudus, & alij. Illamque probabilem cenſet Suarez hic diſp. 40. ſect. 2.

Secunda extreme oppoſita negat id contingere potuiſſe etiam de potentia abſoluta, ſuppoſito quod Chriſtus a primo conceptionis momento gratiam habitualem, & gloriam eſſentialem habuerit. Ita Medina hic ar. 3. ... 5. concl. 4. Navarrius controv. ... p. 7. concl. 2. Cabrera diſp. ... 3 4. ... n. 2 ... Joannes a S. Thoma diſp. 18. ar. 1. concl. 2. Hanc etiam ſententiam ... Vaſquez diſp. 78 cap. 3. ubi docet quod ſi poſſibile foret ut Chriſtus mereretur ſuam beatitudinem eſſentialem, illam de facto meruiſſet.

Tertia, quæ media eſt, affirmat id de facto non contigiſſe, potuiſſe tamen contingere de potentia abſoluta, tametſi Chriſtus gratiam habitualem, & gloriam eſſentialem ab initio conceptionis habuerit. Ita Capreolus hic art. 3. dubio 10. Epiſcopus Oxomenſis in manuſcripto de gratia Chriſti, & alij ab ipſo citati.

§. II.

Statuitur prima concluſio, & oſtenditur Chriſtum, nec gratiam habitualem, nec gloriam eſſentialem animæ, de facto meruiſſe.

Dico primò: Chriſtus non meruit gratiam habitualem, nec gloriam eſſentialem animæ.

137. Hanc concluſionem probant aliqui hoc diſcurſu: Chriſtus non meruit unionem ſuæ humanitatis cum Verbo, quandoquidem unio hypoſtatica præceſſit omne meritum, & gratuitò humanitati Chriſti conceſſa eſt: Ergo neque meruit gratiam aut gloriam. Probant Conſequentiam, quia gratia & gloria neceſſariò conſequuntur ipſam unionem ſicut proprietates eſſentiam: unde ſicut paſſiones non poſſunt cadere ſub meritum, quia conſequuntur eſſentiam, ita nec gratia habitualis, nec gloria eſſentialis animæ Chriſti.

Alij utuntur hac ratione. Gratia & gloria erant debitæ animæ Chriſti, titulo connaturalitatis, ratione unionis hypoſtaticæ: At quod eſt debitum alicui titulo connaturalitatis, non poteſt fieri iterum ei debitum per meritum: Ergo &c.

138. Verùm hæ rationes non videntur efficaces, prima enim ſupponit falſum, nempe gratiam habitualem & gloriam manare ab unione hypoſtatica tanquam illius paſſiones, hoc enim ſupra impugnatum eſt. Secunda verò habet manifeſtam inſtantiam in gloria corporis quæ erat debita Chriſto, titulo connaturalitatis, cùm deberet connaturaliter emanare à gloria animæ, & tamen, ut videbimus articulo ſequenti Chriſtus illam meruit: unde habere aliquid ex merito, & connaturaliter, non ſunt tituli ſibi invicem excludentes. His ergo rationibus prætermiſſis,

Diſp. 11. art 1. concl. 1.

139. Prima pars concluſionis probatur hac ratione: Chriſtus non meruit gratiam habitualem per actus ab ipſa procedentes: Sed omnis actus meritorius Chriſti à gratia habituali proceſſit: Ergo eam non meruit. Major conſtat nam principium meriti, de lege ſaltem ordinaria, non poteſt eſſe præmium operum procedentium ab ipſo. Minor verò probatur: Oportuit ut anima Chriſti actus meritorios eliceret connaturaliter: Sed hi elici nequeunt ſine gratia habituali: Ergo omnis actus meritorius Chriſti, à gratia habituali pro-

B cedebat. Minor ... probata fuit, Major verò probatur: Tum quia decet Chriſti actibus ſingulis debitis conformiter ad ſtatum naturam, niſi oppoſitum ... revelatum vel aliquod inconveniens ... tum etiam quia operari actus ... eſt imperfectionis ... Chriſto autem attribuere debemus nedum ... operationes, ſed etiam modum operandi perfectum.

140. Secunda pars concluſionis, quæ eſt de gloria eſſentiali animæ Chriſti, probatur primò ratione D. Thomæ, ad hanc formam redacta. Ut Chriſtus mereretur animæ beatitudinem, neceſſariũ erat quod illa aliquando careret: Sed carentia beatitudinis eſſentialis, pro nullo inſtanti fuit in anima Chriſti: Ergo non meruit eſſentialem animæ beatitudinem. Major manifeſta videtur, nam meritum non eſt niſi ejus quod nondum habetur: Ergo ut Chriſtus mereretur eſſentialem animæ beatitudinem, neceſſarium erat quod aliquando eà careret. Minorem verò probat D. Thomas, quia carentia beatitudinis magis dignitati Chriſti præjudicat, quam per meritum iſta accreſcat, & conſequenter majori dignitati eſt nunquam carere eſſentiali beatitudine, quam per meritum illam obtinere: cùm enim (ut notavit Cajetanus) eſſentialis beatitudo intra latitudinem gratiæ contineatur, illius carentia, eſt carentia

C plenitudinis gratiæ, quæ magis præjudicat dignitati Chriſti, quam talis dignitas per meritum accreſcat: Sed Chriſto concedi debet quod majoris dignitatis eſt: Ergo aſſerendum eſt, ipſum nunquam eſſentiali beatitudine animæ caruiſſe.

141. Secundò ſuadeti poteſt eadem pars hac ratione: Cognitio fidei, vel alia quæcumque non videns, non potuit regulare meritum Chriſti, cum nec cognitio fidei, nec ulla notitia obſcura, poſſit eſſe ſimul cum viſione beata, quam Chriſtus à primo inſtanti conceptionis habuit: unde meritum Chriſti vel a viſione beata, vel a ſcientia in ipſam conſequente regulatum fuit, ſubindeque utraque ſcientia, beata nimirum & in-

D fuſa, ad omne meritum Chriſti tanquam illius regula ſuppoſita eſt: unde cùm principium non cadat ſub merito, Chriſtus nec ſcientiam beatam, nec infuſam meruit, ſed utramque a primo conceptionis momento, titulo connaturalitatis, à Deo recepit.

§. III.

Solvuntur objectiones.

142. Objicies primò contra primam partem concluſionis: Juxta D. Thomam hic qu. 34. ar. 3. Chriſtus in primo ſuæ conceptionis inſtanti ſanctificatus fuit per proprium actum, & propriam diſpoſitionem, qui eſt modus ſanctifica-

E tionis adultorum, perfectiorque modo ſanctificationis parvulorum: Ergo juxta D. Thomam, motus liber charitatis præcedit in Chriſto gratiam habitualem, nam actus diſponens ad formam, ſaltem prioritate naturæ, petit præcedere formam: At prædicto actu nihil deerat ut de facto mereretur gratiam habitualem: Ergo illam de facto meruit. Major patet, nam actus ille fuit ſupernaturalis, procedens a Chriſto viatore, & ut ſubjecto pro ... grato ... gratitudine perfectionali ... conditiones omnes ad merendum neceſſarias & conſequenter de facto meruit gratiam habitualem.

Huic argumento reſpondent aliqui ex noſtris Thomiſtis, quod licet Chriſtus perp... 143.

[illegible] poſtericiæ [illegible] eas [illegible] petere [illegible] gloriam corporis [illegible] connaturalitatem, ſed etiam titulo meriti [illegible] obtinuit.

Quarta vero pars [illegible] aſſerit Chriſtum dignitatem capitis Eccleſiæ non habuiſſe per meritum, docetur a Cipullo hic dubio [illegible] versus finem, poteſtque breviter ſuaderi [illegible] cum ex eo, quòd dignitas capitis competit Chriſto ratione gratiæ habitualis, ut ſupra docuimus: Sed Chriſtus gratiam habitualem non meruit ut oſtendimus art. præcedenti: Ergo nec dignitatem capitis. Tùm etiam quia omnis actus meritorius Chriſti proceſſit ab illo ut capite morali. Sed quod ex parte principij merita Chriſti præceſſit, ſibi illius merito non cadit. Ergo Chriſtus dignitatem capitis non meruit.

Disp. 14 art. 1.

ARTICULUS VII.

An Christus omnes effectus prædestinationis nobis meruerit?

182. CErtum eſt, Chriſtum non ſibi tantùm, ſed etiam nobis meruiſſe; ut enim diſcurrit D. Thomas hic art. 4. in Chriſto fuit gratia non ſolùm ut in homine ſingulari, ſed etiam ut in capite totius Eccleſiæ, unde ſicut in corpore naturali caput ſentit ſibi & omnibus membris, ita in corpore myſtico Eccleſiæ, Chriſtus non ſolum ſibi, ſed etiam alijs meruit. Solùm ergo difficultas eſt, an meritum Chriſti reſpectu noſtri ita ſit perfectum & univerſale, quod ad omnes noſtræ prædeſtinationis effectus ſe extendat? Pro reſolutione ſit

§. I.

Concluſio affirmativa ſtatuitur.

DIco igitur: Chriſtus meruit nobis omnes prædeſtinationis effectus: hoc eſt gloriam, gratiam, auxilia ſupernaturalia, diſpoſitiones proximas & remotas ad gratiam, imò & bona temporalia, quatenùs ordinantur ad ſupernaturalia.

183. Probatur primò ex Scriptura: Ait enim Apoſtolus ad Epheſ. 1. *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, in cœleſtibus, in Chriſto.* Ubi, ut notat D. Thomas cum Ambroſio & alijs SS. Patribus, particula *in* ponitur pro particula *per*, quæ denotat cauſam efficientem moralem, ſicut quando idem Apoſtolus in eodem cap. ait: *Gratificavit nos in dilecto Filio ſuo*, idem ſonat ac ſi diceretur: *Per dilectum Filium ſuum*. Et c'im ſubdit: *In quo habemus redemptionem*, idem ſignificat, ac *Per quem habemus redemptionem*. Undè ſenſus verborum Pauli eſt, Deum per Chriſtum, ſeu per Chriſti meritum omnem ſpiritualem benedictionem nobis contuliſſe: Sed omnis effectus noſtræ prædeſtinationis, omneq; bonum ſupernaturale, quod nobis confertur, eſt ſpiritualis benedictio. Ergo Chriſtus omnes effectus noſtræ prædeſtinationis, & omnia bona & dona ſupernaturalia nobis meruit.

184. Confirmatur ex illo Joan. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus & gratiam pro gratia.* Quo in loco, ut obſervat Chryſoſtomus ibidem homil. 13. & Auguſtinus Tract. 3. in Joan. denotatur omnia bona ſpiritualia eſſe in nobis per Chriſtum. Et hinc id eſt ſignificat illis verbis *gratiam pro gratia*, nam ſecundùm phraſim Hebræam [illegible] prima uſque [illegible] patet ex illo [illegible] 2. [illegible] nec [illegible] bono uſque ad ultimum [illegible] bono uſque ad maximum & pretioſiſſimum permittet homo ſe ſpoliari, ut vitam tueri poſſit.

185. Probatur ſecundò concluſio. Chriſtus nobis meruit quidquid Adamus demeruit, aliàs non ſuperabundaret gratia Chriſti Salvatoris, ubi abundavit delictum: Sed Adamus nobis demeruit carentiam omnium effectuum prædeſtinationis, omniumque bonorum & donorum ſupernaturalium: Ergo Chriſtus illa omnia nobis promeruit.

186. Probatur tertiò: Chriſtus nihil influit in homines, niſi quod illis meruit: Sed omnes effectus prædeſtinationis, & omnia dona ſupernaturalia, quæ ſunt in hominibus, ſunt ex ipſius Chriſti influxu: Ergo nobis per ejus merita conferuntur. Major patet, nam Chriſti efficientia in homines non plus ſe extendit, quam ejus meritum, imo per ſuum meritum habet quòd in homines influat. Minor vero, præterquam quòd ex teſtimonijs Scripturæ ſupra adductis apertè colligitur, hac ratione ſuadetur. Gratia fuit in Chriſto ſicut in univerſali principio in genere habentium gratiam; Chriſtus enim propter immediatam unionem humanitatis ad Verbum debebat habere ipſam gratiam in perfectiſſimo gradu, & quia erat redemptor & ſanctificator hominum, oportebat quòd haberet gratiam in alios redundantem, quod eſt habere illam per modum principij in genere habentium gratiam. Sed virtus primi principij alicujus generis univerſaliter ſe extendit ad omnes effectus illius generis, ut patet in Sole, cujus virtus ad omnes rerum inferiorum generationes ſe extendit, quia eſt cauſa univerſalis generationis: Ergo omnes effectus prædeſtinationis, & omnia bona ſupernaturalia, quæ ſunt in nobis, ex Chriſti influxu procedunt. Unde præclarè Bernardus ſerm. 13. in Cantica *Quidquid ſap entia, quidquid virtutis habere conſido, Dei virtus, Dei ſapientia deputa Chriſto.* Et ante initio ſermonis dixerat: *Oryo fontium & fluminum mare eſt, virtutum & ſcientiarum Dominus Jeſus Chriſtus.*

187. Confirmatur: Chriſtus, quoad influxum ſupernaturalem quem in nos habet, comparatur capiti & viti: unde Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 16 ait: *Chriſtus Jeſus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos juſtificatos jugiter virtutem influit,* &c. Sed palmes nihil habet niſi dependenter a vite, & membra corporis humani, in omnibus ſuis motibus & operationibus vitalibus, a directione & influxu capitis dependent: Ergo pariter nihil boni ſupernaturalis eſt in nobis, niſi dependenter a Chriſto, & ex ejus influxu.

188. Denique ſuaderi poteſt concluſio hàc ratione: Attribuendum eſt Chriſto quidquid excellentiæ & dignitatis eſt, niſi vel in ſe repugnet, vel oppoſitum revelatum ſit: Sed Chriſtum ſuo merito omnes prædeſtinationis effectus efficienter moraliter [illegible] in nobis cauſare, excellentiæ eſt & dignitatis, & in ſe non repugnat, nec oppoſitum revelatum eſt: Ergo aſſerendum eſt Chriſtum omnes prædeſtinationis effectus nobis meruiſſe. Unde Eccleſia in collectis [illegible] petat gratiam, ſive [illegible] naturalia [illegible] bona temporalia [illegible] ut ad ſalutem æternam [illegible] con-

cond[illegible] *Dominum no-* [illegible] *inveneri[t]* [illegible] *me-* [illegible]
[illegible] et, hæc omnia [illegible] C[illegible]

189. [illegible] Chriſti [illegible], utpote infini- [illegible] prædeſtinationis e[illegible] bona [illegible] ſupernaturalia [illegible] in Chriſto [illegible] redemptor & ſanct[illegible] [illegible] ad omnia [illegible] ad o[illegible] nis, & noſtr[illegible] deſtinationi [illegible] dirigeret [illegible] Ergo [illegible] videtur negan[illegible] omnia dona ſupernaturalia, [illegible] nationis effectus nobis meruiſſe.

§. II.

[Solv]untur objectiones.

190. OBjicies primo: Si [Chriſt]us meruiſſet nobis gratiam, [fidem], & alia dona ſupernaturalia, illa n[on] [illegible] nobis gratis, ſed ex juſtitia. At hoc [illegible]. Ergo nec illud. Sequela Majoris manifeſta videtur, quod enim datur alicui titulo meriti, datur per modum præmij & mercedis: quod [illegible] alicui ut merces, non datur [grat]is, ſed debito juſtitiæ, ut patet ex illo ad Rom. 4. *Ei [illegible], merces non imputatur ſecundum gratiam [illegible] ſecundum debitum.* Minor etiam conſtat ex [illegible] ad Rom. 3. *Juſtificati gratis per [g]ratiam ipſius*: quibus verbis gratiam juſtificantem dari merè gratis docet Apoſtolus. Idem aſſerit Auguſtinus de prædeſt. Sanct. cap. 15. de fide qua Chriſtiani ſumus, ait enim quòd *e[a] gratiâ ab initio fidei ſuæ fit homo quicunque Chriſtianus, qua homo ille ab initio [fac]tus eſt Chriſtus*: Sed ille homo factus eſt Chriſtus abſque ſuis meritis ex ſola libera Dei voluntate: Ergo etiam nos ex eadem libera voluntate facti ſumus Chriſtiani, id eſt credentes in Chriſtum, atque adeò fides, quæ ad juſtificationem requiritur, non datur nobis ex meritis ſecundum mentem Auguſtini.

191. Reſpondeo diſtinguendo Majorem: Si Chriſtus nobis meruiſſet gratiam, fidem, & alia dona ſupernaturalia, hæc non darentur merè gratis per reſpect[um] ad merita Chriſti, concedo Majorem: [c]omparativè ad n[o]ſtra merita, nego Majorem. Ad Minorem ſimi[li]ter dicendum, loca Scripturæ, q[uib]us di[citur] nos juſtificari gratis, intelligen[d]a [illegible] ad nos, non verò [illegible] ad Chriſtum: quamvis enim [illegible] præcedentibus meritis gratia juſtificationis conferatur, nobis tamen datur ex meritis Chriſti. Idem vult Auguſtinus, cùm ait, qu[od] ea gratia homo [ab] principio vitæ ſuæ fit Chri[ſtian]us, qua Dei Filius factus eſt Chriſtus, exclu[di]t enim merita noſtra reſpectu [illegible] vocationis, non autem merita Chriſti; [illegible] impugnat Pe[la]gianos, q[ui] docebant no[n] poſſe cred[illegible] & [illegible] ex [illegible] liber[i] [arbi]trij. Exc[lu]dit enim ibidem merita Chriſti reſpectu Incar[nation]is, ait enim: *[illegible] præclariſſimum lumen [illegible] ipſe me[illegible] Dei [illegible] homi[illegible] Chriſtus Jeſus [illegible] bus [illegible] [illegible] præcedent[illegible] quæ [illegible] eſt.* [illegible]

Conſequenter *[illegible]* Apoſtolus ad Rom. [illegible] quem [illegible] rem, [illegible] *[juſti]ficationem noſtram.* Ergo [illegible] proveniunt ex vi mortis [illegible] ctionis ejus. At [illegible] per modum meriti [illegible] ſæ phyſicæ [illegible] mortem [illegible] ſtenſum eſt [illegible] D. [illegible] 1. ad [illegible] dicit quod [illegible] *[illegible] cauſa mer[illegible] ſed eſt cauſa efficiens & ex[emplaris]*. Ergo [illegible] non meruit [juſtif]icationem noſtram [illegible] conſequens omnes effectus noſtræ prædeſtinationis.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, neg[ando] Conſequentiam: noſtra enim juſtificatio [illegible] Chriſti ut cauſæ meritoriæ attribuitur: quando verò Apoſtolus ait quòd Chriſtus *reſurre[xit] propter juſtificationem noſtram*, ſolùm vult reſ[urrecti]onem Chriſti eſſe cauſam exemplarem [illegible] reſurrectionis, ut docet D. Thomas ſu[per] [h]unc locum Apoſtoli lect. 3. his verbis: *Mors [illegible] fuit nobis ſalutaris non ſolùm per modum meriti, ſed etiam per modum alicujus efficientiæ: cùm enim humanitas Chriſti eſſet quodammodo inſtrumentum divinitatis ejus, ut Damaſcenus dicit, omnes paſſiones & actiones humanitatis C[hriſti] fuerunt [illegible] ſalutiferæ, utpote ex virtute divin[i]tatis prov[illegible] ſed quia effectus habet aliqualiter [ſi]militud[inem] [illegible] ſæ, mortem Chriſti, qua [illegible] eſt [illegible] mortalis vita, dicit eſſe cauſam [illegible] um [illegible] noſtrorum; reſurrectionem autem ejus, qua rediit ad [illegible] vitam gloriæ, dicit eſſe cauſam juſtificationis [no]ſtræ, per quam redimus ad novitatem [illegible].* Et in hac parte qu. 56. art. [illegible] ad 4. [H]abet [illegible] eundem *rationem efficientiæ, quæ dependet ex vi [illegible] tàm mors Chriſti, quam etiam [ref]urrectio eſt [illegible] tam deſtructiva mortis, quam reparativa [illegible] ſecundum rationem exemplaritatis, mors C[hriſti] per quam receſſit à vita mortali, eſt cauſa deſtru[ctio]nis mortis noſtræ: reſurrectio verò [e]jus per quam [illegible] vitam immortalem, eſt cauſa reparationis [illegible] noſtræ, paſſio verò Chriſti eſt [illegible] cauſa mer[illegible]*

Objicies tertio: Incarnatio Chriſti fuit [illegible] mus & po[illegible] noſtræ prædeſtinationis effectus. Sed [illegible] Incarnationem non meruit, cùm princ[ipium] meriti non c[adat] ſub merito, ut ſuprà oſtenſum eſt. Ergo [Chriſtus] non meruit omnes noſtræ præ[deſtin]ationis e[ffectus]. Major probatur: Om[illegible] nem noſtræ prædeſtinatio[illegible] Deo ex[illegible] ſequenter eſt [n]oſtræ præ[deſt]inat[ionis] [illegible] Sed Incarnatio C[illegible] deſt[in]ati[illegible] noſtræ [illegible] fuit à Deo [illegible] ter [illegible]

Re[ſpondeo] [illegible] bation[illegible] M[a]jo[rem] [illegible] eſ[illegible] ci[illegible] ſi conducat a[illegible]

DISPVTATIO XXII.

[illegible] quæ A
[illegible] et
[illegible] ma-
[illegible] in
[illegible]
[illegible] q[illegible] is
[illegible] & [illegible] n-
[illegible] ut
[illegible] pro
Chri[illegible] A[illegible] M[illegible]
thæ q[illegible] accepe-
runt [illegible] de [illegible] inat

58 M[illegible]e er[illegible] no-
vatores inf[illegible] præ[illegible] C[illegible]
p[illegible]e[illegible] ro ho[illegible] s apu[illegible]
h[illegible] s enim verb[illegible] B
diatores [illegible] n-
priones, neq[illegible] ratad
Galatas tert. ,M[illegible] er-
ventionis inter De[illegible] in
etiam immediate [illegible] idem A[illegible]
ſtolus veſ[illegible] ind[illegible] ap[illegible] is
ſe[illegible] di E[illegible] ſto x[illegible] æad [illegible] ma[illegible]-
feſte d[illegible] ce[illegible] media-
tores [illegible] ntercc[illegible] il-
lis,[illegible] ue b[illegible] num & [illegible] o grat[illegible] n eide[illegible], enim
*au[illegible] ecro igitur vos primum omnium fieri obſecratio-
nes, oraſiones, p[illegible]lationes, gratiarum actio[illegible] s pro omni-
nibus hominibus pro Regibus, & omnibus [illegible] ſub[illegible] lim-
tate ſunt, ut [illegible] quietam & tranquillam vitam agamus in
omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum eſt, & accc-* C
ptum coram Salvatore noſtro.

ARTICULUS IV.

An Chriſtus poteſtatem regiam, non ſolùm ſpiritualem, ſed etiam temporalem habuerit?

59 CERTUM & indubitatum eſt apud omnes, Chriſtum h[illegible] ſſe po[illegible] ſtare[illegible] [illegible]
reg[illegible] n & monarchica[illegible] [illegible] am,
juxta [illegible] ud Pſalmo ſecund[illegible] *[illegible] go autem conſtitutus
ſum Rex ab eo ſupe[illegible] Sion montem ſanctum eius præd[illegible]-* D
cans præceptum eius U[illegible] di[illegible] tas & con-
troverſia eſt inter [illegible] gos, an præter ſpiri-
tu[illegible] em[illegible] [illegible] buerit, etle & di-
rectè jus te[illegible] tum te[illegible] porale in res
om[illegible] ies, ſupe[illegible] nnes Ang[illegible] s & ho-
mines. N[illegible] F[illegible] ncis[illegible] us Victori[illegible] B[illegible] tholo-
mæus Med[illegible] & a[illegible] Affir[illegible] nant vero [illegible]ivus
Th[illegible] nas o[illegible] de regim[illegible] ne prin-
[illegible] e deci[illegible] tertio & ſe-
que[illegible] is [illegible] a[illegible] ntinus, T[illegible] recremata,
D[illegible] s. H[illegible] e[illegible] lus, Suar[illegible] z, Val-
q[illegible] D[illegible] quibus
[illegible] b[illegible] e ju[illegible] regium
[illegible] & [illegible] intotum
[illegible] E

60 [illegible]
p[illegible] *Rex [illegible] Regum terræ.* Et
[illegible] tum in
[illegible] *Re[illegible] Regum &*
[illegible]
ſt[illegible] *n cœl[illegible]*
[illegible]
[illegible] Su[illegible] e-

[illegible]
Pro[illegible]
g[illegible] m[illegible]
r[illegible] m[illegible]
ſum v[illegible] R.
[illegible]
ne [illegible]
D[illegible]
Conſirmatu[illegible] M[illegible]
fuit Re[illegible] & [illegible]
Apoſt[illegible]
Mo[illegible] done[illegible]
[illegible]
R[illegible]
[illegible]
Angel[illegible]
[illegible] eſt, ideſt
Chriſt[illegible] Sac[illegible]
ram Sacerdoti[illegible]
[illegible] dona ſua diſtribuens [illegible]
g[illegible] bus interdixit
Poteſt e[illegible] iam ſuaderi c[illegible] ncl[illegible] o ex[illegible] 61
enti quo[illegible] equi[illegible]
Chriſtum non potui[illegible] que[illegible]
hominibus & Angel[illegible]
regimen[illegible] a quo[illegible]
entiam jure negare[illegible]
ſuos transg[illegible] præcep[illegible]
bile, vel [illegible] le.
Non [illegible]
jus re[illegible] um& [illegible]
[illegible] n quide[illegible] &
[illegible] tertio is [illegible]
g[illegible] omnium
do[illegible] nes &
g[illegible]
deſcend[illegible]
tradictio verò R[illegible]
electione, aut d[illegible]
tur. Und[illegible]
nem. Secun[illegible]
Princi[illegible] um te[illegible]
nium ver[illegible] Ch[illegible]
ſcripturæ ca[illegible]
creatam [illegible] ab
ſi[illegible] ate, & du[illegible]
notu[illegible]
[illegible] ſer[illegible] cta, d[illegible]
[illegible] exoug[illegible]
tilat pa[illegible] aut
d[illegible] totæ d[illegible]
[illegible] um, P[illegible] M[illegible]
[illegible]
z[illegible]
[illegible] e[illegible]
ce[illegible] & d[illegible]

6[illegible] [illegible]

[illegible] *Nolite timere, non impedio dominationem vestram.*

65 [illegible] poſſunt Scripturæ loca [illegible], quorum [illegible] omnium [illegible] Regem [illegible] neque [illegible] teſtitem [illegible]

66 Deus [illegible] Chriſto [illegible] poteſtat [illegible] tempore [illegible] omnium [illegible]

67 [illegible]

[illegible] ne- [illegible] & [illegible] *mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.* [illegible]

68 [illegible] lud [illegible] *filius* [illegible] ſervet [illegible]

DISPVTATIO XXIII.

De adoptione Chriſti,

Adquod [illegible]

P[illegible] de adoptione quidem [illegible] one, de prædeſtinatione [illegible]

ARTICVLVS PRIMVS.

An Chriſtus, inquantum homo, ſit filius adoptiuus Dei?

§. I.

Referuntur ſententiæ [illegible] aliqua ad [illegible]

CErtum [illegible] apud [illegible] Catholicos [illegible]

[illegible]

[illegible]

§. III.

Aliæ objectiones [illegible] untur.

25 OB[illegible] primò. Gratia habitualis præſtat [illegible] maliter eſſe filium [illegible] adoptivum, ut in Tractatu de gratia oſtenſum eſt. [illegible] gratia habitualis repetitur in Chriſto, ut patet ex dictis ſuprà diſp. 12. art. 2. Ergo Chriſtus eſt filius adoptivus Dei.

26 Reſp[illegible] primò diſtinguendo Majorem: Gratia habitualis, ut habita per ſpiritualem generatione[illegible] præſtat formaliter eſſe filium Dei adoptivum, concedo Majorem. Gratia habitualis [illegible] tualem generationem non terminans, nego Majorem. Similiter diſtinguo Minorem: Gratia habitualis reperitur in Chriſto, ut habita per ſpiritualem generationem, nego Minorem; ut communicata alio modo, concedo Minorem, & nego Conſequentiam.

27 Explicatur ſolutio: Cùm dicitur gratiam habitualem præſtare formaliter eſſe filium Dei adoptivum, hoc debet intelligi de illa ut habita per ſpiritualem generationem, ſicut natura non aliter quàm ut terminans generationem naturalem, præſtat formaliter eſſe filium naturalem: unde licèt in Spiritu ſancto, non minùs quàm in Verbo, natura divina inveniatur; quia tamé Spiritui ſancto non convenit per generationem naturalem, filiationem naturalem non fundat, nec Spiritum ſanctum, filium Dei naturalem conſtituit. Licèt autem gratia habitualis animæ Chriſti conveniat, infuſio tamen illius [illegible] ſpiritualis generatio non eſt, quia [illegible] ad naturam Dei participatam terminetur, non terminatur ad illam ſecundùm modum naturæ, ſed ad modum proprietatis conſequentis gratiam unionis, & ad illam ut ad finem ordinatur cùm tamen de ratione generationis [illegible] ad naturam ſub [illegible] naturæ [illegible] in intentione & in executione, & ideo in Chriſto non fundat filiationem adoptivam, ſicut in [illegible] juſtis.

28 Reſpondeo ſecundò, diſtinguendo rurſus eandem Majorem. Gratia habitualis præſtat formaliter [illegible] filium Dei adoptivum quando ſubjectum [illegible] capax filiationis adoptivæ, concedo Majorem. Secus [illegible] ſit capax [illegible] nego Majorem. [illegible] itum autem Chriſti [illegible] extra[illegible] te [illegible] non erant div[illegible] & [illegible] tamen [illegible]

29 Dices, Filiatio [illegible] eſt ipſa forma ommu[illegible] ſit ea [illegible] [illegible] filius Dei adop[illegible] eſt [illegible]

30 Reſpondeo effectum formalem [illegible]

[illegible] capacitas [illegible] [illegible] ſtat capacitas [illegible] incapacitate ad [illegible] effectum formale [illegible] maneat Antecedens. Ad illum [illegible] lem ſecundarium, nego Antecedens, & Conſequentiam, nam [illegible] ratio adoptivæ [illegible] primarius, ſed ſecundarius gratiæ habitualis & alias cùm ſit connotativus, poteſt gratia eſſe ſine illo, & in [illegible] ſto eſt capacitas ad gratiam, cum incapacitate ad hunc effectum [illegible] exempla autem ad probationem Antecedentis adducta, ſolum de [illegible] effectu [illegible]

33 Objicies ſecundò. Si Chriſtus non eſſet filius Dei adoptivus, maximè quia filius ejus naturalis eſt: ſed hæc ratio non valet. Ergo [illegible] præcipuum fundamentum noſtræ ſententiæ. Major patet. Minor probatur multipliciter. Primò quia licèt Chriſtus ut ſubſiſtens in divinitate, filius Dei naturalis ſit, [illegible] tamen in humanitate [illegible] non [illegible] filius naturalis Dei, [illegible] & materialiter: Ergo de Chriſto prout ſic poteſt dici [illegible] privatè.

34 Secundo, Filius naturalis [illegible] poteſt eſſe adoptivus: Ergo [illegible] filius naturalis Dei, ratione æternæ generationis, nihilominus filius ejus adoptivus [illegible] poteſt. Conſequentia patet. Antecedens [illegible] ex jure civili lege [illegible] *liberatus*, ff. de adoptionibus, ubi dicitur: *Qui [illegible] patria poteſtate, non ſe reverti [illegible] poteſt, niſi adoptione*. [illegible] lis, a patria poteſtate manc patus, [illegible] per adoptionem [illegible] repugnat [illegible] eodem ſupp[illegible] & [illegible] naturalis.

35 Tertio, Filiatio non convenit [illegible] ne ſui, ſed ratione nat[illegible] non petitur ex [illegible] traneitas naturæ: Sed [illegible] traneæ naturæ a D[illegible] naturalis [illegible] ration[illegible] naturæ [illegible]

36 Denique [illegible] adoptivus [illegible] Dei [illegible] naturam humanam [illegible] Dei adoptivus: Sed [illegible] tus [illegible] humanitate [illegible]

52 [illegible]

53 [illegible] exiſt [illegible] Verbi [illegible]

54 [illegible] pe[illegible] quo[illegible] enti[illegible] Verbi [illegible] & princi[illegible]liter [illegible] eſſet Deus [illegible] hoc etiam peti per ſe [illegible] Deus [illegible] per[illegible] go quod eſſet Deus [illegible] & [illegible] conſequenter per ſe [illegible] hypoſtatica Verbi prout eſt [illegible] Idem magis patet [illegible] di[illegible] ce [illegible] oſtendemus, Chriſtum ut homine[illegible] proprie fui[illegible] prædeſtinatum ad eſſe filium Dei [illegible] illud Apoſtoli [illegible] Rom [illegible]

55 [illegible] pars concluſionis probatur. D[illegible] convenit [illegible] naturæ, ſed [illegible] ex præcedenti oſten[illegible] Ergo C[illegible] quatenus homo, eſt [illegible] natura[illegible] D[illegible] terminat[illegible] humanitate [illegible]

56 [illegible] D[illegible] humanitate [illegible] Chriſtum [illegible] explicati[illegible]

57 [illegible]

58 [illegible]

[illegible] alia [illegible]

§. [illegible]

Solvuntur objectiones.

C[illegible] primam concl[illegible] contra [illegible] Sed [illegible] Chriſtus homo non eſt [illegible] formaliter. Major patet, M[illegible] probatur primo. [illegible] formaliter relatio. Sed filiatio Verbi [illegible] humanitati formaliter ſub concept[illegible] alias illam conſtitueret relatam [illegible] unitur illi formaliter ut filiatio.

Secundò: Cui non unitur fund[illegible] ationis formaliter, nec formaliter [illegible] tio. Sed fundamentum filiationis Verbi [illegible] rum paſſiva generatio, non unitur [illegible] Chriſti formaliter [illegible] nitam generatione [illegible] non unitur humanitati ſub concept[illegible] formaliter.

Tertiò: Si Pater [illegible] non uniretur formaliter humanitati [illegible] ſub conceptu Patris [illegible] liter Pater, quod eſt [illegible] lum filium generaret. Ergo [illegible] V[illegible] ſumens humanitatem, non unitur [illegible] ne [illegible] formaliter.

Quartò, In ſecunda perſona non ſolum re[illegible] ritur relatio [illegible] ad Patrem generat[illegible] ſed [illegible] relatio Verbi ad Patrem dicen[illegible] & [illegible] Verbo repræſent[illegible] At ſecunda perſona non unitur humani[illegible] maliter, ſub ratione Verbi [illegible] nec ſub conceptu filiat[illegible].

Reſpondeo conceſſa M[illegible] rem [illegible] ad [illegible] primam probat[illegible] iam Mi[illegible] relat[illegible] ex hoc [illegible] relatam, q[illegible] tem relatam [illegible] con[illegible] relat[illegible] eſt. [illegible]

DISPVTATIO XLIV

[illegible] quaſi [illegible] hominem.

24 [illegible] eſſe [illegible] ſed hominem [illegible] Verbum [illegible] te-ſ[illegible] Minorem nam C[illegible] ſubjectum, eſt hom[illegible] non clauditur ſubſiſtentia.

25 [illegible] hic dicendi modus veritati con[illegible] Primo quia humanitas Chriſti non [illegible] propriâ exiſtentiâ, ſed per exiſtentiam [illegible] naturæ, [illegible], mediante hypoſtaſi Verbi, ut docet D. Thomas ſuprà quæſt. [illegible] a. 2. & nos ſupra [illegible] oſtendimus: Atqui exiſtentia naturæ divinæ, non communicatur humanitati Chriſti [illegible], ſed mediā perſonalitate Verbi [illegible] immediate unita naturæ divinæ ſecundum aliquid abſolutum, contra communem Theologorum ſententiam: Ergo prius [illegible] in Chriſto hic homo ſubſiſtens, quam [illegible] exiſtens, & conſequenter ut [illegible] m exiſtentiæ, nunquam prædeſtinationis [illegible] ctum ordinatum ad unionem cum ſubſiſtentia Verbi, ſub conceptu ſubſiſtentiæ.

Diſp. 8. art. 2.

26 Secundò. Dato humanitatem Chriſti propriam retinere exiſtentiam, & illa mediante exiſtere, ut docent plures Theologi extra Scholam D. Thomæ, adhuc affirmari non poteſt ſubjectum prædeſtinationis Chriſti eſſe concretum ex humanitate & exiſtentia, ſed neceſſariò dicendum eſt, eſſe concretum ex ſubſiſtentia Verbi, & humanitate: Ergo adhuc admiſſa illâ ſententiâ, modus dicendi Cornelii à veritate deficit. Conſequentia patet, Antecedens probatur. Subjectum prædeſtinationis Chriſti non eſt humanitas ſed hic homo: At concretum ex humanitate & propria exiſtentia, non poteſt dici hic homo: Ergo tale concretum non eſt prædeſtinationis Chriſti ſubjectum. Probo Minorem: In ſententia ſuppoſita, Verbum aſſumpſit hanc humanitatem propria exiſtentiâ exiſtentem, & tamen non aſſumpſit hominem, & multò minùs hunc hominem ut communiter docent Theologi cum D. Thoma ſup. qu. 4. art. 3. Ergo concretum ex humanitate & propria exiſtentia, non poteſt dici hic homo.

§. III.

Vera ſolutio traditur & inſtantiæ quæ contra illam fieri poſſent diluuntur.

27 His ergo dicendi modis prætermiſſis, aſſerendum eſt, Chriſtum ut hominem, vel ut ſubſiſtente in hac natura humana [illegible] eſſe proprie prædeſtinationis ſuæ ſubjectum, ſub eaque ratione natum ut in humanitate ſubſiſtens, etiam [illegible] ſubſiſteret [illegible] genitum a Deo Patre, & Filium naturalem [illegible] nam inter Chriſtum ut

[illegible] inter [illegible] Deum [illegible] hominem [illegible] & [illegible] Deum [illegible] Quod [illegible] tria breviter [illegible].

[illegible] eſt [illegible] prædeſtinationis Chriſti duplex [illegible] ſubjectum quod [illegible] quod eſt illud [illegible] tur ſubjectum [illegible] ne cujus ſubjectum [illegible] capax gratiæ & antec[illegible] tantur. Similiter [illegible] terminum duplicem [illegible] & pro termino quo. [illegible] concretum, de ſuo [illegible] prædicatum, terminum autem quo, eſt forma [illegible] quod prædeſtinatio [illegible] quo, eſt humanitas, [illegible] filium Dei naturalem [illegible] natio. 28

Deinde [illegible] quo realiter a ſubjecto diſtingui terminum autem qui non differre realiter a ſubjecto quod prædeſtinationis Chriſti. Patet hoc, nam ratio Dei naturalis realiter ab humanitate diſtinguitur, filius autem naturalis Dei ut de hoc homine prædicatur non diſtinguitur realiter ab hoc homine Chriſto [illegible] ex parte utriuſque eadem ingrediantur, nempe humanitas & Verbum: Ergo inter ſubjectum quo, & terminum formalem prædeſtinationis Chriſti, realis diſtinctio invenitur, ſecus autem inter ſubjectum quod, & terminum qui. 29

Tertiò notandum eſt inter ſubjectum quod, & terminum qui eſſe diſtinctionem virtualem & rationis quod patet [illegible] quod eſt Chriſtus [illegible] humana, & terminus quo, idem Chriſtus [illegible] perſona divina: Sed Chriſtus ut perſona humana [illegible] diſtinguitur ratione a ſeipſo ut perſona divina in terminat utramque naturam, ſecundum aliam & aliam rationem ſubſiſtendi, ut docet D. Thomas ſupra quæ. 2. art. 4. Ergo inter ſubjectum quod & terminum qui prædeſtinationis Chriſti reperitur diſtinctio rationis. His præmiſſis, 30

Ad objectionem in limine paragraphi præcedentis propoſitam, reſpondeo diſtinguendo Majorem: Terminus prædeſtinationis [illegible] non includi in ſubjecto [illegible] concedo Majorem. In ſubjecto quod [illegible] nego Majorem. [illegible] Minorem [illegible] eadem [illegible] ctione Minoris [illegible] Nam [illegible] prædeſtinationis Chriſti [illegible] humanitate [illegible] quod [illegible] 31

[illegible]

ARTICULUS II

Quot modis prædeſtinatio Chriſti ſit cauſa noſtræ prædeſtinationis

39. PRædeſtinationem Chriſti eſſe cauſam prædeſtinationis noſtræ, certum & indubitatum eſt apud omnes, id enim manifeſtè declarant plura Scripturæ teſtimonia infrà adducenda & docet expreſſè D. Thomas [illegible] art.4. probatque ex eo quod [illegible] *Deus præordinavit noſtram ſalutem ab æterno prædeſtinando, ut per Ieſum Chriſtum compleretur* [illegible] Sed [illegible] difficultas eſt, quot modis prædeſtinatio Chriſti ſit cauſa noſtræ prædeſtinationis? [illegible]

Dico [illegible] prædeſtinationem Chriſti eſſe cauſam noſtræ prædeſtinationis tribus modis ſeu [illegible] cauſæ: nimirum in genere cauſæ finalis formalis extrinſecæ, ſeu exemplaris, & efficientis moralis, ſeu meritoriæ.

Probatur prima pars concluſionis primò authoritate Scripturæ [illegible] enim Ephes. 1. *Prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum.* [illegible] *in ipſum* cauſam finalem ſignificat, ut [illegible] Interpretes. Item 1. ad Cor. 3. [illegible] ait Apoſtolus: *Omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei.* Ubi D. Thomas ait ſignificari, quòd quemadmodum omnia propter prædeſtinatos creata ſunt, ita omnia creata, & ipſi prædeſtinati, ſunt propter Chriſtum, tanquam propter finem, ſicut & illa omnia, & ipſemet Chriſtus, ſunt propter Deum ut ultimum finem.

40. Probatur ſecundò ex Tridentino ſeſſ.6 cap.7 ubi definitur quòd cauſa finalis noſtræ juſtificationis, eſt gloria Dei, & Chriſti. Sed eadem eſt ratio quantùm ad hoc de prædeſtinatione, ac de juſtificatione, præſertim cùm juſtificatio ſit unus ex præcipuis prædeſtinationis effectibus: Ergo prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa finalis noſtræ prædeſtinationis.

41. Probatur tertiò ratione. Idem eſt prædeſtinationem Chriſti eſſe cauſam finalem noſtræ prædeſtinationis, ac Chriſtum prædeſtinatum eſſe finem effectuum noſtræ prædeſtinationis. Sed Chriſtus prædeſtinatus [illegible] finis omnium effectuum noſtræ prædeſtinationis. Ergo [illegible] prædeſtinatio eſt cauſa finalis noſtræ prædeſtinationis. Major patet, Minorem [illegible] oſtendunt ſupradicta [illegible] ubi [illegible] cenſuimus Chriſtum fuiſſe a Deo intentum [illegible] finem non [illegible] prædeſtinationis hominum & Angelorum, ſed etiam creationis [illegible] quia rectus intendendi [illegible] ut caput non ſit propter membra, [illegible] tamen [illegible] ad caput ut ad finem ordinentur. Sed [illegible] prædeſtinatus eſt caput omnium [illegible] Ergo [illegible] [illegible]

A inveniatur auth[illegible] gratiæ & gloriæ [illegible] in Euchariſtia [illegible] cenſetur [illegible] ergo [illegible] aliquodam [illegible] habet, [illegible] omnium creaturarum [illegible] gratiæ, [illegible] prædeſtinatorum [illegible]

Secunda pars concluſionis, quæ aſſerit Chriſtum eſſe [illegible] exemplarem noſtræ prædeſtinationis, [illegible] D. Thomas [illegible] ex Auguſtino de [illegible] cap.15 [illegible] *Eſt præclariſſimum* [illegible] *gratiæ* [illegible] *homo Chriſtus* [illegible] Doctor [illegible] ratione [illegible] naturalis [illegible] naturali [illegible] ſtinatio Chriſti [illegible] plariter cauſavit [illegible] ad Rom. 8. [illegible] *Quos* [illegible] *prædeſtinavit conformes fieri imaginis* [illegible] *multis fratribus.* 4[illegible]

Nec [illegible] S. Thomas [illegible] 3. prædeſtinationem Chriſti [illegible] homogeneum, ſeu ejuſdem [illegible] heterogeneum, & diverſæ [illegible] filiatio [illegible] adoptiva. Quod intelligendum [illegible] natione Chriſti conſiderata in [illegible] num primarium, nam ſi ſumatur [illegible] num ſecundarium, eſt exemplar [illegible] nis cum noſtra [illegible] gratia enim [illegible] terminante ſecundario [illegible] gloriam [illegible] quæ ſunt termini [illegible] prædeſtinationis.

Tertia [illegible] pars, quæ ait Chriſtum [illegible] 44.
D cauſam eſſe [illegible] moralem [illegible] noſtræ prædeſtinationis [illegible] ſtat [illegible] tionis eſſe [illegible] nationem [illegible] quod [illegible] ex [illegible] creat [illegible] de [illegible] ſecundum [illegible] liberam [illegible] noſtræ prædeſtinationis [illegible] Minor [illegible]
E jor [illegible]

[illegible]

[illegible]

ARTICULUS III.

[illegible] Christus meruerit prædeſtinationem noſtram, ut eſt [illegible] & electio [illegible] a alio

[illegible]

§. II.

[illegible]

53. C[illegible] n [illegible] gratia [illegible] placu[illegible] [illegible] præ [illegible] fui [illegible] bonita[illegible] electio [illegible] meriti C[illegible]

54. C[illegible] tur Apo[illegible] gratu[illegible] ſ[illegible]is relinqu[illegible] la eſt [illegible] præter divinam liber[illegible] Chriſti, [illegible] ut à Deo [illegible] ruit prædeſtinat[illegible] electio[illegible]

55. Reſpondeo el[illegible]ione[illegible] gloriam [illegible] ſcriptura & [illegible] appellari, non per compara[illegible] ſed per reſpectum ad nos, qu[illegible] ſtris meritis præcedentibus [illegible] elegit: ſicut gratis nos [illegible] [illegible] *rum, quæ* [illegible] *ſive opera* [illegible] ſerit [illegible] ſtitute [illegible] buitur. Ex [illegible] nem ex[illegible] D. Pa[illegible] ad [illegible] ex parte [illegible] ectione [illegible] quod ex parte [illegible] præ[illegible] ſtinationi [illegible] de[illegible]

56. Dices, Præ[illegible] nostr[illegible] ita, ac prædeſtinat[illegible] C[illegible] Sed hæc ita [illegible] gratui ta, ut nec [illegible] Ergo & noſtra [illegible] eſt gratu[illegible] dependeat. Minor eſt Aug[illegible] de prædeſtinatione Sancto[illegible] [illegible] ex [illegible] noſtræ [illegible]

[illegible]

Chriſti [illegible] Ma[illegible] neg[illegible]

[illegible]

12 [illegible]

C [illegible] ad union[illegible] nec p[illegible] a prædeſtina[illegible] gloriam [illegible] C[illegible]

Objicies ſec[illegible] electionis e[illegible] [illegible]: Ergo tal[illegible] principium meriti [illegible] potest [illegible] tionem [illegible] merita [illegible] D [illegible] Chriſti [illegible] gloriam [illegible] neceſ[illegible]. A[illegible] ad [illegible] & e[illegible] per[illegible] 19

[illegible]

A [illegible] mo [illegible] ione [illegible] m [illegible] tur, [illegible] ro- [illegible] rem effi [illegible] in. [illegible] mo- [illegible] rum [illegible] o [illegible] rin- [illegible] ne [illegible] effe- [illegible] ina- [illegible] in- [illegible]

B [illegible] fatetur [illegible] ait enim [illegible] *erva* [illegible] fit [illegible] tus [illegible] a [illegible] Ergo [illegible] fed [illegible] etiam [illegible] comparationem ad [illegible]

[illegible] ideo, [illegible] Majori, [illegible] gand [illegible] Minorem [illegible] Paulus ad Philip. 2. docet Christum per humilitatem & obedientiam, ſui nominis exaltationem meruiſſe, ait enim. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, pro-*

[illegible] lum [illegible] vit [illegible] me [illegible] ut [illegible] ad [illegible] cem [illegible] Chriſti [illegible]

[illegible] docet D. Thomas q. 25. de [illegible] Chriſti [illegible] tertiis lect [illegible] pi [illegible] de [illegible] prætermiſſis, & [illegible] de vita & morte Chriſti, agend [illegible] Sacramentis, quæ ſunt [illegible] berrimi gratiæ [illegible] & [illegible] vat [illegible] Iſaia Propheta prænuntia [illegible], dum in [illegible] uo dicit Cantico *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Omnes ergo ſitientes venit [illegible] ad aquas illas ſpirituales & [illegible] nas, quæ per ſacra [illegible] canalia, & cœleſtes aquæ [illegible], contin [illegible] fluxu nobis commu [illegible] *Haurietis aquas* [illegible] Hieronymus) *in* [illegible] *tibus* [illegible] *A* [illegible] *Ieſu, qui* [illegible] *Evangelio clamabat* [illegible] *veniat ad me, & flumina de ventre ejus exibunt.*

Finis Tomi IV. Clypei Theologiæ Thomiſticæ contra novos eius impugnatores.

G 8.

Digitized by Google